UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annales Ecclesiastici

Incipiens ab exordio Imperij Arcadij & Honorij Augustorum, Anno Domini CCC. XCV. perueniens vsque ad CCCC. XL. continet annos XLV. ita dispositus, vt commodè sextus tomus à S. Leone Magno Pontifice Maximo inchoetur

Baronio, Cesare

Coloniæ Agrippinæ, 1624

urn:nbn:de:hbz:466:1-14566

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

H VII
56
Th. 1762a

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

A N
EC

CÆ
SOR
ORA
SS

Incipiens

Edi

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANNALES ECCLESIASTICI

AVCTORE

CÆSARE BARONIO
SORANO EX CONGREGAT.
ORATORII S. R. E. PRESBYTERO CARD. TIT.
SS. NEREI ET ACHILLEI, ET S. APOSTOLICÆ
SEDIS BIBLIOTHECARIO.

TOMVS QVINTVS;

Incipiens ab exordio Imperij Arcadij & Honorij Augustorum, Anno Domini CCC. XCV. perueniens vsque ad CCCC. XL. continet annos XLV. ita dispositus, vt commodè sextus tomus à S. Leone Magno Pontifice Maximo inchoetur.

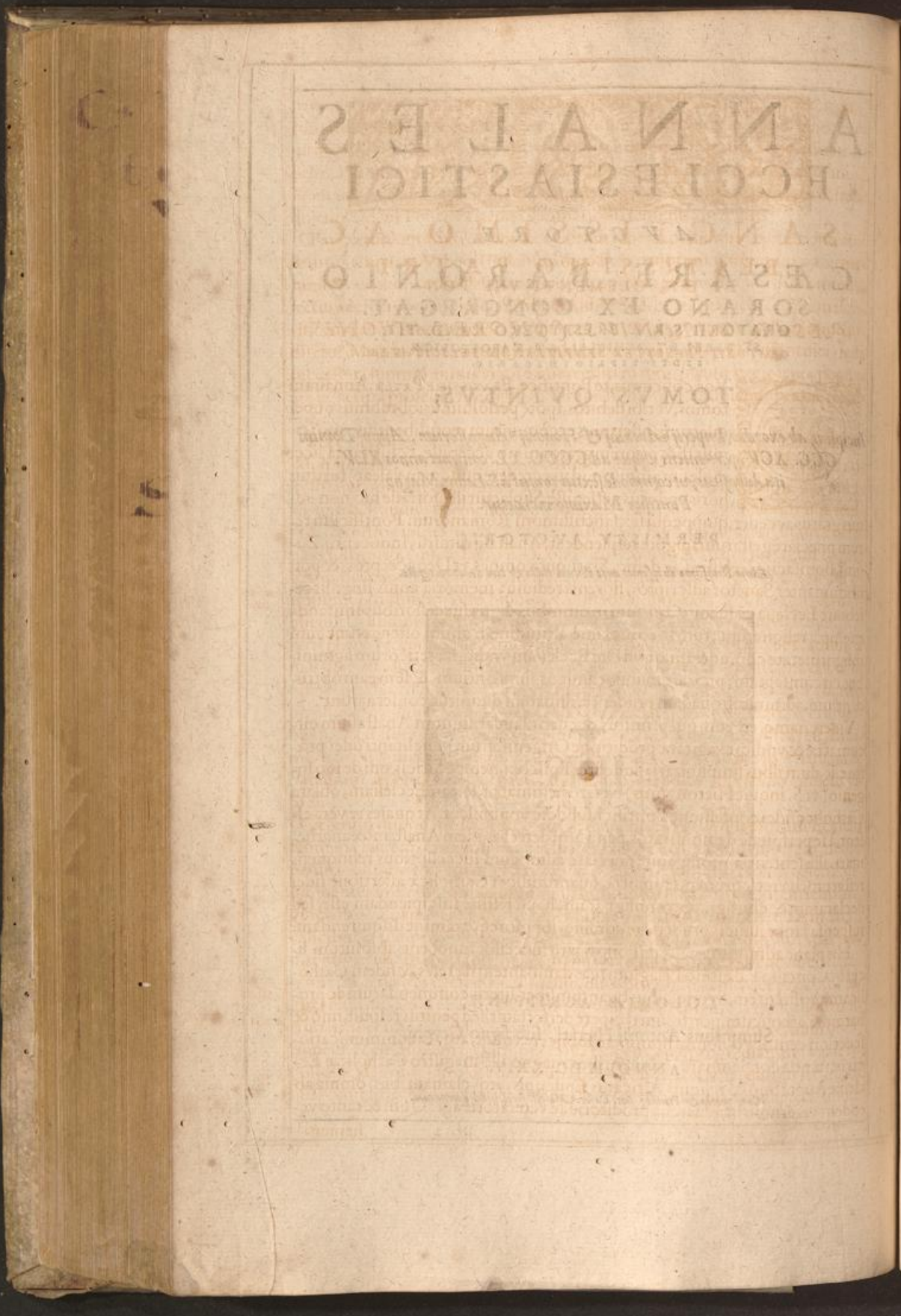
PERMISSV AVCTORIS.

Editio Nouissima ab ipsemet ante obitum aucta & iam denuo recognita.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus Antonij Hierati, sub signo Gryphi.
ANNO M. DC. XXIV.

Cum gratia & Priuileg. Sac. Cæsar. Maiest. speciali ad decennium.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI ET D.N. CLEMENTI VIII. PONTIFICI MAXIMO

CÆSAR BARONIVS CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTER SEMPITERNAM FELICITATEM.

QVos cõficimus, te Pontifice, BEATISSIME PATER; Annalium tomos, vt tibi debitos, ſp̃ote perſoluimus: obtulimus nuper quartum, offerimus eccè quintum; eoq; libentiùs, quo ſcimus te & priorem grato animo accepiſſe, & ſub tanta licet mole curarum (quod vix credere quiſquam valeat) furtiuis horis crebriùs perlegiſſe. Si placuit ille, fortaſſe hic non minùs gratus accedet; quippe qui ſex ſanctiſſimorũ Romanorum Pontificum rerum præclarè geſtarum fulgore reſplendeat, Anaſtaſij nimirũ, Innocentij, Zoſimi, Bonifacij, Cœleſtini, ac deniq; Sixti; quos omnes, vt Deo acceptos, & poſt obitum inter Sanctos adſcriptos, florenti rediuiua memoria annis ſingulis celebrare Eccleſia cõſueuit: Qui cùm in omnibus digna ſucceſſoribus imitanda exempla reliquerunt, tùm in eo maximè altitudinem animi oſtenderunt cum inſigni pietate coniunctam, quòd Dei Eccleſiam vndiq; hæreticorum agminibus circumſeptam, piratarum inſtar amicos ſimulantium, & ſe in eam obtrudentium, admirabili quadam prudentia illibatam diuinitùs conſeruarunt.

Videre namq; eſt eum qui primitùs occurrit, laudatiſſimum Anaſtaſium circumactæ & vndiq; exagitatæ proditione Origeniſtarum periclitanti fidei præſto eſſe, dum illius ſimplicitati illudentes Epiſcopi, nempe Siricij, qui de ſuo ingenio (vt S. inquit Hieronymus) cæteros æſtimabat, ſeſe in Eccleſiam, oblata Catholicæ fidei confeſſione Pontifici, ſubdolè immiſiſſent. At quales re vera eſſent, à ſe perſpicuè demonſtratos, penitusq; detectos, idem Anaſt. mox anathematis illa ſententia profligauit; præclarè admodum ſucceſſoribus relinquens teſtatum, hæreticorum pœnitentiã, quantumlibet Catholicæ aſſertione fidei declaratam & chirographo conſignatam, haud feſtinè ſuſcipiendam eſſe, ſed ſuſpenſa lance iudicij, prudentiore conſilio, longioreq; examine diſquirendam.

His planè admonitus eius in Pontificatu ſucceſſor Innocent. abſolutum licet in Concilio Palæſtino Pelagium ſuas damnantem hæreſes, & fidem Catholicam profitentem, Synodalibus quantumlibet literis commendatum ac probatum Catholicum, non ſolùm recipere detrectauit, ſed penitùs reſpuit, imò & ſeueriori cenſuræ doloſum hominem ſubijcere voluit, atq; excommunicationis ſententia condemnare, adnitentibus magno illo magiſtro Catholicæ Eccleſiæ Auguſtino & reliquis Africanis Epiſcopis, atq; clamantibus, omnia ab eodem veterno ſo hæreſiarcha proditorie ac veteratorie agi: Quin & tanto ve-

hementius exclamarunt postea, crebrisq; litteris fatigarunt, dicam, & exagitarunt Zosimum successorem Innocentij, cùm perlatū est, Pelagium eundem, eiusq; collegam Cœlestium, oblatis pœnitentiæ cum recta fidei confessione libellis, ad audientiam (etsi citra communionem) admissos, & eorum causam ad Romanæ Ecclesiæ iudicium reuocatam: quos tamen inuentos fallaces & fraudulentos idem Pontifex iterata damnationis sententia perculit.

Par exemplum à Sixto Pontifice editum reperitur, dū ouina pelle contectus se intulit lupus in Vrbem (Iulianum dico Pelagianorum signiferum cæteris omnibus Catholicæ Ecclesię magis infestum) & vt sedem, de qua fuerat antè deiectus, recipere posset, simulata fide Catholica & fucata pœnitentia ipsum Pontificem decipere conatus est: Sed quo minus admitteretur, nec vlla ratione audiretur, Magnus ille Leo tunc Archidiaconus, eius paulò post in Pontificia sede successor, summo animi vigore intercessit: magno plausu excipiente populo atque lætitia prosequente dignam versipellis hominis absque auditione repulsam.

Hæc est planè veteris obseruantiæ arctè constricta fibulis Romanæ Ecclesiæ disciplina, sacris sancita legibus exemplis plurib. edita, & à sanctis Patribus custodita, vt non pateat facilis aditus hæreticis ad Ecclesiā redeuntibus qui simulationis & fraudis vehementi suspicione laborant. At longè seuerior hoc tempore (quod hic ipse exhibet tomus) extitit de his Ecclesiastica Orientalis Ecclesiæ constitutio, cùm in sacro Episcoporum Cōcilio, Patrum omnium rogata sententia, canon sancitus est, idemq; munitus subscriptione Episcoporum omnium, potissimum vero Sisinnij Cōstantinopolitani & Theodoti Antiocheni clarissimorum Antistitum super cæteros eminentium, ne Massaliani hęretici sæpè recepti, & sæpè relapsi, sic crebrò ludificantes Ecclesiæ Catholicæ maiestatem, vllacenus ampliùs reciperētur, etiamsi millies pœnitentiæ libellos offerrent; quod scil. cuncta illi agerent simulatè. Sola namq; simulatio vberem perennemq; diuinæ misericordiæ fontem exiccat: quam præ cæteris criminibus insectati sunt Apostoli, eorundemq; Princeps Petrus primò vltus est, in Simonem Magum sententiam damnationis intorquens, atque in Ananiam & Sapphiram Apostolicæ seueritatis districtum gladium repentino impetu vibrans.

Photius in Biblioth.

Act. 5. & 8.

Cæterùm nunquam despexit, neq; desperauit aliquando lapsorum Ecclesia Romana salutem: nec inuidet pia mater vitæ periclitantium filiorum, neque perditione morientium delectatur, quæ, publicis etiam affixis olim edictis, delinquentes inuitare consueuit ad veniam, simul & illices ad pœnitentiam imagines ob oculos ponere pastoris super humeros ouem gestantis, quas in sacris calicibus exsculpere soleret, vel pingere. Verūtamen cùm omnibus verè pœnitentibus sinum aperit, & obuias manus extendit, non temerè ac sine delectu omnes accedentes excipere consueuit, quos priùs instruens voce præconis iugiter illud inclamat: Facite fructum dignum pœnitentiæ, & Apostolico tonitruo semper intonat: Magis satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis, opera illa exigens, quæ progrediantur (vt ait Apostolus) de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: quibus si careant qui pœnitentes ad eam se accedere profitentur, manus ipsa retrahat, & sinum

Tertul. de Pudicit.

Matth. 3.

2. Petr. 1.

1. Tim. 1

con-

contrahat: Examinans ista Gelasius doctissimus Romanorum Pontificum, scribens ad Euphemium Constantinopolitanum Episcopum: Quomodo, inquit, de corde puro, si hæreticorum fuerint participatione polluta? Quomodo de conscientia bona, si malorum fuerint confusione permixta? Quomodo de fide nõ ficta, si fuerint mixta cum perfidis? eadem rursus repetit idem Pontifex & inculcat, vt rem magni ponderis, scribens ad Anastasium Imp.

Sic igitur semper ab antiqua Romanæ Ecclesiæ disciplina alienum fuit, vt inexploratis lapsis indulgentia præcox occurrat. Quisnam enim in his pertractandis eiusdem mos vetus extiterit, ipsa Romani Cleri digna elogia manifestant, cum, sine Pontifice, licet, cessante diu sede post decoratum nobili martyrio Fabianum, ingruentem lapsorum turbam & pulsantem instantiùs Ecclesiæ fores, atque vt admitterentur in cõmunionem vrgentem repulit, quòd id tentassent non præmissa longioris temporis conciliatrice diuinę gratiæ pœnitentia: id quidem epistolis ad S. Cyprianum, mirificum illum Carthaginensem Episcopum, datis, his primum verbis ijdem professi sunt: Mirati sumus ad hoc vsq; prosilire voluisse, vt tam vrgenter, & tam immaturo atq; acerbo tempore, in tam ingenti & immenso crimine atq; delicto pacem sibi non tam peterent, quàm vindicarent, imò iam & in cœlis habere se dicerent; ac rursum: Absit (inquiunt) ab Ecclesia Romana, vigorem suum tam profana facilitate dimittere; & neruos seueritatis, euersa fidei maiestate, dissoluere: vt cùm adhuc non tantum iaceant, sed & cadant, euersorum fratrum ruinæ properata nimis remedia communicationũ vtiq; non profutura præstentur, & noua per misericordiam falsam vulnera veteribus transgressionis vulneribus imprimantur, vt miseris ad euersionem maiorem eripiatur & pœnitentia, quam scilicet præmittere tenerentur tamquam fideiussorem & obsidem pacis Ecclesiæ impetrandæ. Quòd si ea præstiterunt ex vitali Ecclesiæ corpori perpetuo inhærentes diuino Spiritu viuida atque vocalia membra: quid visibile caput, Romanum Pontificem ipsi Christo coniunctum, & Christi ore loquentem, præstiturum fore crederemus? Sed de his hactenus; haud enim patitur instituti ratio diutiùs immorari: satis namque est, degustanda propinasse perpauca ex multis, quæ præsens hic tomus includit, forisq; tamquam signa in fronte operis posuisse, & imposuisse postibus de superatâ sæpiùs irrepente elanculum hæreticorum perfidia trophæa præclara sanctissimorum Pontificum; quorum vestigijs te fortiter firmiterque insistere, Ecclesia vniuersa lætatur. Apud Cyprian. Ep. 30. 31

Iam verò (quod reliquum est) sanctis tuis, Pater Beatissimè, pedibus aduolutus, post duos oblatos Annalium tomos amplissimam benedictionem illam expeto, quam post duos allatos ad patrem Iacob filios Ephraim & Manassen, ab eodem Sanctissimo Patriarcha ipsius filius Ioseph est feliciter consecutus. Custodiat te quàm diutissimè Deus incolumem & defendat, qui turbulentissimo hoc tempore Ecclesiæ suæ inscrutabili sua prouidentia voluit te esse præfectum. Gen. 48. 49.

RELI-

RELIGIOSISSIMO AC SERENISSIMO PRINCIPI GVILLIELMO COMITI PALATINO RHENI VTRIVSQVE BAVARIÆ DVCI.

CÆSAR BARONIVS FELICITATEM.

CONSVEVIMVS, Sereniſſime Princeps, in ſingulis fermè Annalium tomis poſt Summum Pontificem epiſtola nuncupare aliquem ex inhærentibus ipſi presbyteris ſiue diaconis Cardinalibus. Quoniam verò, ſicuti Moyſi non ſacerdotes tantùm atq; Leuitæ, ſed & Ioſue potentiſſimus dux exercitus aſſiſtere conſueuit ita & te religione pollentem, Magnum Ducem vtriuſque Bauariæ intimè inhærere ſacro totius religionis Antiſtiti, certò ſcimus: hac epiſtola inſigne nomen tuum proſequi, mearum partium eſſe duxi. In te enim, inſtar Ioſue, prægrande illud diuino munere miraculum editum quodammodo inſtaurari videtur temporibus noſtris, quo Sol ſtare iubetur, & prohibetur penitus deorſum ad Occaſum labi; cùm, inquam, abſque tetræ obice noctis Sole illuſtrior Catholica fides ſuper populum tibi ſubiectum ſemper lucens, firma, immobilisque nutu Dei ſit iuſſa conſiſtere, quæ alijs finitimis prouincijs, dilabens in Occidentem, tenebroſæ poſt ſe noctis relinquit horrorem. Qua in re etiam Ægypti noſcuntur renouata prodigia, dum atra denſaque obuolutis illis vbique caligine, dumtaxat in noua Geſſen, Bauaria ipſa tua, veri Iſraëlitæ iucundiſſima luce perfruuntur, veritatis Sole in meridie radijs claritatis & charitatis fulgore iugiter affulgente; vt impietatis frigus non ſentiant, & glaciei perfidiæ ſint expertes, atque vberrimo prouentu ſpiritualium frugum perpetuo potiantur autumno.

His quidem omnibus tu ipſe abundans & affluës, Romanam Eccleſiam in primis regia locupletaſti munificentia, cum ſacras Memorias ſanctorum Martyrum præclaris monumentis inſigniter illuſtraſti: addidiſti verò ad ſummum decorem lucis operibus filios lucis, cùm abs te genitos Sereniſſimos Principes, regiæ ornamenta familiæ, abſolutiſſima virtutum omnium exemplaria, ad Apoſtolicam ſedem miſiſti, viſuros, & religioſo veneraturos officio in ea ſedentem vice Chriſti Clementem recens creatum Pontificem Maximum: in quibus ſingulis tua auguſta eluxit imago. Ita planè ad menſuram bonam, ex Euangelij præſcripto, apposuiſti confertam, coagitatam, atque ſupereffluentē. Bona quidem illa menſura fuit, quam boni Principes præſtare conſueuerunt, cùm Martyrum monumenta inſigniter exornaſti. At verò cùm honorificentiſſimam legationem ad ipſum Clementem Summum Pontificem miſſam, maiorem exiſtimaſti, quàm vt credi deberet clariſſimis viris tibi ſubiectis, ſed eā tantummodo dignos putaſti ſublimes Duces, ipſos Principes filios tuos, cariſſima pignora, nempe Philippum Ducem eundemque Reuerendiſſimum Epiſcopum Ratiſponenſem inſtar Timothei Apoſtolico munere decorantem honeſtiſſimam iuuentutem, ſimulque germanum ipſius fratrem Ferdinandum Ducem & Præfectum ampliſſimæ dignitatis, clariorem verò integerrima probitate: planè confertam menſuram addidiſti, atq; coagitatam apposuiſti: Tunc verò ſupereffluentē, aucto cumulo, ſuperinfudiſti, cùm poſt paucos menſes ipſum primogenitum tuum, Sereniſſimum Principem Maximilianum regio apparatu miſiſti, accepturum à Sanctiſſimo Patriarcha, more maiorum, benedictionem primogenito debitam.

Qui igitur tot tantisque Chriſtianam religionem officijs excolit, & tam amplis Chriſti Vicarium, ſucceſſorem Petri, iſtis præſertim temporibus, frequentat obſequijs, Romanamque Eccleſiam muneribus auget: par eſt vt eum omnes Fideles ament, colant, venerentur, omnique ſtudio proſequantur. Quo quidem nomine ego ipſe (quod reuerentia monet, ratio ſuadet, poſtulat magnitudo tuorum meritorum, implorat virtus, religio denique exigit) omnem exhibens tuæ amplitudini obſeruantiam, cultum præſtans, ſinpendens obſequium, pendens tributum, perſoluens debitum, quintum offero Annalium tomum; in cuius fronte, velut in atrio exſculpta columna, hæc de te memoria conſpiciatur erecta, poſteris fidem factura, myſticam Dei Arcam diu exulem, apud te diuertentem, religioſiſſimè eſſe ſuſceptam ac reuerendiſſimè aſſeruatam; & typicum Dauidem cum ſuis profugum abs te honorificentiſſimè habitum, conſecuturo ob digna merita vnà cum domo tua benedictionem à Domino impertitam Obededom, & in ſucceſſoribus diuinam promiſſionem Chriſti teſtamento firmatam veris filijs Berzellai. Vale Princeps maximè pie, teque Deus vnà cum Sereniſſimis Principibus filijs tuis ſuâ dexterâ iugiter protegat atque conſeruet.

TAR-

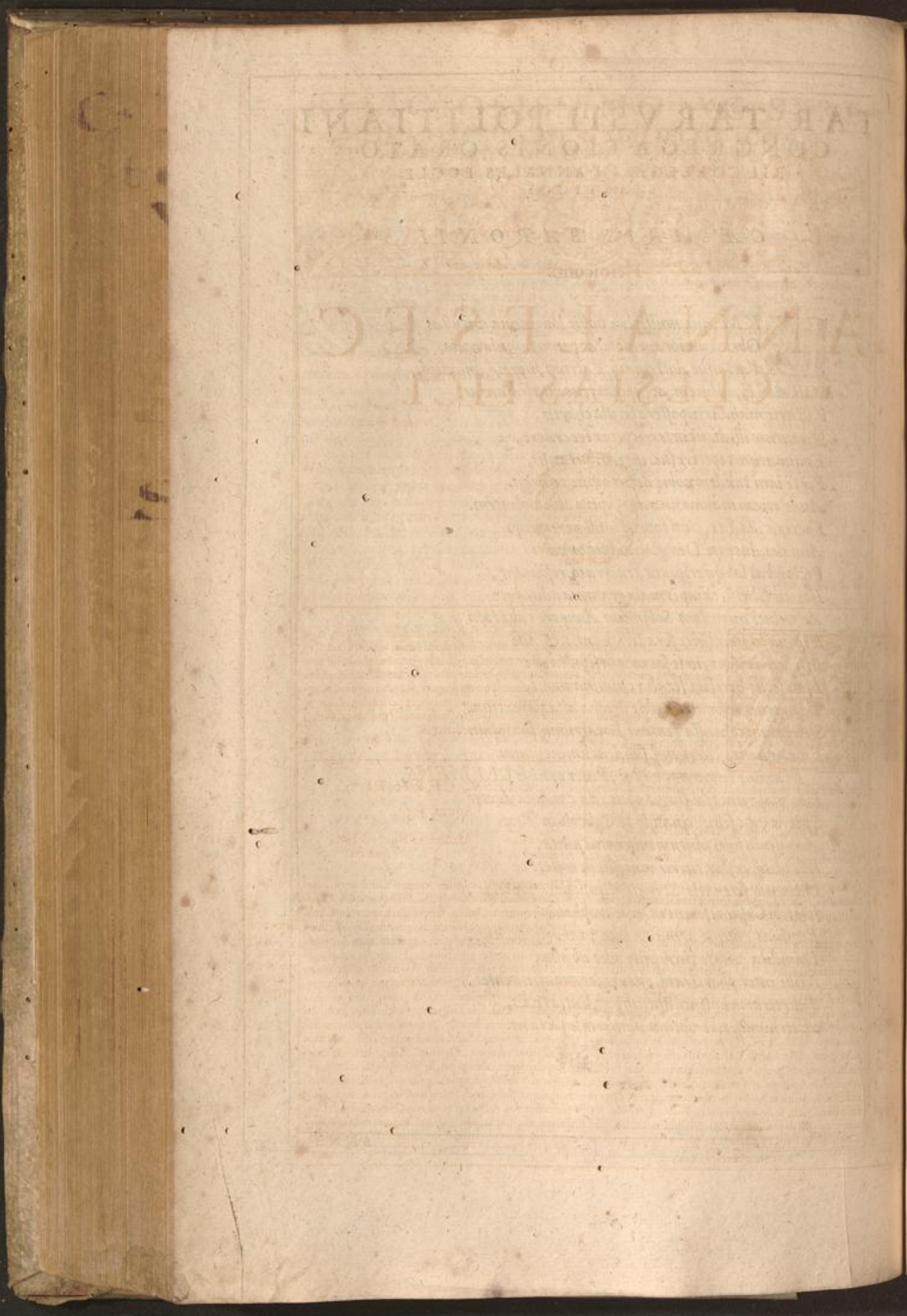
TAR. TARVSII POLITIANI CONGREGATIONIS ORATORII COLLEGÆ IN ANNALES ECCLESIASTICOS

CÆSARIS BARONII

Heroicum.

DVM, quæ multiplici nobis longinqua vetustas
Obruit annorum mole, ac premit æmula nocte,
Factaque, doctrinasq; Patrum, moresq;, manusq;
SORANE, ad lucem, ac superas reuocata sub auras,
Victuris mandas in postera sæcula chartis,
Quantum illi decus in terris peperêre cruore,
Et quantum peperêre suis ingentibus ausis,
Per te iam tandem nobis decus omne resurgit.
Aude etiam maiora: iuuant supera alta volentem.
Fors erit illa dies, cùm toto Aquilone remenso
Annales, ducente Deo, glacialibus omnem
Pectoribus labem eripiant, tenebrasq; resoluant,
Et lætis Christi campis mala gramina adurant:
Ac veluti quondam Solymum clangore tubarum
Mœnia contremuêre feræ Ierichuntis, & altè
In se sacra ruens, in se sacra ipsa sepulta est:
Non secus hæreseos feralia culmina molis,
Te magnis resonante tubis decora alta parentum,
Supremum concussa gemant, baratrumq; sub ipsum
Prona ruant, scelerumq; suo dent limine pœnas.
Maxime terrarum custos, Pater optime CLEMENS,
Hoc magnum tibi surgit opus, da candida dexter
Sydera, da felix, quando te Cælicolûm Rex
Auxilium fidei tantum miseratus auita,
Ießiadisq; instar turris conceßit in hostes.
Namque serenatis Stygijs Aquilone procellis,
Ipse tibi Cæsar referens ex hoste trophæum,
Exuuias, atque arma virum, roburq; decusq;,
Dauidica veluti turri suspendet ab alta,
Mille inter pharetrasq; graues, clypeosq; nitentes,
Sydereis monumenta ducum pendentia tectis,
Æternumq; tibi votum immortale sacrabit.

ANNA-

ANNALES ECCLESIASTICI.

a Genes. 29. 30.

AVCTORIS PRÆFATIO CVM IMPLORATIONE NVMINIS.

ANTIQVA illa ac veneranda mater *a*, sobole Patriarcharum fœcunda, cum tandem quartum post partū se iam sterilem sensit (Liam dico magni coniugem Patriarchæ Iacob) viribus destituta naturæ, ardentiori tamen desiderio prolis incensa, cōsilium illud iniit, vt prole fœcundaretur ancillæ, proprium fore filium rata, quem illa ex viro sibi cōiuncto concipiens genuisset. Probe quidem, atque ex sententia accidit, vt masculum illa pariens, quinto se auctam filio putans, in illud mox erumperet exultationis elogium, *Feliciter*, ex eaque voce edita, eum Gad nomine nuncuparet. Quoniam vero & mihi contingit, post quartum iam editum Annalium tomum quandam experiri sterilitatem, lassescere nempe corporis vires, eneruatamq; languescere mentem efferam, hebetari ingenium, atque stylum obtundi, sed nouos edendi partus adhuc virescere desiderium: illud ipsum mihi Liæ consilium ineundum putaui, atq; imitandum exemplum: nimirum quærere ex aliena fœcunditate progeniem. Sed vbi ancilla, quæ eiusmodi benedictionis adiciat mihi partus, cum nulla existat ex filiabus Euæ, cuius fœtus maledictionis sit expers? *Ecce ancilla Domini*, Domina eadem, cui angeli seruiunt, famulatura ipsa omnibus, & allatura fœcunditatem, quippe quæ omnes vocet & prouocet illis Sapientiæ verbis *b: Transite ad me omnes, qui desiderastis me, & à generationibus meis adimplemini.* Sit igitur nobis Ancilla ista fœcunda, cuius partus benedictionem concilians, sterilitatem soluit humanam: vt sic & nobis illud, *Feliciter*, acclamare contingat, immo præexcellentia parientis ac prolis alacriter ingeminare, Quam felicissimè, *Paruulus c natus est nobis, & filius datus est nobis.* Vt autem tantam de te fiduciam, Ancilla sublimis & humilis Domina, capiamus, effusa illa tua erga nos semper immensa largitas persuadet, immo impellit, ac cogit. Age tu ergo nobiscum virtute Spiritus sancti, cuius aduentu concipere didicisti, vt nos feliciter hac augeas noua prole, ipseque Annalium tomus quintus abs te conceptus, & ad omnes veritatis numeros bene compositus, veluti membris cunctis integrè formatum corpus atque perfectum, in lucem edatur: vt sic omnibus atq; in omnibus innotescat datus à te benedictus fructus ventris tui.

b Eccles. 24.

c Isai. 9.

IESV CHRISTI

Annus 395.

SIRICII PAP. Annus 11. — ARCADII ET HONORII IMPP. Annus 1.

I.

ARCADIVS ET HONORIVS IMPERANT. *d Marcell. in Chron.*

TRecentesimo nonagesimoquinto Christi anno, notato Consulibus Olybrio atq; Probino: qui à Theodosio patre viuente, diuersis téporibus, Imperatores creati fuerant, Arcadius & Honorius, eo defuncto, decimosexto Kal. Februar. soli imperare cœperunt, cum Arcadius annum ætatis ageret vigesimum, Honotius vero natus esset annos decem: imperasset q; ille vna cum patre annos duodecim, iste vero duos, vt ex Marcellino *d* colligitur. Hos itaq; vltimo vitæ suæ tempore (vt superiori tomo dictum est) Theodosius Imperator sanctissimo sacerdoti Ambrosio commendauerat, & moriens sub protectione reliquerat Stiliconis Magistri militiæ, sub cuius cura tunc vterq; agebat exercitus, Orientalis scilicet & Occidentalis Imperij: huius enim in multis fidem probatam inuenerat, quem & arctius vinculo nuptiarum obstrinxerat, iuncta illi coniugio Honorij fratris filia, Serena nomine, clarissima fœmina. Ad hæc planè ineunda ac capessenda consilia, vt barbarum hominem, potentissimum ducem deuinciret sibi fœdere nuptiarum, & relinqueret vtriusque patronum

tronum Imperij, perfidia Gentilium Senatorum impulerat, quos sciuerat primo conspirasse cum Maximo, ac postea nouum tyrannum Eugenium in Imperium euexisse, duobus Imperatoribus Gratiano & Valentiniano maxime piis extinctis. Sciebat præterea Theodosius Stiliconem pium atque idolorum cultus implacabilem aduersarium. Consultum igitur satis esse putauit tum Imperio, tum etiam religioni, si aduersantem Gentilibus, Christianæ pietatis & Christianorum Imperatorum defensorem proueheret Stiliconem.

II. RVFFINVS INVIDIA TABESCIT GLORIA STILICONIS.

Huius autem cum summa gloria, summa cõiuncta potentia quasi geminis accensis facibus, Ruffinus incẽsus est æmulus: cui recedens Theodosius Constantinopoli, pugnaturus aduersus Eugenium, tum Arcadium, tum etiam ipsum Orientale Imperium commendarat. Quamobrem cum Theodosij vltima voluntate Stiliconem sibi prælatũ audisset, euestigio aduersus Imperium, inito clanculum cum Gothis fœdere, moliri cœpit insidias. Hæc autem postea patefacta & nota cunctis, cecinit quoque Claudianus his versibus *a*:

a Claud. ad versus Ruffinum l. 3. in prin.

Iam post edomitas Alpei defensa, regna
Hesperiæ, merita complexus sede parentem,
Auctior adiecto fulgebat sidere mundus.
Iamq; tuis Stilico Romana potentia curis
Et rerum commissus apex. Tibi credita fratrum
Vtraq; maiestas geminaq; excubat aula.
Ruffinus (nec enim patiuntur fana quietem
Crimina, pollutæq; negant arescere fauces)
Infandis iterum terras accendere bellis
Inchoat, & solito pacem turbare tumultu,
Hæc etiam secum, &c.

RVFFINVS NOVA MOLITVR.

Vides ex Claudiano corrigi Suidam, & alios, dum aiunt, pari potestate Ruffinum atque Stiliconem relictos esse tutores Imperij, Orientalis illum, istum vero Occidentalis. Etenim nec Arcadio ea ætas erat, quæ tutore opus haberet.

III.

Porro quod rursum ad Ruffini animum commotum spectat, noua illa accessit causa, qua ipse vehementiori impulsus impetu ad facinus perpetrandũ præceps ruit. Quænam autem ista fuerit, Zosimus ita narrat *b*: *Ruffinus Constantinopolim reuersus, impetrande Principis affinitati studebat, tãtum non properans ad collocandum Arcadio in matrimonio filiã. Sed cum fortuna quiddam aliud ei præter expectationem moliretur, ex huiusmodi causa ipse Ruffinus excidit. Erant duo Promoti filij (gesserat hic consulatum vna cum collega Timasio) qui adhuc superstite Theodosio cum liberis eius versabantur. Horum alter apud se virginem filiam habebat eximia pulchritudine spectabilem. Hanc Eutropius, vnus ex eunuchis Imperatoris, vt vxorem Princeps duceret, venustate puellæ pradicata, cohortabatur: cumque videret Principem verba sua non illubenter admittere, monstrata imagine puellæ, perque hanc Arcadio ad maius desiderium concitato, huius vti nuptias amplecteretur persuasit, nihil scientе Ruffino eorum, qua tractarentur, & existimante tantum non confestim filiam suam Principi nupturam, seque non multo post illius in summo Imperio consortem futurum. Eunuchus autem conspicatus iam confectum ab se nuptiarũ negotium, tripudiare populum, & coronis vti, veluti in nuptiis Principis fieri consuesset, iussit. Cumq; vestem, qua Principem deceret, & mundum è regia sumpsisset, eaq; gestanda ministris & apparitoribus Principis dedisset, populo præeunte, per vrbem mediam incedebat. Ratis autem omnibus hæc Ruffini filiæ datum iri, hauduq; comitantibus, vbi progrediendo propius ad Promoti domum accessissent, cum donis hanc sponsalitijs intrant, & illis ipsis puella virgini traditis, quæ apud filium Promoti educabatur, quem iam futura Principis coniunx esset, ostendunt. Hoc modo Ruffinus de sua deiectus, qui aliam cum Principe nuptam cerneret: quod reliquum erat disperabat, qua via scilicet Eutropium quoq; de medio tolleret.* hæc Zosimus, ex quibus hallucinatos videas, qui dixerunt (vt est apud Nicephorum *c*) aliquos opinatos Eudoxiam fuisse Gratiani filiam, aliquos vero Hautonis Consularis.

b Zosim. l. 5.

NVPTIÆ ARCADII CVM EVDOXIA.

c Nicepb. l. 13. c. 4.

IV. DE ORNAMENTO CAPITIS EVDOXIÆ.

Quod autem de mundo muliebri ab Arcadio ad Eudoxiam coniugem misso mentio facta est: opportune exemplum eius ornatus capitis ex antiquo aureo pregrandi numismate hic tibi exprimendum curauimus: accepimus ipsum à Fuluio Vrsino, à quo & alia nonnulla præclara antiquarum monumenta mutuati sumus:

Quo vno exemplo illud intelligere potes, quod S. Hieronymus *d* ad Lætam scribens ait: *Regum purpuras & ardentes diadematum gemmas patibuli salutaris pictura condecorat*, item & illud, quod in eandem sententiam S. Augustinus ait *e*: *Iam in fronte Regum Crux illa fixa est, cui inimici insultarunt.* hæc ipsi: quos melius ex præscripta numismatis forma valeas intelligere. Quidni super omne diadema & coronam regium Crucis signum à Regibus poneretur, quod longe clarius quibusuis gemmis coruscante corona fulgeret? Nam auditi Chrysostomum *f*: *Hoc maledictum, hoc abominabile, hoc extremi supplicij symbolum, Crux, diadematibus & coronis clarius factum est. Neque enim sic regia corona ornatur caput, vt Crux, qua omni cultu dignior: & quam omnes prius abhorrebant, eius figuram tantopere quærunt: atque adeo vbique ea inuenitur, apud Principes, apud subditos, apud mulieres, apud viros, apud virgines, apud nuptas, apud seruos, apud liberos: subinde omnes ea se signant, inscribendo in nobilissimum membrum nostrum. In fronte enim nostra quasi in columna, quotidie figuratur.* & post plura alia id genus, subdit: *Omnes ipsa magis ornantur, quam diadematum coronis, vel multis gemmatis monilibus & torquibus.* Idemque alibi item de Cruce *g*: *Ecce nunc ipsa vita eius sit honor abilior, & omnes eam in fronte circumferimus, non solum non erubescentes, sed ea etiam gloriantes, non solum priuati, sed & qui sunt ipsi diademate redimiti, eam potius gestant, quam diadema: & merito quidem: est enim innumerabilibus diadematibus melior. Diadema enim ornat caput, Crux autem munit mentem.* hæc Chrysostomus. Habes pariter quod ex nummo discas, Eudoxiæ fuisse cognomẽtum, Licinia, & non Iulia, vt alij tradiderunt. Sed iam ad Ruffinum inuidia excruciatum redeamus.

d Hieron. ep. 7. ad Aug. in Psal. 44.

e Aug. in Psal. 44.

f Chrys. ad versus Gentiles quod Christus sit Deus

DE CRVCIS ORNATV PRÆCONIA.

g Chrys. hom. 54. Psal.

Accidit quidem sæpe secundum illud Dauidicum *h*: *Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* vt æstuans semper maioris gloriæ cupidine animus, quanta Dei largitate consecutus fuerit, obliuiscens ac parui pendens, immemor, ingratus, vt iuges rependat Deo gratias, cum infelix altiora suspiret, spiret atq; anhelet ad summa, ipse sibi nectat laqueos, gladios q; in suam necem exacuat, atq; patratorum scelerũ à se incipiens, pœnas exigat. Ecce tibi iste ipse Ruffinus huius rei dignum exemplum præbuit. Hic enim Elusæ in Aquitania humili loco natus est (licet perperam cum Zosimus *i* Celtam appellat) in Aquitania enim prouincia, & nõ in Celtica Elusam esse, cum Plinius *k*, tum etiam Sulpitius Seuerus affirmãt, quã patriam fuisse Ruffini & Claudianus *m* est auctor: eam autem recte colentem Christianam religionem, à Prisilliano deprauatam, idẽ qui supra Seuerus tradit *n*: ex cuius fortasse schola Ruffinus magias hausit, quantum insigniter peritum fuisse, idem Claudianus *o* significare videtur. Hic, inquam, Ruffinus Constantinopolim profectus in aula versatus, adeo se in amicitiam insinuauit Theodosij Imperatoris, vt summos cõsecutus fuerit magistratus: etenim (vt dictum est superius) vna cum Arcadio secũdum Consule ipse collega gessit ordinarium Consulatum, Magistrumque ante egit Officiorum, atq; postea nobilissimam omnium Prætorij Præfecturam: cum nec iis contentus, eo prouenit arrogantiæ, vt generum habere conaretur Imperatorem, immo ea (vt tradunt) vita Imperium sibi sumere pertentaret.

h Psal. 48.

i Zosim. l. 5. & l. 6. in fin. & l. 5.

RVFFINI GENVS ET VITA CVI-TVS.

k Plin. l. 4. c. 19. Claud. in Ruf. l. 2. Sulpit. Seuer. hist. l. 2.

Tales tantosq; conscensos sublimiores honoris gradus Ruffinum insontium plurimorum cædibus infecisse, & rapinis dehonestasse, iidem qui supra auctores affirmant: huius nempe dolo inter alios Promotum Consularem oc-

VI. RVFFINI CRVDELITAS.

cidi

cidi à barbaris iussum, & Lucianum Comitem Orientis plumbatis tusum ac male mulctatum esse, Zosimus a tradit: vt præteream, quæ in alios inferioris ordinis immaniter perpetrauit: nam ipsum fuisse auctorem & impulsorem, vt Theodosius Imperator præter consuetudinem moremque suum aduersus Thessalonicenses crudelissime, nullo habito delectu sontium & innocentium, desæuiret, superiori tomo Annalium dictum est. vnde non immerito hæc de eodem Ruffino Claudianus his versibus b:

—— Quis prodere tanta relatu
Funera? quis cades possit deflere nefandas?
Quid tale immanes vnquam gessisse feruntur
Vel Scaui Isthmia a pinu? vel rupe profunda
Scirron? vel Phalaris tauro? vel carcere Scylla?
O mites Diomedis equi? Busiridis aræ
Clementes, tam Cinna pius, tam Sparthace lenis
Ruffino collatus erit. &c.

Sed haud minor inerat homini rapacitas atque crudelitas, bigâ namque istâ deprauatus animus in sui perniciem trahebatur in præceps, cum Imperium sibi rapere, Arcadio necem meditatur inferre, barbaros occulte solicitare in vrtisq; Imperij cladem cœpit.

VII. ARCADIVS PIETATE CONCILIANS SIBI NVMEN VITAT INSIDIAS.

Atquonam pacto his occurrat Arcadius ista nesciens, & periclitanti Imperio bene consulat hæc ignorans? Sed prospexit ille quidem, seq; cum Imperio collocauit in tutum, dum ipso ingressu in Imperium, parentis maxime piis insistēs vestigiis, nihil antiquius haberet, quam Christianam religionem, ipsamq; fidem Catholicam sartam tectam seruare, atq; legibus communire. Accidit q; diuino planè miraculo, vt dum ipse aduersus impietatem solerti studio leges armat, eodem tempore, hoc, inquam, ipso anno, Deus dissiparit consilia gentium; ipse vero Ruffinus execrandi sceleris architectus miserrime trucidatus, atque ludibrio totius populi expositus fuerit, qui immenso terrori omnibus nuper fuerat. Hæc autem quomodo se habuerint, per singula dicturi sumus. Verum quibus primum Arcadius Impetrum munierit legibus, videamus. Ad ipsum namq; Ruffinum Præfectum Prætorio mense Martij in primis ista rescripsit c:

c l.12.de hæret. Cod. Theod.

VIII. LEGES ARCADII ADVERSVS HÆRETICOS.

Omnes pœnas, cuncta supplicia, quæ sanctionibus diuæ recordationis genitoris nostri aduersum hæreticorum semper contumaces spiritus constituta, nostro etiam decreto reparantes, decernimus: quicquid etiam his est contra meritum delinquentium, spe correctionis, specialis quadam sanctione concessum, id irritum esse. Eunomianorum vero perfidam mentem, & nequissimam sectam specialis commemoratione damnamus: statuimus q; omnia, quæ contra illorum vesanam decreta sunt, illibata custodiri. Illud addentes: Ne quis memoratæ secte militandi, aut testandi, vel ex testamento sumendi habeat facultatem: vt sit omnibus commune damnum, quibus etiam communis est religionis furor, cessante videlicet, si quid à patre nostro quibusdam fuerat super testandi iure beneficio specialis concessum. Dat. III. Id. Martij. Constantinopoli, Olybrio & Probino Conss. Rursum vero eodem mense siciterum de iisdem ad eundem Ruffinum d:

d l.16. de hæret. Cod. Theod.

IX.

Ne quis hæreticorum, quos iam leges innumeræ diui genitoris nostri continent, audeat cœtus illicitos congregare, profanaq; mente omnipotentis Dei contaminare mysterium, nec publicè, nec priuatim, nec in secreto, nec palam. Nemo audeat Episcopi sibi nomen adsciscere, vel Ecclesiasticum ordinem, eorumq; sanctissima nomina pollutis mentibus vsurpare. Dat. III. Kal. Aprilis. Constantinopoli, Olybrio & Probino Conss. Hæc cum Arcadius ad Ruffinum pro pietate rescripsit, iacula in eum, licet nesciens, diuinæ indignationis intorquet.

Sed ad Aurelianum Proconsulem Asiæ ista quoque rescripta dedit, cum quæstio verteretur, quinam hæreticorum nomine dicendi essent e:

e l.18. de hæret. Cod. Theod.

X.

*Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus debent succumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deuiare. Ideoque experientia tua Eunesium * hæreticum nec in numero sanctissimorum Antistitum habendum esse cognoscat. Dat. III. Non. Sept. Constantinop. Olybrio & Probino Conss.*

Sed & cum Ruffini furor tyrannicus vehemētius grassaretur, Arcadius amplius de religione solicitus, inquisitionem eiusmodi aduersus callidè se occultantes hæreticos habendam esse præcepit f, ista rescribens ad Marcellum Magistrum Officiorum mense Nouembri:

f l.29. de hæret. C. Theod.

XI.

Sublimitatem tuam inuestigare præcipimus, an aliqui hæreticorum vel in Scinitis, vel inter Agentes in rebus, vel inter Palatinos cum legum nostrarum iniuria audeant militare, quibus exemplo diui patris nostri, omnibus & à nobis negata est militandi facultas. Quoscunque autem deprehenderis culpæ eius affines, cum ipsis, quibus & in legum nostrarum & in religionum excidium consentiam præstiterunt, non solum militia eximi, verum etiam extra mœnia Vrbis tuæ eos arceri. Dat. IV. Kal. Decemb. Constantinop. Olybrio & Probino Conss.

At non hæreticos tantum, sed & Gentiles hoc eodem anno Arcadius seuerissimo exagitauit edicto, in hunc modum ad eundem Ruffinum Præfectum Prætorio rescribens g:

g l.15. de Pagan. C. Theod.

XII. ARCADII EDICTVM ADVERSVS GENTILES.

Statuimus, nullum ad fanum, vel quodlibet templum habere quempiam licentiam accedendi, vel abominanda sacrificia celebrandi quolibet loco vel tempore. Igitur vniuersi, qui à Catholica religionis dogmate deuiare contendunt, ea, quæ nuper decreui properent emendare, & quæ olim constituta sunt vel de hæreticis, vel de Paganis non audeant præterire: Scituri, quicquid diui genitoris nostri legibus est in ipsos vel supplicij, vel dispendij constitutum, nunc acrius exequendum. Sciant autem Moderatores prouinciarum, & his Apparitio obsecundans. Primates etiam ciuitatum, Defensores, necnon & Curiales Procuratores possessionum nostrarum, in quibus sine timore dispendij coetus illicitos hæreticos inire comperimus: id quod fisco sociari non possint, quippe ad eius dominium pertinentes: si quid aduersus scita nostra tentatum, non fuerit vindicatum, atq; in vestigio ipso punitum: omnibus se detrimentis & supplicijs subiugandos, quæ scitis sunt veteribus constituta. Speciatim vero hac lege in Moderatores austeriora sancimus & decernimus: namq; his non custoditis omni industria atque cautela, non solum hanc mulctam quæ in ipsos constituta est exerceri, verum etiam quæ in eos præsinita est, qui commixti videntur auctores: nec his tamen remissa, quibus ob contumaciam suam iusse est irrogata: insuper capitali supplicio iudicamus Officia coercenda, quæ statuta neglexerint. Dat. VII. Idus Augusti, Constant. Olybrio & Probino Conss. Huius plane legis S. Augustinus visus est meminisse, dum ait h: *Quis enim nostrum, quis vestrum non laudat leges ab Imperatoribus datas aduersus sacrificia Paganorum? & certè longe ibi pœna seuerior constituta est: illius quippe impietatis capitale supplicium est.*

h *Augustad Vincent. epi.48.*

Vides autem inter hæc Ruffinum profundi consilij hominem pacificè tranquilleq; agere Constantinopoli, accipere data ab Imperatore rescripta, & quæ erant muneris Prætoriæ Præfecturæ gnauiter exercere; cum tamen interea totum Romanum misceret Imperium, atq; ad eius inuasionem barbaris quibuscunque ostia patefaceret, immo & inuitaret, vocaret, atq; etiam promissione compelleret, iniens cum eorum ducibus secreta fœdera. Quenam vero essent hę gentes, quibuscum Ruffinus inhians Imperio conspiraret, recenset Claudianus his versibus i:

i *Claudia. aduersus Ruffinum lib.1.*

Iam gentes, Istrumq; monet, Scythiamq; receptat
Auxilio: tradit q; suas hostilibus armis
Reliquias: mixtis descendit Sarmata Dacis,
Et qui cornipedes in pocula vulnerat audax
Massagetes, patriumq; bibens Mæotium Alanus,
Membraq; qui ferro gaudet pinxisse Gelonus,
Ruffino collecta manus. &c.

RVFFINVS BARBAROS IN ROMANVM IMPERIVM IMMITTIT.

Addit his Zosimus k, Ruffinum hæc quoq; arte Romanū Imperium prodidisse. Cum enim (vt dictum est) Præfecturam Prætorij summum magistratum administraret, cuius esset, quos vellet prouinciis Præsides dare, coniuratos sibi creauit prouinciarum rectores, & inter alios Græciæ Proconsulem designauit Antiochum, & Hermophilarum angustias custodiendas Geruntio tradidit, vt eas ambo cederent aduenientibus Gothis sub duce Alarico militantibus: quod sane isti egregie præstitere. Ad Asiæ vero cladem Hunnos vocatos esse, Claudianus affirmat. Sane quidem & Sozomenus l quoq; testatur, hoc ipso tempore Hunnos in Armeniam irruisse, ac nōnullas alias Orientalis Imperij regiones deuastasse. Qui itidem peruenerunt in Sy-

k *Zosim. l.5* QVID CONSILII CVM PRÆFECTIS RVFFINVS INIIT ADVERSVS ROM. IMPERIVM.

l *Sozom lib. 8. cap.1.* HVNNORVM GRASSATIONE FABIOLA FVGIT ROMAM.

in Syriam, obsederunt Antiochiam: quin & Hierosolymæ timebatur, quando S. Fabiola clarissima fœmina (de qua multa superiori tomo) quæ concesserat Hierosolymam, vt ibi reliquum vitæ ageret, horum grassatione perterrita, vna cum aliis nauem conscendere, & in Italiam remeare compulsa est. tradit hęc S. Hieronymus, qui & eiusmodi eruptionem palationemque timendam recenset his verbis *a*:

a Hieron. post 30.

XIV.

Quærentibus nobis dignum tantæ fœminæ habitaculum: cum illa ita solitudinem coperet, & diuersorio Mariæ carere nollet: ecce subito diuturnitatis nuncius. Oriens totus intremuit. ab vltima Meotide inter glacialem Tanaim & Massagetarũ immanes populos, vbi Caucasi rupibus feras gentes Alexandri claustra cohibent, erupisse Hunnorum examina, quæ pernicibus equis huc illucque volitantia cœlu pariter ac terroris cuncta complerent. Aberat tunc Romanus exercitus, & bella ciuilibus in Italia tenebatur. q. Ē enim secum Theodosius in Occidentem aduersus Eugenium tyrannum Orientis exercitum duxerat, Stilico Theodosij defuncti voluntate in Italia detinebat. Sed de iisdem Hunnis idem S. Hieronymus subdit: *Hanc gentem Herodotus refert sub Dario Rege Medorum viginti annos Orientem tenuisse captiuum. & ab Ægyptiis atque Æthiopibus annuum exegisse vectigal. Abigat Iesus ab orbe Romano tales vltra bestias. Insperati vbique aderant. & famam celeritate vincentes, non religioni, non dignitatibus, non ætati parcebant, non vagientium miserabantur infantia: cogebantur mori qui nondum viuere cœperant, & nescientes malum suum, inter hostium manus ac tela rideabant. Consonus inter omnes rumor, petere eos Hierosolymam. & ob nimiam auri cupiditatem ad hãc vrbem percurrere.* cupidissimum sane omnium mortalium hoc genus hominum esse, Ammianus *b*, cum eorundem mores pluribus scribit, affirmat. Sed de Hierosolymis Hieronymus: *Muri, inquit, negligebantur, fossa, siccabantur: Antiochia obsidebatur: Tyrus se volens à terra abrumpere, insulam quærebat aliquam. Tunc & nos compulsi sumus parare naues, esse in littore, aduentum hostium præcauere, & sæuientibus ventis, magis barbaros metuere; quam naufragium, non tam propriæ saluti, quam virginum castimoniæ prouidentes. Erat in illo tempore quædam apud nos dissensio, & barbarorum pugnam domestica bella superabant. Nos in Oriente tenuerunt tam fœda sedes & inueteratum locorum sanctorum desiderium. Illa, quia tota in sarcinis erat. & in omni vrbe peregrina, reuersa est ad patriam, vt ibi pauper ueueret, vbi diues fuerat* c *uanens in alieno, quæ multos prius hospites habuit.* hæc Hieronymus de Hunnis. At quæ nam essent dissensiones illæ, quibus in Palæstina inter se inuicem Fideles altercabantur studio indefesso, superiori dicta sunt tomo, fuisse nimirum Origenistarum improbitate conflatas, quibus Ioannes Episcopus Hierosolymorũ, Euagrius Ponticus, Palladius Galata, Isidorus Alexandrinus, & Rufinus Aquileiensis in primis studebant, de quibus & paulo post acturi sumus.

b Ammian. lib 31.

c Hieron. epist. 3.

XV.

Rursum vero de eadem Hunnica grassatione, hęc idem Hieronymus ad Heliodorum: *Ecce, tibi, inquit, anno prætereto ex vltimis Caucasi rupibus immissi in nos iam Arabiæ. sed Septentrionis impetũ tot breuis prouincias percurrerunt: quot monasteria capiæ quotue fluuiorũ aquæ humano cruore mutatæ sunt? Obsessa Antiochia, & vrbes reliquæ, quas Halys, Cydnus, Orontes. Euphrates*q. *præterfluit: tradi greges captiuorũ. Arabia, Phœnyce. Palæstina. Ægyptus timore captiuæ.* His quidē consentiēs tia deinde Hunnis Claudianus dictis cecinit versibus, dū in Ruffinū horū omnium malorum inuentorem inuectiuum carmen conscripsit:

HIERON. INVSA AB HVNNIS ALIÆQVE PROVINCIÆ AB ILLIS EXTERRITÆ.

d Claud in Ruffin l. 2.

——*Alij per Caspia claustra*
Armeniasq; niues inopino transire ducti
Inuadunt Orientis opes. iam pascua sumunt
Cappadocum, volucrumq; parens Argæus equorum,
Iam rubet altus Alys: nec se defendit inquo
Monte Cilix: Syriæ tractus vastantur amœni:
Assuetumq; chori. & læta pecore caterua
Protexit imbellem sonipes hostilis Orontem.
Hinc planctus Asiæ. &c.

Subdit & de clade Europæ à Gothis illata, qua iidem palabundi discurrentes ad Hadriaticum vsq; mare venerunt, confœderuntq; in Græcia: de qua hæ sunt querelæ Hieronymi *e* in eadem ad Heliodorum epistola: *Quid putas nunc animi habere Corinthios. Athenienses. Lacedemonios, Arcadas, cunctamq; Græciam, quos ex imperant barbari? & certe paucas vrbes nominauit, in quibus olim fuere regna non modica.* hæc ipse. Sed de iisdem Claudianus:

e Hieron. epist. 3. GOTHI VASTANT GRÆCIAS.

——*Getica Europa exterrita*
Ludibrio prædæq; datur: frondentis ad vsq;
Dalmatiæ fines, omnis qua mobile pecus
Æquor & Hadriacas tellus interiacet undas,
Æquallet inops pecudum. nullis habitata colonis,
Inflat anhelantis Libyæ. quæ torrida semper
Solibus, humano nescit mansescere cultu.
Thessalus ardet ager: reticet pastore fugato
Pelion: Æmatiæ ignis populatur aristæ.
Iam plaga Pannoniæ. nec crandaq; mœnia Thracum,
Arnaq; Mysorum, iam nulli flebile damnum,
Sed cuncta sollemnis erat. campusq; furori
Expositus. &c.

Vt merito illud, idem dolens Claudianus exclamet:

AVFFIDII PRODITOR ET INCENDIARIVS ROMANI IMPERII.

Eheu quam breuibus pereunt ingentia causis.
Imperium tanto quæsitum sanguine, tanto
Seruatum: quod mille ducum peperere labores:
Quod tantis Romana manus contexuit annis:
Proditor vnus iners angusto tempore vertit.

Subditq; eo progressum esse Gothorum furorem, vt deuastans Thracias, ausus quoque fuerit Constantinopolim obsidere: cum interea è cella velut turri Ruffinus cuncta lætus inspiceret, non hostes sibi eos esse sciens, sed conductos stipendio milites, qui ipsum proucherent in Imperium. Cum vero ipse interea sub specie ineundi cum barbaris publici fœderis, reuera tamen priuati commodi gratia, se ad hostium castra conferret, summo ab illis afficiebatur honore: quam ob causam iustam apud populum inuidiam ac suspicionem de proditione & cum barbaris cõniuentia concitauit.

XVI.

f Zosimus lib. 5. ZOSIMI PATRI ET ENNOMII MEDACIVM DE TIGRI.

Quod autem rursum ad Græciæ cladem attinet: cum de eadem Zosimus *f* agit, in eo mendacissimus comprobatur, dum Athenas tunc permansisse tradit intactas, tum beneficio armatæ Mineruæ, tum Achillis ad prælium parati ibidem apparentis. Hisce plane fabulis Ethnicus auctor, quos coluit deos, Christianorum Imperatorum legibus vbique proscriptos, in inuidiam Christianæ religionis reliquisse voluit honoratos. Sed audi ipsum hæc delirantem: *Cum ad vrbem, Athenienſem scil. Alaricus venisset cum copijs accederet: in muro quidem vbi ambulat autem videbat pugnatricem Minerua, ac specie, qua intra simulacra consticitur, armatam scilicet, quibus eam adeuntes imaginem: Ante mœnia vero stantem Achillem horrida, talem omnino, qualem Troianis Homerus exhibuit, cum tra conscitante, Patroclo mortem vlturus, ad pugnam se conferret. Hoc spectrum non ferens Alaricus, omnino aduersus vrbem conatum omittebat, & pacem per legatos ciuibus offerebat: quorum illi cum orationem probassent, sacramentis vltro citroque præstitis, cum paucis Athenas Alaricus ingressus est, exceptus omni cum benevolẽtia, posteaquam & lauisset, & cum selectissimis in vrbe viris fuisset epulatus, & præterea muneribus affectus, vrbe pariter & Attica tota citra detrimentum omne relicta discessit.* hactenus Zosimus. Sed quam mendaciter. Hieronymi enim in primis testificatione citata nuper sententia, vidimus æque Athenas cũ aliis Græciæ ciuitatibus tunc afflictatas fuisse, paremque cum Corintho, Lacedæmoniis, atque Arcadibus sententiam subiisse. Rursũ vero ne domesticis inniti testibus videamur, Claudianus poeta Ethnicus, dum eandem Græciæ illatam cladem describit, hos de his habet versus, cum agit de Stilicone duce, cui ne cum Gothis in Græcia decerneret armis, Ruffinus impedimento fuit:

g Claudi in Ruffin. lib. 2.

Si tunc his animis acies collata fuisset,
Prodita non tantas vidisset Græcia clades,
Oppida semoto Pelopeia marte vigerent,
Starent Arcadiæ, starent Lacedæmonia arces,
Non mare sumasset geminum flagrante Corintho,
Nec fera Cecropias traxissent vincula matres.

ATHENÆ A GOTHIS EXCISÆ. h Plin. lib. 7. c. 56.

Per Cecropias debere intelligi Athenienses, nec pueri qui dem, poeticis assueti cantionibus ignorant, nimirum Cecropem fuisse primum Regem Athenienſium, & Cecropia h ab eo conditum est oppidum, quod conuersum est in arcem Athenienſem.

Sed

XVII. ATHENIS AUDIVC VIGEBAT IMPIETAS.

Sed & aduersus Zosimum, alium item Ethnicum adhibeamus testem: quo tantum abfuisse monstrabimus, vt Alaricus Mineruæ vel cuiusuis essicti Gētilium numinis intuitu Athenis pepercerit, vt etiam ipse vltor impietatis, quæ hactenus in ea prouincia spretis Imperatorum Christianorum legibus, vigebat, diuinitus missus esse probari possit: nam præstitit ipse gladiis, quod tot Christiani Principes datis sæpe rescriptis frustra tētassent. Audiamus igitur Eunapium a Sardianum Gentilem auctorem, istæc de iis, quæ de hac ventura Græciæ clade ab Eleusiniarum Antistite sub Iuliano prænunciata fuissent, scribentem: *Ad id vero*, inquit, *per sciētiā venerat ille, quod templa & sacrorum ritus sua ætate euersum profligatumque iri prædixerat, eumque viuum huiusce cladis subiectorem fore, sed contemptum, ignominiaque affectum propter nimiam obstinationem: eorumq; religionem ante ipsum desiturum, ac sacerdocij munere priuatum. Antistitis nomen non habeturum, vti neq; longam senectutem. Atque ea ita se habuerunt. Simulatque enim hæc fatidico ore ille Mithriacorum sacrorum parens & institutor prædixerat, infinita & inexplicabiles clades non ita multo post exhibuerunt (quas in historia strationis campis diffusius narrauimus, nonnulla etiam hic volente Deo dicentur) quando Alaricus cum barbaris per Thermophilarum fauces peruasit, non secus, quam per apertum stadium, aut campum liberum & equorum decursui patentem, eas Græciæ angustias illi prodidit impia natio fusis vtens vexillis, quæ nullo prohibente, simul cum eo irruperunt, rescissa iam pōtificalium lege atque vinculo.* hæc Eunapius de Eleusiniarum Antistite, tunc in ordinem redacto, & tunc cessare penitus iusso: vnde ergo Zosimo Athenarum & totius Atticæ immunitas ab Alarico Gothorum Rege concessa?

XVIII. ORIMPIETATEM GRÆCIA DATA BARBARIS.

Sed quod idem Eunapius queritur barbaros per fauces Thermophilas introductos à viris pullis indutis vestibus, Christianos fugillare, nō dubium est: at quinam hi fuerint proditores à Ruffino præfecti Thermophilis, ex ipso Zosimo superius diximus. Vides, lector, Dei cōsilium tradentis Græcias Gothis, nimirum vt sacrorum cultores & cultum, tot legibus frustra coërcitos, iidem penitus abolerēt. Intueris & patentem Zosimi stropham, eam in historia attexentis visionem, quam ipse solus vidit, sed imaginatione vana mendaciorum concinnatrice confictam. Ex quib. etiam intelligere satis vales, cuius sint fidei, quæ idem auctor b sub Valentiniano Maiore refert: nimirum ex terræmotu collabente tota Græcia, ipsas Athenas tantum cum Attica regione absque iactura aliqua, deorum beneficio, incolumes fuisse relictas: cum alioqui alias etiam illa possint certis rationib. confutari, sed in his modo non immorandum, cœptam iam historiam prosequamur.

b Zosim. l. 4.

XIX. STILICO SOLICITVS PRO SALVTE IMPERII QVAM RVFINVS IMPEDIT. c Claud. in Ruffin. lib. 2.

Cum iis tam diris atq; funestis Orientale exagitaretur Imperium, Stilico gemino pollens exercitu, quam citissime (vt Claudianus docet) subuenire sategit: sed Ruffinum alia decernentem apud Arcadium, & pro barbaris negotium agentem, semper expertus est aduersantem, & cunctatione saltem salutem Imperij prodigentem, nam in primis hæc de his ipse c:

——Vetat ille domari.
Iniecitq; moras, & congrua tempora differt:
Nam tua cum Geticas strauisset dextera turmas,
Vlta Ducis socij letum, parsq; vna maneret
Debilior, facinusq; capit: tunc proditor ille
Impius Imperij, coniuratusq; Getarum
Distulit instantes eluso Principe pugnas
Hunnorum laturus opem: quos adfore bello
Norat, & inuisis mox se coniungere castris.

Describit idem auctor Romani exercitus mirificum apparatum: sed cum de signis militaribus agit, nulla prorsus de Labaro consignato Christi nomine mentio: de Draconibus tantum his d versibus:

d Claud. in Ruffi. lib. 1.

——Late q; videres
Surgere purpureis vndantes anguibus hastas,
Serpentumq; vago caelum sauire volatu.

LABARVM SIGNVM PRÆCEDEBAT

At vbi Labarum Christi nomine insignitum, quod Christianorum Imperatorum exercitus præcedere consuerat? Numquid eo præcipuo signo carebat in hac expeditione Romanus exercitus? minime gentiū. Sed exhorruit Ethnicus poëta nomen Christi. *Nemo enim potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto*: quo cum iste omnino careret, afflatus Apolline, penitus prætermisit. Præcedere nāq; consueuisse Stiliconis ducis exercitus Christiani, cum & ipse esset Christianus, & sub Christiano Imperatore, Labarū, Christianus poeta Prudentius e fidem facit, qui & ipse agēs de alia expeditione eiusdem Stiliconis, quæ postea cōtigit sub eodem Honorio Imperatore, ista versib. cecinit:

CHRISTIANVM EXERCITVM.

e Prudent. aduerf. Sym. lib. 1.

——Dux agminis, imperq;
Christiporens nobis inuenis fuit. & nomen eius
Atq; parens Stilico: Deus vnus Christus vtriq;
Huius adoratis altaribus, & Cruce fronti
Inscripta, cecinere tubæ. Prima hasta Draconis
Præcurrit, qua Christi apicem ✠ *sublimior effert.*

Vides igitur ante signa Draconum præcessisse Labarum Christi nomine cōsueti, characteribus insignitū. Sic itaq; Stilico magnis animis sumptis, vtrumq; ducēs exercitū, in Græcia apud Thessaliā agentes Gothos inuenit: cunctisq; scite fortiterq; paratis, vt cū eis bello decerneret, incēsisq; ad hoc ipsum militibus arte iterū Ruffini præripitur certa victoria: cū ille timēs sibi, ne Gothis deuictis, Stilico in ipsum arma cōuerteret, egit apud Arcadiū mille suadēdi modis, quib. persuasit adolescenti, vt Orientalem exercitum Constantinopolim reuocaret: quod ab Imperatore tandē extortū, celeri nuncio idem Ruffinus exercitui in procinctu auspicandi belli posito nunciādum curauit. Id cū ægre indignoq; animo ab ipso Stilicone atq; vtroq; simul exercitu acceptū esset, quod quasi è manib. ereptā vincēdi gloriā, vniusq; hominis inuidia fugax elaberetur de exercitu Gothorū victoria, finerenturq; sub iugo captæ prouinciæ, & barbaricæ insolentiæ daretur audaciora præsumere, atque maiora tentare: qui in hostes incensi militum animi erant, oēs in Ruffinū ex æquo vt auctorē Arcadio exercitus dissoluendi, cōcitati mouentur, in ipsumq; vnū exerta incassū aduersus barbaros arma cōuertunt. Cū igitur pariter oēs Ruffini sitirent sanguinem, & vindictæ ardore flagrarēt; quonā modo agendū id esset, res inter paucos ductores exercitus cōsilio versatur. Re vero cōposita, coguntur inter se diuidi duo illi victores exercitus, qui iunctis in vnum armis & animis Eugeniū tyrannū vicerāt, & Occidētale Imperium liberauerant, sicq; tristibus inter se diuulsis non sine mutuo luctu copiarū victriciū ducibus, Stilicocū Occidentali exercitu in Italiā mœrens rediit, Gainas vero præfectus militibus Orientis, vna cum illis Constantinopolim versus, quo vocabatur, ira æstuans, carpit iter.

RVFFINVS PRODITORIE AGENS EXERCITVM RVFINI, VOCARI SVADET ARCADI.

CONSPIRAT EXERCITVS IN NECEM RVFFINI.

XX.

Cum aūt eidem iam vrbi appropinquasset, data suis tessera de his, quę in Ruffinū acturi essent, de aduentu exercitus certiorem reddit Imperatorē, exigēs ab eo, quod moris esset, obuiā procedere exercitui, atq; eū pariter salutare. Cum Ruffinus hæc audiens, lætitia summa gestiens, quo modo Stiliconē æmulum exarmasset, sibi vero cui imperaret, talē tantūq; cōparasset exercitū, cōiurationis consortib. ad cōsilium solicite cōuocatis, de parando militibus donatiuo, eoq; deuinciēdo munerib. simul statuūt, vtque totius exercitus vōce, die sequenti, eo occursū, Imperator acclamaretur ipse Ruffinus, decernūt. Sic igitur cōpositis reb. parata est in crastinum sumenda purpura & diadema, aulaq; regio apparatu disposita, quæ nouū exceptura esset Imperatorem: epulisq; adhiberi iussis splēdidioribus, insuper & quib. donarentur numismatib. post mēsam aureis ex more conuiuæ, vultus Ruffini imagine cusis, in campū vna cum Arcadio conuenturus opperientem exercitum, stipatus Ruffinus turma suorum procedit.

XXI. RVFFINVS AB EXERCITV CIRCVMDATVS OCCIDITVR.

Cum igitur ad exercitum peruentum esset, salutat primus ex more signa Cruce decora Arcadius Imp. ac subinde Ruffinus fausteisq; vocibus ducēs pariter salutant ac laudant. Cum mox ab iisdem ducib. data condicta tessera, qui densō agmine coagmētatus in vnum erat exercitus, in lōgum quam cito distentus, atq; reflexus in orbem, Ruffinū cingit, includitq; medium. Cum ille rei ignarus, tempus idesse ratus, quo acclamaretur à militib. Imperator, vrget Arcadium, vt ipse prius eum consortem declaret Imperij. Cum ex insperato appetitur infelix gladio militis, Stiliconis nomine ictū vibrātis, vulnusq; letale infertur: mox-

que aliis atq; aliis cõfoditur mille vindicibus gladiis, mille cruentatur ictibus, discerpitur, ac secatur in frusta. Vnius totius exercitus efferata rabies in vnum conuersa hominem, conceptum ante, diuq; retentum in stomacho cuomens repente odium, quæ tunc fecerit, quemquam meditari posse, quis putet, nedum pro dignitate describere? Claudianus *a* autem casum illum ita his cecinit versibus:

a Claud in Ruffin. l. 2.

Mox omnes fodiunt hostis: artusq; trementes
Dilaniant. Vno tot corpore pila tepescunt,
Et non infecto puduit mucrone reuerti.
Hi vultus auidos, & adhuc spirantia vellunt
Lumina: truncatos alij rapuere lacertos.
Amputat ille pedes: humerum quatit ille solutis
Nexibus. Hic fractis referet se cruda minis: dorsi:
Hic vexat, hic cordis fibras: hic pandit anhelas
Pulmonis latebras. Spatium non cauerat ira,
Nec locus est odio. Consumpto funere, vix cum
Describitur, stat sanus, cadit per tela cadauer.

hæc Claudianus, eademq; Zosimus.

XXII. VDIERI VNDE RVFFINI MANV.

At nec caruit digno triumpho tanta de expugnata proditione victoria. Membra siquidem Ruffini inter milites partita, singula singulis distributa, pro trophæis cũ pompa ab exercitu referebantur in vrbem: eminebat vero inter ea caput impositum pilo. sed & iucundum afflicto populo spectaculum Ruffini dextra præbuit: quæ à milite secta, cum ex ipsa sectione nerui, qui mouent articulos prominerent, iisdem vel attractis, vel remissis, manus ipsa claudi poterat & aperiri, ludusq; militi facta est, conuersaque in ludibrium Ruffini rapacitatis, cum miles eandem pansam tendendo mendicare Ruffinum obolum dictitaret, oblatoque palmæ obolo, tractis mox neruis, attractis stipitisq; digitis, eum à Ruffino auide acceptum significaret. Describit istum ludum idem Claudianus *b* his verbis, ac primum de capite:

b Claud. in Ruffin. l. 2. 6.

Prodigiale caput, quod iam de cuspide summa
Nutabat, digna rodiens ad mœnia pompa.
Dexteraq; quam etiam ludo concessa vagatur
Aera petens: pœnasq; animi persoluit auari
Terribilis lucro: viuoq; inuitata retentus
Cogitur adductis digitos inflectere neruis. hæc ipse.

c Zos. l. 5. d Hier. ep. 3.

Eadem fere mẽ Zosimus *c*, & ex nostris S. Hieronymus *d* ad Heliodorum: *Ruffini*, inquit, *caput pilo Constantinopolim gestatum est: & abscissa manus dextera, ad declives insatiabilis auaritiæ, ossiculum stipem mendicauit.* eadem Marcellinus in Chronico, atq; alij plures.

XXIII. DIVINA PROVIDENTIA PERSPICVA CVNCTIS FACTA NECE RVFFINI.

Vere terribilis v Deus in consiliis super filios hominum. Qui innocentium (vt dictum est) sanguinem sparserat, & in Thessalonicensium necem exercitum in Circum immiserat: ipse ab exercitu circumdatus, militum omnium confossus est armis: quiq; insatiabili cupidine aurum prouinciarum exhauserat facultates, obolos mendicat mortuus: ambiensque inanem homo purpuram, proprio statim sanguine apparuit purpuratus: ac denique super omnes exaltatum caput, diademate exornandum, cæteris omnibus eminentius in vrbem euehitur super pilum. Vnde & Gentilis ille auctor *f* ex huiusce modi Ruffini supplicio didicit esse superis prouidentiam, quam interdum negabat, cum malos impune aliquando cerneret deliquisse. Quamobrem merito ista versibus clamat:

e Psal. 65.

f Claud in Ruffin. lib 1

Abstulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum,
Absolutiq; deos. Iam non ad culmina rerum
Iniustos creuisse queror. Tolluntur in altum,
Vt lapsu grauiore ruant. &c.

XXIV. THEODOSII CORPVS RELATVM CONSTANTINOPOLIM.

Porro facta sunt hæc omnia (vt docent Marcellinus *g* & Socrates *h*) scilicet hoc ipso anno iisdem Consulibus Olybrio atq; Probino, V. Kal. Decembris. Cum vero haud pridem, nempe sexto Idus Nouembris, Magni Theodosij corpus ex Italia delatum fuisset Constantinopolim: redisse quidem visus est reditiuus ipse in Orientem, vt de iniquissimo prosatore pœnas sumeret, filiumq; obsessum factione celeratorum eriperet, atque in Imperio stabiliret. Hoc ortasse numismata illa Arcadij declarant, cum eidem Imperatori ætate iuniori cœlitus corona hominis manu demissa porrigitur: vt ex ipsis vnum formis hic redditum vides: quo quidem summo Deo curæ fuisse Arcadij Imperium, diademate desuper oblato, monstratur *i*.

g Marcel. in Iron. h Socrat. l. 5. cap. 1.

i Rem. quæ Le sum. e gualiorum Cæsarei l. Maria Mediceæ.

Reperimus & aliud huic simile numisma, sed cum additamento Crucis egregiè sculptæ, vt vides ex formis hic tibi redditis *k*:

k Dono accepimus à Honor. Mariano Camutio I. Mariæ Mediceæ.

Sed cur Crux addita? historiam accipe. Perse enim, qui Theodosio viuente nequicquam moliri aduersus Romanum Imperium ausi sunt, eo mortuo, & Christianis apud eos agentibus facessere negotium, & bellum agere aduersus Romanos aggressi sunt: sed quam celerrime Dei beneficio compressi fuerunt. Quo tempore, ob rei bene gestæ Crucis virtute memoriam, Crucem (vt vides) suis voluit Arcadius addi nummis. Porro de nummis historiam à S. Prospero descriptam *l* habes his verbis: *Sæculo nostro temporibus apud Persas persecutionem factam nouimus, imperante Arcadio religioso & Christiano Principe. Qui, ne traderet ad se confugientes Armenos, bellum cum Persis confecit. Eo signo, antequam pugnæ victoria, tam cœuntibus prælium multitudini, aeria Cruces in vestibus parauere. Vnde etiam victor aureum monetam cum eodem signo Crucis fieri præcepit, qua in vsu totius Orbis, & maxime Asiæ, hodieq; perstitit.* hæc Prosper. Quod vero in vtriusque nummi Labaro, IO. elementum expressum vides, Christi nomen significare: rectificatione Iuliani Imp. satis perspicue superiori tomo demonstratum est. Cæterum quod ad victoriam spectat, partam virtute Crucis: illud quoque bonum Romano conciliauit Imperio, quod fidegerdes Rex Persarum, semel Crucis potentia victus, non solum per annos viginti bellum non mouit aduersus Arcadium, sed etiam factus est post eius obitum Imperij Romani defensor, cum Theodosius infans imbellis succesisset eiusdem hæres Imperij. Sed ad res Ruffini, vnde occasione nummismatum digressa est, oratio reuertatur.

l Prosp. de temp. ad ann. 3. 14.

XXV. m Marcel. in Chron. n Zosimus lib. 5. QVID de CIVILIBVS RVFFINI PROFOR QVE.

Eo autem adeo miserando interitu sublato de medio: quid in eius propinquos actum sit, Marcellinus *m* ita describit: *Ruffini vxor & filia exsulant. Eutropius sacri Palatij cubicularius omnes opes abripuit, &c.* De his autẽ hæc & Zosimus *n*: *Eutropius autem in omnibus opera Stiliconis nauata, qua contra Ruffinum ab illo deliberata fuerant, eorum iam, quæ agerentur in aula, penes se potestatem omnem habebat. ac Ruffini quidem facultates sibi maiori ex parte vendicabat, cum aliis quoq; permissis, vt ex iis ea sumerent, quæ possideri ab illis posse quoquomodo viderentur. Vxore vero filiaque Ruffini ad Ecclesiam Christianorum metu confugientibus, ne cum illo perirent: Eutropius eas fide data concessit, vt ad Hierosolymorum vrbem nauigarent.* hæc de his ipse. Porro sororem quoque Ruffini magni nominis virginem vitæ fuisse Hierosolymis & peregrinatam esse in Ægyptum, paulo post dicturi sumus.

XXVI.

Mox autem subdit idem Zosimus de Timasio Cõsulari, qui cum Promoto gesserat Consulatum, Eutropij arte deportato à militum satellitio in Oasim ceterimum omnium exilij locum, de quo post eadem Ruffini hæc quoq; Hieron. *o*. *Timasius præcipitatus repente de altissimo dignitatis gradu*

o Hieron ep

TIMASIVS DEPORTATVR IN OASIM.

gratia, euasisse se putat, quod Oasi (sic legendum est pro Asse) vexit inglorius. Erat autem hic quidem Timasius vnus ex Ruffini comitibus ad omne scelus paratissimus administer, de quo ista Suidas: *Is homo insolens, & in re iniuriari versatus, summum rerum humanarum bonorem, opes abundantes, & sui arbitratu viuendi licentiam existimans, cum propter ebrietatem & diem & noctem ignoraret, neque Orientem, neque Occidentem Solem insuesceret, reuocationem* illam immortalitatis paratus ab exercitationibus voluptuariis & dissoluta viuendi ratione auulsa, animo ad gloriæ cupiditatem intento, ex Pamphilia grauis surrexit: in Ægyptum reuersus est Regis instar, aut eius, qui Imperatorem & cunctorum obiter pro delectamento habiturum esset, si vellet. hæc Suidas de Timasio, qui (vt diximus) miserrima omnium deportatione in Oasim amandatus est. Qui quidem locus à Zosimo *a* ita describitur: *Terra in medio arenosa, vasta prorsus & inhabitata, notitiam tendentibus huc omnem adimit, partim quod venti arenæ vestigia compleant & aboleant: partim quod nec arbor vlla, nec domicilium sit, qua indicium aliquod iter facientibus ad coniecturam relinquere possint.* hæc ipse. At de Oasi in Notis actum pluribus. Subdit his idem auctor de Abundantio item Consule ordinario nobilissimo tùc temporis relegato Sydone Phœniciæ oppido. Verum S. Hieronymus *b* de eiusdem relegatione agens, apud Pityuntem exulare iussum tradit.

a Zosim. lib. 5.

b Hieron. epist. 3

XXVII. *Talia de eo Lasar. c. 33.* DE RVFFINI SORORE VIRGINE DEO DICATA.

Quod verò ad Ruffini sororem spectat, fuit hæc virgo Christo dicata, egregia sanctitate atque eruditione conspicua, de qua hæc pauca Palladius *c*: *Euenit autem, vt posset simul ad Ægyptum ex Ælia proficiscerentur* Melaniæ fœlicet alumnæ Romanæ fœminæ, *sanctam Siluiam* deuocentes *virginem Dei, Ruffini autem Præfecti sororem. Erat etiam nobiscum Ioannius tunc diaconus, nunc verò ciuitatis Ascalonensium Episcopus, vir admodum sanctus, & amator & lector studiosissimus litterarum. Cum ergo in itinere nos æstus vehementissimus occupasset, & Peluſium oppidum fuissemus ingressi, sanctos Ioannius æstu nimio fatigatus cupiebat manus ac pedes proprios frigidissimæ aquæ refusione infusione. Quo ita vt desiderauerat facto, super pellitam se atque in solio stratam proiecerat plumam. Ad quem sanctam illa Silvia veluti filium verum sapiens mater accessit, & molliciem ipsius deliciasque reprehendens, ista dicebat: Quemadmodum ausus es, hanc ætatem agens, in qua adhuc sanguis tuus viuit, sic laxare ac fouere corpus tuum? Non intelligis, quæ ex hoc nasci soleant animæ lesiones? Crede igitur mihi confidenter loquenti, quod sexagesimum ipsa tui annum agens, excepta summitate digitorum meorum, non ora, non pedes, non partem aliquam membrorum aqua laui, & hoc cum vas ei semper egritudinibus laboranti, & ab ipsis quoque cogeret medicis vti lauacro: nunquam tamen volui antiquam corporis mei mortem palpare, non in lecto quieui, non in lecticæ recumbens tres feci. Hæc ipsa eloquentissima fuit, magnumque amorem habuit litterarum, ita vt legendo noctes in dies verteret, omnes antiquorum interpretum libros notissimos habens, inter quos tricies centena millia versuum legendo transierat: Gregorij, Pierij quoque, & Stephani, Basilique & aliorum studiosissimorum virorum vicies centena millia: quæ tamen non quasi perfunctorie transcurrebat, sed vnumquemque septies auctorem reuoluens, vnde mendacij scientia nominum atque sectarum penitus liberata, cœlestibus pennis per gratiam litterarum* (sic loquitur Origenista) *ad æternam spem Saluatoris, gallina spiritualis effecta, potuit euolare, immortales à Deo vicissitudines recepturæ.* hucusque Palladius de sorore Ruffini præfecti, ter plane fœlicis, si sororis exemplo, cœlestibus potius, quam terrenis inhiare didicisset.

c Hieron. epist. 3.

XXVIII. BARBARI INSOLENTIORES EFFECTI.

At licet nec Ruffini tyrannidem affectantis, res hæc ex parte in tutum repositæ fuerint; haud tamen summoti sùt barbari, iam ab ipso in diuersas prouincias Imperij Orientalis immissi: qui enim vt hostes populabundi eas ingressi fuerunt, tam vt indigenæ coluerunt, adeo vt Romanas vitæ cõtemptui habere cœperint, immo & illis insolentius exprobrarent. Nam audi, rogo, quæ de iis temporibus S. Ioannes Chrysostomus *d* tradat: dum enim suæ ætatis mala illara deplorat, hæc post multa alia id genus habet: *Cæterum ad ipsorum etiam, qui nunc regnant, vocores animum adiice. Alteram videlicet ex pristinis calamitatibus refrenantem, magna voluptati magnum habere dolorem admixtum, eo quod qui potitur, nimis inuenia ac rudibus vsus est, multosque habet vndique insultantes.*

d Chrysost. ad viduam iunior.

de Honorio ista. *Alteram verò* (subdit) *timore examinatam, & iis, qui capite damnati sunt miseriorem vitam ducentem, eo quod vir ipsius, ab eo tempore, quo diadema susceperit, vsque ad hodiernum diem in bello præliisque versatur; verecundiaque, pudore, & probris quibus vndique afficitur, magis quam ex calamitatibus tabescit. Quod enim antea numquam, nunc euenit, vt barbari propriam relinquentes regionem, multa fladiorum millia regionis nostræ percurrerint: & agris incensis, captiuis, vrbibus, domum redeundi omnẽ cogitationem abiecerint. Ac perinde quasi choreas ducerent, non bellum gererent, ista nostros omnes trudent. Et quemdam ex illorum Regibus dixisse ferunt, mirari se impudentiam nostrorum militum, qui cum facilius quam omes soleant iugulari, adhuc victoriam sperent, neque ex ipsorum regione velint excedere. Nam ipse quidem dixit, sese illis cædendis satietate captum esse. Quo igitur animo & imperatorem & ip sius vxorem ista verba audientem existimas esse?* hęc Chrysostomus.

XXIX. *e Hieron. epist 3.* NOSTRIS PECCATIS BARBARI FORTIORES REDDITI.

Et S. Hieronymus hæc ipsa deplorans *e*: *Nostris*, inquit, *peccatis Barbari fortes sunt, nostris vitiis Romanus superatur exercitus: & quasi non hæc sufficerent cladibus, plus pene bella ciuilia, quam hostilis mucro consumpsit. Miseri Israelitæ, ad quorum comparationem Nabuchodonosor seruus Dei dicitur. Infelices nos, qui tantum distulimus omnis Deo, vt per rabiem barbarorum illius in nos ira desæuiat.* & paulo post: *Proh pudor, & flolida vsque ad incredulitatem mens! Romanus exercitus victor Orbis & dominus, ab his vincitur, hos pauet, horum terretur aspectu, qui ingredi non valent, qui si terram tetigerint, se mortuos arbitrantur. Et non intelligimus Prophetarum voces: Fugient mille, vno persequente? & non imputamus causas morbi, vt morbus pariter auferatur, flatimque cernamus sagittas pilis, tiaras galeis, caballos equis cedere.* Adde his modo hactenus. Iam ad reliqua pergamus.

f Isa 30.

Hoc eodem anno, eodemque die (inquit Socrates *g*) *quo Ruffinus interfectus est, Marcianus Nouatianorum Episcopus excepto vita, in cuius Episcopatum Sisinnius, de quo supra fecimus mentionem, successit*: hæc ipse.

g Socrat. lib 6. c. 1.

XXX. *h L. 29. de Episcop. & Cleric. Cod. Theod.* HONORIVS IMP. FAVET REBVS ECCLESIASTICIS.

Quod autem ad res spectat Occidentales, Honorius Imp. *h* lege sancita cõfirmat priuilegia omnia à prædecessoribus Impp. Catholicæ Ecclesiæ collata, ad Hierium ita referibens.

Quæcunque à parentibus nostris diuersis sunt statuta temporibus, manere inuiolata atque incorrupta circa sacrosanctas Ecclesias præcipimus. Nihil igitur à priuilegiis immutetur, omnibusque qui Ecclesiis seruiunt, tantio deferatur: quia temporibus nostris addi potius reuerentia cupimus, quam ex his, quæ olim præsita sunt, immutari. Dat. 10. *Kal. Aprilis. Mediolani Olybrio & Probino Coss.* His quidem pietatis officiis Honorius Augustus primordia sui Imperij conserans, eiusmodi iecit futuri regiminis fundamenta, nec quidem frustranam ipse licet imbellis, haud tamen à tyrannis barbarisue comprimi valuit. Quod si cladẽ immensam sub eo Romanum est passum Imperium, adscribenda est illa potius Gentilibus superstitiosum cultum instaurare conantibus, vt suo loco hæc dicenda pluribus declarabunt.

XXXI. AVGVSTINVS CREATVR HIPPONENSIS EPISCOPVS.

Hoc item anno, iisdem nempe Consulibus Olybrio atque Probino, *Augustinus* (inquit Prosper in Chronico) *beati Ambrosij discipulus, multa fecundia doctrina excellens, Hippone Regio Africæ Episcopus ordinatur.* cum ageret annum suæ ætatis quadragesimum primum, vt ex supputatione superius inita annorum eius certa ratione colligitur. Quod autem adhuc vluente Valerio eiusdem ciuitatis Episcopo, ipse Augustinus idem munus Episcopale susceperit, Possidius eiusmodi causam affert, dum rem gestam ita describit *i*: *Ille vero beatus senex Valerius cæteris ex hoc amplius exultans* (videlicet de eminenti Augustini doctrina) *& Deo gratias agens de concesso sibi speciali beneficio: metuere cœpit, vt est humanus animus, ne ab aliqua Ecclesia sacerdos probatus ad Episcopatum quereretur, & sibi auferretur. Nam & id promeniisset, nisi hoc idem Episcopus cognito, ad locum secretum eum transire curasset, occultationique à quærentibus minime inuenti fecisset.* hęc Possidius. Sed de solicita cura populi Hipponensis, ne sibi Augustinus raperetur, habes ab ipsomet Augustino scribente ad Aurelium Episcopũ Carthaginẽsem declaratum his verbis, cum se excusat, quod nõ liceat venire Carthaginem *k*: *Absentiam enim meam, inquit, tantum longe Hipponenses vehementer nimisque formidant, neque vllo modo mihi sic vo-*

i Possid. in vita S. Augustini cap. 8.

k Aug. ad Aurel. epist. 64.

sunt credere. vt ego vobis. hæc ipse. Si enim ad Primatem totius Africæ Carthaginensem Episcopum diu cupitus proficisci non sineretur; quanto custodiretur studio, intelligere satis potes. Nam subdit Possidius: *Vnde amplius formidans idem venerabilis senex, & sciens se corpore & ætate infirmissimum, ego vt fieret litteras apud Primatem Episcopum sedis Carthaginensis allegatus imbecillitatem corporis sui, ætatisq; grauitatem, & obsecrans, vt Hipponensis Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui sua cathedræ non tam succederet, sed consacerdos accederet Augustinus.* Quæ igitur beatus Valerius optauit & rogauit satagens rescripto impetrauit. Post quam petitionem, ad visitandum adueniente ad Ecclesiam Hipponensem tunc Primate Numidiæ Megalio Calamensi Episcopo, Valerius Antistes Episcopis, qui forte tunc aderant, & vniuersæ plebi inopinatam conuictui suam insinuat tunc voluntatem: omnibusq; ambientibus, & gratulantibus, atque id fieri perficiq; ingenti desiderio clamantibus, Episcopatum suscipere contra morem Ecclesiæ suo viuente Episcopo, presbyter Augustinus recusabat. Dumq; illi fieri solere, ab omnibus suaderetur, atque id ignaro transmarinis & Africanis Ecclesia exemplis probaretur, compulsus atque coactus succubuit, & Episcopatus curam & maioris loci ordinationem suscepit.

XXXII. AVGVSTINVS A QVO ORDINATVS EPISCOPVS. *a Aug. in breuicul. collat. die tertia, c. 7.*

Requisitus autem aliquando à Donatistis Augustinus, à quonam fuisset ordinatus; gloriatus est, se à Catholicæ Ecclesiæ Episcopo Primate Numidiæ ordinatum fuisse: id enim ipse testatur *a* in Breuiculo collationis decimætertiæ. Subdit autem Possidius: *Quod in se ipso postea fieri non debuisse, vt viuo Episcopo suo ordinaretur, & dixit & scripsit, propter Concilij vniuersalis*, nempe Nicæni, *vetitum, quod iam ordinatus didicit: nec quod sibi factum esse doluit, alijs fieri voluit.* hæc Possidius. Quæ autem ipse de his citat eiusdem Augustini factum detestantia dicta, extant ipsa in Actis publicis designati Heraclij presbyteri sui futuri successoris, his nempe verbis: *Adhuc*, inquit, *in corpore posito beatæ memoriæ Patre & Episcopo meo sene Valerio, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo: quod Concilio Nicæno prohibitum esse nesciebam, nec ipse sciebat. Quod ergo reprehensum est in me, nolo reprehendi in filio meo.* At vero quem citat Nicænum Canonem, ille fuisse creditur, in cuius fine, cum actū est in eo de Nouatianis ad Ecclesiam redeuntibus, hæc verba leguntur: *Ne in vna ciuitate duo Episcopi esse probentur.* sic ibi octauo Canone: quamuis alij velint specialem ea de re constitutionem esse editam, quæ non exter.

XXXIII. *b Possid. in Vita S. Aug. cap. 8.* CANONVM SCIENTIAM IN ORDINANDO NEGLEXIT. *c Conc. Carthag. 3. c. 3.*

Quod vero de S. Augustino Possidius *b* agens, de eius ordinatione hæc ad finē apponit: *Vnde etiam fategit, vt Concilijs constitueretur Episcoporum, ab ordinatoribus deberi ordinandi, vel ordinati omnium statuta sacerdotum in notitiam esse deferenda.* constat planè de his actum post sequentem annum in Concilio Carthaginensi celebrato Cæsario & Attico Consulibus, in quo hæc tertio canone ex suggestione S. Augustini (vt Possidius monet) decreta esse leguntur *c*: *item placuit, vt ordinandus Episcopus vel clericus prius ab ordinatoribus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur: ne se quid contra statuta Concilij fecisse paniteat.* hæc ibi: ficq; solicite cauendum putauit ab aliis, quod ipse nescius deliquisset. Solemnis autem remansit Hipponensibus more maiorum dies illa, quā talem tantumq; ordinatum meruerunt Episcopum obtinere, anniuersariaq; celebritate eandem colere cutauerunt; quā ipse Augustinus de eadem sua ordinatione homilias habere solebat ad populum: extant adhuc ex ipsis duæ eodem argumento conscriptæ *d*:

d Aug. ho. 24 & 25.

XXXIV. AVGVSTINVS DE VA ORDINATIONE SCRIBIT AD PAVLINVM.

Idem insuper Augustinus litteris scriptis ad Paulinū *e* & Therasiam, qui in agro Nolano vitam monasticam excolentes, iam (vt dictum est) annum exegissent, de sua ordinatione obiter tunc facta hæc ait: *Quia Ecclesia cura teneat, ex hoc vestra charitas oportet attendat, quod beatissimus pater Valerius (qui vos nobiscum quantum salutet, quantum sitiat, audiuit ex fratribus) nec presbyterum me esse suum passus est, nisi maiorem mihi coepiscopatus sarcinam imponeret. Quod quidē, quia tanta eius charitate & auctoj, populi studio Dominum id velle credidi, nonnulla iam exempla præcedentibus, quibus mihi omnia excusatio claudebatur, vehementer timui excusare.* ita ipse, & quidem hoc anno mox post suam ordinationem: nam aliam ad eosdem epistolam haud prideā ab ipso datam, cum adhuc presbyter esset, scriptam fuisse liquet.

Porro ipse Paulinus, his acceptis de Augustini ordinatione literis, miro exultans gaudio (quantus enim ille esset ex eius scriptis aduersus Manichæos ab Alypio missis satis nouerat) die sequenti post acceptas dictas Augustini literas ad Romanianum scribens *f*, hæc habet: *Non autem tantum hoc scribimus, gratulandum, quod Episcopatum Augustinus acceperit: sed quod hanc Dei curam meruerint Africana Ecclesia, vt verba cælestia Augustini ore perciperent, qui ad maiorem Dominici muneris gratiam nouo more promotus, ita consecratus est, non vt succederet in cathedra Episcopi, sed accederet: nam incolumi Valerio Hipponensis Ecclesiæ Episcopo, coepiscopus Augustinus est.* Et ille beatus senex, cui purissimam mētem nulla vnquam liuentis inuidiæ macula suffudit, dignus sui cordis pace nunc ab Altissimo fructus capit, vt quem successorem sacerdotij sui suppliciter optabat, hunc mereretur tenere collegam. *Credi ne hoc potuit, antequam fieret? Sed in hoc quoque Omnipotentis opere dici Euangelicum illud potest g: Hominibus hæc ardua, apud Deum autem omnia possibilia. Exultemus itaque & lætemur in eo, qui facit mirabilia solus, & qui facit vnanimes habitare in domo: quoniam ipse respexit humilitatem nostram & visitauit in bono plebem suam: Qui erexit cornu in domo Dauid pueri sui, & nunc exaltauit cornu Ecclesiæ suæ in electis suis, vt cornua peccatorum (sicut per Prophetam spondet) hoc est, Donatistarum, Manichæorumque confringat. Vtinam hæc nunc Dominī tuba, quæ per Augustinum intonat, filij nostri Licentij pulset auditus, &c.*

e Aug. ep. 31.

f Apud Aug. epist. 30.

g Luc. 18.

XXXV. ORDINATIONEM AVGVSTINI PRAECONTVNDIT EX PAVLINO.

XXXVI. CONTVNDIT DILIGENTER INTERAEGVITATEM PAVLINVM.

Verum eiusmodi litterarum consuetudo, quæ inter sanctos Dei viros Paulinum & Augustinū intercessit, hoc ipso anno cœpta est, cum prioribus *h* Paulinus litteris Augustinum salutat adhuc presbyterū, cuius acceperat quinque libros contra Manichæos scriptos dono Alypij Episcopi Tagastensis: ex quibus quidem quantus Augustinus esset, leonem (vt ait) ex vnguibus intellexit. vnde in ea litteris illis præconia mox erupit: *O vere sal terræ, quo præcordia nostra, ne posſint sæculi vanescere errore, condiuntur. O lucerna digne super candelabrum Ecclesiæ posita, qua late Catholicis vrbibus de septiformi lychno pastum oleo lætitiæ lumen effundens, densa fecit hæreticorum caligines discutis, & lucem veritatis è confusione tenebrarum splendore clarificis sermonis enubilo.* Scripsit hæc Paulinus ad Augustini litteras (vt profitetur) annum iam habens in conuersione monastica, abdicato iam sæculo. Adiecit prioribus his eodem hoc anno Paulinus *i* ad eundem Augustinum posteriores litteras, cum nondum sciret an priores accepisset, quas dedit perneccessariis ipsius Romano & Agilio in Africam nauigantibus: cum interea nondum his acceptis, prioribus autem redditis, Augustinus ad Paulinum iam litteras officiosissimas rescripsisset adhuc presbyter *k*. Sed inter hæc priorum litterarū commercia creatus (vt dictum est) Episcopus Hipponensis, de sua ipsius tunc facta ordinatione, posterioribus literis posteriores reddens, ea, quæ diximus significauit, misitque ad eum tres à se editos libros de Libero arbitrio, expostos vicissim ab eo libros à S. Ambrosio aduersus Academicos scriptos, exigens pariter, vt quem scriberet aduersus Paganos, commentarium ad se mitteret.

h Apud Aug. epist. 31.

i Paulin. apud Aug. ep. 19.

k Augustin. epist. 32.

XXXVII. ALYPII CONCILIATOR AMICITIAE INTERAEGVITATEM PAVLINVM. *l Apud Aug. ep. 30. & Aug. epist. 32.*

Vt autem adeo arcto amicitiæ vinculo Paulinus & Augustinus mutuo necterentur, sequester in primis Alypius Tagastensis Episcopus interceſſit, vt litteræ amborum significant. Sed & laudauit mirifice quidem ob egregiæ vitæ sanctitatem Paulinus Alypium; vsq; adeo, vt vitæ ipsius historiam ab eo ad se scribi rogarit *l*. Cum ille Christianæ modestiæ consulens, totum illud refudit negotium Augustino: qui id se præstiturum prioribus suis ad Paulinum *m* redditis litteris pollicitus est: quod & à Paulino exactum, & ab Augustino (vt erat pollicitus) persolutum non dubitamus. Sed exciderunt hæ litteræ, sicut & aliæ plurimæ vltro citroque datę quoad superstites extiterunt: cuius adeo longioris tēporis spatij nonnisi duæ ab alterutris datæ hoc inuio litteræ extant, & commētarius ille ad eundem Paulinum ab ipso Augustino de Cura agenda pro mortuis scriptus. Verū hoc exemplo & de Paulino in eam adducor sententiam, vt opiner, ipso rogante & solicitius exposcente scriptos ab ipso Augustino iam facto Episcopo libros Cōfessionum: licet id ipse reticuerit Augustinus, ne non tam diuinorū donorum ase perceptorum prædicator, quam sui

m Aug. epist. 31.

ipsius videri potuisset esse laudator: cum magna animi summissione illud, cõfitendo peccata sua, Dei vero munera accepta recensendo, arripuerit dicẽdi genus. Vt autem id Paulinum ab Augustino exegisse opinor, illud magnopere persuadet, quod qui Alypij res gestas adeo exoptauit & experiit scripta historia memoriæ commendari; idem ipse Augustino semel atq; iterum degustato, eidemq; penitus addictus exquisisse videtur auidius, & exegisse importunius, vitæ ipsius Augustini ab ipso commentarium scribi: quod ea modestia atque cautela prudenter ipse quidem exhibuit, dum sua recensendo & deflendo peccata, vitam suam à tenera ætate contexuit.

XXXVIII. EVSEBII CHRONICON EXPETITVM.

Sed ad Alypium redeamus. Magna quidem illud me admiratione afficit, desideratum fuisse in Africa hactenus, quod ipse Alypius expetiit à Paulino, Eusebij Chronicon; quo vno in Ecclesia Dei vsque ad tempora Constantini res gestæ ab origine mundi dispositæ haberentur. Sed & magis miror, quod Paulino haud adeo exploratus liber ille fuisset, cuius nec nomen auctoris perspectum haberet, dum nominat illum Eusebium Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopum, loco Cæsariensis: nam illius, qui eius nominis primo præfuit Nicomediæ, inde vero Constantinopoli, impietate notissimi, nulla vnquam fuit eius argumenti aliqua post obitum lucubratio, sed tantum (quod omnes norunt) Eusebij Cæsariensis. Quamobrem ipsi quidem de his obiter inter scribendum agenti, lapsum memoriæ potius, quam rei adeo apertæ inscitiam adscribendam, æquius esse ducimus, cum alioquin in Ecclesiasticis historiis se minime versatum esse, ad Seuerum scribens a ipse Paulinus ingenue profiteatur his verbis:

a Paulin. epist. 9. XXXIX.

Præterea autem tuissti, nimium opulenter tibi de paupere tuo blandiens, vt qua te de Anna alibi non vnius gentis, sed generis humani sugerent, ego videlicet quasi peritior edocerem. Sed sibi imputet famem, qui pauperis amici fores pulsat, & promptuaria mane scrutatur. Nunquam enim in hac inuestiganda & colligenda mihi commodum studium fuit. Nam etiam in tempore veteri, quo videbar legere nec legenda, ab historicis scriptoribus peregrinatus sum. Significat his sane verbis Paulinus, se haud ad peregrinas res gestas peruestigandas aliquam adhibuisse diligentiam, Romanarum rerum historiæ tantum intentum. Etenim tradit Ausonius, ab ipso Paulino Suetonium in compendium redactum, atq; diserto carmine decantatum: quod opus mirifice quidem laudat, cum ait b: *His longe iucundissimi poetica subdiderat, quod de tribus Suetonij libris, quos ille de Regibus dedit, in epitomen coegisti tanta elegantia, solus vt mihi videare affectus, quod contra rerum naturam est, breuitas vt obscura non esset.* hæc ipse.

b Auson. epist. 10.

XL. c Paulin. ead. ep. 9. RVFFINI AQVIL. STVDIVM REQVISITVM IN HISTORIA CONSCRIBENDA.

Cæterum vt Seuero satisfaceret, quodnam consilium inierit, ipse mox subdit c: *Attamen nunc operu tui curam gerens, quo te pro vtilitate fidei nostræ inspicendis & conferendis præteritorum temporum rationibus occupatum indicasti: quod de meo non habui, de fratris vnanimi opulentiore thesauro petiui, & ipsam adnotationem, quam communitorij vice miseras, literis meis inditam direxi ad Ruffinum presbyterum S. Melaniæ spiritali via comitem, vere sanctum, & pie doctum, & ob hoc mihi intima affectione coniunctum.* Agebat autem adhuc Hierosolymis cum Melania Ruffinus, Paulino quidem tantummodo fama notus, haud tamen in omnibus satis perspectus: nondum enim ipse Ruffinus, nisi postquam inde remeans, Roma Periarchon intulit Origenis, quos foueret errores detectus est, sed de his agendum suo tempore. Subdit autem, de eo, quod requirebatur, ista Paulinus: *Si ille has, quæ merito te permouent de annorum, siue regnorum non congruente calculo historiæ, causas non edixerit, qui & scholasticis & salutaribus litteris Græcè iuxta ac Latinè diues est: vereor, ne apud alium in his regionibus frustra requiramus. Quod si præsumptioni de se meæ satisfecerit: prima occasione, si Dominus fauerit, transmittam vnanimitati tuæ, vtcunque mihi super hac ratione rescripserit.* hæc Paulinus.

c Paulin. ead. ep. 9.

XLI. RVFFINI HISTORIA.

At num præstitit diligens opus, quod Paulinus petiit, & Seuerus expetiit à Paulino, Ruffinus? minime gentium, mea quidem sententia: nam in Eusebij historia, cum eam Latinitate donauit (vt recentior bene oculatus interpres inspexit) multa quidem prætermisit, deq; suo nonulla miscuit, atque complura quasi non recte collocata mutauit, vt eandem reddiderit propemodum alteram: duobus vero libris quod adiecit, quibus res gestas à tempore Nicæni Concilij vsque ad obitum Theodosij prosecutus est, quam ineiune & haud in omnibus tuta fide cuncta percurrerit, quæ recensita sunt superius, facilè monstrant. Sed S. Hieronymus perutile opus exhibuit, cum per singulos annos res diuersorum Regum pro temporis ratione collectas ab Eusebio in Latinum vertit, atque à tempore Constantini vsq; ad sextum Consulatum d (vt ipse testatur) Valentis & Valentiniani Iunioris secundum eodem ordine reliqua prosecutus est: res gestas vero Gratiani atq; Theodosij latiori se historiæ stylo reseruasse testatur: *Non* (inquit) *quod de viuentibus timuerim libere ac verè scribere: Timor enim Dei timorẽ hominum expellit. Sed quoniam debacchantibus adhuc in terra nostra barbaris, incerta sunt omnia.* verum haud ea prosecutus videtur.

HIERONYMI CHRONICON. d Hieron. in præfat. ad Eus. Chron.

XLII. HISTORICI HVIVS TEMPORIS, QVI ET QVALES.

Perfecit tamen nihilominus ipse Seuerus duos sacræ historiæ libros, ab origine mundi exordiens, ad sua vsque tempora eos producens. Scripsit ille quidem eo anno, quo gesserunt Cõsulatum Stilico & Aurelianus, nimirum Domini quadringentesimo, vt ex eius scriptis colligitur, dum à Cõsulant Arbetionis & Lolliani numerauit annos quadragintaquinque: cum constet hos creatos Consules esse anno Domini trecentesimo quinquagesimoquinto. Sed & diximus Dexterũ Præfectum Prætorij, tempore Theodosij, eiusdem quoque argumenti lucubrationem elaborasse. Externorum autem, nempe Gentilium, Aurelius Victor de Vita & moribus Romanorum historiam edidit, incipiens ab Octauiano Augusto vsq; ad Theodosij Imp. obitum, ad quem viuentem opus inscripsit, à quo & decoratus est Vrbana Præfectura, necnon Comitatu sacrarum largitionum. Paulo autẽ ante ipsum Eutropius ad Valentem Imperatorem scripserat breue compendium Romanorum historiæ. Secutus est hos Zosimus sub Honorio, sed minori fide, maiori vero impietate. Rursum ex nostris Paulus Orosius id ipsum præstitit sub eodem Imperatore: verum de eo inferius.

XLIII.

At licet tot historicis hæc ætas abundasse videatur; tamen adhuc inops harum facultatũ remansit & in nonnullis obscura, quod ex his alij res multas breuitate nimia cõtraxerint, alij intactas penitus reliquerint; desideretur autem in aliis ordo, in aliis vero temporum exactior indagatio; periclitenturq; alij veritate, ac pariter pietate, affectuque priuato ducti, pro arbitrio mẽdacia veris attexuerint. Porro hos omnes audire, & in medio sedere arbitrum, & æqua lance cuncta probare, disquirere singula & iudicare, prætermissaq; indagare, abstrusa abditaq; refodere, itẽque cuncta in veritatis conflatorio examinare atque purgare, aurumque è terra seligere, haud leue negotium, tenuisq; laboris est opus. Hinc videas vertices oratorum hoc genus scribendi attingere hæsitasse: Tullium e interea se excusare, quod istæc tigno stylo prosequi, hominis in primis sit soluti omni negotio: & cum tandem istud scribendi genus attigit, citra omnium expectationem opus edidit, publica contentione derisum, nec dignum habitum, quod posteris traderetur, sed perpetuo silentio obruendum f. Et Plinius, cui (vt ipse g testatur) fuit cum Cicerone æmulatio, negauit Capitoni suo id exposcenti, se scripturum historias, dum ageret oratorem, quod opus præ sui magnitudine totum requireret hominem, & plane diuersa esset vtriusq; ratio scriptionis. Sed quorsum nos occasio Eusebij Chronici ab Alypio expetiti & à Paulino perquisiti pertraxit? Artamen aliquãtisper licet vagata; haud tamen ad extranea deflexit oratio, cum huius ætatis historicos numerauit, & scabra, per quæ assidue ipsa duceretur, semel ostendit. Sed iam ad ipsum à quo deflexit, Paulinum, quæ de eo anni huius sunt reliqua, breuiter prosecutura dictio reuocetur.

c Cicero de legib. lib. 1.

f Dio hist. Rom. l. 46.

g Plin. lib. 1. epist. 5.

XLIV. LEGATIO AB AFRICANIS EPISCOPIS AD PAVLINVM.

Quod autem Paulini nomẽ claritudine generis & amplissimorum magistratuum functione vbique notum atque conspicuum, abdicatione rerum temporalium longe clarius atque celebrius esset vbique redditum; non Alypij tantum & Augustini, sed & aliorum in Africa Catholicæ

Ecclesiæ

Annales

Ecclesię Episcoporum permouit animos, & excitauit affectus: adeo vt iidem ipsum litteris, legatione ad eum missa, salutauerint, quarum ipse meminit scribens ad Romanianum his verbis *a*: *Opt atissime* (inquit) *sanctorum & carissimorum virorum inde epistolas recepe ramus, id est, Aurelij, Alypij, Augustini, Profuturi, Seuerianam omnium pariter Episcoporum.* erat Seuerus iste Ecclesiæ Mileuitanæ in Numidia Præsul, vt ipse Augustinus *b* affirmat: Profuturus autem Calamensis Ecclesiæ Episcopus, ad quem extat Augustini epistola centesima nonagesima. Potro de eiusmodi legatione Afrorum idem Paulinus meminit ad Seuerum scribens, cum ait *c*: *Afri quoque ad nos Episcopi reuisendos prima æstate miserunt.*

a Apud Augustin. ep. 36.

Augustin. ep. 34.

c Paulin. epist. x.

XLV. AFRICANI VRBIDI VIDENDI PAVLINVM.

Quanto nam autem tenerentur illi videndi eundem desiderio, ipse sanctus Augustinus *d* ad eum scribens, & inuitans in Africam, declarat his verbis: *Quare non impudenter ego rogo vos, & postulo, & flagito, vt in Africam, maiore talium hominum sitis quam sitit atis mobilit ate labor autem, venire dignemini. Scit Deus, quia non solum propter desiderium meum, neque solum propter eos, qui vel per nos vestrum propositum, vel vndecunque fama prædicante dulcerunt: sed etiam propter cæteros, qui partim non audunt, partim audita non credunt, tamen possunt comperta diligere: vos istis terris etiam corporaliter adesse cupimus. Quamuis enim fedulo atque misericorditer id agitis; tamen etiam coram hominibus regionum nostrarum lucant opera vestra, vt videant bona facta vestra, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.* hæc & alia plura id genus Augustinus ad Paulinū, percupidus vtcali tantaque accensā in Ecclesia Catholica face illuminaretur Ecclesia Africana; quod adeo magna esse viderentur, quæ de ipsius supereminenti Christiana philosophia diuulgata essent, vt quod auditus humanus vix caperet, ipse eius aspectus oculis certiori fide repræsentaret.

d Augustin. epist. 34.

XLVI. AVGVSTINVS SOLICITVS DE SALVTE LICENTII.

Hac eadem Afrorum Episcoporum legatione sanctus Augustinus *e* dedit litteras ad Licentium Alypij Episcopi fratrem Romæ agentem, iuuenem ab ipso olim Mediolani philosophicis disciplinis aliisque scientiis apprime imbutum: quem detentum Vrbis illecebris, Paulini exemplo admonet, vt nuncium remittat sæculo, atque ad exclusionis vitæ se conferat institutum, & inter alia: *Vade* (inquit) *in Campaniam, disce Paulinum egregium & sanctum* DEI *seruum, quam grandem fastum huius sæculi tanto generosiore, quanto humiliore cervice mirabiliter excusserit, vt eam subderet Christi iugo, sicut subdidit, & nunc illo moderatore itineris sui quietus & modestus exultat. Vade, disce, &c.* Vides ex his Paulinum (quod diximus) iam relicta Vrbe incolere cœpisse agrum Campanum prope Nolam. Sed & ipse Paulinus *f*, quem scitos Licentium poëticis facultatibus egregie excultum, versibus ad eum prosâque mixtam scripsit epistolam, quâ ad mundi contemptum vehementer eum cohortatus est: escam illam nimirum apponēs homo, quâ sciebat iuuenē illum magnopere delectari, poëticis nimirā numeris concinnatam, atque potentem ad persuadendum metricam texens orationem.

e Augustin. epist. 34.

f Paulin. epist. 36. apud Aug.

XLVII. ROMANIANVS LICENTII PATER.

Exhibuerat Licentius iste, Mediolani cum esset, tale tantumque vitæ bene compositæ specimen, vt eum patri ipsius Romaniano Augustinus in libro contra Academicos elaborato proposuerit imitandum. Nam ipse ibi *g*: *In hac, inquit, mecum studiosissime viuit nostter Licentius, ad eam totus à iuuenilibus illecebris voluptatibusque conuersus est: ita vt eum non tenere patri audeam imitandum proponere.* hæc ipse, cum Romanianum parētem eius, scribens contra Academicos librum, ad veram capessendam philosophiam hortatur: ex quo quidem commentario, qualis quantusque fuerit Licentius ipse, poteris facile intelligere, necnon ex libris ab eodem Augustino de Ordine scriptis, & de Vita beata. Accidit autem postea vice versâ, vt qui Romanianum parentem, quem multa negotia Mediolanum *h* adduxerant, filij exemplo studuit ad veram philosophiam perducere, modo ipse Augustinus Licentium ipsum Romæ cum patre agentem, mundique honoribus inhiantem, per Paulinum *i*, & Paulinus *k* per eundem Romanianum, ad cum scribens, ad meliorem frugem restituere conarentur.

g Aug. contra Academ. lib. 1. cap. 1.

h Aug. confess. lib. 7. cap. 1. & Augustin. ep. 32.

i Augustin. ep. 32.

k Apud Augustin. ep. 36.

Laborauit in hoc magnopere Augustinus: tum quod eundem Licentium liberalibus scientiis olim excolens, æque eruditum atque probum adolescentem reddiderat: tum etiam quod Romaniano eius parenti plurimum se debere sentiret. Quantum vero idem nobilissimus Tagastensis conciuis; homo prædives, de ipso Augustino bene meritus fuerit, cui eam ob causam non ipsum tantum, sed vniuersam Catholicam Ecclesiam magnopere deuinctam esse, necesse sit profiteri: ex ipsomet Augustino intelliges, cum hæc ait, aduersus Academicos disputans *l*: *Ergone tibi gratiam non repensabo? An fortasse paululum debeo? Tu me adolescentulum pauperem ad peregrina studia pergentem, & domo, & sumptu, & (quod plus est) animo excepisti. Tu patre orbatum, amicitia consolatus es, hortatione animasti, ope adiuuisti. Tu in nostro ipso municipio fauore, familiaritate, communicatione domus tuæ pene tecum clarum primatumque me fecisti. Tu Carthaginem illustriorem professionis gratia venientem, cum tibi soli & meorum nostrorum consiliorum meum spemque aperuissem, quamuis aliquantum illo tibi insito, quia ibi iam docebam, patriæ amore cunctatus es: tamen vbi euincere adolescentis cupiditatem ad ea, quæ videbantur meliora tendentis nequisti, ex debitatore in adiutorem mira benevolentiæ moderatione conuersus es. Tu necessarius omnibus iter adiumulasti meum. Tu ibidem rursus, qui cunabula & quasi nidum studiorum meorum foueras, iam volare audentis sustentasti rudimenta. Tu etiam, cum te absente atque ignorante nauigassem, nihil succensens, quod non tecum communicassem, vt solerem, atque aliud quidvis quam contumaciam suspicans, manifesti inconcussus in amicitia: nec plus ante oculos tuos liberi deserti à magistro, quam nostra mentis penetralia puritatisque versata est. Postremo quicquid de otio meo modo gaudeo, quod à superfluarum cupiditatum vinculis euolaui, quod depositis oneribus mortuarum curarum respiro, respicio, redeo ad me, quod quæro intentissimus veritatem, quam inuenire iam ingredior, quam me ad ipsum summum bonum promeliturum esse confido. tu animasti, tu impulisti, tu fecisti.* hæc ad Romanianū Augustinus, rependens vicem in salute Licentij eius filij: nam inferius *m* de eodem: *Reddam tibi gratiam: filius tuus cœpit iam philosopharī, &c.* Sed & vberiorem rependisse constat gratiam Augustinum Romaniano, cum rogatus *n* olim ab eo, quid de vera religione sentiret, veram planè esse docuit Christianam, eodemq; argumento librum ad ipsum conscripsit, ex quo ipse veræ pietatis didicit stabilis esse cultor, qui hactenus in diuersa ambiguus fluctuasset. Volumus hic eiusmodi vtriusque in se inuicem collata officia & beneficia in Annalibus relinquere confignata, quod Dei Ecclesia ex iisdem vtrique plurimum debeat. Romaniano, qui talem tantumque doctorem sua ope præstitit Augustinum: ipsi vero quantum Catholici omnes debeant Augustino, vna est omnium vno ore confessio.

XLVIII.

l Aug. contra Acad. lib. 2. n. 2. ROMANIANI AVGVSTINO CAMINO SVPPEDITAVIT.

m Augustin. contra Acad. lib. 2. n. 2.

n Augustin. retract. lib. 1. cap. 2.

Quod rursus ad Licētium spectat, quem diximus fuisse eiusdem filium Romaniani: eundem quoque Alypium Tagastensem habuisse fratrem, Paulinus versibus illis ad eum scriptis testari videtur, quibus ait *o*:

Frater Alypius est, Augustinusq; magister:
Sanguinis hic consors, hic sator ingenij.
Tanto fratre vales, & præceptore, Licenti:
Et dubitas pennis talibus astra sequi? &c.

XLIX.

o Apud Augustin. ep. 36.

At non sic inter se fratres fuisse intelligas, vt germani eodem patre geniti fuerint, sed patrueles: liquidem (vt ipse auctor est Augustinus *p*) simultas quædam inter patrem Alypij & ipsum Augustinum diutius intercessit, inter patrem vero Licentij, ipsum nimirum Romanianum, & Augustinum, magna semper (vt nuper vidimus) viguit necessitudo atque concordia. At de legatione Africanorum Episcoporum ad S. Paulinum hactenus.

p Augustin. lib. 4. cap. 7.

L. MONACHISMVS IN AFRICA PROPAGATVS.

Porro ex eiusdem Paulini redditis ad Alypium literis, illud quoq; memoria dignum compertum habetur: monachismum in Africa, quem ex Italia Augustinus patrium solum repetens ante sex annos illuc primus inuexerat, tam longè latèq; fœcūda fuisse propagatione diffusum. Nam in fine eius epistolæ hæc verba leguntur *q*: *Benedictos sanctitatis tuæ comites & æmulatores, in Domino fratres (si dignatur) nostros tam in Ecclesia, quam in monasteriis Carthaginis, Tagaste, Hippone Regio, & totius parochiis tuis, atque omnibus cognitis*

q Apud Augustin. ep. 36.

tibi per

tibi per Africam locis Domino Catholicè seruientes, multo affectu & obsequio salutari rogamus. hæc ipse. Sed & Possidius, quam per totam Africam propagati fuerint clerici, Episcopi, & monasteria ex primo illo ab Augustino erecto monasterio docet his verbis a: Proficientes vero doctrina diuina sub sancto & cum sancto Augustino in monasterio Deo seruientes, Ecclesiæ Hipponensi clerici ordinari cœperunt: ac deinde innotescente ac clarescente die in diem Ecclesiæ Catholicæ prædicationis veritate, sanctorumq; seruorum Dei proposito, continentia, & paupertate profunda, ex monasterio, quod per illum memorabilem virum & esse & crescere cœperat, magno desiderio poscere atque accipere Episcopos & clericos pax Ecclesiæ atque vnitas & capit primo, & postea consecuta est. Nam ferme decem, quos ipse nouit sanctos ac venerabiles viros continentes & doctissimos beatus Augustinus diuersis Ecclesiis, nonnullis quoque eminentioribus rogatus dedit. Similiterq; & ipsi ex illorum sanctorum proposito venientes, Domini Ecclesiis propagatis, & monasteria instituerunt, & studio crescente ædificationis verbi Dei, cæteris Ecclesiis promotos fratres ad suscipiendum sacerdotium præstiterunt. hæc Possidius: vt planè videas ex vno Augustini monasterio vniuersam Catholicam Ecclesiam Africanam sanctis sacerdotibus & monasteriis (exaliis, aliis deriuantibus) breui tempore fuisse repletam, Donatistis propterea intuidentibus, & nomen monachi b execrantibus. Sed de his alibi.

a Possid. in vit. Aug. cap. 21.

b Augst. in Ioan. tract. 97.

II. At denique vt ad eundem Paulinum, ad quem legationem ab Africanis Episcopis missam hoc anno diximus, redeamus, & anni huius claudamus periodum: Quem his Consulibus annũ absoluisse in agro Nolano diximus, constat eodem quoq; anno ad Seuerum primam scripsisse epistolam, qua de his, quæ transacta fuissent cum Romano Pontifice, deque secessione sua & legatione Africanorum Episcopotum nuper susceptа, mentionem habet. Liquet insuper, eodem hoc primo anno suæ commorationis in agro Nolano apud sanctum Felicem, secũdum eius Natalitium carmine cecinisse: statuisse quippe ipsum qualiber anniuersaria die natalis ipsius carmen in laudem eius scribere, idem ipse c ad eundem Seuerum scribens testatur his verbis: *Habes ergo libellos a me duos, vnum versibus, Natalitium, de mea solemni ad Dominadium cantilena, cui corpore & spiritu quotidie, lingua autem quotannis pensito dulcissimum seruitutis voluntariæ tributum in die Festo consecrationis eius, immolans Christo hostiam laudis, & reddens Altissimo vota mea.* hæc ipse. Porro secundum ordine positum est primum carmen de Natalitio Nolæ scriptum: nam primum constat absentem agentemq; in Hispania descripsisse. Cæterum scias Paulinum appellare consueuisse sanctũ Felicem Dominædium, quasi Dominum ædium, quas ipse Paulinus in honorem illius erexerat.

c Aug. ep. 9.

IESV CHRISTI

Annus 396.

SIRICII PAP. Annus 12. ARCADII ET HONORII IMPP. Annus 2.

I. TRECENTESIMVS nonagesimus sextus Christi annus amborũ Augustorum Consulatu, Arcadij quartum, tertium vero Honorij Fastis adscribitur. Huius Honorij Tertij Consulatus, sed primi post obitum parentis Theodosij, meminit Paulinus d in Ambrosio, vbi & quid acciderit in editione munerum in ipso Consulatus ingressu exhiberi solita, narrat his verbis: *Per idem tempus, cum Consulatus sui tempore Imperator Honorius in vrbe Mediolanensi Libycarum ferarũ exhiberet munus, populo illuc cõcurrente, data copia est missis militibus ab Stilicone Comite, hortatu Eusebij Præfecti, vt Cresconius de Ecclesia raperetur. Quem cõfugientem ad aras Domini, sanctus Episcopus cum clericis, qui in tempore aderãt, defendendum circumdedit. Sed multitudo militum, quæ duces suos habebat de perfidia Arianorum, præualuit aduersus paucos; atque ablato Cresconio, exultantes ad amphitheatrum reuerterũt, Ecclesia luctum non modicum relinquentes. Nam sacerdos prostratus ante altare Domini, factum diu fleuit. Sed in tempore cum reuertissent, & renunciassent iis, à quibus fuerant destinati milites, dimissi leopardi, saltu celeri ad eundem locum, in quo sederant, qui de Ecclesia triumphabant, ascendentes, grauiter laniatos reliquerunt. Quod vbi vidit tunc Stilico comes, pœnitentia motus est, ita vt per multos dies satisfaceret Sacerdoti. Et illa sum quidem illum, qui ablatus fuerat, dimiserat: sed & quia grauissimorum criminum erat reus, & aliter emendari non poterat, ad exilium destinatur. non multo post indulgentia prosequente.* hæc de his Paulinus: qui & de eiusdem Stiliconis seruo hæc inferius subdit:

d Paulin. in vita S. Ambros.

ECCLESIÆ IMMVNITATEM VIOLANTES DANT POENAS.

Superioribus autem diebus, cum Stiliconis tunc Comitis seruus, qui dæmonio laborauerat, in Ambrosiana basilica iam sanatus maneret, commendatus à Domino suo (ferebatur enim, quod libenter ab eodem haberetur) facere falsas epistolas Tribunatus, compertum est, in tantum, vt tenerentur homines, qui ad ministrandum pergebant. Sed vbi ad personam serui sui peruenit Comes Stilico, qui in seruo suo noluit vindicare: homines etiam, qui decepti fuerant, interuentu sacerdotũ dimisit; de ipso vero seruo sacerdoti quæstus est. Quem vir sanctus, cum de basilica Ambrosiana egrederetur, requiri fecit, atque ad se perduci. Quem cum interrogasset, & deprehendisset auctorem tanti flagitij, ait: Oportet illum tradi Satanæ e in interitum carnis, nẽ talia aliquis in posterum audeat admittere. Quem eodem momento (cum adhuc sermo esset in ore sacerdotis sancti) spiritus immundus arreptum discerpere cœpit. Quo viso, non minimo timore repleti sumus & admiratione. hæc Paulinus, qui & ista superioribus addidit de legatione Reginæ Marcomannorũ, quam hoc anno cõtigisse, ea quæ dicentur, facile declarabunt:

e 1. Cor. 5.

III. *Per idem tempus Fritigil quædam Regina Marcomannorum, cum à quodam Christiano viro, qui ad illam forte de Italia pactionibus aduenerat, referente sibi audiret famam viri, Christo credidit, cuius illum seruulum recognouerat: missisque muneribus placatos ab Ecclesia postulauit, vt scriptis ipsius, qualiter credere deberet, inforquæretur. Ad quam ille epistolam præclaram fecit in modum catechismi, in qua etiam admonet, vt suaderet viro suo Romanis pacem seruare. Qua accepta epistola, mulier suasit viro, & cum populo suo se Romanis tradidit. Qua cum aduenisset Mediolanum, plurimum doluit, quod sanctum sacerdotem, ad quem festinauerat, minime reperisset: iam enim de hac luce migrauerat.* hæc Paulinus. Contigit autem (vt dicemus anno sequenti) mense Aprili eundem sanctum sacerdotem ex hac vita migrasse: vt planè intelligantur hæc inter eos hoc ipso anno tranfigi cœpta esse: At periisse dolemus adeo nobile scriptorum Ambrosij monumentum, quo vnico Spiritus telo indomitos hactenus barbaros subiugauit, eo præsertim tempore, quo aliæ barbaricæ nationes ipsum Orientale depascebantur Imperium. Perstitisse & in suscepta fide Christi Marcomannos, semelque initam cum Imperatore Romano pacem firmiter custodisse, certo argumento est, quod inter alios à sancto Hieronymo f diuersarum nationum nominatos barbaros, qui eruperunt in Gallias sub eodem Augusto, Marcomanni minime recensiti inueniuntur, cum cæteri nominentur, nempe Quadi, Vvãdali, Sarmatæ, Alani, Gipedes, Heruli, Saxones, Burgundiones, & Alemanni, de quibus acturi sumus inferius suo loco.

II. DE SERVO STILICONIS A S. AMBROS. LIBERATO.

CI. Cor. 5.

III. FRITIGIL REGINA MARCOMANNORVM CVM VIRO SVO ET POPVLO SE DANT ROMANIS.

f Hieron. epist. 13.

IV. Iisdem Consulibus, tum Marcellinus g, tum Prosper h prodigium memorabile illud signant, quo ardente desuper cœlo, atque terra tremente deorsum, Constantinopolitanæ vrbis conflagratio, eiusque extremus interitus timebatur. Rei quidem memorabilis fama suos egressa fines, toto pene Orbe diffusa, cunctis innotuit: quæ allata in Africam, certisque testibus confirmata, à Sancto Augustino i his verbis describitur: *Nonne ante paucos annos, Arcadio Imperatore Constantinopoli (quod dico, audierunt nonnulli, & forsitan nouerunt, & sunt in hoc populo, qui illic præsentes fuerunt) volens DEVS terrere ciuitatem, & terrendo emendare, terrendo conuertere, terrendo mundare, terrendo mutare: seruo cuidam suo fideli viro (vt dicitur) militari venit in reuelatione, & dixit ei, ciuitatem venturo de cælo igne perituram. Eumque admonuit, vt Episcopo diceret. Dictum est. Non contempsit Episcopus, & allocutus est populum. Conuersa est ciuitas in luctum pœnitentiæ, quem admodum quondam illa*

g Marcel. in Chron.

h Prosper. in Chron.

i Aug. de excidio vrbis, cap. 6.

VRBS CONSTANTINOP. NOVO CASV PERTERRITA.

antiqua Niniue. Tamen ne putarent homines, illum, qui dixerat, vel falsitate deceptum, vel fallaciter decepisse: venit dies, quem Deus fuerat comminatus. Intentu omnibus & exitum cum timore magno expectantibus, nullis initio, tenebrante iam undique, visa est ignea nubes ab Oriente, primo parua, deinde paulatim, vt accedebat supra ciuitatem, ita crescebat, donec toti vrbi ingens terribiliter imineret.

V. INCENDIVM ET TERRÆMOTVS IMMINENT CIVITATI CONSTANTINOPOLITANÆ.

Videbatur horrenda flamma pendere, nec odor sulphuris deerat. Omnes ad Ecclesiam confugiebant, non capiebat multitudinem locus. Baptismum extorquebat quisque, a quo poterat: non solum in Ecclesia, sed etiam per domos, per vicos ac plateas salus sacramenti exigebatur, vt fugeretur ira non præsens vtique, sed futura. Attamen post magnam illam tribulationem, vbi exhibuit Deus fidem verbis suis, & reuelationi seruo suo: coepit vt crederet, minui nubes, paulatimque consumpta est. Populus securus paululum factus, iterum audiuit omnino esse migrandum, quod ciuitas esset proximo Sabbato peritura. Migrauit cum Imperatore tota ciuitas: nemo in domo remansit: nemo domum clausit, longe recedens a mœnibus: & dulcia tecta respiciens, relictis carissimis sedibus, voce miserabili calefecit. Et aliquot millibus tanta illa multitudo progressa, vno tamen loco fundendis ad Deum orationibus congregata, magnum sumum subito vidit, & vocem magnam emisit ad Deum. Tandemque tranquillitate conspecta, nisus, qui remunerarent, solicita, quæ prædicta fuerat hora transacta: & renunciantibus, quod salua vniuersa mœnia & tecta consisterent: omnes cum ingenti gratulatione redierunt. Nemo de domo sua quicquam perdidit patente: omnis homo sedit dimissis, imo sibi.

VI. DIVINA MISERICORDIA INCVTITVR TIMOR.

Quid dicemus? verum ista ira Dei, an potius misericordia fuit? Quis dubitat, misericordissimum Patrem corrigere voluisse terrendo, non perdendo punire, quando nihil horum, nihil dolorum, nihil mœrorum tanta impendens præsentia calamitatis laesit? Prorsus sicut solet manus erigi ad ferendum, & conflagrato illo, qui ferendus erat, misericordiæ reuocari: ita factum est illi ciuitati. Verumtamen eo tempore, quo illa direptis, vniuersis populis abscessit, triueret vastitas loco, totamque vrbem sicut Sodomam nullis saltem ruinis reminentibus perdidisset: quia etiam sic dubitatur quod Deus peresset illi ciuitati, qua præmonita & territa, & discedente atque migrante loco ille consumeretur? sed hactenus de his Augustinus. Cum autem meminit eiusdem prodigij Paulus Diaconus, precibus Arcadij ac populi tribuit ciuitatis ab imminente clade salutem, ait enim *a*: *Interea ingens terræmotus Constantinopoli factus est, ita vt subtus terra tremeret. & desuper fusa cælitus flamma penderet, tamdiuque manfit, donec orationibus Arcadij Principis & populi Christiani præsentem perditionem Deus exoratus auerteret: probans se solum esse & conseruatorem humanum, & punitorem malorum. Arcadius itaq; Imperator erat vir mitis & quietus, & circa finem vitæ pro huiusmodi causa venerabilis æstimatus.* hæc ipse de præsenti clade: quibus hæc addit ad eiusdem Arcadij commendandam præstantem fidem ac pietatem.

a Paul. diac. lib. 13.

VII. ARCADII PIETAS COMMENDATA EX MVLTIS.

In vrbe, inquit, *Constantinopoli domus est maxima, habens cognomen Carya, id est, nucis: est enim in eius domus vestibulo arbor nucea, in qua (vt ferunt est) fuerat appensus martyr Lucius, & defunctus: ob quam rem etiam oratorium illic est ædificatum. Hanc Arcadius videre volens, ad orationem venit, totoque completo, reuertebatur: prouide circa oratorium habitantes, volentes Imperatorem videre, currebant: & alij quidem foris domum præcesserant, vt melius aspectum Principis & ordinem viderent obsequij, alij vero seipsos intra domum fuissent egressi: repente maxima domus oratorio cohærens, subito tota corruit: clamor cum admiratione secutus est, quomodo oratio Principis tantos ruinæ imminentis periculo liberauit.* hæc Paulus Diaconus, cuncta adscribens Arcadij pietati, ac merito sane: eius enim Imperij ipsius primordijs, optimi quidem atque Christianissimi Principis specimen edidit. Vtinam non Herodias, Ioannis hostis, eius lateri inhæsisset, quæ postea ipsum à recto tramite æquitatis abduxit. Sed de his inferius.

VIII. ARCADIVS ITERVM EXAGITAT HÆRETICOS.

Effulsit quidem & in his potissimum Arcadij Augusti pietas, cũ nihil penes se haberet antiquius, quam fidẽ Catholicam ab omnibus hæreticorum impietatibus munire, hæresesque cum hæreticis longe longius pellere, ac penitus profligare. Huius rei causa, simulac (vt vidimus anno superiori) liberas est nactus habenas Imperij, pluribus eosdem hæreticos exagitauit edictis. Sed & hoc anno eorundem petulãtiam, cum iisdem procaciter accepta à Præfecto licentia, se infertent in Vrbẽ, cohibuit, dato ad Clearchum Vrbis Præfectum aduersus eosdem eiusmodi rescripto *b*, quo & ipse Præfectus puniendus esset.

b l. 30. de hæret. C. Theod. IX.

Cunctis hæretici proculdubio nouerint omnia sibi loca huius Vrbis adimenda esse, siue sub Ecclesiarum nomine teneantur, siue qua Diaconica appellantur, vel etiam Decanica, siue in priuatis domibus, vel locis priuatis Fisco nostro adcorporandis. Præterea omnes clerici hæreticorum ex sacratissima Vrbe pellantur, neque his finibus liceat conuenire. Ad hoc interdicatur iis omnibus ad list. manus faciendam intra ciuitatem noctu vel interdiu profanis coire conuentibus. Statuta videlicet condemnatione centum librarum auri contra officium sublimitatis tuæ, si quid huiusmodi fieri vel in publico, vel in priuatis ædibus concedatur. Dat. V. Non. Martij, Constantinopol. Arcadio quartum & Honorio tertium AA. conss. hæc quidem aduersus omnes hæreticos. Cæterum Eunomianos priuato edicto ad Præfectum Prætorio Cæsareum dato inquiri iussit, sic enim se habet *c*:

c l. 42. de hæret. C. Theod. V.

Ne Eunomianorum tanta dementia perseueret, sublimis magnificentia tua omnii studio auctores doctoresque Eunomianorum inuestigare festinet: clericique eorum maxime, quorum furor tantum fuisse errorem, de ciuitatibus pellantur extorres, & humanis cœtibus segregentur. Dat. X. Kal. Maij, Constantinop. Arcad. IV. & Honorio III. Conss. Sed & aduersus apostatas ad eundem Cæsarium hoc eodem anno eiusdem Arcadij datum rescriptum extat *d*, ac rursum aliud aduersus idololatras *e*, quos exuit omnib. priuilegiis iisdem antiquo iure concessis, quæ breuitatis causa referre desinimus.

d l. ult. de apost. C. Theod. vlt. & l. 4. de Pagan. C. Theod. XI.

e Hier. ep. 2. HIERONYMVS DEPOSITIANI AGIT IN HELIODORVM.

Hoc eodem anno, qui sequens est ab Hunnorum atq; aliorum barbarorum egressu, S. Hieronymus (vt ipse f testatur) de Nepotiano presbytero, ad quem de Vita clericorum libellum scripserat, iam vita functo, Epitaphium scripsit ad Heliodorum Altinensem Episcopum eius auunculum, qui ingenti dolore eius decessu affectus erat, quod quem à tenera ætate Chitonis instar ad omnes perfectæ clericalis vitæ numeros composuerat, cum magna gloria tum sanctitatis tum doctrinæ nitesceret, quo tempore ipse iam senior in eum Ecclesiastica onera refundere cogitabat, sic repente è manibus (vt dici solet) abreptus esset. Portro ipse Nepotianus proxime moriturus, patris sui S. Hieronymi *g* memor, sacerdotalem, qua vtebatur in sacris, ipsi vestem legauit: cuius charitatis officij idem Hieronymus ea dem voluit epistola meminisse, cum ait: *Quis crederet in tali illum tempore nostra necessitudinis recordari, & luctante anima studiorum sitire dulcedinem? Apprehensa auunculi manu, Hanc, inquit, tunicam, qua vtebar in ministerio Christi, mitte dilectissimo mihi ætate patri, fratri collegio: & quicquid à te nepoti debebatur affectus, in illum transfer, quem mecum pariter diligebat. Atque in talia verba defecit, auunculi manum, mei recordatione contrectans.* hæc ipse Hieronymus, qui eadem epistola eius virtutes perpetuæ memoriæ consecrauit: quem merito ob virtutum præstantiam, tota (vt ait) luxit Italia. Probe enim cognitus omnibus, non in clericatu tantum Christi miles effulsit, sed & cum antea apud Imperatorem inter primos militans iunxit cum militia monasticam disciplinam.

f Hieron. ad ep. 3. QVÆ VOTIANO GERIT, CVM MILITARET IN PALATIO.

Verum genus illud vitæ quantumlibet summa laude dignum extiterit, tamen quod potiora præpedire videretur atque differre, haud sibi laudandum putauit ipse Hieronymus, dum hæc ait *h*: *Referret* (inquam) *alius, quod in Palatij militia sub chlamyde & candenti lino corpus eius cilicio triturasset, quod stans ante sæculi potestates, lucida iuuenis ora portauerit: quod adhuc sub alterius indumentis alteri militauerit, & ad hoc habuerit cingulum, vt vidua, pupillo, orphanis, oppressis, miserisque subueniret. Mihi non placent dilationes istæ imperfecta seruitutis Dei, &c.* Quæ autem qualiaue præstiterit factus clericus, qui sanctitate ita eluxit in aula, quisque mente ex his, quæ de eo sanctus Hieronymus scribit, ex multis pauca rimari poterit, secretioraque penetrare. At de Nepotiano hactenus, Annalium quidem digno memoria, qui sic ex hac vita recessit, vt tamen clericalis disciplinæ semper viuentem in Ecclesia perfectam reliquerit formam expressam.

h Hieron. ad ep. 3. QVÆ VOTIANO GERIT, CVM MILITARET IN PALATIO.

Illud

XIII. PROPAGATIO FIDEI CHRISTIANÆ.

Illud vero Hieronymi ex eadem epistola de propagato longe lateq; apud barbaros Christi nomine his attexendum putaui: vt videas potentia Crucis victos, qui diuersis in locis atque temporibus Romano bella intulerunt Imperio. *Ab India* (inquit *a*) *vsque ad Britanniam, à rigida Septentrionis plaga vsque ad feruores Atlantici Oceani iam innumerabiles populi, & tantarum gentium multitudines, quam varia, longius habita, tam vestibus & armis, pro cuiusq; ritu ac loci ustarum, & velut muscæ & culices conterebantur (absque notitia enim sui creatoris omnis homo pecus est) nunc vero passionem Christi & resurrectionem eius cunctarum gentium & voces & literæ sonant.* Taceo de Hebræis, Græcis, & Latinis, *quas nationes fides suæ in Crucis titulo Dominus dedicauit. Immortalem animam, & post dissolutionem corporis subsistentem, quod Pythagoras somniauit, Democritus non credidit, in consolationem damnationis suæ Socrates disputauit in carcere. Indus, Persa, Gothus, Ægyptius philosophantur. Bessorum ferit ac, & pellitorum turba populorum, qui mortuorum quondam inferiis homines immolabant, stridorem suum in dulce Crucis fregerunt melos, & totius mundi vna vox, Christus est.* hæc ibi; & in epistola ad Lætam eodem ferme tempore scripta ita in eandem sententiam *b*: *De India, Persida, Æthiopia monachorum quotidie turmas suscipimus: Deposuit pharetras Armenius: Hunni discunt Psalterium: Scythæ frigora feruenti calore fidei: Getarum rutilus & flauus exercitus Ecclesiarum circumsert tentoria; & ideo forsitan contra nos aqua pugnant acie; quia pari religione confidunt.* hæc de Ecclesia vbiq; dilatata sanctus Hieronymus: vt admiratione plane dignum sit, inter alios recensitos barbaros, cæteris omnib. ferociores Hunnos, in totum Orientem agmine infesto grassantes, & quietis nescios, nullamque certam sedem habentes, subiecisse tandem indomita colla iugo Christi, simulque loco sistere, atque pacem colere, & Dei laudes canere didicisse: Quonam autem prædicante, plane nescitur.

a Hieron. epist. 7. PROPAGATIO FIDEI CHRISTIANÆ.

b Hieron. epist. 7.

XIV. BARBARI A NICETA CONVERSI.

Fortasse autem idem illis accessit Apostolus magnus ille Niceta, quem Bessas, Dacos, Getas, Scythasq; hoc tempore ad fidem Christi conuertisse, S. Paulinus *c* tradit: qui de Bessis, quorum supra citato loco S. Hieronymus meminit, per S. Nicetam Dacorum Episcopum ad fidem cõuersis hæc cecinit Sapphicis:

Nam simul terris animisq; duri,
Et sua Bessi nive duriores,
Nunc oues factis, duce te gregantur
Pacis in aulam.

Quiq; ceruices dare seruituti
Semper à bello indomiti negarunt,
Nunc iugo veri Domini subacti as
Sternere gaudent.

Nunc magis dines pretio laboris
Bessus exult at: quod humi manuq;
Ante quærebat, modo mente cœlo
Colligit aurum.

c Paulin. de redit. Nicetæ, pist. in Dac. BESSI REDDITI CHRISTIANI.

Subdit idem de iisdem Bessis iam vitam monasticam excolentibus, quę nos superius alia occasione tertio tomo posuimus, cum egimus de propagatis vbique monasticis institutis. Porro Fideles factos & Scythas Nicetæ quoq; prædicatione, idem Paulinus his versibus docet:

Te Patrem dicit tota plaga Boreæ,
Ad tuos fatus Scytha mitigatur,
Et sui discors fera te magistro
Pectora ponit.

SCYTHÆ PER NICETAM CONVERSI AD FIDEM.

Addit & de Getis & Dacibus ab eodem ab Christi fidem conuersis; quorum sub Valentiniano superius mentio facta est. En vides tempora ista visa Romano Imperio infestissima, quam cesserint Ecclesiæ Catholicæ felicissima, dũm qui Romanis imperitare barbarico furore studebant, mancipia Christi facta sunt, Crucis potentia subiugati: quos quidem & Catholica fide imbutos esse, ex eorum cultore Niceta sanctissimo Catholico Episcopo Catholicis communicante, nullus est qui reuocare possit in dubium. De eodem vero Niceta ad sancta loca lustrandi terum in Italiam peregrinãte idem Paulinus *d* duplici carmine cecinit: cuius quidem priorem aduentum sequenti anno contigisse, suo loco eiusdem testificatione liquido apparebit.

d Paul. natal. 8 Felic. & epym. in redit. Nicet.

Quod rursum spectat ad propagatam hoc tempore Christianam religionem, his attexamus, quæ de conuersis ad Oceanum Borealem positis populis per sanctũ Victricium confessorem Episcopum Rhotomagensem idem S. Paulinus ad eum scripta epistola tradit his verbis *e*: *Notum enim nobis fecit Titius tuus carissimus frater & fidelis minister in Dominо, non quidem te magis, quam in te Deum prædicans, quanta Dominus per te lumina in obscuris ante regionibus accendisset: Qui eductis nubes f ab extremo terræ, te quoque in lucem populi sui de extimo Orbis eduxit, & clarum fulgur in pluuiam vberem fecit. Sicut terra Zabulon quondam g & Nepthalim via maris trans Iordanem Galilææ, & qui sedebant in regione vmbræ mortis, lucem viderunt magnam: ita & nunc in terra Morinorum, situ orbis extrema, quam barbaris fluctibus fremens tundit Oceanus, gentium populi remotarum, quæ sedebant in latebris, via maris arenosa extra Iordanem, ante quam pinguescerent fines deserti in ea, orta sibi per tuam sanctitatem à Domino luce gaudentes, corda asperæ, Christo intrante, posuerunt. Vbi quondam deserta siluarum ac littorum pariter in tota aduena Barbaria, aut latrones incolæ frequentabant: nunc venerabiles & angelici sanctorum chori, vrbes, oppida, insulæ, siluas Ecclesias & monasteriis plebe numerosis pace consona celebrant. Quod quamquam totius Gallie populis & vbique gentium Christus operetur, qui totum Orbem circuit, quærens dignos se, & per nationes in animas sanctas se transfert, & in vias directionis ostendit se hilariter, & omni prouidentia occurrit amatoribus suis: tamen in remotissimo Nerulci littoris tractu, quem tenui ante hac spiritu fides veritatis afflauerat, te potissimum in vas electionis exercpsit, in te prima refulsit, clarius inualuit, arabatius & propitius apparuit, in quo & sanctificaret illic nomen suum, & per cuius nomen etiam Solis ab Occasu in omnem terram sonus eius exiret, assumpsit. Denique nunc Rhotomagum & vicinis ante regionibus tenuis nomine per nulgatum, in longinquis etiam prouinciis nominari venerabiliter audimus, & inter vrbes sacratu locis nobiles cum diuina laude nuncupari; haud immerito, &c.* plura enim habet de nobilitate Ecclesię Rhotomagensis ex studioso cultu Christianę obseruantię comparata. At de propagatione Fidelium huius temporis hactenus.

e Paulin. epist. 26. f Psal. 134. g Isaiæ 9.

XV. POPULI AD SEPTENTRIONALEM OCEANUM POSITI, CONVERSI AD FIDEM.

IESV CHRISTI
Annus 397.

SIRICII PAP. Annus 13. ARCAD. & HONOR. IMPP. Annus 3.

I. ORIGENIS ERRORES INSERVNTVR IN VRBEM.

QVi sequitur Christi annus trecentesimus nonagesimus septimus, Consulatu Cæsarij & Attici, Fastis adscribitur: quo hæreses Origenis sub pietatis inuolucro per Ruffinum presbyterũ Aquileiensem è Palæstina cum Melania Romam redeuntem inseruntur in Vrbem; propinatæque auro calice Babylonis, antequam inebriarentur illis Fideles, detectæ atque explosæ fuerunt. Hæc autem quomodo se habuerint, dicendum per singula: sed ante omnia, quæ sunt temporis, elucidanda. Ruffinum quidem indiuiduum Melaniæ comitem cum ea in Ægyptum profectum & in Palæstinam, ibique apud eam, vsque dum illic mansit, Hierosolymis vitam transegisse, quæ dicta sunt superius ex S. Hieronymo satis signifneant: at ea demum remeante Romam, eiusdem affectatum esse vestigia, Palladij atque Paulini testificatione exploratum habetur: ait. n. Palladius *h*: *Erat etiam cũ ea Ruffinus quidam nomine, ciuis Italus ex Aquileiensi oppido, vir nobilium & in proposito singulari satis fortium morum; qui & ad presbyteratum postea meruit peruenire: quo nullus mansuetior, fortior, & placidior tanquam omnia sciens, in sexu virili potuit inueniri. Isti igitur in viginti & septem annis, omnes apud Hierosolymam sanctos atque peregrinos Episcopos, monachos, virginesque (hoc enim vouerant Deo) suscepere suis proprijs sumptibus, &c.* agitque paulo post de eorundem reditu Romam, de quo & nos itidem. Hæc Palladius de Ruffino, eidem in Origenis erroribus concors, vt superius pluribus demonstratum est. Sed & Paulinus comi-

h Pallad. in Lausiac. ca. 33. apud Lipom. tom. 5.

a Paulin ad Sever. ep. 9. b Hieron. ep. 11. 66.

II. MELANIÆ ET RVFFINI REDITVS ROMAM TEMPVS.

III. RVFFINVS PACIFICE RECEDIT HIEROSOLYMIS.

c Pallad. vbi supra. cap. 51.

CAVSA REDITVS MELANIÆ IN VRBEM.

IV. d Paulin. ad Sever. ep. 11. MELANIA PERVENIT NEAPOLIM ATQVE NOLAM.

tem Melaniæ Ruffinum appellat *a*, quē & haud hactenus satis sibi compertum laudat. Sanctus Hieronymus etiam post hæc ad eundem Ruffinum Romæ agentem litteras *b* dedit: vt plane nullum sit dubium, contigisse aduentum Ruffini Romam, quando illuc etiam ipsa Melania remeauit. Sed quoto potissimum anno Domini Melaniam in Vrbem redire contigit, id quidem est accuratius exquirendum.

Iam suo loco satis liquido superius demonstratum est, ipsam vna cum Ruffino in Ægyptum primo, indeque Hierosolymam migrasse anno Domini trecentesimo septuagesimosecundo, Impp. Valentiniani atque Valentis nono. Sed quot annos in hac peregrinatione & commoratione insumpserint, diuersæ sententiæ sunt eiusdem Palladij atque Paulini: siquidem ille (vt nuper vidimus) viginti septem numerat annos, Paulinus vero viginti quinque. Sed huius exploratior atque solidior fides est: nam accepit hæc ipse ab eadem Melania, quam redeuntem Romam (vt proxime dicturi sumus) Nolam diuertentem excepit hospitem. Verum ex eo quoque certior Paulini testificatio redditur, & Palladij assertio de annis viginti septem explodituꝛ: quod cum constet hos adhuc in vita agente Siricio Papa repetisse Romam: si dixerimus, ad numerum annorum à Palladio præscriptum, ipsorum esse prorogatum aduentum: vtique affirmandum esset non sub Siricio, sed sub eius successore Anastasio eorundem reditum contigisse. Ex Paulini ergo sententia, qui numerat Melaniæ ab Vrbis absentia quinque lustra, dicendum est, eandem hoc ipso anno Romam quasi postliminio rediisse.

Recessisse autem Ruffinum è Palæstina cum pace sanctī Hieronymi, vtriusque testificatione asseritur: recitat enim ipse S. Hieronymus eiusdem Ruffini verba in posteriori Apologia, quæ sunt huiusmodi: *Vos nobis pacem profiscentibus dedistis. Respondit ipse: Pacem dedimus, non hæresim suscepimus: iunximus dextras, abeuntes prosecutis sumus, vt vos esse in Catholici, &c.* Melaniæ autem ad Vrbem reditus Palladius *c* eiusmodi foris prætensam affert causam: *Post multum vero temporis* (inquit) *cum audisset, cuidam nupsisse neptem suam Melaniam* (Iuniorem dictam) *viro: renunciare autem post nuptias sæculo huic velle, & gnouisset: metuens, ne qui mala vita homines ac male sectæ perueršeq; doctrinæ eidem iungerentur: ob hoc ipsum cum iam admodū senex, hoc est, sexaginta esset annorū, de Cæsariensium ciuitate ad Vrbem Romam intra dierum viginti spatium nauigauit.* hæc Palladius de asserta & vulgata forinsecus reditus causa. Cæterum eiusdem cum Ruffino in Origenis erroribus (vt pluribus dictum est superius) conniuentiam causam extitisse eidem ad Vrbem veniendi, oratio præmissa declarat. Erat his quidem in optatis, vt quibus fauerant & quas fouerent toto illo tempore, Origenis sententiæ (quarum complures essent defensores in Ægypto consistentes monachi, & inter eos celebriores Euagrius & Isidorus, atque inter Episcopos nobilis sedis Ioannes Hierosolymorum Antistes) eædem Romanæ sedis Episcopi, vt sic ab vniuersa reciperentur Ecclesia, probarentur assensu. Sed quanta id sit elaboratum industria, & quibus velamētis vna cum his palliata decore hæresis se in Vrbem intulerit, videamus.

Atque primum, quæ S. Paulinus de Melaniæ reditu, qui eam suscepit Nolæ, describat in epistola *d* ad Seuerum, hic reddamus: *Addidit* (inquit) *Dominus hanc gratiam de muneribus & litteris tuis: vt ad eos potissimum dies nobis frater Victor accurreret, quibus sanctam ipsam* (Melaniam scilicet) *ex Hierusalem post quinque lustra remeantem excepimus. At quam tandem fœminam? (si fœminæ dici licet tam viriliter Christianā) Quid hoc loco faciam? vetat fastigij intolerabilis metus, voluminibus adhuc addere: sed personæ dignitas, immo Dei gratia, postulare videtur, vt commemorationem tantæ animæ progressus non raptim omittam, paulisper ad eam tibi narrandam, &c.* prosequitur nobile genus eius referre, vtpote quę habuerat Marcellinum Consulem ordinarium auum, qui vna cum Probino Consulatum gesserat anno Domini trecentesimo quadragesimoprimo, & eius in vita Christiana sectanda ardens studium, & alia plura de ipsa, quæ nos suo loco superius ordine temporis collocauimus: ac demū de eiusdem, cum rediit, appulsu Neapolim, ista subdit *e*: *Neapolim vrbem leui eius spatio à Nolana, qua deginus, ciuitate distinctam, aduecta est. Vbi filiorum nepotumq; occursu excepta, mox Nolam ad humilitatis nostræ hospitium festinauit: quo nobis aduenit ambitioso dignissimorum pignorum vallata comitatu.*

Vidimus gloriam Domini in illo matris & filiorum itinere. In eo quidem, sed longe dissari, cultu macro illo & viliore asellus hurrio sedentem, tota huius sæculi pompa, qua honorari & opulenti poterant, circumflui Senatores prosequebantur carrucis nutantibus, phaleratis equis, auratis pilentis, & carpentis pluribus, gemente Appia atque fulgente: sed ſtrenuoribus vanitatis præluebat Christianæ humilitatis gratia. Admirabantur diuites pauperem, profani sanctam, & illos nostra pauperies videbat. Videmus dignam Dei huiusmodi confusionem, purpuream, fericam, auratamque supellectilem pannis veteribus & nigris seruientem: Benediximus Dominum, qui humiles & excelsos facit sapientes, esurientes implet bonis, & diuites dimittit inanes. In ipsis tamen diuitibus eadem dei de materuis bonis pauperem ſpiritum ſtupebamus, qui magis sancta matris inopia, quam sua visibili abundantia gloriabatur. Id ipsum autem gloria Domini videbatur operari, quod egenula nostra diuitias in eius filiis intuebantur, vt iam hinc fractum fidei suæ caperet, cum victoriam suam de huius sæculi vanitate ipsa deſpectaret, cuminus videns omnia, quæ propter Christum rel'querat, & contemnere perſeuerauerat. Illi sericati & pro suo quoque sexu toga aut ſtola ſ. liti ſplendere ſibi, crassam illam veluti ſpartei ſtaminis tunicam & vile palliolum gaudebant manu tangere, & veſtimenta ſua velleribus auro & arte pretiosa pedibus eius ſubſternere, pannisque contegere geſtiebant; expiare ſe à diuitiarum ſuarum contagio indicantes, ſi quam de viliſſimo eius habitu aut veſtigio ſordem colligere mererentur.

Tugurium vero noſtrum, quod à terra ſuſpenſum cœnaculo vna porticu cellulis hoſpitalibus interpoſita longius tenditur, quaſi dilatatum gratia Domini, non ſolum ſanctis, qui illam plurimi comitabantur, ſed etiam diuitum illorum caterua non capaces angueſtias præbuit: in quo perſonis puerorum ac virginum choris vicina Dominædij noſtri Felicis culmina reſulgebant, neque à diuerſo habitationis eiuſdem, diſſoni licet propoſito, hoſpites obſtrepebant, ſed & in illu religioſa modeſtia imitabatur noſtræ ſilentium diſciplinæ, vt ſi diſſimularent concinere vigilantibus pigro ventre, ſopiti; tamen non auderent pijs vocibus diſſonare, fideli timore compoſiti, quo placitis pſallentium vocibus compreſſo ſecularium turbarum tumultu etiam taciti concinebant. Verum vt ad perfectam Domini columbam recurram: Scito nunc iſtam tantum in ſexu infirmitatis virtutem Dei, cui refectio in ieiunio, requies in oratione, panis in verbo, habitus in panno, lectus in ſagulo & cantone durus in terra ſit mollis in littera, qua rigidi cubilis iniuriam mitigat lectionis voluptas, & ſancta animæ in DOMINO *vigilare, requieſcere eſt.*

Hanc ergo filia Sion hactenus habuit & deſiderat: nunc filia Babylonis habet & admittatur: quia iam & ipſa Vrbs in pluribus filia Sion eſt, quam filia Babylonis: & ideo miratur in humilitatis obſcuro & veritatis luce viuentem, & fidei incitamenta diuitibus, angueſtiarum ſolatia pauperibus miniſtrantem: quamquam illa quietis & latebræ ſuæ apud Hieruſalem in Romanis modo turbis aſſuetus clamat: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt: Habitaui cum habitantibus Cedar? Hoc enim nomine apud Hebræos (vt comperi) ſignificatur obſcuritas. Quare ita illi gratulandum de memoratis virtutibus puto, vt de preſenti ſede timeatur, vt iam inſignis anima plus Romæ conferat, quam de Roma trahat, & ſic ſedeat ſupra fluminia Babylonis, vt recordetur Sion, & organo corporis ſui ſuſpenſo ab inimica omnibus Babylonis inſidias & illecebras, in ſuis propoſiti tenore, velut in ſalicibus genimo ſemper humore viuentibus, conſtituta viuere non deſinat, & permanente fides conſtantia, virtutiſque gratia, ſolum eius non deſinat: vt ſicut vita eius in itinere adſpectatur, ita & laus in exitu canatur. huiuſque Paulinus de aduentu Melaniæ Romam: quam quidem Vrbem cum ſic nominet filiam Babylonis, vt tamen in pluribus dicat eam præferre filiam Sion: facile puto intelligis, ea nominis vnius Vrbis varietate diſcriminatos eſſe Gentiles à Chriſtianis; nimirum vt ea ex parte Roma Babylon dicatur, vbi adhuc in ea Gentilitia vigeret impietas; Sion autem in pluribus, vtpote quæ Chriſtianis abundaret, in quibus cultus religionis veræ micaret: vt plane ex

tanti

e Hieron. in Chron.

V. OCCVRSVS ROMANORVM CIVIVM MELANIÆ.

VI. HOSPITIVM SANCTVM REDDIT HOSPITII MODESTOS.

VII. VIRTVTIS MELANIÆ DESCRIPTIO.

f Psalm.

g Psalm.

ROMA QVASI BABYLON DICTA.

tanti viri sententia valeas intelligere, quo sensu à Ioanne in Apocalypsi Roma sit Babylon nominata. At de his satis tomo primo Annalium actum est.

VIII. RES MELANIÆ ATQUE EVTROPII INCOMPERTÆ PAVLINO.

Sed ad Melaniam redeamus: Quam cum sic à Paulino laudatam vides, ne miretis: his quidem ipsa atque maioribus digna præconiis videbatur nescientibus, quæ paucis arbitris in Palæstina nō tam ab ipsa, quam per ipsam à suis consociis de inducendis in Ecclesiam erroribus Origenis, refragante S. Hieronymo, ac penitus obnitente S. Epiphanio, gesta essent. Quomodonam, quæso, Paulinus sciret, quæ nec qui Hierosolymis essent, nosse potuerint: vt superius est demonstratum in controuersia illa habita inter S. Epiphanium, & Ioannem Hierosolymitanum Episcopum Origenistarum patronum, negātem tamen se Origenis errores defendere: quæ literis S. Hieronymi vno innotuere Pammachio. Vides igitur Paulinum horum omnium penitus ignarū adeo mitifice Melaniam iure laudasse, & sed eius in via comitem immensis præconiis, aliis ad eundem Seuerum a datis litteris, celebrasse Ruffinum: in quorum celebrationem omnium conuersa fuisse studia Christianorum, quis poterit dubitare? En vides, quibus, qualibusue antecumbulonibus inferatur in vrbem hæresis Origenis: vt plane pro miraculo dicendum fuerit, si audito sonitu tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, symphoniæ, & omnis generis musicorum, nō adorauerint omnes statuam auream b: si, inquam, quos sanctissimorū virorū etiam audirent encomiis pene diuinis efferri, æque plausibus non exceperint, & obuiis quoq; manibus, quod ab illis sanctitatis titulo foris inscriptū offerretur, omnes non acceperint.

a Paulin. epist 9. ORIGENIS HÆRESIS QVA POMPA INFERATVR IN VRBEM. b Dan 3.

IX.

At quoniam modo ista se habuerint, & in quanto tunc periculo Romana Ecclesia versata sit, & Deus illi ex more opportuno tempore præsto fuerit, ordine rerum gestarum & temporum, singula prosequemur. Sed antequam his velapandat oratio, vastum pelagus ingrediuri, in S. Paulini hospitio, quo Melaniam cum suis excepit, paululum quiescat.

X.

Accepit tunc idem Paulinus à Melania perbreue segmentum ligni sanctissimæ Crucis, missum sibi à Ioanne Hierosolymorum Episcopo. Testatur id quidem ipse Paulinus, cum ex eo quid modicum sumptū, nomine Therasiæ suæ, mittit ad socrum ipsius Seueri Bassulam, dum hæc ait: *Partem particulæ de ligno diuinæ Crucis, quod nobis donum benedicta Melania ab Hierusalem munere sancti inde Episcopi Ioannis attulit: hoc specialiter sorori nostræ venerabili Bassulæ misit conserua communis. Sed quod alteri vestrum datur, vtrumque vestrum est: quia in vtroque vestrum vna ratio manet, & sexum e vacuat fides, qua in virum perfectum ambo concurritis. Accipite ergo ab vna animis fratribus, in omni bono vestrum sibi consortium cupientibus. Accipite ligneum in modico munus, & in segmento pene atomo hastulæ brevis, sumite monimentum præsentis & pignus æternæ salutis. Non angustetur fides vestra carnalibus oculis parua cernentibus: sed intenta acie totam in hoc minimo vim Crucis videat. Dum videre vos cogitatis lignum illud, quo salus nostra, quo Dominus maxillatus affixus, tremente mundo, pependerit; exultetis cum tremore: recordemini & petras fissas ad huius affectum Crucis, & saltem saxorum æmulatione præcordia nostra findamus timore diuino.*

c Paulin. ad Seuer. epist 11. SEGMENTVM S. CRVCIS LIGNI A IOANNE EPISCOPO HIEROSOLYMITANO AD PAVLINVM MISSVM.

Plura autem post hæc Paulinus in eadem subnectit epistola de Crucis inuentione, ac demum memi:it de eiusdem ligni sanctissimæ Crucis erogatione Hierosolymis fieri solita ab eius ciuitatis Episcopo, qui illud Paschali tātum tempore (vt ait) exhibet populo adorandum. Cuius plane exemplo, illa in reliquas Occidentalis orbis Ecclesias cōsuetudo & ritus manasse putantur, vt eodē Paschali tempore lignum Crucis cum imagine Crucifixi populo adorandum aperiatur, quod ante erat velo obductum, illud Episcopo tertium præcinente præconium, ECCE LIGNVM CRVCIS, &c. respondente & inuitante choro, VENITE ADOREMVS. In illis quidem Ecclesiis, in quibus ineſſe contingeret ipsum lignum sanctissimæ Crucis, illud ipsum (Hierosolymis agebatur) proponebatur populo adorandum: quæ autem Ecclesiæ illo caterent, loco illius exhibebant (vt fit) alterius ligni Crucem, cum imagine Christi Domini crucifixi, hæc quod ad antiquos Ecclesiæ ritus pertinet.

XI. VETVS CONSVETVDO OSTENDENDÆ, ET ADORANDÆ PASCHATIS TEMPORE S. CRVCIS.

Quod verò ipsum ad idem lignum sanctissimæ Crucis à Melania Paulino datum spectat, ingens plane ex ipso contigit edi miraculum, cum incendio flagrante fœno referta casā, in Paulini ipsius hospitium conuersā flammā cuncta impetu violento depascente, oblato ab ipso globis igneis eodem ligno Crucis, incendium protinus resilierit, atque penitus extinctum fuerit. Quod ipsum perpetua memoria consectandum miraculum, his ipse Paulinus d versibus cecinit, hic in lectoris gratiam describendis; cum post descriptum ipsum cuncta vorans incendium, quomodo restinctum fuerit, ista subdit:

XII. CRVCIS LIGNO EXTINCTVS IGNIS.

d Paulin. in Natal 10. S. Felicis.

Ipse domum vemeans modicum, sed grande salutis
De Crucis æternæ sumptum mihi fragmine lignum
Prono, tenensq; manu aduersis procul ingero flammis,
Vt clypeum retinens pro pectore quo tegerem me,
Arcerem q; hostem collata vmbone relisum.
Credite: nec donate mihi, sed reddite Christo
Grates, & tusas date Laudes Omnipotenti.
Nostra salus etenim Crucis Christi & nomine constat:
Inde fides vobis; & in hac Cruce nixa periclo
Profuit & nostris ante ignouit flammiua salutem.
Nec mea vox aut dextera illum, sed vis Crucis ignem
Terruit, imq; loco, de quo surrexerat, ipso
Vt circumsept. im præscripto limite flammam
Sidere & extingui, fremitu moriente, coegit.
Et cinere exortam cineri reuocare procellam.
Quanta Crucis virtus, vt se natura relinquat.
Omnia ligna vorans, ligno Crucis vritur ignis.
Multa manus crebris tunc illa incendia vastis
Aspergens largis cupiebat vincere lymphis.
Sed licet exhaustis penſarent fontibus imbres;
Vi maiore tamen, lassis ſpargentibus omnem
Vicerat ignis aquam: nos ligno extinximus ignem:
Quam q; aqua non poterat, vicit breuis hastula flammam.

hæc & alia plura ibi Paulinus de insigni ibidem edito virtute Crucis ligni miraculo.

XIII.

Donatus est præterea idem Paulinus ab eadem Melania tunica innocuorum agnorum contexta vellere: quam idem ipse, cum accepisset à Seuero pallium ex pilis camelorum hirsutum, eidem dono misit: de qua post alia sic ad ipsum scripsit e: *Nos*, inquit, *neque verbis, neque rebus digna pensantes, vnica tamen facultate nobis charitatis, qua vobis sola pares sumus, misimus tunicam, quam ab vsu meo, vt de stercoris vilitate collectum pannium dignaret suscipere. Nam vel hoc innocentiæ tuæ congruit, quod de tenero agnorum vellere contexta blanditur attactibus. Addo autem adhuc pretio eius & gratiæ, quid quo dignior probetur vsu tuo, de sanctæ & illustris in sanctis Dei fœminæ Melaniæ benedictione mihi pignus est. Vnde te dignior visa est, cuius fides illi magis, quam noster sanguis proximaret*, hæc Paulinus, quibus quidem postremis verbis, se Melaniæ sanguine fuisse coniunctum significat.

e Paulin. ad Seuer. epist 10. INDVMENTVM MELANIA ACCEPTVM PAVLINVS AD SEVERVM MITTIT.

XIV.

Contigerat autem haud pridem ante aduentum Melaniæ, Nolam mitti ab eodem Seuero ad ipsum Paulinum libellum scriptum de rebus gestis S. Martini: quem Melaniæ illum auide cupienti se legisse testatur, necnon ostendisse S. Nicetæ Dacorum Episcopo, qui hoc eodem tempore pietatis ergo in Italiam peregrinatus fuit: ait enim ea epistola ad Seuerum reddita f: *Martinum enim nostrum illi (nempe Melaniæ) studiosissimæ talium historiarum ipse recitaui: Quo genere te & venerabili Episcopo atque doctissimo Nicetæ, qui ex Dacia Romanis meritis admirandus aduenerat, & plurimis Deo sanctis, in veritate non magis tui prædicatore, quam mei iactatore, reuelatis, &c.* hoc ipso quidem anno contigisse magni illius Nicetæ aduentum, ex numero Natalium S. Felicis à Paulino editorum rectam exploratamque possumus deducere rationem. Nam cum ipse, scribens ad Seuerum g, testetur quolibet anno se statuisse conscribere versibus eius dē Felicis Natalitium: plane ex numero eorundem annos quoque liceb t suo ordine adnumerare. Sed cum in nono à Paulino edito Natalitio mētio habeatur de posteriori eiusdem Nicetæ aduentu Nolam, eumque contigisse dicat

f Paulin. ep 10.

g Paulin. ep 9. S. NICETÆ PRIOR ADVENTVS IN ITALIAM.

anno quarto à priori ipsius aduentu : affirmare opus est, ipsum eius priorem aduentum, tempore, quo Natalitium quintum elaboratit, accidisse. De eius enim posteriori aduentu, quo meminit de priore, isti sunt versus *a*:

a Paulin. in Natal. 9.

Venisti tandem quarto nihil reddi tur anno :
Sed grates Christo, quia te vel sero renouit.

TEMPORA NATALITIORVM S. FELICIS A S. PAVLINO EDITORVM.

Cum igitur hac ratione priorem eius aduentum cõtigisse oportuerit tempore quinti editi Natalitij ; in quem Domini annum illud potissimum inciderit, hoc exquirẽdum est. Numeranda quidem esse Natalitia illa Paulini ab vltimo anno, quo adhuc detentus in Hispania Romam parabat aduentum, ex ipso satis intelligi potest, fuit ille annus Domini (vt vidimus) trecentesimus nonagesimustertius. Sequenti autem, cum iam ad natalem diem S. Felicis Nolam se contulisset, secundum ordine edidit Natalitium. Cum vero (vt eius testificatione liquet) iam annum apud eundem S. Felicem egisset in ipso agro Nolano, quando & legationem ab Episcopis Africanis suscepit, qui fuit annus Domini trecentesimus nonagesimusquintus, tertium ab eo scriptum est Natalitium, sequẽti vero anno, nempe superiori, quartum. vnde hoc ipso anno Domini trecentesimo nonagesimoseptimo, ipsum quintũ elucubratum fuisse Natalitium, necessario dicendum est : quo tempore & Nicetæ aduentum cõtigisse, æque opus est affirmare, cum à quinto Natalitio vsque ad nonum numerus ille perficiatur annorum quatuor, quo Nicetas reditum in Italiam prorogauit.

XV.

RATIO DIFFICILIS NICETÆ PEREGRINATIONIS.

Qui igitur ex Dacia veniens, Romanis (vt ait Paulinus *b*) apparuit admirãdus, æquè innotuisse Romano Pontifici, atq; Apostolorum limina visitasse, quis poterit dubitare ? Si enim nulla alia causa, quam inuisendorum locorum sanctorum tam longam difficilemque peregrinationẽ obiisse, Paulini assertione dicitur : potuit ne præterisse venerandas Apostolorum Memorias vniuerso antiquitus celeberimas Orbe, & ad eas non accessisse, insalutatas q; reliquisse, qui Nolam se contulit ob S. Felicis sepulchrum ? Certe quidem (si coniectura interdum verisimili ex similibus comparata exemplis agere concessum est) haud pat est credere, qui tantam ad barbaras gẽtes agebat molem Apostolatus, sub tantæ rei pondere, veluti operibus omnibus feriatum, tot interiacentes, vt iterum in Italiam se conferret, peragrasse prouincias, nisi consulendi primatiam Apostolicam sedem summa necessitas incubuisset. Hunc itaque Nolam aduenientem (vt dictum est) cum digne sanctus Paulinus excepisset, quæ à Seuero scripta atq; missa fuerat Vita sancti Martini, voluit eidem fieri manifestam.

b Paulin. epist. 10.

XVI.

VITA S. MARTINI A SEVERO SCRIPTA.

Scripserat enim eam Seuerus adhuc ipso Martino superstite : sed quando, & qua motus occasione, ipse docet his verbis *c*: *Cum olim audita fide eius, vita atq; virtutibus, desiderio illius æstuaremus : gratam nobis ad eum videndum peregrinationem suscepimus : simul quia iam ardebat animus Vitam illius scribere, partim ab ipso, in quantum ille interrogari potuit, scisciti sumus, partim ab iis, qui interfuerant, vel sciebant, cognouimus. Quo quidem tempore, credi non potest, qua me humilitate, qua benignitate susceperit : congratulatus plurimum. & gauisus in Domino, quod tanti esset habitus ; quem peregrinatione suscepta expetissemus. Miserum me (pene non audeo confteri) cum me sancto conuiuio suo dignatus est adhibere. æquam manibus nostris ipse obtulit. ad vesperum autem ipse nobis pedes abluit : nec veniã ad hoc, aut contraire constantia fuit : ita auctoritate illius oppressus sum, vt nefas putarem, si non acquieuissem.* Sermo autem illius non alius apud nos fuit, *quam mundi huius flocci pendere, & seculi onera relinquendi, vt Dominum Iesum liberi expeditiq; sequeremur : præstantissimumq; nobis præsentium temporum illustris viri Paulini, cuius supra mentionem fecimus, exemplum ingerebat, qui summis opibus abiectis, Christum secutus, solus pene his temporibus Euangelica præcepta complexus est, illum nobis sequendum, illum clamabat imitandum : beatumq; esse præsens seculum, tanta fidei virtutisq; documento. cum secundum sententiam Domini, dimes & possidens multa, vendendo omnia & dando pauperibus, quod erat factu impossibile, possibile fecisset exemplo.* hæc Seuerus de suo ipsius accessu & congressu cum sancto Martino, vt eius Vitam describeret, quod & tunc præstitit : adeo vt appareat, post conuersionem Paulini, ante tamen præsentem annum fuisse elucubratam.

c Seuer. in vita S. Martini, c. 9.

ACCESSVS ET CONGRESSVS SEVERI CVM S. MARTINO.

Porro sic (vt ipse testatur *d*) libellum ipsum de Vita S. Martini conscripsit, vt intra parietes domesticos contineret : vni tantũ valde familiari immenso desiderio eundem cupienti & valde exposcenti pollicitatione præmissa, nec cui concederet, tandem tribuit. Sed id plane accidit, quod idem Seuerus litteris ad Desiderium scriptis, se timere significarat, illis verbis : *Sed vereor, ne tu ei tanta sis futurus, & eius-modi semel non queat reuocari.* Sed quomodo editus ito ; vulgatus ? creditus est libellus eidem ipsi, qui supra Paulino, qui hæc ad Seuerum : *e : Benedictus tu homo Domini, qui tanti sacerdotis & manifestissimus confessoris historiã, tam digno sermone, quam iusto affectu percensuisti. Beatus & ille pro meritis, qui dignum fide & vita sua meruit historicum ; qui & ad diuinam gloriam suis meritis, & ad hum. nam memoriam tuis litteris consecratur.* hæc ipse Paulinus : qui acceptum libellum illum (vt nuper vidimus) legit Nicetæ Episcopo, sicq; S. Martinus innotuit Borealibus barbarorum gentibus. Legit tunc & Melania, & sic idem S. Martinus in Vrbem inuectus est, ex qua celerrime est vulgatus in Orbem. Sed quomodo ? Audi Posthumianum *f*:

d Seuer. dial. 1. c. 1.

Referam tibi plane, inquit, quo liber iste penetrauerit, & quam nullus fere Orbis terrarum locus sit, vbi non materia tam felicis historia peruulgata teneatur. Primus eum Romana vrbi vir studiosissimus tui Paulinus inuexit. Deinde cum tota certatim Vrbe raperetur, exultantes librarios vidi, quod nihil ab iis quæstuosius haberetur, siquidem nihil illo promptius, nihil carius venderetur. Hic nauigationis meæ cursus longe ante progressus, cum ad Africam venissem, tam per totam Carthaginem legebatur : solus cum Cyrenensis ille presbyter non habebat ; sed me largiente descripsit. Nam quid ego de Alexandria loquar, vbi pene omnibus magis, quam tibi notum est ? Hic Ægyptum, Nitriam, Thebaidam, ac tota Memphitica regna transiuit : Hunc ego in eremo à quodam sene legi vidi : cui cum me familiarem tuum esse dixissem, & ab illo & a multis fratribus hoc mihi iniuncta legatio est, vt si vnquam terras istas, te incolume, contigisset, ea te supplere compellerem, quæ in illo tuo libro de virtutibus beati viri professus es, præteriisse. Age ergo, &c. Suppletus est liber à Seuero, auctarioq; locupletatus per epistolas de eiusdem viri sancti obitu postea ab eo scriptas, adiecto insuper additamento Dialogorum.

XVII.

XVIII. VITA S. MARTINI TOTO PENE ORBE DIFFVSA.

XIX. QVIS RHETOR MEDIOLANIA AQVE AVRELIVS.

Iam vero vbi satis apud Paulinum Nolæ consedimus, Melaniam cum Ruffino redeuntem in Vrbem prosequamur. Qui enim diu ab Vrbe absentes, Hierosolymis tanquam in spiritali quadam Academia, vt veram excolerent sapientiam, quinque (vt vidimus) lustris confederant, cum primum Romam venerunt, omnium plane oculos præ admiratione in se conuerterunt. Læti iam illi videre præsentes, quæ de iisdem absentibus summo sæpe præconio fama detulerat : sed non videre tantum, verum & audire soliciti ; sicq; ab ore ipsorum tanquam à cælesti quodam illato Romam oraculo pependerunt. Cum ipsi, quam ex Origenis libris didicerant, Stoica indolentia perfectissimæ & ad omnes numeros absolutæ vitæ Christianæ specimen edentes, maxima apud Christianos omnes, qui Romæ erant, perpaucis eruditis exceptis, quos antea S. Hieronymus litteris monuisset, existimatione fuerunt. Cum sic igitur animos ciuium erga se suos q; esse propensiores & optime affectos Ruffinus intellexisset : eucstigio impietate referta allata secum ex Ægypto primum, inde Hierosolymis scrinia referat, indeque depromit pestiferas merces, sed ita fallacijs obuolutas & auro cælatas, vt bene prudentes & sapientes quoque eædem decipere potuissent.

XX. DE OVIDIO NEMESIANO SIVE ROMAM ELATE.

De appulsu autem horum in Romanum Portum agens sanctus Hieronymus, hæc per antiphrasim *g*: *Otriremem locupletissimam, quæ Orientalibus & Ægyptiis mercibus Romana vrbis ditare veneratem pauperatem. Tu Maximum ille es : Vnus qui nobis scribendo restituis rem. Ergo nisi de Oriente venisses, eruditissimus vir hereret adhuc inter Mathematicos.* & paulo post : *Te multo tempore Pharus docuit, quod Roma nescit : instruxit Ægyptus, quod Italia hucusque non habuit, &c.* At ne sibi esset im-

g Hier. epist. 84. ad Pam.

pedimento,

pedimento, quod apud nonnullos Origenis nomen male audiret, idem Ruffinus Apologiam pro Origene ab Eusebio Cæsariensi scriptam, nomine tamen martyris Pamphili, à se vero Latinitate donatam mox edidit, additâque pro eodem recens à se item volumen elaboratum, cuius erat titulus: *De adulteratione librorum Origenis.* Sed & quod magis mireris, nec quidem ipse Ruffinus erubuit Romæ iactare, tum sanctum Hieronymum, tum etiam Theophilum Alexandrinum Episcopum iisdem Origenis erroribus assentiri. Testatur id quidem ipse sanctus Hieronymus in epistola, quam postea ad Pammachium scripsit *a*, vbi ait: *Me & Papam Theophilum sui iactabat erroris; latratuq; impudentissimorum canum, ad inducendos simplices, nostrum mendacium mentiebatur assensum.* hæc ipse.

XXI. *a Hieron. ad Pammach. epist 78.*

Sed quod spectat ad Periarchon & Apologiam nomine Pamphili martyris pro Origene à Ruffino editam; audi Hieronymum *b* ab Oriente, ita vt Romæ audiretur, velati tonitruum, vehementius obstrepentem: *Ruffinum non vnii Vrbi, sed Orbi blasphemias Origenis, & περὶ ἀρχῶν libros, quantum in se fuit, intulit: ita vt Eusebij quoq; primum librum defensionis Origenis sub nomine Pamphili martyris ederet: & quasi ille parum dixisset, nouum pro eo volumen cumeret.* & tursus in eum *c*. Cur, inquit, *transtulerunt hæreticam defensionem eorum, permittit quoq; martyris librum. & id Romanis auribus ingerit, quod translatum,* nempe *περὶ ἀρχῶν totum Orbus expauit, &c.* His igitur præcursoribus curauit Ruffinus purulentum Origenis *περὶ ἀρχῶν* Romam inuehere, quo ab omnibus pacificis salutaretur occurribus, & nescientes imaginem bestiæ adorarent. Neq; vero hæc sibi vilia sunt satis: sed & adhuc addidit ad decipiendum summa quidem arte excogitatum portentum: vt de eo merito illud Psalmistæ appareat decim tatum *d*: *Sicut nouacula acuta fecisti dolum.* & illud *e*: *Lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum.* cum videlicet id effecerit, vt quamuis ipse fur esset & latro, istæc ipsa fuerint tamen aduersus S. Hieronymum protinus conclamata.

b Hieron. in dialog. adu. Pelag.

c Hieron. Apolog. aduer. Ruffin.

APOLOGIA PRO SCRIPTIS ORIGENIS VVLGATVR ROMÆ A RVFINO.

d Psal 51.

e Psal 49.

Quonam modo ista contigerint, audi. Cum ille pro Origene eiusmodi præmisisset defensores, sic *περὶ ἀρχῶν* ipsius voluit edi, vt eidem præfationi assixæ, nomen suum silentio prætermiserit, quo & nomen interpretis haberetur incognitum. absq; titulo enim auctoris præfationem illam editâ esse, ex eo intelliges, quod de eadem S. Hieronymus postea ad Ruffinum *f* scribens ait: *Præfatiuncula librorum περὶ ἀρχῶν, ad me missa est, quam ex stylo intellexi tuam esse, &c.* Instar enim sepiæ, quæq; hæresis nigredinem primum ad obscurandam veritatis claritudinẽ vomit: quod cõmune sit omnibus male agentibus, lucem odisse. Quid igitur veneni lateret in præfatione illa, quidve vitiosum esset in ea interpretatione, vt merito Ruffinus nomen suũ silentio obuoluendum putauerit, in apertam iam lucem cunctis aspiciendum prodamus. Erit plane, quod mireris, lector, cum intueberis filiorum tenebrarum incredibilem in male agendo versutiam.

XXII. RVFFINVS VERSVTE IN CRIMINIS SVSPICIONEM ADDVCIT S. HIERONYMVM. *f Hieron. epist 68.*

Qui igitur tacito suo nomine, à se trãslatum hæresibus refertum Origenis *περὶ ἀρχῶν* Romæ editurus erat, frontem operis, ipsa, inquam, meretricis prostibuli limina auro tecta ornata reddidit atque compta, vt ad ingressum homines ea dolosa arte pelliceret: quod præstitit, cum suspectum Origenis nomen faceret testificatione S. Hieronymi venerandum, dum quæ ab eodem adeo celebri auctore eiusdem Origenis lucubrationes essent hactenus Latinitate donatæ recenset, & eius de ipso elogia recitat. Ex quibus alterum de duobus euẽturum præsentiret: vel vt ita Origenis *περὶ ἀρχῶν* auidius acceptum, ab omnibus probaretur; vel si contingeret ob blasphemias respui, in Hieronymum ipsum antiquiorem Origenis interpretem ac laudatorem infamia verteretur. Ita quidem se habet mali operis peior interpres, pessimusque præfator. Vnde si quis præfationem illam *περὶ ἀρχῶν* Origenis appositam, patentis cadaueris dixerit pollincturam, qua graue olens corrupta caro suauissimos spiraret odores, sane quidem scopum ipsum veritatis attigerit. Vide quorsum progressi sint versipellis hominis artes.

XXIII. DOLOSA RVFFINI PRÆFATIO PERI ARCHON ORIGENIS APPOSITA.

Sed præstat ipsum audire Ruffinum, cum ista præfatur *g*: *Scio quamplurimos fratrum, scientiæ Scripturarum desiderio prouocatos, popposcisse ab aliquantis eruditis viris & Græcarum literarum peritis, vt Origenem Romanum facerent, & Latinis auribus condonarent: inter quos etiam frater & collega noster Hieronymus ab Episcopo Damaso deprecatus, cum homilias duas de Cantico Canticorum in Latinum transtulisset ex Græco, ita in illo opere ornate magnificeq; præfatus est, vt cuius legendi Origenem & aliidissimè perquirendi desiderium commoueret.* & paulo post: *Nos ergo rem ab illo quidem cœptam sequemur & probatam: sed non æquis eloquentiæ viribus tanti viri ornare possumus dicta. Vnde vereor, ne vitio meo illud accidat, vt is vir, quem ille* (nempe Hieronymus) *alterum post Apostolos Ecclesiæ doctorem scientia & sapientiæ merito comprobauit, inopia sermonis nostri longe esse inferior videatur.* hæc quidem ipse & alia in commendationem Origenis ex testificatione S. Hieronymi, magni tunc in Ecclesia nominis: cuius quoque auctoritate adhibitam in idem opus interpretando fraudem voluit contexuisse, cum addit: *Quantum fieri potest interpretando, sequar regulam prædecessorum, & eius præcipue viri* (nempe Hieronymi) *cuius superius fecimus mentionem, qui cum vltra septuaginta libellos Origenis, quos Homiliarum appellauit, aliquantos etiam de tomis in Apostolum scriptis transtulisset in Latinum, in quibus cum aliquanta offendicula inueniantur in Græco, ita elimauit omnia interpretando atque purgauit, vt nihil in illis, quod in fide nostra discreparet, Latinus lector inueniat. Hunc ergo nos etiam, licet non eloquentia viribus, disciplinæ tamen regulis, in quantum possumus, sequimur, &c.*

g *apud S. Hieron. to. 9.*

EX HIERONYMI NOMINE CONCILIAT FIDEM HÆRESI RVFINVS.

Cum igitur istæc omnia S. Hieronymi exemplum sequi, & in genere interpretandi, Origenem expurgando, se illius profiteatur affectari vestigia, quis reprehendere vel hostis auderet, quod tanto ipse tentasset exemplo? Vel quis cunctando reciperet, quæ ipse (vt profitetur) Origenis ederet erroribus expurgata in Latinum conuersa? Sed quid insuper? dolos dolis consarciens, ne ipse mendax argueretur & proditor; cum se erroribus, exemplo S. Hieronymi, expurgarum librum editurum polliceatur, quid adiecerit, accipe: *Siquibi ergo nos in libris eius aliquid contra id inuenimus, quod ab ipso in cæteris locis pie de Trinitate fuerat definitum, velut adulteratum hoc & alienum, aut prætermisimus, aut secundum eius regulam protulimus, quam ab ipso frequenter inuenimus affirmatam:* hæc & alia ipse pollicitus, ad Origenis *περὶ ἀρχῶν* legendum secutum sic aditum voluit præparasse, vt tamen domi exceptos hospites letalibus incautos venenis latentis hæresis compotaret, nimirum cum lectorem securum redderet, dum pollicetur Origenem etroribus purgatum exhibere, præstitumq; id ab eo putaret in reliquis, sicut in maculis hæresis Arianæ: sicq; tutum redditum eundem incautum in foueam Origenis erroꝝ precipitem ageret.

XV. RVFFINVS SIMVLAT EMENDATVM EDI PERI ARCHON.

Sed vbi ista: Audi Hieronymum *h* ad Pammachium ita scribentem: *Tuæ me frater Pammachi, & tuorum litera compulerunt dicentes, illos* (libros scilicet *περὶ ἀρχῶν*) *ab alio fraudulenter esse translatos, & interpolata nonnulla, & vel addita, vel mutata. Ac ne parum epistolis haberem fidem, missus exemplaria eiusdem translationis cum præfatiuncula laudatrice mea. Quæ cum legissem contulissemq; cum Græco: illico animaduerti, quæ Origenes de Patre cum Filio & Spiritu sancto impiè dixerat, & quæ Romana aures ferre non poterant, in meliorem partem ab interprete commutata: cætera autem dogmata, de Angelorum ruina, de animarum lapsu, de resurrectionis præstigio, de mundo vel mundis Epicuri, de restitutione omnium in æqualem statum, & multo his deteriora, quæ longum esset recexere, vel ita vertisse, vt in Græco inueneram, vel de commentariolis Didymi, qui Origenis apertissimus propugnator est, exaggerata & furentia posuisse: vt qui in Trinitate Catholicum legeret, in alio hæreticum non caueret.* ita Hieronymus: quibus versutias intelligas hæreticorum, instar Iudæ sic petentis Dominum osculo, vt laqueum eius collo inijciendum procuret, & vinculis strictum captiuum hostibus dedat.

XVI. *h Hieron. Apolog. 1. aduersus Ruffin.* PVRGATANTVM EX PARTE RVFFINVS ORIGENIS PERI ARCHON VT INCAVTOS DECIPIAT.

Immenso tunc quidem periculo Romana fluctuauit Ecclesia, cum hæresum ille thesaurus manibus cleticorum circumferretur, ab imprudentibus que laudaretur, exscriberetur, vipereoq; fœtu multiplicaretur vbiq; adeo

XVII. DEI PROVIDENTIA ERGA ROMANAM ECCLESIAM.

vt, nisi Christi promissionibus firmissimo fundamento super firmam petram Ecclesia Romana in Petro consolidata fuisset, eius casus iure timeri potuisset. ipsaq; tunc naufragium expauisset nauicula Petri, nisi Christus nauigaret in ea. Planè accidit, vt sicut cum Christus Pharisæorum *a* exagitaretur opprobriis, extollens vocem quædam mulier magnificare eum intrepide cœperit a Romanæ fœminæ confessione fides Catholica ab Origenistarum blasphemiis vindicaretur illæsa: dum confundens sapientiam sapientum, silentibus iis, quorum muneris erat exurgere & stare pro muro domus Israël, excitauit Deus spiritum fœminæ. Etenim exurgens tunc mulier noua Debora phalanges euertit Chananæorum. At quomodo adeo ingens facinus ediderit fœmina vna, audi S. Hieronymum *b* rem his verbis accuratè scribentem:

a Luc. 11.

b Hieron. epist 16.

XVIII. MARCELLA QVID CONTRA ORIGENISTAS.

In hac tranquillitate & Domini seruitute, hæretica in his prouinciis exorta tempestas cuncta turbauit. & in tantam rabiem concitata est, vt nec sibi, nec vllis bonorũ parceret: & quasi parũ esset, hic (in Palæstina scilicet) *vniuersa monuisse, nauem plenam blasphemiarum Romano intulit Portui: Inuentaq; protinus patella operculum, & Romanæ fidei purissimum fontem cæno lutoso permiscuere vestigia. Nec mirum, si in plateis & in foro rerum venalium fictus aruolus stultorum verberet nares, & obtorto fuste dentes mordentium quatiat: cum venenata spurcaq; doctrina Romæ inuenerit quos inducere.* Tunc *librorum* περὶ ἀρχῶν *insanus interpretatio: tunc discipulus* ἐλβιῶδ, *& vere nominis sui, si in talem magistrum non impegisset: tunc nostrorum* ὑπὲρ ἀυτεξουσίων *contradictio. & Pharisæorum turbata eis schola. Tunc sancta Marcella, quæ diu se cohibuerat, ne per æmulationem quippiam facere videretur, postquam sensit fidem Apostolico ore laudatam in plerisq; violari, ita vt sacerdotes quoq; & nonnullos monachorum, maximeq; sæculi homines in assensum sui traheret, ac simplicitati illuderet Episcopi, qui de suo ingenio cæteros æstimabat: publice restitit, malens Deo placere, quam hominibus.* hæc de S. Marcella Hieronymus, de qua nos plura superius, sed & inferius dicturi sumus. At quænam hæc S. Hieronymi veluti ænigmatibus obumbrata locutio? Quid per *discipulum* ἐλβιῶδ. *& vere nominis sui, si in talem magistrum non impegisset?* Alludit plane auctor ad scriptionem illam Ruffini ad Macarium scriptam de adulteratione librorum Origenis, Romæ edítam ad sternendam viam eiusdem Origenis erroribus: an quem etiam præfationem in περὶ ἀρχῶν inscripsit: Qui cum Macarius diceretur, vere (inquit Hieronymus) ἐλβιῶδ- iste dicendus, hoc est, Beatus, nempe Macarius ex nomine, nisi in talem incidisset doctorem. At quisnam iste Macarius fuerit, consule à nobis notata ad Romanum Martyrologium *c*, vt ab aliis eiusdem nominis sanctis viris ipsum scias discriminare.

c Die 2. Ianuar.

XIX. ORIGENISTÆ A S. MARCELLA DEJECTI.

Sed vt ad Marcellam redeamus: quo tandem perduxerit ipsa negotium, ex paucis, quæ idem auctor subdit, possumus intelligere: nimirum valide egisse, atque restituisse certamen, insuper & hostes in fugam conuertisse. etenim ipsi ab ea palam detecti, negauerunt Periarchon hæresum promptuarium sua ipsorum opera in Latinum esse cõuersum, & inficiati sunt pariter se ea cum Origene sentire, atque præ se ferêtes Catholicam disciplinã, vt Catholicæ Ecclesiæ communicantes, quærierunt à Romano Pontifice literas communicatorias, quo earum testificatione se probarent vbique esse Catholicos, ac ita his muniti literis, ab Vrbe probati Catholici discessisse viderentur. Nam de his subdit ista Hieronymus *d*: *Cernentes hæretici de parua scintilla maxima incendia concitari, & suppositam dudum flammam iam ad culmina pertenisse, nec posse latere, quod multos deceperat, petunt & impetrant Ecclesiasticas epistolas, vt communicantes Ecclesiæ discessisse viderentur.* Hæc; cuncta acta ait viuente Siricio, quem anno sequenti ex hac vitâ migrasse dicemus. Cætera autem, quæ subdit de eorundem hæreticorum damnatione facta à successore Siricij Anastasio Papa, suo loco, dicturi sumus.

d Hieron. epist. 16.

XX. S. MARCELLA PRINCIPIVM DAMNATIONIS HÆRETICORVM.

Cæterum idem S. Hieron. de S. Marcellæ certamine atque victoria ista subdit: *Dicas quid hæc ad laudem Marcellæ? Damnationis hæreticorum hæc fuit principium: dum adducit testes, qui prius ab eis eruditi, & postea ab hæretico fuerant errore correpti: dum offendit multitudinem deceptorum: dum impia* περὶ ἀρχῶν *ingerit voluminа, quæ emendata manu scorpij vomuisset abantro, &c.* Addit enim, eo à sancta Marcella prouectum esse negotium, quod cum intellexissent hæretici sese iam manifeste Romæ detectos esse, vocati licet ab Anastasio successore Siricij, cum venire penitus recusassent, absentes damnari meruerint: vt plane cunctis perspicue apparuerit, non dormire, neq; dormitare, qui custodit Israël, licet interdum illi dormitent, quibus vigilandi munus incumbit.

XXI.

Sugillat tamen S. Hieronymus Siricij Papæ simplicitatem, non dolum: dum enim non adduci posset, vt crederet, in Christianis adeo fama conspicuis, hæresis occultari venenum, ex probitate animi sui nescienti (vt ait) mala existimare de aliis, haud confestim spiritualis gladio potestatis (vt par erat) deformè monstrum extirpit, neque citissime damnauit igni versionem illam veneno refertam περὶ ἀρχῶν Origenis. Licet & aliqua saltem ex parte excusationem illam prætexere iure potuisset, quod exemplo Euangelici patrisfamilias vsque ad messem fuerit zizania crescere, ne cum eis eueller et triticum; expectans nimirum, vt qui vere essent hæretici, perspicue matura segete, certioribus signis fierêt manifesti: etenim cum eiusmodi hominum genere negotiũ erat, qui venerant in vestimentis ouium, cum intrinsecus essent lupi rapaces, affectaque sanctitate, nec ea quidem vulgari, sed quæ esset toto Orbe spectata, aspidum oua fouerent.

EVCHERIVS EPVS PA.

XXII. DIVINO VINDICTA IRRA ROMANO CLERVM AD.

Cæterum quod haud velociter Siricius periclitanti occasione Origenis errorũ occurrit Ecclesiæ: quam citius, nempe anni sequentis exordio ex hac vita sublatus est: erectusque super cathedram Petri acerrimus oppugnator Origenistarum hæreticorum Anastasius Papa. Sæpe quidem atque pauendis est demonstratum exemplis, vt Pontifices illi, qui causam fidei paulo segnius tractauerunt, ac remissius curauerunt, à Christo primario omnium pastore fuerint quam celeriter ex hac vita subducti, adeo vt manifestè fuerit declaratum, summo iugiq; studio, specialiq; diligentia semper inuigilasse super Romanam Ecclesiam diuinam prouidentiam, ne qua vel leui saltem suspicione hæreticæ contagionis aspergeretur.

XXIII. S. MARCELLA DE DEPVTE RIVIT TRINITATE.

Sed vt ad S. Marcellam iterum redeamus: Quam egregie diuini iudicij pondere certamen fuit æqua lance pensatum, dum per fœminam dissipari delegit, quod duce fœmina per suos diabolus fuerat machinatus! Melania (quod & superius est demonstratum) vexillum impietatis, pietatis tamen charactere notatum, erexit, prægrandi dispendio Catholicæ veritatis: nam sub eo etiam paulo post Pelagius hæresiarcha ordines duxit. Hinc illa iusta querela S. Hieronymi *e*, dum totius huiusce militiæ recenset antesignanos: *Quid, inquit, volunt miseræ mulierculæ onerata peccatis, quæ semper discentes, & nunquam ad scientiam peruenientes, & cæteri mulierculariũ sexus prurientes auribus, & ignorantes quid audiant, quid loquantur, &c.* Subdit enim pererudite catalogum præcipuarum hæresum, quæ præuia semper aliqua cum hæresiarcha muliere, infeliciter prodierunt. Sed fœminam fœminæ, & Melaniæ Christus Marcellam opposuit, quæ & victricia erexit de damnata impietate trophæa.

e Hieron. ad Ctesiphontem aduer. Pelag. l. 2. Tom.

XXIV. RVFFINI OSTENTATI SIRICII PAPÆ LITTERÆ.

Sed quod ad Ruffinum spectat: etsi profecturus Aquileiam, solum patrium petierit, & acceperit ab ipso Siricio Romano Pontifice communicatorias literas Catholicis tantum (vt supius diximus) impertiri solitas: minime cessit culpæ Siricio. Nam cum ipsa hæretica interpretatio Periarchon Origenis nomine careret auctoris, nec à quo præfatio illa esset scripta, liqueret: nihil est, quod Ruffinum nondum detectum, immo Catholicum se clamantem, & ab omni hæresi se alienum extrinsecus profitentem, à Catholica communione extorrem facere deberet. Nec Romanæ sedis moris est, non conuictum quempiam cõdemnare. Cæterum ostentare solitum fuisse Ruffinum acceptam Siricij epistolam, quo se Catholicum esse omnibus demonstraret, testatur S. Hieronymus in Apologia aduersus eum conscripta, cum ait: *Siricij tam in Domino dormientis profers epistolam, & viuentis Anastasii dicta contemnis?* hæc ipse. re enim postea ab Anastasio bene competita, accepit quam meruit Ruffinus ipse sententiam.

Hoc

XXV. S. AMBROSII OBITVS TEMPVS.

Hoc eodem anno, pridie Nonas Aprilis, S. Ambrosius ætatis suæ clausa periodo, ex hac vita migrauit: ea quippe die natalis eius & ad cœlum transitus, Catholicæ Ecclesiæ monumentis annis singulis publice repetendus adscriptus habetur. Quod vero ad initam rationem temporis spectat, his ipsis anni huius Consulibus Cæsario & Attico eius obitum cõtigisse, Marcellinus *a* affirmat, cum sanctissimum sacerdotem in Chronico, tãquam epitaphio sepulchrali, eiusmodi commendatum reliquit elogio: *Ambrosium Mediolanensis virtutum Episcopus sanctus, arx fidei, orator Catholicus, ad Christum Dominum commigrauit.* hæc ipse, paucis quidem summa complexus. Cæterum de anno eius obitus non ex Marcellino solum asta firmamus, sed & confirmamus auctoritate Paulini Vitam eius scribentis, dum ait, ab obitu Theodosij vsque ad Ambrosij mortem non intercessisse triennium. Sed & cum ex Concilio Carthaginensi tertio *b* missa fuerit legatio hoc anno sub dictis Consulibus mense Septembri ad Siricium Papam & Simplicianum Episcopum Mediolanẽsem: plane significatur, iam ante illud tempus Ambrosium ex hac vita discessisse. Nec est, quod quis canonem illum alterius Concilij posteà Carthagine celebrati esse, illi vero annexum Concilio, tergiuersari possit. Nam Siricius Papa, cuius mentio illic fit, haud ad illud tempus vitam propagasse dici potest, quẽ constat anno sequenti, mẽse Februario ex hac vita migrasse. Ex quibus & colligere vales, ipsum S. Ambrosium fedisse annos viginti duos, mẽses quatuor minus tribus diebus: creatum enim Episcopum diximus anno Domini trecentesimo septuagesimo quarto, septimo Idus Decembris, Gratiano tertium & Equitio Consulibus. Hæc cum adeo perspicuis argumentis appareant, habes, vnde redarguas Gregorium Turonensem, dum tradit ante S. Ambrosium defunctum esse sanctum Martinum, quem decessisse ait hoc anno iisdem Cæsario & Attico Coss. Sed in vtroque ipsum errore lapsum, satis in Notis *c* ostendimus: & de anno obitus S. Martini, exacto habito eius vitæ annorũ calculo, superius tertio Annalium tomo demonstratum *d* est, dum de eius die natali & à militia discessione pluribus disseruimus.

a Marcell. in Chron.

b Concil. Carthag. 3. can. 43.

c Rom. Martyrol. die 4. Apr. & die 11. Nouem. *d* Annal. to. 2. ann. Dom. 372.

XXVI. *e* Paul. in Vit. Ambr. VISIO PAVLINI ET VLTIMA LVCVBRATIO S. AMBROSII.

His igitur de obitus tempore elucidatis, quæ mortem præcesserint & in obitu contigerint, ipsumq; fuerint subsecuta, hic ex Paulino reddamus. *Ipse autem* (inquit *e*) *de sua morte ante prædixit, quod vsque ad Pascha nobiscum futurus esset: quod quidem meruit, Dominum obsecrando, quo maturius hinc liberaretur. Ingemiscebat enim vehementer, cum videret radicem omnium malorum auaritiam pullulare.* sed eo magis cruciabatur, quod personas quoque Ecclesiasticas vehementer eadem pestis inuaserat. Subdit autem post hæc: *Ante paucos vero dies quam lectulo detineretur, cum quadragesimum tertium Psalmum dictaret, me excipiente & vidente, subito in modum scuti breuis ignis caput eius cooperuit, atque paulatim per os ipsius. tanquam in domum habitator ingressus est: post quod facta est facies eius sicut nix: postea vero reuersus est vultus eius ad speciem suam. Quod cum fieret, stupore percussus, obrigui, nec potui scribere, quæ ab illo dicebantur, nisi postquam visio transibat. Dicebat enim in eo tempore testimonium Scripturæ diuinæ, quod ego optime retinebam. Nam scribendi vel dictandi ipso die finem fecit: sed quidem ipsum Psalmum explere non potuit. Ego vero, id quod vi sum à me fuerat honorabili viro Casto diacono, sub cuius cura degebam, statim retuli. At ille repletus gratia Dei Spiritus sancti aduentum me in illo vidisse docuit lectione Actuum Apostolorum.* hæc de his ipse Paulinus exceptor: cuius ministerio perraro, vel nonnisi necessitate cogente, vti consueuit. nam de eo idem Paulinus hæc supra: *Nec, inquit, operam declinabat scribendi propria manu libros, nisi cum aliqua infirmitate corpus eius attenuaretur.* Quod & ipse Ambrosius, ad Sabinum *f* Placentinum Episcopum scribens, confirmat: *Non enim, inquit, dictamus omnia, & maxime noctibus, quibus aliis nolumus graues esse ac molestitiam quia ea, quæ dictantur, impetu quodam prorumpunt, & profluo cursu feruntur: nobis autem, quibus cura est, senilem sermonem familiari vsu ad vnguem distinguere, & lento quodam figere gradu, aptius videtur propriam manum nostro affigere stylo, vt non tam deflare aliquid videamur, quam abscondere, neque alterum scribentem erubescamus. sed ipse nobis conscius sine vllo arbitro, non solum auribus, sed etiam oculis ea ponderemus, quæ scribimus.* hæc ipse, qui hoc tempore passus diuina, suum exceptorẽ fallere minime potuit, quin videret, quę alias sæpe fortasse absque arbitrio perpessus esset.

f Ambros. 17. epist. 45.

XXVII. IN QVIBVS VERSABATVR VERBIS PSALMI TVNC AMBROSIVS. *g* Ambr. in Psal. 43. *h* Pro. 3.

Extat adhuc ipsa postrema S. Ambrosij lucubratio in Psalmum quadragesimumtertium, relicta (vt Paulinus ait) inabsoluta, duobus vltimis versibus prorsus intactis. Cum enim in eo explicando versu totus esset *g*: *Quare faciem tuam auertis, obliuiscēris inopiæ nostræ, & tribulationis nostræ?* testimoniumque illud diuinæ Scripturæ vltimo recenseret loco ex Prouerbiis, de diuina Sapientia dictum *h*: *In latitudine cordis tui describe eam*: ad hæc ipse: *Ideo*, inquit, *qui habet sapientiam, non in occulto teneat eam, sed canat eam in exitu: vbique quod sentit, cum auctoritate prædicet.* tunc que (vt Paulinus ait) fieri cœpta est visio illa sphæræ igneæ super caput ipsius dictantis, cum tamen dictare ipse non destitit, puto quidem, vt in officio contineret exceptorem, vt deorsum super chartam ad stylum conuersis intentisque oculis, ipsum lateret, quod diuinitus fieret. Quam ob causam dictare prosequẽs, verborum illorum aliam Symmachi interpretationem addidit, sed quidem non necessariam, sicut non diuersum: vt plane appareat ipsum, quæcunque obiter memoria suggessisset, illa dictasse, vt sic occupatum iugiter redderet exceptorem, ne sursum tollendi oculos tribueret facultatem, & videndi ea, quorum neminem vellet habere conscium. quamobrem (vt dictum est) dictare pergens, illa subintulit: *Symmachus autem, pro tribulatione, afflictationem posuit. Siue autem afflictatio sit, siue tribulatio: opus est, vt nos maneamus in Domino, nec ab eodem recedamus. Quoniam præsule Domino & assistente nobis, omne certamen fortiter possumus sustinere. Si autem Dominum neglexamus, & longe nos faciamus a Domino, facinus nobis aduersarium fortuitò.* in quibus postremis verbis dicẽdis Ambrosius Deo plenus subsistere numine victus cogitur: cum & frustra nouissima illa dictasset, quod exceptor ipsa apparente visione totus obriguisset: non enim potuit non vidisse, & sursum leuasse oculos, quos emissi ex luce radij inuitarunt, rei nouitas prouocauit, atq; ingens miraculum in se conuertit: cum tamẽ posteà (vt ipse ait) retinens memoria, quæ dictasset, postquam visio ostensa recessit, calamo reddidit cuncta, quę dixerat. Verumtamen quæ reliqua erant, dictandi nulla amplius Ambrosio cura fuit.

AMBROSIVS CELATAM CVPIT VISIONEM EXCEPTORI.

XXVIII. DEVS LVCIS SIGNOS. AMBROSII DOCTRINAM PROBAVIT.

Sed cur istæ Deus Ambrosio præstitit interpretanti diuinas Scripturas iam proxime morituro, arbitro exceptore, teste quidem fide dignissimo? nunquid frustra? Absit: *Deus quidem* (quod concedunt philosophi) *& natura nihil frustra.* Non enim ad ostentationem (vt homines) Deus edit ostenta, sed vt quid magnum ostendat. & quidem (quod ad hanc rem spectat) voluit eiusmodi visione, veluti sigillo appositio, confignasse, ostendisseque tantum in Ecclesia doctorem, non pro humani sensus arbitrio, sed ex ore Domini, diuino afflatum Spiritu, docuisse, disseruisse, scripsisse, atque dictasse ea, quibus vel populum eruduit, vel hæreticos confutauit, cum viua voce, vel scriptis Episcopale munus expleuit, & numeros doctoris absoluit.

XXIX. QVID S. AMBROSIVS ÆGROTANS.

Quæ autem fieri contigerunt, postquam sanctus Dei sacerdos æger in lecto decubuit, idem Paulinus sic narrat: *Post hos dies, ordinato sacerdote Ecclesiæ Ticinensi, incidit in infirmitatem: qua cum pluribus diebus detineretur in lectulo, Comes Stilico dixisse fertur, quod tanto viro decedente de corpore: interitus immineret Italiæ. Vnde conuocatis ad se nobilibus viris illius ciuitatis, quos diligi à sancto sacerdote cognouerat, partim interminatus est illis, partim blando sermone persuasit, vt pergerent ad sanctum sacerdotem, suaderent illi, vt sibi viuendi peteret a Domino commeatum. Quod ille vbi ab illis audiuit, respondit: Non ita inter vos vixi, vt pudeat me viuere: nec timeo mori, quoniam Dominum bonum habemus.* sententia digna quidem Ambrosio, quam à sancto Augustino laudatam, qui eam declaret, Possidius i tradit. Cæterum hinc falsum vatem Stilicõem fuisse, miserandus probauit euentus: vt plane quod de vinea Domini dictum est *k*: *Auferam sepem, & erit in direptionem*, Italiæ acciderit posthac barbarorum furore vbique protritæ. Sane quidem quouis tempore, longæua licet

i Possid. in Vita S. Aug. c. 27. *k* Isaiæ 5.

senecta, eius obitus importunus semper videri potuisset: hoc tamen migrans tempore, visus est præmature & importune nimis ex hac vita migrasse.

XXX. S. AMBROSII ÆTAS.

Quod autem ad eius ætatem spectat: cum ex litteris ipsius ad Seuerum scriptis, tempore, quo Maximus tyrannus ex improuiso inuasit Italiam, testetur se tunc fuisse ætatis annorum quinquagintatrium, cum iam Consulibus Honorio & Euodio annus Domini volueretur trecentesimus octogesimussextus, numerando ab eo tempore vsque ad præsentem annum eius vitæ cursum, sexagesimum quartum vix inchoatum numerari contingit: adeo vt cum eius senectus prouectior expectaretur, omnino molestissime acciderit, ipsum decessisse in ipso pene limine senectutis. Subdit his vero Paulinus: *Per idem tempus, cum in extrema parte porticus, in qua iacebat, in vno positi Castus, Polemius, Venerius, & Felix tunc diaconi secum tractarent, voce ita repressa, vt vix inuicem se audirent, qui post obitum illius Episcopus ordinandus esset: atque cum de nomine sancti loquerentur Simpliciani: tanquam interesset tractatui, cum longe positus ab ipsis iaceret, approbans exclamauit tertio: Senex, sed bonus. Erat enim Simplicianus eius maturior. Qua voce audita, expauescentes fugerunt.* & paulo post.

XXXI. S. AMBROSII EX HAC VITA MIGRATIO.

In eodem tamen loco, in quo iacebat (sicut referente Basiano Episcopo Laudensi Ecclesiæ, qui ab eodem audierat, didicimus) cum oraret vna cum supradicto sacerdote, viderat Dominum Iesum aduenisse ad se, & arridentem sibi. Nec multos post dies ablatus est. Sed eodem tempore, quo à nobis migrauit ad Dominum, ab hora circiter vndecima, diei vsque ad illam horam, qua emisit spiritum, expansis manibus in modum Crucis orauit. Nos autem labia illius moueri videbamus, vocem autem non audiebamus. Honoratus autem sacerdos Ecclesiæ Vercellensis, cum in superiora domus se ad quietem dandam collocauisset, tertio vocem vocantis se audiuit, dicentis quæ sibi: Surge, festina, quia modo est recessurus. Qui descendens, obtulit sancto Domini corpus: quo accepto vbi glutiuit, emisit spiritum, bonum viaticum secum ferens, vt in virtute esse anima refectior Angelorum nunc consortio, quorum vitam vixit in terris, & Elia Noctate lætetur: quia vt Eliæ nunquam Regibus vel vllis potestatibus, ita nec iste pro Dei timore loqui veritus est. Atque inde ad ecclesiam maiorem, ante lucana hora, qua defunctus est, corpus ipsius portatum est, ubi, eadem fuit vocle, quam vigilantibus in Pascha. Quem plurimi insantes baptizati, cum à fonte venirent, viderunt: ita vt aliqui sedentem in cathedra & tribunali dicerent, alij vero ascendentem suis parentibus digito ostenderent. Sed illi videntes videre non poterant: quia mundatos oculos non habebant. Plurimi autem stellam supra corpus eius se videre narrabant.

XXXII. DÆMONES CRVCIATI PRÆSENTIA CORPORIS S. AMBROSII.

Tot tantisque signis voluit Deus sacerdotem suum post obitum innotescere, vt sciretur in cælis viuere, quem in terris defunctum plorabant. Sed lucescente die Dominico, cum corpus illius, peractis sacramentis diuinis, de ecclesia leuaretur, portandum ad basilicam Ambrosianam, in qua positus est: ita ibi dæmonum turba clamabat se ab illo torqueri, vt eiulatus eorum ferri non posset. Quæ gratia sacerdotis non solum in illo loco, verum etiam in plurimis prouinciis vsq; ad hodiernum manet. Lacerabat etiam turba vivorum ac mulierum ora aria vel semicinctia sua, vt corpus sancti aliquatenus ab ipsis contingeretur. Erat enim exequiarum turba immanis: abilis totius dignitatu, totiusq; sexus, omniumque pene ætatum non solum Christianorum, sed etiam Iudæorum & Paganorum: maiore tamen gratia ordo præcedebat eorum, qui fuerant baptizati.

XXXIII. S. AMBROSIVS VISVS IN LONGE POSITIS ECCLESIIS.

Eadem vero qua abiit die (sicut textus epistolæ loquitur, quæ à successore eius venerabili viro Simpliciano suscepta est de partibus Orientis, ad ipsum tanquam adhuc nobiscum viuentem directa, quæ nunc vsque Mediolani habetur in monasterio cuiusdam viri sancti) apparuit orans cum illis, & imponens illis manus. Habet enim diem epistolæ, quo directa est, quia lecta, inuenimus diem esse, quo ille defunctus est. Intra Tusciam vero, cuius ciuitas Florentia, vbi nunc vir sanctus Zenobius nomine Episcopus est: quia promiserat se petentibus illis, illos sæpius visitaturum, frequenter ad altare, quod est in basilica Ambrosiana, quæ ibidem ab ipso constituta est, vsus est orare, sicut ipso sancto viro sacerdote Zenobio referente didicimus. Subdit post hæc Paulinus de auxilio obsessæ à Radagaiso Florentinæ ciuitati ab Ambrosio post aliquot annos impertito, deque Gildone tyranno in Africa eiusdem Ambrosij ope extincto, quæ omnia nos suo tempore dicturi sumus, sicut & de aliis posteà eiusdem apparitione obtentis aduersus impios tyrannos victoriis: vt plane eidem sancto à Deo concessum singulari prærogatiua videatur, vt qui viuens principes atque tyrannos coripere nunquam destitit, post mortem quoq; persecutorum Ecclesiæ.

Sed & quę Deus ostenderit signa aduersus eos, qui in sanctissimum sacerdotem post obitum obloqui non sunt veriti, idem Paulinus narrat his verbis: *Donatus quidam, natione Afer, presbyter tamen Ecclesiæ Mediolanensis, cum in conuiuio positus, in quo erant nonnulli militares religiosi, dixerat memoriæ sacerdotis, aspernantibus illis & detrectantibus linguam nequam, subito vulnere percussus grauis, de eodem loco, in quo iacebat, alienis manibus sublenatus, in lectulum positus est, atque inde ad sepulchrum vsque perductus. In vrbe etiam Carthaginensi cum apud Fortunatum diaconum, fratrem venerabilis viri Aurelij Episcopi, ad conuiuium conuenissem vnà cum Vincentio Cassolitano Episcopo, Maurano etiam Episcopo Bolitano, sed & alijs Episcopis, & diaconibus: tunc Maurano Episcopo detrahenti sancto viro, retuli exitum presbyteri superius memorati: quod ille de alio dictū, de se oraculum maturo sui exitu comprobauit. Nam de eodem loco, in quo iacebat, cum subito vulnere ingenti esset percussus, alienis manibus ad lectum portatus est, atq; deinde ad domum, in qua hospitabatur, reductus, diem clausit. Si finis virorum detrahentium fuit, quem videntes, qui tum aderant, admirati sunt.* hæc Paulinus.

XXXIV. DE TRANSITV AMBROSII QVA PAVL.

En quot quantisq; Deus cum viuentem tum mortuum prosecutus est præconem veritatis muneribus, sicut & alios omnes, qui in Ecclesia Catholica enituere veræ fidei defensores: vt tot tantisq; apertissimis signis eorundem memoria diuinitus cōsecrata ac posteris commendata, omnes certo scirent, atq; perspicue intelligerent, veritatem ab illorum partibus stare, qui his ipsis, qui Dei amicissimi claruere, eandem quam ipsi prædicarunt, atq; aduersus hæreticos tutati sunt, intrepide confitentes adhærent: cum è cōtra nec vel vmbram quidem vnius saltem veri miraculi sit inuenire apud eos, qui diuersam ab his doctrinam quouis tempore annunciarint. Quod autem ad eiusdem Ambrosij lucubrationes pertinet: desiderari quamplura, certum est, nonnulla vero eius suppositia, quilque prudens intelligit. Sed de his alias.

XXXV. DOCTORES CÆLESTE MIRACVLIS ILLVSTRATI.

Qui vero res ab eo gestas conscripsit Paulinus, longe alius à Paulino Nolano Episcopo fuisse, manifestissime declaratur sua ipsius assertione: Quod enim hoc tempore testetur se clericum minoris ordinis militasse in Ecclesia Mediolanensi sub cura (vt ait) Casti diaconi, Ambrosio autem fuisse à manu: quis non videat hunc esse diuersum à Paulino Nolano, iam ante quadriennium (vt vidimus) initiato presbyteratu, & hoc tempore in agro Nolano agente iam triennium, ibique firmiter subsistente? Decepit complures nomen: sed & quod ambo viri illi Augustino familiaritate coniuncti fuisse noscantur existimarunt libenter, hunc ipsum, qui res gestas Ambrosij memoriæ commendauit, fuisse Paulinum Nolanum, à quo, etsi alia deessent firmissima argumenta, certe quidem ipsa longe dissimilis dicendi phrasis discriminat. Cæterum præter S. Paulinum Nolę agentem, complures alij Paulini inueniuntur eidem Augustino pernecessarij, quorum primum locum obtinet is, de quo est fermo, qui rogatus ab ipso, sanctissimi viri Vitam conscripsit, vt ipse eius exordio testatur, cū hæc ait: *Hortaris, venerabilis pater Augustine, vt sicut beati viri Athanasius episcopus & Hieronymus presbyter stylo perfecti sunt vitas sanctorum Pauli & Antonij in eremo positorum, sicut etiam Martini venerabilis Episcopi Turonensis Ecclesiæ Seuerus seruus Dei sermone contexuit: sic etiam ego beatissimi Ambrosij Episcopi Mediolanensis Ecclesiæ meo persequar stylo, &c.* Idemq; ad eius Vitæ finem, se in Africa Carthagine esse versatum affirmat, cum agit de irrogato diuinitus supplicio in Mauranum Episcopū Ambrosio detrahentem: vt non mirum sit, quod innotuerit Augustino, qui & eum antea nouisse potuit, cum Mediolani vitam ageret.

XXXVI. DEFVNCTO AVGVSTINO AFFORTVITE LABROSI.

Quamobrem hunc ipsum interdū existimauit esse Paulinum illū, qui auctus posthea diaconatu, acerrimus insurrexit impugnator hæresis Pelagianę, dum Carthagine primum aduersus Cælestium in Episcoporum Concilio strenue egit: extat enim Acta illa à S. Augustino recitata, quibus

XXXVII. PAVLINVS DIACONVS. 1 Augustin. lib. Pelag. & Cœlest. ca. 1.

PAVLINI PLVRES EODEM TEMPORE.

a Epist. Concil. Carthag. ad Innoc. Papa apud Aug. 93. & Aug. contra Pelag. l. 1. c. 6.

b Isidor. de Vir illustr. lib. 4.

* sicuti.

bus significatur, eius opera factum, vt Cælestius primum a Carthagini damnaretur, ac postea Romæ, oblata aduersus eum Zosimo Papæ libello, vt inferius hæc omnia pro tempore pluribus patefient. Sed præter hunc, alios adhuc habes vixisse Paulinos Augustino notissimos: extat enim eiusdem Augustini epistola quinquagesimanona ad Paulinum Episcopum, in eius fine duos alios rogat, aut ipsum manentes salutari Paulinos, quorum alterum nominat filium, alterum vero compresbyterum. Isidorus in libello, quem texuit de Viris illustribus, hunc ipsum scriptorem Vitæ Ambrosij presbyterum nominat: sed & alias ab eodem editas lucubrationes ita recenset b: *Paulinus presbyter explicuit tũ benedictionibus Patriarcharum triplici intelligentiæ genere libellum satis succincte & breuiter compositum. Idem etiam petente Augustino, conscripsit Ambrosij vitam signis florentem, atque doctrinis, & meritis Apostolorum non imparem: fulgidam* * *& Constantino Episcopo Germani vitam contexuit, obitumque Paulini Vranium edidit.* Hæc ipse, quibus perspicuum est, eius quoque sententia, Paulinum Nolanum, cuius obitum scriptum ab Vranio tradit, nequaquam auctorem fuisse Vitæ S. Ambrosij: quam quidem sententiam omnino retinemus: Vranium vero memoriæ tradidisse obitum Paulini Nolani Episcopi, omnes intelligunt, quos libellum illum legisse contigit: cum alioqui illum, de quo agit Isidorus, presbyterum fuisse tradat.

XXXIIII. VITA PAVLINI FIDES PROBE TESTATA.

Cæterum quod spectat ad libellum de S. Ambrosij Vita conscriptum: summa fide illum consignatum esse, quisque intelligere potest, illum vel quæ ipse vidit, vel à S. Marcellina de Ambrosio didicit, vel ex epistolis diuersorum post obitum datis de iis, qui in diuersis prouinciis ipsum vidisse narrarunt, se scripsisse testatur. Attamen breuius, quam par erat, & non leui iactura posterorum, quamplurima ab eo prætermissa noscuntur, quibus quidem auctam eiusdem sanctissimi Patris Vitam à nobis conscriptam, Sixtus Pontifex Maximus, cuius iussu eam suscepi prouinciam, suæ editioni eiusdem S. Ambrosij operum præfixam edendam curauit: quam ad scripta de eodẽ in Annalibus, cum quid diuersum in ea inuenies (quod posteriores cogitationes meliores esse soleant) conformandam intelliges. Sed ab eodem Paulino illud desideratum est, quod Possidius præstitit in Augustino, nimirum, vt rebus ab eo gestis memoriæ proditis, attexuit scriptorum eius catalogum: etenim consolatio aliqua saltem ista fuisset, post illorum deploratam iacturam inæstimabilem, in indicis serie ea legere, ac in his veluti dulcibus exuuiis delectari. Ignoratum plane esset scriptum ab eo catechismum ad Fritigildem Reginam Marcomannorum, nisi ipse Paulinus vel obiter meminisset: nec sciretur ab eodem S. Ambrosio editum de puerilis ætatis institutione libellum ad Pansophium puerulum Florentiæ ab eo reuocarum à mortuis, nisi alia occasione idem recoluisset: præteriissent quoque omnes ab eodem S. Ambrosio editi commentarij aduersus imperitissimos & superbissimos quosdam, qui de Platonis libris Dominum profecisse iactarũt, nisi apud S. Augustinum c de iisdem nobilis memoria esset. Nec quis etiam sciret ab eo elucubratas elucidationes in Prophetas & homilias in Sapientiam Salomonis, nisi vnus hæc docuisset Cassiodorus d, cuius quoq; testificatione tantum noscitur, ab eodem Ambrosio relictum codicem, in quo eiusdem suauissima (vt ait) inerat expositio super omnes Pauli epistolas: quod quidem volumen iam eiusdem Cassiodori tempore desiderari cœptum est: sed plane deperdito, in locum eius, alterius auctoris eiusdem facultatis opus, Ambrosij nomine apparet fuisse suppositum.

AMBROSII PLVRA SCRIPTA DESIDERATA.

c Aug. epist. 14. 20. fine.

d Cassiod. Inst. diuin. lect. l. 1. c. 3 5.

XXXIIII. SERMONES S. AMBROSII IACTVRAM PASSI.

Sed & quamplurimos sermones eiusdem sancti constat esse deperditos. Quotnam, rogo, ab eo ad populum dictas homilias oportuit, quem constat singulis diebus Dominicis & celebritatibus martyrum conciones ad populum habuisse? Porro eiusdẽ Cassiodori e auctoritate, sermonis illius tantum titulus innotescit, de Iudicio Salomonis: & alios plurimos certum est desiderari: cum alioqui complures S. Maximi Episcopi Taurinensis, Ambrosij nomine habeantur inscripti sicut & alia aliorũ nonnulla, vt S. Prosperi, & aliorum, vtinam & non Pelagij etiam, cuius

e Cassiod. l. 1. c. 2.

epistolam ad Demetriadem scriptam Ambrosij nomine hactenus lectam fuisse constat: vt prætermittam alia nonnulla alieni Ÿma ab eo, quæ eius tamen titulo cusa leguntur. Sed in his non immoremur: à quibus omnibus Paulinus nos liberasset, si (vt par erat) singula ab Ambrosio scripta opera, posteris, edito eorum indice, credidisset.

XL. CVR HIERONYMVS DE AMBROSIO TACVIT.

Sed nec quemquam alium antiquorum reperimus, qui eiusdem Ambrosij scripta recensuerit: verum hæc tantum à S. Hieronymo ante annos quinque in catalogo Ecclesiasticorum scriptorum prodita leguntur: *Ambrosius Mediolanensis Episcopus vsque ad præsentem diem scribit: de quo, quæ superest, meum iudicium subtraham, ne in alterutram partem aut adulatio in me reprehendatur, aut veritas.* hæc tantum ipse. Sed vnde (dicet aliquis) reprehendenda veritas? Nunquid fuit aliquid, quo in his, quæ spectant ad Catholica dogmata, Ambrosius à Hieronymo fugillandus esset? minime gentium, sed quod è Græcis scisset f mutuatum esse quamplurima. Qui enim è secretario Iudicũ ad sacrarium eucstigio trãslatus esset, haud mirum si alterius interdum indigeret ad volatum pennis: quod obiectum tacito nomine in eundẽ Ambrosium à Hieronymo, Ruffinus g exaggerat, ex secretis (vt ait) inter se litteris de Ambrosio illum suppresso nomine locutum esse, se probare posse testificans. Sed Ruffini ipsius malam mentem, malumque animum ex pluribus superius reddidimus sæpe testatum. Cętetum hic non prætermittendum, vixisse his temporibus alium item Ambrosium nomine scriptorem Ecclesiasticũ, de quo sic ipse Hieronymus h: *Ambrosius Alexandrinus, auditor Dusæi, scripsit aduersus Apollinarium volumen multorum versuum de dogmatibus, & (vt ad me nuper, quodam narrante, perlatum est) commentarios in Iob: qui vsque hodie superest.* hęc ipse. Sed iam quę sunt reliqua anni huius ordine prosequamur.

f Hie. præf. in Didy. de Spiritu S.

g Ruffin. in uest. aduer. Hieron.

h Hiero. de Script. Eccl. prope finem.

XLI. DE S. FELICE BONONIENSI ET GAVDENTIO NOVA. EPISCOPIS.

Relato ad superos sanctissimo sacerdote, communi totius Mediolanensis Ecclesiæ consensu successor S. Simplicianus eligitur, antiqua illorum probitate, probatque diu doctrina toti orbi Occidentali conspicuus, sed longæua nimis ætate grauatus, de quo sæpe superius quarto Annalium tomo, pluribusque mentionem haberi contigit. Ex eadem quoque Mediolanensi Ecclesia, quæ cultura magni illius agricolæ egregius erat clericorum succundata palmitibus, assumptus paulo post fuit Felix diaconus in Episcopum Bononiensis Ecclesiæ, dignus S. Eusebij successor. hæc ex Paulino i. Sed haud diu post ab eodem S. Simpliciano ordinatus est Nouariensis Ecclesiæ S. Gaudentius Episcopus, egregia pollens vitæ sanctitate, vt pote qui sub disciplina institutus fuerat S. Laurẽtij eiusdem Ecclesię presbyteri & martyris (improuisa enim Gentilium grassatione, vna cum pueris, quos erudiebat, est interfectus) quique postea S. Martino inhæsit, inde vero adiunxit se comitem S. Eusebio Vercellensi Episcopo in Orientem exulanti: sed & S. Ambrosio bene notus, de futuro Episcopatu prædictionem accepit, vt vitæ eius Acta declarant.

i Paul. in Vit. S. Ambr.

XLII. CONCILIVM TAVRINENSE.

Hoc itidem anno, paulo post S. Ambrosij obitum, celebratum apparet Concilium Taurinense, in quo lectę sũt tum Romani Pontificis, tum etiam ipsius Ambrosij litteræ haud pridem ad Synodum datæ in causa communicationis Felicis in Gallia Episcopi, prout eiusdem Synodi quintus canon his verbis significat k: *Illud decreuit præterea S. Synodus: vt quoniam legatos Episcopi Galliarum, qui Felicis non communicant, destinarunt: si quis ab eius communione se voluerit separare, in nostra sanctæ pacis consortium suscipiatur, inexta literas venerabilis memoriæ Ambrosij Episcopi, vel Romanæ Ecclesiæ Sacerdotis dudum latas, quæ in Concilio legatis per scribas recitatæ sunt.* Quisnam fuerit iste Felix, cui Galliarum Episcopi non communicarent & causa, cur vitaretur, consule, quæ superius dicta sunt quarto Annalium Tomo, dum de Maximo necidante Priscillianistas actum est.

k Con Tau. cap. 5.

XLIII. DE METROPOLI GALLIÆ NARBONENS. ET VIENNENS.

Sedatæ sunt in eadem Synodo altercationes inter Arelatensem & Viennensem Episcopos de primatu certantes: illique ciuitati dignitas illa decreta, quæ se eius prouinciæ mettopolim ostenderet. Sed & Narbonensis prouinciæ primam esse sedem Massilienſem Ecclesiam, pariter declaratum est, eiusq; tunc sedis Episcopum Proculum Metropolitanũ esse habẽdum Antistitem. hic ille Proculus insi-

gnis

gnis nomine, quem interfuisse vidimus Concilio Aquileiensi vna cum S. Ambrosio, vt eiusdem Synodi Acta testatur, quem & S. Hieronymus *a* ad Rusticum scribens, magnopere commendauit.

a Hiero. ep. 4.

XLIV. CONCILIVM CARTHAGINENSE TERTIVM IN BASILICA RESTITVTA.

Eodem hunc anni Consulibus, Kalendis Septembris celebrata habetur Synodus *b* Carthaginensis tertia dicta, in Secretario basilicæ *Restitutæ*, loco soliro, in quo alia quoque nonnulla Carthaginensia Concilia acta esse leguntur. Sed vnde nomen loco, vt basilica *Restituta* dicatur? Num (vt hæc obiter attinganius) sic dicta à Restituta *c* martyre Carthagine passa? Vel à S. Restituto Episcopo Carthaginensi, in cuius die natali S. Augustinus homiliam ad populum habuit? Aut fortasse (vt de alia basilica in Africa exemplum *d* est) sic nominata fuerit *Restituta*, quod possessa diu a Donatistis, fuerit restituta Catholicis? quod & magis arrideret, cum in alio Carthaginensi Concilio celebrato Valentiniano Augusto quartum & Theodosio Coss. eadem basilica nominata habeatur *Perpetua Restituta*. Fuisse quidé Carthagine maiorem basilicam, vbi corpora sanctorum martyrum Perpetuæ & Felicitatis sepulta erant, auctor est Victor e Episcopus Vticensis. Sic igitur primaria basilica, quæ à primaria martyre nomen acceperat vt *Perpetua* diceretur, occupata olim & possessa diutius à Donatistis, quod tempore Constantini vel Cõstantij eius filij reddita sit Catholicis, *Restituta* aucta est nomine.

b Concil. t. 2. Conc. Carthag. 3. in Basilica Restituta.

c Rom. Mart. 17. Maij ibi. Not 6.

d Euod. Vsalens. Epist. 147. in ap. Aug. to. 10. Vit. de Persecut. Vandal. lib. 1.

XLV. SECVNDA HÆC SYNODVS, ET QVÆ TERTIA DICENDA.

Quod autem tertium hoc dicatur Carthaginense Concilium: non inde quidem accidit, quod in ea ciuitate tria tantum in hanc diem fuerint celebrata Concilia, cum longe plura ibidem habita numerari contingat: Sed quod conciliorum collector ab illis numerare exorsus, quę post tempora Constantini potuit reperisse, hoc ordine tertium nuncupauit. Secundum vero nominauit, quod ante illud collocauit, celebratum (vt ponitur) Valentiniano Quarto & Theodosio Consulibus. Sed manifestus est ibi error in Consulum nota, siquidem nusquam reperitur Valentinianus Augustus gessisse Consulatum cum Theodosio *e*, sed cum Neoterio, anno CHRISTI trecentesimo nonagesimo. Nec est, quod dici possit, pro Neoterio, vitio librariorum Theodosium scriptum, siquidem Alypius, qui in ea Synodo nominatur Tagastensis Episcopus adhuc presbyter tunc tantum erat, quem creatum fuisse Episcopum Tagastensem anno Redemptoris trecentesimo nonagesimoquarto, superius est demonstratũ. Quod autem pluribus notis, qui huic secundo nuncupato Concilio præfuit Genedius, absque controuersia cognoscitur fuisse Carthaginensis Episcopus, vtpote qui non solum primo loco sedit, primus q; omnium sententiam dixit, sed & suis ipse litteris Synodum conuocauit, quod nonnisi Primati licuisse S. Augustinus docet in epistola ad Victorium: existimatum fuit à docto viro, hunc in sede Carthaginensi successisse Grato, præcessisse vero Aurelium, qui in eadem Synodo, secundo loco nominatus reperitur Episcopus, ita vt sicut Augustinus Valerio, ita Genedio Aurelius Carthaginensis Episcopus hæserit. sic ipse in perdifficili quæstione à nemine hucusque tentata, nedum soluta, quam nos diligentiori examine pertractare aggredimur. Atque in primis quod ad eiusdem Concilij tempus spectat, reperimus longe abesse, vt dictum Concilium sub Genedio celebratum dici secundum possit, sicut est positum à Collectore, quin potius postremum omnium eorum, quæ ab eo sunt numerata septem, esse ponendum, contendimus. Ad hoc probandum hac in primis euidenti vtimur ratione. Interfuisse huic Synodo, sententiamque dixisse reperitur Valentinus Numidiæ Primas, qui non ante sextam ac septimam Synodos Carthaginenses potuit eam esse consecutus dignitatem, siquidem ante ipsum in Concilio Milcuitano, quod celebratum est anno quadringentesimosecundo sub Consulatu quinto Arcadij & Honorij Augg. cum aliis sedisse Numidiæ Primatem Xantippum, cuiusdé Concilij Acta significant, adeo vt nullo pacto ante illud tempus celebratum dici possit illud sub Genedio Concilium Carthaginense, vt sit necesse illud referre ad tempora Zosimi, Bonifacij, & Cælestini Romanorum Pontificum, sub quibus idem Valentinus reperitur fuisse Numidiæ Primas, vtpote qui interfuisse habetur sexto Concilio Carthaginensi, primumque locum tenuisse post Aurelium Episcopum Carthaginensem, quod Concilium celebratum reperitur anno Christi quadringentesimo decimooctauo, sub Consulatu Honorij duodecimo & Theodosij octauo, sed & in synodalibus litteris ad Bonifacium Papam datis, cum æq; post Aurelium ponitur Valentinus, sicut in litteris redditis ab Orientalibus ad Africanos, nempe ab Attico Constantinopolitano & Cyrillo Alexandrino, in quibus dum æque post Aurelium Carthaginensem Episcopum legatur Valentinus, plane possit intelligi, ipsũ illum fuisse Primatem Numidiæ. Reperies idipsum factũ pariter in litteris Concilij Africani ad Cælestinum Romanum Pontificem, in quibus statim post eundem Aurelium nominatum habes Valentinum, sed in edito codice perperam pro Valentino legitur Palentinus, quod ex antiquis scriptis codicibus corrigas. Porro ipsum Concilium Africanum (ita dictũ, vt in eius exordio declaratur, quod quæcunque Concilia sub Aurelio Carthaginensi sunt celebrata, illic per epitomen sint collecta) celebratum reperitur tempore Cælestini Romani Pontificis, vt apparet ex synodali epistola ab eadem Synodo ad eundem Pontificem data, quæ in eiusdem Concilij vltimo capite descripta habetur; eiusdem vero Cælestini Papæ anno primo, nempe sub Consulatu Castini atque Victoris. Post ipsum vero celebratum esse dictum Concilium sub Genedio, inde decimus argumentum. Cum enim in eius secundo Canone, in quo agitur de continentia clericorum, citetur Canon præfati Concilij, qui trigesimusseptimus esse reperitur eiusdem Concilij Africani, sed & in Canone tertio eiusdem Concilij sub Genedio citetur pariter Canon de non reconciliandis à presbyteris publice pœnitentibus, qui esse reperitur decimus ordine in dicto Concilio Africano: plane dicendum est dictum Concilium sub Genedio esse habitum post dictum Concilium Africanum celebratum anno primo Cælestini Pontificis. Ad quod etiam tempus perseuerasse in Africa Faustinus Episcopus Potentinus in Piceno Legatus à latere à Bonifacio Papa missus videri potest, nisi reuersus antea, iterum sit missus à Cælestino, siquidem ipsum sententiam dixisse in dicto Concilio sub Genedio, ex addita ad secundum Canonem eius Concilij antiqua lectione, habetur expressum. Ex quibus adeo expressis notis tempus Concilij sub Genedio intelligere equilibet potest. Sed quod illud ipsum signatum his Consulibus habes in edito codice, Valentiniano IV. & Theodosio scias vitio librariorum inuersum ordinem, vt loco Theodosij iunioris XI. & Valentiniani, qui Consulatum gesserunt post Castinum & Victorem, secundo anno Cælestini Papæ absoluto, posuerint Consules Valentinianũ & Theodosium, & loco IVnioris IV. posuerint vt numeri notant. His de tempore eius Concilij accurate perspectis, & omnibus sibi probè consentientibus cognitis: intelligere possumus quid sit, quod primo loco Genedius tanquam vere Carthaginensis Episcopus ponitur, & secundo loco Aurelius recitetur, quem hactenus fuisse Primatem, primumque locum in omnibus tenuisse constet, nimirum nihil esse aliud, quod dici possit, quam ipsum iam senio fatiscétem (iam enim diu ante in aliis synodis Africanis senem Aurelium inuenies nuncupatum) refudisse in Genedium onus Episcopatus, vt Valerium in Augustini & ipsum Augustinum in Eradium, & fecisse idem Seuerum Milcuitanum, idé Augustinus testatur, sicq; sederit Aurelius cum Genedio, honoris causa, concessa ab aliis ipsi prærogatiua suffragij. At hæc iam satis de his, quæ spectant ad Concilio Carthaginense vltimum, errore autem secundo loco positum, qua ratione nec tertium erit tertium, nec reliqua eo quo censentur ordine numeranda.

e Aug. ep. 87.

DE TEMPORE CONCILII CARTHAGINENSIS SVB GENEDIO.

Rursum vero de recensitis sub eodem Concilio quinquaginta canonibus, haud omnes in hac Synodo sancti probantur, sed diuersis aliis Concilijs Carthaginẽsibus: vt inter alios ille, quo sacrorum librorum certus numerus definitur *f*. nam ex eiusdem canonis verbis exploratum satis redditur, decretum illud esse in Concilio Carthaginensi tempore Bonifacij Papæ habito. Sed & canones illos

AVRELIVS VENIT AD SYNODVM FORO-IVLIENSEM.

XLVI. Conc. Africanum Can. Cod. c. 47.

f. Spe-

CANONES DIVERSORVM CONCILIORVM SVB VNO CONCILIO RECENSITI.

spectantes ad continentiam clericorum, quoniam ea esse statuta apparent ex admonitione Siricij Romani Pontificis, ea de re scribentis ante decennium ad Episcopos Africanos post Consulatum Arcadij atque Bautonis, (qui est annus Domini trecentesimus octogesimus sextus) dignū est existimare fuisse alicuius alterius Cōcilij Carthaginensis eo tempore post acceptas eiusdem Siricij Papæ litteras celebrati. Idemq; dicendum putamus de canone *a* illo, ne in Ecclesia conuiuia celebrentur: quandoquidem ex suggestione sancti Augustini id scribentis ad Aurelium Episcopum Carthaginensem ante plures annos, cum creatus presbyter esset, à Patribus definitum fuisse, nos superius, cum de eiusdē Augustini sacri presbyteratus ordinis initiatione egimus, dixisse meminimus. Haud enim verisimile est, tum alia post acceptas à Siricio Papa & ab Augustino presbytero litteras Concilia in Africa ab Aurelio Carthaginensi Episcopo celebrata esse sciantur, de his agi post decennium esse dilatum. Cæterum quod ad canonem *b* illum pertinet, quo decernitur Siricium Summum Pontificem consulendum esse, necnon Simplicianum Mediolanēsem Episcopum: quod nec sit inuenire ad illud sequentis anni tempus Siricium peruenisse, neq; ante præsentem annum Simplicianum sedere cœpisse, necessitate tēporis cogimur affirmare, hoc anno, in hoc ipso Carthaginensi Concilio ea esse decreta, sicut & alia complura.

a Concil. Carthag. 3. can. 30

b Concil. Carthag. 3. can. 9.

XLVII.

Inter alia autem in eodem statuta Concilio, quæ ad ritum antiquum pertinent, elucidanda est canonis quinti sententia, quo ista decreta leguntur *c*: *Item placuit, vt per solemnissimos Paschales dies sacramentum catechumenis non detur, nisi solitum sal. Quia si Fideles per illos dies sacramenta non mutant, nec catechumenis oportet mutare.* hæc ibi. Non est, quod quis errore labatur, vt dictum id existimet de sacramento Eucharistiæ: nulla enim de his lex sancienda fuisset, nam ne cogitatione quidem quis concipere potuisset, vt nondum baptizatis Eucharistia impertiri deberet. Quamobrem per sacramentum nequaquam sacra intelligenda est Eucharistia: nam & sequenti canone cum de ea agitur, non alio ipsa nomine, quam Eucharistiæ exprimitur. Sed eā voce Sacramenti, generali significatione, quicquid mysticum est, accipitur, vt superius demonstratum est, cum de fermenti sacramento ad elucidationem complurium locorū tertio tomo pluribus egimus. Quam ob causam existimo idem esse quod ibi dicitur, non dandum sacramentum catechumenis eo tempore quod Paschalia festa sint: ac si dixisset, Non fiant qui catechumeni inferioris sunt ordinis, Competentes, vt sacramentum detur eis, hoc est, symbolum illud, quod quidem ab Africanis appellari consueuit fidei sacramentum: Sed sal tantum catechumenis inferioris ordinis impertiri solitum accipiant: Nam & ipsi Fideles, baptizati scilicet, per dies illos Paschales sacramenta non mutant, nempe signa in baptismate suscepta, vt plane doceat, non esse tunc tempus mutationis. S. Augustinus enim vocat sæpe ipsum symbolum, sacramentum *d*, quod eo fidei sacramentum *e*, hoc est, fides ipsa, contineatur. Porro catechumeni, ipso exordio catechismi, sale ad salutem condiebantur, vt qui ritus tractant Ecclesiasticos satis docent, & ipse de se S. Augustinus cum puer esset, ait *f*: *Signabar iam signo Crucis eius, & condiebar eius sale.* At de his satis.

c Conc. Carthag. 3. c. 3.

DE CATECHVMENIS SALE EXPVRGANDIS.

d Aug. de Symbolo ad catech. l. 1. c. 1. & de ciu. lib. 21. e Aug. epist. 23. in fin. f Aug. Confess. l. 1. c. 11.

XLVIII.

Sed quid illud, quod in eodem Concilio his verbis à Patribus definitum esse legitur? Vt *g* primæ sedis Episcopus non appelletur Princeps sacerdotū, aut summus Sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum Primæ sedis Episcopus. Ita in omnibus antiquis scriptis exemplaribus legitur: verum & in Græce redditis eiusdem Concilij Carthaginensis canonibus eadem tantummodo esse verba canonis, Theodorus fidem facit: vt non dubites, quæ mox sequuntur in Decretorum libro his verbis: *Vniuersalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur*. esse Gratiani. Quod schola imperitorum *h* ignorans, magno canonem præconio extulit, quo sancitum dixerunt, ne Romanus Pontifex Vniuersalis appellaretur: quasi Africanæ Ecclesiæ iuris fuerit, de Romana Ecclesia sancire leges, & non magis Romanæ Ecclesiæ facultatis & vsus, leges præscribere Ecclesiæ Africanæ. Quod ne longius petito demonstretur exemplo, habes à Siricio Papa epistolam ad Africanos conscriptā Consulatu Arcadij & Bautonis, qua custodiri præcipit, quæ tūc in Romano Concilio fuerant constituta, appositō ad finē epistolæ anathemate, his scilicet verbis: *Si quis sane inflatus mente carnis suæ, ab hac canonis ratione voluerit euagari, sciat se à nostra communione seclusum. &c.*

g Concil. Carthag. 3. c. 26.

h Centuriat. cent. 5. c. 9. col. 868.

REDARGVITVR INSCITIA CENTVRIATORVM.

XLIX. DE TITVLIS EPISCOPORVM.

Sic igitur, sicut liquet ea nō esse verba canonis, sed Gratiani; ita etiam patens est non esse eadem à Gratiano inditam ad canonem illum veluti declarationem appendicem sed appositā ad sequentium rerum tractandarum epigraphum. At vero cur Romani Pontifices, Vniuersales interdum dici renuerint, opportunius suo loco dicendum: nūc autem in reddēdo canonis huius germano sēsu versemur. At primum quod pertinet ad voces ipsas: haud enim ipsæ ab Ecclesia abiiciendæ fuerunt vt exoticæ atque profanæ, quæ ex innumeris diuinę Scripturæ locis sibi vēdicant auctoritatem: passim enim in vtroque reperis Testamento, *Princeps sacerdotum. & Summus Sacerdos*, idemq; *Maximus Pontifex*. Nec quidem eædem, vt mendaces tituli, explodendæ, vel vt quæ in Ecclesia Catholica non essent vsu receptæ: siquidem vt Episcopi, qui aliis præsunt Episcopis, dicerentur Principes sacerdotum, Theodorus *i* in testimoniū adducit œcumenica Concilia Sardicense & Chalcedonense: *quæ* (inquit) *Exarchos prouinciarum appellant Metropoleon Episcopos*. Quod vero ad *Summi Sacerdotis* vel etiam *Summi Pontificis* vocem pertinet: communes fuisse eiusmodi titulos etiam Episcopis illis, quos nullos sub se Episcopos contingeret habere subiectos, sanctorum Patrum & sacrorum Conciliorum exemplis in Notis *k* ad Romanum Martyrologium pluribus demonstrauimus, quæ hic repetere (quod rei argumentum exposcat) haud fastidio erit.

i Theodo. in Conc. Cart. c. 45.

k Nota. in Ro. Marty. die 19. Apr.

L. TITVLI EPISCOPORVM IN ECCLESIA VSV RECEPTI.

Fuit (vt diximus) olim vetus ille vsus in Ecclesia vt Episcopi omnes non *Pontifices* tantum dicerentur, sed *Summi Pontifices*, vel *Summi Sacerdotes*, eo quod Episcopatus summum sacerdotium diceretur. Vnde S. Ambrosius ad Felicem Comensem Episcopum: *Suscepisti*, inquit, *gubernacula summi sacerdotij*. & Zosimus Papa in epistola ad Hesychium Episcopum Salonitanum, de clerico per gradus singulos ad summum vsque promouendo, ait: *Iure inde summi Pontificatus locum sperare debebit*. & Gelasius in epistola ad Episcopos Lucaniæ, absque *Summo Pontifice*, nempe suo Episcopo, vetat acolythum vel diaconum quicquam facere. Firmant hæc ipsa suis scriptis Gaudentius Episcopus Brixianus in sermone habito de sua ordinatione, Sidonius Apollinaris, & alij, sed & sacra Concilia: Nam in Concilio Aurelianēsi primo *m* hæc verba: *Cum auctore Deo in Aurelianensi vrbe fuerit Concilium Summorum Antistitum congregatum*, &c. & Agathensi ita *n*: *De Episcopis omnibus in summo sacerdotio constitutis*. & Synodi Toletanæ exordio *o*: *Conuenientibus nobis Hispaniarum, Galliciaque Summis Pontificibus*. Sunt & alia complura de his exempla: sed hæc plus satis. Verum quod & desiderare potuisses, & ipsum sufficere solum poterat ad declarādum etiam cur iure Episcopi *Summi Sacerdotes* dicendi essent: accipe de his ipsis S. Augustini *p*, qui huic, de qua agimus, Synodo reperitur interfuisse, ac pariter subscripsisse, auctoritatem summa fide testatam: *Quid*, inquit, *est Episcopus, nisi primus presbyter, hoc est, Summus Sacerdos? denique non aliter quam compresbyteros hic vocat & consacerdotes suos*. hæc ipse: quibus perspicue satis intelligas, non sic prohibuisse Synodum Carthaginensem dici Episcopos, *Summos Sacerdotes*, quasi tales non essent. Sed cur hoc? dices. Audi quæ Theodorus eodem in loco notat: *Prohibita autem*, inquit, *sunt hæc nomina ad tollendam arrogantiam: & propterea plures Patriarchæ & Antistites ipsos viles & humiles appellant in suis inscriptionibus*. hæc ipse, ac iure quidem: quę cū quis non considerat, in quam plurimos errores præcipitem ferri necesse sit.

l Sidon. l. 5. ep. 14. l. 6. epist. 10. l. 9. epist. 15.

m Conc. 1. Aurel. c. 3.

n Conc. Agath. can. 6.

o Conc. Tol. 6. exord.

p Aug. lib. quæst. ex vtroque mixt. q. 10.

LI. TITVLI QVOS RESPVERVNT EPISCOPI AFRICANI.

Sic igitur Africanos Episcopos in hoc Concilio vitare voluisse tātummodo nominum arrogantiam, non autem potestatis & decentis tituli pati eosdem voluisse iam tuam: ex eo facile poteris intelligere, dum qui primæ sedis essent Episcopi, iidem noluerunt dici *Principes Episcoporum, vel Summi Sacerdotes*, cum vox illa prior communis esset omnibus Metropolitanis cuiusuis sedis Episcopis, poste-

riot

rior vero communis esset illis etiam Episcopis, qui Metropolitano subditi essent Antistiti. Cæterum quod his omnibus maius est, summum illum voluerunt tantum retineri, quo suprema omnium & maxima potestas significaretur, nempe vt primarum sedium Episcopi, ijdem *Primates*, appellarentur: hoc quidem nomine siue Episcopum Carthaginensem *Primatem* Africæ, siue Episcopum *Primatem* Mauritaniæ, itemque *Primatem* Numidiæ ab eis appellari consueuisse, innumera exempla suppetunt. quem quidem titulum longe præstare illi, quo dicerentur Principes Episcoporum, quoque nominarentur *Summi Sacerdotes*, quis non intelligit? Maiorem quidem hoc titulo non inueniri, quam vt quis *Primas* diceretur; accipe exemplum ex verbis Siricij Papæ in eadem epistola ad ipsos Africæ Episcopos scripta, quibus ait: *Vt extra consentiam sedis Apostolicæ, hoc est, Primatis, nemo audeat ordinare, &c.* Sic igitur Apostolicarum sedium Episcoporum titulus est, vt *Primates* dicantur, quis maior hoc titulo dari potest Episcopis, præsertim illis qui Apostolicis Ecclesiis minime præsunt, vt Carthaginensi, & aliis diuersarum prouinciarum primæ sedis Episcopis?

LII. METROPOL. EPISCOPI AFRICANI PRIMVM SIBI VENDICARVNT TITVLVM.

Sed cur nomen (inquies) Principis Episcoporum exhorruerunt, qui illo maius retinuerunt? Puto quidem ea ex causa, quod cum inter discipulos de primatu contentio facta est, Dominus eos reprehendens hæc inculcauit: *Principes a Gentium dominantur earum: non sic erit inter vos.* visum est in Christiana præfectura nimis arrogans nomen *Principis*. Sed & quod addiderit: *Qui vult inter vos maior fieri, sit vester minister*, vocem illam veluti fastuosam respuendam esse censuerunt: Cum alioqui certũ sit, Dominum noluisse his sententiis confundi Ecclesiasticam Hierarchiam, sed potius mentis curare tumorem, & Præsidum amputare superbiam. Quam enim studiosè curauerint Apostoli & Apostolici viri ex CHRISTI institutio sartum tectumque custodiri in Ecclesia hierarchicum ordinem, primo tomo Annalium & alias sæpius pluribus demonstrauimus. At de his modo hactenus: haud tamen præter institutum in his immorari aliquando contingit: his enim elucidandis, exordia Annalium tibi nostrum studium obligasse, puto, memineris.

a Matt. 20. Marc. 10. Luc. 22.

LIII. *Conc. Carthag. 3. c. 45.* ADVERSVS CONGERENTES DIVITIAS EX BONIS ECCLESIASTICIS.

Quod rursum ad id Concilium spectat: memoria quidem dignum illud tunc à Patribus sancitum *b* est, vt quæ Episcopus vel quis clericus ex paupere ditior factus emisset ex bonis Ecclesiæ, eadem Ecclesiæ cederent, nec illa in quemlibet quouis titulo transferendi eidem facultas esset. Cum enim reddita pace, Ecclesia vbique bonis affluet, complures ex iis, qui eidem ministrabant, pietatem conuertentes in quæstum, tepescente in eis sanctitatis vitę studio, vel cura pauperum frigescente, colligendi diuitias tantummodo ardore flagrabant, agrum agro iungentes, & domum domui copulantes: hos plane fugillat sanctus Hieronymus, hos vt caueat admonet Nepotianum, cum ait *c*: *Obsecro itaque te, & repetens iterumque iterumque monebo, ne officium clericatus genus antiquæ militiæ putes, id est, ne lucra sæculi in Christi quæras militia, nec plus habeas quam quando clericus esse cœpisti: & dicatur tibi: Clerice d eorum non proderunt ei. Nonnulli enim sunt ditiores monachi, quam fuerant seculares, & clerici qui possident opes sub Christo paupere, quas sub locupletes & sallaci diabolo non habuerant: vt sustineret eos Ecclesia diuites, quos mundus cœpit ante mendicos.* & paulo post: *Negotiatorem clericum, & ex inope diuitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge, &c.* Hæc igitur (vt ait) ingemiscente Ecclesia, optime à sanctis Patribus eiusmodi sanctione canonis statutum est, vt Ecclesia ipsa sibi vendicet, quæ clericus ex rebus Ecclesiæ bona quæsierit.

b Can. Conc. Carthag. 3. c. 45. Conc. Carthag. 4. c. 23. Tolet. 2. c. 5. Hispal. 2. c. 6.

c Hier. ep. 2. ad Nepot. de vita Cleric.

d Hier. ad Heliodor. de laude vitæ solitariæ.

LIV. EXACTORES SEV COLLECTORES BENE INSTITVTI.

Sed & ad eiusmodi negotiatorum potius dicendorum quam clericorum auaritiam compescendam, cum segniores essent Episcopi legis vindices, & ipsi interdum eodem morbo languerent: iure meritoque Catholicæ Ecclesiæ episcopis Romanus Antistes, ad vendicandas eiusmodi bonis Ecclesiæ partas ac male congestas opes, per prouincias conuenit mittere exactores, quos nominant Collectores. De quorum importuna exactione cum multi queranter: hos facile vitabunt, & prudenter arte deludent, qui bona Ecclesiæ, quæ superstunt, non cõgregarint, sed in pauperes erogarint: Habitãtes enim in terra e salliginis, pauperes scilicet, clamorem non audient exactoris. At de eiusdem Carthaginensis Concilij decretis hic facis, cum tamen compluria alia ad disciplinam Ecclesiasticã rite componendam ibidem à Patribus reperiantur esse decreta, de quorum nonnullis, aliis in locis, aliis oblatis occasionibus, mentionem habeti contiget.

e Iob 31.

Missa est ab hac etiam Synodo ad Siricium Romanum Pontificem, necnõ ad S. Simplicianum de baptizatis in infantia, de his, quæ ambigua videbantur, consultatio *f*: ad illum quidem, quod scirent Catholicæ Ecclesiæ præsidere Episcopum atque doctorem: ad hunc autem ob egregiam totoque Christiano orbe spectatam scientiam, cuius non ante meminisse sufficiat. Cæterum Simplicianus bene conscius quantus doctor esset in Africa Augustinus, datis ad eum litteris de quibusdam perdifficilibus diuinæ Scripturæ quæstionibus hominem pulsat: cum ille duos iam de rebus conscriptos libros ad eum mittit, vt tamen eosdem eius censuræ voluerit subiicere, dum ad calcem hæc habet: *g Sententiam de hoc opere tuo non brem sitam, sed grauissimam flagito, & dum sit verissima, seueris simam non re.uso.* Sed de his satis.

f Aug. ad Simpl. ep. 1. LVI. HONORIVS CONSTANTIVS CÆSAR. HYMETIO VICECOM. h l. 30. & l. 36. C. Theod.

g Aug. ad Simpl. l. 1. q. 2.

Quod rursum ad res gestas Occidentalis Ecclesiæ pertinet: Honorius Imperator, hoc anno mense Ianuario ad Theodorum PP. rescriptum dedit, quo cunctis Ecclesiæ priuilegiis à maioribus datis voluit bene esse cõsultum, illa iterum sua auctoritate confirmans his verbis *h*: *Non nouum aliquid præsenti sanctione præcipimus, quam illa, quæ olim videtur indulta. firmamus. Priuilegia igitur, quæ olim reuerentia religionis obtinuit, mutilari sub pœnæ etiam interminatione prohibemus: ita vt si quod, quæ Ecclesiæ obtemperant, his quibus Ecclesia, benefitia perfruantur. Datum prid. Kalend. Februarij, Mediolani, Cæsario & Attico Consulibus.* Ex his videas, datis omnibus Ecclesiæ priuilegiis voluisse Imperatorem excludi schismaticos, Donatistas, & alios omnes extra Ecclesiæ sepia vagantes.

h l. 1. de his C. Theod.

LVII. ARCADIVS PELLIT CONSTANTINOPOLI APOLLINARIANOS.

Quod vero pertinet ad res Ecclesiasticas Orientalis Ecclesiæ anni huius: Arcadius Imperator aduersus Apollinaris hæresis doctores Constantinopoli agentes, quo pellerentur ab vrbe, ad Eutychianum Præfectum Præt. rescriptum dedit. Mira quadam procacia, iam à tempore, quo creatus est Nectarius Constantinopolitanus Episcopus, cum iam discessisset inde S. Greg. Nazianzenus, intulerãt se in eam vrbem eiusmodi hæretici, reclamante licet à lege aduersus eos eodem Gregorio Nazianzeno. Et quamuis Theodosij edicto abire iussi fuerint, & aliis denuo rescriptis exagitatis in eadem tamen vrbe agere sunt inuenti: aduersus quos hoc ipso anno Arcadius ista sanxit *i*:

i l. 1. de his C. Theod.

Doctores Apollinaristarum tota maturitate præcipimus ex urbibus cara nobis abscedere cunctatio: ita vt si obumbrati latebris abire neglexerint, occultos cœtus (vt asseruant) habituri: ea loca vel domus, quæ prædicti congregauerint, Fisci ratione nectantur. Dat. Kalend. April. Constantinop. Cæsario & Attico Consulibus.

LVIII. k l. 1. de his qui ad Eccles. confug. Tolet. 4. c. 32. AMBITIOSI MAGISTRATVS LEGE COERCENTVR.

Dederat haud pridem, iisdem Cõsulibus, aduersus magistratus ambientes, idem Arcadius Imp. eiusmodi subma laude dignum rescriptum *k*;

Si quis ad illustrem Palatij nostri ambierit dignitatem, atque ad eos honores ascendere ambitione tentauerit, qui nonnisi probatis nobis viris nostro iudicio deferuntur: cuiuslibet ille sit loci, ordinis, dignitatis, amissis bonis, & Fisco nostro protinus vindicatis, deportationis mulctetur exilio: neq; aliud inter captum ambitum, atq; perfectum, esse arbitretur: cum pari forte legeris scelus quam scelerum puniant voluntatem. Dat. XIV. Kal. Martij, Constantinop. Cæsario & Attico Consulibus.

LIX. DE BARBARIS QVI DOMINI AD AMICOS REGISTRA TRANSIERVNT.

Sed vnde adeo seueræ fanciendæ legis aduersus magistratus ambientes occasio? Cum occiso Ruffino, summa rerum esse videretur apud Eutropium eunuchum, qui in eius locum successerat, cuius opera & complures è magistratu deiecti essent; alij sese in eorum loca malis quoq; artibus ingessérunt: inter quos Bargas quidam fuit Laodicenus, qui ex venditore farciminum, proditionis arte eo progressus est, vt inter primos in Palatio militaret: sed proditionem & ipse passus à coniuge, meritas pœnas dedit. hęc apud Zosimum *l*. Ne igitur id genus hominum ex hoc

l Zosim. l. 5.

inde

LX.

inde in Imperatoris aulam irreperet, Arcadius eiusmodi edictum aduersus ambitus crimen sanxisse videtur.

Sed & aduersus Iudæos, qui, vt Christianorum gauderent immunitate, se fore Christianos simulabant, ad Archelaum Præfectum Prætorio ita idem Arcadius Imp. rescripsit *a*:

Iudæi, qui reatu aliquo vel debitis fatigati simulant se Christianæ legi velle coniungi, vt ad Ecclesias confugientes vitare possint crimina, vel pondera debitorum; arceantur, nec ante suscipiantur, quam debita vniuersa reddiderint, vel fuerint innocentia demonstrata purgati. Dat. XV. Kalen. Iul. Constantinop. Cæsario & Attico Consulibus.

Qualis namque esset horum temporum Iudeorum status à prioribus haud felicior, accipe à S. Ioanne Chrysostomo *b*. *Hoc*, inquit, *tempore Deus omnino vos repulit: pater que vester, idemque Propheta & Patriarcha verum prædixit. Iura vestra omnia conciderunt: ex Iudea patria vestra excessistis, & in diuersa loca dispersi estis, atque in orbe terrarum ab Oriente ad extremum terræ vos omnes & contemnunt & vident. At res nostræ Christianorum in dies magis florent, crescunt, & corroborantur, atque per omnes mundi angulos religiosa fidei nostræ prædicatio peruasit: nos Christus regit, & in nobis regnat, eiusque pretiosam atque vitalem Crucem adoramus, & pro thesauro magni pretij tenemus.* hæc ipse.

LXI.

a Sozom. l. 8. cap. 2.

NECTARII EPISCOPI CONSTANTINOP. OBITVS.

b Chrysost. de Cruce.

LXII.

b Socrat. l. 6. c. 2.

DE IOANNIS CHRYSOSTOMI ELECTIONE.

Isdem Consulibus (inquit Socrates *c*) *quinto Kalend. Octobris Nectarius Episcopus Constantinopolit. anus diem obiit. Itaque statim de Episcopo eligendo vehementer laboratum est.* (Eius namque rei causa celebratum esse Concilium, & ex more conuenisse Episcopos Constantinopolim, tradit Sozomenus *d*:) *Itaque cum alij alium ad id muneris quærerent, de eaque re sæpe Consilium iniretur: tandem visum est, Ioannem Antiochiæ presbyterum Antiochia accersere. Nam de eo fama percrebuit, quod & ad docendum aptus, & in dicendi facultate valde peritus erat. Quamobrem haud diu post Arcadius Imperator communibus omnium suffragijs, id est, cleri & populi, illum accersit. Et quo eius ordinatio plus haberet auctoritatis, aderant de Imperatoris mandato cum alij complures Episcopi, tum Theophilus Episcopus Alexandrinus, qui omni studio eo incumbit, vt Ioannis famam lederet, & Isidorum sua ipsius Ecclesiæ presbyterum ad illum Episcopatum eueheret. Hunc Isidorum Theophilus propterea carum habuit, quod ipsius causa prouinciam valde periculosam aliquando suscepisset.* Sed quidnam id fuerit, superius relatum est. Subdit his Socrates:

Verum qui erant ex aula Imperatoris, Ioannem prætulerunt, & postea quam multa crimina Theophilo intendebant, & libellos contra illum alius ob aliam causam Episcopis, qui tum aderant, offerebant: Eutropius, qui cubiculo Imperatoris præfuit, criminationes aduersus Theophilum illatas, scriptisque proditas nactus, Theophilo ostendit, dicitque liberam optionem illi esse datam, vel Ioannem Episcopum ordinandi, vel iudicium de criminibus ei obiectis subeundi, quibus perterritus Theophilus Ioannem designat Episcopum. hactenus Socrates. Porro hæc in sequentis anni mensem Februarij variis altercationibus producta sunt, cuius mensis vigesima sexta die Ioannes Chrysostomus Episcopus Constantinopolitanus creatus est.

LXIII.

AEXAN. EPISCOPVS CVR SE IMMISCERET IN ELECTIONE EPISCOPI CONSTANTINOP.

Verum quod ad Theophilum spectat: Isidorum, quem proposuit ordinandum, haud penitus exploratum habuit, fuisse Origenis errorum labe conspersum: quod cum postea comperisset, æque ipsum ac eius sectarios maxime aduersatus est. Quod autem idem Episcopus Alexandrinus sibi vendicaret in electione Episcopi Constantinopolitani (quod & superius vidimus à Petro eiusdem Ecclesiæ Episcopo vsurpatum, cum conaretur Maximum eius sedis creare Episcopum) probe si attendas, intelliges primam sedem post Romanam, Alexandrinam Ecclesiam tenuisse in Oriente; spretosque fuisse canones, si qui Constantinopoli in Synodo facti sunt, quibus derogaretur Alexandrinæ Ecclesiæ priuilegijs. Nam alias quid Alexandrino Episcopo de electione Cõstantinopolitani antistitis? Porro idem ius sæpe tentatum ab eodem Theophilo penitus vendicatum in controuersiis eiusdem Ioannis Chrysostomi, postquam sedit Episcopus, suo loco dicturi sumus.

* *
*

IESV CHRISTI

Annus 398.

ANASTASII PAP. Annus 1. ARCAD. & HONOR. IMPP. Annus 4.

I.

SIRICII PAPÆ OBITVS.

APERITVR nouus annus Cõsulatu quarto Honorij Imperatoris & Eutychiani, idemq; numeratus Domini trecentesimus nonagesimus octauus: quo, octauo Kalendas Martij, Siricius Papa cum sedisset annos tredecim, mensem vnum & dies quatuor decim, ex hac vita migrans, sepultus est in cœmeterio Priscillæ Via Salaria, ita apud indices omnes, licet apud Bedam *e* sexto Kalend. Decembris Siricij ponatur obitus. Sed quod ad tempus sedis, etsi vt signatum reperimus mille restibus, nos posuimus: tamen recens receptum inditum antiquitus eius sepulturæ epitaphium aliud nos docet, & latiori metiri funiculo sedem eius, est huiusmodi *f*:

e Bed. Martyr. ea die

EPITAPHIVM SIRICII PAP.

f Antiq. Inscr. in Appē. pag. 1171. n. 16.

Liberium Lector mox & Lenita secutus
Post Damasum clarus totos quos vixit in annos
Fonte sacro magnus meruit sedere sacerdos
Cunctis vt populis pacem tunc solidam daret
Hic pius hoc iustus felicia tempora fecit
Defensor magnus multos vt nobiles annos
Regi subtraheret Ecclesiæ aula defendens
Misericors largus meruit per sæcula nomen
Ter quinos populum qui rexit in annos amorē
Nunc requiem sentit cœlestia regna potitus.

De eodem Siricio restituente Memorias Martyrum ita posita ibidem vetus Inscriptio: *g*

g Antiq. Inscrip. in Appē. pag. 1172. n. 7.

Siricius pia nunc persoluit munera sancti
Gratia quo maior sit bona martyribus
Omnipotens Deus hunc conseruet tempore multo
Mœnia sanctorum qui noua restituit.

Extat Siricij decretum de fermento, de cuius elucidatione, alia occasione tertio tomo pluribus actum. Alia quoque aduersus Manichæos, seuera (vt par erat) censura, statuta habentur, nempe exilio deportandos, pœnitentes vero in monasteria detrudendos, & nonnisi in fine vitæ sacris mysteriis participandos. Secreta collegia sua Manichæos habuisse in Vrbe, sed cum Siricij Papæ studio, tum principum legibus exagitatos, atque vndique pulsos esse, superiori tomo sæpius contigit demonstrari. Quod autem spectat ad cleri propagationem; in libro de Romanis Pontificibus habetur, quinquies suæ sedis tempore ordinationes fecisse mẽse Decembri, creasseq; presbyteros triginta & vnum, diaconos sexdecim, & Episcopos per diuersa loca triginta duos.

MANICHÆI AB VRBE PVLSI.

II.

h Isid. de Viris Illust. c.

SIRICII PAPÆ SCRIPTA.

De scriptis ab eo epistolis decretalibus mentio est apud Isidorum *h*, nempe dedisse epistolam ad Himerium Episcopum Tarraconensem, de recipiendo baptismate hæreticorum, & de aliis aduersus Iouinianum & collegas hæreticos, sed errare plane videtur auctor, dum eum sub Theodosio & Valentiniano Impp. vita functum affirmat. Vacasse sedem post Siricij obitum dies viginti, habent indices Vaticani, nec non liber de Romanis Pontificibus, qua ratione dicendum est, in locum eius subrogatum successorem pridie Idus Martias. Hic fuit Anastasius Maximi filius, Romanus: de cuius sedis tempore, quot scilicet annis Ecclesiæ præfuit, in eius obitu ex more dicendum.

ANASTASIVS PAPA CREATVR.

III.

Inuenit hic Apostolicam sedem, ipsam Petri nauiculam, cuius sumpsit regẽdum clauum, turbinibus agitatam hæreticorum: cum (vt dictum est pluribus anno superiori) Ruffinus cum Melania inferens se in Vrbem, in eam inuexit hæreses Origenis, edito à se Latine reddito eiusdem auctoris Periarchon, nouo equo Troiano, hostibus intus referto, sed religione velato, hæresumque dicendo theca, ex qua expositæ sunt in Romana Ecclesia dolosæ merces: quarum mercatores etiam eo dementiæ prolapsi sunt, vt in Apostolicum vsque thronum eas inferre tentauerint, vna reclamante Marcella, extollenteq; vocem cum muliere Euãgelica *i*. Tali quidem statu fluctuantem Romanam

Luc. 11.

STATVS ROMANÆ ECCLESIÆ VBI ANASTASIO.

Ecclesiam Anastasium reperisse, sanctus Hieronymus in epistola ad Principiam a indicat, vbi post enarratum egregium fortis & sapientis mulieris tunc exhibitum de fide Catholica Marcellæ specimen, subdit: *Non multum tempus in medio, fecedit in Pontificatum vir insignis Anastasius.* Huius autem quæ partes fuerint, idem sanctus Hieronymus ad Demetriadem ita scribit b: *Dum esses parvula, & sancte ac beate memoriæ Anastasius Episcopus Romanam regeret Ecclesiam, de Orientis partibus hæreticorum sæva tempestas simplicitatem fidei, quæ Apostoli c voce laudata est, polluere & labefactare conata est. Sed vir ditissimæ paupertatis, & Apostolicæ solicitudinis, statim noxium percutit caput, & febrilantia hydræ ora compescuit.* hæc Hieronymus.

IV. BREVE COMPENDIVM RERVM GESTARVM ADVERSVS ORIGENISTAS.

Quid autem actum sit cum Anastasius Papa sedere cœpit, rem breui summa ita ad Principiam scribens d sanctus Hieronymus amplexus est, cum accendit S. Marcellam in causa fuisse, vt Origenis hæresis Romæ damnaretur; aitq; postquam de ingressu Athanasij meminit; *Dicas, quid hæc ad laudem Marcellæ? Damnationi hæreticorum hæc fuit principium: dum adducis testes, qui prius ab eo* (nempe Origenistis) *eruditi, & postea ab hæresi fuerant errore correpti: dum ostendit multitudinem deceptorum: dum impia Periarchon ingerit volumina, quæ emendata manu scorpio monstrabantur: dum acciti frequentibus litteris hæretici, vt se defenderent, venire non sunt ausi: tantaq; vis conscientiæ fuit, vt absentes damnarit, quam præsentes coargui maluerint. Huius tam gloriosæ victoriæ origo Marcella est. Tuq; caput horum & causa bonorum, scis me vera narrare, quem nosti vix de multis pauca dicere, ne legenti fastidium faciat otiosa replicatio, & videar apud malevolos sub occasione laudis alterius, stomachum meum digerere.* hæc Hieronymus, breui compendio haud breuem complexus historiam; quam lentiori gradu, quo cuncta exacte exquirere lector valeas, nos pro rerum gestarum temporis ordine prosequemur.

V. RVFFINVS IN EVSEBIVM ET S. MARCELLAM EXCLAMAT.

Quod igitur in primis ad S. Marcellam, decus Romanæ Ecclesiæ, pertinet: Ruffinus cum se ab ea proditum sensit, in eam vehementer commotus est, accusans simul ipsam, & se excusans; quod illa scilicet inemendatas chartas à se per alium subripuisset, edidissetque: in hanc enim ipsam quidem, & non in aliam, Ruffinus agens aduersus S. Hieronymum e, iacula intorquet, vbi de eodem Eusebio agit, quem mentiebantur inemendatas chartas subripuisse, atque edidisse: dum sic ait: *Hoc si in foro positus, vel negotiis sæcularibus commississet iste, qui de monasterio Romam, quasi calumniandi peritissimus, missus est: norunt omnes, quid consequeretur ex legibus publicis eiusmodi criminis reus. Nunc vero, quia sæcularem vitam reliquit, & a tergiuersatione illa actuum publicorum ad monasterium conuersus est, & adhæsit magistro nobili: ab ipso edocetur iterum pro modestia, furere, insanire; pro quiete, seditiones mouere; pro pace, mouere bellum; pro concordia, mouere dissidia, perfidus esse, pro fide; pro veritate, falsarius: Crede mihi, quod huius sceleris nequitia etiam verum fuisset exemplar, nisi Iesabel tibi illa occurrisset f. Illa est enim, quæ hoc crimen aduersus Naburhæum Iezrahelitem vineæ causa composuit, & mandauit presbyteris iniquitatis falsis eum conscriptionibus perurgere, quasi qui benedixisset, id est, blasphemasset Deum & Regem. Sed quis in hoc instructior? illa, quæ mandat, aut hi, qui mandato iniquitatis obtemperant? Gratia hac, & (vt opinor) in Ecclesia pene eiusmodi facinus inauditum est.* hæc Ruffinus, dum se excusare conatur, quod per Marcellam, quam impie nominat Iezabelem, ab Eusebio acceptæ fuerint chartæ translationis Periarchon Origenis hæresibus scatentes; excusans, quod inemendatæ illæ fuissent, sed redarguit ista deliramenta Hieronymus, vbi resciuit, conuicitq; ad excusationem sceleris mendacia ista impudenter obtendi.

VI. PAVLINIANI ET EVSEBII LEGATIO IN OCCIDENTEM.

Cæterum quod ad Eusebij Romam aduentum pertinet: hoc ipso anno contigisse Pauliniani profectionem in Vrbem vna cum eodem Eusebio patria Cremonensi, ipse S. Hieronymus in Apologia aduersus Ruffinum declarat his verbis g: *Vincentius, Paulinianus, Eusebius, Ruffinus presbyteri, quorum Vincentius multo tempore ante vos Romam venit, Paulinianus & Eusebius post annum vestræ nauigationis profecti sunt: Ruffinus in causa Claudij post biennium missus, omnes vel pro re familiari, vel pro periculo capitis alieni.* hæc ipse: quibus intelligas hoc anno contigisse Pauliniani profectionem in Italiam vna cum collega Eusebio: nam anno superiori (vt vidimus) aduentus Ruffini cum Melania accidit. Quem autem hic Ruffinum presbyterum nominat, longe diuersum à Ruffino Aquileiensi, in quem scribit b, esse non dubites.

Quodnam vero fuerit rei familiaris negotium, cuius causa missum Paulinianum affirmat, in epistola ad Pammachium his verbis aperit: *Nos in ista provincia ædificato monasterio, & diuersorio propter extructo, ne forte & modo Ioseph cum Maria in Bethlehem veniens, non inueniat hospitium, tantus de toto Orbe confluentibus turbis obtruamur monachorum, vt nec captum ecpus deferere, nec supra vires ferre valeamus, vnde quia pene nobis illud de Euangelio i contigit, vt futuræ turris non ante computaremus expensas: compulsi sumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere, vt semirutas villulas, quæ barbarorum effugerunt manus, & parentum communium censu venderet, ne captum sanctorum ministerium deserentes, risum maledicis & amulis præbeamus.* hæc de germani in Occidentem legatione Hieronymus.

VIII.

Fuit autem suspicio vel prætextus Ruffini, ex quo etiam querelam inuectiuamq; conscripsit, hos post se tanquam exploratores missos esse, sed præcipue Eusebium, vt suas chartas subriperet k. Etenim quod Ruffinus nulli inueniret excusationem, cur versionem virulentam Origenis Periarchon Romæ in plurimorum exitium edidisset, aperuissetq; thecam serpentibus plenã; eo miser quæsiuit effugium, vt mendaciter affirmaret, Eusebium pecunia redemisse notarium, à quo lucubrationem illam inemendatam acceperit, atque vulgauerit: fuerunt enim hæc ob eam causam verba Ruffini, epistola postea ad Hieronymum scripta: *Noli multo auro redimere notarium meum; sicut amici tui de meis μὴ ἀγχῶν schedulis nondum emendatis, nondum ad purum digestis fecerunt; vt facilius falsare possent, quod aut nullus haberet, aut admodum pauci. & inferius: Vociferare & clamita per compita, per plateas, Non est, non est meus liber: & si meus est, schedulas inemendatas Eusebius furto abstulit: aliter ego edidi, imo nec edidi: nulli eas dedi, aut certe paucis: & tam sceleratus inimicus, & tam negligentes amici fuerunt, vt omnium codices ab eo pariter falsarentur.* Hæc frater carissime, facere debuerat, & non illi torquem obuertens, in me transmarinas maledictorum tuorum sagittas dirigere. hactenus de his ipse. Sed quam facillime in Apologia sua idem S. Hieron. omnia ista refellit, quæ ad impietatis excusationem Ruffinus detrectans iactitabat in vulgus.

IX.

Sic igitur Romæ edito Origenis Periarchon, quod emendatum in sua Præfatione Ruffinus professus erat: vt conuinceretur ipsa perperam atq; dolose facta esse translatio, opus erat vt germana eiusdem operis versio curaretur: quo tum Origenis, tum etiam eius hæresum sectatorum prauitas manifeste probari posset; vt sic his recte dispositis ad futurum ea de re habendum Romæ iudicium, ex certis manifestisque probationibus sententia ferri posset. Susceptum est ergo eiusmodi negotium à clarissimis viris atque doctissimis Pammachio & Oceano, qui totum id operis S. Hieronymo credendum esse putarunt, ea præsertim ex causa, quod ex præfatione Ruffini ipse tacite in crimen socius videretur adduci. Scripserunt ergo eo argumento iidem ad ipsum Hieronymum eiusmodi perbreues litteras l:

X.

Sanctus aliquis ex fratribus schedulas ad nos cuiusdam detulit, quæ Origenis volumen, quod περὶ ἀρχῶν inscribitur, in Latinum sermonem versum tenerent. Et quoniam in his multa sunt, quæ tenuitatem nostræ ingenij permouent, quæq; minus Catholicæ dicta existimamus: suspicamur etiam ad excusationem auctoris multa de libris eius esse subtracta, quæ apertam impietatem eiusdem monstrare potuissent: Quæsumus præstantiam tuam, vt hoc specialiter non tam nobis, quam vniuersis, qui in Vrbe habitant, profuturum opus dignetis impendere, vt supra adictum librum Origenis, quem admodum à superdicto auctore editum est, ad fidem tuo sermone manifestes; & quæ à defensore eius interpolata sunt, prodas; & qua etiam in his schedulis, quas ad sanctitatem tuam direximus, vel contra Catholicam regulam, vel imperite edita sunt, redarguas atq; conuincas. Sane subtiliter in præfatione operis sui, tacito nomine tuæ sanctitatis expressit, quod a te promissum opus ipse compleuit: illud obliquè agens, etiam te simili ratione sentire. Purga ergo suspiciones hominum, & commune criminantem: ne si dissimulaueris, consentire videaris. hactenus ipsi ad S. Hieronymum.

His

a Hier. ep. 16

b Idem ep. 8

c Rom. 12.

d Hieron. epist. 16.

e Ruffin. in præf. l. 1. apud Hier. tom 9.

f 3. Reg 21.

g Hier. ep. ad. Ruffin.

h Hieron. epist. 16.

i Luc. 14.

k Apud Hieron. Apol.

l Apud Hieron. ep. 34.

XI. HIERONYMVS IN LATINVM VERTIT ORIGENIS DE PRINCIP. ARCHON.

His acceptis litteris, ipse nauiter laborauit, vt quam exactè, quę Origenes dixerat in Periarchon, in Latinũ quam purissime verteret. Incumbit in opus, quod absolutum anno sequẽti Romam ad eosdem misit, appositа præfatione, qua omnes, qui in eo libro sparsi sũt Origenis errores, redderet omnibus manifestos; ac dolum pariter eius, qui male versum ediderat, aperiret. Quæ autem acciderint, cũ hæc Romæ cognita fuint, suo loco, sequenti nempe anno dicturi sumus.

XII. ANASTASIVS PAPA PAVLINVM AMPLECTITVR.

Inter hæc autem Anastasius Papa, hoc ipso suæ sedis exordio, quæ tempore prædecessoris perperam facta cognouisset, magna solicitudine emendare quamprimum curauit. Quod enim (vt suo loco dictum est) non ignoraret Paulo illiberaliter cum S. Paulino viro clarissimo, qui vna cum Therasia coniuge monasticam amplexus vitam in Nolanum agrum secessit, Siricium, cui successit, egisse: ipse, simul ac in thronum Pontificium euectus est, officiosissimas litteras ad Episcopos pro ipso Paulino dedit; quẽ & omni officiorum genere postea frequẽtandi nullam pene occasionem prætermisit. Meminit harum litterarum ipse Paulinus, cum ad Delphinum scribens, hæc ait *a*: *Scitat veneratio tua, sanctum fratrem tuum Papam Vrbis Anastasium amantissimum esse humilitatis nostræ. Nam vbi primum potestatem charitatis sibi nobis offerendæ habere cœpit; non solum suscipere eam à nobis, sed ingerere nobis, pijssima affectione properauit. Nam & per ordinationem suam epistolas de nomine nostro plenas & rebus, & precibus & pacis ad Episcopos Campaniæ misit, quibus & suum declarare affectum, & alios benignitatis suæ præberet exemplũ. Deinde tres ipsos Romæ, cum solennis consuetudine ad beatorum Apostolorum natalem venissemus, tam blande, tam honorifice accepit.* hæc ipse.

a Paul. ep. 16

XIII. VETVS CONSVETVDO CONCVRRENDI AD NATALEM DIEM APOSTOLORVM.

Ex his quidem demonstrat S. Paulinus, solemnem fuisse consuetudinem, ad natalem diem Apostolorum Romã, nulla habita æstiuorum calorum ratione, religiosissimam celebritatem concurrendi. Sunt & de his aliæ antiquæ testificationes, vt inter alias illa nobilis Galłæ Placidiæ Augustæ ad Pulcheriam æque Augustam *b* scribentis his verbis, cum sui Romam aduentus rationem reddit: *vt Romam frequentibus concurrionibus adeque desiderennus inspicere, causa nobis est amplectenda religionis, vt terminis sanctorum nostram exhiberemus præsentiam; quos certum est pro sua virtute in cœlestibus constitutos, neque inferiora despicere. Nos itaque sacrilegum esse credimus, si solemnium ordinem denegemus.* hæc illa. Sed & Valentinianus c Aug. ad Theodosium Iuniorem Imp. *Cum aduenissem* (inquit) *in vrbem Romam ad diuinitatem. placandam, sequenti die ad basilicam Apostoli Petri processi.* Et ad Seuerum *d* idem qui supra Paulinus: *Romam* (inquit) *ad venerabilem solennitatis Apostolicæ diem profecti sumus:* & inferius: *Rescribendi tamen ex Vrbe facultas nõ fuit, ipsum tempus ante meridiem in votis nostris, quorum cura veneramus, per Apostolorum & Martyrum sacras Memorias consumentes.* hæc Paulinus.

b Extat ep. 11. Cuius ante Conc. Chalcedon. edit. Extat in præmiss. de Concil. Paulin. ad Sever. ep. 13.

XIV.

At ne digrediamur ab Vrbe, vnde rerum gestarum anni huius exordium auspicati sumus: Hoc ipso anno, cum Paulina, S. Paulæ filia, Pammachij vxor, ex hac vita iam ante migrasset, S. Hieronymus ad eius virum consolatoriam epistolam dedit *e*. Sed quod ex more, in primis rationem tẽporis quæris: inde licet eiusdem auctoritate Hieronymi certum deducere argumẽtum, ex his, inquam, quæ nuper de Pauliniano eiusdem Hieronymi germano dicta sunt, ipsum nimirum hoc anno, nempe sequenti à profectione Ruffini in Italiam aduenisse. Sed & cum in fine eius epistolæ ad Pammachium de consolatione Paulinæ obitus à Hieronymo datæ mentio habeatur de eodem Pauliniano tunc à se in Italiam misso: plane assentiri necesse est, hoc eodem anno, quo Paulinianus venit, de consolatione Paulinæ obitus à S. Hieronymo eam esse scriptam epistolam. Et vt hæc clariora reddantur; his accedit, quod idem S. Hieronymus ad Oceanum scribens Fabiolæ epitaphium hoc tradat *f*: *Quarta ætatis circulus volvitur, ex quo ad Heliodorum Episcopum Nepotiani scribens epitaphium, quicquid habere potui virium, in illa tunc dolore consumpsi. Ante hoc fere biennium Pammachio meo pro subita peregrinatione Paulinæ breuem epistolam dedi, &c.* sic videas S. Hieronymum quadriennij spacium numerare inter epitaphium Nepotiani & illud scriptum ad Oceanum de obitu Fabiolæ, biennium vero, ex quo ad Pammachium de migratione Paulinę consolationem scripsit: Sed cum expresse demonstratum sit, anno Domini trecentesimo nonagesimo sexto elaboratum à S. Hieronymo epitaphium Nepotiani: æque affirmare necesse est, elucubratam hoc anno, nempe duos post annos ab eo tempore, epistolam consolatoriam de Paulinæ obitu ad Pammachiũ, post quatuor vero de obitu Fabiolę ad Oceanum scriptionem. Cæterum illud monendum: nequaquam hoc anno, quo eam lucubrationẽ S. Hieronymus ad Pammachium scripsit, Paulinam mortuam esse, sed ante biennium: testatur id quidem ipse in eiusdem epistolę exordio, cum ait: *Qui importune per biennium tacui, vereor ne nunc importunus loquar, & attrectans vulnus pectoris tui, quod tempore & ratione curatum est, commemoratione exulcerem.*

e Hier. ep. 26.

f Hier. ep 30.

XV. PAMMACHII PRÆCLARÆ RES GESTÆ.

His de tempore satis perspicue elucidatis, de Pammachio dicendum modo est, quod ab eo iam soluto vinculo coniugali egregium Christianæ virtutis specimen de contemptu sæculi editum fuit: quod quidem nonnisi S. Hieronymi verbis recensendum erit. Sed primum illud de Pammachij genere hic præmittendum; prognatum nimirum ex Camillorum antiquo stemmate Furiano, ipsum inter primos Senatores emicuisse (vt idem Hieronymus ait) Consulum pronepotem. Cuius etsi eruditionem spectes, à cunabulis bonis litteris vna cum ipso S. Hieronymo assueuit, eminebatque inter cæteros Senatorij ordinis Christianos facile princeps. Hic vxore priuatus sanctissima fœmina filia S. Paulæ, bona sua erogauit in pauperes, atque monasticum amplexus institutum, vna cum vestib. vitæ quoque genus mutans, summum Christianæ philosophiæ verticem attigit. Sed audi S. Hieronymum *g*: *Nobis post dormitionem, sanctamque Paulinæ, Pammachium monachum Ecclesia peperit posthumum, & patris & coniugis nobilitate patricium eleemosynis diuitem, humilitate sublimem.* & paulo post. *Nostris temporibus Roma possidet, quod mundus ante nescivit. Tunc rari sapientes, potentes, nobiles, Christiani: nunc multi monachi sapientes, potentes, nobiles, quibus cunctis Pammachius meus sapientior, potentior, nobilior, magnus in magnis, primus in primis ἀξιολόγοις monachorum.*

g Hier. ep. 26.

XVI. ORNAMENTA PAVLINÆ EROGATA IN PAVPERES.

Sed & de erogatis ab eo in pauperes coniugis ornamẽtis ista subiungit: *Ardentes gemmæ, quibus antea collum & faciem ornabantur, egentium ventres saturant. Vestes sericæ, & aurum in eis ornabantur, egentium ventres saturant. Vestes sericæ, & aurum in fila lentescens, in molles lanarum vestimenta mutata sunt, quibus repellatur frigus, non quibus nudetur ambitio: deliciarum quondam supellectilem virtus insumit. Ille cæcus extendens manum, & sæpe vbi nemo est clamitans, hæres Paulinæ cohæres Pammachij est. Illum truncum pedibus, & toto corpore se trahentem, tenera puella sustentat manu. Fores, quæ prius salutantium turbas vomebãt, nunc à miseris obsidentur: alius tumenti aquaticulo mortem parturit: alius elinguis & mutus, & ne hoc quidem habens vnde roget, magis rogat dum rogare non potest: hic debilitatus à puero, non sibi mendicat stipem: ille putrefactus morbo regio, superuixit cadaueri suo.*

Non hi mihi si linguæ centum sint, oraq; centum,
Omnia pœnarum percurrere nomina possim.

Hoc exercens comitatus meus die. in his Christum consouet, horum sordibus deosculatur, Muneratus pauperum & egentium Candidatus sic festinat ad cælum. & post multa id genus & alia, hæc de erecta ab eo domo hospitali in Portu Romano subiungit:

h Virg. Æneid. 6.

XVII. XENODOCHIVM A PAMMACHIO IN PORTV ROMANO ERECTVM.

Audio te xenodochium in Portu fecisse Romano, & virgam de arbore i Abraham in Ausonio plantasse littore. Quasi Æneas nouæ castra metatus, & super vadam Tiberis, vbi ille, cogente quondam penuria, crustu fatalibus & quadra patulo non pepercit, tu viculum nostrum, id est, domum panis adspicas, & diuturnam famem repentina saturitate compensæ. Euge, nostra initia transgrederis, flatum summum tenes: de radice pereuntis ad cacumen: primus inter monachos, in prima Vrbe primum sequeris Patriarcham k, & inferius post nonnulla de suscepto hospitalitatis ministerio, hæc salubri consilio monita iungit: *Quod patricij generis primus inter primos monachus esse cœpisti; non tibi sit tumori, sed humilitatis occasio, scienti filium Dei fabrum filium hominis. Quantumque te deseruit, humilior Christo non eris: Esto incedas nudis pedibus, fusca tunica vestiaris, æquoris paupertibus, inopum cellulas dignanter introeas, cæcorum oculus sis, manus debilium, pes claudorum, ipse aquam portas, ligna concidas, focisti extruas, vbi vincula, vbi aegri*

i Gen. 18.

k Gen. 13.

vbi sput a? vbi flagella? vbi patibulum? vbi mors? & cum omnia, quæ dixi, feceris, ab Eustochio tua Paulaque vinceris, & si non opere, certe sexu.

XVIII. Hæc cum S. Hieronymus scribat, tantum abest vt veris maiora descripserit, quin potius etiam grandia prætermiserit. Etenim inter alia Pammachius sanctis martyribus Paulo atque Ioanni, qui hoc sæculo, tempore Iuliani Apostatæ, Romæ (vt meminimus) passi sunt, prope Cliuum Scauri contra Palatinum nobilem Memoriam excitauit, in titulumq; erexit, qui vsque hodie nomine dictorum martyrum dictus Pammachij titulus perseuerat, de quo eiusmodi vetus Inscriptio in lucem prodiit: a

TITVLVS PAMMACHII.

a Antiq. insc in Append. pag. 1164. n 8.

Antistes Domini celsa sacraria Christi
Vestibulum decorat gratia pulcra loci.
Quæ quia compta nitet primaq; in fronte renidet,
Ostendit quantum numinis ipsum inest.
Quis tantæ Christo venerandæ condidit ædes
Si quæris, cultor Pammachius fidei.

Ipse vero indies magis magisque arreptum vitæ institutum clarioribus illustrans meritis, sancto exitu vitæ huius periodum claudens, promissa suis à Christo præmia consecutus, cum in cœlis inter sanctos, tum in terris in Ecclesia adscripto nomine eius in tabulis publicis, anniuersaria cõmemoratione iugiter superstes viuit. Quando autem id contigerit, suo loco dicturi sumus, & variis occasionibus inferius sæpe de illo.

XIX. Sed iam ad res Africanas anni huius se conuertat oratio, atque in primis ad ea, quæ S. Augustinus scripta reliquit de falsis Gentilium in vulgus frustra iactatis oraculis, quibus illi huius anni termino finem accepturam Christianam religionem, quo idolorum cultores in officio continerent, quasi ex diuinis affirmabant responsis. sunt hæc eius verba b: *Sed hoc quia Euangelica sententia est: nisi rum non est: non ea repressos fuisse deorum multorum falsorumque cultores, quo minus fingerent dæmonum responsis, quos tamquam deos colunt, desinitum esse quanto tempore mansura esset religio Christiana. Cum enim viderent, nec tot tantisque persecutionibus eam potuisse consumi, sed his potius mira incrementa sumpsisse: excogitauerunt nescio quos versus Græcos, tamquam consulentis cuidam diuinio oraculo effusos, vbi Christum quidem ab huius tamquam sacrilegij crimine faciunt innocentem, Petrum autem maleficia fecisse subiungunt, vt coleretur Christi nomen per trecentos sexaginta quinq; annos; deinde completo memorato numero annorum, sine mora sumeret finem, O hominum corda doctorum, ô ingenia literatorum indigna credere ista de Christo, quæ credere non vultis in Christum.* atque post nonnulla de Petro, hæc de his subdit c:

FALSI ORACVLI TERMINVS CHRISTIANÆ RELIG ONI PRÆSCRIPTVS.

b Augustin. de Ciuit Dei. lib 18. c 53.

c Aug. de Ciu i. Dei. l. 18 c. vlt.

XX. *Per hoc colligitur etiam dies, ex quo annus ipse sumpsit initium, scilicet quando missus est Spiritus sanctus, id est, per Idus Maias: numerat q; proinde Consulibus, trecenti sexagint a quinque anni reperiuntur impleti per easdem Idus Maias Consulatus Honorij & Eutychiani.* præsenti scilicet anno. Quam quidem Augustini supputationem nostrę chronographię optime conuenire cognoscis: siquidem quem nos numerauimus Domini annum trigesimum quartum, ipse à die Pentecostes numerat primum. Porro numero trecentorum sexagineta quinque annorum si addas triginta tres, vtiq; reperies à nascente Domino vsque ad dictos anni huius Consules Honorium & Eutychianum recte numerati annos trecentos nonaginta octo. Hæc ad exacte à nobis initam in Annalibus chronographiam, aliisque superius stabilitam testificationibus, satis.

RECTE INSTITVTA TEMPORVM CHRONOGRAPHIA.

XXI. Cæterum stultæ prædictioni contraria prorsus obuenisse contigit: & tantum abfuit religionem Christianam defecisse, & deorum cultum in pristinum restitutum fuisse; vt (quod planc Dei nutu factum apparet) quæ reliqua essent templa Gentilium, sequenti anno diruta fuerint: quod ipse Augustinus demonstrat: sed de his suo loco nobis agendum. Porro de iisdem falsis oraculis ad consolationem suorum ab Ethnicis in Africa excogitari & iactari solitis idem S. August. hæc alibi d: *Sedent Pagani, & computant sibi annos, audiunt fanaticos suos dicentes: Aliquando Christiani non erunt: & idola illa coli habent, quemadmodũ antea colebantur. Adhuc dicunt: Quando e nascetur & peribit nomen eius?* & alibi e iidem eadem replicantes verba: *Quando, inquiunt, morietur, & peribit nomen eius? Id est, ecce veniet tempus, vt finiantur & non sint Christiani. Sicut serpserunt ex aliquo tempore, sic vsque ad certum tempus erunt. Sed cum ista dicunt, & sine sine moriuntur, & permanet Ecclesia prædicans brachium Domini omni generationi superuenturæ.* hæc de his Augustinus, cætera autem reiicimus in sequentem annum.

d Augustin. in Psal 40.

e Psal 40.

f Aug. ser. 2 in Psal 70.

Rursum vero quod ad res Africanæ Ecclesiæ pertinet, Honorius Imperator, ad comprimendam sceleratorum audaciam, rescriptum illud dedit, quod à S. Gregorio Papa citatur & recitatur his verbis in epistola ad Ioannem, g Impp. Arcadius & Honorius Augusti Theodoro Præfecto Præt. *Si quis in hoc genus sacrilegij prorumpere, vt in Ecclesias Catholicas irruens, sacerdotibus & ministris, vel cultoribus ipsis vel cultui ipsi, locoque aliquid importet iniuria: quod geritur, a prouincia rectoribus animaduertatur: atque ita prouinciæ moderator sacerdotum & clericorum & Catholicæ Ecclesiæ ministrorum, loci quoque ipsius, & diuini cultus iniuriam capitali in conuictos seu confessos vesana sententia nouerit vindicandam. Et post pauca: Si quæ cunctis laudabile, factas atroces sacerdotibus aut ministris iniurias, velut publicum crimen in sequi, atque de talibus reis vltionem meteri, &c. Dat. VI. Kalen. Maij, Mediolani, Honorio Aug. quater, & Eutychiano ter Consulibus.* ita apud Gregorium. In Codice vero Theodosiano h hæc amplius, quibus & declaratur pro Ecclesia Africana hæc ab eo fuisse rescripta:

g Greg lib 11 epist. 9. ep. 11. EX LEGE HONORII IMP. AD VERSVS FERINTES INVIOLATAS IN PERPETVAM NATALEM LOCA MARTYRVM. L. Qui vi. C. de Epis. & Cler. C. Th.

Quod si multitudo violenta ciuilis apparitionis executione, & adminiculo ordinum, possessorumue potuerit præsentari, quod se armis, aut locorum difficultate tueatur, Iudices Africani, armata apparitionis præsidium, datis ad virum spectabilem Comitem Africæ literis, prælato legis istius tenore, deposcant, vt rei talium criminum non euadant. Dat. V II. Kalend. Maij, Mediolani, Honorio IV. & Eutychiano Consulibus. Quod autem capitali supplicio Imperator præcipiat iniuriam vindicandam; nondum lata hæc erat lex, quando S. Augustinus scripsit commentarios contra litteras Petiliani, in quibus sunt hæc verba eius in Donatistas i: *Quærimus à vobis, quos vestrum à nostro probetu occisos. Nullum quidem legem ab Imperatoribus datam, vt occideremini, recolo.* &c. Quamobrem fateri necesse est, eos ab Augustino commentarios esse elaboratos ante eius legis promulgationẽ, hoc tamẽ ipso anno, sed post Anastasij Papæ electionem: nam de eo Pontifice tunc sedente illa sententia ipse meminit haud pridem recitata, quia ait k: *Verum amen si omnes per totum Orbem tales essent, qualis vanissime criminaris: cathedra quid tibi fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, & in qua hodie Anastasius sedet,* &c.

XXII. RESCRIPTVM EIVSDEM ECCLESIÆ AFRICANÆ.

i Aug. cont. lit. Petil. l. 2. cap 92.

k Aug. cont. lit. Petil. lib 2. cap 51.

Sed quænam præcessit huius legis sanciendæ causa, eã hactenus nonnisi decem librarum auri pœna (vt idem Augustinus *l* testatur) facinorosissimi Donatistarum mulctandi Imperatorum lege fuisse? ab eodem S. Augustino illam accipiamus, qui nomine clericorum Hipponensium scribens ad Ianuarium Donatistarum Episcopum, his sane verbis inculcat *m*: *De nobis ergo quod queramini, non habetis cetenim * Ecclesia Catholica mansuetudo etiam ab his Imperatorum institutionibus omnino conquieuerat, nisi vestri clerici & Circumcelliones per suas immanissimas improbitates furiosas, violentias quotem nostram perturbantes, atque vastantes, hæc in vos recoli & moueri coegissent. Nam prius quam recentiores leges ista, de quibus modo quæritis, venissent in Africam, infidias in itineribus nostris Episcopis tenuerunt, concliricos nostros plagis immanissimis quassauerunt, laicis quoq; & plagas grauissimas inflixerunt, & intulerunt eorum ædificiis incendia: presbyterum etiam quendã, quia propria & libera voluntate vnitatem nostra communionis elegit, de domo sua raptum, & pro arbitrio immaniter cæsum, in gurgite etiam cœnoso volutatum, barba vestitum, cum quibusdam dolendum, quibusdam ridendum in pompa sui sacinoris ostentassent, abduxerunt inde quo voluerunt, vix post dies duodecim dimiserunt. Vnde conuentus municipalibus gestis a nostro Episcopo Proculiano (Hipponensis hic erat Donatistarũ Episcopus) cum ab inquirenda causa dissimulasset, & iterum continuo conuentus esset, nihil se dicturum amplius, gestis expressis. Et hodie illi, qui hoc fecerunt, presbyteri vestri sunt adhuc, nos insuper territantes, & sicut potuerunt persequentes.* hæc ipse: quæ autem his subdit, dicentur inferius suo loco.

XXIII. XXIV.

l Aug ad Bonif. lib. 3. p. DONATISTARVM EMMANIS TAS DICTA SAMEDICTO. m Aug. ep. 68. * & tamẽ

XXV.

n Aug. cont. Crescon. lib 3 cap. 48.

Eadem ipsa S. Augustinus *n* ingerit aduersus Cresconium grammaticum agens; presbyterumque illum Hipponensem ad dies duodecim verberibus iudibrioque affectum,

fectum, Restitutum nominatum fuisse tradit: quem postea vna cum Innocentio item presbytero ab iisdem Donatistis occisum fuisse constat. Est de his S. Augustini epistola ad Marcellinum in Africa magistratum agentem, qua illis, qui eos occiderant, ignoscí rogat his verbis *a*: *Circumcelliones illos & Clericos partis Donati, quos de Hipponensi Ecclesia ad iudicium pro factis eorum publicæ disciplinæ cura deduxerat, a tua nobilitate compertis auditis, & plurimos eorum de homicidio, quod in Restitutum Catholicum presbyterum commiserunt, & de cæde Innocentij alterius Catholici presbyteri, atque de oculo eius effosso, & digito præciso fuisse confessos: vnde mihi solicitudo maxima incussa est, ne forte subliuitas tua censeat eos tanta legum severitate plectendos, vt qualia fecerunt, talia patiantur. Ideoque his litteris obtestor fidem tuam, quam habes in Christo, per ipsius Domini Christi misericordiam, vt hoc nec facias, nec fieri omnino permittas. Quamuis enim ab eorum interitu dissimulare possemus, qui non accusantibus nostris, sed illorum notoria, ad quos tuenda publicæ pacis vigilantia pertinebat, præsentati videbantur examini: noluimus tamen passiones seruorum Dei, quasi vice talionis, paribus suppliciis vindicari.* & post multa id genus, quanta hęc inculcaret & expetiit energia, ex his accipe: *Quoniam Christiano loquor, maxime in tali causa, non arroganter dixerim: audire te Episcopum conuenit tuentem, domine eximie, & merito insignis atq; carissime fili.* hæc ipse quidem, quo Christiana mansuetudo omnibus innotesceret, sperans ita faciens, atq; carbones charitatis incēsos super aduersariorum capita congerens, ad meliorem eos frugem perducere: sed frustra omnia, in deterius iisdem prolabentibus.

XXVI. AVGVSTINVS PRECATVR VENIAM PRO FACINOROSIS DONATISTIS. *b Augusti. epist. 217.*

At non ad Marcellinum tantum, sed (vt in eadem tradit epistola) ad Proconsulem ea de causa se litteras dedisse testatur: extat quidem eodem argumento conscripta epistola ad Donatum Proconsulem Africæ *b*: ad quem inter alia: *Quæsumus igitur, vt cum Ecclesia causas audis, quamlibet nefarium iniurias appetit, eum vel afflictam esse cognoueris; potestatem occidendi te habere obliuiscaris, & petitionem nostram non obliuiscaris.* hæc & alia ad Proconsulem, sed post decennium, vt suo loco dicemus: hic autem recitata ad insinuandam Augustini & aliorum Episcoporum Catholicorum mansuetudinem, qui talia tantaque passi, silere tamen datam hoc anno legē de capitali supplicio in Donatistas maluerunt. Cum alioqui postmodum exemplis rerum, sero licet, edoctus ipse Augustinus sceleratissimos omnium hominum abuti Catholicorum modestia, atque deteriores euadere, seque nihil profecisse, cum toties apud Africanæ prouinciæ magistratus pro illis detentis in vinculis vltimo supplicio condemnandis intercessisset: quasi facti pœnitens, recantans palinodiam, præclarā eodem argumento ad Vincentium *c* epistolam dedit, qua disseruit, per magistratus cogi debere hæreticos, & illorum pertinaciam sæculari potentia reuin dendam coërcendamque esse ipsorum audaciam legibus Imperatorum. Eiusdem quoque argumenti duos de se scripsisse libros, quorum est titulus, *Contra partem Donati d*, ipse testatur.

c Augusti. epist. 48.

d Augusti. retract. lib. 2. cap 5.

XXVII. *e Augusti. epist 50.* INSANDA SCELERA DONATISTARVM ADVERSVS CATHOLICOS.

At quæ iidem addiderint præteritis malis, postquam ea lex promulgata est: præter illa superius recensita, prosecutus est idem S. Augustinus eorundem scelera cum pluribus scriptis, tum præsertim epistola illa, quam dedit ad Bonifacium Comitem, in qua & ea refricat, quæ sunt recensita, addens hæc ipsa *e*: *Episcopi maxime & clerici horrenda & dura professis sunt, quæ commemorare longum est: quando quorundā & oculi extincti sunt, & cuiusdam Episcopi & manus & lingua præcisa est: nonnulli etiam trucidati sunt. Taceo crudelissimas cædes, & domorum depraedationes per nocturnas aggressiones, & incendia non solum priuatorum habitaculorum, verum etiam ecclesiarum, in quas flammas non defuerunt, qui & codices Dominicos mitterent.* hæc & alia ad Bonifacium, de quibus suo loco pluribus.

XXIIX. LABORES AVGVSTINI ADVERSVS DONATISTAS. *f Possid. in Vit. S. Aug. cap. 9.*

Quamdiu autem spes aliqua fuit, eiusmodi genus hominum rationibus posse conuinci indefessam Augustinus nauauit operam cum verbis, tum scriptis, vt eos ad Ecclesiæ Catholicæ vnitatem perduceret: cuius sane labores ea in re impensi, nec quemquam puto fore, qui sermone satis digne persequi valeat. Possidius ipse quidem immensā rerum copia victus, cuncta paucis hisce perstrinxit *f*: *Ita sanctum est, vt Augustinum Episcopum multo instantius & feruentius maiori auctoritate, non adhuc in vna tantum regione, sed vbicunque rogatus venisset, verbum salutis æternæ alacriter ac suauiter, pullulante atque crescente Domini Ecclesia, prædicaret, paratus semper poscentibus reddere rationem de fide & spe, quæ in Deum est. Et cum dicta excepta maxime Donatista in eadem Hipponensi vel vicina manentes ciuitate, ad suos Episcopos deferebant. Quæ cum audissent, & contra forte aliquid dicerent, aut à suis refellebantur, aut eadem responsa ad sanctum Augustinum deferebantur, eique compertis patienter ac leniter (vt scriptum est) cum timore g & tremore salutem omnium operabatur, ostendens quam nihil illis refellere voluerint ac valuerint, quamque verum manifestumque sit, quod Ecclesia Dei fides tenet & docet. Et hæc diebus ac noctibus ab eodem iugiter agebantur. Nam & epistolas priuatas ad quosque eiusdem erroris Episcopos, & eminentes sc. laicos dedit ratione reddita admonens atque exhortans, vt vel ab illa se prauitate corrigerent, vel certe ad disputationes venirent. Illi autem cæci dissidentiæ ne quidem vnquam rescribere voluerunt, sed iratis furiosa loquebantur, atque seductorem deceptoremque animarum Augustinum esse & priuatim & publice condemnabant: & vt lupum, occidendum esse, in defensionem gregis sui ducebant. & tractabant, omniaque peccata a Deo indultā inter esse credēdum posse dimitti iis, qui hoc facere ac perficere potuissent, nec Deum timentes, nec homines erubescentes.* hæc Possidius.

g Phil. 2.

XXIX. *h Possid. in Vit. Aug. c. 12.*

Idemque inferius ita de iis, quæ Donatistæ in Augustinum machinati sunt *h*: *Aliquoties vero etiam vias armati iidem Circumcelliones contra famulum Dei Augustinum obsederunt, dum forte iret rogatus ad visitandas, instruendas, & cohortandas Catholicas plebes, quod ipse frequentissime faciebat. Et aliquando contigit, vt illi succenturiati hactenus perderent cautionem. Euenit quidem Dei prouidentia, vt ductoris hominis errore, per aliam viam cum suis comitibus sacerdos quo tendebat venisset: atque per hunc, quem postea cognouit errorem, manus impias euasisset: & cum in omnibus liberatori Deo gratias egisset, illi omnino suo more nec laicis, nec clericis pepercerunt, sicut publice contestantur gesta.* hactenus de his ipse.

XXX. PETILIANVS DONATISTARVM EPISCOPVS IMPVGNATOR CATHOLICÆ VNITATIS. *i Aug. cont. litter. Petil. cap 1. k Aug. retract. lib 2. cap 25. l Augusti. retract. lib. 2. cap 34.*

Sed cum innumeri ferme labores Augustini aduersus Donatistas, quousque sedit Episcopus, fuerint, & lucubrationes quamplurimæ diuersis sedis suæ temporibus elaboratæ: hoc potissimum anno, postquā Anastasius creatus est Romanus Pontifex, ante tamen quam recitata superius lex promulgata esset, aduersus Petiliani litteras ipsum commētatios elaborasse, iam satis est demōstratum: sed causa nunc aperienda eiusmodi ab eo hoc potissimum tempore suscepti laboris. Erat Petilianus partis Donatistarum in Numidia Episcopus, suę sectæ hominum huius tēporis eloquentia facile princeps, quod Augustinus *i* affirmat: porro ille ad suos presbyteros scripsit aduersus Catholicos epistolam; quam simulac ipse Augustinus accepit, reuocās manum (vt ait *k*) à scriptione illa, quam elucubrabat de Trinitate, & ab eis, quos præ manibus habebat, commentariis de Geneſi ad litterum, ad contradictorios scribendos libros illos stylum *l* admouit. Cur autem tres oportuerit ea de re edere diuerso tempore libros, affert ipse in Retractationibus rationem.

XXXI. PETILIANVS EPIS. CONSTANTINIANENSIS.

Sed admonemus lectorē, quod si titulum sedis spectat, duos opus esse asserere Petilianos: quorum alter apud ipsum Augustinū in inscriptione commētariorum in eius litteras editorum, dictus inuenitur Cirtensis Episcopus, qui & libri primi exordio contra Cresconium, idem Cirtensis quoque nominatur Episcopus: Alter vero ab eodē Augustino Constantinianensis Episcopus nominatus habetur, idemque scriptor, qui de vnico baptismo librum ediderit, aduersus quem eodem nomine & argumento ipse Augustinus commentarium scripsit. Sed putatur irrepsisse error in titulum commentariorum contra litteras Petiliani, vt loco Constātinianensis, Cirtensis sit positus. Nam primi libri exordio Constantinianensis Ecclesiæ mentio ibi habetur; & in titulo libri tertij, idem Petilianus nō Cirtensis, sed Constantinianensis Episcopus inscriptus repetitur. Erat Constantina ciuitas in Numidia, de qua idem Augustinus *m*: *Inter Constantinam* (inquit) *vbi tu es, & Hipponem, vbi ego sum, Calama, vbi ille est, victor quidem nouus, sed tamen interposita est,* ita ipse.

m Aug l 2 cont. lit. Petil. cc. 99

XXXII. GENEROSVS A DONATISTA DECIPITENTATVR.

Porro in eadem quoque Constantinianensi Ecclesia, & ab eius Episcopo Petiliano æque factum apparet, vt agen-

tem ibidem hominem nomine Generosum, Catholicum, decipere sit conatus presbyter quidam Donatista, quasi Angeli (vt aiebat) monitu suaderet ei, ad Donatistas, relictis Catholicis se conferre. At ille prudens, Augustinum admonuit: qui quamprimum occurrit fraudi, ad eum scribens epistolam: in qua cum *a* series descripta sit Romanorum Pontificū, & extremo loco Anastasius Papa collocetur, plane Anastasij Papæ tempore scriptam esse oportuit: Docet autem, ex sedis Petri cōmunicatione dignosci Catholicam Ecclesiam, in eaq; legitimam Apostolicam successionem perseuerare; vtq; omnis prorsus explodenda sit nouitas, firmis iisdēq; perspicuis significat argumentis, ostendens Constantinianensis ciuitatis Episcopum non habere, quam numeret seriem successorum Orthodoxorum. At de scriptis Augustini hactenus: pro ordine & tēpore rerum gestarum reliqua inferius recensebimus. Scripsisse vero post hæc Augustinum libros contra epistolam Parmeniani Episcopi Carthaginensis partium Donatistarum, argumēto est, quod in ea mentio habetur *b* de persecutione decennali Optati Gildoniani, de quo proxime dicturi sumus. Illud modo lectorem monendum putamus non eodē ordine, quo enumerat Augustinus suorū seriem scriptorum, ea elaborata fuisse: nam complura præponit, quæ, si tempus spectes, aliis compluribus postponenda fuissent; quod nō paucis declarari potest exemplis, si quis ea curiosius perscrutetur.

a Augustin. epist. 165.

b Aug. cont. ep. Parmen. lib. 2. c. 2.

XXXIII. QVINTA SYNODVS CARTHAGINENSIS.

Quod insuper ad rerum statum Ecclesiæ Africanæ attinet; hoc anno, nimirum post Consulatum Cæsarij & Attici (vt ex scripto addimus codice) V I. Kalend. Iunij habita est Carthagine Synodus septuaginta Episcoporum, quæ quinta dicta reperitur, dicēda aut ordine tēporum quarta: nam quæ quarta numeratur, celebrata est hoc eodē anno, mēse Nouēbri; dicemus autē de ea inferius. mendosus n. numerus ibi inhæsit notæ Æræ trigesimæoctauæ, sicut & in aliis plerisq; locis: nā & noscitur habita anno ante edictum Imperatoris de reliquiis idololatriæ tollendis, quod constat datum anno sequenti. Inculcatum est *c* autē in hac ipsa priori anni huius Synodo inter alia ad Ecclesiasticam spectantia disciplinam, de diaconorum, presbyterorum, & Episcoporum continentia, iteratum sæpe præceptum. Insuper de baptizādis infantibus canon *d* sancitus est. Sed & decreta hac Synodo reperitur legatio ad Imperatores pro petendis afflictatis pauperibus Defensoribus: decretum enim hac de re sancitum sic se habet *e*: *Ab Imperatoribus vniuersis vsum est postulādum, propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia, vt Defensores eis aduersus potentias dignum cum prouisione Episcoporum delegentur.* hæc quidem Patres, quæ & obtinuisse videntur: nam de magistratu in Africa, qui dicebatur Defensor Ecclesiæ, Possidius *f* in Augustino meminit. Perseuerasse in posterum eiusmodi in Ecclesia Defensores, S. Gregorius pluribus epistolis fidem facit.

c Concil. Carthag. 5. cap. 3.

d Concil. Carthag. 5. cap. 6.

e Eod. Conc. cap. 9.

DEFENSORES PETITI.

f Possid. in Vit. S. Aug. cap. 12.

Quid præterea iisdē ad Imperatores legatis ab eodem Patrum conuentu iniunctum fuerit, postremus omnium canon appositus his verbis aperit *g*: *item placuit ab Imperatoribus gloriosissimis peti, vt reliquiæ* (idololatriæ scilicet) *non solum in simulacris, sed in agellibus quoq; locis, vel lucis, vel arboribus omnimodo deleantur.* ita Patres: quæ ab Honorio Imperatore ipsos obtinuisse, rescriptum ipsius ea de re datum anno sequenti declarat: agemus vero de his suo loco.

XXXIV. *g Concil. Carth. hag. c. 47.* DE TOLLENDIS RELIQVIIS IDOLOLATRIÆ.

Sed age iam res hoc anno ab Honorio Imperatore aduersus Gildonem tyrannum feliciter gestas, ordine prosequamur. Hoc quidem anno bellum Gildonianum confectum esse, auctor est Marcellinus in Chronico; & non antea, satis ex Claudiano intelligi potest, dum tradit statim post nuptias Honorij cum Maria, de Gildone in Africa superato fuisse gaudia geminata: ita enim cecinit *h* ipso exordio libri de laudibus Stiliconis:

XXXV. BELLVM GILDONIANVM QVANDO CONFECTVM.

h Claud. de laud. Stilic. lib. 1.

Continuant superi pleno Romana fauore
Gaudia, successuq; nouis successibus augent.
Cæsonij necdum festiuis regia cantus
Soperat: cecinit fuso Gildone triumphos,
Et calidos thalamo successit laurea fertis.
Sumeret vt pariter Princeps nomenq; mariti,
Victoriæq; decus. hæc ipse.

Hoc namq; anno, & non ante, Maria filia Stiliconis coniuncta est Honorio fœdere nuptiarum: Nam anni huius exordio, cum adiit quartum Consulatum, Honorium coniugij expertem fuisse, idem Claudianus in fine Panegyrici in eodem quarto eius Consulatu dicto satis illis verbis significasse videtur, quibus ait *i*:

Cum tibi protuleret festas inox pronuba tædas:
Qua tali deuota toro? quæ murice fulgens
Ibit in amplexus tanti Regina mariti? & paulo post:
O mihi si liceat thalamis intendere carmen
Connubiale tuis? &c.

XXXVI. NVPTIÆ HONORII CVM MARIA. *i Claud. de 4. Honor. Cons.*

Hoc igitur anno ante bellum Gildonianum Honorius Augustus inchoaturus annum ætatis decimumquartum, mense Septembris, Mariam coniugem duxit, genitam ex Serena fratris Theodosij filia: hasque contractas nuptias mandato Theodosij, idem Claudianus affirmat, cum Honorium ita loquentem reddit *k*:

k Claud. in nupt. Hon. ep.

Non rapto præceps alienæ fœdera tædæ,
Sed quæ sponsa mihi prudem. patriosq; relicta
Mandatis.

XXXVII. GILDONIANVM GESTVM. *l Annian. lib. 20.* * Mafcezil

Sed quod ad bellum spectat Gildonianum, præstat hic ipsius Gildonis originem ex Ammiano *l* præfari; qui ait, Nubeculam potentissimum fuisse inter nationes Mauricas Regulum, natosque ex eo filios, inter quos enituere Firmus, Gildo atq; Mascezil *, de quibus erit sermo. Horum Firmus, occiso fratre suo nomine Zamnac, Romanis in Africa magistratibus acceptus, tyrannus in Africa in Romanum Imperium insurrexit: aduersus quē Theodosius Senior, Theodosij Imperatoris pater, Magister equitū bello egit, cui & Gildo aduersus germanū inhæsit. Sed extincto Firmo tyrāno, in Imperatorē euectus Theodosius, de homine barbaro bene meritus est: queru enim hactenus fidum expertus erat, creauit Comitē, & in Africa consistentis Magistrū vtriusq; militiæ: tali. n. titulo decoratū Gildonis nomen reperitur in dato ad eū ab eodē Imperatore rescripto *m* sub eiusdem Theodosij tertio Consulatu & eius collegæ; quo tēpore adhuc Gildoné Theodosio parusse, eadē lex certū exploratumq; reddit. est illic annus Domini trecēteſimus nonageſimusſertius, quinquennio ante præsentem annum. Hæc autē cum liquido constent: quoniam pacto verum erit, quod Claudianus tradit, Gildonem per annos duodecim Africam tyrannide infestasse? nam ait *n*:

m Lg. ad. ea quæ in. 4. addit. Cod. Theod. GILDONIANÆ TYRANNIDIS TEMPVS.

——— iam solis habenæ
Bissenas torquent hiemes, cernicibus ex quo
Hæret triste iugum: nostræ iam luctibus ille
Consenuit, regnumq; sibi tot vendicat annis.

n Claud. de bello Gild.

Hæc cum dicat ipse, oportuit eo annorū numero, etiā Firmi fratris cōiunxisse tyrānidē: nam à dicto Cōsulatu Theodosij tertio vsq; ad præsentē annū, anni tantū quinq; medij numerantur: nisi magis æquum sit dicere, duodenum annorū numerū tyrānidis Gildonis interpolatū fuisse aliquo medio fœdere, cuius tempore ille à cœpta tyrannide temperarit: liquidē auctor est S. Hieronymus *o*: Saluinā huius Gildonis filiā Nebridio ex sorore Augustæ genito, ob pacis vincula arctius constringenda, esse nuptam: ait. n. ipse ad Saluinam iam viro viduatam hæc verba *p*: *Aliud fortasse laudet Nebridium, qui de sorore generatus Augustæ, & in materna nutritus sinu, multū sibi Principi ita carus fuit, vt ei coniugem nobilissimam quereret; & vellis cauillum Africam dissidentem hac velut obside, filij & tua redderet.* hæc ipse: quibus intelligas, aliquando nuptiarum vinculis obstrictam inter Theodosium & Gildonem fuisse concordiam, pacemq; firmatam.

o Hier. epist. 8 &c. DE SALVINA FILIA GILDONIS. *p Hier. ad epist. 9.*

Porro cum sequenti anno à dato rescripto, nimirum tempore belli Eugeniani, defciuisse ab Imperio Romano, cum vocatus ab eodem Theodosio ab bellum venire renuit, alibi idem Claudianus affirmat his versibus *q* de Gildone loquens:

XXXVIII. GILDONIS TYRANNIDIS CAVSA. *q Claud. in Cons. Cæs. Honor. Zosim.*

——— Altos præcepta vocantis
Respuit; auxiliuq; ad proxima bella negatis,
Alium ætas palam Libya possederat arua.

Scimus tamen Zosimum *r* dicere, solicitatum ab Eutropio Gildonem, vt Africam in ditionē transferret Arcadij, idq; ab eo præstitum: sed non probatur: nam inter Arcadium

& Honorium nulla his temporibus simultas Africæ prouinciæ ablatæ occasione reperitur intercessisse, sed bellum videtur cœptum esse aduersus Gildonem, iam (vt ait Claudianus) à Theodosio tunc temporis resilientem, cum vocatus venire cum auxiliariis copiis prætermisit, conscientiæ verberibus vulneratus vtpote quod homo Ethnicus sibi subditis militibus ad omnes exercendas libidines abuteretur. Nam præter illa, quæ de his à Claudiano scribuntur, ad id ipsum respexisse Theodosij ad eum datum rescriptum videtur, his verbis *a*: *Si quis adulterij rem factus, accusatoris mariti forum declinare tentauerit: in hoc non posse eludere, nec prærogatiua militari defenditur: ibi confestim audiendus, vbi fuerit accusatus. Dat. III. Kal. Ianua. Constantinopoli, Theodosio Aug. II. & Abundantio Coss.* Haud quidem absque magna causa Imp. nolunt militibus crimine adulterij iudicio postulatis fori esse exceptionem.

Quod si haud temere ex Duce mores ipsorum militum æstimare licet; audi quæ de impurissimo Gildone habeat Claudianus *b*:

Iustæ terribilis viuis, morientibus heres,
Virginibus raptor, thalamis obscenus adulter:
Nulla quies oritur, prædæ cessante libido,
Dimittous ij, dies, & nox metuenda mariti,
Quisquis vel locuples, pulchra vel coniuge notus
Crimine pulsatur falso: si crimina desunt,
Acritus comitis perit, mors nulla refugit
Artificem, &c.

Pluribus enim probrosos mores Gildonis tyranni recenset, eo magis detestandos, quod exemplis sanctæ sororis perpetuam virginitatē Deo dicatis, & vxoris æque sanctissimæ fœminæ: ille nihilo melior sit effectus: harum n. meminit S. Hieronymus in epistola ad Saluinam eiusdē Gildonis filiam, cum ait *c*: *Certe cum tecum sancta sit mater, & lateri tuo amita hæreat virgo perpetua, non debes periculosè externorū consortia quærere, de tuorum societate securā.* At quid dico, vitam impuram Gildonem non correxisse harum exemplis, cum perfidus moribus, & Gentilitate impius, cultor Deorum semper animo obstinato permanserit? Ethnicum quidem fuisse, Marcellinus *d* est auctor.

Sed quantum afflictata sit Catholica Ecclesia Africana eiusmodi Gildoniana tyrannide, S. Augustinus pluribus in locis meminit, lugetq; etenim Optatus quidam schismaticorum Donatistarum Episcopus (cuius autem ciuitatis fuerit, nos hactenus latet) eidem Gildoni tyranno seruissimus aduersus Catholicos satelles accessit, atque ad decennij temporis spatium perduravit. nam S. Augustinus *e* hæc de eo: *Vestros autem fructus si consideremus: omitto tyrannicas in ciuitatibus, & maxime in fundis alienis dominationes: omitto furorem Circumcellionum, & præcipitatorum vltro cadaverum cultus sacrilegos & profanos, bacchationes ebrietatum, & sub vno Optato Gildoniano decennalem totius Africæ gemitum*, hæc aduersus litteras Petiliani: contra vero epistolam Parmeniani *f*: *Hoc ergo* (inquit) *modo, quod iustum est, iniustum iudicaturus; cum Optatum Gildonianum decennalem totius Africæ gemitum, tanquam sacerdotem atque collegam* (Donatistæ scilicet) *honorantes, in communione tenuerint.* Quod n. Episcopus esset, in ipso procinctu expeditionis tyrannicæ baptizare, pariterque conferre chrisma consueuitnam inferius *g*. *Non habet* (inquit) *Spiritum sanctum videlicet, quos baptizauit manifestus sateles Gildanus Optatus*, ac contra Petilianum *h*: *Numquid forte Ioannes & Optatus æquales sunt? Ridiculum videtur. Et tamen puto, quod non eos æquales, sed maiorem credatu Optatum. Post Ioannem quippe Apostolus baptizauit, vos baptizare post Optatum neminem audetis*, &c. hæc ipse, plurib. cōuincēs Optatū fuisse in corū cōmunione; quod quidam illorum præ rubore dicere nō audebant: adeo fuerant abominanda facinora hominis scelestissimi de quo idem inferius *i*: *Possem & ego dicere: Vos vestro contagio Optatum indutis proditorem, oppressorem, separatorem*, nempe per baptismum.

Sed & de sceleribus perditissimi hominis, hæc idē Augustinus in eundē Petilianū *k*: *Ad te non perueniet, qui rectioribus temporibus, cum intolerabili potentatu, etiam militibus tibi comitātibus, non quia timebat aliquem, sed vt ab omnibus timeretur, vidua oppressit, pupillos euertit, aliena patrimonia prædidit, aliena matrimonia separauit, res vendendas innocentium procurauit, venditarum pretia cum domino plangentibus diuisit* hæc de Optato Gildoniano, tacito nomine, atque subdit: *Illum commemoro, qui vbi scum vixit, cuius natalitia tanta celebratione frequētabatis, cui pacis osculum inter sacramenta copulabatis, in cuius manibus Eucharistiam ponebatis, cui vicissim dantis manus porrigebatis* (erant hæc symbola Catholicæ communicationis) *cuius aures inter tantos Africæ gemitus fortasis libera voce offendere timebatis: quem nescio quis vestrum, quia vel exobliquo, verbanissime tetigit, vt ei diceret, quod comitem haberet Deum ingenti laude ferebatur.* alludens nimirum ad Comitem Gildonem, quem sequebatur, in quo Deum comitem, pro Gildone Comite, mira adulatione laudendo mutauit.

Cæterū quod Optatus tempore Gildonis præstitit, hoc ipsum alij Donatistæ exhibuerunt temporibus prædecessoris Firmi tyranni aduersus Catholicos. At nec quidem Catholici tantum, verum etiam & illi Donatistæ, qui cum istis non communicabāt, Maximianistæ à Maximiano nominati (vt suo loco superius dictum est) grauiter afflictati sunt: verum præcipuum ipsorum odium aduersus Cātholicos incendebatur. Tunc enim accidit, vt populi Donatistæ, fauore tyrannorum, penes quos sui militabant Episcopi, omnia ausi sint aduersus Catholicos, etiam si adhuc sub Imperij Romani magistratibus tenerentur. Cum horum insolentiis Catholici fatigati, magistratus aduersus eos adire coacti sunt. De his enim omnibus idem Augustinus agit his verbis *l*: *Quis commemorare sufficiat bello Firmiano, quæ à nobis Rogatus Maurus pertulerit? Ipsa Mauritania Cæsariensis interrogetur, & tempora Gildoniana, qui à vnus collega vester* (nempe Optatus) *familarissimus eius amicus fuit. Viderint Maximianistæ quæ senserint. Nam Felicianum ipsum, qui modo vobiscum est, si ad iusurandum liceret prouocare, vtrum ad communionem vestram nō inuitum Optatus redire compulerit; mouere labia non auderet, præsertim si eius faciem populus Mustitanus intueretur, quo teste illa nunc facta sunt. Sed ipse* (vt dixi) *viderint, qua passi fuerint ab eo, cum quibus Rogato talia fecerunt. Ipsa Catholica Ecclesia solidata principibus Catholicis imperialibus, terra marique armatis turbis ab Optato atrocater & hostiliter oppugnata est. Quæres cogit tunc primo aduersus vos allegari apud Vicarium Seranum legē illam de decem libris auri, quas vestram adhuc nullus pendit: & nos crudelitatis arguitis? Quid autem mansuetum sit vbi quam vt coercitione damnorum tanta vestra scelera multarentur? Quis autem possit enarrare omnia, quæ nulla amicitia iudicum, aut aliquarum potestatum, quisque vbi potuerit, in locis vestris propria dominatione commisit? Quis vestrum in plebibus vestris non aliquid tale vel à prioribus compererit, vel ipse expertus est? Nonne apud Hipponem, vbi ego sum, non desunt qui meminerint, Faustinum vestrum regni sui tempore præcepisse, quoniam Catholicorum vbi paucitas erat, vt nullus eis panem coqueret? ita vt cuiusdam diaconi nostri furnarium inquilinus dominū sui panem incoctum abiecerit, cui nulla exilij lege damnato communicationem non soluam in ciuitate Romana, sed etiam in patria sua, nec solum in patria sua, sed etiam in domo sua negauerit?*

Quid nuper (quod ipse adhuc lugeo) *nonne Crispinus vester Calamensis cum emisset possessionem, & hanc emphyteuticam, non dubitauit in fundo Catholicorum Imperatorum, quorum legibus nec in ciuitatibus esse inse estis, vno terroris impetu octoginta ferme animas miserabili gemitu mussitantes rebaptizando submergere? Quibus autem, nisi talibus factis etiam ipsas, de quibus conquerimini, leges, longe quidem infra meritum sceleris vestri (sed tamen quales cunque ferri coegistis) an vero violentis incursibus Circumcellionum vestrorum, qui sub vestro principatu furiosis agminibus militant, non ex agris vndique pellerentur, nisi vos obsides in ciuitatibus teneremus?* &c. hęc idcirco, quod (vt nuper ait) legibus Imperatorum ciuitatib⁹ abire iussi essent Donatistæ, ſi Circumcelliones Catholicis molestiam inferrent. Hæc plane temporibus Firmianæ atque Gildonianæ tyrannidis.

Porro ipse Optatus Gildonianus, de quo sunt huiusmodi Augustini & omnium Catholicorum querelæ, meritas pœnas dedit: siquidem ante biennium, nempe anno decimo Gildonianæ tyrannidis extinctus est. Nam ipse Augustinus cum de Optato agit, eius persecutionem cum Gildoniana tyrannide iunctam decennalem appellat: cum tamen auctore Claudiano (vt dictum est) constet eam annis duodecim perduraſſe. Sub Imperatoris autem Hono-

XXXIX. *b Claud. de laud. Gild.* GILDONIS SCELERA.

VXOR, SOROR, ET FILIA GILDONIS RELIGIOSISSIMÆ FOEMINÆ. *c Hier. ep. 9.*

d Marcel. in chron.

XL. AFRICANA ECCLESIA AFFLICTATA A GILDONIANA TYRANNIDE. *e Aug. contra lit. Petil. l. 2. c. 84.* DE OPTATO GILDONIANO. *f Aug. ad ep. Parm. l. 2. c. 2.*

g Ead. l. 2. c. 13.

h Aug. ad ver. lit. Pet. l. 2. c. 17.

i Ead. l. 2. c. 44.

XLI. *k Aug. ead. l. 2. c. 83.* SCELERA OPTATI GILDONIANI.

XLII. MAXIMIANISTÆ A GILDONIANO OPTATO AFFLICTATI. *l Aug. cont. lit. Petil. lib. 2. c. 83.*

XLIII. QVI CRISPINVS CALAMENSIS DONATISTA IN CATHOLICOS.

XLIV. OPTATVS GILDONIANVS EXTINCTVS.

a Aug. contra lit. Pet. lib. 2. c. 29.

rij magistratibus eum pœnas luisse, hæc apud Augustinum a leguntur: *Optatus namq; de satellitio Gildonis accusatus, tali genere mortis extinctus est.* At de rebus gestis ab Optato Gildoniano satis. Iam vero expeditionem in ipsum Gildonem paratam recensere aggrediamur.

XLV.

Qui hactenus toleratus fuerat Gildo tyrannus in Africa, haud vlterius perferendus visus, cum impedire aggressus est frumentum, ne ex Africa perferretur in Vrbem. Nam Claudianus b:

b Claud. de bell. Gild. in prine.

Exitium tam Roma timens, & fessa negatis
Frugibus, ad rapidæ lumen tendebat Olympi.

Frumenta vero è Libya Romam exportari solita, præter innumera de iis antiquorum testimonia, accipe quid de his Prudentius c hoc sæculo dicat:

c Prudent. aduersus Symmachum. d Rutil. lib. 1. Itinerar.

Respice num Libycis desistat turris arator
Frumentis onerare rates, & ad ostia Tibris
Mittere triticeos in pastum plebis acervos. & Rutilius d.
Quin & fœcundas tibi conferat Africa messes.

PRVMENTVM A GILDONE RETENTVM.

Tam erat ea abundans fruméti copia, vt si eo careret Vrbs, magna laboraret inopia: quod docet his versibus Claudianus e, cum sic loquentem Romam inducit:

e Claud. de bell. Gild.

——Heu prosperа fatа,
Quid mihi septenos montes turbamq; dedistis,
Quæ parvo non posset alі? felicior essem
Angustis opibus.

Extat Symmachi ad Stiliconem epistola de Senatusconsulto in causâ Gildoniana, deq; metu famis Vrbi imminentis, his verbis f:

f Symmach. l. 4. epist 4.

XLVI. DECERNITVR EXSC. BELLVM ADVERSVS GILDONEM.

Quid de Afrorum dolore, & militarium virorum querelis consultus præcepto sacro amplissimus ordo censuerit, plene atque apte Gestorum curialium inspectione cognosces. Sed quia me quoq; familiariter iudicem gestа rei esse iussisti: summatim quæ decreta sunt non tacebo. Lectis Domini nostri Honorij Augusti litteris atq; sententia, decursisq; omnibus paginis, quæ Gildonis crimina continebant, par bonorum motus erupit. Consulti igitur in Senatu, more maiorum (neq; enim sine legitimo ordine iudicij auctoritas stare potuisset) ingenti causa devotæ sententiæ satisfecimus. Adiecta & ipsi rei damnationem pro alimentis populi Romani supplicatio. In metu enim sumus, ne obsit commeatibus annonaria medij temporis mora, & perturbatio plebis oriatur. Veniet in manus tuas quid pronunciauerim; reperies & facti huius me adscriuisse iustitiam, & apud Dominum nostrum Arcadium causam publicæ egisse concordiæ. hactenus Symmachus.

XLVII. DISSIDIA INTER GILDONEM ET MASCEZILEM.

Decreto itaque bello aduersus Gildonem tyrannum, placuit præfici legionibus Mascezilem ipsius Gildonis germanum, sed hostem eidem infensissimum ob necatos ab eo crudeliter filios. Porro rem gestam ab Oroſio eiusdem temporis scriptore accipiamus, qui sic exorditur g: *Interea Gildo comes, qui in initio regni eorum* (Imperatorum scilicet Arcadij & Honorij) *Africæ præerat, simul vt defunctum Theodosium comperit, siue (vt quidam ferunt) quadam permotus invidia, Africam Orienti alio Imperij partibus iungere molitus est, siue (vt alia tradit opinio) minimam in paruulis ipsem fore arbitratus, præsertim cum absq; his non facile antea quisquam pusillus in Imperio relictus, ad maturitatem virilis ætatis euaserit; isticq; propemodum soli inuentantur, qui ob egregiam patriæ ac suam fidem, & diuisos & destitutos, Christi tutela prouexerit, Africam excerptam a societate Reipub. vsurpare ausus est. Gentili magis licentia contentus, quam ambitu regia affectationis inflatus. Huic Mascezil frater fuit, qui nouarum rerum molitiones in fratre perhorrescens, relictis apud Africanam multitudinem duobus filiis adolescentibus, in Italiam rediit. Gildo & absentiam fratris & præsentiam filiorum eius suspectam habens, adolescentes dolo circumuentos interfecit.*

g Oros. lib. 7. c. 36.

XLVIII. MASCEZIL DVX ADVERSVS GILDONEM OPEM QVÆRIT ADEO.

Ad hunc tam vt hostem bello insequendum Mascezil frater missus est, quem idoneum procurandæ Reipub. sorte propriæ orbitatis recens dolor pollicebatur. Igitur Mascezil iam inde à Theodosio sciens quantum in rebus desperatissimis oratio hominis per fidem Christi à clementia Dei impetraret, Capreariam insulam adiit, vnde secum sanctos seruos Dei aliquot permotos precibus suis sumpsit. Cum his orationibus, ieiuniis, Psalmis, dies & noctes continuans, sine bello victoriam meruit, ac sine cede vindictam. At quomodo id factum sit, dicemus postea. Inter hæc autem cum sanctorum monachorum choris in Capraria insula agentibus paululum quiescamus.

Mirabile dictu, cum haud pridem (vt quarto tomo declaratum est) monachalis institutio ex Ægypto in Vrbem inuecta esset, quam longe lateque fuerit propagata, adeo vt insulas quoque repleuerint sancta monachorum examina. Etenim Rutilius Numatianus, Ethnicus homo, cū sui itineris relegit stationes, meminit Capreariæ insulæ monachorum: licet ipse impius Christianæ religionis detractor, haud (vt par erat) sublimem sectantes philosophiam homines laudet, sed carpat. At reddamus hic versus h, quos de his malo afflatus dæmone, suo nimirum Apolline, cecinit:

h Rutil. in Itinerar.

Processu pelagi iam se Capraria tollit,
Squallet lucifugis insula plena viris:
Ipsi se monachos Græco cognomine dicunt,
Quod soli, nullo viuere teste volunt.
Munera fortunæ metuunt, dum damna verentur:
Quisquam sponte miser, ne miser esse queat.
Quantam pernerſit rabies tam stulta cerebri,
Dum mala formidat, nec bona posse pati?
Siue suas repetunt ex fato ergastula pœnas,
Tristitia seu nigro viscera felle tument.
Sic nimia bilis morbum assignauit Homero
Bellerophontæ sollicitudinibus.

Sed de Gorgonia etiam insula illi proxima, iisdem referta sanctis, ista deorum cultor addit carmina i:

i Rutil. de Monachis Insulæ Gorgoniæ.

Assurgit ponti medio circumflua Gorgon
Inter Pisanum, Cyrnæumq; latus,
Aduersus scopulos damni monumenta recentis
Perditus hic vinis funere ciuis erat.
Noster enim nuper iuuenis marmoribus ampliis,
Nec censu inferior, contiguoque mari,
Impulsus furiis, homines diuosq; reliquit,
Et turpem latebram credulus exul agit.
Infelix putat illusis cœlestia pasci,
Seq; premit lapsis sauior ipse deis.
Num rogo, deterior Circæis secta venenis?
Tunc mutabantur corpora, nunc animi.

XLIX. DE MONACHIS INSVLÆ GORGONIÆ.

Hactenus Paganus poëta: Ita plane carnalis homo, qui nō percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. Quisnam autem fuerit iste nobilissimus adolescens, exul mundi, & cœli ciuis, incola Gorgoniæ insulæ, haud exploratum haberi potest, cū plures hoc tēpore eiusmodi sublimioris philosophiæ studia consectati fuerint: vt inter alios Bonosus ille clarus, qui eodem tempore, quo S. Hieronymus Syriæ eremum incolere cœpit, illius æqualis, & studio liberalium artium condiscipulus, immo & collactaneus, idem præstitit; de quo ista tunc ad Ruffinum ipse k:

k Hieron. epist. 4. L. BONOSVS EREMITA IN INSVLA.

Cedant huic veritati tam Græco, quam Romano stylo mendatia ficta miracula. Ecce puer hauc sæculi nobiscum arenosa instituta, cui opes affatim, dignitas apprime inter æquales erat, contempta matre, sororibus, & carissimo sibi germano, insulam pelago circumsonantem naufragam, cui aspera cautes, & nuda saxa, & solitudo terroris est, quasi quidam nouus Paradisi colonus incedit: nullus ibi agricolarum, nullus monachorum, ne paruulus quidem, quem nosti, Onesimus, quo velut fratre in osculo fruebatur, in tanta vastitate adhærea latere comes. Solus ibi, immo Christo iam comitante, non solus, videt gloriam Dei, quam etiam Apostoli missi in deserto non viderant. Non quidem conficit turritas vrbes, sed in nouæ ciuitatis censu dedit nomen suum. Horrent sæco membra deformia: sed sic melius mi obniam Christo ra-pietur in nubibus. Nulla Euriporum amœnitate perfruitur, sed de latere Domini aquam vita bibit. Propone tibi ante oculos, amice dulcissime, & in præsentiam rei totus ac mente conuertere: tunc poteris laudare victoriam, cum laborem præsentis agnouerit. Totam circum insulam fremit insanum mare, & sinuosis montium illisum scopulis aquor reclamat: nullo terra gramine viret, nullis vernans campus densatur vmbraculis, abruptæ rupes quasi quendam horrore carcerē claudunt. Ille securus, intrepidus, & totus de Apostolo armatus, nunc Deum audit, dum diuina relegit: nunc cum Deo loquitur, cum Dominum rogat, & fortasse ad exemplum Ioannis aliquid videt, dum in insula commoratur, &c. hæc de Bonoso: vt per hunc, cuius nomen scimus, discamus, pariter à Rutilio descriptum, ignotum nomine, quod minime sit scriptum in terra, sed exaratum habeatur in cœlis.

Præ-

LI. Præerat his tempotibus Capratiæ insulæ monachis Eudoxius abbas, ad quem extat epistola à sancto Augustino conscripta *a*, digna tanto viro, in cuius fine meminit de duobus monachis inde in Africam missis, Eustathio & Andrea, fortasse illis ipsis, quos secum in eam expeditionem dux Romani exercitus Mascezil in eam prouinciam vexit; quorum Eustathius ibi defunctus est. De his enim hæc Augustinus: *Nam & ante iam fama, & nunc fratres, qui venerunt à vobis, Eustathium & Andream bonum Christi odorem de vestra sancta conuersatione ad nos attulerunt. Quorum Eustathius in eam requiem præcessit, quæ nullis fluctibus sicut insula tunditur; nec Capreariam desiderat, quia nec cilicio iam quærit indui.* hæc & alia plura superius de monachorum Capratiæ insulæ sanctitate Augustinus, quos cultor idolorum Rutilius nominat Lucifugas: cuius dicteria cum nostri temporis vsurpant hæretici Nouatores; plane intelligis, à quorū hi partibus stent, num à dæmonum cultoribus Paganis hominibus, an à sanctis Patribus & doctrina & sanctitate præclaris.

a Aug. ep. 81.

LII. Sed & S. Hieronymus *b* ad Oceanum Fabiolæ epitaphium scribens, tradit insulas Etrusci maris, & reconditos (vt ait) curuorum littorum sinus choris monachorum fuisse refertos: quos Fabiola sua præsentia, vel suorum ministerio famulorum inuisens, suis eleemosynis recreabat. Ex quibus plane intelligis, quam breui tempore ex Ægypti vineæ plantatæ in Romano solo propagines extendere sint vsque ad mare, & intra mare in insulis palmites suos. Propagatos autem ad pastores etiam, qui erant in Tyrrheni maris oris & insulis, monachos; & ipsam Gorgoniā insulam vbi vnum tantum fuisse Rutilius tradit, pluribus esse monachorum germinibus auctam, ex litteris S. Gregorij Papæ *c* possumus perspicue intelligere, dum de Palmariæ & aliarum insularum monachis meminit, necnon de pluribus monasteriis in insula Gorgonia congregatis, & postea ad meliorem formam per ipsum Gregorium restitutis.

b Hieron. epist. 30. ATTVLÆ VICTORIA REFERTA MONACHIS.

c Greg. lib. 1 epist. 48.

LIII. Sed iam de Capraria insula soluens in Africam vela pādat oratio, & licet hiemis importuno tempore, soluētem classem sequatur Romani ducem exercitus; & quæ ibi diuina operante virtute à Mascezile aduersus Gildonem facta sint, Orosio auctore quæramus, qui & locum, vbi tyrannus est superatus, ita describit *d*: *Ardalio fluminis nomen est, quod fluit inter Thebastem & Metrideram, * ciuitates: vbi Mascezil cum parua manu, hoc est, cum quinque millibus (vt aiunt) militum, contra septuaginta millia hostium castra metatus, cum interiecta mora excedere è loco, oppositasq; præsentis vallis angustias transgredi vellet, incurrente nocte, beatum Ambrosium Episcopum Mediolani paulo ante defunctum per somnium sibi videre visus est, significantem manu, & impacto ad humum ter baculo, dicentem: Hic, hic, hic. Quod ille prudenti coniectura intellexit, merito annunciantis fidem victoriæ, verbo locum, numero diem significari. Subsistit, ac tertio demum die, post noctem orationibus hymnisq; pernigiles ab ipsis cælestium sacramentorum mysteriis in hostem circumfusum processit: & cum ad eos, qui primi occurrerunt, pia pacis verba iactaret, signiferum quendam insolenter obsistentem, & iam iamq; pugnam excitantem, gladio percussit in brachio, eumque manu debilem ipso vulnere coëgit pronum inclinare vexillum.*

d Oros. lib. 7. cap. * Ammedetam. VICTORIA IMPERATA DIVINA OPE OBTENTA.

LIV. *Quo viso, reliquæ cohortes deditionem iam sibi priorum existimantes, certatim sese ad Mascezilem signis tradidere conuersis. Barbari, quorum magnam multitudinem Gildo ad bellum deduxerat, defectu militum destituti, in diuersa fugerunt: Gildo & ipse fugam molitus, arrepta naui, vt in altum prouectus, ac deinde reuocatus in Africam est, post aliquot dies strangulatus interiit. Periclitarentur sub tantorum miraculorum relatu, quasi præsumpta mentiendi impudentia, nisi adhuc vocem nostram conscientia eorum, qui interfuere, præcurreret. Nulla aguntur insidiæ, nulla corruptio: septuaginta millia hostium vincuntur pene sine pugna. Fugit victus ad tempus, ne plus audeat victor vltus. Transportatur in diuersum locum, vt non sciat frater occidi, quo vindicatur occiso.* hactenus Orosius, ex quo eadem ferme descripsit auctor, qui falso dicitur Paulus e Diaconus.

GILDO VINCITVR ET STRANGVLATVR.

e Paul. Diac. hist. lib. 15.

LV. *f* Paulin. in Vita S. Ambros. ad fi.

Ecce quantum valeant Lucifugæ tui, ô Rutili, & apud Deum intercessio opportuna sanctorum. Eadem namque de S. Ambrosio in rebus ab eo gestis Paulinus recitat, atq; ita addit *f*: *Nos tamen ea Mediolani positi, ipso Mascezile referente, cognouimus. Nam & in hac prouincia, in qua nunc positi describimus, plurimus hoc ipsum retulit sacerdotibus; quibus etiam referentibus fuerimus ante nobis cognita huic libro adiungere arbitrati sumus.* hæc Paulinus. At quid de tanta victoria Claudianus, sentiens & profitens tantum ipse miraculum? audi ex carminis eius exordio *g*:

g Claud. de bello Gild. DEO TRIBVTA ETIAM AB ETHNICIS VICTORIA.

Horret adhuc animus, manifestaq; gaudia differt,
Dum stupet, & tanto cunctatur credere voto.
Necdum Coryphiasi exercitus attigit oras;
Iam domitus Gildo. Nullis victoria nodis
Hæsit; non spatio terræ, non obice ponti,
Congressum, profugum, captum, vox nunciat vnà,
Rumoremq; suum præuenit laurea belli.
Quo, precor, hæc effecta Deo? Robustane vetusq;
Tempore tam paruo potuit dementia vinci?
Quem veniens induxit hiems, ver percutit hostem.

hæc Claudianus, qui & optime scire potuit, quo tanta hæc sint facta Deo: & quia sciuit, ob id fortasse Deo, & non diis hæc dixerit tribuenda.

Idemq; in poëmatis præfatione *h* Gildonem in Sicilia obtruncatum tradit his versibus:

h Claud. l.1. præfat. GILDO FVGIENS A VENTIS REIECTVS

Agnouitq; nouos absens Aretusa triumphos,
Gildonis sensit teste cruore necem.

Retentam fuisse Gildonis nauigationem à ventis, idem alibi significat, dicens:

Aut idem cupiant pelago te mergere venti,
Gildonis nuper qui tenuere fugam.

Tradit vero Zosimus, Gildonem, ne veniret in manus hostium, sibi iniecto laqueo, fracta gula, spontaneo exitu finem viuendi fecisse.

LVI. Extat huius victoriæ illustris memoria in basi equestris statuæ his verbis insculpta *i*:

i Apud Smet. pag. 19. nu. 3. DE VICTORIA BELLI GILDONIANI MONVMENTA.

IMPERATORIBVS INVICTISSIMIS FELICISSIMISQVE D.D.
N. N. ARCADIO. ET HONORIO. FRATRIBVS SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS VINDICATA. REBELLIONE.
ET. AFRICÆ. RESTITVTIONE. LÆTVS.

Merito quidem hæc Imperatoribus, quorum exercitus erant, adscribenda fuerunt, & iure Mascezili toleranda; verum quod ipsius gloria Stilichoni fuerit attributa, sicut adulatione non caruit, ita & inuidiæ fomitem ministrauit. Accipe titulum tunc in basi statuæ Stilichoni dicatæ conscriptum:

k Apud Smet. pag. 68. nu. 3. STILICHONI TRIBVTA TAM TA VICTORIA.

FL. *k* STILICHONI. V.C.
FL. STILICHONI. INLVSTRISSIMO. VIRO. MAGISTRO. EQVITVM. PEDITVMQVE. COMITI. DOMESTICORVM. TRIBVNO. PRÆTORIANO. ET. AB. INTIMIS. ÆTATE. PER. GRADVS. CLARISSIMÆ. MILITIÆ. AD. CVLMEN. GLORIÆ. SEMPITERNÆ. ET. REGIÆ. ADFINITATIS. EVECTO. PROGENERI. DIVI. THEODOSI. COMITI. DIVI. THEODOSI. AVGVSTI. IN. OMNIBVS. BELLIS. ATQVE. VICTORIIS. ET. AB. EO. IN. ADFINITATEM. REGIAM. COOPTATO. ITIMQVE. SOCERO. D. N. HONORI. AVGVSTI. AFRICA. CONSILIIS. EIVS. ET. PROVISIONE. LIBERATA. EX. S. C.

Hæc quidem Senatus nomine: vt non mireris, si Claudianus poëta æquè omnes victorias acceptas fert Stilichoni.

LVII. Sic igitur extincto Gildone, bona ipsius, quæ quidem erant amplissima, Fisco sunt adiudicata; superque eis nouus institutus est magistratus, dictus Comes Gildoniaci Patrimonij, cuius est mentio in Notitia prouinciarum; de quibus bonis extat rescriptum *l* ad Pompeianum Proconsulem Africæ, necnon aliud ad Sapidianum *m*, & alia aliis temporibus ad Africæ magistratus *n*. Sed quod mirum est, viguit ad decem saltem annos prosecutio vindictæ aduersus eos, qui Gildonem consectati fuerant: nam sub Consulatu Philippi & Bassi, anno ab initio Domini

l L. 7. de metat. C. Theod. l. 9. eod. tit.

m L. 16. & 19. Cod. Theod. de bonis profc.

quadrin-

quadringentesimo octauo, eiusmodi ab Honorio, & Theodosio Imperatoribus repetitur datum esse rescriptum ad Dontum regentem Africam *a*:

Satellites Gildonis custodiæ mancipentur, & proscriptione damnentur. Dat. III Idus Nouemb. Basso & Philippo Coss.

a *l. 10. de paganis. Cod. Theod.*

LVIII. SALVINA CONIVGIS NEBRIDII VIRTVTES.

Sedagetam ad Gildonis filiam Saluinam se conuertat oratio, de impuro ad puram sanctamque fœminam, & de Ethnico ad summum Christianæ religionis decus & ornamentum. Quod tam ex Saluina illa clarissima fœmina, ad quam S. Hieronymus libellum scripsit *b* de Viduitate seruanda, Gildonis huius Africam occupantis filia fuerit, idem ipse testatur in Epistola eodem argumento conscripta ad Ageruchiam *c* in fine. Porro hanc nuptam fuisse Nebridio ex sorore Augustæ nato, eademque Arcadij & Honorij consobrino, idem affirmat.

b *Hier. ep. 9.*

c *Hier. epist. 1.*

LIX.

Verum præter generis summam clarit udinem, fuisse Nebridium adolescentem vita religiosissimum, idem S. Hieronymus illis verbis ostendit *d*: *Sic religiosus fuit, & amator pudicitiæ, vt virgo sortiretur vxorem: sic timens Deum cum omni domo sua, vt oblitus dignitatis, omne consortium cum monachis haberet & clericis; tantasque eleemosynas faceret populis, vt fores eius pauperum ac debilium obsiderent examina. Certe sic semper orans Deum, vt illi quod optimum esset, eueniret: Raptus est, ne malitia mutaret mentem eius.* & rursus post nonnulla:

d *Hier ep. 9.*

c *Sap. 4.*

LX. DE NEBRIDIO CLARISSIMO ADOLESCENTE.

Mirum dictu est, nutritus in Palatio, contubernalis & condiscipulus Augustorum, quorum mensæ ministrat Orbis & terra ac maria seruiunt, inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore, tantæ verecundiæ fuit, vt virginalem pudorem vinceret, & ne leuem quidem obscœni rumoris in se fabulam daret. Deinde puratorum propinquis, socio, consobrinus, iisdem cum ambobus studiis eruditus (quæ res etiam externorum mentes sibi conciliat) non est inflatus superbia, nec cæteros homines obducta fronte contempserit: sed cunctis amabilis, ipses Principes amabat vt fratres, venerabatur vt dominos, & in illorum salute suam salutem positam fatebatur: ministros autem eorum & vniuersum ordinem Palatij, quo regali frequentatur ambitio, sic sibi charitate sociarat, vt qui merito inferiores erant, officiis se pares arbitrarentur. Difficile factu est, gloriam virtute superare, & ab iis diligi, quos præcedas. Quæ vidua non huius auxilio sustentata est? Quis pupillus in eo non reperit patrem? Totius Orientis Episcopi ad hunc miserorum preces & laborantium desideria conferebant. Quicquid ab Imperatore poscebat, eleemosyna in pauperes, pretium captiuorum, misericordia in afflictos erat: vnde & ipsi Principes libentes præstabant, quod scirent non vni, sed pluribus indulgeri. hæc & alia Hieronymus in laudem adolescentis; qui ex dicta Gildonis filia Saluina duos reliquit liberos, masculum sui nominis, & infantulam: vxorem vero, licet adolescentulam nimis; tamen ad viduitatem seruandam, idem sanctus Hieronymus hortatus est, sic sententiæ Pauli Apostoli satisfaciens, qui dixerat *f*: *Volo adolescentulas nubere*, &c. quod de illis nimirum intellexisset, qui abierunt retro post satanam: sic germane verba Pauli ex eiusdem verbis Apostoli interpretatus.

f *1. Tim 5.*

LXI.

Cum autem apud sanctum Hieronymum lego Saluinam viduam adolescentiorem, memoriaque tenco eam vixisse Constantinopoli, & studiosissimam fuisse S. Ioannis Chrysostomi; cuius Palladius meminit verbis illis, de eodem Ioanne sermonem habens *g*: *Ingressus autem baptisterium, Olympiadem vocat, quæ ab ecclesia non discedebat, vna & Pendadiam & Proculam diaconissas, Saluinamque beati Nebridij coniugem, quæ viduitatem suam præcipua virtute & honestate decorabat: dicitque eis,* &c. Ista (inquam) cum memoria repeto, Saluinam scilicet clarissimam fœminam adolescentulam viduam, degentem Constantinopoli, sanctum Ioannem Chrysostomum colentem & officiis frequentantem, mente versor, num eadem ipsa sit, id quam idem Chrysostomus de Viduitate seruanda epistolam dedit, quam titulo, *Ad viduam iuniorem* inscripsit, eodem argumento, quo sanctus Hieronymus scripsit libellum siue epistolam illam: dicerem sane, cum ex eiusdem Ioannis assertione constet, virum illius fuisse clarissimum, qui eo peruenerat apud Arcadium Imperat. gratiæ & dignitat s, vt breui Consul futurus expectaretur; nisi æque eiusdem testificatione certum esset, virum illius a o nomine fuisse nuncupatum, nempe Tharasium. Porro hoc eodem ferme tempore ad viduam iuniorem ea à Chrysostomo scripta esse, quæ de coniugi recenti Honorij cum Maria ibidem in exemplum adducit, satis significare videntur, vbi ait: *Cæterum ad ipsorum etiam, qui nunc regnant, vxores animum aduerte. Alteram videbis ex pristinis calamitatibus respirantem, magnæ voluptatis magnum habere dolorem admixtum eo quod qui potitur, nimis iuuenis ac nullius vsus est, multosque habet vndique insidiantes.* hæc nempe de Maria nupta Honorio pueto sunt intelligenda. Moxque de Arcadij coniuge ista addit: *Alteram vero timore examinatam, & ita, qui capite damnati sunt miseriorem vitam ducentem, eo quod vt ipsum ab eo tempore quo diadema suscepit, vsque ad hodiernum diem, in bello & præliis versatur, verecundiaq; & probris, quibus vndique afficitur, magis quam ex calamitatibus tabescit.* hæc ipse. His autem occasione Saluinæ Gildonis filiæ recensitis, iam de fratre atque eius expugnatore Masezile quæ sunt reliqua prosequamur.

g *Pallad. dialo. de Vit. Ioan. Chrysost.*

SALVINA STVDIOSA IOANNIS CHRYSOS.

VIDVA IVNIOR AD QVAM CHRYSOSTOMVS SCRIPSIT.

Felix plane, si quæ Christianæ religionis opera consecutus est bona, eadem pietate seruasset, auxisseque: sed cum ingratus resiliit, & sibi nimium temere quæ Dei erant dona cælitus impertita arrogauit, omnium dispendium passus, vitæ quoque iacturam misere fecit. Sed quomodo hæc? Orosium audi: *Sane* (inquit) *idem Masezil statuerum secundarum insolentia, post habito sanctorum consortio cum quibus ante a Deo militans vicerat, etiam Ecclesiam temerare ausus est, atque ex ea quosdam non dubitauit extrahere. Secuta est pœna sacrilegium. Nam iisdem superstitibus, atque insultantibus, quos ab Ecclesia ad pœnam protraxerat, post aliquantum tempus solus & ipse punitus est. Probauit in se vno, ad vtrumque semper diuinum vigilare numen, quando & cum sperauit, adiutus; & cum contempsit, occisus est.* hactenus Orosius: retulerat hæc ipsa Paulus Diaconus è Zosimo. *Zosimus autem ait, Stilichonis inuidia infamem Masezilem à militibus per pontem in flumen præcipitari.* Dedit & violatæ Ecclesiasticæ immunitatis pœnas Eutropius Constantinopolicuius tragœdiæ actus sequenti anno redditur in scena.

LXII. MASCEZILIS IN TERRITORIO VOLVBILITANO CLERICI CAPTIVI.

Qu'd insuper hoc anno? Collatam ab Apostolo iudicandi inter laicos Episcopis auctoritatem, ex Constantini legibus confirmatam, nescio qua occasione interceptam Honorius Imperator restituit, cum iisdem anni huius Consulibus ita ad Eutychianum P. P. rescripsit *h*:

h *l. 1. de Epis. audient. l. in fin. Honorius restituit episcopis iudicium in causis ciuilibus. Augustinus de opere monachorum.*

Si qui ex consensu apud sacra legis Antistitem litigare voluerint, non vetabuntur: sed experientur illius in ciuili duntaxat negotio more arbitri sponte residentis iudicium. Quod hic oblesse non poterit, nec debebit, quos ad prædicti cognitoris examen conuenti potius absuisse, quam sponte venisse constiterit. Dat. VI. Kalend. Augusti. Mediolani, Honorio Augusto quartum & Eutychiano Coss. hæc ipse, nihil omnino tribuens iuris Episcopis; sed Apostolica auctoritate collatum, voluit esse liberum. Non quidem Honorij legibus, sed Apostoli, id sibi vendicat Augustinus *m*, dum nimirum se Christianorum litibus quertitur fatigatum, hæc dicens: *Dominum Iesum, in cuius nomine securus hæc ago, testem inuoco super animam meam, quoniam quantum attinet ad meum commodum, multo malim per singulos dies certis horis, quantum in bene moderatis monasteriis constitutum est, aliquid manibus operari, & certas horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de diuinis litteris agendum liberas, quam tumultuosissimas perplexitates causarum alienarum pati de negotiis secularibus vel iudicando dirimendis, vel intercurrendo præcidendis: quibus nos molestiis idem affixit Apostolus, non vtique suis, sed eius qui in eo loquebatur arbitrio,* &c. Sic itaque vides, non Honorij legibus, sed Apostoli Pauli sanctis decretis eiusmodi iudicio præfectos fuisse Episcopos. Sed quæ ad hanc rem spectant, consule, quæ dicta sunt primo Annalium tomo.

LXIII.

i *l. 1. de Epis. audient. l. in fin. Honorius restituit episcopis iudicium in causis ciuilibus. Augustinus de opere monachorum.*

LXIV. k *Augustinus in Psalm. 36.* SAVGVSTINVS OCCVPATVS IN CAVSIS IVDICANDIS.

Rursum vero quod ad sanctum Augustinum pertinet de litium ingruentia & litigantium pertinacia alibi *n* ita queritur: *Suis vitiosis & negotiosis cupiditatibus admodum vt occupemur, & eu nostra tempora impendamus, efflagitant; aut certe infirmos premunt, vt causas suas ad nos deferre compellant. Quibus dicere non audemus: Dic homo, quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos? Constituit enim talibus causis Ecclesiastius*

Apostо-

a 1. Cor. 6.

b Luc. 12.

Apostolus a cognitores, in foro prohibens iurgare Christianos. Ne illis quidem, qui non aliena rapiunt, sed sua cupide repetunt, dicimus, Cauete ab omni cupiditate: constituentes eis ante oculos hominem, cui dictum est b: Stulte, hac nocte auferetur à te anima tua: quæ præparasti cuius erunt? Quia & quando dicimus, non recedunt, nec declinant à nobis, sed instant, vrgent, precantur, tumultuantur, extorquent, vt ipsis potius ad ista, quæ diligunt, quam scrutandis Dei mandatis, quæ diligimus, occupemur. O quanto tædio turbarum turbulentarum, & quanto desiderio diuinorum eloquiorum dictum est: Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei! Ignoscant obedientes Filioli, qui pro suis scleribus causis raro nos quærunt, & iudicijs nostris facillime acquiescunt, nec nos conterunt litigando, sed obtemperando potius consolantur. Certe propter eos, qui & inter se pertinaciter agunt, & quando bonos premunt, nostra indicata contemnunt, faciuntque nobis perire tempora rebus erogandis diuinis: certe, inquam, propter istos & nobis licet exclamare in hac voce corporis Christi: Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei.

LXV. c Possid. in vita S. Augustini. AVGVSTINVS FREQVENTIA LITIVM ANGVSTIATVS.

Sed quid de his Possidius? accipe c: Interpellatus ergo beatus Augustinus à Christianis, vel à cuiuscumque sectæ hominibus, causas audiebat diligenter ac pie, cuiusdam sententiam ante oculos habens, dicentis, se malle inter incognitos quam inter amicos causas audire: eo quod de incognitis, pro quo arbitrata æquitate iudicaretur, amicum posset acquirere: de amicis vero vnum esset, contra quem sententia proferretur, perditurus. Et eas (lites scilicet) aliquando vsque ad horam refectionis, aliquando autem toto die ieiunans, semper tamen nosceba & diiudicabat, intendens in eis Christianorum momenta animorum, quantum quisque vel in fide bonisque operibus proficeret, vel ab iis deficeret: atque compertis rerum opportunitatibus, diuinæ legis veritatem partes docebat, eamque illis inculcabat; & eos, quo adipiscerentur vitam æternam, edocebat & admonebat; nihil aliud quærens ab iis, quibus ob hoc vacabat, nisi tantum obedientiam, & deuotionem Christianam, quia & Deo debetur & hominibus. & inferius: Rogatus quoque à nonnullis in eorum temporalibus causis, epistolas ad diuersos dabat: sed hanc suam à melioribus rebus occupationem, tanquam angariam deputabat, &c.

de Tit. 5.

LXVI. PROCONSVLES NON IMMISCEBANT SE IN CAVSIS CLERICORVM. c dict. c. 9.

At licet Episcopi (vt vidimus) causas inter laicos iudicarent: Proconsules tamen Præfectique prouinciarum nullatenus prorsus immiscebant se causis clericorum; licet aliquando pro eisdem ad Episcopos litteras scriberent commendatitias: vt de Macedonio Proconsule in Africa S. Augustinus ad ipsum scribens testatur his verbis c: Scio ego te ipsum cum alijs amicis tuis in Ecclesia Carthaginensi interfuisse pro clerico, cui merito succensebat Episcopus: & vtique nullum ibi discrimen sanguinis sub incruenta disciplina timebatur; nec, cum id, quod etiam vobis displicebat, inultum esse velletis, tamquam delicti approbatores vos iudicabamus, sed tanquam humanissimos intercessores audiebamus. At de his hactenus.

LXVII. CONCILIVM CARTHAGIN. QVINTVM.

Antequam autem ad res Orientalis Ecclesiæ orationem penitus conuertamus, quæ reliqua sunt anni huius rerum gestarum in Africa, ordine persequamur. Hoc siquidem anno celebrata est quinta Synodus Carthaginensis, posita ordine quarta, Coss. Honorio quartum & Eutychiano, VI. Idûs Nouembris: sublato enim Gildone tyranno, qui Africam perturbabat, pacatisque cunctis, data est facultas copiosiori numero Episcoporum, nempe ducentorum & quatuordecim, Carthaginem ad sacra conueniendi comitia, in quibus summa diligentia de restituenda in integrum Ecclesiastica disciplina laboratum est: cum à Patribus primo quæ essent Episcopis, ac deinde quæ aliis inferioris ordinis clericis obseruanda, fuerunt summo consilio saluberrime instituta, seu potius restituta, centum & quatuor sanctis regulis, quarum exemplatum reliquæ Occidentales Ecclesiæ, tum Orientis Episcopi mutuati esse noscuntur.

LXVIII. QVAM COPIOSA QVINTA SYNODVS CARTHAGINEN.

Extitit enim huiusmodi Carthaginense Concilium, veluti Ecclesiasticæ promptuarium disciplinæ, non quidem recens inuentæ, sed ab antiquioribus vsu receptæ, atque ad pristinam consuetudinem reuocatæ, nisi in quibus noua emergente causâ, nouæ sanciendæ legis necessitas illis incubuit: vt quod in primo canone, vbi de Episcoporum ordinatione agitur, ob emergentes nouas hæreses Origenistarum, in fidei professione, quam publice emittere solerent Episcopi ordinandi, hæc à Synodo addita f: Quærendum etiam ab eo, si credat huius quam gessimus. & non alterius carnis resurrectionem, & paulo post: Si secunda matrimonia non damnet: Si carnium perceptionem non culpet: Si pœnitentibus reconciliatis communicet: Si in baptismo omnia peccata, id est, tam illud originale contractum, quam illa, quæ voluntarie admissa sunt, dimittantur: Si extra Ecclesiam Catholicam nullus saluetur, &c. De his igitur peculiaris professio atque scientia exigebatur, quod eiusmodi errores autibus Catholicorum recentes insusurrarent hæretici; de quibus præter illa, quæ dicta sunt, agemus inferius. cum de Cælestio sermo erit, qui in Africa primo pestiferas merces venales exhibuit. Hoc igitur examine probandi erant, qui ordinandi forent Episcopi; quod qui ad alios docendos deligerentur, probatæ spectatæque deberent esse scientiæ.

f Con. Carthag. 4. c. 2.

LXIX.

Quem quidem pristinum morem à sanctissimo D. N. CLEMENTE VIII. esse in Ecclesia restitutum, gaudi fumus; dum quos est creaturus Episcopos, vna cum aliquot delectis ad hoc Cardinalibus, adhibitis simul, qui in Vrbe sunt doctissimis Theologis & Canonici Iuris consultissimis, diligenti primum atque improuiso, cuius peritiæ sint, probat examine; quos & ipsemet interdum soleat interrogare: vt plane nisi bene diserto nullus ad Episcoparum aditus patere sciatur: vnde ambitiosus lugeat imperitus. Sed ad reliquas res gestas in eodem Concilio redeamus.

LXX.

Placuit iisdem Patribus Apostolicam institutionem in obseruationem reuocare, præscribere; clericis opus manuum, quo sibi victum & vestitum acquirerent, his ea de re, sanctis regulis g:

g Eodem Concil. c. 51. & 52. OPVS MANVALE PRÆSCRIBITVR CLERICIS.

Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus, artificio victum quærat. ac rursum: *Clericus victum & vestimentum sibi artificio, vel agricultura, absque officij sui detrimento præparet.* ac deinde: *Omnes clerici, qui ad operandum valedi sunt, & artificiola & literas discant.* Sed vnde ista sanciendi & enixius inculcandi manarit recens occasio? Attende quæ ab Augustino diuntur h: *Vt de Opere monachorum librum conscriberem, illa me necessitas compulit: quod cum apud Carthaginem monasteria esse cæpissent: alij se suis manibus transigebant, obtemperantes Apostolo: alij vero ita ex oblationibus religiosorum viuere volebant, vt nihil operantes, vnde necessaria vel haberent, vel supplerent, se potius implere præceptum Euangelicum existimarent, atque imitarentur, vbi Dominus ait i: Respicite volatilia cæli, & lilia agri. Vnde etiam inter laicos inferioris propositi, sed tamen studio feruentes, existere cæperant tumultuosa certamina, quibus Ecclesia turbaretur, alijs hoc, alijs aliud defendentibus. Huc accedebat, quod crimini erant quidam eorum, qui operandum non esse dicebant. Vnde contentiones hinc reprehendentium, inde quasi pugnantium pro partium studijs augebantur. Propter hoc venerabilis senex Aurelius, Ecclesiæ ipsius ciuitatis Episcopus, vt hinc aliquid describerem iussit, & feci,* hæc ipse.

h Augustin. retract. l. 2. c. 21. & li. de opere monach. 1.

i Matt. 6.

LXXI.

Sed quis non videat ex habitu atque doctrina, hos talia Carthagine iurgia disseminantes, germina fuisse Euchaitarum & Massalianorum hæreticorum, qui deprauate apud Augustinum k, nominantur Psallani? Hi intonsi, prolixa incedentes coma, negabant esse manibus operandum; de quibus ad calcem tertij Annalium tomi vberius actum est. in Oriente hi erant hæretici, & Occidentalibus regionibus vix quidem nomine cogniti, sed doctrina suspecti: in quos cum multa commentario de Opere monachorum Augustinus disseruisset, ad finem hæc l habet ad Aurelium ipsum Carthaginensem Episcopum: *Hæc mihi charissime, & in Christi visceribus venerande frater Aurelî, quantum donauit, vt possem, qui per te iussit vt facerem, de opere monachorum non dissuli scribere; id maxime curans, ne boni fratres Apostolici præceptis obedientes à pigris & inobedientibus etiam præuaricatores Euangelij dicerentur; vt qui non operantur, saltem illos, qui operantur, sibi anteponendos esse non dubitent. Ceterum quis ferat, homines contumaces saluberrimis Apostoli monitis resistentes, non sicut infirmiores tolerari, sed sicut etiam sanctiores prædicari; vt monasteria doctrina saniore fundata, gemina illecebra corrumpantur, & dissoluta licentia vocationis, & falso nomine sanctitatis? Sciant ergo etiam carnis fratres & filij nostri,*

k Augustin. de hæres. c. 57. MASSALIANI IRREPVNT IN AFRICAM.

l Augustin. de opere monach. c. 30. AVGVSTINO VNDE ORTA OCCASIO SCRIBENDI DE OPERE MONACHORVM.

qui

LXXII.

a Aug. ord. lib. 2 8. Cantic. DETEGITVR IMPOSITVRA PRAVORVM MONACHORVM.

qui fauere talibus, & huiusmodi præsumptionem per ignorantiam defendere consueuerunt, se potissime corrigendos, vt illi corrigi possint, &c.

Sed & ad eosdem illa cum agit apostrophe, quales eiusmodi esse solerent, denudat velatam illorum hypocrisim verbis istis *a*: *O serui Dei, milites Christi, ita ne dissimulatis callidissimi hostis insidias? qui bonam famam vestram, tam bonum Christi odorem, ne dicant animæ bonæ b: Post odorem vnguentorum tuorum curremus: & sic laqueos eius euadant: omnimodo cupientes obscurare putoribus suis, tam multos hypocritas sub habitu monachorum vsquequaque dispersit, circumeuntes prouincias, nusquam missos, nusquam fixos, nusquam stantes, nusquam sedentes. Alij membra martyrum (si tamen martyrum) venditant: alij fimbrias & phylacteria sua magnificant: alij parentes vel consanguineos suos in illa vel in illa regione se audisse viuere, & ad eos pergere mentiuntur, & omnes petunt, omnes exigunt aut sumptus lucrosæ egestatis, aut simulatæ pretium sanctitatis: cum interea vbicunque in actus suis malis deprehensi fuerint, vel quoquo modo innotuerint, sub generali nomine monachorum vestrum propositum blasphematur, tam bonum, tam sanctum, quod in Christi nomine cupimus, sicut per alias terras, sic per totam Africam pullulare.* hæc de ipsis Augustinus, alibi alia occasione à nobis in medium allata.

LXXIII.

Concil. Carthag. 4. c. 44 b Epiphan. hæres 80. c Aug. de mor. eccl. c 31.

Horum quoque causa canon ille à sancta Synodo editus esse videtur, quo prohibentur clerici nutrire comam ac barbam: crinitos namque hos Augustinus appellat, quod intonsi procederent: nam S. Epiphanius *d* tradit, muliebrem comam circumferentes vagare consueuisse. In quos egit idem pluribus Augustinus *e*, ac inter alia: *Et hoc quo pertinet, quæso, tam aperte contra Apostoli præcepta conari? An ita vacandum est, vt nec tonsores operentur? An quia Euangelicas volucres imitari se dicunt* (nempe quatuor animalia Ezechielis) *quasi depilari timent, ne volare non possint?* &c. Verum etsi nonnihil de coma Augustinus agat: Patres tamen in dicto Concilio Carthaginensi, inter quos & ipse Augustinus nominatus atq; subscriptus habetur, addiderunt quoque de barba minime nutrienda: licet quædam exemplaria habeant additamentū illud: Sed radant, vel tondeant: tamen non nutriēdam esse, communi codicibus omnibus lectioni concordat: vt ex his satis coniunci possit, ipsum Augustinum & alios Episcopos, nec non Africanæ Ecclesiæ clericos minime gestare consueuisse promissam barbam, sed si non rasam, saltem præcisam, & exparte aliqua decurtatam, quo omnis suspicio impensi in ea nutrienda laboris omnino cessaret. Nam cum æqua lex barbæ statuatur & comæ; sicut illa ne nimium effluat, ex præscripta lege tonderi deberet, ita istam ne prolixitate luxuriet, amputari necesse esset.

DE TONSVRA CAPILLORVM ET BARBÆ

LXXIV.

MONACHI IN AFRICA COOPTATI IN CLERVM.

Sed dicet aliquis: Cur in Synodo de clericis, & non de monachis mentio habetur? quod scilicet in Ecclesia Africana monachismus iam adscitus in clerum, simulque coniunctus esset, & in eadem Ecclesia Africana clericorū nomine etiam monachi continerentur, vtpote Dei seruitio arctioribus vinculis mancipati; cum alioqui vel clerici monachorum amplexi fuerint institutū, vel ex eis sæpius plurimi cooptarentur in clerum. Est de his rescriptum Honorij Imperatoris, hoc anno datum his verbis *f*.

f l 32. de Epis. & cler C Theod.

Si quos forte Episcopi desse sibi clericos arbitrantur, ex monachorum numero rectius ordinabunt, non obnoxios publicis priuatisque rationibus, cum inuidia teneant, si habeant iam probatos. Dat. V II. Kalend. Augusti. Honorio 1111. & Eutychiano Coss. hinc & sanctus Augustinus suos clericos interdum monachos appellat.

LXXV.

g Concil. Carthag. 4. c. 44 45. CONFESSORIBVS PRÆSTANDA ALIMENTA.

Rursum vero iugis illa, quam vidimus, persecutio à Donatistis aduersus Catholicos in Africa vigens, qua accideret, vt complures Catholici ab iisdem grauissima paterentur, occasionem præbuit huiusmodi pro iisdem canonis sanciendi *g*: *Clericum inter tentationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum.* item qui sequitur: *Christianum Catholicum, qui pro Catholica fide, & pro Ecclesiastica re & Christiana religione tribulationes patitur, honore omni à sacerdotibus honorandum, etiam & per diaconum ei victus administretur.*

LXXVI.

Rursum quod ad eiusdem decreta Concilij pertinet; minime prætereundum est, illud quoque statutum fuisse *h*: *Vt Episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum, vsq; ad Missam catechumenorum.* ex quibus plane intelligas, S. Augustinum inter concionandum ad populum, pro audientium diuersa conditione aptare consueuisse sermonem; nimirum interdum hæreticos Arianos, Manichæos, vel Donatistas vrgere, interdum vero exagitare Gentiles, & sæpe etiam aduersus Iudæos inire certamen. At de Patrum decretis rebus tunc gestis inseruientibus hactenus.

h Concil. Carthag. c. 74. CONCILIO AVDIENTIA DIVERSA VERBVM ADMITTANTVR.

Iam vero ad res Ecclesiasticas Orientis, quæ huius anni exordio gestæ sunt, stylum aduocat dignitas argumenti. Post Nectarij Episcopi Constantinopolitani obitum, de quo dictum est superioti anno: cum post de successore deligendo controuersias, in vnum tandem suffragia conspirassent; Ioannem Antiochenum presbyterum, cognomento Chrysostomum, elegerunt: quem cum scirent inde inuito populo haud facile abducendum fore, fraude quadam excogitata, Antiochenos ciues eludere per eius ciuitatis Præfectum conati sunt. Vt autem res gesta sit, à Palladio in dialogo his ferme verbis exacte describitur *i*:

LXXVII.

i Pallad. in vita Chrysost. IOANNIS CHRYSOSTOMI ELECTIO EPISCOPVS CONSTANTINOP.

Agebat in rebus Eutropius spado Præfectus cubiculi regij. Cupiens igitur Ioannem Præsulem fieri, cuius illi virtus erat notissima, cuiusq; sunc periculum fecerat, cum in causa regia interiora penetrasset Orientis, suadet Imperatori, vt scribat ad Antiochiæ Comitem, mandās, vt ab sq; strepitu vllo & perturbatione Antiochena ciuitatu mitteret Ioannem. Acceptis litteris Comes, mandatum ita exequitur. Rogat Ioannem, vt secum extra Vrbem pergat vsque ad Martyria prope portam, quæ Romana appellatur; impositumque rhedæ publicæ, nocte eunucho vna & Magistro militum traxit. Adductus hoc modo, Constantinopolitanæ vrbis ordinatur Episcopus. hæc ita quidem Palladius. Addunt alij *k*, innotuisse tunc etiam ex litteris Imperatoris ad Flauianum Antiochenum Episcopum datis, electionem factam Chrysostomi populo Antiocheno, restitisseq; eum, ne Ioannes abduceretur; sed à Comite, ea qua diximus, fraude delusum.

k Concilia Lupianum citata Chrysost.

Simulac igitur Ioannes Constantinopolim perductus est, ordinatur eius ciuitatis Episcopus, quod hoc anno fieri contigit, die vicesima sexta mensis Februarij, vt Socrates *l*, Sozomenus *m* & Marcellinus *n* affirmant. In sublimem iam thronum Ioannes euectus, primum omnium curauit, vt Catholicæ fidei in omnibus prospectum esset; auctorque extitisse putatur, vt seuerissima lex aduersus Eunomianos detestabiliores cæteris, & Montanistas, post dies sex tantum à sua ordinatione sanciretur, quæ sic se habet *o*:

LXXVIII.

l Socrat. l. 6. c. 2. m Sozom. l. 8. c. 2. n Marcellin. Chron. Theod. LEX ADVERSVS HÆRETICOS.

Eunomianæ superstitionis clerici seu Montanistæ consortia vel conuersatione ciuitatum vniuersarum atque vrbium expellantur. Qui se forte in rure degentes, aut populum congregare, aut aliquos probabuntur inire conuentus; perpetuo deportentur, procuratore possessionis vltima animaduersione punito, domino possessione priuando, in qua his conscius & tacentibus, inf austis damnatisque conuentu probabuntur agitati. Si verò in quibibet post publicatam solemniter inuitationem vrbe deprehensi, aut aliquam celebrandæ superstitiosæ gratia ingressi domum probabuntur: & ipsi adempto bonis victima animaduersione plectantur: & domus, in qua ea forte, quæ dictum est ingressi, nec statim à domino, dominaue domus expulsi ac proditi fuerint, Fisco sine dilatione societur. Codices sane eorum scelerum omnium doctrinam & materiam continentes, summa sagacitate mox quæri, ac prodi, excerta auctoritate mandamus sub assectu indicantium incendio mox cremandos. Ex quibus si qui forte aliquid qualibet occasione vel fraude occultasse, nec produdisse conuincitur: sciat se velut noxiorum codicum & maleficiorum crimine conscriptorum retentatorem, capite esse plectendum. Dat. 1111. Nonas Martij, Constantinopol. Honorio 1111. & Eutychiano Coss. Seuerior quidem hæc cæteris omnibus editis in hæreticos legibus fuit; vtpote ipsi primaque aduersus hæreticos domi recipientes capitale supplicium irrogarit.

LXXIX.

Hæreticis igitur in hunc modum Imperatoris lege compressis ac procul expulsis, ad pacem in Ecclesia inter dissidentes Episcopos conciliandam Chrysostomum animum adiecisse, Sozomenus *p* tradit his verbis: *Quamprimum enim ad Episcopatum peruenisset, cum Ægyptij sacerdo-*

p Sozom. l. 8. c. 5.

IOANNES CHRYSOSTOMVS CONCILIAT DISIDENTES EPISCOPOS.

tes & Occidentales adhuc cum Orientalibus dissiderent propter Paulinum, & communis quædam dissractio ob id ipsum Ecclesias pervium sum Imperium detineret; Theophilum orabat, vt in hoc sibi auxilium ferret, quo Flauianus Episcopus Antiochenus in gratiam Romani Pontificis reduci posset. Consensu igitur vtrinq; facto, ad hoc negotium eliguntur Acacius Beræensis Episcopus, & Isidorus ille, cuius nomine Theophilus ordinationi Ioannis obstiterat. His profecti Romam, ac legatione pro votis functi, in Ægyptum adnauigabant. Et hinc porro in Syriam peruenit Acacius, Flauiano litteras pacificas ab Ægyptiis & Occidentalibus sacerdotibus afferens. Cæterum Ecclesia quamquam hac dissensione in hunc modum liberata esset, pristinam tamen concordiam inter sese nunquam recuperarunt: Antiochiæ vero eorum multitudo, qui Eustathiani dicebantur, ad tempus aliquod inter sese etiam sine Episcopo conueniebant. Etenim cum exiguum tempus superuixisset, defunctus est (vt cognouimus) Evagrius Paulini successor. Hinc enim (vt opinor) exiterunt Episcopi delectu faciles, cum nemo sese his opponeret. Populus igitur, prout vulgus consueuit, paulatim & identidem his accessit, qui sub Flauiano conueniebant, atque ita maxima eius pars vnita fuit. hæc Sozomenus.

XXC. DISIDIA ANTIOCHIÆ ECCLESIÆ QVANDO CONCILIATA.

a Theodor. lib. 5. c. 35.

b Theodor. lib. 5. c. 23.

Cæterum perfectam concordiam, pacemque redditam Ecclesiæ Antiochenæ post annos decē, cum ibi creatus esset post Porphyrium Alexander Episcopus, Theodoretus auctor est: & quidem tunc temporis Innocentium Romanum Pontificem fuisse huiusmodi ineundæ concordiæ sequestrem, suo lōco dicemus. Verum ante contigisse tradit b legationem Acacij Episcopi Beræensis ad Romanum Pontificem, tumque etiam iunctos pacis fœdere ait Flauianum & Romanum Pontificem. Sed cum id accidisse dicat post annos decem & septem à cōsata inter eos seditione, longe quidē ante hæc tempora id oportuit contigisse; cum tempore Iuliani Apostatæ ob Paulini electionem ea dissidia inchoata fuisse, superius sit demonstratum: à quo tempore, si decem & septem numeres annos, in annum Domini trecentesimum septuagesimum nonum, quo Theodosius imperare cœpit, rem rediges, sed quæ transacta in ea causa fuerint inter Occidentales Episcopos, consule dicta quarto Annalium tomo. Palladius c autem, post viginti annos initam concordiam inter Flauianum & Theophilum per eosdem Acacium Episcopum Beræensem & Isidorum, affirmat, cum ait de Isidoro: *Nosti & ipse virum, quando cum Acacio profectus Flauiani ad Theophilum communionem detulit, quæ viginti annis segregata fuerat beati Euagrij gratia, qui multa certamina in laboribus Ecclesiasticis pertulit.* Quicquid sit, quove tempore Acacij & Isidori ea legatio acciderit; illud exploratum est, vsque ad Innocentij tempora agitatam esse Ecclesiam Antiochenam dissensionum procellis. Sed ad Chrysostomum redeamus.

c Pallad. in dial. Vit. Chrysost.

XXCI. CLERI CONSTANTINOPOL. MORES CORRIGVNTVR.

d Pallad. ibidem.

Ipso primo in Constantinopolitanum thronum ingressu, ad circumstantes clericos conuertens oculos, quales essent cuiuscunque eorum vitæ mores exquirens, probe cognitos habuit: atque confestim ad praua, quæ essent amputanda, falcem correctionis immisit. Quænam autem ista fuerint, ex Palladio d in primis accipe, qui hæc ait: *Ordinatus itaq; Ioannes, pastoris officium diligenter excquitur, rationali stilula experimentum omnium sacere aggressus. Raro autem, sed tamen necessario, virga correctionis vtens, sermonem exacuit aduersus sictam & non fraternam (vt eam appellant) sed planè fœdam atque inhonestam vitam eorum sacerdotum, qui mulieres, quas subintroductas vocant, secum habere vellent: asserens, comparatione mali, tolerabiliores esse lenones: Illi enim longe à medicina taberna separati, seorsum habent, qui sua sponte infirmi esse delegerunt; his autem intra salutis officinam habitantes, sanos ad morbum euocant. Hinc iam pars impia cleri eo pressa morbo, eaq; febre correpta, ægrè ferebat.* At quisnam prauus in nonnullos Ecclesiasticæ ordinis viros vsus irrepserat? Lugendus plane, & omnibus lamentis dignus; quippe, qui & meliorem Ecclesiæ partem non in Oriente solum, sed etiam in Occidente corruperit.

XXCII. e Hieron. epist. 22. DE AGAPETIS

Et vt ab his inchoëtur oratio, accipe quid S. Hieronymus e de virginibus, quæ à charitate, ἀγάπη, nomē trahentes, quasi spirituali amore coniunctæ, dicebantur Agapetæ ab illis, penes quos habitabāt: *habeant*, inquit, *ista huiusmodi laudatores suos, & sub virginali nomine lucrosius pereant: libenter talibus non placemus. Pudet dicere, probi nefas! triste, sed verum est. Vnde in Ecclesiasticis Agapetarum pestis introijt? Vnde sine nuptiis aliud nomen vxorum? Immo vnde nouum concubinarum genus? plus inferam: Vnde meretrices vnius? eadem domo, vno cubiculo, sæpe vno tenentur & lectulo: & suspiciosos nos vocant, si aliquid extimemus. Frater sororem virginem deserit, calibem spernit virgo germanum, frattem quærit extraneum, & cum in eodem proposito esse se simulent, quærunt aliorum spirituale solatium, vt domi habeant carnale commercium. Huiusmodi homines Salomon in Prouerbijs spernit, dicens f: Alligabit quis in sinu ignem, & vestimenta eius non comburentur? aut ambulabit super carbones ignis, & pedes illius non ardebunt?* hæc ad Eustochium: sed & ad Oceanum siue ipse, siue alius, dum de vita differit clericorum g: *Cum ergo*, inquit, *hoc genus à te non amputatur: das reprehendentibus te locum: ipse te detrahentium moribus tradidisti, si Agapetarum consortium non dimiseris. Beningnus es, gaudeo: pudicus, falsum est. Si aliquis senserit clericos habitare cum fœminis, non credit eum esse castum.* hæc & alia id genus ibi.

f Prou. 6.

g Apud Hieronym. tom. 9. edit. Vit.

XXCIII. h Extant tom. 5. VELATA CONTVBERNIA VIRGINVM CVM VIRIS CHRYSOSTOMVS ABSTVLIT.

Sed ad Chrysostomum redeamus: qui creatus Episcopus Constantinopolitanus, cum sacras virgines inueniret, quodam pietatis intuitu, habitare cum clericis aliisque viris, quam multus fuerit in his corrigendis, consule duos libellos eodem argumento conscriptos h, quorum prioris hic est titulus, *Quod regulares fœminæ cum viris cohabitent.* posterioris vero, *Aduersus eos, qui apud se fouent sorores adoptiuas.* sic enim eas illi nominabant, quas pietatis intuitu se domi custodire iactabant; de quibus ipse prioris exordio: *Sunt enim nonnulli, qui puellas nupti arum inexpertes domum ducant, & vsque ad extremam senectutem inclusas tenent ac fouent, non procreandorum puerorum gratia; negant enim se, cum illis rem habere: neque libidinis causa; aiunt enim, quod illas & integras & incorruptas seruent. Sed si quis ab eis causam rogauerit; dicunt sibi vsui esse, sed fingunt. Ego enim nullam eos habere crediderim, quæ vel honesta, vel idonea sit, &c.* Hæc, inquam, cū vehementer Chrysostomus inuectiuis & acerrimis obiurgationibus exagitaret, infensos sibi prorsus reddidit atque molestos clericos, sese iam ab aduersariorum partibus statuentes.

XXCIV. i Pallad. dialog. de Vita Chrysost. CHRYSOSTOMVS RESTITVIT DISCIPLINAM COLLAPSAM.

k Socrat. lib. 6. c. 4. SERAPION REFRACTARIVS.

At quid insuper hoc primo eius in sedem ingressu Chrysostomus? subdit Palladius i: *Post hæc*, (inquit) *victum quoque cæsligat cleri diligenter, orans & exhortans, vt contenti stipendiis suis, nidores diuitum non sequerentur; ne fumum huiusce insequentes libidinis, flamma traderentur, assentatorum & parasitorum instituto viuentes. Hinc lurcones plurimi pulsati, atque irritati, auctoribus calumniæ se coniungunt.* erant namque hi, qui Præfectos aliosque magistratus officiis frequentabant, à quibus lautis quoque mensis solerent excipi: quem prauum indecorumque clericis vsum Chrysostomus abolendum curauit. De his quoque agens Socrates k ait: *Itaque statim in initio Episcopatus, cum aduersus clerum paulo videretur acerbior, ab illo propterea odio habitus est, ac complures erga eum animo offensiore esse, & tanquam nimis iracundum vitare cæperunt. Serapion illius Ecclesiæ diaconus, cui in omnium offensionem incurreret, auctor profecto fuit; qui, præsente vniuerso clero, contenta voce sic illum affatus est: Numquam, ô Episcope, istos pro arbitrio gerere poteris, nisi vna eademque virga omnes coërceas. Quod eius dictum grauem odij flammam contra Episcopum incendit. Episcopus non multo post complures ab Ecclesia, alium ob aliam causam, eiecit. Illi autem, vti in tam violento dominantium impetu vsu solet venire, contra eum conspirare, & ad populum falso criminari cœperunt.* hæc Socrates. Sed rursus Palladius de rebus ab eo hoc Episcopatus exordio gestis.

XXCV. CHRYSOSTOMVS SVPERFLVOS SVMPTVS RESECAT.

Post hæc (inquit) *Dispensatoris Ecclesiastici scripta relegens, inutilesque Ecclesiæ sumptus deprehendens, amputari illos protinus iubet. Accesit & ad solemnes Episcopi sumptus inspiciendos, inueniensque immodicam profusionem, transferri hanc in magnificentiam ad infirmorum solatia præcipit: Et cum superessent pecuniæ, nona quoque infirmorum receptacula construit, præficiens his duos ex sacerdotum numero religionis summæ viros, & medicos & coquos & ministros, qui sine vxoribus essent: eis ad obsequium statuens, vt adeuntantes hospites, morbo deprehensi & eo maxime, qui sacer appellatur, curarentur, & ob ipsum locum, & pro gloria Re-*

XXCVI. VIDVÆ CHRISTIANÆ IN VITÆ INTEGRITATEM RESTITVTÆ.

deuotorū. hæc agens Chrysostomus, maluit ex prædecessoribus suis Gregorij Nazianzeni potius, quam Nectarij sectari vestigia, illius in victu reuocans simplicitatem, huius vero, qui ex Præfecto fuerat creatus Episcopus, luxum ablegans.

Deinde (subdit auctor) *viduarum aduocat agmen, solerter explorans, quæ non recte conuersarentur inter illas: inueniensq; nonnullas carnis deditas, admonebat, aut ieiunijs studerent, balneisq; & exquisitis abstinerent vestimentis, aut repetere maturato connubia: ne diuina lex & nomen Domini per illarum intemperantiam blasphemaretur. Ad has Fideles quoque laicos hortabatur, vigiliis nocturnis in Ecclesia insistere: vxores autem eorum domi manere interdiu orantes, ideo quod viris diu otium non esset. Hæc omnia quoque negligentiores de clero contristabant totū noctibus dormire consuetos. Post hæc autem aduersus diuites linguæ exacuens gladium, animi pustulas scindere aggreditur, fastum eos turgidum ponere admonens. &c.* hoc est enim bellum, quod aduersus magistratus nimis solute viuentes & sublime sapientes aggressus est, ex quo magnum sibi ipsorum odium concitauit.

XXCVII. CHRYSOSTOMVS EVTROPIVM OBIVRGAT.

a Chrysost. in Eutrop.

Inter alios autem, qui eum Constantinopolim Antiochia accersendum curauit, principemque inter aulicos vendicarat sibi locum, Eutropium perinfensum sibi penitus reddidit, dum publicis concionibus (vt dictum est) fastum potentium insectari cœpit, & priuatis quoque sermonibus redarguere eorundem in munerum editione profusas expensas; prout ex oratione in eum anno sequenti habita, dum confugientem ad Ecclesiam excepit, satis apparet verbis illis *a*: *Ecclesia à te hostiliter habita, expanso sinu te suscepit: theatra autem magnis obsequijs à te culta, quorum causa septus nobis infensus fuisti, & prodiderunt te, & perdiderunt. Attamen nunquam destitimus his te verbis alloqui: Cur ita facis? in Ecclesiam deambulas, & te ipsum in exitium præcipitem agis: Et tu hæc omnia monita neglectim pratercurrebas. Et Circenses quidem multitudo, exhaustis in se tuis facultatibus, gladium in te acuit: Ecclesia vero tuo furore exagitata, vltro citroque cursitat, si quo pacto te ex his casibus implicitum extricare queat.*

XXCVIII. EVTROPIVS QVID IN ECCLESIÆ IVS PECCARIT.

b l. 3 de his qui confug. ad Eccl. C. Theod.

Sed quænam ista, de quibus queritur Chrysostomus ab Eutropio in Ecclesiam fuisse commissa? violatum nempe fuit ab eo intemeratum hactenus sacrum Ecclesiæ asylum, dum non solum ad eam confugientes violenter abstraxit; sed & malus auctor extitit Arcadio sanctionis sacrilegæ conscribendæ, qua iuberentur confugientes ad Ecclesiam extrahi: hæcque hoc anno Constantinopoli contigisse, dies & Consules duræ legis significant, quæ sic se habet:

Si quis b in posterum seruus, ancilla, curialis, debitor, publicus procurator, sacrilegus, quilibet postremo publicis priuatisve rationibus inuolutus ad Ecclesiam confugiens, vel clericus ordinatus, vel quocunque modo à clericis fuerit defensatus, nec statim, conuentione præmissa, pristinæ conditioni reddatur: Decuriones quidem, & omnes, quos sola ad debitum munus functio vocat, vigore & solertia iudicantium, ad pristinam sortem, velut manu mox iniecta, reuocentur. Quibus vlterius legem prodesse non patimur, quæ cessione patrimonij subsecuta, Decuriones esse clericos non vetabat. Sed etiam ij, quos œconomos vocant, hoc est, eos, qui Ecclesiasticas consueuerunt tractare rationes, ad eam debiti vel publici, vel priuati redhibitionem, remota dilatione cogantur, in qua eos obnoxios esse constiterit, quos clerici defensandos receperint, nec mox crediderint exhibendos, &c. Dat. VI. Kalend. August. Mnizo, Honorio Augusto quartum & Eutychiano consulibus.

XXCIX. EVTROPIVS COGITVR CONFVGERE AD ECCLESIAM.

c Chrysost. homil. in Eutrop.

Porro, qui huius sanciendæ legis auctor fuit Eutropius, magna diuinæ prouidentiæ lance pensata iustitia factum est, vt idem anno sequenti ad Ecclesiam confugere necessitate coactus in se primum fœuientem experiri legem diuina indignatione compulsus sit: de eo enim ita Chrysostomus *c*: *Præclusit huius loci refugium, legibus scriptis, quibus hoc irritum facere conatus est. At nunc reipsa didicit, quale sit quod fecit, & suomet facto legem suam primus abrogauit. factus Orbis totius spectaculum: & fileat licet, omnes tamen admonet: Nolite hæc facere, ne quæ ego, patiamini. sua calamitate alios docet, & altare hoc ipso illustrem ex se splendorem emittit, ac veneranionem sibi comparat, quod leonem vinctum continet.* hæc & alia de miserando Eutropij casu Chrysostomus, cuius diligenti opera, eodem ferme tempore, quo promulgata lex, abrogata pariter fuit. Nam in dicta homilia aduersus Eutropium, quam sequenti anno ipse Chrysostomus habuit, saluum custodirumque ius Ecclesiasticæ immunitatis omnibus ad Ecclesiam confugientibus tradit, vt nullus inde quempiam auderet violenter extrahere.

XC. LEGIS SANCTIO DE OCCASIONE TRADITA.

d Sozom. lib. 8. c. 7. & Theod. lib. 5. c. 33. & alij in Vita Ioan. Chrysost.

Quod rursum ad huius ferendæ legis occasionem pertinet: ea quidem, Eutropio Principem interpellante, lancita reperitur, occasione Pentadiæ fœminæ Consularis: de qua ista Sozomenus *d*: *Sed quia neque præsenti potentiæ impudentia, neque contingentes humanarum rerum vicissitudines considerabat, Eutropius scilicet: eos extrahere templo aggrediebatur, quū propter ipsum in his ad Deum confugæ supplices herebant, in primis vero Pentadiam Timasij coniugem, quem quidem potentem ac strenuum ducem ille tyrannidis affectata condemnatum perpetuo apud Oasim Ægypti exilio mulctarat. Sed ille quidem, siue quod siti defecerit, sicut à quodam accepi; siue quod veritus sit, ne quid sibi grauius accideret, arcanis illis inuolutus repertus est mortuus: Eutropij vero cura sanctitur lex præcipiens, ne quis omnino ad Ecclesiam confugeret, & vt expellerentur etiam illi, qui ad eam iam confugerant. Non multo post autem ipse, quasi Imperatoris coniugem contumelioſe tractasset, ex insidijs impetitus, primus ipse legem suam promulgatam est, & ex Palatio profugus ad Ecclesiam supplex accurrit, &c.* quæ enim reliqua sunt de Eutropij tragœdia, dicentur anno sequenti, quo ea contigisse probantur. hic satis egisse de lege & eius auctore, & occasione ipsius hoc anno ferendæ; agemus ibidem de eiusdem legis abrogatione. Porro Pentadia ista Timasij Exconsulis vxor allecta fuit inter Ecclesiæ Constantinopolitanæ diaconissas *e*, vixitque digno Christianæ virtutis exemplo: ad quam extant eiusdem Ioannis Chrysostomi epistolæ *f*, de quibus inferius.

e Palladius dialog. de Vita Ioan. Chrysost. Ioan. Chrysost. epist. 14. & 94.

XCI.

g l. 6. de his qui Ceel. Theod. & de Epiſcopali audit. Cod. Iust. NEMINI LICITVM ESSE IN PVBLICIVM ERIPERE IVS PETITI INVITO.

Rursum vero eodem ipso die & loco, quo aduersus Ecclesiæ immunitatem datum est ab Arcadio Imperatore ad Eutychianum rescriptum; ad eundem quoque, ad coercendam insolentiam clericorū & monachorum, qui quasi vi publica ab apparitoribus raperent reos, cum ad supplicium ducerentur, ista rescripsit *g*:

Addictos supplicio, & pro criminum immanitate damnatos, nulli clericorum, vel monachorum, eorum etiam, quos Canobitas vocant, per vim atque vsurpationem vindicare licebit, aut tenere. Quibus in causa criminali, humanitatis consideratione si tempora suffragantur, interponenda prouocationis copiam non negamus, vt ibi diligentius examinetur, vbi contra hominis salutem vel errore, vel gratia cognitoris oppressa putatur esse iniustitia: ea conditione, vt si Proconsul Comes Orientis, Præfectus Augustalis, Vicarij fuerint cognitores; non tam ad clementiam nostram, quam ad amplissimas potestates sciant esse referendum. Eorum enim de his plenum volumus esse iudicium: qui si iratus est, & crimen exegerit, rectius possint punire damnatos. Reos etiam, tempore prouocationis emenso, ad locum pœnæ sub prosecutione pergentes, nullus aut teneat, aut defendat. Sed sciat se cognitor triginta librarum auri mulcta, primates Officij capitali esse sententia feriendos, nisi vsurpatio ista aut protinus vindicetur, aut si tanta clericorum & monachorum audacia est, vt bellum potius, quam iudicium futurum esse existimetur, ad clementiam nostram commissa referantur, vt nostro mox seuerior vltio procedat arbitrio. Ad Episcoporum sane culpam, vt cætera, redundabit, si quid forte in ea parte regionis, in qua ipsi populo Christiana religionis doctrinæ insinuatione moderantur, ex his, quæ fieri hac lege prohibemus, à monachis perpetratum esse cognouerint, nec vindicauerint. Ex quorum numero rectius, si quos forte sibi deesse arbitrantur, clericos ordinabunt. Dat. VI. Kalend. Augusti. Mnizo, Honorio A. III. & Eutychiano Conss.

XCII. *h Annal. Tom. 5. an. Dom. 404.*

Tantam vero licentiam abripiendi ab officio damnatos capite, ex Episcopis in clericos atque monachos, quorum ad hoc illi opera vterentur, fluxisse duximus *h* occasione Cōstantini Magni editi, quo iuberetur, iniquas sen-

tentias

tentias Præsidum ab Episcopis posse rescindi. Cæterum sanctos Episcopos haud nouimus abusos esse huiusmodi impertita sibi Constantini legibus auctoritate. Nam scimus S. Ambrosium *a* Mediolanensem Episcopum, & Flavianum Antiochenum, non violentia clericorum & monachorum, sed supplicibus precibus pro huiusmodi reis sub Præsidum gladio periclitantibus egisse apud Imperatores; sicut & monachos Syriæ eadem ex causa Antiochiam concessisse, eodemque modo pro ducendis ad supplicium apud Præsides intercessisse; sic & Gregorium Nazianzenum pro Nazianzenis suis apud Præfectum Cappadociæ, S. Martinum quoque pro damnatis apud Aquitanum Galliarum Præfectum; sanctum Hieronymum *b* etiam pro periculo capitis Claudij, vt eum eximeret, legatione Ruffini apud Honorium Mediolani agentem fecisse; & S. Augustinum apud Macedonium, Marcellinum, Donatum, & alios in Africa magistratus egisse.

a Vide de hac rem. 4. Annal EPISCOPI LEGITIMI VINDICES PRÆSIDVM INVECTITÆ.

b Hier. in Apolog. ad aduers. Rufin.

XCIII. Vnde autem huius sanciendæ legis Arcadio Imperatori manarit occasio; ignoratur ipsa quidem; verum coniectura assequi possumus, id etiam ex magna Eutropij vna cum iniquitate atque crudelitate potentia factum, vt cum aliquis manifestè innocens doceretur, idem à clericis atque monachis tanquam vindicibus læsæ veritatis eriperetur: eiusmodi enim casibus, cum quid à Præsidibus tyrannicè ageretur, sacerdotes infracto vigore eisdem restitisse, res gestæ S. Nicolai Mirensis Episcopi in Eusthium Proconsulem Asiæ, S. Ambrosij aduersus Theodosium, sancti Basilij aduersus Modestum Præsidem, Chrysostomi in Eudoxiam, Sinesij Episcopi in Libyæ Præsides, & aliorum plurimorum sanctorum Acta testantur.

XCIV. Quam autem efficaces esse solerent apud Præsides preces Episcoporum, ex Augustino discè, qui ad Marcellinum magistratum in Africa gerentem scribens *c*, illud inculcat, magna fiisus sacerdotij auctoritate: *Quoniam*, inquit, *Christiano loquor, maxime in tali causa, non arroganter dixerim: Audire te Episcopum conuenit iubentem, Domine eximie & merito insignis atque carissime fili.* Quod si hæc pro reis damnatis; Circumcellionibus Augustinus præstitit, quæ putas eum etiam egisse pro insontibus apud Præsides? Agit de iisdem in litteris ad Macedonium Proconsulem *d* datis: quibus & significat, nõ ita poscì ab Episcopis delinquentium veniam, vt impuniti permaneant, sed vt ad delictorum pœnitentiam reseruentur: *Nam quosdam* (inquit) *quorum crimina manifesta sunt, à vestra seueritate liberatos, à societate tamen remouemus altaris; vt pœnitendo placare possint, quem peccando contempserant, seq; ipsos puniendo. Nam nihil aliud agit, quem veraciter pœnitet, nisi, vt id, quod malè fecerit, impunitum esse non sinat.* hæc ipse. Sed ad Eutropium, cuius occasione in hæc defleximus, redeamus.

c Aug. epist. 110. QVANTA AVCTORITATE MAGISTRATIBVS IMPEDIRENT EPISCOPI. *d Aug. epist. 35.*

XCV. Quo magis res eius vndiquaq; florentissimæ, nemine aduersante, maioribus progressibus surgerent, adeo vt ipse videretur in omnibus imperare Imperatori: eo amplius cum aulicorum omnium indigne ferentium eunuchum cæteris anteferri, tum præcipuè Gainæ ducis exercitus inuidiæ id stimulos acuit: secum versantis, opera sua Ruffinum Imperium inuadentè extinctum, & Arcadium iam sub gladio periclitantem ereptum, & in Imperio stabilitum; sed tamen totius rei gestæ gloriam, atque commodum in Eutropium, ea ipso sibi vendicante translata. Quamobrem in eum inuidia atque odio exercuiatus, quibus de medio ipsum tolleret, machinari aggressus est dolos. Egit vero in primis cum Tribigildo barbarorum duce, sanguine sibi coniuncto, vt Asiæ regiones molestiis infestaret: dum ipse in cum profectus, turpi collusione pugnare detrectat, cum eum obtinere facile potuisset, prætextum illum obtexens, nimirum, haud vnico præsidio totius Romani Imperij aleam committendam. Sicq; colludens, neque dissimulans, egit vt barbarus magnæ cœperit esse formidini. Sed post tandem, cum sibi vtilis est opportunum, detegi & ipse voluit perduellis Imperij: cum eo desperationis res Arcadij Imperatoris redactæ sunt, vt quibus Gainas vellet, conditionibus pacem redimere cogeretur. Sed quomodo pacta conuenta primum in Eutropij interitum cõuersa sint, dicemus anno sequenti, quo ea omnia contigerunt. Porro Gainæ & Tribigildi clades hoc anno illatas in Asiam, cum Sozomenus *e* & Socrates *f*, tum etiam Zosimus *g* pluribus prosecuti sunt. Ex quibus intelliges, quam opportunè, collabenti & periclitanti Constantinopolitanæ ciuitati, vna cum vniuerso Orientali Imperio consuluit Deus *h*, præficiendo illi Ecclesiæ hoc anno S. Ioannem Chrysostomum, qui melius, quam Simon Oniæ filius deorsum iam labentem suffulsit domum, & ruinam minans corroborauit templum.

GAINÆ CVM TRIBIGILDO DVCE TYRANNIS.

e Sozom. lib. 8. c. 4.
f Socrat. lib. 6. c. 6.
g Zosim. lib. 5.
h Eccl 50.

XCVI. TEMPVS LEGATIONIS MARCI DIACONI. Hoc item anno contigit legatio Marci Diaconi à S. Porphyrio Gazæ Episcopo ad Arcadium Imperatorem aduersus Gentiles Gazenses negotium facessentes in ea ciuitate Fidelibus. Quo enim ad tempus spectat: cum per Eutropium Imperatoris cubiculo Præfectum negotium curatum sit, penes quem erat summa rerum, quem anno sequenti creatum Consulẽ constat cito nece sublatum: & certum sit, à Ioanne Chrysostomo Constantinopolitano Episcopo idem negotium esse susceptum, qui hoc anno creatus est eius sedis Antistes: dicere opus est, nec ante præsentem annum, nec postea eiusmodi legationem contigisse, sed hoc ipso anno: nam nec ante præsentè annum fuit Chrysostomus Episcopus, nec post fuit superstes Eutropius cubicularius. Qui vero hac ipsa functus est legatione, ipse scripsit historiam quã fidelissimè Marcus *i* diaconus Gazensis Ecclesiæ, quam intexuit Actis rerum gestarum eiusdem S. Porphyrij Gazæ Episcopi.

i Apud Metaph. die 26. Febr. & Sur. Tom. 1.

Sed antequam rem aggrediamur, hic meminisse oportet, quæ superius sub Constantino tertio Annalium tomo, & sub Iuliano, quarto eorũdem volumine dicta sunt, Gazenses addictissimos Gentilicæ superstitioni fuisse, eosdemq; semper dirè infectatos esse Christianos, qui apud illos versabantur, temporeq; Iuliani tum Episcopum Asclepam, tum etiam S. Hilarionem præstantissimum monachorũ implacabili odio persecutos. Qui vero in ea ciuitate Fideles erant perpauci, extincto Iuliano, sub Christianis Principibus, petierunt sibi Episcopum à Cæsariensi Metropolitano, sub cuius metropoli Gaza erat. Acceperunt autem post Asclepam Irenionem, & post eum Æneam, viros plane sanctissimos, ac demum sub Arcadio Porphyrium, de quo agimus, ordinatum à Ioanne Episcopo Cæsariẽsi. Qui rogatus à Fidelibus Gazensibus dari sibi Episcopum; probe sciens Apostolico homine potenti opere atque sermone illam Ecclesiam indigere, qui iuges Gentilium persecutiones tolerare, & vincere eos ad Christi fidem conuertendo valeret, eisdem præfecit eundem sanctum Porphyrium patria Thessalonicensem, qui in Ægypto apud Scethim in adolescentia vitam monasticam exercuerat annis quinq;, totidem vero annos in Palæstina, quo visendorum locorum sanctorum amore profectus erat: vbi tandem post multa edita vitæ sanctissimæ exempla, à Cyrillo (licet errore Prailius scribatur) eius Ecclesiæ Episcopo huius creatus presbyter, custosq; ligni sanctissimæ Crucis factus erat. hunc igitur diuino monitu accersitum, reluctantem diu, idem Ioannes Cæsariensis Antistes creauit Gazensem Episcopum, annum ætatis agentem quadragesimum tertium.

XCVII. GAZENSES EPISCOPI.

XCVIII. Quid autem hic à Gentilibus passus sit, eius (vt dixi) diaconus Marcus, qui ipsi, iam cum monachus esset, discipulus atque minister inhæserat, memoriæ commendauit, simplici quidem stylo, sed veritatis candore præclaro, quo & cunctas res ab eodem Porphyrio gestas ad obitum vsque prosecutus est. Nos vero omissis reliquis, ea tantum, quæ à tempore Episcopatus à Gentilibus Gazensibus passus est, quorum occasione opus fuit legationem ad Arcadium mittere, persequemur. Atque in primis quæ in eum impij Idololatræ pagorum Gazensium, cum primo Gazam aduenit ordinatus Episcopus, perpetrarunt: *Prope Gazam* (inquit) *pagi sunt in via, qua dediti sunt cultui simulacrorum. Eorum vero incolæ consulto totam viam straurant spinis, & vallis impedierunt, vt non possent aliqui transire: effuderunt autem cœnum, & alijs male olentibus fumis vaporarunt, vt nos* PORPHYRIVS GAZENSIS EPISCOPVS QVÆ A GENTILIBVS PASSVS.

factore suffocaremur, & veniremus in periculum, ne vitam amitteremus. Vix tandem autem conseruati, circa horam nocturnam ingressi sumus ciuitatem. & postea:

XCIX. *Accidit autem, vt illo anno esset siccitas & defectio pluuiæ. Ciues vero omnes ad adscribebant ingressui B. Prophyrij, dicentes: Nobis restituit deam Marnam, fore vt Prophyrius esset auctor malorum ciuitati.* vetus hoc erat Gazensium idolum, cui augustissimum templum antiquitus ædificatum, sub Theodosio Imperatore (vt suo loco diximus) clausum tantum, nunquam autem ob præstantiam molis dirutum fuerat: illud vero rursum Prætectorum indulgentia apertum Gazenses ingrediebantur. *Cum autem* (inquit Marcus) *pergeret Deus non pluere primo mense, qui ab eis vocatur Dios, deinde etiam secundo, qui dicitur Epilleos; omnes affligebantur. Congregati autem Idololatræ in Marneo, multa sacrificia & multas preces faciebant ea de causa. Dicebant enim Marnam esse dominum imbrium (Marnam vero dicunt esse Iouem) Cum autem perseuerassent septem dies, hymnos dicentes, & egredientes extra ciuitatem in locum, qui vocatur Orationis, animum despondentes, reuersi sunt ad sua opera, nulla re effecta.*

GAZENSES FRVSTRA SVPPLICANT MARNÆ.

C. *His sic factis, congregati Christiani cum viris, & fœminis & pueris numero ducentis & octoginta, rogarunt sanctum Porphyrium, vt cum eis egrederetur, & precaretur, vt demitteretur pluuia: iam enim erat fames: eoque magis, quod Beati ingressus adscriberent siccitatem. Persuasus autem sanctus, cum indixisset ieunium, iussit omnes vespere congregari in sancta Ecclesia, vt illic vigilias peragerentur. Fecimus autem tota nocte triginta preces, & totidem genuflexiones, præter choros & lectiones. Cum autem esset mane, accepto signo venerandæ Crucis, quod nos præcedebat, egressi sumus cum hymnis ad antiquam Ecclesiam, quæ est à parte Occidentali ciuitatis, quam aiunt ædificasse sanctissimum ac beatissimum Asclepium Episcopum, qui multas sustinuit afflictiones pro fide Orthodoxa, cuius vita & facta scripta sunt in paradiso deliciarum. Cum ergo fuissemus in dicta Ecclesia, illic quoque fudimus totidem preces: & illinc egressi, iuimus in sanctum Martyrium gloriosi martyris Timothei, in quo repositæ sunt etiam aliæ reliquiæ Martyrum, & Thecæ, quæ relata est in numerum confessorum. Cumque illic fecissemus totidem preces & genuflexiones, reuersi sumus in ciuitatem, factis tribus precibus & tribus genuflexionibus.* Sed antequam reliqua prosequamur, obserua tu in his omnibus veteris Ecclesiæ ritus, nempe vsum processionis præuio signo Crucis, vigilias & genuflexiones. Subdit vero ipse.

PROCESSIO A PORPHYRIO INSTITVTA.

CI. *Cum autem fuissemus circa ciuitatem, inuenimus eam clausam (erat vero hora nona) Idololatræ enim hoc fecerunt, volentes dissipare populum, ne perseuerarent supplicationes. Cum autem iam essemus duas horas ante portam, & nemo esset, qui aperiret: videns Deus populi patientiam, fletusque & ineffabiles lacrymas excitæ sancti viri: motus misericordia, quamodo tempore magni Eliæ Prophetæ, mouet ventum Austrum, & nubibus tegitur cælum, & incipiunt fieri fulgura & tonitura, simulatque Sol occidisset, & decidit multus imber, vt existimarentur non gutta, sed grando de cælo deiici. Nos autem præ magno gaudio propemodum non sensimus: Nos enim eramus inuicem complexi. Quidam vero Gentiles cum adstitissent miraculo, quæ Deus nobis fecerat, & credidissent, nobis portam aperuerunt: commixti sunt nobiscum, clamantes,* CHRISTVS SOLVS DEVS, IPSE SOLVS VICIT. *Conuenerunt autem nobiscum in sanctam Ecclesiam: & illinc Beatus eos dimisit in pace, Christi signatos signaculo. Erant autem numero viri centum viginti septem, & fœminæ triginta quinque, & infantes quatuordecim, ex quibus erant puellæ quinque. Nos autem cum fecissemus perfectam gratiarum actionem, recessimus vnusquisque domum cum gaudio & pace.*

CHRISTIANI EXCLVSI AB VRBE PLVVIAM IMPETRANT.

GENTILES AD CHRISTVM CONVERSI.

CII. *Tanta quippe pluuia descendit illa nocte & altera die, vt omnes timerent, ne domus corruerent, ex quibus plurimæ erant constructæ ex lateribus. Pluit ergo Dominus noster Iesus Christus assidue ab octauo Lydenai vsque ad decimum. est autem apud eos Lydeneus, qui apud Romanos Ianuarius: præcedunt autem quinque diebus eorum mensem, Romanos. Vndecimo vero die peregimus Theophaniorum diem Domini Iesu Christi cum gaudio, laudantes & gratias agentes propter omnia, quæ nobis fecit eius benignitas. Accesserunt autem gregi Christi eodem anno, præter illos centum viginti septem, adhuc quadraginta quinque.* hæc de his Marcus diconus. Quod vero ad siccitatem pertinet: non sicut nostræ regiones, hieme lætatur serena Palæstinum solum, illud præsertim, quod Ægypto proximum est, vt Gazæ confinis eiusdem: penes quos hibernalis siccitas certam parit frugum sterilitatem; vnde & diuina benedictio existimatur, cum abundantes imbres terram proluunt. hinc illud Isaiæ a: *Beati, qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bouis & asini.*

a Isai. 32.

Quæ autem post hæc secuta fuerint, vt opus esset aduersus Gazenses Gentiles per legatos expostulare apud Imperatorem, idem auctor narrare pergit his verbis: *Alij vero Idololatræ non cessabant insidiari Beato & aliis Christianis. Quando enim eis Præses obtinebat Gentiles, eum vel pecunia corruptum, vel etiam per impiam eorum religionem persuasum, inducebant, vt vexaret Christianos: & ab eo tempore beato Porphyrio non leuis veniebat afflictio. Assidue ergo noctu & diu rogabat benignum & clementem Deum, vt eos ab errore conaretur ad suam veritatem.* Quod vero post hæc admiserint in famulum eius Barocham nomine, virum maxime pium, idem tradit, cum subdit: *Cum autem iussisset Barochas ipse aliquando in vicum propter canonem Ecclesiasticum, non procul à ciuitate, erat autem is, qui canonem debebat, Idololatra: cum vero ab eo canon exigeretur, isque vellet rem protrahere & differre, & ex eo nata esset inter eos contentio: accersit impius agricolas quosdam vicos pagi ei similes, & incipiunt verberare clamis beatum Barocham; & exportantes eum semimortuum proiecerunt extra pagum in solitudinem: illic vero iacebat mutus & nullo sensu præditus. Alio autem die, Dei benignitate, transit per illum locum Cornelius diaconus cum alijs duobus Christianis, & cum inuenissent ipsum Barocham, & eum cognouissent, importarunt in ciuitatem. Cum vero Idololatræ eum vidissent portari, arbitrati esse mortuum, conuersi sunt in furorem, propterea quod existimabant esse abominandum, mortuum ferre in ciuitatem, & cum eum vi eripuissent ab humeris eorum, qui ipsum portabant, incipiunt verberare pium Cornelium diaconum, & duos Christianos; & ligato pede beati Barochæ, trahebant eum.*

BAROCHAS MALE HABITVS A GENTILIBVS.

CV. *Interim autem renunciant quidam fratres Beato Episcopo, si vero contubatus me accersit, & alios tres fratres, qui inuenti sunt apud ipsum, & dicit nobis: confidentes concurrite, ô fratres: est enim tempus martyrij. Postquam autem peruenimus ad locum: vix figurant Beatum: concurrit populus: & alij quidem sanctissimum Episcopum afficiebant contumelijs: alij vero videntes eum tolerantiam, & quod cum contumelijs afficeretur, non reclamabat, sed rogabat vnumquemque, dicens, ne sic proprijs & contumelijs afficerent corpus, quod est obnoxium iudem affectionibus; sunt vestrum partium, & in se inuicem concurrunt ad plagas vsque. Nos autem cum multum vidissemus confusionem, portantes pium Barocham, descessimus in sanctam Ecclesiam. Postquam vero vidimus eum adhuc spirantem, eius curam egimus. Pro eo autem supplebantur per totam vesperam & noctem intensæ preces: omnes enim fratres conuenerant. Sanctus vero Episcopus non cessabat lacrymari, & Deum pro ipso rogare: sciebat enim qualis esset eius diuinus zelus. Cum autem vidisset Deus lacrymas sancti Pontificis & preces populi (eum enim existimabant vt alium Phinees aduersus Idololatras) accelerauit ei suam misericordiam; & illa nocte aperit oculos eius, & incipit loqui, & petere dari sibi potum.*

BAROCHAS CIVIS PORRECTIVS.

CV. *Ego autem qui ei assidebam, statim cucurri, vt renunciarem Beato Episcopo. Præ magno enim gaudio oblitus sum dare ei potum: & mihi id accidit, quod ancillæ b tempore beati Petri, quando audita voce eius, præ gaudio non aperuit ostium, sed eum dimittens, primum annunciauit his, qui erant domi: tale quid ego quoq; passus sum. Cum id autem Beatus audisset Episcopus, non fuit vultus ab animi affectione, sed perseuerabat in precibus. Nos autem cum intellexissemus eius firmitatem atque constantiam, eum mittentes, recessimus ego & pius Cornelius diaconus; assidebat enim mecum beato Barocho. Postquam autem implenti preces & omnem consequentiam sanctissimus Episcopus, ipse quoque nobiscum sedens interrogauit pium Barocham, quemadmodum id esset passus a) initio. ipse vero narrauit nobis omnia. Dum nos autem consultaremus, quid esset faciendum, sit mane. Et ecce defensor populi cum Irenarchis, & duobus primoribus Timothei & Epiphanio, & alijs multis venientes, incipiunt clamare & tumultuari, dicentes: Cur intulistis mortuum in ciuitatem, cum patria leges hoc prohibeant!*

b Act. 12.

GENTILES IRRVPTIONEM IN POPVLVM FACIVNT.

beant? Putarant enim Barocham illatum fuisse mortuum. Interim autem contumelia quoque afficiebant Beatum Episcopum. Nos vero cum tumultum audiuissemus, egressi sumus: & cum nos vidissent, ceperunt me verberare & pium Cornelium diaconum. Cum autem eos, qui erant ex populo, vocassemus in testimonium, sanctissimus Episcopus os nobis obstruebat, vnumquemque rogans & admonens, ne rascerentur tam inconsiderate. Illi vero impij, quo magis rogabantur, eo magis furebant, & virum sanctum afficiebant contumelia.

CVI. At plane mirandum post hæc accidit, cum pro defensione suorum Deus armauit infirmiorem, nempe Barocham, quem paucas ante horas pene extinctum deplorarant: etenim ex his, quæ præcesserunt & subsecuta sunt, ea omnia damno adscribenda miraculo, nemo negarit. Quid autem id fuerit, accipe:

BAROCHAS QVID IN GENTILES. *Cum igitur impij pergerent tumultuari, confirmatur & roboratur pius Barochas, & impletur diuino zelo: surgitque & arripit fustem, & incipit verberare eos, qui in eum incidebant. Tantus vero illos inuasit metus, vt inciperent cadere vnus super alium, fugientes: vsque eò persecutus vsque ad id, quod tunc erat Marneum: reuertiturque cum magna victoria nouus noster Samson, stratis mille alienigenis. Ab illo ergo tempore ipsum timebant Idololatræ, & nec eius quidem nomen audire poterant.* At hic magis illud consideratur miraculum, quomodo non in eum magistratus etiam in fugam conuertentem vniuersa ciuitas insurrexerit: vt plane nihil sit, quod dici possit, nisi illud occinere a: *Tunc obrigescunt omnes habitatores Canaham, tolusios Moab obtinuit tremor.* visum est enim illis, mortuum aduersus ipsos pugnare, atque plusquam humanis viribus armasse dexteram: sibi vero consultius esse putarunt fugere, quam luctari cum latuis. Porphyrius igitur contemplatus rem tantam diuini Spiritus robore perpetratam, memor b Phineem vna cum eius posteris a Deo ob zelum hereditem perpetui sacerdotij consecutum, ipsum Barocham ad ordinem diaconatus prouexit, ordinato cum eo simul & Marco huius scriptionis auctore, qui hæc de his subdit: *Breui autem post tempore dignati sumus ordine diaconatus ego & pius Barochas: ego quidem plane indignus, qui cum assequerer, ille vero meritissimo iure id assecutus.*

a Exod. 15.

b Num. 25.

CVII. LEGATIO MARCO DECERNITVR. Hæc quidem omnia præcesserunt legationem, cum S. Porphyrius venturis quoque malis, ne euenirent, solicitè prospecturus, eundem Marcum diaconum ad Imperatorem Constantinopolim legat. Sed præstat audire ipsum hæc omnia exactissime describentem: *Videns* (inquit) *sanctus Pater noster Porphyrius nefaria, quæ quotidie fiebant ab Idololatris, statuit me mittere Byzantium, vt peterem ab Imperatoribus, vt dirueretur templa simulacrorum: Gazæ enim adhuc maxime celebrabatur, quod vocatur Marneum. Et scriptis litteris ad Episcopum Constantinopolitanum (cuius laus & gloria memoratur ab omnibus) nauigauimus, & spatio viginti dierum eo peruenimus: & redditis litteris beato Ioanni, ore cum omnia docui. Cum primum autem audiuisset, id significauit Eutropio cubiculario, qui tunc erat assiduus apud Imperatorem Arcadium. Cumq; ei legisset epistolas Beati Episcopi, & petiisset ab eo, vt concurreret cum latteris: acceptis ab eo promissis, exiit, & dixit mihi: Quieto animo esto, ô fili: spero enim in Dominum Christum, quod suam, sicuti solet, sit facturus misericordiam. Ego vero non cessabam quotidie eundem admonere Ioannem. Ille autem mittebat, & instabat Eutropio.*

CVIII. ARCADIVS IMP. RESCRIBIT ADVERSVS IDOLA. *Septem vero post diebus pronunciatur edictum Imperatoris, vt clauderentur simulacra Gazæorum ciuitatis, & ne consuleretur amplius. Traditur autem hoc iussum in manus cuiusdam Hilarij homunculi Coadiutoris Magistri Officiorum. Ego vero tribus post diebus egressus sum Byzantio. & spatio decem dierum peruenio in ciuitatem Gazæorum, septem diebus præueniens Hilarium. Inueni autem sanctissimum Porphyrium ægrotantem.*

CIX. *Postquam vero ei tradidi responsum beatissimi Ioannis Episcopi Constantinopolitani, & id legit: lætitia affectus, consalutat à se bre. Dicebat autem se in morbum incidisse ex multa afflictione Idololatrarum. Septem vero post diebus venit dictus Hilarius habens duos Commentarienses Consulatus, & multos adiutores ex Azoto & Ascalone, & omnes ministros publicos: Statim autem comprehendit tres primores, & accepta abras satisdatione, ostendit eis diuinum edictum, quod iubebat, vt clauderentur idolorum templa Gazæ ciuitatis: & euersis omnibus, quæ erant in eis simulacris, ea clausit: Marnæ vero simulacrum fuit latenter consuli. pro eo pluribus accepta pecunia. Rursum autem faciebant, vt solebant Idololatræ, nefaria.* His finis Marci legationis, pia Imperatoris mente effectum, qui quærebatur, optimum consecutæ, sed ministri auaritia omnino frustratæ. Quomodo autem, Christianos iterum lacessentibus Ethnicis, ipse Porphyrius post annos tres contulit se ad Imperatorem pro demolitione Marnæi delubri, suo loco dicturi sumus. Quod vero spectat ad S. Ioannis Chrysostomi officium aduersus idololatriam Gazensium impensum, plurimum ipsum laborasse, vt & in Phœnicia eam extirparet, suo loco dicemus.

HILARII AVARITIA IRRITVM REDDITE DICTVM PRINCIPIS.

Cæterum quantumlibet cupiditate Hilarij cassa prorsus reddita fuerit Marci legatio: haud tamen Dei virtus euacuari potuit, quin de conuersione Gentilium trophæa sæpe referret. Nam subdit ibidem Marcus diaconus de Ælia nobilissima fœmina pariente, quæ cum fœtum non posset emittere, nec vlla medicorum arte vel deorum Gentilium ope iuuaretur, per nutricem Fidelem, à Porphyrio accepta potestate eam curandi, liberata est: *Cum ei* (inquit) *nutrix voce magna coram omnibus ait: Dicit magnus sacerdos Porphyrius: Iesus Christus filius Dei viui te sanat. Crede in eum, & viues. Statim mulier cum valde eiulasset, edidit fœtum viuum. Omnes autem, qui illic sunt inuenti, obstupefacti, exclamauerunt: Magnus est Deus Christianorum: magnus est sacerdos Porphyrius. Die autem sequenti parentes mulieris, & maritus & cognati & omnes necessarij eunte ad beatum Porphyrium, procidernnt ad eius pedes, petentes Christi signaculum. Beatus vero cum eos signasset, & fecisset catechumenos, dimisit illos in pace, præcipiens eis, vt vocarent sanctæ Ecclesiæ: & paulo post cum omnes catechesi instituisset, baptizauit eos, necnon etiam infantem cum muliere: vocauit autem nomen eius Porphyrium. Qui vero fuerunt illuminati propter occasionem mulieris, erant numero sexaginta quatuor.* Sicque hoc modo tum CHRISTVS de Ethnicis triumphauit hoc ipso anno; post triennium vero demolitione Marnæi perfectam fuit victoriam consecutus. quomodo autem id acciderit, suo loco dicemus.

GENTILES CHRISTI VIRTVTE CONVERSI AD FIDEM.

IESV CHRISTI
Annus 399.

ANASTASII PAP. Annus 2. ARCAD. & HONOR. IMPP. Annus 5.

ANNO, qui sequitur, Christi trecentesimo nonagesimonono, Consulatus Manlij Theodori & Flauij Eutropij eunuchi nomen dedit. Verum alterum Consulum tantum, nempe Theodorum, expuncto Eutropio, veteratorum monumenta.

I.

DE MANLIO THEODORO CONSVLE.

Sed ad limen anni huius paululum considens, remoretur oratio, antequam vlteriora scrutetur. Quod enim ad Theodorum, cognomento Manlium, spectat: Christianus hic erat, & adeo eruditus, vt eloquentia inter omnes eius ætatis celebres oratores eniteret facilè princeps. Quantum autem huic S. Augustinus tribuerit, & sibi eum prætulerit, ipsum audi a: *His* (inquit) *temporibus (vt omittam cæteros) vir & ingenio, & eloquentia, & ipsis insignibus honoribus fortunæ, & quod ante omnia est, mente præstantissimus Theodorus, quem bene ipsa nosti* (matrem enim suam alloquitur) *id agit, vt & nunc & apud posteros nullum genus hominum de literis nostrorum temporum iure conqueratur. Mei autem libri, si quorum forte manus tetigerunt, lectoq; meo nomine, non dixerint, Ille qui est? codicemq; proiecerint: sed vel curiosi, vel nimium studiosi, contempta vilitate humana, intrare perrexerint, me tecum philosophantem non molestè ferent.* hæc Augustinus, qui ad hunc ipsum Theodorum, apud Mediolanum rure dum ageret, librum scripsit de Beata vita: de quo in Retractationum commentario b, dum eiusdem Theodori meminit:

a Aug. de ord. lib. 2. c. 21.

b Aug. retract. lib. 1. c. 2.

a *Aug. de Ciuit. Dei l.18.c.51.*

II. LAVDES MANLII THEODORI.

b *Claud. de Consul. Theod.*

Dissicet autem illi (inquit) *quod Manlio Theodoro, ad quem litterarum ipsum scripsit, quamuis docto & Christiano viro, plus tribuit quam deberem.* qui & alibi a eiusdem meminit Consulatu.

Sed & Claudianus *b*, quamuis Ethnicus, cum tamen Panegyrim de eiusdem Theodori Consulatu cecinit, dum hominem ex diuersorum magistratuum functione commendat, celebratq; virum omnibus scientiis eruditum & eloquentissimum omnium; virtutem eius animi præ cæteris extulit; cuius præconio auspicatus carmen, ita præcinit:

Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaq; latè
Fortunæ secura nitet, nec fascibus vllis
Erigitur plausuve petit clarescere vulgi.

Et post multa de eodem virtutis merito ab Honorio in ordinarium Consulatum euecto, deque Honorio Imperatore, qui eum curauit Consulem, hæc addit:

Quem quater ipse gerit, perfecto detulit anno,
Depositq; sua, te succedente, curules.
Crescite virtutes, fœcundaq; floreat ætas.
Ingenij patuit campus: certusq; merenti
Stat fauor: ornatur propriis industria donis.
Surgite sopitæ, quas obruit ambitus, artes.
Nil licet inuidiæ, &c.

III. SCRIPTA THEODORI.

Fuisse autem Theodori lucubrationes exculti ssimas, idem Claudianus affirmat, & inter alia de Genesi & partibus animæ; de quibus ipsius lucubrationibus idem ipse paulo superius:

Vel quis non sitiens sermonis mella polisti,
Defleat Orpheos blanda testudine cantus?
Qualem te legimus teneri primordia mundi
Scribentem, aut partes animæ, per singula talem
Cernimus, & similes agnoscit pagina mores.

hæc & alia plurima de ipso Claudianus, ad quem lectorem remittimus. Tali tantoque Manlia prisca gens, Christo connuncta, illustrata creuit honore, cum eum tum nostri, tum exteri in Theodoro plurimum commendarint. Sed dolemus clarissimi viri scriptorum monumenta esse deperdita. Hactenus vero de altero Consulum Romæ creato.

IV. DE EVTROPII CONSVLATV PROBROSO.

Porro, qui in Oriente ab Arcadio Consul collega creatur Eutropius, quod Eunuchus, seruilisq; generis, & perditis moribus esset, minimè dignus habitus est, vt Latinis Consularibus Fastis adscriberetur. Ad ipsum enim alludens hæc Claudianus *c*:

c *Claud. de Consulatu Theod.*

—— Non hic violata cucullis
Turpia non Latios incestat nomina Fastos.
Fortibus hæc concessa viris, solisq; gerenda
Patribus, & Roma nunquam latura pudorem.

Videtis enim in antiquis marmoribus incisis inscriptionibus hunc annum nonnisi Theodori Consulatu signari. sicut etiam & Honorij Imperatoris referipta, atque alia vetera monumenta. Sed nec penes Orientales Consulatus eius memoria reliqua fuit: nam eo damnato, ipsius quoque è Fastis expunctum est nomen, vt idem Claudianus *d*, necnon Socrates atque Sozomenus affirmant, relictum tradentes nomen tantum Manlij Theodori. Cæterum claudicans altero pede annus, felicior tamen ope diuina cucurrit.

d *Claud. in Eutrop. l.2.*

V.

Certè quidem pro monstro habitum est, vt eunuchus assiceus gynæceis, summum attigerit apicem dignitatum, ac tanto præsertim iunctus collegæ Consul eligeretur. vnde & merito idem vates *e*:

e *Claud. in Eutrop. lib. 1. in princ.*

Omnia cesserunt eunucho Consule monstra.
Hen terra cælig, pudor: Trabeata per vrbes
Ostentatur amus, risuiunpq; effeminat anni.

POTENTIA EVTROPII.

Ante Consulatum autem, cum & pro arbitrio habenas moderaretur Imperij, adeo eminebat Eutropius summæ potentiæ splendore coruscus, vt in ipsum potius, quam in Arcadium conuersi essent omnium simul cum oculis animi honorum cupidi. De his enim Suidas *f*, post recitatos improbos eunuchorum mores ex Cyrillo, hæc subdit: *Sub Eutropio eunucho tutore Arcadij * Imperatoris; genus eunuchorum propter illum auctoritatem & potentiam adeo creuit atque auctum est, vt nonnulli tam barbati cum eunuchi fieri vellent, & se Eutropios fore sperarent, vita priuati sint vna cum testibus, etiam Eutropio amisso. Aureæ statuæ ipsi passim collocabantur, & edificia extruebantur, & ab eo illustrabantur splendidiora tota vrbe.* hæc ipse.

f *Suidas verbo ευτροπιος.*

* Theodosij.

Quod enim in sacris Prouerbiis est *g*; Contremiscere terram per seruum cum regnauerit: ita planè accidit Eutropio eunucho ad turpem vsum sæpius vendito, ac tandem dominium assecuto: sed & diuinæ quoq; Scripturæ consentientia de eo Claudianus his versibus *h*:

g *Prou.30.*

Asperius nihil est humili, cum surgit in altum.
Cuncta ferit, dum cuncta timet: desinit in omnes.
Vt se posse putent. Nec bellua terrior vlla est,
Quam serui rabies in liberа colla furentis. &c.

h *Claud. in Eutrop. l.1.* EVTROPIVS EX HEO AD SVMMVM EVECTVS.

Addita vero potentia cum seuitia, incensa semper ardens in eo fax, totum planè Orientale pessumdedit Imperium. Tolerauit tamen omnia ista Deus, quousque profanus sacra non tetigit: cum vero & ad altare miseros confugientes crudelitas & impietas eius inuasit, protinus diuinam in se vindictam sensit armatam. At quomodo id acciderit, iam aggredimur enarrare.

VI.

Cum Eutropius multa arte quæsitum & industria aucupatum tandem Consulatum adeptus esset; mox infelix nesciens in summo honore summam sibi ignominiam comparauit. Etenim (quod Zosimus & alij testantur) etsi ante hæc Gainas in Arcadium parum æquo esset animo, quam ob causam tot tumultus per Tribigildum excitarat in Asia: audito autem Eutropium sibi infensissimum hoc anno ad Consulatum vsque prouectum, maiori æstuans ira, furore barbarico debacchatus in Asiam potentia Tribigildi fœdere sibi coniuncti, eo tandem desperationis res Imperij Orientalis adegit, vt coëgerit Arcadium Imperatorem, quas ipse vellet pacis conditiones subire. Cum barbarus ferox animo, fretus viribus Tribigildi, quem suo moderabatur arbitrio, inter alias pacis conditiones illam licet indignam Imperatore, iustam tamen Eutropio, præscripsit Arcadio, nempe vt sibi ille dederetur Eutropius Consul. Zosimus enim rem gestam sic narrat *i*:

VII. GAINAS IN ARCADIVM MATVR.

i *Zosim. l.5.*

Postulata vero à Gaina, ab Imperatore scilicet, *hæc continebant, vt malorum omnium auctor Eutropius sibi dederetur, in quem ipse statueret quicquid vellet. His auditis Arcadius, & accersit Eutropium, & abrogata dignitate damnat. Eutropius cursu ad Christianorum Ecclesiam pergit, quæ ab illo tempore ius asyli consecuta retinet.* Opus habuit confugere ad Ecclesiam, qui haud pridem (vt vidimus anno superiori) ius Ecclesiæ superba licentia violauerat. Aderat tunc temporis ibi Ioannes Chrysostomus, qui misserimum altaris prensantem basim protexit: nec fuit inde à satellitibus abstrahi hominem, nisi apposito ab Imperatore iureiurando, non dandum fore ad necem Gainæ ipsum Eutropium. Acta sunt hæc paulo post Paschatis dies, cum Imperator, milites, atque populus communibus votis ac vocibus necem Eutropij conclamassent. Sed cum Imperator audisse ipsum ad Ecclesiam confugisse, religione repressus, velati diuinitatis quibusdam fulgoribus repercussus, continuit se; immo & furentes adhuc milites, habita oratione, compescuit, ne in Ecclesiam ad necem hominis auderent irrumpere.

VIII. EVTROPIVS EXVIT AD ECCLESIAM.

IX. CHRYSOSTOMVS CONSISTIT POPVLVM INCLINAT IN EVTROPIVM.

Populus tantum, cui patebat Ecclesia, & timebatur, ne odio, quo in Eutropium flagrabat, in eum infesto agmine insiliret, vt compescueretur, esse reliquum videbatur. Sed quomodo quis exundantem torrentem aquarum imbribus momento temporis exicare, vel retrorsum flectere humanis viribus valuisset? Præstitit id tamen diuina virtute Chrysostomus, pollens viribus eloquentiæ: suggestumque conscendens, silentium manu indicens, concionaturus ad populum, mira dicendi arte, in eo primum versatus est, vt in Eutropium inuectus, eum omnium misserimum populo ostentaret; vt sic illud, quod conabatur, efficeret, nempe vt eum ad eius commiserationem inflecteret, agereteque, vt pro eius vita rogaret, qui in ipsius caput inclamans, nuper Ecclesiam ingressus erat. Porro Socrates, siue alij, qui animi Chrysostomi consilium minimè perpenderunt, sanè impudenter arroganter

sancto

X. ORATIO CHRYSOSTOMI IN EVTROPIVM.

sancto Episcopo noxam inurunt, quasi superbe nimis in miserum humi prostratum Eutropium insultarit. Vt igitur ab hac calumnia tantum vindicemus Antistitem: hic recitanda est ipsa tunc obiter dicta concio; ex qua prudens lector intelliget, quam miro vsus est eloquentiæ artificio, vt in Eutropium concitatum populum mitigaret. Quod & egregie præstitit: vsque adeo, vt furore depositio, pro miserando Eutropio populus lacrymas etiam funderet, & ne daretur neci, precibus apud Deum atque Regem pariter expetierit. Sed hic ipsam admiratione maxime dignam reddamus orationem, ab exceptoribus tunc, vt se habet, ex more conscriptam, est autem huiusmodi:

Si vnquam antea, nunc maxime licet dicere: Vanitas vanitatum, omnia vanitas. Vbi nunc inclytus ille Consulatus splendor? Vbi illustres illi fasces? Vbi applausus illi ac choreæ, epulæque & festi conuentus? Vbi corona & aulea? Vbi strepitus vrbis, & ille Circensium spectatorum fausta acclamationes & adulationes? Omnia illa præterierunt: procella vehemens folia deiecit, arborem spoliatam reddidit, iam radicitus vacillantem: tantaque vis venti impacta est, vt cum neruos eius vniuersos concusserit, tum ipsam funditus prosternere minetur. Vbi nunc fucati illi amici? Vbi compotationes & cœnæ? Vbi parasitorum examen, & merum per totam diem exhaustum, variæ, coquorum artes, & potentatus cultores illi ad gratiam omnia dicere ac facere assueti: Omnia illa nihil nisi nocturnum somnium fuerunt, appetente die, euanescens: stores fuerunt veri: vere exalto, marcuerunt omnia: vmbra erant, & præterierunt: fumus erant, & soluta sunt: bulla erant, & dirupta sunt: aranea erant, & lacerata sunt. Quapropter spirituale hoc dictum occinamus, indefinenter dicentes: Vanitas vanitatum, omnia vanitas. Hoc enim dictum in parietibus, in vestibus, in foro, in ædibus, in vijs, in fenestris, in sanuis, sed potissimum in vnius cuiusque conscientia continenter inscriptum esse oportet, omnique tempore cogitationi obuersari: quandoquidem negotia fraudulenta, & personata ac inimica veritati opinionem apud plerosque sibi pararunt. Hoc dicto in prandio, in cœna, in cœtu hominum, quemque proximum suum compellare oportebat, idemque ab illo vicissim audire, nempe, Quod vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

XI. INVECTIVA IN EVTROPIVM.

An non assidue tibi dicebam, fugitiuas esse diuitias? tu vero nos non ferebas. An non dicebam, fugitiui serui eas naturam habere? tu vero credere nolebas. Ecce experientia docuit, quod non solum fugitiue & ingrate, sed homicidæ etiam sunt, vt qui in meturn te nunc coniicunt. Nonne dicebam tibi, cum me indefinenter obiurgares vera monentem, quod ego tibi potius amicus essem, quam adulatores, ego redargutor maiorem tui curam gererem, quam qui tibi omnia obsequerentur? Nonne & hoc addebam, fide digniora esse vulnera ab amicis, quam vltro se ingerentia oscula inimicorum? Si mea vulnera tulisses, haudquaquam tibi illorum oscula hoc exitium attulissent: mea enim vulnera sanitatem afferunt; illorum oscula morbum insanabilem tibi conciliarunt. Vbi nunc pocillatores tui? Vbi qui in foro populum de via decedere cogebant, tuasque laudes passim apud omnes deprædicabant? transfugerunt, deseruerunt tuam amicitiam, suam securitatem tuis periculis quærunt. At non tales nos: sed & tunc, quamuis ægre ferentem, non destituimus, & nunc collapsum protegimus, & curamus. Ecclesia a te hostiliter habita, expanso sinu te suscipit: Theatra autem magnis obsequijs a te culta, quorum causa sæpius nobis infensus fuisti, & prodiderunt te & perdiderunt. Attamen nunquam destitimus hisce verbis alloqui: Cur ista facis? In Ecclesiam debaccharis, & teipsum in exitium præcipitem agis? Et tu hæc omnia monita neglectim prætercurrebas: & Circensium quidem multitudo, exhausto in se tuæ facultatibus, gladium in te acuit: Ecclesia vero tuo furore exagitata, vltro citroque cursitat, si quo pacto te ex his casibus implicitum extricare queat.

XII. EXCVSATIO DE INVECTIVA IN EVTROPIVM FACTA.

Et hæc nunc dico, non quo prostrato insultem, sed quod eos, qui adhuc stant, tutiores reddere cupiam: nec vt plagam vulnerato refricem, sed vt nondum vulneratos in sanitate conseruem: non vt tactarum fluctibus demergam; sed vt eos, qui secundis auris nauigant, erudiam, ne forte cum ipso nauigio in profundum deferantur. Quo autem modo cauere possit? nimirum si rerum humanarum mutabilitatem consideremus. Si enim iste mutationem timuisset, nunc eam non pateretur. Sed quoniam iste nec domestici, nec alienis consilijs corrigi potuit, vos saltem, qui diuitijs extollimini, huius calamitatem in vestrum profectum conuertite. Nihil enim est humanis rebus infirmius; quapropter quocunque nomine earum vilitatem significaueris, minus quam pro rei veritati dixeris, vel si fumum eas, vel somnium, vel flores vernos, vel quodlibet aliud nominaueris: vsque adeo sunt fragiles, & magis nihili, quam nihil ipsum. Quod autem non solum nihil sint, sed & in præcipiti stent, vel hinc apparet.

XIII. EVTROPII OLIM SPLENDOR ET PRÆSENS CALAMITAS.

Qui hoc homine fuit excelsior? Nonne in toto Orbe diuitijs præcellebat? Nonne ad ista fastigia honorum conscendit? Nonne omnes eum formidabant ac verebantur? Sed ecce factus est & vinctis miserior, & seruis miserabilior, & mendici fame tabescentibus indigentior, per singulos dies præ oculis habens gladios in se exacutos, & præcipitia, & carnifices, & viam, quæ ad supplicium ducit. Ac neq; memoria præteritarum voluptatum fruitur, immo nec luce quidem communi, sed meridie quoque tanquam in densissima nocte, angustijs parietum inclusus, oculorum vsu priuatur. Et quorsum hæc commemorare attinet, cum quantumuis admiret, nullis verbis exprimere valeam, quis illi animus sit, per singulas horas capitis supplicium expectanti? Aut quid nostris verbis opus est, cum ipsius calamitatis imago ob oculos nostros versetur? Nuper nanq; missus ad eum a Rege qui vel per vim hominem pertraherent, cum ad sacraria confugisset, buxo pallidior factus, nunc quoque nihilo meliorem quam mortui colorem obtinet. Accedit huc dentium arietatio, tremor totius corporis, vox singultiens, & lingua titubans, in summa talis habitus, qualem oportebat habere animam, quæ iam metu obriguisset.

XIV. IOANNES CHRYSOSTOMVS APERIT ANIMI SVI CONSILIVM.

Hæc dico, non exprobrandi causa, neque insultans eius infortunio, sed vt animum vestrum molliam, & ad commiserationem pertraham, eoque inducam, vt præsenti hominis pœna sit contentus. Quoniam enim multi sunt e nostris adeo inhumani, vt nos etiam incusent, qui eum susceperimus: illorum duritiam nostris sermonibus mollire volens, misericordias istius traduco. Quid enim est, quæso, dilecte, quod indigne fers? Dices, Quia in Ecclesiam confugit, qui eam indesinenter oppugnabat. Atqui hoc potissimum nomine glorificandus erat Deus, quod permisit eum in tanta constitutus necessitate, vt & potentiam Ecclesiæ, & clementiam disceret: potentiam: eo quod in tantam inciderit mutationem ob insultatem, quam cum illa habebat: clementiam vero, quod infestatorem suum obiecto nunc scuto protegat, & alarum obtentu foueatur, præteritarumque iniuriarum obliua, sinum ei amantissime pandat. Hoc enim quouis trophæo splendidius, quauis victoria illustrius: hoc Ethnicos, hoc Iudæos pudefecit: hoc placiditatem vultus eius ostentat, quod hosti captiuo parcat, & ab omnibus desertum ac contemptum, vt amantissima mater suis velamentis occultet, Regis simul iræ & intolerabilis populi furori ac odio se opponens: hoc ipsum est eximium altaris ornamentum.

HOSTIS HVMILIATIO ECCLESIÆ TRIVMPHVS EST.

Dices, Hoccine ornamentum, hominem scelestum, auarum, rapacem altaria contingere? Cane talia dixeris, quandoquidem & meretrix pedes ipsius Christi contigit, incesta illa & impurata: nec tamen hoc in crimen Domino Iesu cessit, sed in laudem magnam & admirationem. Neque enim purum impura offendit, sed scelestam meretricem purus & inculpabilis suo contactu purificauit. Cane iniuriarum memineris, o homo. Crucifixi illius serui summi, dicentis: Dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt. Dices, At præclusit huius loci refugium legibus scriptis, quibus hoc irritum facere conatus est. At nunc ipsa didicit, quale sit quod fecit, & suomet facto legem suam primus abrogauit, factus Orbis totius spectaculum, & fileat licet, omnes tamen admonet: Nolite hæc facere, ne qualia ego, patiamini. Sua calamitate alios docet: & altare hoc ipso illustrem ex se splendorem emittit, ac venerationem sibi comparat, quod leonem vinctum contineat. Quandoquidem & regia effigies non tantum ornatus ex eo contingat, si solio Rex sublimis sedeat purpuratus & diademate redimitus, quantum si sub pedibus quoque regius barbari manibus post terga reuincti proni iaceant.

XV.

XVI. FREQVENS POPVLI CONCVRSVS AD VIDENDVM EVTROPIVM.

Et quod non verba modo sint ad persuadendum parata, vosmet festinatione vestra ac concursu attestamini. Etenim præclarum hoc vobis spectaculum, & hilaris conuentus contigit: nec minorem nunc video populi frequentiam, quam in proxima sacrata Paschæ celebritate. Adeo excitis ecce istius silentio, quod in præsentiarum quauis tuba clariorem sonum emittit. Et virgines

p metralibus, & mulieres gynæceis, & viri suis vacuo relicto, vniuersi huc concurrissent, vt humanam naturam traduci videretis, & secularium negotiorum momentaneam mutabilitatem detegi, illamque in Republica versantium speciem, heri acti lutertius præclarissime splendentem. Talis enim est ex alienis iniuriis felicitas quasi anicula ruga sa deformior demonstrata, mutatione Reipublicæ, ac si stomachi, eius tectoria sucosq; abolente. Tanta nempe est huius infortunij vis, qua virum felicem consciumque nunc omnium abiectissimum reddidit.

XVII. MAGNVM SERVVM INCONSTANTIÆ EXEMPLVM. *Isai. 40. & Psal. 91.*

Introëat dines aliquis, & magnam vtilitatem percipiet: videns enim a tam excelso fastigio delapsum eum, qui totum Orbem nutu concutiebat, ac forsandine contractum, quamis vana ante lepore timeret, & absque vinculis columnæ huic herentem, & vice catenæ timore affixum, trementemque; deprimet fastum suum; & consideratis, quæ in humanis casibus (consideranda sunt, discedet re ipsa doctus, qua verba Scripturæ nos docent: quale est illud a: Omnis caro fœnum, & omnis gloria hominis vt flos fœni: aruit fœnum, & flos eius decidit. Item illud b: Sicut somnium cito auolabunt, & sicut olera virentia cito decident; quoniam sicut somnus dies eorum sunt: & reliqua similia. Contra pauper introgressus, & spectaculum hoc animaduertens, non displicet sibi ipse, neque sortem suam deplorat; sed gratias insuper pauperiati habet, quæ sibi & a fixi vice sit tutissima, & portus tranquillissimi, & arcis munitissima: & his visis, si detur optio, mallet præsenti conditione contentus esse, quam omnium facultatibus paulisper occupatis, mox in proprij sanguinis periculum venire. Vides, quod non parua vtilitas diuitibus & pauperibus, celsis & humilibus, seruis & ingenuis ex hoc istius refugio erua t esse? Vides, vt cum remedio quisque hinc abit, huius rei spectaculo affectus suos curaturus?

XVIII. OPVLVS CLEMENTIOR IN EVTROPIVM REDDITVS.

Num igitur molliui vestros animos, aut indignationem expalsi? Num inhumanitatem extinxi? Num ad commiserationem adduxi? Equidem adduxisse me opinor: idque ex vultibus vestris & lacrymis colligo. Quandoquidem igitur terra cordis vestri in pinguem & fertilem agrum versa est: age iam fructum quoque misericordiæ profitentes, flentesque commiserationis signa præferentes procumbamus Regi ad genua, vel potius deprecemur benignissimum Deum, vt emolliat iram Regis, & cor illi tendrum dare dignetur, quo hanc gratiam integram ab ipso auferre possimus. Iam enim ex illo die, quo huc confugit ille, non parua est facta mutatio. Postquam enim cognouit Rex eum ad asylum hoc se recepisse, affluente milite & concitato ob eius crimina, deposcenteque hominem ad supplicium, longam habuit orationem, qua militarem indignationem compesceret, postulans, vt non culparum modo, sed etiam vestræ factorum rationem haberent: vt qui pro illo gratiam deberet; & si quid humanum secus accidisset, ignoscendum duceret. Cum autem illi de integro vrgerent ad vindictam lasi Regis, clamantes, exilientes, ad mortem deposcentes, hastas vibrantes, tum vero ne à lacrymis quidem clementissimis suis oculis temperans, & sacrosanctæ mensæ, ad quam perfugerat, religionem illis incutiens, agre tandem iram eorum sedauit.

XIX. EXHORTATIO AD INIVRIAM VENIENDVM PRO EVTROPIO.

Admoneamus igitur nos quoque, quæ à nobis adhiberi par est. Quæ enim ipsi venia digni essemus, si Regem propriam iniuriam condonantem & oblito, vos nihil tale passis in ira obstinate pergatis? Aut quomodo hoc actu soluto sacramenta contrectabitis, & precationem illam dicetis, qua rogare iubemur, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: si à debitore vestro pœnas exigatis? Iniuriis vos forte magnis affecit ac contumeliis? ne nos quidem illud inficias ibimus. Sed non tribunalis est præsens tempus, sed misericordiæ potius; non repetundarum, sed clementiæ; non examinationis, sed condonationis; non suffragiorum ac calculorum, sed miserationis & gratiæ. Ne igitur quis vestrum accendatur, neue agre ferat, sed potius mitissimum Deum deprecemur, vt reo vitam proroget, eumque ex impœnitente cede eripiat, vt ipse errata sua corrigat: & communi opera interpellemus clementissimum Regem pro Ecclesia & altari, vnum hominem sacrosanctæ mensæ denari obsecrantes. Quod si fecerimus, & Regi gratum faciemus; & Deus, vel magis quam Rex facilum nostrum approbabit, magnamque nobis huius humilitatis mercedem retribuet: sicut enim crudelem & inhumanum auersatur & odit, ita misericordem & humanum amplectitur & amat; eique fore iustus sit, splendidores plectæ coronas; huic peccator, peccata eius dissimulat, commiserationem pro cœnum talionem illi retribuens. Misericordiam volo (inquit c) & non sacrificium, & per vniuersam Scripturam vides eum semper hoc requirere, atq; hanc peccatorum medelam adhibere. Pro-

Matt. 9.

inde nos quoque ad hunc modum illum propitiemus. Sic enim peccata nostra redimemus: sic & Regem clementissimum (vt dixi) demerebimur: ita fiet, vt vniuersus populus nobis applaudat, & vsque ad fines orbis terræ humanitatis & clementiæ nostræ rumor celebretur, mercedemque simus vbique terrarum laudem nostri facti recepturi. Vt igitur talibus bonis frui contingat, accidamus ad genua, obtestemur, deprecemur, eripiamus à periculis captiuum, profugum; supplicem: vt & ipsi futura bona consequamur, gratia & benignitate Domini Iesu Christi, cum quo Patri gloria simul & Spiritui sancto in sæcula sæculorum, Amen.

Cum hæc autem in hunc modum sanctus Episcopus magna dicendi efficacia peroraſſet, populumque in Eutropium exasperatum non mitigasset tantum, sed pro eo supplicem apud Deum & Imperatorem reddidisset: illud plane admiratione dignum effectum est, vt Ecclesiæ immunitate integra illibataque conseruata, Ioannes Chrysostomus obtinuerit tandem, vt Eutropij capiti parceretur, in quod iam post Gainam & rebellem exercitum Imperator primum, mox milites, inde populus ardentissimis studiis conclamassent. Qui igitur omnium studiis atque vocibus petebatur ad necem; permissus viuere, exilij pœna mulctatur, relegandus in insulam Cypri. Sed nec à sancto Antistite sic deditur Eutropius Imperatori, nisi iuramento magistratus exhibito vita illi secura reddita esset; quod tamen postea barbari ducis fuit voluntate delusum. Nam Zosimus *d*: Vrgente (inquit) Gaina & ad eadem eius Arcadium impellente; qui Principis negotia tractabant, iusiurandum Eutropio præstitum cum extraheretur ex Ecclesia, per cauillationem eludentes, eum è Cypro reuocant, quasi qui iurassent, non se morte mulctaturos ipsum, quamdiu Constantinopoli foret, Chalcedonem missum interficiunt. ista Zosimus. Deportatum illum quidem fuisse in Cyprum, etiam Claudianus e affirmat: securi vero percussum, Socrates *f*, atque Sozomenus *g*.

XX. LIBERATVS A MORTE EVTROPIVS.

d Zosim. lib. 5.

e Claudian. præf. in 1. Eutrop. & 1. in Eutrop. cap. 5.

f Socrat. lib. 6. cap. 5.

g Sozom. lib. 8. cap. 7.

Simulque tradunt, tunc abrasum Eutropij Consulis nomen è Fastis quod euenit, cum damnatus est exilio, vt decinit Claudianus his versibus:

XXI. EXTVNCTVS FASTIS NOMIS EVTROPI.

Scindere nunc alta medit atur ligna securi,
Fascibus & tandem vapulat ipse suis.
Illicitas Cônsul pœnas, se Consule, solut:
Annus qui trabeas, hoc dedit exilium.
Inf.austum populis se quoq; vertitur omen:
Sæuit in auctorem prodigiosus honor.
Ablato penitus respirant nomine Fasti,
Matur.anq; luem senior aula vomit.

Quod vero Ioannes Chrysostomus ea oratione testetur, milites in Eutropium concitatos esse ob offensam Imperatoris, nihilque de Gainæ petitione, pactisque conuentis cum Arcadio meminerit; hic reddenda est causa, quam quidem infensum reddidisse Eutropium ipsi Imperatori, Nicephorus *h* affert his verbis, incipiens ab iniuria in Eudoxiam Augustam ab eo illata: *Super alia enim nuncia, & illud minabundus adiecit, breui fore, vt ex Imperatis aula abduciam, ipse domum remittat. Illa autem vehementi ferentis ira, filiolam vtramque (nempe Pulcheriam & Arcadiam) in vtroq; vltus ferens, ad virum accessit, querit.ans atque lamentans: liberat etiam commiserationis gratia pretendens, prolixe collacrymauit: alia insuper fecit, qua mulierem indignatione flagrantem, & virum ad condolendum perrahere volentem, facere par est. Atque Arcadius caninem & liberos miseratus, ad iram ipse quoque accensus est, ardentique iracundia & verborum potissimum grauitate Imperatorem verum se præstitit. Proinde Eutropium dignitate omnis & opibus cunctis spoliatum in Cyprum insulam exulatum missit. Breui vero post, quod eo tempore, cum Consulatum iniit, ornamentis præter dignitatem vsus esset, quæ soli Imperatori gestare licebat, accusatus, atq; inde abductus, & apud Pantychium, vbi iudicum concilium conseder at, Aureliano Præfecto, alijsque illustribus viris causam eius cognoscentibus, grauium criminum rem pertractat.us cap. & supplicium subiit. Res Eutropij ita se habuere. hactenus Nicephorus.*

h Niceph. lib. 12. c. 4.

XXII. NOVA CAPITALE DIGNITATIS EVTROPIVM.

Sed nec tacendum de Eutropio, quod magni momenti est scisse (ne quid excidat) fuisse ipsum Ethnicum,

XXIII. EVTROPII STATVA NICEI FVIT.

religione Christiana penitus abhorrentem. vnde ex his amplius habes, quo efferas Christi præconia, dum Christianorum & Ecclesiæ hostem, vt necem effugeret, ad Christi altare profugum compulit, inuitum licet, confiteri vel facto saltem Christi potentiam. Quod enim Gentilis fuerit Eutropius (licet id alij dicere prætermiserint) auctor est S. Prosper, qui res gestas sui temporis scripsit: de ipso enim post Symmachum æquè Ethnicum hæc ait *a*: *Eutropius quoq; præpotens plurimum, animo & mente Paganus, cum in contumeliam Ecclesiæ edictum obreptitie ab Arcadio Christiano Imp. surripuerat, vt si quis ad eam confugeret, etiam ab altari sublatus, pœnas lueret amplores; diuino iudicio, suæ sententiæ prior propinatus est: offensam quippe præsidis Regis mouerens, ad eius refugium, quam adeerat, connolauit. Quem sancta mater pietatis gremio suo suscepit inimicum; cui per venerabilem sacerdotem Ioannem impetrans veniam, osori & superbo vitam contulit & salutem; eius exemplo cunctos admonens inimicos, vanum esse eis contra b stimulum calcitrare.* hæc Prosper.

a Prosper de promiss. par. 2. c. 38.

b Act. 26.

XXIV. DAMNATIO IN EVTROP. C. 17. de iur. C. Theo.

Ad postremum autem recitanda hic nobis est sententia exilij in Eutropium ab Arcadio lata, publicisque locis affixa: retinent adhuc eam indelebili memoria tabulæ Theodosianæ *c* ita descriptam:

Arcadius & Honorius AA. Aureliano Præfecto Prætorio. Omnes res Eutropij, qui quondam Præpositus sacri cubiculi fuit, Ærarij nostri calculis adiungimus, erepto splendore eius, & Consulatu, & tetra illuuie & commemoratione nominis eius & cœnosis sordibus vindicato: vt eiusdem vniuersis actibus antiquatis, omnia mutuisse tempora, nec eius enumeratione sæculi nostri labes appareat, nec stigmatisat, aut qui sua virtute ac vulneribus Romanos fines propagant, vel qui eosdem seruandi iuris æquitate custodiunt: quod diuinum præmium Consulatus lutulentum prodigium contagione fœdauit. Patriciatus etiam dignitate atque omnibus inferioribus spoliatum se esse cognoscat, quos moram polluit scanitate. Omnes statuæ, omnia simulacra, tam ex ære, quam ex marmore, seu ex quacunq; materia, quæ apta est effingendis ab omnibus ciuitatibus, oppidis, locisq; priuatis ac publicis præcipimus aboleri, ne tanquam nota nostri sæculi obturpet polluat intuentium. Adhibitis itaque fidis custodibus, ad Cyprum insulam perducatur, in qua tua sublimitas relegatum esse cognoscat, vt ibidem peruigili cura vallatus, nequeat suarum cogitationum rabie cuncta miscere. Dat. XVI. Kalend. Febr. Constantinop. Theodoro V. C. Consule. sed quod ad diem dati rescripti pertinet, plane errat irrepsit, cum ex S. Ioannis Chrysostomi homilia in Eutropium superius recitata appareat prope Paschale tempus confugium Eutropij in Ecclesiam contigisse.

c fusis

XXV. *d Chrysost. in psal. 44.* NOVA ACTIO SIMILIS EVTROPII CAVSÆ.

Sed animaduersione dignum existimo, extare aliam eiusdem Ioannis Chrysostomi homiliam *d* in verba illa Psalmi quadragesimi quarti, *Astitit Regina à dextris tuis, &c.* cui præfixa est inscriptio, qua significatur eam habitam, cum Eutropius extra Ecclesiam deprehensus est. Verum alium ab Eutropij casum ibi existimo esse descriptum: multa enim ibi sunt, quæ ei aptari minime posse viderentur; vt quod in primis ibi dicitur, eum deserentem Ecclesiam captum esse, qui intus turus agebat, quod quidem de Eutropio nequaquam dici posse videbatur: sunt enim hæc ibi verba Chrysostomi: *Ne mihi dicas, quia qui proditus est, proditione Ecclesiæ est abreptus. Nisi deseruisset Ecclesiam, non esset proditus. Ne dixeris: Quia eo confugit, proditus est. Non deserunt eum Ecclesiæ, sed ipse Ecclesiam: non in intimis Ecclesiæ est proditus, sed extra Ecclesiam; quantum se subduxit ab Ecclesia.* Sed & quæ subduntur inferius, his temporibus minimè conuenire posse videntur, cum ait: *Cum multes cogerentur, ac distringerentur enses, cum ciuitas flammis futuris esset accensa, cum imperiale diadema nullis iam viribus polleret, simul & vulgi conuictu pateret purpura, cum plena insaniæ essent omnia: quo vis loco condita erant diuitiæ? &c.* Vides ex his in ipsum Imperatorem commotas turbas, & populi concitatum esse furorem: quæ quidem in causa Eutropij facta minime reperiuntur. Rursum vero, quod post nonnulla ista adiicit: *Quot & quanta mutationes contigerunt, ex quo mutati hos prosas?* ex his plane intelligas haud hoc tempore eam esse habitam cõcionem, quo vix annum sedis ipsius Chrysostomi numerari contingat; cum interea mihil prorsus mutationis, quam quod de Eutropio est enarratum, Constantinopoli euenisse, quisquam valeat ex scriptis historiis demonstrare. Quod si hæc tamen omnia rebus Eutropij (vt se habet inscriptio) aliquis omnino existimauerit assuenda: tunc, quæ à nullo alio auctore ea in causa scripta esse reperiuntur, multa componat compingatque simul necesse est, fingatque pariter, vt eadem quoquo modo sibi cohæreant. Sed de rebus Eutropij hactenus.

d Chrysost. homil. in psal. 18.

At quid post hæc Gainas perfidus barbarus? haud quod pollicitus videbatur, Arcadio se subijcit Imperatori, hostiliaque arma deponit; sed insolentior factus, fretus copijs Tribigildi, Chalcedonem veniens, iuratæ pacis nullam ducens penitus rationem, contumelioso animo imperare aggreditur Imperatori: *Postulabat enim* (inquit Zosimus *e*) *vt Princeps ipse eum conueniret: nec enim se cum alio quoquam, præter hunc, allocuturum dicebat.* Ita quidem nouas meditatur cædes. Neque enim exaturatus barbaricus animus miserando Consulis casu, qui cæteris Eutropij hostibus lacrymas quoque elicuisset inuitis: aliorum insuper, qui primarios gererent magistratus, nempe Aureliani Præfecti Prætorio, & Saturnini viri clarissimi, fœta Gethica sanguinem sitiebat. Iamque & conceperat animo, Gentilibus suis, quibus Ecclesia (vt ait S. Hieronymus *f*) esse soleret in tentoriis, templum aperire Constantinopoli. Sed ignorabat infelix, negotium sibi futurum cum robustissimo omnium duce, concertaturumq; se cum eius verbis Antistite, infracti pectoris sacerdote, à *g* Deo dato populo illi in ciuitatem munitam atque columnam ferream, ac murum æreum, Deique promissionibus solidius confirmato. Sed quod nobis suo quæq; ex instituto, reddenda sunt anno, hæcq; testificatione Zosimi sub Consulatu Aureliani facta esse noscuntur: in sequentem annum tantæ rei gestæ spectaculum, cupido licet hæc scire, differre cogimur: cum tamen sciamus aliquos cuncta simul admixta, & absque temporum ratione, sub hoc anno confusa miscere; vt inter alios Marcellinum in Chronico, qui & Arcadium auctum filia nomine Pulcheria præsenti anno, sub eodemque Consulatu, testatur. Sed res gestas à S. Ioanne Chrysostomo hoc anno Constantinopoli prosequamur.

e Zosim. l. 5.

f Hieron. epist. 17.

g Hierem. 1

XXVI. GAINÆ RECRVDESCIT SÆVITIA.

Ex miserando itaque Eutropij casu (vt vidimus) satis opportunum ei suppeditatum est argumentum cõcionibus insectandi mundi huius illecebras cunctas, tum potissimum turpia illa populo solita exhiberi spectacula; vimq; addidere dicendi facundiæ anni huius minæ cœlestes, nimirum cum lingua ignea, mala portendere cœlum visum est, iuxta illud Lucani *h*:

—— *Terris minitantem regna cometen.*

XXVII. S. IOANNES CHRYSOSTOMVS DECLAMAT ADVERSVS SPECTACVLA.

De quo Socrates *i*: *Tam graue* (inquit) *etiam imminebat periculum ciuitati, vt cometa maximus a cœlo ad terram vsque pertendens (similem vero ante nemo vnquam aspexerat) illud ipsum portenderet.* quod dicemus anno sequenti: eademq; de admirando prodigio Sozomenus *k* habet. His accessit ingens aëris siccitas, vt cœlum æreum esse redditum videretur. His (inquam) omnibus rerum accidentibus Chrysostomus bene vsus, validius aduersus spectacula declamauit, terrorem incutiens, vt inter alia illis verbis *l*: *Quotidie contremiscite, ne trascatur Deus, & pereatis de via iusta. Vel ipsa signa agnoscite: quia æreum factum est cœlum, & terra ferrea. Tu cum audiam Dei ipsa elementa loquantur: Filij hominum usquequo graues corde? Vt quid diligitis vanitatem in spectaculis, & quæritis mendacium in histrionibus? Scitote, quoniam mirificauit Deus omnem antimam non recedentem de Ecclesia, &c.*

h Lucan. lib. 1.

i Socrat. lib. 6. c. 6.

k Sozom. l. 8. c. 4.

l Chrysost. homil. in psal. 18.

m Psal. 4.

XXVIII. MAXIMA SPECTACVLVM SVBLATVM. n l. 20. de Maximis C. Theod.

At quid tandem effecit prædicans verbum opportune & importune? illud plane magni momenti opus, vt spectaculum illud obscœnum, *Maxima* dictum, penitus aboleretur: quod ante sublatum, deinde ante triennium, sic fuerat restitutum, vt quæ turpia essent & inhonesta, in eo cessarent, dato tunc his verbis Imperatoris rescripto *n*:

Clementia nostræ placuit, vt Maxima prouincialibus lætitia redderetur: ita tamen, vt seruetur honestas, & verecundia castis moribus perseueret. Dat. VII. Kal. Maij, Constantinopoli, Arcadio

quartum

quartum & Honorio tertium A A. Conss. Sed vt procliue est ad deteriora humanum genus, vt facilius sit à voluptate penitus abstinere, quam, ea concessa, intra honesti limites contineri: aduersus eiusmodi obscœnitates iterum exclamantes fuit Ioanni Chrysostomo iterum atque iterum declamandum: quamobrem effecit tandem, vt eædem penitus vetarentur, dato aduersus eas eiusmodi ab Arcadio Imperatore rescripto *a*:

a l. 2. de Mimis C. Theod.

Ludicras artes concedimus agitari, ne ex nimia harum restrictione tristitia generetur. Illud vero, quod sibi nomen procax licentia vindicauit, Maiuma, aut fœdum atque indecorum spectaculum denegamus. Datum V. Id. Nou. Octobris, Constantinopoli, Theodoro V. C. Consule. Ista quidem sanxit Arcadius, haud dubiũ impulsore Chrysostomo.

XXXIX. QVALE IMPVDICVM SPECTACVLVM IN QVOD DECLAMAT CHRYSOST. *Cory ost. Ioanni de Dauid & Saule.*

Quam autem fœda hæc spectacula fuerint, inde licet capere argumentum, quod Iulianus Apostata in Misopogone Antiochenis probro obiicit, quod in Maiumæ festis pecuniam effunderent, & à sacrificiorum impensis se penitus continerent. Sed qualia hæc ipsa essent, ex parte saltem assequi licet, nimirum ex iis, quæ idem Ioannes Chrysostomus, eadem acerrimis inuectiuis insectando, sic inter alia habet *b*: *Non metuis, non expauescis, dum oculis, quibus illic lectum, qui est in Orchestra, spectas, vbi detestanda adulterij fabula peraguntur, iisdem hanc sacram mensam intueris, vbi tremenda peraguntur mysteria? dum iisdem auribus audis & scortum obscœne loquens, & Prophetam, Apostolumque ad arcana Scripturæ introducentem? dum eodem corde & lectalia sumis venena, & hanc hostiam sanctam ac tremendam? An non sunt hæc vitæ subuersio, coniugiorum corruptelæ, bella, pugnæque & rixæ in domibus? Cum enim spectaculis illis dissolutior, ac mollior, lasciorque omnisque pudicitiæ hostis factus, domum redieris, vxorisque aspectus minus erit tuendus, qualiscunque etiam illa fuerit. Siquidem inflammatus illa concupiscentia, quam in spectaculis hausisti, & ab illa noua spectatione, quæ te dementauit, captus, sobriam & modestam vxorem, victuque plebeio contentam despicis, contumelia afficis, innumerisque probris opprimis; non quod quicquam habeat, quod in illa culpes: sed quod erubescas confiteri morbum; quod pudet vulnus ostendere, quo in spectaculo sauciatus redisti domum, &c.* hæc & alia ad eos, qui impudicarum obscœnitatum spectaculo suos antea commaculassent obtutus, ac postea illotis (vt aiunt) manibus ad sancta pergerent, cum diuini sermonis audiendi causâ ad Ecclesiam se conferrent: in quos hæc paulo superius: *Quapropter equidem hortor: rogoque vt prius confessione ac pœnitentia, aliisque remediis omnibus sese à peccato ex theatricis spectaculis contracto perpurgent, atque ita diuinos audiant sermones.* hæc ipse, plane insinuans Ecclesiasticam in expiandis peccatorum sordibus disciplinam.

XXX.

Cæterum quod attinet ad eiusmodi spectaculorum fœditatem, habes eandem expressam ab ipso Chrysostomo paulo apertius (quantum tamen puræ concionantis Ecclesiastici linguæ licuit, & castis audientium auribus inferre fas erat) in homilia sexta in Matthæi Euangelium prope finem, quam habuisse cum adhuc esset Antiochiæ, vbi Maiumæ impudens vigebat spectaculum, ex sequenti homilia septima ordine posita, vbi de cognominatis ibidem primo discipulis Christianis, discere quidem potes. Sed vnde (dices) Maiumæ nomen? Refellimus in Notis tum Suidæ, tum aliorum sententiam illam, qua dicunt, fuisse Maiuma, festum agitari solitum Romæ ad Ostia Tiberina mense Maij, vt inde & Maiumæ nomen fuerit consecutum *a*. Nulla quippe eius nominis festa antiqua Gentilium continent Kalendaria, neque festorum eius mensis solemnium Romanis vllum erat, in quo aliquid (quod prohibet Imperator) actitaretur fœdum & indecorum. Inde in eam sententiam pedibus iuimus, vt opinaremur Maiumæ spectaculum esse dictum à ciuitate maritima Maiuma nomine, in littore Palæstino, vbi erat nauale Gazæ: constat enim eo in loco coli consueuisse Venerem, cuius simulacrum impudicum adhuc integrum extabat hoc tempore, vt auctor est Marcus diaconus in rebus gestis S. Porphyrij Gazensis Episcopi. Quonam autem modo illud, haud post multos annos, desectum fuerit, suo loco dicturi sumus. Quod igitur aduersus eiusmodi obscœna spectacula sæpius videas Chrysostomum inclamasse, inde iure ducimus argumentum, ipsum Arcadio auctorem fuisse dictæ sanctiendæ hoc anno legis, qua impurum Maiumæ spectaculum penitus tolleretur. At de rebus hoc anno gestis in Oriente, hactenus.

MAIVMÆ SPECTACVLVM VNDE SIC DICTVM.

Sed inuisamus iam res Occidentalis Ecclesiæ. Quæ ex Origenis Periarchon translatione à Ruffino perperam facta, haud mediocre passa fuerat Romana Ecclesia detrimentum; ad posteà missam in Vrbem ad Pammachium & Oceanum, eorum precibus elucubratam à S. Hieronymo germanam eiusdem commentarij versionem vna cum præfatione ad eosdem, qua Origenis manifestatæ sunt hæreses, respirauit. Sed vt & in his exacta temporis ratio habeatur: hæc omnia ab ipso S. Hieronymo elaborata esse hoc ipso anno Domini trecentesimo nonagesimonono inde ex iisdem scriptis ipsius euidens deducimus argumentum; dum in eadem ad ipsos scripta epistola *c*, se tractationem illam de Seraphim atque Trisagio in Isaiæ sextum caput ad Damasum scriptam, ante annos viginti confeciſſe testatur: quam constat ex his, quæ suo loco superius sunt enarrata, ab eo editam Constantinopoli, cum esset apud Gregorium Nazianzenum, anno Domini trecentesimo septuagesimonono. Qua firmata ab eo exacta temporis ratione, haud cunctandum, si idem inferius obiter dicat iam post quadringentos Domini annos non esse admittenda in Ecclesiam noua dogmata: *Cur* (inquiens) *post quadringentos annos docere nos niteris, quod ante nescisumus?* vel cum idem dicat, ab obitu Origenis ad illud vsque tempus centum & quinquaginta annos elapsos, cum contingat sex amplius numerari: nam haud in eo tunc fuit ipse Hieronymus, vt tempora ad minutos reduceret calculos, illo qui inconstantiæ & artis eius imperitiæ redarguendus esset, qui vnius temporis diuersas subduxerit numeri rationes: quarum tamen illa est certior retinenda, quæ magis consentiens reperitur cæteris rebus in eadem Origenistarum causa annis sequentibus gestis. Adiecisse quoque eidem à se translato Origenis Periarchon Hieronymum epistolam ad Ruffinum nouissime scriptam ipsemet testatur *d* in Apologia.

c Hieron. epist. 41.

d Apud Hieron. epist. 61 XXXII. CVR SAEPE RONTIVS DETVLIT ET DAM NAT GRAECIS IS RORES *e* Hieron. Apolog. 2. aduers. Ruf fin.

Porro hæc omnia eo consilio S. Hieronymus se fecisse profitetur, vt qui in suspicionem criminis ex Origenis erroribus à Ruffino in præfatione in Periarchon ab ipso translato vocatus erat, ex quo quamplures Romæ scandalum passos audierat: ea se labe purgaret, Fidelesque, ne Origenis latentibus deciperentur erroribus, admoneret, id ipsum ab eo exigentibus (vt dictum est) Pammachio & Oceano, quod ipse in Apologia priori his sane verbis significat *e*: *Tuæne, frater Pammachi, & tuorum literæ compulerunt, dicentes illos* (Origenis scilicet libros) *ab alio fraudulenter esse translatos, & interpolata nonnulla, & vel addita, vel mutata. Ac ne parum epistolis haberem fidem, missus exemplaria eiusdem translationis cum præfatiuncula laudatrice mea. Quæ cum legissem contulissemque cum Græco: illico animaduerti, qua Origenes de Patre, Filio, & Spiritu sancto impie dixerat, & qua Romanæ aures ferre non poterant, in melioremi partem ab interprete commutata: cætera autem dogmata, de Angelorum ruina, de animarum lapsu, de resurrectionis præstigiis, de mundo vel mundis Epicuri, de restitutione omnium in æqualem statum, & multo his deteriora, quæ longum esset retexere; vel ita vertisse, vt in Græco inuenerat; vel de commentariolis Didymi, qui Origenis acerrimus propugnator est, exaggerata & formiora posuisse, vt qui in Trinitate Catholicum legerat, in alio hæreticum non caueret.* & paulo inferius: *Duplex in opere meo vtilitas fuit: dum & hæreticus auctor proditur, & non verus interpres arguitur. Ac ne quis me putaret iis consentire, quæ verteram: interpretationi necessitatem præfatione munius, docui, quibus lectorem non deberet credere.* Sed & ad Ruffinum expostulantem hæc ait *f*: *Tantis spatiis terrarum separatus, quid peccaui in te, quid commerui? An quia Origenistam me non esse respondi? Numquid defensio mea, accusatio tua est? Et tu si non es Origenistes, vel non fuisti, credo tueri anti: si fuisti, suscipio pœnitentem. Quid doles, si id sum, quod esse te dicis? An quia τὰ ἀρχῶν Origenis libros posti te transferre ausus sum, & interpretatio mea sugillatio putatur operis tui? Quid poteram facere? Missa mihi est laudatio tua, id est,*

f Hieron. Apolog. 2. aduers. Ruffin. RVFFINVS CVMVIS IN HIERONYMVM CONCITA TVS.

accusatio

XXXIII.

accusatio mea. Tam fortiter me prolixeque laudaueras, vt si tuis laudibus acquieuissem, omnes hæreticum me putarent. Vide quid Romana ad me epistolæ clausula teneat: Purga suspiciones hominum, & conuince criminantem; ne, si dissimulaueris, consentire videaris. Talí constrictus articulo, interpretatus sum eosdem libros. &c.

Hæc ideirco sanctus Hieronymus, quod cum eius translatio atque epistola illi præfixa Romæ editæ essent, mox à Ruffini atque Melaniæ sectatoribus in ipsum Hieronymum conclamatum est: adeo vt rumores ac turbas iidem haud mediocres excitarint. de quibus rursus idem sanctus Hieronymus a ad Pammachium & Marcellinum: *Et vestra* (inquit) *& multorum literis didici, obiici mihi in schola tyrannica: Lingua canum b meorum ex inimicis ab ipso: cur mei ἀγράφου libros in Latinum verterim. O impudentiam singularem! accusant medicum, qui venena prodiderit, vt scilicet φάρμακον διαβατήριον suum non innocentiæ merito, sed criminis communione tueantur; quasi culpam numerus peccantium imminuat, & in personis, non in rebus sit accusatio.* hæc ipse. Quomodo autem tunc Ruffinus, quæ diu meditatus in sanctum Hieronymum fuerat, quem aduersantem Origenis erroribus aduersus Ioannem Hierosolymitanum, Palladium, & alios expertus fuerat, tribus accusationum libris in eum editis ex stomachi nausea euomuerit, dicemus anno sequenti.

XXXIV. QVANDO HIERON. AD RVFFINVM SCRIPSERIT.

Porro hoc eodem anno scripsisse reperitur S. Hieronymus breuem illam epistolam ad Ruffinum: nam in Apologia sua, quam elaborasse dicetur anno Domini quadringentesimo secundo, triennio ante exacto eam esse Romam allatam, testatur, dum ait g: *Multi Romæ eius exemplaria habent ante hoc circiter triennium, qui tibi eum mittere voluerant, scientes, quæ de meo nomine iactitares, & quam indigna proposito Christiano ac nefanda confingeres: ego scripsi nesciens quasi ad amicum. illi non reddiderunt ei, quem inimicum nouerant, parcentes & meo errori, & tuæ conscientiæ.* hæc ipse. Epistola autem sic se habet d:

XXXV. EPISTOLA HIERONYMI AD RVFFINVM.

Diu te Roma nouerat, sermo proprius indicauit. Nec dubito spiritualium parentum ad patriam reuocatum desiderio, quem matris luctus ire prohibebat, ne magis coram doleres, quod absens vix ferre poteras. Quod quereris stomacho suo vnumcumque seruire, & nostro non acquiescere iudicio, conscientiæ nostræ testis est Dominus, post reconciliatas amicitias, nullum interesse rancorem, quo quempiam lederemus: quin potius cum omni cautione prouidimus, ne saltem casus in malenolentiam verteretur. Sed quid possum facere, si vnusquisque iuste putat se facere, quod facit, & videtur sibi remorderi potius, quam mordere? Vera amicitia quod sentit, dissimulare non debet. Præfatiuncula librorum mei ἀγράφου ad me missa est, quam ex stylo intellexi tuam esse; tu qua oblique, immo aperte ego peto. Qua mente sit scripta, tu videris: qua intelligatur, & stultus patet. Poteram & ego, qui sæpissime figuratas controuersias declamaui, aliquod de vetere artificio repetere, & tuo te more laudare. Sed absit à me, vt quod reprehendo in te, imiter: quin potius ita sententiam temperaui, vt & obiectum crimen effugerem, & amicum (quantum in me est) nec lassus lederem. Sed obsecro te, vt si deinceps aliquem sequi volueris, tuo tantum iudicio sis contentus. Aut enim bona sunt, qua appetimus; aut mala: si bona, non indigent alterius auxilio: si mala, peccantium multitudo non parit errori patrocinium. Hæc apud te amice potius expostulare volui, quam lacessitus publice desæuire; vt animaduertas me reconciliatas amicitias pure coluisse, & non iuxta Plautinam sententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Fratri meo Paulinianus nondum de patria reuertisse est: & puto quod cum Aquileiæ apud sanctum Papam Chromatium videris. Sanctum quoque presbyterum Rufinum ob quandam causam per Romam Mediolanum misimus, & oramus, vt nostro animo & obsequio vos videret: cæterisque amicis eadem significaremus; ne mordentes e inuicem, consumamur ab inuicem. Iam tua moderationi est & tuorum, nullam occasionem impatientibus dare; ne non omnes similes mei inueniat, qui possint figuratis lectibus delectari. hucusque Hieronymus ad Ruffinum; ad quem, cum discessisset ab Vrbe Aquileiam, qui hanc acceperant epistolam, mittere noluerunt, quod scirent eum in ipsum Hieronymum (vt dictum est) vehementer fuisse commotum ob auditam nouam ab eo elaboratam trãslationem Pentarchon. Hoc enim anno, antequam peruenissent literæ Hieronymi Romam, fuisse scriptam ab ipso Ruffino Apologiam ad Anastasium Papam, ea, quæ dicentur inferius, declarabunt.

XXXVI. SYNODVS ALEXANDRINA DE ERRORIBVS ORIGENIS.

Dum hæc inter S. Hieronymum & Ruffinum agunter, Theophilus Alexandrinæ sedis Episcopus, collecta Synodo, de erroribus Origenis in medium differendum proponit. Itum est ab omnibus in eam sententiam, vt hæresibus cognitis, notatis, atque explosis, eiisdem Origenis & sectatorum eius condemnatio omnium ore cõclamaretur. Quibus sic firmiter stabilitis, de omnibus in ea assensi omnium definitis scripta Synodica, eadem ad Anastasium Romanum Pontificem missa est. Hæc quidem hoc anno facta esse, inde colligimus, quod ante annum, quam prima Paschalis epistola à Theophilo scriberetur, Generalem hanc ex Synodo fuisse scriptam epistolam, S. Hieronymus f tradit scribens ad Pammachium & Marcellam.

f *Hieron. epist. 78.*

XXXVII.

Cum interea qui in Ægypto erant Origenis errorum studiosi, diligenter perquisiti, expulsi fuerunt. Cum & Theophilus ad S. Hieronymum de his perbreues literas dedit his verbis g: *Sanctus Episcopus Agathon cum dilectissimo diacono Athanasio in Ecclesiastica directus est causa: quam cum didicerit, non ambigo, quin nostrum studium probet, & in Ecclesiæ victoria glorietur. Namque Origenis hæresim in monasterio Nitriæ quidam nequam & furiosi homines serere & fundere cupientes, prophetica falce succisi sunt. Quæ recordati sumus commonentis Apostoli h: Argue eos seuere. Festina igitur & tu partem huius prædæ recepturus, deceptos quoque emendare sermonibus. Optamus, si fieri potest, in diebus nostris Catholicam fidem, & Ecclesiæ regulas cum subiectis nobis populis custodire, & omnes nouas sopire doctrinas.* hæc Theophilus ad sanctum Hieronymum. Misisse insuper eundem Theophilum legatos in Palæstinam, qui & inde Origenistas expellerent, literæ S. Hieronymi redditæ ad ipsum declarant his verbis i:

g *Hieron. epist. 69.* LITERÆ THEOPHILI AD HIERON. DE EXPVLSIONE ORIGENISTARVM.

h *Tit. 1.*

Nuper tuæ beatitudinis percepi scripta emendantia vetus silentium, & me ad solitum officium prouocantia. Vnde licet per sanctos fratres Priscum & Eubulum tuus ad nos sermo cessauerit: tamen quia vidimus, illos zelo fidei concitatos, raptim Palæstinas lustrasse regiones, & dispersos regulos vsque ad suas latebras persecutos: breuiter scribimus, quod totus mundus exultet, & in tuis victoriis gloriatur; erectumque Alexandriæ vexillum Crucis, & aduersus hæresim trophæa fulgentia, gaudens popalorum turba prospectet. Macte virtute, macte zelo fidei, ostendisti, quod hucusque tacituritas dispensatio fuit, non consensus. Libere enim reuerentia tua loquor. Dolebamus te nimium esse patientem, & ignorantes magistri gubernacula, gestiebamus in interitum perditorum. Sed (vt video) exaltasti manum diu, & suspendisti plagam, vt ferires fortius. Super susceptione cuiusdam non debes contra vrbis huius dolere Pontificem: quia nihil tuis literis præcepisti; & temerarium fuit, de eo, quod nesciebat, ferre sententiam: tamen reor illum nec audere, nec velle te aliquando ledere. hæc ad Theophilum sanctus Hieronymus, excusans Ioannem Hierosolymorum Episcopum de communicatione ante cum Origenistis inita, deque eius animi consilio inhærendi ipsi Theophilo. Quod enim ita de viro Hieronymus sentiat, quem antea eadem ex causa acriter impugnauerat, atque scriptis exagitarat; ad meliorem illum frugem restitutum fuisse, par est existimare, imo & necessario credere & affirmare. Nam de ipsius fide, vt de Catholicæ fidei egregij professoris, hæc habet sanctus Augustinus k scribens aduersus litteras Petiliani: *Cathedra tibi quid fecit Romana Ecclesia, in qua Petrus sedit, & in qua hodie Anastasius sedet; vel Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in qua Iacobus sedit, & in qua hodie Ioannes sedet; quibus nos in Catholica vnitate connectimur, & à quibus vos nefario furore separatis?* hæc ipse, plane declarans eius Antistitem Ioannem Catholicis consensisse: sed in sententia minime perstitisse vsque ad finem, quæ dicentur infetius, declarabunt.

i *Hieron. epist. 70.* XXX-VIII. HIERONYMI EPIST. AD THEOPHILVM.

EXCVSATVR IOANNES EPISCOP. HIEROSOLYMITANVS.

k *Aug. contra lit. Petil lib. 2. cap. 31.*

Accidit autem, cum librorum Origenis causa tot tantæque turbæ concitatæ essent Alexandriæ, atque in vniuersa Ægypto per Theophilum eius ciuitatis Antistitem aliosque Episcopos aduersus monachos scriptorum Origenis fautores, Posthumianum illum, qui apud Seuerum

XXXIX. RES GESTÆ ALEXANDRIÆ A POSTHVMIANO RELATÆ.

cum

cum Gallo dialogum agit, Alexandriam appulisse, compluraque eorum, quæ inter ambas aduersas partes transacta fuerunt, præsentem conspexisse. Soluens enim Narbona in Africam, ad tumulum S. Cypriani martyris inuisendum perrexit: inde vero Cyrenensium legens ora, in Ægyptum peruenit, Hierosolymam profecturus vicissimque causa locorum sanctorum. Ipse ergo apud Seuerum de rebus Alexandrinis, quarum hic est sermo, ista loquitur: *a: Prospero cursu, septimo die Alexandriam peruenimus; vbi fœda inter Episcopos & monachos certamina gerebantur, ex ea occasione; quia congregati in vnum sæpius sacerdotes frequentibus deuenisse Synodis vid. bantur, ne quis Origenis libros legeret, aut haberet, qui tractator sacrarum Scripturarum pertissimus habebatur. Sed Episcopi quædam in libris ipsius insanius scripta memorabant: quæ assertores eius defendere non ausi, ab hæreticis potius fraudulenter inserta dicebant; & ideo non propter illa, quæ in reprehensionem merito vocarentur, etiam reliqua esse damnanda; cum legentium fides facile posset habere discrimen, ne falsata sequeretur, & tamen Catholice disputata retineret. Non esse autem mirum, si in libris neotericis & recens scriptis fraus hæretica fuisset operata, qua in quibusdam locis non timuisset incidere Euangelicam veritatem.*

a Sener. dialog. lib. 1.

XL. DISSIDIA IN ÆGYPTO OCCASIONE SCRIPTORVM ORIGENIS.

Aderant hæc Episcopi obstinatius renitentes, pro potestate cogebant reclamantium vniuersa cum præsul & cum ipso auctore damnare: quia satis superque sufficerent libri, quos Ecclesia recepisset; respuendam esse penitus lectionem, quæ plus esset nocitura insipientibus, quam profutura sapientibus. Mihi autem ex his illius libris quædam curiosius indaganti, admodum multa placuerunt: sed nonnulla reprehendi. In quibusdam illum prauæ sensisse, non dubium est, quæ defensores eius falsata contendunt. Ego miror vnum eundemque hominem tam diuersum à se esse potuisse, vt in ea parte, qua probatur, neminem post Apostolos habeat æqualem: in ea vero, qua iure reprehenditur, nemo deformius docatur errasse. Nam cum ab Episcopo excerpta in libris illius multa legerentur, quæ contra Catholicam fidem scripta constaret: locis ille vel maximis parabat inuidiam, in quo editum legebatur, quia Dominus Iesus, sicut pro redemptione hominum in carne venisset, & Crucem pro hominis salute perpessus, mortem pro hominis æternitate gustasset; ita & esset eodem ordine passionis etiam diabolum redempturus: quia hoc bonitati illius, pietatique conueniret, vt qui perditum hominem reformasset, prolapsum quoque angelum liberaret. Cum hæc atque alia ejusmodi ab Episcopis proderentur, ex studiis partium orta est seditio. Quæ cum reprimi sacerdotum auctoritate non posset, simo exemplo ad regendam Ecclesiæ disciplinam Præfectus assumitur. Cuius terrore dispersi fratres, ac per diuersas oras monachi sunt fugati: ita vt propositis edictis, in nulla consistere sede sinerentur.

XLI. TVRBÆ INTER MONACHOS ET EPISCOPOS.

Illud me admodum permouebat, quod Hieronymus vir maxime Catholicus, & sacræ legis peritissimus, Origenem secutus primo tempore putabatur; quem nunc idem præcipue vel omnia illius scripta damnaret. Nec vero ausus sum de quoquam temere iudicare: præstantissimi tamen viri & doctissimi ferebantur in hoc certamine dissidere. Sed tamen siue illud error est, vt ego sentio, siue hæresis, vt putatur: non solum reprimi non potuit multis animaduersionibus sacerdotum, sed nequaquam tam late se potuisset effundere, nisi contentione creuisset. Istiusmodi ergo turbatione, cum venit, Alexandria fluctuabat. Me quidem Episcopus illius ciuitatis benigne admodum, & multo quam opinabar, excepit, & secum tenere tentauit. Sed non putauimus ibi consistere, vbi recens fraterna claudi seruabat inuidia. Nam erat fortasse videantur parere Episcopo debuisse; non ob hanc tamen causam multitudinem tantæ sub Christi confessione virentem, præsertim ab Episcopis, oportuisset affligi. Igitur inde digressus, Bethlehem oppidum veni. & post nonnulla:

XLII. POSTHVMIANVS VENIT IN PALÆSTINAM AD S. HIERONYMVM.

Ego (vt licere instituerat) apud Hieronymum sex mensibus fui: cui iugis aduersus malos pugna, perpetuumque certamen concitauit odia perditorum. Oderunt eum hæretici, quia eos impugnare non desinit: oderunt clerici, quia vitam eorum insectatur & crimina. Sed plane eum boni omnes admirantur & diligunt. Nam qui eum hæreticum esse arbitrantur, insaniunt. Vere dixerim: Catholica hæc viri scientia, sana doctrina est: totus semper in lectione, totus in libris est: non die, non nocte requiescit: aut legit aliquid semper, aut scribit. Quod nisi mihi fuisset fixum animo, & promissum, Deo teste, propositam eremum adire; vel exigui temporis punctum à tanto viro discedere noluissem. Hæc ergo tradita & commissis omnibus meis, omnique familia, quæ me contra voluntatem animi mei secuta tenebat implicitum, exoneratus quodammodo grauis sarcinæ penitus ac liber regressus Alexandriam, visitatis ibi fratribus, ad superiorem inde Thebaida, id est Ægypti extrema, contendi: ibi enim vasta patentis eremi solitudines plurimum ferebantur habere monachorum. hactenus Posthumianus: cuius in Ægyptum, Hierosolymamque peregrinatio, etsi non hoc anno, haud tamen multo post contigisse potuit. Quod autem ait auctor, Ægypti monachos à Theophilo Episcopo Alexandrino, aliisque Ægypti Episcopis passos esse pressuram: coërcenda est freno veritatis hyperbole. Nam quod ad monachos spectat: nonnisi Origenistas, vt turbarum auctores, expulsos esse, literæ eiusdem Theophili hoc tempore ad S. Hieronymum datæ significant, quæ sic se habent b:

b Ad vitam Paphn. cap. 14. XLIII. THEOPHILI EPISTOLA AD HIER.

Dixi, quod & sanctitas tua nouerit Theodorum monachum, eiusque studium comprobaui: quia cum à nobis Romam nauigaturum exiret, noluit ante profisci, nisi te & sanctos fratres, qui tecum sunt in monasterio, quasi sua visceta amplexaretur & inuiseret. Quem cum susceperis, pro Ecclesia tranquillitate lætare. Videtenim cuncta Nitriæ monasteria, & referre potest continentiam & mansuetudinem monachorum: quomodo extincti & fugatis Origenis sectatoribus, pax Ecclesiæ reddita sit, & disciplina Dominis conseruetur. Atque vtinam apud vos quoque deponerent hypocrisin, qui occulte dicuntur subruere veritatem: de quibus non bene sentientes in his regionibus fratres hæc me scribere pronocarunt. Quamobrem cauete & fugite huiusmodi homines, iuxta quod scriptum est c: *Si quis non affert ad vos Ecclesiasticam fidem, huic ne Ave dixeritis. Quanquam ex superfluo faciem hæc tibi scribere, qui errantes potes ab errore reuocare: tamen nihil nocet, & prudentes & eruditos viros pro solicitudine fidei commouere. Omnes fratres, qui tecum sunt, nomine meo salutari volo.* hactenus Theophilus. Ad hos plane monachos à Theophilo pulsos alludit Posthumianus, vbi ait: *Recens fraterna claudi seruebat inuidia.* quam auxit, dum ab eodem expulsus est Paulus Episcopus, idemque confessor, cui apud Imperatorem S. Hieronymum fauisse, Ruffinus loco criminis dat Hieronymo; & ducit in argumentum, non communicasse cum Theophilo ipsum Hieronymum, quia Paulum ab eo expulsum necepisset.

c Iudic. 2.

XLIV. à Hieron. Aduers. Ruf. lib. 3. fin.

Refert autem hæc ipse S. Hieronymus, sic dicens d: *Porro quod interrogas, quando Papa Theophili sententiam secpi caperim, eique fidei communione sociatus sim: & ipse tibi respondeo: Tunc credo, quando Paulum, quem ille damnauerat, summo nisu & omnibus studiis defendebas: quando enim per Imperiale scriptum recipere sacerdotium, quod Episcopatui iudicio amiserat, instigabas,* subdit autem hæc pro sua defensione Hieronymus: *Non prius* (inquit) *pro me respondeo, quam de aliorum iniuriis loquar: Cuius est humanitatis, cuius clementiæ insultare aliorum miseriis? & insectatus, cur ipsum Paulum à Theophilo condemnatum receperit hospitem,* ista subdit: *Recordare, frater, confessionis eius & pectoris, quod flagella secuerunt: memento carceris, tenebrarum, exilij, metallorum, & non indignaberis hospitio transeuntem esse susceptum. An ideo tibi rebelles videmur, quia calicem aquæ frigidæ in nomine Christi e sitientibus porrigimus? Vis scire vnde illum & nos plus amare, & tu odisse plus debeas? Hæreticorum factio nuper fugata de Ægypto & Alexandria se Hierosolymam contulit, & huic voluit popularis, vt quorum vnus esset dolor, vna fieret & accusatio: quo ille repulit, sprenit, abscit, dicens, se non esse inimicum fidei, nec contra Ecclesiam bella suscipere: quod primus tentauit, doloris fuisse, non perfidiæ, nec alterius appetisse innocentiam, sed suam probare voluisse. Impium putas, post sententias sacerdotum, Imperiale rescriptum: quod quale sit, nouerit ille, qui meruit.* hæc de eo S. Hieronymus, subdens haud ea de causa sibi destitisse cõmunicare Theophilum, qui crebris postea eundem Hieronymum literis frequentauit.

d Aduers. Ruf. lib. 3. c. Marc.

XLV. PAVLVS DISCIPVLVS PETRI MARTYRIS. Ruffin. de adult. lib. 2. cap. 10.

Quisnam autem fuerit ille Paulus, haud satis liquet: scimus tamen, hoc tempore vixisse in Ægypto fama celebrem Paulum discipulum S. Petri martyris, cuius meminit Ruffinus f in posteriori parte inuectiuæ aduersus S. Hieronymũ sunt hæc eius verba: Vbi nempe in Ægypto, *inter clarissimos viros Paulus senex Petri martyris discipulus.* Cæterum quod ad rescripta Imperatorum pertinet de restituendis in sedem damnatis: sane quidẽ id fieri non debere,

f Lib. 2. c. 10.

sanctio

sanctio Imperatorum lata anno sequenti, & suo loco inferius recitanda decreuit. Porro eiusmodi Imperatorum rescripta nonnisi commendatitia fuisse, inde certum ducimus argumentum, quod iam Conciliorum canonibus, nempe Antiocheni & aliorum (vt superius sæpe dictum est) fuerit definitum, depositum à Concilio Episcopum, nonnisi a maiori Episcoporum numero esse restituendum: quam legem etiam Ariani sartam tectam conseruatamque contra Athanasium voluerunt. Sed ad res gestas hoc anno à Theophilo in causa Origenistarum oratio reuocetur.

XLVI. LEGATIONES THEOPHILI AD DIVERSOS EPISCOPOS.

Ex epistola eiusdem Theophili ad Hieronymum nuper recitata intelligi potest, qui à Theophilo ad Anastasium Papam missus est Romam, fuisse Theodorum monachum, eundemque ante S. Hieronymum inuisisse. Huic enim Theophilum ad eundem Romanum Pontificem legatione fungenti Synodicas dedisse litteras de Origenistis Alexandriæ condemnatis, par est credere, quibus res in Synodo gestas aduersus eosdem ipsum Anastasium fecerit certiorem. At qui Theodorum monachum Romam sibi legauit Theophilus, Constantinopolim etiam & ad alias quoque prouincias alios sanctissimos Nitriæ monachos legatos ad diuersos Episcopos misit, eisdemque dedit easdem Synodicas litteras, alio nomine Generales, nominatas, vt pote quæ ad omnes Catholicæ Ecclesiæ Episcopos scriptæ essent. Testatur id quidem idem ipse Theophilus in epistola ad S. Epiphanium Constantiæ in Cypro Episcopum, cui præter Generalem illam priuatim aliam addidit, reddiditque certiorem de rebus gestis aduersus Origenistas, deque monachis, qui ex Ægypto pulsi nauigassent Constantinopolim, porro ipsam, quod haud prolixa sit, & rerum gestarum seriem referat, hic integram describemus, sic enim se habet *a*.

a Apud Hieron. t. 4. f. 67

XLVII. EPISTOLA THEOPHILI AD EPIPHANIVM.

Dominus b. qui locutus est ad Prophetam: Ecce constitui te hodie super gentes & regna eradicare, & suffodere, & dissipare, & rursum ædificare, ac plantare: singulis temporibus eandem Ecclesiæ suæ largitur gratiam, vt integrum corpus conseruetur, & in nullo hæreticorum dogmata præualeant. Quod quidem nunc videmus expletum. Nam Ecclesia Christi, quæ non habet c maculam, neq; rugam, aut aliquid istiusmodi, egredientes de cauernis suis Origenis colubros Euangelium esse truncauit, & secundum Nitriæ monachorum agmen contagione pestifera liberauit. Pauca ergo ex iis, quæ gesta sunt, in generali epistola, quam ad omnes in commune direxi, prout patiebatur angustia temporis, comprehendi. Dignationis tua est, qui in huiusmodi certaminibus sæpe ante nos pugnauit, & positus in prælio consolari, & congregare totius insulæ Episcopos, ac Synodicas litteras tam ad nos, quam ad Constantinopolitanæ vrbis Episcopum, & si ques alios putaueris, mittere: vt consensu omnium & ipse Origenes nominatim, & hæresis nefaria condemnetur. Didici enim, quod calumniatores veræ fidei Ammonius, Eusebius, & Euthymius nouo pro hæresi fauore bacchantes, Constantinopolim nauigarint, vt & nouos, si quos valuerint, decipiant, & veteribus suæ impietatis socios contungantur. Cura igitur tua sit, vt cunctis Episcopis per Isauriam atque Pamphiliam, & cæterarum prouinciarum, quæ in vicino sunt, rei ordinem pandas, & nostram, si dignum putas, epistolam subiicias: vt omnes vno spiritu congregati, cum virtute Domini nostri Iesu Christi tradamus eos Satanæ in interitum impietatis, quæ possidet eos. Et vt celerius nostra Constantinopolim scripta perueniant, mitte industrium virum, & aliquem de clericis, sicut & nos de ipsis Nitriæ monasteriis patres monachorum cum aliis sanctis & continentissimis viris misimus, qui possint cunctos in præsenti docere, quæ gesta sunt. Et super omnia quæsumus, vt impensius ad Dominum fundas preces, quo possimus etiam in isto certamine victoriam consequi. Non enim parua lætitia & in Alexandria & per totam Ægyptum populorum corda pernasit, ex quo pauci homines electi sunt, vt purum corpus Ecclesiæ permaneret. Saluto fratres, qui tecum sunt. Te plebs, quæ nobiscum est, in Domino salutat. hactenus Theophili litteræ ad Epiphanium.

b Deut. 9. Ierem. 1.

c Ephes 5.

XLVIII. EPIPHANII EPISTOLA AD HIERONYMVM.

Ipse autem Epiphanius, accepta Generali à Theophilo epistola mittens eam ad S. Hieronymum, illi & coniunxit suas ad eum has perbreues litteras *d*.

d Apud Hier. ep. 73.

Generalis epistola, quæ ad omnes Catholicos scripta est, ad te proprie pertinet, qui zelum fidei aduersus cunctas hereses habes, & Origenis proprie & Apollinarij discipulis aduersaris: quorum venenatas radices & in altum defixam impietatem omnipotens Deus protraxit in medium, vt in Alexandria prodita, in toto Orbe arescerent. Scis enim, fili carissime, Amalech vsq; ad serpentem esse deletum e & in monte Raphidim erectum trophæum Crucis. Etenim quo modo, porrectis in altum Moysi manibus, vincebat Israel, sic Dominus confortauit famulum suum Theophilum, vt super altare Ecclesiæ Alexandrinæ contra Origenem vexillum poneret, & impleretur in eo, quod dicitur: Scribe signum hoc, quia delebo funditus Origenis hæresim à facie terræ cum ipso Amalech. Et ne videar eadem rursum iterare, & prolixiorem epistolam texere: ipsam ad vos scriptam direxi, vt scire possitis, quæ nobis scripserit, & quantum boni vltimæ ætati meæ concesserit Dominus, vt quod semper clamabam, tanti Pontificis testimonio probaretur. Iam autem puto & te aliquid operis edidisse, & iuxta priorem epistolam, qua te super hac re fueram cohortatus, elimasse librum, quem tua lingua homines legant. Audio enim & ad Occidentem quorundam hominum naufragia peruenisse, qui non contenti prodigione sua, volunt plures mortis habere participes, quasi multitudo peccantium scelus minuat, & non numerositate lignorum maior gehennæ flamma succrescat. Sanctos fratres, qui tecum sunt in monasterio Domino seruientes, & tecum & per te plurimum saluto. hæc ad Hieronymum Epiphanius: quibus intelligas, nondum vulgatam fuisse in Oriente damnationem Origenis & Origenistarum Romæ ab Anastasio factam, cum iam Theophili ibidem legeretur Generalis epistola.

e Exod. 17.

LXIX. HIERONYMVS VERTIT IN LATINVM EPISTOLAS THEOPHILI.

Porro non Synodicam tantum epistolam, sed etiam Paschalem datas esse à Theophilo, certum est, alteram in Synodo scriptam, alteram vero priuatim ad indicandum Paschale tempus (ex more) ad Ecclesias datam, sed eam anno sequenti (vt ostendetur) qua pariter Origenis damnatio proclamaretur, S. Hieronymus Latinitate donauit: sicque vna cum Græco textu à Romana Ecclesia eas à se missas Hieronymus accipi voluit, idemque præstitit de alia Paschali eiusdem Theophili post annum sequentem data. Testatur id ipse quidem in Ruffinum f agens, cum ait: *Duas, Synodicam & Paschalem eius epistolas contra Origenem illius, discipulos, & altas aduersus Apollinarium & Origenem per hoc ferme biennium interpretatus sum, & in ædificationem Ecclesiæ legendas nostræ linguæ hominibus dedi.* Idem scribens ad Pammachium atque Marcellam post annum sequentem, cum posteriores Paschales Theophili litteras mittit, has à se translatas, Romamque esse à se missas his verbis ostendit g: *Rursus Orient alibus vos locupleto mercibus, & Alexandrinas opes primo Romam vere transmitto.* Sed cur in his tantam Hieronymus exhibuit diligentiam? Vt tum Theophili epistolis, tum earum à se factæ translationi, Orbi vniuerso innotesceret damnatio Origenis. Audi enim, quæ ibi ipse ad Pammachium atque Marcellam ait: *Vbi hæresis, quæ sibilabat in mundo, & me & Papam Theophilum sui iactabat erroris, latet atque impudentissimorum canum ad inducendos supplices, nostrum mentiebatur assensum? Oppressa est eius auctoritate & eloquentia, &c.*

f Hier. Apolog. aduers. Ruffin.

g Hieron. epist. 78.

LX. DIFFERENTIA EPISTOLARVM THEOPHILI.

Sed pro harum differentia litterarum, quæ prius, quæve posterius datæ sint, ex earum argumento, quas idem Hieronymus eadem ipsa epistola ad Pammachium atque Marcellam dedit, poterimus intelligere, vbi ait: *Vos Christiani Senatus lumina, accipite & Græcam & Latinam etiam hoc anno epistolam, ne rursum hæretica mentiantur a nobis pleraq; vel addita, vel mutata: in qua laborasse me fateor, vt verborum elegantiam pari interpretationis venustate seruarem, & intra desinitas lineas currens, nec in quoquam excedens locos, eloquentia eius fluenta non perderem, easdemque res eodem sermone transferrem: quod vtrum consecutus sim, nec ne, vestro iudicio relinquo. Quam sciatis in quatuor partes esse diuisam. In primo credentes hortatur ad Dominicum Pascha celebrandum. In secundo & tertio loco Apollinarium & Origenem ingulat. In quarto, ad est, extremo, hæreticos ad pœnitentiam cohortatur. Si quid autem hic minus aduersus Origenem dictum est, in præteriti anni epistola continetur: & hæc, quam modo vertimus, breuitati studens, docere plura non debuit. Porro contra Apollinarium succincta fides & pura professio non caret subtilitate dialectica, qua aduersarium suum, extorto de manibus eius pugione, confodit. Orate Dominum, vt quod in Græco placet, in Latino non displiceat, & quod totus Orient miratur & prædicat, lecto sinu Roma suscipiat, prædicationem quoq; cathedræ Marci Euangelistæ cathedra Petri*

Apostolis suæ prædicationi confirmet: quamquam celebri sermone vulgatum sit, beatum quoq; Papam Anastasium eodem seruare spiritu est, latrantes in foueis suis hæreticos persequentem. cuius, litteræ docent, damnatū in Occidente, quod in Oriente damnatum est: cui multos imprecatus annos, vt hæreseos redimina plantaria, perillius studium longo tempore arefacta, moriantur. hæc de litteris à Theophilo scriptis sanctus Hieronymus, nempe vna Synodica, ac duabus Paschalibus duorum annorum spatio intercurrente datis.

LI. DE EPISTOLIS A THEOPHILO SCRIPTIS RATIO TEMPORIS.

Quod vero ad Synodicam spectat, eadem (vt ipse testatus est) ab ipso Hieronymo Latinitate tradita, desideratur: nam licet tres extiterint Theophili epistolæ, nulla earum Synodalis est: sed eædem omnes Paschales esse intelliguntur, vtpote quibus indicatur venturus Paschalis ex ipsiusmet Theophili calculis dies; Synodica vero nulla, quæ ex Synodo aliqua data possit intelligi. Porro quinque à Theophilo datas esse generales epistolas, quarum est memoria apud sanctum Hieronymum, eiusdem auctoris testificatione exploratum habetur: quarum omniū si tempus, quibus singulæ datæ sunt, inspiciatur, ipsa quoque rerum gestarum series concinno ordine disponetur. Earum igitur omnium prima est illa hoc anno ex Synodo data, eaque ex causa appellata Synodica: secūda Paschalis dicta aduersus Origenem & eius discipulos peculiariter scripta, quæ etiam desideratur: hæc q; illa est, de qua ipse Hieronymus in epistola ad Pammachium & Marcellam scribit, *a* cum ait: *Si quid autem hic minus aduersus Origenem dictum est, in præteriti anni epistola continetur.* de ambabus his idem Hieronymus vbi supra aduersus Ruffinum agens *b* meminit, atque de tertia aduersus Apollinarium & Origenem scripta, cum ait: *Duas, Synodicam & Paschalem eius epistolas contra Origenem illius q; discipulos, & aliam aduersus Apollinarium & eundem Origenem per hoc ferme biennium interpretatus sum.* Porro tertiam hanc epistolam illam esse certū est, cuius argumentum in quatuor partes diuisum ab eodem Hieronymo in dicta epistola ad Pammachium atq; Marcellam data describitur *c*. Habes iam tres à Theophilo datas epistolas, vnam Synodicam, duas Paschales: quarum posterior extat, estq; eius exordium: *Primum d solemnitatis augustæ sermo, &c.* Rursus vero post hanc alia sequitur ordine secunda in codice, dicenda tamen Theophili quarta, Paschalis vero tertia, quæ sic incipit *e*: *Christum Iesum Dominum gloriæ, &c.* Post hanc additur alia, dicenda Paschalis quarta, seu quinta ordine collocanda (vt patet ex ordine præcedentium) quæ ita exorditur *f*: *Nunc quoque Dei vina Sapientia, &c.* cuius argumentum describitur à sancto Hieronymo in epistola ad Theophilum *g*, quam ipse in Latinum se vertisse ait, cum haud pridem S. Paula ex hac vita migrasset, cuius transitum ad Deum contigisse certum est Honorio Augusto. VI. & Aristeneto Coss. anno Domini quadringentesimo quarto, cuius temporis certa habita ratione, dicendum est, vltimam Paschalem, earum scilicet quarum mētio est apud S. Hieronymum, ordine quartam datam à Theophilo esse anno Domini quadringentesimo tertio.

a Hieron. epist. 78.

b Hier. ad nepot. Russi.

c Hieron. epist. 78.

d Extat To. 1. Bibl. sancta.

e Ibidem.

f Ibidem.

g Hieron. epist. 31.

LII. QVO ORDINE TEMPORIS SCRIPTÆ SINT EPIST. PASCHALES THEOPHILI.

Cum enim Paschalis epistola primo consueuerit mitti Romam ad Romanum Pontificem, à quo reliquæ acceptura essent Ecclesiæ, in die Epiphaniæ Domini diaconorum præconio inter sacra peruulganda (prout dictum est suo loco pluribus tertio Annalium tomo, vbi de Concilio Nicæno sermonem habuimus) vtique non eodem anno, cuius Pascha tridicebatur, sed superiori ab eo Paschalem scribi epistolam oportuit atque mitti. Qua quidem habita ratione, certo tēporis ordine ita omnes à Theophilo datę illæ quinque epistolæ dispo*untur, vt hoc anno (prout demōstratum est) ex Synodo Alexandrina scripta à Theophilo Synodica fuerit de condemnatione Origenis & eius doctrinæ nihærentium Origenistarum: sequenti autem anno data fuerit prima Paschalis pro eo, qui sequitur anno, nempe quadringentesimo primo; quo item anno, quadringentesimo primo edita fuerit secūda Paschalis pro anno quadringentesimo secūdo: tertia vero promulgata fuerit ipso anno Domini quadringentesimosecundo pro sequēti anno quadringentesimo tertio: quarta vero Paschalis (vt memorauimus) scripta sit ipso anno quadringētesimo tertio pro quadringētesimo quarto, quo eam in Latinum vertit S. Hieronymus, defuncta iam paulo ante S. Paula eodem anno, mense Ianuario. Hæc conuenire cum editis ab ipso Theophilo Paschalibus Cyclis, curiosius explorator inueniet. Porro successiuo ordine, annis singulis singulas eodem argumento aduersus Origenis hæresim & eius sectatores esse datas dictas epistolas liquet: cum alioqui aliis quoque annis (vt ante diximus) singulis singulas dare soleret Paschales. At scrupulosam hanc Theophili epistolarum disquisitionem ad exactam temporum ratoinem minime prætermisisse oportuit.

Quænam autem post scriptas hoc anno ab Anastasio Papa Origenis & Origenistarum damnationis litteras fuerint subsecuta: quidve Ruffinus à communione Catholica alienus posthæc in S. Hieronymum molitus sit: rursum vero quid egerint aduersus Theophilum Alexandrinum Episcopum monachi Origenistæ ab eodem in Ægypto damnati atq; expulsi, cum peruenerunt profugi Constantinopolim: sequenti anno dicturi sumus, quo res ab eis gestæ contigisse noscuntur. Hoc autem anno id confectum est, vt vno eodemque tempore & Alexandriæ in Synodo à Theophilo Origenes cum Origenistis penitus damnaretur, & Romæ ab Anastasio Papa id ipsum publica sententia præstaretur. Quam bene accidit, vt in Occidente quam citissime pullulans hæresis conuulsa penitus exaruerit: in Oriente vero sic compressa licet ad tempus siluerit, in nonnullorum tamen monachorum cordibus altioribus fixa radicibus, ad posteriora tempora infaustis propagata germinibus pullulauerit. De extincta autem statim in Occidente Origenis hæresi testatur S. Hieronymus in epistola ad Theophilū data, qua in primis hæc ait *h*: *Nequaquam amplius antiquus serpens sibilat, sed contortus & euisceratus in cauernarum tenebris delitescens, Solem clarum ferre non sustinet. Qui quidem super hæc re, antequam scriberes, ad Occidentem epistolam miserat, ex parte hæreticorum strophas mea lingua hominibus indicans. Ex dispensatione Dei factum puto, vt eo in tempore tu quoque ad Anastasium Papam scriberes, & nostram, dum ignoras, sententiam roborares. Verum à te nunc admoniti, magis studium accommodabimus. vt hic & procul simplices ab errore reuocemus.* & post alia, hæc subdit: *Vincentius presbyter ante biduum, quam hanc epistolam darem, de Vrbe venit, & suppliciter te salutat, celeroque sermone concelebrat, Romam & totam Italiam tuu post Christum epistolis liberatam.* Hæc Hieronymus. Atque de anni huius causa Origenistarū hactenus: iam vero ad reliquas huius temporis res gestas Ecclesiæ Africanæ orationem flectamus haud inuitam.

LIII. ORIGENIS ERRORES DAMNATI ALEXANDRIÆ ET ROMÆ EODEM TEMPORE.

h Hieron. epist. 61.

Hoc eodem anno, sequenti scilicet ab eo, qui Gentilium deorum responsis fatalis prædictus erat, vt Christiana religio penitus excisa deficeret: Dei prouidentia factum est, vt deorum templorum & in eis consistentium idolorum facta fuerit vbique prostratio ac demolitio, contra vero Christianæ religionis res magna creuerint accessione. Id quidem disertis verbis S. Augustinus affirmat, dum ait *i*: *Sequenti anno, Consule Manlio Theodoro, quando iam secundum illud oraculum dæmonum, aut figmentum hominum, nullas esse debuit Christiana religio, quid per alias terrarum partes factum sit, non fuit necesse perquirere. Interim, quod scimus, in ciuitate notissima & eminentissima Carthagine Africæ, Gaudentius & Iouius Comites Imperatoris Honorij, quarto decimo Kalendas Aprilis, falsorum deorum templa euerterunt, & simulacra fregerunt. Ex quo vsque ad hoc tempus per triginta ferme annos, qui non videat quantum creuerit cultus nominis Christi, præsertim post ea, quæ multi eorum Christiani factis sunt, qui tanquam vera illa diuinatione reuocabantur à fide, eamque completo eodem annorum numero inanem irridendamque viderunt?* hæc Augustinus post Consulatum Honorij quartum cum Eutychiano, Consule Manlio. Ex quibus aliisque superius dictis corrigendum est in uersum Chronicon Prosperi, vbi post Consulatum Manlij ponitur Consulatus Honorij cum Eutychiano, ordine quidem præpostero. De quo ne aliqua remaneat vllatenus dubitatio: ecce tibi Claudianus in Panegyrico eiusdē Theodori Consulatus, quem præcessit quartus Honorij, ita decinit *k*.

i S. Augustin. de Ciu. Dei Libro vl.

k Claud. in Cons. Theo

Quem

Ecclesiastici.

Quem quater ipse gerit, perfecto detulit anno;
Deposuit, quinas, te succedente, curules.

LV. LEGES HOC ANNO LATÆ ADVERSVS IDOLA.

Cæterum cum de templis diruendis manarint anni huius exordio ab Honorio Imperatore rescripta: cum populus Christianus conferto agmine impetum faceret in celsa & augusta quæque templorum ædificia, non sine Vrbium (vt videbatur) immensa deformitate: placuit eidem Honorio Imp. posterioribus rescriptis iubere, vt vbiq; populus à diruendis publicis ædificiis abstineret: iteruq; alio edicto promulgato, vt spectacula minime haberi prohiberentur, quæ tamen essent ab omni sacrificio & Gentilicia superstitione pura. Sed age iam, quo hęc ipsa notiora fiant, eadem hic describamus edicta, atque illud in primis mense Ianuarij datum his verbis *a*.

a Lex de Pagan. Cod. Theod. & Cod. Iustin. vid. tit. 13.

Sicut sacrificia prohibemus, ita volumus publicorum operum ornamenta seruari: ac ne sibi aliqua auctoritate blandiantur, qui ea conantur euertere, si quod scriptum, si qua lex forte pretenditur, erutæ huiusmodi chartæ ex eorum manibus ad nostram scientiam deferantur. &c. Dat. IV. Kalend. Febr. Rau. Theodoro V. C. Consule. hæc ad Mactobium P. P. Hispaniarum, & ad Proclianum Vicarium Quinque prouinciarum Honorius. Idemque hoc eodem anno ad Apollodorum Proconsulem Africæ his verbis rescripsit *b*.

b Lex eod. in Cod. Theod.

Ædes inlicitis rebus vacuas nostrarum beneficio sanctionum, ne quis conetur euertere. Decernimus enim, vt adiacentium quidem sit integer status. Si quis vero cum sacrificio fuerit deprehensus, in eum legibus vindicetur, depositis sub officio idolis, disceptatione habita, quibus etiam nunc patuerit cultum vanæ superstitionis impendi. Datum I V. Kalend. Septembris, Patauio, Theodoro V. C. Cons.

LVI. *Lex eod. tit. & Cod. Iust. eod. tit. 4.* LVDI PER MISSI AGI IN CIVITATIBVS.

Quod autem spectat ad ludos, ad eundem Proconsulem Africæ idem Honorius Imperator ista rescripsit *c*.

*Vt profanos ritus iam salubri lege submouimus, ita festos conuentus ciuium, & communem omnium lætitiam * non patimur submoueri. Vnde absq; vllo sacrificio atq; ulla superstitione damnabili, exhibere populo voluptates, secundum veterem consuetudinem, inire etiam festa cogimus. si quando exigunt publica vota, decernimus. Dat. XIII. Kal. Septemb. Patauio, Theodoro V. C. Cons.*

LVII. *Lex 16. de Pag. Cod. Theod.* QVID ARCADIVS ADVERSVS DIORVM TEMPLA.

In Oriente etiam Arcadius Imperator ad Eutychianum P. P. rescripsit, vt illa templa idolorum diruerentur, quæ essent in agris. Sunt autem hæc verba rescripti *e*.

Si qua in agris templa sunt, sine turba ac tumultu dirnantur. His enim deiectis atq; sublatis, omnis superstitionis materia consumetur. Dat. 3. Idus Iuly. Damasco, Theodoro V. C. Cons. Verum quæ reliqua erant templa in ciuitatibus, vt Gazæ Marnæum, ad biennium integra perseuerarunt.

LVIII.

Sed quod ad templa in Vrbibus posita pertinet, etsi ab eorum demolitione vetiti sunt Christiani; iisdem tamen potiri concessum est. Magna quidem gloria Christianę religionis effulsit, cum arbitrio ipsius Antistitum clausis diu deorum templis, nunc reseratis, vexilloque illuc Crucis illato, comitantibus clero atque fideli populo, idola frangerentur, & simul cuncta, quæ superstitionis signa referrent, penitus tollerentur. Quid autem acciderit tunc Carthagine de templo Cælestis omnium famosissimo, S. Prosper narrat his verbis *e*:

e Prosp. de promiss. lib. 3. c. 38. QVID CARTHAGINE IN TEMPLO CÆLESTIS IDOLI.

Apud Africam Carthagini Cælestis inesse ferebant templum, nimis amplum, omnium deorum suorum edibus vallatum, cuius platea lithostrato pauimento ac pretiosis columnis & mœnibus decorata, prope in duobus fere millibus passuum protendebatur. Cum diutius clausum, incuria, spinosa virgulta circumseptum obruerint, velletque populus Christianus vsui veræ religioni vindicare: dracones, aspidesque illic esse ob custodiam templi, Gentilis populus clamitabat. Quo magis Christiani feruore succensi, ea facilitate omnia amouerunt illaesa, quo templum suo vero cœlesti Regi & Domino consecrarent. Nam cum sancta Paschæ solemnia ageretur festiuitas, collecta illic & vndique omni curiositate etiam aduentans multitudo, sacerdotum multorum pater & dignæ memoriæ nominandus Antistes Aurelius, cœlestis iam patriæ ciuis, cathedram illic loco Cælestis & habuit & sedit. Ipse tunc aderam cum sociis & amicis, atq; vt se adolescentium ætas impatiens circumquaque vertebat) dum curiosi singula quæq; pro magnitudine inspicimus, rursum quoddam & incredibile nostro se ingessit aspectui, titulus æneis grandioribus q; litteris in frontispicio templi conscriptus, AVRELIVS PONTIFEX DEDICAVIT, hunc legentes populi, mirabantur præsago tunc spiritu acta, quæ præscius Dei ordo certo ista fine concluserat.

LIX. VATICINIA GENTILIVM CONTRA IPSOS CONVERSA.

Cumque à quodam Pagano falsum vaticinium, velut eius dem Cælestis, proferretur, quo rursum & via & templa prisco sacrorum ritui redderentur: ille, ille (inquam) verus Deus, cuius prophetica vaticinia nesciunt omnino mentiri, nec fallere, sub Constantio & Augusta Placidia, quorum nunc filius Valentinianus pius & Christianus imperat, Vrso insistente Tribuno, omnia illa templa ad solum vsque perducta, agrum reliquit, in sepulturam scilicet mortuorum: ipsamque viam sine memoria sui nunc Vandalica manus euertit. hæc ipse: ex his quoque & vides, quibus ex causis creuerit Fidelium æmulatio in templis deorum demoliendis, quæ clausa penitus, esse despectui; illi patiebantur inuiti. Cum enim Gentilium pertinacia impatiens dedecoris & contumeliæ, deorum templa penitus inacceſſa manere, falsis oraculis in vulgus sparsis, fore iactabat, vt abolita Christiana religione, idololatria iam compressa maiori resurgeret gloria, templaque rursus aperienda, & numerosiori multitudine frequentanda: quo hęc inanis prædictio cassa penitus redderetur, ante eorum oculos ipsorum templa Fideles è fundamentis solo prosternere conabantur: vt sic tandem Gentilitas desperata fatiscens, victa daret victoribus manus, nomenque Christianæ militiæ. Quod quidem ex sententia euenisse, ea, quæ nuper sunt ex S. Augustino *f* recitata, testantur.

f Aug. in Luc. ser. 29.

LX. ROMANIS ETIAM VENERANDVM CÆLESTIS IDOLVM.

Hic tandem finis fuit famosissimi idoli Cęlestis Carthaginensis, eiusq; templi omnium in Africa celebertimi. Adhuc vero vt Christi gloria ex eius demolitionis idoli victoria parta magis magisque omnibus innotesceat, hic paululum immorandum, deque eodem idolo & eius origine & nomine est pluribus differendum: omnia enim hæc cõducunt ad Christi de peruersissimo dæmone expugnato triũphum. Primum enim sciẽdum est, eiusmodi Cælestis Carthaginensis idolum etiam Romanis maxime venerandum fuisse: quod ex eo quisq; poterit intelligere, dum ex Senatusconsulto atq; Principum placitis istud ipsum paucis cõcessum assecutum fuerit priuilegium, vt posset hęres institui. Nam Vlpianus *g* I. C. hæc de his habet:

g Vlpia. tit. de his qui haered. inst. possunt post Cod. Theod.

*Deos heredes instituere non possumus præter eos, quos Senatusconsulto, constitutionibus Principum instituere concessum est, sicut Iouem Tarpeium, Apollinem Didymæum, sicuti Martem in Gallia, Minervã Melitensem *, Herculem Gaditanum, Dianam Ephesiam, Matrem Deorum Cybelem, quæ Smyrna colitur, & Celestem * Salinensem Carthaginis.* hæc Vlpianus.

* Iliẽsem. * Cæleſtum.

LXI. DE CÆLESTIS DEI CARTHAGINENSIVM ORIGINE.

Sed quodnam numen Cęlestis nomine declaratur? Prima quidem fronte dixeris, esse Saturnum: nam cum Lactantij *h*, tum aliorum plurium testificatione expressum habetur, peculiarem Deum Afris fuisse Saturnum, cui humanas hostias immolarent *i*. Cum igitur constet Cælestem fuisse summo apud eos honore habitum, eundem fuisse Saturnum cum Cæleste, certum videri potest. His accedit Tertulliani Carthaginẽsis hominis summa auctoritas, dum primum hæc ait in Apologetico *k*: *Vnicuiq; prouincia & ciuitati suus Deus est, & Africa Cælestis.* Idemque postea in Scorpiaco ista subdit: *Afrorum Deum Saturnum placari victimis hominum.* Quibus accedit, quod à Græcis Saturnus Φοινικὸς (quod & Phornutus) Cælus est appellatus, seu Cælestis. His adiungitur, quod Saluianus *m* Cælestem, non Deam, sed Deum appellat.

h Lact. de falſ. relig. c. 20.
i Silli. Ital. & alij.
k Tert. Apolog. c. 24. Tertul. in Scorp. c. 7. in Salut. de prouident. Dei 18.

LXII. CÆLESTIS DEA CARTHAGINENSIVM PECVLIARIS.

Verum Cælestem, non Dei, sed Deæ fuisse nomen, ex eodem Tertulliano *n* in primis accipimus, vbi ait: *Ista ipsa virgo Cælestis pluuiarum pollicitatrix, &c.* ista ipsa, nempe, quæ Carthagine colitur. Sed S. Augustinus *o*, eius gentilis, vt pote Afer, virginem Cælestem nominat. Deam quidem, & non Deum fuisse apud Ethnicos existimatum, declarat etiam prælens inscriptio incisa basi, super quam Cælestis simulacrum collocatum erat *o*.

n Tert. Apol. ca. 23.
o Aug. de Ciuit. Dei lib. 2. c. 4.
o Roma apud Alexandrum Sorcianum.

INVICTÆ
CÆLESTI
AVR. ONESI
MVS. DD

Et Apuleius, idemque ipse Africanus, eandem virginem appellat, Iunonemq; fuisse ait *a*, cum ita eam compellat: *Magna Iouis germana & coniuga, siue tu Sami quercu potita, vagitu, & alimonia tua gloriaris, siue celsa Carthaginis, qua te virginem vellera leonis caelo commeantem percolit, beatas sedes frequentas, &c.* Cuius quidem imaginem in antiquis nummis expressam hic reddendam putauimus. Consulte hic parum, quæso, lector: haud enim otiosè tibi hoc exhibitum fuisse spectaculum senties. Vides hic duorum formas numismatum editas, alterius Seueri Imperatoris, alterius vero eius filij Antonini, atq; in ambobus, à tergo ipsorum, Carthaginensium Deæ Cælestis inesse signa. Meminisse autem debes, dictum esse secùdo Annalium tomo, effigiata eiusmodi fuisse numismata cum inscriptione, INDVLGENTIA AVGG. quod Seuerus Imp. vna cum filio plurima Carthaginensibus contulerit beneficia.

a Apul. de Asin lib. 6.

b Extat apud Lilium Pasquatinum num argent.

c Extat apud Angel. Bocium. num areum.

Cum autem vtraq; numismata hæc Carthaginensium Deæ typum exprimant & imaginem, altera tamé ipsarum in eo tantum differt ab altera parua differentia, cum in posteriori Cælestis Deæ dextera armata sit fulgure, in priori vero tympanum dextera Cælestis teneat, cuius effigiem *d* à Luciano habes magna ex parte descriptam. Dum enim agit de Dea Syria, hæc inter alia: *Leones ipsam ferunt, & tympanum habet, & coronam in capite turritam gestat.* vt Cybelem haud dubium intelligas significari, quæ ad luctus ex Attidis morte susceptí consolationem, tympanum sumpsisse fertur. Porro eiusdem Deæ signa diuersis gestaminibus fingi, illud declarat, quod idem Lucianus inferius habet de eiusdem imagine in templo Hierapolitano ad totius Syriæ cultum posita, dum ait eiusdem simulacrum altera quidem manu colum, altera vero sceptrum gestasse; quod & in nummis exprimitur: licet interdum alios pro colo reddidisse inuenerimus fulgur.

LXIII. IMAGINIBVS VARIIS REDDITA CÆLESTIS DEA.

d Lucia. de Dea Syr.

Cæterum eius dem Apulcij constat auctoritate, idem simulacrum non vnius tantum, sed diuersorum numinum nomina continuisse. sunt hæc eius verba *e*: *In vniuersum quidem (quod vere dixeris) Iuno est. Caterum habet quippiam & Minerua, & Veneris, & Lunæ, & Rheæ, & Nemesis, & Parcarum: & altera quidem manu sceptrum tenet, altera autem colum, & in capite radios gerit, & turrim, & cæstum habet, quo solam Venerem cognomento Cælestem exornant.* hæc ipse. Similiter autem ex Cælesti Carthaginensi exprimi plura numina, siue vnum diuersis nominibus nuncupatum, non tantum quæ nuper ex Apuleio sunt recitata declarant, sed & quæ idem enucleatius habet inferius hisce verbis, cum precatur: *Regina Cali, sine tu Ceres alma frugum parens originalis, quæ repertu lætata filiæ, vetustæ glandis serino remoto pabulo, mitis commonstrato cibo, nunc Eleusinam glebam percolis: Seu tu Cælestis Venus, quæ primus rerum Exordius sexuum diuersitatem, generato amore, sociasti, & æterna sobole humano genere propagato, nunc circumfluo Paphi sacrario coleris: Seu Phœbi soror, quæ partu ferarum medelis lenientibus recreato, populos tantos educasti, præclarusq; nunc venerandis delubris Ephesi: Seu nocturnis vlulatibus horrenda Proserpina, triformi facie Larundes impetus comprimens.* ac paulo post, sic respondens ipsa ad Lucium: *En adsum tuis commota, Luci, precibus rerum Natura parens, elementorum omnium domina, seculorum progenies initialis, summa numinum, Regina manium, prima cælitum, deorum dearumq; facies vniformis, quæ cæli luminosa culmina, mare salubria flamina, inferorum deplorata silentia nutibus meis disponis. Cuius numen vnicum multiforme specie, ritu vario nomine multiugo * totus veneratur Orbis. Inde primigenij Phryges Pessinuntiacam nominant Deûm matrem: hinc autochthones Attici Cecropeiam Minervam: illinc fluctuantes Cypry Paphiam Venerem, Cretes sagittiferi Dictynnam Dianam, Siculi trilingues Stygiam Proserpinam, Eleusini vetustam deam Cererem: Iunonem alij, alij Bellonam, alij Hecaten, Rhamnusiam alij: & qui nascentu diei Solis inchoantibus illustrantur radiis Æthiopes, Arabiq; priscaq; doctrina pollentes Ægyptij cærimonijs me propriis percolentes, appellant vero nomine Reginam Isidem. &c.*

* emend. DOCO.

LXIV.

e Apul. lib. 11. in princ. CÆLESTIS DIVERSIS NOMINIBVS APPELLATA.

Attigit hæc etiam ex parte noster S. Ambrosius, dum de ea hæc ait expresse *f*: *Quam Cælestem Afri, Mitram Persæ, plerique Venerem colunt pro diuersitate nominis, non pro numinis varietate.* At quod idem Apuleius citatis in locis, eandem Cælestem, Dianam nominatam fuisse tradit: huic cum S. Hieronymo *g* dicimus, non intelligi Dianam illam venatricem, quæ arcum tenet, & succincta est: sed illam (vt ait) *Multimammiam, quam Graci πολύμαστον vocant, vt scilicet ex ipsa quoq; effigie mentirentur, omnium earu bestiarum & viuentium esse nutricem.* quale fuisse simulacrum Dianæ Ephesiæ, antiqua monumenta docent. Certè quidem & Dianam Cælestis nomine nuncupatam, antiqua inscripta lapidibus monumenta produnt, vt quæ subiicimus *h*:

DIANÆ. CÆLESTI
SACRVM
Q. CORNELIVS
THEOPHILVS
CVM. QVINTIA. M. F.
LVPERCA.

f Ambros. in symmach. CÆLESTI RADIANTI ANA AD LIBIDINEM CTA.

g S. Hier. in prof. Paul ad Ephes. l. 1. h Roma apud Lilium Mirabellium Inscript. pag. 12. num 6.

Sed vnde id Carthaginensibus numen? Audi Herodianum *i*, dum describit Heliogabali portentosa delicta, cum quæreret deo suo Heliogabalo vxorem sociare: spretoque Palladis simulacro, quod cerneret geleatum: *negans* (inquit) *belligeram vxorem atque armatam cordi esse deo suo, simulacrum Vranie* (Cælestis scilicet Deæ) *iussit asseri, quod scilicet Carthaginenses, omnique Africa venerabile, positum fuisse à Phœnissa Didone crederetur: quo tempore antiquam Carthaginem dissecto corio ædificauit. Hanc Afri Vraniam, Cælestem videlicet, vocant. Phœnices Astroarchen. Lunam esse affirmantes: Conuenire igitur aiebat Antoninus matrimonium Solis & Lunæ.* Hæc Herodianus. Veruntamen quod est apud Herodianum, Astroarchen, astrorum Principem, Reginam cæli Iudæi, Phœnices vero nominabant Astarthen, notissimum apud eos idolum, cuius Genealogiam ab Eusebio *k* ex antiquissimis Phœnicum monumentis descriptam inuenies.

LXVI.

i Herod. l.

Sic & Lucianus de Dea Syria agens, Sidoniorum idolum maximo apud eos honore habitum, Astarthen pariter nominat, quam Deam Lunam esse sic dictam, ipse se existimare testatur. Estque eius mentio in diuinis Scripturis *l*: nam de Salomone traditur, quod inter alias idolorum abominationes colebat Astarthen deam Sidoniorum, quam cum Apuleius (vt vidimus) nominet Reginam cæli, intelligere potes eam ipsam fuisse, quam temporibus Ieremiæ apostatantes Hebræos coluisse, conqueritur ipse Ieremias, cum ait *m*: *Filij colligunt ligna, & patres incendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas Reginæ cæli.* & alibi ex eorum verbis: *Ex eo autem tempore, quo cessauimus sacrificare Reginæ cæli, & libare libamina, omnibus indigemus, & gladio, & furore consumpti sumus.* quam Reginam cæli S. Hieronymus Lunam interpretatur. Paraphrastes vero Chaldaica habet pro Regina cæli, Sidera cæli. Sentit & Philastrius *n*, idem esse idolum, quod Sidonij & illis propinqui seducti Iudæi coluerunt Reginam cæli, quam Carthaginenses appellarunt Cælestem Virginem. nam ait:

SIDONIORVM IDOLOLATRIA AD CARTHAGINENSES ALLATA.

k Euseb. de præpar. Ev. cap. 13. 10.

LXVII. SYRIAE APOSTATAE CVLTVM CÆLESTIS DEÆ.

l 3 Reg. 11. m Hier. 7. & 44. n Philastr. c. 58.

Alia est hæresis in Iudæis, qui Reginam, quam & Fortunam cæli nuncupant, & Cælestem vocant in Africa, colunt, eiq; sacrificia offerre non dubitant.

LXVIII. a Tirin in Ecclesiast. h.

Cæterum illud contigit, quod etsi vnum idemque commune iisdem erat idolum: tamen cum pro diuersitate regionum (quod Theodoretus ait *a*) mutari consueuerint deorum imagines: inde accidit, vt aliis signis eadem dea expressa esset apud Sidonios, aliis apud Carthaginenses. Apud Sidonios enim eadem obequitans taurum (vt Lucianus ait) exprimebatur in nummis: nam & caput tauri Astarthen insigne fuisse, Eusebius docet *b*: cumque & Cæli filium extitisse dicit, inde quoque accidit dictam esse Cælestem, quo nomine eandem colerent Africani, non tamen tauro, sed leonis dorso virginem insidentem, vt in nummis eam vides expressam.

b Euseb. de præpar. Evang. lib. 1. c. 7.

LXIX. MAGNVS CHRISTI TRIVMPHVS IN DEMOLITIONE CÆLESTIS.

At quorsum, dices, tota hæc de Cælesti Carthaginensi prolixa tractatio? ea nimirum ex causa, quod singula hæc sint præclarissima trophæa victoriæ Crucis Christi. Non enim (vt videbatur) in demolitione Cælestis Carthaginensis vnum tantum fuit prostratum idolum, sed omnia illa Gentilitiæ superstitionis sunt numina debellata, quæ ex Luciano & Apuleio superius sunt recensita. Et quod maioris fuit gloriæ Christi, de illo tunc potentissimo triumphatum est dæmone, qui Salomonem sapientissimum, Regum omnium vicisset, Hebræumque Dei populum sub iugo duxisse: impietatis, ipsa Astarthe, nuncupata Regina cæli, dea Sidoniorum, à Carthaginensibus dicta Virgo Cælestis. Quod tunc exhibitum putas spectaculum cælitibus dignum, cum quæ vecta leone Cælestis, cælestia scandens, vni ex illis sternitur pedibus, qui instar omnis è à Christo missus est inter lupos? Quænam vnquam de victoria hostium tam gloriosa est erecta columna, vel ingens eleuatus est obeliscus, aut victoriis exculptus militum fornix fuit triumphalis extructus, sicut cum sedes Christianæ legis Antistitis (vt ait Prosper) in loco Cælestis est collocata, in qua & ipse Christi sacerdos stante populo sedit? *Abretiæ* (inquit ille) *cælestis patria eius, cathedram illic loco Cælestis habebit & sedet.* Etenim cathedræ Episcopali leo ille Cælestis succubuit, quod in ecclesia moris esset, thronos Pontificis sculptorum leonum tergis imponi, mysticum illud referans, superbiam sæculi aduersariam Christi, dæmonisque potentiam Crucis virtute subactas. Equidem innumera de his cernuntur exempla, vt de ea, quæ proxime ob oculos fuit, sede Pontificia in apside veteris basilicæ Vaticanæ. Magna plane Christi victoria factum est, vt vbi Cælestis idolum (quod ait Capitolinus in Pertinace) reddebat oracula, illic audiretur ab Episcopo prædicari Euangelium veritatis. Sed de his hactenus.

c Matt. 10. Luc. 10.

LXX. Ita & de prædict. Lib. 3. c. 38. SIMVLACRA ABSCONSA PROPALATA.

Nunc autem reliqua prosequamur, quæ his item temporibus in Africa contigisse, idem Prosper narrat his verbis *d*: *Noui quoque ipse, in quadam parte Mauritaniæ prouinciæ delubris & cauernis ita antiqua producta simulacra, quæ fuerant abscensa, vt omnia illa cum clericis in sacrilegio periury ciuitas teneretur. Quid vero per cæteras prouincias in re hac actum sit, & omnibus notum est, & exitus ipsi demonstrauit. Doluit hac futura Hermes Trimegistus, & merens inter cætera scripsit, dicens: Tunc terra ista sanctissima sedes delubrorum atq; templorum, mortuorum erit cadauerumq; plenissima futura.* hactenus Prosper.

d Prosper. de promiss. Dei. part. 3. c. 38.

LXXI. CHRISTIANA MODESTIA COMMENDATA.

Rursum vero quod ad res Africanas pertinet, S. Augustinus cum de his agit, antequam scilicet Imperatoris rescriptis licentia data esset Christianis aduersus idola aliasque omnes ad ea spectantes superstitiones agendi, commendat Christianorum modestiam, dum nonnihil magna charitate cum ipsis agere consueuerint. Ipse enim conciouatus ad populum, vbi explicat illa Deuteronomij verba *e*: *Cum data vobis fuerit terra in possessionem, aras eorum destruetis, lucos eorum comminuetis, & omnes titulos eorum confringetis: Cum acceperitis potestatem, hæc facite. Vbi nobis, inquit, fuit data potestas, non facimus: vbi data est, non prætermittimus. Multi Pagani habent istas abominationes in fundis suis: numquid accedimus, & confringimus? Prius enim agimus, vt idola in eorum cordibus confringamus. Quando Christiani & ipsi facti fuerint, aut timuit aut nos ad tam bonum opus, aut præuerterunt nos. Modo orandum est pro illis, non insultandum illis.* At hæc Augustinus ante rescripta illa aduersus idola edita: quid autē post ipsa promulgata à suis voluit ipse præstare Christianis, hæc ab eodem commonente accipe *g* Augustino: *Cum*, inquit, *templa, idola, luci, & si quid huiusmodi, data potestate, euertuntur: quamuis manifestum est, cum id agimus, non ea nos honorare, sed potius detestari: ideo tamen in vsus nostros priuatos dantaxat & proprios non debemus inde aliquid vsurpare, vt appareat nos pietate ista destruere, non auaritia. Cum vero in vsus communes, non proprios ac priuatos, vel in honorem Dei vtri conuertuntur, hoc de illis fit, quod de illis hominibus, cum ex sacrilegis & impiis in veram religionem mutantur.* hæc ipse. ex quibus intelligis, quam à suis exegerit Augustinus in Gentilium superstitione abolenda hoc tempore moderationem. haud tamen ab omnibus id præstitum est, vt ipsa materia, ex qua idola confecta essent, Gentilibus ipsis fuerit restituta: quis enim illam à militum manibus rapacissimis extorsisset?

g Augustin. epist. 154.

LXXII. SVFFECTANI TRVCIDANT CHRISTIANOS.

Accidit autem tunc temporis illud lugubre in Colonia Suffectana, vt Gētiles simulacri sui Herculis iacturam passi, aduersus Christianos arma corripientes, ex eis trucidauerint sexaginta, ad quos tunc S. Augustinus expōbrans ista breuiter scripsit *h*:

h Augustin. epist. 207. AVGVSTINI EPIST. AD SVFFECTANOS.

Immanitatis vestræ famosissimum scelus & inopinata crudelitas terram concutit, & percutit celum, vt in plateis ac delubris vestris elucear sanguis, & resonet homicidium. Apud vos Romana sepulta sunt leges, iudiciorum rectorum calcatus est tenor. Imperatorum certe nulla veneratio, nec timor. Apud vos sexaginta numero fratrum innocens effusus est sanguis: & si quis plures occidit, functus est laudibus, & in vestram curiam tenuit principatum. Age nunc principalem veniamus ad causam. Si Herculem vestrum dixeritis: porro reddemus. Adsunt metalla, saxa nec desunt: accedunt marmorum genera, suppeditat artificum copia. Cæterum Deus vester cum diligentia sculpatur, ornatur & ornatur: addimus & fabricam, qua pingit rubentem, quo possint vota vestra sacra sonare. Nam si vestrum Herculem dixeritis, collatis singulis nummis, ab artifice vestro vobis emimus Deum. Reddite igitur animas, quas manus vestra contorsit, & sunt à nobis vester Hercules redhibetur, sic etiam à vobis tanquam amissa reddantur. hactenus ad eos Augustinus, ironia ista exprobans immane facinus, deorumque Gentilium inanem cultum ob oculos repræsentans, ostendens facilius esse, mille denuo Hercules & omnes deos Gentilium efformare, quam vnum nec vnum hominem vitalibus restituere, declarans pariter, quanto inferioris conditionis existeret Hercules, quem fractum reficere artifex posset, quam homo, qui semel extinctus, ab Hercule excitari non valeat.

LXXII.

i Augustin. epist. 202. CALAMENSES QVID IN CHRISTIANOS.

At quid hoc item tempore Gentiles Coloniæ Calamensis in opprobrium promulgatarum in deos Gentiliū legum egerint, ab ipso etiam accipe Augustino hæc de his ad Nectarium conscribente *i*: *Contra rectissimas leges, Kalen. Iunias, festo Paganorum, sacrilega solemnitas agitata est, nemine prohibente tam insolentia vsu, vt quod nec Iulianæ temporibus factum est, petulantissima turba saltantium in eodem prorsus vico ante fores transiret Ecclesiæ. Quam rem illicitissimam atque indignissimam clericis prohibere tentantibus, ecclesia lapidata est.* Deinde post dies ferme octo, cum leges notissimæ Episcopus Ordini replicasset, & dum ea, quæ iussa sunt, volut implere disponunt, iterum ecclesia lapidata est. Postridie nostris ad imponendum perditis metum, quod videbatur, apud Acta dicere volentibus, publica iuera negata sunt. Eodemque ipso die, vt vel diuinitus terrerentur, grando lapidationibus reddita est: qua transacta, continuo terriam lapidationem, & postremo ignem ecclesiasticis tectis atque hominibus intulerunt, vnum seruorum Dei, qui obeuntes occurrere potuit, occiderunt, cæteris partim vbi potuerunt latitantibus, partim quo potuerant fugientibus: cum interea contrusus atque conculcatus quod in loco se occultaret Episcopus, vbi se ad mortem quærentium voces audiebat, sibique increpitum, quod eo non inuento gratis tantum perpetrassent scelus. Gesta sunt hæc ab hora ferme decima vsque ad noctis partem non minimam. Nemo compescere, nemo subuenire tentauit illorum, quorum esse grauis posset auctoritas, præter vnum peregrinum, per quem & plurimi serui Dei de manibus interficere conantium liberati sunt, & multa extorta prædantibus: per quem clarum factum est, quam facile illa vel omnino non fierent, vel cœpta desisterent, si ciues maximeque primates ea fieri perfidiæque vetuissent. hæc Augustinus de his, quæ diebus illis Calamæ facta sunt, cuius Ec-

clesia sub diœcesi Hipponensi constituta erat, adeo vt eius visitatio ipsi incumberet Augustino, vt Possidius eiusdem Ecclesiæ Episcopus docet *a*.

a Possid. in Vita S. Augustini, c. 13.

LXVIV. QVID AVGVSTINVS CALAMÆ CVM GENTILIBVS.

Veniens igitur, his auditis, Calamam Augustinus vt mœrentem subleuaret Ecclesiam, quid tunc egerit, idem ipse eadem epistola ita narrat: *Modo cum apud Calamam essemus, vt nostri in tam graui dolore vel consolarentur afflicti, vel sedarentur accensi: quantum potuimus, quod in tempore oportuisse existimauimus, cum Christianis egimus: deinde etiam ipsos Paganos malis tanti capitis & causam, petentes vt ab eis videremur, admisimus; vt hac occasione admoneremus eos, quid facere deberent, si saperent, non tantum pro remouenda præsenti sollicitudine, verum etiam pro inquirenda salute perpetua, multa à nobis audierunt, multum etiam ipsi rogauerunt. Sed absit, vt tales serui simus, quos ab eis rogari deleciet, a quibus noster Dominus non rogatur.* Discessit tandem ab eis Augustinus haud placatus, quod oblatam veniæ spem etiam lucro æternæ salutis minime suscepissent.

LXXV. NECTARIVS INTERCEDIT APVD S. AVGVSTINVM PRO SVIS PAGANIS.

Quamobrem qui inter Ethnicos ibi consistentes grandior natu ac sapientior videbatur, Nectarius suis Gentilibus consulturus Idololatris, ad eundem Augustinum reuersum Hipponem litteras dedit, quæ hactenus extant *b*, in quibus inter alia munus ab eo Christiani Episcopi exigens, ista subdit: *Sed Episcopum fas non est, nisi salutem hominibus impertire, & pro statu meliore causis adesse, & apud omnipotentem Deum veniam aliorum mereri delictis, &c.* Augustinus vero ad ipsum rescribens, ista pollicetur, nimirum acturum, vt resipiscentibus parcatur, cum nocentibus vero mitius agatur, ita tamen, ne veniæ facilitate rursum alia his similia impiorum præsumat audacia, attemperandam fore clementiam seueritate: *Ad hoc (inquiens) niteudum, seruata mansuetudine & moderatione Christiana, vt aut cæteros deterreamus eorum imitari peruersitatem, aut cæteros optemus eorum imitari correctionem. Damna, quæ illata sunt, vel tolerantur à Christianis, vel resarciuntur per Christianos: animarum vero lucra, quibus acquirendis cum periculo etiam sanguinis inhiamus, & in illo loco quæ stuosius prouenire, & aliis locis illo exemplo non impediri desideramus.* hæc ipse, plane docens qua ratione debeat Episcopus attemperare cum indulgentiæ remissione seueritatis rigorem.

b Apud Augustin. epist. 250.

LXXVI. LEGATIO POSSIDII AD IMPERATOREM ADVERSVS GENTILES.

Quænam autem ista fuerint consecuta, nihil præterea inuenimus, nisi quod Possidius Calamæ Episcopus, expostulaturus aduersus Gentiles incendiarios & homicidas, nauigauit ad Honorium Imperatorem: cuius cum seuerum ad Proconsulem rescriptum timeretur elicitum, rursus idem qui supra Nectarius Calamensis, homo Gentilis ad eundem S. Augustinum pro salute suorum litteras dedit: extant ipsæ, & quas ad ipsum reddidit idem Augustinus *d*, vbi & de Possidio apud Imperatorem causam prosequente meminit.

c Apud Augustin. epist. 251.

d Aug. epi. 252.

LXXVII.

Cum igitur tam in Oriente, quam etiam in Occidente (vt vidimus) aduersus idola hoc anno fuissent promulgata rescripta: sicubi vehemens reliquorum facta est prostratio idolorum, Romæ certe ardentioribus studiis eorundem cõclamata est demolitio, cum (sententia S. Hieronymi *e* alias repetita) nulli vehementius, quam Romæ, frequentiorique populo, vacua idolorum templa quaterentur. Sed ex quo ea, quæ in aperto erant, iam fuerant disiecta atque contrita, secretos aditus, ipsa penetralia, specusque subterraneos Fideles sunt curiosius perscrutati, adeo vt inueniri latibula minime vsquam potuerint, quæ solerti, pietate duce, sagacitati fuerint inaccessa. Tunc plane accidit, quod S. Prosper *f* vna cum aliis suorum temporum rebus memoriæ prodidit de efficti draconis in specu latentis per monachum Christianum impostura detecta: cuius rei gestæ historiam tertio tomo alia exposcente occasione, retulimus. Testatur etiam idem Prosper, templa deorum omnia cum suis adiacentibus spatiis fuisse tunc Ecclesiis ab Honorio Imperatore collata.

e Hieronym. præf. in epist. ad Galatas ROMÆ REPERTÆ IDOLOLATRIÆ SVBLATÆ.

f Prosp. de promiss. lib. 3. c. 38.

LXXVIII. CARMINA SIBYLLINA COMBVSTA.

Referata tunc pariter sunt Apollinis Palatini absconsa, repertaque carmina Sibyllina, quæ à Stilichone in opus incumbente succensa fuere: in quem Rutilius Numatianus hæc proclamauit *g*:

Nec tantum Getici grassatus proditor armis,
Ante Sibyllina fata cremauit opus.

g Rutilius Itiner. lib. 2.

Odimus Althæam consumpti surgere torris,
Nisaeum crinem fiere putantur aues,
At Stilicho æterni fatalia pignora regni,
Et plenas voluit præcipitare colos.

ita ipse, quod in Sibyllinis libris crederentur fatalia Vrbis inesse præscripta. Quænam autem aduersus ea, quæ reliqui essent signa idololatriæ, vbiq; locorum sub Romano Imperio à Christianis hoc anno gesta fuerint, scriptorum inopia silent.

LXXIX. HONORIVS COLLECTAS PECVNIARVM. DIÆCESIS VETAT. h Lex 24. de Iudæis C. Theod.

Qui igitur hoc anno ex recitatis edictis Gentilicium superstitionẽ exagitauit Honorius Imperator, Iudæos quoque sibi nimium arrogantes nouo edicto compressit, dum collectas ab eis ex more faciendas inhibuit, ita rescribens h ad Messalam Præfectum Prætorio.

Superstitionis indignæ est, vt Archisynagogi, siue presbyteri Iudeorum, vel quos ipsi Apostolos vocant, qui ad exigendum aurum atque argentum à Patriarcha certo tempore diriguntur, à singulis synagogis exactam summam atque susceptam ad eundem reportent. Qua de re, omne quicquid considerata temporis ratione constitimus esse collectum, fideliter ad nostrum dirigatur Ærarium. De cætero autem nihil prædicto decernimus esse mittendum. Nouerint igitur populi Iudeorum, remouisse nos prædationis huiusmodi functionem. Quod si qui ab illo depopulatore Iudeorum ad hoc officium exactionis fuerint directi: iudicibus offerantur, vt a vt tanquam in legum nostrarum violatores sententia proferatur. Dat. 3. Idus April. Mediol. Theod. V. C. Cons.

XXC. DE IVDÆIS COLLECTORIBVS PECVNIARVM. IVDÆIS BIQVEDPETIT.

i Rutil. in lib. 1.

Verus hæc querela in Iudæos etiam ante Christi aduentum. Quod enim vbiq; terrarum dispersi per omnes prouincias ipsi essent, exigendo à suis vectigales pecunias Iudæorum primates, videbantur quodammodo ab vniuerso Imperio Romano tributum colligere: nam sicut ipsi à suis, ita illi ab hominibus eius prouinciæ, in qua agerent, mille inuentis modis, pecunias corradebant: fiebatque, vt vniuersi propemodum Imperio subditi in Iudæorum ærarium æs conferrent. Hæc enim in Iudæos Cicero exagerat in oratione pro L. Flacco, qui iussus est causam dicere, quod vetuisset Iudæos collectam in Asia pecuniã Hierosolymam deferre. Sed & ad hæc spectare videtur recens huius temporis querela Rutilij, cum ista luget his versib. i, alias ante alia occasione citatis:

Atq, vtinam numquam Iudæa subacta fuisset
Pompeij bellis, Imperioq, Titi.
Latius excisa pestis contagia serpunt,
Victoresq, suos natio victa premit.

De eiusmodi collectione pecuniarum per prouincias ab ipsorum Patriarcha fieri solita, & de quæstoribus ab eodem legari consuetis, quos illi Apostolos nuncupabant, ex Epiphanio tertio Annalium tomo diximus. Sed & S. Hieronymus de eiusmodi præscripta ab eis consuetudine, in Vigilantium ista ait *k*: *Hæc in Iudæa perseuerante consuetudine, non solum apud nos, sed & apud Hebræos, vt qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra, nisi solum Deum, synagogarum & totius Orbis foueantur ministeriis.* hæc ipse. Verum quod hoc anno Honorius Imperator Iudæis ademptum voluit, haud post diu, nempe sub eius sexto Consulatu cum Aristeneto pro iisdem datis *l* rescriptis restituendum putauit, anno videlicet Domini quadringentesimo quarto. Extat tamen de eadem re Theodosij Iunioris rescriptum, quo sibi vendicat, quæ ab Occidentalibus Patriarchis à Iudæis exigi consueuerant *m*. At de Iudæis hactenus.

k Hier. in Pygmæo. l Lex 6. de Iud. Cod. Theod. m Vide ibi Iac. Cod. Theod. & l. 16. Cod. Iust. ad tit. XXCI. n Lex 1. de Iudæis Cod. Theod. HONORIVS QVID IN MANICHÆOS. * delendi. * delenda sunt vel deferendi.

Qui vero Gentiles atque Iudæos censura legum coërcuit, hæreticis quoq; bellum rescriptis suis Honorius Imperator indixit. Nam aduersus Manichæos Africanam Ecclesiam perturbantes, ad Dominatorem Vicarium ista rescripsit *n*:

Noxios Manichæos, execrabilesque eorum conuentus, dudum iusta animaduersione damnatos, etiam speciali præcepione cohiberi decernimus. Quapropter quæsiti adducantur in publicum ac detesti criminosi congrua & seuerissima emendatione resecentur. In eos etiam auctoritatis aculei dirigantur, qui eos domibus suis damnanda prouisione detentant* Dat. 16. Kal. Iunij. Mediolani. Theo-

dero

a Augustin. de nat. boni. cap. 46.

b 14. de Episcop. & Cleric. C. Theod. XXCII.

dore V.C. Consule. Sed vnde id acciderit, ex S. Augustino facile intelligere potes, dum de Natura boni agens aduersus Manichæos, de iisdem nefaria operantibus hæc ait a: Hoc se facere quidam confessi esse in publico iudicio perhibentur, non tantum in Paphlagonia, sed etiam in Gallia, sicut à quodam Rome Christiano Catholico audiui. hæc ipse. Cum ergo in Actis publicis eiusmodi illorum sordes fuerint propalatæ; eorundem testificatione redditas manifestas, Imperator legibus insectatus est, sed de iisdem Manichæis in Africa Proconsulari iudicio derectis & condemnatis, agemus suo loco inferius. Quid vero hoc ipso anno Honorius Imperator ad Sapidianum Vicarium Africæ pro Africana Ecclesia rescripserit b, videamus:

Si Ecclesiæ venerabilis priuilegia cuiusquam fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta; commissum quinq; librarum auri (sicut etiam prius constitutum est) condemnatione plectatur. Si quid igitur contra Ecclesias vel clericos per obreptionem, vel ab hæreticis, vel ab huiusmodi hominibus fuerit contra leges impetratum; huius sanctionis auctoritate vacuamus. Dat. VII. Kalend. Iul. Brixiæ, Theodoro V.C. Consule. Vt hæc autem sancirentur ab Honorio Imperatore, præcessit legatio Africanorum Episcoporum, mense Aprilis, ex Concilio Carthaginensi hoc anno celebrato; de quo hæc tantùm repetiuntur posteris commendata c: *Post consulatum gloriosissimi Imperatoris Honorij Augusti IV. & Eutychiani V.C. quinto Kal. Maias, Carthagine, in Secretario basilicæ Restitutæ. In hoc Concilio legationem susceperunt Epigenius & Vincentius Episcopi, vt pro confugientibus ad Ecclesiam quocunq; reatu involutu legem de gloriosissimis Principibus mereantur, ne quis eos audeat abstrahere.* hæc ibi: meminisse namque debemus, quæ anno superiori dicta sunt de Mascezile Africano Duce fratre Gildonis, ipsum nimirum violasse immunitatem Ecclesiarum abstrahendo aliquos violenter ex eis, quorum sacrilegiorum causa diram Dei vindictam in se prouocans infelix expertus est.

c Tom. 1. Conc.

IESV CHRISTI
Annus 400.

ANASTASII PAP. Annus 3. — ARCAD. & HONOR. IMPP. Annus 6.

1. DE CONSVLATV STILICHONIS.

QVADRINGENTESIMVS Christi annus ingreditur, adnotatus Fastis Consulatu Stilichonis & Aureliani. Mirabuntur fortasse aliqui, socerum Imperatoris Stilichonem, plurimum (vt videbatur) atq; optimè de Imperio Romano meritum, tamdiu vixisse ordinarij Consulatus expertem. Sed quod ipse renuerit, id accidisse, Claudianus exaggerat, cum his primum versibus merita eius inculcat d:

d Claud. de laudib. Stilich. l. 2.

Qui mihi Germanos solus, Francosq; subegit,
Cur nondum legitur Fastis? cuis pagina tantum
Nescit adhuc nomen, quod iam numerare decebat? & paulo post:
Sperabam nullas trabeis, Gildone perempto,
Nasci posse moras, etiam nunc ille repugnat?

At ille pacandum antea in omnibus esse Occidentale Imperium, quam supremæ dignitatis honorem attingeret, prætexebat morarum causam. Bellis itaq; consopitis, compressisque barbaris, summa pace Imperio parta, hoc tandem anno creari se Consulem passus est. Vnde idem Claudianus:

——Nullus Borea metus: omnis & Austri
Ora fidet: cecidit Maurus, Germania cessit:
Et Ianum pax alta ligat, te Consule, &c.

Felicissimus planè Stilicho in hanc diem, cum ob fortitudinem animi in rebus bellicis, tum ob eiusdem moderationem in tanta rerum prosperitate seruatam: sed infelicissimus omnium redditus, cum quærit adhuc altiora fastigia.

II. e Apud Mombrit.

Eiusdem Stilichonis Consulatu consignata inuenimus e Acta sanctorum martyrum Ananensium, Sisinnij Martyrij, & Alexandri, extat de his epistola Vigilij Præsulis Tridentini ad S. Simplicianum Mediolanensem Episcopum, cuius Gennadius meminit, vbi ait f: *Vigilius Episcopus Tridentinus conscripsit ad quendam Simplicianum in laudem libellum & epistolam contmentem gesta sui temporis apud barbaros martyrium.* ita Gennadius. Sed cum mentionem habens Simpliciani, non dicat eum Mediolanensis Ecclesiæ fuisse Episcopum, sed quendam, quasi incertum eius nominis virum; reuocari posse videtur in dubium, num hic ille sit Simplicianus Antistes successor S. Ambrosij: cum præsertim præcedenti capitulo idem g de eodem Mediolanensi Episcopo auctor agat, recensens edita ab eo scripta. Certè quidem id ipsi inexploratum fuisse videtur, aliis tamen omnibus compertissimum, cum Vigilij epistola in codicibus omnibus inscriptionem habeat, Ad Simplicianum Episcopum: & licet cuius Ecclesiæ Antistes fuerit, minimè exprimat; tamen quod eum Patrem appellet, cum Episcopi collegas Fratres consueuerint nominare; non alium quàm Simplicianum longo senio venerandum, esse potuisse, facilè suademur. Nam & S. Augustinus iam Episcopus scribens ad eundem libros Quæstionum, cum licet tunc tantum presbyterum, æquè Patrem appellat. Porro non alium quidem hunc ab eo Simpliciano fuisse, inde quoque elicimus coniecturam; quod constat auctoritate Paulini h, horum martyrum reliquias mox Mediolanum esse translatas; de quibus paulo post dicturi sumus.

f Gennad. de Vir. illust. c. 57. ANAVNENSES MARTYRES HOC ANNO PASSI.

g Gennad. ibid. c. 56.

h Paulin. in Vita S. Ambros. in fin.

III. DE OBITV S. SIMPLICIANI, ET VENERIO SVCCESSORE.

Cæterum tempus sedis Simpliciani haud anni huius excessisse terminum, inde certum ducimus argumentum, dum constat legationem Afrorum Episcoporum anno sequenti, nimirum post Stilichonis Consulatum, in Italiam missam esse ad Venerium Simpliciani successorem, vt suo loco dicemus. Imo quod & Anastasius Papa (vt dictum est) ad eundem Venerium in causa Origenis Periarchon & Origenistarum litteras dedisse liquet, & vt coniici potest, hoc anno: inde adducimur, vt opinemur, hoc eodem anno potius, quam sequenti, Simplicianum diem obiisse, & subrogatum esse Venerium.

IV. CVR GENTILES IN SVRREXERINT IN CHRISTIANOS.

Sed vnde (dicet aliquis) sub Christiano Imperatore, in summa agente pace Imperio Occidentali, compressis & oppressis vndique barbaris, potuit locus esse martyris? Memoria repete, quæ de Honorij Imperatoris edicto aduersus idola, & quæ in Africa à Gentilibus Suffectanis & Calamensibus in Christianos diximus perpetrata; Cum scilicet iussis Imperatoris edicto simulacris deorum, aliisque superstitionis Gentilicæ signis vbique prosterni; vbi contingeret copiam numerosiorem esse Gentilium, Christianorum vero numerum minorem, longeque ab Alene Præfectorum apparituræ; compluribus in locis idolorum cultores, quasi pro pietate patriisque diis certantes, vehementi furore animorum incensos, in Christianos eorumque Ecclesias esse crudeliter debacchatos: id quidem dictos populos Suffectanos & Calamenses Ethnicos in Africa præsumpsisse, quę ad calcem ferè anni superioris sunt dicta, declarant. Quod igitur vel in Africa, vel alibi furens gens Idolohtra patrauit: istud ipsum, nondum anni vnius elapso termino, Gentiles rustici vallis Anauniæ, à Tridentina ciuitate spacio viginti quinq; milliarium (vt produnt Acta martyrū) dissiti accolæ, in Dei ministros Sisinnium, Martyrium, & Alexandrum crudeliter commiserunt. Commiserati enim isti rusticos illos, post tantam Christiani nominis lucem toto Orbe diffusam, adhuc obstinatis animis tenebris superstitionis offundi, vt eos è faucibus dæmonis vindicatos aggregarent Ecclesiæ, è patriis sedibus facti volentes extorres, ad eos peregrinati, in medio nationis prauæ fixere tentoria, & Crucis erexere vexillum.

V. SISINNII, MARTYRII, ET ALEXANDRI CERTAMEN.

Inter hos primarius Sisinnius eminebat, genere Cappadox, diaconatus officio sacer, in Christianæ militiæ stipendiis veneranda senectute decorus. Martyrius vero lectoris ordine initiatur, ostiarij autem auctus erat munere Alexander. Primus Sisinnius suo sumptu in vico Gétilium erexit Ecclesiam, cui duo posteriores comministri voluntarij milites inhæserunt. Instabat ille verbo, ex quo semi-

ne vberem reseret pietatis prouentum: isti messis socij accesserè. Sed irriganda erat terra sterilis sanguine martyrum, vt ad Euangelicam mensuram redderè posset fructum centuplum cũ vitæ æternæ completioni additamento. Sed quomodo id acciderit, videamus. Ad finem iam vergebat hoc anno messis Maius, cuius vigesimotertio die Gentiles ex antiquis ipsorum ritibus auspicari consueuerant Lustrationes segetum: vt ex Kalendario ab antiquis monumentis formis Plantinianis à Smetio *a* edito, cuiq; perspicuum fit. Quod autem huiusmodi Idololatræ, collecta ingenti rusticorum manu, cum hostia lustrare solerent agros: eiusmodi lustrationes, *Ambarualia b*, quasi ab ãbiendo ruta, maiores dicere consueuerunt: de quibus ritibus Virgilius in Georgicis *c*:

——*Et cum lustrabimus agros*
Terq; nouas circum felix eat hostia fruges, &c.

LVSTRATIONES AGRORVM.

a Smet. Inscr. pag. 56. n. 4. & 37. num. 1.

b Ex Festo apud Macrob. lib. 3. cap. 5.

c Virgil. Georg. 2.

VI.

Porro eorundem martyrum Acta habent, rusticos illos Ethnicos vallis Anauniæ id temporis ad hoc in vnum collectos esse tubarum signis, vt agros circumeundo lustrarent, cum vero cogerent cõtribulem quendam suum, nuper per Dei ministros redditum Christianum, vt ad sacrificium victimam daret: & pro eius patrocinio assurrexissent viri Dei, redarguentes ipsorum impietatem: omnis mox illorum furor in ipsos conuersus est. Cum qui primum inter eos locũ tenebat, Sisinnius tuba percussus, secubusque confossus, in lecto exanimis pene decubuit. Verum sequentis diei mane diluculo rursum rustici in Ecclesiam irruperunt, vt eam penitus demolirentur, aggressique sunt Martyrium intentum curæ Sisinnij iam proximè DEO spiritum redditurj: quem fugam arripientem, tentum, pluribus affectum vulneribus, ducendum ad idolum, quod colebant Saturni, vinculis ligant, vna cum Alexandro ab iisdem comprehenso latebras frustra captante. Trahunt & Sisinnium, & eius collo appendunt ludibrij causa velut tintinnabulum: cum ille eos admonens, inter salutaria verba frustra iactata, in via deficiens, martyrio coronatus, cælum conscendit: cui & Martyrius, ex vulneribus factus exanguis, eadem corona auctus accessit collega martyrij. Alexander vero vinctus pedibus, raptatus per vepres saxaque, vitus peruenit ad templum: vbi accensa pira, iniectis in eam sanctorum martyrum cadaueribus optio data est, si vellet ignem euadere, vna cum ipsis sacta faceret. Qui penitus abnuens, in igoem iniectus, summa constantia in Christi confessione glorioso martyrium consummauit, pariq́ue cum socijs corona decorus de impietate Ethnica & rusticana proteruia triumphauit. Sed diuinam mox impij sensere vindictam, cum è vestigio atra nube ad terram vsque cælo contecto, vibrantibus hinc inde fulminibus, conterriti, se primum in sanguinem innoxium peccasse sensere. Effecitque tandem sanctorum martyrum sanguis, quem dæmones exhorrescebant, vt aliquo intercedente temporis spatio, idololatria ex ea regione penitus extincta fuerit, eorũdemque Memoriæ ibidem erectæ frequẽti cœtu Fidelium frequentarentur. Hæc ex eorundem martyrum Actis collecta sunt.

VII.

At lectorem venerandæ antiquitatis cupidum, epistola illa Vigilij ad sanctum Simplicianum, minime fraudandũ putamus; cum præsertim ipsa haud prolixa admodum sit, sed mendis nonnihil aspersa, non minimo tamen labore ex diuersis diuersorum codicum lectionibus, quantum fas fuit, emaculata. Reddendam hic, inquam, eam putauimus, quod hoc vnum certum sit reperiri vetus monumẽtum Actorum eorundem sanctorum martyrum, cum eiusdem auctoris libellus eo argumento fusius scriptus omnino pereierit, & istud ipsum sit vetustate corrosum. Epistola autem sic se habet *d*:

d Apud Liveon. to. 1. & tur. to. 3. sui. 9 May & manuscript.

VIII.

EPISTOLA VIGILII AD SIMPLICIANVM.

Domino sancto ac venerabili Patri, bonis omnibus præferẽdo, Simpliciano, Vigilius Tridentinæ Ecclesiæ Episcopus S.

*Quamuis facta martyrum mentione, non verbis merita, sed verba meritis commendentur; potiusq́ue sit constantiæ silentio prætereire, quibus est probata virtus: tamen quia me forsitan cercere causas, lota, pugnæq; martyrij pœnas impulit admonuit debitum, coegit officium: trepidantem mœrore linguam pagina non negauit; quia nec absconditi poterat lucerna sub modio, nec vox pij sanguinis reticeri. Post multos namque patientiæ gradus & sedulas pugnas, recens perfidiæ accessit iniquitas, quibus ministri in Ecclesias, quæ nuper fundatæ fuerant, lacessiti sunt, ac martyrij titulos comparauerunt, parati ad omnia, libenter omnia sustinentes, nulli dantes occasionem, occasione gloriæ gloriam meruerunt. Quorum vita (vt summa rerum fastigia referam) propter scientiæ notitiam fuit tam solicitudinis, quam propositi singularis. Nam omnes liberi nexu coniugij, Deo immaculatas animas vt sanctas hostias præstiterunt. Denique primus vocabulo Sisinnius, nouam Christiani nominis pacem intulit barbaræ nationi; quam per annorum seriem, quod in se fuit, iugiter custodiuit, nullum consortium pollui a hostili atis agnoscens, velut Lathe Sodauis, stupendo timore reuerentiam * seruauit. Sed onis tua quamuis in luporum medio constituta, omile quæ sunt, quod impensis postle fidei votis, munificis primum in illa regione fundauit: cuius ministeri (si me eum recensere dignaris) per hoc velut ex debito esse prouenit, senex vt æno, ita merito præcesserit.*

c Genes. 36. * religionem.

IX. DE MARTYRIO LECTORIS.

Lector quoque Martyrius eius admiculo sociatus, iam nimium pignore commendante, eum religiosæ professionis exordia post militiam temporalem catechumenus induit. Nam proiecto a se cingulo, reiecloque parentum vel fratrum carnalium cœtu, intelligens sese veræ lucis auctore Deo, gratiam consecutum, inter lectores officia sociatus, diuinæ laudis cãticum auribus primus sui de regionis intonuit, attentus operibus iugiter spiritalibus, lassatus vicinitis continuis lectionibus sue pædagogus, in lucr audis animabus anxius, quam breuis temporis impendio tantum foenus ante præmisit, vt illi corona merito crederetur. Quid liberatas animas referam, in finum Abrahæ plena luce profectas, quas superstitio perfida diuersa observantia, alienato iure natura, crudelis morte damnabat? Verum ille, subductus materno uberibus lacte turgentibus, peregrinus nutritu condecentem semper matri quærebat affectum, resurrectionem exemplis prædicatam videntibus oculis dicaturus. Hæc sunt pauca de multis.

X. DE ALEXANDRO LECTORE.

Alexander quoque Martyr, consanguinitate germanus, tertiæ Trinitatis hostiam complens, parem confessionis iouam reseruauit. Nam patriam, inquam, deinde peregrinus, parentesq́;, deserit, omnes in probationibus fidus, fide magnanimus, miseratione propensus. Et si testimonio meo vt cumq; creditur, non sunt nisi ipsi filio altrinsecus præferendi: quos commendari non opus fuit, nisi forte, quod decuit. At vero hactenus sunt alleuata fastidia, si adhuc auribus libentes admittitis. Nam famosa Gentilitas contra vaporem fidei zelo diaboli flamma furoru incaluit, & inde tam lento fomite serpens, quod opibus (vt dixi) fidei paupertate deuota primus id loci Diaconus Ecclesiæ tabernaculum posuisset.

*Accesse quoque iuste ad titulos causæ, quod quondam hostias diabolo Christiana domus diaconi fideli ministerio prohiberet, vt hostiferæ vexillo præferri vexillum meruerit passionis. Nam inuitata * sub vno pratio manus ad sanguinem cõcinauit, ac matutinis horis nimium antecedentis diei vulneribus fatigatum, nec aliter lectulo deprehensum emerita quiete sepelinit. Lector quoque haud vnquam impigre Deo ad ministerium antelucanum seruiebat, qui diaconi in sacrificio famulabatur; tunc medicinam vulneribus memoratus Martyrius exhibebat, antequam operã quæ deprehensi sunt, compleretur. Siquidem secedens ad hortum lector, qui Ecclesiæ cohærebat, captus, vita sua arborem à radice plantauit, Ostiarius etiam passionis adiunctus est, in hostitio deprehensus, animam sanam, vt non obtulit, ita non negauit. Verum omnes in vnum collecti, per aliquot spatia tracti, Deo animas exspirarunt. Et duorum quidem ductum est corpus exanime. Tertio vero vt tenacior vita, ita fuit pœna magis sensibilis: nam viuæ suas flectamit exesitas, cum præparatus est de sacris Ecclesiæ culminibus sentrabibus vogus: hæc flamma martyres velauit. Reuerenti autem vato cogitantis nobis sum, vt id loci basilica construatur, vbi primum fidei gloriosa testimonium meruerunt. Nunc me immeritum tu vtroq; consortem paterno amore cõsulare, & cum iis dem sanctus apud ipsos exorator accede, quatenus possim die illa funebrium aut sacerdotum aut martyrum, iam omnibus sepositis peccator attingere. Salutamus specialiseruitio sanctitatem tuam. Quæso vt memorem * me tuis Domin commendare digneris.* Item alia manu de reliquiis martyrum missis: *Denegare non potui, vt quod tuum in nobis erat gloriosa sieret suscipientis merito, non gratia largentis. Dies autem passionis sanctorum quarto Kalend. Iunias, sexta Feria, luce nascitur.* hucusque Vigilij epistola, à mendis (vt licuit) vindicata: deliderat autem libellus ab eo fusius scriptus de eorundem martyrio.

* INSTRU. CERTAMEN LECTORIS MARTYRIS.

* MARTYRIBVS.

Quid

XII.

Quid vero mirandum acciderit, cum ciusmodi sanctorum martyrum venerandæ reliquiæ per Vigilium ad Simplicianum missæ, Mediolanum allatæ sunt; audi Paulinum rem gestam probe testatam ita scribentem *a*: *Sisinnij etiam, Martyrij, & Alexandri martyrum, qui nostris temporibus, hoc est post obitum sancti Ambrosij, in Anauniæ partibus, persequentibus Gentilibus vitæ, martyrij coronam adepti sunt, cum reliquijs Mediolanensis summa cum deuotione susceperant, adueniente quodam cæco & reuerente, cognouimus, qui eodem tacto lecticulo, in quo sanctorum reliquiæ portabantur, lumen recepit: eo quod per visum noctis vidisset nauem appropinquare littori, in qua erat multitudo albatorum. Quibus descendentibus ad terram, cum vnum de turba precaretur, vt sciret, qui essent ij viri: audierit, Ambrosium, cuius consortes. Quo audito nomine, cum precaretur, vt lumen reciperet, audiuit ab eo, Perge Mediolanum, & occurre fratribus meis, qui illo venturi sunt (designans diem) & recipies lumen. Erat enim vir (vt ipse dissererat) de littore Dalmateno: nec se ante venisse in ciuitatem asserebat, priusquam recto itinere reliquias sanctorum occurrisset, nondum videns; sed tacto loculo, videre cœpisse.* hæc Paulinus. Porro eædem ipsæ sacræ reliquiæ sub Episcopatu sanctæ memoriæ Caroli Borromæi Cardinalis, eiusdem Ecclesiæ Mediolanensis Episcopi, repertæ, ab eodem celebri pompa translatæ sunt, vna cum sacris pignoribus sanctissimi Patris Simpliciani Mediolanensis Episcopi, quem hoc etiã anno ex hac vita in cælum migrasse, nuper diximus, nec non Geruntij, atque Benigni. In quorum quidem trãslationem, imo repetitum nobis post tot sæcula sacrum sanctorum triumphum, P. Franciscus Bæcius è Societate IESV, vir maxime pius & insigniter eruditus, qui & Musas reddidit Christianas, & suauiore concentu canoras, cecinit sacrum hymnum *b*, cuius est exordium:

Sancti piorum spiritus,
Non parua pars cælestium,
Quorum beatis ossibus
Triumphat alma Insubria, &c. habes eum in libro secundo ipsius Carminum.

VIII. OCCISORES MARTYRVM LIBERATI.

At quid tunc actum est de Gentilibus, qui nec cum sanctis martyribus intulerunt? Missis à prouinciæ præside militibus, tenti sunt omnes: iamque seuero supplicio damnandi, pro iisdem intercedentibus apud Honorium Imperatorem Episcopis, liberati tandem sacerdotum precibus sunt, ne admissi immanissimi sceleris pœnas darent; quod non decere dicerent martyrum sanguinem clamantem veniam non audiri. De horum tunc ab Imp. concessa liberatione S. Augustinus ad Marcellinum scribens, iis verbis *c* meminit: *Scio enim in causa clericorum Anauniensium, qui occisi à Gentilibus nunc martyres honorantur, Imperatorem rogatum, facile concessisse, ne illi, qui eos occiderant, & capti iam tenebantur, pœna simili punirentur.* hæc ipse. Quod autem ipse S. Augustinus ait, eosdem sic necatos honores martyrum consecutos: hæc ea quidem de causa dicit, quod non Mediolani tantum, sed & in aliis Ecclesiis translatæ ipsorum reliquiæ colerentur: nam de iisdem hæc S. Gaudentius Brixianus Episcopus *d*: *Recepimus etiam sanctos cineres Sisinnij, Martyrij, & Alexandri, quos nuper in ara Anauni vna veneranda religionis cultus attentius inhærentes Gens interfecit sacrilega, flammisque adhibitis concremauit, vt holocaustum Deo ipsi fierent, qui Christianos suos victimas dæmonis ministrare increpatione iustissima vetuissent.* hæc Gaudentius.

XIV. VIGILIVS EPISCOP. ET MARTYR.

At de Vigilio Tridentino Episcopo, eodemque martyre, vt dicamus, & ratio temporis & necessitas postulat argumenti. Nam Vsuardus, cuius ex veteribus monumentis & antiquioribus Martyrologiis facta in dies singulos sanctorum collectio haud mediocris auctoritatis est, hæc de eodem S. Vigilio habet sexto Kalend. Iulij: *Apud Tridentinam Vrbem S. Vigilij Episcopi, qui sub Stilichone Consule pro Christi nomine magno imbre lapidum percussus, martyrium implenit.* ita ipse: quæ si referas ad primum Stilichonis Consulatum; vtique nondum mense exacto à nece dictorum trium sanctorum martyrum, dicendum esset ipsius Vigilij martyrium contigisse. si vero ad secundum eiusdem Consulatum reiicias; post annos quinque id factum oportuit. Quicquid sit; redargui quidem huiusmodi auctoritate certum est illorum sententiam, qui dixerunt martyrium Vigilij Tridentini Episcopi cõtigisse post annum fere centesimum ab hoc tempore, nempe sub Anastasio Imperatore, ea quidem persuasione adducti, quod eundem Vigilium Tridentinum Episcopum existimauerunt vnum eundemque esse cum illo, qui aduersus hæreticos scriptorum monumenta reliquit. Sed cum Vigilij Acta habeant *e*, eius tempore passos dictos martyres Sisinnium, Martyrium, & Alexandrum, constetque testificatione SS. Augustini atque Gaudentij horum temporum scriptorum (vt alios prætermittamus) his Honorij temporibus eosdem confectos esse martyrium; iam illa de tempore Anastasij ex incerto auctore allata testificatio penitus euanuit. Sed & firmissima illa accedit ratio: Quonam modo, quæso, Vigilius simulacri Saturnini causã à rusticis lapidibus obrutus esse dicitur post tot annorum decadas à nece dictorum martyrum, cũ & Honorij Imperatoris lato nuper edicto id præcipiente, & nece martyrum exigẽte, haud potuerit idolum illud post hæc tempora esse reliquum, cum præsertim militaris manus, qua & capti sunt rustici delinquentes, ad comminuendum Saturni simulacrum minime defuisset.

e Vita S. Vigilij extat, ac eius opera edita contra Eutych à Churterio.

XV.

Sed quomodo describatur Vigilij martyrium, ex antiquioribus tabulis Churterius reddidit, consentientia his referens, quæ ex Vsuardo nuper sunt recitata: nempe post trium nominatorum martyrum trophæa, ipsum ad comminuendum idolum impulsum, eo contracto, lapidum imbribus à Gentilibus rusticis appetitum, martyrium consummasse. Consentit & idem auctor, hunc ipsum esse Vigilium, ad quem, cum creatus Episcopus fuit, sanctus Ambrosius *f* de institutione Episcopi expetitam ab eo epistolam scripsit, qua in eo potissimum argumento versatus, vt doceat suos Christianos non iungere cum Gentilibus matrimonia. Cum vero ex multis, quibus admonendus ille erat, hoc vnũ ab Ambrosio prolixa ea epistola inculcetur: plane significatur, Gentilibus hominibus eius confertam fuisse diœcesim: ad quorum conuersionem Vigilij nerios omnes extensos esse, ipse tum suorum scripto martyrio, tum etiam sanguine declarauit.

f Ambros. epist. 30. ver. edit.

XVI. VIGILII ACTA CORRVPTA.

Sed magna scias passa esse Acta Vigilij detrimenta scriptorum incuria. Dum enim hunc ipsum esse, ad quem sanctus Ambrosius epistolam illam scripsit, & eundem, qui de martyrio Sisinnij & sociorum ad Simplicianum Mediolanensem Episcopum litteras dedit, quem & sub Consule Stilichone antiquæ tabulæ in Vsuardo testantur martyrium subiisse: dum (inquam) hunc ipsum martyrem volunt auctoré fuisse lucubrationum in Eutychen hæresiarcham, delirantia quidem de eo scripsêre, in primis vero idem qui supra Churterius, dum vult hunc, ad quem ait scripsisse sanctum Ambrosium, natum esse sub Theodosio (vt ait) & Honorio Imperatoribus: dum insuper, cuius ponit annos viginti Episcopatus, putat potuisse scribere contra Eutychen. Vtinam, sicuti inuenit, Acta nobis Vigilij reliquisset: nam quem martyrem esse reperit, & eius martyrij res gestas excripsit, dum eundem quoque vult esse scriptorem, deformes simul coniunxit ærbres, magno dispendio veritatis. Quos alij vt caurent, vt nihilominus eundem exhiberent Vigilium Tridentinum martyrem atque scriptorem aduersus Eutychen, eum post editas lucubrationes aduersus hæreticos, sub Anastasio Imper. à Gentilibus ob fractum Saturni simulacrum lapidibus obrutum tradunt *g*:

DE VIGILIO SCRIPTORE ECCLESIASTICO.

g Vita Vigilij ante eius operato 5. Bibl. sanct. & apud Sur. 27. & Cales. in Not.

Sed quid præstirit auctor ille, qui Acta Vigilij in cõpendium redegit? illud quidem (ipse parcat) vt inofficiose nimis, quæ cunque essent in prioribus Actis, quibus declararetur passus Vigilius his tẽporibus Honorij Imperatoris; omnino submouerit, atque prorsus abolenda cẽsuerit, ne quid esse posset impedimento, quo minus vnus idemque Vigilius dici possit, qui contra hæreticos scripsit, cum eo, qui martyrium passus est. Sed delere minime potuit, quod fuit relatum in tabulas Ecclesiasticas, passum Vigilium Consule Stilichone, nec etiam cauit, oblitetanda esse, quæ ex prioribus Actis in Vita Vigilij ipse intulit, nimirum eundem Vigilium liberales artes Athenis didicisse. Et-

XVII.

enim

enim ex his perspicuè demonstratur, quo tempore Vigilius vixerit: nam à temporibus Arcadij Imperatoris, cuius regni exordio Gothi Græcias sub Alarico inuasere (vt constat ex his, quæ superius dicta sunt) Athenarum gymnasia prorsus occlusa, penitusque deserta mansere. Sed optimè congruit, vt Vigilius Athenis adolescens literis operam dederit, qui temporibus S. Ambrosij sedit Episcopus: atq; qui ad S. Simplicianũ de passis eo tempore martyribus (quod testatur Gennadius) in laudem eorundem & narrationem rerum gestarum epistolam vna cum libello conscripserit, idem hoc tempore martyrio vita functus decesserit.

XVIII. VIGILII PLVRES EODEM SÆCVLO.

Cum igitur ex his, quæ diximus, duo inter se diuersi sint statuendi Vigilij, quorum alter his fermè diebus martyr obierit, alter verò, qui post centum fermè annos inter scriptores Ecclesiasticos celebris extitit: licet vterque dici possit Tridentinus Episcopus, titulus tamen martyrij ex asserta superius causa, nonnisi priori (vt diximus) conuenit. Posteriorem quoque Vigilium dicere Tridentinum Episcopum fuisse, non refragamur, quod minimè impossibile videatur, centum fermè annorum spatio, duos, eiusdem nominis fuisse ciuitatis vnius Episcopos: cum alioqui sciamus huius centenarij spatio plures memoria celebres vixisse Vigilios: nempe Vigilium Africanum, cuius commentarij in Apocalypsim Cassiodorus *a* meminit; Vigilium alium diaconum, quem tradit Gennadius *b*, scripsisse regulas monachorum: rursum verò sanctitate insignem Vigilium habes Episcopum Brixianum, qui à sancto Philastrio eiusdem ciuitatis Episcopo septimus ordine sedit: Concilio præterea Agathensi inter alios Episcopos Vigilius nomine antistes subscriptus habetur: vt non desit Vigilius, qui scriptorum illorum auctor asseri possit. Sed de his hactenus.

a Cassiod. instit. diuin. script. c. 9.
b Gennad. de Script. Eccl. c. 51.

XIX.

Gerebat hoc anno sub eodem Stilichone Consule Vincentius Prætorij Præfecturam in Galliis, vt rescriptum Honorij Imperatoris *c* ad eundem datum significat. huius summa cum laude Seuerus meminit, de eius cum S. Martino adhuc superstite necessitudine ita scribens *d*: *Meminit Vincentium Præfectum, virum egregium, & quo nullus sit inter Gallias omni virtutum genere præstantior, diem Turonos præteriret, à Martino sæpius popposcisse, vt ei comminus in suo monasterio daret. In quo quidem Exemplum beati Ambrosij Episcopi præferebat, qui eo tempore Consules & Præfectos subinde pascere solebat. Sed verum altioris ingenij, ne qua ex hoc vanitas atq; inflatio obreperet, noluisse.* ita Seuerus. Sicq; videas in Ecclesia Dei sanctorũ virorum alios sic, alios sic ambulasse, diuersisq; itineribus ad vnum eundemq; tendisse terminum, Dei voluntatem. Factus e ille, instar Pauli, omnia omnibus vt omnes lucrifaceret. Iste vero etsi hæc omnia sibi licere, nõ tamen æquè omnia expedire, cognoscens, intra monasticæ obseruantiæ septa se maluit continere.

c l. Verum 9. Codice I. e. d.
d Seuer. dial. 3. lib. 2.
QVID VINCENTIVS CVM S. MARTINO.

e 1 Cor. 5.

XX. IVDICIA EPISCOPORVM SVBSISTERE VOLVIT IMPERATOR.

Eodem Stilichonis Consulatu, mense Februarij, Honorius Imperator sanctionem edidit, qua iudicio Episcoporum voluit bene esse prospectum, pœnis exagitans eos, qui in Concilio sacerdotum depositi Episcopi turbas cierint, & sæculare præsidium putauerint exquirendum. Aduersus quos ad Hadrianum Præfectum Prætorio ita dictauit *f*:

Quicunq; residentibus sacerdotibus fuerit Episcopatui loco detrusus & nomine: si aliquid vel contra custodiam, vel contra quietem publicam molitus fuerit deprehensus, rursumq; sacerdotium petere. a quo videtur expulsus; procul ab ea vrbe, quam infecit (secundum legem diuæ memoriæ Gratiani) centum millibus vitam agat. Sit ab eorum cœtibus seperatus, à quorum est societate diiunctus. Sitq; huiusmodi persona tenore huius legis illicitum, sacra nostra adire secreta, & impetrare rescripta. Omnibus abiectis per culpam sacerdotio personis, quæ impetrata sunt, infecta permaneant. Sciturus his, quorum defensione tuetur, ablig, suffragio, qui diuinam non videntur metuisse iudicium. Dat. prid. Non. Febr. Rauennæ. Stilichone & Aureliano Coss. eodẽ quoque mense Febr. aduersus Donatistas, ad eorum perfidiam retundendam, idem Imperator Honorius ad eundem Hadrianum Præfectum Prætorio ista edixit *g*:

f l. 35. de Episcop. & cler. C. Theod.

g l. 37. de hæret. C. Theod.

XXI.

Rescriptum, quod Donatistæ a Iuliano tunc Principe impetrasse dicuntur, propositio programmate, celebertimis in locis volumen asseruit, & Gesta, quibus est huiusmodi allegatio inserta, subnexit. Quo omnibus innotescat & Catholicæ confidentia stabilita constantia, & Donatistarum desperatio sucata + perfidia. Dat. V. Kalend. Mart. Rauen. Stilichone & Aureliano Coss. Qualenam autem eiusmodi rescriptum fuerit, quive libellus Donatistarum ad Iulianum præcesserit, repete, quæ quarto tomo Annalium dicta sunt. Sed quænam occasio exorta fuerit, vt Honorius Imperator post tot annos elapsos ea ex Actis Proconsularibus voluerit in lucem edi, atque omnibus innotescere, modo dicendum. Peruenisse putatur ad Honorij Imperatoris aures per legatos Episcopos Africanos, vel ipsum Possidium Calamensem Episcopum, cuius legationis anno superiori meminimus, inter alia Donatistarum siue factis, siue scriptis aduersus Catholicos edita scelera, inuectiua illa, & quidem acerrima, Petiliani Episcopi Constantinæ in Numidia ciuitatis, qua in illa sua publica epistola aduersus Catholicos commotus, eosdem vehementer exagitauit, quod à Principibus Christianis iisdemque Catholicis aduersus improbos ipsorum conatus (vt vidimus) sæpe expetiissent auxilium, rem quidem hanc vt sacrilegam ille, qui ex foro, vbi causas orabat, in Ecclesiam venerat, Donatistarum, Petilianus his verbis aggressus est exaggerare *h*:

h Apud Aug. quæst. cont. Iul. Pelag. l. 1. c. 10.

Quid autem voluerit cum Regibus sæculi, quos nonquam Christianitas nisi in insidos sensit, &c. prolixiorem enim de his in sua epistola orationem intexuit. Quibus commotus Honorius in eorundem Donatistarum opprobrium, qui absque eo, quod Constantinum sæpè sæpius aduersus Catholicos (vt vidimus) interpellassent, eo quoq; procaciæ peruenerunt, vt aduersus eosdem indignissimum hominibus Christianis libellum Iuliano Imperatori Apostatæ obtulerint: illum ipsum in publicis quibusq; locis perspicuum omnibus vna cum rescripto ab ipso Imperatore Iuliano obtento affigi voluit, simul cum Proconsularibus Gestis ea tunc in causa conscriptis; *quo* (vt ait Imperator) *omnibus innotesceret & Catholicorum vna cum pietate constantia, & Donatistarum desperatio sucata perfidia.* Quibusnam verbis conceptus fuerit ille ad Iulianum Donatistarum libellus, quive illorum Episcopi apud eum ea legatione perfuncti sint, & alia, quæ ad eam causam spectare videbantur, dicta sunt à nobis superius eiusdem Iuliani tempore, quo eadẽ perfici contigerunt. Sed quid tunc synagoga peccantium, ipsi nimirum cæcorum duces, cæci & ipsi Donatistarum Episcopi? Planè accidit, quod de eorum similibus Hieremias occinuit *i*: *Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quin potius confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt, quamobrem cadent inter ruentes: in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.* Siquidem cum ad eorum curandam amentiam frustra omne adhibitum fuerit medicamentum, tandem tradi barbaris meruerunt. Quæ autem à Catholicæ Ecclesiæ Episcopis pro eorum salute fuerint sedulo studio procurata, inferius annis ferme singulis dicturi sumus.

i Ierem. 8.

Hoc quidem anno de cognoscẽdis Origenis erroribus paratur Romæ ab Anastasio Papa iudicium, hactenus dilatum, quod legitima eiusdẽ Origenis Periarchon versio à S. Hieronymo *k* elaborata Hierosolymis mittenda, fuerit exspectata, dum interea alia ad causam pertinentia parerentur. Quod enim res magni momenti esset, ac minime contemnenda, cum non de viuente aliquo per se causam dicente, sed de homine iam ante centum & quinquaginta fermè annos vita functo, eodemque celeberrimi nominis tractaretur: quamuis aduersarij instantius agerent, vtpote exhorrescẽtes Romam ex Oriente eius errores inuectos: Anastasius tamen summa vsus maturitate cõsilij, iam tandem tempus adesse videt, quo ad succidendos adulterinos palmites securim Apostolicam paret. Quidautem inter hæc Ruffinus? Astutè quidem se gessit: dissimulans enim hæc omnia, quasi cum Anastasio Papa in fide consentiret, affirmansq; Theophilum Alexandrinum sibi communicatione coniunctum, atq; Epiphanij magni nominis Episcopi pacis communicatione munitum, in vnum tantum Hieronymum stylum exeruit. Sed qua calliditate, quibusve fallaciis, audi.

k Hier. in Apol. ad Pammach. & Oceanum.

Quod

XXIV. RVFFINVS IN SE CONVERTIT DICTA IN ORIGENISTAS.

Quod autem sanctus Hieronymus anno superiori, Pammachij atque Oceani, qui doctrina pollentes erant, & natalium claritudine Romanorum nobilissimi, rogatu (vt constat ex eorum litteris *a*) Origenis Periarchon germana sinceraque translatione Latinitate donarim Romam misisset, addita ad opus præfatione, nempe epistola *b* ad eosdem, qua omnes Origenis palam fecisset errores: illidemque addidisset epistolam haud pridem ad Ruffinum *c* scriptam (vt ipse in Apologia *d* testatur) quibus significaret, nihil sibi esse pugnarum aduersus quempiam, sed duntaxat hæreses cum hæreticis insectari: Cum hæc inquam, omnia, quibus Origenistæ telis appeterentur, in se vnum conuersa Ruffinus, ex præcordiis male affectis cuncta diiudicans, existimaret, trium annorum spatio tres aduersus eundem S. Hieronymũ libros elucubrauit. Sed & quod sciret cum potentissimo aduersario sibi esse certamen, eosdem tres libros à se conscriptos sic edidit, vt tamẽ magna cautela curarit, ne in manus eiusdem S. Hieronymi peruenirent, sed tantummodo amicis illi crediti, sic per amicorum manus per Italiam vulgarentur, vt non quidem scripto, sed sermone multorum ferrentur.

a Apud Hieron. p. 84 Hieron. pag. 61. c Apud Hieron. p. 86 Hier. Apolog. libri.

XXV. Hieron Apolog. lib. 1. LIBRI TRES A RVFFINO IN HIERONYMVM EDITI.

Quod autem ij ab eo scripti tres libri fuerint, accipe id tertium ab ipso Hieronymo repetitum, vt cum primum *e* ait: *Nunc quoque quia tenui laudatorem, & verso stylo docui me non esse, quod meum necessarius prædicauit, dicitur furere, & tres contra me libros venustate Attica texuisse.* & inferius: *Nec læsisse contentus, quasi aduersus alienum, semperque taciturum, tres elaborauit libros.* ac rursum in fine de iisdem tribus contra se scriptis voluminibus meminit: quæ Ruffinus (vt idem ait sanctus Hieronymus *f*) Apologiam vno nomine voluit nuncupari, cum tamen (vt ait) accusationes continerent & inuectiuas. Triennij vero spatium temporis in iisdem tribus elaborandis scriptis voluminibus, imo telis exacuendis, insumptum, idem sanctus Hieronymus tradit *g*. Ex quo enim illi innotuerunt, quæ sanctus Hieronymus ad Pammachium & Oceanum scripserat, & de germana Origenis Periarchon versione ipse Ruffinus acceperat, ad defensionem parans arma, in offensionem primum illa conuertit, vt non tam Apologiam, quam inuectiuam conscripserit.

e Hieron. Apolog 2.

XXVI. RVFFINVS CELAT HIERONYMO LIBROS IN EVM SCRIPTOS.

Sed magna adhibita cautela tres accusationum libros in Hieronymum elaboratos Ruffinus edendos esse curauit; nimirum vt (quod dictum est) sic omnibus innotescerent, vt tamen eorum exemplaria scriniis amicorum clausa detinerentur, nec eos legendi facultas Hieronymo imperiretur. Vnde quam iustæ de his illæ sint sancti Hieronymi iteratæ querelæ: *Scribuntur* (inquit *h*) *contra me libri, ingeruntur omnibus audiendi, & tamen non eduntur, vt simplicium corda percutiant, & mihi facultatem pro me auferam respondendi. Nouum malitiæ genus, accusare quod proli tuneas scribere quod occultes.* & in posteriori Apologia *i* hæc idem de simulato Ruffini prætextu: *Dicis te accusationem meam ad eos tantum misisse, qui meo verbis læsi fuerant, & non ad plures: quia non ad ostentationem, sed ad ædificationem Christianis loquendum est. Et vnde, oro te, librorum tuorum ad me fama peruenit? Quis eos Romæ, quis in Italia, quis in Dalmatia disseminauit? Si in scriniis tuis & amicorum tuorum latebant, ad me quomodo mea crimina peruenerunt? Et audes dicere, te non ad ostentationem, sed ad ædificationem, quasi Christianus loqui, qui de sene senex tanta confingis, quanta non diceret de latrone homicida, de forte meretrix, scurra de mimo? qui parturis mihi montes criminum, & gladios, quos defigas in iugulum meum, tanto ante tempore exacuis? Idcirco ne Cercales & Anabasij tui per diuersas prouincias cucurrerunt, vt laudes meas legerent? vt panegyricum tuum per angulos & plateas ac muliercularum textrinas recitarent? Hæc est tua illa sancta verecundia, &c.*

f Hieron. Apolog 2. g Hieron. Apol g. 1. h Hieron. Apol g. 1. i Hieron. Apolog 2.

XXVII. IVDICIVM DE CAVSA RVFFINI ATQVE HIERONYMI.

Æqua lance, quæso, lector, iuta vtriusque perpende, cum adhuc in vestibulo eiusmodi altercationis subsistis: reuocaque ad statueram, quæ superius dicta sunt: nimirum rogatum, prouocatum, impulsumque sanctum Hieronymum precibus amicorum, cum in crimen conniuentiæ Origenis errorum inductus esset, tum ad suam innocentiam insinuandam, tum ad hæreses detegendas, necessario quidem editione germana Origenis Periarchon facta, in eius tantum errores (vt par erat) inuectum fuisse: & licet eius sectatores Origenistas pariter fuerit insectatus, Ruffini tamẽ nomen nunquam ab eo fuit expressum, quem potius perbreui eademque familiari epistola secreto admonendum putauit. Quid hoc æquius & sanctius? quid Christiano homine dignius. & Catholicæ Ecclesiæ opportunius, vtilius fuit, hoc potissimum tẽpore, præstari valuit? Quid hoc sibi magis necessario faciendum fuit? cum id quidem præter mississe, vel dissimulasse tantum, id ipsum fuisset Origenis erroribus turpiter cõniuere. Præstitit igitur, quod Catholici doctoris erat, numerosque expleuit hominis Christiani, sed & iura amicitiæ (quantum in se fuit) illibata seruauit.

XXVIII. *k Luc 6* RVFFINVS HÆRETICORVM MOREM INDVIT.

Sed quid? Sicut bonus homo de bono thesauro suo profert bona; ita malus (ex sententia Domini *k*) de malo thesauro suo profert mala. Præstitit enim Ruffinus, quod peculiare est omnium hæreticorum, cum animi furore coniunctum mentis habere torporem: dum quem amice amplecti debuerat, refractarius conuiciis infectatur & iurgiis, atque ad salutem capessendam socors, stupidus, atque penitus redditur obstinatus. Ita plane de hæreticis omnibus Dauid *l* occinuit, duas istas ipsorum præcipuas proprietates accommodata similitudine exprimens, vbi de priori sic ait: *Furor illis in similitudinem serpentis.* de posteriori vero, quod sequitur: *Et sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, ne exaudiat vocem incantantium.* Sic igitur Ruffinus admonitionem contemnens, in monitorem conuersus, furore percitus, tribus eum libris illis conscriptis aggressus est secundum poeticum illud *m*:

l Psal. 57.

——Linguis micat ore trisulcis.

m Virgil 3. Georg.

XXIX. HIERONYMI ANIMVS AD PACEM COMPOSITVS.

Quonam autem animo ad hæc sanctus Hieronymus compositus esset, quamque ægre, nolens, reluctans, & (quod dicitur) obtorto collo pertinaci hæretur inuitus: audi ipsius cum attestatione etiam numinis scriptam ad eũdem Ruffinum (vt iurato saltem crederet) contestationem *n*: *Testor* (inquit) *mediatorem Iesum, muitum me & repugnantem in hoc verba descendere: & nisi tu prouocares, semper taciturum fuisse. Denique tuli accusare, & ego cessabo defendere. Qua enim est audientium ædificatio, duos senes inter se propter hæreticos dogmatizari, præsertim cum ambo Catholicos se videri velint? Omittamus hæreticorum patrocinium, & nulla erit inter nos contentio. Eodem feruore, quo Origenem ante laudauimus, nunc damnatum toto Orbe damnemus: iungamus dexteras, amicos copulemus; & duos Orientis & Occidentis πόντους ἕνωσις*, nempe Theophilum Alexandrinum, & Anastasium Romanũ Pontificem, *alacres sequamur incessus: erit animus iuuenes, emendemur senes, &c.* rursum vero illa *o*: *Depone gladium, & ego scutum abiiciam. In vno tibi consentire non possum, vt parcam hæreticis: vt me Catholicum non probem. Si ista est causa discordiæ, meri possumus. tacere non possumus.* & in fine: *Sit inter nos vna fides, & illico pax sequetur.* hæc ipse ad suum ipsius animum insinuandum.

n Hieron. Apolog 2.

XXX.

Contra vero, videas Ruffinum, qui vno verbo ista omnia conspopisset, damnando nempe cum Origene omnes eius errores, Episcopis acquiescens, eisdemque communione se iungens, cum eisdem aduersus eos pariter dimicans: his omissis falsas excusationes obtexere, quo tempore Apologiam ad Anastasium Papam dedit, atque in sanctum Hieronymum virulentos tres illos omnium discordiarum seminarium libros scripsit. Sed quod iuxta diuinum oraculum *p*: *Iudicia Domini pondus & statera.* secundũ illud Dauidicum *q*: *Mentita est iniquitas sibi.* hæc omnia in maiorem Ruffini ignominiam cessere, atque fidei Catholicæ profecere.

p Prou. 16. q Psal. 10.

XXXI. ROMANORVM ALII S. HIERONYMO, ALII RVFFINO FAVEBANT.

Sed illud plane dolendum, fuisse Romæ tunc temporis in duas partes scissa Christiani populi studia, aliorum scilicet Ruffino fauentium, saniorũ vero partis S. Hieronymo inhærentium. Ruffino quidem studebant Melania, & qui cũ ea necessitudine iungebantur: Apronianus quoque, nobilis genere, Ruffini partes tuebatur, itemque Macarius, ad quem præfationem in versionem Periarchon inscripserat; quem maritum fuisse nobilissimæ Romanæ fœminæ, idem ipse Ruffinus tradit *r*, nominatus habetur & Chrysogonus quidam *s* eius studiosus, quem puto illum

Ruffi. in vsit lib. 1. Hieron. Apol. 1. in fin.

esse

a Hieron. in Isai. 40.

esse monachum Aquileiensem, ad quem eiusdem Hieronymi extat epistola a; necnon alij, qui se Ruffini esse discipulos profitebantur: quorum omnium (vt ipse Hieronymus tradit) erat in coaceruando quæcunque, quatuis occasione quæsita, in ipsum S. Hieronymū crimina, cura propensior: sed omnes hi vel Origenis erroribus maculati, vel Origenistarum consortio in hæresis suspicionem adducti, S. Hieronymo vero longe maior atque potior pars in Vrbe fanebat, vt inter alios nobilissimos Romanorum Pammachius, Oceanus, Marcellinus, S. Marcella, atque alij denique non pauci ordinis Senatorij, fidei Catholicæ tenacissimi: qui cum aliis omnibus Orthodoxis, arbitrio Anastasij Romani Pontificis damnantis Origenistas, non priuata affectione animi ferebantur. Sed omittimus recensere diuersarum prouinciarum Antistites sancto Hieronymo fauentes, & inter alios ipsum Chromatium Episcopum Aquileiæ, execrantes omnes detestabiles Origenistas.

XXXII. QVO TEMPORE RVFFIN. SCRIPSIT, ET HIERONYMVS RESPONDIT.

Qui igitur triennij temporis spatium (vt dictum est) in tribus libris scribēdis insumpsit, eos iam absolutos hoc anno Ruffinus amicis suis communicauit: iam enim biennio Aquileiæ confederat (vt sanctus Hieronymus b tradit) qui annum antea Romæ manserat. Porro hæc, quod haud publice omnibus ediderit, sed per amicorum manus ferrentur, nequaquam nisi incerto rumore in Palæstinam ad S. Hieronymum peruenerunt: qui continuit stylum ad tempus, expectans nimirum libros ab eo conscriptos ad se perferri: quod minime consequi licuit. Accidit tamen, vt post ferme biennium, cum germanus eius Paulinianus in Occidentem ad distrahendum patrimonium missus, Hierosolymam reuerteretur, & capita quædam auditione perceptæ de accusationibus Ruffini aduersus ipsum sanctum Hieronymum eidem palam fecisset, ipse tunc inuitus licet ad scribendam suam defensionem manum admouerit: Eam quidem scriptam fuisse post biennium, anno scilicet Domini quadringentesimo secundo, ex certo illo elicitur argumento, dum in sua tum scripta à se Apologia testatur decennium interuenisse, ex quo ad Dexterum præfectum Prætorio librum scripsisset de Scriptoribus Ecclesiasticis, quem ex Consulibus & annis Imperatoris, duplici Chronologia, editum fuisse ad. no Domini trecentesimo nonagesimo secundo, monstrauimus. Agemus igitur de eadem Hieronymi defensione suo loco. Sed quænam in libris Ruffini coaceruata fuerint in S. Hieronymum crimina: quoniam ex eius responsione manifesta redduntur, agemus de his inferius.

b Hieron. Apolog. 1. lib. 2.

XXXIII. ANASTASIVS PAPA DAMNAT ORIGENIS ERRORES.

Hoc itidem anno Domini quadringentesimo, quo à Theophilo Episcopo Alexandrino primam Paschalem epistolam scriptam fuisse monstrauimus, sequenti scilicet anno post Synodum Alexandrinam, in qua hæreses Origenis damnatæ sunt: cum iam pluribus ac manifestis probationibus, atque potissimum S. Hieronymi scriptis Romam missis, germana Origenis Periarchon translatione ficta, eiusdem errores singuli aperta luce cunctis inspiciendi fuissent expositi; Anastasius Papa Apostolica auctoritate easdem Origenis hæreses damnat. Id enim significat S. Hieronymus epistola hoc anno Pammachium atque Marcellam data c, cuius est exordium: *Rursum Orientalibus vos locupleto mercibus, & Alexandrinas opes primo Romam vere transmitto*, & post nonnulla, quenam hæ sint merces, subdit his verbis: *Vos Christiani Senatus lumina, accipite & Græcam & Latinam etiam hoc anno epistolam*, Theophili scilicet, *ne rursum hæretici mentiantur a nobis plura quæ vel addita, vel mutata: in qua laborasse me fateor, vt verborum elegantiam pari interpretationis venustate seruarem*, &c. hæc de prima Paschali Theophili epistola sanctus Hieronymus, qui anno superiori datam ex Synodo Alexandrina Synodicam miserat eodem ferme argumento conscriptam. Sed & quod ad finem eiusdem habet epistolæ, plane declarat Anastasium Papam hoc eodem ferme tempore decretum de damnatione hæresum Origenis Romæ promulgasse: nam ait: *Prædicationem quoque Cathedræ Marci Euangelistæ Cathedra Petri Apostoli sua prædicatione confirmet. Quamquam celebri sermone vulgatum sit, beatum quoque Papam Anastasium eodem feruore, quia eodem spiritu est, latitantes in foueis suis hæreticos persecutum: eiusque litteræ doceant, damnatum in Occidente, quod in Oriente damnatum est.* hæc sanctus Hieronymus; qui licet rumore tantum quod Romæ ab Anastasio Papa factum esset de damnatione Origenis errorum accepisset, cum eo modo ad Pammachium atque Marcellam scripsit; re vera tamen ob eodem Romano Pontifice id factum fuisse, certum est.

c Hieron. epist. 78.

Damnatis igitur ab Anastasio Romæ erroribus Origenis, scribuntur per orbem Catholicum ab ipso litteræ, vt quæ cauenda forent, omnes scirent, de quibus sanctus Hieronymus d: *Quid* (inquit) *facient epistolæ Theophili Episcopi? quid Papa Anastasij in toto Orbe hæreticum persequentes?* Quibus sane factum est, vt accipientes præcipuarum Ecclesiarum Episcopi litteras Romani Pontificis, iidem collectis suis sibi subiectis Episcopis, æque damnarent, quæ Romæ ab Anastasio Papa scirent esse reiecta: præstitisseque inter alios id ipsum Chromatium Episcopum Aquileiæ, necnon Venerium sedis Mediolanensis Antistitem, fidem facit idem sanctus Hieronymus illis verbis e in Ruffinum inuectus: *Ergo beati Episcopi Anastasius & Theophilus & Venerius & Chromatius, & omnis tam Orientis quam Occidetu Catholicorum Synodus, qui pari sententia, quia & pari spiritu, illum* (nempe Origenem) *hæreticum denunciant populis, fures librorum illius iudicandi sunt? &c.*

d Hieron. Apolog. 1. lib. 2.

Quin etiam sanctionem Imperatorum secutam esse exinde Episcoporum iudicium, idem sanctus Hieronymus illis verbis significat, quibus Ruffini querelis ita respondet f: *Si quid contra Origenem & sectatores eius dicitur, in te dictum putas. Ergo & epistolæ Papæ Theophili, & Epiphanij, & aliorum Episcoporum, quas nuper ipsis iubentibus transtulí, te petunt, te lacerant: Imperatorum quoque scripta, quæ de Alexandria, & de Ægypto Origenistas pelli iubent, me sug gerente dictata sunt: Vt Romana Vrbis Pontifex miro eos odio detestetur, meum consilium fuit: Vt totus Orbis post translationem tuam in Origenis odium exarserit, quem antea simpliciter lectitabat, meus operatus est stylus? Si tantum possum, miror, cur me non metuas.* hæc in Ruffinum sanctus Hieronymus; quod ille, quæcunque contra Origenem in Ecclesia acta essent, ipsi Hieronymo accepta ferret: cum re vera in hoc sacro bello ipsum magno animi vigore classicum cecinisse, non dubium sit. At hæc quidem Romæ hoc anno de condemnatione Origenis errorum. Quid autem peculiariter actum sit in Ruffinum, qui has Romam merces inuexerat, dicendū anno sequenti, quo constatad eum litteras dedisse Anastasium, vt se Romam ad dicendam causam conferret.

e Hieron. Apolog. 2. lib. 2.

f Hier. Apolog. 1. lib. 2.

Antequam autem recedamus ab Vrbe, clarissimæ fœminæ persoluamus extremā. Hoc enim anno defunctæ sanctæ Fabiolæ, spectatæ egregiæque sanctitudinis, & generis claritudine celebris viduæ, sanctus Hieronymus rogatus ab Oceano epitaphium scripsit; cuius exordio cum ita diuersa tempora numeret, quo potissimum anno id acciderit, circum scribit, dum ait g: *Plures anni sunt, quod super dormitione Blesillæ Paulam venerabilem fœminam recenti adhuc vulnere consolatus sum: quarto aſſatis circulus volutus, ex quo ad Heliodorum Episcopum Nepotiani scribens epitaphium, quicquid habere potui virium, in illo tunc dolore consumpsi: & ante fermè biennium Pammachio meo pro subita peregrinatione Paulinæ breuem epistolam dedi, erubescens ad desertissimum virum plura loqui, &c.* paulo vero post: *In præsentiarum tradis mihi Fabiolam, laudem Christianorum, miraculum Gentilium, luctum pauperum, solatium monachorum, &c.* Cum igitur ipse sanctus Hieronymus quatuor ānos numeret ab obitu Nepotiani, duos vero à dormitione Paulinæ: præsentem annum Fabiolæ funeri ipsum adscribere, ex iis, quæ superius dicta sunt, satis manifestum apparet, vt de his nec vel leuis quidem dubitandi relinqui possit occasio. Nisi quod cum reperias in literis sancti Hieronymi post decem annos, nempe post Vrbis excidium, scriptis h ad Marcellinum & Anapsichiam, de Fabiola tanquam viuente mentionem haberi ad quam idem sanctus Hieronymus duos in Ezechielem libros à se conscriptos misisse testatur, quos nonnisi post excidium Vrbis ipsum elucubrasse liquet i) affirmare necesse est, aliā illam ab hac fuisse Fabiolam, minoremque dicendam: nec

g Hier. ep. 30. FABIOLA DVAE. h Hieron. epist. 86. i Hier. prafat. in lib. 1. in Ezech.

XXXIV. ORIGENIS ERRORES ET ORIGENISTÆ VBIQVE DAMNATI. d Hier. ad Pelag. lib. 1.

XXXV. e Hier. Apolog. 1. lib. 2. OMNES ET VBIQVE DAMNATVR ORIGENIS ERROR.

XXXVI. FABIOLA OBITVS

quidem

quidem mirum, cum & duas Paulas, totidemque Melanias, seniores ac iuniores, eodem tempore licet numerare. Sed quæ istius matoris Fabiolæ fuerint ornamenta virtutum, ab eodem Hieronymo paucis complexa, scriptaque ad Oceanum, relegamus. Post enim alia, quæ nos superius pro temporis ratione narrauimus, ista subdit a.

Prima omnium xenodochium instituit, in quo egrotante colligeret de plateis, & consumpta languoribus atque inedia miserorum membra foueret. Describam ego nunc diuersas hominum calamitates, truncas nares, effossos oculos, semiustos pedes, luridas manus, tumentes aluos, exile femur, crura turgentia, & de exesis ac putridis carnibus vermiculos bullientes? Quoties mobo regio & padoro confectos humeris suis ipsa portauit? Quoties lauit putulentam vulnerum saniem, quam alius asspicere non valebat? Præbebat cibos propria manu, & spirans cadauer sorbitiunculis irrigabat. Scio multos diuites & religiosos ob stomachi angustiam exercere huiusmodi misericordiam per alienu ministeria, & clementes esse pecunia, non manu: quos equidem non reprobo, & teneritudinem animi neutiquam interpretor infidelitatem: sed sicut imbecillitati stomachi veniam tribuo, sic perfectæ mentis ardorem in cælum laudibus fero: magna fides ista contemnit. & paulo post, poeticum illud vsurpans

Non mihi si linguæ centum sint, oraque centum,
Ferrea vox:

Omnia morborum percurrere nomina possim. Quæ Fabiola in nosocomio miserorum refrigeria commutauit, vt multi pauperum sani languentibus inuiderent. Quamquam illa simili liberalitate erga clericos & monachos & virgines fuerit. Quod monasterium non illius opibus sustentatum est? Quem nudum & cinctum non Fabiolæ vestimenta texerunt? In quorum se indigentiam non effuda præcordia & festiua largitio? Angusta misericordia eius Roma fuit. Peregrabatur ergo insulas, & totum Etruscum mare, Volscorumque promuntiam. & recondita cuiusdam Tyrrheni sinus, in quibus monachorum consistunt chori, vel proprio corpore, vel transmissa per viros sanctos ac fideles munificentia crebrabat, &c. subnit de eiusdem Hierosolymam peregrinatione; sed de ea suo loco à nobis mentio facta est. Atque post multa hæc tandem in fine de funere: *Quantum* (inquit) *haberet viuentis Fabiola Roma maiorum, in mortua demonstrauit. Necdum spiritum exhalauerat, necdum debitam Christo reddiderat animam: & iam fama volans tanti pranuncia luctus, totius Vrbis populum ad exequias congregabat: sonabant psalmi, & aurata tecta templorum reboans in sublime quatiebat Alleluia: hinc iuuenum chorus, illic senum, qui carmine laudes famineas & facta ferant, &c.* Atque de sancta Fabiola hactenus. Iam vero ad res Orientalis Ecclesiæ se oratio conferat.

Immanis barbarus, truculentusque tyrannus, omnium sceleratissimus proditorum, Gainas haud exatiatus adhuc sanguine totius ferme Minoris Asiæ populorum, neque placatus Eutropij Consulis nece, potens Gothorum exercitu, in angustum iterum redigens Arcadium Imperatorem, nouas illi arroganter, eademque duras pacis conditiones præscribit, petens nimirum Aureliani Consulis ac Saturnini viri Consularis, necnon Ioannis, qui erat Arcadio Augusto à secretis, capita sibi dari; Audet & maiora, nempe templum sibi fuisque Arianæ sectæ militibus Constantinopoli aperiri. Sed hæc præmissa præludia potius erant ad futuram, quam totius Imperij tyrannidem affectabat. Ac plane res ex sententia accidisset, nisi diuinum præsidium tum periclitantibus Imperatori ac ciuibus opportuno tempore cælitus affulsisset. Sed quomodo hæc se habuerint, per singula oratio distincte narrabit. Ac primum quod ad tempus spectat: cum sub Consulatu Aureliani hæc gesta esse, ipsa rerum series indicet, erroris arguitur Marcellini Chronicon, quo id anno superiori factum describitur sub Eutropij Consulatu. Sed quid de his in primis scribat Zosimus, audiamus.

Gainas cum peruenisset Chalcedonem, postulabat, vt se Arcadius Princeps ipse conuenirat: nec enim se cum alio quoquam prater hunc allocuturum dicebat. Cum Princeps in hoc quoque fuisset sensum, cautum est in quodam ante Chalcedonem loco, vbi Euphemiæ religiosa martyrio ades extructa stabat, quæ propter cultum Christi præstitum honore afficitur. Placuit Gainam & Tribigildum ex Asia in Europam transuehi, eisque ad mortem viros in Republica eminentissimos dedi. Iterant Aurelianus, qui eius anni Consulatum gerebat, & Saturninus Consularis, & præter hos Ioannes, cui Princeps omnia sua arcana credidérat, & quem plurique perhibebant eius filij, quem Arcadius habebat, patrem esse. sed calumnia hæc Zosimi manifesta: nam nondum ad huc natus erat vnicus Arcadij filius Theodosius. *Hunc quoque postulato* (subdit ipse Zosimus) *Principi licet tyrannico satisfaciebat. Cumque viros illos Gainas accepisset, eisque gladium admouisset, eatenus tamen vt cutem tantummodo stringeret satis habuit eos duntaxat exilio pœnas luere.* hæc Zosimus.

Commendata admodum fuit amplissimorum virorum virtus, cum pro redimenda salute Imperij sese ferocissimo Barbaro dedi magna animi constantia passi sunt: nam de eis hæc Socrates de rem gestam narrans: *Cum postularet Gainas, vt Imperator Saturninum & Aurelianum, duos Consulares viros, ordinis Senatorij facile principes, quos ipsius conatus retardaturos suspicabatur, ad eum mitteret: Imperator, etsi animo inuito, necessitati tamen parens temporis, concessit. Illi, vtpote pro Republica mortem operere admodum cupientes, excelso & erecto animo Imperatoris mandato obtemperarunt. Proinde in planicie, in qua equos ad cursum exercere solent, longe à Chalcedone Barbaro obuiam facti sunt, ad quemcunque cruciatum subeundum parati. Verum isti ab illo nihil perpessi sunt mali: atque ille rem cupitam dissimulans Chalcedonem contendit: ibi Arcadium ei fit obuiam. At cum hic erator & Barbarus simul in templo essent, in quo corpus Euphemiæ martyris conditum & sepultum est, iusiurandum mutuo dant, se re vera alterum, alteri non facturos aliquando insidias. Sicque* (subdit Sozomenus *e*) *Gainas arma deposuit, & Constantinopolim traiecit impetrata ab Imperatore tam equitum tum peditum Præfectura.* At cum hi hos nihil mali passos affirment, non solum Zosimi, sed & Ioannis Chrysostomi refelluntur auctoritate, quorum sententia constat irretitam illis fuisse exilij pœnam. Sed de his inferius.

Ingressus autem Barbarus Constantinopolim, pacis lactum conjectus, quæ sunt pietatis atque quietis, sibi præcipue curæ esse simulans. Ecclesiam Arianis, quibuscum ipse polleret sacris celebrare conuentus, ab Arcadio postulauit. Quid tum ipse Imperator, quidve Chrysostomus eius ciuitatis Antistes Ariano duci resistens egerit, à Theodoreto rem gestam exacte describente audiamus: *Iste,* (inquit) *labe asperso Ariana, postulat ab Imperatore, vnum ex sacris sibi templis dari. Imperator autem respondet, se de ea capturum consilium, & vnum ei curaturum promittit. Itaque diuino illo Ioanne accersito, Episcopo scilicet Constantinopolitano, ei postulatum Gaina exponit; commemorat eius potentiam, molitri tyrannidem indicat, orat, vt templo donato, furentem eius animum placet. Cui nobilis ille vir: Nè* (inquit) *istud ei pollicere, neque sanctum Dei canibus mandes. Num nunquam equidem patiar, vt qui Deum Verbum sancte & auguste laudibus & hymnis celebrant, expellatur à sacro templo; idemque tribuatur iis, qui contra eum loquuntur blasphemias: Atque ne Barbarum illum omnino metuas, Imperator: sed me & illum in vnum locum conuoca, tuque silentio vtriusque nostrum sermonem auscultа. Ego certe me hominis linguam refrenaturum spero, persuasurumque, ne postulet, quod ei concedi non deceat.*

Quibus auditis Imperator, vehementer lætatur, & postridie eius diei vtrumque accersit. Gainas quidem promissum exposcit. Magnus autem Ioannes respondet illi ex aduerso: Non licere Imperatori, qui pietatem colere instituat, aliquid contra res sacras temere moliri. Cui quidem dicenti, templum sibi dari oportere: respondet Ioannes, templum sacrum apertum esse, neminemque eum prohibere, quo minus in eo, si libeat, preces Deo fundat. Tum Gainas: At ego (inquit) *alterius secta sum, & cum hominibus eius sectæ vnum sanctum templum habere postulo: atque istud quidem non immerito peto, quippe qui multa bella certamina pro Romanis confecerim. At præmia* (inquit Ioannes) *tibi propter ea tributa labores tuos longe superant: nam Duxes, & honore Consulari dignatus. Quinetiam tecum dubius considerare, quis fueris olim, & qui iam sis, quæ etiam ornamenta tua inopia, & in qua iam abundantia vitam degas, quibus quoq, vestimentis induti esses cum Istrum traiecteris, & quibus iam operius. Completere igitur animo, quam pauci sint labores, & quam ampla præmia, atq, uoli ergà eos, qui tibi honorem hunc detulerint, ingratus esse.*

Hac oratione habita, Ioannes celebris totius orbis terrarum do-

XL. AVRELIANVS ET SATVRNINVS DEPVNTVR SE PRO REPVBL. BARBARO. *d Socr. lib. 6. c. 6.*

e Sozom. l. 8. c. 4.

XLI. GAINAS CONSTANTINOP. VENIENS POSTVLAT ECCLESIAM ARIANIS DARI. *f Theod lib 5. c. 32.*

XLII.

XLIII.

a Hieron. epist. 30. XXXVII. FABIOLA PRIMA OMNIUM XENODOCHIUM INSTITVIT.

b Virgil. Aneid. 6.

FVNERIS FABIOLÆ CELEBRITAS.

XXXVIII. GAINAS TYRANNVS VRBEM CONSPIRAT IN IMPERATOREM.

c Zosim. l. 5. XXXIX. CONGRESSVS ARCADII CVM GAINA.

CONGRESSVS IOANNIS CHRYSOSTOMI CVM GAINA.

2. Cor. 10.

ctur, os obturauit Gainæ, atque adeo obmutescere coegit. hactenus de congressu Ioannis Chrysostomi cum Gaina Theodoretus. Quibus videas oculis, manibusque contingas illud Apostoli: *Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum.* Etenim qui iniquas atque indignas, imo & turpes coegerat Arcadium Imperatorem pacis conditiones accipere, vt tamen velamento pacis tyrannidem violentus arriperet; idem ipse ab inermi vincitur sacerdote, cogiturque à cœptis desistere, quæ instigatione Arianorum magnis spiritibus petere aggressus erat: vsque adeo, vt in ea ciuitate, vbi ipse præsidio militari summam rerum sibi vendicabat, cogatur, vt hæreticus à sacris extortis, cæteris basilica. Vnde tibi, Chrysostome, tanta fiducia, vt quem paueant Præsides atque Reges tu nullo pene negotio, vt puerum, virga compescas? Illud vtique modo dictum Apostolicum nobis occines: *Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo.* quibus non iuua tantum Ecclesiæ seruantur illæsa, sed ipsum Imperium, & leges publicæ defensæ, custoditæque subsistant à barbarorum ac tyrannorum insultibus. Nam audi, quæ à Theodoreto omissa, Sozomenus addat *b*: *Expoliauit turé Ioannes Gaina, & quod Imperatoris patri* (nempe Theodosio) *tum seruatus sit eiurando promiserit, se benevolentiam erga Romanos perpetuo ratam erga ipsum deinceps, erga ipsius filios, ergaleges esse conseruaturum; quas tamen irritas facere conaretur. Simulque cum hæc diceret, legem ostendebat, quam Theodosius sanciuerat, cum sectarios omnes arceret, ne intra mœnia conuentus agerent. Deinde conuersa ad Imperatorem oratione, eum hortabatur, vt latam aduersus cæteras hæreses legem conseruaret: simulque consulebat, satius esse Imperio cedere, quam prodere domum Dei, & à religione desicere. Atque is quidem ad hunc modum visitet vsus loquendi libertate, nihil innouari passus est in Ecclesiis filii concredita.* hæc ipse: quibus videas, lector, quam male consilians impijlla, qui regnandi studio, religionis omnem rationem posthabendam esse, scriptis æque impiis prodidere.

b Sozom l. 8. c. 4.

XLIV.

GAINAS PARAT INCENDIVM AVLÆ ET SVBICERE VRBEM.

Quæ autem hæc fuerint consecuta, idem Sozomenus ita narrat: *Gainas igitur iam infringere insurgendum, & ciuitatem euertere cogitabat. Quo tempore & cometa has insidias portendebat, qui supra ciuitatem maximus apparuit, ad ipsam vsque terram forme pertingens, & qualis antea nunquam fuisse dicitur. Tentarat autem primum argentariorum tabernas inuadere, quod se hinc pecuniarum acernos coniuasaturum esse sperauerat. Rumore sparso, quod ista decreuisset, & argentarijs prorsus præsentes maximæ opes abscondentibus, neque pecuniam in mensis (vt solebant) publice amplius proponentibus: noctu turba barbarorum immissa, præceperat succendi Palatium. Illi autem perculsi, re infecta reuersi sunt. Nam cum prope accessissent, videre sibi visi sunt multitudinem armatorum vastis corporibus formidabilium. Suspicati ergo nouitium esse exercitum, nunciauerunt Gainæ. Ille vero (sciebat enim nihilo plures solito milites in vrbe degere) dicto fidem adhibere nolebat. Cæterum cum & insequenti quoque nocte missi alij idem annunciassent, quod priores illi: ipse progressus, oculatis testibus sunt admirandis spectaculis. Ratus igitur sua gratia conuenisse ex aliis vrbibus milites, ac nolle custodire vrbem atque Palatium, inter diu vero latitare.* hos quidem Angelos custodes vrbis fuisse, cum præter milites Prætorianos, nullos alios ciuitas contineret, cunctis redditum exploratum fuit; quod Socrates quoque testatur. *Inter hæc* (subdit Sozomenus) *Gainas simulat se dæmonio vexari, & quasi oraturus, Ecclesiã occupat eam, quam in honorem Ioannis Baptistæ Imperatoris pater in Hebdomo construxerat*, ad septimum videlicet ab vrbe distantem lapidem. *Ex Barbaris autem alij inciuitate manserunt, alij vna cum Gaina egressi sunt. Clanculum vero arma & telorum pharetras fœminis vehiculis impositas secum eduxerunt. At cum deprehensi essent, portarum vigiles interfecerunt, quod hi armorum exportationem prohibere conarentur. Qua ex re ciuitas motu ac tumultu repleta fuit, hauit secus ac fieri expenda esset.* At decedendi ab vrbe Gainæ alias consilium fuisse Zosimus tradit, nempe vt Romanos milites, quibus ipse recens Præfectus creatus erat, inde abduceret, atque per diuersa loca dispergeret, ne vrbi inuadendæ à barbaris præsidio essent relictis ibi tantum Gothis militibus, qui oppressuro tempore, data tessera, vrbem inuaderent. Sed rem sic compositam interuertit diuinum auxilium. Nam (vt idem ait Zosimus) Gainas antici pato tempore datæ tesseræ, impedimento fuit, quo minus barbari vrbem in suam potestatem redigerent. Excitato enim tumultu à custodibus murorum, ob Gainæ insidiosum; cum qui intus erant Gothi, imparati essent offensi, à ciuibus occisi sunt.

XLV.

GOTHI CVM IOANNE CLERIS SVCCEDI.

Sed inchoatam semel rem gestam, à Sozomeno paulo diuerse narratam, iam prosequamur, cum subdit post eadem portarum custodum, & egressum Gainæ: *præsentibus* (inquit) *malis remedio fuit consilium sanum. Imperator enim nihil cunctatus, Gainam declarat hostem, & relictas in vrbe barbaros interficij præcipit. Hos itaque milites adorti, plerosque occidunt: appellatam vero Gothorum Ecclesiam incendunt: hic enim veluti in templo consueto congregati erant: quibus iam effugere non dabatur, occlusis foribus.* Porro Ecclesiæ incendium à Zosimo *c* aliter ita describitur: *In hunc modum vrbs periculo liberata, interceptis ab vrbanis barbaris, numero plures quam septies mille, Christianorum Ecclesiam aulæ proximam ingressis sunt, asylum hoc saluti suæ tuenda quærentes. Hos Imperator hoc ipse in loco interficij iubebat, quem eis ad eiiciendum sacrorum administrum iustissimam pœnam non satis idoneum esse volebat. Hos præsumptionis Princeps, nemo tamen eis inferre manum audebat, & ex aduersis ipsos extrahere, quod verentur, ne barbari defensionem pararent. Quapropter visum est demoliri tectum, quod mensa sacrarij (sic enim vocant) impositum esset, vt eo per dispositos ad id homines occupato, tignis illæ succensis, barbaros peterent; idque continuo facientes, ad internecionem omnes exurerent. Hoc vbi factum fuisset, barbari quidem interempti sunt: sed visum est iis, qui valde Christianissabant, magnum in vrbe media præsidium esse commissum.* hactenus de his Zosimus.

c Zosim. in Arcad.

XLVI.

LEGATIO CHRYSOSTOMI AD GAINAM.

Post hæc autem Gainas maiori æstuans ira, quod Respublicæ declaratum, succisaque proditionis tentamina, quæ texuerat, atque suos in vrbe occisos esse cognouerit, infesto exercitu oppida peruadit Thraciæ, omnia cædeque incendio miscens. Cum ad huiusmodi interrendam populorum cladem, legatum missum fuisse sanctum Ioannem Chrysostomum, Theodoretus affirmat, ac narrat his verbis *d*: *Id temporis, alijs omnibus velut metu percussis relictis, vnus est ad Ioannem mitissimum illum Christi lætatorem: suadetur ei, vt legatus ad Gainam proficiscatur. Ille vero, nulla habita ratione vel disceptationis contra Gainam ante suscepta, vel simultatis indorsa, prompto animo in Thraciam contendit. Quare Gainas, cognito legati aduentu, & animi eius alacritate pro pietatis defensione considerata, longo internallo ei obuiam procedit obuiam: atque prensans illius dexteram oculis suis apposuit, liberosque suos eius genua complecti cogit. Sic quidem vetus vel infestissimos affecere pudore & obstupefacere solet.* hæc Theodoretus. Sed qui hæc legatione actum fuerit, silentio prætermittit. nec quenquam alium hæc attigisse scimus, nisi vnum Metaphrastem, qui ex antiquioribus monumentis ait, tunc suasione Chrysostomi, pacem Gainam cum Arcadio contraxisse. Certe quidem ad liberandos oppressos & malis exagitatos eum profectum esse, & inter alia, vt Aurelianum Cõsulem & Saturninum exilio solueret, eiusdem Chrysostomi homilia fidem facere videtur, cuius est huiusmodi titulus: *Beati Iohannis Chrysostomi homilia, cum Saturninus & Aurelianus acti essent in exilium, & Gainæ egressus esset à ciuitate.*

d Theodor. l. 5. c. 33.

XLVII.

IOANNIS CHRYSOSTOMI AD OCCVLENDAM LATA CONCIO HABITA. e Cleric. lib. 6. c. 2.

Regressis namque Constantinopolim ipse Chrysostomus, negotio, cuius causa legatione functus erat, bene confecto, eam ad populum habuit concionem, cuius hic exordium intexere, pro rerum gestarum assequenda veritate, dignum existimamus. sic enim se habet *e*: *Multo tempore fluctuans, & post longum temporis spatium ad charitatem vestram reuersus sum. Quamquam id non accidit vlla vel animi discordia, vel corporis desidia. Sed ab vi tumultus componens, fluctus sedans, tempestatem corrigens, eosque qui iam demergi cæperant, ad portum & in tranquillum porrecta manu, deducere studens. Sum enim communis omnium pater: eoque necesse est curam agere non tantum eorum qui stant, sed eorum quoque, qui collapsi sunt: non illorum modo, qui secundo nauigant vento, sed & illorum, qui tempestate iactantur: non eorum modo, qui in tuto sunt, sed illorum, qui periclitantur. Harum sane rerum gratia reliqui vos ad tempus spatium,*

eb am-

obambulans, exhortans, obtestans, supplicans, vt à Dominoea calamitas dissolueretur. Postea quam autem inauguratus illa ac tristibus finis est impositus; denuo me ad vos recepi, ad vos, qui in tuto estis, qui multa cum tranquillitate nauigatis. Ad illos profectus eram, vt tempestatem sedarem: ad vos reuersus sum, ne qua tempestas exoriatur. Ad illos discesseram, vt eos à malo esset liberarem: ad vos redij, ne in simules molestias incidatis, &c. Post hæc enim aduersus incertum statum diuitiarum, (vt fecerat cum inuectus est in Eutropium) vehementi disserit oratione: quod recens exemplum opportunum argumentum suppeditaret, dum qui præcipuas in Republ. ea dignitates fuerant consecuti, eidem in misertimum mox statum prolapsi fuissent, vt arbitrio furentis barbari eorum vita penderet.

XLVIII. GAINAS INTERAIVRAT OCCIDITVR.

Sed quæ reliqua sunt rerum gestarum Gainæ, Socrates ita describit a: *Cum Chersonesum aduentaret, inde trajecto & Lampsacum proficisci maturat, vt partes versus Orientem vsque ex eo loco sua dictione subiiceret. Vbi vero Imperator copias per terram, perque mare ante eius aduentum illo miserat, miraculum plane ac signe diuina prouidentia illic denuo editum fuit. Nam cum barbari nauigia caperent, rates fabricari, inque illa transmittere cæperunt: Romanorum classis eodem ferme momento aduehitur. Zephyrus grauiter spirat, & vt Romani nauibus facile traiecerunt, sic barbarorum maxima pars pariter cum equis in ratibus tempestatu violentia huc illuc que agitata, ab se mutuo disiecta sunt, maximeque fluctibus obruta perijt, nonnulli autem à Romanis demersi interierunt. Ad hunc modum ita atque ingens barbarorum multitudo illo tempore è medio sublata est. Gainas vero inde digressus, & per Thraciam fugam faciens, in alias Romanorum copias forte incidit, à quibus ipse simul cum barbaris, qui cum eo erant, peremptus est. Atque ista quidem obiter de Gaina sint à nobis commemorata. Quod si cuiquam placet res in eo bello gestas accuratè cognoscere, legat Gainam Eusebij Scholastici, qui eodem tempore Troili sophistæ discipulus fuit. Iste illius belli spectator factus, res in eo gestas quatuor libris heroico carmine conscripsit narrauit. Et quoniam recens erat rerum gestarum memoria, ideo ob illud poema magno in honore habitus fuit. Nuper etiam Ammonius posta idem argumentum carmine contexuit, & ad vndecimum Consulatum Theodosij Iunioris, quem cum Fausto gessit, coram illo ipso Imperatore recitauit, indeque summam laudem est consecutus. Bellum hoc finem habuit Stilichone & Aureliano Consulibus. Proximo anno Consulatum gessit Fravitus Gothus quidem genere, sed cum populo Romano magna benevolentia coniunctus, qui in hoc eodem bello adeo strenue & fortiter dimicauerat, vt propter ea Consulatus dignitatem sit assecutus.* huicusque Socrates de rebus Gainæ. Scribit his consentientia Sozomenus b: qui & adsti pulatores habet, quos Socrates citauit, Eusebium & Ammonium. Exhis igitur redarguas, quæ à Zosimo eisdem haud congruentia narrantur; qui, vtpote Ethnicus, tanta à Deo præstita beneficia, diis Gentium, quos coluisse Fraui tum dicit, tulit accepta. Scimus Marcellinum in sequentem annum Gainæ necem referre, cum caput eius Constantinopolim missum est.

a Socr. lib. 6. c. 6.

b Sozom. l. 7. c. 4.

XLIX. GENTILES PLVRES AD FIDEM CONVERSI.

At non prætermittimus dicere, hæc omnia adeo dicta, quæ Constantinopoli hoc anno contigerunt, ad profectum Euangelij prouenisse. Etenim viso in aere tam ingenti atque prodigioso comete, imminenteque super ceruicem ciuium barbarico gladio, confluebant ad baptismum Gentiles, & alij conuersi sunt, suæ ipsorum salutis hactenus obliti. Memnit quidem horum Ioannes Chrysostomus in homilia in Acta Apostolorum, quam sequenti anno habuisse, suo loco dicturi sumus: ait enim c: *Nonne superiori anno concussit Deus ciuitatem totam? Quid igitur? Nonne omnes ad illuminationem currebant. Nonne scortatores & molles & effœminati, dimissa possessionibus & locis, in quibus conuersabantur, conuersi sunt & facti religiosi?* & inferius: *Quid oportet referre vetera? Superiore anno (dixi vobis) quanta res accidit, & nullus attendit, sed iterum paulatim defluxerunt, & collapsi sunt. Aus semper cælum clamans, quod Dominum habeat, &c.* redarguit enim plurimos eos, qui post elapsum periculum ad eadem sint reuersi peccata.

c Chrysost. hom. 40. in Act. Apost.

L. MONACHI ORIGENISTÆ PER VENIVNT CONSTANTINOPOLIM.

Contigit hoc ipso quoque anno, monachos Origenistas pulsos à Theophilo, ex Nitriæ monasteriis, nec non de Palæstina, quo abierant, electos, peruenisse Constantinopolim, & apud sanctum Ioannem Chrysostomum exclamasse contra ipsum Theophilum Episcopum Alexandrinum, aduersus eum omnia commouentes: quorum occasione, magnotumbine Orientalis Ecclesia exagitata est. Qualisnam autem ea tempestas atque procella fuerit, breui compendio à sancto Hieronymo paucis istis perstringitur d post enarratas præclaras res gestas in hac causa à sancta Marcella, cuius opera factum fuit, vt Origenistæ Romæ detecti, sententia sedis Apostolicæ damnarentur: *De Occidente* (inquit) *partibus ad Orientem turbo transgressus, minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum est e; Putas veniens filius hominis fidem inuenit super terram? Refrigerata charitate multorum, pauci, qui amabant fidei veritatem, nostro lateri iungebantur, quorum publicæ petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur: ita vt Barnabas f quoque duceretur in illam simulationem, imo apertum præcidium, quod non viribus sed voluntate commisit.* Hæc Hieronymus: quemnam autem per Barnabam intellexerit, ex his, quæ dicuntur inferius, poteris fortasse conicere. Hæcque summa verborum, sed singula ordine temporum sunt inferius disponenda.

d Hieron. epist. 16.

e Luc. 18.

f Galat. 2.

LI. TVRPIS CONTENTIO IN ECCLESIA.

Magnam sane ac luctuosam narrationem aggredimur, qua non Gentilium aduersus Christianos, vel hæreticorum aduersus Catholicos, iniquorumve aduersus probos ac iustos, sed sanctorum aduersus sanctos (quod pro monstro habitum esset atque portento) conflictatio & dira persecutio describatur. Ac primum quod ad exquisitam temporis rationem spectat: Quos constat ex litteris superius recitatis Theophili ad g Epiphanium, Ægypti monachos post concilium Alexandrinum anno superiori habitum, vulgatamque ex eo Synodicam, ex Ægypto primo, & Palæstina deinde fugatos, Constantinopolim nauigasse; illuciam hoc anno peruenisse, sanctus Hieronymus epistola ad Pammachium & Marcellam data hoc itidem anno, cum prima Theophili Paschalis Epistola scripta est, anno rimirum sequenti à Synodica missa, aperte significat, vbi hæc in ipsos h: *Quid opus est obsidere Propontidem, mutare loca, diuersas lustrare regiones, & clarissimum Pontificem Christi, eiusque discipulos rabido ore discerpere? Si vera loquimini, pristinum errorum ardorem ardore fidei commutate, &c.* hæc sanctus Hieronymus in eos, qui accusationum plaustra in Theophilum Constantinopolim intulerunt, vt inferius dicemus, cum vero de prima Paschali eiusdem Theophili meminit hoc anno (vt demonstratum est) data, de Synodica ante vulgata ita ait: *Si quid autem hic minus aduersus Origenem est, in præteriti anni epistola continetur,* plane significans ex Synodo scripsam, de qua mentio facta est.

g Apud Hieron. epist. 67.

h Hieron. epist. 78.

LII.

Quinam autem hi fuerint, qui ex Ægypto primum, inde vero è Palæstina fugati, Constantinopolim se contulerunt, Theophilos i ad sanctum Epiphanium scribens, ante signanorum nomina refert, nempe Ammonium, Eusebium, & Euthymium: sed & Dioscorum addit Socrates k. Hi ergo in Theophilum exacerbati, accusationibus nanem onustam Constantinopolim ad Imperatorem Arcadium intulerunt. Vt ex his intelligas mores hæreticorum, atque sch matico rum; nimirum cum damnari sunt, iudicio Episcoporum non tantum non acquiescere, vel prouocare ad sublimius Catholicæ Ecclesiæ tribunal, sed ad sæculare mox iudicium, ad Imperatorum rescripta, si quæ possint quauis occasione subripere fauore potentium, adulare. Isti igitur, quod fecerent Theophilum per se suosque familares Episcopos, & inter alios Epiphanium, ad diuersas prouincias misisse legatos vna cum Epistolis, quibus ipsorum damnatio iudicio Episcoporum significabatur esse decreta, anteuertere conati eos, Constantinopolim ad Arcadium nauigarunt. Quænam autem fuerint quæ isti in Theophilum obiectarunt, tum Socrates, tum etiam Sozomenus enarrant. Sed quod iidem auctores erga Origenistas in hoc procliuiores sese esse declarent; equidem ab aliquo Origenistarum, vel alio, qui faueret causæ Chrysostomi aduersus Theophilum, ab eis accepta esse, facile possumus intelligere. Sed mendacia ipsa aperti arguemus erroris. Sozomenus l igitur rem gestam sic exordiitur:

i Apud Hieron. ep. 67.

k Socrat. lib. 6. c. 7.

ORIGENISTÆ QVÆ IN THEOPHILVM.

l Sozom. lib. 8. c. 11.

LIII. HÆRESIS ANTHROPOMORPHITARVM AB ORIGENISTIS IMPINGITVR CATHOLICIS.

Interea temporis, haud multo antea, excorta quæstio per Ægyptum monebatur, oporteat ne Deum ἀνθρωπομόρφως, hoc est, humana forma præditum, credere? Huius autem sententiæ plurimi erant ex monachis illic commorantibus, qui præ simplicitate sine examine Scripturam sacram accipiebant, & in ea Dei oculos, & faciem, & manus, & quæcunque alia huiusmodi audire consueuerant. Illi vero, qui reconditum in verbis sensum considerabant, diuersum sentiebant; eosque qui talia dicerent, aduersus Deum simpliciter blasphemos asserebant. Ac Theophilus etiam in Ecclesia hanc sententiam amplectendam esse docebat, & in Epistola, quam ex consuetudine de festo Paschali scripsit, & incorporeum cogitari oportere Deum admonuit, & humana forma exortem. Quod quidem vbi Ægyptiorum monachis innotuisset, Alexandriam sese conferunt, & in vnum congregati seditionem mouent, & Theophilum ceu impium de medio tollere cogitant. Ea rerum ille euestigio etiamnum tumultu ortibus apparens: Perinde (inquit) vos aspexi, ac faciem Dei. Hoc dicto, homines abunde compescuit, adeo vt etiam vram ponerent. Itaque (inquiunt) si ficta uersa sentio, etiam libros Origenis damnato, cum illis suos lectores in istam sententiam inducant. Atqui mihi (inquit ille) iampridem illa sententia stetit, ac faciam, vt videtur vobis. Nam & ipse non minus, quam vos illu succenseo, qui Origenis opinionem sectantur. Atque ille quidem fraterculos istos ita mitigatos dimisit, ac seditionem solvit. hæc ipse.

LIV. DE ANTHROPOMORPHITARVM CALVMNIA.

Sed antequam vlterius scripta à Sozomeno prosequamur, hic sistendum; vt assertum à Sozomeno atque Socrate commentum, & ab aliis eorum fidem secutis acceptum, manifesti mendacij conuincamus. Scito igitur, illud in primis peculiare fuisse omnibus Origenistis, impingere cunctis Catholicis hæresim Anthropomorphitarum. Id quidem satis intelliges, si in memoriam reuoces, quæ à sancto Hieronymo aduersus Ioannem Hierosolymitanum fauentem tunc Origenistis in Epistola ad Pammachium scripta sunt, & quæ idem sanctus Hieronymus ad eundem scribit aduersus Origenis errores: meminerisque sanctum Epiphanium, quod Origenistas insectaretur, à Ioanne Hierosolymitano eiusdem Anthropomorphitarum hæresis in crimen adductum, cum contra eum publice pro concione inuectus est, vt ipse sanctus Hieronymus in eum scribens tradit his verbis *b*: *Recordare, quæso, illum diei, quando ad horam septimam innitatus populus, ipse sola quasi postea auditurus Epiphanium esset, detinebatur; quid tum concionatus sis, nempe contra Anthropomorphitas, qui simplicitate rustica Deum habere membra, quæ in diuinis libris scripta sunt, arbitrantur: sturens & indignans loquebaris, oculos & manus & totius corporis truncum in senem dirigebas, volens illum suspectum facere stultissimæ hæreseos.* hæc ibi, superius suo loco alia occasione iam dicta, hic vero necessario repetita, vt intelligas, quæ peculiaria erant Origenistarum, atque mirari desinas, si Theophilum illi eius hæresis alterent defensorem, Ægypti vero monachos auctores, qui in tantum virum, quem etiam præ egregia sanctitate, atque doctrina (vt vidimus) venerarentur hæretici Ariani, tanta obicere non sunt veriti.

LV. CALVMNIA ORIGENISTARVM IN ORTHODOXOS.

Sed quod Ioannes tunc in Epiphanium, Ruffinus nunc in Hieronymum obiciens, ait *c*. *Cum in quodam supradicti operis loco, quem interpretati sumus, quæstio haberetur aduersum eos, qui Deum corporeum dicunt, & in humanis eum membris habitasse describunt; quod asserere præcipue Valentinianorum & Anthropomorphitarum hæresis solet; cui isti accusatores nostri nimis (vt video) dextras dederunt, &c.* proculdubio S. Hieronymum aduersus quem scripsit, ista dicens, eius hæresis infamauit: à qua blasphemia quam procul abhorruerit, omnes sciunt.

LVI. FALSVS PRÆTEXTVS ORIGENISTARVM.

Sed vnde (inquit) hæc Origenistis, vt eiusmodi notam hæresis inurerent Catholicis omnibus recte sentientibus? Ex eo vtique, quod eam ipsi Origenis sectantes errores, eo dementiæ peruenissent, vt nec corporibus nostris post resurrectionem membra tribuerent, sed transformanda illa in lucidos aereos globos, ex Platonis sententia ab Origene accepta asserrent: si nostri diuinæ Scripturæ auctoritate, instar Christi resurgentis, in resurrectione singulis corporibus membra singula fore dicerent, illi mox astuta tergiuersatione dicebant, esse ea intelligenda, sicuti cætera eiusdem diuinæ Scripturæ loca, & quidem innumera, quibus Deo per allusionem membra tribuuntur. Qui vero diuersa sentirent, eosdem crassitiei mineruæ homines ac rudes ridebat, ac dictetiis illis insectabantur, cum eos (vt suo loco dictum est) Pilosiotas, à pilis, quasi ipsi non membra tantum, sed & pilos tribuerent corporibus resuscitatis, appellabant. At hæc ipse pluribus sanctus Hieronymus in Epistolis ad Pammachium scriptis tum aduersus Iohannem Hierosolymitanum, tum etiam aduersus Origenis errores confutat. Cæterum eiusmodi hæresim Anthropomorphitarum fuisse hoc tempore apud nonnullos Ægypti monachos, si credimus Cassiano Origenistarum olim affini (nam & Pelagianis fauit) satis apparetinter alios enim Serapionem abbatem eius fuisse sententiæ, idem affirmat *e*: cum alioqui ipsum Theophilum Epistolis suis insectatum esse Anthropomorphitas monachos, tradat, sicut & Gennadius *f*, & ipse Pelagianorum affinis. Cæterum in ipsis Theophili Paschalibus, quæ extant, Epistolis his temporibus datis, nulla mentio penitus haberur de Anthropomorphitis hæreticis, aduersus quos longa disputatione disseruisse, citati nuper auctores tradunt: neque sanctus Hieronymus, qui de eisdem sæpe meminit, quicquam aduersus eos ipsum posuisse in illis, commemorat. Sed cœptam Sozomeni narrationem prosequamur, qui ait *g*:

Fortasse tunc temporis sublata omnino fuisset ista quæstio, nisi consopitam tam ob inimicitiam priuatam suscitasset ipse Theophilus, insidiatus Ammonio, & Dioscoro, & Eusebio, & Euthymio, qui cognominabantur Longi: quos quidem, cum fratres essent, celebres euasisse inter eos, qui apud Scetim philosophabantur, ex præcedentibus cognouimus. Atque hi quidem inter omnes Ægypti monachos illi carissimi erant, quos & congerrones plerumque sibi & familiares adiungebat, ac Dioscorum etiam Hermopolees Episcopum constituit. In odium autem horum venit ex inimicitia aduersus Isidorum suscepta, quem, defuncto Nectario Episcopo Constantinopolis, in Episcopatum sufficere studuerat. Sunt enim qui dicant mulierem quampiam ex Manichæorum secta ad Ecclesiam Catholicam fuisse conuersam: Theophilum autem, quasi hanc inconsiderate mysteriis communicare passus esset, antequam priorem sectam abnegasset, presbyterum accusabat. At Petrum (hoc illi nomen erat) & ex Ecclesiæ præcepto, & ex mandato Theophili se mulierem in communionem admisisse, asseuerabat, eiusque rei testem aiebat esse Isidorum. Atque is quidem vti tunc temporis Romam forte missus erat, ita demum reuersus, Petrum vera dixisse iussus est. Theophilus igitur indignatus, quasi calumniis circumuentus esset, vtrumque Ecclesia expulit. Atque hæc quidem nonnulli scripserunt.

Cæterum ego ex viro fide digno, qui cum hisce monachis conuersatus fuerat, duplicem cognoui causam extitisse Theophilo inimicitiæ aduersus Isidorum susceptæ: alteram communem illi cum presbytero Petro, quod hi ipsum à sorore sua hæredem fuisse scripsum, testari detrectassent: priuatam alteram, quod Theophilo tanquam in Ecclesiarum structuram capere volenti insumendas non concessisset pecunias eas, quas sibi, vt pauperum dispensatori, multæ asserebantur: sed præstabilius esse duxerat, ægrotorum corpora, quæ vitrius templa Dei cogitare possumus, & ob quæ pauperia ipsa quærebantur, conuenienti cura reficiendo recreare, quam parietes adificare. Probe intelligis, puto, lector, ex Origenistarum officina esse depromptam historiam, qua causæ huiusmodi indignationis Theophili in dictos monachos obtexterentur: cum auctoritate sancti Hieronymi & aliorum liqueat, hos studentes errotibus Origenis, iuste, pieque indignationem Theophili meruisse. Quomodo autem Isidorus iste fuerit Origenistarum antesignanus, quæ de eo superius dicta sunt, consule. Sed subdit Sozomenus:

Verum siue ob hanc, siue ob aliam causam à Theophilo excommunicatus Isidorus, Scetim venit ad monachos ibi commorantes, velut ad fodales. Assumptis igitur quibusdam secum, Ammonium ad Theophilum profectus, orabat, vt Isidorum in communionem reciperet. Atque ille tum quidem, se id facturum, prompte pollicitus est, recessit. Sed elapso aliquo tempore, cum nihilo plus succederet, ac manifestum iam esset, quod Theophilus ipse fallaret, mauri quodam cum apparatu reuersi, postularunt, vt promissa præstaret. Ibi ille ex monachis vnum publicæ custodiæ tradidit, vt reli-

d Hier. epist. 61. & 65.

e Cassian. collat. 10. c. 2. 3. 4.

f Gennad. de vir. illustr. c. 11.

g Sozom. l. 8. c. 12.

LVII. FALSA ORIGENISTARVM CALVMNIA.

LVIII. ALIA CONFVSIO DIONYSIANORVM TEMPORVM.

LIX. QVID DE EXILIO ET ACTIS COMMENTITIIS AGENDVM.

quis metum insuleret. Sed ea spe frustratus est. Siquidem Ammonius, eiusque socij, quia custodiæ præfecto ad suppeditanda captiuis necessaria adiuncti videbantur, facile introrsus sunt: ingressi autem rursus exire noluerunt. Quæ intellecta, Theophilus indicat, se ipsos homines ad se vocare. Verum illi primum, ut ipse eos eduxit, non venerat, postulabant: Neque enim æquum esse eos, qui contumaciæ publicæ affecti essent, e custodia emitti. Sed discedentes tandem ad illum venerunt: quos ille tum deprecatos, quasi non plus iam offensurus, dimittebat; se tum interim frendens ac fremebundus, ratione modum habiturum, quo illos posset lædere. Cumque solicitus esset quidnam his facere posset mali, qui possessiones nullas haberent, qui omnia præter sapientiam contemnerent, decreuit eorum tranquillitatem perturbare.

LX. ORIGENISTÆ TRANSFERUNT SENTENTIAM SUAM.

Itaque cum ex iis, quæ præsentes cum ipso disputarunt, eos hic infensos esse sciret, qui Deum humana forma præditum esse docent, quoniam Origenis erant sectatores: ipse quanquam aliter sentiret, cum vulgo monachorum consipuit. Ex hinc igitur mira quædam contentio inter monachos inualuit: neque enim disputationibus ad formam compositis sese in mutuam sententiam inducere dignati sunt: sed ad conuicia sese mutuo conuerterunt: atque illi eos, qui Deum incorporeum esse statuebant, Origenistas appellabant; hi vero Anthropomorphitas, eos, qui contrarium sentiebant. hæc ipse. Sed vides quam futilis afferatur prætextus pro Origenistarum excusatione, cum mendacium ea minus digna asseratur causa, quasi Origenistæ sint nominati, cum alioqui ea in re iidem sentirent eadem cum Ecclesia Catholica: cum tamen taceantur omnino multiplices Origenis errores, iidemque turpissimi, quorum causa illi vere Origenistæ fuerint nuncupati. Vides, inquam, historiam ab ipsis Origenistis confictam, dum commenti sunt remotissimas causas indignationis Theophili, a quo non vocatos illos Alexandriam ad pacem, sed quæsitos in eremo fugatos ab eo fuisse, nec ab Ægypto tantum, sed è Palæstina, epistolaris historia omnium fidelissima superius recitata declarat. Sed subdit idem auctor a:

a Sozom lib. 7. c. 13.

LXI.

Ammonius autem ac Dioscorus, intellectis insidiis, Hierosolymam secessirunt, & inde Scythopolim venerunt, quod eam habitationem sibi accommodatam esse ducerent ob frequentiam palmarum, quarum folijs vtebantur ad consueta monachorum opera. Sedebantur enim ipsos viri plus minus octoginta. Interea temporis Theophilus quosdam Constantinopolim emisit, tum vt iam antea in tempore calumnias quasdam ferrent aduersus illos, tum vt obsisterent, si qua in re illi Imperatorij opem implorarent. Ea re cognita, Ammonius Constantinopolim traiecit, & cum eo Isidorus, qui communi studio id agebant, vt coram Imperatore iudice & Ioanne Episcopo detegerentur insidiæ, quas ipsis erant intentatæ. Arbitrabantur enim, illam legitime libertatis in loquendo studiosum, filij opem legitime posse ferre. Hæc dicta à Sozomeno pluribus videsconferta esse mendaciis: ante enim monachos hos expulsos à Palæstina, Constantinopolim profectos esse, sed nec cum eis Isidorum fuisse, Literæ b ipsius Theophili ad Epiphanium datæ declarant: quibus & significatur, ab Epiphanio ipso, non autem à Theophilo Constantinopolim tunc missum esse legatum, qui hos iam esse in Synodo condemnatos, Ecclesiam illam redderet certiorem. Ipse autem Theophilus in alias regiones misit legatos ex monachis Nitriæ cum literis, quibus alias Ecclesias de iisdem cauendis commonefaceret, vt suo loco superius dictum est. Sed à quo Sozomenus eiusmodi est mutuatus historiam? Inuenies plane eadem ferme & alia à Palladio, & ipso iamdudum Origenista, esse conscripta: quantum autem ipse eiusdem sectæ hominibus fauerit, consule ipsius Laudiaca, vbi totus verbatur in laude Isidori ac consolatium monachorum: sed de ipso reuoca in memoriam dicta superius tomo quarto. Vidisti igitur ipsum obuoluere diuersis prætextibus veritatem, aliisque adducere causas, cur hi à Theophilo ex Ægypto & Palæstina expulsi traiecerint Constantinopolim: cum tamen non recitatæ tantum superius ea de re Epistolæ vtrò citroque datæ id assuerent; sed & Posthumiani testificatione, quem tunc contigit ad esse Alexandriæ, atque cuncta spectare oculis, nonnisi occasione librorum Origenis hos omnes fugatos esse, certum appareat.

REDARGUITUR FALSITAS HISTORIÆ DE ORIGENISTIS.

b Apud Hieron. ep. 67.

LXII.

Quod igitur à suspectis auctoribus tota historia de expulsis ab Ægypto monachis Origenistis esse accepta noscatur, quodque insuper ex vtraque parte stare videas sanctissimos viros: necesse est, vt magna cautela attendat oratio, ne priuato quodam affectu incedens declinet in dexteram, vel sinistram: quod hactenus à nobis factum esse, putamus, lector intelligis: sed præstandum id ipsum maiori studio in futurum, solicitiusque curandum, ne vel in minimo veritas læsa iacturam sentiat, institutæ ratio non suadet tantum, sed imperat. Res quidem hactenus gesta est inter Catholicos & Origenistas: nunc vero cum pro ipsis, licet non cum ipsis, stare videas sanctissimum atque doctissimum virum Iohannem Chrysostomum Constantinopolitanum Episcopum, mutata iam rerum facie, oratio ipsa in aliud argumentum se transferat, opus est. De quo quidem illud in primis admonendum putamus esse lectorem; cum sæpe contingat sapientissimos quosque falli, eosdem tamen à sapientia & insita probitate non excidere, cum nimirum ad ea, quæ agunt, recto sincerèque mentis seruntur intuitu. Quis enim adeo ingenio perspicax, industria solers, atque rerum vsus experimento probatus, vt falsis subreptionibus, illorum maxime, qui omnem extrinsecus sanctitatis speciem præ se ferant, non decipi interdum contingat? cum & ipsos etiam Prophetas ad futura noscenda Spiritu Dei imbutos, quod non semper eodem numine afflati detur, accidere sæpe aliqua ignorasse præsentia, eosque præteriisse ob oculos posita. Quam obrem Euangelica illa norma sunt actiones hominum metiendæ: *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.* vt dum videtis aliquem recta mente, puroque animo aliquid operari, etsi quid perperam inde oboriri contigerit, ad suum reuocans principium opus, inuenias, vnde auctorem excuses. Cum igitur de sanctissimorum virorum Epiphanij, Hieronymi (vt de Theophilo dicere prætermittamus) atque Ioannis Chrysostomi optima mente dubitare, religio sit? quæcunque ab eis acta sunt, in meliorem partem accipias necesse est. At iam de rebus Constantinopoli gestis narrationem inchoemus, & quæ à diuersis eo argumento sunt scripta, in medium adducamus.

FACTA HOMINVM QVALITER METIENDA.

c Luc. 11.

LXIII. HISTORIA DE ORIGENISTIS AB ORIGENISTIS DESCRIPTA.

Porro eiusmodi historia ab Origenistis primum descripta, eorundem stylo (vt vidimus) lancinata potius quam exarata cognoscitur: vt de illis illud Ezechielis diu rè dici possit: *Delimerunt parietem absque temperatura.* dum causam obortam occasione Origenis errorum, in criminationes Theophili conuerterunt; cum nulla ferme apud eos sit mentio de damnatis in Concilio Alexandrino iisdem hæresibus Origenis, neque de iudicio Episcoporum in eandem sententiam conspirantium, duce sancto Epiphanio in Cypri insula; aut (quod dissimulandum non erat) de sententia Anastasij Romani Pontificis, eiusdem que litteris datis ad diuersarum prouinciarum Episcopos, vel Synodis ea de causa diuersis in locis in Occidente habitis, vt à Venerio Episcopo Mediolanensi, à Chromatio Episcopo Aquileiensi, & aliis. Sed rebus tantis silentio sepultis, de obiectis ab excommunicatis illis in Theophilum criminibus, hi quos diximus, historiam texuere, atque in primis Palladius, cum hæc ait c: *Ingenti illi necessitate, loca in dies mutare compulsi, tandem regiam ad vrbem peruenerunt, in qua erat diuina manu ad curam indigentium Ioannes ordinatus Episcopus: procumbentesque ad eius genua orabant, vt opem ferret animabus calumniam passis, atque vastatis horum studio, qui hoc potius, quam bene, facere consueuissent.* hæc ipse. adeo namque fuit horum monachorum, ad commiserationem inducendam, cum verbis ipse quoque corporis habitus accommodatus, vt quantumlibet Ioannes se rectos ab Epiphanio Synodicis Theophili litteris prædamnatos, audire tamen eos minime denegarit. Vnde idem subdit Palladius:

c Pallad in dialog. de vit. Chrysostomi.

LXIV. MONACHI APVD IOANNEM AGVNT ADVERSVS THEOPHILVM.

Stetit Ioannes, & vidit quinquaginta electorum hominum canitiem venerandam, sacris studoribus infectam: compunctusque iuxta Ioseph, pro fraternitatu studio in lachrymas soluitur, percussum ab eo, quisnam aper de silua, aut singularis fera huic fœcundissimæ & latissimæ vitis vinum dissipet. Ad hæc ille. Sede (inquiunt) Pater, nosque vtcumque vulneratos Theophili Papæ vesania, curare studeo,

studę, si tamen noluerit nostrorum tumoribus vulnerum obducere cicatrices. Nam si ipse quoque nos despicit, aut reuerentia aut metu Theophili, iuxta Episcopos reliquos, nihil iam superest nobis, nisi vt profectis ad imperatorem, ipsius opera pessima ad iniuriam Ecclesiæ publicemus. Itaque si opinionis Ecclesiasticæ tibi cura est, persuade illi, vt nobis permittat in Ægypto remorari. Nihil enim peccauimus, neque in Dei leges, neque in illum ipsum. Vides hæreticos non solum Catholicorum, sed sanctissimorum quoque virorum ad decipiendum compositam formam, mentita larua, sibi supertinducere? At quid tunc Ioannes Chrysostomus ad hæc verba? subdit Palladius:

LXV. QVOMODO A IOANNE EXCEPTI MONACHI.

Hic Ioannes audito, ratus facile Theophili aduersus illos iram in gratiam transferri posse, libenter hoc negotium sumit: admonensque viros, vt aduentus sui causam silentio tegerent, donec ipse ad Theophilum scriberet: & mansiones illis in Ecclesia, quæ Anastasia dicitur, ad requiem tribuens, & ipse quidem necessaria victui non suppeditabat, sed eis religiosæ mulieres ministrabant, ipsis quoque ex opere manuum necessitates suas ex parte supplentibus. Hæc cum de piis mulieribus dicat Palladius, inferius eodem dialogo ipse habet eosdem monachos fuisse susceptos ab Olympiade vidua, olim Nebridij sponsa, nunc vero diaconissa Ecclesiæ Constantinopolitanæ, de qua nos plura superius: cuius rei causa tradit Theophilum eam maledictis incessisse. Sed quam frigide eandem ipse excusset, quam ea de causa reprehendendam existimauerit Theodorus; accipe quæ tum ab ipso Palladio per dialogismum in medium afferuntur. Nam PALLADIVS: *Constat* (inquit) *Theophilum iracundia nimis obsecutum, illos abiecisse. Quicunque illi fuerint, sive hæretici, sive Catholici, non tamen eos Olympias recipere debuit.* THEODORVS. *Bene illa, an male fecisse videtur?* THEODORVS. *Male. vt dixi.* PALLADIVS. *Vnquam ne beneficentia culpatur?* THEODORVS. *Et sæpe, cum scilicet in malos & non merentes emanavit.* PALLADIVS. *Quinam igitur erant illi quinque millia, quos ex quinque hordeaceis panibus Saluator* b *pauit, boni, an mali?* THEODORVS. *Boni scilicet: quippe qui à Saluatore pasci meruerunt.* PALLADIVS. *Cur ergo hordeacis pasti sunt, si boni fuerint?* THEODORVS. *Forte quia triticei non aderant fame dominante.* vides rem ineptam: sed illud bene patulo post, cum Palladius subdit Olympiadem eos suscepisse, existimans bonos, vbi ait: *Rite tu quidem sentis, hoc itaque modo monachi etiam boni & mali erant: ac fidelissima mulier susceptt eos vt bonos,* & infert: *Quid ergo mali fecit Olympias imitata Dominum suum, qui pluit super bonos & malos, & super iustos & iniustos Solem suum oriri facit?*

a *Pallad. in dialog.*

DE OLYMPIADE EXCIPIENTE MONACHOS.

b *Ioan. 6.*

LXVI.

O sententia præpostera nimis, omnem prorsus Ecclesiasticam dissoluens œconomiam! Nam si excommunicati ab Ecclesia, à priuatis quibuscunque, exemplo Domini, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, recipiuntur: iam resoluitur omnis vigor Ecclesiasticæ disciplinæ, omnisque mox canonica censura languescens extinguitur. Quod si Olympias excusanda suscipitur: quanto æquius illud fuerat pro eius defensione dicendum: domum eius patuisse Constantinopoli omnibus Monachis, Clericis, & Episcopis: adeo vt etiam qui Iohannis ipsi insensi erant Episcopi ad ea hospitio excepti fuerint, nempe (vt inferius Palladius docet) Seuerianus, Antiochus, & Acacius, qui præ cæteris operati sunt, vt Ioannes in exilium deportaretur, hos, inquam, Olympias excepit hospitio, Christi loco: vt appareat non humanæ gratiæ causa, sed Christi tantum amore, ipsam eiusmodi ministerium opulentam fœminam peregrinis omnibus exhibere solitam. Et quod ad istiusmodi Ægypti monachos spectat: cur non ipsa susciperet, quos sciret ab eius cognatis Episcopo non esse reiectos? haud enim eius facultatis erat, scire an excommunicati à Theophilo isti fuissent, & iuste ne, an iniuste essent expulsi. Quos enim sciret a tanto Episcopo, quantus Ioannes erat, peregrina communione susceptos, cur non eos vt peregrinos excipere in domum debuit?

QVOMODO EXCVSANDA OLYMPIAS.

LXVII.

Peregrina quidem tantum communione eos à Ioanne Chrysostomo dignatos esse, qua sacratum precum cõmunicatio impartitur, non autem vsus sacramentorum, Sozomenus e tradit his verbis: *Ille vero* (nempe Chrysostomus) *ipsos vivos, postquam venissent, comiter excepit, & in honore habuit, & in Ecclesia preces fundere non prohibuit: ad mysteriorum vero communionem admittendos non censuit; quod id ante causam cognitam fieri, non fas esset.* hæc ipse. Vigebat namque illa vetus in Ecclesia consuetudo, de qua superius actum est, vt peregrini aduenientes, seque Christianos esse profitentes, ad communes tantum Ecclesiæ preces admitterentur; tunc vero & sacramenta illis impertirentur, cum se esse Catholicos, fide certa docuissent. Porro præstitit his ipsis monachis Iohannes Chrysostomus, vt communicatione illa peregrina dignos efficeret, plena nequaquam, quod Formatas litteris ab Episcopo, vnde discesserant, minime attulissent. Cæterum nec peregrina quidem hi communione dignandi fuissent, si litteræ scriptæ in Concilio Alexandrino de eorundem damnatione Constantinopolim peruenissent: quis illuc perferendas & ad alias Orientis Ecclesias, sollicite Theophilus per sanctum Epiphanium, datis ad eum litteris sæpius ante citatis, curauerat. At quomodo persuasione ministrorum Theophili, Ioannes abstinuit cum illis communicare, Palladius d narrat his verbis:

c *Sozom. lib. 8. c. 13.*

Contigit etiam per idem tempus, quo dicti monachi Constantinopolim ad Ioannem venere. *Theophili clericos in ea vrbe esse, magistratuum, qui ad Ægypti prouinciam mittendi erant, beneuolentium Theophilo comparantes, in eorum pernicium, quibus versati essent.* hæc cum dicat ipse Palladius, vide quam calumnioſe id affirmet: nam missos à se Constantinopolim sanctissimos ad hoc viros, qui Origenistarum monachorum conatum anteuerterent, ipse Theophilus litteris ad Epiphanium scriptis declarat his verbis e: *Et tu* (inquit) *vt celerius nostra Constantinopolim scripta perueniant, mitte in dextrarium virum & aliquem de clericis, sicut & nos de ipsis Nitriæ monasteriis patres monachorum cum aliis sanctis & continentissimis viris misimus, qui possint cunctos in præsenti docere, quæ gesta sunt.* hæc Theophilus. Sed pergit item calumniose Palladius: *Hic itaque Ioannes euocatis, interrogat, an præsentes monachos nossent. Illi verum testimonium perhibere viris dicentes, se & viros nosse, & magnam illos iniuriam perpessos esse. Si placet* (inquiunt) *domine, spiritualis communionis nostrum illis consortium trade, ne Papam* (Theophilum scilicet) *contristet: ceterum in aliis omnia in eos officia humanitatis exerce: Id enim tibi Episcopo conuenit. Ita illos Iohannes ad communionem minime admisit.* hæc Palladius: quæ si vera sunt, dicendum erit legatos huiusmodi à Theophilo ad hoc missos, vt excommunicati Origenistæ vndique pellerentur, præuaricatores extitisse mandati.

d *Pallad. in dialog. de vita Chrysost.*

LXVIII. LEGATI THEOPHILI MISSI CONSTANTINOPOLIM.

e *Apud Theodoret. lib. 5. c. 9.*

Quid vero post hæc egerit ipse Chrysostomus, idem tradit sic dicens: *Scripsit autem Theophilo supplicans, & hanc sibi vt filio ac fratri postulans gratiam, vt viros illos pacifice ad se remitteret. Ad hæc Theophilus gratiam quidem Ioanni denegauit, misitque quosdam ad huiusmodi certamina exercitatos, de quibus superius diximus, libellos vt porrigerent, admonens, quos more solito ipse dictaret, aptum quidem & expressum mendacium continentes, variis calumniis opertum & obumbratum, & cum non posset illorum vitæ derogare, facit vt intra Palatium quasi magi digito notarentur. Monachi vero vbi aduertunt se nihil profecisse, verum & in maiora in præcipitium illum deuolasse: plerosque in dignitatibus constitutos adducunt secum, omnesque anathematizantes hæresim, libellos Ioanni tradunt, in quibus virtutum tyrannidem notant. quibusdam capitulis adictis, quæ referre coram his sermonibus piget & pudet, ne ab ipsum fides eorum limitibus arceam, mihi certe ea recitanti perfectum quidem fides sortasse haberetur.*

LXIX. IOANNIS CHRYSOSTOMI EGRESSVS DE PALATIO. PVDET THEOPHILVM.

Rursum & per se ipsum & per Episcopos alios Iohannes hortatur viros, vt ab huiusmodi accusatione desisterent, Theophilo iterum ista scribens: In tantum mœroris impulsi sunt viri isti, vt te datis etiam libellis accusent. Iam quid tibi videtur, rescribe: non enim vt audiunt, vt hac intentione discedant. Adhæc Theophilus maiore inflammatus ira, monachorum fratrem Diosaurum Episcopum, qui in Ecclesiasticis rebus consenuerat, ab ipsa Ecclesia propulit. hæc ipse. Sed id quidem factum, antequam discederent Alexandria, quæ dicta sunt superius docent. Quid autem ad hæc responderit Theophilus, idem Palladius recitans eius Epistolam, palam facit, ipsa autem ita se habet:

LXX. THEOPHILI EPISTOLA AD IOANNEM.

LXXI. a Nican. Conc. c. 6.

Arbitror te non ignorare, quid præcipiant Nicæni Concilij canones, sancientes & Episcopum non iudicare causam extra terminos suos. Si autem ignoras, disce, & libellos contra me suscipere desine. Nam & si iudicari me opus sit: ab Ægyptijs magis, quam abs te id fieri oportet, qui septuaginta quinque dierum itinere à nobis separatus es. hactenus Theophili ad Iohannem Epistola. Quæ autem post hæc secuta sunt, habita temporis ratione in sequentes referemus annos. Videas igitur ex his, quæ hactenus gesta commemorauimus, iustam causam Theophilum fouisse, cui in expellendis Origenistis totus ferme Orientis & Occidens consentirent. Cæterum quod negarent monachi illi se hæret cos esse, obiectarent que non fidei causa, sed primatæ inimicitiæ gratia Theophilum in ipsos esse commotum, Sanct. Iohannes Chrysostomus ea ita se habere ratus, operæ pretium facturum existimauit, si inter eos ita dissidentes sequester accederet, ipsosque monachos redderet Theophilo obsequentes, eiusque gratiam adeo abalienatam eisdem conciliaret: probe sciens in totius Ecclesiæ vertere detrimentum, si qui magni nominis erant monachi ab omnibus exclusi per Orbem vagarentur extorres: vnde & fieret, vt si iidem reuera essent hæretici, grauiori fidei rectæ iactura, vndique ad sectam mentita sanctitate adsciscerent sibi sodales: Si n autem (quod profitebantur) pij essent atque moribus integri, inde acciderent, vt quæ ipsi in Theophilum crimina iactare solerent, magno Fidelium scandalo diffamarentur in omnes, eademque aspergerentur infamiæ labe vniuersi Orientales, & Occidentales Episcopi, qui Theophili aduersus eos iam sententiam confirmassent. Quisnam igitur eiu modi adeo sanctum inter dissidentes conciliandæ pacis officium in Chrysostomo reprehendere valeat, cum testificatione diuini illud constet oracu i b: *Quam speciosi pedes euangelizantium pacem & annunciantium bona?* Sed plane præter intentionem accidit, iuxta vaticinium Isaiæ c, *Et angeli pacis amare flebunt.* vt magnus iste pacis conciliator Ecclesiasticum bellum in se conuerterit. Quonam autem modo id acciderit, suo loco dicemus.

VITA EXCVSATIO DE IOANNE CHRYSOSTOM. AGENTE DE PACE.

b Rom. 10.

c Isa. 33.

LXXII. CAVSA ARIANORVM EPISCOPORVM.

Pergimus autem reliqua recensere, quæ hoc anno ab eodem Iohanne Chrysostomo gesta sunt in causa Asianorum Episcopotum. Atque primum quod ad tempus pertinet: hoc quidem anno sex ab eo damnatos esse in Asia Episcopos, ex his, quæ de eis Palladius d narrat, intelligere possumus. Dum enim ait, depositos à Iohanne Asiæ Episcopos, mortuque post ipsius Ioannis exilium in pristinas esse restitutos Ecclesias, à quibus ante quadriennium ob ipsorum crimina eiecti erant: cumque Ioannis exilium postremum, quando hi receperunt Ecclesias, contigisse constet (vt suo loco patebit) anno Domini quadringentesimo quarto: depositionem eorum in hunc ipsum annum quadringentesimum conijcere cogimur. Sed & quod idem Palladius dicat, ad biennij temporis spatium eiusmodi causam Asianorum Episcoporum ventilatam esse, consteturque adhuc ingruente Gainæ tyrannide cœptam fuisse: vtique ab anno superiori deducendum est eius causæ principium, quo & decimatertia currit indictio, sub qua Palladius tradit venisse Constantinopolim Asianos Episcopos ad Synodum conuocatos, præsenti autem anno eos damnatos. Nos vero describemus hæc omnia ex ipso Palladio, qui omnibus præsens fuit. Rogatus enim sic à Theodoro e: *Ipse interfuisti, an ab aliis ea didicisti? Ad hæc Palladius: At qui ne punctum quidem temporis in omni hac causa prosecutione illum deseruit.* Ipse igitur sic rem exorditur f:

d Pallad. in dial. g.

e Pallad. ib.

f Pallad. ib.

LXXIII. SYNODVS CONSTANTINOPOLITANA EXCIL. EPISCOP.

Tertiadecima distributione (hoc quoque nomine Indictio dicta reperitur) *venerunt Constantinopolim Asiæ Episcopi nece sitatum Ecclesiasticarum gratia: no bisetum remorati sunt, præsentibus & aliis Episcopis, ex Syria quidem Theotimo* (celebris est hic inter sanctos) *ex Thracia vero Ammone Ægyptio, & ex Galatia Arabiano. Metropolitis omnibus ac senibus, qui viginti numerum implebant numerum. Conuenientibus autem omnibus & communicantibus: obseruato Eusebius quidam Valentinopolitanus Episcopus congregato Concilio, vna sabbati astitit, libellosque tradidit Synodo præposito* (vt decuit) *Ioannis nomine, contra Antoninum Episcopum Ephesi septem capitula continentes: Vnum quidem quod fuisset sacru vasis, argentum in nomine filij depositum: Secundum, quod sumptum de ingressu Baptisterij marmor in suo balneo posuit: Deinde columnas Ecclesiæ plures annos sacentes intra suum exercuit tricliniu: Quartum, quod puer eius homicidium perpetrauit, quem habet in ministerio irreprehensum: Quintum, quod prædia relicta Ecclesiæ à Basilissa Imperatoris Iuliani matre vendidit: sibique detinuit pretium: Sextum, quod cum vxori propriæ abrenuntiasset, rursus illi congressus est, filiosque ex ea procreauit.* Vides, lector, dari crimini Episcopo, qui vxore dimissa, eadem iterum assumpta suscepisset ex ea filios: vt certior fias eorum, quæ superius inculcata sunt, etiam in Orientali Ecclesia coniugatos electos Episcopos, nonnisi vxore dimissa, ordinari solitos, nec amplius ea vti. Sed addit idem Palladius: *Septimum vero accusationis caput, quod pro lege atque decreto habet, ordinationes Episcoporum vendere pro modo redditum: adsuntque & qui dederunt & ordinati sunt, & ipse, qui accepit. Eorumque omnium probationes se habere asserebat.* Quidnam ad hæc Ioannes Chrysostomus tunc præfectus Synodo dixerit, ita subdit.

ACCVSATIONVM CAPITA.

LXXIV. EVSEBIVS ACCVSATOR VRGET IVDICIVM.

Iohannes interim zelo mitigato, dixit Eusebio: Frater Eusebi, quoniam sæpe fit, vt accusationes, quæ fiunt perturbato animo, probationibus idoneis careant: desine, quæso, Antoninum fratrem accusare. Nobis certe erit, tristitiæ causas amouere. Ad hæc ille exasperatus, duriorius vrgebatur verbis, aduersus Antoninum totus efferuens, atque in accusatione persistens. Hortatur itaque Ioannes Paulum Heraclia Episcopum, qui Antonino studere videbatur, vt eos in amicitiam copulare contenderet. Surgensque Ecclesiam ingressus est vna cum Episcopis: erat enim sacrificij tempus. Pacem vero populo ex more imprecatus, sedit cum Episcopis reliquis. Clam autem introgressus accusator Eusebius coram populo omni & Episcopis libellum alium porrigit eadem continentem, aduersus Ioannem sacramenta horrendu, quibus saluteim quoque Principum addidit, tanto cum tumultu, vt putarent populi eius impudentia territi, eum à Ioanne petere, vt vitam sibi à Rege impetraret. Ioannes vbi vires aduertit instantiam, ne in populo perturbatio vllo oriretur, libellum sumpsit: lectisque diuinis eloquiis, Pansophium orat Pisidiæ Episcopum, munera offerret vt munera: ipse cum Episcopis reliquis exit: cauebat enim, animo turbido, iuxta Euangelium g, sacrificia offerre. Si obtuleris (inquit) *munus tuum ad altare, & relicta.*

g Matth. 5.

LXXV. ADMONITIO ANTE CAVSÆ COGNITIONEM.

Vbi vero dimissus est populus, sedens in Baptisterio cum Episcopis reliquis, accusatorem coram omnibus aduocat, dicens ei: Rursus tibi eadem dico: Plurimi tristitia vel ira compulsi, multa & dicunt & scribunt, quæ probare non possunt. Singitur apertenosse, de quibus illum accusare vis (neque enim valentem repellimus, neque trahimus non valentem) antequam legatur libellus, elige, quod expedit tibi. Postquam enim fuerit lectus, & in aures omnium venerit, confectu commentarius, non iam licebit tibi, cum sis Episcopus, absolutionem flagitare. Ad hæc ille in proposito durat. Iubent itaque libellum recitari, lectaque sunt memorata capitula. Postea dicunt Ioanni seniores Episcopi: Etsi vnumquodque capitulum per se impium est, & vndique sacris legibus interdictum, ne tamen videamur in his, quæ suggesta sunt nobis, omne studium ponere ab eo, quod est horribilius, fiet inquisitionis initium. Si enim illud inuentum fuerit verum, nulla de capitulis reliquis erit controuersia, cum capitalis illius radix omnem præseferat speciem iniquitatis, iuxta illud h: Radix omnium malorum est cupiditas. Qui enim super innocentem accipit munera, & S. Spiritus largitionem pecunia se vendere putat: quo pacto iam parcet ornamentis, aut lapidibus, aut fundis Ecclesiæ?

h 1. Tim. 6.

LXXVI. AGITVR CAVSA ANTONINI EPISCOPI EPHESINI.

Tunc Iohannes examen inchoans, Antonino ait: Quid ad hæc dicis, Antonine frater? Negauit ille necessario: quando enim ab his ipsis initiis confusionem consteretur suam? Interrogati qui dederant, negarunt & ipsi. Cum hoc examem ad horam vsque octauam diligentius agitur, ex argumentis, quibus iudicium formabatur. Postremo venitur ad testes, quibus astantibus & illi dederant. & iste susceperat. Non aderant testes, qui necessario citandi erant. Difficultatem reis inuens Ioannes, pro Ecclesiæ purgatione, & vt testes facilius adhiberentur, per se in Asiam ire consensit: persistendi examinis gratia. Antoninus vbi vidit Ioannem impigre exequi paratum quod instituerat, neque corrumpi posse iudicium malis sibi conscius, adiit quendam ex Principibus, cuius prædia, quæ habebat in Asia, sibi curæ erant: orans, vt Ioanni impedimento esset, ne abiret in Asiam, promittens & adhibiturum testes. Proinde ex Palatio mandatur Ioanni in hæc verba: Indignum

LXXVII. MVTATVR EPISCOPI CAVÆ COGNITORES.

LXXVIII. COLLVSIO ACTORIS CVM REO.

LXXIX

XXC. IOANNES CHRYSOS. PERGIT IN ASIAM.

XXCI. CONCILIVM EPHESINVM LXX. EPISCOPOR.

est, te, cum sis Episcopus & nostrarum animarum pater, in tanta tumultus expectatione dimissa ciuitate, peregrinationem in Asiam subire velle, cum facile testes adhiberi possint. Erat autem tumultus causa Gothus barbarus. Quid multis immoror? Manere illi persuasum est: ita tamen, vt iudici non committeret curam, testesque mature adesse mandaret.

Optata sunt accusato ipsa dilatio vel modica testium, quos aut pecunia, aut potentia fuga e posse conspiceret. Prouidit ista Ioannes, consilioque Synodi præsentes habito, quosdam ex præsentibus Episcopis in Asiam mittit ad testes inter rogandos. Tres enim ex omnibus electi sunt, Syncletius Metropolitanus, Hesychius Opatiensis, & Palladius Helenopolitanus. His dederat Synodus in mandatis, vt qui intra duos menses non occurrisset Hypatij Asiæ ciuitati adstruenda urbi, quod vicinus esset, & qui arguebantur, & Episcopi reliqui à Synclitio sociisque in diuinis, excommunicatus esset. Descenderunt igitur Smyrnam prænominati Episcopi Syncletius & Palladius: Hesychius enim, quod faueret Antonino, finxit se valetudinarium. Significarunt que continuo per litteras vtrique partibus aduentum suum, vt concurrentes in memoratam ciuitatem, implerent quæ pollicitis fuerant.

Illi ante Iudicum aduentum amicitias inierant, partim persuasi auro, partim iureiurando constricti. Congregati igitur in ipsa ciuitate, Iudices ludere se posse putabant dilatione testium, quasi peregre profecti essent ob varias causas. Ad hæc Iudices accusatorem rogant, intra quos dies adducturus esset testes, se expectaturos polliccntes. Ratus ille eos aerij inclementiam ferre grauiter, ac per id velle discedere (erat enim feruor æstius Solis) intra quadraginta dies producturum promittit testes, alias pœnæ canonum sua se sponte subiicit. Expectauere Iudices quadraginta dies: cum ille ad inquirendum dimissus testes, omisit hoc interim, & Constantinopolim venit, illisque delusit. Vbi vero nusquam comparuit: scripsere Iudices omnibus Asiæ Episcopis, denunciantes excommunicatum, siue vt desertorem, siue vt detractorem. Post hæc alios quadraginta dies perstitentes, cum ille minime appareret, Constantinopolim redeunt. Illic recenti Eusebio ea, quæ gesserat, exprobrant. Forsitan ille infirmitatem corporis allegans, pollicetur testes exhibiturum.

Per hanc temporis moram Antoninus moritur, cum quo erat Eusebio controuersia. Continuo ex Asia partim à clero ciuitatis Ephesinæ, partim ab Episcopo decretum ad Ioannem venit, omnibus pauendo cum iuramento oranibus, vt periclitanti Ecclesiæ opem ferret. Erat autem hoc textus.

Quoniam priori tempore confuse & contrariura & statuta Patrum gubernatis summi: oramus veneratione tuam, vt descendas, & formam aliquam Ephesinæ imponas Ecclesiæ diuinissime afflictatæ: hinc Arianis instantibus, inde nostris cupiditati auaritiæque studentibus. Permulti enim insidiantur vt lupi graues, sacerdotalem sedem rapere pecunias festinantes. hæc illi, sed pergit Palladius: c

Itaque Ioannes, licet corporis mala valetudine teneretur, & inclementia obstaret aeris, erat enim hiems, nihil huiusmodi incommodo territus, vt negotia Ecclesiæ Asianæ componeret, rebusque nutantibus vel absentia, vel imperitia pastoris opem ferret, instituit pergere, spiritusque roboratus ingressus nauim, vrbe decessit. Irruentibus autem sæuis Aquilonibus, metuentes nautæ ne in Proconessum eiicerentur, posito velo, Triconis montem præ ruebuntur, ibique tactis anchoris manserunt, Austrum expectantes, vt Apamæa applicarent. Cum igitur biduum tecum in naui perstitissent, tas essiti fluctibus, tertia demum die memoratæ vrbi appulerunt. Illic enim exspectabant aduentum eius Palladius, Cyrinus, & Paulus Episcopi Ioannis socij. Pedibus itaq; ter agentes Ephesum veniunt.

Congregatis Lydiæ & Asiæ & Cariæ Episcopis, ad septuaginta viros pertingentibus, ordinationem faciunt. Complures sua sponte conuenerunt maxime ex Phrygia, vt eius illius facundia & sapientia fauitate fruerentur. & post: Dum hæc aguntur, accessit ille, qui nobis prolixæ huius narrationis auctor est Eusebius ad homines Episcopos, reliquorum sex Episcoporum accusator, qui scilicet per pecuniam ab Antonino Ephesino Episcopo fuerant ordinati: orans, vt ad communionem admitteretur. Obstant ex ipsis quidam, non oportere admitti, quippe calumniæ reum asserentes. Adiecit ille preces, & ait: Quoniam causa biennium iam magna ex parte ventilata est, solaque dilatio testium obstitit: obsecro pietatem vestram, vt testes (nam modo præsto sunt) examinare dignemini. Etsi enim Antoninus decessit, qui accepto auro ordinauit: venient tamen, qui dato pretio sunt ordinati. Placuit Synodo, rem diligentius discuti. Recitantur omnia, quæ primo gesta fuerant, ex commentario.

Ingressi sunt testes: ingressi & qui dato auro fuerant ordinati. Negare primum, Persistentibus tamen testibus partim laicis, partim presbyteris, quibus antea conuidere videbantur, mulieribusque quibusdam, & munerum species & loca & tempora qualitatemque recensentibus, cum eos conscientia quoque criminis vrgeret, sua sponte, non vsque adeo coacti confitentur. Dedimus (aiebant) hanc esse consuetudinem ex æstimantes, vt videremur à cura liberari. At nunc, si quidem honestum est, oramus, vt in ministerio Ecclesiastico sinas autem, vel aurum, quod dedimus, recipiamus. Quidam enim ex nobis vxorum nostrarum autum & vasa supellectilem dedimus. Ad hæc Ioannes Synodo pollicitus est: Ego, inquiens, ibo apud Regem, vt absolutionem vos autem mandate, illos ab Antonini heredibus recipere, quod dederunt. Præcepit itaque Synodus ab Antonini heredibus eis aurum restitui, eos vero intra altare communicantes à sacerdotibus fieri, ne fissa passim permitterentur, consuetudo Iudaica vel Ægyptia fieret, vendendi sacerdotium, & emendi. & inferius: In eorum autem locum substituti sunt alij virtute clari, & vita simul & gratia diuini sermonis armati, addit autem post hos hæc, ipsos, damnato iam S. Iohanne Chrysostomo in exilium, post quadriennium fuisse ab eius aduersariis electos, & depositos illos in priorem statum restitutos. sed de his suo tempore inferius. In locum autem Antonini defuncti Episcopi, ex consultu Synodo, communi consensu subrogatus fuit eiusdem Episcopi diaconus Heraclides nomine: testantur id Socrates a & Sozomenus b.

Quod autem Palladius indigne fert scriptum postea à Theoph lo in libro aduersus Ioannem conscripto, sexdecim Episcopos hoc tempore ab eo fuisse depositos, cum nonnisi sex fuerint: tamen Sozomenus tredecim numerat ab eodem tunc temporis exauctoratos. Sed & ipsum Ioannem in ordinem redegisse Nicomediensem Episcopum Gerontium nomine, idem affirmat, quem antea clericum Mediolanensis Ecclesiæ à S. Ambrosio magiæ conuictum, & eiectum, suo loco dictum est. Hocigitur è gradu depositio, in eius locum Chrysostomus Pansophium quendam subrogauit Episcopum, qui pædagogus fuerat Eudoxiæ Augustæ. Sed hunc à Nicomediensibus indigne susceptum fuisse animo, idem Sozomenus tradit, vbi ait: Hic quidem tametsi pius & moribus compositis ac placidus esset, acceptus tamen Nicomediensibus non fuit. Ac proinde mota sæpenumero seditione, non modo beneficia tum publice, tum priuatim per Gerontium in ipsos collata, verum etiam ex aræ meduia inexhaustam vrbitatem, & ergo omnes tam pauperes quam diuites ex æquo declaratam sinceritatem ac fiducitatem eius recensebant: hi & alias virtutes accumulabant, quas eos æquum erat qui illum diligebant: & haud secus atque terræmotum, aut siccitatem, aut aliud aliquod diuinitus exhibitum offensi deprecaturi, per plateas tum patriæ suæ, tum vrbis Constantinopolitanæ circumeuntes cantillabant, ac Deo supplicabant, vt illum retinerent Episcopum. Ad extremum autem vi compulsi, illum dimiserunt cum luctu ac lamentatione. & huic cum metu & odio recesserunt. Ex hinc ergo tum illi, qui exauctorati erant, tum illorum amici Ioannem accusabant, quod is rerum nouandarum primus auctor extitisset in Ecclesia, & ordinationum consuetudinem præter leges patrias inuertisset. hæc Sozomenus de Gerontij depositione, recensita ab eo post exauctorationem Asianorum Episcoporum.

Quæ autem aduersus Ioannem Chrysostomum hisce negotiis Ecclesiasticis detentum in Asia prodtorie moliti sint, qui eius studiosissimi esse videbantur, Sozomenus c narrat his verbis: Subortæ autem illi quidam adij causa fuit etiam apud coniugem Imperatoris ob Seuerianum Gabalorum Syria Episcopum. Etenim & hic ipse, & Antiochus Episcopus Ptolemaidis (ea ciuitas est Phœnicis) eadem memoria clari, & ad docendum Ecclesiam idonei extiterunt. Sed hic expedite & per quam clare dicebat, sic vt à nonnullo Chrysostomus, hoc est aureo ore homo, nominaretur. Seuerianus vero tametsi sententiis & Scripturarum testimoniis præstantior habitus, asperitate tamen Syrum lingua repræsentabat. Antiochus igitur cum prius Constantinopolim venisset, dicendo, laudem consentus est: ac populi coetu, ad ciuitatem suam redijt. Ad huius imitationem & Se-

a Socrat. lib. 6. c. 10. b Sozom. lib. 8. c. 2.

XXCII. TRACTATVS CANONICORVM EPISCOPORVM.

XXCIII. EPISCOPI DEPOSITI A IOANNE CHRYSOSTOMO.

XXCIV. c Sozom. lib. 8. c. 2. SEVERIANVS MOLIENTVR CONTRA CONSTANTINOPOLIT.

meriam posset venire, & benevolum forte Ioannem nactus, cum frequenter in Ecclesia concionaretur, in admiratione & honore erat & auctoritate pollebat, ipsique Imperatori atque Imperatrici invenit. Itaque cum Ioannes in Asiam proficisceretur, Ecclesiam illi commendavit: illum enim, quia palpum sibi obtrusisset, amicum sincerum esse arbitrabatur. Ille igitur impensius audatoribus gratificari, & populum verbis demulcere studebat. Quo cognito, Ioannes suspectum habuit, Serapione (vt aiunt) eum huc instigante. erat hic Diaconus a Ecclesiæ Constantinopolitanæ, qui Ioanni suggerebat, significabatque Ecclesiam à Seueriano admodum perturbari. Quo factum est, vt Ioannes hac tenus detentus in Asia, tum ob Episcoporum depositionem tum ob Nouatianos & Quartadecimanos hæreticos, quibus & multas ademit Ecclesias, Constantinopolim quantocyus reuerti curarit.

a Sozom. lib. 8. c. 10.

XXCV. REDITVS IOANNIS CONSTANTINOPOLIM.

b Chrysost. hom. de reuocat. suo Constant.

Cæterum siue quod dissimulandum putarit, siue quod re vera qualem optasset sui studiosissimum populum nactus esset: vbi Constantinopolim rediit, homiliam habuit, b qua populum ipsum laudauit haud muratum, sed erga pastorem suum propensiorem inuentum: nam quibus ab eo acceptus sit faustis acclamationibus, eadem oratione verbis illis significauit: *Quid* (inquit) *dicam desiderio vestro & fauori, quem hesterno ostendistis die? quomodo voces vestræ cum gaudio cælum penetrarunt? ipsum sanctificantes aerem, ciuitatem fecistis Ecclesiam: honorabat ego, & Deus glorificabatur: hæretici confundebantur, Ecclesia vero coronabatur, &c.* Sequenti enim à reditu die illam ad populum habuit orationem, laudans eos, quod ipsos inuenisset, quales reliquerat, pietati deditos, indeque argumenti sumens exordium, elegantí de Hebræorum populo habita collatione, qui absente Moyse diebus tantum quadraginta, grauiter deliquisset: cum contra ipse suos post diuturniorem pastoris sui moram in fide perstantes reperisset, vbi inter alia hæc de sua absentiæ tempore: *Ego autem* (inquit) *non quadraginta dies tantum, sed & quinquaginta & centum & amplius, absens fui, & inueni vos latantes, & philosophantes, & in Dei timore perseuerantes, &c.* Contigisse autem eius ex Asia reditum post Pascha, idem ea oratione significat: qua & ex eo etiam populum laudat, quod aduersus hæreticos strenue decertasset, vbi ait: *Veni ad gaudia virtutum vestrarum: audiui quia cum hæreticis colluctati estis, & quia inique egerunt in baptismo, redarguistis. Nunquid incassum dicebam, quoniam casta vxor absente viro repellit adulteros, absente pastore exagitas lupos, sine gubernatore nauta salnauerunt nauem, sine duce milites vrbem reportarunt, &c.*

XXCVI. ARIANI NOVA MOLIVNTVR.

c Socr. lib. 6. c. 8.

Cum enim referta admodum esset hæreticis atque potissimum Arianis ciuitas illa, iugis viguit aduersus eos contentio, cum procaces illi nihil prætermitterent negotij faccssendi Fidelibus: quod enim conuentus in vrbe cogere fuissent Imperatorum legibus interdicti: ira æstuantes in Orthodoxos, etsi non alias (quod cohiberentur potentia Principis) à verbis tamen minime abstinebant, sed audentius illud, quod à Socrate ita describitur c: *Ariani extra vrbem (vti diximus) conuentus fecerunt. Itaque cum festa cuiusque septimanæ occurrebant, videlicet sabbathum & dies Dominicus, in quibus conuentus in Ecclesiu fieri solent, illi intra portas ciuitatis circiter porticus in vnum congregati, cantus apte ad opinionem Arianam respondentes, quos ipsi composuerant, alternatim canunt, hocque per maiorem noctis partem faciunt. Primo diluculo, tales cantilenas alternis per medium vrbem recitantes, è portis egrediuntur, & ad loca, vbi agunt conuentus, contendunt. Verum quia aduersus fidei Consubstantialis fautores verba contumeliosa, quibus eorum animos irritarent, dicere non desinebant (nam sæpe hanc quasi cantilenam in eos cecinere: Vbi sunt hi, qui tria vnam dicant esse potentiam?) Ioannes veritus ne aliquis ex simplicioribus eiusmodi cantibus ab Ecclesia abduceretur, quosdam ex suo populo illis contra comparauit, qui nocturnis hymnis decantandis similiter operam darent, Arianorumque in ea re studium eo pacto reprimerent, denique suos in ipsorum fide admodum confirmarent.*

XXCVII. ARIANI AD ORTHODOXOS CATHOLICOS.

At quamuis hoc Iohannis institutum valde commodum videretur: tamen illius euentus tumultu atque etiam periculo non caruit. Nam vbi hymni in Consubstantialis laudem decantati propter concentum illum nocturnum multo plus dignitatis sunt consecuti (erant enim Cruces argenteæ exceptatæ, quibus lucernæ cereæ imponebantur, sumptu Eudoxiæ Imperatricis suppeditatæ) turba Arianorum coacta, & æmulationis ardore succensa, se vltos, & cum aduersarijs congressuros instituit. Etenim principatu illo, quem pridem obtinuerant, elati, erant ad pugnam multo ardentiores, defensoresque fidei Consubstantialis prorsus contemnebant. Quare, nulla interposita mora, nocte quadam tumultum faciunt. Brisonis Imperatoris tunuchus, qui partes cantantium hymnos ad commendationem fidei Consubstantialis tuebatur, lapide in fronte percutitur. Interierunt etiam vtriusque partis nonnulli de populo. Quibus rebus Imperator admodum commotus, Arianis interdixit, ne hymnos in publico canerent. Atque hæc quidem hoc modo gesta sunt. Addit ad hæc Sozomenus d perseuerasse in posterum eiusmodi hymnorum cantionem tunc à Sancto Chrysostomo institutam in Ecclesia Constantinopolitana feliciter.

d Sozom. lib. 8. c. 8.

XXCIIX. e Deharet l. 10. C. Theo. DE LEGE ARCADII CONTRA ARIANOS.

Quod vero ad legem, quam ab Arcadio aduersus Arianos tunc sancitam Socrates tradit: quod ipsa data reperiatur e sub Consulatu tertio eiusdem Arcadij & Honorij, anno videlicet Domini trecentesimo nonagesimosexto, biennio ante quam eius Ecclesiæ Ipse Ioannes eligeretur Episcopus: reuocatur in dubium, num sub Nectario potius eius prædecessore ea acciderint, vel sub ipso Iohanne: nam hæc in ea leguntur in fine: *Adhoc interdicatur his omnibus ad Litaniam faciendam intra ciuitatem noctu vel interdiu profanis coiis conuentibus: statuta videlicet condemnatione centum librarum auri contra officium sublimitatis tuæ, si quid huiusmodi fieri vel in publico, vel in priuatis ædibus contigerit.* hæc ibi. Cæterum quod sæpe iidem, licet repressi legibus, iterum (vt superius vidimus) eadem impie actitarent, vt crebro necesse fuerit iterum sanctis edictis reprimere: nihil prohibet, quo minus dicatur, eosdem ante sub Nectario dicta sanctione cohibitos, & sub Chrysostomo ipsos inuidia percitos actiori, rursum illa tentasse.

XXCIX. ARIANI PELLVNTVR CONSTANTINOPOLI. f Metaphr. in Vit. Chrysost. apud Chrysostom. tom. 1.

Porro haud potuit quieuisse Chrysostomus, quoadusque iidem hæretici Imperatoris mandato ab vrbe pellerentur. Quod hac ratione consecutus est. f Opportunum enim ipse tempus nactus, quando Imperator venit ad sacrum, festo eum ad id vocante, (erat enim dies Epiphaniorum) eum sic ipsum compellauit his verbis: *Dic mihi, ô Imperator, si quis huic pulchræ & pretiosæ (ostendens coronam, quam habebat in capite) quosdam abiectos & obscuros lapides inseruisset: videretur hoc tibi esse tolerandum, & non tanquam vniuersa per illos afficeretur contumelia, egre tulisses? Cum is autem veritatis sermonis annuisset: Quid vero* (inquit) *non existimas vniuersorum Regem irasci, si in pia ciuitate, quæ omnino recte se habet, pars, quæ male sentit, sinatur habitare: cum oporteat vel ab illa exigere, vt conuertantur, vel si perseuerant, protinus expellere? Hæc cum audisset Imperator, non distulit, nec est locutus: sed primos eorum statim accersit, & ex eis scire voluit, num in animum induxerint à fugienda desistere opinione, minatus exilium & bonorum suorum priuationem iis, qui non parerent. Cum autem vidisset eos esse immedicabiles, minas deduxit ad effectum, & iussit eos expelli à ciuitate. Hoc effecit, vt nonnulli errorem desciscentes, se recta adiungerent opinioni,* hæsita se habuerunt, l'cet ante rixas obortas perpetam (mea sententia) collocet Metaphrastes. Addit autem adhæc Marcus diaconus g, Arcadium Imperatorem, cum intellexisset complures suorum vel in aula militantium, vel magistratibus fungentium esse hæreticos, sed extrinsecus speciem præ se tulisse Catholicorum, eo dem è magistratibus pulsos, pecuniaque mulctatos penitus relecisse.

g Marc. dia. in Vit. S. Porphyrii Episc. Gazensis.

XC.

Cum autem haud absque piaculo supplicioque quispiam non Catholicus Constantinopoli morari posset: accidit, vt nonnulli in Orthodoxos se miscuerint, & vt Fideles, cuncta agerent, quæ à Catholicis essent solita fieri. At quodnam prodigium tunc acciderit, Sozomenus h enarrat his verbis: *Vir quidam sectator hæresi Macedonianæ eiusdem secta vxorem habebat. Hic cum Ioannem de sincera Dei religione disserentem forte audisset, doctrinam amplexus, & vxorem quoque vt sibi consentiret, hortatus est. At quoniam illa notarum multarum solita consuetudine captiua teneretur, vt maritus quamsæpe admonuisset nihil tamen proficeret: Nisi* (inquit ille) *in vel*

h Sozom. lib. 8. c. 5. MIRACVLVM DE EVCHARISTIA.

gione mihi consors fuerit, nec in vita quidem communione post hac vtar. Ibi mulier, data fide se id facturam, cum ancilla quadam, quam fidam arbitrabatur, de hac re communicat: eamque filio ad fraudem faciendam marito sociam adjungit. Itaque tempore commu-nionis (intelligunt autem qui Christo sunt initiati, quid illa communicationis) cum reliqui in se diuinitus edituum, cum festi-nes venirent ob tantum miraculi in se diuinitus editum, cum festi-nans ad Episcopum accurrit, ecquam indicat, ac lapidem ostendit, qui mariti fuit delegamentum, sed materiam ignotam & mostra-tum quendam colori cui referebat. Cumque profusis lacrymis veniam impetrasset, cum marito deinceps concors vixit. Si cui autem hoc ve-rosimile esse non videntur, testis est ipse Lapis, qui etiam nunc hodie inter Constantinopolitanæ vrbis cimelia conseruatur. hæc Sozo-menus, & alij post eum idipsum affirmant.

XCI. CHRYSOS. ARIANOS SCYTHAS AD FIDEM CATHOLI-CAM AS-SERTI VIR. *Theod. lib. 5. c. 30.*

Quod autem in castris inter alios Scythæ militarent, ii-demque labe Arianæ hæresis inquinati: vt hos ad melio-rem frugem Ioannes Chrysostomus restitueret, quid ope-ratus sit, Theodoretus docet his verbis: *Cum videret præ-terea gentem Scythicam doctrinæ Arianæ laqueis irretitam teneri: molitus est sedulo inde eam eripere. Ad quam prædam capiendam hanc viam excogitauit. Complures qui eadem lingua loquebantur, presbyteros, diaconos, & lectores ordinauit, illisque vnam tribuit ecclesiam: quorum opera multos errore lapsos Ecclesiæ reconciliauit. Nam ille ipse plerumque ad eam Ecclesiam profectus, cum illo locu-tum est, interprete vtriusque linguæ perito vsus, alloquique dicendi fa-cultate instructos ad idem ipsum faciendum induxit. Ista quidem in illa vrbe præstitit, complures que errore imbutos, veritatis doctrinæ Apostolicæ explanata, reduxit.*

XCII. NOMADES AD RE-TAM FI-DEM CONVERSI.

Itemque cum accepisset Scythas, qui Nomades vocantur, quique propter Ipsum inco'ebant, strictiori quidem salutis appetentes, sed ha-berent nemonem, qui sitim suam salutaris doctrina fluentum restin-gueret: vtros laborum Apostolorum imitatores conquisiuit, eosque il-lis erudiendis præfecit. Litteras autem eius Ad Leontium Anti-ochiæ Episcopum perscriptas, quibus cum Scythas ad fidem conuersos esse sentiebat, cum orabat, vt viros idoneos ad rectam salutis viam il-lis monstrandam mitteret, ipse quidem legi. Porro autem vbi intel-lexit pestiferam Marcionis hæresim nonnullos in nostra regione pa-stores occupasse, scripsit ad eum, qui id temporis Episcopus illum Eccle-siæ fuit, hortatus, vt hæresim illam inde expelleret: atque quo ipse in eo negotio exequendo adiumento esset, edicta Imperatoria ad il-lum mittenda curauit hactenus Theodoretus. Reliquos au-tem pro fide Catholica labores ab eo susceptos inferius suo loco dicturi sumus. Iam vero ad res gestas anni sequen-tis transeamus.

IESV CHRISTI
Annus 401.

ANASTASII PAP. Annus 4. ARCADII ET HONOR. IMPP. Annus 7.

I. Frsuito Flabito. AGITVR COMÆ CAVSA RVFFINI AB ANAS. PAPA.

QVadringentesimus primus Domini annus, Vincen-tio atq; Fraurtta * Consulibus, describitur Fastis: quo Anastasius Papa, qui anno superiori Origenis hæreses con-demnarat, audiens grauiter scriptis suis aduersus S. Hiero-nymum ea ex causa obstrepere Ruffinum, eundem scri-ptis publicis litteris Romam vocat. Cum ille dissimularet, prætexensque quasi non Anastasij essent litteræ, sed ab a-lio aliquo nomine eius confictæ, venire neglexit: excu-sans se tamen, ad ipsum Anastasium scripsit Apologiam. At ipse Romanus Pontifex in absentem, sæpe vocatum, atque adeò contemnentem, damnationis sententiam fu-tetulit. Hæc autem summatim complexi, quomodo se habuerint, diligentiori sunt tractatione, fideliquè testifica-tione narranda. Atque primum quod ad rationem tem-poris spectat: hoc quidem anno vocatum esse litteris Ana-stasij Papæ Ruffinum, ex S. Hieronymi Apologia aduersus eum conscripta deducitur. Cum enim ea scriptione (quam confectam esse sequenti anno, suo loco aperiemus) dum meminit Anastasij litterarum, anno superiori datas dicat, ad præsentem vtique annum eas referre necesse est. Sunt enim hæc eius verba, dum redarguit ipsum, quod Anastasij Papæ iudicium subterfugerit &:

Siricij iam in Domino dormientis proferi epistolam, & viuen-tis Anastasij dicta contemnas? Quid enim tibi (vt alij) efficere potest, quod te ignorante aut scripsit, aut forte non scripsit? Ipsi scripsit, sufficit tibi totius Orbis testimonium: Quod nulli verum videtur, vt tanta Vrbis sacerdos vel innocenti iniuriam facere pouerit, vel absenti. Innocentem te vocas, ad cuius interpretationem Roma con-tremuit? absentem quem vsque adhuc respondere non audes, & tantum Romanæ Vrbis iudicium fugis, vt magis obsidionem barbaricam, quam pacatæ Vrbis velis sententiam sustinere? Esto præteriti anni ego epistolam finxerim, nempe Anastasij Papæ: recentia ad Or-rientem scripta quis misit? in quibus Anastasius tantis te ornat flo-riis, &c. intelligit enim de eiusdem Pontificis Epistola scri-pta de Ruffino ad Ioannem Hierosolymitanum Episco-pum anno sequenti. Quam igitur anno præterito datam di-cit a beodem Pontifice epistolam ad Ruffinum, qua ipsum Romam vocauit, ad hunc ipsum annum eam referre ne-cesse est. hæc de tempore.

Cum autem dictas Anastasij Papæ litteras, quibus ac-cersebatur in Vrbem, causam dicturus, Ruffinus accepis-set: propriæ conscientiæ pe culsus examine, sciens se ibi fo-re damnandum, tergiuersatus venire destitit, in dubium (vt dictum est) reuocans, num ab ipso Romano Pontifi-ce eædem litteræ scriptæ fuissent, necne, necessitatem quo que obtendens, Aquileiæ commorandi, parentum vel af-finium gratia, à quibus triginta annorum spatio abfuisset. Vt tamen prose ipse Anastasio satisfaceret, ad eundem (vt fit Apologiam, cui fidei suæ Catholicæ professionem adiunxit, quo se Catholicum esse monstraret. Extat ipsa, cuius est exordium *ex: Audiui quosdam*, &c. de qua S. Hiero-nymus, ferro iam vlcus aperiens: *In Epistola* (inquit) *sancti Papæ Anastasii lubricus extitisti & turbatus: in quo figu-dum, non reperti. Modo enim dicis à me esse compositum: nunc ab eo ad te debuisse transmitti, cui missa est. Rursus insinuatium scribentis arguere tam si scripta sit ab illo, sive non scripta, ad te nihil pertinere testaris, qui prædecessoris eius habeas testimo-nium: & negantem Romam, vt illam illustraret præsentia tua, ap-pellationis amore contempseris. Si à me ficlam epistolam suspicaris, est eam in Romana Ecclesiæ Chartario non requiris? vt cum de-prehenderis ab Episcopo non datam, manifestissime criminis reum teneas, & nequaquam aranearum mihi opponas cassulas, sed fortissimo me & solidissimo constringas rete. Si autem Romani Episcopi est, stulte facis ab eo exemplar epistolæ petere, cui missa non est, & non ab illo, qui miserit, de Oriente expectare testimo-nium, cuius auctorem & testem habeas in vicino. Vade potius Ro-mam, & præsens apud eum expostula, cur tibi & absenti & inno-centi fecerit contumeliam: primum vt non reciperet expositionem fidei tuæ, quam omnis (vt scribis) Italia comprobauit, & baculo tua-rum vti noluerit litterarum contra canes tuos: deinde vt epistolas contra te ad Orientem mitteret, &c.* sed id anno sequenti, quo ad Ioannem Hierosolymorum Episcopum scripsit Epistola-lam.

Ex his probe intelligis, lector, Apologiam Ruffini cum professione fidei ab Anastasio Papa minime fuisse re-ceptam: vt pote quod in ea nulla mentio fieret de Orige-nis hæresibus, quarum vehementer accusabatur, prout S. Hieronymus *ad* docet. Habito igitur hoc anno de Ruffi-no Romæ iudicio, quod venire vocatus neglexerit, quod-que de obiectis criminibus minime satisfecerit, iure me-ritoque sententiam damnationis accepit, prout etiam di-ctæ datæ ab eodem Pontifice anno sequenti litteræ ad Io-annem Hierosolymorum Episcopum docent. Quæ autem aduersus inuectiuas eius in S. Hieronymum ipse rescripse-rit, anno sequenti, suo loco pluribus dicturi sumus. Scri-ptum quoque est hoc anno à Theophilo Episcopo Alexan-drino secunda Paschalis Epistola (vt superius exacte vi-dimus) qua idem Anistes Origenis errores cum eorum auctore maiori exagitauit efficacia, dicendique potentia,

quam

quam postea S. Hieronymus Latine redditam misit in Occidentem.

V. CONCILIVM CARTHAGINENSE PROVINCIALE.

Quod rursum ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet: hoc anno mense Iunij habita est Synodus prouincialis Carthagine, qua decretum est de legatione mittenda Romam ad Anastasium Romanum Pontificem, atque Mediolanum ad Venerium eius sedis Episcopum, vt Africanæ Ecclesiæ sacris ministris maxime indigenti consuleretur. Quod enim ad temporis rationem pertinet: cum hæc Synodus (vt eius Acta significant) celebrata dicatur post Consulatum Flauij Stilichonis, vtique ad præsentem annum referenda est, qui primus sequitur post eiusdem Stilichonis Consulatum priorem: nec est, quod ad posteriorem eius Consulatum referri possit, qui post annos sex contigit, quando iam Anastasius Papa, cuius est in Synodo mentio, ex hac vita migrarat. Quanta autem Africana Ecclesia laboraret penuria clericorum, ex verbis Aurelij Episcopi Carthaginensis accipe, quibus sic allocutus est Patres a:

a Extat in 1. Conc. c.

VI. LEGATIO AD ECCLESIAM AFRICANAM AD ANASTASIVM ET VENERIVM.

Ecclesiarum Dei per Africam constitutarum necessitates meum optime nouit charitas vestra sanctissimi fratres. Et quoniam præstitit Dominus, vt ex aliqua parte sancti cœtus vestri esset congregata præsentia: videtur mihi, vt has easdem necessitates, quas pro salutis nostræ indagare potuimus, in medium proferamus. Quas cum approbaueritis vestra sinceritas, sit consequens, eligendum esse vnum ex nostro numero consacerdotem, qui, auxiliante Domino & precibus vestris, & has ipsas necessitates sustinere possit, & quatenus peragendas implere, per clerum ad transmarinas Italiæ partes, vt tam sanctis fratribus & consacerdotibus nostris venerabilis sancto fratri Anastasio sedis Apostolicæ Episcopo, quam etiam sancto fratri Venerio sacerdoti Mediolanensis Ecclesiæ necessitatem ipsam atque dolorem, atque inopiam nostram valeat intimare. Ex hu enim sed hoc fuerat probibitum: quo nouus nt communi periculo prouideatur, maxime quia tanta indigentia est clericorum, multæque Ecclesiæ ita desertæ sunt, vt ne vnum quidem diaconum vel illiteratum lectorem *habere reperiantur. Nam de ceteris superioribus gradibus & officiis taceudum arbitror: quia (vt dixi:) si ministrium diaconi facile non inuenitur, multo magis superiorum honorum inuentio non posse, certissimum est. Et quotidianos planctus diuersarum pene omnium plebium iam non sustinemus: quibus nisi fuerit aliquando subuentum, grauis nobis & inexcusabilis inuentus animarum pereuntium causa apud Dominum manebit.* Hactenus Aurelius.

VII. ANASTAS. LABORAT PRO RESTITVENDA ECCLESIA AFRICANA.

Cui autem Episcoporum eiusmodi fuerit decreta legatio, haud exploratum iam habeti potest. Annuisse Synodi petitioni Anastasium Papam, ministros Ecclesiæ in Africam mittendo, argumento est, quod & his malora curauit. Scribens enim ad Africanos Episcopos, de reducendis in Ecclesiam Donatistis, prouinciam perdifficilem aggrediendam admonuit, quod opus solicitius impleri mandauit: dicemus de hacre, cum paulo post sermo erit de vniuersali Synodo Carthaginensi hoc eodem anno eadem ex causa mense Septembri magna celeritate atque celebritate congregata, iussu (vt ex ea colligitur) eiusdem Pontificis Anastasij. Sed & Venerium Mediolanensem Episcopum fuisse votis Africanorum Episcoporum, ex eo existimamus, quod peculiaris ille auctor Vitæ S. Ambrosij Paulinus, eiusdem Ecclesiæ quondam lector, in Africam amandatus apparet, consedisseque Carthagine apud Fortunatum diaconum, ipse testatur, & quidem S. Augustini petitione se scripsisse eiusdem S. Ambrosij res gestas, in eadem ipse scriptione confirmat. Quem quidem & eundem illum putamus esse Paulinum, qui in eadem Ecclesia Africana, aduersus hæresim Pelagianam primus omnium strenue Cælestium exagitans decertauit, de quo suo loco pluribus agendum erit.

VIII.

In hac ipsa igitur priori Synodo Carthaginensi triginta duo canones editi leguntur ex recitato Breuiario canonum Hipponensis Concilij, de quo superius mentio facta est, inter quos & canon ille reperitur insertus, quo in Ecclesia etiam passiones martyrum in eorum anniuersaria die legi concedantur b. Porro Aurelius Episcopus Carthaginensis solicitus fuit, vt hoc eodem anno ex omnibus Africanæ Ecclesiæ prouinciis ad Synodum colligerentur Episcopi, indixitque Synodum generalem ad mensem Septembris, vt omnium sententia summi ponderis res tractaretur, mirum pax vniuersalis cum omnibus Donatistis, sciens in hanc rem ineundam sua admonitione incumbere Romanum Pontificem, & vota simul concurrere Imperatorum.

b Conc. Carthag. 4. 53.

IX. CONCILIVM GENERALE CARTHAGINENSE.

Quod igitur hoc anno Anastasius Papa de Ecclesia vniuersali curam gerens, sciens ipsam Ecclesiam Africanam ex Donatistarum schismate magnopere laceratam, de vnitate ardentiori studio procuranda litteras dedisset ad Aurelium Episcopum Carthaginensem aliosque aliarum in Africa prouinciarum Episcopos: iidem plurimi facientes admonitionem Romani Pontific. indixerunt generale Concil. Carthagine, quo ex omnibus prouinciis Africanis hoc anno ad Idus Septembris de his acturi conuenerunt Episcopi. Hæc quidem omnia ex iis, quæ idem Aurelius Carthaginensis Episcopus in eadem Synodo præfatus est, satis explorata reddunt. Primum vero eiusmodi Concilio præficiuntur iste titulus & præfatio c: *Vincentio & Flabito viris clarissimis Consulibus. Idib. Septemb. Carthagine in Secretario basilicæ Restitutæ, cum in Concilio congregati in Ecclesia Carthaginensi considissemus ex Africana omnibus prouinciis Episcopi id est, Aurelius eiusdem sedis Episcopus cum collegis suis, quos eorum subscriptio manifestat: ait idem Aurelius Episcopus: Recitatis Epistolis beatissimi fratris & consacerdotis nostri Anastasij Ecclesiæ Romanæ Episcopi, quibus nos paterna & fraterna charitatis solicitudine ac sinceritate adhortatus est, vt de hæreticorum & schismaticorum Donatistarum insidiis & improbitatibus, quibus Africanam Catholicam Ecclesiam grauiter vexant, nullo modo dissimulemus. Gratias agimus Domino nostro, quod illi optimo & sancto Antistiti suo tam piam curam pro membris Christi, quamuis in diuersitate terrarum, sed in vna compage corporis constitutis inspirare dignatus est.* Ista ipse coram Patribus Aurelius præfocutus est: quibus intelligas Romani Pontificis vniuersæ in Ecclesia regimen: scilsque patrem, sic Aurelium appellare Anastasium collegam, fratrem, & consacerdotem, vt tamen eundem recognoscat & patrem, cum commendat eius paternam & fraternam erga omnes charitatis solicitudinem.

c Extat in serium Concil. Afric. c. 33. tom. 3. Conc.

X. DE PERQVIRENDIS ACTIS DONATISTARVM.

Quod autem spectaret ad conciliandos Ecclesiæ Catholicæ Donatistas, in negotio plane difficillimo, ac sæpe frustra tentato, vi, um omnibus lenitate potius, quam seueritate agendum fore. Sed & quod turpe censeretur Orthodoxæ fidei professoribus, aliter quam ratione aduersarios superare, illud in primis Patres excogitarunt, vt in vniuersas Africanas prouincias, ad ipsarum Præfectos ac Iudices, penes quos Acta publica seruarentur, litteras darent, quibus significarent, vt ab iisdem curatentur exquiri omnibus in locis, in quibus Maximianistæ à primoribus Donatistis aulsi, haberent ecclesias, res gestæ in publica monumenta relatæ. hæc idcirco, vt ex actis ipsis Donatistarum cum Maximianistis, manifesti iidem (vt dictum est superius) conuinci possent erroris: frustraque ipsos obiicere in Catholicos, quæ ipsi sæpius perpetrassent contra Maximianistas: vt S. Augustinus frequenter inculcatis exprobrat, suismet ipsorum factis illos omnino conuincens.

XI. QVID AB ANASTASIO PAPA PETENDVM.

Sed & illud decretum, quod ad pacem & vnitatem ineundam conducere visum est, vt ad ipsum in primis Apostolicæ sedis Antistitem Anastasium alioque transmarinos Episcopos scriberetur, vt Donatistis redire volentibus ad Ecclesiam Catholicam indulgeretur, in iisdem ordinibus apud suos ante susceptis (si hoc recipiens Episcopus conducere existimaret) posse perseuerare: quod quidem olim Melchiadis Papæ tempore in Romano Concilio cum eisdem Donatistis fuisse transactum, diximus: licet postea in transmarina Synodo illud de Donatistis sancitum fuerit, ne redeuntes ad Ecclesiam cum honoribus ante obtentis reciperentur. Sed in præsens Africani Episcopi id illis concedi postulant, vt eo modo recipere ipsos possint, quod vniuersali paci Ecclesiæ id maxime profuturum intelligerent.

XII.

Quid vero acturi essent post acceptas à prouinciarum Iudicibus Acta publica Donatistarum cum Maximianistis,

post

postque indixerat ab Anastasio Papa facultatem recipiendi eos ad Catholicam Ecclesiam redeuntes, si expediret, etiam cum honoribus: Patres ita in eadem sessione decernunt a: *Deinde placuit, vt his peractis, legati etiam prædicandæ pacis & veritatis gratia, sine qua salus Christiana non potest obtineri, è numero nostro ad ipsorum Donatistarum, siue quos habent Episcopos siue ad plebes mittantur: per quos omnibus in notitiam perferatur, quam nihil habeant, quod aduersus Ecclesiam Catholicam iuste possint dicere, maxime vt manifestum fiat omnibus per Gesta etiam municipalia, propter documentorum firmitatem, quod ipsi de Maximianistis schismaticis suis egerint: vbicunque diuinitus demonstratur, si attendere velint, tam inique tunc illos ab Ecclesiæ vnitate præcisos, quam inique nunc clamant à se Maximianistas schisma fecisse: ex quorum tamen numero, quos iam plenarij Concilij sui auctoritate damnauerant, in suis honoribus denuo receperunt, & baptismum, quem damnati & exclusi dederant, acceptauerunt. Vt videant quam stulto corde resistant pacis Ecclesiæ toto Orbe diffusæ, cum ista faciant pro parte Donati, neque seipsorum, quos ita receperunt, communione propter intutum pacis contaminari dicant: & nos condemnent, id est, Ecclesiam Catholicam etiam in extremis terrarum partibus constitutam, per eorum communionem inquinatam, quos tunc accusantes conuincere nequiuerunt.* hæc summa fuit legationis pro conciliatione Donatistarum mittendæ, & quidem (vt arbitror) sancti Augustini suggestione, qui agens contra Petilianum, Cresconium, atque alios Donatistarum Episcopos, eo irrefragabili ad conuincendos ipsos vtitur argumento, nimirum nihil esse, quod eos retardare posset ab ineunda cum Catholicis concordia, etiã si lapsorum communicatione olim inquinati fuissent: nec respuendum ab eis horum baptismã. Nam si ob bonum pacis illi id præstare Maximianistis decreto vniuersalis Concilij decreuissent: quomodo non magis ob totius Christiani Orbis cum eis coniunctionem & pacem id ipsum præstare solicitius debuissent?

a Conc. Afric. c. 36. DE MITTENDIS LEGATIS AD DONATISTAS.

XIII. DECRETA IN SYNODO CARTHAGINENSI.

His in Concilio, Patribus consultis, firmiter stabilitis, qua nondum reperiuntur statuti canones ad disciplinam Ecclesiasticam recte instituendam, restituendamque ex antiquioribus regulis, vt de cælibatu diaconorum, presbyterorum, & Episcoporum, deque non transferendis Episcopis de sede in sedem, de baptizandis infantibus, & aliis, quorum nonnulla in aliis Conciliis ante habitis reperiuntur fuisse decreta, quæ relinquimus disquirenda lectori. Ad postremum vero illud additum est decretum, vt litteræ legatorum, qui mittendi essent ad Donatistas, scriberentur omnium nomine ab Episcopo Carthaginensi, quod & postea factum est, cum eædem legationes mittendæ fuerunt.

XIV. ANASTASIVS PAPA CONCESSIT QVÆ PETIERVNT EPISCOPI AFRICANI.

Quid autem post actum sit, accurate perueſtigemus. Missi à Concilio litteris ad Anastasium Romanum Pontificem & alios Italiæ Episcopos pro indulgentia redeuntium Donatistarum ad Ecclesiam, nimirum vt si Episcopo eos recipienti expediens visum sit, iidem cum honoribus ordinibusque reciperentur: Indulsisse id ipsum Anastasium Papam, & qui cum eo congregati erant Episcopi[1], certum illud est argumentum, quod constet Africanos Episcopos ea vsos esse concessa auctoritate. Nam S. Augustinus hæc aduersus Cresconium b habet: *De Episcopis quidem vel clericis recipiendis alia quæstio est. Quamuis enim cum apud vos ordinantur, non super eos inuocetur nomen Donati, sed Dei; tamen ita suscipiuntur, vt videatur pacis & vtilitati Ecclesiæ conuenire.* & paulo infra: *Proinde vestri Episcopi, seu quilibet clerici, quantum ad illa Ecclesiastica officia pertinet, sic in Catholicam suscepti sunt vnitatem, quem admodum expedire videbatur illi, quorum saluti per eorum consolebatur officium, vel exercendum, vel omittendum, &c.* hæc ex decreto Anastasij Romani Pontificis & eorum, qui cum eo conuenerunt, Episcoporum: desiderantur tamen epistolæ, quas Pontifex de his reddidit ad Episcopos Africanos. Quomodo autem, cum hæc omnia Africani Episcopi ab Anastasio Romano Pontifice accepissent, iterum Carthagine conuocato Concilio, de his omnibus per legatos Roma redeuntes redditi certiores, de consentientibus Donatistis edidere decretum, suo loco dicemus. Iam vero quæ Africanæ Ecclesiæ reliqua sunt anni huius, ordine prosequamur.

b Aug. contra Cresc. l. 3. c. 47.

Hoc item anno Honorius Imperator pro clericis iterum rescripsit ad Pompeianum Proconsulem Africæ c.

XV. cf. 386. 398. 400. 404. C. Th. HONORIVS IMPERATOR CATHOLICAM CONCEDIT RELIGIONEM CLERICIS ET MONACHIS.

Quicunque Catholicæ religionis clerici intra eum modum, vnde victus emeritis, vendendique vsum lege præfinitum exercent: ab auriaria pensione habeantur immunes. Ab his quoque, quos ab vllicis laboris actu & gradu clericatus, & (quod non minus est) sanctioris vitæ defendit præceptum temperari. Nec enim vllum eorum, qui excepti legibus probabuntur, subiacere patimur muneri, &c. Dat. prid. Id. Iul. Mediol. post Consulatum Stilichonis & Aureliani VV. CC. hæc rescribens pro Catholicis tantum Africanæ Ecclesiæ Imperator, tacite admonitos voluit, Donatistas, vt alienos ab Ecclesia, ab Imperatore reiectitios habeat, vt ita ea vexatione tributorum ad mentem integram redire deberent. Quod vero iisdem, quibus clericos, priuilegiis frui voluit eos, *quos*, inquit, *sanctior vita defendit*: per hos esse monachos intelligendos, omnes puto consentient.

XVI. cf. Rufin. l. 2. c. 4. & Socrat. l. 4. c. 5. Mercelin. in Chr. THEODOSIVS NOBILITATVR.

His autem de rebus hoc anno gestis in Occidente narratis, iam in Orientem, in ipsam regiam ciuitatem Constantinopolim commigret oratio, ibi diutius rerum gestarum copia detinenda. Hoc igitur anno, quinto Idus Aprilis (vt auctores sunt Socrates d, Sozomenus e, Marcellinus f, & alij) Arcadius Imperator auctus est filio, quem patris nomine Theodosium nominauit. At quæ præcesserunt natalem ipsius, quæve mox fuerint subsecuta, nempe baptismus & alia, ex fidelissimo auctore, qui interfuit, nempe Marco Gazensi diacono, verbis ipsius hic describamus. Ad hæc enim ipse narranda incidit, cum profectionem Ioannis Cæsareæ Palæstinæ atque S. Porphyrij Gazensis Episcoporum Constantinopolim ob rem grauissimam, nempe ob demolitionem famosissimi Martis idoli templi, ad Imperatorem Arcadium, pluribus narrat. Quam quidem historiam, vt rem dignissimam ad instituendumque spectantem, reddemus. Sed antequam eam aggrediamur, debet lector meminisse, quæ ante biennium recitata sunt ex eodem auctore de sua ipsius eadem ex causa suscepta legatione ad eundem Imperatorem, quam ministri illius, cui negotium mandatum fuit, auaritia, irritam prorsus redditam esse diximus. Cum vero Ecclesia ibi posita grauionibus indies à Gentilibus illic agentibus vexationibus agitaretur, ipse eius Ecclesiæ sanctissimus Præsul profectionem ad Imperatorem instituit. Sed quomodo hæc singula se habuerint, auctorem ipsum Marcum diaconum audiamus: multa enim scitu digna, omnique fide testata posteris commendauit, licet rudiori stylo & versione scrupulosa ad verbum reddita, appareant minus compta: Sed ad ornatum satis ipsa sibi veritas est, cuius fulgore obscura quæque nitescunt. Sic igitur rem auctor aggreditur:

XVII. PORPHYRII EPIS. GAZÆNSIS FACTIO AD IMP. ARCAD.

Quo magis autem videbant Idololatræ Gazenses multiplicari Christianos, eo magis efferebantur, & non finebant eos vbere officia ciuilia, sed eu vtebantur tanquam malis famulis. Videns autem rursus beatus Porphyrius magnam iniuriam, quæ fiebat Christianis, & non ferens, adspiciens vero probrum & contumelias appetitui, proficiscitur Cæsaream ad beatum Iohannem Archiepiscopum, & rogat eum cum lacrymis, vt prabeat ei quietem. Dicebat enim se non posse pati amplius grauia & absurda, quæ fiebant à Gazæis. Beatus autem Ioannes cum audiuisset, rogabat eum, vt æquo, & forti animo pateretur, & retineret Episcopatum. Respondens vero sanctissimus Porphyrius, dixit ei: Te attestor coram Deo, quem non est visibile, & spem nostram IESVM CHRISTVM *Dominum omnis creaturæ, & adorandum & viuificum sanctum Spiritum ne desplicias petitionem meam, ne requiratur à nobis interitus animarum innumerabilium. Sed rogo te, Pater, vt mecum naues ad vrbem regiam, vt rogemus Imperatores, Regem cæleſti annuente, vt euertant templa idolorum. Respondens autem beatus Ioannes, dixit ei: Fili iusta quidem est petitio, sed non est aptum tempus iam enim imminet conuersio hiemalis. Respondit beatus Porphyrius: Si vult nos Deus esse, & Gaza populum conuertere, potest etiam seruare in hieme. Tu vero Pater, eius fidens clementiæ & misericordiæ, id velis, & iter nobis succedet feliciter. Dicit ei beatus Ioannes: Fiat voluntas Christi.*

XVIII. PROFECTVS IOANNIS ET POR.

Postquam autem beatus Ioannes est ei pollicitus, scribit ad me, vt quamprimum veniem Cæsaream, & afferrem mecum tres li-

bros

bros, & quadraginta tres nummos, qui ei restabant ex redditu sanctæ Ecclesiæ. Ego vero acceptis literis, cum sumpsissem libros & nummos, protinus sum egressus: & cum venissem Cæsaream, inueni sanctissimos Episcopos paratos ad nauigandum. Et cum post duos dies solui essemus, nauigauimus vigesimo tertio mensis *. Et cum Dei benignitate fuisset nobis secunda nauigatio, spatio decem dierum appulimus ad Rhodum insulam. Erat autem tunc in insula in aduersa eius parte quidam monachus nomine Procopius, qui nunc est relatus in numerum angelorum: dormiuit enim quinque ab hinc annis, cum vixisset vitam nulli culpæ assimem, in ieiuniis & vigiliis & summa paupertate. Habebat vero donum quoque prophetiæ, & virtutem expellendi dæmones. Cum nos autem (vt dictum est) Rhodum appulissemus, & audiuissemus de vita sancti viri, necessarium duximus eum non præterire, sed eius angelica frui consuetudine. Et cum rogauissemus vbinam haberet monasterium, ad eum profecti sumus nauganteis cymba. Et cum peruenissemus, pulsauimus ostium: statim autè egressus, per se aperuit nobis, etiam si haberet apud se alium discipulum. Cum autem aspexisset sanctissimos Episcopos, procidens in terram eos adorauit. Deinde surgens, me quoq; est deosculatus, & pium Eusebium diaconum, quem secum ducebat S. Ioannes Archiepiscopus. Vidisti, lector, quali honore à sanctis monachis accipi solerent Episcopi? Sed pergit ipse.

XIX. PROCOPIVS DE PRAVSA GENDIS EPISCOPOS INTERVIT.

Cum nos intr. o luxisset in oratorium, retrocessit, dans priorem locum beatissimus Episcopus, dicens: Decet vos sacerdotes habere priorem locum, me autem humilem & abiectum, & qui ordinationem non sum assecutus, posteriorem. Tunc cognouimus sanctissimum Procopium esse perspiciendi occulta præditum potestate. Cum enim nos nunquam aspexisset, neque de nobis audiuisset, cognouit per spiritum eos esse Episcopos, beatissimos, inquam, Ioannem & Prophyrium: & ideo eos honore affecit dicendi preces priori loco. Et inde post preces sedimus: & cum esset nobis locutus multa animæ vtilia, rogauit causam susceptæ itineris molestiæ. Beatus vero Prophyrius omnia ei narrauit de Gaza, quantus sit eorum furor in colendis simulacris, & quam multa mala ab eis paterentur Christiani, & quod ea de causa ascenderint, vt rogarent Imperatores, vt euertantur templa idolorum. Cum autem audisset S. Procopius anachoreta, dixit: Domine Iesu Christe conuerte famulos tuos à fraude diabolica, ad fidem illuminæ. Deinde dicit sanctissimus Episcopis: Ne sitis animo anxij, o Patres: Deus enim, qui nouit Zelum vestræ fidei iter vobis dirigit, & dabit omnia, quæ sunt vobis cordi. Agite ergo, ea vobis dabo mentia, quæ Deus reuelauit humilitati meæ. Primum enim conuenite sanctissimum Episcopum Ioannem. & cum eo preces ad Deum fundite, & ei rem exponite. Et ipse est vobis consulturus ea, quæ ipsi reuelauit Dominus. Non enim potest loqui in Palatio, quoniam irascitur ei Imperatrix Eudoxia. Ipse vero vos commendabit Amantio cubiculario Domine, viro pio, qui & habet in honore sacerdotes. Ipse vos introducet ad Imperatricem: & quando ad eam ingressi fueritis, vos est benigne excepturæ: exponite ergo ei rem vniuersam, & iubete eam valere, & exite. In secundo autem ad eam ingressu, postquam vos eam huius rei admonueritis, dicite ei: Speramus in Christum Filium Dei, quod si rei præsenti studueris, est tibi daturus filium masculum. Cum hoc autem audierit, est lætatura: est enim prægnans, & hic est mensis nonus, ex quo concepit, & est facturæ omnia, vt rem vobis reddat effectam, Deo annuente.

XX. EPISCOPI PERVENIVNT CONSTANTINOPOLIM.

Nos autem cum audissemus, quæ dixerat vir sanctus, & credidissemus ei, quæ fuerat locutus, & ipse nos Deo commendasset; egressi sumus, & soluentes illo die nauigauimus, & post alios decem dies peruenimus Byzantium: & accepto hospitio, sequenti die iuimus ad sanctissimum Archiepiscopum Ioannem. Cum vero cognouisset, quinam essemus, nos accepit magno honore & obseruantia. Nos autem rogauit, quanam de causa hunc viæ laborem sustinuimus: & ei narrauimus. Et cum cognouisset, recordatus est nos longo ante tempore hoc rogasse litteris: & cum me agnouisset, benigne est complexus. Rogat vero nos, ne angeamur animo, sed spem habeamus in Dei misericordia. Dixit autem nobis: Ego quidem non possum loqui cum Imperatore, cum enim in me irritauit Imperatrix, quoniam eam reprehendi propter possessionem, quam cum concupisset, eripuit. Et mihi quidem non est hoc cura, quod irascantur: se ipsos enim læserunt, non me: nam etsi lædant meum corpus, anima multo magis proderunt, hoc tamen relinquamus Dei misericordiæ. De nostro autem edicto, si videatur Domino, erat accersitus eunuchum Amantium, qui est in cubiculo Imperatricis, & multum potest apud eam, & est vere Dei seruus: eiq; rem exponam, & magnum adhibiturus est. Deo annuente, studium. Nos vero, cum sic ille nobis promisisset, & nos Deo commendasset, iuimus in nostrum hospitium.

XXI. AMANTIVS CVBICVLARIVS CVRAT NEGOTIVM EPISCOPORVM.

Die autem sequenti iuimus ad sanctum, & inuenimus apud eum cubicularium Amantium: rei enim nostræ curam gesserat, & eo accersito, de re nostra eum docuerat. Postquam autem ingressi sumus, & cognouit Amantius nos esse eos, de quibus cum ipso fuerat locutus; surgens adorauit sanctissimos Episcopos, facie inclinata in terram. Illi vero cum cognouissent, quisnam esset, eum sunt amplexi & osculati. Porro autem eis quoque iussit sanctissimus Episcopus Ioannes ore proprio cubicularium edocere de re sua. Sanctissimus autem Porphyrius ei omnia narrauit de Idololatris, quem admodum libere & considenter faciunt res nefarias, & quem admodum affligunt & vexant Christianos. Ille vero audiens fleuit & impletur zelo diuino, atq; dicit eis: Ne sitis anxij, Fratres: Dominus enim Christus defensurus est suam religionem, orate ergo vos, & ego loquar cum Augusta: & spero in Deum vniuersorum, fore vt consuetam suam faciat misericordiam. Die autem crastino vos ad ergo introducam, & ipsa ore vestro à vobis docebitur, quæ vultis: inuenietis vero eam à me prius instructam. Cum hæc autem dixisset, nobis valere iussis recessit. Nos quoq; cum multa spiritualia locuti essemus cum sanctissimo Archiepiscopo Ioanne, ipsique nos Deo commendasset, recessimus.

XXII. EPISCOPI CVM EVDOXIA AVGVSTA AGVNT.

Die vero sequenti nos accersit cubicularius Amantius per duos Decanos, vt iremus in Palatium. Et surgentes propere iuimus: inuenimus autem ipsum nos expectantem. Qui accepit duos Episcopos, & eos introduxit ad Augustam Eudoxiam. Postquam vero eos aspexit, prior eos salutauit, dicens: Benedicte Patres. Illi autem eam venerati sunt. Sedebat autem super aureum lectum, & dixit eis: Ignoscite mihi, sacerdotes Christi: propter ventris, quæ me premit, necessitatem, non occurri: debebam enim in vestibulo occurrere vestræ sanctitati. Sed propter Dominum orate pro me, vt quod est in vtero, in lucem edam cum Dei benignitate. Sanctissimi autem Episcopi admirati tantam eius demissionem, dixerunt: Qui benedixit vterum Saræ, Rebeccæ, & Elizabeth, benedicat & viuificet id, quod est in tuo ventre. Postquam vero locuti sunt alia quoque verba spiritalia, dicit: Scio cur hunc viæ laborem susceperitis: me enim prius docuit Amantius eunuchus. Quod si vos quoque me vultis docere, iubete Patres. Illi autem docuerunt omnia, quæ pertimebant ad Idololatras, quem admodum secure agerent res impias, & sua potentia opprimerent Christianos, non sinentes eos vbire vllum officium publicum, neque sua prædia colere, ex quibus vectigalia publica pendunt Imperatoriæ potentiæ. Cum hæc audisset Imperatrix, dixit: Ne sitis anxij, Patres. Spero enim in Dominum Iesum Christum Filium Dei, fore vt persuadeam Imperatori ea facere, quæ decent vestram sanctam fidem. & vos hinc dimittat compotes desiderij. Abite ergo, & vos reficite: æstu enim defatigati, & orate, vt Deus opem ferat meæ petitioni. Hæc cum dixisset, iussit afferri pecunias: & cum accepisset circa tres pugillos, dedit sanctissimis Episcopis, dicens: Hæc interim accipite ad expensas. Episcopi vero his acceptis, cum multum ei benedixissent, exierunt. Euntes autè magnã pecuniæ partem distribuerunt Decanis, qui præerant portis; adeo vt paucæ apud eos remanerent.

XXIII. EVDOXIA AGIT CVM IMPERATORE.

Imperatrix vero, cum Imperator esset ad eam ingressus, docuit eum negotium Episcoporum. Petiit autem, vt euerterentur templa Gazæ. Imperator autem cum audisset, egre tulit, dicens: Scio illam ciuitatem esse deditam cultui simulacrorum, sed est ergà nos grato animo in pensitandis vectigalibus publicis, quæ quidem confert plurima. Si ergo eorum templa repente diruamus, metu se in fugam conicient, & perdemus totum canonem. Sed si videtur, eos paulatim affligamus, Idololatriæ adimentes dignitates, & alia ciuilia officia; & iubeamus templa eorum claudi, & non amplius celebrari. Cum enim afflicti fuerint, ad omnes reducti angustias, agnoscent veritatem. Nam quod exuperat, si id fit repentinum, graue est iis, qui sunt subiecti. Imperatrix autem cum id audisset, fuit magno dolore affecta: erat enim acris & feruens in fide. Imperatori vero hoc solum respondit: Dominus est opem laturus seruis suis Christianis, siue nos velimus, siue nolimus. Hæc nobis narrauit pius Amantius cubicularius.

XXIV. EPISCOPI VOCATI AB EVDOXIA DE VERO PARIENDO PRÆNUNCIANT.

Die autem sequenti accersit nos Augusta: & cum de more prior salutasset sanctos Episcopos, iussit eos sedere. Postquam vero locuti essent multa verba spiritalia, dicit eis: Locuta sum cum Imperatore, & aliquantum egre tulit. Sed ne animo angamini. Deo enim volente, non sum cessatura, donec vobis satisfaciat, & egredianimini affecuti vestrum, qui est ex Deo, scopum. Episcopi autem his auditis, adorauerunt. Stimulatus vero sanctus noster Porphyrius, recordatus eius, quod dixerat beatissimus Procopius anachoreta, dixit Imperatrici: Labora propter Christum: & ipse pro tuo labore est tibi daturus filium,

qui vinet, & imperabit, te vidente, & cum eo fruente multos annos. Cum hoc audisset Imperatrix, repleta est lætitia, & ruber ensitit eius vultus, & ei accidit maior ea, quam habebat, pulchritudo: ea n. quæ apparent, ostendunt ea, quæ latent. Dicit itaque sanctissimo Episcopo: Orate Patres, vt quemadmodum dixistis, Deo volente, pariamus masculum: & si hoc factum fuerit, polliceor vobis me facturam omnia, quæ petitis. Quinetiam aliud quoq; quod non petistis, sum facturæ, Christo annuente. Sanctam enim ecclesiam ædificabo Gazæ in modo tuitatis. Abite ergo in pace, & quiescite, assidue pro me rogantes, vt cum Dei benignitate pariam; & paulo post id implebo. Cum autem valedixissent Episcopi, & eam Deo commendassent, egressi sunt ex Palatio. Precabamur autem, vt pareret masculum: credebamus enim ei, quod dixerat S. Procopius anachoreta. & ibamus quotidie ad sanctissimum Ioannem Archiepiscopum, & frueba-mur sanctissimis eius alloquiis dulcioribus super mel & fauum. Veniebat vero ad nos Amantius cubicularius, aliquando quidem ferens responsa Imperatricis, aliquando etiam vt nos conueniret.

XXV. NASCITVR THEODOSIVS MINOR.

Paucis autem post diebus parit Imperatrix masculum, & imponunt ei nomen Theodosium, quod erat nomen eius aui Theodosii Hispani, qui imperauit simul cum Gratiano. Natus vero Iunior Theodosius fuit in lucem editus in purpura. Vnde etiam cum primum fuisset natus, fuit renunciatus Imperator. ita quidem acclamatus tunc & purpura tectus: cæterum solemnis institutio, qua collatum ei nomen Imperatoris, ficta habetur anno sequenti, ita Marcellino & aliis testantibus. Sed pergit reliqua narrare Marcus: Facta est (inquit) magna lætitia in ciuitate, & fuerunt quidam missi per ciuitates, qui hæc renunciarent, donaque & munera erogarent. Domina autem cum primum peperisset, & surrexisset e sella puerperij, misit ad nos Amantium, dicens nobis per ipsum: ago Christo gratias, quod per vestras sanctas preces Deus donauit mihi filium. Precemini ergo, Patres, illi vitam & mihi hominis & subiectæ, vt impleam ea, quæ vobis sum pollicita rursum. ipso volente Christo, per sanctas preces vestras. Cum autem impleti essent septem dies à puerperio nos accersit, & nobis occurrit in porta cubiculi, portans infantem in purpura. Inclinauit vero caput, dicens: Benedicite Patres mihi & filio, quem donauit Dominus per sanctas vestras preces. Infantem quoq; tradidit, vt ipsum signarent. Sancti autem Episcopi & ipsam & infantem signarunt signo Crucis: & cum precati essent, sederunt.

XXVI. VISIO OSTENSA PORPHYRIO EPISCOPO.

Postquam autem ipsi locuti essent multa verba plena compunctione, dicit eis Domina: Scitis, Patres, quid de re vestra statui facere? Dominus vero meus Prophyrius respondens dixit: Quæcunque statuisti, ex Deo statuisti. Etenim in hac nocte reuelatum fuit mee humilitati per visionem, me esse Gazæ, & stare in delubro, quod illic vocatur Marnium, & tu mi pietatem mihi tradere Euangelium, & dicere: Accipe, lege. Ego autem cum aperuissem, inueni locum illum, in quo dixit Dominus Christus Petro a: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Tu vero Domina respondens dixisti: Pax tibi: esto fortis & strenua. Post hæc autem sum excitatus. Et ex hoc persuasum habeo, fore vt Dei Filius tui animi instituto opem ferat. Dic vero nobis, Domina, quid statueris.

a Mat. 16.

XXVII. EVDOXIA DOCET QVID AGERE DEBEANT.

Imperatrix respondens, dixit: Si Christo placuerit, paucis post diebus dicabitur infans sancto baptismate. Ite ergo, facite supplicationem, & petite in ea quæcunque volueritis: & quando egressus fuerit infans ex venerando baptismate, tradite supplicationem ei qui ipsum portabit. Ego autem docebo eum, quid facere oporteat: & spero in Dei Filium, enim rem totam esse dispensaturum è voluntate sua clementia. Nos autè his promissis ab ea acceptis, cum ei & infanti multum benedixissemus, egressi sumus, & euntes fecimus supplicationem in charta nicita ponentes, non solum euersionem templorum simulacrorum, sed etiam priuilegia dari sanctæ Ecclesiæ, & Christianis, & præberi redditum: erat enim pauper sancta Ecclesia.

XXVIII. SOLEMNIS POMPA IN BAPTISMO THEODOSII.

Cum autem dies præteriissent, venit dies, in quo erat illuminandus nouus Imperator Theodosius. Erat vero coronata & ornata vniuersa ciuitas holoserico & auro & omni alio ornamento: adeo vt non posset quisquam explicare ornatum ciuitatis: quinetiam inundantem habitatorum multitudinem licebat intuieri variatam multiplici & diuerso genere vestium. Non est autem mearum virium dicere splendorem illius ornatus, sed illorum, qui sunt in dicendo exercitati. Ego autem reuertibo ad præsentem veram conscriptionem. Baptizato Iuniori Theodosio, & ab Ecclesia egresso in Palatium, licebat rursus intuieri decorem eorum, qui præerat multitudini, & vestem eorum refulgentem: erant enim omnes candidati, vt existimaretur multitudo esse nimc repleta. Præcedebant autem Patricij, Illustres, & omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, vt portantur astra cerui in terra. Erat vero prope infantem, qui portabatur, ipse quoque Imperator Arcadius, vultum habens hilarem & nitidum magis, quam ea, quam gestabat, purpura. Vnus autem ex proceribus portabat puerum in splendida veste. Nos vero admirati sumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius: Si ea, quæ paulo post euanescunt, tantam habent gloriam; quanto magis cœlestia, quæ sunt parata sanctis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt? Stetimus aut nos in vestibulo sanctæ ecclesiæ, habentes etiam chartam supplicationis.

b Isa. 64.

XXIX. EPISCOPI OFFERVNT LIBELLVM SVPPLEX CVM THEODOSIO INFANTI.

Postquam vero fuit egressus è baptismate, exclamauimus dicentes: Rogamus tuam pietatem, chartam quoque porrigentes. Cum autem aspexisset is, qui portabat puerum, & cognouisset rem nostram (eam enim prius dixerat à Domina) iussit chartam ei dari: & cum accepisset, constitit. Iussit autem fieri silentium: & cum solussiset legit partem: & cum inuoluisset, subiecit manum capiti infantis; & cui illud inclinassent, clamauit coram omnibus: Iussit eius potentia ea fieri, quæ sunt in libello supplici. Omnes autem cum audissent, sunt admirati; & adorabant Imperatorem, cum beatum pronunciantes, quod dignus esset habitus, qui videret in vita filium imperantem. Exultabat autem ipse audiens. Imperatrici quoque Eudoxiæ fuit annunciatum, quod factum fuerat propter suum filium: lætata est autem, & genibus flexis, Deo agit gratias. Ingresso vero infante in Palatium, ei occurrit Domina, & cum accepit & osculata est. Et cum portans, ipsum quoque salutauit Imperatorem, dicens: Beatus es, Domine, propter ea, quæ viderunt oculi tui in vita tua. Et Imperator lætabatur audiens. Cum autem Imperatrix eum vidisset hilarem, dixit: Si videtur, sciamus, quidnam continet supplicatio, vt omnino fiant, quæ in ea continentur. Imperator vero iussit legi chartam: & postquam lecta fuit, dixit: Grauis quidem est petitio, sed grauior est recusatio; quoniam hæc est prima iussio filij nostri. Dicit autem ei Domina: Non solum prima iussio, sed etiam in hoc sancto habita & pietatis gratia supplicatio, & petita à viris sanctis. Vix tandem annuit Imperator, cum Domina valde ei instaret. Hæc autem omnia texuerunt pius Amantius.

XXX. EPISCOPI OBTINENT QVÆ PETIERANT.

Die autem sequenti nos accersit Imperatrix; & cum de more prior salutasset sanctos Episcopos, iussit sedere, & dixit eis: Vestra precibus concessit mihi Deus rem vestram: idque factum fuit eius auxilio. Vidistis autem quantam via & ratione suum vsa. Sed si videtur, crastina die accersam Quæstorem, & curam vobis habebo, vt conuenienter ei, quod continet supplicatio, fiat rescriptum diuinum ex nomine diuorum Imperatorum; & vt semel dicam, faciat omnia, quæ consequuntur. Episcopi autem, his auditis, ei multum benedixerunt & eius filio & Imperatori. Cumque multa alta differuissent animo vtilia, postquam valedixissent, exierunt. Die vero sequenti accersit Quæstorem, & nos: dicit autem ei: Accipe hanc chartam, & conuenienter ei, quod in ea continetur, diuinum rescriptum manda literis. Quæstor autem acceptà charta, diuinum rescriptum dictauit celeriter, nobis præsentibus. Ei autem fog gessimus, vt Duces & Consulares & res eorum deputaret ad serendam nobis opem. Postquam vero perfectum fuit diuinum rescriptum, & subscriptum; rogauimus Dominam, vt hoc negotium mandaretur alicui viro illustri. Iussit autem Amantio quærere virum bono zelo præditum Christianum, cui hoc negotium deberet committi. Multi n. ex iis, qui tunc erant in dignitatibus, simulabant habebant fidem de quibus sumpsit panas diuina iustitia. Cum n. rescissent Imperatores eos non recte se habere circa fidem tenendam, priuarunt suis dignitatibus, eosq; in corpore punierunt, & multarunt pecuniis. hæc autem facta fuerunt antea. Quocirca insit Augusta negotium nostrum committi viro Orthodoxo.

XXXI. CYNEGIVS VIR CLARISSIMVS MANDATVM IMPERATORIS.

Commissum vero fuit negotium cuidam nomine Cynegio ex consistorio, qui fuit vir admirabilis & fide feruens. Eo autem accersito, iussit Augusta, vt omnia idola vsque ad solum euerteret & ipse traderet. Porro ei quoq; manum suæ dedit pecuniæ, dicens: Accipe ad sumptus, & nihil capias à sanctissimis Episcopis. Cum talia autem mandata accepisset à Domina, egressus est promptus & alacer. Erat plane Cynegius vir clarissimus, ad quem postea creatum Præfectum Prætorio extant data rescripta c. Subdito porro Marcus: Cum vero transegissemus reliquum hiemis, & fecissemus sanctos festos Paschales & diem Resurrectionis, parabamus nos ad nauigandum. Rogauimus autem admirabilem Amantium, vt id significaret Dominæ, vt eam tuleremus valere. Ille autem cum hoc audisset, fuit magno dolore affectus, quod essemus nauigaturi. Nos enim tantum dilexit, vt ipse rogarit Dominam, vt nos dimit-

c Sozom. l. 8. c. 4. Theod. l. 5. c. 16. Zosim. l. 4. Philostorg. l. 12. apud Phot. Cod. 80. Tillem. tom. 10. p. 1. Baron. ann. 394. n. 1. & alii.

dimitteret ad orandum ad sancta & veneranda loca, nempe Hierosolymam. Timebat autem Domina eum dimittere, ne, si illuc iret, fieret monachus, & ibi maneret. Sciebat enim viri vitam. Erat autem re vera nulli culpæ affinis, multas præbens eleemosynas, & perpetuo ieiunans, & multos hospitio accipiens, & concurrens ad pios vsus. Hactenus quidem de pio Amantio.

XXXII. DONATI RECEDVNT EPISCOPI AB IMPERATRICE * auri libras quinquaginta pondera.

Domina vero de nobis significauit, & ingressi sumus ad eam, & duit sanctissimus Episcopi: Quando Deo volente nauigabitis? Illi autem dixerunt: Propterea sumus ingressi, vt iuberemus tuam valere potentiam. Illa autem dixit; Recordamini semper mei, & mei filij. Iussit vero protinus afferri pecunias. Quæ cum fuissent allatæ, dixit domino meo Episcopo Porphyrio: Accipe Pater hæc ducenta * ... & ædifica, quam iam pollicitus, ecclesiam in medio Gazæ: & significa mihi, si opus habueris pluribus pecuniis, & eas statim mittam. Confestim etiam xenodochium, vt excipias fratres, qui veniunt in tuam ciuitatem, & tribus diebus eis sumptum præbeas. Dedit autem sanctissimo quoque Ioanni aureos mille, & vasa pretiosa vitrea. Ad sumptus vero dedit vtrique ad centum aureos. Obtinuit autem prædictus sanctissimus Ioannes Episcopus Cæsareæ quæcumque voluit priuilegia ratione suæ Ecclesiæ. Cumque precati fuissent, & multum benedixissent Dominæ & eius filio & Imperatori, exierunt. Rogauerunt etiam, vt ingrederentur ad Imperatorem. Imperator autem eos interrogauit, an essent omnino expediti; & an Augusta eis aliqua donasset. Ipsi vero dixerunt: Sanctus omnino expediti a sospite vestra pietate, & pia vestra coniuge, & a filio vestro, quem Deus custodiat: fuerunt enim nobis multa & magna donata. Statim autem iussit etiam Imperator Præfectis, eis dari expublicis vectigalibus Palæstinæ circa viginti libras auri. Dedit autem ipse quoq; pro sumptibus circiter vnum pugillum, qui inuentus est continere circiter nummos aureos quinquaginta. Cum vero eis quoque multa benedixissent, sunt egressi.

XXXIII. EPISCOPI RECEDVNT CONSTANTINOPOLI. * XXIII.

Egimus autem in ciuitate alios tres dies, donec accepimus legationem quadraginta librarum: & post dies tres nauem ascendentes, nauigauimus Gazam versus, vigesimo tertio Xantici, qui est apud Romanos octauus decimus * Aprilis dies. Præclarissimus vero post nos egressus est Cynegius, vsus publico nauigio. Peruenimus autem Rhodum statio quinque dierum. Valde vero studebamus ire ad sanctum Procopium anachoretam. Cumque nos valde rogassemus nautas, vt nobis concederet etres horas; non concessit, dicens: Non possum ventum inuenire tam secundum. Nos autem ei dicebamus: Possimus preces sancti viri nos seruare, & dare nobis ventum secundum. Nauclerus autem indignatus, non admisit nostram petitionem: sed cum aquati fuissemus, soluimus. Valde vero cruciabamur, quod non licuisset nobis eum conuenire. Precibus ergo ab eo petimus, vt nobis ignosceret, & pro nobis oraret, vt salui essemus, & absolutum redderemus opus, quod fuerat nobis commissum.

XXXIV. TEMPESTAS GRAVIS OB NAVCLERVM ARIANVM.

Cum ergo Rhodo nauigassemus, & duos dies in mari tranquillitate & serenitate felix fuisset nobis nauigatio, repente oritur tempestas, ventique & fulgura & tonitrua, & in altum tollebantur fluctus, instar montium; & attollebatur nauis, vt nos existimaremus eam nubes tangere. Erant autem clamores & lacryma, & oratio ad Deum: implorabamus quoque preces sancti Procopij anachoretæ. Cumque fuisset vespera, & tempestas non cessaret, permansimus vigilantes totam illam noctem. Circa matutinum autem, ex multa afflictione, parum dormitarunt sanctissimi Episcopi: & videt in somnis dominus meus Prophyrius S. Procopium anachoretam, docentem eis: Nauclerum catechizare instituate, & obsignate (est enim ex Ario hæretici execranda secta) & efficite, vt ipse anathematizet Arium & malam eius fidem, & statim cessabit tanta tempestas: propterea enim, quod sit ipse ex dicta hæresi, non concessit vobis, vt ad me veniretis; eum tamen catechizare instituite, est enim rectam doctrinam a vobis accepturus. Hæc cum audisset sanctus noster Prophyrius, fuit excitatus: & nobis accersitis, narrauit, quæ viderat in somnis.

XXXV. NAVCLERO ABIVRANTE HÆRESIM TRANQVILLITAS REDDITVR.

Statim vero, vocato nauclero, ei diximus: Vis nauem tuam esse saluam, & nos omnes, & ante omnia tuam animam? Ille autem dixit: Non est hoc rogandum. Et vere dixerunt Episcopi: Abnega malam tuam fidem, & crede in rectam fidem, & saluus eris & tu, & nauis & nos omnes. Dicit ei nauclerus: Quoniam video vos habere præscientiam (comprehendistis enim, quæ erant in corde meo, cum nemo id vobis nunciauerit) Ecce dico vobis: Credo, vt creditis: abnego hæresim Arij. Rogo autem vos, vt per otium me ex sanctis Scripturis illuminetis in recta fide. Sancti vero Episcopi eum acceperunt, & obsignarunt, super eum fusis precibus, & eum quoq; impertierunt diuinis sacramentis, nempe Eucharistia: etenim nauigantes Fideles secum ferre solitos ipsam sacratissimam Eucharistiam, ex his, quæ habet S. Ambrosius in oratione in funere Satyri fratris, & S. Gregorius, cum de Maximiano agit, atque alij, absque aliqua dubitatione docemur. Sed subdit Marcus: Interim autem cessarunt fluctus, & vespere mutatus fuit ventus, & felicter nauigauimus: & cum fuissemus in pelago alios quatuor dies, quinto mane adnauigauimus in maritimam partem Gazæorum, quam vocant Maiumam.

XXXVI. PROCESSIO SOLEMNIS IN OCCVRSVM EPISCOPORVM.

Postquam autem descendimus, nos cognoscentes, qui illic erant Christiani, exceperunt cum psalmodia. Similiter vero ex ciuitate quoque cum audiuissent, occurrerunt nobis habentes signum venerandæ Crucis, & ipsi psallentes. Commixti sunt autem, qui erant ex duobus locis, & facti sunt non partus populus: erant enim plures, qui erant ex maritima, propterea quod haberent multos Ægyptios vini Mercatores. Idolorum vero cultores videntes ea, quæ fiebant, disfecabantur; sed nihil audebant facere, quoniam audierant, quanto honore fuissent habiti sanctissimi Episcopi apud Imperatores, & quod essent euertenda simulacra; & magna angebantur cura & animi agritudine. Postquam autem fuimus ingressi ciuitatem, in loco qui vocatur Tetramphodos, id est quadriuium, stabat statua marmorea, & dicebant eam esse Veneris, erat autem supra aram marmoream: statuæ vero effigies erat nuda mulieris, quæ habebat apertam totam suam pudenda: statuam autem in honore habebant omnes ciues, maxime vero mulieres, lucernas accendentes, & thure suffientes. Dicebant enim eam in somnis respondere iis, quæ volunt inire matrimonium. Decipiebant autem se inuicem mentientes. Sæpe vero iussi a demone contrahere matrimonium, tantum abfuit, vt id recte eis procederet, vt inter eos fierent diuortia, aut male cohabitarent. Hæc cognouimus ab his, qui fuerant aute si ab errore, & veritatem agnouerant. Quinetiam nonnulli Idololatræ, non ferentes calamitates grauium coniugiorum, quæ iussi fuerant contrahere a demone Venere, succensentes, confessi sunt deceptionem. Tales enim sunt dæmones, vt qui decipiant, & nihil vnquam veri dicant: neque enim possunt aliquid certo præscire, sed ex verisimilibus præseferunt se præscire apud eos, qui eis seruiunt. Quomodo enim possunt verum dicere, qui exciderunt a veritate? Quod si in aliquibus contigit eos diuinare, hoc fit ex eo, quod euenit: quomodo etiam accidit in hominibus, vt sæpe quædam prædicant futura de re, quæ est euentura. Ea ergo, quæ ex iis, quæ accidunt, successerunt (quod quidem raro fit) admiramur: quæ autem coniectura non assequimur (quod quidem sit assidue) silemus. At de dæmonibus & de eorum deceptione hactenus.

IDOLVM VENERIS.

XXXVII. CRVCIS VIRTVTE CORRVIT SIMVLACRVM.

Cum nos ergo (vt dictum est) nauigauissemus in ciuitatem, & venissemus ad locum, in quo erat simulacrum Veneris; portarent autem Christiani venerandum lignum Christi, hoc est, figuram Crucis: videns dæmon, qui habitabat in statua, nec videre sustinens signum, quod ferebatur: tuerpiter egressus ex marmore, deiecit ipsam statuam, & confregit eam in multa fragmenta. Accidit vero, vt duo Idololatræ starent prope aram, in qua stabat statua, & corruens, vnius quidem caput fregit in duas partes, alterius autem humerum & brachiale: stabant enim ambo sanctum populum subsannantes. Multi autem ex Gentilibus, cum vidissent signum, quod factum fuerat, crediderunt: & commixti cum laicis, vna cum eis sunt ingressi in sanctam ecclesiam nomine Irenen. Fuit autem illo die magnum gaudium inter Christianos tribus de causis: primum quidem, quod sacrum recepissent sacerdotem, quodque ea fecisset, quæ desiderabant: secundo, quod contriti essent diy Gentium, & facti essent tanquam pulvis, qui dispergitur ab aura æstiua: quinetiam similiter, atque ipsi, contracti sunt, qui confidebant in eis. Tertio autem & maxime, quod conseruatæ sunt animæ, quæ errabant, & accesserunt gregi Christi. Cum eos vero obsignasset Episcopus, dimisit in pace, iubens vt vacarent sanctis Scripturis. Erant vero viri triginta duo, & septem mulieres. Cum duos ante alios dies fuisset Gazæ Ioannes Archiepiscopus, profectus est Cæsaream: quem Christiani omnes & sanctus Episcopus deduxerunt vsque ad duo milliaria.

XXXVIII. CYNEGII ADVENTVS GAZAM.

Post decimum autem diem venit admirandus Cynegius, habens secum Consularem, & Ducem, & magnam manum militarem & ciuilem. Præcesserunt vero multi ex Idololatris, & exierunt ciuitate, alij quidem in vicos, alij autem in alias ciuitates: erant vero hi complures ex diuinis ciuitatis. Eorum autem ædes, qui fugerant, annotauit, quem diximus, Cynegius. Die autem sequenti, accersitis ciuibus, præsentibus Duce & Consulari, aperuit eis literas Imperatoris; quæ iubebant, vt euerterentur simulacra & delubra, & igni traderentur. Cum primum vero id audiuissent Idololatræ, eiularunt

magn. voce: adeo vt id egre tulerint magistratus: & in eos cum minis euiserint milites, qui eos virgis & clauis verberabant. Christiani autem cum magno gaudio laudibus Imperatores & magistratus prosequebantur.

XXXIX. TEMPLA IDOLORVM GAZÆ.

Statim vero vbidem cum magistratibus & cohortibus militaribus impetum fecerunt, & euerterunt delubra. Erant autem in ciuitate simulacrorum publica templa octo, nempe Solis, & Veneris, & Apollinis, & Proserpinæ, & Hecates, & quod dicebatur Hieron, seu Sacerdotium, & Fortunæ ciuitatis, quod vocabant Tycheon, & Marnion, quod dicebant Cretæ generis Iouis, quod existimabant esse gloriosius omnibus templis, quæ sunt vbique. Erant autem alia quoque plurima simulacra in aedibus & pagis, quæ nemo posset numero subijcere. Daemones enim cum Gazæorum animum vt ductilem approbendissent, errore implenerunt vniuersam ciuitatem, & quæ circum circa sita erat regionem: hoc autem eis accidit ex nimia simplicitate, qui ambirent trahi ad sanctam fidem, fuere magno zelo incitati Christiani. Hactenus quidem de Gazæis.

XL. DIRVTA MINORA TEMPLA IDOLORVM.

Cum ergo milites cum Christianis ciuitatis & maritima eius parte impetum fecerunt in simulacra. Et primum cum voluissent euertere simulacra & Marnium, repulsi sunt. Illis enim idoli sacerdotes, cum prius de eo audiuissent, portas interioris templi intrinsecus magnis lapidibus obstruxerunt: & cum exportassent in ea, quæ dicuntur adyta, quæcumque erant vasa in templo pretiosa, quinetiam ipsa deorum ipsorum animalia illic occultauerunt, & per ipsa adyta fugerunt per alias vias: dicebantur enim ipsa adyta multas habere vias in diuersa loca. Repulsi ergo (sicut prius dixi) conuersi sunt ad alia simulacra, & alia quidem euerterunt, alia vero igni tradiderunt. Cum ergo rapuissent omnia, quæ in eis erant vasa pretiosa, sanctius vero Porphyrius anathemati subiecisset in Ecclesia quemlibet eorum Christianorum, qui ex delubris aliquid accepit in proprium lucrum: nullus ex Fidelibus cimbus aliquid accepit, nisi milites, & qui illic inuenti sunt aduenæ. His quidem similia ex sancto Augustino superius diximus, eandem prohibitionem factam in Africa, cum rescripto Honorij Imperatoris illic etiam simulacra demolirentur: idq; ea de causa ab Episcopis decretum, ne scilicet ardore auaritiæ potius, quam zelo pietatis viderentur Christiani in idola insurgere. Sed pergit Marcus: Abibant ergo cum Laicis & clero viri pij, & ipse S. Prophyrius Episcopus, reprimentes eos, ne aliquid acciperent. Fuerunt autem decem dies euertentes templa simulacrorum.

XLI. DE MARNIO DIRVENDO CAPTATVR CONSILIVM. DE PVERO DIVINITVS AFFLATO.

Post dictos autem dies consilium ceperunt, quonam modo vterentur Marnio & quid ei facerent. Alij enim dicebant, id debere effodi, alij autem comburi, alij locum purificari & sanctificari ad Dei ecclesiam. & erat de ea re magna deliberatio. Tandem S. Episcopus edicit populo ieiunium & orationem, vt eis reuelaret Dominus, quidnam eos facere oporteat. Cumque illo die ieiunassent, & Deum de hac re precati essent, vesperę perrexerunt ad sanctam Synaxim. Cum pergeretur autem, puer circiter septem annos natus, stans cum matre sua prima, repente exclamauit dicens: Comburite intus templum vsque ad solum: facta sunt enim in eo multa grauia scelera, & maxime hominum sacrificia. Id vero hoc modo comburite: Afferte picem humidam, sulphur, & sebum porcinum, & hæc tria commiscete, & vngite portas aheneas, & ignem in eas injicite, & sic totum templum comburetur: non potest enim aliter fieri. Id autem, quod est exterius, finite cum aulæa: & postquam fuerit combustum, purgantes locum, adijcate illic sanctam ecclesiam. Dicebat autem hoc quoque: Testificor vobis coram Deo, ne fiat aliter: neque enim ego sum qui loquor, sed Christus, qui in me loquitur. Hæc autem dixit lingua Syriaca. Postquam vero audierunt, omnes admirabantur, & Deum glorificabant.

XLII. PER PVERVM DEVS MARNIA OPIFICA TVR.

Vide, quomodo ex sententia Hieremiæ, noua bella elegit Dominus. Templi illud, cui pepercissent tot, qui præcellerunt Christiani Imperatores, & non ausi attingere tot prouinciarum Præsides & magistratus, vixque aliquando (vt dictum est) clausum: adueritis quod tot sanctissimi Episcopi atque martyres, & vsque adeo ipse S. Hilarion apud Gazam gens præualere minime valuissent: ecce ad maiorem Christi gloriam, infanti annuenti, atq; demum puerulo edocenti, de superbo dæmone referuata est victoria ab eorum filius. Etenim infantulo Theodosio, antequam sciret vocare patrem, datum est annuere de templorum & idolorum demolitione oblato sibi libello supplici; puerulus vero septennis de conflagratione Marnij diuino afflatus Spiritu sententiam profert: vt plane acciderit impleri diuinum illud oraculum a: Ex ore infantium & lactentium Deus perfecisti laudem tuam. Sed post hæc Marcus.

a Psal. 8.

Venit autem hoc miraculum etiam ad aures S. Episcopi: & cum manus suas ad cœlum extendisset, Deum glorificauit, & dixit: Gloria tibi Pater sancte, quoniam b abscondisti hæc a ductis & sapientibus, & reuelasti ea parvulis. Insuit autem puer suam quoq; matrem, postquam dimissa esset Ecclesia, inueniri in Episcopi aditu. Separato itaque puero, dixit Episcopus mulieri: Adueto te per silentium Dei vim, vt dicas, an suggestione tua, aut alicuius alterius, te sciente, filius tuus illa est locutus, quæ dixit de Marnio. Mulier autem cum hæ audiuisset, dixit: Trado me ipsam terribili & tremendo Christi tribunali, si vnquam præscirem aliquid ex his, quæ filius meus hodie est locutus. Sed si videtur tibi: ecce, accipe puerum, & cum nimis de eo habe quæstionem. Quod si dixit alicuius suggestione, meæ conscientiæ. Sin vero nihil aliud dicet; est euidens, quod à Spiritu sancto fuit inspiratus. Cum hoc audisset Episcopus, quod dixerat mulier, & laudauisset, iussit eam paululum secedere, & introduxit puerum. Cumq; adductus esset puer, dixit ei: Quis tibi fug gessit, vt loquereris in ecclesia illa, quæ es locutus de Marnio? Puer autem tacebat. Iussit vero sanctissimus Episcopus afferri flagellum, & extendi puerum ad hoc vt ab eo terreretur. Ille autem tenens flagellum, alta voce clamabat, dicens: Quis tibi dixit, vt loquereris? dic, ne flagello cædaris. Puer autem stabat mutus, nihil loquens. Tunc not. qui erant circa ipsum. Cæs ei cum minis dixerunt, Ille autem erat immobilis.

b Matth. 11. MARCVS QVÆSTIO DE PVERO VATICIN.

XLIII.

Tandem postquam omnes cessassent; os suum aperiens, dixit puer lingua Græca: Vrite templum, quod est intus, vsque ad solum: multa enim gratia in eo facta sunt, & maxime hominum sacrificia. Hoc autem modo id adurite: Afferte picem humidam, & sulphur, & sebum suillum, & miscete hæc tria, & vngite portas, & ignem immittite, & sic templum combiretur, alias enim non potest fieri. Quod est exterius autem, finite cum ambitu: & postquam fuerit combustum, expurgato loco, statuite illic sanctam ecclesiam. Testificor enim vobis coram Deo, non posse aliter fieri. Non enim ego qui loquor, sed qui est in me Christus. Admiratus est autem sanctissimus Episcopus Porphyrius, & omnes, qui cum eo erant, audito pueri libera loquentem fiducia, & quod partite & distincte esset locutus. Accersita vero matre, eam interrogauit, an ipsa, aut filius eius sciret Græcam linguam. Illa autem iureiurando affirmabat, neque se, neque filium eius scire Græce. Cum hoc rursus audisset sanctissimus Episcopus, rursus laudauit Dominum: & asserens tria nummisata, ea dedit mulieri. Puer autem cum vidisset nummisata in manu matris suæ, exclamauit dicens lingua Syriaca: Ne accipias mater, in tu quoque auro vendas donum Christi. Rursus autem cum id audiuisset, summe iratus fuit. Mulier autem reddidit tria nummisata, dicens Episcopo: Ora pro me & filio, & commenda nos Deo. Sanctus vero Episcopus eos dimisit in pace.

XLIV. PVER NARRAT MIRACVLA GRÆCE LOQVITVR.

XLV. COMPLETVR NVMERVS DIVINVS.

Mane vero congregatis religiosis clericis, & Christi amante populo, & præterea admirabili quoque Cynegio, & magistratibus, dixit eis, quomodo locutus est puer de Marnio. Cum autem audiuissent, mirati sunt, & communi consensu dixerunt, vt sicuti dixerat puer, sic comburetur. Allata ergo pice humida, & sulphure, & sebo suillo, & his tribus mixtis, vnxerunt portas interiores, & fusis precibus ignem admouerunt, & statim vniuersum templum illud arripuit, & fuit exustum. Quotquot autem milites & hospites poterant, rapiebant ex igne, qua inuenichant, seu aurum, seu argentum, aut ferrum, aut plumbum. Erat vero illic quidam ex Præfectis militaribus, quos vocant tribunos, qui aderant combustioni templi: erat autem, vt foris apparebat, Christianus, in occulto vero erat Idololatra. Hic ergo cum interesset, & videret conflagrationem & direptionem, quæ fiebat à militibus, dissimulabatur: & sub prætextu quod curaret, vt seruarent ordines, flagella crudeliter cædebat quem inueniebat ferentem aliquod spolium. Cum hæc fierent, & ab igne corrupti essent parietes, repente lignum ædes cecidit in Tribunum, & ei duplicem affert mortem: perfracto enim capite eius rebit reliquum corpus, & statim Fideles milites, & Christianus populus, scientes eum esse propensum ad simulacra, Deum glorificarunt, & dixerunt illum psalmum, qui incipit c: Quid gloriaris in malitia potens iniquitate? Tota die iniustitiam cogitat autem lingua tua: tanquam nouacula acuta fecisti dolum, & quæ deinceps sequuntur in psalmo. Diei vero plurimus perpetuo assit.

c Psal. 51.

XLVI.

Postea autem facta est domorum persecutio: erant enim multa simulacra in plurimis atrijs: & quæ inueniebantur, partim quidem igni tradebantur, partim autem in cœnum iactebantur. Inueniebantur quoque libri pleni præstigijs & incantationibus, quos quidem dicebant sacros, ex quibus sua faciebant mysteria & alia nefaria

Idolola-

GENTILES PLVRES CONVERTVNTVR AD FIDEM.
a Matt. 7.
b Philip. 1.

Idololatra. Ipsi quoque eadem passi sunt, quæ dij sui. Accurrebant autem multi ad sanctam fidem, alij quidem metu, alij vero condemnantes priorem suam vitæ modi rationem. Omnibus vero portas aperiebat sancta Ecclesia: meminerat enim sacræ Scripturæ, quæ dicit a: Pulsanti aperietur; & qui quærit, inuenit. & rursum b: Siue pretextu, siue veritate Christus annuncietur. Dicebant autem quidam ex Fidelibus S. Episcopo: Non oportere eos accipere, qui accedunt propter metum; sed eos, qui bono proposito. Sanctus vero Episcopus dicebat eis, quia hæc dicebant: Sunt etiam virtutes, quæ casu & calamitate accidunt hominibus. &c. docuit enim pluribus, accidere sæpe, vt homines ex inflictis à Deo flagellis resipiscant. At post hæc Marcus: Accesserunt ergo illo anno gregi Christi circiter trecenta nomina, & ab illo tempore augmentum accipiebant singulis annis res Christianorum.

XLVII. DE ECCLESIA CONDENDA CONSVLITVR.

Marnio autem omnino exusto, & ordinata ciuitate, statuit beatus Episcopus cum religioso clero & Christi amante populo sanctam ecclesiam condere in loco exusto, quomodo ei reuelatum fuerat, quando erat Constantinopoli; propter quod etiam acceperat pecunias à religiosissima Imperatrice Eudoxia. Demisso ergo magistratibus & Christi amante populo, retinuit partem auxilij, ne fieret aliqua nouitas post eorum exitum: non propter hoc autem solum, sed etiam vt opem ferrent ad congregandam materiam ædificij dictæ sanctæ ecclesiæ.

XLVIII. MARNION EVALL.

Quidam autem consulebant, vt ædificaretur, sicut positum fuerat idoli templum. Erat enim forma rotunda, circumdatum duabus porticibus se inuicem interius subeuntibus; cum vero medium erat admittendos vapores constitutum, Septentrionaleque & extensum in altum, habebat autem quædam etiam alia, quæ decebant simulacra apta ad execrandas illa & nefaria, quæ fiebant ab Idololatris. In hac ergo forma & positura dicebant quidam ædificandã esse sanctam ecclesiam: alij vero contradicebant, dicentes ipsam quoque positura memoriam esse delendam. Qui autem hoc dicebant, persuadebant omnibus, vt qui recte dixissent. Dixit vero sanctissimus Episcopus: Hoc quoque relinquemus consilio.

XLIX. FORMA ECCLESIÆ CONSTRVENDÆ.

c Psal. 21.

Interim autem dum purgaretur locus, venit Magistrianus epistolas afferens Imperatorias semper memorandæ Eudoxiæ. Continebant vero litteræ salutationem, & precum petitionem pro suis marito & filio. Erat autem in alia charta intra litteras descripta forma sanctæ ecclesiæ in figuram Crucis, quomodo nunc quoque, Deo volente, cernitur: & continebant litteræ, vt conuenienter dictæ figuræ sancta conderetur ecclesia. Lætatus est autem sanctus Porphyrius, cum legisset & vidisset formam descriptam. Sciebat enim hoc quoque factum fuisse ex diuina reuelatione, & meminit Scripturæ, quæ dicit c: Cor Regis in manu Dei. Continebant autem litteræ pretiosas quoque columnas esse mittendas, & marmora. Exacto autem cinere, & ablatis omnibus abominationibus, reliqua ruderа marmorum Marnij, quæ dicebant esse sacra, & in loco inaccesso maxime mulieribus, ea censuit sanctus Episcopus incrustari in platea ante templum, vt conculcarentur non solum à viris, sed etiam à feminis, canibus, & porcis, & bestijs. Hoc vero Idololatræ fuit magno molestum, quam templi conflagratio. Quamobrem quamplures ex eis, maximæ autem mulieres, vsq; ad hodiernum diem marmora non ascendunt.

L. SOLEMNIS APPARATVS AD ECCLESIAM CONSTRVENDAM. PROCESSIONIS ORDO.

d Psa. 94.

Breui autem post tempore, indixit ieiunium vno die: & cum dimissæ fuissent preces matutinæ, iussit pius Episcopus quemlibet virum Christi amantem afferre ligones & rastra & alia huiusmodi instrumenta. Hoc vero vespere primo edixerat, vt omnes mane inuenirentur parati: quod etiam factum est. Congregato autem populo cum dictis instrumentis in sancta Ecclesia, quæ appellabatur Irene, iussit omnes psallentes simul proficisci in Marnium, quod olim fuerat. Ipse vero sequebatur portans sanctum Euangelium, & crucem se habens pium clerum, re vera imitans Christum cum discipulis. Præcedebat autem populum semper memorandus Barochius, venerandæ Crucis portans effigiem: ab vtrisque vero partibus populi erant milites, qui relicti fuerant ad continendam in officio ciuitatem. Euntes autem psallebant, & in versiculorum psalmi intercisione dicebant, Alleluia. Erat autem psalmus, quem dicebant d: Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo saluari nostro. &c. vsque ad finem. Dicebant alios quoque psalmos, donec ingressi sunt in Marnium. Hortatus est autem sanctus Porphyrius Episcopus Ruffinum quendam architectum Antiochenum, virum fidelem & scientem, per quem etiam fuit perfectum totum ædificium. Et accepto typo & designante positura sanctæ ecclesiæ conuenientem formæ, quæ missa fuerat in primis à pia Augusta Eudoxia. Cumque precatus esset sanctissimus Episcopus, & genua flexisset, iussit populum sedere. Statim autem omnes vno animo & eadem alacritate fi diebant, clamantes: CHRISTVS VICIT. Non licebat vero videre differentiam inter virum & mulierem, aut senem, aut puerum: sed promptus & alacer animus vires præbebat omnibus. Et alij quidem fodiebant, alij autem terram exportabant; adeo vt paucis diebus fuerint & omnia loca effossa, & terra egesta. Prius itaque præparata materia, & ingentibus lapidibus ex tumulo, qui dicitur Aldioma, à parte Orientali ciuitatis, & alia materia.

LI. RITVS CONSTRVENDÆ ECCLESIÆ.

Sanctus rursus congregato Christi amante populo, multisque precibus & psalmodijs dictis in loco, ipse primus se succingens, capit portare lapides, & iacere fundamenta: deinde pro quoque clerici, & omnes laici lætantes, & magna voce psallentes, adeo vt audiretur à tribus milliarijs à ciuitate. Factum est autem illo die magnum miraculum, nempe de tribus pueris in puteum delapsis, sed Dei ope seruatis, signoque Crucis diuinitus impressis. Subdit vero hæc auctor de Eudoxia: Anno autem sequenti mittit Eudoxia Imperatrix columnas, quas erat pollicita, quæ quidem erant magnæ & admirabiles, numero triginta. Duæ vero vocabantur Cæroſtia: quæ quidem sunt in sancta ecclesia lucentes tamquam smaragdi, &c. subdit de ædificatione ipsius ecclesiæ ad quinquennium propagata. Reliqua vero, quæ contigerunt anno sequenti, suo loco reddituri sumus, obseruatione quidem dignissima.

LII. DESTRATO MARNIO VICTORIA.

e Isai 46.
f Hier. in Vit. S. Hilarionis.
g Hier. ep. 9
h Hiero. in Isai. l. 7.

Ecce tandem confractus est e Bel, contritus est Nabo: confractum, inquam, est idolum Marna, Marniumque prostratum; quod fieri per Hilarionem optauit clarissima illa Aristeneta Helpidij Præfecti Prætorio vxor, cum eum sic inuocabat, dicens f: Ingrediatur seruus Dei Gazam, & Marnas cornat. Qui ergo quondam (vt sanctus Hieronymus gait) sub Theodosio lugebat inclusus, euersionem templi iugiter pertimescens, iam extinctus penitus iacet: immo ob Christi Domini maiorem gloriam factum est, quòd idem sanctus Hieronymus ait in commentarijs in Isaiam h: Hoc nostris temporibus videmus esse completum: Serapium Alexandriæ, & Marnia templum Gazæ in ecclesias Domini surrexerunt. hæc ipse.

LIII.

Qui fuit horum omnium fidelis coadiutor sanctus Ioannes Chrysostomus, idem sedulo curauit apud Imperatorem, vt quæ in Phœnicia essent residua idolorum culturæ, penitus tollerentur. Testatur id quidem Theodoretus his verbis i: Porro cum certior factus Ioannes esset, Phœniciam etiamnum ad nefaria dæmonum mysteria celebranda ceco furore ferri: monachos diuino pietatis studio inflammatos in vnum cogit, eosque cum edictis Imperatoris ad simulacrorum fana demolienda mittit. Opificibus autem eorum ministris, qui ista deturbarent, mercedem non ex Imperatoris deprompsit ærario: sed fœminas tum diuitiis circumfluentes, tum fide præclare instructas induxit, vti sumptus in eam rem (docuit namque quanta laus ex tali largitione colligi soleat) affatim & liberaliter suppeditarent. Itaque reliqua dæmonum delubra hoc pacto solo æquanda curauit. hactenus Theodoretus. Verum ipse, quæ postea secuta sunt, reticuit, aut fortasse ignorauit, nempe Gentiles Phœnices morum suorum tenacissimos cultores (quippe qui ipsorum cultum in diuersas Orbis prouincias propagasse gloriarentur) molestissime ferentes templorum suorum se passos esse iacturam, in ipsos monachos impetum fecisse: quod quidem testificatione eiusdem S. Ioannis Chrysostomi liquet, qui & ait ex eis quam plures occisos esse, alios vero nonnullos vulneribus confectos. Acciderunt autem hæc post biennium, cum ipse Ioannes Chrysostomus in Armenia exularet: vnde scribens ad Ruffinum presbyterum in primis hæc habet k:

i Theod. l. 5 cap. 20. TEMPLA IDOLORVM IN PHOENICIA DESTRVVNTVR.

k Chryso. post. 16.

Phœniciæ mala rursum exarsisse, ac Gentilium furorem auctum esse, accipe: complures q; monachos partim vulneribus affectos esse, partim etiam mortem obiisse. Ac propterea maiorem in modum te vrgeo, vt quam celerrime te ad iter accingas, atque in acie stes. Certum enim habeo, fore, vt si preces, lenitatem, & mansuetudinem, & tolerantiam, & patientiam, eamque quam soles animi fortitudinem adhibueris, vel aspectu solo aduersarios in fugam conijcias, ipsorumque furore extinguas, atque eorum, qui nostras partes tuentur, animos recrees, ac denique multa bona efficias. &c. pluribus enim ad id eum hortatur: polliceturq; ad finem epistolæ, se ad ipsum missurum reliquias martyrum, vbi ait: Quia de reliquiis sanctorum sine cura estis. Consentium enim ac

LIV. MONACHI AGERE TRIBVS MALE HABITI.

IOANNIS CHRYSOSTOM. ZELVS IN IDOLA.

religiosissimum meum presbyterum Terentium, itemq; ad dominum meum religionis laude præstantem Treium Arabisti Episcopum scripsi. Nam ipse & multas & minime dubias habet, quæ paucis diebus in Phœniciam ad te mittemus. Quare da operam, ne officio tuo vlla ex parte desis: nam quæ nostri muneris sunt, quanta cum promptitudine animi præstemus, vides. hæc ipse. At non deerant in Phœnicia martyres: sed dictum est superius, Gentiles tempore Iuliani, omnia, quæ in Phœnicia erant Christianæ religionis monumenta, demolitos esse. Magnam in reliquiis sanctorum martyrum Ruffinus iste fiduciam collocauit: etenim illos in suis reliquiis quasi rediuiuos Christianæ militiæ duces sibi adsciuit ad destruenda, quæ reliqua erant in Phœnicia idololatriæ vestigia. Quod & assecutum esse vna cum aliis, qui superfuerunt à cæde monachis, certum illud est argumentum, quod de Phœnicum idololatria nulla penitus posthac mentio reliqua habeatur. Extat eiusdem S. Ioannis Chrysostomi ad ipsos monachos antea ab eo missos, sed ita postea persecutione exagitatos, insignis epistola a, quam breuitatis causa prætermittimus recensere: misit & ad eos roborandos, non solum quem diximus, Ruffinum presbyterum, sed ex Armenia, vbi agebat, Ioannem item presbyterum. Quam autem solicite, quantoque zelo pietatis illud ipsum negotium ipse Chrysostomus curarit, dictæ ab ipso ad eos tunc scriptæ epistolæ declarant.

a *Chrysost. epist. 13.*

LV. TEMPLA IN PHOENICIA DIRVTA QVÆ.

Equidem quod semel ipse, de quo egimus, S. Porphyrius Gazensis Episcopus viam aperuisset ad egregia idolorum delubra sternenda; pari æmulatione incitatos fuisse Phœniciæ Episcopos, vt id ipsum ab Arcadio postularint, obtinuerintque eodem patrocinante Chrysostomo, par est credere. Sane quidem etsi constat à Constantino Imp. demolitum fuisse, quod erat ibi delubrum in monte Libano situm, promptuarium turpitudinum; cætera tamen integra remansserunt. At quænam hæc & qualia? Erat apud Sidonios in Phœnicia magnum templum Astartæ; aliud insuper ingens templum, quod Ægyptium nominat Lucianus; sed & insuper illud augustum Bybli dicatum Veneri. Extabant hæc omnia in Phœnicia temporibus Luciani b magna frequentia celebrata: quod autem ante hac fuerint diruta, nemo, quod viderim, prodidit. Sed ad Eudoxiam Cæsædificantem Gazæ nobilem ecclesiam redeamus.

b *Lucian. de Dea Syria.*

LVI. EVDOXIA AVFERT AGRVM VIDVÆ.

Felix planè, quaterque felix ipsa, nisi ædificans manu altera, altera destrueret. Iam memoria repete, quæ ex Marco diacono nuper sunt enarrata; nimirum abalienatam ipsam fuisse ab amicitia S. Ioannis Chrysostomi, quod eam arguisset ob agrum viduæ ademptum. Quonam autem modo res hæc se habuerit, iam enarremus: atque in primis ex Marco diacono erroris arguamus eos, qui rem gestam ad tempus illud referunt, cum aduersus eumdem Chrysostomum Synodus Constantinopoli cogeretur; longè enim antè ea contigisse, dicta superius ex eodem auctore declarant. Qui vero res Ioannis Chrysostomi oratione prosecutus est Leo Augustus c eiusmodi narrationem aggreditur: *Theognostus pius ille & fidelis, erat quoque ipse vnus ex iis, qui erant familiares Imperatori Arcadio. Inuidia autem diaboli, & Gaij, qui morbo laborat Arij, apud Imperatorem accusatur Theognostus, & iniusta bonorum publicatione cum relegatione damnatur. simul cum vxore & liberis: & vt paucis absoluam, priusquam pertenisset ad locum, in quem erat relegatus, in itinere via vitæ peralta migrauit ad Deum. Huius vxor reuersa accedit ad diuinum virum, & de se omnia docuit. Hic autem misericors, & Christi imitator, corde dolorem concipit ob ea, quæ acciderant, & ob fœminæ viduitatem: & pulchrè quidem consolatur; & quæ par erat ei suadet. Rursus vero considerat, quem admodum viduæ sua restituantur.*

c *Leo Aug. orat. de vita Ioan. Chrysost.*

LVII. EVDOXIA THEOGNOSTI RELICTAE VINEAM ABSTVLIT.

Cum is autem de eo esset solicitus, aliud malum excitauit malignus aduersus mulierem viduam. Erat enim tempus vindemiæ, propter quam Imperatrix egressa erat ex vrbe: & nescio, quomodo prius ingressa fuit in vineam viduæ, & sua manu excelsum botrum comedit. Deinde docetur, vineam esse alterius. Inducunt legis, quod est in rebus huiusmodi, auxilium, qua vineam Imperatrici adiudicat, si quid tale contigerit, & domino aliquod pretium, vel aliquid aliud iubet reddi: & iussu Imperatricis refertur vinea in numerum sub-

verborum suorum. Hoc autem non temerè & simpliciter iubebat: sed duo hæc meditata: vnum quidem, propterea quod vrgeretur vidua, vt eam magis affligeret: alterum vero, & cuius maiori studio mouebatur, vt acciperet occasionem vexandi Pontificis, cogitans illa, fore, vt resisteret & in legem incideret, & offenderet Imperium. Sed illa quidem ita se habebat. Pontifex autem quomodo suadebat, suppliciab at, vt decebat eius philosophiam. Quid illa contra? ea dabat responsa, quæ erant plena impudentiæ, Romanæ legis auxilium, & quenis alia, quæ ex aduerso obiicebat vana phantasia sua arrogantia.

Rursus ergo temperat medicus medicamenta salutis: quod enim laborabat, curari non poterat. Alia est præterea species curationis, soluens causas, per quas videbatur id, quod male erat affectum, laborare grauius: soluens iniustos pretextus, nempe quod hæc lex quidem lata esset ab Imperatoribus, sed qui forte erant à fide alieni: Tu autem es (aiebat) lex, & tibi obtigit, vt imperes, & tibi est conscientia, quæ cogit, & quæ rem optimè nouit & intelligit. Ne permittas, vt multi coacti te nouam vocent Iezabel, & quæ de Nabothe scripta sunt in veteri Testamento. Hæc sapientis medici, quæ perpetuo adhibebat, medicamenta, malè affectam fœminam magis inflammabant; adeo vt nec medicum quidem admitteret, immo vero repelleret, & quam nefariè conceptam celabat bilem, apertè in lucem proderet. Sic quidem repellitur medicus. Quid vero quæ deinceps sequuntur? Aderat dies festus & celebris Crucis in altum elationis, & insserat Pontifex, vt porta Ecclesiæ clauderentur filij Imperatrici. Ecce ergo primus Imperator ingreditur, & fidelissimi populi vniuersa multitudo cum eo & circa ipsum. Cum autem cupisset sanctus de more concionari, vis sanctissimi, qua eum illuminaret Spiritus, reddidit elegantiorem verborum pulchritudinem, cum eoque loquebatur. Et quid opus est dicere, ad quantam admirationem veniens multitudo applausit exultationibus sacra dilectioni?

Cum hæc autem fierent intra templum: ecce etiam Imperatrix cum reliquo, qui eam stipabat, comitatu. Et alij quidem omnibus ingressum seruabant ostiarij liberum: ipsam vero prohibebant. Ita adhuc inconsideratam possidebat Imperatricem. Mitto dicere, quantum in diuinum Pontificem (idem autem est dicere in Deum) contumeliis inuecta es? & insremuit. Deinde cogitabat quid eo ex iis, qui cum ipsa erant, & tentat portam gladio percutere: eius autem manus statim arescit. Timet ergo Imperatrix, & statim reuertitur. Ille autem, cuius manus exaruerat, accidit ad sanctum pœnitentia ductus, & supplicans statim curatur, & Deo per seruum suum magnificatur & glorificatur. hæc de his Leo Imperator, ipsique tradunt consentientia cæteri: quæ quidem ante aduentum Palæstinorum Episcoporum Ioannis atque Porphyrij accidisse monstrauimus. Verum antehac quid huic simile præcesserit, idem auctor docet his verbis *d*:

d *Leo Aug. in Vita Chrysost.*

Deinde Paulacij in Ægypto Præsidis sequitur à quodam vidua apud Imperatorem accusatio. Largiantur vero nonnihil narrationi. Continebat autem accusatio, quod debitor esset cæteris quingentorum aureorum. Enm cogit Imperatrix, nec prius eum remisit, quam ab eo exegisset quantitatem centum librarum auri: tradidit autem accusatrici solem triginta sex aureos nummos. Quid ergo facit, qua accusabat mulier? Confugit ad communem defensorem. Ille vero producendum curauit eum, qui accusabatur, & ab eo exigebat id, quod reliquum erat debiti. Hoc quoque resciuit Imperatrix: quæ significauit Pontifici, vt eum dimitteret, cum ipsa ab illo exegisset pecuniam. De hac re inter vtrumque vehemens exoritur contentio; & postremo res eo deducitur, vt per impudentiam proceda tur aduersus sanctum. Mittit enim duos Centuriones cum suis cohortibus, vt eum, qui accusabatur, à sancti manibus asstraherent. Hæc anara mens Imperatricis. Hic velim, lector, consideres Episcopum omnium miserabilium personarum esse iudicem competentem, suiq; iuris esse malè ab alio iudicata rescindere, etiam si Princeps esset, qui iniustam sententiam protulisset. Vides insuper Episcopos carcerem posse se habere, in quem detrudant, qui iniustè miserabilium bona detinent. Vides (inquam) Ioannem iure agere aduersus viduæ debitorem, eundemque carcere mancipare, nec velle dimittere. Sed licet adhibita vi turpiter per Centuriones abstractum, vindex Deus haud fuit inultum, neque passus est in hoc conflictu Episcopum posteriores referre. Nam quid post hæc accidit? Au-

di rem

LVIII. CHRYSOSTOMVS AGIT IN EVDOXIAM PROVINCIA VIDVÆ.

LIX. EVDOXIA PROHIBITVS AD INGRESSVM ECCLESIÆ.

LXII. IOANNES CHRYSOSTOMVS CAVSAM AGIT VIDVÆ ALEXANDRINÆ.

di rem quidem admirandam, tum ab eodem auctore, tum ab aliis enarratam, cunctisque certa fide patentem: Accidisse nimirum, vt Centuriones, qui conati erant viabstrahere creditorem, absterriti fuerint horribilis aspectu Angeli, romphæa dire minantis. Sicque perterrefactos, rediisse ad Imperatricem: illam vero reliquum persoluisse pecuniæ. Addunt alij, viduam hanc Alexandrinam, fuisse, nominatam Callitropen; Paulacium vero Ducem fuisse Augustalem in Ægypto, quem vidua, iam absoluta illius magistratus functione, Constantinopoli apud Præfectum Prætorio conuenerat: sed illo contemnente ius dicere, Eudoxiam, penes quam vidua queste fuerat, eam pœnæ mulctam irrogasse libratum centum; viduam vero, datis illi tantum triginta sex nummis, abiratiussisse. Addit auctor, excusasse se Chrysostomum cum Frumentio ab Eudoxia ad eum tunc misso; se id minime agere, vt Imperatricis maiestatem contemneret, sed tum, vt viduæ omni destitutæ præsidio, ex diuinarum legum præscripto præsto esset, tum etiam, vt animæ ipsius Augustæ bene consuleret; quod præcipuum esset Episcopalis dignitatis officium, curæ prospicere animarum. Certe quidem non nostri duntaxat, sed & externi Eudoxiam auaritiæ infamant: Zosimus enim hæc de ipsa ait *b*: *Comunx Arcadij Eudoxia super sexum arrogans, & insatiabilis auaritiæ tum eunuchorum, tum familiarium sibi mulierculorum, quæ maxime huic imperabant, vndique addicta, vitam omnibus acerbam reddebat; adeo quidem, vt modestis hominibus morte vtbil esset optabilius.* hæc ipse. Cuius quidem rei cum recensiti superius casus fidem faciant, de monstrant id ipsum expressius, quę modo dictum fuimus.

Theodoricus * *ille* (inquit Leo *c* Augustus) *qui tunc erat Patricius, cum esset ditissimus, ab Imperatrice appetitur insidijs. Quid ergo facit vir ille? Confugit ad communem portum, & seruatur quidem ab iis, quæ ei parabantur, insidijs: seruatur autem meliori quique, & permanente salute, modo alio: Dispersit, dedit omnia pauperibus. Quomodo? Magistri nempe Ioannis consilijs & suasionibus. Qua ex re quid lucratur? Thesaurum cœlestem; cum esset ei persuasum, Corneli d elemosynæ, eius quoque esse exequutam elemosynam. Hæc cum rescisisset Imperatrix, non potuit amplius continere. Impudentiam autem illam & temeritatem suam absque vllo rubore sancto indicat: cum namque bona Patricij lucratum esse negabatur & obsidebat: eius enim, qui erat mundus, propter benignitatem admonitio, erat Eudoxiæ inquinata sordida existimatio.* hæc ipse: sed alij eadem e pluribus. Ex his quoque additamentum haud exiguum ad odium ante conceptum Eudoxiæ accessisse aduersus Ioannem omnes affirmant.

Quæ autem subsecuta est dissensio Ioannis Chrysostomi cum Seueriano Gabalensi in Syria Episcopo, concitata per Serapionem diaconum, hoc anno post natum Theodosium, Eudoxiæ animum haud mediocriter exacerbauit. Hæc autem quomodo se habuerint, licet Socrates *f* narret, haud tamen ipsa in omnibus inuenta sunt consentientia veritati. ait igitur ipse: *Cum insolens Serapionis fastidium & arrogantiam nemo ferre posset* (erat hic diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ) *Ioannis namque Episcopi fretus gratia, adeo magnos animos sumpsit, vt extra modum omnes contumeliosè insectaretur: ob eam causam odium contra Episcopum inflammatum magis magisque exarsit. Quinetiam cum Seuerianus quodam tempore ad locum, vbi Serapion erat, accederet: Serapion honorem Episcopo debitum illi non tribuit, neque eo assurrexit: vnde Seueriani præsentiam se parui facere declarauit. Hunc Serapionis contemptum Seuerianus non tulit: imo vero etiam in eum vehementer vociferatus est, his fere verbis: Si Serapion moriatur Christianus, Christus certe nunquam homo factus est. Serapion hac arrepta occasione; Seuerianum Ioanni aperte fecit inimicum, dum prius sententia membrum supprimeret, nimirum, Si Serapion moriatur Christianus: posterius, nempe, Christus certe nunquam homo factus est, Seuerianum dixisse affirmaret. Itaque sui loci atq; ordinis homines testes adducit, illud à Seueriano dictum esse: Quapropter Ioannes, abiecta omni cunctatione, Seuerianum à ciuitate exegit. De quibus rebus Eudoxia Augusta certior facta, & Ioannem incusat, & Seuerianum Chalcedone Bithyniæ propere accersendum curat.*

Ille quamprimum redit; Ioannes se ab eius amicitia remouet; nec cuiquam illum, vt cum Seueriano rediret in gratiam, cohortanti, morem gerere voluit. Tandem vbi Imperatrix Eudoxia in Ecclesia, quæ Apostolorum nomine nuncupata est, filium suum Theodosium iam tum Imperij flatum, quamquam admodum adolescēs erat, prospere & feliciter gubernantem, ad genua Ioannis abiecit, & sancte illum obtestata est: vix adduci potuit, vt Seueriani amicitiam amplexaretur. Ista quidem sic Socrates: nisi male ita ea vertit interpres. Nicephorus e vero ex emendatiori fortasse codice felicius veritatem assecutus, ita habet: *Eudoxia Theodosium infantem quem Ioannes per baptismum sibi filium arrogauerat, ad genua eius admouens, multumque deprecans & adiurans, vix tandem persuasit, &c.* Subdit his vero Socrates: *Verum tamen etsi hoc pacto amicitia inter eos specie quadam externa videbatur reconciliata, nihilominus tamen animum alter aduersus alterum exulceratum retinuerunt. Causa vera itaque cur Ioannes Seuerianu succenseret, eius generis fuit.* huiusque Socrates: eadem quoq; Sozomenus *h* atque alij.

Sed vnde Socrati, vt Ioannis animum numquam ptorsus erga Seuerianum reconciliatum affirmet; cum ex homiliis ob concordiam inter vtrumque initam tunc publice in ecclesia dictis, constet inter eos pacem firmiter consolidatam? Extant enim duæ eius argumenti orationes apud ipsum Ioannem Chrysostomum: prior, qua Ioannes studuit in Ecclesiam ipsum recipere Seuerianum, eidemque pace firma coniungi: tantum enim aberat vt ipse in eum indigno animo esset, vt populum nonnihil in ipsum infensum, emolliendo delinire, glutinoque pacis vnire, omni adhibito studio laborarit: in qua hæc post alia plura inculcata de pace *i*: *Multa* (inquit) *dudum tristia gesta sunt in Ecclesia, Deum confiteor, sed non laudo pertubationes, seditiones non amplector. Sed omitt amus hæc. Desinite, compescite, cohibete animos, refrenate iracundiam. Sufficat tam quod laborauit Ecclesia, satis sit, desinat turbatio: hoc enim & Deo placitum, & piissimo Principi acceptum est. Oportet enim & Regibus obedire, maxime cum & ipsi obtemperent Ecclesiasticis legibus. Dicit Apostolus k: Principibus & potestatibus subditi estote: Quanto magis Principi religioso, & pro Ecclesia laboranti? Siergo præparati animos vestros ad suscipiendam legationem meam, recipite fratrem nostrum Seuerianum Episcopum.* hæc ipse, quibus videas populum potius, quam Ioannem ipsum aduersus Seuerianum commotum fuisse; quem sequester pacis accedens placare studuit. Adeo enim populus ille pastoris sui tenebatur vinculis amoris astrictus, vt vel leuiter tangi, haud æquo animo pati posset, sed quam maxime commoueretur, & implacabilis omnino persisteret, nisi ab eo, vt parceret, admoneretur. Porro ita suadente Chrysostomo, populum persuasum, acclamasse tunc pacifica atque fausta, quibus se assensum præbere significaret, quæ mox Chrysostomus subdit, ostendunt: *Habeo* (inquit) *gratiam, quod sermonem meum laudibus prosecuti estis: dedistis mihi fructus obedientiæ: nunc me semen bonum gratulor seminasse: ecce enim statim frumenti manipulos colligam. Retribuat vobis Dominus præmium benignitatis, & obedientiæ mercedem. Nunc enim veram hostiam pacis obtulistis Deo: quia nemo turbatus est, audito hoc nomine, sed cum charitate suscepistis; simul vt sermone locuti sumus; omnem ex animo fugastis iracundiam,* &c.

Sic igitur conciliato populo cum Seueriano, die sequenti ipse Seuerianus ad eundem populum de bono pacis pariter habuit eadem occasione concionem; vbi inter alia illud præclare cum laude Ioannis eiusdem pacis auctore *l*: *Sicut frequenter fieri vidimus, vbi Regum vel fratrum tabulæ pinguntur, vt in vtrisque vnanimitatis declarentur insignia, artifex picto formineo habitu post tergum vtriusque Concordiam statuit brachijs suis vtrumque complectentem, indicans quod hi, qui videntur corporibus separati, sententijs & voluptate conueniant; ita nunc pax Domini media assistens, & vtrumque nostrum gremio palpante connectens, discreta corpora in vnum conuenire animum, vinis tangentibus docat: in qua sine dubio completur sermo propheticus, qui ait: Et erit consilium pacificum inter vtrosque. Et hesterno quidem die Pater noster Euangelico pacem sermone præfatus est: hodie vero nos pacis verba exponamus. Ipse nos hesterno die resupinis manibus in verbo pacis excepit; & no,*

LXIII. CONCORDIA INITA INTER IOANNEM ET SEVERIANVM.

g Nicep. li 13 89.

h Soz. l. 8. c. 10.

LXIV. POPVLVS CONCITATVS IN SEVERIANVM.

i Chrys. homil. de recip. Seuer.

k Tit. 3.

LXV. SEVERIANVS CONCIONEM HABET AD POPVLVM.

l Apud eund. Chrysost. 5

Apud Metaph. in Vita Chrysost.

b Zosim. l. 5.

LXI. * Theodoritus. *Leo Imp. in vita Chrysost.* THEODORICVS PATRICIVS ILLVDIT AVARITIÆ EVDOXIÆ. *Act. 10. e Metaph. in vita Chrysost.*

LXII. DISSIDIA INTER SEVERIANVM ET IOANNEM ORTA. *f Socrat. l. 6. cap. 10.*

hodie dilatato pectore, vlnisq; patentibus, ad Dominum pacis cum nuncijs occurramus, &c. Quod autem Socrates dicat, etiam reconciliata inter eos amicitia, rubiginem tamen odij minimè fuisse prorsus extersam; id quidem ex parte tantum Seueriani contigisse liquet: nam in his, quæ post hæc aduersus Ioannem concitatæ sunt turbæ, & conuocatæ sunt Synodi, eum aduersus Ioannem stetisse, Palladius tradit *a*.

Pallad in dial. apud Chrys. to 1.

LXVI. ITVDIVM CHRYSOSTOMI ERGA SVOS.

Equidem magna admiratione capior, dum considero ipsum Ioannem Chrysostomum non nisi triennium in sede agentem (hoc enim anno eius episcopatus expleto triennio, quartus inchoatur) adeo breui temporis spatio, tot tantisque vallarum æruminis, atque molestiis circumseptum, cui aduersus hæreticos, aduersus que Catholicos Episcopos, tyrannos, barbaros, ipsamque demum Imperatricem Eudoxiam fuerint adeo crebra atque aspera ineunda certamina: cum tamen interea totus in officio functionis Episcopalis esset, atque perinde ac si summo otio pacem coleret, crebertimè conciones haberet ad populum, quem quotidiè fermè doceret. Testatur quidem hæc ipse, cum hoc eodem anno Actus Apostolorum in Ecclesia explicaret; vbi inter alia: *b Ecce* (inquit) *per gratiam Dei, & nos triennium iam habemus, noctesq; & dies. Nonne per tres dies, sæpe etiam per septem exhortamur? Quid amplius assequimur, quam quod reprehendimus, increpamus, lacrymas fundimus, dolemus, etsi non foris, sed in corde?* & paulo post: *nisi quis indicaret me supra modum honoris cupidum, vidisset in quotidie me fontes lacrymarum emittere, quarum conscia sunt domicilium & solitudo. Credite enim mihi: de salute quidem mea desperaui, hoc est, curam præmisi, & res vestras deploraui. Non vacat mea mala deplorare, adeo totus deditus sum vobis. Et si sentio vos obtemperantes, præ gaudio non sentio mala mea. Et si video vos nimis obtemperantes, præ dolore iterum interimitto mea.* hæc & alia plura id genus Chrysostomus hoc ipso (vt vidimus) anno, reddens in omnibus veri patris ac pastoris imaginem.

b Chrys. in Act. A. ost. hom. 44.

IESV CHRISTI
Annus 402.

ANASTASII PAP. Annus 5. ARCAD. & HONOR. IMPP. Annus 8.

I. CONFLICTVS ORIGENISTARVM CONSTANTINOPOLI.

EVOLVTO iam anno, nouus aperitur nouis Consulibus, ambobus Augustis, Arcadio & Honorio quintũ, inchoante pariter Domini anno quadringẽtesimo secundo, quo recrudescunt odia Constantinopoli Origenistarum, causa suscepta. Meminisse debes, lector, ante annum aduersus monachos Origenistas, qui confugerant Constantinopolim, missos fuisse à Theophilo Episcopo Alexandrino & S. Epiphanio Episcopo Constantiæ in Cypro legatos ad eos exturbandos: S. vero Ioannem Chrysostomum medium intercessisse sequestrem, vt eos in concordiam reuocaret. eaque de causa litteris vltro citroque datis, vnius fermè anni spatio in his pertractandis insumpto, cum frustra omnia tentata fuissent; qui hactenus ab eodẽ Chrysostomo cohibiti erant monachi offerre aduersus Theophilum libellum Imperatori, desperata concordia, id vehementiori studio aggressi sunt.

II. LIBELLVS AB ORIGENISTIS OFFERTVR IMP. CONTRA THEOPHILVM.

Libellum igitur monachi illi aduersus Theophilum dederunt Arcadio Imperatori, & quidem grauibus refertum criminibus, adeo vt Theophili caput in discrimen videretur adduci. Creditum quidem fuit eos ista haud absq; sententia Ioannis tentasse. quamobrem, ea dissipata longè lateque fama, tacito proprio ob tanti viri reuerentiam Ioannis nomine, Hieronymus sub Barnauæ voce, ex Pauli *c* sententia, ipsum fugillauit in epistola *d* ad Principiam illis verbis superius redditis, hic vero necessario repetendis: *De Occidentis partibus ad Orientem turbo transgressus, minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum est e: Putas veniet Filius hominis fidem inuenier super terram? Refrigerata charitate multorum, pauci qui ambabant fidei veritatem, nostro tatere insidiabantur, quorum publicè petebatur caput*, accusationibus scilicet Origenistarum. *contra quos opes omnes parabantur: ita vt S. Barnabas quoq; duceretur in illam simulationem, immo apertum parricidium, quod non viribus, sed voluntate commisit.* hæc ipse; nimirum quod (vt dictum est) fama vulgarum esset, licet magna calumnia, libellum accusationum aduersus Theophilum capitalibus criminibus plenum, oblatum Arcadio fuisse, impellente Chrysostomo, sed cum longè aliter res se haberet; quod tamen illis patrocinatus Chrysostomus visus esset, hæc suspicandi ansam captantibus præbuere. Ad hæc planè spectat, quod idem S. Hieronymus in epistola ad Pammachium & Marcellam ait *g*: *Quid necesse est obsidere Propontidem, mutare loca, & dauersas lustrare regiones, & clarissimum Pontificem Christi cuius discipulus rabido ore discerpere? Si vera loquimini, pristinum errorem ardenter ardore fidei commutate. Quid maledictorum pannos huic consuitis, & eorum capitis vitam, quorum fidei resistere non valetis? Nonne idcirco non estis vos hæretici, si nos quidam assertione vestra crediderint peccatores? &c.*

c Gal. 2.

d Hieron. epist. 16.

e Luc. 18.

f Gal. 2.

g Hier. to 1. 74.

III.

Inter hæc autem & monachos olim legatos à Theophilo missos dedisse aduersus illos monachos Origenistas Imperatori libellos ipsorum criminibus plenos, auctor est Palladius, qui fauens (vt dictum) Origenistis, eos calumniarum refertos, fuisse tradit: de ambarum enim partium libellis hæc habet *h*: *Profecti de hinc monachi partis violatæ, libellos maledictorum versuum scribunt, monachos quidem accusantes calumniæ, Theophilo vero impingentes, ne aliter dicam, quæ Theophili erant, talia & tanta, qualia & quanta quisque nouit. Augustumq; primum congressi, Reginam deinde adeunt in ecclesia S. Ioannis, orantes vt aduersantium monachorum libelli contra se apud Præfectos vbi examinarentur, tum vt Theophilus vel inuitus adduceretur. Ioannis iudicio subiiceretur; tum demum vt Theophili monachi aut probarent crimina, quæ sanctis senioribus obiecerant, aut pœna talionis subderentur. Sic itaque Alaphium, qui modo est, a Principibus Alexandriam mittitur, vt Theophilum ducat. Sententiam reliquam Præfecti exequentur. Cum vero ventilaretur causa, reis deprehensis instabant leges, gladium ad vindictam exerentes. Infelices autem illi metuentes, omnia in Theophilum referunt, qui illos subornasset, libellosq; calumniæ dictasset. Ita rationis ordo illos ceteri mancipat vsque ad Theophili aduentum reseruando. Ex his alij moriuntur in custodia, diuturna remorante Theophilo: alij post ipsum aduentum (pecuniis enim iudicum feueritatem emolliebat) Proconsulum ire in exilium iussi.* hactenus Palladius, qui subdit de aduentu Theophili Constantinopolim, de quo nos anno sequenti.

h Pallad. in Dialog.

IV. DISSIDIA INTER CHRYSOSTOMVM ET EPIPHANIVM.

Hoc insuper anno concertationes haud leues inter S. Ioannem Chrysostomum, atque S. Epiphanium Episcopum Constantiæ Cypri, Constantinopoli interfuerunt. Qui enim (vt suo loco superius dictum est) mittendo Synodale decretum Concilij Alexandrini de anathemate Origenis & eius hæresum, simulque sectatorum earum Origenistarum, in Synodo habita in Cypro firmatum, vbi se nihil profecisse, sed eos Constantinopoli foueri cognouit; ipse Epiphanius, qui primus omnium aduersus Origenistas vexillum Catholicæ pietatis erexerat, consentio nauigio Constantinopolim se contulit, afferens simul secum & decretum Concilij, quod collegerat in insula Cypri: Hæc enim tum ex superius recitata Theophili ad eum scripta epistola, tum ex Sozomeno *i* colliguntur. Cæterum quod inter Syrtes oratio nauigare cogatur, cum passim vera falsis admixta inueniantur (nam alij vel fauentes Chrysostomo, vel studentes Origenistis, vt dictum est, in odium Theophili, complura in Epiphanium falsa coacernarunt) ne in has impingat oratio, magna adhibenda est diligentia. Nos igitur, quæ scripta sunt à Sozomeno recensentes, in quibus veritas periclitetur, commonefaciemus lectorem. Ipse enim rem sic aggreditur enarrare.

i Sozom. lib. 8. c. 14.

V. MVLTA IN SOZOMENO CORRIGENDA.

Considerans Theophilus plurimum sibi profuturum, si studij sui socium nactus esset Epiphanium Salaminæ in Cypro Episcopum, virum ea ætate ob integritatem vitæ clarissimum: ipsum sibi amicum reddidit. Hunc enim cum antea reprehendisset, quod Deum humana forma præditum censeret: iam velut ex pœnitentia relicta sententiam doctus, se cum illo consentire scripsit; & seduersus libros Origenis, qui huiusmodi dogmatum auctor extitisse,

calum-

calumniam instituit. haec cum audis, lector, provoco te ad ea, quae superius dicta sunt de calumnia, qua Ioannes Hierosolymitanus Episcopus & alij Origenistae exagitarunt venerabilem nimis tum Epiphanium, tum Theophilum, & alios omnes, qui Origenis impugnarent errores. Caeterum & illud etiam in Sozomeno corrigendum, quod ait, per Theophilum excitatum esse aduersus Origenem Epiphanium. Contrarium plane accidit: nam primo (quod dictum est) ipse S. Epiphanius atque S. Hieronymus aduersus Origenistas concertare coeperunt, vltimo vero loco Theophilus. est. n. de his querela Hieronymi *a*, quod vix tandem ipse Theophilus aduersus eosdem haereticos fuerit excitatus. Sed verum illud est, Theophilum tandem aduersus eos commotum, litteris solicitasse tum Epiphanium, tum Hieronymum: quod eiusdem ad eos datae litterae *b* produnt.

a Hier. ap. Ru.

b Apud Hieron. ep. 61. & 91.

VI. THEOPHILVS QVID CUM EPIPHANIO.

His igitur emendatis in Sozomeno, iam reliqua ab eo scripta audiamus: *Epiphanius* (inquit) *iam olim auersatus Origenis scripta, libenter assentitur epistolae Theophili: & conuocato Episcoporum Cypriorum Concilio, lectionem librorum Origenis damnat: & perscripto eorum ipsorum decreto, tum alijs, tum Constantinopolitano Episcopo suadet, vt Synodum conuocent, & eadem decernant.* Quod vero post haec subdit Sozomenus, à Theophilo coactum ea de causa Concilium Alexandriae: id antea factum esse, litteraeque eiusdem Theophili, ad Epiphanium scriptae declarant; sed post hac laborasse pro cogenda Synodo Constantinopoli, cuius causa scripserit Epiphanio, reliquisque per Orientem Episcopis: *Cum primus* (inquit Sozomenus) *non multo post Epiphanius ex Cypro trauectus, in locum Constantinopoli vicinum appulit, quem Hebdomon appellant: & precibus in ecclesia ibi fusis, postea in ciuitatem venit.*

c Apud Hieron. ep. 58. 61

VII. EPIPHANIVS FALSO ARGVITVR ORDINASSE DIACONVM.

Addunt alij, illic ab Epiphanio ordinatum fuisse quendam diaconum; quod non licebat in diocesi non sua facere. At cum de re tanta ne verbum quidem Sozomenus habeat, id commentum fuisse non dubites: sed vnde error acceptus, audi. Loco Ioannis Episcopi Hierosolymorum, scias acceptum Ioannem Constantinopolitanum Antistitem; ab illo enim, nõ ab isto de ordinatione diaconi, controuersia mota est. Etenim ab ipso Epiphanio, nesciente Ioanne Episcopo Hierosolymitano, in suo monasterio Eleutheropoli in Palaestina sub eiusdem Ioannis diocesi diaconus ordinatus est; cuius rei causa idem Ioannes haud leue ei negotium facessiuit, cum idem Epiphanius S. Hieronymum (vt suo loco dictum est quarto Annalium tomo) habuit defensorem. Quod ergo sub diocesi Ioannis illius factum fuit, id rerum ignari sub Ioannis Chrysostomi diocesi accidisse scribere. Sed minime vir sanctissimus bis in id ipsum: nec quidem verisimilis vlla accedit causa, vt qui nuper è Cypro soluerat, necessitas impulerit in suburbio Constantinopolis ordinare diaconum. Facessat igitur de ordinato in Hebdomo diacono inanis assertio, quã Sozomenus Socrate longe accuratior (vt Photius multis ostendit) non agnouit; licet ipse, vt ille & alij, fauerit Origenistis, & sugillauerit cum aliis Epiphanium, vt cum mox ista subdit:

VIII. EPIPHANIVS VITAT COMMVNICATIONEM CHRYSOSTOMI.

Ioannes ingredientem Epiphanium totius cleri processione veneratus est: caeterum Epiphanius manifeste praetulit, quod calumnijs aduersus illum structis consensisset. Nam inuitatus, vt in domibus Ecclesiasticis diuerseretur, non acquieuit. haec ipse. Caeterum vitandi communionem Chrysostomi causa illa intercesserat, quod ante litteris (vt dictum est) monitus de damnando Origene atque Origenistis Ioannes ab Epiphanio, minime ex causis superius dictis acquieuisset; nimirum quod Origenistae illi se passos esse calumniam conclamassent; & de damnatione operum Origenis, quae Patres sanctissimi hactenus suscepissent, consultius agendum esset. Quae autem ab Epiphanio Constantinopoli gesta fuerint, Sozomenus *d* ita subdit: *Et quia consortium habere cum Ioanne Epiphanius fugeret, conuocatis primatis Episcopis ait, qui Constantinopoli morabantur, ostendebat ea, quae aduersus libros Origenis decreta erant: ac nonnullos induxit, vt cum his ipse suum suffragium quoque adiceret: quod tamen plurimi facere detrectabant. Quin Theotimus Scythiae Episcopus Epiphanium in os perstrinxit. Aiebat enim, nequaquam esse fas, eum, qui iampridem esset mortuus, afficere contumelia: neque extra blasphemiam esse, eorum censuram calumniari, & quae ab illis decreta sunt, reprobare. Haec vbi dixisset, librum quendam Origenis in medium profert ac recitat: & recitata Ecclesiis vtilia esse demonstrans: Inepetum quiddam (inquit) his accidit, qui ista vituperant: periculum enim est, ne ea ipsa damnent, de quibus hi libri conscripti sunt.*

d Soz. l. 8. cap. 14.

DISCEPTATIO THEOTIMI CVM EPIPHANIO.

IX.

Porro Ioannes etiamnum venerabatur Epiphanium: eumque rogabat, vt & vna ecclesia, & vna domo secum vteretur. Sed ille neque eadem domo vsurum esse, neque vna precaturum cum illo, renunciabat, nisi damnaret libros Origenis, & Dioscorum vna cum socijs expelleret. Verum cum ille id ante causam in iudicio cognitam facere, iustum non esse diceret, ac proinde differret: Quoniam in templo Apostolorum communi celebranda festabat, Epiphanium sollemnia inimica Ioannis, vt is prodiret, ac publice coram populo libros Origenis damnaret, & vna Dioscorum eiusque socios, vt qui eandem cum Origene opinionem fouerent; & interim Episcopus quoque ciuitatu taxaret, qui lusce fanaret. Atque hi quidem id studebant: putabant enim, se eum hac ratione in odium populi coniecturos. Itaque postridie in hoc egressus Epiphanius, iam prope ad ecclesiam peruenerat: cum obuiam illi veniens Serapion diaconus ab Ioanne missus (perceperat enim ea, quae pridie fuerant constituta) protestabatur eum neque aequum facere, neque quod ipsi expediret, cum quidem & ipse in periculum venturus sit, si forte tumultus aliquis in populo aut seditio moueatur, cuius auctor ipse extiterit. Atq; ea quidem oratione ille ab impetu illo auersus fuit. hucusque Sozomenus.

X.

e Soz. l. 7. c. 27. THEOTIMVS SANCTITATE CELEBRIS

Sed antequam vlterius progrediatur oratio, qualis quantusue fuerit Theotimus iste, de quo mentio facta est, fauisse Chrysostomo, ex eodem authore Sozomeno accipe; *Eadem* (inquit) *memoria Tomensium & reliqua Scythiae Ecclesiam gubernabat Theotimus Scytha, vir in Philosophia enutritus, quem ob virtutem admirati Hunni, Istri accolae barbari, Deum Romanorum appellabant: nam sane diuinas in eo virtutes experti fuerant. Fatur enim, quod aliquando iter per hanc barbarorum terram faciens, eadem via obuij facta sunt, qui ad depraedationem adequitabant. Lamentantibus igitur eius socijs, perinde ac iam iam essent perituri: ille descendens ab equo, orabat. Quo facto, barbari neque eo, neque comitibus eius, nec equis, quibus insidebant, conspectis praeterierunt.*

XI.

Cum autem crebris incusationibus Scythas infestarent Hunni, quamuis natura essent feri; tamen ad mansuetudinem conuerte, tum conuiuijs, tum muneribus eos libenter excipiens. Qua quidem ex re vir quidam barbarus suspicatus eum esse opulentum, dolo capere statuerat. Parato igitur ad hoc laqueo ad scutum alligato, sicut in hostes consueuerat, illi dum colloquitur, sublata dextera, funem immisserus erat, tanquam eum ad se & ad conuiuium attracturus. At vero manum in ipso conatu eleuata, in aere remansit: nec antea barbarus ex inuisibilibus istis vinculis liberatus est, quam alius pro ipso intercedentibus, Theotimus Deum exorasset. Aiunt porro, quod hic in coma nutrienda (philosophico nempe habitu) & philosophiae studium, vti coeperat, prosecutus, ac tenui victu vsus sit, sumendique nutrimenti non semper idem, sed ig fame atque siti tempus determinauerit. Philosophi enim erat, opinor, his quoque pro necessitate, & non pro otio locum dare. haec ipse. Putamus equidem eodem sãctissimo viro auctore factum, vt Hunni illi, quos S. Hieronymus Christo iam credidisse tradit, ad fidem conuersi fuerint: etenim vt eos lucraretur Theotimus, omni officiorum genere eos demereri curasse, ex Sozomeno vidimus. Porro eius memoriam ex tabulis Ecclesiasticis duodecimo Kalend. Maij anniuersaria die Catholica Ecclesia celebrat. Haec ingerimus, vt cum tantum virum pro Ioanne Chrysostomo stetisse audis; intelligas, etsi nõ iustam causam, iustos saltem causę praetextus fouisse Chrysostomum.

THEOTIMVS PLVRES HVNNOS CONVERTIT.

XII.

Caeterum ab eius defensoribus falsa complura aduersus eius aduersarios afferri, tum quae superius adducta sunt, manifeste declarant, tum etiam, quae proxime dicturi sumus. Praedicant enim defensores S. Ioannis Chrysostomi, & qui causam pro Origenistis agunt, vno terme ore, contendisse Epiphanium, vt damnaretur libri Origenis: id namque ipsum conatum esse in Synodo Cypria, idque

litteris

litteris olim Ioanni significasse, atque etiam Constantinopoli elaborasse tradunt: quod quidem quam procul à veritate abhorreat, ostendemus ex eiusdem Epiphanij assertione, ex litteris (inquam) ipsius à S. Hieronymo recitatis. Siquidem haud aliud conrendisse sanctissimum senẽ constat, quam vt Origenis damnarentur errores; quos curiosi nouatores complures (vt vidimus) in Palæstina disseminare cœperunt, adeo vt & Ioannem Episcopum Hierosolymitanum in eosdem hæreses pellexissent: quem vt curaret, atque ad saniorem mentem restitueret, ipse Epiphanius ad eum epistolam scripsit, quam magna ex parte S. Hieronymus *a* in epistola ad Pammachium aduersus errores eiusdem Ioannis Hierosolymitani contexuit; vbi declarat, magno studio S. Epiphanium curasse, vt Ioannem ipsum auocaret ab erroribus Origenis, non autem à lectione librorum eiusdem. Quin & hæreses singulas Origenis octo distinctas capitibus, ab Epiphanio in Ioannem obiectas, idem Hieronymus in dicta recensẽt epistola: neque præterea quicquam vltra ab eo expetisse, nisi vt illos damnaret errores: vt cum ita eum sua epistola compellauit *b*. *Præsta mihi & tibi, vt saluemur (sicut scriptum est) a generatione peruersa: & recede ab hæresi Origenis, & a conciliis hæreticis, dilectissime, &c.*

EPIPHANIVS ERRORES TANTVM ORIGENIS EXPLODENDOS DICEBAT.

a Hieron. epist. 61.

b Apud Hier. ep. 61.

c Act. 2.

XIII.

Sed & Hierosolymis cum in Ecclesia post Ioannem idem Epiphanius loqueretur, hoc ipsum cõtendisse idem tradit S. Hieronymus, nimirum vt Origenis peruersa dogmata damnarentur; cuius hæc recitat verba: *Æquum est, vt quomodo hanc hæresim condemnamus, etiam Origenis peruersa dogmata condemnemus.* Sed & in epistolis vltro citroque datis inter ipsum atque Theophilum simulque Hieronymum, nihil præterea actum, nisi vt Origenis hæreses damnarentur, ac simul cum eis, qui eiusdem Origenis eosdem consectarentur errores. Nec aliud quidem accepit à Theophilo Epiphanius, nisi vt errores Origenis cum auctore ac sectatoribus condemnaret: de libris autem ne verbum quidem. Nam ad ipsum *d* scribens de celebrando in Cypro Concilio, & litteris Constantinopolim mittendis, vt hoc agat, admonet, nimirum vt consensu omnium ipse Origenes nominatim atque hæreses ipsius pariter damnarentur: nec quicquam præterea in suis Paschalibus Theophilus professus est, qui non octo tantum sed multo plures Origenis collegit errores: nam de eo hæc Cassiodorus habet *e*: *Theophilus Alexandrinæ Ecclesiæ Pontifex triginta quinque sensus Origenis hæretica prauitate distortos Catholicæ veritate conuicit.* hæc ipse. Sed nec etiam S. Hieronymus, de iisdem frequentius agens de damnatione librorum omnium Origenis sermonem aliquando miscuit: immo ad Tranquillum scribens, eos absque crimine legi posse, his verbis significat *f*:

d Apud Hier. epist. 67.

e Cassiod. de Div. lect. c. 1

Quod dicis Origenis multos errore deceptos, & sanctum filium meum Oceanum illorum insania repugnare, & deleo simul, & gaudeo, dum aut supplantati sunt simplices, aut ab erudito viro errantibus subuenitur. Et quia meæ paruitatis quæris sententiam, verum secundum fratrem Faustinum penitus respuendus sit, an secundum quosdam legendus ex parte: Ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror; quomodo Tertullianum, Nouatum, Arnobium, Apollinarium, & nonnullos Ecclesiasticos scriptores Græcos pariter & Latinos, vt bona eorum diligamus, vitemusque contraria, iuxta Apostolum dicentem g: Omnia probate; quod bonum est, tenete. Cæterum qui vel in amorem eius nimium, vel in odium stomachi sui prauitate ducuntur; videntur mihi illi maledicto prophetico subiacere h: Væ his, qui dicunt bonum malum, & malum bonum: qui faciunt amarum dulce, & dulce amarum. Nec enim propter doctrinam eius prauæ suscipienda sunt dogmata: nec propter dogmatum prauitatem, si quos commentarios in Scripturas sanctas vtiles edidit, penitus respuendi sunt. Hæc est igitur Hieronymi sententia, qui & subdit ista ad finem: *Quod si contentiosum inter se amatores eius & obtrectatores fuerint duxerint, vt nihil medium appetant, nec seruent modum, sed totum aut probent, aut improbent: libentius piam rusticitatem, quam doctam blasphemiam legam.* idque iure; ne probantes in omnibus Origenem, eius quisque simplex nesciens, dum cibum se putat sumere, venena deglutiat. Cæterum vt quis libros Origenis omnino damnãdos esse senserit, neminem præter Faustinum inuenimus, cuius ipse Hieronymus meminit. Verum non hæreses tantum Origenis, sed ipsarum auctorem Origenem habendum hæreticum, & ab Ecclesia explodẽdum; S. Hieronymus absque vlla dubitatione consentit: nam in Ruffinum post alia multa hæc habet, ex sententia Epiphanij: *Si enim propter vnum verbum aut duo, quæ contraria fidei sunt, multa hæreses obiecta sunt ab Ecclesia: quanto magis hic inter hæreticos habebitur, qui tantas peruersitates & tam mala dogmata contra fidem adiuuenit, & Dei Ecclesiæ hostis extitit?* Sed Anastasium Romanum Pontificem, aliosque Episcopos Occidentis damnasse hæreses Origenis cum sectatoribus eius, S. Hieronymus haud obscure significat *k*.

f Hieron. ep. 76.

g 2. Thess. 5.

h Isai. 5.

XIV.

S. HIERONYMI REGVLA DE ORIGENIS LIBRIS LEGENDIS.

Iam intelligis, puto, lector, quam calumniose historici illi Origenistarum fautores, vel Ioannis causæ acerrimi defensores, ad inuidiam commouendam in eorundem aduersarios Epiphanium, Theophilum, atq; alios, dixerint ab his libros Origenis esse damnatos; introducuntque veteratorie pro libris Origenis legendis sanctissimum Episcopum Theotimum disputantem, & Epiphanium redarguentem: nam nulla inter eos ea de causa contentio intercessit: cum S. Epiphanius (vt dictum est) in errores Origenis, eorumque auctorem & sectatores, non autem in omnia eius scripta quam æquissime conclamaret; neque tunc primum, sed plurimos ante annos ea de causa aduersus eam impietatem antesignanus in Palæstina conflixerit. Ex his pariter errore lapsum videas Seuerum, vbi in dialogo ait *l* (quæ superius recensuimus) in Synodo Alexandrina vetitum, ne quis legeret Origenis libros, vel eos penes se haberet.

k Hier. ad Pam. Ruff. Apolog. 2.

l Sever. dial. 3. leg. cit.

XV.

QVID EA-PENDE DE ORIGENIS VTÆ BIBLIIS ORIGENIS.

XVI.

PERIARCHON TANTVM LECTV VETITA.

Quod vero apud Anastasij Papæ epistolam ad Ioannem Hierosolymitanum habeatur, damnatam Imperatorum rescripto Origenis lectionem: ea vtique intelligenda est libri Periarchon, de quo totus est ille sermo Anastasij cum Ioanne; cuius operis editionem Latine redditam à Ruffino, Romæ vulgatam magno Fidelium detrimento, Anastasius ipse quoque proscripsit vna cum eius auctore Ruffino. De eodem quoque Origenis Periarchon, errorum fonte, puto intelligendum, quod reperitur in rebus gestis S. Pachomij: ipsum execratum esse monachos legentes libros Origenis. Circumferebantur enim libri illi Periarchon per Ægypti monasteria, qui auctoritate Didymi eos notationibus illustrantis apud nonnullos magno erant in pretio. Vnde & factum est, vt idem Pachomius ex hac vita migraturus, quasi testamento Origenis errores damnatos reliquerit. His vero consentiens ad postremum accessit de scriptis Origenis Gelasij *m* Papæ censura, quæ ita se habet: *Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus; reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda.*

m Gelas. in Rom. Con. cap. 1. de his qui scripsit. Canon.

XVII.

QVID GRÆCI ANTIQVI PATRES DE ORIGENIS LECTIONE SENSERIT.

His quoque consentaneum fuisse Græcorum Patrum sententiam, eorum (inquam) qui Origenem impugnarunt vt præter errores cætera eiusdem auctoris scripta retinerentur; testatur Socrates *n*, cum agit de reprehensoribus Origenis Methodio, Eusthatio, Apollinari, atque Theophilo, quorum alij alia de re Origeni crimen intendebant: *Vnde* (inquit) *singuli separatim omnibus perspicue declarauerunt, se illa omnia omnino in eo approbare; quæ ipsi non nominatim coarguissent. Nam quoniam alius aliud dogma sigillatim reprehendebat? perspicuum est, singulos illud tacitos secum omnino habuisse pro vero, quod minime insectati sunt; & id ipsum re ipsa probasse, quod non verbis exegit assent.* hæc ipse. Sed illud perperam, dum fugillat sanctissimos viros Methodium & Eusthatium (vt prætereamus modo Apollinarem atque Theophilum) quasi ambitiosè captare conatos laudem ex Origenis vituperatione. Verum & illud omnino falsum, quod de Methodio his verbis subdit: *Methodius etsi sæpe multumque initio in Origenem inuectus erat: postea tamen quasi ad palinodiam se reuocans, illum in dialogo, quem Xenonem inscripsit, summis laudibus extulit.* hæc Socrates: quæ quidem confícti mendacij facile arguuntur ex his quæ de Methodio apud S. Hieronymum ex Eusebio leguntur; quibus plane conuincitur, contrarium penitus accidisse, nempe quod Methodius ante bene exploratum

n Socr. lib. 6. c. 13.

Orige-

Origenem, ipsum laudarit, postea vero diuturniori vsu probè cognitum criminis hæreseos incusarit, idque probatur (quod fortius est) ex Eusebij defensoris Origenis testificatione, dum ait *a*: *Eusebium Cæsariensis Episcopum, cuius supra meminimus in sexto libro τῶν Στρωμάτων Origenis, hocidem elaudit Methodio Episcopo & martyri, quod is in meis laudibus crimmaris, & dixit: Quomodo ausus est Methodius contra Origenem scribere, qui hæc & hæc de Origene locutus est dogmatibus?* quasi ille turpiter postea accusarit, quem ante laudasset.

Ex his videas, quam patentis mendacij Socrates conuincatur, dum ait Methodium antè vituperasse Origenem, postea vero commentario edito prædicasse: cum auctore Eusebio eiusdem Origenis patrono, contrarium prorsus acciderit, nempe, vt cum eum antè laudasset, postea contra ipsum librum elaborarit; cuius lucubrationis Methodij sanctus Hieronymus *b* meminit, dum ab eo edita recenset scripta: ex quo libro quamplurima citat S. Epiphanius *c*, dum errores confutat Origenis: sed id quidem facere erubuisset, si sciisset ab eodem auctore aduersarium illis scriptum fuisse postea commentarium. Et vnde Socrati nouũ hoc & inauditum, recantasse palinodiam Methodium; atque eam in dialogo Zenone dicto pœnitentem exarasse; quam omnes Origenis defensores, Eusebius, Ruffinus, & alij penitus ignorarunt? quod si nouissent, certè quidem exscripsissent aureis literis, & citassent, si vel nomine tenus inscriptum Methodij eo argumento commentarium, quamuis commentitium, inuenire potuissent hi, qui & falsam Apologiam Pamphili martyris nomine ediderunt. Ex his planè intelligis, lector, Socratem Nouatianum æquè fuisse etiam Origenistam, & haud quidem remissum, vel segnem, sed audacissimum, vtpotè nouæ inuentorem Apologiæ Methodij nomine exornatæ. Hæc ingemimus, quod plurimi intereat in veritate historica disquirenda, affectus auctoris expendere. His igitur elucidatis, & S. Epiphanio à calumnia vindicato; atque ab ea inuidia liberato, iam quæ sunt reliqua rerum gestarum eius Constantinopoli prosequamur.

Intercessisse quoque inter Epiphanium & Eudoxiam Augustam altercationem quamdam, Sozomenus tradit, qui eam ita describit *d*: *Interea temporis accidit, vt morbo correperetur filiolus Imperatoris. Mater ergo solicita, ne quid illi grauius accideret, missis nuncio, Epiphanium rogabat, vt pro eo oraret. Ille pollicetur, ægrotum esse victurum, siquidem illa Dioscorum, eiusq; socios hæreticos* (fugatos ante Alexandria monachos Origenistas) *auersaretur. Imperatrix vero: Atqui (inquit) meum filium, si Deo repetere placuerit, ita fiat. Dominus idem est, qui dedit, rursum auferet. Tu vero si mortuos excitare posses, mortuus vtique non esses archidiaconus tuus. Erat enim non multo antea mortuus Crispion, quem fratrem exsistentem Phisconis & Salaminij monachorum, quorum sub Valente mentionem fecimus, cum familiarem habebat, archidiaconum constituerat. Tum vero Ammonius eiusq; socij ad Epiphanium veniunt: ita ipsi Imperatrici visum fuit. Et sciscitanti eis, quinam essent: respondens Ammonius: Longi (inquit) sumus, ô Pater: (ita enim cognomento dicti erant Origenistæ illi) Ac nunquando vel in discipulos, vel in libros nostros incideris, libens equidem cognoscerem. Illo negante, iterum rogauit: Vnde ergo vos hæreticos esse censuisti, qui illorum scientia probationem nullam habes? Et cum se id ex audita habere, ille respondisset: At qui nos (inquit) planè diuersum fecimus. Nam & in discipulos tuos frequenter incidimus, & in libros, ex quibus ille est, qui ex Anchora titulum præfert: & cum multi te conuicijs proscinderent, atq; velut hæreticum calumniari vellent; nos, vt patrem æquum erat, defendimus, & responso tutati sumus. Quocirca nec tu, indicta causa, ex solo auditu damnare debebas, quæ certo ipse non cognouisti; nec, eiusmodi vicem rependere illi, qui de te loquitur bene. Epiphanius itaq; deinceps moderatius locutus, viros ipsos à se dimisit. At non multo post abnauigauit in Cyprum; siue quod eum Constantinopolitanæ profectionis pœnitentia capisset, siue quod eum oraculo admonuisset Deus, ac mortem ipsi (vt consentaneum est) prænunciasset, siquidem inter nauigandum, prius quam in Cyprum peruenisset, est mortuus.* hucusque Sozomenus.

Iam inter legendum, puto te, lector, ex plurimis, quæ superius dicta sunt, absque aliqua recenti admonitione sensisse ab Origenistarum fautore eam esse ad eorum defensionem institutam narrationem, quia illi innocentissimi demonstrantur, & S. Epiphanius leuissimus fugillentur, qui vano auditu percitus, tantum in eius prosecutione curæ laborem insumpsisset. Sed quam hæc captiosa sint atque penitus falsa, veritatis expensa lance, citius apparebit. Ac primum illud quam procul aberrat à vero, vt Eudoxia perinfensa Chrysostomo, fauerit monachis illis Origenistis, & Epiphanium fuerit aduersata? Quam autem ab his diuersa sit, quæ ab aliis de rebus gestis Epiphanij cum Eudoxia narratur historia, ex Leone Augusto accipe: *Ipsa autem* (inquit *e*) *Eudoxia Epiphanium celerrimè tradit ad suas partes, ea dicens & suggerens, quæ eius iniquam explebant libidinem, & quæ sanctum deponebant, adiciens etiam arcanum (ô hominum audaciam! ô diuinam lenitatem!) hæreticum esse Dei seruum & famulum. Quid autem contra sapiens dixerit Epiphanius, audiamus. Si est tibi quidem (inquit) ratio, ô imperatrix, cur hæresim ei impingas: adsit & causam suam agat Ioannes in pœnitentia. Sin autem hæc verba profers causa contumeliæ: tibi minimè assentitur Epiphanius. Tunc commota illa hostia, erupit in hanc execrandam vocem: Si, ô Epiphani, sis impedimento, quo minus Ioannes mittatur in exilium: ecce aperiam templa idolorum, & contendam, vt ea adorentur. Non amplius ergo ferens Epiphanius aures suas pollutæ mulieris impudicæ famine, totus perfusus fuit lacrymis, & se eorum innocentem esse pronuncians, fugam omnino arripuit.* ista Leo, quæ & fusius apud Metaphrastem narrata habentur, quibus videas, quam disparia hæc sint ab historia nuper ex Sozomeno recitata.

Sed quid ad illud, quod Ammonium Origenistam idem Sozomenus ponit coram Epiphanio expostulantem, quod leui tantum auditu aduersus ipsum ac socios monachos certamen mouisset: Leue ne argumentum existimandum erat, quod Theophilus non ptiuatis tantum litteris, sed Synodalibus ex Concilio Alexandrino scriptis, hos hæresis conuictos atque damnatos esse conscripserat? Et cuinam rei maior in Ecclesia fides adhiberi solet, quam Synodalibus sanctionibus, quæ præsertim diuulgatæ scirentur in Orbem, atque receptæ ab Anastasio Romano Pontifice, quibus tum Origenis & errorum eius, necnon ipsorum Origenistarum nominatim damnatio contineretur? Vides ergo, quam procul abhorret, vt ista in Epiphanium Ammonius iactare potuerit, & his conuictum Epiphanium pœnituerit susceptæ prouinciæ, & sic discesserit Constantinopoli. Sed & quæ ad postremum de exitu Epiphanij idem Sozomenus habeat, hic reddamus, vt vna cum aliis apertis mendaciis fortius confutemus.

Cum autem (inquit *f*) *nauim iam conscensurus Epiphanius esset, Episcopi illum ad mare comitantibus, dixisse fertur: Ego vobis relinquo vrbem & palatium & actionem. ipse autem decedo: festino enim, & quidem admodum festino.* hæc tunc ipse; moxque ista subdit Sozomenus: *Atque equidem ex multis cognoui, adhuc duraturum, quod Ioannes Epiphanio mortem in mari futuram prædixerat, & ille vicissim huic Episcopatus amissionem. Nam quo tempore inter se litigarent, ille Ioanni protestatus est: Spero te non moriturum Episcopum. Et Ioannes illi vicissim protestatus est: Et ego spero nec te quidem inofficium esse ciuitatem tuam.* hactenus Sozomenus. Sed & hæc exacta veritatis sunt examinanda censura. Scimus eadem à Socrate *g* narrari, incerto tamen auctore. Iactata autem hæc externorum sermonibus, Leo *h* Augustus tradit. Apud Metaphrastem vero hæc de discessione Epiphanij habentur *i* post conflictum ipsius cum Eudoxia vrgente Chrysostomi damnationem: *Diuinum autem Epiphanium percussus absurditate eorum, quæ dicebantur ab ea, cum dixisset: Ego iudico, quod fit, habet, sum inforis: protinus est egressus. Quædam autem falsa fama, quæ ex hoc ad omnium aures peruasit, quod ipse quoque Epiphanius huic depositioni Patriarchæ sit assensus, ad magnum vsque Ioannem peruasit. Ille vero aut veritatem ignorauit, fortasse quod Deus eum cælitus diuina quadam prouidentia, vt aliquo modo eligeret ambos, qua vtrique euenerunt, prædixerit: aut scivit Ioannes, quam non esse verum, quod fama ferebatur: labens autem assensus est inopinatam exsistentiam, vt sic Epiphanio futurum prædiceret: Fertur ergo Patriarcha sic post hæc scripsisse ad Epiphanium (si modo autem simpliciter*

& fami-

XVII. SOCRATES ORIGENISTA ET IMPOSTOR.

a Hier. de script. Eccl. in Euseb.

XIX. INTER EVDOXIAM ET EPIPHANIVM CONFLICTVS.

XX. DE EPIPHANIO ET EVDOXIA DIVERSA NARRATIO.

b Hieron. de script. Eccl. in Method.

c Epiph. hæres. 64.

d Sozom. lib. 8. cap. 17.

e Leo Imp. in orat. de reb. Chrys.

XXI. IVSTE DEFENDITVR EPIPHANIVS A CALVMNIA SOZOMENI.

XXII. IOANNES ET EPIPHANII PROPHETICÆ PRÆDICTIONES.

f Soz. l. 8. c. 25. 26.

g Socrat lib 6. cap. 23.

h Leo Aug. orat. de e. Chrys. 8.

i Metaphr. in Vita Chrys. 8.

& familiariter) Frater Epiphani, audiui te consolatum esse meæ relegationi; Scias autem nec te ipsum tuam sedem visurum amplius. Ad hæc sacrosanctus Epiphanius simplicibus uersus verbis rescripsit, quibus quoque ipse vtar: Athleta Ioannes, feri, & vince: sed nec ipse peruenies ad videndum locum exilij. Vera autem fuerunt, quæ dicta sunt ab vtrisque. Nam & Epiphanius cum statuisset nauigare in Cyprum, decedit in nauigatione: & admirabilis Ioannes priusquam perueniret ad locum exilij, migrauit ad Dominum. hactenus ipse.

XXIII. REFELLITVR COMMENTVM DE PROPHETIIS.

Sed vnde hæc querela Chrysostomo, vt vel opinione saltem concipere potuerit & existimare Epiphanium suæ relegationi consensisse? cum nullum penitus fuerit in causa ipsius Ioannis agitatum iudicium, nisi postquam iam Epiphanius recessisset, quando contigit (vt dicturi sumus anno sequenti) aduentasse Theophilum Constantinopolim. Cum igitur nulla præcesserit eiusmodi de Ioannis exilio lata sententia, cui Epiphanius assensum præbuerit, quod nondum causa agi cœpta fuerit: iure ea de prophetiis inuicem pronunciatis, commentum esse putamus. Rursum vero quomodo dici potest Epiphanius hoc anno nauigans in Cyprum insulam esse defunctus, qui adhuc anno sequenti probatur vixisse? Etenim sanctus Hieronymus in posteriori Apologia, quam aduersus Ruffinum præsenti anno scripsisse perspicue demonstrabitur, de Epiphanio cũ meminit, ita ait: *Papa Epiphanius πανταγλωττος, quia quinque linguis contra te & amasium tuum* (nempe Origenem) *loquitur.* ita ipse. quod si paulo ante (vt volunt isti) Epiphanium defunctum esse contigisset, alio atque plane diuerso titulo nominasset, vt alias in commentariis in Isaiam post annos quatuor scriptis, vbi ita de ipso *a*: *Virum sanctæ & venerabilis memoriæ Episcopum Epiphanium, qui insigne nobilis ingenij & erudutionis suæ reliquit opus*, &c. meminit de libro ab ipso de Lapidibus scripto, quem præsens (vt ait) eidem Hieronymo tradidit. Quo pariter titulo nominatus ab eo proculdubio fuisset in nuper citata Apologia, cum eiusdem meminit, si proxime defunctus fam esset: vel cum in superiori Apologia anno item sequenti scripta in eodem argumento versatus, cum tamen aduersus oblatrantem Ruffinum defendit, post alia plura ista habet *b*: *Crimini ei dandum est, quare Græcam, Syram, & Hebræam, & Ægyptiacam linguam, ex parte & Latinam nouerit? Ergo & Apostolus & Apostolici viri, qui linguis loquebantur, in crimine sicht, & me trilinguem bilinguis ipse videbis?*

a Hier. in Isai. lib. 15. c. 54.

b Hier. Apol. 1. lib 2.

XXIV.

Cur autem ante aduentum Theophili Epiphanius recesserit Constantinopoli, illam quidem existimo causam, quod quæstio illa de Origene & Origenis erroribus iam translata videbatur in mutuas criminum accusationes, quorum causa Theophilus ab Imperatore iussus esset Cõstantinopolim se conferre; cuius agitando iudicio minime interesse voluerit. Vel potius dixerimus, quod sciret ex aduerso Theophilum ad deponendum è sede Chrysostomum iam parare iudicium; nẽ & ipse in eum cogeretur calculum ferre, antea mature discessisse. Quoto autem Domini anno obierit, equidem ignoratur: quadriennium vero eum non excessisse constat: Cæterum iam decrepitum ætate ipsum obiisse, certum est: nam ante ferme decennium de eo Hieronymus *c*: *In extrema* (inquit) *senectute, varia cudit opera.* Eum autem Palladius tradit *d* sedisse Episcopum annos triginta sex, sub Damaso atque Siricio: qua ratione si etiam numeres primum annum sedis eius ab ipso Damasi sedis exordio, nempe ab anno Domini trecentesimo sexagesimo septimo, vtique ex sententia eiusdem Palladij affirmare necesse esset, peruenisse saltem ad annum Domini quadringentesimum tertium. quibus videas totum illud cõmentum euanescere de reciprocis illis iactatis in se inuicem prophetiis. Prudentior quidem cæteris in hoc ipso visus est esse Palladius, qui licet fauerit (vt dictum est) Origenistis; ipse tamen sciens volensque res gestas Epiphanij Constantinopoli prætermisit: qui & licet non ignoraret aduersarum fuisse Ioanni Epiphaniũ, ipsum tamen ob excellentiam meritorum nõ potuit non laudasse, cum antequi in reliquos omnes eidem Ioanni aduersantes stylum maledicentiæ exacuerit.

DE TEMPORE OBITVS EPIPHANII.

c Hiero. de Script. Eccl. in Epiph.

d Pallad. dialog.

XXV.

At qui celebris in Ecclesia vixit virtutibus clarus, atque spectatus vbique scientia, zeloque potissimum fidei Catholicæ commendatus, post obitum quoque clarissimum Epiphanij nomen extitit, relatum illud tum à Græcis, tum etiam à Latinis inter sanctos, anniuersaria memoria celebrandum. Eius vultus imago à Cypriis suis expressa cum aliis sacris imaginibus in ecclesia in eius perpetuum honoris monumentum erecta, custodita, & veneratione digna habita fuit. Est de his egregia testificatio recentioris Epiphanij in posterioti Nicæno Concilio his verbise: *Illius discipuli templum in Cypro, quod eiusdem Patris nomine appellarunt, ædificarunt, & cum multis aliis picturis il'ud quoque imaginem collocarunt*, hæc ipse. Ad postremum vero, quod ex instituto suscepimus, dum veritatem excolimus, cunctas pro viribus verrere quisquilias, admonendum putamus lectorem, Vitam illam Epiphanij, quam recitat Mephrastes, scatere erroribus: inter quos ille, qui ad hæc tempora spectat, adnumerandus, cum dicitur Epiphanius accersitus Romam ab Arcadio & Honorio Impp. vt sorori ægrotanti suppetias ferret, atque eam curasse, filiumque ipsius extinctum ad vitam reuocasse. Etenim nec Arcadius Imper. Romæ cum Honorio vmquam degit, neque quis probare poterit Epiphanium vmquam Romam venisse, nisi ipso Theodosij Senioris Imp. exordio, vt quarto tomo superius dictum est. Sunt & alia ibi plane delira, quæ prudens lector verlatus in his, quæ de eo superius sunt enarrata, facile dignoscere poterit. Quod vero ad eius scripta pertinet; præter Panarium & eiusdem Epitomen, & Anchoratum, & de Gemmis libros, & Res gestas sancti Hilarionis, quorum est certa mentio apud sanctum Hieronymum & alios, eiusdem quoque nomine ac titulo notantur libri de Mensuris atque ponderibus, necnon de Vita & obitu sanctorum Prophetarum. Meminit Cassiodorus *f* editum à sancto Epiphanio commentarium in Cãtica canticorum. Scimus eiusdem nominis clarissimos viros aliis diuersis temporibus claruisse in Oriente & Occidente, de quibus agetur inferius pro ratione temporis opportunius: At de rebus inter ambas partes Theophili atque Ioannis hoc anno transactis hic finis esto. Præcesserunt hæc omnia Synodum sequẽti anno ad Quercum collectam, in qua idem S. Ioannes à sede, factiolorum odiis, adnitente Eudoxia Augusta, depositus est.

e Cassiod. Divin. inst. c.

XXVI.

Hoc eodem anno Anastasius Papa interpellatus litteris Ioannis Hierosolymorum Episcopi de causa Ruffini Aquileiensis presbyteri ita rescripsit *g*:

Probata quidem affectionis est hoc, vel laudabiliter de sacerdote sacerdos loquaris. Pro tanto igitur præconio, quod in merita mea effusissime contulisti, vt amori tuo gratias ago, ita splendorem tuæ sanctitatis, & eas, quas in Domino habes virtutes, subinde quod ammodo paruitatis nostræ fauoribus sermo prosequatur: tam eminenter, vir omnium præstantissime, laudum tuarum fulges nitore conspicuus, vt par esse meritis sermo non possit. Porro autem tanto titulorum tuorum rapior incitamento, vt etiam quod impetrare nequeo, audere non desinam. Iam hoc de laudibus est tuis, quod me tantum de cælestis animi tui serenitate laudasti. Tui enim Episcopatus ordo perspicuus, per diuersum Orbem velut radians, etiam ad nos splendoris sui detulit claritatem. In me quippe totum auctoritas tribuis, examini nihil relinquas. Aut si iure me laudas: tu quoque similiter relaudandus non es? Obsecro igitur ob verumque, vt memetipsum laudare iam desinas. Duplex enim causa me hoc poscere constrægit, ne confacerdotis tui sensibus aut dolorem falsa laus ingerat, aut puderem vera succendat. Ista quidem præfatus est Anastasius: quæ haud otiosè putes nos referre voluisse; sed vt declaretur ex his etiam, sicut ex aliis superius enarratis, Ioannem Hierosolymorum Episcopum abeuntem post Origenis errores, iam melioti frugi redditum, fide vbique Catholica his temporibus saltem exterius nituisse. At prosequamur reliqua eius epistolæ, quæ spectant ad Ruffini causam. Subdit enim ipse mox ista:

g Extat. t. 4. hist. Pontific. ad ann. Chr.

XXVII.

Sed ad causam reuertor. Ruffinus, de quo me consulere dignatus es, conscientiæ suæ habet arbitrium diuinam maiestatem: apud quam se integro deuotionis officio ipse videbit, qualiter debeat approbare. Origenes autem, cuius in nostram linguam composita derivauit, ante quo fuerit, in qua processerit verba, nostrum pro-

positum

XXVIII. ERRORES ORIGENIS ROMÆ DISSEMINATI REIECTI.

XXIX. RVFFINI COMMVNICATIO REIECTA AB ANASTASIO.

XXX.

a Hieron. Apolog 1. lib. 2. DE TEMPORE SCRIPTÆ EPISTOLÆ AD IOANNEM EPISC. AB ANAST.

c Hieron. Apolog. 2.

d Hieron. Apolog. 2.

positum nescisti. Quod vero sit animi mei studium, cum tua paulisper hoc conferam sanctitate. Hoc igitur mente concepi, quod qui Vrbis nostræ populis de translata Origenis lectione patefecit, quandam puris mentibus velut nebulam excitans iniectam, fidem Apostolorum maiorum traditione firmatam velut dei us auspicatibus illum voluisse dissoluere. Discere hoc loco libet, quid agat in Romanam linguam ista translatio. Approbo, si accusat auctorem, & execrandum factum populi prodit: vt iustis tandem odiis teneatur, quem tam dudum fama constrinxerat. Si vero interpres tantorum malorum erroribus consensum præstat, & legenda impia dogmata prodit in populos: nihil aliud sui operæ laboris extrexit, nisi vt propriæ veluti mentis arbitrio, hanc, quæ sola, & quæ prima apud Catholicos Christianos vera fides iam ab Apostolis exinde vsq; ad tempus præsens tenetur, inopinate titulo assertionis euerteret.

Absit hoc ab Ecclesia Romana nequaquam Catholica disciplina. Nunquam profecto eueniet, vt aliqua hoc admittamus ratione, quod iure meritoque damnamus. Quapropter in toto Orbe Christi Dei nostri diffusa prouidentia probare dignabitur, accipere nos omnino non posse, qua Ecclesiam maculent, probatos mores euertant, aures circumstantium vulnerent, iurgia, iras, dissensionesque disponant. Quare vos ne qualem epistolam ad fratrem & Coepiscopum nostrum Venerium diligentiori cura perscriptam paruitas nostra transmiserit: siboque hanc conscientiam fecerim, quod non superflua Laborum formidine, neque vano timore soliciter. Mihi certe cura non deerit Euangelij fidem circa meos custodire populos; partesque populi mei per quæque spatia diuersa terrarum diffusas, quantum possim, literis conuenire: ne qua prosane interpretationis ergo subrepat, quæ deuotas mentes immissa sui caligine labefactare conetur.

Illud quoque, quod euenisse gaudeo, tacere non potui, beatissimorum Principum manasse responsa, quibus vnusquisque Deo seruiens ab Origenis lectione reuocetur, damnandumque sententia Principum, quem lectio rerum profana prodiderit. Hactenus sententiæ meæ forma processerit. Quod te vero vulgi de Ruffino querela solicitat, vt quosdam malis suspicionibus persequaris: hanc etiam opinionem constringam diuinæ lectionis exemplo, sicut scriptum est a: Non sicut videt homo, ita & Deus. Nam Deus videt in corde, homo autem in facie. Ita que, frater carissime, omni suspicione seposita, Ruffinum scito, quod propria mente Origenis dicta in Latinum transtulerit ac probauerit: nec dissimilis ab eo est, qui alienis vitiis præstat assensum. Illud tamen scire cupio, ita haberi a nostris partibus alienum, vt quid agat, vbi sit, nescire cupiamus. Ipse denique viderit, vbi posuit absolui. hactenus epistola Anastasij Papæ ad Ioannem hoc anno (vt diximus) data; quod & testificatione S. Hieronymi explorarum reddemus.

Meminit enim frequenter huius Anastasij epistolæ idem S. Hieronymus in Apologia in Ruffinum scripta, cui eandem ipsam epistolam adsuit, vt ipse testatur, cum Ruffinum ipsum ita redarguit b: Cur translatueris hæretica, in desensionem eorum præmittis quasi martyris librum, & id Romanis auribus vrgeris, quod translatum totus Orbis expauit? Aut certe si ideo interpretaris, vt eum hæreticum arguas: nihil de Græco mutes, & hoc ipsum præfatione testare: quod prudentissime Papa Anastasius in epistola, quam contra te scribit ad Episcopum Ioannem, suo sermone complexus est, me liberans, quid feci, & te arguens, qui facere nolueris. Ac ne forsitan hoc quoque neges, subiecit exemplum eius; vt si non vis audire fratrem monentem, audias Episcopum condemnantem, hæc ibi. ac rursum in Posteriori Apologia, cuius est exordium: Lectu literis prudentiæ tuæ, &c. hæc habet c: Vade potius Romam, & præsens apud eum expostula, cur tibi & absenti & innocenti fecerit contumeliam: primum, vt nunc reciperet expositionem fidei tuæ, quam omnis (vt scribis) Italia comprobauit, & baculo tuarum vti nolueris literarum contra canes tuos: deinde, vt epistolas contra te ad Orientem mitteret, & cauterium tibi hæreticos, diu nescis, inureret, &c. paulo post vero: Esto (inquit) præteriti anni ego epistolam finxerim: recentia ad Orientem scripta quis misit? in quibus Papa Anastasius tantu te ornat floribus, vt cum ea legeris, magis te velle defendere incipias, quam nos accusare. ita ipse, quibus & insinuat hoc anno eam ab Anastasio Papa epistolam esse datam, nempe sequenti anno ab eo, quo idem Ruffinus ab Anastasio Romam vocatus est ad iudicium. Sed & inferius, eodem anno, quo ipse eam scribebat Apologiam, datam esse ab Anastasio in Ruffinum epistolam, declarat his verbis d: Vt nostram epistolam non probes, Papæ quoq; Anastasio simulacris fraude subnixam, de qua tibi ante respondi: quam si suspicaris ipsius vlo esse, habes vbi apud eum nos arguas falsitatis. Sin autem eius est, vt horum quoque annis contra te epistola probatur; frustra & falso falsam arguere aiteris, cum ex illius vera epistola nostram veram esse doceamus.

XXXI. QVO ANNO HIERONYMVS APOLOGIAS SCRIPSIT.

Cum igitur S. Hieronymus, quo anno scribebat Apologiam illam posteriorem, ab Anastasio scriptam epistolam in Ruffinum affirmet; constetque simul eadem Apologiam ab eodem hoc anno elaboratam: exploratum quoque redditur (quod dictum est) datam esse hoc eodem anno ab Anastasio Papa eandem in Ruffinum epistolam. Quod vero hoc ipso anno ea Apologia à S. Hieronymo scripta sit, præter alias adductas superius rationes, inde quoque certum licet sumere argumentum; dum scilicet triennium ibidem numerat ab eo tempore, quo ipse ad Ruffinum epistolam dederat. Sed & posteriori libro prioris Apologiæ e, dum numerat annos (vt ait) ferme decem, ex quo ad Dexterum Præfectum Prætorio librum scripserat de Scriptoribus Ecclesiasticis (quod accidit, vt vidimus testificatione ipsius, anno decimoquarto Theodosij Imperatoris, anno autem Domini trecentesimo nonagesimosecundo) plane declarat hoc eodem quoq; anno priorem etiam in Ruffinum eam scriptam esse Apologiam, in qua (vt vidimus) eiusdem meminit epistolæ Anastasij Papæ in Ruffinum ad Ioannem Hierosolymorum Episcopum datæ. Cum igitur satis sit demonstratum, hoc ipso anno, quo Anastasius ad Ioannem, eodem quoque Hieronymum tum priorem, tum posteriorem Apologiam aduersus Ruffinum elucubrasse; age iam modo de ambabus hoc itidem agamus anno.

e Hieron. Apolog. 1. lib. 2.

XXXII. SCRIPTA RVFFINI IN S. HIERONYMVM.

Meminisse interea debes, lector, dictum esse superius, Ruffinum ante biennium, nempe anno Domini quadringentesimo, tres libros aduersus S. Hieronymum conscripsisse, quos Apologiæ titulo honestauit, cum tamen acerrimæ fuerint inuectiuæ: quos haud omnibus voluit esse vulgatos, sed sic editos vbique locorum, vt ipsos tantum suis carissimis crederet, magna cautela agés, ne in manus S. Hieronymi deferrentur; probe sciens, omnes illas in eum iactatas accusationes atque calumnias, in se ipsum grauiori impetu ab illo repulsas, fore validius conuertendas: quod plane accidit. Etenim etsi nunquam, quamuis diligenter perquisitos, in se à Ruffino conscriptos libros Hieronymo videre licuit: tamen ex iis, quæ à Ruffini familiaribus, quibus libri crediti erant, in odium S. Hieronymi & inuidiam in eum concitandam passim iactabantur, frater eius Paulinianus (quem ad distrahendum patrimonium miserat, vt vidimus, in Occidentem) capita quædam Ruffini accusationum in ipsum S. Hieronymum collegit, rediensque Hierosolymam (vt dictum est) eidem patefecit. sed & alij eiusdem Hieronymi familiares, præcipue vero Pammachius & Marcellinus, ex eis nonnulla suis literis significarunt. Quibus ipse acceptis, duas scripsit Apologias, quarum prior duobus est partita libris, estque prioris eorum exordium: Et vestris & multorum literis didici, &c. posterior vero Apologia ita incipit: Lectis literis prudentiæ tuæ, &c. quibus omnibus omnia in se iacula iactata retorquet in aduersarium. Testatur id quidem in posteriori, quam scripsit, Apologia, vbi ait f: Postquam repulli crimina, id est, laudes tuas, & absque inuidia tui nominis respondi criminibus, non criminatori; atque vt me Catholicum à te infamatus probarem, inuectus sum in hæreticos, irasceris, furis, & luculentissimos libros contra me cudis, quos cum legendos & cantandos omnibus tradidisses, certatim ad me de Italia & vrbe Roma atque Dalmatia scripta venerunt, quibus me laudator pristinus ornasses præconijs. Fateor, illico ad obiecta respondi, &c.

f Hieron. Apolog 2.

XXXIII. RVFFINI TRES LIBRI INVECTIVARVM.

Sed vt hæc exploratiora reddantur, in primis de Ruffini inuectiuis in S. Hieronymum scriptis agendum, atque in memoriam reuocandum, ipsum acceptis ab Apronianо literis S. Hieronymi ad Pammachium datis (est enim epistola sexagesimaquinta) duos g illos, quibus habentur præmanibus, aduersus Hieronymum inuectiuarum libros Ruffinum conscripsisse; quorum priori, ea quæ ab eodem S. Hieronymo dicta epistola ad Pammachium scripta

g Extant apud S. Hieron. tom. 9.

erant, refellere conatus est; posteriore vero, tanquam scopa, verrens cuncta, quę in omnibus ipsius Hieronymi scriptis corrigenda putauit, leuissima licet, spectanda & exprobranda cunctis adduxit in medium. Sed & adiecit his Ruffinus tertium librum eodem argumẽto conscriptum, qui penitus excidisse videtur: tres namque simul à Ruffino tunc in S. Hieronymum libros elaboratos fuisse, ipse S. Hieronymus auctor est, vbi in sua defensione hæc ait *a*: *Nunc quoque quia tenui laudatorem, & verso stylo docui me non esse, quod meus necessarius prædicauit; dicitur furere, & tres contra me libros venustate Attica texuisse, eadem accusans, quæ ante laudauerat, &c.* Porro hos tres commentarios Ruffinus non Inuectiuas (sicuti diximus) vt modo præfert eorum inscriptio, sed honestiori titulo Apologiam nominauit. vnde in eum S. Hieronymus *b*: *Non te pudet accusationem tuam Apologiam tuam vocare?*

a Hieron. Apolog 1. lib. 1.

b Hieron. Apolog 2

XXXIV

Verum cum non integros ipsos libros, sed auditu tantum percepta Paulinianus ad Hieronymum agentẽ Bethlehem detulisset; eadẽ ipse, Apologia scripta duobus partita libris, acerrime confutauit, potiora pollicitus ac vberiora, cum in manus suas tres illi à Ruffino conscripti Inuectiuarum libri integri redderentur: nam in fine posterioris libri hæc habet *c*: *Excessi epistolæ modum* (ad Pammachium enim & Marcellinum, velut epistola vna iidem inscripti libri habentur) *& qui contra nefariam hæresim iam stylum fixeram, pro me respondere compulsus sum, exspectans tria amica volumina, & ad congeriem criminum eius tota mente sostensus: nisi quod leuius est, professum inimicum cauere, quam hostem latentem sub amici nomine sustinere.* hæc ibi; sed & superius *d*: *Sed aduersus illos libros, qui per angulos garriunt, & furtiua accusatione me mordent, cum editi fuerint, & de tenebris ad lucem processerint, atque ad nos vel studio fratrum, vel temeritate inuidorum potuerint peruenire, respondere conabor: neque enim magnopere formidandi sunt, quos metuit auctor sum prodere, & tantum confodere atis tegendos esse decreuit.* hæc ipse: vt non mireris, lector, si complura legis in Ruffini Inuectiuis, quæ haud inuenis in aduersariis Hieronymi responsionibus confutata.

c Hieron. Apolog. 1. lib. 2.

d Idem Apolog. 1. lib. 1.

XXXV. CATHOLICVS QVO CERTO SIGNO DIGNOSCI POSSIT.

Sed & illud diligenter attende, quomodo vno ictu potens ac solers veritatis propugnator S. Hieronymus aduersarium folia sibi ficus pro armatura consentem prosternat, dum ostendit frustra blandiri sibi de fide Catholica, si vel in minimo à Romana Ecclesia discrepet. ait enim in eum *e*: *Fidem suam quam vocat? Eam ne, qua Romana pollet Ecclesia? an illam, quæ in Origenis voluminibus continetur? Si Romanam respondent: ergo Catholici sumus.* Vides maiorum omnium ore versatum illud firmissimum axioma, & necessarium enthymema; nempe, dicere tantum, aliquem sequi Romanam fidem, mox ex necessitate deduci esse Catholicum. Ob idque nullum in eum sanctus Hieronymus validius telum intorquet, cum prouocat ipsum ad sententiam de eo ab Anastasio Romano Pontifice latam, plane significans à nullo quemquam aliquo modo probari posse Catholicum, quem Romanus Pontifex hæreticos condemnarit. In his enim multus est idem S. Hieronymus, cum posteriori libro suæ prioris Apologiæ in eo versatur, vt scriptam antea ab eo ad Anastasium Romanum Pontificem Apologiam validissime confutet: cui & intexuit (vt nuper dictum est) eiusdem Pontificis epistolam de reprobatione & damnatione ipsius Ruffini ad Ioannem Hierosolymitanum Episcopum datam, tanquam fortissimum arietem, quo omnes erectæ ab aduersario defensionum turres solo tenus sternerentur. Scriptos igitur à se Hieronymus duos hos prioris Apologiæ libros, ad eos misit, ad quos sciebat inuectiuas suas dedisse Ruffinum. Testatur id ipse in posteriori Apologia, vbi ait *f*: *Misi hos ipsos Apologiæ meæ libros ad eos, quos tu vulneraueras; vt venena tua, nostra sequerentur antidotus.* hæc ipse. Quam autem inuitus ad hęc Hieronymus traheretur, iam superius, eiusmodi ferme exordio controuersię, ipsius testificatione optime testatum redditum est. Sed quæ post hæc his audaciora Ruffinus stylo armatus aggressus sit, audi.

e Hieron. Apolog. 1. lib. 1.

f Hieron. Apolog. 2.

XXXVI.

Cum accepisset in se editos duos à sancto Hieronymo Apologiæ libros, in mensofurore percitus, tunc ad eum scriptos à se libros misit, & epistolam acerbissimam addidit, qua eo vsque insaniæ prolapsus est, vt eadem ipsi Hieronymo, nisi taceret, mortem fuerit comminatus, simulque tribunal sæcularium Iudicum, acturus saltem in cum actione iniuriarum. Testatur hæc quidem ipse sanctus Hieronymus in posteriori Apologia, vbi ait *g*: *Ob hanc culpam mittis mihi & priores libros & recentem epistolam plenam iniuriarum & criminum. Quid me vis facere, bone amice? Taceam? videbor crimen agnoscere? Loquar? terres me gladio tuo, & accusationem non iam Ecclesiasticam, sed tribunalium comminaris.* hæc ibi. Quod enim Ruffinus male sibi conscius sciret grauissime à se Hieronymum exagitatum, nosceretque ipsum in redarguendo valentissimum esse: ad imminentem tantam grandinem auertendam, obstruere Hieronymi os sublime tonans, minis illatis, existimauit. Scribens igitur ad Hieronymum ipsum epistolam (vt dictum est) comminatus est mortem, si quid vltra in se asperum durumue proferret. Tradit id quidem iterum ipse Hieronymus in eadem, quam in ipsius epistolam edidit Apologiam, vbi ait *h*: *Quid enim necesse fuit, accusationis volumina mittere, & maledicta proferre in medium, si tu in vltima parte epistolæ denunciata morte, me deterres, ne audeam respondere criminibus, immo laudibus tuis?* & inferius: *Mortem minaris, quam & serpentes inferre possunt. Mors omnium est: homicidium pessimorum. Quid enim, nisi tu me occideris, ego immortalis ero? Quin potius ago gratias, quod facis de necessitate virtutem.* & ad postremum hæc eadem refricans, ait *i*: *Talibus institutus es disciplinis, vt cui respondere non potueris: caput auferas, & linguam, quæ tacere non potest, feces? Nec magnopere glorieris, si facias quod scorpiones possunt facere & cantharides. Fecerunt hoc & Fulvia in Ciceronem, & Herodias k in Ioannem: quia veritatem non poterant audire, & linguam verloquam discriminalis acu confoderunt, &c.*

g Hieron. Apolog 2.

h Hieron. Apolog 1.

i Hieron. Apolog 2.

k Luc 3.

At tantum abfuit, vt minis Ruffini sanctus Hieronymus coërcitus fuerit, ne criminationibus responderet, vt qui ante monitus à Chromatio Aquileiæ Episcopo (puto eiusdem Ruffini opera) iam tacere penitus decreuisset, ea Ruffini epistola expergefactus, in eum iterum clamare compulsus fuerit, affirmat id quidem ipse suæ ipsius Apologiæ exordio, vbi ait *l*: *Testem inuoco Iesum conscientiam meam, qui & has literas & tuam epistolam indicaturus est, me ad commonitionem sancti Papæ Chromatij voluisse reticere, & finem facere simultatum, & vincere in bono malum. Sed quia minaris interitum, nisi tacuero: respondere compellor, ne videar tacendo crimen agnoscere, & leuitatem meam mala conscientiæ signum interpreteris. Hoc est verum dilemma tuum, non ex dialectica arte quam nescis, sed ex carnificum officina & meditatione prolatum: Si tacuero, criminosus ero: Si respondero, maledicus. Tu ergo me cohibes, & cogis ad respondendum, &c.*

XXXVII. HIERONYMVS IVSTE EXCITATVS MINIS. l Hieron. Apolog 2.

Quantum enim sancti Hieronymi ex ipsius scriptis tanquam ex facie animum intueri datur; sic plane comparatum nouimus sanctissimum virum, vt cum aduersus hæreticos agendum esset, magnis semper atque vehementibus spiritibus insurrexerit. Ad hoc namque spectat, quod ad finem eiusmodi posterioris Apologię habet verbis istis: *Canes latrant pro dominis suis: tu non vis me latrare pro Christo?* Ad hoc insuper illud pertinet, quod in priori Apologia sic de se ait *m*: *Hoc vnum denuncio, & repetens iterum iterumque monebo. Cornutam bestiam petis, & nisi cauerem illud Apostoli: Maledici regnum Dei non possidebunt; &, Mordentes a mutuo consumpti estis ab inuicem: iam nunc sententes de parvula fabula quæ concordia magnam tibi in mundo ortam esse discordiam.* sed & cum disserit aduersus Iouinianum, eiusque garrulum defensorem, hæc item *p*: *De nobis quoque dici potest. Verum habet in cornu, longe fuge. Sed magis volumus esse discipuli eius, qui ait q*: *Dorsum meum posui ad flagella, &c.* sic quidem compositus ille fuit aduersus hæreticos, vel cum calumniose hæresis insimularetur: vnde & ad eundem Ruffinum *r*: *In vno tibi consentire non potero, vt parcam hæretici, vel vt me Catholicum non probem. Si ista est causa discordiæ, mori possum, tacere non possum.* atque ad postremum hæc vltima ab eo apponitur contestatio: *Sit inter nos vna fides, & illico pax sequetur.*

XXXVIII. QVALIS HIERONYMVS ADVERSVS HAERETICOS.

m Hieron. Apolog. 1. lib. 1. ad 2. Cor. 6. Gal. 5.

p Hier. epist. 13. q Isai 50.

r Hieron. Apolog. 1.

Hæc autem ex scriptis ipsius deprompsimus, ne quis

XXXIX.

miretur, si eum ita erecta ac planè inflexibili vides stare cervice, cum differit aduersus Ruffinum, cum eum summa eloquentiæ vi exagitat, deprimit, deridet interdum, subsannat, scommatibus vrget, dictertis deludit, accommodatisq; ad mores hominis nominibus appellat, nominans eum sæpe Grunnium, alludens nimirum *a* ad illum Grunnium Caricottam, cuius testamentum Porcelli solerent cachinnantes pueri in scholis ludibrio risuque prosequi: idcirco id ipse, quod Ruffinus scriberet res nullius pretij. sicut & cum Alecto *b* nominat ob furorem, Luciumque Lauinium aliquando, & Asinum Pollionem, ob æmulationem, quod alter ipsorum Terentium, Ciceronem alter fuerit æmulatus: itidemque cum aliquando *c* Calphurnium lanarium ob dolos & fraudes. Sed cur hæc? cur (inquam) Ruffinum ipsum *d* interdum, tacito proprio, alienis nominibus nuncupauit? idem ipse S. Hieronymus propositi sui eiusmodi rationem affert, cum de Pelagianis agit erroribus, ex Origenistarum palmitibus propagatis, deque eodem Ruffino Grunnij nomine nuncupato: *Cui* (inquit *e*) *respondere diu tacui, & dolorem silentio deuorans, crebra fratrum expostulatione compulsus sum: nec tamen hucusq; prorupi, vt auctorum nomina ponerem, malens eos corrigi, quam infamari: nec enim hominum, sed errorum inimicus sum. &c.* Sic videsne animi eius consilium fuisse, non detegendi, sed potius contegendi causa eius crimina, alieno nomine sæpe sua Ruffinum, siue alios nominasse.

XL. HIERONYMI HVMILITAS.

Cæterum etsi in hunc modum S. Hieronymus sæpe videatur celso animo erectus aduersus hæreticos: tamen quantum præ cæteris virtutibus præditus fuerit animi demissione, quam vsitatiori vocabulo dicimus humilitatem, tum res ab eo gestæ, tum etiam scripta manifestè declarãt. Accipe in primis, quæ ipse scribat in epistola *f* ad Abigaũ: *Quæsumus* (inquit) *mihi multorum sim conscius peccatorum, & quotidie in oratione flexis genibus loquar g: Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne memineris: tamen sciens scriptum esse ab Apostolo h: Ne inflatus superbia incidat in iudicium diaboli. & in alio loco scriptum i: Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. nihil ita a pueritia conatus sum vitare, quam tumentem animum, & cervicem erectam. Deo contra se odium pronocantem. Noui enim magistrum & Dominum & Deum meum in carnis humilitate dixisse k: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. &c.* Habes eius animi institutum, & quidem haud inanibus verbis iactanter proditum, sed opere peregregie implerum. Etenim cum magnos quoque viros soleat instare scientia; indeq; mentis tumor obortus cæteros sperner, se solum vero aspicere doceat, perque aliena gradi vestigia dedignari faciat, & nouitates excogitare suadeat: quantum ab his ipse sanctus Hieronymus abhorruerit, vel vna illa sententia accipe, qua animum suum testatum ita reliquit *l*: *Fateor enim* (inquit) *mi Domnion & Rogatiane carissimi, nusquam me in diuinis voluminibus propriis verbis credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed ea etiam, de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum; quanto magis de ipsis, in quibus anceps eram? &c.* Videntur ne hæc tibi, lector, celsæ mentis elatique animi, vel erectæ ceruicis indicia, & non potius veri Ecclesiæ doctoris summam animi summissionem præseferentis? quem vtinam imitati essent, qui ipsum fastus atque superbiæ, inflato animo, summa arrogantia, atque incomparabili temeritate redarguunt.

XLI. RVFFINVS IN DETERIORA LAPSVS VBIQVE DAMNATVS.

Quod vero ad Ruffinum pertinet: tantum abfuit, vt parato a sancto Hieronymo antidoto curaretur, quin potius post Origenis errores, quos fouit, Pelagianæ hæresis aspides ex eis obortos, percatam sibi sobolem enutriuerit: quod proprium est hæreticorum, semper in deterius ferri, quousque in imum impietatis prolabantur, iusto Dei iudicio condemnati, vt ipsi sibi malum inferant, quod nec ab hostibus passuri essent. Quomodo autem hæc acciderint, suo loco patebit. Stabilis igitur de Ruffini damnatione sententia Anastasij Papæ permansit, quam nemo successorum Romanorum Pontificum aboleuit. cuius quoque scripta iure quidem censuræ S. Hieronymi Gelasius Papa subiecit: appositeque diuino arbitrio factum, vt qui viuens canino dente eiusdem S. Hieronymi scripta corrosit, eundem post obitũ quoque mereretur experiri censorem. Ista enim in Romano Concilio de Ruffini commentariis ipse Gelasius definita reliquit: *Ruffinus vir religiosus plurimos Ecclesiastici operis edidit libros; nonnullas etiam Scripturas interpretatus est. Sed quoniam beatus Hieronymus eum in aliquibus de arbitrij libertate notauit: illa sentamus, quæ prædictum beatum Hieronymum sentire cognouimus: & non solum de Ruffino, sed etiam de diuersis, quos vir sapius memoratus zelo Dei & fidei religione reprehendit.* hæc Gelasius; cuius ne mouearis nomenclatura, dum Ruffinum ipsum indicio Ecclesiastico prædamnatum, virum religiosum appellat: eo enim titulo ipsum monachum volunt demonstrasse. Quomodo autem post hæc factum sit, vt recisa vlcera Origenis errorum, eadem recrudescentia, in grauiora apostemata Pelagianæ hæresis intumuerint, dicturi sumus inferius.

XLII. ANASTASII PAPÆ OBITVS ET ACTA.

Hoc anno Anastasius Romanus Pontifex ex hac vita migrauit, vt & Marcellinus Comes in Chronico docet, dum sub huius anni Consulibus Innocentium eidem suffectum ponit. Sed & Prosper cum sub eodem Consulatu Arcadij & Honorij quinto ingressum Innocentij referat, eadem, quæ ex Marcellino sunt dicta, confirmat. Quæ etiam nuper ex S. Hieronymo de Anastasio Papa sunt recitata, ad hunc saltem ipsum vixisse annum, perspicue demonstrant, necnon Concilium Carthaginense anno superiori Idibus Septembris celebratum, vbi de viuente adhuc Anastasio mentio habetur, à quo literas acceperunt. Et cum omnium sententia constet, defunctum ipsum esse in fine mensis Aprilis, certe quidem non ante præsentem annum eius obitus referri potest. Ex quibus arguendi erroris sunt, qui anno superiori Anastasium decessisse tradunt, quiue eum annos tantum tres sedisse dicunt. Habita enim ratione temporis, quo sedere cœpit, nimirum anno Domini trecentesimo nonagesimooctauo, pridie Idus Martij, & obitus eius, quem hoc anno contigisse ponimus V. Kal. Maij; dicendum est eum sedisse annos quatuor, mensem vnum, & dies tredecim.

XLIII. RES AB ANASTASIO PAPA GESTÆ.

De eodem Anastasio hæc in libro de Romanis Pontificibus scripta leguntur *m*: *Hic constituit, vt quotiescunque sancta Euangelia recitarentur, sacerdotes non sederent, sed cuncti starent. Hic fecit constitutum de Ecclesia. Hic fecit basilicam, quæ dicitur Crescentiana, in regione secunda, via Mamurtina, in vrbe Roma* (fortasse via Mamurrina, sic dicta ab ædibus Mamurri in secunda regione locatis *n*.) *Et hoc constituit, nullatenus transmutarium hominem in clericatus honorem suscipi, nisi quinque Episcoporum designatet chirographum: quæ & eodem tempore Mauchai inuenti sunt in Vrbe Roma. Hic fecit ordinationes duas in vrbe Roma per mensem Decembrem, ordinauit presbyteros octo, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca decem. Qui sepultus est in cæmeterio suo ad Vrsum Pileatum, quinto Kal. Maij.* hæc ibi. Decessit plane titulo sanctitatis insignis, relatuque in sanctorum catalogum, anniuersaria memoria celebrandus, quem huiusmodi elogio commẽdat sanctus Hieronymus *o*: *Non post multum tempus in medio, succedit in Pontificatum vir insignis Anastasius, quem diu Roma habere non meruit, ne Orbis caput sub tali Episcopo truncaretur, immo idcirco raptus atque translatus est, ne semel latam sententiam precibus suis flectere conaretur, dicente Domino ad Hieremiam p: Ne oraueris pro populo isto, neque deprecetur in bonum: quia si fecerit, non exaudiam preces eorum: & si holocausta & victimas obtulerint, non suscipiam eas, in gladio enim & fame & pestilentia consumam eos.* Sed hæc de Vrbis excidio post annos octo contigerunt: Porro ipsius epitaphium Dei beneficio hactenus conseruatum, hic addendum curauimus. sic se habet *q*:

Lamina nunc ferro tenus quæ culmine sedis
Hic merus tumultuosi præsul Anastasius.
Presbytero genitus delegi dogmata vitæ.
Militiaq; Dei natus in officijs.
Pontificum caste seruauit lata pectore iussis
Obtinuit magnum nomen Apostolicum.

XLIV. DIACONORVM AC PRESBYTERORVM DISSIDIA.

Quod autem dicitur, ab Anastasio statutum fuisse, vt dum per diaconum, cuius id muneris est, Euangelium in Ecclesia caneretur, sacerdotes non sederent, sed starent; cuiui:

a Hieron. præfat. vb. in Isai.
b Hieron. in Agæum. c. Hieron. Apolog. 1. & 2. d Hieron. epist. 31.
e Hieron. præf. in Hieron. lib. 4.
f Hieron. epist. 32.
g Psal. 24.
h 1. Tim. 3. Pet. 5.
i Matt. 11.
k Hieron. epist. 108.
l Hieron. epist. 126.
m Tom. 1. Concil.
n Panuin. in Vrb. Roman. region. 2.
o Hieron. epist. 16.
p Hieron. 14.
q Antiq. in ser. p in Aspend. pag. 1165. num. 7.

curui : vnde eiusmodi sanciendi decreti occasio fluxerit, historiam pertexendam esse putamus. Grauis Romæ his temporibus inter presbyteros & diaconos est oborta contentio: hi enim administrantes res Ecclesiæ, supercilio elati, spernebant presbyteros; presbyteri autem in eosdem insurrexere, atque ex consuetudinis Romanæ Ecclesiæ præscripto, ipsis sedentibus, eos stare debere, contendebant. Sed eo vsque contentio pertinax progressa est, vt etiam cum stantes diaconi coram populo legerent Euangelium, presbyteri tamen minime è sessione consurgerét, quod vt enorme factum Anastasius Papa emendandum sancito eiusmodi decreto putauit. Quisnam autem huius contentionis primus auctor extiterit, proditur ex veteri quæstionis tractatione apud S. Augustinum posita hisce verbis *a*: *Quomodo contra Leuitas Romanos disceptandum sit, qui contendunt Leuitas sacerdotibus, & diaconos presbyteris coæquare*, hic est titulus quæstionis. & paulo post: *Quid ani igitur, qui nomen habet Falcidij, ducc stultitia, & ciuitatis Romanæ iactantia, Leuitas sacerdotibus, & diaconos presbyteris æquare contendit; non dicam præferre; quia stultius est, & forte incredibile videtur, & nos non emendatores, sed calumniatores habeamur.* hæc auctor. Sed & sanctus Hieronymus *b* de eodem in epistola ad Euagrium ita habet ipso eius exordio: *Legimus* (inquit) *in Isaiæ c: Fatuus fatua loquetur. Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, vt diaconos presbyteris, id est, Episcopis anteferret.* docet maiorum sententia presbyteros Episcopos nominatos esse. Quantum autem præter omne ius fasque hæc de diaconis dicerentur, ambo auctores pluribus disserunt & de Romanæ Ecclesiæ diaconis apud Augustinum hæc leguntur: *Quamquam Romanæ Ecclesiæ diaconi modice inuerecundiores videantur, sedendi tamen dignitatem in Ecclesia non præsumunt.* Quid insuper sibi indebite diaconi vsurpauerint, idem auctor ita post subdita: *Nunc enim videmus, diaconos temere, quod sacerdotum est, agere per conuiuia; & in oratione id velle, quod respondeatur illis, cum istud solis liceat sacerdotibus.* Sanctus Hieronymus eadem de his in hūc modum: *Cæterum etiam in Ecclesia Romæ presbyteri sedent, & stant diaconi: licet paulatim increbrescentibus vitiis, inter presbyteros, absente Episcopo, sedere diaconum viderim, & in domesticis conuiuiis benedictiones presbyteris dare. Discant, qui hoc faciunt, non se recte facere, &c.* hæc ipse.

a *Apud Augus. Quæst. ex vtroque mixt. q. 101.*

b *Hieron. epist. 85.*

c *Isa 32.*

XLV.

Vnde autem accidérit, vt diaconi Romanæ Ecclesiæ maiori fastu tumescerent; eam in primis idem, qui supra auctor *d* affert causam, cum ait: *Vt autem non omnia ministeria obsequiorum per ordinem agant, multitudo facit clericorum. Nam vtique & altare portarent & vasa eius, & aquam vtique in manus infunderent sacerdoti, sicut videmus per omnes Ecclesias.* & paulo post, ob Romanæ Ecclesiæ excellentiam inflatos esse Romæ diaconos, idem ita demonstrat: *Sed quia Romanæ Ecclesiæ ministri sunt, idcirco honorabiliores putantur, quam apud cæteras Ecclesias, propter magnificentiam vrbis Romanæ, quæ caput esse videtur omnium ciuitatum. Si ita que sic est, hoc debent & sacerdotibus suis vendicare, quia si ij, qui inferiores sunt, crescunt propter magnificentiam ciuitatis; quanto magis qui potiores, sublimandi sunt?* At nequaquam pro ciuitatum amplitudine crescere Ecclesiasticorum ordinum dignitatem, vt ob id diaconos diacono, presbyter presbytero, & Episcopus Episcopo dignior habendus sit, licet iurisdictionis potestate ille minor, iste maior appareat, S. Hieronymus de his ipsis eadem epistola disserens, probe confirmat, cum in exemplum ista ita deducit: *Nec altera* (inquit) *Romanæ vrbis Ecclesia, altera totius Orbis existimanda est. Et Galliæ, & Britanniæ, & Africa, & Persis, & Orients, & India, & omnes barbaræ nationes vnum Christum adorant, vnam obseruant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, Orbis maior est Vrbe. Vbicunque fuerit Episcopus, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, siue Alexandriæ, siue Tanis; eiusdem meriti, eiusdem est & sacerdotij. Potentia diuitiarum, & paupertatis humilitas vel sublimiorem, vel inferiorem Episcopum non facit: cæterum omnes Apostolorum successores sunt.* hæc sanctus Hieronymus. Sed vides, vnde deducta sit ea sententia; neminem sacrorum Antistitum alterum præstare alteri, nempe quo ad sacros ordines. Sic igitur erubescant impij insciti, qui eiusmodi verba S. Hieronymi distorquent, dum ad omnem auctoritatem atque iurisdictionem tollendam improbè referunt. Scopus namque propositæ quæstionis ipsius in primis attendendus erat, vt germanum sensum eius verborum assequerentur. Sed de his superius tomo primo Annalium pluribus actum est.

d *Apud Augus. Quæst. ex vtroque mixt. q. 101.*

CVR ROMANÆ ECCLESIÆ DIACONI SVPERBIRENT.

ORDO SACERDOTALIS IDEM COMMVNIS OMNIBVS.

XLVI.

Cur insuper Romanæ Ecclesiæ diaconi super alios cæterarum Ecclesiarum diaconos & presbyteros eleuarentur, idem sanctus Hieronymus eadem ad Euagrium epistola ita subdit: *Sed dicis: Quomodo Romæ ad testimonium diaconi presbyter ordinatur? Quid mihi profers vnius Vrbis consuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum est supercilium in leges Ecclesiæ, vindicas? Omne, quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Iudæos pipere pretiosius est. Diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit.* Sed & id alia ratione idem, qui supra apud Augustinum auctor refellit, dum ostendit, haud hac ex parte præferendos vel æquandos presbyteris esse diaconos, quod illi horum testimonio ordinentur, cum ipsi diaconi plebis testimonio consueuerint promoueri: quod factum primo à Petro *e* probat in ordinatione septem diaconorum. Sed insuper & alias idem auctor causas inculcat, cur tanti essent pretij Romæ diaconi, cum ait *f*: *Diaconi ergo ordo est, accipere à sacerdote, & sic dare plebi. Vides, quid patiat vana præsumptio? Immemores enim, elatione mentis, eo quod videant Romanæ Ecclesiæ esse ministros, non considerant, quid illis à Deo decretum sit, & quid debeant custodire. Sed tollunt hæc de memoria assiduæ stationes domesticæ, & officialitas, quæ per sug gestiones malas, seu bonas, nunc plurimum potest: Aut timetur enim, ne male sug gerant, aut enumtur, vt præsint. His sunt, qui faciunt eos ordinis sui non considerare rationem: dum enim per adulationem obsequuntur illis illicite, præcipites illos faciunt, vt plus sibi putent licere. Quippe cum videant non sic deferri sacerdotibus, ac per hoc anteferri sperent.* hæc ipse: quibus sane significatur, Romanæ Ecclesiæ diaconorum illud etiam fuisse muneris, referre diuersorum causas ad Summum Pontificem, & ab ipso accepta responsa petentibus reddere.

e *Alter. 6.*

f *Apud Augus. Quæst. ex vtroque mixt. q. 101.*

XLVII.

Hæc quidem priuatim inhærebant Ecclesiæ Romanæ diaconis: cæterum illud in omnibus Ecclesiis commune omnibus erat, vt bona Ecclesiæ administrarent: cuius rei causa pariter contingebat, vt non Romæ tantum, sed vbique diaconi à populo maiori frequentarentur, quam sacerdotes, obsequio. Hinc obortas videas querelas illas Honorati archidiaconi Salonitani apud sanctum Gregorium *g* Romanum Pontificem, cum questus est degradari se potius, quam prouehi, cum ab eo in presbyterum ordinari tentaretur. Horum igitur causa non Romæ duntaxat, sed & in aliis quoque Ecclesiis contingebat, diaconum aduersus presbyteros erigere sæpe cervicem. Quamobrem ad huiusmodi procaciam retundendam Magnum Nicænum Concilium diaconos, ne quid præter ius fasq; præsumerent, edito canone vetuit, vbi inter alia *h*: *In sua diaconi mensura permaneant, scientes, quod Episcoporum quidem ministri sint, inferiores autem presbyteris habeantur, per ordinem ergo post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant, aut Episcopo, aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat, &c.* Sed & cum in Africanam Ecclesiam eiusmodi diaconorum arrogans insolentia irrepsisset, eundem canonem Episcopi Africani inseruerunt sexto Concilio Carthaginensi *i*. Insuper quod & Galliarum Ecclesias idem morbus inuasisset, in Conciliis Arelatensibus *k* primum eorundem diaconorum fastus depressus est: & in Concilio Andegauensi hoc sæculo celebrato, Cōsule Opilione, quod manuscriptum accepimus à pio dissertoque viro Frontone Ducæo Societatis IESV digno presbytero, canone tertio id cautum habetur: *Vt diaconi presbyteris omni humilitate nouerint deferendum esse.* Sed excisis ramis, malo sæpe repullulante, sæpius opus fuit Ecclesiasticæ censuræ illud securi succidi, vt inter alios Romæ in Cōcilio à Gelasio Papa factum apparet *l*. At de his modo satis: in hæc enim occasione Anastasij Papæ decreti progressi sumus.

g *Greg. lib. 2. epist. 14. 15. 16.*

h *Concil. Nicæn. c. 17.*

i *Concil. Carthag. 6. cap. 8.*

k *Concil. Arel. 1. 8. Concil. Arel. 3. cap. 15.*

l *Concil. Rom. sub Gelasio cap. 9. 10.*

XLVIII.

Quod autem ad eiusdem Pontificis scripta pertinet: duæ eius nomine habentur scriptæ epistolæ decretales: sed quarum prior cum data reperiatur Consulibus Arcadio

ANASTASII PAPÆ SCRIPTA.

atque

atque Bautone, ante annos ab eiusdem Anastasij ingressu quatuordecim; planè apparet (si legitimam, & non suppositam eam esse velimus) aliis Pontificibus, quam Anastasio adscribenda. Illud etiã non ignoramus, maximam partem eiusdem prioris epistolæ, vbi agitur de Manichæis, reperiri apud sanctum Leonem Magnum Romanum Pontificem in epistola secunda data ad vniuersos Italiæ Episcopos, quod quidem de impostura suspicionem auget. Scribius tamen Anastasium complures epistolas cõscripsisse, in causa præsertim Origenistarum, & in causa Donatistarum ad Africanos, & inter alias ad Vrsinum de incarnatione Filij Dei, cuius tria habes fragmenta recitata in appendice ad Breuiarium. Libertati diaconi. At de scriptis Anastasij hactenus. Post cuius obitum, cum vacasset sedes dies viginti & vnum, decimoquinto Kalend. Iunij Innocentius Albanus Innocentij filius creatus est Romanus Pontifex: cuius res gestas, ordine seruato temporum, recensebimus, atque in annos ipsius sedis exacte dinumerabimus.

INNOCENTIVS PAPA CREATVR.

XLIV. S. MARTINI OBITVS.

Sed de funere transeamus ad funus, nimirum ab obitu sancti Anastasij Papæ ad migrationem sancti Martini Turonensis Episcopi: quem hoc anno diem extremum clausisse, ex testificatione Seueri aliisque certis notis, tum tertio, tum etiam quarto, immo & hoc quinto Annalium tomo pluribus demonstrauimus. Qui enim, ex Seueri sententia, sub Consulatu Euodij sanctus Martinus septuagenarius erat, anno nimirum Domini trecentesimo octogesimosexto, idemq; eiusdem assertione superuixisse ponitur annos sexdecim, necesse est affirmare hoc anno vita perfunctum, agentem ætatis annos octoginta sex, cum sedisset annos triginta & vnũ: tot enim numerandi sunt anni Episcopatus S. Martini, si Gregorij sententiæ consenserimus, dicentis *a* creatum fuisse Episcopum anno octauo Valentiniani & Valentis Imperatorum. Eius autem felicissimus exitus eodem die, quo contigit, in tabulis notatus Ecclesiasticis, anniuersaria commemoratione solemni celebritate recurrit. Ex quibus omnibus erroris arguuntur, qui Cæsario & Attico Consulibus, suæ ætatis anno octogesimoprimo sanctum Martinum mortuum esse tradunt.

a Gregor. Turon. hist. lib. 10. c. 31.

L. TEMPVS OBITVS S. MARTINI ET ÆTAS.

Præter illa autem, quæ superius in medium allata sunt de propagata S. Martini vita vsque in præsentem annum; Franci veteres scriptores, qui numerare consueuerunt annos ab obitu sancti Martini, huius sententiæ adstipulatores esse comperiuntur, dum ab hoc anno quadringentesimo secundo annorum numerum deduxisse noscuntur: atque (vt præteream alios) Gregorius Turonensis Episcopus, licet sub Consulatu Cæsarij & Attici Martini obitum referat; tamen dum Clodouæi Francorum Regis mortem cõtigisse dicit ab obitu sancti Martini anno centesimo duodecimo, planè ab hoc tempore numeri exordium ducit; cum cõster ipsum Clodouæum peruenisse ad Pontificatum Hormisdæ Papæ, ad quem ipse cororiam dono misit: nam & ipse quoq; Hormisdas Papa in litteris ad Remigium Rhemensem Episcopum de Clodouæo adhuc superstite mentionem habet. Putatur quidem irrepsisse mendum apud ipsum Gregorium Turonensem, dum perperam apud eum legitur *b* decessisse sanctus Martinus anno quadringẽtesimo duodecimo à passione Domini, cum numerandi fuissent (vt dictum est) à natali Domini anni quatuorcentum & duo. Rursum vero hoc Domini anno quadringentesimo secundo contigisse sancti Martini ad Deum transitum, ex sancto Prospero etiam sibi vendicat Sigebertus in Chronico: verum errore labitur, dum pro quinto Arcadij Consulatu, quo obiit, quintum eiusdem Imperatoris ponit Imperij annum; sicut & cum ætatis Martini numerat annos octoginta & vnum, sedis vero viginti sex. Sed & cum ante obitum sancti Ambrosij decessisse refert sanctum Martinum, prorsus hallucinatus conuincitur: cum luce clarius superius sit demõstratum, ante annos quinq;, Cæsario & Attico Coss. Domini anno trecentesimo nonagesimoseptimo sanctum Ambrosium ex humanis desisse. Ex quibus omnibus, quæ ipse Gregorius tradit, interfuisse per visum sanctum Ambrosium sancti Martini funeri, cuanescere prorsus intelligis. Sed de his in Notis pluribus actum est.

b Gregor. hist. lib. 2. cap. 42.

Sulpitius Seuerus, qui S. Martini viuentis res gestas conscripsit, de eius ad cœlum conscensu per visum certior redditus, ad Aurelium diaconum epistolam scripsit: itidemq; de obitu atque funere extant ipsius ad Bassulam socrum literæ. Porro haud pridem ante Martini obitum, Clarum eius discipulũ præcessisse, sanctitate clarissimum, idem Seuerus in dicta epistola ad Aureliam tradit: de quo ipso Seuero exposcente, S. Paulinus *c* Nolanus Episcopus duo epitaphia versibus scripsit. Edidit postea idem Seuerus de rebus gestis S. Martini simulque de Ægypti monachis nonnullis tres dialogorum libros; sed haud eo accepti sunt plausu, quo Vita ipsius ab eo scripta: plura enim habent emendatione digna. A sancto Hieronymo idem Seuerus in eodem commentario arguitur erroris Millenariorum, cum in Ezechielem *d* post enumeratos eius erroris sectatores, addit: *Et nuper Seuerus noster in dialogo, cui Gallo nomen imposuit, &c.* Quoto insuper Domini anno Seuerus dialogum illum scripserit, ex his pariter intelligi potest. Nam cum idem dicat S. Hieronymus eos nuper à Seuero scriptos, constetq; commentarios in Ezechielem, vbi de his agit, anno, quo à Gothis capta est Vrbs, esse conscriptos (vt ex eius in libris illis affixis præfationibus apparet) nempe post octo ab hoc tempore annos: vtiq; fatendum est, longè post obitum S. Martini eam à Seuero scriptionem elucubratam esse; licet profectio illa Posthumiani in Orientem, à qua sumit dialogorum exordium, contigerit viuente S. Martino anno videlicet, quo ob Origenistas (vt dictum est) contigit Alexandrinam Ecclesiam turbis exagitari. Porro Gelasius *e* eosdem Seueri dialogos sub nomine Posthumiani & Galli recensuit ob errores in eis inuentos inter apocrypha.

LI. SEVERVS SCRIPTOR RERVM S. MARTINI.

c Paulin. epist. 12.

d Hieron. in Ezech. c. 36. lib. 12.

e Gelas. Concil. Rom. cap. de lib. ad. h. & apocr.

Quod insuper pertinet ad lucubrationes ab aliis editas de Vita sancti Martini: testatur quidem Gregorius *f* Turonensis, res ab eo gestas scriptas esse versibus à S. Paulino Nolano Episcopo quinq; partitas libris; adiecisseque eundem ait sextum librum de miraculis ab eo post obitum editis. Id sanè ab eodem Paulino visus est expetiisse Seuerus, his verbis ad calcem dialogorum appositis de Paulino post alia *g*: *Ille* (inquit) *Martini non inuidus gloriarum, familiarumq; in Christo virtutum pijssimus æmulator, non absuuet Præsulem nostrum cum suo Felice componere.* hæc ipse. Sed & Venantius Fortunatus de Paulino id ipsum affirmasse videtur illis versibus *h*:

Stemmate corde, fide, pollens Paulinus, & arte
Versibus explicuit Martini dogma magistri. & inferius *i*:
Cuius prosaicus cecinit prius acta Seuerus,
Versibus intonuit Paulinus deinde beatus. hæc ipse, intelligens de sancto Paulino Nolano Episcopo: sed planè decipitur, vt paulo inferius apparebit. Ipse vero Venantius quatuor libris heroico carmine Acta eiusdem S. Martini cecinit: deuinctus planè miraculo, cum eius beneficio extinctum penè lumen oculorum recepit, vngens eos oleo, quod in lychno ad imaginem eius ardebat; quod ipse haud ingratus ad finem operis versibus profitetur.

LII. SCRIPTORES ALII RERVM S. MARTINI.

f Gregor. Turon. de mirac. S. Martini cap. 2.

g Seuer. dialog. lib. 3. in fin.

h Venant. in Vit. S. Martini lib. 1.

i Idem lib. propè fin.

Si verum est, quod ait Gregorius *k* Paulinum mutuatum esse à Perpetuo Turonensi Episcopo, quæ libro sexto de miraculis sancti Martini conscripsit; planè asserendum erit, alium istum esse Paulinum ab illo Nolano Episcopo: nam ab obitu sancti Martini vsq; ad sedem Perpetui anni numerantur sexaginta quatuor, nimirum ex sententia eiusdem Gregorij quadraginta septem sedis Briccij successoris sancti Martini, & decem & septem illius, qui post sedit, Eustochij: ad quod tempus minimè peruenisse Paulinum constat, quem anno Domini quadringentesimo trigesimoprimo sub Consulatu Bassi & Antiochi obiisse liquet, testificatione Vranij, qui interfuit. Sed & Paulini ipsius auctoris euidenti assertione satis superq; exploratum habetur, ipsum, etsi idem sit nomine, alium tamen diuersumq; esse à Paulino illo mirifico Nolano Episcopo; dum his versibus libro secundo scriptæ Vitæ sancti Martini, se etiam exemplo illius maioris Paulini curatum à sancto Martino lumine oculorum, tradit:

LIII.

k Gregor. Turon. de miraculis S. Martini c. 3

Quin & Paulino similis medicina salutem
Reddidit, insignis fidei quem gloria late
Extulit, &c. Subdit præterea:
Atq; vtinam nostri tenebras contingere corda
Talis luce velit sancti medicina patroni,
Reddat vt antiqua rursum mysteria sacli:
Nomen idem, medicus idem, per causa medendi.

De seniori enim Paulino Nolano Episcopo à S. Martino oculo infirmo curato testatur Seuerus paucis his: *Paulinus vero, vir magni postmodum futurus exempli, cum oculum graniter dolere coepisset, & tam propillam eius crassior nubes superinducta texisset, oculum eius Martinus periculo contigit, pristinam, sanitatem sublato omni dolore restituit.* hæc Seuerus, ad quæ minor Paulinus allusit. Sed & sicut Paulinus iste iunior, instar illius senioris, æger oculis curatus miraculo S. Martini, pro gratiarum actione rependit de eius Vita & miraculis carmen heroicum sex libris distinctum; ita & Venantius Fortunatus pariter sanatus oculis iam caligine penitus obductis, scribendi itidem S. Martini Vitam quatuor libris carmi-
a Fortunat. lib. 4 Vit. S. Martini in fine. tum consilium iniit: de accepto enim virtute S. Martini munere, hæc habet ad finem operis a:

Hic partes retinet sancti sub imagine formam,
Amplectenda ipso dulci pictura colore:
Sub pedibus instli parres habet arcte fenestram;
Lychnus adest, cuius vitrea nat at ignis in vna.
Hoc ego dum propero, valido torquente dolore,
Dissiliente gemens oculorum luce fenestras:
Quo procul vt tetigi benedicto lumen oleo,
Igneus ille vapor marcenti fronte recessit, &c. Vides morem pristinum, sanctorum nimirum imagines pingi in Ecclesiis, insuper easdem solitas coli incensarum lampadum lumine: quod pium Fidelium obsequium esse Deo gratissimum, ipsa miracula edi solita vnctione olei dictarũ lampadum, plusquam millies perspicuè demonstrarunt. Sed quod de his fusius actum est primo Annalium tomo, modo satis.

LIV. CONCILIVM MILEVITANVM PRIMVM.

Quod rursum ad res pertinet Occidentales, hoc eodem anno, sexto Kalend. Septembris, Mileui in Numidia celebratũ est ab Episcopis totius Africæ generale Concilium Mileuitanum dictum: quod Mileuitanum primũ dicendum est, cum aliud inueniatur celebratũ post annos quatordecim, vt ex literis Innocentij Papæ ad eandem Synodum missis intelligi potest in notatis ibi Cõsulibus. Sciendum tamen hoc cum illo librariorũ vitio esse confusum: quod enim vnum idemq; putarunt Mileuitanum Concilium, factum est, vt quod alterius esset, alteri adscribendo coniungerent. Sed hæc omnia discriminando, singula singulis reddere curabimus, laborabimusque simul, vt Acta nobilissimæ Synodi hinc inde ex diuersis S. Augustini scriptis cultò sudore collecta, magna ex parte reddamus.

LV. CONFVSÆ SIMVL VÆ SVB-SCRIPTIONES MILEVITANÆ.

Verum ante hæc, quæ inter se communia ambæ hæ Synodi habeant, ex quibus vna eademque credita fuerit, dicenda sunt. Ex communi nomine in primis, à loco vbi celebrata, comparato, factum est, vt vtrumq; vnum Mileuitanum Concilium diceretur. Rursum idipsum ex eo, quod vtrumq; generale Concilium fuerit, quibus & nus idemque Aurelius Carthaginensis Episcopus præfuit. Terno vero loco, quod sub vno eodemque Romano Pontifice Innocentio ambæ Synodi noscantur esse collectæ. Quæ autem has adeo similes inter se discriminant, multa sunt. In primis tempus: hanc enim sub quinto Arcadij & Honorij Consulatu hoc anno habitam esse constat, illam vero Theodosio septimum Consule cum Palladio. Rursum etiam hæc sub Xantippo Numidiæ Primate, illa vero sub Siluano celebrata cognoscitur. Insuper quod alia in ea, alia vero in ista tractata esse reperiantur, ob id iure ab inuicem distinguendæ videntur. Sed & quod illa habita intelligitur post damnatam in Synodo Carthaginensi Pelagianam hæresim, cum hoc tempore nondum ea hæresis cognita esset; plane nulla remanet dubitatio, duo esse Mileuitana Concilia inter se diuersa: obortа tamen est inter se vtriusque confusio ex eo nimirum, quod præfatio prioris Synodi Mileuitanæ b præfixa inuenitur in posteriori Mileuitano Concilio c. Sed reddamus hic ipsam, vt ratio temporis manifestior habeatur. Ista enim præfixa habentur priori Mileuitano Concilio, cuius & propria sunt.

b Tom. 1. Concil. & in Concil. Afric. c. Concil. Milev. 2. præf.

Gloriosissimis Imperatoribus Arcadio & Honorio Augustis quinto Consulibus, sexto Kalendas Septembris, in ciuitate Mileuitana, in Secretario basilicæ, cum Aurelius Episcopus Carthaginensis in Concilio vniuersali consedisset, astantibus diaconibus, Aurelius Episcopus dixit: Quoniam Ecclesiæ sanctæ vnum est corpus, omniumq; membrorum caput est vnum: factum est, volente Deo, & nostram infirmitatem iuuante, vt ad hanc Ecclesiam veniremus, dilectionis & fraternitatis gratia inuitati. Vnde quæso charitatem vestram, quæ ita credenda est, quia noster accessus ad vos nec superfluus, nec insuauis est cuiquam, &c. quæ ipsa inueni descripta esse etiam in posteriori Mileuitano Concilio, in ordine Conciliorum primo loco posito; cuius rei causa confusio vtriusq; Synodi facta est. mẽtio habetur ibi de alia Synodo Mileuitana, quæ primo fuerat congregata, vbi idem Aurelius ait: *Quæso charitatem vestram, quia ita credendum est, quod noster accessus ad vos nec superfluus, nec insuauis est cuiquam, vt consensus omnium vestrum manifestetur concordare complacitis decretorum, quæ tamdudum vel in Hipponensi Synodo firmata sunt, vel postmodum meliore Concilio apud Carthaginem definita; nunc quoq; a nobis ex ordine recitentur.*

LVI.

LVII. d Concil. Afric. cap. 17. DE APPELLATIONIBVS TEMPORIBVS RATIO.

Admonendum tamẽ hic putamus esse lectorem, apud Concilium Africanum sic haberi intertexta Acta quædam huius Mileuitani Concilij, vt tamen cum amborum d Imperatorum ponitur Consulatus, quotus ille fuerit, minime exprimatur, sed sic tantum positi legantur: *Gloriosissimis Imperatoribus Arcadio & Honorio Augustis viris clarissimis Consulibus.* sed scito factum errore imperitorum librariorum, vt loco V. C. numeri notæ, qua exprimitur quintus eorundem Consulatus, reddiderint illi, Viris clarissimis. Cæterum abhorret eiusmodi nomenclatura ab Imperatoribus, solita tantum poni, vbi alij sub Imperatoribus constituti nobilissimi viri eadem Consulatus dignitate donantur. Sed & in dicto Concilio Africano, ex ordine posito explo-ratissime demonstratur, quintum eorundem Augustorum illum debere esse Consulatum; nam cum, quod ipsum præcedit superius Concilium, habitum reperiatur sub Consulibus anni superioris Vincentio & Flauito, & quod post Concilium Mileuitanum, de quo est sermo, ponatur Carthaginense Concilium sub anni sequentis Consulibus habitum; plane perspicue significatur, quod medium est Concilium, hoc anno sub quinto ipsorum Consulatu celebratum esse. Sed quod superius id constet plana expressione quinti ipsorum Consulatus, non est in his amplius immorandum.

LVIII. ACTA CONCILII MILEVITANI.

Quod autem ad eiusdem Synodi Acta pertinet: post confirmata Synodalia decreta, diuersorum Episcoporum causæ in medium sunt allatæ, vt Cresconij Episcopi Villaregiensis, cuius causa delata ad Concilium Carthaginense anno superiori celebratum, ad huius anni generale Concilium coram suo Primate Xantippo tractanda fuerat reseruata. Quænam autem hæc causa fuerit, quidue decretum, nihil apparet. Tractata post hæc fuit causa Quoduultdei Episcopi Centuriensis: de qua illud à Patribus definitum, quod canon edictus, & sub titulo de Iudiciis in Decretalium libro secundo descriptus habet his verbis: *De Quoduultdeo Centuriensi Episcopo, quem cum aduersarius ipsum compulisset ad Concilium introduci: interrogatus, an cum eo vellet experiri; primo id promiserat, & altera die respondit hoc sibi non placere, atque discessit: placuit, vt nullus eidem communicet, donec satisfactione præmissa fuerit absolutus. Nam adhuc sibi Episcopatum ante causæ eius exitum, nulli Christiano videri iure potuisset:* hæc de eo. Post hæc autem libellus lectus est Maximiani Vagiensis Episcopi, quo se sue renunciare sedi significabat, vt paci Ecclesiasticæ bene consultum esset, alium subrogari in locum suum petens. Causa igitur diligenter à patribus examinata, eidem annuere visum est; deque ea re eiusmodi edidere decretum.

LIX. * Bagaiensi Vagiensi. DE MAXIMIANO ADDICASTE SE AD EPISCOPATV.

De Maximiano autem Vagiensi, & ad eum, & ipsam plebem placuit de Concilio literas dari, vt & ipse ab Episcopatu discedat, & illi sibi alium requirant.* hæc Synodus. Porro sciendum, hunc depositionem Maximiani honorificam fuisse, non autem probrosam. Etenim ob pacem Ecclesiæ ipse loco ceden-

dum

dum existimauit, deque ea re literas ad Synodum miserat: quibus sancta Synodus voluit annuisse. Hic enim, qui ex Donatistarum schismate ad Ecclesiam Catholicam conuersus, haud pacifice reciperetur à populo; bono pacis cõsulens, sedi renunciauit. Sed quid per sanctam Synodum actum sit, disces ex sancti Augustini literis: nimirum ita Patres spontaneam admisisse illius abdicationem, vt tamen in eius locum ab eis fuerit subrogatus Castorius frater ipsius, ad quem hoc eodem anno extant datæ literæ sancti Augustini atque Alipij; quæ quod nonnihil ad Acta Synodi spectare noscantur, & laudes contineant abdicantis se Maximiani, eas hic describendas esse putamus. Sic enim se habent *a*.

Multum est quidem aduersarius Christianorum per carissimum atque dulcissimum filium nostrum, fratrem tuum, Catholica matri, quæ vos in hæreditatem Christi ab exheredata præcisione fugientes pio sinu suscepit, periculosissimum scandalum commouere: cupiens videlicet serenitatem gaudij nostri, qua nobis de bono vestræ cõuersationis oborta est, fœda immobilare tristitia. ostenditur his germanos hos ex Donatistarum schismate transisse ad Catholicam Ecclesiam. Subdit vero: *Sed Dominus Deus noster misericors & miserator, consolans afflictos, nutriens paruulos, cum nos sumus, ad hoc eum aliquid posse permisit, vt rem correctam multo amplius lætaremur, quam dolebamus afflictam. Longe est quippe gloriosius, Episcopatus sarcinam propter Ecclesiæ vitanda pericula deposuisse, quam propter regenda gubernacula suscepisse. Ille quippe se honorem, si pacem ratio pateretur, digne accipere potuisse demonstrat, qui acceptum non defendit indigne. Voluit ergo Deus etiam per fratrem tuum filium nostrum Maximianum ostendere inimicum Ecclesiæ, esse in visceribus Christi eius, qui non sua b quærant, sed quæ sunt Christi. Neque enim illud ministerium dispensationis mysteriorum Dei victus aliqua sæculari cupiditate deseruit, sed pacis a permotus pietate deposuit, ne propter eius honorem fœda & periculosa, aut fortasse etiam perniciosa incumbris Christi dissensio nasceretur. Quid enim esset cæcius & omni execratione dignius, quam propter Ecclesiæ Catholicæ pacem sceleratissima deserere, & ipsam pacem Catholicam honoris sui quæstione turbare? Quid enim laudabilius, & Christianæ charitati commodatius, quam de relicta Donatistarum vesana superbia ita hæreditati Christi cohærere, vt testimonium vnitatis amore probaretur? Itaque quantum ad ipsum attinet, sicut eum gaudemus talem inuentum, vt quod in eius corde diuinus sermo ædificauit, nequaquam tempestas huius tentationis euerteret; sic optamus & deprecamur à Domino, vt consequenti vita & moribus suis magis magisque declaret, quam bene gestorius fuisset, quid profecto gereret, si hoc oportuisset. Retribuatur ei pax æterna, quæ promissa est Ecclesiæ, qui intellexit sibi non expedire, quod paci non expedit Ecclesiæ.*

Tu vero, fili carissime, non mediocre gaudium nostrum, qui nulla tali necessitate à suscipiendo Episcopatu impediris: decet indolem tuam in Christo, in te dicare quod dedit. Ingenium quippe tuum, prudentia, eloquentia, grauitas, sobrietas, & cætera, quibus ornantur mores tui, dona sunt Dei. Cui melius seruiunt, quam ei, a quo tributa sunt, vt & custodiantur, & augeantur, & perficiantur, & remunerentur? Non seruiant huic sæculo, ne euanescant cum illo atque differeant. Nam diu tecum in hoc agendum nouimus, quanta facilitate consideres spes in animum humanum, & inhabiles cupiditates, & incertam vitam. Abijce igitur ex animo, quicquid terrenæ & falsæ felicitatis expectatione concepisti: Operare in agro Dei, vbi certus est fructus, vbi tam multa tanto ante completa sunt promissa, vt ea, quæ restant, inanissime desperentur. Obsecramus te per Christi diuinitatem & humanitatem, per patriam cælestis illius ciuitatis, vnde peregrinantes labore temporali æternam requiem comparamus, vt in Episcopatu Vagiensis Ecclesiæ fratri tuo non ignominiose cadenti vel gloriose cedenti succedas. Pleni illa, cui per tuam mentem & linguam domini Dei fœcunditatem & ornatam vberrima incrementa speramus, in te intelligat fratrem tuum non pro sua desidia, sed pro eius pace fecisse, quod fecit. Hæc epistola mandauimus vt tibi non legeretur, nisi cum te iam teuerent, quibus es necessarius; nos enim te spiritualis amoris vinculo tenemus, quia & nostro collegio multum es necessarius. Cur autem etiam corporaliter præsentiam non exhibuerimus, postea scies.* hactenus Augustinus atque Alypius ad Castorium.

Similitudine nominum decepti aliquando, putamus Maximianum Bagaiensem Episcopum, eundem esse cum hoc, de quo agitur, qui in Synodi canone Bagaiensis itidem nominatur, sed Vagiensis dicendus potius ex epistola Augustini. Nam de Maximiano Bagaiensi Episcopo diuersa ratio est. Ille enim diu Ecclesiæ illi præfuit; nec se abdicasse dicitur ab Augustino, quisde eodem sæpe agit: hic autem post electionem sedi nuncium remisisse, ex eiusdem litteris Augustini probe intelligi potest: licet Bagaiensis Maximiani non eadem sit apud S. Augustinum lectio: nam in epistola ad Bonifacium *c* Vagiensis Ecclesiæ Antistes nominatur, apud Cresconium vero Episcopus Bagaiensis *d*.

Quod rursum ad Synodum Mileuitanam pertinet; meminisse eius visus est Augustinus *e* in epistola ad Eusebium, dum negat sui muneris esse, afferre ad Synodum res gestas in aliena diœcesi, quę ob imminẽs periculum detulisset ad magistratus: habet enim hæc verba: *Nam illud, quod rursus eum dixisse nonnulli ad me pertulerunt, cur non iterum Constantinam, quando ibi plures ipsi erant: vel me debere ire Mileuitanum, quod illic (sicut perhibent) Concilium proxime habituri sunt. Ridiculum est dicere, quasi ad me pertineat cura propria, nisi Hipponensis Ecclesiæ,* hæc ipse contra Proculianum apud Eusebium, quem interpellat. Sed qua de re: expedit, vt totum id prodatur in medium; quo innotescat exemplo, quales esse soleant homines, qui deficiunt à Catholica vnitate. Describit enim rem gestam idem Augustinus his verbis: *Corripitur ab Episcopo suo nuncio, crebris cædibus matris insanus, & impius matris nec illis diebus, cum etiam seueritas legum sceleratissimis parcet, à visceribus, vnde natus est, renocans. Minatur eidem matri, se in partem Donati transfuturum, & eam, quam incredibili furore solet cedere, perempturum. Minatur ei: transiit ad partem Donati, rebaptizatur furens, & in maternum sanguinem fremens albis vestibus candidatur. Consistitur intra cancellos eminens atque conspicuus, & omnium gementium oculis matricidij meditator, tanquam renouatus opponitur. Maximè tandem tibi placent, vir gratissime? Nequaquam hoc de te crediderim.* & paulo post: *Quid aliud spectamus, vir bone? abilis Eusebi, nisi vt in miseram mulierem, senectute decrepitam, viduitate destitutam, a cuius cædibus in Catholica prohibebatur, iam Donatista securus armetur? &c.* Voluit autẽ isthæc apud publica Acta deferri Augustinus, vt à magistratu imminenti obuiaretur malo: quæ ad Synodum Episcoporum à se minime deferenda fuisse ait, quod in alterius hęc acta essent Ecclesia. Vides, lector, quales esse soleant castrorum Ecclesiæ Catholicæ desertores. O si liceret omnium apostatarum nostri sęculi scelera in vnum cogere, qui ab Ecclesia Catholica ad hæreticos defecerũt: teis profecto replendæ latrinæ decies centies superarent Augiæ stabuli sordes: vt plane nec vnus sit reperiri, qui antequam ab Ecclesia Catholica migret, non ea sæpius perpetrarit, quæ si ad Ecclesiastica tribunalia perlata fuissent, tecta sententia ab Ecclesia eiiciendi fuissent.

Ad hanc quoque Synodum Mileuitanam sub Xantippo Primate Numidiæ celebratam spectare videtur, quod cum priuatus officio quidam presbyter delinquẽs ab Augustino appellasset Synodum, ab ea sex Episcopi iudices dati fuerunt. At quænam esset presbyteri huius causa, ipse sanctus Augustinus ad Xantippum ipsum scribens ita narrat *f*: *Primo compertum est peculium cuiusdam rustici diutino apud se commendato intercessisse, ita vt nullam inde posset probabilem reddere rationem. Deinde conuictus atque confessus est, die sexagesimo Natalis Domini, quo etiam Gippitana Ecclesia, sicut cætera, celebrabat, cum tanquam peregrinus ad Ecclesiam suam, valefecisset collegæ suo presbytero Gippitano, hora ferme quinta, & cum secum nullum clericum haberet, in eodem fundo restitisse, & apud quandam malæ famæ mulierem & prandisse, & cœnasse, & in vna domo mansisse.* subdit de confessione ipsius, & quomodo eum remouerit ab officio presbyteratus, atque demum hæc ad eundem Xantippum de Concilij decretis: *Hæc autem præcipue prudentia tuæ intimare oportebat, ne aliqua tibi fallacia subreperet: audiui enim causam eius, cum centum dies essent ante Dominicum Paschæ, qui futurus est VIII. Id. Aprilis. Hoc propter Concilium insinuare curaui venerabilitati tuæ: quod etiam ipsi non celaui, sed ei fidelitèr quid institutum esset, aperui.* &in fine. *Ego certe presbyterum, & qui diu seruauit, quo*

MAXIMIANI DVO.

a Augustin. epist. 218.

LX. DE MAXIMIANO QVI SVPPOSITE DESERTOR, EPISTOLA AVGVSTINI.

b Phil. 2.

c Augustin. epist. 50.
d Aug. cont. Cresc. lib. 3 c. 41.

LXIII.

e Augustin. epist. 208.

IMMANE SCELVS IVVENIS AD DONATISTAS TRANSEVNTIS.

LXI. LAVDES CASTORII EPISCOPI SVBROGATI.

* Vagiensis Bagaiensis.

LXIV. DE LATI AD XANTIPPVM CLERICI CRIMINA.

f Augustin. epist. 236.

LXII.

eiusdem loci etiam Ecclesia ieiunabat, valefaciens collega suo eiusdem loci presbytero, apud famosam mulierem nullum secum clericum habens, remanere & prandere & cœnare ausu est: & in vna domo dormire. remouendum ab officio presbyterij arbitratus sum. timeni ei deinceps Ecclesiam Dei committere. Quod si forte iudicibus Ecclesiasticis aliud videtur, quia sex Episcopi causam presbyteri terminare. à Concilio statutum est: committat illi, qui vult Ecclesiam suæ curæ commissam: ego talibus, fateor, quantalibet plebem cõmittere timeo, præsertim quos nulla bona fama defendit, vt hoc eis possit ignosci: ne si quid peruersius euenerit, languens imputem mihi. hæc S. Augustinus de his, quæ ad Synodum Mileuitanã sub Xantippo spectare visa sunt: quæ hic voluimus inseruisse; tum vt, deperditis Synodi Actis, reſarciam, restituãque ea, quantum fas est pristinæ antiquitati; tum etiam ad instituendam censuram sanctorum Patrum adhibitam in confirmanda sarta tecta Ecclesiasticæ disciplinæ; intelligasque ieiunia non fuisse apud maiores in Ecclesia eius æstimationis, vt pro arbitrio quis ea seruanda duceret; sed vt quæ ex præcepto indicta, vel ex consuetudine introducta essent, vitã fuisse legitima, vt eorum transgressores, rei maximi criminis haberentur. Sed quæ reliqua sunt huius Synodi, absoluamus: vbi enim eiusmodi decretum sancitum fuit, *a*

a Apud Concil. tom. 1. c. 35. LXV. CONSTANTINA PRIMA SEDES NVMIDIÆ DECRETA.

Deinde placuit omnibus Episcopis, qui in hoc Concilio subscripserunt, vt Matricula & Archiuus Numidiæ apud primam sedem sit, & in metropoli, id est, Constantina. hac quidem constitutione Patres definisse voluerũt altercationem duarum sedium in Numidia positarum, quæ nam potior habenda esset. In duas prouincias diuidebatur Numidia, eædemq; duæ dictæ Numidiæ, vt Acta *b* sextæ Synodi Carthaginensis demonstrant: ob idque altercatiõ oborta inter Xantippum Episcopum Constantinæ Numidiæque Primatem, & Victorinum Episcopum alterius ciuitatis, Primarum eiusdẽ vniuersæ prouinciæ sibi vendicantem. De eiusmodi altercatione mentio habetur in epistola ad eundem Victorinũ à S. Augustino scripta, cum ab ipso ad Synodum per tractorias vocaretur. Erant tractoriæ (vt suo loco diximus) literæ ab Episcopo priuatim scriptæ ad instar literarum Imperatorum, quibus imperabatur commeatus in quibuscunque locis à Fidelibus in itinere præstandus: in quarum similitudinem, cum Primates sibi subiectos Episcopos vocarent ad Synodum, tractorias dare solebant, quibus in singulis Ecclesiis iuberentur excipi, & Christiana charitate foueri. Sed reddamus hic perbreuem Augustini epistolam, ex qua antiqui moris Ecclesiastici monumenta restantur: sic enim ad Victorinum agentem Numidiæ Primatem scripsit *c*.

b Concil. Carthag. in præf.

c Augustin. epist. 217. LXVI. AVGVSTINI EPISTOLA AD VICTORINVM.

Tractoria ad me quinto Idus Nouembris venit, iam finito die, & me valde indisposituin inuenit, vt occurrere omnino non possem. Verumtamen sine impertiam meam mouerit, sine iusse motus sim, tuæ sanctitatis & grauitatis est arbitrari. Legi in eadem tractoria etiam ad Mauritanas esse scriptum, quas prouincias scimus suos habere Primates. Quod si ex eis ad Numidiam conuocandum esset Concilium: oportuit vtique, vt aliquorum Maurorum Episcoporum, qui illic priores sunt, nomina in tractoria ponerentur. Quod in ista tractoria non reperiens, multum miratus sum. Deinde ad ipsos Numidas ita perturbato & neglecto ordine scriptum, vt nomen meum tertio loco inuenerim, qui nouis quam post multos Episcopos factus sim. *Quæ res & alias iniuriosa est salutis, & mihi inuidiosa. Præterea venerabilis frater & collega noster Xantippus* Tagastensis * *dicit, quod eum primatus ipse contingat, & ergo plurimos fuisse habetur, & tales missit epistolas. Qui etiam error si facile inter vestram sanctitatem cognosci & corrigi potest; non debuit tamen in tractoria, quam misit venerabilitas tua, nomen eius prætermitti. Quod si in medio locus conferberetur, & nõ in primo poneretur, multum miraret: quanto magis vitiendum est, quod nulla tibi eius admemoratio facta est, qui maxime ad Concilium venire debuit, vt de ipso primatus ordine causa omnium Numidarum Episcopis Ecclesiarum primatus ageretur?*

* Cõstantiensis. DE PRIMATV NVMIDIÆ CONTROVERSIA.

LXVII.

Hîc de causa etiam venire dubitarem, ne forte falsa esset tractoria, qua tanta pertinacitas appareret: quamquam & angustia temporis, & aliæ graues necessitates me maltipliciter impedirent. Vnde peto beatitudinem tuam, vt mihi ignoscas, & primo insiste diligentia, vt inter tuam sanctimoniam & senem Xantippum conuenienter conflet, quæ vestrum debeat conuocare Concilium, aut certe (quod salubrius arbitror) sine cunctatione præiudicio ambo conuocare collegas vestros, eos maxime, qui Episcopatus ætate vicini sunt, qui facile, quis vestrũ verum dicat, agnoscant: vt inter vos paucos eadem pro cæteris quæstio dirimatur; & errore sublato, minores à cæteris conuocentur, qui nec possint, nec debent nisi vobis in hac re tanquam prioribus credere; & nunc ignorant, cui vestrum potissimum credant. Hanc epistolam signatam nisi annulo, qui exprimit faciem hominis attendentis in latus. hactenus epistola Augustini. Porro hanc controuersiam de primatu Numidiæ in hoc Concilio Meleuitano adiudicatam Xantippo, sedique Constantinæ, quæ dicta sũt, aperte declarant. Nouit & Iustinianus Imperator *d*, primam sedem Numidiæ esse Constantinã ciuitatem, in prouincia vero Mauritaniæ Cæsaream, in Bizacena Caplam, in Tripolitana Leptim. At de Meleuitana Synodo hoc anno habita hæc satis sunto.

d l. 2. C. de offic. Præf. præt. Afric.

IESV CHRISTI
Annus 403.

INNOCENTII PAP. Annus 2. ARCAD. & HONOR. IMPP. Annus 9.

I. THEOPHILI LEX. VTI DIA IN IO. ANNEM CHRYSO. STOMVM.

CHristi annus quadringentesimus tertius notis Consulibus Theodosio Augusto atque Rumoredio Fastis adscribitur: quo funestum illud accidit, vt à Conciliabulo Ioannes Chrysostomus deponeretur. Ante autem quam hæc aggrediamur, meminisse lector debes, res S. Ioannis Chrysostomi anno superiori eo nos statu reliquisse, vt qui ipsi fauerent Ægyptij monachi, aduersus Theophilum accusationes proposuerint; quarum causa Theophilus Alexandria iussus esset Constantinopolim proficisci: cum interea S. Epiphanius Constantinopolim Ponte veniens pugnaturus aduersus Origenistas, cũ alias innumeras turbas inter Episcopos concitatas reperisset, re infecta, ad suam est reuersus Ecclesiam. His vero in memoriam reuocatis, tam reliquum est, vt quæ hæc secuta sunt, ordine rerum gestarum pro temporis ratione narremus. Ac primum de aduentu agamus Theophili Constantinopolim, vbi diutius immoratus est; qui in itinere positus complures collegit Episcopos, secumque duxit Constantinopolim, habens in animo, quod postea exploserit, aduersus Ioannem apud Constantinopolim Synodum celebrare. Erat inter alios Episcopos Theophilo fauentes, qui tamen ante Theophilum Constantinopolim venerat, Acacius Beroensis fama notissimus, tum ob monasticam ante actam vitam in Syriæ solitudine, tũ etiam sacrarum peritiam literarum; de quo ista Palladius *e* in dialogo.

e Pallad. dialog. de vita Chrys. II. ACACIVS CVM SEVERIANO ET ANTIOCHO CONSPIRAT.

Per idem tempus contigit, vt Acacius Episcopus Berææ aduenient, honesto (vt dicebat) careret diuersorio. Quæ ex re indignatus ira exardescebat, quasi fuisset à Ioanne contemptus. Victus autem cogitationibus improbis, ex abundantia cordis verbum plenum stultitiæ protulit, dignum ipsius animo, præsentibus quibusdam Ioannis clericis dicens: Ego ipsi ollam condo. Et ex eo Severiano coniunctus Episcopo Gabalensi, & Antiocho Episcopo Ptolemaidæ (erant hi æmuli in dicendo Ioannis Chrysostomi eloquẽtiæ) *& Isaac Syrulo circumforaneo falsorum monachorum duci, qui omne tempus contriuerat in maledictis, linguam semper aduersus Episcopos instruens, quo pacto aduersus Ioannem, immo aduersus Saluatorem armare se queant. Mittunt primum Antiochum, adolescentia illius (nempe Ioannis) crimina studiose inquirentes. Vbi autem defecerunt scrutantes scrutationes, nihilque inuenirent, quo illius fucarent gloriam, Alexandriam ad Theophilum mittunt, cuius nouerant versatile ingenium ad huiusmodi sapienter vicissim machinanda. Ille postquam literas suscepit, susceptas legit, oblatam sibi malignandi materiam amplexus perlubenter, horrido silentio scrutabatur inquirens occasionem aliquam non leuem contra Ioannem.* hæc Palladius.

III.

Sed inter hæc oborta est occasio, vt Eudoxia Augusta in Ioannem alioqui ante perinfensa, in ipsum acerbius exardesceret: quamobrem Theophili accelerauit aduentum, quo eo ad deponendum ipsum Ioannem artifice vteretur. Quidnam id fuerit, explicabimus paucis.

Accidit

Accidit, vt Ioannes pro concione, opportuna data occasione, ab illo Regum *a* exordium sumeret: *Congregate ad me sacerdotes dedecoris, qui comedunt mensam Iezabel, vt dicam eis, sicut dixit Elias: Quousq; claudicatis vtrisque poplitibus? Si Baal est Deus, ambulate post ipsum. Si autem Iezabel quoq; mensa ipsa est Deus, comedentes euomite.* Isthæc autem ipsa, vt dicta aduersus Eudoxiam Augustam interpretati aduersarij, eadem ipsi retulerunt, quibus illa acceptis, in Ioannem acrius commota est, & de eius depositione per Theophilum machinanda indefesso consilio animo vertere sedulo, & opere implere non destitit. Etenim quæ Ioannes dixerat de sacerdotibus comedentibus de mensa Iezabel, ad Seuerianum, Antiochum & Acacium æmuli referebant, quod hi ab ipsa Augusta Constantinopoli alterentur, aptantes ob id Iezabel nomen Eudoxiæ. Hæc quidem Socrates *b* atque Sozomenus *c* ante Theophili aduentum acta volunt; cæterum Leo *d* & Metaphrastes post aduentum Theophili ista referunt: quod si verum est, certe quidem intersacerdotes Iezabel Theophilum adnumeratum oportuit. Sed & accidebat, vt quoties inuectiua aliqua Ioannes malas fœminas insectaretur, ea mox delatores in Eudoxiam esse dicta referrent. Sed iam de ipso Theophili aduentu agamus.

Visum est quasi plane prodigium, vt Theophilus ad dicendam causam vocatus reus & iudicandus, idem quasi triumphum agens aduenerit Constantinopolim, plures habens se comitantes Episcopos; & ingressus vrbem quodam miraculo ex reo conuersus sit in actorem, aduersus Ioannem Chrysostomum iudicium parans. Sed vnde id portentum acciderit, in medium afferamus. Iam enim audisti eloquentissimos illius temporis Episcoporum Seuerianum, Antiochum, & Acacium & Ioannis aduersarios Constantinopoli diuitius cõmoratos, ac dicendi facundia haud paucos in ipsum concitasse, & in partes Theophili perduxisse. His accessit, quod maioris efficaciæ videri poterat, Eudoxiæ (vt vidimus) in Ioannem animus concitatus. Porro quantarum virium sit fœmina iracunda, cui sit coniuncta potentia, puto neminem ignorare: rursus vero quam pronum sit genus mulierum sectari studia, & in quam partem semel inhæserint obstinato animo immobile inhærescere, æque exploratum omnibus esse. Quam ob causam accidit, vt Eudoxia Augusta, & aliæ clarissimæ fœminę in Ioannem Chrysostomum furore succensę, partes Theophili tuendas ardentissimo animo susceperint: quænam autem istæ fuerint, Palladius e recenset his verbis: *Mulieres præterea, quæ celebres sunt, tres viduæ quidem, sed opulentæ, in perniciem salutis suæ pecuniam ex rapina possidentes, quæ virorum * quoq; constantiam perturbare possint atq; concutere. Marsa * Promoti vxor, Castritia Saturnini, & Eugraphia quadam nimia insania feruens: cætera eloqui verecundia prohibet. Istæ, atq; isti* (nempe tres Duces manu militari parati subsidium ferre Theophilo, necnon tres recensiti Episcopi pro eodem stantes) *cum haud infideli corde sint segnes, velut phalanx furore ebria in vnam sententiam odiosam concurrentes, aduersus Ecclesiasticam pacem torrentem proditionis per summam insaniam concitarũt.* hæc Pallad. Adiunge his Episcopos naufragos, quos à Ioanne depositos superius diximus, qui in eum nihil prętermiserunt consilio opeque moliri. Adde insuper clericos Constantinopolitanos maiori ex parte ob duras reprehẽsiones in suum ipsorum Antistitem concitatos. Appone ad hos etiam studia Episcoporum Orientalium & Occidentalium, ob susceptos Constantinopoli Origenistas, à Ioanne ipso nonnihil auersa, erga vero Theophilum propensiora. His, inquam, omnibus simul in vnum concurrentibus, Theophiloque fauentibus, factum est, vt reus veniens causam dicturus, mox in actorem conuersus fuerit, immo & in iudicem transformatus.

Sed quid de Theophili aduentu Constantinopolim idẽ Palladius *f* scribit, hic reddamus; quem hoc anno contigisse, quę superiori anno & præsenti haud pridem sunt dicta, significant: *Appulit vel secundo Theophilus* (primo enim illuc aduenerat, quo tempore Ioannes est creatus Episcopus) *adstans veluti Thebanus simo oneratus, eis quos ex Ægypto & India ipsa conduxerat, & pro fœtida inuidia flagrantiam spirans, Constantinopolim ingreditur sexta hora, quinta Sabbati, à nautico comitatus agmine, turpem referens gloriam, de qua dicit Apostolus g: Quorum gloria in confusione eorum, subinferens, qui terrena sapiunt. Hospitatur q, non in tabernaculo iustorum, Ecclesiæ mansionẽ fugitans, oblitusque Danidici illius h: Elegi abiectus esse in domo Dei mei magis quam habitare in tabernaculo peccatorum. Sed profecto arcebat hunc ab Ecclesia conscientia crudelis.* in Palatio enim apud Imperatorem paratum fuisse Theophilo diuersorium, tradit Sozomenus *i*. Cæterum ipse S. Ioannes Chrysostomus in epistola ad Innocentium Papam, in suburbio Theophilum mansisse tradit, nec ciuitatem ingredi voluisse. Subdit vero Palladius: *Remoratus illic tres hebdomadas diernm, neque cum Episcopo Ioanne congressus est (vt solent Episcopi) neque omnino propinquauit Ecclesiæ: sed perstitit certans nocte ac die, nouumque odium veteri copulans, vt Episcopum Ioannem omnimodo pelleret, sed vita quoq; ipsa priuaret, partim perfusione auri contra veritatem superstitionem potentium redimens, partim lautioribus epulis gule deditos quosq; sub iugum mittens, partim assentatione & spe maioris dignitatis fallaces ex clericis quoslibet inducens. Hos igitur, omnes absque funiculo voluptatibus vinciens, veluti blandus quispiam dæmon, animarum excantato iudicio, vt scena ministerium personam dæmoniacam inquirebat, quam etiam est assecutus.*

Pulsi à Ioanne fuerant duo, & pro sceleribus suis separati ab Ecclesia: horum ille abusus leuitate, hortatur, vt aduersus Ioannem libellos darent, pollicitus eos restituere in ministerij sui locum (erant autem hæc illorum scelera, alterius quidem homicidium, alterius vero adulterium) quod & fecit: eos enim post Ioannis exilium locis restituit suis, datu scilicet libello, quos ipse ille dictauerat, nihil veri continentes, præter id solum, quod monere ille consueuerat, vt post communionem, aut aquam, aut pastillum degustarent, ne contra voluntatem vna cum saliua siue pituita quicquam sacramenti excrearent, ipse prius id faciens, religiosi nemique pie sentientibus augens. hæc ipse. Certe quidem in Occidentali Ecclesia antiquo vsu in more receptum est, vt post sumptã sacram Eucharistiam ea de causa vinum aqua mixtum Fideles accipiant, vel aquam puram arbitratu cuiusque; vt ex hoc minime reprehendendus Ioannes esset. Cæterum haud vnam hanc rem tantum oblati continebant libelli, sed plane viginti nouem formata sũt aduersus eum accusationum capita, quæ singula Photius in Bibliotheca sua recenset, nosque de his inferius suo loco.

Quod ad hanc causam spectat; accidit plane Theophilo, vt bene currenti pedibus in via lapso, cum in decliuium præceps adactus ruina alterius, casu grauiore corruerit. Etenim laudãdus eius impetus ille fuit, quo aduersus Origenistas commotus est, commendandusque zelus eius in eorũdem propulsionem latebras captantium vbique serpentium: id quidem pleno ore S. Hieronymus, S. Epiphanius, S. itidem Anastasius Papa, ac denique Occidentales omnes summis laudib⁹ prædicarunt. Verum cum in Ioannem Chrysostomum, causa publica prætermissa, inimicitias priuatas exercuit: aperuit calumniantibus ianuas obtrectandi, & optimos quosque animo à se abalienauit, vnde & perpetuam suo nomini ignominiam irrogauit, redditus poste⁹ eo nomine odiosus; cum tantum virũ Ioannem dico, quem innocens imbuta literis adolescentia illustrarat, monasticisque institutis exculta iuuentus nobilitarat, necnon disciplina atque exercitatio clericalis Antiochiæ mirifice sublimarat, ac denique ipsa Pontificalis functio, nullo prępedita terrenarum rerum affectu, Deo, Angelis, & hominibus commendarat: talem (inquam) tãtumque virum, columnã Ecclesiæ conatus sit Theophilus cõparatis vndique machinis deorsum in terram prosternere, penitusque cõterere. Sed longe aliter ac concepit animo, accidit, ac plane contrarius est consecutus euentus: siquidem ille persecutione clarior, calumniis illustrior, ac denique morte toti Orbi radiis immortalitatis effulsit.

Sed prosequamur res tunc gestas à Palladio *k* Episcopo, qui interfuit, ita descriptas: *Cum vero* (inquit) *Theophilus libellos suscepisset, conuersatur apud Eugraphiam, vna cum Seueriano, & Antiocho, & Acacio, ac reliquis Ioanni propter eius castissima monita infensis. Mos enim erat illi, iuxta Paulum, publice & per domos honestatem docere, & eas eiusmodi maxime verborum castigatione compescere, qua cum iam anus per ætatem essent,*

g Phil 3.

h Psal. 83.

i Sozom. lib. 8. c. 17.

VI. CONATVS THEOPHILI ADVERSVS IOANNEM CHRYSOSTOMVM.

VII. THEOPHILVS NVTATVS IN DETERIVS.

VIII. k Vall. ad. dialog de vob gestis Chrysost. QVID IN VIDVAS LASCIVIENTES CHRYSOSTOMVS.

a 3. Reg. 18.

b Sozom. lib. 8. c. 16. & Cedren. in Imp. in Decem. & Metaph. in Vita Chrys.

IV. QVI THEOPHILO ADVERSVS IOANNEM FAVERINT.

c Pallad. Dialog de vita Chrys. Ioan. Chrys.

* Martia.

QVINAM STARENT CONTRA CHRYSOSTOMVM.

V. f Pallad. ibid. ADVENTVS THEOPHILI CONSTANTINOPOLIM.

IX. IOANNES QVADRAGINTA COLLEGIT EPISCOPOS.

esset, iuuenes tamen apparere vellent: Quid, inquiens, cogitis corpus rursum iuuenescere, cincinnos in fronte ferentes instar meretricum, ad deceptionem iuuentium, & congredientium vobis, idque cum situ vidua? extant quidem eiusmodi obiurgationes sepius repetitę in eiusdem Ioannis Chrysostomi homiliis. Sed pergit Palladius.

Congregati autem requirebant, quo pacto iudicium inchoarent. Vnus vero ex assistentibus monuit, porrectu vt libellus Imperatori, ipsum etiam inuitum ad Concilium traherent. Factum est igitur hoc, sicuti sub Iudeis quondam, auro illis per omnia suffragante. Erannus enim Ioanne quadragintą Episcopi tunc in Episcopatus triclinio sedentes, adiunctaque quotuolo qui solus venire iussus erat, ac pro nefariis respondere criminibus, tot sociatus Episcopis veniret: quo idem modo sententias Principum imitarat, & complures de clero perturbarat: Sic autem seruocinantibus nobis, afflatus Spiritu sancto Ioannes repente omnibus ait: Orate fratres. Ac si quidem diligitis Christum, nec gratia eius nullus Ecclesiam deseret. Ego enim iam delibor, & tempus resolutionis meę instat, iuxta sententiam Pauli. Multas (vt video) pressuras primum patiar, atque ita demum excedam è vita. Scio enim versutiam satanę, quod non ferrat se meis quotidie sermonibus lacessiri. Atque ita demum mihi prestate miserationis affectum, vt in orationibus vestris memineritis mei.

2. Tim. 4.

X. LVCTVS EPISCOPORVM QVI CVM IOANNE ERANT. Phil 2.

Mœrore igitur ineffabili detenti, alij quidem effundebamus maximam vim lacrymarum: alij vero è Concilio egredi cupientes, oculos eius sacrumq; caput, vna & os illud pretiosum & beatissimum exosculantes, neque se à fletu & singultibus continere valentes. Hortatus redire ad consessum hinc atque illuc in morem apum circum alueare crebro murmure perstrepentium: Sedete (inquit) fratres, & sicre desinite; ne me amplius affligatis: mihi enim b viuere Christus est, & mori lucrum. (Iam enim fama vulgauerat, ob subitam tantę magnitudinem capite truncandum esse) Et si tenetis (ait) memoria, recognoscimini, quomodo semper dixerim vobis: Vita est vita præsens, cuius & tristia & lęta pertransiunt. Nundinæ sunt, quas cernimus omnia, venditores, emptores, modo diuertimus. Num Patriarchis inuehores fuimus, Prophetisque & Apostolis antecellimus, vt immortalis hic nobis permaneat vita? Ad hæc ingemiscens quidam ex præsentibus, dixit: At vices lugemus nostras, nostramque desolationem, qui pupilli relinquimur: Ecclesiæ viduitatem, confusionem legum, ambitionem non timentium Dominum? & gubernaculis Ecclesiæ sese importune ingerentium, destitutos pauperes, desertamque doctrinam. His ille auditis, indice dextere manus leue nodum sepius pulsans (consueuerat enim vir Dei inter animi curas atque æstus hoc facere) ita se alloquenti ait: Sufficit, frater, noli plura prosequi. Verum (vt dixi) vestras Ecclesias non dimittatis. Neque enim à me doctrina Christi cępit initium, neque item in me desitura est. Nonne Moyses mortuus est? nunquid Iesus inuentus post illum non est? Nonne Samuel obijt? nonne Dauid vnctus est? Excessit vita Hieremias: nonne reliquit Baruch: Assumptus est Elias: nonne prophetauit Esaias? Capite casus est Paulus: nonne post se reliquit Timotheum, Titum, Apollo, & innumeros alios? His dictis, Eulisius Apameæ Bithyniæ Episcopus ait: Necessario, si Ecclesias tenuerimus, communicare cogemur atque subscribere. Ad hæc S. Ioannes: Communicate quidem, ait, ne scindatis Ecclesiam: verum nolite subscribere: nihil enim mihi conscius sum, propter quod deponi, aut deijci merear.

XI. SYNODVS A THEOPHILO CONGREGATVR, AD QVAM CITATVR IOANNES.

Cum inter eos ista referuntur, nunciati sunt astare pro foribus hi, quos Theophilus miserat. Iubet eos protinus ingredi. Ingressos cuiusnam essent gradus, interrogat. Episcopos esse vbi didicit, orat, vt sedentes, quam ob causam aduenerint, dicant. Illi autem, Breue tantum habemus, inquiunt. Iubete illud legi. Quod ille vbi annuit; mandant Theophili puero, vt legeret, legit. Erat autem hic textus: Sancta Synodus ad Quercum congregata (erat autem locus trans mare sic vocatus, Rufini suburbium, in quo illi conuenerant) Ioanni, neque addentes id, quod profecto erat, Episcopo (solet enim ferme obscuratus animus non rite aspicere, sed ea volucre & conspicari, quæ passio dictat) Libellos contra te accepimus, mala continentes innumera. Occurre igitur, Seraponem & Tigrim presbyteros assumens tecum: est enim illis opus. hactenus Breue missum. Erant vero qui missi sunt, Dioscorus & Paulus & Libya iuuenes admodum.

XII. c Sozom. lib. 8. c. 17.

Quod autem ad locum Synodi, ad Quercum dictum: Fuit (inquit Sozomenus c) id suburbium Chalcedonis, quod à Rufino Consulari iam cognomen habet, in quo & regia est & ampla Ecclesia, quam ipse Rufinus in honorem Apostolorum Petri & Pauli extruxit, & Apostoleum ex his appellauit, monachos etiam in vicino collocauit, qui clerum Ecclesiæ supplerent. hæc Sozomenus. Post hæc Palladius addit: Postquam lecta est pagina, contradicunt hi, qui cum Ioanne erant Episcopi: & Theophilo per Episcopos tres, Lupicinum, Demetrium, & Eulisium, & presbyteros duos Germanum & Seuerum hæc rescribentes: Noli Ecclesiæ negotia soluere: noli confundere ordinem, & ne scindas Ecclesiam, propter quam Christus descendit ad terras. Quod si impatiens solitis Nicæni Concilij canones, causasque citra terminos tuos cognoscere vis, ipse ad nos transi in bene institutam ciuitatem: neq; instar Cain Abel in campum prouoces: vt nos te primum audiamus. Habemus enim contra te libellos capitum septuaginta, apertas & nefarias actiones continentes. Plurasque per Dei gratiam sumus, quam Synodus tua, congregati non ad euersionem Ecclesiæ, sed pacem. Nam tua quidem Synodus triginta & sex habet Episcopos ex vna prouincia: nos autem quadraginta sumus ex prouinciis variis, in quibus & septem sunt Metropolitæ: & necessario conuenit pauciores à pluribus ac præstantioribus secundum canones iudicari. Habemus enim & epistolam tuam, per quam admones Coepiscopum nostrum Ioannem, non oportere citra terminos suos Episcopos iudicare. Quocirca Ecclesiasticis obtemperans legibus, accusatores tuos ora, vt à tua accusatione desistant. Ad hæc motus Ioannes, Episcopis suis: Vos quidem, quod vobis videtur, scribite: me autem conuenit, ad ea, quæ mihi sunt scripta, rescribere.

Sic itaque Theophilo mandauit, dicens: Ego, an aliquis dicere contra me quippiam possit, hactenus nescio. Porro si qui prosiliit contra me, vultisque veniam; manifestos inimicos meos, quos mihi negligentia sua facit infestos, conuentu vestro primum abjicite: neque iam de loco contendam, vbi me oporteat iudicari, etsi id maxime in ciuitate fieri oportuit. Sunt autem, quos vt suspectos reuoco, Theophilus, quem & in Alexandria & Lycia dixisse certum est: in Comitatum proficiscor, vt Ioannem deponam. Id ex eo verum probatur, quod aduenienti neque congressus est mihi; neque communicauit. Qui ergo ante audientiam inimicus comprobatus est, quid post in iudicio facturus putatur? Acacium itidem abjoci populo, qui dixit: Ego ipsi ollam condo. Quid autem de Seueriano & Antiocho dicam, quorum facinora seculi quoque Theatra canunt? Itaque si me re vera venire vultis; hos quatuor, si quidem iudices sunt, Concilio pellite: sin autem accusatores, eos ad iudicium sistite, vt sciam, quo mihi ordine certandum sit, veruin quasi contra aduersarios, an aduersus iudices standum. omninoq; non solum ad charitatem vestram, verum & ad omnem quoque vniuersalem Synodum venire paratus sum. Scitote igitur, quod si millies miseritis ad me, nullum aliud responsum à me reportabitis.

Illis exeuntibus, Notarius edictum habens regium, per quod iuxta illorum postulata inuito traheretur ad iudicium, consilio ingressus vrgebat. Vbi Notario responsum fuerat, nunciantur duo Ioannis presbyteri, Eugenius quidam, qui factionis contra Episcopum Ioannem mercedem accepit Heraclea Episcopatum, & Isaac monachus (ne aliter dicam) ita nunciantes: Mandat tibi Synodus, vt transeas ad nos responsurus ad crimina. Contra vero Ioannes per Episcopos alios ita respondit: Quonam, oro, consequentia, quo ordine iudicatis, qui neque inimicos meos vultis abjicere, & me per clericos meos accersitis? ista Palladius. Socrates d vero atque Sozomenus e addunt, iam quarto à Synodo Quercus ad iudicium Episcoporum vocatum ipsum fuisse Ioannem Chrysostomum, eundemque demum postalia prouocasse ad Synodum œcumenicam. Clerum quoque Constantinopolitanum ad eandem Synodum esse vocatum cõminatione depositionis, si venire detrectaret, idem Sozomenus tradit.

Cum autem tum ab Episcopis, qui cum Ioanne erant, tum ab ipso Ioanne plures causæ fuerint allatæ, cur minime teneretur se Synodali illi sistere iudicio: certe quidem minime prætermittum fuisset, cum & tempus peropportunum & vrgens necessitas imperasset, Cõstantinopolitanæ œcumenicæ Synodi illum citare canonem (si re vera id ibi decretum fuisset, & non per impostoram annexum) quo decernebatur, sedem Constantinopolitanam primum post Romanam tenere debere locum; ac proinde nihil iuris sibi Theophilũ vendicare potuisse, vt in Ioannem ipsum Synodum congregaret, si inferior Theophilus Ioanne fuisset. Sed quod alia iura noua deficerent, ipse Ioannes ad antiquum canonem Nicæni Concilij prouocat,

SYNODVS QVÆ NVNCIATA DA THEOPHILO MANDAT.

XIII. QVÆ THEOPHILO RENVNCIANDA ESSENT.

XIIII. IMPERATORIS EDICTO NON PARET IOANNES.

XV. ASCITITIVS CANON AGNITVS.

quo

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

quo limites Ecclesiarum fuerant definiti: vt planè intelligas, nullam penitus penes Iohannem Chrysostomum fuisse canonis illius cognitionem, sed pet impostutam additum.

XVI. Antequam autem reliquas in ea Synodo res gestas in medium adducamus, dicendum, cur locum illū transpontum ad Synodum celebrādam delegerint Episcopi aduersarij. In promptu quidem ratio illa est, ob euitandas scilicet Constantinopolitani populi turbas. Probè enim sciebant, illum suo Episcopo addictissimum, nec vllo pacto laturum Ioannem è sede deponi: qui nec tamdiu tardaret tumultuari, nisi ab exercitu Imperatoris in officio contineretur. Sed haud his valuit omnino cohiberi, cum quæ in Ioannem in Synodo decreta essent, certo postea nuncio accepissent. At de his suo loco dicendum. Dum autem Synodus in Quercu ab Episcopis ageretur, populus pro suo Episcopo die noctuq; vigilans solicite agit excubias: plutes enim illud insumpsit dies iudicium Synodale. Cum inter hæc ipse S. Ioannes Chrysostomus ex more haud desisteret ad populum concionari, quem cernebat frequentissimum confluxisse. Tunc enim egregiam illam habuit orationem, qua summam in rebus aduersis constantiam præferens, ita est exorditus *a*: *Multi quidem fluctus, & vndæ immanes: sed submergi non vereor; quia super petram sto. Insaniat licet mare, petram non potest commouere: insurgant quantumlibet fluctus, nauis fessa obrui non potest, &c.* par esset illam integram hic describere, ac ne apicem quidem vnum prætermittere, immo & eandem sæpius lectitare, atq; memoriæ commendare; vtpote quæ nō solum inuicti roboris animi, infractiq; sacerdotalis vigoris constantiam repræsentet, sed quæ omnibus persecutionem patientibus habeat paratum antidotum: vt nemo sit inueniri adeo oppressus animo ac mœrore penitus consternatus, quin vna eius inspectione non erigatur. sed quod præ manibus inter alia eius scripta habeatur, nimiæ prolixitatis causa vitandæ desistimus. Reddemus hic tantum, quæ de populi totius erga eum affectione & studiis ad finem sic habet: *Ecce quot dies sunt, quod vigilatis, & nullum vestrum somnus inclinauit, nec temporis spatium fregit, nullum timor, nullum minæ deterrent, sed terror eorum fortiores vos reddit. Video enim vos, quod semper optaui: ideo quod contempsistis mundi negotia, renunciastis omnibus: nihil iam de terra, neque de terrenis actionibus cogitatis. Ad cælestia vos migrasse iam cerno: absoluti estis vinculis corporis, ad beatam illam & cælestem conteudistis philosophiam. Hoc mihi sufficit vidisse de vobis; hæc mea consolatio; ista me in agonibus meis velut vnguenta quædam corroborant, & fortiorem me agonibus reddunt.* hæc ipse Chrysostomus, quod videret populum pastori suo posthabere bona omnia, relinquere opifices officinas, rusticos deserere agros, naugia nautas, lucrum existimantes temporalium rerum iacturam, & mori viuere, si daretur pro sacro Antistite caroque parente vitam quoque profundere.

XVII. Sed iam Acta Synodi, quæ licuit reperire, reddamus: ac primum calumniarum in Ioannem Chrysostomum congestarum acerum hic reuolnamus, quas eius aduersarij mentitis coloribus verisimiles reddiderunt. Extant apud Photium in Bibliotheca, à meo autem Federico Metio intimo amico translata: à quo integrum ipsum Photium Latinitati iam redditum, magno desiderio expectamus edendum. sunt autem hæc verba Photij; *Legimus Concilabulum, in quo aduersus sanctum Ioannem Chrysostomum conuenerunt Theophilus Alexandrinus, Acacius Beræensis, Antiochus Ptolemaidis, Severianus Gabalorum, Cyrinus Chalcedonensis Episcopi, & alij. In quo accusatores idem testes & iudices erant. Hæc autem commentaria tredecim gesta sunt, duodecim aduersus S. Ioannem, tertiusdecimus vero est contra Heraclidem ab ipso in Ephesiorum Episcopum ordinatum, cuius condemnationem & priuationem neque perficere potuerunt: nam aliquandam obstiterunt. Accusator quidem Heraclidi fuit Macarius Episcopus Magnesiorum: Ioannis vero Chrysostomi fuit apertus inimicus & primus eius accusator Ioannes eius diaconus. Accusabat autem primo Chrysostomum, quod ipsum iniuria affecit, eum excommunicando, quia filium suum Eulalium verberauit.*

Secundo, quod Ioannes quidam monachus mandato Chrysostomi fuit verberatus, & protractus, & instar obsessi à demone, ferrea catena vinctus.

Tertio, quod margaritas multas vendidit.

Quarto, quod marmora S. Anastasiæ, quæ Nectarius ad exornandam Ecclesiam reliquerat, ipse venadiderit.

Quinto, quod clericos dicebat nullo honore dignos, corruptos, inutiles, vel qui abusibus delectabantur, & alios præterea contumeliis afficiebat.

Sexto, quod sanctum Epiphanium nugacem & dæmoniacum dicit abat.

Septimo, quod aduersus Severianum commenta & insidias struxit, irritans aduersus eum Decanos.

Octauo, quod aduersus clerum sycophantias & calumnias plenum librum condidit.

Nono, quod cum congregasset Concilium totius cleri, tres diaconos sistit. Acacium, Eulaphium, Ioannem, accusans eos, quod suum pallium furati essent, diuens: Quis nouit an ad alium vsum aliquo pacto illud acceperint?

Decimo, quod Antonium, qui conuictus esset sepulchrorum effossor, Episcopum ordinauerat.

Vndecimo, quod Ioannem Comitem in seditione militum ipse denunciauit.

Duodecimo, quod neque procedens in Ecclesiam, neque exiens orabat.

Decimotertio, quod non in Ecclesia, vt par est, ordinauit diaconos & presbyteros.

Decimoquarto, quod in vna ordinatione quatuor Episcopos ordinauit.

Decimoquinto, quod recepit mulieres, solus cum solis agendo, omnes alios reiiciendo foras.

Decimosexto, quod hæreditatem à Thecla relictam emit per Theodolum.

Decimoseptimo, quod de redditibus Ecclesiæ quid agatur, sciat nemo.

Decimooctauo, quod Serapionem accusatum, presbyterum ordinauit.

Decimonono, quod communionem amantes totius vniuersi, vt illi lubet clausos, & in carcere mortuos neglexit, & neque deducere & prosequi eos ad eorum tentoria & tabernacula dignatus est.

Vigesimo, quod sanctissimum Acacium iniuria affecit, neq; illum loqui fuit, vel reddere rationem.

Vigesimoprimo, quod Venerium presbyterum tractauit cum multa contumelia.

Vigesimosecundo, quod Porphyrium presbyterum tradidit Entropio, vt eiceretur in exilium.

Vigesimotertio, quod illi soli præsto esset balneum; & postquam lotus fuerit, Serapion prohiberet introitum, vt nullus alius lauaretur.

Vigesimoquarto, quod multos absq; testibus ordinauit.

Vigesimoquinto, quod solus comedit, agens vitam Cyclopis turpiter & voluptuose.

Vigesimosexto, quod ipse accusat, ipseq; testimonium perhibet, & ipse iudicat: idq; patere dicunt ex iis, quæ aduersus Martyrium protodiaconum & Proeresium Lyciæ Episcopum patrauit.

Vigesimoseptimo, quod pugno percussit Memnonem in Ecclesia Apostolorum; & profluente sanguine ex ore eius, nihilominus obtulit sacra mysteria & Eucharistiam.

Vigesimooctauo, quod in throno exuitur, & induitur, & pastillum comedit.

Vigesimonono, quod pecuniam etiam Largitur Episcopis ab ipso ordinatus, vt clero supped tet. Capita quidem hæc sunt. Ipse vero quatuor vicibus vocatus non accessit, respondens illis, qui conuocabant: Si apertos hostes ab ordine iudicum segregetis, præsto sum accedere, & causam tueri meam, sin minus id vultis facere, quoties mittetis, nihil minus fiet.

XVIII. *Examinarunt & perpenderunt primum & secundum caput istorum. Deinde ceperunt de Heraclide & Palladio Helenopolis Episcopis agere. Et iterum dedit libellum Ioannes monachus, cuius diaconus Ioannes in accusationibus aduersus Chrysostomum mentionem facit, accusans Heraclidem, quod sit Origenista, & quod fur sit deprehensus in Cæsarea Palæstinæ, vestes diaconi Aquilini furatus; & quod quamuis talem, Ioannes tamen Episcopum in Episcopatu Ephesi ordinauit. Accusabat etiam Chrysostomum, quod multa mala*

passus

IOANNES CONCIONATVR AD POPVLVM IN ECCLESIA.

a Chrysost. dum de exsilium iret tom. 5

ACCVSATIONES XXIX. CONTRA IOANNEM CHRYSOSTOMVM.

XVII. ACTA SYNODI AD QVERCVM HABITÆ.

passus à Serapione propter Origenistas, illum nihilominus libenti animo dimisit.

XIX. DE ACCVSATIONIBVS ACACII ADVERSVS IOANNEM.

Deinde his examinatis, nouum caput fuit perpensum & discussum accusationum vigintinouem. Deinde iterum accusauit Acacius Episcopum Heraclidem, vt Origenistam, & qui absoluit à sanctissimo Epiphanio Episcopo, neq; in oratione communicauit illi, neq; in conuictu. Dedit etiam idem Acacius libellum aduersus Chrysostomum talia continentem.

Primo, de sæpe dicto Ioanne monacho, quod vapulauit propter Origenistas, & quod ferreis catenis fuit obstrictus.

Secundo, quod B. Epiphanius propter Origenistas Ammonium, Eutychium, Eusebium, & Heraclidem, & Palladium, noluit cum Chrysostomo communicare.

Tertio, quod hospitalitatem desernit, solus studens comedere.

Quarto, quod aduersus Ecclesiam loquitur, illius altare furiarum plenum appellans.

Quinto, quod gloriatur aduersus Ecclesiam, dicens: Amore pereo, & insanio. Et quod debet declarare, quenam sint furiæ, & quid significet, Amore pereo, & insanio. Ecclesia enim haud nouit talia.

Sexto, quod aditum aperit peccatoribus, dicens: Si iterum pecces, iterum pœnitentiam facito: & quoties peccaueris, accede ad me, & ego te curabo.

Septimo, quod blasphemias conuersus ad Ecclesiam profert, dicens, quod Christus orans non fuit exauditus, quod non benè orauit.

Octauo, quod populum seduxit, vt seditio fiat aduersus Synodum.

Nono, quod Ethnicos, qui Christianos male tractauerint, suscipit, & habet in Ecclesia, & illis præsit.

Decimo, quod inuasit alienas parochias, & Episcopos ordinat.

Vndecimo, quod clericos inanditos iniurijs affecit & contumelijs.

Duodecimo, quod depositum alienum vi rapuit.

Decimotertio, quod absq; consessu & Synodo, & inconsulto clero præter mentem cleri ordinationem facit.

Decimoquarto, quod Origenistas suscipit: & eos, qui cum Ecclesia communicant, & venerunt cum litteris commendatitijs, in carcerem detrusos non curauit, sed in ipso mortuos neque omnino respexit.

Decimoquinto, quod alienos seruos nondum libertate donatos, sed delictis obnoxios & accusatos, Episcopos ordinauit.

Decimosexto, quod Isacium contigit multa mala pati ab huiusmodi facinorosis hominibus.

Arsacius archipresbyter, qui ipsi successit, & Atticus presbyter testimonium dixerunt contra Chrysostomum. Sententiam primo dixit Gymnasius Episcopus, postremo Theophilus Alexandrinus, omnes numero quadraginta quinque. Scripta sunt Synodica ad clerum Constantinopolitanum de facta depositione Chrysostomi. Missa quoque est relatio ad Reges. Traditi illis etiam libelli tres à Gerontio, Faustino, & Eunomio, quibus querebantur, se iniusse à Ioanne depositos. Facta etiam sunt responsio Imperatoris ad Synodum. Sunt ibidem actiones de Heraclide Episcopo. hucusque Photius de Synodo habita apud Quercum.

XX. SVSPICIO DE IMPOSTVRA.

Sed subiit interdum animum meum haud leuis suspicio de Actis istis, quod spuria sint, & ab aduersarijs S. Ioannis Chrysostomi post eius obitum conficta. Quandoquidem in eis desiderari videntur (licet tam multa habeant) quæ in scab illis obiecta fuisse, ipsemet Chrysostomus tradit. Nam ad Cyriacum Episcopum scribens, cum à sede deiectus est, hæc habet: *Multa quidem aduersus me confinxerunt. & dixerunt, quod ad communionem non iuuenos receperim. Et si quidem hoc feci, expungatur nomen meum ex albo Episcoporum. & non scribatur in libro Orthodoxæ fidei. Quoniam ecce si tale quid admisi, abiiciat me etiam Christus a regno suo. Sin autem pergunt hoc mihi obiicere & contendere, deponant & Paulum, qui postquam cœnauit, totam domum baptizauit: deponant & Christum ipsum, qui postquam cœnatum est, Apostolis communionem dedit. Dicunt, quod cum muliere dormierim. Exuite me, & inuenietis membrorum meorum mortificationem. Sed hæc omnia per inuidiam excogitarunt.* hactenus de his Chrysostomus. Quod igitur, quæ hic recenset maxima omnium esse videbantur accusationum capita, cum inter quadraginta illa sex enumerata minimè reperiantur; vt de fide Actorum illorum dubitem, iusta ratio persuadet; cum & ab aliis alia eiusdem Synodi Actorum addantur capita, quæ in eisdem Photij Actis minimè sit reperire.

Sed quænam hæc sint, adiiciamus: Ait enim Sozomenus a: *Hoc loco Theophilus vna cum cæteris Episcopis conuenientes, de libris Origenis nullam quidem mentionem fecit: sed Scetenses ipsos monachos ad pœnitentiam inuitauit, pollicitus se neq; iniuria acceptæ fore memorem, neq; mali quicquam esse facturum. Cum igitur suis clamoribus illos vrgerent fautores Theophili, vt veniam peterent, & interim simularent Synodum pro ipsis supplicare: monachi perturbati, atque hoc planè fieri oportere rati, multis Episcopis præsidentibus, illud scilicet quod illis dicere solemne est: Etiam si iniuriam fecerimus, ignosce, inquiunt. Theophilo igitur illos prompte in gratiam simul & in communionem recipiente, soluta est cognitio, quæ aduersus Scetenses ipsos instituta fuerat. Quod opinor non ita successisset, si vna cum reliquis monachis Dioscorus & Ammonius assuissent. Nam Dioscorus iam ante mortuus, in templo Mocij martyris est sepultus: Ammonius autem modo, cum Synodus conuocaretur, corpore langueré cœpit: & postquam ad Quercum tractasset, morbo grauius correptus fuit, & non multo post finiuit vitam, & apud vicinos monachos, vbi etiam iacet, splendidam sepulturam sortitus fuit.* hæc Sozomenus.

XXI. a Soz. in lib. 8. c. 28 MONACHI ORIGENISTÆ POENITENTIÆ RECEPTI.

Arcum de his agit Palladius, tantum tribuit suis Origenistis, vt sanctitatis culmen eos attigisse, atq; etium miracula edidisse, falsò testetur: Testis domesticus, satis est. Sed pergit Sozomenus: *Theophilus tandem, vbi id intellexisset, illacrymasse fertur, ac dixisse, quod inter vniuersos monachos suos talis non esset, qualis fuisset Ammonius, etiam si ipse turbarum extitisset auctor. Processerat interim illi & hoc ex sententia.* hactenus ipse. Sed in his nihil prorsus apud Acta à Photio summatim collecta; quorum tamen primo loco fuerat mentio habenda: nulla præterea memoria de his, quæ sunt ab eadem Synodo acta aduersus Episcopos à Ioanne missos sitæ defensionis causa, de quibus ista Palladius b: *Ad hæc illo Episcopi capite, alium cæciderunt, alium conciderunt, alij ferrum collo imposuerunt, quod sancto viro præparauerant; vt ita inuictus in manum in loca mitteretur ignota, dæmone illos, leonum instar, in ferociam excitante.* hæc de his, quæ spectant ad Synodum.

XXII. PALLADIVS PVGNATIS DIVINAVIT. b Pallad. dialog.

Subdit vero Palladius: *Comperta illorum immani impudentia, sanctus se ipsum cohibuit. Fortissimi autem illi viri, contextu comment. ariolis, quæ aranearum telis infirmiora ad probationem erant, contra sanctum sententiam proferunt, cuius neque faciem videbant, neque audierant vocem, die vna conficientes nequitiam, quam longe ante texuerant. Neque enim cohiberi potest diabolicus impetus, consilij semper & morarum impatiens. Missaque relatio est ad Imperatorem ita exordiens.*

XXIII. SENTENTIA FERTVR CONTRA IOANNEM CHRYSOSTOMVM.

XXIV. RELATIO AD ARCADIVM DE DAMNATO IOANNE CHRYSOST.

Quoniam accusatus Ioannes quorundam criminum, causisque ad ea diluenda occurrere noluit: huiusmodi vero deponant leges; id quod & passus est. Continent autem libelli & læsæ maiestatis crimen. Iubeat hunc pietas vestra expelli, vel inuitum dantium tanti criminis pœnas: nobis enim ista non licet inquirere. hactenus relatio. Sed exclamat Palladius: *O infelicissimi, quæ sentitis & facitis, ea erubescitis facere: non Deum plane, sed homines reuereminí, siue metuitis. Erat autem id crimen maledictum in Reginam, quam (vt illi detulerunt) Iezabel appellauerat. At boni viri illi, ferro cedi sanctum videre cupientes, ita detulere. Deus autem & eorum penitus insitam nequitiam patefecit, & Principum corda mollinit, sicuti Danieli c diudum in Babylone contigerat. Illi enim leones in mansuetudinem conuersi, homines vero efferati sunt, non parentes Prophetæ; corripuitque Deus eos, qui præter naturam efferati erant, hu contra naturam in mansuetudinem verso. In hunc modum Ioannes Ecclesia pellitur, misso ad id Comite cum auxilio militum, non secus, quam ad barbaricum prælium. Paulus autem, agellos ad Bithyniæ Prænetum occupat.* ista de Ioannis expulsione Palladius.

c Dan. 6.

XXV. IOANNES CHRYSOSTOMVS PELLITVR IN EXILIVM. i Socrat. lib. 6. c. 19.

Porro exturbationem Ioannis Chrysostomi profundo iam vespere factam, per milites que perductum ad nauim, secutumq; immensum totius populi lamentum, idem ipse Ioannes docet epistola, quam sequenti anno ad Innocentium Papam scripsit; eam suo loco reddemus. Arguendus ex his, qui id meridie esse factu Socrates d narrat, qui ait: *Ioannes triduo post suas abdicationem, circiter meridiem, aduersariorum manibus clam multitudine se ipsum vltro obtulit:*

cauebat enim, ne propter ipsum, tumultus concitaretur. Sic igitur abducitur. In populo autem immensa seditionis flamma incenditur: atque vt in huiusmodi tumultibus vsu euenire solet, complures, qui erga illum ante infenso & inimico animo fuerant, tum quasi mutata sententia, eum commiserari cepere: & qui paulo ante in abdicatum videre cupiebant, tum falsis criminibus circumuenturum prædicarunt. Itaque complures tum contra Imperatorem, tum contra Concilium Episcoporum vociferati sunt, contraque Theophilum potissimum, quem criminationis in Ioannem confictæ auctorem exclamarunt, nam insidiæ, quas Ioanni parauerat, amplius in obscuro latere non poterant. Et quanquã multis aliis argumentis perspicue deprehendebantur, tamen vel maxime ex eo, quod cum Dioscoro & eius fratribus, qui Longi dicebantur, statim post Ioannis abdicationem cõmunicauit. Sed id antea factum diximus ex Sozomeno. Subdit vero Socrates, quæ sequuntur:

XXVI. QVID FERIARVS IN IOANNEM EGERYO.

Tum Seuerianus in Ecclesia docens, tempus sibi oblatum putauit, quo in Ioannem opportune inueheretur, & ob eam causam palam dixit, illum, licet nullius alterius criminis esset conuictus, iure tamen propter insolentes & superbos mores abdicatum esse: Omnia enim peccata hominibus condonari, sed Deum (vt sacræ scripturæ docent) superbis resistere. Quæ cum dixisset, multitudo fuit ei grauissimum seditionem concitata. Qua de causa fine mora Imperator Ioannem Chrysostomum reuocandum curauit: Idcirco Eriso Imperatricis eunuchus, eam ob causam missus, in Prouento (est hoc quidem emporium, è regione Nicomediæ situm) eum offendit, reducitq; Constantinopolim. hæc Socrates. Porro quod ipse ait, commotione illa populi adductum esse Imperatorem, vt eum Constantinopolim postliminio reuocarit, terræmotum quoque factum esse, quo cubilis Imperatoris pars collapsa est, Leo Imperator in encomio de Chrysostomo asseuerat. Sed de eo hæc tantum Palladius *a*: *Media vero transacta die, cum motum quendam fieri in suburbio contigit. Perterriti ex hoc, Ioannem misso Notario, reuocant: vt plane acciderit, propter iustum suum & Dominum commouisse terram.* At Theodoretus ceius veritatis firmior atque certior adstipulator hæc ait: *Cum vero nocturno terræmotus factus esset, & terror inde Imperatrici incussus, Constantinopoli vrbi Maria (sic dicta, quod dicata illi fuisset) præmittuntur prima luce legati ad Ioannem exulem, oraturi, vt quamprimum ad vrbem redeat, periculumque ei impendens depellat. Post quos alij mittuntur legati: post illos etiam alij: adeo vt Bosphorus refertus esset legatorum turba. Vbi vero fidelissimus populus illud intellexit, ostium Propontidis nauigiis operuere: omnes namque cum cereis accensis ei obuiam fiunt. Atque pro eo quidem tempore hostium illius conatus manus dissipat a est.* hactenus de his Theodoretus. Addit autem hæc Socrates *d*:

XXVII. IO. CHRYSOSTOM. INTRODVCITVR IN CIVITATEM.

Verum quamuis hoc modo esset reuocatus, non tamen prius in vrbem ingredi, quam coram maioribus iudicibus innocens probatus esset, sed in suburbio, quod Mariana dicitur, ad tempus permanere constituit. Cum autem moram faceret, nec ad ciuitatem vellet redire: multitudo indigne & grauiter ferens, protinus eos, penes quos imperium erat, maledictis vexauit. Quapropter necessitate adductus: ad vrbem reuertitur. Multitudo prodit illi obuiam, eumque summa reuerentia ad Ecclesiam recta deducit: orat, vt sedem Episcopalem capessat, moreque consueto populo pacem precetur. Cum ille recusasset, dicere tum hoc non ante faciendum esse, quam cum causa eius esset iudicio discepta ta: tum hi qui ipsum condemnarant, mutata sententia, absoluerent: magis incendi cepit, tanta enim cupiditas eum cum in sede collocatum videndi, tum de integro concionandi audiendi illum incesserat. Itaque populi impulsu res sic confecta est. Cum Ioannes esset in sede Episcopali locatus, & de more pacem populo precatus fuisset, coactus etiam necessitate concionatus est. Qua re aduersariis alterius criminationis materiam suppedit auit, verum ad tempus illam consopitam iacere passi sunt. hactenus Socrates, sed adiungit ista Sozomenus *e*: *Coactus itaque extemporalem quandam orationem habuit, & ex vsustissima similitudine argumento sumpto, subindicauit, Theophilum occepisse contumeliam facere Ecclesiæ sibi commissæ, vt & Regem Ægyptium vltori Abrahami f Patriarchæ quemadmodum referunt libri Hebræorum. Cumque populum (vti par erat) ob propensum animum, Imperatores ob beneuolentiam erga se collaudasset: in multos applausus ac benedictiones Imperatoris eiusque coniugis vulgus excitauit, adeo vt semiplenam orationem abrumpere cogeretur.* hucusque Sozomenus.

TERRÆMOTV AGITATVR CIVITAS POST DISCESSVM IOANNIS.

a Palad. in dial. p. b Ap. Theod. lib. 5. c. 33.

d Socrat. lib. 6. c. 14.

e Sozom. lib. 8. c. 28.

f Genes. 12.

At non extat ipsa quidem oratio, neglecta fortasse, quod imperfecta relicta fuerit: vel perijt vna cum aliis multis. Sed adhuc alia reliqua est, habita eodem quoque tempore, cum ab hoc priori exilio reuersus est, cuius est exordium *g*: *Quid dicam? quid loquar? Benedictus Deus. Hunc egredientem dixi sermonem: hunc iterum reuertens: & illic constitutus hunc in ore volebam*, &c. Sed & de frequentia populi eiusque incomparabili lætitia hæc post multa subiecit: *Ante hoc quidem Ecclesia replebatur: sed & nunc in plateis Ecclesiæ factæ sunt. Et vna nimes & coniucti psallentes Deo in voi provocatis affectum: voces vestræ cæli secreta penetrarunt, & omnis ætas vestras psalmodias miraretur attenta. Cursus equorum hodie, & pauci illuc, immo cuncti in Ecclesia, quasi torrens quidam ac fluuius vestra facta est multitudo. Voces vestræ eleuantur ad cælum, amorem, qui ad patrem est, ostendentes: orationes vestræ meum coronauerunt caput*, &c. Deinde vero de immenso, quo erga pastorem suum flagrabant studio, ista subdit: *O rem inauditam? Pastor quiescit, & oues luporum rabiem abegerunt, insidias vulpium oppresserunt. O ouium sapientia? ô siluorum affectus? O discipulorum charitas? O pulchritudo sponsæ? absente viro abegit adulteros: ostensa sunt eius diuitiæ, apparuit pulchritudo: latrones confusi abierunt, & aufugerunt. Dicite mihi, quomodo persecuti estis lupos? quomodo populistis latrones? Frequenti* (inquit) *oratione ad Deum. Quomodo desperistis adulteros? Continuis* (inquit) *lacrymis, & desiderio viri. Non accepi arma, non sumpsi lanceas, non arripui scutum: solummodo ostendi eis pulchritudinem meam, qua perspecta, vulnerati fugerunt. Vbi nunc illi? proculdubio in confusione. Vbi nos? in lætitia. Vbi nunc illi? conscientiæ suæ malo tabescunt. Vbi vero nos? in magna exultatione glorificamus Deũ*, &c. hæc & alia plura Chrysostomus in commendationem populi erga suum Episcopum charitatis.

XXVIII. QVANTA LÆTITIA EXCEPTVS IOANNES A POPVLO.

g Extat tom. 5.

XXIX. CLERICI ET EPISCOPI RESTITVTI.

Restituto in Episcopatum suum Ioanne Chrysostomo, Imperator, qui ab aduersariis in Ecclesiis fuerant subrogati, clericos abire iussit, & pristinos ante pulsos sua loca recipere voluit, idemque fecit de Episcopis, qui eiusdem Ioannis causa à persequentibus facti erant extorres, quos ad proprias sedes voluit remeasse. Ipse vero Ioannes adiens Imperatorem, petiit ab eo suam causam tractari in legitima Synodo, cuius rei agendæ causa ab ipso implorauit auxilium. hæc omnia habet ipse Chrysostomus in epistola ad Innocentium Romanum Pontificem suo loco reddenda. Ad hæc autem Sozomenus *h* ista addit: *Porro Ioannes Constantinopolim reuersus, magis etiam omnium gratus populo apparuit. Et cum eo tempore conuenissent Constantinopolim circiter sexaginta Episcopi, decretum per eos est, vt & irrita haberentur ea, quæ ad Quercum acta fuerant, & vt Ioannes Episcopatum retineret.* ista ipse. At vero hæc ex his, quæ Palladius scribit, improbantur, dum ait, Theophilum canone Antiocheno Synodi egisse aduersus Ioannem, quo iubebatur, vt à Synodo depositus Episcopus, non alio modo, nisi ab alia Synodo maiori Episcoporum numero posset restitui. Quod si verum esset, restitutum fuisse Ioannem à Synodo sexaginta Episcoporum, nullus poterat esse locus obiectioni à Theophilo factæ. Cæterum ipse Ioannes in dicta epistola ad Innocentium, de his agens, tradit expetitam à se Synodum, quæ sitamque magno studio ab Imperatore: quam futuram timens Theophilus, fugam cum suis arripuit, rediens Alexandriam: qui licet vocatus litteris Imperatoris, venire contempsit, plebis furorem, quam timeret, prætexens excusationis loco. Et quamuis ipse Ioannes laborauerit de parando legitimo Synodali iudicio, nũquam tamen voti compos effici valuit, vt ipse testatur iisdem ad Innocentium litteris, quibus pariter declaratur, ipsum restitutum in Ecclesiam fedisse vsque ad anni sequentis magnum sabbatum, qua die iterum expelli contigit; quanam vero occasione, suo loco dicendum. hæc quidem gesta sunt hoc anno, ipsam autem Synodum ad Quercum habitam circa mensem Iulij, Palladij *i* testificatione, qui tunc cum Ioanne aderat Constantinopoli, affirmari posse videtur. Etenim cum dicat, nouem vel decem menſium spatium interfluxisse à dicta Synodo celebrata hoc anno ad Quercum, vsque ad sequentis anni Quadragesimæ tempus, in cuius fine tunc (vt idem etiam ait) Ioannes) iplo magno sabbato iterum expelli contigit: plane opus est di-

h Sozom. l. 8. c. 9.

TEMPVS SYNODI AD QVERCVM HABITÆ.

Palad. in dialog.

cere, hoc anno circa Iulij mensem Synodum illam à Theophilo esse habitam, Ioannemque à sede expulsum.

XXX. THEOPHILVS IN QVO COMMENDANDVS.

Ad postremum vero ad res hoc anno per Theophilum Constantinopoli gestas Socrates a eiusmodi addidit appendicem: *His* (inquit) *rebus gestis, Theophilus in omnem offensionem incurrit. Odium contra illum inde etiam crevit, quod libros Origenis studiosè legere non vereretur. Rogatus igitur a quodam cur libros, quos condemnauerat, de integro amplexaretur? respondit, libros Origenis similes esse prato omnibus florum generibus referto: Idcirco* (inquit) *si quid reperio in illis boni, illud decerpo, sin spinosi quicquam, hoc vtpote aculeis pungens, missum facio. Hos respondit Theophilus, non complexus animo illud Salomonis b, quod verba sapientium sint tanquam stimuli, & qui præceptis in illis comprehensis punguntur, non debent ex aduerso calcitrare.* hæc Socrates, sed qui plane haud affectus sit sensa verborum Theophili, vel quod qui semel in eum dicere cœperat, omnia ab ipso dicta vel facta æquè redarguere prosecutus est.

a Socr. l. 7. c. 15.

b Eccl. 12.

XXXI.

Cæterum Theophili dicto nihil sapientius, vtpotè qui ostenderit errores tantum Origenis sibi displicuisse, atque damnasse, nec reiecisse ob aliquot in eis aspersas hæreses omnia eius scripta, quæ legere consueuit, atque laudare. Id quidem Theophilus plane ex totius Ecclesiæ Catholicæ sententia, quæ (vt pluribus dictum est) ita legit Origenis commentarios, vt ab eius erroribus esse cauendum admoneat: eandemque fuisse Sancti Hieronymi quoque sententiam, demonstrauimus superius ex eius epistola ad Tranquillum. Porro & diffamata ea tunc fuit calumnia in Theophilum, quod Origenis quos damnasset antea libros, recepisset; quodque cum iam damnatos à se antea monachos in amicitiam reuocasset, quasi ipse Origenis sectator effectus esset. Cæterum & hos recepit pœnitentes (vt vidimus) & libros sic legendos accepit Origenis, vt tamen abstinendum diceret ab aspersis in eis hæresibus. Quod autem eodem, quo à principio fuit animo, in damnandis Origenis erroribus ipse Theophilus perseuerarit, duæ reliquæ Paschales epistolæ, quarum alteram hoc anno, alteram vero sequenti datam diximus, apertissimam fidem faciunt. Felix ipse (iterum dicam) Theophilus, si in prosequendo causam aduersus Origenistas, dignum planè opus tanto Episcopo, non admiscuisset illis priuatas affectiones, in Ioannem Chrysostomum ab exordio eius sedis iam malè conceptas.

XXXII. NILAMMONPOTIVS DELEGIT MORI QVAM FIERI EPISCOPVS.

c Soz. lib. 8. c. 10.

Quid autem acciderit eidem Theophilo hoc anno Alexandriam redeunti, Sozomenus c ita narrat: *Theophilus etiam statim nihil conflatus (quamquam iam bienni ingrueret) fugiens vna cum Vsacio monacho, Alexandriam abnauigauit. Sed cum tempestas maris vrgeret, appulit Geras, quæ est ciuitas pusilla, plus minus quinquaginta stadijs à Peluſio distans. Huius vrbis Episcopo tum vita defuncto, ciues (vt accepi) elegerunt Ecclesiæ suæ Antistitem Nilammonem, virum bonum, & qui ad monasticæ vitæ fastigium conscendisset. Is habitabat ante ciuitatem in domuncula, in quam se ipse concluserat, ianua lapidibus obturata, eo proposito, vt sacerdotium auersaretur. Theophilus itaque veniens, hortabatur, vt ordinationem à se oblatam acciperet. Apud quem ille quamuis frequenter se excusans, nihil obtinuit. Tandem instanti. Cras (inquit) ita facias, si placet, ô Pater, vt ego hodie res meas ante disponam. At cum Theophilus postridiè ex condicto veniſſet, atque eum fores aperire iussisset: Age verò (inquit Nilammon) oremus primum. Quo laudato, Theophilus quidem orauit, sed Nilammon inter orandum hanc vitam reliquit. Hoc autem & Theophilo primum, & iis etiam, qui cum illo foris stabant, ignotum erat. Verum cum paulatim tereretur dies, quia sæpenumero intentius euocantes non audiret, deiectis, qui ad ianuam erant, lapidibus, repererunt hominem mortuum. Inuolutum igitur quibus oportebat, publica sepultura dignati sunt, ac templum etiam supra illius sepulchrum indigenæ construxerunt, & summa cum solemnitate adhuc diem mortis eius celebrant. At Nilammon quidem ad hunc modum mortuus est: si tamen mortem dicere oportet, quam ille sobrie maluit, quam Episcopatum suscipere, quo se indignum esse ob ingenij modestiam censuit.* hucusque Sozomenus. Porro non apud Geras tantum, sed in vniuersa Catholica Ecclesia natalis Nilammonis publicis consignatus monumentis viridi memoria perseuerat. Voluit Deus eiusmodi exemplo tum omnibus significare, quam periculosa esset Episcopalis præfectura, vt præstet interdum mori, quam in maximum discrimen adduci: tum etiam Theophilum magis sobrium reddi, vt animo volueret quo videret, consideraretque si parua ciuitatula præficiendus Episcopus, à Deo expeterit antè mori, quam munus suscipere, quanti esset periculi præesse Alexandrinæ Ecclesiæ Orientalium omnium maximæ, omnibusq; simul Ægypti prouinciis, atq; aliis adiacentibus regionibus. Sed nihil penitus eo exemplo profecisse ipsum quidem, quæ anno sequenti de ipso dicenda erunt, ostendunt.

ECCLESIA ERECTA NILAMMONI ET DIES FESTVS STATVTVS.

XXXIII. IVLIA MANICHÆA SEDVCIT GAZENSES.

Hoc eodem tempore (post annum videlicet à demolitione famosissimi templi Gazensis, in cuius locum Ecclesiam Eudoxia Augusta ædificandam curauit) contigit Gazæ publica disputatio inter S. Porphyrium Gazensis ciuitatis Episcopum, & Iuliam Antiochenam clarissimam fœminam, quæ illuc aduenerat, vt Gentiles, quos audierat ad Christi fidem conuersos, ad sectam Manichæorum pelliceret. At quoniam in ea prodigium memoria dignum accidit, dignum putamus, vt rei gestæ narratio à Marco Gazensi diacono litteris quàm fidelissimè commendata hic describatur. Sic enim se habet d: *Illo autem tempore* (nempe anno sequenti à ruina Marnæi templi) *venit in ciuitatem mulier quædam Antiochena, quæ vocabatur Iulia: erat vero ex execranda hæresi eorum, qui dicuntur Manichæi. Cumq; cognouisset aliquos esse recens illuminatos, & in sancta fide nondum stabilitos, in eorum irrumpens animos, eos corrumpebat per doctrinam suam, oculos perstringentem & incantantem, sed multo magis per pecuniæ erogationem:* & post nonnulla de impijs Manichæorum erroribus, rursum inchoatam prosequitur orationem: *Cum* (inquit) *illis versaretur pestifera mulier, quidam fallaci illius doctrina sunt seducti. Post aliquot vero dies cum id cognouisset à quibusdam Fidelibus S. Porphyrius Gazensis Episcopus, eam accersitam interrogauit, quenam & vnde esset, & quamnam haberet opinionem. Illa autem & patriam, & se Manichæam esse confessa est: Ille autem, qui erant apud ipsum, vt à motis (erant enim quidam pij) eos rogabat beatus, ne irascerentur, sed patienter eam admonerent & semel & bis, seruans id quod dictum est à S. Apostolo e. Deinde dicit mulieri: Abstine, ô soror, ab hac mala opinione: est enim sat anxia. Illa autem respondit: Die, & audi: & aut persuadebo, aut persuadebitur. Sanctus verò dixit: Para te in crastinum diem, & veni huc. Illa autem cum valere cum iussisset, est egressa.*

d Apud Metaphr. ad 26. Febr. Vita Porphyr. Ep. Gaz. & Sur. ex illo.

e Tit. 3.

XXXIV. DISPVTATIO PORPHYRII CVM IVLIA MANICHÆA. (Marg.)

Beatus vero cum Ieiunasset; & Christum multum rogasset, vt diabolum pudore afficeret, paratus fuit in diem sequentem. Aduocauit autem quosdam ex pijs clericis & laicis ad disputationem suam & mulieris. Die autem sequenti accedit mulier, habens secum duos viros, & totidem mulieres, quæ erant iuniores & formosæ, omnes vero pallidæ: Iulia autem erat prouectæ ætate. Ducebatur autem tota eorum disputatio à scriptis & orationibus mundanæ disciplinæ, multo vero magis Iulia. Erat autem humile eorum habitus, & modesti mores, & (quod dicitur f) extrinsecus oues, intrinsecus vero lupi rapaces, & venenata animalia: omnia enim dicunt & faciunt cum simulatione. Deinde ipsi sedere, disputabant, & inquirebant. Sanctus autem Porphyrius ferens sancta Euangelia, cum fecisset signum Crucis in ore suo, capit eam rogare, vt diceret suam opinionem. Illa vero cæpit. Frater autem Cornelius diaconus, qui fuit paulo ante nominatus, sciens notis scribere, quibus vtuntur in ure, iussus à beatissimo Episcopo, notabat omnia, quæ dicebantur & opponebantur, me & fratre Barcha admonente nos. Disputationem autem non scripsi in hoc libro, propterea quod sit magna, vt qui velim compendio hoc scriptum mandare litteris: eam vero in alio libro exposui iis, qui volunt scire sapientiam à Deo datam sanctissimo Porphyrio, & aniles fabulas, quas effutit prodigiosa loquens & venefica Iulia. Quem quidem cito est persecuta diuina iustitia. Postquam enim multa pluribus horis effert fabulata, & consuetas dixisset blasphemias in Deum & Deum vniuersorum: motus diuino zelo sanctus Porphyrius, videns eum, qui omnes fines continet, tam qui cadunt sub aspectum, quam qui non cadunt, blasphemijs & maledicto incessi, a mulier, in qua operabatur diabolus, & qua se submittebat illius voluntati, in eam tulit sententiam, dicens: Deus qui fecit omnia, qui est solus æternus, nec habens principium neque finem, qui glorificatur in Trinitate, tuam percutiat linguam, & obstruat os tuum, ne loquatur blasphema. Sententiæ autem prolationem consecutum sta-

f Matth. 7.

tim

tim sint supplicium. Capit enim tremere tuba, & mutari vultu, & manent in extasi longum tempus non loquebatur, sed erat mutus & immobilis, habens apertos oculos, & intuentes sanctissimum Episcopum. Qui vero cum ea erant, cum assexissent ea, quæ sustinebat, magno timore affecti sunt. Eam autem consolabantur, & carmina cantabant ad tibiæ aures, sed non erat vox, neque auditus. Cum longo autem tempore manssisset muta, emisit animam, profecta ad tenebras quas in honore habuerat (secundum Manichæorum disciplinam) eam lucem esse arbitrans, conuenienter Scripturæ, quæ dicit a: Væ iis, qui faciunt id, quod est dulce amarum, & quod amarum dulce, & ponunt tenebras lucem, & lucem tenebras. Iussit autem sanctus componi eius corpus, & tradi sepulturæ, misertus humanæ naturæ, erat enim summe clemens & misericors. Quicumque vero audierunt id, quod factum fuerat, valde sunt admirati, non soliti qui erant nostræ fidei, sed etiam alienigenæ. Qui autem cum ea erant duo viri ac mulieres, & quicumque ab ea corrupti fuerant, currentes procidernnt ad pedes beatissimi Episcopi, dicentes: Erravimus, & petebant pœnitentiam. Beatus vero fecit omnes anathematizare Manetem auctorem eorum hæresis, ex quo etiam appellati sunt Manichæi: & cum plurimos dies eos instituisset catechesi, adduxit ad sanctam Catholicam Ecclesiam. Occasione autem illorum, & alij quoque ex aliis gentibus pœnitentia ducti, fuerunt illuminati, hactenus de his Marcus diaconus. At iam res Occidentales inuisamus.

a Isai 5.

XXXV. CONCILIVM GENERALE CARTHAGINENSE.

Hoc eodem anno, iisdemque Consulibus, Octauo Kalendas Septembris, celebratum est in Africa Concilium Carthaginense, Generale dictum, quod ex omnibus Africæ prouinciis legationes in eo affuerint, nimirum ex prouincia Bizacena, Mauritania Sitifensi, & Mauritania Cæsariensi: ex Numidia vero legati mitti minime potuerunt ob tumultuantes tyrones, vt excusauit Alypius Episcopus Tagastensis, qui interfuit cum Augustino Hipponensi Episcopo, atq; Possidio Calamensi, sed ex prouincia Tripolitana missa est legatio, prout eiusdem Concilij, quæ extat, Acta b declarant.

b Tom. 2. Conc. & in Conc. Afric. cap. 17.18.

XXXVI. DA TYRONIBVS TVMVLTVANTIBVS.

Quid est autem, quod Alypius sic excusat, legationem ex Numidia ob tyrones mitti minime potuisse? ait enim c: *Nos quidem de Numidia venimus, ego & sancti fratres Augustinus & Possidius, sed de Numidia legati mitti non potuerunt, quod adhuc tumultus tyronum Episcopi propriis necessitatibus in ciuitatib. suis impedit, aut occupati sunt, &c.* & rursum inferius iterum de impedimento tyronum meminit. Quantum enim ex quatuor rescriptis datis hoc anno sub iisdem Consulibus Theodosio & Rumoredio colligi posse videtur: tyrones in Africa desertores militiæ facti, longe lateq; per prouincias grassati sunt more prædonum: quos Imperator, quatuor illis hoc anno datis rescriptis ad Hadrianum Præfectum Prætorio, compescendos curauit. nam sexto Nonas Octobris hæc post alia antea edita ita statuit d: *Oppremendorum desertorum facultatem prouincialibus iure permittimus: qui si resistere ausi fuerint, velox vbicunque iubemus esse supplicium. Cunctis etenim aduersus latrones publicos desertoresque militiæ eius sibi sciant pro quiete communi exercendæ publicæ vltionis indultum. Hac tamen condition seruata, vt ab his iumentis, quæ proxima indictione præsenti tempore conferuntur, supplicio temperetur, quo per prouinciales intra præscriptum legibus tempus ad ea signa, quibus destinati fuerant, redhibendi sunt, ne possessores redhibitionis damna percellant, propter eos, qui nec dum pene auspicati militiam fugerunt. Sed vt in his patientiam tenemus, ita omnes, qui vltra memoratam indictionem & nostra beneficia sanctionis castra & militiam deserere, condemnationibus obnoxios esse præcipimus, &c.* plane hos solicita cura compressos fuisse, quod de his nulla amplius mentio habeatur, possumus existimare. Sed ad res Concilij reuertamur.

c Concil. Carth. sub Innocent. praf. Conc. Afric. c. 57.

XXXVII.

Huius autem totius Africæ Generalis celebrandi conuentus digna illa causa intercessit, vt in eo ageretur de inuitando ad vnitatem Catholicæ Ecclesiæ Donatistas in Africa consistentes. Meminisse debemus, iam elapso anno, cum Anastasius Romanus Pontifex Romanæ Ecclesiæ præesset, hæc actitari cœpta, dum idem Pontifex (vt iam loco dictum est superius) ad hoc suis litteris excitauit Episcopos Africanos: quibus (vt vidimus) in vnum coëuntibus, quid facto opus esset, vt quem optarent omnes, res consecutura esset effectum; decreta inter alia in eo Concilio fuit legatio ad ipsum Romanum Pontificem pro indulgentia atlequenda, qua liceret Donatistis ad Catholicam Ecclesiam reuertentibus, eandem quam apud suos accepissent, dignitatem retinere.

XXXVIII.

Concessit hoc ipse Romanus Pontifex: sed paulo post ex hac vita sublato, & nouo subrogato Episcopo Innocentio, in præsentem annum dilatum est ipsum hac de re congregandum Carthagine Generale Concilium, in quo legati Roma reuersi, quæ ab ipso Romano Pontifice obtinuissent, coram omnibus significarunt: id enim ex verbis Aurelij Carthaginensis Episcopi satis accipi potest, vbi inter alia, quæ in Synodo præfatus est, hæc habet e: *Laudandum, n. (sicut vestra sanctitas recordatur) habito Concilio, destinauimus fratres nostros ad transmarina legatos, quos oportuit in cætu sanctitatis vestræ perfuncta legationis cursum narare.* ita ipse.

e Concil. Carth. sub Innocent. praf. Conc. Afric. c. 57.

XXXIX. f Apud Concil. Afr. c. 18. DE VNITATE PROCVRANDA CVM DONATISTIS.

Pro vnitate vero Ecclesiæ componenda, Donatistisque pacis fœdere conciliandis, quid in hoc ipso Concilio decretum fuerit, idem Aurelius docet his verbis f: *Professio vestrum omnium hoc deprompsit, debere vnumquemque nostrũ in ciuitate sua per se conuenire Donatistarum Præpositos, aut adiungere sibi vicinũ vnum collegam, vt pariter eos in singulos quibusque ciuitatibus vel locis per magistratus, vel seniores locorum conuenant.* decretum post hæc, vt de his ex Synodo ad Iudices litteræ scriberentur: necnon tunc exarata est forma conuentionis, qua iidem Donatistæ cum Catholicis conuenirent, ab omnibus seruanda, ibi in Synodo recitanda. Quod & factum est, lectis in primis litteris missis ab amplissima (vt ibi dicitur) sede, nempe Apostolica vrbis Romæ, quibus quæ ab ea fuerant impetrata, nota fierent. Recitata pariter & iussione, qua quid singuli actum essent innotesceret, ipsa demum conuentionis forma præscripta ibidem publicata est, qua ipsi conuenire deberent Donatistas; quæ in hunc modum se habet g:

g Ibid. c. 59.

XL. h Mat. 5. FORMA CONVENIENDI DONATISTAS Isai. 66. secundum lxx.

Conuenimus vos ex Concilij nostri Catholica auctoritate missi, de vestra correctione gaudere cupientes, considerantes Domini charitatem, qui dixit h: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur, & admonuit per Prophetã i etiam hi qui dicunt se fratres nostros non esse, dicere nos debere, Fratres nostri estis. Hanc ergo pacificam ex charitate venientem communionem nostram contemnere non debetis, vt si quid veritatis habere vos arbitramini, non dubitetis asserere. Id est, vt congregato vestro Concilio, delegatis ex vobis quibus causam assertionis vestræ committatis, vt nos possimus hoc facere, vt etiam de nostro Concilio delegantur, qui cum eis, quos delegeritis, constituto loco & tempore, quicquid quæstionis est, quod vestram à nobis separat communionem, cum pace discutiant: vt tandem aliquando, adiuuãte Deo nostro, finem veternosus error accipiat: ne propter animositatem hominum infirmis nostri & ignari populi sacrilega dissensione disperent. Si enim hoc fraterne acceperitis, veritas facile dilueresceret. Si autem hoc facere nolueritis, diffidentia vestra facile innotesceret. hactenus forma, quam dicunt, conuentionis.

XLI. RATIO CONVENIENDI DONATISTAS. k Aug. cont Cresc. l. 3. c. 45.

Huius plane Concilij, & decreti in eos de conuentione statuti, visus est meminisse S. Augustinus, qui interfuit, vbi agens contra Cresconium hæc ait k: *Et quia multi errorum laqueis implicati, cum quibus, vt inde liberarentur, agebamus, respondebant nobis, hoc nos cum Episcopis suis agere decere, collationem nostram se vehementer optare, vbi possent videre, quibus assentibus superaret veritas falsitatem: in Carthaginensi totius Africæ Concilio nobis placuit, vt adhibita etiam publicorum testificatione Gestorum, quo possemus eis, qui hoc flagitabant, probare desiderio eorum nos minime defuisse: vestri pacifice conuenirentur Episcopi, quisquis ab eo nostrum, qui eodem loco, in quo ille consisteret: vt per collationem nostram errore sublato, Christiana & fraterna societate, vnitate, charitate, pace frueremur: id intuentes, quia si hoc fieri vellent, ad unanimem misericordiã Dei, facillime poterat, quicquid in causa nostra esset, agnosci: si autem recusarent, saltem dissidentia eorum, non nostra illis, qui hoc a nobis poposcerant, appareret.* hæc ipse. Sed quæ consecuta hæc fuerint, mox subdit his verbis:

XLII. CONVENTVS A POSSIDIO CRISPINVS QVID DIXERIT.

Factum est, conuenti sunt, recusarunt: quibus verbis, quo dolo, malaedictione, amaritudine plenis, nunc longum est demonstrare. Verum quid acciderit Possidio conuenienti Crispinum eiusdem ciuitatis, cuius ipse erat, partis tamen Donatistarum Episcopum, ex quo pariter quid reliquis Catholicis responsum a Donatistis Episcopis, fuerit, possumus intelli-

intelligere, à S. Augustino accipe: Ait igitur a: *Interea Crispinus Calamensis vester Episcopus à Possidio collega meo in eadem civitate apud Acta connentus, ad Concilium vestrum primo distulerat, pollicens cum collegis suis ibi se visurum, quid respondere deberet. Deinde post non parvum tempus, repetita connentione, rursum apud Acta respondit*, ista scilicet: *Verbaviri b peccatoris ne tetenderis. Et iterum: Aures imprudentis cave ne quicquam dixeris, ne, cum audierit, irrideat sensatos sermones tuos. Postremo hanc responsionem meam Patriarchali sermone definito c: Recedant à me impij: vias eorum nosse nolo.* hactenus recitata ab Augustino verba Crispini, apud Acta Proconsularia scripta, quàm vero turgida, & quàm inflato corde, animoque tumenti prolata? Vnde idem sanctus Augustinus: *Hanc* (inquit) *eius responsionem cum docti indoctique viderent, quippe hominis dicentis verba viri peccatoris se non timere, cui respondere minimè auderet, &c.* expendit eius responsionis sententias singulas, quas in omnibus ostendit prorsus fatuo esse homine dignas.

a Aug. ubi sup. cont. Cresc. lib. 3. c. 46.

b Matt. 2.

c Prov. 23.

XLIII. QVID POSSIDIVS A CRISPINO PASSVS.

Sed qui verbis causam agere diffideret Crispinus Episcopus Donatista, armis eam prosequi satius iudicauit. Sed quonam modo per alios id perfecerit, ita subdit Augustinus d: *Cum ergo ista responsio à multis intelligeretur, multis etiam demonstraretur, quantum mali esset, quantum attineret ad causam, quam vero amara & maledica, quod non pertineret ad causam: atque ita eius, sicut apud vos habetur, doctissima amicitia, bellerio contra flante tyrone, nihil adhuc sum veritatem posse videretur: subito post paucos dies iter agenti Possidio, filius Crispinus presbyter, & (vt perhibetur) propinquus, tetendit insidias armatorum: in quas pene iam noster incidebat, nisi eis prospectus atque nunciatis, ad quendam fundum se agens diuertisset, vbi ille nihil audaret, vel non praualeret, vel si quid etiam fecisset, negare non posset. Quo comperto, continuo consecutus est tanta caecus insania, vt iam latere turpe arbitraretur. Tunc domum in qua cum suis se Possidius incluserat, sepire armatis, lapidibus circumtundere, ambire flammis, aditum ex omni parte ijcere. Quia vero aderat incolentium multitudo, memor periculi sui, & in eo loco aggressum tantum facinus impleretur: partim illum deprecabatur, vt praeuet, quem resistendo non audebat offendere, partim vero ignes suppositos extinguebat: cum ille nihilo segnius captis feruidus atque inexoratus instaret. Cessit aliquando ictibus tamen ingressis sunt, saeuitiaque caedi iumentis quae in inferiore domus parte compererant, de superioribus Episcopum deposuerunt, afficientes plagis & contumelijs. Vbi ne grauius saeuirent, intercessit ipse Crispinus, velut aliis rogantibus flexus, quorum non tam videbatur interuentus curare deprecationem, quam in facinore testimonium formidare.*

d Aug. cont. Cresc. l. 3. c. 46.

XLIV. DAMNATVS CRISPINVS APPELLAT IMPP.

Haec postquam nota facta sunt in oppido Calamensi, expectabatur Crispinus Episcopus vester, quemadmodum in suum presbyterum vindicaret. Accessit etiam protestatio municipalibus Gestis expressa, cuius vel timore vel pudore cogeretur exercere Ecclesiasticam vindictam. Quod cum omnino contemneret, tantusque foret vestrorum tumultus, vt quia veritati praedicandae respondere non poterant, vinctus clausori putaretur, immo vero etiam cerneretur: leges, quae non deerant, sed quasi deessent, in nostris manibus quisque habeat, aduersus Crispinum Episcopum vestrum commota fuisse, magis vt nostra diuinitus data demonstraretur, quam vt illorum punietur audacia. Neque enim aliter innotesceret, quid adiutorio Christi Ecclesia in suos inimicos posset, & nollet, non secundum haereticam praesumptionem primato fauere Circumcellionibus seruientibus, sed secundum prophetiam veritatem iugo Domini Dei subditis Regibus. Exclamauit igitur Crispinus, & quod se esse Proconsulis quaerentis negauerat, sublimi conuitio haereticus, decem tamen libras auri, quam nullam in omnes haereticos Imp. Maior Theodosius constituerat, intercedente Possidio, non est compulsus exolnere. Qua mitissima sententia nonnemo contentus, tuetur quo consilio, quod dissuasisse vestris omnibus ducebatur, ad eiusdem Theodosij solitos pronos iudicium putauit. Acceptatum est: Rescriptum est: quid aliud, nisi quod pari Donati iam fatret se ad illam poenam aurariam cum caeteris haereticis pertinere? cum quibus propter communionem talis persecutionis aut communem se deputet habere iustitiam, aut si non deputat, non se ideo tacitet iustam esse quae ea poena coercetur, qua coercentur & eae haereses videt, quas concedi immotus. haec Augustinus, qui subdit de alijs ab Imperatoribus datis in eosdem legibus, de quibus suo loco agemus.

Vides ex his omnibus, quam praeter expectationem acciderit, vt Donatistae, qui publicis Actis ad ineundam pacem atq; concordiam per Catholicos Episcopos vocarentur, non tantum non consenserint, sed acerbius exasperati longius resilierint. Verum neque propterea proiiciendum salute agere praetermisere Catholici: sed ad mutuam collationem legibus Imperatoris compelli eos, apud eosdem Principes procurarunt, impetrarunt; quando autem id factum sit, suo tempore dicturi sumus. Agit de iisdem iussionibus S. Augustinus e in epistola ad eundem Crispinum data, cum ille iactaret, se velle de summa quaestionis cum ipso Augustino differere: idemque haec eadem de Possidio recenset f in epistola ad Donatistas. Narrat eadem & ipse Possidius g in vita sancti Augustini, vbi & subdit de habita cum Crispino publica disputatione ad conuincendum eum esse haereticum. ait enim:

XLV.

e Aug. epist. 172.

f Aug. epist. 68. & ep. 9. Possid. in vita Aug. c. 10.

XLVI. DISPVTATIO POSSIDII CVM CRISPINO.

Memorabili Augustino Antistite omnimodis instante, ad conuersionem ambo ipsi Calamenses Episcopi venerunt, & de ipsa diuersa communione tertio conflictu secum egerunt, magna populorum Christianorum multitudine causae exitum apud Carthaginem & per totam Africam exspectante. Atque ille Crispinus Proconsulari & libellari sententia est pronunciatus haereticus. Proque illo apud Cognitorem Catholicus Episcopus intercessit, ne auraria multa exigeretur: ei est beneficium impetratum. Vnde cum ingratus ad piissimum Principem prouocasset: ab Imperatore relatum decretum est responsum solutum, & consecutum praeceptum, nullo prorsus loco Donatistas haereticos esse debere, & eos ad iura legum omnium contra haereticos Latarum vbique teneri debere. Ex quo & Iudex propter Officium, & idem Crispinus, quod minime fuerat exactus, praecepti sunt denas auri libras Fisci iuribus inferre. Sed protinus opera data est per Catholicos Episcopos praecipue per sanctae memoriae Augustinum, vt illa omnium condemnatio. Principis dimitteretur indulgentia: & Domino adiuuante, perfectum est, qua diligentia & sancta studio multum creuit sancta Ecclesia. hucusque Possidius: in quibus quidem enarrandis, summe animi moderationis & Christianae modestiae specimen edidit, tam quidem primo cum de molitionibus Donatistarum in Augustinum, deque ipso Crispino Calamensi Episcopo lermonem texens, de his, quae ipse ab eo passus sit, cum rem gestam recenseat, nomen tamen suum silentio penitus, ne sua facta praedicare videretur) obuolutum reliquit: tum etiam quod agens de publica disputatione triduana, qua Crispinus est conuictus haereticus, nomen suum puriter prorsus reticet; adeo quod nisi S. Augustinus suis scriptis apertisset, id praestitum à Possidio penitus remansisset obscutum.

POSSIDII MODESTIA.

De Crispino rursum illa est Augustini h querela, quod in fundo ad Imperatores pertinente rebaptizasset multos octoginta ad fundum ipsum spectantes personas Catholicae communionis. Porro causam istam Crispini ad annum post sequentem perductam esse, certo argumento est rescriptum aduersus ipsum Crispinum & alios Donatistas, vt haereticos auraria multa obstrictos: quod datum habetur sub consulatu secundo Stilichonis cum Antemio, sicq; se habet:

XLVII. h Aug. cont. lit. Petil. l. 2. in epistola.

Donatistae superstitiosae haereticos quocumque loci vel fatentes, vel conuictos, lege tenore seruato poenam debitam absque dilatione persolucre decernimus. Dat. VI. Idus Decembris, Ravennae Stilicho II. & Antemio Coss. Quid praeterea humanitatis à Catholicis Episcopis per publicam legationem tunc declaratum fuerit, Sanctus Augustinus in epistola ad Ianuarium post recensita haec de Crispino & multitudine Donatistas tanquam haereticos ab Imperatore decretam, ad postremum addit k: *Ex Concilio autem nostri Episcopi legatos ad Comitatum miserunt, qui impetrarent, vt non omnes Episcopi & clerici partis vestrae ad eandem condemnationem decem librarum auri, quae in omnes haereticos constituta est, tenerentur, sed his solis, in quorum locis aliquas à vestris violentias Ecclesia Catholica patereture. Sed cum legati Romam venerunt, iam Circumcellionum Episcopi Catholicis Vagitana † horrenda & tremendissima Imperatorem sunt minutati, vt leges tales mitterentur, quales miserunt, &c.* Sed quoniam post sequentem annum haec contigisse probantur, quomodo se habuerint, suo

i Lex data ad C. Theod. EPISCOPI CATHOLICI DATE CHRISTI PRODONATISTIS.

k Augustin. epist. 88.

† Blagitani

loco

loco dicturi sumus; hæc modo satis de his, quæ spectant ad Crispini causam, qui à Possidio huius auctoritate Concilij conuentus est.

XLVIII. DE PROCVLIANO CONVENTO AB AVGVSTINO.

Sed & tunc, qui Hippone regio erat Proculianus Donatistarum Episcopus, eadem item ex causa à S. Augustino conuentus est, vt ipse testatur epistola clericorum Hipponensium ad Ianuarium, cum de eodem hoc ipso Concilio his verbis *a* agit: *Nec tamen de his iniuriis & persecutionibus, quas Ecclesia Catholica in regione nostra tunc pertulit* (quas superius recensuimus) *Imperatoribus conquestus est Episcopus noster. Sed facto Concilio placuit, vt pacifice conueniremini, quo, si fieri posset, haberetis inter nos collationem, & errore sublato, fraterna charitas pacis in vinculo lætaretur. Et in ipsa conuentione quid Proculianus primo responderit, quod Concilium factum esse tis, & alibi, & illic visum quid respondere deberetis: deinde, quid postea, cum propter suam promissionem denuo conuentus esset, aliis expressisset, refutans pacificam collationem, ipsa Gesta instruant gratiis atem tuam.* hæc clerici Hipponenses. Extat epistola *b* ipsius Augustini ad eundem Proculianum ad eandem pacificam collationem pluribus inuitantis: quam vero blandis ad durissimum quoque cor emolliendum compositis verbis vsus fuerit, ipsa epistola indicat, cui huiusmodi titulum affixit: *Domino honorabili & dilectissimo Proculiano.*

a Aug. epist. 76.

b Aug. epist. 147.

XLIX. CONVENTI ALII DONATISTÆ RESILIERVNT.

At quid de cæteris? Sanè quidem sicut Crispinus Possidium, & Augustinum Proculianus, ita reliqui Donatistarum Episcopi inuitantes ad mutuam collationem pacificamque contentionem Catholicos Episcopos contempserunt. Nam ad eos scribens ipse, hæc in eosdem exprobrat *c*: *Vestri Episcopi conuenti à nobis, nunquam nobiscum pacificare voluerunt, quasi fugientes cum peccatoribus loqui. Quis ferat istam superbiam, quasi Paulus Apostolus non contulerit cum peccatoribus & cum valde sacrilegis.* sed & eosdem addidisse minas, idem ibi superius tradit, vbi ait: *Mandauerunt nobis quidam presbyteri partis vestræ, dicentes: Recedite à pedibus nostris, si non vultis, vt interficiamus vos.* cauebant enim, ne Catholici Episcopi miscerent cum plebe sermones, quam sciebant eiusmodi collationem vehementer exoptare. De his enim illa sunt eiusdem Augustini verba: *Quam multi vestrum, & forte omnes, aut pene omnes dicere soletis: O si in vnum locum conuenirent, vt illis disputationibus veritas appareret, &c.* Sed quod ad eos conuertendos ad Ecclesiæ veritatem via hæc intercluſa esset, literis tum priuatis, tum publicis ad eos alliciendos Augustinus egit, quę hactenus extant *d*. At de his modo satis.

c Aug. epist. 166. & 171.

d Aug. epist. 165. & 171.

L. BELLVM ADVERSVS ALARICVM.

Iam postremum ad res Romanas oculos conuertamus. Hoc ipso anno, qui præcessit sextum Honorij Consulatum, Alaricus Rex Gothorum magno comparato exercitu descendens in Italiam, apud Pollentiam vincitur à Stilichone: id quidem hoc anno accidisse colligitur ex Claudiano & aliis, vt inferius patebit. Ex quibus corrigendum sit Cassiodori Chronicon, vbi anno superiori ponitur, & inuersa sententia, Stilicho habetur à Gothis fuisse superatus. Æstuabat Alaricus desiderio potiundæ Vrbis, semper id animo & ore versans. Quamobrem iusto timore perculsi Honorius, & qui in Vrbe erant Senatores, ad auertendam imminentem cladem, nouis mœniis Romam circumdant: quibus Claudianus his versibus *e*:

e Claud. de sexto Hon. Consulat. MVRI VRBIS INSTAVRANTVR.

——Addebant pulchrum noua mœnia vultum,
Audito perfecta recens rumore Getarum.
Perfecitq; opifex decori timor, & vice mira
Quam pax intulerat, bello discussa senectus.
Erexit subitas turres, cinctuq; coëgit
Septem continuo montes nascescere muro.

Extat de eiusmodi erectione murorum vetus inscriptio super Portuensem portam Transtiberim, quæ sic se habet *f*:

f Apud Sanct. pag. 8. num. 1.

S. P. Q. R.
IMPP. CÆSS. DD. NN. INVICTISSIMIS. PRINCIPIBVS. ARCADIO. ET. HONORIO. VICTORIBVS. ET TRIVMPHATORIBVS. SEMPER. AVGG.
OB. INSTAVRATOS. VRBI. ÆTERNÆ. MVROS. PORTAS. AC. TVRRES. EGESTIS. IMMENSIS. RVDERIBVS. EX SVGGESTIONE. V. C. ET. ILLVSTRIS.
MILITIS. ET. MAGISTRI. VTRIVSQ. MILITIÆ. STILICHONIS. AD. PERPETVITATEM. NOMINIS. EORVM. SIMVLACRA. CONSTITVIT.
CVRANTE. FL. MACROBIO. LONGINIANO. V. C. PRÆF. VRBIS. D. N. M. Q. EORVM.

Nomina vero Stilichonis & Fl. Macrobij abrasa extant, ita tamen, vt legi possint: cur autem id acciderit, dicemus suo loco.

LI. AD NOVOS VRBIS MVROS PANEGYRICVS.

Ad huiusmodi quidem murorum Vrbis constructionem alluſisse videtur S. Paulinus Nolanus in Natali octauo S. Felicis, quod hoc anno ex more cecinit: vbi imminens vniuersæ Italiæ ex barbaris periculum inuocatione eiusdem sancti anteuertere conatus, ita de muris:

——Fidant legionibus illi,
Perfugioq; parent reparatis mœnia muris,
Nulla salutiferi quibus est fiducia Christi.
Nos Crucis inuicte signum & confessio munit,

& paulo post:

Nunc opus adiutore Deo, soloq; timendo,
Quo fine & arma cadunt, per quem firmantur & arma.
Ipse intra muros turris tibi, qui sine muris

Murus erit, &c. subditque exemplum de Hiericho ciuitate, quæ licet fortissimis vndiq; cincta muris esset, sonitu tantum tubarum absq; aliis armis ipsi solo tenus prostrati sunt. Quod igitur reliquæ ciuitates Italiæ, ac potissimum quæ vicinæ Vrbi essent in Campania, & inter alias Nola, viderent ipsam Vrbem timore concussam, cum noua mœnia fabricaret, vehementiori formidine tenebantur. Quamobrem idem S. Paulinus illud occinens in Natali S. Felicis carmen, in Deo habendam esse fiduciam (sic erigens ciuium animos) hortatus est, dum illi mœsto vultu festum agerent diem: cum alioqui doceat, nec quidem si captiui à barbaris tenerentur, cessandum esse à sanctorum martyrum celebratione festorum, nam ait:

Hunc ego, si Geticis agerem male subditus armis,
Inter & immites celebrarem latus Alanos.
Et si multiuago premerent mea colla catenæ,
Captiuis animum membris non iungeret hostis.

paulo vero post:

Nunc igitur quamuis varias vaga fama per oras
Terrificis pauidas feriat rumoribus aures:
Nos tamen in Domino stabilis fiducia Christo
Roborat, & recto fixis pede mentibus armat:
Nec pauor ater in hanc obducat nubila lucem,
Quam Deus æthereo Felicis honore serenat.

sed hæc ipse pluribus: tu eum consule, vt discas quanta sancti essent alacritate ad celebrandos festos dies sanctorum martyrum ex antiquo Catholicæ Ecclesiæ instituto, quamque iidem fiduciam in imminentibus periculis concipere solerent de sanctorum auxilio. Sed iam cœptam prosequamur historiam.

LII. TEMPVS BELLI POLLENTINI.

Qui autem tanti huius belli historiam fuerit prosecutus, præter Claudianum, inuenimus neminem: ipse enim quarto libro de Bello Getico victoriam Stilichonis contra Alaricum hoc anno partam egregiè prosecutus est.

Obtinuit eam Stilicho in agro Pollentino, cum ille formidoloso exercitu aggressurus Vrbem, se immitteret in Italiam. Iam trigesimus agebatur annus, ex quo idem Alaricus cum Gothis suis transierat Istrum, ac post diuersarum prouinciarum clades inuaserat Græcias, & ad Illyricum vsq; descenderat: sed audens maiora, inhiabat in Vrbem ipsam. De tempore idem Claudianus ex ipsius verbis his versibus *g*:

g Claud. de bello Get. v. 4.

Si numero non fallor, ait trigesima cucurrit
Bruma fere, rapidum postquam transmisimus Istrum,
Romanamq; manum tantis cludimus annis.

dixit Claudianus: *Trigesima currit bruma ferè.* Satis indicans, nondum fuisse annos triginta ab egressu Gothorũ, quem cum contigisse dixerimus sub Consulatu Valentis quinto, & Valentiniani Iunioris anno Christi trecentesimo septuagesimosexto: hic annus numerandus erit vigesimus septimus ab eorum ingressu.

Sanè quidem sub Consulatu Valentiniani & Valentis quarto, qui præcessit Consulatum Gratiani & Equitij, Gothos transmisso Istro inuasisse Thracias *, auctor est Ammianus *a*. Cum igitur eorumdem Augustorum quartus Consulatus inciderit in annum Domini trecentesimum septuagesimum tertium: si triginta addas, quibus Gothi dicuntur vsq; ad bellum Pollentinum cum Romanis certasse, plenum hunc ipsum annorum numerum inuenies à Claudiano signatum.

* Græcias.
a *Ammian. lib. 30.*

LIII.
b *Claud. de Bello Getic lib. 4.*
ALARICVS INHIABAT VRBI.

At quod ad Alaricum spectat, diu multumq; barbarus Romam inuadere conceperat animo: nam & apud eundem idem Alaricus *b*:

Quid mihi nescio quam proprio cum Tibride Romam
Semper in ore geris? & inferius idem:
Rumpe omnes, Alarice, moras: hoc impiger anno
Alpibus Italiæ ruptis penetrabis ad Vrbem.

Occurrente autem illi cum Romano exercitu Stilichone, certatum apud Pollentiam in Liguria ciuitatem, vbi Gothorum exercitus à Romanis victus est, fuga lapso cum suis Comitibus Alarico: de qua victoria idem Claudianus his versibus.

VICTORIA APVD POLLENTIAM.

——tnoq; die Romana rependit,
Quicquid terdenis aciem amisimus annis.
O celebranda mihi cunctis Pollentia sæclis:
O meritum nomen felicibus apta triumphis.

Cæterum præuiis Crucum signis, tantam partam fuisse Christi ope victoriam, Prudentius aduersus Symmachum agens, ita cecinit *c*:

c *Prudent. aduer. Symmach.*

——Dux agminis, Imperijq;
Christi potens nobis iuuenis fuit, & Comes eius
Atque parens Stilicho: Deus vnus Christus vtriq;
Huius adoratis altaribus & Cruce fronti
Inscripta, cecinere tuba: prima hasta draconis
Præcurrit, qua Christi apicem ☧ *sublimior effert* *.
Illic terdenis gens exitiabilis annis
Pannoniæ pœnas tandem delata rependit *
Corpora famosis olim dilata rapinis
In cumulos congesta iacent, mirabere, seris
Posteritas sæclis inhumata cadauera latè,
Quæ Pollentinos texerunt ossibus agros.

* sublimiter offert.
* pepẽdit.

hæc Prudentius, quem post hæc libros illos aduersus Symmachum elaborasse, exploratum omnino redditur.

LIV.
INGENS PRODITIO STILICHONIS.

Sed plane iusta post detectos dolos & insidias Stilichonis fuit omnium illius temporis scriptorum querela, nimirum proditione ipsius, Alaricum Romano vallatum exercitu, permissum tunc abire liberum, resumere vires, & iterum aduersus Romanos pugnare, & vincere. At qui Christi nomine inuictus erat exercitus, præpedito postea illi Duce Ethnico, turpiter est paulo post superatus, vt Orosius his verbis insinuauit *d*: Taceo (inquit) *de Alarico Rege cum Gothis suis sæpè victo, sæpeq; concluso, sæpeq; dimisso: taceo de infelicibus illis apud Pollentiam gestis. Cum barbaro & Pagano duci, hoc est, Sauli summa belli commissa est, cuius improbitate reuerendissimi dies & sanctum Pascha violatum est, cedentique hosti propter religionem, vt pugnaret extortum est. Cum quidem ostendente in breui iudicio Dei, & quid fauor eius posset, & quid vitio exigeret, pugnantes vicimus, victores victi sumus.* & inferius *e* de Stilichone proditore iterum: *Alaricum, cunctamq; Gothorum gentem pro pace optima & quibuscunq; sedibus suppliciter & simpliciter orantem, occulto fœdere fouens, publicè autem & belli & pacis copia negata, ad terrendam terendamq; Reipublicam reseruauit.* hæc Orosius.

d *Oros. lib. 7. c. 37.*
e *Idem Oros. l. 6. c. 38.*

Sed iam sequentis anni res gestas prosequamur.

IESV CHRISTI

Annus 404.

INNOCENTII PAP. Annus 5. ARCAD. & HONOR. IMPP. Annus 10.

QVadringentesimus quartus sequitur Christi annus, titulo Consulatus sexti Honorij Imperatoris & Aristeneti publicis Fastis adscriptus: quo pariter Sæculares ludi à superstitione introducti Gentilium, Constantini vero religione neglecti atque penitus prætermissi, non sine dedecore Christiani nominis editi sunt: de quibus Claudianus in carmine de eodem sexto Honorij Consulatu hos habet versus *f*:

I. LVDI SAECVLARES RESTITVTI.

f *Claud. de VI. Cons. Honor.*

—— Iam flauescentia centum
Messibus æstiua detondent Gargara falces,
Spectatosque iterum nullis celebrantia ludos
Circumflexa rapit centenis sæcula Consul, &c.

Male persuasus Honorius, quod hos fatales esse perpetuitatis Vrbis, & felicis eius status conciliatores Gentiles dicerent, eorundem consilio & suasione inductus & seductus est, vt quos despexerat Constantinus ille Magnus, ipse imprudens restitueret. Accidisse enim videtur, vt recentis aduersus Alaricum apud Pollentiam obtentæ victoriæ, & decreti sibi à Senatu triumphi elatus gloria, quid peteretur, quidue concesserit, minimè cogitarit. Gentiles itaque quod in his putarent Vrbis æternitatem faustis auspicijs consecrari, qui nuper timore descendentis in Italiam Alarici perterrefacti, nouis cinxerant Vrbem mœniis, eam patria quoque putarunt religione fore muniendam: cum perinde ac Zosimus *g*, licentius effutirent, ob neglectos superioris sæculi ludos in hæc mala incidisse, vt à barbaris deuastaretur Romanum Imperium, & ipsa Roma in discrimine posita esset. quibus inductus Honorius, eiusdem summa Imperij iactura assensum præbuit: nam eo scelere ad excidium Vrbis Deum solicitauit. Cum alioqui satis experimento esse debuisset, omnia hæc inaniter fieri: quod sub Constantino, qui eos prætermisit ludos, Romanum Imperium, extinctis tyrannis, & debellatis barbaris, omni ex parte florentissimum visum est. Sed damno suo atque iactura ipsius Vrbis, cuius æternitati male superstitione consulebatur, expertus est, quantum ex perperam facto iustam Dei vindictam commouerit, qui paucos post annos, eam quam præuio Christi nomine liberauerat, eisdem Gothis, eodem Alarico duce, dederit capiendam atq; prædandam.

g *Zosim. l. 5.*

GRAVISSIMVM DEVITANDI VITIVM DOCAVIT.

Scimus Honorium exculari, quod etsi Romanis Gentilibus concesserit Sæculares celebrari ludos, voluisse tamen haud ritibus illis Gentilicijs ipsos agi: sed indulsisse tantum, vt Theatrales atq; Circenses ludi exhiberentur. At quæ sine superstitione spectacula? aut quis putat occim prætermissos à pueris & puellis Sibyllina illa carmina in his edendis ludis solemnia? Certe quidem reuocata tot Christianorum Imperatorum legibus vetita gladiatorum munera his temporibus sub Honorio rursum exhibita, loculples testis est Prudentius *h*, qui post decantatam Pollentinam victoriam haud pridem Christi virtute partam, ad finem hæc habet, cum hortatur, vt gladiatorios ludos penitus vetet:

II.

h *Prudent. aduer. Symmach. l. 2.*

Arripe dilatam tua Dux in tempora famam:
Quodq; patris supereſt, successor Laudis habeto.
Ille Vrbem vetuit taurorum sanguine tingi:
Tu mortes miserorum hominum prohibeto latari.
Nullus in Vrbe cadat, cuius sit pœna voluptas, &c.

LVDVS GLADIATORIVS RESTITVTVS.

Grande sanè piaculum, vt quæ tot legibus Christianorum Principum prohibita erant cruenta gladiatorum spectacula, & quæ (vt vidimus) ne fierent, redempta fuerant san-

guine

guine martyris, essent iterum restituta ab ipsis Gentilibus, & quidem solemni ritu, ad quæ spectanda prodirent (vt Prudentius ait) cum pompa virgines Vestales. Quæ facinora, digna Dei vindicta, Romano sanguine per Gothorum gladium Deus voluit expiari: sed de his suo loco. Iam vero Ecclesiam Orientis perturbatam inuisamus.

III. Hoc eodem anno, iisdem Consulibus Honorio sextum & Aristeneto, sanctus Ioannes Chrysostomus factione sedirtiosorum Episcoporum, vrgente Eudoxia Augusta, à sede pellitur, atque exul relegatur in Cucusum. Quænam autem causæ turbarum præcesserint, vt qui iubente Arcadio Imperatore, annuentibus quoq; Episcopis, tanta gloria fuerat restitutus, fugamque arripientibus aduersariis, summa tranquillitate sederit, tandem post spatium decem fermè mensium iterum in eum Principum animi adeo cõmoti fuerint, vt à quibus deponendus esset, magna celeritate Episcopos Constantinopolim accersiuerint, dicendum per singula quam exactissimè. Accidit namque (vt auctor est Marcellinus *a*) vt his Consulibus Eudoxiæ Augustæ statua argentea erigeretur super columnam porphyreticam apud Ecclesiam: de qua Socrates *b*: *Hæc in edita basi, neque valde prope Ecclesiam, quæ Sapientia dicitur, neque longe admodum collocata: sed inter Ecclesiam & statuam platea sublum media interiecta fuit. Ibi ludi populares (vt moris est) celebrari cœpti sunt.* de quibus Sozomenus *c*: Applausus ob id ac publica saltatorum & histrionum spectacula ibi edebantur, sicut moris fuit in regiarum imaginum dedicatione. hæc ipse.

DEDICATIO ARGENTEÆ STATVÆ EVDOXIÆ.

a Marcel. in Chron. hoc anno.

b Socrat. lib. 6. c. 16.

c Sozom. lib. 10.

IV. Atqui legitimus esset cultus adhibendus in Imperatorum simulacrorum erectione, Theodosius Imperator eiusmodi edita sanctione antea definierat, ad Ætium Præfectum Prætorio ita rescribens *d*:

Si quando nostræ statuæ vel imagines erigantur, seu diebus (vt assolet) festis, siue communibus: adsit iudex sine adorationis ambitioso fastigio: vt ornamentum diei, vel loco, & nostræ recordationi sua probet accessisse præsentiam. Ludis quoque simulacra proposita, tantum in animis concurrentium, mentisque secretis nostrum nomen & laudes vigere demonstrent. Excedens cultura hominum dignitatem superno nomini reseruetur. Dat. &c. hæc Theodosius. Cum vero S. Ioannes Chrysostomus dicatur factam dedicationem statuæ Eudoxiæ, habita ad populum concione, reprehendisse (tradunt enim id Socrates *e*, Sozomenus *f*, & alij) aliquid in ea admissum putatur, quod & modestiæ Pij Principis legi & religioni Christianæ aduersaretur: perfacile enim est in huiusmodi rebus in idololatriæ scelus incurrere, cum effrenis populi adulatio nesciat æqui limitib⁹ coërceri, cuius causa opus fuerit pietatis acerrimo vindici ad populum declamare. Siue quod prætexunt alij, quod ludi præ Ecclesiæ foribus agerentur non sine magna Ecclesiæ contumelia, quæ clamoribus theatricis cõsula resonans, haud cõcinnum psallentium cantum, vocemque concionantis Episcopi facile admittebat: iustè commotus S. Ioannes, vehementi inuectiua iure eiusmodi fuit spectacula insectatus: cũ alioqui sciamus ipsum, absque alia recens accedente occasione, aduersus spectacula ac spectatores acerrimè inuehi ac vehementer declamare consueuisse. Sed illa verior atque iustior causa intercessit, vt Ioannes Chrysostomus in Eudoxiam commoueretur, qua etiam scimus perturbatum nonnihil fuisse Honorium Imper. cum audiuit: quo nomine etiam reprehendit fratrem Arcadium, qui adeo nefanda æquo animo pertulisset, dum scilicet non modo Constantinopoli venerationi simulacrum Eudoxiæ expositum esset, sed idem per prouincias quoque deferretur, non secus ac olim Cybeles circumferre solerent Ethnici simulacrum, vt apparet ex Luciano, Apuleio, & aliis. At litteras de his Honorij expostulantis secũdo datas suo loco inferius recitabimus. Quã iustissima igitur impulit causa Chrysostomum aduersus huiusmodi impium idololatriæ scelus vehementius declamandi.

IOANNES DECLAMAT IN PROBAS RITVS.

d Leg. 1. de ædif. mag. imp. C. Theod.

e Socrat. l. 6. c. 11. f Sozom. l. 8. c. 20.

V. Hæc autem in deteriorem partem accepta ab iis qui sagaci studio quamlibet venabantur occasionem, qua sancto iterum negotium facesserent, & crimen adducerent, deferunt Eudoxiæ, eam nimirum verborum iaculis à Ioanne iterum acrius appeti, atque pro concione proscindi. Cũ illa, quæ præstinum in eum conflatum odium perterrefacta vi numinis remisisset potius, quam dimisisset omnino, veluti æstro percita, atque furiis agitata, minatur non depositionem tantum, sed necem, appetens caput viri cuius lingua grauius, quam lancea feriretur. At nec ista quidem verbis tantum more debacchantium fœminarum iactabat inani studio, sed opere vt implerentur, totis contendit neruis, litteras ad Episcopos scribens per veredarios, vt quam citissime perferrentur, solicitè curans, vt quam primum omnes Constantinopolim veniant, ante omnes autem Theophilus Alexandrinus Episcopus, quem experta erat in huiusmodi rebus curandis solertissimum.

EVDOXIA FVRIT IN IOANNEM.

Cum autem hæc haud secretis nunciis agerentur, sed horum causa susdeque omnia miscerentur, iactarẽturque ore multorum dissipata semel in vulgus; S. Ioannes eadem qua semper in aduersis infracta constantia intrepidus steterat, populo ex more in Ecclesiam conuocato, grauissimam illam orationem habuit, qua ita exorsus est: *Rursum Herodias furit, rursum turbatur, rursum ab Herode caput Ioannis iniuria petit abscindi, rursum Iezabel Nabuthe vineam eripere pertentat, ac sanctum Eliam ad montes persequendo compellere, &c.* extat ipsa quidem integra oratio, quam ex vetustissimo codice erutam nostrum Antonium Agellium clericum regularem, his diebus digne creatum Episcopum Acernensem, vna cum aliis pluribus eiusdem sanctissimi Patris ex scriniis Vaticanis depromptis, atque Latinitati à se redditis quamprimum editurum speramus. Porro eadem ipsa est ex illis, quæ ex variis Matthæi locis eiusdem Chrysostomi editæ sunt, excusæ Parisiis, homilia decimaquinta: quæ tamen (nescimus quomodo) veluti capite detruncata, eiusmodi dicto caret exordio, cuius loco illa habentur præposita verba: *Heu me, quid agam? vnde sermonis exordium faciam? quid dicam? & quid taceam?* reliqua vero eadem prorsus, nisi quod illa translata ab Agellio ad finem amplius habet viginti circiter versus in commendationem sanctarum fœminarum noui Testamenti.

VI. IOANNES QVID IN EVDOXIAM CONCIONATVS.

His autem, veluti flagranti igneis globis incendio vehementioti addito vento, Eudoxiæ magis magisque animus concitatur: adeo vt de conuocandis aduersus Ioannem Episcopis quæliber solicita festinatio, & omni arte procurata celeritas, longiores illi visæ sint moræ, atque sera cunctatio. Pertraxit illa ad sua vota Imper. Arcadium, quem reddidit suis votis in omnibus annuentem: qui magna cautela primum omnium cauẽdum duxit, ne cum populo Ioanni studente Magistratus iungerentur vna cum his, qui ipsis Magistratibus apparebant; ne viribus populus pollens, Episcoporum dissensiones in bellum ciuile conuerteret, quamobrem Arcadius anni huius exordio, nempe mense Ianuario, ad Anthemium Magistrum Officiorum ista rescripsit *f*:

VII. SVMMA CELERITAS IN COLLIGENDO CONCILIO IN IOANNEM.

f l. 4. de his qui pro religione cons. eccl.

Cuncta Officia moneantur, à tumultuosis se conuenticu⁹ abstinere: & qui sacrilego animo auctoritatem nostri numinis ausi fuerint expugnare, priuati cingulo, bonorum proscriptione mulctentur. Dat. IV. Kalend. Febr. Constantinop. Honorio V I. & Aristeneto Conss. Quæ autem mox fuerint consecuta antequam dicamus, de tempore rerum gestarum ratio ineunda est. Vetitati quidem est consonum, quod Metaphrastes ait *g*, integrum fluxisse annum ab expulsione Ioannis vsque ad posteriorem ipsius condemnationem: nec aliter videtur censisse Palladius, dum nouem vel decem menses interlapsos esse testatur à priori restitutione vsque ad Quadragesimæ tempus; vt sic annus fermè integer conficiatur vsque ad Pascha, quo tempore secundo ipsum expelli contigit: cum tamen totius huius temporis duos tantum menses Ioannem pacificè egisse tradat, qui rem gestam, cui præsens fuit, ita describit *h*: *Post duos iterum à plaga inflicta modicè respirantes, secundo aduersus Ioannem fremunt: initiumque probabile minimè inuenientes, Alexandriam ad huiusmodi rerum peritissimum sophistam mittunt, ita suo gerentes,* Theophilo scilicet: *Aut iterum veni dux noster aduersus Ioannem futurus; aut si hoc populi causa vereris, modum aliquem sug gere, ex quo sumamus initium.*

VIII.

g Metaphr. in Vita S. Io. Chrys.

h Pallad. in dialog.

IX. THEOPHILVS QVID MOLIATVR CONTRA IOANNEM.

Acceptis Theophilus litteris, ipse quidem venire noluit, sciens quo pacto essugisset. Misit autem tres illos Episcopos Paulum, & Demetrium, & alium nuper ordinatum, mittens eis & canones, quos dam ab Arianis contra beatissimum Athanasium factos, quibus venientes Ioanni calumniam struerent: quod scilicet post depositionem suam sine Episcopali decreto redire ausus esset. actum est superius de eiusmodi canone re vera ab Arianis in Concilio Antiocheno in Encæniis celebrato. Subdit vero Palladius: *Faciunt illi, quod admoniti fuerant, illius consuetudinem non ignorantes, accessitisque ex Syria, & Cappadocia, & Ponto, & Phrygia Metropolitis & Episcopis omnibus, Constantinopolim conuenere: aduenientes autem, iuxta canonis seriem Ioanni communicarunt, ne eadem, qua prius incurrerent.* ad hoc scilicet, quod ea ex causa ipse Ioannes excusarat, nolle adesse iudicio, in quo præsideret Theophilus inimicus ex eo declaratus, quod veniens Constantinopolim, secum noluerat communicare. Sed pergit Palladius: *Ea re vero comperta, Principes egre tulerunt: & Theodorus quidem Tyanæus vir summa gratiatus, vbi ex his quæ venerant ad aures eius, quid ageretur, aduertit, ne Theophili temeritatem sequeretur, relictis omnibus, ad suam remeauit Ecclesiam, valefaciens Comitatui, suamque pronunciam uallauit pietatis muro, & ad finem vsque in communione persistens fidelium Romanorum, de quibus Paulus a testatur & dixit: Fides vestra annunciatur in vniuerso mundo. Faretrius vero Cæsareæ, quæ Argeo adiacet, Præsul, nimium formidans, non secus atque infantes lactantes, neque vrbe egressus sua, per litteras consensit aduersariis, & quidem non vocatus in medium, imperite omnino, quippe qui esset omnino rusticus ac stultus.*

STVDIA DIVERSA EPISCOPORVM.

a Rom. 1.

X. b Socrat. lib. 6. c. 10. * Leontius.

Addit his Socrates b: *Paulo post Episcopi aduenerunt. Leontius * Episcopus Ancyræ, quæ est in Parua Galatia, Ammonius Laodiceæ, quæ est in Pisidia, Briso Philipporum, quæ ciuitas est in Thracia, & Acacius Beroeæ, quæ est in Syria, & alij nonnulli. Coram istis accusatores, qui dudum Ioannem in iudicium vocauerant, de integro producuntur. Ioannes istorum Episcoporum aspernate fretus, postulat, vt de criminibus quæratur. Cum iam Natalitij dies Saluatoris celebraretur, Imperator (vt assolet) ad Ecclesiam non accessit, sed Ioanni significauit, se non prius cum eo communicaturum, quam crimina ea illata diluisset. Cumque accusatores propter Ioannis autem confidentiam animis cadere viderentur: Episcopi, qui aderant, non de alio crimine quæri, sed hoc solum in iudicium adduci oportere, dixerunt, nimirum quod post abdicationem, absque Concilij sententia, se ipse in sede Episcopali collocauerat. Vbi Ioannes respondit, quinquaginta * Episcopos, qui cum ipso communicauerant, eis in ea re suffragatos fuisse: Leontius contra: At plures (inquit) tibi in Concilio refragati sunt.* sed mendaciter id quidem, cum narrent in Synodo ad Quercum habita sanctum Ioannem nō amplius quam à triginta sex condemnatum, quod habet Theodorus in Actis Innocentij Papæ, vt inferius dicemus. Porro Leontium ac collegas, de quibus ante aliquid boni ob initam communicationem sperare posse videbatur, & ipsos quoque promissionibus aduersariorum in transuersum actos testatur Palladius, qui aliorum Episcoporum naufragia recensens, hos illis adnumerans subdit: *Leontius autem Ancyræ Galatiæ, Ammonio Laodiceæ adiuncto adiunctus, adiuncti fecerunt Ecclesiam, non modo victi Principum minis, sed contra spe muneribus seducti regalium, in sancta Synodo sententiam nequissimam una cum Acacio & Antiocho ferunt, obtinere sanctiones Theophili vnde secretum iudicium, vt locus purgandi se Ioanni nullus omnino daretur, vigore scilicet canonum eorum, quos Theophilus miserat a quadraginta complicibus Arij editos, atque ista continentes:*

IOANNES SEPVRGARE IVBETVR.

* quadraginta.

XI. Conc. Antioch. c. 12.

Si quis Episcopus, aut presbyter, iniuste siue iuste depositus, ex se ipso absque Synodo in Ecclesiam redierit: huic iam excusationis non habeat locum, sed omnino expellatur. est hæc quidem sententia canonis Antiocheni c Concilij, quem ab Arianis in Athanasij odium sanctum esse, suo loco diximus. *Et ista quidem regula (subdit Palladius) vt nequam & à nequissimis edita, in Sardicensi Concilio a Romanis & Italis, Illyrisque & Macedonibus & Græcis, vt ipse melius nosti, optime Theodore seiminata est, quando Liberius aut Iulius sub Constantis Imperio Athanasium & Marcellum Galatam admisit ad communionem, quorum causa canon ille fuerat editus.* hæc ipse. At quomodo à Synodo Sardicensi derogatum est canoni illi? cum videlicet in ea decretum sit, vti damnatus appellauerit ad Romanum Pontificem, id obseruandum esset, quod ipsi libuisset. Pergit vero Palladius:

Conuct. Sardic.

Duo illi quidem Ammonius & Leontius coniuncti Acacio & Antiocho & Cyrino Chalcedonensi ac Seuerianо, ingressi ad Regem, dicebant, decem Episcopos ex parte Ioannis euocandos (erant enim plures quadraginta) pro canonum auctoritate statuenda; alios autem eos à Catholicis editos, aliis contra dicentibus ab Arianis fuisse compositos. Ingressus autem Elpidius Laodiceæ Syriæ Episcopus, vir vitæ merito & canicie ipsa venerandus, vna cum Tranquillo suadebant Regi, non oportere Ioannem irrationabiliter ejici: neque enim prius depositus, sed pulsus à Comite fuerat; neq; à seipso remeauerat, sed ex præcepto pietatis suæ, Notario ad hoc misso. Præterea quos proferrent canones, hæreticorum esse; quod apertis iudiciis ostendi posset. Cum vero persisterent Ioannis aduersarij indisciplinatè contendere, & alij quidem clamosa voce perstrepent, alij vero improbis gestibus, præsente Imperatore, tumido pectore & spiritu turgido insanire viderentur: Elpidius canonum scientissimus, modeste modico impetrato silentio; sic Regem alloquitur: Non dubius mansuetudinem tuam vexemus, Imperator: sed istud fiat: Subscribant fratres nostri Acacius & Antiochus & cæteri: se illorum esse fidei, qui illos exposuerunt canones, quos ipsi obtendunt; & soluta controuersia est.

XII. QVÆSTIO DE CANONE CONCILIANTIOCHEN.

Imperator vbi simplicitatem propositionis aduertit, subridens dixit Antiocho: *Nihil asserri vtilius potest. Erat autem in omnibus, quæ fiebant, Imperator innocens, alius, qua bene fuerant instituta, mutantibus. Anxy igitur atque ancipites Seuerianus & socij, & in se ipsos instar aquæ inconstantes, remeantes ad id, quod fuerat prudenter obiectum, & ad Regis iudicium nihil respondere poterant, facie tota in liuorem transeunte; loci tamen angustijs deprehensi, inuiti licet, se subscribere pollicentur. Ita egressi, promissionem quidem vtpote inconsulte factam implere detrectant, omnia metuentes. Consultabant autem, quomodo Ioannes expelleretur. Dum hæc aguntur, & alij sic, & alij aliter sentiunt, nouem aut decem fluxere menses, cum Episcopus Ioannes adiunctis sibi quadraginta duobus Episcopis ageret in dies, quæ Dei sunt, & populi magna cum iucunditate ipsius doctrina fructificaret. Solet enim animus a vanitate gloriæ remotus, inter casus varios gratius atque potentius Dei verba profundere.*

XIII. EPISCOPI DILIGENTIA ARCTATI.

Interea aduenit Quadragesimale ieiunium, quod annis singulis instar Veris efflorat. Ingressi rursus Antiochus & socij seorsum ad Regem, persuadebant, vt Ioannem, quasi conuictum, immunente Paschæ, iubere expelli. Imperator eorum improbitate fatigatus, veluti Episcopis credidit: qui enim veraciter aut presbyter, aut Episcopus est, mendacium nescit: hæc quippe nomina de superno derivantur. sed ista quidem ad excusationem Imperatoris Palladius modestè affert, qui & subdit: *Mandat itaque Ioanni, vt Ecclesia exeat. Et Ioannes ita respondit: Ego à Deo Saluatore nostro hanc suscepi Ecclesiam, vt salutem populi curem diligenter: neque illam deserere possum. Quod si fieri id omnino vis, quia contra dissentit à me: vi mecum age, vt excusationem habeam, quod auctoritate tua pulsus reliquerim ordinem meum. Ita cum quadam verecundia mittentes ex Palatio depulerunt illum, mandantes, vt interim in Episcopatus habitatique moraretur, expectantes simul aliquid diuina indignationis iudicium; vt si quid illius aduersarijs, aut filijs triste contingeret, maturato illum in Ecclesiam reducentes, Deum reconciliarent sibi, alioqui illi rursus insidiarentur, vt Pharao Moysi.*

XIV. ARCADIVS AVGVSTVS VT EXPVLSVS LATVS CHRYSOST.

Inter hæc aduenit magni Sabbati dies, in quo crucifixus Saluator spoliauit Infernum. *Rursus illi mandant, vt Ecclesia exeat. Quibus ille iusta respondit. Veritus itaque Rex diei sanctitatem & commotionem ciuitatis, accitos Acacium & Antiochum alloquitur, dicens: Quid facimus? Videte ne forte non recte consuluerit. Tunc fortissimi illi & nimium magnanimi dixerunt Regi: Super caput nostrum sit, Imperator, Ioannis depositio. Quod reliquum erat auxilij, hi, qui cum Ioanne aderant Episcopi, sacri ieiunij numero æquales (nempe quadraginta) Regem & Reginam adeunt in Martyrio, orantes cum lachrymis, vt Christi Ecclesiæ parcerent, maxime propter imminens Pascha, & eos, qui regenerandi erant tam clene eruditos, eisque redderent sacerdotem. Sed auditi illi non sunt: ita vt sanctus Paulus Episcopus imperterritus, plenusque fiducia Eudoxiæ diceret:* DEVM *time, filiisque tuis miserere, neque sanguinis effusione sanctam* CHRISTI *violes solemnitatem.*

XV. ADVERSVS IOANNIS INCANTATORES.

XVI. ADVERSARII IOANNIS CVRANT EXTVRBARI FIDELES PER MILITES.

Reuersi autem Episcopi, vigilias intra sua diuersoria celebrauerunt, alij insudentes perpetuas lachrymas, alij dolore detenti, atq; alij mente ferme in stuporem versi, prout singulis passio dictabat. Ioannis autem presbyteri, quibus Dei adeo erat timor, in publico Baptisterio, quod Constantinianum appellatur, coactis populis, vigilias inchoarunt, partim diuina eloquia legentes, partim eos, qui instructi erant in fide baptizantes, vt est moris in Pascha. Hæc ipsa Antiochus, Seueriani, & Acacius perditæ mentis homines, & antiqua seductores' sua præceptoribus referunt, orantes, vt populi impedirentur, nec in eo loco fierent Collecta.. Repulit eos, qui tunc erat Magister militum, & ait: Nox est, & turbæ multæ conuenerunt: ne quid impedimenti oriatur, cautè prouidendum est. Illi ad hæc respondent: Nemo in Ecclesia remansit, veremur q; ne ingressus Ecclesiam Imperatori, & neminem inuenienti, consideret populi erga Ioannem benevolentiam, nosq; iam inuidia denotet, & fraudu accusset, maximè cum illi dixerimus, neminem omnino superesse, qui illum diligat, vtpotè seductorem.

XVII. GRASSATIO MILITVM IN COLLECTOS AD VIGILIAS FIDELES.

Ita Magister militum contestatus eis, quæ ventura erant, tradit illis Lucium quendam Tribunum militum Gentilem (vt dicebant) mandans, vt homesse pergens populum in Ecclesiam reuocaret. Profectus ille, cum minime auditus esset, ad Acacium redit, vires ac frequentiam populi nuncians. Post hæc illum supplicater orant; auersis verbis deprecantes, & spe ac promissione maioris gradus prouocantes, vt impediret Domini gloriam, mandantes ei, vt velocitate persuasus abduceret in Ecclesiam populos, aut ira & vi militum perturbaret. & Collecta tanta celebritatis imponeret finem. Qui euestigio sumptis secum partis Acacij clericis, secunda vigilia noctis, pergit exequi, quod ei fuerat iniunctum (excubat enim populus in partibus nostris ad primum vsque galli cantum) secum habens nuper ad militiam electos dystrictis gladiis Thraces, instar Esau, quadringentos omnino impudentes. Insiliit q; noctu; subitoq; vna cum Acacij clericis & militibus in Dominicum gregem, velut lupus, fulgente ferro sibi iter faciens, ac populos dirimens. Cæpit autem intra beatas aquas (nempe Baptismales) vt eos, qui initiabantur, prohiberet: ac diacono quidem procaciter imminent, venerandæ mysteria, quæ ille tenebat, manibus fudit: presbyteros vero iam ætate & ordine, æquales q; suos fustibus in capite feriens, lauacrum cruore profudit.

XVIII. SACRILEGIA SCELERATORVM.

Videre erat tunc illam Angelicam noctem, in qua etiam dæmones corruerunt supplices, in labyrinthum fuisse conuersam, nempe maximam confusionem. Nuda enim mulieres vna cum viris fugæ sese committebant, metu cædis, aut inhonestæ fœditatis, fœdum hanc crastinum captantes. Alius manu vulneratus abibat plorans, alius virginem conscissam vulneribus trahebat. Omnes ad prædandum conuersi, ornamenta & recondita omnia sibi applicabant. Ita presbyteri quidam ac diaconi, qui fuissent comprehensi, in carcerem conijciebantur: qui autem ex populo alicuius erant dignitatis, vrbe pellebantur. Edicta repetitis vicibus per loca ponebantur varias minas continentia, nisi quis Ioannis communionem abnegasset. Cum tamen ista fierent, & plura etiam hi, qui dicebantur Episcopi, molirentur, Collecta tamen doctrinæ cælestis imo diuinæ gratiæ studiosis non euacuabatur: sed iuxta illud Exodi a: Quanto illos occidebant, tanto plures fiebant.

a *Exod. 1.*

XIX. MILITES IRRVVNT IN NEOPHYTOS.

In crastinum autem ingressus Imperator in adiacentem campum, exercitu gratia, videt hominum non satam ad quintum fermè lapidem candore vestitam (illorum nempe hominum repletam, qui ea nocte baptizati candida acceperant indumenta) Stupefactus ad speciem & gratiam floris nuperrimè baptizatorum (erant enim ad tria millia) satellites interrogat, quænam esset acies illuc conuenientium. Illi gratis mentiri, vt furorem Regis excitarent, dicunt esse alterius secta homines. Eare cognita auctores negotij & inuidiæ præceptores, atrociores quosque ex sequentibus mittunt, vt auditores disiparent, doctores comprehenderent. Profecti illi, paucos ex clericis, plures ex laicis tenent. & paulo post subdit: Cum his igitur clericis & laicis, qui detenti fuere, comprehensæ sunt & virorum nobilium coniuges. Quibusdam ex his maphoriæ (est genus veli) quoq; abstulerunt, aliis inaures cum auribus extremitate detruxere. Eare confecta, Eleutherij cuiusdam vxor opulentissima, pallio relicto, ancillæq; habitu assumpto, ex ea ciuitate ingressa est, vt paduerem seruare inuiolatum posset: erat enim in flore ætatis formosa nimium, & incredibili decore vestita. Hinc igitur in modum impleti magistratuum fermè omnium carceres, in Ecclesiæ facem transiere. Et hymni quidem & oblationes mysteriorum in custodijs agebantur; flagra vero & tormenta & instrumenta terribilia in Ecclesijs resonabant, cum ad execrationem Ioannis singuli impellerentur, qui vsque ad mortem nequitiæ diaboli aduersatus obstiterat. hæc Palladius.

Cum autem hæc accepisset sanctus Ioannes Chrysostomus, nullamq; spem reliquam esse cognosceret, vt meliori statu res collocarentur, sed certo iam intelligeret omnia in deterius prolapsura: haud diutius dissimulandum ratus, ad vnicum sibi relictum confugium conuolat, nimirum ad Romanam Ecclesiam, Apostolicam sedem, quam sciret omnibus esse prælatam, & perperam facta Pontificum posse corrigere. Sic igitur datis ad eius Episcopum Innocentium litteris, ipsum aduersus tot nefaria Orientalium & Ægyptiorum Episcoporum appellat. Id quidem hoc ipso anno, imo & statim post Pascha factum esse, Ioannis ipsius ad eundem Innocentium datæ litteræ, perspicue indices sunt. Dum enim cunctas res gestas ordine temporis dispositas narrat, orationemque ad ea, quæ in magno Sabbato acta sunt, perducit, sed de aliis, quæ postea grauissima contigerunt, nequicquam scribat, plane declarat, eo tempore illam se dedisse epistolam, quo contigerunt ea, quæ nouissime in ipsa litteris commendauit.

XX. APPELLAT IOANNES INNOCENTIVM PAPAM.

Veritus autem Theophilus, ne in caput suum contra Ioannem talia tantaq; præsumpsisset, ad idem supremum Ecclesiæ Catholicæ tribunal ipsam Apostolicam sedem, Romanam Ecclesiam, legationem mittit, scribens litteras ad eundem Innocentium Romanum Pontificem, de his, quæ à Synodo in Ioannem facta essent. Sed & ipse Ioannes tanta calumniose iniusteque passus, ad eundem Romanum Pontificem legatos misit, ipsum (vt dictum est) appellans aduersus iudicium Theophili & aliorum Episcoporum contra se latum. Haud hæc quidem absque Dei prouidentia gesta sunt. Sinit enim Deus hæc inter tantos Episcopos agitari, vt certo exploratoque indicio significaretur, tedderetur que exploratum posteris, quinam in Ecclesia Catholica principem locum teneat, quemque tam Iudices iudicantes, quam rei damnati pariter inspicere debeant; illi quod scirent maius & eminentius supra se stare tribunal, quod omnia præiudicata iterum iudicaret, isti magno solatio intelligerent, aliquod reliquum esse confugium, quod iniquam sententiam passi secuti peterent, nempe iudicium quærere, & implorare auctoritatem Romani Pontificis. De huiusmodi autem legationibus tum à Theophilo, tum à S. Ioanne Chrysostomo Romam ad Innocentium missis, locuples testis est Theodotus tunc temporis Romanæ Ecclesiæ diaconus, qui eadem præsens cuncta cognouit, atq; plus satis perspecta habuit; cuius hæc sunt verba *b*:

XXI. THEOPHILVS ANTEVERTIT LEGATIONEM CHRYSOSTOMI.

b *Apud Pallad. dial.*

Primus omnium (inquit) *profectus est ad nos Alexandrinæ Ecclesiæ lector cum Papæ Theophili litteris, quibus indicabat, Ioannem à se fuisse depositum. Eas litteras cum legissent beatissimus Innocentius Romanæ sedis Antistes, inhorruit temeritatem sacrilegam Theophili, asperens, & quod solus scripserat, & quod rei totius seriem referre omiserat, cuius scilicet rei gratia, quibusve adiunctis sibi socijs illum deponere ausus fuisset. Inter hæc mansit admirans, nihilq; rescribere voluit, rei indignitate commotus. Dum Eusebius quidam diaconus Constantinopolitanæ Ecclesiæ, qui tunc Romæ erat Ecclesiasticæ vtilitatis gratia, Innocentium adit, libellisq; traditis adiurauit, sustineret vt modicum temporis: fore enim breui, vt sibi totius scenæ facies patesceret. Post triduum aduenerunt Episcopi quatuor à Ioanne missi, venerandissimi profecto viri, Pæsophius Pisidiæ, Pappus Syriæ, Demetrius Galatiæ Secundæ, Eugenius Phrygiæ, tres epistolas Innocentio deferentes, vnam quidem Ioannis Episcopi, secundam vero Episcoporum quadraginta de communione Ioannis; reliquam scripserat Ioannis clerus, omnes indisciplinarum tumultum & seditionem pariter significantes. Erat autem epistolæ Ioannis huiusmodi series.*

XXII. LEGATI THEOPHILI ET CHRYSOSTOMI ROMAM VENIVNT.

XXIII.

Domino venerabili ac beatissimo Episcopo Innocentio Ioannes in Domino salutem. Vides ipsius Chrysostomi verecundiam, animiq; demissionem laude dignam, cum etsi sciret se iniuste depositum, tamen abstinet à titulo sedis suæ, quousq; causa legitimè cognita, sedem cum titulo reciperet suam. Sed quæ sequitur epistola, sic se habet, vt cunctarum rerum

gesta-

gestarum, quæ superius sunt enarrata, breue compendium reddat his verbis:

XXIV. *Et ante litteras nostras ad aures pietatis vestræ peruenisse putamus præsumptum hîc facinus. Quippe magnitudo sceleris fecit, vt nulla Orbis pars reliqua sit, quam non horrenda clades tumor impleuerit *: imo ad ipsa quoque extrema terræ gestarum fama pertingens, ingentem vbique genitum luctumq; excitauit. Verum quia ista non modo lugere & planctibus prosequi, sed emendare prouiribus conuenit, & cauere prospicere, quomodo hæc seuissima Ecclesiæ procella sopiatur: necessarium existimauimus, dominos meos honoratissimos ac reuerendissimos Præsules, Demetrium, Pansophium, Pappium, & Eugenium hortari, dimisis vt Ecclesiis suis, seſe pelago traderent, & emensa peregrinatione longinqua, ad vestram currerent charitatem; omnibusq; lucide expositis, maturè tantæ cladi remedium dari salubre postularent. Quibus etiam carissimos Diaconos Pantum & Cyriacum itinerâ comites dedimus, qui & ipsi vice epistolæ charitatem vestram, quæ hic gesta fuere, docebunt.*

XXV. *Theophilus enim Alexandrinæ Ecclesiæ Præsul, cum à quibusdam apud piissimum Imperatorem insimularetur, solus ad crimina diluenda venire iussus, magna Ægyptiorum multitudine sociatus aduenit, id ferme initio docere volens, ad bellum se ac prælium instructum aduenisse. Inde regiam ingressus urbem, non ad Ecclesiam ex more & antiqua consuetudine venit, non congressus est nobis, non verbum nobiscum fecit, non simul orauit, non communicauit: sed vbi naui descenderat, valuis Ecclesiæ prætermissis, extra vrbem noctabatur: & cum multis precibus ageremus, vt apud nos tam ipse, quam hi, qui cum eo aduenerant, hospitarentur (omnia enim præparata erant & diuersoria, & quæcunque necessaria) neque ipse, neque ille acquieuerunt. Nos vbi ista comperimus, magna admiratione tenebamur, nullam huiusce simultatis causam probabilem inuenientes. Nostrarum tamen partium munus implere curabamus, id facere instituentes, quod esset conueniens nobis, ipsumq; iugiter orantes, vt nobiscum colloqui vellet, & cuius res causa ab ipsis exordiis tam apertas inimicitias præferret, tantumq; vrbem scandalizaret, exponere.*

XXVI. *Cum vero ne sic quidem causam eloqui vellet, accusatoresq; illius vehementer instarent, accersitis nobis piissimus Imperator iussit, vbi ille moraretur, ire, atque illic quæ contra illum dicerentur, audire: nam & seditiones & cædes & alia illis obiciebantur innumera. Verum nos & Patrum decreta venerati, & virum honorare cupientes, cum ipsius quoque litteras teneremus, quibus cauebatur non oportere iudicia extra terminos fieri, sed in suis quaque prouinciis iudicari, nequaquam acquieuimus, sed vehementer obstitimus. At vero ille, quasi aliqua priora nostra crimina præcessissent, aduocato Archidiacono meo, nimia cum auctoritate, veluti iam profecto Ecclesia vidua esset, neque haberet Episcopum, per illum ad se omnem clerum transtulit. Deserta indies sedebant Ecclesiæ, dum vnusquisque clericis abducerentur, & libellos aduersus nos dare, & in accusationem nostri nominis conspirare inducerentur.*

XXVII. *His itaque gestis, missis, & nos ad iudicium aduocati, qui necdum proposita contra se crimina diluisset: quod contra canones & præter omnes leges fieri, nullus ignorat. Enimvero nos velut certis admoniti, quod non ad iudicem euocaremur (alioquin nullus iussissemus) sed ad inimicum atque hostem; sicut priora & posteriora testantur: vt primus ad illum Demetrium Pisinuntis, Elensium Apamea, Lesbi autem Apiaria Episcopos, presbyteras vero Germanum & Severum; respondimus, hostile ex nostro instituto, dicentes, nos non declinare iudicium, sed apertum hostem & inimicum manifestum. Qui enim libellos nondum susceptis inimis flatim talia gessisset, & se ipsum ab Ecclesia & communione segregasset, accusatores parans, & clerum ad se transferens, Ecclesiasq; desertas constituens, hic quæ ratione iudicis sedem nihil ad se pertinentem ascendere dignum censeatis? Neque enim consentaneum rationi esse, vt Ægypto præfectus Thraciæ causas cognosceret, ipse criminibus obnoxius, & inimicus & hostis. His ille nihil mitior factus, nihilq; verius, & quod instituerat perficere cupiens; nobis asserentibus, paratos esse præsentibus & centum & nullæ Episcopis crimina obiecta refellere, innocentiamq; nostram asserere, sancti summo profecto mundi passu non est. Sed absentibus nobis, & Synodum conuocare volentibus, sine causa, flagitantibus, neque cognitionem causæ fugientibus, sed inimicitias manifestas: accusatores tamen admittebat, & quos ipse ligauerat, saluebat, quique crimina sibi obiecta necdum diluissent, eorum libellos accipiens, commentaria scribebat. Quæ præter ius fasq; omne in iniuriam sanctorum Canonum fiebant.*

Et quid me multis immorari necesse est? Non destitit omnia & facere & moliri, quo ad nos per summam vim, nimia auctoritate, & vsque & Ecclesia deturbauit. Et profundo iam vesperè, cum plebis omnis nos lamentatione miserabili prosequeretur, tractus in medio ciuitatis, & violenter abductus, inscitusq; in nauim, noctu nauigabam, quia Synodum ad istud iudicium vocare voluerat. Quis ista sine lachrymis audire possit, quantumlibet sit Lapidei cordis? Sed enim quia (vt diximus) ista non modo deflere, verum & corrigere oportet: charitatem vestram precor, vt excitetur, atque condoleat, & omnia faciat, vt huiusmodi calamitatibus tandem sit finis. Non hactenus perit iniquitas, sed prioribus quoque noua succedunt. Nam vbi piissimus Imperator iniuste & imprudenter ingressu Ecclesia expulit, plurimiq; Episcoporum iniquitate illorum cognita, ad Ecclesias suas redierunt, furorem illorum atque impetum velut flammam cuncta vastantem fugientes: nos in vrbem rursus euocati sumus, Ecclesiaq; restituti, de qua iniuste fueramus exacti. Cum vero triginta nos Episcopi, & clementissimus Imperatoris Notarius ad hoc missus reduxissent: ingressi ad Regem, orauimus, vt ad vlciscenda sacrorum Synodum cogeret. Quod ille (nempe Theophilus) vbi comperit, fugæ præsidium sumpsit: veritusq; iudicium, cum iam regia litteræ vbiq; disseminatæ, omnes omnibus ex partibus euocarent, nocte medio fragili se cymbæ commisit, atq; ita fugiens, suos omnes secum duxit.

Nos conscientiæ nostræ fiducia nihilo segnius institimus apud piissimum Imperatorem, vt Concilium congregaret. Qui sua pietatis consona faciens, rursum ad illum misit, mandans vti ad se tam ipse, quam omnes, qui cum illo fuerant, ex Ægypto ascendere maturarent, rationem facti sui reddituri: neque arbitrarentur, qua adeo nequiter ex vna tantum parte & absentibus nobis prater Patrum canones gesta fuissent, sibi ad excusationem quicquam suffragari posse. At vero ille sic quoque regios conuentus litteris, obtemperare non ausus, se continuit domi, seditionem plebis allegans. Agebat id de quorundam sibi fauentium consilio, & certo cum hic ipse populus ante has Imperatoris litteras innumeris eum maledictis aspergeret. Sed non ista modo dissentimus. Hæc tantum idcirco diximus, vt ostendamus, quæ esset vtri modestia.

Verum nos ne postea quidem quieuimus, sed instabamus iugiter orantes iudicium fieri, in quo audiri iudicarique possemus. Parati enim eramus nos ipsos docere insontes, illos è contra nocentissimos, & magni in nos sceleris reos. Erant autem & ex Syria quidam, qui illi tunc semper assisterent, & cuius illo communiter omnia gesserant. Aduersus istos quoque parati eramus salutre iudicium: sæpiusq; importune rogauimus, aut commentaria, aut accusatorum libellos nobis tradi, aut criminum naturas aperiri nobis, aut certè accusatores ipsos in conspectu dari. Nihilq; ex his consequi meruimus, sed rursum pulsi Ecclesia sumus.

Quomodo iam quæ sequuntur exponam omnem excedentia tragœdiam? quis sermo ad ea explicanda sufficiet? quenam animi absque horrore perspiet? Nobis enim hæc ipsa, quæ antea dixi, prætendentibus, repentè multitudo militum ipso magno Sabbato, cum iam in vesperam vergeret dies, Ecclesias ingressi, clerum omnem, qui noluscum erat, per vim ejecerunt, armisq; veneranda obsidebantur altaria. Mulieres, quæ intra Ecclesiam, vbi baptizantur, seſe veste nudauerant, per id temporis nuda fugiebant, metu huius acerbissimæ commotionis impulsæ, neque sexus verecundia, neque honestati permittebantur præ pauore consulere: plurima tunc acceptis vulneribus cecidit. Ita cruore Baptisterium replebatur, atque ex huiusmodi vulneribus sacri lauices colore immutato in ruborem transibant. Neque hactenus stetere clades: sed vbi sancta condita seruabantur, ingressi milites, ex quibus (vt postea didicimus) quidam necdum initiati erant, omnia spoliabant intus recondita; sanctissimumque Christi sanguis in tanto tumultu in multitum vestimenta fusus est, omniaq; non secus quam in captiuitate barbarica, sacrorum passim admissa.

Sed hic, lector, considera, quam procul abhorreant à Patrum traditione, vtique Catholicæ Ecclesiæ, qui nostro tempore hæretici negant asseruandam esse sacratissimam Eucharistiam, quam videmus non sub specie panis tantum, sed etiam sub specie vini olim consueuisse recon-

di. Habes

EPISTOLA IOANNIS CHRYSOSTOMI AD INNOCENTIVM.

XXVIII.

XXIX.

XXX.

XXXI. DE GRASSATIONE MILITVM IN ECCLESIA.

XXXII. EVCHARISTIA SVB VTRAQVE SPECIE OLIM.

ASSERVATIO SOLITA. a Greg. Dial. lib. 4. cap. 36.

dis. Habes id quoque probatum auctoritate sancti Gregorij Romani Pontificis, dum ait a in naui portasse nauigantes Christi corpus & sanguinem. Cæterum eadem ratione qua Ecclesia Catholica laicis vsum ademit calicis, eadem quoq; ex causa Eucharistiam nonnisi sub vna tantum specie, nempe panis, asseruare consueuit. Sed quæ reliqua sunt epistolæ Chrysostomi, recitemus: *Populus in solitudinem migrare, plebisque omnis extra vrbem excubare cogebatur: vacue Fidelibus Ecclesiæ in tanta solemnitate relictæ: plures quam quadraginta Episcopi communionis nostræ cum populo frustra & sine causa pulsi. Vlulatus & gemitus, eiulatus item & lamenta & lachrymarum fontes, plateas & domos & deserta ipsa compleuerant, & planctu cuncta resonabant; nullaque vrbis pars huiusce calamitatis vacua relinquebatur.*

XXXIII. *Fecerat enim calamitatis magnitudo, vt non modo qui patiebantur, verum ipsi quoque, qui nihil huiusmodi perpessi erant, vna nobiscum lamentarentur: neque Catholici modo, sed ipsi quoque hæretici & Iudæi ac Gentiles vices dolerent nostras. Et vti ciuitas per vim in deditionem hostium venisset, ita tumultu ac perturbatione & eiulatu plena erant omnia. Porro ista, ignorante piissimo Imperatore, noctu inuito, Episcoporum factione gerebantur: qui exercitus duces, Diaconorum vice, secum habere pranios non erubescant. Vbi vero illuxerat dies, ciuitas omnis extra vrbis mœnia migrarat, sub arboribus & frondibus, veluti dispersæ oues, festinitatem (nempe Paschatis) celebrantes. Hinc iam potestis cætera æstimare. Neque enim fas est omnia prosequi (vt ante iam dixi) neque per singula contingere. Nempe id acerbissimum est, quod tanta incommoda, tot clades finem necdum acceperunt, nullaque spes quietis superest. Verum in dies augetur pestis, factique summus in deterius multis: immo videt quidem nullus, quantumlibet perditus sit moribus, sed ploratu prosequuntur (vt dixi) malorum omnium culmen, nouam hanc iniquitatem & facinus execrandum.*

XXXIV. *Quis vero reliquarum Ecclesiarum perturbationes ac pressuras eloqui possit? Neque enim hic modo inualuit lues, verum ad Orientalem quoque peruenit Ecclesiam. Quemadmodum enim a capite dum noxius humor effunditur, reliqua membra laeduntur: ita nunc quoque posteaquam ex hac vrbe magnitudo, velut ex fonte quodam, incommoda fluxere, cœperunt turba, ac tumultus occupant omnia, & vbique dominantur, omnibusque fermè in locis clerici contra Episcopos insurgunt, populi passim abscissi sunt ab Ecclesiæ corpore, partim præcidendi expectantur. Vbique pestis hæc pullulat, & Orbis vniuersus euertitur. Hæc igitur omnia cogitantes, Domini beatissimi ac reuerendissimi, dignum vestra constantia & congruum robur ac studium sumite, & hanc pernicem, quæ inuasit Ecclesias, oramus, auertite. Nam si hæc inualuerit consuetudo, & licitum fuerit cuique ex adeo remotis partibus alienas prouincias, prout voluerit, ingredi, & ejicere quoscunque libuerit, & pro voluntate omnia gerere: non ignoratis mature cuncta peritura, bellumque sæuissimum occupaturum Orbem vniuersum, omnibus lacessentibus inuicem.*

XXXV. *Ne igitur immanissima confusio cuncta peruerat, & vbique dominetur: scribite: precor, & auctoritate vestra decernite huiusmodi iniqua gesta, nobis absentibus & iudicium non declinantibus, nullius esse roboris, sicut per suam naturam sunt profecto & irrita & nulla. Porro qui talia gessere, eos Ecclesiæ censuræ subjicite: nos autem insontes, neque convictos, neque deprehensos, neque vllius criminis reos comprobatos, Ecclesiis nostris iubete restitui, vt charitate fœui & pace cum fratribus nostris consueta possimus. Quod si modo quoque voluerint auctores sceleris aperire crimina, quorum gratia nos iniuste eiecerunt: dentur nobis commentaria, libelli proferantur in medium, veniant accusatores mei, sedeat incorruptum internecatumque iudicium: non recuso, non vereor, immo & constanter hoc expeto. Iudicemur: crimina profecto diluemus, nosque ostendemus innocentes, neque criminibus vllis obiectis obnoxios. Nam quæ ab eis modo gesta sunt, omni prorsus ratione carent; extra omnem ordinem, omnemque legem & regulam Ecclesiasticam sunt: nunquam id facimus, ne extremis quidem iudiciis, immo neque apud barbaros ipsos admissum est. Non Scythæ, non Sarmatæ vnquam vna ex parte iudicarunt, absente reo, neque iudicium, sed odium & apertam simultatem declinante, ac mille appellante iudices, & se ipsum innocentem asseuerante, & paratum, præsente Orbe vniuerso, quæque obiecta diluere, ac se omnibus insontem declarare. Hæc ergo cuncta cogitantes, & a dominis meis reuerendis Episcopis manifestius planiusque cuncta discentes: quod est partium vestrarum munus, studium vestrum & operam & diligentiam, quæso, inferre dignemini. Ita enim non nobis tantum, sed Ecclesiis quoque vniuersis gratificabimini, & a Deo mercedem accipietis, qui ob Ecclesiarum pacem semper omnia facit. Scripsimus ista & ad Venerium Mediolanensem, & ad Chromatium Aquileiensem Episcopum. Vale in Domino.* hactenus Chrysostomi ad Innocentium Papam litteræ.

XXXVI. b *Apud Pallad. in dial.* Subdit autem his hæc Theodorus Romanus Diaconus b: *Ad hæc rescripsit beatus Innocentius Papa; communionem, vtrinsque partis admissa, Theophili iudicium cassum atque irritum esse decreuit, dicens oportere constari aliam irreprehensibilem Synodum Occidentalium & Orientalium sacerdotum, cedentibus Concilio amicis primum, deinde inimicis: neutrarum quippe partium, vt plurimum rectum esse iudicium. Paucis post diebus aduenit Petrus quidam Theophili presbyter vna cum Martyrio Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diacono, ipsius epistolas deferens, & quadam simul commentariola, in quibus apparebat Ioannem a triginta sex damnatum Episcopis, ex quibus viginti nouem Ægypti, septem reliqui ex aliis regionibus erant. Ea commentaria cum legisset Papa Innocentius, compertisset que neque culpas esse graues, neque præsentem Ioannem fuisse, neque in faciem reprehensum, insanam Theophili magis ac magis exhorruit, quod contra absentem adeo sauam inmitemque sententiam enomuisset. His igitur a se dimissis cum litteris grauibus temeritatem illius lacessentibus, sese ad orationis studium contulit; indictoque Ecclesiæ ieunio, cum lachrymis diuinam precabatur clementiam, vt huiusmodi seditiones & scandala scissuræque tollerentur, & pacis ac fraternitatis amor integra membrorum compage redderetur. Fuit autem epistolæ ista sententia.*

INNOCENTIVS QVID IN CAVSSA IOANNIS.

XXXVII. *Frater Theophile, nos & te & fratrem nostrum Ioannem communionis nostræ esse decreuimus, sicuti & in prioribus litteris apertè satis expressimus: & nunc in nostra sententia & voluntate perdurantes, rursum eadem scribimus. Et quotiescunque scripseris, nisi debitum sequatur consensusque iudicium, propterea quæ magno cum dedecore sunt gesta, possibile non est nos a Ioannis communione discedere. Itaque si conscientiæ confidis, tu quoque iudicio accurre ad Synodum proximè in Christo celebrandam, & illic iuxta Nicæni Concilij canones & decreta contende: alios (ab his scilicet diuersos) Romana non admittit Ecclesia. Quod si obtinueris, euidens & irrefragabilis erit ratio tua.* hucusque ad Theophilum Innocentius: quas autem ad Ioannem Chrysostomum dedit litteras, non extant. Ipse quidem affirmat Palladius c, Demetrium Episcopum, vnum ex legatis à Chrysostomo missis, litteras ab Innocentio scriptas vulgasse magno præconio per Orientales Ecclesias, sunt hæc verba Palladij, cum agit de eiusdem Demetrij secundo aduentu Romam: *Post ipsos venit secundo Demetrius Episcopus Pisinuntis, qui per agrato Oriente prædicauerat communionem Ecclesiæ Romanæ cum Episcopo Ioanne, testibus Papa Innocentij litteris, &c.* Vides quanti momenti habita fuerit communicatio cum Romana Ecclesia, &quantæ auctoritatis litteræ essent ipsius Romani Pontificis: adeo vt plane significaretur omnibus, illis esse communicandum, quibus cum Romana communicaret Ecclesia, ac proinde Ioanni Chrysostomo inhærendum: id iure quidem, sed vis tyrannica in omne ius fasque insurrexit armata.

QVID INNOCENT. PAPA AD THEOPHILVM.

c *Pallad. in dialog.*

XXXVIII. Quid vero interea acciderit ipsi Ioanni Chrysostomo Constantinopoli commoranti, in dies que ad expulsionem suam satellites expectanti, iam videamus. Qui canones hæreticorum in ipsum primum omnium adduxere, quique Imperatorem in eundem concitauere, impulerunt Augustam, atque milite immiserunt; nefas aggrediuntur horrendum, dum & in necem ipsius sanctissimi viri Ioannis sicarios mercede conducunt. Quomodo autem id factum sit, Sozomenus ita describit d: *Eadem tempestate, vir quidem demonio agitatus, seu agitari creditus, gladiolum habens, & velut ad cædem Ioannis instructus, sed facinus nondum aggressus, deprehenditur; & à multitudine, tanquam pretio ad faciendas insidias conductus esset, captus ad Hyparchum adducitur: quem tamen Ioannes, inuisis aliquot Episcopis cum versantibus, liberauit, antequam supplicio afficeretur.*

SICARII IN S. IOANNEM CHRYSOSTOMVM IMMITTVNTVR. d *Sozom. lib. 8. c. 12.*

Postea

XXXIX. DE SICARIO ELPIDII FAMVLO.

Postea vero & Elpidij presbyteri (qui quidem diaconi manifestius hostis erat) seruus in Episcopales aedes effusio cursu irruit. Enim agnitum quidam ex iis, qui forte aderant, è cursu vexatus est, & causam cursus inquisiuit. Ille verò nihil respondens, confestim cultello hominem pungit, & post eum etiam alterum, qui ad huius caedem exclamauerat, quinetiam praeter hos tertium vulnerat. Tumultuantibus igitur cum clamore his, qui aderant, conuersus aufugit. & cum hi, qui eum persequebantur, eos qui procul erant, adhortarentur, vt fugientem comprehenderent: ex balneo quidam accurrens, ex quo recens lotus progrediebatur, illum apprehendit, ac letaliter ab illo percussus mortuus extenditur. Tandem vero cum à multitudine vndique cinctus, ac vix demum comprehensus esset, adducunt eum ad Palatium, & ibi tum hostium Ioannis insidias, tum hunc ipsum homicidam, tum & huius facinoris instinctores contestati, supplicio afficiendos esse, vociferantur. Itaque Hyparchus, vt tranquillos populi nutu regeret, illum tantum supplicio affecturus accepit.

a Pallad. in dialog.

caeterum ab aduersariis Ioannis fuisse liberatum, testatur Palladius, *dum ita ait a: Elpidij presbyteri famulus, quinquaginta (vt aiunt) nummismatibus, vt Ioannem dolo interficeret, mercede conductus, deprehensus, qui tres haberet gladios, eos, qui se deprehenderent, septem singulatim percussit: ex his quatuor continuo sepulti sunt, tres diutissime cruciati, sanati sunt, homicida illo absoluto.* haec Palladius. Subdit vero Sozomenus b: *Ex eo tempore Ioannem custodierunt, qui in populo feruentiores erant, noctu iuxta & interdiu vicissim domum Episcopalem circumsedentes.* haec ipse. At quae ista paulo post secuta sint, Palladius ita narrat c:

b Soz. lib. 8. c. 21.

c Pallad. in dialog.

XL. IOANNES IVBETVR RECEDERE.

Completa vero Quinquagesima, post diuinum diem ingressi Acacius & Seuerianus Antiochum, atque Cyrinus ad Imperatorem Arcadium, dicunt ei: Rex tu à Deo nobis datus es, nemini subditus, omnibus dominans: licet tibi, quodcunque vis, facere. Noli esse presbyteris inimicus, & Episcopis sanctior. Diximus tibi, praesentibus omnibus: Super caput nostrum sit Ioannis depositio: Noli igitur vni hominum parcere in perniciem omnium nostrum. Indociis sanè & verbis & rebus persuadentes Regi. Missoque itaque Rex Patricio Notario suo, ista Ioanni mandat: Acacius & Antiochus & Seuerianus atque Cyrinus damnationem tuam super caput suum posuerunt. Te ipsum ergo commendans Deo Ecclesia egredere. Ita Episcopus Ioannes post apertam nihilo, obumbratam iussionem Episcopio discedens vna cum Episcopis dixit omnibus: Venite oremus, & in angulo Ecclesia congrediamur, laetus quidem de se, sed de populi maerore & afflictione subtristis. Protinus quidam ex primariis ciuitatis vir fidelis Ioanni significat: Quoniam Lucius vir audax, & facie impudens, paratus est in lauacro publico cum militibus suis, si forte contradicas aut differas, etiam inuitum trahere & expellere. Fit autem magna in plebe commotio: Festina clam egredi, ne in tuum auxilium confluens populus bellum cum militibus conferat.

XLI. SALVTAT SVOS IOANNES, DISCESSVRVS.

Tum vero Ioannes osculatus cum lachrymis ex Episcopio quosdam (caeteros enim osculari non sinebat ingens miserationis affectus) orauit: reliquis qui erant intus in Sacrario, dicens: Manete hic interim, vt profectus modicum requiescam. Ingressus autem Baptisterium, Olympiadem vocat, quia ab Ecclesia nō discedebat, vna cum Pentadia & Procula diaconissis, Saluinam quoque beati Nebridij coniugem, quae viduitatem suam praecipua virtute & honestate decorabat (clarissimae erant hae foeminae nobilitate & virtute praestantissimae, de quibus superius pluribus dictum est,) dixitq; eis: Venite huc filiae, audite me. Qua de me sunt (vt video) finem habent: cursum meum consummaui, neque vltra fortè videbitis faciem meam, hoc vnum rogo, hoc deprecor, ne qua ex vobis solitam benevolentiam deserat: & quicunque non sponte fuerit ordinatus, neque id vllo quaesierit ambitu, de consensu omnium, ei caput vestrum inclinate, vt Ioanni, per omnia: non enim esse Ecclesia sine Episcopo potest. Atque ita misereminī mei, & in orationibus vestris semper meminerit mei. Ad haec illae profusae cum gemitu & eiulatu ante sacra eius vestigia volutabantur. Tunc ille cuidam ex honestioribus presbyteris annuens: Tollite (inquit) eas hinc, ne multitudinem perturbent. Sic ergo impedita modicum, locum illi dedere abeundi.

XLII. O. CHRYSOSTOMVS RE-

Ita demum egressus est ad Orientalem partem (nihil enim apudi illum Occidentale erat) immentum, cui sedere consueuerat, stare antea Occidentalem ponentibus, vbi atrium erat; vt ita ab se sinaueret populos, ea ex parte eum profecturum praestolantes. Egressus est enim ille Angelus quoque Ecclesiae, ipsum solitudinem non ferens, quam principatus mali atque potestates effecerant, theatri facie post oculos rebus imposita. Erat enim theatri in morem clamor & impiorum lasciuientium sibilus, dum eos culpauerat omnes, & Iudaei ipsi atq; Gentiles exhorresserent. Nam velut in carcere, plagis illic ac vinculis cruciatus a militibus inferebantur, deficientibus omnibus animae viribus, tum ob magistri amissionem, tum ob blasphemiam in Deum. Vbi enim peccatorum solet esse remissio; ibi sanguinis erat effusio.

CEDIT AD ECCLESIAS.

Quam autem celso animo fuerit ista perferens Ioannes testis quidem est epistola ab ipso paulo post ad Cyriacum d data, qua etiam quae hoc tempore fuerint cogitationes, his verbis significat: *Etenim ego cum è ciuitate fugarer, nihil horum curabam, sed dicebam intra memetipsum: Si quidem vult me Regina exulem; agat in exilium: Domini est terra & plenitudo eius. Et si vult secare; secet: idem passus est Isaias, subscribat illi. Si vult in pelagus mittere; Iona recordabor. Si vult in caminum mittere: idem passi sunt tres illi pueri. Si me ferus vult obiicere; obiiciat: Danielis in lacum leonibus obiecti recordabor. Si me lapidare vult; lapides mei: Stephanum haleo primum martyrem socium. Si & caput tollere vult, tollat: habeo socium Ioannem Baptistam. Et si substantiam auferre; auferat: Nudus e eximi de vtero matris meae, & nudus reuertar illuc, &c.* ita planè contigit ei iuxta illud diuinum oraculum f: *Iustus confidit vt leo.* Quid autem post Ioannis egressum acciderit Constantinopoli de basilicae incendio, Palladius ita subdit:

d Chrysost epist. 2. ad Cyriac. init.

IOANNIS INTREPIDVS ANIMVS.

f Prou. 28.

XLIII. CONFLAGRATIO ECCLESIAE.

Post ineffabiles illas tenebras, immensamq; caliginem, flamma de medio throno, in quo Ioannes sedere consueuerat, & velut medio in corpore positum cor, eloquium Domini caeteris membris exponere, repente prosiliens verbi Dei doctorem requirebat: quem vbi non inuenit, sedem totam depascebatur, ac speciem arboris praeferens, & per catenas in sublime se porrigens, ad tectum vsque serpebat, atque vipera in morem, ventre exeso, in dorsa tectorum Ecclesiae ferebatur, Deo mercedem iniustitiae iam hinc velati destinatam huius auctoribus sceleris poenam reddente, ad eorum correptionem esse emendationem, qui ex huiusmodi prodigiorum facie corripi nesciunt: neque ob id solum, verum vt esset feralis illius Synodi perpetuum monumentum. Nec mirum de Ecclesia, cum senatus quoque ipsum sedem è regione licet Ecclesiae sitam, multis tamen distantem passibus, die media, ignis ille interiectam populi multitudinem, pontis instar, per medium innoxie transiliens, attigerit, atque violauerit, non prius partem Ecclesiae propinquam, ne huiusmodi casum propinquitati adscribemus, sed partem aulae regiae proximam, vt miraculum diuinitus illatum per id ambigeret nemo. Videlicet inter duos ignium montes vulgus innocuum ad sua ministeria pertransire. In hunc modum ignis ille circumuolans, & tanquam mare inundans Austrinis flatibus concitatum, veluti condicto quodam pergebat, adiacentia tecta demolitus; solis, pepercit aedibus, in quas sacrorum vasorum multitudo fuerat condita, non auri & argenti materiam reueritus, sed ne obtrectatoribus praberet mendacij locum, vt sanctum insimulare virum possint, quod pretiosa suppellectilis aliquid asportasset. Ita ignis impetu in anteriora cohibito, retro redire incepit, eorum fermè inuidiam inquirens, qui id facinus admiserant, ad insaniam Theophili perpetuo dedecore notandam, quibus, ob asportata pretiosa quaq; Ecclesia eiectum autumat. Nulla ignis illo impetu animae amissio contigit, non hominum, non iumentorum: caeterum sordes illic sceleratè conuersantium vis illa incendij dilnebat, ab hora sexta vsque ad nonam igne dominante, ita tribus horis tanti operis moles absumpta est. hactenus de incendio ex Palladio, cunctarum rerum praesente inspectore.

XLIV.

Contigit autem eiusmodi incendium eodem planè tempore, quo egressus est Ioannes ab Ecclesia in exilium deportandus: prodigiosum quidem fuisse & haud humana opera excitatum, post Palladium Marcellinus & complures g alij affirmarunt. Porro ea de re conflictatum est inter vtramque partem, altera alteri illud contentiosè impingente. De quibus controuersiis ita Sozomenus h: *Haec* (inquit) *rei causam sibi vicissim ac mutuo impingebant. Atque hostes quidem Ioannis, eius fautores insimulabant, ideo hoc factum, quod Synodi suffragium indignarentur. Hi vero, se calumnias illorum circumuenturi, aiebant, & ab illis ipsorum facta sibi imputari, qui se vna cum Ecclesia ipsa exuere volurint.* quippe quod (vt idem ait) qui intus erant, clausis ianuis, diu obnixi fuerant, ne aduersarij ingrederentur. Tribuit id ipsum Socra-

g Lucius in comm. de rebus Ioan. Chrysost. Metaphr. in Vit. Ioan. & alij.

h Soz. lib. 8. c. 22. DE CAVSA INCENDII DIVERSO.

tes a Ioannis fautoribus: credidit hoc itidem Zosimus publica quadam fama sparsum ex habitis de Ioannis sectatoribus publicis quæstionibus, cum de incendiariis exactissima quæstio haberetur. Sed quod nemo inuentus sit, qui de perpetrato scelere vel leuissimam suspicionem fecerit: plane ad alios prorsus, si non ad miraculum ob numen offensum, pertinere perpetratum facinus docuere. At cum eodem incendio plura sit considerare miracula, de primo dubitandum nō esse videtur. Quomodo enim incendium in thronum in medio Ecclesiæ situm, vbi concionari Ioannes solebat, vbi frequentissimus populus aderat, secreto absque multis arbitris immitti potuit? Vel quonam pacto, vno decorsum in terra sito ambone, in quo Ioannes concionari consueuerat, conflagrante, tam cito in sublime, vt nemo prohibere valuerit, elati sunt flammarum globi, vt altissimæ basilicæ tectum peruaserint? Vel rursus (quod omnes admirati sunt) quænam tanta potentia, vt interstitio plateæ sepositas Senatus ædes, idem pertingendi & absumendi habuerit incendium facultatem? Hęc quidem quisque considerans priuatis affectibus liber, non puto hominis studio, sed diuino illud adscripturum esse prodigio. At Zosimus b Ethnicus sicut deplorat tūc in Senatoria domo incensa simulacra Musarum, quæ Helicone illuc translata sub Constantino fuerant; ita mirifice exultauit de simulacris Iouis atque Mineruæ pro foribus positis absque læsione repertis, multa delirans. De quæstionibus autem a Præfectis eiusdem incendij causā dire habitis, paulo inferius dicturi sumus.

Sic igitur abducto S. Ioanne, plane illud accidit, quod Dominus dixerat c: *Percutiam pastorem, & dispergentur oues*: ad mare aliis (vt ait Sozomenus d) properantibus, prosecuturis Ioannis vestigia, tanquam cum intercepturis; aliis fugam ex timore ingruentis militiæ arripientibus. De Episcopis vero eidem Ioanni fauentibus ista Palladius e: *Episcopi partim quidem inclusi tenebantur, partim trahebantur ad custodias, partim etiam deliteſcebant. Ioannes autem vna cum Cyriaco & Eulysio a Præfecto militibus vinctis in Bithyniam ducebantur, non sine comminatione supplicij, quod Ecclesia fuisset incensa. Postea vero Cyriacus & Eulysius cum reliquis clericis vinctis adducti, atque innocentes comprobati dimissi sunt. Ioannes vero beatissimus ad reliquam fiduciam postremum hoc addidit constantiæ documentum, scribens illis in hunc modum: Ersi in aliis locus respondendi mihi datus non est: vel saltem in facto Ecclesiæ audiam, si quid (vt dicitur) auctor incendij fui. Nec in hoc quidem auditus, a militibus in Armeniæ oppidum remotissimum ducitur, vt ab Isauris, qui noctu & interdiu illud obsidebant, necaretur: Cucusus id appellatur.* sed de migratione Cucusum postea.

Hæc quidem gesta esse hoc anno sub Consulatu sexto Honorij Augusti & Aristeneti, Socrates f auctor est. Sed quoniam hæc omnia à Marcellino sub anni superioris Consulibus referri videntur: ad omnem tollendam de hoc dubitationem, ex eo etiam id exploratissimum redditur, quod de Arsacio Ioannis successore iam creato habetur mentio in rescripto Imperatoris Arcadij dato g hoc anno sub huius anni Consulibus, decimoquarto Kalend. Decembris, adeo vt non potuerit subrogatus esse anno superiori: nam cum Palladius h eum sedisse dicat annum vnum & menses tantum duos, ad dictum tempus anni huius minime potuit peruenisse, vnde & dicimus, affirmare necesse est, hoc anno depositum sanctum Ioannem Chrysostomum, in locumque eius subrogatum esse Arsacium. Magno quidem & occulto Dei iudicio & incomprehensibili plane accidit, vt in locum eloquentissimi viri succederet homo penitus infantissimus, decrepitus senex, & spiritualis exercitationis ignarus: talem plane fuisse ferunt Arsacium. Accidit nunc idem, quod ante sub Theodosio Maiore itidem Constantinopoli euenisse vidimus, nempe in sedem Magni Gregorij cognomento Theologi suffectum fuisse hominem catechumenum, sacrorum dogmatum penitus imperitum, eundemque eiusdem Arsacij germanum. Sicque duos amplissimos viros, quorum nunquam pares visa est Catholica Ecclesia habuisse, tales post se longe dissimiles consecutos esse Episcopos successores.

At quod ad Arsacij electionem pertinet; maturè quidem Ioannis aduersarij eam perficere conati sunt, quo omnem spem auferrent eidem Ioanni, atque eius sectatoribus, denuo fore amplius in sedem restituendum, longeque aliter euenturum scirent, atque antea contigisset. Sicque cum de substituendo aliquem in locum eius ab aduersariis solerti studio agitur, itur in eam sententiam, vt Arsacius eius Ecclesiæ presbyter eligeretur Constantinopolitanæ sedis Antistes: de quo ista Palladius i: *Arsacius autem beati Nectarij frater, Ioannis viri per omnia probati dissertique substituitur loco: homo, quem pisces facundia, & cantu* rana superarent (interdum enim & actio loquitur, maximè cum bona & honesta fuerit) qui cum anno vno & duobus mensibus vixisset, mortuus est: ipsa Dei Euangelia in fine vitæ contestatus, se fratri Nectario sub iuramento dedisse pollicitum, nunquam ordinationē Episcopatus admissurum, cum ille exprobraret, quod voluisset Tarsensi Ecclesia præsici. Fuit illi pertinacia causa primum quidem vanitas sua, per quā despondebat sibi, vt sic dicam, vxorem fratris sui: deinde confusio quoque, cum frater suus hac de re quodammodo prophetice illum arguisset.* hæc de Arsacio Palladius.

Vix credi potest, quanto mœrore affecti sint pij omnes veritatis amantes, Ioannis Chrysostomi studiosi, cum viderent adeo disparem in sede eius sedere Antistitem: quod quidem intolerabile plane visum est cum cæteris omnibus, tum magnæ illi Olympiadi, cuius consolandi causā binas illas prolixiores IOANNES ad eam epistolas dedit, in quarum priori inter alia (quod ad hæc spectat) sic ait k: *Quid autem eo nomine perturbatione afficeris, animumque deijcis, quod ille electus sit, ille contra introductus? Christus in Crucem agebatur l: ac Barrabas latro poscebatur, atque corruptum vulgus sicarium potius, quam salutis vindicem, ac tot beneficiorum auctorem, conseruandum esse clamabat, &c.* agit de his quidem pluribus: & posteriori epistola m eadem refricans, addit: *Cum ad te* (inquit) *allatum fuerit, Ecclesiarum aliam pessumisse, aliam tempestate iactari, aliam fluctibus obrui, aliasque etiam grauissimis cladibus affici, quippe qua vel partim lupum pro pastore, vel prædonem pro gubernatore, vel carnificem pro medico acceperint; dolere quidem licet (neque enim hæc sine doloris sensu ferre oportet) verum ita dolere, vt dolori modum imponas.* Hæc ipse.

Porro ordinato Arsacio, videre erat pastorem, seu dicam mercenarium, imo æquius furem ascendentem aliunde in ouile ouium, ab omnibus deseri, agere solitarium, ac sine populo non audiente vocem alienorum. Et licet interdum Augusti & Augustæ satellites, alijque pauci ex clero vel populo Ioannis aduersariis in Ecclesia cum illo coirēt; scenæ potius ac fictæ fabulæ reddebat ea res speciem, quam Fidelium cœtus diuino afflante Spiritu congregati. Quod si interdum magno fastu, cum sæculari apparitura anteambulonibus præeuntibus, Arsacius per vrbis vias perambularet, auerso vultu alij eum inspicere, terga vertere alij, ne conspicerent, voce vero omnes eum exerari, atq; penitus abominari, Ioannis vero nomen commemorare, gemitibusque inuocare non cessabant. Ioannes vnus in ore, in votis & expectatione cunctis erat: hunc suspiriis ac fletibus compellabant. Iugis & dulcis memoria eius charitatis, qua oues sibi creditas diuino iugiter pascebat eloquio. Et qui peritiores & diuinarum Scripturarum scientia aliqua imbuti essent, ex Hieremię Threnis opportune aliquid lugubre occinere non desinebant, atque illud frequentius ingeminate gementes n: *Cecidit corona capitis nostri: propterea mœstum factum est cor nostrum: ideo contenebrati sunt oculi nostri.*

Sed hæc haud diu permissa sunt publice ferri, & ore libero iactitari. Fecit enim sæuitia magistratuum, vt grassantibus per vrbem vbique militibus, hos cędentibus, illos in carcerem trahentibus, omnibus vero minas acerbissimas inferentibus, iam vel nomine tenus recoluisse Ioannem, loco magni criminis esset. Videre erat miserabile vbique spectaculum, duci ad tribunal Episcopos atque clericos, trahi perinde ac ab hostibus captas clarissimas fœminas, opificesque, quos sciebant Ioannis esse studiosos, & communionem Arsacij execrari: facies vrbis mœrens, omnique ex parte lugubris, non secus ac si cōdita esset in manus

XLVII. ARSACIVS CREATVR EPISCOPVS CONSTANTINOP.

i *Palad. dialog.*

* actu.

XLVIII. MÆROR PIORVM OB ARSACIVM SVBSTITVTVM.

k *Chrysost. epist. 1.*

l *Mat. 27.*

m *Chrys. epist. 1.*

XLIX. LVCTVS CIVIVM CONSTANTINOPOLITANORVM.

n *Thren. 5.*

L. IOANNIS NOMEN OAB OMNIBVS PIIS INVITA LVDOXIA RÆDICATVR.

hostium. Nam cum non communicantes cum Arsacio, perduelles haberentur Imperij: hi omnes veluti maiestatis criminis rei deferebantur. Haud enim exatiari potuit Eudoxiæ animus Ioannis expulsione & exilio æstuabat furore, fremebat spiritu: cum quem Cucusum relegari mandarat, audiret in animis cuium ingiter viuere, ac maiori gloria ferri per vrbem, ceu coronatum athletam ac iam martyrij candidatum, qui post se triumphantem exercitum duceret, illorum nimirum, qui gloriantur ob iustitiam persecutionem pati, sponteque ac magna alacritate ad carceres pergerent, trahentes à quibus vincti perducebantur; summam in his singulis præseferentes animi constantiam; eduisse dicentes magna inuidia persecutorum fertile tempus captandi martyrium, comparandi coronas, ad quas lucrandas tàm opportuna bene vtendum esse dicebant occasione, quam maiores magno pretio redemissent. Quidnam faceret debilis, languens & enervata malitia, iam non habet: arctatur atque comprimitur inter angustias. Si feriat, perpetua feritur infamia indelebilique macula persecutionis aspergitur: quod sæuire in Christianos, idem sit atque Neronem repræsentare. Si parcat, victam se ab aduersariis erubescat, quos iam vicisse putabat. Sed quod animus, quem semel praua infecit affectio, in id quod deterius est, propensior esse soleat: solutis omnibus, immo ruptis rationis habenis, furore percitus fertur in præceps: nihil non agit, nec quicquam prætermittit intactum, quo omnes ad communicandum Arsacio vi metuque perducat, abstrahatque omnes à communione Ioannis, quos opprobrij causa, non Christianos, sed Ioannitas nuncupat, quos veluti sacrilegos, notatos infamia, perinde ac monstrum exhorresat.

I.I. QVID PASSI EXTERNI EPISCOPI IN VRBE ECCLESIS. a Pallad. in dialog.

Ac nequaquam angustiæ vnius vrbis, licet amplissimæ, finibus tanta crudelitas arctabatur, sed longe lateque per totum Orientem furentius grassabatur. Quidnam autem inhumanitatis in alios absentes Episcopos Ioanni communicantes, qui erant ex Theophilo, exercuerint, Palladius subdit his verbis *a*: *In tantam vero acerbitatis insaniam Episcopi omnes de communione Theophili per totum Orientem (sicut inanibus relatis retulit) deuenerunt, vt ex his pleriq; non modo debitam humanitatem non exhibeant; verum militi, datis muneribus, inducerent, vt eos ex ciuitatibus pellerent. Sunt autem qui ista gesserè, Tarsenses, & Antiochenus, & Cæsarienses, & ante omnes Ancyranus, & Pelusiensis Episcopi, partim donis, partim etiam minis militum animos contra eos ita efferantes, vt ne laicos quidem eos hospitio excipere cupientes permitterent, sicut in epistola canonica Cyri contra Episcopum quendam scribit beatus Ioannes.* & post hæc: *Laudabat autem atque mirabatur secunda Cappadocia Episcopos, vt qui actis in exilium Episcopis magnum ostendissent misericordiæ affectum, & in primis Theodorum Tyanæum mitissimum virum. Bosphoriumque Colonæ, qui quadragesimum in Episcopatu agebat annum* (ad quem extant epistolæ Gregorij Nazianzeni officij plenæ) *& Stephanum Ostracinæ quadragesimum & quintum annum in pastorali officio prætergressum.* Sic vides, paucis exceptis, à reliquis improbum esse constatum schisma, vt ne ad laicam quidem communionem acciperent eos, quos sciebant Ioannis Chrysostomi, tanti Patris studiosos: hos enim quasi à Catholica Ecclesia alienos, Ioannitas impropery causa dictos, execrabantur; vt per eos non sterterit, quo minus vniuersa toto Orbe diffusa Ecclesia fuerit nefario schismate vbique conscissa.

LII. DIRÆ QVÆSTIONES OB INCENDIVM HABITÆ.

At parum fuit ipsos horum exhortatores consortium, quinetiam ad mortem vsque, cum licuit, iidem eos fuerũt insecuti: declararunt id quidem Constantinopoli, vbi pro arbitrio magistratuum Officiis, annuente Principe & vxore eius Eudoxia, vtebantur. Quænam autem aduersus eos qui Ioannis partis dicerẽtur, exhibitæ fuerint prætextu incendij quæstiones, iam dicere aggrediamur. Miraberis planè, lector, sub Christiano, eodemque Catholico Imperatore, pristina aduersus pios esse reuocata martyria. Prætermisse hæc silentio Socrates *b* voluit, vbi post incendium recensitum, hæc addit: *Quibus autem incommodis Optatus vrbis Constantinopolis Præfectus, religionis professione Gentilis, & propterea Christianis infestus, Ioannis amicos affecerit, & quam grauia supplicia quampluribus illorum irrogarit, silentio præterendum censeo.* exhorruit planè homo quantumlibet Nouatianæ sectæ errore à nobis diuisus, adeo crudelis in Catholicos per magistratus exhibita cruciamenta recensere. Sozomenus verò vnius Eutropij tantum meminit, atq; paucis quidem his verbis *c*:

b Socrat. l. 6. c. 16.

Eodem tempore & Eutropius quidem lector produxit, vt eos indicaret, qui templo ignem intexissent: quamuis illi & loris & fustibus & vngulis latera genaque diuerberarentur; quorum insuper faces ardentes corpore sustineret, & quidem innocui & tenella cute existens, nihil tamen se fecisse confessus est. Qui quidem post ea tormenta includitur in carcerem, in quo non multo post moritur. hæc ipse multa de eo prætereus, quæ ex Palladio *d* reddenda putamus, aut enim: *Eutropius beatissimus, virgo puram cantor, tensus, & latera & frontem vsque adeo sectus, vt supercilia quoque vellerentur; Lepidium postremo ad latera, ossibus iam nudatis, vtrinque admotis, in ligno moritur. Media quoque nocte, clam ab his, qui hoc egerant, sacerdotalis ordinis viro sepelitur, Deo illius mortis dignum testimonium perhibente, quod passionem Redemptoris esset imitatus: audita enim psallentium cælitum vox Angelicæ potestatis excubiæ.* hæc Palladius. Huius dies natalis, reddita Ecclesiæ pace, non Constantinopolitanæ tantum Ecclesiæ, sed toto Christiano Orbe annuentaria memoria celebrandus, publicis Ecclesiæ adnotatus est tabulis *e*, vna cum Tigrio presbytero eodem tempore martyrio coronato: de quo ista *f* Sozomenus: *Eodem occasione etiam Tigrius presbyter vestibus exutus, flagris in tergum cæsus, manibus ac pedibus vinctus, & extensus, membris dissolutus fuit. Et hic natione barbarus & eunuchus sed non animitate.* Cæterum adeo vehemens ista fuit de incendiariis inquisitio, vt etiam clarissimæ fœminæ ea de causa adductæ fuerint in quæstionem, vt inter alias nobilissimæ Olympias & Pentadia diaconissæ, de quibus paulo post dicturi sumus.

c Mart. Rom. ex Ianuar. & Lucan. in c. 2. 2. TIGRIS PRESBYTERI MARTYRIVM.

d Pallad. in dialog.

e Fasti Ecclesiæ Græcæ. LIII. EVTROPII MARTYRIVM.

f Sozom. l. 8. c. 24. LIV. OCCVPATIO DECEMDIARIORVM CORPORA.

Ne autem quæstiones ob incendium vlterius grassarentur, Studius Præfectus Prætorio interfuisse videtur apud Imperatorem, vt ab ipso datum ad eum rescriptum significare videtur, quod sic se habet *g*:

g Lib. 16. Theod. de Cath. Theod. EPISCOPIS ET CLERICIS PEREGRINIS IVBETVR.

Quoniam persona ad inquisitionem perpetrati incendij (vt res culminis sagg gestia patefecit) nequeunt inueniri: clericos custodiari iussimus, vt si vt nouitius impositi, ad larem proprium reuertantur. Nec præscriptionis periculo dominis careant, quas Episcopus vel clericus peregrinos post publicationem edictorum & nostræ serenitatis assatus probabitur suscepisse. Pari forma seruanda, si quæ domus eum clericos nouæ & tumultuosæ conuenticula extra Ecclesiam celebrantes susceperint. *Ad obseruandas* siquidem seditionis aditus, id nostro sedit arbitrio, vt omnes Episcopi & clerici peregrini ab hac sacratissima vrbe pellantur. Dat. quarto Kalend. Septembris Constantinopoli, Honorio sextum & Aristeneto Consulibus.* Paulo post autem, nempe sequẽti mense, idem Imperator ad eundem Præfectum Prætorio pro stabilienda quoque pace (vt sibi videbatur) de cohibendis seruis à conuenticulis ista rescripsit *h*:

* obseruandos.

h l. 5. de his qui pro relig. conuent. C. Theod. LV. ADVERSVS ET COLLEGIA SANCITATVR.

Si quis seruos in hac sacratissima vrbe possideat, eos à tumultuosis conuenticulis faciat temperare: scient se pro singulis seruis, qui interesse conuentibus interdictis fuerint comprehensi, trium librarum auri dispendio feriendum, seruos videlicet puniendo. subdit & de collegiis opificum, quę Corpora nominabant, eadem prohibitio his verbis: *Quam formam in nummulariis, catastis, huius almæ vrbis Corporibus volumus sub pœna grauiore seruari: vt vnumquodque Corpus pro his, qui de suo numero conuentus celebrare illicitos detegerentur, ad quinquaginta pondo auri solutionem mulcta nomine astringatur. Dat. tertio Idus Septembris, Constantinopoli, Honorio A. sextum & Aristeneto Conss.* Sed mense Nouembris huius quoque anni idem Arcadius ad Eutychianum rescripsit *i* de his, quæ foris agenda essent. Quod enim qui prohibiti erant seorsum conuenire Cõstantinopoli, iidem extra vrbem in prouinciis, eos, qui Theophili communionis erant & Arsacij auersantes, in vnum conuenire coperunt, vitantes omnes Ioannis Chrysostomi aduersarios: aduersus eos hæc idem Arcadius Imperator rescripsit:

i l. 6. de his qui pro relig. conuent. C. Theod. LVI. QVORVM COMMVNIONE CONGREGES VITENTVR.

Rectores prouinciarum moneantur, vt conuentus eorum arceantur illiciti, qui Orthodoxorum religione suffulti, sperata sacrosanctis Ecclesiis, alio conuenire conantur: Hos, qui ab Arsacio, Theophilo, Porphyrio reuerendissimorum sacræ legis Antistitum communione

dissen-

dissentiunt, ab Ecclesia procul dubio repellendus. Dat. XIV. Kalend. Decembris, Constantinopoli, Honorio A. VI. & Aristeneto Coss.

LVII. Quisnam autem fuerit Porphyrius iste, cuius communicatio commendatur, iam dicendum est. Fuit iste Antiochenus Episcopus, hoc anno, quo Ioannes Chrysostomus in Armeniam deportatur, in locum Flaviani subrogatus. Hoc nempe anno defunctum esse Flavianum, cum sedisset annos viginti tres auctor est Palladius *a*, dum agit de subrogatione Porphyrij. At qualis hic fuerit, satis idem auctor pingit coloribus, cum haec ait: *Porphyrius iste in Ecclesia diutius versatus, & diaconi & sacerdotis perfunctus officio est: sed plane nihil in moribus gravitatis, & in nullo unquam Ecclesiae spiritualiter contulit. Caterum vitiis & religiosis Episcopo infestus ingiter, quod ex maxima esset civitate, & amicos haberet Principes, judicia intrabat, honestisque ordinationibus insidias tendens, morum astu, versutiaque tempestive Episcopis subrepebat, iniquos quoque (vt ita dixerim) ad leves ordinationes ac nouas trahens.* & paulo post: *Castimoniae itaque & aduersus carnis voluptates commentitiae inimicus est, non secus ac vultur vnguenti, adeo vt etiam Sodomitico crimini obnoxiam fama vulgauerit.* & inferius: *Magorum & aurigarum, & eorum, qui veteres fabulas inhonesto motu & obuerso cruce praeferent, principem ac socium esse. Magis namque opem ferre, atque amice congredi, vsque adeo non declinauit, vt etiam in commentariis variorum magistratuum hoc illis criminis datum sit,* ac deinde: *Aiunt illum praeter cetera scelera, sacra quoq; vasa post ordinationem suam conflasse, Principibus que largitum aurum: vt plane perspicuum sit, eum non ratione, sed tyrannide obtinuisse eos, qui infelici sorte sibi sunt subditi.*

a Pallad. dialog. PORPHYRIVS PRESBYTER ANTIOCHENI PROBROSA VITA.

LVIII. *Nam quo tempore Ioannes in Armeniam extorris actus, Flavianum quoq; Antiochenus Episcopus migrauit ad Christum: animaduertit Porphyrius populum omnem in Constantium diaconum conuersa oculos, virosque & mulieres ex eo pendere, qui à teneris (vt aiunt) vnguiculis seruiret Ecclesiae, vir (iuxta historiam Indicum) ambidexter; quippe qua pot.abatur illius laua, dexteram alterum facile superabat. Fuerat enim is primum ab epistolis: quo munere perfunctus absque turpis lucri suspicione vila, lector deinde, ac postmodum diaconus est ordinatus.* ac rursum inferius: *Est quippe Constantius ipse supra caeteros mitis actu, & contemplatione singularis, celeriter conspicatur omnia, magna cum gravitate exercet sapiens, strenuus, misericors, cupiditatis inimicus, in iudicio iustus, ad iniurias patiens, in persuadendo potens: qui vt afflictos liberet, leuissis saepius ad vesperam vsque persistit, honestatem ipsa facie praeferens, seueru aspectu, maturus incessu, virgo purissimus, & qui florem & gratiam vultus in ipsis quoque infirmitatibus seruet. Hunc igitur tanti meriti virum pecuniis hoc modo fugandum curat.*

LIX. *Cassium PORPHYRIVS INVADIT SEDEM ANTIOCHENAM.

*Scripsit ad Principes: eumque vt nouarum rerum & seditionis auctorem, obtinuit in Cassum * exilio relegari. Hoc ille vbi didicit, amicorum auxilio Cyprum contendit, ibique seruatus est. Ipse vero Porphyrius Cyriacum & Diophantum presbyteros & clericos caeteros vexans, obseruabat tempus, in quo ciuitas omnis ad suburbana procederet, (erant secum Acacius, Seuerianus, & Antiochus, & eorum complices, in abdito tamen) Agebatur tunc celebritas Gentilium, insignis certaminibus Herculi, quae Olympia appellant, in qua mulieres quoque cum turbis populorum Daphnem ad certamina spectanda properabant. In hac solitudine ciuitatis Ecclesiam Porphyrius vna cum memoratis Episcopis & clericis paucis irrumpens, ordinatur clam, ianuis clausis, adeo raptim, vt metu ne deprehenderentur, nec orationem quidem perficere quiuerint. Huiusmodi quippe adultery natura gignit & facit. Porro Seuerianus & socij, accepto pretio per montes & inuia fugere, humanum quidem effugientes metum, sed diuinam plane indignationem diuini timoris ignari incurrentes.*

LX. PORPHYRIVS ARMIS DEFENDIT ARREPTAM SEDEM.

Vbi vero soluto spectaculo, populisque in vrbem regressis, quid factum fuisset, annunciatum est: summo dolore concitati, die illa (quod iam in vesperam declinasset) quieuerunt. In crastinum vero, accepta tam immani clade, confluxere simul omnes, ignem ac stipulam ferentes, vt Porphyrium vna cum domo eius incenderent. At vero Porphyrius non ignorans quam esset exosus omnibus, relicto Deo, sese ad ducem exercitus contulit: implensque illi manus, contra Saluatoris discipulos in aciem ducit anser sans ab Isauricis bellis. Atque Isauri quidem ferocissimi Raesium Seleuciamque vastabant: Porphyrius vero & Valentianus Comes cum exercitu Ecclesiam Catholicam praedabantur, Crucis signum venerabile, quod illi ferentes in humeris, Litanias in campo agebant, pedibus suis conculcantes. Modicum fluxerat tempus, cum ille ad exercitum solicite mittit, agitque apud ducem, vt suas quidem senex atrox perniciosque moribus noctumis praficeretur excubiis, vt licentius bonos quosque ac fideles vexans caperet ciuitatem, alium profecto Nero, cuius & mores imitari studebat. Non enim nouit ille persuadere dictione, sed summa vi & iniquitate vexare: qui Deo minime placere intendens, non errantes ad illam animas reuocare, sed serpentis implere ventrem supra pectus gradientis curat. Pergunt igitur vel inniti populi, metuque verberum videntur ad Ecclesiam, ve autem vera vitam suam expectantes, à Deo patientiae suae praemia se percepturos sperant. & inferius: *Clerus itaque Antiochenae Ecclesiae insignior occulte conueniens, ne ipsis quidem Ecclesiae parietibus propinquat: vna & illustrium matronarum multitudo clam conuenit, &c.* Porro huic adulterimo nec legitimè electo Episcopo Innocentium Romanum Pontificem nunquam communicare voluisse, Theodorus diaconus apud eundem Palladium fidem facit.

LXI. Sed (proh pudor!) sic à prauis hominibus & dierum malorum inueteratis Episcopis seducitur Arcadius Imperator, vt cui nec faniot pars cleri Antiocheni, nec nobiliores matronae communicarent, quem nec Romanus Pontifex recepisset, adeo foedatum moribus, corruptum turpitudinibus, omnique ex parte inquinatum senem, hunc ipsum, tanquam Orientalis columnam Ecclesiae, publica edita sanctione, quam nuper retulimus, celebrari. Sed & aliam superaddidit legem, quam Theodorus Romanae Ecclesiae Diaconus apud Palladium recitat, quae sic se habet *b*:

b *Pallad. dialog. & l. 6. de his qui prorelig. extend. C. Theod.*

Si quis non communicet Theophilo, Arsacio, & Porphyrio: hic Episcopatu quidem arceatur: amittat vero, si quam videtur habere substantiam pecuniarum, siue praediorum: ita edictum, cuius exemplar Romam allatum est à Cyriaco Episcopo, vt paulo post dicturi sumus. Quarum vigore legum in Orientali Ecclesia vbique gentium Episcoporum proscriptio facta est. Tentatur & idem Theodorus, edictum insuper promulgatum fuisse aduersus eos, qui clericum vel Episcopum occultassent, quod suo loco describimus.

LXII. PORPHYRII COMMVNIO IMP. EDICTO COMMENDATA.

LXIII. GRASSATIO FACTA AMICITIBVS IN IOANNIS STVDIOSOS.

Quot autem quantaque harum vigore legum fuerint immania sclera perpetrata, quis digne oratione assequi se posse confidat? Praeter illa enim, quae superius enarrata sunt, quaenam passi sint Constantinopoli, qui cum Arsacio communicare renuerunt, Sozomenus ita docet *c*: *Etenim cum vel cum illo, vel cum familiaribus illius communicare ac precari, tutum non esse arbitraventur, ob id quod his intermixti semper essent Ioannis hostes, ac proinde (vt dictum est) seorsum in extremis vrbis recessibus congregarentur: ad imperatorem res cognitio refertur.* Iussus igitur cohortium dux vna cum militibus in congregatos impetum facere, multitudinem ipsam fustibus ac saxis ferens, in fugam vertit: at eos qui manifestius ac propensius Ioannis partes agebant, in vincula conicit. Hic autem (vt fieri consueuit, vbi militibus ferocire permittitur) mulierculas ornatu suo per vim spoliant: & alij monilia, zonas aureas, collaria ac fibulas deprae dantur: alij cum ipsis auriculis inaures detrahunt. contigerunt haec post creationem Arsacij, haud plane dissimilia illis, quae, sedente adhuc Ioanne, iidem milites perpetrarunt aduersus neophytos in albis adhuc agentes. Sed subdit Sozomenus:

c *Sozom. lib. 8. c. 23.*

LXIV. *Et quamquam tumultus ac luctus maximus per vrbem accidisset: tamen ne sic quidem de amore erga Ioannem concepto remiserunt. Itaque ad Ecclesiam publicam non amplius conueniebant, ac multi ne in forum quidem, neque in balnea veniebant. Immo quibusdam ne domi quidem manere, tutum fuit: quare & exilio sibi ipsis inuicto, ciuitate excesserunt, cum alij multi viri honesti ac mulieres probe, tum etiam Nicerate * Bithyna apud Nicomedienses inter nobiles genere illustris, ac perenni virginitate praestantiaque vitae celebris. Modestissimam inter laudatas foeminas, quas nos meminimus, hanc cognoui, cum & moribus & verbis & vitae genere concinna fuerit, acres diuinas vsque ad mortem humanis praeposuerit, ac tum fortitudine, tum prudentia aduersus impendentes aduersarum rerum casus sustinendos sese corroborarit: adeo vt neque*

*Nicarete NICARETE VIRGO SANCTISSIMA QVAE PASSA OB IOANNIS COMMVNIONEM.

amplissimus bonis ininsse scholasticis stomachabantur: & ex paucis, quæ reliqua erant, prudentissima dispensationis ratione, & quidem ad senium prouecta, tum ipsa cum familiaribus ea, quæ necessaria erant, haberet, tum alijs largiter suppeditaret. Quem & ipso humanitatis alacritate rerum honestarum studiosa existens, omnis generis remedia præparabat in pauperum ægritudinum vsum, quibus ex amicis suis sane multis frequenter opem tulit, nihil adiumentibus eos medijs consuetis: nam diuino quodam nutu quicquid inceperat, ad finem exitum perducebat. Atque vt summatim dicam, inter nostræ memoriæ fœminas laude dignas aliam nullam cognouit, quæ ad tantam probitatem ac grauitatem & reliquam virtutem conscenderit. Sed hæc quidem tametsi talia essent, vulgus tamen latuit: siquidem ob modestiam ingenij ac sapientiæ studium perpetuo latere voluit: ita vt neque ipsa studeret ad ministræ dignitatem ascendere, neque Ioannæ sapim exhortante, vnquam virginum Ecclesiasticarum primatum susceperit. hactenus Sozomenus. Meminisse eiusdem Nicerates ipse Ioannes Chrysostomus a visus est in Epistola ad Olympiadem scripta ex Arabisso posteriori exilij loco, cum ait, se misso ab ea pharmaco à morbo stomachi liberatum, his verbis: *Paucis ante diebus cum ob acrem flatum prolixius nobis ad vomitus stomachos esset, atque & aliis curationis generibus, & pharmaco eo, quod à domina mea lectissima & ornatissima Senatrice missum est, vsi essemus, vt nec vltra tres dies illud adhibere nobis necesse fuisset, ipsius imbecillitatem correximus. Itaque te quoque hortor atque oro, vt hac vti arte, deoq; operam, vt huiusmodi medicamentum ad nos cursum mittatur.* hæc Chrysostomus, planè consentientia iis, quæ ex Sozomeno recitauimus. Porro ob egregium specimen sanctitatis, quod viuens ediderat, factum est, vt post mortem inter sanctas virgines relata habeatur, cuius diei natalis celebritas VI. Kal. Ianuarij singulis repetitur b.

a In Chrys. epist. 4.

b Ex Mart. d. 27. Decembr.

LXV. OLYMPIADIS DIACONISSÆ PRÆCLARVM CERTAMEN.

Sed prosequamur post Niceratæ, quæ aliæ clarissimæ fœminæ & pietate præstantissimæ, hoc eodem tempore, causa Ioannis Chrysostomi, cui addictissimæ erant, passæ sint, incipientes ab illa magna Olympiade, de quæ sæpe superius honestissima mentio facta est. Qualis namq; quantaq; illa fuerit, ex epistolis eiusdem Chrysostomi ad eam scriptis pensare licet: sed quibus ab hoc turbine fuerit exagitata procellis, Sozomenus ita narrat: *tam & Olympias illa Ecclesiæ diaconissa harum calamitatum perferendarum fortitudine sese constantiam reddidit. Nam cum ob eandem hanc causam ad tribunal esset pertracta: quærenti Præfecto, Vt quid Ecclesiam succendisset? Illa respondit: Non hoc est institutum vitæ meæ: Quin ego facultates meas, quæ amplæ fuerunt, in reparationem Dei templorum expendi. Illo tum se vitam eius explorat amodo habere dicente, subiecit: Itaque tu in accusatorum locum transito, & alium de nobis iudicet. Et cum accusatio testibus careret: Præfectus nihil habens, quod hanc culparet, paulo moderatius ad aliud crimen sese conuertit, ac velati consulto, tum huic ipsi, tum cæteris mulieribus finitutum exprobrat, quod Episcopi communionem (nempe Atticij) auersarentur, cum respiscere atque illis molestijs exterminari possent. Ac cæteræ quidem Præfecto hoc præcipienti propter metum cedunt. Olympias vero: Non est æquum (inquit) me, quæ in multitudine per calamitatem capta sum, & in foro nullius obiecti criminis conuicta sum, ad defensionem trahi expostulatio. cum eiusmodi, quæ ea iudicium non venerunt. Concede igitur mihi, vt ad priorem allionem defensores adhibeam. Quamuis enim præter leges illi communicare cogar, cui non oportet: non faciam tamen, ad quod piu facere nefas est. Ille itaque cum non posset illam inducere, vt Arsacio communicaret, in præsenti dimittit, quasi aduocatos instructura. Altero vero die rursus adducta magna vi auri mulctauit: putabat enim se illam ea ratione à sententia sua deductarum. Sed illa pecuniam negligens, nihil cessit: ac relicta Constantinopoli, Cyzici (in Hellespontio ciuitate) habitauit.* hactenus de Olympiade Sozomenus.

LXVI. CHRYSOSTOMVS HORTATVR OLYMPIADEM.

Porro cum sanctus Ioannes Chrysostomus ipsam istæc magna gloria passam accepisset, scripta ad eam epistola, consolatus est, atque inter alia multa hæc habuit d: *At minime propterea commoueri ac perturbari debetis, verum hoc ipso potissimum nomine lætari & exultare, coronisq; caput redimire, ac choros agitare. Nam nisi mortiferas prius diabolo plagas intulisset, non vsq; adeo furere hæc bellua, vt vltra progredi auderet. Quamobrem tum vestra fortitudine & victoria, tum ingentis illius cladi hoc est argumento, quod ille acrius nunc in vos impetum faciat atque insultet, maiorisque impudentia documentum edat, ac profusius venenum effundat.* & post multa: *Tum tibi ipsi, tum iis, qua tecum hoc præclarum certamen obeunt, accinens, da operam, vt omnium animos erigas, tuamque actionem instruas; quo tibi duplex & triplex, & multo etiam copiosior virtutis corona comparetur, tam per ea quæ ipsa perpeteris, quam quæ alios ad eadem subeunda impellis, eosque adducis, vt leniter ac placide omnia ferant, & vndique contemnant, atque insomniorum impostura asserentur, ac latum proculcent, nullamque sum rationem habeant; nec tam eorum telas molestia quæ quam nobis afferre exsilium, summumque putredini obnoxium prætereant.* hæc & alia Chrysostom. & Olympiadem.

c Chrys. epist. 4.

LXVII. OLYMPIADIS EXILIVM CONSTANTINOPOLITANVM.

Præstitit ipsa quidem, quæ præstari ab ea Chrysostomus litteris admonuerat; dum ad tribunal rursus adducta, egregio summæ constantiæ specimine edito, exilio damnata est: cum tanta hæc passa, nihilominus se nullius fragi esse, ad eum scribens significasset. ad quam ipsam idem Ioannes eam dedit epistolam, cuius tantum hic intexemus exordium e: *Quid ais? Trophæum non erexisti, nec præclaram victoriam obtinuisti, nec perpetuo virentem coronam adepta es? An non hoc vniuersus Orbis affirmat, qui vbique terrarum tua tela sæpe decantat? Quamquam enim & palæstra & certamina in vno loco sita sunt, & cursuum tuorum spatia, & concertationis tuæ stadiorum loca, sanguine referta illic exciterunt: at earum tamen rerum gloria & commendatio extremos terræ fines occupauit. Tu vero ea auctiora reddere, ac palmas amplificare studens, eas quoque, quæ animi submissio parit, coronas ipsis adiunxisti, dum te tantum ab hoste trophæis abesse asseris, quantum mortua à viuis remoti sunt. Nam quod hæc verba ab animi submissione profecta sint, ex alijs ipsis potius, quæ contigerunt, plannm facere conabor. Patria pulsa es, domo, amicis, cognatis: in exilium missa es: quouis die mori non desisti, &c.* totus deinde in eo est, vt doceat, eos lugendos potius esse, qui persecutionem inferunt, lætandum vero de his, qui illatam celso animo perferunt.

e Chrys. epist. 4.

LXVIII. PENTADIÆ DIACONISSÆ CERTAMEN ET VICTORIA.

Sed de pugna Olympiadis transeamus ad certamen Pentadiæ æque diaconissæ, æque nobilis, vtpote quæ Timasij Consulis vxor fuit, & vidua relicta, sese Ecclesiæ ministerio mancipauit; de qua & superius dictum est. Qua autem ista passa fuerit, & quanta animi constantia aduersus improbos Iudices steterit, cum eiusdem ipsa in quæstionem esset adducta, etsi ab huius tempore scriptoribus nequicquam memoriæ commendatum accipere liceat; ex literis tamen ipsius Ioannis Chrysostomi ad eam scriptis, titulos saltem gloriosæ ipsius confessionis licet inspicere. In priori enim ad eam data epistola hæc leguntur f: *Gaudeo & exulto, maximamque etiam in tam deserto loco degens consolationem mihi posita esse duco in ea, quam in omnibus rebus adhibes, fortitudine, constanti sententia, ingenti prudentia, lingua libertate, ac sublimi fiducia, per quam & aduersarios ignominia perfudisti, & mortiferam diabolo plagam inflixisti; & eos, qui pro veritate decertabant, tanquam vnguento delinitos, pœtatores ad dimicandum reddidisti, ac fortissimi militis instar, præclaram in bello trophæum erexisti, luculentamque victoriam adeptæ es: neque etiam tanta voluptate complenisti, vt ne in alienis quidem & peregrina regione, nec in solitudine, verum ipsius vrbis ipsiusmet esse existimem, summamque ex animi tui virtute voluptatem capiam. Quamobrem gaude & lætare, quod huiusmodi victoriam affecuta sis, atque huiusmodi bellatarum ora facili negotio compresseris, impudentesque eorum linguas & rabida ora obstruxeris. Verum enim, cum quæ pugnasti, & pro quæ ingressa es, hæc vim habet, vt paucis sæpe verbis de sycophantis triumphet: quemadmodum contra, mendacium etiam si infinitis sermonum artificijs abundet, facile tamen dissluat & collabatur, atque eaque telam imbecillitate superat. Gaude igitur & lætare (neque enim hæc verba subinde repetere desinam) viriliter age & confortare, omnesque ab ipsis tibi comparatas insidias irride, at quænam istæ? ostendit his verbis inferius.*

f Chrys. epist. 4.

LXIX. QVÆ PASSA FVERIT ADIA.

Et quidnam (inquit) *insidiarum genus prætermiserunt? & quod machinarum genus non mouerunt, dum solidæ tuæ ac Deo fideli generosæque ac fortissimæ animæ insidias struere conantur? in forum te, quæ præter Ecclesiam & cubiculum nihil norat, protraxerunt, à foro ad tribunalia, a tribunalibus ad carcerem. Falsorum testium linguas acuerunt, calumnias concinnarunt, cedes perpetrarunt, cruoris torrentes profuderunt, igni ac ferro iuuenum corpora*

consumpserunt, multis ac præclaris viris innumeras plagas & cruciatus intulerunt; nullum denique lapidem non moverunt, quo te metu perterritum huc adigerent, vt iis, quæ videras, contraria diceres. At tu instar aquilæ sublime volantis, eorum retibus fractis, ad libertatis fastigium vertisti tuæ consentaneum ascendisti: sic videlicet te comparans, vt ab ipsis minimè circumscribereris: immo etiam quantum ad huius incendij crimen attinebat, cuius nomine miseri atque infelices homines præsertim gloriari videbantur, eos calumniæ condiscere-res, &c.

LXX. Rursum vero ipsam cogitantem recedere Constantinopoli, ne id faceret, idem Chrysostomus datis ad eam litteris antevertit, quibus planè qualis quantaque hæc esset fœmina, declaratur. Est enim eius epistolæ eiusmodi exordium *a*:

Coronarum nomine, quas tibi conciliasti, beatam te duco. & paulo post: *Quoniam autem intelleximus te de discessu cogitare, atque istinc migrare velle accepi: peto abs te, ne quicquam huiusmodi cogites, atque ob animum proponas. Primum ob hoc ipsum, quod cuibus tuis subsidium es, amplissimus, portus, & administrum, ac tutus murus iis, qui laboribus & erumnis conficiuntur. Quare noli committere, vt tantum quæsum de manibus eucias: noli inquam, committere, vt tantum lucrum abiicias, cum tantos quotidie thesauros ex tua præsentia colligas: nam qui tua præclara facinora cernunt, vel additione accipient, non parum hinc lucri consequuntur, &c.* Porro tum Pentadiæ, tum etiam Olympiadis & aliarum clarissimarum fœminarum coram Præfecto (erat is Optatus Gentilis homo) causæ prosecutio relata in Acta publica fuit; quibus declaratur, non ob incendij causam tantum, sed etiam quod Arsacio communicare nollent, tam gratia passas esse. Meminit eorundem Actorum Theodorus Romanus Diaconus, dum Romani Pontificis studium ad hos omnes liberandos recenset, vbi ait *b*:

*Post hos omnes venit Romam ad Innocentium Papam Domitianus sacerdos, Constantinopolitanæ Dissensator Ecclesiæ, & Vallagas quidam Nisibius * presbyter, exponens monasteriorum Mesopotamiæ genitum & eiulatum. Simul & commentaria Optati cuiusdam Præfecti reddiderunt: vbi honestæ mulieres ex genere Consulari publicè ad eum adducta memorantur, Constantinopolitanæ Ecclesiæ diaconissæ; ita vt cogerentur aut Arsacio communicare, aut Fisco ducentas auri libras applicare.* hæc ipse. O si semel illata huiusmodi publica commentaria in archiua Romanæ Ecclesiæ, hactenus asseruata fuissent: quàm in his versans deliciis stylus noster afflueret! non quidem nobis opus fuisset in summa paupertate hinc inde mendicare fragmenta.

Subdit ex eorum testificatione idem Theodorus: *Quid autem de monachis & virginibus dicere oportet? ostendebat secta in legno latera, terga cadi confossa, &c.* Testatur quidem Zosimus *c*, ingentem monachorum numerum & alios id genus homines captos, & dira eâdem ob causam passos esse. Quomodo autem his omnibus acceptis Romæ Innocentius Papa, quamprimum valuit, his occurrere conatus est, idem Theodorus enarrat, qui etiam singulas legationes tum ab ipso Ioanne, tum à Clero Constantinopolitano & aliis ad ipsum Romam hoc anno post expulsum Ioannem missas recenset, nosque eodem quoque ordine referemus. Post primam illam legationem ab ipso Chrysostomo missam hoc anno post Pascha, cum adhuc ipse in sede ageret, postq; epistolam ipsam ad eundem Innocentium Papam datam, quam suo loco superius recitauimus: post ipsum exturbatum, qui ex quadraginta illis Episcopis circiter vigintiquinque tantum superessent, conuenientes in vnum, decernunt legationem ad Innocentium Romanum Pontificem, quam & aliæ postea secutæ fuerunt: de quibus omnibus ita Theodorus Diaconus apud Palladium *d*:

Modicum temporis fluxerat, cum Theoctecnus Constantinopolitanus presbyter Romam venit, litteras Concilij Ioannis vigintiquinque Episcoporum aut paulo plurium ferens: quibus dicebant, Ioannem militum vi vrbe expulsum, & Cucusum in exilium missum. Ecclesiamq; incensam fuisse. Cui & ipsi communionis litteras & ad Episcopum Ioannem & ad omnes communicantes sibi Episcopos tradens, orabat cum lachrymis, vt patienter tolerarent, cum opem ipse ferre non posset, eo quod nonnulli obsisterent potentes aduersarij Ecclesiasticæ pacis vinitici.

LXXIV. LEGATIO AB ADVERSARIIS IOANNIS.

Post paululum vero suis applicuit hominibus aspectu sodus, animo perditus. Paternus nomine, Constantinopolitanæ Ecclesiæ se presbyterum dicens: qui & ipse totus elatus, & fastu turgidus, & ipso gestu inimicitias præferens, plurima contra Ioannem Episcopum maledicta vomebat. Hic litteras paucorum Episcoporum, Acacij, Pauli, Antiochi, Cyrini, Seueriani, & aliorum quorundam Innocentio reddidit: quibus Ioannem calumniabantur, quasi incendisset Ecclesiam. Mendacium apertè deprehensum est, cum eius rei, quippe quæ non fuisset obiecta, mentionem in Synodo nullam fecisset Ioannes. Eum Innocentius cum indignatione abiciens, nec rescribere quidem voluit.

LXXV. ROMAN. PONTIF. AVCTORITAS IN ECCLESIA.

Quidnam est, rogo, quod Ioannis aduersarij post ipsum damnatum legationem mittunt ad Romanum Pontificem: nisi vt ab eis in ipsum lata sententia, rata ab Ecclesiæ Romanæ Præsule habeatur, eiusque esse arbitrij optimè scirent, eandem irritam cassamque reddere? Et quid contraria legatione à parte Ioannis missa actitatum est; nisi vt sententia iniquè lata ab eodem Apostolicæ sedis Antistite reuocaretur? Sed secundæ addidere Ioannis amici tertiam legationem, de qua mox idem Theodorus dicturus hæc præmittit de Cyriaco Episcopo fuga lapso Romam adueniente.

LXXVI. TERTIA LEGATIO A PARTE IOANNIS.

Paucis post diebus aduenit Episcopus Cyriacus, nullas quidem habens litteras, sed is planè, cuius fides merito habenda videbatur, eadem prosequens, quæ ab Episcopis de Synodo Ioannis fuerant scripta. Aiebat enim se fugisse propter comminationem regalis edicti (quod haud pridem à nobis est recitatum) *Cauebatur enim eo, vt Episcopus non communicans cum Arsacio, ab Episcopatu arceretur. Post Cyriacum venit Eulisius Apameæ Bithyniæ Episcopus, asferens litteras à quindecim Episcopis de Ioannis Concilio, & à præclaro sene Amysio Thessalonicensi Episcopo: in quibus illis quidem & præcedentem, & quæ tum erat, Constantinopoleos totius depradationem vastitatemque significabant: Amysius vero Romanæ Ecclesiæ iudicium sequi fatebatur. Porro Eulisius ipse consona Cyriaco per omnia dixit.*

LXX VII. PALLADIVS EPISCOPVS FVGA LAPSVS SE ROMAM CONFERT.

Vix mensis effluxerat, cum Palladius quoque Episcopus Helenopoleos absque litteris venit, qui & ipse dicebat se fugisse vesaniam Principum, expressius autem ac significantius enarrauit omnia, ipsumque edictum protulit in hanc sententiam: Quicunque occultasset Episcopum aut clericum, siue in sua domo suscisperet, qui Ioanni communicaret, eius domum publicandam. At quid, rogo, extorres Episcopi & fuga lapsi nõ ad aliam se conferunt Ecclesiam, quàm ad Romanam sedem? vtique (si verum fateri licebat) tanquam ad matrem omnium Ecclesiarum, maiorum exemplis admoniti, cum regnante persecutore Constantio (vt antiquiora tempora prætermittamus) Catholici Episcopi ab Oriente fugati, omnes ad Iulium Romanum Pontificem (vt vidimus latè superius) se contulerunt. Veniens Romam Palladius vna cum pluribus aliis, susceptum se fuisse hospitio à Piniano marito sanctæ Melaniæ Iunioris, genero autem Melaniæ Senioris, testatur ipse scribens ad Lausum de iisdem his verbis: *Nec nobis quidem & certè cum plurimis essemus, qui Romam propter beatum Episcopum Ioannem perrexeramus, exigua præstiterunt, sed nam in illis partibus degerentes, officiosissimo nos susceperunt hospitio, largissimisq; sumptibus, cum exinde proficisceremur, honorauerunt.* hæc ipse Palladius. Sed quæ post hæc secuta est alia publica legatio, Theodorus narrat his verbis:

LXX VIII QVARTA LEGATIO CONSTANTINOPOLI MISSA.

Post Palladium Germanus presbyter, Cassianusque Diaconus Ioannis, viri magnæ religionis, litteras ab omni clero Ioannis attulerunt, continentes Ecclesiam suam tyrannidem perpessam fuisse, Episcopo per vim militum exacto, & in exilium misso, agentibus id Acacio Beræensi, Antiocho Ptolemaida, Seueriano Gabalensi, Theophilo Alexandrino. Ostenderunt & Breuiculum memorati viri, vbi ornamenta sub Iudicibus & testibus tradunt, subscriptum manu Study Præfecti Vrbis, Eutychiani Prætoris, Ioannis Comitis Thesaurorum, & Eustachij Quæstoris ac Tabularij in auro & argento & vasis: vt Ioannis Episcopi calumniam diluerent. Sed antequam ad sequentem legationem enarrandam progrediamur, vt de legatorum altero, Cassiano Diacono nuncupato, agamus, argumentum exposcit. Est mentio de eodem Cassiano in litteris Innocentij Papæ ad clericos Con-

DE CASSIANO LEGATO.

apud Somin. lib 8. cap. 26.

stantinopolitanos *a*: quem quidem Cassianum illum putamus, cuius sunt Collationes Patrum: Nam & Gennadius hunc eundem à Ioanne Chrysostomo diaconum ordinatum tradit: adeo vt qui negare velit huic Cassianum diuersum ab illo esse, duos necesse habeat vt affirmet Ioannis Chrysostomi eiusmodi nominis & muneris fuisse discipulos, nomine Cassianos, eosdemque diaconos. Porro hic, de quo agitur, vitatius cognomine, quam nomine à maioribus vocitari solitus fuit: nam idem Gennadius *b*, necnon Cassiodorus *c* nonnisi Cassianum eum nominant: cum tamen, auctore Prospero *d*, sciamus appellatum esse Ioannem, cognomento vero Cassianum. Sed hic aduerte, errore quidem, mea sententia, lapsos qui tradunt *e*, hunc ipsum à Ioanne Chrysostomo Diaconum ordinatum, atque post aliquot annos ab eodem expulsum, Massiliam profectum, illic ordinatum esse presbyterum. Sed dicant, velim, quando hunc expelli ab eo contigit, qui etiam post eius exilium in ipsius Ioannis obsequio perseuerasse cognoscitur, & pro eo functus legatione ad Innocentium? Sed puto occasionem errandi inde manasse, vt qui pro Ioanne Chrysostomo, sicut alii eius Ecclesiæ clerici, esse reperitur expulsus, eundem per Ioannem ipsum electum existimarint: nam non ab ipso, sed eius causâ tunc contigit cum reliquis extorrem fieri. Cæterum antiquiorum nullus huiusmodi notam Cassiano inussisse legitur. Verum ipse Cassianus in libris, quos de Christi Incarnatione conscripsit, erga memoriam eiusdem Ioannis Chrysostomi satis videtur esse propensus & gratus, vtpotè qui sæpè eum laudibus haud vulgatibus celebret: & quod maius videri debet, quicquid ipse sciret, liberaliter eidem acceptum refert. Nam inter alia *f*: *Ille* (inquit) *denique ipse verba etiam hæc, quæ à me scripta sunt, commendet: quia hæc, quæ ego scripsi, ille me docuit; ac per hoc non tam meum hoc, quam illius esse credite: quia rivus ex fonte constat; & quicquid putatur esse discipuli, totum ad bonorem referri conuenit magistri.* hæc & alia ad Constantinopolitanos de Ioanne summa cum laude Cassianus; ficque compellans eos, specimen in omnibus ediditamantissimi Ioannis discipuli, de quo & post exilium, immo & post mortem adeo bene meteri studuerit, vt nec vel tenuis nævus in ipso penitus dignosci possit alicuius simultatis assertæ. Cæterum post hæc Cassianus profectus in Ægyptum, ibi monasticam vitam excolere cœpit, indeque scribendi Collationes Patrum hausit argumentum. Extat Isidori Peluſiotæ *g* ad Cassianum epistola, cum aggressus esset vitam monasticam profiteri, qua eum in primis sibi coërcendam esse linguam admonuit. Sed iam ad nuncios Romam ad Innocentium Papam missos, vel sponte se illuc conferentes, redeamus.

b Genn. ad. de Vir. illust. c. 1.
c Cassiod. de Inst. diuin lect.
d Prosp. in Chronico.
e Trithem in Catalog. Vir. illust. & al'q post eum.

IOANNES CASSIANVS SEMPER ADDICTVS CHRYSOSTOMO.

f Cassian. de Incarnat. eme aduer. lib. 7. in fin.

g Sozom. l. 8. c. 26.

LXXIX. DEMETRII SECVNDVS ROMAM ADVENTVS.

Post legationem Germani & Cassiani, de aduentu Demetrij Episcopi Romam Theodorus hæc subdit: *Post istos venit secundo Demetrius Episcopus Pisimuntis; qui, per agrato Oriente, prædicauerat communionem Ecclesiæ Romanæ cum Episcopo Ioanne, testibus Papa Innocentij litteris, afferens epistolas ab Episcopis Cariæ, in quibus Ioannis amplectuntur communionem: ab Antiochena itidem Ecclesiæ presbyteris, vbi Romanorum sequuntur disciplinam, laudantes integritatem iudicij, & ordinationem apud se factam de Porphyrio vt illicitam ac nefariam execrantes.* hæc Theodorus. Constat quidem, his acceptis legationibus, Innocentium Romanum Pontificem statuisse vna cum Episcopis Italiæ, communicandum cum Ioanne Chrysostomo, non autem cum Arsacio & Porphyrio intrusis; donec ea de causa, congregatis vtriusque partis Episcopis Synodus haberetur, in qua, quæ essent alterutrius potiora iura, iudicium agitaretur. Interea autem iure cum Ioanne communicandum, quod violéter esset electus. Hæc quidem omnia ex epistola Honorij Imperatoris ad Arcadium satis explorata redduntur, qua omnia, quæ hactenus impie gesta essent, exprobrans, commemorat. est autem huiusmodi eius inscriptio:

LXXX.

h Ex cod. Vatic. epist. Rom. Pont.

Exemplum h Sacræ Honorij Aug. missæ ad Principem Orientis Arcadium.

*Quamuis super imagine imaginibus, nouo exemplo per prouincias circumlata, & diffusa per vniuersum mundum obtrectantium famalitteris alias commonuerim; vt talia facta penitentiæ & intermissione propositi rumor annulus consenescat, & quod in moribus temporum carpat, publica lingua non habeat. Quamuis etiam super excidio peccantis Illyrici pio apud vos prodiderimus affectu, esse nobis dolori, cur ipsa vos detrimenta Reipublicæ nolueritis agnoscere, & alias potius indicimus, quam pietatis vestræ litteris fuerint nunciata: tamen ne illud quidem apud serenitatem vestram dissimulare nos fas est, quod in rebus diuinis non sine publico discrimini metu nuperrime contigisse, cita semperque malorum annunciatrix fama non tacuit: & vt natura seui hominum, quæ ad obtrectandum nouis semper casibus excitatur, obiecta occasione carpendi, malitiam suam in tempora studio sæuæ * loquacitatis exerceret.*

* sceuæ

Est enim nuper proditum, apud Constantinopolim, sacratissimo Pascha venerabilis diæ, cum omnes pene in eosdem locum trinarum vrbium populos religio cæsting ationes sub præsentia Principum ritu celebranda collegerat, clausas subito Catholicas Ecclesias, truso in custodiam sacerdotes: scilicet vt eo potissimum tempore, quo indulgentia Principali, tristia noxiorum claustra resecantur, pia legis & pacis ministros sanus carcer includeret: omniaque bellicum in modum turbata mysteria, nonnullos in ipsis Ecclesiæ sacrariis interemptos, tantamque circa altaria vim fecisse. vt & venerabiles Episcopi in exilium truderentur, & sanguis humanus (quod dictu nefas est) cælestia sacramenta perfunderet.

LXXXI. SCELERA PATRATA CONSTANTINOPOLI.

LXXXII. IVSTA HONORII QVERELA IN ARCADIVM.

*His repente compertis, turbatos esse nos fateor. Qui enim in facinore tam cruento Dei omnipotentis non timeret offensam? aut quo pacto extra summum Romani orbis omniumque mortalium pataret esse discrimen? cum ipse auctor nostri Imperij, & Reipublicæ, quam nobis credidit, gubernator omnipotens Deus funestis admodum execrabilibusque commissis crederetur irasci, Domini sancti, frater, nepoſque Augusti venerabiles: cum & si quid de causa religionis inter Antistites ageretur, Episcopale oporteret esse iudicium: ad illos enim diuinarum rerum interpretatio, ad nos religiosa spectat obsequium. Sed esto, sibi de mysticis & Catholicis quæstionibus amplius aliquid Principalis cura præsumserit: ita ne vsque ad exilia sacerdotum, vsque ad hominum cædes debuit indignatio concitata procedere, vt vbi casta preces, vbi vota sincera, vbi sacrificia illibata solumtur, illic se gladius haud facile etiam in iugulum noxiorum distringendus exereret? Rebus denique ipsis docetur, quid super his senserit diuina maiestas. Primum quidem hoc præsentis commotionis iudicium * fuit, atque vtinam solum. Facit enim humana trepidatio tanti sibi conscia perpetrati, vt grauius aliquid (quod auertat omnipotens Deus) post terribilis vltionis experimenta metuamus.*

* indicij

LXXXIII. DE INCENDIO BASILICÆ.

Audio Ecclesiam sacrosanctam tot Imperatorum opibus expositam, pretiosi cultibus nobilem, tanta supplicantium Principum oratione augustissimam flagrasse, & illud Constantinopolitanæ vrbis Ecclesiæ vnicum lumen in fauillas dilapsum. Deo non vetante, fumasse (execrari enim videtur inquinata mysteria, & auertisse oculos ab eo loco, quem iam sanguis infecerat, ne obiectare quis putatem cælestem sub cruentis posset altaribus) adiecta quoque diuina non minore splendore nobilia ex concitatione sæuientis incendij flamma se latius effundente, consumpta; & quæ publicam facies elaborata à maioribus nostris ornamenta decorabant, velut quodam vrbis funere concremata. Hæc ergo quamuis crebriu iniuriu laesitus tacere debuerim, nec coniunctissimum fratrem, regnique consortem tam fideliter admonere; tamen necessitudinem sanguinis simulo taciti doloris antefectens, hortor atque suadeo, vt hæc (si fieri potest) emendatis in posterum moribus corrigantur; ac diuina iracundia, quantum re proditur, excitata, veterum fedelitate placetur.

LXXXIV. PIA ADMONITIO HONORII IMP.

Accipite à me fauorem simplicitatis indicium. Idcirco hoc clementiæ vestræ insinuandum putaui, ne me velut gratulatione occultata faceret apud quemque taciturnitas ipsa suspectum: nemo qui crederet, me talibus factis placere consensum, & qui sæpe ne acciderent, commonuerim, posteaquam commissa sunt, non docerem. Nam quis posset expers doloris, qui se meminit Christianum, tantam sibi perturbationem religionis indoctam, vt omnem Catholicæ fidei statum necesse sit functuare? Erat inter Episcopos causa, quæ collato contractoque Concilio, deberet absolui: missis ad sacerdotes vrbis æternæ atque Italiæ vtraque ex parte legatis, expectabatur ex omnium auctoritate sententia, informaturaregulam disciplinæ:

integrum

integrum nempe esse deberet at, neque quicquam novari, diem dessitionis deberet ita procedere: cum interea illarum quorundam præcipitium festinatum exarsit, vt non expectatis litteris sacerdotum, qui fuerant mutua partium legatione consulti, non examinatis rebus, in exilium truderentur Antistites, animadversioni prius addicti, quam sententiam iudicij Episcopalis experti. Denique quam immatura illa damnatio fuerit, res probauit. Namque si, quorum exspectabatur auctoritas, pacifica Ioanni Episcopo communione præmissa, sanctæ concordiæ consensum, nec quemquam putarunt ante iudicium conuictus repellendum.

LXXXV. DIGNA CORRECTIO HONORII IMP.

Quid nunc aliud superest, quam vt Catholicam fidem schismatis in diuersum dissociata dilacerent? quam vt hæresi communioni semper inimica ex tanta gestarum rerum varietate nascantur? vt tam populo non debeat imputari, si forte in dissonas partes sectarum diuersitate discedat: cum ex auctoritate publica discordiarum materies sit præmissa, & fomes quidam nutriendæ seditionis animatus. Quod ne in magnam aliquam generis humani perniciem recrudescat, vota faciendæ sunt, vt ad humanas prolapsiones patiens Deus rem male gestam prosperet ac secundet. Nam quantum in nobis est, possumus timere, quod gestum est: quantum ad pietatem semper placabilis Dei, non erit meriti impositas indulta, sed veniæ. hactenus Honorij epistola ad Arcadium ex bibliotheca Vaticana descripta, atque vna cum Romanorum Pontificum litteris iam excusa. quo autem animo hæc Arcadius Imperator acceperit, licet nemo prodat; tamen ex his, quæ postea subsecuta sunt, in sensum planè hæc legisse, satis intelligi potest. Nam tantum abest, vt malè facta correxerit, vt etiam his deteriora (si peiora excogitari possunt) addiderit.

LXXXVI

At quænam ipse Innocentius Papa tum ad clerum Constantinopolitanum partis Ioannis, tum ad ipsum Ioannem hoc tempore scripserit, videamus: in his enim percensendis epistolis animus plurimum voluptatis capere potest, tum ex historiæ epistolaris sincera veritate testata, tum etiam quod ex eisdem animi quoq; affectus intrinsecus contemplari posse conceditur. Prior igitur ad clerum data epistola sic se habet a:

a Dat. Rom. 16. Kal. Iunias. an. 11.

LXXX-VII. INNOCENTII PAPÆ EPISTOLA AD CLERVM CONSTANTINOP.

Innocentius Episcopus presbyteris ac diaconis vniuersoq; clero ac populo Ecclesiæ Constantinopolitanæ, qui subditi sunt Episcopo Ioanni, dilectis fratribus salutem.

Ex litteris charitatis vestræ, quas per Germanum presbyterum & Castinum diaconum misistis, tragœdiam malorum, quam oculos posuistis, anxia solitudine cognoui, quantesque miseriæ ac difficultates illic laboret fides, lectione sæpius repetita, perspexi, quam quidem rem vnica patientia consolatio sanat. Dabit enim breui Deus noster tantis tribulationibus finem, & hæcolim meminisse iuuabit. At vero vos quidem vti necessariam consolationem istam, quam in exordio epistolæ vestræ proponitis, approbamus; ita & intelligenti animo charitatis vestræ agnouimus, quæ multa patientiæ testimonia complectitur. Etenim nostram consolationem, quam litteris afferre vobis debebamus, scriptis vestris vos ipsi præuenistis. Hanc autem tolerantiam Dominus noster laborantibus præstare solet, vt etiam in ipsis tribulationibus constituti serui Christi se ipsos consolentur, reputantes secum, & antea sanctis accidisse eadem, quæ nunc patiuntur ipsi.

LXXX-VIII.

Itaque nos iam vel ex litteris vestris depromere consolationem possumus, neque enim tam alienis sumus a vobis, vt non condoleamus, cum & nos in vobis crucientur. Etenim quis ferre poterit eorum delicta, quos vel præcipuos esse fautores tranquillitatis ac pacis & concordiæ decebat? Atqui nunc præpostero modo de primatu Ecclesiarum suarum detrahuntur sacerdotes insontes: quo quidem primum, frater noster, & in Ecclesiastico munere socius Ioannes Episcopus vester iniuste oppressus est, cui ne id quidem contigit, vt se defenderet audiretur: nullum crimen obijcitur, nullum auditur. Quod igitur hoc commentum est vel deplorandum, vt ne vel suppetat, vel quæratur occasio iudicij, in locum sacerdotum vicentium alij substituantur? quasi illi, qui per huiusmodi perniciosa tempestatem irrepunt, vel habere ipsi, vel gerere quicquam recti, a quoquam iudicari possint. Neque enim vniquam a patribus nostris talia fuisse patrata cognouimus; sed inter dictum potius fuisse decreto, quo cauebatur, ne cui fieret copia, qui in viuentis locum inauguraretur. Nec enim reprobata ordinatio sacerdotis dignitatem auferre potest: quando nec Episcopus quidem potest esse ille, qui iniuste subrogatur. Nec enim, quantum ad canonum obseruantiam attinet, illis obsecundandum esse scribimus, qui Nicæ determinata sunt, quibus solis obtemperare, & finem, sufferre iam addere, Ecclesia Catholica debet.

LXXXIX

Si qui vero & alij quibuslibet proferuntur, qui a canonibus Nicænis discrepant, & ab hæreticis compositi deprehenduntur, hi vero ab Episcopis Catholicis vsq; indicuntur: hæreticorum enim commenta Catholicis canonibus assuere non licet: semper enim vel per contraria, vel per illicita labefactare studebunt Concilij Nicæni. Non solum igitur his non obtemperandum esse dicimus, sed ipsa potius vna cum hæreticis & schismaticis dogmatibus esse condemnanda: quomodo & antea in Sardicensi Synodo ab Episcopis prædecessoribus nostris factum est. Nam sane longe præstiterit, vel ea condemnari (fratres carissimi) qui recte facta sunt, quam ea robur vllum sortiri, quæ aduersus ipsos canones acta sunt. Sed quodnam remedium huic rebus in præsenti afferemus? Necessaria erit Synodalis cognitio, quam etiam multo iam antea congregandam diximus: ea quippe sola est, quæ huiusmodi procellarum impetus retundere potest. Quam quidem donec consequamur, expedit medelam calamitatis huius committere voluntati magni Dei & Christi eius Domini nostri. Illa vniuersis, quæ nunc per inuidiam diaboli ad examen Fidei sunt pertubata, tranquillitatem dabit. Nihil autem desperare debemus, freti nostra in Deum fide. Ac nos quidem multum deliberauimus, quonam modo Synodus œcumenica congregari posset, per quam diuina voluntate turbulenti isti motus consopiri possint. Expectemus itaque tantisper, ac vallo patientiæ communiti, speremus auxilio Dei cuncta nobis esse restituenda. Vniuersa vero, quæ eos ibi sufferre dixistis, iam antea a Coepiscopis vestris, qui Romæ, licet diuersis temporibus, conuenerunt, Demetrio videlicet, Cyriaco, Eulysio, & Palladio, qui nobiscum sunt, dilegenti inquisitione habita, cognouimus. hactenus epistola Innocentij Papæ ad clerum Constantinopolitanum. Qui autem post Demetrium Constantinopoli Romam venerunt (vt reddamus temporibus tempora) dicemus anno sequenti, cum alioqui & Demetrij aduentum sequenti potius anno accidisse, dicendum sit, quippe qui post Paschale tempus, hoc anno, primo cum collegis legatis Episcopis Romam aduenerit, & inde rediens cum litteris Innocentij communicatoriis ad Ioannem, per Orientis Ecclesias prædicauerit Romanum Pontificem Ioannis communionem amplecti, & post hæc rursus Romæ sese contulerit: adeo vt cum ad talia tantaq; perficienda vnius anni terminus videretur angustus, in annum sequentem posterior sit reiciendus aduentus.

XC.

Quæ autem post primam illam legationem Orientalium Innocentius ad Ioannem Chrysostomum scripserit, incertum est, quod litteræ ipsæ non extent: sed eodem argumento, quo ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ clericos scripsit, ad Ioannem itidem dedisse litteras, par est existimare, nempe de futura indicenda ob eam causam Synodo œcumenica. Extat autem perbreuis tantum eiusdem Innocentij epistola ad Chrysostomum, quam recitat Sozomenus, datamque refert post alias litteras Cyriaco diacono ad eumdem in Orientem missas, ea vero sic se habet b:

b Soz. Lib. 8. c. 26.

XCI. EPISTOLA INNOCENTII AD IOANNEM CHRYSOST.

Quanquam insontem omnia exspectare bona, & a Deo misericordiam petere conueniat, sciat tamen & a nobis, qui patientiam suademus, competentes litteras per Cyriacum diaconum missas, vt contumelia pluspotest non debeat in bona conscientia toleranda, quam spes in eadem erigenda. Neque enim tu docendus es, tot populorum doctor & pastor, optimos quosque semper & continuè probari, vel sint ne in vigore tolerantiæ perstitere, ac nullæ afflictionis molestiæ succumbere. Etenim conscientia bona firmum vera munimentum est aduersus omnes casus immeritos: quos quidem qui tolerantia non superat, is verè sinistra suspicionis argumentum de se ipse præbet. Omnia enim sufferre debet, quisquis primum Deo, deinde conscientiæ suæ nititur. Siquidem ad patienti animo exerceri potest, vt quam maxime vir bonus & bonestus: vnici tamen non potest: quandoquidem conseruant eius animum Scripturæ diuinæ, & exemplis eundem communiunt lectionis sacræ, quas populo proponimus, quæ quidem vniuersos pene sanctos variis modis & continenter exercitatos, ac veluti in examine quodam exploratos fuisse, atque ita ad patientiæ coronam peruenisse docent. Hæc igitur ipsa conscientia charitatem tuam consoletur, honorandissime frater: quo pacto in tribulationibus ex virtute consolationem habebis. Inspectante enim Domino nostro Iesu Christo in tranquillitatis portum conscientia munda festletur. hactenus ad Ioannem Innocentij epistola.

XCII. AGITVR AB INNOCENTIO PAPA ET HONORIO IMP. DE COGENDA OECVMENICA SYNODO.

Porro ipse hoc anno laborasse videtur pro Synodo vniuersali cogenda, quod grauissima causa esset, timendumque admodum, ne si absque omnium consensu Episcoporum rescinderetur Theophili & collegarum Orientalium Episcoporum in Ioannem prolata sententia, schisma conflaretur, quod perfacilè accidere potuisset, cum & aduersarijs Chrysostomi fauerent Arcadius Imperator vna cum omnibus magistratibus, ac maior pars Orientalium Episcoporum. Quæ autem hæc secuta sunt, dicemus anno sequenti. Consentiunt his, quæ narrat Theodorus apud Palladium, dum ait (vt superius diximus) quod cum ad Innocentium Papam venisset Romam Domitianus Oeconomus Ecclesiæ Constantinopolitanæ vna cum Vallago presbytero Nisibeno, secumque tulisset Acta publica redempta magna vi auri, quibus carnificinæ exhibitæ superius recensitæ aduersus Ioannis cõmunicatores continebantur: *his acceptis Innocentius Papa, indignatione (inquit) summa permotus, scripsit ad Honorium Imperatorem: cum motus ille litteris Innocentij, præcepit Synodum Occidentalium Episcoporum cogi.* hæc quidem Theodorus. potro de Synodo agendum suo loco. Inter hęc autem ipse Honorius ad Arcadium fratrem pro Ioanne dedit litteras, aliasque postea adiunxit: tertias verò (vt dicemus) adiecit anno sequenti.

XCIII.

Sed iam ad ipsum S. Ioannem Chrysostomum reuertamur, quem reliquimus à militibus ab Ecclesia diuulsum in exilium deportandum. Assectemur igitur eius iter, & quæ in eo dirissima à militibus passus sit, recenseamus, sociisque nos compassione saltem exulanti ipsi iungamur. Sunt quidem hæc eius generis, quæ vix siccis oculis commemorari, vel audiri queant. Cucusum namque oppidum in Armenia fuisse ab Eudoxia præscriptum illi locum exilij, ipse testatur, erat plane omnium asperrimus, nobilitatus tamen ante exilio sanctissimi viri Pauli Episcopi Constantinopolitani & martyris sub Constantio. Cæterum quod omnes fermè in Armenia locum illum constituant, Chrysostomus tamen ipse in epistola *a* ad Cyriacum Cilicia situm ponit, vbi ait: *Atque hæc tibi è Cucuso, quod Ciliciæ oppidum est, scripsi: quo videlicet Imperatrix ablegari me iussit: Multæ porro mihi in via calamitates contigerunt: verum nihil huiusmodi mihi curæ fuit.* Qui veto eum ducendi Cucusum suscepit prouinciam, Theodorus fuit Præfectus militum, vt ipse Ioannes testatur *b*: à quo quidem benignè habitum & humaniter sè pertractatum, facetur in epistola ad Olympiadem, qua etiam, quo mense & die Nicæa Bithyniæ recesserit, docet, dum de his ita scribit *c*: *Ii, à quibus in exilium auehimur, curam omnem, & studium etiam supra quam volumus, adhibent, vt nos recreent & reficiant, penè vt nihil aliud opera habere videantur. Cum autem Nicæa discessurus essem, hanc epistolam ad te dedi, tertia die Iulij.* hæc ad Olympiadem.

CVCVSVM OPPIDVM LOCVS EXILII IOANNIS CHRYSO.

a Chrys. epi. 5. vet. edit. & epist. 125. n. ed. Niuel.

b Chry. epi. 125.

c Chry. epi. 10.

XCIV.

Proficiscenti igitur Ioanni in exilium, ex diuersis prouinciis agmina piorum virorum eidem in occursum properant, lacrymarum imbres præ dolore fundentes, de quibus idem his verbis ad eandem Olympiadem *d*: *Scilicet hoc fato eram, vt me tunc quidem, cum ab vrbe secederem, iis, qui animum nostrum frangunt ac debilitant, liberarer. Nam qui mihi in via obuiam fiunt, partim ab Oriente, partim ab Armenia, partim ex alia quadam Orbis parte, lacrymarum fontes profundunt, cum nos intuentur, & gemitus edunt, ac toto itinere lamentu nos prosequuntur. Hæc autem à me idcirco commemorata sunt, vt intelligatis nos multos habere, qui in eodem, quo vos, dolore versentur. Hoc enim ad leniendum dolorem non parum momenti affert,* & alia rursus ad eamdem epistola *e*: *Cum viros ac fœminas magno agmine per vias, per vias, per vrbes, sese effundentes, atq; ad nostri aspectum collacrymantes intueor, quo in statu ipsi sitis, animaduerto. Nam cum ij, qui primum nos viderunt, mœrore ita frangantur ac debilitentur, vt ne emergere quidem facile possint, verum cum eos rogamus & obsecramus & admonemus, calentiores lacrymarum fontes profundant: dubium profecto non est, quin apud vos grauior tempestas grassetur.* adde his itidem, quæ in Epistola ad Cyriacum his verbis explicatius habet *f*: *Vt autem in Cappadociam, atque etiam in Taurociliciam veninus, magno agmine sancti Patres & monachi & virgines obuiam nobis prodibant, infinitam lacrymarum vim profundentes. Cumque nos in exilium abeuntes cernerent, in fletus peruerupebant, hisque inter se verbis vtebantur: Satius fuisset Solem radios suos subtrahere, quam Ioannis os conticere. Hæc nos perturbabant, ac premebant, quoniam omnes mea causa plorantes intuebar. Nam cætera omnia, quæ mihi oborta fuerunt, nulla me cura affecerunt.* ad quæ nam ista? dicemus.

d Chry. epi. 8.

POPVLI OCCVRRVNT CHRYSOSTOMO LACRYMANTES.

e Chry. epi. 9.

f Chry. epist. 125.

Cum enim in exilium à militibus deportaretur Ioannes, ægra valetudine toto itinere laborauit, continuis febribus, & stomachi solutione. testatur id ipse in primis ad Theodorum scribens, vbi ait *g*: *Confecti atque consumpti sumus, sexcentamartis genera oppetimus. Idque accuratius ac certius narrare poterunt, qui has litteras tibi reddent, quæ nisi aliquo per exiguo temporis puncto mecum fuerint: quibuscum etiam ne tantillum quidem colloqui, potuit, continuis nimirum febribus detectus & confectus natus: quibus cum tenerer, dies noctesque iter facere cogebar: sic videbatur, vt & æstu opprimerer, & vigilijs conficerer, & rerum necessariarum penuria, eorumque qui mei curam agere possent, inopia perditè conflictarer. Siquidem iis, qui ad metalla damnati sunt, & in vinculis tenentur, grauiora autociora atque pertulimus, atque etiamnum perferimus. Tandem autem aliquando & ægre Cæsaream peruenì, perinde atque à tempestate ad littus appulsus.* & adipsam Olympiadem *h*: *Triginta enim propemodum dies, aut etiam amplius, cum acerbissimis febribus colluctari non desijsti, atque ita longum ac molestum iter egebam, aliisque etiam stomachi grauissimis morbis obsessus. Iam quæ sequentur, considera, nempe cum nec medici præsto essent, nec balnea, nec res necessariæ, nec aliæ animi leuationes, atque præterea metus Isauorum nos vndique premeret, aliaque mala, quæ ex itinerum difficultate nasci consueuerunt, &c.* Post tot tantasque afflictiones cum Cæsaream peruenit, recreari aliquantulum visus est. nam in eadem epistola ad Theodorum sic habet: *Cæsaream ingressus, animum aliquantulum resumpsi: quoniam paruam aquam habi, parumque minime fœtidum ac præduram comedi: quoniam in doliorum fragmentis minimè corpus laui, verum balneum qualecumque tandem nactus sum: quoniam denique potestas mihi lecto inhærendi facta est.* hæc ibi. Cæterum maiores postea molestiæ successerunt:

g Chry. epi. 125.

h Chry. epi. 14.

XCV. CHRYSOSTOMVS GRAVIBVS IN VIA LABORAT MORBIS.

XCVI. CHRYSOSTOMVS IN CÆSAREA PERTINET.

i Chry. epi. 14.

At quænam hæc fuerint, quæ Ioanni Chrysostomo Cæsareæ contigerunt, idem ipse pluribus ad Olympiadem epistola ita narrat *i*: *Postquam autem tandem aliquando Cæsaream ingressus sum, labore ac macie confectus, in ipso febris ardore positus languens, atque extremos dolores perpetiens, hostium in vltimo vrbis recessu stetum nactus sum. Dabamque operam, vt medicos conuenirem, ac fornacem illam extingueremus: eram enim in ipsa febris tertianæ flamma: quo etiam accedebat itineris aruma & fatigatio, corporis contritio, eorum, à quibus curari inopia, verum necessariarum penuria, illudque item, quod nullum medicum præsto haberem, quodque & labore & lassitudine & caloris æstu & vigilijs diu vexarer, ac denique pene ex animo in vrbem ingressus essem. Tum vero mihi clerici omnes, monachi, monachæ, medici affuerunt, à quibus per quam officiose atque humaniter acceptus sum, omnibus omnia mihi subministrantibus. Nihilominus tamen ingenti flammæ ardore defiagrans, in extremo periculo versabar. Ad extremum autem paulatim remittere ac sedari morbus cœpit. At interea nusquam Pharetrius Episcopus illius ciuitatis: verum discessum nostrum expectabat: quod quamobrem ipsi ita visum fuerit, haud scio.* hic namque ille Pharetrius Cæsareæ Episcopus, de quo ex Palladio superius dictum est, qui timore aduersariorum ignauus homo perculsus, aduersus Ioannem scriptis calculum dedit. Fefellit planè opinionem populi Cæsariensis & finitimorum hominum eius illiberalitas, cum omnes animo concepissent, ditfamassentque fore, vt Pharetrius ipse successor Basilij indignissimus obuiam proditurus esset Ioanni. Sed se continuit, ac ne verbo quidem voluit communicare cum eo, cum ex ea causa clerici Chrysostomo communicantes, ab aduersariorum communione discessissent, quod idem sanctus Ioannes eadem ad eamdem *k* epistola attestatur, cum ista ait: *Significauit mihi dominus meus Pæanius, ipsius quoque Pharetrij presbyteros illis adesse, qui affirmarint se nobiscum communicare, nec cum aduersarijs commune quicquam habere, nec cum illis versari, nec commercium vllum iniisse. Ne igitur eos conturbemus, caue ne quis quam hæc sciat.* hæc ipse.

k Idem ad epist. 14.

XCVII. *l Chry. epist. 11.*

Sed pergit suum iter relegere idem Chrysostomus *l*:

Cum

MONACHI ECCLESIÆ SIMI PELLUNT CHRYSOSTOMVM A CIVITATE.

Cum igitur morbum sensim remissum & sedatum esse vidissem, iam de discessu meo in ipse agitabam, vt Cucusum peruenirem, atque ab itineris calamitatibus nonnihil conquiescerem. Cum hoc statu res nostræ essent, subito ad nos affertur, Isauros cum infinita hominum manu Cæsaream regionem populari, ac ingens quoddam oppidum incendisse, atq; omnis belli clade peruastasse. Quare audita Tribunus acceptis his militibus, quos habebat, ex vrbe excessit. Timebant enim, ne vrbem quoq; adorientur: atq; omnes in metu & trepidatione erant, de ipso quoq; patrio solo periclitantes. adeo vt senes etiam ipsi murorum custodiam susciperent. Cum res eo loco essent, repente sub aurora monachorum torrens (licet enim mihi ad eorum furorem experiendum hoc vocabulo vti) ad hanc domum, in qua eramus, accesserunt, eam incensuros, nobisq; extrema quæque mala illaturos minabantes, nisi abscederemus. At nos Isaurorum metus, nec morbus tam vehementer nos premens, nec aliud quicquam humaniores eos ac moderatiores effecit. Verum instabant, atq; vrgebant, tantum furorem spumantes, vt etiam ipsi Prætores metus afficerentur: nam ipsi plagas domum abbatis, eoq; nomine gloriabantur, quod multos Prætores fuste verberassent. His verbis auditis, Prætores ad nos confugerunt, meq; rogarunt, atq; obsecrarunt, vt etiam si in Isaurorum manus nobis veniendum esset, tamen eos hos belluas liberarem. Quod cum ad vrbis Præfectum allatum esset, ipse quoq; dominum, vt nobis opitularetur, accurrit. Verum ne ipsius quidem precibus monachi permoti sunt: verum ipse quoq; elanguit.

XCVIII. PHARETRIVS ARCHITECTVS MAIORVM OMNIVM.

Cum igitur nullum rei exitum perficeret, nec nobis ad perficiendam eadem excundi auctor esset, nec rursus ob tantum illorum furorem, intra vrbem vt manerem, suadere audaret: ad Pharetrium eius ciuitatis Episcopum iussit, precibus ab eo contendens, vt tum ob mortuum, quo conflictabar, tum ob imminens periculum paucos aliquot dies nobis concederet. Nec tamen hinc quicquam profectum est: immo accitis etiam postea impetu affuerunt, nec presbyterorum vllus opem nobis atque auxilium ferre audebat, verum rubore suffusus ac pudore affectus (nam hæc de Phareti re voluntate ac sententia fieri dicebant) sese abdebant & occultabant, nec, cum à nobis accerentur, obtemperabant. Quid longa oratione opus est? Quamuis tot errores imminerent, mors q; pene certa & ante oculos posita esset, febrisq; me consiceret (necdum enim his malis liberatus sum) hora ipsa meridiana in lecticam me conijciens, illinc excessi, vniuersa plebe lamentante, eiulante, harum rerum auctorem execrante, ac diris deuouente, omnibusq; plorantibus ac lugentibus.

XCIX. IOANNES CHRYSOS. RECEDENS CÆSAREA IN QVÆ MALA INCIDIT.

Posteàquam autem ex vrbe excessi, quidam etiam clerici venientes, lento gradu, ac mœsto & lugenti animo nos prosequebantur. Cumque nonnulli dicerent: Quonam eum ad perficiendam mortem abducitis? alter ex iis, qui nos plurimum amabant, ad me dixerat: Abi, obsecro: in Isauros etiam incide, modo nobis defungaris. Nam quocunque incideris, tuto incides, dominodo manus nostras effugias. Hæc audiens ac perficiens egregia matrona Seleucia, domini mei Rufini vxor (nam ea per quam studiose atque officiose nos coluit) precibus mecum egit, vt in ipsius villam, quæ quinque passuum millibus ab vrbe distabat, hospitij causa me conferrem: certos q; homines nobis sum misit, cum quibus illuc profecti sumus. At ne illic quidem ha aduersum nos comparatæ insidiæ finem habituræ erant. Vbi enim Pharetrius hæc resciuit, multa ipsi (vt dicebat) minas intentauit. Cum autem me in Villam suam accepisset, nihil quidem ipse harum rerum sciebam: nam ipsa ad nos egressa, de his nos celauit: procuratori autem suo, qui illic erat, ea exposuit, ipsiq; mandauit, vt nobis omne officij genus impertiret, ac si qui monachi venirent, vt nos contumelijs inficerent, aut vulneribus afficerent, ex aliis villis suis agricolas cogeret, atque ita cum monachis manum consereret. Quin me quoque rogabat, vt in domum suam, quæ arcem habebat, nec villa vrbibus expugnari poterat, confugerem, vt ex Episcopi & monachorum manibus elaberer. At vt id facerem, adduci non potui: verum in villa eramus, horum omnium ignarus, quæ posthæc in me comparabantur. Ne hoc quidem ipsis ad comprimendum suum aduersum nos furorem satis fuit. Posteà enim media nocte, me nihil horum sciente (aciter enim instabat Pharetrius, graues in eam, vt ait, minas iactans, eamq; cogens atque impellens, vt me etiam è villa eiceret) hominis importunitatem non ferens mulier, insciente me, barbaros adesse significant, quod scilicet vim eam, quam pateretur, dicere pra pudore nemine sustineret. Atque intempesta nocte ingressus Eutrhius presbyter, meq; somno excitans, magno cum clamore hæc dicebat: Surge, obsecro: aduentant barbari, nec longè absunt. Hic rerum reputes velim, quonam animo eram, cum hæc audirem. Cum autem ex ipso, quidnam facto opus esset, quæsissem, neque enim nos in vrbem confugere posse, ne grauiora illic perpeterentur, quam quæ nobis Isauri illaturi essent, exire nos coegit. Nox illunis erat, nox media: caligino sa, tetra: id quod etiam nos in summam consilij inopiam conijciebat. Nec quisquam nobis præsto erat, qui opem ferret: omnes enim nos reliquerant. Metu tamen compulsus, ac tam tam mortem expectans, arumnis confectus surrexi, ac lucernas accendi iussit. Verum hanc quoque presbyter extingui iussit, hac videlicet de causa (vt ipse inquiebat) ne barbari lucis splendore exciti, in nos impetum facerent.

C. MISERANDVS CASVS IOANNIS.

Extinctis itaque lucernis, equus, qui lecticam nostram gestabat, (asper a enim admodum & arduæ ac petrosa via erat) in genu lapsus, me, qui lectica inclusus eram, humi prostrauit, paruumque abfuit, quin interirem. Deinde exurgens, tractim ambulabam. Eutrhio presbytero, qui etiam ipse ex equo desiluerat, manibus me tenente: atque ita manu ducius, vel (vt rectius loquar) portractus, reptabam: neque enim in tanta loci difficultate, periculosisque montibus media nocte, incedere poteram. Cogor à quæso, quid hic mihi animi esset, cum tantis malis conflictus tenerer, ac febri vrgeret, nec eorum, quæ in me fracta fuerant, quicquam nossem, verum barbaros timerem ac perhorrescerem, nihilque aliud expectarem, quam vt in eorum manus inciderem. An non existimas, vel has solas calamitates, etsi nihil aliud accidisset, multa nobis peccata obliterare, atq; ingentem mihi gloriæ materiam suppeditare posse?

CI. INVIDIAM PASSVS IOANNES CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ.

Harum autem calamitatum (ni me opinio fallit) hæc causa extitit. Cum primum Cæsaream ingressus sum, omnes, qui magistratu fungebantur, Legati, Præfecti, Sophistæ, Philosophi, plebei omnes, singulis diebus me visebant, colebant, in oculis ferebant. Hæc, credo, Pharetrium pupugerunt: nec inuidia ea, quæ nos Constantinopoli pepulit, hic quoque à nobis abstitit, vt quidem opinione assequor: neque enim affirmo & asseuero, sed conijcio. hæc ibi. Sed & alia epistola ad eandem scribens, quanta ei præstiterint viri quique præclarissimi, ostendit his verbis a: Ex ipsa Cæsarea hæc ad te scripsi, in qua multa mihi adhibita remedia, melius habui. celeberrimos præstantissimosque medicos nactus, à quibus non tam artis subsidia, quam commiseratione ac benevolentia curabar: quorum etiam vnus nobiscum vna simul se profecturum spopondit, atque etiam alij complures ex iis, qui dignitatibus vrebantur fuerunt. hæc plane fuere, quæ aduersariorum animos exulcerarunt, vt non potuerint pati eum diutius commorari Cæsareæ. Sed rursus ipse in superiori epistola ad Olympiadem cætera ita prosequitur:

a Epist. 12.

CII. MAGNA IOANNIS ANIMI DEMISSIO IN GLORIÆ CONTEMNENDÆ.

Et quis tandem alia, quæ nobis in via perferenda fuerunt, oratione complecti queat? mortes, pericula? Quæ quidem ipse quoque recordans, animoque circumferens, præ lætitia volito & exulto, velut ingentem thesaurum reconditum habens. Nam hoc animo atque hoc affectu præditus sum: ob idque te obsecro, vt hoc nomine lætere, gaudeas, exultes. Deumque, cuius beneficio hoc consecutus sum, vt tanta perpeterentur, laudes ac celebres. Atque apud te velim hæc contineas, nec cui quam enunties: etiam si alioqui Prætores potissimum harum rerum fama vniuersam vrbem implere possint, vt qui etiam ipsi in summum vitæ periculum venerint. Cæterum ex te nemo id resciscat: immo etiam eos, qui id narrabunt, comprime, &c. hæc ipse: ex quibus magnam intueris eius animi cellitudinem, tum in difficillima quæque alacriter patiendo, tum etiam in contemnendo illam, quam ex rebus præclare gestis solent homines captare gloriolam. Facta sunt hæc isto anno, mense Augusti, vt ex eius scriptis datur colligere, qui enim tertia Iulij Nicæa recessit, & triginta diebus in itinere positus febre laborans, Cæsaream peruenit, ibiq; morbi curandi causa aliquantisper subsitit, vtique dicto mense hæc à Pharetrio esse passum oportuit.

CIII.

Accidit autem, vt cum etiam adhuc Cæsareæ Chrysostomus moraretur, à Diofcoro quodam Cucusi agente viro præclaro, & ab aliis legationes acceperit, quibus ipsum quisque rogabat, vt Cucusum eum peruenisset, non apud alium, quam apud se, commorari dignaretur. Quenam autem quantaq; ipse, cum peruenisset Cucusum, eorum patrata officia nactus fuerit, alia epistola ad Olympiadem tunc scripta declarat his verbis b:

b Chry. epist. 13.

Tan-

CIV. QVANTA CVCVSI EXHIBITA IOANNI OFFICIA.

Tandem aliquando recipiscamus, cuius Cucusum venimus, vide etiam has litteras scribimus. Tandem aliquando à fumo, & vanis malorum eorum, quæ nos in vita inuasérunt, cebulis, lucem conspexerimus. Nunc enim, postquam ea, quæ dolorem nobis afferebant, effluxerunt, tam tibi ea exponimus. & paulo post: *Vt enim Cucusum venimus, tuæ morbum vitæ cum reliquiis abiecimus, integerrimaque valetudine fruimur: tum Isaurorum metu desunctis fumis, quippe cum multi his molibus sint, & quidem per assiduo animo vt cum ipsis conflagrant. Quin rerum quoque necessariarum copiarubis undique affluit, omnibus ministrum summa cum benevolentia nos excipientibus: etiamsi alioqui desertissimum omnino hic locus sit. At casu quodam dominus meus Dioscorus hic erat, qui etiam famulum ad dilata opera Cæsareum misit, rogatum atque obsecratum, ne domus suæ alteram anteferem, aliique etiam plures idem fecerunt. Verum hanc aliis præferendum necessario mihi existimavi: Itaque apud eum diuertimus, atque ipse nobis quidvis est: ita vt ob ingentem ipsius liberalitatem & largitatem, quo erga nos vtitur, perpetuo cum eo exposturi simus. Quippe nostra causa etiam ex ædibus suis alio migrauit, vt nos omni officij genere complecteretur. Atque insuper dominus nobis ad tolerandam hiemem idoneam extruxit, pro eaque re nihil non agit, ac molitur. Denique nullum omnino officij erga nos genus ab eo prætermissum est.* hæc quidem de Dioscoro. De Episcopo vero loci illius hæc idem ad Cyriacum Episcopum scribit ad finem epistolæ ad eum scriptæ *a*:

a Ch. epist. 224.

CV.

Episcopus autem loci huiusce me quam humaniter excepit, multamque in nos declarauit charitatem, atque adeo, si licuisset, solle sua nobis cessisset, ni nos à Patribus præscriptam legem observassemus. hæc ad Cyriacum. Sed & ad Olympiadem eadem qua supra epistola de ambobus hæc ait *b*: *Quamquam enim nec forum, nec venale quicquam hæc vrbs habeat: nihil tamen istud mea interest. nihil quippe omnia tanquam è fonte affluunt: siquidem & dominum meum huius loci Episcopum, & dominum meum Dioscorum habeo, qui nihil aliud meceris & opera videntur habere, quam vt me recreent atque reficiant.* ex his habes quod corrigas in his, qui scripsere Vitam S. Ioannis Chrysostomi, dum tradunt, ipsum Cucusi mansisse apud Episcopum loci illius, nomine Adelphium, seu Philadelphium: cum se apud Dioscorum mansisse iugiter, ipse testetur. Rursum vero idem Ioannes, item ad Olympiadem scribens, superiori *c* epistola de aliorum erga se exhibitis officiis ista habet.

b Chrys. epist. 14.

c Chrys. ſt. 7. ſ. 13.

CVI. IOANNES SE CVCVSO REMOVEATVR ROGAT.

Ad hæc plerique alij procuratores, & rerum administratores, dominis id ipsum illis per litteras imperantibus, salvande huic accedunt, parati quauis ratione nos reficere & recreare. Hæc autem omnia idcirco commemorauj, atque alta quidem (hoc est priora) desecui, alia autem (hoc est lata & lucunda) tibi exposui, vt ne quis temere nos hinc amoueat. Nam si ij, qui nos beneficio afficere cupiunt, arbitrij hoc nostri faciant, vt quo loco velimus, nobis esse liceat, nec vrsum nobis alterum locum arbitratu libituque suo assignaturi sint, hoc beneficium accipe. sin autem nos hinc amotos in alterum locū allegaturi sunt, volisque iterum iter subire ac peregrinari necesse est, nihil sane longe hoc grauius acerbiusque fuerit. Primum enim illud metuendum est, ne nos in longinquiorem, aut in asperiorem locum ducant. Deinde itineris molestiam senectus exilis grauissima esse dicet. Siquidem peregrinationis huiusce difficultas ad ipsas portas mortis nos detulit: nunc Cucusi degentes, perpetua sestione ac quiete nostrum vires resumimus. atque eorum nobis iij tam diuturno tempore erumna, confractaque nostris ossibus & fatigata carni quietis ope ac subsidio medentur. hæc idcirco de Cucusi commoratione adeo Ioannes inculcat, quod Olympias plurimum laborauerat apud Imperatorem, vt exilium Cucusi in aliam mansionem transferretur, vt eius epistolæ exordio ipse testatur. At quid post hæc de clarissima fœmina Sabiniana his addat, accipe:

CVII. SABINIANA DIACONISSA ASSECTATVR IOANNIS HIEROSOLYMAE EXIGIT.

Affuit etiam domina mea Sabiniana diaconissa eodem ipso die, qua venimus, fractis quidem ipsa & abiecta, aruminoque affecta, vtpote ea iam ætate, in qua mouere quoque difficile est, ceterum insueti animi promptitudine atque alacritate prædita, nihilque aduersarum rerum perpetiens. Paratam enim se esse dixit, etiam in Scythiam proficisci: quando quidem constans huc rumor erat, fore vt illuc deportaret. Certum est autem eos (vt ait) non iam ad suos reuerti, verum illuc, vbi fuerimus, commorari. Atque hanc etiam perquam humane ac studiose magnaque cum benevolentia Ecclesia alumni exceperunt. mirus planè in fœmina animi vigor, vt exilium spontaneum, sanctum Ioannem exulem sequendo, elegerit, cum iam effœtæ etiam senectutis esset, vnde & ipsi aucta est confidentia, quod eius ætatis esset, cuius causa nec aduersarij aliqua vel leuis de ea potuisset oboriri suspicio.

CVIII. CONSTANTIVS PRAESBYTER VENIT AD IOANNEM CVCVSI.

Cum igitur iam de loco certo, sedeque firma exilij Ioannis innotuisset: confluere ad eum cœperunt, quibus hoc conciliatum erat, amici, absentes vero eundem legationibus ac litteris frequentare, sed hos omnes præuenerat, immo ipsum Ioannis aduentum anteuerterat Constantius presbyter, de quo eadem epistola hæc ipse Ioannes: *Quin dominus quoque meus Constantius religiosissimus presbyter tam quidem hic erat. Nam & mecum per litteras egerat, vt ipsi huc veniendi potestatem facerem: neque enim se citra voluntatem meam atque sententiam id facere audere, quamuis alioqui magna huius rei cupiditate flagrantem. Addebat etiam se nec illic quidem manere posse: tantis enim malis premi atq; vrgeri, vt latebras quaerere ac se occultare cogatur.* hæc de Constantio, cui & coniunctus est alius presbyter nomine Euethius, vt in epistola ad Elpidium *d* docet. Sed & Seleucum quoque Episcopum eodem Cucusum profectum esse, vt inuiseret ipsum S. Ioannem Chrysostomum, idem ipse ita testatur in epistola *e* ad Tranquillinum *: *Seleucum, vt relicta domo huc se conferret, nostri desiderium ad nos excitauit.* Domnum vero Episcopum misisse ad eum inuisendum suum presbyterum, idem affirmat in epistola ad ipsum Domnum conscripta. Accesserunt illuc & alij, alij vero suos ad eum legatos miserunt, de quibus dicemus anno sequenti. Anno enim eum commoratum esse Cucusi, Palladius tradit.

d Epist. 10.

e Epist. 31.

* Tertullianus.

CIX.

f Zosim. l. 5. Marcell. Chron.

Quod autem ad Isaurorum incursiones spectat, eorumq; grassationes in Pamphiliam atque Ciliciam, Zosimus *f* meminit ac Marcellinus *g*. At quamuis duces cum exercitu ad eos conficiendos missi fuerint, quoniam iidem recessus habebant in locis fermè penitus inaccessis, annis pluribus eadem dira clades in perniciem adiacentium prouinciarum perdurauit: cuius quidem rei index est rescriptum Theodosij Iunioris ad Anthemium datum post annos quatuor, vbi ista leguntur *h*:

g Lib. 12. pag. C. Tiuol.

CX. IMPERATORVM IN CVRIS FORIS DOLOSA.

Prouinciarum Iudices monentur, vt in Isaurorum latronum quæstionibus nullum Quadragesimæ vel venerabilem Pascharum diem existiment excipiendum, ne differatur sceleratorum præda consiliorum, quæ per latronum tormenta quærenda est. Cum facillime in hoc summi numinis speretur venia, per quod multorum salus & incolumitas procuratur. Datum quinto Kalend. May. Constantinopoli. Basso & Philippo Consulibus. est is annus Domini quadringentesimus octauus. De eadem quoque grassatione mentio est apud Theodoretum *i*, vbi agit de sancto Iacobo anachoreta, cum Isaurorum mentita specie dæmones illum perterrefacere conati fuisse: rem enim gestam sic narrat:

h Lib. 16 pag. C. Tiuol.

i Theod. l. 4. hist. 29. rum cap.

CXI. VIR SPECTABILIS DAVIDI MONTI PERTERRENT S. IACOBVM.

Dicebat autem, se etiam tempore pernitiosorum illorum latronum, quando ex Isauria profecti, maximam partem Orientis vrrentes, prædas egerunt, valde extimuisse, non ne occideretur (neque enim tenebatur tanto amore corporis) sed ne raperetur in seruitutem, & captiuus fieret, impietatisq; & iniquitatis videret spectaculum. Hunc metum cum sensisset Diabolus (sæpe enim audierat, cum hoc notis suis aperiret) imitatur noctu vlulatum mulierum: Ego autem (inquit) videbar audire, quod venirent hostes, quodq; vicis ignem iniicerent. Statim ergo cum capillos in duas partes discriminassem, & partim quidem à dextris, partim à sinistris ad pectus transfluissem, parabam collum, vt id ensis amputaret facilius. & breui plaga accepta, ab illo abominando liberarer spectaculo. Cum sic totam illam noctem transegissem, & assiduè incursionem illorum expectarem: cum fuissent dies, & quidam venissent, rogans quidnam audissent de Isauris. Illi autem dixerunt, se nihil nosse illius dei. Et sic agnoui (inquit) diabolicam illam fuisse visionem. hæc de illo Theodoretus: vt non mireris, si hos ingruentes latrones pertimuerit etiam ipse Ioannes Chrysostomus. Atque satis ad infirmandum quam formidolosa esset sanctis quoque viris, magnoque animo præditis, horum incursio. Equidem Cucusus, vbi Ioannes agebat, siqui locus alius, eiusmodi Haurorum periculo subiacebat:

a Chrysost. epist. 144.

b Chrysost. epist. 14.

CXII. QVAS IOANNES EPISTOLAS HOC ANNO EXSVL CONSCRIPSIT.

c Chrysost. epist. 2.

d 2. Cor. 1.

CXIII.

e Chrysost. epist. 120. Epist. 13 14. CHRYSOSTOMI CELSVS ANDEVS IN ADVERSIS.

f Chrysost. epist. 4 ex sequent.

CXIV. EPISTOLA S. IOAN. CHRYSOS. AD EPISCOPOS DETENTOS IN CARCERE.

bat: nam ad Diogenem ipse scribens, ita ait a: *Desertus quidem locus est Cucusus, atq; etiam alioqui ad habitandum periculosus, vt qui perpetuo latronum metu infestus sit.* Sed vnde ipsi modo securitas? audi quid scribat ad Olympiadem b: *De Isauris omni metu te libero. Et enim recesserunt, ortaq; hiems, domum se inclauserunt, nostis an post Pentecosten egressuri.* hæc ipse.

Porro ab eo tempore, quo abductus à sua Ecclesia Ioannes in exilium ducebatur, semper cum facultas daretur, ad suos scribere consuevit epistolas, suos inquam, qui eius causa plurima passi essent. Et vt quam breuiter agamus de singulis datis ab eo litteris: in primis illæ tres primæ scriptæ videntur epistolæ ad Olympiadem clarissimam fœminam, de qua superius: quæ nimio quodam ob expulsionem Chrysostomi absorpta mœrore erat, quibus ipse eam mirifice consolatus est. In quo genere versatus, cum nihil intactum reliquerit, vnde argumentum deduceret eius animi erigendi, illbid non prætermisit ex spe concepta: fore namq;, vt perbreui ipsa cum redeuntem visura esset, quod his verbis inculcat c: *Quod si doctrinam nostram viua voce etiam audire cupis: fortasse hoc quoq; continget, ac nos rursus, permittente Deo, visuri es: immo vero non fortasse, sed certo: cave ne dubites:* hæc quidem ipse, quod ita speraret: nec vero leuitatis ob id arguendus, si minimè euenerit, quod prædixerat: excusandus q; sicut & se Paulus excusat, cum suum Corinthiis spopondisset aduentum, quem non præstitit, vbi ait d: *Cum hoc voluissem, numquid leuitate vsus sum? aut quæ cogito, secundum carnem cogito, vt sit apud me, est, & non?* quibus sanè & legitimè Chrysostomus sit excusandus. Adiecit idē quintam ad eam eodem argumento conscriptam, cum eadem ex causa ipsam ægrotasse percepisset: addidit vero septimam, cum eam exilio pulsam audisset. Nicæa autem propè discessurus, decimam ordine collocatam ad eandem dedit epistolam, atq; in itinere, antequam Cæsaream peruenire t, octauam & nonam, præpostero ordine positas. magna sanè opus est diligentia, vt quæq; suo reddantur, quo scripta sunt, tempori.

Cum vero Cæsaream peruenisset, ad eandem Olympiadem vndecimam dedit, ac duodecimam: ad Theodorum verò aliam e. Rursum idem Chrysostomus, Cucusum cum peruenisset, ad eandem Olympiadem duas f dedisse reperitur epistolas antè hiemem: quæ quam sint efficacissimæ, ipsæ declarant litteræ, verè Chrysostomo dignæ. habent autem eam energiam, vt quisque perlegens, non tantum ingentem vim illam dicendi admiretur, sed obstupescat ad eius celsitudinem animi, dum innumeris licet atque adeo immensis vallaretur, immo obrueretur angustiis; ipse tamen omnibus superior, tantum abfuit vt aliena indigeret consolatione, vt potius omnes diuersis attritos molestiis, & iam penè mersos persecutionis vndis, eleuet in sublime, & in portu consolationis collocet, cum hos mœrore depressos, illos proscriptos, exulantes alios & extorres, ita consoletur, vt maiora subeundi tormenta immensum iniceret desiderium, eiusdem planè generis illa, cuius est inscriptio ad Cyriacum Episcopum exulem, sed rectius ipsius exulis ad Cyriacum: nam nihil de Cyriaci exilio in ea epistola, sed tantum de suo Ioannes meminit: Cyriaci vero exilium longè post contigit, vt suo loco dicemus. Sed agedum, vnam saltem ex his, illam videlicet, quam ad Episcopos & presbyteros detentos in carcere dedit, hic reddamus, vnde intelligatur, qua fuerint & ipsi animi præstantia prædi ti in patiendo, & aduersationum in persequendo crudelitas innotescat. Est vero huiusmodi g:

Beati vos ob catenas, ob catenas, ob iniecta vincula: beati, inquam, & ter beati, immo sapius. Totum orbem vobis conciliastis: etiam longè absentes, amicos vobis fecistis: vbique terrarum & maris cunctis vestra præclara facinora, fortitudo, constans sententia, animusq; minimè femineus. Nihil quod alibi videtur graue, vos deseruit, non tribunal, non carnifex, non tormentorum concertationes, non mine, quæ innumeras mortes minitabant, non iudex, qui ignem ab ore flabat, non aduersarij, qui frendebant dentibus & numeris alijs insultandi modis gestiebant, non tanta calumniæ, non impudentissimæ accusationes, non mors ante oculos quotidie proposita: sed hæc omnia vobis vberem potius ac sufficientem consolationis materiam præstitere. Et idcirco clari quidem vos, & celebrant & prædicant vos omnes, non amici solum, sed & inimici ipsi, qui hæc efferebant. Eorum si quis introspiciat conscientiam, licet non manifestè fateatur, inueniet etiam apud ipsos vestrum miraculum magnificari. Tanta res est virtus, vt etiam illam impugnantes admirentur. Tantas res est malitia, vt etiam ij, qui eam operantur, condemnent. Et ita in hac vita res vestræ se habent. Quæ autem in cœlis sunt, quis sermo dignè explicabit? Inscripta sunt nomina vestra in libro vitæ: cum sanctis martyribus connumerati estis. Scio hæc ego certo, non quod in cælum transcenderim, sed è diuinis oraculis didici.

CXV.

Nam si Ioannes ille insuccendæ fructus, & eremi cibus, nuptiis, in quas peccabatur, patrocinatus est, & cum prænaricationem corrigere non posset, arguit tamen, & propterea in carcerem coniectus & decollatus, in artyr, & martyrum primus est: Vos, qui legibus & constitutionibus Patrum, quas transgrediuntur aliqui, & sacerdotio, quod inuadunt & contaminant patrocinamini, & propter veritatem hæc patimini, vt cessent impudentes calumniæ: cogitate, qualem accepturi sitis mercedem. Non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui: dixit fortis & sublimis ille, satisq; ei fuit ad recentem arguendi libertatem. Locuti estis & vos: exposita sunt etiam corpora vestra pœnis, supplicijs, tormentis: nondum decapitati estis, sed longè acerbiora tulistis. Non enim idem est breui temporis momento caput amittere, & tanto tempore cum talibus luctari doloribus, terroribus, minis, vinculis, abductionibus ad tribunal, carnificum manibus, sycophantarum impudentissimis linguis, conuiciis, salibus & dicacitatibus. Nam & hoc maximum certaminis genus, ponitur, à beato Paulo in magnorum certaminum ordine, cum sic ait h: Recordamini dies priſtinos, in quibus illuminati, magnum certamen afflictionum sustinuistis. Deinde certamen narrans, ipsum ponit, sic dicendo: Partim opprobrijs & afflictionibus spectaculo estis, partim communicantes his, qui sic afficiuntur. Si ergo qui communicant, erant: multo magis qui sustinent.

h Heb. 10.

CXVI.

Non enim vnum, aut duos, aut tres, sed longè plures sustinuistis mortes, & si non experientia, certum tamen quod animo. Gaudete igitur & plaudite. Dominus calorum iussit, non solum non dolere, vel frangi animo, vel decidere, sed gaudere & exultare, quando nomen vestrum tanquam malum eiicient. Quod si in sycophantis gandendum: quando his accedunt calumniæ, verbera, tormenta, gladij acuti, vincula, catenæ, abductiones, traductiones, inimicorum atroces cateruæ, cogitate, qualis merces, quam conceruata erunt retributiones. Gaudete igitur & exultate, viriles estote, corroborami ni: cogitate, quot vestro exemplo ad certamina armatis, quantos fluctuabundos confirmatis, quantos spiritu resuscitatis. Nam afflictionibus vestris multum profuturi estis non solum præsentibus, sed & absentibus, nec his solum, qui vident, sed & his, qui audiunt. Continuè verſetur in ore vestro illud Apostolicum dictum h: Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Expectate: breui tentationum finis erit, liberationi; perfecta. Et orate etiam inuicem pro nobis. Nam etsi viarum prolixitate longè diuersis locis habitamus, multoq; tempore à vobis segregati sumus: attamen vos vt præsentes & communentes nobis amamus, vestrum amicum caput exosculamur, coronatos vos expansis manibus excipimus. Expectate etiam vos ex mutua erga nos charitate lucrum vestrum maximum. Nam si magnam mercedem expectare licet his, qui vos amant: cogitate, quales vos, qui tantis claretis virtutibus, maneant retributiones. hæc Ioannes, & alia plura id genus ad illos, perinde ac si certantibus athletis, in theatri ipse sedilibus securus spectans, acclamationibus faueret, atque in bello pugnantes alios tubæ sonitu seorsum positus vehementius excitaret: cum alioqui ipse cæteris laboriosius dimicaret: Sunt & aliæ plures ad diuersos datæ eodem argumento litteræ, quas singulas perlegendo, magnam lector capiet cum lucro animi voluptatem.

i Rom. 8.

CXVIII.

Scripsit & tunc temporis ad diuersos Episcopos, commendans Dei Ecclesiam aduersariorum factione conscissam, & inter alios (vt vidimus) ad Romanum Pontificem Innocentium, necnon ad k Ioannem Hierosolymorum Episcopum, & ad alios plurimos, qui adhuc suis liberi agerent in Ecclesiis: Cum intercæ & ad Episcopos illos, quibus, quod manifestè auersarentur Arsacij communionem, & Chrysostomo firmiter inhærescerent, carcer æstuabat, scripsit etiam illa Chrysostomus l: *Carcerem intolerabilis*

k Chrysost. epist. 118.

l Idem ibid.

IOANNES CHRYSOS. CONSOLATVR EPISCOPOS IN CARCERE POSITOS.

colitis, & catena vincti estis, & cum squalida & sordida inclusa. Et quid tandem hoc nomine beatius vobis fingi queat? Quid enim tale habet aurea corona caput cingens, quale catena vinctum propter DEVM *circumdans? Quid tale ingentes & splendidæ domus, quale carcer caliginis ac sordium atque ingentis fœtoris & calamitatis plenus Dei causa? Quæ cum ita sint, gaudete & exultate, coronis caput cingite, tripudiate, quod molestiæ, in quas incidistis, magnam vobis commodorum materiam comparent. Hæc nimirum semen est, messem omni sermone sublimiorem prænuncians: hoc lucte victoriam & palmas afferentes: hoc navigatio, amplum & vberem quæstum concilians. Hæc igitur omnia cum animis vestris repetentes, præstantissimi ac religiosissimi domini mei, gaudete & lætamini, nec tempus vllum intermittite, quin Deum in omnibus rebus collaudetis, ac mortifera diabolo plagis inferatis, ingentemque vobis ipsis in cælis mercedem recondatis. Non enim sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Ad nos autem quam sæpissime scribite. A vobis enim quæ Dei causa vincti estis, litteras, quæ afflictiones vestras exponant, magnopere accipere cupimus, hincq; ingentem etiam in extrema terra degentes, consolationem capemus.* hæc ad Episcopos & presbyteros in vincula agentes; Chrysostomus, aliaque pluta ipso digna, quæ brevitatis causa prætermittimus.

CXVIII. At respexit tandem Dominus super castra Philistinorum, & intonuit fragore magno super eos, cum Ioannis aduersarios, calumniarum ministros, schismatisque architectos diuersis eisdemque prodigiosis exagitauit ærumnis: vt palam omnibus fieret, vindicta diuina eos esse percussos, qui tot innoxios per sæculi ludices adeo afflixissent, intelligerentque omnes iram Dei, præiudicium futurorum malorum, in vltionem sceleratorum haud sero excitatam fuisse. At quinam illi fuerint, quæve perpessi, Palladius hisce verbis enarrat *a*: *Hinc enim quorundam corpora Episcoporum & Lectorum morbus assumens, varia cruciatibus agitat, lenta febre intestina depascens, prurituq; intolerabilis toto ambiens superficiem unguibus lanians, longi quoque intestini perpetui dolores, & colica passio. Cuiusdam pedes, intercutanei morbi instar, nimia inflatione turgescunt. Alteri nimia humoris redundantia ad manus vsque deriuans, eos, qui male subscripsere, digitos mixto fœtore incendio cruciat. Alium aqualiculi tumor & putredo ex secretiore parte corporis in longum se extendens, & vermes gignens, acriter vexat. Ad hoc respirandi difficultas, omnium intentio membrorum, imagineq; nocturna in canes rabiosos, & districtis gladiis barbaros, & voces horrendam transeuntes, insomnem somnum plerisq; faciunt. Alius equo lapsus, dextero fractio crure, continuo moritur. Alius omissa voce, octo mensibus iam marcescit in lecto, qui nec manus ad os apponere potest. Alius vinens crura senio vsque ad genua per triennium vritur, chrysipela molesta fatigatus. Alius inflata (vt aiunt) lingua cum febre vehementi, nec valens eam intra præstitutum à natura locum continere, in pugillari scribens, confitebatur scelus suum. Erat itaque videre diuinitus illatam iram variis in auctores malis sentire modis. Qui enim animarum medicum irritauerant, eiusq; discipulum de salutis officina proiecerant, corporum medicis ad incendendum ac cædem tradebantur: qui dolorem quidem solemnibus medicamentis acuebant, salutem vero nullam penitus præstare poterant. Et merito sane. Quis enim eum sanabit, qui à Deo cruciatur? sicut Prophetæ ait* b: *Nunquid medici resuscitabunt, & confitebuntur tibi? In hunc modum omnes Ecclesiasticæ pacis aduersarij peribant.* Hucusque de his Palladius, à quo & casus Cyrini Episcopi Chalcedonensis, inter antesignanos aduersariorum Ioannis adnumerandi, prætermissus videtur: de quo ista Socrates *c*:

a Pallad. dial. 9. PERSECVTORES IOANNIS CHRYSOS. MALE PEREVNT.

b Psal. 87.

Maruthas Episcopus Mesopotamiæ, inuito sanè animo pedem Cyrini, presso satis vestigio, obsessit. Vnde Cyrinus acerbe excruciatus, cum cæteris Episcopis Constantinopolim proficisci non potuit, sed mansit Chalcedon. & post multa de. Adeo eo infortunio male affectus ait Isthmius, fuit, vt pes eius putresceret, & propterea necessitate adductus eum à corpore abscinderet: neque sectionem semel passus est, sed sapius: nam malo contagio per vniuersum corpus serpsit: adeo vt alter pes ea infectus similiter amputaretur. Hunc vero propter eius inuectionem, quod erat multis in ore, Cyrinum ista persequtum, quod Ioannem conuictis exagitauerat, atque eum contumacem (vt à me dictum est antè) sapius vocauerat, hæc Socrates, eadem quoq; Sozomenus *e*.

c Socrat. l. 6. c. 14.

CXIX. CYRINVS EPISCOPVS DIVINAM IRAM EXPERTVS.

d Socra. lib. 6. c. 17.

Sed maiora his accipe prodigia de cælo sursum, & offensi numinis signa in terra deorsum. At quænam ista? Audi Socratem *f* res ingentes paucis tamen complectentem: *Porro cum grando magnitudine inusitata in suburbio Constantinopoli forte decideret (accidit hoc quidem pridie Kalendas Octobris, eodem Consulibus paulo antè citatis,* nempe Honorio & Aristeneto,) *percrebuit sermo, istud Deo irato, propter Ioannem indicta causa abdicatum contigisse. Hunc sermonem Imperatricis mors, qua illico insecuta est, vehementer auxit: nam quatriduo post delapsam grandinem è vita decessit.* hæc Socrates. cui æque assentitur sanctus Prosper *g*, dum affirmat, hoc eodem anno, sub dictis nimirum Consulibus, Eudoxiam Augustam extremum clausisse diem, quod tradit etiam Marcellinus *h*. Cedrenus *i* autem genus mortis eius ita describit: *Cum* (inquit) *vterum ferret, tamq; partui esset vicina, fœtus in vtero extinctus est: ac cum eum vellet enixa, ad fraudem fuit: totoque dies quatuor mortuus fœtus in vtero retentus computruit, atque vteri quoque absessum effecit. Cumq; neque exiret fœtus & dolorum finis non esset: quidam ei litteras magicas superposuit: quare & statim eiecit mortuum fœtum, & simul animam mi serrimè efflauit.* hæc Cedrenus, qui & enumerat editos antè filios, Pulcheriam, Placillam **, Arcadiam, Marinam, ac Theodosium vltimo loco natum: cæterum Marcellinus nouissimè editam tradit Marinam. De Eudoxiæ vero sepulchro hæc Nicephorus *k*:

f Socra. l. 6. c. 17. GRANDO DIVINITVS EMISSA OB SCELERA PATRATA. *g Prosp. in Chron. h Marcel. in Chron. Ita Anast. Bibl. in Cælest. i Cedren. in Compend.* EVDOXIA INFELIX EXITVS. * Flacill.

Verum, cui imposita est, moueri cernere erat, Deo videlicet eum, qui per illam concitatus fuerat, in Ecclesia motum ostendente. Porro nec Arcadius, quamuis iunioris esset ætatis, diu superstes fuit, vixque ad quadriennium vitam propagauit: vt planè vlciscente numine, palam factum sit, quanto periculo Principes eos insequantur, de quibus illata terribilis præcessit comminatio Christi *l*: *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei, &*: *Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Hæc autem omnia diuinitus immissa in Eudoxiam ob patratorum in S. Ioannem Chrysostomum scelerum vltionem, nemo est, qui iure dubitare possit.

k Nicephor. l. 13. c. 36. CXXI. DE SEPVLCHRO EVDOXIÆ. *l Matth. 18. Marc. 9. & Luc. 17.* CXXII. DE TEMPORE EVDOXIÆ.

Quod autem in controuersiam adduci potest, illud est, num re vera hoc anno (vt citati auctores testantur) contigerit Eudoxiæ obitus: siquidem superuixisse etiam post biennium à Græcis omnibus, qui Vitam conscripsere sancti Ioannis Chrysostomi, ac pariter recentioribus item Græcis historicis affirmatur: ita quidem Leo Augustus, Metaphrastes, Nicephorus, Cedrenus, Zonaras, Glicas, & alij absque dubitatione testantur. & quod maius omnibus his testimonium, immo testimonia videri debent, cum Innocentij Papæ litteræ ad Arcadium Imp. post obitum Ioannis Chrysostomi datæ, tum Arcadij ad eum redditæ, adhuc eo tempore Eudoxiam superstitem fuisse significant, quam iidem, qui suprà auctores, vt Zonaras, & alij eum secuti, tres menses ab obitu Ioannis superuixisse tradunt. His adde: Si verum est, eam hoc anno adeò prodigioso interitu extremum clausisse diem: quomodo Palladius, vnus ex Ioannis fautoribus, cum recenset seriatim omnes, qui ob persecutionem illatam Chrysostomo à Deo male mulctati sunt, de malis illatis Eudoxiæ ne verbum quidem, quæ ante omnia fuerant recensenda? planè significans ea nondum hoc tempore facta esse. sed de his modo hactenus. Quæ autem post hæc acciderunt, sequenti anno dicturi sumus.

CXXIII. CONCIL. VNICA THRACENSE. *m Apud Sozom. l. 8. c. 20.*

At res Occidentales iam ad se euocant orationem. Hoc enim anno, iisdem Consulibus Honorio sextum & Aristeneto, VI. Kalendas Iulias, habita est Carthagini Synodus, ex qua *m* decreta est legatio ad Honorium Imperatorem contra Donatistas, vt Imperatoria cogerentur auctoritate pacificè agere, qui fraterna conuentione, qua ad pacem & concordiam fuerant inuitati, contempta, in eos conuenientes Episcopos armata manu (vt pluribus diximus) grassati essent. Porro eiusmodi ab Imperatore exigendæ petitionis, quæ causa præcesserit,

dixímus anno superiori. Sic itaque delecti sunt ad hæc peragenda duo legati Episcopi Theasius & Euodius; quibus, quid agendum esset, scriptis data est admonitio, in hæc verba:

CXXIV. *Commonitorium fratribus Theasio & Euodio legatis ex Carthaginensi Concilio ad gloriosissimos religiosissimosque Principes missis.*

Cum Domini auxilio piissimos Imperatores adierint; eis instituent, quemadmodum plena fiducia; secundum superioris anni Concilium. Donatistarum propositis Actis municipalibus sunt contenti; vt si confiderent de assertionibus suis, electis ex suo numero aliquibus idoneis, nobiscum pacifice conferrent, & mansuetudine Christiana, si quid veritatis tenerent, non ambigerent demonstrare; quo ita fuscerit as Catholica, quæ iam pridem superioribus temporibus claruit, nunc quoque per imperitiam, vel pertinaciam resistentibus innotesceret. Sed quia dissuadentia premebantur, nihil penè ausi sunt respondere. Vnde quia impletum est erga eos Episcopale ac pacificum officium; & illi, qui veritati respondere nequiuerunt, ad immanes violentias sunt conuersi, ita vt multos Episcopos, multosque clericos (vt de laicis taceamus) insidiis oppresserint, ecclesias etiam aliquas inuaserint, aliquas inuadere pertentarint: ipsorum iam clementia est consulere, vt Ecclesia Catholica, quæ eos religioso vtero genuit, & fidei sirmitate nutriuit, eorum etiam prospectione muniatur: ne temerarij homines religiosis temporibus infirmos populos terrendo, præualeant; quoniam secundum leges depranare non possunt. Nota est enim, & sæpe legibus conclamata Circumcellionum, quia furiunt, detestabilis manus: quæ etiam ipsorum religiosissimorum sæpe a Principum sequentibus sanctionibus condemnata est: aduersus quorum furorem possemus insolita, nec à Scripturis sanctis alienà impetrare subsidia; quando Apostolus Paulus (sicut in Apostolorum Actibus fidelibus notum est) factiosorum conspirationem nullitati etiam subiecit auxilio. Sed nos illud poscimus, vt Catholicus Ecclesiis ordinem per ciuitates singulas, & vicinorum quoque possessorum, per diuersa loca sine vlla dissimulatione tuitio præbeatur.

QVÆ AB IMPERAT. HONORIO PETIVERI IMMENTE-RATE EPI-SCOPI.

CXXV. EX DE AVRARIA VLCTA RESTITV-ENDA.

Simul etiam petendum, vt illam legem, quæ a religiosa memoria, eorum patre Theodosio, de atrij libris decem in ordinatores vel ordinatoi hæreticis, seu etiam in possessores (vbi eorum congregatio deprehenditur) promulgata est: ita decimces confirmari præcipiant, vt in eos valeat, contra quos propter eorum insidias Catholici prouocati contestationem deposuerunt; vt hoc saltem tenere à schismatica vel hæretica prauitate desistant, qui consideratione æterna supplicij emendari corrigiq; dissimulant.

CXXVI. *Petendum etiam, vt lex, quæ hæreticis vel ex donationibus, vel ex testamentis aliquid capiendi, vel relinquendi denegat facultatem; ab eorum quoque pietate hactenus repetatur, vt eis relinquendi vel suscipiendi eius adimant, qui pertinacia furore cæcati in Donatistarum errore perseuerare voluerint: cæterum illis, qui consideratione vnitatis & pacis se corrigere voluerint, absque interdicto huius legis capiendæ hæreditatis aditus pateat, si adhuc in errore hæretico constituti aliquid ante donationis vel hæreditatis obuenit: his sanè exceptis, qui late palsati, post auerint ad Catholicam transeundum quæ de talibus credibile est, non metu cælestis iudicij potius, quam terreni commodi auiditate, vnitatem Catholicam præoptasse.*

Ad hæc autem omnia præsidio opus est potestatum suarum quamcunque pronunciarum. Sanè pro vtilitatibus Ecclesiæ quicquid intellexerint prodesse, agendi & impetrandi liberam decernimus legationem. hæc sunt, quæ per legatos decreuit S. Synodus ab Honorio petenda esse.

CXXVII. Interea vero, vt, dum ijdem rediret legati, consultum esset Catholicorum securitati, ex eadem Synodo litteræ datæ sunt ad Iudices, vt patrocinium susciperent Catholicorum: additæque legatis litteræ commendatitiæ ad Romanum Pontificem, vel alios Episcopos in locis illis, vbi Imperatorem morari contigisset. Annuit his omnibus Impetator Honorius, vt ex eius rescriptis anno sequenti datis intelligi potest: ad illud enim vsque tempus eiusmodi negotium perductum est. Meminit huius ex Concilio decretæ legationis S. Augustinus in epistola ad Bonifacium *a*, & aliis in locis anno superiori recensitis, vbi occasione Generalis Concilij huiusmodi historiæ tractationem fusius prosecuti sumus: reliqua vero anno sequenti.

a Aug. epist. 10.

Quod rursum ad Africanæ Ecclesiæ res gestas pertinet, hoc ipso anno, sub iisdem Consulibus (vt Acta publica à Notariis excepta docent) S. Augustinus Hippone regio in ecclesia coram populo cum Felice Manichæo, qui ad hoc ipsum (vt idem Augustinus testatur) illuc venerat, vt errores Manichæorū disseminaret, biduo disputauit: cuius quidem disceptationis Possidius *b* meminit. Felicissimum sanè ejusdem Felicis conuersione ad Catholicam veritatem nacta est hæc disputatio finem: cum alioqui hic versutior Fortunato fuisset hæreticus, & plane audaciſſimus ausus sit in ecclesia sua sanctum Augustinum agentem appetere. Sed reddamus hic ad finem diei secundæ disputationis positam, à Notariis exceptam, ipsius Felicis damnationem hæresis, ac veræ fidei confessionem. sic enim se habet: *Cum eadem chartam Augustinus Felici dedisset, etiam ille manu sua hæc verba scripsit: Ego Felix, qui Manichæo credideram, nunc anathematizo eum & doctrinam ipsius, & spiritum seductorem, qui in illo fuit: qui dixit, Deum partem suam genti tenebrarum misisse, & eam tam turpiter liberare, vt virtutes suas transfiguraret in fœminas contra masculina. & ipsas iterum in masculos contra fœmina demonia, ita vt postea reliquias ipsius suæ partis configat in æternum globo tenebrarum. Has omnes & cæteras blasphemias Manichæi anathematizo.* & ad postremum appolita est iisdem Actis vtriusq; subscriptio in hæc verba:

CXXVIII DISPVTATIO FELICIS MANICHÆI CVM S. AVGVST. *b Possid. in Vita Aug. c. 10.*

Augustinus Episcopus his in ecclesia coram populo gestis subscripsi.

Felix his gestis subscripsi.

c Aug. contra Felicem manich. l. 1. in fine. FELIX MANICHÆVS AB AVGVSTINO CONVERSVS AD FIDEM CATHOLICAM.

Post hanc Felicis subiectionem subijcienda sunt ista, quæ inter cætera antiqua monumenta à Nicolao Fabro Parisiis accepta, ex Bibliotheca Colon. Geruasiani descripta, in cuius codice in fine libri S. Augustini de hæresibus ad Quodvultdeum, hæc posita leguntur. *Ego C. vous ex Manichæis scripsi, quia si discessero, antequam gesta subscribantur, sic sum habendus, ac si Manichæum non anathematizauerim. Felix conuersus ex Manichæis dixi sub testificatione Dei me omnia vera confiteri, de quo scio esse Manichæos vel Manichæas in partes Cæsarienses Mariam & Lampadiam vxorem Mercurij Argentarij, cum quibus etiam apud electum Eucharistum pariter orauimus, Cæsariā & Lucillam filiam suam Candidam, quæ commoratur Thipasa Victorinam Hilpanam, Simplicianum Antonini patrem, Paulum & sororem suam, qui sunt Hippone, quas etiam per Mariam & Lampadiam scio esse Manichæas. hoc tantum scio. quod si aliud inuentum fuerit me scire, supra quam dixi, me reum ego ipse confiteor.* subiiciebatur his præterea ejusdem S. Augustini admonitio de recipiendis Manichæis, nouem complectens anathematismos, quam commonitorium nominat, atq; sic se habet.

S. AVGVSTINI COMMONITORIVM DE RECIPIENDIS MANICHÆIS POENITENTIBVS.

Commonitorium S. Augustini Episcopi Ecclesiæ Catholicæ ex omodo sit agendum cum Manichæis, qui conuertuntur, & quos pœnitet huius nefandi erroris.

Cum anathematizauerint eandem hæresim Manichæorum secundum formam infra scriptam, libellumque dederit vnusquisque eorum confessionis & pœnitentiæ suæ, atque anathematis eorum, petens in Ecclesia vel catechumeni, vel pœnitentis locum, si libellus eius Episcopo placuerit, eumque susceperit, det ei epistolam cum die & Consule, vt nullam de superiore tempore molestiam, vel de publicis legibus, vel de disciplina Ecclesiastica patiatur. & post ipsum diem si aliquibus indiciis Manichæus apparuerit, sentiat iustitiæ seueritatem, quæ talibus rebus adhibenda est, id est, vt ab eius consortio vel amicitia, vel quacunque societate Christiani se abstineant, secundum Apostolicam disciplinam. Commendentur autem, qui epistolas ab Episcopo acceperint, religiosis Catholicis vicinis, vel cohabitatoribus suis siue clericis siue laicis, per quorum ergastula curam frequēter ad audientiam sermonis Dei, & quorum testimonio possint innotescere, ne facile admittantur ad Baptismum, si catechumeni sint, nec ad reconciliationem si pœnitentiæ locum acceperint, nisi periculo mortis vrgente, vel si eas aliquanto tempore probatos esse cognouerunt Episcopi per eorum testimonium, quibus fuerint commendati. Formam ergo, secundum quam debent hanc hæresim, qui corriguntur, anathematizare, ista est.

FORMA ANATHEMATIZANDI HÆRESIM MANICH.

Qui credit duas esse naturas diuersis principijs existentes, vnam bonam, quod est Deus, alteram malam, quam non creauit Deus, habentem principes suos, & mala sua, quia non creauit Deus: anathema sit.

Qui credit duas naturas bellum inter se gessisse, & partem naturæ Dei in eodem bello principibus tenebrarum, & omnibus gentibus ad malam naturam pertinentibus fuisse permixtam, & ab eis teneri colligatam, oppressam, inquinatam, per quod & credi facit Deum naturam esse mutabilem & coinquinabilem: anathema sit.

Qui credit partem Dei ligatam & inquinatam teneri in damonibus, & in omnibus animalibus, fruticumq; generibus & per escas Manichæorum electorum solui atque purgari, vt credatur pars Dei polluta teneri in cucumeribus & melonibus & radiculis & porris & quibusq; vilissimis herbulis, & eis subuentum, cum ab electis Manichæorum ista comeduntur anathema sit.

Qui credit hominem primum, qui est appellatus Adam, non à Deo factum, sed à principibus tenebrarum genitum, vt pars Dei quæ in eorum membris captiua tenebatur, copiosius & abundantius in terra teneretur, & isto modo creatum, cum masculi & fœminæ principes tenebrarum cœcubuissent, & fœtus suos in malori principi tenebrarum dedissent, & ille omnes comedisset, & cum sua coniuge concubuisset, atq; ita ex illa Adam generasset, ligans in illo magnam partem Dei, quæ ligata fuerat in omnibus fœtibus principum tenebrarum, quos ei manducandos dederunt: anathema sit.

Qui credit principes tenebrarum ligatos esse in cœlo, habentes in se colligatam in angustiis atque angoribus vitalem substantiam, hoc est, partem Dei, & eo modo liberari de membris eorum, cum beatus Pater, qui lucidas naues habet, diuersoria & habitacula, id est, solem & lunam, virtutes suas transfigurat in fœminas pulchras, quas opponit concupiscendas masculis principibus tenebrarum, & in masculos pulchros, quos opponit concupiscendos fœminis principibus tenebrarum, vt per ipsam concupiscentiam soluatur ex eis vitalis substantia, id est, pars Dei, & ex eorum membris liberata purgetur: anathema sit.

Qui credit partem Dei, quæ de commixtione gentis tenebrarum non potuerit liberari atque purgari, damnari eam & in æterno affligi horribili globo, in quo globo includitur gens tenebrarum: anathema sit.

Qui credit legem, quæ data est per Moysem, non esse à bono & vero Deo datam, nec Spiritu Dei bono & veri locutos Prophetas, qui fuerint in populo Israel, & in Canone Scripturarum diuinarum habentur apud Catholicam Ecclesiam: anathema sit.

Qui credit non habuisse veram carnem filiũ Dei D. N. Iesum Christum, nec natum esse de virgine Maria, neque veram carne mortem fuisse perpessum, & à mortuis reuixisse, sed tãtummodo spiritum fuisse sine carne, sic autem apparere voluisse, vt & caro putaretur, quæ non erat, atque hoc modo contradicit Euangelio, vbi legitur Domino ipso dicente: Videte manus meas & pedes meos, palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Qui ergo sic confitetur Christum Dominum, vt verum & integrum etiam hominem neget: anathema sit.

Qui credit Manem, siue Manicheum, qui suprascripta omnia, quæ anathemate & damnatione sunt dicta digna, prædicauit & docuit, Spiritum sanctum habuisse paracletum; cum ea omnia docere non potuit Spiritus veritatis, sed spiritus falsitatis: anathema sit. & præcipue ipse Manes, siue Manicheus, qui omnes suprascriptas impietates & alias sacrilegas & damnabiles fabulas docuit & conscripsit, & credendas miserũ persuasit, intendens spiritibus seductoribus & doctrinis demoniorum mendaciloquorum: anathema sit. his subiiciunt ista.

FORMA EPISTOLÆ, QVAM DAT EPISCOPVS MANICHÆO CONVERSO.

Item forma epistolæ, quam dat Episcopus conuerso, ista est.

Quoniam te Manicheorum auditorem pœnitet fuisse, vt ipse confessus es, anathema dicens blasphemiis, & impissima atque immundissima hæresi eorum, ex qua te nouisti fides Catholica salutem fecit, habebis hanc epistolam aduersus eos, qui tibi temporis præteriti errorem, quantum ad istam nefariam pertinet sectam, obiiciendum putauerint, quæ scripta est die illo & Consule illo.

Electis vero Manichæorum, qui se conuerti dicunt ad Catholicam fidem, etiamsi & ipsi secundum speciosiorem formam eandem hæresim anathematizauerint, non facile danda sunt litteræ. sed cum Dei seruis esse debebunt, sine clericis, sine laicis in monasterio, vel xenodochio, donec appareant penitus ipsa superstitione caruisse. & tunc vel baptizentur, si non fuerint baptizati, vel reconcilientur, si pœnitentia locum acceperint; ne acceptis cito litteris, loca, in quibus fuerant commendati, deseruant.

Commonitorium B. Augustini Episcopi de hæresi Manichæorum sub execratione anathematis explicit.

CXXIX. Felice igitur ad Catholicam fidem conuerso, iam hæresis ipsa Manichæorum, etsi non prorsus extincta, saltem quidem eneruata atque debilitata penitus fuit; vt nullus posthac inuentus sit, qui publice eius patrocinium suscipere ausus fuerit, tam ante Fausto inde submoto. Nam cum Imperatorum legibus Manichæi in Africa exagitari fuerint, ipse erroris conuictus in iudicio, à Præside fugatus in insulam relegatus, vt idem sanctus Augustinus a testatur, qui aduersus eum commentarios elaborauit, vbi ait: *Faustus autem conuictus, vel confessus, quod Manicheus esset, cum alijs nonnullis secum ad iudicium Proconsulare perductis, eis ipsi Christianis, a quibus perducti sunt, intercedentibus, leuissima pœna (si tamen pœna dicenda est) in insulam relegatus est: quod sua sponte quotidie seruis Dei faciunt, se a turbulento strepitu populorum remouere cupientes, & vnde publica terrenorum Principum vota per indulgentiam solent relaxare damnatos.* Denique non multo post inde omnes eadem solemni sorte dimissi sunt. hæc Augustinus de Fausto Manichæorũ Episcopo, commendans in his manuetudinem Catholicorum. Porro aduersus eius scripta idem Augustinus triginta libris quàm fortissimè disputauit.

a Aug. cont. Faust. lib. 1. c. 2. RAVSTVS MANICHÆVS DAMNATVS ET RESTITVTVS.

Hoc item anno, iisdem Consulibus, Innocentius Papa decretalem epistolam dedit ad S. Victricium Rothomagensem Episcopum, quam ipse expetiisset, vt in his, quæ spectant ad Ecclesiasticam disciplinam, normam ab ipsa Apostolica sede acciperet. Hic namque ille magnus Victricius ætate longeuus, iam olim Iuliani Apostatæ temporibus miles, Christi confessor, miraculis egregiè nobilitatus: cuius præclarum certamen ex S. Paulino Nolano Episcopo, suo loco, quarto tomo à nobis recitatum est. Vides pios & doctrina spectatos sanctissimos Episcopos, quantùlibet satis ipsisibi ad informãdam plebem fidelem Ecclesiasticis institutis esse videri possent, ex fonte tamen solitos originario haurire aquas, quod nimirum maioris scirent roboris esse, & maiori suscipi reuerentia, quod ab Apostolica sede constaret esse petitum. Porro quod hoc anno Victricius egit, id ipsum præstitit sequenti anno S. Exuperius Episcopus Tolosanus, & alij aliis temporibus semper: vt appareat, sanctos quosque Dei amicitia coniunctos, gratiaque miraculorum pollentes ad sedis Apostolicæ doctrinam, tamquam ad diuinum semper in Petro loquens oraculum, conuenire solitos; illud firmum solidumque existimantes, quod tantæ sedis auctoritate intelligerent comprobarum. Vt planè perspicias, quales habendi sint, qui eius refugiant disciplinam, ac potestatem diuinitus in Petro à Christo impertitam contemnant.

CXXX. SANCTISSIMI EPISCOPI SOLITUM SVLERE APOSTOLICAM SEDEM.

CXXXI. REDARGVUNTVR NOVATORES DE EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ.

Quod vero Nouatores dictam Innocentij Papæ sigillent epistolam, dum ipse negat recipiendam esse pœnitentiam sacræ virginis lapsæ, nisi defuncto viro, cui se titulo nuptiarum coniunxerat; obiicientes inique actum differendo lapsæ pœnitentiam in obitum adulteri. Sed nihil æquius atque sanctius valuit decreto Romani Pontificis definiri, quàm vt reiiciatur prætensa lapsæ virginis pœnitentia, quę titulo nuptiarum cum adultero tanquam legitimo viro cohabitare delegit. Ita planè à sancto Victricio Episcopo Rothomagensi causam esse propositam, quæ idem Innocentius Papa præfatur in ea, quã ad ipsum reddit epistola, intelligi potest, dum ait: *Quosdam enim asseris extitisse, qui statuta maiorum non tenentes, sanctitatem Ecclesiasticæ præsumptiuè violent, populi fauorem sequentes, & Dei iudicium non timentes.* quod dicerent iure ciuili tantummodo contrahendas, contractasque ratas esse habendas, nec vlterius solnendas. Præsumptiuas has nuptias Gilda huius temporis scriptor nominat, vbi lugens hæc ait b: *Spernuntur namque prima post monachi votum erritum, illicita fuit, tamen propria coniugis præsumptiua nuptia; alta viri viuentis non externi, sed fratris filia adamata*, &c. Qui igitur in eiusmodi nuptiis perseuerare decernerent, planè inhabiles penitus reddebantur, quibus pœnitentiæ remedio posset Ecclesia subuenire, nisi adultero coniugis loco habito morte sublato. Quam autem pronus ad indulgentiam, facilisque ad veniam impertiẽdam Innocentius Papa esset, quæ idem ipse scribit ad sanctum Exuperium Episcopum Tolosanum declarant. Sunt pleraque alia, quæ in eiusdem Innocentij

b Gild. de excid. Brit.

Papæ

Papæ epistolis esse næuos iisdem nouatores obtrectant: quæ eum ab Apostolicis traditionibus, sanctorumq; Patrum doctrina, viu Ecclesiæ sibi vendicent auctoritatem, gemmas potius esse, quam nævos, nisi limis oculis aspexissent, satis intelligere, ac perspicuè cognoscere potuissent.

CXXXII. OBITVS PAVLÆ. a Hier. c. 67.

Iisdem huius anni Consulibus, Honorio sextum & Aristeneto, S. Hieronymus obitum sanctæ Paulæ cõsignat, vbi ait a: *Dormiuit sancta & beata Paula septimo Kalend. Febr. tertia sabbati, post Solis occubitum, sepulta est quinto Kalend. earundem. Honorio Augusto sexies & Aristeneto* (sic restituendum pro Aristenio) *Consulibus. Vixit in sancto proposito Romæ annos quinq;, Bethlehem annos viginti: omne vita tempus implenit annis quinquaginta sex, mensibus octo, diebus viginti & vno.* hæc ipse ad finem epistolæ ad Eustochium, qua eius dẽ clarissimæ atq; sanctissimæ fœminæ res gestas prosecutus est. Sed cuius nos hic obitum ex ratione temporis ponimus, eiusdem prosequamur & funus; quo veteres pariter mores Ecclesiæ referentur. Ait enim S. Hieronymus:

CXXXIII. FVNVS EIVSDEM. b Ad. 9.

Ex hinc non vlulatus, non planctus, vt inter sæculi homines fieri solent; sed psalmorum linguis diuersis examina concrepabant. Translataq; Episcoporum manibus, & cereicem feretro subiicentibus. ita quidem more maiorum, quo transferri consueuisse sacras sanctorum reliquias, alibi adnotauimus. Sed pergit: *Cum alij Pontifices lampades cereasq; præferrent, alij choros psallentium docerent, in media ecclesia spelunca Saluatoris est posita. Tota ad funus eius Palæstinarum vrbium turba conuenit. Quem monachorum lateritium in eremo cellula sua tenuit? Quam virginum cubicularum secreta texerunt? Sacrilegum putabant, qui non tali fœminæ vltimum reddidisset officium. Viduæ & pauperes, in exemplum Dorcadæ, vestes ab ea prabita ostendebant: omnis inopum multitudo matrem & nutricem se perdidisse clamabat. Quodq; mirum sit, nihil pallor mutauerat faciem: sed ita dignitas quædam & gratia ora compleuerat, vt eam putares non mortuam, sed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syroq; sermone Psalmi in ordine personabant, non solum triduo, donec subter Ecclesiam & iuxta speciem Domini conderetur, sed per omnem hebdomadam, cunctis qui venerant, funus & propinas credentibus lacrymas.* hæc de funere. pergit iam dicere de Eustochio matri carissimæ extrema persoluenti: cui nec nummum quidem tradit à matre esse relictum, sed magnum æs alienum, & curam fratrum ac sororum, nempe monachorum, & monachatrum, quorum illa constructerat monasteria. Hæc vero vna cum Paula neptis, Toxotij fratris filia, ibidem ad obitum vsque digno sanctitatis perseuerauit exemplo. sed de ea rursum inferius.

CXXXIV.

Hoc anno idem S. Hieronymus editam à Theophilo nouissimam Paschalem epistolam, sicut de aliis antea fecerat, in Latinum transtulit. Testatur id quidem ipse in epistola hoc ipso anno ad eumdem Theophilum scripta, in qua de S. Paulæ obitu meminit, deque afflictione, quam ipse ob Ecclesiæ turbines pateretur, significans plane turbas Constantinopolitanæ ob expulsum à sede Chrysostomum eius Episcopum. ait enim c: *Ex eo tempore, quo beatitudinis tuæ accepi epistolas iuncto Paschali libro, vsque ad præsentem diem, ita mœrore, luctu, & solicitudine, ac diuersis superflatu Ecclesia hinc inde rumoribus exagitatus sum, vt vix volumen tuum potuerim in Latinum sermonem vertere.* & ad postremum hæc de sancta Paula: *Ita enim sancta & venerabilis Paula confectus sum dormitione, vt absque translatione huius libri vsque in præsentiarum nihil aliud diuini operis scripserim. Peccdimus enim* (vt ipse nosti) *repente solatium, quod* (vt conscientiæ nostræ testis est Dominus) *non ad propriæ ducimus necessitates, sed ad sanctorum refrigeria, quibus illa solicite seruiebat.* Sic igitur videas, hoc anno, quo sancta Paula obiit, sanctum Hieronymum laborasse in reddenda Latinitati vltima Theophili epistola: quam illam ipsam esse, quæ tertio loco ponitur, ex argumento eius ab eodem Hieronymo eadem epistola summatim complexo, satis intelligi potest, cuius est exordium: *Nunc quoq; Dei vim Sapientia*, in qua ex more, post nonnulla de ieiunio & Quadragesima, in Origenis errores inuehitur.

c Hieron. epist. 31.

CXXXV. HIERONYMVS IN QVIBVS IVNGERETVR THEOPHILO.

Iunctus quippe erat S. Hieronymus Theophilo in dissipandis Origenistis, destruendisque errotibus Origenis, non autẽ in persecutione ab eo aduersus Ioannem Chrysostomum excitata, quod detestandum videbatur: laude quidem dignum illud, Origenistis atque errotibus Origenis resistere: quibus ad perdendam Catholicam veritatem à nonnullis ianua iam aperta erat. Cæterum ipsum Hieronymum Chrysostomi causa maximo fuisse dolore affectum, adeo vt etiam in febrim inciderit, ipse suæ epistolæ exordio tradit, licet eum non nominet: nam de aliis Ecclesiarum turbis nihil est, quod possit intelligi, cum nõ essent alibi alia dere tunc cõcitati tumultus. Si enim in his conspirasset S. Hieronymus cum Theophilo; certè quidem sibi gaudendum, illique gratulandum fuisset, quod scilicet res ex sententia euenisset. Rursum vero eodem Paulæ obitus tempore, se quoque in Latinum vertisse Regulas monachorum à S. Pachomio, Orieslo, & Theodoro scriptas, ipse in præfatione illis affixa testatur, extant ipsæ in appendice ad Cassianum Romæ cusum, & doctis notis viri insigniter eruditi Petri Ciacconi Toletani egregiè illustratum. Meminit scriptorum Pachomij, Orieslj, atque Theodori Gennadius d agens de Viris illustribus. Vides quanta reuerentia prosecuti sint sanctissimi & doctissimi Patres instituta monachorum; quæ S. Hieronymus, hac ex parte etiam commendandus, profuturus (vt ipse testatur) Latinis suis, in Latinum conuertit. Sed iam ad res gestas sequentis anni progrediamur.

HIERON. VERTIT IN LATINVM PACHOMII REGVLAS.

d Gennad. de viris illustr. c. 7. 8. 9.

IESV CHRISTI

Annus 405.

INNOCENTII PAP. Annus 4. ARCAD. & HONOR. IMPP. Annus 11.

I. ANTHEMII CONSVLIS PIETAS EGREGIA.

QVINTO supra quadringentesimum anno, Stilicho secundum & Anthemius Cõsules creati sunt, in Occidente ille, iste autem in Oriente. Porro Anthemij insignis pietas à Patribus dignis elogiis prædicatur. Ad eum enim, simulac auditum est Consulem creatum esse, S. Ioannes Chrysostomus Cucusi ista scripsit, e:

e Chrysost. epist. 147

Alij tibi Consulatum ag; Imperij nomine gratulantur: ego autem magnificentiæ causa ipsis quoq; manifestatibus Imperijq; gratulor: neque enim te ornarunt, verum abs te ornata sunt: quandoquidem etiam ea virtutis natura est, vt honores non aliunde mutuetur, verum ipsa eos in se circumferat, nimirum hinc dignitatibus honorem præbens, non autem ipsa ab illis accipiens. Eaq; de causa ne amori quidem erga te nostro quic quem nunc adiunximus: nihil enim tibi amplius accessit: nec nos Præfectum ag; Consulem amamus, sed hominem meum suauissimum Anthemium cum magna prudentia atque ingenij acumine, tum etiam ingenti philosophia refertum. Ac proinde te quoque beatum prædicamus; non quod ad hunc thronum euectus sis; sed quia vberiorem prudentiæ tuæ atque humanitatis demonstrandæ materiam accepisti. Atque iis omnibus, quibus iniuria fit, gratulandum est: latum scilicet animæ tuæ portum intuentes, eam vim habentem, vt innumeram naufragia depellere queas, atque efficere, vt q; qui in atrocissimam tempestatem inciderant, ex animi sententia nauigent. Ac propterea exultamus, & lætitia diffundimur, Imperium tuum, commune eorum, qui iniuria afficiuntur, factum esse existimantes, quo etiam nunc ipsi fruimur, vt qui ex virtutum tuarum magnitudine propriam nobis voluptatem singamus. hactenus ad Anthemium notum huius anni Consulem Chrysostomus. Addamus & his, quæ inter ipsum Anthemium & S. Aphraatem transacta sunt.

II. f Theodor. hist. sanct. patr. c. 8. QVÆ TRANSACTA INTER ANTHEMIVM ET APHRAATEM.

Coluisse hunc quidem viros pios sanctosque monachos, argumento sunt, quæ de eodem Anthemio Theodoretus in Aphraate (de quo nos plura superius) ita scribit f: *Aiunt autem, Anthemium, qui postea fuit & præfectus & Consul, cum electus Legatus profectus esset ad Persas, ad eum* (nempe Aphraatem) *attulisse tunicam apud Persas contextam, & dixisse: Cum scirem vnicuique suam dulcem esse patriam, & qui illic nascantur, fructus esse iucundissimos; hanc ex patria ad te attuli tunicam, rogoq; vt eam accipias, ego vero sim tuis benedictionis particeps. Is autem eam quidem primum induit post in subsellio. Deinde*

cum multi fuissent intercedi sermones, dixit se angi animo, vtpote quod sit in duas partes diuisa cogitatio. Illo autem rogante causam: Semper (inquit) constitui habere vnum solum, qui mecum habitaret: mihique ipsi hanc legem præscripsi, vt mihi omnino deuegetur duorum simul habitatio. Cum ergo vnus mecum iam sexdecim annis habitasset, & esset mihi cordi: accessit quidam meus contribulis, volens mecum habitare, & rogans, vt hoc sibi liceat. hoc mihi mentem distrahit: duos enim simul habere non patiar: contribulem enim amplector vt contribulem: priorem autem, vt qui mihi cordi fuerit, expellere, & graue & iniquum existimo. Anthemius vero: Merito (inquit) ô Pater: neque enim fas est, vt eum, qui tibi plurimo tempore inseruiit, amandes, tanquam non aptum; cum autem, cuius morum nondum feceris periculum, propter solam admittas patriam. Ad hæc diuinus Aphraates: Non accipiam ergo (inquit) ô vir admirande, hanc tunicam: duas enim habere non patiar. Est enim hæc mea quidem sententia iucundior, tua autem melior, quæ mihi tanto tempore inseruiit. sic ergo sanctus euitauit; quod instituto suo obstare sciret munus Anthemij.

III. ANTHEMII FIDELITAS

Qui quidem pietatis ac fidelitatis eximium posteà specimen edidit, cum defuncto Arcadio Imperatore, pro Theodosio puero regimen suscipiens totius Imperij, eidé ipsum integrum libatumque seruauit. Sic igitur eximiis illustris virtutibus Anthemius, haud maiorum suorum voluit offundi tenebris, & perpetam gestis, infamari; cum illius Philippi nepos fuisse dicatur, qui Arianorum nequissimus S. Paulum Episcopum Constantinopolitanum à throno expulit, & strangulandum curauit *a*. At de Consule hactenus, nec nos purpurâ diutius detineat: inuisam potius exulem Ioannem Chrysostomum Cucusi commorantem. Qui quidem rigore asperrimæ hiemis ita morbo confectus est, vt penè ex hac vita decesserit. testatur id ipse quidem in epistola ad Olympiadem scripta cum iam conualuisset, veris tempore: vbi ait *b*:

a Sozom. *l.* 7. *cap.* 1.

b Chry. *epi.* 6.

IV. QVÆ IN HIEME PASSVS IOANNES CHRYSO.

Ab ipsis mortis faucibus reuocatus, hæc ad te scribo. & paulo post: Hiems enim grauior, quam solebat, exorta, grauiorem quoque nobis stomachi hiemem inuexit: nihilque melius ac commodius quàm qui mortem obierunt, immo etiam grauius hos duos menses confeci. Hactenus enim lucis huius vsura fruebar, vt malorum, quibus vndique cingebar, sensu afficerer. Omnia quæ mihi noctu insidiabantur, hoc est tam dies, quam diluculum atque ipsa meridies: totoque dies lecto affixus exigebam. Cumque innumeras rationes comminiscerer, contractum tamen ex acerrimo frigore detrimentum haud quaquam excutere poteram. Quamuis enim ignem eidem accenderem, & grauissimum fumum perferrem, & cubiculo inclusus tenerer, fenestræque vestibus mihimet obuoluerem, ac ne limine quidem pedem efferre auderem: nihilominus tamen extremos cruciatus patiebar: quippe cum vomitus subinde orientur, capitis dolores, cibi fastidia, perpetuæque vigiliæ: siquidem noctis pelagus vsque adeo longum insonum exigebam. hæc quidem se perpessum esse ad veris vsque tempus, ibidem tradit, eademque rursus ad eamdem ipse conscripsit *c*: quibus & addit: Hic enim non modo necessariorum medicamentorum penuria est, cæterarumque rerum, quibus ægrum ac dolore confectum corpus releuari posset; verum etiam fames & pestis imminent. Atque hæc omnia mala perpetuis latronum impetus tam parturit, qui quàm longissimè grassantes, atque omnes vndique vias intercludentes, hinc quoque non parum tu, qui iter faciunt, periculum creant. hæc ipse. Adueniente enim vere, solutaque hieme, Isauri hactenus inclusi domibus, audaciori furore progressi, cuncta depræ dationè atq; stragè miscebant. de quibus frequens est eiusdem CHRYSOSTOMI querela ad suos diuersos amicos scribentis.

c Chry. *epist* 11.

V. IOANNIS CHRYSO. EXCELSVS ANIMVS.

Quam autem celso animo ista ipse perferret, & mente superior his omnibus esset, audi ipsum inter alia ad Antiochenos presbyteros ista scribentem *d*: Hoc habetote, nos stomachi imbecillitate liberatos esse, commodeque valere, ac nec obsidione, nec latronum incursionibus, nec loci solitudine, nec sexcentorum aduersorum casuum turba, nec denique vllo alio huiusmodi incommodo deiici ac conturbari, verum ingenti securitate, otio & quiete frui, ac singulis diebus de rerum vestrarum statu in cura esse. &c. Verum cum adeo in dies magis magisque increbresceret Isaurorum incursus: factum est, vt quibus custodia Ioannis mandata erat, rati minus tutum locum esse Cucusum: cum exegisset (vt ait Palladius *e*) in annum in Arabissum magis munitum Armeniæ oppidum, ipsum non sine magno periculo transferrent. cuius quidem peregrinationis periodum ex verbis eiusdem Chrysostomi hæc ipsa scribentis ad Elpidium *f* Episcopum huc reddamus.

d Palad. *dialog. de vit. ioan. Chrysost.*

Neque enim (inquit) *certo vllo loco defixi sumus; verum nunc Cucusum, nunc Arabissum, nunc veragines, atque deserta loca circuimus. Vsque adeo cuncta tumultibus ac pertubationè plena sunt, flammaque & ferrum tam corpora, quam ædificia omnia confecit. Ac tam etiam vrbes vna cum viris omnibus funditus excisæ atque euersæ sunt; nouisque quotidie rumoribus perculsi, sedes mutamus; grauè quoddam ac nouum exilij genus perpetientes, mortemque in dies expectantes. Nam ne castello quidem perinde atque carcere nunc inclusi, fidenti animo esse possumus; propterea quod Isauri huiusmodi arces obsidere non dubitent. Ad quas molestias etiam grauis morbus accessit: cuius nunc ægrè acerbitate depulsa reliquiæ adhuc circumferimus.* hæc ad Elpidium. Quibus coniunge, quæ ad Theodorum diaconum idem in hæc verba conscripsit *g*: *Obsidio nostra in dies magis increscit; atque in hac arce, tanquam in laqueo, desidemus. Quippe tam etiam intempesta nocte, præter spem omnem & expectationem trecentorum Isaurorum agmen oppidum peruasit, penetque nos cepit. Verum Dei manus confessim eos, nobis etiam nihil tale sentientibus, hinc auertit: ita vt non modo periculo, sed periculi metu vacui essemus: ortaque die, tum demique quod contigerat, resciuimus.* hæc ibi: sed & ad Nicolaum presbyterum, quæ Aribilli patefactur, pluribus narrat *h*. Scripsit inde & ad alios amicos, prolixiorem vero epistolam *i* ad Olympiadem, vbi & ad finem hæc de Pelagio recens emergente hæresiarcha.

e Palad. *dialog. de vit. ioan. Chrysost.*

f Chry. *epist.* VI. DIRECTIONATIO IOANN. CHRYSO.

g Idem *ep.* VII.

h Chry. *ep.* 69. *i* Idem *ep.* 1.

VII. PELAGII MONACHVS REHABILITATA DIGNITAS.

De Pelagio monacho magno dolore affectus sum. Cogita igitur, quot quantisque coronis digni sint, qui sorti animo in asse steterunt, cum viros tam pie ac sancte tantaque cum tolerantia viuentes, abripi, atque in feudem impelli videamus. Ex his quidem probè intelligere possumus, hoc potissimum anno Pelagium in Oriente diu in vestitu ouinæ pellis delitescêtem, velatumque hypocrisi, iam qualis intus erat, ab aliquibus lupum fuisse detectum: cum tamen ipse versipellis, instar Protei, ne qualis esset, impius deprehendi posset; diuersas sæpe ex pietate formas compositas superinduceret. Innotuit autem in primis nonnullis Ægypti monachis, penes quos diutius versatus est. Ad hùc Isidorus *k* Pelusiota iam factum instabilem, & instar Cain vagum super terram, ista conscripsit:

k Isid. l. 1. ep. 314.

VIII. Isid. PELAGII SENECTVS VANVS MORACHVS.

Cani lessiuse sunt in Ephraim, & ipse ignorauit: vitiosis animorum affectionibus immensescens. Eodem modo tibi quoque ingens animorum turba cæcitatem inuexit: & tamen rigidum atque inflexum animum habes, ex alio non asserio ad aliud subinde migrans, atque omnium mensas perscrutans & explorans. Quamobrem si tibi carnium nidor, atque obsoniorum condimentum cura est: iis, qui magistratu gerunt, potius blandire, atque vrbium cauinos venare. Neque enim homines eremita facultates eas habent, vt te, quem admodum tibi gratum est, excipere valeant. hæc ad Pelagium monachum vagum Isidorus. At vagationis Pelagij haud putamus causam fuisse popinas absumendi, sed pateram venenatæ hæresis propinandi, sed de eo suo loco pluribus: hæc autem occasione Chrysostomi epistolæ hoc anno Arabissi datæ, obiter meminisse satis. Iam vero ad ipsum Ioannem ibidem agentem exulem redeamus.

IX. VLTIMA ILVCVBRATIO IOANNIS CHRYSOSTOMI Chrysost epist.

Scribens ad Olympiadem, mittere se ait lucubrationem à se elaboratam Chrysostomus; quo ipsius in afflictione positus animus non obruatur molestiis, sed desuper tamquam pennis quibusdam extollatur, & optimum inde sibi ipsa remedium parare queat. ait enim *m*: *Mitto ad te, id quod nunc litteris mandaui, nempe, Eum, qui se ipsum non læserit, a nemine alio lædi posse. Hoc quippe contendit, atque in eo versatus est oratio, quam nunc ad te mitto. quare fac eam assidue pernoctes, immo etiam, si per valetudinem licet, recites. Id enim pharmacum* (si quidem volueris) *tibi sufficit.* hæc ipse. Est autem ea scriptio, tractatus ille Chrysostomi, cuius est titulus *n*: *Quod nemo lædatur, nisi a seipso.* cui inconsultè præfigitur inscriptio Homiliæ: cum nequaquam ea traditio in ecclesia ad populum habita sit: sed opus in cubiculo elaboratum, ac posteris scriptorum monumentis traditum; & quidem nunc-

l Extant.

modi

modi, vt ipsum solum satis esse possit ad absolutissimum philosophum efformandum: nouissimus sanè tanti Patris partus, quem dolore conceptum, morte etiam nobili consecrauit: vnde eum iure quis appellet *Benoni a.* filiũ nempe doloris; sed ipse *Benjamin* magis propriè dicendum putauit, videlicet dexteræ filium; vtpotè qui efficacissimus sit, quemlibet afflictionum abysso summersum, consolatione erigere, atque spirituali lætitia super cœlos efferre; ac proinde dignissimus, qui semper præ manibus habeatur, vtpote dulcissima tanti Patris vltima verba.

Qui igitur pro ratione scriptorum, quibus alios ad sublimem philosophiæ verticem eleuauit, se ipsum ad numeros eosdem composuit, licet innumeris premi videretur angustiis: his omnibus eminentius euolans, aliorum longè licet absentium prospiciebat incommodis. Hinc enim Arabisso contemplatur eam, quæ in Phœnicia erat Ecclesia, ex Gentilibus ad fidem haud pridem collecta, de qua superius mentio facta est. Et enim ministris indigenti ac sumptibus, datis ad amicos litteris, consulere in omnibus, quibus opus haberet, non prætermisit. Ad hæc namque spectant diuersæ ipsius epistolæ *b* ad diuersos datæ, quas hic tantum tibi notasse satis; si velis, perlegere ipse poteris. ea quidem curat (vt ipse testatur *c*) cum Cucusi moraretur, & cum postea Arabissum translatus est.

Sed & Gothorum Ecclesiæ viduatæ pastore propensiorem tunc curam gerebat: de qua inter alia ad Olympiadem ista habet *d*: *Narrauerunt mihi Marsi & Gothi monachi, apud quos Serapion Episcopus perpetuo delitescebat, Moduarium diaconum venisse, illud asserentem, exanimum illum virum Vrsilam, quem non item pridem Episcopum creaui, atque in Gothiam misi, multa ac magnis rebus gestis diem suum extremum clausisse: ac Regis Gothorum litteras attulisse, quibus, vt ad eos Episcopus mittatur, petit, & rogat ipse, vt curet differre negotium, ne per aduersarios id fieret, quos sciret illis fore præfecturos immeritum penitus hominem, & multorum criminum reum; sperans, si liberaretur, opportunitati illorum se optimè consuluturum.* Vides plane (non vt pleriq; tradunt, aduersus quos superius disseruimus) nequaquam Gothorum Ecclesiam omnem Arianorum esse labe fœdatam. Constat sanè Gothos illos extitisse Catholicos, qui à IOANNE CHRYSOSTOMO & peterent & acciperent sacratos Antistites.

Sed & prospexisse ipsum indigenarum egestati, quamuis exul esset & peregrinus, auctor est Sozomenus, dum ait *e*: *Ioannes porro postquam in exilium electus fuit, etiamnum carus ciuibus fuit. Nam cum pecuniarum haberet copiam, quas & alij multi afferebant, & Olympias illa ministra mittebat; multos captiues ab Isauris redimebat, ac suis restituebat; multisq; egenis necessaria suppeditabat. Quibus autem pecuniis opus non erat, eos oratione sibi conciliabat: erat q; peraccurata Armenis, apud quos agebat, & eorum finitimis: ac multi tum Antiochia, tum ex reliqua Syria ad ipsum frequentabant.* hæc Sozomenus.

At quid Romæ hoc anno in causa ipsius Ioannis actum sit, hæc tantum habes ex Theodoro Romanæ Ecclesiæ diacono *f*: *Congregati Italiæ Episcopi Imperatorem orant, vt scriberet Arcadio fratri suo, vt inberet Thessalonicæ Concilium fieri, quo facilius possent vna vtraq; partes Orientis Occidentisq; concurrere: addentes, perfectam Synodum non numeri quantitate, sed qualitate certam & irrefragabilem laturam fore sententiam. His inflammatus Imperator Episcopo quidem Romano scribit, vt mittat Episcopos quinque, presbyteros duos Romanæ Ecclesiæ, diaconum vnum, qui ipsius ad fratrem Arcadium epistolas ferrent. Erat autem hic tenor epistolæ:*

Tertio iam scribo ad mansuetudinem tuam, orans vt quæ contra Ioannem Episcopum Constantinopolitanum malignè gesta essent, corrigeret. Verum id hactenus (vt video) factum non est. Quocirca rursum per sanctos Episcopos & presbyteros scribo, pacis Ecclesiasticæ auidus, & ingenti cura solicitus (peccatis enim Ecclesiis, Imperio quoque nostro pax promeuit) vt Episcopos Orientales ibidem Thessalonicæ conuenire. Nosti quippe, quod Occidentales Episcopi electos viros miserunt fecerè constantia, & qui neutram in partem inclinentur amore vel odio, Episcopos quinque, presbyteros Romanæ Ecclesiæ duos, vnumque diaconum. Quos vt cum omni honore suscipias, quæso. Vt si quidem illis persuasum fuerit, Ioannem iuste fuisse expulsum: doceant me ab eius communione discedere. Sin autem deprehenderint, sponte malignatos Orientis Episcopos, ab illorum te itidem communione secernant. Quanam vero sit Occidentalium de Episcopo Ioanne sententia, ex omnibus fermè epistolis constat, quas ad me frequentes dederunt. Ex his duæ, idem continentes quod reliquæ, subdidi, scilicet Romani, & Aquileiensis Episcopi. *Hoc a te tua ante omnia de tua mansuetudine postulo, vt Theophilum Alexandrinum, inuitum etiam adesse præcipias; per hunc enim mala omnia emersisse memorantur: vt aduenientium Episcoporum Synodus, in nulla impedita, congruam temporibus nostris afferat pacem.* hactenus epistola Honorij ad Arcadium. Subdit his vero Theodorus:

Acceptis igitur sancti viri Æmilius & Cythegius & Gaudentius Episcopi vna cum Valentiano Bonifacio q; presbytero, Imperatoris Honorij & Papæ Innocentij, & Italiæ Episcoporum Chromatij Aquileiensis, & Venerij Mediolanensis, ac reliquorum Episcoporum epistolis, vna & commonitorio Concilij totius Occidentis, conditionibus publicis Constantinopolim cessere. Erat autem commonitorium huiusmodi: Non oportere Ioannem iudicium aggredi, nisi ille prius Ecclesiæ communioq; redderetur: vt omni dilationis occasione sublata, sua sponte Concilium ingredi posset. hæc Theodorus. Quid autem acciderit legatis his post hæc in via, vel cum Constantinopolim peruenerunt: quoniam aduentus illorum contigit, postquam Arsacio pseudoepiscopo defuncto, suffectus est in locum ipsius Atticus; de eo suo loco dicturi sumus. Quarumnam autem ciuitatum legati missi Episcopi fuerint, non exprimitur; verum apud Metaphrastem Æmilius dicitur Beneuentanus Antistes. Cæterum etsi hoc anno, ex consulto Patrum, legatio ad Orientem decreta est, haud tamen missa, nisi transacta hieme, cum iam (vt diximus) non amplius Arsacium, sed Atticum eius successorem inuenerint eidem substitutum.

Quod vero Theodorus affirmat, eosdem legatos à Romano Concilio missos, non solum Innocentij Papæ & Honorij Imperatoris, sed aliarum sedium in Italia Episcoporum secum litteras attulisse: constat quidem omnes non pacificis tantum litteris, sed etiam communicatoriis, vel formatis, cum Ioanne Chrysostomo communicasse. quæ quidem litteræ minime reperiuntur: sed id intelligitur ex his, quæ ad hos ipsos datæ extant, epistolis sancti Ioannis Chrysostomi, vt inter alios ad Chromatium Episcopum *g* Aquileiæ, quibus gratias agit pro sedulo ac diuturno in causa sua ipsius impenso officio. Desiderabatur vero inter Chrysostomi epistolas ea tunc temporis ab ipso ad Venerium Mediolanensem Episcopum scripta: quam nos ex codice Vaticano acceptam à piæ memoriæ Guiglielmo Syrleto Cardinali Bibliothecario (quod nondum typis tradita habeatur) hic tibi reddendam curauimus. sic vero se habet ipsius titulus:

Sancti Patris nostri IOANNIS *Archiepiscopi Constantinopolis Chrysostomi epistola ad* VENERIVM *Episcopum Mediolanensem.*

Fortem vestrum & virilem animum, itemq; & veritatis vindicandæ fiduciam, & prædicandæ libertatem, tametsi vel antea cunctis cognouerant: fecit tamen temporum conditio, vt ipsa quoq; appareat summa fraterna beneuolentia, & charitas, & pietas, ac frequens commiseratio, & diligens denique procuratio vestra Ecclesiarum. Nimirum vti vel in mari gubernatorem, qui sit optimus, magnæ tempestates, vel in corporibus peritissimum medicum morbi difficillimi ostendunt: ita qui ad studium pietatis vitam omnem compararit, quique animi magnitudine præcellat, facile rerum declarant asperitates & temporum. Quod sanè cum accidit iam vobis, tum vero pro parte vestra probè omnia directa, nec quicquam prætermissum. Sed quoniam homines, qui istas & pariunt perturbationes & pepererunt, eo peruenerunt prauitatis, vt non modo non defungi prioribus, sed certare etiam cum iis conentur: moneo vos atque hortor vniuersos, vt prompte animum valentissimum adhibeatis, neque istud dissolui tantum studium patiantur. Quin intendite magis, etiam si mille accidant difficultates. Etenim, qui fideribus atque erumnis pluribus magnum aliquid & homine generoso dignum obierint, maiora ij præmia consequentur, quam qui facile & nulli negotio idem confecerint. Siquidem vnusquisque (quod beatu-

X. IOANNES CHRYSOSTOMVS CVRAM GERIT PHOENICVM ET GOTHORVM.

a Gen. 35.

b Chrysost. epist. 11. 13 14 15. 16. c Chrysost. epist. 21.

XI. d Chrysost. epist. 85. DE GOTHORVM ECCLESIA.

e Chrysost. epist. 14.

XII. e Sozom. l. 8. c. 17. IOANNES CHRYSOSTOMVS REDIMIT CAPTIVOS, ET PAVPERES ALIT.

XIII. f Apud Pal. lod. Hal. ROMANVM CONCILIVM.

XV. LEGATIO EX ROMANO CONCILIO CONSTANTINOPOLIM.

XVI. EPISTOLA HONORII AD ARCADIVM.

g Chrysost. epist. 125.

XVII. IOANNIS CHRYSOSTOMI EPISTOLA AD VENERIVM EPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

inquit Paulus) tantum mercedis accipiet, quantum laboris exanlarit. Quamobrem minimè ista vobis diutina fatigatio causam offerat desperandi; verum potius ipsum decus excitet. Nam quo grauior ad tentationem sit accessio, eò auctior fit ad coronas adiunctio, assumentique amplius vobis debita certaminum præmia honestorum. hactenus CHRYSOSTOMI epistola ad Venetium. Extant & aliæ complures ad Occidentales Episcopos datæ à IOANNE litteræ, quinetiam & ad Aurelium Episcopum Carthaginensem *a*, cui cum Catholica Ecclesia communionis fœdere iungebatur: sunt illæ quidem perbreues, & memoria vtriusque dignæ, quæ hic describantur.

a Chry epist. 149.

XVIII. IOANNIS CHRYSO. EPISTOLA AD AVRELIVM EPISCOPVM CARTHAGINENS.

Papæ! quanta res est generosus animus, atque charitatis ac pietatis fructibus abundans! Quippe cum ipse tanto itinere interiacente à nobis distitus, tamquam præsens ac nobiscum degens, nos ceperis, tibique deuinxeris. Siquidem charitatis tuæ ardor, eaque odoris fuit suauitas, quæ ex tua loquendi libertate ac pietate manat, ad nos vsque, qui in extremo Orbis recessu collocati sumus, penetrauit. Ac propterea ingentes tibi gratias agimus. Propterea, inquam, te beatum prædicamus, quod cum magnum laborem ac sudorem pro omnibus orbis terræ Ecclesiis susceperis, maximas tibi apud benignum Deum coronas condidisti. Teque hortamur atque obsecramus, vt in hoc præclaro certamine persecutes. Neque enim te fugit, quanam hinc præmia oriantur. Nam si quis tam vnum aliquem iniuria affectum, ac præter ius lasum subleuans, mercedem sermone præstantiorem à Deo obtinet: cogites velim, quantum ipse præmium accepturus sis, qui tot Ecclesias perturbatas per egregium huiusmodi studium ac diligentiam tumultibus ac perturbatione liberes, atque in tranquillum pacis portum appellere studeas. hucusque epistola ad Aurelium: omittimus referre alias eiusdem fermè argumenti ad alios Occidentales Episcopos ab ipso Ioanne conscriptas.

XIX. IMMINENS PERICVLVM VNIVERSALIS SCHISMATIS.

Ex his perspicuum est, vna cum Romano Pontifice Occidentalis Ecclesiæ Episcopos omnes, etiam transmarinos, pro restitutione IOANNIS CHRYSOSTOMI laborasse; Orientalis vero, exceptis illis, qui erant communionis Ioannis, contrario planè studio obnisos esse: adeo vt in magno periculo Catholica Ecclesia versaretur, ne schismate Oriens dirimeretur ab Occidente. Id quidem est, quod ipse scribit Chrysostomus ad Arabium *b*: *Scitis enim (perspicue, inquam, scitis) omnia tumultibus ac perturbatione plena esse, nec pro Constantinopolitana tantum vrbe, sed pro vniuerso terrarum orbe preces fundendas esse: quandoquidem malum initio hinc ducto, pestiferi cuiusdam prosilium instar effusum, per vniuersum terrarum Orbem Ecclesias peruasit.* hæc ipse. Inter Orientales autem, qui Ioannis causam amplexati essent, Anysius erat Thessalonicensis Episcopus, & alij Antistites Macedoniæ, qui Occidentalibus ad patrocinium ipsius Chrysostomi se coniunxerunt: ad quos extat eiusdem Ioannis epistola *c*. His quoque pro eodem Ioanne iunctus erat Alexander Corinthiorum Episcopus, vt ad eum eiusdem Chrysostomi datæ litteræ *d* fidem faciunt.

b Chry epist. 121.

c Chry epist. 163.
d Chry. epi. 164.

M. CCC. ARSACII OBITVS.

Dum hæc igitur agerentur, contigit intrusum pseudoepiscopum, inuecteratum dierum malorum, Arsacium hac vita defungi, mortuum quidem illum hoc anno, tertio Idus Nouembris, cum annos vitæ exegisset octoginta & vnum, auctor est Socrates *e*, cum hæc ait: *Arsacius non diu illum gessit Episcopatum: nam sequenti anno ad secundum Consulatum Stilichonis & Antheny (est hic præsens annus) tertio Idus Nouembris mortem obiit.* Vacauit autem ea sedes vsque ad sequentem annum, cum creatus est Atticus, de quo suo loco dicendum.

e Soc. l. 5. c. 25.

XXI.

Iam verò ad res Africanæ Ecclesiæ hoc anno gestas stylum admouemus. Vidimus anno superiori legationem ad Honorium Imperatorem ex Concilio Carthaginensi fuisse decretam, qua rogarunt, legibus à Theodosio ante sancitis cohiberi debere perfidos Donatistas, qui publicis conuentionibus à Catholicis Episcopis inuitati ad conferendum de rebus inter se olim antiquis quæ stionibus agitatis, non tantum resilierint, sed diuersas clades aduersus plerosque Catholicos Episcopos atque eorum Ecclesias intulissent. Porro in præsentem annum legatorum ad Comitatum profectio dilata est: sed antequam idem Imperatorem adierint, priuatæ Episcoporum querelæ præcurrerant, & inter alias Maximiani Bagaiensis Episcopi Catholicæ communionis. Quænam hæc fuerint, S. Augustinus in epistola ad Bonifacium declarat his verbis *f*:

f Aug. 9. 50.

XXII. MAXIMIANVS BAGAIENSIS EPISCOPVS QVANDA PASSVS DONATISTIS.

*Iam enim nos præuenerant ex aliis locis quædam Episcoporum querelæ grauissimæ, qui mala fuerant ab ipsis multa perpessi, & à suis sedibus exturbati: præcipuè horrenda & incredibilia cædes Maximiani Episcopi Catholici Ecclesiæ Vagiensis * effecit, vt nostra legatio tam quid ageret, non haberet. Iam enim lex fuerat promulgata, vt tantæ immanitatis hæresis Donatistarum, cui crudelitas parci videbatur, quam ipsa sæuiebat, non tantum violenta esse, sed omnino esse non sineretur impune: non tamen supplicio capitali, propter seruandam etiam circa indignos mansuetudinem Christianam, sed pecuniariis damnis proposita, & in Episcopos vel minoribus eorum exilio constituto. Super audctum quippe Episcopum Vagiensem *, quoniam apud ordinarium iudicem dicta inter partes sententia, obtinuerat basilicam, quam illi, cum Catholica esset, inuaserunt; stantem ad altare, irruentes horrendo impetu & furore crudeli, fustibus & huiusce modi telis, lignis denique eiusdem altaris effractis, inmaniter ceciderunt; pugione etiam percusserunt in inguine: qua vulnere sanguis effluens enim exanimum redderet, nisi ei ad vitam maior sæuitia eorum profuisset.*

* Bagaiensem. * Bagaiensem.

XXIII.

Nam cum grauiter sanciatum per terram insuper traherent, exeuntibi venæ pulsis obstrusus sanguinem obtinuit, cuius effusione ibat in mortem. Deinde cum ab eis tandem relictum nostri cum psalmis auferre tentarent: illi ita ardentiore successu, eum deportantium manibus abstulerunt, male mulctatis fugatisque Catholicis, quos ingenti multitudine superabant, & facile sæuendo terrebant. Inde in quandam turrem leuatum, tam defecisse arbitrantes, cum ille adhuc viueret, abiecerunt. Sed quod am molli aggere exceptus, & à quibusdam nocte transeuntibus per lucernam consectus, agitatus, atque collectus, & ad religiosam domum apportatus, adhibita magna cura, post multos dies, cum ab illa desperatione recreatus esset, occisum eum tamen fama scelere Donatistarum etiam tam mature nunciauit. Quo postquam venit, & vita eius inopinatissima apparuit, cicatricibus suis tam multis tamque ingentibus, tam recentibus, non frustra fama mortuum se nunciasse monstrauit. Auxilium ergo petiuit ab Imperatore Christiano, non tam sui vlciscendi causa, quam tuendæ Ecclesiæ sibi creditæ. Quod si pro se permisisset, non eius fuisset laudanda patientia, sed negligentia merito culpanda. hactenus de Maximiano Augustinus ad Bonifacium, agit de his etiam alibi sæpius: nam & in Collatione diei tertiæ *g* dixisse tunc Catholicos tradit, in eadem Bagaiensi ciuitate Basilicam à Donatistis incensam fuisse, & in ignem iniectos esse sacros codices. Eadem quoque de Maximiano refricat idem Augustinus, cum contra Cresconium agit, vbi & in memoriam reuocat aliud facinus Donatistarum: quibus omnibus Honorium noua edita sanctione ipsos Donatistas exagitasse tradit, dum ait *h*:

MAXIMIANVS AD HONORIVM. DE CONFERT.

g Aug. breuic. collat. 3. c. 21.

h Aug. ad Orosium l. 1. c. 4.

XXIV. SERVVI EPISCOPI QVÆ PASSI A DONATISTIS.

Omitto, ante quanta commouerint, quibus easdem leges aduersus errorem vestrum conflictus coëgerunt, magis Christiana mansuetudine temperatas, quam in tam magna scelera vi congrui vigoris exertas. Episcopus Catholicus à Thubursicubure, Seruus nomine, cum inuasum à vestris locum repeteret, & vtriusque partis procuratores Proconsulare præstolarentur examen: repente silo in oppido memorato, vestris armatis irruentibus, vix vinus euasit. Aquilius pater eius presbyter, ætate & moribus grauis, ea cæde, qua vehementer afflictus est, post dies paucos excessit è vita. hæc Augustinus. Ista autem omnia perlata sunt ad Imperatorem, antequam legati à Concilio missi ad ipsum Honorium peruenirent, vt idem sanctus Augustinus in dicta epistola ad Bonifacium tradit, testaturque in litteris ad Ianuarium his verbis *i*: *Ex Concilio autem nostri Episcopi legatos ad Comitatum miserunt, qui impetrarent, vt non omnes Episcopi & clerici partis vestræ eadem condemnatione decem librarum auri, quæ in omnes hæreticos constituta est, tenerentur, sed hi soli, quorum in locis aliquas à vestris violentias Ecclesia Catholica pateretur. Sed cum legati Romam venerunt, tam cicatrices Episcopi Catholici Vagitani * horrendæ ac recentissimæ Imperatorem commouerant, vt leges tales mitterentur, quales & vtsse sunt.* at quænam illæ? Illud in primis accipe, secundùm diuersa libelli accusationis capita diuersas ab eodem Imperatore editas sanctiones.

i Aug. ep. 68.

* Bagaitani.

Quoniam

XXV.

Quoniam vero (vt vidimus ante superiorem annum) datum erat crimini Crispino Donatistarum Calamensi Episcopo fuit, quod rebaptizasset, vi adhibita, colonos agri Fiscalis: aduersus huiusmodi scelus Imperator generalem eiusmodi edidit sanctionem, quam mendosam nonnihil habet Codex Theodosianus, datam hoc anno, die duodecima Februarij, quæ sic se habet ad Hadrianum P.P.a

*Aduersarios Catholicæ fidei extirpare huius decreti auctoritate præcipimus: ideoque interdicendam specialiter eam sectam, nouæ constitutione censuimus, qua cum hæresis vocaretur, appellationes schismatis præferebat. In tantum enim sceleris progressi dicuntur, quos Donatistas vocant; vt baptisma sacrosanctum, mysteriis reclamatis, temeritate noxia iterent; & homines semel (vt traditum est) mundare diuinitatis ablutos, contagione profanæ repetitionis inficerent. Ita contigit, vt hæresis ex schismate nasceretur. Inde male credulas mentes ad spem secundæ indulgentiæ blandus error inuitat. Facile est enim persuadere peccantibus venia m prius præstitam denuò posse præstari: qua si concedi iterum eodem modo potest, non intelligimus, cur tertio denegetur. Hi vero & seruos, vel homines iuris proprio subditos iterati baptismatis pollunt sacrilegio. Quare hac lege sancimus, vt quisquis post hac fuerit rebaptizasse detectus, iudicij, qui prouinciæ præsidet, offeratur; vt facultatum omnium publicatione multatus, inopiæ pœnam, qua in perpetuum afficiatur, expendat. Ita vt filios eorum, si a paterna societate prauitate dissentiunt, ea, quæ fuerint paterna, non perdant; vt si ipsos forsitan sanctæ paternæ prauitatis in iudicantis ac reuerentia * ad Catholicam religionem malunt *, adipiscendorum his bonorum copia non negetur.*

XXVI.

*Ea præterea loca, seu prædia, quæ feralibus sacrilegis deinceps constiterit præbuisse secretum, Fisci viribus applicentur; si tamen dominus aut domina aut præsens forte fuisse, aut consensum præstitisse probetur, quos quidem infra * etiam præsentiam notamus infamia. Si vero his nescius, per conductorem procuratoremue eorum in domo agitatum huiusmodi sacrimus comprobatur; præiudicio à prædiorum publicatione suspenso, implicati sceleris auctores coerciti plumbo, exilium, in quo omnis vitæ suæ tempore afficiantur, accipiant. Ac ne forsitan sit liberum, conscientiam piacularis perpetrati intra domesticos parietes silentio celare secreto: his, qui forsitan ad rebaptizandum cogentur, refugiendi ad Ecclesiam Catholicam sit facultas: vt eius præsidio aduersus huius criminis & societatis auctores attributa libertatis præsidio defendantur: Iisque atque his sub hac conditione fidem tueri, quam extorquere ab inuitis domini tentauerint. nec adsertores dogmatis Catholici, ea qua cæteros, qui in potestate sunt posita, oportet adsacinus lege constringi; & maxime conuenit, omnes homines sine vllo discrimine conditionis aut status in sua cultus sanctitatis esse custodes. Sciant ij vero, qui à supradictis iterare baptisma non timuerint, aut qui consentiendo hoc sacinus propria huius societatis pernuxitione damnauerint, non solum testandi sibi, verum adipiscendi aliquid sub specie donationis vel agitandorum contractuum in perpetuum copiam denegatam, nisi prauæ mentis errorem reuerendo aduersus fidem consilio emendatio correxerint. Illos quoq; par nihilominus pœna constringet, qui memoratorum interdictis cœtibus, seu ministerium præbuerint conuentiam: ita vt Moderatores prouinciarum, si in contemptum sanctionis huiusmodi consensum putauerint commodandum, sciant se viginti libris auri mulctandos: Officia etiam sua simili condemnatione subiugenda: Principales vel Defensores ciuitatum, nisi id quod præcipimus, fuerint executi, vel his præsentibus Ecclesiæ Catholicæ vis fuerit illata, eadem mulcta se nouerint adtinendos. Datum prid. Idus Februar. Rauenna, Stilichone II. & Anthemio Conss.* hactenus sanctio ad prohibendum scelus à Crispino Calamensi perpetratum (vt vidimus) in colonos.

XXVII.

Qua die hæc etiam tam aduersus Manichæos, quam Donatistas, ab eodem Imp. sancita habentur *b*: *Nemo Manichæum, nemo Donatistam, qui præcipuè (vt comperimus) furere non desistunt, in memoriam reuocet. Vna sit Catholica veneratio: vna salus sit: Trinitatis par sibi congruens sanctitas expectatur. Quod si quis audeat interdictis se se illicitisque miscere, & præteritorum immanitatibus constitutorum, & legis nuper a manifestandum nostra prolatæ laqueis non cuadat. Et si verbis forte non uenerint; seditionis concitatos aculeos acrioris commotionis non dubitet exercendos. Datum quid. Idus Februar. Rauenna, Stilichone II. & Anthemio Conss.* præcessisse hanc putamus illam speciatim de auraria mulcta inferenda, de qua superius sanctus Augustinus meminit. Existimamus, ante has omnes, de Iudicio Episcoporum Christiano Imperatore dignam eumdem Honorium edidisse sanctionem, qua vetuit, ne iudicio Episcoporum damnati Episcopi turbas misceant: hæc namque ipse prid. Non. Februa. mense vero Martij hæc rescripsisse hoc anno ad Diotimium Proconsulem Africæ reperitur *c*:

Edictum, quod de vnitate per Africanas regiones clementia nostra direxit, per diuersa proponi voluimus: vt omnibus innotescat, Dei omnipotentis vnam & veram fidem Catholicam, quam recta credulitas confitetur, esse retinendam. Dat. II I. Non. Martij, Rauenn. Stilichone II. & Anthemio Conss. Rursum vero ad eumdem Proconsulem hæc mense Decembri *d*:

Donatistæ superstitionis hæreticos, quocumque loci, vel latentes, vel connictos, legis tenore seruato, pœnam debitam absque dilatione persoluere decernimus. Dat. VI. Idus Decembr. Rauen. Stilichone & Anthemio Conss. Porro illa sanctio de expressa mulcta auraria decem librarum persoluenda desideratur. Certè quid sit his legibus (vt videmus) vetitum fuisse Donatistas testamento, vel donatione accipere, contractusque emptionis & venditionis celebrare, atque exilium eisdem fuisse indictum, S. Augustinus in epistola ad Vincentium Donatistam ostendit, cum ait:

Ita sanè huic prouisioni contradicere debui, ne res, quas dicitis vestras, perderetis, & secum Christum proscriberetis: vt iure Romano testamenta conderetis, & iure diuino patribus condatum testamentum, vbi scriptum est e, In semine tuo benedicentur omnes Gentes, calumniosis criminationibus rumperetis: Vt in emptionibus & venditionibus liberos contractus haberetis, & vobis diuidere, quod CHRISTVS emit venditus, auferetis; Vt quod quisque vestrum cuiquam donasset, & quod donauit Deus deorum a Solis ortu vsque ad occasum, vocatis filijs non valeret: Vt de terra corporis vestri in exilium non mitteremini, & cætera. hæc de legibus Augustinus, vtilitatem eorum exprobrans illis.

Secuta quidem est ex sententia vnitas, non ita tamen, vt Donatistæ omnes ad Catholicam sint reuersi Ecclesiam, remanentibus eorum aliquibus obstinatioribus, quos nec ratio; nec metus correxit; de quibus merito illud dicendum fuit *f*: *Nemo corriget, quem Deus despexerit.* reliquis tamen ad Catholicam communionem legum timore se conferentibus. Quantum autem emolumenti Catholicæ vnitati statuta seueritas legum attulerit, ex S. Augustini diuersis locis satis compertum redditur, potissimum vero in epistola ad Vincentium *g*, vbi pluribus disputat, bene consuli schismaticis & hæreticis, si legum seueritate ad Catholicam Ecclesiam redire compellantur. atque inprimis hæc ait: *De multorum iam correctione gaudemus, qui tam vere citer vnitatem Catholicam tenent atque defendunt, & à pristino errore se liberatos esse lætantur; vt eos cum magna gratulatione imremur, qui tamen, nescio qua vi consuetudinis nullo modo mutari in melius cogitarēt, nisi hoc terrore perculsi, solicitam mentem ad considerationem veritatis intenderet.* & inferius:

O si possem tibi ostendere ex ipsis Circumcellionibus, quàm multos iam Catholicos manifestos habeamus, damnantes suam pristinam vitam & miserabilem errorem, quo se arbitrabantur pro Ecclesia Dei facere quicquid inquieta temeritate faciebant: qui tamen ad hanc sanitatem non perduceretur, nisi legum istarum, quæ sibi displicent, vinculis tanquam phrenetici ligarentur. Quid illud alterum genus morbi grauissimi eorum, qui turbulentam quidem audaciam non habebant, sed quadam vetusta socordia premebantur, dicentes nobis: Verum quidem dicitis: non est, quod respondeatur: sed diurnus est nobis, traditionem parentum relinquere. Nonne salubriter regula temporalis molestiarum excutiendi erant, vt tamquam de somno lethargico emergerent, & in salutem vnitatis euigilarent? Quam multi ex ipsis nunc nobiscum gaudentes, pristinum pondus perniciosi sui operis accusant, & fatentur nos sibi molestos esse debuisse; ne tamquam mortifero somno, ita morbo veternosæ consuetudinis interirent. & post nonnulla *h*, quæ Catholicorum Episcoporum fuerit sententia, dum de his in Synodo ageretur, subdit his verbis:

a l. 4. de hæret. Cod. Theod.

DIVERSÆ LEGES IMPERATORUM AD HONORIUM CONTRA DONATISTAS.

* iuxta

SANCTA CONTRA DONATISTAS.

b l. 48. de hæret. C. Theod.

c l. 1. de relig. Cod. Theod.

d l. 59. de hæret. Theod.

XXVIII. DONATISTÆ QVI INCORRIGIBILES.

XXIX. QVERELA AVGVSTINI DE LEGIBVS IMP. A DONATISTIS SPRETIS.

e Gen. 29.

XXX. VNITAS EX LEGIBVS SECVTA.

f Eccle. 7.

g Aug. epist. 48.

XXXI. QVAM VTILITER HÆRETICI ET SCHISMATICI LEGIBVS IMP. COERCEANTVR.

h Aug. ibid.

XXXII.

*His ego exemplis à collegis meis mihi propositis cessi. Nam mea quidem primitus sententia erat neminem ad vnitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum; ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus. Sed hæc opinio mea non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis. Nam primo mihi opponebatur ciuitas mea, quæ cum tota esset in parte Donati, ad vnitatem Catholicam timore legum Imperialium conuersa est; quam nunc videmus ita huius vestræ animositatis pernitiem detestari, vt in ea numquam fuisse credatur: ita alia multa, quæ mihi nominatim commemorabantur, vt ipsis rebus agnoscerem etiam in hac causa recte intelligi posse, quod scriptum est a: Da sapienti occasionem, & sapientior erit. Quam multi enim (quod certo scimus) tam volebant esse Catholici, manifestissima veritate commoti; & offensionem suorum reuerendo, quotidie differebant. Quam multos non veritas (in qua nunquam præsumpsistis) sed obdurata consuetudinis graue vinculum colligabat; vt in eis compleretur diuina illa sententia b: Verbis non emendabitur seruus durus *: si enim & intellexerit, non obediet. Quam multi propterea veram putabant Ecclesiam esse partem Donati, quia eos ad cognoscendam Catholicam veritatem securitas torpidos, fastidiosos, pigrosque faciebat. Quam multis aditum intrandi obserabant rumores maledicorum, qui nescio quid aliud nos in altare Dei ponere iactitabant. Quam multi nihil interesse credentes, in qua quisque parte Christianus sit, ideo permanebant in parte Donati, quia ibi nati erant, & eos inde discedere, atque ad Catholicam nemo transire cogebat.*

a Prou 9. QVIBVS DETINEBANTVR DONATISTÆ PRÆTEXTIBVS.

b Prou. 29. *durus

XXXIII. DONATISTÆ RERVM EVENTIS AD ECCLESIAM GRATIAS AGVNT.

His omnibus harum legum terror (quibus promulgandis Reges seruiunt Domino in timore) ita profuit, vt nunc alij dicant: Iam hoc volebamus: Sed Deo gratias, qui nobis occasionem præbuit, iam quæ faciendi & dilationis morulas amputauit. Alij dicunt: Hoc esse verum iam sciebamus, sed nescio, qua consuetudine tenebamur: Gratias Domino, qui vinculo nostra diruit, & nos ad pacis vincula transtulit. Alij dicant: Nesciebamus hoc esse veritatem, nec eam discere volebamus; sed nos ad eam cognoscendam metus fecit intentos, quo timuimus, ne forte sine vllis rerum æternarum lucris damno rerum temporalium feriremur: Gratias Domino, qui negligentiam nostram stimulo terroris excussit; vt saltem solliciti quæreremus, quod securi numquam nosse curauimus. Alij dicant: Nos falsis rumoribus terrebamur intrare, quos falsos esse nesciremus, si non intraremus; nec intraremus, nisi cogeremur: Gratias Domino, qui trepidationem nostram flagello abstulit, expertos docuit, quam vana & inania de Ecclesia sua mendacia fama iactauerit. Hinc iam credimus & illa falsa esse, quæ auctores huius hæresis criminati sunt: quando posteri eorum tam falsa & peiora finxerunt. Alij dicant: Putabamus quidem nihil interesse, vbi sedem Christi teneremus: Sed gratias Domino, qui nos à diuisione collegit; & hoc vni Deo congruere, vt in vnitate colator. ostendit. hæc Augustinus.

XXXIV. ALIVD CONCILIVM CARTHAGINENSE TEMPORE VNITATIS.

Qualis autem quantaque facta fuerit ex Donatistis acceſſio ad Catholicam vnitatem, ex ipsis Actis Carthaginensis Synodi hoc anno habitæ possumus intelligere. Iisdem enim Consulibus Stilichone secundum & Anthemio, decimo Kalend. Septembr. habita est Synodus Carthaginensis, in qua nihil præterea actum reperitur, nisi vt quæ reliqua essent ad perfectam vnitatem pertinentia, per legatos quamprimum perficerentur, ageretur que publica legatione gratiarum actio de illis, qui relicto schismate ad Catholicam Ecclesiam rediissent. hæc enim habent eius Acta repositi in Concilio Africano his verbis:

b Concil. Afric. c. 81.

XXXV. QVID ACTVM IN SYNODO CARTHAGINENSI.

Vt libera legatio ab omnibus prouinciis ad Concilium dirigatur: ad Myzonium legati, & litteræ propter liberam dirigendam legationem, destinari præcepti sunt. Vt quia apud Carthaginem tantum vnitas facta est: dentur etiam litteræ ad Iudices, vt & in aliis prouinciis & ciuitatibus operam impendi iubeant vnitati: vt gratiarum actiones de Carthaginensi Ecclesia pro vniuersa Africa de exclusione Donatistarum cum Episcoporum litteris ad Comitatum mittantur. Ista quidem cum in Synodo actitantur; *Recitata sunt* (inquiunt Acta) *litteræ Papæ Innocentij, vt Episcopi ad transmarina pergere facile non debeant: quod hoc ipsum Episcoporum sententiis confirmatur.* hæc ibi. Vides ne, quantum detulerit Synodus Carthaginensis Romano Pontifici, vt statim reuocarint, quod de Episcopis ad Comitatum legandis statuerat, generali vna admonitione ex Innocentij Papæ litteris? Quamobrem prius reuocato decreto, hæc statuunt: *Vt propter gratiarum actionem, & exclusionem Donatistarum, duo clerici Ecclesiæ Carthaginensis ad Comitatum mittantur.* Quanta autem Deus contulerit Honorio Imperatori, qui tam pia solicitudine, quæ ad Ecclesiæ vnitatem spectabant, curauit, dicemus anno sequenti.

Magni quidem momenti vnitas ista fuit, cuius causa ad Imperatorem pro gratiarum actione in Synodo decreta legatio est. De qua etiam, quæ S. Augustinus scribat ad Bonifacium, audiamus d: *Iam vero* (inquit) *cum ipsa leges venissent in Africam, præcipuè illi, qui quærebant occasionem, aut saltem timentium metuebant, aut suos verecundè obtentui offendere, ad Ecclesiam continuò transierunt. Multi etiam, qui sola illic à parentibus tradita consuetudine tenebantur; qualem vero causam ipsa hæresis haberet: numquam antea cogitauerant, numquam quærere & considerare voluerant: mox vbi cœperunt aduertere, & nihil in ea dignum inuenire, propter quod tanta damna paterentur, sine vlla difficultate Catholici facti sunt. Docuit enim eos sollicitudo, quos negligentes securitas fecerat. Illorum autem omnium præcedentium auctoritatem & persuasionem secuti sunt multi, qui minus idonei erant per se ipsos intelligere, quid distaret inter Donatistarum errorem & Catholicam veritatem. Ita cum magna gemina populorum vera mater in sinum gaudens reciperet; remanserunt turbæ duræ, & in alia peste infelici animositate sistentes. Ex his quoque plurimi simulando communicauerant, alij paucitate latuerunt. Sed illi, qui simulabant, paulatim assuescendo, & prædicationem veritatis audiendo, maximè post collationem & disputationem, qua inter nos & Episcopos eorum apud Carthaginem fuit, ex magna parte correcti sunt. In quibusdam verò locis, vbi pertinacior & impudentior præualuit multitudo, cui resistere non poterant pauciores, quorum erat melior de communione sententia, aut turbæ auctoritati paucorum potentiorum subdita, in malam partem obtemperauit, aliquanto doctius laboratum est.*

d Aug. ep. 50.

XXXVI. VNITAS PLVRIMORVM DONATISTARVM AD CATHOLICAM ECCLESIAM. d Aug. ep. 50.

XXXVII. DONATISTARVM QVORVNDAM SEVITIA.

Ex his sunt, in quibus adhuc laboratur: in quo labore multi Catholici, & maximè Episcopi & clerici, horrenda & dira perpessi sunt, quæ commemorare longum est: quando quorundam & aculi extincti sunt; & cuiusdam Episcopi manus & lingua præcisa est, nonnulli etiam trucidati sunt. Taceo crudelissimas cædes, & dominorum depredationes per nocturnas aggressiones, & incendia non solum priuatorum habitaculorum, verum etiam ecclesiarum: in quas flammas non defuerunt, qui & codices Dominicos mitterent. Sed nos huiusmodi afflictos malis consequens consolatus est fructus. Nam vbicumque à perditis ista commissa sunt, ibi feruentius atque perfectius vnitas Christiana profecit, & vberius laudatur Dominus, qui donare dignatus est, vt seruis eius passionibus suis lucraretur fratres suos, & oues eius, mortifero errore dispersas, in pacem salutis æternæ suo sanguine congregarent. hæc Augustinus de vnitate hoc anno cœpta, & maioribus in dies incrementis propagata. De crudelitate autem illorum Donatistarum, qui resipiscere noluerunt, agit idem Augustinus in epistola ad Ianuarium, & aliis in locis; nos vero de illis suo loco inferius.

XXXVIII. PAMMACHIVS SENATOR DIVM FIT CONVERSIONE DONATISTARVM. e Aug. ep. 134.

Enituit in huiusmodi vnitate facienda etiam studium Pammachij Romani ciuis ac Senatoris amplissimi, qui possidens in Numidia latifundium, in quo cum essent coloni omnes Donatistæ, iidemque pertinacissimi; ita operatus est, vt cunctos reddiderit, relicto schismate, Orthodoxos, cuius magni lucri causa S. Augustinus illi gratulans, egregiam scripsit epistolam, in qua hæc inter alia e: *In cuius charitate* (Christi nimirum) *nisi radicatus esses, non tibi tam dilecta Catholica vnitas foret; nec colonos tuos Afros, eo terrarum vnde Donatistarum furor exortus est, hoc est, in media Consolari Numidia constitutos, tali admoneres alloquio, tanto feruore spiritus animares, vt deuotione promptissima ad sequendum eligerent, quod te talem & tantum virum nonnisi cognita veritate sequi cogitarent; & tam longe à te locorum interuallo remoti, irent sub idem cupidi, atque in eius membris in æternum secum deputarentur, cuius præcepto tibi temporaliter seruirent. In hoc ergo tuo facto te cognitum complectens, exultaui, vt gratularer tibi in Christo Iesu Domino nostro, tibique has gratulatorias litteras mitterem.* & post hæc: *O quam multorum tecum pariter Senatorum, pariterque sanctæ Ecclesiæ filiorum tale opus desiderauimus in Africa, de quali tuo lætaremur!*

Sed

Sed illos periculosum est exhortari, tibi securum est gratulari. hæc & alia Augustinus ad Pammachium in epistola (vt in fine ait) fratribus Romam legatis data. Porro hunc illum esse Pammachium clarissimum Senatorem putamus, cui cum sancto Hieronymo à prima ætate magna familiaritas ac necessitudo & amicitiæ vsus intercessit, de quo plura superius.

XXXIX. DONATISTÆ CONTRA CATHOLICOS ARMANTVR SCRIPTIS AGVNT. a Aug. epist. 48. b Aug. epist. 50. c Aug. epist. 50. d Aug. epist. 50.

Qui autem ad vnitatem vocati resilierunt, eorum alij armis in Catholicos desperatione adacti (vt dictum est) grassari cœperunt; alij vero, qui modestiores esse viderentur, scriptis egere, expostulantes nimirum aduersus Catholicos, quod egerint legibus Imperatorum, vt nolentes licet, pertraherentur ad vnitatem. Inter alios autem, qui ista iactarent, fuit Vincentius Donatista, qui eo argumento ad S. Augustinum epistolam scripsit. Sed fortiorem ipse Augustinus reddidit Apologiam *a*, egitque de his ad diuersos scribens, & inter alios ad fanuarium *b*, & Bonifacium *c*; ad quem post multa eo argumento disputata, calumniam illam confutat, qua iidem Donatistæ more suo proscindebant optimam famam Orthodoxorum, dicentes inhiare ipsos bonis eorum. Sed in illos hæc Augustinus argute quidem de *d*: *Quod autem nobis obiciunt, quod res eorum concupiscamus & auferamus: vtinam Catholici fiant, & non solum quæ dicunt sua, sed etiam nostra in pace nobiscum & charitate possideant. Vsque adeo autem calumniandi cupiditate ducuntur, vt non attendant, quam sint inter se contraria, quæ loquuntur. Ipsi certè dicunt, & inuidiosissimè sibi conqueri videntur, quod eos in nostram communionem violento legum imperio coarctamus. Hoc vtique nullo modo faceremus, si res eorum possidere vellemus. Quis auarus quæsit compossessorem? Quis dominandi cupidus ætemsiamus, vel fastu dominationis elatus desiderat habere consortem?* hæc ideirco, quod ex indulgentia (vt dictum est) Romani Pontificis, Donatistarum Episcopi, qui redire vellet, sinerentur Episcopi perseuerare, bonisque suis & Ecclesiæ Catholicæ perfrui.

XL. AVGVSTINO DATA OCCASIONE SCRIBENDI CONTRA CRESCONIVM. e Aug. cont. Cres. lib. 1. c. 4. 7. f Aug. retract. l. 2. c. 10.

Sed & haud post multum temporis eundem sanctum Augustinum compulsum esse scribere aduersus Cresconium grammaticum, Donatistarum acerrimum defensorem, indicat illis verbis, quibus de Crispino Episcopo Calamensi Donatistarum agens addit *d*: *Et nunc inter ipsas etiam recentissimas leges proscriptionem vestris Episcopis comminantes in re propria securus sedeat*, &c. De Cresconio autem sic ipse *f*: *Grammaticum etiam quidam Donatista Cresconius, cum inuenisset epistolam meam, qua primas partes, quæ in manus nostras tunc venerant, epistolæ Petiliani redargui: putauit mihi esse respondendum, & hoc ipsum scripsit ad me. Cui operi eius libris quatuor respondi, ita sane, vt tribus peragerem quod vniuersa responsio flagitabat. Sed cum viderem de sola Maximianensium causa, quod suos schismaticos damnauerunt, & eorum aliquos rursus in suis honoribus receperunt, baptismumque ab eis extra suam communionem datum non repetierunt; responderi posse ad cætera, quæ scripsit: etiam quartum librum addidi, in quo id ipsum (quantum potui) diligenter atque euidenter ostendi. Hos autem quatuor libros quo ordine scripsi, iam contra Donatistas leges dederat Honorius Imperator.* hactenus Augustinus: quibus plane intelligas, id ipsum quarto potissimum libro contra Cresconium S. Augustinum conatum esse, quod sua Honorius sanctione; nimirum omnib⁹ reddere exploratum, ipsos Donatistas suis ipsorum tum factis tum scriptis prorsus conuinci, dum quod in aliis, nempe Catholicis, ipsi redarguissent, idem ipsi vehementiori studio perpetrassent.

XLI. PRÆDICATIONE AVGVSTINI DONATISTÆ COMPLVRES CONVERSI. g Aug. cont. Cres. lib. 2. c. 3.

Quod autem ex Catholicorum professu Cresconius ipse tabesceret, indigne ferens complures Donatistarum tum ex prædicatione, tum etiam ex Augustini scriptis in dies resipiscere; inde ille hæc in eum mira temeritate scriptis effutiit, quæ Augustinus g refert his verbis: *Dicis, quod intoleranda arrogantia credam, me solum terminare posse, quod aliis velut inexpugnabile vsum atque iudici Deum dimissum est: cum paulo superius dixeris, hoc me velle finire post tot annos, post tot iudices & arbitros, quod apud Principes, tot disceptantibus litteratis, ab vtrisque partis Episcopis finiri non potuit.* Ad hæc Augustinus respondet inter alia, iam ante causam definitam fuisse iudicio Ecclesiastico, Episcoporum vero Orthodoxorum esse studiosè inuigilare, quo ad rectam viam deuij perducentur: quantum autem ipsi prædicatione profecerint, declarat his verbis *h*: *Neque* (inquit) *hoc sit sine fructu, vt existimas. Nam si posses videre, quam longe lateq; per Africam error ille pernaserit, & quam pauca eius remanserint, quæque nondum in pacem Catholicam correcta transierunt: nullo modo assertorum Christianæ pacis & vnitatis insuctuosam & inanem arbitraueris instantiam.* hæc ipse.

h Ibid. c 5.

XLII. CRESCONIVS GRAMMATICVS ALTERCATVR DE NOMINIS DERIVATIONE. i Aug. cont. Cresc. l. 1. c. 2.

Cum igitur haud ignoraret Cresconius, Augustini opera, impium schisma graue in dies magis in suis dispendium parisquod non esset quod in eius dem Augustini scriptis ea de re perualgatis iure carpere potuisset: dum idem ipse haud animo indagandæ veritatis, sed aduersandi prurigine contrariis scriptis altercari niteretur: eo se miser conuertit (quod risu dignum est) homo Grammaticus, vt de grammaticalibus regulis Augustino faceret quæstionem. sed quæram hæc fuerit, ipsum attende ista dicentem *i*: *Audi ergo, Cresconi, dum breuiter & hoc demonstro, nihil te dixisse per totam epistolam tuam, quo resellereres meam: nisi forte quod me nomina derivare, vel declinare docuisti; vt à Donato, Donatianos, potius quam Donatistas dicerem: quam tamen Græcam saltem declinationem esse concedis, videlicet, quod ita Donatista à Donato, vt Euangelistæ ab Euangelio, nominentur. quo te delectari dicis; vt vestris Euangelium prædicantibus, à simili mutata sit vocabuli declinatio.* hæc inter alia in suum Orbilium infligentem pueris verbera Augustinus: cum grauiora ipsi infligi à Demosthene doceat, dum ait: *Si enim Demosthenes clarissimus oratorum, quibus verborum tanta fuit cura, quanta rerum auctoribus nostris: cum tamen ei nonnullam locutionis insolentiam obiecisset Æschines; negauit ille, in eo positas esse fortunas Græciæ, illo ne an illo verbo vsus fuerit, & an huc, an illuc manus porrexerit: quanto minus nos laborare debemus de regulis declinandorum nominum, quando siue hoc, siue illud dicatur, intelligitur sine ambiguitate, quod dicimus, quorum non in explicatione sermonis, sed in demonstratione veritatis est maior intentio?* hæc ipse, intorquenda in sciolos nostri temporis, à quibus hæreses manauere, nimirum à collegis Cresconij, verborum vitia sugillantibus, Nouatotibus hæreticis, sine Scriptura diuina Theologis, Apostolis sine miraculis, absq; vera fide religiosis, ex grammaticis factis statim Euangelij interpretibus, ministris Ecclesiam destruentibus, censoribus Orbis, orbatis mētis oculis. Sed missis his, ad reliquas huius anni res gestas reuocemus orationem.

XLIII. k Extat to. 1. Concil CONCILIVM TOLETANVM PRIMVM.

Hoc anno celebrata est prima Synodus Toletana, cui eiusmodi titulus præfixus habetur k: *Concilium Toletanum primum nouemdecim Episcoporum, tempore Honorij & Arcadij, Stilichone Consule, Patrono Episcopo præsente, sub die septimo Idus Septembris.* Quod vero ad posteriorem potius Consulatum Stilichonis, quam ad priorem, atque sub hoc anno eamdem Synodum celebratam esse dicamus: illud nagnoperè persuadet, quod si sub priore Stilichonis Consulatu hanc habitam esse dixerimus, ad tempora vsque Anastasij Papæ referenda ipsa esset, quam tamen constat coactam esse sub Innocentio Romano Pontifice, cuius ad Synodum Toletanum data adhuc extat epistola *l*. Nec alia quidem fuit ipso Innocentio acta Toleti Synodus repetitur, ad quam idem Romanus Pontifex eam epistolam dedisse potuerit. Ita quidem nobis necessario sentiendum fuit, antequam comperta habuerimus, quæ ex antiquo scripto codice edidit acta Synodi Toletanæ Ambrosius Morales, vir cum primis doctus & de Ecclesiasticis antiquitatibus rerum Hispanicarum optimè meritus: quibus plane innotescit superstite adhuc sancto Simpliciano Mediolanensi Episcopo, primum Concilium Toletanum esse celebratum Eta quadringentesima trigesima octana, ac proinde illud ipsum ad priorem Stilichonis Consulatum esse referendum, vt ea de re dubitatio nulla supersit. Verumtamen eidem, vel erudito viro res Hispanicas accuratissimè prosequenti Ioanni Marianæ in eo minimè assentiri valeamus, dum Concilium primum Toletanum, quod sub Anastasio Papa habitum confitentur, idem esse cum eo, ad quod extant dictæ litteræ Innocentij, existimant, eademq; ab ipso datas in ipso sui Pontificatus ingressu, cum sancto Anastasio Papæ successit: decepti ambo aliorū errore, ex falsa chronographia annorū

l Tom. 1. Conc. epi. 14.

DVO CONCILIA TOLETANA.

sedis

sedis Pontificatus Anastasij, qua tradunt eodem anno primi Consularus Stilichonis dictum Cõcilium celebratum. Anastasiumque defunctum, atque Innocentium subrogatum; Cum tamen certa testificatione maiorum, & ex rerum gestarũ necessaria deducta temporis ratione superius sit demonstratum, non eo anno sub priore Consulatu Stilichonis, anno Domini quadringentesimo defunctum esse Anastasium, anno sui Pontificatus tertio, sed ad quintum peruenisse, suffectumque in eius locum Innocentium anno salutis quadringentesimo secundo. Hæc igitur cum satis comperta & explorata se habeant; quæ ratio patitur, vt vnum idemque dicamus esse Concilium Toletanum, quod anno tertio Anastasij est celebratũ, cum eo, ad quod Innocentius Papa decretalem epistolam dedit; quam etsi diximus datam esse anno primo eius Pontificatus, tamen à primo Concilio Toletano anno tertio Anastasij celebrato duorum fermè annorum spatia intercurrunt, cum & certo sciamus ex præscripto sacrorum canonum, quorum sæpè superius mentio facta est, bis in anno ad prouinciale Concilium Episcopos coire consueuisse; nec sit exẽplum, vnum idemque prouinciale Concilium in annum sequentem esse propagatum.

XLIV. Neque est etiam, quod dici possit Concilium Toletanum sub Innocentio idem esse cum illo sub Anastasio celebrato, ex eo, quod in ipso quoquè de perpetuam factis ordinationibus actum sit: nam & longe ante primum Concilium Toletanum de iisdem tractatum est à Siricio Papa in litteris ab eo datis ad Himerium Tarraconensem Episcopum: diu enim multumque eiusmodi in sacris ordinibus corruptio disciplinæ exagitauit Hispaniarum Ecclesias; adeo vt in schisma vlcus eruperit tempore primi Concilij Toletani, vt verbis istis Patronus Episcopus præfatus est, dicens: *Quoniam singuli capimus in Ecclesiis nostris facere diuersa, & inde tanta scandala sunt, quæ vsque ad schisma perueniunt*, &c. Ex quibus etiam potest intelligi longe post primum Concilium Toletanum aliud esse celebratum sub Innocentio, cum iam longè lateq; tunc ortum schisma diffusum magis magisque Hispaniarum Ecclesias infestaret: nam Innocentius in sua epistola ad Episcopos in Toletana Synodo constitutos, ista præfatur: *Sæpe me & nimium cum teneret cura solicitum super dissensionis schismate Ecclesiarum, quo malum per Hispanias in dies separationis gradu incedere fama ipsa loquitur.* vt planè appareat, non statim vt subrogatus est Innocentius in locum Anastasij, sed cum plures sedisset annos, eas ab ipso litteras esse conscriptas. quod si ipso sedis suæ exordio ad primum Concilium Toletanum eam Innocentius dedisset epistolam, vtique de restituenda pœnitentibus communicatione (quod requirebatur & expectabatur ab ipsis) ab eo scribendum fuisset.

XLV. His igitur de duabus Synodis Toletanis inter se inuicem distinctis elucidatis, Acta ipsa ad priorem Synodum sub Anastasio celebratam spectantia hic reddenda putamus, quod plura in eis sint, quę ad rerum gestarum cognitionem ac temporum rationem pertineant, confirmentque superius à nobis asserta de tempore Concilij Cęsaraugustani, multa præterea habeant, quę Hispaniæ Episcoporum erga Romanum Pontificem instituent cultum & obseruantiam: continent autem in primis pœnitentiam Episcoporum palinodiam de Priscilliana hæresi aliquando recepta recantantium. sic enim se habent:

INCIPIVNT EXEMPLARIA PROFESSIONVM IN CONCILIO TOLETANO CONTRA SECTAM PRISCILLIANI. ERA CCCCXXXVIII. est hic annus Domini quadringentesimus, quo notatur in Consularibus Fastis Stilichonis cum Auteliano Consulatus.

XLVI. Post habitum iam Concilium Kalendis Septembribus, tertio Nonas Septembres post diuersas cognitiones tunc habitas, sub die octauo Iduum Septembrium excerptæ sunt de plenariis Gestis professiones domni Simphosij, & domni Dictinij sanctæ memoriæ Episcoporum, & domni sanctæ memoriæ Comasij tunc presbyteri, quas inter reliquos habuerunt in Concilio Toletano de damnatione Priscilliani, vel sectæ eius, in hunc modum.

PROFESSIO DOCTRINÆ EPISCOPI.

Post aliquanta & inter aliquanta eodem tempore Acta, Dictinius Episcopus dixit: Audite me, optimi Sacerdotes: Corrigite omnia, quia vobis correcto data est: scriptum est enim: Volo data sunt tibi claues Regni cælorum. Sed peto à vobis, vt claues vobis Regni, non portæ aperiantur inferni. Hæc, si digna animi, omnia ante oculos ponite. Hoc enim in me reprehendo, quod dixerim vnam Dei & hominis esse naturam. Item dixit: Ego non solum correctionem vestram rogo, sed & omnem præsumptionem meam de scriptis meis arguo atque condemno. Item dixit: Sic sensi: testis est Deus. Si erraui, corrigite. Item dixit: Et paulo ante dixi, & nũc iterum repeto: In priori comprehensione mea, & in principiis conuersionis meæ quæcunque conscripsi, omnia me toto corde reſſuere, Item dixit: Excepto nomine Dei, omnia anathemo. Item dixit: Omnia, qua inuenienter contra fidem, cum ipso auctore condemno.

XLVII. PROFESSIO SIMPHOSII EPISCOPI.

Simphosius Episcopus dixit: Iuxta quod paulò antè lectum est in membrana nescio qua, in qua dicebatur Filius inaſcibilis: hanc ego doctrinam, quæ aut duo principia dicit, aut Filium inaſcibilem, cum ipso auctore damno, qui scripsit. Item dixit: Ego sectam, quæ recitata est, damno cum auctore. Item dixit: Ego sectam malam, quæ recitata est, damno cum auctore. Item dixit: Date mihi chartulam, ipse verbis condemno. Et cum accepisset chartulam de scripta recitauit omnes libros hæreticos, & maximè Priscilliani doctrinam, iuxta quod hodie lectum est: Vbi inaſcibilem Filium, scripsisse dicitur, cum ipso auctore damno.

XLVIII. PROFESSIO COMASII PRESBYTERI.

*Comasius presbyter dixit: Nemo dubitet me cum domno meo Episcopo sentire, & omnia damnare, quæ damnauit; & nihil eius præferre sapientiæ, nisi solum Deum. Atque ideo nolo me dubitetis, aliud esse locutum, aliterue sensurum, quàm quod professus est. Ac perinde quomodo dixit Episcopus meus, quem sequor: quicquid ille damnabat * & ego damno.*

* damnauit.

XLIX. SECVNDA PROFESSIO LAPSORVM.

Era qua supra, sub diem septimum Iduum Septembrium professiones sanctæ memoriæ Episcoporum domni Simphosij & domni Dictinij, & sanctæ memoriæ Comasij tunc presbyteri.

Comasius presbyter dixit: Non timeo frequenter dicere, quod semel dixissem, vt gaudeam, Sequor auctoritatem Episcopi mei Simphosij: sequor sapientiam eius; sentio quod dixit. Si tubetis, ex chartula relegam. Omnes id sequantur, qui voluerint vestro adhærere consortio. Et Comasius presbyter ex chartula legit: Cum Catholicam & Nicænam fidem sequamur omnes; & scripta recitata sit, quam Donatus presbyter, vt legitur, ingessit, vbi Priscillianum inaſcibilem esse Filium dixit: constat hoc contra Nicænam fidem esse dictum. Atque ideo Priscillianum huius dicti auctorem cum ipsius dicti peruersitate, & quos male condidit libros cum ipso auctore condemno.

Simphosius Episcopus dixit: Si quos male condidit libros, cum ipso auctore condemno.

Dictinius Episcopus dixit: Sequor sententiam domni mei, & patris mei & gemitoris & doctoris.... Quæcunque locutus est, loquor. Nam scripsimus legimus: Si quis vobis aliter euangelizauerit, præter quam quod euangelizatum est vobis, anathema sit. Et ideirco omnia, quæ Priscillianus aut male docuit, aut male scripsit, cum ipso auctore condemno. hactenus lapsorum professiones. Quid autem de his decreuerit sancta Synodus, Acta, quæ sequuntur, ita declarant:

*Die qua supra. Exemplar diffinitæ sententia translatæ de Gestis. Episcopi dixerunt: Legatur scripturæ sententia. Et legit. Esse diu deliberantibus verum post Cæsaraugustanum Concilium, in quo sententia in certos quosque dicta fuerat; sola tamen vna die, præsente Simphosio, qui postmodum declinando sententiam præsens audire contempserat; arduum nobis esse audire iam dictos: litteris tamen sanctæ memoriæ Ambrosij, quas post illud Concilium ad nos miserat, vt si condemnasset, quæ perperam egerant, & implessent conditiones, quas præscriptas litteræ continebat, reuerterentur ad pacem) addo, quia sanctæ memoriæ Siricius Papa suasisset) magnam nos constat præstitisse patientiam: Et si primo indictum in Toletana vrbe Concilium declinarant, ad quod illos euocauerramus; & audissemus, cur non implessent conditiones, quas sibi ipsi, sancto Ambrosio præsente, & audiente, posuissent: patuit respondisse Simphosium, se à recitatione eorum, quæ * dicebant martyres recessisse.* erant hi, quos à Maximo necatos diximus Imperatore, Priscillian* ipse ac socij, quos Priscillianistæ colebant vt martyres. Sed

* qui dicebantur.

pergunt

pergunt Acta: *Ac debinc deceptum, tentum, & per plurimos, secum aliquæ gestisse reperimus, nullis libris apocryphis, aut nouis scientijs, quas Priscillianus composuerat, imbutum. Dictinium epistolis aliquantu pene lapsum: quas omnes sua professione condemnans, correctionem petens, veniam postulauerat. Quem constat (vt Simphosius fecit) quacunq; contra fidem Catholicam Priscillianus scripserat, cum ipso auctore damnasse.*

LI. *Cæterum ecclesiam sibi de multitudine plebis probauerat esse Simphosium, vt ordinaret Dictinium Episcopum, quem S. Ambrosius decreuisset bono pacis locum tenere presbyteri, non accipere honoris augmentum. Confitentur etiam illud, quod alios per diuersas Ecclesias ordinassent, quibus deerant, sacerdotes; habetes hanc fiduciam, quod cum illis propemodum totius Galliciæ sentiret plebium multitudo: ex quibus ordinatus est Paternus Bracarensis Ecclesiæ Episcopus: in hanc vocem confessionis primus erupit: Et sanctam Priscillianū se fecisse, sed factum Episcopum, liberatum se ab ea lectione librorum S. Ambrosij, esse, iuraret. Item Ithonius nuper baptizatum se à Simphosio, & Episcopum factum se hoc tenore, quod in præsenti Concilio Simphosius professus est, respondit.*

LII. *Vegetinum vero olim ante Cæsaraugustanum Concilium Episcopus factum, simulatos libros Priscilliani cum auctore damnauerat, vt de cæteris Acta testantur: de quibus qui consuluntur Episcopi iudicabunt. Herenas clericos suos sequi maluerat, qui sponte, nec interrogati, Priscillianum Catholicum, sanctum martyrem clamassent, atq; ipse vsq; ad finem Catholicum hunc esse dixisset, persecutionem ab Episcopo passum. Quo dicto, omnes sanctos, tam plurimos quiescentes, aliquos in hac luce duraantes, suo iudicio deduxerit in eatum. Hunc cum his omnibus tam suis clericis, quam diuersis Episcopis, hoc est, Donato, Acurio, Æmilio, qui ab eorū professionibus recedentes malluissent sequi consortium perditorum, decernimus ab sacerdotio submouendum: quem constare etiam de reliquis verbis suis conuictum per tres Episcopos, multos quoq; presbyteros, siue diaconos, cum periurio fuisse mentitum.*

DE PERFIDIA HERETICÆ EPISCOP. ET VTORVM.

Vegetinum autem, in quem nulla specialiter dicta fuerat ante sententiæ data professione, quam Synodus accepit, statuimus communioni nostræ esse reddendum.

Paternum, licet pro Catholicæ fidei veritate & publicata hæresi errore subeunte amplexi, Ecclesiam, in qua fuerat Episcopus constituta, tenere permisimus: receptui etiam in nostram communionem, cum sedes Apostolica rescripserit. Vide ex his, neminem ante communicare cum lapso, nisi prius illi pœnitentiæ sedes Apostolica communicaret. Sed subdunt Acta de aliis.

LIII. *Reliqui, qui ex prouincia Gallecia ad Concilium conuenerant, & in Simphosij semper communione durauerant, accepta forma à Concilio missa, si subscripserint, etiam ipsi in cœlestis pacis contemplatione confidant, expectantes pari exemplo, quid Papa, qui nunc est, quid sanctus Simplicianus Mediolanensis Episcopus, reliquiq; Ecclesiarum rectores Sacerdotes. Si autem subscriptionem formæ, quam misimus, non dederint: Ecclesias, quas detinent, non retinebunt; neq; his communicet, qui reuersi de Synodo, data professionibus, ad suas Ecclesias reuertentur.*

LIV. *Sanè Vegetinum solum cum Paterno communicare decreuimus. Simphosius autem senex religiosus, qui quæ egerit, supra scribimus, in Ecclesia sua constat: circumspectior circa eos, quorum reddemus, futurus: inde exspectabit communionem, vnde prius spem futuræ pacis acceperat, quod obseruandum etiam Dictinio & Anterio esse decreuimus. Constitimus autem, vt prius quam illis per Papam, vel per sanctam Simplicianum communio redditur, non Episcopos, non presbyteros, non diaconos ab illis ordinandos: vt sciamus si vel nunc sciant, sub hac conditione remissi tandem Synodicæ sententiæ præstare reuerentiam.* Hic obserua veterem nomenclaturam esse, vt per Papam antonomasticè intelligatur, secundum ea, quæ dicta sunt, Romanæ sedis Episcopus. Sed pergunt: *Meminerint autem fratres & coepiscopi nostri enixè excubandum, ne qui communione depulsus collectiones faciat per mulierum domos & apocrypha, quæ damnata sunt, legant; ne communicantes his, pari societate teneantur: quoniam quicunque has susceperit, certum est, eos etiam grauioris sententiæ retinendos esse. Fratri autem nostro Ortygio Ecclesias, de quibus pulsus fuerat, renunciauimus esse reddendas.* hactenus Acta in scripto codice, qui asseruatur in Regia bibliotheca sancti Laurentij, exarata.

LV. At quid, inquies, causa Priscillianistarum, Hispaniarum Ecclesias infestantium, ad S. Ambrosium pertinebat, vt eiusdem litteratum præscripto lapsis pax impertiretur ab Hispaniarum Episcopis? Et quid insuper est, quod iidem Hispaniarum Episcopi profitentur se non communicaturos lapsis pœnitentibus ad Ecclesias suas reuocatis, nisi rescriberet id Romanus Pontifex, vel S. Simplicianus, & alij Ecclesiarum Episcopi? Numquid parem ob id quis arguit potestatem fuisse Mediolanensis Episcopi, atque Romani Pontificis? Habes eandem loquendi formam vsurpatam in Concilio Taurinensi a, in eadem (vt diximus) Priscillianistarum causa, verbis illis: *Iuxta litteras venerabilis memoriæ Ambrosij Episcopi, vel Romanæ Ecclesiæ Sacerdotis.* At non sunt hæc tanta, quæ in discrimen possint veritatem adducere. Etenim hæc omnia acta esse per sanctos Mediolanenses Episcopos mandato Papæ Siricij, cuius in eiusmodi causa iidem legatione fungerentur, plura sunt, quæ demonstrent: ac primum quod hæc ipsa Acta recitata superius referunt, dum de sancti Ambrosij litteris agentes Episcopi, ab ipso ea scripta subdunt, *quæ (inquiunt) sanctæ memoriæ Siricius Papa suasisset*, vt planè appareat, illa à S. Ambrosio esse conscripta, quæ à Papa Siricio antea accepisset. Hæc quidem necessario ita esse intelligenda, quæ in causa Iouiniani hæresiarchæ & eiusdem impietatis collegarum inter S. Ambrosium & Siricium transacta sunt, admonent.

a *Concil. Taurin. c. 5*

LVI. Infestabant eiusmodi pestes tunc temporis Mediolanensem Ecclesiam. resistebat illis S. Ambrosius: tamen quod non esset tantæ auctoritatis Antistes, vt hæreticos recens emergentes damnare posset; vt primo Romæ à Siricio iidem damnarentur, curatum fuit; inde vero vt id ipsum Mediolani conuocato Concilio, gereretur, missis ab Apostolica sede legatis tribus, per eundem Siricium procuratum est: quorum auctoritate eosdem hæreticos è Mediolanensi pulsos vrbe, S. Ambrosius & collegæ Episcopi, qui Synodo interfuerunt, Synodali epistola ad Siricium scripta tutati sunt, professi iidem secundum iudicium Papæ Siricij eosdem se hæreticos condemnasse. Habes igitur ex his, quæ tunc gesta sunt, quæ in pari causa geri potuerint, imo & gesta esse, valeas intelligere: nimirum (quod dicti nuper Episcopi Toletani Concilij publicè tradiderunt) suadente Siricio Papa, ea per sanctum Ambrosium scripta esse, quod etiã de eius successore Simpliciano dicendum est, in quem concessa sancto Ambrosio auctoritas per eundem Siricium & eius successorem Anastasium propagata cognoscitur. Iam enim temporibus Damasi Papæ in eadē causa (vt dictum est) S. Ambrosius se iudicium Damasi sequi professus fuit, dum quos inauditos atq; reiectos à Damaso audiuit Ambrosius Priscillianum ac socios, ipse æquè eosdem Mediolanum se cōferentes audire penitus recusauit; ob idq; dignus est habitus, cui in eadem causa tractanda Romani Pontifices suam vicem delegare voluerint; ita tamen, vt quid agendum esset (vt vidimus) præmonuerint.

LVII. Quod vero spectat ad Dictinium, qui in hac Synodo Toletana priore sub Anastasio Papa recantauit palinodiam: constat fuisse Episcopum Asturicensem, & claruisse egregia sanctitate, cuius memoria anniuersaria natali die in Hispania colitur. Simphosiumq; qui dicitur pater eius constat tempore Concilij Cæsaraugustani vna cum Catholicis Episcopis aduersus Priscillianistas hæreticos conuenisse, vt quæ extant eius Synodi fragmenta declarant.

LVIII. At de hac Synodo Toletana, illud minimè prætereundum est, reperiri ei subscriptum cum aliis Episcopis Olympium, fama celebrem, & clarum inter scriptores Ecclesiasticos huius temporis; licet cuius Ecclesiæ Episcopus fuerit, non dicatur, sicut alij ibidem nominati Antistites. De Olympio enim Episcopo huis temporibus in Hispania florente hæc Gennadius b: *Olympius, natione Hispanus, Episcopus, scripsit librum Fidei aduersus eos, qui naturam & non arbitrium, in culpam vocant, ostendens non creationem, sed inobedientia in seruum naturæ malum.* hæc ipse. Illud quidem opus ab eo scriptum patet aduersus Manichæos, dicentes carnem à malo esse principe tenebrarum. Cæat eius dem

b *Gennad. de vir. il. lustr. c. 34.*

scripta

DE OLYMPIO HISPANO EPISCOPO.

scripta S. Augustinus *a*, sed vide quanto præconio: *Olympius Hispaniæ Episcopus, vir magnus in Ecclesia & in Christo gloriæ, in quodam sermone Ecclesiastico: Si fides inquit, &c.* & inferius: *S. Olympius dicit.* adducit eum in testimonium aduersus Pelagianos, originale peccatum negantes, cuius Olympius esset constans assertor. Sed reuocari in dubium posset, num idem sit ille, quem Augustinus citat Olympium, eum eo de quo Gennadius, qui & in Concilio Toletano subscriptus habetur: siquidem ipsum quater citans S. Augustinus simul cum aliis sanctissimis Patribus, semper S. Hilario illum præponit, hoc ordine dicens *b*: *Cyprianus, Rhetitius, Olympius, Hilarius, Ambrosius, Gregorius, Innocentius, Ioannes, Basilius, quibus addo presbyterum (velis nolis) Hieronymum.* Verum cum de opere ipso constet, atq; recenseat eum Gennadius inter huius temporis scriptores, nequaquam putamus ætate Hilarium præcessisse, sicut nec fuisse post Ioannem Basilium patet.

a Aug. contra Iulia. l. 1. c. 6 & 8.

b Aug. contra Iulia l. 2. c. 10. ter & 13. c. 17.

LIX.

Quod rursum ad Toletanum Synodum spectat: qui in eius appendice habetur canon vigesimus primus, haud huius Synodi est dicendus, quippe pertinere cognoscitur ad tempora S. Leonis: agemus de eo suo tempore. Porro ipsum Toletanum Concilium multa habet ad recte componendam Ecclesiasticam disciplinam accommodata, viginti regulis definita: in quarum decimaseptima quod ponitur de concubina, intellige secundum ea, quæ S. Augustinus habet libro de bono coniugali, capite quinto.

LX.

Quod autem pertinet ad Innocentij dictam epistolam: ipse irritam reddit sententiam illam, qua dicebatur, coniugium ante baptismum initum, sic per baptismum quod ad bigamiam constituendam obliterari, vt ducens aliam post baptismū bigamus minime efficeretur. Quod sensit aliquando S. Hieronymus in epistola ad Oceanum *c* in causa Charterij Episcopi in Hispania, defendens eam optionem Romæ cum esset, qui postea in dicta epistola id ipsum præstitit cumulatius: licet in Apologia contra Rufinum, cum ea de re à Chrysogono in crimen vocaretur, se excusset his verbis *d*: *Hæc dicimus, non quod ipsi principio Christo hæc quæstione teneamur. Sed interrogati à fratribus, quid nobis videretur, respondimus, nihil præiudicantes sequi quod vellet, nec alterius decretum nostra sententia subuertente.* hæc ipse: quibus intelligas Ecclesiæ doctoris modestiam; cum sententiæ, quam defendit atq; corroborat, fulcitq; irrefragabilibus propemodum rationibus, neminem cogit inuitum adstipulari.

c Hier. epist. 83.

d Hier. Apol. 2. l. 3. in fin.

Porro Carterium illum Hispanum Episcopum, cuius meminit S. Hieronymus in dicta epistola ad Oceanum, cum q; ætate & sacerdotio veterem nominat, non alium fuisse puto, quam illum, qui cum aliis Orthodoxis Episcopis interfuit Concilio Cæsaraugustano, & Carterius, pro Carterius scriptus mendose legitur, nisi potius, qui dicendus sit Caterius; Carettius apud S. Hieronymum depravato textu excusus habetur. Vides igitur haud leuioris momenti fuisse eiusmodi controuersias de ordinationibus perperam factis, quarum causa Hispaniarum Ecclesiæ scissimæ scisse esset, cum eiusmodi bigamis ordinatis reliqui minime communicarent Episcopi: quorum quidem immensum fuisse numerum, non vnum Carterium, S. Hieronymus indicat illis verbis *e*: *Nimor autem te vnum Carterium scilicet protraxisse in medium, cum omnis mundus his ordinationibus, plenus sit, non dico de presbyteris, nē de inferiore gradu: ad Episcopos vsque, quos figillatim voluero nominare, tantus numerus congregabitur, vt Ariminensis Synodi multitudo superetur.* hæc S. Hieronymus: quibus etiā intelligere valeas haud leue periculum impendisse, ne eiusmodi causa obortum in Hispania schisma in vniuersam diffunderetur Ecclesiam, cum præsertim eiusmodi ordinati Episcopi habuerint S. Hieronymum defensorem.

e Hier. ep 29.

LXII.

DE EPISTOLA INNOCENTII AD EXVPERIVM.

Scripsit & hoc ipso anno idem Innocentius Romanus Episcopus de nonnullis Ecclesiasticis rebus ad S. Exuperium Episcopum Tolosanum, cum ille consuluisset de dubijs quibusdam ipsum Romanum Pontificem, huncautem Exuperium eundem fuisse, quem Ausonius Burdigalensem dicit, & claruerit inter eius temporis oratores admumerat, in Notis diximus. eumdem namque post Præfecturam Hispaniarum ad tranquillitatis portum secessisse, idem Ausonius tradit, constatque in Ecclesis Burdigalensi meruisse presbyterum vt ex Paulino *f* potest intelligi in epistola ad Amantium. At vero factus Episcopus, qualis quantusve extiterit, egregia vitæ sanctitate conspicuus, ex S. Hieronymo *g* audi, dum hæc de ipso in primis habet, scribens ad Rusticum: *Sanctus Exuperius Tolosæ Episcopus, vidua & Sareptensis imitator, efferens pauca alior. & ore pallente icunnie, fame torquetur aliena, omnemque substantiam Christi vasculibus erogauit. Nihil illo dixius, qui corpus Domini canistro vimineo, sanguinem portat in vitro: qui auaritiam execit templo qui absque funiculo & increpatione cathedras vendentium columbas, id est, dona sancti Spiritus, mensasque subuertit nummorum &, & nummularium dispersit; vt Domus Dei, Domus vocetur orationis, & non Latronum spelunca. Huius tu vicine fieri studeas vestigia.* hæc ipse. Et ad Ageruchiam *h*: *Non possum (inquit) absque lacrymis Tolosa facere mentionem, quam tot hucusque non nouerat, sanctis Episcopis Exuperij meritis præsiterant.* Et ad Furiam *i*: *Habes (inquit) sanctum Exuperium probatæ ætatis & fidei, qui te monito suis frequenter instituat.* Sed de ipso modo hactenus, dicturi de eo alia occasione anno sequenti. Iam vero ad dictam ab Innocentio Papa ad ipsum scriptam epistolam redeamus.

f Paulin. ep. 10.

g Hier. ep. 4.

h 2. Ep. 17. Cavedi Exped. ex S. Hier. Romæ Mdc. Romæ Mdc.

i Hier. ep. 8.

LXIII.

DE SERIE LIBRORVM CANONICORVM TVM LATINORVM TVM A-GRÆCORVM SCRIPTA.

6 Inter alia autem, quæ S. Exuperius ab Innocentio Romano Pontifice exquisierat, de continentia clericorum, & pœnitentiis, quibus delinquentes coërcerentur, atque aliis, docere quoque petiit sacrorum librorum catalogum, quod quidem Innocentius præstitit ad finē suæ decretalis epistolæ, canonicorum librorum seriem texens: quam & in Romano Concilio (vt dictum est) Damasus promulgarat, præstitit id ipsum Gelasius Pontifex, sed antea S. Augustinus, atque Rufinus, postea vero Alcimus Auitus heroico carmine, Cassiodorus, & Isidorus, vt taceamus de recentioribus: Græcorum autem, Concilij Nicæni canon, qui exciderit, & si alius reperendum putes, canon, qui dicitur Apostolorum, Concilium Laodicenum, S. Athanasius, Gregorius Nazianzenus, Amphilochius, Cyrillus Hierosolymitanus, postea Ioannes Damascenus, & alij recentiores in aliquibus inter se diuersi. Subiecit autem Innocentius & quæ Exuperius cauere deberet apocrypha. Sed de his nos superius fusius egimus primo tomo.

IESV CHRISTI
Annus 406.

INNOCENTII PAP. Annus 5. ARCAD. & HONOR. IMPP. Annus 12.

A Christo nato iam annus agitur quadringentesimus sextus auspiciis nouorum Consulum Arcadij Aug. sextum & Anicij Probi: *Quo* (inquit Marcellinus) *Theodosius Iunior Quinquennalia edidit: & Rhadagaysus Pogamus, natione Scytha, cum ducentis millibus suorum totam Italiam inuadit. Cuius Huldin & Sarum * Hunnorum Gothorumque Reges Rhadagaysum continuo consecerunt, ipsius capite amputato, cæptum eius sequentia auctu distrahentes.* hæc ipse, & quidem paucis & obscure. Attes tanta digna quidem est, quæ omni ex parte elucidetur, ac fusius explicetur. Atque in primis quod ad rei gestæ tempus spectat: sciunus S. Prosperum in Chronico, hæc accidisse affirmare anno superiori, sub Consulatu Stilichonis secundo & Antiochij. Vt autem Marcellino potius assentiamur, Honorij Imperatoris rescripta hoc anno ad Prouinciales data perloadent. Etenim ob ingruens tantæ belli periculum iubet etiam armari seruos *m*. Sed & iterato rursum edicto, ingenuis militantibus stipendium adauxit, cum ita ad Prouinciales rescripsit *n*:

*Prouinciales pro imminentibus necessitatibus omnes inuitamus edicto quos eruit ad militiam innata libertas. Ingenui igitur, qui militiæ obtentu arma capiunt amore pacis & patriæ, sciant se denos solidos paratis * rebus de nostro percepturos ærario; quibus tamen ternos ex summa superadicta iam nunc solidos præberi mandauimus. Nam optimos futuros confidimus, quos virtus & vrilitas*

I. RHADAGAYSVS BELLVM PARAT ADVERSVS HONORIVM IMP. * Sarus.

l Lr de 19 ep. Cod. Theod. m Lr de 29 ep. Cod. Theod. n Lr de 18 Cod. Theod. II. HONORIVS AD BELLVM EVNTIVM STIPENDIVM AVGET. * Paccis.

pub. ac præcipuis atribus obtulit. Dat. XIII K. Iunii M. & Rufinno. Arcadio A. VI. & Probo Coss. Cum igitur tanta necessitas hoc anno Imperatorem coegerit armare seruitia, atque tr plicare illi pen ita militantibus, nec alia præteri lam Rhadagaysi his temporibus contigisse legatur barbarorum irruptio, cuius causi tanta oportuerit in expeditione præstari: plane affici mandum esse videtur, hoc ipso anno, quo edicta illi, promulgata sunt, formidolosum Rhadagaysi in Italiam aduentum acc disse. Hæc in his, quæ ad tempus spectant. Atrem gestam ab Orosio a huius temporis scriptore petamus; quem tamen hæc summatim strictimque scribendo, præteriisse multa oportuit. Ait igitur:

a Oros. lib. 7. c. 37.

III. GENTILES IN CHRISTIVM FREMVNT.

Taceo de ipsorum inter se barbarorum crebris dilaceratio nibus, cum se mutuæ Gothorum cunei duo, deinde Alani atque Hunni vario casu cædibus popul abantur. Radagaysus omnium antiquorum præsentiumque hostium longe immanissimus, repentino impetu totam inundauit Italiam: tantum fuisse in populo eius plus quam ducenta millia Gothorum, ferunt. Hic supra hanc incredibilem multitudinem indomitæque virtutis Paganus & Scytha erat. Qui (vt mos est barbaris huiusmodi gentibus) omnem Romani generis sanguinem diis suis primario dicauerat. Hoc igitur Romanis atribus imminente, fit omnium Paganorum in Vrbe concursus: Hostem esse cum vtique virium copia, tum maxime præsidio deorum potentem: Vrbem autem ideo destitutam, & matura periturum, quia deos & sacra perdiderit. Magnis querelis vbique agitur, & continuo de reuocandis sacris celebrandisque tractatur. Feruent tota Vrbe blasphemiæ: vulgo nomen Christi tanquam lues aliqua præsentium temporum probrum ingeminatur. Cum hæc scribat Orosius, puto quidem tunc vsurpasse sibi Gentiles annonam illam, quæ persoluebatur antea deorum templis, ablatam (vt vidimus) ab Imperatore Gratiano: quam iterum post sequentem annum ab iis vendicari, & dari militibus, Honorius Imperator iussit: b, vt suo loco dicemus. Sed pergit rem gestam Orosius:

b Lib. de Patron. Cod. Theod.

IV. VRBS NON EXPVGNATA ROMA A RHADAGAYSO PAGANO REGE.

Itaque inexitabili iudicio Dei factum est, vt quoniam in permixto populo piu gratia, impiu pœna delebatur; oportebatque perniciei hostes, qui insuabilem in plurimis & contradicentem civitatem feuerioribus solito flagris coarguerent, non tamen eos, qui indiscrete cunctos intemperata cade delerent: duo tunc populi Gothorum cum duobus potentissimis Regibus suis per Romanas prouincias bacchaentur: quorum vnus Christianus, propiorque Romæ, & (vt res docuit) timore Dei mitis in cæde; alius Paganus, barbarus, & vere Scytha: qui non tantum gloriam aut prædam, quantum in exaturabili crudelitate ipsam cædem amaret in cæde. Et hic iam receptus sinu Italiæ, Romam è proximo trementem terrore quassabat. Itaque si huic victoriæ potestas permitteretur, quem Romani ob hoc præcipue tremendum arbitrabantur, quia sanorum deorum sacrificiorum obsequiis imitaret; & immoderatior cæde sine fructu emendationis arsisset, & error nouissimus peior priore creuisset. Quandoquidem in Pagani & Idololatræ manus incidisse, non solum Paganis residuis de instaurando cultu idolorum esset inolubrata persuasio, sed etiam Christianis periculosa confusio, cum & hi terrerentur præuidico, & illi confirmarentur exemplo. Quamobrem in tuis dispensator humani generis Deus perire Paganum hostem voluit, & Christianum præualere permisit, vt Pagani, blasphemantesque Romani & illo confunderentur perdito, & hoc puniens tum missio; maxime cum Imperatoris Honorij admiranda in Rege continentia & sanctissima fides non parum diuina misericordiæ meretur. hæc Orosius, demonstrans, in ignominiam atque detrimentum Gentilium deos colentium factum à Deo esse, ne Rex Scytha Paganus Romam inuaderet, eandem vero postea in horum vltionem caperet Christianus. Sed de bello inito subdit:

V. INGENS VICTORIA DE RHADAGAYSO.

Conceduntur quidem aduersus immanissimum illum hostem Rhadagaysum, aliorum hostium cum copiis suis inclinati ad auxilium animi. Adsunt Huldin & Sarus Hunnorum & Gothorum duces præsidio Romanorum. Sed non sinit Deus tempotentiæ suæ virtutem hominum & maxime hostium videri. Conteritum diuinitus Rhadagaysum in Fesulanos montes cogit: eiusque (secundum eos, qui parcissima referunt) ducenta millia hominum, impunis confisij & cibi, in arido & aspero montis iugo, vigente vndique timore, consumit: agminaque, quibus dudum angusta videbatur Italia, latendi spe in vnum ac parvum vertices trudit. Quid multis moror? Non dissipatis bellum acies fuit, non furor timorque incerta pugnæ pratulit: non cades alta, non sanguis effusus est; non postremo (quod felicitatis loco deputari solet) damna pugnæ eventu compensata victoria; ed. nisi nos, hebentibus, ludentibusque nostris, tanti illi, tamque immanes hostes, furientes & fitientes sanguine teque confecti sunt. Parum hoc est, nisi captum & catenatum ac subiugatum sciamus, quem timuere Romani: illumque Idololatram iustum, cum sacrificia se magis pertimescere, quam arma fingebant, sine prælio victum ac vinctum sub iugo catenisque despiciant. Igitur Rex Rhadagaysus, solus ipsem fuga fumens, etiam suos deseruit, atque in nostros incidit; à quibus captus, ac paulisper retentus, deinde interfectus est.

Tanta vero multitudo captiuorum Gothorum fuisse fertur, vt vilissimarum pecudum modo, singuli aureis passim gregès hominum venderentur. Sed nihil superesse Deus de eodem populo fuit. Nam illico cunctis, qui emebantur, morientibus, quod improbi emptores eorum non impenderunt turpiter pretiis, expenderunt misericorditer sepulturis. Igitur ingrata Roma, qua fieri nunc sensit, non ad remittendam, sed ad reprimendam idololatriæ præsumptionem, iudicia Dei aliquam misericordiam, ita continuo propter viuorum mortuorumque sanctorum piam recordationem, Dei iram passura non plenam, si forte confusa pœniteat, vt per experientiam fidem discat, ab incursu Alarici Regis & hostis, sed Christiani, aliquantulo ad tempus spatio differtur. hucusque Orosius.

VI. VILI PRETIO VENDITI BARBARI, IIDEMQVE CITO DEFVNCTI.

Atres tanta nihil est, vt humanis quinerit perfici viribus, quod cum omnes intellexerint diuinitàd factum esse virtute: haud tamen omnes æque nouerunt, quis apud Deum rem tantam promeruerit obtinere. Fuit enim ista operans ille magnus tyrannorum vindex & debellator S. Ambrosius, qui rem tantam haud obscuris signis declarauit suis hospitibus Florentinis. quod Paulinus c his verbis significat: *Tempore, quo Rhadagaysus supradictam Florentinam ciuitatem obsidebat; cum tam de se penitus desperassent viri ciuitatis, per visum S. Ambrosium cuidam apparuit, & promisit alio die saluturam illa assuturam.* *Quo referente, ciuium animi sunt erecti. Nam altero die, aduenente Stilichone tunc Comite cum exercitu, facta est de hoste victoria. Hæc Pansophia religiosa fœmina, matre pueri Pansophij referente, cognouimus.* hæc Paulinus. Sanctus vero Paulinus ille Nolanus Episcopus tribuit tanta ista Apostolorum principibus Petro & Paulo Vrbisque martyribus, cuius hos versus ex natali XII. sanct. Felicis recitat Dungalus scribens contra Claudium Taurinensem cum hoc titulo:

VII. S. AMBROSII VIRTVTE RHADAGAYSVS VINCITVR.

c Paulin. in Vita S. Ambrosii in fine

De exercitu Gothorum cum suo Rege interitu.
Pluribus hæc eternum causa est curata patronis,
Vt Romana salus & publica vita maneret.
Hic Petrus, hic Paulus proceres, hic martyres omnes,
Quos simul innumeros magna tenet ambitus Vrbis,
Quosque per innumeras diffuso limite gentes
Intra Romuleos veneratur Ecclesia fines,
Sollicitas simul impenso duxere precatu
Excubias, felix mens his velut vnus eorum
In precibus pars magna fuit, sed summa petiti
Muneris ad cunctos nulli privata, refertur. hucusque de his Paulinus.

Sed de tanta victoria diuinitus impartita, S. Augustini audiamus elogia, qui pro concione hæc ad populum obiter d: *Memenote, fratres, memenote, non est longum, pauci anni sunt; recordamini. Euersi in vrbe Roma omnibus simulacris, Rhadagaysus Rex Gothorum cum ingenti exercitu, multo numerosiore quam Alarici fuit venit. Paganus homo erat Rhadagaysus, totis sacrificabat quotidie: nuntiabatur vbique, quod à sacrificiis non desisteret Rhadagaysus. Tunc omnes isti (Pagani scilicet) Ecce nos non sacrificamus, ille sacrificat: vincit habeamus à sacrificante, quibus non licet sacrificare. Deus offendens, quia non in istis sacrificiis est ipsa temporalis salus, ipsa regna terrena: victus est Rhadagaysus, adiuuante Domino, miro modo. Postea venerunt Gothi, &c.* & in libris de Ciuitate Dei e *Quod tamen (inquit) nostra memoria, recentissimo tempore. Deus mirabiliter & misericorditer fecit, non cum gratiarum actione commemorant, Gentiles scilicet; sed quantum in ipsis est, omnium (si fieri potest) hominum obliuione sepelire conantur: quod à nobis, si tacebimus similiter erimus ingrati.* *Cum Rhadagaysus Rex Gothorum agmine ingenti & immani, tam in Vrbis vicina constitutus, Romanu periculum immineret, vna die tanta celeritate sic victus est, vt ne vno quidem non dicam extincto, sed nec vulnerato Romanorum, multo impius, quam centum millium profligaretur eius exercitus,*

VIII. d Augustin. serm. 29. in Luc. QVÆ GENTILES EFFVTIERENT IN CHRISTIANOS.

e Augustin. de Ciuit. Dei lib. 5. c. 23. MAGNA DEI PROVIDENTIA RHADAGAYSVS VICTVS.

atque ipse cum si cum eo captus pœna debita necaretur. Nam si ille tam impius, cum tanto & tam impio copiis Romam fuisset ingressus, cui pepercisset? quibus honorem locu martyrum detulisset? in qua persona Deum timeret? cuius non sanguinem, fusum, cuius pudicitiam vellet intactam? Quas autem ipse pro diu suis voces haberent? quanta insultatione iactarent, quod ideo ille vicisset, ideo tanta potuisset, quia quotidianis sacrificiis placabat atque mitabat deos quod Romanos facere, Christiana religio non sinebat. Nam appropinquante iam illo hic locis, vbi nutu summa maiestatis oppressus est; cum eius fama vbique crebresceret, nobis apud Carthaginem id cebatur, hoc credere, spargere, iactare Paganos, quod ille diis amicis protegentibus & opitulantibus, quibus immolare quotidie ferebatur, vinci omnino non posset ab eo, qui talia diis Romanis sacra non sacerent, nec fieri à quoquam permitterent. Et non agunt miseri gratias tantæ misericordiæ Dei, qui cum statuisset irruptione barbarica grauiore dignos pœnis hominum castigare, indignationem suam tamen mansuetudine temperauit, vt illum primo saeceret mirabiliter vinci, ne ad infirmorum animos euertendos & gloriandum daretur dæmonibus, quibus cum supplicare consuebat, hæc S. Augustinus.

IX. DE NVMERO HOSTIVM ET ERRORE ZOSIMI.

Quod vero ad numerum exercitus Rhadagaysi diuinitus superati pertinet, modestius agere visus est Augustinus, ne fidem minime posteris facturus loqui videretur hyperboles, dum ait multo amplius, quam centum millium fuisse numerum barbarorum: quos tamen Orosius ad minus ducentos mille fuisse tradit: pariterque Zosimus historicus & quidem Paganus (ne quis inuidiose Orosium mentitum putet) quadringenta barbarorum milia fuisse testatur, qui hoc in bello sub Rhadagayso militarunt, collectiomnes (vt ait) ex trans-Istranis, trans-Rhenanis, Celticis, & Germanicis nationibus. Sed plane, vt Paganus, rem tantam perfide obscurare conatus, ait, trans Istrum, antequam cum copiis in regiones Romani Imperij subditas Rhadagaysus se inferret, à Stilichone iam paratum offensum, ac superatum: cum, testibus, Prospero & Cassiodoro, iam ante quinque annos sub Consulatu primo Stilichonis & Aureliani iidem descenderint in Italiam; & Paulino, Orosio, Augustino, atque Prospero auctoribus, idem Rhadagaysus fuerit diuina virtute in Tuscia superatus, captus, atq; necatus. Hæc autem cum omnes vna sententia testentur tot tantique grauissimi scriptores, rerum sui temporis singuli affertores: portentosi plane mendacij Zosimus redarguitur.

X.

a *Socrat. lib. 6. c. 18.*

Sed iam ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ huius anni res gestas conuerramus orationem. *Hoc namque anno* (inquit Socrates a) *Arcadio sextum Consule & Probo primũ, Atticus vir pietate eximius, ex Sebastia Armeniæ oriundus, monasticam vitæ genus ab ineunte adolescentia excolens, doctrina sanctimonia, sed præsentia naturali ter insita magis valens, Episcopus Constantinopolitanus creatus est.* de quo cum Sozomenus b dicat quartum post mensem ab obitu Arsacij creatum esse, quem diximus diem obiisse tertio Idus Nouembris; æque dicendum est, tertio Idus Martias esse in locum Arsacij Atticum substitutum. Ait autem de eo Sozomenus: *Quarto post obitum illius mense, ordinatur Atticus Constantinopolitanæ cleri presbyter, vnus ex insidiatoribus Ioannis. Hic quidem natione erat ex Sebastia Armeniæ, sed à puero ad religionem institutus per monachos hæreseos Macedonianæ sectatores, qui tum temporis Sebastiæ in huius sapientia studio clarebant ex schola Eustathij progressi.* ied & paulo post: *Hic autem cum ad virilem ætatem peruenisset, ad Catholicam Ecclesiam transiit. Et quoniam natura magis, quam doctrina prudens erat, rerum agendarum insidiator fuit, vt qui ad asserendas insidias, & ad easdem euitandas sufficeret, ingenio pollaci, ira vt multo gratus esset. In concionibus Ecclesiasticis mediocriter, vt neque scripto digna viderentur auditoribus, neque eruditionis peritiæ experies. Nam cum affectatus esset; si quando occasionem nactus erat, præcipuus quoque Græcos scriptores lectitabat: & eo ipso quod in doctis haberentur, dum de his disseret, etiam doctos sæpenumero lædebat. Ferebatur autem erga sui opinionis homines industrius, aduersus diuersa sentientes formidabilis, & facile his ipsis quoties vellet, inuetere metum, & mox mitissimus apparere mansuetus. Atque hunc quidem talem fuisse aiunt illi, qui hominem norant.* hactenus de Attico Sozomenus, modoque satis de eius electione hæc dicta sunto.

b *Sozom. li. 8. c. 27.*

ATTICVS EPISCOPVS CONSTANTINOPOLITANVS CREATVR.

Interea autem, cum Roma in Orientem legati missi Constantinopolim properant: ea de re certior redditus S. Ioannes Chrysostomus, his eos putauit præueniendos esse literis c.

Priſtimam quidem vestram animi promptitudinem, atque studium, quod pro Ecclesiarum commodo præ vobis tulistis, admirati sumus. Postquam autem tam longam peregrinationem insuper adiecistis, omnique cunctatione abiecta, forti, vt decebat, animo tam longum iter suscepistis; non vulgariter hoc quoque nomine vos suscipimus, nec volui tum nunc per literas, tum cum alteras gratias agere desinimus. Nec vero vos duntaxat, sed etiam Orientales omnes admiratione afficiuntur, vestræque fortitudo atque constantiæ, feruentisque charitatis, & immota sententia præcones fuerunt. Ac iam nec itineris longitudinem, nec peregrinationis asperitatem vllo modo grauem & molestam esse ducunt, vt ad eos excurrant, ac tot vestra præclara facta conspiciant. Eoque etiam nomine carissimus & insigni pietate præditus Dominus meus presbyter, etiam alloqui parum firmo corpore præditus, nihil non sibi præferendum putauit, vt ad vos se conferret, vestroque conspectu atque congressu frueretur. Postea quam igitur ipsum vt vestra charitas postulat) experientia: illud à vobis petamus, vt etiam si mala ingratitudo sit, vos tamen in medio iam asserre ne grauemini, verum parem tristitiæ finem imponatis: scitu enim quantam vobis Deus pro tua benignitate mercedem relaturus sit, si pro tot Ecclesiis perturbatis laboretis, nihilque omittatis, quo eos ad tranquillum portum appellatis. huiusque ad legatos Chrysostomi literæ: immo & duplices dedit, alias nimirum ad eos eodem argumento conscriptas d.

c *Chrysost. epist. inter. S. IOANNIS CHRYSOSTOMI ad LEGATOS.*

d *Chrys. 2. epist. ibid.*

Sed quid meditata est scelerata perfidia? Quod enim aduersarij Ioannis scirent, si iidem legati Constantinopolim se conferrent: fore, vt populus pro Iohanne solicitus cum eisdem legatis pro ipsius Ioannis restitutione conspiraturus esset, & turbas quoque, si res ex sententia non euenirer, excitaturus: consilium illud inierunt sceleſtum admodum, nimirum ne legatos sinerent ingredi Constantinopolim. quomodo autem id moliti sint, iam dicturi sumus.

Ac primum omnium, quod ad tempus spectat; decretam in Synodo Romæ habita anno superiori legationem, hoc vero anno missam, non peruenisse Constantinopolim, nisi postquam Atticus suffectus Arsicio, hoc anno (vt dictum est) sedere cœpit: ipse res gestæ declarant. Contigit itaque legatos talia tantaque pati, quæ neque perpeti contigisset apud feros barbaros, & qualis agrestes ac rationis penitus expertes immanes gentes; siquidem non Christianæ pietatis tantum leges sunt ignominiosissime proculcatæ, sed ipsum ius gentium sceleſtissime violatum. At quænam fuerint ista, iidem ipsi legati cum re infecta reuersi sunt, palam fecere. Accepit ab ipsis rem cunctis notissimam ipse, qui refert Theodorus Ecclesiæ Romanæ diaconus, qui apud Palladium singula verbis ipsorum legatorum recenset, atque ait e:

XII.

XIII.

LEGATI QVÆ IN VIA PASSI CONTRA IVSGENTIVM.

e *Apud Pallad. dial. 3.*

Profecti igitur legati Constantinopolim, post quatuor menses redierunt, narrantes nobis Babylonias res. Cum autem (ascendentibus) præternauigaremus Graciam, dicenti summo Athenis ab infesto quodam Tribuno militum; quis iste nobis Centurionem adiecit vnum, qui Thessalonicæ appropinquare minime permitteret. Illic enim intendebamus primum Anysio Episcopo Thessalonicæ literas reddere. iungebatur hic vna cum aliis Macedoniæ Episcopis religionis fœdere cum Occidentalibus pro Ioanne, vt superius dictum est. Veruit ergo Tribunus, ne ij simul aduersus Ioannis impugnatores venirentur. Sed pergit Theodotus relationem reddere legatorum: *Iniecto igitur nos Tribunus in duo nauigia misit. Et ruente autem Austro vehementi, tribus ibus absque cibo Aegeum pelagus & Angustia traiecimus. Tertia tandem die, hora duodecima, ante vrbem appulimus propè Villoria suburbana. Quo in loco detenti ab his, qui obseruabant portum, retro repulsi sumus, cuius id iussione paterentur, ignorantes. Conclusique intra castellum Thraciæ maritimum, quod Athyram vocant, illicque cruciati, atque ab inuicem diuisi, Romani quidem in cellula vna, Cyriacus vero & qui cum illo erant, in pluribus mora lantur, ne vno quidem puero nobis in ministerio relicto.*

XIV.

XV.

Cumque vt literas daremus, exigeretur à nobis; non acquieuimus, dicentes minime esse conueniens, sed vt qui sentes eramus, ipsi

Impera-

LITERÆ PRÆ VIM EXTORTÆ A LEGATIS MALE HABITIS.

Imperatori Imperatoris iisdem literas Episcopo unique reddiderimus. Cum igitur obstinate resisteremus, neque adnitenti ad nos Patricio Notario, neque aliis quibusdam, qui ad hoc venerant, eas dare vellemus: postremo accesit ex Cappadocia quidam Tribunus militum, Valerianus nomine, perfrallaque Episcopi Mariani pollice, per vim abstulit signatam Regis epistolam cum literis reliquis. Postridie vero miserunt ad nos sive Regis aulici, sive Atticus, nescimus (ipse enim serebatur Ecclesiæ immisisse thronum) qui trecentos monachos darent, orantes, vt communicaremus cum Attico, & de Ioanne inde. Id omnino taceremus, quibus minime obtemperare voluimus. Permansimus igitur orantes, vt quandoquidem nihil pacificum peragere possemus, tuto saltem redire ad Ecclesias nostras permitteremur. Minebat enim nos nimia immanitas hominum.

XVI. LEGATI ANTE DIVINITUS PRÆMONITI. a Epist. 5.

Hæc & Salvator noster variis revelationibus nobis ante monstrauerat: adeo vt & diacono sancto Enmelij Paulo viro mirifico & pudicissimo in naui apparuerit Apostolus Paulus, dicens illi: a: Videte, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes, quoniam dies mali sunt. Significante somnio multiplicem fallaciam, quæ ad euersionem veritatis nobis insidiaretur dono atque blanditiis. Astitens igitur idem ipse Tribunus Valerianus iniecit nos in nauim vetustam & putrem: dataque (vt ferebatur) pretio nauclero, vt perderet nauigantes, & simul adiectis militibus viginti ex ordinibus variis, contentus Athyra expulit. Emensis igitur stadiis plurimis, cum iam periturj videremur, applicuimus Lampsaco. Inde mutata nauj, vigesima tandem die ad Calabriæ Hydruntem penenimus. Neque nobis vltra dicere potuerunt de B. Ioanne aliquid certius, neque vbi modo sint Demetrius, Cyriacus, Eulysius & Palladius, qui cum nostris Epistolis legati fuerant missi, & Illyrij (vt ante iam diximus) detenti. Hactenus ex relatione legatorum Theodorus. Quæ eadem omnia, qui res Ioannis Chrysostomi prosecuti sunt, cum dicant facta esse ante Eudoxiæ Augustæ obitum, diuersam secuti sunt sententiam ab iis, qui dixerunt eam anno superiori defunctam.

XVII. b Chrysost. epist 207. IOANNIS CHRYSOS. EPISTOLA AD LEGATOS.

Adipsos autem legatos hac legatione perfunctos S. Ioannes Chrysostomus has literas dedit b:

Amplissimas vobis ob tantam animi firmitatem, ac studium, & curam, laboresque & sudores, ac denique ob longam hanc peregrinationem, quam vtilitatis Ecclesiarum causa suscepistis, gratias agimus. Etenim quanto grauius eos, qui omnia perturbant, iudicium manet, tanto quoque maius vberiusque vobis præmium expendandum est. qui ad ea, quæ ab aliis scelerate ac nefarie admissa sunt, corrigenda, tantum patientiæ studiique adhibuistis. Atque vtinam coram quoque vobiscum congredi possemus. Quod quoniam nobis exilij necessitas adimit: tandem aliquando atque agere ornatissimum ac religiosissimum dominum meum presbyterum ad vos proficiscentem nacti, has literas misimus, quibus de totum vobis salutationis munus pendimus; ac tum pro præsentibus vestris officijs, tum pro eo, quo flagratis sanctorum in incommodorum Zelo gratias agimus. Nam etsi nihilo meliore statu res est: tamen ipsi, quod numeris vestris atque præstitistis eo quo nomine plena, numerisque omnibus absolutaque res à benigno Deo vobis constituta est, vt qui ad medicinam admisisse scelerisque asserendam tanto studio, tantaque animi alacritate perpetuo vrsistis. hæc ad legatos Chrysostomus.

XVIII. LEGATI ORIENTALES QVAM MALE MVLCTATI. c Pallad. in Dialog.

Ar quid post hæc actum sit de Episcopis Orientalibus, quos primum legatos Romam missos diximus, deinde è Concilio Romano in Orientem cum eodem munere redditos, quos & securos legatos in Athyra castello seorsum singulos incluses reliquimus; iam dicendum est. Palladius enim, quid de illis atque aliis factum sit, ita describit c: Episcopi (vt initio quidem fama vulgauit) in mare precipitati, vt autem veritas contulit, in exilium ad remotiora & barbara loca ducti sunt: ibique à satellitibus nunc vsque seruantur. Reuertisse enim diaconum quidam, itinerum ipsorum comes, retulit, Cyriacum quidem Emesenum Episcopum octingentis millibus passuum Palmyram Persarum oppidum additum esse; Eulysium vero Bostra Arabum, in castellum, quod Nupsas appellatur, Saracenis adiacens, relegatum; Palladium Blemmiorum siue Æthiopum Episcopii seruari prope locum, qui Syene vocatur, in Ægypti regione; Demetrium intus in Oasim Maioris proximam: sunt enim & aliæ Oases. his sunt quatuor illi legati ab Oriente Romam Episcopi, reuertique cum legatis Roma missis in Orientem, & Athyræ in carcere custoditi.

Ad hæc autem quatuor Episcopos Cyriacum, Demetrium, Palladium, & Eulysium exules extat S. Ioannis Chrysostomi Epistola scripta tunc quidem, cum exilio eos esse damnatos acceperat: digna sane, quæ illiusmodi Actis interseratur, est vero huiusmodi d:

XIX. d Chrysost. epist. 148. LITERÆ IOANN. CHRYSOSTOMI AD EPISCOPOS ROMÆ AGENTES.

Beati vos, ac ter beati, sepiusque beati ob præclaros hos sudores & certamina & æruminas ac labores & pericula, quæ pro omnibus orbis terræ Ecclesijs subijstis. Hinc que tum in terra tum in mari, tum in cælo gloriam & splendorem consecuti estis. Siquidem homines omnes, qui quidem mentis compotes sunt, vos prædicant, ac coronis cingunt, animi vestri robur, fortitudinem, tolerantiam, atque constantiam ad stuporem vsque mirantes. Benignum autem Deus, qui laboribus longe ampliora præmia semper constituit, tot tantaque bona vobis rependet, quot quantaque is à Deo rependi par est, qui pro vniuersa Orbis pace tam strenue ac fortiter dimicant. Ac propterea nos quoque beates vos prædicare non desinimus, incredibilem quandam voluptatem ex vestri recordatione perpetuo capientes, vosque etiamsi aliquot longo itinerum interuallo à vobis disiunctos animo circumferentes. Ac quidem Cereus charissimus diaconus nunc nauigare minime potuit, propterea quod multo labore confectus erat. At vero Dominus mei, religiosissimus presbyter Ioannes, & carissimus diaconus Paulus, cum vndique exagitarentur ac vexarentur, nec vsquam confistendi ac delitescendi potestas esset, hoc sibi necessario faciendum existimarunt, vt ad charitatem vestram se conferrent, istique vobiscum essent. Quamobrem ipsos cum charitate excipite, eamque quam par est, benevolentiam ipsis exhibete. hucusque Epistola. Sed quæ de aliis exulibus & extorribus Palladius subdit, hic reddamus.

XX. IOANNI COMMVNICANTES QVANTA PASSI.

Serapionem autem post innumeras absque vlla probatione calumnias, cum atrocitate iudicium violassent, in patriam (vt fama est) propriam relegarunt. Hilarius vir sanctus & senex, post plagas non à iudicibus sibi, sed Acto impositas, in interiorem Ponticum missus est: qui decem & octo annis panem non gustauit, solag, olera vel legumina ad cibum habuit. Antonius intra Palæstinæ speluncas se inclusit: Timotheus Marcotæ & Ioannes Lydiæ Episcopi in Macedonia esse memorantur: Rhodon Asiaticus Mityleneum professus est: Gregorius Lydius esse in Phrygia dicitur: Brisso Palladij frater, Ecclesia sua sponte derelicta, in agello suo degit, terram propriis manibus fodiens: Lampetius vero (vt aiunt) in agro Lydiæ à quodam sustentur Eleutherio, lectionibus vacans: Eugenius in patria est: Elpidius magnus ille Laodiceæ Syriæ Episcopus vna cum Pappo, tres anni sunt, ex quo gradus domus nunquam descenderunt, orationibus insistentes: Heraclidas Ephesius quadriennium iam Nicomediæ carcerem lusus est.

XXI. DIVERSORVM, DIVERSÆ ÆRVMNAE.

Reliqui de communione Ioannis partim quidem Attico communicarunt necessitate compulsi, & in alias regiones Thraciæ translati, partim nescimus, vbi sint. Aiunt Anatolium in Gallias concessisse. Presbyteri vero in Arabiam & Palæstinam exularunt: Tigrius in Mesopotamiam relegatus est: Philippus fugiens in Ponto diem obiit: Theophilus in Paphlagonia versatur: Ioannes Æthrius Cæsaræe construxit monasterium: Stephanum in Arabiam relegatum, à carnificibus vsque abstractum, in Taurum dimisere: Sallustium Cretæ immorari fama est: Philippum monachum atque presbyterum Scholarum audiui infirmari in Campania: Sophronius diaconus Thebaidæ seruatur in custodia: Paulus diaconus Dispensatoris adiutor in Africam profectus memoratur: alius Paulus Hierosolymis est: Elladius Palatij presbyter Bithyniæ in agello proprio degit. Plurimi Constantinopoli delitescunt: alij vero in sua quisque discesserunt. Siluanus autem sanctus Episcopus Troadæ piscatu sibi victum quærit. pergit dicere de Stephano monacho, Eutropio, & aliis, de quibus superius mentio facta est. Sed quid ipsis Episcopis contigerit, cum in exilium deportarentur, Palladius ista subdit:

XXII. QVÆ IN ITINERE PASSI SVNT EXVLES.

Retulit autem is, qui ab Episcopis redierat diaconus, eos à duobus suis, immissione quorundam, vt autumo vexatos, vt tedaret etiam viuere, mortemque sibi imprecarentur omnes. Nam pecunias in sumptus necessarias eis auferentes, inter se partiti sunt; nudisque imponentes iumentis, biduj iter vna conficiebant die: profunda iam nocte diuertentes, & nocturnis item tenebris ad iter exurgentes, neque infelices esca continere stomachus posset. Tacpibus præterea obscœnisque sermonibus impetere illos non desistebant. Palladio autem etiam seruum tulerunt. cogentes ipsum iteras quoque dare quas habebat. Demetrium vnus ex militibus adeo afflixit, vt profunda iam vespera illum etiam percuteret vomere: qui continuo

certorum exprimit multis doloribus macerato. Prædixerat enim Palladius (vt ex commilitone veniente discimus) aliud iter non conficiendum, sed miserabiliter moriendum. Ecclesiæ namque omnino appropinquare non sinebant, hospitari antes aut in stabulis, vbi scortorum erat multitudo, aut in Samaritanorum vel Iudæorum synagogis, quibus illis angustiis pressi, noua semper animo versare cogebantur. Dicit autem vnus ex Episcopis: Quid de diuersoriis queritur? Num enim in nobis est, morari vbique, vt voluntate propria & electione lasciuientes pœnas expendamus? An ignoratis hæc omnia & contigisse prius, & futura etiam postmodum, per quæ omnia glorificatur Deus? Quam multæ istiusmodi meretrices, quæ vel oblitionem Dei operant, vel illum semper ignorauerant, conspectui nobis, in timorem Dei cognitionemque venerunt, fortassis in melius conuertendæ, sine certe ad deteriora non prolapsuræ. Non parum autem est rationalis animæ, quæ à perturbatione vexatur, respirare vel modicum, quod est pudoris fomentum: adeo vt dixerit, qui hæc sustinuit magister Gentium Paulus a: Christi bonus odor sumus in his qui saluantur, & in his, qui pereunt; eo quod spectaculum facti sumus Angelis & hominibus.

a 2. Cor. 2. b 1. Cor. 4.

XXIII. PERSECVTORES A CERBIORES NVMERANTVR.

In tantum vero acerbitatis insaniam Episcopi omnes de communicatione Theophili per totum Orientem (sicuti monachus rediens retulit) deuenerunt, vt ex his plerique non modo debitam humanitatem non exhiberent, verum militum, datis muneribus, inducerent, vt eos ocyus è ciuitatibus expellerent. Sunt autem, qui ista gesserint, Tarsenses, & Antiochenus & Cæsariensis, atque ante omnes Amyzonius, & Pelusiensis Episcopi, partim donis, partim etiam minis militum animos contra eos ita efferantes, vt ne laicos quidem eos excipere hospitio cupientes permitterent, sicut in Epistolis canonicis Cato contra Episcopum quendam scribit B. Iohannes c & post aliqua: Laudabat autem idem monachus, atque admirabatur Secundæ Cappadociæ Episcopos, vt qui actis in exilium Episcopis magnum ostendissent miserationis affectum; & in primis Theodorum Tyanæum mitissimum virum, Bosphorii atque Coloniæ, qui quadragesimum in Episcopatu agebat annum, & Serapionem Ostracinæ quadragesimum & quintum annum in Episcopatu officio supergressum. hæc Palladius de exulibus Episcopis, & eorum peregrinatione. Quod ad Bosphorium spectat, hic sane ille (vt suo loco dictum est) qui ante annos quadraginta, nempe à Christo nato trecentesimo sexagesimo sexto, S. Gregorio Nazianzeno suasit, ac pene coegit suscipere munus Ecclesiæ Nazianzenæ.

c Ioan. 3. A QVIBVS BENE HABITI EPISCOPI EXVLES.

XXIV.

Sed iam tandem ipsum S. Ioannem Chrysostomum in exilio Arabissi agentem inuisamus. Hoc quidem ipso anno, absolutis exilij annorum duorum periodis, tertium inchoauit mense Iulij; quando mittens Romam Ioannem presbyterum & Paulum diaconum, has ad Innocentium Romanum Pontificem literas dedit, quibus in primis pro sedulo & indefesso in sua causa exhibito studio ingentes gratias agit: inde vero pro persecutoribus rogat, suadens mitius agere aduersus canonum procalcatores, ne eos excommunicet, ob periculum vniuersalis in vniuerso Orbe conflandi schismatis; sedeat expectet, orat, si forte resipiscant. Sic enim ipse se habent nouissimæ ad Innocentium scriptæ d literæ tanti viri memoria suauissimæ atque dulcissimæ:

d Chrysost. epist. 8. ex septem.

XXV. EPISTOLA VLTIMA CHRYSOS. AD INNOCENTIVM PAPAM.

Corpus quidem nostrum vno eodemque loco tenetur & stabilitum est; animus autem charitatis ala in vniuerso Orbe circumuolitat. Proinde licet tanta itineris interstapidine separati simus, à pietate tamen vestra non abscimus, sed quotidie vobis præsentes sumus. Animi enim oculis videmus vestram illam fortitudinem & sinceram affectionem, constantiamque non mutabilem, & quod vos consolari nos plurimum & perpetuo cupiatis. Quanto enim fluctus extolluntur sublimius & plures latent scopuli, vehementiores que venti sunt, & tempestates: tanto & vigilantia vestra augetur: neque vos tanta via prolixitas, neque tantum temporis interuallum, neque causarum difficultates segniores reddidit: sed perseueranter imitamini optimos gubernatores, qui tunc maxime vigiles sunt, quando eleuati fluctus, & mare intumescere, & multas aquas in nauim inundare, grauissimamque interdiu noctemingruere vident. Ea propter & gratias vobis habemus multas, & desideramus quidem ad vos dare crebras literas: id quod nobis maximo foret solatio. Verum quia solitudo huius loci in tantum vos à nobis separat, neque facile ad vos peruenire valent hi, qui nobiscum agunt, vel etiam qui in vicino habitant, tum quod in extremis finibus locus ille situs est, tum quod latrones viæ illius vndique obsident: precamur, vt diuturnum nostrum silentium efficiat, quod magis dilaceratis, quam quod nos res patietis negligentia, neque enim contemptus est in causa, quod tacuimus.

Nunc enim multo tempore venerabilem & dilectum Ioannem presbyterum & Paulum diaconum in hoc tenuimus, vt scribemus. Perpetuas enim vobis gratias agimus, quod paternam erga nos benevolentiam declaratis. Nam quantum in vestra pietate situm fuit, iam res omnes sedatæ & emendatæ, atque sublata omnia scandala fuissent, gauderent que Ecclesiæ tranquillæ ac sinceræ pace, & essent plane secunda omnia, neque contemptæ leges, neque violata Patrum constitutiones forent. At illi in suis impiis operibus pergunt; & quasi antea nihil attentarint, ita priora malefacta recentibus vincere certant. Nolo autem omnia, quæ interim gesta sunt, singulatim recensere: quandoquidem non solum Epistola, sed & historia modum transcenderet narratio.

XXVI. IOANNI ET PAVLO LEGATI AD INNOCENTIVM PAPAM.

Ceterum vestram oro vigilantiam, quod licet illis omnia tumultibus repleuerint, laborauerint que morbi incurabilibus & pœnitentiæ non capacibus; si tamen curari morbi voluerint, ne affligantur, neque à cœtu abiciantur, considerata tanti operis magnitudine. Certamen enim illud ferme toti nos Orbi est; Ecclesiæ vsque ad genua humiliatæ sunt; populi dispersi, clerus diuexatus; Episcopi exules, constitutiones Patrum violatæ. Et idcirco iterum atque iterum & sæpius vestram oro diligentiam, vt quanto maior est tempestas, tanto maius adhibeatur studium. Expecto quidem futurum, vt aliquanto amplius corrigantur. Quod si minus fiet: vos vestram coronam paratam apud misericordem Deum habetis; & hi, qui iniuria afficiuntur, consolationem ex incremento charitatis vestræ non mediocrem accipient. Nam & nos tertium nunc annum in exilio versamur, expositi pestifero, bello, continuis obsidionibus, solitudini indicibili, quotidianæ morti, & Isauricis gladiis: & non mediocriter nos consolantur solida vestra fides & charitas, quæ si in me tam tenuis ac simplici oblectant: Hic noster murus, hæc securitas, hic portus absque fluctibus, hic multorum bonorum thesaurus, hæc lætitia mirificaque voluptatis causa est. Et si in desolatione quam iste est; locum iterum habemus; non paruam hinc habentes nostrorum afflictionum consolationem, animos. hactenus Ioannis Chrysostomi Epistola Romam missa per Iohannem & Paulum: quos apud sanctas fœminas, eadem que genere clarissimas Romæ voluit hospitari, sicuti alios, qui ab Oriente à se missi erant: hinc enim hos apud Innocentium, qui interpellabatur Iudex, decebat defensores causæ Chrysostomi hospitari; ne idem qui Iudex, æque esse patronus censeretur. Extant Ioannis ipsius ad eas datæ literæ. Quales autem quantæque essent istæ extorrium ac profugorum legatorumque hospitæ Proba ac Iuliana: memoria repete, quæ de vtrisque à nobis dicta sunt supra ad finem quarti Annalium tomi. Quarum, commendandi studij causa, hic perbreues binas scriptas ad eas Epistolas ipsius Ioannis opportune reddemus. Ad Probam enim data Epistola sic se habet, cum eosdem missos legatos commendat Ioannem & Paulum e:

e Chrysost. epist. 210. XXVIII. IOANNIS CHRYSTOMI EPISTOLA AD PROBAM.

Etsi longo itineris spatio abs te distinctus sum; tamen sinceram ac feruentem tuam charitatem, non secus ac si coram essem, tuis que omnia cernerem, certo experta sum: iis nimirum, qui isthuc ad nos veniunt, ea de te asserentibus, quæ audire cupiebam. Eaque de causa multas atque ingentes tibi gratias habeo, atq; ob istum tuum animum glorior, meque effero: vtrosque vobis clarissimos, religiosissimumque presbyterum Ioannem, & ornatissimum diaconum Paulum tibi commendo, atque ad tuas manus, velut ad portum transmitto. Abs te igitur, lucissima ac nobilissima domina mea, peto, vt quemadmodum humanitas tua possit, ipsos videas: nec enim te fallit, quantam humanæ comitatis mercedem relatura sis. Ac quam sapiens, hebdet, de tua valetudine, de qua vt nobis vehementer cura, aliquid intelligere, vehementer auco. fac me certiorem. hactenus ad Probam. Ad Iulianam vero sanctissimam æque viduam eius filiam ista habet f:

f Chrysost. epist. 209. XXIX. EIVSDEM EPISTOLA AD IVLIANAM.

Quo grauiore pœna mulctati sunt, qui tot scelera perpetrarunt? eo quoque vobis, qui tot scelera tollere ac delere studuistis, tantumque laboris & animæ fuscepistis, amplior merces futura est. Neque enim nobis obscura fuit ea beneficentia, atque studium, quod & in negotio, de quo agitur, & in excipiendis benigneque complectendis iis, quos isthuc misimus, præbuistis. Eoque nomine gratias vobis habemus, vosque rogamus & obsecramus, vt in eodem stu-

dio &

lio & alacritate permaneatu, ac firmius etiam ac valentius animo robur ac fortitudinem adhibeatu. Neque enim vos fugit quanta hujusce prælarí facti magnitudo sit, quantamque mercedem perceptura sint; tantos motus ac tam graues fluctus, quantum in vobis est, componentes, eamque quam par est, acceptis incommodis, mœrore afferentes. hæc ad Iulianam, non solum (vt videtur) hospitem legatorum, & causæ Ioannis diligentissimam patronam. Extat eiusdem Ioannis eodem argumento alia Epistola ad Italicam *a* æque clarissimam fœminam, ad quam etiam datæ sancti Augustini duæ Epistolæ habentur *a*.

a Chrys. ep. 115. & Aug. epist. 4. & 5.

XXX. CONSILIVM ADVERSARIORVM DE NECANDO IOANNE.

Cum autem ad calcem recitatæ nuper Epistolæ ad Innocentium Papam Ioannes dicat, in alium se forte locum ablegandum fore; odoratus esse videtur, quod aduersarij in ipsum molirentur, conantes sic eum frequentibus atteterè peregrinationibus per loca aspera & difficillima, quousque nimia ex itineribus afflictatus molestia, cogeretur ad postremum etiam ex hac vita migrare. Quod enim eius causa totum scirent aduersarij esse Occidentem commotum, Romanamque Pontificem etiam & alios eiusdem ordinis Episcopos exasperaros, quin & ipsum Honorium Imperatorem, ob violatum in contumeliis legatorum ius gentium, haud mediocriter perturbatum, concitarumque ad facinoris vltionem: nihil consultius agi sibi visum, quam si ipse Iohannes de medio tolleretur, sic rati omnem cum illo finem consecuturum esse, quod seruebat Ecclesiasticum bellum. Sed quod perficere istud gladio, nimis tyrannicum haberetur & inuidiosum; id quod diximus, excogitarunt, ita nimirum eum ærumnis conficere, vt penitus deficere & exhalare animam cogeretur; quod quidem & impie perpetratum & expletum est; vt quæ paulo infertius de eius ad Deum migratione dicturi sumus, facile demonstrabunt.

XXXI. Atlicet (vt vidimus) Ioannes Chrysostomus suis literis rogasset Innocentium Romanum Pontificem, ne à cœtu Fidelium excommunicatione eos eiiceret, qui legatos Apostolicos adeo turpiter eiecissent, maleque habuissent: constat tamen tum ipsum Innocentium, tum reliquos Occidentalis Ecclesiæ Episcopos Atticum pseudoepiscopum, veluti tanti sceleris architectum, à communione Fidelium extorrem penitus declarasse: cum ipse Atticus, ne Orientis populi à se dilaberentur, eiusmodi (vt ait Palladius *c*) edictum elicuit ab Arcadio, quo ciues & peregrinos siue prouinciales sibi cogeret communicare, edictum autem sic se habuit:

c Pallad. in dial. g.

XXXII. ATTICVS PERSEQVITVR IOANNIS PARTICIPES.

Si quis Episcopo Theophilo, & Porphyrio, & Attico non communicat, Ecclesia pellatur, & à suis facultatibus prorsus proiciatur. hæc summa edicti, potius quam ipsam integrum. *Hinc iam alij* (subdit Palladius) *plus æquo grauati pondere, inuiti quoque communicant. At verò pauperiores quique & in fide sana imbecilliores muneribus quibusdam ad communicandum attrahuntur. Qui verò genus & patriam, & corruptibilem gloriam, corporumque pressuram contemserunt, fuga ingenuitatem animi seruauere, Euangelicum illud crebra memoria repetentes: Si vos in vna ciuitate persecuti fuerint, fugite in aliam, & Prouerbiorum illud sibimet dicentes: Non proderunt substantiæ in die iræ. Profecti autem sunt alij quidem Romam, alij ad montes, alij in monasteriis seruorum Dei à Iudaica iniquitate seruabantur. Continebat autem rescriptum contra Latos, qui in dignitate erant constituti, vt magistratu & dignitate omni priuarentur; milites vt baltheum amitterent, populares & artifices reliqui, persoluto graui auripondere, fubiicerentur exilio. Verum dum ista geruntur, preces à fidelioribus quibusq; sub dio magna cum afflictione sua quotidie fiebant.* hæc Palladius.

d Matth. 10. & Prou. 11.

XXXIII. Quid autem offensus Innocentius Romanus Pontifex, necnon Honorius Imperator in Arcadium post huiusmodi scelus plane execrandum aduersus legatos perpetratum egerint, ignoratur quidem: tamen ex aliis literis Honorij superius recitatis, quæ hoc tempore Honorius scripserit, satis conijci potest. Res namque iam eo perducta videri poterat, vt ipsi Honorio nihil reliquum esset, nisi cum Arcadio armis decernere: sed barbarorum assidui rumores, & detecta infidelitas Stilichonis (vt dicemus) animum eius auertit. Innocentius autem haud potuit rem tantam dissimulare, atque adeo execrandum facinus inultum relinquere; licet aliquid seueritatis Ecclesiasticæ censuræ remittere, ne maior in Ecclesia scissura fieret, tanto temporis persuaserit. Quamobrem ab Ecclesiastica Romanæ Ecclesiæ communione abstinuit, tum Atticum Constantinopolitanum intrusum Episcopum, tum etiam Theophilum Alexandrinum, vt exijs, quæ dicentur inferius perspicue apparebit. hucusq; in eos progressa est censura Ecclesiastica, coniunctaque cum miseratione seueritas disciplinæ.

Porro autem ipse Ioannes Chrysostomus, qui primo anno Cucusi (vt diximus ex Palladio) & sequenti vsque in præsens Arabissi Armeniæ ciuitatis exulauit, vbi (vt ipse testatur *f*) erat Episcopus vir sanctissimus Treius: in hoc vsq; tempus haud priuatus est commercio literarum, quas mutuo acciperet atque redderet. Sed quod nullæ amplius literæ datæ legantur, perpetuumque appareat ad obitum vsque seruatum esse silentium, aduersariorum inuidia interceptus creditur commeatus; ipseque ne quid scriberet, custoditus; obstructumque penitus creditur os illud aureum, gemmeusque stylus è manu eius abstractus, atque perfractus ingenti iactura totius Ecclesiæ.

XXXIV. *f Chrysost. epist. 126.*

Sed ne penitus consistere videamur absque sanctorum virorum consortio solitarij: age modo conueniamus sanct. Hieronymum in Ecclesia operosum; qui hoc anno in Zachariam, Oseam, Ioelem, Amos, & Malachiam Prophetas commentarios disertos elaborauit. audi vero ipsum ad Pammachium ista scribentem *g*: *Præsenti anno, qui sexti Consulatus Arcadij Augusti & Anicij Probi Fastis nomen imposuit, Exuperio Tolosana Ecclesia Pontifici Zachariam, & eiusdem vrbis Minerio & Alexandro monachis Malachiam Prophetam interpretatus sum; statimque recurrens ad principium voluminis Oseæ & Ioel & Amos, sibi negare non potui.* hæc quidem ipse (vt ibi ait) cum de grauissima conualuisset infirmitate, ac trementibus digitorum articulis, iam scribere non valeret, vtpote senex; qui & de commodis & incommodis senectutis ad eundem Pammachium *h* tunc disseruit. Sed vnde scribendi commentarios in Zachariam ad sanctum Exuperium Episcopum Tolosanum occasio data est, præstat hic recensere. Hoc enim anno idem vir maxime pius, erga pauperes largitionibus effusissimus, quod tantæ eius liberalitati angustiæ Galliæ viderentur, legauit Sisinnium monachum integerrimis vitæ moribus præditum in Orientem cum ingenti pecunia, vt Palæstinæ monachis ad vitam subsidia ministraret, inde vero Ægyptum conferret, idem muneris Ægyptijs monachis expleturus. Cum autem idem sanctus Hieronymus ex eodem Sisinnio, qualis quantusque esset vir eximius Exuperius didicisset: eidem ob eius egregiam sanctitudinem, libros in Zachariam Prophetam, quos elucubrabat dedicandos existimauit, à quo litetas per eundem monachum accepisset, necnon ad laudos monachos eleemosynam, prout in præfatione ipse testatur his verbis *i*:

XXXV. S. HIERONYMI LVCVBRATIONES ANNI HVIVS.

g Hieron. præf. in lib. 3. in Amos.

h Hieron. præf. in lib. 3. in Amos.

Vltimo nam autumni tempore frater noster, filius tuus Sisinnius monachus tuus mihi dignationis Epistolam reddidit: qua lecta gauisus sum, esse te sospitem & memorem mei, omniumque fratrum, qui in sanctis locis Domino seruiunt, in quorum refrigeriis facis tibi amicos de iniquo mammona. & paulo infertius de ipso etiam Exuperio: *Audio te in valle lacrymarum in loco quem Deus posuit ad certamen, vt in vincentibus coronam daret, ascensiones in tuo corde disponere, & ire de virtute in virtutem, & imitari Domini paupertatem, vt cum illo dues tias, & in te reclines caput, & per singulos dies suscipiatur, visitetur, alatur, vestiatur; & præcipue in sanctarum scripturarum lectione ferueas, &c.*

S. HIERONYMVS EXVPERIO DICATLIBROS. *i Hieron. præf. in lib. 1. in Zachar.*

XXXVI.

Quod vero festinaret S. Sisinnius eleemosynis ferre ad Ægyptios monachos, impolita se mittere excusat; nam eum ad Epiphaniorum vsque diem in Palæstina permansurum esse putarat *k*: qui quo minus id præstiterit, sed profectionem acceleraret, vt perferret eleemosynas ad monachos in Ægypto agentes, causa præcessit, quod auditum esset, eius prouinciæ monachos ob penuriam anni huius alimentorum, alimon a admodum laborare. Vnde

XXXVII. SISINNII PROFECTIO IN ÆGYPTVM. *k Hieron. ep. 134.*

ait ipse Hieronymus: *Cumque eum rogarent, vt differret iter, sibique vbi caperet famem obtendere monasteriorum. Ægyptiæ necessitates, Nilum plenis aquas, multorum inediam: vt prope esset in Dominum os consaluum vltra velle retinere.* ac tandem *a: Frater Sisinnius in Ægyptum ire festinat, vt odorem bonæ fragrantiæ, qui à te emissus est fratribus, illas quoque perferat; & nequaquam Æthiopie fiumine, sed Galliarum largissimis aquis rigentur arua sitientia.* acitertum de eodem *b: Ipse tua festinat sancta ara diuidere, & nos non patitur nostra tibi ara numerare.* Equidem puto, diuino Spiritu sanctum Exuperium prænouisse proxime venturum Galliarum excidium, dedendamque tandem Tolosam barbaris; obidque magna celeritate festinasse conferre in sanctos, quod auferrent paulo post barbari, nisi ante caueret. Vbi mo si quidem huius tum die (vt proxime dicturi sumus) Wandali & Alani cum aliis barbaris, trans Rhenum copias ad Gallias depopulandas perduxere; ac post excidium plurimarum ciuitatum, & ipsa Tolosa capta est, vt suo loco narrabimus.

a Hieron. præfat. comment. in Zachar. lib. 2. b Idem præf. comment. in Zachar. lib. 3.

XXXVIII. * Miscriuj CREBRÆ CONSVLTATIONES EX GALLIIS AD S. HIERONYMVM. c Hieron. epist. 134.

Sed ad eandem legationem Sisinnij redeamus. Non Exuperij vnius, sed & Minerij* & Alexandri literas detulit, quibus illi eundem sanct. Hieronymum variis pullarunt quæstionibus; sed & literas aliorum plurium tum vitorum tum fœminarum diuersis Scripturæ locis eundem interrogantium dedit: *Multas enim (ait ipse) sanctorum fratrum ac seruorum de vestra prouincia ad me detulit quæstiones, quarum fuerint, mihi præterea competrum habetur, quam quod sanctus Hieronymus ad reddiram per eundem Sisinnium epistolam, ad Minerium & Alexandrum rescribens pertractat; ad quos etiam destinauit dictum elucubratum à se hoc anno commentarium in Milachiam.*

XXXIX. QVANDO SCRIPSIT S. HIERONYMVS CONTRA VIGILANTIVM. d Hieron. aduers. Vigilant.

Quo item anno, per eundem Sisinnium monachum in Ægyptum properantem, idem sanctus Hieronymus, quanta valuit celeritate, aduersus Vigilantium hæresiarcham nuper exortum, commentarium scripsit; eundemque eidem Sisinnio perferendum in Gallias, vbi virus suum serpens euomuerat, paratum antidotum dedit. Testatur id quidem ad finem eiusdem commentarij idem sanctus Hieronymus hisce verbis *d: Hæc (vt dixi) sanctorum presbyterorum rogatu, vnius noctu lucubratione dictaui, festinante admodum fratre Sisinnio, & propter sanctorum refrigeria ad Ægyptum properante, &c.* Quinam autem fuerint hi presbyteri, idem superius docet, vbi ait *e: auctores sunt huius dictationis mee sancti presbyteri Riparius & Desiderius, qui parochias suas vicinas istius scribunt esse maculatas; miserunt que libros per fratrem Sisinnium, quos inter scopulam flentes euomunt.* Sed non nunc primum idem Riparius reddidit de his sanctum Hieronymum certiorem, verum ante triennium: nam idem Hieronymus eodem commentario fatetur se ante biennium à Riparii de eodem Vigilantio horrendas blasphemias eruditæ accepisse: ad quem eiusdem Hieronymi extant *f* reddiræ literæ: adeo vt dici possit, Vigilantium, qui hactenus inter sanctos perfidus latuisset, tam palam quas diu in pectore occultasset hæreses, eodem tempore, nempe ante annos duos, propalare cœpisse. Sed antequam de eiusdem hæresibus insanis agamus, præstat de hominis patria petere narrationem.

c Hieron. ibid.

f Hieron. epist. 53.

XL. VIGILANTII PRIMORDIA. g Gennad. de script. & eccles. I. cap. 45.

Fuit ipse natione Hispanus, patria Calagurritanus, vt idem sanctus Hieronymus tradit. ex quo Gennadius *g* redarguitur, qui quod ici et hominem vertatum in Gallia, Gallum vtique fuisse exist mauit, de quo ait. *Vigilantius presbyter, natione Gallus Hispaniæ Barchinonensis parochiæ Ecclesiam tenuit.* aduersus hunc scripsisse sanctum Hieronymum tradit; ne putes istum Gennadij Vigilantium alium ab eo esse, quem sanctus Hieronymus scriptis, de quibus agimus, confutat. Viu igi ur & consuetudine Barchinonensis Ecclesiæ, idem Vigilantius sancto Paulino, qui ibidem ordinatus est presbyter, per necessarius aliquando fuit; quem vt virum pium probumque laudauit, & apud se ægrotantem fouit inam de eo hæc ad Seuerum *h: Vigilantius quoque noster in Campania, & antequam ad nos veniret, & postquam peruenit, vsebrium laborauit; & agritudini nostræ, quia & ipse sociale membrum erat, solatium* * *dolore compassus est.* Profectus cum est inde Vigilantius Hierosolymam, eundem dacis ad S. Hieronymum veteris Paulinus ipse plurimum commendauit, vt reddita ad eundem Paulinum S. Hieronymi Epistola significare videtur, vbi hæc habet ad finem: *S. Vigilantium presbyterum* (sic scribit, vtà sancto Paulino commendatum acceperat) *qua amicitate susceperim, melius est, vt ipsius verbis, quam mea dicas literis.* hæc ipse.

h Paulin. epist. 1.

* locij.

Et ne putes hunc alium ab illo Vigilantio fuisse, qui postea in hæresiarcham erupit: habes, quæ de hoc ipse sanctus Hieronymus aduersus ipsum scribens, exprobrat, quid egerit, cum Hierosolymis esset, & terra ingenti motu quateretur, cum ipse nudus perspicuus omnibus in publicum prodit: qua impudentia iudicium aliquod edidit futuræ scriptis etiam detegendæ omnibus turpitudinis. Quomodo autem res se habuerit, diximus suo loco illius tempore terræmotus. Sed & Epistola in ipsum Vigilantium scripta, hunc eundem esse cum illo Paulini Vigilantio, expresse declarat *k*, de qua modo dicturi sumus. Quod enim addit sanctus Hieronymus in ea Epistola ad Paulinum: *Cur tam cito à nobis profectus sit, & nos reliquerit, non possum dicere, ne lædere quempiam videar:* suspicionem haud leuem de Vigilantio ingerit. Etenim quidnam hoc, quod sanctus Hieronymus reticuisse consultius duxit? Certe quidem in causa fuisse Ruffinum Hierosolymis tunc agentem, vt Vigilantius redderetur Hieronymi gloriæ æmulus, perspicue possumus intelligere ex iis, quæ idem sanctus Hieronymus aduersus Ruffinum scribit *l*, nimirum ipsum de Hieronymo aliquid in eius aures insusurasse. Sensit S. Hieronymus stropham, obseruauitque hominem haud recto pede incedere in Euangelio: sed & manifestius detectus est, cum idem Vigilantius ab eo recedens, cœpit in sanctum Hieronymum grauissima exonerare blasphemiarum, appellans eum hæreticum, quod Origenis opera assidue legens, eiusdem pariter fuerit consectatus errores. Sed audiamus sanctam Hieronymum in Epistola aduersus eum scripta ista: hæc omnia recensentem *m: Quid (inquit) tibi fuit cum sanctis presbyteris Paulini Epistolis, & illius super nomine tuo non putauit errare iudicium? Et licet illarum accepta Epistola, aliter ea verba sermonem tuum intelligerem: tamen rusticitatem & simplicitatem magis in te arbitrabar, quam vecordiam. Nec reprehendo sanctum virum: mauult enim apud me dissimulari quod nouerat, quam portitorem clientulum suis literis accusare. Sed memetipsum arguo, qui alterius potius acquieuerim, quam meis sensibus, & oculis aliud carmentibus, aliud credulo credidi, quam volebam.* & inferius: *Inter cæteras quippe blasphemias, quas ore sacrilego protulisti, ausus es dicere, montem, de quo abscissus est in Daniele ex lapis sine manibus, esse diabolum, & lapidem Christum, &c.* hæc sunt enim, quæ Gennadius de Vigilantio tantum sibi nota describit, vbi ait *e: Exposuit præterea ingenio secundum visionem Danielis, & alia loca suum est friuola, quæ in catalogo errorum necessario ponuntur. huic & beatum Hieronymum presbyterum respondit.* hæc ipse.

i Hieron. epist. 53. XLI.

k Hieron. epist. 53.

l Hieron. Apol. 3.

m Hieron. epist. 70. VIGILANTIVS QVANDO SCRIPSERIT LIBRVM CONTRA HIERONYMVM.

n Datus.

o Gennadius de viris illustr. cap. 35.

Recedens vero à Palæstina (vt dictum est) Vigilantius, in Ægyptum descendit, aliasque Prouincias peragrauit, semper quid in sanctum Hieronymum insusurrans, nam ipse *p Dimissis* (inquit) *Ægyptum, & omnes prouincias reliquisti, in quibus sectam tuam libere a plerique fronte defendent: & elegantissime ad insectandum, qui omnia contra Ecclesiam dogmata reprehendo, & publica voce condemno.* At non hæc ille erant hæreses Vigilantij, quas postea audacissime prædicauit: nam (vt dictum est) nouissimæ istæ Vigilantij hæreses haudante biennium innouere. Porro tanta vbique pollebat opinione sanctitatis hypocrita, vt idem sanctus Hieronymus ista diu de ipso tacuerit, nec propalauerit. Vide aduersus Ruffinum, illum in se concinantem, ipsemet Hieronymus hæc ait *q: In Vigilantij nomine quid somnies, nescio. Vbi enim eum scripsi hæc etiam apud Alexandriam communione maledicum? Da librum, profer Epistolam; nusquam omnino reperies.* & inferius: *Ego in Vigilantio tibi respondi. Eadem enim accusabat, quæ tu postea & amicus laudas, & mimicus accusas.* nimirum quod ipse diceret sanctum Hieronymum Origenis errores sectari; nam subdit: *Scio à quo illius contra me rabies consitata sit, noui cuniculos tuos.* hæc sanctus Hieronymus. Agebat enim id astute Ruffinus, vt esset, qui Origenis hæresis accusaret Hieronymum, qui ipsum Ruffinum & alios omnes Origenistas eiusdem Origenis errorum insimularet,

p Hieron. Apolog. 2. q Hieron. Apolog. 2.

ipsum-

ipsum que talionis pœnam subire cogeret; vt quem in Origenistas ipse gladium exacuerat, in sua præcordia conuertisse non ignoraret. Fuerunt hæc Vigilantij hæresiarchæ præludia, Ruffino illi ad omnes saltationis motus modos mulieres attemperante.

XLIII. VIGILANTIVS PRIMVLGAT HÆRESIN a Hieron. epist. 71.

Quid tandem? Quas multo tempore congesserat Vigilantius hæresum sordes, & pallio obuoluerat sanctitatis, impetu vno profudit, cum reuersus ex hypocrisis nundinis, fallis mercibus sanctitatis onustas, in Gallia eas primum venum exposuit; sed non quidem ante biennium: nam sanctus Hieronymus citata a nuper Epistola, nequaquam de his, quos postea eius patefecit & confutauit errores, cum Vigilantium hæresis arguit, vel leuiter meminit. Sed & quod idem sanctus Hieronymus in commentariis, quos post triennium in Isaiam elaborauit, dicat b Vigilantij hæresim nuper exortam; eiusdem hæresis tempus consignasse videtur, vbi ait: *Quales* (nempe hæretici) *nuper sub magistro stertoroso in Gallia pullularunt, qui beatos istos martyrum deuitantes, nos, qui ibi orationes ex more celebramus, quasi immundos fugiunt. Hoc autem non tam illi faciunt, quam habitantes in eis dæmones, fortitud. nem & flagella sancti cineru non sententes. Quæ autem hæreticorum non reminiscitur in memoria, non dormit in spiritibus magistrorum? qualis fuit Marcion; & Valentinus, & nuper Eunomius immunditiam leprosa carne contrahens, &c.* quem quidem Eunomium alibi tradit eiusdem hæresis fuisse auctorem c. At de tempore Vigilantij hæresis emergentis iam satis.

b Hieron. in Isa. 65.

c Hieron. aduers. Vigilant.

XLIV. VIGILANTIVS IMPVGNAT CVLTVM RELIQVIARVM SANCTORVM.

Sed quasnam primum blasphemias impius & impurus effutiit? Audi sanctum Hieronymum ad Riparium ita rescribentem d: *Ac primum scire tuis non respondere, superbiæ est; respondere, temeritatis. De his enim rebus interrogas, quas & proferre & audire, sacrilegium est. Au Vigilantium, qui apud quosdam hoc vocatur nomine? (nam Dormitantius rectius diceretur) os fœtidum rursus aperire, & puteum spurcissimum contra sanctorum martyrum proferre reliquias; & nos, quotidie osculemur, appellare cinerarios & Idololatras, qui mortuorum hominum ossa veneramur. Confusi cor hominem, & omni lacrymarum fonte plangendum: qui hæc dicens, non se intelligat esse Samaritanum & Iudæum, &c.* Vides, quanto horrore bestia cornuta compareat, cuius vel aspectus intolerabilis reputetur; vt qui eam erroris funiculis introducit, appareat extrema dementia laborare, de quo idem sanctus Hieronymus e. *Ego vidi hoc aliquando portentum, & testimonia Scripturarum, quasi vinculis depromta, voluisse ligare furiosum: sed abiit, excessit, euasit, erupit, & inter Hadriaticum, Cæticque Regis Alpes innoxius delamando clamauit: quicquid enim animi loquitur, vociferatio & clamor est appellandus.* hæc ipse.

d Hieron. epist. 61.

e Hieron. epist. 13.

XLV. CATHOLICA ASSERTIO CVLTVS SANCTORVM.

Considera quæso, lector, præsentis sæculi statum Ecclesiæ. Prædicauit Gregorius Nazianzenus aduersus Iulianum Apostatam & alis mille locis cultum sacratum reliquarum sanctorum martyrum; præstitit hoc ipsum pluribus homiliis sanctus Basilius, eiusque germanus sanctus Gregorius Nyssenus; Chrysostomus contra Gentiles & alias sæpe huius obseruantiæ extitit mirificus prædicator: in Occidente vero sanctus Ambrosius in his totus fuit, inuestigare, inuenire, atque transferre sanctorum martyrum reliquias: sanctus Hieronymus id ipsum modo agit, vt quam potentissime contraria afferentem Vigilantium stylo iugulet: sanctus Augustinus quoque in conscribendis miraculis ex reliquiis protomartyris Stephani & aliorum quam diligentissimus exitit, omnes sciunt: atque demum per quatuor Orbis latera Catholicam Ecclesiam vbique diffusam, certum est id ipsum antiqua traditione acceptum, miraculis confirmatum, Patrumque testimoniis roboratum, tel gione recepisse, vsu tenuisse, atque demum iugi obseruantia coluisse. Id cum ita sit, quis putet, hominem adeo posse reperiri vecordem, fatuum, mente captum, delirumque vel furiosum, qui eo insaniæ atque furoris se præcipitem ferri sinat, vt sanctis Patribus omnibus posthabitis atque spretis, in vno putarit Vigilantio inesse veram Ecclesiam, & quam sequatur, Catholicam veritatem? Certe quidem quam paucissimos Vigilantius habuit sectatores, eosdemque absque propagatione posteritatis vna cum hæresiarcha simul extinctos; siue potius iidem sic male seducti, tam facti mentis compotes resipuerint. At quid de illis dicendum sit, quis mente concipiat, qui post duodecim ferme decursa sæcula, morem Ecclesiæ, Patrum traditione & doctrina semper assertum ac propagatum, explodendum esse: damnatam vero ac improbatam, illusam, derisam, atque proscriptam hæresim Vigilantij putauerint esse recipiendam, tuendam, atque in omnibus amplexandam? Tales plane; hæreticos atque phanaticos Ecclesia nostri temporis patitur: quos ita cognitos sequi, quid aliud est, quam se à Deo penitus derelictos esse, & in errotis operationem prorsus esse traditos intelligere? Sed ad Vigilantium redeamus.

XLVI. GALLICANAE ECCLESIAE INTEGRITAS TENTATVR.

Ingemuit sanctus Hieronymus huius temporis infelicem Galliæ statum, quo cœpit prouincia Christianissima portenta conspicere, quæ hactenus ignotasset: cuius syncera fides ab Apostolorum temporibus illibata pureque seruata (vt ostendimus superius testificatione sancti Hilarij) nunquam vel næuum quidem contraxillet hæreticæ pranitatis: nunc primum stupratore Vigilantio tentaretur. Hinc dolor & gemitus. Etenim cum post recensita diuersa, quæ diuersis temporibus & regionibus in orbe terrarum visa sunt monstra: *Sola* (inquit ipse Hieronymus) *f Gallia monstra non habuit, sed viris semper fortissimis & eloquentissimis abundauit. Exortus est subito Vigilantius, seu verius Dormitantius, qui immundo spiritu pugnet contra Christi spiritum, & martyrum neget sepulchra veneranda, &c.* Sed vnde exorta bestia, & ex quibus putrefactis omnium turpitudinum aquis reptile monstrum creatum apparuit? Audi eundem sanctum Hieronymum: *Quomodo Euphorbus in Pythagoræ conatus esse perhibetur, sic in ipso lo vinianæ mens prava surrexit: vt in illo & in hoc diabeli respondere cogamur insidiis, cui iure dicitur g: Semen pessimum, para filios tuos occisioni peccatis patris tui. Ille Romanæ Ecclesiæ authoritate damnatus, inter phasides aues & carnes suillas non tam emi sit spiritum, quam eructuit: iste campo Calagurritanus, & in perueisum propter nomen viculi, mutus Quintilianus, miscet aquam vino, & de artificio pristino sua venena persuadet Catholicæ fidei sociare conatur, impugnare virginitatem, odisse pudicitiam, in conuiuio sacularium contra sanctorum ieiunia proclamare. & paulò post: Proh nefas! Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes: si tamen Episcopi nominanda sunt, qui non ordinant diaconos, nisi prius vxores duxerint; nulli calibi credentes pudicitiam; imo ostendentes quam facile viuant, qui male de omnibus sufficiantur: & nisi prægnantes vxores viderint clericorum infantesque de vinu matrum vagientes, Christi sacramenta non tribuunt. Quid faciunt Orientis Ecclesiæ quid Ægypti & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt? Hæc dicunt Dormitantius, &c.*

f Hieron. aduers. Vigilant. in prine.

g Isa. 14.

VIGILANTIVS IMPVGNATOR CÆLIBATVS CLERICORVM.

XLVII. SS. VICTRICIVS ET EXVPERIVS QVID IN VIGILANTIVM APVD ROMAN. PONTIF.

Ad id omnino respicere intelligas, lector, quæ Innocentius Papa duobus proxime elapsis annis, quibus (vt dictum est) innotuit in Gallia hæresis Vigilantij, primo scripsit ad sanctum Victricium Rothomagensem Episcopum, anno videlicet quadringentesimo quarto, & sequenti ad sanctum Exuperium Tolosanum Episcopum, respondens ad eorum literas, quibus aduersus nouam emergentem hæresim primum omnium putarunt sedem Apostolicam consulendam: ea nimirum ex causa, quod scirent, absque aliqua dubitatione esse in Ecclesia Catholica vbique seruandum, quod ab Apostolica sede nosceretur esse seruatum & custoditum; à cuius desciscere velle decretis, & communione seiungi, idem plane esset, quod in castris schismaticorum aut hæreticorum profiteri. Sic igitur iidem sanctissimi atque doctissimi Galliarum Episcopi, licet o prime ipsi nossent (vt Innocentius ipse in redditis ad eos Epistolis testatur) ea, quæ Romanum Pontificem regarent: tamen quod certo scirent, ipsam Apostolicam sedem esse turrim Dauid h, in qua sunt *mille clypei, & omnis armatura fortium*: ab ipso præcipuo Catholicæ Ecclesiæ vertice sibi acma comparanda duxerunt, quorum vel vno ictu confiterent reptantem ventre bestiam super terram, quod nefas esse omnes intelligerent, Apostolicæ decretis obniti:

h Cant. 4.

ficque eo modo fattam rectam conseruaret in Gallijs à maioribus acceptam fidem & Ecclesiasticam disciplinã, quam ex veteribus traditionibus prodram Romani Pontifici recentia decreta munirent. Obserua & hic, quæso lector, antiquum sanctorum Patrum pugnandi genus; nimirum cum aduersus hæreticos ineundum sibi scirent esse certamen, primum omnium conciliare sibi consortio fidei sedis Apostolicæ communionem. Id quidem mille ferme exemplis superius est demonstratum: quam eandem artem hæreticos quoque frustra sæpe æmulari conatos esse, nempe vt Formatarũ communicatione cum Romano Pontifice, se esse Catholicos mentiri possent. Ad hæc, inquam, spectant, quæ Innocentius Papa ab illis rogatus rescripsit *a* de clericorum cœlibatu seruando, eademque (vt ipsem suis ipse literis profitetur) haud recens sancita, sed quæ eadem Romana Ecclesia accepisset à Petro, & per temporum successiones inuiolabili disciplina ad illam vsque diem custodita fuissent: quæ tu ipse (ne queratis longiori detineri mora) legere poteris.

a Epist. ad Vsdric. c. 9. & epist. 2. ad Exup. cap. 1. Tom. 1. epist. Rom. Pontifice.

XLVIII. AVCTOR VRGET RECENTIORES HÆRETICOS.

Ex his igitur conuenio & te (spopondi enim & tibi omne meum officium) qui hactenus relicta Romana Ecclesia inhærendum putasti discipulis Vigilantij; amiceque compello, rogoque: Dic, amabo te, quibus putas diuinum Spiritum esse creditum, & reuelatam à Deo Catholicam veritatem, Vigilantio ne, an admirandis illis sanctissimisque viris Victricio Rothomagensi, atque Exuperio Tolosano? vt omittamus modo dicere de aliis nominatis superius Patribus eandem cum ipsis fidem custodientibus. Repete enarrata ante ex fide digno teste Paulino Victricij primordia, nimirum egregiam tempore Iuliani confessionem, & edita instar Apostolorum ab illo miracula; recolaque ecclesiæ præconia de sanctitate Exuperij, nuper ex Hieronymo recensita: contra vero tibi statue Vigilantium turpem, inconstantem, animo duplicem, blasphemum, ac demum hæreticum (teste Gennadio, si non credis sancto Hieronymo) ab vniuersa Ecclesia declaratum, in Iouinianino iam ante præiudicatum, & condemnatum. Tu, inquam, te medium inter hos sponte constituas, parcensque priuatis affectibus, libera mente (quod est ingenui animi) examina, disquire, discute, & iudica, cuinam vtrius partium inhærendum sit, Vigilantio ne, an Victricio & Exuperio? Audio, audio, silente te licet, & quamuis nolis, tuæ clamorem conscientiæ ad optima deprecantis, & quæ velit, absente etiam cruciamentis assiduis exigentis. Tu igitur domestico etiam teste conuictus, dum es in via, esto consentiens aduersario tuo. mihi certe Dauidicum *b* illud semper in ore: *Confitebor tibi Domine in toto corde meo, in concilio iustorum & congregatione.* Sed quæ sunt reliqua Vigilantij sordium (licet non sine nausea) reuoluamus.

b Psal. 110.

XLIX.

Damnauit præterea infelix, diei tempore cereos ac lampades in Ecclesia incendi solitos: itemque ex quibusdam apocryphis, quos sibi finxerat, libris, post mortem nullum pro aliis deprecandi facultatem habere dixit. In quem S. Hieronymus *c*: *Tu* (inquit) *vigilans dormis, & dormienti scribis, & proponis mihi librum apocryphum, qui sub nomine Esdræ à similibus tui legitur, vbi scriptum est, quod post mortem nullus pro aliis audeat deprecari. quem ego librum nunquam legi: quid enim necesse est in manus sumere, quod Ecclesia non recipit? &c.* Addidit rursum Vigilantius improbare vigilias in S. Ecclesia celebrari solitas nocte cui subiber præcedentis Dominicæ; asserens, præter solemnes sancti Paschatis vigilias (quas tantum retinendas esse dicebat) reliquas omnes obtentu publicæ honestatis, ne tenebrarum occasionem captantibus, ad delinquendum via aperiri videretur, esse abolendas. In quem ita Hieronymus *d*: *Error autem & culpa inueniam, vilissimamque mulierum, qui per noctem sæpius deprehenditur, non est religiosis hominibus imputandus: quia & in vigiliis Paschæ tale quid fieri plerumque conuenitur, & tamen paucorum culpa non præiudicat religioni, qui & absque vigiliis possunt errare vel in suis, vel in alienis domibus. Apostolorum fidem Iudæ proditio non destruxit.* Videsigitur manifeste, non sanctum Ambrosium (vt in Notis etiam nos demonstrasse memi-nimus) sed impium Vigilantium potius, honestatis causa prætensa, de abrogandis sacris vigiliis promulgasse sententiam; cum tamen Patres, eas firmius esse retinendas aduersus Vigilantium disputarint. Sed qui non sinit Pascha te vigilias celebrandas esse dicebat, idem censet Ecclesiæ illud addebat, nonnisi in Paschate *Alleluia* canendum.

c Hieron. aduers. Vigilant.

VIGILIAS DAMNAT VIGILANTIVS.

At quod idem nebulo reliquens sanctorum reliquias, addebat illud horrendum dictu; signa apud eas fieri solita, dæmonum esse præstigias, easque inutiles omnino esse, quod signa non fidelium, sed infidelium causa fieri debeant: hæc scire redarguens sanctus Hieronymus, vere arreptitium, à dæmone neque possessum omnino Vigilantium fuisse demonstrat, vbi ait *e*: *Nolo mihi dicas: Signa infidelium sunt. Sed responde, quomodo in vilissimo puluere, & fauilla nescio qua, tanta sit signorum virtus tumque præsentia? Sensus, sentio infelicissime mortalium, quid doleas, quid timeas. Spiritus iste immundus, qui hæc cogit scribere, sæpe hoc vilissimo tortus est puluere, imo bodieque torquetur, & qui in te plagas dissimulat, in cineribus constretur. Nisi forte in morem Gentilium, impiorumque Porphyrij & Eunomij, Eas præstigias dæmonum esse confingas, & non vere clamare dæmones, sed sua simulare tormenta. Do consilium, ingredere basilicas martyrum, & aliquando purgaberis, &c.* De se ipso vero, quanto scilicet honore prosequi & reuereri soleret reliquias martyrum (quod non præterendum putamus) hæc postea subdit: *Ego confiteor timorem meum, nec erit de superstitione desiendat* (nimia videlicet scrupulositate) *quando iratus fuero, & aliquid mali in meo animo cogitauero, & me noctu nimium phantasma deliuerit; basilicas martyrum intrare non audeo: ita totus & corpore & animo pertremisco.* hæc & alia de se ipse.

e Hieron. aduers. Vigilant.

II. RELIGIOSVS IMPERATOR LITAS MITTIT AD OCEANI CRATEM LANTIVM DAMNAT. S. Hieron. aduers. Vigilant.

Detrahebat præterea cœpto antiquitus vsui collectarum in Ecclesia tempore Apostolorum, & Pauli exemplo firmato, qui collectas agebat pro pauperibus Hierosolymis degentibus: cum adhuc consuetudo vigeret, vt ex diuersis Orbis regionibus ad vsum pauperum eleemosynæ Hierosolymam mitterentur. At sicut hæc vesanus homo effutiebat contra doctrinam & exemplum Apostolorum, ita etiam contra Euangelium ipsum & Domini verba fatuus delirabat: quæ sanctus Hieronymus ita refert *f*: *Quod autem asseris, eos melius facere, qui vtuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum suarum pauperibus dividunt, quam illos, qui possessionibus venundatis, semel omnia largiuntur: non damne eos, sed à Domino respondebitur g: Si vis perfectus esse, &c.* Sed ista quidem improbus ille, vt vno ictu vniuersum prosterneret monasticum ordinem, classemque renunciantium dissiparet; quos & aliis prætextibus auocare conabatur à solitudine. hæc enim omnia, atque eorum filorum instar, nullo negotio idem S. Hieronymus deiecit acrupli; atque adeo vt os impia loquentis obstruxerit, extinxerit-que penitus ante propemodum, quam nasceretur infamis hæresis: ita vt nullus labor incubuerit sanctis Episcopis Concilia cogendi ad condemnandas hæreses: quæ semel auditæ, talem horrorem audientibus incusserunt, vt pij omnes ad earum sonitum aures obstruxerint; vtpote quod tales essent, quæ omnem penitus dissoluerent Ecclesiæ disciplinam, auferentes sacrum cœlibatum, succidentes germina virginum & continentiam monachorum, pariterque destruentes Ecclesiæ traditiones, sacrosque ritus pessum dantes, atque sanctorum cultum penitus prohibentes, eosdemque collatis diuinitus gratijs spoliantes? adeo vt non mirandum sit, si non parcens verbis (quod notauit sanctus Gregorius) vehementiori impetu ipse Hieronymus in Vigilantium visus sit insurrexisse. Sentit & hoc ipse de se, sed excusat his verbis, scribens ad Riparium *h*: *Faciebat tibi dolorem meum: sacrilegium tantam patienter audire non possumus: legi enim Symonaseos Phinees, austeritatem Eliæ, zelum Symonis Chananæi, Petri seueritatem Ananiam & Sapphiram trucidantis, Paulique constantiam, qui Elymam magum vim Domini resistentem æterna cæcitate damnauit. Non est crudelitas, pro Deo pietas, &c.*

f Hieron. epist. 3. ad Rusticum Monach. *g* Matth. 19. Deut. 15.

LII. QVOMODO CONTRARIA PARIA PERITI HÆRESIS VIGILAN TII.

Porro quod posthac filuerit infamis hæresiarches, nec amplius ad multa secula audita fuerit: haud scias breuem illam Hieronymi scriptionem esse veritam, vt caput tollere amplius ausa non fuerit. Non enim ea est natura hæreticorum, vt victi cedere sciant, & dent manus ratione conuicti: sed prostrati licet, pertinaciori audacia surgant, resti-

tuantque

tuantque actiones certamina. Sed vnde accidit, vt fieret? audi: *Terribilis a Deus in consilijs super filios hominum*, vocauit gentes ab extremis terræ finibus in eamque potissimum partem grassari fiuit, in qua hæresis nefanda plantata est: adeo vt sub barbarico gladio magis de vita tuenda contendere, quam de dogmatibus licuerit disputare. Cæduntur autem à barbaris illi esse sublati, quorum nulla vnquam fuit postea vox audita. Ecce tibi, quid soleant vt here secum, vel post se ducere hæreses, clades nimirum prouinciarum; quod multis exemplis sæpe omnibus sæculis, & hoc ipso infelicius contigit demonstrari.

a Psal. 91.

LIII. BARBARI IMMISSI IN GALLIAS A STILICHONE.

Hoc ipso namque anno, iisdem Consulibus Arcadio sextum ac Probo, Wandalos & Alanos, transito Rheno, Gallias inuasisse, ac deprædatos esse, S. Prosper horum malorum inspector tradit in Chronico: quod confirmat itidem in Chronico Cassiodorus, atque etiam Zosimus *b* qui iisdem Consulibus horum barbarorum in nationes Transalpinas incursus consignat; quibus & permixtos fuisse Sueuos tradit. Porro omnes has barbaras gentes proditione Stilichonis ex Wandalis ducentis originem, marti Serenæ Theodosij sororis satagentis Romanum Imperium in Eutherium filium transferre accitas esse, & immissas in Gallias, Orosius eorum temporum scriptor disertis verbis affirmat, nosque dicemus inferius, cum de nece ipsius Stilichonis agemus. Cæterum non annum tantum, sed & diem notat Prosper horum infelicis progressionis in Galliam, vbi ait: *Arcadio sextum & Probo Coss. Wandali & Alani Gallias, traiecto Rheno pridie Kal. Ianuarij ingressi.* hæc ipse, quamobrem cladem ipsam, qua Gallię sunt deuastatę, anno sequenti cœptam esse apparet: quare de illa anno sequenti agemus, vt ex instituto, quicquid scripturi sumus, suo proprio gaudeat lector redditum esse tempori.

b Zosim. l. 6.

c Oros. lib. 7. cap. 38.

LIV. CORRVPTÆ MORIBVS GALLIÆ.

Quam vero soluta esset in Gallijs magna ex parte Ecclesiastica disciplina, corruptisq; moribus, exundantibus vbique vitijs, eadem prouinciæ maeruerint tradi barbaris deuastandæ, Salvianus d Massiliensis Episcopus pluribus docet: vinebat ipse temporibus his, ob oculos habens, quæ ab oculis exciderent iugiter lacrymas; nouus plane fuit temporis Heremias. nam hæc de suis Aquitanis in primis: *In omnibus quippe Galliæ* (inquit) *sicut dixit in Aquitanis primis fuere, sic vitia. Nusquam enim improbior voluptas, nusquam iniquior vita, nusquam corruptior disciplina. Hanc pro muneribus sanctis deserunt Domino retributionem, vt in quantum eos beneficia sua illa adsse illexerat ad propitiandum, in tantum illi flagitia sua laborauerint ad exacerbandum.* Et paulo post: *Excepit in tamen paucis sanctis atque insignibus viris, qui* (vt quidam de numero ipsorum ait:)

——Sparsis redemerunt crimina nummis.

Et post alia deplorata, subdit: *Apud Aquitanos vero quæ ciuitas in locupletissima ac nobilissima sui parte non quasi lupanar fuit? Quis potentum ac diuitum non in suo lubidini vixit? Quis non barathro sordidissimæ colluuionis immersit? &c.* vide tu reliqua: nam cuncta prosequi, esset ipsum integrum hic librum reddere. Sed hæc tibi satis ad infinuandum horum temporum statum.

d Salvian. de rectit. iud. lib. 6.

LV. TRANSLATIO SAMVELIS PROPHETÆ.

Hoc ipso anno, quo illa aduersus Vigilantium S. Hieronymus scripsit, contigit translatas esse ex Palæstina Constantinopolim reliquias Samuelis Prophetæ, vt plane voluerit Deus tunc maiori honore frequentari sanctorum reliquias, quando ab impuro Vigilantio eædem essent grauiori affectæ dedecore. Quod enim ad tempus spectat id quidem ex eo deducimus argumento: quod cum factam eiusmodi translationem dicant sub Arcadio Imperatore, sedente Attico Constantinopolitano Episcopo: sane quidem non ante hunc annum id potuit contigisse, cum non ante præsentem annum Atticum eius Ecclesiæ fuisse ordinatum Episcopum constet: nec etiam post præsentem annum; nam sanctus Hieronymus, qui hoc anno sub dictis Consulibus (vt ipsius testificatione monstrauimus) scripsit contra Vigilantium librum, iam factum affirmat; adeo vt necesse sit affirmare, id hoc ipso potissimum anno contigisse post inchoatam sedem Attici, ante tamen, quam ea sanctus Hieronymus scripserit in Vigilantium. Quodautem eadem translatio sub Attico facta sit, hæc in primis Theodorus Lector habet, cum de Arcadio agit *e sub imperio illius & Patriarcha Attico Constantinopolim allata sunt reliquiæ sancti Samuelis, & in Prophetico ipsius loco iuxta Hebdomum XII. Kalend. Maias collocatæ.* hæc Theodorus, eadem etiam Nicephorus affirmat *f*.

e Theodor. Lect. lib. 2. Collect.

f Niceph. lib. 14. c. 51.

Sed de ipsa sanctus Hieronymus; quam proxime factam translationem præsenti anno complexit, hæc ait *g*: *Sacrilegus dicendus est & nunc Augustus Arcadius, qui ossa beati Samuelis longa post tempore de Iudea transtulit in Thraciam? Omnes Episcopi non solum sarcilegi, sed & fatui iudicandi, quorum vilissimam & vinculis dissolutis in terra & vase aureo portauerunt? Stulti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sancto reliquiis, & tanta lætitia, quasi præsentem viuentemque Prophetam cernerent, susceperunt, vt de Palæstina vsque Chalcedonem iungerentur populorum examina, & in Christi laudem vna voce resonarent?* hæc ipse. Meminit de templo Samuelis Prophetæ Constantinopoli erecto non solum Theodorus Lector, sed & Procopius *h*. Ante vero iamplidem, viuente adhuc Theodosio Imperatore Seniore, reperta fuisse eidem in Palæstina veneranda corpora sanctorum Prophetarum Habacuc & Michææ, auctor est Sozomenus *i*, renelataque eadem diuinitus Sebenno Episcopo Eleutheropolis tradit.

LVI.

g Hieron. aduers. Vigilant.

h Procop. de ædif. Iustin. Imp. lib. 2. in fin.

i Sozom. lib. 6. c. vlt.

IESV CHRISTI Annus 407.

INNOCENTII PAP. Annus 6. ARCAD. & HONOR. IMPP. Annus 13.

I.

QVadringentesimo septimo anno à Christo nato, Honorio septimum & Theodosio secundum Augustis Consulibus, mense Februario, Honorius Imp. accepti beneficij de insperata aduersus Rhadagaysum obtenta victoria memor; quod nihil Diuinitati gratius esse sciret, quam si filius hostes hæreticos debellaret, cuius ope barbaros ipse vicisset; nouis rursum edictis hæreticos Occidentales infestantes Ecclesiam vrget. Hoc enim anno, mense Februario, ad Senatorem Præfectum Prætorio ita rescripsit k, damnans eosdem pœnis illis, quibus coercendos haud pridem sanxerat Donatistas:

k l. 40. de hæret. Cod. Theod.

II. HONORIVS HÆRETICOS NOVO EDICTO EXAGITAT.

Quid de Donatistis sentiremus, super ostendimus: præcipue tamen Manichæos, vel Phrygas, siue Priscillianistas meritissima sententia persequimur. Hucusque hominum generi nihil ex moribus, nihil ex legibus sit commune cum cæteris. Aeprimum quidem volumus esse publicum crimen: quia quod in religione diuina committitur, in omnium fertur iniuriam. Quæ bonorum etiam publicatione prosequimur: quæ tamen cedere iubemus proximis quibusque personis; ita vt ascendentium, vel descendentium, vel venientium ex latere cognatorum vsque ad secundum gradum, velut in successionibus, ordo seruetur. Quibus ita demum ad capiendas facultates esse eius patimur, sinon & ipsi pari consentia polluuntur. Ipsos quoque volumus amoueri ab omni libertate, & successionis quibuslibet titulo veniendi. Præterea non donandi, non emendi, non postremo contrahendi cuique cum Maiore inquimus facultatem.

III. CRIMEN HÆRESIS CENSETVR MAIESTATIS DELICTVM.

In mortem quoque inquisitio tendit. Nam si in criminibus manifestatis licet memoriam accusare defuncti, non immerito & hic debet subire iudicium. Ergo & suprema illius scriptura irrita sit, siue testamento, siue codicillo, siue Epistola, siue quolibet genere reliquerit voluntatis, qui aut Manichæus, aut Phryga aut Priscillianista fuisse conuincitur. Hoc quoque cassa eadem illa vincagradum superum comprehensos conditione seruata: aliquin nec filios existere, aut adire permittimus, nisi apostema prauitatis discesserint: ac vti enim veniam parentibus damnus. Seruos etiam extraneorum esse volumus, si dominum sacrilegum reliquerint, ad Ecclesiam Catholicam seruitio fideliore transierint; peregrini huiusmodi hominum cæcis Domino esse non communis nec criminis implicato scientes tamen nec prohibente coniuratis, patrimonio nostro sociari. Ac si Dominus ignorabit, actor, vel procurator possessionis coniuratus plumbo perpetuo metallorum operi deputetur: conditor si idoneus est, deportabitur. Rector prouinciæ si hæc crimina dissimulatione, vel gratia delata dissimulauerit aut diuulsa neglexerit,

sciat se multa virginil librarum auri feriendum. *Defensores quoque & principales vrbium singularum, ne non & Curiales prouinciarum decem librarum auri pœna constringat, nisi in his, quæ à iudicibus super his præcepta fuerint, exequendis, & sagacissimam curam & solertem operam commodauerint. Dat. VIII. Kalend. Martij, Romæ Honorio sextum & Theodosio secundum AA. Conss.* eandem habet legem a Iustinianeus Codex, qua & comprehensi sunt Donatistæ.

a l. 4. C. de Haretic.

Ex his vero pij Imperatoris obsequijs haud imparia prioribus consecutus est à Deo Honorius beneficia; siquidem domestico appetitus bello diu meditato, nempe insidijs Stilichonis pro filio Imperium occupantis, eripitur. quomodo autem hæc se habuerint, suo loco dicturi iumus anno sequenti.

IV. CONCILIVM CARTHAGINENSE.

Hoc item anno celebratum est ab Episcopis Africæ Concilium Carthaginense b Id. Maij, vbi inter alia decretu est legatio ad Honorium Imper. pro defensione rerum Ecclesiasticarum aduersus Donatistas atque Paganos; sanciumque ab eisdem, vt ad Comitatum euntes, Formatam acceperent ad Romanum Pontificem, à quo aliam quæreterent Formatam ad Imperatorem. hæc idcirco, ne hæretici Catholico nomine velarentur: nam illi tantum manifesti Catholici haberentur, quos communicare cum Romano Pontifice, Formatæ ab eo acceptæ literæ significarent, vt ex Optato & aliis sæpe superius demonstratum est. Illud vero in hac Synodo ipsis Formatis addi præceptum est, vt in eis dies Paschæ illius anni apponeretur: qui si nondum definitus sciretur, quod literas dari contingeret ante eius diei promulgationem; tunc decretum est apponi ad Formatam diem anni præteriti, post diem Paschæ scilicet; vt euenire solet, cum in publicis scriptis, post Consulatum, factum quid scribitur. Accidere enim consueuit, vt (quod dictum est) Occidentales Ecclesiæ discerent ab Ecclesia Romana diem celebrandi Paschæ cuius liber anni ipsum vero Romanum Pontificem ante annum significare illi consueuisse, ea adhibita modestia, vt si quis quid contra obijcere vellet, audiretur; litteræ Innocentij Papæ ad Aurelium Carthaginensem Episcopum datæ significant.

b In Concil. Africano cano 62.

c Rom. Pontif. epist. 20. t. 1. m. 1.

V. TITVLO PHILVSSVSENSVS A COMMVNIONE ROMANI PONTIFICIS.

Sed & illud magnopere considerandum est, quod eisdem ab hoc Concilio legatis Romam missis publico decreto in mandatis hoc datum est d: *Item placuit, vt de dissensione Romanæ atque Alexandrinæ Ecclesiæ ad S. Papam Innocentium scribatur; quo vtraque Ecclesia intra se pacem, quam præcepit Dominus, teneat.* hæc ibi: quibus plane significatur, ipsum Romanum Pontificem Ioannis Chrysostomi causa aduersus Theophilum micum in modum fuisse commotum, & in omnes alios Episcopos, qui cum illo aduersus eum conspirassent; noluisseque missas ab eis recipere literas: quod quidem Epistola eiusdem Innocentij Papæ ad Alexandrum Antiochenum Episcopum postea data e: Acacio eius functionis antesignano demonstrate. Sed & Theodorus diaconus hæc expresse apud Palladium f. *Est autem hæc Romana Ecclesiæ sententia, non communicare in finem vsque Orientalibus Episcopis, maximeque Theophilo, donec Dominus vniuersalis Synodi tribuat locum, atque cum curet patriarcha vtrorumque, qui ista gesserunt.* hæc Theodorus. Ex his quoque videas, Theophilum annis singulis (vt dictum est) dare solitum Paschales literas, ex hoc tempore conticuisse; vtpote quod nullus Catholicus eas receptuius esset, quas Romana Ecclesia non reciperet. At de Concilio Carthaginensi & legatione ab eo Romam missa hactenus.

d Concil. Afric. c. 68.

e Innocent. epist. 18.

f Pallad. in Dial.

VI.

Intimamus iam S. Ioanem Chrysostomum extremaque ei officia persoluamus: quem hoc anno ærumnis confectum ex hac vita ad cœlestem coronam vocatum constat. ait enim Socrates g. *Honorio septimum & Theodosio secundum Consulibus, XVIII. Kal. Decembris, S. Ioannes Chrysostomus Comanis apud Pontum Euxinum ex hac vita migrauit.* hæc ipse, sed in mense error euidens: nam decima quarta die Septembris diem obiisse, omnes affirmant, & tabulæ Ecclesiasticæ fidem faciunt.

g Socrat. lib. 6. c. 20.

VII. CHRYSOSTOMVS TRANSFERTVR HYYNEM.

Quænam autem obitum eius præcesserint, hic describamus. Atque in primis in memoriam reuocandum, ipsum anno præterito, absoluto iam biennio sui exilij, inchoato anno tertio ex sententia Palladij, Arabisso Pityuntem esse translatum, eo nimirum consilio, vt ægra valetudine laborantem, longissimis difficillimisque peregrinationibus fatigatum exhalare animam cogerent, ante vero literarum commercio & ipsius recipiendæ priuatum. Hæc quidem (vt ait Sozomenus) quod eius aduersarij rabescerent inuidia, dum viderent vniuersam Occidentalem Ecclesiam prosus esse solicitam. Sed & pertæsos æmulos frequentem hinc inde ad Ioannem accessum, illud consilium iniisse, vt eundem (vt dictum est) Pityuntem transferrent, Palladius tradit, dum ait *h. Insistentes enim Semiarium & Porphyrium Antiochenam Ecclesiam in Armeniam commigrasse, & inde rursus Antiochiæ Ioannu gratissimum philosophum prædicari, distrumpebantur, vitæque illius iam tædebat, hinc semotis rumoribus non secus, quam flagris cruciatos; est enim ea inuidia natura, vt eos, quos inuaserit, semper exagitet. Eo miraculo perculsi plerique clerici aduersæ factionis, aiebant: Videre mortuum terribilem visu, vtique versaque perterrefacturum, non secus ac parentes lares deterrent. Papæ, seculares potestates, Ecclesiasticæque opes amitti cum ipsa potestate sua & præcipuas; sacerdotem solum, ciuitate primarium, infirmum carne, exulem trepidantes, metum pallore testabantur.*

h Pallad. in Dialog.

VIII. MILITES MALEDICENTES ANNE CHRYSOST.

Non iam igitur serentes in scena occultare serpentem, adexercitum mittunt. Adipsum Arcadium Imperatorem i rescriptumque aliud vehementius cum adiectione pœnæ procurantes, transferri scilicet eum intra locis cuiusdam angustias, vnde non fieret progredi. *In Pityuntem locum penitus desertum exortem aquæ, ipsæ Ponticis maximum minentem. Porro milites Præsidis Praetorij, qui illum ducebant, maxime eum per viam vrgebant; id se habere in mandatis aperte asserentes, maiori se gradu promouendos, si per viam ille moreretur. atque vnus quidem ex ipsis præsentia militia negligens, nonnihil humanitatis clam erga eum ostendebat; alius adeo infestus erat & atrox, vt blanditias, quas illi ab accurrentibus (vt sanctè parcæ assolebant) iniurias existimaret; id solum curans, vt Ioannes moreretur. Denique cum imber esset vehemens, adeo vt dorsum ac pectus, inundato illa peccelleret, nihil curans egre tulatur: ingentem rursus Solis æstum pro deliciis habebat scientes hoc affligi sanctum virtutisque caput, æstate illa sæua nam. In vrbe vero aut castello, vbi clamori esset vllum refrigerium, ne punctum quidem temporis remorari infelicitate tolerabat.*

i Palladius Dialog.

IX. LABORES IN VIA, ET OBITVS IOANNIS CHRYSOSTOMI.

Cum inter hæc omnia trimestri à tempore spatio difficillimum illud confecisset iter, sanctum velut fœdus iubilans perfabat, corpusculum habens instar mali summis in ramis, Solo feruenti abscondum. Vbi vero Comanæ appropinquarunt: ipsam veluti portum transeuntes, in templo quodam quinque aut sex millibus passuum remoto manserunt. Ipsa nocte martyr ipsius, Basiliscus nomine, qui Nicomediæ sub Maximiano passus cum Luciano Antiochiæ presbytero fuerat, dum esset Comanensis Episcopus, apparuit ei dicens: Confide, frater Ioannes: eras enim finem rerum. Ainne presbytero quoque Ecclesiæ prius apparuisse martyrem atque dixisse: Præpara Ioannis fratris locum: venturus est enim: ille nihil de oratorio dubitans, in crastinum orabat milites, vt illic vsque ad quintam horam permanerent: qui minime acquiescentes peregebant. Postea vero quasi stadios triginta, rursum ad memoratum templum vnde exierant, redierunt, ipso iam febribus laborante. Illuc vbi red it, vita sua digna candida vestimenta quæsiuit: extutaque prioribus, ea scindit, omnibus vsque ad calceamenta amputatis, vel qua præsentibus ipse distribuit: sumpsit que cœlestibus sacramentis, coram assistentibus, extremam orationem fudit, dicens moresito: Gloria sit Deo omnium causa. Consignansque se in fine orationis, extendit speciosos illos pedes, qui concurrerent ad salutem eorum, qui elegere pœnitentiam, & in illorum probrum, qui peccata abunde messuerunt. Quod si nihil malis proinde prosuere, hoc non imbecillitas constantissimi viri, sed illorum impudentia fecit, qui ea tolerare noluerunt. Adiectus est ad patres suos, exanclato pulueremortalis vitæ, atque migrauit ad Christum. hactenus de obitu sanctissimi Patris Palladius. Vixitque eum annos ætatis suæ quinquaginta duos & menses octo, Leo Augustus habet in Encomio de quinquaginta duobus reliqui omnes, qui de his egerunt, sunt assertores. Eius vero Episcopatus in hanc vsque diem decimam quartam Septembris, qua obiit, numerantur anni nouem, menses septem, & dies viginti.

X. k Pallad. in Dialog.

De funere autem ista Palladius k *Tanta vero multitudo virginum, tantumque monachorum, & bonestorum vitæ testimonio*

insignium

a VNVSIOANCHRYSOSTOMI IOANNES CHRYSOSTOMVS COMMENDARE SOLEBAT.

suffragium ex Syria & Cilicia, & Ponto & Armenia agmen accurrit, vt putarent plurimi ex eodem eos adiuuisse. Ita sepultus laudibusque velut athleta victor honoratus est, corpusculo vna cum Basilisco in eadem Ecclesia condito. hæc Palladius : qui & paulo post de vitæ instituto & moribus eius, quorum causa quidam offensi erant, hæc addit : *Ipse* (inquit) *soluebat vt ex parte nouis obiectionibus causas.* Primo quidem ob calorem capitis abstinuisse eratinde quod in æstu eo, quod Dysrhodon appellatur, vtebatur, vino scilicet. *Secundo, quoniam infirmitatis cuiusdam gratia eius ordinem desiderabat; adeo vt sæpius quæ fuerant parata, ingrata viderentur, & quæ non aderant, inquiri oporteret. Deinde plerumque cibi oblatus, ad vesperam vsque ieiunabat partim occupatus Ecclesiasticis curis, partim spiritualibus intelligendis abstractus: contendebat enim, vt eum nihil sacrarum literarum præterieret, &c.* Sane quidem in omnibus diuinæ Scripturæ libris, eos explicando, apprime esse versatum, testatur Cassiodorus, vbiait *a. Ferunt itaque diuinas Scripturas veteris nouique Testamenti ab ipso principio vsque ad finem Græco sermone declarasse Clementem Alexandrinum cognomento Stromateum & Cyrillum eiusdem ciuitatis Episcopum, & Iohannem Chrysostomum, Gregorium & Basilium.* quod si verum est, vide quam pauca ex ingentibus thesauris nobis sint reliqua: cum alioqui nonnulla spuria eius nomine edita hactenus habeantur. In Cassiodori quoque sententiam Suidas hæc habet *b: Vniuersam Iudaicam Christianamque Scripturam ille commentariis sic illustrauit, vt alius ante ipsum nemo.* & paulo post : *Caterum opera ab eo conscripta, non est hominis percensere numerando, sed solius Dei, cui nota sunt omnia.* hæc Suidas. Sed & de eius scriptis ac moribus ita Sophronius *c: Iuste & dignissime laudibus propriis tate doctrinæ & splendore venustissimi eloquij Chrysostomus cognominatus est, qui ex quo salutare baptismum accepisset, nunquam omnino iurauit, neque aliquem iurare compulit, neque mentitus est, neque alicui vnquam maledixit, neque scurrilia locutus est, nec iocos admisit* ita Sophronius.

a Cassiod. in præfat. lib. Diuinarum. SCRIPTA A IOANNE CHRYSOST. b Suid. in voc. Chrys.

c Sophr. in vit. Syr. cap. 133.

XI. QVÆ FALSOMINT IOANNI SCRIPTA SVPPOSITA.

Sed quod ad eius post se relicta scriptorum monumenta pertinet : haud æquo animo pati possumus, adscriptas fuisse sanctissimo viro, eius titulo hactenus consignatas, quinquaginta quatuor homilias, quas opus imperfectum in Matthæum nominant, vt distinguant à consummato in eundem Euang. illam commentario nonaginta & vnam homilias complectente. Quis enim non iure commoueatur, cum videt adscribi sanctissimo viro, ab incerto auctore, sed certo hæretico, hæreticorumque detestimo compositas homilias illas putulentas, hæresum scatentes verminibus, quæ ne pilum quidem Chrysostomi vel in dictione, vel in sententiis, vel in dogmatibus habent, sed sparsas hæreses Manichæorum, Montanistarum, Arianorum, ac Donatistarum continent; atque plane in omnibus se prodat auctor longe longius ab Ecclesia Catholica alienum, qui Catholicæ Ecclesiæ toto Orbe diffusæ sæpe detrahat, & vix in paucis veritatem reperiri contendat ? Porro ex iis esse auctorem illum alicuius hæresis sectatorem, penes quem præter diuinas Scripturas nulla esset ratio Catholicæ communicationis, nec traditionum aut quæ Ecclesiasticarum sanctionum ; haud obscure ipse, inter alia, homilia quadragesimanona significat, illis verbis *d: In tempore hoc, ex quo obtinuit hæresis illas Ecclesias, nulla probatio potest esse veræ Christianitatis, neque refugium potest esse Christianorum aliud volentium cognoscere fidei veritatem, nisi Scripturæ diuinæ. Antea enim multis modis ostendebatur, quæ esset Ecclesia Christi, & quæ Gentilitas : nunc autem nullo modo cognosci datur volentibus cognoscere, quæ sit vera Ecclesia Christi, nisi tantummodo per Scripturas. Quæret quis omnia hæc, quæ sunt propria Christi in veritate, habent & hæreses, illa in schismate similiter Ecclesias, &c.* plura fuggerit, atque ingerit diuinæ tantum standum esse Scripturæ, nulla habita Catholicæ communionis ratione, qua in vnum corpus vniuersa Catholica Ecclesia toto Orbe Christiano coagmentata cognoscitur. Porro argumentum hoc commune est omnium hæreticorum : qui cum conuinci sciant se esse ab Ecclesia alienos, vel vno illo salteni argumento, quod secus sentiant, quam vniuersa Ecclesia docet : ad solam diuinam Scripturam confugium sibi parant, sed suo ipsorum prauo sensu intellectam, in quos disputat sanctus Augustinus, aduersus Cresconium agens.

d Chrysost. hom. 49.

e Sed in his modo non immorandum, quod alio tendat oratio : neque in disquirendis quæ alia sint eiusdem Ioannis scriptis supposita (quod longioris inspectionis sit opus) nunc incumbendum.

e Augustin. contra Cresc. lib. 2. c. vlt.

XII.

Illud vero, quod ad eiusdem Ioannis scripta pertinet, haud ignorandum ; habuisse, ipsum in sacris literis peculiarem doctorem sanctum Paulum Apostolum, cuius immenso tenebatur amore. fidem facit huius rei sanctus Proclus, qui postea Constantinopolitanæ Ecclesiæ fuit creatus Episcopus, rem gestam sic narrans *f. Cum diuinas Pauli Apostoli Epistolas earum interpres & expositor percurreret : erat* (vt est verisimile) *dubia & suspensa cogitatione, dicens, Quis scit an Deo grata mea sit interpretatio ? Has cogitans, rogabat vt de ea re à Deo fieret certior. Quod etiam cito hoc modo factum est. Quidam ex his, qui Imperatori erant familiarissimi, offendit Imperatorem : mortem minatur. Et mittitur, qui apud diuinum Pontificem intercederet, vt noctu ad eum veniret propter metum Imperatoris, & sua ei exponeret. Quibus assentiens sanctus, per Proclum iubet vt veniat. Nouerat, & simul etiam aderat is, qui erat supplex. Vt cum admoneat, dat operam Proclus. Deinde primum aspicit per quoddam foramen, & videt Pontificem, vt consueuerat, in sede sedentem, & scribentem* (ea autem erat interpretatio diuinarum Epistolarum.) *Tunc autem ille terribili illo digno habetur spectaculo. Videt enim Proclus diuinum Apostolum Paulum inclinatum post sedem ad caput Pontificis, & os admouentem auri eius dextræ, & cum eo colloquentem. Proclum incessit stupor & admiratio quanam ingressus esset, quem cernebat. Ignorabat enim quis esset : & rogat hominem, vt parum exspectet. Rursum paulo post abscessit & semel & bis, & erat idem spectaculum. Reprehenditur Proclus ab illo optimate, qui dixit : Non oportebat te, cum videres mortem, quæ mihi exspectatur, alium ad sanctum adducere. Ille autem ei affirmat, se de eo nihil cogitasse. Hic adhuc hæsitantibus, præco ad matutina cantica excitat lygni pulsibus. Homo itaque reuertitur, in secundam noctem iterum reuiciens. Accessit secunda nox & tertia, & erat rursus simile spectaculum. His obstupefactus, vix tandem sensit Proclus, nemine vidente, à Deo missum esse eum, qui loquebatur. Dicit itaque illi optimati : O optime, Deo resistente studium omnibus, labor est inutilis, roga ergo Deum, vt tibi opem ferat. Dies aderat, & cum supplicii recordatus esset Pontifex, rogauit an accessisset. De eo ergo significat ei Proclus, qui hæc etiam dixit : Cum tu præteriti noctibus seorsum esses cum alio, statui non temere accedere.*

f Leo Aug. in vit. Chrysost. Metaphrast. & alij.

PROCLI VISIO DE PRÆSENTIA PAVLI.

XIII.

Cum sanctus autem rogasset, quisnam is esset : incipiens Proclus, verbis quidem totum prosequitur miraculum : digito autem per imaginem euidentissime probans eum fuisse Apostolum, totam narrat seriem miraculi. Quibus cum adhibuisset mentem hic vir diuinus, aperte intellexit spectaculum ; & saltus certior, se suam accepisse petitionem, Deo gratias egit. Deinde sic rursus accersit supplicem, & eum conuenit, & proceditur apud Imperatorem, & prioriter statuit magistratus : impletque promptius & alacrius quæ restabant ex diuinis Epistolis. hactenus de his Leo Augustus, cui consentiunt cæteri & præcipue ex antiquioribus Actis vitæ eius, quæ citantur à Ioanne Damasceno. Erenim de S. Pauli effigie, quam apud se habere soleret idem S. Ioannes Chrysostomus, hæc ipse Damascenus ait :

IMAGOS. PAVLI APVD IOANNEM CHRYS. g Damasc. de Imag. orat. 1.

XIV. IOANNES CHRYSOSTOMVS CVLTOR SACRARVM IMAGINVM.

Habebat autem effigiem Apostoli Pauli in imagine, in loco, vbi propter corporis imbecillitatem parumper quiescebat : erat enim supra quam natura patiatur vigilans. In hanc ille effigiem, quando perlegebat illius Epistolas, oculos tum actem intendebat, in eaque non secus ac si Paulus ipse vnus esset, obtutu defixus inhærebat, beatum ipsum appellans, totamque animi cogitationem ad illum dirigens, & cum eo versans, & loquens contemplando. & post alia : *Cum autem Proclus* (inquit) *loquendi finem fecisset : oculum in Pauli effigiem defixit, & figuram eius, quam videbat, fimilem conspicatus, Ioanni desiderium inuiciens, sic eum* (digito demonstrans imaginem) *allocutus est : Ignoscito mihi Pater : ille quem vides loquentem tibi, huic simulus est, atque adeo, si recte memoria teneo, ipse est.* hactenus Ioannes Damascenus ex Vita ipsius S. Ioannis Chrysostomi, quæ desideratur.

XV.

Certe quidem, quod pertinet ad eiusdem Ioannis Chrysostomi studium & amorem erga Paulum, non est scriptio eius, quæ non id exprimat manifeste ; cum alioqui peculiares eo argumento scripserit homilias. Quod autem ad doctrinam spectat, se quidem tanto viri magistro ingenue profi-

profitetur his verbis in præfatione ad homilias in Epistolas Pauli: *Neque* (inquit) *nos quæ scimus, si quæ scimus, ab ingenij bonitate atque acumine scimus: sed illi nos viro impense affecti, ab illius lectione nunquam discedimus.* Contigisse autem visionem illam, cum Epistolam Pauli ad Galatas interpretaretur, in qua se ipsum superasse cognoscitur, haud improbanda opinio est. Cæterum fuisse S. Ioannem Chrysostomum pium cultorem sanctarum imaginum, non hæc tantum, quæ narrata sunt, manifestant, sed & quod de eo Gregorius a Papa scribit ad Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, qui verba ipsius recitat, dum ita ait: *Si quis alius, ego certe,* inquit, *ex cera fusilem pictur am pietate plenam amauit.* Rogo te, lector: si optio daretur, in quorum classem post obitum velis adscribi, & quorum sortis particeps fieri, Iconoclastarum ne, an S. Ioannis Chrysostomi cultoris sacratum imaginum? Hæc considerans, tu tibi ipsi respondе. Nos certo scimus, Deiamicum fuisse Chrysostomum: eumque æternam esse beatitudinem consecutum, & complura miracula testata sunt, & vniuersalis consensus Ecclesiæ declarauit.

a *Extat apud Nicen. Concil. 2. act.*

XVI. VISIONES S. IOANNIS CHRYSOST.

Sed quod in his sumus, vt prætermissa ab aliis, qui res gestas tanti Patris prosecuti sunt, hic tanquam epitaphia sepulchralia affigamus; audi quid sanctus Nilus in epistola ad Anastasium de eodem Chrysostomo omni fide digna scriptis mandauit: *Ioannes* (inquit) *sacerdos admirandus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, imo vero totius Orbis splendor, vir animi perspicacis, omni se tempore videbat domum Domini refertam Angelorum cœtu, & tunc in primis cum diuinum & incruentum sacrificium offerebatur: quo quidem tempore, stupore & lætitia plenus, rem præcipuis amicis spiritualibus primatim enarrauit. Cum cœpisset* (inquit) *sacerdos sanctum sacrificium seu oblationem sacre, plurimæ statim ex illa Virtutibus è cælo desidentes stolis indutæ splendidissimis, nudis pedibus, intentis oculis prona altari magno cum silentio & reuerentia, quod d venerandum illud mysterium expletum fuit, circumsteterunt. Deinde hæc illuc singula per totam domum diffusa. Episcopis, presbyteris, & diaconibus distributionem corporis & pretiosi sanguinis ministrantibus adhæserunt, satagentes, & studio adiuuantes. Hæc autem scribo, vt diuini sacrificij dignitatem cognoscentes, caueatis, ne illud negligenter, diuino timore abiecto, admittatis: nec permittatis vt aliqui inter se contendant, & cum tumultu ad ipsum accedant, aut audacter annuant & è loco suo prosiliant, aut huc & illuc circumspiciant, & ignaue & petulanter se gerant.* hactenus Nilus, quem spectata eruditio atque conspicua sanctitas fecerunt illustrem.

b *Gregor. Nazianz. erat ad centum quinquaginta Episcopos.* c *Prudent. Parisios. hym. 11. de S. Hippolyt.*

XVII. CONCIONATUR IOANNES IN MEDIO ECCLESIÆ.

Cessit & illud magnæ laudi Chrysostomo, quod cum concionem habens frequenti populo vallaretur, opus illi fuit suggestum in medio Ecclesiæ collocare. certe quidem magnus ille Gregorius Nazianzenus, cum esset eiusdem Ecclesiæ Episcopus, intra cancellos concionabatur, vt ex ipsius testificatione b possumus intelligere, cum de multitudine auditorum ad cancellos se protrudente, vt orationem audiret, sæpe meminit. Romæ vero antiquitus ea vigebat consuetudo, vt ab eminenti suggestu ipse Pontifex concionaretur ad populum, nam in Hippolyto Prudentius c:

Fronte sub aduersa gradibus sublime tribunal
Tollitur. Antistes prædicat vnde Deum.

Omittimus hic innumera sanctorum Patrum de S. Ioanne Chrysostomo elogia, satis ad laudem, quod post eius obitum paucis exceptis, quos liuor infecit, tam Oriens quam Occidens & vniuersus Catholicus orbis ipsum sanctissimum prædicauit; vsque adeo, vt & in Ægypto, habito contemptui Theophilo, licet haberetur vita sanctissimus, eundem Chrysostomum prædicarent, Theophilum vero insectarentur contumeliis, merito neglectum à suis, quem à se Ecclesiæ Romanæ Pontifex abiecisset. Sed audi per breue Isidori Peluſiotæ de vtroque iudicium, ad Symmachum ita scribentis d.

d *Isidor. Lt. epist. 152.*

XVIII. ISIDORI IVDICIVM DE THEOPHILO.

Petis à me, vt diuini Ioannis tragœdiam tibi exponam. At eam explicare nequeo: mentem enim res ista superat. Verum pauca quædam audi. Vtinam Ægyptus hoc semper in more habuit, vt iniquæ ac perditæ legi eret; Moysen videlicet repudians, & Pharaonem adsciscens, humiles ac demissos flagris lacerans, laborantes opprimens, vrbes extruere iubens, & mercedem negans, atque ad hoc vsque tempus in isdem studiis inhærens: siquidem insano lapillorum amore flagrantem, atque aurum pro numine habentem Theophilum, quatuor socios, imo coapostatas, septum ac munitum in medio præsidens, pium verum ac diuinarum rerum doctrina præditum expugnauit, odium videlicet atque inimicitiam, quam aduersus eum, qui eadem quæ ego nomine appellatur, improbitatis atque importunitatis suæ velut propugnaculum nactus. At Dauidis e tamen domus inualescat; domus autem Saulis (vt cernis) *debilitatur: tametsi vixisse, superata vita tempestate, ad cœlestem tranquillitatem migrarit.* hactenus Isidorus, eiusdem Ioannis Chrysostomi discipulus. Porro quod pertinet ad quatuor illos, quos nominat coapostatas; fuisse quidem illos Acacium Berœensem, Seuerianum Gabalensem, Antiochum Ptolemaidis, & Cyrinum Chalcedonis Episcopos, quæ superius dicta sunt ex Palladio, fidem faciunt.

e *Psalm. 121.*

Quo quidem nomine non prudentiores tantum Ægyptij, sed ipsi hæretici (cum alioqui in Ioannem in his, quæ dogmata spectant, infensi essent) omnes erga eum propensiores erant, vt ex Palladio possumus intelligere atque aliis. Est de his patens exemplum de Socrate Nouatiano: qui cum in cæteris erga eum se obseruantissimum præseferat; quod tamen Nouatiani eum experti essent sibi maxime aduersarium, de hoc, ex quo magis commendandus habetur, ipsum carpit, sic dicens f: *Equidem demiror, quid causæ fuerit, cur cum tam ardenti studio duceretur temperantiæ, in quibusdam concionibus doceret temperantiam quodammodo contemnendam esse. Nam cum à Concilio Episcoporum, illis, qui semel dum exaratper baptismum lapsi fuerant, locus pœnitentiæ concederetur: ille non dubitauit dicere: Si millies lapsus pœnitentiam egerit, in Ecclesiam ingredere. Ob quam doctrinam etsi in aliorum multorum, etiam qui ei familiares erant, offensionem incurrit; tamen à Sisinnio in primis Nouatianorum Episcopo, qui librum contra hoc eius dictum conscripsit, grauiter exagitatus est, cæterum ista iampridem acciderant.* ita Nouatianus. sed hoc nomine maiorem sibi conciliauit Chrysostomus laudem, dum eo modo Nouatianos exagitans, apertam voluit semper pœnitentiæ Ecclesiæ ianuam, ex Catholicæ Ecclesiæ instituto. sed de his fusius suo loco superius. Posthæc vero Socrates totum se effundit in laudes Sisinnij, quem reprehensum dicit ab Acacio Episcopo, quod vestimenta candida indueret, cum nigris vestibus vti solerent Episcopi. sic plane illudebat eis diabolus v. suo consilio, vt corporis munditiam affectarent, balnea frequentando, & vestibus candidis vestiendo: vt sibi viderentur animæ quoque esse munditiem assecuti, spernentes Ecclesiæ à Christo relictum ad diluenda peccata remedium pœnitentiæ. Sed alia subdit de Sisinnio Socrates; quæ vt inepta, consulto præterimus: qui & sub iisdem Consulibus defunctum Sisinnium affirmat g, & in locum eius subrogatum Chrysantum; mortuum quoque esse Dorotheum Antianum Antistitem.

f *Socrat. lib. 7. c. 46.*

XIX.

XX. INNOCENTII PAPÆ QVIDAM ARCADIVM EVDOXIAM.

Quod vero pertinet ad Innocentium Romanum Pontificem: audita ipse morte Chrysostomi, magno est affectus dolore: & qui hactenus ab insequendo in Imperatorem Arcadium & Eudoxiam Augustam, quam prouocarant summam Ecclesiasticam animaduersionem illam, cum quis à communicatione sacramentorum & cœtu Fidelium separatur, rogatus ab ipso Ioanne Chrysostomo, se continuisset; eam in eosdem prouocatus, & violentia quadam adactus, inflixit: extorsisse enim visi sunt illi è manibus Innocentij iuste iudicantis vindictam, quam hactenus apud se longa patientia continuerat.

g *Socrat. lib. 7. c. 46.*

XXI.

Porro idem Pontifex ipsi Ioanni, defuncto licet, consultum voluit, nimirum, vt etsi non ipse, nomen saltem eius in Constantinopolitanam restitueretur Ecclesiam, perstitit que in sententia, vt nunquam, nisi id fieret, communicare vellet cum Orientalibus Iohannis aduersariis Episcopis; quos ob iniquam sententiam in S. Ioannem latam iudicauerat à communione Catholica alienos; illud ab eis enixe contendens, vt eiusdem Ioannis nomen in tabulas referretur Ecclesiasticas, è quibus fuerat sententia aduersariorum expunctum. testatur id Theodoretus, qui ait de *isto excellente totius orbis terræ doctore mortuo, Episcopi Occidentis non prius cum Episcopis Ægypti, & Orientis & Bosphori atque Thraciæ communicare voluerunt, quam nomen illius sanctissimi*

h *Theodt. l. 5. c. 34.*

viri in tabulas, in quibus nomina Episcoporum mortuorum continebantur, retudissent: atque Arsacium eius successorem ne salutare quidem dignati sunt, Atticum autem, qui succedebat Arsacio, quique sæpè legatos ad Occidentales Episcopos miserat, sæpeque pacem postulauerat, postea tandem cum Ioannis nomen in tabulis scripsisset, receperunt. at quando id contigit, inferius dicendum erit.

XXII. Cæterum ad Arcadium Imperatorem idem Innocentius Papa, audita Ioannis Chrysostomi morte, grauissima acrimonia aspersas, anathemateque terrificas, quibus tum ipsum, tum Augustam, tum deniq; Episcopos sceleris complices excommunicat, litteras dedit, iunt ipsæ quidè Græcis notissimæ, quas Gennadius, Nicephorus, atque Glicas recitant, sed & codex Vaticanus Græcè continet exaratas Latinè his verbis redditas:

XXIII. EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ AD ARCADIVM IMPERATOREM.

Vox sanguinis fratris mei Ioannis clamat ad Deum contra te, ô Imperator, sicuti quondam Abel iusti contra parricidam Cain, & is modis omnibus vindicabatur. Nec id modo admisisti, sed etiam pacis tempore per securionem magnam aduersus Deum & Ecclesiam eius concitasti. Etecisti è throno suo, re non iudicata, magnum totius Orbis doctorem, & vna cum eo Christum persecutus es. Neque de illo ita queror (sortem enim seu hæreditatem cum sanctis Apostolis in Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi regno consecutus est) quamuis intolerabilis iactura ea sit: sed affligor, propterea quod primùm ô animarum vestrarum salute, deinde de eis, qui sapientissima spirituali & diuina doctrina & institutione eius orbati, fame verbi Dei conficiuntur, sum solicitus. Non enim Ecclesia tantùm Constantinopolitana mœstè illius linguæ iacturam fecit, sed Orbis sub Sole totus ad orbitatem redactus est, viro tam diuino amisso, persuasione vnius mulieris fabulam hanc & spectaculum exhibentis. Verum excipiet & præsentem hic pœnam non post multos dies ei aduenientem.

XXIV. *Tametsi enim beatus Ioannes vitam reliquit, fide seruata, & fluctuantibus confirmatis, in æterna tamen sæcula sempiternam deliciarum, & immortalis vitæ hereditatem est consecutus. Nouas autem Dalila, Eudoxia, quæ paulatim te erroris seu seductionis nouacula totondit, execrationem ex multorum ore sibi ipsi introduxit, grauis & quod gestari nequeat peccatorum pondus colligans, atque id prioribus peccatis suis superaddens. Itaque ego minimus & peccator, cui throno magni Apostoli Petri creditus est, segrego & reuincto te & illam à perceptione immaculatorum mysteriorum Christi Dei nostri, Episcopum etiam omnem, aut clericum ordinis sanctæ Dei Ecclesiæ qui administrare aut exhibere ea vobis ausus fuerit, ab ea hora, qua præsentes vinculi mei legeritis litteras, dignitate sua excidisse decerno. Quod si vt homines potentes quemquam ad id vi adegeritis, & canones nobis à Saluatore per sanctos Apostolos traditos transgressa fueritis: scitote id vobis non paruum peccatum fore in horrenda illa iudicij die, cum neminem huius vitæ honor & dignitas adiuuare poterit, arcana autem & abdita cordium sub oculos omnium effundentur atque exhibebuntur. Arsacium, quem pro magno Ioanne in throno Episcopalem produxistis, etiam post obitum excluximus, vna cum omnibus, qui consultò cum eo communicarunt Episcopis: cuius etiam nomen sacro Episcoporum albo non inscribatur. Indignus eo honore est, qui Episcopatum quasi adulterio polluerit. Omnis à siquidem planta, quæ à Patre nostro in cœlis plantata non est, eradicabitur. Ad Theophili anathematismum additus abrogationem, & absolutam à Christi anathemate alienationem,* hactenùs epistola Innocentij, cui Glicas eiusmodi subiicit Arcadij responsionem b:

a Matt. 15.

b Glic. Ann. pal. par. 4.

XXV. EPISTOLA ARCADII AD INNOCENTIVM.

Norunt omnes homines mentis compotes, commissa per ignorationem nec diuinitus nec per leges puniri, neque adeò quemquam alterius nomine supplicium luere. Quod quidem propterea scripsi, vt manifestudinem tu.um certam redderem, nos nihil eorum cognitum habuisse, quæ nostri Antistitibus & clericis acciderunt: cuius rei testem benignum illum Deum implor.amus. Nimirum purus & innocens sum, quod ad ipsorum condemnationem attinet: quippe cùm eorum communione sim vsus, causa nihil erat, quamobrem eos affligeremus. Quod autem attinet ad filiam tuam Eudoxiam: scito me illi, parum moderatè pro ratione delicti, mercedem retulisse: quo fauè factum est, vt ex eo inærore & angustia difficili grauissimaque correpta ægritudine decumbat. Igitur quod superest, enixè te obsecro, vt nos à segregatione liberes, nec multipliciter punias: non enim ipse Dominus idem ob delictum vis hominem perstrinxit. hucusq; apud Glicam litteræ Arcadij ad Innocentium: quibus has idem auctor subdit Innocentij ad ipsum redditas.

Studium diligentiamque vestram Dei præscripto & voluntati obsequentem, quam propter ipsius nomen declarastis, accepimus & probauimus. Quapropter sacris a vinculis soluti ad signa Dominica confirmatu animis accedite. hucusque apud eundem auctorem. Præter has autem recitatas à Glica Arcadii ad Innocentium Papam litteras, aliæ extant in citato codice Vaticano ab eodem Imperatore ad eumdem Pontificem datæ, quæ sic se habent:

XXVI.

XXVII. ALIA EPISTOLA ARCADII AD INNOCENTIVM

Omnino, O Pontifex Dei, nequicquam eorum, quæ in legatos audaciter perpetrata sunt, sciente me factum est, adeoque ex eo perfici potest, quod eos, à quibus illa orta sunt, seuerè vltus sum. Neque quod magnus ille Ioannes depositus sit, vlla in me culpa eius rei hæret, sed infelicibus Episcopis, quod scil. cum sacros canones prætenderent, iudicium depositionis illius in sua ipsorum profana capita conuerterunt: quorum sermone nescio quo modo inductus, etiam ipse eorum sententiæ (quod vtinam nunquam feci sem) assensus sum. Quo fit, vt ipsi magis in culpa sint, quam nos. Ex quibus & qui adhuc hic extant. Acacium, & Seuerianum, & eos, qui sceleratum Theophilum secuti sunt, vt, quanta maxima celeritate comprehendi iussimus, & eos, qui illic sunt, vt pœnas dent ausibus suis debitas. Nobis autem placetur paterna humanitas tua, neque deseras nos expertes mysteriorum incontaminatorum. Tunc etiam filiam tuam Eudoxiam, quæ peccauerit, vltus sum, quæ etiam ex hiis grauissimo morbo correpta in lectulo decumbit. Ne igitur sæpius pœnas sumas, O reuerendissime Pater: neq; enim Dominus in eadem bis pœnas sumit, vt scriptum est. Vbi autem erit pœnitentia bonum, nisi iis quas pœniteat, venia tribuatur? Igitur si nosquidem ex pœnitentibus non essemus, meritò aditus ad veniam clauderetur: & si accusaremus & condemnaremus nos ipsos ab his, quæ malè egimus, ne bono quidem pœnitentiæ, quod quidem venia est, excidamus. hucusque epistola Arcadii ad Innocentium Papam ex codice Vaticano.

XXVIII. Subiiciebatur autem apud codicem dignæ memoriæ Cardinalis Guiglielmi Sirleti Bibliothecarii Apostolici, dictis epistolis eodem argumento scriptis, epistola Honorij Imperatoris ad Arcadium fratrem Augustum, fide quidem explorata, germana, in omnibusque sincera, quæ sic se habet.

EPISTOLA HONORII AD ARCADIVM.

Nescio qualisnam potens & à dæmone immissa impulsio persuasit tibi, O frater, fœminæ committere te ipsum, & patrare talia, quala nemo alius pius Christianorum Regum patrauit. Etenim qui illic sunt sanctissimi Episcopi, clamant aduersus Imperium nostrum, quod magnum Dei Antistitem Ioannem neque legitimè, neq; ex præscripto canonum, & ab Episcopali sede depulistis, & acerbissimis exilius & intolerandis iniuriis eicientes, per vim vita spoliastis. Locum tenentes autem Romanæ Ecclesiæ, ob vestrum honorem & legitimi iudicii stabilimentum missos, qui asserebant hinc litteras, vt omnia integrè desinerentur, tenuistis: quibuscum nihil humani egistis, amplius & custodiis diuersis conclusistis, ac fame propè necastis, ac simul quas secum ferebant pecunias ad viatici necessitatis corporeas, has auferri ab ipsis mandastis: clamantesque contra vos ad Deum & ingemiscentes, nullo fuere habiti loco. Adhæc Apostolica mandata nihilis facta a vobis sunt: Episcopos sanctos iniustè priuastis, ac sexcentis iniuriis & exiliis maximè longinquis iniustè adnudicastis, aliosque pro his indignos indignè retrusistis. Contendè igitur frater, non verbo, sed re & Deum & homines de correctione eorum, quæ non sunt rectè acta, certiores facere: certus & ipsum Imperium nostrum & ruere & stare precibus sacerdotum. hactenus epistola Honorii ad Arcadium, pribribus scriptis per omnia consentanea, quam ex Græco textu Latinitati fideliter redditam exhibuimus, eamque cum ea, quam in dicto codice Vaticano Latinè scriptam reperimus, contulimus, fideliterque reddidimus.

XXIX. HONORIVS COGITAT DE INFERENDO BELLO ARCADIO.

Cæterum post obitum Ioannis nondum tribus mensibus elapsis, contigisse prodigiosum ac planè miserandum interitum Eudoxiæ Augustæ eo modo, quo superius dictum est, tum Zonaras, tum alii testantur. Verum quod ad Honorium spectat, haudquaquam his datis litteris conceptum ob indignum facinus immensum dolorem exhaurire penitus valuit. Siquidem & bello decernere aduersus eum, qui persecutus esset Ecclesiam, ac ius gentium in legatis violasset, & sanctè pieq; vlcisci in animum duxit. Cum vero ad hæc peragenda Rauennæ expeditio pararetur, duo interesse impedimenta, quæ tandem retardarent, sed & subsequens mors Arcadii anno sequenti penitus abolevit.

oleuit. Quænam autem præsenti anno contigerint, quibus à bello in Arcadium inferendo Honorius abstraheretur. Zosimus ita narrat: *Apud Ranennam igitur Stilichonis* (hic erat præcipuus militiæ Dux) *iam parato ad Illyricas vrbes cum exercitu adeundas, & Alarici auxilio ab Arcadio quidem abstrahendas. Honorij verò regno adiiciendas: impedimenta duo contigit accidere famam scilicet hinc inde de Alarici morte sparsam, & litteras Honorii Principis allatas Roma: quibus in litteris præscriptum erat, Constantinum iam perduellem ex insula Britannia transiectum ad Transalpinas gentes accessisse, Principemq; munus in oppidis vsurpare.*

a Zos. lib 5.

XXX.

Hæc quidem de tyrannide Constantini, quem alii Constantium nominant, hoc anno contigisse idem Zosimus non obscurè significat, dum ait, exacto huius anni autumno, designatos fuisse Consules Bassum atq; Philippũ, quorum nomina sequenti anno adiecta fuisse Fastis, omnes affirmant, sub quibus Cons. Prosper etiam in Chronico eiusdem Constantini tyrannidem contigisse refert. Sed ante Constantinum, qui præcesserunt hoc ipso anno in Britannia tyranni, Zosimus infrà narrat his verbis b: *Quo tempore adhuc Arcadius imperabat, Honorio septimum & Theodosio iterum Consulibus, milites Britannici seditione concitata Marcum in regio solio collocabant, eique tanquam rerum in eis locis potienti parebant. Eo deinde necato veluti moribus illorum non respondente, Gratianum in medium producunt, & purpura coronaque cinctum, ceu Principem obseruantes, comitabantur. Verum & hunc improbato post menses quatuor imperiũ abrogant, & vitam eripiunt, Constantino rerum summa tradita.* hæc Zosimus. Porro Constantinum, ait Prosper, infimæ militiæ militem fuisse, sed ob solam speciem nominis acclamatum fuisse sub iisdem Consulibus Imperatorem. Sozomenus c etiam eadem quę suprà de Marco & Gratiano tyrannis tradit, & de Constantino sic subdit,

b Zosim. l. 6. in princip. TYRANNI IN BRITANNIA EXORTI.

c Soz. l. 9. c. 11.

XXXI.

Rursum Constantinum eligunt, quod putarent eum ex nomine suo præsagio Imperium constanter obtenturum. hæc ipse. Quod enim Constantinus Magnus Britannus fuisset, & vniuersum Romanum Imperium adeo feliciter administrasset, putarunt illi, ad barbaros innumeros, qui Gallias atque Italiam, necnon Orientis non paucas regiones peruaserant, expellendos, strenuo nobo Duce opus esse & Imperatore: sic igitur duobus, quos elegerant, è medio sublatis, ex felici nomine Constantini felicitatem ominati sunt Imperij. Sed & ad spẽ augendam illud accidit, quod æque ac Constantino Magno, huic quoque adscititio nouo Constantino filius esset Constans * appellatus, quem & (sicuti idem Sozomenus affirmat) Cæsarem nominauit, simulac ad Alpes Cottias peruenisset, eumque ad Hispanias obtinendas misit. At de Constantino hactenus.

* Constantius.

XXXII.

ARCADIVS STVDET EXPIARE DELICTVM.

Sed ad Arcadium redeamus: cui quidem non sic prospexit Deus ab exercitu fratris Honorij liberans, vt parceret, sed quo ipsa Diuinitas potius, in quam in primis peccatum esset, sumeret de perpetratis scelerib. pœnas, quod anno sequenti præstitit, cùm eidem vnà cum Imperio vitam ademit, Honorium verò non ad cladem, sed ad salutem inferendam Orientali Imperio reseruauit: cum interea Arcadius rebus piè gestis impietatem, quam ex persecutione Ioannis contraxerat, abstergere conaretur, cuius rei gratia anno superiori ex Palæstina transtulisse Constantinopolim vidimus sacras reliquias Samuelis, & hoc anno Martyrium Acacij martyris inuisisse, atq; ibi Deum orasse, Socrates meminit, vbi ait d

d Socrat. l. 6. c. 21.

XXXIII.

Est quidem Constantinopoli domus amplissima, quæ Cæsarea dicitur, in cuius atrio est cupressus arbor (sed alij nucem fuisse tradunt) *in qua fertur Acacium martyrem suspensum occubuisse, qua de causa parua Ecclesia apud illam arborem ædificata fuit: quam Imperator Arcadius videre cupiens, in eam ingreditur: cumque preces ibi peregisset, discessit. Omnes qui circiter illam Ecclesiam habitabant, ad Imperatorem conspiciendum confluunt, ac nonnulli extra ædes egressi, transitum platearum ante occupare contenderunt, vnde putabant se & Imperatoris vultum & totam stipatorum turbam planum videre posse. Alii Imperatorem ab Ecclesia vsque eo prosequebantur, quoad omnes viri cum mulieribus & pueris extra illam domum exiuissent. Quo facto illico domus illa, quæ Ecclesiæ adiuncta erat, corruit. Vnde fama cum omnium summa admiratione consecuta est, Imperatoris precibus tantam hominum multitudinem ab interneccione fuisse liberatam.* hactenus Socrates.

XXXIV.

Ad postremum autem, redditis iam de Ioanne Chrysostomo, quæ vera certàq; repetimus: his addenda putamus, quæ de carentia inter reiectitia ducimus seligenda, ac respuenda: vt eadem confutemus.

e Pras. Hyp. 2 ex. DE ABDIPHII VITA HENAERI TIONE CONFVTATIO.

Habet enim Sophronij, qui inscribitur liber, Pratum e Spirituale. Adelphij, qui de gloria Chrysostomi apud Deũ thronum euecti visionem accepit, eiusmodi narrationem: *Dicebat frater meus Adelphius: Cum in exilio mortuus esset beatissimus Ioannes, dolorem pertuli incredibilem, quod talis tantusque vir, Orbisque magister lætificans Ecclesiam Dei, è throno suo exul defunctus est: Deprecabar ergo (inquit) Deum cum multa lacrymis, vt ostendere mihi dignaretur, in quo statu esset, & an cum Patriarchis adnumeratus esset. Cum ergo diutiùs orassem, in extasi factus sum, assexique virum nimis speciosum: qui tenens manum dexteram meam, adduxit me ad locum quendam illustrem & gloriosissimum, ostendebatque mihi Ecclesiæ doctores. Ego verò circumspiciebam videre quærens, quem cupiebam, magnum Ioannem dilectissimum meum. Cum ergo ostendisset mihi omnes, & vnusquisque nomen proprium expressisset, rursum tenens me per manum eduxit me foras. Ego autem sequebar illum tristis, quod non vidissem cum Patribus & Ecclesiæ magistris beatum Ioannem. Cum itaque egrederer, is qui præerat iamna apprehendens me, dixit mihi: Quid habes cur tristus es? Nemo vmquam huc ingressus, tristis exiit. Tunc dixi illi: Hæc mihi causa mœroris est, quod amantissimum meum Ioannem Episcopum Constantinopolitanum vnà cum cæteris doctoribus non vidi. Rursum dixit mihi: Ioannem ducis pœnitentia ducem? Aio ego: Illum sane. Respondens autem dixit mihi: Ipsum homo in carne viuens videre non potest. Illic enim assistit, vbi thronus est Domini.* hactenus auctor, mutuatus hæc (vt ipse testatur) ex relatione à fœmina ad Athanasium abbatem facta, eademq; sorore ipsius Adelphij, quem dicit fuisse tunc temporis Episcopum Arabissi.

XXXV.

Sunt autem hæc parum fide tuta, vt potè quæ in primis eiusdem Ioannis Chrysostomi testimonio f mendacij arguantur, dum ab eo ponitur Treius Episcopus Arabissi, & non Adelphius. Sed & cum tradat auctor, in domo Adelphij hospitatum esse Ioannem, cum Cucusum in exilium missus esset, plane erroris arguitur: nam licet id ipsum de hospitio Cucusi dicant Leo & Metaphrastes, tamen ipse Chrysostomus disertis verbis narrat g, à Dioscoro se susceptum hospitio, & non ab aliis, licet id complures expetierint. Cum autem hæc compingat ea narratione mendacia, quæ fides in reliquis? Sane quidem & illa inuidiosa nimis assertio est, omnes qui vmquam fuerunt in Ecclesia doctores, in inferiori ponere gradu, & super omnes Chrysostomum collocare: cum præsertim ex eis complures martyrio fuerint coronati, vt inter alios Hippolytus & Methodius, vt taceam de reliquis absque sanguine vita functis sanctis, nempe Basilio, duobus Gregorijs, Thaumaturgo atq; Theologo, itemq; omnibus sine inuidia præferendo Magno Athanasio. Sed & quæ illa absque ratione distinctio, vt omnes doctores fuerint oculis ea videntis perspicui, solus autem Ioannes ob excellentem gloriam inuisibilis? perinde ac si solus inter doctores ipse Chrysostomus fuerit perfectam gloriam consecutus. Sed faciant iam istæc: non enim indigent sancti nostris illustrari mendaciis, qui propriis virtutibus decorantur. Quod verò ad res gestas post Ioannis migrationem pertinet, huic prosequamur.

f Cassy. ep. 17. REDARGVITVR IMPOSTVRA COMMENTVM Cassy. ep.

XXXVI. THEOPHILVS EXCITAT TVMVLTVS ADVERSVS IOANNEM.

Post obitum sanctissimi Patris Ioannis Chrysostomi, visum est Theophilo Episcopo Alexandrino, iis qui ob initam cum Ioanne communicationem diuersis sententijs damnati atque proscripti essent, vel voluntario exilio contigisset esse factos extorres, omnibus ad propria redeundi licentiam impertiri, cunctasque præteritas oborias dissensiones obliuione deleri, & omnes in vnitatem Ecclesiæ, à qua scissi essent, debere recipi: ob idque libellum idem Theophilus scripsit ad Atticum Constantinopolitanum Episcopum. Testantur id quidem litteræ Synesij Episcopi Ptolemaidis in Ægypto, cum de Alexandro Epis-

g

co-

piscopo communionis Ioannis ipsum consulunt: quæ sic se habent.

XXXVII. SYNESII EPISTOLA PRO ALEXANDRO.

Cum quæstionem quandam ad te referre decreuerim: rem de qua perendi labor, antea exponere volo. Alexander patricius Cyrenæus, cum adhuc adolescentulus esset, monastica vita initiatus est. Cum ætate verò simul progrediente monastica in vita intentior, Ecclesiastico ministerio dignus iudicatus est, & quidem vt presbyter esset. Cum autem ex necessitate quadam in exercitu esset, & Ioannis beatæ memoriæ (colatur autem a nobis memoria defuncti, quia eum immunitas simul cum vita deponitur) huic adhærens priusquam in sedationem venirent Ecclesiæ, ab illius manibus Episcopus Ptolemaidis Pentapolis factus est. Orta vero dissensione permansit ei, qui ipsum elegit, amicus, & in numero fuit eorum, qui ab illius parte sedationem agerent. Postquam vero Concilii sententia prædiuerat, ad tempus quoddam seditio perduravit. Quid verò recensuerim ei qui nouit, immo qui ipse ea quæ ad conciliationem facerent, ministrauit? nam & libellum quendam sapientia præditum legi, quem ad beatum (vt mihi videtur) Atticum scripsisti, inducens ipsum ad eos suscipiendos. Et hactenus quidem Alexandro res communes cum communicis desertoribus fuerunt: proprium autem cum paucis hoc, quod tertius est annus post inducias obliuionem & reconciliationes, ipse verò non adiit recta Bithyniam, neque adeptam sedem occupauit: manet autem apud nos, velut nihil ipsius interfit, si quis etiam velit cum priuato agat.

XXXVIII. SYNESIVS BENEMERVIT ALEXANDRVM.

Ego igitur neque eminus in sacris legibus enutritus sum neque iam mihi conuenit multa dubitasse, qui superiore anno nondum in numero fui. Cum autem sentiam senes quosdam neque ipsos sibi sumere certam aliquam cognitionem, sed vereri ne ex ignorantia ad aliquam Ecclesiæ regulam offendant, & ob id omnino inhumaniu ipsum Alexandrum tractare, & de incerta suspicione manifestam ignominiam hospitio dispergere, vt qui nec sub communi tecto ipsum tolerarint: neque reprehendi, neque imitatus sum ipsos. Nosti igitur quomodo feci, reuerende Pater. In Ecclesiam quidem ipsum non suscepi neque sacramenti participem feci, domi verò æqualiter cum insontibus honorani, qui meus etiam in indigniis mos est: vbi ipsis ex his ædes meas accesserit amicus, cuius in quouis opere & sermone honorem exhibendum existimo: delirare eos ducens, qui agre ferunt, quod materna ciuitatis iura denicio. Quamquam propter hoc omnium curas in humeros meos sublatas fero, & solus pro omnium otio occupatus sum. Verum benè mihi positum erit apud Deum, quod plus laboris, minus honoris habeo.

XXXIX.

Sed & Alexandrum hunc, cum quidem ad Ecclesiam progredior, vellem me nusquam in foro videre: vix enim contingit vt videam, aliò verto oculos & statim rubor per genas effloruit: at ingressum atrium meum, & sub eodem tecto versantem, omnibus quibus par est, honoro. Quid igitur tantus discors sum a me ipso priuatim & publicè, in tempore tempore facienda ea quæ mihi videntur? immo in altero concedo legi, in altero gratificor naturæ vrgenti ad humanitatem: quamquam fere violatum naturam, si quid clare de lege nossem. Hoc sanè ipsa est quæstio, ad quam oportet Apostolicæ successionis auctoritatem respondere simpliciter & clare, & hoc ipsum quod in omnibus. Alexandreum conuenit censere Episcopum, an non? hactenus ad Theophilum de Alexandro Episcopo Synesius, cuius *a* ad eumdem Theophilum eadem rogantis iterata petitio extat. Quod vero hanc se dedisse epistolam tradit ad Theophilum scriptam post triennium à reconciliatione cum Episcopis, qui erant ex parte Ioannis: plane colligitur, ab eo hanc esse datam epistolam anno Domini decimopost quadringentesimum. Cumque de se fateatur in iisdem litteris, cum eas scripsit, nondum annum habere in Episcopatu: eius electionem accidisse oportuit post biennium ab hoc tempore, agemus de ea suo loco, deq; rebus ab eodem Synesio in Episcopatu præclarè gestis.

a Synes. ep. 67.

XI. COMMVNICATIO PEREGRINA.

Habes & hic, lector, symbola quædam communicationis illius, quam peregrinam dixere Patres, de qua Superius, in recitata Synesii epistola satis expressa: nimirum quod cum illis, in iis, quæ sunt naturæ, exhiberetur humanitas, in iis autem, quæ sunt diuinorum sacramentorum, seueritas seruaretur, communicatis hospiti quæ ad victum sunt necessaria, negatis vero, quæ ad vium pertinent sacramentorum. Porro communicatio peregrina inde nomen accepit, quod ea impertiri soleret illis peregrinis, qui commendatitias litteras, quas antiqui canones *b* decreuissent, secum minime ferrent: quibus si muniti peregrinarentur, ab omnibus æque in omnibus & sacramentorum participatione recipi consueuerunt. At licet ista curarit Theophilus, vt exules libere abire sinerentur, non tamen propterea meruit communionem Romani Pontificis, à qua priuatus erat: nam ipse ab eo etiam illud requirebat, vt nomen Ioannis in Diptycha restitueret: quod facere nûquam consensit, vt suo loco pluribus dicendum erit.

b Ap. st. can. 32. Concil. Antioch c. 7.

Hoc eodem anno Honorius Imperator, qui seueris edictis hæreticos in Africa constitutos Manichæos & Donatistas exagitarat, nouo dato rescripto ad Porphyrium Proconsulem Africæ, liberos illos pœnis omnibus esse decernit, qui relicta hæresi, ad fidem Catholicam se conuerterent. Alia insuper ad eumdem data lege *d*, priuilegia concessa Catholicis Ecclesiis stabiliuit. Sed & sub eodem suo ipsius consulatu septimo aduersus eos, qui abstrahunt fugientes ad Ecclesiam, vt maiestatis criminis rei habeantur, ad Iouinum Præfectum Prætorio rescripsit, vt ex sancti Gregorii Papæ epistola ad Ioannem Defensorem data apparet, vbi eadem sanctio recitatur his verbis *e*: *Fideli ac deuota præceptione sancimus, nemini licere ad sacrosanctas Ecclesias confugientes abducere. Sub hac videlicet definitione, vt si quisquam contra hanc legem venire tentauerit, sciat se maiestatis crimine esse retinendum. Data Kalendis Aprilis, Honorio septies cum Theodosio tertio Conss.* hæc apud Gregorium: ex quibus habes, quod emendes in Codice Iustiniano, vbi *f* eadem sanctio sub duobus Constantiis Consulibus, seu Constantino & Constantio, data legitur: nisi potius ex Codice Iustiniano emendandos esse dicamus errores, qui in Gregorii epistolam irrepserunt, vt cum male iungitur consulatus septimus Honorii cum tertio Theodosii: nam octauus illius cum tertio, non cum secundo Consulatu huius in Fastis ponitur: Sed & ex ipso Legis titulo, qui inscribitur vtrobique Honorii & Theodosii, suademur, vt inhæremus lectioni codicis Iustinianei: nam sub hoc septimo Honorii consulatu Theodosium nondum imperare cœpisse, sed sequenti anno post mortem Arcadii, certum est. Adeo vt vel in Gregorii epistola coniungendum sit vt loco septimi ponatur Honorii consulatus octauus cum tertio Theodosii, vel sequenda sit lectio codicis Iustiniani, vt sub duobus Constantiis lex illa sancita dicatur.

XLI. LEGES HONORIICONTRA HÆRETICOS

d L. 41. de hæred. C. Theo. d. l. 53. de Epis. & clerie. C. Theol. e Greg. Lri. epist. 54.

CRIMEN MAIESTATIS IE FRINGERI VRA ECCLESIÆ

f Ls. C. de hæreti. conf. ad Eccles.

Hoc eodem anno VVandali & Alani aliis coniuncti barbaris, qui (vt dictum est) anno superiori pridie Kalendas Ianuarii, transito Rheno in Gallias irrupere, eamdem infeliciter incursantes depasti sunt. Cuius anni clades à S. Hieronymo in epistola hoc anno ad Ageruchiam data, ita recensetur his verbis *g*: *Præsentium miseriarum panca percurram. Quod rari hucusque resedimus, non nostri meriti sed Domini misericordia est. Innumerabiles & ferocissimæ nationes vniuersas Galliias occuparunt. Quicquid inter Alpes & Pyrenæum est, quod Oceano & Rheno includitur, Quadus, Vuandalus, Sarmata, Alani, Gipedes, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alemanni, & (ô lugenda Respublica) hostes Pannonii vastarunt. Etenim Assur venit cum illis. Maguntiacum nobilis quondam ciuitas capta atq; subuersa est. & in Ecclesia multa hominum millia trucidata. Vangiones longa obsidione deleti. Rhemorum vrbs præpotens, Ambiani, Attrebatæ, extremiq; hominum Morini, Tornacus, Nemete, Argentoratus, translati in Germaniam. Aquitania, nouemq; populorum Lugdunensis, & Narbonensis provinciæ, præter paucas vrbes populata sunt cuncta: quas & ipsas foris gladius, & intùs vastat fames. Non possum absque lacrymis Tolosæ facere mentionem, quæ vt hucusque non ruerit, sanctis Episcopi Exuperii meritis præstiterunt. Ipsa Hispania iam tam diu peritura quotidie contremiscunt, recordantes irruptionis Cymbricæ, & quicquid alis semel passi sunt, illa semper timore patiuntur. Cætera taceo, ne videar de Dei desperare clementia.* hæc Hieronymus. Quod autem inter alias Galliarum vrbium clades Rhemos à VVandalis referat deuastatos, in eam sententiam me magis trahit, vt existimem, Sanctum Nicasium eius ciuitatis Episcopum vna cum sorore Eutropia & sociis esse martyrio coronatos, licet aliqui ad Hunnorum irruptionem referant tempora, quorum Acta passionis æque sub VVandalis ipsos esse

XLII. IRRVPTIO BARBARORVM IN GALLIAS.

g Hier. ep. 11.

h Psal. 82.

passos habent, sed plane corrigenda in eo, dum VVandalos Paganos fuisse tradunt, quos liquet fuisse Christianos.

XLIII. DE TEMPORELLA CLADIS IN GALLIAS.

Quod autem ita afflictas memorat Gallias, & eadem mala extimescentes Hispanias Sanct. Hieronymus tradat: plane hoc ipso anno se eam scripsisse epistolam, haud obscure demonstrat. Siquidem hic ipse est annus, quo, ex sententia Zosimi & aliorum, quæ dicta sunt, in Gallijs acciderunt, quando & VVandali cum Alanis iam cogitabant Hispanias. Quod etiam confirmatur ex iis, quæ idem Hieronymus subdit his verbis: *Olim à mari Ponticо vsque ad Alpes Iulias non erant nostra, quæ nostra sunt: & per annos triginta, fracto Danubii limite, in mediis Romani Imperii regionibus pugnabatur. Arserunt præ vetustate lacrymæ: præter paucos senes, omnes in captiuitate & obsidione generati, non desiderabant, quam non nouerant, libertatem.* Cum igitur ita S. Hieronymus triginta numeret annos ex barbarorum irruptione, facta (vt suo loco ex Ammiano *a* superius dictum est) Valente quintum Consule cum Valentiniano Iuniore, anno Domini trecentesimo septuagesimo sexto, vsq; ad tempus eius ab ipso scriptæ epistolæ, planè hoc anno eam datam fuisse apparet.

a Ammian. lib 31.

XLIV. STILICHO ROMANI IMPERII PRODITOR.

Sed & hæc cuncta facta esse Stilichonis proditione, præter illa quæ dicta sunt, hæc ex eodem S. Hieronymo auctore accipe: *Quis* (inquit) *hoc credet? qua digno sermone historia comprehendent? Romam in gremio suo, non pro gloria, sed pro salute pugnare? immo ne pugnare quidem, sed auro, & cuncta supellectile vitam redimere?* alludit ista dicens sanctus Hieronymus ad summam auri à Romanis opera Stilichonis Alarico persolutam. sed pergit: *Quod non vitio Principum, qui vel reipublicæ sunt, sed scelere semibarbari accidit proditoris,* nempe Stilichonis, *qui nostris contra nos opibus armauit inimicos.* dum scilicet suasit dari barbaris (vt dicemus anno sequenti) à Romanis stipendium. Et inferius idem post deploratum præsentem Imperij statum, ista ad eumdem Stilichonem alludens subdit: *Et hæc ipsa, quæ dixi, periculosa sunt tam loquentibus, quam audientibus, vt ne gemitus quidem liber sit: nolentibus, immo nec audentibus nobis flere quæ patimur.* hæc ipse, planè significans minime licuisse, timore Stilichonis habenas Imperij moderantis publicas lugere miserias. Sed quomodo vindex tandem sequenti anno Olympius vir maxime pius insurrexerit, ipsumque Stilichonem occidendum curarit, dicemus anno sequenti.

XLV. *b Rutil. Itin. lib. 2.*

Ne putes autem alium aliquem quam Stilichonem, S. Hieronymum illis verbis insimulasse, audi quid de eodem Rutilius *b* cecinit:

Quo magis est facinus diri Stilichonis acerbum,
Proditor arcani qui fuit Imperii.
Romano generi dum nititur esse superstes,
Crudelis summus miscuit vsq; furor.
Dumq; timet quicquid se fecerat ipse timeri,
Immisit Latiæ barbara tela neci.
Visceribus nudis armatum condidit hostem,
Illatæ cladis liberior dolo.
Ipsa satellitibus pellitis Roma patebat:
Et captiua prius quam caperetur, erat.

hæc Rutilius, & alia, quæ subdit aperte absq; verborum inuolucro de Stilichone proditore, de quo adhuc viuente hoc anno, quo S. Hieronymus eam scribebat epistolam, ne secreto quidem fari absq; metu licebat.

XLVI. *c Salu. an. de vero iudicio lib. 6.*

Sed quod ad Galliarum cladem pertinet, consentit vtique sancto Hieronymo Saluianus *c*, vbi ait: *Nou enim hoc agitur iam in Maguntiacensium ciuitate, quæ iam exciſa & deleta est: non enim Agrippina, sed quia hostilibus plena manu agitur Treuirorum vrbe excellentissima, sed quia quadruplicis eueſsione est prostrata. &c.* Quin & ipsam quoque tandem Tolosam captam à barbaris, deplorat Rutilius, vbi agit de suo Victorino Tolosano *d*:

d Rutil. Itin. lib. 1.

Victorinus enim, nostræ pars maxima mentis,
Congressu expleuit mutua vota suo:
Errantem Tuscu consedere compulit agris,
Excolere externos capta Tolosa lares.

hæc Rutilius: qui & ipse iisdem barbaricis bellis coactus è Gallia patrio solo fugere, reuersurus tandem per mare nauigans, Itinerarium illud suum metro cecinit. Eiectos autem fuisse Romanos magistratus à Gallis ipsis in barbaros arma sumentibus, testatur Zosimus *e*. Sed Saluianus luget suos Gallos (quod deterius est) hisce flagellis haud moribus emendatos, verum deteriores redditos esse, hæc autem ipsum fusius scribentem tu ipse consule. Nos vero iam ad anni sequentis res gestas enarrandas progrediamur.

e Zosim. lib.

IESV CHRISTI

Annus 408.

INNOCENTII PAP. Annus 7. HONOR. 14. THEOD. 1. IMPP.

ANNO à Christo nato quadringentesimo octauo, Basso & Philippo Conss. Kal. Maii. Arcadius Imperator offensi numinis indignationem ob Ioannis Chrysostomi persecutionem expertus, ex hac vita morbo subripitur, præmaturè quidem annum tantum ætatis agens trigesimum primum, cum imperasset vna cum patre annos duodecim, post obitum vero patris tredecim, menses tres, & dies quindecim. testantur hæc quidem de tempore obitus Prosper & Marcellinus in Chronicis, nec non Socrates *f*. Reliquit autem post se filios Theodosium, Pulcheriã, Arcadiam & Marinam.

I. ARCADII IMP. OBITVS.

f Socr. lib. 6. cap. 1.

Quod vero sciret Arcadius, Honorium fratrem sibi esse perinfensum, timens ne insidias post suum obitum Theodosio puerulo moliturus esset, eumdem Regi Persarum, quo cum fœdus inierat, commendatum reliquit: de quo apud Ioannem diaconum, qui Paulus falsò inscribitur, ex Theophane hæc habentur *g*: *Arcadius itaque cum se mori cerneret, videns Theodosium filium parumlum esse (erat enim annorum octo) considerans que ne à quoquam insidiis appeteretur (hunc Imperatorem appellat *) ei curatorem per testamentum fere statuit. Isdegerdem autem Persarum Regem.* Isdegerdes autem Arcadii testamento susceptо, pacemque sine inuidia erga Romanos vsus. Theodosio Imperium conseruauit, & Antiochum quendam moribus ac rationabilem virum ei tutorem & pædagogum mittens, hæc Romano Senatui scribit.

II.

g Paul. diac. lib. 13.

* appellat vid. quæ.

III. REGII PERSARVM ERGA THEODOSIVM. * Theodosium. *h Socrat. l.*

Arcadio dormiente, meque curatorem filii constituente, qui supleat locum meum direxi. Ne quis ergo insidias puero conetur, ne prælium intolerabile contra Romanos exurgat. hactenus epistola. subdit his auctor: *Antiochus vero cum Constantinopolim venisset, ab Honorio Imperatore libenter susceptus est.* legatus hic ad Honorium Romam à Rege Persarum etiam missus creditur ad eum cum Theodosio conciliandum, quem sciebat iustis de causis fuisse in Arcadium valde commotum. *Postquam vero* (inquit Sozomenus *h*) *Arcadius esse mortuus, Honorius commiseratione ductus, quia fratris filium prosequebatur, Constantinopolim reuerti properabat, vt fides Præfecti constitueret ipsius tum saluti, tum Imperio: nam cum eum filio loco haberet, verebatur, ne quid illi accideret, qui propter maturitatem insidiis esset expositus. At vero iam tum itineri accinctum Honorium Stilicho horta tur, vt in Italia maneret, id plane necessarium esse asserens, quandoquidem tum Arcadi, Constantinus quidam tyrannidem inuasisset.* hæc Sozomenus: qui addit, destinatum fuisse Stilichonem cum exercitu mitti in Orientem, sed detectis eius insidiis, quibus filio Eucherio parabat Imperium, fuisse retentum. Sic igitur factum est, vt cum ope Regis Persarum, tum Honorii Imperatoris, res Orientalis Imperii in tuto fuerint collocatæ. Theodosio puero insuper (vt Socrates *i* tradit) accessit Imperii curator Anthemius Præfectus. huius autem quantæ essent vna cum pura religione virtutes, superius dictum est, cum de ipsius egimus Consulatu. Accessit postea ad regimen

CVRATORES ORIENTALIS IMPERII. *i Socrat. l. 7. c. 1.*

Impe-

Imperii maior natu soror Pulcheria, cum grandioris ætatis effecta est, quam tempore obitus patris Arcadij nonnisi annorum fuisse ætatis decem, Marcellino auctore liquet.

IV. FOEDVS CENTVM ANNORVM INTER PERSAS. a Socrat. l. 7. c. 8. b Soc. l. 7. c. 8 DE MARVTHA EPISCOPO LEGATO AD PERSAS.

Quod vero ad Persarum Regem pertinet Isdegerdem; ad centum annorum spatium sanctum fuisse fœdus inter ipsum atque Romanos. Sozomenus a tradit. Ex quo quidem non id tantum factum est, vt securitati Imperij bene prospectum esset, sed & propagandæ in Perside fidei ianua aperta fuerit. Nam Socrates b *Eodem* (inquit) *tempore Christiana religio forte in Persida vehementer amplificata est talis de causa. Inter Romanos & Persas crebri legati mittuntur, variæque incidunt causæ, cur tam frequentes alteri ad alteros obeant legationes. Itaque id temporis necessitas postulabat, vt Maruthas Episcopus Mesopotamiæ, de qua paulo ante facta est mentio, ab Imperatore Romano ad Regem Persarum mitteretur. Rex quoniam eum virum pietate singulari præditum esse animaduertebat, in magno honore habuit, & tanquam homini re vera diuino animũ capit attendere.* hæc Socrates. Sed de Marutha in memoriam reuoca, hunc ipsum fuisse Constantinopoli, cum conuentus ille ad Quercum contra Chrysostomum habitus est, qui quod nouus esset homo, ab aduersariis Ioannis Chrysostomi in eamdem Synodum, quæ speciem haberet pietatis, abductus est, sed damno sanè ipsorum: nam Cyrini pedem nescientes calcans, ex eo miser ille (vt dictum est) infeliciter consumptus obiit. Hunc postea pro S. Ioanne Chrysostomo stetisse, eius literæ ad Olympiadẽ haud obscure significant: per quem ipsum Chrysostomum, licet exul esset, Persarum conuersionẽ tentasse, certum est, nam in epistola ad Olympiadem ita de eo c: *Marutham Episcopum, quantum in te fuerit, curare atque omnibus officiis complecti ne desinas, vt eum è barathro extrahas* (passus fortasse carcerem fuit ob communicationem cum ipso Chrysostomo) *nam eius operas ob Persidis negotia magnopere ego.* Atq; *si à te fieri potest, ex eo intellige, quidnam illic ipsius studio atq; opera perfectum sit: & cur illuc profectus sit, fac sciam: & num ei dias epistolas, quas ad eum misi, reddiderit, fac me velim certiorem. Quod si rescribere grauetur: saltem quid illic profectum sit, tibi exponat, & numquid rursum eodem profecturus sit. præsituras sit. nam ego hac de causa ipsum conuenire studebam.* hæc Chrysostomus de Marutha: quibus intelligas per eum conuersionem Persarum ipsum Chrysostomum iam procurare cœpisse, quomodo autem res bene cesserit, Socrates superioribus ista subdit d: *Quæ res* (nempe studium Regis Persarum erga Marutham) *animos Magorum, qui apud Regem multum valere solent, admodum irritauit. Nam metuerunt nonnihil, ne Maruthæ suasu Rex Christi fidem acciperet. Etenim diuturnum capitis illius dolorem, quem Magi curare non poterant, Maruthas precum subsidio curauit. Proinde Magi fallaciam, qua Regem indiscretum, excogitant. Ac quantam Persæ ignem pro Deo colunt, & Rex quidem ipse ignem perpetuo ardentem in domo quadam venerari solet: subter terram hominem abdunt, eumque tempore, quo Rex preces facere consueuerat, has voces emittere faciunt: Regem è regno exturbandum esse, impie enim propterea agere, quod sacerdotem Christianorum diuinum existimabat. Qua cum Isdegerdes audiuisset* (hoc enim Regi nomen fuit) *tametsi Marutham reuerebatur, tamen ob eam causam ab se amandare constituit.*

b Soc. l. 7. c. 8 CHRISTIANA RELIGIO IN PERSIDE PROPAGATA.

V. A MARVTHA MAGORVM IMPOSTVRÆ DETECTÆ.

Tum Maruthas, homo verè diuinus, in precibus se penitus desixit: vnde fallaciam & dolum Magorum planè deprehendit. Itaque sic Regem alloquitur: Ne illuderis, O Rex: sed domum ingredere: ac cum vocem audieris, terra defossa, dolum facile deprehendes: nam ignis non loquitur, sed hoc se machinatum quidam ab hominibus ad eam rem comparata. Maruthæ Rex morem gerit: in domum, vbi ignis perpetuo ardebat, denuò ingreditur: simulatque vocem iterum audit, terram iubet defodi. Ita qui vocem illam, quæ à Deo edi putabatur, emiserat, deprehensus est. Quocirca Rex ira admodum exacerbescens, decimum quemque ex genere Magorum capite obtruncari mandat. Quo facto dixit Maruthæ, vt vbi vellet, Ecclesias ædificandas curaret. Hac de causa religio Christiana apud Persas vehementer creuit. Tum Maruthas decedens ex Persida, Constantinopolim venit. Exiguo tempore post in Persidem legationis obeundæ causa reuertitur. Magi alias de integro fallacias excogitant, quibus Regis animum ab eo amplexando auertere rent. Malum quendam odoreum dedit a opera comparatum, in loco quodam, ad quem Rex solet accedere, diffundi curant, eumque diffusum esse à Christianis, falsò criminantur.

VI.

Verum Rex, qui Magos iamdudum habuerat suspectos, vbi illius facinoris auctores diligenter perquisisset, perspicue deprehendit eos ipsos Magos illum malum odoreum de industria rursus effecisse: quapropter complures illorum iterum graui multauit supplicio. Maruthæ in magna obseruantia coluit, ac Romanos amare plurimum; eorumq; amicitiam magnopere amplecti cœpit: parumque abfuit, quin cum Maruthas vna cum Ablato Persidis Episcopo aliud etiam specimen fidei Christianæ palam edidisset (vigilias enim & precibus ambo sedulo vacantes, dentionem, quo Regis filius agitabatur, expulerunt) Christianus factus fuisse: verum mors ante eum oppressit, quam plene Christianus euaderet, quo mortuo, filius eius Barareanes regno potitus est, cuius temporibus (sicut à me dicetur paulo inferius) fœdera inter Romanos & Persas violata fuere. hactenus Socrates. Porro Maruthas magnæ sanctitudinis nomine glorioſus ex hac tandem vita ad DEVM, de perfunctis honeste laboribus præmia recepturus, abiit: cuius quidem insigne redditum nomen tam Græcis quam Latinis publicis notis e inter sanctos receptum anniuersaria memoria in Ecclesia perseuerat. Sic se habuere res Orientis.

e Martyr. Rom. die 4. Decemb.

VII. OCCIDENTALIS IMPERIÆ RVMNÆ.

Cæterum res Occidentalis Imperij Stilichonis insidiis admodum turbatæ sunt: qui enim pluribus annis occultarat in animo proditionem Imperij, & aliquibus interdũ signis patefecisset, iam aperta luce, totoq; (vt dicitur) cælo, proditor Honorij Imperatoris apparuit, atque meritas pœnas luit. Hæc autem quomodo se habuerint, antiquorum scriptorum sunt testificatione prodenda. Atque primum illud, prodigiose nimis proditionem Stilichonis bruta quoq; elementa testari, immo & clamare visa esse: etenim Marcellinus in Chronico sub huius anni Consulibus hæc ait: *Roma in Foro Pacis per dies septem terra motum dedit.* Sed iam proditionis Stilichonis reuoluamus inuolucra. Inseruiebat Alaricus Gothorum Rex studiis Stilichonis; quo cum pluribus præliis sæpè colluserat, nam cum eum obtinere facillime potuisset, & iam (vt dictum est superius) obtinuisset, eumdem apud Pollentiam liberum abire siuit, eundemq; quasi pro Romano militaturum Imperio, publicis stipendiis aluit, ea specie, quasi eo vsurus iã esset ad inuadendam ditionem Arcadii Imperatoris. At quid tandem accidit? dicemus summatim in primis ex Paulo Orosio, qui fuit temporis res gestas sincere perstrinxit, cum illatam cladem per Stilichonem in Romanum Imperium ita breuiter narrat f.

f Oros. lib. 7. cap. 38.

VIII. MOLITIONES STILICHONIS ADVERSVS ROM. IMPERIVM.

Interea Comes Stilicho, Vandalorum imbellis, auarus, perfidus & dolosæ gentis genere editus, parumpendens quod sub Imperatore imperabat, Eucherium filium suum, sicut à plerisque traditur, eam inde Christianorum persecutionum à puero priuatoque meditantem, in Imperio quoquo modo substituere nitebatur. Quamobrem Alaricum, cum Itanique Gothorum gentem pro pace optima & quibuscumque sedibus supplicitur ac simpliciter orantem, occulto fœdere fouens, publice autem & belli & pacis copia negata, ad terendam terrendamque Rempublicam reseruauit. Præterea gentes alias copiis viribusq; intolerabiles, quibus nunc Galliarum Hispaniarumque prouincia premuntur, hoc est, Alanorum, Sueuorum, Vuandalorum, ipsorq; simul motu impulsorum Burgundionum vltro in arma solicitans, deterso semel Romani nominis metu, suscitauit eas interim ripas Rheni quatere, & pulsare Gallias voluit. Sperans miser sub hac necessitatis circumstantia, qua & extorquere Imperium à genero posset in filium, & gentes barbaræ tam facile comprimi, quam commoueri valerent.

IX.

Itaque vbi Imperatori Honorio, exercituique Romano hac tantorum scelerum scena patefacta est, remoto iustissimè exercitu occisus est Stilicho, qui vt vnum puerum purpuram induceret, ratus generi hum. ani sanguinem dedit. Occisus est & Eucherius, qui ad conculcandum sibi fauorem Paganorum, restitutione templorum, & euersione Ecclesiarum imburuum se regni primordia minabatur, paucique cum iisdem satellites tantarum molitionum pœnis sunt. Ita minimo negotio paucorum pœna, Ecclesia Christi cum Imperatore religioso & liberata sunt, & vindicata. hucusque Orosius, rem gestam breui compendio perstringens, potius quam historico more describens.

X. AVRO PAX REDEMPTA.

At nos quæ hinc inde à diuersis mutuati sumus antiquis auctoribus, suo ordine recensebimus: atque illud in primis, quod habet Zosimus, Alaricum legatos misisse ad Stilichonem, quibus stipédia suis militibus petiit ob moras in Epiro contractas, cum expectaret mitti in Oriétem. Cum Stilicho consulturus ea de re Honorium Imp. Romam concessit. Honorius vero in Palatium conuocato Senatu, quid agendum, rogat Patrum sententias. num pecunia illi danda, vel bello aduersus eundem Alaricum decernendum. Egit Stilicho in Senatu pro Alarico: ex cuius sententia eidem decreta sunt pro redemptione pacis quatuor millia librarum auri, reluctante tamen Lampadio V. C. qui patria libertate illud in faciem Stilichoni obiecit, dicens: *Non est ista pax, sed pactio seruitutis.* Qui, simulac Senatus dimissus est, veritus eius potentiam, in proximam Ecclesiam Christianorum confugit. Cum postea, nonnullis inter hæc agitatis, Olympius in Stilichonem, ceu proditorem Imperij animum Honorij Imperatoris commouit: eiusque opera factum est, vt socii in magistratus Stilichoni studiosos commoti, in singulos insurgentes, eos occiderent. Sed & Stilicho, cuius præcipuè vita appetebatur, cum se Rauennam vna cum suis barbaris satellitibus contulisset: rebellante Saro barbarorum duce, occisisque ab eo satellitibus Stilichonis, ipse sibi timens, intempesta nocte ad Ecclesiam confugit. Hic obserua, quantum delatum fuerit Ecclesiasticæ immunitati, cum licet perduellis Imperii & proditor Imperatoris ac perditor Orbis in Ecclesia sibi confugium parauisset, nullus tamen eum inde vi abstrahere ausus est. At necdum lata esse potuit tunc lex illa Honorii pro Ecclesiastica immunitate de confugientibus ad Ecclesiam, anno superiori à nobis recitata, vbi & correctum est emendum in eam illapsum, demonstratumque non ante sequentem annum potuisse esse sancitam sub tertio Theodosii consulatu cum Honorii tertio. Sed & accidit quidem congrue (sicut de Eutropio dictum est) vt qui violare ius Ecclesiæ tempore S. Ambrosii Stilicho non est veritus, idem ipse necessitate compulsus confugerit ad Ecclesiam, & ius pariter Ecclesiæ implorarit. Ita Deus superbos in res sacras cornua erigentes deprimere consueuit.

XI.

Sed quomodo qui non vi est ab Ecclesia auulsus, dolo tamen passus est sponte se inde deduci, accipe. *Vbi autem illuxisset dies* (subdit his Zosimus a) *ingressi sunt milites Ecclesiam, & Episcopo præsente sacramentis ei fide facta non imperatum esse sibi à Principe, vt eum necarent, sed tantum vt custodirent: quam primum egressus ex Ecclesia sub custodia militum esse capisset, altera ex Honorio Imperatore reddebantur ab eo, qui priores attulerat, litteræ, quibus in litteris Stilichonis in Rempublicam delicta poena capitis irrogabatur.* Sic itaque ductus Stilicho, capite truncatus est ab Heracliano, hoc anno sub Consulatu Bassi atque Philippi, decimo Kal. Septembris: cum inter hæc Eucherius Stilichonis filius fuga lapsus, Romam se contulit, cuius occisio, necnon Serenæ matris & aliorum anno sequenti contigit, quo nos de iisdem acturi sumus. Hæc omnia ex Zosimo b, quod ex alijs, qui ita prolixe res gestas fuerint prosecuti, accipere minime licuerit: quem scimus priuatis studentem affectibus, pro animi sententia res interuertere. dum quem omnes perduellem ac proditorem Imperii Stilichonem fugillant ac damnant, ipse laudibus prædicat; contra vero Olympium pietate insignem virum, vindicem dicturnæ proditionis & proditoris, hypocrisis infamat; dum de eo sic orsus est dicere: *Olympius oriundus è Ponto Euxino, splendida quadam in prætorio militia donatus, qui sub specie Christianæ religionis magnam intra se malitiam tegeret, atque hominem se frugi simularet, cum Principe colloqui frequenter soleret, &c.* sed quid boni de quouis Christiano vnquam locutus est Zosimus? Cæterum scimus Olympium hunc à sancto Augustino c duab. ad eum datis epistolis (de quibus proximè dicturi sumus) mirifice prædicari. cum & ipse eumdem Augustinum vt parentem coleret, quem longe positum litterarum internuncio saluraret.

XII.

At de his summatim agés Marcellinus Comes in Chronico, eiusmodi elogio Stilichoni extrema persoluit: *Stilicho Comes (cuius duæ filiæ Maria & Thermantia, singulæ vxores Honorii Principis fuere, vtraque tamen virgo defuncta) strenue Honorii regno, regnum inhians, Alanorum, Sueuorum, Vuandalorumq; gentes donis pecuniisque illectas contra Honorii Imperium excitauit: Eucherium filium suum Paganum, & aduersus Christianos infidum moliretem cupiens Cæsarem ordinare, cum eodem Eucherio, dolo suo detecto, occisus est.* hæc ipse: id etiam & post Orosium nuper recensitum reliqui omnes. Optime igitur consultum est CHRISTI Ecclesiæ nece Stilichonis, cuius proditione, in Ethnicum hominem, persecutionem iam adornantem, Imperium Romanum deferendum esset: quod ne quando fieret, opportunè antecurrere conatus est dux Christianus Olympius, zelo æstuans pietatis.

XIII.

Sublatis iam de medio Stilichone, atque eius satellitibus magistratibus insignitis, Honorius Imperator complures ad hæc spectantes hoc anno contra ipsos proscriptos perduelles Imperii edidit sanctiones, quas singulas ad rerum gestarum cognitionem spectantes nos hic seruato ordine temporum describemus. earum prima est illa data vigesimaquinta Septembris, his verbis d:

Si quis ex proscriptorum numero Comitatum nostræ serenitatis, siue mœnia æterna Vrbis intrauerit, deportatione plectetur: Dat. X. Kalend. Octobris, Basso & Philippo Conss. Post biduum vero ita de bonis proscriptorum ad Theodorum Prætorio e:

Proscriptorum, satellitumque fortunas Ærario nostro iubemus accedere. Ideoque per agros, per cuncta domicilia titulos nostræ serenitatis affigi præcipimus. Quicquid sane ab eorum procuratoribus ex prædiorum fructibus congregatum est, largitionibus nostris protinus copuletur: ne si iussa nostra aut dissimulatione neglexerint, aut collusione præterm serint, supplicium exilij pariter & proscriptionis sustineant. Dat. 8. Kal. Octob. Med. Basso & Philippo Conss. Mense autè Octobris ad eundem Præfectum Prætotio Theodorum hæc de bonis Stilichonis f:

XIV.

Qui in facultates Stilichonis & actus videntur esse versati, vel ex iisdem facultatibus aliquid subtraxisse, vel aliquid rapuisse, omnifariam reddant. Dat. 8. Kalend. Novemb. Basso & Philippo Conss. Mense vero Nouemb. ita ad eundem de fautoribus Stilichonis g:

Qui suas opes prædoni publico, vel eius filio cæterisq; satellitibus dederunt vel iure, vel corpore, quibus ille vsus est ad omnem dirandam inquietandamque barbariem: his omnem repetendi viam salvemus esse præclusam. Dat. X. Kalend. Decemb. Rauen. Basso & Philippo Conss. Mense vero Decembris ita ad eundem Theodorum Prætorio h:

XV.

Hostis publicus Stilicho nouum atque insolitum reperierat, vt litora & portus crebris vallaret excubiis, ne cuiquam ex Oriente ad hanc Imperij partem pateret accessus. Huius iniquitate sublata, & ne cæteris fere diuersarum mercium commeatus, præcipuum hac sanctione, vt littorum desistat ac portuum pernitiosa custodia, & cuilibet ac redeundi libera sit facultas. Dat. 4. Idus Decembris, Rauennæ, Basso & Philippo Conss.

Fuit quidem illud in his agendis propositum Stilichonis, vt occuparet milites in littorum ac portuum custodia, atque penuria graui afflictaret Romanum Occidentis Imperium, vt sic vndique languescentibus viribus, filij cum suis barbaris fœderatis illud inuadendi ac potiundi faciliorem aditus pareret. Sed & illud quoque ex Senatusconsulto factum in Stilichonem, quod aduersus alios tyrannos fieri consueuit, nimirum, vt publica quæque atque priuata monumenta, quæ in eius honorem fuissent erecta, pentus diuiserentur, vnde eidem dicatis statuis exturbatis, titulis appositum eius nomen abrasum fuit: quod quidem plurimis exemplis antiquæ eiusdem Stilichonis docent inscriptiones, quæ adhuc extant, & expuncto leguntur nomine Stilichonis.

Qui hæc omnia in odium Stilichonis & Eucherij filij statuit Honorius Imperator, idem eos, qui ipsos tyrannos insecuti essent, beneficiis afficiendos curauit. Etenim interfectorem Stilichonis Heraclianū Præfectura Africæ prouinciæ

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

uinciæ donauit, & Olympium, quem diximus totius operis architectum, Magistrum Officiorum creauit. hæc quidem omnia Zosimus. Porro idem Honorius Imperator Palatium repurgauit ex iis, quos fidei Catholicæ aduersarios in eo Stilichonis posuerat aulicos, ita ad eundem Olympium eâ dignitate præditum, necnon ad Valentem Comitem Domesticorum rescribens hoc anno mense Nouembris a:

a l. 42. de hæret. C. Theod.

Eos, qui Catholicæ sectæ sunt inimici, intra Palatium militare prohibemus. Nullus nobis sit aliqua ratione coniunctus, quâ a nobis fide & religione discordat. Dat. XVIII. Kal. Decemb. Rauennæ. Basso, & Philippo Conss.

XVII. b Augustin. ep. 124. 219. AVGVSTINVS AD OLYMPIVM.

Adgauisus est sanctus Augustinus de nouæ dignitate collata Olympio, duabus ad eum hoc anno datis epistolis b, cum de eius Magistratu nuncium perlatum esset in Numidiam: quibus eidem Bonifacij Episcopi Cataquensis causam commendat. Ad posteriores scribēdas litteras longe grauior impulit eum causa: illa nimirum, quod post obitum Stilichonis in Africa Gentiles & Donatistæ falso rumore iactarent, latas contra se leges nequaquam ex voluntate extitisse Honorij Imperatoris, sed opera Stilichonis: & quasi earundem auctoritas vnà cum ipso Stilichone esset extincta, in Catholicos insurrexerint, atque nonnullos etiam Episcopos necauerint. Cuius enormis sceleris causa conuenientes Episcopi Carthagine mense Octobris, legationem aduersus Paganos atque hæreticos ad Honorium Imperatorem decreuere, cuius quidem Concilij atque decreti eiusmodi tantummodo extat monumentum intextum Concilio Africano his verbis c:

c Conc. Afric. sub c. 73.

XVIII. CONCILIVM CARTHAGINENSE AD EXPRIMENDOS TYMVIANTES HÆRETICOS.

Basso & Philippo viris clarissimis Conss. tertio Idus Octobr. Carthagine. In hoc Concilio susceperunt legationem Restitutus & Florentius Episcopi contra Paganos & hæreticos, eo tempore, quo Seuerus & Maturus occisi sunt, & propter eorum causam Eusebius & Theasius & Victor Episcopi cæsi sunt. hæc ipsa cum aliis antea tribus eodem mense Iunij sub iisdem Consulibus item Carthagine congregati Episcopi eadem ex causa contra eosdē tumultuantes ad Imperatorē legarum miserunt Fortunatianum Episcopum.

At reddendæ hic sunt litteræ Augustini ad eundem Olympium, quæ de turbis iis concitatis hoc anno in Africa, & legatis missis ad Imperatorem narrationem habent intextam, & alia, quæ Annalibus plurimum conferunt, sunt huiusmodi.

XIX. d Aug. ep. 129. AVGVSTINI EPISTOLA AD OLYMPIVM.

Domino eximio & merito præstantissimo, multumque in Christi charitate honorando filio Olympio Augustinus in Domino S.

Quamuis mox vt audiuimus te merito sublimatum, cum ipsa fama nondum nobis certissima esset, nihil aliud de animo tuo credidimus erga Ecclesiam Dei, cuius te veraciter filium esse gaudemus, quam quod tuis litteris mox apertissis: tamen illis lectis, quibus vltro dignatus es etiamsi pigri & cunctantes essemus, exhortationem beneuolentissimam mittere, vt instruente humilitate nostra, per religiosam obedientiam tuam Dominus, cuius munere talis es, Ecclesia sue tam tamque solueretur, maiore fiducia tibi scribimus, domine eximie, & merito præstantissime, multumq; in Christi charitate honorande fili.

XX. *Et fratres quidem multi sancti collegæ mei, grauiter Ecclesia perturbata, profecti sunt pene fugientes ad gloriosissimum Comitatum: quos siue iam viderit, siue litteras eorum ab vrbe Romana opportunitatis cuiusdam occasione acceperit: ego tamen licet nullum consilium cum eis communicare potuerim, non potui prætermittere per hunc fratrem & compresbyterum meum, qui vrgente necessitate pro salute ciuis sui, etiam media hieme, quomodocunque ad illas partes venire compositus est, & salutare, & admonere charitatem tuam, quam habes in Christo Iesu Domino nostro, vt opus tuum bonum diligentissima accelereretur instantia: quo nouerint inimici Ecclesiæ, leges illas, quas de idolis confringendis, & hæreticis corrigendis, viuo Stilichone, in Africam missa sunt, ex voluntate Imperatoris pijssimi & fidelissimi constitutas: quo nesciente vel nolente, factum, siue dolose iactant, siue libenter putant: atque hinc animos imperitorum turbulentissimos reddunt, nobisque periculose ac vehementer infestos.*

XXI. *Hoc autem, quod petendo vel suggerendo admoneo præstantiam tuam, non dubito omnium per Africam collegarum meorum fieri voluntate: arbitrorque quacunque primitus exorta occasione facillime posse, ac debere maturari: vt nouerint (sicut dixi) homines vani, quorum & aduersantium salutem requirimus, leges, quæ pro Christi Ecclesia missæ sunt magis Theodosij filium, quam Stilichonem curasse mittendas. Propterea quippe memoratus presbyter harum perlator, cum de regione sit Mileuitana, ab Episcopo suo, venerabili fratre meo Seuero, qui tuam mecum sinceriss. mihi dilectionem multum salutat, per Hipponem Regium, vbi ego sum, transire iussus est: quia cum forte simul essemus in magnis Ecclesiæ tribulationibus & perturbationibus, quærebamus occasionem scribendi ad eximietatem tuam, & non inueniebamus.*

PRÆTEXTVS GENTILIVM ET HÆRETICORVM CONTRA CATHOLICOS.

XXII. *Iam quidem vnam epistolam miseram in negotio sancti fratris & collegæ mei Bonifacii Episcopi Cataquensis, sed nondum ad vos peruenerant grauiora, quæ nos vehementius agitarent: quibus comprimendis, vel corrigendis, quemadmodum melius secundum Christi viam consilio succurreretur, commodius Episcopi, qui propterea nauigauerunt, cum tanta benignitate tui cordis acturi sunt, qui potuerunt communi consilio diligentius deliberatum aliquid ferre, quantum temporis permittebat angustia. Illud tamen, quo animum clementissimi & religiosissimi Principis erga Ecclesiam prouincia nouerit, nullo modo esse differendum, sed etiam antequam Episcopos, qui profecti sunt videas, quam primum tua præstantissima pro* CHRISTI *membris in tribulatione maxima constituta vigilantia potuerit, accelerandum suggero, peto, obsecro, flagito. Neque enim parum in his malis solatium Dominus obtulit, quod te voluit multo ampius posse, quam poteras, quando tam de tuis multis & magnis operibus bonis gaudebamus.*

XXIII. *Multum sanè de querendum neque paucorum fide firma & stabili gratulamur: qui ex occasione legum ipsarum ad Christianam religionem vel Catholicam pacem conuersi sunt, pro quorum salute sempiterna nos in hac temporali vita etiam periclitari delectat. Propterea enim ne cuiquam ab hominibus nimium dureque peruersis nunc inimicitiarum grauiores impetus sustinentur, quos nonnulli eorum nobiscum patientissime sustinent: sed plurimum infirmitate metuimus, donec discant, & valeant, adiuuante misericordissima gratia Domini, seculum præsens & hominum diem volore cordis valentiore contemnere. Commoniti rum, quod missi fratribus Episcopis, si (vt puto) nondum ibi sunt, ab eximietate tua ad illu tradatur, cum venerint. Tantam quippe tui sinceris. pectoris habemus fiduciam, vt adiuuante Domino Deo nostro, non solum imperitorem auxilii te velimus, verum etiam consilii participem.* hactenus Augustini epistola ad Olympium Magistrū Officiorum, quâ miserrimus Africanæ Ecclesiæ status anni huius exprimitur.

XXIV. OLYMPII PIVM AC SEDVLVM OFFICIVM *e l. 43. de hæret. C. Theod.* HONORIVS RVRSVM EXAGITAT HÆRETICOS ET GENTILES. *f l. 19. de Pagan. C. Theod.*

Natuit quidem quam diligenter operam Olympius, vt aduersus Donatistas in Africa Honorius Imperator rescriberet, quo significaret, quæcunq; aduersus Donatistas & alios hæreticos, nec non Gentiles statuta essent, id ex sua sententia factum, firmum ratumq; in omnibus esse velle, sunt enim hæc rescripti verba e ad Curtium Præfectum Prætorio.

Omnia, quæ in Donatistas (qui & Montenses vocantur) Manichæos, siue Priscillianistas, vel in Gentiles à nobis generalium legum auctoritate decreta sunt non solum manere decernimus, verum in executionem plenissimam effectumque deduci. Itavt ædificia quoque vel horum, vel Celicolarum etiam, quæ nescio cuius dogmatis noui conuentus habent, Ecclesiis vindicentur. Pœna vero, lege proposita, veluti conuictos tenere debebit eos, qui Donatistas se confessi fuerint, vel Catholicorum communionem refugerint sceua religionis obtentu, quamuis Christianos esse se simulent, &c. Dat. XVII. Kalend. Decembr. Romæ, Basso & Philippo Conss. Qua etiam die speciatim aduersus Gentiles eadem ex causa, ita rescripsit idem HONORIVS Imperator ad eundem Curtium Præfectum Prætorio, prohibens etiam quæ Stilicho & eius filius Euchetius homo Paganus cultoribus idolorum indulserant, sic enim sanctio ipsa se habet f:

XXV. *Templorum detrahantur annona, & rem annonariam * inuente, expensis deuotissimorum militum profecturæ. Simulacra, si qua etiam nunc in templis formaque consistunt, & quæ alicubi ritu vel ac-*

IDOLOLATRIA RESTITVTA ABOLERI IVBETVR.

ceperint, vel accipiunt Paganorum, suis sedibus euellantur, cum hoc repetita sciamus sæpius sanctione decretum. Aedificia ipsa templorum, quæ in ciuitatibus, vel in oppidis, vel extra oppida sunt, ad vsum publicum vindicentur. Ara locis omnibus destruantur: omniaque templa in possessionibus nostris ad vsus accommodos transferantur, domini destruere cogantur. Non liceat omnino in honorem sacrilegi ritus fumo sacrificiorum locis exercere conuiuia, vel quicquam solemnitatis agitare. Episcopis quoque locorum hoc ipsa prohibendi Ecclesiasticæ manus tribuimus facultatem. Inducs autem vigintiquinque librarum auri pœnæ constringimus, & pari forma Officia eorum si hæc eorum fuerint dissimulatione neglecta. Dat. XVII. Kalen. Decembris, Romæ, Basso & Philippo Coss. Quo etiam anno idem Imperator de iudicio Episcoporum rescriptum a dedit, vt ratum firmumque haberetur, quod ex consensu partium Episcopi iudicassent, à quorum sententia appellare minime liceret.

a l. 9. de Epis. audient.

XXVI.

IVDÆI ET CÆLICOLÆ EDICTO EXAGITATI.

Sed non prætereat, quod superiori lege vidimus Honorium cum Donatistis voluisse exagitari suo rescripto Cælicolas, quinam autem hi fuerint, est exquirendum. Mentio de Cælicolis est apud sanctum Augustinum in epistola ad Eleusium & alios, vbi hæc ad finem habet b: *Iam enim miseramus ad Maiorem Cælicolarum, quem audieramus nouis apud eos baptismi institutorem instituisse, & multos illo sacrilegio seduxisse, vt cum illo, quantum ipsius temporis patiebantur angustia aliquid loqueremur.* hæc ipse ibi: an autem alibi de iisdem Cælicolis agat non memini. Existimaui aliquando hos fuisse Gentiles in Africa, sic dictos à cultu Cælestis idoli Carthagine positi, de quo pluribus superius actum est. Sed quod (ex sententia Augustini) ijdem etiam baptizarentur, Christianitatem præsetulisse visi sunt. Verum & quod vult alia eiusdem Imperatoris sanctio c, hoc cogendos ad Christianitatem seruandam, argumento plane est, fuisse Christianos, apostatarum tamen nomine censendos potius, quam hæreticorum. Quod item tam in Codice Theodosiano, quam Iustinianeo, non sub titulo de Hæreticis, sed de Iudæis ponantur Cælicolæ cõstat eos minime fuisse ex Christianis hæreticos, sed Apostatas. Igitur quantum colligere fas est ex dicta d Honorij sanctione ad Iouinũ Præfectum Prætorio data, illos apparet appellatos esse Cælicolas, qui ex Christiana fide transirent ad Iudaismum; ita tamen, quod cum scirent Iudaicum nomen abominabile cunctis esse, non Iudæi, sed Cælicolæ dici potius voluerint, nec sub Iudæorum degerent Patriarchis, sed aliis sibi propositis magistratibus, quos Maiores nominabant, vt ex S. Augustino apparet, necnon rescripto Constantini ad Euagrium, vbi ait e: *Hæc verba Iudæis & Cælicolis, & Maioribus eorum & Patriarchis volumus intimari, &c.* Patriarchæ enim ibi ad Iudæos, ad Cælicolas vero Maiores spectant, prout idem sanctus Augustinus in commentario ad Quoduultdeum de hæresibus, relegens omnes, quæ ab exordio Christi Ecclesiæ hæreses extiterẽ, vsque ad hæresim Pelagianorum, quæ post hæc tempus innotuit, nec ibi de hæreticis Cælicolis aliquam mentionem habeat: intelligi ex eo potest, hos apostatas fuisse potius, quam hæreticos, eosdemq; in Iudæorum selectam classem esse reiectos. Qui præterea alius de Cælicolis sermonem habeat, ex veteribus inuenimus neminem. Sed ad eos spectat, quod post dies nouem à rescripto dato aduersus hæreticos atque Cælicolas, idem Honorius Imperator aduersus eosdem eiusmodi promulgauit edictum, quo Donatistas pariter & Iudæos noua tentantes, nempe Cælicolarum sectam introducentes, exagitauit, his verbis.

b *Augustin. ep. 65.*

c l. 12. C. de Iud. & calic.

d L. 18. de Iudæis & Calic. C. Theod.

e l. 3. C. de Iudæis & Calic.

f *Aug. ep. 284.*

g l. 44. de hæret. C. Theo.

XXVII. LEGES IN HÆRETICOS.

Donatistarum Iudæorum hæreticorum noua atque inusitata, detexit audacia, quod Catholicæ fides velint sacramenta turbare: quæ pestis atque contagium ne latius emanet ac prosiliat, cauendum. In eos igitur, qui aliquid quod sit Catholicæ sectæ contrarium aduersumque tentauerint, supplicium iustæ animaduersionis exprimi præcipimus. Dat. VIII. Kalendar. Decembr. Basso & Philippo Coss.*

* *Ianus*

Porro cum hoc ipsum rescriptum ad Donatum datum legatur: illum hunc esse scias Donatum, qui hoc anno reperitur gessisse Proconsulatum in Africa: etenim sub huius itidem anni Consulib. aliud, quod datum reperitur ad Donatum rescriptum, titulum habet appositum Proconsulatus Africæ h. Hæc idcirco voluimus admotasse, vt intelligas hunc ipsum esse Donatum Proconsulem Africæ, ad quem duæ extant sancti Augustini i epistolæ, cum rogat cum sic coercere debere Donatistas, vt tamen à gladio abstineat: hunc que illum esse Procõsulem, cuius meminit in epistola ad Marcellinum. Dumque hunc ipsum rogat idem Augustinus, vt obseruantiæ legem aduersus Donatistas latarum inuigilet, quas illi dicerent iam antiquatas esse: certum est respectum habuisse ad obitum Stilichonis, cum quo simul Imperatoris esse extinctas leges Donatistæ iactabant, quod scil. eas non voluntate Honorij, sed conatu Stilichonis latas esse ferrent. Huius Donati pietas plurimũ ab Augũstino laudatur k.

h *l. 10. de pœnis. C. Theo.* i *Aug. ep. 127. 128.*

Quod rursum ad latas ab Honorio hoc anno leges pertinet: post triduum à superiori edita lege, aduersus eosdem aliud rescriptũ dedit l, quo prohibet eos de religione differere, proscriptione & exilij pœna condemnans, qui secus fecerint. Tot autem simul paucorum dierum interstitio data rescripta aduersus Gentiles, Donatistas, atque Cælicolas commendant officium egregiè præstitum ab Olympio, curante summa celeritate perfici ea, quæ à S. Augustino litteris commendata acceperat, atque commonitorio certior factus fuerat.

k *Augustin. ep. 169.*

XXVII. l *l. 45. de hær. C. Theod.*

XXIX.

At non in Occidente solum, vbi regnabat Honorius sed & in Oriente Theodosius Imperator Iudæos pariter ritus Christianorum adulterãtes eiusmodi data lege compescuit m.

m *L. 18. de Iudæis C. Theo.*

IVDÆORVM VELATVM SACRILEGIVM.

*Iudæos quodam festiuitatis suæ solemni Aman ad pœnæ quondam recordationem incendere, & sanctæ Crucis assimilatam speciem in contemptum Christiana fidei sacrilega mente exurere, prouinciarum Rectores prohibeant, ne locis suis fidei nostræ signum immisceant, sed ritus suos infra contemptum Christianæ legis retineant: amissuri sine dubio permissa, nisi ab illicitis temperauerint. Dat. IV. Kalend. Iun. * Basso & Philippo Coss.* Intelligere puto te, lector, quid præsumserint fœces hominum, Iudæi scelestissimi, nimirum crucifixum vna cum cruce incendere: & ne sacrilegi conuinci possent, illud prætexere conseuisse, se non Christum crucifixum, sed Aman n Iudæorum hostem tali supplicio affectum, ob Dei gloriam repræsentare. Sed quod huiusmodi facinus Christianæ religionis verteretur ignominiæ, ne id vlterius fieret, Imperator prohibuit. At quid admirandum Deus ostenderit his temporibus Constantinopoli de Iudæo paralytico per sanctum Baptismum sanitati restituto, Socrates narrat his verbis o:

n *Esth. 7.*

o *Socrat. lib. 7. c. 4.*

XXX. IVDÆVS PARALYSI PER BAPTISMVM CVRATVS.

Iudæus, qui à multis iam annis paralysi conflictatus, in lecto decubuerat, cum omnia curationum & medendi genera omnesque Iudaicæ preces ac vota expertus, nihil plane inuenirent remedii, tandem ad baptismum Christianorum confugit, pro certo persuasus huius tanquam veri medici adiumento se ad integram valetudinem restitutum fore: quæ res erat quamprimum Attico Episcopo Constantinopolitano significata. Ille igitur Iudæum articulis fidei instituens, & spem in Christum ei annuncians, iubet ad Baptisterium in lecto apportari. Iudæus paralysi oppressus, simul ac baptismum sincera fide receperat, & ex lauacro baptismatis est elatus, confestim morbo liberatus est, & ad sanitatem restitutus. Hac eratio diuina Christi virtute nostris temporibus hominibus declarata fuit: qua quidem re ex Gentibus quamplures ad credendum inducti baptismum receperunt: Iudæi autem quamuis signa & miracula quæ erant, signis tamen ad credendum inducti non paterant. hucusq; Socrates, qui his de Sabbatio ex Iudæis oriundo, facto Nouatiano, sed schismate ob Episcopatum non adeptum resiliente subiicit narrationem, & de nece Nouatianorum sese ex visione Stisinij inuicem protrudentium. Porro ex Sabbatio Sabbatinos nominatos Nouatianos ab aliis schismate diuisos, rescripta Principum p docent. Toleratos autem diximus Nouatianos, tanquam qui in reliquis de fide eadem cum Orthodoxis sentirent: sed Romæ ab Innocentio Papa primum expulsos esse, idem auctor affirmat q.

p *L. 19. de hær. C. Theo.*

q *Socrat. lib. 7. c. 9.*

XXXI.

Contigit inter hæc mors Porphyrium illum sceleratissimum, qui post Hauianum (vt dictum est) sedem inuasit Antiochenam; cui, vt nefario intruso nusquam Ro-

manus

ALEXANDER SVCCEDIT PORPHYRIO.

manus Episcopus communicare voluit. Quo defuncto, affuit primus pacis radius post tot procellas Ecclesiæ Antiochenæ. Etenim communi omnium consensu eligitur Alexander, qui vno vinculo communionis in vnum coniunxit qui erant ex parte Paulini iam à tempore (vt diximus) Concilij Alexandrini sub Iuliano Apostata (cum contra Meletium ipse Paulinus est creatus Episcopus) vna cum aliis, qui erant ex parte Meletij, separatos ab inuicem quadraginta quinque iam annis: tot enim numerant ab eo Concilio vsque in præsentem annum. Si quis autem numeret à tempore resipiscentiæ Meletij, quando ex Ariano Catholicum se publice professus est, quo cum (vtpote ab Arianis ordinato) communicare noluerunt Catholici, qui ab illo Magno Eustathio denominati erant Eustathiani (quod contigisse diximus anno à Christo nato trecentesimo sexagesimo) plane ad hunc vsque annum numerabit schismatis temporis annos quadraginta & octo. Quamobrem manifestum redditur, illapsum esse errorem apud Theodoretum, dum anni numerantur eiusdem dissidij octoginta quinque, quod quidem annorum spatium longè transgreditur tempora eiusdem Alexandri Episcopi Antiochemi, & Innocentij Romani Pontificis, quorum sedium tempore ea contigisse omnes affirmant. Sed reddamus hic verba Theodoreti a: *Durauit discordia octoginta quinque annos, ad Præsulatum videlicet Alexandri, omnibus laudis insignibus merito exornandi, qui Ecclesiæ Antiochenæ clauum obtinens, omnes indagare vias, & omne studium alacritatemque animi conferre non destitit, quo concordiam constitueret, & membrorum segregatum cum reliquo Ecclesia corpore conglutinaret.* & alibi de eiusdem vitę disciplina hæc habet b:

a Theod. l. 5. c. 5.

b Theo. l. 5. c. 35.

XXXII. LAVDES ALEXANDRI EPISCOPI ANTIOCHENI.

Ecclesiam Antiochenam administrauit Alexander, cuius pia vitæ ratio pulcherè cum Episcopata consentiebat. Nam toto vitæ tempore ante susceptum Episcopatum in palæstra monastica contrito, cum plurimum se exercuisset, generosum athletam se plane declarauit: quippe tum oratione docuit alios, tum vita consuetudine orationem confirmauit. hæc de eius vitæ instituto ante Episcopatum Theodoretus; qui quod subdit in laudem Porphyrij eius prædecessoris, à veritatis scopo longius aberrasse, sententia omnium eius temporis in Oriente scriptorum, maxime redarguitur. Subdit insuper hæc de eodem Alexandro: *Diuinus autem Alexander seuerę vitę disciplina studio sapientiæ egestate volantaria, eloquentia, aliisque denique Spiritus sancti donis admodum excelluit. Idemque factionem Magni Eustathij causa inchoatam (quæ quò minus iam pridem esset cum reliqua Ecclesia denuo sociata, Paulus impedimento fuit, & post eum Euagrius) sua per suasione & consilio cætero Ecclesiæ corpori adunxit: & talem diem festum, qualem nemo aliquando videret, ex inspirato celebrandum curauit. Nam omnibus eadem fide consentientibus, in vnum collectis, tam sacris initiatis, quam laicis, ad illorum conuentum accedit. Atque assumptis sibi qui cantare nouerant, vnoque hymnorum concentu contexto, à porta quadam parua ad Occidentem spectante, vsque ad maximum templum totam plateam complenit hominibus: & fluuium rationis participem, similitudinem fluuij præterlabentis mirè adumbrantem, effecit. Quæ cum Iudæi, Ariani, & Gentilium reliquiæ, quæ perpaucæ erant, viderent, gemere & lamentari cæperunt, quod alios tam fluuios in ipsam Ecclesiam quasi mare illabi cernebant. Ipse præterea primum Magni Ioannis nomen in tabulis Ecclesiæ inscribendum curauit.* hæc ipse probe quidem. Sed quod ad Porphyrium, quem adeo laudat, rogo eum, quisnam è sacris tabulis nomen sanct. Ioannis Chrysostomi obliterauit: vt plane sua ipsius affectione conuincatur, ipsum quidem Porphyrium vt Ioannis persecutorem, non laudibus, sed ignominia fuisse dignum.

DE RESTITVENDO NOMINE IOANNIS CHRYSOSTOMI.

XXXIII. INNOCENTIVS AVCTOR PACIS ECCLESIÆ ANTIOCH.

Quod autem Alexander Antiochenus Episcopus primus fuerit, qui in Ecclesiæ tabulis nomen Ioannis Chrysostomi restituerit, quodque in vnum coniunxerit Fideles omnes, qui ex parte Paulini erant: fuit illi auctor Innocentius Romanus Pontifex. Etenim creatus Alexander Episcopus Antiochenæ Ecclesiæ, cum legationem ex more vna cum literis mitteret ad Apostolicam sedem, quibus de sua ipsius electione Innocentium admoneret, peteretque Catholicam communionem: postulatis ipsius annuit ipse Innocentius Papa, si tamen hæc, quæ ab eo requirebat perfici, ipse Alexander impleret: ac primo quidem, vt qui à successore Paulini Euagrio ordinati erant, ipse reciperet cum ordinibus & honoribus, inde vero etiam nomen Ioannis Episcopi Constantinopolitani è tabulis sacris expunctum, cum honore (vt par erat) restitueret. Quæ omnia statim ex sententia Romani Pontificis quam studiosè Alexander impleuit, quo mererętur Apostolicæ sedis ac cum ea totius Catholicæ Ecclesiæ cómunicationem accipere. Declarat hæc quidem eiusdem Innocentij Papæ epistola ad Bonifacium scripta, quæ hæc primum habet de Ecclesia Antiochena & eius Episcopo c.

c Inno. ep. 22. tomo 1. epist. Rom. Pont.

XXXIV. EPISTOLA INNOCENTII AD BONIFACIVM

Innocentius Bonifacio presbytero. Ecclesia Antiochena, quam prius quam ad vrbem peruenirem Romam, beatus Apostolus Petrus sua præsentia illustrauit, velut germana Ecclesia Romanæ diu se ab eadem alienam esse non passa est. Nam missis legatis, ita pacem postulauit & meruit, vt Euagrianos suis ordinibus ac locis intemerata ordinatione, quam acceperant à memorato susciperet, & Ioannis sanctæ memoriæ vel clericos vel laicos in vnum colligeret atque congregaret. Promittens ipsius ciuitatis Episcopus frater meus Alexander, etiam si quis forte vel à nobis vel aliunde posteriores ordinationis ad eos venerit, se sine controuersia receptorum, ac nomen Episcopi memorati inter quiescentes Episcopos recitaturum. Cui vel nos nouueris tradidisse manus, frater carissime, & eos in nostra visce a recepisse, ne ibi membra, quæ requisierant sanitatem, ab vnitate corporis haberentur aliena. Omnia vero quæ per ordinem gesta sunt, filius meus Diaconus Paulus, harum scilicet portitor literarum, dilectioni tuæ poterit enarrare, vt & gaudium commune nobiscum habeas, & eos infornies, qui pro Attici partibus interuenire consueuerunt. hæc Innocentius ad Bonifacij legatione fungentem apud Theodosium Constantinopoli: quem illum putamus Romanæ Ecclesiæ presbyterum, qui post Innocentium Secundus creatus est Romanæ Ecclesię Pontifex.

XXXV.

Ad ipsum vero Alexandrum Antiochenum Episcopum, qui scripserat de pace consecuta Ecclesiæ Antiochenæ, deque Episcopis exulibus ad propria restitutis, & aliis ad perfectam in omnibus pacem conducentibus stabilitis, INNOCENTIVS ipse congratulatus ista referipsit d:

d Inno. ep. 8. EPISTOLA INNOCENTII AD ALEXANDRVM.

Apostolici fauoris gratia magno pacis vsque ad nos decore refulsit, tantumque lucis gaudiorumque insulsit Fidelibus, vt dicentes Deo maximas laudes, maiores debere nos fateamur. Plusque à Deo iucundi sumus, quod discussis omnibus lateribus actionum tua fraternitatis, ita totum pietate & patientia gestum cognouimus, vt in omnibus Dominum laudaremus: successumque ipsum ideo præstitum tuis laboribus videamus, quod tota a virtute pacis amator existens, eam requisitam inueneris, & repertam summa charitate tenueris, tum erga omnes, tum præcipuè circa illos, qui quondam Paulini atque Euagrii Episcoporum censiti fuerant nomine. Habeo summam votorum meorum, quod antiqui næui purgatio tuis temporibus, tuisque meritis prorogatur: quorum etiam illos eiusdem nominis, qui in Italia meritum clericatus acceperunt, censui bono quietu gratiam retinere suscepta m. Et quia noster compresbyter Cassianus gratum dixit tuæ fore dignationi, si meo consilio in ciuitate vestra clericatus ordinem ducere consentur: statui propter benuolentiam tuam, promissaque memorati, vt inter cæteros sacerdotes, ministrosque, qui in ciuitate sunt, annumeretur, frater carissime.

XXXVI.

Libenter præterea de Episcopis Uelpidio atque Pappo cognoui, quod sine quæstione suæ Ecclesiæ reciperauerint. Et multum in gestis (vt subscripta testantur) solicitus inspexi, vtrum omnibus esset conditionibus satisfactum in causa beati & verè Deo digni sacerdotis Ioannis. Et cum per singula assertio legatorum ex voto completa esse fateretur: gratias agens omnino, communionem Ecclesiæ vestræ ita recepi, vt præ me feram, Apostolicæ sedis consideipulos primos docuisse cæteris viam pacis, in qua formatos vos ipsque Domini Christi ita benignitas amplexabitur atque communiet, vt nullo de cætero titillamento, vel leui cuiusquam contentionis pudore pulsetur.

XXXVII. DE CAVSA ACACII EPISCOPI BEROEENSIS.

Scripta autem Acacii Episcopi, quoniam cum vestris sunt perlecta, suscepimus: ne per vestram iniuriam ille, qui olim à nobis suspensus fuerat, repudiaretur. Et tamen satis abunde, quæ in Actis statuimus, sicut dignanter relegere procurabis, quid in eius persona debeat

custodiri: vt si per omnia vestris consiliis actibusque tam sanctis se rogauerit esse communem, præstetur ei fauore vestro, vestroque iudicio communionis atque litterarum a nobis gratia prorogata. Subscripserunt Episcopi viginti quatuor. hactenus ibi. Acacius iste, ille est Beroeensis Episcopus, haud pridem de S. Ioanne Chrysostomo (vt suprà vidimus) pessime meritus: qui quod postularet Catholicam ab Innocentio Papa communicationem iam diu ob causam Chrysostomi interceptam; sic eam spospondit ipse Pontifex, vt quæ seruanda imposuisset, impleret, ad quem hæc Innocentius ipse tunc scripsit:

a Innoc. ep. 22.

XXXVIII. EPISTOLA INNOCEN. AD ACACIVM.

Adgaudere literis fraternitatem tuam de receptis Paulini & Euagrii Episcoporum clericis populisque & de restituto Helpidio atque Pappo coepiscopis percensuimus, & vel serio recepta pacis gratiam te fouere, postposita omni contentiosæ perniciosæ. Vnde has ad præstantissimum fratrem & coepiscopum nostrum Alexandrum reddendas tuæ transmisimus vnanimitati: videlicet vt si omnia inimica, omnis æmulatio tam de nomine S. Ioannis mirandi Episcopi, quam de omnibus eiusdem communionis participibus a tua animositate discesserit; has nostræ societatis recipiæ litteras, frater carissime: modo vt omnia, quæ hic Actis firmata sunt, apud mediatorem nostrum amabilem Alexandrum ore proprio vt communicantem conuenit fateaeris. Vt enim nobis hæc vnanimitatis charitatisque causa venerabilis est, sic inhæret sollicita, ne quid obliquum aut suspitiosum in quo quam residere cognoscat. hæc ad Acacium. Vides, lector, apud vnum Innocentium agi, vt reconciliarentur per pœnitentiam, qui in Ioannem deliquissent Orientales Episcopi, cuius & auctoritate iubentur relaxari, qui exilio multati erant Ioannis defensores Antistites: ipsoque decernente, omnia ab aduersariis irrita habentur aduersus Ioannem Chrysostomum acta, quibus damnatus & abrasus ex ordine fuerat eius ECCLESIÆ Episcoporum.

XXXIX.

Quod rursum ad Acacium spectat, constat in omnibus ipsum Innocentio paruisse, ac proinde Catholicam Romanæ Ecclesiæ communionem meruisse: quem apud Atticum Constantinopolitanum Episcopum laborasse liquet, vt ab eo redderetur Ioannis nomen in Diptycha, vt suo loco dicturi sumus, sed infelix, oborta postea Nestorij hæresi, aduersus Cyrillum & alios Orthodoxos fortiter dimicans, labem abolitam, quam ex persecutione in Ioannem agitata fœde contraxerat, duplo auxit.

XL. DE CAVSA ATTICI EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI.

At quid Atticus Cõstãtinopolitanus, quidue Theophilus Episcopus Alexandrinus? parum sibi visi Ioannem viuentem ad obitum vsque hostiliter persecuti, etiam post eius obitum, in nomen eius iurato bello, obstinato animo conflixere; adeo vt acciderit infeliciter Theophilum segregatum ab Ecclesiæ Romanæ communicatione nonnisi vltima hora respuisse, Atticum vero vix tandem post Theophili obitum cõsensisse ab Acacio stimulatum Ioannis nomen referre in Catalogum eius Ecclesiæ Episcoporum, idq; post quadriennium, vt suo loco dicturi sumus. Inter hæc autem contigit, vt Maximianus Episcopus, pacis studiosus, apud Innocentium Papam literis egerit, vt communicatorias litteras ad Atticum Constantinopolitanum Episcopum daret. At renuit id Innocentius facere, donec Atticus cõditionesmissas ad Alexandrum Episcopum Antiochenum implere; atque ad eundem Maximianum Episcopum litteras reddidit *b*. Porro hunc existimamus esse Maximianum Episcopũ in Macedonia, ad quem vna cum aliis extat S. Ioannis c Chrysostomi, cum exulasset, epistola. Est eius quoque mentio in epistolis Innocentij ad Episcopos itidem Macedoniæ sub Consulatu Constantij, atq; alia item data in causa Bubalij & Tauriani, cum ipse Maximianus Romæ fungeretur legatione. At Innocentij ad eum hoc tempore in causa Attici datæ litteræ sic se habent *d*:

b Innoc. ep. 23. c Chrys. ep. 163.

d Innoc. ep. 17. & inp. ep. 6.

e EPISTOLA INNOCENTII AD MAXIMIANVM

Miramur prudentiam tuam, scripta ad Atticum Episcopum Constantinopolitanæ vrbis a nobis & profecta occasione propria, & dato libello: qui inter annexus est, postulare a quo nec missas vllas saltem epistolas ad nos, vel ad vestram Synodum vti fuerat dissit. Idque non peruersa tribuendum existimes, quod videri potest ex his, discussa ratione, concessum. Communio enim suspensa restituitur demonstranti causas, quibus id acciderat, iam esse detersas, & professi conditiones paces impletas. Quod neque apud vos, neque apud nos (vt prædixi) Atticus missis aliquibus suorum vel dicere voluit, vel demonstrare completum, quemadmodum Antiochenæ Ecclesiæ frater & coepiscopus noster Alexander digna legatione & prosecutus est, & probauit. Quibus omnibus vtique interesse dignatus, cognouisti quemadmodum singulatim omnia scriptorum nostrorum antehac de causa beatissimi Ioannis quondam Episcopi nostri discusserim, vt quæ illi in omnibus satis euidenter ostenderint, vniuersa quæ apud Antiochiam fieri debuerint fuisse completa. Quorum amplexati pacem, vtique fidem facimus, & magno tramite omnem eadem postulaturis ostendimus, si modo quæ discussa sunt atque completa etiam ipsi se pro suo loco fecisse, vel complesse, aliquando monstrauerint, communionemque vt isti, legatione solemniter destinata, sibi rogauerint adhiberi. Expectamus ergo & professionem memorati de completis omnibus conditionibus, quæ diuersis temporibus præduximus, & petitionem communionis: vt rectè & petenti & probanti se eadem mereri, reddamus, frater carissime. Nam de omnibus plenissimas ad sanctam nostrorum fratrum synodum dudum litteras percepisti. hactenus Innocentij litteræ de Attico: ex quibus intelligis, communione suspensis, ac proinde multo magis excommunicatis, haud solere Romanum Pontificem reddere communionem, nisi propositis ante impletis conditionibus, & emendatis erroribus illis, quorum causa communicatione interdici meruerant.

QVALITER COMMVNIO IMPERTIENDA SIT.

XLII.

Cæterum non destitit post hæc Atticus crebras mittere legationes pro communione Romani Pontificis promerenda, quam tamen nunquam assequi meruit quousque nomen Ioannis in sacrum indicem non restituit: quod tamen viuente Theophilo ipse præstare destitit, postèa autem (vt dicemus) confestim impleuit. De qua quidem necessario præstanda conditione hæc habet Theodoretus e: *Quin etiam isto excellenti totius orbis terræ doctore mortuo, Episcopi Occidentis non prius cum Episcopis Aegypti & Orientis & Bosphori & Thraciæ communicare voluerunt, quam nomen illius sanctissimi viri in tabulas, quibus nomina Episcoporum mortuorum continebantur, retulissent? Atque Arsacium eius successorem ne salutare quidem dignati sunt. Atticum autem, qui succedebat Arsacio, quoque sæpe legatos ad eos miserat, sæpeque pacem postulauerat, postèa tandem cum Ioannis nomen in tabulis scripsisset, receperunt.* hæc ipse. Atque de his modo hactenus.

e Theod. lib. 5. c. 34.

XLIII. MELANIA RI CREDITA BVRBE.

Hoc item anno, qui Vrbis obsidionem præcessit, Melania Romana vidua, de qua sæpe superius mõtio facta est, antiqui vaticinii ante annos quadringentos (vt ait Palladius) editi memor, distractis prædijs, vna cum Melania nepte, Pinianoque eiusdem Melaniæ viro, & Albina nuru, euasura cum illis imminentem Vrbis cladem, Roma recedens, Hierosolymam se iterum contulit, vbi post dies quadraginta ex hac vita migrauit. Hæc ex Palladio *f*, qui & tradit, eiusmodi prophetico oraculo ab ea Romæ euulgato, atque sæpius inculcato, complures Romanorum ciuium Christianorum ad rerum temporalium contemptum inductos esse: consultius existimantes, amore Christi, spe supernæ retributionis prodigere in pauperes suas diuitias, quam eas ad barbarorum prædam relinquere: quo nomine, cum rei euentus verum probasset oraculum, immensas Deo gratias egere. Maior quoque vis inerat ad hæc suadenda Melaniæ orationi, quod dictitaret (vt existimabat) vna cum Vrbe Orbem pariter ruiturum.

f Palla. in Lausiac. 55.

XLIV. MELANIÆ PROGENIES.

Quod autem idem Palladius ait, vna cum Melania recessisse Roma Melaniam Iuniorem ipsius neptem, & virum eius Pinianum, nec non nurum Melaniæ Albinam: cognationem Melaniæ sic accipias. Filius eius vnicus illi tribus duxit vxorem Albinam, ex qua Palladius *g* ait genitam esse Melaniam Iuniorẽ, Senioris Melaniæ neptem, quæ in matrimonium collocata est Piniano, cuius locrus Albina fuit: quod vero ei inhæreret loco matris, S. Augustinus *h* ad ipsam scribens, Pinianum eius filium nominat, & frequenter his vti nominibus consueuit. Hic rursum attende, diuersam prorsus hanc Albinam nurum Melaniæ ab illa fuisse Albina matre sanctæ Marcellæ, de qua sæpe

g Palla. in Lausiac. 55.

h Aug. ep. 207.

sanctus

sanctius Hieronymus, quam ante plures annos ex hac vita migrasse, eiusdem S. Hieronymi testificatione didicimus. Quæ autem acciderint, cum his, quos hoc anno ab Vrbe dimisimus recessisse, in Africam traiecerit, sequenti anno pro ratione temporis dicturi sumus. Sed hic Palladium corrige, dum ait Melaniæ filium valde iuuenem comitatum esse proficiscentem Melaniam in Siciliam vsque: nam quomodo valde iuuenis, cum constet ante annos circiter quadraginta Melaniam Seniorem viduam esse relictam? vel quomodo in Siciliam vsque eam tantum comitatus, qui cum illis nauigauit in Africam, vbi & defunctus est? id cõstat ex litteris Augustini, atque Paulini, de quibus anno sequenti dicturi sumus: ex quibus longè verior de rebus gestis Melaniæ ac Pinniani & sociorũ historia accipitur, quam ex Palladio, qui nullam penitùs de Africa habuit mentionem, quo hos omnes anno sequenti esse profectos liquet, atque ibi diutius commoratos.

IESV CHRISTI

Annus 409.

INNOCENTII PAP. Annus 8. — HONOR. 15. THEOD. 2. IMPP.

I. QVADRINGENTESIMVS NONVS Domini annus Consulatu Honorij octauo & Theodosij tertio inchoatur, quo ab Alarico Gothorum Rege Roma obsidetur: qui enim Stilichoni addictissimus erat, cuius & occultis & interdum etiam manifestis studiis fouebatur, ob necem eius & ipsi fauentium magistratuum nonnihil cõmotus in Imperatorem, excitũ in Vrbem mouit, quam diu ante fitiuerat. Cum interea Eucherius filius Stilichonis detentus captiuus ab Arsacio atque Terentio eunuchis mandato Honorij interficitur: itemque Thermantia eiusdem Stilichonis filia, vxor Honorij post Mariam, restituitur Serenæ matri Romæ agenti. Horum vero Eucherij interfectorum priori tradidit cubiculi præfecturam, posteriori vero proximum locũ idem Imperator tribuit. Quam iusto Dei iudicio, vindicet Imperatoris gladio, Eucherius occisus sit, præter ea, quæ superius dicta sunt, accipe ex his, quæ Orosius ait *b: Occisus est & Eucherius, qui ad conciliandum sibi fauorem Paganorum, restitutione templorum, & euersione Ecclesiarum imbuturum se regni primordia minabatur.* hæc Orosius. Sed & illud accessit ad absolutam internecionem Stilichonis propinquorum, quod Serena eius cõiux, Theodosij quondam soror, ex Senatusconsulto iubetur interfici, adnitente Placidia Honorij Augusti germana, eo nimirum prætextu, quod in suspicionem adducta esset, eius nutu barbaros ad Vrbis obsidionem se contulisse: ratis nimirum Senatoribus, postquam Serena foret è medio sublata, illos pariter soluturos obsidionem, ablata spe de proditione Vrbis ab ipso parata. Sic igitur, laqueo fracta certuice, Serena perempta est; sed Alaricus tamen minime ab Vrbis obsidione discessit. Dedisse autem meritas Serenam pœnas, quod eodem, quo Stilicho insano ardens amore ereandi filij Imperatoris easdem cum illo struere et Imperio fratris insidias, omnes affirmãt, licet Zosimus Ethnicus ad iustam nimirum vindictam Serenæ necem accommodet, id scilicet passam esse, quod aliquando è Rheæ simulacri collo mundum pretiosum abstraxisset, suaque ceruici colligasset; de quibus nos superius suo loco.

II. ROMANI AVRO OBSIDIONEM SOLVVNT. Cum autem obsidio arctior perduraret, fame pestequè populo Romano vexato, intercluſis omnibus commeatibus, vi adacti sunt Romani intus obsessi, vt auro pacem redimere quæritarent: factumque tandem, vt persolutis quinquies mille libris auri, & tricies mille libris argenti, quater mille tunicis fericis, ter mille pellibus coccineis, piperis pondere, quod ter mille libras æquaret, Alaricus his acceptis, abiecesserit. Porro quod ærarium esset exhaustum, & pruatorum opes haud in promptu essent ad dictam summam præscriptam auri & argenti perficiendam, decretum est spoliari deorum simulacra auro & gemmis, quibus recens fuerant exornata. Deplorat hæc scribens Zosimus, vbi ait c: *Quod deerat ad conficiendum præscriptum auri librarum numerum, mundo supplere statuebant, quo erant exornata deorum simulacra: quod sane nihil aliud significabat, quam simulacra sacris ritibus atque cæremoniis dedicata, mundoque decenti exornata, propterea quòd Vrbis felicitatem perpetuam conseruassent, siu ipsis cæremoniis nonnihil abolitis, esse inania prorsus & inefficacia. Quod demique cuncta, quæ tenderent ad Vrbis interitum, oporteret vndique concurrere: non ornamenta dant cæsa simulacris ademerunt, verùm etiam nonnulla auro & argento facta conflarunt: quorum ea in numero fortitudinis quoque simulacrum, quam Romani Virtutem vocant, quo sane corrupto, quicquid fortitudinis atque virtutis apud Romanos superabat, extinctum fuit: id quod ex eo tempore futurum homines rebus diuinis & ritibus patrijs exercitij prædixerunt* hæc Zosimus in Christianorum inuidiã exaggerans, quæ in idololatrarum obstinatissimam pertinaciam fuerant conuertenda.

c Zos lib. 5. COLLATA DIIS ORNAMENTA SVBLATA

III. DEI CONSILIVM DE BARBARIS IN VRBEM IMMISSIS.

Tu vero lector, quam iusto & æqua lance libratò diuino iudicio id acciderit in mentem reuoca. Quid enim profuit Christianorum Impp. sanctionibus, & sæpe promulgatis edictis, iteratisque crebro rescriptis, claudi templa, aras dissici, atque simulacra confringi iussa fuisse: cum tamẽ omnibus his contemptis, ac pro nihilo habitis, tãtum abfuit, vt à simulacrorum cultu se abstinuerint, quod per fractis idolis alia pretiosiora suffecerint, atq; omni genere ornamentorum nobilitarint, insuper & ipsa deorum simulacra haberent auro & argento conflata? Quorum obduratæ ad impietatem mentis non est opus è longi petita exempla accersere. Nam ante fermè quàm editum, antiquatum fuit eiusdem Imperatoris edictum, & inefficax prorsus redditum, quòd anno superiori (vt vidimus) ad Theodorum *d* Præfectum Prætorio datum est XVII. Kalend. Decembris, quo iubebantur annon è templis deorum auferri, simulacra conuelli, destrui aræ, Filcoquè ipsa adsciribi templa: quæ omnia, fauente Gentilibus Eucherio, derisa atque delusa, cassaque penitus reddita sunt.

d l. 49. de Pag. C. Theo.

IV. At non est humanarum virium, diuinum consilium irritum reddere, & imperium cuitare, vel Deum falli, & diuina decreta eludi posse, putare. Vt cum ad hoc Christus Dominus noster venisset in mundum, vt dissolueret opera diaboli *e*, &, quod à sacris vatibus crebrius fuerat decantatum, idolatriam penitus aboleret: hi crediderint Dei consilium posse dissolui: Quid, rogo, cum Romanis idolorum cultoribus faciendum fuit, vt inuiti licet diuinæ obtemperarent voluntati, qui iam Imperatorum edicta contempserant? nisi eo necessitatis illos adigere, vt à barbaris coarctati, ipsi præstarent, quod rogati vel iussi à Christianis Principibus ac diuinæ legis Antistibus facere contempsissent? Quam par fuit, vt qui Christianis Imperatoribus parere renuissent, cogerentur à Regibus barbarisque iussa capessere & implere? vt plane quisque recto mentis obtutu ista considerans, perspicue illud intelligat, ad hos barbaros immissos in Vrbem vindices, vt altis fixam radicibus idololatriam funditus extirparent: indeque factum (quod dictum est superius) vt non fuerit Deos alios barbaros, quam Christianos, ista perficere, obtrito penitus diuino miraculo Rhadagaysõ deorum cultore; qui, si in Vrbem aditus sibi patuisset abolito Christiano nomine, deorum tantummodo cultum in eam penitus restituere, iam in animum induxisset.

e 1 Ioan. 3. IN GENTILITATIS EXCIDIVM VRBS ORDIRI ET CAPI PERMISSA

Sed & illud expende, quanta Dei prouidentia factum sit, ne in odium & inuidiam Catholicæ fidei verteretur clades Vrbis, cum non per Catholicos prosque Fideles id patrari voluerit, sed per barbaros & impios Christianos, eosdemq; reiectitios & à communicatione Fidelium discretos perfidos Arianos, qui à Deo ad hoc delecti sunt, vt quę suæ voluntatis essent, ceu lictores parentes Princip., exequerentur. Quibus sane aptari iure potuit, quod olim Dominus aduersus idololatras exprobrãs per Hieremiam fira

V. IVSTA DEI DISPENSATIO IN PLECTENDIS ROMANIS. *Hier. 25.*

fuerat

fuerat comminatus : *Misit Dominus ad vos omnes seruos suos Prophetas, consurgens diluculo, mittens que & non audistis, nec inclinastis aures vestras, vt audiretis, cum diceret : Reuertimini vnusquisque a via sua mala : & nolite ire post deos alienos, vt seruiatis eis & adoretis eos. Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea : Ecce ego mittam & assumam vniuersas cognationes Aquilonis (ait Dominus) & Nabuchodonosor Regem Babylonis seruum meum & adducam eos super terram istam, &c.* Quanta enim diuini nominis ignominia, in vrbe illa, vbi Principes Apostolorum vna cũ Euangelio sanguiné effudissent, & destruendæ idololatriæ causa innumeræ myriades martyrum vitam pariter profudissent, vbi & tot tantaque miracula edita essent, tot sanctissimi Vrbis Episcopi docuissent, & innumera sanctorum agmina tot seculis coaluissent : ibi adhuc sub Christianis Regibus abominationem illam idolorum cultus vigere, & amplissimis honoribus frequentari ? Fruſtra igitur suggillat Zosimus, siue alij Ethnici, ob cladem Vrbis Honorij Imp. ignauiam: cum Deus diu toleratam Romanorum idololatrarum impietatem vlturus, iuxta Isaiæ a vaticinium, immittat sopore in Principes. At non hic ille Honorius, qui eundem Alaricum gloriosa victoria apud Pollentiam vicit; qui nec incolumis aufugisset, nisi (quod fuit in ore multorum) Stilichio viam ad fugam aperuisset? An non idem hic est Honorius ille, qui antea Gildonem tremendum in Africa tyrannum longe inferiorib. copiis expugnauit ? Et quis alius ab Honorio, qui haud pridem inundantem innumeris barbarorum copiis Rhadagaysum in montibus Fesulanis absque cæde suorũ obtinuit ?prætermittimus alia ab eo prælia per duces suos, vti solebant, feliciter gesta ; vt plane manu tangere liceat, ad Gentilium delendam penitus idololatriam omnia ista DEVM esse summo consilio operatum.

INIVSTE CARPITVR HONORIVS ABETHNICIS. *a Isa.28.*

VI.

Sed illatam à Zosimo illam etiam calumniam in Romanum Pontificem Innocentium refellamus, quam his voluit pinxisse coloribus, cum agit de tempore Vrbis obsidionis *b*: *Dum* (inquit) *hæc ipsi secum expendant, Pompeianus Præfectus vrbis sorte in quosdam incidit, qui Romam è Tuscia venerant, & oppidum quoddam aiebant, cui nomen Neuia, periculis vrgentibus, sese liberasse, perque preces ad numen factas, & cultum patrio more præstitum, exortis ingentibus tonitruis atque fulgetris, hostes sibi iam imminentes abegisse. Cum his collocutus, quæcunque de disciplina sacrorum essent exquirenda, percunctatus est. Et quoniam ad animum accidebat eis, quæ tunc inualuerat opinio : quò tutius id peragerent, quod in votis habebat, omnia cum Vrbis Episcopo communicat: is erat Innocentius, qui quidem opinioni suæ salutem Vrbis anteponens, clam permittebat eis, vt facerent quæcunque scirent. Cum illi non aliter hæc Vrbi conductura dicerent, nisi publicè consuetà sacrificia fierent: Senatu in Capitolium ascendente, atque tum ibi, tum in foris Vrbanis sacra peragente, nemo particeps esse instituti patrio more ritus ausus fuit: sed hominibus illis è Tuscia vocatis, ad demulcendum omni studio barbarum sese conuertebant* hæc Zosimus: qui cum factũ esse affirmet, vt Senatus tum in Capitolio, tum etiam in foris Vrbis sacrificia peragens, nihil ex sententia, eorum quæ sperabat, fuerit consecutus: erubescens ipse Zosimus infirmitatem deorum fateri, excusat illos ex eo, quod nemo ausus fuerat participare de sacrificiis, ac propterea re irrita reddita, aruspices iussi essent in Tusciam redire, fugillans inter hæc Innocentium Romanum Pontificem nota impietatis, quod secreta sacra permiserit.

b Zos. lib 5.

INNOCENTIVS PAPA DEFENDITVR A CALVMNIA ZOSIMI.

GENTILES REPETVNT SACRA.

VII.

Porro eandem historiam describens Sozomenus, æquè ac Zosimus Græcus scriptor, & ipse sui temporis res prosecutus, licet secta Nouatianus esset, & aduersus Innocentium, quod primus omnium (vt tradit Socrates *c*) Nouatianos eiecisset ab Vrbe, nonnihil commotus; tamen dum exacte eandem obsidionem enarrat, & de Innocentio mentionem habet, nequicquam huiusmodi, quod Zosimus obiicit, accidisse refert. Sed ipsum audiamus, rem aliter atque Zosimus, fideliter enarrantem *d*: *Cum autem* (inquit) *diuturna esset obsidio, & pestis simul ac fames Vrbem affligerent, atque interim, & uiri milites, & maxime quotquot natione barbari erant, ad Alaricum transfugerent : necessarium videbatur iis qui in Senatu adhuc Pagani erant, vt & in Capitolio & in reliquis templis sacrificaretur. Nam Tusci quidam ad hoc accisti ab Vrbis Præfecto, promiserant se fulminibus ac tonitruis abacturos esse barbaros : gloriabantur enim ab se huiusmodi quippiam esse factum in conseruationem Larinæ ciuitatis Tusciæ, quam Alaricus dum Romam contenderet, prætergredientem non cepisset. Caterum ipsorum nullum fuisse profuturum vsum, euentus ipse declarauit.* hæc de his Sozomenus : quæ autem de Innocentio habet, paulo post dicturi sumus. Verum tantum abfuit, vt Innocentius annuendo Gentilibus eiusmodi scelus admiserit, quod cum innocentissimus esset, ne periret cum noxijs, tanquam Loth à Sodomis subtractus fuerit : quando vero id acciderit, & qua occasione, suo loco dicemus.

c Socrat. lib.7.c.9

d Sozom. lib 9.c.7.

e Oros. lib.7 cap 39.

Sed quid in huiusmodi genus hominum Romæ agentium, anni huius principiis nempe mense Februarij, Honorius Imperator statuerit, hic reddamus: ad Cæcilianum enim Præfectum Prætorio ita rescripsit *f*: *Mathematicos, nisi parati sint, codicibus erroris proprij sub oculis Episcoporum incendio concrematis, Catholicæ religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem præteritum reditturi : non solum vrbe Roma, sed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Quod si hoc non fecerint, & contra clementiæ nostræ salubre constitutum in ciuitatibus fuerint deprehensi, vel secreta erroris sui & professionis insinuauerint, deportationis pœnam accipiant. Dat. VIII. Id Febr. Rauen. Honorio ô Tauro, & Theodosio tertium AA. Coss.* At tantum abfuit, vt qui Romæ erant malis artibus nauantes operam, expellerentur, vt etiam ex Tuscia vocarentur malefici, qui elementa turbare posse crederentur. Ex quibus intelligere valeas, obstinatos plane fuisse Gentilium animos, qui cum tot legibus superius recitatis ab eiusmodi exeantationibus magicis reuocarentur, & quamplurimi nobili sub Valentiniano Seniore eiusmodi facinus capite luerint, nihilominus iisdem magis magisque fuisse reperiuntur addicti quibus sane iustam in se Dei vindictam concitarunt, quam & experiri vel inuiti coacti sunt.

VIII. HONORIVS EXAGITAT MATHEMATICOS. *f l.12 de malefic. C Theod & l.10. de epis. audient.*

Sed ipse Alaricus de his etiam, cum Vrbem obsideret, fidem fecit, nimirum se numine impellente, nolentem licet & inuitum, ad interitum Vrbis ferri. Audi ergo Sozomenum ista accuratè scribentem *g*: *Fertur itaque* (inquit) *probus aliquis monachus ex his, qui in Italia erant, Romam cum festinatione profectus Alarico consuluisse, vt Vrbi parceret, nec se tantorum malorum auctorem constitueret. Cui & Alaricus respondisse dicitur, se non volentem hoc tentare, sed esse quendam, qui se obtundendo vrgeat, ac præcipiat, vt Romam euertat.* hæc Sozomenus, eademq; Socrates *h*. At nec id quidem recès sed multos ante annos idipsum agitasse animo, & conatibus omnibus perficere studuisse, quæ sunt ex Claudiano superius recitata demonstrant. Sed quid post hæc acciderit, videamus.

IX. ALARICVS IMPVLSV SVA NVMINE AD CLADEM VRBIS. *g Sozom. lib. 9.c.6. h Socr. lib.7 cap.10.*

Licet autem obsidionem redemptam auro soluisset Alaricus, haud tamen pax cum Honorio stabilita est, impedimento namque fuere, primum (vt Zosimus ait) quod Imperator nec obsides dedisset, nec postulatis omnibus satisfecisset. Sed & alias postea adiecit Alaricus conditiones, quas paulo post recensebimus. *Cum inter hæc à Senatu pro pace inter Alaricum & Honorium sancienda legati missi sunt Cæcilianus, Attalus, & Maximianus. Sed re infecta, rursum alij legati mittuntur cum quibus* (inquit Zosimus) *& Romanus Antistes proficiscebatur.* Diuino quidem consilio factum tradit Orosius, vt hic Innocentius subduceretur à venturo Vrbis excidio: ait enim *k*: *Accidit quoque quo magis illa Vrbis irruptio indignatione Dei acta, quam hostis fortitudine probaretur, vt beatus Innocentius Romanæ Ecclesiæ Episcopus, tanquam iustus Loth sub tractus è Sodomis, occulta prouidentia Dei apud Rauennam tunc positus, peccatoris populi non videret excidium.* hæc Orosius. Meminit & huiusce legationis Innocentij Papæ quoq; Sozomenus *l*.

X. AGITVR DE PACE INTER ALARICVM ET HONORIVM. *i Zos. lib 5.* *k Oros. lib.7 cap. 39.* *l Sozom. lib. c.9.7.*

Inter hæc autem acciuis est Alaricus literis Honorij Imperatoris Ariminum, pro fœdere sanciendo, locum accommodatum. Propositæ sunt ab Alarico pacis conditiones huiusmodi à Zosimo recitatæ: Vt in annos singulos auri certa summa daretur, & annonæ mensura quædam suppeditaretur : Vtque ipse cum suis omnibus vtramque Venetiam & Noricos & Dalmatiam incoleret. Additum-

XI. DE POSTERIORI VRBIS OBSIDIONE.

que

que litteris Iouij hæc tractantis, vt Alaricus vtriusque militiæ copiis Honorij Imperatoris dux præficeretur. Respondente autem Honorio per litteras ad Iouium, nunquam acquieturum, vt Romani exercitus Alaricus sumeret præfecturam: cum imprudentia Iouij id rescisset Alaricus, ira percitus, barbaricoque furore æstuans, ad Vrbis obsidionem suos iterum festinare iussit. *Verum* (inquit Zosimus *a*) *Alaricus, quod susceptæ aduersus Romam expeditionis eum pœnituisset, Episcopos verbum ablegabat, qui simul & legatione fungerentur, & anctores Honorio essent, ne culpa sua fineret eam Vrbem, quæ iam à pluribus quàm mille annis magnæ partis Orbis imperasset, barbaris vastandam dedi, nec tantas ædificiorum moles hostilis flamma deleri, sed potius moderatis admodum conditionibus pacem componeret.* Cæterum quod magistratus iurasset, nunquam se de ineunda cum Alarico pace actaros, ad quod ipsum iusiurandum Imperatorem quoque adegisset, dum paulo ante Alaricus resiluisset: re infecta Episcopi rediere. Cum Alaricus cœptum iter Romam versus prosecutus, Vrbem secunda cinxit obsidione: ista namque pluribus Zosimus *b* atque Sozomenus *c*. Hæc est illa obsidio, de qua sanctus Hieronymus ad Principiam scribit his verbis *d*: *Terribilis de Occidente rumor affertur, obsideri Romam, & auro salutem ciuium redimi, spoliatosque rursus circumdari, vt post substantiam vitam quoque perderent.* hæc ipse. Quæ autem post hæc secuta sunt, anno sequenti dicemus.

a Zosim. lib 5 in fin. ALARICVS LEGATE PISCOPOS PRO PACE.

b Zosim. c. Sozom. l. 9 c. 6. d Hieron. epist. 16.

XII. HONORII MINVS RECTE FACTVM.

Factum quidem esse videtur, vt Honorius ab aulicis prauo consilio deceptus, nonnulla perperam egerit: nam qui ad magistratum illum primarium euexerat Olympium adeo pium virum, deque plura superius diximus ex Augustino, eundem in ordinem ab eius aduersariis persuasus redegit, qui se contulit in Dalmatiam. Insuper illud adiecit, vt latam legem, ne qui Gentiles essent, militiæ cingulo honestarentur: quo Genetidum quemdam ducem barbarum, qui eà causà militare desierat, ad militiam reuocaret, legem illam abrogauit; omnibusque simul Ethnicis ad militiam, antiquata iam lege, viam aperuit, inuitus licet, vt Zosimus e ipse testatur. Sed & id quidem Dei voluntate peractum est, ne duci Christiano inuidiæ verteretur, si sub ipso Vrbem capi contigisset, neue proditionis & conniuentiæ cum barbaris itidem Christianis initæ dux Christianus argui à Gentilibus posset. Cæterum in reliquis Honorius Imperator inter tot tantasque perturbationes constitutus, Catholicæ Ecclesiæ necessitatibus consulere minimè prætermisit. Nam aduersus Donatistas, Paganos, Iudæos, & Cælicolas, consentientes iis, quas superiori anno promulgasse vidimus, edidit sanctiones *f*: sed & de expediendis quàm citissimè Ecclesiæ causis rescripsit ad Iouium *g*. Itemque pro carceratis maximè pium promulgauit edictum *h*: nempe, vt omnibus Dominicis diebus Iudices sub fida custodia de carceribus reos educerẽt, vtque eis à Christianis laicis vel sacerdotibus substantia præberetur, & ad balneum prædictis diebus sub fida custodia, religionis contemplatione, ducerentur: qui vero Iudices hæc implere neglexissent, pœnam persoluerent auri triginta librarum, hæc quidem Imperator hoc anno sanciuit, Rauennæ cum esset, VIII. Kalend. Februarij. Sed & in fine anni huius de captiuis ita ad Theodorum PP. rescripsit *i*:

e Zosim. l. 5. PLÆ LEGES HONORII HOC ANNO LATÆ. f 1 49. de haret. C. Theod. & 110 de Iudæ. & Cælicol. Cod. Theod. g 115 7 de annonar. C. Theod. h 17 de custod. reo. C. Theod. i 113 de Episc. audien. C. Iustin.

XIII.

Christianos proximorum locorum volumus solicitudinem gerere, vt Romanos captiuos, qui reuersi fuerint, nemo teneat, nemo iniuriis, aut damnis afficiat. Dat. III. Id. Decembris, Honor. VIII. & Theodosio III. AA. Conss. Adeo namque vilisse videbatur nomen Romanum, & nomen barbaricum inualuisse, vt pro illorum libertate vindicanda oportuerit constituere vindices Christianos. At de sanctis hoc anno ab Honorio legibus hactenus. Sanè quidem admiratione dignum est, vt Honorius in tot tantisque perturbationibus constitutus, ad hæc decernenda animum applicuerit: vnde planè appareat ex S. Hieronymi sententia, non eius peccatis ea gentibus, sed Gentilium obstinata perfidia deditam Vrbem barbaris.

XIV. k Hieron. præf. in lib. 13 in Esa.

Porro cum obsidionis Vrbis fama peruasisset Orientem, audiuit ista sanctus Hieronymus *k*, dum haberet præ manibus Isaiam commentariis illustrandum. Etenim in decimitertij libri præfatione ad Eustochium hæc habet: *Hoc mihi in Vrbis pelago nauiganti accidere video: dum enim inoffenso cursu vela tenduntur, & securis nautarum manibus fulcans aquoris campos carina delabitur, subito clangoris tuba consurgens, tantis vndarum motibus & callisorum inter se fluctuum fragore resonante, pauida amicorum corda perterruit, vt dicere cogerentur l: Magister salnos nos fac, perimus. Quamobrem Eustochium in toto orbe terrarum vnicum nobilitatis & virginitatis exemplum, non sileat pupilla oculi tui, clamaque in corde tu: Abba Pater, & cum Psalmista loquere n: Exurge, quousque dormis Domine? &c.* Hæc planè ipsum signasse tempora, tempora ab ipso numerata consentiunt, dum in eodem in Isaiam commentario, agens de admirabili illa Isaiæ ostensa visione, hæc ait *o*: *De hac visione, ante annos circiter triginta, cum essem Constantinopoli, & apud virum eloquentissimum Gregorium Nazianzenum, tum eiusdem verbis Episcopum, sanctarum Scripturarum studiis eruditum, sciorne breuem dictasse subitumque tractatum, &c.*

l Matt. 8. m Rom. 2. n Psal. 43. o Hieron. in Isa. c. 3.

Sed illud de eodem Hieronymo obseruatione dignum, quod cum ante Isaiam (vt tradit *p*) iam Danielem Prophetam esset interpretatus, in explicatione magnæ illius statuæ, quam per visum Nabuchodonosor Rex viderat, cum illud de pedibus ferro, testaque ex ludo compositis mysterium exponens, ostendit Romanum in eo esse significatum Imperium, ista addit *q*: *Sicut enim in principio nihil Romano Imperio fortius & durius fuit, ita in fine rerum nihil imbecillius: quando & in bellis ciuilibus, & aduersus diuersas nationes, alterum gentium barbararum indigemus auxilio.* Hoc, inquam, cum ita diuino Spiritu, quo & allata fuerat Prophetia, esset illud Scripturæ arcanum, sanctus Hieronymus interpretatus ante præsentem animum ab æmulis carpere quærentibus eius scripta, pressurâ passus est, ex eo videlicet, quod Romanum Imperium præsentis temporis testę ex luto assimilasset. Quod ipse accipiens, in isdem, quos hoc anno euenisse diximus commentarios in Isaiam, sic excusat *r*: *Quod* (inquit) *in expositione statuæ pedum, eius, & digitorum discrepantia, ferrum & testam super Romano regno interpretatus sum: quod primum fortè, deinde imbecillum Scriptura portendit: non mihi imputent, sed Propheta. Neque enim sic adulandum est Principibus, vt sacrarum Scripturarum veritas negligatur. Nec generalis disputatio vnius personæ iniuria est: quæ cum benigno meorum studio caueretur, Dei iudicio repente sublata est*, calumnia scilicet, *vt & amicorum in me studia, & æmulorum insidiæ monstrarentur.* cum scilicet perspicuo esset declaratum exemplo, quam imbecille tandem esset Romanum Imperium, cum Vrbs à barbaris obsideretur, quæ paulo ante libertatem redimere coacta esset. Qui autem hoc anno (vt diximus) Isaiam Hieronymus est interpretatus, sequenti Ezechielem elucidandum suscepit: cuius lucubrationis exordio, captam à barbaris Romam aggressus est lamentari, vt suo loco dicemus: ante enim Ezechielis, expositionem Isaiæ vaticinia, ipse testatur, idque (vt ait) exigente ab eo Pammachio *s*.

p Hieron. præf. in lib. 10. q Hieron. in Daniel lib. 1. c. 2. S. HIERONYMVS CALVMNIAM PASSVS OB GERMANAM IN DANIELIS LOCVM INTERPRETATIONEM. r Hieron. in Isa. lib. 11. præf. APPOSITE S. HIERONYMVS DE ROM. IMPERII IMBECILLITATE.

XV.

Hoc ipso anno Pinianus V. C. nùpserat cum Melania Seniore, & Melania Iuniore coniuge, atque socru Albina Iunioris matre Melaniæ, cum anno superiori distractis bonis, quæ Romæ & in Italia habebat, adnauigasset Carthaginem *t*, ibi ex congestis pecuniis locupletans eius Ecclesiæ pauperes: inde ad sanctum Alypium Tagastam profectus est. Ad quos omnes sanctus Augustinus, cum primum eorum aduentum audisset, litteras dedit, quibus se excusat, quod propter ingruentem duram hiemem, & statum Hipponensis Ecclesiæ titubantem, ad eos inuisendos minimè accurrere valuisset; extat ipsa epistola, cuius est titulus *u* ad Albinum, Pinianum, & Melaniam: sed pro Albino, Albinam, restituendum puto, quod eius nominis fœmina eiusdem Piniani socrus vnà cum ipsis profecta est in Africam, vt tum ex Palladio, tum ex eiusdem Augustini testificatione satis apparet. Tagastæ autem cum esset Pinianus, effusa munificentia adeo Ecclesiam illam locupletauit, vt non nullorum in eius Episcopum Alypium inuidiam moueret, prout sanctus Augustinus in epistola *x* ad eũ scripta testatur, & ipsa Acta sanctæ Melaniæ his verbis fidem fa-

s Hieron. in Isa. lib. 10. præf. XVI. t Pallad. in Lausiac. c. 9. PINIANVS CVM SVIS VENIT IN AFRICAM. u Augustin. epist 127. x Epist. 124.

Metaph. 1. Ianuar.

ciunt at Ciuitas autem, in qua versabantur, appellabatur Tagasta, in qua erat sacrum templum & sacerdos discendi peritus, & qui oratione multos poterat inducere ad salutem, nomine Alypius: cum quo versantes, sacra meditabantur eloquia. Templum vero, in quo agebat Alypius, admodum munificè & aureis ornamentis & lucidis gemmis & plurimis ditarunt agrorum prouentibus. Ab eis quoq; sunt ædificata duo monasteria, quibus satis dedit opum atque prouentuum, quorum alterum quidem habebat chorum virorum numero octoginta, alterum autem habebat virgines, quæ erant numero centum & triginta. hæc de collatis Ecclesiæ Tagastensi à Piniano muneribus.

XVII. PINIANVS QVID PASSVS HIPPONE.

Placuit autem Piniano vna cum Melania Hipponem proficisci ad inuisendum sanctum Augustinum ibi agentem Episcopum. Comitatus est eos Alypius: qui & timentem Pinianum, ne cogeretur ab Augustino presbyter ordinari, nunquam id euenturum fore, secutum reddidit: nam de ea re fidem Augustini id promittentis acceperat. Accidere namq; consueuit (quod & superius, de Paulino cum egimus, dixisse meminimus) vt cum aliquis religione insignis cæteris emineret Christianis, is licet coniugatus esset, soleret interdum in Ecclesia à Fidelibus rapi, & tradi Episcopo ordinandus, coniuge quoque pati cum viro voto continentiam profitente: vt inter alia, quod de Paulino atque Tharasia præcesserit, enarratum exemplum ostendit. Pinianus itaque id fortasse subodoratus, retardabat accessum, sed Alypij promissione securus Hipponem ad eundem S. Augustinum se contulit. Vbi cum esset, atq; id minus expectaretur, factum est, vt dum Synaxis in Ecclesia haberetur, antequam catechumeni ex more dimitterentur, fidelis populus facto impetu, Pinianum ne effugeret obsederunt, postulantes eum ordinari debere presbyterum. Quæ res Alypio fideiussori modum dupliciter, ipsiq; Pinianus & Albina socrus id perindigno tulerunt animo, id totum ex sententia Augustini factum existimantes: quamobrem nonnihil in eum iidem commoti sunt, atq; in primis Alypius. Quomodo autem res se habuerit, sanctus Augustinus datis ad eos litteris, cum statim recessisset Hippone, Tagastamque reuersi essent, significauit, cum se excusauit, atq; nihil se conscio factum pluribus declarauit.

XVIII. b Augustin. epist. 125.

Scribens enim ad Albinam Piniani socrum, quam tamen appellare cõsueuit eius matrem, ad sui defensionem, prolixam satis dedit epistolam b, eius querelis & suspicionibus malè conceptis in omnibus satisfaciens, cum in hæc verba exordiatur:

S. AVGVSTINVS SE PVRGAT APVD ALBINAM.

Dolorem animi tui, quem te scribu explicare non posse, consolari æquum est, non augere, vt si fieri potest. sanemus suspiciones tuas, non vt eas ro nostra causa fuctas fouendo venerandum cor tuum & Deo dicatum amplius perturbemus. Sancto fratri nostro, filio tuo Piniano nullum ab Hipponensibus mortis metus ingestus est, etiamsi forte ipse tale aliquid timuit. Nam & nos metuebamus, ne ab aliquibus perditis, qui sæpe multitudine occulta conspiratione insciente, in violentam prorumperetur audaciam, occasione seditionis inuenta, quam velut iusta indignatione conciparet. Sed sicut postea auferre potuimus, nihil tale a quoquam factum est, vos moliuntur: sed vere in fratrem meum Alypium multa contumeliosa & indigna clamabant: à quo tam ingenti reatu vtinam per illius orationes mereantur absolui. Ego autem post primos eorum clamores, cum eis dixissem de illo inuito non ordinando, quæ iam promissione detinerer, atque adiecissem, quod si mea fide violata, illum haberent presbyterum, me Episcopum non haberent: ad nostra subsellia relicta tuba, redieram. Tum illi aliquantulum inopinata mea responsione conclati atque turbati, velut flamma vento paululum pressa, deinde caperunt multo ardentius excitari, existimantes fieri posse, vt vel mihi extorqueretur illud non seruatum promissum, vel me tenente promissi fidem, ab alio Episcopo ordinaretur. Dicebam ego quibus poteram, qui ad nos in aspidem inuocationem & grauiores ascendebant: Nec à promissi fide me posse dimoueri, nec ab alio Episcopo in Ecclesia mihi tradita, nisi me interrogato ac permittente, posse ordinari. Quod si permitterem, à me nihilominus demerarem. Addebam etiam, nihil eos velle, si ordinarer inuitus, nisi vt ordinatus abscederem. Illi hoc posse fieri non credebant.

Multitudo vero pro gradibus constituta, horrendo & perseue-

PINIANVS VRGETVR VT FIAT PRESBYTER.

rantissimo clamorum fremitu, in eadem voluntate persistens, incertos animi consilij, faciebat. Tunc illa in fratrem meum (Alypium scilicet) indigna clamabantur: tunc à nobis grauiora timebantur. Sed quamuis tanto motu populi, & tanta perturbatione Ecclesiæ permoueret, nec aliud constipationi illi dixissem, nisi cum me inuitum ordinare non posse: nec sic tamen adductus sum, quia & hoc promiseram non me fuisse facturum, vt aliquid eis de suscipiendo presbyterio suaderem. Quod si persuadere potuissem, non iam ordinaretur inuitus. Seruanti vtrumque promissionis fidem, non solum illius, quam iam populo patefeceram, verum etiam illius, in qua vno tempore, quantum ad homines attinet, detinebar. Seruanti, inquam, fidem promissionis, non iurationis in tanto periculo: quod licet falso, sicut postea compertum, metuebatur, omnibus tamen, si quid esset, communiter impendebat. & erat metus ipse communis, ac per Ecclesiam, in qua eramus, maxime metuens abscedere cogitabam. Sed metuendum fuit, ne magis me absente, tale aliquid facerent & reuerentia minor & dolor ardentior. Deinde si cum fratre Alypio discederem per populum constipatum, cauendum fuit, ne quisquam in eum manum mittere auderet. Si autem sine illo, qua fronte esset existimationi, si quid ei fortasse accideret, & videret eum propter ea deseruisse, vt furenti populo traderetur?

XX.

Inter hos æstus meos, grauemque mœrorem & nullum consilij resipiscentem: Ecce repente atque inopinate sanctus filius noster Pinianus mittit ad me seruum Dei, qui mihi diceret, eum se velle populo iurare, quod si esset ordinatus inuitus, ex Africa discederet: omnino credo existimans eos, quandoquidem peierare non posset, non iam vlterius infructuosa perseuerantia clamaturos, ad expellendum hinc hominem, quem saltem habere deberemus vicinum. Mihi autem, quia videbatur vehementior eorum dolorem posse hanc iurationem fuisse metuendum, apud me tacitus habui: & quia simul petierat, vt ad eum venirem, non distuli. Cum mihi dixisset hoc ipsum, continuo & illud adiunxit eidem iurationi, quod mihi, dum ad eum pergo, per alium Dei seruum mandauerat, de præsentia scilicet sua, si ei clericatus sarcinam nolenti nullus imponeret, nimirum non discessurum Hippone, si sic liber absque nexu clericatus esse sineretur.

XXI. S. AVGVSTINVS SEQVESTER INTER PINIANVM ET POPVLVM.

Hic ego in tantis angustiis, quasi aura respirante, recreatus, nihil ei responsi; sed ad fratrem Alypium gradu concitatiore perrexi, eique quod dixerit, dixi. At ille (vt existimo) demirans, ne quid se auctore fieret, vnde vos putabat offendi: Hinc me (inquit) nemo consulat. Quo audito, ad populum tumultuantem perrexi: factoque silentio, quid promissum esset, cum promissione etiam iurationis aperui. Illi vero, qui solum eius presbyterium cogitabant atque cupiebant, non ita, vt putabam, quod oblatum fuerat, acceperunt: sed inter se aliquantulum mussitantes, petierunt, vt adderetur eidem promissioni atque irationi, vt si quando illi ad suscipiendum clericatum consentire placuisset, nonnisi in ipsa Hipponensi Ecclesia consentiret. Retuli ad eum: sine dubitatione annuit. Renunciani illis: lætati sunt. & mox iurationem pollicitam poposcerunt. Reuerti ad filium nostrum Pinianum, eumq; inuenisse fluctuantem, quibusnam verbis comprehendi posset illa cum iuratione promissio, propter necessitates irruentes, quæ possent eum, vt abscederet, cogere. Simul etiam quid timeret, ostendit, ne quid arruisset hostilis incursus, qui esset discessione vitandus. Volebat addi sancta Melania & aerio morbido causationem, sed illum responsione reprehensa est. Ego autem dixi, grauem ab illa & non contemnendam causam necessitatis ingestam, quæ ciues etiam emigrare compelleret: sed si hæc populo dicerentur, timendum esse, ne male nos ominari videremur: si autem sub necessitatis nomine fieret excusatio, non nisi fraudulentam necessitatem putari.

XXII. PROMISSIO IVRATA A PINIANO.

Placuit tamen, vt de hac re populi animum experiremur: & nihil aliud, quam quod putabamus, intendimus. Nam cum eius verba à diacono recitarentur, & omnia placuissent: vbi nomen interpositæ necessitatis insonuit: continuo reclamatum est, promissioque displicuit, tumultu vecrudescente, & nihil aliud, quam fraude secum agi, populo existimante. Quod cum sanctus filius noster Pinianus vidisset, iussit inde auferri nomen necessitatis, rursumq; ad lætitiam populus remeauit. Et cum lassitudinem excusarem: sine me ad plebem accedere noluit: simul accessimus. Dixit ei, quæ à diacono audita erant, se mandasse, se iurasse, eaque se esse facturum, continuoq; omnia eo tenore, quo dictauerat, prosecutus est. Responsum est: Deo gratias. Et petitum, vt totum scriptum subscriberetur. Dimissus catechumenos, contenuoq; scriptum subscripsit. Deinde peti

capimus

capimus non Episcopi non vocibus populi, sed tamen a populo per honestos fideles, vt nos quoque subscriberemus. At vbi coepit subscribere, sancta Melania contradixit. Miratus sum quare tam sero, quasi promissionem illam & iurationem hoc non subscribendo facere possemus infectam. Sed tamen obtemperauit: ac sic remansit mea non plena subscriptio: nec vltrà nobis quisquam, vt subscriberemus, putauit instandum. hæc S. Augustinus.

XXIII. PINIANVS AD HIPPONE RECEDENS VENIT TAGASTAM.

Pinianus autem, quod quæ per vim & metum pollicitus esset, se obligatum minimè teneri probè sciret, sequenti die clàm vnà cum suis Tagastam reuersus est. Quid autem tum populus Hipponensis, cum resciisset? Augustinus refert *a* in eadem epistola ad Albinam alio scripto se significasse: nam ait: *Qui autem alio die, postquam ipsum discessisse didicerunt, fuerint motus, vel linguæ hominum: quantum satis arbitratus sum, sanctitati vestræ per communitorium intimare curaui. Quisquis itaque vobis contraria his, quæ narrauit, forte narrauit, aut mentitur, aut fallitur.* hæc ipse.

a Aug. ad epist 111.

XXIV. S. AVGVSTINVS VOS HIPPONENSES EXCVSAT.

Quòd autem Albina litteris conquesta esset primum aduersus Augustinum, quod ad iurandum Pinianum induxisset; quodque etiam illa sugillaret populum Hipponensem amore illectum pecuniæ virum prædiuitem sibi vendicare fategisse: cum ex iis ex obliquo Augustini fama impeteretur, idem Augustinus cum pro se, tum pro populo eàdem epistolà excusationem attexuit, & inter alia illud inculcat, se olim ciuem Tagastensem eandem vim ab Hipponensi populo passum esse, non alia quidem ex causa illis ad id agendum impulsis, quàm pietatis: vt quem virum frugi putarent, eundem presbyterum sibi præficerent. Sed iam ipsum audiamus: *Quomodo ergo* (inquit) *dicis hoc eos feciss turpissimo appetitu pecuniæ? Primo quia ad plebem, quæ clamabat, omnino non pertinet. Sicut enim plebs Tagastensis de his quæ consuluistis Ecclesiæ Tagastensi, non habet nisi gaudium boni operis vestri: sic & Hipponensis, & cuiuslibet alterius loci, vbi ce mauimus iniquitatis Domini præcepta feciss, vel estis vbicumq; facturi. Non ergo populus, vt de tanto viro Ecclesia consuleret suæ, ardentissimè flagitauit suum pecuniarium quæsiuit commodum a vobis, sed vestrum pecuniæ contemptum dilexit in vobis. Nam si ita me dilexerunt, quod audierant, paucis agellulis paternis contemptis, ad Dei liberam seruitutem me fuisse conuersum: neque in hoc inuiderunt Ecclesiæ Tagastensi, quæ carnalis patria mea est: sed cum illa clericatum mihi non imposuisset, quando potuerunt, habendam inuaserunt: quantò flagrantius in nostro Piniano amare potuerit tãtam mundi huius cupiditatem, tantas opes, tantam spem, tanta conuersione superatam atque calcatam?*

XXV.

Ego quippe secundum multorum sensum comparantium semetipsos sibimetipsis, non diuitias dimisisse, sed ad diuitias videor venisse. Vix enim vigesima particula rei meæ paternæ existimari potest in comparatione prædiorum Ecclesiæ, quæ nunc vt Dominus existimor possidere. cum è contrà qui in Ecclesia Africana ad presbyteratum adsciti essent, fuerint prædiuites: vnde subdit: *In qualibet autem maximè Africanarum Ecclesiarum hic noster, non dico presbyter, sed Episcopus sit, comparatus pristinis opibus suis, etiam si animo dominatus egerit, pauperimus erit. Multo ergo liquidius & securius in hoc amatur Christiana paupertas, in quo nulla rerum ampliorum potest putari cupiditas. Hoc accendit animos populi, hoc in illam violentiam perseuerantissimi clamoris erexit. Non eos turpis cupiditatis insuper accusemus: sed magis bonum, quod ipsi non habent, saltem in alio diligere sine crimine permittamus.* Hæc & alia plura ad excusationem ingerit Augustinus.

XXVI. INTER ALYPIVM ET AVGVSTINVM CONTENTIO.

Sed & quod Alypius, sicut Albina, idem sentiret de Hipponensibus, eosdem nimirum amore pecuniæ vim inferre conatos esse Piniano, quodque ambo eiusdem sententiæ essent, nullius esse vigoris præstitum iuramentum viatque metu extortum: idem sanctus Augustinus sicut ad ipsam, ita enim ad Alypium *b* aduersus hæc ipsa litteras dedit, quibus sanè apparet hæc inter eos non sine mutua offensione fuisse transacta: sed cito charitatem abstersit obductam ex eiusmodi altercatione rubiginem.

b Aug. epist 114.

XXVII. MELANIÆ SENIORIS FILII OBITVS IN AFRICA.

Accidit autem, dum iidem in Africa morarentur, filium Senioris Melaniæ vita fungi: quod vnicum amissum pignus ita mater modestè fleuit, vt magno exemplo fuerit Christianæ constantiæ. De qua summa cum laude rei spectator sanctus Augustinus ad Paulinum Nolanum Episcopum scripsit. Non extat quidem epistola ipsa, sed ex redditis ad eum eiusdem Paulini litteris, hæc omnia, ab aliis silentio obruta, perspicua satis fiunt. Ait enim Paulinus *c*: *Quia docuisti me in spiritu veritatis salubre * moderandi in occiduis mortalibus animi temperamentum, quo & illam beatam matrem & animam Melaniam flenisse carnalem obitum vnici filij, taciturno quidem luctu, non tamen sicco a maternis lachrymis dolore vidisti.* appellat Melaniam matrem & auiam, matrem quidem respectu defuncti filij, auiam respectu Melaniæ neptis, sed pergit Paulinus: *Cuius quidem modestus & graues lachrymas sicut propior & æqualior animæ eius spiritus altius intellexisti, & perfectæ in Christo fœminæ, salua virilis animæ fortitudine, cor maternum de cordis tui similitudine melius ex a quo statu contemplatus es, vt eam primum pro naturali affectione permotam, deinde causa potiore compunctam fleuisse perspiceres, non tam illud humanum, quod vnicum filium conditione mortali defunctum in præsenti sæculo amisisset, quàm quòd propemodum in sæculari vanitate præretum, quia nec dum illum de seruere at Senatoriæ dignitatis ambitio, non iuxta sanctam votorum suorum auaritiam cogitaret assumptum, vt de conuersionis gloria tranasset ad gloriam resurrectionis, communem cum matre requiem coronamque capturus, si in huius sæculi matris exemplo saccum sumpsisset, & monasterium Senatui prætulisset. Verumtamen idem vir (vt & antè retuli) ex voto sanctitatis tuæ his operibus locupletatus abscessit, vt materna humilitatis nobilitatem si veste non gesserit, tamen mente prætulerit.*

c Apud August. epist. 249. * seruare.

XXVIII. *d Mat 11.* MELANIÆ SENIORIS FILII LAVDES. *Rom. 11.* *Psal. 36* *Psal. 48.* *Psal. 111.*

Ita enim, secundum verbum Domini d, mitis moribus fuit & humilis corde, vt non immerito credatur intrasse in requiem Domini: Quoniam sunt reliquiæ homini pacifico, & mansueti possidebunt terram, placentes Deo in regione viuorum. Nam certè & illud Apostoli non solum e tanto mentis affectu, sed & confessione religiosis impleuit officiis: & cum esset altorum huius sæculi in ordine & honore collega, non tamen vt gloriosus terra alta saperet, sed & Christi perfectus imitator, humilibus consentiret, & tota etiam die visceret f & commodare persisteret. Vnde & semen eius potens in terra factum est inter eos, qui terræ g fortes nimium eleuati sunt: vt etiam de beatissima familia ac domus eius visitatione sanctum hominis meritum reueletur. Generatio (inquit h) rectorum benedicetur: gloria non caduca, & diuitiæ non labentes in domo eius: domus quæ ædificatur in cælis non labore manuum, sed operum sanctitate. Sed cessa plura de memoria tam dilecti mihi, quam deuoti Christo hominis enarrare: cum & præstitis litteris non pauca super eo narrasse me repetam, & nihil postùm de beata huius filij matre & sanctorum patre radice ramorum Melanio melius aut sanctius prædicare, quam sanctitas tua in eam profari & disputare dignata est: vt quia ego peccator immunda labia habens, nihil dignum loqui potueram, vt longinquus a meritis fidei eius, animæque virtutibus, tu ille vir CHRISTI *doctor in Ecclesia veritatis, prouocante te melius Dei gratia, paratioris dignior tam virilis in* CHRISTO *animæ prædicator, qui & mentem eius diuina virtute firmatam (vt decet) spiritu propiore consecres, & mixtam cum virtute pietatem eloquio pigniore laudares.* hactenus Paulinus de Melania orbata filio.

MELANIVS PATER MELANIÆ SENIORIS.

XXIX. DE FILIIS SENIORIS MELANIÆ EIVSQVE OPTIMO FINE.

Quod verò ad Senioris Melaniæ filios reliquos spectat: iam diximus duos ex eis vno fermè tempore cum patre esse sepultos, vnicum autem masculum tantum ei relictum fuisse, quem Hierosolymam petitura Romæ reliquisse, sanctus Hieronymus *i* auctor est, hunc que ipsum esse, quem in Africâ vitâ functum diximus. Cæterum & filias illi fuisse superstites cum Hierosolymis Romam rediit, sanctus Paulinus *k* testatur, dum de iisdem magna pompâ matri occurrentibus sermonem habet. Porro Melaniæ nuncilio, de quo agimus, vxorem fuisse Albinam nominat, Palladius *l* tradit: quod & nos superius diximus. Sed in eo omnino Palladium iure corrigimus ex Paulino & Augustino, dum ait filium hunc Senioris Melaniæ valde iuuenem secutum matrem fuisse in Siciliam vsque, cum regressa illa est Hierosolymã: nam ex his, quæ dicta sunt, satis liquet ipsum matrem secutum in Africam, ibique diem clausisse extremum. Sed & illud (quod maioris momenti est) cuius causa hæc notissima ex Paulino de obitu filij Melaniæ recensuisse volumus, quod cum ipsa hoc tempore sancti Augustini atque Paulini præconio extollatur, argu-

h Hieron. ep. 23. i Paulin ad Amar epist. 2. k Pallad. in Lausiac.

MELANIA SENIOR CATHOLICA REDDITA.

mento esse, ipsam maculas illas, quæ ei ex patrocinio Origenis errorum inhæserant, penitus diluisse, postquam iam illos Romæ ab Anastasio Papa & Italiæ Episcoporũ Concilio damnari comperiit. Cæterum cum (vt dictum est) ipsa Melania Senior, quam citius orbata filio nauigauerit Hierosolymam; qui remanserunt Pinianus & socij, esse morati in Africa, in Actis Melaniæ Iunioris traduntur. Inde vero eosdem profectos esse Alexandriam, ac postea Hierosolymam concessisse, liquet. Melania autem Senior (inquit Palladius) cum Hierosolymam peruenisset, intra quadraginta dies ex hac vita migrauit, & (vt par est credere) iam ante reconciliata sancto Hieronymo: qui ibi & peregrinationis eius socius & consanguineis familiarissime visus esse videtur, vt ex eius ad Augustinum epistola a intelligi potest.

a *Hieron. epist. 79*

XXX. ROMANI FIDELES EXCIDIVM VRBIS ANTEVERTVNT.

Ex his omnibus, quæ de horum ab Vrbe discessione, bonorumque ipsorum, quæ in Italia erant, distractione, & in pauperes erogatione dicta sunt; quæue de Paulino, Pammachio, Paula, Fabiola, & aliis, quos constat locupletissima erogasse in pauperes patrimonia, superius sunt enarrata: plane diuino impellente Spiritu id fecisse, accidisseque videre est, non secus ac Hierosolymis primis illis Christi fidem sectantibus contigit, qui anteuertentes iacturam illam bonorum ineuitabilem venturi excidij ciuitatis, vendentes omnia sua bona illorum pretium ad pedes Apostolorum magna alacritate spontanei afferebant. vt plane illud Dauidicum de iustis occinere digne liceret: *Dedisti his timentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus, vt liberentur dilecti tui.* nam ad fugam præmaturam cum bonis diuinus Spiritus compulit: cum tamen quos cinxit obsidio, licet Dei protegente manu, expugnata Vrbe, barbarici furor illæsos abire fuerit, omnium bonorum sint passi iacturam.

b *Psal. 58.*

XXXI. AVGVSTINVS CONTEMPTOR PECVNIÆ.

Sed iam ad Augustinum recurrat oratio, quem pecuniæ cupiditatis vna cum suis à sanctis etiam in suspicionem adductum, mærentem relinquimus. Præter illa enim quæ ipse tum ad Albinam, tum etiam ad Alypium in sui suorumque exculationem pluribus scripsit; quàm procul abhorruerit, vt locupletare Ecclesiam suam vel leui scandalo exoptarit; accipe quæ idem ipse alia occasione eidem Alypio litteris c signifi.anit, dum pluribus agit de non accipiendis bonis illorum, qui ex sæculo ad religionem vitamque monasticam conuertuntur; ne obtrectandi daretur occasio, nihil præter lucrum in receptione conuersorum viros Ecclesiasticos aucupari. qua quidem ex parte antecelluisse Augustinum Alypio apparet, quod dimidium bonorum iste funderet accipiendum. Sed videamus, quæ de eodem S. Augustino ad hæc spectantia Possidius habeat d: *Pauperum* (inquit) *semper memor erat, eisque inde erogabat, vnde & sibi suisque omnibus secũ habitantibus erogabatur, hoc est, vel ex redditibus possessionum Ecclesiæ, vel etiam ex oblationibus Fidelium. Et dum sortes* (vt assolet) *de possessionibus ipsis inuidas clericis fierent, alloquebatur plebem Dei, malle se ex collationibus plebis Dei viuere, quam illarum possessionum curam vel gubernationem pati: & paratum se illis credere*; vt eo modo omnes Dei seruus & ministri viuerent, quo id veteri Testamento leguntur, altari deseruentes, de eodem e comparticipari. *Sed numquam id laici suscipere voluerunt.*

c *Augustin. epist. 250.*

d *Possid in Vit. Aug. c. 23. 24.*

e *2. Cor. 9.*

XXXII. AVGVSTINVS QVALIS IN OECONOMIA.

Domus Ecclesiæ curam, omnemque substantiam ad vices valentioribus clericis delegabat & credebat: numquam clausit, numquam annulum in manu habens: sed ab eisdem domus præpositis cuncta & accepta & erogata notabantur, quæ anno completo eidem recitabantur; quo sciretur quantum acceptum, quantumque dispensatum fuisset, vel quicquid indispensatum, vel dispensandum remansisset: & in multis tituli magis illius præpositi domus fidem sequens, quam probatum manifestatumque cognoscens. Domum vero vel agrum seu villam numquam emere voluit. Verum si forte Ecclesiæ à quoquam sponte tale aliquid vel donaretur, vel titulo legati dimitteretur, non refugiebat, sed suscipi iubebat. Nam & aliquas eum hæreditates recusasse nouimus, non quia pauperibus inutiles esse possent; sed quoniam iustum & æquum esse videbat, vt à matruorum vel fratrũ vel parentibus, vel affinibus magis possiderentur, quibus ab eis deficientes dimittere noluerunt. Quidam etiam ex honoratis Hipponensium, apud Carthaginem vi-

uens, Ecclesiæ Hipponensi possessionem donare voluit; & confectas tabulas, sibi vsufructu retento, vltro eidem sanctæ memoriæ Augustino misit: cuius ille oblationem libenter accepit, congratulans ei, quod æternæ vitæ memor esset salutis. Verum post aliquot annos, nobis forte cum eodem colloquium constitutis, ecce ille donator litteras per filium mittens, rogauit, vt illa donationum tabula suo filio redderentur, pauperibus vero erogandis direxit solidos centum. Quo ille sanctus cognito, ingemuit hominem vel finxisse donationem, vel eum de bono opere pœnituisse, & quanta potuit, Deo suo gerente cordi eius, condolenti animo ex eadem refragatione dixit, in illius sc. increpationem & correctionem. Et tabulas quas ille sponte miserat, nec desiderat as, nec ex it as, confestim reddidit: pecuniamque illam restituit, atque rescripsit eundem, sicut oportuit, & arguit, & corripuit, admonens, vt de sua simulatione, vel iniquitate cum pœnitentia humilitate Deo satisfaceret, ne cum tam grauis delicto de sæculo exiret. hæc Possidius.

Cæterum tantum abfuit, vt in hanc ipsam diem Augustinus suspicione saltem in crimen adductus esset amoris pecuniæ nomine: vt contra potius aduersus eum fuerit declamatum, quod defunctorum hæreditates minime susciperet, quod dicerent inde euenire, vt fideles retraherentur, quo minus Ecclesiam hæredem instituerent, idque in detrimentum pauperum verti, cuius rei causa ortus eidem fuit suam pro concione palam parare defensionem, cum hæc inter alia locutus est f: *Quicunque vult, exheredato filio, hæredem facere Ecclesiam, quærat alterum, qui suscipiat, non Augustinum: immo* DEO *propitio, neminem inueniat.* cum & ad sui etiam excusationem exemplum adducit, id se agere Aurelij Carthaginensis Episcopi imitatione, quod & à cæteris Episcopis ageretur. Subdit enim:

XXXIII. RECVSAT AVGVSTINVS OBLATAS HÆREDITATES.

f *Augustin. serm. 49 de temp.*

Quam laudabile factum sancti & venerandi Episcopi Aurelij Carthaginensis: quomodo impleuit eos omnes, qui sciunt, laudibus Dei? Quidam enim cum filios non haberet, neque speraret, rei suæ omnes, retento sibi vsufructu, donauit Ecclesiæ, nati sunt ei filij: & reddidit Episcopus nec opinanti, quæ ille donauerat. In potestate habebat Episcopus non reddere: sed iure fori, non iure poli. Sane etiam hoc nouerit charitas vestra, dixisse me fratribus meis, qui mecum manent, vt quicunque habet aliquid, aut vendat & eroget, aut donet & commune illud faciat, &c. hæc ipse de his, qui à se recepti essent in consortium fratrum, quo quidem sermone, & sequenti eodem argumento conscripto quam remotissimus esset sanctus Augustinus à philargyria, perspicuis certisque demonstrat exemplis: vt appareat, quam iniuste ob Pinianum retentum inuidiam atq; calumniam passus fuerit. Ista quidem in his, quæ spectant ad bonorum acquisitionem. Quod vero ad erogationem pertinet, ita munificus atque profusus fuit, vt cum deesset erogandæ pecuniæ, Ecclesiæ vasa frangi atq; conflari iuberet, pretiumque eorum in vsum distraheret indigentium: quod Possidius *h* certa fide cõfirmat, qui & quomodo erga suos sanguine coniunctos se gesserit, ita narrat *i*: *Nec suos consanguineos, vel in proposito vel extra constitutos, in sua vita & morte vulgi more tractauit. Quibus, dum adhuc superesset, id si opus fuit, quod & cæteris erogauit; non vt diuitias haberent, sed vt aut non, aut minus egerent.* Cæterum audi auream de auro, tanto magistro dignam sententiam *k*: *Non est* (inquit) *Episcopi seruare aurum, & reuocare à se mendicantis manum.* huicq; par illa sancti Ambrosij *l*, qua dicit: *Aurum Ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget.*

XXXIV. AVRELII EPISCOPI CARTHAGINENSIS DIGNVM EXEMPLVM.

g *Augustin. serm. 39. de temp.*

h *Possid. in Vit. Aug. cap. 24.*

i *Possid. ib. cap. vlt.*

IERGA CONSANGVINEOS QVALITER SEGERERE DEBENT EPISCOPI

k *Augustin. serm. 46 & 4 de diuers.*

l *Ambr. de offic. l. 2. cap. 28.*

XXXV. *in Augustin. serm. 50. de diu. ts.* DE LEPORIO VIRO NOBILI AC DIVITE.

Ad postremum autem, vt ad totam hanc pro excusatione & laudatione Augustini narrationem, corollarium apponamus, accipe eiusdem de auri continentia dignum exemplum *m*. Leporius quidam fuit nobilitate sæculari conspicuus & prædiues, comparandus in pluribus Piniano. Hic sua omnia dimittere cupiens, & pauper cum Christi pauperibus Augustini fratribus Deo seruire, non ante eum recepit Augustinus, quam erogatis omnib⁹ bonis egenum prorsus redditum viderit, cui & sustaferat, vt de diuitiis erigeret monasterium, necnon xenodochium, & basilicam martyrum. Sed audi ipsum: *Ego* (inquit) *illi iniunxi, ego iussi*, nempe vt monasterium erigeret, & xenodochium. *Obtemperauit mihi libentissime, & sicut videtis, operatus est, quomodo etiam meo iussu basilicam ad Octo martyres fabrica-*

uit.

nit. Sunt hi illi martyres passi Tarsi, quorum corpora à mercatoribus redempta atque Hipponem translata fuerant, quorum memoria in tabulis Ecclesiæ Catholicæ viget. Sed quod ad hunc opulentum & nobilem Lepotium spectat cooptatum inter clericos Augustini; hunc illum puramus, qui ob claritudinem nominis cum sanctitate cõiunctam post Aurelium assumptus est ad præfecturam Ecclesiæ Carthaginensis: de quo suo loco dictum iamus. Sed ad corollarium appendicem adiungamus, quæ & tempori huic, quo interitus Romani timebatur Imperij, valde congruit.

XXXVI. Etenim absens Augustinus, cum audisset suos Hipponenses ob ingruentium malorum metum in erogatione eleemosynarum refrigusse, scripta epistola eos ita redarguit *a*: *Nunciatum est mihi, quod moretur vestrum de vestiendis pauperibus fuerit obliti: ad quam misericordiam, cum præsens essem, vos exhortatus sum, & nunc exhortor, ne vos vincat & pigros faciat contritio huius mundi, cui talia videtis accidere, qualia Dominus & Redemptor noster, qui mentiri non potest, ventura prædixit. Non solum ergo non debetis minus facere opera misericordiæ, sed etiam debetis amplius, quam soletis. Sicut enim ad loca munitiora festinantius ingrauat, qui ruinam domus vident contritu patietius immineres: sic corda Christiana quanto magis sentiunt mundi huius ruinam crebrescentibus tribulationibus propinquare, tanto magis debent bona, quæ in terra recondere disponebant, in thesaurum cælestem impigra celeritate transferre: vt si aliquis humanis casibus acciderit, gaudeat qui de loco ruinoso emigrauit: si autem nihil tale fuerit subsecutum, non contristetur, qui quandoque moriturus, immortali Domino, ad quem venturus est, bona properauit commendauit.* hæc Augustinus, his quidem temporibus, quibus Vrbis & Orbis excidium timeretur, accommodata scribebat ad suos.

XXXVII. Hoc eodem anno, iisdem Consulibus tradit Cassiodorus *b*, Wandalos Hispanias occupasse, quod & S. Prosper *c* æque confirmat. Hos enim introductos esse in Hispanias à Constantino tyranno per Cõstantem filium aduersus Didymum & Verinianum fratres, cognatos Honorij Imperatoris, qui Hispanias tutabantur, Orosius tradit *d*. Quibus occisis, in præmium datæ sunt barbaris Hispaniæ deprædandæ. Per quos barbaros patefacta fuisse claustra Pyrenæi reliquis barbaris, qui in Galliis erant, idem Orosius testatur, homo Hispanus res patrias non ignorans. Præter Wandalos Alanos quoque, necnon Sueuos in Hispanias ingressos esse, Isidorus affirmat. Hi vero sic inter se Hispanias partim sunt: Alani Lusitaniam & Carthaginẽsem prouincias: Wandali autẽ, cognominati Silingi, Bæticam sortiuntur. Hispani vero per ciuitates & castella residua barbaris dominantibus se subiungunt. In Hispania Gundericus primus Rex Wandalorum successit, regnans in Galiciæ partib⁹ annis sexdecim. Quomodo vero idem ob violatas Ecclesias miserabili obitu diem clausit extremũ, suo loco dicemus.

XXXVIII. Quam autem graue dispendium passæ sint Hispaniarum Ecclesiæ ex huiusmodi incursionibus, accipe ex verbis illis sancti Augustini *e* ad Honoratum consulentem, nunc Episcopo harum persecutionum tempore fugiendum esset, vbi post alia: *Nam enim quisquam est, qui dicat, ministros manere oportere, vbi iam non fuerint, quibus necesse sit ministrare. Ita quidam sancti Episcopi de Hispania profugerunt, prius plebibus partim fuga lapsis, partim peremptis, partim obsidione consumptis, partim captiuitate dissipatis. Sed multo plures, illic manentibus, propter quos manerent, sub eorundem periculorum densitate manserunt. Et si aliqui deseruerunt plebes suas: hoc est, quod dicimus fieri non debere: neque enim tales sacri auctoritate diuina, sed humano vel errore decepti, vel timore sunt victi.* hæc Augustinus.

XXXIX. Sed vnde de calice iræ Dei Hispani infelicissimè potari meruerunt? audi Salui anum Massiliensem, eiusdem tetatis, hæcque pro oculis habentem, Episcopum. Ipse enim pluribus prosecutus Gallorum scelera, quibus quinam in se concitarunt indignationem, mox hæc de Hispanis *f*: *Quid Hispaniæ? nonne vel eadem, vel maiora forsitan vitia perdiderunt? quæ quidem cælestis ira etiam si alius quibuslibet barbaris tradidisset, digna tamen flagitiorum tormenta toleranerunt puritatis inimici. Sed accessit hoc ad manifestandam illis impudentiæ damnationem, vt VVandalis potissimum, id est, pudicis barbaris traderentur. Duplicater in illa Hispanorum captiuitate Deus ostendere voluit, quantum & odisset carnis libidinem, & diligeret castitatem, cum & VVandalos ob solam maximè pudicitiam illis superponeret, & Hispanos ob solam vel maximè impudicitiam subiungeret. Quid enim? Nunquid nõ erant in omni orbe terrarum barbari furiores, quibus Hispaniæ traderentur? multi absque dubio, immo (ni fallor) omnes: sed ideo infirmissimis hostibus cuncta tradidit, vt ostenderet scilicet, non vires valere, sed causam, neq; nos tunc ignauissimorum quorundam hostium fortitudine obrui, sed sola vitiorum nostrorum impuritate superari: vt vere in nos venerit dictum illud, quo ait: Secundum immunditias suas & secundum iniquitates suas feci illis, & auerti faciem meam ab eis, &c.* inferius vero: *Quid* (inquit) *prodesse nobis prærogatiua illi religiosi nominis potest, quod nos Catholicos esse dicimus: quod Fideles esse iactamus, quod Gothos ac VVandalos hæretici nominis comprobatione despicimus, cum ipsi hæretica pranitate vinamus? Itaque vehementissimè nobis dicitur illud, quod Iudæis in lege fidentibus dixit fernio diuinus g: Quomodo dicitis, Sapientes sumus, & lex Domini nobiscum est? Nolite (inquit) confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini. Quoniam si benefeceritis vias vestras & studia vestra, & adueue & pupillo & viduæ non feceritis calumniam, neque sanguinem innocentem effuderitis, in loco hoc habitabo vobiscum, in loco isto à seculo vsque in seculum. Quo vtiq; ostenditur, quod istâ non facimus, superflua nobis Catholici nominis præsumptione plaudemus.* hæc Saluianus, qui prosequitur ista pluribus.

CVR TRADITI VVANDALIS HISPANI.

g Hier. 7.

IESV CHRISTI

Annus 410.

INNOCENTII PAP. Annus 9. HONOR. 16. THEOD. 3. IMP.

CHRISTI annus quadringentesimus decimus, funestissimus Vrbi, vnius tantum Varanes * legitimo Consulatu in Oriente creati, Fastis adscriptus habetur. Romæ enim obsidio repetita, imminensque eidem excidium, ab alterius Consulis creatione Honorium Imperatorem dimouerunt, licet tyrannus Tertullum spurium creauerit Consulem. Iustè quidem Deus hac quoque ex parte superstitionem exuscitatam in Romanum populum vindicauit, qui in auspicando nouis Consulibus anno reuocassent superstitionem maiorum: nam de his Saluianus *h*: *Quid enim? Nunquid non Consulibus & pulli albi? Gentilium sacrilegiorum more pascuntur, & volantis pennæ augurio quæruntur, ac pene omnia sunt, quæ etiam quondam Pagani veteres frivola atque irridenda ducerent?* vt inter alios Tullius de Diuinatione. *Et cum hæc omnia ipsi agant, qui annis nomina tribuunt, & à quibus & anni ipsi exordium sumunt: credimus nobis bene annos posse procedere, qui à rebus talibus orduntur? Atque vtinam sicut hæc propter Consules tantum sunt, ita illos tantum incesserent, propter quos sunt. Illud est ferale simum & grauissimum, quod dum consensu publico aguntur, honor paucissimorum sit crimen omnium. ac si ex singulis bini inaugurentur, prope est, vt in omni mundo nullus euadat.* hæc Saluianus. Quibus planè profanis ritibus haud caruit præsens annus, cum Attalus arripiens sibi nomen Augusti, mox Consulem creauit Tertullum Gentilem hominem, cuius meminit Zosimus *i*. Porro Tertulli Consulis nomen est à Fastis abiectum, quod à tyranno esset Consularis spurie illi collatus. Qualis autem hic nouus Consul, quantõue tumore processerit, Orosium audi *k*: *Vmbratilis* (inquit) *Consul Tertullus ausus est in Curia dicere: Loquar vobis, Patres conscripti, Consul & Pontifex, quorum alterum teneo, alterum spero. Spero vos ab eo, qui non habebat spem, & maledictus vtique, quia spem suam posuerat in homine.* Id enim ipsi male pasti pulli, vel alites sunt auiguratæ volantes. Vides ergo vel ex his huius temporis statum Vrbis.

I. * Varani Varani Varronis CONSVLES ANNI HVIVS ABOLITI.

h Saluian. de vella Iudicio l. 6.

TERTVLLI CONSVLATVS SPVRIVS.

i Zosim. l. 6.

k Oros lib. 7. cap. 42.

II. CONSPIRATIO GENTILIVM CVM ALARICO.

Sed magno planè Dei consilio permissum est, vt summa rerum proditorie ad Gentiles iterum deferretur, quibus & iam victor barbarus ipse faueret, necnon in omnibus patrocinaretur Alaricus: vt ex hoc magis vanæ superstitionis imbecillitas, inanisque ac falsus prorsus deorum cultus argueretur. Nam cum aduenisse videretur tempus, quo idololatria in integrũ restituenda foret, & ipsa Christiana religio obruenda, conspirantibus barbaris atque Gentilibus, ipsorumque diis cœptis fauentibus, atque responsis maxima pollicentibus: resistente vnico Deo, vt fumus à vento, omne ipsorum cõsilium dissipatum est, vires irritæ, cassáque penitus vana deorum promissa reddita sunt: quin barbaros ipsos, quos sibi Gentilitas conciliarat, sui mox vltores sceleris sensit.

III. *a Sozom. lib. 9. c. 8.* ATTALVS CREATVS IMPERATOR AB ALARICO.

At rei gestæ seriem ex huius temporis scriptoribus iam reddamus. Ait enim in primis Sozomenus *a*: *Cum igitur Alaricus Rex Gothorum, legatione per Episcopos quosdam, facta à huius rei petitione* (de qua anno superiori dictum) *frustratus esset: Romam reuersus, ciuitatem oppugnat, & portu ex altera parte occupato, cogit Romanos, vt Priscum Attalum è viris tunc temporis Præfectum, secta Arianum crearent Imperatorem.* Gentilium factio id perfecit idolorũ cultorum: in quorum manu cum Præfectura Vrbana esset, haud tantum fuit virium ipsis Christianis, qui Romæ erant, vt intus tyrannum è medio tollerent, & obsidentem Vrbem Gothorum exercitum superarent. Sed quid post hæc subdit Sozomenus, referamus:

VII. *b Zos. l. 5.* *c August. post. 249.* VANÆ ATTALI PRÆSVMPTIONES.

Romanis igitur ad aliud Imperium translatis, constituitur vtriusque exercitus Dux Alaricus, & sororis eius maritus Athaulphus Præfectus equitum, quos Domesticos appellant. de aliis vero magistratibus ita dispositum est: nam præter Consulatum (vt diximus) Tertullo collatum, *Valenti* (inquit Zosimus *b*) *qui præfuerat Dalmaticis legionibus, tradita est etiam militum post Alaricum præfectura: Lampadius autem creatus Præfectus Prætorio, superstitiosi, si quis alius, addictissimus, ad quem extat de Fato atque fortuna sanctæ Augustini c epistola, qua eum à mathematicorum ineptiis studuit dimouere.* His vero delectis primoribus magistratibus, subdit Sozomenus: *Attalus porro Senatu conuocato, orationem habuit prolixam & splendidè elaboratam, qua Senatui promittebat, se patria omnia illi conseruaturum, & Ægyptum insuper & vniuersum Orientis Imperium Italo subiecturum.* Addit his vero Zosimus *d*, & ipse Gentilis: *Ciues Romani magna lætitia fruebantur, qui & alios magistratus Reipublicæ rectè gerendæ peritos nacti fuissent, & insignem ex Tertulli Consulis honore voluptatem caperent. Solam illorum familiam, qui Anicij dicuntur, mordebant ea, quæ publicè vniuersis conducere videbantur: quod soli omnium, propè dixerim, diuitias possidentes, felicitatem publicam permoleste ferrent.* ita quidem Zosimus Ethnicus de Christianis omnium nobilissimis, erga Deum atq; Imperiũ fidelissimis, de quibus sæpe superius mentio facta est. Aduersatos quidem hos fuisse præsumptum scelus, maximæ ipsorum laudi cedit, quod crimini eisdem Zosimus deorum cultor conatur adscribere. Quæ vero hæc fuerint consecuta, sic idem Zosimus narrat *e*:

d Zos. l. 6. ANICIORVM FAMILIA LAVDATA.

V. *e Zos. l. 6.* FALSIS DEORVM RESPONSIS DECIPITVR ATTALVS.

Cum autem Alaricus Attalo rectè consuluisset, vt mediocres copias in Africam & Carthaginem mitteret, earumque opera Heracliano abrogaret Imperium, ne per illum quoque partes Honorij sectantem aliquod impedimentum rebus instituto accideret: Attalus eiusmodi admonitiones nihili facere, sed eas spes amplecti, quas ei vates facerent. Itaque persuasus citra pugnam se Carthagine totaque potiturum Africa non Dromam mittit, qui cum barbarorum copias, quas ducebat, facillimè potuisset Heraclianum Imperio deijcere; sed Alarici consilio posthabito, Constantino in Africanos milites Imperium tradit, nullis idoneis causis eo copias ablegatis. qui ab exercitu Heraclani mox cum suis interfectus est: quod etiam idem auctor inferius subdit, stultitiæ Attalum incusans, quod monitis Alarici minimè paruisset. At quid peccauit Attalus (appello te ipsum) si responsis deorum standum potius, quam barbari consilijs existimauit? quis, eorum, quæ dantur hominibus, nõ ducat humanis omnibus, præferenda esse diuina? sed planè, inuitus licet, cogeris Zosime succumbere veritatis Imperio, atque fateri, nonnisi fallacias, atq; ad decipiendum miseros mortales deorum fuisse responsa. Porro eadem, quæ Zosimus, habet quoque Sozomenus de Attalo deluso responsionibus vatum: sed quem Zosimus Cõstantinum missum in Africam, Constantem ipse nominat, de quo ista subdit *f*: *Cum itaque Constans ex vatum sententia Carthaginem aduenisset, Attalus vsq; adeo mente captus fuit, vt ne dubitare quidem dignaretur, sed planè sibi persuaderet, se Afros iam secundum prædictionem vatum habere subditos. Itaq; Rauennam versus* (vbi erat Honorius) *expeditionem mouet.*

f Sozom. lib. 9. c. 9.

VI. ATTALVS DEDIGNATVR HABERE HONORIVM CONSORTEM IMPERII.

Simulatque igitur Ariminum vna cum Romanorum ac barbarorum exercitu peruenisse nunciaretur, scribit ad illum ceu ad Imperatorem Honorius, & legatu mittit, ei, qui sub ipso maximis dignitatibus fungebantur, declarat se illum libenter in regni consortium esse recepturum. Attalus vero se Imperij consortem admissurum esse negat, sed indicat Honorio, vt vel insulam, vel locum eligat, quem vellet, in quo priuatus degat omni Imperij cultu deposito. In eo cardine cum res versarentur, vt & naues iam haberet paratas, si forte necessitas eum abnauigare cogeret ad fratris filium: ex improuiso sub sex signis circiter quatuor millia militum ex Oriente noctu Rauennam appulerunt, quibus ille mœnium excubias commisit, quod indigenarum multitudinem procliuitatem ad proditionem metueret. hæc ipse: eadem quoque omnia Zosimus æque refert, nisi quod in numero millorum ex Oriente militum à Sozomeno multum discrepat, cum ait sex militum legiones ad Honorium missas, milites q; in eis numero quadraginta millia. Cuius rei causa Honorius Rauennæ consistere decreuit, quousque rerum Africanarum status nunciaretur, de quibus idem Sozomenus *g*:

g Sozom. l. 9. c. 8.

VII. DIRA FAMES VEXAT VRBEM.

Interea temporis Heraclianus, interfecto Constante, vigiles constituit in portibus & littoribus Africæ, & mercatorum naues Romam proficisci vetuit. Exquo cum fames Romanos inuaderet, illi hac de re legatos mittunt ad Attalum. Ille vero cum haiceis nullum videret remedium, Romam reuersus est, quasi cum Senatu de hac re consulturus: fame interim in tantum inualescente, vt catanei pro frumento vterentur, & nonnullos etiam carnes humanas gustasse suspicarentur. hæc de dira fame Sozomenus. Addit ad hæc Zosimus *h*, tunc temporis Romæ in Circensib⁹ exhibitis ex more spectaculis, populo fame tabescente, illud conclamatum fuisse ad nouum Imperatorem: *Pretium pone carni humanæ.* & quidẽ his consentientia scribit S. Hieronymus ad Principiam de Roma, vbi ait *i*: *Fame perit, antequam gladio: & vix pauci, qui caperentur, inuenti sunt, ad nefandos cibos erupit esurientium rabies, & sua inuicem membra laniarunt: dum mater nõ parcit lactenti infanti, & suo recipit vtero, quem paulo ante effuderat.* hæc Hieronymus.

h Zos. l. 5.

i Hieron. epist. 16.

VIII. *k Zos. l. 5.* LÆTA LAVDATA A ZOSIMO.

Huius quidem famis tempore egregiam enituisse virtutem Lætæ clarissimæ fœminæ, quæ cum prædines esset, de bonis suis alebat pauperes, ait Zosimus, cuius hæc sunt verba *k*: *Complurib⁹ autem cibum suppeditabat Læta, Gratiani quondam Principis coniunx, eiusque mater Pissamena: quippe quod Piscus eis apparatum regiæ mensæ præberet, à Theodosio munus hoc consecutus, non paucis, quæ earum mulierum erat humanitas, ex earum domo famem solabantur.* hæc Zosimus. Sed nonnihil reuocati potest in dubium, quod de nomine habet fœminæ alentis pauperes. Etenim si, quæ tanta esurientibus præstitit, vere fuit Gratiani olim vxor; cum nonnisi semel eum coniugio obligatum constet, nomen quidem vxoris eiusdemque Augustæ, non fuit Læta, sed (vt habet Ammianus *l*) Flauia Constantia dicta filia posthuma Constantij Imperatoris. Quod si Læta nomine Romana fœmina tanta præstitit: vixit quidem his temporibus Romæ generis claritudine nulli secunda, & opum abundantia, sed magis religione Christiana conspicua Læta filia Albini clarissimi viri, de qua superius dictum est, nunum fuisse sanctæ Paulæ, vxorem eius filij Toxotij, ad quam extat sancti Hieronymi *m* epistola de institutione filiæ, nempe Paulæ Iunioris ex repromissione martyris natæ, & Deo dicatæ. quam, fortasse præscia sancta Mater venturi Vrbis excidij, ad amitam sanctam Eustochium virginem in Palæstinam ante transmisit. Cui, in tuto filia collocata, quid reliquum fuit, nisi vt paternas diuitias à maioribus longa serie successionis auctas atque reconditas, ne fierent præda barbaris, per pauperes in cælum transferret? Post famem vero pestem secutam esse, Zosimus *n* tradit his verbis: *Et*

l Ammian. l. 21 prope fin.

m Hieron. epist. 7.

n Zos. l. 5.

quoniam

quemam nullum adderat malis sanandis remedium, tamq; cuncta ventris inedia succurrentia defecerant, famem (ea consentanea erat) possit comitabatur, omniaq; plena cadaueribus erant. Cum ij, non possent extra Vrbem sepeliri cadauera, quod omnem exitum hostes obseruarent: Vrbs ipsa mortuorum sepulchrum erat: adeo quidem, vt absque etiam solitudo in Vrbe foret, si quæ nulla fuisset alimentorum penuria, vel exhalans è cadaueribus odor ad inficienda eorum pecora, corpora sufficisset. hæc Zosimus.

PESTIS QVM FAME VRBEM VASTAT.

IX. At quis, rogo, in has redegit angustias Vrbem nisi Gentilium factio sceleratа? vt planè desipuisse arguantur, qui eladem Vrbis adscriberent Christianis: cum ex deorum falsis responsis hæc omnia factitata, ipse (vt vidimus) deorum cultor Zosimus compulsus fuerit confiteri. Subdit vero post ista Sozomenus, *Alaricus quidem suadebat, vt quinquentos* barbaros aduersus Heraclianum mitterent: sed Senatus & Attalo videbatur non oportere concredi barbaris Africam. Alaricus igitur, qui hactenus cum exercitu laborasset, vt ciuitates Italiæ subditas Attalo redderet, ob contrarium rerum euentum, Deo sic disponente in Attalum commotus, cum ab Imperio abdicandum curat. rem gestam ita Zosimus narrat *a*: *Itaq; Alaricus reapse consiliis suis excipiens, extra vrbem Ariminum, in qua tunc morabatur, productum Attalum diademate spoliat, & exuit purpura, atque his ad Honorium Principem missis, Attalum in omnium oculis ad priuatam vitæ conditionem redegit. apud se tamen vna cum Ampelio filio retentum, donec pace cum Honorio constituta, vita securit. atem eis impetrasset. Placidia quoque soror Imperatoris apud Alaricum manebat, vicem illa quidem obsidis modo quodam implens, ita tamen, vt omni honore cultuque regali frueretur.* hæc eadem de abrogatione Imperij Attali Sozomenus habet.

* quinquemille. ATTALVS PRIVATVR IMPERIO.

a Zosim. l. 6. prope fin.

X. At quid post hæc Attalo exauctorato acciderit, Orosius docet, vbi primum ista in eum *b*: *Quid de infelicissimo Attalo loquar, cui occidi inter tyrannos honor, & mori lucrum fuit? In hoc Alaricus Imperatore facto, infecto, refecto ac defecto, circus his omnibus ista pene quam dictu, minimum risit, & ludum spectauit Imperij.* & paulo post: *Attalus itaque, tam quam in arte Imperij simulacrum, cum Gothis vsque in Hispanias portatus est: vnde descendens naui incerta moliens, in mari captus, & ad Constantium Comitem ductus, deinde Imperatori Honorio exhibitus, truncata manu, vita restitutus est.* hæc Orosius: sed ista post annos plures accidisse, suo loco dicemus. Subdendæ his modo sunt sanctiones hoc anno, de illis, qui relicto tyranno redidissent ad castra, ab Honorio Augusto promulgatæ, atque in primis quam Februarij mense sanciuit his verbis *c*:

b Oros. li. 7. c. 42. FINIS ATTALI.

c l. vlt. de inl. crim. C. Theod.

XI. QVID HONORIVS REPERDVELLIBVS STATVIT.

De his, qui tyrannicæ præsumptionis sacramenta sectati, ad nostrum Imperium redierunt. hanc volumus esse sententiam: Vt quos inter incendia tyrannidis assumptæ fidelis pœnitudo reuocauit, ordinem & fiscalium militiæ non amittant. Eos vero quibus latum regressum necessitas desperationis indixit, soluto cingulo, matricula contenti abolere: ita vt illud quoque per reuerentiæ forma custodiat, ne redire ei ad pristinam militiæ ius liceat, qui aliud militandi genus elegerit. Datum prid. id. Febr. Rauen. Varane Consule. Mense vero Augusti sic de isdem:

Liberata Republica tyrannidis iniuria, omnium criminum reos relaxari præcipimus. Dat. VIII. Id. Aug. Rauen. Varane V. C. Conss. Ex his & rerum gestarum tempus perspicue intueri datur, quonam scilicet tempore Attalus in ordinem redactus fuerit.

XII. Quod autem idem Honorius Imperator expertus esset populos Africanos de Republica optime meritos in repellendo & insectando eos, qui ab Attalo missi fuerant, de isdem bene mereri dignum existimauit: quamobrem ad Macrophium in Africa Proconsulem pro eisdem ita rescriptit *d*:

d l. 6 de in dul. d. hab. C. Theod. HONORIVS RELAXAT AFRICANIS TRIBVTA.

Considerantes Africæ deuotionem, vsque in initium fusionis quintæ vniuersa reliqua, qua tam ad Arcam sublimium potestatum, quam ad largitiones pertinent, relaxari præcipimus. Priuata eloque rei debita similiter relaxamus, chartis abolitis, quibus debita publica continentur. Datum VII. Kalendar. Iul. Rauenna, Varane Conf.

XIII. Inter hæc autem, cum tot tantisque turbis agitaretur Occidentale Imperium, Theodosius Imperator, ne in Orientem furor barbaricus infunderetur, iussit portus & littora omni vigilantia custodiri. Extat ea de re eius rescriptum ad Anthemium Præfectum Prætorio Curatorem Imperij, cuius arbitrio cuncta disponebantur, his verbis editum *e*:

e l. 2. de it. & itin. cust. C. Theod. THEODOSIVS ORIENTIS ORA SOBSERVARI IVBET.

*Omnes stationes nauium, portus, littora, omnes abscessus prouinciarum, abdita quinetiam loca, & insulæ, tua magnificentia dispositione, soleret custodiantur indagine: nullus velvti, vel clam, vel aperto, vel etiam occulto nostri possis Imperij regiones irrepere, qui non aut interiectu prohibeatur obicibus: aut cum accesserit, illico teneatur; nisi sacros apices à domino patruo meo Honorio ad me perferre, apertissima ratione monstrauerit. cum eadem diligentia obseruando, vt si ad alium quempiam à memorato Principe dixerit habere adsatus, petitore * detento, sacra littera cum omnibus chartis signata ad meam clementiam transmittantur. Hoc enim & tyrannici furoris, & barbaricæ ferit atis occasio persuadet, & inter me dominumq; & patruum meum Honorium vicissim recurrente admonitione conuenit. Dat. 8. Kalend. Maij, Constantinopoli, Varane V. C. Conf.* hæc Theodosius. Sed iam quæ reliqua sunt, prosequamur.

* pottitore

XIV GENTILES ET ARIANI CONSTERNATIONE CAPTVM ATTALI.

Consternati planè sunt animo deorum cultores Romæ, cum res Attali Imperatoris sui collapsas penitus intuerentur, qui falsis oraculis adeo magna de eo conceperant. Pat quidem fuisset, qui se à diis intelligerent esse deceptos, eisdem omnino remittere nuncium, atque ab impietate ad veræ religionis se cultum transferre. Sed licet lic humiliati, non sunt compuncti: factumque, vt qui admissi sceleris nulla affecti sunt pœnitudine, eumdem Alaricum quem in patrocinium aduocarant, perpetrati quoque facinoris fœuum experirentur vltorem. sed quomodo id acciderit, Sozomenus narrat his verbis *f*: *Hasce res huiusmodi euentum fuisse sortitas, haud mediocriter doluerunt tum Pagani, tum illi Christiani, qui Arianam sectabantur hæresim. Illi enim, ducta coniectura ex Attali tum proposito & priori educatione, prorsus existimabant, illum palam paganismum amplexurum, & ipsis templa patria restituturum & ferias & victimas. Hi vero se primatum in Ecclesiis, sicuti tempore Constantij ac Valentis, rursus consecuturos arbitrabantur, si quidem ille firmatum contineret Imperium: propterea quod à Sigesario Gothorum Episcopo baptizatus, & ob id cum ipsis vnuersis, tum maxime Alarico carissimus esset. Non multo post autem Alaricus cum venisset ad Alpes (locus hic est plus minus sexaginta stadiis Rauenna distans) cum Imperatore de pace communicat.*

f Sozom. l. 9. c. 9.

XV. *Sarus autem quidem, natione barbarus, sed in rebus bellicis egregie exercitatus, qui citra trecentos solos, omnes tamen strenuos ac fideles, secum habebat: cum Alarico ob priorem simultatē suspectus esset, considerabat, sibi nequaquam vtilia fore inter Gothos ac Romanos pernicia fœdera: ideoque repente cum suis irruens, nonnullos ex barbaris interfecit. Hinc igitur & metu simul & ira percitus Alaricus, eadem via reuertitur, ad obsidionem videlicet Vrbis. eadē quoque de Saro Zosimus, cuius historia fine carens hic desinit.* Subdit vero Sozomenus: *Reuersus Alaricus, Romam obsidione cinctam per proditionem capit.*

XVI.

XVI. At quænam hæc, & à quibus ista proditio? Ignatius ex Procopio rei gestæ seriem acceptam se referre testatur, cum ait *g*: *Astu autem barbarico capta Vrbs, traditur in hunc ferme modum, quem Procopius solus ex omnibus, quas legi, tradat: vt miror ab interprete vel rem totam dissimulatam, vel cum in mutilum Græcum codicem incidisset, non animaduersam. Ille igitur in hanc sententiam: Obsederat Romam Alaricus tam biennium, nec Honorius, qui Rauennæ desidebat, aut ferre suppetias poterat, aut audebat. Nam cum nihil minus, quam de Vrbis salute solicitus esset, Stilichone interfecto, ducem exercitui minime præfecerat, qui rem aduersus Gothos ministraret. Vnde Gothis obsidendæ Vrbis cogitatio, Romano multe aut dilapso, aut segniter rem agente. Verum eam frustra obsidam cum vi expugnare non possent: ad dolum hostili barbarus vertitur. Profectionem in patriam simulat, trecentos iuuenes corporis & animi vi præstantes delegit, quos Romanæ Principibus dono det, instructos prius vt omni obsequio dominos suos promereri studeant, & ad certam diem circa meridiem, cum Romani Principes somno vel otio vacarent, ad Asinariam portam adnolent, interfectisque improuiso insultu custodibus, portam sibi præsto futuro aperiant. Interea Gothi cum reditum, alia atque alia deesse (ea simulantes) differrent: tresenti illi iuuenes occasione egregie vsi, portam statodie suis aperiunt, & intromissis Gothis*

g Bapt. Egnat. Rom. rer. cap. l. 1. VRBS PRODITIONE CAPTA.

maiori ignominia quam damno vrbem omnem populatur. hæc ex prætermisso fragmento Procopij Egnatius sibi vendicat, qui indigne ferens animo rem tantam relictam à maioribus silentio obuolutam (vt profitetur) illustrandam suscepit: vtinam non maioribus tenebris offudisset, cum falsa narrans, quæ ad elucidationem historiæ pertinent, incuria prætermisit, remq; tantam vix quadraginta versuum dictione, quamuis curiose studioseque se elaborasse demonstret, absoluit.

XVII. PROCOPII ASSERTIO VEL EGNATII DE VRBIS PRODITIONE REFELLITVR.

Sed excipiat ictus Procopij nomen, quod ipse clypeum obiicit, liberans fidem suam, nec obiicimus de veritate codicis sibi tantummodo noti, qui præteriit Procopij accuratum interpretem. Est quod mireris, lector, tam breui narratione, tanta esse coagimentata mendacia. Vbi primum, rogo, auctori innotuit, biennio perdurasse Vrbis obsidionem, antequam caperetur? Nonne libera fuit toto tempore, quo Attalus imperauit, quem Alaricus in Imperij fastigium extulit? Nonne & prior est soluta obsidio, teste Zosimo & aliis omnibus huius ætatis scriptoribus, simulac fuit à Romanis pax auro redempta? Et quomodo illud subdit, post necem Stilichonis, vsque ad Vrbis expugnationem per biennium illud sine duce Romanum exercitum perseuerasse, cum ex Zosimo *a* constet electos plures, atque sæpè mutatos, nempe Turpilionem, Varanem, Vigilantium, inde Generidum, postea vero Constantium, vt prætermittamus dicere de his, qui extra Italiam exercitibus duces præerant, vt de Heracliano in Africa, Saro, qui Hunnos ducebat, & aliis aduersus Constantinum tyrannum & barbaros in Galliis & Hispanis militantibus? Et quid, quæso, opus fuit trecentos donare Romanis Gothos, quorum ope porta illis pateret Vrbis: cum negatum numquam fuerit iisdem, qui vellent Gothi in Vrbe degere, semperq; moris fuerit, frequentes illic esse Gothos inquilinos? ob id namq; est illud Rutilij *b* de Vrbe à Gothis habitari solita?

a Zosim. l. 5.

Et captiua prius, quam caperetur, erat.

b Rutil. Itiner. 2.

Rursum vero vnde illud auctori, meridiè, cum Romani somno torpescerent, ingressus per portam Asinariam Gothos, cum S. Hieronymus *c* noctu captam esse significet? Siue igitur Procopius, qui post centum annos hæc scripsit, siue auctor, qui eum citat, hæc penitus ipse confinxit, nulla (quod non assentimur) hæc fide subsistunt, sicut nec quæ dicturi sumus.

c Hier. epist. 16.

XVIII. DE PROBA FALTONIA OMMENTVM REFELLITVR.

Scimus enim alios iactasse, Vrbem Alarico traditam proditione Probæ Faltoniæ vxoris Adelphij Senatoris, commiseratæ Romanos longa obsidione vallatos fame & peste perire. Sed nulla quidem alia huius nominis fœmina hoc tempore Romæ vixisse reperitur, nisi illa, de qua sæpè superius, Proba Faltonia Probi Præfecti Prætorio coniux, mater Iulianæ, aquiq; S. Demetriadis, de quibus sanctissimis fœminis multa superius plurag; proxime dicturi sumus. At quomodo id fieri contigisse potuit longioris obsidionis obtentu, cum (vt apparet) nouissima obsidio ista perpaucis tantum diebus perdurauerit? & quod ipse ex proditione compendium, cum bonorum iacturam fuit passa, vixque remulentorum barbarorum manus euaserit? Explosis igitur figmentis his pro arbitrio absq; antiquorum testificatione vulgatis, cuncta serius & accuratius expendamus, ac primum quæ spectant ad diem ab Alarico captæ Vrbis, vt ex temporum elucidatione reliqua apertam vindicentur in lucem.

XIX. TEMPVS AC DIES CAPTÆ VRBIS.

Ingressum quidem fuisse hoc anno in Vrbem Alaricum nono Kalendas Septembris, qui Paulus diaconus falso dicitur, auctor Miscellæ, scriptis prodidit: quem sequi potius, quam recentiores quosdam asserentes Vrbem à Gothis captam Kalendis Aprilis, iuste decernimus: siquidem id recitata nuper Honorij Imperatoris rescripta suadent, & in primis illud hoc anno datum octauo Idus Augusti *d*, quo ob extinctam tyrannidem, liberatamq; penitus Rempublicam, omnes criminum reos à meritis pœnis absoluit, eos videlicet, qui tyrannum Attalum secuti essent. nam cum ipse Imperator dicat, liberatam Rempublicam à tyrannica iniuria, planè significare voluit, ipsam liberatam ab Attalo, vere tyranno, cum alioqui Alaricus non tyrannus, qui sibi assumpserit nomen Imperatoris, sed hostis potius dictus ab omnibus reperiatur. De Attalo quidem accipienda esse verba rescripti, nulla est penitus dubitatio. Siquidem cum plures Romanorum inuenti sint esse secuti Attalum, & in eius castris militasse, nullus legitur transisse ad castra Gothorum, quorum causa eiusmodi fuerit lex sancienda. Porro cum consentiant omnes, captam Vrbem post pulsum Attalum: non potuit Kalendis Aprilis id euenisse.

d l. 11. de inuid. crim. C. Theod.

Rursus vero & illo etiam adducimur argumento, quod constet testificatione S. Hieronymi, perfugos ab Vrbe ex Occidente in Orientem ex hac barbarorum inuasione peruenisse Hierosolymam hieme propinquante: quod si talem fugam capessissent mense Aprilis, cuius Kalendis Vrbem captam volunt, certe quidem æstiuo saltem tempore eorum aduentus Hierosolymam contigisset. Sed bene congruit, vt qui expugnata Vrbe mense Augusti, fuga sibi consulentes, Hierosolymam petierint, pertenerint illuc appropinquante iam hieme. Sed hæc de tempore manifestiora reddentur ex his, quæ hoc eodem anno inferius dicturi sumus, cum agemus de Concilio Carthaginensi, quod hoc anno ante Vrbis excidium celebratum est. Sic igitur quod ad tempus pertinet, cum antiquioribus affirmamus, hoc anno Domini quadringentesimo decimo, sub Consulatu Varanes, Alaricum Vrbem cepisse, à tempore postquam ipsa fuit condita, secundum Varronianam supputationem, anno millesimo centesimo sexagesimo secundo.

XX. *e Hieronym. lib. 3. in Ezech.*

His igitur de tempore captæ ab Alarico Vrbis elucidatis, iam ad reliqua, quæ obscura videri poterant, facilior erit ingressus; vt quod ait Sozomenus, Alaricum ob iniuriam acceptam à Saro, ad expugnandam Vrbem quantocyus esse reuersum, & cinctam obsidione Romam proditione cepisse. ex quibus appareat hæc omnia confecta esse mense Augusti, post datum illud rescriptum Honorij octauo Idus eiusdem mensis Augusti. Quinetiam si insumpti in itinere temporis ratio habeatur, dicendum sit, eandem Vrbem vt accessit, Alaricū ex improuiso cepisse: sed quorumnam proditione, nisi amicorum, nimirū eorum, qui cum Attalo conspirarunt? Hinc videas S. Prosperum in Chronico dicere, Attalum priuatum regno, illud cessisse Gothis. Hinc & illud intelligas, quod ob inopinatum ex improuiso Alarici in Vrbem reditum & in eam ingressum contigisse dicitur de Honorio, quod cum accepisset repentino nuncio, Romam perditam, nihil eiusmodi vel cogitantem, putasse hoc ipsum de gallo gallinaceo, Roma nominato, esse renunciatum. Sanè quidem si quis ea in mentem reuocet, quæ ex Claudiano superius dicta sunt de immensa Alarici ante concepta fame potiundæ Vrbis, & nihil aliud animo die noctuq; versantis, præterquam Romam capere: in eam planè sententiam veniet, cuncta, quę antehac ab eo acta sunt de Attalo ignauo homine in Imperium prouehendo, eodemq; priuando, & cum Honorio pacem sanciendo, ea omnia ab ipso proditione molita esse, vt voti diu concepti compos fieret, atq; pacis inuolucro, Honorio secure iam reddito & incauto, ita proditionem perfidus occultaret: cum captata quauis leui occasione ad excusationis prætextum, ad Vrbem inuadendam quam festinare dicerit, ipso Honorio nihil eiusmodi vel leuiter suspicante.

XXI. QVANTA CELERITATE ALARICVS VRBEM DEVASIT.

XXII. HONORIVS INVIDIAM PATITVR OB VRBEM A BARBARIS CAPTAM.

Cæterum quod sui Imperij tempore post tot Vrbis regnantis sæcula contigerit illam à barbaris turpiter capi, Honorius grauissimam inuidiam passus est, à Gentilibus præsertim, qui eo magis ipsum Honorium impiū esse dicerent, quo in Christiano cultū religiosior appareret. Verum rem accuratius ex euentis considerantes, nonnisi in Gentilium iacturam idololatriæq; dispendium Vrbis cessisse cladem, omnes intelligent: ipsi vero Honorio, illis abolitis, pietate, qua sibi Deum conciliauerat, magnoperè profuisse, rerum euenta perspicuè demonstrarunt, cum ipse summus, qui cuncta moderatur, omnipotens Deus, & Alaricum è medio sustulit, & tyrannos in ipsum Imperium insurgentes delcuit, pacemque, quam ne sperare quidem

dem fas erat, ex inopinato restituit. Vt plane miraculo adscribendum sit, ipsum Honorium Imperatorem in Hispania, Britannia, Gallia, Italia, ac demum Africa à barbaris atque tyrannis impetitum & obtrutum, emersisse tandem, atque superiorem his omnibus extitisse. At ne hæc vna assertione ostentatâ putes, quæ dicturi sumus, te reddent in omnibus facile certiorem.

XXIII. *a Oros. lib. 7. cap.*

Iam vero de his, quæ contigerunt, cum Alaricus in Vrbem ingressus est, aggrediamur historiam: ac primum tradita ab Orosio *a* hic reddamus, qui his verbis rem gestam prosequitur: *Adest Alaricus, trepidam Romam obsidet, turbat, irrumpit: dato tamen præcepto prius, Vt si qui in sancta loca, præcipueque ad sanctorum Apostolorum Petri & Pauli basilicas confugissent, hos in primis immolatos securosque esse finerent: Tum deinde in quantum possent, prædæ inhiantes, à sanguine temperarent. Accidit quoque, quo magis illa Vrbis irruptio indignatione Dei alta, quam hostis fortitudine, probaretur: vt beatus Innocentius Romanæ Ecclesiæ Episcopus, tanquam vultus Loth subtractus fuerit à Sodomis; occulta providentia Dei, apud Rauennam tunc positus, peccatorum populi non videret excidium. Discurrentibus per Vrbem barbaris sorte vnus Gothorum idemque potens & Christianus sacram Deo virginem iam ætate profectam in quadam Ecclesiastica domo reperit. Cumque ab ea aurum, argentumque honeste exposceret: illa fideli constantia esse apud se plurimum, & vaox proferendum spopondit ac protulit* (erant hæc vasa sacra in custodiam accepta, quæ haud absque instinctu Spiritus sancti barbaro reuelanda putauit) *dumq; expositis opibus, attonitum barbarum magnitudine & pondere ac pulchritudine, ignot a etiam vasorum qualitate, intelligeret: virgo Christi ad barbarum ait: Hæc Petri Apostoli sacra ministeria sunt. Præsume, si audes: de facto tu videris. Ego quia defendere non valeo, neq; tenere audeo.*

VASA SACRA APVD VIRGINEM INVENTA.

XXIV. ALARICVS ARIERITVS VASA SACRA REPORTARI IVBET.

Barbarus ad reuerentiam religionis timore Dei & fide virginis motus, ad Alaricum hæc per nuncium retulit. Qui continuo reportari ad Apostoli basilicam vniuersa, vt erant, vasa imperauit: virginem etiam, simulque omnes, qui se adiungerent Christianos, eodem cum defensione deduci. Ex domus à sanctu sedibus longe (vt ferunt) & medio interiectu Vrbis aberat. Itaque magno spectaculo omnium, dispositæ per singulos singula: & super capita elata palam aurea atque argentea vasa portantur: exertis vndique ad defensionem gladiis pia pompa munitur: hymnus Deo Romanis barbarisque concinentibus, publicè canitur: personat latè in excidio Vrbis salutis tuba, omnesque etiam in abditis latentes inuitat ac pulsat: concurrunt vndique ad vasa Petri vasa Christi. Plurimi etiam Pagani Christiani professione, si non fide, admiscentur: & per hoc tamen ad tempus, quo magis confundantur, euadant, Christiani videlicet. Quanta copiosius aggregantur Romani confugientes, tanto auidius circumfundantur barbari defensores.

XXV. SOLEMNIS PROCESSIO AD S. PETRI BASILICAM.

O sacra & inestimabilis iudicij diuini discretio? O sanctum studium & salutare fluxum, quod parua exortum domo, dum beato alueo in sanctorum sedes tendit, oberrantes periclitantesque animas in salutis suum pia rapacitate perduxit? O præclara illa Christiana militia tuba, quæ generaliter cunctos dulcissimo ad vitam modulamine inuitans, quos ad salutem inobedientes non suscitauit, inexcusabiles reliquit ad mortem? Mysterium hoc, quod in transferendis vasis, dicendis hymnis, ducendis populis fuit, tanquam magnum cribrum fuisse arbitror, per quod ex congregatione populi Romani, tanquam ex magna massa frumenti, per omnia ex vniuerso ambitu ciuitatis latebrarum foramina effluxere grana viua, siue occasione, siue veritate commota: omnia tamen de præsenti salute credentia, ex horreo Dominicæ præparationis recepta sunt. Reliqua vero sicut stercora & velut paleæ, ipsa vel incredulitate, vel inobedientia præiudicata, ad exterminium atque incendium remanserunt. Quis hæc perpendere plenis miraculis, quis prædicare dignis laudibus queat? Tertia die barbari, quam ingressi Vrbem fuerant, sponte discedunt, facto quidem aliquantarum ædium incendio, sed ne tanto quidem, quanto septingentesimo conditionis eius anno casus effecerat. Nam si exhibitam Neronis Imperatoris suis spectaculis inflammationem recenseam, proculdubio nulla comparatione antiparabitur, secundum id, quod excæcauerat lasciuia Principis, hoc quod nunc intulit ira victoris. Neque vero Gallorum meminisse in huiusmodi collatione debeo: qui continuo pene anni spatio multas euersasque Vrbis attritos cineres possederunt. Et ne quispiam forte dubitaret ad correctionem superbæ lasciuiæ & blasphemiæ ciuitatis hostibus fuisse permissum: eodem tempore clarissima Vrbis loca fulminibus dicuta sunt, quæ inflammari ab hostibus nequiuerant. hæc modo Orosius: eadem quoque, deque vasis ad basilicam sancti Petri deferri iussis Cassiodorus *b* enarrat. *b Cassiod. Par. l. 12. epist. 20.*

Quis, rogo, ista alta mente considerans, non intelligat haud aliam ob causam à Deo ingredi permissum in Vrbem Alaricum, quam vt in ignominiam idololatrarum pararet nobilem religionis Christianæ & Gentilitate victa atque prostrata triumphum? Sic Deus voce sua intercidens, secundum illud Danidicum *c*, flammam ignis: & quod in ea lucis est atque splendoris, ab incendio illatæ cladis segregans, Christianis illuxit: incendium autem in impios fuit impetu barbarici furoris longe lateque grassari: vt non secus ac olim, percutiente Deo *d* Ægyptios, planctus eorum in aures omnium increbresceret, contra vero in terra Gessen pij immunes essent, cantantes in viis Domini, adeo vt vox exultationis & salutis in iustorum tabernaculis audiretur, in ipsis, inquam, Christianorum Ecclesiis, in quas edicto Regis tutum pateret effugium, vt numquam planè nobiliorem viderit Roma triumphum, vbi vno momento ad libertatem atque salutem tot asyla libertatis ac securitatis sedes fuerint reserata, quot erant in Vrbe Christianorum Ecclesiæ. Non defuit tanto triumpho pompa, longo itineris ductu procedentibus, ac præcinentibus Deo laudes innumeris Christianis, ex victis vno momento magno miraculo victoribus redditis, & qui cum aliis nuper barbarorum videbantur esse captiui, ipsos barbaros præda onustos ducentibus in triumphum: vt planè Propheticum *e* illud impletum fuerit: *Et erunt capientes eos, qui se ceperant, & subiucient exactores suos.* Qui enim ceperant illos Gothi, quique aurum barbarico ex igebant imperio, iidem ipsi reuerentia subacti numinis, sacris vasis humilem exhibent famulatum, asseruant, portant, atque ad basilicam Apostolorum Principis fida custodia exertis gladiis comitantur armati, vt plane apparuerit, diuina potentia, impellente numine, vincentes barbaros ceu captiuos consecutos esse victores, quos ceperant Christianos. *c Psal. 28.* *d Exo. 8 9.* *e Esaia 14.*

XXVI. CHRISTI TRIVMPHVS TEMPORE CLADIS VRBIS

Quanta hæc admiratione atque stupore digna, in ipso grassationis impetu furentes barbaros, mites esse redditos & obsequentes: Sed (quod omnem excedit humanum captum) iidem ipsi Gothi Ariana imbuti perfidia, Orthodoxorum implacabiles hostes, & (quod præterita tempora docuerunt) hæreticorum omnium crudelissimi: cum iam liberum nacti essent imperium in sedem illam, à qua scirent sæpè se fuisse damnatos, atque hactenus condemnari, omnem exercendi sæuitiam: tanto honore ex insperato eius Ecclesias cumularunt, vt non ipsis tantum illæsas esse voluerint, sed omnes ad eas confugientes esse securos, quinetiam & vasa sacra inuenta, quantumlibet rabida fame inhiarent auro, illæsa tamen illa reliquerint, & custodita, religioseque seruata voluerint, exhibentes illis, quod religioni deberetur obsequium, veritati seruitium, numini cultum, & principatui famulatum, dum quæ clandestinè fuerant è basilica Vaticana sublata, & cum timore translata, summa curarunt gloria vehi, publicoque apparatu reduci, atque secure deduci. Quam superarunt tam egregio facto Philistæos Gothi? Sublatam illi Arcam *f* Domini, diuque retentam, nonnisi plagis affecti, malis compulsi, coacti flagellis, eius restituendæ tandem consilium inierunt, atque demum ignobili imposita plaustro bestiarum indomitarum eam trahentium arbitrio reliquerunt. Inuenta vero isti, non vi sublata vasa, nec lignea, sed aurea, dona munifica & mirifica religiosissimi Constantini, non auferre tantum, sed nec tangere ea ausi, haud passi sunt, vbi erat inhonorata relinqui, sed omni curarunt celebritatis pompa transferri, facti iidem ipsi animati currus atque simul ipsorum aurigæ. Addidisse & sua Alaricus, puto, munera, sed sciebat à Catholicis reipui Anianorum oblationes. *f 1. Reg. 6.*

XXVII. VIS CHRISTIANÆ RELIGIONIS.

Viditne vnquam Roma talem triumphum? Spectauit illa sæpius victores duces suos trahere victos hostes, & superatos barbaros vinctos duci à militibus captiuos: nunquam tamen intuita est victos Romanos ad Iouem Capito-

XXVIII. SALVS VICTIS IN CHRISTO.

pitolinum vincentes barbaros redditos obsequentes cum pompa perducere. Sed vidit hoc tempore in triumpho Christi tantum Roma miraculum, victores Gothos, Arianos hæreticos, hostes Ecclesiæ, Imperij perfidelles, truces barbaros, spontaneo obsequio, longissimo itineris tractu sequi victos, non Capitolium, vbi idololatriæ sedes erat, sed in Vaticanum, vbi veræ religionis super firmam petram, tituli Petri, solida iacta fuerant fundamenta. Vidit (quod maioris glotiæ erat) Romanos illos idololatras hostes licet implacabiles Christi, volentes, sed inuitos, refractarios, sed spontè currentes, salutis cupidos concito gradu ferri ad eum, qui Saluator est omnium nominatus: vt iam certo experirentur exemplo, de Christo intelligendum esse decantatum olim oracul um Sibyllinum *a* de Rege venturo, ad quem confugerent, qui salui esse cuperent: cum vnam hanc tantum scirent victis patere ad vitam viam, in reliquo autem non ignorarent, quod

a Cicero de Diuinit. Lib.

Vna salus victis nullam sperare salutem.

Sicque pertinaces atque rebelles facto profiteri coacti sunt, quod verbis obstinatè negarent. Vides igitur Imperium Christi vincentibus barbaris imperare, & Romanos deorum cultores inuitos licet ad spontaneum obsequium cogi. Addit ad pompam triumphi hæc Isidorus *b*: *Qui extra loca martyrum erant, & nomen Christi vel sanctorum nominabant, & ipsis similis misericordia hostilis furor peperit, sic euaserunt multa millia Romanorum, quibus Gothi propter Christum misericorditer pepercerunt.* hæc ipse. At de Christianæ religionis triumpho in captiuitate satis.

b Isidor. Lib. de Mundi.

XXIX. DE CAPTA VRBE HIERONYMVS.

Cæterum antequam, qui verè Christiani essent, à Gothis explorati penitus haberentur: contigit ex iis aliquos, veluti Gentiles religionem simulantes, malè haberi, vt accidit sanctæ Marcellæ, insigni illi atq; clarissimæ fœminæ, de qua plura superius: quæ vna cum Principia filia, incognitæ quænam essent, à barbaris tentæ fuere, cognitę vero dimissæ, vt S. Hieronymus narrat *c*: qui ita exorsus de Vrbe capta ab Isaiæ *d* vaticinio: *Moab nocte capta est, nocte cecidit murus eius.* & vsurpans illud Psalmistæ *e*: *Venerunt Gentes in hæreditatem tuam, &c.* atq; illos poëtæ versus *f*:

Quis eladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lachrymis æquare dolorem?
Vrbs antiquarum, multos dominata per annos:
Plurima perq; vias sparguntur inertia passim
Corpora, perq; domos, & plurima mortis imago.

c Hier. epist. 16.
d Isai 15.
e Psal 78.
f Virg. Æn. 2.

XXX. MARCELLA ET PRINCIPIA DVCTÆ AD BASILICAM S. PAVLI.

Cum interim (inquit) *in tanta confusione rerum Marcella quoque domum* (quæ erat in Auentino *g*) *cruentus victor aggrediatur. Sit mihi fas audita loqui, immo à sanctis viris visa narrare, qui interfuerunt præsentes, qui te dicunt in periculo quoque ei fuisse sociatam. Intrepido vultu excepisse dicitur introgressos, cumq; posceretur aurum, & defossas opes vili excusaret tunica, non tamen fecit fidem voluntaria paupertatis. Cæsam fustibus flagellisq; aiunt non sensisse tormenta: sed hoc lacrymis, hoc pedibus eorum prostratam egisse, ne te* (Principiam filiam scilicet, ad quam scribit) *a suo consortio separarent, ne sustineret adolescentia, quod senilis ætas timere non poterat. Christus dura corda mollivit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas. Cumq; & illam & te ad beati Apostolis Pauli basilicam barbari deduxissent, vt vel salutem vobis ostenderent, vel sepulchrum: in tantum latitiam dicitur erupisse, vt gratias ageret Deo, quod te integram sibi reseruasset, quod pauperem illam non fecisset captiuitas, sed inuenisset, quod egeret quotidiano cibo, quod fatura Christo non sentiret esuriem, quod & voce & opere loqueretur h: Nuda exiui de vtero matris meæ, nuda & redeam.* Qui ergo inuenta sacra vasa barbari, vt illæsa seruarent, attulerunt eam in basilicam S. Petri: iidem Gothi inuentas sanctissimas fœminas atque cognitas, viua pretiosiora Christi vasa, ad Apostoli Pauli basilicam via Ostiensi positam perduxerunt, quo (vt euentus docuit) custodirentur intactæ.

g Hier. epist. 54.

h Ibid.

XXXI. DE MARCELLÆ ET PAMMACHII OBITV.

Cæterum paucos post dies eamdē S. Marcellam ex hac vita migrasse, idem S. Hieronymus docet, cum subdit *i*: *Post aliquos dies, sano, integro, vegetoq; corpusculo, obdormiuit in Domino, & te pauperatula scit, immo per te pauperes reliquit hæredes, claudens oculos manibus tuis, reddens spiritum in tuo-*

i Hier. epist. 16.

culis, dum inter lachrymas tuas illa rideret conscientia vitæ bonæ, & præmiis futurorum. hæc S. Hieronymus, qui hoc tēpore cum elucubraret commentarios super Ezechielem, vno eodemq; nuncio obsidionem Vrbis, eandemq; captam audiuit, simulq; sanctæ Marcellæ atque cari Pammachij ad Deum transitum: nam ibi ista ipse præfatur *k*:

k Hier. præf. in lib. 1. comment. in Ezech.

Transire (inquit) *cupiebam*, post interpretationem scilicet elaboratam in Isaiam, *& extremam* (vt dicitur) *manum operi imponere Prophetali. Et ecce subito mors mihi Pammachij atq; Marcellæ, Romanæ vrbis obsidio, multorumq; fratrum & sororum dormitio nunciata est. Atq; ita consternatus obstupui, vt nihil aliud diebus ac noctibus, nisi de salute omnium cogitarē, meq; in captiuitate sanctorum putarem esse captiuum. nec possem prius os meum aperire, nisi aliquid certius discerem, dum inter spem & desperationem solicitus pendeo, aliorumq; malis me crucio. Postquam vero clarissimum terrarum omnium lumen extinctum est, immo Romani Imperij truncatum caput, & (vt verius dicam) in vna Vrbe totus Orbis interiit, obmutui l & humiliatus sum, & silui de bonis, &c.* hæc Hieronymus: quibus significat, paulo post expugnatam Vrbem S. Marcellam diem clausisse extremum, cuius memoriam reddunt Ecclesiasticæ tabulæ anniuersaria die, sed non qua ipsa obiit, verum qua decentiori sepultura donata, translata est, pridiē Kalend. Februarij, cum Pammachij, qui eodē tempore obiit, dies natalis agatur tertio Kalend. Septembr. Qui igitur sanguine coniuncti erant, & vitæ sanctæ instituto collegæ (ambo enim monasticam excoluerant disciplinam) iidem obierunt hoc eodem anno. De his post tot tantaq; superius dicta, illud satis ad vtriusq; laudem, quod S. Hieronymus in præfatione ad eosdem in Danielem: *Obsecro* (inquit) *vos, Pammachi φιλομάρτυρ & Marcella vnicum Romanæ sanctitatis exemplar, iunctos fide & sanguine, vt conatus meos vestris orationibus adiuuetis, &c.* hæc quidem ad eos scripsit anno superiori Hieronymus, antequam in Ezechielem commentaria elaboraret.

l Psal 38.

XXXIII.

Porro quæ diximus ipsos barboros exhibuisse S. Marcellæ atque Principiæ filiæ pietatis & humanitatis officia, cum, ne quid pati ab aliis barbaris cogerentur, eas securitatis causa perduxerunt in dictam basilicam S. Pauli: accipe quid in hanc sententiam S. Augustinus *m* affirmet in ipsos ingratos atque obstinatos Gentiles, scribens ad Marcellinum: *An non etiam illi Romani Christi nomini infesti sunt, quibus propter Christum barbari pepercerunt? Testantur hoc martyrum loca, & basilicæ Apostolorum: quæ in illa vastatione Vrbis ad ea confugientes suos alienosq; receperunt. Huccine cruentus seuiebat inimicus, vbi accipiebat limitem trucidandi furor: illo deducebantur a miserantibus hostibus, quibus etiam extra ipsa loca pepercerant, ne in eos incurrerent, qui similem misericordiam non habebant. Qui tamen etiam ipsi alibi truces atque hostili more sæuientes posteaquam ad loca illa veniebant, vbi fuerat interdictum quod alibi iure belli licuisset tot ferendo refrenebatur immanitas, & captiuandi cupiditas frangebatur. Sic euaserunt multi* (Gentiles scilicet) *qui nunc Christianos temporibus detrahunt, & mala, quæ illa ciuitas pertulit, Christo imputant, &c.* eadem quoq; aduersus eosdem inculcat inferius.

m Aug. de Ciuit. Dei Lib. 1. & 3. GOTHI HONORE PROSECVTI ECCLESIAS.

XXXIV.

Est & aliud exemplum perductæ ad sancti Petri basilicam Christianæ mulieris, vt viro suo conseruaretur intacta; quod Sozomenus *n* describit his verbis: *Ego* (inquit) *quod mihi tum Ecclesiastica dignum historia contigisse visum est, litteris commendabo: declarat enim viri barbari factum pium, & fortitudinem mulieris Romanæ in conseruanda castitate, vtriusque autem Christiani, sed non eiusdem sectæ: quandoquidem ille Arianam, hæc Nicænam doctrinam sectabatur. Hanc igitur per quam formosam conspicatus iuuenis quidam Alarici miles, pulchritudine captus, ad concubitum trahebat, reluctantem vero, ac vi aduersantem, ne quod obscœnè pateretur, ille stricto gladio se interfecturum minabatur, & interim summam illi cutem in collo, quasi qui ob amorem parceret, perstringebat. Tum illa multo perfusa sanguine, collum gladio subiecit: optabilius sibi rata mori cum castitate, quam vincere experiam virum alium, quam illum, cui legitimo matrimonio iuncta erat. Barbarus igitur cum etiamnum maiore cum terrore illam adortus, nihil adhuc perficeret, admiratus eam ob castitatem, duxit in Ecclesiam Apostoli Petri, & tradidit custodibus, & expensis in eam sustentationem sex aureis, iussit, vt custodirent marito suo.* hæc Sozomenus.

n Sozom. Lib. 9. cap. FEMINÆ CHRISTIANÆ CONSTANTIA.

Insu

XXXV.

Insuper & illud tunc quidem accidit, vt cum barbari Vrbem ingressi essent, quotquot fugam arripere valuerunt, eam protinus capesserent. Est de his locuples testis sanctus Hieronymus, cum ab Vrbe profugos Hierosolymam navigantes; Bethlehem excepit hospitio. Audi ipsum; cum expositionis in Ezechielem tam tertium librum inchoaturus, dolens ac lugens ista præfatur, stupens ad novum casum *a*: *Vera sententia est, Omnia orta occidunt, & aucta senescunt. & alibi: Nihil est enim opere & manu factum, quod non conficiat & consumat vetustas. Quis crederet, vt totius Orbis extructa victoriis Roma corrueret, vt ipsa suis populis & mater fieret & sepulchrum? vt tota Orientis, Ægypti, Africæ littora olim dominatricis Vrbis servarum & ancillarum numero complerentur? vt quotidie sancta Bethlehem nobiles quondam virtusque sexus, atque omnivus diuitiis affluentes, susciperet mendicantes? Quibus quoniam opem fere non possumus, condolemus, & Lacrymas lacrymis iungimus: occupatique sancti operis sarcina, dum sine gemitu confluentes videre non patimur, explanationes in Ezechielem & pene omne studium omisimus. Scriptur arumque cupimus verba in opera vertere, & non dicere sancta, sed facere.* ac rursum inferius *b*: *Nec* (inquit) *iactamus, vt quidam forsitan suspicantur, fratrum susceptionem: sed morum causas simpliciter confitemur: præsertim cum Occidentalium fuga, & sanctorum locorum constipatio, nuditate atque vulneribus indigentium, rabiem præferat barbarorum: quos absque lacrymis & gemitu videre non possumus. Illeu quondam potentium & ignorationem dititiarum ad tantam inopiam pervenisse, vt tecto & cibo & vestimento indigeat: & tamen nequaquam duri quorundam atque crudeles animi emolliuntur, dum pannos eorum ac sarcinulas discutiunt, aurum in captivitate quærentes.* hæc ipse de profugis. sed subdit hæc de sua ipsius ætate: *Accedit* (inquit) *ad hanc dicendi difficultatem, quod caligantibus oculis senectute, & aliquid sustinentibus beati Isaacæ, ad nocturnum lumen nequaquam valeamus Hebræorum volumina relegere, qui etiam ad Solis denique fulgorem, litterarum nobis paruitate cæcantur. Sed & Græcorum commentarios scatrum tantum voce cognoscimus.* hæc ibi de se ipse. Qui quidem tantæ Vrbis casu Orbem pariter ruiturum, extimuit, vnde in sequentis commentarij præfatione hæc ingerit *d*: *Pascitur his animus, & obliuiscitur seculi calamitatum, quod in extremo sine tam positum congeniscit ac parturit, donec qui timet e, de medio fiat, & pedes statuæ f quondam ferreo fragilitate digitorum fictilium conterantur: Cadit mundus, & cervix nostra non flectitur, &c.*

a *Hier. præf. in 17 lib. Ezech.*

b *Hic præf. in lib. 18 Ezech.*

c *Gen. 17.*

XXXVI.

Ac quod profugos spectat ab Vrbe recedentes: Romani diversa loca adiere. In Orientem enim alij (vt vidimus) abeuntes, Hierosolymam petiere: alij vero ad proxima loca, nempe in insulas Tyrrheni pelagi confugere. Nam Rutilius hæc de Igilij insula g:

Eminus Igilij silvosa cacumina miror,
Quam fraudare nefas laudis honore suæ.
Hæc proprios nuper tutata est insula fastus
Siue loci ingenio, seu Domini genio:
Gurgite cum medio victricibus obstitit armis,
Tam quam longinquo dissociata mari.
Hac multos Lacera suscepit ab vrbe fugatos:
Hic fessis posito certa timore salus.
Plurima terreno populatur at æquora bello
Contra naturam classe timendus eques.
Vnum, mira fides, vario discrimine portum
Tam prope Romanis, tam procul esse Getis.

d *Rutil. Itinar. l. 1.*

IGILIVM INSVLA PERFVGIVM ROMANORVM.

XXXVII.

hæc ipse. Porro sicut complures Romanorum in Igilium insulam abiere, ita etiam alios ipsorum in alias eiusdem ponti insulas tunc navigio transmigrasse, quis dubitat?

XXXII. DE PROBA CVM SVIS FVGIENTIBVS IN AFRICAM.

Sed & alij trans mare etiam in Africam confugerunt, inter quos fuere clarissimæ fœminæ, de quibus superius sæpe mentio facta est, nempe Proba, & ipsius filia Iuliana, ambæ viduæ, atque neptis Demetrias, eiusdem filia Iuliana, quibus haud feliciter ad fugam Africa patuit: ibi enim Heraclianum Comitem invenerunt, qui sub specie tutandi Honorij Imperium aduersus barbaros ingruentes, tyrannide sibi Africa vendicarat. Vt planè his acciderit, quod est apud Prophetam *h*: *Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrsus, & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super parietem, & mordeat eum coluber.*

e *Amos. 6.*

Sed videamus primum, quæ de eadem Proba sanctus Hieronymus scripserit enarrare *i*: *Quis* (inquit) *hoc credat? Proba illa omnium dignitatum & cunctæ nobilitatis in orbe Romano nomen illustrium, cuius sanctitas & in vniuersos effusa bonitas etiam apud barbaros venerabiles fuit, quam trium liberorum, Probini, Olybrij, & Probi non fatigarunt ordinarij Consulatus: & cum incensis direptisque domibus in Vrbe captiuitas sit, nunc habitas venundare dicitur possessiones, & facere sibi amicos de iniquo mamona k, qui se recipiant in æterna tabernacula: vt erubescant omnes Ecclesiastici ministerij gradus, & cassa nomina monachorum, emere prædia, tanta nobilitate vendente. Vix barbarorum effugerat manus, & auulsas de complexu suo virgines fleuerat: cum subito intolerabilis (quod nequam timuerat) amantissimi filij orbitate percutitur, & quasi futura virginis Christi auia, se futurorum miseriarum vulnus excepit, probans in se verum esse, quod in lyrico carmine super iustis præconio ducitur l:*

XXXIIX. i *Hier. ep. 8.*

k *Luc. 16.*

Si fractus illabatur Orbis,
Impauidum ferient ruinæ. & post multa de istorum fiducia ex diuinis oraculis petita, hæc subdit:

l *Horat. li. 3. ode 3.*

XXXIX. QVÆ PASSA PROBA CVM SVIS IN AFRICA AB HERACLIANO.

Cur ista replicaverim, sequens sermo monstrabit. Quæ de medio mare sumantem videret patriam, & fragili cymbæ salutem suam suorumque commisset, crudeliora imminent in Africa littora. Excipitur enim ab eo, quem nescias, vtrum auarior, an crudelior fuerit: cui nihil dulce præter vinum & pretium (erat hic Heraclianus ab Honorio illuc post necem Stilichonis missus, quem aduersus Attalium invadentem Africam strenuè se gessisse vidimus) *& qui sub occasione partium clementissimi Principis, sæuissimus omnium extitit tyrannorum: & vt aliquid loquar de fabulis poëtarum, quasi Orcus in tartaro non tricipitem, sed multorum capitum habuit Cerberum, qui cuncta traheret ac laceraret. Hic matrum gremiis abducere pactas, negotiatoribus & auidissimis mortalium Syris nobilium puellarum nuptias vendere, non pupillorum, non viduarum, non virginum Christi inopiæ parcere, magisque mauros Rogantium spectare, quam vultus. Hanc feram Charybdim, Scyllamque sucinctam multis canibus, fugiens barbarus, matrona sustinuit, qui nec naufragiis parceret, nec captiuitatibus fleteretur. Imitare, crudelis, saltem hostem Romani Imperij. Brennus nostri temporis* (nempe Alaricus) *tantum quod inuenerat tulit: tu quæris quod non inuenis. Et mirantur auuli (virtus enim semper inuidia petet) cur tantarum secum pudicitiam tacita proscriptione mercata sit: cum & ille partem dignatus sit accipere, qui totum potuit auferre, & hac quasi Comiti negare non ausa sit, quæ se intelligebat sub nomine priuatæ dignitatis tyranno seruientem?* hæc S. Hieronymus de Heraclano: cuius vigente tyrannide, nonnisi redempta magno pretio pace, licuit Probæ cum suis in Africa habitare.

XL. DE FILII S. PROBÆ OBITV.

Qui autem hic dicitur à S. Hieronymo defunctus Probæ filius cum barbarorum manus effugisset, vnde id accidisse pateat capta Vrbe: superius vero cum idem dicat, ante eius filium decessisse, quâ Vrbs caperetur: ne putes hic ipsum hallucinatum esse S. Hieronymum, sed memoria repete, quod superius diximus, fuisse eidem sanctissimæ fœminæ, vt nuper dictum, tres filios, quorum Olybrius ante Vrbis excidium ex hac vita subductus est, de quo hæc ipse superius *m*: *Pius filius, vir amabilis, clemens dominus, cius affabilis, Consul quidem in pueritia, sed morum bonitate Senator illustrior: felix morte sua, qui non vidit patriam corruentem, immo felicior sobole, qui Demetriadis proauia nobilitatem insequiorem reddidit Demetriadis filia perpetua castitate.* Ex hoc loco sancti Hieronymi & duob⁹ aliis sancti Augustini, emendamus, quod auctoritate antiquarum inscriptionum, quæ à nobis positæ sunt in fine Tomi superioris, & auctoritate Augustini alicubi dicentis Iulianam filiam Probæ, posuimus, cum tamen revera Probam non matrem Julianæ, sed socrum, Julianamque non filiam, sed nurum eius fuisse, idem sanctus Augustinus pluries docet, vt in epistola ad Probam de orando Deum, & in libro ad Iulianam ipsam de bono viduitatis, in quibus eius scriptis illa socrus, ista nurus nominata reperitur, quibus consentiunt, quæ audisti hic ex Hieronymo recitata, dum Demetriadem filiâ filij Probæ fuisse habet, vt de his nulla penitus dubitatio esse possit. Sed quærendum adhuc remanet, quæ fuerit illa Iuliana, quæ in recitatis inscriptionibus dicitur filia Probæ, ab hac Iuliana matre Demetriadis planè diuersa.

m *Hier. ead ep 9.*

Quo-

Quomodo autem eadem Probæ neptis Demetrias post annum, contemptis nuptiis, se Deo dicauit, suo loco dicturi sumus.

XLI. DEMETRIAS CAPTA A GOTHIS.

Hic vero tantum de ea referam, quæ Romæ hoc anno passa est, dum Aniciorum insigniores illas ædes Gothus intuasit, ex ipsius verbis, quibus se ipsam compellat dicēs *a*: *Dudum inter barbaras tremuisti manus: aulæ & matris sinu & pallis tegebaris. Vidisti te captiuam, & pudicitiam tuam non tua potestatis: Horruisti truces hostium vultus: raptas virgines Dei gemitu tacito conspexisti.* hæc ipsa apud S. Hieronymum. Accidit namque, quod cum Alaricus Gothorum Rex publica testatione parcendum tantum Christianis edixerit, & qui in Ecclesiis Vrbis inuenirentur: qui tunc extra illas reperti essent, loco hostium habiti, nec cogniti Christiani, à barbaris malè mulctati fuerint, quos cōpertos postea esse Fideles, barbaricus furor venia dignos existimauit. Sic namque contigit, Marcellam cum Principia Filia, & Probam cum Iuliana nuru & Demetriade nepte à barbaris esse tentas, postea vero esse dimissas. Cæterum quod non omnium Gothorum eadem esset humanitas atq; religio, vel metus Alarici, vt eius edicto parerent, non omnibus in tot miseriis ea felicitas obtigit, vt apprehensæ fœminæ dimitterētur à barbaris: nam complures extra Ecclesias repertas sacras virgines iidem secum duxerunt, quas à Proba ac Demetria de deploratas sanctus Hieronymus tradit. Ex his & Gentilibus detrahendi Christianis, comparatum est inter alia argumentum, de quibus S. Augustinus *b*: *Magnum* (inquit) *sanè crimen se putant obiicere Christianis, cum eorum exaggerantes captiuitatem, addunt etiam stupra commissa, non solum in aliena matrimonia, virginesq; complures, sed etiam in quosdam sanctimoniales, &c.* Sed haud quidem per vim illatum dispendium pati posse virginitatem, ipse pluribus docet. Qui igitur in Christianos erant infensi Romani Gentiles, in ipsorum inuidiam mala omnia, quæ in hac vrbis clade acciderant, mirum in modum exaggerabant: cum tamen S. Augustinus pluribus doceat, longè grauiora Romanum populum à suis ipsius ciuibus accepisse detrimēta, quam modo Gothus intulerit: adeo vt post multa illud fidenter inculcare non dubitet *c*, vna postrema Syllana tabula plures esse iugulatos Senatores, quā Gothi expoliare potuerint. Improperabant multos Christianorum amisisse substantias, fame necatos, mortalitate extinctos, caruisse etiam sepulchro. illud non prætermittam, quod vetus Inscriptio in lucem protulit, tunc etiam accidisse, vt Dionysius diaconus, idemque professione medicus, insignis pietatis clericus abduceretur captiuus à Gothis, qui tamen eum vt dominum coluere. accipe de his egregium epitaphium *d*:

Hic Lenita iacet Dionysius artis honestæ
Functus & officio quod medicina dedit.
Huius Dogma manus fuit hæc dulcedine capta
** Despexit pretij sordida lucra sequis*
Sæpe salutis opus pietatis munere iunxit
Dum refouet tenues dexter a larga viros.
Obtulit ægrotis venientibus omnia gratis
*Impleuit * factus quod docuit monitis*
Laudibus ætherijs famulatus mente fideli
Destitit illicitis actibus esse reus.
Amissis opibus vobur non perdidit vllum
Quo patiens præda tempore diues erat.
Ars veneranda fidem fidei decus extulit artem
Hæc studij titulos altera mentis habet
Ciuibus ac socijs qualis fuit inde probatur
Quem potuit victor hostis amare suum
Postquam Romana captus discessit ab vrbe
Mox sibi iam Dominus subdidit arte Getas
** Os ceruis manibus vitam committere fecit*
Quorum mortiferos pertulit ante metus.

Sed omnia electis bene cedere, & ex malis omnibus lucrū contrahere, idem pluribus monstrat *e*: cum alioqui calumniosè ea omnia Gentiles amplificarent.

Etenim non omnes eadem subiisse mala, sed plurimos euasisse, idem Augustinus de his agens perspicuè satis ostendit, atque ait *f*: *Ab Vrbe autem Roma, quam multi exierunt, redituri sunt? quam multi manserunt, & euaserunt? quam multi in locis sanctis nec tangi potuerunt?* idemque alibi sic rem totam paucis absoluit *g*: *Quidquid igitur vastationis, trucidationis, depræd ationis, concremationis, afflictionis in ista recentissima Romana clade commissum est: fecit hoc consuetudo bellorum. Quod autem more nouo factum est, quod inusitata rerum facie immanitas barbara tam mitis apparuit, vt amplissimæ basilicæ implendæ populo, cui parcerentur, eligerentur & decernerentur, vbi nemo feriretur, vnde nemo raperetur, quo liberandi multi à seruientibus hostibus ducerentur, vnde captiuandi nulli, nec à crudelibus hostibus abducerentur: hoc Christi nomini, hoc Christiano tempori tribuendum, quisquis non videt, cæcus: quisquis videt, nec laudat ingratus: quisquis laudanti reluctatur, insanus est. Absit, vt prudens quisquam hoc feritati imputet barbarorum. Truculentissimas & sæuissimas mentes ille* (Christus videlicet) *terruit, ille refrenauit, ille mirabiliter temperauit, &c.* Sed quid amplius? Idem Augustinus *h* satis euidenti demonstratione palam facit, impietate Gentilium talia pati commeruisse Vrbem, cultu veto Christianæ religionis factum, ne penitus interiret. Idque pro concione populum contestatus, publicè professus est, illa refricans, quæ dicta sunt de Rhadagayso: nimirum non datum illi Vrbem capere, qui maiori venerat apparatu, quod Gentilis esset deorum cultor: sed concessum id Alarico Christiano, deorum hosti, in ipsorum desolationem: quæ etiam alibi, vt patentia omnibus ob oculos ponit *i*, sed à nos, qui hæc superius pertractauimus, hic omittimus recensere.

a Hier. ead. epist. 8.

b Augu. de ciuit. Dei lib. 1. c. 16. GENTILIVM IN CHRISTIANOS OBIRECTATIO.

c Augustin. de Ciuit. Dei lib. 3. c. 29.

d Antiq. Inscr. in Append. pag. 1173. num. 3. DIONYSII DIACONI EPITAPHIVM.

* despexit &c.

* factis.

* HOSQVE SVIS MANIBVS VITAM.

e Augustin. de Ciu. Dei l. 1. c. 10. 11.

XLII.

Quod igitur de capta Vrbe (vt dictum) inuidia summa aduersus Christianos à Gentilibus vbique locorum ac iugi querela ipsorum omnium conflaretur: necessitas compulit aduersus hæc Christianos Episcopos pro concione disserere, atque calumniose obiecta refellere: inter quos S. Augustinus in his multus fuit, qui eo argumento peculiarem tractatum habuit *k*. Sed quam locupletissimè de his egit, libris viginti duobus de Ciuitate Dei contra Paganos, scribens ad Marcellinum. Hoc quidem opus plurimorum annorum spatio ab eo elucubratum, ex eodem apparet: siquidem de eo ipse: *Quod opus* (inquit) *per aliquot annos me tenuit, eo quod alia multa intercurrebant, quæ differre non oporteret, & me prius ad soluendum occupabant, &c.* Inchoatum igitur opus anno sequenti esse ab Vrbis excidio, idem affirmat, vt ex his, quæ ad Euodium scripsit *m*, potest intelligi, tresque primum scripsisse libros, deinde vero edidisse duos alios, reliquos vero vsque ad decimum octauum, longo elapso temporis interuallo, perfecit: Sed quoto Domini anno? Quadringentesimo vndetrigesimo: quod ex ipsius verbis facile colligi potest, dum in ipso libro decimooctauo numerat à *n* Consulatu Theodori annos fermè triginta: cumque constet ipsum Theodorum consulem fuisse creatum anno à Christo nato trecentesimo nonagesimonono: dicere opus est, circiter annum Domini quadringentesimum vigesimumnonum dictum librum decimumnonum Augustinum habuisse præ manibus. Marcellinus autem, ad quem opus inscripsit, ille est, quem postea in Africam misit Honorius ad componendam illam Ecclesiam, & Donatistas schismaticos Catholicæ vnitati compaginandos, cuius Orosius *o* meminit, atq; sæpissimè ipse Augustinus, nosq; frequenter de eo inferius.

k Aug. de excid. Vrb. tract. 1.

l Aug. Retract. lib. 2. c. 43. AVGVSTINVS CVR DE CIVITATE DEI LIBROS SCRIPSIT.

m Aug. ep. 102.

n Aug. de Ciuit. Dei l. 18. c. 54.

o Oros. l. 7. c. 42.

Quantum vero temporis ipsum Vrbis excidium perdurarit: fi audis, lector, erit, quod ex hoc magnopere admireris. Etenim cum in perquirendis, exhauriendisq; amplissimis omnium diuitiis, nec triennij spatium satis esse sufficiens videretur: triduana illi deprædatione contenti, protinus discessere. Fidem quidem non inueniret veritas, nisi illius temporis scriptor Orosius *p* affirmaret, confirmat etque Paulus diaconus *q*. Vnus est tantum, qui discrepat, Marcellinus *r*, dum ait, sexto die, ex quo Vrbem Alaricus est ingressus, protinus discessisse. Dici quidem potuit hæc comminatio potius, quam illatum flagellum, qua Romani sint conterriti, non prostrati. Etenim id professus est post discessionem Alarici populus: *Qui* (inquit *s* Orosius) *adeo parua quadam & leui motu hæsitasse erga se parum-*

XLIII.

XLIV. TRIDVVM VRBIS CLADES.

p Oros. lib. 7. c. 39.

q Paul. diac. hist. Miscel. lib. 13.

r Marcellin. in Chron. hoc anno ab Cons.

s Oros. lib. 7. c. 6.

per

per consuetudinum voluptatum indubitatissime contestatus est, vt libere conclamaret, si reciperet Circum, nihil esse sibi factum: hoc est, nihil egisse Romæ Gothorum enses, si concedatur Romanis spectare Circenses. adeo vt illud propheticum de his fuerit accinendum *a: Percussisti eos, & non doluerunt.* Nam & in hanc sententiam hæc S. Hieronymus in Epistola ad sanctum Augustinum, agens de excidio Vrbis sub nomine Hierusalem: *b Capta Hierusalem tenetur à Nabuchodonosor: nec Hieremias vult audire consilia: quin potius Ægyptum desiderat, vt moriatur in Taphnes, & ibi seruitute pereat sempiterna.* hæc ipse, alludens ad Gentiles Romanos non audientes Innocentium Papam veram illis religionem annuntiantem, sed obstinato corde in Ægyptiaca superstitione senescere & mori statuentes. Sed vestigia Alarici Regis egredientis ab Vrbe prosequamur.

a Hier. 5.

b Apud Augustin. Hier. epist. 16. c. Hier 43.

XLV. ALARICVS IMPRVDENTER AGIT.

Quam opportunum esse, videri poterat, qui totius Romani imperij capite, ipsa Vrbe potitus esset; ad totum ipsum vendicandum sibi Imperium, victorem barbarum exercitum, victrices copias præmouere, ipsumque Honorium Imperatorem imparatũ appetere, eoq; è medio sublato, summa rerum potiri. Sed qui facit *d* pondus ventis (vt apposite ex diuinis oraculis id vsurpem) alio vertit barbari Regis impetum, ad ipsius interitum, quo perspicue demonstraret (quod sæpe superius inculcatum est) non delictis Christianorum Principum, sed prouocante impietate Gentilium, eiusmodi à Deo attemperatum esse flagellum. Barbarus Gothus igitur quadam veluti percussus amentia, nec Vrbem, quam ceperat, tenuit, vel recedens custoditam sibi, præsidio in ea relicto, curauit, neque in Honorium exercitum mouit: sed ab Vrbe, numine cogente, ex re compulsus potius, quam sponte progressus, palabundo milite magis, quam ordine compositis turmis, Campaniam, Lucaniam, Brutiosque peruasit *e*. Quid autem cum Nolam in Campania ciuitatem iidem barbari inuasissent, S. Paulinus in ea degens Episcopus captus à Gothis dixerit, à S. Augustino *f* relatum audi: *Paulinus noster Nolensis Episcopus, ex opulentissimo diuite, voluntate pauperrimus, & copiosissime sanctus; quando & ipsam Nolam barbari vastauerunt, cum ab eũ teneretur, sic in corde suo (vt ab eo postea cognouimus) precabatur: Domine non excutiar propter aurum & argentum: vbi enim sint omnia mea, tu scis. Ibi enim habebat omnia sua, vbi eum condere & thesaurizare ille monuerat, qui hæc mala mundo ventura prædixit.* hæc Augustinus.

d Iacob. 3.

ALARICI PROGRESSVS IN CAMPANIAM.

e Paulin. epist. 15. f Augustin. de ciuit. Dei. lib. 1. c. 10.

XLVI.

Qui autem putant hoc ipsum tempus fuisse cum idem S. Paulinus à barbaris captiuus est ductus in Africam pro viduæ filij redemptione captiui, errore labuntur; siquidem nulli hoc tempore in Africa barbari: sed longe post Vuandali ea sunt potiti prouincia, quorum Regi Paulinus spontanea suscepta seruitute (vt suo loco dicemus) seruiuit. At tantum abfuit, vt hac barbarica incursione Paulinus abductus fuerit, vt protegente eum S. Felice patrono suo, nec ipse, nec populus Nolanus quicquam mali passus fuerit; vt ex his, quæ idem S. Augustinus conscripsit, possumus intelligere, vbi ait *g*: *Non enim solis beneficiorum effectibus, verum etiam ipsis hominum affectibus confessorem apparuisse Felicem ciuibus vel inquilinis pro se dilectis, cum à barbaris Nola oppugnaretur, audiuimus non incertis rumoribus, sed testibus certis.* hæc Augustinus, qui vtinam omnia illa litteris commendata posteris tradidisset. Porro ad eundem Paulinum adhuc Nolæ agentem post Gothorum inuasionem Sanct. Augustinus commentarium illum (vbi de his agit) de Cura agenda pro mortuis scripsit: cum iam (vt ipse Augustinus *h* tradit) primum librum de Ciuitate Dei scripsisset, quem citat, atque nuper contigisse Vrbis cladem affirmat. Quomodo autem Alaricus sequenti anno, in Siciliam exercitum transmissurus, ex hac vita sublatus est, suo loco dicemus. Iam vero quæ sunt reliqua anni huius, rerum gestarum ordine prosequamur.

g Augustin. de cura agenda pro mort. c. 16.

h Aug. cod. lib. 2.

XLVII. CONCILIVM CARTHAG. VNDE LEGATIO AD IMP.

Cum Italia in hunc modum Gothorum esset tumultibus agitata, Africana vero Ecclesia pace frueretur: hoc anno congregatum est Concilium Carthaginense mense Iunij, ex quo decreta est legatio Episcoporum ad Honorium Imperatorem: quid autem hi acturi cum eo forent, eiusdem Synodi præfatio declarat, nempe eosdem legatos Episcopos missos esse contra Donatistas, hæc enim habet: *i post Consulatum gloriosissimorum Impp. Honorij octauiũ & Theodosij tertium Augustorum, decimo octauo Kalend. Iulias, Carthagine in Basilica Regionis secundæ. In hoc Concilio legationem susceperunt contra Donatistas Florentius, Possidius, Præsidius, & Benenatus Episcopi, eo tempore, quo lex data est, vt libera voluntate quis cultum Christianitatis acciperet.* hæc ibi, ac nihil præterea aliud huius Synodi repertur: sed & hæc obscura valde, nisi alij huius temporis rebus gestis elucidentur; constat enim in primis, horum legatorum apud Honorium res agentium S. Augustinum mentionem facere in Epistola *k* ad Italicam, vbi quæritur, quod cum litteris eius acceperit omnia in Italia barbarorum inuasione fusdeque miscerí, atque ingenti motu turbari, ipsi legati nihil his de rebus scripserint in Africam: quibus plane insinuare S. Augustinus videtur, illas litteras esse scriptas hoc anno, sed antequam Vrbs à barbaris caperetur, re tamen in vltimo collocata discrimine. Sed de occasione huius mittendæ legationis iam aggredimur enarrare.

i Conc. Afric. c. 75.

k Aug. epist. 133.

XLVIII.

Accidisse vidimus anni huius exordio, cum Attalus tyrannus inuasisset Imperium, & iam Africam esset tenaturus, vt Heracliani in Africa Comitis, vel Macrobij in ea Proconsulis consilio leges aduersus Donatistas datæ silerent: etenim in discrimine posita videbatur vniuersa Africana prouincia, si tot legibus exagitati & exasperati Donatistæ pro partibus Attali dimicarent. Quamobrem electum fuit ab Honorio Imperatore rescriptum, quo iidem finerentur eam, quam vellent, religionem amplecti: sicque transacta res est. Cum autem periculũ illud cessasset, Attalo exauctorato, Episcopi Africani, quod viderent Honorij rescriptum in magnum Christianæ religionis dispendium vertere, collecto Carthagine Episcoporum conuentu, vna omnium sententia decreuere, mittendam esse ad Imperatorem Honorium legationem, quam ornarent quatuor Episcopi ad hoc munus electi: qui rogarent Imperatorem, vt pro Donatistis datum reuocaret edictum. Et hoc est, quod in huius Synodi præfatione sic habetur: *Lex data est, vt libero cultu quis Christianitatem acciperet.* At vnde, dices, ista adeo concinne disposita tibi vendicas ex diuinatione, an coniectura? imo ex certa testificatione deducimus, nimirum ex rescripto Honorij Imperatoris, quo ipse annuisse comperitur petitione eorumdem legatorum Episcoporum. Etenim hoc anno de his ita rescripsisse apparet ad Heraclianum in Africa Comitem *l*:

DE LEGATIONE AFRICANORVM EPISCOPORVM.

l l. 51. de hæret. C. Theodos.

XLIX. NOVO RESCRIPTO HONORIVS REVOCAT LAM PRO DONATISTIS LEGEM.

Oraculo penitus remoto, quo ad ritus suos hæreticæ superstitiones obrepserant: sciant omnes sanctæ legis inimici, plectendos se pœna & proscriptionis & sanguinis, si vltra contumeliæ per publicum exercenda sceleris sui temeritate tentauerint. Dat. VIII. Kalend. Sept. Varrane V. C. Cons. En vides hac lege irritari ea, quæ dudum ante legibus hæreses. Sed & illud velim obseruet lector, postridie eius diei, quo Vrbs capta est, eiusmodi datum esse ad Heraclianum, iuxta petitionem Episcoporum, rescriptum; quo imminentem Vrbi extremam cladem Deus propitiatus auerteret. Præsentissimum fuit sane remedium; quo factum est, vt Alaricus Vrbem captam post triduum quasi fugatus reliquerit, & in sui interitum concitus festinarit.

L.

Sed parum visum est Honorio legem lege conuellere: verum & adiecit animum, vt Donatistas omni modo ad Catholicam concordiam restitueret; id fieri posse ratus, si ad publicam eos Collationem cogeret. Ad eiusmodi autem prouinciam obeundam (vt Possidius *m* tradit) missus Marcellinus Tribunus & Notarius, ad quem huiusmodi hoc anno datum reperitur esse rescriptum *n*:

m Possid. in vita S. Augustin. c. 3. n. l. 3. de relig. C. Theod. MARCELLINVS IN AFRICAM MITTITVR OB CAVSAM DONATISTARVM.

Ea quæ circa Catholicam fidem vel olim ordinauit antiquitas, vel parentum nostrorum auctoritas religiosa constituit, vel nostra serenitas roborauit, nouella superstitione summota, integra & inuiolata custodiri præcipimus. Dat. IV. Id. Octob. Rauennæ, Varrane V. C. Cos. Sunt hæc quidem, quibus Honorij pietas mirifice commendetur, cum profligãdo hæreticos, barbaros à Deo propulsari speraret: quod quidem magno miraculo ipse sine armis Deus impleuit. Quod vero ad Marcellinum spectat, quem hoc anno ab Honorio Imp. in Africam missum

dximus: consentiunt huic nostræ assertioni, quæ Baldoinus a summa fide testatur, se in Actis antiquis scriptis legisse, Collationem ab Honorio indictam, celebratam esse anno sequenti à Consulatu Varanes; itemque hoc anno datum prid. Id. Octobris rescriptum eiusdem Honorij Imperatoris, quo in sequentem annum Collationem indixit, habendam Carthagine inter Catholicos & Donatistas: ad quod opus curandum idem (vt dixi) missus est Marcellinus. At quanta hæc admiratione digna, tot distentum occupationibus & angustiis obrutum Honorium Imp. tanta solertia, tanquam in summo otio constiterum, ista curasse?

a Bal not. ad Optat. de Donat. pag. 115. 126.

LI. CAVSA EXPETENDÆ COLLATIONIS.

Expetisse autem istud ipsum Catholicos in Africa Episcopos per eosdem Legatos hoc anno missos ad Honorium Augustum, vt ad publicam Collationem Donatistæ compelle rentur; haud obscurè S. Augustinus significat, vbi ait: *b Donatistas ad Collationem nobiscum verbis per Imperialia iussa compulimus.* Porro id per Augustinum ipsum fuisse procuratum, perspicue Possidius c tradit. Cur autem hanc curam Augustinus subierit, vbi supra mox subdit: *Illorum enim furor occupauerat Africam totam, nec prædicari à Catholicis veritatem contra suum patiebantur errorem, violentis aggressionibus, latrocinationibus, itinerum obsidionibus, rapinis, ignibus, cædibus multa vastantes, cuncta terrentes. Cum quibus apud Episcopos quos communes non habebamus, nihil agere poteramus. quod vero ante centum fere annos maiores nostri cum egerant, tam populorum memoria non tenebat. Hæc igitur necessitas compulit, vt saltem Gesta nostra Collationis confectis, eorum contunderemus insaniam. & reprimeremus audaciam.* hæc de causa procurandæ ab Imperatore Collationis Augustinus.

b Aug. contra lit. Petil. lib. 3. c. 1. c Poss. in vita S. Aug. c. 13.

LII. MAXIMIANISTÆ REIECTI A COLLATIONE.

At sicut summa curatum fuit industria, vt iidem Donatistæ, licet renuentes, ad mutuam cum Catholicis Collationem compellerentur: ita eandem Collationem expetentes Maximianistæ, ramus præcisus à reliquis Donatistis, sua paucitate contemnendi, ab Episcopis Catholicis repulsi sunt: cur ita? ab eodem accipe Augustino, cum ista subdit compellans Pelagianos: *Similes* (inquit) *estis Maximianistis, qui cupientes ex quotate suam nomine saltem certaminis consolari, & ideo videri aliquid apud eos, quibus contemptibiles erant, quia inire nobiscum sinerentur examen: interpellantes eos, libellum dantes provocantesque contemptissimos. Magis enim de certamine nominari desiderabant, quam formidabant in certamine superari: nec sperabant victoriæ gloriam, sed famam requirebant Collationis, quæ multitudinis non habebant.* hæc Augustinus.

LIII. DONATISTARVM SÆVITIA IN CATHOLICOS HIPPONENS.

Sed missis his: quænam essent Donatistarum, quorum idem meminit, ingentia mala illa, ad quæ euertēda & comprimenda quatuor illorum Episcoporum oportuerit mitti legationem, atq; decerni Collationem, legatiq; ab Honorio cerum hominem Marcellinum ad ista tractandamota sunt ex epistola eiusdem S. Augustini ad Victorianum d hoc ipso tempore (vt ind cabimus) scripta, vbi ait: *Ecce ex regione nostra Hipponensi, quoniam eam barbari non attigerunt, clericorum Donatistarum & Circumcellionum latrocinia sic vastant ecclesias, vt barbarorum forte facta mitiora sint. Quis enim barbarus excogitasse potuit, quod isti, vt in oculos clericorum nostrorum calcem & acetum mitterent, quorum membra etiam cæteras sagittas horrendis vulneribus sæpe fauciant? deprædantur etiam domos aliquas & incendunt, fructus aridos diripiunt, humidos fundunt, & talia cæteris committendo, multos etiam rebaptizari compellunt. Priusquam ista ad te dictarem, ex vno loco per huiusmodi terrores quadraginta octo animæ mihi rebaptizatæ nunciatæ sunt. Plangenda sunt hæc,* &c. ista sanctus Augustinus ad Victorianum scribit, & quidem hoc anno, vt ostendemus. Modo vero de suis clericis Hipponensibus calce & aceto à Donatistis excæcatis, ex eodem ipso Augustino rem alibi fusius prosecuto, historiam intexemus, ait enim scribens ad Ianuarium e:

d Aug. epist. 122.

Venite, inquit, *aut mittite nobiscum in regionem Hipponensium, qui videant armatum exercitum vestrum: quamuis nullum miles numero armorum suorum calcem & aceti adhibuit ad oculos barbarorum. Sinequæ hoc vultis, saltem scribite ad illos, vt iam ista non faciant. vt iam se à cædibus nostris, à rapinis, ab excæcatione compescant.* hæc ad Ianuarium. Quid autem sceleris ab eisdem perpetratum sit aduersus Restitutum in eadem diœcesi Hipponensi, ita alibi idem Augustinus f: *Restitutus quidam in regione Hipponensi vester presbyter fuit: qui cum ad Catholicam pacem antequam isti Imperialibus legibus inhiberetur, veritatis ratione ereptus, manifesta voluntate transisset: de domo sua raptus est à clericis & Circumcellionibus vestris, luce palam in castellum proximum ductus, & multitudine spectante, nihilque resistere audente, ad furentium arbitrium fustibus cæsus, in lacuna lutulenta volutatus, amicta iumento deformatus. Postea quam satis excruciauit oculos dolentium, redimique se fecit, inde ductus est ad locum, quo nemo nostrum audebat accedere; duodecimo die vix dimissus est.* hæc ipse: qui de eodem Restituto atque aliis meminit in epistola ad Donatistas g. Sed occisum postea Restitutum presbyterum à Donatistis, & Innocentio ab iisdem oculum effossum & digitum præcisum fuisse, litteræ eiusdem Augustini h ad ipsum Marcellinum, eiusmodi scelera legum gladio vindicare paratum, significant.

e Aug. epist. 68.

f Aug. contra lit. Petil. lib. 2. c. 48.

g Aug. epist. 166.

h Aug. epist. 139.

LIV. DONATISTARVM IMMANIA SCELERA.

Sed iam ad eiusmodi Augustini ad Victorianum datas hoc tempore litteras redeamus, in quibus totius fere Occidentis clades à barbaris illatas ita recenset i: *Totus quippe mundus tantis affligitur cladibus, vt pene pars nulla terrarum sit, vbi non talia, qualia scripsisti, committantur atque plangantur. Nam ante parvum tempus etiam in ipsis solitudinibus Ægypti, vbi monasteria separata ab omni strepitu, quasi sectura degebant, à barbaris interfecti sunt fratres. Iam vero quæ modo in regionibus Italiæ, quæ in Galliis nefaria perpetrata sint, etiam vos latere non arbitror: de Hispaniis quoq; tot prouinciis, quæ ab his malis diu videbantur intactæ, cæperunt iam talia nunciari.* subdit his de Donatistis quæ diximus. Sed & ad finem epistolæ, neque Mauritaniam Sitifensem expertem fuisse barbarorum incursionum, exemplo recitato neptis Severi Episcopi, demonstrat k: cuius rei gestæ perbreuem his eius verbis reddemus historiam, quæ sic se habet:

i Aug. epist. 122.

k Idem ibid.

LV. CLADES ORBIS HVIVS TEMPORIS.

LVI. SANCTIMONIALIS CAPTA CVM HONORE RESTITVITVR.

Sitifensis ante paucos annos Severi Episcopi neptis sanctimonialis à barbaris ducta est: & per modicum Dei misericordiam cum honore magno suis parentibus restituta est. Domus enim illa barbarorum, vbi captiua ingressa est, subito cæpit dominorum infirmitate iactari, ita vt omnes ipsi barbari, tres, missi sallor, vel amplius fratres periculosissima infirmitate laborarent: quorum mater animaduertit puellam Deo dedicatā, & credidit, quod eius orationibus sui filij possent ab immineru iam mortis periculo liberari. Petiuit, vt oraret pro eis, pollicem. quod si salui facti essent, eam suis parentibus redderent. Ieiunauit illa, & oranit & exaudita continuo est. Ad hoc enim hoc factum erat, quantū exitus docuit. Ita illis tam repentino Dei beneficio salute percepta, mirantes eam & honorantes, quod eorum mater promiserat, impleuerunt. hæc S. Augustinus; quib. & aliis plurimis docet, Dei seruos, vbicunque sint, sub Dei manu existere, cunctaque eius prouidentia recte disponi.

LVII.

At quod de Sitifensi Episcopo & Dei prouidentia mentio facta est: quid mirandū de iuuene, qui raptam fœminam timore correptus ad eum duxerit, idem S. Augustinus ad Dulcitium breuiter scribat, his iungamus: *Dicam* (inquit) *quod factum est in Mauritania Sitifensi: neq; enim Deus sanctorum non ipse est etiam & nunc Deus. Viduam in proposito continentiæ constitutam Celtichius quidam cæte hominem iuuenis rapuit, vt haberet vxorem. Antequam concumberet pressus somno & territus somnio, Sitifensi Episcopo eandem vehementissime requirenti renocauit intactam. Viuunt adhuc, de quibus loquor. Ille baptizatus, & ipso in se facto miraculo conuersus ad Dominum, ad Episcopatum mirabili probitate peruenit. Illa in sancta viduitate perstitit.* hæc ipse ad Dulcitium. Sed de eiusdem citata nuper Epistola ad Victorianum inchoatam semel prosequamur orationem: nam quę ex ea de huius temporis rebus gestis produntur, S. Hieronymi quoque testificatione firmantur, nimirum de his, quæ Ægypti monachi à barbaris passi sunt.

l Augustin ad Dulc. de iis quæst. 1. MIRABILIVVENIS RAPTORIS.

Quod enim S. Augustinus in ipsa ad Victorianum data Epistola tradit, nuperacciditle, vt barbari irruerint in Ægypti monasteria; idem hoc tempore contigisse, S. Hieronymus in Epistola ad Marcellinum docet his verbis m. *Hoc autem anno, cum tres explicassem libros,* Ezechielis videlicet, *subitus impetus barbarorum, de quibus tuus dicit Virgilius. Late, vagantes Barchæi: & sancta Scriptura de Ismaelitis, contra faciem omnium fratrum suorum habitabit. sic Ægypti limitem, Palæstinā, Phœnices, Syriæ percurrit, & instar torrentis cuncta secum trahens, vt vix manus eorum misericordia Christi potuerimus euadere.* hæc Hieronymus: qui cum tres se tunc in Ezechielem libros absoluisse tradat, plane hunc annum, vel sequentis

LVIII. BARBARI GRASSANTES IN ORIENTE. m Hier. epist. 82. in Gen. 16.

exordium

exordium signat: nam (vt nuper vidimus) dum præ manibus illos haberet, de capta vrbe à Gothis certior factus fuit, vt in eorundem librorum præfationibus ipsum testatum esse apparet. Quo item anno (vt profitetur) eum constat scripsisse epistolam ad Marcellinum & Anapsichiam: quem quidem Marcellinum vnum eundemque esse cum eo Marcellino, de quo dictum est, hoc anno ab Honorio Imperatore legatum fuisse in Africam, ex eo deducimus coniecturam, quod hic ipse vir apprime diserus illis ipsis eundem Hieronymum de statu animæ pulsauerit quæstionibus, quibus & Augustinum interpellauit: imo & ex eo id certum affirmari posse videtur, dum vt consulat de illis Augustinum, his verbis admonet: *Certe habes tibi virum sanctum & eruditum Augustinum Episcopum, qui viua (vt aiunt) voce docere te poterit, & suam, imo per se nostram explicare sententiam.* hæc ipse: quibus patet, sequenti potius anno, quam præsentiam, à S. Hieronymo esse scriptam epistolam, cum iam certior redditus esset, eundem Marcellinum in Africam peruenisse, quo hoc anno ab Honorio missum fuisse vidimus.

MARCELLINVS HIERONYMI ET AVGVSTINI PER NECESSARIVS.

LIX.

At quod spectat ad barbarorum incursionem: non in Ægyptum tantum (quod deplorat Augustinus) sed & in Palæstinam & alias vicinas prouincias grassatam esse, atque occisos esse quamplures sanctos Monachos, cum (vt ipse testatur) vix S. Hieronymus euasit, Cassianus narrat his verbis: *In Palæstinæ partibus, iuxta Thecuæ vicum, qui Amos a Prophetam meruit procreare, solitudo vastissima est, vsque Arabiam & Mare mortuum (quo ingressa desinunt fluenta Iordanis, & cineres Sodomorum) amplissima extensione porrecta. In hac summæ vitæ ac sanctitatis monachi diutissime commorantes, repente sunt à discurrentibus Saracenorum latrunculis interempti. Quorum corpora licet sciremus tam à Pontificibus regionis illius, quam ab vniuersa plebe Arabum tanta veneratione percolta, & inter reliquias martyrum condita, vt innumeri populi è duobus oppidis concurrentes grauissimum sibi certamen indixerint, & vsque ad gladiorum conflictum pro sancta rapina sit eorum progressa contentio, dum pia inter se deuotione decertant, quam iustius eorum sepulchra ac reliquias possiderent, alius felices de victima commorationis ipsorum, alius de origenis propriæ quitate gloriantibus: nos tamen vel nostra, vel quorundam non mediocriter ex hac parte scandalizantium fratrum offensione permoti, inquirentesque cur tantis meritis & tantarum virtutum vitæ finis à latrunculis interfectis, tantumque Dominus passus fuerit erga suos famulos facinus perpetrari, vt viros cunctis mirabiles in manus traderet impiorum, missi ad S. Theodorum singularem in conuersatione actualis pertexomus virum, &c.* hæc Cassianus, qui integra collatione sexta in eo argumento versatur, vt doceat, cur Deus sanctos viros ab impiis necari permittat. Erat plane quæstio ista versata ore omnium his temporibus ob ingruentia vbique mala & barbaros longe lateque grassantes. De ea enim non Cassianus tantum egit, sed eadem occasione etiam S. Augustinus in dicta Epistola ad Victorianum, quod ille inter alia interpellasset: *Quare & serui Dei barbarorum ferro peremptisunt, & ancillæ Dei captiuæ ducta?* quæ itidem pluribus tractat ad Marcellinum in commentariis de Ciuitate Dei: illa consulat, qui ea cupit: nobis satis historiam perstrisse.

Amos 1.

DE MONACHIS OCCISIS A BARBARIS.

STVDIVM DEPRÆOCCVPANDISSANCTORVM RELIQVIIS.

LX.

Hoc eodem anno, quo vidimus S. Hieronymum aggressum esse interpretationem Ezechielis Prophetæ, Rufinus Aquileiensis presbyter in Sicilia agens ex hac vita decessit: profugus extra patriam ob cladem Aquileiensibus illatam, profectus est in Siciliam, Melaniæ (vt opinor) nauigationem consecuturus. Peruenisse quidem ad Alarici tempora Rufinum, eius præfatio ad Chromatium Aquileiensem Episcopum, quam præfixit suæ translationi historiæ Eusebij Cæsariensis, plane demonstrat: cum ille mœrorem ob eiusmodi in suos Gothorum per Alaricum grassationem conceptum, aliqua lectione leuare studiens, id ipsum exquisierat à Ruffino. Ag titaque de ipsius Ruffini obitu S. Hieronymus in præfatione libri primi commentariorum in Ezechielem: sed quod in illa perfidia, ob quam ab Anastasio Papa meruerat condemnari, ipse Rufinus adhuc perseueraret, Scorpij nomine eum notat: eo quidem vocabulo fugillare S. Hieronymus Ruffinum consueuit, vt in Epistola ad Auitum *b* in fine: eo nomine etiam

RVFFINI OBITVS IN SICILIA.

b Hier. ep. 59.

ante vocarat ipsum in Epistola ad Principiam, vbi agit de Periarchon Origenis, *manu* (ait) *Scorpij*, nempe Ruffini, *emendato*. De obitu vero eius ira S. Hieronymus in dicta præfatione hoc anno (vt vidimus) scripta *d*: *Scorpius miser Enceladum & Porphyrium Trinacriæ humo premitur: & hydra multorum capitum contra nos aliquando sibilare cessauit: datumque tempus quo non hæreticorum respondere insidiis, sed Scripturarum expositioni incumbere debeamus.* hæc ipse. Cæterum d ea isti Alcyonij, feriati à bello hæreticorum perpauci fuere: nam idem ipse in eiusdem commentarij libri 6. præfatione hæc de ipsius Ruffini in impietate successoribus: *Putabã* (inquit) *e quod medio serpente confosso, non reuiuiscerent hydræ nouella plantaria, & iuxta fabulas poetarum, Scylla mortua, nequaquam in me Scyllæ latrent canes, qui latrare non cessant.* at quinam isti? dicemus.

c Hier. ep. 28.

d Hier. in Ezech. lib. 1. præf.

e Hier. in Ezech. lib. 6. præf.

LXI.

Atque illud in primis significandum est, S. Hieronymum hisce confictis nominibus, Ruffini posteros nominare, quod idem forinsecus profiterentur se esse fidei Catholicæ professores: quamobrem nonnisi cum ad Ecclesiasticum iudicium ipsorum causa delata esset, de eis palam locutus est. Ipse autem S. Hieronymus, iam absolutis commentariis in Ezechielem, cum mox (vt ipse testatur *f*) ad explicationem Prophetæ Hieremiæ se contulit, in eius primi libri præfatione eadem, quæ supra versans, de iisdem innouatoribus hæc habet *g*: *Nuper indoctus calumniator erupit, qui commentarios meos in Epistolam Pauli ad Ephesios reprehendendos putat & ne existimes ipsum voluisse demonstrare Ruffinum, de illo sub consueto Grunnij nomine ista subdit: Quod non videns præcursor eius Grunnius olim visus est carpere cum duobus respondi libris.* & paulo post de eodem nouo censore hæc addit: *Nec recordatur stolidissimus Scotorum pultibus prægrauatus*, &c. quibus plane signis videtur descriptum esse Pelagium, natione Britannum, voluptuosum tunc monachum, vt ex Isidoro Peusiota superius demonstratum est; cuius plane præcursorem S. Hieronymus dicit fuisse Ruffinum. Sit ne hæreas ab eodem S. Hieronymo describi Pelagium, accipe, quæ idem in eiusdem cõmentarij prosecutione subdit *h*: *Hic tacet, alibi criminatur; mittit in vniuersum Orbem Epistolas biblinas, prius auriferas, nunc maledicas; & patiẽtiam nostrã de Christi humilitate venientem male conscientia signum interpretatur: ipseque mutus latrat per Alpinum & aneus grandem & corpulentum, & qui calcibus magis possit saeuire, quam dentibus. Habet enim progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia: qui iuxta fabulas poetarum, instar Cerberi spiritualis percutiendus est claua, vt æterno cum suo magistro Plutone silentio conticescat.* hæc ipse: quibus ænigmaticis formulis describi Pelagium atque Cælestium, quæ inferius dicentur, ostendent.

f Hieron. in præf. Lvit. in Ezech. & in præf. l. 1. in Hieron.

g Hier. præf. in lib. 1. in Hierem.

h Hier. præf. in lib. 3. in Hierem.

Sed ante de Ruffino agendum, quem hoc anno defunctum, subobscure S. Hieronymus iure præcursorem Pelagij nominat. & ne quis existimet, ex nostra S. Hieronymi verborum interpretatione perperam facta, ipsum paticalumniam: accipe in primis, quæ Pelagij collega Cœlestius publice, cum in Concilio Carthaginensi hæresis argueretur, libera voce his verbis professus est *i*: *Sanctus presbyter Ruffinus Romæ, qui mansit cum S. Pammachio, id dixit: Ego enim audiui illum dicentẽ, quod tradux peccati non sit.* hæc ipse de Ruffino negante originale peccatum. Sed & de libero arbitrio male sensisse, ex hocque à S. Hieronymo iure reprehensum, Gelasius *k* Papa haud obscure demonstrat. In his igitur cum Ruffinus errauerit: an non iure ab eodem Hieronymo præcursor fuit Pelagij nominatus?

LXII.

RVFFINVS PRÆCVRSOR PELAGII.

i Apud August. contra Pelag. lib. 2. cap. 2.

k Gel. Pap. in dec. lib. in Conc. Rom.

Idem S. Hieronymus scripturus aduersus Pelagium, in eius operis præfatione: vna cum aliis hæresum earumdem auctoribus Ruffinum ponit, vt qui ex Origenis cœnoso fonte in Ecclesiam eiusmodi detriuarit errores: recensentur ibi ab eodem auctore reliqui Pelagianæ hæresis Patriarchæ, nempe ante Ruffinum Euagrius Ponticus atque Iouinianus: quos omnes in cõmentario in Hieremiam eodem exornat titulo, sed ponit primo loco Ruffinum sub consueto nomine Grunnij, vbi ait *l*: *Commentarios in Hieremiam per interualla dictabam, vt quod deerat otio, supersset industriæ: cum subito hæresis Pythagoræ & Zenonis cum Stoïca κρᾶσιν ἀπαθείας, id est impassibilitatis & impercussibilitatis, quæ in Origene olim & dudum in discipulo eius Grunnio, Euagrioque Ponti o, &*

l Hieron. in Hier. lib. 4. præf.

IMPOSTVRA RVFFINI DE LIBRIS XYSTI PYTHAGORICI.

Iouiniano iugulata est, capit reuiuiscere, & non solum in Occidente sed & Orientis partibus fibilare, & in quibusdam insulis, precipueque Sicilie & Rhodi maculare plerosque, & crescere per dies singulos, dum secreto docent, & publice negant. Sed quænam Ruffinus contulit ad roborandam impietatem? Præter Origenis Periarchon ab ipso male translatum, & Euagrij Pontici libros virulentos Latinitate donatos: illam adiecit execrabilem impostruram, dum Xysti seu Sexti Pythagorici commentarium à se translatum sub titulo Xysti martyris Ecclesiæ Romanæ Pontificis edidit, vt sub nomine martyris blasphemias Fideles potarent aureo calice Babylonis: hæc enim ipsa omnia in eum obiecit S. Hieronymus ad Ctesiphontem.

LXIV.

Inuenimus relicta à Ge'asio Papa suppositum librum ab hæreticis nomine Xysti martyris, sed quod ab hæreticis id præmium dicat, & non à Gentilibus, id accidit ex eo, quod Ruffinus transferens, pluraque addens more suo ex diuinis Scripturis, videri fecit librum potius hominis Christiani, quam Ethnici. Sed de eodem rursus S. Hieronymus *a*: *Mirabilis Grunnius, qui ad calumniandos sanctos viros aperuit os suum, linguamque suam docuit mendacium, Xysti* Pythagorici hominis Gentilissimi vnum librum interpretatus est in Latinum, dimisitque eum in duo volumina, & sub nomine sancti martyris Xysti vrbis Romanæ Episcopi ausus est edere.* & post aliqua subdit: *Lectorem obsecro, vt nefarium librum abiiciat, legatque si voluerit, vt cæteros philosophorum libros, non vt volumen Ecclesiasticum.* hæc ipse. Vius est namque eo libro Pelagius, ex eoque præpotentes elicuit sententias; quibus, quasi Romani Pontificis atque martyris essent, reluctari nefarium duceretur. Editæ adhuc habentur ex eodem libro excerptæ sententiæ sub nomine Xysti Papæ & martyris, ex quibus aliqua citata à Pelagio, S. Augustinus *b* tunc ignorans Ruffini strophas, tituli auctoritate perculsus, non audens obniti tantæ sedis Antistiti, in rectum sensum interpretando inflectere conatus est. Sed rem demum edoctus, monitus (puto) scriptis S. Hieronymi; aperiens impostruram, quod ante dixerat, retractauit *c*: quam quidem Augustini retractationem non legisse certum est auctorem illum de Viris illustribus Isidori nomine editum, dum ait, Xystum illum fuisse Romanum Pontificem, eumdemque martyrem; id auctoritate sibi vendicans Augustini; quem tamen librum ab hæreticis deprauatum affirmat. Hæc quidem de Xysto auctore inscripto codice Vaticano, in impressis autem desiderantur Xystus & alij labe hæresis infamati.

a Hier. comment. in Hier. lib. 4. cap. 21. *Scxti.

b August. de natur. & grat. c. 64.

c AVGVSTINVS XISTI PYTHAGORICI LIBRVM COGNOVIT. *August. retract. lib. 2. c. 40.*

LXV.

Quod vero timeret Pelagius hæresis condemnari, atque eam ob rem clanculo cum suis ageret: idcirco hæc vbi supra Hieronymus *d*: *Cui respondere diu tacens, & dolorem silentio deuorans, crebra fratrum expostulatione compulsus sum: nec tamen cuiusque prorupi, vt auctorum nomina ponerem, malens eos corrigi quam infamari: non enim hominū, sed erroris inimicus sum.* & paulo post: *Quibus loquar compendio. Aut bona sunt, quæ docetis, aut mala. Si bona, defende te libere. Si mala, quid occulte miseros iugulatis errore, rectaque fide ad decipiendos simplices quosque iactatis expositionem? quæ si vera est, cur abscondutur? si falsa, cur scribitur?* &c. & alibi: *Sola hæc hæresis est quæ publice erubescit loqui, quod secreto docere non cessat.* hæc ipse.

d Hieron. in Hier. lib. 4. præf.

LXV. PELAGIANÆ HÆRESIS TACITVS PROGRESSVS.

Talis hoc tempore status erat hæresis Pelagianæ, vt cum propalarentur errores, auctores tamen latere cuperent; hacque de causa insulas ad docendum elegerint, duasque simul pestilentiæ cathedras erexerint, alteram (vt habet idem S. Hieronymus) in Sicilia ad decipiendos Occidentales; in Rhodo insula alteram, ad corruptionem Orientalium populorum. De Siciliæ cathedra, præter recitatas superius S. Hieronymi obscure nominibus aliis innoluras sententias accedunt his, qui bus hæc toto cœlo perspicias, ea, quæ habet Hilarij Epistola *f* his temporibus scripta ad S. Augustinum, qua eum de omnibus reddidit certiorem, tacitis tamen auctorum nominibus, quod adhuc res eo modo clam tractaretur. In Sicilia enim docuisse Cœlestium, quæ scripsit S. Augustinus ad Eutropium & Paulum Episcopos Galliarum, satis aperte demonstrant. Sed quid anno sequenti cum S. Hieronymus, tum Augustinus requisiti exactique fecerint, vt aduersus vagantes errores scriberent, nos suo loco de his agemus infestius: hæc autem modo occasione Ruffini obitus dixisse voluimus, sepelisseque eum fis, quos sibi vuens composuit, titulis sepulchralibus. Porro hæc omnia de Ruffini obitu, & ortu hæresis Pelagianæ, emergentibusque hæreticis, ex Origenistarum progenie manantibus, huic eidem anno, quo Vrbs capta est, congruere; quæ in Epistola ad S. Augustinum habet S. Hieronymus, satis perspicue declarant his ipsis verbis *g*: *Multi vtroque claudicant pede, & ne fractis quidem cervicibus inclinantur, habentes affectum erroris pristini: cumque aliquando eumdem non habeant libertatem.* nam paulo post de Vrbe capta hæc subdit: *Capta Hierusalem tenetur à Nabuchodonosor, &c.* At de his satis.

f Apud Augustin. ep. 86.

g Apud Augustin. ep. 86.

LXVII. *b l. 48. 49. & 50. de hæret. Cod. Theod.* THEODOSIVS EPISCOPVS QVID IN MACEDONIANOS. *Socrat. lib. 7. c. 3.*

Quod autem ad res Orientales pertinet: hoc anno Theodosius Imperator, duobus datis *b* ad Anthemium Præfectum Prætorio rescriptis, hæreticos Montanistas, Priscillianistas atque Eunomianos diuersis pœnis exagitat. Quam vero Macedoniani vexari fuerint hoc tempore, Socrates ita describit: *Theodosius quidam Synadorum vrbis Phrygiæ Pacatianæ Episcopus hereticos (in ea namque vrbe complures erant ex secta Macedonianorum) grauiter persecutus est: eosque non modo ex ciuitate, sed etiam ex agro reliquit. atque illud aggressus est non de more Orthodoxæ Ecclesiæ, qua hominem persequi non solet.* Orthodoxos hic auctor nominat suos Nouatianos, sed subdit: *Neque studio rectæ fineraque fidei incitatus, sed turpis quæstus cupiditatis inseruiens, vt ex hæreticis pecuniam cogeret.* Itaque nihil reliquum fecit, quod ad Macedonianos vexandos pertineret: manusque clericorum, qui de eius erant Ecclesia, contra eos armare, ac infinito fere machinis, quibus illos contorqueret, vti cæpit: in iudicio vinctos sistere non desiit, maxime omnium Agapetum illorum Episcopum variis incommodis & molestiis affecit. Ac cum primarij prouinciæ viri non satis habere virium & auctoritatis ei viderentur ad supplicium de Macedonianis sumendum; Constantinopolim celeriter contendit, mandatumque Præfecti Prouinciæ postulat.

Socrat. lib. 7. c. 3.

LXVIII. AGAPETVS MACEDONIANVS CVM SVIS REDIT AD ECCLESIAM.

Dum Theodosius Episcopus his de rebus Constantinopoli moram facit; Agapetus, quem sedis Macedonianæ præsse docui ad rectam famamque de fide opinionem rediit. Nam consilium cum vniuerso clero inito & populo Ecclesiæ suæ communicato, persuadet vt fidem Consubstantialis accipiant. Quo facto, cum ingenti multitudine, imo vero cum populo vniuerso ad Ecclesiam ire maturat: ac precibus peractis, sedem, in qua Theodosius considere consueuerat, cæpesit. Simulatque populum concordia vinculis in vnum collegauerat, de reliquo fidem Consubstantialis docuit: vnde Ecclesiarum administratione ad verbum Synodi spectant. cum potius est. His rebus ita constitutis, paulo post Theodosius Synadorum reuertitur, Præfecti mandato fretus, quod secum attulerat: atque ignarus rerum, quæ ipso absente acciderant, extemplo ad Ecclesiam pergit. Inde ab omnibus, qui ibi aderant, expulsus, Constantinopolim denuo proficiscitur: qui simulatque eo aduentabat, grauiter suum statum coram Attico Episcopo deplorare, se inique Episcopatu eiectum docere cæpit. Atticus autem, vt intellexerat rem solicitare ad Ecclesiæ commodum cecidisse, verbis Theodosium lenire, suadere, vt genium vitæ quietum & vacuum à molestiis consectaretur, communemque omnium vtilitatem suæ priuatæ commodis anteferret: scribit præterea Agapeto, vt Episcopatum teneat, nihilque molestiæ sibi ex offenso Theodosij animo suspicetur euenturum. hactenus Socrates. sed illud parum consulte (vt dictum est) ait, non de more Catholicæ Ecclesiæ illum infectatum personas hæreticorum; cum à temporibus Christiani Imperatoris Constantini sexcenta ferme edicta aduersus personas hæreticorum promulgata legantur, idque innumera exempla superius relata declarent.

LXIX. SYNESIVS INSEQVITVR EVNOMIANOS.

Quod vero sola de re ageret, non animarum lucri causa, sed cupiditate rerum temporalium, Episcopos exagitare illos, qui extra Ecclesiam praua docerent (vt exemplo Theodosij Episcopi declaratum est) hoc prudentior quidem factus est Synesius, qui sic suos iubet hoc tempore magno animi zelo eosdem Eunomianos infectari, vt tamen à rapina ipsorum bonorum abstineant. Quæ igitur aduersus eosdem Eunomianos in Ægypto agentes Synesius ex philosopho Episcopus Ptolemaidis scripserit, temporib. quidem & argumento, de quo agitur, cognita hic reddamus. Qui enim (vt ostendimus) ad sedem illam administrandam inuitus nolensque assumptus est: ea potitus (vt decuit) summo studio ac vigilantia administrauit, vt eius literæ in Episcopatu conscriptæ docent, inter quas hæ sunt aduersus Eu-

nomi-

nominos dirigat ad suos presbyteros, his scilicet verbis:

LXX. *Ex impy Eunomij secta audio. Quintianum, per vos qui celeberrimæ ipsius potestatis in exercitu præfecti sunt, adulterare rursum Ecclesiam, & falsos quosdam doctores constituere, laqueum animis simplicium, per vos, qui nuper à Quintiano missi sunt ad hoc ipsum, intici. Hilarius spurij presbyteri, & recentes aduenæ, & Apostoli diaboli & Quintiani, nolint eant vos, quod insultū in gregem, quem vos pascitis, fecerunt; nec lateant vos, quod zizania inter triticum conseminarint. Nota sunt omnibus horum refugia: situs qui agitees suscipiunt: situs, quæ domus præstantibus apertæ sint. Inuadite fores, naribus inuestigantes: situs amulatores benedictionu Mosaicæ, qua benedixit virum, qui contra impios in cathedra & mentem & manus mouerunt: illud autem ad vos fratres, dictu dignum est: Bona bene fiant: in pro lucro tollatur: omnia propter Deum tractentur. Non eadem oportet esse virtutu & improbitatis causam. Pro pietate cursum est: pro animabus decet audam esse, ne aliquos ab Ecclesia deprædentur, quod iam consueto more faciunt.*

LXXI. NE EVNOMIANORVM BONIS INHIBENTOR. THEODOS.

Qui vero Ecclesiæ præfectus auxerit crumenam, & per hoc, quod vtile esse videtur, id temporibus exigentibus, assertatem & potentiam sibi conflit: hic est quem nos ex conuentu Christianorum reiicimus. Non facit Deus virtutem imperfectam: non opus habet auxiliaria improbitate: nec deficient milites Deum, decentes Ecclesiæ, reperiet auxiliarios hic quidem sine mercede, in cælo vero perfectam mercedem habituros. Vos bi fiatis. Bonum est enim etiam recta facientibus comprecari: bonum etiam transgredientes execrari. Qui sequi igitur pigrescit & destituerit: & qui quis aggredietur quidem, verum rapuerit quid de alienis, non insons fuerit apud Deum. Vnum hoc solum in medium trahite, & monetarios istos prauos, qui dimmam doctrinam velut numisma adulterant: circumferte qui sint, omnibus manifestum facite: deinde hoc modo cum ignominia è Ptolemaide finibus expellantur; quicquid cum ipsis venit & omnem rem ad sacrificium inutilem auferentes. Qui vero præter hæc facit, maledictus Deo. Quisquis impium conuentum conspicatus, neglexit; aut vbi audiunt, contempsit; aut luto ab ipsis inquinatus est: nos Amalechitas esse statuimus, à quibus spolium auferre non licet. De eo vero qui accepit, dicit Deus: Pœnitet b me, quod Saulem Regem feci. At vestri nullam ob rem ipsum pœniteat. Sed vestri quidem cura sit Deo; Dei vero cura sit vobis. hactenus ad suos Synesius. Qui quidem his & aliis recte sanctis suæ sedis Episcoparus primordia consecrauit. hoc enim anno ipsum creatum esse Episcopum Ptolemaidis, nempe anno tertio à reuocatis exulibus Episcopis Ioannis fautoribus, superius dictum est: hoc namque anno Epistolam de isse dximus ad Theophilum Alexandrinum Episcopum pro Alexandro Episcopo Basianopolis in Bithynia, quam alia occasione superius recensuimus.

b 1. Reg 15.

LXXII. DE SYNESIO EX PHILOSOPHO EPISCOPO. c Syn epist. 58. d Euag. lib. 1. c. 15.

At dignum quidem putamus, omnium celebertimi huius temporis philosophi Synesij, hoc anno Episcopatu initiati, primordia hic repetere. Fuit ille patria Cyrenensis, Alexandriæque vet atus, vbi vxorem duxit & filios genuit: ex quo autem genere ortus sit, & institutum vitæ eius probe compositum, ipse c hæc omnia pluribus: haud enim in his licet alio properanti moras nectere. Reddamus hic modo, quæ de eo Euagrius d litteris commendauit; ait enim ille Synesium fuit cum in aliis rebus disertus, tum in Philosophia egregie excolenda adeo præ ceteris eximius, vt etiam à Christianis, qui neque amore, neque odio addicti, de eo iudicium fecerunt, in magna haberetur admiratione. Itaque illi persuadent, vt licet nondum de ultimam de resurrectione carnis admisisset, neque ita censere vellet, salutari regenerationis lauacro tingeretur, & ingum susciperet sacerdotij; recte admodum de eo augurantes, quod res alias eius virtutes sequerentur, diuinaque gratia nihil pateretur in eo desiderari. Quæ spes illos minime frustrata est. Nam qualis & quam eximius vir euaserit, argumento sunt tum Epistolæ ab eo post sacerdotij susceptionem eleganter & ornate compositæ, tum liber ille, quem dedicauit Theodosio, tum aliæ præclaræ illius, quæ extant, lucubrationes, hæc Euagrius. Habetur excusa ipsius Synesij Epistola, vndeipse Euagrius ea omnia hausisse visus est de contestationibus ab eo factis, antequam fieret Christianus, atque ordinaretur Episcopus: cum à clero electus, & populo postulatus Episcopus, ille publica contestatione innotescendum curauit; minimum se haud cælibatum, vt alij sacerdotes, seruaturum; sed eam coniugem permansurum, suscepturumque ex ea liberos; nec adduci posse, vt contra philosophiæ præ-

SYNESIVS PHILOSOPHVS LECTVS EPISCOPVS.

scriptum ex fid. Christ ana ipse credi tus sit, fore aliquando mundi occasum, corporumque resurrectionem, vel ante corpora formari, quam animas. hæc quidem ab ipso iactata, certum est.

LXXXIII. *Sed errore maxime labuntur, qui putant hæc serio fuisse à Synesio iacta. Etenim quomodo Theophilus adduci aliquando valuisset, vt eri dere obstinata contradictione nolentem, atque adeo refragantem baptizandum fore conferret, nedum summo sacerdotio imbuendum, contra Euangelicam Apostolicamque doctrinam, ipsis Ecclesiæ legibus reclamantibus, quarum Theophilus minime ignarus, sed consultissimus erat? At quomodo hæc gesta sint, paulo post dicturi sumus. modo autem ipsius Synesij de his datam ad Euoptium fratrem Epistolam hic recitemus, quam exscripsit Nicephotus e, ex quo eam hic nos reddemus, sic enim se habet:*

e Niceph. l. 14. c. 55. Synes. ep. 105.

LXXIV. SYNESII EPISTOLA AD EVOPTIVM.

Inconsideratus sane essem, nisi multam haberem Ptolemaidis ciuibus gratiam, qui me honore eo, quo me ipsum indignum puto, honestum esse volunt. Verum non animi magna tribuant, sed potius an ea à me recipienda sint, deliberare conuenit. Quod si enim homo diuino prope fruatur honore, siquidem iustus sit, dulcissimum percipat fructum: sin dignitate ea longe sit indignior, acerbam sutura pœnæ sustineat expectationem. Porro non nouus hic, sed vetustus admodum est metus, ne quid in Deum committam, honorem ab hominibus ferens. Ego sane qui me ipsum noui, ineptiorem omnino comperio, quam vt sacerdotali dignitati gerendæ idoneus sim. Proinde apud te de animi mei motibus & cogitationibus agam: non enim alium habeo, apud quem id rectius faciam, quam te per eatum mihi, mecumque educatum caput. Te namque æquum est participem esse curarum mearum, ac nocturnæ vigilantiæ deliberare, & inter diu cogitanti considerare, vt & boni mihi aliquid contingat, & mali quicquam effugiam. Accipe igitur, quo loco rei meæ sint, quæ vbi ea iam maiore ex parte cognita sunt.

LXXV.

Fasce exigno sublato, pulchre mihi videor hucusque philosophiam ipsam portulisse: quam vero ab hominibus non prorsus perperam in ea persatus esse censear, laudatum à quibusdam, amplius nunc honore me ornatum esse volunt, qui de idoneis animi mei viribus iudicare non possint. Verum autem, ne si per ineptam ambitione dignitatem oblatam recipiam, neutrū consequar, videlicet neque laudem ex honore contempto, neque gloriam ex dignitate minus recte gesta. rem ipsam sic mecum considera: Rebus diuinis semper tempus omne tribuas, studio, & indoctitteris vacans. & præcipue diuinis, solus sum: ludo operam dans, quamplurimos admitto. Nosti enim, cum à libris exurgo, totum me in ludis esse, à omnibus animum curis & cogitationibus animæ destinatione abhorrere. Sacerdotem autem oportet esse virum diuinum, & ad ludum omnem perinde atque Deum dissimilem ac diuersum, qui vt propositum institutumque suum teneat, innumeros plurimorum conuersos in se habet oculos. Ad quos nulla aut certe parua peruenit vitiositas, nisi aliquis probe institutus & cordatus sit, & à suauitate animi omni alienus. Rem diuinam faciens, non priuatam solus esse potest, sed in communi conuentu inter plurimos versatur, cum legis doctor sit, & nihil aliud, quam quod legitimum sit, sonet. Negotia cum gerere oportet, qua simul omnes tangunt. Quæ enim communia omnium sunt, vnum ipsum curare opus est, nisi exiguis omnium noxius esse velit. Quorum desiderium non maximi, forsitsimique animi sit tantam curarum molem ferre, vt mens non obruatur, & extincta in anima particula diuina nunquam negligatur, si quis tot studiis & variis actionibus distineatur? SACERDOTALIS VITÆ EMINENTIA.

LXXVI. *Neque ignoro esse quosdam qui hoc præstare possint: & felicem eorum naturam atque beatam, ipsosque vere diuinos veros esse censeo, qui cum in multis humanis versentur negotiis non tamen diuini numinis cura excidant. Ego vero me ipsum, qui in vrbem descendere, & per vrbem deambulare soleam, rebus inuolutum, qui ad terrenas curas trahunt, at que inquinationibus repletum esse, quarum non facile quisquam magnitudinem dixerit, scio. Nam quæ ab natiua & propria aliunde adueniunt pituita, in accessionis rationem conferuntur. Corporis tolunt nihi non est: interiora animi bona non recte se habent: ab externis etiam aliqua ex parte desituor: tum autem conscientiæ merorem fere nequeo. & quotiscunque me quispiam rogat, disertis verbis flatim dico sacerdotem in rebus omnibus maxime à probris debere esse alienum; quippe qui aliorum quasque sordes expiet.*

LXXVII. *Verum enim vero illud quoque litteris ad fratrem datis inferre non erit: permulti enim hanc Epistolam legunt, & ea gratia illam*

potissimum dictam, vt cum res ipsa nota omnibus fiat, tum vt cum ea procedat & apud Deum & apud homines, nec minus apud ipsum patrem Theophilum culpa caream. Siquidem cum res meas in medium protulerim, & potestatem eius, quicquid velit, de me statuendi permiserim, quamodo criminari alicuius obnoxium me Mihi & Deum ipse & leges ipsae, sacra Theophili manus vxorem dedit. Quapropter omnibus prædico, testatumque esse volo, me illam prorsus deserturum non esse, neque cum illa velut mœchum, etiandiu nam consuetudinem habiturum: alterum enim minime pium, alterum minime legitimum esse, quin potius & volo & opto, plures mihi & probos nasci liberos: hoc ipsum electionis auctorem & principem ignorare non oportet. Sciant id amici nostri Paulus & Dionysius, quos legatos hanc ob causam à populo lectos esse audio. Illam vero rem Theophilo non significari sed in memoriam tantum revocare opus est: de ea autem pluribus dicam, cum quæ quidem vna quisquam alia omnia collata parua esse iudicet. Difficile est, atque adeo fieri omnino non potest, vt animus dogmata, quæ per eruditionem & scientiam in certam necessariamque persuasionem euaserint fluctuare & in dubium vocari sinat. Nosti porro, philosophiam admodum diuulgatis istis Christianorum aduersari opinionibus. Itaque haud vnquam adducar, vt posterum animam quam corpus esse credam. Neque mundum ipsum & partes eius aliquando interituras esse dicam. Resurrectionem deprædicatam sacrum quiddam & minime vulgandum esse duco. Neque conceptus vulgi opinionibus assentiri possum. Mens philosophia exculta verum perspicit. Ea interdum necessitate adducta, mendacium permittit. Et habet rationem, seu proportionem suam lumen ad veritatem, & oculus ad mentem. Quatenus ergo oculus lumine copiosiore in deterius abutatur, aut lippis tenebræ commodiores sunt, hactenus mendacium quoque populo vtile esse, & veritatem noxiam ei puto, qui aciem mentis in eudentem rerum claritatem intendere nequeunt.

SYNESII CONTESTATIO.

LXXVIII. SYNESII SINCERITAS.

Quod si sacerdotes nostri hæc mihi permittunt; potero sane ego quoq; sacerdotio munere fungi, qui domi quidem philosophiæ incumbo, in publicum autem progressus sermonibus & colloquiis hominum delector, neq; doceo, neq; dedoceo, sed in anticipata opinione quemque persistere permitto. Sin illi sacerdotem ita animatum & opinionibus manifestum esse oportere dicant, omnibus me palam ostendere intermiserim. Quid enim rei est populo cum philosophia? Rerum quippe diuinarum veritatem minime vulgari oportet: populus autem more & assuetudine alia indiget. Rursum igitur & sapius repetens dicam, nulla cogente necessitate, neq; arguere neq; argui sapientiæ esse. In sacerdotum autem ordinē cooptatus, non committam, vt dogmata præter animi sententiam assimulem. De his Deum, de his homines testes inuoco. Veritas Dei nouria est, apud quem in rebus omnibus inculpatus esse volo. Hoc vnum tantum nō dissimulaturum quoquo modo sim & ludorum studiosus sum; ita vt iam inde à puero ori meni istud sustinuerim, plusquam deceret, armis me & equis delectatum esse, quibus si caruero, triste quidem ero. Quidenim cum carissimos canes feras nullas prosequi, & sagittas à teredinibus exesas esse videro, faciam aliud? Sed tamen constantiam. Si Deus voluerit, obtinebo atque quamuis à cuius alienus macerabor; causarumq; & negotiorum quantumuis graue ministerium hoc, Deo confisus sustinebo. Dogmata autem per dissimulationem non tegam; neq; mihi mens à lingua dissentiet. Hoc si cum & sentiam & dicam, Deo placere puto: neq; sermonis illius & me occasionem relinquere volo, me, quod qui fuerim, ignarus sim, electionis suffragia rapuisse.

LXXIX.

Ceterum Dei amantissimus pater Theophilus, cum me norit, post quam mihi de se fore significauerit, fic tandem de me consilium, quid statuat capiat. Tum enim aut in instituto meo viuere me & philosophari patietur; aut postea vt me in iudicium vocet, vel sacerdotum ordine moueat, sibi ipsi potestatem non relinquet. Alie insuper opiniones & sententiæ omnes nugæ fuerint: veritatem enim satis scio Deo esse gratissimam. Sed enim sacrum caput tuum, atque in primis veritatis tutorem & inspectorem Deum testor, agere mihi esse. Quomodo enim non sit, cum quo itaq; modo ex vita solita in vitam aliam transeundum mihi sit? Quod si reb⁹ iis in publicum prolatis (latere enim eas & premi nolo) is, cui potestatem hanc concessit Deus, in ordinem sacerdotum me elegerit: subito eam necessitatem, & veluti diuinum decretum suscipiam. Sic enim existimo, si vel Imperatore, vel infelici, Deaque inuiso Augustali quopiam iubente, imperata non facerem, inobedientiæ pœnas me dare tum esse: Deo autem ipsi volentes nos parere conuenit. Sin me ad sacrum obeundum ministerium non admittit Deus, ab ipso statim initio in meretricium diuinitatem, veritatem ipsam complecti, neque per id, quod illi maxime repugnat, mendacium scilicet functionem ipsius suscipere decet. Faciguitur, vt Scholastici hoc sciant, & ad illum referant. hactenus epistola Synesij ex Nicephoro accepta.

QVOMODO SACERDOTIVM SVSCIPIENDVM.

Porro si quis contestationes ita vt se habent intelligat, pront à nonnullis intellectæ noscuntur, habet profecto, vnde miretur, immo & indignetur, hominem talia protestantem, talesque conditiones præponentem, sic esse ordinatum à Theophilo Episcopum Ptolemaidis. verum mentem Synesij hos minime affecutos esse, palam faciemus. Vnde rogo, Synesij mentem melius, quam ex his, quæ post ea idem ipse scripsit, quo sensu, quoue animo ista iactarit, possumus intelligere? Simulac enim diu reluctatus, creatus fuit Episcopus, scribens ad suæ Ecclesiæ presbyteros, plane de se testatur, omnem ornatum, insuper & omnem adhibuisse artem, vt Episcopatus onus effugeret. Et quam artem nisi vt simulate agens, & illa inculcans adeo Christianæ fidei & disciplinæ aduersantia, reiiceretur omnino à munere Episcopatus? Et vt sentio, haud aliud præstitit Synesius verbis, quam quod S. Ambrosius factis exhibuit, dum ne Episcopus ordinaretur, se adulterum & sanguinarium publica professione ab omnibus credi voluit. Sed audiamus eius breuem de his Epistolam ad suos presbyteros scriptam:

LXXX. SYNESII ARS IN FVGIENDO EPISCOPATVM.

LXXXI. a Syn. epist. 11. SYNESII EPISTOLA AD SVOS.

Neque a ego prius vobis superior eram, cum omni robore & arte sacerdotium effugerim, neque nunc vos me superatis: sed diuinum profecto erat, & quod tunc nondum, & quod nunc iam. Ego enim sæpius mori pro hac rerum sacrarum administratione maluissem, ne scilicet susciperem illam. Non enim me earum virium esse iudicabam huius rei gubernationem. Cum autem Deus iuuerit, non quod ego petebam, sed quod ipse volebat: precor eum, qui vita largitor est, vt etiam quam tribuit, perfectum sit. Qui enim iuuentutem in otio philosophico consumpsi & in speculatione à rerum actione alienus, & tantum in curis versatus sum, quantum defunctorie per ætatem reprehendi non potest in hoc cum corpore vita, & in hoc quod circumiacuum fuerim: quomodo sufficiam curis nullam habentibus intermissionem? Aut quomodo vbi me ipsum turba negotiorum tradidero, adhuc ad mentis pulchritudines accedam, quibus solum beatum otium frui potest? sine quo mihi & meis similibus omnis vita, nulla vita est. Ego quidem non noui: Deo vero (aiunt) omnia possibilia sunt, etiam quæ impossibilia sunt. Et vos ipsi igitur pro me supplices manus ad Deum eleuate, & tum populo in vbe, tum his, qui in agris, aut villatim ecclesiis commorantur, preces pro nobis & in communi & singulatim omnibus committite. Si enim non deseruis à Deo relictus fuero: tunc cognoscam sacerdotium non discessum esse à philosophia, sed amplexem accessum. ista ad suos, cum creatus est Episcopus, Synesius *b*.

b Syn. epist. 57.

LXXXII.

Scribens postea contra Andronicum; quam expetierit mori potius, quam Episcopus fieri, aperta testificatione declarat, vbi primum de tuo ante Episcopatum vitæ instituto ista præmittit: *Viuebam cum bona spe in mundo, velut in sacro septo animal liberum ac solutum, prece & libro & venatione vitam diuidens: vt enim sana sit anima & corpus; hoc quidem laborare oportet, illam autem rogare Deum. Cum huiusmodi facilitate traxi annos illos vsque ad electionem Episcopatus: ad quem ego, si quis vmquam, timidissimus fui. Testor omnibus Deum, cuius per vos ego arcana mysteria gessi, absque humanis circuitibus ac studiis, ipsum Deum solitarie in multis temporibus & locis accessi, & pronus & in genua inclinatus, supplex mortem pro Episcopatu eligebam.* hæc & alia de reluctatione sua, ne susciperet Episcopatum Synesius, enius quidem argumenti multa præterimus breuitatis causa: cum vt fugeret, ea vsus est arte, vt portentosis contestationibus illis Theophilum posset eludere. At insaniam simulantem Vlyssem prudens consilium Palamedis irritum reddidit; & impietatem affectans Synesius Theophilum latere non potuit.

LXXXIII. SYNESIVS EPISCOPVS CAVSAS IVDICAT MANDATO THEOPHILI. c Syn. ep. 96.

Cum vero è quietis tranquillo portu in turbam vastumque pelagus inuitus nolensque soluisset multiplicium molenegociorum oppressus iam cum vix septem menses Episcopatu perfunctus esset, de abdicatione agere cœpit: sed frustra quidem. agit enim de his ipse in Epistola ad Olympium c. Delegabat illi Theophilus prouinciæ illius negotia & lites vertentes inter Episcopos, & causarum cognitiones: cui quidē cum parere, se necessitate astringi cognosceret, & reluctari penitus nefas; ad ipsum hoc primo anno scribens,

bens, hæc ait: *Ego & volo, & necessitas mihi diuina est, vt legem putem, quicquid ibronus ille vaticinabitur.* & inferius: *Quicquid flauerit, hoc multitudini iustum sit: obedientia enim vita est, & mors inobedientia.* Tanti quidem æstimatus est recens Episcopus, vt index fieret sensotum Episcoporum.

LXXXIV. CAVSA PAVLI CVM IN-DOCORO.

Vertebat enim tunc inter vicinos Episcopos Paulum atque Dioscorum eiusmodi controuersia. Irruentibus barbaris in Cyrenem cum suis, Paulus collem occupat natura munitum, illicque vbi ageret, domunculam ibi sitam in Ecclesiam conferat, inferens illuc altare, & in eo celebrans sacrificium: quo actu locum illum sibi vendicare putauit, contradicente Dioscoro, subcuius diœcesi locus positus erat. Sed Synesius in Paulum sententiam tulit, non existimans eam ob causam locum Deo esse dicatum, vt ad profanum vsum redire non posset. *Nam hoc* (inquit) *locum non sanctificat: alioqui omnes montes & omnes valles Ecclesiæ essent, & nullum monumentum effugeret, vt non publicum esset, in quibus omnibus, cum hostes prædantur, preces & mysteria fiunt. Quòd vero domus per impia Arianorum tempora preces & mysteria susceperunt, & nihilominus sunt priuatæ* &c. hæc & alia plura Synesius in Paulum pro Dioscoro.

LXXXV. CASVS RESERVATI PRIMÆ SEDIS EPISCOPIS.

In causa vero Lamponiani, qui ob illatas in Iasonem iniuriis excommunicatus fuit; cum idem iudicat, illud insinuat Ecclesiæ antiqui moris, quosdam atrociores casus Episcopos minores non absoluere, sed referuare illos primæ sedis Antistiti. nam audi de ipso Lamponiano: *Quamquam* (inquit) *& lacrymas expanientia effuderit, & populus supplex illum excusarit: at ego in hu, quæ visa essent, perfuere aui: soluendi vero potestatem ad sacram sedem remisi. Tantum igitur mihi ipsi permisi, si præter opinionem Lamponiano debitum fatale, ipse vitæ exitus, vt tunc sane dias constituta adesse videretur: omnibus permisi tum assurin presbyteris, vt cum ipso communionem participarent. Nemo enim ligatus mihi moriatur. Verum sanitati restituto, rursus ob eadem reus sit, & à diuina ac benigna anima tua venia assensum expetet.* hæc Synesius ad Theophilum Alexandrinum Episcopum, à nobis hic posita ad antiquos ritus in iudiciis Ecclesiasticis referandos. Ipse vero Synesius de se ad ipsum Theophilum hæc in fine: *Postremum ora pro me; orabis enim pro fere alio & omnibus deserto & egente eiusmodi cooperatione: ita ipse verear pro me ipso loqui ad Deum. Omnia enim mihi in contrarium ceciderunt propter temerariam & periculo obnoxiam me audaciam, quod homo in peccatis, seorsum ab Ecclesia peregrinus educatus, alieno vitæ ductu institutus altaria Dei contigi,* hæc Synesius: quibus videas, quanta animi demissione polleret.

LXXXVI. SYNESII QVERELÆ DE CVRIS LITIVM SÆCVLARIVM.

Obibat autem ipse nauiter Ecclesiastica negotia: in quibus curis feliciter sibi actum existimabat, si non & sæcularibus negotiis obrueretur. Hinc illæ aureæ ipsius in querelis sententiæ: *Ciuilem virtutem cum sacerdotio coniungere, est versare ea, quæ simul versari non possunt. Priscum seculum tulit eosdem sacerdotes & iudices. Nam & Ægypti & Hebræorum gens multo tempore sacerdotes Reges habuerunt. Deinde* (vt mihi videtur) *cum diuinum opus humano more peragueretur, seiunxit Deus vitæ conditiones, & alius sacerdos & alius dux effectus est. Alios enim ad materiam deuexit, alios sibi ipsi collocauit. Ordinatum autem est, vt illi quidem in rerum negotiis, nos autem precibus versaremur. Quod vero bonum est, ab amborum exigit Deus. Quid igitur reducis? Quid separata à Deo, coniungere conaris, qui neque vt gubernemus, sed vt falso gubernemur, expetis? Quare quid fieri miserius possit? Opus est tibi Præfecto? ito ad procuratorem legum Reipublicæ. Opus habes aliqua in re Deo? ito ad sacerdotem, vocatus.* & paulo post: *Non condemno Episcopos, qui in rerum negotiis versantur: sed ignarum me ipsum vix in theatrum pertenire, admiror eos, qui vtrumque possunt. Mea facultas non est duobus dominis seruire. Si vero sunt aliqui, qui neque à conscientia tardantur, poterunt sane & sacerdotio fungi, & ciuitatum Præfecti esse. Radius Solis etiamsi cum fœtore conuersabitur, purus manet, & non coinquinatur: ego vero si idem hoc facero, funibus & mari opus habeo.* Hæc & alia plura ad sui excusationem in Synodo Synesius, cum ab Episcopatu missionem peteret, quam in annum sequentem resicimus. hæc vero satis hic de Synesij ordinatione & administratione prægustasse.

IESV CHRISTI
Annus 411.

INNOCENTII PAP. HONOR. 17. Annus 10. THEOD. 4. IMPP.

SEQVITVR ordine temporis annus Domini vndecimus post quadringentesimum, nullo Occidentalis Imperij signatus Consule, quod afflictata nouis esset Gothorum cladibus & aliorum in diuersas prouincias grassationibus barbarorum Romana Respublica: in Oriente vero, vbi tranquillior est rerum status, ipse Theodosius Imperat. quartum adit Consulatum: Quo Alaricus Gothorum Rex iam traicere in Siciliam exercitum frustra tentans, repentina morte occupatur apud Consentiam: de cuius obitu & sepultura hæc apud Iohannem Diaconum, ab aliis non suo nomine Paulum nuncupatum *a*. *Inter hæc Alaricus dum deliberaret, quid ageret, apud Consentiam subita morte defunctus est. Gothi Basentinum amnem de alueo suo captiuorum labore deriuantes, Alaricum in medio alueo cum multis opibus sepeliunt; amnemque meatui proprio reddentes, ne quis locum scire posset, captiuos, qui interfuerant, extinguunt.* hæc ipse. Sozomenus *b* autem de Alarico ait, eum ante obitum inita cum Honorio pace, ab eo declaratum fuisse totius ducem exercitus; subdit que; *Cum pro consuetudine Principum ex processu quoniam tum reuerteretur Imperator, audita morte Alarici, statimque descendens, publice gratias Deo nuncupatis precibus egit, quod esset insidiatore manifesto liberatus.* Addit hæc his idem auctor Miscellæ *c*?

ALARICI OBITVS.

a Paulus Diac. lib 13. histor. Miscell.

b Sozom. l. 9 c. 12.

c Paulus Diac. l. 13.

Regem deinceps Athaulphum Alarici affinem Gothi constituentes, Romam redeunt: si quid residuum fuit, more latronum eradunt, auferentes exinde Gallam Placidiam Theodosij Principis filiam, sororem Honorij, quam sibi Athaulphus apud Forum Cornelij coniugio sociauit: quæ multo post Reipublicæ commodo fuit. nam ad hoc mariti animum acerrimo ingenio, subtilibus blandimentis inflexit, vt vitro à Romanis pacem expeteret. hæc ipse. at de posteriori hac Vrbis inuasione apud nullum alium me legisse memini. Orosius autem tradit *d*, in ipsa Vrbis inuasione sub Alarico Gallam Placidiam ab Athaulpho captam; Zosimus & alij ipsam ante sub Alarico custoditam ferunt. Cæterum diuina id factum dispensatione, quo extremam Imperij cladem auerteret, idem auctor affirmat. Nulla igitur defuncto Alarico clades ab Athaulpho Alarici successore Vrbi illata penitus reperitur: imo ei in optatis fuisse, Gothorum exercitu Romanum Imperium in splendorem pristinum restituere, idem Orosius testatur his verbis *e*: *Is* (vt sæpe auditum, atque vltimo exitu eius probatum est) *satis studiose sectator pacis, meditare fidelis Honorio Imperatori, ac pro defendenda Romana Republica impendere vires Gothorum præoptauit. Nam ego quoque ipse virum quendam Narbonensem, illustris sub Theodosio militiæ, etiam religiosum prudentemque & grauem apud Bethlehem oppidum Palæstinæ, beatissimo Hieronymo presbytero referente, audiui, se familiarissimum Athaulpho apud Narbonam fuisse; ac de eo sæpe sub testificatione didicisse, quod ille cum esset animo, viribus, ingenioque nimius, referre solitus esset, se ingentis ardentes iubiasse, vt oblitterato Romano nomine, Romanum omne solum, Gothorum Imperium & faceret & vocaret; esseque* (vt vulgariter loquar) *Gothia, quod Romania fuisset: fieretque nunc Athaulphus, quod quondam Cæsar Augustus. At vbi multa experientia probauisset, neque Gothos vllo modo parere legibus posse propter effrenatam barbariem, neque Reipublicæ interdicere leges oportere, sine quibus Respublica non est Respublica: elegisse se saltem, vt gloriam sibi de restituenda in integrum, augendaque Romano nomine, Gothorum viribus quæreret; haberetur que apud posteros Romanæ restitutionis auctor, postquam esse non potuerat inuentor. Ob hoc abstinere à bello, ob hoc inhiare paci nitebatur, præcipue Placidiæ vxoris suæ fœminæ sane ingenio acerrimæ, relegionis satis probatæ, ad omnia bonarum ordinationum opera, persuasu & consilio temperatus.* Quotnodo autem dolo suorum, idem Athaulphus hæc meditatus, interfectus fuerit, suo loco dicemus.

d Oros. lib. 7. c. 40.

e Oros. lib. 7. c. 43.

ATHAVLPHI REGIS CONSILIVM.

III. DONATISTÆ EDICTIS VOCATI AD COLLATIONEM.

Hoc eodem anno Carthagine in Africa celebrata est famosissima illa Collatio inter Catholicos & Donatistas diu expetita, sæpe tentata, numquam autem, cessientibus illis, effectu consummata, nisi hoc anno, postquam ad hoc ipsum perficiendum ab Honorio Imper. missus est in Africam anno (vt dictum est) superiori Marcellinus. Post Consulatum quidem Varanes, nempe hoc anno, ex scripto antiquo Codice Balduinus tradit habitam fuisse huiusmodi Collationem. Quod autem conuentus iste appellarus inuenitur Collatio, non Concilium; inde accidit, quod in vnico confessu non vocati sunt hæretici vel schismatici tamquam rei ab Ecclesia iudicandi, sed vt fratres ad vnitatem Ecclesiæ, cognitis causæ meritis, attrahendi. At quomodo ista se habuerint, & quo temporum ordine cuncta sint facta, iam aggrediamur. Quem diximus missum esse anno superiori ab Imperatore insignem virum Marcellinum in Africam ad conciliandos cum Catholicis Donatistas: idem ipse Imperatoris a rescriptum, quo iuberentur Donatistæ cum Catholicis ad conferendum de controuersijs inter eos diu versatis in locum vnum conuenire debere, promulgauit. Sed & dato post quatuor menses edicto decimo quarto Kalend. Martias, vt Collatio haberetur decimo quarto Kalendas Iunias definiuit b; idque ex Imperatoris rescripto, quo iubebatur eo temporis spatio eos ad causam agendam impelli: licet aliis edictis, ne subterfugium aliquod ex temporis angustia obtendi posset, alios duos menses ipse superaddidit. Cæterum vt ad Kalendas Iunias conuentretur, pars vtraque consensit. hæc ex Actis ipsius Collationis sunt accepta.

a Augustin. in Breuic. Collat. die 1. n. 15.

TEMPVS COLLATIONIS.

b Aug. ep. 128 Breuic. die 1. n. 8.

IV. MARCELLINVS INDVLGENTISSIMVS DONATISTIS.

Constat insuper Marcellinum, quo demulceret refractarios Donatistas, suo edicto, quo eos vocauit, sine iussione Imperatoris reddidisse basilicas Donatistis, qui se pollicerentur esse venturos. Insuper & illud indulgendum putauit, vt eodem edicto illis concederet, vt quem vellent, eligerent sibi iudicem, qui cum ipso præficeretur ad iudicandum: sed & iuramento pollicitus est, se iudicaturum, quod veritas suasisset; aliaque complura adiecit, quibus eodem edicto eos est exhortatus ad mutuo cum Catholicis conferendum. hæc ex Actis Præfatum quoque ab eo & illud fuit humanitatis officium, vt per Tractorias eosdem conuocauerit litteras, quibus (vt alibi fusius explicauimus) sic vocatis publicæ concederentur vecturæ, atque omnia necessaria ad commeatum abunde satis impenderentur. Per Tractorias namque ad eorum Primates missas, à quibus singuli acciperent, eos fuisse vocatos, S. Augustinus testatur c.

c Augustin. ad Donatistas post Collat. c. 1. n.

V. DONATISTÆ EPISCOPI CARTHAGINEM VENIVNT.

Sic igitur conuocati (inquit ipse d) *congregantur ex vniuersa Africa tot Episcopi Donatistæ, ingrediuntur atque Carthaginem cum tanta speciosi agminis pompa, vt tam magna ciuitas oculos in se intentionemque conuerta t.* Ex parte vero Catholicorum omnes numero ducenti & octoginta sex, cum ferme centum e in suis Ecclesiis senectute & morbis præpediti remansissent, immo centum viginti, vt habent f Acta Collationis. Donatistarum autem numerus minor fuit: nomina enim eorum in subscriptionibus litterarum numerata sunt ducenta septuaginta nouem; sed falsitas deprehensa est, cum pro absentibus aliqui subscripsissent. At ne hic etiam ex parte Catholicis censerentur inferiores, se plures, quam quadringentos esse numerauo, falso iactabant, detentos vero illos domi diuersis corporis infirmitatibus: sed inanem prorsus hanc fuisse illiorum gloriationem, S. Augustinus ostendit.

d Aug. cod. lib. c. 25.

e Aug. cod. lib. c. 24.

f Augustin. in Breuic. Collat. die 1. n. 14.

VI. IACTANTIA DONATISTARVM.

Cum autem superiores Catholici numero essent, ad euitandam tamen ostentationem, non vna simul, vt Donatistæ, sed seorsum singuli Carthaginem ingressi sunt, vt idem sanctus Augustinus affirmat g. Quod vero non ea pompa, qua ipsi fuissent ingressi, pauciores numero eos esse Donatistæ putarunt: potro illi inuenti sunt adiecisse subscriptioni litterarum numerum itidem centum viginti Episcoporum quos oppressos morbis domi relictos cauati sunt. Sic igitur qui subscriptione ostentabant numerum ducentorum septuaginta nouem Episcoporum; non nisi centum quinquaginta nouem sunt numerati. id quidem aperte demonstrat sanctus Augustinus h, qui de suis Catholicis affirmat, præter numeratos superius centum octoginta sex, qui se Carthaginem contulerunt, recensitos esse, qui diuersis necessitatibus detenti domi remanserant centum viginti; quodque adhuc eo Collationis tempore sexaginta sedes Episcopales in Africa orbatæ erant pastoribus; adeo vt numeratæ fuerint sedes Episcopales in Africa Catholicorum quadringentæ & sexaginta sex. Donatistas vero numero sedum valde imminutos ex eo intelliges, dum qui anno Christi trecentesimo nonagesimo quarto Bagai in Numidia aduersus Maximianistas conuenerunt, numerati sunt quadringenti sex minus Episcopi, exceptis Maximianistis, qui & ipsi Donatistæ erant, sed ab illis schismate separati: in hac vero Collatione, quamuis suorum multitudinem affectauerint, nonnisi centum quinquaginta nouem colligi valuerunt: nam falso iactasse centum viginti egrotos remansisse domi, conuicti sunt ex suis ipsorum verbis i. Ex quibus intelligas quantum profecerint in Donatistarum conuersione Episcopi Orthodoxi, atque præcipue Augustinus.

h Augustin. cod. c. 14.

i Augustin in Breuic. Collat. die 1. n. 14.

Cum igitur vtraque pars Carthaginem conuenisset; antequam vno confessu colligerentur, Marcellinus aliud ipsis præsentibus promulgauit edictum k, quo inter alia, qui locus habendo conuentui deligendus esset, pars vtraque decerneret, eos admonuit. De loco itum est in eam sententiam, vt in Thermis Gargilianis comitia haberentur l. Sed cur non in basilica Fausti, vel basilica Restitutæ, in quibus complures Synodi Carthaginenses habitæ esse leguntur, conuentum est? nulla alia quidem ex causa, nisi quod horrerent Donatistæ Catholicorum ecclesias, quas dicerent esse Satanæ synagogas: vnde etiam accidere consueuit, vt, cum ipsis potiuri eas inuaderent, nonnisi eisdem loris, purgatisque ac demolitis altaribus, & aliis more suo adhibitis lustrationibus, illas vendicarent, vt ex Optato superius recensuimus. Sic igitur communi consuetudine Thermæ Gargilianæ, locus amplus, lucidus, ac refrigerans calores æstiuos, vt à sancto Augustino describitur: erat autem in ipsius Carthaginensis vrbis medio tullio constitutus. Eodem quoque m edicto cauit Marcellinus, vt ad tumultum ex numerositate oboriri solitum anteuertendum, ex vnaquaque parte decem & octo deligerentur, omnes numero triginta sex, qui sessionis locum ingrederentur: quorum officia ita inter se partita essent, vt ex illo cuiusque partis numero decem & octo Episcoporum, septem deputarentur ad disputandum: totidem, cum opus esset, ad consulendum; quatuor reliqui, qui Actis conscribendis atque custodiendis præessent. Renuerunt autem primo loco id se facturos Donatistæ, per eentes suis omnibus locum Synodi patere debere. Catholici vero, se in omnibus Marcellino parituros, litteris professi sunt.

k Augustin in Breuic. die 1. c. 3.

l Aug. cod. lib. c. 14.

VII. LOCVS DELECTVS AD COLLATIONEM.

m Aug. lib. post Collat. c. vlt. in fin. Aug. in Breuic. c. 3. & 4.

Cum enim eodem edicto Marcellinus eos omnes admoniisset, vt pars vtraque scriptis proderet, vtrum placerent quæ edicto continebantur: Catholici non solum edicto paritutos se esse rescripserunt, sed & iisdem suis ipsorum litteris ad omnem præstandam gratiam Donatistis se ipsos obligauere. Nam Augustinus n: *In isdem* (inquit) *litteris etiam se obstrinxerunt, & pollicitis sunt, quod si in parte Donati veritas ejs demonstraretur Ecclesiæ, non se illic Episcopalem honorem quæsituros, sed consilium eorum secuturos pro salute Christiana. Si autem in sua communione potius veritas ostenderetur Ecclesiæ, honores Episcopales eis non se negaturos: & hoc à se fieri bono pacis, vt intelligerent ij quibus hoc præstaretur, quod in eis Catholici non Christianam consecrationem, sed humanum detestarentur errorem. Quod si plebe duos in vna Ecclesia Episcopos ferre non posset; verisque de medio recedentibus, singuli constituerentur Episcopi, ab eis Episcopis ordinandi, qui in sua plebibus singuli inuenirentur.* hæc quidem magna prudentia Orthodoxi, quo ipso ingressu tis delinirent efferatos illorum animos, atque sic ad pie sancteque causam tractandam inducerent.

n Augustin. ep. 128 Breuic. die 1. c. 7.

VIII. CATHOLICORVM EPISCOPORVM PROMISSIO.

o Aug. ibid. c. 4.

Porro separatas alias ab his dederunt ad Marcellinum o Catholici litteras, quibus significatum, se acquiescere

IX.

in hoc

CATHOLICORVM HVMANITAS ERGA DONATISTAS.

in hoc etiam Donatistis, vt ipsi omnes in locum conuentui præstitutum ingrederentur; cum se tamen mandatis eius parere paratos dicerent, vt non amplius, quam decem & octo in locum sint ingressuri. Rursus etiam iisdem litteris, causam ipsam insinuarunt, nempe (ne forte ex persona Principis Collationem indicentis & cogentis Episcopos suborti posset inuidia) ostendentes ex diuinæ Scripturæ præscripto id sancte pieque vsurpari. Extant adhuc priores litteræ ad Marcellinum datæ, ab ipso sancto Augustino in Gestis cum Emerito recitatæ, hic autem repetendæ ad declarandam Catholicorum in omnibus exhibitam ad disperso colligendos clementiam, contra vero fuisse hæreticorum atque schismaticorum corda ferrea & obstinatam in omnibus pertinaciam. Sed priusquam hic eas a recidamus litteras, quæ fuerit ibi omnium Catholicorum Episcoporum pro concilianda pace sententia, hic enarrandum est.

[a] Apud Aug. de Gestis cum Emerito.

X.

Antequam enim mutuæ Collationis comitia inirentur, cum Marcellinus (vt dictum est) edicto vtique parti significasset, vt quæ ad futuram Collationem pacifice agendam conducerent, scriptis proderent: qui ex parte Catholicorum erant Antistites, in vnum conuenientes, quid facto opus esset, inter se priuata cortione decernunt. Quid autem inter eos transactum sit, sanctus Augustinus ita describit [b]: *Dicam charitati vestræ & commemorem rem dulcissimam, quam Domino adiuuante sumus experti. Cum ante ipsam Collationem inter nos aliqui fratres de hac re colloquerentur, Quia pro pace Christi Episcopi debent esse, aut debent non esse, quod vobis fatendum est: circumsistentes omnes fratres & coepiscopos nostros, non facile nobis occurrebant, qui hoc vellent suscipere & de hac humilitate Deo sacrificare. Dicebamus, vt fieri solet: Ille potest, ille non potest: ille consentit, hoc ille non tolerat: loquacitates magis pro suspitionibus nostris, qui corda illorum videre minime poteramus. Quando autem ventum est, vt hoc palam fieret in Concilio vniuersorum tam frequenti pene trecentorum Episcoporum, sic placuit omnibus, sic exarserunt omnes, vt paratissent Episcopatum pro Christi vnitate deponere, & non perdere, sed Deo tutius commendare. Duo ibi vix inuenti sunt, quibus displiceret: vnus annosus senex, qui hoc etiam dicere liberius ausus est: alter voluntatem suam tantummodo vultu significauit. Sed postea quam illum senem liberius hoc dicentem obruit omnium fraterna correctio, illo mutante sententiam vultum etiam ille mutauit.* hæc Augustinus, sed litteræ tunc ex eo conuentu redditæ ad Marcellinum sic se habent c:

[b] Aug. ibid. CATHOLICORVM OBLATIO LITERALIS.

[c] Aug. de Gestis cum Emerito.

XI. LITERÆ CATHOLICORVM AD MARCELLINVM.

Honorabili ac dilectissimo filio, viro clarissimo ac spectabili Tribuno & Notario Marcellino Aurelius, Siluanus, & vniuersi Episcopi Catholici. Edicto spectabilitatis tuæ, quo nostræ Collationi tranquillitati quietique seruandæ, & veritati manifestandæ ac muniendæ consultum est, in omnibus nos consentire, sicut admonere digna tuis es, per has intimamus. Illa etiam veritate confisi, nos vinculo conditionis obstringimus, vt si nobis hoc, cum quibus agimus, demonstrare potuerint, cum secundum Dei promissa populi Christiani vsquequaque crescendo, tam magnam partem Orbis impleuissent, & in cæteram dilatarentur implendam, subito Ecclesiam Christi, nescio quorum quos isti accusant peccatorum perisse contagione, & in sola rem ansisse parte Donati. Si hoc (vt dictum est) demonstrare potuerint, nullos apud eos honores Episcopatus requiremus, sed eorum sequemur pro sola salute concilium, quibus tanti gratiam beneficij pro cognita veritate debemus. Si autem nos potius valuerimus ostendere, Ecclesiam Christi, omnium non solum Africanarum, verum etiam transmarinarum prouinciarum, multarum gentium spatia, feracissima populorum copia iam tenentem, & (sicut scriptum est d) toto mundo fructificantem atque crescentem, nullorum hominum sibi commixtorum peccatis perire potuisse. Si denig, ipsorum, qui tunc accusare voluerunt, potius quam conuincere valuerunt, quæstionem definitam, quamuis non in ea Ecclesia confiat, & Cæcilianum innocentem, illos autem violentos & calumniosos esse iudicatos ab eo Imperatore, ad cuius examen criminationes suas retro accusando miserunt. Postremo si quid de peccatu quorumlibet hominum dicerent, vel humanis documentis, vel diuinis probare vellent, aut eorum innocentiam falsis criminibus appetitam, aut Christi Ecclesiam, cuius communioni coheremus, nullis eorum delictis esse destructam: Sic eius nobilissimum teneant vnitatem, vt non solum viam salutis inueniant, sed nec honorem Episcopatus amittant. Neque enim in eis diuina sacramenta veritatis, sed commenta humani detestamur erroris. Quibus sublatis, fraternum pectus complectemur Christiana nobis charitate coniunctum, quod nunc dolemus discissione diabolica separatum.

[d] Coloss.

Poterit quippe vnusquisque nostrum, honoris sibi socio copulato, vicissim sedere eminentius; sicut Peregrino Episcopo, vxta confidentem collegam, hoc cum alterno basilicæ vtrumque conceditur, vtroque alterum cum honore mutuo præueniente: quia vbi præceptio charitatis dilatauerit corda, possessio pacis non sit angusta: Vt vno eorum defuncto, deinceps iam singulis singuli pristino more succedant. Nec nouum aliquid fiet: nam hoc ex ipsius separationis exordio, in eis, qui damnato nefaria discissionis errore, vnitatis dulcedinem vel sero sapuerunt, Catholica dilectio custodiuit. Aut si forte populi Christiani singulis delectantur Episcopis & duorum consortium inusitata vetustas facit tolerare non possunt; vtrique de medio discedamus; & Ecclesiis singulis, damnata schismatis causa in vnitate pacifica constitutis, ab his singulis in Ecclesiis singulis annuentibus vnitati facta per loca necessaria singuli constituantur Episcopi.

XII. QVANTA CATHOLICI SPONDEANT.

Quid enim dubitemus Redemptori nostro sacrificium istius humilitatis offerre? An vero ille de cælo in humana membra descendit, vt membra eius essemus: & nos, ne ipsa eius membra crudeli diuisione lanientur, de cathedris descendere formidamus? Propter nos nihil sufficientius, quam Christiani fideles & obedientes simus. Hoc ergo semper sumus. Episcopi autem propter Christianos populos ordinamur. Quid ergo Christianis populis ad Christianam pacem prodest, hoc de nostro Episcopatu faciamus. Si serui viles sumus e; cui Domini æterni iustis pro nostris temporalibus sublimitatibus inuidemus? Episcopalis dignitas fructuosior nobis erit, si gregem Christi disposita magis collegerit, quam retenta disperserit. Nam quæ fronte in futuro sæculo promissum à Christo sperabimus honorem, si Christianam in hoc sæculo noster honor impedit vnitatem?

XIII. MIRA PROMPTITVDO CATHOLICORVM IN PACE SANCIENDA.

[e] Luc. 17.

Hac propterea prætantiæ tuæ scribenda curauimus, & vt per te innotescant omnibus, postulamus, vt in adiutorio Domini Dei nostri, quo admonente ista promisimus & quo adiuuante implere posse confidimus, etiam ante Collationem (si fieri potest) corda hominum vel infirma vel dura pia charitas aut sanet, aut edomet: ac sic tam pacificis mentibus non resistamus manifestissimæ veritati, & disputationem nostram vel præcedamus concordia, vel sequamur. Neque enim desperare debemus, si recolunt esse pacificos beatos, quoniam ipsi filij Dei vocabuntur, multo digniùs & facilius eos velle, vt pars Donati vniuerso orbi Christiano reconcilietur, qui sim vniuersus orbis Christianus à parte Donati rebaptizatur: cum præsertim de Maximiani sacrilego & damnato schismate venientes, quos etiam terrenarum potestatum iustionibus infectando emendare curarunt, tanta diligentia quæsierunt, vt nec baptismum ab eis dare rursum rescindere auderent; & quosdam eorum damnatos, sine vlla honoris diminutione susciperent; quosdam vero in illius discissionis societate impellutos esse censerent: quorum inter se concordiam non inuidemus, sed eos oportet aduertere, quam pie ramum à se fractum tanto studio radix Catholica inquirit, si ramus ipse similiter à se paruum fragmen inciderit sic colligere laboranit. Et alia manu: *Optamus te, fili in Domino bene valere.* hæc quidem Catholici ex priuata ipsorum inter se Collatione Carthagine habita, quam nominarunt Concilium; ex quo etiam mandatum scriptum est, quos seruarent septem illi, qui causam publicam acturi essent f.

XIV. EX PACTO SVO CONVINCERE DONATISTÆ.

[f] Aug. Breuic. Collat. dic. 1. c. 9. 10. 11.

Post hæc vero g acceptis à Catholicis hisce & aliis litteris Marcellinus, necnon quæ responderant Donatistæ; nouo rursus promulgato edicto, ea omnia, quæ pars vtraque rescripserat, populo significanda curauit: eo nimirum consilio: quo sequens populus Donatistas, probe sciret quas honestas & minime recusandas Catholici conditiones pacis obtulissent: ne, si illa dura obstinatione resilirent, ipsi in transuersum cum eis pensus agerentur. Hactenus vero quæ Collationem præcesserunt.

XV. MARCELLINI NOVVM EDICTVM.

[g] Aug. Breuic. Collat. dic. 1. c. 6.

Die autem ad Collationem habendam constituta adsentiente, omnes in locum conuentus, in ipsas Thermas Gargilianas ingressi sunt Episcopi Donatistæ, inter quos primum locum tenuit Primianus Episcopus Carthaginensis partis Donatistarum. At qualis hic, quamque ad ineundam concordiã male paratus accesserit, ex illis accipe, quod cum conuentus primum à Catholicis fuit de Collatione

XVI. DE PRIMIANO EPISCOPO DONATISTA CARTHAG.

faciendo.

faciendа, ista protulit ore rotundo verba turgida a: *Indignum est, vt in vnum conueniant fi ij Martyrum, & progenies Traditorum.* hæc tunc ipse. Primum namque hic locum inter septem illos ad disputandum delectos tenuit prærogatiua sedis: inter quos etiam nominatus habetur Emeritus *b* Episcopus Cæsareæ Mauritaniæ eiusdem partis Donatistarum: tertius fuit Gaudentius Episcopus Tamugadensis, vt sanctus Augustinus *c* in scriptis, quibus eum exagitauit, affirmat duas iste aduersus Catholicos postea dedit Epistolas, de quibus suo loco dicendum. Quintus adnumeratus Petilianus, Donatistarum disertissimus: quem superuixisse Collationi, quæ aduersus Gaudentium Augustinus *d* scripsit, fidem fecerunt: sed & Acta Collationis, quæ manu scripta Baldinus citat, plures continent à Petiliano in Collatione dictas sententias. Quinam autem fuerint tres reliqui Donatistæ ad implendum numerum septenarium ad disputandum electi, mihi hactenus incompertum; sicut & incogniti sunt septem Episcopi ad disceptandam causam à Catholicis designati præter Aurelium Carthaginensem Episcopum, Alypium Tagastensem, & Augustinum Hipponensem. Sed ex Actis eiusdem Collationis, quæ antiquitus scripta recenset Baldinus, illud proditur, huic Collationi inter Episcopos Donatistas sedisse Felicem quendam Romanum dictum Episcopum. Et quomodo hoc? Ex Optato namque superius tertio tomo dictum est, consueuisse Donatistas qui erant in Africa, ad suos itidem Donatistas, qui in Vrbe agerent, mittere ordinatum Episcopum, qui illorum curam gereret, quem Romanum Episcopum appellabant, sicque captiose gloriarentur Romanum Episcopum suæ ipsorum esse communionis ac sectæ. Sed reliqua, quæ spectant ad Collationem, prosequamur.

a *Aug. in Breuic. Collat. die 3. c. 4.*

b *Aug. Retract. lib. 2. c. 31.*

c *Aug. Retract. lib. 2. c. 59 & lib. contra duas Gaudentij epist.*

d *Aug. tom. 2. duæ epistolæ Gaudentius lib. 1. c. 37.*

XVII.

Locum ingressi, sic ad consessum dispositi sunt, secundum ea, quæ à S. Augustino narrantur his verbis *e*: *Electi sunt ex nobis & ex ipsis, septem hinc & septem inde, qui pro causa omnium loquerentur. Electi sunt alij septem hinc & septem inde, cum quibus vbi opus erat, consilium pertractarent. Electi sunt quatuor hinc & quatuor inde, qui Gestis conscribendis custodes essent, ne insalsatum aliquid ab aliquo diceretur. Dati sunt etiam à nobis & ab ipsis Notarij quatuor hinc & quatuor inde, vt binis cum exceptoribus iudicis alternarent; ne aliquis nostrorum se dixisse aliquid causaretur, quod non fuisset exceptum. Huic tantæ diligentiæ & illud additum est, vt nos & ipsi, quemadmodum & ipse Iudex, verba nostra subscriberemus; ne quisquam diceret, in illis Gestis aliquid vel postea fuisse corruptum.* hæc sanctus Augustinus, qui habet eadem in Epistola ex Concilio Cirtensi ad Donatistas. Sed & additum tunc etiam est, vt Collationis signati Actorum codices custodirentur, ne quid addi ab aliquo posset: id qui dem ipsi Collationis Acta *g* testantur.

e *Aug. epist. ad Donatistas post Collat. in fr. n. 19.*

DISPOSITIO CONSESSVS ET GERENDARVM REARVM ORDO.

f *Aug. epist. 151.*

g *Augustin in lib. cuic. Collat. die 3. c. 3.*

XVIII.

Ingressus itaque est Marcellinus Tribunus & Notarius in locum ad Collationem paratum. Hunc quidem anno superiori in Africam ab Honorio missum diximus. erat autem magistratu Tribunus; militarem namque hanc fuisse dignitatem, etiam sanctus Augustinus tradit, dum de Dulcitio agit æque Tribuno atque Notario nominato. Quod insuper item Marcellinus, non Tribunus tantum, sed Notarius diceretur: Erant quidem Notarij Principi à secretis, vt declarat in Formulis Cassiodorus *h*: inerat eidem muneri Senatoria dignitas, necnon Spectabilitatis honor: tali enim titulo suis litteris eum Catholici Episcopi venerati sunt. quis autem idem esset honor & titulus Spectabilitatis, Cassiodorus *i* etiam appositа formula declarauit. Sed & illud aduerte, eundem Marcellinum in Collatione illa non simpliciter Iudicis, sed Cognitoris nomen præ se tulisse: laicis enim haud concessum fuit, in causis Ecclesiasticis Iudicem agere. Quænam vero hæc esset functio Cognitoris, nos alibi diximus, & ipsa Acta Collationis declarant: nempe agere, quæ ad pacem ac quietum congressum pertinent, curareque, ne quid tumultuarie, vel inordinate inter conferentes mutuo Episcopos ageretur, neue quid per vim dolumve malum ab altera partium moliretur, vtque in omnibus pacta conuenta facta recta conseruarentur: in quibus rite disponendis eidem interloquendi facultas esset, nec quidem pro animi arbitrio, sed quod ipsa iustitia postulasset: Atque demum cuius alterutrius partis potiora iura essent, pronunciare.

h *Cassiod. Varier. lib. 6 form. 16.*

i *Cassiod. lib. 7 form. 17.* FVNCTIO MARCELLINI.

XIX.

Sed quid Collationis diebus singulis actum sit, ex rebus gestis à Notariis exceptis sanctus Augustinus summa brevitate compendium scripsit, quod Breviculum nominauit: nos vero breuiorem ex Breviculo summam collectam hic describemus, ac primum illud ex eodem Augustino, quo animo iidem congressuri fuerint Donatistæ. ait enim *k*: *Qui causam bonam non se habere sciebant, id egerunt primum quantum potuerunt, vt ne ipsa Collatio fieret; & vt prorsus causa ipsa non ageretur. Sed quia hoc obtinere minime potuerunt; id effecerunt multiplicitate Gestorum, vt quod actum est, non facile legeretur.* Ingressus igitur locum Collationis Kalendis Iunis, primo loco recitatum est HONORII Imperatoris rescriptum, quo fieri Collatio iuberetur: deinde suo ordine alia edicta ea de causa lata à Marcellino Cognitore iussa sunt recitari, quorum omnium nuper mentio facta est: lectæque simul sunt litteræ Catholicorum ad Marcellinum redditæ, necnon quas Donatistæ eidem dedissent.

k *Aug. Breuic. die 1. c. 2.*

COLLATIO DIEI PRIMÆ.

XX.

Posthæc autem quæsitum est à Cognitore de electis septem illis ad disputandum. Cæterum ne ad disceptandum de causa veniretur, Donatistæ subterfugia posuere, dicentes, agendum primo de tempore, de mandato, de persona, de causa, ac tunc demum ad causæ merita perseuranda patere accessum. Obiecerunt enim primo de tempore, quod iam præterisset illud; nam vocati erant ad contendum quarto decimo Kalendas Iunij: quod igitur tempus illud ab Imperatore præscriptum iam elapsum esset: se amplius non teneri, si impudenti audacia contenderunt. Sed elusa est inanis tergiuersatio, cum à Marcellino ostensum est, ex partis vtriusque consensu ad Kalendas Iunias rem dilatam. Vides ex his nocturnas bestias latibula captantes, in lucem prodire timere.

XXI.

Inde *l* vero quod Donatistæ in Cognitorem obiicerent, causam illam non agendam ex præscripto Forensis indicij, sed diuinæ Scripturæ: non aliud quidem optare Catholicos ostensum mandatum Concilij ad eos, qui causam actari essent, olim datum, facile declarauit. Quo quidem mandato, inuitis licet & contradicentibus Donatistis, recitato; inter locutus Marcellinus, illud consentiens esse diuinæ Scripturæ potius, quam Forensibus iudiciis, declarauit. Recitato igitur Concilij mandato, & subscriptionibus omnium, qui tunc aderant, Episcoporum numero ducentorum octoginta sex; calumniati sunt Donatistæ, Catholicos adiecisse suppositos homines, qui cum non essent, apponerentur tamen ad numerum augendum Episcoporum; petentes admitti & cognosci, qui subscripsissent Episcopi. factum est: omnesque ingressi, de suo quisque nomine & Episcopatu docuit. Post hæc *m* Marcellinus omnibus, qui illic causa conuentus collecti erant, obtulit, vt sederent; sicque causam agerent potius, quam stantes, quod facere renuerunt penitus Donatistæ: versabant enim ore submurmurantes illud Psalmistæ *n*: *Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo*, & illud *o*: *Concilium malignantium obsedit me.* Cæterum ipsum Marcellinum nec sedere voluisse, donec Episcopi ipsi Catholici confedissent, ex Actis citatis idem qui supra auctor affirmat *p*.

l *Aug. Breuic. die 1. c. 2. 3. 10. 11.* MANDATVM CONCILII RECITATVM.

m *Aug. ibi c. 13.*

n *Psal. 31.*

o *Psal. 25.*

p *Aug. ibid. c. 14.*

XXII.

Inde vero à Cognitore iussum est recitari Donatistarum mandatum, quo iuberentur à suis causam agere. erat illud quidem refertum contumeliis, dum in eo ab illis Catholici Episcopi Traditores & persecutores nominarentur. Iussaque sunt appositi illi recitari nomina Episcoporum Donatistarum, in quibus complures pro absentibus inuenirentur esse subscripti: & cum ex eis vnius recitato nomine non inueniretur, causati sunt, esse defunctum in itinere. sed cum iidem ipsi Donatistæ antea professi essent, mandatum illud & scriptum & subscriptum fuisse Carthagine; manifestæ falsitatis & impostura conuicti sunt. Verum & ex eo quoque mendacij redarguti,

DONATISTARVM RECITATVM MANDATVM, DONATISTÆ FALSITATIS CONVICTI.

quod

quod cum antea professi essent coram Marcellino, suos omnes Episcopos venisse Carthaginem, postea vero cum à Catholicis diceretur, quamplurimos ex iis domi remansisse diuersis detentos impedimentis, obliti eorum, quæ dixerant, illi iactarunt, ex suis multo plures non venisse, morbo impediente, Carthaginem. In his igitur conuictus die, duplici notati sunt Donatistæ falsitate, eius vero diei Collatione absoluta, secunda in diem pertendium indicta fuit.

XXIII. Sed quid amplius? Cum Catholici Episcopi differentes cum iisdem Donatistis, ex Christianæ charitatis præscripto, aduersantes ipsos Donatistas, fratres appellarent, eo quod non spernerent vt hostes, sed honorarent atque amarent vt fratres; illi indignantes, nomen fraternitatis penitus respuerunt. Testatur id quidem sanctus Augustinus agens aduersus Gaudentium a Donatistam, & in libro post Collationem edito, vbi hæc verba b: *Illi enim cum hoc nomen à nobis audirent, iniuriam sibi fieri apud Acta dixerunt: nec mandato nostro admoniti, vbi hoc ex Propheta c testimonium positum est recolere potuerunt, Deum præcepisse: Dicite, Fratres nostri estis, his qui vos oderunt, & qui vos detestantur: vt nomen Domini honorificetur, & appareat illa in iucunditate, ipsi autem erubescat.* hæc ibi: quibus videas hominum arrogantiam atque duritiem inflexibilem.

a *Aug. contra Gaudentium lib. 2. c. 21.*
b *Aug. post Collat. c. 31. n. 169.*

XXIV. SECVNDA COLLATIO. d *Psal. 25.*

Intermisso autem diei vnius spatio, rursum ibidem idem conuenere, oblatoque à Cognitore Marcellino Donatistis consessu, imo rogante vt sederent: illi pertinaciter renuerunt; quod non liceret diuina prohibente Scriptura, *d* sedere cum impiis. Cum autem Catholici Episcopi consedissent: petierunt scriptum dari sibi Catholicorum mandatum, vt ad constitutam diem parati ad causæ defensionem occurrerent: quod exhiberi iussum est. Cum autem de subscribendis Actis Cognitor rogationem proponeret, & recusarentur illi, dilationem petentes: quam frustratoriam minime concedi debere diceret Marcellinus: diu multumque altercati sunt, rursum de elapso & præscripto Collationis tempore exceptionem præteritam refricante: agentibus vero Catholicis, sex dierum eisdem dilatio data est.

XXV. e *Aug. Coll. die 3. c. 2. 3. 4. & 16.* TERTIA COLLATIO.

Quibus elapsis, sexto Id. Iunias iterum conuenere. Cognitis autem cautionibus de Actis ab vtraque parte acceptis, cum Marcellinus instaret, vt causa principalis tractaretur: subterfugia lucifugæ illi Donatistæ captantes, de personis primum quæstionem habendam esse dixerunt, quinam presidentes ab Imperatore Collationem haberi, de hisque diutius magna pertinacia sunt altercati: sed lecto Imperatoris rescripto, constitit Catholicos fuisse Episcopos, qui petiissent ab Honorio Collationem. Ad reliqua ad nectendas motas, legatorum scire velle personas, & petitionis libellum ab eisdem oblatum Imperatori exhibendum expetierent verum reiecti quidem sunt, quod nihil id ad causam spectare. In eo vero quod dictum esset, à Catholicis fuisse oblatum libellum: contenderunt è contra illi, dicentes se esse Catholicos: tunc dixit interloquendo Marcellinus, ex significatione nomen illud tunc esse, vt sonaret, accipiendum: qua ab Imperatore in rescripto inueniretur expressum, quo & significarentur Catholici esse nominati aduersarij Donatistis.

XXVI. f *Aug. post Coll. c. 24. in fin.*

Illi vero hac exclusi, alia vsi sunt tergiuersatione: nempe cum de Catholica Ecclesia quæstio verteretur; non esse audiendos dicebant Episcopos Catholicos Africanos, qui totius Orbis communione Catholica gloriarentur, sine transmarinorum Episcoporum assensu, cum communis causa ageretur; ne videlicet illi passos se esse præiudicium quererentur, & irrita facerent iudicata. His aliis addiderunt tergiuersationes, priores ingestas iterum atq; iterum refricantes. Tandem eo ventum est, vt Cognitor recitari iuberet, quæ sub Anulino Proconsule gesta erant ipso exordio schismatis *f*. Tunc exclamarunt illi dolentes: *Sensim inducimur in causam.* quippe qui animo statu erant fatigare tergiuersationibus Iudicem Cognitorem & nouis semper obiectionibus & assertionibus terere tempus: vnde & querentes illa Marcellino dixere: *Potestas tua sensim nos in causa interna deducit.*

Lecta vero, ex mandato Marcellini g, relatione Anulini Proconsulis ad Constantinum: Vnde ea esset accepta, rogarunt: rursumque & aliæ ineptissimæ obiectiones ab eis factæ sunt. & extra omne propositum de Augustini ordinatoribus quæstionem immiscuerunt. Sed cum à Magalio Primate Numidiæ se esse ordinatum respondisset; illi non habentes quod obicerent, ad alia diuertere, insertunt que legi litteras, quas aduersus mandatum editum à Catholicis conscripsissent, quibus probare nisi sunt, penes se esse Catholicam; vtpote quod eorum assertione negaretur Catholica esse Ecclesia, quæ ex malorum hominum admixtione constaret: sed ista petulanter affirmantes, confutati sunt diuinæ Scripturæ oraculis. tum sententia Cypriani, necnon etiam suo ipsorum exemplo, cum Maximianistas ante damnatos in communionem recepissent. Porro suis litteris Donatistæ complura à Catholicis in mandato proposita intacta reliquere.

XXVII. g *Aug. Breuic. die 3. c. 17.* DE ECCLESIA CATHOLICA DISPVTATIO.

Ex his quidem Actis mutuati sunt Patres fragmentum illud in Quinta Synodo recitatum his verbis: *Ex gestis, quæ apud Marcellinum V. C. Tribunum & Notarium acta sunt, capite CLXXVII. Augustinus Episcopus Ecclesiæ Catholicæ dixit: Neque si mali sint, iudicanda est Dei Ecclesia periisse. Sed tamen ipsorum causam tamquam fratrum nostrorum suscipimus: & si nobis ostendi poterint criminosi, hodie illos anathematizamus: non tamen propter illos Ecclesiam à Deo promissam & exhibitam deserimus & relinquimus.* hæc ibi, eandemque, pluribus h contra Petilianum agens Augustinus sæpe refricat; quod totius quæstionis cardo in eo verteretur, num ex peccatis hominum Ecclesia Catholica illud detrimentum patiatur, vt ipsa sancta atque Catholica esse desinat. Peculiare quidem illis fuit, vt confutati ad crimina quæsita calumnijs se conuerterent differentes, & sic ab eis Catholicum auferre nomen ex prauis vitæ meritis conarentur: sicuti & Petilianus i, & alij in Augustinum fecisse videntur. Sed & id cum reliquis hæreticis commune his fuit, vt ex criminatione Episcopotum studerent demonstrare, apud eos Ecclesiam periisse: de quibus exempla plurima suppetunt: vt cum S. Hieronymus id sæpe redargueret in Ruffino, qui ex criminibus in eum obiectis se defendere conabatur non esse Origenistam. Ad quod quidem penitus explodendum, præter sententiam illam Cypriani in hac à Partibus Collatione citatam, hic illa repetenda est aurea Tertulliani sententia k: *Soli enim (inquit) Dei Filio seruabatur sine delicto permanere. Quid ergo si Episcopus fidiacemus, si vidua, si virgo, si doctor, si etiam martyr lapsus à regula fuerit: ideo hæreses veritatem videbuntur obtinere? Ex personis probamus fidem, an ex fide personas?* hæc Tertullianus. sed de his superius pluribus actum est.

h *Aug. contra lit. Petil. lib. 3. c. 28.*
i *Aug. contra lit. Petil. 3. c. 1.*
k *Tertul. de Præscript. aduersus hæret. c. 2.*

XXVIII. ECCLESIAM CATHOLICAM EX PRAVIS MORIBVS NON PERIRE.

Quod vero ad Collationis Acta pertinet: confiteri tunc tandem coactos esse Donatistas, vnam esse Ecclesiam toto orbe diffusam, à qua sui interitus incuria quisque separaretur, Augustinus in Epistola ad ipsos postea scripta testatur l: eamque haud inficiari posse hominum vita noxia, aliis in locis idem docet pluribus Augustinus m, & contra Gaudentium *n* vnum ex septem illis ad disserendum electis; vbi ad finem: *Valde (inquit) stultum est, vt Ecclesiæ causam, diuinis testimonijs fultam atque munitam, in hominum euersionem ex orbitante ponamus*, &c. de quo etiam Gaudentio illud proditur, quod cum hac ipsa Collatione conuinceretur ab Augustino, eo inde grauis blasphemiæ adactus est, vt exclamarit, Catholicam Ecclesiam humanum esse figmentum. Sed & vna probata Catholica in Orbe Ecclesia, cum eam in vnum conuenire caput necesse esse ostenderetur, atque ipsum primum Ecclesiæ caput ex successione Romanorum Pontificum in Petri cathedra demonstraretur: his illi conuicti, more suo, ad ipsos Romanos Episcopos infamandos conuersi sunt, prout citata superius Acta declarant, & ex his, quæ in superioribus tomis ex Augustino recitata sunt, demonstratur.

l *Aug. epist. 185.*
m *Aug. de Agone Christian. & de vnit. Eccl.*
n *Aug. contra Gaudent. l. 2. in fin.*

XXIX.

Cum igitur de his esset omnis in Collatione disceptatio, & post lectas à Donatistis editas litteras, Cognitoris mandato iussa essent legi scripta à Catholicis prodita: intercesserunt Donatistæ, petentes ab eisdem lectis nuper litteris responderi. Sed cum illorum se responsione intellige-

XXX.

rent

rent perurgeri, crebrius obstrependo, responsionem illorum interrumperent: & vixque crebrius Cognitore interloquente, ipsisque Catholicis rogantibus, obtentum est, vt silerent, licet ad responsiones Catholicorum aliquid semper obiicerent, quod ab illis fortius refelleretur. Cum vero à causæ defensione penitus defecissent, Marcellinus *b* Cognitor ad causam schismatis iussit conuerti debere sermonem. Sed negantes illi, obiecerunt rursus Catholicis, quod seculi hominem Iudicem expetissent: verum id ab illis alias sæpius factitatum, Catholici probauerunt. At illud plane ridiculum, quod cum Catholici incusarent Donatistarum sæuitiam ex eo quod nuperrime calce & aceto Fidelium oculos excæcassent: in quo & superassent crudelitate diabolum, qui cum à Deo in Iob potestatem accepisset, numquam quid huiusmodi pertentasset: illi mox obiecere Catholicis, quod diabolum defendissent, quia dixissent eum sancti Iob oculis peperciisse: sed & alia in eos insultantes, persecutionis arguerunt.

a Aug. Breuic. di. 3. c. 9.

b Aug. ibid. c. 11. OBIECTIONES RIDICVLÆ DONATISTARVM.

XXXI. *a* Ag. Breuic. di. 3. c. 12. 13. 14.

Acta post hæc Proconsularia, olim in causa Cæciliani collecta, sunt recitari cœpta *c*, quibus eius absolutio probaretur; seriem ordinis interpolantibus Donatistis, ne Cæciliani absolutio penitus appareret: obtinuerunt tamen; vt ante quam Acta illa absoluerentur, scripta ab ipsis prolata recitarentur, quibus continebantur Acta Mensurij Episcopi Carthaginensis Cæciliani prædecessoris, quem traditionis accusabant: addiderunt que Acta Concilij Carthaginensis contra Cæcilianum à schismaticis celebrati; quæ omnia nos superius suo loco posuimus. Post hæc vero à Catholicis edita sunt Acta Cirtensia, quibus auctores schismatis traditionis arguebantur. His lectis, ad intermissa Acta in causa Cæciliani lectio, Cognitoris iussu, recurrit; sed ipsi Donatistæ suis ipsorum verbis & Actis contra Maximianistas ab ipsis diuisos confusi sunt. Cum inter hæc illi ad friuolas se conuertentes obiectiones, falsitatis arguere conati sunt Cirtensia illa Acta, quod diem haberent ac Consules; cum ex his potius illa esse certa veraque conuincerentur. Incubuit autem Catholicis demonstrare, consuetum in Ecclesia, sicut & in sanctis Scripturis, certis temporis notis eas relinquere consignatas: opusque fuit Catholicis, ex Actis sanctorum martyrum probare, etiam persecutionis tempore consueuisse Fideles in domibus priuatorum conuentus colligere; quod negarent illi colligi potuisse Cirtensem illum conuentum, vbi Episcopi acta res schismatis se tradidisse libros comburendos confessi erant.

EDITA CONTRA DONATISTAS.

XXXII. *d* Aug. Breuic. di. 3. c. 7. 18. 19. 20. DONATISTÆ VIS PROBATIONIBVS CONVICTI.

Cum vero ex recitatis *d* Actis in causa Cæciliani demonstratum esset, iudicatam iam eius causam in Concilio Romæ habito sub Melchiade, absolutumque Cæcilianum, damnatum vero fuisse Donatum: id vt effugerent Donatistæ, aduersus Melchiadem traditionis crimen (quod non probarent) obiicere conati sunt: sed & ipsi falsitatis conuicti, & ostensa fuit rursus innocentia Cæciliani ex Concilio Arelatensi ac literis Constantini. Post hæc illi ex Optato Mileuitano labentem causam reparare conati sunt, quasi Optato teste damnatio probaretur Cæciliani. Sed cum ex eodem Optato Cæciliani absolutio disertis verbis conscripta legeretur, risum mouerunt immensum Catholicis audientibus. Inde vero legendas protulerunt idem Donatistæ quasdam Constantini Epistolas ad magistratus in ea causa conscriptas: sed nihil penitus, quod contra Cæcilianum esset, ex eis deduci poterat: imo plura, quæ illius fauerent innocentiæ. Cumque adhuc pro Cæciliani absolutione Acta sub Proconsule Æliano ad postremum Catholici ederent, nec quid responderent aduersarij haberent, nisi eadem, quæ superius repetere & iterare; tandem placuit Cognitori, quæ ea Collatione facta essent, scriptis mandata, rectaque testificatione probata relinquere, pronuncians omnium documentorum manifestatione à Catholicis Donatistas confutatos.

e Aug. Breuic. di. 3. c. vlt.

XXXIII. SVBSCRIBVNT ACTIS DONATIST.

Sic igitur absoluta Collatione, Donatistæ à Marcellino Iudice Cognitore, vt Actis eius diei subscriberent, iussi sunt. Recusauerunt illi, vt haberent, vnde calumniam struerent, negarentque se dixisse quæ dixerant, & corrupta illa Acta à Cognitore fuisse, causari aliquando possent, sed rubore suffusi, quod is ab initio conuentum esset, vt ab vtraque parte Acta subscriberentur, subscripserunt tandem, vt S. Augustinus affirmat, vbi ad eos: *Hæc* (inquit) *verba negarent se forte dixisse, nisi sua possent subscriptione conuinci. Ecce quam diligenter altum est pro salute vestra, vt verbis nostris subscriberemus: quod fieri omnino nolebant; & vt facerent, tandem aliquando pudore compulsi sunt. Nam extant verba eorum, vbi hoc facere recusarunt; & rursum alia verba, vbi hoc facere consenserunt, quod primo negauerant. Omnia scripta sunt: omnibus subscriptum est. Ideo enim videbantur nolle subscribere, vt negare se possent dixisse, quod dixerant, & de Gestu corruptu Iudici calumniari.* hæc ipse. In hunc itaque modum confecta atque perfecta Acta Collationis, omni fide munita in publicis fuisse sunt conseruati archiuis ad perpetuam rerum memoriam, fidem factura posteris, quid inter vtramque partem fuisset eiusmodi congressu transactum.

f Aug. post Collat. c. 1.

Sed qui sic omni probatione & ratione destituti, conuicti, ac condemnati fuere: haud acquieuere iudicio Marcellini, sed ab eius sententia appellauere; calumniantes ipsum à Catholicis fuisse corruptum *g*; nullamque eius sententiam esse dicentes, quam ipse nocte pronunciasset. consumpserant enim in dicendo diem, & vsque ad noctem Collatio illa producta fuit, cum Marcellinus in eos pronunciarat. In quos Augustinus plura, & inter alia de more Iudicum, vt ad noctem iudicium sæpe protrahant, hæc subdit: *Quis enim ferat vitios homines conqueri, quod nocte contra eos est prolata sententia; quasi non sæpe Iudices audiendi necessitas teneat, & vsque ad multam partem noctis sedere cogantur?* ostenditque pluribus, diei tempore Acta confecta esse, sed per eos inanibus tergiuersationibus, vt diem in dicendo consumerent, factum esse, vt nox extremam partem causæ tandem exceperit. Vnde post multa *h*: *O ferream frontem! O furoris tenebras nocturnam sententiam iudicij obiicientes, & in sui cordis nocte palpantes, offendentes, cadentes, contra nos rabide litigantes, & pro nobis tanta dicentes!* atque demum it: *Nolle causa finita est, sed vt nox finiretur erroris. Nolle dicta est sententia, sed fulgens lumine veritatis.* Sed quod iidem vim sibi causarentur illatam, ex eo, quod vno cœtu clausi inuicem conclusi essent: mox ad eos redarguendos sic subdit: *Inclusos & tanquam in carcere se fuisse, conquesti sunt. Vbi & nos eramus. Aut vtrisque facta est iniuria, aut vtrisque adhibita diligentia. Sed quomodo dicemus iniuriam, quando in tam spatioso & lucido & refrigeranti loco nos fuisse recolimus? Aut quomodo erat carcer, vbi erat & Iudex? Postremo clausos fuisse nos nesciebamus, qui simul intus eramus. Vnde ipsi sciunt, nisi qua fugere fortasse voluerunt? Sed quis non videat, quod ista inania & vidende potius quam refellenda de tali Cognitore non dicerent, si pro sua causa possent validum aliquid inuenire quod dicerent?* hæc Augustinus. Insuper & in eo ipsos calumniatos esse Iudicem, Possidius *k* tradit, quod scilicet ab eo non fuissent permissi dicere omnia, quæ volebant. Quomodo autem hæc omnia contra iis scriptis confutare Augustino opus fuit, dicemus anno sequenti.

g Aug. post Collat. c. 22.

h Aug. post Collat. c. 29.

Aug. post Collat. c. 30. VBI SE PASSOS FALSO IACTANT DONATISTÆ.

k Possid. in Vit. Aug. c. 14.

Quod autem ad eadem trium dierum Acta pertinet; non prætereat, illa non solum à S. Augustino in Breuiculo in compendium redacta, sed etiam petentibus Seueriano, & Iuliano, à Marcello Memoriali fuisse breuitate adhibita recensita. Quod præclarum opus in lucem haud pridem proditum Papirius Massonus edendum curauit, iam à P. Pithœo collatum & emendatum.

Cæterum etsi perditissimis istis nebulonibus Collatio nihil attulit emolumenti, imo dispendium, cum ex ea iidem reddi sint duriores: certe ex plebe, & ex eis, qui Circumcelliones dicebantur, quamplurimos ad meliorem frugem redditos esse, idem sanctus Augustinus contra Gaudentium post Collationem scribens testatur his verbis *l*: *Quantum existimas nos habere consolationis, quod à tanta dementia partis Donati (vbi non solum nefarie diuisionis error, verum etiam furoris lex facta est) longe atque incomparabiliter plura millia liberantur? Neque enim isti, qui pereunt, illorum salutis numero æquantur, qui ex ipso genere nunc iam tenentur ordine disciplinæ; tolendisque agris, amisso Circumcellionum & opere & nomine, inseruiunt, seruant castitatem, tenent vnitatem: quanto minus coæquantur isti perditi numero vtriusque sexus non solum*

XXXIV. DONATISTÆ APPELLANT ET CALVMNIANTVR IVDICI.

XXXV. DONATISTARVM MAGNA PARS RESIPVIT.

l Aug. contra Gaudentium lib. 1. c. 29.

puerorum

puerorum & puellarum, iuuenum & virginum, verum etiam coniugatorum & senum, quorum innumerabiles ex Donatistarum nefaria dissensione in pacem Christi veram & Catholicam transiunt. hæc Augustinus; qui & agens de Donatistis, qui erant Cæsareæ in Mauritania, ista de illis habet g: *Quos Donatistas in nomine Christi in gremium Catholicum tam magna ex parte suscepimus: ita vt penè omnes communioni Catholicæ sociatos esse gaudeamus, &c.* hæc ipse in Gestis cum Emerito post Collationem.

g Aug. in Gest. cum Emerit.

XXVI.

His igitur Carthagine per Marcellinum toto labore atque studio ad finem tandem perductis: ipse Cognitor, cui tantum opus ab Imperatore fuerat delegatum, de omnibus rebus gestis eundem reddidit certiorem. quæ vero ipse Honorius Augustus rescripserit, quiue fuerint eiusdem Marcellini conatus, quæue sancti Augustini solertia, vt ex Collatione fructum colligerent, quem sperarant, anno sequenti pro temporis ratione dicturi sumus. Sed & in his illud maxime obseruandum, quod Orosius considerat: Honorium Imperatorem ob eximium religionis exemplum, quod hoc anno exhibuit, dum vallatus licet atque vndiq; obrutus bellis, & à tyrannis oppressus, nihil tamen antiquius habuit, quam Ecclesiæ Catholicæ consulere opportunitatibus; mirifica ob id esse beneficia consecutum, cum ipse Deus Optimus Maximus eodem ferme tempore crudelissimos tyrannos Imperij inuasores Alaricum, Constantinum, Constantem, Maximum, Iouinum, Sebastianum, Sarum, & alios cũ eis simul extinxit. *Merito sanè tanta largitus est Deus* (ait Orosius b) *quia in his diebus, præcipiente Honorio, & adiuuante Constantio, pax & vnitas per vniuersam Africam Ecclesiæ Catholicæ reddita est: & corpus Christi, quod nos sumus, redintegrata dissensione, sanatum est, impositæ executione sancti præcepti Marcellino Tribuno, viro in primis prudenti & industrio, omniumque studiorum bonorum appetentissimo.* hæc Orosius.

b Oros. lib. 7. cap. 14.

XXXVII. RELIGIONIS DEFENSIO ROBVR IMPERII.

Apparuit sane quam verissimum atque certissimum sit, tunc Deum curare atque tueri Principum regna, cum ipsi Principes pro religione laborant: contra vero cum id negligitur, vel humana prudentia (quæ ex Apostoli sententia, Deo inimica est) in religionem peccatur, ipsa Imperia in deterius prolabi, penitusque consumi. quæ omnia (vt vidimus) in eodem Honorio breui temporis spatio apparuere perspicua. Etenim cum primum pressus angustiis indulsit hæreticis atque Gentilibus Dei hostibus, vt secure absque timore legum, quam quisque vellet religionem & in fidem sectaretur opinionem: maxima hanc legem secuta sunt mala, nempe clades Vrbis & alia funesta, vt vidimus anno superiori. Rursus vero cum idem Imperator facti pœnitens eam reuocat legem, laborat pro fide & vnitate Catholica; quam subito mutata rerum simul est facies, & quanta hæc subsecuta sunt bona? Absque armis perit inuasor Vrbis Alaricus; & qui post eum Gothorum capessit regnum, pro Romano Imperio pugnaturus in hostes conuertit hostiles acies: hæcque omnia hoc ipso anno, dum pro religione tanta curat Honorius: *Quo eodem anno* (ait S. Prosper in chronico) *Constantinus per Honorii duces Constantium & Vlphilam apud Arelatense oppidum victus & captus est: cuius filium Constantem in Hispania regnare orsum Gerontius Comes, in Maximum quendam tyrannidem transferens, interemerat.* hæc Prosper hoc anno, Marcellinus vero anno superiori: sed præstat audire Prosperum, res sui temporis, & locorum, vbi versatus est, nempe in Galliis, scriptorem, quem veritatis assertorem ratio certo comprobat: etenim cum constet superatum ac victum Constantinum cum filio post Alarici obitum, quem hoc anno ex hac sublatum vita narrauimus; nequaquam anno superiori illud potuit contigisse.

TYRANNI EXTINCTI

XXXIII.

c Soz. lib. 9. c. 12.

At quam opportune collabenti penitùs atque ruenti suppoluit Deus manum Imperio? Fretus enim auxilio Alarici Constantinus tyrannus (vt tradit Sozomenus) ad inuadendum se iam accinxerat: sed audita morte Alarici consternatus, Arelatum se recepit. At quomodo dominans Galliis, Britanniis, & Hispaniis, pollensque auxilio barbarorum Constantinus tyrannus cum Imperio vitam amisit? Accidit planè secundùm sacrum illud vaticinium Isaiæ d: *Concurrere faciam Ægyptios aduersus Ægyptios.* cum tyranni armarentur contra tyrannos, quos mutuo inter se confecto, Honorij dux Constantius adorsus prorsus extinxit. Sed cunctas tunc res gestas ipse Sozomenus diligenti narratione prosecutus est: præstat igitur ipsum audire, neque tot tamque diuinitus hoc anno impertita Honorio beneficia filétio obuoluta relinquere. Ait enim hæc ipse e:

d Isa. 19.

e Soz. ibi. c. 13.

XXXIX. DE CONSTANTINO ET MAXIMO TYRANNIS.

Interea temporis Gerontius, inter duces Constantini præcipuus, hostis ille factus est: & Maximum familiarem filium, quem ad tyrannidem accommodatum iudicabat, Imperii ornatu induit, ac Tarracone morari permisit: ipse verò aduersus Constantinum exercitum duxit eo proposito, vt in transitu eius filium Vienna commorantem conficeret. Constantinus igitur cum intellexisset id, quod de Maximo actum erat, Elpidium ducem suum (quem fuisse Regem Francorum traditum est) ad vlteriores Rheni partes misit, vt Francos & Alemannos in nostrum auxilium vocaret: Constanti autem filio suo Vienna ac exterarum ibi ciuitatum custodiam commisit. At Gerontius quidem cum Arelatum castra mouisset ciuitatem oppugnauit. Non multo autem post, exercitu Honorii aduersus tyrannum aduentante, cui præerat Constantius Imperatoris Valentiniani tertij huius nominis pater: statim fugit cum paucis quibusdam militibus: ab eorum plerisque se Constantio coniunxere.

XL.

Milites igitur in Hispania Gerontium ob fugam factam contemptu dignum rati interficere statuerunt; & concursu facto, domum eius circumuallant. Ille verò cum Alano, vno necessario suo, paucisque seruis, eiaculatis desuper sagittis, vltra trecentos milites interfecit. Sagittis tandem deficientibus, serui aufugiunt, & clam sese de domo illa demittentes euadunt. At Gerontius quidem, quamuis & ipse eodem modo saluari potuerit; tamen Nonnichiæ vxoris amore detentus, noluit. Itaque cum milites ignem domo mane immisissent, nullam habens deinceps spem salutis, Alano familiari suo volenti caput amputat, & deinde propria vxori quoque lamentanti, & se ipsam cum lachrymis in gladium ingerenti, ne potius quam in alterius potestatem perueniat, vna cum marito perire cupienti, & munus hoc vltimum ab eo impetrare flagitanti. Atque hæc quidem mulier satis viriliter & vt illius religione dignum fuit (erat enim Christiana) mortua est, sui memoriam stabiliorem posteritati relinquens, quàm quæ oblitteratæ obscurari posset. Gerontius porro cum se tertio percussisset, nec tamen vulnus letale accepisse sensisset, euaginato gladiolo, quem semori obligatum habebat, sibi ipsi cor transfixit.

XLI. CONSTANTIVS DVX HONORII QVÆ II BARBAROS.

Constantius autem, circumsedente adhuc Honorii exercitu, obsidionem tamen sustinebat, quod illi nunciatum esset Ebodichum cum maximis suppetiis aduenturum: quæ quidem res & Honorii quoque duces non modicè terrebat, ita vt in Italiam reuerti, & illic bellum experiri vellent. Atque vbi hoc statuissent, quia appropinquare iam nunciabatur Ebodichus, Rhodanum fluuium traiiciunt, & Constantius secum pedites retinens aduentantem expectat hostem. sed Vlphilas Constantii Præfectus haud procul isthinc in insidiis cum equitibus latitat. Postquam igitur hostes cum exercitu Vlphilam prætergressi, pedem iam collaturi essent cum militibus Constantii: dato signo, repente prorumpens Vlphilas hostem à tergo inuadit. Et facta statim ordinum perturbatione alii diffugiunt, alii occiduntur, plurimi autem positis armis, veniam precantur & misericordiam consequuntur. Ebodichus autem, equo censenso, fugit in agrum quendam ad Ecdicium, qui plurimum fuerat ab ipso consecutus olim, quemque Ebodichus sibi ob accepta beneficia amicum arbitrabatur. Atque is caput eius amputatum ducibus Honorii attulit, spe magnorum munerum ac dignitatum. Constantius autem caput quidem accipi iussit, & gratias Edicio agi Reipublicæ nomine, qui Vlphilæ officio simultus esset. Sed cum in exercitu remanere vellet, eum excedere iussit, nequaquam vel sibi, vel exercitui faustam fore ratus hostis tã ingrati præsentiam. Atq; is quidem hominis amici ac hostis in calamitatem delapsi impiissimam eadem ausus, in vanum (vt dici solet) hians recessit.

XLII. CONSTANTINVS EXANNI EXITVS.

Post victoriam rursus trauiciente Honorii exercitu ad ciuitatem: certior factus Constantinus Ebodichum esse sublatum, ipse sibi purpuram & Imperii insignia detrahit, & ad Ecclesiam confugiens ordinatur presbyter. Tum accepto prius iureiurando, quòd intra mania erant, portas aperiunt, ac veni, qui consequuntur omnes.

Ita que ex eo tempore provincia ista rursus ad Honorii Imperium reuersa est, ac ducibus ab illo constitutis paruit. Constantinus autem vna cum Iuliano filio in Italiam transmissus, antequam eo perueniret, in itinere occiditur. Nec multo post, præter expectationem interimuntur Iouinus & Maximus tyranni prædicti; tum etiam Sarus & alij plurimi cum his, qui Imperio Honorii fuerant infidiati. hactenus Sozomenus. Erat autem ex his quos non nominat Imperij perduelles tyrannos, Sebastianus Iouini tyranni frater: qui (inquit Orosius a) hoc solum, vt tyrannus moreretur, elegit. Sed & in his expende, quam terribilis Deus in consiliis super filios hominum. Constantinus enim, qui Constantem filium iam professione monachū (vt ait Orosius b) vt crearet Cæsarem, eduxit è monasterio: ipse, ne occideretur, compellitur cōfugere ad Ecclesiam, & initiari presbyteratu: sed malè vterque periit, qui Deum posthabuerunt imperio.

a Oros. l. 7. c. 42.

b Oros. l. 7. c. 40.

XLIII. QVANDO S. HIERONYMVS SCRIPSIT AD CTESIPHON.

At migremus iam in Orientem; & S. Hieronymum pro Catholica Ecclesia aduersus Pelagianos hæreticos laborantem inuisamus. Hoc namque anno, cum nondum auctoris nomine Pelagiana hæresis vulgaretur, sed eius praua dogmata quæstionum velamentis spargerentur, ipse sanctus Hieronymus rogatus est per epistolam à Ctesiphonte, vt quæstioni responderet, quam huius promulgatores hæresis de animi impassibilitate proponere consueuerant, posse in homine affirmātes non ipsa tantum vitia, sed affectus vitiorum, omnemque radicem peccati conuelli, vt ne minimum quidem fomitis in eo reliquum esset. Quod autem hoc anno ad eum sanctus Hieronymus epistolam illam contra Pelagianos rescripserit, argumentum illud euidens est, dum ita Pelagium ac Pelagianos est insectatus hæreticos, vt tamen nullius ipsorum nomen expresserit; quod scilicet nondum eius se hæresis defensores palam profiterentur; quod sequenti anno (vt suo loco dicemus) cœptum est agi. Sed & neque ante præsentem annum eandem ad Ctesiphontem à tuncto Hieronymo fuisse editam scriptionem, quæ superiori anno eodem argumento sunt recensita, demonstrant, dum egimus de Rufini obitu & eadem hæresi promulgari tacitis auctoribus cœpta; cum scilicet sanctus Hieronymus præ manibus habens lucubrationes in Ezechielem, in præfationibus ad Eustochium de his agens, nihil hactenus aduersus eos se scripsisse demonstrat: meminisset vtique more suo, si adeo nobilem aduersus eos tractationem epistolarem scripsisset.

XLIV. PELAGIANI VNDE PRODIERINT.

Cum hoc igitur anno interpellatus esset à Ctesiphonte ea de impassibilitate quæstione Hieronymus: etsi nomina taceat Pelagij atque Cœlestij; auctores tamen, vnde ipsa hæresis dimanaret, in medium profert, dum hæc de schola Stoicorum deducta fuisse demonstrat, atque primum introducta per Origenem, Euagrium Ponticum, Rufinum, & alios Origenistas monachos iudicio Theophili (vt suo loco diximus) condemnatos: in quos hæc ibi Hieronymus c: *Pudeat ergo eos principum & sociorum, qui aiunt, posse hominem sine peccato esse, si velit, quod Graci dicunt ἀναμάρτητον. Et quia hoc Ecclesiarum per Orientem aures ferre non possunt: simulant se, sine peccato quidem dicere, sed ἀναμάρτητον, dicere non audere: quasi aliud sit, Sine peccato, aliud ἀναμαρτητον, &c.* Sed & hæc ipsa à Manichæis etiam esse accepta, & à Priscillanistis, quibus cum communionis hæresis fœdere & amicitia iungerentur, itemque cum Iouiniano hæresiarcha commune aliquid interfuisse, apertè demonstrat: nam ait d: *Iouiniani secunda quæstio, tui ingenij disciplina est.* Et quænam ista? audi eundem aduersus ipsum Iouinianum disputantem: *Nititur secundo loco approbare, eos: qui plena fide in baptismate renati sunt, à diabolo non posse subuerti.* ostensis autem hæresis huius antesignanis auctoribus, quos commilitones iidem hos sectantes nacti fuerint, docet, nempè miseras oneratas peccatis, leuissimi cordis fœminas, quibus stipata, ex more omnium hæreticorum, eadem hæresis gloriosè procedat; quarum princeps Pelagius & Cœlestius cognoscantur: quos licet non nominet, patriæ tamen nomine, quos intelligat, exprimit, dum Britanniæ tyrannorum fertilis, & Scoticæ gentis meminit. Quorum vna recidiua sententia, in quæ hæresis barathra coniiciat sectatores, declarat his verbis e.

c Hier. ad Ctesiph. aduersus Pelag. XLV. HÆRESIS PELAGIANÆ CAPVT I.

d Hier. ibid.

Ipsius iuuenili homines tollunt eruditionem: & per liberum arbitrium, non homines propriæ voluntatis: sed Dei potentiæ factos se esse iactant, qui nullius ope indigent. Tollantur & iciunia, omnisque continentia. Quid enim mihi prodest laborare, vt accipiam per industriam, quod semel meæ factum est potestatis? Hoc quod dico non meum est argumentum, Vnus discipulorum eius (nempe Cœlestius) nimio iam magister & totius ductor exercitus: & contra Apostolum Dei vas perditionis, per solæcismorum, & non vt sui iactant, syllogismorum spineta decurrens, sic philosophatur & disputat: si nihil ego absque Dei auxilio, & per singula opera eius est quod geslerim: ergo non ego qui laboro; sed Dei in me coronabitur auxilium: frustraque dedit arbitrii potestatem, quam implere non possum, nisi me semper adiuuerit: destruitur enim voluntas, quæ alterius ope indiget. Sed liberum dedit arbitrium Deus: quod aliter liberum non erit, nisi fecero quod voluero. Ac per hoc ait: Aut vtor semel potestate, quæ mihi data est, vt liberum seruetur arbitrium: aut si alterius ope indigeo, libertas arbitrii in me destruitur. Qui hæc dicit, quam non excedit blasphemiam? quæ hæreticorum venena non superat? &c. confutatur ab eo ac soluitur dilemma.

XLVI.

Quod vero hæc Pelagius per Cælestium, & ille per quæstiones, quid alij de his sentirent, rogans, eo modo per cuniculos in Ecclesiam hæresim intromitteret: hinc in auctorem sanctus Hieronymus g: *Loquere quod credis: publicè predica. Quid secreto discipulis loqueris? Qui dicis te habere arbitrii libertatem, quare non libere quod sentis, loqueris?* & paulo post. *Necdum scripsi, & comminaris mihi scriptorum tuorum fulmina: vt scilicet hoc timore perterritus, non audeam ora reserare, & non animaduertis, idcirco nos scribere, vt vos respondere cogamini, & aperte aliquando dicere, quod pro tempore, personis & locis, vel loquimini, vel tacetis? nolo vobis liberum esse negare quod semel scripseritis.* hæc ipse; qui & quod tentauit, est assecutus: liquidem Pelagius atque Cœlestius iam palam hæresim promulgarunt, factique sunt eius aperti propugnatores, vt ex his, quæ sequenti anno dicemus, manifestius apparebit.

g Hier. ibid.

XLVII. HIERONYMVS LATENTEM HÆRESIN PRODVCIT IN MEDIVM.

Consulto quidem prudenterque sanctus Hieronymus studuit, vt viscera Ecclesiæ depascens morbus, foris, quo curari posset, appareret in cute: sed & consultius scripta hæc ad Ctesiphontem præmittens, sic parauit antidotum. Pestem enim monstrare, hoc ipsum est curare, ne alij eadem lue & morbi contagione lædantur. Vnde subdit: *Ecclesiæ victoria est, vos aperte dicere quod sentitis. Aut enim idem respōsuri estis quod & nos loquimur; & nequaquam eritis aduersarii, sed amici. Aut si contraria nostro dogmati dixeritis: in eo vincemus, quod omnes cognoscent Ecclesiæ, quid sentiatis. Sententias vestras prodidisse, superasse est. Patet prima fronte blasphemia: non necesse habet conuinci, quod sua sponte fatum professione blasphemum est.* hæc & alia sanctus Hieronymus, in publicum deducens latentem & sibilantem in angulo bicipitem anguem, Pelagij scilicet & Cœlestij faucibus in Ecclesiam hæresim inhiantem: vt de eodem sancto Hieronymo illud merito occini possit h: *Obstetricante manu eius, eductus est de cauerna coluber tortuosus,* quem semel progressum in medium, horrendum visu sui deformitate serpentem, mox Apostolici viri Apostolicæ doctrinæ iaculis penitus confecere. sed de his anno sequenti.

h Iob 26.

XLVIII. MILLENARII PLVRES HOC TEMPORE.

At non vna hæc tantum pestis lento inficiebat tabo Fideles in Occidente, sed & Chiliastarum vetus error complurium mentes intuaserat. Etenim sanctus Hieronymus, quem diximus ante annum superiorem interpretatum esse Isaiam Prophetam, in præfatione ad librum decimum octauum hæc de his habet, cum aduersus eos stylum exacuit: *Dionysio Alexandrino aduersus Millenarios scriptori duobus voluminibus respondet Apollinaris, quem non solum sua secta homines, sed & nostrorum in hac parte duntaxat plurima sequitur multitudo: vt præsagamente iam cernam: quantorum in meram bestiam concidenda sit. Quibus non inuideo, si tantum amant terram vt in regno Christi terram desiderent, & post eborum abundantiam, gulæque ac ventris ingluuiem, ea quæ sub ventre sunt, quærant, &c.* At quinam ex recentioribus Millenariorum sententiæ assertores fuerint, vnum ex eis in explanatione super Ezechielem deregit Seuerus, qui eam scriptis prodide-

i Hieron. in Ezech. l. 36.

cit (vt ait) in dialogo, cui, *Gallo*, nomen imposuit: vt plane admiratione dignum sit hominem sancti Martini discipulum, sanctique Paulini amicum intimum, in deliramentis his insaniisse: cum præsertim haud ea sententia toleranda amplius videretur, quam doctissimi viri respuerent, vt sanctus Hieronymus, & illi consentiens Damasus, Gregorius Nazianzenus, atque Basilius, dum eam Apollinaris sententiam vt ridiculam & sacro Euangelio aduersantem reijcit in epistola ad Occidentales *a*. Quod autē repugnarent & aduersarentur Millenarij Origenistis, qui nec cum humanis membris resurrectionem futuram dicebant cautius (vt ipse testatur) fuit incedendum sancto Hieronymo, vt media incedens via non declinaret ad dexteram, neque ad sinistram; ne, cum astrueret in resurrectione omnia in corpore fore membra, etiam vsum illorum, more Millenariorum videretur asserere; & dum negaret assertum à Millenariis membrorum vsum, videretur cum Origenistis initisse concordiam: id ipse in præfatione ad Eustochiū *b* profiteatur.

Porro eiusmodi Millenariorum insaniæ cum vbique iam reiicerentur, & sibilis atque cachinnis à disertis derideretur, ac pariter damnarentur, exaruerunt penitus; quod nonnihil insanus atque delirus prorsus haberetur, qui huiusce modi fabulis traduceretur. At non sic quidem Pelagij hæresis, quæ fœcundo vbique cespite coalescere atque multiplicari cœpit: etenim dum in eius sectatores agit sanctus Hieronymus in Oriente, sanctus Augustinus in Occidente in istud ipsum opus incumbit. Nam sicut Ctesiphon epistola ad eascribenda ipsum Hieronymum excitauit; ita & eiusdem argumenti datis ad Augustinum litteris, Hilarius ab ipso aduersus eosdem errores, Syracusis in Sicilia diuulgatos, responderi petiit. nam de illis c: *Rogo* (inquit) *vt mei memor in sanctis orationibus tuis esse digneris, atque imperitiam nostram informare de eo, quod quidam Christiani apud Syracusas exponunt, dicentes posse esse hominem sine peccato, & mandata Dei facile cuſtodire, si velit* (absque scilicet auxilio diuinæ gratiæ) *Infantem non baptizatum, morte præuentum non posse perire merito, quoniam sine peccato nascitur: Diutem manentem in diuitiis suis, regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit; nec prodesse eidem posse, si forte ex ipsis diuitiis fecerit Dei mandata: Non debere iurare omnino: & de Ecclesia: Quę sit de qua scriptum est e, non habere rugam, neque maculam &c.* His pulsauit Augustinum Hilarius è Sicilia quæstionibus ex Pelagij deductis erroribus. Præstitit id quidem impigrè Augustinus *f* ac copiosè quæstionibus omnibus accurateque respondens, nullam tamen de Pelagio habuit mentionem, vtpotè sub inuolucro Catholici nominis hactenus latitantem: vnde & nos argumentum iure deducimus, hoc anno ab ipso eam ad Hilarium esse conscriptam epistolam.

L. Quo etiam tempore aduersus eosdem errores, antequam tamen eam ad Hilarium epistolam dedisset, eodem argumento tres libros scripsit, quorum est titulus. De peccatorum meritis & remissione, deque Baptismo paruulorum: ipse enim in Retractationibus *g* eam se primam scriptionem aduersus Pelagianos edidisse testatur, cum antehac sermonibus (vt ait) & collocutionibus res acta esset. Sed & quod ipsi auctores blasphemiarum adhuc latere cuperent: noluisse eos propalasse, testatur, immo & non sine honore Pelagij meminisse: nam ait: *In his autem libris tacenda adhuc arbitratus sum nomina eorum, sic eis facilius posse corrigi sperans: immo etiam in tertio libro, quæ est epistola, sed in libris habita, propter duos, quibus eam connectendam putaui, Pelagii ipsius nomen non sine laude aliqua posui, quia vita eius à multis prædicabatur: & ea illa redargui, quæ in suis scriptis non ex persona sua posuit, sed quid ab aliis diceretur exposuit: qua tamen postea iam hæreticus pertinacissima animositate defendit.* hæc Augustinus: quibus intelligis, & illam Pelagij in disseminando hæresim artem, dum ita hæreses per quæstiones ponerent, quasi ab alio aliquo illæ essent propositæ. Porro tertium librum, qui est epistola ad Marcellinum, ad eum ipsum inscriptum esse, qui Collationi hoc anno Cognitor præfuit, non dubium est: disertus plane vir & discendi adhuc cupidissimus, qui non sanctum Augustinum tantum, sed & sanctum Hieronymum (vt superiore anno dictum est) ijsdem de Pelagianis erroribus pulsauerit quæstionibus.

LI. PELAGIVS ALIQVANDO AVGVSTINO ET PAVLINO CARVS.

Sed vnde Augustino, vt aliquando tanquam virum probum Pelagium laudauerit: itequidem id ipse ex sanctissimi viri Paulini Nolani Episcopi testificatione: latens enim sub monastico habitu lupus rapax, nouus Proteus pro loco & tempore atque personis sermonem mutans, cum sanctis sanctus æque apparere conatus est. Et sicut de Vigilantio eidem Paulino accidisse diximus, vt eum, dum adhuc tegeret pietate blasphemias, litteris ad Hieronymum datis, laudibus celebrarit: ita planè de Pelagio ad sanctum Augustinum scribens, cum extulit præconiis sanctitatis. Quamobrem idem sanctus Augustinus, cum iam Pelagius qualis esset, perspicue ob oculos omnium fuerit demonstratus; quid iam de ipso Paulinus sentiat, literis interpellat his verbis h: *Pelagium quem credimus* (vt *ab illo distingueretur, qui Pelagius Tarenti dicitur*) *Britonem fuisse cognominatum, quod vt fertum Dei dilexerit, nouimus, nunc autem quemadmodum diligat, ignoramus. Nam & nos non solum dileximus, verum etiam diligimus eum: sed aliter nunc diligimus, aliter aliquando dileximus. Tunc enim, quia nobis recta fidei videbatur: nunc autem, vt ab iis, quæ inimica & aduersa gratia Dei sentire dicitur, illius nos fericordia liberetur.* hæc Augustinus.

LII. PELAGIVS ROMÆ PRO HÆRESI LABORAT.

Quod vero ad loca spectat, vbi Pelagius docuit: dictum est superius, ipsum in Ægypto versatum inter monachos, quem ante omnes deplorarit à Chrysostomo & Isidoro vidimus. In Occidentem vero se conferentem, in Vrbe primum quarundam quæstionum prætextu hæresim venena spartisse, sanctus Augustinus affirmat *i*, vbi ait, eum diutissimè Romæ vixisse, ibique in disputationibus contentionibusque versatum, captantem vndique occasionem hæresis propagandæ & propugnandæ. Nam idem de eo sanctus Augustinus *k*: *In eo*, nempe libris Confessionis, *certe dixi Deo nostro* (vt sępe dixi) *Da quod iubes, & iube quod vis. Qua mea verba Pelagius Romæ, cum à quodam fratre coepiscopo meo fuissent ea præsente commemorata, ferre non potuit: & contradicens aliquanto commodius, pene cum eo, qui illa commemorauerat, litigauit.* hæc Augustinus de Pelagio: qui Roma pulsus, in Siciliam profectus est: vnde Hilarius de eius erroribus hoc anno (vt diximus) sanctum Augustinum reddidit certiorem. At de Pelagio hactenus: cætera eius acta annis singulis pro temporis ratione dispositа inferius referemus.

LIII. SYNODVS PTOLOMENSIS IN LYBIA.

Hoc item anno, cum Synesius Episcopus Ptolemaidis nondum in Episcopatu annū exegisset (vt ex ipsius scriptis constat) celebrata est Synodus ibidem Ptolemaide in Pentapoli Ægypti. Cuius quidem cogendi, Episcoporum conuentus, causa illa potissimum intercessit, quod Andronicus prouinciæ Præfectus multa crudelia in subditos, atque itreligiosa & impia aduersus Ecclesiam perpetrasset, quibus in Synodo propositis atque probatis, communi omnium sententia, dira excommunicationis pœna mulctatur. Exstat ipsa à Patribus in eum prolata sententia, qua & eius crimina enarrantur. Apparuit ex hoc quidem iudicio, Episcoporum iuris fuisse, præsidere Præsidibus, & perperam ab eis facta corripere Ecclesiastica auctoritate, ex impertita sibi à Deo omnium Domino potestate. Sed reddamus hic (vt apud ipsum Synesium legitur) ipsam in Synodo ab Episcopis in Andronicum sententiam dictam:

LIV. SENTENTIA EXCOMMVNICATIONIS IN ANDRONICVM.

Concilium ad Episcopos l. Andronicum Berenicensem mala Pentapolis sorte & natum & educatum & auctum, & qui principatum eius, quæ ipsum protulit, emit. neque putet quis, neque vocet Christianum: sed velut quem execratur Deus, ab omni Ecclesia, ab omnibus locis & locibus expellatur. Non quod fuerit Pentapolis extrema plaga, post terræ motum, post locustam, post pestem, post ignem, post bellum reliquias illorum diligenter persecutus, absurdis generibus & fugitis instrumentorum per ipsum primum in regionem illatis, immo (vt rectius dicam) per ipsum solum vsurpatis, nouorum digitali & pedali tormento, prælo, nasi forcipe, auribus apprehendendis & labiis obturquendis parato instrumento (quorum quod maiores nostri & experientem & conspectum bello

a Hier. præf. l. 18. in Esai.

b Hier. præf. l. 2. in Esai. XLIX.

c Apud Aug. epist. 98. HILARIVS CONTRA HÆRESIM PELAG. AVGVSTINVM EXCITAT.

d Matth. e Ephes. 5.

f Augustin. ep. 99.

g Aug. Retract. lib. 2. c. 53. PRIMA SCRIPTIO AVGVSTINI ADVERSVS PELAGIANOS.

i Aug. de pec. orig. c. 21.

k Aug. de dono persev. l. 2. cap. 20.

l Apud Syn. epist. 58.

ANDRONICVS SCELESTISSIMVS.

amiserunt, à male seruatis beati prædicati sunt.) Nam ob hoc (inquam) expellatur : sed quod primus apud nos & solus & reipsa & verbis in Christum conuicia iaclauit. Reipsa quidem & facto, quod foribus Ecclesiæ sua vdicta affixit ; his quidem, qui ab ipso iniuria affecti sunt, ad tutam mensam excludens supplicationem : sacerdotibus autem Dei ea minatus, quæ etiam Phalaris Agrigentinus, & Cephron Ægyptius, & Sennacherib Babylonius veritus fuisset, qui misit Hierusalem improperare Ezechiæ & Deo.

LV. Illam ego diem secundam Dei crucem tulisse sentio. Nam in opprobrium Christi libellus ille conuiciis plenus de sacris foribus pependit : & hæc inspexit Sol, & legerunt homines, non Tiberio Claudio Reipublicam administrante, à quo Pilatus ad Iudæorum principatum missus est, sed pia Theodosii sobole Romanorum sceptra tenente, à qua sibi ipsi principatum comparasse Andronicum ex Pilati sententia, animaduersum est. Risum monebant præterentibus, qui ex alia secta essent, illæ literæ, quemadmodum Iudeis ea, quæ cruci Christi adscripta fuerant : quamquam crucis inscriptio non ex pia voluntate profecta, augusta esset indictione, per quam Christus Rex denunciabatur. At hic lingua sententiæ consentiebat.

LVI. Verum quæ post hæc designauit, grauiora sunt his, quæ publicè affixis literis notauit : Cum enim quandam contra inimicum occasionem reperisset (inimicitia enim erat ipsis, quod ille quidem nuptias parabat, hic autem prohibeat) tam horrendis ipsum tormentorum instrumentis torquebat, vt optaremus ad posteritatem non tradi, sed cum ipso sicuti cæperunt, desinere : quo hæc principatus Andronici commenta narratione solum ad posteros perseruantur. Postquam igitur vir generosus, non iniurius, sed infelix per illa torqueretur, & hæc in clarissima meridie fierent, vt sobis lictoribus testibus periret : & nosset, fore vt Ecclesia condoleret : ob nullam aliam causam, sed quod re cognita, statim ita vt parati essemus, excurreremus, quo assideremus, & calamitatem simul perferremus : rabie corripitur in hanc famam, si quis Episcopus misereri auderet hominis ipsi infesti : & multis ac iniquis temere iactatis, audacissimo ex ministris Tonante ipsum instigante, quo vritur ad publicas calamitates instrumento, finem insaniæ posuit : maxime impiam vocem prolocutus : Quod frustra in Ecclesia sperasset, & nullus Andronici manus effugere posset, etiam si ipsius Christi pedem teneret. Hanc vocem ter inermdita mente pronunciauit.

ANDRONICVS BLASPHEMVS.

*Thoante

LVII. Postquam non amplius admonendus est homo, sed velut insanabile membrum, à nobis resecandus : vt ne societate, etiam id, quod sanum est, simul corrumpatur (nam inquinamentum facile distribuitur : & quit angit scelestum, particeps fit reatus ipsius : oportet autem & mente & corpore puro Deo esse) Propter hæc Ptolemaidis Ecclesia ad omnes vbique terrarum sorores suas hæc demandat. Andronico & suis, Tonanti & suis nullum templum Dei aperiatur : omnis sacer cœtus, omne sacrum templum conclusum sit. Non est diabolo portio in Paradiso. Quietiam si clandestine ingressus fuerit, expellatur. Admoneo igitur & priuatum quemque & Principem, vt neque sub eodem tecto cum ipso habitet, neque eadem mensa participet. Sacerdotes autem præcipuè admoneo scilicet, qui neque viuentes ipsos alloquantur, neque mortuos simul deducant. Si vero quis velut parua cuiusdam Ecclesiam reprobarit, & excommunicatos ab ipsa susceperit, veluti necesse non sit pauperi obedire : is sciat, se scindere Ecclesiam, quam vnam Christus esse vult. Talis autem siue Leuita est, siue presbyter, siue Episcopus, à nobis in Andronici sorte locabitur, & neque porrigemus ipsi dexteram, neque vnquam de eadem mensa cum ipso cibum capiemus. Multum autem abest, vt in arcano mysterio communionem habituri simus cum his, qui cum Andronico & Tonante sortem habere voluerint. Hactenus verba sententiæ excommunicationis ab Episcopis in eos prolatæ : inter quos Synesius principem locum tenebat, ipsi Ecclesiæ metropolitanæ præfectus. Antistes, totius huius operis sapientissimus architectus : qui simulatq; Episcopus factus est, super philosophicam constantiam sacerdotalem induens vigorem ac robur, se ad iura danda Principibus, & ad subiiciendos Ecclesiasticis eos censuræ à Deo electū esse cognouit, instar Hieremiæ, ad quem Dominus a : *Constitui te super Reges & Principes : bellabunt aduersum te, & non præualebunt.* Est epistola eiusdē Synesij Episcopi ad Anastasium b de eiusdem Andronici sceleribus, quam breuitatis causa his attexere præterimittimus.

a Hier. 1.

b Synes. ep. 58. 79.

LVIII. ANDRONICI POENITENTIA.

At quid post hæc Andronicus, homo arrogans, crudelis in homines, in Ecclesiam contumeliosus, & in ipsum quoque Deum blasphemus? Quid inquam, post acceptam excommunicationis sententiam, qua à personis, locis & rebus sacris esset exclusus, & infamis effectus? Contempsit ne, ritu et ista hæc mens tumens, arrogans animus, durum ingenium, à recto semper reflexa & ad bonum nunquam flexa voluntas? Num & crudelius sæuit, ac ferocius (vt appetitus iaculis leo) insiliit, & crudelis debacchatus est in damnantes eum Episcopos, & fores effregit Ecclesiæ? minime gentium. sed (ô mirandum!) simulac sensit se Apostolica censura in interitum carnis datum Satanæ vnde letale vulnus accepit, inde quoque expetiit medicinam, redditur fera bestia cicuris, lambit vestigia Domini sui, tamque festinè, vt datas præueniens litteras, conuenerit Episcopos, qui pro se peterent veniam à Synesio : Qui cum nollet hominem, timeretque, ne hæc foris tantum specie tenus Andronicus præseferret ; inflictam non antè relaxauit pœnam, quam ipse plenè satisfactum foce polliceretur. Vides eiusmodi exemplo lector, quo statu habendi, & loco collocandi sint, & quam longe post Andronicum statuendi, qui anathematis sententia ob patrata scelera ab Episcopis ad salutem percussi, negligunt illam atque contemnunt. Sed reddamus hic eiusdem Synesij ad Episcopos litteras, quibus & Andronici pœnitentia tunc saltem foris exhibita demonstratur. sic enim se habent.

LIX. c Synes. epist. 72. SYNESII EPISTOLA DE ANDRONICI POENITENTIA.

Synesius Episcopis c. *Andronicus Ecclesiam mentitus, ipsam vera loquentem experiatur. Nuper, nondum valde nuper peccauit in Deum, violauit homines : quapropter conclusa ipsi apud nos Ecclesia, litteras ad fraternitatem vestram dictauimus, sententiam de ipso significantes. At ille epistolam præuenit supplicatione simulata, & pœnitentia promissa, quam omnes me suscipere petebant, prater me. Ego enim videbar mihi clare cognouisse hominem ad omnia dicenda & facienda facilem. Et expectabam & prædicebam, quod ex vulgari causa ad naturam reuersurus esset : quem sanè par erat timidiorem fore, vbi coram Ecclesiæ inclinatus fuisset, multo magis quam si nihil suspectum ipsi relinqueretur : Propter hæc precem in sententia perseuerare proposueram, velut qui simul & ergà Deum magis pium & ergà ciues magis vtile consilium inissem, his qui in sacerdotio vitam consumpserunt, cum quo superiori anno nondum rem attigit. Cessi rogantibus, vt nondum literas circumcurrerem, sed certis conditionibus susciperem, vt non amplius insaeuiret contra æquales, vt mentem ac intelligentiam præsectione vita præciret. Si quidem (inquam) intra terminos manebis, quos posuisti : & nunc pro peccato tuo precabimur, & de cætero comprecabimur. Si vero pactas conditiones recusaueris : pœna te manet, & ad omnes publicabitur, in tantum tempus producta, quantum ad emendabiles mores tuos redarguendos sufficiet.*

LX. *Hæc ita placuerunt : & ipse experimentum se daturum dixit, & nos idem sumpturos esse. Dedit & sumpsimus : largius insuper explens excommunicationis causas : nondum tunc ausus erat honorum proscriptionem, nondum adhuc eadem aggressus erat. Quot per hoc obeuntes? Quot ex his, qui nuper opulenti erant, per hac inopes degunt? Sed pauca hæc ad benè ac illustri loco natum, sed male perditum Magnum. Lacet filius viri illustrissimi, qui omnibus suis bonis inseruiuit ciuitati. Verum iuuentute vltus, matris senecta miserabiliter est : eo quod ex duobus filiis alter fuga lapsus est propter Andronicum, & neq; nouit, vbi terrarum sit : alterum vbi in terram condidit, nouit. Heu leges quæ simul inuenta efficiuntur, propter imperium obtinent sua ipsarum ciuitatis, præter quas ob principatum pecunias ad vsuram accipiunt. Horum igitur alios curatores Deus esse vult : nobis autem satis est, puros esse inter puros, si modo possimus intra cancellos sacros manere, & ab imperii sordissimæ occludere.* hactenus ad Episcopos Synesius.

LXI. At quam nam Andronico inuenit Synesius pœnitentiam, & ab homine ob delicta perpetrata satisfactionem exegit? inter alia illud quidem, quod maximum omnium æstimari debet, dum eum à tribunali depulit, in quo in Deum & homines multa deliquerat. Quanta hæc auctoritas Episcoporum, vt male iudicantes Præsides cessare impereret? Id enim affirmat ipse Synesius in breui epistola de eo data ad Theophilum Episcopum Alexandrinum, hoc

ipso

ipso anno, nam sequenti contigit ipsum Theophilum non amplius in humanis esse. Epistola autem sic se habet, cum Andronicum eidem ipse commendat.

LXII. SYNESII EPISTOLA AD THEOPHILVM DE ANDRONICO.

Venit iniustitia ex hominibus. Andronicus & prius iniuria affecit, & nunc iniuria afficitur. Ecclesiæ vero mos est, exaltare quidem humilem, humiliare vero sublimem. Hunc itaque Andronicum odisti quidem ob ea, quæ fecit, quare etiam progressus est, vt ad hæc deueniret. Miserere autem nunc ob id, quod cum his, qui in execratione sunt, conuersatus est: nam & eos, qui nunc in potestate sunt, propter ipsum offendimus. At horrendum est, si nunquam infelicibus consistemus, sed cum flentibus semper lachrymabimur. Nos igitur hic ipsum tribunalis exeminus, & de cætero multo pauciores calamitates ipsi fecimus. Et si pietas tua ipsum cura dignum ducet, hoc ego maximum signum suscipiam, quod non penitus homo ille reprobatus sit à Deo. Hucusque ad Theophilum Synesius, cuius Episcopalis functio antiquorum sententiis commendatur: inter alios enim Euagrius *a* hæc de eo: *Qualis autem & quam eximius vir eua fuerit, argumento sunt tum epistolæ ab eo post sacerdotii susceptionem elegantèr & ornatè compositæ, tum liber ille, quem dedicauit Theodosio, tum aliæ preclaræ illius quæ extant lucubrationes.* hæc Euagrius. Apparet enim ex his, Synesium philosophum ad Ecclesiam venientem, non tantum (quod aiunt) barbam & pallium intulisse, sed sacerdotali constantia & vigilantia ita sibi ereditam Ecclesiam gubernasse, vt neophytus licèt tamen seniores exemplo docuerit.

a Euagr. lib. 1. c. 15.

LXIII. *b* Sophr. Prat. apud cap. 19 DE EVAGRIO PHILOSOPHO AD FIDEM PERDVCTO.

Quæ vero de eo Sophronius *b* Hierosolymitanus Episcopus scribat, dignam memoria historiam hic reddamus, quam ipse omni fide bene signatam posteris tradidit, his scilicet verbis: *Cum Alexandriæ essemus, Leontius Apamiensis, vir religiosus & fidelissimus, venit ex Pentapoli, multis enim tam annis Cyrene moratus fuerat. Venit autem diebus Eulogii sanctæ Alexandrini Patriarchæ, eiusdem Cyrenensis vrbis futurus Episcopus. Cumq; familiari colloquio essemus vsi, narrauit nobis, dicens: Fuit temporibus Theophili beatissimi Patriarchæ Alexandrini Cyrine Episcopus Synesius Philosophus: qui cum venisset Cyrenem, reperit illic philosophum quendam, Euagrium nomine, qui sodalis suus in studiis liberalibus fuerat, amicum sibi carissimum, sed religione Gentilem, & cultura idolorum maximè deditum. Eum Episcopus Synesius ab idololatria transferre ad cultum Christi satagebat, curamq; ingentem eius rei sibi assumpserat pro charitate, quam erga ipsum a principio habuerat. Ille vero minimè id patiebatur, neq; illius doctrinam admittere volebat. Episcopus tamen præmonuit illum amore, nec sic quidem tedio victus destitebat: dictus illum singulis horis tari, & instruere, ac inducere vt Christo crederet, ipsiusq; sacramenta susciperet. Cumq; ille quotidie ista monita dare perstitteret: dixit ad eum semel Philosophus: Verè, mi domine Episcope, cum cæteris, quæ mihi displicent in Christianis, hoc est, quod consummationem huius seculi futuram dicunt, & post consummationem, omnes qui ab initio seculi fuerunt homines, in ipso corpore resurrecturos, carnemq; hanc incorruptibilem recepturos & immortalem, atq; ita in perpetuum victuros: sicq; eorum, qua in corpore gesserunt, præmia percepturos: cui etiã qui miseretur pauperi, fenerari Deo, & qui dispersit in pauperes & inopes, in cælo sibi thesauros reponere, & centuplicata quæ erogauerit, in regeneratione cum æterna vita à Christo esse reddenda. Qua omnia cum dicuntur, deceptio & irrisio & fabula mihi videntur.*

LXIV.

Episcopus autem Synesius assueuerat ea omnia Christianorum vera esse, nihilq; omnino habere falsum, vel veritati contrarium, idq; multis documentis asserebat, & persuadere illi nitebatur. Post multum vero temporis, cum illum induxisset Christianum fieri, baptizauit ipsum & filios eius, cunctosq; domesticos illius. Cæterum non multo post ea quam baptizatus fuerat, dedit Episcopo auri tria centenaria in vsum pauperum, dicens: Accipe aurum istud, & distribue illud pauperibus, & fac mihi cautionem manu tua, quod Christus mihi ipsum reddet in futuro seculo. Qui suscepto auro, protinus illi vt petebat, cautionem fecit. Vixit itaq; post baptismum annos aliquot Philosophus, ac tandem infirmatus est ad mortem. Cum vero morti proximus esset, dixit filiis suis: Quando curabitis funus meum, charta ista in manibus meis ponite, & me cum illa sepelite. Mortuo autem illo, fecerunt filii sicut eis ipse præcepérat, sepelieruntq; eum cum chirographo.

LXV. MIRACVLVM DE SVBSCRIPTO CHIROGRAPHO.

Tertia autem post sepulturam die apparuit Episcopo Synesio nocte quiescenti dicens: Veni ad sepulchrum, vbi iaceo, & accipe chirographum tuum. Accepi enim debitum, & satisfactum mihi est. Atq; vt certior eius rei fiat, propria mea subscripsi manu. Ignorabat enim Episcopus quod chirographum illud consepelissent ei, Mane autem facto: accessit filius eius, dixit: Num aliquid cum patre vestro in monumento posuistis? illi putantes quod eos de pecuniis interrogaret, dixerunt ei: Nihil, Domine, præter pannos consuetos. Quid igitur? num quid vel chartam aliquam consepelistis? tunc recordati filii (ignorabant enim quod de chirographo diceret) dixerunt ei: Ita sanè, Domine, chartam enim quandam moriens dedit nobis, & ait: Quando sepelietis me, chartam istam mihi in manibus date, nullo penitus sciente. Tunc dixit illis Episcopus somnium, quod nocte illa vidérat. Sumensq; illos cum clericis ac primariis ciuitatis, accessit ad philosophi tumulum. Quo aperto, inuenerunt iacentem philosophum, chirographumq; manu Episcopi conscriptum suis manibus tenentem. Accipientes autem chirographum ex eius manibus, aperuerunt, inuenerunt q; in eo nouiter manu philosophi subscriptum ita:

EGO EVAGRIVS PHILOSOPHVS TIBI SANCTISSIMO DOMINO SYNESIO EPISCOPO SALVTEM. ACCEPI DEBITVM IN HIS LITERIS MANV TVA CONSCRIPTVM. SATISFACTVMQVE MIHI EST. ET NVLLVM CONTRA TE HABEO IVS PROPTER AVRVM QVOD DEDI TIBI ET PER TE CHRISTO DEO ET SALVATORI NOSTRO.

LXVI.

Qui vero conuenerant, hoc videntes, obstupuerunt, & per multas horas clamauerunt, Kyrie eleison, glorificantes Deum, qui facit mirabilia, & talem tantumq; promissionum suarum euidentiam dat seruis suis. Asserebat & hoc idem Dominus Leontius, cautionem illam manu philosophi subscriptam seruari vsq; hodiè, atq; in sacrario sanctæ Cyrenensis Ecclesiæ custodiri: & quicunq; sacrario custos ingrederetur, hanc illi cum cæteris vasis sacris assignari custodiendam cum omni diligentia, atq; cum deinceps successori suo integram illæsa; inuiolatamque reconsignare. hactenus Sophronius ex Leontio de Synesio & Euagrio.

LXVII.

Hic autem memoria repetenda sunt, quæ secundo Annalium tomo ex Clemente Alexandrino, sancto Augustino, & aliis dicta sunt: philosophiam, licet in multis aduersari videatur Christianæ religioni, conducere tamen plurimum ad eandé capessendam: quod quamplurimis exemplis quæque temporà demonstrarunt, quibus singulis celeberrimi philosophorum Christo nomen dedere: ex eis vero illos tantum testificisse constat, quos magia, vel vitæ turpitudo ingensue mentis tumor, vel alii perditi mores labefactassent. Quos enim veri amantes philosophia sursum è vulgo abreptos altius sublevasset, vitaque sapientiæ consona comprobasset, non despexit Deus, sed cœlesti desuper lumine, quo fidei sacramenta perciperent, illustrauit, vt modo de Synesio & Euagrio vidimus: quibus accedant, quæ & hoc eodem tempore de Gennadio rerum naturalium scientia apprimè imbuto, de immortalitate tamen animæ dubitante, S. Augustinus accidisse testatur his verbis, ad Euodium scribens:

PHILOSOPHI QVI FIDEM CHRISTIANAM CONSEQVI DIGNI HABITI.

c Aug. epist. 100.

Frater noster Gennadius, notissimus fere omnibus, nobisq; carissimus medicus, qui nunc apud Carthaginem degit: & Romæ suæ artis exercitatione præfuit: vt hominem rei vocem nosti, atque erga pauperum curam impigra misericordia, facillimoq; animo benignissimum: dubitabat tamen aliquando (vt modo nobis retulit) cum adhuc esset adolescens & in his elemosynis feruentissimus, vtrum esset vlla vita post mortem. Huius igitur mentem & opera misericordiæ quoniam Deus nullo modo defereret: apparuit illi in somnis conspicuus iuuenis & dignus intendi: eiq; dixit: Sequere me. Quem dum sequeretur, venit ad quandam ciuitatem, vbi audire corpit à dextera parte sonos suauissimè cantilenæ vitra solitam notamq; suauitatem. Tunc intento, quidnam esset: ait, hymnos esse beatorum atq; sanctorum. Sinistra autem parte quid se vidisse retulit, non satis memini. Exsilauit, & somnium fugit, tantumq; de illo, quantum de somnio cogitauit. Alia vero nocte eccè idem ipse iuuenis eidem rursus apparuit: atq; ab illo vtrum cognoscerem, interrogauit. Respondit ille, quod eã benè planeq; cognoscerem. Tunc ille quæsiuit, vbi se nosset. Nec memoria defuit, quid ille ident idem respondet: totumque vi sum illud hymnosque sanctorum, ad quos audiendos eo duce venerat, quia recentissimos recordabatur, facilitate narrauit. His ille percontatus est: Verum nam id, quod narrauerat, in somnis vidisset, an vigilans? Respondit, in somnis. At ille: Benè inquit recolis: Verum est, in somnis illa

vidisti : sed nunc etiam in somnis te videre scias. Hæc cum audisset ille, ita esse credidit, atque id responsione firmauit. Tunc qui hominem docebat, adiecit, & ait: Vbi est modo corpus tuum? Ille respondit: In cubiculo meo. Scisne (inquit ille) in eodem corpusculo nunc illigatos esse & clausos, & otiosos oculos tuos, nihilque illis oculis te videre? Respondit: Scio. Tunc ille: Qui sunt ergo (inquit) isti oculi, quibus me vides? Ad hoc iste non imperiens quid responderet, obticuit. Cui hæsit animi, ille quod his interrogationibus docere moliebatur, aperuit: & continuo: Sicut (inquit) illi oculi carnis tuæ vtiq; in dormiente atque in lectulo iacente nunc vacant, nec aliquid operantur, & tamen sunt isti, quibus me intueris, & ista vtcunq; visione: ita cum defunctus fueris, nihil agentibus oculis carnis tuæ, vita tibi inerit, qua viuas, sensusq; quo sentias. Caue deinceps ne dubites vitam manere post mortem. Ita filii homo fidelis ablatam dicit huius rei dubitationem: Quo docente, nisi prouidentia & misericordia Dei? vtpotè qui sic naturali exemplo instructus est, vt mente cœlestis fulgore gratiæ illuminatus, à claritate in claritatem, transformatus sit (vt ait Apostolus a) *tanquam à Spiritu Domini.*

a 2. Cor. 3.

LXIX. b Luc. 13.

Sed quod in his versetur oratio, patere quæso, lector, vt exemplo Euangelici b patrisfamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera, veteribus recentia coniungamus erit enim, vt ex his, quæ breuiter dicturi sumus, magnam capias animi voluptatem. Haud namque inexplorata referam, sed quæ complurium eruditorum virorum scimus assertione firmata, immo & à religiosis viris ad populum pro concione sæpè narrata. Ego vero à quo accepi, auctorem proferam, nempe integerrimæ fidei virum, Michaelem Mercatum Miniatensem S. R. E. Protonotarium, probitate morum atque doctrina spectatum: ipse enim narrauit de auo suo, eodem quo ipse nomine nuncupato, Michaele Mercato Seniore, cui cum Marsilio Ficino nobilissimi ingenij viro summa intercedebat amicitiæ consuetudo, parta & aucta philosophicis facultatibus, in quibus Platonem ambo affectabantur auctorem. Accidit autem aliquando, vt ex more, quidnam post obitum superesset homini, ex eiusdem Platonis sententia: sed non sine tamen trepidatione deducerent, quæ labantia Christianæ fidei sacramentis suffulcienda essent: eo enim argumento extat eiusdem Marsilij ad ipsum Michaelem Mercatum erudita quidem epistola, de animi & Dei immortalitate. Cum vero inter disserendum eorum progressa longius fuisset disputatio; eam ad calcem perductam illo clauserunt corollario, vt iuncta simul dextera pacti fuerint, vter eorum ex hac vita prior decederet (si liceret) alterum de alterius vitæ statu redderet certiorem. Quibus inter se conuentis, ambo iurati ab inuicem discessere. Interlapso autem haud breui temporis spatio, euenit, vt cum summo mane idem Michael Senior in philosophicis speculationibus vigilaret: ex inopinato strepitum velociter currentis equi, eiusdemque ad ostium domus cursum sistentis audiret, vocemque simul Marsilij clamantis: O Michael, ô Michael, vera, vera sunt illa. Ad vocem amici Michael admiratus, assurgens, fenestramque aperiens, quem audierat, vidit post terga, ad cursum iterum acto equo candido, candidatum: prosecutus est eum voce Marsilium, Marsilium inuocans; prosecutus & oculis; sed ab eis euanuit. Sic ipse noui casus stupore affectus, quid de Marsilio Ficino esset, solicitius perquirendum curauit (degebat ille Florentiæ, vbi diem clausit extremum) inuentoque eundem illa ipsa hora defunctum, qua eo modo auditus & visus est sibi. Quid tum ipse? licet enim antiquæ probitatis vir esset innoxiamque & proficuam omnibus vitam hactenus excoluisset (prout decebat vere philosophum) ex eo tamen tempore, vale dicens philosophicis disciplinis, solius Christianæ philosophiæ cæteris eminentioris propensior cultor effectus, quod reliquum fuit temporis, mundo defunctus, soli vitæ futuræ vixit, specimen edens absolutissimi omnibus numeris Christiani, qui inter philosophos sui temporis magna cum laude claruerat nulli secundus. Ad hæc autem, Synesij, Euagrij, & Gennadij occasione digressi sumus, ad declarandum non à Deo despectos vere philosophos.

DE MICHAELE MERCATO VENIORE ET MARSILIO FICINO.

LXX. c Suid. in Synes.

Numerat Suidas c Synesij lucubrationes, sed quas ante Episcoparum elaborauit, ad grammaticam & philosophiam spectantes, necnon Panegyricas orationes, inter quas in laudem Theodosij dictam Euagrius recenset orationem, de Regno ad Arcadium, de Studiorum fructu ratione, de Prouidentia, de Insomniis, de Calui tie & alia pluræ quæ non extant. Scripsisse præterea libros venatorios, ipse de se testatur d, necnon commentarium de Instrumento Astronomiæ, vt ad Otum ipse scribens affirmat e. Quamdiu autem sederit, ignoratur. Porro post eius obitum in Ecclesiam Ptolemaidis Pentapolis repertit subrogatus eius germanus Euoptius, ad quem eiusdem Synesii extant literæ, quarum ante suo loco meminimus. Ad quem quidem Euoptium, virum pereruditum, extat scriptio illa S. Cyrilli contra reprehensiones Theodoreti. At de Synesio hactenus. Iam vero quæ sunt anni huius reliqua, prosequamur.

d Syn. epist. 154. e Syn. epist. 137.

LXXI. THEODOTVS EPISCOPVS ANTIOCHENVS.

Hoc item anno, defuncto Alexandro Episcopo Antiocheno, cum sedisset annos fermè quatuor, in locum eius subrogatus est Theodotus. Id vt affirmemus in primis admonent literæ Attici Constantinopolitani Episcopi datæ anno sequenti ad Cyrillum Episcopum Alexandrinum, cum successisset in locū Theophili anno sequenti vita functi: in quibus de ipso Theodoto, iam Episcopo Antiocheno mentio habetur. Vnde intelligas, eos errare, qui ad Bonifacij Papæ tempora Alexandri vitam perducunt. Porro de Theodoto hæc Theodoretus f: *Alexandro vita defuncto, Theodotus continentiæ velut margarita, Ecclesiæ præsulatum obtinuit, vir mansuetudine insignis, & accurata vita institutione egregiè exornatus: qui sectam Apollinarianam, oratam vt se cum reliquo Christi grege iungeret, cæteris Ecclesiis omnibus aggregauit.* hæc de Theodoto Theodoretus, satisque ad eius laudem.

f Theod. l. 5. c. 17.

IESV CHRISTI
Annus 412.

INNOCENTII PAP. Annus 11. HONOR. 18. THEOD. 5. IMPP.

QVADRINGENTESIMVS duodecimus annus, duobus Augustis Consulibus, Honorio nonum & Theodosio quintum, deletis ope diuina tyrannis, feliciter inchoatur. Cuius primo mense idem Honorius, quod primum ad Christianam religionem spectare sciebat, qua nihil antiquius habuit, obstinatos animo Donatistas illos, qui post cuictam in proxima Collatione à Catholicis causam adhuc in schismate pertinaciter remanerent, diuersis pœnis, dato rescripto, mulctauit, atque primum Ecclesias, ac cætera earum bona illis indulgentia Principis anno superiori ante Collationem ad demulcendum eorum animos reddita, Catholicis restituenda esse præcepit: laicos insuper pecuniaris pœnis pro conditione cuiusque puniit; clericis vero exilium irrogauit: illisque legata, Catholicæ Ecclesiæ deberi præcepit. Sed reddamus hic ipsum referiptum ad Seleucum Præfectum Prætorio datum, nonnihil tamen antiquitatis carie depraua tum: sic enim se habet g:

I. HONORII PIETAS.

g l. 51. de hær. C. Theo. II. RESCRIPTVM CONTRA DONATISTAS.

Cassatis quæ pragmatici, vel adnotatione manus nostræ potuerint imperari: & manentibus his, quæ etiam dudum super hoc definita sunt: & veterum Principum sanctione seruata: nisi ex duo prolata legis omnes Donatistæ tam sacerdotes, quam clerici, laicique Catholicis ea, quæ sacrilegè desinere, reddiderint: tum Illustres singulatim pœnæ nomine Fisco nostro auri pondo quinquaginta cogantur inferre, Spectabiles auri pondo quadraginta, Senatores auri pondo triginta, Clarissimi pondo viginti, Sacerdotales auri pondo triginta, Principales auri pondo viginti, Decuriones auri pondo quinque, Negotiatores auri pondo quinque, Plebeii auri pondo quinque, Circumcelliones argenti pondo decem: Qui isti à conductoribus, sub quibus commanent, vel procuratoribus executoris exigendi fuerint præsentati, ipsi teneantur ad pœnam: ita vt nec

domus

domus nostræ homines ab huiusmodi censura habeantur immunes. Vxores quoque eorum, marit. alis segregatim multa constringat. Eas enim, quos nequaquam illat. a damnata corruerint, facultatum omnium publicatio subsequeretur. Seruos etiam dominorum admonitio, vel colonos verberum crebrior ictus à prauæ religionis reuocabit, si malint ipsi ad prædicta dispendia (etiamsi sint Catholici) vetineri. Clerici vero, ministrique eorum, ac pernicio sissimi sacerdotales ab Leti de Africano solo, quod ritu sacrilego polluerunt, in exilium viritim ad singulas quasque regiones sub idonea prosecutione mittantur: Ecclesiis eorum, vel conuenticulis prædisque (si qua in eorum Ecclesias hæreticorum largitas praua contulit) propriet. ati, potestatiq; Catholicæ (sicut iamdudum statuimus) vindicatis. Dat. III. Kal. Febr. Ranennæ, Honorio VIIII. & Theodosio V. AA. Conss. hactenus verba rescripti.

III. DE HONORII RESCRIPTO.

Cuius quidem Honorij sanctionis pluribus in locis S. Augustinus meminisse videtur. Nam quod ad caput illud spectat de irrogato exilio clericis Donatistis, hæc habet contra Gaudentium a: *Mitiora in vos constituit Imperator propter infirmitudinem Christianam: exilium vobis voluit inferre, non mortem: sed vos homines dolli considerantes quid debeatis merito, & quid minus sit in supplicio, non de iudicio illius, sed de vestro additis mortem.* cum scilicet voluntarie ipsi more suo eam oppeterent. Ad hanc quoque legem idem sanctus Augustinus vsus est alludere voluisse, cum scribens ad Bonifacium inter alia hæc ait b: *Quicquid ergo nomine Ecclesiarum partis Donati possidebatur, Christiani Imperatoris legibus religiosis cum ipsis Ecclesiis ad Catholicam transire iusserunt.* & quam id æquissimè, subdit. *Cum ergo nobiscum sint plebes earundem Ecclesiarum, nobiscum pauperes, qui ab eisdem possessionibus alebantur: ipsi potius foris posiit desinant concupiscere aliena: sed intrent in vnitatis societatem, vt pariter gubernemus non illa tantum quæ dicunt sua, verum etiam quæ dicuntur & nostra. Scriptum est enim* c: *Omnia vestra sunt, vos autem Christi.* & alibi pro concione ad populum d: *Legunter* (inquit) *manifestæ leges, vbi præceperunt Imperatores, vt qui præter Ecclesiæ Catholicæ communionem vsurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine Ecclesiæ audeant possidere.* & in fine: *Veniant ad Catholicam, & nobiscum habebunt non solum terram, sed etiam illum, qui fecit cælum & terram.* Quod etiam ex huius legis præscripto, relicta ex testamento Donatistis deberent accipi à Catholicis; hinc ipse supetius ex persona ipsorum: *Modo deficientes vbique, quid nobis proponunt, non inscientes quid dicant? Vilia nostra tulerunt fundos nostros tulerunt: proferunt testamenta hominum. Ecce vbi Gaius ei donauit fundum Ecclesiæ, cui præerat Faustinus. Cui Episcopus præerat Faustinus? Ecclesiæ. Quid est Ecclesiæ Ecclesiæ dixi, cui præerat Faustinus. Sed non Ecclesiæ præerat Faustinus, sed parti præerat. Columba autem Ecclesia est, &c.* ostendens iure negari bona Ecclesiæ iis, qui non sunt in Ecclesia.

a Aug. cont. Gaud. l. 1. 29.

b Aug. ep. 50.

c 1. Cor. 3. d Aug. in Io. tract. 6. infin.

IV. DONATISTÆ ACRIVS ÆVIVNT.

Cæterum qui resilierant post Collationem ab ineunda cum Catholicis vnitate proterui, tantum abfuit vt his pœnis adigi potuerint è schismate redire ad Ecclesiam, vt maiori obduruerint obstinatione, & crudeliore furore sæuierint. Docent hæc quidem sancti Augustini litteræ e hoc ipso anno (vt diximus) ad eundem Marcellinum Cognitorem datæ, quibus mala perpetrata ab eis aduersus Restitutum & Innocentium significantur: cum ne in eos captos atque confessos pœnam mortis irroget, ipse sanctus Augustinus rogat: vbi hæc de ipsorum delictis, quorum ante alia occasione fecimus mentionem: *Circumcelliones illos & clericos partis Donati, quos de Hipponensi Ecclesia ad iudicium pro factis eorum publicæ disciplinæ cura deduxerat, à tua nobilitate conperi audisse, & plurimos eorum de homicidio quod in Restitutum Catholicum presbyterum commiserunt, & de cæde Innocentii alterius Catholici presbyteri, atque de oculis eius effosso, & de digitis præcisis fuisse confessos. Vnde mihi sollicitudo maxima incussa est, ne forte sublimitas tua censeat eos tanta legum severitate plectendos, vt quæ ita fecerunt, talia patiantur. Ideoque his literis obtestor fidem tuam quam habes in Christo, per ipsius Domini Christi misericordiam, vt hoc ne facias, nec fieri omnino permittas, &c.* pluribus enim argumentis id ab eo extorquere conatus est. Sed & commendat eiusdem in quæstionibus exhibitam mansuetudinem, vbi ait: *Nos perdere paternam diligentiam: quam in ipsa inquisitione seruauit, quando tantorum scelerum confessionem, non extendente equuleo, non salientibus vnguis, non vrentibus flammis, sed virgarum verberibus eruisti: qui modus coercitionis ita magistratibus liberalium, & ab ipsis parentibus, & sæpe etiam in iudicio solet ab Episcopis adhiberi,* atque demum ad persuadendum huiusmodi vtitur argumento: *Postremo* (inquit) *pro Ecclesia vtilitate missus es: hoc Ecclesiæ Catholicæ, aut (vt modum dispensationis meæ non supergredi videar) hoc Ecclesiæ ad Hipponensium regionum diœcesim pertinenti prodesse, hoc expedire contestor. Si non audis amicum petentem, audi: Episcopum consulentem: quamuis quoniam Christiano loquor, maxime in tali causa non arroganter dixerim, audire te Episcopum conuenit iubentem.* Hæc cum audis, lector, in mente reuoca, quæ dicta sunt anno superiori de Synesio Episcopo & Andronico Libyæ Pentapolis Præfecto: nimirum verbis & exemplis declamatum in eadem causa, iisdemque personis demonstratum, Episcoporum esse, Præfectis quæ pia, quæ sancta & Christianæ sunt legi consentanea, imperare. Præfecti erant ambo, iusque habebant gladii, Andronicus & Marcellinus: ambo Episcopo Synesius & Augustinus, eadem causa de sontium quæstionibus atque suppliciis, in qua in vtroque ipsorum ius Episcoporum in præcipiendo Præfectis ostenditur: verum & in puniendis etiam eisdem & anathemate percellendis, in Synesio vidimus declaratum.

e Aug. ep. 158.

EPISCOPI IMPERANT PRÆFECTIS.

V. ACTA DE SCELERIBVS DONATISTARVM PVBLICANDA.

Sed & illud à Marcellino sanctis Augustinus exigit, vt confecta Acta publica de Donatistarum confessis criminibus & criminosis conuictis publice exponerentur, ad ipsorum omnium Donatistarum ignominiam, vt sic manifestatione ipsorum scelerum erubescerent: nam aliis literis hoc eodem anno in eadem causa datis f hæc habet: *Gesta quæ promisit præsentia tua, vehementer expecto, & in Ecclesia Hipponensi iamiam cupio recitari, ac si fieri potest, per omnes Ecclesias etiam in nostra diœcesi constituas: vt audiant homines, plenèque cognoscant confessores iniquitatis, non Dei timore extorquente pœnitentiam, sed iudiciaria diligentia crudelissimorum pectorum aperiente duritiam, siue illorum qui sæ homicidio, & de exscacato ac debilitato presbyteri corpore confessi.* & paulo post de publicatione eorundem Actorum in loco iudicii faciendâ subdit: *Quod autem scripsit eximietas tua, dubitare te, vtrum in Theupropia debeas eadem Gesta iubere proponi: fiat. si potest illuc frequens conuenire multitudo: alioquin alius locus celebrior prouidendus est, non tamen vllo modo prætermittendum.*

f Aug. ep. 158

VI. MACROBIVS EPISCOPVS DONATISTA DVX CIRCVMCELLIONVM.

Quibus ipsis litteris idem sanctus Augustinus, quomodo pergerent iidem efferati Donatistæ sæuire, narrat his verbis: *Modo Macrobius Episcopus eorum stipatus cuneis perditorum vtriusque sexus, hac atque illac circumit, asperitas, sibi basilicas, quas possessorum quantulumcunque timor clauserat.* & paulo post: *Cum ipso etiam esset ille Donatus diaconus rebaptizatus, qui cum fuerit colonus Ecclesiæ, versatus est in illa cade præcipuus. Qui tales non cum eo sunt, quando & ille cum ipso est? &c.* At tantum abest, vt nouis his Donatistarum facinoribus sanctus Augustinus à rogando pro eis, qui vincti detinebantur in carcere feriendi, retraheretur; vt etiam cumulatiori mansuetudinis mentis gratiam prosceleribus penderet. Etenim pro eisdem etiam ad Proconsulem litteras dedit, quibus eum abstinere à gladii pœna pluribus rogauit g. Sed quid his amplius addidit? Audi quid in dicta ad Marcellinum epistola h de Proconsule scribat: *Si autem nec litteris meis ad hoc consenserit: hoc saltem præstet, vt in custodiam recipiantur: atque hoc de clementia Imperatoris impetrare curabimus, ne passiones seruorum Dei, quæ debent esse in Ecclesia gloriosæ, aminicorum sanguine dehonestentur. Scio enim in causa clericorum Ananiensium, qui occisi à Gentilibus nunc martyres honorantur, Imperatorem rogatum facile concessisse, ne illi, qui eos occiderant, & capti iam tenebantur, pœna similis punirentur.* hæc Augustinus pro perditis Donatistis: idemque conestatur, quod fide sic quidem à Proconsule audiatur, salteé id obtineret, vt tres eiusmodi epistolæ pro illis à se datæ, Actis Proconsularibus ad futuram memoriâ iungerentur; licet quatuor eodem argumento in eadem causa extent Augustini epistolæ, duæ ad Marcellinum, ad Proconsulem vna, ad Apringium k. Iudicem vna. Agebat Proconsulem in Africa hoc anno Donatus, vir quidem ob vitam integram magni nominis, vt alia ad eum ab Augustino data epistola l docet.

g Aug. ep. 127.
h Aug. ep. 128.
i Aug. epist. 127. 158. 159.
k Aug. epist. 160.
l Aug. epist. 128.

VII.

Cum vero non vnus Augustinus tantum, sed alii quo-

DE MACEDONII CONSVLTATIONE.

que Catholicæ Ecclesiæ Episcopi solerent apud Iudices pro condemnatis facinorosis intercedere: Macedonius & ipse Iudex, ius gladij habens, eundē Augustinū literis interpellauit, num acquiescendū esset precib. Episcoporum, reis pœnam dimitti postulantium: præsertim si probabilis sit coniectura, eosdem in deterius prolapsuros. Extant a ipsæ Macedonii litteræ ad Augustinum, cuius etiam ad illā reddita epistola b legitur eo argumento disertè conscripta quas tu ipse, si lubet, consule, simulque sancti Ambrosij eadem tractantis epistolam ad Studium c scriptam. Commendat autem idem Augustinus d eiusdē Macedonii Præfecti in promulgandis aduersus Donatistas edictis exhibitam lenitatem dum hæc recitat, & laudat ipsum in edicto esse præfatum: *Pro vobis hoc agitur: pro vobis sacerdotes incorruptæ fidei, pro vobis Imperator Augustus, pro vobis nos quoque eius iudices laboramus: & alia multa in eodem edicto ita posuisti, vt te appareat in terrenis Iudicis cingulo non parua ex parte cœlestem Rempublicam cogitare.* Exhibebantur eiusmodi mansuetudinis officia tū à Iudicibus, tum in primis ab Episcopis, vt quos scirent scueritate legum obstrictos, tius obrigescere, facilitate, comitate & benignitate, omni denique studio eos demerere pro vitibus laborarent. Prædicata est autem ab ipsis etiam Donatistis Genethlij Episcopi Catholici animi mansuetudo, & gratia illis exhibita: de quo Augustinus: *Inde nescio quomodo ventum est ad commemorationem beatæ memoriæ Genethlii Episcopi, quod nescio quam constitutionem datam contra illos compresserit, & effectum habere non fuerit.* At de his satis.

a *Apud Aug. ep. 53.* b *Aug. ep. 54.* c *Ambr. ep. 76.* d *Aug. ep. 52. in fine.*

MANSVETVDO CHRISTIANORVM PRÆSTITVM.

VIII. ACTA CONTRA DONATISTAS PVBLICARI IVSSA.

Quid præterea in eadem Donatistarum causa actum sit, accipe. Vt de his iugis memoria penes Catholicos perseueraret, eademque semper recens dimanaret in aures schismaticorum; illud factum est, vt in quibusdam Ecclesiis Africanis eadem Acta publicè in Ecclesia Quadragesimæ tempore recitarentur: testatur id quidem sanctus Augustinus, dum id ipsum vt faciat, à Deuterio Episcopo exigit, vbi ait e: *Præsentibus vobis fratrem & coepiscopum meum Deuterium obstringo, vt quemadmodum sit apud Carthaginem, apud Tagastam, apud Constantinam, apud Hipponem, apud omnes diligentes Ecclesias, sic etiam deinceps facere non pigrescat. Vt annis omnibus per tesumiorum dies, id est, Quadragesima ante Pascha, quando vobis maxime ieiun. antibus plus vacat audire, eadem Gesta Collationis per annos singulos, vniuersa à capite in finem ex ordine recitentur.* hæc Augustinus; qui & in eo laborauit, vt eandem Collationem, quo abomnibus sine tædio legeretur, redigeret in epitomen, quam Breuiculum nominauit, vt ipse testatur f absolutā hoc anno, vt tradit in dicta Epistola ad Marcellinum g: vbi de suis huius temporis lucubrationibus agens, hæc ait: *Cum enim ab eorum hominum necessitatibus aliquantulum vaco, qui me sic angariant, vt eos nullo modo liceat euitare, nec contemnere oporteat: non desunt quæ dictanda propono, sic in articulis temporum constituta, vt dilationem non ferāt. Sicut mihi fuit breuiatio Gestorum Collationis nostræ satis operosa, cum viderem neminem se velle tanto aggeri literarum legendo committere. Sicut mihi fuit etiam epistola ad ipsos Laicos Donatistas de hac eadem Collatione nostra quam modo aliquot lucubrationibus terminaui.* intelligit enim sanctus Augustinus de libro, cuius est titulus, Ad Donatistas post Collationem. Quanam autem occasione ille scriptus fuerit, modo dicendum.

c *Aug. de Gestis cum Emerito.*

f *Aug. de Retract. lib. 2. 39.* g *Aug. epist. 158.*

IX. CONCILIVM CIRTENSE IN DICTVM.

Quod enim Donatistæ Episcopi in eadem Collatione anno superiori victi penitus & confutati, non tantum non acquieuissent, sed obstinatiores atque pugnaciores abscessissent, & publica via alii grassati essent, alii vero verbis & scriptis complura spartissent mendacia, nempe corruptum à nostris fuisse Iudicem, se vero ab eodem compressos, neque loqui permissos, & alia id genus complura fingentes, quibus populus Donatista renocaretur, ne relicto schismate ad Ecclesiam Catholicam se transferret, sed contineretur in impietatis officinis: res tanta haud dissimulanda, contemnendaque Patribus visa est. Quamobrem hoc ipso anno, mense Iunii, ea de causa prouinciale Episcoporū Concilium Cirtæ in Numidia celebrare decernunt, cui interfuerunt Siluanus, qui eius Prouinciæ Primatem agebat, Augustinus & alij eius Prouinciæ Episcopi, vt ex Actis eius conuentus & epistola inde scripta apparet. Sed quid accidit? Cum Numidæ Episcopi ad Synodum vocarentur, & inter alios idem sanctus Augustinus Episcopus Hipponensis: ipse in itinere cōstitutus cum Tuburnicum perueniisset, nactus est ibi Fortunium eius ciuitatis Episcopum partis Donatistarum, cum quo sibi congrediendum fuit, publicè disputando de his, quæ spectarent ad communem causam inter Donatistas atque Catholicos. quid autem ea Collatione in via obiter habita actum sit, ex eiusdem sancti Augustini scriptis intelligemus: eius extant ea de re datæ literæ ad Donatistas, in quarum exordio hæc leguntur *h*.

h *Aug. ep. 158. 165.*

X. COLLATIO AVGVSTINI CVM FORTVNIO.

Fortunium, quem Tuburnicum habetis Episcopum, per eandem ciuitatem quamquam festinantissimè, cum ad Cirtensem Ecclesiam pergeremus, experti sumus, ita omnino, vt de illo soletis benignissimè polliceri. Eam ipsam quippe vestram de illo nobis sermocinationem cum ei renunciaremus volentes eum videre, non abnuit. Venimus itaque ad eum: quia ætati eius id à nobis deferendum videbatur potius, quam exigendum, vt ipse ad nos veniret prior. Perreximus ergo, comitantibus non paucis, quos forte aggregatos nobis illa tempus inuenerat. Cum ante apud eum consedissemus, rumore diffuso, non parua præterea turba confluxit. Sed in tota illa multitudine perpauci apparebant, qui vtiliter ac salubriter agi causam illam, & tantam, tam, tantæ quæstionem prudenter & pie discuti cuperent. Ceteri vero magis ad spectaculum, quasi alterationis nostræ prope theatrica consuetudine, quam ad instructionem salutis, Christiana deuotione conuenerant. Quapropter nec silentium nobis præbere, nec intentè nobiscum atq; modeste saltem & ordinatè colloqui potuerunt, exceptis (vt dixi) paucis quorum religiosa & simplex apparebat intentio. Itaq; libere pro sui cuiusq; animi motu immoderate loquentium, omnia strepitu turbabantur: nec euincere sine nos, sine ipse rogando, interdum etiam obiurgando potuimus, vt nobis modestum silentium præberetur.

XI. COLLATIO INTEGRA NOTARIIS SCRIBI NON VALVIT.

Res tamen vtcunque agi cœpta est, & aliquot horæ in altero sermone protraximus, quantum vocibus interquiescentibus varia tumultuantium sinebamur. Sed in ipso disputationis exordio, cum videremus ea quæ dicebantur, subinde labi de memoria vel nostra, vel eorū, quorum salutem maximè curabamus: & vt esset nobis cautior modestiorq; tractatio, simul vt & vos atque alii fratres, qui absentes erāt, quid inter nos actum esset, legendo cognosceretis: postulauimus, vt à Notarius verba nostra exciperentur. Vbi diu ab illo, vel ei consentientibus reluctatum est; postea tamen ipse concessit. Sed Notarij, qui aderant, atque id strenuè facere poterant, nescio qua causa excipere noluerunt. Egimus saltem, vt fratres, qui nobiscum erant, quamquam in hac re tardius possent, exciperent: pollicentes nos ibi eadem tabulas relicturos. Consensum est. Cæperunt verba nostra excipi, & aliquæ ab inuicem ad tabulas dicta sunt. Postea inordinatas obstrepentium interpellationes, & propterea nostram quoque turbulentiorem disputationem Notarij non valentes sustinere, cessarunt: nobis sane non desistentibus, & vt cuique facultas dabatur, multa dicentibus. Ex quibus omnibus verbis nostris quantum recordari potui causa totius actionem dilectionem vestram fraudare nolui. Potestis enim ei literas meas legere: vt vel approbet, vera me scripsisse, vel ipse vobis, si quid melius recolit, incunctanter insinuet. hæc præfatus Augustinus, summam initæ inter eos Collationis eadem ad eos epistola complexus est, quam maiori otio tu lector consulere potes. Quæ enim ibi posita est cōtrouersia de spurio Concilio Sardicensi, nos cum de eo suo loco egimus, pluribus pertractauimus.

XII. *i Aug. cont. Cresc. lib. 1. c. 34.*

Sed in his hic non prætermittendum, tum ea epistola, tum etiam dum contra i Cresconium agit, duobus potissimum argumentis coarguisse sanctum Augustinum Concilium illud ab aduersario citatum, non fuisse Catholicorum Episcoporum: Primo quidem, quod in eo Iulius Romanus Episcopus legeretur esse damnatus: & secundo, quod literæ Synodales ab eo datæ legerentur scriptæ ad Episcopum Carthaginensem, non autem (vt moris erat) ad Romanum Pontificem, quibus intelligas, malè audisse apud antiquos, quicquid contra Romanum Pontificem dictū, factumue editum legeretur.

XIII. ROM. PONTIFICIS AVCTORITAS COGNITA.

Sed quo loco habitus, & quantæ æstimationis esse deberet ipse Romanæ Ecclesiæ Pontifex idem S. Augustinus

ad eos-

ad eosdem ad quos scripsit dictam de Collatione cum Fortunio epistolam, nempe ad Eleusium, Glorium, Felicem, & alios cum eodem argumento, de causa nimirum Donatistarum literas dedit, hæc habet inter alia a : *Cum* (inquit de Cæciliano) *se videret & Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus, & cæteris terris, vnde Euangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias literas esse communitum, &c.* arguens ob id Catholicum Cæcilianum esse cognitum & probatum, quod Romano Pontifici communicatoriis literis (vt dictum est superius) iungeretur. Porro erant illæ pacis, concordiæ, & vnitatis symbolum, & longe diuersi generis ab iis, quæ ad Gentiles vel hæreticos à Catholicis scriberentur: de quibus in hac ipsa epistola Augustinus eius exordio ait: *Factum est, vt etiam ad nonnullos Donatistarum primarios scriberemus non communicatorias literas, quas iam olim propter suam peruersitatem ab vnitate Catholica, quæ toto Orbe diffusa est, non accipiunt, sed tales priuatas, qualibus nobis vti etiam ad Paganos licet.* Sed iter iam Augustini Cirtam versus cum Alypio, qui præsens fuit Collationi cum Fortunio, prosequamur.

a Aug. ep. 162.

XIV. CIRTENSE CONCILIVM.

Conuenerunt (vt diximus) Numidiæ Episcopi Cirtæ ciuitatis, non alia ex causa, quã vt consilium initrent, decernerentque quonam pacto occurrendum esset calumniantibus Donatistis, & conantibus mendaciis irritam reddere Collationem anni superioris. Quid autem inter eos tractatum sit, & communi sententia decreuerint; licet Acta ipsa perierint. Synodalis tamen epistola inde scripta extat ad Donatistas. De qua quidem illud in primis admonendum putamus, vbi in fine ipsius sic legitur b : *Hæc ad vos scripsimus decimooctauo Kalendas Iulias, piissimo Honorio VIII. Cons.* manifeste in numerum errorem irrepsisse, cum octauus pro nono Consulatus sit positus : quod quidem mendum ex eadem ipsa epistola redarguimus. Dum enim in ea mentio habetur Collationis habitæ anno superiori Carthagine sub Marcellino : quomodo adnotari epistola illa potuit sub octauo Honorij Consulatu, qui incidit in annum ante Vrbis excidium? Quod vero paulo post Collationem eandem Cirtensem Synodum esse habitam, ex literis ad Marcellinum datis apparet: nonus Consulatus pro octauo, & non alius restituendus erit. Porro in epistola illa Synodali ad laicos Donatistas data, causa huius cogendi Concilij aperitur.

b Apud Aug. epist. 152.

XV. LVCVBRATIONES AVGVSTINI POST COLLATIONEM CONTRA DONATISTAS.

Cum in auribus nostris fama crebresceret, hoc vobis vestros Episcopos dicere, Cognitorem præmio fuisse corruptum, vt contra eos sententia proferretur: vos autem ista facile credere, ac propterea multos vestrum adhuc nolle acquiescere veritati: placuit nobis, cogente Domini charitate, ex Concilio nostro hæc ad vos scripta dirigere, quibus primitus admoneremini, illos vobis vicios atque conuictos hæc mendacia iactare. Qui etiam in suo mandato, quod pro illa Collatione fecerunt, & suis nominibus atque subscriptionibus firmauerunt, nos illic Traditores & persecutores suos esse dicentes, in falsitate atque mendacio manifestissimo detecti atque conuicti sunt, &c. plura enim certaque subdit, quibus ipsi Episcopi Donatistæ apertissimi essent tedarguendi mendacij : Hæc quidem Patres ex Synodo. Priuatim autem S. Augustinus Breuiculum scripsit, sed ante dictam epistolam datam ad Marcellinum c, in qua (vt vidimus) mentio habetur de epistola ad laicos Donatistas, necnon de Breuiculo. Postea vero elucubrauit eadem ex causa sanctus Augustinus commentarium ad eosdem laicos Donatistas, post Collationem, inscriptum; cuius est exordium: *Quid adhuc Donatistæ seducimini ab Episcopis vestris, &c.* Quæ omnia simulatque absoluisset, se scripsisse dictam ad Marcellinum epistolam, Augustinus ipse testatur.

c Aug. epist. 136.

XVI. d Apud Augustin. epist. 1. & 3. VOLVSIANI MATER LABORAT PRO FILII CONVERSIONE.

Sed subdit, dedisse se tunc duas epistolas, alteram ad ipsum Marcellinum, ad Volusianum vero alteram: extant ambæ d, atque dignæ, vt in eis aliquantisper oratio immoretur : etenim pro dignitate argumenti ipse ad Volusianum datæ literæ primum locum inter multiplices eiusdem Augustini epistolas meruerunt. Erat Volusianus Gentilis homo, inter Romanos nobilitate nulli secundus, & philosophicis disciplinis imbutus, inter primos philosophos adnumerandus. cuius mater Christiana fœmina religiosissima erat : quæ occasionem nacta profectionis Marcellini in Africam, apud ipsum solicite egit, vt agere: cum Augustino (quem fama sciret omniũ disertissimum) vti scriptis suis Volusianum filium ad fidem Christianam amplexandam, omni studio adhibito, conaretur adducere. Quænam autem fuerit mater Volusiani, nobis hactenus incompertum est. Scimus tamen, Volusianum vsque ad obitum in Ethnicismo inflexo animo perseuerantem, patruum fuisse Melaniæ Iunioris: per quam ad fidem Christi capessendam iam diem obiturus tandem persuasus est, vt suo loco dicturi sumus. Putamus quidem fuisse Volusianum fratrem matris Melaniæ Iunioris, quã Albinam nomine dictam fuisse meminimus: patris vero nomen ignoratum, qui filius fuit Melaniæ Senioris: sæpe enim patruus inuenitur pro auunculo vsurpatus : vt nihil obstet, quin matris eius potius fratrem fuisse dixerimus.

GENVS VOLVSIANI ET ÆTAS.

Quod autem ad genus & familiam Volusiani pertinet: extant quidem de his memoriæ in veteribus inscriptionibus e, vt de Volusiano Præfecto Vrbis sub Valentiniano Imperatore, in quibus & nomen eius inscribitur, Caius Cœionius Rufius Volusianus. Vt autem hunc eundem cũ illo fuisse dicamus, tempora non repugnant; vtpotè qui sub Valentiniano iunens erat, sub Honorio & Theodosio senex vixerit & obierit. Hunc enim Proconsulatum in Africa gessisse puerum, Rutilius Numatianus, intima illi coniunctus amicitia, docet his versibus:

XVII. e Smet. antiquar. Inscr. pag. 58. num. 9. 11. 12.

Iamq; alijs Romam redeuntibus hæret euntì
Rufius Albini gloria viua patris:
Qui Volusi antiquos deriuat stemmate nomen,
Et Reges Rutilos teste Marone refert.
Huius facunde commissa Palatia lingua
Primæuus meruit Principis ore loquì.
Rexerat ante puer populos pro Consule Punos:
Ac qualis Tyrijs, terror, amorq; fuit.
Sedula promisit summos imitatio fasces:
Si fas est meritis fidere, Consul erit. hæc ipse.

Erant Rutilius & Volusianus ambo Gentiles, & tum rei literariæ, tum etiam religionis arctis vinculis amicitia mutuo fœderati. Porro alium Rufium Volusianum, præter hunc de quo agitur, æquè eruditione ac nobilitate pollentem, huius temporis inuenimus neminem: vt planè fateri quodammodo cogamur, vnum eundemque esse cum eo de quo agimus; quem quidem disertissimum fuisse, ex Augustini atque Marcellini literis satis perspectum habetur. Quæ autem hoc anno inter ipsum Volusianum & Augustinum mutuis scriptis transacta sint, videamus.

Interpellatur igitur sanctus Augustinus literis Marcellini, & ipse matris Volusiani precibus fatigatur, qui & ad eius conuersionem addixit animum: cum alioqui præsens eum ipse Marcellinus, vt cum eo differeret, & Christianum faceret, conuenire soleret. Nam ipse in literis ad Augustinum b: *Est* (inquit) *nobis cum eodem Volusiano quotidiana pro viribus nostris & pro ingenii paupertate disputatio: sanctæ siquidem matris eius precatione compulsus, cura mihi est eum frequenter salutandi gratia conuenire: licet vicem in hac parte reddere etiam ipse dignetur.* Degebat (vt apparet) Volusianus Carthagine, vbi & Marcellinus manebat. Prouocauit, aperuitque Augustinus illi viam, vt de Christianæ fidei veritate solicitus inquireret. Vnde ad eum primis literis g: *De salute tua* (inquit) *quam & in hoc sæculo & in Christo esse cupio sanctæ matris tuæ votis sum fortasse etiam ipse non impar.* hortatur enim eum diuinas Scripturas legere, & si quid in illis oboriatur quæstionis, ad se scribere. His acceptis literis *h* Volusianus, initi ante congressus mentionem faciens, ex alterius persona, quæ in fide Christiana sibi videretur absurda, declarat, eademque soluenda proponit : nimirum, videri sibi Deo indignum, carnem suscepisse humanam, aliaque ad hæc spectantia operatum. Atque postremum de ipso Augustino, magnæ etiam apud Gentiles famæ, Volusianus hæc subdit: *Interest famæ tuæ, vt quæsita noueritis. Vtcunque absque detrimento cultus diuini in aliis sacerdotibus toleratur insciti: at cum ad Antistitem Augustinum venitur, legi deest, quicquid contigit ignorari.* hæc ipse.

XVIII. AVGVSTI LABORAT IN CONVERSIONE VOLVSIANI. f Apud Aug. epist. 4.

g Aug. ep. 1. VOLVSIANI MATER PRO FILII SALVTE SOLICITA. h Aug. ep. 2.

Quæ autem ad hæc humanarum rerum sapientissimo

XIX.

Augusti-

Auguſtinus reſcripſerit, ipſa, quæ extat tanto auctore digna epiſtola, patefacit *a*: ex qua ipſum vehementer Auguſtinum eſſe admiratum, Marcellinus *b* teſtatus eſt: ad quē vt rurſus Auguſtinus ſcribat, idem rurſus hortatur: qui & nouas illi ſoluendas quæſtiones ab eo expeditas proponens, ſignificat Volusianum Apollonij Tyanæi & Apulei, magorum ſtudioſum fuiſſe: vt non mirum ſit, ſi tardius, & nonniſi in extremo vitæ ſpiritu contigerit ipſum fieri Chriſtianum. Sed expetiit rurſus ab eodem S. Auguſtino Marcellinus, vt illi quoque obiectioni reſpondeat: *Cur ſub Chriſtianis Principibus vt tantæ, mala innaſcerint Romanum Imperium?* Præſtitit hæc quidem (vt dictum eſt) diſertiſſimè Auguſtinus, qui & ad menſuram addidit culmen, dum hanc Gentilium calumniam garrula loquacitate vbique iactatam, egregio commentario illo (vt diximus) de Ciuitate Dei, ſtatuit confutandam. Quod igitur ad Volusianum pertinet: vt ſic in cultu deorum ad obitum vſque manſerit, praua mens eius ob cultum magorum in tranſuerſum acta, in cauſa fuit: quod vero tandem diuinæ gratiæ in credendo compos fieri, & fidei ſigillo per baptiſmum muniri in fine meruerit, matris eius pro ſalute ipſius ardentiſſimę ad Deum preces feliciter impetrarunt: ſed quomodo id acciderit, ſuo loco dicendum erit.

a Aug. ep. 3.
b Apud Aug. ep. 4.

AVGVSTINVS RESPONDET QVÆSTIONIBVS VOLVSIANI.

XX.

Hæc vero de literis ad Volusianum & Marcellinum hoc anno eſſe tranſacta, ex alia illa poſt Collationem data præſenti anno ad eundem Marcellinum *c* epiſtola, vt diximus) demonſtratur; vbi & de alia anni huius lucubratione, quam tunc elaborabat, iſta ſubdit: *Nunc in manibus habeo librum ad Honoratum noſtrum de quæſtionibus quibuſdam quin que, quas mihi propoſuit, & per litteras intimauit. Eo ipſo tempore* (idem ait Auguſtinus *d*) *quo contra Donatiſtas vehementer exercebamur, & contra Pelagianos exerceri iam coeperamus: amicus quidam mihi miſit quinque à Carthagine quæſtiones, &c.* extat de his epiſtola ad Honoratum, immo (vt ait in fine ipſius) prolixus liber. Ex quinque autem illis quæſtionibus vna erat ſpectans ad hæreſim Pelagianā de Gratia noui Teſtamenti. Carthaginem enim eiuſmodi quæſtiones per Cœleſtium primarium Pelagij diſcipulū ſunt allatæ hoc ipſo anno atque pugnaciter defenſæ, ſed cum auctore etiam iudicio Eccleſiaſtico condemnatæ. Quomodo autem iſta ſe habuerint, enarremus: ſed primum temporis certa ratio demonſtretur.

c Aug. ep. 158.
d Auguſt. retract. lib. 2. c. 36.
e Aug ep. 120.

AVGVSTINI HVIVS ANNI SCRIPTA.

QVANDO COELESTIVS CARTHAGINEM VENIT.

XXI.

Cum enim Synodus Carthaginenſis celebrata anno Domini quadringenteſimo decimoſexto, ſub Theodoſii ſeptimo Conſulatu cum collega Palladio (vt ſuo loco dicetur) anno ab hinc fermè quinto, epiſtolam habeat Synodalem datam ad Innocentium Romanum Pontificem, in eaque dicatur ante annos fermè quinque iudiciū ſuper Cœleſtio Pelagiano agitatum: ad hunc ipſum annum illud referendum eſſe nemo non videt, Sunt hæc verba epiſtolæ Concilij Carthaginenſis *f*: *Factum eſt, vt recenſendum peteremus: quid ante ferme quinquennium ſuper Celeſtii nomine hic apud Eccleſiam Carthaginenſem fuerit agitatum.* hæc ibi. Nec eſt etiam quod huiuſmodi terminus ferme quinquēnij ad anno ſuperiori numerari debeat. Nam (vt diximus) adhuc, quod auctores minime proderentur, ſine auctorum nomine hæreſis impugnabatur. Præterea nulla penitus memoria eſt, vt eo anno, quo ab Epiſcopis totius Africæ celebrata eſt magna illa Collatio, ibidem, eodemque anno exercitatum fuerit iudicium contra Cœleſtium. Merito ergo ex aſſertione Carthaginenſis Concilii, hoc anno Cœleſtii cauſam ponimus. Hæc ad tempus inſinuandum ſatis.

f Aug. ep. 90.

XXII.

Sed quid aduerſus Cœleſtium hoc anno actum Carthagine, inueſtigemus. Periere Acta ipſa hoc anno in Epiſcopali iudicio Carthagine habita, ex quibus tantummodo ſupereſt fragmentum à ſancto Auguſtino cōtra Pelagium & Cœleſtium recitatum de peccato originali, quod nos hic reddendum putauimus. Sed ante ſciendum, aduerſus Cœleſtium diſputaſſe Paulinum diaconum; quod eadem Acta produnt, quæ ſic ſe habēt, præmiſſis his, quæ ſanctus Auguſtinus ea recitaturus ita præfatur *g*:

g Aug. de Pec. orig. cont. Pel. l. 2. c. 2.

Cœleſtius quidem in hoc exititit errore liberior; vſque adeo, vt neque in Epiſcopali iudicio apud Carthaginem damnare voluerit eos, qui dicunt, quod peccatum Adæ ipſum ſolum læſerit, & non genus humanum, & quod infantes, qui naſcuntur, in eo ſtatu ſint, in quo Adā fuit ante prauaricationem, & paulo poſt ita deſcribit Acta iudicii Carthagine habiti: *De geſtis enim Eccleſiaſticis Carthaginenſibus hic eius verba deſcripſimus.*

XXXIII. ACTA IVDICII EPISCOPALIS CONTRA COELESTIVM.

Aurelius Epiſcopus dixit: Sequentia recitentur, libelli videlicet Cœleſtii. *Et recitatum eſt: Quod peccatum Adæ ipſi ſoli obfuerit, & non generi humano. Et cum recitatum eſſet, Celeſtius dixit: Dixi de traduce peccati me dubium eſſe, ita tamen, vt cui donauit Deus gratiam peritiæ, conſentiam: quia diuerſa ab eis audiui, qui vtique in Eccleſia Catholica conſtituti ſunt presbyteri. Paulinus diaconus dixit: Dic nobis nomina ipſorum. Cœleſtius dixit: Sanctus presbyter Ruffinus, Roma qui manſit cum ſancto Pammachio. Ego autem audiui illum dicentem, quod tradux peccati non ſit.* Ecce tibi, qui latere diu conatus eſt Ruffinus, à ſuo diſcipulo publice proditur: vt hac ex parte Cœleſtio plurimum debeamus, quod qualis Ruffinus viſus eſſet, retecta facie, eiecta ſuperimpoſita larua, iuſto Dei iudicio omnib. notum fecerit: vt hoc vno teſte ſatis poſſit intelligi, quam iuſte ſanctus Hieronymus in hominē ſæpe commotus ſit, quamq; vera certaque eſſent, quæ de ipſius doloſis artib. ſcriptis prodidit. At obſerua & illud citati à Cœleſtio non Pelagium ipſum; ex quo hæreſis nomen accepit, ſed Ruffinum, vt coryphæum, atque ſectæ anteſignanum. Diſce & Ruffini in occultanda impietate dexteritatē: quippe qui cum talia ſentiret, atqui ſuis intimis communicaret, tamen ad conciliandum ſibi nomen abſque vlla ſuſpicione Catholicum, Romæ apud ſanctum Pammachium virum maxime pium atque diſertum habitare aliquando delegit. Sed reddamus pauca, quæ reliqua ſunt publicorum Actorum.

RVFFINVS DETECTVS DVX BELGIANORVM.

XXIV. ACTA IVDICII CARTHAGINENSIS CONTRA COELESTIVM.

Paulinus diaconus dixit: Eſt aliquis alius? Cœleſtius dixit: Audiui & plures dicere. Paulinus diaconus dixit: Dic nomina ipſorum (talia cum Ruffino ſentientium.) *Cœleſtius dixit: Non tibi ſufficit vnus ſacerdos? Et poſt aliquā alio loco: Aurelius Epiſcopus dixit: Reliqua libelli legantur. Et recitatum eſt: Quod infantes qui naſcuntur in eo ſtatu ſint, in quo fuit Adam ante tranſgreſſionem: vſque ad finem libelli minoris ſuperius inſerti. Aurelius Epiſcopus dixit: Docuiſti, Cæleſti, aliquando (vt dixit diaconus Paulinus) quod infantes qui naſcuntur, in eo ſtatu ſint, in quo Adam ante tranſgreſſionem? Cœleſtius dixit: Exponat quod dixit ante tranſgreſſionem. Paulinus diaconus dixit: Tu nega hoc te docuiſſe. Vnum eſt ex duobus: aut neget ſe docuiſſe: aut iam damnet iſtud. Cœleſtius dixit: Iam dixi, exponat, quomodo dixit ante tranſgreſſionem. Paulinus diaconus dixit: Nega te illa docuiſſe. Aurelius Epiſcopus dixit: Rogo quid collegerim ego ex huiuſmodi obiectione, dico, Adam conſtitutus in Paradiſo, quod ante dicatur interminabilis factus, poſtea per tranſgreſſionem præcepti factus eſt corruptibilis. Hoc dicis, frater Paulme? Paulinus diaconus dixit: Hoc, Domine. Aurelius Epiſcopus dixit: Status certe infantum hodie baptizandorum vtrum talis ſit, qualis fuit ante tranſgreſſionem Adæ: an certe de eadem origine peccati, de qua naſcitur, tranſgreſſionis culpam trahat? Hoc vult diaconus Paulinus audire. Paulinus diaconus dixit: Verum docuit hoc, an non, neget. Cœleſtius dixit: Iam de traduce peccati dixi, quia intra Catholicam conſtitutos plures audiui deſtruere, necnon & alios aſtruere; licet quæſtionis res ſit iſta, non hæreſis. Infantes ſemper dixi egere baptiſmo, ac debere baptizari. Quid queris aliud?* hactenus Acta iudicii Carthaginenſis ex Auguſtino.

XXXV. CÆLESTII HÆRESIARCHÆ FRAVDES.

b Aug. de perfect. iuſt.

Sed quid eſt quod Cœleſtius ait, hæreſes à ſe editas, aſſertiones fuiſſe quæſtionis, & non hæreſes? Attende veſtrum conſilium. Vt enim ſuas ipſius prauas ſententias, aduerſantiaque fidei Chriſtianæ hæreſum capita promulgaret, ita ea libello tractauit, quaſi per quæſtiones veritatem inquireret: adque ea fecit arte, vt ab hæreſis crimine ſe excuſare poſſet. Extant ipſæ quidem quæſtiones, ad ſanctum Auguſtinum ab Eutropio & Paulo in Gallis Epiſcopis, quæ acceperant in Sicilia, miſſæ *h*; quibus ſingulis ipſe reſpondet, ac confutat. Ex his etia cū illud proditur, noluiſſe Cœleſtium damnare eos, qui dicerent peccatū Adæ ipſum ſolum læſiſſe, nec tranſfuſum in poſteros: cumq; ex dictis ipſius manifeſtè innotuerit, Ruffinum illius fuiſſe erroris præcipuum aſſertorem: vtique affirmandum eſt, eodem Epiſcopali iudicio vna cum Cœleſtio cōdemnatum quoque

fuiſſe

fuisse Ruffinum. Damnatus autem eodem iudicio Cœlestius quid agit? subterfugia captans, appellandum putauit Innocentium Romanum Pontificem: sed hæc specie tenus, ne illo iudicio stringeretur. Cæterum quod sciret Innocentium æque sibi aduersantem fore et perturum, appellationem minime prosecutus est: sed eo defuncto, ad eius successorem Zosimum Romam se contulit, vt ex eiusdem Pauliui libello Zosimo Papæ oblato constat, quem suo loco reddemus. At de rebus contra Cœlestium hoc anno Carthagine gestis, satis.

XXVI. PELAGII HÆRESIS PRIMO DAMNATA.

Quod audis de Cœlestij Carthagine primo iudicio, haud velim existimes ipsum Pelagianam hæresim in Synodo Carthaginensi primum fuisse damnatam. Etenim S. Prosper hæc spectans oculis, constanter affirmat, primitus contigisse Romæ damnari, cecinit enim hoc ipsum his versibus *a*:

a Prosper de ingratis.

Adfuit exhortanti Deo promissa per Orbem
Sanctorum pia cura Patrum, non dissidare motu
Confixens diros iaculis cœlestibus hostes.
Hi siquidem simul decreto Spiritus vnus
*Inuenit Pestem subeuntem prima * recidit*
Sedes Roma Petri quæ pastor alis honoris
Facta caput mundo, quicquid non possidet armis,
Religione tenet. hæc Prosper.

* primo.

More maiorum igitur factum est, vt noua emergens hæresis primum omnium à prima sede examinaretur, atque pariter damnaretur: de qua antiqua in Ecclesia consuetudine consule, quæ à nobis, suo loco superius dicta sunt. Sed quando damnata? non quidem in Pelagio, sed in Iouiniano primario hæresiarcha: Pelagius enim sub Pallio latebat Catholico, sub quo diu Romæ delituit: detectus vero abiit in Siciliam; indeque (vt diximus) nauigauit in Palæstinam. Cæterum ante hæc tempora eas hæreses fuisse Romæ damnatas, non autem auctores ipsos, inzelligas; quod illi (vt vidimus) nondum se prodidissent, latentes adhuc sub tegmine ouis lupi. In Iouiniano enim hæresiarcha olim damnatam fuisse Pelagij hæresim Romæ, sanctus Hieronymus *b* testatur, vbi alloquens Pelagium ipsum sub persona Critoboli, ait: *Non erubescis explosam atque damnatam Iouiniani sententiam sequi? Et ille enim his testimoniis, tanquam nititur argumentis: immo tu illius inuenta sectaris, in Oriente docere desiderans, quæ olim Romæ, dudum in Africa condemnata sunt.* hæc ipse. Quod igitur inuenti sunt errores Cœlestij atque Pelagij in Iouiniano hæresiarcha fixas habere radices, in ipsum conuersa est iusta Imperatoris vindicta. Etenim sub huius anni Consulibus datum ipsius Honorij reperitur scriptum aduersus Iouinianum hæresiarcham de eius relegatione in insulam Boam, quod alia occasione à nobis superius recitatum est *c*. Ad hæc vsque tempora, magno Ecclesiæ detrimento, licet sæpe reiectus, permansit tamen in Italia dogmatistes impurus. Postea autem in insulam deportatus, nunquam amplius auditus est. De cuius obitu ex Paulo presbytero Gennadius *d* hæc habet: *Meminit Iouiniani hæretici, & voluptatum & libidinum prædicatoris: cui in tantum continentis vita & casta institutio contraria fuit vt inter luxuriosas epistolas * animum eruditaret.* hæc ipse.

b Hieron. contra Pelag. l. 2. in princ..

IOVINIANVS RELEGATVS IN INSVLAM.

c 153 de hær. C. Theod.

d Gennad. de vir. illust. c. 75.

*epulas.

XXVII.

Curæ fuit præterea Honorio Imperatori, vt reliqui in Africa existentes hæretici pœnis grauissimis afficerentur, ita aduersus eos ad Heraclianum Comitem Africæ rescribendo *e*:

e l. 16. de hær. C. Theod.

*Sciant cuncti, qui ad ritus suos hæresis superstitionibus obrepserunt sacrosanctæ legis inimici, plectendos se pœna & proscriptionis & sanguinis, si vltra conuenire per publicum exercendi sceleris sui temeritate tentauerint: neque vero a diuinæ reuerentia contagione temperent. Dat. VIII. Kalend. Septembris. Honorio X. * & Theodosio VI. * AA. Coss.* Hic vero admonendum putamus lectorem, irrepisse mendum in numerum horum Consulatus, vt loco decimi, nonus; & pro sexto, quintus Consulatus restituendus sit: rarius enim euidens est. Nam ante decimum Honorij & Theodosij sextum Consulatum, qui post triennium contigit, Heraclianus (vt suo loco dicetur) iam tyrannus factus, e medio sublatus erat. Contrà vero accidisse videmus vt rescriptum illud Honorij de nece Heraclian inferenda, datum inueniatur sub huius anni Cōsulibus; cum constet eius tyrannidem nequaquam hoc anno cœptam, sed post ipsius Consulatum (quem gessisse liquet anno sequenti) vt tradit Orosius *g*. sicque videas inuersum prorsus esse numerum Consulatus, & restituendum esse, vt in margine positus est, Hæc quidé ex iis quæ de eodem dicentur inferius, manifestiora reddentur. Restituenda sunt igitur sub suis data rescripta Consulibus; ne ex illapsis erroribus, rerum gestarum veritas confundatur.

l. 21 de ponit. C. Theo.

g Oros. lib. 7 cap. 42.

Adiecit pius Imperator pro rebus & personis Ecclesiasticis dare rescripta *h*, ne scilicet bona Ecclesiastica diuersis aliis præter canonicam pensionem teneantur obligata muneribus, neue clerici apud alios iudices, quam Episcopos iudicio postulentur. Voluit n. Honorius Ecclesiasticum iudicium Episcopis in omnibus illibatum seruari, & vt sacrosanctum, inuiolatum custodiri. Porro non clerici tantum, sed & laici, & qui inter eos magistratibus fungerentur, si quid in Deum peccassent, vel iuris Ecclesiastici violassent, habebant Episcopos iudices, qui Ecclesiasticorum confectione Actorum ipsorum causas iudicabant. Quorum iudicium tanti ponderis æstimabatur, vt licet iniustam excommunicationis sententiam reos aliquando subire contigisset, haud tamen contemnendam putarent; sed ad alios talia passi Episcopos recurrerent, agentes supplicibus votis, vt iniuste lata sententia, ab eo, qui eam tulerat, scinderetur. Est de his exemplum egregium apud S. Augustinum in epistola ad Auxilium.

XXVIII. *h L. 40. 45. de Episc. & cler. C. Theo* IVDICIA EPISCOPORVM ADVERSVS OMNES IN DEVM DELINQVENTES.

Sed quod in his versamur: illud huius temporis Ecclesiastici iudicii moris insinuandum putamus. Cum criminis accusatus, haud adeo plene, vt damnari posset, conuinceretur, neque eius innocentia ita perspicua appareret, vt absolui reus penitus posset, consuetusse huiusmodi tum reum, tum actorem, per iuramentum purgandos, ad sepulchra sanctorum martyrum mitti, illorum præsertim, quorum virtus fit miraculorum editione omnibus nota esset. Habes de his in primis exemplum ab eodem sancto Augustino descriptum ad suos Hipponenses *k* de iudicio Bonifacii presbyteri. Quid autem in ambiguitate iudicii ipse decreuerit, audi: *Elegi* (inquit) *aliquid medium, vt certo pluresue ambo constringerent, ad locum sanctum se peregrinaturos, vbi terribilibus operibus Dei non sanans, cuiusque conscientiam multo facilius aperirent, & ad confessionem vel pœna vel timore compellerent. Vbique quidem Deus est, & nullo continetur vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à vero adoratoribus in spiritu & veritate oportet adorari: vt in occulto audiens, in occulto etiam insistat & coronet. Verumtamen ad ista, quæ hominibus visibiliter nota fiunt, quis potest eius consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant? Multis enim notissima est sanctitas loci, vbi B. Felicis Nolensis corpus conditum est: quo voluit vt pergerent, quia inde nobis facilius fidelibus scribi potest, quid quid in eorum aliquo diminutus fuerit propalatum.* hæc Augustinus, Nolam ad S. Felicis ablegans reum & accusatorem.

i Aug. ep. 74.

XXIX. PVRGATIO PER IVRAMENTVM AD RELIQVIAS MARTYRVM.

k Aug. ep. 137.

Mediolani quoque eam viguisse consuetudinem iurandi super loculum sanctorum martyrum, idem sanctus Augustinus subdit his verbis: *Nos nouimus Mediolani apud Memoriam sanctorum, vbi mirabiliter & terribiliter dæmones confitentur furem quendam, quia ad eius loculi venerat, vt falsum iurando deciperet, compulsum fuisse confiteri furtum, & quod abstulerat reddere.* hæc ipse.

XXX. MARTYRVM RELIQVIÆ VINDICES VERITATIS.

Fuisse Romæ etiam eandem consuetudinem, & perduraſſe adhuc temporibus Gregorij Papæ, ipse suis scriptis sæpius fidem facit. nam de basilica sanctorum martyrum Processi & Martiniani, vbi eorundem condita erant corpora, hæc habet *l*: *Ad extincta nunquæ eorum corpora viuentes agri veniunt, & sanantur: perueni venunt, & à dæmonio vexantur: dæmoniaci veniunt, & liberantur.* hæc ipse. Confirmat id exemplo de sancto Pancratio Romæ in periuros acerrimo vltore Gregorius Turonensis *m*. sunt etiam de his alia innumera exempla; sed hæc modo satis. Iam vero quæ reliquæ sunt anni huius res gestæ, prosequamur.

XXXI.

l Greg. hom 32. in Euang. & Greg. Tur. de Glor. mart. lib. 1. c. 28.

XXXII.

m Vrsperg. in Chron.

Hoc eodem anno, iisdem Consulibus, Prosper *n* Aquitanus hæc præsens spectans oculis tradit, Gothos ab Italia

n Prosper. in Chron.

penitus

GOTHI INVADVNT GALLIAS

penitus recedentes, sub Athaulpho Rege Gallias inuasisse: confirmat id ipsum Cassiodorus. Magna quidem Dei vindicta, contigit hæc seculo vniuersum ferme Romanum Imperium dedi barbaris incursandum, deprædandum, ac cæde hominum deuastandum. cuius quidem diuini iudicij pondus etsi graue videri possit; si tamen vbiq; delinquentium scelera in alterâ libræ lancé coniicias, nihil est quod mireris, sed potius cum Propheta occinas a: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Hæc autem vt aperte percipias, prouoco te ad octo libros hoc argumento, hoc ipso tempore, hac etiam ex causa à Saluiano Episcopo Massilienſi conscriptos: à quo in primis sicut generatim, ita ista summatim accipe b: *Ipsa* (inquit) *Dei Ecclesia, quæ in omnibus debet esse placatrix Dei, quid est aliud quam exacerbatrix Dei? Aut præter paucissimos quosdam, qui mala confugiunt, quid est aliud omnis cœtus Christianorum, quam sentina vitiorum? Quotum enim quemque inuenies in Ecclesia aut non ebriosum, aut non helluonem, aut adulterum, aut fornicatorem, aut raptorem, aut gazonem, aut latronem, aut homicidam? & quod his omnibus peius est præter hæc, cuncta sine fine. Interrogo enim Christianorum omnium conscientiam: ex his vel flagitiis vel sceleribus, quæ nunc diximus, quotus quisq; hominum non aliquid est eorum? at quotus quisq; non totum.*

a *Psal. 118.*

b *Saluian. de vero iud. & prouid. Dei lib 3.*

XXXIII. *Facilius quippe inuenies, qui totum sit, quam qui nihil. Et quod diximus, nihil, nimis fortasse grauius videatur esse censere, plus multo dicam. Facilius inuenias reos malorum omnium, quam non omnium; facilius maiorum criminum, quam minorum, id est, facilius qui & maiora crimina cum minoribus, quam qui minora tantum sine maioribus perpetrarit. In hanc enim prorosit atem morum prope omnis Ecclesia plebs redacta est, vt in cuncto populo Christiano genus quoddam sanctitatis sit, minus esse vitiosum.* addit his alia plurima, in quibus diutius immorari, instituti ratio haud sinit. Sed non prætermittendum, quod firmiter asseuerat, adeo excreuisse magistratuum iniquitate pauperum oppressionem in Romano Imperio, vt optabiles visi sint barbari venientes, immo & complures eos præuenerint ad ipsos confugiendo: nam ait c: *Interea vastantur pauperes, viduæ gemunt, orphani proculcantur, in tantum, vt multi eorum & non obscurii nati altibus viri & liberaliter instituti ad hostes fugiant, ne persecutionis publicæ afflictione moriantur, quærentes scilicet apud barbaros Romanam humanitatem, qui apud Romanos barbaram immanitatem ferre non possunt.* hæc & alia plura Saluianus: qui & paruo negotio palam fecit & definit, longe præstantioribus moribus enituisse his temporibus barbaros, quam Romanos.

c *Saluian. libro 5.*

XXXIV. Sed hæc generatim ad omnes (vt diximus) spectant, quæ huius temporis inspector & scriptor vir sanctissimus posteris tradidit. Verum quod peculiariter ad Gallias pertinet, quas hoc anno Gothus, ante Burgundio, VVandalus, Francus, Hunnus, & reliqua barbarorum colluuies ad radices vsque depasta est: quales Gallorum horum temporum mores fuerint, idem auctor Gallicarum accola pluribus prosecutus est, atque in primis suorum Aquitanorum in quos primo barbaricus furor irrupit; de quibus ipse: *In omnibus quippe Gallis sicut diuitiis primi fuere, sic & vitiis. Nusquam enim improbior voluptas, nusquam improbior vita, nusquam corruptior disciplina. Hanc pro muneribus sacris dederunt Domino retributionem, vt in quantum beneficiis suis ille ad se illexerat ad propitiandum, in tantum illi flagitiis suis laborauerint ad exacerbandum. An forte falsum est, & odiose potius quam verè ista dicuntur? Non oratoria probatione, qua vti alij in causis solent, vtar, vt producam quoscunque ad probandum, aut paucos, aut extraneos, aut minus idoneos testes: ipsos interrogemus, a quibus acta sunt. Falsum sit quod diximus si negarint: fatentur enim, & quidem (quod est grauius) sic fatentur, vt in ipsa confessione non doleant: idem enim nunc est animus in fatentibus, qui in agentibus fuit: sicut tunc non puduit flagitia committere, sic nunc omnino non pœnitet flagitiosa fecisse. Exceptis tamen perpaucis fermè sanctis, atque insignibus viris, qui (vt quidam de numero ipsorum ait)*

sparsis redemerunt crimina nummis. intelligit enim Eucherium Lugdunensem, Salonium Viennensem, ad quem scribit, Hilarium Arelatensem, & eius prædecessorum Honoratum. Prosperum Regiensem cognomento Aquitanum, & alios alumnos monasterij Lerinensis d.

d *Salvian. l*

Exceptis inquam, his (subdit ipse) *quos loquor, vtique etiam in illa tanc generali admodum colluuione vitiorum, recte minorum criminum reos fuisse credimus, qui corrigi à Diuinitate meruerunt: non enim penitus Dominus ladit suum cui propitiatio seruatur. Et quid plura? puto quod semper Deum & in ipso errore respexerit, à quo obtinere potuit, ne diutius erraret.*

XXXV. *Ceteri autem, & plurimi fermè ac nobilissimi, propè idem omnes penè vnus gurges omnium gula, penè vnum lupanar omnium vita. Et quid dicam de lupanaribus? minoris etiam criminis lupanar puto: meretrices enim, quæ illic sunt, fœdus connubiale non norunt, ac per hoc non maculant quod ignorant: impudicitiæ enim præculo sunt obnoxiæ, sed reatu tamen adulterii non tenentur. Adde huic, quod & pauca fermè sunt lupanaria, & pauce, quæ in his vitam infelicissimam damnauere meretrices. Apud Aquitanos verò quæ ciuitas in locupletissima ac nobilissima sui parte non quasi lupanar fuit? quis potentum ac diuitum non in luto libidinis vixit? quis non se barathro sordidæ colluuionis immersit? quis coniugi fidem reddidit? immo quantum ad pudicitiæ libidinis pertinet, quis non coniugē in numerum ancillarum redegit, & ad hoc veneabilis connubij sacramenta deiecit, vt nulla in domo eius vilior videretur in maritali despectione, quam quæ erat princeps matrimonij dignitate? & de viris: Quis autem Aquitanorum diuitum non hoc fuit, quem non sibi ancilla impudicissima aut adulterum aut maritum iure dixerunt? E*

e *Hier 33.*

qui enim emissarij (vt Scriptura ait e) in fœminas facti sunt: vnusquisq; ad vxorem proximi sui inhiabat. addit & plura alia. At exhorrescit stylus iam, ac refilit, atque refugit vlterius in turpitudinum cloacam intingi.

XXXVI. Sed attendamus lacrymas Aquitanici viri sanctissimi Aquitaniæ stragem lugentis, Prosperi, in quam, qui eodem argumento carmen lugubre cecinit, cum inter alia de Aquitanicis suis:

Cumq; animum patriæ subiit fumantis imago,
Et stetit ante oculos quicquid vbiq; perit:
Frangimur immodicis, & pluribus ora rigamus,
Dumque pios agimus, vertimur in querulos.

lugebat ista ipse decem annorum spatiis, nam inferius:

f *Prosper in prolog. lib. de prouid. Dei.*

—— Heu cæde decenni
VVandalicis gladiis sternitur & Geticis.
Non castella petris, non oppida montibus alta
Imposita, aut vrbes amnibus aquoreis
Barbarici superare dolos atq; arma furoris
Eualuere omnes: vltima pertulimus. hæc & alia plura de patriæ clade. Huic iunge alium nobilissimum Aquitanum qui priuatas est prosecutus suas calamitates notis quidem lugubribus & carminibus luctuosis, dum incensa patria ex ditissimo euasit paupertimus, necessariis egens, & profugus cum suis Vasatas concessit.

XXXVII. Cæterum sciendum est, eodem quoque auctore, haud hanc fuisse improuisam Gothorum inuasionem: sed cum iuncti fœdere essent Attalo, vt amici & auxiliares excepti sunt; cum continuo, illo spreto, in rapinas & incendia vrbium conuersi sunt. vnde ipse de se Paulinus Consularis agens.

Pars ego magna fui, quorum priuatus & ipse
Cunctis quippe bonis propriis, patriæq; superstes.
Namq; profecturi Regis præcepto Athaulphi,
Nostra ex vrbe Gothi fuerant in pace recepti,
Non aliter nobis quam bellis iure subactis
Asper a quæq; omni vrbe, rogauere, cremata, &c.

hæc Paulinus Consularis in carmine Eucharistico, cui titulus falso habetur inscriptus nomine sancti Paulini Nolani Episcopi.

XXXVIII. DE PAVLINO IVNIORE.

At quisnam iste Paulinus fuerit auctor carminis Eucharistici; ex notis quibusdam, quas ibi de suo genere & ætate reliquit impressas, aliquid saltem possumus opinari. Explolo igitur illorum errore, qui hunc ipsum putarunt esse Pontium Paulinum, posteà Nolanum Episcopū, eo quod nomine & patria conuenire videantur, nempe quod Paulini nomine, & ipse appellatus, & Burdigalæ educatus, diuque versatus sit: cum re vera compluribus differentiis discriminentur ab inuicem: nostra hæc de re opinatio illa est, vt existimemus, hunc de quo agimus Paulinum, natum esse Paulino illo parente, de quo extat in eius obitu Parentale carmen Ausonij g: qui fuit maritus filiæ sororis

g *Auson. Parent. 4.*

eiusdem

PAVLINVS AVSONII PRONEPOS

eiusdem Ausonij, vt ipse in eo testatur : quippe qui loco generi (vt idem ibi ait) ipsi Ausonio fuerit, vnde & auus Ausonius dictus filiorum eius, inter quos Paulinus, de quo agitur, adnumeratur; cum tamen potius proauus dicendus fuisset. Paulinus vero pronepos nominandus. Cōsentiūt quidem plura, vt istud ipsum dicamus. Nam quod ad genus spectat, hæc de eo Ausonius:

Stirps Aquitania mater tibi: nam genitori
Cossio Vasatum municipale genus.

a Paulin. in car. Eu har. exstat tom. 9 Bibl. sanct.

Sed audi Paulinum filium in dicto carmine Eucharisticō a:

Exsulo laribus patrijs, telluſq; crematis,
Obsidio hostilis vicina excepit in vrbe
Vasatis, patria maiorum & ipsa nouorum.

b Paul. ibi. *nempe Burdigala.

Sed & quod se auum habuisse Consulem dicit; cum trium esset annorum, vbi ait b:

Tunc & auus primum illic sit mihi cognitus anni*
Eiusdem Consul. nostra trieteride prima.

his ipsum Ausonium Consulē intelligere, temporis quoq; certa ratio manifestat. Dum enim subdit post multa, annorum se fuisse ætatis triginta, cum barbari, rupto cum Romanis fœdere, sese in Italiam infudere; planè numerādo ab anno tertio ante Consulatum Ausonij, quo se natum dicit, vsque ad eius ætatis trigesimum, inuenies hunc esse annum Domini quadringentesimum sextum, vel septimum, quibus vidimus Alaricum Italiam tentare cœpisse, quo pariter anno cum se patre orbatum dicat, relicta adhuc superstite matre, vtique consentiunt quæ de eodem patre Paulino Ausonius habet, dum ait, defunctum esse, cum annum suæ ætatis septuagesimum secundum impleret, nimirum decem & octo Olympiadas, vt ait his versibus:

PAVLINI PATRIS ÆTAS.

Inter concordes vixisti fidus amicos
Duodeviginti functus Olympiadas.

ex quibus etiam licet Ausonij Consulis ætimare longæuam ætatem, qui superstes vixit marito filiæ sororis, licet ætate pares fuisse superius dicat his versibus:

Æquæuus Paulinus mihi: nat amq; sororis
Indeptus thalamo, sit mihi pene gener.

c Auson. Parent. 13.

ex qua cum quatuor liberos idem Ausonius Paulinum suscepisse dicat c, recenseatq; duorum nomina defunctorū, Paulini & Dryadiæ, dicatq; duos matri remansisse superstites; æque hæc conueniunt nostro Paulino: qui se defuncto patre, relictum ait cum fratre parum liberali homine, quo cum fuit paterna hæreditas litiganda. Tot igitur in vnum conuenientibus signis, nemo me, puto, vanum cōiectorem fuisse redarguet.

XXXIX.

Porro huic Paulino, cuius est carmen Eucharisticum, duo incidere parum digna nobilitate sua, quorum alterū excusat, alterum purgauit pœnitentia. Etenim conspirationis cum Attalo tyranno suspicione laborauit, quod ab eo, cum imperaret, creatus fuerit Comes Priuatarum largitionum: quod sic ipse excusat d.

d Paul. in fin. Euch.

Attalus absentem casso honorat honoris
Nomine, Priuatæ Comitem ius largitionis
Dans mihi: quam sciret nullo subsistere censu. & paulo post:
Vnde ego non partes infirmi omnino tyranni,
Sed Gothicam fateor pacem me esse secutum.

hoc sic ipse primum excusat. Alterum vero deterius, quod perperam factum diluit per pœnitentiam, illud fuit, quod ad improbata fidei dogmata Christianus homo diuerterat. nam de se ait:

PAVLIN. REDIT AD ECCLE SIAM EX HÆRESI.

Sed tua magna manus, diuina & prouida virtus
Consilio sanctorum unita operanda peregit,
Suadentum mihi tum morem seruare vetustum,
Quem semel imbuerat maiorum traditione,
Nunc etiam seruans Ecclesia nostra teneret.
Confessus sum igitur . . . . . .
Proposita studui constricta viuere lege,
Non digno fortasse pians commissa labore.
Sed rectam seruare fidem non inscius ipse,
Errorum discendo vias per dogmata prana,
Quæ reprobans sociata aliis nunc resuo culpis.
Post autem exacta iam trieteride quinta.
Rite recurrente flatuto tempore Paschæ
Ad tua, Christe Deus, altaria sacra reuersus,
Te miserante, tua gaudens sacramenta recepi, &c.

Sed quibusnam hic hæresis vinculis tādiu obstrictus permansit? Quod ipse dicat errores illos sociatos fuisse cum aliis culpis: equidem facit vt existimem, hunc Priscillianistarum fuisse turpibus hæresibus implicitum. Etenim testificatiōne Severi & aliorum vidimus, in ea prouincia clarissimos viros ac fœminas à Priscilliano & eius sectatoribus fuisse seductos: quos merito diuina secuta est vltio, vt per barbatos bonis fuerint spoliati, ac complures ipsorum & vita priuati. Cōsideraſtine, lector prouinciarum clades suborti solitas post emergentes hæreses; & quod vbi Gallia è Priscillianistis & à Vigilantio hæresiarchis infecta est nefandis hæresibus, mox ipsam deprædandam traditam esse barbaris? Quid ergo miraris, si nostro tempore Gallias pessum dari videas? Sed reliqua prosequamur.

XL.

Erat his temporibus ad expellendos per Constantinum immissos in Gallias barbaros (vt vidimus anno superiori) Constantius dux exercitus Honorij Imperatoris, cuius primordia Deus præclaris victoriis illustrauit: fœlix plane, felicioribusque progressionibus exaltandus, si tantam molem solidis pietatis fundamentis consolidasset. Sed dum aduersus sanctos Episcopos aggressus est inire certamen, expertus est pariter Deum ad postremum suis conatibus aduersarium. Sed quid hoc eodem anno in sanctissimum Episcopum egerit, audiamus Prosperum rem gestam paucis narrantem: *Eodem tempore* (inquit) nempe sub his Consulibus, *Heros vir sanctus & beati Martini discipulus, cuius Arelatensi oppido Episcopus præsideret, a populo, suis ciuitatis insons & nullis insimulationibus obnoxius pulsus est, inque eius locum Patricius ordinatur amicus & familiaris Constantis* Magistri militum, *cuius per ipsum gratia quærebatur. Eaquere inter Episcopos regionis illius magnarum discordiarum causa fuit.* hæc S. Prosper. Quomodo autem in his diu laborandum fuit Romanis Pontificibus Bonifacio atque Leoni, suo loco dicturi sumus. Iam vero res Orientalis Ecclesiæ inuisamus.

HEROS ARELATENSIS EPISCOPVS PELLITVR.

* Constantii.

Hoc eodem anno iisdem Cons. Theophilus Alexandrinus Episcopus ex hac vita migrauit, cum sedisset annos viginti septem. De eius ex hac vita transitu mira hæc ex Isidoro diacono Ioan. Damascenus recenset: *Theophilus ob illud peccatum* (quod scilicet nunquam Ioannis Chrysostomi nomen passus esset in Ecclesia recitari) *non poterat animam agere, donec ellata ei fuit imago Chrysostomi: quam ille cum adorasset, spiritum emisit.* Sic quidem Deus magna suæ dispensatione misericordiæ operatus est, vt tantus vir de Catholica Ecclesia (vt vidimus) ob expulsionem Origenistarum & alia bene meritus, non decederet ex hac vita absque eius delicti pœnitentia, cuius causa (vt vidimus) indignationem quoque Romani Pontificis incurrisset. Sed & apud Vitas Patrum hæc de eodem f: *Sancta memoriæ Theophilus Archiepiscopus, cum moriturus esset, dixit: Beatus es Abba Arseni, quia semper hanc horam ante oculos habuisti.* Reliquit sui ingenii monumenta post se Theophilus, quæ Gēnadius numerat, vbi ait g: *Scripsit aduersum Origenem vnum & grande volumen, in quo omnia pene eius dicta & ipsum pariter damnat: similiter docens, non à se eum primum: sed ab antiquis Patribus & maxime Hegesia fuisse & à presbyterio eiectum & de ecclesia pulsum, & de ciuitate fugatum. Sed & Anthropomorphitas hæreticos, qui dicunt Deum humana figura & membris constare, disputatione longissima confutans, & diuinarum Scripturarum testimonijs arguens, & conuincens eos, ostendit Deum incorruptibilem & incorporeum iuxta Patrum fidem credendum.* & post alia: *Paschalem etiam recusum, quem Magna apud Nicæam Synodus post nonagenta & quinque annos agi in tempore & die & Luna, secundum suum statum inuenerat, additis quibusdam ipsius festiuitatis rationibus & expositionibus, Theodosio obtulit. Legi & tres de fide libros sub nomine eius titulatos: sed quia lingua inconsonans est, non valde credidi.* hæc Gennadius.

XLI.

THEOPHILI EPISCOPI ALEXANDRINI OBITVS.

c Damasce. de imag. li 3. circa fi.

f Vit. sanctorum Patrum de compun

g Genna. de vir. illust. c. 10.

XLII.

THEOPHILI SCRIPTA.

His addimus, scripsisse Theophilum de Sacris myste-

THEOPHILI LIBER DE FACRIS SVPELLECTILIBVS.

a Extat in Hieronymi op.

riis, vel de Sacris supellectilibus Ecclesiæ Dei: quem quidem librum Ecclesiæ vtilissimum fuisse intelligere potes ex fragmento epistolæ S. Hieronymi ad ipsum Theophilum datæ, cum commentariū illum Latinitate ab ipso rogatus donauit: quod in Collectione veteri diuersorum auctorum legitur verbis istis a: *In opere tuo vtilitatem spectauimus Ecclesiarum, eruditi testimoniis Scripturarum, qua decebant venerationē sanctæ suscipere, & altaris ministerio deseruire: sacrosque calices & sancta velamina, & cætera, quæ ad cultum Dominicæ pertinent passionis, non quasi inanima & sensu carentia, sanctimoniam non habere: sed ex consortio corporis & sanguinis Domini, eadem, quæ corpus eius & sanguis, maiestate veneranda. Suscipe igitur librum tuum, immo meum, & vt versus dicam nostrum, eumque mihi faueris, tuus fautor eris. Tibi enim meum sudauit ingenium, & facundiam Græcam Latina lingua nouis paupertate pensare. Neque vero, vt diserti interpretes faciunt verbum verbo reddidi: nec adnumerani pecuniam, quam mihi per partes dederas: sed pariter attendi, vt nihil desit ex sensibus, enim aliquid desit ex verbis. Epistolam autem tuam idcirco in Latinum verti, & huic voluimini præposui: vt omnes, qui legerint, sciant, me non temeritate ac iactantia, sed præceptis beatitudinis tuæ, susceptisse onus vltra vires meas. Quod an consecutus sim, tuo iudicio derelinquo: certe si imbecillitatem reprehenderis, voluntati veniam commodabis. Vale.* hæc tibi fine, lector, pro libro Theophili, qui excidit vna cum integra Hieronymi epistola; qua maiori ex parte temporis edacitate corrosa, vix pauca hæc ab eius faucibus eruta, posteritati sarta tecta tesinquimus.

XLIII.

b *Meminit Trithr. de Vir. illust.* c *Extat in Bibl. sanct. tom. 5.*

Scripsisse fertur librum de Hæresibus in Epitaphium b, extant etiam complures eiusdem Ecclesiastici canones c, tres præterea Paschales epistolæ à S. Hieronymo Latinitati redditæ: cum alioqui per singulos annos singulas dare soleret, vt ex breui hac ad eum Synesij epistola possumus intelligere, quæ sic se habet d.

d *Syne. ep. 9.*

PASCHALES THEOPHILI.

Vtinam profunda & plena senecta te expellet, sanctissime & sapientissime Theophile: nam & in aliis vitæ commodus fueris, si seruaris: & maximum additamentum contingit Schola Christi ex Panegyricorum librorum numero, qui in annos tecum augescit. Sic sanè quæ hoc anno dimissa est oratio, & iucunde affecit ciuitates, & profuit partim magnitudine sententiarum, partim gratia verborum. hactenus Synesij epistolæ qua Panegyricas orationes non dubium est vocare Paschales illos tractatus, quorum tres tantum habemus à S. Hieronymo in Latinum versos, illos scilicet aduersus Origenem editos. Sed in his obserua S. Hieronymi prudentiam, abstinuisse ipsum à singulorum post editorum tractatuum, quam cœperat, versione, postquam Theophilus Romano Pontifici de restituendo in Diptycha Ioannis Chrysostomi nomine obniti cœpit.

XLIV.

Ad postremum autem hæc de eodem Theophilo minime prætermittenda sunt: quod licet ei ob Ioann. Chrysostomi causam à Romano Pontifice (vt vidimus) fuerit communio denegata: tamen quod constiterit in obitu emendasse, quod viuens pertinax deliquisset, commemoratione rerum ab eo bene gestarum aduersus Origenistas, recepta est post obitum eius memoria in Ecclesia Catholica cum honore. Etenim S. Leo Papa in epistola ad Marcianum Imperatorem ita de eo e: *Sanctæ memoriæ Theophilus Alexandrinæ Ecclesiæ vrbis Episcopus*, &c. Idemque in epistola ad Episcopos f Galliarum hæc de Ecclesia Alexandrina: *Postea* (inquit) *recentioribus à nostra ætate temporibus, Athanasium, Theophilum, & proxime Cyrillum probatissimos Præsules habuit.* Sed & Paulus Emesenus Episcopus, sequester pacis in ter Ioannem Antiochenum & Cyrillum Alexandrinum Episcopos tempore Nestorij hæresis, hæc inter alia pro concione ad populum Alexandrinum: *Est* (inquit) *patris vestri hæc doctrina: est vobis hoc thesaurus auitus, beati Athanasij dogmata, magni Theophili doctrina, columnarum videlicet recta doctrina.* ista illi vt plane videas Theophili nomen post obitum magna æstimatione retentum. Sed de Theophilo hactenus.

c *Leo ep. 64.*

f *Leo epist 51.*

XLV.

Post triduum autem ab ipsius Theophili obitu subrogatus est in locum eius Cyrillus ipsius fratris filius, nō sine controuersia, cum alij peterent Timotheum archidiaconum, cui fauebat studebatque Abundantius Præfectus militum, hæc ex Socrate g. Simulac autem Cyrillus Alexandrinus Episcopus creatus est, ad eam Ecclesiam ab omnibus hæresibus expurgandam adiecit animum; atque qui hactenus Alexandriæ tolerati fuerant Nouatianos ab ipsorum ecclesiis expulit. Meminit horum omnium subinfensè Socrates & ipse quidem secta Nouatianus, cum ait h: *Post mortem Theophili Cyrillus in sede Episcopali collocatus, Episcopatu potitus est, maioremque principatum, quam vmquam Theophilus habuisset, pariter sibi assumpsit. Etenim ex illo tempore Episcopus Alexandrinus, præter sacri cleri dominatum, rerum præterea secularium principatum acquisiuit. Quapropter Cyrillus statim cum Nouatianorum ecclesias, quæ erant Alexandriæ, occlusisset * non modo omnem sacrum thesaurum, qui in illis fuit, penitus ablstulit, verum etiam Theopemptum illorum Ecclesiarum omnibus suis fortunis priuauit.* hæc Socrates, sed ob eius sectæ patrocinium fide suspectus.

g *Soc. l. 7. c.*

h *Soc. ibi.*

ATTICVS RESTITVIT NOMEN CHRYSOSTOM. IN DIPTYCHA * occlusisset.

Cum autem, viuente Theophilo, cuius quodammodo vinculis tenebatur obstrictus Atticus Episcopus Constantinopolitanus, ne in tabulas Ecclesiasticas nomen Chrysostomi restitueret, ob id seclusus à communicatione Romani Pontificis (vt dictum est superius) permaneret, sicut & ipse Theophilus vsque dum vixit: eo ex hac vita sublato, idem Atticus faciliorem se præbuit, admonitus nouo Theophili casu, & periculo concitati in ipsum populi: qui insuper ad eadem quoque vota Cyrillum nuper creatum Episcopum Alexandrinum, quantumlibet renitentem, pertraxit tamen; factumque est, vt ab vtroque Chrysostomi nomen sacris Diptychis, totius Orientis & Occidentis consensu, magna gloria redderetur, sed & ipse pariter totius Orbis Ecclesiæ mutuo inter se pacis fœdere iungerentur: licet obtorto (vt dicitur) collo ad id Atticus perductus fuerit, obtemperans Imperatori id cupienti, & populo expetenti. At præstat audire, quibus progressibus res tam longo temporis spatio pertractata, optimum ex sententia finem fuerit consecuta. Quomodo autem hæc se habuerint, referant nobis atq; omni fide significant litteræ Attici atque Cyrilli hac de causa vltro citroque datæ, quas hic tibi integras describemus: habent enim horum temporum rerum gestarum historiam, multaque alia notatu digna. Sed primum quam ad Cyrillum Atticus epistolam dedit, sic se habet i:

XLVI.

CYRILLVS ELECTVS EPISCOP. ALEXANDRIÆ.

i *Apud Nicephor. lib. 14. c. 26.*

EPISTOLA ATTICI AD CYRILLVM DE RESTITVENDO IOANN. NOMINE.

Atticus Cyrillo felicitatem. Incidimus eo, quo non putaueramus, & acquieuimus necessitate in eo quod minus ex nostra sententia processit, vtilitatem iustitiæ præponentes. Etenim cognitionibus nostris ad populi concordiam inclinati, canonibus quidem patrum detrimentum nullum asserimus, exacte autem verborum obseruationi vniuersi Orbis pacem præferimus. Non ignoro equidem & beatum Paulinum, cum Ecclesiasticas ederet constitutiones, sapienter occasionibus prouida dispensatione vsum esse. Scio etiam: qui in sanctorum numero censetur, patrem tuum Apostolicum Theophilum, in confusione & turba à Græcæ superstitionis studiosis excitata, exactam ad breue tempus obseruationem pacis posthabuisse. Maxime enim quæque vrbes pelago fluctibus exagitato persimiles, ex sententia ciuium non tam summa legum & constitutionum obseruatione, quam expeditissimis consiliis atque iudiciis ad pacem & concordiam fascientibus, regi atque administrari solent. Qua verò de causa litteras hasce scribam, accipe. Nouit sanctitas tua, ac potius illis ipsis oculis, quibus, qui in sancto est, pater noster Theophilus conspexit, qualis & quam ingens turba magnam hanc inuaserit vrbem: atque in ea vt sanctior fides & pietas (ne funditus euerterer) periclitata sit: adeo etiam, vt populus maiore ex parte per factionem scissus, extra muros conuentus egerit: & plerique sacerdotes & collegæ nostri Episcopi à mutua communione desciscentes, bonam plantationem Domini Iesu Christi, parum abfuit, quin euulserint, pacis commoditate scilicet aliquantulum distracta. Sed enim multo sanè labore, multo sudore, & periculis multis desperationis plenis, plurima & maxima quæque communi Patrum nostrorum, atque etiam pietatis tuæ precibus & consolatione sopita sunt mala; & turba quidem illa conquieuit, concordia vero & serena tranquillitas in Orbe vniuersi Ecclesiis obtinet.

Cum

XLVIII. THEODOTVS EPISCOP. ANTIOCH. COACTVS RECITARE NOMEN IOANNIS.

Cum vero nonnulli nomen tantum beati Ioannis in mysticis tabulis inscribi vellent : beatus Episcopus Alexander, Antiochenum istum dico, Constantinopolim venit, & multa ore considenti verba fecit, vehementerque excitare populum voluit, vt vel nobis inuitis necessario eius, quem diximus, nomen ita inscriberetur. Quam rem accurate prorsus pietatis tuæ ministri Dei, religiosissimi diaconi, Petrus & Asdesius exposuerunt. Praeterit longum tempus, & non necessitate ea, quæ à populari rerum administratione proficiscitur, premi insuescebamus, neque tamen quicquam schismatis & discidii reliquias curabamus : cum ad nos ex Oriente Dei amantissimus Acacius litteras dedit, religiosissimum Antistitem Antiochiæ Theodotum à populo, vt nomen Ioannis in Fastos referret coactum esse, vt veniam rei, quam necessitate ille adductus feciſſet, daremus petens. Et tum bonus ille, qui litteras ad nos perinde presbyter, causam adventus sui indicans, rem hanc in vulgus magna verborum propalauit, & sententiam data ad nos epistola populo vulgauit : adeo vt parum abfuerit, quin tumultu plebis vniuersa repleta vrbs fuit. Vbi vero ego tibi demum perturbatus, & de rebus maximis disceptationum veritus, piissimum Imperatorem adii, & cum eo de pace & tranquillo rerum statu egi. Atq; ille, nihil esse periculi aut incommodi respondit, si defuncti viri nomen tranquillitatis, pacis, & populi concordiæ gratia inscriberetur.

XLIX. ATTICVS COGITVR, ASSVITVR RENOMEN IOANNIS.

Itaque ego ea re persuasus (quomodo enim necessitate præsentium ad non faciendum ?) ne religionis nostræ res ex multitudinis arbitrio, exemplo vno permisso, penderent, neue vrbem ipsam populari administratione assuefaceremus ; nomen id in Album referri iussi. Quæro (vt quidem puto) neque in sacros canones commisi, neque inducto Patrum fraudem feci. Mentio namq; eius fit cum defuncti non solum Episcopi, sed & presbyteri, diaconi, & laici ipsi : mulieribusque, cum quibus omnibus nobis sacerdotii communio, aut earum rerum, quæ in sacra mensa mysticè percipiuntur, participatio non est. Magna enim est inter defunctos & superstites differentia : ita vt etiam libri propter differentem eorum, quorum memoria conseruatur, statum discreti sint. Nihil enim Danidi obfuit honorifica Saulis sepultura, neque Apostolis Arii impietatis sectator Eudoxius sub eodem sacrificii sanctiore ara positus, neque Paulinum & Euagrium Ecclesiæ, qui schismatis & discidii duces in Ecclesia Antiochena fuere, quod post obitum non paucis hinc ab annis propter populi pacem & concordiam mysticis tabulis sint inscripti.

L.

Quamobrem ipse quoque Ægypti Ecclesiis, Ecclesiarum Orbis totius pacificandarum gratia, vt mortui illius nomen inscribant, præcipe. Ita enim cum Patrum canones non transgrediere, tum Ecclesiarum simul omnium concordiam plurimi facies. Te vero ea nobis, quæ comminiscit, rescripturum esse ad communem consensum & fraternitatem reficientem, persuasum habeo. Fraternitatem, quæ tecum est, omnem ego, quicq; mecum sunt, saluere iubeo. hactenus Attici ad Cyrillum epistola : qua quidem vides ipsum eructare adhuc amaritudinem, nondum purgato pectore concepto semel odio in Ioannem ; inuitumque ac renitentem adactum, vt quem fuerat acriter persecutus, eius nomen in tabulis referri iuberet. Quod vero in Romanam Ecclesiam, à cuius iamdiu communione reiectus fuerat, esset perinfensus ; Paulinum & Euagrium defunctos Episcopos, qui illi communicarant, schismaticos nominat. Quæ autem inter hæc idem Atticus scripserit ad Petrum & Ædesium diaconos accipe a:

a Apud Nicephor. l. 14. c. 46.

LI. ALIA ATTICI EPISTOLA DE EISDEM.

Ad Dei amantissimum Cyrillum Episcopum fratrem nostrum, vt decuit, per epistolam scripsimus ea, quæ nomine Ioannis in Ecclesiasticas tabulas relato adacta sunt. Nihilo vero minus & ad pietatem vestram scribimus, qua melius, quam alii res nostras nouit : ad pacem videlicet & ad tranquillitatem eas ea fuisse de sententia piissimorum Principum, & omnium deinde Orientalium Episcoporum, sperantes, adeo Occidentalium quoq; de Ioanne sacris tabulis non vt Episcopo, sed qui aliquando Episcopus fuerit, inscripta, vt memoria eius propter communem vniuersi Orbis pacem celebretur. Scribimus autem, ne concordiæ (vt ita dicam) vbique obtinenti, solis nobis ea non adstipulantibus, simul & piissimis Principibus aduersari videamur, & summæ necessariis rebus nostris, ventis aliquibus aduersis obortis & Ecclesiæ Christi nocamus. De his hactenus. Quid vero Cyrillus rem auersatus ad Atticum rescripserit, litteræ ipsius declarant, quæ ita se habent b:

* aduersatus.

b Apud Nicephor. l. 14. c. 47.

LII.

Lectis, quæ à pietate tua ad me missa sunt, litteris : Ioannis nomen sanctis in scriptum esse tabulis intellexi. Vbi vero eos, qui inde ad nos venere, interrogaui : non in sacrorum, sed Episcoporum catalogo adscriptum esse audiui. Porro dispicienti mihi, atque animo repetenti, an qui hoc fecere, Nicænorum Patrum decretum sequantur, & aliquantulum mentis luminibus magnam illam Synodum intendenti, vniuersum sanctorum illorum Patrum collegium quibusdam veluti oculis reuocare, & vtribus omnibus, qui minus ad rem eam comprobandam occurrant, obsistere videtur. Quomodo namque inter sacerdotes Dei censebitur, illorumve feret sortem, cui sacerdotalis dignitas abrogata est ? Quomodo vero in catalogo sacrorum ministrorum erit, qui Ecclesiasticis manibus electus est ? Aut enim professione nostra indignum est, vt sacerdotis nomen nihil esse, & reuipsam communem omnibus esse, quæ tamen eis solis, qui ad eam vocati sunt, asseruata est, dicamus : aut si magnum quiddam est, quod sacerdotalem functionem a populi multitudine dirimit : non miscenda, quæ misceri non possunt, sed eorum quæ diximus quodnis in ordine suo conseruandum, & honore debito coloneſtandum nobis erit. Quomodo igitur aut inter Episcopos laicus, aut inter germanos & legitimos, qui talis non est, consistet ? Honora, te hortor, eos, qui magnarum & splendidarum rerum, altarum verum tulere testimonium, ne contumelia sanctum Patrum chorum afficias.

CYRILLI EPISTOLA DE NON RESTITVENDO IOANNIS NOMINE.

LIII.

Considera eos, qui superstites adhuc in vita manent, quomodo rem hanc acceperint. An non illi dolore se omni repletos esse, recte dicant, si in eumdem cum eis ordinem is, cui dignitas adempta est, referatur ? Verum id pietati quoque tuæ persuasum esse puto. Quamobrem & illis & nobis mœroris abole causam, tolle omnem tristitiæ occasionem. Nam facile & expedite ea, quæ præter opinionem accidunt, dissonere & administrare, boni & sapientis esse dixerim. Sed tum demum, cum nihil detrimenti asserant. Non enim, quamuis gregem Christi propagare, frequentioremque efficere studeamus, examina hæresum, si errorem suum non repudiantes, recipimus : & proinde non omnino prompta quadam dissensatione facilem cum eis amplecti pacem debemus, aduersus quos pugnare præstet. Dissensationis sanè laudatæ opus fuerit, si quandoque ita a debita ratione deflectere videamur, vt in rebus vtilibus & commodis dextrorsum euertamur. Sic & beatus Paulus omnibus factus est omnia, non vt exiguum quicquam lucrifaceret, partem autem quampiam damno afficeret, sed vt omnes lucraretur. Videamus ergo eiusmodi rerum inuestigationi insistentes, an non plus huic causæ insit mali, quam illa videatur habere boni. Tot iam præterijere anni, ex quo pietas tua thronum suum tenuit : neque quisquam est, qui consentiat in ecclesia tuos vitet : Quin etiamsi ab initio nonnulli dissidendi amore se ipsos ab illis segregarunt ; tamen & illi per vim & gratiam Christi reuocati sunt. Ex magistratibus vero à quis non pietatis tuæ dictis audiens est ? quis ob hanc ipsam causam est, qui extra Ecclesiam maneat ? nemo me hercule est : non enim hoc dat Deus.

LIV.

Itaque quemnam ad salutem reuocabis, aut ad legitimos in Ecclesia conuentus reducens, quin omnem potius Ecclesiæ mœrorem ciens, Ægyptum, regionem etiam Augustalem, & Arcadiam, & Thebaidem, & Lybiam, & Pentapolim, & tot Ecclesias dolore afficias ? non vt quicquam lucrifacias : omnes namque lucrifecit gratia Saluatoris. Remitte hac in re ad ipsam pietatis tuæ doctrinam. Nec contra te ipsum celebres & illustres eos, qui aduersandi studio in partes discessere, neque vnquam iustum de scriptis iudicium accipiunt. An ita connitere & cessare nos pietas tua sustinebit, vt non diligenter de præclara fama tua, & quomodo Saluatoris greges regantur, atque manu ducantur, inquiramus ? Vna namque hæc, etiamsi locorum interuapedine disiunctis sint, Episcoporum est cura. Sed enim ne in hoc prolixior esse, & pietati tuæ contraria sentire videar : esto vt pauci admodum adhuc sint seditiosi, qui se pro illius malignitate periculo exponunt : apud nos autem tot sunt Ecclesiæ, quæ de Ioanne decreta obtinere debere contendunt. Quibus igitur suffragari æquum est ? Quinam vt latentur, Deo placitum est ? Illine qui Ioanni patrocinantur, cum tanta de sign. fuerit : an qui pœnam hominis irrogarunt ei, qui eum alios dolore afficeret, pro nihilo duxit ?

LV. CYRILL. IN IO. ANNEM MINVS ÆQVVS.

Quod si concordiam Ecclesiarum conseruare, minimè contemnendum videtur : solue id, rogo, quod eam scindit : mitte gladium in vaginam suam : imbe ex Episcoporum nomenclatura Ioannis nomen eximi. Nam si parum id facimus, & dicimus, Non affert dolorem Apostolorum choro Iudas proditor in eodem cum illis ordine census : Iuda autem nomine in eorum numerum relato, quo deinde loco Matthias nobis ponetur ? Cum igitur nemo Matthia electo,

Apostolorum choro Iudam adscripserit : maneat & seruetur, horror post celebris memoriæ Nectarium, secundus laudatissimus Arsacius ordinatus, ne quid per vim perperam & illegitime inductum, memoriam beati viri explodat. Sed pauci fortasse hoc ægre ferunt (permitte autem mihi, vt libere quæ volo, dicam) omnes equidem saluos fieri optem. Si quis verò imperitia sua ab Ecclesia secedit, & illis constitutionibus refragatur ; quæ eiusmodi hominis est iactura ? An non ipse quoque Saluator nos id ipsum docens, & formam in omnibus proponens, conducibilia quidem ad eos qui eum accesserunt, locutus est, inobedientes autem & renuentes discedere permisit? Atque tantum abest, vt aliquam talium hominum rationem habuerit, vt etiam ad ipsos dixerit discipulos : An & vos vultis abire?

LVI. Obsequentibus sanè multam nos impendere curam, æquum est. Aduersarius autem & inobediens maleuolentiam ipse suam accusat, medicinam odio habens. Audiet verò ille iustum Iudicem dicentem : Quandoquidem locutus sum, & non obediuisti mihi: & extendi sermones, & animum non aduertisti : & quæ sequuntur. Nos quidem, qui docemus quibuslibet rebus quis laudem sibi apud Deum paret, studiosè admodum id facere, & quæ instituere decet, at que cum Paulo reluctantibus dicere : Obsecramus per Christum, reconciliamini Deo. Inobedientes verò poteſtati Dei condemnare, illud vsurpantes : Curauimus Babylonem, & non est sanata: relinquamus eam, quoniam peruenit in cœlum iudicium eius. Consequens igitur non est, propter aduersos quorundam sermones conuelli, vt laicus sacerdotali dignitate enitentibus adnumeretur, & honorem eundem consequatur. Neque enim communem Orbi vniuersi pacem, sed concisionem potius quidam vocent. Ego quidem tum demum obtinere debere & nomen & rem ipsam pacis censeo, cum sanctorum sententiis non aduersemur, neque illorum decretis repugnemus. Quod si enim beatus Alexander confidentis prorsus oris vir, inuita pietatis tuæ verba aliquos ex reliquis sanctiss. fratrib. & collegis nostris Orientalibus Episcopis inani doctorum fuco decepit, & ad huius rei comprobationem raptos pertraxit : non propterea morbus hic prorsus obtinere, & animos omnium depascere, sed potius veluti quædam lippitudo Ecclesiæ oculum infestans, a vobis repergari debet: vt illa ruri sum directè ad Patrem decreta respiciens merito à Christo audiat, Oculi tui columbarum.

LVII. Accepi & ego à Deo amantissimo, qui ad extremam feliciter peruenit senectutem, Acacio litteras : in quibus religiosissimum Antiochiæ Antistitem vi coactum à quibusdam esse, vt Ioannis memoriam celebraret, asseuerat : atque illud apertè commemorat, valde eum verum ea in re dolore affectum fuisse, vtamque qua tam præsractia audacia liberaretur, quæsiuisse : & litteras hac de causa à vobis & pietate tua, ne simul cum quibusdam in eumdem errorem duceretur, neue huiusmodi consilia agitantibus cederet, impetrare voluisse. At nos, qui ad curam & medicinam faciendam vocati sumus (da enim hoc mihi, vt pro animi mei dolore liberè dicere possim) ne accessio vulnerum fiamus ; sed potius opinionem eam, qua temeritatem aliorum secuti esse videri possimus, fugiamus.

LVIII. Demiror verò hoc quoque, si Alexander, quem diximus, ad dicendum promptus & copiosus, & qui non paruo tempore istic vobiscum versatus sit, aliquos ad hanc rem occasione sua adducere non potuisse visus est, quam tabellarius vester efficere tantum (sicuti rumoribus fertur) potuit, vt populum commouerit : cuiusque tempore longiore sopitam denuo excitarit : quod omnino est incredibile. Verum sit hoc quoque, & ita factum esse credatur. Sed noui pietatem tuam, præclaram in eloquentia esse : docebit ea prorsus, quæ opus est homines ad tumultum excitatos : vbi rem habes sacrarum doctrinarum gratiam : persuadebis, scio piissimis etiam Principibus, vt more suo in canonum decretis acquiescant. Quod enim vera pietatis studiosi & Christi amantes sunt, constitutionibus suis Ecclesias administrari permittent : paternæque virtutis æmulatores, maiorum exemplamimitabuntur. Ne igitur Iechonias reiectus, cum Dauide & Samuele Propheta censeatur : neque si quibusdam iniquè placitum est, vt Eudoxii reliquias in eo, quo scripsistis, reponerent loco, propterea nos quoque profanum, vt sacrum, in Album referamus. Oportuit namque à nobis res illius corrigi, non illum nobis præscribere : & quæ post eum acta sunt constituere.

LIX. Atque hæc dicimus, non quod iacenti & mortuo illi insultemus: non enim hoc det Deus, neque quod alienis (sicuti scriptum est) lætemur malis : non enim Christianorum hoc est consilium & institutum : sed quid, quod hominis condolemus, ad vtilitatem Ecclesiæ conferimus, canonibus illius nihil præstabilius esse ducentes. Si namque illos sartos tectos conseruare, atque exauctoratum inter Episcopos censere liceret : recte profecto, quis id quo minus fieret, impedirent, fieri atque inmites dicerentur. Quandoquidem vero altero obtinente, alterum consistere non posse, necesse sit : sanctiones Ecclesiæ vincant, & ex sacro catalogo, qui sacrorum ministeria non est, moueatur : hoc enim Ecclesias ad pacem seruandam coniungit : hoc animorum æquissimum omnem perficit. Itaque illud nobis dato, vt purè nos conuentus agere & communicare cum pietate tua possimus : atque tu vnius, eiusque defuncti amorem post eorum, qui adhuc viuunt, dilectionem, ac potius post Ecclesiæ sanctiones habeas. hucusque Cyrilli ad Atticum epistola.

Consideres hic velim, lector, quam infensissimo animo Cyrillus in Ioannem Chrysost. fuerit, qui nec defuncto pepercerit, & acre bellum iam ornaret aduersus eos, qui pro restitutione ipsius nominis laborarent ? in quos hac epistola inuectus est : sed cum hoc animo compositus esset, haud tamen præ reuerentia aulus est apertè quicquam loqui aduersus Innocentium Romanum Pont. quem superius suo loco diximus de restituendo Ioannis nomine fuisse præcipuum architectum, auctorem, & in renitentes vltorem; ob quam causam sedis Apostol. communionis Theophilum eius prædecessorem expertem fecerat. Sed non permisit Deus, eum, qui recti quadam specie deceptus fuit in eodem diutius errore versari; quin cum cælitus per visum admonuit. Quomodo id acciderit; recitatis his litteris nuper redditis, subdit ista Nicephorus a:

a Nicephor. l. 14. c. 12.

Hæc quidem Cyrillus de sacro Chrysostomo & scripsit & sensit, præsumptæ opinioni inseruiens, quam dudum patrium suum Theophilum secutus conceperat. Quoniam vero dissidium hoc quidem ex zelo, quamuis non secundum scientiam, non autem ex inuidia, neque diabolica contentione manauit : non oportere virum & doctrina & virtute præstantem, hac vna in re claudicare, quo minus ad summam perfectionem perueniret, Deo visum est. Homines enim illi erant, & humanis affectionibus obnoxii. Quapropter aliquanto post Cyrillus cum magno illo viro etiam post eius mortem in gratiam redit, erroremque suum correxit, eum tum multis aliis concitantibus, tum maxime Isidoro Pelusiota, nunc reprehensione, nunc admonitione eum cohortante. exant ipsius Isidori ad Cyrillum eo argumento conscriptæ litteræ, scitæ quidem & periucundæ, quæ sic se habent.

b In appar. ad Librar. diuers.

Terrent me diuinarum Scripturarum exempla : & tamen quæ necessaria sunt, compellor dicere, & scribere. Siue enim pater sum, vt ipse dicas : Heli c condemnationem metuo, quia peccantes filios non coercuit. Siue filius tuus sum, sicut magis scio: panam Ionatha d formido, qui patrem non prohibuit ventriloquam requirentem: & prior illo qui peccauerat, quia non prohibuit quod potuerat, in bello defunctus est. Vt ergo & ego non iudicer, ipse, non iudicaris à Deo : depone contentiones ob iniuriæ propriæ vltionem, quam tibi à mortuo deberi putas: ne viuentem Ecclesiam dissipes, vt æternam dissensionem ei sub pietatis prætextu concinnes. recitat eamdem Nicephorus e, estq; inter alias Isidori f epistolas nuper cusas.

c Niceph. l. 14. c. 11. d 1. Reg. 2. 1. Reg. 28.

LXIII. g Nicephl. 14. c. 12. VISIOCYRILLO DIVINITVS OSTENSA.

Quomodo autem per visum idem Cyrillus ad meliorem frugem fuerit restitutus, hæc ab eodem accipe g: Non solum enim litteris Isidori, sed & diuina etiam & secretiore quadam reuelatione accedente correxit. Videre namque (inquit) visus est, se ipsum sacris adibus expulsum à Ioanne, comitatu, & diuino, quod circa eum erat, satellitio maxime freto, & Matrem Domini pro ipso deprecantem : atque cum multa etiam alia, tum illud præcipue, quod pro ipsius gloria plurimum ille decertarit, sicuti dicetur, referentem, vt in sacra templa reciperetur: orare. Hanc visionem cum S. Cyrillus cogitat ando animo secum volueret, seipsum, quod in sanctum virum inuectus esset, damnauit : & deinde ipse quoque recognit. Ecclesiæ Chrysostomi addictus verum eum admiratus est, valdeque ipsum, quod contra illum imprudens prorsus irritatus fuerit, pœnituit. Proinde diuersum omnino à priore consilio faciens, Synodum prouincialem coegit, & Ioannis nomen simul & ipse & reliqui magnatum sedium Antistites in sacro Albo proposuerunt. hæc de reddendo per Cyrillum Ioannis nomine in Diptycha ex Nicera Nicephorus.

CYRILL. CONCILIATVS CHRYSOSTOMO.

LX. CYRILL. REVERITVS ROMANVM PONTIFICEM.

LXI.

LXII. ISIDORVS ADCYRILLVM.

Haud

LXIV. Haud dubium diuina eum oportuit visione admonitum, qui adeo se ea in re hactenus refractarium exhibuerat. Subdit vero ex eodem auctore ista Nicephorus: *Illi vero minus vere dicere videntur, qui Cyrillum libros alios magni Patris aboleuisse perhibent. Nam si qua scripta eius abolenda erant: haec quae adhuc extant, quod consilium institutumque eius in eis maxime expressum est, abolita oportuisset: nisi Deus vtilitatis hominum curam gerens ea conseruasset.* Sed potuit fortasse Cyrillus, quae apud se essent scripta Chrysostomi, incendio damnasse: quae vero penes alios plures plura reperirentur exemplaria, haud valuit. Subdit Nicephorus: *Hoc cum in arcana Nicetae philosophi (qui & Dauid dictus est) historia & apud alios item inuenerim, operi huic meo inserendum esse quod duxi: ne cui ambigere in mentem veniat: quomodo tanta luminaria inimicitias mutuas exercentia, ambo ad summam sanctitatem peruenerint, & Ecclesiae columna extiterint: inimicitias huiusmodi nullum illorum gloriae detrimentum afferentib.* hactenus auctor. Haec quidem hoc anno ipsius Cyrilli sedis exordio coepta, in sequentem quoque annum esse propagata videntur.

IESV CHRISTI Annus 413.

INNOCENTII PAP. Annus 12. HONOR. 19. THEOD. 6. IMPP.

I. HERACLIANI CONSVLATVS ET TYRANNIS.

QVI sequitur annus Christi decimustertius supra quadringentesimum, vnius tantum Lucij Consulatu in Fastis reperitur adscriptus, necnon in rescriptis Imperatorum; Quod quidem accidisse scias, non quod praeter consuetum morem vnus dumtaxat Consul creatus fuerit; sed quod eius collega, qui fuit Heraclianus Comes in Africa, tyrannus euasit: cuius rei gratia expunctum est ipsius nomen è publicis monumentis; quod vidimus superius alias factum, cum abolito eamdem ob causam Ruffini nomine, solus sine collega relictus est Theodorus.

II. APPARATVS HERACLIANI.

De Consulatu enim Heracliani assertores sunt Orosius atque Prosper, suorum temporum ambo scriptores: nam hic in Chronico sic habet: *Huius Collega* (nempe Lucij) *in Consulatu fuit Heraclianus* (non Herodianus, vt plerique codices legunt) *qui nouarum in Africa rerum reus, & honorem amisit & vitam.* Orosius item haec de ipso habet: *Heraclianus interea Africae Comes missus* (eo magistratu ab Honorio donatus, quod Stilichonem interfecisset) *cum idem Attalus vmbram sui gestaret Imperii, Africam strenuè aduersum Duces* * *ab eo missos tutatus, Consulatum affectus est: quo elatus superciliо, Sabinum domesticum suum: virum ingenio callidum, industriaque solertem, & sapientem nominandum, si animi vires tranquillis studiis accommodauisset, generum allegit: cum quo quorundam periculorum suspiciones cum patitur, fecit. Atque aliquandiu Africana annona extra ordinem retenta: ipse tandem cum immensa, certè temporibus nostris fatu incredibili classe nauium Romam contendit: nam habuisse eum tria millia septingentas naues dicitur: quae numerum ne apud Xerxem quidem praeclarum illum Persarum Reg. nec Alexandrum magnum, vel quemquam alium Regem fuisse, historia ferunt. Is simul vt agminis militum ad Vrbem pergens, littore egressus est, occursi Comitis Marini territus, & in fugam versus, arrepta naui, solus Carthaginem rediit, atque ibi continuo militari manu interfectus est. Sabinus gener eius Constantinopolim fugit: vnde post aliquantum temporis retractus, exilioque damnatus est.* haec Orosius. Porro Heraclianum interitum anno sequenti contigisse sub Consulatu Constantii & Constantis, Marcellinus tradit in Chronico. Extat Honorij Imperatoris aduersus Heraclianum tyrannum huiusmodi rescriptum *b*:

III. RESCRIPTA IN HERACLIANVM.

Heraclianum hostem publicum iudicantes, dignum censuimus auctoritate puniri, vt eius rescindantur insaniae cruces. Eius quoque satellites pari intentione persequimur. Sed hanc omnibus priuatu atque militantibus licentiam damus, vt omnes prodendi * *in medium habeant liberam facultatem. Nec inuidiam metuat, qui ad publicum deduxerit criminosum: cum illud specialiter caueamus, ne vllus aliquem eorum aut subtrahendum iudicet, aut celandum: neue ex eorum facultatibus vel deposita deneget, vel accepta non prodat. Dat. III. Non. Iulii. Rauennae post Consulatum Honorii nonum & Theodosii quintum.* ita quidem restituendum pro Consulatu decimo Honorii & Theodosii sexto, qui contigit post sequentem annum. Datum enim esse huiusmodi ab Honorio rescriptum hoc anno post fugam Heracliani, satis potest intelligi ex his, quae tum anno superiori, quo rescriptorum Consulatus inuersos diximus, tum etiam ex his, quae ex Orosio & Marcellino nuper hoc anno sunt dicta: sed id tertius demonstrat sequens ab eodem Honorio Imp. datum de abolendo nomine Consulis Heraclianj rescriptum ad Adrianum Praefectum Praetorio *c*:

Heraclianj vocabulum nec priuatim, nec publice vlla memoria teneat: ideoque fulminandum esse censemus, quaecunque sub eo gesta esse dicuntur. Libertatem quoque (quoniam certum est scelere eius solemnitatem Consulatus esse pollutam) in melius renouamus: sciatque dominorum voluntatem, iterandum esse, quod illo auctore aduertit stare non posse. Semel tamen mutatae conditionis beneficium implendum esse praecipimus: & ita reperi manumissionum consuetudines nunc iubemus: vt nullus sub hac occasione incipiat nolle quod voluit. Dat. III. Non. Aug. Rom. post Conss. Honorii IX. & Theodosii V. AA. Conss.

* prodeundi.

c l. 13. de infirmis quae l. b 23. eam. C. Theod.

IV.

Sed quid lugubre accidit post cladem Heraclianam? illud dolendum, quod Marinus dux exercitus traiiciens in Africam, perduelles Imperii persecuturus, Marcellinum illum Tribunum & Notarium, Cognitorem missum & sequestrem conciliationis inter Donatistas atq; Catholicos, virum eruditione spectatum & pietate insigni, proditione Donatistarum, calumniam passum studuisse parti Heraclianae, occidi iusserit. hoc quidem est quod S. Hieronymus de eo ait d: *Marcellinus sub inuidia tyrannidis Heraclianae ab haereticis innocens casus est.* Sed quinam hi haeretici in Africa, nisi Donatistae in ipsum infensissimi? Ob id igitur titulo martyrii in Ecclesiastic. tabulas referri meruit, & anniuersaria memoria honestari: de eo enim ita in Romano Martyrologio 8. Id. April. Carthagine S. Marcellini martyris, qui ob Catholicae fidei defensionem ab haereticis occisus est.

V. MARCELLIN. INNOCENS OCCIDITVR.

d Hier. c. Pelag. l. b 3.

Deo etiam haec Orosius e: *Marcellinum Marinus Comes apud Carthaginem (incertum est, Zelo stimulatus, an auro corruptus) occidit. Qui continuo reuocatus ex Africa, factusq; priuatus, vel ad poenam, vel ad paenitentiam conscientiae suae dimissus est.* haec Orosius. Putauerunt enim Donatistae, vna cum Marcellino se extinguere & abolere potuisse, quae eo praesente confecta essent aduersus ipsos Acta publica. sed Honorius voluit eadem sarta recta atque firmiter in perpetuum custodita, cum anno sequenti ad Iulianum in Africa Proconsulem aduersus eos ita rescripsit *f*:

VI. *e Oros. l. 7. cap. 42.*

Notione & solicitudine Marcellini spectabilis memoriae viri contra Donatistas gesta sunt ea, quae translata in publica monumenta habere volumus perpetim firmitatem. Neque enim morte Cognitoris perire debet publica fides. Dat. III. Kalend. Septembr. Constantio & Constante Conss. Quantum vero Honorio Imp. Christianoque Senatui displicuerit obitus Marcellini; inde accipere potes, quod Marinus ipse Dux, qui ob ingentem sine sanguine partam victoriam, atque Africam Romano Imperio restitutam, ipsamque Rempubl. à saeuissimo tyranno liberatam, nobilem fuisset iure consecuturus triumphum: Romam reuersus, non solum eo priuatus est, sed exutus militia, in ordinem redactus, ad poenitentiam pro expiando graui scelere dumtaxat fuit in vita relictus: sed & fuisset vindice legum gladio truncatus capite, nisi indecens visum esset sanguine sontis, insontis martyris vlcisci sanguinem. Sed de Marcellino hactenus.

f l. 15. debar. C. Theod. RES GESTAE SVB MARCELLINO SERVATAE INTEGRAE.

Quod rursus ad Heraclianj tyrannidem pertinet: ad hanc plane referenda sunt, quae Sanct. Hieronymus, tacito nomine, de eodem scribit in epistola ad Demetriadem;

VII.

EGREGIVM FACTVM DEMETRIADIS VIRGINIS.

quam quidem hoc ipso tempore datam esse, inde certum deduces argumentum, quod idem S. Hieronymus in eadem epistola testatur, se ante annos circiter tr. ginta scripsisse epistolam ad Eustochium de Virginitate, quam ab ipso elaboratam fuisse anno Domini trecentesimo octogesimotertio, superius suo loco demõstratum est. De Heracliani enim enormibus vitiis ex S. Hieronymo superius diximus, cum de Probæ, Iulianæ, & Demetriadis in Africam ex vrbe appulsu egimus. Porro hoc tempore contigit ab eadem Demetriade edi egregium Christianæ pudicitiæ specimen, cum ipsa virgo oppignerata iam sponsõ ex inopinato cum habitu mutans vitæ statum, monasticõ habitu est professa vitam monasticam. Quam autem admirandi id fuerit exempli, haud intelliges, nisi in memoriam reuoces, quæ de horum nobilissimo genere ad calcẽ tomi quarti superius dicta sunt. Didicit hæc S. Hieronymus à clarissimis fœminis Gallicanis, quæ fugientes barbaros, anno superiori (vt vidimus) grassantes in Gallias, nauigaturæ in Palestinam ad loca sancta, vi ventorũ in Africam iactatæ fuerunt. Factum vero egregium a S. Hieronymo ita describitur a:

a *Hier. ep. 8.*

VIII. CLARISSIMÆ FŒMINÆ EX GALLIA EXTORRES OB BARBAROS.

Aiunt sanctæ & nobiles fœminæ, quæ eam (nempe Demetriadem) *viderunt, quæ norunt, quasi de littore Gallicarum ad habitationem sanctorum locorum, hostium per Africam compulit sæua tempestas: noctibus & secreto, conscin tantum virginibus Dei, quæ in matris & auiæ comitatu erant, numquam eam limen excedentem, numquam plumarum vsum mollicie, sed ciliciolum in nuda humo habuisse pro stratu, ingibus faciem rigasse lacrymis, Saluatoris mente genibus aduolutam, vt suum reciperet propositum, vt implerent desiderium, vt auiæ animum matrisque molliret. Quid vltra differo? Cum iam nuptiarum appropinquaret dies, & futuro matrimonio thalamus pararetur secretò & absque arbitris, noctemque habenti pro solatio, talibus se fertur armasse consiliis: Quid agis Demetrias? cur pudicitiam tanto pauore defendis? libertate opus est & audacia. Quæ sic in pace metuis, quid faceres in martyrio perpetiendo? Quæ tuorum vultum ferre non potes, quomodo sustineres tribunalia persecutorum? Si te virorum exempla non prouocant: hortetur, faciatque securam beata martyr Agnes, quæ ætatem vicit & tyrannum, & titulum castitatis martyrio consecrauit. Nescis, misera, nescis, cui virginitatem tuam debeas?*

IX.

Dudum inter barbaras tremuisti manus: auiæ matriquæ sinu & palliis tegebaris: vidisti te captiuam, & pudicitiam tuam non tua potestate: horruisti truces hostium vultus: raptas virgines Dei gemitu tacito conspexisti. Vrbs tua, quondam Orbis caput, Romani populi sepulchrum est: & tu in Libyco littore exulem virum exul ipsa accipies? quam habitura pronubam? quo ducenda comitatu? stridor Punica lingua procacia tibi Fescennina cantabit. Rumpe moras omnes: perfecta b Dei dilectio foras mittit timorem, Assume c scutum fidei, loricam iustitiæ, galeam salutis: procede ad prælium. Habet & pudicitia seruata martyrium suum. Quid metuis auiam? quid formidas parentem? forsitan & ipsa velint, quod te velle non credunt. His & aliis compluribus instammata stimulis omnem corporis cultum & habitum secularem, quasi propositi sui impedimenta proiecit: pretiosa monilia & graues census vniones, ardentesque gemma vedduntur scrinio: vili tunica induitur, viliori tegitur palliо, & inserata auiæ genibus repentè pronoluitur: fletu tantum & planctu, quæ esset, ostendit.

b 1 Ioh. 4.
c Ephes. 6.

DEMETRIAS VESTES MONASTICAS INDVIT.

X.

Obstupuit sancta & grauis fœmina, Proba auia, alienum habitum in nepte conspiciens: mœret gaudio stabat attonita: vtraque verum non credere, quod verum esse cupiebat. hæsit vox faucibus, & inter ruborem & pallorem, nutumque atque lætitiam cogitationes varias nutabant. Succumbendum est huic loco: neque nauare aggrediar, quod dicendo minus faciam. Ad explicandam incredibilis gaudii magnitudinem, & Tullianæ fluuius siccaretur ingenii, & contorta Demosthenis vibratio, sententiæ tarditus languidiusque ferrentur. Quicquid potest cogitare animus, quicquid sermo potest explicare, illo in tempore factum est. Certatim in oscula neptis & filiæ mater & auia ruit: vbertim flere præ gaudio, iacentem manu attollere, amplexarique trepidantem: agnoscere in illius proposito mentem suam & gratulari, quod nobilem familiam virgo virginitate sua nobiliorem faceret: immensæ eam, quod præstaret generi, quod Romanæ vrbis cineres mitigaret.

XI.

Iesu bone, quid illud in tota domo exultationis fuit? Quasi ex adice fœcunda multæ simul virgines pullularunt: exemplum patrone & domine secuta est clientum turba ac famulatum. Per omnes domos feruebat virginitatis professio, quarum cum impar esset in carne conditio, vnum erat præmium castitatis. Parum loquor. Cantica per Africam Ecclesiæ quodam exultauere tripudio: non solum ad vrbes, oppida, viculosque, sed ad ipsa quoque magalia celebris fama penetrauit: omnes inter Africam, Italiamq; in solo hoc rumore repletæ sunt, & inopinato gaudio longius cucurrere. Tunc lugubres vestes Italia mutauit, & semiruta vrbis Romæ mœnia pristinum ex parte recepere fulgorem, propitium sibi existimantes Deum in alumnæ conuersione perfectæ. Putarès extinctam Gothorum manum, & colluuiem perfugarum atque seruorum, Domini desuper intonantis fulmine concidisse. & paulo post: *Penetrauit hic rumor Orientis littora, & mediterranei quoque vrbibus Christianæ gloriæ triumphus auditus est. Quæ virginum Christi non huius se societate iactauit? Quæ mater non tuum, Iuliana, beatum clamauit vterum?* hæc & alia Hieronymus, qui & de virginis dote summa Christo sponsõ collata subdit:

DEMETRIADIS EXEMPLO AVCTVS VIRGINVM NVMERVS.

Fertur (inquit) *& omnium Christianorum laude celebratur: quicquid fuerat nuptiis præparatum à S. Christi sponsi* (Proba scilicet ac Iuliana) *virgini traditum; ne sponsõ fieret iniuria: immo vt dotata pristinis opibus veniret ad sponsum, & quod in vrbe mundi periturum erat, domesticorum Dei sustentaret inopiam.* post hæc autem Sanct. Hieronymus de eiusdem generis nobilitate pluta, quæ nos alia occasione superius. Quod vero maximè omnium profuturum virgini existimauit, idem Sanct. Hieronymus ea epistola ipsam admonuit, vt Origenianæ hæresis venena vitaret: cur autem hoc, dicemus postea. Cum vero exordia repetit delatæ ex Oriente Romam hæresis, dum sub Anastasio Papa per Russinum aduectum est Romam Periarchon Origenis, hæc adiicit: *Et quia vetus, immo rumore cognouì, in quibusdam adhuc viuere & pullulare venenata plantaria: illud te pio charitatis affectu præmonendam puto, vt Sanct. Innocentii, qui Apostolica cathedra & supradicti viri successor & filius est* (nempe Anastasij Papæ) *teneas fidem nec peregrinam (quamuis tibi prudens, callidaque videatur) doctrinam recipias. Solent enim huiusmodi per angulos mussitare, & quasi iustitiam Dei quærere: Cur illa anima in illa est nata prouincia? Quid causæ extitit, vt alii de Christianis nascantur parentibus, alii inter feras & sæuissimas nationes, vbi nulla Dei notitia est?* &c. monet vehementer, vt caueat Origenistas, eosdemq; in Pelagianos nomine cõmutatos. Sed in his illud considera: Quid est, quod scribẽs ad virginem in Africa agentem, vbi adest S. Augustinus tãtopere ipsius Hieronymi litteris commendatus, vt Innocentij Papæ fidem teneat & sequatur, nec meminit Augustini? nisi quod sciret, illibatam eam in fide Petri certius custoditi; sicque è fonte ipso puro potius, quam ex riuis aquã salutis petendam esse demonstrans: quod ipse exemplo & verbis docuit; cum de fidei veritate Damasum Papam sæpè consuluit. Sed ad Demetriadem.

XII. DEMETRIADIS DOS INGENS COLLATA PAVPERIBVS.

Hæc igitur professa domi Sanct. Demetrias, solemni ritu palam postea in ecclesia ex præscripto Ecclesiastico more perfecit. de quibus ista idem S. Hieronymus habet d: *Scio, quod ad imprecationem Pontificis flammeum virginale sanctum operuit caput, & illud Apostolica vocis insigne celebratum sit: Volo e autem vos omnes virginem castam exhibere Christo. Quando f astitit Regina à dextris eius in vestitu deaurato, circumdata varietate, qua veste polymita g & multarum virtutum diuersitate contexta indutus fuit & Ioseph, & Regum quondam vtebantur filiæ. Vnde & ipsa sponsa lætatur, ac dicit* (ipsa videlicet, quæ Deo dicatur virgo) *Introduxit h me Rex in cubiculum suum. Sodalitium, i respondet chorus: Omnis i gloria filiæ Regis intrinsecus.* hæc pauca referat ex antiquis in velandis virginibus Ecclesiæ cærimoniis S. Hieronymus.

XIII.

d *Hier. ad Eustoch.*
e 1. Cor. 13.
f Psal. 44.
g Gen. 37.
h Cant. 1.
i Psal. 44.

SOLEMNIS RITVS CONSECRATIONIS VIRGINIS.

Sed vnde tanta hæc Demetriadi? Exquirendus quidem est tantæ molis sapientissimus architectus. Fuit hic Sanct. Augustinus, qui de sancta virginitate cum illa sermonem habuit, puto ante annum, cum occasione publicæ cum Donatistis Collationis Carthaginem se contulisset: ipse enim Augustinus in Epistola, quam postea dedit ad Iulianam eius matrem, hæc habet k: *Ministerii nostri, adiuuante gratia & misericordia Saluatoris, in domo nostra tantus*

XIV.

k Epist. 143

fructus

fructus exortus est, vt humanis nuptiis iam paratis, sancta Demetrias spiritualem sponsi illius præferret amplexum, cuius speciosa præ filiis hominum ad habendam Spiritus viboriorem fœcunditatem, nec ad amittendam carnis integritatem virgines nubunt. Nostrum autem, quem admodum nostra illa tunc exhortatio à fideli & nobili virgine fuisset accepta, nisi nobis profectu, cum post paululum professa fuisset sanctimoniam virginalem, hoc ingens Dei donum quod per seruos quidem suos plantat a & rigat, sed per se ipsum, dat incrementum, nobis operarijs prouenisse, vestrarum litterarum lætissimo nuncio & verace testimonio diceremus. hæc Augustinus. Ipsæ namque Proba & Iuliana reddiderunt de his omnibus certiorem quam primum S. Augustinum, quem scirêt magnopere adgratulaturum: donumque ad eumdem nuptiale miserunt: quo ipse accepto gratulatorias has perbreues litteras reddit b:

a 1 Cor 3.

Implesti gaudio cor nostrum, tanto iucundius, quanto carius: tanto gratius, quanto citius. Vestræ namque stirpis sanctimoniam virginalem, quam, quacumque innotuistis: ac per hoc vbique fama celeberrima prædicat, velocissimum volatum eius fideliore atque certiore litterarum nuncio præcucurristis: & prius nos fecistis exultare de cognito tam excellenti bono, quam dubitare de audito. Quis verbis explicet? quis digno præconio prosequatur, quantum incomparabiliter gloriosius ac fructuosius habeat ex vestro sanguine fœminas virgines Christus, quam viros Consules mundus? Nam vulnina temporum si magnum atque præclarum est nominis dignitate signare: quanto est maius atq; præclarius, cordis, corporis integritate transcendere? Magis itaque gaudeat puella nobilis genere nobilior sanctitate, quod sit per diuinum consortium præcipuam in cœlis consecutura sublimitatem, quam si esset per humanum connubium prolem propagatura sublimem. Generosius quippe elegit Anicianæ posterit as tam illustrem familiam beare nuptias nesciendo, quam multiplicare pariendo, & in carne iam imitari vitam Angelorum, quam ex carne adhuc numerum augere mortalium. Hæc est vberior fœcunditas felicitas, non ventre grauescere, sed mente gr aui descere: non lactescere pectore, sed corde candescere, non visceribus terram, sed cælum orationibus parturire. Dominarum honore dignissima filia, per fruamini in illa quod defuit vobis: perseueret vsque in finem, adhærens coniugio, quod non habet finem. Imitentur eam multa fœmine dominam, ignobiles nobilem, fragiliter excelsa excelsius humilem. Virgines, quæ sibi optant Anicionum claritatem, eligant sanctitatem: illud enim quantalibet cupiditate quando assequentur? hoc autem si plenè cupierint, mox habebunt. Protegat vos incolumes & feliciores dextera Altissimi, domina honore dignissima, & præstantissima filia. Pignora sanctitatis vestræ præcipuè ipsam sanctitatem præcipuam debito vestris meritis officio dilectione Domini salutamus. Velationis apophoretum gratissimè accepimus. hactenus Augustinus.

b Aug. epist. 179.

XV. AVGVSTINI DE CONSECRATIONE DEMETRIADIS EPIST.

XVI. c Apud Ambr. epist 84. S. PROSPER LAVDES TEXVIT DEMETRIADIS.

Sed & S. Prosper quo celebrauit elogio Deo dicatam virginem Demetriadem? accipe: *Valde* (inquit c) *mirabile erat, & inter præcipua diuinæ gratiæ exempla adnumerandum, quod virgo Anicia super omnes ad fastigium beatæ nobilitatis euecta, de cuius fœcunditate auus atque atauus responsura posterit as & familiæ votis expectabatur & patriæ, conuerso repente animo, desiderio cælestium nuptiarum, declinasti mortale coniugium: & vt omnem prosapiam tuam etiam huius virtutis titulo consecraves, primam stirpis tuæ perpetuam & virginem filio virginis spopondisti.* hæc & alia Sanct. Prosper in epistola, quam ad ipsam scripsit Demetriadem Deo sacratam virginem. Vides, quos quantisque sanctorum Patrum præconiis, spiritualium nuptiarum epithalamiis, Demetriadis dicata Deo virginitas fuerit celebrata: vt intelligas, quo pretio semper in Ecclesia fuerit sancta virginitas, ex qua sublimis quæque nobilitas decorem accipit & ornamentum.

XVII. PELAGIVS SCRIBIT AD DEMETRIADEM.

Sed quid accidit? crocitare importune graculus voluit inter canentes olores, & in tanta cælestium nuptiarum festiua solatia conatus est inter lilia serpens latenter lubricus anguis irrepere. Pelagius enim etsi per præconem suum Cælestium propositis quæstionibus (vt vidimus anno superiori) hæresis venena spargeret: ipse tamen sub sanctæ castispallio adhuc latebat occultus: qui congratulaturus nouæ Christi sponsæ, quasi sponsale munus eidem exhibiturus, epistolam parænetica m, seu dixerimus potius librum (ita enim nominat Augustinus) ad ipsam misit, quæ hactenus extat: sed cum apud sanctos Hieronymum & Augustinum inter eorum opera edita reperiretur, à simplicioribus eadem vel Hieronymi, vel Augustini credita est. verum licet eorum non esse, sed hæretici potius hominis scripto cognita fuerit: sub incerti tamen adhuc auctoris titulo in reiectaneam appendicem ad eorundem Patrum opera relata, tamquam quisquiliæ & sordes, in angulo manet d Cæterum veræ Pelagij esse, non solum Pelagij errores in ea positi Pelagianis omnibus communes indicant, sed testificatione S. Augustini, immo & ipsius Pelagij, habetur expressum. Est autem epistolæ seu libri ad Demetriadem (vtroq; nomine eam vocatam innenimus) eiusmodi exordium: *Si summo ingenio, pariq; fretus scientia, &c.*

d Apud S. Hieron. & Aug. tom. 2. in append. epist. 7. edit. Plantin.

XVIII. PELAGIVS CLANDESTINA INFVNDIT VENENA.

Quod autem proprium est hæreticorum, clandestinis, instar colubri, spiris irrepere: in eodem, quem ad Demetriadem librum scripsit, suum tacuit nomen: sed voluit Deus, vt per aliam ab eo scriptam epistolam, tum suum, tũ & Iulianæ virginis matris nomen expresserit: id enim S. Augustinus in epistola ad ipsam Iulianam scripta docet, dum de eodem libro agit his verbis e: *In quo* (inquit) *quamuis ne ipsius, nec tuæ reuerentiæ nomen expresserit, tamen à matre virginis, vt ad eam scriberet, à se postulatum esse, commemorat. In quadam vero epistola sua idem Pelagius, vbi & nomen suum apertissime ponit, nec nomen sanctæ virginis tacet, dicit ad eam se scripsisse, & eiusdem sui operis testimonio probare nititur, se gratiam Dei, quam vel tacere, vel negare asseritur, apertissimè confiteri. Sed verum ipse sit liber, in quo de spiritualibus diuitiis illa verba posuit, vel vtrum ad vestram peruenerit sanctitatem, rescriptis vestris petimus nos dignemini facere certiores.* hæc ipse: cum alioqui scriptum librum esse Pelagij, cum confutat positas in eo blasphemas sententias, in libris de Gratia Christi Augustinus sæpè affirmet, sicut fecit in dicta epistola ad Iulianam, in qua ponit verba Pelagij eadem atque refellit, vt inter alia cum in libro illo hæc legantur: *Scribimus enim, petente sancta matre eius, immo iubente,* quæ quidem verba magnopere ipsius Augustini animum perculerunt veriti, ne tum mater tum filia Babylonis antro eo calice potarentur. At num id verum esset (quod haud ita exploratum haberetur, cum hæretici multa eiusmodi fingere consueuerint) id discere ab eis ipse studuit Augustinus.

AVGVSTINVS INSVRGIT CONTRA SCRIPTA PELAGII.

XIX.

Sed esto rogarit ac iusserit, vt ea ad Demetriadem scriberet, Iuliana Pelagium, haud tamen in suspicionem adducenda est hæresis Pelagianæ. Quod enim hactenus Pelagij nomen, vtpotè monachi, bene audisset etiam apud sanctos viros, & inter alios apud ipsum quoq; S. Paulinũ Nolanum Episcopum (vt suo loco superius diximus) haud crimine hæresis ipsa infamanda est Iuliana; si quid ab eo ad virginẽ scribi, litteris postulauit: nã de sacris filiæ nuptiis (vt vidimus) ad S. Augustinum quoque litteras dedit, & ad alios etiam (vt puto) magni nominis viros. Cæterum ipse S. Augustinus vr hæc accepit, ne haustum ex epistolæ illius lectione venenum mortem eisdem afferret, euestigio parauit atque propinauit antidotum, scribens ad Iulianam, quæ ab ipsius Augustini ore pendebat, epistolam f, qua sparsas in illo Pelagij libro hæreses spongia tersit.

f Aug. epist. 148.

Nec id sibi satis esse Augustinus existimauit, vna epistola confutasse Pelagij in eo libro conscriptas hæreses: sed addidit alia, multuq; fuit in his: nam libro posteà scripto aduersus Pelagiũ & Cælestiũ de Gratia Christi, eadem scripta sæpe refellit, vbi eiusdem epistolæ seu libri sæpè meminit. Demum eo procaciæ ventum est, vt nec ipse Pelagius negarit illum esse suum, sed gloriaretur: nam ita de eo Augustinus g: *Sicut de gratia Dei sentit in eo libro, quem ad sacram virginem scripsit, cuius etiam commemorationem facit in litteris, quas Romam misit.* citabat suum librum Pelagius, his scilicet verbis ab eodem Augustino h redditis: *Legant etiam* (inquit) *quam ad sacram Christi virginem Demetriadem in Oriente conscripsimus epistolam, & inuenient nos ita hominis laudare naturam, vt Dei semper gratia addamus auxilium.* Sed quam perperã abuteretur ille nomine gratiæ, plurib. docet. Hæc & alia perlegens Beda, i absq; cõtrouersia epistolam illam ad Demetriadem, nouit Pelagij esse fœtum: sicut & intellexit S. Prosperi esse epistolam illam ad eamdem virginem Demetriadem, quæ hactenus scripta in codicibus

XX. CONFVTATVR VIQVE AB AVGVSTINO PELAG.

g August. de Gratia Christi l. 1. c. 22.

h Eod. l. c. 37.

i Bed. in præf. in Cantic.

epistolarum S. Ambrosij, ipsi tributa est S. Ambrosio, cuius est exordium a: *Cum splendidissimæ sanctimoniæ tuæ propositum*, &c. qua quidem nihil aliud vir sanctissimus & fidei Catholicæ propugnator acerrimus conatus est, quam Pelagij assertionibus aduersariam stabilire doctrinam, & confirmare solidam veritatem.

a Apud Ambr. ep. 84.

XXI.

Quod rursus ad Iulianam Demetriadis matrē spectat: quam procul abfuerit ab omni hæresis suspicione, qua videri poterat ex Pelagij litteris aspersa fuisse: ipsa his verbis ad Augustinum antea scribens professa fuit b: *Noverit (inquit) sacerdotium vestrum, longè me ac domunculam meam ab huiusmodi personis esse discretam: omniq; familia nostra adeo Catholicam sequitur fidem, vt in nullam hæresim aliquando devenuerit, nec vnquam lapsa sit, non dico in eas sectas, quæ vix expiantur, sed nec in eas, quæ paruas habere videntur errores.* hæc ipsa, plane significās caruisse penitus domum suam hæresibus illis, quibus Dei ipsius labefactaretur natura atque potentia, vt Arianorum Macedonianorum, & horum similium, vel Manichæorū, quorum comparatione reliquæ hæreses parui censeri viderentur erroris: licet S. Aug. ipsam postea allocuerit, haud fuisse Pelagij leues errores. Quæ igitur hactenus vna cum suis integra, puraq; ab omni hæresis vel leuissima tinctura vixerat, ab Augustino admonita, eodem candore reliquum vitæ tempus exegit.

b Apud Aug. ep. 143. IVLIANÆ FIDES SINCERA.

XXII. AVGVSTINVS QVÆ SCRIPSIT AD IVLIANAM ET PROBAM.

Quod enim post hæc tempora plurimis annorum curriculis eadem Pelagiana hæresis cum eius sectatoribus Patrum scriptis, sacrisque sæpe Conciliis tum in Oriēte, tum in Occidente Romæ atque Carthagine & in Palæstina celebratis, sub Innocentio & successoribus Vrbis Pontificibus fuerit ventilata, confutata, damnata, atque proscripta; neque posthac de eadem Iuliana sit aliqua querela: eadem qua antea, semper perseuerasse integritate, iure meritoque censenda est: sicut & sancta Proba, quæ cum hoc tempore esset in Africa, ea bene vsa occasione, ab eodem S. Augustino, quem sciret eximium in Ecclesia fulgere doctorem, de orando Deo ab ipso commentarium petiit, quem & consecuta est: eiusque ipsa Iuliana eumdem Augustinum interpellans, de bono viduitatis ab eo tractationem accepit. Id quidem post hæc tempora factum esse, quæ in fine eiusdem commentarii idem S. Augustinus habet, declarant his verbis d: *Ordinatissimè quippe prouenit, vt matri vestræ iam grandeuæ de oratione epistolam scriberem: ad ipsam quippe maxime pertinet orando concertare pro vobis, quæ de se minus est sollicita quam de vobis. & vt ad te potius, quam ad illam hoc de continentia viduali opusculum facerem, quia tibi superare adhuc restat, quod iam ætas illius superauit. Virgo autem sancta proles vestra, si aliquid de sua professione desiderat, ex laboribus nostris habet grandem librum de sancta virginitate, quem legat.* hæc ad Iulianam Augustinus, quam & litteris Innocētii Papæ magnopere scias esse laudatam: quas ipsas eadem ex causa, qua S. Augustinus ad eā scripserat, esse datas intelligas, sunt huiusmodi, perbreues ipsæ quidem e:

c Aug. epist. 121.

d Aug. de bono viduitatis in fine.

e epist. Rom. Pontif. n. 12.

XXIII. INNOCENTIVS PAPA SCRIBIT AD IVLIANAM.

*Singulare membrum Ecclesiæ, tuæ religionis amplitudinem existere, & à nobis reuerentissimè cæ, satis est omnibus manifestum. In ipso enim apice nobilitatis multo nobiliorem Ecclesiæ deuotionem impendis, & magis lætæ Christi agnitione, præceptis eius obtemperas, & de fide potius exultas, quam tanti generis flore lætaris. Summæ virtutis est, vicisse gloriam carnis: & magnæ est Christi gratiæ nobilitatem moribus superasse, domina filia merito illustris. Certa igitur & * ista huius vitæ (quæcumque sunt) spatia æternis deuminisque officiis illustrare contende: vt qui insignem te præstitit, reddat sibi per sæcula clariorem.* hactenus Innocentii Papæ ad Iulianam epistola.

* existens.

XXIV.

Odoraris ne lector, cur hanc Innocentius epistolam scripserit, ac percipis, quo eiusdem argumentum tendat? intelligis in ea, tamquam in pharetra, abscondi sagittā, ad feriendum Pelagium? Quidnam virus ille in epistola ad Demetriadem quod tantopere displicuit Augustino: accipe f: *Spiritales verò (inquit) diuitias nullas tibi, præter te, conferre poterit. In hoc ergo ture laudanda, in his merito cæteris præferenda es, quæ nisi ex te & in te esse non possunt.* hæc Pelagius, in quem Augustinus: *Cernis nempe, quanta in his verbis sit cauenda pernicies. Nam vtique quod dictum est, Non possunt esse ista bona nisi in te: optimè & verissimè dictum est: iste plane cibus est. Quod vero ait, Nonnisi ex te: hoc omnino virus est, &c.* Innocentius igitur Romanus Pontifex, cum sibi innotuisset vulgata illa Pelagij ad Demetriadem epistola: & ipse occurrit antidoto, & quam mira arte compositum propinauit illud, eū vno ductu calami, quid sentiendum esset, quid sanctè pieque Romana custodiret Ecclesia, verbis illis significauit: *Magna est Christi gratia, nobilitatem moribus superasse, domina filia.* Vidisti verborum antithesin? & tantæ vocis tonitrum considerasti, quo illam redditam cautioré in pietatis officio contineret, & insilientem lupum sub ouina pelle conficeret? Sic igitur tum litteris Augustini & Prosperi, tum breui illa Innocētii Papæ epistola factū est, vt sancta familia ab irrepente clanculo hæresiarcha fuerit custodita, atq; in omnibus illæsa seruata. Inde etiā euenisse scias, vt scribens postea S. Hieronymus ad eādem virginem Demetriadem, illa de inhærendo doctrinæ Innocentii Papæ magnoperè inculcarit, quæ dicta sunt superius, hic autem (quod rerum exigat argumentum) vtiliter repetenda: *Illud (inquit) te pro charitatis affectu præmonendam puto, vt sancti Innocentis, qui Apostolicæ cathedræ & supradicti viri successor & filius est, teneas fidem, nec peregrinam (quamuis tibi prudens & callida videatur) doctrinam recipias*, &c.

f Apud Aug. ep. 143.

Præterea autem scripsit & idem Pelagius ad viduā quandam blanditiis eam atq; adulatione demulcēs, ex qua epistola hæc S. Hieronymus recitat, atque subsannat g: *Eidem adulans viduæ, non erubescis dicere pietatem, qua nusquā reperitur in terra, & veritatem, quæ vbique peregrina sit, in illa potissimum commorari.* & paulo post: *Docere est hoc, an occidere? leuare de terra, an præcipitare de cælo? id muliercule tribuere, quod Angeli non audeant vsurpare? Si autem pietas, veritas, atque iustitia non inueniuntur in terris, nisi in vna muliere: vbi erunt filii tui, quos ab sque peccato in terris esse iactabas?* Quod igitur hoc anno Pelagius, qui hactenus per Cælestium, Scelestum dicendum potius, hæresim (vt vidimus) aggressus fuerat promulgare, iam quid sentiret, vulgata ea ad Demetriadem epistola, penitus innotuerit: inde accidit, vt sub anni huius Lucio Consule idem qui supra S. Prosper in Chronico tradat, Pelagij hæresim hoc anno innotuisse, quam tamē in Cælestio scimus Carthagine fuisse damnatam. Reliqua autē de Pelagio dicemus anno sequenti, & aliis, vt ratio temporis exiget.

g Hier. cont. Pelag. l. 3.

XXV. PELAGII HÆRESIS HOC ANNO PENITVS PATEFACTA.

Hoc eodem anno Burgundiones partem Galliæ Rheno proximam obtinuisse, idem Prosper testatur in Chronico necnō Cassiodorus. Hos olim à Valentiniano Imperatore solicitatos aduersus Scotos inuadentes Romanum Imperium anno Domini trecentesimo septuagesimo, sub Consulatu Valentiniani atque Valentis tertiū, auctor est Ammianus h: qui ait, Burgundios i fuisse populos in Germania confines Alemannis, eosdemque inter se mutuo pro finibus certare consueuisse k, gloriarique solitos se lobolem Romanam, quemadmodum Batani & Edui se Romanorū fratres dixere quadam ostentatione barbarica. Quomodo vero sint dicti Burgundiones à Burgis Orosium l consule, licet dicta ab eo haud omnibus placeant. De ipsorum vero Burgundionum Christianitatis origine ac tempore Socrates m agit, atque Orosius; sed minime inter se consentiunt: etenim quod ad tempus pertinet, alter sub Honorio, alter sub eius successore Valentiniano Augusto, eius nominis tertio, refert. sed præstat, mea sententia, audire Orosium, qui Honorij Imp. res gestas cum prosequitur, de Burgundionibus iam ad Christi fidem conuersis meminit, vbi hæc ait de iisdem iam in Galliis sedem habentibus: *Prouidentia Dei omnes Burgundiones Christiani modo facti, Catholica fide, nostri clericis quibus obedirent receptis, blande, mansuetè, innocenterq; viuunt, non quasi cum subiectis Gallis, sed verè cum fratrib. Christianis.* hæc Orosius. Ex quibus intelligas, errore lapsum Socratē n, qui eorum ad Christi fidem conuersionem refert (vt vidimus) ad tempora Valentiniani Tertij Imperatoris, qui successit Honorio: nam ista scripsit Orosius (vt ipse testatur o) viuente adhuc Honorio, ante octo annos quam Valentinianus imperaret, anno Domini quadringentesimo decimoseptimo: q. ex eo perspicue colligitur, dū ibi in fine operis numerat ab origine mundi quinquies mille sexcentos decem & octo annos, & Christum natum tradit anno quinque millesimo centesimo nonagesimo nono.

h Ammian. l. 28. i Idem l. 29. k Idem l. 28.

l Oros. l. 7. c. 32. m Socrat. l. 7. c. 32.

n Socrat. l. 7. c. 32.

o Oros. l. 7. c. 40. & l. 1. c. 2.

Quomodo

XXVII. a Socrat. l. 7. c. 30 DE CONVERSIONE BVRGVNDIONVM.

Quomodo vero contigerit Burgundionum ad Christianam religionem conuersio, ab ipso Socrate ita describitur a: *Rem planè memorabilem eodem fermè tempore gestam, hoc loco commemorabo. Est gens quædam barbara locorum trans Rhenum fluminum incolens, quos vulgo Burgundiones vocant. Isti vitam à Republica gerendam remotam perpetuo degunt, sunt autem fabri lignarii omnes, & ex ea arte mercedem, qua sustentant vitam, sequuntur. Horum ut gens crebro in eorum fines inuasionem faciens, agros depopulata est, & complures illorum non raro trucidarunt. Itaq; illi non ad hominem vllum auxilii petendi causa confugiunt: sed Dei altissimi potestati se totos permittere, in animos inducunt. At cum mente complecterentur, Romanorum Deum illum, qui eum metuunt & reuerentur, firmum afferre præsidium: omnes communi consensu ad credendum in Christum se contulerunt: atque ad ciuitatem quandam Galliæ profecti, postulant ab Episcopo, vt Christianorum baptismo donentur. Is cum illa septem dies præscripsisset ad ieiunandum, eosq; in fide eruditisset, octauo die lauacro baptismatis tinxit, & cum pace dimisit. Illi vero animo fidenti contra tyrannos grediuntur: nec spes eos fefellit. Quippe Vptaro Hunnorum Rege nocte, cum se cibo nimio ingurgitasset, medio disrupto, Burgundiones Hunnos duce carentes adorti, paucis cum permultis (tria enim millia contra decem imperatum faciunt) commisso prælio, victoriam consequuntur. Ex illo tempore gens ea Christianam religionem ardenti studio excoluit.* hactenus Socrates. Cæterum bellicosissimos fuisse Burgundiones, & multitudine ac viribus præstasse, tradit Ammianus b. Quod vero ad tempus huiusmodi ipsorum conuersionis ad fidem spectat, ante Anastasium Papam dicendum esset contigisse Burgundionum Christianitatem, si in omnibus legitima demonstrari posset, quæ extat eius nomine epistola ad Episcopos Germaniæ & Burgundiæ.

b Ammian. l. 28.

XXVIII. c Cf. ne sanctæ legis iter. C. Theo. & C. iust. ea. tit.

Hoc eodem anno in Oriente Theodosius Imp. Eunomianos sæpe damnatos, nouo rescripto exagitauit, simul que Anabaptistas vltimo supplicio afficiendos. Idemque aduersus Nouatianos illos, qui ab aliis Nouatianis diuisi schismate, Pascha alio modo quã Nouatiani reliqui, cũ Ecclesia Catholica celebrandũ suscepissẽt, ob idq; Protopaschitarum sibi nomẽ imposuerant, proscriptione & deportatione damnauit d. Porro horum Nouatianorum inter se his temporibus conflictantiũ schismatis Socrates e meminit, nosq; suo loco superius diximus, nimirum quod ij Pascha alio modo celebrandũ dicebãt, nempe in azymis quorum auctor Sabbatius erat, à quo Sabbatiani ijdem sunt appellati. Accidit namque, vt hoc tempore (sicuti vidimus) Nouatiani ipsi à Cyrillo Alexandrino Episcopo, & ab Innocentio Romano Pontifice exagitarentur, pelleren turque ex ecclesiis, quas in hanc vsque diem tolerati in pace possederant. Sed & diuino quoque iudicio ijdẽ ostensi sunt esse repulsi, miraculo nempe illo, quod à S. Paulino describitur in carmine ad Cytherium, vbi agit de Martiniano naufrago, vecto naue Nouatiani hominis, cum ipsa nauis absque aliqua maris tempestate soluta compagibus, ebibens vndam, deglutitur à mari, Nouatianis omnibus atque cæteris infidelibus, qui in ea erant, pereuntibus, Catholicis fidelibus tantummodo liberatis, & qui illis inhæserunt credentes: ita vt magno prodigio eius ipse omnes discreuerit, qui pij, quiue impij essent. de his enim S. Paulinus hæc inter alia cecinit f:

c Socrat. l. 7. c. 6.

d Sozom. l. 7. c. 12. Theod. e Socrat. l. 7. c. 9.

NOVATIANI EJECTI TERRA MARIQVE.

f Paulin. ad Cytherium. ep. 18 et.

Et ecce varijs diuiduntur casibus
Ad mortem, & ad vitam dati.
Quod ne putaretur sorte permixtum bonis
Simul rebutum, vel malis:
Constat periisse Christianum neminem,
Et interisse perfidos.
Namque aut malignus corde Iudæus perit,
Reus aut superbi schismatis.
Quemcunque Christi recta signauit fides.
Hunc vita cognouit suum. &c. At de Nouatianis hactenus.

IESV CHRISTI
Annus 414.

INNOCENTII PAP. Annus 15. HONOR. 20. THEOD. 7. IMPP.

I.

QVADRINGENTESIMVS decimusquartus Christi annus Constantij & Constantis patris & filij, Consulatu adscribitur Fastis: ob res enim in bello aduersus tyrannos & barbaros feliciter gestas, ijdem Consulatum promeruere, nec non adsciri ab Honorio in collegas Imperij. sed hæc postea. Constantij vero virtus hoc anno in expellendis è Gallia Gothis enituit. *Hoc enim anno, qui quartus à capta ab iisdem Gothis Vrbe numeratur* (inquit Orosius g) *Constantius Comes apud Arelatum Galliæ vrbem consistens, magna rerum gerendarum industria Gothos Narbona expulit, atq; abire in Hispaniam coegit, interdicto prædictæ atq; intercluso omni commeatu nauium, & peregrinorum vsu commerciorum.* hæc Orosius, male tamen numerans ab Vrbe condita annos mille centum sexagintaocto, cum numerandus esset sexagesimus sextus: siciti perperam agit numerans sexagesimum quartum post mille simum centesimum, cum ab Alarico capta est Vrbs; cum sexagesimus secundus sit numerandus ab ipso, qui Christi natum habet anno ab Vrbe septingentesimo quinquagesimo secundo. Subdit autẽ idem Orosius hæc de Gothorum ipsorum Rege Athaulpho: *Cumq; eidem paci petendæ atq; offerendæ studiosissimè insisteret apud Barcinonem Hispaniæ vrbem dolo suorum (vt fertur) occisus est.* sed id anno sequenti accidisse, Prosper affirmat, cuius corpus Barcinone sepultum eiusmodi fuit epitaphio honestatum h.

GOTHI PELLVNTVR E GALLIIS.

g Oros. l. 7. c. 43.

h Apud Amor. Morat. l. 11. Chro. Hisp.

BELLIPOTENS VALIDA NATVS DE GENTE GOTHORVM.
HIC CVM SEX NATIS REX ATAVLPHE IACES.
AVSVS ES HISPANAS PRIMVS DESCENDERE IN ORAS:
QVEM COMITABANTVR MILLIA MVLTA VIRVM.
GENS TVA TVNC NATOS ET TE INVIDIOSA PEREMIT:
QVEM POST AMPLEXA EST BARCINO MAGNA GEMENS.

quibus habes non ipsum tantum Regem Athaulphum, sed & sex eius filios tum à Gothis peremptos esse. Quod autem Romani in Gothos quos pacis studiosos & auxiliares habere cœperãt, copias mouerint, illa præcessisse causa videtur, quod Attalus ille tyrannus, qui ab eisdem Gothis Imperium deponere coactus est, hoc anno (vt idem Prosper ait) eorumdem Gothorum consilio tyrannidem resumit in Galliis, sed ãno sequenti relictus à Gothis, captus Constantio viuus traditus est.

II. HONORIVS EXAGITAT DONATISTAS.

Vt vero Gothi hoc anno expugnarentur atque fugarẽtur è Gallis, tyrannusq; Attalus redimitus opprimeretur, Honorius Imp. præstitit: dũ enim pro religione certans in Africa expugnat hæreticos, Romanus exercitus in Gallijs superat barbaros: vt plane viri sint beneficijs mutuo certasse Deus optimus Max., & Honorius Imperator, iste hæreticos exagitando, ille barbaros atq; tyrannos debellando. Sed reddamus hic datũ ab eodem Honorio aduersus Donatistas hoc anno rescriptũ: cuius quidem sanciendi, atque accelerandi, recentẽ præbuere causam iidẽ diutissimè tolerati impij Donatistæ, quorum arte (vt vidimus) sanctissimus vir Marcellinus à Duce Romani exercitus anno superiori fuit occisus. Porro cũ putarẽt vna cũ eius morte periisse pariter Acta aduersus eos in publica Collatione cõfecta ea perpetuo in suo robore conseruãda, idem Imp. hoc anno dato ob eam causam rescripto sanciuit: recitauimus illud opportunori occasione superius. Quod vero hoc eodem anno aduersus eosdem rescripsit, ita se habet k:

i l. 55 de hær. C. Theod. k l. 54 de hær. C. Theod.

III

Donatistas atque hæreticos, quos patientiæ clementiæ vestræ nunc vsque seruauit, competenti constituimus auctoritate percelli, quatenus

EPISCOPI ET ALII ECCLESIÆ MINISTRI DONATISTÆ QVIBVS POENIS MVLCTANDI.

IV. LAICI DONATISTÆ QVIBVS POENIS MVLCTANDI.

* computatus.

quatenus euidenti præceptione se agnoscant, & inteſtabiles, & nullam poteſtatem alicuius hæreditatem incundi habere, ſed perpetua inuſtos infamia a cœtibus honeſtis & a conuentu publico ſegregandos. Ea vero loca, in quibus dira ſuperſtitio nunc vſque ſeruata eſt, Catholica venerabili Eccleſiæ ſocientur: ita vt Epiſcopi, presbyteri, omneſque Antiſtites earum & miniſtri ſpoliati omnibus facultatibus, ad ſingulas quaſque inſulas atque prouincias exulandi gratia dirigantur. Quiſquis autem hos fugientes propoſitam vltionem occultandi cauſa, ſuſceperit, ſciat & patrimonium ſuum Fiſci noſtri compendiis adgregandum, & ſe pœnam, quæ his propoſita eſt, ſubituram. hæc aduerſus Antiſtites eorum reliquoſque miniſtros: aduerſus vero reliquas perſonas iſta decretum.

Damna quoque patrimonii, pœnaſq; pecuniarias euidenter imponimus viris, mulieribus, perſonis ſingulis, & dignitatibus pro qualitate ſui quæ debeant irrogari. Igitur Proconſulares, aut Vicariano, vel Comitiuæ primi ordinis quiſquis fuerit honore ſuccinctus, niſi ad obſeruantiam Catholicam mentem propoſitumq; conuerterit ducentas argenti libras cogetur exoluere Fiſci noſtri vtilitatibus adgregandas. At ne id ſolum putetur ad refectandam intentionem poſſe ſufficere: quotieſcunq; ad communionem talem acceſſiſſe fuerit conſtitutus *, toties multa exigatur. Et ſi quinquies eiusdem conſtiterit nec damnis ab errore reuocari: tunc ad noſtram clementiam referatur, vt de ſolida eius ſubſtantia ac de ſtatu acerbius iudicemus, &c addit de pœna pecuniaria cæteris inferioris ordinis pro conditione cuiusque infligenda, deque ſeruis & colonis verberibus coercendis. Datæque ponitur Rauennæ X. Kalend. Iulij, Conſtantino, & Conſtante Conſſ. Miſit huius legis executorem in Africam Honorius Imperator Dulcitium Tribunum & Notarium (vt teſtatur Auguſtinus a) de quo paulo poſt dicturi ſumus.

a Aug. Retract. l. c. 2.

V. SYNODVS DONATISTARVM.

Cùm autem huiuſmodi Honorij Imperatoris reſcriptum in Africa promulgatum fuiſſet: Donatiſtæ Epiſcopi, quid agendum ſibi eſſet mutuo conſulturi, quam celerrimè conuentum congregant vicinorum Epiſcoporũ. Conuenerunt ad hanc ipſorum Synodum (luſquam triginta Donatiſtarum Epiſcopi. Vbi apud eos tractata cauſa, nullũ aliud apparet ipſos firmaſſe decretum, quã de non deſerendis Eccleſiis, nec patiendo in inſulas externaſue regiones exules deportari; ſed cum vis Præfectorum ingrueret (ô portentum!) anteuertere debere eorum conatus voluntaria morte: ſic ratos. fore, vt vel ſi manus ſibi violentas inferre contingeret, à ſuis colerentur vt martyres; vel Iudicum commiſeratione, talia ab eis fieri exhortentium, ſinerentur in ſuis ipſorum eccleſiis permanere, iſta ſunt, quæ callidiſſimi illi in ipſorum Concilio ſtatuere. Hæc autem omnia ex Auguſtino perſpicua ſiunt, quem contigit eiuſdem legis ſæpius meminiſſe. nam quod ad eam pertinet partem reſcripti, qua Imperator eadem proſequitur pœna, qui eos occultarent, hæc ipſe contra Gaudentium b: *Cum vos hoc tempore talem perſecutionem pateri dixiſſis, qualis nunquam fuit, ideò eſt vt loca deſint, quo confugere atque vbi latere poſſitis.* hæc de vetita eorum occultatione.

b Aug. contr. Gaudentium l. 1. c. 37.

VI. DONATISTÆ SEIPSOS MECANT.

De Concilio autem ab eis celebrato ſubdit mox iſta: *Tamen Concilium faciatis, ordinetis Epiſcopos, etiam ibi eorum locum qui ſuis ignibus perierunt, iterum tales qui ſuis ignibus perire parati ſunt. In Concilium autem, tanta (vt putatis & iactatis) perſecutionis tempore, amplius etiam quam triginta conuenire potuiſtis, vbi & Petiliantus fuit, qui perſecutionis tempore nec duodecim conuenire potuiſſe clamabat.* De vno autem Donatiſtarum Epiſcopo, Donato nõmine, ſeſe, ne duceretur in exilium, occidere ſæpè tentante, meminit idem Auguſtinus in epiſtola ad ipſum data, vt ab huiuſmodi furore impium reuocaret. nam ait c: *Si poſſes videre dolorem cordis mei, & ſollicitudinem pro ſalute tua, fortaſis miſereremini animæ tuæ, placens Deo in audiendo verbo.* & paulo poſt. *Quidenim volamus, niſi te comprehendi, & præſentari, & ſeruari, ne pereas? Quod autem in corpore leſus es: ipſe tibi feciſti, qui inuento tibi mox admoto vti noluiſti, & te in terram grauiter collidiſti.* & poſt multa: *Modò quod te in puteum vt moreteris miſiſti, vtique libera voluntate feciſti. Sed quam crudeles eſſent ſerui Dei, ſi huic malæ tuæ voluntati te permitterent, & non de illa morte liberarent? Quis eos non merito culparet? quis non impios recte iudicaret? Et tamen tu te volens in aquam miſiſti, vt moreteris: illi te nolentem de aqua leuauerunt, ne mori-*

c Aug. epiſt. 204.

INSANIA DONATI EPISCOPI DONATISTÆ.

veris &c. contigiſſe quidem hæc his temporibus, ipſe Auguſtinus eadem epiſtola haud obſcure ſignificat, dum hæc poſt Collationem illam magnam euenuiſſe declarat, & poſt editas leges aduerſus ipſos, quibus ij teneri, & ad exilium duci iuberentur, Fuiſſe alios ex ipſis Epiſcopos, qui ſe ignibus tradidere, quæ ex eodem Auguſtino aduerſus Petilianum ſunt dicta declarant, cum ait, ſuffectos ab eis alios Epiſcopos in locum eorum, qui ſe in ignem coniicientes periere.

Cum autem frequentia eſſent eiuſmodi infauſta Donatiſtarum funera, hæc omnia in inuidiam Catholicorum redundabant, perinde ac ſi ipſi eos in mortem adigerent aduerſus vero hæc ſic ipſe item Auguſtinus contra Gaudentium d: *Mitiora* (inquit) *in vos conſtituit Imperator propter manſuetudinem Chriſtianam: exilium vobis voluit inferre, non mortẽ. Sed vos homines docti conſiderãtes quid deberetur merito, & quid minus ſit in ſupplicio, nõ de iudicio illius, ſed de veſtro additis mortẽ.* Rurſum vero de iiſdem hæc ad Bonifacium Comitem e: *Qui autem* (inquit) *neſciunt conſuetudinem illorũ, putant eos modo ſe ipſos occidere, quando ab eorum inſaniſſima dominatione per occaſionem legum iſtarum, qua pro vnitate ſunt conſtitutæ, tanti populi liberantur. Qui autem ſciunt & ante ipſas leges quid facere ſolerent, non eorũ mirantur mortes, ſed recordantur mores,* &c. Quod vero ſpectat ad pecuniariam pœnã ex eodem reſcripto lucis infligtam: ſic illa exigebatur, vt tamen eiſdem reddenda ſeruaretur, redderetur q; ſi ad Catholicam Eccleſiam redire vellent. hinc idem Auguſtinus hæc ait aduerſus Gaudentium f: *Verum de his pecuniariis laboribus facilior cauſa eſt. Ecce quotidie ſi quis ad nos tranſitum facit, cum etiam illi, quorum erant, ad pacem Catholicam tranſeunt, reddimus pecuniam, veſtem, fructus, vaſa, rura, tecta veſtrorum.* hæc Auguſtinus.

d Aug. ctr. Gaudent. l. 1. c. 29.

VII. MANSVETVDO CHRISTIANORVM CVM HÆRETICIS.

e Aug. ep. 97.

f Aug. ctr. Gaudent. l. 1. c. 28.

VIII. GAVDENTIVS DONATISTA PARATVS SE CVM SVIS INCENDERE.

Quid autem eodem tempore tranſactum ſit inter Gaudentium Donatiſtarum Epiſcopum & Dulcitium Tribunum & Notarium miſſum in Africam ab Imperatore Executorem eiuſdem aduerſus Donatiſtas reſcripti, S. Auguſtinus declarat his verbis g: *Per idem tempus Dulcitius Tribunus & Notarius hic erat in Africa Executor Imperialium inſtionum contra Donatiſtas datarum. Qui cum deliſſet litteras ad Gaudentium Thamugadenſem Donatiſtarum Epiſcopum, vnum illorum ſeptem, quos in noſtra Collatione auctores ſuæ defenſionis elegerant, exhortans eum ad vnitatem Catholicam, & diſſuadens incendium, quo ſe ac ſuos cum ipſa, in qua erat eccleſia, conſumere minabatur, addens etiã ſi ſe iuſſor patarent, fugerent potius ſecundum præceptum Domini Chriſti, quam ne fandis ſe ignibus concremarent. Ille reſcripſit epiſtolas duas: vnam breuem feſtinante (vt aſſerunt) perlatore: aliam prolixam quaſi plenius diligentiuſq; reſpondens: has mihi ſupra memoratus Tribunus exiſtimauit mittendas, vt eas potius ipſe referrem: quas ambas vno libro redargui.* Extant ipſæ ambæ epiſtolæ ab eodem Auguſtino eidem ſuo aduerſario libro intextæ. Si legeris, miraberis inſanire hominem de mente concepta inani martyrij gloria ex nece voluntaria comparati. Addidit autẽ Auguſtinus etiam ſecundum librum aduerſus eiuſdem Gaudentij reſponſionem.

g Aug. ep. 5. QUID AD IVLIANVM AVGVSTINVS.

IX. DVLCITIVS CONSVLIT AVGVSTINVM.

Anceps vero Dulcitius, cui executio dati in Donatiſtas reſcripti mandata fuerat, territus volũtarijs mortibus Donatiſtarum: quid ſibi agendum eſſet litteris conſuluit Auguſtinum eodem tempore, quo aduerſus Gaudentium vt ſcriberet, eum rogaſſet. Quid autem ad ipſum hæc rogantẽ reſponderit, epiſtola ad eumdem Dulcitium ſcripta, ſuo ipſius exordio, declarat his verbis h: *Non debui contemnere petitionem tuam, qua deſideraſti a me inſtitui, quem admodum te oporteat hæreticis reſpondere, quorum ſalus in Dominj miſericordia inſtantia quoque tua ſtrenuitatis inquiritur. Quamuis enim ingentes eorum multitudines (vnde pluriman gratulamur) quid ſibi beneficij conferatur, intelligunt: quidam tamen eorum & Deo & hominibus miſerabili inſtinctu furoris ingrati, niſi ſuis cadibus nos vaſtare non poſſunt, ſuo nos exitio terrere ſe credunt: aut legitimam ſuam quærentes de mortibus noſtris, aut triſtitiam noſtram de mortibus ſuis. Sed non debet tot tantorumque populorum ſalutem furioſus error hominum impedire paucorum. Quid ea vetimus, non ſolum Deus & prudentes homines, verum etiam ipſi, cum ſint nobis inimiciſſimi, ſentiunt: cum enim ſua pernicie terrendos putant, non dubitant nos timere ne pereant. Sed quid faciamus, videntes quod multi, adeuntibus Domino per occaſionem veſtram,*

viam pacis inuenient? Numquid prohibere uos possumus, vel debemus ab hac vitæ atu instantia, dum metuimus, ne quidam durissimi & in se ipsos crudelissimi, non nostra, sed propria voluntate se perdant? & paulo post: Proculdubio melius incumbat abijs numerosit ate plurimis ab illa posteriore dissione & dispersione redintegratis atque collectis quidam suis ignibus pereant, quam pariter vniuersi sempiternis igni bus gehennarum merito sacrilegæ dissensionis ardeant. &c. hæc Augustinus, qui eiusdem admonet, leuiterque obiurgat, quod ad Gaudentium Donatistam scribens, honorificis verbis nimis egisset cum hæretico. Sed quid post hæc? Equidem apparet mitius cum eis esse transactum, quod non omnes Donatistarum Episcopi solum vertere iussi sunt: plures enim eorum in Africa remansisse, quæ inferius dicenda erunt, demonstrabunt. At de his modo satis. Sanè quidem quod ad Durlcitium pertinet; virum ipsum fuisse disertum, intelligere potes ex libro ad eum scripto de octo quæstionibus, vbi idem Augustinus meminit se ante ea tempora scripsisse Enchiridion ad Laurentium.

X. HÆRESES ILLATÆ IN HISPANIAS A DVOBVS AVITIS.

Hoc eodem anno contigit Pauli Orosij legatio ex Eutropio & Paulo in Hispania Episcopis ad S. Augustinum in Africa. Huius autem decem tendæ legationis in causa fuere hæreses, quæ tunc temporis dire Hispanias infestabant. nam præter Priscillianistarum errores, quos singulos idem Orosius in libello consultationis Augustino oblato enumerat, nouas addit hæreses nuper inuentas, ex Origene & Victorino prognatas, allatas vero in Hispanias à duobus Anitis Hierosolymis atq; Roma profectis. Extat ipse Orosij consultationis libellus ad S. Augustinum, in quo post recensitos dictos Priscillianistarum errores Hispaniæ Ecclesias labefactantes, hæc subdit a: *Tunc duo ciues mei Aquitus, & alius Auitus, cum tam turpem confusionem & per se ipsam veritas sola nudaret, peregrina petierunt: nam vnus Hierosolymam, alius Romam profectus est. Reuersi, vnus retulit Origenem, alius Victorinum: ex his duobus alter alteri cessit; Priscillianum tamen ambo damnarunt. Victorinum parum nouimus, quia adhuc pene ante editiones suas Victorini sectator cessit Origeni. Caperunt ergo ex Origene magnifica plura proponi „ quæ ex modica occasione veritas ipsa præcederet. Didicimus enim de Trinitate doctrinam satis sanam: omnia quæ facta essent, à Deo facta esse, & omnia bona valde, & facta de nihilo: tunc deinde Scripturarum solutiones satis sobrias. Omnia hæc statim à sapientibus fideli priscillianorum expurgatione suscepta sunt. Remansit sola offensa de Nihilo. Credere enim persuasum erat esse animam: non tamen persuaderi poterat, factam esse de nihilo: argumentantes, quia voluntas de nihilo esse non posset. Hoc penè vsque ad nunc manet. Isti verò Aquiti duo, & cum his S. Basilius Græcus, qui hæc, beatissime docebant, qu. adam ex libris ipsius Origenis non recta, vt nunc perintelligunt, tradiderunt, &c.* recensetenim Origenis errores ex eius Periarchon redditos, & alios superadditos: nimirum antequam Verbum carnem assumeret, omnium ordinum Angelorum sumpsisse formam, cum in cælo singulis prædicaret.

a Apud Aug. autem in libros aduers. Priscillia.

XI.

Quisnam nominatus superius Victorinus fuerit, quisue Græcus iste Basilius, qui in Hispaniam veniens Origenis hæreses cum Anitis ambobus docere cœpit, nobis hactenus incompertum est. De altero autem Auitorum ex S. Hieronymi litteris illud innotescit b: ipsum expetiisse à S. Hieronymo, vt Origenis Periarchon ab ipso pure translatum ad se mitteret; quod perlibenter Hieronymus feciisse demonstrat in epistola ad eum scripta, qua etiam illud addidit, vt moneret eum, quos cauere deberet Origenis errores. & in fine eiusmodi contestationem adiecit: *Quisquis igitur hos voluerit legere libros* (nempe Origenis Periarchon) *& calcatis pedibus ad veram repromissionis pergere, nec vlis à serpentibus mordeatur, & arcuato scorpii vulnere verberetur, legat prius hunc librum* (nempe ipsam epistolam ad Auitum datam, qua errotibus Origenis præfixit antidotum) *& antequam ingrediatur viam, qua sibi cauenda sint, noverit.* hæc S. Hieronymus. Quonam autem tempore ista ad Auitum scripserit, colligi potest ex eiusdem epistolæ exordio, cum ait: *Ante annos circiter decem sanctus vir Pammachius ad me cuiusdam schedulas misit quæ Origenis Periarchon interpretata volumina continerent*, &c. Cum igitur decennium interlapsum dicat ab eo tempore, quo Pammachius ab ipso Hieronymo petit sincera reddi fide Latinæ linguæ, quæ Græce in Periarchon inscripserat Origenes (quod factum esse superius diximus anno Domini trecentesimo nonagesimonono) affirmare opus est, dictam ad Auitum epistolam datam esse ante quinquennium, nimirum à Christo nato quadringentesimonono. Intelligis ex his lector, quanto periculo libri legantur hæreses continentes; cum non satis sit ad cauendum venenum, antidotum prægustasse. Etenim Auitus quamuis vna cum Origenis Periarchon accepisset ex Hieronymi epistola secutum remedium; tamen euomuit pharmacum, & potatum venenum viscenibus inclusum retinuit ad sui certum miser interitum.

b Hier epist. 19. AVITVS VROMVLGATOR HÆRESIS ORIGENIS

Quod autem ad S. Augustinum pertinet: non defuit officio, sed accepto ab Orosio consultationis libello breuissime quidem, at planè disertissime aduersus Priscilliani atque Origenis errores magna fiducia disputauit, edito commentario ad eumdem Orosium (vt inscriptio præseferat) aduersus Priscillianistas & Origenistas. Extat eodem quoque argumento, nempe contra Priscillianam hæresim, eiusdem Augustini epistola ad Ceretium c. Memnit & ipse sanctus Augustinus dictæ nuper lucubrationis aduersus Priscillianistas: deque ipso Orosio ad Euodium scribens Episcopum Vzalensem, qui hoc tempore in Africa claruit, hæc habet d: *Occasionem quippe cuiusdam sanctissimi & studiosissimi iuuenis presbyteri Orosij, qui ad nos ab vltima Hispania, id est, ab Oceani littore, solo sanctarum Scripturarum ardore inflammatus aduenit, amittere nolui: cui vt ad illam quoque pergeret* (nempe Hierosolymam ad S. Hieronymum) *persuasi. Huic etiam ipsi Orosio ad quod eum interrogata, quæ illum de Priscillianistarum hæresi & Origenis quibusdam opinionibus, quas non recipit Ecclesia, permouebant, vno libro non grandi, quanta potui breuitate & perspicuitate respondi*, &c. addit de libris e se tũc scriptis aduersus Pelagianos, & aliis lucubrationibus antea editis.

XII. AVGVSTINVS CONTRA PRISCILLIANI ET OROSIVM HÆRESES PVGNAT.

c Aug. ep. 123.

d Aug. epist. 102.

Quod vero ad Priscillianistas spectat: illud non omittendum, S. Augustinum repressisse Catholicos illos homines, qui ad inquirendos Priscillianistas mendaciorũ atque periuriorum inuolueris delitescentes, dicebant artẽ contraria arte deludendã esse: atque ob eam causam, ne magno fidei detrimento iidẽ Priscillianiste occulti manerent, licere mendaciis mendacia prodere, nempe mẽtiri se quoque esse Priscillianistas: vt qui vere essent Priscillianistæ, detegerẽtur, sicq; ab huiusmodi prauis fructib. expurgare possent Ecclesiã. Hæc vero cum S. Augustinus accepisset, execratus est facinus, quod Christiano homini nec in leuibus mentiri liceat: quamobrem aduersus ea asserentes ad Consentium librum scripsit contra mendacium e:

XII.

e Aug. Retract l. 2. c. 60.

Permansit autem hoc anno Orosius apud S. Augustinũ cupiditate discendi, sequenti vero (vt suo loco dicemus) nauigauit Hierosolymam. Porro eidem Orosio ipse S. Augustinus iniunxit opus, vt historiam scriberet aduersus Paganos: quod ille officiosissimè præstitit, vt eiusdem Orosij præfatio libris affixa docet. de quo ista Gennadius f: *His est Orosius, qui ab Augustino pro discenda animæ ratione ad Hieronymum missus, rediens reliquias B. Stephani primi martyris tunc nuper inuentas [illegible] Occidenti. Claruit extremo pene Honorii Imp. tempore.* [illegible]utem Orosius absoluerit opus, quod, rogante S. Au[illegible] laborandum suscepit, ipse his verbis in fine declara[illegible]: *Explicui, adiuuante Christo, secundum tuum præceptum, liber Augustine, ab initio mundi vsque in præsentem diem, hoc [illegible] quinque mille sexcentos decem & octo &c.* hic est annus secundum initam ab eo numeri rationem quadringentesimus decimus septimus.

XIV. OROSII HISTORIA.

f Gennad. de Vir. illustr. c. 39.

g Oros. l. 7. c. vlt.

Habebat præ manibus hoc tempore S. Augustinus (vt ipse in dicta ad Euodium h epistola tradit) libros de Ciuitate Dei, & ex eis quinque absoluerat, necnon de Trinitate commentarios, longo tempore (vt ait) elaboratos: sed & se absoluisse ait expositiones in tres psalmos, sexagesimum septimum sep tuagesimum primũ, & septuagesimum septimum. Insuper in fine eiusdẽ epistolæ ad Euodium habet, se mittere Orosiũ ad S. Hieronymũ, rogaturũ de origine animarũ, quæ ipsius ea de re esset firma sẽtẽtia: occasione enim quæstionum, quæ per eius libellum ad Augustinum

XV.

h Aug. epist. 102. QVÆSTIONEM DE ANIMARVM ORIGINE HIRONYMO SOLVENDAM MITTIT AVGVSTINVS.

de hære-

de hæresibus Priscillianistarum & erroribus Origenis refricatæ sunt: cum quid de eo sentiret, vt in re magni momenti ipse Aug. suam sententiam suspendisset (quod profitetur in fine libri ad eundem Orosium aduersus Priscillianum & Origenem conscripti) Hieronymo refudit tantæ quæstionis sententiam, quę & Marcellinus antea (vt vidimus) eadem interrogatione pulsauerat. Vide planè & admirare tanti Patris modestiam in non definiendo quæstionę, quæ tanti ponderis videretur, & eius animi demissionem atque candorem cum obseruantia erga S. Hieronymum, vt nec vel leuis pulueris offensionis in eius corde residerit penitus ex præteritis multorum annorum dissensionibus.

XVI. EX ERRORIBVS ORIGENIS PVLLVLANTES RAMI.

Sed quid post hæc acciderit? illud quidem, vt cum prominens pessimæ plantæ truncus, ex Origenis Periarchō productus, scriptis sanctorū Patrum & decretis sacrorū Conciliorū (vt vidimus) succisus esset; pullulauerint tamē ex eo hinc inde virgulta. S. Augustini falce postea succidēda. Et enim quod ait Orosius in dicto consultationis libello, ex Origene de damnatorum ad æternū ignem saluatione post aliquam purgationem, deq; etiam ipsius diaboli restitutione per Auitos in Hispania prædicatis: licet in his, quæ ad saluationē dæmonū spectant, minimè assensum fuisset: apparet quidē, quod quæ de dānatis venia impertienda dicta essent, haud reiecta fuere, sed accepta à pluribus, ita tamen, vt pro diuersitate animi cuiusq; sententiæ, diuersæ fuerint eorundem assertiones, quas omnes recitauit atq; confutauit idem posteà Augustinus, qui post primā a reiectā eorū sententiam, qui crederent damnatos fore omnino saluandos, ista subdit d: *Sunt etiam, quales in collocutionibus nostris ipse sum expertus, qui cum venerari videantur Scripturas sanctas, moribus improbandis sunt; & agendo causam suam, multo maiorem quam ipsis misericordiam Deo tribuunt erga hunc unum genus. Dicunt enim de malis & infidelibus hominibus diuinitus quidem verum prædictū esse, quod digni sunt pœna: sed cum ad iudicium ventum fuerit, misericordiam esse superaturam. Donabit enim eos (inquiunt) misericors Deus precibus & intercessionib. sanctorum.* cum in die iudicij pro illis rogaturi sunt Deum. & post multa recensita, quæ illi dicerent, vt hæc probarent subdit *d* alia ab aliis, iactari soli-
ta, his verbis:

XVII. DE SALVATIONE DAMNATORVM ERRORES.

Item sunt alii ab æterno supplicio liberationem, nec ipsis saltem omnibus hominibus promittunt: sed tantummodo Christi baptismate abiutis, qui participes fiunt corporis eius, quomodolibet vixerint in quacunq; hæresi vel impietate fuerint: propter illud, quod ait Iesus d: Hic est panis, qui de cælo descendit, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. &c. addit ad hæc & de alia horum classe: *Item sunt, qui hoc nec omnibus habentibus baptismatis Christi & eius corporis sacramentum, sed solis Catholicis, quamuis male viuentibus pollicentur, qui non solo sacramento, sed re ipsa manducauerint corpus Christi, in ipso eius corpore constituti.* rursus & de aliis addit e: *Sunt autem qui propter id, quod scriptum est: f: Qui perseuerauerit usq; ad finem, hic saluus erit: nonnulli ex Ecclesia Catholica perseuerantibus, quamuis in ea male viuentibus, hoc promittunt.* atque demum g: *Comperietiam quosdam putare eos tantummodo ad furos illius æternitate supplicii, qui propeccatis suis facere dignas eleemosynas neglegunt, iuxta illud Apostoli Iacobi h: Iudicium autem sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam. Qui ergo fecerit (inquiunt) quamuis mores in melius non mutauerit, sed inter ipsas suas eleemosynas nefarie ac nequiter vixerit, iudicium illi cum misericordia futurum est, vt aut nulla damnatione plectatur, aut post aliquod tempus siue perenne, siue prolixum, ab illa damnatione liberetur.* Hi sunt, qui his temporibus ex scisso vtero Origenianæ viperæ progressi sunt colubri, quos omnes S. Augustinus verbi Dei virtute confecit, aduersus eosdem accuratè differens in libris de Ciuitate Dei, quos (vt diximus) his diebus ipse scribebat.

Hoc eodem tempore idem S. Augustinus (vt ipse testatur in eadem dicta superius epistola ad Euodium) aduersus Pelagianos edidit commentarium illum, cuius est titulus. De Natura & gratia. ad Timasiū & Iacobū, quos ex Pelagij discipulis reddidit Catholicæ Ecclesiæ filios. At quomodo hæc se habuerint, ex eiusdem Augustini scriptis dicendum erit. Ac primum quid de eo commentario in dicta ad Euodium epistola dicat, cum de Orosio & aliis huius ānī scriptis recensitis mentionē habuit: *Scripsi* (inquit *etiam grandem quendam librum aduersus Pelagii hæresim cognitionis*

nonnullis fratribus, quibus contra gratiam Christi opinionem perniciosissimam ille persuaserat. ex his namque fuisse Timasium & Iacobum, idem Augustinus in epistola ad Innocentium I Romanum Pontificem tradit, vbi ait: *Misimus reuerentiæ tuæ librum, quem dederunt quidam religiosi & honesti adolescentes, serui Dei, quorum etiam nomina non tacemus; nam Timasius & Iacobus vocantur: qui (sicut audiuimus, & iam nosse dignaris) ipsum Pelagii exhortatione fidem quam habebant in seculo, reliquerunt, & nunc continenter Deo seruiunt. Qui cum eodem errore tandem aliquando per qualemcumque operam nostram, Domino inspirante, cæruissent, protulerunt eundem librum. Pelagii esse dicentes: & vt ei responderetur, impendio rogauerunt. Factum est. Ad eosdem rescripta est ipsa responsio. Agentes gratias rescripserunt. Vtrumq; misimus, & cui responsum est, & quod responsum est.* hæc ad Innocentium. De eodem quoque commentario inter alios libros intellexisse putamus Hieronymum ad finem commentarij contra Pelagianos, dum de S. Augustini scriptis aduersus eosdem, post alios nominatim recensitos, hæc habet: 10: *Alios quoque specialiter tuo nomini* (nempe contra Pelagianos expresse) *cudere dicitur.* Meminit eiusdem quoque commentarij idem Augustinus in epistola ad Ioannem, vbi de amborum illorum Pelagij discipulorum Timasij atque Iacobi conuersione agit: misitque vnà cum epistola dictum Pelagij librum cum responsione & confutatione ad eosdem. Perlibenter enim eiusmodi scriptionem suam idem S. Augustinus euulgandam curauit: nam eam tum Romam, tum Hierosolymam misit: quod iisdem in locis idem Pelagius mentita larua se Catholicum exhibuerat, effugiens eo modo Ecclesiæ, quā vt hæresiarcha commerebatur, sententiam anathematis. At de his modo satis: sequenti autem anno pro temporis ratione de eodem Pelagio prolixior erit prolequenda narratio.

Hoc eodem anno collecta est prouincialis Synodus in Macedonia, ex qua pro confirmatione rerum gestarum missa est legatio ad Innocentium Papam per Vitalem archidiaconum. Constant quidem hæc ex litteris eiusdem Romani Pontificis ad eos redditis *n*, quib. ipse eos nonnihil reprehendit, & ab eis haud recte facta rescidit: in cuius exordio ista habet: *Aduerti, fedi Apostolice, ad quam relatio quasi ad caput Ecclesiarum missa currebat, fieri iniuriam, cuius adhuc in ambiguum sententia duceretur. Vnde de quibus iamdudum scripsisse mememini, nunciter are formā argumentis euidentib. relationis vestræ geminata percontatio compellit*, &c. Vides ex his, quanta effulgeret in sede Apostolica cum auctoritate maiestas, vt loco iniuriæ duceretur, si oporteret eadem semel impertita iterare mandata.

Hoc item anno, qui Cyrilli Episcopi Alexandrini sedis secundus inchoatus numeratur, die vigesimaoctaua Iulii ab eodem facta est translatio partis reliquiarum sanctorum martyrum, nempe S. Marci Euangelistæ, Cyri atque Ioannis, in Canopum, vbi iam sedes vigebat idololatriæ. Licet enim destructum fuisset, quod illic famosissimum erat idoli fanum, & à Theophilo ecclesia superexstructa: dæmones tamen adhuc ibidem permansisse, infestacio ipsorum satis significabat. Cessauit autem, penitusque extinctus est eorum conatus & vis euanuit, vbi eædem sunt translatę reliquiæ: quibus illi victi, sedes antiquas prorsus relinquere coacti sunt. Hæc habentur satis aperta ex Actis eorundem sanctorum martyrum Cyri atque Ioannis, in posteriore Concilio Niceno cognitis, & à S. Ioanne Damasceno & aliis comprobatis.

IESV CHRISTI

Annus 415.

INNOCENTII PAP. Annus 14. HONOR. 21. THEOD. 8. IMP.

CHristi annus quadringentesimus decimusquintus, duobus Augustis, Honorio decimum & Theodosio sextum Consulibus, feliciter illuxit Ecclesiæ: quo magnus ille protomartyr Stephanus rursus in miraculis reduiuus apparuit

a Aug de Ciu. Dei l 21 c 17.
b Aug ibid. 18.
c Aug ib. c 19
d Ioan. 6.
e Aug. de Ciu Dei l 21. c 22. 1 Mat. 14.
f Aug ibi.
h Iacob. 2.
i Aug. de Ciu Dei l 21 c 23. 24. 25. 26. 27.
k Aug. epist. 102.
l Aug. 19. 37.
m Hier. in Pelag. l 3 in fin.

XVIII. TIMASIVS ET IACOBVS DISCIPVLI PELAGII REDDITI CATHOLICI.

XIX. SYNODVS IN MACEDONIA. n Innoc. 7. epist. 17.

XX. TRANSLATIO RELIQVIARVM.

I. INVENTIO RELIQVIARVM STEPHANI PROTOMARTYRIS

apparuit, faciens signa atque prodigia magna in populo, cum eius venerandum corpus (quod olim magno planctu humatum fuit) diuinitus facta reuelatione detectum, inuentum, atque translatum est. Quod autem in primis ad tempus spectat: irrepisse mendum in Bedam a, & erraße alios eum secutos, apparet, dum anno septimo Honorij Imp. id factum, apud eosdem legitur: cum extent eius de inuentionis Acta à Luciano presbytero scripta, in quibus expresse ponuntur dies & Consules, quibus id accidisse hoc ipso anno, apertissimè declaratur; quod & Marcellinus in Chronico absque aliqua dubitatione confirmat. Exquibus etiam corrigendus est Niceta philosophus b, qui eamdem inuentionem refert ad tempora Constantini.

His itaque de tempore cognitis; de Luciani epistolæ, qua cuncta narrantur, fide agẽdum est. Adstipulantur quidem ipsi ex Græcis iidem, qui supra Marcellinus c, Nicephorus d, & alij recentiores auctores, Latinorum vero plurimi, sed qui instar omnium est, Gennadius e, cum hæc suæ ætate facta potuerit certius cognouisse, qui ita de ipso: *Lucianus presbyter, vir sanctus, cui reuelauit Deus temporibus Honorij & Theodosij Aug. locum sepulchri & reliquiarum corporis S. Stephani martyris primi, scripsit ipsam reuelationem ad omnium Ecclesiarum personas Græco sermone.* hæc ipse. subdit autem hæc de eius in Latinum translatione facta per Auitum, & in Hispaniam missa f: *Auitus presbyter, homo Hispaniæ genere, ante relatam Luciani presbyteri scripturam in Latinum transtulit sermonem, & addita epistola sua, per Orosium Occidentalibus edidit.* Quinam fuerit Auitus iste, num alter duorum, qui male audit in epistola Orosij ad Augustinum, quem vt hæreticum Origenistam Orosius ipse vitasset omnino, haud penitus dixerim. Rem gestam aggressuri, ab ipsius Auiti epistola ad Balchonium Bracharensem Episcopum sumamus exordium, à quo Latinis & Occidentalibus omnibus Luciani scriptio illa impertita est, digna quidẽ huius contextu historiæ, quod & ex ipsa quoque huiusce temporis statu Hispaniæ afflictatæ à barbaris referetur.

a Bed. de sex ætat. Sigebert. & alij.

b Nicet. de martyris & inuent. S. Stephani.

c Marcellin. in Chron. d Niceph. l. 12. c. 19. e Gennad. de Vir. illustr. c. 46.

f Gennad. de Vir. illustr. c. 47.

III. AVITI EPISTOLA AD BALCHONIVM.

Beatissimo, dilectissimoq, semper in Domino Papæ Balchonio, atq, vniuerso clero & plebi Ecclesiæ Bracharensis, Auitus presbyter salutem in Domino æternam.

Memores mei esse vos cupio & deprecor; sicut & ego, in quantum valeo, memoriam vestri habere non cesso, tribulationibus vestris meo dolore compatiens, & pro diuidio patriæ nostræ in locis sanctis incessabiles lacrymas fundens, vt aut vobis Dominus restituat libertatem, quos admonere voluit, aut illis tribuat manus cuiusdam, quos prauales permisit. Et ego quidem, beatissimi fratres (teste Domino nostro Iesu Christo loquor) frequenter volui venire ad vos, vt vobiscum vel mala tolerarem, vel bonus fruerer: sed impeditum est desiderium meum, per totas iam Hispanias hoste diffuso. Veritus enim sum: ne & sancta loca relinquens, & ad vos forte non perueniens, vbicumque inter cæpus irrationabilis audacia pœnas luerem. Sed quoniam misericors Deus, meo voto, vestroque merito procurante, dignatus est indulgentiæ suæ gratiam, primum vt dilectissimus filius & compresbyter meus Orosius vsque ad has partes ab Africanis Episcopis mitteretur, cuius mihi charitas & consolatio vestrum omnium præsentiam reddidit. Deinde vt in diebus ipsis, quibus iam ipse reditum incredibili desiderio parabat, beatus & vere sanctus, corona gloriæ nostræ in Christo Iesu primus martyr Stephanus se reuelare & manifestare signis & virtutibus euidentissimis sequentibus dignaretur: quem ego tantarum rerum ordinatoris Dei occasione perceptum, dignum duxi charitati vestræ præmittere, vt ipse præsens aduocatus & patronus obsequentium sibi pœnitentibus dignaretur assistere, qui cum pateretur, etiam pro inimicis orare dignatus est.

IV. RELIQVIÆ S. STEPHANI MISSÆ IN HISPANIAM.

Itaque beatissimi & dilectissimi fratres, memoriam vestri incessabiliter agens, & tam congruentem ordinantis Dei dispositionem videns, promptus fui de presbytero, cui reuelatum fuerat, partem aliquam inuenti corporis promereri; quam festinato expetitam, secretoque perceptam, ad vos dirigere non distuli. Quamobrem misi vobis per sanctum filium & compresbyterum meum Orosium reliquias de corpore beati Stephani primi martyris, hoc est, pulueres carnis atque neruorum, & quod fidelius certiusque credendum est, ossa solida atque manifesta sui sanctitate nouis pigmentis vel odoribus pinguiora. Vt autem nulla possit esse dubitatio: ipsam ad vos subditam scriptis meis sancti presbyteri, cui hæc reuelata sunt, epistolam conscriptionemque transtuli, quam, me pro fide veritatis plenius cognoscendæ rogante & expetente, dictauit Græco primum ipse sermone, sed per me posita in Latinum versa est. Quæ & vos sancti & beati fratres, quæ sem veraciter gesta sunt, tam fideliter suscepta habeatis, imploro. Certus sum enim quia sicut ipse beatus martyr, dignatus est nanciare, & pro salute mundi periclitantis se manifestare, auxilio & præsentia tanti patroni, si vos tale pignus digno studio diligatis, tuti ex hoc, quietique viuatis. Gratia Domini nostri Iesu Christi & sancti Spiritus vobiscum, dilectissimi in Domino. Amen. hæc Auitus Senior.

Ex qua quidem epistola inprimis intelligas, recolas que memoria, quæ anno superiori de Paulo Orosio dicta sunt, de eius nempe in Africam aduentu, & eiusdem hoc anno Hierosolymam profectione: reditum vero in patriam post inuentas & acceptas sancti protomartyris reliquias anno sequenti suo loco dicemus. Quæ vero spectant ad ea quæ S. Augustinus per eúdem Orosium rogauit S. Hieronymum docere de altissima quæstione originis animarum, post institutam de inuectione reliquiarum S. Stephani narratione dicturi sumus. Hic modo reddamus ipsius Luciani libellum, seu epistolam eo argumento conscriptam, qua totius rei gestæ series exacte describitur recolitur: quam cũ quatuor libros Vaticanis collatam, & fideliter, quantum licuit, emendatam cudimus. Ne fastidias tu, velim, styli simplicitatem, & simpliciorem ex Græco factam translationem; cum maxima quæque fidei sacramenta Deus eiusmodi simplici dicendi genere voluerit hominibus nota fieri. Sed rem sic habe g:

V. PAVLI OROSII IN PALÆSTINAM ADVENTVS ET PROFECTIO.

g Apud Sur. tom. 4.

VI. LVCIANI EPISTOLA CIRCVLARIS.

Lucianus misericordia Dei indigens, & omnium hominum minimus, presbyter ecclesiæ Dei, quæ est in villa Caphargamala, in territorio Hierosolymorum, sanctæ Ecclesiæ, & omnibus sanctis qui sunt in Christo Iesu in vniuerso mundo, in Domino salutem. Considera hic, lector, in inscriptione prima illa verba consultissimè posita: *Lucianus misericordia Dei indigens.* ita quidem, vt aduersarium se demonstret hæresi Pelagianæ, quæ tunc ibi grassabatur: degebat enim hoc tempore Pelagius ipse Hierosolymis, quorum nullam se habere participationem vt omnibus ostenderet auctor, prima illa verborum suorũ sententia iugulat ipsam hæresim Pelagianam. Sed reddamus epistolam.

VII.

Visio, quæ apparuit meæ pusillitati à Deo ter de reuelatione reliquiarum beati & gloriosi protomartyris Stephani & primi diaconi Christi; & Nicodemi, qui in Euangelio h scriptus est, & Gamalielis, qui in Actibus Apostolorum i nominatur: necessarium duxi pandere vestræ in Christo dilectioni, implorans ac magis iussus à sancto Dei cultore patre Auito presbytero, vt secundum fidem consummatam interroganti quasi filius obediens, sicut cognouit, cum omni simplicitate impiger integre indicarem omnem veritatem.

h Ioan. 3.
i Act. 3. 22.

VISIO PRIMA QVÆ APPARVIT LVCIANO.

Die igitur parascene, hoc est, feria sexta, tertio Nonas Decembris, Consulatu Honorij decies & Theodosij sexies Augustorum, aduenientе nocte, dormiente me in cubili meo, in loco sancti Baptisterij, in quo consuetudo mihi erat dormire, & custodire Ecclesiastica, quæ erant in ministerio; hora tertia noctis, quæ est prima custodia vigiliarum, quasi in extasi semiuigilans, vidi virum senem, longum, dignum sacerdotem, virum, barbam prolixam habentem, pallatum alba stola, cui inerant gemmulæ aureæ habentes in semetipsis sanctæ Crucis signum, & virgam auream in manu tenentem. Venit & stetit ad dexteram meam, & aurea virga pulsauit me, ter vocans me nomine meo, dicens, Luciane, Luciane, Luciane: & dixit mihi Græco sermone: Vade in ciuitatem, quæ dicitur Ælia (quæ est Hierusalem) & dic Iohanni, qui est in ea Episcopus: Quamdiu clausi sumus, & non aperis nobis? & maxime quod in temporibus tui sacerdotij oportet nos reuelari? Aperi nobis festinãter monumentum, vbi negligentia posita sunt reliquiæ nostræ; vt per nos aperiat Deus & Christus eius & Spiritus sanctus ostium clementiæ suæ in hoc mundo. Periclitatur enim seculum ex multis causis, qui sunt in eo quotidie. Et non tantum solicitus sum pro me, quantum pro his, qui sunt mecum positi sancti, & multi honoris digni.

VIII. GAMALIEL APPARET LVCIANO.

Et respondi ei, dicens: Quis es tu, Domine, & hi, qui tecum sunt? Et respondit mihi: Ego sum Gamaliel, qui Paulum Apostolum Christi nutriui, & legem docui in Hierusalem. Et qui mecum in Orientali parte monumenti iacet, ipse est Dominus Stephanus, qui lapidatus est à Iudæis & principibus sacerdotum in Hierusalem pro Christi fide, feris portam, quæ est ad Aquilonem, qui dicitur,

Ad Cedar: vbi die ac nocte tacuit proiectus, vt sepultura non daretur, secundum mandatum impiorum principum, vt à feris consumeretur corpus eius. Ex Domini autem voluntate non tetigit eum vnum ex his, non fera bestia, non auis, non canis. Ego Gamaliel impatiès Christi ministro, festinaui habere mercedem in Domino, & partem cum sancto vero fidei. Misi per noctem quamtos potui religiosos Christianos & in Christo Iesu fideliter credentes, habitantes Hierusalem: in medio Iudæorum. & hortatus sum eos, & necessarias substantias ministraui, & persuasi illis vt occultè vt portarent corpus eius meo vehiculo in villam meam, hoc est, Caphargamala, quod interpretatur; Villa Gamalielis, viginti millia habens * a ciuitate; & ibi feci illi planctum fieri diebus septuaginta. & poni eum in meo monumento nouo in Orientali theca. & præcepi meis, vt quæcumque necessaria erant pro eius planctu, de meo darent.

* absens

IX.

a Ioan. 3. REVELATIO RELIQVIARVM SANCTORVM.

Ipse autem dominus Nicodemus in alia theca positus est: qui venit ad Saluatorem Iesum nocte, & a tecbiz atus est, ab eo audiens a: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum cœlorum. Et abiens baptizatus est à Christi discipulis. Et cognoscentes Iudæi amouerunt eum à principatu suo, & anathematizauerunt eum & de ciuitate exulare fecerunt. Hunc ego Gamaliel, quasi persecutionem pro Christo passus, sustuli eum in agrum meum, & alui & vestiui vsque ad finem vitæ eius, & defunctum sepelui iuxta eo vnum Stephanum. Similiter Abibus filius meus dilectissimus, qui mecum baptismum Christi accepit ab eius discipulis, & viginti annorum existens, ante me mortuus est; in tertia theca excellentiori iacet, in qua & ego ipse postea defunctus sum applicitus. Mea vero vxor Ethna * habens nomen, & Ledemias primogenitus meus, qui a noluerunt esse Christi fidei cultores, in alia villa matris suæ sepulti sunt. hæc est in Caphar semelia. Hic, lector, vt cuncta facilius assequaris, mente recole quæ suo loco superius dicta sunt, Iudæos in speluncis, ibique excauatis in lateribus loculis, instar thecarum (vt cogit videre in cœmeteriis Romæ positis) corpora defunctorum condere consueuisse. Pergit vero Lucianus.

* Anna.

X.

LVCIANI CONTESTATIO.

Interrogani autem ego Lucianus humilis presbyter, dicens: Vbi vos quæremus? Qui dixit: In medio Prouincia, quod potest intelligi, agro suburbano; qui est proximus villæ agri, qui dicitur Delogabori, id est, Virorum Dei. Et euigilani & deprecatus sum Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, si hæc visio ex te, & non est illusio; fac vt iterum ac tertio appareat mihi, quando vis & quomodo vis. Cæpit ergo iterum ire, & sicas ocias sumere vsque ad altam parasceuen. Et iterum dominus Gamaliel eadem similitudine, eodemque schemate apparuit mihi; sicuti in prima visione, dicens: Quare neglexisti ire, & dicere sancto Episcopo Ioanni? Et ego respondi: Timui, domine, mox ire a prima visione, & hæc renunciare, ne viderer seductor esse. Deprecatus sum autem, vt si à domino missus fuisses ad me denuo ac tertio appareres mihi. Dixit autem ad me: Acquiesce, acquiesce mihi. Et iterum ait mihi: Quoniam requisisti de reliquiis angulorum, quomodo & vbi posita sint; appone sensum, & vide diligenter, quæ ostendentur tibi. Et dixi: Etiam domine. & statim attulit quatuor calathos, tres aureos, & vnum argenteum: tres eorum pleni erant rosis; duo albas rosas, tertius rubicundas habebat coloris sanguinei, quartus vero calathus, qui erat argenteus, plenus erat croco bene olente. Et posuit eos ante me. Et ego dixi ei: Qui sunt isti, domine? Et dixit mihi: Lipsana nostra sunt. Qui rubeas habet rosas, ipse est dominus Stephanus, qui à dextris positus est ad Orientem ab introitu monumenti: secundus calathus, dominus Nicodemus est, positus contra ostium: tertius vero calathus ipse est meus: quartus vero calathus ille argenteus, Abibus filius est meus, qui immaculatus ex vtero matris suæ excessit è mundo; propterea in similitudinem argenti mundissimi apparuit: numquid non vides crocum, qui in ipso est, suauissimi esse odoris? & ipse conuinctus est meo calatho in excelso loco, vbi ambo positi sumus, quasi gemini. Et cum hæc dixisset, denuo ex oculis meis enauuit.

XI.

TERTIA VISIO FACTA LVCIANO.

Cumque expergefactus fuissem, gratias egi Deo omnipotenti, & consuetis ieiuniis operam dedi vsque ad tertiam reuelationem. In tertia igitur septimana, eadem die & hora, venit supradictus vir, comminans & fremebundus, & dixit mihi: Quare vsque nunc dissimulasti, & noluisti pergere *, & dicere Episcopo Ioanni, quæ tibi dicta sunt & ostensa? Quam excusationem habebis apud Deum, aut quam ventam pro hoc contemptu sperabis in die Iudicij: Numquid non vides, quanta siccitas est & tribulatio in toto mundo, & tu negligenter agis? Numquid non considerabas, quia multi meliores te sunt per ecclesiam sancti viri, quos præterieuntes, per te voluimus innotescere? Ideo namque tecum alta in hac villa voluimus esse sacerdotem, vt per te manifestaremur. Exurge igitur, & vade, & dic illi, vt aperiat nobis. & faciat locum orationis, vt intercessione nostra misereatur Dominus populo suo. Et cum ad eius verba intremuissem, dixi: Non negligens fui, domine mi, sed præstolabar tertium aduentum tuum. Nunc vero hinc * crastina die pergam, omnia quæ mandasti mihi, dicturus. Et cum indignans aduersum me haberet, videbar mihi quasi altero mentis excessu deuenisse Hierosolymas, & quasi in conspectu astarem Episcopo Ioanni, narrans ei omnem visionem. A quo videbar audire: Si hæc sic se habent, vt dicis, carissime, & Dominus tibi reuelauit hæc temporibus nostris: oportet me colligere de possessione illa bouem illum maximum aratorem, qui & carro & aratro aptus sit, & dimittere tibi possessionem cum omnibus cæteris. Ad quem aio: Vt quid mihi possessio, domine mi, si non habeo bouem, per quem tegatur & aretur possessio? Et dixit mihi Episcopus: Ita placuit, carissime, quoniam ciuitas nostra vehiculo ministratur, & vnum bouem illum maximum ad carrum minus habemus, quem tu diceris in possessione tua celare: oportet namque vt in ciuitate celeberrima sit magis, quam in parua possessione. Numquid non tibi sufficiunt duo residui boues minores ad excolendam terram vehiculo tuo? Cum hæc, lector, de bobus intelligis dicta esse de sanctis, in mentem reuoca à diuina Scriptura eiusmodi factam esse collationem, & ab Apostolo Paulo elucidatam interpretationem, cum illud declarat b: Non allogabis os boui triturant. Subdit vero hæc Lucianus.

* siue

b Deut. 25. 1. Cor. 9.

XII.

LVCIANVS CONVENIT IOANNEM EPISCOPVM.

Cum hoc in extasi, hoc est, in excessu mentis audissem; statim expergefactus, benedixi Dominum: & perrexi ad ciuitatem ad sanctum Ioannem Episcopum. Et cum illi omnia, quæ videram, renunciassem: reticus de visione bouis, expectans quid audirem ab eo. Intellexerat enim, quia sanctus Stephanus ipse esset bos maximus: quia carri illi, de quibus dicebat, sancta essent ecclesia; & Sion prima ecclesia, ipse esset carrus maior; & quia sanctus Episcopus habebat à me petere benedicti Stephani reliquias, ideo de visione bouis Episcopo dicere noluit. Cumque hæc audisset Ioannes Episcopus lacrymatus est præ gaudio, & dixit: Benedictus Dominus Deus Filius Dei viui. Si hæc (vt dicis carissime) & audisti, & Deus tibi reuelauit: oportet me inde transferre B. Stephanum primum martyrem & archidiaconum Christi &c: qui primus aduersus Iudeos Dominica bella bellauit, & Deum in sua maiestate, in terris positus, in cœlo vidit stantem, & tamquam Angelus in concione hominum apparuit. Hæc autem omnia, vt vidi, ita euenerunt & consona sibi apparent vniuersa. Dixit autem mihi sanctus Episcopus: Vade, fode in acruo meo, qui est in ipso agro; & si inueneris, nuncia mihi. Et ego dixi ei: Perambulani agrum, & vidi acerum minutorum lapidum in medio, vbi arbitratus sum eos esse. Et dixit mihi Papa: Iam dixi tibi: Vade & fode; & si inueneris, sedent, custodi locum, & manda mihi per diaconum, vt veniam ad locum. Et ita me dimisit. Hic attende, lector, non ex diuina reuelatione hæc de acerno lapidum locutum esse Ioannem, & opinatum esse Lucianum subter eum esse recondita sanctorum corpora, vbi non erant, sed ex consuetudine Hebræorum, qui acerno lapidum cõsueuissent consignatas memorias posteris tradere: cuius antiqui vsus plura in diuina etiam Scriptura exempla suppetunt. Sed pergit Lucianus:

b Deut. 25. 1. Cor. 9.

c Act. 6. 7.

XIII.

LVCIANVS CVRAT INVENTIONEM RELIQVIARVM.

*Nugetio

Et cum venissem ad villam, missi præcones, vt omnes habitatores villæ diluculo consurgerent, & foderent in acerno. Eadem vero nocte apparuit ipse dominus Gamaliel eiusdem monacho, nomine Nygetio *, innocenti & simplici viro, eadem similitudine, qua mihi apparuit: & dixit ad eum: Vade, die Luciano presbytero: Vane laboras in acerno illo: modo ibi non sumus: sed tunc ibi positi sumus, cum lamentarentur nos secundum consuetudinem antiquorum: propter quod ibi acernus in testimonium planctus factus est. Sed quære nos in alia parte, qua est in Boræ & loco, qui dicitur Syra lingua Dabatalia, quod interpretatur in Græca Λ'εφῶν ἀγαθὸν, quod nos possumus dicere, Virorum fortium, diluculo vero consurgens ad hymnos, inuenu monachum prædicantem omnibus fratribus. Hymnis deinde dictis, cœpi dicere: Eamus ad acernum illum, & fodiamus in illo. Tum quidam dixerunt mihi: Audi primum, quid dicat monachus Nygetius. Et aduocato monacho Nygetio, exquisiui ab eo, quid esset, quod vidisset. Ille autem vniuersa signa, quæ viderat in domini Gamalielis, dixit mihi: & quemadmodum vidisset contra Austrum agrum situm, & monumentum in eo quasi neglectum & ruinosum, ibi vidisset tres lectos aureos stratos, & vnum ex eis altiorem

ALIA VISIO OSTENSA NYGETIO.

cæteris,

cæcum, in quo erant duo iacentes, vnus senex, & vnus iuuenis: & in alio duobus lectus erant singuli. Et respondit, qui erat in excelsiori lecto, & dixit mihi: Vade, die presbytero Luciano: Quoniam nos dominus loco * suimus: Si vis magnum & iustum inuenire; ipse ab Orientali plaga positus est. Et hæc audiens à monacho, glorificaui Deum, quoniam inuentus est alius testis in reuelatione.

* loci.

XIV. Nos igitur iussus ad aceruum, fodientes nihil inuenimus. Conuertimus autem nos ad monumentum illud, vbi monacho ipso nolle apparuerat: & fodientes inuenimus tres thecas, secundum quod apparuerat mihi in typo calathorum. Inueniuntur igitur altissimis litteris scriptum Lapidem obrutum, habentem Celiel, quod interpretatur, Seruus Dei; & Aparan, Dordias, quod interpretatur Nicodemus; & Gamaliel, hoc interpretatus est Papa Ioannes, sicut audiui ab ipso sancto Episcopo.

VOCATVR IOANNES EX SYNODO AD RELIQVIAS.

Statim ergo renunciaui Episcopo, cum esset in Lidda, quæ est Diospolis, Synodum agens. Hæc est, lector, illa Synodus Diospolitana, cuius meminerunt sancti Hieronymus, Augustinus, & Prosper, in fine anni huius (vt ex libello Luciani intelligis) celebrata, in qua coactus est Pelagius suas hæreses condemnare: dicemus nos de expluribus post recensita hæc de inuentione Stephani protomartyris & sociorum. Ad hæc Lucianus.

XV. Qui assumpsit secum (Ioannes videlicet Episcopus Hierosolymorum) duos alios Episcopos, Eleutherium de Sebaste, & Eleutherium * de Iericho: & venerunt ad locum. Qui cum aperuissem Domini Stephani thecam, statim terra motus factus est, & tanta suauitas & fragrantia odoris inde egressa est, quantam nullus hominum se meminit vel audisse, vel sensisse: ita vt putaremus nos in amœnitate paradisi esse positos. Multitudo namq; populi aderat nobiscum; inter quos erant plurimi infirmi variis languoribus. Et ipsa hora mox de odore suauitatis eius septuaginta tres animæ curatæ sunt: ab aliis fugati dæmones: aliorum sonus restrictus est sanguinis: aly strumis & furunculis liberati: aly à stringio * sanati: aly à tertianis & quartanis: alios febris reliquit, alios morbus regius: aly à cephalea curati & hemitanea: nonulli à viscerum occulto dolore liberati: & multæ aliæ curationes sensissent homines, quas enumerare longum est.

* Euthonium

* stringio

XVI. TRANSLATIO RELIQVIARVM S. STEPHANI.

Et exosculantes sanctas reliquias, iterum clausere. Et nunc cum psalmis & hymnis portauerunt reliquias beati Stephani in sanctam Ecclesiam Sion, vbi & archidiaconus fuerat ordinatus; deridentes nobis de membris eius paruos articulos, immo maximas reliquas, terram cum puluere, vbi omnis caro eius consumpta est: cætera asportauerunt. Ex his ergo reliquiis transfusi beatitudini vestræ. Quas cum susceperitis, orate pro exiguitate mea, vt dignus inueniar in conspectu Domini, fultus beatissimi martyris Stephani meritis, & vestris orationibus. Translatæ sunt autem reliquiæ ipsius martyris VIII. * Kalendas Ianuarij: & tunc in tempore illo & infinita facta sunt erat. Sed eadem hora pluuia magna descendit, & abundanter inebriata est terra; & homines glorificabant illo Dominum propter sanctum eius Stephanum, & propter cœlestem eius thesaurum misericordiæ & pietatis, quem periclitanti sæculo aperire dignatus est Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

* VIII.

a Extat apud Metaphr. die 2. Aug. & Lipom. tom. 6. b Aug. de diuers. serm. 51.

Hæc tenus quidem Lucianus. Ex quo in nonnullis Nicetas est corrigendus, cum eamdem historiam narrat a; Meminit earumdem reliquiarum inuentionis S. Augustinus, cum ait b: Latuit tanto tempore corpus eius: processit, quando Deus voluit: illuminauit terras, tanta miracula fecit: mortuus viuos facit mortuos, quia nec mortuus, &c.

XVII. DEI CONSILIVM IN REVELATIONE RELIQVIARVM S. STEPHANI.

Vidisti, lector, quot testibus primi Christi sanguine testis Stephani meruerit inuentio confirmari? Apparuit Gamaliel, nō vni tantū Luciano, sed & S. Nygetio monacho. Satis hoc quidē, quod in ore duorū vel triū stet omne verbum: sed terra tremore testata id ipsum est, & cælū insperatam diuq; frustra expetitam dans pluuiam: fidemq; fecerunt septuaginta illi tres è diuersis languoribus sanitati pristinæ restituti: sed & dæmones ipsi ex aliquorum illorum corporibus fugati, inuiti licet, virtutē martyris profiteri coacti sunt. At hęc adeo multa, magna & insignia, pauca & perexigua esse intelliges, si conferas cum illis, quæ in Orbe Occidentali per eiusdem protomartyris reliquias voluit edi miracula, de quibus sequenti anno dictum fumus. Vt planè magno Dei consilio factum appareat, quod tepescente in nonnullis Christiana fide, quæ hisce (vt vidimus) præsertim temporibus. Gentilitū esset exagitata blasphemijs, quōd tempore Christianæ religionis Vrbs à barbaris capta esset, quæ tempore cultus deorum secura consistens fuerat ipsis barbaris dominata: hoc, inquam, tempore Christiani vnius ante quadringentos fermè annos vita functi tenuis pulueris in ossa tot tantaque præstarent, vt ea sola satis efficacia esse potuissent (etsi cætera ad fidei cōfirmationem edita miracula defuissent) non tantum ad titubantes consolidandos, sed & Ethnicos omnes ad Christianam religionem, reluctantes licet, dummodo non obstinatos, omnino pertrahendos. At hęc anno sequenti suo loco manifestius apparebunt.

XVIII. Noua hæc & planè admiranda bella elegit Dominus ad expugnandos & cōfundēdos aduersarios suos. Expugnauit impietatem Iuliani Apostatæ Imperatoris reliquiis S. Babylæ martyris: vicit, & prostrauit Arianam impietatem reliquijs Gerualij & Protholij, Mediolani (vt vidimus) tēpore S. Ambrosij apparentium. Sed & sanctorum martyrum reliquiis extinctam fuisse in Ægypto idololatriam, anno superiori vidimus. Quibus etiam armis modo vsus est Dominus ad Ethnicos & hæreticos atq; schismaticos expugnandos. Ecce tibi, quā felicissimis auspicijs progressus est Stephanus; cum videlicet coactus est impius Pelagius hereſiarcha in Concilio Liddæ habito, quas hactenus docuisset hæreses, condemnare. Quomodo autem hæc se habuerint, iam aggredimur enarrare.

XIX. CONCILIVM DIOSPOLITANVM.

Diospoli (ipsa est Lidda antiquiore nomine dicta, ciuitas in Palæstina) collecta est prouincialis Synodus Episcoporum eius regionis. Huius Synodi meminit S. Augustinus, vbi ait c: *Per idem tempus in Oriente, hoc est, in Syria Palæstina, Pelagius à quibusdā Catholicis fratribus ad Episcop. alia Gesta perductus: cuig, absentibus, qui de illo libellis dederant, quamuis ad diem Synodi non potuerunt occurrere, ab Episcopis quatuordecim laudatus est: vbi cum dogmata ipsa damnantem, quæ inimica gratiæ Dei aduersus eum de libello legebantur, Catholicum pronunciauerunt.* hæc Augustinus. Idemq; alibi eosdem Episcopos, qui Synodo interfuerunt, nominat, vbi ait d: *Habemus alios Orientales Episcopos quatuordecim, Eulogium, Ioannem, Ammonianum, Porphyrium, Euthonium, Porphyrium, Fidum, Zosimum, Zebennum, Nymphidium, Clementium, Iouinum, Eleutherium, Clematium, quos vna loco simul inuentos in iudicium consessum introducere valeamus, illos ipsos, qui Pelagio iudices præfuerunt: eo huic, vt homines, nullo ex altera parte vrgente aduersario, putantes Catholicum tanquam Catholicum pronunciauerunt.* hæc ipse. Porro qui primus ordine recensetur Eulogius, hic fuit totius prouinciæ Palæstinæ Metropolitanus Episcopus Cæsariensis, qui successit in locum Ioannis successoris Gelasij, de quo superius quarto tomo Annaliū mentio facta est. Secūdus ordine Ioannes, hic est ille Episcopus Hierosolymorū, cuius mentio in recitatis nuper Luciani litteris habetur; penes quas etiam, qui fuerint Eleutherius, & Euthonius, alias Eleutherius itidem dictus, innotescunt, nempe prioré Episcopū Sebastiæ (ipsa est Samaria) posteriorē vero Hierichuntinæ ciuitatis Antistitē fuisse. Itidem alterum duorū Porphyriorum existimamus fuisse Gazensem illum Episcopum sanctitate celebrē, de quo plura superius. Zebennus & ipse titulo sanctitatis clarus, Episcopus fuit Eleutheropolis, cuius mētio est apud Sozomenum e; ei enim reuelata diuinitus fuisse veneranda corpora sanctorum Prophetarum Habacuc atque Michææ, testatur. Qui vero Iouinus hic nominatus habetur, Palladius f auctor est, ipsum fuisse Episcopum Ascalonis, reliquorum autem obscura memoria est.

c Aug. retract lib 2. cap. 47.

d Aug. cont Iulian. l. 1. c. 5.

EPISCOPI QVI SYNODO INTERFVERVNT.

e Sozom. l. 7. c. 28.

f Pallad in Lausiac. c. 42.

De rebus verò gestis in Synodo, iā breuiter accepimus ab Augustino, nimirū ibi Pelagium damnantem suas hæreses, & fidem Catholicam profitentem, fuisse absolutum, Catholicaque communione dignatum. Sed quod id dolose egerit, hanc ob causam S. Hieronymus, cum huius conuentus meminit, miserabilem Synodum appellat: ad Alypium enim & Augustinum scribens, hæc ait g: *Quicquid enim in illa miserabili Synodo Diospolitana dixisse se denegat, in hoc opere confitetur.* sed Pelagio quidem ipsi miserabilis fuit, vtpote in qua suam ipsius coactus est hæresim condemnare, cuius intrinsecus erat obstinatus assertor. Cæterum vtcumque res acciderit, constat quidem de eo Concilio tunc

XX. PELAGIVS DAMNANS SVAS HÆRESES ABSOLVITVR.

g Hier. epist. 79.

QVALIS SYNODVS DIOSPOLITANA.

erectum esse trophæum de hæresis Pelagianæ prostratæ victoria. Hinc igitur S. Prosper de eadem Synodo ista cecinit *a*:

a Prosper l. de Ingrat.

——— Non segnior inde Orientis
Rectorum cura emicuit: captumq; nefandi
Dogmatis auctorem constrinxit lege benigna
Commentum damnare suum: nisi Corpore Christi
Abiungi, & sancto mallet grege dissociari.
Leue quidem hos, minimumq; malos tolerasse videtur
Iudicium: sed sancta fides examine in illo
Vicit oborturam diro de semine prolem.
Prosectum namq; est diuino & munere cautum,
Vt licet instantem declinans bestia pœnam,
Perfidia secum sensus tenuisset eosdem,
Ipsa tamen proprium germen damnando necaret,
Ore malam extinguens sobolem, quam protulit ore.

SYNODVS DIOSPOLIT. DAMNAT HÆRESES PELAGII.

hæc S. Prosper de Synodo Palæstina, in qua licet dolo effugerit pœnam ipse Pelagius, hæreses tamen eius sunt penitus ab ipso etiam auctore damnatæ. Rursus vero de eadem Synodo Diospolitana idē Prosper agens, ita Pelagianos compellat *b*: Erraverunt Orientales Episcopi, in quorum iudicio Pelagius eos, qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari, vt Catholicus posset videri, anathematizare compulsus est? Cæterum postquā eiusmodi Acta Synodi de purgatione Pelagij Innocentio Romano Pontifici innotuerunt, nequaquam ipse probare ac confirmare voluit, vt S. Augustinus testatur, cum ait *c*: Fefellit enim iudicium Palæstinum ipse Pelagius, propterea ibi videtur esse purgatus. Romanam vero Ecclesiam, vbi eum esse notissimum scitis, fallere vsquequaq; non potuit, quamuis & hoc fuerit vtrumque conatus: sed (vt dixi) minime valuit. Et inferius recitat verba epistolæ Innocentij Papæ ad hæc spectantia, quæ sic se habent: *Vnde non possumus illorum Episcoporum* (qui scilicet eidem Synodō interfuerunt) *nec probare, nec culpare iudicium: cum nesciamus, vtrum vera sint Gesta, an si vera sunt, constet magis subterfugisse, quam se tota veritate purgasse.* subdit Augustinus: *Videtis certe in his verbis, quemadmodum Papa beatissimus Innocentius non tamquam de incognito loqui videatur.* *Videtis qualem tulerit de illius purgatione sententiam.* hactenus ipse: qui postquam tandem accepit Acta eiusdem Synodi Palæstinæ, scripsit de illis librum ad Aurelium Episcopum Carthaginensem, vt ipse testatur, eundem librum citans *d*: de quo etiam cum in Retractationibus meminit, ita ait *e*: *Sed cum in manus nostras eadem Gesta venissent, scripsi de his libru; ne illo velut absoluto, eadem quoq; dogmata putarentur Iudices approbasse, quæ ille nisi damnasset, nullo modo ab eo nisi damnatus exiisset.* hæc Augustinus. verum periit ipse liber.

c Aug. de peccato orig. l. 2. c. 8. 9.

INNOCEN. PAPA NOLVIT PROBARE SYNODVM PALÆSTINAM.

d Aug. l. 2. c. 24. de peccato origin.

e Aug. Retract. l. 2. c. 47.

XXI.

Sed videamus singula capita proposita in eadem Synodo ex libello aduersariorum recitata, quæ Pelagius damnare, ne ipse damnaretur, compulsus est. Inuenimus ea in Collectione Cresconij recitata post epistolam Aurelij Episcopi Carthaginensis ad Episcopos prouinciæ Bizacenæ, quam suo loco reddemus. Inscriptio autem capitibus istis præmotata legitur, adiecta ab Africanis Episcopis perbreui præfatione:

Incipiunt capitula excerpta ex Gestis habitis contra Pelagium hæreticum, & alia de libellis eius, quæ in Palæstina Synodo sibi obiecta damnare compulsus est.

Quod ad Hierusalem volentem colligere filios suos Dominus clamat: hoc nos clamamus aduersus eos, qui filios volentes Ecclesiæ colligi, nolunt; nec saltem post iudicium, quod de ipso Pelagio factum est, collegerunt: de quo damnatus exiisset, nisi obiecta contra Dei gratiam dicta, quæ obscurare non potuit, ipse damnasset. Præter illa enim, quæ quoquo modo potuit, ausus est qualicumq; ratione defendere, obiecta sunt quædam, quæ nisi remota omni tergiuersatione anathematizaret, ipse anathema sit factus.

XXII. ERRORES PELAGII AB IPSO IN CONCILIO CONDEMNATI.

Primo obiectum est enim, cum diceret, Adam mortalem factum; qui siue peccasset, siue non, mortuus esset.

Secundo, quod peccatum ipsius ipsum solum læserit, & non genus humanum.

Tertio, & quod infantes nuper nati, in illo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quarto, & quod per mortem, vel prævaricationem Adæ, non omne genus humanum moriatur: & quod non per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat.

Quinto, infantes, etiamsi non baptizentur, vitam æternam habere possunt.

Sexto, & diuites baptizatos, nisi omnibus abrenuncient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere posse regnum Dei.

Septimo, & gratiam Dei atq; adiutorium non ad singulos actus dari: sed de libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina.

Octauo, & gratiam Dei secundum merita nostra dari.

Nono, & filios Dei non posse vocari, nisi omni modo absque omni peccato fuerint effecti.

Decimo, & non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio: quoniam in propria voluntate habet vnusquisque facere aliquid, vel non facere.

Vndecimo, & victoriam nostram non esse ex Dei adiutorio, sed ex libero arbitrio.

Duodecimo, & quod petentibus veniam, non detur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum merita & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia.

Hæc omnia Pelagius sic anathematizauit (quod satis Gesta ipsa testantur) vt nihil ad ea quoquo modo defendenda disputationis attulerit. Vnde fit consequens, vt quisquis sequitur Episcopalis auctoritatem iudicij, & in ipsius Pelagij confessione tenere debeat, quæ tenuit Catholica Ecclesia. Sequitur Catholica Pelagij confessio post recensita ex libello aduersariorum capita in eum obiecta, quæ omnia confutauit.

XXIII. CATHOLICÆ ASSERTIONES ADVERSVS PELAGIANOS.

Primo, quod Adam, nisi peccasset, non fuisset moriturus.

Secundo, quod peccatum eius non ipsum solum læserit, sed & genus humanum.

Tertio, quod infantes nuper nati, non sint in illo statu, in quo Adam fuit ante prævaricationem:

Quarto, vt ad ipsos etiam pertineat, quod breuiter ait Apostolus: Per vnum hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum: & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.

Quinto, quod infantes non baptizati, non solum regnum Dei, verumetiam vitam æternam habere non possint.

Sexto, vt confiteatur, diuites baptizatos, etiam si diuitiis suis non earuant, & sint tales, quales ad Timotheum describit Apostolus, dicens: Præcipe diuitibus huius mundi non superbè sapere, neq; sperare in incerto diuitiarum suarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum: diuites sint in operibus bonis, facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant vitam æternam: non eos a regno Dei posse prohiberi.

f 1. Tim. 6.

Septimo, vt fateatur gratiam Dei & adiutorium etiam ad singulas actus dari, eamq; non dari secundum merita nostra.

Octauo, vt re vera sit gratia, id est, gratis data per eius misericordiam, qui dixit h: Misereor, cuius misertus ero, & misericordiam præstabo, cui misertus fuero.

h Rom. 9.

Nono, vt fateatur filios Dei vocari posse illos, qui quotidiè dicunt i: Dimitte nobis debita nostra. quod vtique non veraciter dicerent, si essent omnino absq; peccato.

i Matth. 6.

Decimo, vt fateatur esse liberum arbitrium, etiam si diuino indigeat adiutorio.

Vndecimo, vt fateatur, quando contra tentationes, concupiscentiasq; illicitas dimicamus, non ex propria voluntate, sed ex adiutorio Dei prouenire victoriam: non enim aliter verum est, quod Apostolus ait k: Non volentis, non currentis, sed miserentis est Dei.

k Rom. 9.

Duodecimo, vt fateatur secundum gratiam & misericordiam Dei veniam pœnitentibus dari non secundum merita eorum: quemadmodum etiam ipsam pœnitentiam donum Dei dixit Apostolus, vbi ait l: Ne forte det illis Deus pœnitentiam. Hæc omnia simpliciter sine vllis fateatur ambagibus.

l 2 Tim. 2.

XXIV.

Si quis contra auctoritatem Catholicam & ipsius Pelagij expressa Ecclesiasticis Gestis verba consentit, atque in illa, quæ his sunt contraria, veraciter credit; anathema esse tenendum est; nisi quæ illis contraria sunt, fido corde teneantur, & aperta confessione promantur.

hactenus ibi ex Actis Synodi Diospolitanæ. Recitat istas assertiones ex Actis eiusdem Synodi S. Augustinus agens de peccato originali *m*, nec non in epistola ad Paulinum. Porro alij errores Pelagij redduntur ab eodem Augustino in eodem libro de peccato originali his verbis *n*: *Quoniam lex sic mittat ad regnum, quem admodum & Euangelium. Quoniam*

m Aug. de peccat. orig. l. 2. c. 13.

n Aug. epist. 106.

o Aug. de peccat. orig. l. 2. c. 15.

fuerint

fuerint homines ante aduentum Christi sine peccato. Desideratur hic alius caput eiusdem hæresis corollarium, cuius idē S. Augustinus a sic meminit: *Destruunt orationes, quas facit Ecclesia siue pro infidelibus & doctrina Dei resilientibus, vt conuertantur ad Deum, siue pro Fidelibus, vt augeatur in eis fides, & perseuerent in ea. hæc quippe non ab ipso accipere, sed a se ipsis hominem habere contendunt, gratiam Dei, qua liberamur ab impietate, dicentes secundum merita nostra dari. Quod quidem Pelagium ipsi Episcopi ab iudicio Palæstino, damnari metuens, damnare compulsus est; sed in posterioribus suis scriptis hoc inuenitur docere.* hæc Augustinus. Erant & aliæ blasphemiæ Pelagij scriptis insertæ, quæ non sunt ad publicum illud examen productæ: recitat vero eas S. Hieronymus in tribus illis dialogorum libris, quos contra Pelagianos cōscripsit post dictam Synodum Diospoli celebratam, vt S. Prosper *b* testatur, qui postquam eiusdem Synodi meminisset, mox ista subinfert de ipso S. Hieronymo:

Tunc etiam Bethlei præclari nominis hospes,
Hebræo simul & Graio Latioq; venustus
Eloquio, morum exemplum, mundiq; magister,
Hieronymus libris valde excellentibus hostem
Disserit, nosciq; dedit, quo turbine veram
Vellent exorta lucem obscurare tenebræ. hæc S. Prosper, & quidem scite aperit eiusdem Hieronymi in scribendo consilium.

XXV. HIERONYMI CONSILIVM IN SCRIBENDO DIALOGOS CONTRA PELAG.

Etenim cum vidisset ipse Hieronymus versutum Pelagium captiosis artibus Synodum decepisse, & tamquam in scena; mentita larua, personatum histrionem Catholici hominis specie superinducta lusisse, sicq; veritatem offusis tenebris obscurasse: prudēs illud excogitauit inuentum, vt dialogos scriberet, & sub Critoboli nomine Pelagium significaret, quem Catholicus homo, Attici nomine, exquisitissimis interrogationibus cogeret latēs intus venenum in medium perspicuum cunctis proferre: sicq; palam omnibus demonstraret, qualis ille esset, qui errores damnās, videri voluisset ab omnibus in Synodo probatus omnino Catholicus. nouum ergo illud per dialogos scribendi genus arripuit, à se hactenus intentatum; quod id res & tempus exposceret. Etenim inuidiosum nimis ac odiosum, & fortè etiam temerarium videri poterat, in hominem ex aduerso concitatum insurgere, qui dānatis omnibus præpositis damnandis hæresibus, iam fuisset in ipsa Synodo consensu omnium absolutus. Hinc etiam & prudentissime illud egit, vt numquam ea scriptione eiusdem Synodi expresse voluerit meminisse: ne si ab illa acta probasset, Pelagium in ea absolutum probasse pariter videretur; vel si damnasset, ipse potius hæresis redarguēdus esset, qui damnantem hæreses Synodum arguisset. Sic igitur generatim rem agens non vnum absolutum Pelagiū insectari videtur, sed Pelagianos, dum vnius Pelagij caliginis densitate repletas latebras aperit, cunctisque eadem proponit adspiciendas, dialogos illos edens, in quibus inter alia ista præfatur Hieronymo sane digna *c*: *Aduersus eos autem, qui me dicunt hoc opus inflammatum inuidia facibus scribere: breuiter respondebo, numquam me hæreticis pepercisse, & omni esse studio, vt hostes Ecclesiæ, mei quoq; hostes fierent.* hæc ipse. Sed vnde inuidiæ calumniam aduersarij impegerunt, nisi quod antefaciem eius fuisset ipse Pelagius absolutus?

XXVI. FOEMINIS IN ECCLESIA NON PSALLENDVM.

Quæ autem ex eiusdem Pelagij scriptis eruta, idem Hieronymus d fortis expansa omnibus intuenda proponat, audi. Quod enim ille ad impeccantiam asseueraret opus esse diuinæ legis scientia, eademque esse mulieres imbuendas; hinc in eum hæc ipse Hieronymus: *Verum tu tantæ es liberalitatis, vt fauorem tibi apud Amazones tuas concilies, vt in alio loco scripseris, scientiam legis etiam fœminas habere debere; cum Apostolus e doceat esse tacendum mulieribus in ecclesia, & si quid ignorant, domi viros suos debere consulere. Nec sufficit tibi dedisse agmini tuo scientiam Scripturarum, nisi earum voce & canticis delectetur. Iungis enim & ponis in titulo, quod & fœminæ Deo psallere debeant. Quis enim ignorat, psallendum esse fœminis in cubiculis suis, & alsque virorum frequentia & congregatione turbarum?* hæc ipse.

XXVII.

Porro quod in eam demētiam superbus iste elatus fuerit, vt assereret esse hominis, vi liberi arbitrij non tantum non peccare, sed etiam non tentari: hinc ipse Hieronymus ex persona Pelagij, eiusque verbis hæc ait *f*: *Alij clausi cellulis, & fœminas non videntes, quia miseri sunt, & verba mea non audiunt, torqueantur desideriis: ego etiam si mulierum vallor agminibus, nullam habeo concupiscentiam. de me enim dictum est g: Lapides sancti volutantur super terram. & ideo non sentio, quia liberi arbitrij potestate Christi trophæum circumfero.* Huiusmodi plane hæreticos visus est idē S. Hieronymus alibi fugillasse, dum ait *h*: *Si vota fecissent verba mea populo meo, non blandientes eis, & adulatione perdentes, vt dicerent, Non habetis peccata, perfectam instituit am possidetis, sanctitas & pudicitia atque iustitia in vobis tantummodo reperiuntur: & ego non tradidissem eos in immunditiā & ignominiam, vt facerent, quæ non conueniunt, & sequerentur cogitationes suas pessimas. Contemplemur hæreticos, quomodo semel desperantes salutem, gulæ se tradant & deliciis: vescantur carnibus, frequentes adeant balneas, munsco fragrent, vnguentis variis deliburi, quærant corporis pulchritudinem.* &c. Præstringens in hunc modum S. Hieronymus Pelagium, atque Pelagianos, & haud dubium inter alios fugillat Palladium Galatam Episcopum Helenopolis in Bithynia, de quo sæpe superius, cuius dilecti verbis meminit in præfatione in eosdem libros aduersus Pelagium scriptos, quod cum versari soleret assidue cum fœminis religiosis, magna tamen iactantia gloriaretur, quod omnis esset penitus concupiscentiæ expers. ita quidem ipse cum præsertim in Ægypto, visitans monachos, iunctus fœminis peregrinaretur. Quo nomine redargutus est, etiā per epistolam ab Isidoro Pelusiota, dignam illam quidem, quæ hic recitetur, vtpote tanti viri profuturum omnibus monumentum. sic enim se habet *i*:

Palladio Episcopo.

Mulierum congressus, vir optime, quantum fieri potest, fuge. Nam eos, qui sacerdotij munere funguntur, sanctiores ac puriores illis esse oportet, qui ad montes se contulerunt: siquidem illi & sui & plebis, hi autem sui duntaxat curam gerunt. Atq; illi in huiusmodi dignitatis fastigio collocati sunt: omnesq; vitam eorum perscrutantur & explorant: hi autem in spelunca sedent, aut sua vulnera curantes, aut vitia obtegentes, aut etiam coronas sibi ipsis texentes. Quod si etiam, vt cum illis congrediaris, necessitas aliqua te obstringat, oculos humi deiectos habe, atq; ipsas quoque, quonam pacto spectandum sit, doce: Non enim dunt axat docendum est, quonam modo cernere oporteat, sed etiam, vt oporteat cernere. Cumque pauca, quæ ipsarum animos astringere atque illustrare queant: locutus fueris, statim exula, ne forte diuturna consuetudo vires tuas emolliat, & infringat, atq; velut horrendum quendam ac elatum leonem nacta, conatus quidem, qua leonem vere leonem efficit, regiamq; dignitatem ipsi conseruat, amputet; dentes autem cripiat atque vngues (quorum adminiculo robustissimas etiam feras vincit) euellat, ac deinde deformatum ac ridiculum reddidum, animal in quam illud horrendum ac intolerandum, ac vel solo rugitu montem percellens, pueris etiam se illudendum præbeat.

XXIX.

Quod si à mulieribus honore affici cupis (maxime quidem hoc spiritualem virum haudquaquam decet, verum autem res se habeat, nihil tibi cum fœminis commercij sit. ac tum ab illis honorem consequeris. Tum enim hoc præsertim nobis aderit, cum à nobis minime quæretur. Solet enim quisq; eos quidem, a quibus colitur ac delinitur, aspernari; eos autē, à quibus assentatione maxime demulcetur, admiratione prosequi. Ac mulierebris natura huic potissimum affectui obnoxia est. Intolerandam enim se præbet, cum quis ipsi blanditur; ac contra, eos omnium maxime suspicit, & admiratur, qui maiore libertate prædati sunt. ampliores q; auctoritate apud eas vtuntur.

XXX.

Quod si te frequenter cum ipsis versari, nec vllo inde detrimento affici dixeris: id quidem fortasse mihi persuaderi sinam. At illud item velim omnibus fidem adhiberi, aquis lapides extenuari, ac rupens aqua guttis continenter cadentibus excauari dicunt. Quorum verborum huiusmodi sensus est: Quid rupe durius fingi queat? Quid item aqua mollius, & quidem aqua gattula? Et tamen assiduitas naturam vincit. Quod si natura, quæ agrè dimouet: poterit, dimouetur, idque quod minime habebat, perpetitur; qua tandem ratione voluntas, quæ facile mouetur, a consuetudine non vincatur & euertatur? hucusque Isidorus optima ratione & exemplo destruens, quod asserebat illi voluntatem nostram sui natura posse, si velit, emitare peccatum absque gratiæ adminiculo, immo nec etiam posse tentari si nolit: quandoquidem docuit Isidorus vinci assiduitate naturam. Sed relicta

a Aug. I. de hær. ad Quodvult. c. 88.

b Prosp. de ingrat.

c Hier. aduers. Pelag. in præf.

d Hiero con. Pelag. l. 1.

f Hier. contra Pelag. l. 2.

g Zach. 9.

h Hier. in Hieremiam l. 4. c. 23.

i Isidor. ep. 274. l. 2.

XXVIII. PALLADIVS EPISCOPVS AB ISIDORO MONETVR DE CONSORTIO FÆMINARVM.

iam, quæ ex Pelagij hæresum promptuario Hieronymus in lucem prodit, attende.

XXX. VESTIMENTO RVM ORNATVS PRO DIGNITATE PERSONÆ. HIERONYMVS GLORIATVR CONSORTIO AVGVSTINI.

Rursum vero de iisdem prodigiosis Pelagij inuentis, dum omnes homines crassioribus, vt monachos, vti vestibus vellet, hæc ait *a*. *Vnde adiungis, gloriam vestium & ornamentorum Deo esse contrariam? Quæ sunt rogo inimicitia contra Deum, si tunicam habuero mundiorem, si Episcopus, presbyter, & diaconus, & reliquus ordo Ecclesiasticus in administratione sacrificiorum cum candida veste processerint? Cauete clerici, cauete monachi: vidua & virgines pericli tamini, nisi sordidas vos atque pannosas vulgus aspexerit. Taceo de hominibus seculi, quibus aperte bellum indicitur, & inimicitia contra Deum, si pretiosis atque nitentibus vtantur exuuiis.* hactenus ipse: qui quidē post multa ex Pelagij scriptis in medium allata & confutata, postremo ad extorquendos aduersarios, validissimum plane commilitonem, qui iam autem aduersus eamdem grassantē impietatem gladiū spiritus exeruisset, ostētat, ipsum nimirum sanctissimum atque doctissimum Augustinum; dum recensēt ab eo aduersus Pelagianos scriptos commentarios ad Marcellinū tres numero, quartum vero ad Hilarium; atque subdit: *Alios quoque specialiter tuo nomini cudere dicitur, qui necdum in nostras venere manus. Vnde super sedendum huic labori censeo, ne dicatur mihi illud Horatij: In siluam ne ligna feras. Aut enim eadem diceremus ex superfluo: aut si noua voluerimus dicere, a clarissimo ingenio occupata sunt meliora.* hæc Hieronymus, plurimum (vt vides) deferens Augustino. At quænam essent, quæ audisset ab eo, eudi peculiariter contra ipsum Pelagium; certe inter alia librum illum; cuius ipsum meminisse diximus in epistola ad Euodium *b*, fuisse scimus, cuius est titulus, *De natura & gratia*, de quo paulo ante pluribus egimus. Sed non hic finis S. Hieronymi aduersus Pelagianos certaminum: pugnandum enim sibi fuit aduersus Anianum diaconum Pelagianum, qui contra epistolam ipsius Hieronymi ad Ctesiphontem aduersarios libros conscripserat. At de his inferius suo loco dicendum erit.

a Hier. contra Pelag. l. 1.

b August. epist. 192.

XXXII. PELAGIVS QVAS DAMNAVIT, REPETIT HÆRESES.

Sed ad Pelagium redeamus: Quem cum hoc anno in Palæstina Synodo suas damnasse hæreses, & Catholicas aduersus eas assertiones professum fuisse, dixerimus: quomodo, inquies, rursus ansus est in medium prodire, & eadem virulenta dogmata prædicare? Audi ex S. Augustino, quibus se spiris serpens inuoluens alia captauerit diuertícula: de ipso enim atque Cælestio primario eius discipulo agens ipse Augustinus, hæc ait *c*: *In tantum inimici sunt gratiæ Dei scilicet, vt sine hac posse hominem credant facere omnia diuina mandata. Cum si hoc verum esset, frustra Dominus dixisse videretur d: Sine me nihil potestis facere. Denique Pelagius à fratribus increpatus* (nempe in Concilio, quod diximus, Palæstino) *quod nihil tribueret gratiæ Dei ad eius mandata facienda, correctionis eorum hactenus cessit, vt non eam libero arbitrio præponeret, sed insidiosa calliditate supponeret, dicens ad hoc eam dari hominibus: vt quæ facere per liberum iubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam: dicendo vtique, Vt facilius possint, voluit credi, etiam si difficilius, tamen posse homines sine diuina gratia facere iussa diuina. Illam vero gratiam Dei, sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt, nisi in libero arbitrio, quod nullis suis præcedentibus meritis ab illo accepit nostra natura; ad hoc tantum existimantes ipsum adiuuantem per suam legem atque doctrinam, vt discamus, quæ facere & quæ sperare debeamus.* hæc & alia Augustinus, affirmans inferius eumdem Pelagium contrariis scriptis iis, quæ in hac Synodo Palæstina damnasset, quæ ibi professus fuerat, destruxisse.

c Aug. ad Quodvult. de hær. c 88 d Ioan 15.

XXXIII.

Accidit autem, vt cum hoc anno (vt vidimus) Pelagius in dicta Synodo Palæstina suas, quibus infamabatur hæreses condemnasset; atque ob eam causam ab Episcopis, qui illi conuentui interfuerant, ad communionem acceptus esset: ipse Ioannes Hierosolymitanus Episcopus, quod diceretur amicus Pelagij factus esse, apud Occidentales male audire cœperit: hinc S. Augustino suppeditatum est argumentum, ad eumdem Ioannem scribendi *e*, exposcendique ab eodem eiusdem Synodi Palæstinæ Acta. Extat quidem ipsa epistola: & licet ad quemnam Ioannem Episcopum scribat, in titulo desideratur; tamen ad Ioannem Hierosolymitanū eam esse datam, quæ in ea habentur, perfacile docent. Doluit vehementer S. Augustinus, subdolum hominem Pelagium tectum ouina pelle, lupum, qui intus latebat, occultasse, & sic inter oues lupum allectum à pastoribus id nescientibus confouisse: quamobrem, vt ipsum caueret, eundem Ioannem certiorem reddendum putauit: ad quem etiam ipsius Pelagij secretum librum illum, quem ab eius discipulis Timalio atque Iacobo haud pridem ad fidem conuersis acceperat, misit cum aduersaria responsione à se edita; vt ex his Pelagius Orientalibus plenius innotesceret, detectumque omnes cauerent.

e AS. AVGVSTINO.

Habet autem hæc in primis Augustinus ad eumdem Ioannem de ipso *f*: *Pelagium vero fratrem nostrum, filium tuum, quem audio, quod multum diligis: hanc illi, sic gero, exhibeas dilectionem, vt homines, qui eum nouerunt & diligenter audierunt, non ab eo tuam sanctitatem existiment falli. Nam quidam ex discipulis eius adolescentes honestissimè nati, & institutis liberalibus eruditi, quam habebāt in sæculo exhortationem domiserunt, & se ad Dei seruitium contulerunt. In quibus tamen cum apparuissent quædam sanæ doctrinæ aduersantia, quæ Saluatoris Euangelio continetur, & Apostolicis sermonibus declaratur; id est, eum inuenirentur contra Dei gratiam disputari, propter quam Christiani sumus, & in qua spiritu ex fide spem iustitiæ expectamus, & admonitionibus nostris incipierent emendari: illederunt mihi librum, quem eiusdem Pelagij esse dixerunt, rogantes vt eis postea responderem,* &c. inferius rursum de eodem Pelagio: *Si diligitis Pelagium: diligat etiam vos ipse, immo magis se ipsum, vt non vos fallat. Cum enim auditis eum confiteri gratiam Dei & adiutorium Dei, putatis hoc eum dicere, quod & vos, qui Catholicam regulam sapitis, quoniam quid libro suo scripserit, ignoratis. Propter hoc ipsum librum misi, & meum, quo ei respondē, & post nonnulla: Peto etiam nobis transmittere, quibus perhibetur esse purgatus, Ecclesiastica ea Gesta, digneris: quod multorum Episcoporum desiderio peto, quos mecum de hac re fama incerta perturbat.* hæc ipse de Actis huius anni Concilij Dioſpolitani. Petierat & id ante aliis litteris Augustinus, & non accepisse doluit, vbi paulo inferius ait: *Pro quibus Gestis iam nobis misit non illam quidem partem Gestorum, sed quandam à se conscriptam veluti defensionem suam, qua se dixit obiectis respondisse Gallorum.* Sed quando ea tandem Synodi Acta Augustinus acceperit, suo loco dicemus.

f Aug. epist. 191.

XXXIV. AVGVSTINVS PETIT ACTA DIOSPOLITANA.

Iam vero ad Orosium, cui credita sunt ab Auito sacra protomartyris pignora in Occidentem deferenda (vt polliciti sumus) se conuertat oratio, vt intelligamus quid per eum hoc anno venientem Hierosolymam S. Augustinus cum S. Hieronymo litterarum internuncio pertractarit. Atque primum illud in memoriam reuocandum, agitatam esse his temporibus in Ecclesia perdifficilem quæstionem de animarum origine, de qua Marcellinum vidimus per litteras consuluisse Hieronymum & Augustinum. Porro eiusmodi quæstio ea occasione obórta est, quod Origenes in ea admodum delirasset, cum dixisset animas sicut Angelos in cœlo peccasse, in corpora vero ad luendum supplicium tamquam in carcerem quemdam esse dimissas. quod cum veluti ingentem blasphemiam Ecclesia Catholica condemnasset, inde de inquirenda animarum origine occasio dimanauit. Augustinus igitur Christiana modestia, licet de eadem quæstione pluribus disseruisset, tamen (vt testatur in epistola ad Euodium *g*) de hoc ipso per Orosium presbyterum consulendum putauit sanctum Hieronymum. Extat quidem ipsa epistola *h*, in cuius exordio ista habet, quæ declarant, quanta obseruantia ipse sanctus Augustinus coluerit sanctum Hieronymum: ait enim: *Deum nostrum, qui nos vocauit in suum regnum & gloriam, & rogauit & rogo, vt hoc quod ad te scribo, sancte frater Hieronyme, consulens te de his, quæ nescio, fructuosum esse nobis velis. Quamquam enim te multo quam ego sum ætate maiorem, tamen etiam ipse iam senex consulo. Sed ad discendum, quod opus est, nulla mihi ætas sera videri potest: quia etsi senem magis decet docere, quam discere; magis tamen discere, quam quid doceat ignorare. Nihil quidem molestius fero in omnibus angustiis meis, quas patior in difficillimis quæstionibus, quam in tam longis, quæ tua charitatis absentia, vt vix possim me eis dare, velle recipere litteras tuas per interualla non dierum, non mensium, sed aliquot annorum: cum, si fieri posset, quotidie præsentem te habere vellem, cum quo loquerer quicquid vellem. Nec ideo tamen*

g Aug. epist. 104.

h Aug. epist. 28.

1. Thess. 2.

XXXV. QVID S. AVGVSTINVS PER OROSIVM S. HIERONYMO.

non de-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

non debui facere quod potui, si non potui eorum, quod volui. Erue vexit ad me religiosus iuuenis. Catholica pace frater, et ate filius. honi: comprehyter noster Orosius, vigili ingenio, paratus eloquio flagrans studio; utile vas in domo Dei esse desiderans, ad refellendas falsissimas pervicosissimasque doctrinas, quæ nuper a Hispanorum multo infectos, quam corpora barbarorum * gladius, trucidarunt. Nam inde ad nos usque ab Oceani littore properauit, fama excitus, quod apud nos posset de his, quæ scire vellet, quicquid vellet, audire. Neque nullum capit aduentus sui fructum: primo ne de me multum fama crederet. Deinde docui hominem, quod potui: quod autem non potui, vnde discere posset, admouui, atque vt ad te iret, hortatus sum. Quia re consilium vel præceptum meum cum libenter accepisset, rogaui eum, abs te veniens, vt per nos ad propria remearet, quam eius pollicitationem tenens, occasionem mihi credidi à Domino esse concessam, qua tibi scriberem de his, quæ per te scire cupio, &cæt. hæc de profectione Orosij & petitione sua qua Hieronymum de animarum ordine Augustinus rogauit.

Contigisse autem hoc anno profectionem ipsius Orosij in Palæstinam ad sanctum Hieronymum, quæ recitata sunt ex epistola Auiti perspicue satis docent. Porro ea epistola sanctus Augustinus quamuis dissertissime multa de quæstione illa disputet; ad finem tamen, se nescire profitetur, atque addit: *Multa enim alia similiter nescio, quæ connumerare non possum.* Vides verecundiam Ecclesiastici tractatoris longe longius ab hæreticorum arrogantia cuncta se scire prohitentium abhorrentis. Quinetiam (vt idem ipse alibi *a* testatur) per eumdem Orosium alia scriptione consuluit ipsum Sanct. Hieronymum de sensu illorum verborum epistolæ Iacobi *b*: *Qui in vno offendit, factus est omnium reus.*

At quid Sanct. Hieronymus, cum missa ab Augustino scripta perlegit? Eadem quoque ipse modestia, ne doctorem docere videretur, voluit tacuisse; excusans, quod impedito aliis rebus, in enodationem quæstionis minime sibi incumbere licuisset; cum alioqui (vt ipse testatur) timeret, ne si diuersa inter se sentirent, hæreticis inde daretur occasio detrahendi: sic vitans scopulos, in quos olim impingens pene fracta fuerat amicitia. Sed Augustinus modestiam modestia rependit, & verecundiam verecundia compensauit, dum viuente Sanct. Hieronymo noluit quicquam amplius de ea quæstione scriptis mandare, expectans forte aliquando vt tantus Ecclesiæ magister suæ petitioni per Orosium litteris semel factæ satisfaceret. Idenim in Retractationibus ipse professus est, vbi ait *c*: *Scripsi etiam duos libros ad Hieronymum presbyterum sedentem in Bethlehem, vnum de origine animæ hominis.* & inferius: *Rescripsit autem laudans eamdem consultationem meam: sibi tamen ad rescribendum otium non esse, respondit. Ego vero quoniam esset in corpore, hos libros edere nolui; ne forte responderet aliquando, & cum ipsa responsione eius potius ederentur. Illo autem defuncto, ad hoc edidi priorem,* &c. Extat vero ipsa Sanct. Hieronymi *d* epistola, quam ad eumdem S. Augustinum per ipsum Orosium reddidit, cuius exordium hic describemus; vt ex eo, quæ dicta sunt, firmius comprobentur, sic enim se habet:

Virum honorabilem fratrem meum, filium dignationis tuæ, Orosium presbyterum, & sui merito, & te iubente, suscepi. sed incidit in tempus difficillimum, quando mihi tacere melius sit, quam loqui: ita vt nostra studia cessarent, & iuxta Appium, canina exercetur facundia. hæc namque scripsisse videtur Sanct. Hieronymus, cum in Synodo Diospolitana scisset iam Pelagium absolutum, & Episcoporum in se odium conuertisset, quod quem illi fidem Catholicam professentem absoluissent, ipse scriptis aduersariis laceraret: etenim ante datas has ad Augustinum litteras, aduersus Pelagianos se dialogum scripsisse testatur, vbi hæc primum de sua ipsius erga Augustinum obseruantia: *Mihi autem decretum est, te amare, te suscipere *, colere, mirari, tuaque dicta quasi mea defendere. Certe & in dialogo, quem nuper edidi, tua beatitudinis (vt dignum erat) recordatus sum.* &cæt. hæc enim sequenti anno ipsum Hieronymum scripsisse oportuit. nam eum constet reliquias protomartyris Stephani ad finem anni huius inuentas, quas ab Auito accepit Orosius reuersus in Occidentem: eius è Palæstina discessionem non ante opportunum nauigationis tempus sequentis anni contigisse, certum est. Eadem quoque epistola ipse Hieronymus eidem Augustino, nomine Eustochij atque Paulæ, nempe Iunioris, Seniotis vero neptis, salutem impertit his verbis: *Sanctæ ac venerabiles filiæ tuæ Eustochium & Paula & genere suo & exhortatione tua dignæ gradiuntur, specialiterq; salutant beatitudinem tuam.* Quid autem eædem Eustochium & Paula ab aduersariis passæ sint, sequenti anno dicturi sumus.

XXXIX. DIFFICILLIMA QVÆSTIO DE ORIGINE ANIMARVM.

Quod vero ad propositam pertinet de animarum origine quæstionem: non Augustino tantum atque Hieronymo visa est eadem perdifficilis, sed ante eos Gregorius e Theologus eam eiusmodi esse existimauit, quam non satis sint humanæ vires vt assequi valerent; cum quid definiret de eadem quæstione totus ambiguus, rem integram Deo committendam tradit, qui ipsas creauit animas. Sed quod magis mireris; cum per tot sæcula, totque doctissimorum Patrum ora versata ea quæstio fuerit; tamen adhuc temporibus Gregorij Magni Romani Pontificis, indecisa remanserat; nec quid de ea esset definiendum, ipse ausus est proferre sententiam: ad Secundinum enim scribens, hæc ait *f*: *De origine animæ inter sanctos Patres requisitio non parua versata est: sed verum ipsa ab Adam (per traducem scilicet) descenderit, an certe singulis detur, incertum remansit.* hæc ipse. Cæterum in Sanct. Hieronymi sententiam S. Ecclesia visa est esse propensior, qua dicitur easdem recens à Deo creari, atque infundi corporibus; quod professus est ipse in epistola ad Marcellinum, de qua superius dictum est: quam tamen sententiam haud affirmare se audere, ipse in epistola ad Hieronymum scripta testatus est Augustinus *g* cum petit ab ipso id dilucidius explicari, vbi ait: *Quid si ideo adhuc ista nescimus, & ea neque orando, neque legendo, neque cogitando & ratiocinando inuenire potuimus: vt probemur, non solum indoctos quanta charitate doceamus, verum à docto etiam quanta humilitate discamus? Doce ergo, quæso, quod docearis: doce quod teneas,* &cæt. hæc ipse ad S. Hieronymum. Verum & ipsum Augustinum postea in Hieronymi sententiam abisse constat; quam & aduersus eiaduersantes doctissime propugnauit, scriptis eodem argumento quatuor libris *h*:

XL.

Iam vero ex Palæstina in Ægyptum oratio migret; & quæ hoc anno res gestæ fuerint à Cyrillo Alexandrino Episcopo, disquiramus. Hoc igitur anno, iisdem Consulibus, hæc Alexandriæ contigisse, Socrates auctor *i* est, qui rem gestam descripsit: ad cuius ingressum monendus es, lector, historiam à Nouatiano homine, in Cyrillum parum æquo ob pulsos (vt dictum est) Alexandria Nouatianos, scriptis perinfenso animo traditam esse: vt non miseris, si ab eodem auctore audias Cyrillum sæpe perstringi, & in crimen vocari scelerum patratorum. caute igitur à Socrate scripta perlege, cum de Cyrillo indigna prorsus offendis: sic enim se habet *k*: *Eodem tempore iudæorum gens a Cyrillo Episcopo Alexandriæ hanc ob causam eiecta est. Populus Alexandrinus præter cæteros seditionibus delectatur, in quibus si quando sit oblata illarum concitandarum occasio, scelera eduntur prope intolerabilia: quippe sine sanguine nunquam populi impetus sedatur. Id temporis tumultus, non de causa aliqua necessaria, sed de studio saltatores spectandi (quod malum per omnes ciuitates serpit) in ipsa multitudine forte ciebatur. Nam die sabbati ingens turba ad quemdam saltatorem spectandum constituit. Et quoniam Iudæi, qui illo die feriantur, non legi audiendæ, sed spectaculis & ludis scenicis contemplandis totos se dedebant: dies ille populis factionibus inter se mutuo dimicandi causa extitit. Ac quãquam populis discordia à Præfecto Alexandriæ quod immodo tum pacificata fuit: nihilominus tamen Iudæi, alteri populi factionis aduersarij esse non desierunt. Atque tametsi Iudæi Christianis erant semper infensi; tum tamen propter saltatores multo in eos infensiores facti sunt.*

i Socra. li. 6 cap. 13.

k Socra. li. 7. cap 13. RESGESTÆ ALEXANDRIÆ.

XLI.

Itaque cum Oreste Præfecto Alexandriæ πολιτεύων (sic enim publicæ Præfecti edicta appellant Alexandrini) in theatro propmendam curaret, aderant enim Cyrilli Episcopi necessarij; vt edicta à Præfecto publicata considerarent. Inter quos erat vir quidam, nomine Hierax, humanioris litteraturæ magister, qui attentissimus

auditor Episcopi Cyrilli fuit, & in concionibus eius plausum diligentissime excitare consueuit. Hunc igitur Hieracem vt primum multitudo Iudeorum in theatro conspicata est, extemplo vociferari cœpit, eum ob nullam aliam causam ad theatrum accessisse, quam vt populum ad seditionem concitaret. Offestes autem: etsi ante Episcoporum potestas illi odio propterea fuerat, quod per eos nonnihil de auctoritate eorum, qui ab Imperatore ad magistratus gerendos designati erant, admodum detractum fuit: tamen tum vel maximè, quod Cyrillus videbatur in eius edicta curiosè inquirere. Proinde Hieracem palam in theatro comprehensum, grauibus diuexauit supplicijs.

IVDÆI IN CHRISTIANOS CONTVMELIOSI.

XLII. IVDÆI GRASSANTVR IN CHRISTIANOS.

Quare intellecta Cyrillus Iudeorum primarios accersit: illis, si contra Christianos tumultus cure non desistant, debitas pœnas se irrogaturum minatur. At multitudo Iudeorum cognitis Episcopi minis, multo maiore iracundiæ æstu exardescere, machinasci, ad Christianis nocendum exagitare cœpit, quas quidem præcipuam causam Iudæos Alexandria exturbandi fuisse, tam ostendam.

Iudæi cum tesseram ipsi sibi dedissent, nimirum vt quisque annulum ex cortice palmæ confectum gestaret, nocturnam pugnam contra Christianos instituunt. Itaque nocte quadam per vniuersas vrbis regiones à quibusdam conclamandum curant, eam Ecclesiam Alexandri nomine nuncupatam igni conflagrare. Quo audito, Christiani, alius aliunde concurrunt, vt Ecclesiam ab incendio liberent. Tum Iudæi protinus, impetu in Christianos facto, eos trucidant. Atque vt à suis annulis demonstrato, manus abstinebant; sic Christianos, qui ipsis forte obuiam facti erant, è medio tollebant. Vbi autem illuxit dies, scelerum auctores minimè obscuri & incogniti fuerunt. Qua de re Cyrillus grauiter commotus, cum ingenti manu ad Iudeorum synagogas (sic enim eorum templa vocantur) recta pergit, & ex Iudæis nonnullos necì dat, alios expellit è ciuitate, eorumque fortunas à multitudine diripi permittit. Itaque Iudæi, qui vsque ab Alexandri Macedonis temporibus illam vrbem incoluerant, tum vniuersi inde ejecti, ally in alia loca dispersi vixerunt.

XLIII. ORESTES PRÆF. IN CYRILLVM INFENSVS.

Adamantius ex numero Iudeorum, qui medicinam docebat, Constantinopolim profectus, ad Atticum Episcopum se contulit. Qui postquam Christianam religionem professus esset, Alexandriæ denuo habitauit. Oreſtes illius vrbis Præfectus illud Cyrilli facinus valde iniquo animo tulit, magnumque cepit dolorem, tam præclaram ciuitatem tanta hominum multitudine prorsus orbatam esse. Quamobrem ad Imperatorem de rebus ibi gestis refert. Cyrillus etiam Imperatori Iudeorum scelera per litteras significat: & nihilominus tamen de amicitia conciliandâ (ad illud namque faciendum populus Alexandrinus illum impulerat) cum Oreste agit. Verum vbi Oreſtes de amicitia ne audire quidem voluit: Cyrillus librum Euangeliorum (hunc enim illum reuerituru putauit) ei manu porrexit. At cum Oreſtis animus ne hoc modo quidem deliniri posset, sed inter eum & Cyrillum capitales inimicitiæ semper intercederent; hæc clades, quam deinceps commemorabo, inde consecuta est.

XLIV. PSEVDOMONACHORVM AVDAX FACINVS.

Nonnulli ex monachis, qui Nitriæ montem incolebant, ingenio seruentiore præditi, sicuti tempridem idem ipsum declarauerunt, extorsi à Theophili temporibus, quando erant ab illo contra Dioscorum & eius fratres inique armati: sic ad id temporis quoque æmulationis ardore inflammati, prompto & alacri animo pro Cyrillo dimicare constituerunt. Itaque viri ad quingentos numero ex monasteriis egressi, vrbem Alexandrinam contendere, Præfectum vbeda circumuectum obseruare, eum adire, sacrificum, Gentilem, & aliis pluribus contumeliosis nominibus appellare cœperunt. Ille suspicatus sibi à Cyrillo insidias collocatas esse: exclamare, se Christianum esse, & ab Attico Episcopo Constantinopoli baptizatum. Verum vbi monachi eius verba videbantur contemnere; vnus forte ex illorum numero, nomine Ammonius, caput Præfecti lapide percussit. Præfectus illo vulnere inflicto, totus sanguine manare. Quapropter Præfecti apparitores, exceptis paucis, omnes se clam inde subduxere, alius alio se in multitudinem abdere, præcauentes ne lapidum ictu interimantur.

XLV. AMMONIVS DAT PŒNAS CELERIS.

Interim populus Alexandrinus frequens eo confluere, monachos Præfecti cautâ animo prompto vlciſci: quos omnes præter Ammonium in fugam vertunt: ipsum ad Præfectum deducere. Præfectus palam (vti leges postulant) de eo quæstiones exercuit, tormentis tandiu affligi iussit, dum extremum spiritum edidit. Quæ tamen dum post ad Imperatorem aures perlata est. Quin etiam Cyrillus eandem rem illi, sed secus expositam, omnino per litteras significauit. Corpus quoque Ammonij capit, inque ecclesia quadam recondit, at non Ammonij, sed Tamnasij nomine nuncupauit: & cum in ecclesia magnitudinem animi illius, vtpote grauem certamen pro pietate perpessi, laude & prædicatione extulisset, iussit Martyrem appellari. Verum qui modestiores erant, etiam ex ipsis Christianis, Cyrilli studium erga Ammonium minime approbarunt: nam exploratum habebant, Ammonium non in tormentis interisse, ne Christum denegare cogeretur, sed temeritatis suæ pœnas dedisse. Quocirca Cyrillus ipse illud ipsius facinus silentio in oblionem pœtentium venire passus est.

XLVI. At ne adhuc quidem acerba illa inter Cyrillum & Orestem susceptæ contentio sedata est: quippe alia clades huic non dissimilis, quam iam narraturus, eam renouarat. Mulier quædam Alexandriæ, Hypatia vocata, filia Theonis philosophi, hac tantos in litteris fecit progressus, vt omnes Philosophos sui temporis longe superaret: ac non modo in scholam Platonicam à Plotino deductam succederet; verum etiam omnes Philosophorum omnium præceptiones & disciplinas, omnibus, qui eam audire volebant, explicaret. Quapropter quotquot philosophiæ studio incendebantur, vndique ad illam confluebant. Quinetiam propter grauem animi fidentiam, quam ex doctrinæ fontibus hauserat, etiam in conspectum Principum summa cum modestia venire non dubitauit. Neque illam pudebat in mediam hominum frequentiam prodire: omnes enim eam ob singularem animi moderationem cum reuerentia quadam & verebantur, & suspiciebant.

XLVII. HYPATIA PHILOSOPHORVM CELEBERRIMA NATVR.

Itaque inuidiæ flamma tum contra eam incensa est. Etenim cum crebrius cum Oreste in colloquium veniret: populus Ecclesiæ illam cœpit insimulare, quod Episcopo ad amicitiam Orestis reconciliandam aditum penitus intercludebat. Proinde certi homines, qui erant natura paulo feruentiores, quibus Petrus lector in illa Ecclesia ducem se præbuit, vno consensu mulierem domum alicunde redeuntem obseruant; de curru, quo vehebatur, deturbant; ad ecclesiam: quæ Cæsareum dicitur, rapiunt: exuunt eique vestibus, testis acutis ad necem vsque dilacerant, eius membra discerpunt, discerptaque in locum, qui Cinaron dicitur, comportant, atque igni comburunt. Hoc facinus cum Cyrillo, tum Ecclesiæ Alexandrinæ non exiguam labem asperſit infamiæ. Nam qui religionem Christianam profitebantur, à cæde, pugnis, & id genus aliis omnino alienos esse debent. Hæc res gesta sunt quarto anno Episcopatus Cyrilli ad decimum Consulatum Honorij & Theodosij septimum, mense Martij, cum obseruabantur ieiunia. hæc Socrates: in quo primum quod ad consignatum tempus spectat, errore ponitur septimus Consulatus Theodosij cum Consulatu decimo Honorij: nam sextus ponendus est; siquidem septimus eius Consulatus non cum Honorij decimo contigit, sed sequenti anno, cum solus absque collega eo munere functus legitur. Quod vero quartum Cyrilli hunc numerat sedis annum, ipsum intelligas tantummodo atrigisse: siquidem idem ipse *a* testatur, sub nono Honorij Consulatu & Theodosij quinto, XV. Kalend. Nouem. defunctum esse Theophilum, ac triduo post creatum esse Cyrillum: qua ratione dicendum est, eumdem Cyrillum hoc anno, dicta die Octobris, absoluisse sedis suæ annum tertium, & inchoasse quartum.

a Socr. l. 7. cap. 7.

XLVIII. Quod vero ad Hypatiam ipsam pertinet: celeberrimam quidem omnium huius sæculi philosophorum claruisse, ex Synesio *b* philosopho, de quo plura superius, possumus intelligere, cuius ad eandem plures extant epistolæ, in quibus ipsam sæpe magistram & dominam vocat. Plura de eadem Suidas, quam virginem æque castissimam prædicat; quam & amantem discipulum nouo inuento ab amore retraxisse tradit. Quid autem aduersus huiusmodi factiosos Theodosius Imp. rescripserit, dicemus anno sequenti, quo idem datum reperitur esse rescriptum. hic autem quæ rursus de Iudæis hoc eodem anno Socrates narrat, ordine describamus. ait enim *c*:

b Syn. epist. 10. 15. 16. 23. 81. 114. 154.

c Socr. l. 7. cap. 16.

XLIX. QVID IVDÆI IN CHRISTIANOS AVSI.

Brevi tempore post Iudæi pro scelere nefario rursus contra Christianos ab ipsis admisso pœnas persoluerunt in loco quodam Chalcidem & Antiochiam interiacente, qui Inmestar dicitur. Iudæi cum more suo ludos facerent, & inter ludendum multa absurda admitterent: tandem pro ebrietate & mentis potestate egressi, non Christianos solum, verum etiam ipsum Christum in suis ludis contumelia afficere cœperunt: Crucem etiam, eoque, qui in cruce fixo

ipsem

sbem ponunt, habere ludibrio, & propterea tale quoddam facinus moliri. Puerum scilicet Christianum comprehendere, cruci alligare, in sublime suspendere. Quo facto, primum irrisione illudere, cachinnos in eum tollere: post paulo insana correpti, illum vsque eo verberibus cedere aggrediuntur, quoad præ cruciatu vitam amittat. Hæc de causa grauis inter eos & Christianos concertatio oritur. Quin etiam Imperatores de facinore certiores fiunt. Qui per literas prouincia illius magistratibus significauit, vt facinoris auctores & conquirendos curarent, & debitis supplicijs coercendos. Itaque Iudæi, qui ibi habitant, pro scelere, quod loco conscuerant, serio pœnas luerunt. hæc Socrates. At licet Theodosij rescriptum hac de re datum non appareat, extat tamen aliud hoc anno ad Aurelianum Præfectum Prætorio missum, quo iussit præfecturam honorariam abrogari Gamalieli. Etenim quod Christiani Principes de perfido hominum genere curassent bene mereri, Iudæi fastu elati talia tantaque adeo nefanda aggredi ausi sunt. Ipsum autem rescriptum sic se habet a:

Quoniam Gamalielus existimauit se posse impune delinquere; quod magis est erectus fastigio dignitatum: illustris auctoritas tua sciat nostram serenitatem ad verum illustrem Magistrum officiorum direxisse præcepta, vt ab eo colli illi demantur honorariæ præfecturæ: ita vt in eo sit honore, in quo ante præfecturam fuerat constitutus; ac deinceps nullas condi faciat synagogas: & si quæ sint in solitudine, si sine seditione possint deponi, perficiat: & vt in Christianos nullam habeat copiam iudicandi. Et si qua inter eos ac Iudæos sit contentio, à Rectoribus prouinciæ dirimatur. Si Christianum, vel cuiuslibet sectæ hominem, ingenuum, seruumue Iudaica vota sudare tentauerit vel ipse, vel quisque Iudæorum, legum seueritati subdatur. Mancipia quoque Christianæ sanctitatis, si qua apud se retinet, secundum Constantinianam legem Ecclesiæ mancipentur. Dat. XIII. Kalend. . . . . Constantinopol. Honorio X. & Theodosio AA. Coss. Hunc autem illum existimo Gamalielem Patriarcham Iudæum, cuius est mentio apud S. Hieronymum b.

Qui igitur Iudæos audaces compescendos cutauit Theodosius Imperator, hæreticos quoque nouis infrenauit edictis. Extat enim eiusdem rescriptum e hoc anno datum aduersus iterum emergentes Montanistas, dictos hæreticos Cataphrygas. Eunomianos præterea magna pertinacia baptismum iterantes, alia edita a sanctione compescuit. Quo pariter anno (vt Marcellinus c est auctor) idem Theodosius Imperator nouo facto hactenus intentato nobilitauit Imperium, cum maiorem natu sanctam sororem in Imperij consortium alligens, creauit Augustam, virginem sane prudentissimam, sicut nobilitate, ita & religione cæteris præferendam, ætatem sapientia superantem, agentem annos sexdecim: nam sub Consulatu Theodori & Eutropij (est is annus Domini trecentesimus nonagesimus nonus) natam esse, idem auctor affirmat: licet Sozomenus ei tribuat quatuordecim tantum annos, cum habenas capessiuit Imperij; qui hęc de ipsa habet f: *Diuina potentia vniuersi conditrix, tum ipsius Theodosij, tum Imperij procuratricem constituit Pulcheriam sororem: quæ quidem nondum annum decimumquintum agens, super ætatem sapientissima, ac diuinum spiritum accepit. Ac primum Deo virginitatem suam deuouit: deinde & sorores suas ad idem vitæ institutum educauit; ne forte virum quemquam alium Imperio subinduceret, sed potius omnem insidiæ & insidiarum occasionem præcideret. Vt igitur ea quæ constituerat, confirmaret, ac Deum ipsum & sacerdotes, omnesque subditos testes faceret voluntatis suæ; ex auro gemmisque pretiosis admirabile quoddam donarium & spectaculum omnium pulcherrimum pro virginitate sua & Imperio fratris, sacram mensam Ecclesiæ Constantinopolitanæ dicauit, idque ipsum vt cunctis esset conspicuum, in fronte eiusdem mensæ litteris expressit.*

Postquam autem principatus curam suscepisset, rectissime & magno cum decore Romanum Imperium gubernauit, cum & bene consuleret, & consulta expedite perageret ac scriberet: diligentem enim operam impenderat, vt Romana, Græcaque lingua proprie loqueretur ac scriberet. Rerum porro gerendarum dispositis, nem fratris auctoritate fulciebat, atque id curabat, vt is pro ætate disciplinis idoneis ex Imperatoriæ maiestatis dignitate quam maxime institueretur. Itaq; equestri quidem pugna, ac reliquam in armis ac litteris scientiam ab earum rerum professoribus discebat: vt vero in processu ornate se ac regulariter gereret, à seruis erudiebatur; de qua videlicet hoc discebat, quid in vestitu, quid in sedendo, quid in ingressu decorum esset; quomodo exhiberi sibi; & pro re nata tum amabilis, tum formidabilis esse; & eos qui peterent, apposite audire deberet. Haud minime autem eum ad pietatem instituebat; assuescens, vt & continenter oraret, & ecclesias frequenter accederet, & donarijs ac cymelijs templa honoraret, & in precio haberet sacerdotes ac cæteros viros bonos, & eos qui sapientiam Christianorum legibus approbatam sectarentur. Quin etiam cum per doctrinas adulterinas videretur esse turbanda religio, studiose ac prudenter obstitit; nam quod nostra memoria nouæ hæreses non insurrexerint, ipsam potissimum in causa fuisse comperiemus, sicut in consequentibus videbimus. Et sane quam magna reuerentia Deum coleret, dicere longum foret. At qua & quot templa magnifice illa construxerit; quæque pauperum diuersoria & conuentus monasticos instituerit, perennes hic ipsis largita sumptus ad suppeditandum incolentibus alimentum: si quis de harum rerum veritate experientia sua credere malit, quam verbis meis: comperiet me neque falsa, neque ad gratiam hæc scribere; si modo apud eius Curiæ Præfectos conscriptam perlegerit harum rerum historiam, & ex Actis publicis æstimet, an scriptis nostris res gesta consonent. hæc Sozomenus, reliqua vero ab eodem de ipsa memoriæ commendata dicemus inferius: reddentes singula singulis annis.

LIII. THEODOSII IVNIORIS IMMENSA RELIGIO.

Sed quantum profecerit ipse Theodosius consuetudine & cura atque exemplo, educationeque ipsius maioris natu sororis Pulcheriæ, ex Socrate g ista accipe: *Primum, tametsi in ipsa Regia natus, educatusque erat; nihil tamen ex illa educatione omnino contraxit mollicei, tarditatisque: sed adeo solers & prudens fuit, vt illis, qui cum eo sermones conferebant, multarum rerum experientiam consecutus videretur. Deinde tanta corporis & animi tolerantia fuit, vt tum algorem, æstumque sorti & virili animo sustineret, tum crebro ieiunaret, & maxime diebus Mercurij & Veneris, quas Græci τεσσαρακοστὰς ἡμιτελεῖς vocant. Atque hoc ab eo factitatum, dum Christianam viuendi rationem consuetudine exprimere contenderet. Eius Regia non dissimilis fuit monasterio. Nam primo diluculo ille ipse cum sororibus suis hymnos alternatim decantatos recitauit. Quin etiam sacras litteras memoriter pronunciauit. Nam cum Episcopis, perinde ac si sacerdos iam olim designatus esset, de iisdem disseruit. Libros etiam, tum qui sacra Dei eloquia complectebantur, tum qui ab eorumdem interpretibus conscripti erant, multo diligentius quam Ptolemæus Philadelphus olim, in vnum colligendos curauit. Porro autem patientia & mansuetudine omnes longe superauit. Nam Imperator Iulianus quanquam studium philosophiæ profitebatur: tamen odium contra eos, qui Antiochiæ eius nomen perstrinxerant, minime compressit, sed Theodoro vni ex illorum numero grauissima tormenta imposuit. At Theodosius, subtilitate ratiocinationum Aristotelicarum penitus derelicta, philosophiæ studium rectæ vitæ officiis sedulo excoluit.*

LIV. THEODOSII VIRTVTES.

Iram cohibere didicit, dolorem leniter ferre; neminem qui eum iniuria affecerat, vlciscit: immo vero nemo vnquam illum ira incensum aspexit. Idemque cuidam ex necessarijs aliquando scisciranti, cur neminem qui intulisset iniuriam, morte aliquando mulctasset, sic respondit: Vtinam potius mihi potestas esset, eos qui mortui sunt, ad vitam denuo reuocandi. sed hæc alij tribuunt auo, Maiori nempe Theodosio, à quo probe dictum nepos didicit & imitatione perfecit. subdit vero Socrates: *Alteri etiam de eadem re interroganti dixit: Non magna res est, neque ardua, vt qui homo sit, mortem oppetat: sed eum qui semel obierit, nemo omnino, licet se de eius morte maxime pœnitet, nisi solus Deus possit ad vitam reuocare. Adeo firme istud ipsum ab eo obseruatum fuit, vt si quisquam crimen quod esset capitis supplicio mulctandum, aliquando commisisset, ne ad portas vsque ciuitatis versus locum vbi mors subiret supplicium, adduci passus esset; quin misericordia commotus, illum reuocauerit. Accidit eo, quod cum Constantinopoli in amphitheatro pugnas cum bestijs quodam tempore pro spectaculo ederet, populusque sublato clamore postularet, vt aliquis ex eorum numero, quorum insigniter eminebat audacia, cum fera bestia decertaret, respondit: an non explorate cognitum habetis, nos ita assuefactos esse, vt nulla crudelia spectacula contemplari possimus? Quæ cum populus ex eius ore audiuisset, de reliquo à crudelium spectaculis abstinere*

didicit:

a l. 11. de Iud. C. Theod.

L. DE GAMALIELE IVDAORVM PRÆFECTO.

b Hier. epist. 101.

LII. l. 15. de Iud. Cod. Theod. dl. 18. de hæret. C. Theod. c Marcell. in Chron. PVLCHERIA CREATVR AVGVSTA.

f Sozom. l. 9. c. 1.

PVLCHERIA VOVIT VIRGINITATEM.

LII. PVLCHERIA QVALITER THEODOSIVM INSTITVIT.

g Socr. l. 7. cap 22.

LV. THEODOSII PIETAS.

diduxit. *Quietiam adeo prius fuit, vt omnes Dei sacerdotes honorifice coleret, eosque potissimum quos intellexerat pietate imprimis excellere.*

Fertur praterea saccum, quo Episcopus Chelbonum, qui Constantinopoli mortem obiit, indutus erat, quæsiuisse: eumque quantumuis sordidatum, induisse; persuasum nimirum, se aliquid ex mortui sanctimonia inde percepturum. Quodam anni tempore procelloso admodum & turbido, consueta statutaque spectacula, populo ea flagitante, in Circo edidit. Vbi autem Circus hominibus refertus fuit, tempestas capit esse vehementior, ac cum magna vis ventis præceps delaberetur, tum Imperator præcipue declarauit, quo animo erga Deum affectus esset: sic enim populum per præcones compellauit: Quin multo satius est, vt neglecto spectaculo omnes vno ore Deum precemur, vti ab imminente procella conseruemur incolumes. Vix hæc verba protulerat, cum omnes in Circo vno animorum consensu & summaque cum alacritate Deo preces fundere coperunt, totaque ciuitas quasi vna ecclesia fuit. Tum Imperator in media populi frequentia priuati hominis habitu accedens, hymnos recitare exordi'tur, nec spes certe eum fraudauit: nam aer serenus factus est, & annona caritas Dei benignitate in omnium rerum affluentiam commutata. Si quando bellum concitabatur, Dauidis exemplum imitatus, ad Deum confugit, pro certo persuasus eum bellorum administratorem esse: precumque subsidio adiutus, ea prospere & feliciter gessit. hactenus Socrates: ex quibus planè intelligis, quantum valet in rectè administrando, securoque seruando Imperio erga Deum pietas, & exactè custodita religio: cum tantam molem puer vnus atque puella summa tranquillitate ab omni barbarorum & tyrannorum timore securam (quod nec temporibus bellicosissimorum Imperatorum concessum est) feliciter rexerint, Deo nimirum eiusdem Imperij habenas manu apprehendente, atque sua prouidentia moderante, atque protectione custodiente, posito in eo ipso Saluatore muro a & antemurale. At hæc dicta sunt occasione Pulcheriæ, Theodosio bonorū omnium conciliatricis, ab ipso hoc anno creatæ insigni virtutum merito Augustæ; quam quidem ipse Theodosius suis à se dari solitis rescriptis Venerabilem Augustam nominare consueuit b.

PIETAS REGIS IMPERIVM.

a Isaia. 26.

b l. 21. de instr. cell. C. Theod.

LVI.

Ac cum tantorum religione Principum, tot tantisque bonis Orientale Imperium fuerit locupletatum; illud ad bonorum cumulum accessit additamentum, dum (quod Sozomenus iure considerat) præclara sanctorum corpora Deus ad opitulationem Fidelium voluit è terra emergere, atque non secus ac viuos perennesque gratiarum fontes erumpere: sic enim ait c: *Interea Orientale Imperium hostibus liberatum fuit, eiusque prouincie multo cum decore administrabantur, prater omnium sententiam: erat enim adhuc inuenis Imperator. Sed Deus presenti hoc Imperio manifeste declarari videbatur, qui non solum prater expectationem (quod ad hostes attinet) ita disponeret, verum etiam multorum sancta corpora manifestaret ex his, qui olim ob pietatem illustres exciterunt. Cuiusmodi vtique & illud est, quod tunc accidit in Zacharia vetusto Propheta, & in Stephano diacono ab Apostolis ordinato. Vtriusque autem inuentionis, cum mira acciderint ac diuina, modum exponere, necessarium esse duxi.* Hæc ipse. Quoto autem Theodosij Iunioris Imperij anno Zachariæ corpus inuentum sit, penitus ignoratur: sed quod ab eodem auctore primo loco recenseatur inuentio Zachariæ, inde opinandi manauit occasio, vt ante S. Stephani & sociorum corpora, Zachariæ reperiri contigerit. Nos vero, recensita superius, quæ huius anni Consulibus consignata erat, inuentione S. Stephani, de Zacharia ex eodem auctore Sozomeno reddamus historiam.

c Soz. l. 9. cap. 16.

IMPERIVM THEODOSII FELIX OB INSIGNEM PRINCIPIS PIETATEM.

LVII. ZACHARIÆ PROPHETÆ CORPVS INVENTVM.

d Soz. l. 9. c. 16.

Exordiar (inquit d) *a Propheta Zacharia. Cophar villa est in territorio Eleutheropolis Palæstinæ. Huic præfectus erat agri ipsius conseruus Calumenus quidam, domino quidem suo fidelis, sed moroso interim ac difficilis, & in conterminos agricolas iniquus. Quamuis autem talis esset: Prophetæ tamen ei vigilanti clara luce apparens, se ipsum reuelauit. Et horto quodam demonstrato: Age quaso (inquit) hoc fodito, ab hac sepe in hortum mensura ducta ad cubitos duos, iuxta viam qua ducit ad ciuitatem Bethelem. Reperies enim arcam duplicatam, ligneam interiorem in exteriori plumbea, & prater hanc arcam, vitreum item vas aquâ plenum, & duos etiam serpentes amplitudine mediocres, mites, & innoxios, adeo vt mansueti videri possint. Calumenus igitur ad locum indicatum ex Prophetæ mandato profectus, operi grauiter incubuit. Et cum secundum prædicta signa iam in apertum producta & reclusa esset arca sacra: apparuit diuinus Propheta, candidam stolam indutus, vtpote qui (vt opinor) sacerdos etiam fuerit. Sub pedibus autem eius extra arcam iacebat puer regali apparatu sepultus: habebat enim in capite coronam auream, & aureas in pedibus calciamenta, & vestem pretiosam.*

LVIII.

Disquirentibus igitur tum sapientibus ac sacerdotibus de isto puero, quisnam & vnde esset, & cur sic ornatus esset? Fertur Zacharias, qui tum in Gerari continenti monasterio præerat, in vetustum quoddam, sed non canonicum Iudæorum scriptum sorte incidisse, quo traderetur, quod Ioas Rex Iudæ non multo post quam Prophetam Zachariam interfecisset, in domum suam ingentem calamitatem acceperit. Quandoquidem septimo post interfectum Prophetam die, filius admodum ipsi carus repente interiit. Colligens igitur se propter iram diuinam in huiusmodi calamitatem incidisse, sub illius pedibus puerum sepelisit, quasi hac ratione sese purgaret illius, quæ aduersus Prophetam deliquerat. Atque hæc quidem ego sic accepi. Propheta vero tametsi sacculo iam plurimis sub terra iacuisset: vnus tamen adhuc apparebat capite raso, naso oblongo, barba modice promuenti, capite breuiusculo, oculos habente aliquantulum profundos ac supercilio contectos. hucusque Sozomenus: desiderantur cætera, quæ de inuentione S. Stephani protomartyris se fore dicturum pollicitus fuerat. Non enim ista tantum operi desunt, sed plurimorum annorum res gestæ: siquidem in præfatione ipse testatur, perduxisse scriptam à se historiam vsq; ad Consulatum decimumseptimum eiusdem Theodosij Imperatoris, nempe vsque ad annum Christi quadringentesimum vndequadragesimum.

HISTORIA SOZOMENI TERMINVS

LIX. ATTALI TYRANNI CASVS.

Hoc item anno sub eisdem Consulibus S. Prosper in Chronico hæc accidisse in Occidente refert: *Attalus* (qui Imperium semel abdicatum in Galliis iterum sumpsit) *a Gothis ad Hispanias migrantibus neglectus & præsidio carens capitur, & Constantio Patricio vinus offertur.* de quo hæc etiam Orosius e: *Attalus itaque, tam quam imane Imperij simulacrum, cum Gothis vsque ad Hispaniam portatus est. Vnde discedens * nanu incerta molliens, in mari captus, & ad Constantium Comitem deductus, deinde Imperatori Honorio exhibitus, truncata manu, vita relictus est.* hæc Orosius. Vides Christiani Principis mansuetudinem erga tyrannum, dum perduellem Christianæ religionis & Imperij, mille mortibus addicendum, tam leuiter mulctatum voluit. Peperciſſet omnino etiam, nisi iram militum timuisset. Hic tandem finis impij hominis Christianæ religionis nequissimi proditoris, & vana deorum pollicitatione Imperium ad Gentilicium cultum restituere satagentis, quique instar Iuliani, ablegato Labaro, in quo Christi nomen & signum fulgebat intextum, ad pristinum Romanum vsum militaria signa restituta erexit, atque in nummis expressit: nam loco Labari Victoriam, & pro Cruce puram hastam effigiandam curauit, ipsamque mediam Romam nouam, vt indicant hinc inde posita in figura numismatis elementa.

e Oros. l. 7. c. 42. * descendens.

f

f Extat Roma apud Labeum Vaticanis.

LX. ATHAVLPHI GOTHORVM REGIS GESTA.

Post hæc narrata de Attalo, ista subdit Sanct. Prosper in Chronico sub iisdem Consulibus: *Athaulphus* (ipse Rex Gothorum, qui successerat Alarico) *a quodam suorum vulneratus interit: regnumque eius Vualia sibi, qui idem cupere intelligebatur, inuasit.* Orosius vero Segericum successisse tradit Athaulpho, & post Segericum Vrallam adeptum fuisse Gothorum regnum. Ait enim hæc de Athaulpho g:

g Oros. l. 7. cap. 43.

Cuius

Cumq; cuncta paci petendæ atque offerendæ studiosissimè insisteret, apud Barcinonem Hispaniæ vrbem dolo suorum (vt fertur) occisus est. Post hunc Segericus Rex à Gothis creatus, cum itidem rudicio Dei ad pacem pronus esset, nihilominus à suis interfectus est. Deinde Vualliæ successit in regnum, ad hoc electus à Gothis, vt pacem confingeret; ad hoc ordinatus à Deo, vt pacem confirmaret. Hic igitur territus maximè iudicio Dei, quia cum magna superiori abhinc anno Gothorum manus insistentia armis nauigioq; transire in Africam moliretur, in duodecim millia passuum Gaditani freti tempestate correpta miserabili exitu perierat: memor etiam illius acceptæ sub Alarico cladis, cum Gothi in Siciliam transire conati, in conspectu suorum miserabiliter arrepti atque demersi sunt: pacem optimam cum Honorio Imperatore, datis lectissimis obsidibus, pepigit: Placidiam Imperatoris sororem honorificè apud se honestèq; habitam fratri reddidit. hæc Orosius.

LXI. GOTHI EXPILANTES VRBEM MALE PERIERE.

In quibus illud primum obseruatione dignum considera, Gothos illos, qui Vrbem deprædati sunt, duplici naufragio breuissimi maris spatio fuisse punitos tum in freto Siculo, tum Gaditano, præter alias clades, quibus confecti sunt. Istud ipsum planè aliis postea diuersis temporibus accidisse eiusdem Vrbis inuasoribus & prædatoribus, accuratus lector inueniet; nimirum, qui id facere ausi fuerunt, semper Dei vindicta haud tarda malè periisse, prorsusq; deletos esse. sed & cladem Borbonicam, quæ hoc nostro sæculo accidit, in exemplum adducere possemus: verum quod prolixiorem requirant ista sermonem, suis locis relinquimus pertractanda.

LXII.

Quod vero ex Orosio vidimus successisse Athaulpho Segericum; quod breuissimo tempore regnum tenuerit, videtur à Prospero prætermissus. Etenim quod à Vuallia dicit redditam Gallam Placidiam Honorio: id quidem sequenti anno factum tradit ipse Prosper in Chronico: vt ex his intelligas, hoc anno occiso Athaulpho, & Segerico successore cito è medio sublato, Vualliam sequenti anno iam adeptum administrasse regnum, eodemq; anno tentasse in Africam transitum, atque passum esse naufragium. Nam quod ait, id accidisse superiore anno à tempore quo illa scribebat: cum constet eius assertione, opus illud expletum (vt ait) anno ab origine mundi quinque millesimo trecentesimo decimooctauo: planè intelligis, secundum initam prius ab ipso rationem supputationis, illa absoluisse anno Domini quadringentesimo decimoseptimo: & quem ait annum ante illud tempus, perspicuè significare sequentem annum Domini quadringentesimum decimumsextum. Subdit hæc autem de eiusdem Vualliæ studio erga Romanum Imperium *a: Romanæ securitati periculum summa obtulit, vt aduersus cæteras gentes, quæ per Hispanias consedissent, sibi pugnaret, & Romanis vinceret. Quamuis & cæteri Alanorum, Vuandalorum, Sueuorumq; Reges eodem nobiscum placito depacti forent, mandantes Imperatori Honorio: Tu cum omnibus pacem habe, omniumq; obsides accipe: nos nobiscum constituimus, nobis pereuntibus, tibi vincimus: immortalis vero quæstus erit Reipublicæ tuæ, si vtriq; pereamus. Quis hæc crederet, nisi res doceret? Itaque nam quotidie apud Hispanias geri bella gentium, & agi strages ex alterutro barbarorum, crebris certisq; nunciis discimus: præcipuè vero Vualliam Gothorum Regem insistere patrandæ pacis ferunt.* hæc Orosius: vt planè ex his videas, quam abundanti mensura Deus Honorij Imp. religionem sæpius compensauerit.

a Oros. end. l. 7. c. 43.

Hoc enim anno Honor. Imp. quos sciret in Africa esse Gentiles, ab eis omnes sumptus abstulit, quibus illos superstitioni hactenus inseruisse sciuit. extat de his *b* rescriptum eiusdem Imperatoris his Consulibus datum.

b L. 20 de Pag. Cod. Theod.

IESV CHRISTI
Annus 416.

INNOCENTII PAP. Annus 15. HONOR. 22. THEOD. 9. IMPP.

I. QVADRINGENTESIMO decimoquinto Christi anno Theodosius Augustus septimum adiit Consulatum, collegam nactus Palladium: Quo aduersus Pelagianos celebratum est Concilium Carthaginense, vbi Pelagius atque Cælestius hæretici damnati sunt. Itemque aliud eodem anno Mileui in Numidia aduersus eosdem Concilium habitum est. Ex ambabus Synodis ad Innocentium Romanum Pontificem litteræ Synodales scriptæ sunt.

CONCILIA CARTHAGINENSE ET MILEVITANVM.

Dicturi cum simus de vtroque Concilio hoc eodem anno, eadem quoque ex causa celebratis, primum omnium, ex instituto, temporis ratio firmanda est, cum hac in re plerosque sciamus errasse. Vt igitur absque ambiguitate certo certius asseramus, hoc anno vtramque Synodum in Africa habitam, alteram Carthagine, Mileui alteram, illam prius, hanc vero posterius; ex dictis litteris ad Innocentium Papam scriptis, & alijs eiusdem Pontificis ad eas redditis? possumus perspicuè intelligere. Atque illud primum: paulo ante celebratam esse Synodum illam Carthagine, postea vero istam Mileui, inde affirmari posse videtur, tum in litteris Mileuitani Concilij ad Innocentium hæc habentur expressa in fine *c*: *Hæc ad sanctitatem tuam de Concilio Numidæ scripta direximus, imitantes Carthaginensis prouinciæ coepiscopos nostros, quos ad sedem Apostolicam, quam beatus illustras, de hac causa scripsisse comperimus.* hæc ibi. Et ne putes, quas citant Patres litteras Carthaginensis Concilij, alias voluisse intelligere ex alio Concilio iam diu ante præsentem annum datas, ac proinde non hoc anno illud celebratum fuisse, sed eodem fermè tempore: accipe, quod Innocentius Papa ad eos referibens affirmat, nimirum per eumdem legatum Episcopum ab vtraque Synodo, Carthaginensi scilicet & Mileuitana, se litteras accepisse. ait enim *d*: *Frater & coepiscopus noster Iulius dilectionis vestræ litteras, quas ex Mileuitano & Cæcilio cura fides prouidentiæ vestræ iniunxit, mihi insopinanter ingessit, Carthaginensis etiam Synodi querelæ partibus scriptæ subiungens, &c.* Factum namque esse videtur, vt Aurelius Carthaginensis Episcopus de his, quæ decreta essent in Concilio Carthaginensi litteras scripserit ad Romanum Pontificem, iusseritque Iulium, quem ad eas perferendas legauit Episcopum, in Numidiam proficisci, & è Concilio etiam Mileuitano, quod eadem ex causa collectum sciebat, alias accipere ad eundem Innocentium Papam litteras.

c Apud. August. epist. 82. & 1. 1. epist. Rom. Pont. inter epist. Innoc.

d Innoc. ep. 32. Apud Aug. ep 93.

II. DE TEMPORE VTRIVSQVE CONCILII.

Cum igitur ex his appareat, eodem fermè tempore, eodemq; anno duo hæc fuisse in Africa Concilia celebrata, paulo tamen ante Mileuitanum Carthaginense: vt hoc ipso anno sub dicto Consulatu Theodosij atque Palladij eadem esse habita affirmemus, inde euidens suppetit argumentum, quod Innocentius Papa, his acceptis litteris Synodalibus, ad eosdem, qui dederant, referibens Episcopos mense Ianuarij anni sequentis sub Consulatu Honorij atque Constantij, demonstrat hoc anno dictas Synodos esse habitas, ex quibus hoc anno eam legationem acceperit. monstrant id enim, quæ redditæ sunt ab ipso Innocentio ad Concilium Mileuitanum, cum datæ habeantur sexto Kalendas Februarij, dictis Honorio & Constantio Consulibus, quos constat sequenti anno eo munere insignitos. Vnde ex his affirmari posse videtur, vtrumque concilium, primum Carthagine, deinde Mileui autumnali tempore celebratum: ex quibus ante hiemem legatio missa, ad Innocentium peruenerit hiemis tempore. quod enim mense Ianuarij anno sequenti mox ad eos rescripsit Innocentius, haud pridem se eas accepisse demonstrat, quibus etiam significat Iulium ipsum legatum ex Carthaginensi & Mileuitano Concilijs eas litteras attulisse.

Hæc cum adeo euidenti ratione subsistant, ex his primum corrige, qui dixerunt Mileuitanum Concilium contra Pelagium atque Cælestium celebratum esse *e* Arcadio & Honorio Augustis Consulibus, anno Christi quadringentesimo secundo. Nam Mileuitanum illud Concilium longe diuersum ab isto, de quo agitur, est, vt suo loco superius demonstrauimus: siquidem eo tempore nulla erat Pelagij vel Cælestij in Africanis Ecclesijs mentio: constatque illud præterea habitum à

III. MILEVITANVM CONCILIVM

e Extat t. 1 Conc. vet. edit. p. 481.

POSTEA IVS CVM PRIORE CONFVNDVM.

Xantippo Numidiæ Primate; præsens autem, de quo est sermo, nulla de Xantippo habita mentione, primo loco positum habet Siluanum, vtpote eiusdem prouinciæ Primatem. sed accidit vitio librariorum, seu potius Collectorum incuria, vt duo hæc Mileuitana Concilia vnum idemque esse rati, simul in vnum conflauerint, effecerintque ex duobus vnum, quod apparet typis excusum *a*, in cuius exordio præfixa habetur nota diei & Consulis, quæ est prioris Mileuitani Concilij, cui interfuit (vt vidimus) Aurelius Carthaginensis Episcopus, & cætera, quæ habentur, vsque ad illa verba: *Ideoque pariter.* quæ vero hæc sequuntur Acta, huius, de quo agimus, sunt Mileuitani Concilij, vsq; ad octauum canonem: reliqui vero, qui sequuntur ad finem vsque diuersorum esse apparent Conciliorum Africanorum canones: ipsamque ad finem appositam subscriptionem longè diuersam ab hoc Concilio Mileuitano, qui nomina legerit Episcoporum, qui huic Synodo interfuerunt, intelliget: adeo vt vnum videas corpus ex diuersis membris esse coniunctum, cuius caput, pedes & reliqua membra sint ex aliis diuersis corporibus compaginata: quæ nisi quis accurate perspexerit, in ambages inextricabiles & nodos insolubiles incidat necesse est.

II. OCCASIO COGENDÆ SYNODI CARTHAGINENSIS.

His igitur elucidatis, iam de ipsis agamus Conciliis, ac primum de Carthaginensi: cuius quidem celebrandi ea occasio ante suppeditata fuisse videtur; quod Orosius presbyter, qui anno superiori (vt vidimus) profectus in Palæstinam ad sanctum Hieronymum, cum ibi esset, mense Decembris celebratam viderit Synodum Diospolitanam, in qua scisset Pelagium, cum decepisset inuolucro verborum Episcopos, ab eisdem fuisse absolutum, & in communionem acceptum, aduersus quem pariter scisset sanctum Hieronymum scriptis editis reclamasse: ipse, inquam, Orosius hoc ipso anno, veris tempore soluens è Palæstina, in Africam ex condicto rediens, & cuncta referens, excitauit Africanos Episcopos ad hæresim penitus debellandam, quam ipsi ante in Cælestio Carthagine (vt vidimus) condemnassent. Facilè id fuit illis omnibus persuadere, tum exemplo & cohortatione S. Hieronymi litteris ab eo redditis ad Augustinum, tum ex imminenti periculo, quod libere scirent agere vt Catholicum, iam absolutum Pelagium in Concilio Palæstino, cuius decreto rescindi viderentur, quæ ipsi Episcopi Africani iam antè aduersus Cælestium statuissent. Adiecit ad hæc Orosius, vt quas secum haberet datas ad se litteras Episcoporum Herotis & Lazari, eas Africanis Episcopis dederit inspiciendas, scriptas haud dubium aduersus Pelagium atque Cælestium. fuisse autem Herotem & Lazarum ex Gallia Episcopos, magnoque animi ardore incitatos esse ambos hæresiarchas, quæ inferius dicturi sumus, perspicuè declarabunt. Porro Gallorum animos aduersus Pelagianos incensos fuisse S. Augustinus sæpè testatur.

V. AFRICANI EPISCOPI EXCITATI CONTRA PELAGIVM.

Hæc quidem haud à nobis inani intelliges esse imaginatione conficta, si Africanorum Episcoporum hoc anno datas ad Innocentium Papam litteras exactè perlegeris. Nam absoluto à Synodo Palæstina Pelagio, iidem Africani Episcopi simul conquesti litteris illis, quæ Aurelij, Alypij, Augustini, & aliorum nomine hoc anno (vt dicemus) simul redditæ ad Innocentium *b*, & aliis *c* ad eumdem à Mileuitana Synodo datis contra eosdem Pelagianos, quibus & aduersus eosdem Sancti Hieronymi studium commendatur, sed & Pelagij libertas ex fraude comparata pariter nunciatur, his scilicet verbis: *Pelagius vero (sicut à quibusdam fratribus nostris missæ loquuntur epistolæ) Hierosolymis constituus nonnullos fallere asseritur. Verum tamen multo plures, qui eius sensum diligentius indagare potuerunt, aduersus eum pro Christi gratia & Catholica fidei veritate consurgunt, sed præcipuè sanctus filius tuus & frater & compresbyter noster Hieronymus.* hæc ibi. Et de editis ab Orosio Gallorum Episcoporum epistolis, Synodales litteræ Carthaginensis Concilij aperte docent his verbis in earum exordio *d*: *Cum ex more ad Carthaginensem Ecclesiam solemniter conuenissemus, atque ex diuersis causis congregata ex nobis Synodus haberetur: compresbyter noster Orosius nobis litteras sanctorum fratrum & consacerdotum nostrorum dedit Herotis & Lazari, quarum formam his constituimus esse subdendam, &c.* Qui autem conuenerunt Carthagine Episcopi, numerati habentur septuagintaseptem.

Cum igitur allatæ per Orosium dictæ Gallorum Episcoporum litteræ Synodo exhibitæ essent, & causa Pelagij atque Cælestij tractanda proposita esset in ipso Concilio Carthaginensi: ad plenioremque causæ cognitionem, iussa sunt edi in Synodo Acta Ecclesiastica ante quinquennium (vt dictum est) aduersus Cælestium Pelagij antesignanum Carthagine quoque confecta. quibus diligentius inspectis atque examinatis, conclamata est ibidem vtriusque damnatio, nisi iidem parati essent suas ipsorum hæreses condemnare. Testantur id quidem litteræ ad Innocentium ab eadem Synodo datæ, quibus dicitur *e*: *His ergo lectis, Pelagium & Cælestium auctores nefarij prorsus & ab omnibus nobis anathematizandi erroris aduertimus. Vnde factum est, vt recensendum peteremus quid ante fermè quinquennium super Cælestij nomine hic apud Ecclesiam Carthaginensem acta fuerit agitatum.* & paulo post quid statutum sit, subdunt: *Nisi hæc apertissimè anathematizauerint, ipsos anathematizari oportere. Vt si ipsorum non potuerit, saltem eorum, qui decepti sunt ab eis, vel decipi possunt, cognita sententia, quæ in eos lata est, sanitas procuretur.* hæc acta sunt aduersus Pelagium & Cælestium in Concilio Carthaginensi: quæ per Iulium Episcopum, datis ad eum litteris, significanda curarunt Episcopi eiusdem Concilij Carthaginensis Innocentio Romano Pontifici, ab eodem iisdem litteris postulantes quicquid ea de re fuisset decretum in Synodo, confirmari: expetierunt enim id ipsi verbis hisce: *Hoc itaq; gestum, domine frater sanctæ charitati tuæ intimandum duximus, vt statutis nostræ mediocritatis etiam Apostolica sedis adhibeatur auctoritas, pro tuenda salute multorum, & quorundam etiam pernersitate corrigenda.* hæc ipsi.

VI. QVÆ ACTA SINT IN CONCILIO CARTHAGINENSI CONTRA PELAGIVM.

e Ead. ep. 90.

Quod insuper timerent, ne ab eodem Romano Pontifice Acta Synodi Diospolitanæ in Palæstina, quibus Pelagius, quasi damnasset errores, fuerat absolutus, confirmarentur: in sua ipsorum ad eumdem Innocentium Papam scripta epistola Synodali addiderunt, vt si adduci ipse non posset, vt damnaret hominem, quem probatum Catholicum Synodus absoluisset, hæreses saltem eius damnare minimè recusaret. nam subdunt: *Si ergo Pelagium Episcopalibus Gestis, quæ in Oriente confecta dicuntur, etiam tua veneratioui iuste visus fuerit absolutus: errori tamen ipse, & impietati, quæ tam multos assertores habet per diuersa dispersos, etiam Apostolica sedis auctoritate anathematizanda est. Consideret enim sanctitas tua, & pastoralibus nobis compatiatur visceribus, quam sit pestiferum & exitiale omnibus Christi, quod istorum sacrilegas disputationes necessario sequitur, vt nec orare debeamus, ne intremus in tentationem, &c.* Hæc sunt, quæ in Synodo Carthaginensi aduersus Pelagium atque Cælestium, eorumdemque hæreses decreta fuerunt, quæ per Iulium Episcopum (vt dictum est) ad hoc legatum per litteras eidem Romano Pontifici significanda curarunt.

VII. TIMOR ORTHODOXORVM NE SYNODVS PALÆSTINA CONFIRMARETVR A PAPA.

De huiusmodi Africanorum Episcoporum aduersus recens emergentem impietatem accenso præ cæteris incomparabili zelo S. Prosper his agit carminibus *f*:

Tu causam fidei flagrantius Africa nostra
Exequeris: tecumq; suum iungente vigorem
Iuris Apostolici solio, fera viscera belli
Confcis, & lato prosternis limite victos.

f Prosp. de Ingrat.

VIII. AFRICANORVM EPISCOPORVM ZELVS ADVERSVS PELAGIANOS.

& quod non vno Concilio, sed duobus eadē in hæresiarchas decreta fuerint, nempe Carthaginensi atq; Mileuitano, ista mox subiicit:

Conuenere tui de cunctis vrbibus almi
Pontifices, geminoq; senum celeberrima cætu
Decernis quod Roma probet, quod regna sequantur.

nisi magis hæc intelligenda sint de gemino Concilio Carthaginensi, nempe præsenti, & alio sub Zosimo Papa, de quo suo loco dicendum erit. Quod insuper eædem Synodi non præcipiendo tantum, damnandoque hæreses cum hæreticis, sacerdotale exercuerint auctoritatem, sed etiam

in do-

in docendo exhibuerint magisterium, cūctas latebras captantium tenebras hæreticorum aperiendo, ac sinuosos omnes illorum gressus cunctis palam faciendo, ne quis ab illis deciperetur: ideirco subdit hæc Prosper:

Nec sola est illic Synodorum exercita potestas,
Cen quos non possent ratione euincere nostri,
Vi premerent: Defensæ artes, virusq; retectum est
Hæretici sensus: nullumq; omnino relictum,
Dolta fides quod non dissolueret argumentum.
Condita sunt & scripta manent, quæ de cataractis
Æterni fontis fluxere, rudante meatu,
Et trecentenis procerum sunt edita linguis.
Sic moderante suam legem bonitate seuera,
Vt qui damnato vellent de errore reuerti,
Acciperent pacem, pulsis quæ prauа tenerent.

QUÆ DECRETA IN CONCILIIS AFRICANIS ADVERSVS PELAGIANOS.

hæc S. Prosper, proculdubio alludēs ad canones, qui in iisdem Conciliis sunt constituti, sed desiderantur.

IX. COMMENDANTVR AVRELI. ET AVGVST.

Atque demum in laudem Aurelij, qui præfuit Concilio Carthaginensi, & Augustini, qui magna pars fuit Concilij Mileuitani, hæc addit:

An aliunde in finem posset procedere sanctum
Concilium, cui dux Aurelius ingeniumq;
Augustinus erat: quem Christi gratia eorum
Vberiore rigans, nostro lumen dedit ævo,
Accensum vero de lumine? Nam cui olus illi,
Et vita & requies Deus est: omniq; voluptas
Vnus amor Christi est: vnus Christi est honor illi.
Et dum nulla sibi tribuit bona, sit Deus illis
Omnia & in sancto regnat sapientia templo.

hæc de Augustino & alia, quę inferius oportuniori occasione reddituri sumus. Sed transeamus ad Mileuitanum Concilium.

X. CONCIL. MILEVITANVM.

Conuenerunt igitur Mileui in Numidia sexaginta & vnus Episcopi (tot enim numerati habentur in ipsorum epistola ad Innocentium Papam) sed fortasse tum in Mileuitano, tum in Carthaginensi non omnes recensiti reperiuntur, cum sanctus Prosper à trecentenis Episcopis dicat ea definita fuisse. Porro qui Mileui conuenerunt Patres, de damnanda hæresi Pelagiana (vt factum sciebant in Carthaginensi Concilio) vnanimes in eandem conspirauere sententiam. Extant eo argumento canones octo, perperam (vt dictum est) relati ad aliud Concilium Mileuitanum antea celebratum sub Consulatu Arcadij & Honorij, omnesque aduersus eandem Pelagianam hæresim editi *a*. Dederunt præterea litteras ex eadem Mileuitana Synodo ad ipsum Innocentium Romanum Pontificem, quæ extant *b*, eodem plane argumento, quo scripta fuit epistola Synodalis à Concilio Carthaginensi: quibus primum illud ingerunt, moris esse in Ecclesia Catholica, grauis ponderis causas deferre ad Romanum Pontificem; siçenim exordiuntur epistolam: *Quia te Dominus gratiæ suæ præcipuo munere in sede Apostolica collocauit, talemque nostris temporibus præstitit, vt nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, si apud tuam venerationem quæ pro Ecclesia sunt suggerenda, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiose vel negligenter accipere: magnus periculis infirmorum membrorum* CHRISTI *pastoralem diligentiam, quæ scimus, adhibere digneris.* hæc ibi.

a Can. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. *b* Apud Aug. epist. 91. & tom. 1. epist. Rom. Pont.

XI.

Missæ sunt eædem litteræ Concilij Mileuitani per eundem Iulium Legatum, qui missus fuerat à Concilio Carthaginensi, vt litteræ Innocentij ad eos redditæ docent *c*. Porro de duorum Conciliorum litteris ad Innocentium simul datis hæc habet sanctus Augustinus in epistola ad Bonifacium *d*: *Missa sunt itaque de hac re ex duobus Conciliis, Carthaginensi & Mileuitano relationes ad Apostolicam sedem, antequam Gesta Ecclesiastica, quibus apud Episcopos prouincia Palæstinæ Pelagius conuictus esse purgatus, vel in manus nostras, vel in Africam peruenissent.* hæc ipse. Sed obserua antiquum loquendi vsum, per Apostolicam sedem, præ dignitate & sui excellentia, intelligi semper Romanam Ecclesiam. Subdit vero idem Augustinus: *Scripsimus etiam ad beatæ memoriæ Papam Innocentium præter Conciliorum relationes, litteras familiares, vbi de ipsa causa aliquanto diutius egimus.* ita ipse. At quænam sunt istæ familiares literæ? & quid opus post Synodicas adiicere familiares? Considera morem pristinum. Quod enim quantumuis magnarum sedium Episcopi cum aliis suffraganeis maximo honore prosequerentur Romanum Pontificem, Apostolicę sedis primarium Antistitem: si quæ essent scribenda, quæ quoquo modo pertingerent, atque quauis ex causa perstringerent ipsum Romanum Antistitem: ne verenda patris retegere viderentur, non publicis illa credebant Synodicis, sed priuatis isdemque familiaribus literis, quasi amici ad aures sermone loquentis: quod modo videmus factum per Augustinum, vt ipse testatur. sunt illæ quidem ab Augustino scriptę, nomine tamen quinque magnæ existimationis Episcoporum, Aurelij, Alypij, ipsius Augustini, Euodij atque Possidij.

ALIÆ LITERÆ AD INNOCENTIVM.

c Innoc epist. 91.

d Aug. epist. 100.

XII.

Quæ autem illa essent, de quibus Innocentius secreto admonendus erat, ex eo eundem familiaribus literis accipe *e*: *Audiuimus* (inquiunt) *esse in vrbe Roma, vbi ille* (Pelagius videlicet) *diu vixit, nonnullos, qui diuersis causis ei fauent: quidam scilicet, quia vos talia persuasisse perhibent: plures vero, qui eum talia sentire non credunt: præsertim quia in Oriente, vbi degit, Gesta Ecclesiastica facta esse iactantur, in quibus putatur esse purgatus, &c.* At non parua quidem calumnia hæc, qua Innocentius Papa vocaretur in crimen tacitæ cum Pelagio conniuentiæ. sed calumniosè ista, ex more suo, sparserant in vulgus hæretici, quo gloriarentur se primæ sedis Episcopi communione fulciri: quod ab aliis sæpe factum vidimus. Cæterum quod Pelagiani Romæ versari dicerentur; id se nesciente accidere potuisse, ipse Innocentius ad eos rescribens, excusat his verbis *f*: *Seu hæc illis in Vrbe sint; quod nescientes, nec manifestare possumus nec negare; cum esse sint, lateant, nec aliquando audeant vel illum prædicantem ista defendere, vel talia aliquo nostrum præsente iactare, & in tanta populi multitudine deprehendi aliquis facile, nec alicubi possit agnosci: siue in quouis ternarium loco degant, &c.* Quod vero pertinet ad iudicium Palæstinum, quæ sita ipsius sit de eo sententia, ista subdit:

e Aug. ep. 95. & tom. 1. ep. Rom. Pont.

DE HÆRETICIS ROMÆ CONSISTENTIBVS QVID INNOCENTIVS. (innoc. e. 33. tom. 1. epist. Rom. Pont.

XIII.

Nobis tamen non persuaderi potest eum esse purgatum: quamuis ad nos à nescio quibus laicis sint Gesta perlata, quibus ille auditum se crederet, & absolutum. Quæ vtrum vera sint, dubitamus; quod sub nulla illius Concilij prosecutione venerunt, nec eorum aliquas accepimus de hac re literas: apud quos ipsius rei iste præstitit causas. Quod si de sua ille potuisset purgatione considere, hoc magis credimus, quod egisset, quod multo verius esse poterat, vt illos cogeret epistolis suis, quod iudicauerant, indicare. Verum cum sint aliqua in ipsis posita Gestis, quæ obiecta partim ille vitando suppresserit, partim multa in se verba retorquendo, tota obscuritate confuderit, aliqua magis falsis argumentis, quam vera ratione (vt ad tempus videri poterat) purgauit, alia negando, alia falsa interpretatione vertendo. Sed vtinam (quod magis optandum est) etiam ille se ad veram Catholicæ fidei viam ab illo sui tramitis errore conuertat, vt cupiat relictque purgari, considerans quotidianam Dei gratiam; adiutoriumque cognoscens; vt videatur vere, & approbetur ab omnibus manifesta ratione correctus non Gestorum iudicio, sed ad Catholicam fidem corde conuerso. Vnde non possumus illorum nec approbare, nec culpare iudicium, cum nesciamus, vtrum vera sint Gesta: aut si vera sint, illum constat magis subterfugisse, quæ se tota veritate purgasse. Qui si consedit, nouitque nostra dignum esse damnatione, quod dicat iam hoc totum se refutasse, quod dixerat: non a nobis accersiri, sed ipse debet potius festinare, vt possit absolui, &c. iam enim prædamnatum Pelagium fuisse Romæ ante iudicium Palæstinum, auctoritate S. Prosperi superius dictum est.

QVID INNOCENT. DE IVDICIO PALÆSTINO.

XIV.

In hanc ferme sententiam idem Innocentius Papa rescripsit duas epistolas per eumdem Iulium Legatum, alteram ad Concilium Carthaginense, ad Mileuitanum vero alteram, quas vitandæ nimiæ prolixitatis gratia hic describere prætermittimus. Insuper priuatas dedit ad quinque Episcopos, à quibus item priuatas acceperat, necnon quartam ad Aurelium Episcopum Carthaginensem, respondens priuatis ab eo acceptis literis, deditque eamdem eidem Iulio: extant *g* ipsæ perspicuæ omnibus, quibus plane omnis è cordibus Africanorum Episcoporum suspicio penitus sublata fuit. Nam sanctus Augustinus de iisdem agens in epistola ad Bonifa-

INNOCENTII PAPÆ FIDES IMPOLLVTA.

g Innoc. e. 31. 32. 33. 34. tom. 1. epist. Rom. ant.

a Aug. ep. 176.
b Aug. ep. 27. cont. Iulia. lib 1. c. 4. Retract. lib. 2. c. 33. De pec. orig. lib. 2. c. 8.
c Prosp. aduers. Collat.
d Gennad. de vir. illustr.

XV. AVGVST. AD VOB. CONCILIIS PRÆFICITVR SCRIPTIONI.

e Aug. ep. 110.

C Prosp. de ingrat. QVANTA AVG. AD VERSVS PELAGIANOS PRÆSTITERIT.

f Aug. ep. 94.

XVI.

cium hæc ait *a*: *Ad omnia nobis ille rescripsit eodem modo, quo fas erat, atque oportebat Apostolicæ sedis antistitem.* hæc ipse; eademque sæpe testatur *b*. Et vt in re non ambigua, quam acerrimus insectator Pelagianorum fuerit Innocentius, intelligere potes testificatione sancti Hieronymi in epistola ad Demetriadem (de qua superius) cum eam Pelagij epistola pulsatam admonet, ne sibi sapiens videatur, sed fidem sectetur, quam Innocentius Romanæ Ecclesiæ Pontifex profitetur. Laudat æquè ac prædicat sanctus Prosper eiusdem Papæ integritatem in fide incorrupta seruanda: cuius quoq; assertione liquet, eiusdem Innocentij sententia damnatum fuisse Pelagium, & eandem à successoribus comprobatam; nam aduersus Collatorem hæc ex verbis Zosimi Papæ refert: *Constituimus in Pelagium atque Cœlestium per venerabilem Episcopum Innocentium de beatissimi Apostoli sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateantur gratiam Dei, &c.* sanè quidem Gennadius testatur *d*, ab Innocentio scriptum esse decretum aduersus Pelagium, illudq; post eius obitum à Zosimo promulgatum. c

Quod autem spectat ad Africanos Episcopos, adeo vehementi studio ad expugnandam Pelagianam hæresim incubuerunt, vt post duo hæc Concilia eodem hoc anno Carthagine & Mileui in Numidia congregata, sancto Augustino delegauerint opus, vt suis scriptis nefandam hæresim penitus insectaretur. testatur id quidem ipse Augustinus (cum de populo suo conqueritur, quod non sinerent eum à negotiis feriatum, vt minùs cæ posset insudare prouinciæ) in Actis Ecclesiasticis de institutione Eradij *e* successoris, ait enim: *Nostrum ante aliquot annos quid facere voluerim, & non permiserim. Placuit mihi & vobis propter curam Scripturarum, quam mihi patres & fratres mei Coepiscopi duobus Conciliis Numidiæ & Carthaginis imponere dignati sunt, vt per quinque dies nemo mihi molestus esset. Gesta confecta sunt: placuit, acclamastis: recitatur placitum vestrum, & acclamatio vestra. Parvo tempore seruatum est ita me & postea violenter ereptum est, & non permittor ad quod volo, vacare. Ante meridiem & post meridiem occupationibus hominum tenor.* Hæc Augustinus, quibus intelligas ingruentia negotia sanctissimi Patris. Porro iniunctum sibi ab Episcopis duorum Conciliorum opus quam hauiter atque accuratè impleuerit, sua ipsius scripta eo argumento edita fidem faciunt: vt nihil verius, doctiusve & eloquentius dici potuerit, apparatque cum in aliis scriptis alios superet, in tractatibus contra Pelagianos se ipsum penitus superasse. Ad hæc planè sancti Augustini scripta sanctus Prosper alluſit, vbi post recensita duo hæc aduersus Pelagianos Concilia in Africa celebrata, de ipso Augustino ista pergit versibus dicere *f*:

Iste ergo inter cunctos, qui de grege sancto
Infensas pepulere feras, industria maior,
Manus opus totum præstantius imbuit Orbem.
Nam quocunq; gradum conuertit callidus hostis,
Quasq; per ambages anceps iter egit operas,
Huius ab ecclesia est prærentus, mille viarum
Insidijs aditum non reperientibus vllum.
Cumq; foris fabies auidorum exclusa luporum
Frenderet, ingemerent omnes mendacia verteret artes:
Nementes villarum omnium corrumpere posset,
Nec dubia obliquis turbaret corda querelis,
Iste ore vir fecit Deus, iste ore
Flumina librorum mundum effluxere per omnem:
Quæ mites, humiles, q; bibunt, campiq; animorum
Certant vitalis doctrina imbuere riuos.

hæc S. Prosper de sancto Augustino; cuius, cum ista ex duobus dictis Conciliis tractarentur, extat de his ipsis tunc gestis data epistola ad Hilarium *g*:

Sed iam ad Orosium redeamus, quem hoc anno cum reliquis Protomartyris Stephani venturum in Hispaniam, acceptis ab Attito litteris ad Balchonium Bracharensem Episcopum, Hierololymis recessisse diximus, & vnde postremo soluerat, in Africam diuertisse. Id quidem tum quæ superius dicta sunt, manifestè declarant, tum etiam Marcellinus in Chronico, cum de eo hæc affirmat sub anni huius Consulibus: *Orosius presbyter, Hispanus genere, septem libros historiarum descripsit. Missus ab Augustino Episcopo idem Orosius pro discenda animæ ratione ad Hieronymum presbyterum, reliquias beati Stephani nuper inuentas, rediens, primus intulit Occidenti.* hæc ipse. Primus quidem ipse tulit nam & testificatione quoque S. Augustini *h* certum est, ante hæc tempora numquam visas, nec auditas sancti Stephani reliquias in Occidentalibus oris, nisi vnum ex lapidibus illis, quibus idem sanctus percussus martyrium cõsummauit, à nauta allatum Anconam, ad mare Hadriaticum sitam Italiæ ciuitatem; vt suo loco, cum de eius martyrio actum est, dixisse meminimus. Quo in loco multa miracula edi solit, hauritentibus Fidelibus mel de petra, oleumque de saxo durissimo, idem S. Augustinus memoriæ prodidit *i*.

Acceperunt ex iisdem reliquiis partem ab Orosio traditam, qui ex Palæstina attulit; inter alios sanctus Augustinus Episcopus Hipponensis, Possidius Episcopus Calamensis, & Euodius Episcopus Vzalensis, à quibus in Protomartyris memoriam erectæ fuerunt Ecclesiæ, in iisdemq; eædem sacræ reliquiæ collocatæ, ab Euodio primum, inde à Possidio, ac postea ab Augustino, vt ipse testatur his verbis *k*: *Nondum est autem biennium, ex quo apud Hipponem Regium capit esse ista Memoria*, Stephani Protomartyris scilicet: *& multis (quod nobis certissimum est) non datis libellis de in, quæ miraboliter facta sunt, illa ipsi qui dati sunt, ad septuaginta ferme numerum peruenerunt, quando ista conscripsi.* erant libelli ipsa facti miraculi certa scriptis mandata testificatio. subdit autem: *Calamæ vero, vbi & ipsa Memoria prius esse capit, & crebrius dantur, & incredibili multitudine superant. Vzali etiam, quæ colonia Vticæ vicina est, multa præclara per eundem martyrem facta cognouimus, cuius ibi Memoria, longe prius quam apud nos, ab Episcopo Euodio cõstituta est.* fuit hic clarus inter Africæ Episcopos, ad quem extant literæ S. Augustini, vsusque ex quinq; illis Episcopis: quorum habentur priuatæ ad Innocentium Romanum Pontificem, quarum nuper mentio facta est.

At non hi tres tantum Episcopi ex reliquiis Protomartyris acceperunt, nec ab his solum erectæ sunt Memoriæ S. Stephano, sed ab aliis pluribus. Accepit enim & eas Projectus Episcopus, detulitque ad Aquas Tibilitanas, ibique Memoriam extruxit eidem: itemque Lucillus Episcopus, qui itidem in castello Sicinensi eiusdem Protomartyris nomine Memoriam pariter excitauit, quarum idem meminit sanctus Augustinus *l*. Est mentio apud eundem Augustinum altetius eiusdem sancti Stephani Memoriæ in Africa in agro Auduritano *m*. Vides, lector, sanctorum Patrum de sactatum reliquiarum religiosissimo cultu antiquum vsum, vt cum reliquias martyrum nacti essent, in eorum honorem ecclesias, siue intra ecclesias altaria erigerent. vbi cõderent sacra pignora, eisdemque Memorias Deo dicarent. Fecerunt hæc quidem inter alios, qui tunc erant in Africa sanctissimi atque doctissimi Episcopi, ne quis eos superstitiosos inclamet, & simplicitatis nomine fugillare valeat: sed profecto non id ipsi recens in Ecclesiam inuexerunt; verum quæ à maioribus tradita inuenerant, vt pia sanctaque sectati, etiam opere impleuerunt: quæ Deus innumerorum operatione miraculorum, ad Gentilium retundendam impietatem, & Hagiomachorum hæreticorum perfidiam conuincendam, atque obstinati animi duritiem infringendam, voluit notis amplissimis perspicua cunctis reddi, eademque ab iisdem, qui præsentes fuerant, religiosissimis Antistitibus omni fide testata relinqui.

Sed age mecum, lector, has lustrare Memorias ne te pigeat; & quo ordine eædem dicuntur esse constructæ, eadem inuisamus. Adeundaque nobis erit in primis Memoria, quam primam omnium ab Euodio Vzalensi Episcopo esse erectam, sancti Augustini assertione didicimus. Non sic quidem ab Vzalensi Memoria inchoamus, quod prior cæteris eius Episcopus Euodius accepert reliquias Protomartyris, sed quod licet tardius nactus esset, ipse tamen primus Memoriam eandem ere-

OROSIVS PRIMVS RELIQVIAS S. STEPHANI OCCIDENTI TEMPLIT.

h Aug. de ciu. Dei lib. 22. c. 8.

XVII. A QVIBVS PRIMVM IN AFRICA ACCEPTÆ RELIQVIÆ S. STEPHANI.

i Aug. de ciuit. Dei lib. 22. c. 8.

XVIII. MVLTÆ MEMORIÆ S. STEPHANI IN AFRICA.

l Aug. ciuit. lib. 22. c. 8.
m Aug. ciuit.

XIV. DE MEMORIA VZALENSI FRECTA S. STEPHANO.

xerit. Etenim post biennium ab hoc tempore perlatas ad eum à presbytero eadem reliquias Hierosolymis, prior liber de Miraculis illic editis fidem facit, vbi dicitur *a*, tunc perlatas eas in ecclesiam fuisse, cum recitarentur publice literæ Severi Episcopi Minoricensis insulæ: quas ex Consulibus in eis signatis scriptas fuisse post annum sequentem apparet, de quibus suo loco acturi sumus.

XX.

Quæ autem illuc sunt perlatæ reliquiæ, fuisse in ampulla sanguinem cum tenuissimis, aristarum instar, fragmentis ossium, visio ibi descripta declarat. quæ posteà tempore Vvandalici belli per sanctum Gaudiosum Episcopum, facta migratione, est translata Neapolim, vbi ad hanc quoque diem conspicitur coruscare miraculis: egimus de his in Notis ad Romanum Martyrologium *b*. Extant duo libri de Miraculis in dicta Vzalensi Memoria ad reliquias eiusdem Stephani editis, tunc cum agerentur, descripti: qui quidem licet inscribantur nomine Eudoxij Episcopi Vzalensis, & ita citari consueuerint, sicut & nos citasse meminimus; tamen non ab ipso, sed ad ipsius potius scriptos, accuratus lector inueniet *c*. cæterum scriptos fuisse constat ab aliquo eiusdem Ecclesiæ clerico, atque ad omnes veritatis numeros elucubratos. Testatur & Sanctus Augustinus de miraculis in eadem Memoria fieri solitis, vbi primum ait *d*: *Apud Vzalim, vbi est Episcopus frater meus Eudoxius, quanta miracula ibi fiant, quærite & inuenietis, &c.* recitat ibi de matre defuncto, ad gratiam baptismi suscipiendam resuscitato. Etin libris de Ciuitate Dei *e* egregiam narrat historiam de clarissima fœmina, Petronia nomine, ab incurabili vlcere protinus libera reddita. Sed multo plura duobus illis libris complexus est auctor: in quibus quidem voluminibus præter recensita ibi miracula, multa suppetunt memoria digna vetera monumenta; nempe inter alia illud, afferri & incendi solitos ad Memorias martyrum cereos *f*.

XXI.

Insuper & illud quidem ait obseruatione dignum: cum sub altari sacræ reconderentur reliquiæ, fenestellam (ita enim nominat auctor *g*) in eo fieri solitam ad hunc vsum, vt per eam dimitterentur velamina, quæ admouerentur capsulæ, in qua sacra pignora clauderentur, quibus Deus ex virtute sacrarum reliquiarum multa soleret operari miracula. Quod enim hic habet auctor, *Fenestella*, in litteris Hormisdæ Romani Pontificis (de quibus suo loco agemus inferius) *Foramen* appellatur, vbi agitur de altari sancti Petri Apostoli, in quo non vnum *Foramen* inerat, sed duo, superius & inferius; illudque extrinsecus positum, ad illud, quod erat interius, peruium: paucis autem, & nonnisi pro magno munere atque gratia, ad secundum Foramen concedebatur demitti ad sanctificationem hauriendam velamina. cuius quidem vsus plurima exempla suppetunt: sed de illis dicendum suis temporibus. Audi modo, quid de muto ex paralysi facto idem ibi auctor enarret: *Exemis* (inquit) *filia manicam tunicæ suæ, eo quod orarium non haberet, per fenestellam Memoriæ ad interiora loca sanctarum reliquiarum manu iniecta mittebat, atque exinde rursum dexteram reducens ori suo admouebat, & linguam contingendo paulatim modos loquendi gratia fidei perfoluebat, &c.* Illud etiam non prætereat, quod ibidem recensetur solitum fuisse puluerem colligi, qui adiaceret loco, vbi sacræ reliquiæ condrentur, eodemque curatos esse languores *h*. Itidem & de oleo *i* sanctificato ad curationem morborum testimonium habes, necnon vsum sacrarum imaginum diuinitus comprobatum *k*.

XXII.

Quod autem in eodem commentario, dum recensentur diuina miracula in Megetia clarissima fœmina per reliquias Protomartyris impetrata, mentio fit *l* de Auitiano eiusdem Megetiæ socero, homine idololatra: in mentem venit Auitianus ille æque impius, cuius crudelitas nota facta est scriptis Seueri in rebus gestis *m* sancti Martini; num idem ille sit, cum nomine, moribus, & professione consentiant: qui etsi tunc in Galliis ageret Præfecturam, accidere tamen potuit, vt inuadentibus barbaris illas prouincias (sicut de aliis plurimis vidimus) vna cũ suis ipse in Africam transmigrauerit, certe quidem id asserere, nihil est, quod repugnet.

XXIII. DOMNVS ET DOMNA

Sed non prætereat, quod cum in eadem tractatione auctor ipso exordio hæc profiteatur: *Ipsorum quoque hominum verba, sicut ab eis dicta sunt: simpliciter ponere non debemus erubescere*: obseruatione dignum esse, quod vox, *Dominus*, & *Domina*, ab eodem aliorum verbis frequentius repetitur, eademque tributa clarissimis viris ac fœminis, necnon etiam sanctis, vt ipsi sancto Protomartyri Stephano, nam ita sæpe, *Domina Megetia*, sæpius, *Dominus Stephanus*, & illud, *Dominus meus Vzalensis*, primarium virum loci illius intelligens: cum vero de Deo dicendum est, ipse non *Dominus*, sed *Dominus* ponitur: vt appareat, vsu loquendi vocem *Dominum* tribui solitam Deo tantum, *Dominum* vero communem sanctis, vel clarissimis viris ac mulieribus, non Episcopis solum, vel cæteris inferioris ordinis clericis, vt alij putauerunt. cæterum non id ipsum semper vbique & ab omnibus obseruatum. At hæc modo obiter obseruasse & attigisse satis.

XXIV. DE ALIIS MEMORIIS ET MVLTITVDINE MIRACVLORVM S. STEPHANI.

Sed quod illum diutius te detinui in Memoria Vzalensi, transeamus iam ad Calamensem secundam ordine temporis ædificatam, ac etiam ad Hipponensem; non quidem (quod nec de Vzalensi præstitimus) vt cuncta in eis miracula edita, victi eorum multitudine, recensere velimus, quod non valemus: nam sanctus Augustinus id sibi visus implere non posse, de iisdem Memoriis ista præfatur *n*: *Non hic possum omnia commemorare quæ scio: & procul dubio plerique nostrorum cum hæc legent, dolebunt me tam multa prætermisisse, quæ vtique meciun sciunt. Quos tam nunc, vt ignoscant, rogo, & cogitent quam prolixi laboris sit facere, quod me hic non facere, suscepti operis necessitas cogit. Si enim mirabula sanitatum (vt alia taceam) ea tantummodo velim scribere, quæ per hunc martyrem, id est, gloriosissimum Stephanum, facta sunt in colonia Calamensi, & in nostra; plurimi conficiendi sunt libri, nec tamen omnia colligi poterunt, sed tantum de quibus libelli dati sunt.* & paulo post de Calamensi Memoria: *Crebrius dantur*, libelli scilicet Miraculorum, *incredibili multitudine superant*, eos scilicet, quos datos sciret libellos de Memoria Hipponensi, numero ferme septuaginta, absque aliis ibi editis miraculis, de quibus nullus scriptus libellus esset. De Memoria eiusdem Protomartyris ad Aquas Tibilitanas agens, magna populi multitudine dicit frequentatam fuisse; de qua hæc obiter tantum: *Ibi cæca mulier, vt ad Episcopum portantem sacra pignora duceretur, orauit: flores quos ferebat, dedit, recepit, oculis admouit; protinus vidit: stupentibus qui aderant, præibat exultans, viam carpens, & via ducem veterum non requirens.* De Memoria vero Anduritana ista subiicit: *Puerum quendam paruulum, cum in area luderet, exorbitantes boues, qui vehiculum trahebant, rota obtriuerunt, & conflictum palpitauit expirauit: hunc mater arreptum ad eandem Memoriam posuit, & non solum reuixit, verum etiam illæsus apparuit.* Subdit de quatuor aliis defunctis virtute eiusdem sancti Stephani reliquiarum reuocatis ad vitam: quæ tantum miracula, omissis cæteris, hic describere sat erit. ait enim:

XXV. DE SEX DEFVNCTIS REVOCATIS AD VITAM.

Sanctimonialis quædam in vicina possessione, quæ Cæsariana dicitur, cum ægritudine laboraret ac desperaretur, ad eandem Memoriam tunica eius allata est: qua antequam reuocaretur, illa defuncta est. hac tamen tunica operuerunt cadaues eius parentes: & recepto spiritu, salua facta est. Apud Hipponem Bassus quidam Syrus ad Memoriam eiusdem martyris orabat pro ægrotante & periclitante filia, atque secum vestem eius detulerat. Cum ecce pueri de domo cucurrerunt, qui ei mortuam nunciarent. Sed cum, orante illo ab amicis eius exciperentur, prohibuerunt eos illi dicere, ne per publicum plangeret. Qui cum domum redisset, tam suorum emulatibus personantem; & vestem filiæ, quam ferebat, super eam proiecisset; reddita est vitæ. Rursus ibidem apud nos Irenæ cuiusdam Collectarij filius ægritudine extinctus est. cumque corpus iaceret exanime, atque à gementibus & plangentibus exequiæ parerentur: amicorum eius quidam inter aliorum consolantium verba suggessit, vt eiusdem martyris oleo corpus perungeretur: factum est, & reuixit. Itemque apud nos vir Tribunitius Eleusinus super Memoriam mar-

a Euod. de mir. s. Steph. l. 1. c. 1. apud Aug. to. 10.

b Ord. Aug.

c Euod. l. 1. c. 6. 7.

d Aug. de ciu. Dei lib. 22. c. 8.

e Aug. de Ciuit. Dei lib. 22. c. 8

f Euod. l. 1. c. 2. & l. 2. c. 1.

g Euod. lib. 1. c. 12.

h Ibid. lib. 1. c. 12.

i Ibid. lib. 2. c. 12.

k Ibid. lib. 2. c. 4.

l Ibid. lib. 2. c. 2.

m Seuer. dial. 1. 3.

n Aug. de Ciuit. Dei. lib. 22 c. 8.

XXVI. DE MARTIALI EX ÆTHNICO REDDITO CHRISTIANO.

tyris, quæ in suburbano eius est, agritudine exanimatum posuit infantulum filium suum: & post orationem, qua cum cum multis lacrymis ibi fudit, viuentem leuauit. ista ibi de quinque mortuis reuocatis ad vitam: de alio vero in dicta Calamensi Memoria reddito item vitæ, idem superius agit; cui addit de alio ex morte animæ (quod maius videri potest) reuocato ad vitam & relato in gloriam sempiternam. reddamus hic ipsum.

Fuit (inquit) *ibi vir in ordine suo primarius, nomine Martialis, ano iam grauis, & multum a religione abhorrens Christiana. Habebat sane fidelem filiam, & generum eodem anno baptizatum. Qui cum eius ageret autem multis & magnis precibus & lacrymis rogarent, vt Christianus fieret: prorsus abnuit, eosque à se turbida indignatione submouit. Visum est genero eius, vt iret ad Memoriam S. Stephani, vt illic pro eo quantum posset, oraret, vt Deus illi donaret mentem bonam, qua credere non differret in Christum. Fecit hoc ingenti gemitu & fletu & sincerissimo, ardente pietatis affectu. Deinde abscedens, aliquid de altari sorum, quod occurrit, tulit; eiq; cum iam nox esset, ad caput posuit. Tunc dormitum est: & ecce ante diluculum clamat, vt ad Episcopum curreretur, qui mecum forte tunc erat apud Hippohem. Cum ergo audisset eum absentem, venire presbyterum postulauit. Venerunt, & statim se credere dixit. Admirantibus atque gaudentibus omnibus baptizatus est. Hic quamdiu vixit, in ore habebat,* CHRISTE ACCIPE SPIRITVM MEVM: *cum hæc verba beatissimi Stephani a, quando lapidatus est à Iudeis, vltima fuisse nesciret; quæ huic quoque vltima fuerunt: nam non multo post etiam ipse defunctus est.* prætermittimus (quod alio tendimus) alia tunc temporis miracula edita, ab eodem Augustino tum in libris de ciuitate Dei, tum in sermonibus b recensita, in quibus de alio mortuo catechumeno ad vitam reuocato agit: vt planè numeres ex Augustino tunc temporis septem mortuos Stephani reliquiarum virtute reuocatos ad vitam.

a *Act. 7.*

b *Aug. de diuers. ser. 32. 33.*

XXVII. ADVERSVS HAGIOMACHOS IVRE INVEHITVR AVCTOR.

Huc accedant rebelles lumini, perfricta fronte Hagiomachi aduersus sanctorum reliquias bella gerentes: Quid habent, quod his iustè possint obicere, quæ à tanto viro conscripta, non in angulo, sed nota omnibus palam facta miracula, tum ad Gentiles confutandos habentur, tum pro concione populo prædicata? quæ nec ex sancto Augustino edita tantum habes, sed & ex duobus libris ad Euodium Episcopū Vzalensem conscriptis, quin & à Seuero Minoricēsis Ecclesiæ Episcopo, publica epistola eodem argumento toto Orbe vulgata, quā suo loco inferius prædicturi sumus: adeo vt de veritate certa fide testificata, omnique testificatione firmissimè roborata, nulla vel leuis quidem possit de mendacio subiri suspicio. Planè videre tunc fuit Stephanum primarium Ecclesiæ sanctæ diaconum, more maiorum, ex eminentiori suggestu Euangelium, quod omnes crederent, populo decantare, fidemq; Catholicam & Apostolicam præconio nunciare, eandemque sequentibus signis reddere obsignatam.

XXVIII. c *Act. 6. 7.*

Sed quid? Edente rursus Stephano c prodigia & signa magna in populo: renouantur rursum aduersus eum ab impijs antiqua certamina: rursum insurgunt synagogæ perfidorum, blasphemiæ cum arguunt: iterum falsos subinducunt testes: rapiunt iterum qui dilacerantur cordibus aduersarij, stridentibus dentibus, continent aures, impetū faciunt, eiiciunt extra ciuitatem, atque tandem blasphemiarum lapidibus obruunt: sed occidi non potest, qui regnare se virtute miraculorum ostenditin cælis. Cum semel impij occiderint corpus, non habent amplius quid faciant: iactent licet furentes odio in cælum lapides, eosdem in suum ipsi caput excipient; quod scriptum sit d: *Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet.*

d *Eccl. 27.*

Rogo te, lector, perpende, quanto Hagiomachi isti etiam æternis mancipatis suppliciis, à Deo reiectis, inferno addictis hominibus sint nequiores. Dixit vnus ex illis e: *Si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.* vnum mortuum reuocatum ad vitam fidem certam facturum viuentibus putans: istis vero nec satis sunt sex è mortuis excitati virtute reliquiarum sancti Stephani Protomartyris. Sed roget Deum iterum pro deploratis his miseris Stephanus f: *Domine ne statuas illis hoc peccatum:* (siquidem g aquæ

e *Luc. 16.*

f *Act. 7.*

g *Can. vl.*

multæ non valent extinguere charitatem, nec flumina obruunt illam) vt potentissimis eius precibus omnes ex Saulo h conuertantur in Paulum.

h *Act. 7.* XXIX. RELIQVIÆ S. STEPHANI AD DIVERSAS ECCLESIAS MISSÆ. *Aug. epist. 102.*

Sed missis his, iam reliqua prosequamur. Diuisit namque ipse sanctus quas ab Orosio accepit Augustinus reliquias Protomartyris Stephani, eisdemque alias ecclesias impertiit: extat enim eius epistola i ad Quintianum Episcopum, qua significat easdem ad ipsum reliquias mittere. de aliis autem alio missis, præter ea, quæ dicta sunt superius, ignoramus. Cæterum qui perlaturus eas in Hispaniā Orosius accepit; cum licuit in eas reuerti prouincias, munus expleſſe suum certum est: de quo constat, naui gatione appulisse in Minoricam insulam, eiusdemque loci Episcopo Seuero ex eis partem aliquam reliquisse. Sed de his suo loco inferius dicturi sumus.

XXX.

Iam verò ad res Innocentij Romani Pontificis hoc anno gestas reuocemus orationem. Cum enim scisset, in Africa ab Episcopis quibusdam immeritos ordinari, his occurrens, scribens ad Primatem totius Africæ Aurelium Episcopum Carthaginensem literis k conquestus est, datis hoc anno, quarto Nonas Iunij. Certè quidem magnam fuisse penuriam clericorum in Africa, quæ ex litteris eiusdem Aurelij superius dicta sunt, dum petit vel à Romana, vel Mediolanensi Ecclesia mitti in Africam sacrorum ministros, satis ostendunt. Emendanda autem epistola ipsa est in alterius Consulum nomine, dum alius quam Theodosius Palladij collega ponitur. Elucet verò in ea epistola Romani Pontificis erga omnes Ecclesias cura propensior, cum & erga transmarinas quoque prouincias pastorali solicitudine vigiler. Quo etiam anno idem Romanus Pontifex ad cōsultationes Decentij Episcopi Eugubini respondit l, de quibus à nobis superius alia occasione tractatum est.

k *Innocent. epist. 19. INNOC. PAPA VM AVRELIO EXPOSTVLATIO IMMERITIS ORDINATIS.*

l *Innocent. epist. 17.* XXXI.

Quod igitur summi munere Pontificij vniuersum circumspectaret Catholicum orbem, idem Innocentius Papa Ioannem Hierosolymitanum episcopum, epistola ad eum scripta, redarguit de his, quæ in familiam sanctarum virginum Eustochij atque Paulæ Junioris ab impijs impietatis fuissent admissa. quænam ista fuerint, ipsæ litteræ Innocentij ad ipsum Ioannem scriptæ declarant, quæ sic se habent m.

m *Innocent. epist. 24 ad Ioan. non adscripta codici.*

Dilectissimo fratri Ioanni Innocentius. Direptiones, rades, incendia, omne facinus extremæ dementiæ, generosissimæ sanctæ virgini Eustochium & Paulæ deplorauerunt, in locis Ecclesiæ tuæ perpetrasse diabolum: nomen enim hominis, cuius nunquam reticuerunt. Quod etsi ambiguum non sit, & à quo commissum: oportuit tamen custodire germanitatem tuam, & gregi illum solicitius prouidere, ne quid huiusmodi oriretur, quod cum aliorum periculo tua lacessit negligentia admittere in gregem Domini, & tales agnos, quos incendio, armis & persecutionibus nudas, debiles post fuorum cædes & mortes vix viuere audiuimus. Nihil mouet pietatem illam sacerdotij tui de tantæ diabolo in te atque in tuos potestate admissa: in te, inquam: prorsus enim sacerdotij grauitatem condemnat, tantum nefas in Ecclesia fuisse completum. Vbi promissiones tuæ? Vbi certe, si casus euenerint, auxilia, vel consolationes? Cum plus se adhuc metuere dicant, quam conquerantur esse perpessas. Altius conserens, si essent aliquid de hac re mecum apertius collocutæ. Vide, frater, ante qui hostis insidias, & spiritu boni rectoris peruigila, vt hæc quæ ad nos opinione magis quam accusatione manifesta delata sunt, vel corrigantur, vel retundantur; ne tuæ Ecclesiasticum de labe sit allatus casus enim, qui non defenderit, præstare compellat. hæc ad Ioannem Innocentius, cum idem Ioannes suspicione conniuentiæ de perpetrato scelere apud ipsum vehementissimè pulsaretur, quod sciret eum semper aduersatum esse Hieronymo, eidemque sæpe ante negotium facessisse, sub cuius regimine sanctissimæ illæ fœminæ erant.

XXXII. IOAN. IVRE IN SVSPICIONEM ADDVCTVS.

Suspicio, inquam, vehemens illa erat, quod cum (vt dictum est, & ex litteris sancti Augustini superius declaratum) ipse Pelagium foueret quasi Catholicum, quem antè idem sanctus Hieronymus scripta epistola ad Ceesiphontem, & post absolutionem eiusdem Pelagij in Concilio Palæstino tribus dialogorum libris vehementer insectatus esset: vindictæ cœpta in Bethlehemiticum mona-

sterium,

sterium, ipsius nutu, ab impiis Pelagianis ea tam nefanda fuerint perpetrata, quorum gratia eædem facræ virgines apud Innocentium Romanum Pontificem conquestæ essent. Sed prædicanda planè illarum modestia, cum sic detulerint, vt tamen delinquentium nomina tacuisse voluerint. quod eadem quoque virtute sanctus Hieronymus præstitit in litteris eadem ex causa datis ad eundem Romanum Pontificem, vt idem Innocentius significat liberis eo argumento ad ipsum S. Hieronymum redditis, quæ sic habent:

XXXIII. *Dilectissimo filio Hieronymo presbytero Innocentius Episcopus.*

Nunquam boni aliquid contentionem fecisse in Ecclesia, testatur Apostolus: & ideo hæreticorum correctiones primum fieri iubet, magnæ, diuturna duci collatione. Quæ regula dum negligenter accipitur a, malum non vitatur, quod cauendum est, sed augetur. Tamen quoniam dolor gemitusq; tuus ita quatit viscera nostra, vt ratio non tractanda, consulendaq; sit: primum constantiæ tuæ alloquor fidem pro veritate quinque inuicta, aut (vt dicas) periculo persecutur, qui expectat beatitudinem, multu sæpè narrastis; & tua verbu prædicationis, te bene memorem admonemus. Itaque excitati tanta malorum sluena, arripere auctoritatem sedis Apostolicæ ad omne comprimendum nefas festinauimus: sed in quem insurgeremus, nec nomine appellatum legimus, nec criminis aliqua ratione taxatum. Quod ergo possumus condolemus. Si depositio autem apertam manifestamq; in homines aliquos accusationem: aut iudices competentes tribuam: aut si quid vrgentius solicitumq; a nobis fieri potest, non retardabo, fili dilectissime. Tamen Episcopo fratri meo Ioanni scripsi, vt circumspectius agat: ne quid circa Ecclesiam sibi creditam adhuc tale aliquid fiat, quale præuidere & propellere ne accideret, vel ne accidat, etiam ipsi sit & postea molestissimum. hucusque Innocentius ad sanctum Hieronymum.

XXXIV. Idem vero Innocentius Papa ad Aurelium (Episcopum Carthaginensem puto) cuius diligentia perlatas ipsas sancti Hieronymi litteras accepisset, ista paucis rescripsit *a*:

Dilectissimo fratri Aurelio Innocentius.

Pijssimam etiam ad nos perueniendi tuam affectionem bene compresbyter noster credidit Hieronymus. Compatimur gregis nostri membro: & quod faciendum ducimus vel facere potuimus, summa velociter executi. Germanitas tua, frater carissime, citius litteras memorato reddere festinet. hæc Innocentius ad Aurelium, ad quem litteras superius recitatas Hierosolymam mittendas dedit. Sæpè enim accidisse vidimus, vt ex Africa Fideles nauigarent in Palæstinam: his vero temporibus Innocentius item nomine presbyter (vt indicant litteræ S. Hieronymi ad Augustinum *b*, de quibus dicemus inferius) eodem se contulit.

a Innoc. n. epist. 26.

INNOC. EPISTOLA AD AVRELIVM.

b Hieron. epist. 79.

XXXV. At diuini quidem dispensatione iudicij factum est, vt inter hæc ipse Ioannes Hierosolymitanus Episcopus ad Dei tribunal rationem de omnibus redditurus, ex hac vita morte subductus se sistere cogeretur. Hoc namque anno eundem Ioannem mortuum esse, inde perfacile intelligi potest, quod anno sequenti eius in sede successoris sunt redditæ literæ ad Romanum Pontificem, quibus inter alia significatur, iam ipsum Ioannem haud recens esse defunctum. Tenuit ipse sedem illam annis triginta: tot enim numerantur ab obitu S. Cyrilli eius prædecessoris. Subrogatus vero in eius locum fuit Praylius; ita enim nominatus reperitur in literis Zosimi Papæ anno sequenti recitandis, sicut pariter nominat eum Theodoretus, dum ait *c*: *Post Iohannem illum admirabilem mortuum, Praylius, qui nomini suo pulchrè respondebat* (ob mansuetudinem scilicet) *illius Ecclesiæ regimen capessit.* hæc ipse. ex quibus omnibus corrigendum est Nicephori Chronicon, vbi loco Praylij, legitur Paulinus Ioannis successor: vel alij emendandi, qui pro Praylio dixerunt Cyrillum.

IO. EPISC. HIEROSOLYM. OBITVS, ET PRAYLII ELECTIO.

c Theod. l. 5. c. 40.

XXXVI. *His Consulibus* (inquit Marcellinus Comes in Chronico) *Atticus Episcopus Constantinopolitanus scripsit ad Reginas*, filias scilicet Arcadij Imperatoris, *librum de Fide atque virginitate, opus valde egregium, in quo præuenient dogma Nestorij impugnauit.* hæc ipse. Mira quidem res, filiæ ipsæ quatuor Arcadij Imperatoris, Pulcheria, Placilla, Arcadia, atq; Marina, omnes paribus votis excoluere cælibem vitam virginitatem Deo dicantes, in Palatioque perinde ac in Monasterio monasticam vitam agentes: quarum omnium sancta Pulcheria Augusta & sanctitate & prudentia præcipuum locum tenens, facta est cæteris sancti instituti authrix & moderatrix.

FILIÆ ARCADII OMNES VIRGINITATEM SECTATÆ.

XXXVII. Rescripserunt hoc item anno Imperatores aduersus Gentiles his verbis *d*: *Qui profano Paganí ritus errore seu crimine pelluntur, hoc est, Gentiles, nec ad militiam admittantur, nec Administratoris & iudicis honore decorentur. Dat. VII. Idus Decemb. D. N. Theodosio VII. & Palladio Conss.* Quam iusto Dei iudicio factum apparet, vt Gentiles, qui sibi in Attalo Imperium vindicare studuerant, iidem ab omnibus excluderentur magistratibus atq; militia.

d l. 20. de Pagan. C. Theod.

XXXVIII. Quod rursum spectat ad Imperatorum rescripta hoc anno data: Theodosius Imperator ad reprimendos Alexandrinos tumultus, qui ps anno superiori, diximus excitatos, edidit sanctionem. Quod enim sciret corpus eorum qui ascripti erant ægrotantium curæ, in numerum haud mediocrem excreuisse, nec contemnendæ audaciæ esse, eosdemque omnes aduersus Præfectos studere Cyrillo; de his rescripsit ad Monaxium e Præfectum Prætorio illud admonens, ne Corpus illud excederet numerum quingentorum, eosdemque non ex diuitibus, sed pauperibus allegendos; quos & vetuit publicum quodlibet adire spectaculum, neue ad Curiam accederent, nisi singuli, & vrgente necessitate. Hæc omnia cum hoc anno cauenda Imperator indixerit: certe quidem non aliunde, quam ex superioris anni tumultibus ista ipsa sanxisse putatur.

DE PARABOLANIS RESCRIPTVM IMPERATORIS.

e l. 42. de epis. & cler. C. Theo

Vix enim credi potest, quæ essent vires Episcoporum Alexandriæ, cum illis ipsi homines fuerent, quos idem Imp. nominat Parabolanos tum in præsenti edicto hoc anno dato, tum in alio sub duodecimo Honorij Consulatu edito *f*. Fuisse autem hos minoris ordinis clericos allectos, exordium dati hoc anno rescripti insinuare videtur, in quo ista verba leguntur: *Placet nostra clementiæ, vt nihil commune clericis cum publicis Actibus, vel ad Curiam pertinentibus habeant.*

f l. 43. de epis & cler. C. Theod.

Cæterum quod ad ipsum nomen spectat, consentiunt recentiores, vocem hanc, Parabolanos, vel, vt habet Iulius Firmicus, Parabolarios, siue Parabolos, vt habet Socrates, & ex eo Cassiodorus, à voce Græca παραβολεῖ, deriuari, qua significatur homo ad subeunda pericula præceps, quales putabantur, qui curę omnis generis ægrotantium pestis quoque tempore, præessent. Verum quod ex charitate eiusmodi primo manauit officium, quæ nulla maior videri poterat, cum poneret quis animam suam pro amicis suis; transiuit in factionem, cum iidem pro Episcopis pugnaturi, negotium facerent quoque Præfectis: cuius auertendæ rei causa Theodosius, anni superioris (vt vidimus) malis admonitus, ea aduersus eiusmodi genus hominum statuere opus habuit. Qui ergo dissidia anni superioris inter Orestem Præfectum & Cyrillum Alexandrinum episcopũ ignorarunt, quorum causa hæc sancita esse nescuntur, pariter hallucinati esse oportuit in eiusdem sanctionis interpretatione. Rescripsit vero postea idẽ Theodosius *g*, vt iidem, qui sub numero quingentorum fuerant sua sanctione restricti, quod curæ infirmorum non satis esse viderentur, ad sexcentos excrescerent, quibus in omnibus præesset Episcopus Alexandrinus. Sed de his hactenus.

XXXIX.

g l. 43. de epis & cler. C. Theod.

IESV CHRISTI
Annus 417.

INNOCENTII PAP. Annus 16. HONOR. 23. THEOD. 10. IMPP.

I. QVADRINGENTESIMVS decimus septimus Christi annus Honorio Augusto vndecimum & Constan-

PELAGIVS DOLOSE PVRGARE SE STVDET APVD INNOC. PP.

tio secundum Consulibus aperitur: Quo Pelagius hæresiarcha, cum accepisset non esse receptam ab Innocentio Romano Pontifice purgationem suam habitam in Concilio Palæstino, sed priori apud eum astrictum oneri damnationis; vt eum falleret, omnem adhibuit fallendi artem: etenim ipse ad Innocentium Papam literas dedit, quibus profiteretur, se vere esse Catholicum. Dedit & alias de hoc ipso Praylius Hierosolymitanus, quibus legitime factam Pelagij purgationem significaret. A diectum, vt vna cum his mitteretur Romam, quiæque esset hæresis infamatus Cælestius eius discipulus suam causam acturus, suosque accusatores ad sedis Apostolicæ iudicium, quasi calumniis exagitatus, prouocaturus; quo declaret se non aliter credere, quã quod Catholica teneret Ecclesia. Quantum autem opinari licet, cum his omnibus & ad hæc omnia videtur etiam legatus fuisse Palladius Galata Episcopus Helenopolitanus, quem Pelagio fauisse, testificatione sancti Hieronymi superius dictum est. Ipse enim Palladius in dialogo, quem scripsit de rebus S. Ioannis Chrysostomi, ipso eius exordio de se testatur, venisse Romam sub Zosimo Papa. Sed agamus de singulis eodem quo gestasunt ordine, atque in primis de ipsis ad Innocentium Papam Pelagij literis hoc ipso anno è Palæstina, vbi degebat, datis.

II.

Quod enim ipse Pelagius Hierosolymis habitare tandem elegerit: illud animi eius consilium fuisse creditur, vt ibi moraretur, quo ex toto Orbe Christiano concurrerent gentes; vt ibi errores docens, vniuersam simul totius Orbis Ecclesiam macularet. Sed quod ad datas ab eo literas ad Romanum Pontificem pertinet: S. Augustinus earumdem literarum Pelagij Romam ad Innocentium Papam missarum crebrius mentionem habens, tempus quo dedit, exacte significat, dum eas scriptas ad Innocentium tradit, acceptas autem eo tunc defuncto, ab eius successore Zosimo, hoc nempe anno, quo Innocentius (vt dicemus) ex hac vita decessit. Ipse igitur agens contra eumdem Pelagium in commentario de peccato originali, hæc inter alia *a*: *Quomodo autem Pelagius obrepere tentauerit ad faciendum etiam Apostolicæ sedis Episcopale iudicium, in hac ipsa quæstione de Baptismate parulorum diligenter attendite. In literis enim, quas Romam misit ad beatæ memoriæ Papam Innocentium, quoniam eum in corpore non inuenerunt, & sancto Papæ Zosimo datæ sunt, atque ad nos inde directæ: dicit se ab hominibus infamari, quod neget parulis baptismi sacramentum, &c.* at. Fuisse quidem eam Pelagij epistolam apologeticam pro sui defensione & excusatione, idem Augustinus inferius declarat illis verbis *b*:

a Aug. de gest. Pelag. cap. 17.

PELAGIVS SE EXCVSAT ET DEFENDIT APVD INNOC. PP.

b Aug. ibid. c. 21.

III.

Ista eius verba Romam pro magna eius purgatione transmissa, tam sunt ambigua, vt possint eorum dogma recipere latibula. Itemque rursus Augustinus in libris ad Albinum & Pinianum atque Melaniam datis de Gratia Christi, earumdem Pelagij literarum frequenter meminit: imo & alligasse eidem epistolæ fidei suæ confessionem, declarat his verbis *c*: *Vt ergo hæc interim omittam: nempe ipse Pelagius & literas nuper & libellum Romam sua fidei misit, scribens ad beatæ memoriæ Papam Innocentium, quem defunctum esse nesciebat.* hæc ipse. Porro eundem libellum, seu confessionem Pelagij, nos tãdem nacti describemus inferius opportuniori loco. Sed & ex sancti Augustini etiam recitatis superius verbis facile intelligi potest tempus ipsum, quo ad Albinum & socios libros illos conscripsit, nempe anno sequenti, vt suo loco dicemus. reliqua autem de Pryalij Episcopi Hierosolymitani epistola ad Innocentium Papam, & Cælestio ad eũ veniente, agemus inferius, cum de Zosimo Papa, qui Innocentio successit, erit sermo. Interea vero de ipsius Innocentij obitu, qui intercessit, agemus.

c Aug. de grat. Christi lib. 1. c. 30.

IV.

DE OBITV INNOC. PAPÆ.

Hoc igitur anno, quinto Kalendas Augusti idem Innocentius Papa diem obiit, cum sedisset annos quindecim, mensem vnum, & dies decem: ea enim die finem imposuisse præsenti vitæ, non solum liber de Romanis Pontificibus tradit, sed & Romanum Martyrologium fidem facit, dum eadem ipsa die celebrat ipsius ad Deum transitum. Quod autem re vera hoc anno ipse Innocentius mortuus sit, adnexis assertionem eorum, qui eum annor superiori defunctum volunt: istud quidem euidenter demonstrant literæ eius hoc anno datæ sub dictis Consulibus Honorio atque Constantio ad Concilium Mileuitanum *d* sexto Kalendas Februarij; quarum ante meminimus. Accedit præterea Marcellini Comitis auctoritas, qui sub huius anni Consulibus collocat Zosimum Innocentio subrogatum. Porro hunc minime prætergressum a Te annum Innocentium, literæ Zosimi Papæ datæ hoc anno manifeste declarant. Rationem vero temporis sedis ipsius Innocentij ex dictis superius in eiusdem ingressu facile colliges; intelliges q; omni ex parte constare, quam nuper certo annorum, mensis, & dierum numero confignauimus.

d Innoc. epist. 27.

Antequam autem ad ingressum Zosimi deueniamus, quæ de eodem Innocentio scripta feruntur, absque tamen temporis nota, hic ex more * reddenda putauimus. In libro enim de Romanis Pontificibus hæc in primis de eo habentur: *Hic constitutum fecit de omni Ecclesia, & de regulis monasteriorum, & de Iudæis & Paganis.* Quod hic dicitur, *Constitutum de omni Ecclesia*, idem est, ac decretum ad vniuersalem Ecclesiam spectans: & illud ipsum putamus, cuius Gennadius his verbis meminit *e*: *Innocentium vrbis Romanæ Episcopus scripsit decretum Occidentalium Ecclesiarum & Orientalium aduersus Pelagianos datum: quod postea successor eius Papa Zosimus Latinis promulgauit.* hæc ipse. Porro cætera decreta de regulis monachorum, Indæis atque Paganis, desiderantur. Subditur vero ibi: *Multos Catabaptistas inuenit, quos in exilio Monasterij relegauit. Hic inuenit, Pelagium & Cælestium hæreticos, & damnauit eos; & hoc constituit, vt qui natus fuerit de Christiana, denuo nasci debeat per baptismum, hoc est, baptizari: quod Pelagius damnabat.* hæc ibi: sed perperam quidem dicta esse videri possunt, si ipsum Pelagium auscultemus. etenim suis ad Innocentium litteris conquestus est, quod de his calumniose infamaretur. recitat eius verba sanctus Augustinus, quæ sunt huiusmodi *f*: *Dicit se ab hominibus infamari, quod neget parvulis baptismi sacramentum, & absque redemptione Christi aliquibus celorum regna promittat. Sed non sic illa hæc obiiciuntur. vt possit: nam neque parvulis negant baptismi sacramentum, neque absque redemptione Christi aliquibus celorum regna promittunt. Itaque vnde se queritur infamari, eo modo proposuit, vt facile possit criminationibus, salua sua dogmatis ratione, respondere. Obiicitur autem illis, quod non baptizatos parvulos nolunt damnationi primi hominis obnoxios confiteri, & in eos transisse originale peccatum regenerationis purgandum.* hæc Augustinus, eademque sæpe in eo libro, quem ad Albinum scripsit de Gratia Christi *g*. Quod ergo ibidem dicitur, negasse Pelagium baptismum infantium; sic illud accipiendum est, quod si non verbis, re ipsa tamen damnasse videri poterat, dum peccatum negaret originale; cuius rei gratia necessarium etiam infantibus baptismum esse, Ecclesia semper tenuit, & Innocentius decreto firmauit.

e Gennad. de Viris ill. in fine c. 43.

DECRETVM INNOC. PAPÆ ADVERSVS PELAGIVM.

f Aug. de peccat. orig. cap. 17.

QVOMODO DICENDVS PELAGIVS NEGASSE BAPTISMVM PARVVLORVM.

g Aug. de grat. Christi c. 40 31.

Rursum vero de eodem Innocentio vbi supra: *Eodem tempore dedicauit basilicam sanctorum Gerualsi & Protasij ex deuotione testamenti cuiusdam illustris fœminæ Vestinæ, laborantibus presbyteris Vrsicino & Leopardo, ac diacono Ilsyano. Quæ fœmina supra scripta testamenti paginam sic ordinauit, vt basilica sanctorum martyrum ex ornamentis & margaritis venditis tantis æstimationibus construeretur: & constructa est vsque ad perfectum. Quo in loco beatissimus Innocentius ex delegatione illustris fœminæ Vestinæ Titulum Romanum constituit, & in eadem domo obtulit patenas argenteas duas, pensantes singulas libras viginti, &c.* pergit recensere alia sacra vasa & fundos ac domos eidem Titulo adscriptos. Quod vero ibi subiicitur: *Hic constituit sabbato ieiunium celebrari, quia sabbata Dominus in sepulchro positus est, & discipuli ieiunauerunt.* non sic quidem accipiendum est, vt huius decreti auctoritate ieiunij sabbati ipse auctor fuerit Innocentius; sed quod de his rescripserit ad Decentium Episcopum Engubinum, qui ieiunij sabbati causam edoceri, datis literis, expetierat. De eodem hæc ibi etiam *h*: *Hic constituit basilicam sancte Agnetis martyris a presbyteris Leopardo & Paulino solvite ac digne gubernari & regi & ornari.* & paulo post: *Hic fecit ordinationes quatuor in Vrbe per mensem Decembrem, constituit pres-*

h Innoc. epist. 20. c. 4. in fin.

byteros

inter se triginta, diaconos quindecim, & Episcopi per diuersa loca quos præsentat quatuor. hactenus de rebus ab eo gestis ibidem recensitis.

VII. De epistola S. Basilii ad Innocentium.

Ad calcem vero illa explodenda est de Innocentio vulgata nonnullorum credulitas ex temporum ratione non adhibita malè parta, qua feruntur duæ, quæ extant S. Basilij epistolæ ad Innocentium quendam scriptæ, ad hunc ipsum Romanum Pontificem esse datæ. Quas quidem litteras germanas esse S. Basilij non negauerim; sed ad alium potius Innocentium Episcopum esse scriptas, ipsa temporis diuersa ratio palam facit: cum longe post obitum S. Basilij sedere cœpisse Innocentium, certum sit. Sed vt hæc cuncta faciliùs innotescant, & vnde errandi occasio sumpta sit appareat, easdem hic epistolas reddere haud otiosum putamus: prior autem sic se habet:

Basilius Innocentio Episcopo.

VIII. Basilii prior epist. ad Innocentium.

Quem vero alium par erat & timidis fiduciam afferre & dormientes excitare, quam tuam, qui dominus noster es, sanctitatem? Qui perfectionem tuam in omnibus hoc quoque in re demonstrasti, quod sustinueris submittere te nobis: qui abiecti sumus. Dignatus es enim tu quoque ministrare nobis spiritualem incundit atem, & præclaris litteris animos nostros recreare, & tanquam puerorum infantiam magnitudinis tuæ vbere excipere. Petimus igitur à bono animo tuo, vt præcurras, vt nos quoque dignemur, qui pericamus à vobis qui magisteriales, vtilitates; accipiamus os & sapientiam, vt audeamus respondere vobis, qui agimini à Spiritu sancto: cum te amicum esse, & discretionem eius habere verum audientes, magnas gratias agimus de tua erga Deum forma & constanti charitate: orantes vt pars nostra reperiatur vna cum veris adoratoribus. quorum e numero persuasum habemus esse perfectionem tuam. Idque vt ita sit, vt animus magnum illum & verum Episcopum, qui omnem terram sui adoratione complet, Dominum nostrum. hactenus prior epistola: quæ cum adeo submisso animo à Basilio scripta appareat, qui erat Archiepiscopus Cappadociæ; indeoborta est opinandi occasio, vt non ad alium, quam ad Innocentium Romanum Pontificem potuerit esse data. Posterior autem quæ sequitur, his verbis concepta legitur:

IX. a Ex codice Vaticano. Sirmondi manu scripto. Basilii posterior epistol. ad Innocentium.

Innocentio Episcopo Basilius a. Quanta sum affectus lætitia, postquam litteras charitatis tuæ accepi; tantam ex eo molestiam cepi, quod nobis curas graues & super vires nostras imposueris, quomodo in tanto locorum interuallo à tanto gubernatoris munere salutem dare possimus. Nam dum vos Ecclesia habet, tanquam in proprio fundamentis conquieuit. Sed si Dominus aliquid de vita vestra disponeret: quos vobis æquiparandos huic adfratrum curam mandare posset, id quod per litteras postulasti? Prudenter profecto dum vnus eum videre cupiens, qui post te electum Domini gregem recturus sit: quod beatus Moyses optauit & vidit. Postquam igitur & locus magnus & fama celebris est, & opera tua nota, & tempora difficilia indigentia magno gubernatore ob continuas procellas & fluctuationes Ecclesiæ imminentes: haud tutum animæ meæ futurum esse existimaui. si hoc munus negligenter & perfunctorie capesserem; eorum præsertim, quæ scripsisti, recordatus, quod scilicet coram Domino tu mihi dicens de negligentia Ecclesiarum dicens, contra me fatureris. Itaque ne tuum iudicium ingrediar, sed potius te, defensionis meæ consortem coram Christo inueniam: totum presbyteratus in Vrbe confessum perlustraui, pretiosum vas elegi, hominem scilicet quondam nepotem beati illius Hermogenis, qui in magno Concilio egregiam & ineffabilem fidem scripto tradidit. Ecclesiæ multis annis presbyterum, domestica moribus compositum, canonum peritum, accuratum in fide, commendatum & continentia ac exercitatione vsque ad hæc tempora vitam ducentem; & si quod roboris in corpore superat, summa vitæ duritie perdomuit: qui ita mendicus est, & omnis in terra facultatis expers, vt nec pane quidem abundet, nisi quantum eius & fratrum, qui cum eo sunt, manibus cibus contexendo, sibi suppeditet. Hunc ad te mittere in animo habeo, si nunc tibi vero & tibi sit opus, & non alio quopiam iuuiore, qui ad mittendum hunc at g illuc, necnon ad alios vsu vita necessarios exequendum actus sit.

X. *Propterea quamplurimum dubitaui occasio, mihi scribere negabatur; & hunc virum Dei electum muneri peragendo idoneum, conuersationis reuerendum, cum in consuetudine docentium ad te mittam: quem etiam statim mittere potuissem; sed quoniam tu præmonens, virum in aliis quidem probum & nobis carum, à proposito autem multo differentem efflagitasti, meam opinionem tibi apertam facere volui; vt si tali viro indigueris, aliquem vel ex nostris, qui eum bis tecum diebus suscipiant, mittas; vel si non habes, qui vie vsque ad nos labores sufferre valeat, nobis scribas.* hactenus Basilius ad Innocentium Episcopum.

XI. Auctor epistolarum Basilius Cæsariensis.

In primis vero, quod ad Basilium pertinet, nulla debet esse dubitatio, hunc esse Basilium Cæsariensem Episcopum: nam de Hermogene mentionem habet, quem eiusdem ciuitatis Cæsariensis Episcopum fuisse, idem Basilius Cæsariensis in suis epistolis (vt quarto Annalium tomo dictum est) asseuerat. Innocentium vero aliquem puto fuisse ex Episcopis Cappadociæ eidem Basilio subditis ætate & sanctitate venerandum, qui probatum aliquem ad se ritti presbyterum rogauit eundem Basilium, vt munere Chorepiscopi ipsi in functionibus Episcopalibus adiutor accederet, qui post obitum eius in sedem successor eligi posset. Cuius autem ciuitatis Innocentius iste Episcopus fuerit, haud nobis compertum satis habetur: scimus tamen Basilij sedis tempore vixisse Innocentium, ad quem alia eiusdem sancti Basilij extat epistola *b*. Meminit & S. Athanasius in epistola ad Palladium de Innocentio in Cappadocia viro insigni, necnon de ipso Basilio Episcopo Cæsariensi: vt plane in eam sententiam adducar, non alium illum esse Innocentium, quam eum, ad quem S. Basilius dictas scribit epistolas.

b Basil ep. 3. in addit.

XII. De Augustini epistola ad Paulinum.

Hoc ipso tempore post obitum Innocentij Papæ, antequam crearetur eius successor Zosimus, vel decreta Innocentij aduersus Pelagium promulgarentur, sanctus Augustinus ad Paulinum Episcopum aduersus eiusdem Pelagij errores conscripsit. Hunc fuisse S. Paulinum Nolanum, idem Augustinus in commentario de Bono perseuerantiæ ad Prosperum & Hilarium expresse testatur, cum eiusdem suæ ipsius epistolæ meminit *c*. id ipsum de Paulino Nolano affirmat S. Prosper *d*. cum recenset eiusdem Augustini lucubrationes aduersus Pelagianos editas; & inter alia dictam ad Paulinum Nolanum epistolam. Quod autem post obitum Innocentij hoc tempore data fuerit, illud certum est argumentum, quod eiusdem Innocentij mentionem faciens, beatæ memoriæ Innocentium nominat. Sed quod nondum creato Zosimo successore id acciderit, inde perspicuè etiam poteris intelligere, quod cum Apostolicæ sedis decreta aduersus Pelagium recenset, nonnisi de ipsius Innocentij litteris ad Africanos Episcopos redditis meminit; haud dubium dicturus de eiusdem Innocentij nouissimo decreto sancito, & per Zosimum promulgato, si id factum fuisset, quod maximè ad rem, de qua ageret, necessarium esse videret. Reddam autem ipsius ad Paulinum hic verba *e*: *Missæ sunt itaque hæc de ex duobus Conciliis Carthaginensi & Milcuitano relationes ad Apostolicam sedem, antequam Gesta Ecclesiastica, quibus apud Episcopos prouinciæ Palestinæ Pelagius professeretur esse purgatus, vel ad manus nostras, vel in Africam peruenissent. Scripsimus etiam ad beatæ memoriæ Papam Innocentium, præter Conciliorum relationes, litteras familiares, vbi de ipsa causa aliquanto diutius egimus. Ad omnia nobis ille rescripsit eodem modo, quo fas est atque oportebat Apostolicæ sedis Antistitem. Quæ omnia modo legere poteris, si eorum forte ad te vel nulla vel non cuncta peruenerant: vbi videbis, seruata erga hominem moderatione, quæ debuit, ne damnaretur, si prana damnaret; ipsum tamen nouellum & perniciosum errorem sic Ecclesiastica auctoritate compressum, vt multorum miremur esse adhuc quosdam, qui per quemlibet errorem gratia Dei conentur obsistere.* hæc ipse.

c Augustl. epist. 106.

XIII. Nolæ Pelagiani nonnulli.

Quod vero de his Augustinus Paulinum putauerit esse monendum, hanc inferius sui instituti rationem afferet his verbis: *Quod propterea commemoramus, quoniam quidem apud vos, vel in vestra potius ciuitate (si tamen verum est quod audiuimus) tantapere ipso errore quidam obstinatione nituntur, vt dicant, facilius esse, vt etiam Pelagium deserant atque contemnant, qui hæc sentientes anathematizauit, quam ab huius sententiæ, sicut eis videtur, veritate discedant.* hæc ipse.

Sed vnde ista contagio serpsit in Nolanam Ecclesiam? Inde quidem, quod antequam Pelagius palam detegeretur hæreticus, insinuauerat se in eiusdem Paulini amicitiam, à quo & vt Dei seruus, quem præ se ferebat verbis & habitu, amabatur, vt eiusdem Augustini epistola ipsius exordio docet. Quinetiam ad ipsum Paulinum Pelagius epistolam dedit, sed qua ipse videri posset esse Catholicus, ne à tanto viro vt hæreticus reiiceretur: etenim ipse Pelagius in libello, quem nuper ad Innocentium Papam pro sua defensione dedit, hæc inter alia scripsit: *Legant* (inquit) *illam epistolam, quam ad sanctum virum Paulinum Episcopum ante duodecim fere annos scripsimus, quæ trecentis fere versibus nihil aliud, quam Dei gratiam & auxilium confitetur, nosque nihil omnino boni facere posse sine Deo.* hæc Pelagius, quæ recitat Augustinus *a* in commentario ad Albinum & socios de Gratia Christi.

a Aug. de grat Christi lib. 1. cap. 33.

XIV. Cæterum hæc aduersus Pelagium ad Paulinum visus est Augustinus scribere voluisse, non quidem ipsius Paulini causa, tanquam illis indigeret, quem sciret probe Catholicum & veritatis Catholicæ propugnatorem; sed ad conuincendos eos, qui Pelagij errores mordicus defendendos susceperant; id fortasse etiam ipso Paulino poscente. Etenim de fide impolluta Paulini hæc idem sanctus Augustinus ad eum *b*: *Oremus ergo pro illis, sancte frater: ceruis quippe nobiscum, quam malo errore teneantur. Fragrant enim epistola tua odore suauissimo Christi, vbi germanissimus gratiæ ipsius dilector & confessor apparet. Sed quod diu tecum de hac re loquendum putauimus: Primo, quia iucundissimum est, fecimus: quid enim debet esse iucundius vel infirmis gratia, qua sanantur, vel pigris, qua excitamur, vel valentibus gratia, qua iuuamur? Deinde, vt si quid nostra disputatione, Deo adiuuante, possimus, tua non fides, sed fidei contra tales adminiculetur assertio: sicut nos quoque in hanc facultatem tua germanitatis litteris adiuuamur, &c.* laudat insuper Paulinum idem sanctus Augustinus, quod scriptis suis aduersus Pelagianos errores sit firmus assertor Catholicæ veritatis. At de Paulino hactenus.

b Aug. epist. 106. ad PAVLINVM NOLANVM CATHOLICÆ VERITATIS ASSERTOR.

XV. Inter hæc autem accidit, vt Valerianus quidam nefandissimus Pelagianus ex Occidente migrarit Alexandriam; vt cum ibi qualis esset, minime perspectus haberetur, securius degens, insinuaret se Cyrilli Alexandrini Episcopi amicitiæ. cuius rei causa Eusebius quidam (puto Cremonensem illum sancti Hieronymi scriptis haud modice illustratum) vt hominem eliceret, ad ipsum Cyrillum eiusmodi epistolam dedit *c*:

Ex Tod. Card Sirle ti manuscr. EVSEBIVS MONET CYRILLVM DE VALERIANO PELAGIANO.

Domino sancto, omnique honore colendo ac beatissimo Papæ Cyrillo Eusebius in Christo frater.

*Gratias ego Deo meo, quod beatitudinis tuæ dulciora melle epistolæ officij eloquia promerui: quia perclutienti retinnire dignatus es, domine sancte, omnique honore colende beatissime Papa: Vide quæso, vt libenter mea paruitatis suscipere sermonem digneris; & libertatem, quam in fide Christi habere videmur, superbiam non reputes. Alexandrina sedes, ex quo Christi nomen vniuerso Orbi innotuit, præ cæteris prouincijs, semper Italiæ Christi gluttino cohæsisse cognoscitur. Quomodo nunc cum beatæ memoriæ Innocentium Pelagium, Cælestiumque cum suis capitibus condemnans, cunctis eos abiicientibus Orientalibus, Alexandrina Ecclesia in communionem receperit, quæ sola & prima inter comprouinciales suos tales refutari debuerat? Sed ille est pestifer, de quo sanctitudini tuæ ante annum scripseram, signifer & confœderatus eorum Valerianus ventriloquus, qui gule operam præbens, quicquid otiosum sue adulationi inuenerit, ibi sanctos ac fidelissimos nunciat. Sed non illum liberum putet tua beatitudo: seruus est Ariminensis possessionis illustrissimi Valerij Comitis: quem propter repercutiam tui amoris, repetendum à te, interminari siluimus. Magis orare pro nobis dignare, & tales à consortio abiicere, scriptum recordatus Prophetæ sancti: Carnes ligatas in pallio * sacerdos, cum pollutum non sanctificet, à polluto ipse contaminatur: quæ lex est probatio sacerdotum. Sed date veniam dignaberis meæ audaciæ & paruitati, vt supra ante rogaui. Incolumem beatitudinem tuam, meique memorem inuiolabilis Trinitas tueri dignetur, sancte Papa.* hactenus Eusebius. Cæterum quod ad Cyrillum spectat; insectatum etiam ipsum esse Pelagianos in Cœlio Ephesino, quæ de ipso suo loco dicturi sumus, satis aperte declarant.

c Ex Tod. Card Sirle ti manuscr. EVSEBIVS MONET CYRILLVM DE VALERIANO PELAGIANO.

Quod vero ad hunc ipsum Valerianum pertinet: equidem hunc illum ipsum fuisse coniicio, qui mendose apud sanctum Hieronymum, loco Valetianus, Annianus legitur in epistola ad Alypium & Augustinum *d*. Aduuat coniecturam, quod ibidem etiam de Eusebio habetur mentio, qui huius scripta ad sanctum Hieronymum miserat, vt aduersus ea scriberet. Sunt hæc enim verba ipsius Hieronymi: *Quod autem quæritis, vtrum rescripserim contra libros Annianæ pseudodiaconi Celedensis, qui capitosissime pascitur, vt athenæ blasphemiæ verba frivola subministret: scatis me ipsos libros in schedulis missos a sancto fratre nostro Eusebio presbytero suscepisse non ante multum temporis; & exinde vel ingruescentibus morbis, vel dormitione sanctæ & venerabilis filiæ vestræ Eustochij ita doluisse, vt propemodum contemnendos putarem, &c.* hæc ipse ea epistola, quam post biennium esse ab eo scriptam, suo loco dicemus. Quod vero Annianum, seu potius Valerianum, sanctus Hieronymus dicat fuisse pseudodiaconum Celedensem, absque dubio depranatus est textus, cum de ecclesia Celedensi nusquam sit mentio. Habet alia lectio, Arelatensis: sed propius accedit, vt legendum sit loco Celedensis, Cenetensis. Verum missis his, iam ad successoris Innocentij institutionem Zosimi transeamus.

d Hieron. in præf. lib. 3. in Esai.

XVI. DE ANNO SEXTO VALERIANO CELEBRANDO.

Post Innocentij obitum, interlapsis diebus viginti duobus interregni, Zosimus natione Græcus, Abrahami filius, subrogatus est die decimanona mensis Augusti: quantum autem temporis sederit, suo loco in fine ipsius dicturi sumus. Quid vero ipsius sedis exordio acciderit, primo loco narremus. Meminisse debemus, Cælestium Pelagij hæresiarchæ antesignanum, tamquam notæ hæresis promulgatorem, iam diu ante damnatum ab Episcopis Africanis in Concilio Carthaginensi, appellasse Apostolicam sedem. Verum quod se sciret expertum Innocentium Papam sibi aduersantem, appellationem nequaquam prosequi voluit; ipso autem defuncto, ad successorem illius Zosimum se contulit, vt ab ipso audiretur, non quidem prosecuturus appellationem (vt in suo libello Paulinus testatur) elapso iam appellandi tempore, sed aduersus accusatores querelas illaturus: Quod vero etiam sciret & ab ipso Zosimo fore damnandum, si qualis esset, detegeretur hæreticus, ea arte concinnauit scriptum à se libellum, vt non posset, etiam si Zosimus vellet, ab ipso reiici, sed suscipi cogeretur; vtpote qui post enarrata, quæ de fide sentiret, eiusmodi ad finem apposuit verba: *Si forte (vt hominibus) quibusdam ignorantiæ error obrepserit, vestra sententia corrigatur.* recitat hæc quidem sanctus Augustinus *e*.

XVII. ZOSIMI PAPÆ CREATIO.

e Aug. de pecc. orig. cap. 6. 7. XVIII.

Adiecit autem prudenter Zosimus ad explorandam hominis fidem, interrogare eum quam exactissime, si assentiretur epistolæ aduersus errores Pelagij ab Innocentio prædecessore ad vniuersam Ecclesiam datæ: cui se idem consentire professus est. Testatur id ipsum vbi supra sanctus Augustinus: & ad Bonifacium de Zosimo Papa ait *f*: *Insuper etiam Cælestium se purgare molientem, ad consentiendum supradictis sedis Apostolicæ, id est, Innocentij Papæ literis, crebra interlocutione constrinxerit.* Qua de causa (vt idem subdit) accidit, vt ipse Zosimus lenius cum Cælestio egerit, spem concipiens eum Ecclesiæ Catholicæ restituturum. Idemque Augustinus paulo superius æque demonstrat, haud errasse Zosimum Papam, dum scripsit Cælestij libellum esse Catholicum. agit enim de iisdem aduersus Iulianum Pelagianum *g*, probans Zosimi factum, cum Cælestium lucrari cupiens, cum eodem benigne se gessit. Cum tamen non sic hominem susceperit, vt ad Catholicam communionem admiserit. Immo adhuc eam adhiberi voluit, ne ab eo deciperetur, ex abundanti, cautelam, vt in Africam scriberet, vt si quid illi contra Cælestium quod proferrent, haberent, Romam mitterent. Affirmat id namque idem sanctus Augustinus, Zosimum semper laudans & excusans, dum ait *h*: *A vinculis tamen excommunicationis nondum eli creditus esse soluendus: sed interposito duorum mensium tempore, donec*

f Aug. cont. epist. Pelag. lib. 2. 3.

g Aug. contra Iulian. Pelag. lib. 1. c. 22.

h Aug. de pecc. orig. cap. 8.

rescribe-

XIX.

EPIST. ZOSIMI AD AFRICANOS DE CÆLESTIO.

XX. CONSISTORIVM DE CLEMENTIS BASILICA.

XXI. DE CAVSA HEROTIS ET LAZARI EPISCOPORVM GALLORVM.

* VETERIS

reſcriberetur ex Africa, veſpiſcendi et locus ſubquadam modeſtiæ ſententiæ lenitate conceſſus eſt. hæc S. Auguſtinus. ſed de his fuſius agemus inferius, cum calumnias Iuliani Pelagiani in Zoſimum, ex ipſius Auguſtini verbis parata defenſione, confutabimus.

His de Zoſimi rebus geſtis cum Cæleſtio, ſubiicimus literas eiusdem Romani Pontificis ad Epiſcopos Africanos hoc anno eadem occaſione concriptas, quas nobis Vaticanus vetus codex exhibuit: vt ex ipſis, quæ de eodem Zoſimo S. Auguſtinus conſcripſit, intelligas, pariterque Zoſimi ipſius ſenſum epiſtolæ ex eodem S. Auguſtino percipias. quæ ſic ſe habet:

Zoſimus Aurelio & reliquis per Africam conſtitutis dilectiſſimis fratribus in Domino ſalutem.

Magnum pondus examinis magna deſiderat, vt non ſit rebus ipſis, quæ geruntur, inferior hora iudicij. Hinc acceſſit Apoſtolicæ ſedis auctoritas, cui in honorem beatiſſimi Petri Patrum decreta peculiarem quandam ſanxere reuerentiam. Orandum igitur, & inceſſanter orandum, vt continua gratia perennisque adiutorio Dei pax ex hoc fonte in totum Orbem fidei & Catholicæ ſocietatis nullis turbinibus interſiſtata inuitetur. Charitas enim, quæ (ſicut ſcriptum eſt) Deus eſt, perfecta plenitudinis abundantia gratulatur: cum ſi quid vel ſuſpicionis habuerit ſuæ intentionis ſolicita, vel in longum perducta contentione, aut emendatione corrigitur.

Cæleſtij presbyter noſtro ſe ingeſſit examini, expetens ea, quæ de ſe Apoſtolicæ ſedi aliter quam oportuit, eſſent inculcata, purgari. Et licet multæ occupationes maioribus vinculis Eccleſiaſticorum negotiorum curam noſtram, ſolicitudinemque diſtrahebant: tamen ne paternitatis veſtræ de aduentu ac defenſione præclari diutius penderet expectatio, poſthabitis omnibus, die cognitionis ſedimus in ſancti Clementis Baſilica, qui imbutus beati Petri Apoſtoli diſciplinis, tali magiſtro veteres emendaſſet errores, ratioque profectus habuiſſet, vt fidem, quam didicerat & docuerat, etiam martyrio confiteretur: ſcilicet vt ad ſaluteram caſtigationem, tanti ſacerdotis auctoritas præcepti cognitioni eſſet exemplo. Omnia igitur quæ prius fuerant acta, diſcuſſimus, ſicut Geſtorum huius epiſtola cohærentium inſtructione diſcetis. Introminſſo Cæleſtio, libellum eius, quem dederat, fecimus recitari. Nec hoc contenti: virum hoc, quæ ſcripſiſſet, corde loqueretur, an labiis, ſæpiſſimo explorauimus, cum de occultis animorum ſolius Dei noſtri poſſit eſſe iudicium, cui non tantum cogitata, ſed cogitanda iam præſto ſunt. Quid voces eius contineant, compendioſius deximus ad ſanctitatem veſtram legenda cognoſci. Vnum ſane monet nos, vt cum in præſentiarum Cæleſtio habueritis; nihil ſuspiato iudicatum ſit. Ad literas Herotij & Lazari priori relatione deſtinata, equidem hoc ſeruare fidei præſtinatum eſſe promptiſſimum eſt.

*Sed cum de his interrogaretur, aſſeruit nullum ſibi de talibus contentionibus vnquam cum ante dictis fuiſſe ſermonem, nec ante ſibi quam de ſe ſcriberent, viſum fuiſſe compertos; Lazarum ſane in tranſitu cognitum. Herotem vero etiam ſatisfactione interpoſita, quod ſecius de ignoto & abſente ſenſiſſet, cum gratia receſſiſſe. Iam caduca ad nulla fundamina criminationis ignota proculdubio iræ fuit, vt perſona talium, quæ tam ventoſa & leuis exiſteret, quæreretur, ſi ſaltem illic loci ſui ratio vitaque conſtaret, vt fides abſentibus in abſentes deberet adhiberi, tantumque pondus in literis eorum, vt auctoritatem teſtimonij mererentur. Patuit hos in obſeruatis ordinationibus, plebe cleroque contradicente, ignotos, alienigenas intra Gallias ſacerdotia vendicaſſe, quibus ſe ipſi propria abdicauere ſententia; noſque licet & alta, tum eorum de ſe pœnitudinem ſecuti, ſacerdotali eos loco & omni communione ſubmouimus. Satis vroget cauſam, à talibus proceſſiſſe per literas in abſentes eius accuſationem, qua ſe præſens tuetur, qui exponit fidem, qui pronocat accuſantem, nunquam pigiut in incluſo retorſiſſe iudicium. Adoleſcens & ſancti Spiritus executor, qui Suſannam ſenjorum falſitate damnatam, inuenit innocentem; reducitur à ſupplicio caſta per puerum, quæ per grandæuos ſingitur impudica. Non ergo omni (ſicut cautum eſt) ſperiem credendum, ſed diu appenſus examinandum eſt, præſertim de fide hominis, vbi ſtatus eius & vita perpetua eſt. Nec Salomonicum fefellit in puerperij rixa mentis * indago: non enim duabus feminis inter ſe iurgantibus vnum pignus induxit, ſed ibi arbiter fide conſtabandus inuenit, vbi vera pietatis intellexit affectum. Perquam rarum, ſit vt longa & caſtigata cunctatione ad veri cubile perueniat. Optimæ mentis iudicium eſt, prima difficultate cedere; nam plerique, quorum de ſe bona confeſſionis pignus adhiberi fides, in nullius erroris abruptum neceſſitate coniuntur, & irremediabile vulnus efficitur, quod deſperatur ſanari.*

Vnde in præſenti cauſa nihil præcox, tumultuariumque cenſuimus, ſed innotuiſſe ſanctitati veſtræ ſuper abſoluta Cæleſtij fide noſtrum examen; cui etiam prior libellus ab eo intra Africam teſtimonio apud nos eſſe debuiſſet; ne inexploratis, famaque talibus tam facile crederetur. Quare intra ſecundum menſem aut venerant, qui præſentem redarguent aliter ſentire, quam libello & confeſſione contexuit; aut nihil poſt hæc tam aperta & manifeſta, qua protulit, dubij ſanctitas veſtra reſediſſe cognoſcat. Ipſum ſane Cæleſtium & quoſcumque, qui eo tempore ex diuerſis regionibus aderant, ſacerdotes admonui, has tendiculas quæſtionum & inepta certamina, quæ non ædificant; ſed magis deſtruunt, ex illa curioſitatis contagione proſtituere, dum vnuſquiſque ingenio ſuo & intemperanti eloquentia ſuperſcripta abutitur: Cum in hoc etiam magnorum virorum nonnunquam cum ipſis auctoribus ſcripta pericliteutur poſt permultam temporis miſeriam, interpretantis arbitrio: vt diuine profectum ſit a: Ex multiloquio non vitabis peccatum. Et ſanctus Dauid b poſtularet circumſtantiam labiis ſuis, oriquæ cuſtodiam. Charitatem veſtram tam Apoſtolicæ ſedis auctoritate, quam mutua amoris affectione commoneo, vt iam ingenia veſtra ſanctarum omnium Scripturarum, quæ ſecundum traditionem Patrum atque maiorum præcepta ſunt, præceptis, obſeruationibuſque ſufficiant. Quid illic non abundans? Quid non Dei ſpiritu & vocibus plenum ſit? niſi libet, vnuſquiſque plus ſibi credere, ſuoque de ſe vitiudicio. Data .... Honorio Aug. XI. & Flauio Conſt. Coſſ. hactenus Zoſimi literæ ad Africanos Epiſcopos de cauſa Cæleſtij hoc anno datæ.

a Prou. 10.
b Pſ. 140.

XXII. INSTAVRATVR IVDICIVM INTER CÆLESTIVM ET ACCVSATORES.

XXIII. DE CAVSA HEROTIS ET LAZARI

Quibus plane intelligis Cæleſtium hominem verſipellem, innoluentem cuncta mendaciis, quo Catholicus valeret exiſtimari. Nam quod ad dogmata pertinet, qualis reuera eſſet, excuſa larua, à Zoſimo poſtea detectus eſt, oſtenſusque Cæleſtius ſceleſtiſſimus hæreticorum. Quod vero ſpectat ad Lazarum & Herotem, quos adeo vehementer infamat: quam infeliciter & in his idem Cæleſtius mentitus ſit, poſſumus ex his intelligere, quæ de altero ipſorum Proſper affirmat, nempe de Herote, tum ait: *Heros vir ſanctus beati Martini diſcipulus, cum Arelatenſi oppid. Epiſcopus præſideret, à populo ipſius ciuitatis, inſons & nullis inſimulationibus noxius, pulſus eſt, inque eius locum Patroclus ordinatur amicus & familiaris Conſtantij Magiſtri militum, cuius per ipſum gratia quæreba tur: eaque rei inter Epiſcopos regionis illius magnarum diſcordiarum cauſa fuit.* hæc Proſper in Chronico, nosque ſuo loco ſuperius, quo facta ſunt anno, retulimus: hic autem ad conuincenda Cæleſtij mendacia iterum recitaſſe non piguit. De Lazaro remanſit obſcura memoria: ſed ex Herote Lazarum diſcere quos enim calumnia par inuoluit, eandem decoraſſe æqualem virtutem putadum, cum non niſi bonos conſueuerint odiſſe mali, & hæretici vexaſſe Catholicos. Sed ad res Pelagij hoc anno cognitas tranſeamus.

XXIV. PELAGIVS EPVRGARE VIDERI VOLVIT APVD ZOSIMVM.

Qui igitur eadem erant fuligine tincti, eadem ambo veſt ſunt ad fallendam ſedem Apoſtolicam arte, Cæleſtius atque Pelagius: ſicut enim ille, ita iſte in litteris, quas datas diximus ad Innocentium Papam, & eo defuncto, acceptas à Zoſimo ſucceſſore, nihil præterea magis conatus eſt, quam ab ipſo Romano Pontifice videri atque probari Catholicus: id quidem literis, idque libello fidei profeſſionis eisdem iuncto, dolo atque fallacia præſtitit: adeo vt non potuerit à Zoſimo reiici vt hæreticus; vt pote qui ſcriptis profeſſus ſit, ſe id omnibus paratum eſſe eadem de fide ſentire, quæ Romanus Pontifex ſentienda proponeret. quibus perſuaſus Zoſimus, ſicut fecerat de Cæleſtio, ita etiam de Pelagio tam Catholico (vt videri poterat) reddito, dedit literas ad eoſdem Epiſcopos Africanos, quarum exemplum ſumptum ex eodem Vaticano codice hic tibi quam fideliſſime exſcribendum putauimus, quod eſt huiuſmodi:

XXV. EPIST. ZOSIMI PP. DE PELAGIO.

Zoſimus Epiſcopus Aurelio & vniuerſis Epiſcopis per Africam conſtitutis dilectiſſimis fratribus in Domino ſalutem.

Poſtquam

Postquam à nobis Caelestius presbyter auditus est, & quid de fide sentiret, evidenter expressit; eadem quoque quæ in libello contulerat, repetitis crebro professionibus, roboravit: de cujus nomine plenius ad dilectionem vestram scripta direximus. Ecce Epistolam Hierosolymitani Episcopi Praylij, qui in locum quondam sancti Ioannis Episcopus est ordinatus, accepimus, qui causæ Pelagij emicuis adsipulator interuenit. Literas quoque suas idem Pelagius purgationem continentes abundantissime misit: quibus & professionis suæ fidem, quid sequeretur, quidue damnaret: sine aliquo loco, vt cessarent totius interpretationis insidiæ, cumulauit. Harum recitatio publica fuit: omnia quidem paria, & eodem sensu sententiisque formata, quæ Caelestius ante protulerat, continebant. Vtinam vllus vestrum, dilectissimi fratres, recitationi literarum interesse potuisset. Quod sanctorum virorum, qui aderant, gaudium fuit? Quæ admiratio singulorum? Vix fletu quidam se & lachrymis temperabant. Tales etiam absolutæ fidei infamari potuisse? Est ne vllus locus, in quo Dei gratia vel adiutorium præterimissum sit? quod quisquis potest præter eandem vel sibi vel cæteris concipere, nec illi superna sententia subiectus, quæ de sancto spiritu lata est, quod neque hic, neque in futuro venia vel remissione donetur?

XXVI.

*Video etiam hunc Pelagium, Herote & Lazaro scribentibus, infamari. Ita ne, fratres dilectissimi, ad aures vestras, qui sint isti turbines Ecclesiæ vel procellæ, nec opinione pervenit? Ita vero vos latuit vita * horum atque damnatio? Et quamquam speculatis illos Apostolicæ sedis auctoritas omni communione submouerit: discite & in hac epistola, licet strictim, hominum mores. Vetus Lazaro consuetudo est innocentium criminandi: per multa Concilia in sanctum Eritium cœpiscopum nostrum Turonica ciuitatis diabolicus accusator inuentus est. A Proculo Massiliensi in Synodo Taurini oppidi sententiam calumniatoris excepit. Ab eodem Proculo sit post multos annos sacerdos, tyrannici iudicij defensor ciuitatis Aquensium: cum contrairet afflicto, in ipsum penetrabile * & sacerdotale solium sanguine innocentis pene vesperfum irruit: sletitq; in eo hactenus vmbra sacerdotij, donec tyranno imago staret Imperij: quo loco post internecionem patroni sponte se exuit, & propria cessione damnauit.*

* vitia HEROS ET LAZARVS ACCVSATORES PELAGII QVALES.

XXVII.

*De Herote vero omnia similia, idem tyrannus, patronus cædis, turbæ presbyterorum contraducentium, vincula & custodiæ, & totius ciuitatis addictio, similis pœnitentia de abdicatione sacerdotij. Mirum est si isti Lazarum virum, ad bonam frugem longa erga Deum seruitute nitentem falsis litteris percellere noluerunt, qui in fratres & cœpiscopos tanta machinati sunt, qui tot tempestates Ecclesiæ reddiderunt. Non decet Episcopalem auctoritatem, & præcipue prudentiam vestram, ad leuium susurrorum scripta pendere. Ecce Pelagius, Caelestiusque Apostolicæ sedi in litteris suis & confessionibus suis præsto sunt. Vbi Heros? Vbi Lazarus? erubescenda facta & damnationibus nomina. Vbi illi adolescentes Timasius & Iacobus, qui scripta quædam, vt asserebatur . . . . . * . . . . . ? Vos conuicite, si, qui talia in sede Apostolica confitentur, vilaque de eisdem à prauis ac leuibus auctoribus ac dubio rumore iactata sunt, oporteat credi. Amate peccata, diligite charitatem, studete concordiæ: nam scriptum est: Diliges a proximum tuum tanquam teipsum. Qui magis alter alteri proximi sumus, quam omnes qui in Christo vnum esse debemus. Non omnia quæ aures vestras ventilis ingreditur, nuncius est veri. Ideoque animo præsule & in excubiis constituto semper opus est, ne totum fame, totum testibus licent. Recensete sacras literas & diuina tabularia: maximam partem falsi testes occupauere, vbi sanctorum aut accusationem, aut pericula reperimus: maximam dico, imo totam, cum in ipsum Dominum nostrum Saluatorem totius mundi hostiam & Pontificem salutarem falsi testes insurrexerunt, qui eius blasphemiam audisse confingerent. Æstimate quid iam possit præterire fallaciam, quæ in Deum fidei, imo in ipsam fidem ac veritatem periuriis impetum fecit.*

a Mat. 12.

XXVIII. DE IVDICIO EXHIBENDO CAVTELA. b Ps. 118. c Ioan. 7.

Hæc ideo scripsimus, vt de cætero si qui absentes, minusque noti de quolibet talia ex libidine mentientur, sicis sint pedes vestri aduersus arietem fraudulentiæ. Vnde & b lucernam pedibus suis ac lumen semitis suis vir sanctus eccovat? scilicet ne inter fallaces tenebras sint cæca nobis & errabunda vestigia. Et in Euangelio: Numquid c lex nostra iudicat hominem, nisi ab ipso audierit prius & cognouerit? Etiam in veteri Testamento: Non credas auditui vano, & non consenseris cum iniquo fieri testis iniustus. Et ne sorte multitudini detrahentium ante examinationi iudicij crederetur, addit, dicens: Non eris cum pluribus in malitia, & non accipies per eos peccatum. Et iterum alibi: Priusquam d interroges, ne vituperes quemquam: & cum interrogaueris, corripe iuste. Et iterum: Quæ viderunt oculi tui, loquere. Et in Actibus Apostolorum aduersus principes sacerdotum & seniores Iudæorum postulantes absentis Pauli Apostoli damnationem, iustissimam sententiam Gentilis Festus Tribunus protulit, quam conuenit etiam nos in facie credentium obuiare verecundiam, dicens e: Non est consuetudo Romanis, damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad ablnenda crimina. Si hanc igitur moderationem extra sæpetum fidei nostræ positus tenuit contra sacerdotalem pudorem inclinatio crudelitas de absentibus in absentes: quotus quisque innocuus inuenietur à vulnere, si ad omnem ferientis ictum credulum pectus aperitur?

d Eccli. 11. e Act. 25.

XXIX. EXEMPLO IVDICVM SÆCVLARIVM CAVSÆ REORVM TRACTANDÆ.

Doceat nos terrena moderatio, quæ sacularibus arbitrijs & causis primum de ipsis iudicibus eligendis, reprehendisque fit. Et quanta cunctatio, quot interpositæ dilationes? quoties adhibita comperendinatio etiam sub ipso fine certaminis ampliare iudicia cum innocenti reo? confugitur ad mare, & exterranarina documenta; vt fides, quæ in præsenti plerumque auctoribus strangulatur angustiis, saltem emisso veniat. Hæc omnia mentior, nisi in patrocinium tuenda innocentia reperta sint. Tolerabilius est enim innocentem quemlibet tardius inueniri, quam cito pro nocente damnare. Graue fuit Lazaro & Herodi, literarum suarum pedisequos esse? An nescibant dilectionem vestram ad sedem Apostolicam relaturam? Hic certo calumniæ compendio naufragassent. Vbi de Episcopatu abdicando agitur, maria terraque lustrantur, nec vlla suffragia præterimittunt: vbi vero innocentium fama percellitur, otiosi & delicati, siue accusatores, siue testes (in vtroque enim fallentibus nomen insame est) in cubilibus & lectulis suis literis abuntur; & totam Africam, vniuersumq; tranquillum Catholica serenitas tumultant ad libidines suas duæ pestes. Antetribunal Christi omnes stabimus, nemo illic abesse poterit, nec Domini, cuius immensitas omnibus locis ac rebus interuenit, declinare iudicium.

XXX. PELAGII PROBATVS CATHOLICVS. f Iac. 1.

Si Deo nostro cordi fuit, propter omes perditas, Verbum carnem fieri, & ex Domino formam seruientis induere, vt diu intercepta redderet libertatem: fit vobis gaudium, eos quos falsi iudices criminabantur, agnoscere à nostro corpore & Catholica veritate nunquam fuisse diuulsos. Certe hoc quod nostra expectatio desiderabat, euenit, vt damnanda damnarent, & sequenda sequerentur. Si paterfamilias f reditu filij gratulabatur qui mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus est; & iubet in vsum eius stolam mundam, hoc est, insigne candidæ mentis asserri, & vitulum saginatum: quantum hæc vberior exultatio est fidei, non mortuos esse, nec periisse, de quibus falsa vulgata sunt? Misimus igitur ad dilectionem vestram exemplaria scripturarum, quas Pelagius misit: quarum lectionem non ambiginus patrem vobis in Domino de absoluta eius fide esse latitiam. Dat. X I. Kaleud. Octobris. hactenus Zosimus ad Africanos.

XXXI. LIBELLVS FIDEI A PELAGIO MISSVS AD INNOC. ACCEPTVS ET COGNITVS A ZOSIMO PP.

His subiiciendæ fuissent ipsæ Pelagij literæ, quarum exemplaria ad eos eidem alligata epistolæ se mittere eodem nuncio profitetur: sed eas minime integras nacti sumus; extant tamen ex eisdem à S. Augustino recitata fragmenta, quæ cõpaginare simul earum cupidus lector poterit. Reddemus hic tamen ipsum fidei ipius professionis libellum, quem (vt superius dictum est) Pelagius literis iunxit, qui hoc titulo in eo codice reperitur exscriptus:

Libellus fidei Pelagij ad Innocentium cum epistola transmissus.

Credimus in Deum Patrem omnipotentem, conditorum visibilium & inuisibilium conditorem. Credimus in Dominum nostrum Iesum Christum, per quem creata sunt omnia, verum Deum vnigenitum, & verum Dei Filium, non factum, aut adoptiuum, sed genitum & vnius cum Patre substantiæ, quod Graci dicunt ὁμοούσιον, atque ita per omnia æqualem Deo Patri, vt nec tempore, nec gradu, nec potestate possit esse inferior: tantumque confitemur esse illum, qui est genitus, quantus est ille, qui genuit. Non autem quia dicimus genitum à Patre filium diuina & ineffabili generatione, aliquod ei tempus adscribimus, sed nec Patrem aliquando cœpisse nec Filium. Nec enim aliter confiteri possumus æternum Patrem, nisi confiteamur etiam coæternum Filium: ex Filio enim Pater dicitur, & qui semper Pater fuit, semper Filium habuit.

Credi-

XXXII. *Credimus & in Spiritum Sanctum, verum Deum ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri & Filio, voluntate, potestate, æternitate, substantia. Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius, superiusue dici possit; sed tota Deitas sui perfectione æqualis est: vt exceptis vocabulis, quæ proprietatem personarum indicant, quidquid de vna persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi: Atque vt confutantes Arium, vnam eandemque dicimus Trinitatis esse substantiam, & vnum in tribus personis confitemur Deum; ita impietatem Sabellij detestantes, distinguimus, non ipsum sibi Patrem, ipsum sibi Filium, ipsum sibi Spiritum sanctum esse dicentes; sed aliam Patris, aliam Filij, aliam Spiritus sancti esse personam: non enim nomina tantummodo, sed etiam nominum proprietates, id est, personas, velut Græci exprimunt, ὑποστάσεις, hoc est, subsistentias, confitemur. Nec Pater Filij aut Spiritus sancti personam aliquando excludit, nec rursus Filius aut Spiritus sanctus Patris nomen personamque suscepit: sed Pater semper Pater est. Filius semper Filius est. Spiritus sanctus semper Spiritus sanctus est. Una substantia vnum sunt, personis ac nominibus distinguuntur.*

XXXIII. *Ipsum autem Dei Filium, qui absque initio æternitatem cum Patre & Spiritu sancto possedit, dicimus in fine sæculorum perfectum nostra natura hominem suscepisse ex Maria semper Virgine, & Verbum carnem esse factum, assumendo hominem, non permutando Deitatem: nec (vt quidam sceleratissime opinantur) Spiritum S. dicimus fuisse pro semine, sed potentia ac virtute creatoria operatum. Sic autem confitemur in Christo vnam Filij esse personam, vt dicamus duas esse perfectas atque integras substantias, id est, Deitatis, & humanitatis, quæ ex anima continetur & corpore. Atque vt condemnamus Photinum, qui solum & nudum in Christo hominem confitetur; ita anathematizamus Apollinarem & eius similes, qui dicunt Dei Filium nimis aliquid de humana suscepisse natura, & vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem hic, propter quos assumptus est, fuisse dissimilem: quem absque sola peccati macula; quæ naturalis non est, nobis confitemur esse conformem.*

XXXIV. *Illorum quoque similiter execramur blasphemiam, qui nouo sensu asserere conantur a tempore susceptæ carnis, omnia quæ erant Deitatis in hominem demigrasse, & rursum quæ erant humanitatis in Deum esse transfusa, vt (quod nulla vnquam hæresis dicere ausa est) videatur hac confusione vtraque exanimata substantia, Deitatis scilicet & humanitatis, & a proprio statu in aliud esse mutata, qui tam Deum imperfectum in Filio, quam hominem confitentur, vt nec Deum verum, nec hominem tenere credantur. Nos autem dicimus, susceptum ita a Dei Filio passibile nostrum, vt Deitas impassibilis permaneret, passus est enim Dei Filius non putative, sed vere, omnia, quæ Scriptura testatur, id est, esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, cæteraque huiusmodi. Secundum illud, passus est, quod pati poterat, id est, non secundum illam substantiam quæ assumpsit, sed secundum illam, quæ assumpta est. Ipse enim Dei Filius secundum Diuinitatem impassibilis est vt Pater, incomprehensibilis vt Pater, inuisibilis vt Pater, incontrectibilis vt Pater. Et quamuis propria persona Filij, id est, Dei verbum susceperit passibilem hominem; ita tamen eius habitatione secundum suam substantiam Deitas nihil passa est, vt tota Trinitas, quam impassibilem consteri necesse est. Mortuus est ergo Dei Filius secundum Scripturas, secundum id, quod mori poterat. Resurrexit tertia die. Ascendit in cælum. Sedet ad dexteram Dei Patris: manente ea natura carnis, in qua natus & passus est, in qua etiam resurrexit: non enim exanimata est humanitate substantia, sed glorificata, & in æternum cum Deitate mansura. Accepta ergo a Patre omnium potestate, quæ in cælo sunt & in terra, venturus est ad iudicium viuorum & mortuorum, vt & iustos remuneret, & puniat peccatores.*

XXXV. CONDEMNATIO ORIGENIS ERRORVM. *Resurrectionem etiam carnis confitemur & credimus: vt dicamus, nos in eadem in qua nunc sumus veritate membrorum esse reparandos; quæ iusque semel post resurrectionem suerimus affecti, in perpetuum permansuros. Vnam esse vitam sanctorum omnium, sed præmia pro labore diuersa; e contrario pro modo delictorum, peccatorum quoque esse supplicia. Baptismum vnum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in maioribus, asserimus esse celebrandum. Hominem, si post baptismum Lapsus fuerit, per pœnitentiam credimus posse saluari. Nouum & Vetus Testamentum recipimus in eo librorum numero quem sancta Catholica Ecclesiæ tradit auctoritas. Animas a Deo dari credimus, quas ab ipso factas dicimus; anathematizantes omnes, qui animas quasi partem diuinæ dicunt esse substantiæ. Eorum quoque condemnamus errorem, qui eas ante peccasse, vel in cælo conuersatas fuisse dicunt, quam in corpora mitterentur. Execramur etiam eorum blasphemiam, qui dicunt impossibile aliquid homini a Deo præceptum esse, & mandata Dei non a singulis, sed ab omnibus in commune posse seruari, vel qui primas nuptias cum Manichæo, vel secundas cum Cataphrygis damnant.*

Anathematizamus etiam illos, qui Dei Filium necessitate carnis meritum esse dicunt, & eum propter assumptum hominem non omnia facere potuisse, quæ voluit. XXXVI. CONDEMNATIO IOVINIANI ERRORVM. *Iouinianos quoque damnamus hæreticos, qui dicit nullam in futuro meritorum esse distantiam, nosque eas tibi habituros esse virtutes, quas hic habere neglexerimus. Liberum sic esse confitemur arbitrium, vt dicamus nos semper Dei indigere auxilio; & tam illos errare, qui cum Manichæis dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos, qui cum Iouiniano asserunt hominem non posse peccare, vterque enim tollit libertatem arbitrij. Nos vero dicimus, hominem semper & peccare & non peccare posse, vt semper nos liberi confiteamur esse arbitrij. Hæc est fides, Papa beatissime, quam in Ecclesia Catholica didicimus, quamque semper tenuimus & tenemus. In qua si minus perite, aut parum caute aliquid forte positum est; emendari cupimus a te, qui Petri es fidem & sedem tenes. Sin autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur; quicunque me maculare voluerit, se imperitum, vel maleuolum, vel etiam non Catholicum, non me hæreticum comprobabit.* hactenus libellus Pelagij confessionis.

Ista mecum ipse considerans, & singula accurate perpendens, obstupesco: quomodo impius hæresiarcha, cum se ab Innocentio Papa fore damnatum sensit, mox, vt mentiretur se non esse lupum, quem ageret, & agni in omnibus speciem præ se ferret, Catholica confessione tanquam ouinam pellem, qua totus Catholicus appareret, superinduxit; atque adeo, vt ne pilum quidem inesse videri posset hæretici. Etenim esto, quod minus plene quod ad singula capita suæ hæresis condemnanda, eiusmodi professio aduersariis, Lynceis oculis eius errores singulos perserutantibus, videri potuisse: in eo tamen, quod sententia illa ad finem posuit coronidem totius confessionis, aduersantium ora clausit, strepitumq; compescuit: vt nullus plane, qui in eum velut hæreticum iure mutiret, inueniri posset, dum videlicet verba illa subiunxit: *Si minus perite, aut parum caute aliquid forte positum est; emendari cupimus a te, qui Petri fidem & sedem tenes.* XXXVII. PELAGIVS NON POTVIT NON RECIPI VT CATHOLICVS. Quidnam reliquum accusatoribus vt in eum afferre possent, qui ad normam fidei perfectionem expectata se profiteatur a Catholicæ sedis Antistite? Vel quam Iudici in eam sententiam ferre iam liberum esset, qui se eadem velle sentire, quæ ipse sentiat, tam firmiter asseueret? Quomodo inter hæreticos relinquendus Pelagius erat; & non inter Catholicos adsciscendus, qui Catholica professione, Catholica sapere declararit, & hæreticum esse non posse, contestatione illi apposita significarit? Eiusmodi plane fuit techna Pelagij, vt non potuerit, ea confessione præmissa, vt hæreticus condemnari. Vnde merito, quod de Leuiathan habet diuinus sermo a, congrue de Pelagio dici possit: *Quis reuelabit faciem indumenti eius?* certe nonnisi Deus. a Iob 41.

Vidisti, lector, vafriciem versipellis hæresiarchæ ouina pelle vndique circumtecti, omnique ex parte ouem præ se ferentis lupi admisceri se cum grege conantis. Docuit plane rerum vsus, haud facile in Ecclesiam admittendos hæreticos, quantum libet pœnitentiam præ se ferant; sed diu multumque ante probandos, atque discutiendos esse; vt & interdum expediat, simulata repulsa, simulate neagant, cautius experiri: etenim vere pœnitentes quo magis se vident reiici, eo instantius pulsant fores Ecclesiæ, miserabilius ingemiscunt, lamentabilius lugent, seque dirius cruciant, bonis insuper operibus vrgent, ac denique inuicta perseuerantia cogunt sibi Ecclesiæ ostia reserari. Sic namque negat pie mater, quem habet præ manibus panem petentibus filiolis, vt prouocet eos secum longius ambulare: cadé quoq; arte Dominus repulit XXXVIII EXPEDIT HÆRETICORVM PŒNITENTIAM TARDE RECIPERE.

Cha-

a Matt. 15. b Luc 24. c Ioh 20.

Chananæam *a*, & discipulis *b* se finxit longius ire. Quod vero ad Pelagium spectat, iuxta illud *c*: *Gaudium hypocritæ ad instar puncti*, quam citissimè detecta vafricie impostoris omne consilium eius euanuit. Quomodo vero id acciderit, dicturi sumus anno sequenti.

XXXIX. CÆLESTIVS NON POTVIT NON AVDIRI ATQVE SVSCIPI.

Eiusmodi planè fuisse Cælestij libellum, quem obtulit, vt tamquam hæreticus abiici minimè valuisset, tum quæ recitatæ sunt de ipso epistolæ Zosimi indicant, tum etiam exemplum de Pelagio persuadet. Sed habuit illud amplius fauorabile causa Cælestij, quod de accusatoribus sceleratis, eisdemque absentibus, qui & aduersus absentem crimen obiecerint, videret iustissimam exceptionem ingessisse, deque eo, quod absq; iudiciali ordine lata in ipsum in Concilio Carthaginensi sententia, quam iustissimè videri poterat appellasse. Cæterum (quod est in sacris oraculis *d*) *sicut tela aranea fiducia eius*. etenim omnia eius consilia ad lucem veritatis prorsus euanuerunt. quomodo autem id actum sit, scies anno sequenti ex iis, quæ de causæ vtriusque meritis dicenda erunt; apparebit; vnicuique res attentè consideranti, quam verissimum esse, quod fertur sacra parœmia: *Qui c nititur mendacio, pascit ventum*. & illud Dauidicum consecutum: *Perdes f omnes, qui loquuntur mendacium*. Iam verò quæ sunt reliqua rerum gestarum anni huius prosequamur.

d Iob 8.

e Prou. 10.

f Psal. 5.

XL. Extant ex archiuo Arelatensi petitæ litteræ eiusdem Zosimi Papæ hoc anno datæ ad vniuersos Galliarum Episcopos de priuilegiis Ecclesiæ Arelatensis conseruandis. Quod enim Euangelium in Gallias per sancti Petri Apostoli discipulum sanctum Trophimum allatum fuerit, & per eundem sedes Arelatensis erecta: ea de causa eadem Ecclesia primaria olim in Gallia habebatur, cum eius Episcopi non solum pallium acciperent à Romano Pontifice, sed etiam vicem eius agerent, Vicarijq; dicerentur ipsius. testantur id plures epistolæ Romanorum Pontificum inferius recitandæ ex eiusdem Ecclesiæ scripto antiquitus codice acceptæ. Sed tu ne impostarum patres, habes eadem omnia expressa testificatione S. Gregorij Papæ in epistola *g* ad Virgilium Episcopum Arelatensem, necnon in epistola sequenti ab eodem Gregorio scripta ad vniuersos Galliarum Episcopos: sed audiamus ipsam epistolam Zosimi Papæ:

g Greg. lib. 4. epist 5. ind. 13.

XLI. *Zosimus vniuersis Episcopis per Gallias & septem prouincias constitutis.*

Placuit Apostolicæ sedi, vt si quis ex qualibet Galliarum parte, sub quolibet Ecclesiastico gradu ad nos Romam venire contendat, vel alio terrarum ire disponit, non aliter proficiscatur, nisi Metropolitani Arelatensis Formatas acceperit, quibus sacerdotium suum, vel locum Ecclesiasticum, quem habet, scriptorum eius astipulatione perdoceat: quod ea gratia statuimus, quia plures Episcopi, siue presbyteri, siue Ecclesiastici simulantes (quia nullum documentum Formatarum exstat, per quod valeant conuinci) in nomen veneration is irrepunt, & indebitam reuerentiam promerentur. Quisquis igitur, fratres charissimi, prætermissa supradicti Formata, siue Episcopus, siue presbyter, siue diaconus, aut deinceps inferioris gradus sit, ad nos venerit: sciat se omnino suscipi non posse. Quam auctoritatem vbique nos misisse manifestum est, vt cunctis regionibus innotescat id quod statuimus omnimodis esse seruandum. Si quis autem hac salubriter constituta temerare tentauerit, sponte sua se à nostra vnerit communione discretum. Hoc autem priuilegium Formatarum sancto Patroclo fratri & Coepiscopo nostro meritorum eius speciali contemplatione concessimus.

XLII. *Iussimus autem præcipuam, sicuti semper habuit, Metropolitanus Episcopus Arelatensium ciuitatis in ordinandis sacerdotibus teneat auctoritatem; Viennensi, vel Narbonensem Primam, & Narbonensem Secundam prouincias ad Pontificium suum reuocet. Quisquis vero posthac contra Apostolicæ sedis statuta & præcepta maiorum, omisso Metropolitano Episcopo, in prouinciis supradictis quemquam ordinare præsumpserit, vel si, qui ordinati se illicite sciuerit, vterque sacerdotio se carere cognoscat: quomodo enim poterit auctoritatem summi Pontificis obtinere, qui quæ erant Pontificis seruare contempsit? Omnes sanè admonemus, vt quig, finibus territorijq, suis contenti sint: de qua re ad nos querela vlterius redeat, admonemus.*

Dedit enim exemplum Arelatensis Ecclesia, quæ sibi Citharistam & Gangrianam parochias in territorio suo sitas incorporari iure desiderat: ne de cætero vllus sacerdos in alterius sacerdotis præsumat iniuriam. Sanè quoniam Metropolitanæ Arelatensium vrbi vetus priuilegium minimè derogandum est, ad quam primum ex hac sede Trophimus summus Antistes, ex cuius fonte totæ Galliæ fidei riuulos acceperunt, directus est: idcirco quicumque parochias in quibuslibet territoriis etiam extra prouincias suas (vt antiquitus habuit) intemerata auctoritate possideat. Ad cuius notitiam, si quid illic negotiorum emerserit, referri censemus, nisi magnitudo causæ nostrum requirat examen. Scias lector, in edita nuper Bibliotheca Floriacensi à Ioanne à Bosco monacho Cælestino recitari Siluestri Papæ nomine hanc eandem Epistolam, in fine additis nonnullis, quæ faueant Ecclesiæ Viennensi, auctoremque adducere in suspicionem, vt falsò attributa sit Zosimo Pontifici, quæ est Siluestri. Sed perstò in sententia, vt sit potius Zosimi, quam Siluestri, vt legitimus præ se fert recitatæ hic eiusdem Epistolæ titulus, ea saltem ratione persuasus, quod tunc temporis non Paschasius, cuius fit ibi mentio, Viennensi præerat Ecclesiæ, sed Verus, vt apparet ex Concilio Arelatensi secundo sub ipso Siluestro Papa celebrato: neque Claudius, vt vult Ado, qui ex nuper citatis Actis eiusdem Concilij erroris redarguitur. Cum alioqui cuncta ista hic recitata magis congruant Ecclesiæ Arelatensi. Scire debes, lector, Zosimum Papam adeo voluisse salua priuilegia Ecclesiæ Arelatensis, vt irrita reddiderit, quæ in Concilio Taurinensi ante viginti propè annos statuta essent, cum & Narbonensis prouincia subdita est Episcopo Massilienſi. Cumque accidisset, vt duo Episcopi in ea prouincia creati essent, absque consensu Patrocli Arelatensis Episcopi: ordinationes eorum cassis reddidit idem Zosimus Papa, circulares de his litteras scribens ad Aurelium Carthaginensem Episcopum, nec non ad alios in Gallis atque Hispaniis constitutos. Scribendi autem ad Aurelium Episcopum Carthaginem ea causa intercessit, quod in hac epistola agitur etiam de Lazaro prædamnato à Proculo Massilienſi, qui fuit vnus ex Pelagij accusatoribus, vt nuper dictum est. Sed audiamus epistolam ipsam, quæ ex eodem Arelatensi codice accepta sic se habet: XLIII.

XLIV. *Zosimus Aurelio & vniuersis Episcopis per Africam constitutis, vniuersis Episcopis per Gallias & septem prouincias constitutis, vniuersis Episcopis per Hispaniam constitutis, a pari.*

Cum aduersus statuta Patrum venitur, non tantum illorum prudentiæ atque sententiæ, qui in eum victoria fauerunt, sed ipsi quodammodo fides & Catholica disciplinæ irrogatur iniuria. Quid enim tam sanctum atque venerabile est, quam penitus non exorbitare ab itinere maiorum, quorum canonica instituta veluti quadam fundamenta sunt ferendis fidei iacta ponderibus? Sed nihil minus ab Vrso & Terentio, quorum vnus assidua sedu huius medicina curatus ad emendati erroris peruenire non potuit sanitatem: alter vero ante aliquot annos obiecta criminatione summotus (sicut cuiusm scripta testantur, vel ingesta docuerunt) etiam ab eo ipso gradum summa sacerdotis accepit, a quo fuerat antea damnatus: cæcus error in vtroque, & quod est potissimum in omnibus, nec vellem aliorum de Terentio, nec suam de Vrso tenere sententiam.

XLV. *Sed fac, vt honesti mores hominibus essent & probata suffragia. Quid illud, quod prætermisso fratre nostro Patroclo Metropolitano Episcopo Arelatensium ciuitatis (sine cuius auctoritate, iuxta maiorum canones nulla penitus potuit ordinatio celebrari) tumultuose & turbidè indebitis sacerdotia impinguntur? nec saltem comprouinciales Episcopi corrogantur, vt error velamento alicuius tegeretur; sed Lazarus dudum in Taurinensi Concilio grauissimorum Episcoporum sententijs pro calumniatore damnatus cum Brisij innocentij Episcopi vitam falsis obiectionibus appetisset; post vero indebitum ab eodem Proculo, qui inter cæteros Synodo damnationi eius accesserat, sacerdotium consecutus est, a quo se ipse vitæ suæ conscientia datis literis in abdicationem sui sponte submouit.*

XLVI. *Reuera incongruum fuit, vt illicitum sacerdotio omisso Metropolitano, sua confessione spoliatum sacerdotem pariter ordi-*

naret, ne nihil cum intempestiue fieret, ne dies quidem ordinationis adscisceretur: scilicet vt quibus cuncta deerant, etiam legitimum tempus deesset. Quid his tot tantisque improbis vsurpationibus posthabitis addi potest, nisi illud extremum, quod totum transcendit erroreum, vt territoria indebita ad Arelatensem ciuitatem antiquitus pertinentibus locentur? Vnum vitium si in causis talibus venisset, Apostolicæ sedis auctoritas etiam cæteris destruxisset. Hic multa concurrunt, improborum & damnatorum ordinatio, prætermissis Metropolitanis, necnon & prouincialium sacerdotum, locorumq; alienorum impudentissima vsurpatio, nec saltem diei custodita solemnitas, & Lazarus in consortio illicitæ ordinationis adscitus. hæc omnia apud nos gestis testimoniisq; discussa sunt.

XLVII. Atque vtinam in Terentio præsumptum tantum mores, non etiam Prisciliana superstitio patuisset. quæ sedis huius diutina humanitate & misericordia in hoc illi consulere voluit, vt emendatio de cætero permaneret. quod beneficium sibi penè præter exemplum præstitum si diligentius obseruare voluisset, erroris illum ante alia oportuit pœnitere, non ita præcipiti impetu ad sacerdotium festinare, vt nec diei veteran solemnitatem, quæ custodienda præcipue fuerat, obseruaret, nec indebito loco crederet abstinendum. Quæ de re ad sanctitatem vestram & per totum Orbem, vbicunque & in quacunque terrarum sonus Catholicæ religionis erit, scripta direximus, fratres charissimi, ne Terentium & Vrsum in communione Ecclesiæ in quocunque Ecclesiastico gradu, à quo in totum anathematizati sunt, suscipiendos esse ducatis. Dicuntur enim circulatores esse: quod nos ex sententiis agnouimus in eorum damnatione sacerdotali auctoritate prolatis, quæ in diuersis regionibus exceperunt. Remouenda sunt à sancto corpore putridæ carnes, & à massa sanctificationis acidum execrandumq; fermentum, de quibus plura scribere pudoris fuit, cum illis pudori non sit tanta fecisse.

XLVIII. Huic epistolæ is finis imponitur, qui & superiori scriptæ per eumdem Zosimum Papam ad vniuersos Episcopos per Gallias & septem prouincias constitutos, ab illis scilicet verbis: *Iussimus autem præcipuam, sicuti semper habuit* &c. vsque ad illa: *Nisi magnitudo*, &c. In hoc tamen hæc ab ea differt, quod illa subscriptione careat, hæc vero sic subscripta in dicto antiquo Arelatensi codice reperiatur: *Data sub die X. Kal. Octob. Honorio XI. & Constantio II. Coss.* Addidit his Zosimus Papa, vt sublatas ab Ecclesia Arelatensi prouincias Viennensem & Narbonensem, eadem restituens illi voluerit integrè conseruari. Audi ergo quæ ad vtriusque prouinciæ Episcopos scribat:

XLIX. *Zosimus Episcopis prouincia Viennensis & Narbonensis Secunda, à pari.*

Multa contra veterem formam Proculus vsurpasse detectus est in ordinationibus nonnullorum indebitè celebrandis, quas proximè numerosa cognitione discussimus. Licet ipse diu expectauimus, fastidiosè ferens sibi inductas attributas, conuenire dissimulet: attamen illa præsumptio nos admodum mouit, quod in Synodo Taurinensi, cum longe aliud ageretur, in Apostolicæ sedis iniuriam subripiendum putauit, vt sibi Concilii illius emendicata præstaret obreptio ordinandorum sacerdotum veluti Metropolitano in Narbonensi Secunda prouincia potestatem: & ne solus impudentis indebita postulando huic sedi videretur intulisse conuicium, socium sibi Simplicium Viennensis ciuitatis adscisit, qui non dissimili impudentia postularet, vt sibi quoq; in Viennensium prouincia creandorum sacerdotum permitteretur arbitrium. Indecens autem, & in ipso vestibulo refocandus, hoc ab Episcopis ob certas causas Concilium agitantibus extorquere, quod contra statuta Patrum & sancti Trophimi reuerentiam, qui primus Metropolitanus Arelatensis ciuitatis ex hac sede directus est: concedere, vel mutare, ne huius quidem sedis possit auctoritas. Apud nos enim inconuulsis radicibus viuit antiquitas, cui decreta Patrum sanxere reuerentiam. Et quia redire in ordinem suum intermissa præcipimus. F.C. Metropolitanus Arelatensis ciuitatis Episcopus tam inde à Trophimo ordinationis seriem temporibus roboratam inuiolabilis in vtraque Narbonensi & Viennensi auctoritate possideat. Data III. Kalendar. Octobr. Honorio XI. & Constantio II. Coss. hæc Zosimus Papa, qui & eodem hoc anno & mense scripsit ad Hilarium Episcopum Narbonensem, cum prohibet Episcopos in ea prouincia ordinari ab alio, quam ab Episcopo Arelatensi: epistola autem correctionis acrimonia plena est, quæ ex eodem veteri petita codice sic se habet.

Zosimus Hilario Episcopo Narbonensis Primæ prouinciæ.

L. *Mirati admodum sumus, dum nobis studiosius requirentibus relatio tua de ordinandis in prouincia Narbonensi Prima sacerdotibus loqueretur, quod dum assertioni & desideriis tuis cupis esse consultum, prætermissa veteri fide, relationem tuam sub honestatis specie colorasti, asserens in aliena prouincia ab alio non debere fieri sacerdotes, cum vtique debueris, non quid tibi rectum videtur, sed quid habuerit antiqua consuetudo, suggerere. Ideoq; vacuato eo, quod obtinuisse à sede Apostolica subreptitie comprobatus, quia satis constitit Arelatensis Ecclesiæ sacerdoti priscæ id institutione concessum, vt non solum in prouincia Viennensi, sed etiam per duas Narbonenses Episcopos faciat. Nam sanctæ memoriæ Trophimus sacerdos quondam Arelatensi vrbi ab Apostolica sede transmissus ad illas regiones tanti nominis reuerentiam primus exhibuit, & in alias non immerito ea quam acceperat auctoritate transfudit: atq; hanc ordinandi consuetudinem & sanctificatum loci illius, quem obtinuerat primus & iustus, custodiendum vsq; in proximum tempus Gesiu apud nos habitu multorum consacerdotii testimonio approbatur.*

LI. *Ergo licet sola quæ in sede Apostolica habita sunt, potuissent gesta sufficere, tamen etiam hoc te auctoritate conspringimus, & præsumptioni tuæ, quam extitisse contra veterem consuetudinem videbatur, modum noueris iuste præscriptionis indictum: neq; æstimes tibi vtcrius Pontificatum de ordinandis sacerdotibus vendicandum, cum hoc videas Arelatensis Episcopo ciuitatis & per Apostolicam sedem, & per sancti Trophimi reuerentiam, & per veterem consuetudinem, & nostra recenti euidentissima definitione deferri. Si quod contra hæc, quæ à nobis sunt sub Dei iudicio statuta, tentauerit: non solum quos faciendos crediderit, Episcopatum obtinere non posse, sed etiam ipse Catholica communione discretus, sero de illicitis præsumptionibus ingemiscas. Dat. sub die V. Kal. Octob. Honorio XI. & Constantio II. Coss.* Adiecit ad hæc insuper Zosimus Papa, vt vocatum hoc anno Romam Proculum Massiliensem Episcopum ob illicitè præsumptas ordinationes damnarit. est de his epistola data ab eodem Pontifice, quæ sic habet.

Zosimus Patroclo Episcopo Arelatensi.

LII. *Quid de Proculi damnatione censuerim, tenet conscientia tua cum meo interesset examini: nec te gestorum nostrorum auctoritas latet, vel scriptorum, quæ de ipsius damnatione per terrarum diuersa loca direximus. Vnde Metropolitani in te dignitatem atque personam etiam Apostolicæ sedis auctoritatem considera, in quem furtiuè locum per indebitam Synodo Proculus vsurpatum irrepserat. Quicunque igitur ex Galliciarijs vndique regionibus venient sub quouis Ecclesiastico nomine vel gradu, Formatas per te commoniti mittendas esse cognoscant: alioquin si imputabunt, si inefficaciter hæc solemnitate postposita, te inconsulto ad nos venire tentauerint. Quod ab Episcopis vsque ad vltimum Ecclesiasticum gradum obseruari conueniet: quia nonnulli ex quacunque militia se ad Ecclesiam conferentes, statim, saltu quodam summatim locum religionis affectant, qui gradatim per Ecclesiastica stipendia venientes explorata solent dissensione * differri. Idcirco quoniam in nonnullis sæcpius infirmari non possumus: si qui iam ordinati sunt in eo gradu, ad quem salt. subito peruenerunt, perduci ære debebunt: sic enim Apostolus a neophytum sacerdotio non statim cumulari iubet: & hoc ideo à canonum statuta sanxerunt. Hoc addimus nostra sententia, vt quisquis de cætero vel summo sacerdotio, vel presbyterij gradu, vel diaconatus crediderit cumulandam, sciat & gradus sui subire iacturam, nec in illum valitura esse, quæ contulit: vt saltem ab ordinatione præcipiti metus iste summoueat, quos examinata dissensio * coercere debuisset. Scripta nostra in omnium faciem notitiam peruenire: vt nec hos quidem ipsum tibi, quod omnibus interdictum est, dicere cognoscas. Datum III. Kal. Octob. Honorio XI. & Constantio II. Coss.* Reuocasse verò suam sententiam Zosimum aduersus Viennensem Ecclesiam datam, sequens Epistola docet data ad Simplicium eius ciuitatis Archiepiscopum his verbis *hc*

Zosimus Episcopus Simplicio Viennensi Archiepiscopo salutem.

* *Reuelatum nobis est, qualiter in Patricensi Synodo causas*

* discussione.

a 1. *Tim.* 3.

* discussio

b *Biblioth. Floriacen. edit. à Iodoc. Calpar. Gl. pa. 29.*

* Relatū.

tuæ diœceseos prosecutus fueris. Et licet Arelatensi Episcopo, antequam Legatus tuus venisset, propter reverentiam S. Trophimi, suus, & pontificium super tres provincias habere scripserimus: tamen si ita est, vt scripta tua nobis missa continent, interdum vsque dum lucidius veritatur, potestatem antiquam tibi manere permittimus: vt sicut in Taurinensi gravissimorum Episcoporum Synodo, pacis consilio decretum est vicinores tibi intra provinciam civitates vendices, donec plenius rei ordinem charitas Apostolica prosequatur. Lazarum indebitè Episcopum, criminatorem fratris ordinatum, scias nostro iudicio esse damnatum. Data sub die Kal. Octob. Honorio XI. & Constantio CC. Hactenus ad Simplicium Zosimus at de his hoc anno satis.

LIII. ERROR ILLAPSVS DE PASCHATIS DIE.

a *Apud S. Leonem ep. 65.*

Hoc eodem anno, vt Pascha non suo legitimo die celebraretur in Ecclesia, errore supputationis Paschalis temporis factum est. sed quomodo diuino quoque miraculo compertus sit error, vt non fuerit Deus quicquam in Ecclesia agi perperam, Paschasius Episcopus Lilybæi narrat his verbis in epistola ad sanctum Leonem Romanum Pontificem data a: *Non ergo* (inquit) *nos dies vna longius posita terreat: ne, cum hoc euitamus, incurramus errorem, sicut tempore beatæ recordationis domini mei, prædecessoris vestri Zosimi, Consulatu Honorii Augusti vndecimo & Constantii secundo: Tunc enim, cum declinaretur, vt decimo Kalend. Maij dies Paschæ teneretur, celebratum octauo die Kalend. Aprilis, id est pro embolismo communis est annus tentus, & error grauissimus est ortus: in tantum, vt ministerio certo, quod dono sancti Spiritus ministratur, hæc veritas probaretur. Quod propterea credidi exponendum, quia locus ipse etiam sancto atque à me venerando fratri meo Libanio diacono notissimus est. Cuius mysterii miraculum tale est.*

LIV.

Quædam vilissima possessio Meltinas appellatur, in montibus arduis ac siluis densissimè constitutas illic perparua atque vili opere constructa est ecclesia: in cuius baptisterio nocte sacrosanctæ Paschali, baptizandi hora, cum nullus canalis, nulla sit fistula, nec aqua omnino vicina, fons ex se repletur: pauciique qui fuerint, consecratis, cum deductorium nullum habeat, vt aqua veneratur, ex ea se descendit. Tunc ergo (sicut supra diximus) cum sanctæ memoriæ domino quondam meo ac beatissimo Papa Zosimo (cum apud Occidentales error ortus fuisset) consuetis lectionibus nocte sacra discussis, cum presbyter secundum morem baptizandi horam requireret, vsque ad lucem aqua non veniente, non consecrati, qui baptizandi fuerant, recesserunt. Vt ergo breuiter narrem, illa nocte, qua lucescebat in diem Dominicam, decimo die Kalend. Maij, fons sacer hora competenti repletus est. Euidenti ergo miraculo claruit, Occidentalibus partium fuisse errorem. hæc Paschasius.

LV.

Huic plane simile descriptum extat apud Cassiodorum miraculum, quod hic describere ratio exigit argumenti: hæc enim habet, dum agit de conuentu Leucothææ in Lucania, fontemque ibi irriguum ita describit b: *Est enim locus ipse camporum amœnitate dilectus, suburbanum quondam Consilinatis antiquissimæ ciuitatis, qui à conditore sanctorum sentinum Marcilianum nomen accepit. Hic erumpit aquarum perspicua & dulcia vbertas: vbi in modum naturalis antri cæpidis fabricata concauitas sic penè vicinos liquores emanat, vt vacuum putes lacum, quem non dubitas esse plenissimum. Hic perlucidus vsque ad fundum patet, vt aspectibus tuis aerem potius apparere iudices, non liquorem. Æmulatur serenam diem aqua subtilissima: nam quicquid in imo geritur, tenuissima aeris claritate monstratur.* & paulo post: *Longa sunt illius fontis memoranda describere. Venimus ad illud singulare munus, sanctumque miraculum. Nam cum die sacratæ noctis precem baptismatis carperit sacerdos effundere, & de ore sancto sermonum fontes emanare: mox in altum vnda profluens, aquas suas non per meatus solitos dirigit, sed in altitudinem cumulosque transmittit. Erigitur brutum elementum sponte sua, & quadam deuotione solemni præparat se miraculis, vt sanctificatio maiestatis possit ostendi. Nam cum fons ipse quinque gradus tegat, eosque tantum sub tranquillitate possideat, aliis duobus coarctatur crescere, quos numquam præter illud tempus cognoscitur occupare. Magnum, stupendumque miraculum, fluenta labentia sic ad humanos sermones vel stare, vel crescere, vt eis credas audiendis studium minime defuisse. Fiat venerabilis omnium sermone fons iste cælestis. Habet & Lucaniatordamem* Iornandem *suum. Hæc exemplum baptismatis præstitit, hic sacrum*

b *Cassiod. Var. lect. lib. 8. ep. 33.* DE FONTE BAPTISMATIS IN LVCANIA MIRACVLVM

ministerium annua deuotione custodit: Quapropter & tenentia loci & vtilitas rei dare debet populis sanctissimam pacem. &c. hæc Cassiodorus nomine Athalarici Regis scribentis epistolam ad Seuerum.

Probe ex his intueris, lector, quam insaniant deploratissimi Nouatores, dum baptismalis fontis benedictionem derident, quam tanto miraculo annis singulis repetito Deus voluit in Ecclesia Catholica, vt sibi placitam, consignari.

LXVI. Greg. Tur. de Glor. martyr. l. 1. c. 24. DE FONTE BAPTISMALI IN LVSITANIA MIRACVLVM.

Sed quod in his versamur, adiiciamus his aliquam aliam id genus miraculam ab aliis antiquis auctoribus enarratam: & in primis quæ Gregorius Turonensis eodem fermè argumento ita describit c: *Est & illud illustre miraculum de fontibus Hispaniæ, quos Lusitania provincia profert. Piscina namque est apud Osetum campum antiquitus sculpta, & ex marmore vario in modum crucis miro composita opere, sed & ades magnæ claritatis ac celsitudinis desuper à Christianis constructa est. Igitur cum dies sacer post curriculum anni decedentis aduenerit, quo Dominus consciso proditore, mysticam discipulis præbuit cœnam: conueniunt in locum illum cum Pontifice ciues, iam odorem sacrificii præsentientes aromatis. Tunc data oratione, sacerdos ostia templi iubet simul omnia signaculis, aduentum virtutis Dominicæ præstolantes. Die autem tertia (quod est sabbati) conuenientibus ad baptizandum populis, aduenit Episcopus cum ciuibus suis, inspectis signaculis, ostia reserat clausa. Ac mirum dictu, piscinam quam reliquerant vacuam, reperiunt plenam, sed ita cumulo altiore refertam, vt solet super ora modiorum triticum aggregari: videasque hinc illucque latices fluctuare, nec partem in aduersam defluere. Tunc cum exorcismo sanctificato, conspersoque desuper chrismate, omnis populus pro deuotione hausit, & vas plenum domi pro salutatione reportat, ægros vineasque aspersione saluberrima tutaturus. Et cum exinde multitudo amphorarum sine collecto numero hauriatur: numquam tamen vel cumulum minuit: licet vbi insanis primus intinctus fuerit, mox aqua reducitur: & baptizatis omnibus, lymphis in se reuersis, vt initio produntur nescio, ita & sine claudantur ignaro.*

LVII. DE PROFANANTE TEMPLVM MIRACVLVM.

Quidam vero ex hæreticis Deum non metuens, neque veneratione præstans huic loco sancto, neque credens corde miraculum, quod in eo Dominus ad corroborandum suorum fidem præstare dignatus est, non silebo: Venit cum turba equorum solutisque impedimentis, quæ iussit in basilicam poni, equitibusque, in ea præsepia parari, irridens misser qua de loco narrabantur ab incolis. Igitur media nocte præteunte, à febre corripitur, ac penè examinis, & tardius quam debuerat panitens, exclamat, equites ab æde expelli: erat enim ei, sub Rege licet, magna tamen in illa regione potestas. Expulsis, à basilica sancta equitibus, ad se reuersus cœpit dentibus proprium lacerare corpusculum, nec prorsus retineri à suis ob nimium potorat debacchationem. Tandemque oppressus inter suorum manus spiritum exhalauit.

LVIII. PERVERSTIGATA MIRACVLI VERITAS.

Denique Theodegisilas huius Rex regionis, cum vidisset hoc miraculum, quod in his sacratis Deo fontibus gerebatur, cogitauit intra se, dicens: Quia ingenium est Romanorum (Romanos enim vocitant homines nostræ religionis) vt ita accidat, & non est Dei virtus. Veniens vero ad annum sequentem, ostium sigillis suis cum Episcopi sigillo munuit: posuitque custodes in circuitu templi, si forte aliquem deprehendere posset fraudis alicuius conscium, per cuius ingenium in fontibus aqua succederet similiter & alio fecit anno. Tertio vero conuocata virorum multitudine, fossas in circuitu basilicæ fieri iussit, ne forte locu occultis lymphæ deducerentur in fontem: fuerunt que fossæ in profundo vicenumquinum pedum, in latitudine vero quindenum. Sed nihil abditum potuit reperiri. Tandem vitæ finem fecit, & credo pro huius inquisitionis temeritate, anni sequentis diem, quo hoc mysterium celebrabatur, videre non meruit. eo quod arcanum virtutis diuinæ inuestigare præsumpsit. Habentur autem in ea reliquiæ sancti Stephani Leuitæ. hæc Gregorius, qui in eodem fonte aliud editum subdit miraculum. Porro S. Stephani reliquias allatas illuc ab Orosio presbytero, præter illa, quæ superius dicta sunt, dicemus quoque anno sequenti.

LIX. d *Sophron. Prat. spirit. c. 114. 115.*

Sed nec caruit Oriens hisce adeo insignibus editis diuina virtute miraculis. Etenim Sophronius eadem de Orientalibus oris scriptis tradidit in hæc verba d: *Sorubba* (inquit) *vicus quidam est ad radices montis, in quo sita est Coenensium*

MIRACVLA DE TONITRIIS LYCIA.

nensium civitas. *In eo baptisterium est, quod in sanctis Epiphaniis fudat* (baptismus enim ibi eo tempore celebrabatur) *qui fudor per tres horas continuis incrementis augetur, & post baptismatis peractum decrescere incipit, & tribus aliis horis sensim deficit. Et in castello Cedelbatis, sub monte Aenoandro civitatis situm est baptisterium, quod in prima Paschali sanctæ resurrectionis festivitate, cum sit lapis vnus, ex se ipso continuo impletur: durat q; aqua illa vsq; ad Pentecosten: moxque transacta Pentecoste, euanescit. Fiuntque vere ista miracula in provincia Lyciæ fiunt. Si quis autem hæc ita esse non credit: vsque ad Lyciam, non grande iter est: pergat, & rei veritatem ipsam videat.* hactenus ipse: de his quæ satis: vt intelligas esse Deum in Israel, & in Ecclesia Catholica semper viguisse miracula, quibus, velut digito Dei, quæ vera sit Ecclesia, consignetur.

LX.

Hoc eodem anno, sub nominibus Consulibus Honorius (inquit Prosper) *triumphans Romam ingreditur, præeunte curru eius Attalo, quem Lyparæ vincere exulem iussit.* hæc ipse. sed triumphi huius nullam præterea memoriam extare scimus, nisi in nummis a quibus repræsentatur Honorij Imperatoris imago, in quorum parte aduersa effigies inest militaris sinistra Victoriam, dextera Labarum tenens, captivum supplantans, quo Attalus designatur, qui Christi virtute ipse hostis Christianæ religionis fuerit penitus debellatus. Sed in vno triumpho (si recte inspicis) de pluribus hostibus debellatis celebrantur victoriæ, & gloriosa eleuantur trophæa: de Gothis in primis, qui eum (vt vidimus) in Imperium euexere: de Gentilibus deorum cultoribus, qui omnibus fauere studiis homini restituto deorum cultum, de diis ipsis, variis responsis vanos homines inflammantibus: ac denique de Ariana perfidia, cuius sectæ in symbolis cum Gothis Attalus arcto amicitia fœdere iunctus erat. Tot igitur tantisque victoriæ titulis decorati Deus voluit Christianum Principem maxime pium, paulo ante barbarorum atque Gentilium pedibus compressum, oppressum, ac pene protritum.

a Habet Adolph in Honor pag. 387

IESV CHRISTI
Annus 418.

ZOSIMI PAP. Annus 2. — HONORII 24. THEODOSII II. IMP.

I. CONCILIVM CARTHAGINENSE IN CAVSA DE PELAGII ET CÆLESTII.

CHRISTI annus decimus octauus supra quadringentesimum Consulatu Honorij duodecimo & Theodosii octauo adscribitur Fastis. *Quibus* quidem *Consulibus* (inquit Prosper in Chronico) *Concilio apud Carthaginem habito ducentorum decem & septem Episcoporum, ad Pontificem Zosimum Synodalia decreta perlata sunt: quibus probatis, per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est.* hæc Prosper. Verum irrepsit error in numerum: nam idem ipse aduersus Collatorem ducentos quatuordecim Episcopos numerat. Sed quo potissimum anni huius tempore idem Carthaginense Concilium celebratum fuerit, inde certum argumentum deduci potest, hoc anno, ipso primo veris initio esse collectum, eo quod ad idem ipsum, cum haberetur, extant Zosimi Papæ litteræ datæ quinto Kalend. Aprilis. Porro propagatum illud esse vsque ad mensem Maii, fancita in eo decreta significant. At quoniam eodem tempore, quo Carthagine illud ipsum Concilium habebatur, Romæ iterum cognoscebatur causa Pelagii atque Cælestii: nos tum de rebus Romæ hoc anno gestis, tum Carthagine in celebri illo Patrum consessu tractatis, ordine temporum acturi sumus.

II.

Cum autem tractaretur Romæ causa Cælestii placuit Zosimo Papæ ex Africa vocare Paulinum, qui ei fuerat olim sub Innocentio Papa aduersatus in Concilio Carthaginensi: qui præmisit libellum aduersus Cælestium. Interea vero iustus Cælestius suæ fidei professionem edere, libellum Zosimo obtulit: qui licet in omnibus reliquis potuisset videri Catholicus, in eo tamen reprehensione non caruit, cum originale peccatum reperiri negasset. Verum quod petiisset eodem libello doceri, si quid minus rectum pronunciasset, placuit Zosimo, ipe conuersionis ipsius, cõ eo mitius agere. Sed operam & impensam perdidit, vt constat ex S. Augustini scriptis, necnon ex libello Paulini, vt modo dicturi sumus.

Inter hæc autem qui conuenerant Carthagine, rem nauiter agunt: & ne esset quod ab aduersariis in eos obiici posset, professi sunt Patres se Innocentii Papæ consectari atque amplecti decretum, quod anno superiori ab eodem diximus promulgatum: quo vno ictu valido satis iidem sibi visi sunt Patres Pelagium, Cælestiumque posse confodere, eorumque errores prorsus extinguere. Hoc igitur communi decreto suffragio, dederunt litteras ad ipsum Zosimum Romanum Pontificem; de quibus quidem sanctus Prosper his verbis meminit b, cum agit de Conciliis Africanis: *Errauerant ducenti quatuordecim sacerdotes, qui in epistola, quam suis constitutionibus protexerunt, ita Apostolicæ sedi, Antistitem B. Zosimum sunt allocuti: Constituimus in Pelagium atque Cælestium per venerabilem Episcopum Innocentium de beatissimi Apostoli Petri sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateantur gratiam Dei per Iesum Christum.* &c. Non extant ipsæ quidem litteræ Synodi Carthaginensis, sed nec quæ à Zosimo ad eamdem tunc redditæ fuere, verum tantum illæ de causa prosequẽda conscriptæ.

III. CONCIL. CARTHAGINENSE SEQVITVR INNOCENTII PAP. DECRETVM.

b *Prosp. ad. aduers. Collat.*

Etenim qui conuenere Patres Carthagine, subinfenso tulere animo, admisisse Zosimum Papam ad audientiam Cælestium, quem etsi non alia, certe quidem hæresis infamabat: deque his alias dedere litteras, quibus apud eumdem Zosimum querebantur, sed nec ipsæ quidem extant. Certe litteras plurimas cucurrisse & recurrisse inter Zosimum Papam & Episcopos Africanos, S. Augustinus testatur: idque ex redditis à Zosimo ad eos litteris probè possumus intelligere: describemus nos hic eas ex codice Vaticano depromptas, quæ sic se habent.

IV. QVERELA AFRICANORVM DE APPELLATIONE CÆLESTII AD MISSA.

c *Aug. contr. duas ep. Pel. l. 2. c. 3.*

Zosimus Aurelio ac cæteris, qui in Concilio Carthaginensi affuerunt, dilectissimis fratribus in Domino salutem.

ZOSIMI PAPAE EPISTOLA AD CONCIL. CARTHAGINENSE. SEDIS APOSTOLICAE ET ROMANORVM PONTIF. SVMMA AVCTORITAS.

Quantus Patrum traditio Apostolicæ sedi auctoritatem tantam tribuerit, vt de eius iudicio disceptare nullus auderet, idq; per canones semper regula, sæpe seruauerit: & currens adhuc suis legibus Ecclesiastica disciplina Petri nomine, à quo ipsa quoque descendit, reuerentia, quã debet exoluat: tantam enim huic Apostolo canonica antiquitas per sententias omnium voluit esse potentiam, ex ipsa quoque Christi Dei nostri promissione, vt & ligata solueret, & soluta vincirct: par potestatis data conditio in eos, qui sedis hereditatem, ipso annuente, gerebant. Habet enim ipse cum omnium Ecclesiarum, tum huius maximè vbi sedeat, curam: nec patitur aliquid priuilegii aut aliqua titubare aut a sententia, cui ipsa sui nominis firma & nullis hebetata motibus constituit fundamenta, & quæ sine suo periculo temere nullus incesset. Cum ergo tanta auctoritatis Petrus caput sit, & sequentia omnium maiorum studia firmauerit, vt tam humanis diuinisq; legibus & disciplinis omnibus figmetur Romana Ecclesia, cuius locum nos regere & potestatem nominis obtinere non latet vos, sed nostis fratres carissimi, & quem admodum sacerdotes, scire debetis. Tamen cum tantum nobis esset auctoritatis, vt nullius de nostra posset retractare sententia: nihil egimus, quod non ad vestram notitiam nostris vltro litteris referremus: dantes hes fraternitati, vt in commune consulentes, non quia quid deberet fieri nesciremus, aut faceremus aliquid, quod contra vtilitatem Ecclesiæ veniens dissiceret: sed pariter vobiscum voluimus habere tractatum de illo, qui apud vos (sicut ipse per litteras dictis fuerit accusatus, & ad nostram, qua se asseueret innocentem, non refugiens iudicium ex appellatione prisina, venerit sedem, accusatores suos vero deposcens, & qua in se crimina per rumorem falso ducebat illata condemnans: omnem eius petitionem prioribus litteris, quas vobis misimus, putauimus ac nouimus explicatam: satisq; illis scriptis, quæ ad illa rescripseratis, credimus esse responsum.

VI. DE LITTERIS CARTHAGI-

Sed posti missa per Marcellinum subdiaconum vestrum epistola omne volumen voluimus: quo aliquando perlecto, ita totum litterarum comprehendistis textum: quasi nos Cælestio commoda-

NENSIS CONCILII AD ZOSIMVM REDITIS.

uerimus in omnibus fidem, verbisq; eius non discussu, ad omnem (vt ita dicam) syllabam præbuerimus assensum. Numquam temerè, quæ sunt diu tractanda, statuuntur: nec sine magna deliberatione statuendum est, quod summo debet discepta ri iudicio. Idcirco nouerit vestra fraternitas, nihil nos posse illas, quas superius vel litteras vestras accepimus, immutasse, sed in eodem cuncta reliquisse statu, in quo dudum fuerant, cum hoc nostris litteris vestræ indicauimus sanctitati, vt illa, quæ a vobis ad nos missa erat obtestatio, remaneret. Subscripsi. Bene valete. Dat. XII. Kal. Aprilis, Honorio Aug. XII. Cons. Accepta tertio Kal. Maias. hactenus litteræ Zosimi.

VII. DE INSTAVRATO ROMÆ IVDICIO ADVERSVS CÆLESTIVM.

Quod vero litteris anni superioris (vt vidimus) idem Zosimus Papa Africanis Episcopis significauerat, instaurandum fore Romæ iudicium in causa Cælestii, qui ab illis olim damnatus recurrerat ad Apostolicam sedem, pariterque admonuerat: vt si quæ contra ipsum aduersarij haberent, proferrent: quamuis ipse Cælestius (quod testatur sanctus Augustinus a) libello suo professus esset, se correcturum, si quid corrigendum in eo visum fuisset ipsi Zosimo Romano Pontifici: insuper & contestatus fuisset, sequi se velle quod ab Innocentio Papa sua epistola definitum esset: Tamen (inquit idem Augustinus b) (hoc vt plenius & manifestius in illo fieret, expectabatur ex venturis ab Africa litteris, in qua prouincia eius aliquanto callidit as euidentius innotuerat. Quæ Romam litteræ postea quam venerunt, id continentes, non sufficere hominibus tardioribus & solicitioribus, quod se genera liter Innocentij Episcopi litteris consentire fatebatur: sed aperte eum debere anathematizare, quæ in suo libello prauа posuerat: ne, si id non fecisset, multi parum intelligentes, magis in libello eius illa fidei venena à sede Apostolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat, eum libellum esse Catholicum: quam emendata, propter illud, quod se Papæ Innocentij litteris consentire ipse respondisset. Tunc ergo cum eius præsentia posceretur, vt certis ac dilucidis responsionibus vel astutia hominis, vel correctio diluesceret, & nulli ambigua remaneret: se subtraxit & negauit examini. hæc ipse. verum postea coactus est, quid sentiret, publicè interroganti Zosimo respondere: sed de quibus, in primis accipe. Illi quidem ipsi Africani Episcopi, qui conuenerunt Carthaginem non solum litteras ad Zosimum Papam dedere aduersus Cælestium, verum & libellum inter alia misere Paulini diaconi Carthaginensis aduersus Cœlestium scriptum, quo capita omnia continebantur, de quibus foret interrogandus ipse Cœlestius: quo apparere liquidius posset, hæreticus ne, an Catholicus (quod profitebatur) omnino esset. Compulsus est etiam à Zosimo Papa de fidei suæ professione Cœlestius, hoc anno, in posteriori iudicio, dare libellum. dedit illum quidem; & licet manifestum continere videretur errorem; tamen quoniam & his verbis contestationem præmiserat, eius exordio hæc ita scribendo: *Si forte vt hominibus, quibuslibet ignorantia errat obrepserit: vestra sententia corrigatur.* (ista erant ipsius verba, quæ recitat sanctus Augustinus c) haud liberum fuit ex errore damnare hominem, qui se, quod Apostolicæ sedi displiceret, ex eius sententia emendaturum scriptis pollicitus esset. Quamobrem in eo Zosimus totus fuit, vt adhibito vulneri oleo, curaret hominem, damnantemque ea, quæ in libello perperam effutisset, Catholicum redditum, Catholicæ compaginare posset Ecclesiæ; à qua aberrans, totum ferè Catholicum orbem dissensionibus miscuisset. Hæc quidem ita se habuisse, nos non coniectura aliqua è longe petita proferimus, sed testificatione sancti Augustini, immo ex Actis publicis, vnde & ipse cuncta se accepisse testatur: vt cum primo de oblato à Cælestio libello, cuius fragmentum recitat, ista narrat d:

In libello autem, quem Romæ edidit, qui Gestis ibi Ecclesiasticis allegatus est, ita hæc de re loquitur, vt hoc se credere ostendat, vnde hic dubitare se dixerat: nam verba eius ista sunt. Infantes autem (inquit) debere baptizari in remissionem peccatorum secundum regulam vniuersalis Ecclesiæ, & secundum Euangelii sententiam, confitemur: quia Dominus statuit regnum cælorum nonnisi baptizatis posse conferri, quod quia vires naturæ non habent, conferre necesse est per gratiæ libertatem. subdit vero hæc ad verba Cœlestij Augustinus: *Si nihil de hac re deinceps duceret, quia non eum crederet confiteri etiam infantibus in baptismo originalia peccata dimitti, dicendo eos in remissionem peccatorum baptizari oportere?* & paulo post: *Attendite itaque, quid Cælestius apertissimè dixerit, & ibi videlotis, quid vobis Pelagius occultauerit. Cœlestius quippe adiungit, & dicit: In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes, non idcirco dicimus, vt peccatum ex traduce fatemur videamur; quod longè à Catholico sensu alienum est: quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine; quia non naturæ delictum, sed voluntatis esse demonstratur. Et illud ergo confiteri congruum, ne diuersa baptismatis genera facere videamur: & hoc præmunire necessarium est, ne per mysterij occasionem ad Creatoris iniuriam malum, antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.* hæc in libello Zosimo oblato Cœlestius, quo palam fecit se negare originale peccatum, quæ recitans Augustinus, hæc subdit:

Hunc sensum suum vobis aperire Pelagius vel timuit, vel erubuit, quem discipulus eius palam sine vllis obscuritatis ambagibus apud sedem Apostolicam profiteri non timuit, nec erubuit. Sed multum misericors memorata sedis Antistes (Zosimus scilicet) *vbi eum vidit seruitantæ præsumptionis præcipitem, tamquam furentem, donec (si posset fieri) resipiscceret, maluit eum sensim suis interrogationibus colligare, quam districta feriendo sententia, in illud abruptum, quo iam propendere videbatur, impellere. Ideo autem non dixi, aperte cecidera t, sed propendere videbatur: quia superius in eodem libello suo de huiusmodi quæstionibus locuturus, ante præduxerat: Si forte vt hominibus, quispiam ignorantiæ error obrepserit: vestra sententia corrigatur. Hanc eius præcautionem venerabilis Papa Zosimus tenens, egit cum homine, quem falsæ doctrinæ ventus inflauerat, vt ea, quæ illi à diacono Paulino fuerant obiecta, damnaret, atque vt sedis Apostolicæ literis, quæ à sanctæ memoriæ suo prædecessore manauerant, præberet assensum.*

At ille noluit quidem diacono obiecta damnare: sed beati Papæ Innocentij litteris non est ausus obsistere: immo se omnia, quæ sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit: atque ita velut phreneticus, vt requiesceret tamquam leniter fotus, a vinculis tamen excommunicationis nondum est creditus esse soluendus: sed inter posito duorum mensium tempore, donec rescriberetur ex Africa, resipiscendi ei locus sub quadam medicinali sententiæ lenitate concessus est. Quoniam re vera si deposita peruicacia vanitate, quod promiserat, vellet attendere, & easdem litteras, quibus se consensurum esse respondera t, diligenter legeret, sanaretur. Sed postea quam ex Africano Episcoporum Concilio rescripta directa sunt, quid fuerit consecutum, vt iustissimè in eum sententia proferretur, cuncta legite, quia cuncta transmissimus, hactenus de causa Cælestij Augustinus: ex quibus planè intelligis certa fide testatum, quæ fuerint partes Zosimi Romani Pontificis in hoc iudicio, nempè instar medici Euangelici curare hominem qui inciderat in latrones vulneribus cõfectum, oleum primo infundendo, indeque vinum: vt nihil penitus omiserit, quod & pastoris esset Christianæ mansuetudinis & misericordiæ, & quod infracti Iudicis esset sedentis in Apostolico throno, dum adhuc indignum noluit excommunicationis vinculo soluere.

At quoniam Paulini libellum Carthagine missum coram Zosimo, editum esse, vt ex eo Cælestius interrogaretur, quæ sunt recensita, declarant: licet idem libellus non extet; tamen in alio libello, qui ab eodem Paulino ad eumdem Zosimum datus est extremo loco post damnatos Pelagium atque Cælestium, pro gratiarum actione, nonnulla intexta sunt de examine adhibito ab ipso Pontifice, cum Cælestius præsens causam dicturus sistere se iudicio cogeretur: quem hic reddere ex eodem Vaticano codice, operæ pretium duximus, est huiusmodi:

Beatitudinis tuæ iustitiam obsecro, domine Zosime Papa venerabilis. Numquam fides vera turbatur & maximè in Ecclesia Apostolica, in qua pravæ fidei doctores, vt deprehendantur facile, ita veraciter puniuntur, vt moriantur in illis, nisi correxerint, quod deterius perpetrarent: vt in illis vera sit fides, quam Apostoli docuerunt, & Romana cum omnibus Catholica fides doctoribus

tenet

ZOSIMVS REVOCAT IN ITVR CÆLESTIVM AB ERRORE.

ZOSIMVS PASTORIS ACIVNCIS MINERA EGREGIE EXPLET.

LIBELLVS PAVLINI DIACONI AD ZOSIMVM.

a Aug. de pec. orig. c. 7 & contr. ep. Pelag. ad Bonif. l. 2. c. 3. & cont. Iulian. l. 6 c. 12.
b Aug. contr. ep. Pelag. ad Bonif. l. 2. c. 3
c Aug. de pec. orig. c. 9. init.
d Aug. lib. c. 1. 6.
DE LIBELLO CÆLESTII OBLATO ZOSIMO.
* trudi.
IX.
X.
XI.
XII.
XIII.
XIV.
XV.

POST DAMNATOS PELAGIVM ET CÆLESTIVM.

tenet Ecclesia. Quod si, vt ceteri auctores hæreseos, qui tam dudum ab Apostolica sede, vel a Patribus iudicati, & extra sinum matris Catholicæ Ecclesiæ effecti, perpetua morte pereunt: etiam hi qui nunc deprehensi sunt, vel deprehendentur, in perfidia sua permanent: spiritualis gladio, quo interimantur, tradantur: vt nunc Pelagius, Cælestius, qui à beatæ memoriæ præcessore tua beatitudinis Papa Innocentio (si recte) non resipuant fidem, & in sua perversa doctrina perdurent, damnati sunt. Cuius sententiam secuta beatitudo tua, Cælestio, cum à sede Apostolica audiretur, inter cætera præcepit hu verbis.

XIII. IVDICIVM ZOSIMI PAPÆ DE CÆLESTIO.

Damnas ergo illa omnia, quæ in libello Paulini continentur, hoc est, de quæstionibus? Et in alio loco: Cognouisti, quales litteras dederit sedes Apostolica ad fratres & coepiscopos Africanæ prouinciæ? Et adiectum: Damnas illa omnia, quæ damnauimus, & tenes, quæ tenemus? Et iterum: Illa omnia damnas, quæ tacta sunt de nomine tuo? Et iterum: Vel ea, quæ in libello suo exposuit Paulinus? Et cum me diceret, posse ex his, quæ illi obiecta sunt hæreticum approbari: sancto repletus Spiritu, Apostolica auctoritate respuisti insanientis & calumniantia verba, huiusmodi proferendo sententiam, qua ipse Catholicus approbaret illum, si sanari vellet, cui ait: Quæ huiusmodi est: Nolo nos circuitu ducas: Damnas ea omnia, quæ tibi obiecta à Paulino siue per famam iactata sunt? Cui non sufficit ista sententia? Quis hanc tam salubrem, tam amplectibilem, tam planam respueret alius, nisi qui a fide deuius est? Et ille qui superius professus fuerat, se quæcumque illi obiecta fuerant, sic contra fidem vindicaturum esse, damnaturum audit: Damnas. & non solum non damnat, sed ad iniuriam tantam * sedis contendit. Vnde non ignoret iam Ecclesia Romana reum suum, qui tam audaci spiritu ausus est contradicere, & non damnare, quæ beatitudo tua damnari decreuit.

* tantæ.

XIV.

Ego tamen Deo & Christo Domino gratias ago, quod Ecclesia sua causam ita agi voluit, vt sedes Apostolica, à qua oportuit ore diuorum Pontificum hæresim condemnari, ea damnanda præcepit, quæ à me Cælestio fuerant obiectata: non ego non damnationem, sed correctionem semper optaui & opto, cui nunc iam non mecum, sed cum vniuersa Dei Ecclesia causa est, sicut data ad beatitudinem tuam scripta testantur, cum contra Apostolicam sententiam venire nititur, negando originale peccatum, quod in omnes homines pertransiit. & vsque ad finem mundi tenet hæreditatem Adæ illine, qui primus peccauit: quod in infantibus nisi per sacramentum baptismi dimittitur, vitam æternam & regnum coelorum habere non possunt. Contra quæ etiam magister suus litigat Pelagius, qui illa ipsa damnauit in iudicio Orientali, quæ iste in sedis Apostolicæ coetu conatur asstruere. Habet aduersum se etiam veteres Ecclesiarum doctores Catholicos plurimos Orientales & Occidentales, Meridiana partis & Septentrionalis, qui in libris suis illum de originali peccato (si sanari desiderat) possunt docere. Habet beatum Cyprianum martyrem, beatum Ambrosium confessorem, Gregorium Nazianzenum, beatum Papam Innocentium. Habet etiam nunc, qui in corpore sibi colluctentur, si ille tamen hos tanto certaminis habiles iudicat, aut certe qui vos sequi debeat, si vult magis vestra discere, quam prauia docere. Habet (quod primum est) beatitudinem tuam, cuius illum oporteret obedire sententiæ, cum audiret, Damna. Habet postremo ipsos lectantes, quibus misereri debeat, si sibi non vult: quibus (vt verbis martyrii vtar) non propria, sed aliena dimittuntur peccata.

XV.

Vnde oro beatum Apostolatum tuum, vt hunc meum libellum suscipi iubeas, quo gratias referam tantæ sedi, & sententiis insistissimis pro parte mea latis: quem idcirco direxi, quia me licet sermone Basilisco subdiacono à tua beatitudine cum Gestis sedis Apostolicæ directis, Carthagine conuenit quarto Non. Nouembr. die, vt adessem ad Apostolicam sedem, & tuæ iudicio sanctitati: ad quem me fugisse, fugi gestum est, nec defuturum fore promittere, si adessem me & non pro me fuisset lata sententia. Vbi tunc igitur nihil agere potui: quia is, qui ad sedem Apostolicam prouocauerat, defuit, quem oportuerat vt qui merita suæ appellationis adstruere: maxime cum nihil agente appellatore, secundum etiam humanas leges peperior est semper ille, qui vicit. Quid enim tam mea intererat, vt etiam apud vestram reuerentiam præsentia eius doctrinæ adsipulor existeret, de quo congaudere possem, si damnatis his, quæ illi a me obiecta fuerant, sic ea per Apostolicæ sedis iudicium robor ari, meruisset absolui, nec prius se ordinari, quam purgari pateretur? Sed vulpecula fraudibus suis semper studens, ingenium suum mutare nescit. Non se credidit posse deprehendi, quoniam confidentiam semper in fuscis habuit, in quibus demersum caput conscientiæ suæ nititur occultare. Quod iam diutius latere non potuit, sed manifestius publicatum spiritali per tuam beatitudinem gladio resecatur, ne amplius fermis dentibus grex Domini secetur in partes, quem pastor bonus solicita & peruigili cautela custodit. Hunc autem libellum direxi beatitudini tuæ per Marcellinum subdiaconum Ecclesiæ Carthaginensis. Dat. sexto Id. Nouembris. ... Hactenus Paulini libellus pro gratiarum actione missus ad Zosimum, quo res gestæ ab ipso Zosimo aduersus Cælestium magna ex parte perspicuæ redduntur. Quæ autem aduersus Pelagium Zosimus egerit, iam ex maiorum assertione narremus.

XVI.

Certe quidem scriptorum eius temporis testificationibus laudatur eiusdem Pontificis studium aduersus etiam Pelagium hæresiarcham exhibitum: nam inter alios S. Prosper hæc per ironiam habet a: *Errauit sacrosancta benedicto sedis Petri, quæ ad vniuersum Orbem Papa Zosimus ore sic loquitur: Nos autem tamen instinctu Dei, &c.* fuerunt eiusmodi litteræ aduersus emergentem hæresim scriptæ ab ipso Zosimo Papa ad vniuersam Ecclesiam: quas ipsi, qui confidebant Carthagine Episcopi Africani, redditis ad eumdem litteris, summopere laudarunt: nam subdit paulo post ipse Prosper: *Errauerunt Africani Episcopi ad eumdem Papam Zosimum rescribentes, eumque in sententia huius salubritate laudantes, cum aiunt: Illud vero, quod in litteris tuis, quas ad vniuersos cursu fisti esse mittendas, posuisti dicens: Nos autem tamen instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, vnde nascuntur) ad fratrum & coepiscoporum nostrorum conscientiam vniuersa reuulimus, &c.* & post multa: *Africanorum Conciliorum decretis beatæ recordationis Papæ Zosimus sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detrimentum gladio Petri dexteræ omnium armauit Antichristum.* hæc Prosper.

a Prosp. Chron. Collat. QVID ZOSIMVS ADVERSVS PELAGIVM.

Sed & Augustinus hæcait de Pelagio b: *Fefellit enim iudicium Palæstinum propterea illi videtur esse purgatus: Romanam vero Ecclesiam, vbi tam esse notissimum scito, fallere vsquequaque non potuit: quamuis & hoc fugere vecumque conatus: sed (vt dixi) minime valuit. Reuoluit enim beatissimus Papa Zosimus, quid imitandus præcessor eius de ipsis senserit Gestis,* Palæstinis videlicet: *Attendit etiam, quid de illo sentiret prædicanda in Domino Romanorum fides, quorum adhuc suis eius errorem pro veritate Catholica studia consonantia concorditer flagrare cernebat.* & paulo post: *Cum venerabili Papæ Zosimo Synodus Africana respondit, quod vestra charitati cum ceteris instructionibus misimus.* hæc Augustinus ad Albinum & Pinianum nobiles Romanos Hierosolymis agentes. Addit inferius eumdem Zosimum Papam litteris suis, quas ad vniuersas Ecclesias dedit, intexuisse eiusdem Pelagij blasphemias, quas vitarent Fideles omnes. Recitat idem Augustinus fragmentum earumdem aduersus Pelagii hæresim Zosimi litterarum de peccato originali in epistola d ad Optatum. Porro vtriusque, nempe Pelagii & Cælestii, damnationem sic constat fuisse conceptam, vt nisi correctiagerent pœnitentiam, damnati toto orbe Christiano penitus censerentur. Meminit Cælestinus Papa de epistola Zosimi aduersus Pelagianos data, dum scribit ad Episcopos Galliarum, itemque Gennadius e Massilienſis, & Possidius.

b Aug. de peccat. orig. c. 8.

XVII.

c Aug. de peccat. orig. c. 22.

d Aug. epist. 157.

e Gennad. l. de Eccl. dog.

Accidit autem & tunc illud Romæ, vt cum aduersus Pelagium atque Cælestium in sacro Patrum consessu coram Zosimo sententia lata esset, Sixtus Romanus presbyter, qui postea Pontifex Cælestino successit, primus omnium in eosdem palam inclamauerit anathema. Idq; sanctus Augustinus ea de causa ab eo factum affirmat, quod more suo Pelagiani mentientes, de Sixto sparsillent calumniam, ipsum nimirum fauere Pelagianis, iactantes habere se Sixtum amicum atque patronum: ad quam quidem diluendam calumniam, sanctus presbyter magnis sumptis spiritibus ad debellandam eam hæresim cum auctoribus atque sectariis insurrexit. habes hæc omnia satis expressa in epistola ad ipsum reddita à sancto Augustino, vbi hæc in exordio f: *Quod enim fatendum est charitati tuæ, cristes eramus nimis, cum fama iactaret, inimicis gratiæ Christi te fauere: sed vt hæc tristitia de nostris cordibus tergeretur, prime te*

XVIII. SIXTVS PRESBYTER VALIDIVS INSVRGIT IN PELAGIVM.

f Aug. epist. 23.

priorem anathema eius in populo frequentissimo pronunciasse, eadem fama non tacuit. Deinde cum litteris Apostolicæ sedis de illorum damnatione ad Africam missis tua quoq; littera ad venerabilem Aurelium consecutæ sunt, quæ tametsi breues erant, tuum tamen vigorem aduersus eum errorem satis indicabant. Nunc vero cum apertius & latius quid de illo dogmate contraq; sentires, in litteris tuis fides ipsa nobiscum Romanæ Ecclesiæ loqueretur: non solum illud omne tristitiæ nubilum fugit de cordibus nostris, sed etiam tantum ibi lætitiæ lumen effulsit, vt nihil egisse in nobis videretur ille mœror & timor, nisi successuorum ampliorem flagrantiam gauderemus. hæc Augustinus ad Sixtum. Qui etiam & illud ad sui purgationem adiecit, vt aduersus eosdem Pelagianos, quibus amicus dicebatur, commentarium scripserit. Testatur id quidem ipse Augustinus a, laudans hac de re animi ipsius consilium.

a *Aug. epist.* 104.

XIX.

Accidit post hæc, vt quidam ex clero Romano obnitentes Zosimo Papæ, ab eodem fuerint excommunicati: qui furore perciti ad Imperatorem Honorium de Zosimo conquesturi se contulerunt: quos idem Pontifex, datis litteris significauit, sententia excommunicationis damnatos, à nemine suscipiendos: extant ipsæ b commonitionis Zosimi litteræ, quas ad presbyteros & diaconos Rauennam scripsit. Fuisse hos fautores Pelagii, quos idem Zosimus rebelles & perturbatores omnium vocat possimus intelligere. Cum igitur (vt dictum est) Romæ à Zosimo Papa & sacro collegio clericorum Pelagius atque Cælestius damnati essent, ab eodemque Zosimo ad vniuersos Catholicæ Ecclesiæ Episcopos de ipsorum condemnatione litteræ conscriptæ essent; mox eas consecutũ est Honorii Imperatoris rescriptum aduersus eosdem hæreticos. Accepimus illud è latebris antiquitatis erutum à viro diligentissimo piæ memoriæ Henrico Grauio professore Louaniensi, dum Romæ ageret sub Gregorio XIV. Rom. Pontifice, iam antè vocatus à Sixto. nactus est ipse ex codice monasterii S. Vedasti Atrebatensis. Et licet mendis nonnullis abundet: meretur tamen ita veneranda antiquitas etiam pannis attrita cultum. Est autem ipsum huiusmodi:

b *Zosim. epist. 1. & ep. Rom. Pontif.*

HONORIVS IMP. RESCRIBIT CONTRA PELAGIVM ATQVE CÆLESTIVM.

Impp. Honorius & Theodosius Aug. g. Palladio Pr. Sæcło Prætorio.

XX.

*Ad conturbandam Catholicæ simplicitatis lucem semper splendore radiantem, dolosæ artis ingenio, nouam subito emicuisse * vestutiam, peruulgata opinione cognouimus: quæ fallacis scientiæ obumbrata tenebris, & furioso tantum debacchata lucifamine, stabilem quietem cælestis conatur attrectare fidei, dum noui acuminis commendata vento ingenium notam plebeiæ æstimat vilitatis. Contra cuncta; ac prudentia singularis palmam sore communiter approbata destruere. Cuius impiæ commentationis auctores Pelagium Cælestiumq; percrebuit extitisse. Hi parentes cunctarum rerum Deo, præcipuæq; semper maiestati, & ter omnipotenti vltra omne principium transeunti tam truculenta inclementiam sæua voluntatis adsignant, vt cum formandi mundi opificem curam sumeret, qualitatem q; hominis struendi profunda spiritus conceptione libraret, fundati muneris * fidei anteferret exordium, & mortem præmitteret nascituro, non hanc insidiis vetiti fluxisse peccati, sed exegisse penitus legem immutabilis constituti: ad declinandum lethi exitialis incursionem nihil prodesse abstinentiam delinquendi, cuius ita vis putatur adstricta, vt non possit aboleri deinceps: primitiuis hominis errorem, in quem captæ mentis inopi ratione cæcitas irruisset, dilapsum ad posteros non fuisse tantumq; apud eum, quem male suadente gratia infelix rapuisset illecebra, transgressionem interdicti extitisse & discrimina: Cum euidens Catholicæ legis omnifaria testetur auctoritas, illum interitus omnium fuisse vestibulum, quem diuinæ acceptionis sedulum liqueat corrupisse mandatum. Aliaq; quamplurima, quæ serino restituit, lex refutat, quæ perpetuè cum sit recordari etiam sub dispositione plectendi; quæ maturato remedio & celeritate festina oporteat intercipi, ne corroborato vsu nequitiæ adolescentes vix valeant coerceri. Siquidem aures mansuetudinis nostræ recens fama perstrinxerat, intra sacratissimam vrbem nostram, aliaq; loca hoc pestiferum virus quorundam inolenisse pectoribus, vt interrupto directo credulitatis tramite, scissis in partes studiis differendi, monstrosæ impactæ dissensionis indutia sint: nonnoque scandali fomite concitato beatissimæ Ecclesiæ hactenus mutet intemerata tranquillitas, aliis iter aliud ancipiti interpretatione sectantibus. At * absolutæ sanctorum apicum claritas, ac dilucide, quod sequi vniuersitas debeat, explanans, pro captu versipellis ingenii profanam nouorum more anserum mouentibus quæstionem, Palladi parens carissime atq; amantissime.*

* Emersisse.

* Et

XXI. QVÆ ITA TVANTVR ADVERSVS PELAGIANOS.

*Ob quam rem illustris tua auctoritas victura in omne ænum leges sic euisse cognoscat, vt pulsis ex Vrbe primitus capitibus dogmatis execrandi, Cælestio atque Pelagio: Si qui huius de cetero sacrilegi sectatores quibuscumq; locis potuerint reperiri, aut de præsentate damnata aliquem rursus proferre sermonem: à quocumque correpti, ad competentem Iudicem pertrahantur: quos: siue clericus siue laicus fuerit, deferendi habeat potestatem, & sine præscriptione disputationis tenebras introferre deprehenderet, contra Apostolicam scilicet disciplinam, Euangelicamque claram & sine errore sententiam, vaſra rudis secta calliditate pugnantes, inuoluente sque splendentem fidem veri *, ambagibus differendo.*

* ambagibus

XXII.

Hos ergo repertos vbicumque de hoc tam nefando scelere conferentes, à quibuscumq; inbemus corripi, deductosq; ad audientiam publicam, promiscuè ab omnibus accusari, ita vt probationem conuicti criminis stylus publicus insequatur, ipsis inexorati exilii deportatione damnatis. Decet enim originem vitii a concentu publico sequestrari, nec in communi eos celebritate consistere, qui non solum facto nefario detestandi, verum etiam exemplo venenati spiritus sunt cauendi. Iuuat autem per omne penè Imperium nostrum, qua mundus extenditur, huiusmodi promulgata diffundi: ne scientia fortasse dissimulatio passum præstet errori atq; impune se quisq; putet audere, quod condemnatum vigore publico, sese sinxerit ignorare. Data a prid. Kal. Maias, Rauennæ, DD. NN. Honorio XII. & Theodosio VIII. AA. Conss. hactenus sanctio Honorii Imperatoris.

XXIII.

Ad hoc ipsum Imperatoris rescriptum alludisse visus est Iulianus Pelagianus, dum ait aduersus Catholicos c: *Si pro vobis potius ab Imperatore responsum est: cur non in medium prosilitis, & hoc publicis potestatibus allegatis, vos esse monstrantes, quorum Christianus Princeps approbauit fidem?* hæc ipse insultans, cauillare conatus ipsum rescriptum, sed & exprobrans Catholicis, quod ab Imperatore auxilium petiissent. Hunc vero ita petulanter agentem S. Augustinus aduersariis scriptis egregiè confutauit. Meminit eiusdem quoque Honorij Imp. edicti Possidius d, editumque ab eo affirmat, postquã ab Apostolica sede cognouit Pelagium atque Cœlestium esse damnatos, ait enim: *Et hoc tale de illis Ecclesiæ Dei Catholicæ prolatum iudicium etiam piissimus Imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnator, inter hæreticos haberi debere, constituit. Vnde nonnulli ex eis ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium, vndè resiluerant, redierunt, & adhuc alii redeunt, innotescente & prænascente aduersus illum detestabilem errorem recta fidei veritate.* hæc Possidius, qui egregiam aduersus eosdem à S. Augustino natatam operam commendat.

c *Apud Aug. contra Iul. Pelag. l. 1. c.*

d *Possid. in Vit. S. Aug. c. 18.*

XXIV. ROMÆ PRIMVM INDICTA CARTHAGINE DAMNATI PELAGIVS ET CÆLESTIVS.

Cæterum post damnatos Romæ à Zosimo Pelagium atque Cœlestium, & post promulgatam in eosdem Honorij sanctionem, Concilium Carthaginense sequenti die errores Pelagij condemnasse, inde patens deducitur argumentum: quod cum testificatione Possidij certum sit, Honorij legem aduersus eos latã fuisse, postquam ijdem Romæ damnatiessent; consterque ipsum edictum Honorii datum (vt vidimus) hoc anno sub dictis Consulibus pridiè Kal. Maias; ipsa autem editio canonum facta legatur Kal. Maias, sub qua etiam die repetiti ibi habentur canones Concilij Mileuitani aduersus Pelagianam hæresim constituti: planè liquet dicta die in eo Concilio eam hæresim esse damnatam.

XXV. CALVMNIÆ IVLIANI PELAGIANI ADVERSVS ZOSIMVM PAPAM.

Cum igitur Pelagius cum suis Romæ à Zosimo Papa damnationis sententiam accepisset, sparsisq; per Christianum orbem eiusdem Pontificis aduersus eosdem scriptis litteris, earumdem auctoritate vbique locorum Fideles populi contra Pelagianos anathema inclamarent: qui in errore obstinationi animo remanserunt, odio tabescentes, exulcerati inuidia, non habentes, quid iam detecti facere possent, ad calumnias concinnandas stylum exacuerunt. Præstitit id in primis, qui post Pelagium atque Cœlestium sectæ illius habebatur antesignanus, Iulianus Epi-

Scopus

scopus Capuanus : qui patrocinium hæresis & hæreticorum suscipiens, pro ipsis aduersus Orthodoxos quatuor libros edidit, atque duas epistolas, quarum alteram Romam misit, alteram nomine decem & octo Episcoporum scripsit ad Thessalonicensem Episcopum. meminit horum omnium S. Augustinus a. At quid his inter alia? è stomacho concoctas odio in Zosimum Papam, Romanum clerum, atque ipsum S. Augustinum calumnias virulentas evomit: quas omnes ipse confutat Augustinus. nam in primis quod ad Zosimum spectat, hæc ait b : *Quale est autem, quod beatæ memoriæ Zosimum Apostolicæ sedis Episcopum (vt in tua prauitate persistas) præuaricationis accusas? qui non recessit à suo prædecessore Innocentio, quem tu nominare timuisti, sed malitiis Zosimum, quia egit primitus leniter cum Cælestio; quoniam se in his sensibus vestris, si quid displiceret, paratum esse dixerat corrigi, & Innocentij litteris consensurum esse promiserat.* & alibi c : *Innocentij successorem crimine præuaricationis accusas : quia doctrinæ Apostolicæ & sui decessoris sententiæ noluit refragari. Sed de hoc interim taceo, ne animum tuum, quem sanare potius cupio, laudibus tui damnatoris exulcerem.* hæc ipse: quibus apparet cum Pelagio atque Cælestio damnatum quoque fuisse à Zosimo ipsum Iulianum Episcopum Capuanum. At de eius calumnia in Zosimum hactenus.

a Aug. ad Bonif. cont. Pelag. l. 1. c. 1. & 3.
b Aug. cont. Iul. l. 1. c. 12.
c Aug. cont. Iul. l. 1. c. 4.

XXVI. Quid insuper idem Iulianus cum suis in Romanum clerum effutierit, ipse etiam sanctus Augustinus alibi docet his verbis d : *Quinetiam Romanos clericos arguunt, scribentes, eos tyrannicæ terrore percussos, non erubuisse prænaricationis crimen admittere, vt contra priorem sententiam suam, qua Gestis Catholico dogmati assuerant, postea pronunciarent malam hominum esse naturam. Immo vero Pelagiani sibe falsa putauerant, nouum & execrabile dogma Pelagianum vel Cælestianum persuaderi quorundam Romanorum Catholicis mentibus posse: quando illa ingenita quamuis nefando errore pernersa, non tamen contemptibilia, cum studiosè corrigenda potius, quam facile damnanda videntur, aliquanto lenius, quam superior postulabat Ecclesiæ disciplina, tractata sunt. Tot enim & tantis inter Apostolicam sedem & Afros Episcopos concurrentibus & recurrentibus scriptis, Ecclesiasticis etiam Gestis de hac causa apud illam sedem Cælestio præsente & respondente confectis: quæ tandem epistola venerandæ memoriæ Papæ Zosimi, qua interlocutio reperitur, vbi præceperit credi oportere, sine vllo vitio peccati originalis hominem nasci? nusquam prorsus hoc dixit, nusquam omnino conscripsit. Sed cum hoc Cælestius in suo libello posuisset, inter illa dumtaxat, de quibus se adhuc dubitare & instrui velle confessus est: an homine acerrimi ingenij, qui profectò si corrigeretur, plurimùm profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est. Et propterea libellus eius Catholicus dictus est, quia & hoc Catholica mentis est, si qua fortè aliter sapit, quam veritas exigit, non ea certissimè desinire, sed detecta ac demonstrata respuere. Non enim hæreticis, sed Catholicis Apostolus loquebatur, vbi ait* e *Quotquot ergo perfecti, hoc sapiamus : & si quid aliter sapitis, id quoq; Deus vobis reuelabit. Hoc in illo factum esse putabatur, quando se litteris beatæ memoriæ Papæ Innocentij, quibus de hac re dubitatio tota sublata est consentire respondit, &c.* quæ superius dicta sunt.

d Aug. cont. Bonif. cont. epist. Pelag. l. 1. c. 3.
e Phil. 3.

XXVII. Sed quid in Augustinum idem ipse Iulianus Pelagianorum aduocatus? Audi hæc ipsum Augustinum referentem f: *Dicis me quoque ipsum innouasse sensus meos, & initio conuersionis meæ hoc sensisse, quod tu. Sed fallebant fallerus, siue calumniando iis, quæ nunc dico, siue non intelligendo, vel potius non legendo ea, quæ tunc dixi, &c.* pluribus enim aduersus se ab eo iactatas calumnias confutat. Sed de his hactenus: reliqua enim præterimus, vt cum calumniatus est Iulianus Catholicos omnes eadem sapere, quæ Manichæi, ex eo, quod dicerent humanam vitiatam esse naturam.

f Aug. cont. Iul. l. 6. c. 12. IVLIAN. IDEM CALVMNIATVS LAVGIST.

XXVIII. At parum fuit Pelagianis calumniis agere: verum quo magis & Romani Pontificis auctoritate, & lege Imperatoris sese perstringi sentirent, eo audacius correpti furore, in Catholicos insiliere. Quid enim in humilis conditionis viros admiserint, ex his, quæ in Constantium virum clarissimum Vicaria Præfectura perfunctum perpetrarunt poterit intelligi: de quo pauca tantum hæc Prosper hoc anno scribit in Chronico g: *Hoc tempore Constantius seruus Christi ex Vicario, Romæ habitans, & pro gratia Dei Pelagianis resistens, sanctione eorundem multa pertulit, quæ illum sanctis confessoribus sociarunt.* hæc Prosper.

CONSTANTIVS QVAE PASSVS A PELAGIANIS.

g Prosp. in Chron. hic Consul.

Sed quæ sunt reliqua de rebus Pelagianorum prosequamur oratione. Sanctus Augustinus, qui (vt ait Possidius) decem annos aduersus Pelagianam hæresim infatigabili studio laborauit, præter alias complures lucubrationes aduersus eam editas, hoc anno, nempe post damnatam Romæ eamdem hæresim, duos edidit libros, alterum de gratia Christi, alterum vero de Peccato originali, ambosque ad Albinum, Pinianum, & Melaniam Iuniorem sibi notos Hierosolymis degentes : vt vbi Pelagius de sua purgatione securus sedem constituerat, quo maioti facilitate hæresi sua Orbem inficeret, ibi ad salutem omnium paratum aduersus venena distraheretur antidotum : illuc enim religionis ergo Christiani frequenti cœtu concurrere soliti erant. De isdem vero libris hæc ipse Augustinus h: *Posteaquam Pelagiana hæresis cum suis auctoribus ab Episcopis Ecclesiæ Romanæ, primo Innocentio, deinde Zosimo, cooperante o. Conciliorũ Africanorum litteris conuicta atq; damnata est: scripsi duos libros aduersus eos, vnum de Gratia Christi, alterum de Peccato originali.* hæc ipse.

XXIX. AVG. SCRIBIT ADVERS. PELAG.

h Aug. Retract. l. 2. c. 50.

Porro cui hactenus aduersus Pelagianos pugnandum fuit: nouum iam ac planè contrarium priori certamen incubuit, nempe aduersus eos, qui negarent penitus liberum arbitrium, sed omnia Dei gratiæ tribuerent. Erant hi ex monasterio Adrumetino, qui (inquit ipse Augustinus) quod grauius est, negabant in die Iudicii Deum esse redditurum præmium secundum opera hominum. Contra vero alii ibi sic defendebant liberum arbitrium : vt negarent Dei gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari. Scripsit igitur ipse sanctus Augustinus ad vtramque partem confutandam duos commentarios i, alterum de Gratia & libero arbitrio, de Correctione vero & gratia alterũ, ambos ad Valentinum & monachos Adrumetinos : ad quos etiam extant datæ duæ epistolæ, in quarum posteriori, hoc anno se eam scripsisse, significare videtur his verbis *Quod Papa Zosimo de Africano Concilio scriptum est, eiusq; rescriptum ad vniuersos totius Orbis Episcopos missum, & quod posteriori Concilio plenario totius Africæ contra ipsum errorem breuiter constituimus, & super a meminerãtum libram meum, quem modo ad vos scripsi, hæc omnia & in præsenti legimus cum ipsis, & per eos misimus vobis.* vocat posterius Concilium illud, quod hoc anno est celebratum, sic ab eo dictum respectu prioris, cuius idẽ meminerat, sub Innocentio Papa Carthagine celebrati. Vides, lector, simulac pullularunt infructuosi palmites negantium liberum arbitrium, continuo ab Augustino fuisse conuulsos, sicut & alios malos fructices, ex quibus recentiorum Nouatorum prava dogmata plantæ adulterinæ obortasunt.

XXX. DISSENSIONES DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO AD RVMETINORVM MONACHORVM.

i Extant to. 7 cum duab. epist.

Hoc anno, qui primus est post Consulatum Honorij vndecimum, & Constantij secundum, mense Februarij celebratum habetur Concilium Telense: ita quidem mendosè legitur, sed Teleptense restituendum est. erat Telepte prima sedes prouinciæ Byzacenæ, cui Donatianus nomine Episcopus præerat, qui huic Concilio præfuisse legitur : quem & inuenies subscripsisse Concilio Mileuitano eodem sedis titulo, nimirum : *Donatianus Teleptensis prima sedis subscripsi.* qui item reperitur nominatus in Concilio Carthaginensi hoc anno Kalend. Maiis habito: nam ibi in fine hæc de electis iudicibus : *De prouincia Byzacena cum sancto sene Donatiano Primate, Cresconius, Iocundus, & Aemilianus.* quos inuenies recensitos in dicto Concilio Teleptensi, nempe Cresconium, Iocundum, & Iulianum loco Æmiliani Episcopos, qui Concilio interfuerunt : vt non sit, quod dubites, Telense, esse restituendum, Teleptense. In quo quidem Concilio nihil aliud præterea factum reperitur, nisi quod ad causæ, de qua controuersia vertebat, definitionem, missa est recitari decretalis epistola Siricii Romani Pontificis ad Africanos Episcopos data: vt planè intelligi possit, quanta esset obser-

XXXI. DE TELEPTENSI CONCILIO BIZACENÆ PROVINCIAE.

uantia Africanæ Ecclesiæ erga decreta Romanorum Pontificum, cum in Conciliis primo loco datæ olim ab illis epistolæ recitari iuberentur: quod & antea factum Vincentius & Fortunatus legati testati sunt. Quid præterea ibidé actum sit, nihil apparet.

XXXII. S. AVGVST. LEGATVS A ZOSIMO PAPA.

Contigit insuper hoc ipso anno, vt S. Augustino & aliis Episcopis iniungeretur legatio à Zosimo Romano Pontifice in Cæsaream Mauritaniæ. Fidem sane facit huius rei ipse Augustinus in exordio epistolæ ad Optatum, in qua hæc habet a: *Illæ litteræ, quas ad Mauritaniam Cæsariensem misisti, me apud Cæsaream præsente venerunt, quo nos iniuncta nobis à venerabili Papa Zosimo Apostolica sedis Episcopo Ecclesiastica necessitas traxerat.* Porro Possidius ait non Augustino tantú, sed & aliis Episcopis commissam fuisse huiusmodi legationem; quos illos puto, quorum nomina recitantur in ipso exordio Gestorum cum Emerito. Quid autem ibi agi contigerit, idem sanctus Augustinus his narrat verbis b: *Orta est nobis necessitas pergendi in Mauritaniam Cæsariensem. Ibi apud ipsam Cæsaream Emeritum Donatistarum Episcopum vidimus, vnum scilicet eorum septem, quos pro sua causa defensione delegerant* (Donatistæ videlicet tempore Collationis Carthaginensis olim habitæ) *& qui in eadem causa maxime laborauerat. Qua cum illo egerimus, præsentibus Episcopis eiusdem prouinciæ & plebe Cæsariensis Ecclesiæ, in qua ciuitate & ciuis & memoratorum hæreticorum Episcopus fuit, Ecclesiastica Gesta testantur, quæ in meis habentur opusculis. Vbi non inuenient, quid responderet, totum sermonem meum, quem de solis Maximianistis in actibus eius & omnium, qui aderant explicaui, tamquam mutus audiuit. Hic liber, vel hæc Gesta sic incipiunt: Gloriosissimus Imp. Honorio XII. & Theodosio octauum Coniss.* est hic quidem præsens annus. Extantq; ipsa Acta c integra consignata iisdem Consulibus, XII. Kal. Octobris: quorum meminit & Possidius, qui interfuit, aitque d:

XXXIII.

Postea in Cæsariensi Mauritaniæ ciuitate constitutus venerabilis memoriæ Augustinus, quo cum venire cum aliis eius coepiscopis, sedis Apostolicæ litteræ compulerant, ob terminandas videlicet alias Ecclesiæ necessitates. Hæc ergo occasione prouenit, vt Emeritum eiusdem loci Donatistarum Episcopum, quem suæ sectæ præcipuum in illa Collatione habuerunt defensorem, conferret, & cum eodem publicè in Ecclesia, populo adstante diuersa communionis, ex hoc ipso disputaret & prouocaret Gestis Ecclesiasticis, vt quod fortè (sicut dicebat) prosequi potuit in Collatione, sed permissus non fuerat; in præsentiarum sine alicuius potestatis prohibitione, aut potentia securus dicere minime dubitaret: & in sua ciuitate, suis omnibus præsentibus ciuibus, fiducialiter propriam defendere communionem non denegaret. Ille nec hac hortatione, nec eorum parentum & ciuium instanti petitione id facere voluit qui ei pollicebantur, se ad eius reditum communionem, etiam cum discrimine patrimoniorum, salutis & suæ temporalis, si modo Catholicam superaret assertionem.

XXXIV. QVID CÆSARIÆ S. AVG. CVM EMERITO.

At ille amplius dicere illis Gestis nihil voluit, nec valuit, nisi tantum: Iam illa (inquit) *Gesta continent apud Carthaginem inter Episcopos confecta, vtrum viderimus, an omnibus fuerimus. Et dum à Notario, quo loco, vt responderet, admoneretur, & reticeret, eius cunctis manifestata dissidentia Ecclesia Dei augumenta ac firmamenta prouenerunt.* hæc Possidius. Exprobrat id ipsum pluribus S. Augustinus agens aduersus Gaudentiú e, reduntque hominis dicacitatem, cum tum ipse, tum alij Donatistæ effutirent, non licuisse in Collatione illa Carthaginensi, vel metu armatorum, vel gratia præsidentis magistratus, prosequi causam: quam modo tali occasione, vbi nullus metus, omnisque adesset securitas, in ciuitate propria, impellentibus licet suis, omnino tacuerit, causæ diffidens, quam fouebat iniquam. *Quo tempore* (ipse inquit Augustinus) *scripsietiam librum de Correctione Donatistarum, propter eos, qui nolebant illos legibus Imperialibus corrigi.* est hæc epistola ad Bonifacium Comitem scripta f.

Quid præterea magna ciuium vtilitate idem S. Augustinus egerit, cum Cæsareæ esset, ipse alibi alia occasione narrat his verbis g: *Denique cum apud Cæsaream Mauritaniæ populo dissuaderem pugnam ciuilem, vel potius plusquam ciuilem, quam Circumcelliones vocabant: neque enim cuncs tantummodo, verum propinqui & fratres, postremo parentes ac filii lapidibus inter se, in duas partes diuisi, per aliquot dies continuos certo tempore anni solemniter dimicabant, & quisque (vt quemque poterat) occidebat. Ego quidem grauiter, quantum valui, vt tam crudele atque inueteratum malum de cordibus & moribus eorum auellerem, pellerémq; dicendo. Non tamen egisse, aliquid me putaui, cum eos audirem acclamantes, sed cum flentes viderem: acclamationibus quippe se doceri & delectari, flecti autem lacrymis indicabant. Quod vbi aspexi, immanem illam consuetudinem à patribus & auis longeq; à maioribus traditam, qua pectora eorum hostiliter obsidebat, vel potius possidebat, deuictam antequam re ipsa id ostenderetur, credidi. Moxq; sermone finito, ad agendas Deo gratias corda atque ora conuerti. Et ecce iam fermè octo vel amplius anni sunt, propitio Christo, ex quo illic nihil tale tentatum est.* hactenus de his ipse.

Irrepserant & alij ex Gentilium ritu in Africanam Ecclesiam praui vsus, quos idem S. Augustinus verbi Dei falce succidit, vt inter alios illi, de quibus sic ipse ad populum i pro concione: *Isti enim infelices & miseri homines, qui halationes & saltationes ante ipsas basilicas sanctorum exercere nec metuunt, nec erubescunt, etsi Christiani ad Ecclesiam venerint, Pagani de ecclesia reuertuntur; quia ista consuetudo balandi de Paganorum obseruatione remansit. Et iam videte, quàm sit ille Christianus, qui ad ecclesiam venit orare: & neglecta oratione, sacrilega verba Paganorum non erubescit ex ore proferre. Videte tamen, fratres carissimi, si iustum est, vt ex ore Christianorum, vbi corpus Christi ingreditur, luxuriosum canticum quasi venenum diaboli proferatur.* hæc ipse. ex cuius quoque prædicatione balationes sublatæ fuerunt, quas saltando more Gentilium exercebant: saltatio tamen remansit; sed vocem balandi, pro saltando, vulgus retinuit.

Rursus vero de alia ex idololatria manante, sed iam proscripta consuetudine ita ad eumdem populum: *Et licet credam, quod illa infelix consuetudo, qua de paganorum praua obseruatione remansit, iam nobis castigantibus, & de locis istis fuerit, Deo inspirante, sublata: tamen si adhuc agnoscatu aliquos illam sordidissimam turpitudinem de hinnicula vel cernula exercere, ita durissimè castigate, vt eos pœniteat rem sacrilegam commisisse. Et si quando Luna obscuratur, adhuc aliquos clamare cognoscitis: & ipsos admonete, denunciantes eis, quam grauè sibi peccatum faciunt, quando Lunam, quæ Deo iubente certis temporibus obscuratur, clamoribus suis à maleficio sacrilego ausu se defensare posse confidunt. Et si adhuc videtis aliquos ad fontes, aut ad arbores vota reddere, & (sicut iam dictum est) sortilegos etiam & diuinos, vel percantatores inquirere, phylacteria etiam diabolica & characteres, aut herbas vel succos sibi aut suis appendere: durissimè tanta eorum peccata increpantes, dicere, quia quicumque fecerit hoc malum, perdit baptismi sacramentum. Et quia audiuimus, quod aliquas viros vel mulieres ita diabolus circumueniat, vt quinta feria nec viri opera faciant, nec mulieres lanificium: coram Deo & sanctis Angelis eius contestamur, quia quicumque hoc obseruare voluerint, nisi per prolixam & duram pœnitentiam tale sacrilegium emendauerint, vbi arsurus est diabolus, ibi & ipsi damnandi sant. Isti enim infelices & miseri, qui in honorem Iouis in quinta feria opera non faciunt, non dubito, quod ipsa opera die Dominico facere nec erubescunt, nec metuunt. Et ideo quoscumq; tales esse cognoueritis, durissimè castigate. Et si se emendare noluerint, nec ad colloquium, nec ad conuiuium vestrum eos venire permittite. Si vero ad vos pertinent, etiam flagellis cædite: vt vel plagâ corporis timeant, qui de anima sua salute non cogitant.* hæc ipse: de quo & superius diximus, ab ipso sublatum fuisse in festis sanctorum martyrum vsum cithararæ, conuiuia, atq; choreas: de quibus amouendis adhuc eiusdem sermones extant ad populum habiti k.

Insectatus est pariter abusus illos, quos ex negligentia quorundam Christianorum sensim illabi cognouit, eodemque ipso sui ortu conuellendos curauit, nimirum de illis, qui negligerent interesse sacris Missis, quique recederent, antequam absoluerentur, quique sermones in ecclesia miscerent, dum Missæ dicebantur, sed & in eos, qui quererentur de prolixitate Missarum: de his enim ista habet l: *Adhuc quoque (quod valde dolendum est) conqueri vobiscum volo, quia sunt aliqui & maxime potentes huius mundi, qui ei m*

AVGVST. CORRIGIT PRAVVM CÆSARIEN SIVM VSVM

BALATIONES S. AVGVST. INSECTATVR

XXXVI. *S. Augustin. de temp. serm. 151.*

XXXVII. QVAS SVPERSTITIONES ADOLERE CONATVR. AVGVST.

k *Aug. de tempor. serm. 251. De S. Oss. ser. 3 & in Ps. 32. enar.*

XXXVIII. IN ABVSVS AVG. DECLAMAT.

l *Aug. de temp. serm. 251.*

a *Augustin. ep. 157.*

b *Aug. Retract. c. 31.*

c *Aug. lib. de Gest. cum Emerito.*

d *Possid. in Vit. S. Aug. c. 14.*

e *Aug. cont. Gaud. l. 1. c. 14.*

f *Aug. Retract. l. 2. c. 48.*

g *Aug. ep. 50*

h *Aug. de 30 Christ. l. 1. c. 24.*

qui cum veniunt ad Ecclesiam, non sunt deuoti ad laudes Dei celebrandas, sed cogunt presbyterum, vt abbreuiet Missam, & ad eorum libitum cantet: nec ei licet morem Ecclesiasticum sequi propter illorum gulam & auaritiam, &c. Vides morem pristinum canendi omnes Missas: & considera, vnde introductum sit, vt eædem etiam voce submissa dicantur: & vnde pariter euenerit, vt in ipso introitu Missæ, dicta antiphona, qui sequitur psalmus non ipse integer ex more pristino, sed vnus tantum ipsius versus dicatur. At in ipsa Romana Ecclesia, non vt psalmus vnus duntaxat ante Missam præcineretur, sed integrum Psalterium cum antiphonis psalleretur, Cœlestinus Papa (vt suo loco dicemus) constituit. Sed de his hactenus, in quæ diuertimus occasione ipsius Augustini legationis ad Ecclesiam Cæsariensem à Zosimo Papa ipsi ac collegis Episcopis creditæ. Quo tempore certum est, eumdem scripsisse epistolam ad Optatum de origine animæ, & aduersus Pelagianos: id quidē ex eius scriptionis exordio redditur manifestum *a*. Vt plane mirum sit considerare res omnes ab eodem Augustino hoc anno gestas atque conscriptas, quarum facta est à nobis superius mentio, vnde idem ipse ad Albinum & socios *b*: *Inter occupationes nostras, multo apud Carthaginem, quam vbicumq; alibi densiores*, &c.

a Aug. epist 157.

b August. de Gratia Christi c. 1.

XXXIX. ZOSIMI PAPÆ DECRETVM DE MINISTRIS ECCLESIÆ ORDINANDIS.

Hoc item anno Zosimus Papa ad Gallos Hispanos, & Afros decretalem epistolam dedit aduersus eos, qui ad sacerdotium confestim prorumpunt absque alia præuia ministratione in singulis, qui sacerdotium præcedunt, ordinibus: definiens quantum temporis in quolibet ordine quis debeat ministrare. non extant ipsæ quidem litteræ, sed eadem repetit in epistola *c* eodem argumento conscripta hoc eodem anno ad Hesychium Episcopum Salonitanum.

c Zosim. ep. 1. to 1. apud Ro. Pont.

XL.

Quod insuper ad res Galliarum spectat: hoc item anno Zosimus Papa Proclum Massiliēlem Episcopum ob illicitas Episcoporū ordinationes damnatum, noua adhuc molientem litteris est insectatus. scribens de his ad Patroclum Episcopum Arelatensem epistolam, quæ in veteri Arelatensi codice sic descripta habetur:

Zosimus Patroclo Episcopo Arelatensi.

*Cum & in præsenti cognoueris, & frequentibus à nobis litteris ipse sis monitus, vt auctoritate Metropolitani, quam tibi Apostolica sedis pronunciatione firmauimus, Proculi audiosus conatibus, & illis, quibus adhuc reputat aliqua posse turbare, huius rei * oppressus occurreres, retinens rigore, censur ag. quam pro regularium conformatione susceperas quippe cum & tibi nostrum delegatum nosses officium: & illum scires esse damnatum: miror, quid post ista Proculo liceat ac vacet illa quæ cōsueuerat, aut peiora committere. Quidnam putant, vnde istam habeat potestatem tuam, vt censuerimus, censeamus, quicumq; de illis ad nostras regiones veniunt, sine tua non suscipiendos esse, Formata, nec probandum quem non prouincia positus ipse probaueris? Post istam ecce delegationem ad nos rumor aduenit, Proculum quasi consueta ludere, & vt morib. suis iunxisse sibi quosdam idoneos turbationibus homines, & post illa, quæ illi interdiximus, ordinasse. Sed sciant quibus hanc epistolam voluimus in notitiam peruenire, suscepisse nullatenus posse, quia aut contra regulas repente, aut post quam interdiximus, illi sint ordinati. Dat. III. Non. Mar. Honorio XII. & Theodosio VIII. Aug. Coniss.* quo etiam tempore eodem argumento litteras scripsit ad Massilienses, quæ ex eodem Arelatensi codice petitæ sic se habent.

XXI.

Zosimus clerico, ordini, & plebi consistenti Massiliæ.

*Non miror Proculum inconsuta adhuc fronte durare, & oblitum penitus pudoris quotidie digna damnatione committere, nec aliquando desilire, vt toties commonitus prohibitusq; non cesset esse * cœtum vestræ dilectionis sua qua sola notus est turbatione confundit, nec Ecclesiam patitur esse concordem, cum suis indigeat semper officiis, quatenus aggerens postrema prioribus, malum aliquod quod ante commiserat, in peius emendet: Cum ipse iam non sit Episcopus, Episcopos facit, & humanus Largitor alius se dicit posse præstare, quod datum sibi aliquando immerito tenere non potuit. Addens sibi, iungitq; inquietæ mentis homines & qui soli possunt fauere damnato, per quoscumque turbarum studiosos cogitat, ac sua fidens societate conficiat. Sed habeo, fratres charissimi, vestri curam molestè ferens, quicquid ille quotidianis audibus facit, id vos Christianum populum, & qui in nostra charitate perstitat, posse perferre, nec eius obuiare factis, aut repugnare conatibus. Idcirco curam vestri licet & prioribus commiserim litteris vestræ Metropolitano prouinciæ fratri & Coepiscopo nostro Patroclo, tamen iterum committo, vt ipsius tuti consilio, & pro disciplinarum ratione formati eius obtemperantes nutibus dignum possitis accipere sacerdotem. Datum quarto Nonas Martii Honorio duodecimum & Theodosio octauum Aug. Coniss.* hactenus res gestæ in causa Proculi, instigante Patroclo, viro haud laudato, sed vt alienæ sedis inuasore, admodum improbato, qui Zosimo Papæ nescienti causa fuit iniuste aliqua peragendi: sed de supplicio Patrocli inferius.

XLII.

Porro scias Zosimi iudicium à posteris Pontificibus fuisse neglectum. Nam qui successit Zosimo Bonifacius, aliter definiuit ex auctoritate sexti canonis Nicæni Concilij, quo statutum est, vt vnaquæque prouincia suum habeat Metropolitanum: scribens enim epistolam ad Hilarium Episcopum Narbonensem (vt suo loco dicetur) iussit eius prouinciæ Metropolim integrè conseruari, neque ad Arelatensis Episcopi iura pertinere: in quam sententiā Bonifacij successor Cælestinus pariter abiit, vt ex eius litteris *d* patet. Scias pariter eiusmodi controuersiam diu multumque vexasse complures Romanos Pontifices, sopitamque sæpè, iterum in iudicium reuocatam, iudicasseque de ea S. Leonem Papam, vt suo loco dicturi sumus.

d Cælest. ep 1

XLIII. DE CERTA FIDE EPISTOLÆ SEVERI EPISC. DE MIRACVLIS S. STEPHA.

Contigit hoc etiam anno conuersio Iudæorum insulæ Minoricensis, virtute sacrarum reliquiarum S. Stephani Protomartyris, quas Orosius (vt dictum est) acceptas Hierosolymis secum in Hispaniam vexit. Acciderunt quidem res admirandæ, toti Christiano orbi factæ perspicuæ ex litteris Circularibus Seueri eius insulæ Episcopi ad omnes ecclesias datis & publicè vbique lectis: quas inter alios accepisse liquet Euodium Episcopum Vzalensem in Africa & coram populo eas recitare fecisse: id enim inscriptus ad ipsum liber testatur his verbis *e*: *Eodem namq; die, quo ingressa sunt Ecclesiam B. Stephani sancta reliquiæ, in ipso principio canonicarum lectionum, epistola quoq; ad nos delata cuiusdam Episcopi, Seueri nomine, Minoricensis insulæ, de pulpito in aures Ecclesiæ cum ingenti fauore recitata est: quæ continebat gloriosi Stephani virtutes, quas in insula memorata per præsentiam reliquiarum suarum in salutem omnium illic credentium perficeret Iudæorum. Vnde ex hac recitatione talium factorum suorum, & tanquam extensione manuum suarum, acclamantibus & exultantib. fidelibus, ipse dicere videretur: Ecce habetis martyrem* hæc ad Euodium, cuius est apud S. Augustinum honorifica mentio, ad quem etiam extant datæ complures eiusdem Augustini epistolæ, & ipsius ad eum scriptæ.

e Euod. de Miracc. Stephani l. 1. c. 2. apud Aug. to. 10. edit. Plan.

f Aug. de diuer. ser. 32. 33. & de Ciu Dei l. 22. c. 8

XLIV.

Datum est autem nobis eiusdem Protomartyris gratia, vt inter scribendas Vaticanæ bibliothecæ antiquitates, eamdem repererimus Seueri epistolam integram in nullo detrimentum passam: quam (quod nesciamus ab alio editam) hic integram describere, vt egregium antiquitatis monumentum, dignum existimauimus. sic enim se habet:

EPIST. SEVERI EPISCOPI.

Sanctissimis ac beatissimis dominis, Episcopis, presbyteris, diaconibus, & vniuersæ fraternitati, totius orbis terr. a vos, Seuerus Episcopus misericordia Dei indigens & omnium vltimus in Christo Redemptore nostro æternam salutem. intelligis consuetum huius temporis symbolum Catholicorum, qui vt se longè abesse à Pelagiana ingruente hæresi demonstrarent, se in ipso titulo gratia & misericordia Dei indigere profitentur. Sed ipsam reddamus epistolam:

XLV.

g Tob. 12.

Cum Dei opera reuelari & confiteri honorificum esse Raphael Archangelus g moneat: profectò fatere vel celare opera Christi, periculosum est: in quibus tamen adnumerandis maior est gratia, si communi & simplici sermone referantur. Celatur enim, quodammodo speciosissima pulchritudo virtutis, si abundantiori eloquio circundata fuerit atque fucata. Quapropter ego quoque magnalia, quæ apud nos Christus operatus est, non composito, sed veridico sermone referre aggredior. Insula Minorica, vna ex Balearibus

insulis

insulis est, quarum nomen cunctis populis, seculæreum quoque auctorum litteris, peruulgatum est. Hæc inter Mauritaniam Cæsariensem & Hispaniam medio propemodum equoris spatio sita, angustijs admodum terminis clauditur, longitudinem triginta, latitudinem vero tria millia passuum habens. Que nunc idcirco commemorauj, vt agnosci possit, contemptibilia a mundi à Domino non solum in hominibus, sed etiam in locis eligi. In hac itaq; insula, quæ omnium terrarum paruitate, ariditate, asperitate postrema est, duo parua oppida, quibus à Panis indita nomina, è regione fundata sunt: Iammona ad Occasum, Magona ad Orientem spectat. In his mihi omnium mortalium vltimo nuper sacerdotalis officij pondus impositum est.

21. Cor. 1. QUÆ MIRANDA SINT MINORICENSIS INSVLÆ

Sed Iammona antiquum à Deo munus etiam nunc retinet, vt Iudæi habitare in ea nequaquam possint. Multos siquidem id temerè audentes, aut egritudine præuentos, aut repulsos, aut morte subitanea extinctos, aut etiam fulmine trucidatos tradit vetustas: adeo vt celebris huius rei fama ipsis quoque Iudæis, ne id vltra temerè audeant, metum fecerit. Nec hoc fide indigenum ducimus, cum etiam lupos, vulpesq; & omnia noxia animalia deesse videamus: cum ea cum, quæ ad vescendum bona sint, ferarum copia magna sit. Illud etiam magis mirum est, quod colubri & scorpiones sunt quamplurimi, sed amiserunt omnino nocendi violentiam. Cum igitur Iammonam nullus Iudæorum, qui lupis ac vulpibus ferit ate atq; nequitia merito comparantur, ne hospitij quidem iure accedere audeat: Magonatantum veluti colubris & scorpionibus (vt tradebatur) seruebat, vt quotidiè ab his Christi Ecclesia morderetur. Sed antiquũ illud beneficium carnale, nuper nobis spirituale renouatum est; vt illa (sicut scriptũ est b) generatio viperarum, quæ venenatis ictibus sæuiebat, subito diuina virtute compulsa, mortiferum illud virus incredibilitatis abiecerit.

b Luc. 3.

XLVI. DE RELIQVIIS S. STEPHANI IN INSVLA MINORICA RELICTIS.

Nam, diebus penè istis, quibus ego tanti sacerdotij nomen, licet indignus adeptus sum: presbyter quidam sanctitate præcipuus, à Hierosolyma veniens, Magonæ non longo tempore moratus est, qui postquam transiecto ad Hispanias, sicut desiderabat, nequiuit, remeare ad Africam denuo statuit. erat enim Hispania obsessa: hoc tempore à Gothis, quod suo loco est demonstratum: & hic presbyter Hilpanus erat Orosius. Sed pergit. Tunc beati Stephani reliquiæ, quæ nuper reuelatæ sunt, cum ad Hispanias portare constituisset: ipse as, sine dubio martyre inspirante in memorati oppidi ecclesia collocauit. Quo facto protinus ille ignis, quem Dominus c venit mittere in terram, & quem valde ardere cupit, charitate eius accensus est. Statim siquidem tepor noster incaluit, & factũ est cor nostrum (sicut scriptum est d) ardens in via. Tunc enim ille in fide iam ardebat Zelus, tunc spe saluandæ multitudinis erigebat. Denig, statim intercisa sunt etiam salutationis officia, & non solum familiaritatis consuetudo diuulsa, seu etiam noxia inueterata species charitatis ad odium temporale, sed pro æterna salutis amore translata est. In omnibus plateis aduersus Iudæos pugna legis, in omnibus domibus fidei prælia gerebantur.

c Luc. 12.

d Luc. 24.

XLVII. CONFLATVM BELLVM INTER CHRISTIANOS ET IVDÆOS.

Iudæorum populus maximè cuiusdam Theodori auctoritate & potentia nitebatur, qui non solum inter Iudæos, verum etiam inter Christianos eiusdem oppidi & sensu & honore seculi præcipuus erat: siquidem apud illos legis doctor, & (vt ipsorum vtar verbo) pater patrum fuit: in ciuitate autem cultus Curiæ munus exolutus. & Defensor iam extiterat, & iam nunc patronus municipium habebat. Christiani autem vt corde, ita etiam & viribus humiles, sed veritatis robore superiores, patronis Stephani patrocinium deprecabantur: donec vtriq; exercitus, cum iam diem certaminis condixissent, datis tuncinducijs discesserunt, Iudæis id magnopere expectantibus, vt scilicet Theodorus, in cuius se omnis synagoga viribus acclimabat, ex Maioricense insula reuerteretur, ad quam forte vilendæ possessionis gratia perrexerat. Qui quidem statim, vt ad eum missa legatio est, reuertens, auctoritate sua multos terruit, sed non extinxit, sed consopiuit contentionis incendiũ: maiore siquidem illico exardescens violentia, etiam vicinum oppidum fides flamma corripuit. Et vt illud Salomonis e impleretur: Frater fratrem adiuuans exaltabitur sicut ciuitas firma & alta: statuerunt multi famuli Christi, labore itineris minimè recusantes, cunctas animi vires huic bello tradere.

e Prou. 18.

XLVIII. IVDÆI PROMPTI AD BELLVM.

Pendente igitur prælio, nos quidem qualia præparauerimus arma, subditum huic epistolæ commonitorium probat. quod quidem non pro quorundam instructione, edi voluimus (quippe quia ea penitus egemus, & quam à beatitudine vestra magis speramus) sed vt animaduerti posset, non minimam nos solicitudinem secundum modulum possibilitatis nostræ susceptí habuisse certaminis: Christum vero, cuius regnum non in sermone, sed in virtute est: nobis, ne verbum quidè proferentibus, sine omnia viribus consummasse, & absq; vllo sudore certaminis exercitus suo hanc quam nemo aut optare audebat, aut sperare poterat, victoriam concessisse. Iudei igitur exemplis se Machabæi temporis exhortantes, mortem quoq; pro defendendis legitimis suis desiderabant. Itaq; non solum libros reuoluere, sed etiam saxa, sudes, iacula, omniaq; telorum genera ad synagogam conferre, vt Christianorum aciem virtute sancti Spiritus munitam (si ita res posceret) etiam corporis viribus propulsarent.

XLIX.

f Act. 18.

Interea dum hi apparatus gererentur, magnoq; altrinsecus studio futurum instrueretur bellum: vtriq; exercitus inenarrabilibus & absolutissimis somnijs commouentur: quorum si nullam penitus facerem mentionem, non minimam videbor partem diuinæ gloriæ operisse. Sic enim S. Apostoli Pauli somnium Lucas f sacræ historiæ inserit, dicens virum Macedonem astitisse in visione noctis, orantem, vt iuuaretur ab eo: & hac Apostolum visione præmonitum, itinera alio destinati cursum ad Macedoniam conuertisse. Quanto itaq; Domini nostri Iesu Christi maior est gloria, quod id minimis atq; indignis famulis reuelare dignatus est, quod etiam B. Apostolo demonstratum Scriptura celare noluit? Igitur breuitatis causa, ne beatitudini vestræ fastidium fortasse gignatur, duo tantum somnia inseram.

L. VISIONE PER SOMNIVM DE LES ADMONITI. * DESTITISSE.

Apud nos deuotæ quædam religiosissimæ, nomine Theodoræ, quæ & virginitate corporis, & religione propositi & nominis interpretatione typum portare Ecclesiæ meretur, vidit in visione noctis viduam quandam nobilissimam ad me, qui non pro merito, sed pro diuini muneris largitate sacerdotio fungor, inserta litteras pro se missse, * quibus mihi cunctos agros suos ad seminandum supplicitet offerret. Simili etiam somnio me quoque vltimum peccatorum ad seminandum præsingere & commonere dignatus est. Vidua enim quædam altera nobilissima, quam synagoga speciem habuisse non dubium est, me, vt agros suos incultos susciperem, eosq; quando tempus sementis vrgeret, diligenter excolerem, deprecabatur. Quæ est autem altera nobilissima vidua, nisi illa quæ Christum impiè perimendo, semetipsam crudelissimè viduauit? Hoc somnium vtriusq; vnum est. Ante triginta fermè quam impleretur dies, & vidisse nos, & licèt absolutionem eius ignorauerimus, tamen fratrib; indicasse manifestum est.

LI. VISIO THEODORI IVDÆI.

Apud Iudæos quoque miro diuinæ dispensationis ordine, vt & nominis Theodori, & officij mei in vno homine societas conueniret, Theodorus, qui summus sacerdos perfidi populi erat, somnium, quod viderat, non solum Iudæis, sed etiam propinquæ cuidam matrifamilias primariæ ipsius ciuitatis, multisque etiam aliis Christianis, antè non parum, quam adimpleretur tempus, his sermonibus propalauit: Eunti mihi (inquit) in synagogam, duodecim viri manus obuias obtulerunt dicentes: Quo vadis? leo illic est. Cum ergo, audito leonis nomine, trepidare cœpissem: locum tamen, dum fugam paro, vnde introspicerem, reperi, & vidi monachos illic mira suauitate psallentes: maior mihi pauor illico adiectus est: & nisi in cuiusdam nomine Ruben ingressus fuissem domum, & inde ad matrem propinquam cursu præcipiti conuolassem, nequaquam curam mortiferi terroris euasissem. Illa me exanimem sinu suo confouens, à discrimine pariter & à metu eripuit. Hoc eius somnium valde clarum est, & interpretatione non indiget. Quis enim leo, nisi ille de tribu Iuda radix g Dauid? Quæ propinqua illa, nisi de qua scriptum est h: Vna est propinqua mea? Illud ergo solum videbatur obscurum, quod in domum Ruben Iudæi, a leone cum terreretur, ingressus est: quod quidem nobis postmodum absque leone, qui terruit, vt saluaret, euidentissimè expositum est: quod debine suo explicabimus loco. Nunc autem cæptæ rei ordinem prosequar.

g Apoc. 5. & Cant. 6

LII. SEVERVS PROVOCATIVDÆOS.

Ex Iammonensi ciuitate ad profectionem famulorum Christi multitudo conuenit, quæ in ipso oppido putabatur consistere tantaque difficillimi itineris laborem alacritate cœpit, vt triginta millia passuum incundus transsolaret, quam si ad suburbanum aliquod amœnissimum ad conuiuia epulaturi vocarentur. Igitur Magonam peruenimus. Statim ego, missis clericis, aduentum meum Iudæis nunciaui, & vt ad ecclesiam sanctam accedere dignarentur, poposci. Illi autem inopinatum nobis nuncium remittentes, mandauerunt, ecclesiam sibi (ne, credo, polluerentur) ingredi die eadem non oportere: esse enim diem sabbati, cui ste-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

uus festinat atem fuis illi actibus corrupissent. Rursum ego expetitus, vt me ad synagogam si mallent, operiretur, quandoquidem ingressus ecclesiæ pollutio videretur: non vtique eos a nobis in diebus festis sabbati ad opus seruile compelli; futurum autem honestissimum de lege constitutum. nec excitandas lites & fabulas esse miscendas: aut si non assuetæ certamen fugerent, & simplicem afferrent excusationem, ostenderent præceptum, quod in eo die sermonem conferre, prohibitum sit. Ad hæc cum illi omnibus contradictionem obstinatissimam retulissent. tandem illius leonis terrore compulsi. ad domum, in quam hospitio acceperam, confluxerunt. Ibi ego: Quæso (inquam) fratres, quare quasi aduersus latrones, præsertim in ciuitate Romana legibus subdita, acernos saxorum, omniaq; armorum genera congregastis? Nos acquirere cupimus, vos perdere & deserere vis? Non est (quantum arbitror) æquum, vt tam varia lite alterutrum laboremus: vos vero (vt video) sitis nostrum sanguinem, nos vero vestram salutem.

LIII. PROCESSIO CVM CANTV. a Psal 9. IVDÆORVM FOEMINÆ IACIVNT LAPIDES IN CHRISTIANOS.

Adhæc illi paululum territi, negantes factum: nostris affirmantibus ita se habere, etiam cum iureiurando veritebantur. Tunc ego, vt nodum cupræ contentionis abscinderem: Vbi res (inquam) oculis probari non potest, iuratione quid opus est? eamus igitur ad synagogam, & vtrum pro vitio an veritate vestra vitatur assertio vobismetipsis testantibus, comprobabitur. Pergete igitur ad synagogam cupimus, & hymnum Christo per plateam ex multitudine lætitia canebamus: psalmus autem, qui mira incunditate etiam à Iudæorum populis decantabatur, hic fuit a: Pereat memoria eorum cum sletu, & Dominus in æternum permanet. Sed antequam ad Synagogam perueniremus, quædam Iudææ mulieres (ordinatione credo Dei) audaciam præsumentes, vt felicem nostrorum lenitas incitaretur, lapides in nos ex superiori loco immanissimos iactare coperunt: qui (mirum dictu) cum super confertissimam multitudinem, grandinis instar, descenderent, neminem nostrorum non solum ictu, sed nec tactu quidem vexarent. Hic agnis suis leo ille terribilis mansuetudinem paululum abstulit: omnes siquidem reclamantibus nobis, saxa corripuit & pastoris commonitione posthabita, cum vnum consilium cunctis Zelus potius Christi quam ira fuggereret, dupos cornibus impetendos censuerunt: quamuis hoc illius, qui solus bonus pastor est, nutu factum esse, nulli dubium sit. Denique nec cruentam gregi suo videretur præstitisse victoriam, nemo Iudæorum se contactum saltem fuisse, ne pro inuidia quidem (vt mos est) simulauit. Sane quoniam omnimodis debemus vitare mendacium, vnus ex omni Christianorum numero inuentus est, qui cum Acham b illi similis esse vellet, qui sub Iesu Naue de Anathemate spolia concupiuit: nam seruus cuiusdam Christiani, solus, dum aliquid à synagoga diripere concupiscit, in lapidem offensionis incurrit. Quidam vero nostrorum, quasi aduersus Iudæum lapidem iecit: qui capiti eius illisus, vt capitis fuit, id est, Christi meminisset, admonuit: quod vtinam licet periculosum non fuerit, tamen & illum rapinæ suæ confiteri concupiscentiam compulit: & cunctos, ne similiter laberentur præsenti terruit vltione.

a Iosue 7.

LIV. IVDÆORVM SYNAGOGA INCENSA.

Igitur postquam Iudæis cedentibus, synagoga potiti sumus, nullus ex ea quicquam non dico abstulit, sed nec cogitauit diripere: omnia eius ornamenta, exceptis libris atque argento, cum ipso pariete ignis absumpsit: libros sanctos ne apud Iudæos iniuriam paterentur, sustulimus: argentum vero, ne vel de præda nostra vel de suo dispendio quererentur, ipsis reddimus. Euersa itaque, cunctis Iudæis stupentibus, synagoga, ad ecclesiam cum hymnis perreximus: & auctori victoriæ nostræ gratias referentes, effusis precibus poscebamus, vt vera perfidiæ antra Dominus expugnaret, & tenebrosorum pectorum infidelitas coarguetur a lumine.

LV. CONVERTITVR RVBEN.

Ruben quidam Iudæus à Domino vt primogenitus omnium constitueretur, est electus: nam clamore sanctissimo lætificans corda multorum, absolui se à vinculis Iudaicæ superstitionis deprecabatur: statimque primitiuus Iacob factus, signum salutare suscepit: & inde nostris lateribus atque consiliis inhærens, obstinatissimam cunctorum duritiem nobiscum increpat. Triduum (ni fallor) emensum est, ex quo nostri in oratione, & Iudæi in perfidia perilitere. Post hæc venit Theodorus multitudinis suæ agmine circumseptus, ad locum, in quo soli synagogæ parietes (qui post hæc credentibus Iudæis sunt subuersi) superesse videbantur: ad quem locum Christianorum pariter multitudo conuenit. Ibi Theodorus cum audaciter de lege disserens, omnia, quæ obiiciebantur, arrideret, atque peruerteret: populus Christianus videns quod verbis superari non posset humanis, auxilium de cælo implorauit. Omnes itaque pariter clamantes, cum summo vnitatis fragore dixerunt: Theodore crede in Christum. Mira indulgentissimi Domini misericordia, adhuc parua petebantur, & maiora concesserat. Immo non mirum est de omnipotente miraculum. Ipse etenim virtutem clamoris huius in auribus Iudæorum commutauit, qui olim effecit, vt quatuor leprosi c Regis Syriæ, qui Samariam obsederat, castris potirentur, & quidem Gedeon Madianitarum agmina conturbarent, deditque trecentis è eius viris ingentem sine labore victoriam, efficiens per terrorem, vt mutuis hostium multitudo vulneribus prosterneretur. Ita & nunciata vox longe aliter à circumstantibus Iudæis suscepta est, quam à nostris immittebatur: omnes enim putauerunt dictum: Theodorus credidit. Itaque existimantes principem perfidiæ suæ ad Christi fidem fuisse conuersum: cuncti pariter trepidi, vbi timor non erat, terrebantur, mulieres eorum, sparsis crinibus, occurrentes cum fœtali vlulatu nomen Theodori, repetitis vocibus, accusabant, dicentes: O Theodore quid fecisti? Viri autem, alii ad desertos saltus & fixuras montium confugere: alii per ipsius oppidi angiportus discurrebant, locum, quo delitescerent, inuenire cupientes.

IVDÆORVM MIRA CVLOSA DISPERSIO. c 4. Reg. 7. d Iudic 7.

LVI. c Prou 28.

Ipse Theodorus stupore perculsus, diuinam sententiam in plebe sua cernebat impleri. Fugit impius c, nemine persequente: sed tamen non nemine: persequebatur enim eos ille terribilis, qui de synagoga loco (sicut Theodoro fuerat reuelatum) per monachos fugitum emiserat quo resistentes tremefecit inimicos. Stabat igitur Theodorus in loco prorsus eodem, quo eis pridem per somnium terror fuerat leonis iniectus: & cum causam tanta trepidationis inquireret, & nomen solummodo nostri leonis audiret, nullam illic (sicut ferebatur) feritatem videns, tantum psallentes monachos intuebatur: & ab omni suorum multitudine destitutus, atque eis ubi parans, etiam ipse pedum viam prosiciebat: quem cum horribilis formidine apprehensum, non solum colore vultus, verum etiam vocis officio destitutum Ruben ille sanctissimus aspexisset, propere accedit, & trementem blando sermone compellans, ad Christi fidem cohortabatur: atque ingerens ei pro suffragio metum suæ credulitatis exemplum, domus figuræ, ad quam pastore leonis confugeret, quodammodo satisfacere videbatur.

LVII.

Verum vt & nos fideliter vniuersa narremus: & vos, qui non eloquii ornatum, sed veritatem queritis libenter audiatis: ipsius Ruben verba ingerens, nihil ex simplicitate dictorum eius subtrahamus. Aiebat enim: Quid times, domine Theodore? si viu cet sectatus & honoratus & diues esse, in Christum crede, sicut & ego credidi. Modo tu stas, & ego cum Episcopis sedeo. si tu crediderus, & tu sedebis, & ego ante te stabo. Hos sermones Theodorus alta mente suscipiens, ad nos ait: Faciam quod vultis: teneto (inquit) promissionem hanc. Sed permittite mihi, vt prius alloquar plebem meam, vt maiorem conuersionis meæ etiam ex reliquis possim habere mercedem. Hæc eius sponsio cum inexistimabili cunctorum exultatione suscepta est: alii in eum amabiliter irruentes, oris ipsius & colla mulcebant: alii eum vlnis mollibus amplectebantur: alii autem dexteram dextera adiungere, & sermonem conserere gestiebant.

THEODORVS ASSENTITVR FIERI CHRISTIANVS.

LVIII.

Perrexit igitur Theodorus ad atrium sanctum quolibet officio nostrorum cœtus, tamen anxietate non penitus carens. Nam licet in domum Ruben per promissionem suam iam veniretur, ingressus tamen & tunc trepidus erat, quia nondum ad propinquam venerat, quæ eum post triduum materno suscepit sinu, & ab omni perturbatione trepidationis absoluit. Nos autem ad ecclesiam cum hymnis ex more perreximus. Benedictus est pater misericordiarum, & Deus totius consolationis f, qui dedit capiti nostro aquam, & oculis nostris fontem lacrymarum, vt plorauerimus vulnerates populi nostri.

f Hierem. Thren.

LIX. CREDENTES IVDÆI CRVCE SIGNANTVR

Per alia siquidem mysteria, ecclesiam egressi, non minimam in occursum nostrorum Iudæorum multitudinem * conuenisse inspeximus. Omnes vnanimiter deprecabantur, vt Christi characterem a me licet indigno pastore, susciperent. Reuersi itaque ad ecclesiam, & toto corde Domino gratias referentes, illico in frontibus eorum signum salutis inspinximus. Quæ autem cum his, qui ad siluas seue ad antra confugerant, Christi virtute gesta sint, quæ lingua effabitur? præsertim cum vnusquisq; eorum propriam conuersionis suæ habeat historiam. Sicut itaque impossibile

nobis

nobis est omnia dicere: sic ingratum, cuncta præterire. Quapropter vnum Christi miraculum, quod tum à Fidelibus probatissimis, tum à vero comperimus, precibus vestris adiutus euoluam.

LX. Duo quidam primarij Iudæorum, Meletius Theodori frater, & Innocentius, qui Hispaniarum cladem nuper effugiens, cum famulis suis ad hanc insulam venerat (sicut nunc ipsi etiam cum sacramentorum terribili interpositione confirmant) ad vnam spelunçam vel potius rupem conuenerunt, associando se duobus quibusdam Indæis humili loco ortis, qui istos communis fuga principes legerant. Igitur cum in loco eorum trepidi, anhelanteque paululum resedissent, duos illos, qui ætate alacres & audaces erant, explorandi gratia ad oppidum remittentes, soli derelicti sunt ibi. Tunc prior Meletius: Quid est (inquit) frater, quod verbum (sicut docet religio nostra) blasphemum auellere à corde meo nequeo? Ex quo enim fratrem meum conuersum fuisse Christianorum populus inclamauit, nihil aliud mihi in corde suggeritur, nisi hoc verbum, mihi vsque ad hunc diem penitus ignoratum, CHRISTE IN NOMINE TVO. Quanto magis pulsare hoc ab animo meo nitor, tanto violentius tenaciusque inhæresci. Ad hæc Innocentius: Non (inquit) frustra hic sermo quæ cor tuum (vt apud cunctos probatissimum est) antea nec cogitauit, nec vnquam protulit, hic præsertim menti tua (vt asseris) tam violenter insertus est, hoc ex Deo esse arbitror. Verumtamen elabora, obsecro, & fabulis huc declinatis, interpellationem molestæ cogitationis expelle. Tunc Meletius ita obstrepere: & confusis clamoribus personare cæpit, vt eum cum sua mente luctari, non solum nutibus vultus, sed etiam totius corporis indicio Innocentius cerneret. quod postæquam ne parum quidem proficere intellexit, & adhuc eis am illud, vt verba quædam profana & turpia loqueretur, & nunc naribus corrugatis, nunc sorbens inhonestos strepitus promeret, nunc fœtidis risigatis, acrem sorbens inhonestos strepitus promeret, nunc fœtidis risibus cachinnaretur: sed hæc ab animo eius nomen Christi extinguere nequiuit insania, quia iam cunctas eius medullas sanitatis ignis pernaserat. Quid ergo (inquit) Innocenti frater? in contrarium verba ista vertuntur: abolitionem mihi nominis Christi nec (curilitate verborum, nec ipsis possum obscæni sonitus extorquere blasphemiis: aliud siquidem mihi reddi * sentio, quod cordis mei auribus, quas frustra obstruere niter, Christi nomen ingerere, incessabili clamore non desinit. His Meletij verbis talia Innocentius retulit: Fratrem tuum Theodorum, & clarissima, honore, & ætate maiorem, ad Christi fidem conuersum, his auribus audientibus, plebs Christiana testata est: poterit ne fieri, vt etiam tu germani constrictus exemplo religionem Iudaicam deseras? Quid ergo in hac terribili solitudine diutius tempus terimus? quamdiu etiam inopia victus laborare poterimus? Quid causæ est, vt fame tabescamus, ære scamus siti, obrigescamus algore? ad postremum (quod tam patimur) nostra humus solitudinis horribili teneamur silentio? Numquid latronum vinacula, numquid barbarorum gladios fugimus? Quin quid sanguineus nostrum plebs tanta miserens, quam pro nobis flere conspeximus, concupiscat? recordemur, obsecro, quem vnquam læserit vi nostrorum, vel saltem irrogauerit iniuriam, reuertamur ad innoxios, quos in nullo læsimus inimicos; & quod Deo placuerit, fiat.

NOMEN CHRISTI NOLENTI INGERI-TVR DIVINITVS.

(*mihi crede)

LXI. Ad hæc Meletius: Ego te (inquit) Innocenti frater, quem non solum Latinis, sed etiam Græcis litteris eruditum scio, & legem iugiter meditari, obliuiscor, quod per Ezechielem Prophetam Dominus ait a: Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Si enim legitis hoc, cur me fratris mei Theodori exemplo attrahi posse ad fidem Christi existimas? Habet ille animam suam, ita & peccatum suum: quod quidem peccatum mihi si Dominum Deum nos relinquo, non nocebit. Testor autem illum, qui eduxit patres nostros de terra Ægypti, me, si lucris violentia non obesset, abrepto quocunque nauigio, ad quæsitam terram solum velle migrare: nec me possessionum amor, nec affectuum charitas detineret, quorum facilis mihi iactura est: tantum ne Deum patrium meorum negare compellar. Quod autem consilio inutilis ad ciuitatem remeandam decernis: miror te prudentissimum virum non animo prauidere, quid de nobis futurum censeas. si Theodorus columna synagogæ nostræ, in quo omnem fiduciam reponebamus, apostatare compulsus est. Hoc ergo sanius est, vt eamus ad agrum meum, nec nos vltra Christianorum oculis ingeramus: possumus enim illic interim delitescere, donec opportuno tempore ad peregrina emigremus: quandoquidem in hac insula ita apud cunctos odium nostræ religionis increuit, vt qui patriam non reliquerit, fidem patrium tenere non possit. Cur itaq; non voluntarium suscipiamus exilium, ad quod (sicut res indicat) odijs ciuium etiam si nolimus, destinandi sumus? Hoc igitur consilio vtriusq; sententia confirmata, laborem destinati itineris arripiunt.

a Ezec. 18.

MELETIVS RELVCTATVR.

Sed dum per angustissimum ingrediuntur callem, cogitationem tenebris lucem occæcantibus oculorum: ipsum, quem insecu sequebantur, transitum perdiderunt, & in locis desertis atq; inuiis remansere. Cum autem scinderentur sentibus, aut rupibus * arcerentur, postquam corpus suum longis fecdauere vulneribus, ad tantam primo quidem anxietatem, deinde etiam ad desperationem atq; formidinem venere, vt compellerentur fateri, se ea iudicio Dei iusto ob incredulitatem perpeti. Igitur nomen Christi, quod ante se vltro ingerens repellebant, laceratus iam cruribus, innocentes, sentiam, quæ eos contra voluntatem ac propositum suum ad oppidum retraxit, corripuerunt: sed cum ad ciuitatem inuiti ac trepidi peruenissent, curiosius omnia percunctantes, audierunt Theodorum etiam nunc Iudæum esse, nec vllam, sicut existimauerant, populi Christiani pertulisse violentiam. Stupentes autem, & quod ipsis acciderat, non credentes, ad domum Theodori iter dirigunt: vbi cum eos iam pene exacto prandio, ille excepisset, illico inquirit causam cur à se & à ciuitate abscessissent: vnumquæque ordinem gestæ rei, magis cum risu, quam cum admiratione cognoscit.

LXII. * vepriū lacerentes.

CHRISTI NOMEN COGNITVR PERFIDI INVOCARE.

Post triduum Theodorus cum concionari ad plebem suam, eosq; ad fidem Christi prouocare disponeret: vltro se offerentium ad confessionē Iudæorum etiam seditionem pertulit. Nemo enim eorum ferme erat, qui non se palam sensisse Christi potentiam contestaretur. Nam primo in Concilio eorum adolescens quidam ipsius Theodori consobrinus, nomine Galilæus, vt congruum (sicut dictum est) nominibus mysterium gestæ rei vsque ad finem deduceretur, cum ingenti inuidia proclamare hoc cæpit: Contestor (inquit) vos omnes, me Iudæorum esse non posse in possessione: siquidem in ea Christianos consortes habeo, quorum odijs, si in Iudaismo persenerare voluero, forsitan perimēdus sum. Ego igitur vitæ meæ periculo consulens ad Ecclesiam iam pergam, vt necem, quæ mihi paratur, effugiam. Hac Galilæus cum ad tempus fugæ se parasset, quasi vt causas conuersionis suæ redderet, se videretur, de futuri seculi morte tunc nihil cogitans, veritatem inscius loquebatur. Huic sermoni, pene præteriens vir honestus, & non solum inter Iudæos, verum etiam in ciuitate vsq; adeo præcipuus, vt etiam nunc Defensor ciuitatis electus sit, Cæcilianus, vera Galilæum dicere, seq; similem habere causam, similia formidare atestabatur: quibus verbis tantam supramemorato inueni adiecit confidentiam, vt in conspectu omnium cursu rapidissimo ad percipiendum fidei branium ad Galilæi nostri consolaret auxilium, & ab humilitate nostra, vt eiusdem inde nomine censeretur, expeteret.

LXIII. GALILÆI CONVERSIO.

* Cæcilianus autem cum esset Iudæorum pater, habito cum Florino fratre suo aque Iudæorum patre seniore consilio, huiusmodi (sicut agnouimus) verbis synagogam adoasse fertur: Ego (inquit) cum filio in honore synagogæ post Theodorum primus, non sicut iuuenis Galilæus, cunctos quasi trepidus consolo, contestor q; sed potius adhortor atque commoneo, denuncians, vt errore prauitineris derelicto (si fieri potest) omnes pariter ad fidem Ecclesiasticam concurramus. Quod si vos ad Christum tanta virtus non attrahit: ego certè & Florinus frater meus sicut recusantibus vobis tantam salutem vim inferre non possumus, ita nos cum vniuersa domo nostra religionis huius, quam asseruere non valemus, ludibria deserentes, Christianorum numero fideique sociabimur: quæ numquam vtique innumerabilibus Scripturarum testimoniis non solum te, frater Theodore, qui periorē reliquis videris, sed etiam cunctos conuincerent nisi veritatem, quæ vinci non potest, sectarentur. Tali Cæcilianum sensu plebem suam affatum comperimus. multorumque Iudæorum eadem die ad fidem Christi cum ipso concurrentes cum ineffabili exultatione suscepimus.

LXIV. CONVERSIO CÆCILIANI, FLORINI, ET ALIORVM.

Prodigia sane, quæ de cœlo tunc facta sunt, sicut eloquijs digne non adeo * silere non audeo. Hora circiter septima Missam Dominicam solemniter cuperimus celebrare: nam dum nos aduenientes ad Christi fidem Iudæos vel exhortamur, vel admiramus (si quidem nomina eorum scripsimus) populus autem tanti gaudij epulis saginatus carnalium non meminisset escarum, pars diei maior excurrerat.

LXV. * addam.

MIRABILIS VISIO.

Cum igitur in ecclesia, quæ paululum à ciuitate seqnestri in loco sita est, in qua sancti martyris Stephani nuper reconditæ

condita reliquia conquiescunt, nouoquum paratæ preces vniuersa Missam operabatur; duo quidem monachi, quos Dominus testes suorum miraculorum præelegit, in campo, qui ante fores ecclesiæ protenditur, in herbis accubabant. Vir autem honoratus, Iulius nomine, cum alio quodam de ciuitate ecclesiam petens, cum per ipsos præterire capisset, respondente * vno ex monachis (viso mirabili signo) conturbatus, confusum emisit clamorem; conuersusque ad se, protensa manu, qua verbo explicare non poterat, quid videret, ostendit. Erat globus quidam candidissimi luminis, proceritate sui staturam quasi hominis adequans, instar vasculorum, quæ vulgo Orca appellantur, tanta vero claritatis & fulgoris, vt visum fuit, quod fratri, qui id prior notauit (sicut ipso referente cognouimus) Sol decidere videretur. hoc sicut iste visum est, quasi trans basilicam, in qua vniuersus nobiscum populus consederat, lento lapsu demittebatur; verum ita propinquum putauere, vt se idem frater stupore percitus cursu præriperet, existimans id post basilicam decidisse: sed ab illo retractus fratre, gressum inhibuit: ille enim ita quidem etiam sibi visum, tamen longius fuisse non quasi certus, sed vt æstimans, asserebat. Mulieres autem quædam eius Iudææ, inter quas matrona Meletij illius, cuius supra mentio habita est, de cœnaculo perficientes, ita sibi id ipsum visum affirmabant, quasi supra basilicam decidisset. Verum hoc, vtrum Angelus, an ipse Stephanus, quod visum est, fuerit, incertum est.

LXVI. GRANDO INSTAR MANNÆ.

a Exod. 16.

Eadem diei hora circiter quarta, id est, paulo antequam hoc signum demonstraretur, grando minutissima, quam incolæ insulæ illius gentili sermone Abgistinum vocant, non vsquequaque copiosa defluxit: hæc, cum odor ex ea mellis fragrare cœpisset, a multis quos per viam verberauerat, degustata, dulcior melle comperta est. Multi itaque sapientes, cum eadem die filios a Israel ab Ægypto perfidiæ suæ atque a seruitute egressos viderent, hæc, quæ facta sunt, signis illis, quæ in Exodo leguntur, comparabant huic populo, qui Deum credulo corde intuens, verum etiam Israëlis nomen meruit, manna crederent innouari: columnam quoque ignis, qua patres in eremo præcedebat; vt etiam filius à vera Ægypto atque fornace (sicut scriptum est b) ferrea egressus, ducatui præberet ad vitam ostensam fuisse existimarint. Et re vera (sicut lectione Exodi attestatur, similitudo signorum minime discrepat. Nam & illud, quod niuem fuisse credimus, semen coriandri minuti adequabat, mellis saporem ferebat: & hoc, quod apparuit, columnæ ignea speciem habuisse, manifestum est. Vtrumque autem signum etiam Iammona consistentibus fratribus reuelatum fuisse cognoscimus: nam & pluuiam mellis multi, quibus intellectus requirendi & per gustus agnoscendi datus est, probauere: & columna candidissimi illius luminis multorum, quos dignos Dominus iudicauit, se ingessit aspectibus. Vnde intelligi datur, Iudeos per vniuersum Orbem fidei lumine visitandos: quoniam quidem nobis, qui in hac insula, atque in hoc paruulo (vt ita dixerim) Orbe consistimus, tantus cœlestis gratiæ splendor illuxit, vt vsque ad extremos terræ vestræ terminos signorum visio perueniret.

b Exod. 13.

LXVII. THEODOSIO AD ECCLESIAM VENIENTE, ALII EVM SECVTI.

Sequenti igitur die summa omnium expectatio, vt Theodosius sponsioni suæ satisfaceret, admonebat: qui cum iustis (quantum videbatur) allegationibus cunctorum vota crederet differenda, decens matronam prius suam, quam in Maioricensi reliquisset insula, huc se velle deducere; ne forte si absque consensu suo virum suum conuersum fuisse agnouisset, (sicut solet) pertinax perfidia esset, persuasione matris præcipue sua, qua adhuc supererat, & consiliis dementata, & a coniugio viri religione discederet. Cum hæc Theodorus Christianis iam acquiescentibus propalasset: Iudæi, qui conuersi fuerant, acerrima commotione resistentibus, amputata dilationis mora, ad matris propinquæ sinum festinus ipse, vt in somnis videtur, conuolauit. Post quem omnis, tamquam remoto obice, ad Ecclesiam synagoga confluxit. Mirum dictu, inueterati illius legis doctores sine vlla altercatione verborum, sine vllo Scripturarum certamine crediderunt. tantum percunctati, an vellent fidem Christi suscipere: credere se in Christo, & Christianos fieri cupere profitebantur. Centum quidam & duos (vt asserunt) ætatis atque perfidiæ suæ habens annos, sine trium commutatione verborum, spe futuræ vitæ alacer, decrepitus, optare se, vt in fine temporum suorum per fidem Christi ad spiritualem reuerteretur infantiam, nobisque putrefactam senio membra, vt quantocyus per baptismum regenerarentur, ingessit.

Fuerunt quidam Iudæi, qui prætereuntes, illuc appulsi, opportunitatem temporis atque ventorum auscultabantur: qui, nauigandi concessa opportunitate, credere maluerunt. Tres igitur tantum fuerunt, sed nobilissimus Iudæorum, ad virtutis suæ gloriam dilatandam, in duritiæ perfidiæ suæ Christus permanere aliquantulum passus est. Artbemisia siquidem Lectorij *, qui nuper hanc prouinciam rexit, & nunc comes esse dicitur, filia, contagio Meletij conuersione commota, cum vna ferme amica & nutrice & paucis ancillis domum vitri sui descendens, ad quandam speluncam, licet in vinea, tamen remotiore paululum loca sita, obscuritatis informitate inuasit. Erat in ea paruum nouumque tentorium, lucisque nouus factus figuram quodammodo gerere credentes populi videbatur: non enim istos sicut vires veteres, sed sicut nouum Lucis nouum nouæ Testamenti recepisse, & credimus, & videmus. Ibi igitur loco cum per biduum matrona a viro suo offensa incorrecta permansisset; vt primum tertia dies illuxit, famulæ aquam haurire imperauit, quam cum odore & sapore mellis dulcedinem referre sensisset, primo quidem minus fauces sensere cœpit; & cui in eodem vrceo mel iniecisset, indagauit, inquirebat: postquam autem, vt quasi negantem conuinceret, ad lacum pergit, ad quo paululum concussis manibus hauriens, reperit aquam, qua per biduum vsa fuerat, in mellis suauissimi versam dulcedinem. aduocans itaque cunctas, quæ aderant, vt gustarent rogat, ne forte fallax sapor in sanctibus tantum ipsius suauitatem mentiretur. Omnes gustantes, mira oblectatione affecta sunt, vt non aquam quelli sapore delibutam, sed mel sinceriss imum solum aquæ similitudinem censerent. Stupore igitur percita, dum ad ciuitatem reuerti parantur, curiosius agentes, etiam rorem, qui in herbis plurimis erat, degustatum similem reperiunt. Pergens itaque ad ciuitatem matrona memorata, hæc marito retulit, & per eum omnibus indicauit; statimque ad Christi fidem sine reluctatione consensit.

* Lettorij MIRA DEI OPERA IN CONVERSIONE ARTHEMISIÆ.

LXVIII.

LXIX.

c Exod. 15.

Verum eadem die, qua Meletij vxor amaritudinem incredulitatis abiicere ex melle compulsa est, eadem, inquam, die, qua memorata filia Israël, quasi in deserto posita, illum antiquum c Mara Lacum, iniecto Crucis ligno obdulcescere perpessit: ita mirifico verèque cœlesti omnis Ecclesia odore feragauit, vt præsentiam Spiritus sancti, quam & ante iam aliquoties, sed paucissimi sensera mus, fraternitas pene vniuersa sentiret: & mirum cunctis illud fuit, quod per eosdem dies serena propemodum iugiter permanente, crebrimi imbres dimittebantur, & paulatim venientes ad fidem Christi Iudeos pluuia præcedebat: ita vt hoc animaduertentes, vulgo inter nos & quasi ioculariter diceremus: Ecce iam pluit, scitote quoscumque Iudæos ad Christi fidem accessuros. Mirum dictu, frequenter, dum adhuc talia loquerentur, a quibusdam Iudeis fidei anuæ pulsabatur: nec immerito, sicut scriptum est d: Pluuiam voluntariam segregabit hereditati suæ Dominus. De super erant fœminæ, quæ in odorem vngu entorum Christi currere recusabant.

MYSTICA PLVVIA QVID PRÆSEFERRET.

d Ps. 67.

LXX. CONVERSIO VXORIS INNOCENTII.

Innocentij illius, cuius supra fecimus mentionem, matrona cum vrbe sua, venerabilis (sicut fama est) vidua, illico vt Innocentium sponsi coniugem conuersum esse confessi, nauim conscendit, non solum permittentibus, sed etiam suadentibus nobis; quia ad fidem Christi nec verbis, nec miraculis flecterentur. Vxor autem Innocentij per quatuor fere dies verbum salutis, quod ingerebamus, obdurato auribus recipiebat. Hæc cum omnem resipiscendi medicinam, insanabilis incredulitatis valetudine opprimeretur, nullisque Innocentij coniugis vel minis, vel precibus, vel lacrymis moueri posset; vniuersa, Innocentio rogante, ad domum, in qua habitabat, fraternitatis multitudo conuenit, habens magnum dolorem animi, quod tanta lætitiæ plenitudini vna mulier obsisteret, quia iam soror eius manifeste putabatur. Cum igitur diu cassa verba surdis auribus ingerentes, nihil profecissemus; ad cognitum orationis præsidium conuolauimus; precesque quas humana repellebat impietas, ad cælestem misericordiam vertimus. Itaque vsque in horum tertiam ferme hymnorum & orationum prælijs aduersus e hostem Iesu nostri sudauit exercitus. Inde cum iam pene (quod fatendum est) desperantes, abscessionem moliremur; resumpsit ver sua viribus, orationem cunctis indiximus; soloque strati diu flentes: & cū in consummatione orationis, Amen, populus acclamasset; & illa credere se, & Christianam fieri velle, subnixit. Nos itaque, hac etiam a diaboli laqueis eruta, lati ad habitacula nostra perreximus.

c Exod. 17.

Sequenti, id est, octaua demum die, qua Veneranius Iammona,

LXXI.

CONVERSIO MATRONÆ CVM FILIABVS.

remeare statuimus, optima præclaræ victoriæ gaudia reportantes: sed cum iam in procinctu itineris constituti, ciuitate digrederemur, Dominus populo suo, quasi pro viatico, gaudium, quod solum deesse videbatur, adiecit. Affinis siquidem Innocentij illa vidua de pelago reducta est: quæ subito se meis genibus aduoluens, fidei nostræ auxilium cum lachrymis deprecabatur. Cui ego: Cur (inquam) mulier tanta animi leuitate fratres tuos deserere voluisti? Ad hæc illa: Et Iona a (inquit) Propheta à facie Domini fugere voluit, & tamen voluntatem Dei, licet inuitus, impleuit. Suscipe ergo tu non solum me, sed & istas orphanas, & Christo eas nutri. Et hoc miserabiliter acclamans, duas filias suas paruulas mihi cum fletibus ingerebat. Quis non prægaudio fleuit? Cui non extorsit lacrymas lætitiæ magnitudo? Suscepi planè ouem, quam ex omni numero solam errasse putabamus; eamq; cum gemino fœtu ad Christi ovilia reuocaui.

a Ion. 1.

LXXII. QVINGENTI ET QVADRAGINTA IVDÆI AD FIDEM CONVERSI.

Sanè per hos octo, quibus hæc gesta sunt, dies ante initium Quadragesimæ, Paschæ à nobis celebrata est festiuitas: quingentas siquidem & quadraginta animas ad Ecclesiam constat adiectas. Inane autem & supernacaneum non reor, vt cum multa propter infinitam copiam prætermisero, in fine commemorem, neminem ex tanta Ianuonensis populi multitudine, qui per triginta millia passuum ante tot dies venerat, aut curam domus suæ, aut prouisionem substantiæ, aut desiderij affectum huic operi prætulisse. Illud magis mirum, magisq; gaudendum est, quod ipsam Iudaicæ plebis terram diu inertem, nunc autem recisis incredulitatis vepribus, & recepto verbi semine, multiplicem fructum iustitiæ germinare conspicimus: ita vt nobis in spe tantorum noualium gaudeamus, vnde insignem perfidiæ eruimus filiam, illic fertilissima fidei opera pullulare. Primum enim ipsa synagogæ fundamenta euertere, deinde ad nouam basilicam construendam non solum impendia conferunt, sed etiam humeris saxa comportant. Hæc beatitudo vestra die quarto Nonarum Februarium virtute Domini nostri Iesu Christi arrepta, octo diebus ab eodem consummata esse cognoscat, post Consulatum domini Honorij vndecimum, & Constantio iterum victore. Quamobrem si indigni & peccatores verbum dignanter admittitis, zelum Christi aduersum Iudæos, sed propter Deum, eorundemque perpetuam salutem, suscipite. Forsitan enim iam illud prædictum ab Apostolo venit tempus, vt plenitudine Gentium ingressa, omnis Israel saluus fiat. Et fortasse hanc ab extremo terræ scintillam voluit Dominus excitari, vt vniuersum orbis terrarum claritatis flagret incendio. hactenus Seueri Episcopi epistola: missa enim (vt diximus) hæc ad cunctos Christi fideles, inter alia loca, etiam Vzali in Africa, vbi Euodius Episcopus erat, lecta est, vt ante meminimus.

LXXIII. b l. 2. de Iudæis Cod. Theod.

His autem quam citissimè per vniuersum Christianum orbem vulgatis, Honorius Imp. legem b tulit, qua Iudæos etsi honoribus & magistratibus fungi, militiæque cingulo, si qui accepissent, exui: ratus nimirum, exemplo Minoricensium Iudæorum, conuersionem ipsorum eiusmodi vexatione esse tentandam. Sed & illud accidit, vt cum eædem Seueri Episcopi litteræ per omnes Ecclesias legerentur, Christianorum pariter omnium incenderentur animi ad conuersionem Iudæorum aggrediendam, iisdemq; initiis aspicandam, qua cœpisse scirent Minoricenses, nempe incensione synagogarum ipsorum. Tolerabilis visa est magistratibus eiusmodi ex pietate prouenientis vis illata. Sed cum nec ob eam causam Iudæi conuerterentur, iidemque apud Imperatorem queri minimè desisterent, opus fuit tandem consulere illis; factumque est, vt post annos demum quatuor, Imperatores sancirent edictum, quo eiusmodi synagogarum prohiberent incensionem, & bonorum deprædationem. Sed quod nec sic desisterent, qui semel sumpta licentia hoc aggressi fuerant Christiani, aliis eodem anno editis sanctionibus c oportuit cohiberi. Extant ipsa edicta, primumque sic habet d:

c h. 25 26. 27. d. Iudæis Cod. Theod. d l. 21. de Iudæis Cod. Theod.

LXXIV. Placet in posterum nullas omnino synagogas Iudæorum vel auferri passim, vel flammis exuri. Et si quæ sunt post legem recenti molimine vel erepta synagogæ, vel ecclesiis vendicatæ, aut certe venerandis mysteriis consecratæ, pro his locatis, in quibus possint extrueri, ad mensuram videlicet sublatarum præberi. Sed & donaria, si qua sunt sublata eisdem, si nondum sacris mysteriis sunt locata, reddantur: si verò dilationem consecratio veneranda non finit, pro his eiusdem quantitatis pretium tribuatur. Synagogæ de cætero nulla prorsus extruantur, veteres in sua forma permaneant. hæc Imp. XV. Kalend. Mart. Aselepiodoto & Martiniano Conss. Sequuntur duæ leges eodem argumento sub iisdem Consulibus datæ: quas, ne nimis prolixi videamur, prætermittimus recensere. Cæterum, quod non idem est consecutus euentus, planè notum factum est, non synagogæ conflagratione, sed Protomartyris virtute in ostensione signorum Minoricenses Iudæos ad fidem esse conuersos, vt ex dicta epistola satis exploratum habetur.

Ad calcem vero anni huius, nempe septimo Kalendas Ianuarij, iisdem Conss. Honorio XII. & Theodosij VIII. Zosimus Papa diem obiit, cum sedisset annum vnum, menses quatuor, & dies septem: hæc enim de tempore sedis Zosimi certissima supputatione colliguntur. Etenim eum non ante annum superiorem sedere cœpisse, ex Consulibus, quibus notatæ sunt litteræ Innocentij Papæ datæ anno superiori ad Concilium Mileuitanum, satis perspicuè demonstratum est: eumdemque nec post præsentem annum fuisse superstitem, tum Acta Concilij sexti Carthaginensis sequenti celebrati sub Bonifacio Zosimi successore, tum etiam eiusdem Bonifacij Papæ epistola data anno pariter sequenti sub Consulatu Monaxij ad Episcopos Galliæ, satis manifestè declarant. quamobrem certum est, errare eos, qui Zosimi sedi tribuunt tres annos, eumque non ante annum sequentem decessisse volunt; cum & in libro de Romanis Pontificibus ipsum nonnisi annum sedisse & menses duos ac dies vndecim legatur: licet ibi de numero mensium & dierum errorem inesse, quæ dicta sunt de tempore obitus Innocentij doceant. Mortuus igitur dicta Decembris die Zosimus, sepultus est via Tiburtina apud corpus sancti Laurentij martyris, vt apparet ex eodem libro de Romanis Pontificibus, in quo & de rebus ab eo gestis hæc leguntur e:

LXXV. ZOSIMI PAPÆ OBITVS.

e Extat tom. 1. in Bibliot. LXXVI.

Hic constituit multa in Ecclesia: Vt diaconus leuas tectas de pallis lineis mittat. Et per parochias concessit licentiam benedicendi cereum Paschalem. Et præcepit, vt nullus poculum in publico propinaretur, missi tantum in cellis fidelibus maximè clericorum. Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembrem, ordinauit presbyteros decem, & diaconos tres, & Episcopos per diuersa loca numero octo. hæc ibi. Quod autem ad cereum Paschalem spectat, perperam acceperunt nonnulli, vt à Zosimo putarint primo inuentum esse eius vsum: cum illud tantum à Zosimo institutum esse dicatur, vt idem cereus, qui in maioribus tantum basilicis incendi soleret, æquè singulis parochiis concederetur. Cæterum antiquiorem fuisse in Ecclesia Paschalis cerei benedictionem & symbolicum Sacramentum, Prudentius, qui de eo hymnum cecinit, docet.

LXXVII. ZOSIMI PAPÆ RES GESTÆ.

Constat etiam eumdem Zosimum hoc anno tres Legatos à Latere misisse Carthaginē, Faustinum Episcopum Potentinum in Picæno, & Asellum atq; Philippum presbyteros ob dissensionem quamdam Africanorum Episcoporum cum Romano Pontifice obortam de prosecutione appellationum ad Apostolicam sedem. Quoniam vero inter hæc ipsum Zosimum contigit mori, remque deuolui ad Bonifacium Zosimi successorem: quid in hac causa gestum sit, dicemus anno sequenti, quo simul perdifficilem pertractabimus controuersiam ad quinquennium inter vtramque partem ardenti studio agitatam.

LXXVIII. DE ELECTIONE BONIFACII ET EVLALII SCHISMATE CONFLATO.

Mortuo itaque Zosimo, non amplius vna die sedes vacauit, non autem vndecim, vt aliqui dixerunt: nam litteræ Symmachi Præfecti ad Honorium Imperatorem datæ hoc anno, quarto Kalendas Ianuarij, de Bonifacij Papæ electione, id satis euidenter demonstrant. reddemus eas ex codice Vaticano vna cum aliis secundum ordinem temporis vltro citroque datis de sedanda dissensione in clero oborta; cuius pars minor, facto schismate, elegit Eulalium archidiaconum contra Bonifacium presbyterum. Porro viuente adhuc Zosimo fluctuatum esse in Ecclesia Romana, & ob eam causam excommunicatos

non-

nonnullos ex clericis fuisse, ipsos vero profectos Rauennam ad Honorium Imperatorem, tam superius ex litteris eiusdem Zosimi ad Rauennates clericos datis, enarratum est. Quomodo autem huiusmodi schisma conflatum sit, audiamus ex Symmachi relatione ad Honorium Imperatorem, & aliis litteris Romanæ Ecclesiæ presbyterorum ad eumdem Augustum datis, suo loco inferius ordine temporum recitandis. Modo vero reddamus litteras Symmachi a primo loco conscriptas:

a Habet hæc & alia infrà reddenda codex Vaticanus. LXXIX.

Exemplum relationis Symmachi Præfecti Vrbis ad Honorium Augustum Rauennæ constitutum.

Quæcumque in Vrbe geruntur, me tacere non conuenit pro debito famulatus, quem maiestati vestræ semper exhibeo. Cum dia Episcopus Zosimus graui incommodo laboraret, visque adeo, vt frequenter mortuus iactaretur: accidit vt secundo die post ingressum meum vita decederet. Statim (vt conuenerat) populus ad inquirendo conuocauit, vt cum quieto clericorum tractatu omnia finirentur, nec se rebus disponendis misceret turbatio popularis: siquidem certum esset, in eligendo Episcopo Dei omnipotentis expectandum esse iudicium, Domini Imperatores Honori & Theodosi pij, felices, & inclyti victores semper Augusti. Admonui, & Corporatos Officij quoque interminatus sum, ac Maiores deterrui regionis, ne quis quietem Vrbi vestræ turbare tentaret: quod ita custoditum est, vt sine strepitu omnia finirentur.

XXC. RELATIO SYMMACHI AD HONORIVM IMP.

Verum cum vir sanctus Eulalius ad ecclesiam Lateranensem de excubijs prioris Episcopi à populo & à clericis fuisset adductus: ibi per biduum cum maxima multitudine & cum pluribus sacerdotibus remoratus est, vt expectaretur dies consuetus, quo posset solemniter ordinari. Cum his ita essent, subito aliquanti presbyteri cum Bonifacio eiusdem ordinis ad Theodoræ ecclesiam, collecto populo, properarunt: ibique habito tractatu, ipsum ordinare Episcopum velle coperunt. Quod vbi compert; omnes, qui pariter erant: ad me vt venirent, presbyteros deposcit: ac residens cum clarissimo viro Tribuno Serenano, eos admonui, ne quid temere fieri paterentur, aut contra sacræ legis ordinem venirent, aut contra consuetudinis rationem. Sed tanta pertinacia restiterunt, vt quicquid minarum fuerit, facere minime dubitarent. Nam etiam presbyterum Bonifacium in ecclesia Marcelli ordinandum esse dixerunt, atque cum eo ad sancti Petri basilicam processerunt. Et quantum pietatis vestræ est, de hac parte ferre iudicium: statim procompetenti solicitudine, vestram maiestatem credidi consulendam: vt quod de hac parte pietas vestra decernat, præcepto vestri numinis euidenter informet, &c. Dat. quarto Kalend. Ianuarij.

XXCI. QVÆ IVRA IMPERATORIS TEMPORE SCHISMATIS.

Ex his autem litteris, & aliis, quas idem Symmachus eodem argumento ad Honorium Imperatorem dedit, satis manifestè apparet, ipsum fouisse Eulalij causam aduersus Bonifacium: dum non solum potiora iura fuisse Eulalij, quam Bonifacij, sed tamquam res in aperto esset, vt nulla posset dubitatione præpediri, eumdem Eulalium legitimum esse Romanum Pontificem, Bonifacium vero spurium, litteris significauit. vt non miteris, si idem Symmachus recitatæ nuper epistolæ sententiam illam addiderit: *Quoniam pietatis vestræ est, de hac parte ferre iudicium*, &c. quod scilicet Imperatoris esset muneris, cum constat de legitimo electo Romano Pontifice, eum, qui se postea tyrannice intrusisset, expellere, sicque paci consulere, & Ecclesiasticæ disciplinæ prospicere. Quapropter ipse Honorius, dum putauit esse verū quod Symmachus relatione suggessit, protuendo in sede Eulalio, & expellendo Bonifacio, rescriptum dedit, quod nos suo loco reddituri sumus.

XXCII.

Vbi vero Imperator, litteris pro Bonifacio datis à Romanis presbyteris, rem se aliter habere cognouit; tunc ea Imperatoris erat munus perfoluit, & iudicium (vt decebat) exercuit. Sed num pro arbitrio ipse ex duobus electis Episcopis, quem vellet, sedere iussit? minime gentium. Verum potius conuocatis Episcopis, rem voluit ab illis cognosci, atque eorum sententijs definiri; nempe vt causa perspecte cognita, qui potiora iura foueret, legitimū Romanæ Ecclesiæ esse Pontificem, iidem declararent. Quomodo autem id egregiè idem Imperator curarit, dicemus ex ordine temporis anno sequenti.

Hoc eodem anno, iisdem Coss. V I. Nonas Iulias, natus est Placidius Valentinianus ex Galla Placidia & Constantio Cæsare viro eius. hæc Marcellinus *b* atque Sozomenus *c*.

XXCIII.
b Marcel. in Chron. hoc anno.
c Soz. li. 9. c 16.

IESV CHRISTI

Annus 419.

BONIFACII PAP. ANNUS 1. HONOR. 25. THEOD. 12. IMPP.

QVI sequitur Christi annus quadringentesimus vndeuicesimus, Consulatu Monaxij atque Plintæ notatur: qui quidem, ob conflatum inter clericos Romanos schisma, perturbatus admodum Romanæ Ecclesiæ fuit. Etenim conculcata iustitia, fauore Symmachi extollebatur Eulalius: vnde Bonifacius vehementer depressus est, coactusque deserere Sancti Petri basilicam, atque cum suis extrà Vrbem in basilicam S. Pauli secedere. Inter hæc autem Honorius Imperator mendaci relatione eiusdem Symmachi Vrbis Præfecti nonnihil in Bonifacium commouetur, quasi post electionem Eulalij in sedem se tyrannice intrusisset, arripuissetque violenter, quod alienum esse constaret. Quamobrem veritus, ne his turbis ipsa ciuitas contrarijs discissa studijs, in contrarias scinderetur factiones, bellumque ciuile conflaretur; quantocyus in tanto discrimine Vrbi positæ occurrere studuit. Vigebat namque adhuc memoria cædium tempore schismatis Vticini aduersus Damasum patratarum; & quot annis fuerit laboratum, vt audacia schismaticorum penitus coerceretur; quantumque in his insudādum fuerit prædecessoribus Imperatoribus. Ne igitur Vrbs rursum talia pateretur, neue Romana Ecclesia tanta iterum clade cum dedecore afficeretur: simulac legit Symmachi relationem, qua certior redderetur Eulalium iuxta canones, seruatis ritibus omnibus, legitimè electum, Bonifacium contra intrusum esse; vt in re certa, quæ nullo indigeret examine, vel Episcoporum consultatione, aduersus Bonifacium, qui significabatur inualor, & contra omne ius fasque ordinatus, rescriptum dedit ad eumdem Symmachum. Extant quidem ipsæ Honorij Imperatoris litteræ datæ Romæ tertio Nonas Ianuarij, quibus decernit ordinationem Eulalij esse legitimam, monetque Bonifacium esse coercendum, vtque si acquiescere nolit, ex Vrbe pellatur. misit ad hoc ipsum Romam cum his litteris Aphrodisium Tribunum & Notarium. Litteræ autem Honorij sunt huiusmodi:

I. BONIFACIVS EXAGITATVR A SCHISMATICIS.

II. HONORIVS IMP. DECEPTVS RELATIONE SYMMACHI RESCRIBIT PRO EVLALIO.

Gestis omnibus recensitis, laudanda sublimitatis tuæ relatione præclaruit in ordinatione venerabilis sacerdotij quietem veterem paucorum insolentia attentare voluisse. Nam cum post abscessum venerabilis viri Zosimi, circa meritum Eulalij ordine subrogandi communi iudicio conueniens multitudo sonuisset, ac plena ergà se omnia, quæ regula Catholicæ poscret disciplinæ, successoris confirmatio custodiret: vehementer miramur aliquos extitisse, qui solemnitate contempta, circa ordinationem alterius festinarent. In quorum cassigandum factum mansuetudinem nostram rite oporteret insurgere, nisi hoc tātum gerere decerneremus, eos ad veniam pertinere, quod lapsum cito proprium continentes, ad deprecandi suffragium sunt relapsi: ignoscimus ibi super id, quod vim perpessi conquesti sunt, positalantes. Conuenire ergo votum & studium nostrum circa Eulalium sacræ legis Antistitem, sublimitas tua clementia nostræ auctoritate præsenti cognoscat; cui competens numerus ordinantium legitimus, solemnitas temporis, loci, qualitas recte venerandum nomini apicem contulerunt.

III.

Cum autem Bonifacio constet omnia defuisse, superflue expectatam sententiam nostram esse sensimus: cum factum suum ipsi, qui præsumpserant, admoto damnasse precibus videantur. Absoluta itaque decernimus inpione: extraordinaria præsumptione

summota, Bonifacium interdicta consessum Vrbe prohibeat (erit verecundiæ eius, vt morem gerens cælestibus constitutis, sponte discedat) pertinacius resistentem, inuitum præcipimus expelli. Plebeia sane seditionis auctores cum socijs suis sublimitas tua, Symmache parens carissime atque amantissime, statuat attineri, atque in eos congrue vindicari, vt res temere præsumpta non transeat impunita. In qua re Aphrodisium Vicarium Tribunum & Notarium dirigi nostra mansuetudine placuit, vt præsente eo, quæ statuimus, celerius impleantur, quatenus quies populi nulla perturbatione vexetur, & placata cum veneretur vniuersitas, quem secundum veterem consuetudinem obseruata sacræ legis mysteria susceperunt. Dat. III. Non. Ianuarij, Rauenna. hactenus epistola Honorij Augusti ad Symmachum Vrbis Præfectum: hæc enim (vt dictum est) scripsisse Honorium Imperatorem, satis apparet, quod falsis præuentus relationibus, Eulalium esse legitimum Romanum Pontificem, Bonifachum vero intrusorem alienæ sedis, & quietis publicæ perturbatorem esse, Symmachi litteris percepisset. Verum re deinde (vt fere vera haberet) optime nota atque comperta, in contrariam mox sententiam abiit; & aduersus Eulalium rescribens, Bonifacio fauit. Sed de his agemus inferius: modo contextum rerum gestarum prosequamur.

IV. His Romam allatis litteris, Symmachus Præfectus Vrbis hæc omnia nunciaturus Bonifacio, cum per ministrum suum accersit; qui vna cum suis continebat se in basilica sancti Pauli extra vrbem. ad quem accessurus * Symmachi minister, à populo verberatur. Hæc cum Symmachus accepisset, publicari primum iussis litteras Imperatoris pro Eulalio aduersus Bonifacium datas, inde Vrbia ostia claudi, ne Bonifacius in Vrbem redire posset, qui interim ab apparitoribus seruatur illæsus. Inter hæc autem Eulalius agens in Vrbe, ad sancti Petri basilicam accedens, ibi sacra egit, suorumque immensa lætitia susceptus est. Hæc omnia ex litteris Symmachi, quas ad Honorium postea scripsit, accipiuntur. Sunt vero huiusmodi:

* accersitus.

Exemplum relationis Symmachi ad Principem.

V. RELATIO SYMMACHI DE REBVS PROXIME GESTIS. *Vbi primum sacer sermo pietatis vestræ expectationem populi celeritate præuenit, omne, quod sibi diuersitas voluntatum vsurpauerat de Episcoporum electione summouit, ac diuina prouisione inter initia resecauit, quod tarditate imperitæ multitudinis, crescentibus studijs, difficilius potuisset auferri, Domini Imperatores. Ob quam rem statim debito famulatu implere, quæ fuerant imperata, properaui; eo quod felicitati clementiæ vestræ adscribendum est, res noui exempli, & maximæ contentionis magnique certaminis, vt sine commotione populi cœpta fuerat, ita sacra clementia vestra cum totius multitudinis quiete finita est. Nam cum eo tempore ad me sacra perlata esset auctoritas, quo sanctis die erat celebranda solemnitas; statim (vt oportebat) misso Primiscrinio, Bonifacium ad me venire admonui, quod præceptum fuerat, agniturum, ac se à processione, quam sibi inhibitam didicerat, abstineret. Qui conuentione consumpta, processit, atque eum quem direxeram, dedit populo verberandum.*

VI. RVRSVM FALSA REFERT SYMMACHVS. *Quod vbi nunciatum est, habito cum Vicario Tribano Sereniano tractatu, ad sanctum Paulum, quo conuenerat, & sacra exemplaria pro cautela direxi, ne quid in iniuriam publicam de præceptis immissa multitudo tentaret; & partem Officij pariter destinaui. Sed neutrum fieri passus, cum ad Vrbem vellet pariter cum populo remeare; statim ad portas, tam contubernales, quam apparitores occurrerunt, qui eum (vt statutum fuerat) Vrbem vestram ingredi prohiberent. Verum ipsos quoque contemnendos credidit, atque violenter ingressus, à certa Vrbis parte pluribus occurrentibus, est repulsus, hinc permissus, quod cogitabat implere. Quod vbi turba, quæ comitabatur, aspexit, sine aliquo tumultu dispersa est. Ipse vero extra murum deductus, non longe ab Vrbe remoratur: qui ne occulte per noctem ingressus Vrbem, ad ecclesiam conuolaret, & rursus populi studia commoueret, communi tractatu pro competenti solicitudine, contubernales & apparitores quatuor illic sine iniuria eius obseruare disposui, expectans, quid pietas vestra decernat, vt quies posset, quæ hactenus seruata est, perdurare. Circa partem vero Eulalij Episcopi venerabilis viri, qui eo die pene cum omni multitudine ad S. Apostoli Petri basilicam solemnia celebrabat, vbi primum pietatis vestræ præcepta sunt publicata, fuit totius lætitia ciuitatis. Vnde ea, quæ populus Romanus publico gaudio diuersis acclamationibus, agens gratias maiestati vestræ *, credidi publicanda, & relationi meæ vniuersa subiecì: vt agnosceret pietas vestra, & quanta quiete Vrbis totius correcta sint, quæ male fuerant admissa temeritate paucorum; & quanta gratia susceptæ sint, quæ clementia vestra diuino iudicio & perseuerandæ religionis reuerentia decernenda credidit, & pro quiete Romani populi in perpetuum seruanda constituit. Dat. sexto Id. Ianuarij.*

Inter hæc autem, qui erant ex Bonifacij parte presbyteri, quod scirent Imperatorem Honorium mendacij esse deceptum relatione Vrbis Præfecti Symmachi: student, vt quanto citius fieri posset, idem Imperator de veritate certior redderetur: quamobrem ad eum dant litteras, quibus res gestas, quomodo re vera se habuerint, certa fide narrarunt.

VII.

Extant in eodem codice Vaticano ipsæ litteræ, siue preces Romanorum presbyterorum ad Honorium Imperatorem pro Bonifacio in hunc modum conscriptæ:

VIII. LIBELLVS SVPPLEX PRESBYTERORVM ROMANO. AD HONORIVM IMP.

*Petimus clementiam vestram, piissimi & clementissimi Impp. Honori & Theodosi semper AA. Post abscessum S. Zosimi Papæ Ecclesiæ Catholicæ Vrbis Romæ (vt fieri mos volebat, atque ipsa religionis disciplina dictabat) plures in vnum conuenimus sacerdotes, vt de constituendo successore communi iudicio tractaremus. Sed quoniam Laterancnsem ecclesiam, obstructis pene omnibus ingressibus archidiaconus Eulalius, contemptis impie summi sacerdotij exequijs, diaconibus & pancissimis presbyteris ac multitudine turbata plebis obsederat: altero die ad eandem ecclesiam, vbi prius ab omnibus fuerat constitutum, habita omnium collatione properauimus: vbi, participato cum Christiana plebe consilio, quem Deus insit, elegimus. Nam venerabilem virum Bonifacium, veterem presbyterum, in lege doctissimum, ac bonis moribus comprobatum, & (quod eum magis ornabat) inuitum, acclamatione totius populi ac consensu meliorum ciuitatis asseruimus diuina institutionis ordine consecratum. Nam subscribentibus plus minus septuaginta presbyteris, astantibus nouem diuersarum prouinciarum Episcopis, benedictionem * competenti tempore constat fuisse celebratam; ac primo omnia, quæ solemnitas exigebat, celebrata sunt.*

BONIFACIVS QVALIS ET QVALITER ELECTVS.

IX. EVLALII TEMERITAS ET TYRANNIS.

Sed cum prædictus Eulalius, qui antea per tres consacerdotes nostros fuerat ex multorum auctoritate conuentus, ne quid sibi temere præter conscientiam cleri maioris assumeret, circumuentis pancissimis presbyteris, male accepto hoc, ac diuersa custodiæ mancipatis, qui ad prohibendum cum litteris venerant, exhibito etiam cum aliis Ostiensi Episcopo, quem prope mortuum constat accitum (nam tractum esse nolentem, senis egritudo testatur) in locum sibi non debitum, incusodito religionis ordine, per ambitum prorumpere: cœpit factum suum per homines disciplinæ insciosac religionis ignaros indecenter tueri; æstimans humanis perturbationibus se confundere sententiam posse diuinam. Et quoniam clementiam vestram constat falsidica relatione deceptam, vt nescio quid in iniuriam diuini numinis sanctius (nam diuinum est, quicquid tantorum firmat electio.) Petimus pietatem vestram, vt remoueri priora constituta iubeatis, atque Eulalium, qui in locum surrepsit alienum, ad Comitatum serenitatis vestræ cum auctoribus suis debere adduci. Nos enim professemur S. Papam Bonifacium nostris cum sacerdotibus affuturum: relictis singulis Titulis, presbyteri omnes aderunt, qui voluntatem suam, hoc est, Dei iudicium proloquantur. Iubeat etiam vestra clementia, omnes adesse, quos causa constringit; eosdem etiam ciuitate nolentes, qui se non patientur adduci. Inuenietis, cum caperit agitari interna discussio, quod omnibus diuinis legibus abhorreat, verum etiam displicere possit humanis: quo hoc consecuti agamus æterno Imperio vestro maximas atque vberes gratias. hucusque preces presbyterorum ad Honorium Imp. Qui prudenter quidem (quod viderent Symmachum Præfectum studere Eulalio, ipsumque Bonifacium ab eo pulsum ex Vrbe) causam ipsam rogant ad ipsum Imperatorem perferri, quod aliter non liceret in libertatem vindicare Bonifacium oppressum fauore potentium: fore sperantes, vt iussu Imperatoris (quod postea factum est) de-

lecti

X. HONORIVS IMP. AD SE ADOCATV TRAMQ. PARTEM.

lecti Episcopi causam electionis cognoscerent.

His acceptis supplicibus litteris à Romanis presbyteris, Honorius Imp. rescribens ad Symmachum Vrbis Prefectum, monet, vt agat tam cum Bonifacij quam etiam cum Eulalij parte, vt ambo se Rauennam conferant ad sextum Id. Februarij. Præter hæc etiam scripsit idem Honorius ad sacerdotes diuersarum prouinciarum, vt omnes Rauennæ præsto essent, quo de tanta controuersia disceptarent. Rescriptum autem ad Symmachum per Aphronium datum XVIII. Kalend. Februarij est huiusmodi.

XI. RESCRIPTVM HONORII AD SYMMACHVM P.V.

*Post relationem sublimitatis tuæ delatum mansuetudini nostræ auribus, presbyterorum allegatio causam nobis non superuacuæ deliberationis iniecit. Ideo decet, ambiguitate sepositâ, fidelem rerum ordinem communi experiri, quamque partem præterminssu gestæ rei ordo arguat, quam seriatis admixti, multis coram censentibus, approbari, vt vtriusque facti simul qualitate perpensâ, & circa vnam rite desinita consistat, & circa aliam temere assumptarum maneat, Symmache parens carissime & amantissime. Ob quam rem illustris & præcelsa magnitudo tua suspensis omnibus quæ superius sunt decreta, nullique interim præiudicio comparato auctoritate præsentis oraculi, vt vtrumque, hoc est, Bonifacium & Eulalium religiosissimos viros instantia digna conuenire, vt intra diem sextum Idum Februarij Rauennatem ciuitatem præsentium suam maturare non differant: omnibus atque * admonitis, qui auctores vtriusque ordinationis existunt, vt amota excusatione, non desint, vt facto quisque erga alterum proprio prolatis Ecclesiasticæ institutionis exemplis, defensor existat; seque purgato, alium magis in legem Catholicam deliquisse, præsumpta immeriti electione conuincat; iudicium de statu suo quisque, si adesse neglexerit, sortiturus, nimirum intelligi improuide, immo illicite se feciss e, quod coram non audeat defensare. Nos quoque ex diuersis prouinciis competentem numerum sacerdotum scriptis nostræ serenitatis accimus: vt rem deductam in dubium absolutæ nobis coram disceptatio pluriuarum. Cum autem omnia futuro integra sint iudicio reseruata, de transactis sibi blandiri neminem decet: præsentis etiam iudicij docebit exemplum, quod in eiusmodi negotijs obseruari debeat in futurum. Dat. XVIII. Kalend. Februarij per Aphronium *. Quæ autem Romæ acta sint per eumdem Aphronium relatio Symmachi ad eumdem Honorium data declarat his verbis:

* æque

* Aphronium

XII SYMMACHI P.V. LITTERÆ DE APHRONIO MISSO.

*Cum vir clarissimus Aphronius Decurio sacri Palatij vestri cum cælesti præceptione ad Vrbem venerabilem conuenisset, omni genere festinans, quatenus præceptis nominis vestri obedientiam commodaret. Nam statim conuentu proceribus sacra iussio publicata, & ad religiosos viros Bonifacium & Eulalium missa conuentio est, Domini Imperatores. Clericos quoque eorum præcepi pariter admoneri, vt nihil futuro, cognoscente pietate vestra, deesset examini. Vnde hac omnia Gestorum serie comprehensa, ad plenam instructionem, subter annexui. Verum postquam pars vtraque populi diuersis seditionibus exagitaretur, singulos admonitione missa conuenì, ne ad vnam Ecclesiam conuenirent, & quod fieri non licebat, inter se multitudo confligeret. Sed hoc illis visum est, credo, suspectum, quo quietem suadendam credidi hominibus perturbare volentibus ciuitatem: ob quam rem amba partes calumniosissime crediderunt contestationibus appetendam, vt errorem suum composicis mendaciis excusarent. Quod ne in aliquo clementiam vestram lateat, eadem, qua obtulerunt, Acta inserta transmisi; ne quicquam suppressum esse quererentur. Superest, vt apud clementiam vestram nullius partis studia famuli vestri appetantur absentia, qui semper maiestati vestræ puris seruitijs approbati, ne ab impugnatione * & fauore amborum partium, vt dicebat, credidisse putandum. Dat. VIII. Kal. Februarij.*

* locus obscurus.

XIII. Sic igitur (vt dictum est) Honorius Imp. tum Eulalium, tum etiam Bonifacium ad se Rauennam accersit, quo studia partium conquiescerent, dum quid de alterutrius electione legitima decernendum esset, scirent alicuius arbitrio terminandum. Cæterum quod nosset Imperator maxime pius res Ecclesiasticas Ecclesiastice atque à iudicibus Ecclesiasticis esse tractandas, mox datis litteris, Rauennam conuenire iubet Episcopos. Quibus, vbi illuc conuenissent, Honorius scripta commonitione, eis significauit, ne cum ipsis sederent Iudices, qui Bonifacij electioni præsto fuissent; ne iidem fautores alterius partis, Iudices etiam esse viderentur. Porro ipsa Honorij admonitio, quam Commonitorium appellare consueuerunt, sic se habet:

XIV.

*Omnia quidem clementia nostra in præsenti beatitudini vestræ congrua ordinatione mandauit, vt sequestratis omnibus, vestro iudicio quid obseruari propter quietem populi deceat, sinere-tis. Memineritis quoque hoc à nobis primùm, quod æquitas exigit *, esse mandatum: Vt hi Episcopi, quos interfuisse eorum actionibus constat, & postea subscripsisse, sine iniuria sua, & absente reuerentia, Iudices non sederent, nec vllum præstare testimonium possent; ne vnam nouam prolaturi sententiam, quam seruaturi factum præteritum viderentur. Hi ergo (sicut superius diximus) ab ea disceptatione se abstinere debebunt. Illud quoque similiter custodiendum beatitudo vestra cognoscat: nulli parti præiudicium comparatum, quod à nobis ante claruerat constitutum. Cum & celeriter destinata iussa propter quietem populi, pietatu nostræ secura auctoritate, summota sint: nihil hinc erit vindicare para altera poterit, aut altera formidare. Attendentes ergo iudicium Dñi, quod in tali causa vobiscum simul residere manifestum est, examinatis omnibus, id vos custodire decet, quod, infundente cælesti Spiritu, habere Christiane legis integram reuerentiam possit. quæ sequuntur, sunt exarata alio charactere:*

* expetebat. ADMONITIO HONORII IMP. AD SYNODVM.

XV. ACHILLEVS EPISC. SPOLETINVS IVBETVR LOCO PONTIFICIS SACRÁ AGERE. RESCRIPTVM HONORII DE ACHILLEO EPIS. SPOLETINO.

Hec Synodus inter se dissentiens præsentem causam terminare non potuit. Vnde venerabilis Imp. Honorius ad Matas Kalendas hoc credidit negotium differendum: & interim propter dies qui imminebant sanctæ Paschæ, vtrosq; Bonifacium scilicet & Eulalium ab Vrbe iussit abscedere. & Spoletinum Episcopum Achilleum Romæ sacra mysteria celebrare: Symmachoque Præfecto Vrbi hoc idem suis scriptis insinuat.

*Magnarum deliberationum non debet citum esse iudicium: nec temere proferenda sunt, quæ seruanda in perpetuum sanciuntur. Sæpe de Episcopis Vrbis eternæ alterationè partium sub examine sacerdotum cognitum est: sed ne quod festinum celeritate iudicij proferatur, id clementiæ nostræ sedit arbitrio. At quoniam vicinitas sanctorum dierum Episcopi præsentiam postularet, nec in Vrbe sacratissima sas est Pascharum præsertim dies sine sacerdote celebrare: idcirco, Symmache parens carissime atque amantissime, illustris magnificentia tua Achilleum nos elegisse cognoscat, quem à fauore partium constat esse alienum, qui mysteria sacra obseruationis impleret. Transactu vero festis diebus, ex iudicio sacerdotum, quæ debeant custodiri, consilio maturiore tractabimus. Monemus sanè, vt regionum primatibus euocatis disciplinæ publicæ quietique prospicias: quibus decretorum nostrorum præcepta inbeas aperiri: Ne quis scilicet vllum tumultum, neque seditionem audeat commouere: quam si quis insana persuasione conquirat, non in eos tantum, qui in perturbatione fuerint deprehensi, sed in regionum quoq; Priores * vindicandum. Nouimus enim quietem publicam facile custodiri, si incentorum cupiditates & fomenta cessauerint.* hactenus ibi, quibus subiiciuntur literæ eiusdem Imp. ad dictum Achilleum Episcopum Spoletinum his verbis.

* nouerit

XVI. HONORII IMP. EPISTOL. AD ACHILLEVM.

Quoniam de Romano sacerdotio propter angustiam temporis, quam dierum solemnitas fecit, quæ abesse Episcopos à suis Ecclesiis non sinebat, dilatum constat esse iudicium: recte nostra serenitas credidit ordinandum, vt beatitudo tua ad venerabilem Vrbem congrua deuotione festinet, quatenus S. Paschæ dies, ea qua conuenit quiete, cum solemnitate consueta, populis repræsentes: nec consortium obsit, quod differri Synodum multiplex necessitas fecit. Illud sanè in primis ac præcipue commonemus, ne vnquam vlla illorum mentio fiat, de quibus constat suffensæ esse iudicio. hactenus Honorius ad Achilleum.

Dedit tunc idem Honorius Aug. ad Senatum quoque de recipiendo Achilleo eiusmodi litteras:

XVII. EPISTOL. HONORII IMP. AD SENATVM.

Scimus, Patres Conscripti, à vobis cunctationem nostram non posse reprehendi, quibus semper in re omni probatur Conciliorum iudicium quæ maturitas. Nec sanè de summis citò debuit & potuit esse sententia; quam vt æternam, ita probabilem ex omni parte decet esse perfectam. Inter Episcopos, quos in Vrbe sacratissima sanctitas studia & partium voluntas elegerat, ab omnibus, qui aderant, sacerdotibus inferamus audita: & aliquoties ite-rata cognitio est. Verum cum longiores mora examinatio tanta

cognitionis asserret, & plura inquisitio iudicum diligens inueniret, quibus finis citius non posset imponi, & festorum dierum celebritas celeritatem definitionis exposceret: ne quid temeratum promeremus, rem omnem credidimus differendam. Missus itaque est Achilleus vir religiosus Episcopus, Spoletinæ ciuitatis, per quem sanctorum dierum celebritas impleretur. Amplitudinis vestræ est, populorum mentes ad quietem consilio salubriter retinere, cum probabilem & necessariam dilationem nostram dubitare nequeatis. Dat. Idibus Martij. Ad populum vero ita scripsit idem Augustus:

XVIII. HONORII IMP. AD POPVLVM EPISTOL.

Fidei causam, Quirites optimi, maximam indicantes, nihil festinum aut immaturum credidimus proferendum. Ea enim in causa religionis decerni censemus, quæ sine errore ac reprehensione sententiæ ab omnibus comprobentur. Itaque cum in cognitione, quam de Episcopis, qui in Vrbe fuerant constituti, sub iudicio sacerdotum intentionis hæreret ambiguum, nec, nascentibus subinde causis, finis certantibus studiis posset imponi, ac diu de rebus variis delectatio nostra penderet; futuram cognitionem ad integrum sacerdotum numero pleniore consilium *, omne negotium constituimus differendum; vt causa ex omni parte lebrata, transactis Paschæ diebus, terminum, quem aquitas & religio poscebat, acciperet. Simul, quia de sacerdote nihil poterat definiri, temporarie eleginus, qui venerenda sacris diebus mysteria celebraret; vt ibi, Quirites, ad honorem sacra Vrbis præsto esset solemnitas sacerdotis. Quæ a imitati patientiam vestram, placidis animis, quia pro pace publica suademus, accipite: sanctorum cultus dierum debita tranquillitate transcurrat: quietem publicam seditio nulla perturbet: sanus proprius circa nullum, qui notetur, appareat. Decet enim, suspensis sensibus, omnia nostro integra reseruare iudicio; nec furore quodam, sed debita probitate expectare potius, quam poscere sacerdotem. Quod si prauos incentores cœtus, turbarum tumultus potius, quam quietem ac modestiam legeritis, quibus faueris, monstrabitis, non solum vobis, sed & auctoribus vestris, quorum consilium inheretis, periculum salutis, ad quod nos compellitis, imminebit. Neque enim venia digno est, qui ab imperitate humanitatis nostra monitis non potest retineri. Dat. Idibus Martij.

*Conciliū

XIX. HONORIVS IMP. ALIOS VOCAT EPISCOP. AD SYNODVM.

Dum ista agerentur in Vrbe; quo ad dirimendam tantam causam plenior Synodus haberetur, Honorius Imperator studiosissimus Christianæ concordiæ, Episcopos alios hinc inde ad dilatam Synodum statuit congregare: qua de re ad diuersos sanctissimos Episcopos litteras dedit; inter alios vero scripsit etiam ad sanctum Paulinum Nolanum Episcopum, quem ob egregiam sanctitatem doctrinamque plurimi faciebat: eum enim & ante ob eamdem causam litteris ad Synodum accersierat; sed morbo ille detentus minime accedere valuit: modo vero, vt omnino veniat, his rogat litteris, quibus quantæ esset Paulinus æstimationis, probe intelligere possumus. Epistola autem Honorij ad eum data sic se habet ex eodem petita codice:

XX. EPISTOL. HONORII IMP. AD PAVLINVM NOLAN. EPISC.

Sancto ac venerabili Patri Paulino Episcopo. Tantum fuit apud nos certa sententia, nihil ab his sacerdotibus, qui ad Synodum conuenerant, posse definiri, cum beatitudo tua de corporis infirmitate causata, itineris non potuit iniuriam sustinere. Et propter absentiam sancti viri non quidem obtentura, interim tamen vitia gratulantur, cum prauo & vetus ambitio & cum benedicto viro sanctæque vitæ diu velit habere certamen, vt contra hæc Apostolicæ institutionis bona, de præsumptis per vim parietibus existimet confidendum. O vere digna causa, quam nonnisi corona tua beata vita designat. Dilatum itaque iudicium nunciamus, vt diuina præcepta ex venerationis tuæ ore promantur, qui ea secutus impleris: nec poterit alius eorum præceptorum lator existere, quam qui dignus Apostolicis disciplinis est approbatus. Specialiter itaque domine sancte, merito venerabilis pater, iustus Dei famulus, diuinum opus, contempto labore, tributum hoc nobis visitationis tuæ (si ita dicendum est) munus indulge: vt postpositis omnibus, quantum temperantia & his tranquillitas suffragatur, Synodo profuturus, sine intermissione etiam desiderio nostro & benedictioni, quam cupimus, te præstare digneris. hæc ad Paulinum Honorius. Idemq; ad Africanos Episcopos eadem ex causa has litteras dedit, quibus eos vocauit ad Synodum Idibus Iunij Spoleti habendam:

Serenitas nostra in omnibus causis, tamen præcipue in his, quæ ad venerabilem religionem pertinent, propensam cupit habere iudicium. De sacerdotio Vrbis æternæ exorta contentione, etiam trans maria creditus esse nuntiatum, quod à paucis non potuit terminari. Ideo multorum consilia necessarium esse iudicium. Quapropter sanctitas vestra, quos vita bonum & legis doctrina commendat, intra diem Id. Iuniarum ad Spoletinam ciuitatem, amputatis excusationibus, properare dignetur: vt id, quod veritas & religionis norma dictauerit, Deo pariter sanctorum meritibus inspirante, sententia iudicetur, ne diutius Apostolicæ sedis sacerdotium differatur. hæc ad Episcopos Africæ. Priuatas vero idem Imperator ad Aurelium Episcopum Carthaginensem his verbis scriptas litteras dedit:

XXI. HONORII EPISTOL. AD EPISCOPOS AFRICANOS DE SYNODO SPOLETICO GENDA.

Aliam quidem vinculi causam optaueramus euenisse, vt desiderato benedictionis tuæ frueremur aspectu. Sed quia aduersus Papam vrbis Romæ ambitio reprehendenda certamen indixit, & sanctam vitam in Episcopo æstimat non requirendam; captum super hac discussione iudicium non minor numerus sacerdotum, quam Synodi consuetudo disposcit, in plures doctissimosque viros, quorum sanctitas tua princeps est, prorogauit. Neque enim præmia castitatis & meriti summotis vitiis, quæ respuit diuina religionis sacrosancta præceptio, per alios quam tales viros oportuit resarci. Et quamuis sufficerent domini germani mei Aug. Principis scripta: poterunt * etiam in ea tantum, quibus aduentum sanctitatis tuæ pariter adiunxi. Quæso itaque, domine sancte pater merito venerabilis, vt duplex beneficium tribuatis, & desiderate nobis benedictionis tuæ & necessarij pro habitudine indicij profectus, intermissis omnibus (Dominum intuens) de eius sacerdote firmando labor veniendi non debet recusari, præstare dignetur. hæc ad Aurelium Imperator: qui & alias addidit ad celebriores Africæ Episcopos, nempe ad sanctum Augustinum & alios hic descriptos, ea de re singulas singulis litteras dans, iisdem tamen verbis non conscriptas: nomina autem omnium, ad quos Honorius scripsit, hæc ibi recitata leguntur, Augustinus, Alypius, Euodius, Donatianus, Siluanus, Nouatus, & Venerius. litteræ vero sunt huiusmodi:

*prodesse potuerunt locum obscurum.

XXII. EPISTOL. HONORII AD AVRELIVM EPISCOPVM CARTHAGINENSEM.

Peruenisse ad venerationem tuam, certa est pietas nostra, certamen aduersus Papam vrbis Romæ, vitia cum castitate pugnare, & huiusce rei tam diuturnum esse conflictum, vt inter tot sacerdotes, qui ad Synodum conuenerunt, quibusdam dissensionibus nondum potuerit, Apostolica præceptione firmata, ita * proferri, quam tantum se interdum bene scire * astipulanti quoque ea parte, quæ discepat, sine dubitatione consensisset: vt plane fuerit manifestum, expectari tua iudicium sanctitatis, in cuius præsentia promenda sententia differretur, qui merito vita præcedens, recte etiam ex transmarinis regionibus, vt iudicare possit, expecteris. Sed quamuis sacra domini germani mei Augusti Principis ad Italiæ Synodum euocans auctoritas non negligenda prouenerit, faciunda specialiter etiam serenitatis nostræ scripta iudicamus: quibus precor, vt desiderabilem affectum benedictionis tuæ sine excusatione concedens, omnipotenti Deo gratum iudices hunc laborem, & pro proximo sacerdote, & pro sancte vitæ meritis sententiam prolaturus, remunerationem vexationis huius in præmio domino intelligas constitutam. Dat. III. Kalendas Aprilis, Rauenna. hæc ipse.

*Vicum obscurum.

XXIII. LITTERÆ HONORII AD DIVERSOS EPISC. AFRICANOS.

Quod autem ait, alias ante litteras esse datas ad ipsos Episcopos per germanum suum, Honorius Imperator Constantium intelligit, cui ob præclaras res gestas aduersus tyrannos sororem suam Gallam Placidiam dedit vxorem, eumdemque in collegam Imperij cooptatum, germani habuit loco. Cæterum non Africanos tantum, sed & Gallos Episcopos Honorium præsentes Synodo esse voluisse, ipse testatur aliis litteris inferius recitandis.

XXIV.

Quod autem indicta Synodus fuerit intermissa, nec ad effectum perducta, Eulalij temeritas in causa fuit; iussoque DEI iudicio factum est, vt suis operibus, absque alio nouo iudicio & tot sanctorum Patrum fatigatione, in semetipsum sententiam suæ repulsionis, licet nolens, ipse proferret: quomodo autem id acciderit, Symmachi Præfecti Vrbis relatio ea de re ad Constantium missa declarat, quam decimo Kalendas Aprilis scripsit his verbis:

XXV. CVR SYNODVS CELEBRARI DISSIT.

Que-

XXVI. RELATIO SYMMACHI AD CONST.

Quæcumque subito, nullo opinante, prouenerunt: nec ad culpam iudicis referri possunt, & populum rationis ignarum insperata nouitate perturbant. Vir namque religiosus Eulalius quintodecimo Kalend. Aprilis Vrbem, me nesciente, meridiantis horis ingressus est, quem credibile aliquid secum pertulisse præceptum. Verum eodem die circa vesperum Spoletinus Episcopus, nigris litteris, me credidit admonendum, quod sacra ad se manantia in Vrbe illo sancto Paschæ iussus sit celebrare. Quod præceptum ante penitus ignorauit, domine semper illustris, & in cunctis magnifice, meritoque sublimis ac præcelse patrone. Quod cum mihi prius sancti Eulalij innotuisset admonitus; statim parendum credidi inuictissimi Principis imperatis. Verum cum interdicto die Vrbem sanctus Achilleus esset ingressus, commotio extitit populorum: vt ab vna parte multitudo armata ferro & telis ad forum militari habitu conueneret. Et cum, conuocatis proceribus, processissem, vt habito tractatu pro quiete Vrbis, populum alloquendo compescerem; primo ad conuentum venerunt. deinde cum expectaretur S. Achilles præsentia. vt quæ iussa fuerant, publicaret; multitudine resistente, venire non potuit.

XXVII. EVLALII TEMERITAS.

Et cum ad forum Vespasiani tam ego, quam vir spectabilis Vicarius, perurgente populo, fuissemus ingressi, vt quietem vtriusque partis multitudini faciaremus: subito armati serui telis & saxis, aliquanti etiam ferro, populum partis Eulalij aggressi sunt, qui inermes conuenerant, vt quod præceptum de Episcopo Spoletino esset, agnoscerent: quosque ita stabilierunt, qui parati adversus imperatos venerant, vt me quoque & virum spectabilem Vicarium crederent appetendos, dum seditioso furore nullam admittunt penitus rationem; nisi ad liberandum nos Diuinitas assuisset, egressique per secretiorem partem ictum saxorum & impetum consortis multitudinis, vitauerimus, minime potuissemus euadere: quorum maiorem partem in seruis constat fuisse, ex quibus aliquanti agniti atque tenti sunt audiendi. Vide quid partium mearum fuit, excellentia vestra suggerere properauit: vt certum finem, rebus cognitis, qua gesta sunt, magnitudo vestra decernat.

XXIIX.

Cum ita S. Eulalius fuisset ingressus, & tertia die secutus esset Episcopus Spoletinus, nec aliqua ad me data virtutum vestrarum, quæ sequerer, præcepta venissent; perturbato totius plebis, quæ in se & in periculum iudicum saeuiret, exortæ est: & ni celeri responso ante diem venerabilem Paschæ quid fieri debeat, inseritis; minantur, se populi inuicem pugnaturos, dum de Lateranensi basilica alterutrum se existimant excludendos. Ne quid igitur aduersi, quod sublimitatis vestræ felicitas auertat, eueniat: petovt euidenti præcepto excludi furiosa contentionis periculosam pertinaciam censeatis. Data decimo Kal. Aprilis. Eulalius itaque, qui contra decretum Imperatoris ante definitum iudicium per Episcopos ad Synodum cogendos ausus est ingredi Vrbem, & publicæ seditionis occasionem præbere, ipsum ea inuasione effecit indignum (vt dicetur inferius) Romanæ Ecclesiæ Pontificatu.

His perceptis, Constantius in hunc modum rescripsit ad Symmachum:

XXIX. CONST. RESCRIPTVM AD SYMMACHVM VRB. PRÆF.

Vt certa possimus quæque cognoscere, & factionum auctores fideli nuncio & inspectore non lateant, Cancellarium nostrum Vitulum direximus, vt domini inuictissimi Principis affatus atque iudicium ad examinatem tuam & ad populum celeri festinatione deferret. Illudque monemus, vt quicquid sacris auctoritatibus contractus, nulla temeritate violenter; & quæ præcepta sunt, effectus celeri mandentur instantia: ne Augusti clementia quod nunc agnouit, distulisse, commoto maiestatis suæ vigore emendare non differat. hæc Constantius.

Cum itaque ipsius Constantij opera, de his singulis, quæ in Vrbe per Eulalium gesta essent, Honorius Imp. certior factus esset: rescribens ipse Imperator ad Symmachum Vrbis Præfectum, mandat Eulalium pelli ex Vrbe, ac in cæteros delinquentes iuxta conditionem cuiusque status animaduerti. In hunc enim modum de his Honorius Imperator VII. Kalend. Aprilis scripsit ad Symmachum:

XXX. *Concilij HONORII IMP. RESCRIPTVM ADVER-

*Cum ad sanandum primæ perturbationis errorem, hoc genus consilij * clementia nostra reparandæ pacis cupida reperisset; vt donec de confirmatione Vrbani sacerdotij sententia procederet absoluta, vterque eorum, quorum causa tumultus antea concreuisset, à sacratissima Vrbe conuersatione seiunctus, futuri iudicij expectatione penderet, & spatio, quo continueretur alteruter, euidenter expresso: æquo animo dissimulare non possumus, præceptis clementiæ nostræ publicum pene bellum, quo calcaretur, indictum: mouendi eius caput Eulalium, qui iussa transcendit, extitisse, secundum ordinem præceptorum paulisper abesse non passum. Symmache parens carissime. Vnde sublimitas tua hoc nos statuisse cognoscat, vt & salubris superior ordo præcepti, & moderata Synodi ordinatio deberet custodiri: quod aliter fieri non posse censemus, nisi Eulalius omnimode vrgeatur: vt omni celeritate ab Vrbe discedens, insolenti populo præsens incitamenta non præbeat, nec innocentibus causa mortis existat: cui esse dubium non debebat, si in hac præsumptionis obstinatione durauerit, non solum de statu suo iudicium iam prolatum, verum etiam de salutis discrimine proferendum: culpæ enim nullam veniam iam meretur, quam cum prædicitur, non cauetur: Nihil ex hoc excusationis habiturum, quod eo inuito; à plebe asseratur retentari. Si qui autem ex numero clericorum communicandum Eulalio, iudicio pendente, censuerit; pœnæ se sciat sententia esse damnandum: Laicos vero, qui post interdictum mansuetudinis nostræ communionem Eulalio præstiterint expetendum, honestioris loco pœnam proscriptionis, seruos vero capitis esse subituros, nec ab hoc periculo dominos exuendos: primates vero regionum, nisi spiritum plebis incenditæ domuerint ac frenarint, sciant se raptos, vltimo iudicio esse subdendos. Spoletinus autem Episcopus (sicut dudum fuerat definitum) sanctæ Paschæ diebus ordinem festæ solemnitatis implebit, cui ad celebranda mysteria Lateranensem ecclesiam sola patere decernimus, reliquis, qui hoc præsumere voluerint, propulsatis. Sane vt prædictus sacerdos Spoletinæ ciuitatis in loco eius sanctorum mysteriorum ordinem completurus suscipi debeat, admonemus. Per omnes vero Titulos & loca, quæ conuentu celebri frequentantur, hæc, quæ statuimus, proponentes: vt vniuersis liqueat, & noluisse nos tuebudum aliquid perpetrare, & ad hoc, vt turbata componi debeant, operiri. Sciat sane sublimitas tua, Primiscriniorum, & reliquum Officium, quod tuis actibus obsecundat, non solum grauissimæ mulctæ dispendiis affligendum, sed & supplicium capitis sortiturum, nisi extrema opera commodata; statutis clementiæ nostræ præbere maturarit effectum. Dat. VIII. Kalend. Aprilis, Rauennæ.* hactenus rescriptum Honorij.

XXXI.

De his autem hæc in libro de Romanis Pontificibus in Bonifacio: *Eulalius eo quod ordinatus fuisset in basilica Constantiniana, & introiuit in Vrbem, & baptizauit, & celebrauit Pascha in basilica Constantiniana: Bonifacius vero (sicut consuetudo erat) celebrauit baptismum Paschæ in basilica sanctæ martyris Agnetis. Hoc audito Augusti vtrique miserunt, & euocarunt Eulalium; & missa auctoritate, reuocauerunt Bonifacium, & constituerunt Episcopum: Eulalium vero miserunt foras in Campaniam.* hæc ibi. De rebus vero per Eulalium perpetram gestis relatio Symmachi habet, quæ his verbis describitur in eodem codice Vaticano:

XXXII. RELATIO SYMMACHI AD CONST.

Domino semper illustri & per cuncta magnifico, meritoq; sublimi ac præcelso Constantio Symmachus:

Vbi primum sacra Domini nostri inuictissimi Principis præcepta perlata sunt, statim (vt conueneramus) debitum tribus famulatum. Sed Eulalius ea obstinatione, qua sine præcepto sacro Vrbem ingressus est, etiam egredi constrictus per omnes potestates, pari pertinacia detrectauit. Nam vespertinis horis per Officium Vrbanum, id quod præceperat inuictissimus Imperator, ea die, qua perlatum est, ei innotuisse agnoscatur, domine semper illustrissime & sacratissime, magnifice, meritoque sublimis, ac præcelse patrone. Quo lecto, mandauit se diligentius tractaturum: nec tamen instanter admonitus exire curauit. Alia vero die vrsum per omnem apparitionem etiam nocturnis horis admonitus, collecta multitudine, Lateranensem basilicam ausu temerario credidit inuadendam. Verum habito tractatu cum proceribus, omnibus Officiis destinatis, vt pelleretur, iniunctum est. Nam & vir spectabilis Vicarius ad eandem basilicam ire decreuerat; sed primo accedere præ nimio terrore non potuit. Ego autem tam Corporatis directis, quam omni Officio, ideo illuc ire non potui, ne quis mihi emulus faceret religionis inuidiam. Tamen salua excellentia vestra, irruentibus plurimis Corporatis & Maioribus regionum, qui præceptis Imperialibus seruiunt, de eadem Ecclesia fugatus Eulalius, de Vrbe expulsus est, atque adiunctis apparitoribus, illuc directus, vbi iussus fuerat, resedit.

PELLITVR AB ECCLESIA ATQVE VRBE EVLALIVS.

Mandatum enim, vt vir religiosus: sanctus Achilleus Episcopus cum quiete, qua iussa sunt, illo electo, sine strepitu populi, pro sanctorum dierum reuerentia celebraret. Nam ad basilicam Lateranensis apparitores apposui, ne cui alij redderetur. Partis quoque Eulalij aliquanti capti clerici sectionis auctores: de quibus quid iubeatur, expecto. Et quoniam de his interim quae gesta sunt, vniuersa virtutibus vestris credidi sug gerenda: quicquid sequentibus diebus pro quiete Vrbis, quam vestra felicitas regit, sug gestum fuerit, sigillatim pro rerum fide & ordine melioribus indicijs nunciabo. hactenus relatio Symmachi ad Constantium, qui de iisdem certiorem facere Honorium Imperatorem minimè cunctatus est. Cum vero omnia, quæ temeritate Eulalij in Vrbe gesta essent, Honorius Imperator satis apertè percepisset, ad Symmachum huiusmodi litteras dedit:

XXXIII. HONORII EPISTOLA AD SYMMACHVM VRB. PRÆFECTVM.

Moderatione præcipua egit nostra serenitas, ne locum posset inuenire præsumptio. Dei enim iudicio venerabilium sacerdotum est delata cognitio: vt quicquid religio, quicquid veritas postulabat, absque vlla perturbatione hoc discrepatio tranquilla decerneret. Sed per Eulalium vsurpatione contra sententiam venerabilis Synodi multa illicitè commissa fuisse, relationis textus edocuit: qui præsentia sua causam furoris populo subministrans, totum perire voluit, quicquid moderatio nostra conseruat. Nam cum ordinatione nostra, & sententia Episcoporum, quorum in Synodo maior se multitudo collegerat, consensu etiam partium & professione id fieri desinitum esset, vt sciret se specialiter esse damnatum, quicunque ad incitandum populum Vrbem fuisset ingressus: oblitus sui, probauit ex præsenti facto, quale videatur habuisse principium. Quoniam ergo recte hunc, post tot admissa, Vrbe constat esse depulsum; ad quam eum accedere non debere, clementia nostra & Episcoporum videretur statuisse iudicium: Bonifacium venerabilem virum Episcopum, ad cuius moderationem auctoritatem nostram recte censuimus integendam, Symmache parens carissime & amantissime, sublimitas tua Vrbem ingredi debere, nos statuisse cognoscat: vt sub eius gubernaculis religiosa legis reuerentia moderatione solita compleatur. Data III. Nonas Aprilis. Accepta sexto Idus Aprilis.

DE BONIFACIO IN VRBEM RESTITVENDO.

XXXIV. RELATIO DE BONIFACIO IN SEDEM RESTITVTO.

Post hæc autem Bonifacius pacifice in Vrbem rediit: de cuius ingressu hæc habet relatio Symmachi Præfecti ad Imperatorem his verbis:

Quæcunque Deo auctore firmantur, merito diuino pietatis vestræ iudicio firmantur. Nuper namque, cum ad me famulum vestrum sacra clementiæ vestræ emanasset auctoritas, quasi ambiguitate summota, venerabilis viri Bonifacij Episcopi maiestas vestra sacerdotium roborauit. Tam grata vniuersis, quæ iussa sunt, extitere, vt hoc & ordo amplissimus & Romanus populus comprobaret, Domini Imperatores Honori & Theodosi, pij, felices, inuicti, triumphatores semper Augusti. Nam cum statuta cælestia per me essent recitata populis, & edictis ex more positis publicata, tantus seruor & lætitia totius extitit ciuitatis, vt scilicet & religionem redditam, & præstitam quietis securitatem omnes gratulatione congrua testarentur. Interiecto itaque biduo, Vrbem supramemoratus venerabilis Episcopus, omni accurrente plebe, ingressus est, sicut serenitas vestra constituit: Officij quoque mei obsequia minime defuerunt, nec iam aliqua dissensio remanet populorum; & omnes diuino iudicio, & maiestatis vestræ acquieuerunt voluntati. Cessantibus ergo studijs, omnes quod præcepto Dei admoniti statuistis, sentire cœperunt; atque acclamantibus qua subiecta sunt, gaudij sui causas plebis Romana testata est, ac serenitati vestræ gratias in dies singulos agere non desistit; quorum prouisio sicut pacem Vrbis tuetur, ita quietem Vrbi restituit, populoque concordiam. hæc Symmachus. Cæterum licet ista iusserit Honorius Imperator, tamen ex Synodo ducentorum & quinquaginta duorum Episcoporum Eulalium esse depositum, habet liber de Romanis Pontificibus, verum non ex transmarinis Ecclesiis, vt litteræ paulo post describendæ declarant.

XXXV. En habes, lector, de schismate Eulalij, ab eius ortu vsque ad exitum ex epistolis vltro citroque datis compaginatam hi storiam, sed quæ post hæc secuta fuerint, ex alijs rerum epistolis idem codex Vaticanus certam cognitionem exhibet: quibus in primis significatur, quod inter hæc Honorius Imperator cum pacata cuncta sedataque comperisset; confestim, ne Episcopi transmarini in Italiam nauigare fatigarétur, primum ad Largum Proconsulem Africæ scripsit septimo Idus Aprilis his verbis:

XXXVI. RESCRIPTVM HONORIAE LARGVM PROCONSVLEM.

Victor Honorius inclytus Imperator semper Augustus Largo Proconsuli.

Inter omnes curas, nec illa nos minus solicitat, quam pertinere ad sacerdotium iudicamus. Cum enim de confirmando Episcopo Vrbis æterna controuersia tractaretur; atque hi, quin vnum positi erant Episcopi de tanto negotio, paucos se existimauerint sententiam proferendam: placuerat (sicut sacri apices cucurrerunt) vt ex Africanis & Gallicanis prouinciis plures Episcopi commearent. Ea videlicet ratione, ne medio tempore quicquam præsumeretur: id quod nostra sententia ordinauerat. & quod statuisse Synodi sententia videbatur. Sed his omnibus desectis, Eulalius sola vsurpatione morans credidit occupandam: quem (sicut decebat) nostra auctoritate constat expulsum, ac sanctum Bonifacium Episcopum roboratum. Et quoniam consumptum negotium est, incongruum nostra clementia iudicauit, si Episcopi nauigationis & itineris iniuriam paterentur. Vrde facias specialibus tua Synodum fuisse solutam. Admone igitur, præmijs sacris affatibus, auctoritate tua singulos sacerdotes, vt sciant hanc ordinationem esse seruandam, quæ continet, vt quisque in Ecclesia sua orationibus vacet, vt conuenit; propterea quod causa optimo iudicio iam terminata videatur. Data sub die VII. Idus Aprilis. hæc Imperator ad Largum Proconsulem: qui mox ad Aurelium Carthaginensem Episcopum scripsit his verbis, eadem significans, quæ acceperat litteris Imperatoris:

XXXVII. LARGI PROCONSVLIS AD AVRELIVM EPISTOLA.

Domino parenti honorabili Aurelio Episcopo Largus. De merito sacerdotij, quem suis Dominus idoneum probauit, sciasq; sublatum esse certamen. Sanctum igitur ac venerabilem virum Bonifacium vrbis Romæ Episcopum formauit clementia Principalis, cuius electione dudum sanctitatem tuam præcepit acciri, sicut sacri testantur affatus sui cum veneratione prolati. Oportet igitur populos Ecclesiasque tuas festinanter inuisas, cui nauigationis est dempta necessitas. & alia manu: *Incolumem te Domini fauor præstet annis compluribus, domine pater merito honorabilis.* hæc Largus Proconsul ad Aurelium Episcopum Carthaginensem: qui in eandem sententiam (vt acceperat ex Honorij Imp. litteris) ad cæteros absentes, Episcopos antea conuocatos ad Synodum scripsit epistolas: ne videlicet, re iam absoluta, peregrinationis fatigarentur itinere.

XXXVIII. BONIFACII CONSTITVTVM MATRI SVÆ AD IMP.

Bonifacius itaque regressus in Vrbem, quæ suarum partium erant, obire solicita cura non destitit; atque illud in primis, vt schismate consciscam Ecclesiam consolidaret, ciuesque in mutuam concordiam restitueret atque firmaret. Cum vero in his plurimum laborasset, in morbum incidit grauem, adeo vt nonnihil periculi obitus immineret. Sed Dei ope aliquantulum conualescens, cum didicisset experimento male esse consolidatam Ecclesiæ Romanæ concordiam; eam quibus posset admiculis fulcire curauit: & consulens in futurum, ne post suum obitum grauiori scissura eadem distraheretur Ecclesia, de his solicitus in hunc modum scripsit ad Honorium Imperatorem.

XXXIX. BONIFACII EPISTOLA AD HONORIVM IMP.

Bonifacius Episcopus Honorio Imperatori:

Ecclesiæ me, cui Deus noster meum sacerdotium, vobis res humanas regentibus, deputauit, cura constringit, ne causas eius, quamuis adhuc corporis incommoditate detinear, propter comentus, qui à sacerdotibus vniuersis, & clericis, & Christiana plebe perturbationibus agitantur, apud aures Christianissimi Principis desim. Siquidem secus quam oporteat, eueniat, non vos id facere, qui cuncta æqua moderatione componitis: sed nos per nostram tacentem desidiam videbimur, quod ciuitatis quietem, Ecclesiæ pacem peruertere valeat, admisisse. Cum enim humanis rebus diuinæ cultor religionis, Domino fauente, præsideas: nostra culpa erit, si non id sub vestra gloria (quam certum est diuinis semper cœlibus animo promptiore fauisse) firmo ac stabili iure custodiatur, quod per tot annorum series, & sub illis etiam Principibus obtinuit, quos nulla nostræ religionis cura constrinxit, id est (vt fidens vtar licitis) vt sub vestra Imperio clementia minime quæ sunt illicita formidentur. Ipsa enim Ecclesia deuotionem tuam

Christia-

BONIFACIVS PAPA HONORIO COMMENDAT ECCLESIAM.

XL.

(Christianissime Imperator) meo quidem sermone, sed suo venerabili appellat affectu, quam Christus Deus noster vestri fidus victor & gubernator Imperij vni desponsatam sibi & intactam virginem seruat; ne in eam aliquos patriarchæ insidiantium procellarum flatus inlidat, & quietam faciem tempestatis insolita rumore turbari, gloriosissime & tranquillissime Imperator Auguste.

Ipsa ergo (quæ vni desponsata, vestra tamen mater est) Ecclesia, hoc petatem vestram legatione, quam suis sacerdotibus committit, appellat; præterita, præsentia, & repetit: Vobis (inquit) gloriose imperantibus, creuit meus, qui modo tuus est populus. tam fidus Deo, quam tibi, qui es Princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas pro vestri felicitate dependet Imperij, teste (apud quem & de cuius sede agitur) sancto Petro, sollicitis pro religionis obseruantia vocibus clamat: cum sollicita petitione misericordiæ oratio, ne hos in varias vel semel emissa distrahat à cultu solito, tentatore sollicitante discordia. Angeretur pluribus, Princeps Christianissime, mater Ecclesia, nisi apud te suarum esset secura causarum; & nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, diuino cultu pariter cum Imperio semper florente, vicisset. Habet refugium, pium tuæ mansuetudinis animum, cum sua religionis veneratione conuictum; cum quicquid huc profuerat, vos agatis, & conferatis fratribus & consacerdotibus meis probatissimis viris, à me & ab omnibus, qui Ecclesiam faciunt, huius modi legatis, quibus precamur, sacra causam religionis prosequentibus, in Vrbe vestræ mansuetudinis hoc animo, quo postulatis annuito, in perpetuum statum vniuersalis Ecclesiæ consulatis. Dat. Kalendis Iulijs.

XLI.

QVÆ RESCRIPSIT HONORIVS AD BONIFACIVM.

His Bonifacij litteris perceptis, Honorius Imperator ad eundem in hunc modum rescripsit:

Victor Honorius inclytus triumphator semper Augustus, sancto ac venerabili Bonifacio Papæ Vrbis æternæ. Scripta beatitudinis tuæ debita veneratione gratulatione suscepimus: quibus recensitis, egimus omnipotenti Deo maximas gratias, quod sanctimoniam tuam post longum incommodum ætate reddit, nos didicimus sanitatis. Et ideo reuerentibus venerabilibus viris, gaudium nostrum sacrorum apicum attestatione significamus, ac petimus, vti quotidianis orationibus Apostolatus tuus studium ac votum suum circa salutem atque Imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostræ satis placitum esse cognosce, quod sanctimonia tua de Ecclesiarum aut populi perturbatione solicita est: qua vt ne aliqua ratione possit euenire, satis clementia nostra credit esse prouisum. Denique beatitudine tua prædicante, id ad cunctorum clericorum notitiam volumus peruenire, vt si quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana sorte contigerit, sciant omnes ab Ambitione esse cessandum. At si dum contra fas temeritate certantes, fuerint ordinati; nullum ex his futurum penitus sacerdotem: sed illum solum in sede Apostolica permansurum, quem ex numero clericorum noua ordinatione diuinum iudicium & vniuersitatis consensus elegerit. Vnde id obseruandum est, vt omnes tranquillam mentem & pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis conspirationibus, tentare conentur: cum certum sit, nulli partium sua studia profutura. hæc Honorius Imperator ad Bonifacium de futura sede vacante solicitus. Etenim Eulalius vna cum suis apud Antium non longè ab Vrbe exul agebat in Ecclesia S. Hermetis operiens obitum Bonifacij longa ætate & mala valetudine fracti ac debilitati. Verum ipsum Eulalium Nebesinæ Ecclesiæ postmodum factum fuisse Episcopum, habetur in Pontificali volumine.

XLII.

DELIRAMENTA CENTVRIATORVM.

a Ispricum in sua historia vt a delirantem sæpe auctor.

Hæc autem omnia de causa Eulalij & Bonifacij hactenus scriptis epistolis & rescriptis Imperatorum certa atque adeo explorata fide reddita memoria repetens, risum cõtine, lector, dum audis, quod qui inter Nouatores profitetur a historiæ patrem, ait, Eulalium à maiori parte cleri & populi electum, tantæ fuisse modestiæ, vt sponte cederet, licet ipse sciret ad se Pontificatum iure pertinere; Bonifacium vero superbum & impium, alienam sedem inuasisse. Vides, quem sectentur infelices ab Ecclesia demantes historicum, sed sinamus, sententia Domini, cæcum & ducem cæcorum in his & aliis innumeris in qualibet fermè pagina delirantem: nos cœpta prosequamur.

Hanc ipsam quidem dissensionem Romani cleri in nouo creando Episcopo post Zosimum, Pelagiani hæretici, atque in primis Iulianus Episcopus Capuanus in Catholicos obiectare consueuerunt: ad quem hæc respondens sanctus Augustinus b. eiusmodi illudit dilemmate: Memento sane quemadmodum de constituendo Episcopo dissensionem populi Romani insultabundus obiectas: quod abs te quæro vtrum homines sua fecerint voluntate. Quod si negas, quomodo liberum defendis arbitrium? Si autem fateris, quomodo eum vocat vltionem Dei, atque à vestro dogmate excæcitas, dum putari diuinitus vindicatum affectas? An tandem aliquando concedis, quod obstinatissima contentione negaueras, occulto Dei iudicio fieri, vt in ipsis hominum voluntatibus inueniatur aliquid, quod & peccatum sit, & pœna peccati? Hoc autem nisi in ista tua sententia sapuisses; nullo modo factum hominum, vltionem Dei esse dixisses. Sed quando ante annos plurimos tale tibi quiddam de beato Damaso & Vrsicino contigit, nondum Pelagianos Ecclesia Romana damnauerat. hæc Augustinus: ex quibus plane colligitur, in his Romanæ Ecclesiæ perturbationibus, cum dirè exagitaretur Eulalij schismate eundem Iulianum Episcopum, Pelagianorum patronum, ea pro hæresi stabilienda habuisse scripta præ manibus, quorum ante, cum de Zosimo ab eo calumniam passo egimus, anno superiore meminimus. Sed quod ratio temporis exigit, hic modo de eo pluribus agendum est.

XLIII.

DE IVLIANO PELAGIANO IN ROMLECCLESIAM INSVLTANTE.

b Aug lib. 6. contra Iulian. Pelag. c. 12.

Diximus superius, duas ab eodem Iuliano epistolas esse scriptas, easdemque cum hæresibus etiam calumniis refertas, quibus cum Orthodoxos omnes, tum præsertim Ecclesiam Romanam proscidit: quarũ alteram Romam, Thessalonicam vero alteram misit. In ea vero Romam allata c portentosis Catholicam Ecclesiam calumniis infamauit, dum in primis diceret, Catholicos omnes asserentes ex Adæ peccato naturam esse corruptam, sapere cum Manichæis: insuper dicere eosdem, mentitus est, nuptias non esse ex Deo; quod & sanctum Augustinum sensisse, calumniatus est; necnon etiam eosdem affirmare, prolis generationem ex diabolo esse; itidem eos asserere, Patres veteris Testamenti nunquam à peccato fuisse per emendationem liberatos, quodque dicerent, Apostolos immoderata libidine pollutos, immo & Christum Dominum nostrum non fuisse inmunem à peccato, itemque baptismum non dare omnem indulgentiam peccatorum. Hæc & alia, quæ dicemus, ille canis impudens non est veritus calumnioſe impingere Ecclesiæ Orthodoxæ.

XLIV.

CALVMNIÆ QVIBVS IVLIANVS SVGILLARET ECCLESIAM CATHOLICAM.

c Aug contra epist. Pelag. ad Bonif. lib. 1.

Quidnam amplius? In epistola d ad Thessalonicenses data ipse Iulianus vna cum decem & octo suæ sectæ Episcopis excitare conatus est omnes Orientales Episcopos, vniuersos Manichæos (ita namque Catholicos nominabat) insurgere: ad quod vt eos magis magisque pelliceret, tum Zosimum Papam; tum Romanum clerum prævaricationis redarguit. Sed hæc ex sancto Augustino satis diluta sunt in Zosimo anno superiori. Adiecit insuper mendacissimè impius dicere, negare Catholicos liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum, asserere insuper fatum sub nomine gratiæ; atque eosdem dicere, Deum acceptatorem esse personarum, legem vero datam non ad hominis institutionem, sed ad maiorem damnationem; tradere etiam ipsos, Spiritum sanctum auctorem virtutis in veteri Testamento non fuisse: itemque Prophetas & Apostolos minimè sanctos, sed comparatione aliorum minus malos extitisse, & in futura resurrectione homines Dei mandata incepturos implere. hæc & alia in Orthodoxos vaniloquus ille congessit, vt colligitur ex commentariis à S. Augustino aduersus eum conscriptis. Ad postremum vero questus est nomine coepiscoporum suorum, Pelagij dogmata à simplicibus quibusdam Episcopis propriis in locis absq; conuentu Synodali esse damnata: quærere vero se, vt tum Orientales, tum Occidentales ad hæc exactè inspicienda in vnam vniuersalem Synodum conuenirent.

XLV.

d Aug. contra epist. Pelag. ad Bonif. lib. 2.

QVÆ ORIENTALIBVS ADVERSVS CATHOLICOS PELAGIANI INSINVARVNT.

Accidit autem opportunè, vt cum eiusmodi blasphemas atque mendaces Iuliani epistolas Romam allatas Bonifacius Papa in manibus haberet; Alypius Episcopus,

XLVI.

Romam

Romam veniens, S. Pontificem conueniret: qui ea bene vsus occasione, per eumdem misit in Africam eas dem Iuliani epistolas ad Augustinum, vt contrarijs eas scriptis confutaret: quod ipse nauiter impleuit, scribens aduersus eas libros quatuor disertissimos, quos ad ipsum Bonifacium Papam Romam misit, vt eius probarentur auctoritate. Profitetur id ipse quidem suis ad Bonifacium scriptis Augustinus *a*, & in primis cum hæc habet de Alypij Romam aduentu, & de Bonifacij Papæ erga eum fraterna exhibita charitate: *Noueram* (inquit) *te quidem, fama celeberrima prædicante; & frequentissimis atque verissimis nunciis, quanta esses Dei gratia plenus, acceperam, beatissime atque venerande Papa Bonifaci. Sed postquam te etiam præsentia corporali frater meus vidit Alypius, acceptusque a te benignissime & sincerissime, mutua miscuit, dictantq; dilectione, colloquia; tecumque conueniens, & paruulo licet tempore, magno tamen tibi inuctus affectus, se simul & me refudit animo tuo, teque mihi reportauit in suo: tanto maior in me tuæ sanctitatis est facta notitia, quanto certior amicitia. Neque enim dedignaris, qui non altè sapit, quamuis altius præsideas, esse amicus humilium, & amorem rependere impensum.* & paulo post de eminentia Romanæ Ecclesiæ Pontificij; cum commune esse dicat omnibus, illis, quibus præsunt, bene fungi Episcopatus officio: ipsum tamen præeminentem cellsionis fastigio speculæ pastoralis pro omnibus inuigilare affirmat. vt plane declaretur, quod si interdum contigerit tum ipsum Augustinum, tum alios nominasse Romanos Pontifices; collegas & fratres, nihil tamen imminutum, quin in eisdem asserenda sit summa super alios in munere pastorali potestas. Quod vero ad Alypium spectat: per transitum ad Bonifacium ipsum venisse, ex his possumus intelligere, quæ scribit Sanctus Augustinus ad Valerium Comitem, dum ait *b*; Alypium pertexisse Rauennam, vbi morabatur Honorius Imperator.

a Aug. contra duas epi. Pelag. c.1.

BONIFACIVS EXCEPIT ALYPIVM EPISC. TAGASTENSEM BENIGNE SATIS.

b Aug. de nupt. & concupisc. c. 1. l. 2.

XLVII. AVGVSTINVS MITTIT LIBROS A SE SCRIPTOS AD BONIFACIVM PAPAM.

De ea vero lucubratione aduersus duas illas Iuliani epistolas elaborata, & ad ipsum Bonifacium missa, ita S. Augustinus subiungit: *Hæc ergo, quæ ipsis (vt dixi) duabus epistolis illorum ista disputatione respondeo, ad tuam potissimum dirigere sanctitatem, non tam discenda, quam examinanda, & vbi forsitan aliquid displicuerit, emendanda, constitui. Indicauit enim mihi frater meus (Alypius videlicet) quod eos illi dare ipse dignatus es; quæ in tuas manus, nisi vigilantissima diligentia fratrum nostrorum, filiorum tuorum, venire non possent. Ago autem gratias sinceritissimæ in nos beneuolentiæ tuæ, quod eas me latere noluisti litteras inimicorum gratiæ Dei, in quibus reperisti nomen meum calumniosè atque euidenter expressum.* hæc Augustinus; qui ad calcem quarti voluminis de eorum conatu, vt ipsorum Synodus œcumenica cogeretur, hæc addit *c*: *Verum ipsorum superbia, quæ tantum se extollit aduersus Deum, vt non in illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloriam captare intelligitur, vt propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum, quoniam, Domino eis resistente, peruertere nequeunt, saltem commouere conantur. Cum potius vigilantia & diligentia pastoralis posit factum illis competens sufficiensque iudicium, vbicumque isti lupi apparuerint, conterendi sunt, siue vt saltem atque mutentur, siue vt ab aliorum salute atque integritate vitentur.* hæc ipse: quibus plane intelligas, lector, quam deterioris conditionis sint Nouatores Pelagiani; illis perentibus vniuersale Concilium, istis contra refugientibus, & omni licet humanitate & securitate vocatis, interesse penitus renuentibus: quippe qui non sicut Pelagiani fucatas saltem habeant quas prætendant rationes, sed omni impudentia ea iactent, quæ sciant ab Apostolorum temporibus in hanc diem & decretis Conciliorum & maiorum traditionibus & Patrum omnium sententia esse damnata. Sed quod ad Pelagianos pertinet, vtique haud post multos annos congregatum est Concilium œcumenicum Ephesinum, in quo pariter constat ipsos fuisse damnatos. At iam ad Bonifacium redeamus.

c Aug. cont duas epist. Pelag. lib. 4 c 12.

XLVIII. *d Prosp. aduer. Collat. pro. c. 8.*

Quanta ipse inuigilauerit diligentia, ne damnata semel Romæ hæresis Pelagiana, eademq; instar hydræ pluribus aucta capitibus sibilans, grauiori damno in Ecclesiam Catholicam serperet, S. Prosper his docet verbis *d*:

Sanctæ memoriæ Bonifacius piissimorum Imperatorum Catholica deuotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ Dei non solum Apostolicis, sed etiam regijs vtebatur edictis. Et quando idem, cum esset doctissimus, aduersus libros tamen Pelagianorum beati Augustini Episcopi responsa poscebat. hæc ipse. Sed obserua obiter: quem clarissimi, doctissimi, atque sanctissimi viri Augustinus & Prosper Bonifacium æque sanctissimum atque doctissimum prædicant, quem & Romani cleri sanioris partis litteræ ad Imperatorem datæ commendant, & quem tandem ipsi Imperatores suis scriptis adeo celebrât; musicæ e mortuæ tum imperitia & rerum gestarum ignoratione, tum obstinata malitia, atque iurata ad detrahendum semper Romanis Pontificibus inimicitia, eundem carpunt, subsannant, dicteriisque perurgent, sicut & alios frigida initiatione nominum deridentes, cum S. Bonifacium Malefacium, Innocentium prædecessorem Nocentium; successorem vero Bonifacij Cælestinum Infernalem (vt de aliis modo taceamus) appellant. O prudentes historici, qui sic conuerterunt historiam in Philippicas, atque graue sedatumque dicendi genus in inuectiuas atque furentium declamationes, vel potius insulsas fatuasq; derisiones; ac denique ex historia, quæ modesta esse debet & verecunda, impudentissimas atque mordacissimas satyras reddiderunt! Sed finamus eos ad libitum furere, commiseratione potius deplorandos, quam stili acumine perurgendos.

BONIFACIVS LABORAT ADVERSVS PELAGIANOS.

e Hyronym. in suis hæresi. suis scriptis aduersus.

Iam vero ad certamen initum inter Iulianum Capuanum Episcopum & sanctum Augustinum redeamus. Iuuenis quidem ille erat & audax, licet esset honesto loco natus, patre Memore *, cui cum ipso Augustino magna intercesserat necessitudo: de eo enim hæc ipse *f*: *Ego certe beatæ memoriæ Memorij patris tui non immemor, qui mecum non paruam inierat amicitiam collo quio litterarum, teque ipsum mihi carissimum fecerat; cum te viderem in libris tuis non antelucano conuiuio temulentum, sed insano conuicio turbulentum, introduxi te sedendum atque sanandum non in alicuius philosophi auditorium, sed in sanctorum Patrum pacificum honorandum, conuentum, &c.*

XLIX.

* Memorio *f. Aug. cont. Iulian. l. 1. 4.*

Sed ex quorum schola prodierit nouus hic dogmatistes, insultans Romanæ Ecclesiæ, Augustino, & omnibus Catholicis tractatoribus contumeliosus inuenus, dignum est, vt perscrutemur. Extat quidem sancti Augustini epistola *g* ad ipsum Memorium Episcopum (ita namque, pro Memore, Memorium, eius epistolæ auctoritate reddendum putamus) in qua & de ipso Iuliano iam tunc diacono habetur mentio, quem filium communem appellat. Videtur vero ipse Memorius fuisse Capuanus Episcopus, atque filium suum eidem Ecclesiæ mancipatum diaconum ordinasse, quem non sacris (vt par erat) sed sæcularibus imbuendum curauerit disciplinis, quas vetus loquendi vsus liberales appellat. Hinc videas eumdem Augustinum in eadem epistola ad Memorium data differere pluribus, liberales disciplinas non esse eas, quæ vulgo ita dici consueuerunt, sed tantum, quas docuit CHRISTVS suos in primis Apostolos. Petierat enim Memorius pro Iuliano sex libros ab eodem Augustino scriptos olim de Rhythmo. Ad finem epistolæ, de eodem Iuliano cum meminit, hæc habet: *Quem quidem, non audeo dicere, plus amo, quam te: quia nec veraciter dico: sed tamen audeo dicere, plus desidero, quam te. Mirum videri potest, quemadmodum quem pariter amo, amplius desiderem: sed hoc mihi facit spes amplior videndi eum. Puto enim, quod si ad nos, te iubente vel mittente, venerit, & hoc faciet, quod adolescentem decet, maxime quia nondum curis maioribus detinetur, & te ipsum mihi expeditius apportabit.* hæc Augustinus de charitate, qua adolescentem prosequebatur Iulianum. Qui adhuc iuuenis sede auctus nobili, nempe Capuana (vt tradit Gennadius) fastu tumidus, litterarumque sæcularium inflatus superbia, erumpens in maledicta, eo modo sanctissimum senem Augustinum ipsius amantissimum scriptis exagitauit. Quæ contrarijs ipse Augustinus reddarguit scriptis, sic exorsus *h*: *Contumelias tuas & verba maledica, Iuliane, quæ ardens iracundia libris quatuor anhelasti, si me cæterum*

L. DE IVLIANI INSTITVTIONE.

g Aug. 205.

h Aug. cont. Iulian. lib. 1 c. 2.

dixe-

dixero, mentiar. Post vero recensitas sanctorum Latinorum Patrum de propositis quæstionibus scriptas sententias, ad coercendam penitus hominis effrenem audaciam, ista post multa subiunxit de præstantia cathedræ Petri *a*: *An ideo contemnendos putas (* recensitos scilicet Patres*) quia Occidentalis Ecclesiæ sunt omnes, nec vllus eis ex eis commemoratus a nobis Orientis Episcopus? Quid ergo faciemus, cum illi Græci sint, nos Latini? Puto tibi eam partem Orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus glorioso martyrio coronari, cui Ecclesiæ præsidentem beatum Innocentium si audire voluisses, iam nunc periculosam iuuentutem tuam Pelagianæ laqueis excussises. Quid enim potuit vir ille sanctus Africanis respondere Conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica sedes & Romana cum cæteris tenet perseuerantes Ecclesiis?* Hæc Augustinus: quibus videas quanti ponderis & soliditatis existerent Romanorum Pontificũ responsiones; & quomodo vna instar omnium satis esse ducatur ad confutandas hæreses, & audacem iuuenem infrenandum, Apostolicæ sedis auctoritas.

LI. Sed quod ad petulantis hominis scripta pertinet: mira audacia progressus, primum omnium quatuor libros conscripsit aduersus sancti Augustini commentarium de Nuptiis & concupiscentiis; quem (vt ipse tradit *b*) post damnatum Pelagium atque Cælestium elaborauit, ab illis prouocatus, ne, dum assertor esset originalis peccati, damnasse nuptias videretur. Aduersus hunc, inquam, tractatum, quem, monente Valerio Comite, Augustinus scripserat: Iulianus quatuor libros virulentos euomuit *c*; ex quibus capita quædam decerpta accipiens Valerius ipse ad Augustinum misit: cui data tunc est occasio, vt contra ea pro sua defensione posteriorem librum ad eumdem Valerium scriberet. Cum vero postea quatuor illos libros aduersum se editos, integros accepisset, ipse Augustinus in eosdem contradictorios sex libros conscripsit, vt ipse testatur *d* ad Claudium Episcopum; à quo iidem quatuor Iuliani libri ad ipsum Augustinum missi fuerunt. Sed quid impetuosus ille ventriloquus? Cum duorum librorum numero se ab Augustino superatum esse videret; quippe quoniam aduersus suos quatuor ab eo sex editi fuerant: ipse aduersus hos sex conscripsit octo, eodem numero, quo fuerat superatus, ipse superare conatus Augustinum; perinde ac non de veritate Catholica, cuius esset potiora iura, sed de librorum numero altercatio esset. Talis quippe natura superborum hæreticorum est, vt omni ex parte primas referre velint.

LII. De his octo Iuliani libris fidem facit idem S. Augustinus scribens ad Quoduultdeum *e*: vnde erroris arguuntur Gennadius *f* & Honorius *g*, dum septem tantum à Iuliano libros esse conscriptos tradunt. Quomodo autem hos Augustinus ab Alypio redeunte Roma acceperit, ipse docet his verbis: *Hos enim cum Roma accepisset frater Alypius, nondum omnes descripserat; cum oblatam occasionem nollet præterire, per quam mihi quinque transmisit, promittens & alios tres se cito missurum, & multum instans, ne responderem differrem. Cuius instantia coactus iam reuisa & correcta agere quod agebam, vt operi vtrique non deessem, vni diebus, alteri noctibus, quando mihi ab aliis occupationibus hinc atque hinc venire non desistentibus parceretur.* erat opus illud, quod præ manibus tum habebat, commentarius Retractationum: nam subdit: *Agebam rem plurimum necessariam: nam retractabam opuscula mea*, &c. sed quando id contigit, dicemus suo loco inferius: ad plures enim annos eiusmodi negotium productum est.

LIII. Cæterum quod Iulianum haud diu superuixisse Gennadius dicat, dum eum decessisse tradit sub Valentiniano & Constantio, quem sequenti anno obiisse scimus, ei minime possumus consentire: quandoquidem auctoritate Prosperi *h* constat eum superuixisse vsque ad vltima tempora Sixti Romani Pontificis, sub quo vt reciperetur in Ecclesiam, simulauerit pœnitentiam: immo & eiusdem Prosperi *i* auctoritate satis compertum habetur, ad Leonis Papæ tempora vitam propagasse. sed & repetitur Iulianus inter alios Pelagianos Episcopos Occidentis inhæsisse Nestorio tempore Concilij Ephesini. Rursus vero de eodem Iuliano Gennadius addit, ad aliam artem esse conuersum, nimirum vt hypocrisi deciperet, quos non valuit doctrina seducere: nam ait *k*: *Hic Iulianus elemosynis tempore famis & angustiæ indigentibus omnibus suis prærogatiuis, multos miserationis specie, nobilium præcipue & religiosorum illectens, hæresi suæ sociauit.* Hæc Gennadius: atque de Iuliano hactenus.

LIV. Quod vero pertinet ad dictam Alypij Episcopi legationem ad Honorium Imperatorem: licet ipsa causa minime habeatur expressa: tamen ex iis, quæ secuta sunt, coniicere possumus, tantum Episcopum pro rebus grauissimis illuc esse profectum, & quidem puto pro extirpandis latitantibus in Africa Pelagianis. Erant enim nonnulli, qui licet Pelagianos se esse minime profiteri auderent; tamen quæ ex hæresi Pelagiana deducebantur, interdum asserere minime dubitabant. Sit in exemplum: quod ex sancti Augustini litteris exploratum habetur de Vitali Carthaginensi, qui licet Pelagij nomen fugere videretur, ex eius tamen doctrina dogma illud impium deducebat, vt diceret, non esse orandum pro idololatris, vel aliis non credentibus, vt crederent; sed tantummodo illis esse proponendam doctrinæ veritatem; cæterum credere, vel non credere, ex eorumdem pendere arbitrio, non autem ex præueniente eos diuina gratia. Ad hunc curandum sanctus Augustinus eruditam satis dedit epistolam, quam illo titulo, Augustinus Christi seruorum seruus, inscripsit.

LV. Cum vero eius hæresim ipse sanctus Augustinus impugnat, pristinum Ecclesiæ morem insinuat, nimirum publice orare consueuisse Fideles in Ecclesia, (quod hodie quoque seruatur) pro infidelibus, & catechumenis: ait enim *l*: *Exerce contra orationes Ecclesiæ disputationes tuas; & quando audis sacerdotem Dei ad altare exhortantem populum Dei, ora pro incredulis, vt eos Deus conuertat ad fidem; & pro catechumenis, vt eis desiderium regenerationis inspiret; & pro Fidelibus, vt in eo, quod esse cœperunt, eius munere perseuerent: subsanna pias voces*, &c. Sed cur (inquies) pro catechumenis illa ab Ecclesia precatio mittebatur, vt eis Deus inspiraret desiderium regenerationis, nempe baptismi? id ob eam quidem causam, quod quamplurimi vel CHRISTI ad baptismum expectarent ætatem, vt quo ipse anno vitæ suæ baptizatus est, & ipsi eodem initiarentur sacramento; vel (quod deterius erat) ad obitum vsque illud differrent, vt sic absque macula vlla post obitum reciperentur in cœlum. Aduersus enim hos, vt cunctantes, quamplures tum Græcorum, tum Latinorum Patrum leguntur declamationes, de quibus alias superius dictum est.

LVI. Quod igitur eiusmodi latentes reguli in Africa furtiue serperent, & periculum immineret, ne Africana Ecclesia eius morbi contagione inficeretur: nullum reliquum iam videbatur remedium esse, nisi vt qui proterue nimis despicerent, quæ duobus Conciliis in Africa aduersus Pelagij atque Cælestij hæreses cum Carthagine, tum etiam Mileui in Numidia habitis statuta essent, quique ea de re decreta Romanorum Pontificum Innocentij atque Zosimi nihili facerent, iidem legibus coercerentur Imperatorum; quod esse curatum honorifica publicaque Alypij legatione putamus. Extant enim de his Honorij Imperatoris rescripta ea de causa in Africam missum hoc ipso anno ad Aurelium Episcopum Carthaginensem, quod habetur in Collectione Cresconiana, sed in nostro Codice absque die & Consule, in exemplari vero, quod accepimus à præclaro viro Henrico Grauio professore Louaniensi, cum Romæ esset, huius anni Consulibus notatum legimus, nempe Monazio atque Plinta: est autem huiusmodi:

Impp. Honorius & Theodosius Aug. g. Aurelio Episcopo salutem.

Dudum

a Aug. ep. 162. ad Hilar. c. 4.
DE IVLIANI EPISC. CAPVANI PELAGIANI AVDACIA.
b Aug. contra duas ep. Pelag. l. 1.
c Aug. ibid. & Retract. l. 2. c. 18.
d Aug. Retract. l. 2. c. 12.
e Aug. ep. 42. ex cens. & promiss. c. 2. & 3. Plac.
f Gennad. de Viris illustr. c. 41.
g Honor. de Scriptor. Ecclesiast. c. 45.
AVGVSTINI LABOR IN RECOGNOSCENDIS SVIS LIBRIS.
h Prosp. in Chronic.
i Prosp. de Promiss. dimiss. cor. c. 6. in fine.
k Gennad. de Viris illustr. c. 85.
VITALIS EX PELAGIANIS PRODIT HÆRETICVS.
l Aug. epist. 107.
MOS ANTIQVVS ORANDI PRO CATECHVMENIS.
LVI. DE LEGATIONE ALYPII EPISCOPI.

LVII. HONORII AD AVREL. EPISCO. CARTHAG. ASCRIPTVM ADVERSVS PELAGIANOS. scripta

*Dudum quidem fuerat constitutum, vt Pelagius & Coelestius nefandi dogmatis repertores ab vrbe Roma, veluti quaedam Catholicae veritatis contagia, pellerentur; ne ignorantium mentes sana * persuasione peruerterent. In quo secuta est clementia nostra iudicium sanctitatis tuae, quo constat eos ab vniuersis iusta sententia examinatione esse damnatos. Sed quia obstinati criminis pertinax malum, vt constitutio geminaretur, cogit; recenti quoque sanctione decreuimus, vt si quis eos in quacumque prouinciarum parte latitare non nesciens, aut propellere, aut prodere distulisset, praescripta poena velut particeps subiaceret. Praecipuè tamen ad quorundam Episcoporum pertinaciam corrigendam, qui prauas eorum disputationes tacito consensu assernnt, vel publica oppugnatione non destruunt (pater carissime atque amantissime) sanctitatis tuae auctoritate moneri conueniet, quatenus in abolitione praepostera haeresis, omnium deuotio Christianorum consentiat. Religio itaque tua competentibus scriptis vniuersos faciat admoneri, scituros definitione testimonij tui, hanc sibi definitionem esse praescriptam, vt quicumque damnationi supra memoratorum (quo pateat mens pura) subscribere impia obstinatione neglexerint, Episcopatus amissione multati, interdicta in perpetuum, expulsi ciuitatibus, communione priuentur. Nam cum ipsi nos iuxta Synodum Nicaenam confessione sincera conditorem rerum omnium Deum, Imperijq; nostri veneremur auctorem; non patietur sanctitas tua, secta detestabilis homines hi iniuriam religionis nouae & inusitata meditantes secretis tractatibus occultare sacrilegium publica semel auctoritate damnatum. Vna enim eademque culpa est eorum, qui aut dissimulando conuenientiam, aut non damnando fauorem noxium praestiterint.* Et alia manu. *Diuinitas te per multos annos seruet incolumem, pater carissime atque amantissime. Data V. Idus Iunias, Ranennae, Monaxio, & Plinta Conss.* Sequebantur hæc in Codice: *Eodem tenore etiam ad sanctum Augustinum Episcopum datum rescriptum.*

LVIII. AVRELII EPIS. CARTHAG. EPISTOLA.

His acceptis, Aurelius Carthaginensis Episcopus ad Episcopos sibi subditos dedit epistolam, cui huiusmodi legebatur in codice inscriptus titulus:

Epistola S. Aurelij Carthaginensis Episcopi ad omnes Episcopos per Byzacenam & Azuritanam prouinciam constitutos de damnatione Pelagij & Coelestij haereticorum.

Dilectissimis ac desiderabilissimis fratribus ac consacerdotibus Donatiano primae sedis, Annuario, Felici, Palatino, Primiano, Gaiano, & alio Gaiano, Ianuario, Victorino, & caeteris per tractum prouinciae Byzacenae & Azuritanae constitutis, Aurelius Episcopus.

*Super Coelestij & Pelagij damnatione eorumque dogmatibus participem sanctam Dei dilectionem vestram in plenario Concilio fuisse commemini, dilectissimi ac desiderabiles fratres. Sed quoniam pro honore Dei, in cuius manu cor regis est constitutum, gloriosissimorum Principum Christianorum fidem rectam & Catholicam custodientium accessit auctoritas, quam per humilitatem meam vniuersis coepiscopis meis voluit aestimari: idcirco honorabilem fraternitatem vestram, missis exemplaribus, instruere festinaui, ne quid malitiae in aliqua parte prouinciae ex suprà dictorum serpentina persuasione ab vniuersali Ecclesia totius Orbis excluso, fortasse subrepat. Ob hoc ergo tam necessaria collectatio * Christianorum Principum charitatem vestram latere non debuit, * & ad me ab his datae litterae: quarum simul exemplaribus lectis, quemadmodum subscribere vnusquisque vestrum debeat, dilectio vestra cognoscat, siue quorum Synodalibus Gestis subscripto iam tenetur, siue qui non potuistis eidem plenario totius Africae interesse Concilio. Quo cum in suprà dictorum haereticorum damnatione omnium vestrum fuerit integra subscriptio: nihil omnino sit, vnde vllius dissimulationis, vel negligentiae, vel occultae forsitan prauitatis aliqua videatur merito remansisse suspicio.* Et alia manu. *Opto fratres, bene viuatis mei memores. Data Kalend. Augusti, Carthagine, Monaxio & Plinta Conss.*

* cõtestatio
* de qua

LIX. CONCILIVM CARTHAG. IN CAVSA APIARII PRESBYTERI.

Hoc eodem anno, mense Maij habita legitur Synodus Carthaginensis, quæ ordine quinta recensetur, cui vna cum Aurelio & Apostolicæ sedis legatis interfuerunt ex prouinciis Africanæ Ecclesiæ electi * Iudices, siue legati, omnes numero viginti duo: quod vero habetur in fine, subscripsisse eidem Synodo Episcopos ducentos decem & septem, sic intelligendum est, quod quisque ex illis postea subscripsit in sua Ecclesia eisdem decretis, quibus suos legatos ab ea prouincia missos subscripsisse sciret. Quod autem huic Concilio interfuisse legantur Apostolici legati, Faustinus Episcopus Ecclesiæ Potentinæ in Picæno, Philippus & Asellus presbyteri: hi quidem anno superiori à Zosimo missi fuerunt; quo defuncto, in Africa vsque ad successoris electionem permansere; creato vero Bonifacio, causam prosecuti sunt.

* delecti

Vnde vero oborta sit causa Zosimo, vt hos Carthaginem legatos mitteret, exquirendum in primis est: quæ quidem est ex Commonitorio (ita enim appellabant mandata legatis scriptis prodita) quod in hac Synodo recitatum fuit, possumus intelligere; quod continetur in Synodali epistola ab alio Concilio anno sequenti celebrato ad Bonifacium Papam scripta, in qua de rebus gestis in hac Synodo ita scribitur: *Quia rogatio ipsa poscebat, vt apud Acta Ecclesiastica à fratribus nostris Faustino coepiscopo & Philippo atque Asello compresbyteris quaereremus, vt promerent quicquid eis nobiscum fuisset iniunctum agendum: nonnulla quidem sine vllo scripto prosecuti sunt verbis: sed cum id potius magistraremus, quod in litteris ferrent, Commonitorium protulerunt, quod recitatum nobis, etiam Gestis, qui secum ad nos deferunt, est allegatum. In eis quatuor quidem nobiscum agenda mandata sunt: Vnum de appellationibus Episcoporum ad Ecclesiæ sacerdotem: Alterum ne ad Comitatum Episcopi importunè naugent: Tertium de tractandis presbyterorum & diaconorum causis apud finitimos Episcopos, si à suis excommunicati perperam fuerint. Quartum de Vrbano Episcopo excommunicando, vel etiam Romam euocando, misi ea, quæ videbantur corrigenda, corrigerem.* hactenus de mandatis à Zosimo Papa legatis dicto Commonitorio impertitis.

Sed describenda sunt hic ipsa Commonitorij verba, quo cuncta facilius possint intelligi: extant quidem ipsius duo præcipua capita, de quibus vertitur controuersia, recitata in Concilio Carthaginensi hoc anno habito. ibi enim hæc leguntur *b*:

Fratri Faustino, & filiis Philippo & Asello presbyteris Zosimus.

Vobis commisse negotia non latent. Vos ita vt nostra, immo quia nostra ibi in vobis praesentia est, cuncta peragite; maximè cum & hoc nostrum positis habere mandatum: verba canonum, quae in plenioremfirmitatem huic Commonitorio inseruimus. Ita enim dixerunt dilectissimi fratres in Concilio Nicaeno, cum de Episcoporum appellatione decreuerunt c:

Placuit autem, vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo dejecerint eum; & appellasse Episcopus videatur, & confugerit ad beatissimum Ecclesiae Romanae Episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit, vt renouetur examen: scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit Romanum Episcopum, vt è latere suo presbyterum mittat: erit in potestate Episcopi Romani, quid velit, & quid existimet. Et si decreuerit, mittendos esse, qui praesentes cum Episcopis iudicent, habentes auctoritatem eius, a quo destinati sunt: eris in suo arbitrio. Si vero crediderit sufficere Episcopos, vt negotio terminum imponant: faciet quod sapientissimo consilio suo iudicauerit. hæc Canon, satisque ad primum Commonitorij caput.

De secundo autem capite, ne ad Comitatum Episcopi importunè nauigent; nihil præterea, quam quod summatim haberi in epistola Carthaginensis Concilij ad Bonifacium diximus, ibi recitatum legitur, cum illud recitari petitum est à Nouato legato Mauritaniæ Sitifensis, dum dixit: *Nunc meminimus, in hoc praesenti Commonitorio decreto, etiam de presbyteris, siue diaconibus contineri, qualiter ab Episcopis suis vel finitimis audiri debeant; quod in Nicaeno Concilio minime legimus. Vnde hoc ipsum iubeat sanctitas vestra nobis recitari. Aurelius Episcopus dixit: Recitetur ad locum etiam hoc, quod deposcitur.* Daniel Notarius recitauit.

De appellationibus autem clericorum, id est, minoris loci,

testat

a Extat in Concilio Africano c. 101. cum Codice MANDATI A NOBIS PP. URBIS TIS DATIS

b Cons. Carthag. c. 5.

c Apud Cons. Sardic. c. 7.

LX. LXI. LXII. LXIII. LXIV.

vestat ipsius Synodi certa responsio. De qua re quid actum sit, credimus inferendum, quod taliter dictum est in Sardicensi Concilio. Osius Episcopus dixit: Quod me adhuc mouebat, vetare non debeo. Si Episcopus forte ita accedus (quod esse non debet) cito aut abbere commouetur aduersus presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit: prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. & ideo habeat potestatem electus vt sanctissimos inter pellet Episcopos, vt causam suam audiant & diligenter tractent: quia non oportet negari audientiam roganti. Et ille Episcopus, qui aut iniuste, aut iniuste eum euicit, patienter accipiat, vt negotium discutiatur, aut probetur, aut emendetur sententia, &c. hæc in Commonitorio Zosimi ad legatos ex canone decimoseptimo Concilij Sardicensis.

LXV. Cum hæc autem recitarentur in dicto Concilio Carthaginensi hoc anno celebrato: accidit, vt cum de fide citati Nicæni canonis de appellatione ad Apostolicam sedem contentio oborta esset, non in Africanis tantum exemplaribus, sed nec in aliis ab Oriente petitis, citatus canon inter decreta Nicæna potuerit reperiri: cuius rei causa apud Zosimi successores Bonifacium & Cælestinum iidem Africani Episcopi litteris conquesti sint, vt ad ipsos datæ Africanorum litteræ Episcoporum significant. Huius rei gratia totum exagitatum est vesparum examen, Notatorum *a*, inquam, diuersarum hæresum sectatorum incredibilis strepitus, summa omnium commotio in ipsum Zosimum excitata, & in Romanam Ecclesiam instar ingruentis grandinis contumeliarum vibrata iacula & maledicta: dum simul inclamant, ipsum Zosimum summo scelere subripere tentasse Romanæ primatum Ecclesiæ, & quidem malis artibus, nempe mendacio & fallatione Nicænorum canonum: vt planè omnes hi simul iuncti dicant ipsum gessisse speciem Antichristi. His adde, quæ impietatis defensor exaggerat, dicens hoc vno facto causam Episcopi Romani funditus euersam esse.

a Magdeburg. Cent. 5 col. 22. & Defensor Malleac.

QVÆ NOVATORES IN ZOSIMVM.

LXVI. Hæc & alia isti, more suo, magna temeritate effutientes, quasi deformi superinducta larua, perterrent pueros, rudes, inquam, ac simplices: Tibi vero, lector, puto, risum mouebunt, cum videris tumentes montium instar fluctus in gracilem defiere spumam, & robustos hos pugnatores ex Cadmea victoria de sua ipsorum nece captare triumphum: Te ipsum velim interea patienter finem æquo animo præstolari, & veri amantem, perlectis omnibus, iudicium facere, & iustam sententiam ferre.

LXVII. Hæc autem vt facilius assequatis, cunctæ res gestæ ob oculos tibi primum ponendæ sunt ordine temporum. Quoniam vero vnum idemque iudicium cœptum sub Zosimo Papa anno superiori, etiam ad eius successorum tempora Bonifacij & Cælestini est propagatum: necessario hic nos, quænam sub Zosimo, quæve sub eius successore Bonifacio, ac demum Cælestino Pontifice acta sunt, cuncta exacte referemus, paululum ab instituto deflectentes, quo soliti sumus annis singulis singulas in eis res gestas reddere: rei enim magnitudo à nobis extorquet, vt quæ in vna eademque causa sub tribus Romanis Pontificibus gesta sunt annis pluribus, eadem eo, quo transacta sunt ordine referamus hoc ipso anno, quo Carthaginense Concilium ea de causa habitum est: vt ita ipsa historia exactè simul perspecta reddita, sit facilè reliqua consequi. Ignoratio enim historicæ veritatis planè egit, vt pugnantes aduersarij aërem verberarint, quos & loquentes, quæ ad rem non pertinent, omnino sentias delirasse, atque in eo desipuisse penitus, dum sic in hoc vno laborant, perinde ac si vniuersa Catholicæ Ecclesiæ moles super hoc vno lapide innitatur, quo euulso, vniuersa sit prorsus machina collapsura: non considerantes, in huius templi structura sibi inuicem inhærentes prægrandes lapides, omnes æquè innixos esse super immobile fundamentum CHRISTVM IESVM. Sed age res gestas ordine prosequamur, atque primum quæ præcesserint, vt opus fuerit Zosimo tres legatos in Africam mittere.

LXVIII. Non vnam quidem tantum præcessisse causam illam de restituendo presbytero Apiario, ipsa mandata impertita à Zosimo legatis suis expressa in Commonitorio, plane declarant: nam cum de Episcopis appellantibus ad Apostolicam sedem sit primum mandatum, planè intelligi possе videtur, Africanos Episcopos ad Zosimum appellasse: quod quidem Episcopi Africani litteris suis datis ad Cælestinum Papam his verbis insinuare videntur *b*: *Præfato itaque debitæ salutationis officio, impendio deprecamur, vt ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem vltra velitis excipere, &c.* hæc eos de Episcopis dicere, inferior, qui sequitur, sermo declarat. Præcesserat nuper causa Cælestij, de quo anno superiori dictum est: hic enim damnatus in Concilio Carthaginensi (vt vidimus) prouocauerat ad Romanum Pontificem, & postea à Zosimo est auditus. Accessit ad cumulum causa Apiarij presbyteri, qui ab Episcopo suo Vrbano excommunicatus, apud Romanum Pontificem se purgans, ab eodem fuerat redditus communioni: qui & in eundem Vrbanum accusationes grauissimas intulit. Appellasse insuper aliquos Episcopos sedem Apostolicam, quæ nuper dicta sunt, satis ostendunt. Hæc quidem omnia præcessisse legationem à Zosimo missam, litteræ Africanorum Episcoporum ad Bonifacium *c* & ad Cælestinum *d* datæ significant. Sed & aliquid aliud præcessisse oportuit, secundum ea, quæ in mandatis habentur expressa, cum dicitur, *Ne ad Comitatum Episcopi importune nauigent.*

QVÆ PRÆCESSERINT LEGATIONEM.

b Apud Coel. Afric. c. 105.

c Apud Concil. Afric. c. 101.

d Ibid. c. 105.

LXIX. Secundum igitur illas, quæ tunc inter vtramque partem controuersiæ vertebantur, dicendum est mandata à Zosimo Papa impertita esse legatis, eademque canonum auctoritate firmata, qui reperiuntur esse Concilij œcumenici Sardicensis: vt quod ad primum spectat caput de appellatione Episcoporum ad Romanam Ecclesiam, seu potius appellationis prosecutione, de quo insertus est Commonitorio *e* canon septimus Concilij Sardicensis, sub titulo tamen Nicæni Concilij. Secundum item mandatum, quod in eodem Commonitorio sequitur, de non adeundo importune Comitatum: sed qua id auctoritate mandetur, expressum ibi non legitur, quod nulla ea de re mota fuerit controuersia: cum tamen liqueat id ipsum eiusdē Concilij Sardicensis auctoritate roboratū f. Etenim suggesta in dicto Sardicensi Concilio querela à Grato Episcopo Carthaginensi de Africanis Episcopis crebro nimis ad Comitatum nauigātibus, & quidem non pro miserabilibus personis opprellis subleuandis, sed pro dignitatibus sæcularibus cognatis vel amicis impetrandis, decretum tunc fuit, vt cum Episcopi Africani adituri Comitatum Romam peruenirent, ibi Romano Episcopo causas exponerent, qui eas examinet, num dignæ sint, quæ perferantur ad Comitatum, & si tales ipsi visæ fuerint, eius quoque impertito auxilio, ad Imperatorem deferrentur. Sed cur nihil aduersus hæc, sicut in aliis, obiectum fuerit ab eisdem Episcopis Concilij Carthaginensis, eam quidem puto fuisse causam, quod iidem Episcopi Africani haud pridem, sub septimo Honorij Consulatu, eadem nouo canone visi sunt penitus confirmasse, dum statuerunt g, vt ad Comitatum ituri Formatam acciperent à Romano Pontifice, nec nisi ipsius arbitrio liceret illuc proficisci.

e Concil. Carth. 6. c. 3.

f Concil. Sard. c. 8 9. 10.

QVIBVS CANONIBVS CONFIRMATA MANDATA LEGATIS DATA.

g Apud Coel. Afric. c. 73.

LXX. Quod vero ad tertium & quartum ordine posita in Commonitorio mandata spectat de appellationibus clericorum aduersus suos Episcopos (quod pertingebat causam Apiarij presbyteri contra suum ipsius Episcopum Vrbanum Siccensem) positus est pro mandati confirmatione in Commonitorio canon iidem Concilij Sardicensis, idemque recitatis ex scripto in eodem Concilio Carthaginensi *h*. Sed cum de hoc, sicut & de primo, obiectum fuerit, non reperiri in Nicæno Concilio, coniectura est non leuis, vt loco Nicæni in textu (vt nunc legitur) fuerit emendatum Sardicensis, quod sciretur esse canonem verè Concilij Sardicensis. Sed quid est, quod iidem Africani Episcopi Carthagine congregati, recitato eodem canone ex Commonitorio, eidem refragari visi sunt, tamquam incerti, num esset ex Concilij Nicæni decretis,

h Concil. Carth. 6. c. 6

QVÆ DE CLERICIS APPELLANTIBVS IN COMMONITORIO POSITA SVNT.

cum ex eodem Canone Zosimus videretur confirmare iura ipsorum, quibus ante statuerant in Concilio Mileuitano *a*, & renouauerant in Concilio Carthaginensi *b*, ne presbyteris, diaconis, & aliis inferioris ordinis clericis appellare liceret ad transmarina iudicia, sed questi de suis Episcopis, vicinos adirent Episcopos, & si ab eis quoque prouocandum putarent, Africana adirent Concilia, vel Primates, non autem quærerent iudicia transmarina? Hæc, inquam, cum ipsi statuissent, quidnam aduersus hæc præcepisse visus est Zosimus, cum ex canone Concilij Sardicensis voluit, eiectis presbyteris vel diaconis à suo ipsorum Episcopo, potestatem impertiri, vt finitimos adire possent Episcopos? Hæc quidem quomodo sibi cohæreant, non satis video. Vnde non integra in ea Synodo acta recitata haberi, opinari cogor, cum præsertim in praxi contrarium obseruatum appareat. Etenim perspicuum est, tum anno superiori (vt vidimus) audisse Zosimum Cælestium damnatum à Carthaginensi Concilio, tum hoc ipso anno audisse Apiarium ab Vrbano suo Episcopo excommunicatum, vt planè liqueat Zosimum minimè probasse, quod ab Africanis Episcopis fuerat definitum, ne presbyteri, diaconi, & subdiaconi appellarent à iudicia transmarina. Plus sane apud me valet, quod scitur iterum factum, quam quod fertur semel dictum: etenim certum est, multa in hoc desiderari, quæ non inueniuntur expressa, cum præsertim litteris ad Cælestinum iidem Episcopi Africani id ab eo contenderint, vbi aiunt *c*: *Presbyterorum quoque & sequentium clericorum improba refugia (sicuti te dignum est) repellat sanctitas tua: quia & nulla Patrum definitione hoc derogatum est Ecclesiæ Africanæ.* hæc ibi, & cætera, quæ sequuntur de sententia Nicænorum canonum. Ista autem inculcasse voluimus, vt nonnulla in illis Actis desiderari quisque cognoscat, quæ si extarent, consona factis dicta ab illis esse facile intelligi possent.

a Conc. Mileuit. c. 22.
b Apud Cōcil. Afric. c 92.
c Apud Cōcil. Carth c. 105.

LXXI. His visis, iam quid in singulis conuentibus, præsentibus Apostolicæ sedis legatis, actum sit, peruestigemus, & num aliquid fuerit imminutum Romanæ Ecclesiæ auctoritatis. Quidnam autem in eo ipso Concilio hoc anno Carthagine celebrato decretum sit, ipsi Africani Episcopi in epistola, quam, defuncto hoc anno Zosimo, dederunt ad eius successorem Bonifacium Papam, declarant his verbis *d*: *Litteris nostris ad eumdem venerabilis memoriæ Zosimum Episcopum datis instituari curauimus, vt ea seruare sine villa eius iniuria paulisper sineremus, vsque ad inquisitionem statutorum Concilij Nicæni.* hæc de potiori causa, nimirum de appellationis prosecutione. In causa autem Apiarij presbyteri quid gestum sit, iidem superius ibi docent, dum aiunt: *Ille* (nempe Zosimus) *si adhuc esset in corpore, hoc acciperet gratius, quod videret pacatius terminatum, domine frater. Apiarius presbyter (de cuius & ordinatione & excommunicatione fuerat exortum non solum Siccensi, verum etiam toti Africanæ Ecclesiæ non leue scandalum) de omnibus erratis suis veniam petens, communioni est restitutus. Prior autem coepiscopus noster Siccensis Vrbanus, quod in eo corrigendum visum est, sine villa dubitatione, correxit. Quia vero paci & quieti Ecclesiæ non tantum ad præsens, sed etiam in posterum prospiciendum fuit; quoniam talia multa præcesserant, vt vel similia, vel etiam grauiora deinceps præcaueri oporteret: placuit nobis, vt de Siccensi Ecclesia, retento scilicet honore gradus sui, presbyter remoueretur Apiarius; & accepto epistolio, vbicunq; alibi vellet & posset, presbyterij munere fungeretur: quod eidem ipsi per litteras proprias postulanti sine difficultate concessimus.* hæc Patres ad Bonifacium.

d Apud Cōcil. Afric. c. 102. RESGESTÆ IN SYNODO CARTHAG. HOC ANNO SVB ZOSIMO.

LXXII. Sed quod hic tantum modo attingunt de confessione Apiarij, iidem hæc paulo apertius atque latius sunt prosecuti in litteris postea ad successorem Bonifacij Cælestinum, his verbis *e*: *Triduano tamen laboriosissimo agitato iudicio, cum diuersa eidem obiecta afflictissimi quæreremus, vel moras coepiscopi nostri Faustini: vel tergiuersationes ipsius Apiarij, qui nefandas turpitudines occulere conabatur: Deus iudex iustus, fortis & longanimis, magno impendio reseccauit. Tetriore quippe ac putidiore obstinatione compressa, qua tantum liuidum * conum in confidentia negationis volebat obruere, Deo nostro eius conscientiam coarctante, & occulta, quæ in illius corde tamquam in voluptabro criminum iam damnabat, etiam hominibus publicante, repente in confessione cunctorum obiectorum flagitiorum dolosus negator erupit. Et tandem de omnibus incredibilibus opprobrijs vltroneus se ipse conuicit, atq; ipsam quoq; nostram spem, qua eum & credebamus & optabamus de tam pudendis maculis posse purgari, conuertit in gemitum: nisi quoniam istam nostram mœstitiam vno tantum solatio mitigauit, quod & nos labore diuturnioris quæstionis absoluit, & sua vulneribus qualemcumque medelam (etsi inuita ac sua conscientia reluctante) confessione prouidit.* ista autem de Apiario, quare ipsi tam explicite ad Cælestinum Papam Patres scripserint, paulo post dicturi sumus. Hæc sunt, quæ hoc anno reperiuntur in Concilio Carthaginensi coram Apostolicæ sedis legatis acta.

e Apud Cōcil. Afric. c. 105. DE VLTRONEA CONFESSIONE APIARII. * luridum

Zosimo vero inter hæc morte sublato, eodem pendente Concilio, Episcopi Africani (vt diximus) de his omnibus dedere litteras ad Bonifacium, quem acceperunt fuisse Zosimo subrogatum: quibus cum de singulis eum rederent certiorem, addiderunt id ipsum repetere, quod ad Zosimum scripserant, nempe omnia iura secundum mandata se integra seruaturos, quosque de Nicænis canonibus fieret exactior exploratio. Rebus sic stantibus, missi sunt legati in Orientem, nempe Constantinopolim ad Atticum eius ciuitatis Episcopum, itemque Antiochiam, necnon Alexandriam ad Cyrillum pro fidelissimis exemplaribus Nicæni Concilij canonum. Antequam autem legati redirent, contigit Bonifacium mori, & in eius locum suffici Cælestinum. Quid vero Episcopi Africani post explorata Græcorum exemplaria, non inuentis in eis ciuitatis à Zosimo Papa canonibus, egerint: iidem ipsi litteris datis ad Cælestinum insinuant. Non quidem (vt hodie Nouatores) arguerunt Zosimum impostura, dolumve malum atque fallaciam proclamarunt, neque ob eam causam derogandum putarunt Ecclesiæ Romanæ iuribus. Sed quid? summisso animo rogauerunt, vt maiori cautela Romani Pontifices ex Africa querelas ingerentes susciperent, atque maturiori iudicio causas tractarent, ne sic iudicia rite ac probè facta perirent. At præstat ipsorum audire verba, quæ sic se habent in epistola ad Cælestinum *f*: *Præfato igitur debitæ salutionis officio, impendio deprecamur, vt deinceps ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem vltra velitis excipere: quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum, facile aduertet venerabilitas tua. Nam si de inferioribus clericis vel laicis videtur ibi præcaueri, quanto magis hoc de Episcopis voluit obseruari, ne in sua prouincia à communione suspensi, à tua sanctitate vti festinato, vel præpropere, vel indebite videantur communioni restitui?* hæc ipsi: quibus vides eos non prohibere appellationes ad Romanam sedem, sed tantum admonere ipsum Romanum Pontificem, ne (vt aiunt) facilius, quam par est, nec festinato, vel præpropere aut indebitè agat: nam maturum quidem exposcunt iudicium, non autem recusant.

LXXIII. DE EADEM CAVSA AGITATA SVB BONIFACIO.

DE EADEM CAVSA AGITATA SVB CÆLESTINO.

f Apud Concil. Africa. 105.

Cum ergo manifestè videas eos non refragari appellationibus ad Romanam Ecclesiam, sed tantum exigere, quod æquum iustumque videretur, vt maturiori causæ tractarentur examine: Proinde quod subdunt, vt vbi sunt exorta, ibi sint finienda negotia ob difficultatem prosecutionis iudicij transmarini, sed & quod ingerunt de non mittendis Legatis de Latere in Africam & exeutoribus cum Potentibus: haud ante dictis aduersari putes, vt appellationis iuri voluerint penitus derogatum. Nam nequaquam illum recusarunt prosecutionis causæ modum, qui eo canone ponitur primo loco, nimirum vt ipse Romanus Pontifex causam ipsam propinquis Episcopis per litteras delegaret. Hæc autem, quæ dicta sunt, licet perspicua satis haberi possint, clariora tamen reddentur ex his, quę dicturi sumus: vt etiam manu quisque tangat, quâ querit in quæstione difficillima veritatem, quam non possit quisque non fateri, nisi obstinate procaciterque resiliat.

LXXIV. EPISCOPI AFRIC. NON DEROGANT IVRI APPELLATIONIS.

LXXV. Primum igitur quod ad appellandi ius pertinet: id quidem haud recens institutum est, sed simul cum ipsa

Eccle-

Ecclesia Romana connatum. Etenim cum, Orthodoxorum omnium sententia, ipsi in orbe Christiano (vt supertius latissimè demonstratum est) obtineat principatum, minores omnes ad maiores, cum læsi sunt, posse habere recursum, & maiores minoribus præsto esse debere, cum ius naturale, tum gentium, atque ius scriptum confirmat. Sed quod modo ad Africanam Ecclesiam spectat, de qua nobis in præsentiarum sermo: Cum qui apud eos claruere præstantissimi Patres, iidemq; Catholici & Catholicæ veritatis acerrimi vindices, vt sanctissimi atque doctissimi viri Cyprianus, Optatus Mileuitanus, & Augustinus, pari sententia absque aliqua dubitatione vel discrepantia tradant, confirmentque, ac pluribus prædicent primatum Romanæ Ecclesiæ, æque & ius ad eam prouocandi, ex quadam necessaria assumptione, visi sunt esse professi. Quod vero ad vsum pertinet: nisi id antiquitus seruari solitum esset, haud sanctus Augustinus in causa Cæciliani ista diceret *a*, *Erat Ecclesia* (Carthaginensis scilicet) *etiam transmarinis vicinaregionibus, & fama celeberrima nobilis: vnde non mediocris vtique auctoritatis habebat Episcopum, qui posset non curare consilia autem multitudinem inimicorum: cum se videret & Romana Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus, & cæteris terris, vnde Euangelium in Africam venit, per communicatorias litteras esse communctum, vbi paratus esset causam suam dicere, si aduersus eum ab eo illas Ecclesias alienare conarentur.* hæc cum ipse dicat, nonne fatetur, appellare illi licuisse ad Romanam Ecclesiam, si illud ei damnum & iniuria inferretur? nam quomodo fieri valuit, vt Africanus Episcopus à coëpiscopis læsus in Africa, causam suam prosequeretur apud Romanam Ecclesiam, nisi iure appellationis?

a Augustin. epist. 162.

LXXVI. DE EPISCOPIS TEMPORE AVGVSTINI ROM. PONT. APPELLANTIBVS.

Sed quid veteta exempla quærimus? suppetunt quidem noua, quę sedente ipso sancto Augustino in Numidia contigerunt, ac quidem minimè dubia: haud enim horum est leuis assertio, quæ eodem tanto Patre atq; doctore testante, inculcante, in pluribus comprobante, adducemus in medium. O mira Dei prouidentia in rebus Catholicæ Ecclesiæ moderandis! Eo ipso tempore, quo de Nicæno canone ea inter Africanos Episcopos controuersia agitabatur, casum contigisse voluit, cuius occasione ipsemet sanctus Augustinus, quem dictis Conciliis Carthaginensibus interfuisse diximus, compulsus sit exempla adducere, quibus demonstraret Africanorum Episcoporum recursus & appellationes ad Romanã Ecclesiam, cum agit de Antonio Episcopo Fussalensi, qui, relicto illi Episcopatus honore, functionibus tamen fuerat interdictus Episcopi, sic damnatus ab Africanis Episcopis, vt ministratione cessaret Episcopatus. cum iste sic priuatus, apud sedem Apostolicam appellans, reclamans dixit: *Aut in mea cathedra sedere debui, aut Episcopus esse non debui.*

LXXVII.

Aduersus hunc igitur sanctus Augustinus, qui vnus ex Episcopis fuit, qui cum ea sententia condemnauerant, respondens ostendit, sæpius accidisse, vt Episcopis Africanis priuatis administratione Episcopatus, honor tamen cum nomine Episcopi eisdem relictus fuerit, quod demonstrat his verbis *b*: *Existat exemplo, ipsa sede Apostolica iudicante, vel aliorum iudicia firmante, quosdam pro culpis quibusdam nec Episcopali sportatos honore, nec relictos, omnimodis impunitos: qua, vt à nostris temporibus remotissima non requiram, recentia memorabo. Clamet Priscus prouincie Cæsariensis Episcopus: Aut ad primatum locus, sicut cæteris, & mihi patere debuit, aut Episcopatus mihi remanere non debuit. Clamet alius eiusdem prouincia Victor Episcopus, cui relicto in eadem pœna, in qua & Priscus fuit, nusquam nisi in diœcesi eius ab alio communicabatur Episcopo: clamet, inquam: Aut vbique communicare debui, aut etiam in meis locis communicare non debui. Clamet tertius eiusdem prouincie Laurentius Episcopus, & prorsus huius vocibus clamet: Aut in cathedra, cui ordinatus fuim, sedere debui, aut Episcopus esse non debui. Sed quis ista vituperet, nisi qui parum attendit, nec multa omnino relinquenda, nec vno modo omnia vindicanda?* hæc sanctus Augustinus, in his (vt ait) *ipsa sede Apostolica iudicante, vel aliorum iudicia firmante.* Sed & cum vnius generis casus & vnius tantum prouinciæ recenset sedis Apostolicæ de Africanis Episcopis exhibita iudiciorum exempla, eademque ipsa recentia: planè potest quisque ex his intelligere, quam crebra atq; adeo frequentissima esse contigerit in aliis variis atque diuersis multiplicibusque casibus, tum in ea prouincia, cuius meminit, tum in aliis eiusdem Africanæ Ecclesiæ, Apostolicæ sedis iudicia: quæ quidem haud ab ipsa Romana Ecclesia exerceri potuerunt, nisi cum qui in Africa sententia Episcoporum damnati essent Episcopi, Romanum Pontificem appellassent, qui (vt idem dicit S. Augustinus) aut aliter iudicaret, vel ab aliis iudicata firmaret.

b Augustin. ep. 20 Adit. Plant. 20. 2.

MVLTIPLICES CAVSÆ EX AFRICANA ECCLESIA AD SEDEM APOST. DELATÆ.

LXXVIII. DE CAVSA ANTONII EPISCOPI FVSSALENSIS.

En vides frequentiam Africanorum Episcoporum sedem Apostolicam appellantium. Sed cur modo resiliisse visi sint: vt cuncta probè intelligas, præstat hic audire causam Antonij Episcopi Fussalensis, de qua sanctus Augustinus eam ad Cælestinum Papam scribit epistolam: extat enim ipsa, quam consulere cuique liberum erit. fiet planè, vt ex ea tum morem illum iam inolitum appellandi ad sedem Apostolicam, eiusque sedis auctoritatem intelligas, tum & interpreteris, quæ subdutiuscula visi sint scripsisse Patres Concilij Carthaginensis in ea quam citauimus, ad Cælestinum Papam epistola, de non mittendo de Latere Legatum in Africam: vt maximè mireris, quam concinno ordine cuncta sibi respondeant, & (quod diximus) admirabili Dei factum sit prouidentia, vt casus contingeret, quem & sanctus Augustinus scriberet, vt nulla possit obscuritate velari, vel perplexitate inuolui, atque dubitatione confundi, sed cuncta dilucida atque clara sinceraque ob oculos posita contempleris: ad eo vt tu ipse, lector, quouis affectus sis animo, atque etiam si ab Ecclesiæ Catholicę recto tramite procul aberres, non possis non fateri, quæ vera certaque ex epistolari historia deducta esse perspexeris. Accipe igitur rei gestæ summarium.

LXXIX.

Antonius Episcopus Fussalensis ob enormia quædam scelera, agente contra eum sancto Augustino, qui ei sedi ipsum præficiendum curauerat, ab Episcopis eius prouinciæ depositus fuit ab Episcopatus administratione, relicto illi tantum sedis titulo. Appellat hic ad Bonifacium Romanum Pontificem Zosimi successorem: simulq; vafer homo ex Africa proficiscens, excuit in sui commendationem literas à Primate Numidiæ ad ipsum Romanum Pontificem, quibus ille ipsum veluti innocentem excusaret. His acceptis Bonifacius Papa à Primate in Antonij Episcopi commendationem litteris, magna cautela (quod ipse sanctus Augustinus laudat) pro Antonio rescripsit, eo adhibito temperamento, si nulla videlicet surreptio intercessisset: nam in litteris hæc apposuit: *Si ordinem rerum nobis fideliter indicauit, &c.* Sed contigit inter hæc Bonifacium mori, & relinqui causam integram eius successori Cælestino Pontifici, apud quem contra suum Episcopum Fussalenses causam prosequentes, querelas pariter eidem Cælestino Papæ ingesserunt aduersus ipsius Augustinum, quod perditissimum hominem dedisset ipsis Episcopum. Hoc ipso rerum statu, cum ab aduersario iactaretur fore missurum Cælestinum Papam executores, qui in sedem suam, in ipsam videlicet Episcopatus administrationem Antonium restituerent: ipse Augustinus ad eundem Pontificem supplices litteras dedit, in quibus post alia hæc ad finem *c*.

BONIFACII PAPÆ SENTENTIA DE ANTONIO EPISCOPO FVSSALENSI.

Accipe (inquit) *nunc, qua post eius sanctæ memoriæ viri* (nempe Bonifacij Papæ) *in Africa litteras gesta sunt, & subueni hominibus opem tuam CHRISTI misericordia multo auidius quam ille poscentibus, à cuius in quietudine desiderant liberari. Iudicia quippe illa, & publicas potestates, & militares impetus, tanquam executuros Apostolicæ sedis sententiam, siue ipse, siue rumores creberrimi comminantur: vt miseri homines Christiani Catholici grauiora formident à Catholico Episcopo, quam cum essent hæretici à Catholicorum Imperatorum legibus formidabant. Non finas ista fieri, obsecro te per CHRISTI sanguinem, per Apostoli Petri memoriam, qui Christianorum præpositos populorum monuit, ne violenter dominentur inter fratres.* hæc Augustinus, quibus pariter intelligas, quidnam ex Concilio Carthaginensi ad eumdem Cælestinum Pontificem Episcopi scribentes

c Aug. epist. 201. edit. Plant. XXC.

sibi voluerint verbis illis *a*: *Executores etiam clericos vestros quibuscunq; petentibus * nolite mittere, nolite concedere, ne fumosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi, qua lucem simplicitatis & humilitatis diem Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere.* hæc ipsi. Ex quibus simul omnibus perspicue satis, puto, intelligis, sicut Augustinum, ita & reliquos Africanos Episcopos non refugisse Apostolicæ sedis iudicium, quod implorabant pro confirmandis à se latis sententiis defendendis, ab eas impugnantibus, nec rursum executionem refugisse iudicij, sed quæstos esse de modo exequendi: exhorruisse nimirum mitti clericos cum militibus & magistratuum apparitura. Quod quidem illud primum ostendit, inseruisse Præsides prouinciarum, & qui illis parebant milites, Romanis Pontificibus in exequendis Apostolicæ sedis sententiis: tantum abest, vt eas impedirent, vel remorarentur. vel, vt Apostolicis ipsis litteris, Placet, subscriberent, arrogarent.

a Apud Concil. Afric. c. 105.
* Potentibus

EXECVTIONI SENTENTIÆ APOST. SEDIS PRÆSTANT MAGISTRATVS AVXILIVM.
XXCI.

Cæterum reprehensione verè dignus ne fuerit modus ille cum apparitura militari exequendi Apostolicæ sedis sententiæ: licet sanctissimi viri de eo videantur esse conquesti: haud tamen, quod præsentem causam pertinet, quis dixerit improbandum, si exactè cuncta consideret. Etenim Antonium calumniam esse passum, atque iniustè damnatum, verisimile fieri potuit, immo reddi propemodum certum, scribente pro eodem ad sedem Apostolicam ipso prouinciæ totius Primate, qui primus omnium in eum tulerat damnationis sententiam. Dato igitur, vt ex Actis iudicialibus iure riteque confectis iste per Apostolicam sedem foret in statum pristinum reuocandus: certè secundum ea, quæ ibidem sanctus Augustinus *b* scribit de Fussalensibus, id nonnisi manu militari expleri potuisse videbatur, quod Romanus Pontifex sua sententia definiisset. Etenim ciues in eum adeo exacerbatos fuisse tradit, vt minimè passuri essent ipsum amplius sibi Episcopum præfuturum, immo in aliquod etiam forent vi publica facinus prorupturi, si ipsis inuitis Antonius redderetur Episcopus. testatur quidem id ipsum Augustinus, his verbis agens de plebe Fussalensi: *Dolore iusto, eum sibi præesse, ferre omnino non possent: & cum suo illusuque periculo in aliquod scelus forsitan erupturam impatientiam sui doloris ostenderent.* hæc ipse. Certè quidem nonnisi ex casibus huiusce modi emergentibus introductum oportuit, vt vbi non audiretur Apostolicæ sedis præceptum simplicibus litteris significatum, ad illud exequendum à Romana Ecclesia clerici legarentur cum apparituris, vt cogerent, quod iustè videri poterat definitum, impleri. * Porro ritè, iustè, pieque pro exequendis aduersus refractarios & repugnantes iustis sententiis & Ecclesiasticis institutis, implorare licere ab Imperatoribus, eorumque Præfectis auxilium: non alium quempiam auctorem cito, sed ipsum sanctum Augustinum appello, qui huius sententiæ firmum assertorem atque defensorem se præbuit pluribus in locis, & inter alia in epistola ad Vincentium *c*. Cæterum quod ad Augustinum supplici epistola aduersus Antonium apud Cælestinum agentem pertinet: factum quidem fuisse ipsum Augustinum voti compotem, ipsius que petitioni Romanum Pontificem annuisse, suo loco dicemus.

b Aug. dicta ep 261.

c Aug. ep. 48.

XXCII. DE QVO ALTERCATVM SIT INTER EPISCOPOS AFRICANOS ET SEDEM APOST.

Vidisti ne adeo aperta ac perspicua luce, lector, quam procul absit (quod insultantes iactant hæretici) conatum esse Zosimum Papam appellandi ius ab Africana Ecclesia sustutari, cum teste ipso Augustino, id iam antiquo atque recenti vsu receptum, pluribusque in Africa frequentatum exemplis, præscriptum fuisse constet? Sed cur (inquies) eiusmodi de appellatione oborta est controuersia? Haud quidem vere à quopiam dici potest, appellandi ius aliquando denegatum, quod tot constat exemplis ante & postea comprobatum: sed potius perspicue cernere est, de modo prosequendæ appellationis obortum esse dissidium: quod satis cuidenter possumus intelligere ex ipsius Zosimi Papæ Commonitorio, in quo vbi agitur de primo mandato, non de iure appellandi citatus est canon Concilij Sardicensis, sed de prosequendæ appellationis modo, nempe vt habet idem recitatus canon Concilij Sardicensis septimus, quo cauetur, vtipse Romanus Pontifex duplici via possit, si velit, appellantis subuenire iustitiæ, nimirum vel per litteras, scribendo Episcopis finitimæ regionis, vt diligenter de causa inquirant atque definiant, vel mittendo Legatos à Latere in Africam, qui præsentes cum Episcopis causam appellantium audiant atque iudicent: quorum posteriorem modum refugisse vidimus Episcopos Africanos, non autem denegasse penitus ius appellandi ad Romanum Pontificem. Etenim ratio in promptu est: nam si ius appellandi denegatum ab eis penitus esset, non ille quidē septimus canon, sed quartus & quintus eiusdem Concilij Zosimo citandus fuisset, quo potissimum de appellandi iure agitur, his scilicet verbis:

XYCIII. CANONES DE APPELLATIONE.

Quod si aliquis Episcopus adiudicatus fuerit in aliqua causa, & putauerit se bonam causam habere, vt iterum iudicium renouetur: si placet, S. Petri Apostoli memoriam honorem, vt scribatur ab his, qui examinauerint, vel etiam ab alio Episcopo, qui in proximo morantur. Et si iudicaret renouandum esse iudicium, det Iudices, &c. sequenti item canone sic:

XXCIV.

Addendum est (si placet) huic sententiæ, quam plenam sanctitate protulistis, vt cum aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio, qui in vicinis commorantur locis, & proclamauerit agendum sibi negotium in vrbe Roma: alter Episcopus in eadem cathedra post appellationem eius, qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio Romani Episcopi terminata.

XXCV.

Vides igitur, qui fuerant citandi canones eiusdem Concilij, si de appellandi iure fuisset inter Africæ Episcopos & Romanum Pontificem oborta controuersia, & non potius de modo prosequendæ appellationis. Sed & elicere id quoque potes ex ipsis litteris eorumdem Africanorum Episcoporum ad Cælestinum, datis illis quidem (vt vidimus) post acceptos ab Oriente Nicænos canones, dum ipsi non negant appellationem, cum prosecutionem acceptent, nempe si velit Romanus Pontifex per litteras eam delegare causam ipsis Africanis Episcopis, secundum videlicet priorem prosequendæ causæ modum: sed ægre ferre se dicunt prosecutionis modos, nempe vel cum Romæ summa difficultate producendi essent testes, vel in Africa per Legatos à Latere foret agenda causa: cui posteriori modo valde obnitebantur, sicut & iniquo ferebant animo executores clericos cum apparitura in Africam mitti, vt ex sancto Augustino vidimus: cum illud magis optarent, vt cum quis appellaret Apostolicam sedem, ab illa delegaretur causa Episcopis illius prouinciæ, vt de Zosimo Papa vidimus delegante Ecclesię Cęsariensis causam S. Augustino atq; collegis.

XXCVI.

Quod vero legati & clerici executores proterue nimis rem agere viderentur: hos à Romano Pontifice missi, molestè se ferre, iidem significarunt Episcopi Africani. Certè quidem de his agendi apud Cælestinum tum publicis litteris Africanorum Episcoporum, tum priuatis ipsius Augustini, occasionem dedisse noscitur legatorū nimia in causa prosequenda asperitas & insolentia. Nam in præsenti causa de Faustino legato iidem conquesti sunt litteris ad Cælestinum, ipsum non iam egisse Iudicem, sed patronum scelestissimi Apiarij, & eo proteruiæ progressum esse, vt diuersas coepiscopis Africanis (vt aiunt) inferret iniurias. de quo antea conquesti litteris ad Bonifacium *d* scripserunt, quod non essent typhum istum (vt aiunt) passuri: & in litteris ad Cælestinum erogant, ne fumosum sæculi typhum in ecclesia introduci permittat. Est namque typhus, idem quod fastus & arrogantia: vnde de Plutarchus *f* nomen quoque Typhonis ab eadem Græca voce deducit. vsurpata est eadem vox ab Augustino *g* etiam, licet alicubi mendose, typhus loco, plus legatur: à sancto Ambrosio etiam, frequentius vero à sancto Gregorio.

FAVSTINI LEGATI CVM ATT. EPISCOPIS AFRIC. TAS.

d Apud Concil. Afric. c. 105.
e Apud Concil. Afric. c. 105.
f Plutarch. de Iſid. g Aug. ep. 111.

XXCVII.

Cum igitur ex his omnibus, quæ dicta sunt, satis superque liqueat, Zosimum Papam optimam fouisse causam, nec quicquam alieni iuris vsurpare conatum esse, quo & prædecessores omnes absque vlla controuersia potiti essent, dum Africanorum Episcoporum appellationibus

DE CANONE SARDICENSI CITATO A ZOZIMO SVB TITVLO NICÆNI CONCILII.

ad Apostolicam sedem detulerint, eisdemque ius dixerint atque causas ipsas, de quibus contentiones obortæ essent, absoluerint: quænam, rogo, subesse potuit ratio doli mali & impostura, vt supposuerit Nicæno Concilio canonem Sardicensem? cum præsertim, qui ab eo citatus est canon non minoris esset auctoritatis atque præstantiæ, ac si esset Concilij Nicæni. Vbi igitur nulla inesse potuit vel letuis fingendi ratio, nefas est præsumere fictionem. Quis enim ignorat paris auctoritatis fuisse Concilium Sardicense atq; Nicænum, cum ambo fuerint œcumenica, immo hoc amplius ab illo istud habuerit, quod illi ex Africanis Episcopis vnus tantum Cæcilianus interfuisse reperitur, Sardicensi autem cum Grato Episcopo Carthaginẽsi triginta quinque (vt Athanasius docet) eiusdem prouinciæ Episcopi præsto fuere, adeo vt, salua pace Catholica, nequaquam potuissent Sardicensis Concilij canones non recipere? Si ergo dolus malus subesse minime potuit, alia plane exquirenda causa est, cur à Zosimo sub titulo Nicæni Concilij citatus fuerit canon Concilij Sardicensis. Coniecturę locus patẽs esse debet, vbi cessat omnis de impostura suspicio. Vnde licet opinari, vel quod canon ille Nicæni Concilij fuerit cum aliis translatus in Sardicense, vel quod, cum id celebratum sit pro corroboratione Nicæni Concilij, idem reputatum cum illo fuerit: quod apud veteres adeo constans fuit, vt cum recensèrent Concilia generalia, post Nicænum ponerent Constantinopolitanũ, prætermisso penitus Sardicensi, quod tamen fuisse œcumenicum liquet.

XXCVIII

Sed nec mirum est, quod nec nouum sit, si vnus idemque canon, vel plures sub diuersis Conciliis censeantur. Nam ne longe petita quæramus exempla, in promptu est quod in Concilio Carthaginensi anno superiori celebrato inserti habentur canones Concilij Mileuitani. insuper & canones Concilij Hipponensis (vt diximus) translati sunt in posteriora Concilia Carthaginẽsia. Quid ergo impostuæ erit, si canones, qui positi reperiuntur sub titulo Conciliorum Carthaginensium, quis citauerit nomine Conciliorum Mileuitani, vel Hipponẽsis? Num qui id faceret, exclamaueris impostorem: non puto, immo potius exactum canonum cognitorem, qui nouerit proprios fõtes, vnde manarint. Certe quidem plura de Concilio Nicæno sunt exempla, aliquot eiusdem Concilij canones translatos fuisse in Concilium Sardicense, nimirum quintum, decimum quintum, decimum sextum, & decimum septimum, quos exscriptos inuenies in Concilio Sardicensi sub numeris primo, decimonono, & decimosexto.

XXCIX. QVIBVS CODICIB. MAIOR ADHIBENDA SIT FIDES.

Quod si neges ea de appellationibus statuta fuisse in Nicæno Concilio: vnde negationem hanc probare vales? Num illud vnum satis esse potest argumentum, quod codices Africani & aliqui Ecclesiarum Orientalium illis carent? Ego contra, Romanæ Ecclesiæ codices illos habuisse, testificatione Zosimi, asseram. Modo æqua lance perpende, quibusnam codicibus maior adhibenda sit fides, simul considerans, quæ longo tempore sit passa naufragia Ecclesia Africana factione Donatistarum, qui cum Arianis fœdus inierant: quorum nequitia & illud quoque factum esse iam diximus, vt ipsum Concilium Sardicense, idemque œcumenicum, cui & cum Primate Episcopo Carthaginensi triginta quinque Episcopi Africani interfuerunt, posteris Africanis penitus interceptũ fuerit, vt omninoperierit, immo & nomen ipsum male apud eos audiens, respueretur, tamquam Conciliabulum hæreticorum. [a] Conuerte rursus oculos ad Orientis Ecclesias: & quibus per plurimos annos fluctibus iactatæ fuerunt, considera, Arianis Episcopis præsidentibus, expulsis penitus Catholicæ communionis Episcopis: quibus omnibus malis catuisse Romanam Ecclesiam, iam superius ex rebus gestis singulorum annorum satis perspicue demonstratum est. Ex quibus plane iure argumentari liceat, fideliores habendos esse codices in Romanę Ecclesiæ archiuo diligẽti custodia asseruatos, quam quoslibet alios diuersarum prouinciarum. Haud enim recens est eiusmodi argumentatio, sed iam vetus, à maioribus vsurpata & solida fide recepta, cum contigit in disceptationem venire fidem codicum Romanorum & Orientalium, quando ex integritate Romanæ Ecclesię chartarum fuit perspicuè demonstratum, ipsas sacrosanctas Synodos œcumenicas apud Orientales ab hæreticis esse corruptas, labefactatas, ac penitus in falsum sensum mutatas & deprauatas: quas & ex Romanis codicibus oportuit in pristinũ veritatis candorem restituisse. Facit de his omnibus certam fidem sanctus Gregorius [b] Papa, quem consulas. Si igitur ea de Conciliis Ephesino & Chalcedonensi acciderunt, cum Ecclesiæ Orientales à Catholicis regerentur Episcopis: quid censendum est, cum Ariani, in quorum manibus erant omnium Ecclesiarum codices & omnes vbique locorum constructæ Bibliothecæ, Orientalibus præerant Ecclesiis? num quis negabit talia accidere potuisse, immo & accidisse non facilius existimabit? Sed ne hic eadem repetere cogamur, consule, quæ dicta sunt superius tertio tomo de causa, cur nomine Concilij Nicæni citati fuerint canones Concilij Sardicensis.

[a] Aug. ep. 165. ad Fortunatum. & contra Cresc. l. 3. c. 34.

[b] Greg. l. 5. epist. 14.

XC.

His denique & aliis persuasi Episcopi Africani, longè abfuit, vt citatos à Zosimo canones non repertos inter canones Nicæni Concilij, sed sub Concilio Sardicensi, vt adulterinos reiecerint, & vt ascitios spuriosque damnauerint, sed eos potius vt legitimos ac fide dignos (vt par erat) habuerunt. Cuius quidem rei locuples testis accedit Ferrandus diaconus Carthaginensis Ecclesiæ, qui in huius sæculi fine magno splendore claruit non Carthagine tantum, sed in vniuersa Ecclesia Africana. Hic quidem in suo Breuiario, seu Concordantia canonum, quam diligenter elucubratam trecentis distinxit capitibus, eorundem [c] canonum mentionem habet, recensens eos sub titulo Concilij Sardicensis: immo ipse rectè interpretatus, alteri eorum huiusmodi præfixit titulum [d]: *De prouinciali Synodo retractanda per vicarios Episcopi vrbis Romæ, si ipse decreuerit.* ita ibi: vt planè intelligas, nequicquam ab ipso appellationis iuri, sed nec executioni ipsius per vicarios, nempe Legatos de Latere, faciendæ, esse derogatum, vel imminutum, cum modum dumtaxat illis displicuisse, quæ dicta sunt superius, doceant.

[c] Breuiar. Ferrand. c. 149. 153. apud Crescon.

[d] Conc. Sar. c. 5.

XCI. EX SVIS SCRIPTIS AFRICANI CONVICTI.

Considera igitur, lector, cuncta, quæ à nobis allata sunt pro defensione Zosimi Papæ & iurium Apostolicæ sedis (quod sincerè sine fuco & fallaciis rem agamus) non aliunde deprompta esse, quam ex testificatione ipsorum Africanorum virorum, ac potissimum sancti Augustini, & aliorum, qui huic Synodo interfuerunt, aduersantium Episcoporum, ex scriptis ab ipsis epistolis & aliis: quibus perspicuè intelligere possis, omnia ritè, sine dolo & impostura, omniaque fideliter à Zosimo & successoribus Romanis Pontificibus esse tractata. Si ergo hæc ex aduersantium domo petita rem adeo perspicuam reddũt: quid si extarent ipsorum Romanorum Pontificum Zosimi, Bonifacij, & Cælestini ad eorum litteras redditæ responsiones, cum & sine ipsis penitus euincatur causa? Cum igitur iam ex his, quæ dicta sunt, plena fide probatum habeas ius antiquum appellandi ab Africanis Episcopis ad Romanam Ecclesiam, illudque frequentibus & antiquis & recentioribus firmatum exemplis, perspicuumque redditum non rem nouam tentasse Zosimum & successores, nec suffuratos esse (quod aiunt) ius appellandi, vsque adeo manifestum sit: ipsæ certe (si possent) plane erubescerent chartę, quę à Nouatoribus Zosimum & Bonifacium stylo lancinãtibus sunt contumeliis exaratæ. Sint iidem ipsi iudices, si quod tamen veri cognoscendi studium, quod connatum est omnibus, eorum insidet animis: simulque discant omnes, quam offusa semel mente densa caligine, & in transuersum acta odio atque liuore, feratur in præceps, dum iidem ipsi quęcumque ignorant, blasphemant, & dente canino corrodunt.

XCII.

Sed nec parcendum illi, qui ignoratione rerum gestarum, ex turbis his actus in fugam, quæ fuit (quod piis non licet) in mendaciis latebras. Falso enim existimans posteremis Africanorum Episcoporum litteris ad Cælestinum Pontificem datis esse conflatum schisma, diuisamque penitus

DE EPISTOLA CONFICTA BONIFACII PAPÆ NOMINE.

nitus Africanam Ecclesiam à communione Romanæ: quid improbè improbus finxit impostor? (vehementius enim commoueor in eos, qui mendaciis delectantur, quam se putant suffulsisse Dei Ecclesiam, columnam & firmamentum veritatis) quid, inquam, ille? Qui igitur semel errore ductus sibi persuasit hoc tempore scissam penitus fuisse Africanam Ecclesiam à Romana (proh nefas!) quam ernormè excogitauit commentum? Finxit Bonifacij Secundi Papæ nomine epistolam ad Eulasium Episcopum Alexandrinum de reconciliatione Ecclesiæ Carthaginensis cum Romana, iam ante (vt sibi videbatur) schismate discissa ab his temporibus Bonifacij ac Cælestini prædecessorum Romanorum Pontificum. Addit etiam ea de re ab alio Eulalio Episcopo Carthaginensi libellum ad ipsum Bonifacium pro reconciliatione datum, necnon interfuisse ad rem perficiendam tradit litteras Iustini Imperatoris. Hæc quidem & alia mendaciorum frigidus concinnator. sed callidus veterator, ibi habet. Patienter audi, & scies meæ commotionis paulo post iustissimam causam.

XCIII. REDARGVITVR FALSITATIS EPISTOLA NOMINE BONIFACII PAP. SCRIPTA.

Agendum iampridem alias nobis fuit in Notationibus ad Romanum Martyrologium aduersus eundem impostorem, cuius quidem epistola commentitia adeo immensa clades ea ex parte infertur Ecclesiæ, vt nisi falsa omnino ea esse conuinci posset, planè ex Ecclesiæ Catholicæ albo expungenda fuissent sanctorũ Africanorum martyrum agmina, qui in persecutione Wandalica pro fide Catholica magna gloria certantes, atque agonem summa patientia consummantes, assecuti sunt martyrij palmam, delendique pariter forent ex Ecclesiasticis tabulis præclarissimi confessores, qui per illud spatium annorum centum in Africana Ecclesia claruere doctrina atque vitæ sanctitate conspicui. Etenim si integro sæculo hoc, nempe à Bonifacio Primo vsque ad Bonifacium Secundum, Africana Ecclesia perseuerauit in schismate, nihil est, vt aliquis potuerit interea legitima impertiri corona martyrij, vel in aliquo confessionis præmio munerari, cum & sententia Cypriani & ipsius Augustini Africanorum Antistitum atque doctorum, certum exploratumque sit, nullam esse posse schismaticorum coronam & præmium, quæ nonnisi dentur in Ecclesia Catholica elargiri. Vide, rogo, in quod discrimen ille, quisquis fuerit, adduxerit Ecclesiam: cum si eius stare posset epistola, corruere necesse esset ea ex parte Dei illam structuram, quæ tot sanctorum martyrum & confessorum viuis est aucta lapidibus.

XCIV. Cæterum toto cœlo (vt dicitur) palam fecimus & demonstrauimus clarissima omnino luce, eo homine vafre elaboratum esse commentum, dum ostendimus, nec hoc tempore sub Bonifacio, Cælestino, vel eorum successoribus Romanis Pontificibus intercisam fuisse vel ad vnius diei tantum spatium, vel horæ momentum, Africanæ cum Romana Ecclesia communionem: quod & tibi notius fiet ex his, quæ inferius singulis fermè annis dicturi sumus: vt nulla prorsus dubitatio hac de re animum tuum pulsare possit. Vnde planè intelligas, epistolam illam esse falsissimam, siue eius spectes argumentum, siue explores, quæ in ea auctor congessit alia aperta mendacia. His addas, quod dum finxit Bonifacium Secundum eam scribere epistolam ad Eulalium Episcopum Alexandrinum, planè de Eulalio tum Episcopo Alexandrino manifestæ id redarguitur falsitatis, cum constet tempore Bonifacij Secundi præfuisse Ecclesiæ Alexandrinæ Timotheum eius nominis tertium, siue quartum potius dicendum, eundemque hæreticum, & à Romana Ecclesia alienum. Sed nec est, quod fingi possit aliquis alius Eulalius nomine præfuisse Ecclesiæ Carthaginensi, cum tempore eiusdem Bonifacij, regnante Gelimere Wandalorum Rege, nec vnus esset reperiri in Africa Catholicæ communionis Episcopus. Insuper dum inconcinnus effictor in eadem epistola meminit Iustini tunc regnantis Imperatoris, quam apertè se mentitum esse significat? etenim eo tempore Bonifacij non Iustinus, sed Iustinianus regnabat in Oriente. Vides, lector, quot quantisque certis demonstrationibus res tibi facta sit nota, cum vel vna tantum ex adductis hic rationibus plus quam satis esse potuerit ad arguendam epistolæ falsitatem: & intelligis, quanto periculo recipiantur indiscussa quæq; Romanorum Pontificum nomine edita. At de his hactenus.

XCV. Iam vero elucidatis, quæ in maximam controuersiam ab aduersariis deducta etant atque defensa: reliqua eiusdem sexti Concilij Carthaginensis absoluamus. In Concilio Carthaginensi, siue hoc, siue alio sub eodem Bonifacio celebrato, editus est canon de libris canonicis diuinæ Scripturæ: extat adhuc, sed nescio, quomodo relatus sub Concilio tertio Carthaginensi sub numero quadragesimo septimo, vbi ad finem de confirmatione canonis per Romanum Pontificem Bonifacium ista subiiciuntur a: *Hoc etiam fratri & consacerdoti nostro Bonifacio, vel * aliis eorum partium Episcopis pro confirmando isto canone innotescat, quia à Patribus ista accepimus in Ecclesia legenda. Liceat etiam legi Passiones martyrum, cum anniuersaria dies eorum celebrantur.* hæc canon. Ex quibus vides, lector, quantum deferrent Africani Episcopi Romanæ Ecclesiæ, dum eodem tempore, quo ea agitabatur controuersia, nihil remiserunt summissionis & reuerentiæ erga Romanum Pontificem. Sed & illud considera, quod si in hagiographis suscipiendis confirmationem requirunt illi ab Apostolica sede, quantum abest, vt ob causam aliorum canonum ab ea voluerint separari. Quamobrem & illud accidisse diximus, quod licet canones illos citatos nomine Concilij Nicæni inter alios Nicænos canones minimè reperiri contigerit, nihilominus eosdem, ac si Nicæni fuissent, custodiendos acceperunt. Porro canonem istum de sacris libris fuisse (quod postularant) à Bonifacio Romano Pontifice cõfirmatum, inde certum ducimus argumentum, quod sanctus Augustinus scribens ad Quintianum hæc ait b: *Vos ipsi primo nolite in scandalum mittere Ecclesiam, legendo in populis scripturas, quas canon Ecclesiasticus non recepit.* & paulo post: *Non memineris in Concilio institutum, quæ sint Scripturæ canonicæ, quæ in populo Dei legi debeant? Recense ergo Concilium, & omnia, quæ ibi legeris, commenda memoriæ, &c.* hæc ipse, vt de confirmatis ab Ecclesia sacris libris.

a Can. Cod. 1. c. 47. * & CANONEM SCRIPTVRÆ DIVINÆ CONFIRMAT ROMANVS PONT.

b Aug. ep. 253.

XCVI. ACTA MARTYRVM QUÆ EXPLOSA.

Quod insuper ad legendas Passiones martyrum in Ecclesia anniuersaria die canon sanciuisse videtur: id quidem haud improbauit Rom. Pontifex, licet minime Ecclesia Romana vsu receperit, quod scilicet (vt testatur Gelasius) ex eis aliqua ab idiotis, aliqua etiam ab hæreticis probarentur fuisse composita. Sed hæc intellige de prolixioribus Actis sanctorum martyrum, quorum vix pauca reperiri contingit suo pristino, quo sunt scripta, candore atque simplicitate nitescere, de quibus hæc habet & sextæ Synodi canon c: *Quæ à veritatis hostibus confictæ sunt martyrum historiæ, vt sic martyres ignominiæ afficerent, & qui eas audituri essent, in infidelitatem deducerent, in Ecclesia non publicari iubemus, sed eas igni tradi: qui eas autem admittunt, vel tamquam veris eis mentem adhibent, anathematizamus.* hæc ibi. Cæterum compendiosæ illæ Passiones martyrum, quas continent Martyrologia, anniuersaria quaque die, qua iidem passi sunt martyres, tã apud Latinos, quam Græcos antiquo vsu semper in Ecclesia recitari consueuerunt. Sed redeamus ad Synodum.

c Apud Zonar. ad Basil. sect. Synod. 63.

XCVII. DE INNOCENTII LEGATIONE IN ORIENTEM.

Decreta iam in eadem Synodo (vt dictum est) magna celeritate legatione in Orientem ad perquirendos Nicænos canones, duo inuẽti delectique sunt, qui idem munus obirent, Innocentius presbyter, & Marcellus subdiaconus Ecclesiæ Carthaginensis: quorum prior Innocentius presbyter missus est Alexandriam ad Cyrillum eius Ecclesiæ Episcopum, Marcellus vero ad Atticum Constantinopolitanum Episcopum. hæc quidem ex redditis ab eis ad Synodum litteris perspicua fiunt, quibus Cyrillus diem Paschatis anni sequentis ad XVII. Kalend. Maias annunciauit: constat quidem etiam ipsum (vt agebat Theophilus) annis singulis singulas scripsisse Paschales epistolas. Extant ipsæ in Vaticana bibliotheca numero trigintaduæ, quas exscribendas curauimus, & Latinitate donandas per Federicum Metium diligenter in opus incumbentem.

Quod

XCVIII.

Quod rursum ad Innocentium presbyterum ad Cyrillum Alexãdriam missum pertinet: ipsum inde profectum esse Hierosolymam, reddidisseq; S. Hieronymo litteras S. Augustini & Alypij, ex eiusdem ad eos responsione perspicue possumus intelligere. Inter alia autem iidem Augustinus & Alypius suis litteris reddiderunt sanctum Hieronymum certiorem de damnatione facta hæresis Pelagianæ. Qua de re magna ipse Hieronymus lætitia affectus est: vnde ad eos: *Mihi* (inquit *a*) *omnis occasio gratissima est, per quam scribo vestræ reverentiæ, testem invocans Deum, quod (si fieri possit) assumptis alis columbæ, vestris amplexibus implicarer, semper quidem pro merito virtutum vestrarum, sed nunc maxime, quia cooperatoribus & auctoribus vobis hæresis Cælestiana jugulata est: quæ ita infecit corda multorum, vt cum superatos damnatosque esse se censeant, tamen venena mentium non omittunt, & quod solum possunt, nos oderint, per quos putant libertatem docendæ hæreseos perdidisse.* hæc ipse. Meminit in eadem ipse epistola de S. Eustochio proxime defuncta & quidem (vt videtur) hoc anno: nam anno sequenti ab aduentu Innocẽtij presbyteri se eam epistolam scripsisse testatur, qui hoc anno (vt dictum est) illuc ab Africanis Episcopis missus fuit. Sicque & sequenti anno eam ab ipso epistolam scriptam apparet, antequam haud pridem (vt ibi ait) S. Eustochium defuncta erat, fuisse quidem videtur illa nouissima omnium epistolarum ipsius: nam annò sequenti (vt dicemus) eundem S. Hieronymum ex hac vita migrasse, Prosper affirmat.

a Hier. a. 78.

XCIX.

Ex his igitur (vt vides) consignatum habes tempus migrationis clarissimæ genere & sanctitate celeberrimæ Eustochii virginis, S. Paulæ filiæ, agentis Bethlehem vna cum matre annis viginti, post illius vero obitum annis quindecim, vt ex litteris *b* eiusdem Hieronymi ad eam in matris transitu ex hac vita scriptis intelligi potest, dum sub Consulatu Honorij sexto & Aristeneti (qui est annus Domini quadringentesimus quartus) numerat commorationis eiusdem Paulæ matris Bethlehem annos viginti, à tempore videlicet, quo vna cum filia Eustochio illuc profecta erat: à quo quidem tempore vsque in præsentem annum incolatus monasterij Bethlehemitici superstitis Eustochij filiæ anni intercurrunt quindecim, sicq; anni fient triginta quinque monasticæ obseruantiæ eiusdem Eustochij in Bethlehemitica mansione, actis iam ante Romæ in sancto proposito vna cum matre annis quinque, hæc omnia liquent ex testificatione sancti Hieronymi, castissimæ Virginis cum cælesti sponso nuptiarum spiritualium pronubi, morum excultoris, & fidelissimi eius integritatis ad obitum vsque custodis: cuius quidem scriptis, quæ, qualis, quantaque S. Eustochium fuerit, sexcentis ferme locis, haud obscuris notis declaratum inuenies. Extitit ipsa plane terra bona & optima, quę tãto cultore digna fructum reddidit centuplum, & quidem in patientia: cuius specimen insigne edidit illud nouissime, quod grassatores passa, cædes & incendia, bonorumque deprædationem, & his omnibus acerbiores minas, conquesta de his apud Romanum Pontificem, noluit nomina recẽsere sceleratorum tanta sacrilegia perpetrantium, nec eorum ad facinus impulsoris edisserere voluit accusatrix, sed signaculo Christianæ mansuetudinis ac patientiæ illibatam virginitatem, & custoditam quam exactissime disciplinam monasticam consignauit, sic nempe summa integritate & sanctitate totius vitæ transactæ periodum quam honestissime atq; sanctissime claudens.

b Hier. ep 27. TEMPVS EVSTOCHII MONASTICÆ OBSERVANTIÆ.

C. DIES EVSTOCHII AD DEVM TRANSITVS.

c Hier. ep 22. vsa. d Isa 64.

Hic finis Iuliæ Eustochij, immo principium vitæ, cum exoptatum diu nuptiarum tempus aduenit, iam longe ante plurimos annos ab ipso S. Hieronymo ei iugiter contemplandum ob oculos positum, cum in nobili illa de institutione virginis scriptione in ipsius sublimi professione virginitatis tyrocinio elucubrata, ad finem ista de eius fine philosophatus, vel potius vaticinatus, habet *c*: *Egredere, quæso, paululum de carcere, & præsentis laboris ante oculos tibi pinge mercedem, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Qualis erit illa dies, cum tibi Maria mater Domini choris occurret comitata virgines, cum post Rubrum mare, submerso cum suo exercitu Pharaone, tympanum tenens præcinet responsum: Cantemus o Domino: gloriose enim honorificatus est: equum & ascensorem proiecit in mare.* Tunc Thecla in tuos lata volabit amplexus. *Tunc & ipse sponsus occurret, & dicet: Surge d veni sponsa mea, veni proxima mea, speciosa mea, columba mea: quia ecce hiems transiit, pluuia abiit sibi. Tunc Angeli mirabuntur, & dicent: Quæ e est ista prospiciens quasi diluculum, speciosa vt Luna, electa vt Sol? Videbunt te filiæ, & laudabunt Reginæ, & concubinæ prædicabunt.* Hinc & alius castitatis chorus occurret: *Sara cum nuptu veniet, filia Phanuelis Anna cum viduis. Erunt in diuersis gregibus carnis & spiritus matres tuæ. Lætabitur illa, quod genuit: exultabit ista, quod docuit, &c.* hæc Hieronymus de futuro iam diu ante descripto Eustochij ad Deum transitu: tale namque ante triginta & amplius annos de venturis cum sponso cælesti eius nuptiis dulce præcinuit epithalamium, quod nos hic epitaphij loco posuimus. Non enim lachrymis, sed gaudiis, nec funeris, sed triumphi pompa prosequi decet tantam virginem migrantem ad Christum Virginum sponsum.

d Exod. 15. e Cant. 3. f Cant. 3. g Cant. 9.

CI. EVSTOCHII ÆTAS.

Quot autem annos nata sanctissima Virgo decesserit, haud excessisse putamus ætatis annum quinquagesimum: vtpote quam tempore S. Blesillæ sororis obitus (cuius suo loco & tẽpore quarto tomo meminimus) haud prouectæ satis ætatis fuisse, idem S. Hieronymus *h* testari videtur, vbi in consolatione Paulæ matris de eiusdem Blesillæ obitu ait: *Parce saltem Eustochio tuæ, cuius parua adhuc ætas & rudis pene infantia.* Fuit autem ipsa inter quinque S. Paulæ filios tertio loco genita. Erat Blesilla omnium primogenita, secunda Paulina, tertia Eustochium, quarta Ruffina, quinto vero loco & vltimo Toxotius natus, vt ex testificatione eiusdem Hieronymi satis liquet. Cum igitur tempore profectionis S. Paulæ ex Vrbe Hierosolymam ante annos (vt diximus) triginta quinque, vt idem testatur *i*, esset Ruffina quarto loco nata iam nubilis, quæ diximus de ætate Eustochij, confirmari posse videntur, vt quæ ante ipsam orta Eustochium haud minor annis tunc quindecim fuisse dicatur, qua quidem inita de annis Eustochij ratione, ipsam quinquagenariam decessisse dicẽdum erit. Porro dies natalis sanctissimę Virginis Eustochij relatus reperitur à Romana Ecclesia in tabulas Ecclesiasticas IV. Kal. Octob. hoc elogio: *Eodem die S. Eustochij Virginis filiæ B. Paulæ, quæ ad Præsepe Domini cum aliis virginibus enutrita, præclaris meritis fulgẽs, migrauit ad Dominum.* hæc ibi publica testificatione, cum alioqui priuatis obsequiis omnes fermè sacręvirgines eam consueuerint frequentare.

h Hier. ep 27. i Hier. ep 27.

CII. DES. PAVLA IVNIORE.

Sic igitur cum ex humanis Eustochium decessisset, solatio amitæ remansit Paulina Iunior destituta. Hæc (vt dictum est) nata est ex Matre Læta atq; Toxotio filio S. Paulæ, de cuius educatione ad eius matrem S. Hieronymus epistolam scripsit *k*, dictaque est ad diæriminationem Paulæ Senioris eiusdem auiæ ista Paula neptis, de qua idem S. Hieronymus in dicta epistola ad Augustinum & Alypium in fine his verbis *l*: *Paula vestra neptis.* Sed meliùs ita in aliquibus scriptis codicibus: *Paula neptis, vestra.* & quod sequitur: *Miserabiliter deprecatur, vt memores eius sitis, & multum vos salutat.* hæc de ipsa: quæ in eodem relicta monasterio, quando diem extremum clauserit, nobis est hactenus incompertum. Par est autem credere, vt quæ (quod suo loco dictum est superius) nata est ex repromissione martyris, & ab ipsis incunabulis Deo dicata, tantarumq; fœminarum sancta educatione nutrita, ac S. Hieronymi scriptis ab infantia ad summum virtutum exemplar instituta, finem egregia pariter clauserit sanctitate.

k Hier. ep 79. l Hier. ep 79.

CIII. DE MELANIA IVNIORE ET SOCIIS.

Sed & illud ex eadem S. Hieronymi epistola velim obseruies, ipsum nõ Paulæ neptis tantum nomine eisdem Augustino atq; Alypio Episcopis salutem impertire, sed nomine etiam Albinæ, Piniani, atque Melaniæ, quos ante septem annos diximus versãtos in Africa, & postea vna simul venisse Hierosolymam, ait enim *m*: *Sancti filij communes Albinus *, Apinianus *, & Melania plurimum vos salutant.* hęc ibi. Verum pro Albinus, Albina, & pro Apinianus, Pinianus restituendi sunt, nisi præter Albinam matrem fuerit illic Albinus filius. Sed quãdo (inquies) hi Hierosolymam peruenerũt? ante triennium. Et ne putes nos agere coniecturã, vel diuinare, habes id ipsum expresse demõstratum

m Hier. a. 79. * Albina * Pinianus

a Ex ante apud Metaphr. die 31. Ianu. & Sur. tom. 1.

in rebus gestis a eiusdem Melaniæ Iunioris: vbi cum dicatur eadem annis septem in Africa commorata; si repetas tempus eius Romam illuc profectionis, quam accidisse diximus anno, qui præcessit Vrbis cladem, nempe quadringentesimonono, & ab eo tempore numeres septem illos annos, inuenies vtique ante triennium (vt dictum est) ipsam ac eius socios Hierosolymam peruenisse, & vna cum ea Albinam matrem Melaniæ Iunioris, vt eius Acta testantur: fuisse namque hanc Albinam nomine coniugem filij Melaniæ Senioris, Palladius docet b.

b Pallad. in Lausiac. c. 83.

CIV.

Ab ipso autem Hierosolymam aduentu post dies quadraginta defunctam esse Melaniam Seniorem, Palladius c tradit, licet de aliis nullam habeat mentionem: quos dum ait inferius d vitam duxisse in Campania & in Sicilia, plane ignorasse visus est, ex Augustino certum reddi eosdem in Africa degisse, nescisse pariter, ex S. Hieronymo palam fieri eosdem Hierosolymam profectos esse: quæ omnia pluribus testantur Acta S. Melaniæ Iunioris. Quinetiam ex eodem S. Augustino cōstat, hos cum Hierosolymam peruenissent, & Pelagium ibi agentem inuenissent, ipsum admonuisse, vt ea omnino damnaret, quę ab Orthodoxis aduersus eum obiicerentur: ipsum autem, veluti eis obtemperantem, scripsisse anathematismum aduersus illos errores, qui ab Occidētalibus in eū obiecti essent: sed quam dolose, quamque veteratorie, S. Augustinus aperuit. Sed accipe modo quid ipse de his cum Pelagio agentibus scriptis tradat e: *Scripsistis inibi, cum Pelagio vos egisse, vt quæcunque aduersus eum dicerentur, scripto damnaret: eumque dixisse, audientibus vobis: Anathemo, &c.* Miserunt autem dicta à Pelagio iidem Albinus *, Pinianus, atque Melania ad ipsum Augustinum, qui postea sub Zosimo Papa contrarijs scriptis ostendit Imperij hæresiarchæ fallacias. Sed de his alias.

c Pallad. in Lausiac. c. 47.
d Idem. c. 47.
ALBINVS ET PINIANVS ADMONENT PELAGIVM.
e August. de Christi gratia l. 1. c. 1.
* Albina

CV.

De rebus autem gestis Melaniæ Iunioris, ac Piniani viri eius, ac sociorum, eiusdem Melaniæ vitæ Acta declarant, nimirum peregrinatos esse in Ægyptum ad visendos sanctos Monachos eremi accolas, relicta Albina matre ob ingrauescentē senectutem Hierosolymis: inde vero redeuntes Hierosolymam, seorsum à coniuge Pinianum vitam exco luisse monasticā, Melaniam vero ad annos quatuordecim apud montem Oliueti clausam in cella perseueraſſe, duxisseque ibi in angusto loco vitam Angelo similem. Mira quidem hæc videbūtur: sed si quis legat, quæ de eiusdem Melaniæ vitæ instituto, antequam Hierosolymam proficisceretur, cum adhuc in Italia ac Romæ potissimum versaretur, idem, qui supra Palladius f scripsit, atque ea quæ de eiusdem viuendi ratione cum esset in Africa, eadem Acta habent, summum huiusmodi monasticæ vitæ genus tum ipsam, tum virum eius attigisse, haud valde mirabitur, cum se ab initio penitissime Deo ambo addixissent.

MELANIÆ ET PINIANI VITÆ INSTITVTVM.
f Pall. in Lausiac. c. 49.

CVI.

Sed quid hoc item anno mirandum acciderit in Palæstina. Marcellinus in Chronico, sub iisdem Consulib. Monaxio & Plinta, docet his verbis: *Multa Palæstinæ ciuitates, villæque terræmotu collapsæ sunt. Dominus noster Iesus Christus, semper vbique totus, super montem Oliueti Hierosolymæ vicinum se de nube manifestauit. Multæ & tunc vtriusque sexus vicinarum Gentium nationes tam visa, quam auditu perterritæ, atque credulæ sacro Christi fonte ablutæ sunt: omniumque baptizatorum in tunicis crux Christi Saluatoris Diuinitatis nutu extemplo pressa refulsit.* hæc Marcellinus, & alij. Cuius quidem rei adeo admirabilis occasione, de tempore aduentus Domini ad iudicandum cœpti sunt vbique misceri sermones, quod ex Danielis g Prophetæ vaticinio iam prænunciatus esset aduentus Filij hominis in nubibus, & Zacharias h de ipso loco eius aduentus super montem Oliueti prædixerat. His insuper accedebat etiam quod memoria omnium retineretur, quæ ab Angelis dicta, à Luca i vero Euangelista conscripta sunt verba illa in eodem monte Oliueti, vbi Christus ascendisset in cælum, & de ipso Domino Iesu ita prænunciata: *Quemadmodum vidistis eum euntem in cælum, ita veniet.* His, inquam, diuinis prædictionibus, & cælitus ea facta apparitione, de venturi Domini ad iudicādum tempore inter disertos viros disceptari cœptum. Cuius occasione scripsisse videtur Hesychius k ad sanctum Augustinum de nouissima die; quæ, cum præcessissent (vt ait) tot signa, iam videretur instare. Cum & ipse sanctus Augustinus l prolixa disputatione, epistola ad eumdem Hesychium reddita itidem egit de nouissimi dieī tempore: quam quidem hoc ab ipso scriptā esse anno, ex eo redditur exploratum, dum numerans Domini annos ita ait: *A natiuitate Domini computantur anni ferme quadringenti viginti, à resurrectione autem vel ascensione eius anni plus minus trecenti nonaginta.* Cæterum ipse redarguit de his curiosum nimis exploratorem, cum tamen ipse contra, diem illum haud instare demonstret ex signis, cum longe abesset, vt impletum dici posset, quod apud Matthæum ait Dominus m: *Prædicabitur hoc Euangelium Regni in vniuerso Orbe, in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet consummatio.* Nam subdit n: *Sunt enim apud nos, hoc est, in Africa, barbaræ innumerabiles gentes, in quibus nondum prædicatum esse Euangelium, ex iis qui ducuntur inde captiui, & Romanorum seruitijs tam miscentur, quotidie nobis edisserre, in promptu est. Pauci tamen anni sunt, ex quo quidam eorum rarissimi atque paucissimi, qui pacatis Romanis finibus adhærent, ita vt non habeant Reges suos, sed super eos Præfecti à Romano constituantur Imperio, & illi & ipsi eorum Præfecti Christiani esse cœperunt. Interiores autem, qui sub nulla sunt potestate Romana, prorsus nec religione Christiana in suorum aliquibus detinētur.* hęc Augustinus, cum de his agit. Sane quidem temporib. Genserici Wandalorum Regis in Africa, in interiori Mauritaniæ parte, in regno Capsur cœpum fuisse Euangelium prædicari, occasione confessorum illuc relegatorum, Victor o affirmat.

g Dan. 7.
h Zach. 14.
i Act. 1.
k Apud August. ep. 79.
l Aug. ep. 80.
m Matt. 24.
n Aug. ead. epist.
EVANGELIVM NONDVM TOTO ORBE DIFFVSVM.
o Vict. de persecut. Vand. li. 1.

Cum vero serperet venenum hæresis Manichæorum in Galliis hoc eodem tempore, Bonifacius Papa hoc anno interpellatus libello accusationis à clericis Ecclesiæ Valentinæ aduersus Maximum Episcopum Manichæorum sectatorem, delegauit causam cognoscendam Episcopis septem prouinciarum. Extat ipsa de his epistola Bonifacij data hoc anno Idibus Iuniis sub Consulatu Monaxij. Vides igitur accusationes Episcoporum deferri solere ad Romanos Pontifices. Quomodo autem Manichæi in Africa detecti fuerint: dicemus anno sequenti.

CVII.

Hoc item anno, iisdem Consulibus, defuncto Chrysantio Episcopo Nouatiano Constantinopoli, in locum eius suffectum esse Paulum, Socrates suorum Nouatianorum texens successionem Episcoporum affirmat: sub quo de Iudæo hæc contigisse narrat p: *Iudæus quidam veterator, Christianam fidem simulans: sæpius baptizatus fuit: per quam fallacia multas corrasit pecunias. Postquam autem multos ex variis sectis homines (Arianorum enim & Macedonianorum baptismum receperat) dolo Indificatus, non habebat amplius quibus imponeret, tandem ad Paulum Nouatianum Episcopum venit: ait se magna cupiditate baptismi recipiendi flagrare, per eius manum vt illud assequatur, orat. Paulus eius probat institutum: verum se non prius illi baptismum daturum ait, quam sit fidei articulis institutus, dies q quamplures ieiunijs vacauerit. Iudæus contra voluntatem iejunare coactus, acriter instare, vti baptismo donetur. Paulus quoniam illum tam obnixe baptismum petentem mora nolebat offendere, parat res ad baptismum necessarias. Camque vestem candidam pro illo emisset, & alueum baptisterij aqua impleri iussisset, Iudæum eo deduxit, vt illi baptismum impertiret. Verum aqua vniuersa, diuina quadam virtute, quæ oculis cerni præcipue non poterat, subito exhausta est. At cum neque Episcopus, neque alij, qui aderant, accurate considerarent qua ratione id accidisset, sed aquam per foramen, quod in imo alueo fuit, per quod etiam alias aquam solebant educere, effluxisse existimarent, alueum baptismi de integro, foraminibus vndique in eo firme obturatis, diligenter implent. At cum Iudæus esset secundo in alueum baptisterij deductus, aqua rursus penitus euanuit. Itaque Paulus: O homo (inquit) aut veteratoris partes agis, aut baptismum ignorans recepisti. Quare vbi ob miraculum à multis eo concursum erat, forte quidam Iudæum de scelere nouit, eumque ab Attico Episcopo baptizatum viderat. Hoc miraculum per Paulum Nouatianum Episcopum editum fuit.* Hactenus Socrates, & ipse Nouatianus. Sed hæc diligentiori sunt examine discutienda: extra enim Catholicam Ecclesiam nulli dari posse miraculum, apud omnes in confesso est.

p Socrat. lib. 7. c. 7. DE IVDÆO BAPTISMVM BAPTIZATO.

CVIII.

Demus

CIX. DE CERTA RATIONE MIRACVLI EDITI.

Demus Socratem nihil esse mentitum (cum alioqui suspecta sit omnis de suis dogmatistis hæreticorum narratio) nihil est tamen, quod ipse tribuere iure possit Episcopo Nouatiano miraculum, quod potius tribuendum fuerat sacramento, sicut nec prophetia Caiphæ, sed cum Pontifex esset anni illius: verum namque reperiri apud hæreticos baptismum, iam totius Catholicæ Ecclesiæ sententia longe ante definitum fuisse liquet. Porro Nouatiani cum verissimi assertores essent sanctissimæ Trinitatis, cuius rei causa (vt dictum est) passi sunt Christiani Imperatores eos in ciuitatibus commorari: æque probatum fuisse illorum baptismum ab Ecclesia Catholica, nulla est dubitatio vel controuersia. Non sic quidem de Arianorum atque Macedonianorum baptismo accidit. Nam cum Ariani additamento Eudoxij, iidem facti ibi in Thracia sunt Eudoxiani, eorum baptisma, sicut & Macedonianorum, Catholica Ecclesia penitus respuit, in quo nulla esset assertio Trinitatis, sub qua conferri debere baptismum, Dominus suis mandauit Apostolis. Sed cur (inquies) cum baptizatus est ab Attico Episcopo Constantinopolitano, non euanuit aqua, sicut cum initiandus ille erat à Paulo? Ea nimirum ex causa, quod tunc nulla fieret per reiterationem iniuria sacramento, cum ante collatum siue per Arianos, siue per Macedonianos, nullius esset momenti: nec ante quidem Iudæus ille baptismum est consecutus, quam cum ab Attico eo initiatus est sacramento. Stetit tunc aqua, quia tunc primum verum baptismum collatum fuit, fluxit, cum in prioris iniuriam secundum baptismum, licet ignorans, Paulus præparasset. Cessit igitur miraculum illud in confirmationem potius Catholicæ veritatis, quam ad Pauli merita illustranda, quem Socrates laudibus ornat.

CX. ASCLEPIADES EPISCOPVS AGIT PRO DAMNATIS. a *Vide de hac C. Theod.*

Contigit hoc ipso anno itidem Constantinopoli, vt cum quamplurimi pœnam luituri essẽt, eo quod opifices conficiendarum nauium ad barbaros transmittissent, agẽte pro eis apud Imperatorem Theodosium Asclepiade Episcopo Chersonensi, omnes liberati sint, cum idem Augustus eiusmodi rescriptum dedit a:

Hij, qui conficiendi naues incognitam ante peritiam barbaris tradiderunt, propter petitionem viri reuerendissimi Asclepiadis Chersonitanæ ciuitatis Episcopi, imminenti pœnæ & carcere liberatis: capitale tam ipsis, quam cæteris supplicium proponi decernimus, si quid simile fuerit in posterum perpetratum. Dat. Constantinopoli, Mænaxio & Plinta Conss. Hoc quidem tempore ruptum fœdus inter Romanos & Persas fuit: cuius rei causa Christianos, qui apud Persas agebant, grauiter vexatos esse, anno sequenti pro ratione temporis dicturi sumus.

IESV CHRISTI

Annus 420.

BONIFACII PAP. Annus 2. HONOR. 26. THEOD. 13. IMPP.

I. CONSTANTIVS CREATVS AVGVSTVS.

QVADRINGENTESIMO vigesimo Christi anno, Theodosio Augusto nonum & Constantio Cæsare tertium Consulibus, idem Constantius auctus Imperio ab Honorio ex Cæsare Augustus est nominatus, id S. Prosper in Chronico profitetur. Quo tempore Cælestius Honorij rescriptis vna cum hæresi iam antea (vt vidimus) exagitatus, cum iterum sese audax inferret in Vrbem, iterum cum suis pelli Constantij Imperatoris rescripto iubetur: quod acceptum ex vetusto codice ab Henrico Grauio dilecto viro Louaniensi, vna cum aliis superius redditis, hic edendum curauimus. Sic enim se habet:

II. CONSTANTII EDICTVM CONTRA PELAGIANOS.

Imperator Constantius Volusiano Præfecto Vrbi. Cum tum præterita superstitionis, tum recentis plena vanitatis iamdudum corrigi iusserimus, quotidianis insinuationibus maior fieri nunciatur. Et quoniam discordia animos commouet populorum: ea quæ iamdudum iusserimus, præcepimus iterari. Vnde his lectis, eximietas tua omnes, qui Dei inuident pietati, diligenter inquirat, & eos faciat statim è muris Vrbis expelli, ita tamen, vt ne intra centesimum quidem lapidem habeant licentiam consistendi. Cælestium quoque magis ac magis ex Vrbe expelli mandamus. Constat enim, iisdem ex medio sublatis, gratiam & concordiam tenere veterem firmitatem. Sane deinceps si tale quippiam fuerit nunciatum, Officium præstantia tua capitali sententiæ subdendum esse cognoscet. Non enim patimur impunitum esse, præcepta nostra executionis negligentia protelari. Vale parens carissime & amantissime. Et adiecta subscriptio: *Impletur quod iussimus: quia hoc famæ tuæ expedit.* Post hæc vero, ista, quæ sequuntur, in eodem codice legebantur:

III. EDICTVM VOLVSIANI PRÆF. VRB.

Exemplar edicti propositi à Volusiano Præfecto Vrbi.

Volusianus Præf. V. dixit: Hactenus Cælestium diuinæ fidei, & quietæ publicæ turbatorem iudicia amica reis secreta subduxerunt. Iam leges etiam edicti persequentur absentem. Cui, quod primum ille, æterna Vrbis negatur habitatio, vt si vel in proximis fuerit diuersatus, debitum non euadat exitium. Pro merito etiam demeritatis atque audientibus cunctos huius edicti cautione præmonemus, ne quis inique noxio latebram putet esse præbendam: ne cum huiusmodi sit posita pœna, supplicium ac stylum necesse sit proscriptionis incurrere, quisquis rerum diuinis humanisque legibus apud se put.auerit occultandum. ita ibi, ac post hæc:

IV. * Aduersus * suis PRÆFECTI PRÆTOR. QVID EDIXERINT. * Consortio

Exemplar edicti Præfectorum Prætorio.

*Iunius, Quartus, Palladius, Monaxius, & Agricola iterum Præfecti Prætorio dixerunt: * . . . Pelagium atque Cælestium Catholici dogmatis fidem sæuis * tractatibus destruentes, sententia Principalis inualuit, vt venerabile Vrbe summoti bonorum Concilio * mulctarentur. Hoc igitur omnes admoneri oportet edicto, ne quis similis perfusionis erroribus credulum præstet assensum. Et si ille sit plebeius, ac clericus, qui in caliginis huius obscura reciderit? à quocunque tractus ad Iudicem, sine accusatricis discretione personæ, facultatum publicatione nudatus, irreuocabile patietur exilium: nam superna maiestas vt collegit ex secreti ignoratione reuerentiam, ita & ineptæ disputationis iniuriam eximit per edictum.* Hactenus ibi. Compressi nonnihil hisce edictis Pelagiani, haud palam (vt antea facerant) ausi sunt prædicare blasphemias. Meminit huiusmodi contra Pelagium edictorum Photius in sua Bibliotheca his verbis: *Scripsit etiam Constantius Placidiæ vir, Valentiniani pueri pater, Vrbe exilio mulctauetur Cælestius hereticus. Scripsit aduersus eum sententiam Volusianus Præfectus Vrbis. Hic vero Volusianus asunculus fuit S. Melaniæ, Ethnicorum errores sectatus, colens deos, in morte vero conuertitur, & à S. Proclo baptizatur Constantinopoli.* hucusque Photius, sed de his pluribus suo loco.

V. b *Prosp. de Prædict. par. c. 38.* DE VRSO TRIBVNO DEMOLIENTE IN AFRICA TEMPLA.

Hoc item anno, ad sugillandum Gentilium impostũram, pro animi sui libitu oracula falsa fingentium, accidit, quod S. Prosper scribit b in libro de Prædictionibus, & nos superius attigimus, de Cælestis templi demolitione facta Carthagine: *Cum* (inquit) *quodam Pagano falsum vaticinium velut eiusdem Cælestis proferretur, quo tursum & vis & templa prisco sacrorum ritui redderentur: ille, ille, inquiens, verum Deus, cuius prophetica vaticinia nesciunt omnino mentiri, nec fallere, sub Constantio & Augusta Placidia, quorum nunc filius Valentinianus Pius & Christianus imperat, Vrso insistente Tribuno, omnia illa templa ad solum vsque perducta, agrum reliquit, in sepulturam scilicet mortuorum, ipsamque viam sine memoria sui VVandalica nunc manus enertit.* hæc Prosper: qui cum ista dicat contigisse sub Constantio Imperatore marito Gallæ Placidiæ, quem constat hoc anno imperare cœpisse, & sequenti finem viuendi fecisse, ad hæc plane tempora pertinere noscuntur.

VI. c *Possid. in vita Aug. c. 16.* QVID VRSVS ADVERSVS MANICHÆOS.

Quod autem ex eodem Prospero certum tempus habetur, quo nominatus ab eo Vrsus Tribunus Ecclesiæ negotia iussione Imperatoris Carthagine curabat: hic referenda sunt quæ sub eodem ibidem contigisse de Manichæis Possidius narrat his verbis c: *Apud Carthaginem quoque, dum per quemdam domus regiæ procuratorem, nomine Vrsum, fides Catholica hominem, ad quasdam Manichæorum, quos Electos vel Electas dicunt, præsentes perueniretur, atque ad Ec.*siam ab eodem deducerentur, & perdocerentur, ab Episcopis ad tabulas auditi sunt. Inter quos etiam sancta memoriæ Augustinus fuit, qui præ cæteris illam execrabilem sectam nouerat, & eorum prodens etiam*

modo

modis damnabiles blasphemias, ex locis librorum, quos illi accipiunt Manichæi, vsque ad Confessionem earundem blasphemiarum eos produxit: & quæ inter se illi sub more matronarum & turpia facere confuerunt, à summis illarum, velut Electarum prodidit, illis Ecclesiasticis Gestis declaratum est. Atque ita pastorum diligentia Dominico gregi & augmentum accessit, & aduersus fures & latrones defensio competens procurata est. hæc Possidius.

VII. TVRPITVDINES MANICHÆORVM IN ACTA RELATÆ.

Sed istæ Manichæorum turpitudines in publica Acta relatæ, quæ nã fuerint, licet Possidius minime referat, narrat tamen ipse Augustinus in libro de Hæresibus ad Quoduultdeum: quæ quidem cum obscœnissimæ sint, stylus promere erubesceret, nisi eas dem cõtigeret ab Augustino accipere, à quo mundo omnia munda, & per quem cum fluunt immunda, pura redduntur. Reddamus hic igitur eius verba *a*: Detecti (inquit) *sunt tamen idem Manichæi in Ecclesia (sicut fuit) apud Carthaginem, tam te ibi diacono constituto. Quãdo instante Vrso Tribuno, qui tunc Domini Regiæ præfuit, aliqui adducti sunt, vbi puella illa nomine Margarita istam nefariam turpitudinem prodidit: quæ cum esset annorum nouem decem duodecim, propter hoc scelestum mysterium se dicebat esse violatam. Tunc Eusebium quendam Manichæum, quasi sanctimonialem, id ipsum propter hoc ipsum passam, vix compulit confiteri: cum primum illa se asseruisset integram, atque ab obstetrice inspici postulasset. Quæ inspecta, & quid ipse inuenta, totum illud portentuosum scelus, vbi ad excipiendum & commiscendum concumbentium semen farina substituitur (quod Margarita indicante absens non audieras) similiter indicauit. Et recenti tempore nonnulli eorum reperti, & ad Ecclesiam ducti (sicut Gesta Episcopalia, quæ nobis misisti, esse dunt) hoc non sacramentum, sed execramentum sub diligenti interrogatione confessi sunt. Quorum vnus nomine Viator, eos, qui ista faciunt, proprie Catharistas, id est, Mundatores, vel Purgatores, vocari docens, cum dictas eiusdem Manichææ sectæ partes in Macarios & specialiter Manichæos distribuit perhiberet, omnes tamen has tres formas sub vno auctore propagatas, & omnes generaliter Manichæos esse negare non potuit.* hactenus Augustinus.

a Aug. ad Quoduultd. de hæres. n. 46.

VIII. VINCENTIVS VICTOR HÆRETICVS.

Eodem tempore in Africa noui erroris assertor emersit Vincentius Victor, qui de animarum origine noua cõmenta excogitauit, nempe eas non ex nihilo, sed ex diuina creatas esse substantia. At in primis per quos ista cuniculos impius deriuarit, dicendum est. Et quod ad tempus spectat: post damnatam Pelagianam hæresim ista ab homine prodita. sanctus Augustinus testatur, dum aduersus eũ agens, de Pelagianis hæc ait *b*: *Nouellos hæreticos Pelagianos iustissimæ Concilium Catholicorum, & sedis Apostolicæ damnauit auctoritas.* Quod vero ad Vincentium Victorem pertinet: quid de eo ad ipsum scribẽs idem Augustinus tradat *c*, videamus: *Cum enim* (inquit) *quis esset Vincentius Victor, ab eis qui te nouerant, & forte aderant, requisissem; audiui te fuisse Donatistam, vel potius Rogatistam, nuper autem communicasse Catholicæ. Et cum gauderem tantum, quantum de his solemus quos ab illa errore liberatos esse cognoscimus, imo vero multo amplius, quod ingentium tuum, quo delectabar in litteris tuis, videbam non remansisse apud aduersarios veritatis: additum est à referentibus, quod me inter illa gaudia contristaret, ideo te cognominari voluisse Vincentium, quod Rogati successerem, qui hoc nomine appellatus est, adhuc tanquam magnum & sanctum virum animo teneas, & ob hoc illius nomen tuum volueris esse cognomen.* imitatus nimirum sanctum Cyprianum, qui à sui doctoris nomine Cæcilius cognominari voluit. Sed subdit: *Nec defuerunt, qui dicerent etiam hoc à te fuisse tactatum, quod ipse tibi, nescio qua visione, apparuerit, atque ad hos conficiendos libros, de quibus tecum agere isto nostro opusculo institui, sic admonuerit, vt ea tibi scribenda, quantum ad res ipsas rationesq; attinet, ipse dictaret.* hæc Augustinus, qui eius fictionem redarguit, quippe cum professus deseruisse Rogatistas, illorum ducem adeo propenso studio coleret.

b Aug. de nat. & orig. anim. ad Pet. libr. 1. 12.

c Aug. lib de anim. ad Vincent. Victor. c. 1.

IX.

Sic igitur Vincentius vanis elusus à dæmone visionibus, elatus fastu, & arrogantiæ inflatus spiritu, in docendo excellentiam æmulatus, scribendi contra sanctum Augustinum ansam arripuit. Quomodo autem id acciderit, ipse Augustinus sic narrat *d*: *Vincentius Victor in Mauritania Cæsariensi inuenit apud Hissanum quendam presbyterum Petrum nonnullum opusculum meum; vbi quædam in loco de origine animæ sic quorum, verum ex illa vna primi hominis; ac deinde ex parentibus propagentur. an sicut illi vni, sine illa propagatione singulæ singulis dentur, me nescire confessus sum, verumtamen scire animam non corpus esse, sed spiritum. Et contra ista omnia mea idem Vincentius Victor scripsit duos libros, &c.* Hos cum à Renato monacho misso Augustinus accepisset, mox cõtrariis scriptis inflatam nubem dissoluit in aera: quatuor enim conscripsit libros aduersus emergẽtem ab inferis hæresim, ad Renatũ primum, secundum ad Petrum, duos autem reliquos ad ipsum Vincentium Victorem. Porro ipse Petrus presbyter ab eo deceptus, illique adeo totus addictus est *e*, vt ipse licet ætate senex, & presbyter sacramento, illius tamen, etsi iuuenis atq; laici, caput exoscularetur, perinde ac si cœlitus missum doctorem inuenisset.

d Aug. Retract. li. 2. c. 56.

e Aug. de perfig. anim. li. 2. c. 1.

Accidit tamen quasi miraculum (perraro enim est inuenire auctorem erroris vere recantare palinodiam) vt idem Vincentius Victor superatum se fateretur ab Augustino, atque emendationis suę litteras testes ad ipsum scripserit. Ita quidem, quod sanctus Augustinus eum primo lenitate deuinxit: nam audi ipsum *f*: *Quem tamen tunenem* (nempe Vincentium Victorem) *non præpropere detestandum, sed adhuc docendum, quanta potui lenitate tractaui: & ab eo scripta rescripta correctionis eius accepi.* Obserua sancti Augustini praxim, quomodo agere consueuerit cum recens progrediente hæretico, antequam desperata obstinatione resiliret ac penitus obduresceret, nimirum ex Apostoli pharmachia propinando illud primum medicamentum: *Si præoccupatus fuerit homo* (ait Apostolus *g*) *in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis.* Ita quidem instar Euangelici Archiatri, recenti vulneri oleum infundens ante vinum. Quam autem huius disciplinæ ipse Augustinus fuerit tenacissimus custos, ex eo etiam tu ipse poteris facile intelligere, quod cum aliquando recens lapsum in Anthropomorphitarum hæresim Episcopum quendam paulo seuerius reprehendisset, epistolã postea ad eum scripta, ab eo per Fortunatianum veniam petiit, ad quem scribens, hæc de ipso habet eius exordio *h*: *Sicut præsens rogauit, & nunc commones, vt fratrem nostrum, de quo colloquuti sumus, videre & rogare dignetur, vt ignoscat mihi, si quid durius & asperius in se dictum accepit in epistola, quam me illo modo scripsisse non pœnitet, quia dixi ipsius cor potius oculos nec videre Deum, nec esse visuras, &c.* Cæterum haud contemnenda visa est ea opinio ex Anthropomorphitarum vanitate progressa: nam complures eam habuisse tunc defensores, idem Augustinus docet tum in epistola ad Paulinam i eodem argumento conscripta, tum alia ad Italicam *k* data.

f Aug. de perfig. anim. li. 2. c. 1.

g Gal. 6.

h Aug. epist. 181.

i Aug. epist. 111.

k Aug. epist. 8.

X. VINCENTIVS VICTOR EIVSDEM ERRORIS CORRIGIT. *l Aug. Retract. li. 2. c. 56.* CVM QVIBVS HÆRETICIS AGENDVM LENITATI.

Sed quod pertinet ad propositam sancti Augustini de agendo cum hæreticis disciplinam: vt pleniorem ex eodem auctore ea de re institutionem assequaris, de eodem Augustino dicta sæpe superius in mentem reuoca, nimirum, quod etsi cum illis, qui prima tinctura errore imbuti sunt, mansuetudine ac animi demissione agendum putauit: idem ipse tamen cum aliis in erroris fouea diutius immorantibus, nec inde educi facile patientibus, sed ex maculis iisdem iterum atque iterum infectis, inueteratis, obstinatis, & penitus refractariis & contemptoribus hæreticis seueritate agendum, vsque adeo sæpius affirmauit, vt docuerit etiam esse eos vi compescendos, adnersus eosdem Imperatorum quoque auxilio implorato. Hæc sunt, quæ de sancti Augustini vsu in agendo cum hæreticis hic ingessimus. Verum cum, increscente in dies magis malitia hominum, sæpe probarit euentus, quod haud facile hæreticus audiat suauiter admonentis veritatem, sed progredi soleat quisque recedens à fide Catholica, Leuiathan instar *l*, obstinationis compactus squammis, ergastulo primum coercere bestiam errantem & in eorum mittentem, eamque ibi curare, salubrius inuentum est: sicuti prudentia probe docuit medicos, à vinculis incipere curare phreneticum. Seueriori namque censura & atrociori pœna punienda esse dilecta progressa temporis, quæ ante correcta non cessant, plane monet diuina sententia in Lamech *m* lata, & delinquentis ore ita prolata: *Septuplum vltro dabitur de Cain, de Lamech vero septuagies.* At de his satis.

l Iob 41.

m Gen. 4.

Sed

XII.

Sed attexamus aliud huic simile de resipiscentia hæresis sectatoris grande miraculum. Eodem ferme tempore (certus autem annus ignoratur) hæreticorum omnium audaciſſimus, dicendus & ipſe hæreſiarcha, Leporius, opera S. Auguſtini & Gallorum doctorum, ab hæreſi ad fidem Catholicam conuerſus eſt, de quo ita Gennadius *a*: *Leporius adhuc monachus, poſtea presbyter, præſumens de puritate vitæ, quam arbitrio tantum & conatu proprio, non Dei ſe adiutorio obtinuiſſe credebat, Pelagianum dogma coeperat ſequi: ſed à Gallicanis doctoribus admonitus, & in Africa per Auguſtinum emendatus, ſcripſit emendationis ſuæ libellum, in quo & ſatisfecit de errore, & gratias egit de emendatione: ſimul & quod de incarnatione Chriſti male ſenſerat, corrigens, Catholicam ſententiam tulit, dicens: Manentibus in Chriſto in ſua ſubſtantia duabus naturis, vnam credendam Filij Dei perſonam*, hæc Gennadius. Porro hunc auctorem fuiſſe Neſtorio ſuæ ipſius hæreſis, Caſſianus affirmat in commentariis, quos aduerſus eumdem Neſtorium de Incarnatione conſcripſit. Nam & inter alia hæc habet, Neſtorium alloquens *b*: *Ita ergo & tu Pelagianæ hæreſeos ſpinoſam ſabulis fidem oſtendis in germine, quod patet tuus habuiſſe traditur in radice? Leporius enim ille (vt Leporius diſcipulus ſuus dixit) Dominum noſtrum aſſerebat, Chriſtum factum eſſe per baptiſmum: tu in baptiſmo templum dicis factum eſſe per Spiritum. Non quidem ad plenum eadem verba ſunt, ſed ad plenum vna perueſtas, &c.* De eius vero tum errore, tum pœnitentia, iſta ſuperius *c*:

Leporius enim tunc monachus, modo presbyter, qui ex Pelagij (vt ſupra diximus) inſtitutione, vel potius prauitate deſcendens, apud Gallias aſſertor prædicta hæreſeos, aut inter primos, aut inter maximos fuit, à nobis admonitus, adeo emendatus ita male conceptam perfidiæ ſuæ magnifice condemnauit, vt non minus pene admiranda ſit correctio illius, quam illa ſanctorum fides: quia primum eſt, errorem penitus non incurrere, ſecundum, bene repudiare. Is ergo in ſe reuerſus, non ſolum in Africa, vbi tunc erat atque nunc eſt, tam errorem ſuum cum dolore, quam ſine pudore confeſſus eſt, ſed etiam ad omnes admodum Gallia ciuitates flebiles confeſtionis ac planctus ſui litteras dedit: ſcilicet vt vbi deuiatio eius prius cognita erat, illic etiam emendatio noſceretur, & qui teſtes erroris antea fuerunt, iidem poſtea correctionis eſſent. Ex cuius confeſſione, vel potius deploratione, nonnulla inferenda exiſtimauimus duplici ex cauſa, vt correctiones eorum & nobis teſtimonio, & his, qui mutant, exemplo eſſent, quorumque errorem ſequi non erubeſcent, & ſicut ſimili ægritudine infirmarentur, ita ſimili remedio ſanarentur, Neſtoriani ſc. Leporij & Pelagianorum erroris aſſectatores. *Is ergo, agnita opinionis ſuæ perueſtate, & inſpecta fidei luce, ſcribens ad Epiſcopos Gallicanos, ita exorſus eſt.*

XIII. LEPORII POENITENTIA.

XIV. LEPORII EPISTOLA DE SVI ERRORIS DETESTATIONE.

Quid in me primum, O Domini mei venerandi & beatiſſimi ſacerdotes accuſem, neſcio: & quid in me primum excuſem, non inuenio. Sic imperitia & ſuperbia, ſic ſtulta ſimplicitas cum perſuaſione noxia, ſic feruor cum intemperantia, ſic (vt verius dicam) cum ſui diminutione debilis fides, ſimul in me omnia recepta viguerunt, vt tot & tantis ſimul ſit & obediſſe, confuſio, & hæc eadem ab animo potuiſſe cedere, mihi ſtupenda gratulatio. Et poſt pauca ſubiungit: Si ergo minime percipientes hanc potentiam Dei, ſenſu noſtro & propria ratione ſapientes quaſi in inferiora ſe Deus agere videatur, ita hominem cum Domino natum eſſe dicamus, vt ſeorſum quæ Dei ſunt, ſoli Deo demus, & ſeorſum quæ ſunt hominis, ſoli homini reputemus: quartam manifeſte introducimus in Trinitate perſonam, & de vno Filio Dei non vnum, ſed facere incipiamus duos Chriſtos: quod a nobis ipſe Dominus Deus Chriſtus auertat. Ergo confitemur Dominum ac Deum noſtrum Ieſum Chriſtum, vnicum Filium Dei, qui ſibi ante ſæcula natus ex Patre eſt, nobis à tempore de Spiritu ſancto ex Maria ſemper Virgine factum hominem, natum Deum: & confitentes vtramque ſubſtantiam carnis ac Verbi, vnum eumdemque Deum atque hominem inſeparabilem ſemper pia fidei credulitate ſuſcepimus: & ex tempore ſuſceptæ carnis ſic omnia dicimus, quæ erant Dei, tranſiſſe in hominem, vt omnia, quæ erant hominis, in Deum venirent: & hac intelligentia Verbum factum ſit caro, non vt conuerſione, aut mutabilitate caperit eſſe quod non erat, ſed vt potentia diuinæ diſpenſationis Verbum Patris nunquam à Patre diſcedens, homo proprie fieri dignaretur, incarnatusque ſit Vnigenitus ſecreto illo myſterio, quo ipſe nouit: noſtrum namque eſt credere, illius noſſe, &c. recitat, quæ reliqua ſunt libelli Leporij Caſſianus ad perfectam fidem de Verbi incarnatione pertinentia: vt mirum plane ſit, antequam à Neſtorio eadem hæreſis promulgaretur, inueniri eam à Leporio ſuo ipſius libello penitus confutatam, aſſertamq; ea de re ſincere Catholicam fidem, qua & ſanctiſſima Virgo Maria Dei genitrix iure aſſeratur. Ad finem vero Caſſianus hæc ſubdit: *Hanc ergo eius confeſſionem, id eſt, Catholicorum omnium fidem, & omnes Africani Epiſcopi, vnde ſcribebat, & omnes Gallicani, ad quos ſcribebat, comprobauerunt.* at de Leporio hactenus. Magno quidem miraculo factum eſt, vt ipſe hæreſiarcha adeo ſincera, adeoque vera confeſſione damnaret, quæ pugnaci diſputatione ante defendere conſueuiſſet. Præter Leporium hunc, alium inuenimus clariſſimum genere in S. Auguſtini *d* monaſterio profitentem. At hæc de conuerſis ſponte hæreticis ad pœnitentiam, vt ingentia miracula dicta ſunto.

a Gennad. de Vir. illuſt. in Leporio c. 59 & apud Iſid. in Script. 30.

b Caſſ. de Incarn. Verb. l. 7.

c Caſſ. de Incarn. Verb. l. 1.

d Aug. de diuerſ. ſerm. 50.

Iam vero ad res hoc anno ine Orient geſtas ab Africa euocetur oratio. His quidem anni huius Conſulibus perſecutio aduerſus Chriſtianos in Perſide ſeruiit: teſtantur id Socrates & *e* Marcellinus *f*: perdurâſſe autem vſque ad biennium, ex his, quæ tradit ipſe Socrates, poſſumus colligere, dum ait, ſub Conſulatu Honorij decimotertio & Theodoſij decimo, vna cum bello cum Romanis ſedato perſecutionem quieuiſſe. Cæterum quod ad tempus ſpectat, quo ea perſecutio perdurauit, redarguitur à Theodoreto *g* Socrates, cum ait eam propagatam eſſe ad annos circa triginta: quæ quidem ſententia ex his, quæ ſanctus Auguſtinus ſcribit, nonnihil roboratur, dum in decimooctauo libro de ciuitate Dei hæc ait *h*: *Quid modo in Perſide? Nonne in Chriſtianos ſeruit perſecutio, ſi tamen quieuit, vt fugientes inde nonnulli vſque ad Romana oppida peruenerint?* Hæc cum ipſe tradat, & in fine ejuſdem libri ſe ea ſcribere dicat anno trigeſimo à Conſulatu Manlij Theodori, qui contigit anno Domini trecenteſimo nonageſimonono, plane cõuincitur illa elucubraſſe anno Domini quadringenteſimo vigeſimonono, quo ea perſecutio an ceſſaſſet, haud ſatis exploratum ſibi fuiſſe tradit.

e Socrat. l. 7 c. 18.

f Theo. li. 3 c. 18.

g Apud Metaphr. die 10. Ian.

h Aug. de Ciuit. Dei l. 18 c. 12.

XV: PERSECVTIO IN PERSIDE.

A quonam autem Perſarum Rege indicta hæc perſecutio fuerit, dubitatum quoque fuit. Mortuo quidem Iſdegerde, ab eius ſucceſſore ac filio Bararane fuiſſe excitatam, creditum eſt, ea potiſſimum ratione, quod ipſe Iſdegerdes amicus Arcadij, Theodoſij eius filij tutelâ quodâmodo ſuſcepiſſe viſus, de Romano Imperio atque Theodoſio optime meritus fuit, ſenſit id quidem Socrates *i*. Theodoretus autem ſub ipſo Iſdegerde id factũ affirmat *k*, cui & adſtipulatur Cyrillus monachus in rebus geſtis *l* S. Euthymij. Sed cuiuſnam partis ſint potiora iura, relinquimus lectoris arbitrio.

XVI. QVIS PERSARVM REGVM PERSECVTIONEM INDIXIT.

i Socrat. l. 7 c. 18.

k Theo. li. 5 c. 38.

l Apud Metaphr. die 20. Ian.

Quænam autem de his Socrates ſcribat, ad verbum ſingula hic reddamus *m*: *Iſdegerde* (inquit) *Rege Perſarum, qui Chriſtianos Perſidem incolentes minime fuerat perſecutus mortuo, Bararanes eius filius ſuſceptis Regni gubernaculis, à Magis ad eam rem impulſus, Chriſtianos acerbe exagitare, cruciatus & tormenta varia, Perſarum more illis inflgere cœpit. Itaque Chriſtiani, qui inter Perſas habitant, neceſſitate coacti, ad Romanos confugere, orare, ne illos tam miſere opprimi patiantur. Atticus Epiſcopus illos ſupplices benigne excepere, omnem ſuam curam & cogitationem ad opem illis ferendam conuertere, Imperatori Theodoſio ſæpalam facere. Eodem tempore alium etiam ob cauſam Romani forte aduerſus Perſas animo infenſi fuerunt. Nam Perſæ quidem & foſſores, quos à Romanis ad auri venas excidendas mercede conduxerant, noluerunt illis reddere, & mercem Romanis mercatoribus abſtulerunt. Quam offenſionem vehementer auxit Chriſtianorum ad Romanos perfugium. Nam Rex Perſarum illico mittit legatos, qui illos vt fugitiuos repetant. Romani autem eos, qui auxilij cauſa ad ipſos confugerant, nequaquam reddiderunt: immo vero non ſolum eos vt ſupplices conſeruare animo conſtituerant, verum etiam omnibus opibus viribuſque ad religionem Chriſtianam propagandam enixi, parati fuerunt. Quapropter cum Perſis bellum gerere, quam pati Chriſtianos miſere perire, maluerunt.* hæc de belli & perſecutionis cauſis Socrates, qui res eo bello geſtas proſequitur. Nos autem, quæ de perſecutione & cauſâ ipſius à Theodoreto ſunt poſteris commendata, reddamus, qui ait *n*:

XVII. CAVSA PERSECVTIONIS ET BELLI PERSICI.

m Socrat. li. 7 c. 18.

n Theod. l. 5 c. 38.

Per

XVIII. PERSECVTIO REGIS PERSARVM IN CHRISTIANOS.

Per idem tempus Isdegerdes Rex Persarum persecutionem contra Ecclesiam concitauit, occasionem ex re gesta, quam sum deinceps narraturus arrepta. Audas Episcopus vir multis virtutis generibus ornatus, zelo non opportuno ille quidem accensus, Pyreum dem olitus est: templa enim, in quibus ignis adest, ignis eorum Deus colitur, Pyrea vocant Persæ. De quo Rex per Magos certior factus, Audam accersit: ac primum placide eum coarguit, & Pyreum denuo ædificare iubet. Qui cum ei contradiceret, negaretque se illud facturum: Rex omnes Ecclesias Christianorum se diruturum minatur. Atque quod ante verbis minabatur, re ipsa perfecit. Nam vt primum Audam diuinum illum virum trucidari mandauerat, Ecclesias deturbari iussit. Quod autem ad Pyrei euersionem attinet, haud opportune quidem illud factum fuisse existimo. Nam sanctus Apostolus a Athenas aduentans, & ciuitatem superstitioso simulacrorum cultu cæcatam videns, aram quamdam ab illis honoratam minime diruit, sed verbo eorum ignorationem redarguit, & veritatem illis patefecit. At tamen quod Audas templum simulacri deturbatum extruere rursum noluit, sed interfici potius, quam illud efficere; eum magnopere admiror, & coronu dignum iudico. Nam per impietas est (mea quidem sententia) ignem adorare, atque ei ædificare delubrum. Hinc igitur persecutionis tempestas orta grauissimos & turbulentissimos fluctus contra pietatis alumnos concitauit. Quæ procella triginta annos continuos a Magis velut à quibusdam turbinibus, agitata duravit. a Act. 17.

Magos enim vocant Persæ, qui Elementa in Deos referunt: de quorum commenticiis fabulis alio in opere, in quo eorum quæstiones dissolvebamus, satis enucleate disseruimus.

XIX. *Barannes. DIRA TORMENTA IN CHRISTIANOS EXHIBITA.

*Petro Gorsanes * filius Isdegerdis post mortem patris, vt regni paterni, sic bellis contra pietatem a patre commoti successor extitit: quippe Pater moriens hæc ad eo commenda filio reliquit. Tormentorum autem genera, & noua cruciamenta a piis hominibus ab illa inuenta, vix dicendo explicari poterunt. Nam quorumdam manibus, aliorum autem tergis eorum detrahitur: aliorum capita à fronte exorsi ad barbam vsque cute exuunt: deinde robustis vinculis à capite vsque ad pedes circumligare, & singulos catenis vi arcte constringere, vt partem cutis, ad quam motæ erant arundines, eo pacto grauiter lacerantes, acriores doloris morsus efficerent. Quinetiam lacus effodere, eos summa cum diligentia tingere, deinde ingentem serpentum numerum in eos concludere: postremo pietatis athletas, eorum manibus pedibusque constrictis, ne bestias abigant, sorcibus velut alimentum obiciunt. Sorices autem fame oppressi, sensim carnes sanctorum absumunt. Atque diuturnum & acerbum cruciatum illis afferunt. Itemque carnifices isti à sceleratissimo illo Scriptura nostra inimico & veritatis hoste edocti, tormenta alia his quidem multo asperiora excogitare. Sed tamen ne ea quidem modo athletarum fortitudinem & constantiam retundere potuerunt: nam sua sponte accurrebant, magno desiderio mortis appetenda, per quam aditus ad vitam immortalem patet, inflammati: quorum duos tresue in memoriam reuocabo, quo per hos etiam aliorum fortitudo cognosci queat.*

XX. HORMISDÆ NOBILIS PERSÆ CERTAMEN.

Hormisdam quemdam, virtutis apprime nobilem, ex genere Achemenidarum oriundum, patre Prefecto, cum Rex eum Christianum esse accepisset, ad se duci, & Deum Saluatorem pernegare iubet. At Hormisda: Quod imperat Rex, neque iustum est (inquit) neque vtile. Nam quicunque dedicerit Deum omnium gubernatorem facile contemnet, eumque denegare, multo facilius Regem, quippe cum humanior sit, mortalis natura participi, contemnetur. Quod si tanum Imperium pernegauerit, O Rex, grauissimo dignus est supplicio: quanto magis mereretur ille quidem, qui omnium rerum effectorem pernegat? Rex autem, quem oportuerat sapientissimum eius orationem admiratum esse, athletam generosum diuitiis & honore spoliauit: dedique ei mandatum, vt omnibus vestibus solo sublato, aculeo excepto, exutus, camelos qui erant in exercitu, duceret. Cum vero dies complures iam præteriissent, Rex que è tabulato despiciens, videret opimum illum virum & radiis Solis exultum & conspersum vndique posteriora nobilitate ac splendore patris illius in memoriam reuocato, primum iubet eum adduci ad se, & indusio lineo vestiri. Deinde arbitratus eius animam partim cruciatu præterito, partim humanitate erga eum declarata mollitam esse: Nunc demum (inquit) obstinatione deposita, filium fabri negato. At ille diuino zelo accensus, indusium dilacerauit: eoque ad Regem proiecto, sic eum affatur: Si me huius causa pietatis desertorem putas, habeas tibi donum cum impietate. Hac eius fortitudine perspecta Rex eum è Palatio nudum ejecturbauit.

XXI. *Porro idem Rex Suenem nulle seruorum Dominum, qui ei contradicebat (quippe fabricatorem huius vniuersitatis pernegare haudquaquam sustinebat) primum percunctatur, quis ex eius seruis amplissimus esset: deinde ei tradit reliquorum dominatum, ipsumque Dominum Suenem illis seruire iubet, quinetiam Domini sui coniugem ei in matrimonium dat, ratus eo pacto se veritatis propugnatorem Suenem de sententia deductum. Verum spes eum fraudauit: nam Suenes domum supra petram ædificatam habuit. Post hos Beniamin Diaconum comprehendi, & in carcerem conici mandat. Biennio vero post legatus Romanus venit ad Regem de aliis rebus cum eo acturus: qui de diacono certior factus, impetrat ei a Rege liberationem. Rex autem iubet, Beniamin polliceri, se doctrinam Christianam cum nullo Mago communicaturum. Legatus quidem recipit, Beniamin Regis mandata effecturum. At Beniamin cum legatum hæc de re ipsum admonentem audiuisset, respondit non posse fieri, vt doctrinam lucis, quam à Deo acceperat, non aliis impertiret: nam abscondere talentum, quantum mereatur supplicij, historiam Euangeliorum aperte docere. Verum Rex id temporis huius responsionis ignarus, iubet illum ex vinculis eximi. Qui quidem (vt solebat) homines ignorationis tenebris obcæcatos inde eripere, & ad lucem, quæ sola intelligentia percipitur, educere non cessauit.*

XXII. BENIAMIN DIACONI IMMANE MARTYRIVM.

Anno autem post, res ab eo gestæ Regi indicantur: qui iubet eum adduci, & Deum, quem colebat, denegare. Tum ille fiscatus a Rege, quo supplicio mulctandus sit is, qui eius regnum deserat, & alterius dationi se subiicere in animum inducat. Morte (inquit Rex) & pœna grauissima. Cui rursum sapientissimus vir: Quo pacto igitur (inquit) coercendus est homo ille, qui effectorem & opificem omnium derelinquat, & vnum è conseruis Deum consectet, eique cultum vero Deo debitum tribuat? Quibus verbis Rex grauiter commotus, viginti arundines præacutas per vngues manuum ac pedum traici iubet. Vbi autem vidit eum hunc cruciatum habere pro ludo, aliam rursus arundinem in membrorum genitale intrudi mandat, qua sæpius extracta, insertaque dolores ei incussit plane inexplicabiles. Post illud inflictum supplicium, impius ille & immanitate efferatus tyrannus, virgam robustam, crassam, & propter ramos vndique eminentes valde asperam in imam alius eidem configi iubet, quo cruciatus genere generosus Christi athleta oppressus extremum spiritum edidit.

XXIII. ECCLESIA DEI INVICTA.

Infinita fere id genus scelera ab illis impiis fuere admissa. Neque cuiquam virum videri debet, omnium rerum administratorem Deum eorum feritatem, impietatemq; tolerasse. Etenim quotquot Imperatores ante Imperium Constantini Magni regnarunt, contra veritatis professores infama rabie furere non destiterunt. Atque Dioletianus ipso salutaris Passionis die cum Ecclesias, quæ in toto Romano Imperio erant, demolitus est. Verum vix nonem iam annis intercesserant, cum & illa ipsa denuo florere, atque multo maiore amplitudine & splendore, quam antea, emitere cœperant, & tyrannus ille vna cum impietate extinctus est. Atque Dominus tum hac bella contra Christianos excitanda fore, tum Ecclesiam inuictum iri prædixerat. Quinetiam ipsi rerum euentus nos docent, bellum plus commode, quam pacem solere nobis apportare: nam hac nos molles, morosos, & timidos reddit, illud autem animos acuit, & ves præsentis vitæ tanquam fluxas contemnere facit. hactenus de Persica persecutione Theodoretus.

Addit his Nicephorus Iacobi Persæ certamen his verbis b: *Infinita vero ab audacibus & impiis illis tentata sunt: quale videlicet & illud est in Iacobo Persa patratum. Is enim cum Christianus antea fuisset, propter intercedentem sibi cum Isdegerde Rege Persarum: amicitiam, paternam religionem reliquerat. Postea quam autem per matrem & coniugem rursus ad fidem Christi admonitus reuertit, & eam rem Princeps egre tulit: acerbam quamdam & propter nouitatem admirandam post multa supplicia subiit mortem. Nam vbi articulis & incisuris quibusque in commoda & apta totius corporis membrorum conformatione, & manibus, brachiis, pedibus & suris ea resectis, reliquum nihil, quam vna cum ventre caput solum habuit: quoniam ne tum quidem fidem in Christum abiecit, & id ipsum postremo ferro amputatum est.* hæc de Iacobo Nicephorus.

XXIV. b Niceph. l. 14. c. 55. 56. 57. DE IACOBO PERSÆ MARTYRIO.

Quod autem ad res bellicas pertinet: enituisse quidem diuinam virtutem in opem ferendo Christianis aduersus Persas, quæ narrat Theodoretus, haud obscure significat, ac in primis in his, quæ ipso exordio rupti fœderis contigerunt, de quibus ita ipse: *Cum Persæ, negotiis Romanorum, quibus districti tenebantur, cognitis, contra victimas suas rupto fœdere,*

XXV. c Theod. l. 5. c. 36. DEVS PVGNAVIT PRO THEODOSIO.

bellum

bellum fuerent, neque quis quam illis tum ab hostibus oppugnatis subsidio veniret (imperator enim in pace iamdudum facta confisus, duces suos & milites ad alia bella gerenda miserat) Deus immensis imbre & maxima copia grandinis in eorum exercitum demissa, tum eos prohibuit ab itinere vlterius faciendo, tum egressorum cursum impedivit: adeo vt viginti dierum viginti stadia vix confecere non possent, quoad duces Romani collecto suis in vnum militibus adiuncti venirent.

XXVI. DEVOMIT EPISCOPVS VINDEX BLASPHEMIAE.

Porro autem altero prælio commisso, ipsis ipsos, cum iam vrbem Imperatoris nomine nuncupatam obsidione cinxissent, ludibrio Deus exposuit. Nam cum Gerontes amplius, quam triginta dies cum omnibus copiis vrbem hanc circumsedisset, & multa instrumenta bellica ad vrbes capiendas accommodata ad murum applicasset, & insuetas tentasset machinas, & alias turres extra mœnia extruxisset; solus diuinus Eunomius illum vrbis Episcopus ei restitit, & machinamenta adiectarum impetum penitus reprehit. At cum duces nostri prælium contra hostes renouarent, & ob eius opem ferre non audirent: ipse Episcopus se hostibus opponendo, vrbem seruauit incolumem. Nam cum vnus ex Regulis barbaris consuetam blasphemiam in Deum iaceret, & in furorem Rapsacis & Sennacherib verba execrabilia funderet, furoremq; in Christum mitteret, se sacrosanctum Dei templum incendio vastaturum: sanctus iste vir tabellam eum non serens, baptismi Thema Apostoli nomine inscriptam, ad pinnas muri statim, & ingentem lapidem in eā impositum, nomineq; illius, in quem barbari blasphemiam coniecerant, eum emittentibus: qui directo in illum Regulum delatus, & in nefarium eius impactus, vultum deformauit, caput comminuit, & cerebro dissoluit humum. Quod cum vidisset Gerontes, qui spe capiendæ vrbis exercitum collegerat, inde discessit, ipsoque rerum euentu victum planè declarauit: atque ob hanc causam vacuo percussus, fœdera cum Romanis percussit. Ad hunc modum summus omnium rector Deus fidelissimi Imperatoris saluti consuluit, qui quidem & se famulum eius esse ingenuè agnouit, & debitam Domino præstitit obsequium. hactenus Theodoretus. Verus fœdus post soluentem annum initum esse (vt diximus) Socrates tradit: persecutionem autem nouis causis recrudescentem, amplioris temporis spatio propagatam fuisse constat.

XXVII.

Quæ præterea de rebus ope diuina bene gestis in eo prælio Socrates narrat, his addamus. Vbi enim alia nonnulla præmisit, hæc habet a: Itaque simulatq; Imperator Romanus intellexerat Persas maximas copias contra ipsum comparasse; ipse tot a bella administrandis in Deo collocata, maximum exercitum ex aduerso misit. Imperatorem autem summum protinus a Deo beneficium accepisse, quod eius ope confidebat, ex hoc perspicuum esse potuit. Cum enim Constantinopolitani anxio & solicito animo essent, & propter incertam belli fortunam ancipiti cura distraeti: Angelo Dei in Bithynia tumultu, quos negotia necessaria ire cogebant, apparentes, iubent renunciare Constantinopolitanis, vt bono animo sint, precibus se dedant, & firmam in Deo spem ponant, Romanos victores fore: se enim administratores belli a Deo missos dicebant. Quo audito, non solum ciuitas confirmata fuit, verum etiam militum animi multo ad bellum facti alacriores.

XXVIII. SARACENI DIVINITVS SVPERATI.

Vbi bellum (vt docuimus) erat ex Armenia in Mesopotamiam translatum, Romani Persas in vrbe Nisibenorum conclusos obsidione cinxerunt; turresque ex ligno fabricatas, quæ machina quadam vehebantur, mœnibus admouent: multos, qui ex mœnibus pugnare, eosque defendere nitebantur, trucidant. Bararanes igitur Rex Persarum certior factus, cum regionem Azazenorum vastatam, tum suos milites, qui erant in vrbe Nisibenorum conclusi, à Romanis obsessos; ipse cum omnibus suis copiis contra Romanos ire constituit. At quoniam Romanorum exercitum vehementer formidabat, auxilium postulat à Saracenis, quibus id temporibus præfuit Alamundarus, vir excelso animo & bellicoso: qui infinita Saracenorum manu secum adducta, Regem Persarum confodere iubet: quin etiam pollicetur, neque id adeo multo post, illi non solum subacturum Romanos, sed Antiochiam, quæ est in Syria, traditurum. Verum eius promissio non successit ex sententia: nam Deus adeo ingentem Saracenis incussit timorem, vt Romanorum copias ipsos derepente irruisse existimarent: atque cum inter ipsos tumultuarentur; & non haberent, quo confugerent, ipsi se armatos præcipitarunt in fluuium Euphratem, in quo homines circiter centum millia submersi sunt. Secum Saracenorum copias actum est, hæc Socrates, subditque alia, sed brevitatis causa relinquimus. Vtrautem Persæ in prœliis posteriores retulerint, preces quoque magni illius Simeonis Stylitæ interfuisse, de quo ista Theodoretus b: Quinetiam ei aliquando visæ sunt duæ virgæ, quæ secabantur quidem de cœlis, in terram autem cadebant Orientalem & Occidentalem. Hanc autem Persica & Scythica gentis in Imperium Romanorum insurrectionem significans vir diuinus, & in qui aderant, effatus est visionem: multisq; lachrymis & precibus repressit plagas, quarum intentabantur minæ in orbem terræ. Gens quidem certe Persarum iam armata & parata ad Romanos inuadendos, eis diuina aduersante voluntate à capto est retardata, & intrinsecus in malis propriis occupata. & paulo post: Eius fuit quoque magna fama apud Regem Persarum: vt enim nauraverunt legati, qui ad ipsum venerunt, diligenter scisitabatur, quæ esset eius vita, & quenam miracula. Dicunt autem eius quoque coniugem expetiuisse oleum * quod atum eius benedictione, & tam quam donum magnum accepisse. Quinetiam omnes Regis affectæ & fama commoti, & multas in eum à Magis accipientes calumnias, diligenter rogabant; & cum intellexissent, virum diuinum nominabant. addit his plura Theodoretus, & inter alia de Regina Isinaelitarum, quæ cum esset sterilis, cupida prolis, missa legatione, precibus eius id impetrare rogauit: & iam facta voti compos, vna cum filio, quem peperit, ad eum perrexit; impertitaq; ab eo benedictione infanti, reuersa est.

b Theod. hist. sanct. Patrum. c. 26. SIMEON STYLITA AVERTIT FVROREM PERSARVM.

* dignatū.

Tot vero tantaque aduersus superbos Persas obtenta, nonnisi virtute Christi opem ferentis Romano exercitui parta, habes hic in effigie cusi numini satis expressum, in cuius aduersa parte cernitur Imperatoris imago dextera tenens Labarum Christi nomine insignitum ex gemmis intexto, in quo virtus & fortitudo insit exercitus, vt circumducta docet inscriptio.

XXIX.

At subiiciamus his aliud vincendi genus, quo Christiani non armis, sed charitate dimicant, & superant hostes beneficentia. quam quidem pugnam à sanctissimo viro Acacio Episcopo exhibitam, Socrates narrat his verbis c: Acacius Amidæ Episcopus, ob facinus quoddam præclarum per id tempus ab eo gestum, vehementer ab omnibus celebratus fuit. Cum Romani multos illos Persas, quos in depopulanda Azazena captiuos ceperant, nullo modo reddere Regi Persarum in animum inducerent: captiui, qui erant numero circiter septem millia (quæ res animum Regis Persarum non parum diuexauit) fame propemodum consumpti sunt. Acacius igitur hanc militum miseriam minime neglexit; sed conuocatis suis clericis, si essi alloquitur: Deus nostrer neque lancibus, neque poculis eget: nam nec condidit, nec habet, quippe qui his rebus minime opus habeat. Quare cum Ecclesia multa monumenta aurea argenteaque ex propensa Fidelium in eam benignitate possideat: consentaneum est, hisce rebus milites captiuos è custodia liberare, & fame prope enectos reficere, sustentareque. Vbi hæc aliaque id genus oratione percurrerat, monumenta Ecclesiæ conflanda curauit, vendidit, pretiaque partim militib. pro captiuis redimendis dedit, partim ad eorum famem sublenandam impendit: postremo; viatico illis superadhibito ad suum ipsorum Regem remisit. Hæc res ab eximio illo viro Acacio gesta, Regi Persarum magnam fecit nuncupationem, quod Romani his rebus virtuque & bello & beneficiis hostes vincere laborabant. Vertit præterea, tum Regem Persarum magno desiderio Acacij videndi flagrasse, quo hominis aspectu frueretur, tum Theodosium Imp. Acacio præcepisse, vt regis desiderio satisfaceret. hæc de Acacio Socrates.

c Socra. l. 7. c. 21. ACACIVS EPISCOP. REDIMIT PERSAS CAPTIVOS.

XXX.

Sed quomodo ex hoc bello Persico & persecutione in Christianos concitata manauit occasio, vt apud Saracenos fides Christiana propagaretur; Cyrillus, qui eodem sæculo claruit, omni fide posteris tradidit, dum de Saracenorum

XXXI.

rum duce agit; cui ob miserationem erga Christianos exhibitam datum est, ne apud Persas perseuerans cum cæteris gentis suæ periret. Sed audiamus eum, qui rem sic aggreditur *a*: *Erat apud Persas quidam Græcus, Gentilis scilicet, nomine Aspebetus, qui fuerat dux Tribus Saracenorum. Cum autem circa finem Regis Isdegerdis mota esset à Magis persecutio aduersus Christianos: illi ducentes hoc sibi magno esse studio contendendum, vt omnes venarentur Christianos: omnes quotquot erant Tribuum, apud se Præfectos, quinetiam illum quoque Aspebetum, vt omnes vias diligenter custodirent, constituunt, vt nullus Christianus posset clanculum confugere ad Imperium Romanorum. Hic itaque Aspebetus, videns tantam in Christianos incursionem & insaniam, motus misericordia eorum calamitatis, non solum non prohibuit, quo minus fugerent, sed eis quoque nauum præbuit adiutricem. Qua de causa accusatus apud Isdegerdem, & illius veritus crudelitatem, acceptis protinus suis facultatibus, cognationeque cum puero Terebone, transfugit ad Romanos.*

XXXII. DE ANATOLIO PRÆFECTO ORIENTIS.

Eos cum accepisset Anatolius (is enim tunc erat vnus ex Præfectis Orientis) eum collocat in Arabia; & qui illic Romanis suberat, Saracenorum Præfecturam tradidit in manus Aspebeti; sic aperte ostendens sinceram & omnis doli expertem fuisse eius acceptationem. hæc quidem præstitit Anatolius Præfectus Orientis, cuius etiam Procopius *b* meminit, atque functum esse legatione ad Regem Persarum pro conciliando inter Romanos & Persas fœdere. Sed prosequamur ducem Saracenorum in castris Romanorum militantem. *Cum ergo* (subdit Cyrillus) *sic ad Romanos accessisset, eiusque filius Terebon cum esset adhuc impubes, atque adeo verè puer, percussus erat flagello dæmonis, vt qui dexteram partem corporis ex dimidio haberet siccam, mortuaq; similem, & qua minime operari posset. hoc autem ei sic habebat à capite vsque ad pedes: & cum pater magnam partem facultatum consumpsisset in medicos, Terebon ex arte illorum nullum accepit emolumentum. Postquam vero migrarunt in Arabiam, vidit puer in somnis aliquid, & visionem expergefactus eam patri narrat. Ille autem cum statim puerum accepisset, & multos ex his, qui eius imperio parebant, barbaris, venit ad speluncam Euthymij & Theoctisti sanctissimorum monachorum: nam vt eo veniret, præcipiebat quæ ei apparuerat visio. Atque fratres quidem cum tantam vidissent multitudinem, inuasit omnes animi angor & metus, nec sciebant, quid agerent. Sed B. Theoctistus cum illum timorem eiecisset ex animo, accedit ad barbaros, & rogat, cuinam rei opus huc adduxisset.*

XXXIII. S. EVTHYMIVS CONVENTVS CVM ASPEBETO.

At illi: Venimus (dixerunt) *ad videndum Euthymium. Beatus vero Theoctistus: At ille* (inquit) *nunc quiescit & silet, neque vsque sabbatum venit in alicuius conspectum, neque ad colloquium cum aliquo. Tunc Aspebetus manus accipiens, ostendit filium, qui erat semiaridus, & cuius pars dextera erat veluti mortua: deinde etiam filio annuit supercilijs. Ille autem incipiens, rem omnem ordine narrat: Cum ego* (inquit) *in Cæsside hanc plagam accepissem, multis & medicinæ & magicæ artibus contritus, nihil amplius ex eis fructus percepi, nisi quod eas solum damnaui, vt in illis numquam posthm magnam habere fiduciam. Deinde postquam in hanc Arabum venimus regionem, hic quoque rursum cum priori luctabar certamine, & malis vexabar similibus. Noctu autem apud me aliquando cogitans & considerans, an vsquam ab hoc morbo aliquam inuenirem liberationem; quoniam ab his, qui erant apud eos, nullam videbam mali curationem; ipse sic mecum colloquebar: O Terebon, vbi nunc sunt, quæ apud Græcos & Persas esse feruntur medicinæ artes, & quæ sunt in his nugæ, & quæ earum vulgo iactatur vtilitas? Vbi sunt autem præstigiæ astrologorum? Sunt omnia re vera fraudes & risu manifestus, quæ nihil vnquam possunt efficere abig, vniuersorum opifice & Domino.*

XXXIV. VISIO OSTENSA TEREBONI.

Cum hæc ergo apud me dixissem, ab eo petij morbi liberationem, & me ei vicissim esse relaturum vitæ mutationem, & me Christianum futurum, sum pollicitus. Interea autem dum hæc fierent, & Deo hoc modo essem supplex, paulatim in somnum deductus, mihi videbar videre quendam monachum, cui barba propendebat hispida, quique iam senescebat & canis erat conspersus, me rogantem quinam esset morbus, & sciscitantem quidnam mali nobis incubuisset. Cum autem morbum ei ostendissem: ille, Implebimne (inquit) *quæcunque Deo de pollicitus? Deinde cum ego rursum promisissem, me prompto & alacri animo omnia confecturum: Ego sum* (inquit Euthymius, *qui ad Orientalem solitudinem habito in torrente, qui est prope viam, qua tendit versus Hierico, decem millibus distans Hierosolymis. Si vis ergo inuenire mali solutionem, veni ad me, & Deus per nos te curabit. Hoc cum in somnis vidissem, & essem excitatus, patri statim narraui. Et ecce omnibus postpositis* (vt iussit visio) *huc nunc venimus: tege, valde & enixè rogamus, vt nobis ostendas eum, qui per visum nobis fuit indicatus, vere diuinum & admirabilem medicum.*

a Cyrill. in Vita S. Euthymii apud Metaphr. die 20 Ian. & Surium tom. 1. DE ASPEBETO DVCE SARACENORVM TRANSEVNTE AD CASTRA ROMANORVM.

b Procop. li 1. de bello Persico.

Hæc cum beatus audisset Theoctistus, & visionem & apertum XXXV. EVTHYMIVS CVRAT TEREBONEM.
gratia Dei iudicium esset admiratus: Euthymio interrupit quietem ac silentium, & ei omnia recenset ordine, pueri morbum, defectum eius, qui illum esset curaturus, eius promissa, quæ fecit communi Domino, somnium illud, visionem, quæ apparuit, & (vt semel dicam) narrat singula. Ipse autem cum sibi quoque persuasisset eam rem diuino quodam geri consilio, statim descendit ad barbaros. Cumq; vehementer orasset pro puero, & ei figuram crucis imposuisset: non aliquo opus habuit tempore, neque vt in oratione diutius perseueraret, sed eum valentem & omnino sanum statim effecit. Stupent barbari ad id, quod factum fuerat; & citius quam eius, qui laborabat, corpus, eorum quoque curantur animæ, vel potius animæ communiter sanitatem accipiunt, & fiunt statim fideles. Quocirca proni humi cadentes, rogant illam sanctam animam, vt Christi obsignarentur signaculo, & partem Christianorum consequantur & nomen.

Non erat autem viri pij & Deum amantis cunctari in his re- XXXVI. SARACENI BAPTIZANTVR.
bus; neque fuit Euthymij in his rebus vlla cunctatio: sed cum vidisset eos corde potius, quam ore sacrum baptismum postulantes, iubet parnam piscinam fieri in quodam angulo speluncæ, qua quidem consistit vsque in hodiernum diem. Cumq; dixisset preces, quæ dici consueuerunt; & quæ lex in his postulat, feciss et omnia: primum quidem baptizat Aspebetum, eum Petrum nominans, deinceps Marin fratrem vxoris Aspebeti, ambos claros genere, & insignes diuitiis, vel diuitias potius ordinantes prudentia & virtute, vel potius ipsis diuitias vtentes pro causa & instrumento exercenda virtutis: deinde autem Terebonem, & post ipsos reliquos. Quos cum quadraginta dies detinuisset & monuisset, pietatemq; accuratè docuisset, & omnibus modu ea firma & stabilia reddidisset, quæ pertinent ad salutem; eos dimisit in pace, sed non amplius Agarenos & Ismaelitas, sed à Sara oriundos, & certos hæredes promissionis per diuinum baptismum.

Maris autem, qui fuit Terebonis auunculus, non amplius vo- XXXVII.
luit retro respicere, neque amplius omnino sustinuit recedere à monasterio, cum ei omnes consecrasset facultates, & parui fecisset quæcunque sunt in mundo, ac generoso & excelso animo non dignum duxisset desiderium, quod in ea confertur, soli Deo cohæret, & per totam vitam sub eo viuere statuit magno duce & præceptore. hucusque de his Cyrillus. Quomodo autem per eumdem Aspebetum fides Christiana apud Saracenos propagata est, & eisdem à Iuuenali Episcopo Hierosolymitano præfectus est ipse Episcopus, idem Cyrillus paucis rem prosecutus, narrat his verbis: *Cum vsque adeo multiplicarentur filij Agar, & ad veram traducerentur nobilitatem, & in diuersa excrescerent copias: mittit diuinus Euthymius ad Iuuenalem Patriarcham Hierosolymitanum, postulans, vt eis ordinaretur Episcopus. Ille vero mittit ad eum Petrum patrem Terebonis, vt qui esset idoneus præesse animabus, & deducere ad salutem.* quoto autem Domini anno id contigerit, suo loco dicemus. *Petrum ergo* (pergit ille) *sic primus ordinatur Episcopus copiarum, quæ erant in Palæstina. Saracenorum autem multitudo non secus ac fluuiorum fluenta affluebant perpetuo; & qui nunc accedebant, adiiciebantur prioribus, & hi omnes signati baptismi signaculo connumerabantur cum grege Christianorum. Sed de his, quæ dicta sunt, sufficiunt.* hactenus Cyrillus quam sincerissimè texens res præclare gestas Euthymij.

SARACENORVM PRIMVS EPISCOPVS.

Hæc de Episcopatu Saracenorum Petro collato, post- XXXVIII. EX PERSICVTIONE ECCLESIA LVCRVM.
ea contigere, cum plenissimè Christianæ fidei dogmatibus eruditus, dignus habitus est, qui alios docere posset, & ex dice militiæ transformaretur in sacerdotem atque pastorem. Fructus isti fuerunt Persicæ persecutionis, & ex fuso martyrum sanguine copiosi prouentus. Ita namque semper in Ecclesia accidere consueuit, vt ex illata persecutione fœcundioribus palmitibus propagetur, virescat

vulne-

vulnere, surgat oppressione, crescat excisione, angustiis dilatetur, & ex tenebris illustretur. Et vnde ista miracula naturæ ordinem excedentia, & humanum captum longius superantia? nisi quod non sit Christiana fides hominum prudens inuentum, sed Dei virtutis opus, Diuinitatis consilio stabilitum & in perpetuum confirmatum, cui cedant necesse sit omnes aduersariæ potestates, in nihilum redigantur, penitusque deficiant, qui illud impugnant: ipsum vero inconcussum maneat, & crebrioribus ictibus pressius solidetur, & vehementioribus motibus fundamento immobilius inhæresca t. Sed iam quæ sunt reliquæ anni huius res gestæ, narrare pergamus, apponamusque coronidem ad res superius enarratas migrationem ex hac vita ad æternam felicitatem sancti Hieronymi, cuius nobilibus factis Annales nostri singulis penè annis, quibus celebris vixit, sunt illustrati.

XXXIX. HIERONYMI OBITVS ET ÆTAS.

a Bed. Martyrol. Ado, Vsuard. Sigebert. in Chron.

b Tom. 1. Annal. ann. Dom. 372. edit. Rom. pag. 329 & 330.

Hoc igitur ipso anno, iisdemque Consulibus, S. Hieronymum e vita decessisse pridiè Kalend. Octobris, anno ætatis suæ nonagesimo septimo, Prosper testatur in Chronico. Cæterum quod spectat ad annos ætatis eius, dissensisse à Prospero videntur nonnulli a, qui maiorem annorum numerum eidem tribuerunt, nempe nonagintaocto, vel nonagintanouem; quos longè longius à veritatis scopo aberrare, quæ superius à nobis dicta sunt de ratione annorum ipsius, aperte significant; cum & testificatione ipsiusmet S. Hieronymi sit demonstratum b, ipsum nec peruenisse ad ætatem octoginta annorum; sed natum annos septuagintaocto vel nouem ex hac vita migrasse. Ne vero hic iterum eandem retexamus de Hieronymi ætate orationem, æquius est, vt tu ea pro arbitrio consulas, lector, quam vt cum fastidio eadem repetita denuo ingeramus. Tractam quidem labotibus, morbis, solicitudinibusque senectutem gessisse, quæ de eo annis superioribus sunt enarrata, significant: vt planè longè senior creditus sit decessisse, qui duodeoctoginta annos ætatis tantum vixisse appareat.

XL.

c Hier. in Amos l. 3. praf.

d Hieron. in Ezech. praf. l. 7.

Etenim longiorem eius ætatem opinandi, ipse scriptis suis sanctus Hieronymus occasionem præbuit; nam cum elaborare commentarios in Amos Prophetam ante annos quatuordecim, se manu sua scribendi labores ferre iam vltra non posse testatur c. Et ante annos decem, nempe eo tempore, quo Vrbs capta est, dum elucubraret explanationem in Ezechielem Prophetam, de se ait d: *Accedit ad hanc dictandi difficultatem, quod caligantibus oculis senectute, aliquid sustinentibus beati Isaac, ad nocturnum lumen nequaquam valeamus Hebræorum volumina legere: qui etiam ad Solis ducis, fulgorem litterarum nobis paruitate cacantur. Sed & Græcorum commentarios fratrum tantum voce cognoscimus.* sicut & illud pariter, quod ante plures annos ad Paulinum scripsit e de misso pileolo: *Pileolum* (inquit) *textura breue, charitate latissimum, senilis capiti confouendo libenter accepi, & munere & muneris auctore lætatus,* hæc, inquam, ipse de se ante decennium cum scribat, iam effœta senectute defunctum esse; opinandi dedit occasionem. Sanctus Augustinus eundem senectute decrepitum decessisse testatur libris illis contra Iulianum vltimo loco scriptis; cum & hoc eum ornat elogio f: *Nec S. Hieronymum, quia presbyter fuit, contemnendum arbitreris; qui Græco & Latino, insuper & Hebræo eruditus eloquio, ex Occidentali ad Orientalem transiens Ecclesiam, in locis sacris atque in litteris sacris vsque ad decrepitam vixit ætatem: cuius nobis eloquium ab Oriente vsque ad Occidentem, instar lampadis, refulsit.* Sed & Marcellinus g: *Finem* (inquit) *vitæ fecit admodum senex, ibique* (Bethlehem scilicet) *sepultus est, Catholicus quidem inexpugnabilis turris, hæreticis autem infatigabilis hostis tam proposito vitæ suæ, quam librorum à se editorum assertionibus depugnans.* hæc ipse. Sed rationem ipsius annorum ex eius scriptis melius colliges superius recitatis.

e Hier. epist. 150.

f Aug. cont. Iulian. l. 1. c. 47.

g Marcel. in Chron. Cons. Arca. & Ruf.

XLI. HIERONYMVS LAVDATVS A MAIORIBVS.

h Prosp. li. de Ingratis.

Quanta præterea effulserit post obitum gloria in Ecclesia Dei, præter elogia Augustini, retioca in memoriam illud Prosperi, quo ait h:

Hebræo simul & Græco, Latioq; venustus
Eloquio, morum exemplum, mundiq; magister, &c.

hoc etiam titulo magisterij exornat eundem Cassianus i, cum ait: *Hieronymus Catholicorum magister, cuius scripta per vniuersum mundum, quasi diuinæ lampades rutilant, &c.* In quam sententiam Cassiodorus, post præclarissimas de viro laudes, addit k: *In Bethlehem otiosum habitasse non arbitror, nisi, vt in terra illa miraculorum, ad instar Solis, eius quoq; ab Oriente nobis lampadis eloquium.*

i Cassian. contr. Nestorium de Verb. incar. l. 7.

k Cassiod. inst. diuin. lect. c. 11.

Quæ autem sanctus Hieronymus reliquerit scriptorum monumenta, haud laboranimus numerare, cum eorum catalogus exter, spuriaque à veris diligentia Mariani Victorij Reatini Episcopi segregarit. Cæterum numerabimus nos ea tantum quæ desiderari posse videntur. Fuisse namq; ab eo elucubratum librum de Hæresibus, S. Augustinus l testis est, sed eum numquam inuenire valuisse doluit. Rursus etiam ab eodem scriptum fuisse librum, in quo doctissimè disputarit de resurrectione carnis, eumq; per Orosium presbyterum allatum in Occidentem, ad Oceanumque delatum, idem Sanct. Augustinus affirmat m: quæ vt ad se descriptum mittat, eidem ipsum Oceanum litteris rogauit. Insuper adhuc desideratur translatio viginti octo homiliarum Origenis, quam se elucubrasse ipse testatur n: sed & alia complura ex eodem Latinitate donata Cassiodorus affirmat. Perierunt o eiusdem homiliæ triginta, quas in Lucæ Euangelium se scripsisse testatur, & tractatus septem in Psalmos. Insuper Cassiodorus p meminit epistolæ eiusdem sancti Hieronymi ad Antium, qua obscurissimas elucidasse tradit quæstiones. Itemque ab eo scriptam refert explanationem de iudicio Salomonis. Itemque Notationes in omnes Prophetas propter tyrones conscripsisse asserit; postea vero copiosiores illas, quæ extant, in eosdem Prophetas explanationes elaborasse. Elucubrasse etiam volumen in quatuor Euangelistas, in quo omnia ipsorum, quæ essent propria, disseruit: edidisse insuper expositionem Apocalypsis libri, idem Cassiodorus affirmat. Caremus quidem nos his omnibus, quæ Cassiodori tempore cum extarent, ipse in sua Bibliotheca reposuit.

l Aug. l. de Hæres. ad Quodvultdeum in fi.

m Augus. epist. 261.

n Hier. cont. Iouin. l. 2.

o Hieron. de Scrip. Eccl. in fin.

p Cassio. inst. diuin. lect. c. 2. 3 7. & 9. & d lib.

XLII. SCRIPTA S. HIERONYMI QVÆ NON EXTANT.

Atnunc nobis de S. Hieronymo ingesta ab imperitis & impostoribus sunt explodenda mendacia, non quæ inscripta, sed quæ irrepserunt in Acta; dum nonnulli de rebus gestis S. Hieronymi complura confinxere commenta. Equidem (vt puto) sicuti fecit olim presbyter Asianus, qui amore Pauli (vt ex Tertulliano diximus) Periodos Pauli & Theclæ confinxit; ita & isti amore Hieronymi plurima commenti sunt: digni sanè & ipsi, vt eidem ab Ecclesia sententiæ subiicerentur & pœnæ, quam ille tunc iustè irrogatam subire coactus est. Auersatus namque semper est candor Ecclesiasticæ veritatis & pudor Christianæ simplicitatis exhorruit omne, quod fictum, & resipuit omne, quod commentitium esse conspexit; & execrata est omnino, atque acri semper insectata est odio, ac seuera coërcuit disciplina omne mendacium cum eius auctore sincera fides.

XLIII. VITA S. HIERONYMI MENDACIIS CONCINNATA.

XLIV. DE CONFICTIS EVSEBII, CYRILLI ET AVGVSTINI NOMINE LITTERIS.

Sed vnde istis, istæ vt fingerent de S. Hieronymo, irrepsit in mentem? non aliunde quidem puto, quam cum scirent aliorum sanctorum Patrum Ecclesiæ doctorum res gestas ab eruditis viris legi conscriptas, vt Antonij, Athanasij, Basilij, Gregorij Nazianzeni; Chrysostomi, Ambrosij, & Augustini; necnon S. Gregorij Romani Pontificis: haud æquo passi sunt animo, vnius Hieronymi his omnibus haud imparis, sed in aliquibus etiam anteferendi, res gestas minimè fuisse memoriæ proditas. Quamobrem diuersi pro ingenij diuersitate diuersa excogitarunt inuenta, dum vel Eusebij, vel Augustini, vel Cyrilli Hierosolymorum Episcopi nomine conscripserunt epistolas, quibus res gestas ex animi cuius que sententia adinuentas atque commentas conscriberent. Et ne vllus dubitandi locus esset, eos subintroduxerunt personas, quas ipsi licet errantes putarint illis vixisse temporibus. Sed ex his ipsis mendaces detecti sunt & impostores, ex quibus conati sunt videri veraces. Quis enim (amabo te) audiens Cyrilli Episcopi Hierosolymorum nomen ad ista tempora, quem ante annos triginta ipsius assertione S.

Hieronymi constat esse defunctum, non statim ea indignabundus excutiat?

XLV. Sed & quod ex ipsa inscriptione minimè temporibus congruente, cuncta, quæ in opere essent, arguerentur erroris; qui postea mendaciorum pollinctor accessit, atque deliniens foris casurum parietem, ad temporum suffulciendum mendacium satis putauit fore consultum si titulum sic mutaret, vt loco Damasi Papæ poneret Damasum Episcopum Portuensem, & pro Theodosio Imperatore redderet Theodosium Senatorem, hoc modo: *Patri reverendissimo Damaso Portuensi Episcopo, & Christianissimo Theodosio Romanorum Senatori Eusebius, &c.* Quis ista non videat, & non rideat adeo inconcinne compositam fraudem? sicut & cum in multis aliis certam reperiet impostura; vt cum ait, veste muliebri illum Roma fugatum, inde præfectum esse Constantinopolim: cum quæ ex eius scriptis dicta sunt superius, te satis monere possint, eo tempore quo ipse recessit ab Vrbe, esse profectum recta Hierosolymam, & Gregorium Nazianzenum iam, antequam Romam rediens, audiisse.

XLVI. DE EPISTOLA AVGVSTINI NOMINE AD CYRILLVM. Quid vero dicendum de epistola Augustini nomine ad eumdem Cyrillum Hierosolymorum Episcopum scripta? Quoties auctor cogit ipsum loqui mendacia, vt cum præter Latinam linguam, quinque alias Hieronymus calluisse dicitur, nempe Hebræorum, Græcorum, Chaldæorum, Persarum, atque Medorum: cum id penitus contrarium sit his, quæ de se ipse Hieronymus & de eodem Augustinus verè testantur, nimirum nõnisi trium linguarum ipsum habuisse peritiam, videlicet Latinæ, Græcæ, & Hebraicæ? Quid est etiam, quod idem pius effictor tribuit Hieronymo inter alia insignia etiam virginitatis coronam, cum ipsemet S Hieronymus ingenuè fateatur se minimè virginem: ad Pammachium enim cum scribit, hæc habet *a*: *Virginitatem autem in cælum fero, non quia habeam, sed quia magis mirer, quod non habeo. Ingenua & verecunda confessio est, quo ipse careas, in alio prædicare, &c.* Quid alia plura ibidem asserta opus est confutare mendacia?

a Hieron. epist 30.

XLVII. VITA S. HIERONYMI MENDACIIS REFERTA. Addam pauca de ea, quæ ordine sequitur Cyrilli nomine epistola ad Augustinum de miraculis S. Hieronymi. Inter alia, quæ in ea auctor imperitus mendacia confarciit, illud maximè præ cæteris intolerabile, cum imprudens, dum se putat eum laudare, vituperat, hæresis adstipulatorem constituens, dum ait, tunc temporis vixisse Sabinianum hæresiarcham, qui duas in Christo asseueret voluntates, & S. Hieronymum aduersus eum scripsisse ad Augustinum epistolam. At quid hoc aliud est, nisi reddere ipsum S. Hieronymum hæreticum Monothelitam, Sabinianum vero, quem clamat hæresiarcham, fuisse vere Catholicum? Quid insuper illud, quod mox subditur, Siluanum fuisse Archiepiscopum Nazareth, cum diutissimè post contigerit Nazareth esse Ecclesiam Episcopalem? Quis igitur tales æquo ferat animo impostoras?

XLVIII. Sed missis aliis confutatione dignis, quæ in dictis epistolis continentur; iam ad aliam mendaciorum aperiendam cloacam, renitens licet, inferatur oratio, ad eam, inquam, quam in Vita eiusdem Sancti Hieronymi incertus auctor extruxit. In qua illud primum occurrit, quod admodum male consultus ait, ipsum S. Hieronymum Romæ fuisse presbyterum ordinatum: cum testificatione ipsiusmet Hieronymi (quod suo loco superius dictum est) satis certo liqueat ipsum initiatum esse presbyterio Antiochiæ à Paulino Antiochenæ sedis Episcopo. Sed cuius fidei sit, quod ait, ipsum mentis & corporis custodisse virginitatem, iam diximus: vel illud, quod addit, tempore Liberij Papæ multa ipsum scripsisse volumina & emendasse Psalterium, cum eiusdem ipsius assertione sancti Hieronymi constet hæc esse facta sub Damaso. Sed quæ inscitia illa, dum Iulianum Pelagianum hæreticum, aduersus quem sanctus Augustinus commentarios edidit, Manichæum fuisse dicit; cum ex eius scriptis constet ipsum in primis aduersatum Manichæis, quorum nomine fugillauit falsò Catholicos, dum asserunt originale peccatum?

Quod vero spuria illa Acta Theclæ baptizati leonis fabula ornabantur; ita & eiusmodi indiseretus S. Hieronymi laudator noluit curati leonis carere figmento: credidit vir simplex (nisi & ista finxit) esse verum, quod (vt ait) ab accolis Bethlemiticis audiuit acceptum. Porro vel quæ audiuit, nõ rectè percepit; vel qui narrauit, haud rem satis exploratam visus est habuisse; vt Hieronymum pro Gerasimo dixerit: nam ista ipsa de leone in Palæstina contigisse sanctissimo viro Gerasimo abbati, Sophron. Hierosolymorum Episcopus *b* narrat veram historiam. Id vero rerum ignaro de Hieronymo asserendi occasionem tribuisse videtur, quod eiusdem S. Hieronymi imago vna cum leonis effigie antiquitus consueuerit in Ecclesia pingi, vtpote hieroglyphicum eius in hæreticis infectandis infracti roboris, & vehementis in eos, instar leonis rugitus, clamoris. Quisnam autem eius concinnandæ Hieronymi Vitæ auctor fuerit, latet: scimus tamen Petrum diaconum cœnobij Cassinensis auctorem prodere cuiusdam Vitæ sancti Hieronymi, dum hæc ait in libello, quem edidit de Viris illustribus monasterij Cassinensis: *Sebastianus B. Benedicti monachus, Hieronymi doctoris egregij Vitam describens, legendam Ecclesiis tradidit, in qua quæ a puero institutio, quale in iuuentute studium, quæ in senectute ei scientia fuerit, lucidissimè satis demonstrat.* hæc ipse: num autem ea ipsa Vita sit, quæ sine auctore vagatur, haud facilè affirmarim. absit hæc me sentire; & de venerando monacho firmiter asseuerare.

b Sophron. Præf. Spec. c. 2. c. 27.

Tu vero lector, his explosis, res gestas sancti Hieronymi non aliunde requiras, quam à docto viro Mariano Victorio Episcopo Reatino, qui eam tibi non aliunde quidẽ, quam ex ipsius Hieronymi scriptis deprompsit: his tamen emendatis, quæ iure emendanda superius tibi nostri suggesserunt Annales. Detinuimus te, lector, longiori mora in his confutandis erroribus: sed etsi fortasse superfluè tibi; necessario mihi ad cauẽdam inuidiam sunt ingesta; ne me temerè absq; aperta demonstratione, pro animi arbitrio, ab aliis scripta, & à pluribus legi solita, tumido exufflare fastu, imperitorum schola conclamet.

Hoc item anno Honorius Imperator aduersus clericos extraneorum cohabitatione infamatos ad Palladium rescriptum *c* dedit. Accidit namque, vt qui sanctorum Patrum, ac ipsorum præcipuè, qui Nicææ congregati sunt, contemptere decreta, iustè eos Imperatorum coercendos edicto, Catholici Episcopi (vt alias sæpè vidimus accidisse) detrahant. Aduersus quoq; raptores sacrarum virginum ad eundem Palladium Prætorio idem Imperator rescripsit *d*.

c L. 44. de Epis. & Cler. C. Theo.

d L. 1. de rapt. vel matrim. simil. lib. 9. C. Theod.

IESV CHRISTI
Annus 421.

BONIFACII PAP. Annus 4. HONORII 27. THEODOSII 14. IMPP.

QVADRAGENTESIMVS vigesimusprimus, qui sequitur annus, Agricola & Eustathio signatur Coss. Quo Constantius Augustus, qui anno superioti ab Honorio in collegam fuerat assumptus Imperij, ex hac vita migrauit. testatur id Prosper in Chronico. Tradit Nicephorus *e*, Constantium meditatum esse inferre Theodosio bellum in Oriente, quod suam imaginem, cum esset creatus Augustus, per latam ex more Constantinopolim, recipere noluisset: sed imminens bellum, eo mortuo, prorsus enauit.

e Nicep. lib. 14. c. 6.

Quo etiam anno (vt auctor est Marcellinus *f*) Theodosius Imperator Eudociam Atticam Leontij philosophi filiam, liberalibus disciplinis excultam, sibi in matrimonium iunxit. Hæc enim (Socrates *g* tradit) Athenais antea dicta, cum ab Attico Episcopo Constantinopolitano bapti-

f Marcell. Chron. ab Co. Theodosius Eudociam vxorem ducit.

g Socr. l. 7. c. 21.

XLIX. PRO CL. RASMO SVPPOSITVS HIERONYM.

L.

LI.

I.

II.

baptizata est, ab eodem fuit Eudocia nominata; quæ in laudem Theodosij egregium poema à se conscriptum de bello Persico edidit: in quo etiam argumento plures versatos esse scriptores, idem affirmat. Sed de Eudocia sæpe inferius.

III. Hoc eodem anno persuasione Attici Constantinopolitani Episcopi (vt creditur) Imperatoris animus ergà pietatem propensior inductus est ad legem illam sanciendam, qua iura Episcopatus Constantinopolitanæ Ecclesiæ ad Illyricum quoque extendi debere, promulgata a sanctione constituit. quæ se habet:

Omni innouatione cessante, vetustatem & canones pristinos Ecclesiasticos, qui vsque nunc tenuerunt, etiam per omnes Illyrici prouincias seruari præcipimus. Si quid dubietatis emerserit; id oportebit non absque sententia viri reuerendissimi sacrosanctæ legis Antistitis Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quæ Romæ veteris prærogatiua latatur, conuentui sacerdotali, sanctoque iudicio reseruari. Dat. prid. Idus Iulij. Eusebio & Agricola Conss. hactenus sanctio. Sed plane commenticios suggessit Imperatori Atticus, quos dicit, pristinos Ecclesiasticos canones, ex quorum præscripto se ista iancire Theodosius profiteatur. Nunquam enim antea vel in aliquo demtum apparet fuisse Concilio, neque visu rerum monstrari potest esse seruatum, vt Illyricorum Ecclesiæ subiectæ fuerint Episcopo Constantinopolitano, neque id postea obtinere potuisse permultos post annos Constantinopolitanos Episcopos, pluribus locis inferius apparebit. Vt vero veteris Romæ prærogatiuis Constantinopolis veteretur: id quidem non de his, quæ ad iura Ecclesiæ, sed Imperij pertinent, nec Patrum canones, sed Imperatorum leges constituerunt. Ista autem & alia vsurpanti sibi Anatolio Constantinopolitano Episcopo tempore Concilij Chalcedonēsis obstitit & penitus reiecit S. Leo Roma. Pontifex. Sed de his pro ratione temporis suo loco pluribus agendum inferius erit.

IESV CHRISTI
Annus 422.

BONIFACII PAP. Annus 4. HONORII 28. THEODOSII 15. IMPP.

I. CHRISTI annus quadringentesimus vigesimus secundus Consulatu Augustorum Honorij decimotertio & Theodosij decimo aperitur: quo Bonifacius Papa Patroclum Episcopum, qui fauore Constantij (vt dictum est ex Prospero) sedem vsurpauerat Arelatensem, & adhuc alienæ Metropolis iura pertinaciter in Narbonensi prouincia vacantis pastore sedis ausus est Episcopum ordinare, repressit; datisque litteris *b* ad Hilarium Narbonensem Episcopum, iussit, vt iure Metropolitani & præceptione Apostolicæ sedis ad locum accedat, & quæ agenda sunt videat, & sedi Apostolicæ referat. Vides praxim crebris firmatam exemplis de summa Romani Pontificis in omnes Ecclesias & Episcopos potestate, vtpote qui præsideat super omnes Episcopos Iudex, ne quis ius alienum vsurpet: quod & ex præscripto Nicænorum canonum *c* se agere, iisdem litteris docet, cum & verba canonis recitat, vbi ait: *Nulli videtur incognita Synodi constitutio Nicæna, qua ita præcipit (vt eadem propria verba ponamus) Per vnamquamque prouinciam tuis Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam dubium esse posse subiectas. Quod illis (quia aliter credendum non est) seruandum, sancto Spiritu suggerente, censuerunt,* hæc ipse. Ex quibus quam perspicuè vides, sic ex Nicæno Concilio quibuscumque Metropolitanis suas seruatas custoditasque esse prouincias, vt tamen super omnes Apostolica sedes pastorali solicitudine vigilaret, atque ius diceret. Nulla quidem verior atque certior esse potest canonum interpretatio, quam quæ vsu rerum, rogi obseruatione probata cognoscitur. Ex quibus manifeste intelligis, quam perperam & imperite nimis ex Nicænis canonibus angustare Nouatores velint Apostolicæ sedis terminos intra vnius prouinciæ limites. Sed de his suo loco superius pluribus actum est, hic autem occasione eiusdem Nicæni citati à Bonifacio canonis. Hæc quidem acta, scriptaque à ipso Bonifacio Papa sunt hoc anno, quinto Idus Februarij, iisdem Consulibus. Quomodo vero tandem suæ temeritatis idem Patroclus pœnas dederit, suo loco dicturi sumus.

Sed iisdem quoq; Conss. hæc habet Prosper in Chronico; *Exercitus ad Hispaniam contra Vuandalos missus est, cui Castinus * Dux fuit: qui Bonifacium, virum bellicis artibus præclarum, inepto & iniurioso imperio ab expeditionis suæ societate auertit. Nam ille periculosum sibi atque indignum ratus, sequi quem discordem, superbientemque expertus esset, celeriter se ad portum Vrbis; atque inde ad Africam proripuit, idque Reipublicæ multorum malorum causa fuit.* hæc Prosper. Quomodo autem dispensatione diuina postea factum sit: vt qui Bonifacium spreuit, ipse Castinus profugus ad eum se se receperit in Africam, supplex ab eo auxilium petens, suo loco inferius narrabimus. Porro res præclare gestas à Bonifacio aduersus Vvandalos cum Tribunum ageret, S. Augustinus prædicat, vbi ait *d*: *Quis crederet, quis timeret, Bonifacio Domestico rum & Africæ Comite in Africa constituto tam magno exercitu & potestate, qui Tribunus cum paucis fuerat, ut omnes ipsas gentes expugnando & terrendo pacauerat*, &c. Sed res hoc anno bene gesta est, dextereque pugnatum aduersus tyrannos, licet dissenserint inter se Duces. Hoc namque anno sub iisdem Conss. Maximum & Iouinum tyrannos in bello victos & captos: indeq; abductos, occisos esse, Marcellinus affirmat in Chronico. Tantis Deus muneribus decorasse voluit religionem Honorij Imp. Sed redeamus ad Bonifacium, se ab exercitu ablegantem.

* Crastinus DE BONIFACIO ABDICANTE SE AB EXERCITV.

d *Aug. ep. 70.*

III. Erat Bonifacius genere Thrax, vt ex eiusdem ad San. Augustinum litteris e constat, quas suo loco ostendemus esse germanas. Hic Sebastiano Comiti & confessione postea claro (cuius multa cum laude Victor *f* meminit) filium suam matrimonio coniunxit. Fuisse autem Bonifacium insignem pietate virum, ex litteris Sanct. Augustini ad eum redditis facile potest intelligi. Cum enim ipse, relicto exercitu, ablegans se à Castino superbissimo Duce, in Africam se protinus contulisset, nihil antiquius habuit, quam vt insinuaret se in Augustini amicitiam; à quo & humanissime acceptus est: enutrita vero & aucta eadem est arctissima consuetudine litterarum. Extat quidem eiusdem Augustini ad Bonifacium data epistola parænetica *g*: qua cum vitam Christianam breui compendio stringat, licere tradit homini Christiano, pro publica pace tuenda, arma tractare, monet pariter, qualiter in bello gerere se debeat; sed & de castitate seruanda saluberrimam admonitionem ingessit, qua inter alia: *Valde* (inquit) *turpe est, vt quem non vincit homo, vincat libido, & obruatur vino, qui non vincitur ferro.* digna plane tanto magistro sententia.

e *Apud Aug. ep. 10 in appendice edit. Plant.* f *Vict. de persecut. Vnan. l. 2.* BONIFACII CVM AVGVSTINO AMICITIA.

g *Aug. ep. 205.*

Dum vero moratretur ibidem in Africa Bonifacius, & verbis ac litteris tum Augustini, tum Alypij maxime foueretur, vitam plane Christiano Duce dignam duxit: sacris quoque dedisse operam litteris, ex consultationibus, quibus lacessere consuevit ipsum sanctum Augustinum, ostenditur. Porro eidem cupienti edoceri de Arianis & Donatistis hæreticis, cum abunde satisfaceret Augustinus, statum præsentis temporis Ecclesiæ Africanæ longe melioris fuisse conditionis, quam antea, ostendit his verbis *h*: *Gratias ago Domino, quia apud nos, non quidem in omnibus, sed valde in pluribus locis, & per alias Africæ partes sine vllis iisdem insanorum mortibus pax Catholica cucurrit et currit*, &cæt. pluribus enim disputare pergit, quam salubris sit moderata coercitio hæreticorum per Imperatorias leges adhibita. De rebus aliis, quæ in Africa inter Augustinum & Bonifacium transactæ sunt, extant perbreues vtriusque epistolæ vltro citroque datæ, sed in appendice collocatæ, quas germanas esse (cuiusuis fuerint) rerum gestarum illorum temporum argumenta declarant: stylo tamen visæ sunt Augustini dissimiles ob Laconismos, quibus in illis scribendis auctor est vsus. Verum etsi Augustini non esse, quis certo probare posset, sane quidem haud asseret commentitias, sed potius alicuius alterius magni

IV. RES GESTÆ INTER BONIFACIVM ET AVGVSTINVM.

h *Aug. ep. 50.*

nominis Africanorum Episcoporũ litteras esse, puta Aurelij Carthaginensis, vel Alypij Tagastensis Episcoporum, iure censebit, quod esse germanæ certus certius cognoscantur. sed citentur nomine Augustini, cuius inscriptione notantur. Quid autem nefandi acciderit in Africa, cum idem Bonifacius Gothis præesset militibus, sancti Augustini ad eum scripta epistola declarat his verbis *a*:

a Aug. epi. 11. in appen. tom 2.

V. DE RAPTORE SACRÆ VIRGINIS AVGVSTINI QVERELA.

Ornet mores tuos pudicitia coniugalis, ornet sobrietas & frugalitas. Bene enim agere, & illicita non prohibere, consensus erroris est. Quadam de Ecclesia egreditur Christi virgo sacrata, ebriam Gothi Herpe mentem & corpus incurrit. Habeat, quaeso, miles sub Comite positus disciplinam. Grane est enim, vt quem non vincit homo, vincat libido, aut voluptas vino, qui nec vincitur ferro. hæc ad Bonifacium, vtens eadem plane sententia superius recitata in aliis ad eumdem Bonifacium litteris *b*. Quibus acceptis Bonifacius, facinus gladio vindicare, redditis his breuioribus litteris, pollicetur:

b Aug. epist. 205.

VI. *c Aug in ap Pen. ep. 23.*

Nec sanctitatis epistolam admonitu me terrificante suscepi. Etenim, venerabilis Papa, si thorus ille legitimos paucidos habet accessus, quo debet puniri supplicio, diuinas qui temerat rationes? Arguetur ergo profecto, qui diuina atque humana neglexit; & quem libido præuenit, gladius vltor absumet. Eumque, quem insolentium in tantis augustus fama veridica publicauit, carceris perituram quocumque supplicio custodia aretinebit. His vero acceptis Augustinus litteris, quantocyus aliis redditis, ne ille reus tanti criminis occideretur, occurrit, ita ad eumdem Bonifacium pari breuitate rescribens:

VII. EXEMPLVM MANSVETVDINIS SACERDOTALIS.

Ego quos diligo, arguo & castigo, non occidi desidero, nec carcere pleno squallore retrudi. Sola sufficit admonitio: poterit enim, si ei id diuinitus concedatur, tempus pœnitentiæ condonari, qui Domini templum ausu est violare. Sit ergo ipse, qui fecit sua arbiter voti: fas enim non est, vt reus Episcopi sui gestionibus occidatur. Nam si in barbarorum erroribus velimus (vt condecet) exercere vindictam, paucos reperiemus, nec ipsos animosos ad pugnam fore, hæc ipse: ex quibus vide & admirare Episcopi iem mansuetudinem longe longius ab effusione etiam noxiorum sanguinis abhorrentem.

VIII.

Accidit insuper, vt dum Gothi sub Bonifacio militarent in Africa, Ariani ibidem inualescerent. Etenim cum Gothi ipsi Ariani essent, vna secum quoque ducebant, qui sacra ipsis ministraret, Arianum Episcopum. erat hic Maximinus nomine qui eo temeritatis progressus est, vt ausus fuerit Sanct. Augustinum ad disputationem de fide lacessere. Prouocauit quoque eumdem Augustinum Pascentius Comes in Africa Exactor rerum Fiscalium, itidem Arianus. De amborum autem procacia Possidius scribit atque in primis de Pascentio ista *d*: *Cum quodam etiam Pascentio Comite domus Regiæ Ariano, qui per auctoritatem sue persone Fisci vehementissimus exactor, fidem Catholicam atreciter ac iugiter oppugnabat, & quamplurimos sacerdotes Dei simplicioris fide viuentes dicacitate ac potestate exagitabat & perturbabat: præsentibus honoratis & nobilibus viris, apud Carthaginem ab illo prouocatus, idem S. Augustinus coram contulit. Sed idem hereticus tabulas atque stylum, quod magister noster & ante congressum & in congressu instantissime fieri volebat, ne adessent, omnino recusabat. Et dum id perneg asset, dicens, quod metu legum publicarum periclitari tabulas * scriptu nollet; atque interpositis, id placere Augustinus Episcopus cum suis, qui aderant, confacerdotibus videret, vt absque vlla scriptura priuatim disputarent; collationem suscepit, prædicens (vt postmodum contigit) quod post solutum conuentum esse cuiquam posset liberum arbitrium, forte dicere, nullo scriptura documento se dixisse quod forte non dixerit, vel non dixisse, quod dixerit.*

d Possid. in vit. Aug. ca. 9.

e interpositis.

** talibus*

IX.

Et miscuit cum eodem sermonem, atque asserit quid crederet, & ab illo quid teneret audiuit: & veratione & auctoritate Scripturarum probata docuit & ostendit nostræ fidei firmamenta: illius autem assertæ, nulla veritate, nulla Scripturarum sacrarum auctoritate suffulta docuit & fraustrauit. Et vt à se inuicem partes digressæ sunt, ille magis magisque ratus & furens, mendacia multa pro fide sua falsa iactabat, & victum esse à seipso proclamans multorum ore laudatum Augustinum. Quæ cum venerabilem virum minime lateren, coactus est ad ipsum scribere Pascentium, propter illius metum omissis nominibus conserentium: & in eis litteris, quicquid inter parues dictum vel gestum fuerit, fideliter intimauit; ad ea, si negarentur, probanda magnam testium habens copiam, clarissimos scilicet atque honorabiles, qui tunc aderant, viros. Atque ille ad dnio sibi directa scripta vnum vix reddidit rescriptum, in quo magis iniuriam facere, quam sua secta tationem valuit declarare: *quod à valentibus & volentibus legere comprobatur.* Hæc Possidius de causa Augustini cum Pascentio. Cæterum hæc fusius percipi possunt ex ipsis Augustini tunc datis ad Pascentium litteris *e*, & epistola Pascerij ad ipsum Augustinum conscripta, simulque ipsa collatione, seu potius parte ipsius ab ipso Augustino scriptis mãdata: ad quæ omnia lectorem reuocimus, quem admonemus, perpetuam in titulo poni, habitam esse Hipponæ, & à Notariis exceptoribus scriptam; cum Possidij sententia conset, conuenisse eos ad illam disputationem Carthagine, & noluisse Pascentium, quæ dicerentur, publicis mandari tabulis: collegit vero postea ipse Augustinus, quæ dicta in ea concertatione fuissent. Sed & ex Pascentij dictis illud obserua, hunc ita fuisse hominem Arianum, vt tamen noluerit talis videri, & ob id Ario inflgeret anathema, professus tamen se esse Auxentij, qui Mediolani sedit, sectatorem atque discipulum, vocans eum hominem sanctum, omnisque scientiæ virum. Sed & quomodo ipse Auxentius, latẽs licet, detectus fuerit ab Hilario Arianus, suo loco superius dictum est.

e Aug ep 73 74 75 76 77.

X.

f Possid. in vit. Aug. ca. 13.

DISPVTATIO AVGVSTIN. CVM MAXIMINO EPISCOPO ARIANO.

Quæ autem tunc acta fuerint eodem ferme tempore cum Maximino Episcopo Arianorum, Possidius post recensitas res gestas cum Auxentio ita narrat *f*: *Cum ipsorum quoque Arianorum Episcopo Maximino cum Gothis in Africam veniente; apud Hipponem, quamplurimis volentibus atque petentibus, & præcaris interpositis viris, contulit; & quid singulæ asserierint partes, scriptum est. qua si studiosi legere voluerint, proculdubio indagabunt, & quod callida & irrationalis hæresis ad seducendum & ad decipiendum profiteatur, & quod Ecclesia Catholica de diuina teneat Trinitate. Sed quoniam ille hereticus de Hippone rediens Carthaginem, de sua multa in colla. tione loquacitate victorem se de ipsa collatione recessisse iactauit & mentitus est, quæ vtique non facile à diuina legis ignaris examinari & diiudicari possent: à venerabili viro Augustino, sequenti tempore stylo, & illius totius collationis de singulis obiectis & responsis facta est recapitulatio: & quam ille nihil obiectis referre potuerit, nihilominus nihil demonstratum est, additis supplementis, qua tempore collationis angusto cuncta inferri & scribi minime potuerunt. Id enim egerat nequitia hominis, vt sua nouissima prosecutione multum longissima totum quod remanserat illei spatium occuparet.* hæc Possidius. extat hæc disputatio, & liber S. Augustini ad disputationem adiectus *g*. Cuius autem sectæ Maximinus esset, audi ipsum ista profitentem: *Si fidem meam postulas: Ego illum teneo fidem, quæ Arimini à trecentis & triginta Episcopis non solum exposita, sed etiam subscriptionibus firmata est.*

g Aug. in pra Maximinum l. 1. & 2. contra Maximin. init.

XI.

Iam vero ad Bonifacium Comitem agentem cum Gothis in Africa reuocemus orationem. Contigit ibi id temporis pergraue aliud admitti facinus, non ab aljo quidem, quam ab ipso Bonifacio; qui conjugientem ad ecclesiam, inde abstrahi iussit: sed mox admonitus, illud pœnitentia expiauit: id quidem ex litteris Augustini eum redarguentis, & ipsius Bonifacij ab eo veniam petentis, fieri cuiq; manifestum. Augustini autem perbreuis ad eum tunc scripta epistola sic se habet:

i Aug ep 6. in appen.

AVGVSTINVS QVE DECERNATIN BONIFACIVM VOLANTEM ECCLESIA IVRA.

Miror, quomodo tam subito fidei meum aries superit inimici. Noui enim, qua religione semper sis ecclesiam Dei veneratus. Quo instigante, frater, hominem de ecclesia apostoli? Tuus si de tuo amico forte præsumeret fugitiuus; posset proculdubio intercessoris causa veniam promereri. Ergo si amicus intenditur, cur Deus offenditur? Sed si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor k, Regem intende, qui causa superbiæ in bouem est ex homine commutatus. Non vt confundam te, hæc scribo, sed vt filium meum carissimum moneo. Ecclesia igitur illa sum reuoca, quem vt irreligiosissimus rapuisti. Oblatio vero domus tuæ à clericis ne suscipiatur, and xi: communionem ij tibi interdico, donec peracta pro ausibus vel errore à me definita tibimet pœnitentia, & tempore condonato, pro hoc facto corde contrito & humiliato dignum offeras sacrificium Deo. hæc ad Bonifacium Comitem Augustinus, erectus ad vltionem sceleris vigore sacerdotali. Quid ad hæc respondisse putas tantum Co-

k Dan. 4.

mitem,

mitem, Ducem exercitus sic ab Augustino Ecclesiasticæ verberatum? Audi redditam ad eum epistolam his ipsis verbis a:

Humilis saluto, quod primum est. Suscepi autem tremens sanctitatis tuæ verba verberibus plena. Scio, quod venia præparatur, qui ab Augustino persecutionis sacerdote corripitur: nec debet Episcopo denegari, quod voluit, ac fecit, aut cassit. Ipse enim sibi denegat curam, qui suam medico non publicat causam. Hominem ergo piissime pater, è liminibus ecclesiæ raptum tuis sanctis aspectibus tuisq; meæ, furorque subduxit. Alieno non sunt facta ista consilio. Dei & sanctorum eius regimine viuo. Illum itaque virū morte dignissimum, quem (vt dixi) meus de ecclesiæ foribus furor abstraxit, vita tua iussionibus donamus illesum. Agnosco culpas. Indigna mea lacryma tinguantur tuis fletibus iussis, quo possit hac nota nigro inscripta tuitione deleri. Ecclesiæ mihi introitus nō negetur: illic spero veniā, vbi admissi culpam. Oblatio vero domus meæ (vt tua sanctitas iussit) ad cœlestis Regis mensam, eius manibus offeretur. hactenus Comes: quibus discas, quanta obseruantia Principes atque Præfecti prouinciarum olim coluerint sacros Antistites & loca sacra, vt si repentino casu ea aliquando violari contigisset, eamdem mox culpam lacrymis & pœnitentia expiarent, arbitrio, cui reuerenter parerent, sacerdotis.

a Aug. ep. 97. in appe. XIII. BONIFACIVS ATIS TACIT PLE NISSIME AVGVSTI NO.

IESV CHRISTI
Annus 423.

BONIFACII PAP. ANNUS 5. HONORII 29. THEODOSII 16. IMPP.

SEQVITVR ordine temporis Christi annus quadringentesimus vigesimustertius, descriptus in Fastis Consulatu Marmiani & Asclepiodoti, Romano Imperio Honorij obitu lugubris, qui decimooctauo Kalend. Septembris ex hac vita migrauit, vt Socrates *b*, Prosper, Marcellinus & Cassiodorus affirmant. addit Paulus diaconus, esse defunctum Rome, positumque in Mausoleo iuxta corpus S. Petri Apostoli. Imperauit ab obitu Theodosij patris annos viginti octo, menses septē minus diebus duobus. Vixit autem annos quadraginta vno minus, & mēsem vnum expletum. Disseruimus superius aduersus eos, qui Honorium ignauum fuisse fugillant, quod ipse numquam visus fuerit in procinctu, per suos duces bella gerens. Sed nō id à Rege requiritur: satis vero superque ad laudem Honorij, quod nullus Christianorum Imperatorum inuictus est, qui per suos duces extinxerit plures in Imperium grassantes tyrannos, nec qui ingruentes barbaros sæpius vicerit, Imperiumq; labans ac nouis motibus penitus periclitans crebrius restituerit: hæc enim quam vera certaque sunt, quæ annis singulis ab exordio totius huius dicta sunt, facile indicant. Cæterum religione potius, quam armis, in omnibus semper aduersus hostes certaminibus primas tulisse, & Deo pro ipso pugnante, ferocissimos vicisse Tyrannos, & pugnacissimos barbaros sæpissime debellasse, superius annis ferme singulis pariter demōstratū est: vt plane fuerit in ipso perspicue declaratum, longe præstare, Imperatorem religione pollere, quam armis. Quandoquidē vt tot tyrannos extinxerit, & barbaros pugnando sæpius superauerit, nequaquam ducum virtuti ea quis iure censeat tribuenda, quos fermè omnes est expertus infidos & proditores, & in tyrannos esse conuersos, aduersus quos rursus copiæ ducendæ fuerint, & ancipiti pugnandum certamine. Vt plane, si quis hæc accurate cōsideret, intelligat fuisse miraculum, & nonnisi Deo protegente, quem iple bene cultu pietate demerui, esse factum; vt tam diuturnū Honorius Imperium possederit, impugnatus iugiter à barbaris atque tyrannis, quos omnes fultus diuino præsidio non solum euasit, sed & felicissime superauit. Vnde & factum est, vt omnia fermè eiusdem Augusti numismata cuderentur eiusmodi ornata trophæis, nimirum cum eiusdem Imperatoris imagine Victoria insignata, pedeq; sinistro proculcante tyrannum, dextera vero manu sustinente Labarū nomine Christi decorū, cuius ope omnia dextere euenissent, vt hic vides vnum ex iis tibi formis expressum:

I. b Soc. l. 7. c. 1. & Marcell. & Cassiod. in Chron. HONORII IM. OBITVS.

HONORIVS RELIGIONE POTENS.

quod haud facile, vel saltem tam frequenter in cæteris Imperatoribus sit reperire, cum nec aliquis alius fuerit Christianorum Principum, qui tot tantosque tyrannos extinxerit.

c Apud Lal. Pagum ad Cæs. S. Maria Maiorū.

Ad huiusmodi quidem simile genus imaginum allusisse visus est Ioannes Chrysostomus, dum in Eutropium agens hæc ait: *Quemadmodum & regia effigies non tantum ornatus ex eo contingat, si solus Rex sublimis sedeat purpuratus & diademate redimitus, quantum si sub pedibus quoque regius barbari manibus posit.* terga reuinctis premi iaceant, &c.

II. IOANNES TYRANNVS INSVRGIT.

Ante autem suum obitum Honorius hoc anno (vt habent Prosper *d* & Cassiodorus *e*) Gallam Placidiam Augustam cum filiis duobus Valentiniano & Honorio, ob suspicionem inuitatorum hostium, miserat in Orientem: vnde accidit, vt ipso Honorio defuncto, nullus in Occidente esset, qui iure cognationis Imperium gubernandum susciperet. Ioannes igitur, qui anno superiori (vt apparet ex Impp. rescriptis *f*) Præfecturam Prætorij administrarat, vilis natalibus homo, qui militauerat ante inter Notarios, Imperium arripere ausus est, quod & tenuit vsque ad annum post sequentem. Quomodo autem hæc se habuerint, Socrates ita narrat *g*: *Quamquam Theodosius Imperator de morte Imperatoris Honorij certior factus esset, eam tamen alios celauit, aliaque causa alias commentorata de ea re complures fefellit. Mittit etiam clam militēs Salonas, vrbem Dalmatiæ, vt siquis in partibus versus Occidentem forte nouis rebus studeret, præsto essent, qui eius conatus reprimerent. Quibus rebus ita comparatis: tandem mortem nuncuit, multosq; planam facit. Interea temporis Ioannes, qui inter Scribas Imperatoris principem locum obtinuit, cum prosperum sue fortune cursum moderate ferre non posset, Imperium accipit, legatosq; ad Imperatorem Theodosium mittit, per quos postulat, vt Imperator declaretur. Theodosius legatis eius in custodiam traditis, ducem Ardaburium, qui in bello Persico res plane maximas confecisset, ad Ioannem mittit.* sed id post annum sequentem factum, nosq; suo loco dicemus.

d Prosp. in Chron. & in Consul. e Cassiod. in Chron. & in Consul. f l. 2. de pos. C. Theod. & l 1 quod iussu C. Thc. & alia. g Soc. l. 7. c. 23.

III. IOANNES IVRA ECCLESIÆ TOLLENS PRIVATVR IMPERIO.

Quod ad ipsum Ioannem Imperium Occidentale inuadentem spectat: ipso exordio Principatus æque aduersus Dei Ecclesiam bellum paranit. Etenim simulac inuasit Imperium, primū omniū, omnia simul ab ea priuilegia abstulit, quæ à Christianis Imperatoribus tum locis, tum personis Ecclesiasticis collata fuerant: & inter alia omnē clericis ademit fori sæcularis exemptionem, quos omnes pene sæculares Iudices causam dicere, & ab eis sententiam expectare voluit. hæc quidem omnia ab eo peracta, Valentiniani sanctio, quæ ablata ab eo priuilegia reuocauit, edocet, quā suo loco reddemus. Istis sibi malis ad suum interitum viam miserum illum patefeciſſe, infelix exitus declarauit. His plane & aliis innumeris sæpe contigit exemplis demonstrari, religionis & Ecclesiasticorum iurū defensionem esse solidum ad sustinendam molem Imperij fundamentum: quo si careat, corruat sit necesse: vt male consultus suo damno Ioannes expertus est.

IV.

Contra vero vides Theodosium exemplo aui, ad Occidentale Imperium è tyranno rim manibus vindicādum, arma primum spiritualia Deo potentia præparare, nimirū quæ sunt impollutæ religionis propensiori cura peragere, aduersantes illis hæreticos & alios hostes profligare, id ratus ad victoriam de tyranno consequendam maxime profuturum. Sicigitur pugnaturus aduersus fortissimum tyrannum barbarorum auxiliis præpotentem contra hæreticos primum arma conuertit, ista sanciens *h*:

h l. 59 de hæret. C. Th. * Montanistas.

*Manichæi & Phryges (quos Pepuzitas, sc. * Priscillianistas, vel alio latentiori vocabulo appellant) Arianiq; itidem, Macedoniani, & Eunomiani, Nouatiani, ac Sabbatiani, cæteriq; hæreticorum*

THEODOSIVS CONTRA HÆRETICOS LEGES SANCIT.

a Sozom. l. 9. c. 15.

V.

b l. 60. de hæret. C. Theod.

c l. 61. de hæret. C. Theod.

d l. 24. de Pagan. C. Theod.

VI.

e l. 27. de Iudæis C. Theod.

THEODOSIVS IMPERATOR PAGANOS EXAGITAT.

f l. 11. de Pagan C. Theod.

VII.

g Niceph. l. 14. c. 13.

VIII.

BONIFACII OBITVS.

h Lib. de RR. Pont.

i Prosp. in Chron

k Marcell. in Chron.

vniuersa sibi hac quoque constitutione denegari, quæ illis generalium sanctionum interdixit auctoritas: puniendis, qui contra generalium constitutionum interdicta venire tentauerint. D. V. Idus Aprilis Constantinop. Asclepiodoto & Mariniano Conss. hæc Imperator, & quidem Attico Episcopo Constantinopol. hac ex parte religiosior: siquidem ille tolerandos esse Nouatianos dicebat, permittendosque eos Constantinopoli conuentus agere, vt Socrates ait, qui hanc ob causam ipsum in cælum extollit. Rursum vero idem Theodosius mense Iulij istam in omnes hæreticos edidit sanctionem, qua penitus aduersus hostem diuinum sibi numen conciliet:

De hæreticis omnibus, quorum & errorem execramur & nomen, hoc est, de Eunomianis, Arianis, Macedonianis, cæterisque omnibus quorum sectas piissimæ sanctioni tædet inferere (quibus cunctis diuersa nomina, sed vna perfidia) illa præcipimus debere seruari, quæ diui auus, & pater noster clementia constituerant. Scituris vniuersis, quod si in eodem furore permanserint, interminatæ pœnæ erunt obnoxij. &c. Dat. V I. Id. Iulij Constantinop. Asclepiodoto & Mariniano Conss. Mense vero Augusti hæc idem Theodosius addidit:

Omnis c dubiæ interpretationis ambages hac sententia resoluentes, publicari præcipimus, quod lex super Eunomianis militare prohibitis, cæterisque execrabilium religionum & professionum ritibus promulgata cognoscitur, nihil ad eos, qui cohortalini sunt, pertinet. Hi enim sunt apparitoribus obligati, in quibus emensis militia stipendiis, veterani Primipili munus sustinere cogantur. Dat. V I. Id. Aug. Eudoxio. Asclepiodoto & Mariniano Conss. hæc aduersus eos qui ex eo, quod hæretici militare prohibiti essent, onera quoque militiæ, perperam facta interpretatione, vitare sit debebant. Adiecit insuper, vt cum dictis legibus hæreticos omnes æque perstrinxerit, Manichæos tamen peculiari hoc item anno edita sanctione exagitaret. quam breuitatis causa hic describere prætermittimus.

Sed & Iudæos vetuit synagogas nouas ædificare *e*, dato aduersus eosdem hoc itidem anno rescripto. Qui igitur in omnibus Christianæ religioni aduersus omnes eius aduersarios hæreticos, itemq; Iudæos, legibus promulgatis ita prospexit: aduersus quoque idololatras (si qui residui essent) bellum hoc item anno mouit, & quidem inexhausti studio: etenim Gentilium deorum cultum iteratis legibus prorsus pessumdatum voluit; siquidem in primis hoc anno, mense Aprilis in eos ista sanciuit *f*:

Paganos, qui supersunt (quamquam iam nullos esse credamus) promulgatarum legum iamdudum præscripta compescant. &c. Dat. V. Id. April. Constantinop. Asclepiodoto & Mariniano Conss. ac rursum mense Iunij in eosdem:

Paganos, qui supersunt, si quando in execrandis dæmonum sacrificiis fuisse comprehensi, quamuis capitali pœna subdi debuerint, bonorum proscriptione & exilio coerceri iubemus. Dat. V I. Iunij. Asclepiodoto & Mariniano Conss. Hoc plane est, quod de eodem Theodosio Nicephorus ait *g*: *Adeo religiosus Theodosius fuit vitam que suam accuratissime ad diuinas leges composuit: quam ob causam quicquid fuit ex idolis reliquum, ita est funditus dissectum, vt posteris eius ne vestigium quidem prioris fraudis & seductionis cernere sit datum: sententiam vero de his suam in constitutionem retulit.* hæc ipse. Vides igitur, quibusnam pius Imperator erga religionem obsequiis viam sibi ad futuram percipiendam incruentam de tyranno victoriam strauerit.

Hoc eodem anno, octauo Kalendas Nouembris *h*, Bonifacius Papa moritur: id quidem S. Prosper *i* & Marcellinus *k* testari videntur, dum his Consulibus ressum referunt successoris. ex quibus plane corrigendi sunt, qui sedi eius triennium tantum, vel paulo amplius tribuunt. Etenim quem constat sedere cœpisse (vt ex eius epistola patet) sub Consulatu Honorij duodecimo & Theodosij octauo, quinto Kalendas Ianuarij, peruenisseque vsque ad anni huius octauum Kalendas Nouemb. sedisse oportet annos quinque, minus duobus mensibus, & tribus diebus. In libro Pontificum Romanorum, post Bonifacij obitum hæc leguntur: *Petierunt clerus vel presbyteri, Eulalium reuocari: quod tamen non consensit, Eulalium Romam scilicet reuerti: qui tandem in eo loco Campaniæ post annum mortis Bonifacij defunctus est.* hæc ibi. Post hæc vero ista sequuntur: *Hic Bonifacius constituit, vt nulla mulier aut monacha pallam sacratam contingeret, aut leuaret, aut incensum poneret in ecclesia, nisi minister; nec seruum clericum fieri, nec obnoxium curiæ, vel cuiuslibet rei. Hic fecit oratorium in cœmeterio S. Felicitatis martyris, & posuit hac, patenam argenteam pensantem libras viginti, scyphum argenteum pensantem libras decem, amam argenteam pensantem libras tredecim, calices minores duos pensantes libras quatuor, coronas argenteas tres pensantes libras quindecim. Hic fecit ordinationem vnam in vrbe Roma per mensem Decembrem, creauit presbyteros tredecim, diacones tres, Episcopos per diuersa loca triginta sex. Sepultus est via Salaria in cœmeterio S. Felicitatis martyris iuxta corpus illius octauo Kal. Nouemb. Cessauit Episcopatus eius dies nouem.* hæc ibi. Citat Beda *l* libellum de miraculis Bonifacij Papæ; sed cuius Bonifacij, non dicit. recitat miraculum de puero Iudæo à patre in ignem iniecto, quod Eucharistiam cum Christianis accipiens, spiritus ardore succensus clamauerit se optare fieri Christianum, deque eius matre puero opem ferente itidem in ignem iniecta, & seruatis ambobus illæsis. Ex antiquo monumentis Vaticanæ basilicæ, quæ collegit Petrus Manlius tempore Alexandri III. hos versiculos, in sepultura eiusdem Bonifacij sculptos, tradit:

Atria magnifici sunt membris plena sepulti
Sedis Apostolicæ Bonifacij Præsulis almi.

de eodem Bonifacio extat eiusmodi vetus Inscriptio: *m*

Sacri fontus honor labor est meritumq; duorum
Pontificum per quos contulit ista Deus.
Nam quæ magnificis cœptis Bonifacius auxit
Hæc Cælestinus compsit ad omne decus.

Ad sepulchrum vero Bonifacij Papæ ista: *n*

Postquam mors Christi pro nobis morte peristi
In Domini famulos nil tibi iuris erit
Pone trucem rabiem non est sæuire potestas
Aut quid victa furis nil nocitura pijs
*Hoc siquidem melius * demisso viuitur orbe*
Cum tamen vt viuat hic sibi quisq; facit
** Hic sita sunt Papæ Bonifacij membra sepulcro*
Pontificale sacrum qui bene gessit opus
Iustitiæ custos rectus patiensq; benignus
Cultus in eloquijs & pietate placens.
Flete ergo mecum pastoris funera cuncti
Quos tedet citius his carnisse bonis.

Itemque Bonifacij:

Sedis Apostolicæ primæuis miles ab annis
Post etiam toto præsul in orbe sacer
Membra beata senex Bonifacius hic sua clausit
Certus in aduentu glorificandæ Dei
Mitis adunauit diuisum pastor ouile
Vexatos refouens hoste cadente greges
Iram supplicibus humili de corde remisit
Debellans cunctos simplicitate dolos
Egit. ne sterilis Romam consumeret annus
Nunc orando fugans, nunc miserando famem
Quis te sancte Parens cum Christo nescias esse
Splendida quem tecum vita fuisse probat.

Cum autem (vt dictum est) post obitum Bonifacij vacasset sedes dies nouem, tertio Nonas Nouembris creatus est Cælestinus, patria Romanus, ex patre Prisco. Fuisse quidem pacificam eius electionem, litteræ S. Augustini *o* ad ipsum scriptæ declarant, cui adgratulatur, his verbis exordiens: *Primum gratulationem reddo meritis tuis, quod te in illa sede Dominus noster sine villa (sicut audiuimus) plebis tua defectione constituit.* hæc Augustinus. Verum qui Eulalij schismatici factionis erant, in eadem scissione perseuerasse, nec vllo pacto cum Cælestino Papa communicare voluisse, Valentiniani *p* rescripta post annum sequentem data significant, nosque de his suo loco agemus.

Hoc eodem anno Theodoretus Cyri in Syria ciuitatis est creatus Episcopus. Id plane colliges ex eius litteris *q* ad sanctum Leonem Romanum Pontificem datis (vt suo loco dicetur ex certa Consulum nota) anno Domini quadringentesimo quadragesimo nono: vbi cum ipse de se testetur, habere iam in sede Episcopatus annos viginti sex, vtique in hunc Christi annum necesse est reuoces sedis eius primordia. Vocatus est inuitus (vt ipse testatur) ad illius

præfe-

l Bed. in Collect. n. 5.

m Anal. Sacr. ex Anast. pag. 174. num. 2. DE BONIFAC. PAPA. Anast. Sacr. ex Anast. pag. 116. n. 6.

* DEMISSE

* fuoc

IX. CÆLESTINVS PAPA CREATVS.

o Aug. 216.

p l. 71. 73. 74. de hæret. C. Theod.

X. THEODORETVS CREATVS EPISCOPVS CYRI.

q Extant apud ipsum in suo corpore.

præfecturam Ecclesiæ ex monasterio, in quo ab incunabulis afflictit. Nam ipse de se in epistola ad Nomum Consulem, siue Consularem, hæc habet: *Illud adiciam (quandoquidem calumniatores me cogunt hæc dicere) quod ante meam conceptionem genitores mei me Deo offerre pollicti sunt, & ab incunabulis iuxta suas promissiones me Deo dedicarunt, & tali cibo me educauerunt. In monasterio vero, quousque Episcopus factus sum, commoratus eo essem, inuitus Episcopus sum ordinatus.* hæc de se ipse. Creatus vero Episcopus, à Theodoto primum, deinde à Ioanne eius successore Episcopis Antiochenis Antiochiæ retentus est, vt pro concione populum edoceret. testatur id ipse. Pollebat enim mira dicendi facundia; diuinis litteris, necnon externis apprime imbutus. vt eius scripta contra Gentiles satis aperte fidem faciunt; licet de homiliis, quas ad populum habuit, nec vna supersit. Porro quod ipse ait, tot annis iussu Antiochenorum Episcoporum doctisse in Ecclesia populum Antiochenum, non sic accipiendum est, vt Antiochiæ semper manserit; cum constet ex suis ipsius scriptis, etiam in Ecclesia sua Cyri degisse: sed potius aliquam anni partem in eo concionandi munere Antiochiæ insumpsisse dicendum.

IESV CHRISTI
Annus 424.

CÆLESTINI PAP. Annus 1. — THEODOSII IR MP. Annus 17.

I. CHRISTI annus quadringentesimus vigesimusquartus Castini & Victoris Consulatu describitur, ipsi priori Cõsuli Castino funestus: etenim nescio qua ex causa profugus factus, in Africam nauigans, apud Bonifacium Comitem ibi cum copiis Gothorum agentem quæsiuit sibi salutem. Magna quidem diuini iudicij dispensatione factum est, vt ad eum coactus sit confugere, quem sub se militantem despexit, & vt ab exercitu recesserit, & in Africam venerit, compulit, vt superiori anno narratum est. Expunctum è Fastis Consularibus Castini nomen, inde possimus intelligere, quod rescripta Theodosij Imp. hoc anno data, absque Castini Consulis nomine, Victoris tantum collegæ Consulatu notata leguntur *b*.

b l. 56 de reg. milit. l. 14. de stat. 5. de donat. & alia.

Extant litteræ Bonifacij Comitis de fuga Castini in Africam, datæ ad S. Augustinum; quæ cum breues sint, & de rebus tunc gestis nos admoneant, hic eas describemus: sic enim se habent:

II. *Apud Aug. in append. operum, edit. Plant.*

Domino c venerabili sancto patri Augustino Episcopo Bonifacius.

Castinus ille, priuatus ex Consule, vitæ meæ ac nominis (omnibus vt notum est) persecutor, peiores committens ac fingens factiones, quas mihi earum à me gestarum inuitemor donationum, Italia fugiens, meus se in Africam defensionibus tradidit committendum. Omitto, beatissime pater, olim mihi ab eodem ingestas miserias, offensa pericula: fugiens enim nunc vsque vino Thraxu atque, vix Scythiam euasi, diu aui inuido sub Consule miles. Sed diuina potentia, quæ nouit plenare sublimia, & altius eleuare prostrata, fecit de superbo quod voluit; & hostem meum, nec quieto, victoria mihi, qua nouit, addixit. Sufficit pro funere vili tanta deiectio, adorauit saracam clauus, timuit Senator barbarum capite, tremuit militem dux. Doloris dicuntur ista, pater sancte, cothurno. Nam veneror illustrissimum Consulem, & primam consficio Senatorem: sed ne confusa fallacia mali erga me (vt solet) aliquid moliatur, putetque se suis fraudibus Romanis ducibus profuturum, & in meo verfetur exitio; integrum de suis sensibus det tua beatitudini sacramentum, si nullus in eius corde vertitur dolus. Ego autem, per omnia, quæ sancta sunt, iuro, quantum si apud eum animi reperero puritatem, eum inculumem ac sublimem Italiæ Romaque reddam frustratis inimicis eius & domitis. Hostis autem erit suæ animæ, si aliquid in eo frustra partis inuenero. hactenus Bonifacius, ad quem eiusmodi habetur Augustini responsio:

III. *Lib. 2. ep. 11.*

Domino dilectissimo, meritoq; sublimi filio Bonifacio Augustinus Episcopus.

Vir illustrissimus Castinus sacramento se prodidit, quod sit ab omni culpa & erroribus alienus. Quem tibi, vt dicit, fecerat ille Sonia, adhuc te in Palatio posito, falsis sug gestionibus concitabat. Sed ne totum, quod tunc agebatur, mittatur in rvcdium, detur prolixitati compendium. Dauid ille opilio regnum, parcendo inimicis, obtinuit. Christus pro Iudæis, qui eum crucis patibulo confixerunt, Patrem ne irascetur rogauit, & indignis hominibus veniam misericors condonauit. Crede igitur homini, qui tibi fidele tradidit sacramentum & querit, ne pollicitante, tua defensione vita subsidium. Scio enim quod eius salutis mihi promissa complebis. hæc Augustinus ad Bonifacium timentem, ne sub fugæ simulatione Castinus Consul, iras tyranni in se simulans concitatas, Africam illi proditione subigeret, tentando fidē exercitus, & eum ab ipso Bonifacio auertendo. His vero huius anni exordio de Consule Castino narratis; iam ad res Ecclesiasticas stylum a moueamus.

IV. Hoc ipso anno, qui primus numeratur Cælestini Romani Pontificis, scripsisse ad eum S. Augustinus epistolam reperitur: cui cum in primis graruletur de ipsius electione pacifice facta, quibus ipse vrgeretur molestiis, & à quibus ab eo liberari optiat, significat. Apostolicæ enim sedis implorat auxilium, ad quam iuste damnatus iniuste admodum appellauerat. Rem gestam autem sic ipse narrat *c*:

c Aug. ep. 161. DE ORDINATIONE ANTONII EPISCOPI FVSSALENSIS.

In magna (inquit) *tribulatione positus, hæc ad tuam beatitudinem scripta direxi. Quoniam volens prodesse quibusdam in nostra vicinitate membris Christi, magnam illis cladem improuidus & incautus ingessi. Fussala dicitur Hipponensi territorio confine castellum: antea ibi numquam Episcopus fuit, sed simul cum cõtigua sibi regione ad paracianm Hipponensis Ecclesiæ pertinebat. Paucos habebat illa terra Catholicos; cæteras plebes illic in magna multitudine hominum constitutas Donatistarum error miserabiliter obtinebat, ita vt in eodem castello nullus esset omnino Catholicus. Actum est cum Dei misericordia, vt omnia ipsa loca in vnitate Ecclesia cohærerent; per quantos labores & pericula nostra, longum est explicare: ita vt ibi presbyteri, qui eis congregandis à nobis primitus constituti sunt, expoliarentur, debilitarentur, excæcarentur, occiderent. Quorum tamen passiones inutiles ac steriles non fuerunt, vnitatis illic fecunditate perfecta. Sed quod ab Hippone memoratum castellum millibus quadraginta seiungitur, cum in eis regendis, & eorum reliquiis, licet exiguis, colligendis, quæ in vtroque sexu aberrabant, non minaces vlterius, sed fugaces, me videremi latius quam oportebat extendi, nec adhibenda sufficerem diligentia, quam certa ratione adhiberi debere cernebam: Episcopum ibi ordinandum constituendumque curaui. Quod vt fieret aptum loco illi congruumque requirebam, qui & Punica lingua esset instructus: & habebam, de quo cogitabam; paratum presbyterum; propter quem ordinandum, sanctum senem, qui tunc Primatum Numidiæ gerebat, de longinquo vt veniret rogauis, litteris impetrauí: quo iam præsente omnium in re tanta suspensis animis, ad horam nos ille, qui mihi paratus videbatur, omnino resistendo frustrauit.*

V. *Ego autem, qui vtique (sicut exitus docuit) differre potius debui, quàm periculosum precipitare negotium; dum nolo grauissimum & sanctissimum senem ad nos vsq; fatigatum, sine effectu, propter quem venerat, tam longe ad propria remeare: obtuli non petentibus quendam adolescentem Antonium, qui mecum tunc erat, in monasterio quidem à nobis à parvula ætate nutritum, sed præter lectionis officium nullis clericatus gradibus & laboribus notum. At illi miseri, quid futurum fuerat ignorantes, offerenti eum mihi obedientissime crediderunt. Quid plura? factum est. Esse illis Episcopus cæpit. Quid faciam? nolo apud tuam venerationem grauare, quem nutriendum collegi: nolo deserere, quos colligendos timoribus & doloribus parturiui. Et quomodo vtrumque agam, reperire non possum. Res quippe ad tantum scandalum venit, vt cum hic apud nos causas dicerent, qui de illius Episcopatu suscipiendo, tamquam bene sibi consulentibus obtemperauerant nobis: in quibus causis cum flagitiorum crimina capitalia, quæ nõ ab ipsis quibus Episcopus erat, sed ab aliis quibusdam obiecta fuerant, probari minime potuissent, atq; ab eis, quæ inuidiosissime calumniantur, videretur esse purgatus: tam miserandus factus est & nobis & actis, vt quicquid à castellanis & illius regionis hominibus de intolerabili dominatione, de rapinis & diuersis oppressionibus & constrictionibus vbicunque fiebatur, neq; aquum nobis tale videretur, vt propter hoc vel simul concta congesta Episcopatu comput. at etmus esse prouandum, sed restituenda, quæ viderentur ablata.* ANTONII CRIMINA.

VI. *Denique sententias nostras sic temperauimus, vt saluo Episcopatu, non tamen omnino impunita relinquerentur, quæ non deberent* QVID DE ANTONIO DECRETVM.

vel ei-

imitandas vel eadem ipsi deinceps iterumque facienda, vel cætera vsuenda proponi. Honorem itaque integrum seruauimus iuuenti corrigendo, sed corripiendo minuimus potestatem, ne saltem eis qui esset vlterius, cum quibus sic egerat, vt dolore iusto cum sibi præsse ferre omnino non possent, & cum suo illisque periculo in aliquod scelus forsitan erumperent impatientiam sui doloris ostenderent. Quorum talis animum etiam tunc, quando cum eis de illo Episcopi egerunt, euidenter apparuit, cum iam vir spectabilis Celer, de cuius aduersum se præpotenti administratione conquestus est, nullam gerebat vel in Africa, vel vsquam potestatem. hæc ipse. Porro Celer hic, de quo scribit Augustinus, magistratu fungebatur in Africa, ad quem

a Aug. e. 210. ipse alias scribens a, prouocat eum contra Donatistas, vt illos reprimat. De eodem quoque Celere habetur mentio

b Aug. e. 358. in epistola b Augustini ad Marcellinum. Reperitur & Celer postea gessisse Proconsulatum in Africa sub Consulatu Felicis & Tauri. His igitur, quæ ad Antonij causam spectabant, enarratis, implorans Augustinus Apostolicæ sedis

VII. auxilium sic pergit:

Sed quid multis moror? Collabora, obsecro, nobiscum, pietate venerabilis domine beatissime, & debita charitate veneranda sancte Papa: & iube tibi, quæ directa sunt, omnia recitari. Vide Episcopatum qualiter gesserit: quem admodum iudicio nostro vsque adeo consenserit communione priuatus, nisi prius Fussalensibus omnia redderentur: tum postea citra Acta æstimantibus rebus solidos sepsuerit, vt ei communio redderetur. Quam versuta suasione sanctum senem Primatum nostrum grauissimum virum, vt ei cuncta crederet, quem velut omnimodo inculpatum venerando Papæ Bonifacio commendaret induxerit, & cætera à me quid opus est recoli, cum memoratus venerabilis senex ad tuam sanctimoniam vniuersa retulerit? In illis autem multiplicibus Gestis, quibus de illo nostrum iudicium continetur, magis debes eum vereri, ne tibi minus seuere quam oportebat, iudicasse videatur; nisi fortè vos tam propensos ad misericordiam, vt non solum nobis, quia illi pepercimus, verum etiam ipsi existimetis esse parcendum. Sed ille quod à nobis aut benigne aut remisse factum est, in præscriptionem vertere ac vsurpare conatur. Clamat: Aut in mea cathedra sedere debui, aut Episcopus esse non debui. quasi nunc sedeat nisi in sua: propter hoc enim loca illa eidem dimissa atque permissa sunt, in quibus prius Episcopus erat, ne in alterna cathedra contra statuta Patrum translatus illicite diceretur. Aut vero qui suam ita esse debet siue senectatis siue lenitatis exactor, vt qui nonnisi sub int Episcopatus honore priuandi, nullo modo in eis aliquid vindicetur: aut in quibus aliquid ipsum fuerit vindicandum, Episcopatus honore priuentur? Existat exemplo, ipsa sede Apostolica iudicante, vel aliorum iudicata firmante, quosdam pro culpis quibusdam nec Episcopatus spoliatos honore, nec relictos omnimodo impunitos, &c. hæc Augustinus, subdens & ostendens compluribus aliorū exemplis, aliquot Episcopos ita in Africa esse punitos, vt tamen honor Episcopatus ab eis non fuerit ablatus. His alia addit, quibus indicat, Antonium ab Africanis Episcopis ea sententia condemnatum prouocasse ad Bonifacium Papam, qui in ea causa rescripserat pro Antonio, si tamen, sicut ipse expostulat, res se haberet.

ANTONII PETVLANTIA.

VIII. TIMET EXECVTORES MITTI AVGVSTINVS.

Quod vero vulgo ferretur, affore executores ab Apostolica sede directos in Africam, qui Antonium in sedem suam restituerent: his auditis cum illi essent penitus consternati, id ne accideret, idem Augustinus Cælestinum vehementer rogat his verbis: *Non finas ista fieri, obsecro te per Christi sanguinem, per Apostoli Petri memoriam, qui Christianorum præpositos populorum monuit, ne violenter dominentur inter fratres*, &cæt. Quid autem ipse Augustinus statuerit animo, si pessimum hominem contingeret in sedem restitui per Romanum Pontificem, dolens ita subdit: *Me sane (quod confitendum est beatitudini tuæ) in isto vtrorumque periculo tantus timor & mœror excruciat, vt ab officio cogitem gerendi Episcopatum abscedere, si per eum, cuius Episcopatui per imprudentiam suffragatus sum, vastari Ecclesiam Dei, & (quod Deus auertat) etiam cum vastantu perditione perire conspexero. Recolens enim quod ait Apostolus c: Si nosmetipsos iudicaremus, à Domino non iudicaremur: iudicabo me ipsum, vt parcat mihi, qui iudicaturus est vivos & mortuos. Si autem & membra Christi, quæ in illa regione sunt, ab exitiali timore & tristitia recreaueris, & meam senectutem hac misericordia iustitia fueris consolatus: retribuet tibi & in præsenti & in futura vita, qui per te nobis in ista tribulatione succurrit, & qui te in illa*

c 1. Cor. 12.

sede constituit, hactenus Augustinus, summo (vt vides) animi angore confectus.

Annuisse quidem Augustino Cælestinum Romanum Pontificem, inde certam capimus coniecturam, quod idē Cælestinus vehementer ipsum coluit Augustinum, & laudibus mirificè celebrauit (vt ex ipsius Cælestini litteris inferius dicturi sumus) eiusdemque scripta sarta recta voluit in Ecclesia esse defensa & custodita. Haud enim par est credere, Cælestinum hæc rogantem & enixius expetentem Augustinum, negando, in vehementiorem mœrorem voluisse conijcere, quem dilexisse, & magno in honore habuisse, certum est. Quod insuper constet post hæc perseuerasse Augustinum suæ Hipponensi Ecclesiæ Episcopum præsidere; æque manifestum indicium est; ex animi eius sententia Cælestinum in eadem causa rescripsisse. Vidisti, lector, Ecclesiastici iudicij praxim; & ex his, puto, in memoriam reuocasti, quæ superius dicta sunt de vsu appellationis ad Romanam Ecclesiam, & sententia expectari solita ab eadem: vt nihil aduersus huiusmodi aliquando obnisi sint Episcopi Africani, sed tantum in eo refragati, quod ministri executores cum apparitura militari mitterentur. Sed & hæc interdum, cū opus est, iure sanctēque fieri, ex eiusdem Augustini sententia superius est demonstratū. Meminit autem huius epistolę Augustini ad Cęlestinum Possidius in Indiculo d.

d Possid. in indic. c. 7.

Quod vero ad Ioannis tyranni conatum pertinet: tentasse hoc anno iungere sibi Africam, cui (vt dictum est) Bonifacius præerat, sed restitisse illum, Prosper in Chronico sub huius anni Consulibus docet his verbis: *Ioannes dum Africam, quam Bonifacius obtinebat, bello reposcit, ad defensionem suam infirmior factus est*, ob id scilicet, quod milites misit in Africam, eam sibi vendicaturus iure belli prouinciam. Hæc plane etiam duabus breuioribus illis Augustini & Bonifacij epistolis significantur, quarum prior Augustini ad Bonifacium sic paucis scripta se habet e:

X. IOANNES TENTAT AFRICAM.

e Aug. ep. 220 in appen.

Africæ littus (vt audio) miles attigit transmarinus. Sed cuius meriti dux, qui à Catholica veritate dissentit? Quid orem (sicut oportet) ignoro. Adest quidem Africa olim paratum in Italia bellum: sed tamen non inuideo filii carissimæ, Romaniæ, sed dico quod sentio. Non dabit, Diuinitate iuuante, Catholicus hæretico terga. Tui cordis intentio dirigatur ad Dominū, non militem timebis. non Gothum nō Hunnum. hactenus ipse quod Bonifacius valde pius pugnaturus esset aduersus milites, quos Ioannes tyrānus impius in Africam miserat. Sed quę ad hęc Bonifacius f, audi:

XI. AVGVSTINVS AD BONIFACIVM.

f Apud Aug. ep. 2 in append.

Scio, quod sit tua sanctitas pro mea vita solicita: at quæ aduersus me tyrannus ille ordinauerit ac disponat, antequam tuum sacerdotium scriberet, noui. Obuiamus, ad mortem vltro tendentibus, quos nostra victoria (vt credimus) faciet Christus addictos. Sed si ergo me meosque omnes aliud voluerit ordinare Diuinitas: peto, vt animam liberet Deus, & dabitur competens aduersario secunda vice responsio. *In pugna enim vtrinque, desauit furor, sed Deus insistet causæ. Igitur ora, vt dixi; & vincet vna Trinitas nobis.* hæc Bonifacius dux exercitus, cum renuisset expetitam à tyranno Africæ deditionem.

* & XII. BONIFACIVS AD AVGVSTINVM.

Inter hæc autem aduersus eumdem Ioannem tyrannū Theodosius Imperator mittit exercitum in Occidentem, sub duce selectissimo Ardaburio, sed, Deo sic disponente, ne militū viribus, vel prudentiæ ducis, sed diuinæ potētiæ adscriberetur tyranni extinctio, factum est, vt res longe diuersum ab optato atque sperato finem fuerit consecuta. Narrat rem paucis Socrates istis verbis g: *Ardaburius cum Salonas venissent, transiuit in Aquileiam, ventoque aduersō flante, in manus tyranni delatus est. Qui, illo comprehenso, spem concepit, Theodosium necessitate compulsum fore, modo Ardaburium ducem suum saluum vellet, vti ipsum crearet, declaretque Imperatorem. His auditis, & Theodosius, & exercitus, etiam contra tyrannum missus, anxio & solicito animo fuit. ne quid malī Ardaburius à tyranno perpeteretur.* hæc Socrates. Quomodo autem, misso Aspare filio Ardaburij, & pater eius est liberatus, & tyrannus extinctus, dicemus suo tempore anno sequenti.

XIII. ARDABVRIVS DVX A TYRANNO CAPTVS.

g Socrat. l. 6. c. 23.

Quod ad res pertinet Orientalis Ecclesiæ: Theodoretur, quē anno superiori creatū diximus Episcopum Cyri ciuitatis, octingētas (vt ipse testatur h) sub se parœcias habētis, cum regionem illam Marcionitis hæreticis confertam

XIV. h Theod. ad Lectum THEODORETVS LABORAT ADVERSVS MARCIONITAS.

videret,

videret, ad eos ab errore libertandos primum omnium adiecit animũ, siq; (vt ex ipsius litteris *a* patet) plusquam decem millia ipsorum ad Ecclesiam Catholicam conuertit; cum vel vnum ex eis ipsum esse lucratum, quasi miraculum videri poterat: nam facilius est inuenire Marcionitam à Gentilibus olim occidi, quam à Christianis Ecclesiæ redditum. Hoc plane munere persuasum habeo eumdem Theodoretũ adeo sibi Deum conciliasse, vt licet in castris Nestorianorum aliquando militauerit, demum in Ecclesiam, desertor factus impietatis, redierit, atque sancto fine quieuerit. Sed age iam aliquid ex certaminibus eius aduersus Marcionitas ab eo editis referamus, ex quo reliqua plura eius certamina, quæ nos latent, cogitatione saltem assequi possumus. Ipse enim in historia sanctorum Patrũ, cum res præclare gestas à S. Iacobo anachoreta memoriæ prodidit, hæc de his habet *b*:

a Theod. epi. 146.

b Theod. hist. sanct. Patrum cap. 21.

XV.

Execrandus Marcio multas spinas impietatis seminauit in regione vrbis Cyri. Eas cum conaret euellere radicitus, omnem laborem subibam, & omnibus machinis assidue vtebar. Qui autem mea fruebantur cultura, cum me eo nomine deberent & diligere, detrahebant mihi: ego autem orabam, & reddebant mala pro bonis & odium pro dilectione mea: & magis vtentes præstigiis, & malignorum freti ope dæmonum, conabantur bellum gerere, quod sub vsum non caderet. Et noctu venit quidam demon exitialis, clamans, & lingua vtens Syriaca: Cur (inquiens) tu bellum geris cum Marcione? Cur hanc pugnam aduersus eum suscepis? Quantam is te vnquam affecit molestiã? Desine bellegerare: desiste à maleuolentia: aut discès experientia, quantum bonum sit quies. Scias quod te iampridem confodissem, nisi chorum martyrum te custodientem vidissem cum Iacobo. Hæc ego audiui, & dixi cuidam ex familiaribus, qui prope me dormiebat: Audis (inquam) quæ dicuntur? Ille vero: Omnia (inquit) audiui: & cum vellem surgere & respicere, & scire quis loqueretur, tua causa quieui, quia te putabam quiescere. Ambo itaque surgentes, respeximus; neque vllum, qui moueretur, vidimus, nec qui loqueretur, audiuimus. Illa verba aly quoque, qui nobiscum habitabant, audiuerunt. Intellexi igitur, quod martyrum quidem chorum diceb at lecythum olei martyrum, qui cum à multis martyribus collectam haberet benedictionem, pendebat in meo lecto. Sub meo autem capite erat magni Iacobi vetus amictus, qui quonis claustro adamantino fuit mihi validior.

DIABOLVS ÆGRE FERT VRBARI HÆRETICOS.

XVI.

Quinetiam cum eorumdem Marcionitarum maximum vicum essem ingressurus; deinde multa essent intermedia, quæ mihi prohibebant exitum: missi ad meum Isaiam, rogans, vt diuinum consequerer auxilium. Ille vero: Esto (inquit) bono animo. Soluta sunt omnia illa impedimenta instar telæ aranearum: idque noctu me docuit Dominus, non in somno abumbrans, sed re vera ostendens. Vidi enim (aiebat) cum incepissem hymnodiã, in illa parte, in illa loca sita, sanctum serpentem quendam ignis speciem præseferentem, qui ab Occidente reptabat in Orientem, & serebatur per medium aerem. Cum orationes autem tres peregissem, vorsum vidi inflexum & orbiculatam ostendentem sigurã, & eius candam capiti coniunctam. Cum rursus autem octo orationes absoluissem, aspexi eum in duas partes dissectum: & in fumum resolutum. Hæc ipse Iacobus quidem præuidit: nos autem vidimus exitum, qui consentit eius prædictioni. Manebam enim mali auctoris dæmonis imperio parentes, qui olim quidem erant secte Marcionis, nunc autem sunt classis Apostolicæ, ab Occidente profecti, nudos nobis enses ostendebant. Hora autem diei tertia simul coacti, curam gerebant suæ solum custodiæ, sicut serpens qui canda caput suum contexit. Octaua autem disperse dederunt nobis locum ingrediendi in vicum. Statim autem vt animus serpentem factum ex aeris materia, qui ab his adorabatur: Cum enim auersus opificem & vniuersorum creatorem bellum aperte suscepissent, execrandum serpentem, tamquam illius hostem, colere intendebant. Talia ego beneficia à mihi venerando capite sum consecutus.

VISIO DE CONVERSIONE MARCIONITARVM.

XVII.

Quoniam autem diuinarum reuelationum narrationem ingressa est oratio: age narrabo, quæ audiui ab illa lingua ab omni mendacio aliena. Narrabat non vlla gloriæ inductus cupiditate (fuit enim diuina anima illa ab eo vitio remotissima) sed cum illum quidam vsus cogebat dicere quæ volebat celare. Supplex ab eo contendebam, vt oraret Deum vniuersorum: vt redderet mihi segetem mundam à Zizaniis, & à seminibus hæreticis eam omnino liberaret: nec enim valde angebat abominandi Marcionis error, qui plurimum inualuerat. Dixit itaque ad me oratus: Nec me, nec vllo alio tibi opus est ad Deum intercessore. Habes enim Ioannem illum insignem, Verbi vocem, Domini præcursorem, hæc pro te preces assiduo offerentem. Cum autem ego dicerem, me & eius credere orationibus, & aliorum sanctorum Apostolorum & Prophetarũ, quorum ad nos nuper delata sunt reliquiæ: Esto (inquit) bono animo. Habes Ioannem Baptistam. Sed nec eum sic passus sum silere: sed multo magis vrgebam interrogans, & scire desiderans, cur eius potius meminisset. Ille autem: Vellem (inquit) amplexi & deosculari eius amabiles reliquias. Cum autem dixissem: Non afferam eas: nisi pollicitus fueris te ea dicturum, quæ videris: atque ipse quidem est pollicitus. Ego vero postridie attuli eas, quæ desiderabat: & cum omnes inssisset abscedere, hæc mihi soli narrauit:

RELIQVIÆ SANCTORVM PROFICVÆ.

XVIII.

Quando hos (inquit) ciuitatis patronos, qui à Phœnicia venerant & Palæstina, cum Dauidica excepisti chorea: venit mihi in mentem cogitare, num hæ essent illius insignis Ioannis reliquiæ, & non alterius martyris, qui eius esset nominis. Post vnum ergo diem ego quidem stabam ad hymnos decantandos: video autem quendam candida veste indutum, atque dicentem: Frater Iacobe, cur nobis aduenientibus non venisti obuiam? Cum autem ego rogarem, quis nam esset: respondit, dicens: Qui à Phœnicia & Palæstina nuper venimus; & cum prompto & alacri animo nos omnes excepissent, & pastor & populus & ciues & rustici, tu solus eorum honoru non fuisti particeps. Innuebat autem eam, quæ fuerat dubitationem. Ad hæc ergo dicit se dixisse: Absentibus & vobis & aliis, & vos honoro, & adoro Deum vniuersorum. Rursus autem die sequenti, eodem tempore, cum ille ipse apparuisset: Vides (inquit) frater Iacobe eum illic stantem, cuius quidem vestis est colore nini similis: est autem prope illum positus ignis clibanus. Cum autem ego illuc oculos conuertissem, & illum esse Ioannem Baptistam coniecissem; nam & vestitu erat indutus, & manum habebat vt baptizans: Is est (inquit) quem tu coniecisti. Quinetiam (inquit Iacobus) cum tu aliquando noctu ad primum vicum ad seditiosos eos dolturus abires; & vt ego maiori & vehementiori studio Deo offerrem orationem mandasses: tota nocte vigilaui, Rogans Dominum. Deinde audiui vocem dicentem: Ne timeas, ô Iacobe: Magnus enim Ioannes Baptista tota nocte orat Deum vniuersorum. Facta enim fuisset magna cædes, nisi illius intercessione extincta fuisset diabolica audacia. Hæc cum mihi narrasset, præcepit, vt ego solus scirem, & ne alios assumerem conscios. Ego autem vitæ tatis gratia non solum multis narraui, sed etiam mando scriptis.

IOANNIS BAPTISTÆ APPARITIO.

hactenus de his Theodoretus, acceptam ferens conuersionem Marcionitarũ S. Ioannis Baptistæ precibus, & Iacobi anachoretæ apud Deum pro ea causa legatione fungentis.

XIX.

Porro non solum cum Marcionitis fuit Theodoreto confligendum, sed cum aliis quoque hæreticis suam ipsius Ecclesiam labefactantibus, de quibus ipse ad Nomũ Consularem hæc habet *d*: *Vicos octo Marcionis hæresi laborantes vna cum vicinis locis ad veritatis agnitionem libenti animo duxi: alium præterea vicum Eunomianorum plenum, & alium Arianorum in lucem veritatis accedere procurani: & diuina ope, ne vnam quidem apud nos exstat hæreticorum zizanium, aut germen. Nec ista sine periculo feci, sed sanguinem sæpius effudi meum, sæpe etiam ab ipsis lapidatus fui, & sæpe ad inferorum & mortis portas perueni. Sed iam insipiens factus sum, dum glorior: hæc autem ex necessitate, non autem ex animo a me dicta sunt, hoc etiam beatissimus Paulus facere aliquando coactus est.* hæc quidem ipse, cum grauissimarum procellarum impeti quateretur, prodere cõpulsus est, vt suo loco dicemus. Rursũ vero idem ipse eadẽ permotus occasione, in epistola quã scripsit ad Cultores vitæ monasticæ hæc de isdem *e*: *Ego vero lugeo & suspiro, quod eas, quas paulo ante illis, qui labe Marcionis erant infecti, attuli demonstrationes, ex quibus plures quam decem millia, diuina gratia & opere, ad sanctissimum duxi baptisma, eadem nunc illis, qui habiti sunt nobiscum Fideles, ob eam quæ orta est infirmitas & hæresis, iterum afferre me cogit.* in testimonium scilicet bene administratæ Ecclesiæ. Porro ex hoc numero decem millium Marcionitarum ad Deum conuersorum restituẽdus est textus eiusdem Theodoreti in epistola ad S. Leonem Papam, vbi legitur mille, loco decem millium. Sed de Theodoreti rebus gestis, cæptis anno superiori ipso Episcopatus sui exordio, in his, quæ spectãt ad Marcionitarum conuersionem, modo satis. Illud vero nunc non prætercudum, ipsius quoq; testificatione exploratum haberi, tempore Theodoti, & eius, qui ante eum præfuit Ecclesiæ Antiochenæ, & qui postea, immo & postquam Ioanni subrogatus est Dominus Episcopus, ipsum Theodoretũ

d Theod. ep. 9.

LABORES THEODORETI ADVERSVS HÆRETICOS.

e Theod. epi. 146.

THEODORETVS DOCET ANTIOCHIÆ.

perse-

perleuerasse Antiochiæ docere populum. testatur id quidem ipse in epistola *a* ad Dioscorum Episcopum Alexandrinum.

a Theod. epist. 83.

IESV CHRISTI
Annus 425.

CÆLESTINI PAP. Annus 2. THEODOSII. 18. VALENTIN. 2. IMPP.

I. VALENTINVS AVGVSTVS.

SEQVENS annus Domini quadringentesimus vigesimusquintus, Consulibus Theodosio Aug. vndecies & Valentiniano Cæsare eius consobrino, Occidentali Imperio felix illuxit: cum, extincto Ioanne tyranno, reddita pace, ipse Valentinianus à Theodosio Augustus est appellatus, vt S. Prosper *b*, Socrates *c* & Marcellinus *d* testatur. Id autem hoc anno contigisse, die vero decimo Kalend. Nouembris, idem Socrates tradit: qui addit, vt cuentem ipsum Valentinianum Constantinopolim, grauitudine detentum fuisse Thessalonicæ, acceptisque ibi per Helionem Patricium à Theodosio Imperij coronam. Verum hęc de morbo euenisse anno superiori, ex eo redditur exploratum, dū liquet hoc ipso anno eumdem Valentinianum Augustum mense Iulij fuisse Aquileiæ, vti rescripta ab eo ibi data declarant, de quibus agemus inferius.

b Prosp. in Chron.
c Socrat. l. 7 c. 24.
d Marcell. in Chron.
e Socra. l. 7 c. 25.

II. DIVINA VIRTVTE SVPERATVR IOANNES ET OCCIDITVR.

Sed quomodo se habuerit Ioannis tyranni exitium, à Socrate *f* descriptum ponamus: *Aspar* (inquit) *filium Ardaburij; cum & patrem a tyranno comprehensum, & infinitas barbarorum copias ad auxilia tyranno ferenda accessisse, certius factum esset, nequaquam incertus animi erat, quid ageret. Itaq; preces pij Imperatoris illo tempore rite iam plurimum momenti habuisse, constabat. Nam Angelus Dei in habitu & forma pastoris ducem itineris Aspari se præbuit, & per stagnum Raucinæ adiacens (in ea namque ciuitate tyrannus commorabatur) ducem Ardaburium tenuit) copias eius deduxit, qua via nemo vnquam iter fecisse commemoratur. Deus igitur, qua transiri non poterat, transitum Aspari patefecit. Ille tum copias per stagnum, cuius aqua diuina ope penitus exhausta fuit, traduxit, portas ciuitatis, quas apertas offendit, ingressus, tyrannum opprimit.*

f Socrat. l. 7. c. 23.

III. PIETAS THEODOSII IN GRATIARVM ACTIONE.

Quo tempore etiam Imperator sanctissimus (cui Indos Circenses peragenti significatum est, tyrannum è medio sublatum esse) suam eximiam erga Deum pietatem perspicue declarauit. Sic enim populum affatur: Relictis his oblectamentis, ad hæc potius (si videtur) nos referamus, & ad ecclesiam profecti preces Deo, quibus illi pro tyranno ipsius manu occiso agamus gratias, pie fundamus. Quæ cum dixisset, non modo spectaculis finis impositus fuit; verum etiam omnibus illis neglectis, per medium Circum, vna voce gratiarum actionem pariter cum Imperatore decantantes, iuerunt, rectaque ad ecclesiam Dei contenderunt. hæc Socrates: qui eaute quidem atq; prudenter facta hæc non Aspatis ducis virtuti, sed Imperatoris religioni esse accepta ferenda, docet. Etenim constat, tum Ardaburium, tum Aspatem eius filium militiæ magistros, secta fuisse Arianos, de quibus inferius pluribus dicendum erit. Hic finis tyranni, qui Imperij fuit primordia ab imminutione Ecclesiæ iurium est auspicatus. Vides, quomodo Spiritu Dei flante, bulla tumens repente disrupta est.

IV. AETIVS POTENS HVNNORVM EXERCITV.

At non hic finis belli. siquidem post extinctum Ioannem tyrannum, confligendum etiam fuit cum Aetio fortissimo duce, sub se habente sexaginta millia barbarorum; quos fuisse Hunnos, Prosper affirmat. Sed pugnatum est, & vtrinque cæde peracta, sic res inter eos compositę sunt, vt Aetius auctus Comitatus dignitate, ab Imperatore reciperetur, Hunni vero auro donati, ad propria remitterētur. Sic igitur Dei ope factum est, vt maximus Orbis motus breui temporis spatio sedatus fuerit, extincto nequissimo Imperij perduelle, & barbaris, qui vocati fuerāt in Italiam, absque comprouincialium damno pacifice abire iussis, Galla Placidia Augusta cum Valentiniano filio Augusto in Italia summa pace regnātibus. Quorum quidem felicitatis hoc tempore prægrande cusum aureum numisma hic tibi formis reddendum putauimus, in cuius altera parte Valentinianum Augustum habes, dextera volumen (vt creditur) Euangelij, sinistra super globum geminam crucem margaritis ornatam tenentem: altera vero parte intueris ipsam Gallam Placidiam Augustam, dextera erigentem, quæ oppressa à tyranno iacebat, Italiam; sinistra vero gemmatam crucem gestantem, cuius potentia Occidentale Imperium, post Honorij obitum à tyranno præreptum, absque vllo fermè negotio recepisset.

h

Verum hæc omnia (vt dictum est) prisci omnes historici Theodosij pietati tribuerunt, qui ob Catholicæ religionis patrocinium tot tātaque à Deo beneficia consequi meruit, dum piis sanctisq; operibus diuinum sibi numen conciliauit, vt ipsius exordio exortæ tyrannidis ante annū superiorem abunde satis diximus: quibus plane iungenda sunt, quæ idem Theodosius Imperator, huius quoque anni exordio, ac deinceps pro Christiana religione decreta sanciuit; vnde &ad prospera cuncta gerenda Diuinitatem reddidit sibi propitiam. Mense enim Februarij ipsis Kalēdis ad Asclepiadotum PP. ita scripsit de sacris festis diebus religiose sanctęque absque spectaculorum impuritate seruandis *i*:

V. THEODOSIANA CTIO DE FESTIS DIEBVS.

Dominico, qui septimana totius primus est dies, & Natale, atque Epiphaniorum Christi, Paschæ, & in Quinquagesima diebus quamdiu cœlestis lumen lauacri inuentantia nouam sancti baptismi lucem vestimenta testantur, quo tempore & memoratio Apostolicæ passionis totius Christianitatis magistra à cunctis vrbe celebratur: omni Theatrorum atque Circensium voluptate per vniuersas vrbes earundem populis denegata, tota Christianorum ac Fidelium mentes Deo cultibus occupentur. Si qui etiam ludeis impietatis amentia, vel stolido Paganitatis errore & insania detinentur, aliud esse supplicationum nouerint tempus, aliud voluptatum. At ne quis existimet in honorem numinis nostri, veluti maiore quadam Imperialis officij necessitate cōpelli, & nisi diuina religione interrupta, spectaculis operā præstet, subeundam forsitan sibi nostræ serenitatis offensam, si minus circa nos deuotionem ostenderit quam soleb.at: nemo ambigat, quod tunc maxime manifestudinis nostræ ab humano genere desertur, cum virtutibus Dei omnipotentis ac meritis vniuersi obsequium Orbis impenditur. Dat. *Kal. Februarij, Constantinopoli, Theodosio A. XI. & Valentiniano Cæs. Coss.* hæc ideireo, quod inspectaculis coronare soleret imagines Imperatorum, & faustis eas acclamationib. prosequi; quibus quidem ob propensiorem diuinum cultum festis diebus exhibendū, Imperator volens libensque carere voluit. Qui antē præcipui festi dies essent apud Christianos, & celebriori honore recepti, eadem sanctione significantur.

VI. VII.

Sed & Valentinianus pro acceptis adeo insignibus à Deo muneribus, pro gratiarū actione pias valde hoc anno sub iisdem Consulibus edidit sanctiones: adeo vt mihi fibi antiquius fuisse visum fuerit, quā vt ea, quæ Ioannes tyrannus abstulerat, priuilegia Ecclesiis concessa, illibata seruari debere, edita sanctione, cunctis redderet manifestum, ita rescribens ad Georgium Proconsulem Africæ *k*:

i Ita Acacium à Hieronymo Marcellino Comite I. Maria Marcell.

k L. 46. de Epis. & Cler. C. Theod. IVRA ECCLESIASTICA RESTITVTA. *l. 47. C. Th.*

Priuilegia præterit arum legum, Ecclesiæ, siue clericis delata, seruentur. & c. Dat. prid. No. Iulij. Aquileiæ, D. N. Theod. Aug. XI. & Valentin. Cæs. Coss. & ad Bassum Comitem Rerum priuatarum idem hæc mense Octobris *l*:

Priuilegia Ecclesiarum omnium, quæ sæculo nostro tyrannus inuiderat, prona deuotione reuocamus: scilicet, vt quæ quidā diuis Principibus constituta esse, vel quæ singuli quique Antistites pro causis Ecclesiasticis impetrauerant, sub pœna sacrilegij, inpi solidata æternitate seruentur. Clericos etiam, quos inuitos ad sæculares iudices debere deduci, insuetum præsumptor edixerat, Episcopali audientiæ reseruamus. Fas enim non est, vt diuini muneris

ministris temporalium potestatum subdantur arbitrio, &c. quæ desiant rel qua constitutionis huius in codice Theodosiano iam cubo, ex scripto antiquo volumine ita supplentur: *Itaque auctoritas tua in omni euo manebit in provinciarum missa notitiam, præcipit, et iam sub pœna sacrilegij custodiri. Specialiter id in ipsius comprehensorum præceptis, vt in omnibus circa Ecclesiæ a veterum principum statuta seruentur. Diuersos vero Episcopos nefarium relabi ani & Colestiani dogmatis erroris sequentes, per* * *patrocinium sacræ legis Antistites præcipimus conuenire. Quos quia confidimus emendari nisi intra viginti dies à continentis tempore, intra quos deliberandi tribuimus facultatem, erratæ cæcitatis, seseque Catholicorum Fidei reddiderint: Galliarum se finibus expelli, atque in eorum locum sacerdotium fidelium subrogari: quatenus præsentis ciuitatis macula de posteritatis animis tergatur, & futura bonorum discipline institutione instituat. Sane quia religiosus populus nullis decet superstitionibus deprauari, Manichæos, &c.* prout inferius ex eodem cuius codice Theodosiano descripti leges: & post hæc, quæ sequuntur: *Iudæis quoque vel Paganis causas agendi, vel militandi licentiam denegamus, quibus Christiana legi nolumus seruire personas, ne occasione dominorum vitam venerandæ vel gionis immutent. Omnes quippe personas erroris insectis iubemus excludi, nisi his emendatio matura subuenerit. Datum octauo Idus Iulij Aquileiæ. Consul. domino Theodosio Aug. XI. & Valentiniano Cæs. Coss.* In cuius autem codice sic: *Dat. octauo Idus Octobris.*

VIII. Vidisti, lector, quæ inuasor Imperij & iurium Ecclesiæ eorum violator tyrannus primo ingressu legè sanciverit, ob idque tanquam fœnum, quod velociter aresci, quam citissime defeciisse; nec quicquam ei profuisse centum fermè millia barbarorum in Italiam aduocasse, cum miser pene solus ab Aspare angelico ductu imparatus offensus capitur, & iugulatur: contra vero de immani tyranno barbarorum copijs præpotente, imbellem puerulum Valentinianum, instar Dauid, insperatum retulisse triumphum: qui & pro gratarum actione has, quas legis, affixit vbi quelocorum de restituenda libertate Ecclesiastica sanctiones.

IX. Quod insuper tyranni fauore, hæretici atque schismatici, qui antea legibus Honorij religiosissimi Imperatoris compressi erant, iam subleuati, capita cœpissent erigere, palamque vagari, ac Romæ morari: idem Imperator hoc eodem anno, Aquileiæ cum esset, aduersus eosdem eiusmodi promulgauit edictum *a*:

Manichæos, hæreticos, schismaticos, omnemque sectam Catholicæ inimicam ab ipso affectu vrbis Romæ exterminari præcipimus, vt nec præsentiæ crimen nostrorum contagione fœdentur. Circa hos autem maxime vigenda commotio est, qui prauo suæ insanitatis arcanæ rabiem Papæ sese communicare fingendo, quorum sectam scelestissimam cæteris etiam reliquis vitandam. His conuentione præmissa, viginti dierum condonauimus inducias: intra quos nisi ad communionis redierint veritatem, expulsi vsque ad centesimum lapidem, solitudine quam eligunt, macerentur. Dat. VI. Kal. August. Aquil. Theod. A. XI. & Valent. Cæs. Coss. Sequenti vero mense de ijsdem ad Proconsulem Africæ eiusmodi rescriptum dedit *b*:

X. *Omnes hæreses, omnesque perfidias, omnia schismata, superstitiosaque Gentilium, omnes Catholicæ legi inimicos insectamur errores. Si quos vero hac quoque clementiæ nostræ statuta pœnamque omittentur, & nouerint sacrilegæ superstitionis actores participes consocios proscriptione plectendos: vt ab errore perfidiæ, si ratione retrahi nequeunt, saltem terrore reuocentur: & vniuersos supplicationum aditu in perpetuum denegato, criminibus debita seueritate plectantur, &c. Dat. prid. Non. August. Aquileiæ, D. N. Theod. A. XI. & Valentiniano Cæs. Coss.* Rursus post duos dies sanctionem edidit aduersus eosdem: cuius hoc est exordium *c*.

XI. *Manichæos, hæreticos, siue schismaticos, nisi his emendatio matura subuenerit, &c. Dat. VIII. Id. Augustas, Aquileiæ D. N. Theod. A. XI & Valentiniano Cæs. Coss.* Sed quæ programmatum actione de perceptis beneficijs persoluta sunt Deo à Christianis Principibus munera, eadem ad maiora promerenda ab ipso beneficia ampliorem illis viam aperuere. Accidit enim post hæc, vt præter barbaros illos, qui à Ioanne tyranno vocati sese infuderant in Italiam & ad propria remearant, alij ab eodem sollicitari eum parassent aduenturi, audita morte ipsius, haud continere se valuerint, sed in Romani Imperij fines grassati fuerint: quomodo autem Deus absque armis omnes illos consumpserit, deinde fulmina iaculatus in hostes, Socrates describit, cum mansuetudinem prædicat Theodosij istis verbis *d*: *Sicut libro Numerorum de Moyse loquitur diuina Scriptura: Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morantur in terra: idem ipsum de Theodosio Imperatore iam dicere potest. Propter quam quidem mansuetudinem Deus hostes illius sine prælio rerum certaminibus subiugauit: sic autem tyrannica hæc contra Ioannem tyrannum statuta, tum clades barbarorum, quæ post consecutæ sint euidenter ostendunt. Nam Deus talia beneficia in hunc sanctissimum Imperatorem contulit, qualia in eos, quos ob impietatem in vera diligenter colebant, contulerat. Atque ea certe non assentandi studio compulsus hæc scribo, sed vera ita se habere omnibus deinceps perspicuum declarabo.*

XII. *Post tyranni necem barbari, quos ille ad auxilium sibi contra Romanos ferendum acciuerat, in fines Imperij Romani incursionem facere constituebant. Quo audito, Imperator, vt solebat, istarum rerum curam Deo commendauit: atque precibus se eorum dedens, breui quod in petratu erat, sit consecutus. Quibus autem cladibus barbari opprimerentur, non incommodum est hoc loco prosequi. Primum illorum dux, nomine Cuphas, fulminis ictu interijt: deinde pestis subsecuta, maximam partem hominum, qui ea parebant, e medio sustulit. Neque hoc satis esse videbatur, sed ignis etiam de cælo delapsus, complures eorum, qui superauerant absumpsit. Quæ res barbarorum animis maximum iniecit timorem, non tam propterea quod contra bellicosam Romanorum gentem arma sumpsissent, quam quod Romanos à Deo potenti aduersos animaduerterent. Eo tempore Proclus Episcopus prophetiam quandam ex Ezechiele petitam in ecclesia docuit, eamque præclare ad salutem tam tum à Deo Romanis datam, non sine maxima omnium commendatione accommodauit. Prophetia autem hæc est: Tu fili hominis vaticinare super Gog principem Rhos, Misoch, & Thobel. Iudicabo eum morte & sanguine & pluuia inundanti & lapidibus grandinis, & ignem & sulphur pluam super eum, & super omnes qui sunt cum eo, & in gentes multas cum eo: & magnificabor & glorificabor & notus ero in oculis multarum gentium, & scient, quia ego sum Dominus. Hac de causa Proclus (vt dixi) maximam consecutus est laudem, hactenus Socrates, quod prudenter appositeque Cognomen ex rerum euentis Cughæ barbarorum Duci Proclus accommodasset.*

XIII. Sed hic aduerte, ne ex tempore sedis Proculi Episcopi Constantinopolitani, hæc sub eodem, iam Episcopo accidisse putes; quem post abhinc ferme decennium sedere cœpisse refert iisdem Socratis assertione certissimum est: nulla enim ratio patitur, vt cum hæc ipse euenisse tradat, mox post extinctum tyrannum Ioannem de gentibus ab eo vocatis & inuitatis ad cladem Imperij, & iam loco motis, post nouem annos facta fuerint, & nonnisi ad illud tempus illi fines attigerint Romanorum. Sed de Proclo sic illa intelligenda sit re; quod cum adhuc presbyter ille peroratsset in ecclesia coram populo (vt assolet in panegyricis) pro concione laudans Theodosium, res ab eo gestas omnes retexens, ea de Cugha & aliis barbaris diuinitus extinctis narratione opportuna fuerit prosecutus.

XIV. Porro quem Socrates Cugham appellat, Theodoretus eamdem narrans historiam Rhoilym nominat, dum eamdem rem gestam (ne diuersam putes) sic refert, gratias Theodosio diuinitus impertitas recensens *g*: *Cum Rhoilas dux Scytharum, qui Nomades dicuntur, trans Istrum, cum ingentibus copijs Thraciam populari & prædas agere incipieret, ac Constantinopolim vrbem primariam obsessurum, & momento temporis capturum atque solo æquaturum minaretur: Deus fulminum iactu & facibus cælitus demissis cum illum combussit, tum vniuersum exercitum penitus absumpsit.* hæc Theodoretus, eadem quoque Nicephorus *h*. Ac licet diuersitas in nomine sit (accidere namque solet eumdem hominem sæpe diuersis nominibus nominari) rem tamen non diuersam, sed eamdem probe testatam vnam eamdemque fuisse, nulla potest esse dubitatio, cum ijdem in eamdem sententiam conueniant, remque narrent & posteris tradant, quæ suis temporibus accidisset.

XV. Theodoretus igitur vna cum Socrate laudibus celebrans Theodosij Imp. manifestum sinem & pium erga Deum cultum, quorum causa tot tantaque à Deo beneficia est consecutus, vt tyrannos & barbaros in Romanum Imperium

a Patroclus erat Episcopus Arelatensis.

b Lex C. Theod. de hæret. C. Quid Valentin. aduersus hæreticos.

c Lex C. eod. X.

d Lex C. de hæret. C. Theod. XI.

d Socrat. l. 7. c. 41.

e Socrat. l. 7. c. 42.

f Ezech. 38.

g Theod. l. 5. c. 36.

h Nicephl. 14. c. 4.

Dux Barbarorum Eulaine lvs.

Barbari in Theodosium conspirantes adeo euniti.

grassantes absque suorum sanguinis effusione compresserit, ne rem verbis tantum agere videretur, factis eam ipsam confirmans, narratæ à nobis de Rege barbarorum, cum suis fulmine extinctis historiæ ista perpetuæ memoria digna præmisit a: *Quamquam (inquit) iste Imperator multis aliis virtutibus eximie decoratus erat, clementia tamen vel maxime mansuetudine animi tranquillitate, qua nullis procellis agitari poterat, fide denique syncera & spectata excelluit: cuius rei certissimum argumentum ostendam.*

a Theod. l. 5. c. 36.

XVI. THEODOSII ADMIRANDA ERGA RELIGIONEM OBSERVANTIA.

Vir quidam vitam excolens monasticam, animo paulo audaciore præditus, ad Imperatorem res cuiusdam petendæ gratia accedit. Quod cum sapius fecisset, Imperator Ecclesiastica interdixit communione; vinculoque Ecclesiæ irretito, decedit. Imperator autem fide cum primis excellens, ad Palatium veniens cum tempus instaret conuiuij, & omnes conuiuæ adessent, dixit se non prius capturum cibum, quam Ecclesiæ vinculo soluerentur. Proinde vnum ex familiarissimis ad Episcopum mittit, vt potestatem faciat ei, qui ipsum ligauerat, vinculo soluendi. Cum autem Episcopus respondisset, non debere cuiusquam vinculum admitti, significasset que eum solutum esse: non tamen solutione illa contentus fuit, donec ille, qui eum ligauerat, magno cum labore conquisitus, communioni illum restituisset. huiusmodi erat Imperatoris erga leges diuinas fides. hæc Theodoretus, itemque Nicephorus b, & alij: illud fortasse ex institutione sanctæ sororis Theodosius mente versans, de seruis Dei dictum e: *Qui benedixerit tibi, benedictus erit: & qui maledixerit, erit maledictus.*

b Nicephor. l. 12. c. 2. c Num. 24.

XVII.

Sed tantam animi Theodosij cum religione demissionem aliquis nimium prudens scrupositatem seu superstitionem dixerit, & fortasse damnarit: verum scias eam odoratum esse Deum (vt verbis diuinæ Scripturæ vtar) in odorem suauitatis: quod palam omnibus fecit, dum religionis eius intuitu præstitit, quæ omnem humanum capeum excederent, rependens & remunerans opus illud mensura conferta, cogitata, & superefluente, dum ablq; armis immanissimos fortissimosque barbaros debellauit, vt (sicut suo cantico occinuit Debora d) de cœlo pugnatum sit contra eos. Cum è contra videre sæpe contigerit, Christianos principes parui facientes censuras Ecclesiæ, & Ecclesiastica iura calcantes, robustissimos licet paratos exercitus, atque classibus mare repletos, adiuerante illis Deo, omnium iacturam fecisse, non hostibus tantum pugnantibus, sed ipsis etiam elementis in vltionem violatæ religionis exurgentibus, & sacratum legum contemptum ac Dei ministrorum oppressionem vlciscentibus. Vtinam & sæculum nostrum istiusmodi careret exemplis. Sed ad Theodosium rursum recurrat oratio, de quo in Vitis Patrum ista scribuntur e:

d Iudg.

e Vit. Pat. part. 2. c. 14. de humil.

XVIII. THEODOSIVS CONVENIT ANACHORETAM.

Manebat quidam monachus Ægyptius in suburbano Constantinopolitanæ ciuitatis; & dum transiret Theodosius Iunior Imperator per illam viam, reliqui omnes, qui in obsequis eius erant, & venit solus in cellam eius, & pulsans ad ostium monachi, aperuit ei monachus. Videns autem eum, cognouit, quia Imperator esset: sic tamen suscepit eum, tamquam vnum ex officio militantium. Cum ergo introisset, fecerunt orationem, & sederunt. Cœpit autem eum interrogare Imperator, dicens, quomodo sint Patres in Ægypto. Et ille: Orant pro salute nostra omnes. Imperator autem circumspiciebat in cella eius, & quid haberet, & nihil ibi vidit, nisi parum sportulam habentem modicum panis, & lagenam aqua. Et dixit ei monachus: Gusta modicum, & infudit ei panem, & misit oleum & sal, & manducauit; & dedit ei aquam bibere. Dixit autem ei Imperator: Scis, quis sum ego? Et ille dixit ei: Deus te scit, quis sis. Tunc dixit ei: Ego sum Theodosius Imperator. Ille autem statim adorauit, salutans eum humiliter. Et dixit Imperator: Beati estis vos monachi, qui securam vitam habetis, & non cogitatis de hoc sæculo, Veritatem dico vobis: quia licet in Imperio natus sim, numquam tamen delectatus sum, sicut hodie pane & aqua: satis enim & libenter comedi. Et cœpit ex tunc honorare eum Imperator. Senex autem egrediens fugit, & iterum venit in Ægyptum. hactenus ibi, atque de Theodosio satis.

XIX. ATTICI EPISCOPI CONSTANTINOP. OBITVS.

f Socrat. l. 7. c. 25.

Hoc eodem anno Atticus Constantinopolitanus Episcopus, cum ageret in Episcopatu annos viginti vnum, sexto Idus Octobris ex hac vita migrauit. hæc Socrates f. Sed error irrepsit in assertum ab eo numerum annorum sedis Attici, nam non annos viginti vnum, sed tantum decem & nouem, menses septem, minus diebus tribus sedisse, reuera reperitur: nam idem ipse atque Sozomenus testantur, sedere cœpisse anno Christi quadringentesimo sexto, tertio Idus Martij & hoc anno, sexto Idus Octobris mortuus est. Vacauit Episcopatus vsque ad pridie Kalend. Martij, quibus ordinatus est Sisinnius g. Laudatur à Socrate Atticus, quod nomen Ioannis Chrysostomi in Ecclesia recitari voluerit, sed id factum est (vt suo loco diximus) præcipiente, imò cogente Innocentio Romano Pontifice. Laudatur & à Cyrillo Alexandrino in epistolis ab eo scriptis contra Nestorium, quod insignis esset Orthodoxiæ; quo nomine etiam à Cælestino Romano Pontifice prædicatur in suis Epistolis, vt in ea, quam ad Nestorium scripsit, vbi eiusmodi eum extollit elogio: *Rexit (inquit) sanctæ memoriæ Atticus Christianum populum prædecessor u* (nempe Iohannis Chrysostomi) *exemplo & sacrilegos persecutus est errores hæreticorum.* hæc ipse. Inter alias vero res ab Attico laudabiliter gestas, recitat Socrates h Sabbatianis schismaticis vetuisse, ne ipsorum auctorem Sabbatium defunctum colerent, vt sanctum, sublato eius opere clanculo Sabbatij corpore è sepultura.

g Ibid. c. 28.

h Soc. ibid. c. 22.

Sed & in eo Atticus malore laude dignus habitus est, quod Pelagianorum legationem confutauit atque reiecit: quod egregium facinus S. Prosper i his prædicat versibus:

XX.

i Prosp. in de Ingrat. PELAGIANAE RATIONIS PVLSAT.

Quid loquar & curam, magnæ quam gessit in vrbe
Constantinopoli, docto bonus ore sacerdos
Atticus, antiquæ legatos hæreticorum
Confutando fidei? De qua tunc impia corda
Quamuis se obducto tegerent velamine formæ
Iudicij, & tacita tulerint tormenta repulsæ.

Sed & S. Augustinus k, dum agens contra Iulianum, affirmat Pelagianam hæresim fuisse damnatam Cõstantinopoli, Attici Episcopi præconia celebrauit. testatur hoc ipsum etiam Cælestinus Papa in Epistola ad Nestorium l. Quoto autem anno Attici sedis hæc facta sint, cum haud satis exploratum haberi possit; hic ad fixem eius vitæ quasi ornamentum sepulchrale apposuisse, fat est.

k Aug. contra Iulian. l. 2. c. 10. l. Cælest. epist. 1.

Prædicatur à Socrate itidem Attici erga pauperes munificentia: idemque recitat eiusdem Epistolam perbreuem ad Calliopium Ecclesiæ Nicænæ presbyterum, cum ei dedit aureos erogandos in pauperes: qua præcepit, illorum pauperum habendam esse potissimum rationem, qui mendicare erubescunt; addens, nec ab accipiendo egentes esse excludendos hæreticos. cum videlicet opus habent naturæ necessariis. sic enim se habet:

XXI.

Calliopio Atticus in Domino salutem.

Certior quidem factus sum, iustitiæ in vestra vrbe fame oppressi, plerumque egere eleemosyna. Cum iustitiæ dico, intelligo multitudinem, cuius certum numerum ostendere nequeo. Quoniam igitur numerum pecuniæ ipse ab eo accepi, qui diuitias large & quasi plena manu in, qui eas probe administrant, suppeditat: vsque venit, vt nonnulli egestate premantur, quo nihil, qui opes habent, easq; istu minima largiuntur, penitus explorati sint: tu frater carissime istos trecentos aureos à me accipe, eosque in pauperes, vt voluerit, impende: velis autem in eos conferre, non qui ventris causa quasi mercaturam per totum vitæ tempus mendicando exercent, sed qui mendicare erubescunt. Neque in hoc offendi parte vllam sectæ vel religionis cuiusquam rationem ducas, neque porro respectum ad eos, qui à nobis in fide sententia dissentiunt, habeas: sed in illud vnum incumbas, vt qui fame crucientur, eos alimentis subleues. hactenus Attici Epistola.

EPISTOLA ATTICI AD CALLIOPIVM.

XXII.

Quòd autem in erogandis eleemosynis nullam vult habere rationem cuiusuis sectæ hæreticorum, sed omnibus tribui indigentibus: accipe, quæ de his accuratius S. Gregorius scribat in Epistola ad Ioannem Episcopum Ruennatem m: *De hoc, quod dicitis in ecclesia ciuitatis Senen schismatici eleemosynam esse non attendam: id circo vestra fraternitas sentit, quia quæ contra nos in Palatium præmia mittat, ignorat. Quæ etsi non transmitteret, nobis considerandum fuit, quia misericordia prius Fidelibus, & postea Ecclesiæ hostibus est facienda.* Iuxta quippe est ciuitas Phanum, in qua multis captiui sunt, ad quam ego iam transacto anno transmittere volui, sed inter hostes medios non præsumpsi. hæc Gregorius de his, quæ ad Attici spectant Epistolam. Porro eidem Attico tantum tribuit Socrates, vt diem

m Greg. l. 2. epist. 32.

obitus

obitus sui præmisisse ac prædixisse affirmet. Atque de Attico hactenus. Contigit autem post eius mortem sedem Constantinopolitanam vacasse vsq; ad annum sequentem. Agemus suo tempore de eo, qui in locum ipsius substitutus est Sisinnius pridie Kal. Martij.

XXIII.

Hoc eodem anno Theodosius Imper. adiecit animum, vt gymnasium litterarium Constantinopoli in melior em formam restitueret: venitque in primis, neminem publice docere, aliove in loco scholas litterarias aperire, quam qui probati essent, & ad hoc ipsum munus delecti, eosdemque in Capitolij auditoriis profiteri debere. Locus iste instar veteris Romæ à Constantino Constantinopoli erectus fuit, & Capitolij nomine (vt suo loco dictum est) insignitus, rei litterariæ exercendæ adscriptus. Porro professorum numerum edita sanctione ita voluit definitum *a*: *Habeat* (inquit) *auditorium specialiter nostrum, in his primum, quæ Romana eloquentia doctrina commendat, Oratores quidem tres numero, decem vero Grammaticos. In his etiam qui facundia Græcitatis pollere noscuntur, quinque numero sint Sophistæ, & Grammatici aque decem. Et quoniam non his artibus tantum adolescentiam generosam optamus institui, profundioris quoque scientia atque doctrinæ memoratu magistris sociamus auctores. Vnum igitur ad ungi cæteris volumus, qui philosophiæ arcana rimetur, duos quoque qui iuris ac legum formulas pandant. Ita vt vnicuique loca specialiter deputata assignari faciat tua sublimitas, ne discipuli sibi inuicem possint obsistere*, &c. hæc quidem hoc anno, tertio Kalendas Martij. Idus vero eiusdem mensis alia rursum edita sanctione *b*, eos, qui diutius in eadem functione meruissent, Comitiuæ ordinis primi dignitate idem Imperator honestare voluit, hos scilicet, Græcorum Grammaticorum Helladium & Syrianum, Latinorum Theophilum, Sophistarum Martinum & Maximum, Iurisperitorum Leontium: eodem quoque honore cæteros exornandos fore, cum vigintí duorum annorum cursum docendo complessent. hæc quidem hoc anno laudabiliter Theodosius editis sanctionibus statuit.

a l. 3. de stud. l. C. Theod. QVID THEOD. DE PROFESSORIBVS LITTERARVM.

b l. 2. de prof. C. Theod.

IESV CHRISTI
Annus 426.

CÆLESTINI PAP. Annus 3. THEODOSII 19. VALENTIN. 2. IMPP.

I.

NOvo Consulatu eorumdem Imperatorum, Theodosij duodecimo, & Valentiniani secundo, nouus incipit annus; quo nouus Episcopus Constantinopolitanam sedem Sisinnius suscepit administrandam; de cuius electione ita Socrates *c*: *Post mortem Attici de Episcopo eligendo vehementer certatum est, dum alij alium in eo honoris gradu collocare laborarent. Nam Philippum presbyterum nonnulli, alij Proclum, qui etiam presbyter fuit, cupiebant: sed populus vniuersus communi consensu Sisinnium designari desiderabat: qui quidem presbyter quoque fuit, non tamen in vlla Ecclesia intra vrbem Constantinopolim ordinatus, sed in Elæa, suburbio eiusdem ciuitatis, quod è regione illius situm est (in quo quidem loco dies festus Ascensionis Saluatoris ab vniuerso populo Constantinopolitano celebrari solet) sacerdotij dignitatem sortitus. Omnes laici desiderio illius ad Episcopatus honorem efferendi tenebantur: tum quod ob singularem pietatem perclebris fuit: tum potissimum, quod pauperes, supra quam eius facultates ferebant, foueret, sustentareque laborauit. Itaque laicorum studium tulit superiores; Sisinniusque ordinatus est pridie Kalendas Martias, Theodosio XII. & Valentiniano Minore Augusto secundum Consul.* hæc Socrates. Commendat pariter Sisinnium Marcellinus, eumque virum sanctæ simplicitatis & simplicis prædicat sanctitatis, quem hoc ipso anno creatum dicit. Sed quod præteris æstimandum est, eumdem Sisinnium summis laudibus ornat Cælestinus Romanus Pontifex in Epistola ad Nestorium, de qua suo loco dicendum.

c Socrat. l. 7. cap. 26.

SISINNIVS EPISCOP. CONSTANTINOP. ELIGITVR.

II.

De Philippo autem competitore, qui repulsus est; ab eo Historiam Christianam esse scriptam, tradit verbis istis Socrates *d*: *Postea Philippus presbyter, quoniam Sisinnium sibi præ-*

d Socr. l. 7. c. 27.

larum videbat, illius ordinationem grauiter perstrinxit in opere ab ipso edito, quod Historiam Christianam inscripsit: qui dum & Sisinnio, qui Episcopus ordinatus erat, & Episcopis, qui eum ordinauerant, & laicis vel maxime obtrectare studet, ea dicit, quæ mihi (quoniam illum, qui tam inconsiderate eiusmodi verba litteris prodere ausus est, admodum improbo) scripsisse mandare non est animus. De illo ipso tamen non erit, mea quidem sententia, alienum pauca hoc loco disserere. Philippus Sydæ ortus fuit: hæc quidem est ciuitas Pamphiliæ, in qua etiam Theophilus sophista natus dicitur, cui Philippus se cognatum esse gloriatus est. Hic Philippus cum esset diaconus, Ioannis Episcopi consuetudine, qua multum vsus est, impulsus, in studijs litterarum permultum operæ & laboris collocauit, multosque & varios cuiusque generis libros in vnum collegit, atque Asiaticum dicendi genus studiose imitatus, multa conscripsit. Et quo tuliani Imperatoris libros refelleret, opus etiam, quod Historiam Christianam inscribebat, composuit, in quo triginta sex libros distribuit: singulis libris tomos complures continet, adeo vt omnes simul prope mille numero sint: argumentum etiam cuiusque tomi ipsum tomum fere exæquat.

DE PHILIPPO ET EIVS HISTORIA.

III.

PHILIPPI SYDITÆ HISTORIA QVALIS.

Hoc opus non Historiam Ecclesiasticam, sed Christianam inscripsit: multa sq; & varias in eo congessit materias, eo quidem consilio, vt se doctrina philosophorum non expertem fuisse declararet. quapropter præceptiones grammaticas, astronomicas, arithmeticas, & musicas crebro citat: quinetiam insulas, montes, & alias res non magni momenti describit: vnde opus inflatum & plenum inanis ostentationis factum est. Quare si quid ego iudico, neq; indoctis, neq; doctis prodesse poterit. Quippe indocti insolentem illam & nimio artificio elaboratam dicendi rationem, qua in eo est, animaduertere nequeunt: docti autem crebram eorumdem verborum repetitionem, qua in illo vsurpatur, condemnabunt. Cæterum quisque de libris illis pro arbitratu suo iudicium faciat: ordinem vero temporum, quibus res gerebantur, ab eo confusum esse, audeo quidem affirmare. Nam temporibus Theodosij commemoratis, ad tempora Athanasij Episcopi recurrit: quod quidem ab illo sapissime factum est. Sed de Philippo satis. hucusque Socrates: in cuius sententiam de historia eruditos omnes abiisse, inde certum deducimus argumentum, quod Photius in Bibliotheca sic de ea: Historia Christiana Philippi Sydetæ potius disceptatio, quam historia est. Vixit tempore Procli & Sisinnij Episcoporum Constantinopolitanorum. Incipit ab illo. In principio creauit Deus, &c. longe diuersus ab hoc fuit Philippus ille Amphipolites historicus, qui scripsit Rhodiacos libros obscœnos, cuius meminit Suidas.

Accidit autem inter hæc, vt cum vacaret sedes Cyzicena, Sisinnius Episcopus Constantinopolitanus eidem præfecerit Proclum presbyterum Constantinopolitanum, Cyziceni vero Dalmatium monachum, qui & eam tenuit: cur autem non potius Proclus eam obtinuerit, hanc Socrates *e* rationem affert: *Hoc* (inquit) *à Cyzicenis factum est, neglecta illa lege quæ iubet, ne quis Episcopus deligeretur aliquis sententia & auctoritate Episcopi Constantinopolis. Legem autem propterea neglexerunt, quod Attico soli (vt illi putabant) nominatim auctoritatem illam concesserit. Proinde Proclus cum sue ipsius Ecclesiæ administrationem non obiret, in Ecclesiis Constantinopolis mansit, in quibus docendo permagnam laudem adeptus est.* hæc Socrates. Vides igitur, neque in ipso Hellespontiorius aliquod ex aliqua Synodo œcumenica vendicasse sibi Episcopos Constantinopolitanos, sed Attico id tantum fuisse concessum, nescio cuius legis auctoritate.

VI.

PROCLVS EXTRAORDINATVS EPIS. CYZICENVS.

e Socr. lib. 7. cap. 28.

Iisdem Consulibus, Theodosius Imp. Dei auxilium aduersus barbaros atque rebellantes tyrannos expertus, sicut anno superioti, ita & præsenti incessabili studio se erga Deũ pro gratiarum actione pium exhibens, rursum noua edita sanctione, si quod vestigium esset idololatriæ, penitus abolendum curauit, cum ita statuit *f*:

V.

f l. vlt. de Pagan. C. Theod. LEX THEODOSII ADVERSVS IDOLOLATRAS.

*Omnibus scelerata mentis Pagana execrandis hostiarum immolationibus, damnandisq; sacrificiis, cæteris quæ antiquarum sanctionum auctoritate prohibitis, interdicimus; cunctaque eorum fana, templa, delubra, si qua etiam nunc restant integra, præcepto magistratuum destrui, collocationeque venerandæ Christianæ religionis signi exigi præcipimus. Scientibus vniuersis, si quem huic legi apud competentem iudicem idoneis probationibus illusisse constiterit, etiam morte esse mulctandum. Dat XVIII. Kalend. Decemb. CP. Theodosio XII. & Valentin. II. * Coss.* Penes Phœnices namque etiam tempore patris eius Arcadij Imp. inualuisse

* IIII.

idololatras, iam superius ex litteris S. Ioannis Chrysostomi demonstratum est. Iam vero ad res Occidentales Ecclesiæ transeamus.

VI. S. AVGVSTINVS COADIVTOREM SIBI ERADIVM DELIGIT.

Huius quoque anni Consulibus consignata habentur Acta Ecclesiastica à Notariis Ecclesiæ publicè excepta de rebus gestis per S. Augustinum Hipponẽ. em Episcopum, cum allegit sibi coadiutorem in Episcopali functione Eradium presbyterum, quem optauit etiam sibi, postquam contingeret ex hac vita migrare, in eamdem sedem Episcopalem successorem: cuius quidem rei recens præcessisset exemplum de Seuero Episcopo Mileuitano, qui sibi viuens successorem delegit Episcopum, prout eadem ipsa Acta declarant, quę hic ad verbum ob multarum rerum cognitionem inserenda putauimus, sic enim se habent a:

a Aug. epist. 9

VII. * Martianoꝰ. * Regiorum. ACTA DE ERADII IN COADIVTOREM ELECTIONE.

*Gloriosissimo Theodosio duodecies & Valentiniano Augusto iterum Consule sexto Kalendas Octobru, cum Augustinus Episcopus vna cum Religiano & Martiniano * coepiscopis suis consedisset in Ecclesia pacis Hipponensium Regionum *, præsentium Saturnino, Leporio, Barnaba, Fortunatiano, Rustico, Lazaro, & Iadio presbyteris astante clero & frequenti populo, Augustinus Episcopus dixit: Quod hesterno die promisi charitati vestræ, propter quod vos voluit frequentius conuenire, & video frequentius conuenisse, mora omni posita, hoc agendum est. Si enim aliud velim loqui, in illud suspensi, minus auscultis.

VIII.

Omnes in hac vita mortales sumus, & dies huius vitæ vltimus omni homini est semper incertus: verum tamen in infantia speratur puericia, & in puericia speratur adolescentia, & in adolescentia speratur iuuentus, & in iuuentute speratur grauitas, & in grauitate speratur senectus: vtrum contingat, incertum est, est tamen quod speretur. Senectus autem aliam atatem, quam speret, non habet: incertum est enim, ipsa senectus quamdiu sit homini, illud tamen certum est, nullam remanere atatem, qua possit succedere senectuti. Quia voluit Deus, ad istam ciuitatem cum vigore atatis adueni & tamen inueniri sui, & senui. Scio posse obtrectatores Episcoporum per ambitiosos atque contemptiosos solere Ecclesiis perturbari; & quod sæpe experimur sum & dudum, debeo quantum ad me attinet, me contingere hac prospicere ciuitati. Sicut nouit charitas vestra, in Mileuitana Ecclesia modo fui: peregre enim me fratres, & maxime serui Dei, qui ibi sunt, vt venirem; quia post obitum beatæ memoriæ fratris & coepiscopi mei Seue i nonnulla ibi perturbati populi timebatur. Vnus & quomodo voluit Dominus, adiuuit nos pro sua misericordia, vt cum pace Episcopum acciperent, quem vnus designauerat Episcopus eorum. Hoc enim eis omnino nusset, voluntatem præcedentis & decedentis Episcopi sui libenter amplexi sunt. Minus tamen aliquid factum erat, vnde nonnulli contristabantur: quia frater Seuerus recte præsumpserat, vt successorem suum apud ciuis os designaret: ad populum enim non est locutus & ea ratione aliquorum nonnulla tristitia. Quid plura? tristitia fugata est, gaudium successit; ordinatus est Episcopus, quem præcessit Episcopus designauerat.

IX. FAVSTÆ ACCLAMATIONES POPVLI.

Ergo ne aliquis de me quæratur, voluntatem meam, quam credo Deo esse, in omnium vestrum notitiam profero. Presbyterum Eradium mihi succedentem volo. A populo acclamatum est: Deo gratias. Christo laudes. dictum est vicesies. Exaudi Christe, Augustino vita. dictum est sexies decies. Te patrem, te Episcopum dictum est octies. Cumque retineretur Augustinus Episcopus dixit: Non opus est, me de laudibus eius aliquid dicere: sanctio sapientia, & parco verecundiæ: sufficit quia nostrum: & hoc me velle dico, quod vos velle scio: hoc vt mecum omnibus exhortor, admoneo, rogo, vt omnium in pace Christi collatis & conflatis mentibus, confirmet Deus, quod operatus est in nobis. Qui misit mihi eum, seruet eum, seruet incolumem, seruet sine crimine: vt qui facit gaudium viuentis, locum suppleat morientis. A Notariis Ecclesiæ (sicut certum est) excipiuntur quæ dicimus, excipiuntur quæ dicitis, & meus sermo & vestræ acclamationes in terram non cadunt. Apertius vt dicam, Ecclesiastica nunc Gesta conficimus. sic enim hoc esse (quantum ad homines attinet) confirmatum volo. A populo acclamatum est trigesies sexies: Deo gratias, Christo laudes. Exaudi Christe. Augustino vita. dictum est ter decies. Te patrem, te Episcopum. dictum est octies. Dignus est & iustus est. dictum est vicies. Bene meritus, bene dignus. dictum est quinquies.

X.

Cumque retineretur, Augustinus Episcopus dixit: Ego (vt dicebam) voluntatem meam & voluntatem vestram Gestis Ecclesiasticis (quantum ad homines attinet) confirmatam volo. Quantum vero ad latentem Dei voluntatem: omnes (vt dixi) oremus, vt confirmet Deus, quod operatum est in nobis. A populo acclamatum est: Iudicio tuo gratias agimus. dictum est. decies. Fiat. Fiat. dictum est duodecies. Te patrem Eradium Episcopum. dictum est sexies. Cumque retineretur, Augustinus Episcopus dixit: Scio quod factu & vos: sed nolo de illo fieri, quod de me factum est: quid autem factum sit multi sciunt, illi soli nesciunt, qui tunc aut nondum nati erant, aut nondum habebant atatem sentendi. Adhuc in corpore posito beatæ memoriæ patre & Episcopo sene Valerio, Ep scopus ordinatus sum, & sedi cum illo: quod Concilio Nicæno prohibitum fuisse, nescieham, nec ipse sciebat. Quod ergo reprehensum est in me, nolo reprehendi in filio meo. A populo acclamatum est: Deo gratias: Christo laudes. dictum est tredecies. Cumque retineretur, Augustinus Episcopus dixit: Erit presbyter (vt est) quando Deus voluerit, futurus Episcopus. Sed plane modo facturus sum, adiuuante misericordia Christi, quod adhuc vsque non feci.

QVID VALERIVS CONTRA NICÆNOS CAN.

XI.

Nostis ante aliquot annos quid facere voluerim, & non permisistis. Placuit mihi & vobis propter curam Scripturarum, quam mihi fratres & patres mei coepiscopi duobus Conciliis Numidiæ & Carthaginis imponere dignati sunt, vt per quinque dies non molestus mihi molestus esset. Gesta confecta sunt. Placuit, acclamatio. Recitatur placitum vestrum & acclamatio vestra. Paruo tempore seruatum est circa me, & postea violenter irruptum est; & non permittor, ad quod vado, vacare. Ante meridiem & post meridiem occupationibus hominum teneor. Obsecro vos & obstringo per Christum, vt huic iuueni, huic presbytero Eradio, quem dedicin nomine Christi defigno successorem mihi, patiamini me refundere onera occupationum mearum. A populo acclamatum est. Iudicio tuo gratias agimus. dictum est vicies sexies. Cumque retineretur, Augustinus Episcopus dixit: Ego charitati & benevolentia vestra apud Dominum Deum nostrum gratias ago: imo de illa gratias ago. Ergo, fratres, quicquid est quod ad me perferebatur, ad illum perferatur. Vbi necessarium habuerit consilium, meum non negabo auxilium. Absit vt me subtrahamus: tamen quicquid est, quod ad me perferebatur, ad illum perferatur. Ipse me autem consulat, si forte non inuenerit quid facere debeat; aut peccat adiutorem, quem nouit patrem: vt & vobis mihi desit, & ego tandem aliquando, si quantumcumque spatium mihi huius vitæ donauerit Deus, ipsam meam quantulamcumque vitam non dem segnitei, neque donem inertiæ, sed in S. Scripturis, quantum ipse permisit & largitur, exerceam. hoc & ipsi proderit, & per ipsum etiam vobis. Nemo ergo inuideat otio meo, quod magnum habet negotium.

CVRA SCRIPTVRARVM OTIVM OPTAT.

XII.

Videsmedehæsse, propter quam quod iuuit aui. omnia vobiscum egisse, quæ debui. Hoc vltimum rogo, vt Gestis istis digeremini subscribere quipositis. His mihi responsionem vestram opus est: teneam responsionem vestram: de hac assensione aliquid acclamate. A populo acclamatum est: Fiat fiat. dictum est vicies quinquies. Digne est, iuste est. dictum est vicies octies. Fiat. fiat. dictum est quater decies. Olim digne, olim meritum. dictum est vicies quinquies. Iudicio tuo gratias agimus. dictum est tredecies. Exaudi, Christe, Eradium conserua. dictum est octies decies. Cumq; retineretur, Augustinus Episcopus dixit: Benehabet, vtea, quæ Dei sunt, circa sacrificium eius agere valeamus; in qua hora supplicationis nostræ, maxime commendo charitati vestræ, vt omnes vestras causas & negotia intermittatu, & pro ista Ecclesia & pro me & pro presbytero Eradio, Domino precem fundatis. hucusque eius dicta & causæ Acta Ecclesiastica.

XIII. SVBROGANDI SVCCESSORIS CVI POSTEA DENEGATA FACVLTAS.

Erat autem Augustinus hoc tempore annorum ætatis regens septuagesimum secundum. Episcopatus vero trigesimum secundum, prout ex ratione tius ætatis & sedis superius habita facile deduci potest. Vixit vero post hæc annos quatuor. Porro licentia ista de subrogando sibi successore bene vsi sunt complures sancti Episcopi, cum quos sanctissimos scirent, eos ad Episcopale munus deligerent. Excedente vero hominum infirmitate, cum successionem Antistites refunderent in propinquos, quos carnalis affectio, non meritorum excellentia commenderat; professo a est ab Ecclesia sacris canonibus & decretis summorum Pontificum eiusmodi successores subrogandi facultas.

XIV. AVGVSTINI RECOGNOSCIT OMNIA SVA SCRIPTA.

Sed illud quærendum: Quodnam adeo magnum (vt ait) negotium istud fuit, propter quod adeo enixe postulauit otium? Quænam, rogo, fuerunt post hæc S. Augustini in sacris litteris elucubrationes, quarum cauis curæ Epi-

scopa-

copiam (quo ad hactenus numquam fecerat) nuncium remisit? Illud in primis insidebat eius menti negotium, quod iam plurimis ante annis conceperat animo, nempe, vt omnia sua scripta recognosceret, & quod minus recte dictum videri posset, ingenue retractaret. Ad Marcellinum enim olim scribens, hæc ait a: *Si mihi Deus, quod volo, præstiterit, vt omnium librorum meorum quæcunque mihi vel lectione displicuerint, opere aliquo ad hoc ipsum instituto colligam atque demonstrem: tunc videbunt omnes homines, quod non sim acceptator personæ meæ*, hæc ipse. Porro quod diu ante fuerat meditatus, numquam hactenus implere valuit, sed cum nec impleturus aliquando foret, quam diu negotiis detineretur Episcopatus, vt rem adeo sibi visam necessariam explere posset, eiusmodi substituendi Etadium consilium iniit, nec quidem sine Dei nutu, quod iam impenderet: ipsius ad Deum transitus: datum est enim ei à Deo spatium, quo illud rerum mente conceptum opus conficeret. Hoc quidem anno & sequenti duos illos Retractationum libros à S. Augustino conscriptos esse, ex his, quæ Possidius scribit, vt affirmemus; adducimur: etenim ait, illis absolutis, breui excutio temporis spatio, contigisse Wandalorum in Africam irruptionem, quam quidem factam esse anno sequenti dicemus.

a *Augustin. epist. 7.*

XV.

Possidius igitur de his agens, hæc ait b: *Ante proximum vero diem obitus sui, à se dictatos & editos recensuit libros, siue eos, quos primo tempore conuersionis suæ adhuc laicus, siue quos presbyter, siue quos Episcopus dictauerat; & quæcunque in his recognouit aliter, quam sese haberet Ecclesiastica regula à se fuisse dictata, vel scripta, cum adhuc Ecclesiasticum vsum minus sciret, minusque intelligeret, à semetipso & reprehensa & correcta sunt. Vnde etiam duo scripsit volumina, quorum est titulus, De recensione librorum. Præreptos etiam sibi quosdam libros ante diligentiorem emendationem à nonnullis fratribus conquerebatur, licet eos postmodum emendasset. Imperfecta etiam quædam librorum suorum præuentus morte, reliquit*, &cæt. addit enim ab eodem tunc scriptum fuisse commentarium, cuius est titulus, *Speculum*.

b *Possid. Vit. Aug. c 28.*

XVI.

Magna plane debet existimari felicitas, vt quæ quisque elucubrauit, ante obitum recognoscat. Meminimus dictum superius, S. Hieronymum erubuisse senem, quæ scripserat adolescens. Scimus S. Gregorium Nazianzenum doluisse hoc sibi non licere ob vrgentem iugiter morbum, & optasse id ipsum ab aliquo fideli amico præstari. sunt hæc eius verba, cum in morbum inuectus est: *Situ carieque libri mei obsiti sunt, lucubrationes meæ rudes adhuc & inchoatæ. Quibus quis tandem amicorum vltimam manum apponet? omnia etiamnum viuenti mortua sunt.* hæc ipse dolens. Magno ergo Dei beneficio id concessum est Augustino: qui de iisdem Retractationibus suis, scribens ad Quoduultdeum diaconum Ecclesiæ Carthaginensis, qui ab eo scribi petierat de Hæresibus commentarium, meminit vbi & quibus aliis detineretur hoc tempore occupatus scriptionibus, his verbis ostendit c: *Sed ne quidem hoc potui*, nempe de Hæresibus librum scribere, *talibus curis superuenientibus impeditus, à quibus omnino dissimulare non possem: nam & me ab eo, quod habebam in manibus, auerterunt. Hoc autem est, vbi respondeo libris Iuliani, quos octo edidit post illos quatuor, quibus ante respondi. Hos enim cum Romæ accepisset frater Alypius, nondum omnes descripserat, cum oblatam occasionem noluit præterire, per quam mihi quinque transmisit; promittens alios tres cito se esse missurum, & multum instans, ne respondere differrem. Cuius instantiæ coactus sum remittere, semper agere, quod agebam, vt operi vtique non deessem, vni diebus, alteri noctibus, quando mihi ab aliis occupationibus hinc atque inde venire non desistentibus parceretur.* hæc ipse: quem perseuerasse quidem in eiusmodi scriptione in Iulianum vsque ad mortem, testatur Prosper in Chronico, vbi sigit de Augustini obitu. Quod vero spectat ad libros Retractationum, ista ipse mox subdit:

c *Aug. epist. ad Quodvult. habetur tom. 6. ante librum de hæres.*

LIBRIS IVLIANI INTERPELLATVR AVGVSTINVS AB INSTITVTO.

XVII.

QVÆ AVGVSTINVS SVORVM OPERVM RETRACTAVIT, QVÆVE PRÆTERMISIT.

Agebam vero rem plurimum necessariam: nam retractabam opuscula mea, & si quid in eis me offenderet, vel alios offendere posset, partim reprehendendo, partim defendendo, quod legidebaret & posset, operabar: & duo volumina iam absoluebam, retractatis omnibus libris meis, quorum numerum nesciebam, eosque ducentos triginta duos esse cognoui. Restabant Epistolæ, & tractatus populares quos Græci homilias vocant: & plurimas Epistolarum legebam, sed adhuc nihil inde dictaueram, cum me isti Iuliani libri occupare cæperunt. quorum nunc quæso respondere cœpi, quando ergo id explicuero quibuscunque respondero, si tres non superuenerint, dispono (si Deus voluerit) quæ posci, incipere, simul agens vtrumque, & hoc scilicet, & illud de retractatione opusculorum nostrorum, nocturnis & diurnis temporibus in singulis distributis. hæc Augustinus ad Quoduultdeum; qui & quæ pollicitus est, præstitit, scripsitque de Hæresibus, qui extat, commentarium, & quidem certe hoc vel sequenti anno: nam si ad annū post sequentem ea scriptione peruenisset, quo cœpta est diuulgari Nestorij hæresis, eius haud dubium mentionem habu isset. Sed tamen illud, quod animo conceperat, minime præstare licuit, nimirum vt quæ reliqua essent suorum operum recognosceret, & quæ opus habent, retractaret; nam de aliis quæstionibus haud contemnendis sibi scribendi obortæ recens est occasio: quænam illæ essent, operæpretium erit hic recensere.

XVIII.

Sed prius dubitationi illi occurrendum: Cum constet testificatione Possidij, duos illos Retractationum libros ab Augustino absolutos esse ante Wandalicam cladem, quam liquet esse cœptam anno sequenti: quomodo accidit, vt idem S. Augustinus inter alia sua opera retractasse ponat d libros viginti duos de Ciuitate Dei, cum eos vix post biennium absoluisse, ipsius Augustini testificatione liqueat? Etenim in fine decimioctaui libri cum dicat, interlapsos esse à Consulatu Manlij Theodori (quem contigisse vidimus anno Domini vndequadringentesimo) annos ferme triginta; dicendum plane esset, post biennium eos vix absolutos. Ne igitur Possidium mendacem esse velimus; dicendum est, ipsum Augustinum intellexisse de libris illis nobilissimi commentarij, quos iam ad illam vsque diem absoluerat; posuisse autem deinde integrum numerum viginti duorum librorum, quos postea non absq; censura reliquerit.

d *Aug. Retract. lib 2. c. 43.*

LIBRI DE CIVITATE DEI QVANDO FVERINT ABSOLVTI.

XIX.

Quænam autem importune adeo in his occupatum offenderint Augustinum, vt eum ab illis euocarint, iam dicamus. Prosper Aquitanus, & Hilarius Arelatensis, ambo sancti Augustini studiosissimi, hoc eodem tempore scripserunt ad ipsum è Gallijs singulis litteras, easdemque prolixiores, de quibusdam quæstionibus ab aduersarijs ipsius Augustini in medium adductis. Ad has ergo dubitationes soluendas, eidem diuertere opus fuit. Quod enim ad tempus spectat, ipse Augustinus hæc habet in primis e: *Denique cum mea cuncta opuscula retractarem, eamque retractationem stylo prosequerer, cuius operis iam duos absolueram libros, antequam scripta vestra prolixiora sumsissem*, &c. Rursum vero posteriori libro f: *Propterea* (inquit) *nunc facio librum, in quibus opuscula mea retractanda suscepi, vt nec me ipsum in omnibus me secutum fuisse demonstrem: sed proficienter me existimo, Deo miserante, scripsisse: non tamen à perfectione cœpisse: quandoquidem arrogantius loquor, quam verius, si vel nunc dico me ad perfectionem sine vllo errore scribendi iam ista ætate venisse. Sed interest, quantum & in quibus rebus erretur, & quam facile quisque corrigat, vel quanta pertinacia suum quisq; defendere conetur errorem. Bona quippe spei est homo, si eum sic proficientem dies vltimus vitæ huius inuenerit, vt adiiciantur ei, quæ proficienti defuerunt, & perficiendus quam puniendus potius iudicetur.* hæc ipse, & notatu quidem dignissima.

e *Augustin. de Prosp. de prædest. sanct. c 3.*

f *Augustin. de Prosp. de bono perseu. li. 2. c. 21.*

XX.

Qui igitur ad Augustinum ea scripserunt Prosper & Hilarius, nondum erant Episcopi: ideo eos Augustinus filios, non autem fratres appellat, sicut & Cælestinus Papa, cum de iisdem scripsit ad Episcopos Galliarum g: quando autem contigerit creari Episcopos, suo loco dicetur. Errare ergo scias auctorem, qui in præfatione addictas ipsorum Epistolas affixa, eosdem Episcopos nominat, additumque id esse superfluo in epistola Prosperi ad Augustinum. Quenam autem fuerint rursus istæ contra S. Augustini scripta in Gallijs concitatæ, ex iisdem vtriusque litteris, aliorumque scriptis perfacile intelligi potest: nimirū accidisse, vt cum perueniissent in Gallias scripta Augustini aduersus Pelagianos; nonnulli, qui Pelagio studuissent, inter quos adnumerabatur Ioannes Cassianus presbyter Ecclesiæ Massiliensis, cognomento Collator, ea carpere, atriterque insectari cœperint.

g *Cælest. epist. 8.*

IOANNES CASSIANVS IMPVGNAT AVGVSTINI OPERA

HILARIVS ET PROSPER DEFENSORES AVGVSTINI.

perint. Insurrexerunt vero pro eisdem scriptis præcipui defensores viri eruditissimi (quos diximus) Prosper & Hilarius, quorum prior commercio litterarum tantum Augustino notus erat; Hilarius autem se vsum esse Augustino magistro testatur. De se enim ita Prosper in dicta Epistola ad Augustinum: *Ignotus quidem facie, sed iam aliquatenus (si reminisceris) animo & sermone compertus: nam per sanctum fratrem meum Leontium diaconum missi Epistolas & recepi*, &c. qui & inferius de Hilario ista habet: *Virum eorum præcipua auctoritatis, & spiritualium studiorum, sanctum Hilarium Arelatensem sciat beatitudo tua admiratorem, sectatoremque in aliis omnibus tua esse doctrina.* De se vero ipse Hilarius Augustini discipulus ita in suis litteris: *Nolo autem, sanctitas tua sic me arbitretur scribere, quasi de his, quæ nunc edidisti, arbitretur hæc scribere, quasi de his dubitem. Sufficiat mihi pœna mea, quod à præsentia tua delicijs exulatus, vbi salubribus tuis vberibus nutriebar, non solum absentia tua crucier, verum etiam pernicacia quorundam, qui non tantum manifesta respuunt, sed etiam non intellecta reprehendunt* &c.

XXI.

Quænam fuerint, quæ à Pelagianis, eisdem sub Catholico nomine latentibus, obiicerentur, ex iisdem eorum litteris intelligere potes: ea nimirum, quæ S. Augustinus scripsisset de vocatione & pœnitentia electorum, deque gratia præveniente, quam à voluntate hominum præuenientia iactabant, & alia his cognata, vt idem, qui supra S. Prosper pluribus ea Epistola significauit: præsertim ipsum Hilarius Arelatensis, plura addens. Quibus omnibus acceptis, Augustinus hisce diebus ad ea elucidanda, & aduersariorum obiectiones confutandas conuersus, in altum pelagus ingenij vela pandit; inspirante que diuino Spiritu, duos ad eosdem conscripsit libros, alterum inscriptum de Prædestinatione sanctorum, alterum verò de Bono perseverantiæ: ad cuius finem eiusmodi contestationem apposuit: *Qui legunt hæc, si intelligunt, agant Deo gratias. Qui autem non intelligunt, orent vt eorum ille sit doctor interior, à cuius facie est scientia & intellectus. Qui vero errare me existimant, etiam atque etiam quæ sunt dicta considerent, ne forte à se ipsi errent. Ego autem cum per eos, qui meos labores legunt, non solum doctior, verum etiam emendatior fio, propitium mihi Deum agnosco, & hoc per Ecclesiæ doctores magis expecto, si & in ipsorum manus veniunt, dignentur que noſſe quæ scribo.* hæc ipse, digna quidem S. Augustini modestia, animique eius admirabili cum sumissione verecundia: vt plane, nisi aliunde, ex his saltem intelligere valeat, affuisse ipsum diuino Spiritu illa scripsisse; cum non super quempiam alium, quam super humilem, quietum, & trementem sermonem Dei, diuinum affore numen, Deus per Prophetam a fuerit contestatus, sicut & Iacobus docuit, vbi ait b: *Quæ de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suasibilis, bonis consentiens*, &c. at longe longius, dicam, & quam longissime abest, vt quid huiusmodi in aliquo reperiatur hæretico.

S. AVGVSTINI MODESTIA ET HVMILITAS.

a Isa. 40. secundum LXX. b Iac. 3.

XXII.

Sed & hic obiter attingenda, quæ Hilarius Arelatensis inter alia S. Augustino voluit innotescere, adiecta ad Epistolam eiusmodi appendice: *Sciat sanctitas tua, frater meus, cuius maxime causa hanc discessimus, cum matrona sua ex consensu perfectam Deo continentiam deuouisse. Vnde rogamus sanctitatem tuam, vt orare digneris, quo hoc ipsum in eis Dominus confirmare & custodire dignetur.* hæc Hilarius. At quisnam fuerit iste germanus eius, adhuc me latet: de sorore vero ipsius, Pimeniola nomine c, nupta Lupo viro illustri, eadem dicata ab eis Deo ex consensu castitate narratur historia, cum contigit eosdem pios coniuges post septennium amore perfectioris vitæ se inuicem separasse, sanctumque coniugem Lupum sub S. Honorato abbate cœnobij Litirenensis vitam monasticam excoluisse, inde vero à Trecensibus ad Episcopum assumptum mira sanctitate claruisse. Hic namque ille Lupus collega S. Germani in legatione Britannica aduersus Pelagianos suscepta, de qua suo loco inferius pluribus dicturi sumus.

c Acta S. Lupi apud Sur. die 29. Iulij

DE PIMENIOLA ET LVPO.

XXIII.

Hic ille Lupus, quem tot tantisque præconiis celebrat Sidonius Apollinaris, cum ipse creatus Episcopus ad eum scribit in Episcopatu nouem iam lustra perfunctum, cuius monitis haud parum Sidonius ipse profecerat. At quantus hic (quod est admiratione dignum) euaserit ex homine cõ-

DE HILARIO ET PETRONIO. d Euchr. ad Valerianum epist.

XXIV. GRAVIS CONTRA AVGVSTINVM CALVMNIA.

e Prosp. lib. cont. AVGVSTINI CELEBRITAS.

XXV. IN ADVERSARIOS AVGVSTINVM IMPVGNANTES.

ngato sacerdos, hæc modo obiter ex ipsius Sidonij Epistolæ exordio accipe d: *Benedictus Spiritus sanctus & Pater Deo omnipotentis, quod tu pater patrum, & Episcopus Episcoporum, & alter seculi tui Iacobus, de quadam specula charitatis, nec de inferiore Hierusalem tota Ecclesiæ Dei nostri membra superinspicis.* & inferius: *Post defudatas militiæ Lirinensis excubias, & in apostolicæ sedis nouem iam decursa quinquennia, vtriusque sanctorum ordinis te conclamatissimum primipilarem spiritualia castra venerantur*, &c. hæc de ipso, quem quidem mirifica sanctitate conspicuum omnium Galliarum Episcopi intuebantur & venerabantur, cum eum omnes (vt idem ait) scirent esse normam morum, & columnam virtutum. Sed de Lupo hæc satis, occasione eius coniugis S. Pimeniolæ sororis Hilarij: libuit namque ex fructibus postea editis, arboris plantationem laudibus istis à maioribus dictis prosequi. Quod vero ad Hilarium, de quo agitur, pertinet: commendat ipsum inter alia vna cum S. Petronio Bononiensi S. Eucherij elogium: *Hilarius nuper, & de Italia nunc Antistes Petronius, ambo ab illa plenissima, (vt aiunt) mundana potestatis sede, vnus in religionis, alius in sacerdotij nomen ascendit.* hæc Eucherius, cum creatus est Petronius Episcopus Bononiensis, perseuerante Hilario in vita monastica.

Sed re deamus ad Prosperum, qui his temporibus pro defensione scriptorum S. Augustini exurgens acerrimus propugnator, aduersus eos quoque, qui clam (quod palam non auderent, damnata iam hæresi Pelagiana) in Sanct. Augustinum adeo inuerecunde obloquerentur, vt in eum Ethnicismum necnon Manichæismum calumnioſe nimis impingerent: contra hos, inquam, S. Prosper iniens ipse certamen, primum omnium hos fuisse Pelagianos ostendit aperte in commentario, quem ad Ruffinum conscripsit, demonstrans insuper Augustini doctrinam ab vniuersa Catholica Ecclesia esse receptam, illorum vero vbique damnatam: de his enim hæc ait f: *Has autem versutias, quibus se filij tenebrarum in similitudinem filiorum lucis transfigurare voluerunt, cum & Orientalium Episcoporum iudicia, & Apostolicæ sedis auctoritas, & Africanorum Conciliorum vigilantia deprehenderit: beatissimus quoque Augustinus, præcipua atque hoc tempore portio Dominici gregis, copiose & pulchre in multis voluminum suorum disputationibus destruxit; vtpote inter multa Dei dona, quibus illum abundantissime Spiritus veritatis implevit, habens etiam hanc scientiæ & sapientiæ ex Dei charitate virtutem, vt nõ solum ipsam (Pelagianam hæresim scilicet) adhuc in suis defunctionibus palpitantem, sed etiam multas prius hæreses victoria verbi debellaret. Cui inter tot certaminum palmas inter tot triumphorum coronas, ad illuminationẽ Ecclesiæ & ad gloriam Christi, quæ ipse illustratus est perfulgenti, quidam nostrorum (quod de ipsis multum dolendum est) occultus, sed imagnis iusurrationibus obloquuntur, & prout sibi obnoxias aliquorum aures, opportunasque reperierint, scripta ipsius, quibus error Pelagianorum impugnatus, infamant, dicentes eum liberum arbitrium penitus submouere, & sub gratiæ nomine necessitatem prædicare fatalem: adiicientes etiam, duas illum humani generis massas, & duas credi vella naturas, vt scilicet tanta pietatis viro Paganorum & Manichæorum adscribatur impietas.*

f Prosp. lib. cont. AVGVSTINI CELEBRITAS.

Quæ si vera sunt: cur ipsi tam negligentes, ne dicam tam impij sunt, vt tam abruptam perniciem ab Ecclesia non repellant? tam insanis prædicationibus non resistant? nec saltem aliquibus scriptis eum à quo talia emanant doctrina, conueniant? Magna enim gloria sua humano generi consuluerint, si Augustinum ab errore reuocauerint. Imo nouerunt, non solum Romanam, Africanamque Ecclesiam, & per omnes mundi partes, vniuersos promissionis filios cum doctrina huius viri, sicut in tota fide, ita in gratiæ confessione congruere: sed etiam in ipsis locis, in quibus aduersus eum querimonia concitatur, esse, propitio Deo, plurimos, qui ad perceptionem Euangelicæ Apostolicæque doctrinæ salubertimis eius disputationibus imbuuntur, & quotidie in membris corporis Christi (in quantum ea ipse multiplicat) dilatantur. Si recte reprehendimur, cur non constanter arguimur? Si arguendi non sumus, cur occulta obtrectatione mordemur? Sed quis nescit, cur ista priuatim de stomacho garriant, & publicè de consilio conticescant? Volentes enim in sua iustitia magis, quam in Dei gratia gloriari, molestè ferunt, quod his, quæ aduersus excellentissimæ auctoritatis virum inter multas collationes asseuerè, restitimus, &c. hæc & alia Prosper aduersus huiusmodi susurrones. Sed de his modo hactenus. Quæ autem per ad-

uer a-

uersarios post obitum S. Augustini aduersus eius scripta excitata sunt prœlia, suo loco dicemus. Iam vero quæ huius anni sunt reliqua prosequamur.

XXVI. PATROCLVS EPISCOPVS ARELAT. OCCIDITVR, HONORATVS VBSTITVITVR. a Martyrol. Rom. 20 Ianuar. Aug. 5.

His ipsis Consulibus (inquit Prosper in Chronico) *Patroclus Arelatensis Episcopus à Tribuno quodam barbaro vulneribus laniatus occiditur; quod facinus ad occultam iussionem Felicis Magistri multum refrenatur, cuius impulsu traditur etiam Titus diaconus vir sanctus Romæ pecunias distribuens, interfectus.* hæc ipse, Cæterum longe dispar vtriusque conditio & causa necis. Etenim Titus vir sanctus (vt ait) inter sanctos adscriptus est martyres *a*. Patroclus autem suorum scelerum, vltore numine, pœnas dedit; quippe qui (vt suo loco superius dictum est) pulso Herode viro digno, alienam sedem violentus intrusit, & vicinorum Episcoporum (vt patet ex Epistola Bonifacij Romani Pontificis) iura turbauit. Successit autem Patroclo S. Honoratus abbas Lirinensis cœnobij, quem S. Eucherius primo Insulanum, inde vero magistrum Ecclesiarum appellat, cum ad Salonium scribit. Laudat eum etiam Sidonius Apollinaris in carmine ad Faustum. Porro res ab eo gestæ scriptis commendatæ sunt ab eius successore Hilario, sed plane perierunt: quæ enim extant tribus conscripta libris, alterius potius, quam Hilarij esse, in Notis diximus. Sed de Hilario inferius pluribus.

XXVII. FELIX DAT POENAS SCELERVM. b Prosp. in Chron.

Verum quod ad Felicem Magistrum militiæ spectat, qui adeo nefaria scelera patrauit, haud inultus abiit; occisus enim est vna cum vxore ab Aetio Magistro militū pōst triennium, vt auctor idem est Prosper; qui item de Felice tradit, eius opera indictum fuisse bellum in Africa aduersus Bonifacium Comitem illic cum exercitu agentem *b*. Sed id anno sequenti contigisse, cum idem Prosper affirmet, de his suo loco agemus.

IESV CHRISTI
Annus 427.

CÆLESTINI PAP. Annus 4. THEODOSII 20. VALENTIN. 3. IMPP.

I. *Attabutis. a Vetus inscript. in basilica S. Pauli Rom.* BONIFACIVS COMES CALVMNIIS PRESSVS.

ADVENIT annus Domini quadringentesimus vigesimusseptimus, Consulatu Hierij & Ardaburij *a* inchoatus, Africanæ prouinciæ funestus, primum quidem ob bellum inuidia Felicis Magistri militum Bonifacio Comiti cum exercitu in Africa agenti illatum; de quo Prosper in Chronico, his Consulibus, ita habet: *Bonifacio, cuius potentia gloriaque in Africa augebatur, bellum ad arbitrium Felicis, qui ad Italiam venire annuerat, publico nomine illatum est, ducibus Mauortio, & Galbione, & Sinoce, cuius proditione Mauortius & Galbio, cum Bonifacium obsiderent, interempti sunt, moxque ipse à Bonifacio dolo detectus occisus est. Exinde gentibus, quæ vti nauibus nesciebant, dum à concertantibus in auxilium vocantur, mare patuum factum est: bellique contra Bonifacium cœpti in Sigisuultum Comitem cura translata est.* hæc Prosper.

II. AETIVS CALVMNIATOR ET PRODITOR. c Paul. d. ac. hist. Miscell. lib. 14.

Verum hæc non Felici, sed Aetio apud historiam Miscellam, quæ Paulo diacono adscribitur, tribuuntur, eiusque traditur dolo & insidiis factum, vt Bonifacius apud Imperatorem male audiret. res autem gesta sic ibi narratur *c*: *Cum Bonifacius principatum Occidentalis Libyæ percepisset, & apud Africam potentia gloriaque augeretur; inuidia inflammatus Aetius accusationem fecit aduersus Bonifacium, tanquam rebellionem meditantem, & obtinere Libyam satagentem. Et hæc quidem Placidiæ fatebatur, quæ fuit mater Valentiniani. Ceterum Bonifacio scribit: Si accersitus fueris, accedere noli: accusatus enim es, & te dolose vocant Imperatores. Hac suscipiens Bonifacius, & veluti proprio seruo Aetio credens, accersitus accedere distulit. Tunc Imperatores Aetium quasi deuotum recipiunt, & aduersus Bonifacium Mauortius & Galbio mittuntur.* reliqua vt supra. Porro ansa Bonifacium accusandi, & in suspicionem adducendi apud Imperatorem, ea æmulatrix fuit, quod cum eidem Bonifacio iussu eiusdem Imperatoris proficiscendum fuisset in Hispaniam, ibi affinem Wandalorum Regibus vxorem duxerat, eosdemque barbaros sibi fœdere nuptiarum obstrinxerat. Vnde facile fuit, Imperatori persuadere, aliquid ipsum in Romanum Imperium machinari. Quamobrem statuit, vt aduersus eum bello decerneret, dictosque duces in Africam mitteret. Quorum plane aduentu nonnihil perculsus animo Bonifacius, ad S. Augustinum has litteras dedit, de belli euentu solicitus *d*:

Domino venerabili sancto patri Augustino Episcopo Bonifacius.

Graue nobis est bellum. Inimici muro nostra pectora pulsat. Deo funde preces, vt soles: tua sit nobis comes oratio. Rauca buccina, terrifica tuba, puto quod & sydera terreant. Hostium clamor immanis adest: sed his non terremur. Nouimus enim ista non bodie. Ergo, venerande Christi sacerdos, pete Deum, vt iacula in hostes dirigat nostra, ac se ipsis tremident mutua cæde. hæc breuiter Bonifacius ad Augustinum magna fiducia; qui ad eum ista pauciora reddidit *e*:

Domino & spectabili viro Bonifacio Augustinus Episcopus.

Grauis de pugna conquereris. Dubites noli. Vtile tibi, tuisque da bo consilium: arripe arma: oratio aures pulset auctoris: quia quando pugnatur, Deus apertu cœlu prospectat, & parti, quam aspexit instam, dat palmam. hæc Augustinus.

Cum vero res ex sententia accidisset, vt duces Mauortius & Galbio proditione Sinocis occiderentur, Bonifacius Deo hæc omnia accepta ferens, rursus ad eundem S. Augustinum hæc scripsit *f*:

Domino venerabili S. Patri Augustino Episcopo Bonifacius.

Manus superba, Deo iuuante, cecidit, quæ ante paululum audax gladium erectum portabat. Multi ex aduersis ceciderunt: de nostris autem Christo iuuante, nullus est vulneratus. Oratgetur, venerabilis Papa, vt talis de inimicis vltio sæpe prætedat, ista ipse: ad quæ hæc Augustin. rescripsit, cum ægrotaret *g*:

Domino insigni, meritoque sublimis filio Bonifacio Augustinus Episcopus.

Lecto vix vacare, nobilitatem tuam latere non credo; vltimumque diem mihi exopto venire. Gaudeo tuæ victoriæ. Ciuitatem, quæso, seruæ Romanam: tuos vt bonus reges Comes. Nihil de vestris propriis præsumas. De auctore gloriare vt tutum & nullum curabu penitus inimicum. Vale. Sed ad eum rursum sic Bonifacius quam religiosissime *h*:

Numquam Diuinitas preces & lacrymas despicit peccatorum. Cupio ipse quidem de hac vita securus ad cœlestia regna migrare: sed nobis opus est, fessis in tantis adhuc periculis constitutis. Itaque ora nobiscum, vt tua nobis salus aliquantulum temporis condonetur. hactenus ad Augustinum Bonifacius.

Scimus quidem per breues has litteras, ob Laconicum scribendi genus, præter Augustini morem, ab aliquibus non creditas ipsius esse. Sed si quis personam, ad quam scripsit, & tempora exacte consideret, nempe Bonifacium per duellem Romani Imperij declaratum, ad eumque eo tempore Augustinum scribere: certe quidem omnis adhibenda ipsi fuit industria, ne ad illum ista scripsisse sciretur: vnde non solum à consueta scribendi forma recessisse oportuit, sed (vt assolet) notis Bonifacio tantum perspicuis litteras exarasse. secus autem accidit, cum idem Bonifacius ab eo reprehendendus fuit, cum nulla Augustinus potuisset nota suspicionis inuti, quod ad rebellem Imperij scripsisset. Verum (quod diximus) etsi quis contentiose nimis Augustinum esse neget; haud (si prudens est) inficias ierit, eosdem Epistolas esse germanas ab omni prorsus fictione remotas, ab aliquo alio Africanorum Episcoporum conscriptas, vt superius diximus, Aurelio, aut Alypio.

Sed quid post hæc accidit? Cum (vt diximus ex Prospero) eiusdem belli cura Sigisuulto Comiti legata esset, idemque valentioribus copiis aduersus Bonifacium exercitum comparasset: proprijs dissidens viribus ipse Bonifacius quid præstiterit, apud Paulum diaconum sic res ge-

d Apud August. ad appen. epist. 12.

III. BONIFACIVS VALLATVS HOSTIBVS AVXILIVM IMPLORAT AB AVGVST. e Aug. epist. 13. in appen.

IV.

V.

f Ibidem epist. 14.

g Ibidem epist. 15.

VI.

h Ibidem epist. 16.

VII.

VIII.

i Paul. dict. hist. Miscell. lib. 14.

BONIFACIVS NAVIGAT IN HISPANIAM AD VVANDALOS ET ALANOS.

sta narratur: *Bonifacium igitur sentiens se non posse tuto Africam tenere, cæpisse eum perniciosa periculum instare in perniciem totius Reipub. essemotiens transfretans è Libya in Hispaniam, ad Vuandalos, Alanosque venit. Cumque Modestum inuenisset mortuum, & filios eius Gunthamum & Gensericum imperium moderantes, hortatus est, vt Hispaniam, Libyamque in tres partes diuiderent. Qui pollicitis sunt, vnicuique parti se una cum ipso principaturos, in communi tamen in quemlibet hostem vlturos. Intra ibi ergo professionibus Vuandali, Alanique fretum transeuntes, Libyam habitauerunt, & cunctam pene Africam ferro, flamma, rapinis crudelissime deuastantes, insuper Catholicæ fidem Ariana impietate subuerterunt.* hæcibi. Ex litteris etiam postea à S. Augustino ad eum scripsis liquet ipsum Bonifacium nau gasse: ex quibus redargui as Procopium affirmantem a, non ipsum, sed eius germanos in Hispaniam missos esse, & Wandalos infaustæ nimis in Africam conuocasse: quod hoc anno iisdem Consulibus, contigisse, Prosper notat in Chronico: nisi vtrumque accidisse dixerimus, diuersorum temporum habita ratione.

a *Proco. de bell Vuandal. lib. 1.*

IX. BONIFACIVS IN IMMANIA LAPSVS FACINORA.

Quo tandem (proh dolor!) desperatio virum alioquin pium adegit? Cum enim se calumniis oppressum, caputque suum infatigabili studio, summaque potentia peti cerneret: iamque sciret omnem prorsus sibi clausam esse viam excusandi se apud Imperatores, quos magis magisque recentioribus Romani exercitus cladibus exasperallet: adeo enormia & homine Christiano prorsus indigna & indecora patrauit, vt infelix sibi in primis, ac toti Africæ, Ecclesiæque Cathol cæ immensum parturierit malum. Sed vnde ipsi, vt vel talia cogitaret, malorum origo? Defciuerat iam miser à pristina pietate, morumque probitate, in qua hactenus se Sanct. Augustini monitis cont nuerat, & in dies magis magisque profecerat: sed in vitia iam prolapsus enormia, didicit miser experimento, quam malum & amarum *b* esset, dereliquisse Dominum Deum, quem ante sanctis demerens operibus, expertus sæpius suum fuerat protectorem & hostium apprehensium fuisse vltorem.

b *Hier. 2.*

X.

Ante hæc autem, accidit, vt cum ad se defendendam aduersus æmulos toris viribus Bonifacius intentus esset, bellis ciuilibus Romanis inter se exercitibus confligentibus, barbari Africani in finitimos populos Romano Imperio subditos grassarentur. Hæc miseratus Augustinus, ad ipsum Bonifacium in deterius prolabentem, vt eum ad meliorem frugem reuocaret, Epistolam scripsit, in cuius exordio post alia ista habet: *Scio non deesse homines, qui te secundum vitam mundi huius diligant, & secundum ipsam tibi dant consilia, al quando vilia, aliquando inuti ia: quia homines sunt, & sicut possunt ad præsens sapiunt, nescientes quid ait negat sequenti die. Secundum Deum, ne pereat anima tua, non facile tibi quisquam consulit: non quia desint, qui hoc faciant, sed quia difficile est inuenire, quando tecum ista possint loqui. Nam & ego semper desiderani, & nunquam inueni vel tempus, vt agerem tecum, quod me agere oportebat cum homine, quem multum diligo in Christo. Scis autem, qualem me apud Hipponem videris, quando ad me venire dignatus es, quia vix loquebar imbecillitate corporis fatigatus. Nunc ergo fili audi me saltem per litteras tibi sermocinantem, quas in periculis tuis numquam tibi mittere potui, periculum cogitans perlatoris, & cauens, ne adeos, ad quos nolle, mea Epistola perueniret.* vides ex his Augustini in scribendo cautelam: vt non miteris, si in aliis perbreu bus ad eum datis Epistolis consuetam mutauerit dictionem. Sed subdit: *Vnde peto, vt ignoscas, si me putas plus timuisse, quam debuit: tamen dixi quod timui. Audi ergo me, imo D. minum nostrum per ministerium infirmitatis meæ.*

c *August. epist 70.* AVGVSTINVS ADMONET BONIFACIVM.

XI.

Recole, qualis fueris, adhuc in corpore constituta religiose memoria priore coniuge tua, & recentiore ius obitu, quomodo tibi vanitas huius seculi horruerit, & quomodo cuncta seruitutem Dei. Nos nouimus, nos testes sumus, quid nobiscum apud Tubunas de animo & voluntate tua fueris collocutus: sic enim eramus ego & frater Alypius. Non en m existimo tantum valuisse terrenas curas, quibus impeteris es, vt hac de memoria tua penitus delere potuerint. Nempe omnes alios publicos, quibus occupatus eras, relinquere cupiebas, & te notium sanctum conferre, atque in ea vita viuere, in qua seruii Dei monachi viuunt. Vt autem non faceres, quid te retroc uit? quia considerasti splendoris honoris, quantum prodesset Christi Ecclesiæ, quod agebas, si ea sola intentione ageres, vt desinse ab insectationibus barbarorum quietam & tranquillam vitam agerent (sicut dicit Apostolus) in omni pietate & castitate: tu autem ex hoc mundo nihil quæreres, nisi ea, quæ necessaria essent huic vitæ sustentandæ tuæ ac tuorum, accinctus baltheo castissimæ continentiæ, & inter arma corporalia spiritualibus armis iuuenis ac fortissimus munitus.

d *1. Tim. 2.*

XII.

Cum ergo te esse in hoc proposito gauderemus, nauigasti, vxoremque duxisti sed naugasse, obdiente fortuna, quam secundum Apostolum e debebas sublimioribus præstatibus: vxorem autem non duxisses, nisi susceptam deserens cont nentiam, concupiscentiæ victus esses. Quod ego, cum comperissem (fateor) miratus obstupui: dolorem autem meum ex aliqua parte consolabatur, quod audiui te illam ducere noluisse, nisi prius Catholica fuisset facta. Et tamen hæreticorum, quæ vel um Filium Dei negant, tantum præualuit in domo tua, vt ab ipsis filia tua baptizaretur. Iam vero sic ad nos non falsa perlata sunt (quæ vtinam falsa fuissent) quod ab hæreticis etiam ancillæ Dei dedicatæ rebaptizatæ sint: quantis tantum malum plangendum est fontibus lacrymarum? Ipsam quoque vxorem non tibi sic fecisse, sed concubinarum nescio quarum commixtione pollutum, loquuntur homines & sic tam mentiuntur. Ista omnibus patent & tot & tanta mala, quæ tot ea quam coniugatus es, consecuta sunt. Quid dicam? Christianus esse cor habes, Deum times: tuipse conside a, quæ volo dicere; & inuenies de quæ tu malis agere debeas pœnitentiam: propter quam tibi credo Dominum parcere, & periculis omnibus liberare, vt agas eam sicut agenda est. Sed si illud audias quod scriptum est f: *Ne tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem.*

e *Rom. 13.* BONIFACII MVLTIPLICES ERRORES.

f *Eccles. 5.*

XIII.

Iustam quidem dicis habere te causam; cuius iudex ego non sum: quoniam partes a nobis audire non possum. Sed qualiscumque sit causa tua (de quo modo quærere & disputare non opus est) numquid coram Deo potes negare, quod in istam necessitatem non perueniss i, nisi bona seculi huius dilexisses: quæ tamquam seruus Dei, quem te ante noueramus, contemnere omnino & pro nihilo habere debuisti: & oblata quidem sumere, vt ea vteris ad pietatem, non autem negata vel de'egata sic quærere, vt propter illa in istam necessitatem ducereris, vbi cum amantur vana: pereirantur mala, pauca quidem à te, sed multa propter te: & cum timentur quæ ad exiguum tempus nocent, si tamen nocent, committuntur ea, quæ vere in æternum nocent? De quibus vt vnum aliquid dicam: quis non videt, quod multi homines tibi cohærent ad tuendam tuam potentiam & salutem: qui etiamsi tibi omnes fideles sint, nec ab aliquo eorum vlle timeantur insidiæ, nempe tamen ad ea bona, quæ ipsi quoque non secundum Deum, sed secundum sæculum diligunt, perse cupiunt peruenire; ac per hoc qui refrenare & compescere debuisti cupiditates tuas, explere cogris alienas: quod vt fiat, necesse est, vt multa quæ Deo displiceant fiant, nisi se tamen explentur tales cupiditates. & paulo post: Quando ergo poteris tot hominum armatorum, quorum fouenda est cupiditas, timeretur atrocitas; quando (inquam) poteris eorum conspicientiam, qui diligunt mundum, non dico satiare (quod fieri nullo modo potest) sed aliqua ex parte pascere, ne vniuersa plebs pereat, nisi tu facias, quæ Deus prohibet, & facientibus commmatur? Propter quod vides tam multa contrita, vt iam vile aliquid quod rapiatur, vix inueniatur.

XV. BARBARICA CLADES IN AFRICA.

Quid autem dicam de vastatione Africæ, quam faciunt Afri barbari, resistente nullo, dum tu talis tuis necessitatibus occuparis, nec aliquid ordinas, vnde ista calamitas auertatur? Quis autem crederet, qui timeret, Bonifacio Domesticorum & Africæ Comite in Africa constituto cum tam magno exercitu & potestate, qui Tribunus cum paucis fideratis ipsas gentes expugnando & terrendo pauerat, nunc tantum fu sse barbaros ausuros, tantum progressuros, tanta vastaturos, tanta rapturos, tanta bica, quæ pena populis fuerant, defecta facturos? Qui non dicebant quandocumque tu Comitiuam sumeres potestatem, Afros barbaros non solum domitos, sed etiam tributarios futuros Romanæ Reipublicæ? Et nunc quam in contrarium versa sit res bonum, vides nec diutius hic tecum loquendum est, quia plus tu potes ea cogitare, quam nos dicere. Sed forte ad ea respondes: illis hoc esse imputandum, qui te lacessunt, qui tuæ offensionis virtutibus non parcis, sed contraria redcidere. quas causas ego audire & iudicare non possum. Tuam causam potius iustifica, & iustifica, quam vos cum hominibus quibuslibet, sed cum Deo habere te cognoscis, quia in

Christo fideliter vniuersum timere debes ne offendas. Nam ego tanta superiora potius attendo: quia vt Africa tanta mala patiatur, sua debent homines imputare peccata. Verumtamen nostrum te adeorum numerum pertinere, per quos malos & iniquos Deus flagellat præsentia temporalibus, quos voluerit, & paulo post, huiusmodi eum impugnat dilemmate:

XV. STRINGIT AVGVST. DILEMMA TE BONIFACIVM.

Si ergo tibi bona sunt præsita, quamuis terrena & transitoria, ab imperio Romano, quia & ipsum terrenum est, non caelesti, nec potest præstare, nisi quod habet in potestate. Si ergo bona in te collata sunt, noli reddere mala pro bonis. Si autem mala tibi irrogata sunt, noli reddere mala pro malis. Quid istorum duorum sit, nec discutere volo, nec valeo iudicare: ego Christiano loquor: Noli reddere vel mala pro bonis, vel mala pro malis. Dicis enim fortasse: In tanta necessitate quid vis vt faciam? Si consilium à me secundum hoc saeculum quaeris, quomodo ista salus tua transitoria tuta sit, atque potentia & opulentia vel ista seruetur, quam nunc habes, vel etiam maior addatur: quid tibi respondeam, nescio. Incerta quippe ista certum consilium habere non possunt. Si autem secundum Deum me consulis, ne anima tua pereat, & timeas verba veritatis dicentis a: Quid prodest homini, si totum mundum lucretur, animae autem suae detrimentum patiatur? habeo plane quod dicam: est apud me consilium, quod à me audias. Quod autem opus est, vt a'iud dicam, quam illud quod supra dixi: Nolite diligere mundum, nec ea quae in mundo sunt. Si quis autem dilexerit mundum, non est charitas Patris in illo, & iubinde: Hic apparet, si vir fortis es. Vince cupiditates, quibus iste diligitur mundus: Age paenitentiam de praeteritis malis, quando ab eis cupiditatibus victus per desideria non bona trahebaris. Hoc consilium si acceperis, si tenueris atque seruaueris; & ad bona illa certa peruenies, & cum salute animae tuae inter ista incerta versaberis.

a Luc 9.

b 1 Ioan. 2.

XVI.

Sed forte iterum quaeris à me, quomodo ista facias in tantis mundi huius necessitatibus implicatus. Ora fortiter, & die Deo quod habes in psalmo c: In necessitatibus meis erue me. Tunc enim finiuntur ista necessitates, quando finiuntur ista cupiditates. Qui ex audiuis te, & nos pro te, vt liberareris de tot tantisque periculis visibilium corporalium que bellorum, vbi soluta ista vita quandoque finienda periclitatur, anima vero non perit; si non malignis cupiditatibus captiua teneatur: ipse exaudiet, vt interiores & inuisibiles hostes, id est, ipsas cupiditates, inuisibiliter & spiritualiter vincas. & post nonnulla de mundi contemptu salubriter inculcata, ad postremum haec addit. *Si enim coniugem non haberes, diceremus tibi, quod & Tubunis diximus, vt in sanctitate continentiae viueres: adderemus, quod tunc fieri prohibuimus, vt tam te, quantum verum humanarum salua pace potuisses, abscisis rebus bellicis abstraheres, & ei vitae vacares in societate sanctorum cui tunc vacare cupiebas, vbi in silentio pugnant milites Christi, non vt occidant homines, sed vt expugnent principes & potestates & spiritalia nequitiae, id est, diabolum & angelos eius: hos enim hostes sanctis vincunt, quos videre non possunt, & tamen quos non vident, vincunt, ista vincendo, quae sentiunt.*

c Psal 24. QVID CONVLAT AVGVSTINVS BONIFACIO.

XVII.

Sed vt te ad istam vitam non exhorter, coniunx impedimento est, sine cuius consensione continenter tibi non licet viuere: Quia et si ita eam post illa verba Tubunensia ducere non debebas; illa tibi tamen, nihil eorum sciens, innocenter & simpliciter nupsit. Atque vtinam posses eiperswadere continentiam, vt sine impedimento redderes Deo quod te debere cognoscis. Sed si cum illa agere non potes, seruа saltem pudicitiam coniugalem, & roga Deum, qui te de necessitatibus eruit, vt quod non potes modo, possis aliquando. Verumtamen vt Deum diligas, non diligas mundum, vt in ipsis bellis (si adhuc in eis te versari opus est) filem teneas, pacem quaeras, vt ex mundi huius bonis facias bona opera, & propter mundi bona non facias opera mala, aut non impedit coniunx, aut impedire non debet. Haec ad te, fili dilectissime, vt scriberem, charitas iniit, qua te secundum Deum, non secundum hoc saeculum diligo: quia & cogitans quod scriptum est di: Corripe sapientem, & amabit te: corripe stultum, & odiet odisse te: non te vtique stultum, sed sapientem debes cogitare. hactenus Augustinus ad Bonifacium, plane beatum, si haec eum admonentem audisset. Sed indignatione commotus (proh dolor!) velut cestro percitus furenti animo (cum se cerneret potentiotibus aemulorum exagitari procellis) ad auxilium Wandalorum confugit, quos (vt diximus) in Africam trahendos curamitiex quo infelix (nolens licet) effecit, vt Africa in manus Wandalorum deueniens, sic capta ad certum annorum spatium sub barbarico iugo permanserit. Quomodo vero serò tandem ipse Bonifacius in gratiam redieus Imperatoris, ab illis deficiens, aduersus illos frustra exercitum duxerit, dicemus anno sequenti.

d Prou. 5.

XVIII.

Quanta autem damna Catholicae essent allatura Ecclesiae societas ista Bonifacij icta cum Wandalis, & amicitia nuptiarum vinculo stricta, iam ante patentia indicia praecessere, cum videlicet orta ex noua coniuge proles ab Arianis impio suit initiata baptismate; qui & deteriora adhuc praesumentes, in eiusdem Bonifacij domo ancillas Deo dicatas virgines rebaptizarunt: de quo queritur Augustinus. Nulli plane barbari, aeque ac Wandali, obstinatiores facti sint defensores Arianae perfidiae, & acerbiores aduersus Catholicos persecutores: nam vt taceamus persecutionem diram illam, quam postea intulerunt Ecclesiae Africanae, de qua suis locis dicturi sumus; de his, quae egerint in Hispania, antequam nauigarent in Africam, sub Trasimundo Wandalorum Rege aduersum dicatam Deo virginem, historiam afferam, quae à Gregorio Turonensi ita describitur e:

VVANDALI ARIANORVM OMNIVM PERDITISSIMI. e Greg Turon. Franc. hist. lib. 2. cap. 11.

XIX. VIRGINIS HISPANAE NOBILE MARTYRIVM.

Factum est (inquit) *vt puella quaedam religiosa, praediues opibus, ac secundum saeculi dignitatem nobilitate Senatoria florens, & quod his omnibus est nobilius, fide Catholica pollens, Deoque omnipotenti irreprehensibiliter seruiens, ad hanc quaestionem duceretur. Cumque Regis fuisset oblata conspectibus, capit eam primum ad rebaptizandum blandis sermonibus illicere. Quae cum venenosum eius iaculum fidei parma propelleret: praecipit Rex, eius facultates auferri, quae iam mente possidebat regna Paradisi: deinde supplicijs applicatam sine spe praesentis vitae torqueri. Quid plura? post multas quaestiones, post ablatos rerum terrenarum thesauros, cum adhuc frangi non posset, vt beatam rescinderet Trinitatem, ad rebaptizandum inuita deducitur. Cumque in illud caenosum lauacrum vi cogeretur immergi, ac proclamaret: Patrem cum Filio ac Spiritum sanctum vnius credo esse substantiae essentiaeq; digno aquae vnguine cunctas inficit, id est, fluxu ventris aspergit. Exhinc ad lectissimam ducta quaestionem post equuleos, post flammas, post vngulas, Christo Domino capitis decisione dicatur.* haec Gregorius; qui & affirmat, per eundem Regem Arianum alios quoq; in Hispania vexatos esse Catholicos, diuersisque tormentorum generibus cruciatos, ac denique morte mulctatos, corona martyrij honestatos, porro fugatis vndique Catholicis, eorundem martyrum memoria remansit obscura. Fugisse quidem nonnullos de Hispania Episcopos, eorum plebibus fuga iam lapsis, vel peremptis, vel captis, S. Augustinus affirmat in Epistola ad Honoratum. Sed ad res Orientales Ecclesiae veniamus.

f Aug. epist 180.

XX. MEMORIA S. IOANNIS CHRYSOSTOM. COLETA PVBLICE COLI.

Hoc eodem anno contigit, vt S. Ioannis Chrysostomi, cius nomen in Ecclesiasticas tabulas fuerat restitutum ab Innocentio Romano Pontifice, memoria ritu solemni in Ecclesiae aconuentaria die celebrari coeperit sexto Kalend. Octobris. Marcellinus enim id tradit in Chronico sub anni huius Consulibus.

XXI. g Socr. lib. 7. cap. 28.

Quibus etiam *Consulibus, nono Kalend. Ianuarij* (inquit Socrates g) *moritur Sisinnius Episcopus Constantinopolitanus, vir ob temperantiam, ob rectam & piam viuendi rationem, denique ob benignitatem in pauperes, omnium sermonibus celebratus, moribus facilis, affabilisque, simplex & veritatis amicus, ac propterea nemini quicquam exhibuit negotij: unde curiosis, & qui alios facessendo molestiam delectantur, offensioni fuit, atque adeo apud eos opinione venit ignauiae.* haec ipse. Cessauit Episcoparus eius sedis mensibus tribus, ac diebus quindecim. Agendum igitur de eius successore anno sequenti.

XXI.

Hoc item anno, cum Christiana pietas propensiori cultu (vt par erat) sanctissimam Domini Crucem coleret, & passim vbique locorum eandem pingeret, vel sculperet: ne hac ex parte effrenis religio irreuerentiae patefaceret aditum, Imperatores Theodosius & Valentinianus eiusmodi sanctionem ediderunt h:

h l. 1. C. ne quis licere sinat.

Cum sit nobis cura diligens, per omnia superni numinis religionē tueri: signum Saluatoris Christi nemini licere vel in solo, vel in silice, vel in marmoribus locis positum incidere, vel pingere; sed quodcumque reperitur, tolli grauissima poena mulctandos eos, qui contra

riam staturis nostris tentauerint, specialiter imperamus. Dat. XII. Kal. tum Hierio & Ardaburio Conss.

XXIII. CONCILIVM CONTRA MASSALIEN.

Hoc eodem etiam anno in Oriente (quo vero loco, nescimus) celebratum est Concilium aduersus Massalianos hæreticos, alias sæpe damnatos. Quod autem perdifficilis esset horum hæreticorum extinctio, ex eo accidit, quod clam sub Catholico nomine delitescerent: & inuenti, nullo negotio, pro arbitrio ex gentis, se hæresim damnare simularent; quam protinus, simul ac libertum esset, reperentes, eadem, quæ ab Ecclesia vetita essent, facerent & docerent, prout Acta sæpe aduersus eos superius recitata declarant; quibus & quænam essent eorumdem hæreticorum sententiæ, satis est demonstratum. Pertæsi igitur Episcopi horum causa sæpius fatigari, illud in Synodo sanxere decretum, vt ildem, quantumlibet imaginem pœnitentium præseferrent, non amplius in Ecclesiam reciperentur, quam iam visi essent sæpius elusisse relapsi. Celebrem quidem huiusmodi fuisse Episcoporum conuentum, inde possumus intelligere, quod interfuisse eidem & subscripsisse reperiuntur inter alios Sisinnius Constantinopolitanus Episcopus, & Theodotus Episcopus Antiochenus; vt Photius, cum agit de eodem Theodoto, tradit. Perierunt quidem huius Acta Synodi; & tantum canon, quem Photij Bibliotheca seruauit, reliquus reperitur, cuius ita meminit ipse, cum agit de ipso Theodoto Antiocheno, & Synodali Epistola data ad Baronianum, siue Beronicianum, & Amphilochium, atque vniuersos Pamphiliæ Episcopos, aduersus eosdem in illis partibus ingruentes Massalianos hæreticos; in qua huiusmodi decretum Synodi haberetur ita descriptum:

XXIV. CANON DE RELAPSIS.

Si quis post anathematismum aliquid ado fuerit deprehensus vel verbo vel opere in suspicionem huius mo bi: Lapsus, numquam amplius in posterum locum habeat, neque si decies millies polliceatur se esse paratum ad omnia quæ ad pœnitentes attinent. hæc eius Synodi canon ex Photij Bibliotheca depromptus.

XXV. THEODORI EPISC. ANTIOCHEN. OBITVS ET SEDIS EIVS TEMPVS.

Post hæc autem Theodotus ipse Antiochenus Episcopus ex hac vita migrauit. Ad hunc vsque annum peruenisse, eodem auctore proditur, dum declarat, eumdem cum Sisinnio subscripsisse eidem Epistolæ Synodali. neque hunc annum præteriisse, quæ habet Theodoretus in fine suæ historiæ *a* possunt cuique reddere manifestum, dum eamdem cum obitu Theodoti claudens, spatium centum & quinque annorum se complecti testatur: cumque profiteatur se historiam exordiri ab eo tempore, quo Eusebius *b* desinit, ab ipso nimirum Licinij tyranni exitu, quem occidi contigisse vidimus anno Domini trecentesimo vigesimo octauo; ab eo anno si incipias numerare annorum centum & quinque periodum, ad hunc vsque annum quadringentesimum vigesimum septimum peruenies, quo ait defunctum fuisse Theodotum, de quo agimus, Antiochenum Episcopum. cum igitur id ipse scribat, & ad hæc tempora peruenisse, Photius ex Synodali Epistola, cui cum Sisinnio subscripsit, ostendat: perspicuo plane intelligis, quam erret Nicephorus in catalogo Antiochenorum Antistitum, dum eidem Theodoto annos duntaxat quatuor in sede tribuit, quem ad annum vsque decimum sextum vixisse Episcopum, ex superius dictis cum ex Cyrilli Alexandrini litteris, tum ex Photio atque Theodoreto euidenter satis apparet.

a Theod. lib. 5 c. vlt.
b Theod in præf. 5.

XXVI. IOANNES CREATVS EPISCOP. ANTIOCHENVS.

Defuncto autem Theodoro laudato satis Episcopo, subrogatus est in locum ipsius Ioannes, ex schola (vt exitus demonstrauit) Theodori Mopsuesteni, sicuti & Nestorius, Theodoretus, & alij complures in Syria sacerdotes, ex quibus clades obortæ est Orientalis Ecclesiæ. Occulto namque, sed plane terribili Dei iudicio factum est, vt vno eodemque ferme tempore Theodori illius alumni, fœtus viperini dicendi, damno Ecclesiæ maximo in præcipuarum sedium Episcopos fuerint cooptati, nempe Iohannes hoc anno creatus Antiochenus Episcopus Nestorius vero anno sequenti in Constantinopolitanæ Ecclesiæ præfecturam vocatus, vt suo loco dicturi sumus.

XXVII.

Sed audiamus Theodoretum, Theodori eiusdem laudibus historiam scriptam à se claudentem, & maxima ob id eam, omnium sententia, ignominia afficientem. hæc enim habet ad calcem *c*: *Per id tempus quo dictus Theodotus rexit Ecclesiam, Theodorus Episcopus Mopsuestiæ, qui totum Christi Ecclesiam sua doctrina erudierat, & contra vniuersas hæreticorum phalanges victoriam reportauerat, obiit mortem. Iste & Diodori vir excellentissima doctrinæ particeps factus est, & sanctissimi Ioannis socius & adiutor: nam communiter inter ipsos sapientiæ præcepta ex spiritualibus Diodori fluentis hauserunt. Triginta sex annis Præsulatum gessit Theodorus, neque vnquam cessauit contra Arianam & Eunomianam sectam velut in area dimicare, tum clandestinum Apollinaris manipulum impugnare, tum optimam herbam sanctis Christi ouibus suppeditare. cuius frater Polychronius Ecclesiam Apameensem gubernauit. Iste quidem in loco finem historiæ facere, animus est: Atque omnes, qui sunt eam aliquando perlecturi, vehementer oratos volo, vt precibus suis labores compensare non grauentur. Spatium quidem centum & quinque annorum ista complectitur historia, quæ initium habet ex rabie Ariana, exitum autem à morte hominum præstantissimorum Theodori atque Theodoti.* hæc ipse: qui ex inita superius ratione ad præsentem annum eandem scriptis prosecutus esse, satis apparet.

c Theod. lib. 5. c. vlt. QVID THEODORETVS DE THEODORO MOPSVESTENO.

Sed cur hic desinit? ea quidem ex causa reor, quod noluit attingere Nestorij tempora, qui anno sequenti creatus est Constantinopolitanus Episcopus: sciens namque per scabra sibi incedendum fore, prudenter quidem cessauit ab historiæ scriptione, quando in seipsum opus fuisset conuertere stylum. Certe quidem ipsius testificatione affirmari posse videtur, scriptam ab ipso fuisse huiusmodi historiam ante Ephesinum Concilium: etenim in *d* Epistola, quam scripsit postea ad Eusebium Ancyræ Episcopum, cum sua scripta recenset, quæ post dictum Ephesinum Concilium elaborasset, nullam penitus descripta à se historia mentionem habet: vnde dicendum est, hoc triennij spatio, quod intercedit ab hoc anno vsque ad Concilium Ephesinum, ab illo dictam historiam esse scriptam. XXVIII.

d Theodor. epist. 81.

Verum hic considera, ipsum Theodoretum ex immensis laudibus, quibus ornat Theodorum Mopsuestenum nefandissimum hæreticum, plane se eius fuisse communionis, haud leuem suspicionem conciasse: imo adeo studiosus eius extirit, vt credendi occasionem dederit, quod ipse ab eodem Theodoro nomen deriuando dici voluerit Theodoretus. XXIX.

Quo nomine Sanct. Gregorius Papa sigillat quoque Sozomenum, eiusque historiam, vbi de ipsa agens *e*: *Sed ipsam* (inquit) *quoque historiam sedes Apostolica recipere recusat: quoniam multa mentitur, & Theodorum Mopsuestiæ nimium laudat, atque vsque ad diem obitus sui magnum doctorem Ecclesiæ fuisse perhibet.* Hæc cum dicat Sanct. Gregorius de Sozomeno, quæ apud Sozomenum hodie minime leguntur, putauit aliquis nimium sibi sapiens S. Gregorium errore lapsum, & quod esset apud Theodoretum, dixisse, apud Sozomenum legi. Sed qui eum erroris arguit, errauit ipse, cum non considerarit multa desiderari in historia Sozomeni, quæ exciderunt, & illa ipsi tempora, in quibus de eodem Theodoro Mopsuesteno tractandi se ingerebat occasio. Cum enim in suæ historiæ præfatione ipse testaretur se eam producere vsque ad decimum septimum Consulatum Theodosij, viginti prope annorum res gestæ in ea desiderari certum est. Sed aduersus hominem audacter nimis carpentem S. Gregorium Romanum Pontificem, in Notis *f* ad Romanum Martyrologium pluribus egimus.

e Greg. lib. 4. epist. 32. SOZOMENI HISTORIA MVTILATA.

f Not. in Rom. Martyrol. die 11. Decemb. THEODORETI VITÆ PERICVLVS.

Quod vero ad Theodoretum spectat addictissimum Theodoro: accipe paucis totam ipsius vitæ periodum, ex quo Deum plurimum laudes. Quia parentibus Deo dicatus, numeros magna cum laude monasticæ institutionis absoluit, consuetudine Theodori Mopsuesteni tantam gloriam obumbrauit, obnubilauit vero ex Nestorij amicitia, obscurauitque penitus ex suscepto aduersus Sanct. Cyrillum eiusdem hæresiarchæ patrocinio. Sed spirante deinde Dei benignitate diuini Spiritus aura, fugatis densis nubium globis, effulgentibus rursus in cor

eius

eius dulnæ gratiæ radiis, uerum pulcher, gloriosus, ac decorus apparuit, atque in communicatione Catholicæ Ecclesiæ & amicitia S. Leonis Papæ diem clausit extremum. hæc autem tibi præsens & qui sequitur sextus Annalium tomus perspicue demonstrabunt.

IESV CHRISTI
Annus 428.

CÆLESTINI PAP. Annus 5. THEODOSII 21. VALENTIN. 4. IMPP.

I. AFRICA A VVANDALIS EXAGITATVR.

CONSVLATV Tauri atque Felicis annus Christi quadringentesimus vigesimus octauus illuxit, quo Africa Vuandalorum grassatione vastatur. Simulac enim anno superiori per freti Gaditani angustias sese in Africam immisere, fauente illis iam exercitu, qui eos vocauerat, Bonifacij Comitis, cum deesset omnino, qui illis occurrendo resisteret, sed adesset, qui incenderet; non secus ac flamma impulsu venti vehementior reddita cuncta simul sacra atque profana deuastant. Antequam autem de singulis orationem instituamus, quantum fas est hominis ex causis occulta Dei perserutari iudicia; cur tam immani flagello ex meruerit prouincia dinexari; vt vna simul duplici hac affligeretur clade, altera ex barbaris Africanis, ex Vuandalis altera Atlana perfidia crudelius sæuiente, narrare aggrediamur: atque in primis, quæ hac de re posteris commendauit Saluianus Massiliensis. Ep scopus suorum temporum scriptor, inspic amus: qui cuncta mentis acie timatus de malorum causa ista conscripsit a:

a Salvian. de vero iudic. l. 7.

II. CVR AFRICA MERVIT TANTAPATI. b Procop. de bell. Vandal.

Compulsus est criminibus nostris Deus, vt hostiles plagas de loco in locum, de orbe in orbem spargeret, & excitatas pene ab vltimis terræ finibus gentes etiam trans mare mitteret, quæ Afrorum scelera punirent. testatur quidem Procopius b, Vuandalos populos fuisse circa Meotidem paludem consideres, eosdemque fame pressos, in Germanos illos irrupisse, qui Franci dicuntur. Pergit vero Saluianus: *Quid enim? numquid abducta à solo patrio degere intra Gallias non poterant? aut ne degerent, cum illasæ à nobis vsque ad tempus illud cuncta vastauerint? Sed esto intra Gallias formidabant: quid in Hispania, vbi exercitus nostros etiam bellando contriuerant, numquid consistere aut permanere metuebant tam victores, iam triumphantes? quibus vsque ad hoc fortitudinis factum contingeret ascendere, & post experimenta belli diu parati intelligerent sibi Romana Respublica, vires etiam cum barbarorum auxilio pares esse non posse. Poterant ergo illic sedere, nec timere. Sed illa vtique cælestis manus, quæ eos ad puniendæ Hispanorum flagitia illuc traxerat, etiam ad vastandam Africam transire cogebat. Ipsi denique fatebantur, non suum esse, quod facerent: agi enim se diuino iussu, ac persurgere. Ex quo intelligi potest, quanta sint mala nostra ad quos vastandos atque cruciandos barbari compellantur inuiti.* & paulo post:

III.

Vnde quod Vuandalim Africam transierunt, non est diuinæ seueritati, sed Afrorum scelerideputandum: grauis enim eos, antequam illuc pergerent, ac longa iniquitate traxerunt: & ideo intelligere debemus, quia pietatis diuinæ fuit, quod peccatum diu debitam distulit; piaculorum autem & criminum, quod aliquando peccator populus, qua meretur, accepit: nisi forte hoc non meruisse credimus; cum vtique nulli magis, vtpote in quos omnia simul improbitatum atque impuritatum genera confluxerint. Cæteri enim homines etsi nonnullis flagitiorum vitiis obligati sunt, quibusdam tamen non implicantur: & si violentia non carent, malevolentia carent: & si libidine æstuant, rapacitati non seruiunt: multos denique etsi accusat incontinentia corporum, simplicitas commendat animorum. In Afris pene omnibus nihil horum est, quod ad vtrumque pertineat, id est, bonum, aque ac malum, quia totum admodum malum: adeo exclusa natura originalu syncerit ate, aliam quodammodo in his naturam vitia fecerunt. Excepti enim paucissimi Dei seruis, quid fuit totum Africæ territorium, quam domus vna vitiorum? ac post aliqua rursum:

Sicut in sentinam profundæ nauis colluuiones omnium sordium, sic in mores eorum quasi ex omni mundo vitia fluxerunt: nullam enim improbitatem scio, qua illis non redundauerit; cum vtique etiam Pagana ac ferme gentes, etsi habeant specialiter mala propria, non sunt tamen in his omnia execratione digna. Gothorum gens perfida, sed publica; Alanorum impudica, sed minus perfida; Franci mendaces, sed hospitales; Saxones crudelitate efferi, sed castitate venerandi: omnes quippe gentes habent sicut peculiaria mala, ita etiam quædam bona. In Afris pene omnibus nescio quid non malum. Si accusanda est inhumanitas, inhumani sunt; si ebrietas, ebriosi sunt; si falsitas, fallacissimi sunt: si dolus, fraudulentissimi; si cupiditas, cupidissimi, si perfidia perfidissimi. Impuritas eorum atque blasphemia his omnibus admiscenda non sunt: quia illis, quæ superius diximus, malis, aliarum gentium vitia, his autem etiam sua ipsorum vicerunt. IV.

Ac primum, vt de impuritate dicamus: quis nescit, Africam totam obscœnis libidinum tædu semper arsisse? non vt terram ac sedem hominum, sed vt Ætnam putes impudicarum esse flammarum: nam sicut Ætnha ante finem quibusdam naturæ feruens, ad horribus, sic illa absque fine ardens ingenter fornicationum ignibus exæstuauit. Nec volo hac in re assertionibus meis credi; testimonium requiratur generis humani. Quis non omnes omnino Afros impudicos generaliter sciat, nisi forte ad Deum conuersos, id est, fide & religione mutatos? Sed hoc tam rarum est ac nouum, quam rarum videri potest, quemlibet ganeonem non esse ganeonem, aut quemcunque sæuum non esse sæuum. Tam infrequens est enim hoc & inusitatum, inuidendum non esse Afrum, quam nouum & inauditum, Afrum non esse Afrum. Ita enim generale in eis malum impuritatu est, vt quicumque ex eis impudicus esse desierit, Afer non esse videatur. V.

At pauca sunt hæc, & parui ferme momenti esse quis VI. *dicet, si alia nefanda Afrorum scelera considerarit, quæ idem auctor narrat, dum agit de capta ab illdem barbaris deinde Carthagine; quæ nos suo loco dicturi sumus. Quod autem ad solutam nimis Afrorum libidinem, quam aduersus eos adeo Saluianus exaggerat: certe qui dem in hoc potissimum Partes eius prouinciæ incubuisse visi sunt, vt habenis eos continentiæ coercerent. Quantum enim eos puras aduersus adulteros & incestuosos declamasse, cum & coniugalem torum mira coercuerint obseruantia? Videas (quod mireris) sanct. Augustinum c fundere coniugibus à tempore. Quadragesimæ vsque ad octauam Paschæ abstinentiam ab vsu coniugij, similiter & festiuis diebus; contestarique euenire sæpe, vt si eos agerent, intemperantia coniugum nascerentur si ij lepro si & arreptitij, vel lunatici. Hinc tursum reperies ab eo dem affirmari, triginta dies præscribi, ne intrarent in Ecclesiam, cum mulieres virum accipiunt: Insuper admonere? ne pollutus nocturno phantasmate participet cum Fi delibus sacram communionem: sed, vt grauc facinus, iubere id ipsum expiari debere prius, cordis compunctione, eleemosyna, atque ieiunio. Hæc ex multis, quibus* c Augustin. de temp. ser. 244. *valeas considerare sanctissimos Patres non defuisse Afri canos æstuantes ardore libidinis Ecclesiastica coercere disciplina: simo & cognoscere possis (vt dictum est) si in hæc adeo leuia illem Patres vehementer inhærentur; quid eos fuisse putandum aduersus adulteros & alios alias nefandas libidines admittentes, verumtamen illos omni excusso iugo mandati, contemtaque monitione, præcipites sese dedisse in gurgites turpitudinum. Vnde Dei vindicta factum est, vt dedignantes sanctis obtemperare sacerdotibus, iuste traditi sint barbaris enecandi, vel saltem in seruitutem red gendi.*

Cæterum quod ad Saluianum spectat: ne putes eum, VII. *dum pratios mores Africanorum fugillat, ex paruis magna composuisse, quasi eloquentiæ arte amplificationibus rem exaggerans, ex paucis multa, vel ex min mis maxima reddere sit conatus: sed parcius dicax egisse, dum his non leuiora intacta penitus prætermisit, nempe immensam multitudinem Donatistarum à temporibus Constantini obstinatissima pertinacia in schismate perseuerantium, immania in se ipsos & in alios perpetrantium, qui nullo valuerunt curari remedio, quantumlibet Imperatores edictis, & Episcopi scripcis & collationibus*

sæpiss.

sæpissime ab ea mentis dutitie ipsos reuocate studuerint. Licet enim nonnulli vel metu pœnarum ex legibus Augustorum vel aliter ad fidem & vnitatem Catholicam (vt superius ex Augustino dictum est) fuerint restituti : reliqui tamen in erroris obstinatione manserunt : adeo vt nec centum annorum spatio Vuandalicæ persecutionis valuerit eorumdem ceruix ferrea perdomari : vt plane secundum illud propheticum *a*, in medio fornacis scoria argenti facti sint, non autem purgari rubigine ; sed tribulationis igne fusensi, deteriores sint redditi. Quid memorem Manichæos sectarios in Africa habitantes tabula, sæpe detectos, sæpe eiectos, nunquam autem ad Catholicam fidem vere conuertos ? Scatebat etiam Africa Arianis, quos cauendos sæpe admonuit Augustinus. Blasphemiis nominis Dei abundasse, inde colligimus ex Augustino *b*, cum agit de morione blasphemantes lapidibus infectari solito.

a Ezech. 22.

b Aug. de peccat. merit. & remiss. l. 1. c. 22.

VIII.

Sed & idem S. Augustinus paucis his diebus, quibus, capta a Vuandalis Africa, superexit cum cladem barbaricam nonnisi exundantem peccatorum copiam ipsos pati testatur, iam in profundum illud scelerum eos peruenisse demonstrat, quod à diuina Scriptura *c* verbis illis significatur : *Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.* Hæc illæ lachrymæ, cum ista gemens *d* : *Interitus* (inquit) *augustias & in ipso fine rerum posita est vniuersa pronuncia, & quotidie frequentantur spectacula. Sanguis hominum quotidie funditur in mundo, & insanientium voces crepitant in Circo. O planctus omni mœstitia acceptior ! O planctus omni maestitia affligens cor ! Libet flere. Plangimus dilectissimos, & illos & nos : quia & nos digni sumus, qui cum talibus merito flagellemur, &c.* Infernus vero de idololatriam adhuc sectantibus consentientia his quæ ex Saluiano suo loco dicentur, ista subiicere : *An non sacrificauit, qui imagines idolorum per noctem ludentes* (quod Nocturnum vocant) *libentissime spectauit ? Sacrificauit, prorsus sacrificauit, & post pœnas est, non tauri, vel cum libet pecoris alicuius victimam, sed ipsam animam hominis pretiosam. In hoc tam nefando sacrificio non vnus vel pauci assistentur ; tota hoc ciuitas fecit, quæ tota consensit : nec ab hostibus, nec à barbaris, sed à se ipso omnis homo in anima se occidit videndo, consentiendo, non prohibendo : omnes reamansimus rei : & dum nolumus pacem ciuitatis turbari peruersam, pacem, quam desideramus, non accipimus rectam, contemnimus pacem seruare bonorum morum, & periit pax temporum nostrorum.* hæc & alia plura Augustinus, suos Hipponenses ad pœnitentiam cohortans, quam & agere negligebant : nam idem ipse hæc ad eos ipso orationis exordio : *Admonet Dominus Deus noster, non nos debere negligere nostra peccata, quando talem demonstrat iram suam : ipse quippe iuste punit nocentem, quia nullum inuenit innocentem.* Sed de iisdem rursum cum de Hipponensis ciuitatis obsidione agemus.

c Prou. 18.

d Aug. ser. 6 temp. barbar.

IX.

Accidit plane Africæ, quod Deus per Ezechielem populo Israel fuerat comminatus ; nimirum quod impudicitiis suis ipsum in modum adiracundiam prouocassent, multorum se fore prædixit in eos hostes, qui cloacas ipsorum libidinum exhaurirent, cum ait *e* : *Dabo te in manus eorum, & destruent lupanar tuum, & demolientur prostibulum tuum.* Nam de Vuandalis vastantibus Africam idem, qui supra Saluianus ista subiecit *f*, dum licet Vuandalorum detestetur superbiam, fastumque barbaricum, eorumdem tamen prædicat castitatem, quam, inuitos licet, iidem cogerent, sero saltem discere Africanos. Ait enim : *Sufficere igitur ad laudem eorum hæc possunt talia, etiam si alia non dicam. Abominati enim sunt virorum impuritatem, plus ad hæc addo : abominati etiam fœminarum, horruerunt lustra ac lupanaria, horruerunt concubitus, contactusque meretricum. Numquid hoc credibile vllis videri potest, Romanos hæc adhuc esse, barbaros horruisse ;* & paulo inferius : *Grande est profecto quod dicimus grande ac supereminens. Quis credat Vuandalos in ciuitatibus Romanis ista fecisse ? Remota quippe est abillis omnis carnis impuritas. At quomodo remota ? non sunt remoueri aliqua à Romanis solent, * qui statuunt non adulterandum, & primi adulterant : statuunt non furandum, & furantur,* & cæt. ac sic binde : *Non tales ergo isti, de quibus loquimur, barbari ad emendandam nostram turpitudinum labem extiterunt. Ab*

e Ezech. 16.

f Salu. de vero iud. lib. 7.

* solet

stulerunt enim de omni Africa sortes virorum nullum, contagiones etiam horruere meretricum, nec horruerunt tantum aut temperare submouerunt, sed penitus iam non esse fecerunt. Opto Domine à Saluator bone, quantum dicunt per te studia disciplinæ, per quæ mutari possunt vitia disciplinæ, sicut ab illis salubri immutata sunt.

X.

At quomodo immutata ? interest enim, non solum effectus rerum, sed etiam effectuum causas dicere. Difficile quippe est impudicitiam verbo aut iussione tolli, nisi fuerit ablata : & difficile est, pudicitiam verbo exigi, nisi fuerit exacta. Quod isti vtique fuerant, si impudicitiam sunt nouerunt, quod impudicas conseruarunt, non interficientes mulierculas infœcundas ; ne vitiorum earum crudi latentes spergerent ; & dum peccata auferre cuperent, ipsis peccatorum reseccatione peccarent, sed ita errantes emendauerunt, vt factum eorum medicina esset, pœna non esset. Instituerunt siquidem & compulerunt omnes ad matrimonia eorum transire meretrices : scorta in connubia conuerterunt, implentes illicite Apostoli g dictum atque mandatum : Et vt vnaquæque mulier virum habeat suum, & vnusquisque vir coniugem suam. Addiderunt quoque ad libidinem comprimendam seueras pudicitiæ sanctiones decretorum glacies impudicitiam coercentes, vt puritatem illicite vtriusque sexus & domi connubij seruaret affectus, & in publico metus legum, ac sic duplici præsidio castimonia niteretur, tam & intus esset, quod amatur, & foris, quod timetur.

g 1 Cor. 7.

XI.

Leges quidem illorum nequaquam illis sunt legibus consentaneæ, quæ ita partem improbitatis remouent, vt partem obscœnitatis admittant ; vt Romana illa decreta, quæ scortationes quidem ab alienis vxoribus remouerunt, ad omnes autem solitarias passim admiserunt ; adulteria vetantes, lupanaria ædificantes : timuerunt videlicet, ne minus casti homines & puri essent, si ab omni eos penitus impuritate prohiberent. At non isti, de quibus loquimur, quæ sic inhibuerunt scorta & adulteria, qui & fœminas nullis voluerunt esse fœminas, nisi maritis suis. ac demum multa locutus in detestationem fornicationem probantium, ista ad finem ad dit : *Erubescamus, quæso, & confundamur. Iam apud Gothos impudici non sunt, nisi Romani : iam apud Vuandalos nec Romani : tantum apud illos profecit studium castimoniæ, tantum sectetur disciplina non solum quod ipsi casti sint ; sed (verum duximus nouam, rem incredibilem, rem pene etiam inauditam) castos etiam Romanos esse fecerunt. Si infirmitas id humana pateretur, exclamare super vires meas cuperem, vt toto Orbe resonaret : Pudeat vos, Romani vlòque populi, pudeat vitæ vestræ : nulla pene vrbes lustris, nulla omnino impuritatibus vacant, nisi illæ tantum in quibus barbari esse cœperunt. Et miramur, si miseri, qui tam impuri sumus : miramur, si ab hoste viribus vincimur, qui honestate superamur : miramur, si bona nostra possident, qui mala nostra exercuerunt. nec illos naturale robur corporum facit vincere, nec nos naturæ infirmitas vincit : nemo sibi aliud persuadeat, nemo aliud arbitretur : sola nos morum nostrorum vitia vicerunt.* hactenus Saluianus : vt plane omnibus perspicuum esse possis Dei consilium, quo tradiderit Africanos in manus immanium barbarorum. Porro qui ista deplorauit Saluianus ; magni nominis Episcopus sui temporis fuit, laudatusque ab Eucherio Episcopo Lugdunensi, simul cum Vincentio quos sanctos viros eloquentia & doctrina eminentes fuisse tradit in præfatione ad l bros de Quæstionibus veteris ac noui Testamenti, quos ad Salonium inscripsit, ad quem etiam Salvianus eosdem suos commentarios dedit. Fuit autem ipse Salonius Viennensis Episcopus. De Vuandalorum vero in Africam progressu hæc Victor habet *h* :

h Victor de persec. Vand. l. 1. init.

XII.

*Transiens igitur quantitas vniuersa calliditate Geiserici * ducis, vt famam terribilem suæ faceret genti, illico statuit omnem multitudinem annumerari, vsque ad illam diem, quam huic luci vterus profuderat ventris. Qui reperti sunt, senes, iuuenes, parvuli, serui, vel domini, octuaginta millia numerati. Quæ opinio diuulgata vsque ad hodiernum, à nescientibus tantum numerus æstimatur, cum sit nunc exiguus & infirmus. Inuenientes igitur pacatam quietamque prouinciam, spectiositatem rotius terræ florentis quaque versum, impietatis aguminibus impendebant, denasta do depopulabantur, incendio & homicidiis totum exterminantes : sed nec arbustis fructiferis omnino parcebant : ne forte quos antra montium, aut præruptæ terrarum, vel cælsa quæque occultauerant, post eorum transitum illis pabulo nutrirentur.*

* Genserici.

& sic eadem atque iterum tali crudelitate furentibus, ab eorum contagione nullus remanſit locus immunis. hæc Victor: quæ autem in ſacra loca, ſacraſque perſonas admiſerint, ex eodem auctore inferius dicturi ſumus. Erat autem Africanorum haud exiguus numerus, qui bonis expoliati ad loca munita ſe receperunt: quos ſuis Hipponenſibus commendans ſanctus Auguſtinus *a* in concione tunc habita, hæc ait fine: *Abundat peregrini, captiui, & ſpoliati. Facite b vobis amicos ex mammona iniquitatis.*

a Aug. ſerm. de temp. barbar. b Luc. 16.

XIII. CONSVLTATIO AFRICANORVM EPISCOPORVM AN FVGIENDA c Vitā de perſ. VVan. da l. 2 Poſſid. in vit S. Aug. c. 10. c Aug. epiſt. 189.

Hoc ipſo tempore, quidnam paſtoribus populorum faciendum eſſet, fugiendum ne, vel vna cum cæteris Wandalorum opperiri catenas & gladios: cum hac de re controuerſia verteretur, duo Epiſcopi conſuluerunt ſanctum Auguſtinum: quorum alter fuit Quodvultdeus Epiſcopus Carthaginenſis, quem his temporibus poſt Aurelium ſedisse Carthagine Victor *c* tradit: hic ille, ad quem diaconum haud pridē ſanctus Auguſtinus de Hæreſibus librum conſcripſerat. Alter vero fuit Honoratus Antiſtes Thabennenſis Eccleſiæ, cuius Poſſidius *d* meminit, necnon de conſultatione Quodvultdei: ad quē quæ reſcripſerit, idem Auguſtinus ead eundem Honoratum ſcribens, ita meminit. *Charitati tuæ miſſo exemplo epiſtolæ, quam fratri Quodvultdeo noſtro coepiſcopo ſcripſi, put abam me hoc onere caruiſſe, quod mihi impoſuiſti, quærendo conſilium, quid in his periculis, quæ tempora noſtra inuenerunt, facere debeatis. Quamuis enim epiſtolam illam breuiter ſcripſerim, nihil tamen me prætermiſiſſe arbitror, quod & reſpondenti dicere, & quærenti audire ſufficeret. Quandoquidem dixi, nec eos eſſe prohibendos, qui ad loca (ſi poſſunt) munita migrare deſiderāt: & miniſteriis noſtri vincula, quibus nos Chriſti charitas alligauit, ne deſeramus Eccleſias, quibus ſeruire debemus, non eſſe rumpenda. Iſta ſunt quidem verba, quæ in illa epiſtola poſui.* Hæc Auguſtinus, qui ad ipſum Honoratum de his ea epiſtola fuſiorem habet tractationem.

d Poſſid. in vit. Aug. c. 10.

XIV. *f Procop. de bell. VVand. lib. 1.* DETECTIS DOLIS AETII BONIFACIVS RECIDIT A VVANDALIS.

Quid vero interea egerit Bonifacius, qui VVandalos prouocarat in Africam, Procopius *f* narrat his verbis: *Interea Romæ amici Bonifacii facinus conſiderantes, quem ſemper in officio perſeuerantem cognouerant, ſatis admirari non poterant. Nonnulli iuſſu Placidiæ Carthaginem delati, eundem conueniunt. Vbi vero Aetii inſidias ac literas ab eo exhibitas accipiunt, ſtatim reuerſi, Placidiæ rem omnem deferunt. Bonifacium non ſua, ſed aliena culpa erraſſe dicunt. Illa animo perculſa, cum Aetio quidem diſſimulauit, nec quicquam eorum, quæ contra Imperatorem geſta erant, probro obiecit, quod exercitu rerumq; ſummam in poteſtate haberet, & res in diſcrimine iam eſſet. Verum Bonifacii amicis omnia communicauit: de Aetii fraude vehementer conqueritur. Iurat ſeſe æquam Bonifacio fore, ſi illi rem animo detrectare, tum rem Romanam à barbaris perditum iri non permittere, perſuadet. Hæc vbi ille accepit, facti illico pœnitens, & initam tam ſocietatem deteſtans, VVandalos multis millibus nummum tentare cœpit, vti ex eo loco diſcederent. Quod cum minimè auſcultarent, quin probris potius inſultare viderentur, neceſſe fuit ad manus venire. Victus Bonifacius Hipponem Regium ſe recepit, ciuitatem Numidiæ maritimam ac munitiſſimam. Hanc VVandali, Genſerico duce, exercitu admoto obſederunt. Gunthariusiam deceſſerat à fratre (vt putatur) interfectus. VVandali autem illum potius dicunt in Hiſpania à Germanis captum, palo q; infixum. Iam in Africa Genſerico res gerente.* Porro ille legitimus filius & regni ſucceſſor erat, Genſericus autem frater nothus. Illum vero, quem Procopius nominat Gunthariun, Iſidorus Gundericum appellat, fratremque Genſerici: ſed nequaquam à fratre interfectus, ſed (vt ait Iſidorus *g*) cum capta Hiſpali irreuerenter in eius ciuitatis Eccleſias manus extenderit, mox Dei iudicio à dæmone correptus interiit. Additque Genſericum ex Catholico eſſe factum apoſtatā. hæc ex Iſidoro. Hic fuit prætentis anni in Africa rerum ſtatus: cætera autem ſequenti anno pro temporis ratione dicemus. Meminit quoque Poſſidius de Bonifacio à Wandalis ſuperato, & ad Hipponenſe præſidium confugiente. Quantam vero VVandali, Bonifacio victo, intulerint Africæ cladem, dicemus inferius.

g Iſidor. in hiſt. VVan.

XV. ARTIVS VINCIT FRANCOS.

Cur autem detrectauerit in Actium malorum horum omnium auctorem vlciſci Placidia: præter illa, quæ ex Procopio diximus, nempè quod vires exercitus in manu eius poſitæ eſſent, additum eſt, quod hoc anno agens cum exercitu in Galliis, pugnans aduerſus Francos, rem benè geſſit. Nam ſub iiſdem Conſſ. inquit S. Proſper in Chronico: *Patri Galliarum propinqua Rheno, quam Franci poſſidendam acceperant, Aetii Comitatu armis recepta eſt.* hæc ipſe, eadem Caſſiodorus ſub iiſdem Conſulibus, Sidonius quoque Apollinaris in Panegyrico de Conſulatu Maioriani, qui ſub Actio tunc eques aduerſus eoſdem Francos pugnauit ad vicum Helenam. Nam bene vſus Aetius opportunitate temporis, adortus ex improuiſo Francos choreas ducentes in nuptiis cuiuſdam nuptæ Franco claræ puellæ, & eam cœpit, & cæteros in fugam egit, nouo caſu metuque perculſos. Perſimili planè modo olim Francos imparatos offenſos, leui negotio, à Iuliano Apoſtata ſuperatos fuiſſe, Ammianus affirmat *h*. Præerat hoc tempore Francis Glodio. Hæc narrans Sidonius Apollinaris, deſcribit pariter Francorum corporis cultum, ſed hæc relinquimus otioſis.

h Ammian. lib. 20.

Illud de Francis non prætererat, tam à Gentilib. quam à Chriſtianis antiquis ſcriptoribus ipſos dici fidifragos: nam de eis Vopiſcus in Proculo: *Francis familiare eſt, ridendo fidem frangere.* id ipſum Saluianus *i* ſæpius. Sed ita quidē ipſi cū adhuc eſſent idololatræ, & humanas cæderent hoſtias, à quibus (vt Procopius auctor eſt *k*) nec ſtatim vt facti ſunt Chriſtiani, omnino receſſerunt. Tandem vero exculti penitus Chriſtianis morbus, eo religionis & fidei atque conſtantiæ prouenere, vt inter Chriſtianos omnes & obſeruantiſſimos fidei populos inuenti ſint maximè pij atque fideles defenſores Eccleſiæ, cuſtodeſque Catholicæ veritatis & diſciplinæ. At quod de Francis dicimus, de aliis quoque dicendum eſt nationibus, quas ante quam fidem Chriſtianam ſuſceperint, deprauatis conſtat fuiſſe moribus: vbi autem ſacro ſunt imbuti baptiſmo & Chriſtiano ſignati charactere, nouum hominem ſunt induti, qui creatus eſt ſecundum iuſtitiam & ſanctificationem, ipſum, inquam, Chriſtum Dominum noſtrum, iure dicente Apoſtolo *l*: *Quicunque bapti? ati eſtis, Chriſtum induiſtis.* At hæc de gentibus barbaris, feralibus aſſuetis moribus, per Euangelium redditis manſuetis & piis, pluribus agit Theodoretus in libro de legibus, vt vel ex hoc vno cernere perſpicuo liceat veritatem Catholicæ fidei, cum hoc minime ſit inuenire apud hæreticos, penes quos tantum abeſt, vt Gentiles vnquam ad vitam excultiorem perduxerint, vt ipſimet, ex quo à vera pietate & ſinceritate Catholicæ fidei defecerunt, redditi ſint barbaris omnibus crudeliores, nequioreſque cunctis gentibus Deum verum ignorātibus: quantumlibet vſque ad tempus conati ſint noſ. nulli ipſorum tegere lupum ouina pelle. Sed lupus ſemper lupus, cum offertur occaſio, perſpicuus cunctis oſtenditur. Id quidem de Francis, de quibus eſt ſermo, noſtro tempore ſatis euidenter apparuit: dum ſi de verè Catholicis agitur, vix in orbe Chriſtiano ſit inuenire illis æquales probitate atque conſtantia: ſi de impietate ſubuerſis & conuerſis in hæreſes, haud facilè ſit reperire hæreticos his nequiores. Clamant hæc lapides. Sed reliqua proſequamur.

i Saluian. l. 4. & 7. k Procop. de bell. Goth. lib. 2.

l Gal. 3.

XVI. DE HABITV CLERICORVM NOVA INVENTIO.

Quod ad ſtatum pertinet Eccleſiarum Galliæ, Narbonenſis ſcilicet & Viennenſis: turbatum illum fuiſſe ab innouatoribus, ex litteris Cæleſtini ad Epiſcopos, qui illis præerant datis hoc anno, menſe Iulij, poteſt intelligi: emerſiſſe nimirum nouatores quoſdam, quæ in veſtitu clericorum nouum vſum induxerat, nempe vt incederent palliati, præcincti renibus, eo quod Dominus in Euangelio ſuos admoniſſet, dicens *m*: *Sint lumbi veſtri præcincti, &c.* Reprehendit igitur hos Cæleſtinus, vetuitque, ne nouus atque diuerſus ab eo, qui hactenus vſu fuiſſet, induceretur clericorum habitus, ſed illum, quem à maioribus accepiſſent, retinerent, nec à peregrinis clericis peregrinum acciperent vſum veſtium, quod præſtaret, moribus magis, quam indumentis ſacerdotalem præſeferre decorem. Redarguit etiam eos, quod petentibus in fine vitæ negarent pœnitentiam, necnon quod ad ſedem Epiſcopalem ab eis laici prouecti fuerint & criminoſi, exprobrans factam ab illis Danielis cu-

m Luc. 12.

iusdam ad Episcopatum contra ius fasque promotionem. Cuiusnam facinoris iste ab Orientalibus accusatus fuisset, eadem Cælestinus epistola narrat his verbis *a*:

a Cæles. ep. 1.

XVIII. DE DANIELE FACINOROSO EPISCOPO ORDINATO

Daniel enim nuper missa relatione ex Orientalibus ad nos partibus, ab omni, quod tenuerat, virginum monasterio, nefarius est obiectionibus accusatus: multa à multis obiecta flagitia. In quam tantam latet terrarum partem, quæritis est; vt si sua innocentia confideret, contra se iudicium postulatum minimè declinaret. Missi sunt ad Arelatensem Episcopum per Fortunatum subdiaconum nostrum præceptiones, vt ad iudicium Episcopale deliniaretur. Tantis grauatus testimoniis, tanta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum (vt dicitur) virginum pollutus incestu, Episcopus asseritur ordinatus. & paulo post: *Sacro nomini abest iniuria: facilius est, vt hanc dignitatem tali dando ipse amiserit ordinator, quam eam ordinatus obtineat, &c.* hæc ex multis satis ad experimendam consuetam iudiciorum praxim, quomodo maioris momenti causæ ab Orientalibus etiam deferri solerent ad Romanum Pontificem. Ad postremum autem ista subdit: *Massiliensis vero Ecclesiæ sacerdotem, qui dicitur (quod dictu nefas est) in necem fratris sui taliter gratulatus, vt huic, qui eius sanguini cruentatus aduenerat, portionem cum eo habituro occurreret: vestro eum audiendum collegio delegamus.* hæc ipse, alludens planè ad Arelatensis Episcopi Patrocli necem, de qua superius ex Prospero dictum est. Sed iam de rebus Occidentalibus satis.

XIX.

Quod verò ad Orientalis Ecclesiæ statum spectat: ab iisdem Consulibus Felice & Tauro, quarto Idus Aprilis, suffectum in locum Sisinnii Constantinopolis Episcopi Nestorium presbyterum Antiochenum ex monacho, Socrates tradit *b*. Quod enim olim ab eadem Ecclesia Antiochena sanctissimum atque doctissimum nacta fuisset Antistitem sanctum Ioannem Chrysostomum Constantinopolitana Ecclesia, inde alium illi similem acceptura post aliquot annorum spatium, mira omnium consensione, Nestorium delegit: eiusmodi enim illorum fuisse consilium, testatur Cassianus suorum temporū scriptor, cum ait hæc in Nestorium *c*: *Quia de Antiochena Ecclesia te sibi sumeret sacerdotem, ex qua illum* (nempe Ioannem) *ante præelegerat, recepturam se in te credidit, quicquid in illo habere desisset.* quod præcipue factum scias Theodosij Imperatoris impulsu. Sed quomodo, quandoue electio Nestorii facta sit, Socratem audiamus ita dicentem *d*: *Post mortem Sisinnii, visum est Imperatori propter hominis inanium rerum appetentis, nemi nem ex illa Ecclesia (licet multi Philippum, complures Proclum desiderarent) ad Episcopatum illum eligere, sed aduenam Antiochia accersere constituit. Erat namq; illic Nestorius ex Germanicia oriundus, voce in primis sonora, lingua q; diserta, & ob eam causam tanquam ad docendum populum admodum accommodatus, de illorum sententia accersitur.*

b Socrat. l. 7 c. 24. NESTORIVS CREATVR EPISCOP. CONSTANTINOP.

c Cassian. de Incarn. l. 7

d Socrat. l. 7. c. 29.

XX.

Si Nestorij maiorum genus spectes certè quidem ab impiis impius prognatus est. Etenim testatur de eo Suidas, fuisse nepotem Pauli Samosetani nefandi hæresiarchæ, cuius errores iam penitus obliuioni mandatos ipse instaurare conatus est, tempus opportunum opperiens. Dum enim in suo monasterio S. Euprepij apud Antiochiam sito versatus est, nihil antiquius habuit, quam vt simulata sanctitate magnam sibi apud omnes conciliaret gratiam, & aucuparetur inde, quem est consecutus, honorem: *Nam trimestri spatio peracto* (subdit Socrates) *Antiochia Constantinopolim deducitur Nestorius: qui quanquam à plerisque ob temperantiam laude & prædicatione efferebatur: tamen quales præterea eius mores fuerint, primus illius doctrina exorsus prudentibus vtris satis demonstrauit.*

XXI. DE PELICENDIS HÆRETICIS NESTORII DICTVM.

Nam simul ac Episcopus quarto Idus Aprilis ordinatus fuit, Felice & Tauro Consulibus, extemplo cum orationem apud Imperatorem haberet, hanc sententiam, quæ multis in ore est, coram vniuerso populo protulit: Mihi, O Imperator, terram hæreticis tu purgatam tribue, & ego tibi cælum tribuam. Tu mihi in prosligandis hæreticis subueni, & ego tibi in prosligandis Persis subueniam. Hæc verba quamuis illi, quibus odio habebantur hæretici, lubentes audierint: tamen hi, qui ex oratione nouerunt de interiore mentis cogitatione coniecturam facere, neque eius animi leuitas, neque inuerecundia, neque præterea inanis gloria cupiditas, præsertim cum ne minima quidem mora interposita eiusmodi voces tam temerè profunderet, obscura esse potuit. Immo verò, etiamsi illud in proverbii consuetudinem abiit, dicere liceat, neque aquam ciuitatis sam degustauerat, cum homines acerbè & grauiter persequi aggressus est. hæc ipse.

Sed concitum contine gradum, lector, ne pedibus cito abeas in sententiam Socratis, dum ita primum inuehitur in Nestorium ob huiusmodi sibi visum temere dictum. Cur enim displicuerint ista Socrati, dicam: tu arbiter esto. Non quidem ex his reprehensibilis Nestorius videri debuit, quod de hæreticis profligandis Episcopali egerit libertate, vigoreque sacerdotali sententiam illam dixerit: nec quod in hæreticos primo bellum indixerit, meruit reprehensionem. Quid enim in optimo quoque pastore, qui præficitur gregi, magis desiderari debet, quam vt ingruentes lupos arceat? Cur præterea temeraria, vanaque & inflata fastu sententia illa cum pollicitatione victoriæ aduersus barbaros obtinendæ, si antè ab eo fuerint Ecclesiæ perduelles expulsi, videri possit, si id à Deo præstari solere, cum talia ab Imperatore facta præcedunt, & vetera & recentia exempla clamarent? Sed quod vna cum aliis hæreticis ex ea sententia exagitandi quoque fuerint Nouatiani, quos & idem Nestorius magnopere insectatus est, inde planè accidit, vt Nouatianus ipse Socrates, eadem expertus verbera, verbis illis ipsum incesserit. Sed audi quod subdit.

XXII.

XXIII. NESTORIVS HÆRETICOS INSECTATVR.

Quinto die postquam erat Episcopus designatus, dum Ecclesiam Arianorum, in qua clam & ex occulto preces fundebant, demoliri instituerent: eos ad tantam adegit vecordiam, vt cum Ecclesiæ vastationem cernerent, ipsi etiam sacibus iniectis eandem succenderent. Quod quidem incendium ades vicinas depascens, penitus absumpsit. Ex quare tumultus in ciuitate concitatus est, Arianique ad vlciscendum parati. Verum Deus vrbi conseruator non passus est malum longius serpere. De cætero vero non hæretici modo, verum etiam eiusdem cum eo fidei fautores, Nestorium incendiarium vocauerunt. Nec hoc pacto acquieuit, sed dum contra hæreticos machinas struebat, ciuitatem (quantum in eo erat) proruit euertit. Quinetiam Nouatianos diuexare aggreditur, inde impulsus, quod Paulus eorum Episcopus ob pietatem tanta fama celebritate fuit. Verum Imperator admonitionibus conatum eius repressit. Quibus autem incommodis eos, qui festum Paschatis ad decimumquartum diem mensis celebrant in Asia, Lydia, Caria affecerit, & quam multi Milesi & Sardis seditione propter eum conflata interierint, mihi omittendum arbitror. hoc Socrates, & hinc illæ lachrymæ.

Porro de ordinatione Nestorij scripserunt ex more Episcopi, qui eius interfuerunt ordinationi ad Cælestinum Romanum Pontificem, multis vitam & doctrinam Nestorij prædicantes. Testantur id quidem ipsius Cælestini Papæ litteræ ad Nestorium datæ, vbi ait: *Lætificavit animam nostram veneantium enarratio nunciorum, quam inox firmauit eorum, qui interfuerunt ordinationi tuæ, relatio collegarum: qui tibi testimonia tantum detulerunt, quantum ferri huic debuit, qui alibunde videbatur electus. Tanta ante opinione vixisti, vt tuis te alienæ ciuitates inuiderent.* hæc Cælestinus: eadē fermè Cyrillus *e* Alexandrinus, cum & ipse ab iisdem Episcopis de ordinatione Nestorij litteras accepisset plenas cumulatasq; immeritis eius præconiis, & id quidem illi haud (vt fieri solet) adulatione, sed tum ex eius vita (vt fama erat) antea bene institutis, tum ex alacritate illa, quam ipso sedis initio præfulit in hostes Ecclesiæ insectando. Vtinam hisce ipse se Nestorius continuisset limitibus: certè quidem omni laude ob eam causam celebrandus fuisset. Quid enim magis proprium Orthodoxi Antistitis est, quam Orthodoxam prædicare doctrinam, omnesq; hæreses (si posset) penitus profligare, radicitusque conuellere.

XXIV. MAGNOPERE LAVDATVR MA-

e Cyr. ep. ad Theod. in Concil. Ephesin. tom. 3. cap.

XXV.

Theodosius igitur sua sponte currens ad insequendos hæreticos (vt vidimus exordium legib. singulis fermè annis aduersus eos datis) calcaribus iam ad cursum vehementius excitatus, eiusmodi aduersus eos edidit hoc anno mense Maij sanctionem *f*, Nestorii haud dubium persuasione commotus.

f l. 63 de hær. C. Theod. LEX THEODOSII ADVERSVS OMNES HÆRETICOS.

Impp. Theodosius & Valentinianus AA. Florentio Præfecto Prat. Hæreticorum ita est reprimenda insania, vt ab te omnia, quæ ab Orthodoxis accepta tenent vbicunque Ecclesiæ, statum Catho-

licæ Ecclesiæ tradendas esse non ambigant: quas ferri non poterit, vt qui nec proprias habere debuerant ab Orthodoxis possessas, aut conditas, suaque teneritate innatas vitrea detineant. Dein vt si alios sibi adiungant clericos, vel (vt ipsi æstimant) sacerdotes, decem librarum auri multa per singulos ab eo, qui fecerit, & qui fieri passus sit, vel si paupertatem prætendant, de communi clericorum eiusdem superstitionis corpore, vel etiam donariis ipsis extorta, nostro inferatur ærario. Post hæc quoniam non omnes eadem austeritate plectendi sunt: Arianis quidem, Macedonianis, Apollinarianis, quorum hoc est factum, quod nocenti meditatione deceptæ credunt de veritatis fonte mendacia, intra nullam ciuitatem Ecclesiam habere liceat. Nouatianis autem & Sabbatianis omnis innouationis admittur licentia, si quam forte tentauerint. Eunomiani vero, Valentiniani, Montanistæ seu Priscillianistæ (sic dicti à Priscilla, non autem à Priscilliano) Phryges, Marcianistæ *, Borboriani, Massaliani, Euchitæ *, siue Enthusiastæ, Donatistæ, Audiani, Hydroparastatæ, Ascodrogytæ, Photiniani, Paulani, Marcellani: & qui ad vnam vsq; scelerum nequitiam peruenerunt Manichæi, nusquam in Romano solo commorandi, orandi, habeant facultatem: Manichæis etiam de ciuitatibus pellendis.

DIVERSIS POENIS HÆRETICI EXAGITATI.

* Marcionitæ.

* Euchaitæ.

XXVI. Quoniam nihil omnibus relinquendi loci est, in quo etiam ipsis elementis fiat iniuria: nulla his penitus, præter cohortalinam in proximis, & castrensem, indulgenda militia: nulla donationis factendæ inuicem, nullo testamenti, aut voluntatis vltimæ penitus iure concesso: cunctisque legibus, quæ contra hos, ceterosq; qui nostræ fidei refragantur, latæ sunt, diuersisq; promulgatæ temporibus, semper vim obseruantia valituris, siue de donationibus in hæreticorum factis Ecclesiæ, siue ex vltima voluntate rebus qualitercunque relictis, siue de priuatis ædificiis, in quæ Domino permittente vel conniuente conuenerint, venerandæ nobis Catholicæ vendicandis Ecclesiæ, siue de procuratore, qui hoc nesciente Domino fecerit, decem librarum auri multam & exilium, sit sit ingenuus, subituro metallum vero post verbera, si seruilis conditionis sit: ita vt nec in publico cœuente loco, nec ædificare sibi Ecclesiæ, nec ad circumscriptionem legum quicquam medit ari valeant, omnis cœtus & militari, Curiarum etiam & Defensorum & Iudicum sub viginti librarum auri interminatione prohibendi auxilio. Illu etiam in sua omnibus manentibus firmitate, quæ de militia, & donandi iure, & testamenti faciendi vel negandi penitus, vel in certas vix concessa personas, pariusque variis de diuersis sunt hæreticis promulgata: ita vt nec specialis quidem beneficium aduersus leges valeat impetratum. Nulli hæreticorum dãdæ licentia, vel ingenuos, vel seruos proprios, qui Orthodoxorum sunt initiati mysterio, ad suum ritum baptismata deducendi: nec vero illos, quos emerint, vel qualitercunque habuerint, necdum sua superstitioni coniunctos, prohibendi Catholicæ sequi religionem Ecclesiæ. Quod qui fecerit, vel cum sit ingenuus, in se fieri passus sit, vel factum non detulerit, exilio & decem librarum auri multa damnabitur, testamenti & donationis faciendæ vtrique denegãda licentia. Quæ omnia ita custodiri decernimus, vt nulli Iudicum liceat delatum ad se crimen minori aut nulli coercitioni mandare, nisi ipse id pati velit, quod alios dissimulando concesserit. Dat. III. Kal. Iunii, Constantinopoli, Felice & Tauro Conss.

a l. 2. de hæret. C. Th. ed.

XXVII. hactenus Theodosius, inseruiens in comprimendis hæreticis noui Antistitis incenso desiderio, cuius impulsu etiam turpes personas cœpit exagitare. Siquidem aduersus lenones, qui inuitas prostituerent fœminas, rescriptum dedit a. Ista quidem omnia ex sententia Nestorii, impulsuq; eius à Theodosio sancita, seu potius innouata, ea quæ superius dicta sunt facilè persuadent.

NESTORII SVA VTOR PELAGIANORVM.

Sed illud diligenter obserua, in toto nuper recitato catalogo hæreticorum, nullam penitus haberi mẽtionem Pelagianorum, qui in primis, vtpotè his temporib. vigentes, & sub Attico Episcopo antè damnati Constantinopoli, fuerant nominãdi, & acrioti supplicio coercendi: vt ex his probè intelligas, Nestorium ipsum fauisse Pelagianis. Confirmatur id quidem ex eo, quod Cælestinus Papa in epistola post sequentem annum ad ipsum Nestorium data queritur de ipso, quod Pelagianos hæreticos à se Roma expulsos receperit Constantinopoli. Nestorianos quidem ex Pelagianis esse prognatos, quæ dicta sunt superius ex Cassiano de Leporio, & quæ dicentur inferius satis perspicuè demonstrabunt.

XXVII. Quid præterea acciderit, cum hoc tempore Nestorius totus esset in persequendis hæreticis, Socrates narrat his verbis b: Nestorius autem, quoniam multa contra Ecclesiæ consuetudinem moliebatur, sibi propterea grauissimum odium peperit sicut euentus rerum ab eo gestarum satis declarat. Germa vrbis Hellespontiæ Episcopus Antonius, Nestorii ferocitati in hæreticis profligandis obsecutus, Macedonianos grauiter exagitare cœpit: & quo se excusaret, in mandatum à Patriarcha (Episcopo scilicet Constantinopolitano) se de ea re accepisse simulabat. Itaque Macedoniani etsi ad tempus se vexari passi sunt, postea tamen vbi Antonius eos acerbius insectabatur, non amplius illam iniuriarum molem tolerare potuerunt: sed tam ceco animorum impetu ferebantur, vt libidine vlciscendi æquo & bono prælata, per viros ad eam rem missos Antoninum occidendum curarunt. Hoc scelus à Macedonianis patratum, tanquam materia ad incendendam Nestorii ferociam fuit. Quare Macedonianis vna Ecclesia Constantinopoli extra vetera vrbis mœnia sita, altera Cyzici, aliæ præterea complures, quas in agris Hellesponti tenebant, sublata fuerunt. Vnde nonnulli eorum ad Ecclesiam reuersi, fidei Consubstantialis assenserunt. hæc Socrates, eademq; Marcellinus in Chronico paucis refert.

b Socrat. l. 7. c. 31.

ANTONINVS EPISCOPVS OCCIDITVR A MACEDONIANIS.

Sed iam de Nestorio lugubrem aggrediamur enarrare tragœdiam hoc anno orditi cœptam, de qua hæc S. Prosper sub iisdem huius anni Consulibus c: Nestorius Constantinopolitanæ Episcopus nouum Ecclesiis molitur errorem inducere, prædicans Christum ex Maria hominem tantum & non Deum natum, eiq; diuinitatem collatam esse pro merito. Huic impietati præcipuè Cyrilli Alexandrini Episcopi industria & Papæ Cælestini repugnat auctoritas. hæc Prosper. Sic videas hominem maximè impium, quo tempore alias hæreses persequi aggreditur, tetriorem hæresim introducere in Ecclesiam. Liberatus d quoque diaconus hoc anno sub dictis Consulibus ortum ponit nefandæ hæresis.

XXIX.

c Prosp. in Chron.

DE ORTV NESTORII HAERESIS

d Liberat. dicat. Breuiar. c. 2.

Sed vnde hæresis ista profluxerit, accuratè intuendum est. Deducit eam Cassianus e è fœculentis fontibus Ebionæis, deriuatque per lutulentos ipsorum cuniculos, qui Christi negauerunt diuinitatem: demum vero per Pelagianorum esse perductam cloacas tradit. At contra Socrates, qui se in Nestorij libris versatum dicit, contrarium affirmare videtur, dum hæc ait f: Nestorius autem apud complures venit in opinionem, quod Dominum, hominem solum esse asseueret, quodq; Paulo Samosateni & Photini opinionem in Ecclesiam introduceret, iniretur. Atqui de hac re tanta certatio & tumultus ciebatur, vt generali Concilio ad eum sedandum opus esse videretur. Ego vero dum libros à Nestorio editos lego, hominem reperio imperitum & doctrinæ penitus expertem: hocq; verè & ex animo dico. Nam neque odio in illum incensus, eius vitia recordatione renouo, neque vt quibusdam gratificer, pauca quam reperi, commemorare decreui. Nestorius, meo quidem iudicio, neque Paulum Samosatenum, neq; Photinum imitatur, neque denique Dominum hominem solum esse docet, sed vocem dunt axat, Deiparam, tanquam illi laruam reformidans, declinat: hocq; illi præ insigni inscitia & ignorantione contigit. Nam tametsi natura lingua erat diserta, & propterea doctus putabatur, tamen re vera imperitus fuit. Quinetiam veterum interpretum scripta perdiscere dedignatus est: lingua enim, volubilitate & eleganti a insolenter se efferens, tum veteres prope neglexit, vim se ipsum omnib. antecellere existimauit, &c. hæc Socrates, qui & subdit, vocem Deiparam ab Antiquis Patribus vsurpatam, atq; adeo ab ipsis etiam Arianis assertam, nempe inter alios ab Eusebio Cæsariensi cuius citat auctoritatem. Assentimur quidem Socrati rectè primarium edocenti fontem, vnde omnes hæreses manare solent ex quo & Nestorius venena hausit, nempe ex tumore mentis, negligentiaq; sanctorum Patrum, atq; contemptu antiquarũ Ecclesiæ traditionum, cum sibi nimium sapiens, fastu inflatus eloquij, se non indigere doctore putauit.

e Cassian. de Inc. Verb. lib. 2.

NESTORIVS QVOS SECVTVS HAERESIARCHAS f Socrat. lib. 7. c. 32.

Cæterum quod ipse negat Nestorium Pauli Samosateni vestigijs institisse, haud res ab eo exactè videtur esse considerata: cum omnes, qui de Nestorio scripserunt, seu sentiant, atque in primis sanctus Cælestinus Papa ad ipsum Nestorium scribens: insuper & sanctus Cyrillus Alexandrinus Episcopus demonstrat, Nestorium quindecim capitibus eadem cum Paulo hæresi arcta sentire. Certè quidem longè ante Nestorium inter Latinos Patres sanctus Ambrosius non alium, quam Paulum Samosatenum

XXXI.

eiusque sectatores fugillat, dum ait a: *Nonnulli etiam aliud Dei verbum, alium verum Dei Filium crediderunt: cum ipsum, qui in Principio erat Verbum apud Deum Patrem, in sua propria venisse, Euangelista testetur.* quam quidem sententiam esse à Nestorio acceptam, quis non videt? At si latiorem petas originē, inuenies eandem positionem hanc Ario tribui ab Alexandro Episcopo Alexandrino apud Socratem *b*.

a *Ambr. de incar. Verb. c. 6.*

b *Soc. l. 1. c. 3.*

XXXII. Sic igitur cum negari non posſit Neſtorius complura ex Pauli Samoſateni hæreſibus mutuatus, reclamantibus contra Socratem Cæleſtino Romano Pontifice, atq; Cyrillo Alexandrino Epiſcopo, tamen ad excuſationem Socratis illud afferri poſſe videtur, quod verſipellis Hæreſiarcha Neſtorius ſciens malè audire in Eccleſia nomen Pauli Samoſateni, atque ab Orthodoxis omnibus procul explodi, ſimulauit ſe eundem Paulum pariter deteſtari, profiterique Nicænum Concilium, vt eo modo audientium ſibi animos conciliaret. Vnde accidit, vt ipſe Neſtorius in Paulum ſiſti iactarit: *Sic pereat Paulus Samoſatenus, qui nudam nobis Dominicam deliruit humanitatem. &c.* Porro inter Neſtorium & Paulum Samoſatenum eiuſmodi ponitur differētia, quod ille negarit in vtero ſanctiſſimæ Virginis Chriſtum fuiſſe Deum, Paulus autem ſemper. At nec qui tradunt Neſtorium ſecutum Paulum, vel alios impios negantes Hypoſtaticam vnionem carnis cum Verbo, eundem cum illis omnia æquè ſenſiſſe aſtruunt: nàm & in eo potiſſimum ab illis omnibus Neſtorius diſcrepabat, dum ſe Nicænæ fidei aſſertorem eſſe profiteretur, cui illi penitus aduerſarentur: cuius rei cauſa glorioſus incederet, & licet paria cū illis de Chriſti incarnatione ſentiret, ſe tamen illis aduerſari, inani ſtudio iactitaret. Sed viciniorem attendamus originalem, ex quo in ipſum Neſtorij agrum praua dogmata iſta fluxerunt.

XXXIII. DE THEODORO MOPSVEST. MAGISTRO NESTORII. Certè quidem ſententia omnium conſtat, Neſtorium diſcipulum fuiſſe Theodori Mopſueſteni Epiſcopi, de cuius obitu ex Theodoreto paulo ſuperiùs egimus, teſtatur id Euagrius *c* & alii. Quinta etiam Oecumenica Synodus damnaſſe reperitur *d* ipſum Theodorum veluti ducem Neſtorij: quod ipſum affirmat ſanctus Gregorius *e* Papa ſcribens ad Eulogium Epiſcopum Alexandrinum. Iuſtinianus Imperator hoc idem profitetur, promulgata ſanctione, cuius eſt exordium: *Scientes quod nihil, &c.* Eadem planè habet de Theodoro Mopſueſteno Liberatus *f* Diaconus. Sed nec ipſi etiam Neſtorii fautores ierunt inficias Theodorum errore lapſum eſſe, verum recantaſſe palinodiam, teſtatur id quidem Ioannes Epiſcopus Antiochenus in epiſtola ad Neſtorium, de qua ſuo loco dicemus.

c *Euag. l. 1. c. 2.*

d *Syn. 5. Oecum. Act. 4. & alii.*

e *Greg. l. 6. ep. 31.*

f *Libr. Breuiar. c. 4.*

XXXIV. Qualia vero Theodori huius primordia fuerint, ſuis locis annis ſuperioribus demonſtratum eſt, nempe deſertorem monachiſmi extitiſſe, & luxuriæ ſordibus non inquinatum tantum, ſed obrutum, vt non valuerit ex eo cœno per ſanctum Ioannem Chryſoſtomum abſtrahi. Vides, lector, ex quo manarint iſta principia: vt hæc tantum ſciſſe, ſit hæreſim Neſtorii penitus confutaſſe. Lege & repete, quæ noſtro eloquentiæ fluxu ſcripſit ſanctus Ioannes Chryſoſtomus ad Theodorum lapſum, quem iſtum ipſum fuiſſe, de quo agimus, Mopſueſtiæ poſtea creatum Epiſcopum, ſuo loco ſuperius dictum eſt.

XXXV. DIODORVS TARSENSIS MAGISTER NESTORII. Aſſeritur pariter Diodorus Tarſenſis Epiſcopus Neſtorii præceptor fuiſſe. Certè quidem eandem doctrinam Diodori fuiſſe, quæ fuit & Theodori Mopſueſteni, Theodoretus affirmat. Sed quænam fuerit Diodori de fide ſententia, ex ſancto Cyrillo accipe, qui dum tradit Neſtorium à Diodoro didiciſſe perfidiam, hæcait *h*: *Diodorus quidem cum primo tempore Spiritus ſancti impugnator exiſteret (vt aiunt) Orthodoxæ communicauit Eccleſiæ. Hic (vt putauit) Macedonianæ deponens maculam perfidiæ, in alteram recidit aegritudinis qualitatem. Senſit enim (vt ſcripſit) quod alter ſit Filius ſeruorum, qui de ſemine Dauid & ſancta Virgine natus eſt, & alter propriè Filius Dei Patris exiſtat. Qui ouina pelle lupum contegens, ſimulat quidem vnum Chriſtum docere, hoc nomen tantummodo vt Patris Verbo Filio vnigenito tribuens: gratiam vero & huic deputans (ſicut ipſe dixit) qui eſt ex ſemine Dauid, quem & Filium vocat, tanquam vnitum (inquit) ei, qui ſecundum veritatem eſt Filius: vnitum autem non ſicut nos aſſerimus, ſed iuxta ſolam dignitatem & auctoritatem & honoris æqualitatem. Huius diſcipulus Neſtorius fuit: & ex librorum eius eloquiis obſcuratus, ſimulat quidem ſe vnum Chriſtum etiam Filium & Dominum confiteri, verumtamen & ipſe duos in vnum indiuiduumque partitur, hominem dicens Deo Verbo aquiuoca nuncupatione & honore & æqualitate atque dignitate coniunctum.* Hactenus de Diodoro Cyrillus.

g *Theod. l. 5. c. vlt.*

h *Cyr. de Incar. Vnigen. & in epiſt. ad Succeſſ.*

Admonendus hic lector es, vſurpari interdum Theodorum pro Diodoro, & contra, cum longè diſcrepent inter ſe, licet vterque fuerit Tarſenſis Epiſcopus: Theodorus enim præfuit Tarſenſi Eccleſiæ tempore Concilii Nicæni, cui etiam inter Orthodoxos reperitur eſſe ſubſcriptus, Diodorus vero (vt ſuo loco quarto tomo diximus) eidem Tarſenſi Eccleſiæ ex monachorum Abbate à Meletio Epiſcopo Antiocheno ordinatus eſt, qui quod dum vixit prauam ſententiam reticuerit, inter magni nominis Epiſcopos claruit, & Orthodoxæ fidei acerrimus propugnator habitus eſt: vnde & factum, vt cum à Baſilio, tum etiam à Ioanne Chryſoſtomo laudaretur, qui eum in eremo nactus fuerat inſtitutorem: quinetiam Theodoſii Maioris edita ſanctione i inter coryphæos Catholicæ fidei recenſeretur. Omittimus dicere de Theodoreto, qui mirificis eum ſemper præconiis extulit. Sic quidem ille dum vixit, non latuit tantum, ſed & claruit inter Catholicos. Porro poſt eius obitum, qualis intus latuiſſet, ex ipſius ſcriptis. Sane quidē tum de ipſo, tum de collega Theodoro Mopſueſteno iſta Leontius *k* habet: *Extiterunt iiſdem temporibus magni quidam duo viri: Diodorus Epiſcopus Tarſi, & Theodorus Mopſueſtia, qui aduerſus Arianos & Macedonium & Apollinarem pugnabant, vniuerſaſque litteras ſacras commentariis illuſtrabant, & in pretio habiti mortem oppetierunt: nec ipſis vitio quiſquam dictum aliquod eorum reprehendebat, imo quamplures ſcriptis encomiis eos celebrarunt: nam & Baſilius & Ioannes Chryſoſtomus eos prædicant. Verum poſt hæc, exorto dogmate Neſtoriano, coactus eſt Cyrillus, qui & ipſe pridem eos laudaſſet, aduerſus eorum opera ſcribere, quod dogma ſuum Neſtorius ex eis confirmaret.* hæc & alia Leontius.

XXXVI. Admonendus hic lector es, vſurpari interdum Theodorum pro Diodoro, & contra, cum longè diſcrepent inter ſe, licet vterque fuerit Tarſenſis Epiſcopus: Theodorus enim præfuit Tarſenſi Eccleſiæ tempore Concilii Nicæni, cui etiam inter Orthodoxos reperitur eſſe ſubſcriptus, Diodorus vero (vt ſuo loco quarto tomo diximus) eidem Tarſenſi Eccleſiæ ex monachorum Abbate à Meletio Epiſcopo Antiocheno ordinatus eſt, qui quod dum vixit prauam ſententiam reticuerit, inter magni nominis Epiſcopos claruit, & Orthodoxæ fidei acerrimus propugnator habitus eſt: vnde & factum, vt cum à Baſilio, tum etiam à Ioanne Chryſoſtomo laudaretur, qui eum in eremo nactus fuerat inſtitutorem: quinetiam Theodoſii Maioris edita ſanctione i inter coryphæos Catholicæ fidei recenſeretur. Omittimus dicere de Theodoreto, qui mirificis eum ſemper præconiis extulit. Sic quidem ille dum vixit, non latuit tantum, ſed & claruit inter Catholicos. Porro poſt eius obitum, qualis intus latuiſſet, ex ipſius ſcriptis. Sane quidē tum de ipſo, tum de collega Theodoro Mopſueſteno iſta Leontius *k* habet: *Extiterunt iiſdem temporibus magni quidam duo viri: Diodorus Epiſcopus Tarſi, & Theodorus Mopſueſtia, qui aduerſus Arianos & Macedonium & Apollinarem pugnabant, vniuerſaſque litteras ſacras commentariis illuſtrabant, & in pretio habiti mortem oppetierunt: nec ipſis vitio quiſquam dictum aliquod eorum reprehendebat, imo quamplures ſcriptis encomiis eos celebrarunt: nam & Baſilius & Ioannes Chryſoſtomus eos prædicant. Verum poſt hæc, exorto dogmate Neſtoriano, coactus eſt Cyrillus, qui & ipſe pridem eos laudaſſet, aduerſus eorum opera ſcribere, quod dogma ſuum Neſtorius ex eis confirmaret.* hæc & alia Leontius.

DIODORVS ANTE OBITVM LATVIT QUALIS ESSET.

i *L. 1. de fide Catholi. C. Theod.*

k *Leont. de Sect. act. 4.*

XXXVII. *l Ep. 56. Iust.* DE DOROTHEO EPISCOPO NESTORIANO *in Extant. imperf. Chr. p. 46.*

Qui igitur hos habuit ad impietatem addiſcendam magiſtros, Neſtorius ad eam promulgandā Anaſtaſio presbytero ſectatore dogmatum Iudæorum (vt Euagrius ait *l*) claſſico vſus eſt, ſed & præconem adhibuit, qui eodem tempore eandem hæreſim Conſtantinopoli maiori etiam auctoritate prædicaret, Dorotheum Epiſcopum: cum tamen ipſe Neſtorius iam totius impietatis præcentionem occinuiſſet, prout ex Cyrilli litteris *m* ad Cæleſtinum apparet, in quibus hæc leguntur: *Is igitur, cuius paulo ante mentionem feci, Neſtorius, vbi primum Epiſcopus creatus eſt, cum piis exhortationibus domeſticos æquè ac peregrinos, quorum magna vis ex omnibus ciuitatibus & regionibus ad id loci conuenire ſoler, inſtituere debuiſſet, eo ſtudiorē effutire, quæ abſurda & rationi diſſentanea, & ab Apoſtolica & Euangelica fide, quam maiores noſtri magna ſemper conſtantia retinuerunt, nobiſque perinde ac pretioſam quandam margaritam tradiderunt, non parum diſcrepantia ſunt. Porro autem homilias, quaſi pro concione non infrequenter habuit, & hucuſque habere non deſinit, tanquam euidens quoddam doctrinæ illius argumentum ad tuam pietatem miſit.* & poſt aliquanta: *Cum is talis modo ea eſſet, accidit inter cætera, vt Epiſcopus quidam Dorotheus nomine Conſtantinopoli præſto eſſet, eadem quæ Neſtorius, ſapiens & ſentiens, vir quæſtus cauſa adulationi impenſe deditus, linguaque ad temerè iurandum ipſoque (vt ſcriptum eſt) promptus. Hic cum in Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Synaxi, præſente Neſtorio, cathedram occupaſſet, magna ſublataque voce inclamante auſus eſt: Si quis Mariam Deiparam dixerit, anathema ſit. Mox ingens vniuerſi populi clamor, & diſceſſio conſecuta eſt: nolebat enim diutius cum eo communionem habere, qui temere, talique ſententia proditus eſſet: & poſt multa: Ad Neſtorii autem conatum quod attinet, & magnis illis admirabileſque ac celebrati Patres noſtri, qui ſacram Virginem Deiparam eſſe docuerunt, & nos ipſi quoque, qui ad illos ſuperſtites ſumus, vna cum ipſis anathemate perculſi ſumus: quatenus enim id ore ſuo facere noluerit, attamen ſedens & audiens alium, nempe ſupra memoratum Dorotheum, vt hoc diceret, induxit, ſuborn auitque. Cui etiam conſeſtim, vbi è cathe-*

m *Ep. 1. ad Cæleſt.*

dra descendisset, in diuinorum mysteriorum celebratione communicauit. hæc sanctus Cyrillus ad Cælestinum Romanum Pontificem de Nestorii erroris exordio: eadem scribit ad Acacium Beroensem & alios, de quibus suo loco inferius.

XXXVIII. a Euagr. l. 1. c. 2. & Soc. l. 7. cap. 32. DE ANASTASIO PROMVLGATORE NESTORII HÆRESIS.

His de Dorotheo dictis: quisnam fuerit conatus, Anastasij presbyteri, socijque Nestorij, de quo superius mentio facta est, Euagrius ex epistola Theoduli ita refert a: *Anastasius quidam presbyter, peruersa imbutus opinione, Iudaicorum dogmatum, quæ tenebat Nestorius, acerrimus fautor, & ei ad Episcopatum proficiscenti comes, vbi Nestorius cum Theodoro in vrbe Mopsuestia congressus, audita illius doctrina, a vera pietate defecit: Anastasius in quam (vt à Theodulo in epistola quadam de his rebus scriptum est) in disputatione apud populum Christum sanctè colentem in Ecclesia Constantinopolitana habita, palam ausus est dicere: Nemo Mariam Deiparam vocet: nam Maria (inquit) homo erat, atque ab homine Deus nasci non potest. Quæ quidem verba cum populus Christo consecratus grauiter & acerbè ferret, & disputationem illam non sine causa haberet pro blasphemia: Nestorius istius blasphemiæ auctor & dux non solum non prohibuit illum, neque vectam sanamq; doctrinam tutatus est, verum etiam verba in primis robur are contendit, & in iisdem defendendis actius institit: atque sua ipsius opinione hisce adiuncta, atque adeo adscripta venenoque animi sui in Ecclesiam effuso atq; ejecto, multo maiorem blasphemiam docere conatus est: adeo vt ad sui ipsius capitis perniciem hanc impiam sententiam, nimirum: Ego eum, qui spatio mensium, hoc est, bimestri & trimestri, & ita deinceps adoleuerit, Deum certè non appellauero: proferre non dubitaret, sicut tum à Socrate, tum à priore Concilio Ephesi celebrato perspicue narratum est.* huc usq; Euagrius. Sed ad Nestorium auctorem malorum omnium recurrat oratio, licet mærens in his diutius detineri cogatur.

XXXIX. DE NESTORII PRIMORDIIS. PROGRESSVS VITÆ NESTORII

Quibus autem ipse Nestorius progressibus ad hæc adeo execranda deuenerit, dignum est, vt audiamus ab eo qui ipsi Nestorio fuit amicitia intime iunctus, ab ipso, inquam, Theodoreto, qui & visus est eidem aliquando fauisse, qui narrat his verbis hæc omnia in epistola ad Sporadium: *Omnibus (inquit) notus ille extitit. Ex Germanicorum ciuitate ortus homo iste, cuinam exercitio initio deditus fuerit, ignoro. Ex alia vero aliam regionem peregrans, instar Ægyptiacæ plagæ ad magnam Antiochensium peruenit vrbem, in qua liberalibus artibus mediocriter institutus & imbutus, & pulcherrima & maxima præditus voce, in Ecclesiam Dei cum certa eius pernicie irrepsit, & sacerdotum numero adscriptus, populi Dei regendi susceptæ curæ, in ipsomet principio, qualis in tota vita sua futurus esset: aperte ostendit. Non enim ingenuum illum & fructuosum dicendi characterem imitatus est, qui hominum animos pascere posset: sed ad popularem auram declinando, & vanum populi applausum, vt quiuis alius, aucupando, instabile & abiectum vulgus ad sui desiderium concitauit. Sordida quidem indutus veste, maxillas & tristiu incedens, forenses tumultus deuitans, corporis pallore & macie abstinentiam simulans, libris domi vepluriumum incumbens & intentus, & quiete sibi vincens, his artibus & simulatio nibus plerosq; alliciebat ad sui admirationem, quousque ad grauiorem prouectæ ætatem, videri potius quam esse Christianus & suam magis, quam Christi gloriam quæsere studens.*

XL. b Matth. 10. QVANDO DETECTA NESTORII HYPOCRISIS.

Quoniam vero (iuxta Domini b *dictum) nihil occultum, quod non reueletur, & nihil absconditum, quod non prodeat in lucem, & bona opera manifesta fiunt, & quæ mala sunt, occultari minimè possunt: imperscrutabili iudiciorum Dei abysso Nestorius eorum calculo, qui rerum potiebantur & Ecclesiam administrabant, necnon ipsius, qui tunc temporis vniuersi Orbis sceptrum tenebat, Catholicæ Orthodoxorum Ecclesiæ Constantinopolitanæ sedem obtinet, quinetiam parum abest, totius Orbis. Hinc deinde secutæ sunt tragœdiæ illæ, quarum vniuersa terra & mare ipsum repletum est. Vt primum enim maximam illam sedem occupauit, ac si tyrannidem quandam sacerdotij præfecturam rapuisset, non amplius se ipso impietatem, quam antea mente conceperat, continere valuit, sed ex potestate licentiam quandam sibi tum adeptus, in medium illam profert, & in omnibus patefacit, quam antea aduersus Vnigenitum Dominum conceperat blasphemiam, & contra Apostolica dogmata apertum suscipit bellum, contra etiam sanctos Patres, qui ab ipsis Euangelij conabulis Orthodoxæ fidei duces & magistri fuerunt, eorum sententias nititur conculcare, regia ciuitatis Ecclesiam perturbando, & vniuersum Orbem commouendo, nihil veritus diuinum Paulum clamantem: Qui vos conturbat, iudicium portabit, quicunque est ille. Sed super sacri altaris principium sacerdotum candelabrum non lucernam veritatis, sed impietatis tenebras collocat, & excogitatur ab illo primum nouitatis facinus & exordium: quod non oporteat videlicet sanctam Virginem Dei Verbi secundum carnem genitricem, Dei matrem confiteri, sed Christi tantum matrem: licet iamdiu & diutissimè Orthodoxæ fidei præcones, iuxta Apostolorum traditionem, Dei genitricem illam ore confiteri & corde credere nos docuerint Domini matrem:* Hæc Theodoretus.

Pergraue planè illatum est Ecclesiæ per Nestorium hoc tempore scandalum, de quo Vincentius horum temporum scriptor sic ait c: *Qualem fuisse nuper tentationem putamus, cum infelix ille Nestorius subito ex oue conuersus in lupum, gregem Christi lacerare cœpisset? cum hi ipsi, qui rodebantur, ex magna adhuc parte ouem crederent, ideoq; morsibus eius magis paterent. Nam quis eum facile errare arbitraretur, quem tanto sacerdotum studio persecutum, videret? qui cum magno sanctorum amore, summo populi fauore celebraretur, quotidie palam diuina tractabat eloquia, & noxios quoque Iudæorum atque Gentilium confutabat errores. Quo tandem iusto modo non cuiusq; fidē faceret, secreta docere, recta prædicare, recta sentire? Qui vt vni hæresi sua aditum patefaceret, cunctarum hæreseon blasphemias insectabatur, &c.* Inferius vero dum de eiusdem Nestorii errore disputat, eum ex diametro aduersantem Apollinari fuisse dicit: nam subdit d: *Cum veritas dicat, ex duabus substantiis vnum esse Christum: Apollinaris contrarius veritati ex vna Christi diuinitate duas asserebat esse substantias: Nestorius autem contraria Apollinaris morbo, dum se duas in Christo substantias distinguere simulat, duas introducit repente personas, & inaudito scelere duos vult esse Filios Dei, duos Christos, vnum Deum, alterum hominem, vnum qui ex Patre, alterum, qui sit genitus ex matre.* hæc Vincentius, atque de his modo satis.

XLI. c Vincent. Lirin. contra hæres. c. 6 MAGNVM SCANDALVM NESTORIVS ECCLESIÆ INTVLIT.

d ibid. c. 17.

IESV CHRISTI Annus 429.

CÆLESTINI PAP. Annus 6. THEOD. 23. VALENT. 5. IMPP.

QVADRINGENTESIMVS vndetrigesimus annus adscriptus est Fastis Consulatu Florentij & Dionysij: quo Cælestinus Romanus Pontifex Britanniam Pelagiana hæresi infectam legatione Palladij diaconi liberauit. Id quidem sub his Consulibus Prosper e summatim complexus sicut narrat: *Agricola Pelagianus, Seuerianj Pelagiani Episcopi filius, Ecclesias Britanniæ dogmatis sui insinuatione corrupit: sed actione Palladij diaconi Papæ Cælestini Germanum Antissiodorensem Episcopum vice sua mittit, vt deturbatu hæreticis, Britannos ad Catholicam fidem dirigat.* hæc in Chronico Prosper, qui aduersus Collatorem agens, dum Cælestini laudes prædicat, ista subdit g: *Venerabilis memoriæ Pontifex Cælestinus, cui ad Ecclesiæ Catholicæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis non examen iudicij, sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum, Cælestinum quasi non discusso negotio antientiam postulantem totius Italiæ finibus iussit extrudi: ab eo & prædecessorum suorum statuta & decreta Synodalia inuiolabiliter seruanda censebat, vt quod semel meruerat abscindi, nec aquam admitteret retractari. Nec vero segniore cura ab hoc eodem morbo Britannias liberauit, quādo quosdam inimicos gratiæ solum suæ originis occupantes (Pelagius enim Britannus cum esset, ex Britannia complures allegerat sibi discipulos) etiam ab illo secreti exclusit Oceani, & ordinato Scotii Episcopo, dum Romanam insulam studet seruare Catholicam, fecit etiam barbaram Christianam.* hæc Prosper, Scotorum etiam insinuans factam hoc tempore conuersionem.

I. e Prosper in Chron. Ita apud Bedam l. 1. c. 7.

g Prosp. ad interr. Collat. 21. fin.

Scimus tamen recentiores scriptores h, qui hoc nostro sæculores Scotorum sunt prosecuti, longe antiquiore eorum dicare sibi Scotorum Christianitatem, nempe a tempore

II. h Hect. Boetius hist. Scot. lib. 8.

Victoris Papæ & martyris, qui legatione interpellatus Donaldi primi huius nominis Scotorũ Regis, in Scotiam misit Roma clericos, qui eos docuerunt Euangelium. Sed miramur tãta hæc antiquiorem Scotum Chronographum Marianum prorsus ignorasse, & Bedam illis propinquum penitus latuisse, & nescisse ista Hieronymum, qui ad Oceanum scribens de Scotis adhuc Gentilibus ista habet a: *Audiant Ethnici messes Ecclesiæ, de quibus quotidie horrea nostra complentur: audiant catechumeni, qui sunt fidei candidati, ne vxores ducant ante baptisma, ne honesta iungant matrimonia, sed Scotorum & asotorum ritu ac de Republica Platonis promiscuas vxores, communes liberos habeant.* Hæc & alia per ironiam. Idemque aduersus Iouinianum b: *Quid* (inquit) *loquar de cæteris nationibus, cum ipse adolescentulus in Gallia viderim Scotos gentem Britannicam humanis vescis carnibus, & cum per siluas porcorum greges, & armentorum pecudumque reperiant, pastorum nates & fœminarum papillas solere abscindere, & has solas ciborum delicias arbitrari? Scotorum natio vxores proprias non habet, &c.*

a *Sander. de visib. monarch. Geor. Thom sin. in libello de antiq. Christ. rel. Scot. Geor. Buch. rer. Scot. libr 4.*

a *Hier. ep. 83.*

b *Hier. contra Iouin. l. 2.*

III. Certè quidem Christianorum ista esse non possunt, sed omnino Gentilium expertium penitus Christianæ doctrinæ. Sed ad hæc dici potest, vt in aliis omnibus prouinciis accidisse vidimus, sic eas Euangelium accepisse, vt tamen quamplurimi Gentiles pristino ritu viuentes remanserint ab Euangelica gratia alieni. Certe quidem Christianitatem aliquam in Scotia tempore ipsius sancti Hieronymi oportuit extitisse, ex qua & qui Pelagium sectati fuerint, emersisse[nt]: de quibus, cum idem præfatur in Hieremiam c, hæc symbolicis quibusdam figuris de Pelagio: *Latrat per Alpium canem grandem & corpulentum, qui calcibus magis possit ferire, quam dentibus: habet enim progeniem Scotica gentis, de Britannorum vicinia.* & superius d de eodem ænigmaticè ité agens, antequam detegeretur hæreticus, eundem stolidissimum, & Scotorum pultibus prægrauatum appellat. Sic igitur Hieronymi tempore in Scotia Christianismum viguisse oportuit, ex quo aliqui prodiere Pelagiani. Certè quidem assertoribus Scoticæ gentis Christianitatis temporibus Victoris Papæ fauet Tertullianus, cum aduersus Iudæos agens hæc ait e: *Britannorum inaccessa Romanis loca Christo vera subdita.* Porro Britanniæ loca inaccessa Romanis tẽpore Tertulliani fuisse Scotos, quos illi subingare nullatenus valuissent, recte intelligi posse videtur.

c *Hieron. in Hierem. l. 3. præf.*

d *Hieron. in Hier. l. 1. pra.*

e *Tert. adu. Iudæos, c. 7.*

IV. Sic igitur qui à Victore Romano Pontifice Scotos Euangelium accepisse maiorũ traditione scripsere, haud sunt refellendi: nec quod tradunt maiorem in Scotia auctum esse numerum Christianorum, cum vigente in Orbe Romano Diocletiani persecutione, è Britannia profugi Christiani in Scotiam se contulerint extorres: neque dum addunt ab illis excoli cœptam vitam monasticam ardentioribus studiis. Primum verò eam gentem à Cœlestino Papa Episcopum habuisse Palladium, omnes consentiunt: quem sic dicit S. Prosper Britanniam ab hæresi liberasse, & Scotiam barbaram gentem fecisse Christianam, vt Scotos illos, qui adhuc Gentilicio, imo ferino ritu viuebant, reddiderit omnes Christianæ religionis cultores, eosdemque sub vno pastore, vnoque ouili collegerit, ipso illis Episcopo præsidente: quem iure vt suum Apostolum venerati sunt Scoti, magno honore prosequentes eius reliquias in Mernia Scotiæ prouincia collocatas. Ex his autem habes quibus redarguas asserentes Sedulium Christianum poëtam, quem tantoperè Gelasius Papa laudat, habuisse præceptorem Hildebertum Scotorum Archiepiscopum: etenim cum ipse Sedulius ad Theodosij Imp. tempora referatur, quomodo vsus esse potuit Hildeberto Scotorum Archiepiscopo præceptore, si nullus adhuc ordinatus erat in Scotia Archiepiscopus, & Palladius absque controuersia primus fuisse dicatur eius gentis Antistes? Habes autem ex antiquitate Sedulij hominis Christiani eiusdemque doctissimi, quo intelligas ante Palladium cognitam & acceptam à Scotis Christianam religionem, florente ex ipsis doctissimo viro, eodemque maximè pio, cuius optimi ingenii extant hactenus complura nobilissima monumenta.

V. Qui igitur Euangelium primo à Victore Pontifice Maximo accepere, & à Cælestino Papa primum Episcopum, à quo sunt omnes penitus redditi Christiani, eatenus Christi gratia profecere, vt qui olim Gentilicio ritu viuentes ob ferinos mores, vt portentum ostentui erant humano generi, postea omnium præstantissimi euaserint Christiani, Christianamque fidem summa diligentia excolentes, Apostolico munere (vt suis locis dicturi sumus) in exteras gentes longe positas latissimè eam atque locupletissimè propagarint. Porro eandem Ecclesiam nobilissimam hoc nostro sæculo DEVS tentari permisit, vt Christianæ constantiæ præclarissimum specimen ederet, cum inter alios martyres habere etiam meruit (quod nulla hactenus Christiana gens habuit) ipsam Reginam, Catholicæ fidei eximium decus & ornamentum, diutissima confessione in carcere ante probatam, nobilioti corona Martyrij auctam. Sed iam ad legationes hoc anno in Britanniam missas redeamus.

VI. Duæ fuerunt istæ legationes, nimirum Palladij Diaconi altera, altera vero sancti Germani Episcopi, sed posterior ex priore, ambæque ex vno eodemque prodeuntes fonte, nempe à Cælestino Romano Pontifice, vt ex Prospero, qui res gestas sui temporis scripsit, apparet, cui & præ cæteris inhærendum prærogatiua tanti auctoris, res quæ ob oculos & præ manibus habuit scribentis, omnes æquè consentient. Duas præterea fuisse Palladij legationes in Britanniam, eodem auctore liquet: priorem nimirum, cum hoc anno occasione hæresis Pelagianæ ab ipso Cælestino Romano Pontifice missus est in Britanniam, posteriorem vero post sequentem annum (vtidem affirmat Prosper) cum Palladius ex Diacono creatus Episcopus ad Scotos ab eodem missus est Cœlestino. Agamus de singulis ex ordine rerum gestarum & temporum.

VII. Primum vero quod ad Palladium Diaconum spectat, ex Prospero corrigendus est Beda f, dum ait, anno octauo Imperij Theodosij Iunioris missum esse Palladium à Cœlestino Romano Pontifice: nam Pontificatus ipsius Cælestini ab eo tempore post annos octo contigit, nempe decimosexto eiusdem Theodosij Imperatoris. De Palladio autem quisnam iste fuerit, perueſtigandum est. Græcum fuisse hominem cum dicant, vane putauit aliquis ex recentioribus g hunc illum fuisse Palladium Ioannis Hierosolymitani pernecessarium: Nam illum non Diaconum, sed Episcopum, non expugnatorem Pelagij, sed defensorem fuisse, superius pluries demonstratum est. Vixit hoc tempore alius quoque Palladius, ad quem Cyrillus Alexandrinus scripsit commentarium de Adoratione & cultu in Spiritu sancto.

f *Beda l. 1. de gestis Anglor. c. 13. & de sex ætat. in Thesaur. temp.*

g *Trith. de Script. Eccl.*

VIII. Cæterum quem fuisse putamus, constat his temporibus vixisse Palladium Diaconum S. R. E. qui reperitur scripsisse haud pridem sub Zosimo Papa res gestas sancti Ioannis Chrysostomi, nempe dialogum illum alterius Palladij Episcopi Helenopolis cum Theodoro itidem Romanæ Ecclesiæ Diacono: qui quidem Palladius Diaconus apud Trithemium numeratur inter scriptores Ecclesiasticos, nam præter Vitam Ioannis Chrysostomi ab ipso scriptam per dialogismum in quo Palladius Episcopus & Theodorus diaconus interloquuntur, librum etiã contra Pelagianos, & homiliarum librum vnum, & ad Cælestinum epistolarum librum vnum, & alia Græco sermone ab eodem edita idem tradit. Vtinam extaret liber ille Palladii epistolarum ad Cælestinum: certè quidem, cuncta, quæ in hac legatione ab eo gesta essent, fuisse accuratè scriptis mandata illis epistolis, opinari possumus, cum nos illo carentes, de rebus magni ponderis memoria perpetua dignis, nihil præterea, quam quæ dicta sunt ex Prospero, habeamus expressum. Scotos quidem ipsos ab eo ad Christi fidem conuersos fuisse, & ex munere Apostolico consecutum quoque fuisse nomen, vt Apostolus Scotorum fuerit nuncupatus, vna omnium cum Prospero est sententia. Nauigasse quoq; ad Hibernos, & illic Euangelium prædicasse mandato eiusdem Cælestini Romani Pontificis

SCRIPTA PALLADII

tificis, Probus testatur in rebus gestis sancti Patricij à se conscriptis, qui & nominat eumdem Palladium Archidiaconum Cælestini. Porro morte præuento Palladio, S. Patricius cœptum ab eo opus absoluit, de quo suo loco dicendum inferius.

IX. DE LEGATIONE GERMANI EPISCOPI ACONSTANTIO SCRIPTA.

At quoniam res summas & plurium annorum spatio confectas cogimur iactura veterum monumentorum, transilire iniqui, res, inquam, præclaras à Palladio in hac legatione perfunctas: age de S. Germani legatione orationem instituamus: de qua primum (quod ad rationem temporis spectat) ex Prospero rursum corrigendus est Beda. Etenim cum Prosper sub huius anni consulibus referat legationem Germani operæ Palladij procuratam, apud Bedam *a* ponitur post obitum Theodosij Iunioris sub Marciano Imperatore: auscultandum autem Prosperum potius ex dictis rationibus; quam Bedam, nemo non videt. *Extant Acta ipsius sancti Germani Episcopi legati posteris tradita, & omni fide consignata; à Constantio presbytero scripta ad S. Patientem Episcopum Lugdunensem: floruerunt ambo hoc sæculo, eòque devtroque mentio apud Sidonium Apollinarem. meminit etiam eiusdem Constantij. qui Vitam S. Germani conscripsit, Isidorus *b*: sed cum Episcopum nominet, alij vero presbyterum, non mirum videtur, vt idem postea Episcopus factus sit: sic & apud Sidonium, & in Conciliis Gallicanis Constantius nominatus reperitur Episcopus: scripsit autè ea Constantius ad Censurium Antisidorensem Episcopum, ad quem extat quoq; Sidonii Apollinaris epistola. Ex quibus omnibus intelligas, haud ad ignorum ab ignoto & vulgari homine ea de legatione Germani esse conscripta, sed à nobili auctore, qui inter claros illustresq; viros huius sæculi vixerit.

a Beda de sex ætat. de hoc Aug. l. 1. c. 17.

b Isid. de Vir illustr. c. 4.

X.

Cum vero auctoritate Prosperi satis liqueat, S. Germanum Episcopum in Britanniam à Cælestino missum esse legatum, Constantius *c* eo ac post eum Beda tradant à Synodo Gallicana id factum: potuit quidem vtrumque facilè contigisse, vel, vt quem mittendum Synodus illa delegisset. Pontifex comprobasset, vel quem sibi ad eam prouinciam legare deberet, ipse Cælestinus arbitrio Gallorum Episcoporum reliquisset. Certè quidem clades ipsa illata Britannorum Ecclesiæ ab ipsorum gentili Pelagio, ac eius discipulis, prius innotuit Episcopis Galliarum legatione Catholicorum Antistitum Britannorum, vt ex Constantio liquet. Qui igitur legibus Imperatorum vndiq; (vt dictum est) exagitati Pelagiani fuere, in insula illa inprimis, ex qua Pelagius auctor impietatis oriundus erat, latebras captare curarunt: vbi affectato ex more titulo sanctitatis, in se populi oculos conuertentes, in eos paulatim cum prædicatione Christianæ vitæ perfectionis, quam se profiteri iactabant, venena hæresis instillarunt, quæ adeo eorum præcordiis inhæserunt, vt iam medicinam nullam admitterent, suorumque pastorum lupos arcentium vocem contemnerent: vnde opus fuit, è vicinis Galliis, immo è longè posita Romana Ecclesia aduersus ingruentia mala auxilium implorare. Sed non vnus Germanus Episcopus tantum suscepit onus subeundum, verum additus est illi collega vir sanctissimus Lupus Episcopus Trecensis: amboq; sicut Paulus & Barnabas, in Euangelium segregati. Sed iam rem ipsam à Constantio descriptam referre aggrediamur.

c Sidd. l. 2. ep. 11. & l. 3. ep. 2 & l. 6. ep. 22.

XI. SYNODVS GALLICANA EXQVA GERMANVS ET LVPVS EPISC. MISSI IN BRITANNIAM.

Eodem (inquit) *tempore ex Britannijs directa legatio Gallicanis Episcopis nunciauit, Pelagianam peruersitatem in locis suis latè populos occupasse, & quamprimum fidei Catholicæ deuote succurri. Ob quam causam Synodo numerosa collecta est: omniumq; iudicio duo præclara religionis lumina vniuersorum precibus ambiuntur, Germanus ac Lupus Apostolici sacerdotes, terram corporibus, cœlum mentib. possidentes. Et quanto necessitas laboriosior apparebat, tãto eam promptius heroes deuotissimi susceperunt, celebritatem negotij fides stimulis maturantes.* subdit post hæc auctor, quomodo in inuere apud Parisios sanctam virginem Genouefam S. Germanus præscius futurorum vocatam Deo desponderit, nummumque casu repertum cruce impressum eidem in memoriam gestandum dederit. ac de nauigatione in Britanniam mox hæc addit *e*:

d Const. l. 3. c. 19. apud Sur. tom. 4

e Idem l. c. 21.

His itaque Oceanum mare, Christo duce & auctore, conscendunt: qui famulos suos inter discrimina & tutos reddidit & probatos. At primum de sinu Gallico flabris leuibus nauis in altum protecta ducitur, donec ad æquor medium perueniret, vbi porrectis in longum viribus nihil aliud videretur, quam cœlum & maria. Nec multo post occurrit in pelago legionis inimica vis dæmonum, qui tantos ac tales viros peruadere ad recipiendam populorum salutem liuidis iniquitatibus inuiderent. Opponunt procellas, procellas concitant, cœlum diemque nubium nocte subducunt, & tenebrarum caligine maris atq; aeris horrore congeminant. Ventorum furorem vela non sustinent, & Oceani moles fragilis cymba vix tolerat. Cedunt ministeria victæ nautarum. Ferebatur nauigium oratione, non vtrib. Et casu dux ipse vel Pontifex, fractus corporis lassitudine, sopore resolutus est.

XII.

Tum vero quasi repugnatore cessante, tempestas excitata conualuit, & iam nauigium perfusis fluctibus mergebatur. Tunc B. Lupus omnesq; turbati, excitant seniorem, elementis furentibus opponendum: Qui periculis immanitate constantior, Christum inuocat, Oceanum increpat, & procellæ sæuientibus causam religionis opponit: flatimque assumpto oleo, in nomine Trinitatis leui aspergine fluctus sæuientes oppressit: collegam commonet, hortatur vniuersos: oratio vno ore & clamore profunditur. adest Diuinitas, fugantur inimici, tranquillitas serena subsequitur: venti contrarij ad itineris ministeria vertuntur: nauigium famulatrix vnda subsequitur, decursisq; immensis flabris, breui optati litoris quiete potiuntur. Itaq; conuenientes ex diuersis partibus multitudo excepit sacerdotes, quos venturos etiam vaticinatio aduersa prædixerat. Nunciabant n. sinistri spiritus quod timebant. Qui imperio sacerdotum, dum ab obsessis corporibus detruduntur, & tempestatis ordinem & pericula, quæ intulerant, fatebantur, victosq; se eorum meritis & imperio non negabant.

XIII. MARIS TEMPESTATEM DIVINA VIRTVTE SVPERANT.

Interea Britannorum insulam, quæ inter omnes est vel prima vel maxima, sacerdotes Apostolici raptim opinione, prædicatione, virtutibus impleuerunt. Et cum quotidie irruente frequentia sti-parentur, diuinus sermo non solam in Ecclesiis, verum etiam per triuia, per deuia fundebatur, vt passim & fide Catholici firmarentur, & depranati viam correctionis agnoscerent. Erat in illis Apostolorum instar gloria, & auctoritas per conscientiam, doctrina per litteras, virtutes ex meritis: accedebat præterea tantis auctoribus assertio veritatis. Itaq; regionis vniuersitas in eorum sententiam prompta transierat: latebant abditi sinistræ persuasionis auctores, & more maligni spiritus gemebant perire sibi populos euadentes. Ad extremum diuturna meditatione concepta, præsumunt inire consilium. Procedunt conspicui diuitijs, veste fulgenti, circumdati assentatione multorum: contentionisq; fubire aleam maluerunt, quam in populo, quem subuerterant, pudorem taciturnitatis incurrere, ne viderentur sæpe si lentio damnasse.

XIV. BRITANNI AVDIVNT GERMANVM.

Illic planè immensa multitudinis numerositas etiam cum coniugibus ac liberis excitata conuenerat. Aderat populus spectator futurus & iudex. Astabant partes dispari conditione dissimiles: hinc diuina auctoritas, inde humana præsumptio: hinc fides, inde perfidia: hinc Christus, inde Pelagius auctor. Primo in loco beatissimi sacerdotes prælaturæ aduersarijs copiam disputandi, quæ sola verborum nuditate diu inanes & aures occupauit & tempora. Deinde Antistites venerandi torrentes eloquij sui cum Apostolicis & Euangelicis tonitruis profuderunt. Miscebatur sermo proprius cum diuino, & assertiones frequentissimas lectionum testimonia sequebantur. Conuincitur vanitas, & perfidia confutatur: ita vt ad singulas verborum obiectiones reos se, dum respondere nequiuerunt, fatentur. Populus arbiter vicem munus continet: iudicium cum clamore testatur. Cum subito vir Tribunitiæ potestatis cum coniuge procedit in medium, decem annorum filium cæcum finibus ingerens sacerdotum: quam illi offerri aduersarijs præceperunt. Sed illi, conscientia punitente deteriti, iungunt cum parentibus preces, & curationem paruulæ à sacerdotibus precantur. Qui expectationem populi & inclinatos aduersarios intuentes, orationem breuiter fundunt. Ac deinde Germanus plenus Spiritu sancto sanctam inuocat Trinitatem, & protinus inhærentem lateri suo capsulam cum sanctorum reliquijs collo aunllam manibus comprehendit, eamq; in conspectu omnium puellæ oculis applicauit: quo statim, euacuatis tenebris, lumine veritatis impleuit. Exultant parentes, miraculo populus contremiscit. Post quam illum ita ex animis hominum persuasio iniqua deleta est, vt sacerdotum doctrinam sitientibus defuerit, sectarentur.

XV. MIRACVLO FIDES CATHOLICA PROBATA.

Compressa itaq; peruersitate damnabili, eiusq; auctoribus confutatis, animisque omnium fidei puritate compositis, sacerdotes ad B.

XVI.

GERMANVS PVLVEREM COLLIGIT EX LOCO MARTYRII S. ALBANI.

Albanum martyrem, auctori Deo per ipsum gratias acturi, properabant. Vbi Germanus omnium Apostolorum, diuersorumq; martyrum reliquias secum habens, facta oratione, iussit reuelli sepulchrum, pretiosa ibidem munera conditurus: arbitrans opportunum, vt membra Sanctorum ex diuersis regionibus collecta, quos pares meritis recepet at talum sepulchri quoque vnius teneret hospitium. Quibus depositis, honorificeq; sociatis, de loco ipso, vbi beati martyris effusus fuerat sanguis, massam pulueris secum portaturus abstulit: in qua apparebat, cruore seruato, rubere martyrum eadem, persecutore pallere. Quibus ita gestis, innumera hominum eodem die ad Dominum conuersa est turba. hæc Constantius. Vide & considera hic oportune, lector quænam sit putanda Catholica fides, & in sanctorum cultu pia traditio, num ea, quam sanctissimi Episcopi, sequentibus signis, Dei testificatione docebant an quam in demolitione martyrum sepulchrorum in eadem insula (proh dolor) fæx hæreticorum hodie vi armorum & carnificina sanctorum extorquet? Sed missis his (nam quis corriget, quos Deus desperxit?) sacros Antistites mira adhuc in eadem insula agentes prosequemur. subdit enim Constantius.

XVII. GERMANVS PATITVR PEDIS COLLVXATIONEM.

Inde dum redeunt, insidiator inimicus, casualibus laqueis praeparatis, Germani pedem lapsus occasione contriuit, ignorans illius merita sicut Iob beatissimi, afflictione corporis propaganda. Et dum aliquandiu vno in loco infirmitatis necessitate constringitur, in vicinia, qua manebat, casuale exarsit incendium: quod consumptis domibus, quae illic palustri arundine tegebantur, ad habitaculum, in quo idem iacebat, flabris stimulantibus ferebatur. Concursus omnium ad Antistitem conuolauit, vt eleuatis manibus periculum, quod imminebat, euaderet: Qui omnibus increpatis, moueri se fidei praesumptione non passus est. Multitudo omnium desperatione perterrita obuiam occurrit incendio. Sed vt potentia Dei manifestior appareret, quicquid custodire tentauerat turba, consumitur: quod vero tacens & infirmus defendere at reseruatur: hospitium sancti viri expauescens flamma transiluit, vltra citraq; desaeuiens, & inter globos flammantis incendij incolume tabernaculum, quod habitator inclusus seruabat, emicuit. Exultat turba miraculo, & victam se diuinis virtutibus gratulatur. Excubabat diebus ac noctibus ante tugurium pauperis turba sine numero, hi animas curari cupientes, hic corpora. Referri nequeunt, quae Christus operabatur in famulo, qui virtutes faciebat infirmus. Et cum debilitati suae remedii nihil adhiberi pateretur, quadam nocte candentem niueu vestibus vidit sibi adesse personam, quae manu extensa iacentem videretur attollere, eumque consistere firmis vestigiis imperabat. Post quam horam ita fugatu doloribus, recepit pristinam sanitatem, vt die reddito, itineris laborem subiret intrepidus.

XVIII. GERMANVS PRAESTO EST BRITANNIS ADVERSVS HOSTES.

Interea Saxones, Picticque bellum aduersus Britones iunctis viribus susceperunt, quos eadem necessitas in castra constringere at. & cum trepidi partes suas pene impares iudicarent sanctorum Antistitum auxilium petierunt. Qui promissum maturantes aduentum, tantum securitatis & fiduciae contulerunt, vt accessisse maximus crederetur exercitus. Itaq; Apostolici ducibus Christus militabat in castris. Aderant etiam Quadragesimae venerabiles dies, quos religiosiores reddebat praesentia sacerdotum, in tantum, vt quotidianis praedicationibus instituti certatim ad gratiam baptismatis conuolarent. Nam maxima exercitus multitudo vndam lauacri salutaris expetiit. Ecclesia ad diem Resurrectionis Dominicae frondibus contexta componitur, & in expeditione campestri instar ciuitatis aptatur. Maduus baptismate procedit exercitus, fides seruet in populo, & contempto armorum praesidio, Diuinitatis expectatur auxilium.

XIX. VICTORIA SINE SANGVINE DIVINA VIRTVTE PARTA.

Interea haec institutio vel forma castrorum hostibus nunciatur: qui victoriam quasi de inermi exercitu praesumentes, assumpta alacritate festinant: quorum tamen aduentus exploratione cognoscitur. Cumq; emensa solemnitate Paschali, recens de lauacro maior pars exercitus arma capere & bellum parare tentaret: Germanus ducem se praebi profitetur. Eligit expeditos circumiecta percurrit: & e regione, qua hostium sperabatur aduentus, vallem circumdat. amoenitis montibus intuetur, quo in loco nouum cum ponit exercitum, ipse dux agminis. Et iam aderat ferox hostium multitudo, quam appropinquare intuebantur in insidiis constituti. Cum subito Germanus significat vniuersos admonet, & praedicit, vt voci suae vno clamore respondeant, securisq; hostibus, qui se inperatos adesse considerent, ALLELVIA, *tertio repetitum, sacerdotes inclamant. Sequitur vna vox omnium: & eleuatum clamorem, repercusso aere montium inclusa multiplicant. Hostile agmen terrore prosternitur: & fugabam*

super se non solum rupes circumdatas, verum etiam ipsam coli machinam contremiscunt: trepidationique iniectae vix sufficere pedum pernicitas credebatur. Passim fugiunt, arma proiiciunt, gaudentes vel nuda corpora eripuisse discrimini. Plures etiam timore praecipites flumen, quod sensim venientes transferant, deuorauit. Vltionem suam innocens intuetur exercitus, & victoriae praestita otiosus spectator existitur. Spolia colliguntur exposita, & praedam caelestis victoriae miles religiosus adipiscatur. Triumphant Pontifices, hostibus fusis sine sanguine, triumphant victoria fide obtenta, non viribus. Composita itaq; opulentissima insula securitate multiplici, superatisque hostibus vel spiritualibus, vel carne conspicuis, quippe qui vicissent Pelagianistas & Saxones: cum totius maerore regionis reditum moliuntur. Tranquillam nauigationem merita propria & intercessio Albani martyris parauerunt, quietosq; Antistites suorum desiderio felix carina restituit.

GERMANVS REVERTITVR ANTISSIODORVM.

In reditu venerabilium sacerdotum exultant Galliae, gaudent Ecclesiae, daemones contremiscunt. Certe expectatio propria cultatis B. Germanum votis duplicib. ambiebat, quam & apud inaestatem diuinam & inter mundi procellas seruare consueuerat. Tributaria enim functio prater solitum & necessitates innumerae ciues suos quasi pupillos orbatos parente deprimebant. Et pro quiete vel requie quaesturus remedia ciuitati post maritima discrimina labores terrena expeditione ingreditur. Itaq; Gallias illustraturus patrocinio comitatu & exigua euectione progreditur, qui pro Largissimi thesauris Christum ferebat in pectore. adiit enim Praefectum Galliarum rogaturus pro ciuibus suis. Postalia vero ab eodem sacro Antistite insignia opera edita, idem auctor subdit de posteriori legatione eiusdem in eamdem insulam eadem quoq; ex causa suscepta, sed quoniam ea conrigit sub Sixto Romano Pontifice, de ea suo loco agemus.

XX.

Hoc eodem anno ipse Cælestinus Romanus Pontifex, qui in Britanniam S. Germanum legauit, & Scotos ad fidem per Palladium conuertit, pastorali functione solicitus, vicinarum Ecclesiarum curam non negligens, ad Episcopos Apuliæ & Calabriæ epistolam dedit, qua admouit, ne ex laicis assumerentur Episcopi, sed eligerentur ex clero: & quod illi ad excusationes suas studia populi & conatum afferrent, eosdem his verbis admouit: *Docendus est populus, non sequendus: nesq; (si nesciunt) eos quid liceat, quidue non liceat, commonere, non his consensum praebere debemus. Quisquis vero conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram Apostolicae sedis minime defuturam: quae enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per seueritatem congruentem regulis vindicemus.* hæc Cælestinus.

XXI. CÆLESTINVS ADMONET EPISCOPOS APVLOS ET CALABROS.

Sed iam quomodo se habuerint hoc anno res Orientales Ecclesiæ tumultib. Nestorij perturbatæ, videamus. Nestorius igitur, quam promulgasset hæresim Constantinopoli, cupiens per totum Orbem amplioribus spatiis dilatari, omnes, quib. pollebat, vires impendit, quo ista posset implere: parum enim sibi visus in ipsa primaria vrbe notam hæresim promulgasse, ad eam latius diffamandam sua scripta ad diuersos dedit, & inter alios ad Ægypti monachos, quos vt deciperet, se nonnisi Nicænæ fidei professorem esse ostentans, nihil se nisi ex Nicæni Concilij præscripto docere, fraudulenter suis litteris præ se ferebat: ex quo factum est, vt nonnulli ex eisdem Ægypti monachis ipsius errori consenserint. hæc quidem omnia Cyrillus ipse testatur *a*. Porro non litteras tantum ad diuersos Nestorius spaserit, sed & libros eiusdem hæresis defensores dedit: quos etiam per Antiochum virum illustrem ad Cælestinum Pontificem misisse, idem, qui accepit ipse Cælestinus Papa testatur *b*: quales autem ii essent, quæ de iisdem Nestorii libris postea per visum demonstrata fuerunt sanctissimo anachoretæ, declarant, quæ, antequam reliqua prosequamur, hic adducamus in medium ex Sophronio, rem gestam, vt se habuit, describente his verbis *c*:

XXII.

Accessimus ad abbatem Cyriacum presbyterum Lauræ Calamonis iuxta sanctum Iordanem: narrauitque nobis, dicens. Die quadam vidi per somnium mulierem honesta facie, purpura indutam & cum ea viros duos, & ipsos venerando habitu & aspectu praeclaro. Arbitratus sum mulierem illam esse Dominam nostram sanctam Dei genitricem, duosq; viros, qui cum ea erant, S. Ioannem Baptistam, & S. Ioannem Theologum & Euangelistam. Egressusq; de cella, ro-

a Cyr. l. 1. NESTORII LIBROS HÆRESIS SVÆ AD DIVERSOS MITTIT.
b Cæl. ep. 1. c Soph. in vita Ioan. c. 60.

XXIII. DE LIBRIS NESTORII OSTENSA VISIO.

gabam

gabam illam, vt ingrederetur quæ non accesit. Permansi ergo diutius orans & obsecrans, dicens: Ne quæso, auertatur humilis factus confusus: & alia plurima huiusmodi. Illa igitur vt me vidit insistere precibus, eandemque postulationem iterare, seuerius mihi respondit, dicens: Habes intra cellam inimicum meum, & vis vt ingrediar? Et hæc dictis, obticuit. Vigilans autem affligi cœpi, & cogitabam numquid in meritem peccatum contra illam admisissem: neque enim erat aliquis alius in cella mea, nisi ego solus. Diutius igitur me ipsum discutiens, nihil inueni, quod in illam peccassem. Cum vero vidissem me nimio mœrore absorberi, surgens cepi librum, vt legerem, quod per huiusmodi lethionem dolorem meum cogitationesque repellerem: librum autem illum mutuo acceperam à beato Elychio presbytero Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Euoluens igitur librum, inueni duos ipsius Nestorii libros in fine voluminis scriptos: moxque agnoui, hunc esse inimicum illum sanctæ Dominæ nostræ Dei genitricis semperq; Virginis Mariæ. Tunc surgens abii, librumq; illi, qui eum mihi accommodauerat, reddidi, dicens illi: Accipe librum tuum, frater, neq; in. ex eo tantum vtilitatis accepi, quantum detrimenti. Cum ille vero detrimenti ipsius causam scisitaretur, omnem illi rei ordinem retuli: Qui zelo succensus, protinus duos illos Nestorii libros ex volumine præcidit, eosq; igni tradidit, dicens: Non manebit in cella mea Domine nostræ sanctæ Dei genitricis semperq; Virginis Mariæ inimicus. hæc ibi.

XXIV. a Cyr. de deg Nestor b Cyr. ep. 1. ad. Pel DISSIDIA INTER ÆGYPTI MONACHOS OB LIBROS NESTORII EXORTA.

Eiusmodi namque fuerunt libri illi, quos (vt vidimus) per diuersas Orbis partes Nestorius diuulgauit, quorum blasphemias idem, qui supra Cyrillus seorsum collegit a & confutauit. Horum causa magnæ inter Ægypti monachos excitatæ sunt turbæ, ad quas sedandas Cyrillus primam scripsit epistolam, vbi inter alia: Audio exitiales quosdam rumores inter vos proseminatos, nonnullos quoque oberrare, qui sinceram vestram fidem demoliri studeant, & inanium vocabulorum bullas apud rude vulgus efultantes, verum θεοτόκον sacram Virginem appellare liceat, in controuersiam vocare audeant. Præstaret sanè eiusmodi quæstionibus omnino supersedere, & in ea, quæ absrusioris considerationis sunt, nec aliter scitu, nisi veluti in speculo & in enigmate, etiam ab iis, qui ingenii claritate mentisq; subtilitate pollent perspici possunt, nequaquam inquirere (nam simpliciorum captum subtiliora theoremata excedunt.) At quoniam horum sermonum expertes non permansitis, sitq; probabile contentiosos quosdam non defuturos, qui venenum, quod semel hauserunt, veluti spicula quædam in imbecillorum animos defigere conabuntur: operæ me pretium fecturum putaui, si pauca quædam his de rebus ad vos dissererem, & docet enim ex Patrum sententia, qui Nicæno interfuerunt Concilio, & ex ipso in primis S. Athanasio, sanctissimam Virginem, Deiparam appellatam.

XXV. CYRILLI MODESTIA IN IMPVGNANDO NESTORIVM. c Cyr. ep. 2.

Cum vero in tota illa tractatione S. Cyrillus à Nestorij nomine abstinuerit, qui vt blasphemiæ auctor inprimis nominandus erat, hinc ducimus coniecturam, eamdem epistolam à Cyrillo primam omnium esse conscriptam, antequam Nestorius perfricta fronte palam se auctorem & defensorem horrendæ impietatis proderet: vel potius (quod testari videtur ipse Cyrillus c sequenti epistola) quod etsi in libris missis Nestorij nomē inditū esset, haud tamen Cyrillus facile credere voluit eos esse Nestorij: nam in epistola ad ipsum scripta hæc habet: Noster proinde hic animi dolor ex iis natus est, quæ pietas tua dixit, aut etiam non dixit: siquidem schedis, quæ ea de re feruntur, parum fidei habeo. hæc ipse in epistola ad Nestorium anno sequenti scripta, postquam scilicet Cælestinus ad Nestorium atque Cyrillum litteras reddidisset, quæ sequentis anni Consulibus signatæ sunt.

XXVI. CYRILLVS PRVDENTER DISSIMVLAT.

Dissimulauit itaque prudenter eo modo Cyrillus, ne videretur vetera instaurare certamina, pugnareque turpsum (vt olim Theophili tempore) Episcopum Alexandrinum contra Constantinopolitanum Antistitem. Quo igitur appareret, se contra hæresim, non contra hominem inire certamen, illud hoc ipso rerum exordio consilium iniit, vt sic ad Ægyptios monachos scribens, nomen tamen Nestorii reticeret: quod & præstitit in commentariis eo argumento ad ipsos Imperatores atque Reginas conscriptis: vnde etiam coniicere possumus, hoc quoq; tempore libros illos à Cyrillo esse conscriptos, tacito Nestorii nomine, ne ex eo Theodosij animus offenderetur, qui Nestorium Antiochia accersitum, reiectis cæteris, in Episcopū Cōstantinopolitanæ Ecclesiæ deligendum curarat. Quod enim vereretur Cyrillus, ne venena Nestorij in animos Augustorum & Augustarum illaberentur, in aulamque & in magistratus reliquos serperēt, vt ad eos scriberet, antidotumq; pararet, in animum induxit. declarat namque ipse hoc animi sui consilium ea epistola, quam post Ephesinum Concilium ad Theodosium dedit d.

d Extat. All Conc. Ephes. to. 1. c. 2. edit Felt.

XXVII. CÆLESTINVS MANDATINQ; RIDE VERITATE SCRIPTORVM NESTORII

Cum autem quæ ad Ægypti monachos scripta impij Nestorij peruenerant, eadem ab incerto homine Romam ad Cælestinum Papam perlata essent: is iisdem in fratrum coepiscoporum consessu percognitis, & horrēdis confertis blasphemiis adinuentis, idem Cælestinus ad Cyrillum Alexandrinum Episcopum scripsit, vt diligenter perquireret, num illa reuera fuissent à Nestorio exarata: impossibile enim quodammodo videbatur, talia de Nestorio credere, de quo nuper Orientalium Episcoporū litteris præconia accepisset. testatur id quidem Cyrillus in primis ad eumdem Nestorium datis hoc anno litteris, ea occasione, quod audierat illum admodum expostulare ob datas à se ad monachos litteras aduersus blasphemias ad eos ab ipso Nestorio missas. Epistola autem Cyrilli ad Nestorium sic habet e:

e Act. Conc. Eph. to. 1. c. 2.

XXVIII. EPISTOLA PRIMA CYRILLI AD NESTORIVM.

Aduenerant Alexandriam viri aliquot veneratione ac fide digni, qui pietatem tuam graniter stomachari, nullumque tui lædendi causa lapidem non mouere, mihi renunciarunt. Cupienti autem mihi agnoscere, vtrum tam pietas tua in hanc egritudinem incidisset: Alexandrinos quosdam epistolam illam, quam ad sanctos monachos miseram circumferre, eamq; rem odii molestiæq; causam esse, respondērunt. Ego vero miratus sum maiorem in modum, pietatem tuam non perpendisse secumque reputasse, eos in fide turbari, antequam ego quicquam omnino scriberem, ex quibusdam pietatis tuæ sermonibus excitatas fuisse. An non, obsecro, priusquam ulla penitus eiusmodi chartæ vel commentarii circumferrentur, dum quorumdam peruersorum emendationi studemus, insignem molestiam pertulimus? Eo namque malum hoc paulatim serpendo peruenit, vt nonnulli Christum, Deum appellari ægre patiantur, sed potius Diuinitatis organum & instrumentum hominemq; Deiferum, & alia huiusmodi inepta. Noster proinde hic animi dolor ex his natus est, quæ pietas tua dixit, aut etiam non dixit: siquidem schedis, quæ ea de re feruntur, parum fidei habeo. Cum igitur fides tam insignis lederetur, totque passim peruerterentur, quā tandem tacere hic licuit? An non ante tribunal Christi sisteremur? An intempestiuis silentii rationem redditurī non sumus, præsertim nos, qui ea dere huc in locum ab eo euecti sumus, vt quæ oportet, prædicemus.

XXIX. CYRILLI EXCVSATIO.

Et quid nunc, obsecro consilii, capiam? (tuam hic namque pietatem appellare compellor) quandoquidem Cælestino religiosissimo Romanæ Ecclesiæ Episcopo iubente, cæteri quoque piissimi Episcopi, qui ipsi adfuere, ita postulantibus, inuestigare cogor chartulæ istius & exegeses, quæ illuc ad se nescio quomodo perlatæ sunt, à tua pietate, an vero ab alio quopiam profectæ sint: scribunt enim, vt qui grauissimè videantur offensi. Quomodo vero eos, qui ab omnibus totius Orientis Ecclesiis subinde huc veniunt, & contra hæc schedia grauissimè murmurant, quandoque sedabimus? An exiguas forte turbas ex huiusmodi homiliis in Ecclesias excitatas existimat? Omnes enimè sedamus: omnes, vt eos, qui nescio quo pacto, vti secus quam oportebat, sapierent, persuasi sunt, ad rectum veritatis tramitem reducamus, impendeo elaboramus. Cum autem pietas tua hanc murmurandi necessitatem attulerit: quo, quæso, iure me incusat? cur odio in me flagrat? cur temere me allatrat? cur emendata oratione sua Orbis defensionem non sanat? Nam etsi præterfluxit sermo, vtpotè in populo currens, tamen seria retractatione emendetur.

XXX. CVPIT CYRILLVS NESTORIVM EMENDARI.

Negaueris, obsecro, iis, qui non leuiter offensi sunt, vnam hanc θεοτόκον vocem Langri, sacramq; Virginem Deiparam appellare: quo illis qui non leuem hinc forte mœstitiam cœperunt, medentes, & nostræ quoque famæ & existimationi consulentes: in populorum pace, animorumque consensione Ecclesiasticos conuentus celebremus. Certo autem pietas tua persuasum habeat, nos & vincula & carceres & cætera omnia huiusmodi incommoda, quin & ipsum quoque vitæ discrimen propter Christi fidem adire paratos esse. Fateor autem, beatæ memoriæ Attico etiam nonnulla ita, quæ nunc conscripsi, concinnenti attexui. Verum tamen licet non ipsi solum

Attico

Artico, cæterisq; Episcopis & clericis, sed studiosioribus quoq; populariibus eum legerim, nullis tamen per id tempus illius copiam feci. Probabile sit ergo, edito iam hoc commentariolo, non defuturos, qui me accusent, huiusmodi oratiunculam me concinnasse prius, quam Constantinopolitanæ Ecclesiæ Pontificatus pietati tuæ mandaretur. hactenus prima Cyrilli ad Nestorium epistola.

XXXI. CYRILLVS RESTITIT NESTORII IMPIETATI.

Rursum vero idem Cyrillus secundo Nestorium admonuit, alia ad eum data epistola, cuius est exordium: *Intelligo quosdam meæ apud tuam pietatem æstimationi detrahere.* est quidem ipsa dogmatica, in qua cum hæresim impugnat, doctrinæ Catholicæ demonstrat & firmat assertiones. Porro huius epistolæ meminit ipse Cyrillus in litteris ad Cælestinum Romanum Pontificem datis, cum in primis caussas iterum, quas aduersus ipsum Nestorius susceperat ob scriptas aduersus promulgatam impietatem defensiones, altè repetens, de scriptis ad monachos aduersus eam impietatem meminit: quæ eo magis Nestorium ferierunt, quod complures ex eis, non monachi tantum, sed Constantinopolitani quoque ciues profecerint: *Nam eadem scripta* (inquit a) *ad Constantinopolitanam vrbem quorundam opera deportata, ibidem lecta, tanto permultis adiumento fuerunt, vt plurimi è magistratu, eius rei caussa, per litteras gratias mihi egerint. Verum hoc ipsum Nestorio quasi nouum quoddam iræ contra me susceptæ fomentum subministrauit. Meit aque vt capitalem hostem impugnat, aliud planè nihil de quo me incusset habens, quam vnum hoc, quod eadem, qua ille sentire recusò, eamq; quam à maioribus accepimus, necnon ex diuinis Scripturis didicimus, fidem amplectendam esse, serio persuadens, non paucos ad sanam mentem subinde reducam. Verum flocci faciens, quæ is aduersum me hactenus machinatur, Deoque qui omnia potest & nouit permittens, alteram rursus epistolam, quæ recta fidei expositionem breui compendio complecteretur, ad memoratum Nestorium exaraui, serio eumdem admonens, obtestansq; vt ad modum, quem epistola præfinit, sapiat. Sed nihil omnino apud illum etiam tum effeci: nam ad hoc vsq; tempus eadem illa, quæ initio probarat, probare pergit, nec modum vllum percussa docendi facit,* hæc Cyrillus.

a *Apud Cælest. ep. 10. t. Rom. Pont.*

XXXII. DE EPISTOLA CYRILLI AD NESTORIVM.

Porro epistola, cuius hic meminit Cyrillus, fuit posterior ad eum data: quod declarant illa quoq; verba, quæ in eadem continentur b: *Ego vero ad id denuo reuersus, quod me potissimum decere existimo, te velut fratrem in Domino eti amnum monere non grauabor &c.* quibus apparet, eam quam alteram epistolam dicit, debere intelligi secundam ad Nestorium datam: esse planè eamdem ex eius argumento narrato in epistola ad Cælestinum agnoscitur, cum fidei breuem expositionem contineat: nam in fine eiusdem epistolæ ad Nestorium hæc habet: *Atque hæc quidem in præsentia ex charitate, quæ est in Christum, scribenda existimaui, obsecrans te vt fratrem, & coram Christo sanctisq; Angelis eius obtestans, vt hæc nobiscum & sentias & doceas, quo Ecclesiarum pax conseruetur, dilectionis quoq; & concordiæ vinculum inter sacerdotes indissolubile permaneat. Saluta, quæ apud te est, fraternitatem. Te, quæ nobiscum est, salutat in Domino.* hæc Cyrillus ad Nestorium. Extant autem ad duas Cyrilli litteras totidem ad eum à Nestorio redditæ c litteræ, ambæque referre arrogantia summa, atque tumore in verba mordacia erumpente, fastuq; se super omnes Antistites efferente.

b *Extant in Conc. Eph. to. 1. edit. Pol. apud Cyrill. ep. 8.*

c *Apud Cyrill ep. 3. & epist. 9*

XXXIII. d *Extant inter ep. Cælest. Pap.* QVI AVERSARENTVR NESTORIVM.

Qui autem præter Cyrillum hoc tempore Nestorium execrari fuerint, idem Cyrillus in litteris d ad Cælestinum anno, qui sequitur, datis declarat his verbis: *Quin hoc ipso quoque tempore plebs Constantinopolitana (leuib. quibusdam vanisq; hominibus, qui ipsi adulantur, dumtaxat exceptis) à Synaxi abstinet: abstinent ab eadem omnia pene monasteria, eorumq; archimandritæ: abstinet & maior quoque pars Senatus, verentes, ne ab illo, vel ab illis quoq; quos Antiochia discessuros inde fecimus abduxerat, qui & ipsi quoq; quidam pertæsum eum habent, &c.* & inferius: *Sciat nihilominus hos quoque sanctitas tua, nempe commenta illius Orientales Episcopos non probare, sed offendi eos atq; dolere, & præcipue Macedonia Episcopos. Et quia hoc Nestorius non ignorat, se omnib. sapientiorem ex illimat, se solum diuinæ Scripturæ scopum attigisse autumat, se solum Christi mysterium cognouisse somniat. Atqui quomodo non magis secum reputat, cum omnes per terrarum orbem sparsi Orthodoxi Episcopi & laici, Christum Deum, Virginem vero, quæ illum genuit, Deiparam esse confiteantur, se solum, qui illud inficiatur, errare? Verum fastu tumens, insidiisq; & sedis potentia fretus, effecturum se arbitratur, vt nos ipsi & reliqui omnes suæ sententiæ subscribamus.* hæc Cyrillus ad Cælestinum anno sequenti.

XXXIV. THEODOSIVS NON REPRIMIT NESTORIVM.

Sed vnde vis tanta Nestorio, vt aduersante licèt ipsi orbe Catholico, non dimitteret animum, sed magis magisq; ad stabiliendam impietatem maioribus in dies conatib. erigeretur? Accidit planè dolendum illud, quod Nestorius Imperatorem fauentem sibi nactus fuit, non quidem vteius patrocinaretur impietati, sed donec controuersia illa à sancta Ecclesia dilucidata foret, ipse hominem (vt opus fuum) quem Antiochia accerserat, foueudum sibi putarit. Quod enim, reiectis reliquis Constantinopolitanæ Ecclesiæ clericis, qui ad eam sedem tum à populo postulari, tum à clero eligi videbantur, ipse omnibus illis suo calculo Nestorium prætulisset: vt quod semel fecerat, recte factũ esse defenderet (quod solent principes) caussæ Nestorij præstoerat. Accedebat his quoq; quod reprehensione dignum cognouit factum parentis Arcadij, cum aduersus Episcopum Cõstantinopolitanum studuit Theophilo Episcopo Alexandrino. Sciebat præterea, iam à tempore Theodosij Senioris sui aui, æmulatos esse Episcopos Alexandrinos gloriam Constantinopolitanorum Antistitum, dũ Petrus labefactandam curauit electionem magni illius Episcopi Gregorii Nazianzeni: ne latuit, Theophilum curasse deponi S. Ioannem Chrysostomum eiusdẽ sedis Episcopum. His igitur & aliis permotus Imperator, haud (vt par erat) continuo repressit hominem, sed potius defendendũ susscepit. Hinc videas, prudẽter quidem Cyrillum, cum scribitad Cælestinum, numerato; omnes Nestorio resistẽtes, nihil prorsus de Imperatore loqui, neq; eum rursum accusare, sed solita modestia, quæ essent eius studia pro Nestorio, reticere, quæ quidem potius per legatum, quem misit Possidonium, ei secreto nuncianda, quam litteris credenda esse, putaret.

XXXV.

Imperatoris ergo fauore incalescens bestia illa, quam violenta in aduersantes sibi prosiliit? Res namq; ab eo gestæ Constantinopoli hoc ipso anno, & in sequentem productæ, relatæ vero in libello Basilij archimandritæ sunt huiusmodi e: *Accidit, vt populus vsitatam pridemq; receptam fidei doctrinam requirens, publicè aliquando inclamarit:* REGVLM HABEMVS, EPISCOPVM NON HABEMVS. *Verum hic populi conatus nentiquam mansit impunitus: pars namq; illo temporis articulo comprehensa & in regia hac ciuitate ad tribunal abstracta, tali immanitate diuerberata, excepta q; est, qualis ne apud barbaras quidem nationes quandoq; vsitata fuit.* & inferius: *Non defuerunt, qui populo præsente & audiente, in sanctissima ecclesia eorum illo reclamarent: quamuis hoc ipsum quoq; non citra grauissima incommoda, quæ ea de caussa pertulerunt. Demiq; simplex quidam monachus Zelo quodam vehementi instigatus, per mediam Ecclesiam progressus, impietatis præconem, quod hæreticus esset, quodq; populi Synaxin haberetur, ab ingressu prohibuit. Sed hunc ille (nempe Nestorius) egregiè casum magnificis Præsulib. tradidit: flagrucq; denuo dissectum, publico præcone non absq; clamore præeunte, miserando spectaculo in exilium expulit. Neq; tragœdia hac hisce finibus constitit: etenim quidam ex proscripti contubernio post impiam illius concionem, certissimam, nisi Deus prohibuisset, in ipsamet sacris sancta Dei Ecclesia eadem edituerant.*

e *extant inter Acta Ephe. NESTORIVS PATRE THEODOSII ASSERVIT IN ORTHODOXIS.*

XXXVI. DIRA A NESTORIO PASSIVNT MONACHI ORTHODOXI.

Porro autem quæ nos ab illo perpessi sumus, ea omnem fidem omnemq; opinionem longè superant. Etenim quo perfecte edoceremur, vera ne ea essent, an falsa, quæ de eo acceperamus, in Episcopale palatium illius iussu hortatuque conscendimus: aliquoties autem in aliud & aliud tempus reiecti. Vix tandem prodiens: Quæ (inquit) vultis, ea paucis exponite. Postquam vero ex nobis audiuit, quia docuerat, putat, sacram Virginem nihil aliud peperisse, quam hominem sibi coessentialem, nihil rursum ex carne nasci posse, nisi carnem, ea recta fidei non satis consentanea videri: quam primum Decurionibus, vt nos à turba abreptos cædant, serio mandat. Cæsi autem inde ad Ecclesiasticum tribunal abducimur, ibidemque veluti nequam, scelerati, summum que supplicium promeriti denudamur, denudatique indignis modis vapulamus, laceramur, calcibusque impetimur. Quid multa? eiusmodi nos in Ecclesia iniuste ab iniustis perpessi sumus, cuiusmodi ne insimæ quidem sortis homines in foro ciuili, nedum clerici & monachi & archimandritæ experti sunt aliquando. Cæterum diu multumque in Episcopali Consistorio diuexati, rursus sanctæ tabescentes, inde ad supplicium ergastulum abripimur, eoque in loco non

modico tempore concluſi aſſeruamur. Neque illius furiæ his contenta quieuerunt, verum per quendam impoſturam magnificentiſſimo celeberrimæ ciuitatis huius Præfecto tradi nos curauit.

XXXVII.

Per hunc ergo ferro exuiti ad publicam reorum carcerem abſtrahimur. Hinc iterum extracti, catenisq; vt antè impediti. Prætorio iſtimur. Cumque ibidem nullus planè, qui nos accuſaret, præſto eſſet, ordine rurſum ad Eccleſiaſticum Concilium deducimur: vnaque reducti, denuo ab illo in faciem cædimur. Demque compoſita oratione, grandem quendam, vt poſtea patuit, commentus (alium namq; Filium animo occultabat) naturalem Dei Filium ex ſacra Virgine natum dixit: eumque in modum exceptos tandem dimiſit. iſta monachi talia perpeſſi expoſuerunt in libello Theodoſio dato, quorum modeſtiam magnoperè illud commendat, quod eidem Imperatori ad poſtremum iſta ſubiecerunt: *Quamobrem iterum atque iterum immortalem piiſſimam fidem veſtram obteſtamur, ne Orthodoxam Eccleſiam, Orthodoxi piiſſimique regni veſtri temporibus ab hæreticis adulteratam, in poſterum neglectui habeatis. Non expetimus contumeliam indigne nobis illatam vindicari, Deus nouit: deſiderium autem Chriſtianæ fidei fundamentum inconcuſſum, immotumq; perſiſtere. Veſtra proinde maieſtas ſacratam & acumenicam Synodum primo quoque tempore coire iubeat.* hæc ſanctiſſimi illi viri. Quæ autem paſſi ſint clerici Conſtantinopolitani, qui Neſtorij communionem auerſarentur, paucis his Cæleſtinus Papa explicat in epiſtola ad Neſtorium:

MODESTIA MONACHORVM COMMENDATVR.

XXXVIII.

Audio vim maximam Catholicè ſentientes, quibus nos communicamus clericos ſuſtinere: ita vt & his etiam ciuitas interdicta dicatur, &c. Qui autem in viros ſanctos ſibi coram reſiſtentes talia tantaq; patrare nõ timuit, vel erubuit, idem in abſentes repugnantes ſibi vibrare iacula totis viribus minimè prætermiſit. Quænam meditatus & omni dolo aduerſus Cyrillum Alexandrinum Epiſcopum eſt proſecutus, ſuis ipſe Cyrillus litteris notum facit, illis præſertim, quas primum hocipſo anno ad eumdem Neſtorium dedit, aliiſque ad clerum Conſtantinopolitanum poſtea datis, quibus queritur miſſos à Neſtorio tamquam præcones quoſdam, qui nefanda crimina aduerſus ipſum Cyrillum vbique ſpargerent: ſed quæ fuerint iſta, ipſius Cyrilli ad eum redditæ litteræ patefaciunt. At contra Cyrillus omni egit tolerantia, manſuetudine & modeſtia, prout litteræ ab eo ſcriptæ ad Cæleſtinum Pontificem datæ demonſtrant, in quibus poſt multa id genus hæc habet a: *Fateor autem in animo fuiſſe, Synodicis litteris ipſum commoneſacere, nos cum eo communionem retinere non poſſe, qui talia docuiſſet ac ſaperet: ratus tamen lapſis manum porrigendam, proſtratoſq; tamquam fratres erigendos eſſe. hoc ipſum in hodiernum vſq; diem non feci: attamen ne nihil hic agerem, hortatus ſum illum per litteras, &c.* Sed quid eſt quod ait, *Synodicis eum conuenire litteris*, niſi aduerſus eum Ægyptiorum Epiſcoporum Synodum cogere, eumque à ſua ipſorum communione alienum pronunciare? Noluit equidem Synodum cogere, vt ipſe in fine teſtatur, abſque nutu (vt poſtea innotuit) Cæleſtini Romani Pontificis. Sed rurſum idem Cyrillus in alia epiſtola b: *Quid (inquit) vetabat & nos quoq; vocibus illius contraria ſcribere ac ſentire: Anathema, ſi quis Mariam Deiparam eſſe negauerit? Verum id hactenus propter illum facere nolui, ne ſint, qui Epiſcopum Alexandrinum Ægyptiorumue Synodum anathematis ſententiam in Neſtorium tuliſſe dicant.* hæc idcirco, quod cum Neſtorius anathema in omnes dixiſſet, qui Mariam Deiparam dicerent, etſi iure ipſe contrariam hanc ſententiam ferre potuiſſet in omnes, qui negarent Mariam Deiparam, tamen modeſtiæ & pacis cauſa hactenus abſtinuiſſe voluit.

a Extant inter ep. Cæleſt.

b Apud Alla Epheſ. to. 1. c. 3. ed. Paiſ.

XXXIX.

Sed accipe & illud Cyrilli mãſuetudinis & animi moderationis his quoq; temporibus exhibitum dignum exemplum. Cum clerici Conſtantinopolitani aduerſus Neſtorium formaſſent libellum, quem offerrent Imperatori, primum omnium miſerunt illum Alexandriam ad Cyrillum, vt de eo iudicaret & ſententiam ferret. Ad quos ipſe reſcribens, ne darent illum perſuaſit, ne agere viderentur Neſtorii accuſatores: inter alia enim iſta ad eos reſcripſit: *Libellum ſupplicem veſtra opera ad me miſſum, quaſi is extra noſtram ſententiam Imperatori porrigi non deberet, accepi & legi. Verum quod prolixè in eum incurrat, qui illic agit,* nempe Neſtorium *(ſiue fratris ſiue alio quocum q; nomine cenſeatur) hactenus ſuppreſſi, ne aduerſus nos inſurgens, ſi per nos hæreſeos apud Imperatorem delatũ cauillaretur.* hæc ipſe & alia plura id genus, quibus declaratur quam ægre & obtorto (vt dicitur) collo Cyrillus protraheretur ad pugnam, licet bellum ſanctiſſimum videretur, & ſponte appetendum ab omnibus Orthodoxis aduerſus emergentem impietatem.

XL.

Quam autem propenſiori ſtudio Chriſtianæ charitatis Neſtorii ſalutem Cyrillus ſumma patientia (quod charitatis proprium eſt) procuraverit, teſtantur planè litteræ illæ ad amicum Neſtorij ſcriptæ, quibus rogat, vt ab inſania illa hominem retrahat. eſt illarum exordium c: *Noui dilectionis tuæ ſinceritatem, &c.* & poſt multa, quo ſit animo erga ipſum Neſtorium, declarat his verbis: *Me ita non offendit vlla iniuria vel contumelia, nec quamuis multa illa contumelia, quib. me petunt quidam, de quibus nihil tale ſuſpicabar, ſed in oblitionem abeant hæc omnia, iudicabit autem eas Deus, qui talia negati ſunt. Modo ſalua ſint, quæ fidem concernunt, & amicus ero, & dilectus, nec cui quam concedam, vt me religioſiſſimum Epiſcopum Neſtorium diligendo ſuperet, quem etiam (coram Deo loquor) in Chriſto ecclesiam eſſe cupio, &c.* Vides hic, lector, quales veri eſſe ſoleant Orthodoxi, filii pacis, verè Iſraelitæ, pacifice progredientes ad bellum: nempe conſueuiſſe primum offerre pacem, quam & magis optent, ſalua fide, ſuſcipi: præmittere que legationes, & dum rogant, quæ pacis ſunt, vibratos validos ab hoſte ictus ſcuto excipere charitatis.

c Cyr. ep. 8.

XLI.

Sed quænam contra Cyrillum Neſtorij arte probrolæ calumniæ ſparſæ fuerint, alibi cum ſcribit poſtea ad clericos Conſtantinopolitanos d, recenſet: nimirum collegiſſe Neſtorium circuitores & deploratos homines, qui ad hoc vagarentur, & vbique locorum aduerſus ipſum Cyrillum probra diſſeminarent: erant iſti Cheremon, Victor, Sophronius, & alij, teſtatur id etiam in epiſtola ad Acacium e & illis ad ipſum Neſtorium datis litteris, quarum eſt exordium *Intelligo quoſdam, &c.* vbi inter alia: *Lacerant autem voces in me inſaniæ plenas: hic quidem, quod cæcos egeno ſq; per iniuriam oppreſſerim: alius, quod ſermum in matrem ſtrinxerim: nonnulli, quod ancillæ præſidio earum alienum abſtulerim: quidam denig; quod eius modi improbitatis ſuſtinere labor auerim ſemper, cuius modi ne infeſtiſſimos quidem hoſtes labor are optauerit quiſquam. Verum iſtos, & ſi qui eius farinæ ſunt alij, non multum moror, ne ſupra magiſtrum & Dominum, vel etiam ſupra maiores meos temeritatis meæ menſuram extendere videar. Fieri enim vix poteſt (quamcunq; demum vitæ rationem ineris) vt prauorum maledu orum; hominum dentes euadas. Sed illi quidem maledicentia & acerbitate os plenum habentes, cor à omnium iudice cauſam olim dicturi ſunt. Ego vero ad id denuo reuerſus, quod me potiſſimum decere exiſtimo, te veluti fratrem in Domino etiam iij admonere non grauabor, &c.* Porro iſtas omnes calumnias inanita prorſus fuiſſe figmenta, inde peſpicuo colliges, quod in iudicio Epheſino, vbi eius acculatores auditi ſunt omnes, nec vnus auſus eſt de his aduerſus Cyrillum libellum accuſationis offerre.

d Cyr. ep. 7.

e Cyr. ep. 8. CALVMNIÆ IN S. CYRILLVM SPARSÆ A NESTORIO.

XLII.

Intueris ne vel ex his ſaltem (appello te iterum, lector) penes horum alterutrum, vel Neſtorium, vel Cyrillum, ſit veritas, & qui Deo militet, vel diabolo? Furit ille, clamat, fremit, diſſecatur corde, ſtridet dentibus, inſligit verbera: iſte contra modeſtè, patienter, atq; quietè rem agit, obtemperans diuinæ legi iubenti g: *Si quando acceſſeris ad expugnandum ciuitatem, offeres ei primum pacem.* hæc planè ſuadet & iubet Spiritus lex: nec enim ex ſententia Iacobi h: *Quæ deſurſum eſt patientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuaſibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia & fructibus boni, non iudicans, ſine ſimulatione.* His planè legibus obſecutus S. Cyrillus, charitatis & pacis frequenter & vbique in toto hoc progreſſu reliquit impreſſa veſtigia, quod & crebro erit inſpicere in litteris ab ipſo datis ad diuerſos anno ſequenti: nec enim præterquam ad Neſtorium, hoc anno ad neminem de ea de re ſcripſiſſe, idem ipſe Cyrillus teſtatur in dicta epiſtola ad Cæleſtinum ſequenti anno conſcripta illis verbis: *Ad nullum alium conſacerdotum noſtrorum ſcripſi.* Hæc quidem ſatis de Orientalibus turbis Neſtorii cauſa hoc anno magno damno Fidelium excitatis.

SIGNVM PATENS COGNOSCENDI HÆRETICVM A CATHOLICO.

g Deut. 20. h Iac 3.

Quod

XLIII. IVVENALIS EPISC. HIEROSOLYM. POST PRAILIVM

Quo ipso tempore, defuncto Prailio Hierosolymorum Episcopo, in locum eius subrogatus est Iuuenalis. Haud quidem ad longioris temporis spatium constat Prailium propagasse sedem, cum extent Cyrilli Alexandrini Episcopi litteræ sequenti anno ad Iuuenalem Hierosolymitanæ sedis Antistitem datæ, quamobrem necessario affirmandum est, irrepsisse mendum in Nicephori Chronicon, vbi sedi Prailij anni viginti adscribuntur, cum, habita ratione eius prædecessoris, nempe Ioānis decessus, eum nonnisi annos tredecim in sede eadem transegisse dicendū sit. Quantum vero temporis sederit Iuuenalis, in fine ipsius dicendum erit.

XLIV.

Haud multum temporis intercessit, cum hoc anno creatus Iuuenalis Episcopus Hierosolymitanus, idem ordinauit Petrum primum Episcopum Saracenorum, quem diximus ex duce ipsorum à sancto Euthymio esse ad fidem Christianam conuersum. De huius in Episcopum promotione superius dictum est: hic autem ad certum eius ordinationis tempus declarandum, oportuit iterum meminisse: nam hoc, vel sequenti anno id accidisse, inde certum deducitur argumentum, quod reperiatur ipse Petrus (vt dicemus) interfuisse post sequentem annum Ephesino Concilio: qui nec ante præsentem annum ordinari potuit, cum nondum creatus esset Iuuenalis Episcopus Hierosolymæ, qui dictum Petrum Pontificem gentis Saracenorum ordinauit. Magna quidem Dei prouidentia factum est, vt quo tempore Dei Ecclesia grauia passura esset ab illis, qui eam propagare deberent in exteras regiones & barbaros populos, tunc accideret, vt ijdem barbari omnium immanissimi ad fidem Christianam se spōte contulerint, & ex eis vnus constitueretur Episcopus, qui cum aliis sanctis Patribus Nestorium damnaturus esset in Concilio Ephesino: vt planè impletum fuerit Dominicum illud oraculum a: *Multi venient ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob, filii autem Regni eiicientur in tenebras exteriores.*

a Matt. 8.

IESV CHRISTI
Annus 430.

CÆLESTINI PAP. Annus 7. THEOD. 23. VALENT. 6. IMPP.

I.

TRIGESIMVS supra quadringentesimum Christi annus amborum Augustorum Consulatu, Theodosij nimirum decimo tertio, Valentiniani vero tertio, clarus illuxit, sed Catholicæ Ecclesiæ ob concitatas per Nestorium turbas ærumnosus: quod litteræ ipsius Nestorij vna cum aliis eius scriptis pro defensione hæresis lucubratis, per Antiochum virum illustrē Cælestino Romano Pontifici redditæ sunt. Cum paulo post, ante etiam quam ipsa Nestorij scripta in Latinum translata essent, opportunè contigit aduentus Romam Possidonii diaconi Ecclesiæ Alexandrinæ ad eundem Cælestinum Romanum Pontificem; cui cum litteras, tum etiam volumina dedit, quibus Nestorij execranda impietas omni ex parte latissimè confutabatur. Quid autem, his acceptis atq; perlectis, statuerit Cælestinus contra Nestorium, litteræ ab ipso tum ad eum, tum ad Cyrillum & alios eadem ex causa redditæ, apertissimè indicabunt: de quibus omnibus antequam agamus, ex more, consignanda est certa firmaque demonstratione ipsa veritas temporum: qua stabilita, res, quæ tractādæ sunt, clariori veritatis nitore perspicuæ in omnibus effulgebunt.

NESTORII ET CYRILLI LITTERÆ AD CÆLESTINVM ALLATAE.

II. POSSIDONII LEGATIONIS TEMPVS.

Cum ex redditis à Cœlestino Romano Pontifice ad Nestorium litteris satis liquido ac manifestè dicatur, eodem fermè momento temporis, quo ipse litteras Nestorii accepit, superuenisse Possidonium cum litteris Cyrilli ac voluminibus ab ipso missis, & antequam Latinitati redderentur Nestorij scripta, legisse Cælestinū, quæ per eundem Possidonium missæ erant, Cyrilli chartas Latinè scriptas: certo certius affirmandum est, eodem anno, quo cōtigit legatio Possidonij, æque euenisse reddi Nestorii litteras Cælestino. Erat his Possidonius Ecclesiæ Alexandrinæ diaconus, vt litteræ hoc anno datæ ab ipso Cælestino ad Ioannem Episcopum Antiochenum in fine significant: quem quidem hoc item ipso anno Romam à Cyrillo ad Cælestinum venisse legatū, inde potest intelligi, quod litteræ d ab ipso Cælestino ad Nestorium tunc primum redditæ datæ hoc anno leguntur, tertio Idus Augusti, sub dictis anni huius Consulibus Theodosio decimum tertiū & Valentiniano tertium, licet mendosè legatur inedita nu per Cælestini ad Nestorium epistola Consulatus Theodosii decimus quartus cum Valentiniani tertio: nam nonnisi decimustertius Theodosii Consulatus cum tertio Valentiniani contigisse, Fasti omnes manifestè demonstrant: vt ex Consulatibus eorundem, qui præcedunt & subsequuntur, absque aliqua vel leui dubitatione potest intelligi.

b Celest. ep. 1. et Lib. Rom. Pont.

His igitur in hunc modum de veritate temporis stabilitis, iam describamus hic litteras ab ipso Nestorio ad Cælestinum Romanum Pontificem missas, quæ tamen nonnihil mendosæ in veteri scripto codice leguntur his verbis c:

III. c Excerpta Antonii Augustini.

*Fraternas nobis inuicem debemus collocutiones, vt * vna inter nos secundum obtinente concordia pugnaturi diabolum pacis inimicum. Quorsum hoc antiloquium? Iulianus quidam & Florus & Orontius & Fabius dicentes se Occidentalium partium Episcopos, sæpè & piissimum & prædicatissimum Imperatorem adierunt, ac suas causas deflerunt, tamquam Orthodoxi temporibus Orthodoxis persecutionem passi: sæpè eadem & apud nos lamentantes, ac sæpe relicti, eadem facere non desierunt: sed insistunt per dies singulos implentes aures omnium vocibus lacrymosis. Hi quidem ad eos sermonibus, quibus oportuit, vsi sumus, cum negotii eorum veram fidem nesciremus. Sed quoniam apertiore nobis de causis eorum notitia opus est, ne possimus & Christianissimus Imperator noster molestiam sæpe ab his sustineat, ne nos, ignorantes eorum causas, circa negotii defensionem dubitemur, dignare nobis notitiam de his largiri: ne vel quidem ignorando iniustiam veritatis importuna miseratione conturbantur, vel canonicam indignationem beatitudinis tuæ, qua contra eos, pro sectis religionis sæpe probata est, aliud quiddam, quam hoc æstiment. Nam sectarum nouitas multum * meretur defensionem à veris pastoribus. Vnde & nos non modicam corruptionem Orthodoxiæ apud quosdam hic reperientes, & ira & lenitate circa ægros quotidie vtimur.*

* vnanimiter nobiscum obtinente concordia impugnat. NESTORII EPISTOLA AD CÆLESTINVM.

* nullam

*Est enim ægritudo non parua, sed affinis putredinis Apollinaris & Arij: Dominicam enim in homine vnionem ad cuiusdam contemperationis confusionem passim commiscent, adeo vt & quidam apud nos clerici, quorum alij ex imperitia, alij ex hæretica fraude in se olim celata *, qua plurima & Apostolorum temporibus contigerunt, tamquam hæretici ægrotent & apertè blasphement Deum, Verbum Patri Homousion, tamquam originis initium de Christotoco Virgine sumpsisse, & cum templo suo adificatus esset, & carni consepultus, eandem, dicunt post resurrectionem commiscuisse carnem, sed in naturam transisse Deitatis (vt in compendio dicam) & Deitatem Vnigeniti & ad originem coniuncta carnis referunt, & commortificant carni. Carnem vero coniunctam Deitati ad Deitatem transisse blasphemant ipso Verbo Deificationis: quod nihil est aliud, nisi vtrumque corrumpere: sed & Virginem Christotocon ausi sunt cum modo quodam, Theotocon dicere: hanc enim Theotocon vocantes (ita quidem legendum esse persuadet, quod in Concilii Ephesini Actis hæc sic reddantur d: Citra horrorem sacram Virginem Dei genitricem appellant) non perhorrescunt, quod sancti illi, & supra omnem prædicationem Patres per Nicænam nihil amplius de sancta Virgine dixissent, nisi quia Dominus noster Iesus Christus incarnatus est ex Spiritu sancto & Maria Virgine. Et acceo Scripturas, quæ vbique Virginem matrem Christi, non Dei Verbi, & per Angelos & per Apostolos prædicarunt.*

IV.

V.

*Propter quæ quanta certamina sustinuimus, æstimo famam præcedentem docuisse beatitudinem tuam, hoc quoque attendentem, quod non frustra certauerimus: sed emendati sunt gratia Domini, multi ex his, qui peruersierant discedentes à nobis, quia * propria & parient Homousion retinuerant, cui viuere commissa est: illa in homine vnio creaturæ est humanitatis Dominicæ, Deo coniuncta ex*

* Tom. 1. Conc. edit. Nicolai.

* locum deprauatum.

*Virgine per Spiritum. Si quis autem hoc nomen Theotocon propter naturam humanitatem communicatam Deo verbo, non propter parientem proponat; dicimus quidem hoc vocabulum in ea, quæ peperit, non esse conueniens. Oportet enim veram matrem de eadem esse essentia * ex se natum. Ferri tamen potest hoc vocabulum propter ipsam considerationem, & quod solum nominetur de Virgine hoc Verbum propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa, non quia ipsa mater sit Dei Verbi: nemo enim antiquiorem se parit. Hæc quidem existimo præcedentem famam significasse. Exponimus vero etiam nos, quæ contigerunt. Rebus ostendimus, quia fraterno animo negotium eorum, quos præadiximus nosse cupimus, non desiderio curiositatis imponamus, cum & nostra narranimus tanquam fratres fratribus, veritatem scilicet arum nobis innocens publicantes, vt sit mihi principium litterarum veritatum. Dixi enim, cum has litteras inciperem, quia fraternas nobis dilectionis innocens colloquationes. Omnem, quæ tecum est, in Christo fraternitatem, & qui mecum sunt, salutamus.* hactenus Nestorij litteræ ad Cœlestinum scriptæ ab eo prætensa causa Pelagianorum Episcoporum.

* qua est

VI.

Hi quidem damnati in Occidente, & sedibus expulsi, Constantinopolim commigrarunt, à Theodosio Imp. auxilium imploraturi: quorum itidem occasione alias quoque post hæc se dedisse litteras, idem Nestorius testatus est posteriori epistola ad Cœlestinum data: quas ab eodem codice acceptas hic tibi cudendas curauimus. Quem autem primo loco posuit Iulianum, vt Pelagianorum signiferum, haud alium esse putamus, quam illum Episcopum Capuanum patria Atellanensem, vt Prosper in Chronico docet, quem S. Augustinus contrariis scriptis exagitauit. Posterior vero epistola Nestorij ad Cœlestinum sic se habet *a*:

a Exordium desunt ad ann.

VII. POSTERIOR EPISTOLA NESTORII AD CÆLESTINVM.

*Sæpè scripsi beatitudini tuæ propter Iulianum, Orontium & cæteros, qui sibi vsurpant Episcopalem dignitatem, & celebrationem aditionem apud piissimum & præclarissimum Imperatorem faciunt, nouæ concludunt frequentibus latentationibus, tanquam temporibus Orthodoxis de Occidente profecti. At hucusq; scripta de his à tua veneratione non suscepimus, quæ si haberem, possem eis respondere, daremq; compendiosam responsum lucubris eorum: nunc enim ab incertis dictis eorum non habet quis, ad quod se conuertat; aliis hæreticos eos vocantibus, & ideo de Occidentalibus patribus * prolatos esse dicentibus; ipsis vero in tantis calumniam se sustinuisse, & periculum pro Orthodoxa fide ex subreptione perpessos. Quorum verum certum sit, nobis grauis est ignorantia. Nam condolere eis, si vere hæretici sunt, crimen est: & iterum non condolere, si calumniam sustinent, dirum & impium est. Dignetur igitur amantissima Dei anima tua informare nos, qui ad vtrumque momentum huc usque dubitamus, id est, & ad odium, & ad miserationem eorum, doceri autem volumus quam de his sententiam teneamus: detinemus enim eosdem vivos per dies singulos dissimulantes spe & expectatione beatitudinis tuæ. Non est enim, ô venerandissime (sicut nosti) res vilis de causa pia scire, nec parua est probatio eorum, qui hoc agunt. Multus enim etiam nobis labor hic celebratur, dum elaboramus eruere scelestissimam impietatem pessimæ opinionis Apollinaris & Arij de Ecclesia Dei: nescio enim quemadmodum quidam de Ecclesiasticis quandam contemperationis imaginem Deitate & humanitate Vnigeniti accipientes ægrotant ægritudine prædictorum hæreticorum, dum & corporis passiones audent superfundere Deitati Vnigeniti, & immutabilitatem Deitatis ad naturam corporis transisse confingunt; & vtramq; naturam, quæ per coniunctionem summam & inconfusam in vna persona Vnigeniti adoratur, contemperationis mutabilitate confundunt. Cæci, qui nec sanctorum illorum Patrum expositionem meminerunt, aperte ad eos reclamantes: Credimus in vnum Dominum Iesum Christum Filium Dei incarnatum ex Spiritu sancto & Maria Virgine. Hæc enim vox in nomine quod significat vtramq; naturam, id est, Christum esse Deitati Patris Homousium, humanitas vero posterioribus temporibus nata est ex sancta Virgine, quæ propter coniunctionem Deitatis ab Angelis & hominibus simul colitur. Eum ergo, qui hæc propter sectarum prauitatem tot laboribus fatigatur, considero, quid iterum pati necesse est, si negotium præ eorum virorum nescias, timeat q; ninus ne additamentum hæreticorum per ignorantiam hic positus faciat. Vnde rogo, vt vndiq; studiosum sit sanitæ animæ tuæ de nare notitiam prædictorum virorum, maxime cum litterarum sequester fidelissimus Valerius cubicularius possit beatitudini tuæ per se exponere molestias eorum. Omnem in Christo fraternitatem, quæ tecum est, ego & qui mecum sunt, plurimum salutamus.* hactenus Nestorij ad Cœlestinum litteræ pro Pelagianis primo loco scribentis.

* partibus

VIII. NESTORIVS TENTAT CÆLESTINVM INDVCERE IN SVAS PARTES.

Sed quodnam Nestorij consilium fuerit scribendi ad Cœlestinum Romanum Pontificem, perueſtigandum est. Vt autem qui iam fermè biennio tacuisset, modo ad ipsum scriberet, insuperque vna cum litteris & codices à se pro hæresis defensione illis adiungere: ea quidem ex causa id factum esse videtur, quod cum idem Nestorius in promulganda hæresi acerrimè sibi aduersantem Cyrillum Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopū inuenisset, qui tum sedis auctoritate, tum excellenti doctrina Orientales Episcopos ad suas partes trahere facilè posset: considerans ex Antiquorum vsu, in huiusmodi de fide obortis controuersiis dubia lance suspensis in eam partem fauorabile inclinare iudicium, in quam Romani Pontificis sententiæ calculus apponeretur: vt eum promereri posset, omnem conatum adhibuit, curans id tractari per Antiochum virum illustrem, qui Cælestino Papæ, quæ pro defensione hæresis hactenus ab eo essent scripta, redderet; vt illis (ô summa dementia!) primario Catholicæ sedis Antistite persuaso, vniuersa simul cum eo Catholica Ecclesia in eandem quoque sententiam traheretur. De huiusmodi quidem vana hominis spe hæc habet Cyrillus in epistola *b* data hoc anno ad Iuuenalem Hierosolymorū Episcopum, verbis his: *Ratus autem, quod & Romana Ecclesia sacerdotem in suam sententiam pertrahere queat, scripsit ad dominum meum ac religiosissimum ac pientissimum Cælestinum, insecens epistolis dogmatum suorum perversitatem: misit autem & multas expositiones; ex quibus perversa sapere deprehensus, ac iam cum execratione tanquam hæreticus condemnatus est.* hæc Cyrillus.

b Apud Cyrel. ep. 26.

Sed quæ sunt ista consecuta, dicamus. Iam planè fefellit inanis spes sua & cassa præsumptio miserum, qui fieri posse stulta existimatione putauit, vt Ecclesia, quæ (vt est sententia Patrum) hæreses omnes semper incessabili studio insectata, easdem penitus profligauit atq; discussit, eadem ipsa acceptura foret tale portentum, monstrumq; deforme, omniumq; terrerrimum, quod spiritu satanico concepisset, vanitate formasset, & horrendum visu compositum peperisset superbia, aluisset maledictis, atq; blasphemiis fagināsset. Sed quomodo illud, simul ac Romæ visum, eodem fermè momento temporis Apostolico confossum est gladio, iam dicamus. Primum vero de Cyrilli ad Cælestinum Papam epistola, quæ & primo loco lecta est, instituamus orationem pro ordine rerum gestarum ac temporum.

IX.

Cyrillus igitur Episcopus Alexandrinus cum frustra tentasset Nestorij emendationem, quam ex Cælestini Papæ litteris procurauerat: quo de omnibus ipsum Romanum Pontificem edderet certiorem, ad ipsum legauit (vt dictum est) Possidonium Ecclesiæ Alexandrinæ diaconum, cui ad eundem litteras dedit, Præterea vero, ne in damnationem Nestorij excitaret ipsum Cælestinum ad id præstandum paratum, sed vt dilatione aliqua exspectaretur, si tolerantia eius dem hæresiarchæ morbus curari posset, ista in mandatis Possidonio dedit: *Si (inquit) Nestorij litteras & expositionum illius codices redditos Cælestino compereris, tu quoq; illi meas redde litteras: sin secus, non reddas.* sed hæc inferius. *Possidonius autem cum comperisset, tam epistolas, quam exegeses illius Cælestino fuisse exhibitas, compulsus est ipse quoq; quæ sciebat exhibere.* hæc namq; ita transacta esse, ex relatione Petri Primicerij Notariorum presbyteri Alexandrini *c* intexta Ephesino Concilio habentur expressa. Extant autem ipsæ Cyrilli litteræ ad Cælestinum Papam Possidonio datæ, quarum est exordium *d*: *Si in rebus vsq; adeo seriis & necessariis, &c.* vbi inferius: *Tradidi (inquit) & epistolas quoque à me scriptas (ad Nestorium scilicet) Possidonio, vt tuæ sanctitati eas offerat.* fuisse autem has primas litteras à Cyrillo ad Cælestinum conscriptas id illis ipse verbis ostendit, vbi ait: *Sane hactenus altum tacui. Nec, cum quicquam omnino de illo, qui Constantinopoli nam Ecclesiam hoc tempore administrat, vel ad religionem tuam, vel ad vllum alium conscripserim dorem nostrum scripsi, non ignorans præcipitem celeritatem in eiusmodi rebus cum vitio plerumq; coniunctam esse solere. &c.*

X. CYRILLVS QVAM PATIENTER AGAT ADVERSVS NESTORIVM.

c Act. Con. Eph. tom. 2. edit. Felt.

d Tom. 1. ep. Rom. Pont. post epist. 2. Cælest.

Post hæc vero narratis, quæ gesserit Nestorius aduer-

ROMANI PONTIFICIS SVMMA AVCTORITAS.

sus Catholicam fidem, quæue ipse Cyrillus pro eiusdem defensione operatus esset: quàuis sciret, quod & aliis prædicarat, scriptisque firmarat, Nestorij sententiam omni esse execratione dignam, tamen haud suarum partium esse tatus, nouam hæresim condemnare, & quæ de fide exoriri entur quæstiones definire, sed id tantummodo muneris esse Romani Pontificis, ista ad finem epistolæ subiicit: *At quamuis res ita habeat, non prius tamen illius communionem considenter deferre ausi fuimus, quam hac ipsa pietati tuæ indicaremus. Digneris proinde, quid hic sentias, declarare, quo liquido nobis constet; communicare ne nos cum illo oporteat, an vero libere eidem denunciare, neminem cum eo communicare, qui huiusmodi erroneam doctrinam fouet & prædicat. Porro tuæ integritatis mens ac super hac re sententia non modo piissimis Deoque deuotissimis Macedoniæ Episcopis, sed totius quoque Orientis Antistitibus perspicue per litteras exponi debet: nam cupientibus illis ansam dabimus, vt omnes vno animo in vna sententia perstitat, rectæq; fidei, quæ iam impugnatur, opem ferant.* & in fine post recensitos tomos, quos pro sua de Catholica à se scriptos fuisse mittit Romam ad Cælestinum, mox addit: *Tradidi & epistolas quoque à me scriptas Possidonio, studioseque illis iniungens, vt tuæ sanctitati eas offerat.* hactenus ipse. Vidisti haud obscure, lector, pristinum morem ab ipso exordio Romanæ Ecclesiæ in Annalibus demonstratum, nimirum solius esse cathedræ Petri, quæstiones de fide definire, & emergentes hæreses cum earum auctoribus condemnare.

XII. SYNODVS ROMANA CONTRA NESTORIVM.

Cælestinus igitur, his visis Cyrilli litteris, perlectisque ab eo missis vna cum ipsis etiam voluminibus, posteaque inspectis Nestorij litteris & reliquis ab eodem pro defensione hæresis scriptis, conuocat Episcopos: habita Synodo, omnium sententia fuit tanta blasphemia condemnata auctori vero ipsius decem dierum ad resipiscendum concessum est spatium, eadem damnatione feriendus & ipse si in asserto errore persisteret. Collectum quidem fuisse ea de causa Romæ ex more Concilium, litteræ Cyrilli ad Nestorium postea redditæ declarant his verbis *a*: *Et quid nunc, obsecro, consilij capiam? (tuam hic namq; pietatem appellare compellor) quandoquidem Cælestino religiosissimo Romanæ Ecclesiæ Episcopo iubente, cæterisq; piissimis Episcopis, qui illi adfuere, ita postulantibus, inuestigare cogor, &c.* est de eadem Synodo etiam mentio in aliis litteris Cyrilli ad Ioannem Antiochenum postea datis.

a In Act. Conc. Ephes. edit. Paris. tom. 1. c. 2.

XIII.

Quæ igitur tunc in Romana Synodo à Cælestino Pontifice aduersus Nestorium definita fuerunt, ab eodem Pontifice in datis ad eum litteris sunt expressa: quarum cum plura extent exempla ex Græco reddita, nos eamdem ex veteri Cresconiana Collectione describemus epistolam, quam quidem Patres Concilij Ephesini præconiis extulerunt, & Euagrius *b* Scholasticus pro dignitate argumenti, & auctoritate scribentis, diuinam appellat: quę tum ex Latino in Græcum, & rursum è Græco in Latinum reddita translatione, tum etiam scribentium vitio (vt assolet in antiquioribus, quæ sæpe sæpius descripta esse oportuit) aliqua interdum contraxisse menda cognoscitur. Sed vtcumque sit, venerandæ certe antiquitate conspicua permanet; qua primum ad ea, quæ spectabant ad Pelagianos, pro quibus Nestorius scripserat, respondit. est autem huiusmodi:

b Euag. lib. 1. c. 4.

XIV. EPISTOLA CÆLESTINI AD NESTORIVM.

Dilectissimo fratri Nestorio Cælestinus.

Aliquantis diebus vitæ nostræ post nescium, & sæpe damnatum dogma Pelagij atque Cælestij Catholica fides quietem habuit, quando eos cum suæ disputationis sequacibus telis veritatis sententiæ Orientis Occidentisque percussit. Denique sanctæ recordationis Atticus Catholicæ magister fidei, & vere beati Ioannis etiam in ista successor, eos ita persecutus est pro communi, vt iis nec standi quidem illic copia præstaretur. Mansit nos post eius excitum solicitudo vel maxima, cum successor ipsius, vtrum etiam in eius fide succederet, quæreremus: quia difficile est continuari quæ bona sunt (nam sibi sæpe alternis vicibus aduersa succedunt) habuimus tamen post hunc, à quo eramus continuo deferendi, sanctum Sisinnium, celebratum simplicitate & sanctitate collegam, eam fidem, quam tenuerat, prædicantem. Legerat profecto simplex sanctitas & sancta simplicitas, timendum magis, quæ nos alte sibi esse sapiendum: & alibi c, altiora sectanda non esse. & iterum d, Si quis aliud prædicauerit, quam quod

DE SISINNIO EPISCOP. CONSTANTINOP. *c Eccl. 3. d Galat. 1.*

prædicauimus, anathema sit. Hoc tamen exeunte de sæculo, cum se solicitudo nostra in tantum, in quantum ei Dominus nostet permisit, extenderet, lætificauit animam nostram vniuersorum enarratio nunciorum, quam mox firmauit eorum, qui interfuerit ordinationi tuæ, relatio collegarum; qui tibi testimonij tantum detulerunt, quantum ferri huic debuit, qui aliunde videbatur electus. Tanta antea opinione vixisti, vt tuis te alienæ ciuitates inuiderent: tanto nunc terrore vitatus, vt tui in aliis videant, qualiter fuerint liberati.

Dudum sumpsimus epistolas tuas, quibus in angusto nihil potuimus dare responsi: erat enim Græcus in Latinum sermonem vertendus: quod cum licet sero faciamus, sanctis fratris & coepiscopi mei Cyrilli probatissimi sacerdotis per filium meum Possidonium diaconum talia de te scripta suscepimus, quibus his, qui de tua ordinatione detulerant, periisse suum testimonium doleremus. Bonis enim principiis tuis malus (quantum videmus) successit euentus: bonis, inquam, principiis, quæ apud nos ita celebrata fuerant, vt responsum dantes ad relationem fratrum, vos faceremus participes gaudiorum. Sed considerantes nunc & querelam de te prædicti fratris, & interpretatas tandem epistolas apertam blasphemiam continentes; illud nobis Apostolicum e videmus esse dicendum: Vellem mutare vocem meam, quia confundor in vobis: quinimmo mutaui, nisi de præcipitiis se reuocet impius disputator. Necesse est enim, vt malum ex vobis ipsis, sicut præcipitur, auferamus. Legimus ergo epistolarum tenorem, & eos libros, quos illustri viro filio meo Antiocho reddente, suscepimus. In his quidem à nobis inuestigatus, deprehensus & tentus es, quod multiloquio labefactatus, dum vera inuoluis obscuris, rursum vtraque confundens, vel confiteris negata, vel niteris negare confessa. Sed in epistolis tuis apertam non tam de fide nostra, quam de te tulisti sententiam, volens de Deo Verbo aliter, quam fides habet omnium, disputare.

XV. DEPLORATA NESTORII. *e 1. Cor. 5.*

*Ecce nunc, inquam, de te vocamur sententiam, ecce quæ tuarum sunt beneficia * nouit atum: postquam ignoratus electus es, cognitus accusatus. Iam nunc cum illo Gentium doctore f dicendum est: Nam quid eremus, secundum quod oportet, nescimus. Nonne hæc Ecclesiæ illi verba conueniunt? qua probatos sibi viros, non notitiam, sed famam secuta, contempsit, iam inhærens tum opinioni bene de te recedentium. Quo enim intra ouile velut rapacem lupum putaret absconsi? Vox est eiusdem Apostoli g: Oportet hæreses esse, vt probati manifesti sint. Aperi aures, & eius ad Timotheum h vel Titum dictos audito sermones: quid his aliud præcipit, quam vt nouitates vitent vocum profanas? Ad impietatem enim ista proficiunt, quæ semper spinas & tribulos intulerunt. Timotheum i certe rogasse fe dicit, vt Ephesi remanens, nunciaret quibusdam, ne qui aliter prædicarent. Ante oculos mihi Hieremiæ Prophetæ verba sunt: Horribilia (inquit k) facta sunt super terram. Prophetæ iniquitates prophetizant. Hæc, dicas volo, quasi ignota te transeunt, aut quasi nota contemnis? Si quasi ignota te transeunt, non sit pudoris rectum discere, quandoquidem non fuit peruersum docere. Si quasi nota contemnis; intelige te inexcusabilem fore, cum à te commissi tibi talenti quæsierit ille rationes, qui per nos de hoc sancto fœnore suum lucrum semper aspectat. Aspice quæ pœna illum manet, qui abscondit l acceptum, qui integrum certe restituit quod accepit: vnde euidenter aduerte, quod sit & quale periculum, nec hoc quod acceperis, reddidisse. An tu Domino dicturus es m: Quod dedisti mihi, custodiui: cum sic scindi partes eius videamus Ecclesiæ?*

XVI. *e vencficii f Rom. 3.*

XVII.

Qua conscientia viuis, pene ab omnibus in hac ciuitate desertus? optaueram eos tunc fuisse tam cautos, quam nunc sunt, cum sibi desiderant subueniri. Vnde tibi in his quæstionibus verba dirigere, qua sit blasphemia, cogitasse? Vnde hac in populo Episcopum prædicare, quibus Virginei partus reuerentia saluetur? Non debent veteris fidei puritatem blasphemia in Deum verba turbare. Qui vnquam non dignus est anathemate iudicatus, vel adiciens vel detrahens fidei? Plene iterum ac manifeste tradita ab Apostolis nobis nec augmentum nec imminutionem requirunt. Legimus n, in libris nostris non addi debere, non detrahi: magna quidem & addentem & detrahentem pœna constringit. Vnde cauterium præparamus & ferrum: quia vltra non erunt fouenda vulnera, qua medicina abscindi. Scimus certe maiora vitia maiore semper dolore sanari. Inter multa, quæ à te impie prædicata vniuersalis recusat Ecclesia, e Symbolo ab Apostolo tradito, plangimus hæc verba fuisse sublata, qua nobis totius spei vitæ salutisque promittunt: quod quæ sint, loquuntur epistolæ tuæ, de quibus nulla dubitatio est, quia eas ipse misisti: quas in manus nostras noluimus venire, ne de tanti cogeremur sceleris genere iudicare: omnium disputationum tuarum vias breues earum sermo con-

clusit.

cluſit, Extendiſti te latius, multis anfractibus circumiſti, ſero tandem diuerſo itinere peruenisti ad impium conſtitutum. Scimus quid ille a cauerit, qui præcipit contentiones vel pugnas legis eſſe vitandas: Sunt enim (inquit) inutiles & vanæ. Quod igitur vanum & inutile iudicatur, nemo dubitat minime profuturum.

Itaque quamuis & iam frater Cyrillus ſecundis te epiſtolis ſuis aſſerat eſſe conuentum, intelligat volo poſt primam & ſecundam illius & hanc correctionem noſtram quam conſtat eſſe iam tertiam, ab vniuerſitate collegij & conuentu Chriſtianorum te prorſus eſſe ſeiunctum; niſi mox, quæ maledicta ſunt, corrigantur; niſi in eam viam redeas, quam ſe Chriſtus eſſe teſtatur. Male in hunc arma deſperatione mouiſti, qui te ſuper familiam ſuam velut fidelem prudentemq; permiſerat, ante conſtitui. Perit tibi huius vice officij beatitudo promiſſa: non ſolum non das cibum in tempore, verum etiam veneno interficis, quos ille ſuo ſanguine & ſua morte quæſiuit. Venenum namq; eſt, ſale cuis labia, quæ maledictionis & amaritudinis plena videmus, cum contra eum, qui ſuauis eſt, niteris diſputare. Vbi eſt diligentia paſtoralis? Paſtor bonus b animam ſuam ponit pro ouibus ſuis: mercenarius vero eſt, qui eas lupis dimittit & tradit. Quid hic tu paſtor aſſeueris es, qui Dominicum gregem pro lupis ipſe diſpergis? Ad quem nam grex Dominicus ſepta confugiet, ſi intra auilia Eccleſia ſauciatur? Qua futurus eſt tuitione defenſus, qui te patitur pro cuſtode raptorem? Et alias (inquit Dominus c) habeo oues, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere. Ille alias ſe promittit adducere: tibi pereunt, quas habebas. Tametſi quidem certum ſit, quoties iſta contingunt, non omnes paſtoribus, ſed magis ouibus perire paſtores. Et vocem meam (inquit) audient. Quare? Vt ſiat vnus grex. Ad illius vocem vnus ſit grex: ad tuam vocem aut inſurgitur, aut fugatur. Durum eſt, vt in te de Actibus Apoſtolorum beati Pauli verba conueniant d: Ego (inquit) ſcio, quia introibunt poſt diſceſſum meum lupi graues in vos, non parcentes gregi: & ex vobis ipſis ſurgent homines querentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe. Hæc à te alius, quam dicta tibi volumus docenda enim tibi fuerant, nõ diſcenda, quæ dicimus: nam quis ſeſat, docere Epiſcopum, qualiter debeat eſſe Chriſtianus?

Diligenter aſpice in quam conditionem voceris, accerſeris, argueris: quid horum conuenit ſacerdoti? duris dura reſponſio: ſi tamen vicißtenda eſt, verbis blaſphemiam vindicare. An tibi à nobis exiſtimes eſſe parcendum, cum animæ tuæ ita ipſe non parcas, & omnibus veris & præteritis & præſentibus & futuris beneficium ſalutis auferre: Perſequar plane Domini mei fidelis ſeruus inimicos, cum Propheta aſſerat, odio eos odiſſe perfecto. Memor rurſus, altero loquente f, ne parcam. Quem hic ego reſpiciam? Cui hominis aliquid reſeruem, quando agitur, vt mihi totius ſpei meæ cauſſa tollatur? Ipſius in Euangelio Domini verba ſunt, quibus ait g: non ſibi patrem, non ſibi matrem, nec filios, nec aliquam neceſsitudinem debere præponi. Etenim talis frequenter eſt pietas, ex qua naſcitur impietas, cum vincente carnis affectu, charitati illa, qua Deus eſt, charitas præponitur corporalis, cuius intuitu aliquibus ſæpe deſerimus: at vbi ad eam tenditur, qui eſt ipſa dilectio, neceſſe eſt, nec illa ſeruentur, quorum auctor vocatur in cauſſam.

Expergiſcere tandem: quia non ſunt iſta dicenda vigiliæ, quas non exhibes cuſtodia, ſed rapinæ. Velimus te in hoc, quod prædicas, dormire, & vigilare in hoc, quod impugnas. Leuius certe ſereremus, ſi in vtroq; dormires: nemo tibi perditus eſſet, nemo quæſitus: nullo animarum diſpendio mœreret Eccleſia, nullo compendio lætaretur. Satius eſſet, ſi hanc ſponſo ſuo, ita vt acceperat, reſignaret. Sed quid multis moror? loquente architecto Paulo h, fruſtra ſuperædificatum; quid, queſo, in quo non inuenio fundamentum? Audio, vim maximam Catholice ſentientes, quibus nos communicamus, clericos ſuſtinere: ita vt hos etiam ciuitas interdicta dicatur: lætamur eos præmium confeſſionis, acquirere; ſed dolemus, quod Epiſcopo perſequente. Beatus Paulus Apoſtolus perſecutorem prædicatore mutauit: nefas eſt maximum prædicatorem perſecutore mutatum. Digere in numerum retro hæreticos, qui huiuſmodi quæſtiones Eccleſiæ intulerunt: quis vnquam de hoc certamine victor reuertit? Habes certe tuæ ciuitatis exemplum: Paulus ciuis Samoſatenus, occupata Eccleſia Antiochia, cum talia prædicaret, collegit ſuorum feminium meſſem: reſiquos inuentores malorum, Eccleſiis occupatis, ſententiæ cenſura ſemper non diſpar eiecit.

Hos quoque hæreticos, de quibus nos, velut eorum, quæ geſta ſunt, neſcius, conſulere voluiſti; ſedibus ſuis, iniuſta dicentes, expulit iuſta damnatio: quos illic inuenire requiem, non putamus eſſe mirandum: inuenerunt enim impiæ prædicationem: cuius comparatione ſe exiſtimant innocentes. Legimus quam bene teneas originale peccatum, qualiter ipſam naturam aſſeras debitricem, & eum delictum merito reddere, qui deſcenderit de genere debitoris. Quid tecum faciunt, qui ſunt hæc negando damnati? numquam ſine ſuſpicione ea, quæ ſibi ſunt aduerſa, conueniunt: eiicerentur denique, ſi tibi quoq; ſimiliter diſſiterent. Cur tamen ea, quæ in hos tunc ſunt acta, quæruntur; cum certum ſit, illinc ad nos à Catholico tunc Antiſtite Attico geſta directa? Cur non ſanctæ memoriæ Siſinnius quaſiuit? quia vtique ſub deceſſore ſuo probauerit eos iuſte damnatos. Deſecant infelices, ſe ſe hominum fuiſſe deceptos, quibus iam potuit propter communionem ſola pœnitentia ſubuenire. Ecce ſcire de his incipis, ſiquæ ante neſciſti. Cauſam tuam magis modo, quam aliorum Catholica & feſtina deliberatione curato: quia conuenienter dicimus i: Medice cura te ipſum, qui alios deſideras ſubuenire: egritudinis tuæ qualitas non recipit, aut præſtare permittit inducias.

Alexandrinæ Eccleſiæ ſacerdotis fidem & probanimus & probamus. Et admonitus per eum, rurſum eadem ſentire te oportet, quæ nos, ſi nobiſcum frater eſſe vis. Si tibi ſenſus datur, damnatis omnibus, quæ huicuſque ſenſiſti, ſtatim hæc voluimus prædices, quæ ipſum videas prædicare. Nos contra fas etiam nolumus ſacerdotes eſſe correptos; quibus ſi ſit præmiſſa conuentione conſulimus, ita in hos neceſſe eſt damnationis ſententiam ſi abuntur nostra ſalubri admonitione, firmemus. Hoc tamen erit poſt damnationem prauæ dogmatis plenum correctionis indicium, ſi renouentur omnes ad Eccleſiam, qui propter Chriſtum caput eius videntur excluſi, renouentur omnes. Quod niſi fiat quod dicimus, eiiciendus, qui eiecit: quamuis in noſtra communione ſint iſti, in quos talis cognoſceris extitiſſe. Ad clerum quoque Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, vel omnes, qui conſentur nomine Chriſtiano, qualia neceſſitas poſtulauit, ſcripta direximus: vt ſi in peruerſa diſputationis obſtinatione perſiſtis, nec hæc, quæ frater Cyrillus prædicat, nobiſcum prædicaueris; à noſtro collegio, cum quibus tibi non poteſt eſſe communio, te intelligant ſeparatum; ſcituri exemplo iam cauti, qualiter animæ ſuæ decocto & maturato iudicio debeant prouidere.

Aperte igitur hanc noſtram ſcias eſſe ſententiam, vt niſi de Domino Chriſto noſtro ea prædices, quæ Romana & Alexandrina & vniuerſalis Eccleſia Catholica tenet, ſicut & ſacroſancta Conſtantinopolitanæ vrbis Eccleſia ad te vſque optime tenuit; & hãc perfidiam nouitatem, quæ hoc, quod venerabilis Scriptura coniungit, nititur ſeparare, intra decimum diem à primo innotescentis tibi huius cõuentionis die numerandum, aperta & ſcripta confeſſione damnaueris; ab vniuerſalis te Eccleſiæ Catholicæ communione deiectum. Quam formam noſtri iudicij filium meum Poſidonium diaconum cum omnibus chartis ad ſanctiſſimum conſacerdotem meum memoratæ Alexandrinæ vrbis Antiſtitem, qui ad nos ſuper hoc ipſo plenius retulit, deſtinauimus, vt agat vice noſtra, quatenus ſtatutum noſtrum vel tibi vel vniuerſis fratribus innoteſcat: quia omnes debent noſſe, quod agitur, quoties omnium cauſa tractatur. & alia manu: Deus te cuſtodiat incolumem, frater cariſſime. Data tertio Idus Aug. Theod. IV. * & Valentin III. Aug. Conſſ.

Sed antequam vlterius progrediatur in his proſequendis oratio, de Neſtorio (quod ad hanc ſpectat epiſtolam) illud admonendum; ipſum nimirum non tantum fauiſſe Pelagianis, (vt ſuperius demonſtrauimus ex dicto Theodoſij Imperatoris, quod modo epidentius apparet ex Cæleſtini Papæ querelis) ſed etiam in aliquibus eadem ſenſiſſe cum illis: etenim ſicut de radice truncus, ita ex Pelagiana impietate Neſtorianas liquet progreſſas eſſe blaſphemias: vt non mireris, cum vides Neſtorium Pelagianos hæreticos vbique damnatos Epiſcopos recepiſſe Conſtantinopoli, atque vt Gentiles ſuos omni officiorum genere confouiſſe, ſcripſiſſeque pro his iterum ad ipſum Romanum Pontificem Cæleſtinum. Symbola namque interceſſiſſe inter Pelagianam atque Neſtorianam hæreſim, plane detegit Caſſianus ſecretorum Pelagianorum optime cõſcius in libris ad Leonem Eccleſiæ Romanæ diaconum de Incarnatione Verbi, vbi primum hæc habet k: Illud ſane vnum prætereundum non arbitramur, quod peculiare & proprium ſuprædicta illius hæreſeos, qua ex Pelagiano errore deſcenderat, fuit; quod dicentes quidem ſolitarium hominem Ieſum Chriſtum ſine vllo peccati contagio vixiſſe, eo progreſſi ſunt, vt aſſererent, homines, ſi velint, ſine peccato eſſe poſſe. & inferius: Vnde aduertit nouus nunc iam non nouæ hæreſeos auctor (Neſtorius ſcilicet) qui Dominum Saluatorem quoque noſtrum ſolitarium hominem natum eſſe contendit, idem ſe omnino dicere, quod Pelagianiſta ante docuerant, &c. &

paulo

1. Tim. 6. Tit. 3.

XVIII. ANATHEMATIS COMMINATIO.

b Ioh. 10.

c Ibidem.

d Act. 20.

XIX.

e Pſa. 138. f Lc. Cor. 3.

g Matt. 19.

XX. EXHORTATIO AD NESTORIVM.

h 1. Cor. 3.

XXI. DE PELAGIANIS.

i Luc. 4.

XXII. PROBAT CÆLESTINVS SCRIPTA AS. CYRILLO.

QVALIS DEBEAT ESSE VERA CONVERSIO HÆRETICORVM.

XXIII. TERMINVS PRÆFIGITVR PEREMPTORIVS.

CYRILLVS VICARIVS CÆLESTINI.

*III. XXIV.

k Caſſian. de incar. verb. l. 1. HÆRESIS NESTORII A PELAGIO.

paullo post: *Nec dubium est, re ipsa penitus declarante: hinc enim illud est, quod inter cæteros suos* (Nestorius scilicet) *Pelagianissarum quereias fouet, & scriptis suis causam illarum asserit; quod subtiliter his, ac (vt verius dixerim) subdole patrocinatur, consanguineæ sibi improbitati improbo sustragatur affectu, sciens scilicet eiusdem se esse sensus, eiusdem spiritus: & ideo dolens cognitam sibi hæresim ab Ecclesia esse disiunctã, quam sit sibi vtig, peruersitate coniunctam:* hæc Cassianus de protectione & communione Nestorij cum Pelagianis; idemq; inferius a eadem refricat & exaggerat, & acerrime (vt par est) in nefandum hæresiarcham Nestorium inuehitur. sed hæc omnia in Leporio Pelagiano satis perspicuo demonstrauit exemplo, ea disertis sanè verbis ipsum esse professum in Occidente, quæ postea in Oriéte Nestorius creatus Episcopus prædicauit: licet pœnitens palinodiam, quam vidimus, recantarit. Sed sicut dolosam, ita inanem prorsus esse scias excusationem illam Nestorij ad Cælestinum, qua vt se Pelagianum minimè esse doceret, de peccato originali atque de libero hominis arbitrio demonstrauit se rectè sentire: nam etsi nõ omnia Lernææ hydræ capita in ipso videas, vnum saltem, illudq; ferocius in Filium Dei, eiusque matrem extentum fuisse constat. Sed de his hactenus. Iam vero cœptam semel de litteris Cælestini per Possidonium in Orientem ad diuersos missis prosequamur orationem.

a *Cassian. de incarn. verbi lib. 5.*

XXV. CÆLESTINVS SCRIBIT AD CYRILLVM.

Cælestinus igitur ad ipsum Cyrillum Alexandrinum Episcopum per eundem Possidonium, quem ille miserat, reddidit litteras, quibus ipsum certiorem fecit de his, qua Romæ gesta essent aduersus Nestorium; quorũ omnium vt sit legitimus executor, his ad finem epistolæ mandat verbis *b*: *Quamobrem nostra sedis auctoritate assita, nostraq; vice & loco cum potestate vsus, eiusmodi non absq; exquisita grauitate sententiam exequeris: nempe, vt nisi de cætero resipuerit intra vltimum ab huius nostræ admonitionis die numerandorum nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet, eamq; de Christi Dei nostri regeneratione fidem in posterum confessurum se spondeat, quam & Romana & tua sanctitatis Ecclesia & vniuersalis religio Christiana prædicat: illico sanctitas tua illi Ecclesiæ prospiciat.* hæc & alia Cælestinus litteris ad Cyrillum datis hoc anno iisdé Consulibus & die, nempe tertio Idus Augusti. Vides, lector, in his omnibus tum ad Nestorium, tum ad Cyrillum datis litteris Cælestini, ipsum quidem vt primum Catholicæ Ecclesiæ Episcopum summum pontificium, summumq; ius præseferentem, sic nempe loquentem, vt potestatem habentem, dum illum damnat, huic mandat, & sententiæ suæ executorem constituit, quem certum est inter Orientales Episcopos primam cathedram obtinere: in illumq; sententiam damnationis intrepidè iaculari, qui regiæ vrbis, nec quæ Romæ Episcopus existeret, fastu & arrogentia tumens, fauoreque pollens Imperatoris, nulli concedat.

b *Cæl. ep. 3. in fin.*

XXVI.

Quod autem constet his litteris Cælestinum Cyrillo in prosequenda causa Nestorij legasse vices suas: tradit Theodorus e ad eundem ab ipso Cælestino fuisse missum phrygium, ipsum nempe pallium, quo significatur plena potestas, eoq; Cyrillum esse vsum in Ephesino Concilio, & in sacris solemniis more Romani Pontificis: quod priuilegium affirmat esse propagatum postea ad Alexandrinos Episcopos successores. Nicephorus *d* autem mitram, qua Romani vterentur Pontifices, à Cælestino missam affirmat, nec non nomen Papæ: sed & concessum dicit, vt appellaretur vniuersi Orbis Iudex. Verum de Papæ nomine aliter res se habet: Constat enim illud olim commune (vt alias dictum est) fuisse reliquis Episcopis, sed nec de nomine Iudicis vniuersalis satis liquet. Certè quidem nihil præterea Cyrillo concessum à Cælestino, quam concedi soleat iis, quibus creditur Vicaria præfectura, vel legatio à Latere, existimatur: vt autem eadem potestas propagaretur ad posteros, non in insignibus duntaxat, sed etiam in auctoritate, exemplum extare nelcimus.

c *The. Bass. in Nomoc. Phot. tit 8. c. 1.*

d *Niceph. lib 14 c. 34*

XXVII. CÆLESTINVS AD DIVERSOS EPISC. DE NESTORIO SCRIBIT.

Ad quosnam insuper Orientales Episcopos de iisdem scripserit Cælestinus, in fine eiusdem epistolæ ad Cyrillum ita declarat: *Eadem hæc & ad sanctos fratres & coepiscopos nostros Ioannem, Rufum, Iuuenalem, & Flauianum perscripsimus, quo nostra, immo diuina Christi Domini nostri sententia pluribus de eo manifesta sit.* hæc ipse. Porro Ioannes, quem nominat, erat Episcopus Antiochenus, Rufus vero Ecclesiæ Thessalonicensis Episcopus, & Iuuenalis Hierosolymorum Antistes; & Flauianus præsidebat Ecclesiæ Philippẽsium. Extant insuper datæ per eundem legatum Possidonium ab eodem Cælestino ad clerum Constantinopolitanum litteræ, quibus de iisdem, quæ superius dicta sunt de damnatione Nestorij, eosdem reddidit certiores. est ipsius epistolæ exordium *e*: *Ad eos, qui faciunt Ecclesiam mihi locuturo det Apostolicus sermo principium, &c.* Inter alia autem quibus eos fortiter agere admonet, vno exemplo illo Athanasij magni fidei athletæ corroborat, quod ficut ille ab Arianis, ita ipsi à Nestorio pulsi essent: nam ait: *Habetis vos, quicunq; Ecclesia estis electi, penè nostrorum temporum beata recordationis Athanasii Alexandrinæ Ecclesiæ prudentissimi sacerdotis exemplum. Cui non consolationi sit illius tolerantia? cui non ipsum faciat eius expectata reuersio? Eiicitur Arius persequente, sed reuocandus Domino prosequente passus est carcerem, passus angustias: nec mirum si vir Apostolicus ea passus est, quibus se Apostolus gloriatur exercitatum. In his tamen omnibus secutus est illum, qui sibi in tribulationibus placere testatur. Fugatus illinc, & in nostris partibus roboratus est, Denique hic ei redintegratus est flatus, & in hac sede quietem communionis inuenit, a qua semper Catholicis fouemur.* hæc idcirco Cælestinus inculcat & in memoriam reuocat, quo eos certa spe alat, victores nimirum aduersus omnes hæreticos semper fore, qui Apostolicæ sedis munimine fulciuntur.

e *Cæl. epist. 4.*

Extant etiam literæ ab ipso Cælestino per eundem Possidonium ad Ioannem Antiochenum Episcopum datæ, quæ hoc habent exordium *f*: *Optaremus, vt sicut vna est Diuinitatis essentia, ita vnam quoq; apud omnes omnino homines, vbicunq; tandem locorum degant, recta fidei veritatem obtinere.* ibi & de anathemate, si non corrigat errorem suum, in Nestorium irrogato mentionem facit. Reliquæ vero eodem argumento ad Iuuenalem & Rufum Episcopos datæ litteræ desiderantur, sed absq; iactura: nam iisdem planè verbis eædem conceptæ erant, quibus dicta epistola ad Ioannem: etenim in aliquibus exemplaribus non ad Ioannem tantum eadem epistola reperitur inscripta, sed insuper ad Iuuenalem Hierosolymitanum, Rufum Thessalonicensem, & Flauianum Philippensem *g*.

XXVIII.

f *Cæl. epist. 5.* DE LITTERIS CÆLESTINI DIVERSIS.

g *Conc. 2 tom. 1. Conc. ep.*

Quæ vero post hæc gesta sint, ex litteris Cyrilli ad diuersos possumus intelligere: in quibus quidé dignoscendis, & certa nota temporis distinguendis, meminisse oportet quæ ipse Cyrillus in epistola per Possidonium ad Cælestinum data hoc anno ait *h*, se hactenus de his, quæ ad Nestorium spectant, ad nullum scripsisse Episcopum, præter quam ad ipsum Cælestinum. Quamobrem affirmare necesse est, diuersas Cyrilli epistolas ad diuersos Episcopos datas, omnes post hæc fuisse conscriptas. Insuper cum neque aliis scriptis ipsum Cyrillum exagitasse Nestorium, præter quam litteris ad Ægyptios monachos scriptis, & duabus ad ipsum Nestorium datis, ex eadem Cyrilli ad Cælestinum epistola colligi posse videatur: inde & illud quoque infertur, reliqua aduersus Nestorium, quæ reperiuntur Cyrilli scripta, in quibus nominatim Nestorianus error confutatur, post hæc omnino scripta ab ipso fuisse. Rufus vero & epistolæ illæ Cyrilli, quæ inueniuntur ante indictum Concilium Ephesinum esse eõscriptæ, & post Synodum Romanam hoc anno (vt dictum est) à Cælestino habitam, easdé hoc pariter anno ab eo esse datas, affirmare necesse est: siquidé edictum Theodosij, quo in sequentem annum Synodum cogendam indicit, datum apparet *i* sub anni huius Consulibus Theodosio XIII. & Valentiniano III. decimo tertio Kalend. Decemb.

h *Apud Cæl. ep. 3. in fin.*

XXIX.

XXX. CYRILLVS SCRIBIT AD ACACIVM BEREENSEM.

i *Act. Conc. Ephes. edit. Pelt. tom. 2. c. 51.*

His præcognitis, quæ extant Cyrilli ad diuersos epistolæ hoc anno datæ, ex quibus res gestæ in causa Nestorij colliguntur: quæ scriptæ sunt prius, quæ postea, temporis ordine referemus. Equidem illa primum vendicat sibi locum, quæ ad Acacium Bereensem habetur inscripta, data illa quidem non antequam ipse Cyrillus scriberet ad Cælestinum: siquidem (vt dictum est) ipsein epistola ad eum missa tradit, ad nullum hactenus conscripsisse de Nestorij hæresi litteras dedisse, nec insuper post acce-

pras

ptas litteras à Cælestino de Nestorij anathemate eamdem ab ipso Cyrillo ad Acacium oportuit esse scriptam: siquidem (quod primo loco ponendum erat) nihil penitus in ea de Nestorij damnatione legitur. Quamobrem illud vt dicamus necesse est, eodé tempore, quo ea inter Cyrillum ac Cælestinũ de Nestorio tractabãtur, ad Acacium Berœensem illam esse conscriptam epistolam. Erat enim Acacius magnæ æstimationis Episcopus ob doctrinam & ætatem longam in sede perfunctam, cæterũ inueteratus dierum malorum, malis fauens, subdolus & versipellis; quippe qui primum in turbis aduersus Ioannem Chrysostomum olim excitatis Theophilo Alexandrino Episcopo inhæsisset, atque demum (vt dicetur ex Actis Concilij Ephesini) fuisit Nestorio, eiusq; sectatoribus aduersus Catholicos, inhærens & ipse contra Cyrillum Ioanni Episcopo Antiocheno. Extat ipsa Cyrilli epistola, quæ sic incipit a: *Qui vehementer contristati sunt, &c.* versatur in detestatione Nestorij recens emergentis hæresis.

a Cyril epist. 14.

XXXI. His Acacius acceptis litteris, magnoperè adgaudisus esse, videri voluit, susceptum esse à Cyrillo patrocinium Catholicæ fidei; eandemq; ipsius epistolam ostendit Ioanni Episcopo Antiocheno, amboque simul execrari visi sunt nefandam impietatem: rescribensque ad Cyrillum, eum hortatur, vt fortiter agere pergat, & de Ioanne Antiocheno Episcopo ista significat: *Curam* (inquit b) *vt epistola pietatis tuæ à sanctissimo & pientissimo Ioanne Antiocheno Episcopo legeretur. Qui vbi hæc audiuit, multa cum consensione & compassione eadem assecutus, qua nos senilem agentes ætatem; cum ipse recens ad Episcopatum venerit, qui per gratiam Dei in certaminibus ad Episcopatum pertinentibus ita floret, vt præclarè de illo sentiant ac glorientur, quot quot per Orientalem administrationem sunt Deo dilectissimi Episcopi. Is pietatem tuam, vt traditur, obsecrat, vt sanctitas tua, prudentia, quam habet, vsa, intolerabile illud verbum, quod prorupit, ita in manus sumat, vt per ea, qua loqueris ac facis, Apostolicum illud, exigente ipso tempore, ostendas, quo Apostolus dicit: Etenim si potestate vti voluero, quam Deus mihi ad ædificationem, non ad destructionem dedit, haud pœnitebit.* hæc & alia Acacius ad Cyrillum: quod si ex animo, Deus scit: certè progressus eius atque Ioannis Antiocheni ab his longè discrepare postea inuenti sunt. Etenim qui hoc anno adeo in Nestorium infensi apparuere, paulo post eidem patrocinari cœperunt. sed de his suo loco.

b Apud Cyril epist. 15. ACACII ET IOANNIS ANTIOCHENI EPISC. AFFECTATA STVDIA.

XXXII. Inter hæc autem redditis Cyrillo per Possidonium Ecclesiæ Alexandrinæ diaconum acceptis Romæ à Cælestinio Romano Pontifice litteris; quas ad diuersos Episcopos superius numeratos inscriptas legit, ad eosdem mittendas exactius Cælestini admonitione curauit: sed & dæmonias Cyrillus ipse litteras ad Ioannem Antiochiæ Episcopum, quibus de rebus Romæ gestis aduersus Nestorium ista in fine de Romano Concilio subiicit c: *Lecta namq; in Concilio, Romæ habito scilicet, tum expositionibus, tum epistolis eius, in quibus præsertim non est sycophantiæ locus, habent enim illius subscriptionem: sancta Romana Synodus, quæ manifesta sunt, notauit. Quæcunque & ad tuam pietatem scripsit: quibus etiam obediendum est necessario abillis, qui vniuersa Occidentis communioni adhærent. Exemplaria namq; rescripserant ad pientissimum Rufum Thessalonicensem Episcopum, & ad alios quosdam pientissimorum, qui in Macedonia sunt, Episcoporum, qui & semper illius adhæsere sententiæ. Scripserunt autem nihilominus ad Iuuenalem pientissimum Hierosolymitanæ Ecclesiæ Episcopum. Est enim pietatis tuæ considerare, quid conducat. Nos enim illius sequemur iudicia, veriti ne à tantorum virorum communione deficiamus, qui nullis alijs de causis indignantur, nec, ob res minutas, sed propter ipsam fidem, & quæ vbilibet sunt, Ecclesias, populiq; ædificationem, motum excitarunt.* hæc ad Ioannem Cyrillus.

XXXVIII. HÆRESIM NESTORII QVOMODO OMNES EXECRENTVR.

XXXIII. Eodem quoque argumento hoc etiam tempore scripsit ad Iuuenalem Hierosolymitanum Episcopum d, vbi post recensita, quæ tum à se, tum à Cælestino aduersus Nestorium gesta atque decreta essent, hortatus est eum, vt & ipse ad vindicandam læsam Catholicam fidem arma caperet, quodnam vero consilium sibi ineundum putarit, ita declarat: *Necessarium autem erit, vt Christo amanti & religiosissimo Regi & vniuersis magistratibus scribamus, consulamusq; ne put. ari hominem præponant, sed tergiuersantur orbi terræ fidei firmitatem ac greges Dominicos à malo pastore liberent, nisi vniuersorum consilium obtemperauerit.* Scripserit ne Cyrillus hoc tempore ad Theodosiam, haud certum est.

d Cyril. epist. 16. CYRILLVS SCRIBIT AD IVVENALEM EPISC. HIEROSOLYM.

XXXIV. Inter hæc autem cùm Ioannes Antiochenus Episcopus per Alexandrinos clericos litteras accepisset, cum Cælestini Romani Pontificis, tum etiam Cyrilli de damnatione Nestorij: omni qua potuit celeritate præuenit, vt eadem ad Nestorium mitteret Constantinopolim: adiecitq; suas, quibus ei suasit, pacem Ecclesiæ, recantando palinodiam, amplecti. Sed reddamus hic litteras ipsas Ioannis, quæ admodum conducunt historicæ veritati: sic enim se habent scriptæ pariter nomine etiam aliquot insignium Syriæ Episcoporum, qui simul tunc Antiochiæ aderant, quorum nomina in ea ponit e:

IOANNES EPISCOP. ANTIOCH. AGIT CVM NESTORIO DE PACE.

e Act. Cons. Ephe. edit. Polt. lib. 3. c. 31.

XXXV. *Domino meo pijssimo, sanctissimoq; Episcopo Nestorio Ioannes in Domino S.*

Meam de tua pietate sententiam per dominum meum magnificumq; per omnia Comitem Irenæum sincere absque vllo prorsus fuco dilectum tuæ patefeci. Et quoniam vera expurgatione vsi, omnia (vt arbitror) suspicione apud te vacua; libere candideq; sinceritati tuæ in posterum consilium dare institui. Poteris autem eis iis, quæ suasurus sum, nostri erga te candoris non leue argumentum sumere, simulq; quantæ ea charitas, quæ secundum Deum est, curæ nobis sit, perspicere: quam sanè charitatem, qui consectantur, illi diuinis legibus obtemperant; qui vero ea neglecta imposturis student, ij suis se telis primi conficiunt, quam eos, quos adoriuntur. Hæc itaque opportunè (vt existimo) præfatus, te etiam atque etiam rogo, vt me consultorem haud malum tibi futurum benevolè admittas; neque, si quid vtile, aut diuinæ charitati cognatum in dictis meis occurrerit, id ipsum respuas.

LXXVI. *Equidem oportebat, vt de rebus bonis atq; vtilibus inter nos conferremus: verum quia peccata nostra perturbationibus Ecclesiasticis ingens ostium patefecerunt, ideo ea charitati tuæ explanare cogor, quæ nuperrime ex Romana & Alexandrina vrbe ad me perscripta sunt. Etenim clerici Alexandrini diuersas de tua pietate litteras magno ad nos studio pertulerunt, vnas quidem pijssimi Episcopi Cælestini, reliquas omnes sanctissimi Episcopi Cyrilli. harum autem antigrapha mittens, charitatem obuiæ tuam rogatam cupio, vt ita eas legas, ne qua hinc animi perturbatio consurgat; ex qua contentiones minimè leues, seditionesq; admodum noxiæ sæpenumero exoriuntur. Sed neque rem hanc tantam parui quoq; duci, vt contemnas: diabolus namq; res in vrio minus rectè habentes per superbiam nouit amplificare, in eamq; magnitudinem paulatim euehere, vt postea omnem curam, omnemq; medicinam respuant. Quare beneuolum ac studiosum me affectum ad illarum litterarum lectionem asseras: viros quoque nonnullos cordatos ac tibi benevolos ad propositarum rerum considerationem socios tibi adiungas; illisq; non quæ grata, sed quæ vtilia sunt, effugiendi potestatem facias. Omnino enim si arbitri plures, minimeq; fucati, ac liberam dicendi quod sentiant facultatem nacti, præsertim negotij disquisitioni adhibeantur; facillimè illud ea deliberatione consequemur, vt quod nunc perplexum & alterum ac triste censetur, mox leue & lætum sit.*

SALVBRE CONSILIVM IOANNIS DATVM NESTORIO.

XXXVII. PRVDENTER AGIT CVM NESTORIO IOANNES. *Etsi vero licet dominus meus Cælestinus Deo deuotissimus Episcopus decem tantum dierum intercallum ad terminum vsq; responsionis præfinitum valde angustum litteris suis expresserit: tamen res ea eiusmodi est, vt non dico decem diebus, sed vno, immo vero paucis horis tota confecta posse videatur. Nam quid facilius est, quam nomine commodo, multisq; sanctis Patribus vsitato, & vero nihilominus salutari, ex Virgine ortu percongruo, in Christi omnium nostrum Regis dispensatione vti? Cum hoc ergo neque graue, neque periculosum sit, æquum non est, vt sanctitas tua refutet. Neque id nunc apud se cogitet: Turpe est, si pugnantia docere videar. Si enim mens tua eadem sapit & sentit, quæ sancti Patres Ecclesiæ, doctores sentiunt & sapiunt (nam hoc dominemini, & ex multis & ex communibus amicis de te accepimus) quorsum vero istum animi tui sensum conuenienti voce publicare, præsertim cum tot tantoq; tumultuationes ac disceptationes ex te natæ ob oculos iam versentur? Eas namq; (mihi crede Deo dilecte) tum apud finitimos, tum apud longè quoq; positos turbas concitasti, quæ ingentem ex insperato Ecclesias tempestatem peperere: constat enim, Fideles circumquaq; degentes huius quæstionis & controuersiæ causa inter se conflictari, quotidieq; à se inuicem diuelli.*

Verum esse quod dicimus, ex ipsismet rebus, haud difficulter perspicere licet. Nam & Occidens & Ægyptus, & ipsa quoq; Macedonia ab

ea vnione sese abrumpere decreuerunt: quam singularis Dei beneficentia per multas sanctorum Patrum, celebrioniique Episcoporum & præcipue per sanctissimi magnique illius Patris nostri Acacij studiosos molestasque communis Ecclesiæ vtilitatis impertiunt. Quis, quæso, reprehendat, si ea, quæ sentis, libere exponas? immo vero quis laudibus non efferat, si nomen, cuius seruum pietas tua (vt cognouimus) posidet, propter publicam quietem, comminemque Orbis pacem, aliquando amplecti, in animum inducas? Quod si ita visum est, perpulchrum & ad præsentem controuersiam peropportunum exemplum tibi hoc loco in mentem reducam, cuius te quoque meminisse velim: temporis enim, ex quo illud apud nos accidit, adeo multum non interceßit, vt tam animo excidere potuerit.

XXXIX. DE THEODORO MOPSVESTENO HISTORIA.

Memoria haud dubie tenes, cum beato Theodoro in expositione quadam excidisset quiddam, quod tibi in primis, cui per id tempus ceteris liberius agere licebat, tum ceteris quoque omnibus, ad quorum aures pervenerat, neque recte, neque satis quoque Catholice dictum videbatur: quo facto ille, posteaquam damnum turbamque quæ exigua admodum lapsus pepererat, considerasset, expendisset quæ nihilo secius eiusmodi tumultuationes, sectas, dissidiaque generare posse (solent namque homines, eiusmodi arrepta occasione, vtro citroque tumultuari, atque à se mutuo seiungi) cogitasset præterea paruam offensionis scintillam magnum sæpe fomitem discordiæ subministrare (quod etiam tunc apud nos visu venisse cernimus) ac commoda tandem opportuna correctionis secum reputasset: non post multos dies genere se in medium progressus, id quod à se non satis commode dictum fuerat, in gratiam Ecclesiæ nihil quicquam veritis correxerit; factaque emendatione, omnem mox calumniam aduersum se excatenatam penitus extinxerit: & quamuis nemo nesciret, quod ab illo dictum erat, minime recte sincereque dictum fuisse; attamen quod prompte id retractaret, quod dixerat, hominem statim complexi sunt omnes.

XL. VT MARIAM DEI PARAM DICAT HORTATVR.

Eapropter non ad probrosam aliquam orationis correctionem, neque ad puerilem palinodiam (vt sic loquar) pietatem tuam inuito. Sed quia multi (vt intelligo) non infrequenter ex te audierūt, quod ipsam solam vocem, non piam quoque ipsius vocis notionem auerseris; si qui vero celebriores famæ Ecclesiastici auctores tibi fuerunt, vt ipso quoque nomine admisso, sacram Virginem Mariam Deiparam appellent, te illud neutiquam recusaturum esse: Hanc ob rem te iterum atque iterum moneo horteque, vt libera id voce depromas, quod citra errorem sapere certo dignoscaris. Age, inquam, rei quam recte tenes, nomen quod à multis sæpe Patribus vsurpatum, scriptum & pronunciatum est, adiungere ne grauere: neque vocabulum, quod piam rectamque mentionem in animo gignit, refutare pergas. Etenim nomen hoc, Θεοτόκος, nullus vnquam Ecclesiasticorum doctorum repudiauit. Qui autem illo subinde vsi sunt, & multi reperiuntur & apprimè celebres. Quod si qui sunt, qui illud non vsurparint, illi nunquam erroris alicuius eos insimulauerint, qui illo forte vsi fuissent. Sane diuersa ac nouas quadam aduersus hæreticorum opiniones, solum spectare curiositate incitati, nomen, cuius sentētiam rectè tenemus, perinaciter respuimus; aliud nihil (vt videtur) facimus, quam quod fratrum nostrorum conscientias & temere & absque vlla vtilitate grauiter offendimus, planeq; contemnimus.

PATRES ET ECCLESIA SEMPER CONFESSA DEIPARAM.

XLI.

Etenim si id, quod nominis significatione offertur, non recipimus, restat vt in grauissimum errorem prolabamur, immo vero vt circa inexplicabilem illam vnigeniti Filij Dei œconomiam periculosissime versemur: quandoquidem hoc nomine sublato, vel huius potius vocabuli notione repudiata, sequitur mox illum non esse Deum, qui admirabilem illam dispensationem nostræ salutis causa susceperit; tum Dei verbum neque se exinanisse, neque in serui formam sese demittens, ineffabilem quandam benignitatis magnitudinem humano generi exhibuisse. Hanc enim Dei erga nos clementiam diuinæ Scripturæ hinc præcipuè constituunt, quod vnicum illum sempiternumque Dei Filium, ante omnia sæcula natum, impatibili modo ex sacra quoque Virgine ortum ostendunt. Hūc namque diuinus tendit Apostolus, dum ita ait a: Misit Deus Filium suum factum ex muliere. Clare hic ostendit, non alium, sed ipsummet Dei Vnigenitum in lucem prodiisse. Quod si Virgo à sanctis Patribus propter hanc generationem Deipara nominetur, vt verè hoc nomine ab illis nominatur: nescio, quorsum attinuerit, vt quæstionem hanc nequaquam necessariam (bona venia tua dictum sit) & contra illos ipsos & contra Ecclesiasticam pacem quoque (vt vides) agitandam susceperimus. Etenim nulli nos periculo exponimus, si ea sentimus & loquimur, quæ doctores in Ecclesia Dei celeberrimos sensisse & docuisse, certo nouimus. Superuacaneum autem censeo illorum nomina hoc loco percensere: nosti enim illos aquè ac nos, vt qui haud secus ac nos omnes, quod discipulus illorum aliquando exiterit, gloriete.

a Gala. 4.

XLII. PRÆMONITIO NESTORIVM ADICIVI ACCIPIENDOS EX LITTERIS CÆLESTINI.

Hoc nostrum, quæso, consilium admitte: hac per nos rogatus exquere: nullum dubiis locum, nullum glisscentibus vanitatis fomentum suppedites. Cogita, si prius quam ulla omnino litteræ missæ forent, multi contra nos existere inferne, peneq; intolerabiles; quales nunc futuri sunt, tanta ex illatis litteris (nempe Romani Pontificis) subnixi fiducia, qualiq; in posterum aduersum nos audacia sunt vsuri. Hæc ego, complures religiosissimos, tuaque pietatis studiosissimos Episcopos apud me habens, quos etiam tuæ præsto esse contigit, cum infaustæ illæ litteræ afferrentur, scribere volui, ratus ingenui amici officium, illudque à promissione mea non alienum, me præstaturum, si fraterno quodam consilio existimationem tuam grauiter hoc tempore laborantem nonnihil sublenarem.

XLIII. EPISCOPI SYRIÆ QUI HÆC VNA SCRIPSERE.

Quocirca pietatem tuam rogo, obtestorque vt ea, quæ ob sanctæ Ecclesiæ tranquillitatem cum Dei timore, veraque ergate charitate exposui, placido animo suscipias. Nam non solus hæc dictauī, sed (vt modo audiam) præsentibus multis Episcopis, videlicet domino meo Archelao Episcopo piissimo, Apringio, Theodoreto, Heliade, Maletio, & Macario, qui per Dei gratiam Ecclesiæ Sardicenæ præsidet, nec non plerisque: qui omnes & in fidei doctrina instructissimi, & tui studiosissimi vna mecum, domine mi, te rogant, vt animo facili litterarum illarum turbinis instar ruentium impetum sistas. Quæ si quidem obstinati restiterimus, molestiam afferent non mediocrem: sin autem obsecuti fuerimus, neque turbare, neque aliqua ex parte confundere nos poterunt. Hæc tua perinde ac propria cordi habentes, monere volumus: iam tuum est, æquo beneuolo, animo monita nostra complecti: nisi forsitan minus nostri amans ita comparatus sis, vt cum tui & Reipublicæ Christianæ damno obstinate isthæc aspernari decreueris. Obsecro, vt quamprimum, quod visum fuerit, immo vero non quod visum fuerit, sed quod vtile fuerit, rescribas. hactenus Ioannes Antiochenus cum aliis Syriæ Episcopis nominatis, cuius epistolæ mentionem habet Liberatus diaconus in Breuiario b:

b Liberat. diac. in Breuiar. cap. 1.4.

XLIV. FAVTORES NESTORII SYRIENSCOPI.

Præfitisse hactenus visus est Ioannes, quod Catholicum decebat Episcopum, numerosq; expleße veri amici: sed contra pietatē & amicitiæ iura sancita deinde peccauit, cum renitentē hominē salubri obedire consilio, adhuc amicum retinuit atq; fouit cum iactura Catholicæ fidei & damno priuationis communionis Orthodoxorum Antistitum. Etenim qui hæc scripßere ad Nestorium, eidem intima coniuncti necessitudine, postea in Concilio Ephesino pro ipso Nestorio steterunt, maxime vero eidem addictus qui hic nominatur, Theodoretus Cyri Episcopus, laudator (vt vidimus) Theodori Mopsuestreni, ex quo sibi haud leuem maculam superinduxit. Qui iidem omnes ea quoque ex parte nonnihil suspecti redduntur, non recto pede incedisse in Euangelium, dum Nestorium nō vt hæreticum arguūt, sed vt qui recte sentiat, tamen minus caute atq; prudenter voce illa vti detrectet, recusetque pertinaciter nimis dicere Virginem Deiparam; cum ea vtendo voce, nihil detrimenti ipsi de fide doctrinæ inferre possit, quam sequitur rectam. Quomodo autem in his delitescere anguis, subiicienda tibi hic, lector est, epistola ipsius Theodoreti ad Irenæum Episcopum. hic quidem ille Irenæus, cuius ipse Ioannes Antioch. in dicta sua epistola meminit ad Nestorium, quē licet Comitē appellet, tamē ex Comite idē est postea ordinatus Episcopus, vt suo loco dicemus. Epistola igitur Theodoreti ad Irenæū sic se habet:

c Theod. ex Coll. Ephes.

XLV. EPISTOLA THEODORETI AD IRENÆVM.

Non est (vt videtur) bonum amplius expectare: non enim solum non quieuit, sed in dies (vt ita dicam) Ecclesia tempestate augetur. Venerunt siquidem illi, qui Synodum conuocant, & nonnullis Metropolitis, necnon & nostro, Ecclesiæ litteras dederunt, quarum exemplū ad te misi, vt cognoscetes, iuxta illud poetæ, malum malo tam esse obformatum, & sola nobis Domini bonitate opus esse, vt tempestatem quiescere faciat: illi enim tantum id facile est, nos vero huiusmodi quiete summo indigni: satis autem nobuerit patientiæ gratia & virtus & donum, vt per hanc hostes vincere possimus. Hos enim diuinus Apostolus petendum esse, nos docuit: Facit enim (inquit) cum tentatione prouentum, vt possitis patienter sustinere.

XLVI. COMMODO THEODORETVS VADET DIMICATVM.

Te autem, ô Deo dilecte, in primis oro, vt detractorum ora obstruas, ac illos doceas, quod non oportet, illos (vt aiūt) qui extra agitatas existunt, eos reprehendere, qui in aciem prodeuntes & percutiunt & percutuntur. Quid enim interest; his armis aut illis pugnantes vti & hostes vincere? Magnus namque Dauid nec, omnibus armis indutus

alieni-

alienigenarum propugnatorem conculcauit Goliath, & Samson asini maxilla armatus mille eodem tempore prostrauit: & nullus eius victoriæ detrahet, neq; victorem pusillanimitatis arguet, quod neq; hastam vibrauit, neq; scutum obiecit, neq; iaciens frequentius, vel attendens, hostes deiecit. Ita igitur de illis, qui pro pietate sunt præstanti sentiendum est: neq; dictionei sunt querendæ, quæ controversiam excitarunt, sed enthymemata & argumentationes, quæ veritatem aperte declarant, & eos, qui aduersari audent, rubore perfundunt. Quid enim interest, hominis simul & Dei genitricem appellare beatam Virginem, vel dicere ipsam geniti matrem & ancillam; & inferre, quod mater quidem est vt hominis Domini nostri Iesu Christi, ancilla vero vt Dei: & quod quidem sycophantia & captionis vel erroris causam præbet, tacere; eundem autem dicere sensum, aliam vsurpando nuncupationem?

XLVII. DEI GENITRICEM MARIAM SVBDOLE DICVNT FAVTORES NESTORII.

Præter hæc & illud scire oportet, quod alterum commune est Virginis nomen suum, alterum vero sium & proprium: & quod de hoc tota controversia orta est, quæ vtinam orta nunquam fuisset; quod quamplurimi veterum sanctorum Patrum honorabilius nomen tribuerunt Virgini: hoc etiam tua fecit pietas in duabus vel tribus orationibus; habeo enim nonnullas, quas tuum mihi Deo dilectum caput misit: & dum eandem Virginem Dei genitricem appellas, huic nuncupationi illam minus adecisti, vt hominis genitricem appellares, sed alios nominibus, hunc sensum significasti. Hæc de technis & astu, vafriciéque in occultanda prava sententia sub Catholicæ nomine iam tibi ex his palam facta sunt, lector. Sed quod eundem plurimũ arguit, hoc ibidem de Theodoro Mopsuestæno & Diodoro Tarsensi hæresis huius auctoribus mox subdit:

XLVIII. QVAM STVDIOSI FVERINT DIODORI ET THEODORI FAVTORES NESTORII.

Quando vero me arguitis, quod sanctos ac beatos Patres reliquerim atque reiecerim, Diodorum videlicet & Theodorum, è catalogo Doctorum: necessarium etiam duxi de hoc nonnulla dicere. Primum enim, ô earum caput, nullos alios insignes & illustres viros me omisisse scito. Deinde illud etiam animaduerte, quod ille, qui accusatur, testes afferre debet, de quibus nulla est controversia, & quos nec ipsi accusatores arguere possent: si vero rem eorum testimonia asserret, qui ab accusatoribus etiam accusantur & arguuntur; nec ipse iudex ipsos facile admittere vellet. Si enim Patrum encomia & laudes conscribendo, hosce sanctos omisissem; fateor me deliquisse, & erga Doctores ingratus essem. sin autem dum accusor, excusationem meam attuli, & eorum vsus sum testimonio, de quibus nulla est dubitatio: cur frustra illi, qui hæc scire nolunt, nos accusant? Quanto vero honore prosequar viros illos (Theodorum scilicet ac Diodorum) testatur liber ipse, quem nos pro illis conscripsimus, in quo ea, quæ illis obiiciebantur, confutauimus, nihil veritati accusatorum potentiam, nec insidias contra nos structas. Aliam igitur quærant causam impostura, qui verborum vanitate delectantur & garrulitate: mihi vero ea mens, is animus, non ad huius vel illius gratiam omnia facere & dicere, sed Dei Ecclesiam ædificare, & eius sponso & Domino placere: non enim corporei cultus causa, nec honoris multarum molestiarum ac curarum plenus cupidus, quem miserum appellare vereor, hæc facio: testis est mihi conscientia mea: iam diu enim spoute meæ illum omisissem, nisi diuinum vererer iudicium & tribunal: & nunc certo scito, domine, quod necessitatem & occasionem exspecto: propè autem esse illam puto, vt ex iis, quæ fiunt & parantur, conijcere valeo. hactenus epistola Theodoreti ad Irenæum, quæ extat ordine decimasexta ex centum quinquaginta septem eius epistolis, quas Græcè scriptas codex continet Vaticanus: vertit autem eas in Latinum vir cum primis disertus, mei vero studiosissimus, cui plurimum debeo, Federicus Metius, Porro hic eam edendam curauimus ad inspiciendas latebras non tam Ioannis ac Theodoreti ipsius, quam omnium Syrorum Episcoporum, qui Nestorij patrocinium susceperunt.

XLIX. a Extat to. 1. Conc. no. edit.

Quod vero pertinet ad Theodorum Mopsuestænum Episcopum, quem Ioannes recantasse palinodiam ait, & quem le defendisse Theodoretus asserit: nihili quidem facienda sunt hæc: etenim ex scriptis suis meruit ille post mortem, vt impius cõdemnari, nomenq; illud eius è sacris tabulis deleri: testatur id quidem Quinta Synodus, & Iustinianus Imperator, dum ait a: *Ille vsque ad mortem suæ permanens in impietate, ab omni Ecclesia exectus est.* Itaque omnis plenitudo Mopsuestænæ Ecclesiæ, in qua Episcopus fuisse dicitur, cum inuenisset, quod Paganis & Iudæis & Sodomitanis à sanctis Patribus adnumeratus est, deleuerunt ipsi ex illo tempore è sacris Diptychis nomen eius, sicut Gesta in eadem ciuitate apud Concilium Episcoporum illius prouinciæ confecta ostendunt. hæc Iustinianus in edicto de fide Catholica. Quænam vero essent sacra Diptycha; accipe ex epistola Ægyptiorum Episcoporum b ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum contra Timotheum inuasorem sedis Alexandrinæ, vbi hæc habentur: *Etiam in venerabili Diptycho, in quo piæ memoriæ transitum ad cælos habentium Episcoporum vocabula continentur, quæ tempore sanctorum mysteriorum secundum sanctas regulas releguntur, posuit & Dioscori nomen, &c.* Iam vero ad Cyrilli Alexandrini reliquas in causa Nestorij hoc tempore res gestas reuocemus orationem.

b Ex ep. virtuum ill. pro Concil. Chalc.

L. SYNODVS ALEXANDRINA ADVERSVS NESTORIVM.

Inter hæc autem, qui iam cogere Synodum vsq; ad Cælestini Romani Pontificis cognitionem Cyrillus Alexandrinus Episcopus (vt ipse testatur in litteris superius memoratis ad eum datis) fuerat retardatus, redeúte Possidonio diacono cum literis ipsius Cælestini, quibus inter alia vicé suam ipsi in prosequenda causa Nestorij delegauerat, cõsestim collegit Alexandriæ Synodũ: in qua perco gnitis his, quæ ab eo lé Cælestino Papa aduersus Nestoriũ scripta fuissent, quatuor in primis decernũtur legati, qui Cõstantinopolim proficiscantur reddituri litteras Cælestini ipsi Nestorio cum decreto damnationis, nisi intra præscriptum terminum resipisceret: legatorum autem nomina hæc sunt, Theopentus, Daniel, Potamon, atq; Macarius: quorũ Theopentus Episcopus erat Cabasorum, & Daniel Darnẽsiũ. vt ex ipsorũ relatione c in Ephesino Cõcilio cognita patet: reliqui duo Alexãdrinę ecclesię ministri erant.

c Conc. Ephes. edit. Pelt. tom. 2. c. 26.

Decretũ quoq; in eadé Synodo fuit, vt iisdé legatis Synodalé darent epistolam ad Nestorium, quæ præterea fidei Orthodoxæ confessionem contineret, cum duodecim anathematismis ad calcem positis; quæ sic se habet d:

LI.

d Act. Conc. Ephes. edit. Pelt. tom. 1. cap. 14 & edit. Contian. c. 15.

Cum Saluator noster diserte pronunciet e: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus: & qui amat filium aut filiam plus quã me, nõ est me dignus: quid nobis fiet, à quibus tua pietas super Christum omnes Saluatorem diligi postulat? Quis in die iudicij nobis patrocinabitur? aut qualẽ tum excusationẽ inueniemus, qui tãto tẽpore silentio vtentes, tua illa maledicta, quibus illũ inuasisti, dissimulauimus? Quod si dũ hæc sentis & doces, te ipsum tantũmodo lederes: fortasse minor nos solicitudo teneret. At quia totam Ecclesiam grauiter offendisti, ac nõ in nos modo, qui Constantinopoli versantur, nouæ insolitaq; hæreseos fermentũ, sed omnibus vbiuis locorũ degentibus obtrectasti (circumferuntur. n. passim tuarũ exegeseon libelli) quæ obscuro, oratio silentio nostro defendendo satis idonea reperietur? aut quomodo sermonis Christi memores esse non poterimus? Nolite (inquit f) arbitrari, quia pacem venerim mittere in terrã: non veni pacem mittere, sed gladium: Veni. n. separare hominẽ aduersus patrẽ suum, & filiam aduersus matrẽ suam. Certè si fides violatur, omnis omnino erga parentes reuerẽtia tanquam inanis & periculosa valeat. Faciat lex illa amoris erga liberos & fratres: quia mori vtig, satius est pie, quam viuere, quo meliorem (vt scriptum est) inueniant resurrectionem.

e Matt. 10.

f Matt. 10.

LII.

Ecce igitur vna cum sacra Synodo, quæ in magna Romanorum ciuitate, piissimo Episcopo fratre ac comministro nostro Cælestino præsidente, conuenit, tam tertio hac te litteris contestamur & obtestamur, vt consilium nostrum secutus, stolidis tuis absurdis, dogmatibus, quæ foris publicè doces, quamprimum nuncium mittas; fidemq; rectam, & iam inde ab initio per sacros Apostolos & Euangelistas, qui Verbi spectatores & ministri fuerunt, sanctis Ecclesiis traditam reuerenter suscipias. Quod sanè nisi iuxta tempus in litteris Cælestini sacratissimi reuerendissimiq; Romanorum Episcopi expressum præfinitumq; præsteteris; certo scias nullam tibi deinceps cum Episcopis & sacerdotibus Dei consuetudinem, nullum sermonem, nullum denig; inter eos locum futurum esse. Neq; enim æquum est, vt nos Ecclesias turbatas, populos offensos, fidem rectam labefactatam, gregem Christi misere abs te dissipatum, qui illum, si quidem perinde ac nos recta fidei doctrinam consectari, sanctorumq; Patrum pietatem æmulari libuisset, conseruare alioqui debuerat, diutius negligamus.

LIII.

Illud quoque latere nolumus, nempe nos promiscuè cum omnibus tum clericis, tum laicis quoque, quos tu propter fidem excommunicasti, vel ordine mouisti, communicare. Haud enim par erat, eos, qui rectam fidem tenere comperti sunt, ob iniquam tuam sententiam detrimentum aliquod pati, ob id nimirum, quod recte sentientes tuæ doctrinæ assentiri noluerunt: nam & huius quoque exauctorationis & dissensionis in epistola, quam ad Cælestinum Romanorum

Episcopum scripsisti, sit meum. Cæterum minime sat esse putamus si reverentia tua fidei Symbolum, quod à sacra & magna illa Synodo, quæ per Spiritum sanctum in Vrbe Nicæa quondam convenit, expositum est, nobis cum consentiat: nam etsi voce tenus illud profiteri videare, attamen neque recte intelligis, neque sincere quoque, sed pervertis plane, præposteregq; interpretaris.

LIV.

Verum præter hoc operæ pretium quoque fuerit, vt ea omnia scriptis execreris, & anathemati Cæl. publicè, abiures, quæ scelestè & profanè hactenus sensisti, aliisq; docuisti; & ea rursum posthac te sensurum & docturum sanctè polliceare, quæ à nos & cæteri omnes, quotquot vel in Oriente, vel in Occidente viuunt Episcopi doctorum ac populorum duces. Ad epistolas porro quod attinet, quas Alexandrina Ecclesia ad te misit: eas tum à sacra Romana Synodo, tum à nobis omnibus quoq; ab omni errore & vitio immunes iudicatas esse scias. Hucusque autem litteris nostris vtrasque subiunximus. & ea, quæ te oportet sapere & docere, & ea rursum à quibus te conuenit abstinere.

Porro autem Catholica Apostolicaque Ecclesiæ fides, in qua vniuersi Orientis & Occidentis Orthodoxi Episcopi consentiunt, huiusmodi est: Credimus in Deum Patrem omnipotentem, &c. vsque ad finem, vbi scripta habentur, quæ ipse profiteri debeat secundum Catholicæ Ecclesiæ pietatem; quæ nos breuitatis causa referre prætermittimus: illud insuper hic reddentes, quod dum iidem Synodi Patres in eo argumento versantur, vt de Verbo tradant, quod semel assumpsit, proprium reddidisse & nunquam dimisisse, de sacratissima eucharistia eiusmodi habent veram sinceramque doctrinam.

LV. DE SACRA EVCHARISTIA SINCERA DOCTRINA.

Quin illud quoque non possumus hoc loco non adiicere, nempe dum vnigeniti Filij Dei, hoc est, Iesu Christi mortem & ex mortuis resurrectionem annunciamus, eiusdemq; in cœlum assumptionem profitemur, incruentum in Ecclesia Dei cultum non obire, mysticasq; benedictiones inire, eaq; ratione sanctificari, vtpote sacr. & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum Saluatoris participes effecti. Neque enim illam vt carnem communem suscipimus (absit hoc) neque virum tantum, virisque iam sanctificati, aut dignitatis tantum æqualitate Verbo consociati, aut diuinam inhabitationem sortiti; sed tam quam vere viuificam, ipsiusq; Verbi propriam. Nam cum vita sit & Deus secundum naturam; simulatq; vnum quiddam cum ipsa sua carne effectum est, mox viuificam diuinitatem illi contulit. Quamuis ergo ad nos dicat: Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, &c. neutiquam tamen illam communem, hoc est, hominis cuiusdam nostræ conditionis carnem esse, existimare debemus (quomodo enim hominis caro secundum suam ipsius naturam viuificare queat?) sed vere illius propriam, qui nostri causa Filius hominis & factus & appellatus est, &c.

LVI.

Omissis igitur reliquis, anathematismos ad calcem positos tantum his subiiciemus: quot enim illi numero sunt, tot æque numerare fuit Nestorij hæresis capita, superantia illa quidem & deformitate & multiplicitate tricipitem fabulosam inferni bestiam, & Lernæam hydram septem sibilantem faucibus; cum duodecim ista iugiter apertis blasphemauerit oris, quæ ab iisdē Patribus, exemplo Danielis, eiusmodi ossis iniectis, sunt occlusa, subduntque enim:

His omnibus & te quoque subscribere, & citra omnem fucum ac dolum vna nobiscum assentiri oportet. Quæ vero tua reuerentia anathematis execratione condemnare debet, ea nostra huic epistolæ in hunc modum hoc loco subiiciuntur.

LVII. ANATHEMATISMI EX CONCILIO ALEXAND.

Anathematismus primus. Si quis Emmanuelem Verbum Dei, & ob id sanctam Virginem Theotocon esse non confitetur (genuit enim illa incarnatum Dei verbum secundum carnem) anathema sit.

Secundus. Si qui sunt, qui Dei Patris Verbum carni secundum hypostasin vnitum, & vnum tantum vna cum sua carne Christum esse eundem nimirum Deum simul & hominem non confitentur: anathema sit.

Tertius. Si quis post vnionem hypostases in Christo distinguit, eaq; dumtaxat connectione eadem inter se nectit, quæ est secundum dignitatem, vel auctoritatem, vel potestatem, & non ea potius, qua est secundum naturalem vnionem: anathema sit.

Quartus. Si quis duabus personis, vel hypostasibus eas voces attribuit, quæ in Euangelicis & Apostolicis Scripturis passim occurrunt, quæue à sanctis de Christo, aut ab ipso quoque Christo de se ipso dicta sunt, & alias quidem hominis seorsum à Dei Verbo confuse ato adscribit, alias vero tanquam in diuinam maiestatem conuenientes soli Verbo quod ex Deo Patre est, accommodat: anathema sit.

Quintus. Si quis dicere audet, Christum non esse Verum Deum, sed hominem tantum Deiferum, vtpote vnum naturaliterq; filium quatenus nimirum Verbum caro factum carni & sanguini perinde ac nos communicauit: anathema sit.

Sextus. Si quis Dei Patris Verbum, Christi Deum, vel Dominum esse dixerit, neque post Verbum secundum Scripturas incarnatum, vnum eumdemq; Deum simul & hominem esse confessus fuerit: anathema sit.

Septimus. Si quis Iesum Christum, hominem tantum, diuini Verbi virtutem esse dixerit, aut illustrem illum Vnigeniti gloriam illi ipsi honori, veluti alteri cuipiam ab ipso Verbo aduenisse commentus fuerit: anathema sit.

Octauus. Si quis hominem assumptum vna cum ipso Dei Verbo adorandum, vna cum illo glorificandum, vna cum illo tanquam altrum in altero existentem Deum appellandum esse, dicere ausus fuerit (hunc enim intellectum, particula, cum, adiecta perpetuo ac necessario asserre consueuit) & non vna potius adoratione Emmanuelem honorat, vnamq; laudem illi glorificationem attribuit, quatenus Verbum factum est caro: anathema sit.

Nonus. Si quis vnum Dominum nostrum Iesum Christum à Spiritu sancto tanquam à virtute ab se aliena glorificatum dixerit, efficaciamque qua contra immundos spiritus vteretur, & diuinitus homines mirabilia operaretur, ab ipso eodem accepisse prædicauerit & non proprium naturaliterq; illius esse Spiritum, per quem diuina signa ediderit: anathema sit.

Decimus. Christum Iesum nostra confessionis Pontificem & Apostolum extitisse, eumdemque seipsum pro nobis in odorem suauitatis Deo Patri obtulisse, diuina Scriptura commemorat. Si quis ergo dixerit, Pontificem & Apostolum nostrum non esse ipsum Dei Verbum, postea quam caro & homo nobis similis factum est, sed hominem illum, qui ex muliere natus est, quasi alterum quempiam ab ipso diuersum: Aut si quis Christum pro se ipso quoque & non solum pro nobis sacrificium obtulisse assumauerit (neque enim in oblatione opus habebat, qui nullum peccatum commiserat) anathema sit.

Vndecimus. Si quis ipsam Domini carnem viuificam, ipsiusq; Verbi, quod ex Patre est, propriam esse negauerit, sed alterius cuiusquam ipsi Verbo secundum dignitatem tantum coniuncti, aut diuinam tantum inhabitationem sortiti, esse dixerit; neque vere rursum viuificam, vt modo meminimus, eo quod Verbi, quod omnia viuificat, facta sit propria, confessus fuerit: anathema sit.

Duodecim. Si quis inficiatur Dei Verbum secundum carnem passum, secundum carnem crucifixum, mortemque secundum carnem gustasse, & primogenitum tandem ex mortuis factum esse, quatenus videlicet vita est & viuificum, vt Deus: anathema sit, hactenus anathematismi ex Synodo scripti, Cyrillo auctore.

Adiecerunt his litteris iidem Patres Synodalem aliam epistolam ad clerum Constantinopolitanum, qua ex decreto Romani Pontificis damnationem Nestorij significant, & eorum, qui cum illo communicant; declarantes pariter, in suam, hoc est, totius Ecclesiæ Catholicæ communionem recipi, qui ab eo fuissent causa fidei separati. est harum litterarum initium a: Serius & vix tandem eo deuenimus, quo iuxta venire oportebat, &c. His præterea adiectæ & aliæ litteræ ad patres monasteriorum Constantinopolitanæ vrbis, quæ ita exordiuntur b: Pietatis vestræ Zelum, quem pro Christo infamato, idq; in Ecclesia Orthodoxa, ostendistis, exactè cognouimus, &c. de iisdem enim, quæ facta essent aduersus Nestorium reddiderūt eosdem monachos certiores, quos & vtriliter, vt cœperant, agere exhortantur.

LVIII. DE EPIST. SYNODALI VIRI CONCIL. ALEXANDRIN.

a Apud Ita Conc. Ephes. tom. 1. c. 31. edit. Pol. apud Cyril. q. 11. b apud Cyril. q. 13.

Acceptis legati à Synodo Alexandrina litteris his, profecti Constantinopolim cum essent, quid per eos actum sit, eorumdem primum locum habentes Theopentus & Daniel Episcopi ita postea coram Patribus retulerunt in magno Concilio Ephesino, cum à Synodo rogarentur: Theopentus Cabasorum Episcopus dixit c: Die Dominica, cum Synaxis per ageretur, ad Episcopalem basilicam ascendimus: ibidemque toto præsente clero, multisque proceribus astantibus, litteras, de quibus nos fermo est, Nestorio reddidimus. Eadem prorsus & Daniel quoque Darnensium Episcopus affirmauit. Flauianus Philipporum Episcopus dixit: Dic, quæso, litteris ne ab eo factum sit satis. Daniel Darnensiū Episcopus dixit: tum nihil nobis respondit: indicauit autem, vt postero die primatum illum conueniremus. Postea sequenti die reduntibus nobis aditum intercluſit, neq; vllo nos responso dignatus fuit. Theopentus Cabasorū Episcopus dixit: Litteris, de quib. proxime dictum

LIX.

c Act. Conc. Ephes. edit. Pol. tom. 2. c. 6.

RESTAT LIGATORVM CVM NITTORIO.

est.

est, acceptu, vt postridie illius diei reuerteremur, sermonemque super eum cum eo miscerentur, præcepit. Abiimus ergo: at postero die reuersos nos non admisit; adeoque vt litteris satisfaceret, nihil habuit pensi, vt publice pro concione eadem, quæ ante & his quoque deteriora depromperit. Neque enim solum ante redditas litteras peruersa effutiebat, sed etiam postea, immo vero tunc multa peruersiora effutire capit. & vsque hodie effutire non cessat. hæc ibi.

LX. CONFVGIT NESTORIVS AD IMPERATOREM.

Porro qui ita mutus & contumeliosus legatis fuit, eos vocatos non admittendo, quique peruicax atque contumax extitit in parendo litteris Romani Pontificis & Synodi Alexandrinæ, quod peculiare hæreticorum est, illud tantum egregie præstitit, nimirum vt ad virandum iudicium Ecclesiasticum, sententiamque ab eo illatam eludendam, Theodosium Imperatorem adierit, interpellauerit; eum, atque commouerit aduersus Cyrillum, veluti ditum persecutorem. De ipso enim Nestorio ita Liberatus diaconus a: Cognoscens itaque Nestorius, quod Cyrillus non pateretur Ecclesiam sic esse in perturbationibus & populos sub scandalo, subrepsit pio Imperatori Theodosio, vt Sacram ad eum dirigeret, & à sua eum persecutione componeret: & scripsit ad eum Sacram Imperator, arguens eum tanquam inquietum & scandala suscitantem. hæc Liberatus. Sed litteras Theodosij ad Cyrillum suo loco reddemus: res modo Nestorij Constantinopoli gestas ordine prosequamur.

a Liberat. Breuiar. c. 4. tom. 2. Conc.

LXI. NESTORIVS EXCITAT SVOS CONTRA CYRILLVM.

Acceptis Nestorius litteris Cyrilli à legatis ab eo Alexandria missis, lectisque anathematismis illis, quibus singula suæ ipsius hæresis capita iugularentur, tantum abfuit, vt illis subscripserit (quod par erat, & ab eo in primis requirebatur) vt eadem potius carpere, & in erroris calumniam adducere, labemque hæresis in Cyrillum eorum auctorem ex illis inferre omni conatu cum ipse studuerit, tum etiam ad hoc ipsum præstandum conuocarit amicos, nimirum Ioannem Episcopum Antiochenum, & alios Syriæ Episcopos ad id promptos & alacres sub eiusdem Ioannis ditione positos, eiusque voluntati obtemperantes, nempe Theodoretum Episcopum Cyri, & Andream itidem in Syria sacerdotem, de quibus hæc Liberatus b: Exemplar epistolæ perueniens ad Ioannem Antiochenum, offensus est in ipsius Cyrilli capitulis: put. u enim eum, dum immoderate accurret Nestorio, in sectam Apollinaris declinare. Mandauit ergo Andreæ & Theodoreto & Episcopis Concilio sui, vt in scripto responderent contra ipsa duodecim capitula, tanquam Apollinaris dogmata insistunt. hæc Liberatus. Audiens autem ista Cyrillus, omnem ansam arreptam ab aduersariis eripiens, postea (vt dicitur) declarationem edidit e duodecim illorum capitū, qua longe longius ab hæresi Apollinaris abhorrere se docuit. hæc quidem ipse, antequam iidē, qui supra Theodotetus & Andreas suas conscripsissent in Cyrillum antitheses: quæ autem secuta sint cum eadem ab Euoptio sunt allata, suo loco dicemus. Ex his igitur omnium malorum causa fluxit: Etenim à Nestorij defensoribus Syriæ Episcopis in suspicionem hæresis adductis conscriptis in Nestorium à Cyrillo anathematismis, inde factum est, & quidem astute nimis, vt sententia in Nestorium lata haud valuerit executioni mandari; cum qui eius executor à Cælestino Romano Pontifice cum amplissima potestate præpositus erat, ipse hæresis accusaretur. Quamobrem Theodosius Imperator rem eo progressam ratus, vt opus esset vniuersali Concilio (quippe quod non Nestorius tantum, sed & Cyrillus reus criminis hæresis diceretur) apud Cælestinum Romanum Pontificem egit de conuocando Ephesi in annum sequentem vniuersali Concilio. Factum id quidem Cælestini Romani Pontificis auctoritate, requirente Theodosio per virum illustrem Petronium postea creatum Bononiensis Ecclesiæ Episcopum, eius vitæ Acta testantur d.

b Extat apud Cyrill. tom. 4. edit. Conciliorum. vet.

d Sigonius tom. 1. Fastorum & edidit.

LXII.

Quoniam vero angustia temporis haud patitur, vt post redditas hoc anno Nestorio Constantinopoli litteras Cælestini, quas scriptas fuisse vidimus Romæ tertio Idus Augusti, & Alexandriam ad Cyrillum primum perlatas, & post habitam illic Synodum easdem Constantinopolim Nestorio allatas: haud, inquam, fert ratio temporis, vt post hæc omnia admoneri à Theodosio potuerit Cælestinus, atque accepta ab eo responsione, de conuocando in annum sequentem Concilio litteras ad Episcopos Theodosius scriberet hoc anno, tertio decimo Kalendas Decembris, quibus datæ eædem sub anni huius Consulibus reperiuntur: hæc cum ita se habeant, in eam adducimur sententiam, vt existimemus haud Theodosium expectasse Cælestini Papæ litteras Nestorio reddi, cum ipse agere cœpit apud Cælestinum de conuocanda Synodo aduersus Nestorium. Quis enim dubitare poterit, rem tātam Romæ publicis comitis in Synodo pertractatam, non fuisse vel per Valentinianum ipsum Augustum, vel alios per litteras Theodosio significatam? Cum his percognitis, consulturus ipse paci Orientalis Ecclesiæ, ad omnesque prorsus dissensiones dirimendas, de cogenda Ephesi Synodo remedium excogitauit, agereque cœpit de ea re cum Cælestino Romano Pontifice: indixit vero, vbi à Cælestino litteras redditas accepisset. Hinc fortasse & prouenisse potuit illud Nestorij affectatum silentium, cum nihil prorsus legatis respondere voluit; quod videlicet expectaret fore, vt cogeretur vniuersale Concilium, sicque ex lata sententia Cælestini, & executione eius infra decem dierum spatium, nullum penitus interim dispendium passurus esset.

THEOD. IMP. EGIT CVM CÆLESTINO DE COGENDA SYNODO EPHESINA.

LXIII.

Cestè quidem non sine consensu Cælestini Papæ congregatum fuit Ephesinum Concilium, quod ipsius assensus necessario requireretur: nam professi sunt Patres in Chalcedonensi Concilio, absq; auctoritate Romani Pontificis haud licuisse Synodum congregare. Id quidem de hac Synodo Ephesina professus est ipse Cælestinus in epistola ad eamdem Synodum data, nimirum sua voluntate ipsam esse collectam. Quinetiam præscriptam fuisse formam Ephesini Concilij ab eodem Cælestino Romano Pontifice, Firmus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus in ipsa Ephesina Synodo testatus est. Sunt & alia certa signa, quibus declaratur ex consensione & impertita auctoritate ab eodem Pontifice Cælestino coactum esse Ephesinum Cōcilium, quæ inferius ex diuersis datis epistolis certiora reddentur: cum alioqui nemo inficias ierit eamdem Synodum fuisse litteris eiusdem Theodosij Imp. indictā. Quas enim hoc anno dicta die Nouemb. eadem ex causa Theodosius ad episcopos Ephesum conuenturos litteras dederit, describemus; quæ quidem non sic, vt habet inscriptio, ad Cyrillum datæ leguntur, vt ad eum priuatim tantum missæ fuerint, sed ad singulos Metropolitanos, eo quod hæ essent publicæ litteræ. Quasnam autem priuatim post has datas litteras ipse Cyrillus acceperit ab Imperatore, his suo loco subiiciemus. Communis vero data epistola sic se habet:

c Apud Acta Ephe. 1. c. 31. edit. Cyril. ep. 17. & edit. Constant. ep. 28.

LXIV. EPISTOLA THEODOSII IMP. AD CYRILLVM ET ALIOS.

Respublica nostra constitutio ea, qua erga Deum est pietate præcipue nititur, multaq; inter hanc & illam cognatio ac familiaritas intercedere solet. Nam & ex se inuicem pendent, & vtraq; prosperis alterius successibus incrementa sumit. Quandoquidem vt vera religio iusta actione perficitur, ita & Respublica vtriusque ope nixa florescit. Cum itaque Deus optimus maximus Imperij habenas nobis tradiderit, iisque, qui Imperio nostro parent, pietatis & iustæ actionis quoddam quasi vinculum nos esse voluerit, harum inter se societatem, partim quidem priuata nostra prouidentia frenis, partim quoque humano præsidio vsi, indiuulsam perpetuo hactenus conseruare enixè contendimus: ad eumq; modum promouendæ pietati propter Respublicæ salutem incumbimus, vt in omnibus fere subditorum nostrorum commodo intenti, vnum hoc perpetuo virgeamus, contendamusque sedulo, vt pie religioseq; priuatim viuant omnes, & vt pios decet, in Republica versentur vniuersi. Denique, vtrisq; quam par est, curam impendere non desistimus. Fieri enim vix potest, vt qui alteri serio inuigilant, alterius curam neglectui habeant.

LXV.

Ante omnia autem operam damus, vt Ecclesiasticus status eiusmodi sit, qui & Deum deceat, & temporibus nostris quam maxime congruat; idemque ex omnium concordia & consensione suam tranquillitatem obtineat, tum per Ecclesiasticarum controuersiarum pacem à turbis & seditionibus liber existat; tum demum vt pia religio ab omni omnino nota & reprehensione immunis perfruatur; eorumq; vita, qui vel inter clericos censentur, vel magno quoque inter illos sacerdotio fungantur, omni prorsus vano & culpa vacet. Quia vero intelligebamus, eum per eos, qui Deum diligunt, pietatique addicti sunt, tū p̄ animos eius sum pietatis studiosos ipsius obtineri posse: sæpe-

numero

numero iam antè, ob ea, quæ subinde accidunt, religiosam sanctissimorum Episcoporum undiquaque in vnum coactorum Synodum necessariam iudicauimus. Haudquaquam tamen, ne eorum pietati molestiam exhiberemus, cunctantiores hac in re fuimus. At nunc vtro tam Ecclesiasticarum, quam quæ huiusce cohærent, publicarum rerum controuersia eam vsque adeo necessariam declarat, vt refutari nullo modo queat.

LXVI. Quamobrem ne illa, quæ ad præsentem rerum tantopere vtilium inquisitionem spectant, si negligentius curentur, in peius incrementa sumant (id quod a temporum nostrorum pietate alienum esse decet) tua pietas, Deo bene propitio, operam dabit, vt sacrosancto Paschate, quod iam in foribus vrget, elapso, sub sacro Pentecostes diem ad Ephesiorum Asiæ ciuitatem accurrat, nonnullosq; quos nimirum idoneos iudicabit, sanctissimos prouinciæ suæ Episcopos simul eodem secum adducat: ita vt neque necessarij sanctissimis eiusdem prouinciæ Ecclesiis desint; neque iis ipsum, qui ad eam rem apti censebuntur, in sacra Synodo desiderentur. De indicta autem sanctissima Synodo nostra serenitas ad omnes omnino Deo dilectos Episcopos Metropolitanos litteras scripsit: quo nimirum hac tandem ratione tribus, quæ ex multis dissidiis & concertationibus hinc inde enata sunt, vitæ secundum Ecclesiasticos canones consulantur, & illa præterea, quæ parum decenter hactenus admissa sunt, corrigantur; & pietatis denique, quæ in Deum est publicæq; vtilitatis firmitati consulatur.

LXVII. Cæterum ante sanctissimam coactam Synodum, communemq; eiusdem, quæ de omnibus dabitur, sententiam, nihil quicquam in vlla prorsus re priuatim a quoquam innouetur. Omnino autem persuasum habemus, neminem expiissimis Deoq; deuotissimis Episcopis fore, qui simul atq; verum Ecclesiasticarum causa atque adeo controuersiarum totius Orbis gratia nostro hoc decreto sanctissimam Synodum cogi intellexerit, non propere studioseq; occursurus, rebusq; tantopere necessarijs ac Deo vsque adeo gratis pro viribus consulturus sit. Nos quoque harum rerum curæ sedulo incumbentes, nullum impune abesse sinemus. Nec vllam ille vel apud Deum, vel apud nos quoq; habiturus est excusationem, qui statim impigre secundum præfinitum tempus ad destinatum locum præsto non fuerit. Emungro quicunq; ad sacerdotalem Synodum accitus, alacriter non accurrit, is sane conscientiæ parum sincerè se esse ostendit. Deus in multa tempora incolumem te conseruet, sanctissime pissimeq; pater. Dat. Constantinopoli, tertiodecimo Kalendas Decembris, Consulatu dominorum nostrorum semper Augustorum, Theodosij quidem decimo tertio, Valentiniani vero tertio. Lectæ sunt publicæ & inter Concilij Acta relatæ. hactenus ibi.

LXVIII. Porro priuatas idem Imperator litteras ad Cyrillum ipsum dedit, perinfensas eas quidem; vtpotè qui verbis Nestorij fidem adhibens, fuit in eum plus æquo commotus, sunt huiusmodi a:

a Apud Aug. Conc. Ephes. to. 1. c. 7. edit. Balt. ALIA EPISTOLA THEODOSII AD CYRILLVM.

Impp. Cæsares Theodosius & Valentinianus, Victores, Triumphatores, Maximi, semper Augusti Cyrillo Episcopo S. D.

Pietate quidem nihil nobis est antiquius; propter quam si qui forte incautius deliquerunt, venia dignos censemus. At parum interim laudabile est, illos eatenus digere, qui propter summam religionem plurimum a nobis commendari, maximisque honoribus cumulari debuerant. Oportet autem sacerdotes eum morum suauitate, fideique integritate in primis ornatos esse; tum maximam animi candorem ac sinceritatem per omnem vitæ cursum præseferre; ac certo denique secum statuere, vnicuiusque rei naturam, potissimum vero incorruptæ pietatis doctrinam sedulo inuestigandi studio facilius quam pertinaci animorum contentione inuenirj. Etenim iam inde a primis vsque temporibus, non imperantis cuiusquam aut certe imperium vsurpantis interminationes aut proteruia, sed sanctorum Patrum, sacrarumque Synodorum decreta eam nobis constituerunt. Nam religionem prudentia & consilio magis, quam cuiusquam imperio firmari, nulli, opinor, dubium esse potest:

LXIX. Nunc igitur tua pietas exponat, quid ita nobis, quibus religionem tantopere curæ esse non ignorabat, contemptis, sacerdotibusq; quotquot circumquaque degunt (quos vtique in vnum locum coactos natam de religione controuersiam discutere, dirimereque par erat) despectis, hasce turbas, discordiasque inter Ecclesias concitarit? quasi vero impetus tenerarij pietatis doctrinam magis, quam sedula diligensque veritatis inquisitio decere videantur; pluraq; apud nos valeat verecundia & audacia, quam cura aut industria; aut aliud quippiam huiusmodi magis nos, quam animis candor ac simplicitas, obsecter. Quamuis ergo bonitatem non vsque adeo magnum inde ad nos accessurum existimemus, si a tua pietate obscruemur; nec omnia rursum turbatum iri, si quod hic indignationis exemplum in te velimus edere: attamen hoc tempore nobis magis curæ est, vt sancta pax, exoptatag; tranquillitas Ecclesijs restituatur, quam vt priuatas nostras iniurias prosequamur.

Scito interim magnam abs te rerum perturbationem excitatam esse. Neque mirum est sane, cum, qui modum excesserit, iniquatus suos non definiisse, quæ ad Ecclesias & sacerdotes spectent, sed vltra progressum, de nobis ipsis quoque quiddam a pietate nostra prorsus indignum credidisse. Nam nisi aliquod inter nos de religione dissidium ortum esse, persuasum habuisses, aut certe aliquid huiusmodi ex litteris tuis orturum speraasses: cur, obsecro, alia priuatim ad nos, alia rursum ad Eudociam religiosissimam coniugem meam, alia tandem ad Pulcheriam sororem meam Augustam, eandemque pietatis studiosissimam perscripsisses? Quod profecto dissidium inter nos fortè natum fuisset, nosque ad eum modum affectos esse contigisset: omnino tamen vituperationem effugere non poterat, eum, qui tanto locorum interuallo a nobis disiungitur, curiosim in res nostras inquirere, si id autem inter nos non existit, conarj, vt existat; id vero cuiusuis potius, quam sacerdotis fuerit. Quid enim indignius, quam vno impetu, vnoque animi conatu Ecclesiastica & regia omnia velle confundere, ac a se inuicem diuellere? quasi vero alia omnis desit occasio, ex qua laudem & gloriam auccupare.

Ne igitur clam te sit, quoniam in statu res nostræ versentur: motis Ecclesias & regnum nostrum coniuncta esse, nostraque accedente authoritate & imperio, & Christi Saluatoris nostri aspirante prouidentia, magis subinde inter se coitura esse: tum tibi quoque a nobis ignotum esse, ne hinc capta occasione iure conqueri ac dicere queas, te ob pietatis doctrinam in reprehensionem incidere: quam quidem pietatis doctrinam in sacra Synodo vtrimque partem ventilatam eatenus obtinere voluimus, quatenus veritati & rationi consentaneum esse indicabitur. At vero siue illi veniam impetraturi sint, qui a Patribus victi discedent; siue non: nos sane cunctates simul & Ecclesias conturbari nequaquam sinemus: sed nec eam quoque doctrinam indiscussam manere patiemur, cui diiudicandæ eos præsici oportet, qui sacerdotijs vbiuis gentium præsident, per quos & nos quoque in veritatis sententia stabilimur, & magis magisque identidem stabiliemur.

Omnino autem nemo, qui vel aliqua ex parte ad Rempublicam pertinet, quacunque fiducia fretus, inconsultus quippiam in hoc negotio tentet, aut impedire studeat: alioqui enim certam condemnationis sententiam ne vtiquam euadet: quandoquidem nostra maiestate, eos qui prompte alacriterque ad eiusmodi inquisitionem adnolare non cunctabuntur, merita laude prosequente; cæterosque qui imperare forte mallent, quam in medium consulere, aut aliorum de eiusmodi rebus consilium audire, coercente; nullo omnino, vt maxime velit, integrum id fuerit. Quamobrem & tuam quoque reuerentiam, ad tempus, quod aliis litteris ad vniuersos Metropolitanos Episcopos missis edximus, præsto adesse oportet. Neque prius nostram amicitiam tercuperaturum confidas, quam omni perturbatione & animorum ægritudine sedata, ad propositarum quæstionum discussionem vltro accurreris. Hac namque ratione, quæ pro tuenda opinione acerbe inconsulteque abs te iam admissa sunt, neque priuato dolore perculsus, neque alicui præter decorum infestus admisisse videberis; & quæ adhuc reliqua sunt, legitime transigere velle censeberis. Quod si quid autem secus visum fuerit, id nequaquam sustinebimus. Vale.

LXX. INDIGNATVR THEODOSIVS IN CYRILLVM.

LXXI.

LXXII.

LXXIII. Vides, lector, quanto periculo immisceant se Reges in his, quæ sacerdotum sunt, quantoque maiori discrimine aures præstent querelis hæreticorum. Ecce tibi Theodosius (vt ex rebus ab eo gestis sæpius videmus) religionis integritate nulli secundus, modo tamen Nestorij verbis è recto mentis sensu motus, illi fauet (quod pro monstro habendum est) aduersus vniuersam Catholicam Ecclesiam eum impugnantem; succenset vero vehementer, iraque æstuat in Cyrillum Catholicæ fidei propugnatorem & Cælestini Papæ in ea tuenda vicariam præfectuam agentem; cunctaque ab eo sancte pieque gesta, in deteriorem partem accipiens, in prauum semper est sensum interpretatus: excusanda tamen in ipso mens recta, sed reprehendenda nimia facilitas in adhibenda fide falsis Nestorij persuasionibus. Quod vero ad rerum gestarum ordinem pertinet, peruertunt quidem illum, qui hanc Theodosij

epistolam primo loco reponunt; cum ex ipsa manifeste constet, scriptam esse post Synodum ab eodem Imperatore publicis litteris conuocatam.

LXXIV. THEODOSIVS ACCERSITVR AVGVST. AD CONCILIVM EPHESINVM.

Theodosij igitur haud mens fuit, errantem sequi Nestorium, sed vt eius causa disquireretur: hinc ipse non Orientales tantum, sed etiam Occidentales Episcopos, Metropolitanos videlicet, & qui essent insignioris nominis, ad Synodum datis litteris aduocauit, & inter alios Iunctum Augustinum accersendum curauit: cuinam vero id negotij creditum fuerit, Liberatus narrat his verbis *a*: *Scripsit Imperator & beato Augustino Hipponensi Episcopo per Ebgginum Magistrianum, vt ipsi Concilio præsentiam qui Ebagnium veniens Carthaginem magnam, audiuit a Gaupolo * verbis ipsius Antistite, beatum Augustinum ex hoc mundo migrasse ad Dominum. Acceptis ab eo ad Imperatorem litteris loquentibus de obitu beati Augustini, Constantinopolim, vnde venerat, rediit.* hæc de Augustino Liberatus; sed mendose apud eum Cãpolus pro Capreolo legitur: Capreolum namque his diebus sedisse Episcopum Ecclesiæ Carthaginensis, Vincentius Lirinensis haud obscure testatur, successit hic Genesio, qui à viuente adhuc Aurelio sibi fuerat subrogatus, vt superius cum actum est de secundo Concilio Carthaginensi, est demonstratum. Capreolum autem ante, non post Quoduultdeum sedisse, ex Victore Vticensi possumus intelligere, hæc quoad Sanct. Augustini ad Synodum vocationem. Considera (vt id sæpe ingeram) ex his rectam Theodosij mentem, quod non sic fauebat Nestorio vt patrocinaretur errori: etenim doctissimos ac sanctissimos ad Synodum conuocare Episcopos satagens, vtique sincerum de perquirenda veritate studium & animi candorem præse tulit.

a Liberat. in Breuiar. c. 13. cons. 2. Conc. * Capreolo.

LXXV. AVGVSTINI OBITVS TEMPVS.

Quod autem ad S. Augustini obitum spectat, vides in primis litteris Theodosij confirmari, eum ad hunc vsque annum vitam propagasse: siquidem hoc anno mense Nouembris (vt vidimus) eius litteræ de Synodo datæ reperiuntur, quæ sanctum Augustinum vocantes ad Synodum mortuum inuenerunt. His plane consentiens est, quod sub huius anni Consulibus Sanct. Prosper Augustini obseruantissimus testatur ipsum hoc anno è vita migrasse, vbi ait in Chronico: *Augustinus Episcopus per omnia excellentissimus moritur quinto Kalendas Septembris, libris Iuliani inter impetum obsidentium Vuandalorum in ipso diuersum suorum fine respondens, & glorioso in confessione Christiana gratia perseuerans.* hæc Prosper. Quibus omnibus erroris redarguitur Marcellinus, qui anno superiori sub Consulatu Felicis & Tauri recenset in Chronico obitum Augustini. Hæc de tempore satis.

LXXVI. CLADES AFRICANA.

Tertius *b* iam tunc agebatur mensis Hipponẽsis à Wãdalis obsidionis: Bonifacius enim Comes à Wandalis victus, in eamdem Hipponem ciuitatem munitam se recipiens, ad eius obsidionem Wandalos prouocarat. Quatuordecim autem menses eamdem perduasse obsidionem, testatur Possidius: cuius primo tempore mori contigit Augustinum, cum eo statu res Africanæ essent, vt exceptis tribus ciuitatibus, Carthagine, Cirta, & Hippone, reliquæ omnes à Wandalis captæ essent; quanta vero hominum strage, & ecclesiarum clade, & diuini numinis contumelia, audiamus hæc à Possidio *c*; qui interfuit, referente: ipse enim Calamæ Episcopus se ad Augustinum tunc recepit Hipponem: rem igitur omni luctu prosequendam sic aggreditur, haud puto absque lacrymis, enarrare, cum de obitu sancti Augustini orationem instituit: *Breui (inquit) consequenti tempore, diuina voluntate & potestate prouenit, vt manus ingens telis armata & bellis exercitata immanium hostium Vuandalorum & Alanorum commixta, secum habens Gothorum gentem, aliarumque diuersarum gentium personas, ex Hispania partibus transmarinis nauibus Africa influxisset & irruisset: vniuersaq; per loca Mauritaniarum etiam ad alia nostras transiens prouincias & regiones, omni sæuiens crudelitate & atrocitate, cuncta quæ potuit, expoliatione, cædibus, aliisq; innumerabilibus & infandis malis depopulata est, nulli sexui, nulli parcens ætati, nec ipsis Dei sacerdotibus & ministris, nec ipsis ecclesiarum ornamentis, seu instrumentis, vel ædificiis.*

b Possid. in Vita S. Augustin. c. 29.

c Possid. c. 28.

LXXVII. *Et hanc ferocissimam hostium grassationem & vastationem illic homo Dei & sactam fuisse & fieri, non vt cæteri homines, sentiebat, & cogitabat, sed altius, & profundius eam considerans, & in his animarum præcipue vel periculis, vel mortes præsidens, soluto amplius (quoniam sicut scriptum est d: Qui apponit scientiam, apponit dolorem: & cor intelligens, quasi tinea ossibus) fuerunt ei lacryme e panes die ac nocte, annarissimamque & lugubrem cæteris sua senectutis iam pene ducebat & tolerabat vitam. Videbat enim ille homo Dei ciuitates excidio perditas pariter cum ædificiis, villarumque habitatores alios hostili nece extinctos, alios effugatos atque dispersos, ecclesias sacerdotibus ac ministris destitutas, virgineasque sacras & quoque continentes vbique dispiparos, & in his alios defecisse tormentis, alios gladio interemptos esse, alios in captiuitate, perdita animi & corporis integritate ac fidei malo more & duro hostibus deseruire. Cernebat enim hymnos & laudes de ecclesiis deperisse, & ædificia ecclesiarum quamplurimis in locis ignibus concremata esse: solemnia quoque, quæ Deo debentur, de propriis locis defecisse: sacrificia ac sacramenta diuina vel non quæri, vel quærenti qui tradat, non facile reperiri: in ipsas montium siluas & cauernas petrarum & speluncas confugientes, vel ad quascumque munitiones, alios fuisse expugnatos & interfectos, alios necessariis sustentaculis exulus * atque priuatos, vt fame contabescerent: ipsosque ecclesiarum præpositos & clericos, qui sorte Dei beneficio vel in eos non incurrerant, vel incurrentes euaserant, rebus omnibus expoliatos atque nudatos, egentissimos mendicare, nec eis omnibus ad omnia, quibus sufficiendi essent, subuenire posse. Vix tres superstites videbat ex innumerabilibus ecclesiis, hoc est, Carthaginensem, Hipponensem, & Cirtensem, quæ Dei beneficio excisæ non sunt, & earum permanent ciuitates & diuino & humano fulta præsidio: licet post eius obitum vrbs Hipponensis incolis destituta, ab hostibus fuerit concremata. Et se inter hæc mala cuiusdam sapientis sententia consolabatur, dicens: Non erit magnum, quod cadunt ligna & lapides, & moriuntur mortales. Hæc omnia ille, vt erat sapiens, quotidie vbertim flebat. Accreuitque mœroribus & lamentationibus eius, vt etiam adhuc in suo statu consistentem ad eandem Hipponensium regionum ciuitatem ab iisdem hostibus veniretur obsidendam: quoniam in eius tunc defensione fuerat constitutus Comes quidam Bonifacius cum Gothorum quondam fœderatus exercitu, quam vrbem ferme quatuordecim mensibus conclusam obsederunt: nam & littus illi marinum interclusione abstulerunt, quo etiam nos ipsi de vicino cum aliis nostris coepiscopis confugeramus, in eademque omni obsidionis tempore fuimus.*

d Eccle. 2.

e Psal. 41.

AVGVSTINVS OB CLADEM WANDALICAM IN LVCTV VERSATVR.

* euacuatos

Vbi nobiscum super his infortuniis sæpissime colloquebamur, & Dei tremenda iudicia præ oculis nostris posita considerabamus, dicentes: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Pariterque dolentes & gementes & flentes orabamus miserationum Patrem & Deum omnis consolationis, vt de eadem nos tribulatione sublenare dignaretur. Et forte prouenit, vt vna cum eo ad mensam constitutis & inde consabulantibus caperit coram nobis dicere: Nouerit, me hoc tempore nostra calamitatis id Deum rogare, vt aut hanc ciuitatem ab hostibus circumdatam liberare dignetur, aut si aliud ei videtur, suos seruos ad perferendam suam voluntatem fortes faciat, aut certe vt me de hoc sæculo accipiat. Quæ ille dicens, nos quoque instrumens, de inceps cum eodem & nos cum nostris omnibus, & ipsi qui in eadem fuerant ciuitate, à summo Deo similiter petebamus. & inferius de eodem Augustino: *Verbum Dei vsque ad ipsam extremam ægritudinem impræmisse, alacriter, & fortiter, sana mente, sanoque consilio in ecclesia prædicauit.* hæc Possidius. Erant conciones illæ perbreues, dolore plenæ & lacrymis; quarum vna tantum nobis reliqua est, quam hic describendam putauimus: nam cum lugubrem faciem Africanæ prouinciæ nobis reddat; ob id ad certiorem rerum gestarum cognitionem, Annalibus intexendam esse, ratio instituti à nobis exigit. hæc autem concio eo tibi gratior esse debet, quod veram scias, qui consueuisti apud Gentiles historicos confictas prolixasque auctoris arbitrio compositas legere orationes: sed & ex eo eam iucundiorem ac cariorem accipies, quod nouissimus omnium, qui extent, hunc scias fuisse S. Augustini sermonem: auidius enim accipi solent nouissima parentis eloquia. sic vero se habet *g*:

f Psal. 118.

g Aug. de tem. serm. 1. LXXIX. SERMO S. AVGVSTINI TEMPORE WANDALICÆ OBSIDIONIS.

Quotiens, fratres carissimi, aliquæ aduersitates veniunt; quotiens aut hostilitas, aut siccitas, aut mortalitas iusto Dei iudicio nobis fuerit irrogata: non eius iniustitiæ, sed nostris hoc peccatis imputare debemus: quia sicut dicit Apostolus h: non iniquus est Deus, qui infert

h Rom. 5.

iram: multorum enim malis uoribus atque clamoribus exagitatus est mundus. Et vt ex hoc omnes intelligere possint, apertius charitati vestræ insinuo. Sic sunt boni & mali, quomodo si duo vasa sint plena, & vnum habeat patredinem, & aliud aromata pretiosa, cum vno ventilabro ventilata: illud vas vbi fuerint aromata, odorem desiderabilem, aliud autem fœtorem intolerabilem reddit. Ita simul boni & mali indiscrete quidem turbati, sed alto Dei iudicio separati. Quoties aliqua tribulatio in mundum venerit: qui boni sunt, velut sancta vasa, gratias agunt Deo, qui eos castigare dignatur: illi vero, qui sunt superbi, luxuriosi, cupidi, blasphemant & murmurant contra Deum, dicentes: O Deus, quid tanti mali facimus, vt talia patiamur? Vnde fit, vt infelices isti amore huius vitæ obligati, nec istam tenere possint, & illam sempiternam, de qua fugiet dolor & gemitus, amittant: & quod peius est, nec ista mala præsentia possunt euadere, & ad illa, qua æterna mala sunt, eorum crimina eos faciunt peruenire.

XXC. Non insultans, sed gemens & dolens hæc dico. Ece sicut in eo qui superbo ac rebelli spiritu emendare se noluerit, impletur, quod scriptum est a: Qui in sordibus est, sordescat adhuc: iustus autem iustitiam faciet, & sanctus sanctior erit. Non enim spes bonorum in isto est mundo posita: Spes enim, quæ videtur (ait Apostolus b) non est spes: quoniam & ipsa res mundana, quæ videtur, in amaritudine vera * est: amaram enim portionem mundus suis dilectoribus propinat. O infelicitas generis humani! Amarus est mundus, & diligitur: putas: si dulcis esset, qualiter amaretur? Vos alloquitur veritas, dilectores mundi: Vbi est, quod amastis? Vbi est, quod pro magno tenebatis? Vbi est, quod amittere nolebatis? Vbi sunt tot regiones? Vbi sunt tanta splendidissimæ ciuitates. Legendo potius ista dicta sunt, quam insultando. Magno affectu ista deputaventur, si tantummodo audirentur.

XXCI. MORTALITAS CVM OBSIDIONE PREMIT HIPPONENSES. At cum oculos vestros de calamitas & obsidionis percussent, & nunc tempore mortalitatis affligat: mortuorum hominum spectandis corporibus vix illi, qui remanere videbantur, occurrerent. Considerantes etiam illa mala, quæ iusto Dei iudicio illata sunt: quando tota prouincia in captiuitatem ducta sunt? fustibusque matres familias abducta, prægnantes abscissas, & nutrices, cunctis e manibus paruulis, atque in vias proiectis, nec viuos ipsos filios retinere, nec mortuos permiserunt sepelire. Cruciatus magnus & dolor, timor & horror, tortores cordis pariter insistebant, maxime cum a talibus famulis hoc impia barbarica exigebat potentia, vt quæ se fiebat multorum mancipiorum fuisse dominam, barbarorum se subito sine vllo pretio lugeret ancillam. Sic impletum in nobis, quod dictum est per Prophetam Dauid c: Venundasti populum tuum sine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum. Dura a delicatis & nobilibus mulieribus seruitia sine vlla miseratione humanitatis a barbaris exacta sunt: strepitus clamoris huius in auribus nostris vrget, dum talia audimus atque videmus: Numquid ferrea sunt cornua hominum, etiam si ferreus seruus in aliquibus inueniatur?

XXCII. Quis ista audiens, videmque non doleat? Vnde cum Propheta dicere possumus d: Quis dabit d capiti meo aquam: aut oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei? non solum mortem corporum, verum etiam animarum. Christianis loquimur. Multos agnouimus in ista visitatione sine sacramento baptismi ex hac vita fuisse ereptos, atque inter vasa iræ relictos. Quis luctus idoneus, quis planctus celsior inueniri potest, quando sic exarsit ira omnipotentis, vt repelleret etiam tabernaculum suum, in quo habitauit in hominibus? Et ille etiam qui vnico e Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; nec pretium tanti sanguinis attenderit, nulli ecclesiæ, nulli clero, nulli sacratæ virgini, nulli parcere ciuitati.

XXCIII. Nos vero, fratres charissimi, quibus Dominus non pro nostris meritis parcere, sed adhuc ad pœnitentiam reservare dignatur, non sine grandi timore debemus considerare, quod hæc omnibus nobis præbeantur exempla. Et ideo illarum mors proficiat ad nostram salutem: eorum tribulatio nostra sit correctio: de aliorum plagis faciamus medicamenta vulneribus nostris: & semper timeamus, quod Dominus in Euangelio dixit f: Putatis, quod hi Galilæi præ omnibus peccatores fuerint, quoniam talia passi sunt? non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Et ideo qui solebat esse luxuriosus, sit castus; qui superbus, sit humilis; qui erat inuidus, sit benignus, qui per fraudem vel calumniam solebat res alienas rapere, incipiat de suis largiores elemosynas dare. Nimis delicatum est, quod a nobis requirit Dominus? iosser, fratres carissimi. Non dixit nobis: Ieiunate plusquam potestis, & plusquam vires vestræ fuerint, vigilate. Nec nobis dixit: A vino vel a carnibus abstinete. Non a nobis requiritur *; sed hoc dignatur iniungere, quod oës homines possunt cum ipsius gratia sine grandi labore complere. Sed quod pessimum, multi sunt, qui dorsis suis & amarissimum auaritiæ iugum cum multis laboribus volunt ferre, & dulce iugum Christi & onus eius leue dissimulant humeris suis imponere: malunt enim multo peccatis sub sarcina grani succumbere, quam iugum Christi, quod potest eos in cælum elevare, sustinere. Vos vero, fratres, voluntatem sapienter & fideliter cogitate antes, dirumpatis a cervicibus vestris durum & asperum auaritiæ iugum, & iugum Christi suauissimum vestris humeris imponite, secundum Apostolum, conuersationem vestram leuantes in cælum: vt cum Christus apparuerit vita vestra, & vos cum ipso apparebitis in gloria, quod ipse præstabit. huiusque sermo. Et quidem puto in auribus ista dixisse, quod quamplurimi spoliati omnibus bonis constitissent Hipponem locum munitum, nec facultates Ecclesiæ ad omnes alendos sufficerent.

Cum vero iam tribus mensibus eius ciuitatis perdurasset obsidio, qui hactenus verbi prædicatione, pauperum cura, precibus ac vigiliis apud Deum pro populo fuerat laborasset ægritudine affectus, cogitur lecto decumbere: quantum autem temporis spatium interfuerit ab hoc sermone vsque ad obitum, numera: dictus hic enim repetitur feria quinta post Dominicam passionis (vt inscriptio præfert) ipse vero defunctus inuenitur quinto Kal. Septembris. Sed quid de ægritudinis eius tempore Possidius litteris commendarit, audiamus: Et ecce (inquit) tertio illius obsidionis mense decubuit lecto febribus defatigatus, & illa vltima exercebatur ægritudine. vltimam plane Possidius dicit, quod frequenter Augustinus ægrotare consueuisset, vt ex ipsius epistolis intelligi potest: nam ad suos scribens, tradit h, quod ob minus idoneam valetudinem ab Episcopis excusaretur, quo minus, vt alius, ipsi legationes transmarinæ ex Synodis iniungerentur. Sed & in litteris ad Victorinum i, atque aliis ad Profuturum k, itemque ad Dioscorum l scribens, de sui corporis infirmitatibus meminit, necnon ad Darium epistola m, & ea quam dedit ad Nobilium n. Quid autem acciderit, dum vltima hac ægritudine Augustinus afflictaretur, idem ita narrat Possidius o:

Itemque ad ægrot. autem & lecto vacantem, quemdam cum sua ægroto venisse, & rogauisse, vt eidem manum imponeret, quo sanus esse posset: eumque respondisse, si aliquid in hac posset, sibi hoc vtiq; primitus præstitisset: & illum dixisse, visitatum se fuisse, sibiq; per somnium dictum esse: Vade ad Augustinum Episcopum, vt ei manum imponat, & salvus erit. Quod dum comperisset, facere non distulit, & illum continuo sanum ab eo discedere fecit. hæc de miraculo Possidius: quod quidem extremo vitæ articulo Deus per eum operari voluit, vt quodam veluti signo tum res ab eo sancte pieque gestas, tum pia doctaque eius scripta consignata relinqueret. Quomodo vero ad felicem ad Deum transitum se parârit, Possidius ita declarat:

Dicere autem nobis inter familiaria colloquia consueuerat, post perceptum baptismum etiam laudatos Christianos & sacerdotes, absque digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere. Quod etiam ipse fecit vltima qua defunctus est ægritudine. Nam sibi inferri at psalmos Dauidicos, qui sunt pœnitentiales scribi; ipsosque quaterniones iacens in lecto contra parietem positos diebus sua infirmitatis intuebatur & legebat, & ingenter ex uertim flebat. Et ne intentio eius a quoquam impediretur; ante dies ferme decem, quam exiret de corpore, a nobis postulauit præsentibus, ne quis ad eum ingrederetur, nisi in tantum horis, quibus medici ad inspiciendum intrarent, vel cum eius inferretur refectio. Et ita obseruatum factumque est. Et omni illo tempore orationi vacabat. ac paulo post: Membris omnibus suis corporis incolumis, integro affectu, & auditu, & (vt scriptum est) nobis astantibus & videntibus, ac cum eo pariter orantibus, obdormiuit in pace cum patribus suis, ingressus in bona senectute. Et nobis coram positis, pro eius commendanda corporis depositione sacrificium Deo oblatum est, & sepultus est. hæc de obitu, & funere vna cum Missa, ex more, exhibito Possidius; qui superius eũ vixisse tradit annos septuaginta sex: in Episcopali vero functione annos triginta sex habuisse, ex iis, quæ à nobis de sedis eius exordio dicta sunt satis certo colligi potest. Dies vero obitus in tabulis Ec-

clesia-

LXXXVII. a Vide de per vrand. Li.

clesiasticis scriptus fuit anniuersaria memoria repetendus, celebrique cultu in Ecclesia transigendus quinto Kal. Septemb.

De eius obitu etiam Victor Vticensis his verbis meminit, cum agit de clade Wandalica: *Ea* (inquit a) *tempestate Hippon regiorum obsessa est ciuitas, quem omni laude dignus beatus Augustinus multorum librorum confector Pontifex gubernabat. Tunc illud eloquentia, quod per omnes campos Ecclesiæ vbertim decurrebat, ipso metu siccatum est flumen, atque dulcedo suauitatis dulcius propinata in amaritudinem absynthii versa est, &c.* De his autem, quos reliquit libros suis commendatos ita Possidius b: *Testamentum autem nullum fecit: quia vnde faceret, pauper Christi non habuit. Ecclesiæ bibliothecam & omnes codices diligenter posteris custodiendos semper iubebat. Si quid vero Ecclesia vel in sumptibus vel in ornamentis habuit, fideli presbytero, qui sub eodem domus Ecclesiæ curam gerebat, dimisit. Nec suos consanguineos, vel in proposito vel extra constitutos, in sua vita & morte more vulgi tractauit: quibus, dum adhuc superesset, id, si opus fuit, quod & cæteris, erogauit: non vt diuitias haberent, sed vt aut non, aut minus egerent.* hæc & alia Possidius, qui (vt ipse testatur) quadraginta fermè annis cum eo vixit summa concordia, & scriptorum ipsius confecit Indiculum, de quo ipse his verbis c:

LXXXVIII. DE POSSIDII INDICVLO.

Tanta autem ab eodem dictata & edita sunt, tantaque in Ecclesia disputata, excepta, atque emendata, vel aduersus diuersos hæreticos conscripta, vel ex canonicis libris exposita ad ædificationem sanctorum Ecclesiæ filiorum, vt ea omnia vix quisque studiosorum nosse & perlegere sufficiat. Verumtamen ne veritatis auidissimos in aliquo fraudare videamur, statui, Deo præsente, in huius opusculi fine etiam eorundem librorum tractatuum & epistolarum Indiculum adiungere: quo lecto, qui magis Dei veritatem, quam temporales amant diuitias, sibi quisque, quod voluerit, ad legendum & cognoscendum eligat: & id, ad scribendum vel de bibliotheca Hipponensis Ecclesiæ petat, vbi emendatior a exemplaria forte potuerit inuenire: vel vnde voluerit, inquirat, & inuenta describat & habeat, & petenti ad scribendum sine inuidia & ipse tribuat. hæc Possidius. At plane miraculo factum esse videtur, vt concremata anno sequenti Hipponensi ciuitate à furentibus Wandalis, ipsis eisdemque Arianis, ipsa Hipponensis bibliotheca illæsa permanserit, angelica quidem, si non humana vallata custodia. Qui enim consideret ferocissimos barbaros longa præpeditos obsidione redditos sæuiores, reputetque secum, eosdem pariter perfidos fuisse Arianos, scisseque etiam ex recentioribus aduersus Arianos ipsos disputationibus, nempè contra Maximum atque Pascentium Comitem publice habitis, Augustinum acerrimum sibi hostem: quis, inquam, ista considerans, non miraculo ducat, vt VVandali pepercerint Augustini scriptis: certè non ipsorum id quisquam dixerit adscribendum esse elementiæ, sed Dei magnæ potentiæ, qua cohibuit grassantes instar fulminis barbaros, & sua coercuit disciplina, nec fuit quicquam inconcessum inuadere, vel tentare vetitum hæc quidem præstare, diuinæ tantum esse potuit facultatis, secundum illud Iob d diuinum elogium: *Nunquid mittes fulgura & ibunt, & reuertentia dicent tibi: Adsumus?* quod scil. furentes hominum motus diuinæ tantum subiecti sint voluntati eosdem ad libitum moderanti.

a Possid. in Vit. Aug. c. 31 DE LIBRIS S. AVGVSTINI.

b Possidius

c

d Iob 38.

LXXXIX. AVGVSTINI SCRIPTA AB ADVERSARIIS IMPVGNATA.

Sed qui nō valuit per barbaros perdere penitus sanctissimi viri scripta, per hæreticos & calumniosos homines ea diabolus summis viribus labefactare conatus est: nec quidem admouit ad ea demolienda arietem vnum, sed plures: nec vnum vel alterum aduersarium, sed ipsos plures ac plurimis armis diuersis in locis armauit. Primum enim Galliarum quidam presbyteri, quod iam certamen, ipso Augustino viuente, aggressi fuerant, eo mortuo, acrius instaurarunt, quindecim scribentes obiectiones aduersus eos quos in Pelagianos ipse sanctus Augustinus scripserat cōmentarios. Rursus vero Vincentius quidam rem pluratim agens, sexdecim in eosdem proposuit obiectiones. Insuper & Camillus & Theodorus presbyteri Genuenses de eem dubia obiecere. Adhuc etiam & Cassianus presbyter Massiliensis, de quo superius dictum est, aduersus eiusdem Augustini doctrinam egit, aduersusq; eam aliqua intulit. Porro contra hos omnes steterunt Hilarius Arelatensis & Prosper Aquitanus. quid Hilarius in aduersarios scripserit, non apparet: Prosperi autem adhuc supersunt arma, quibus pro Augustino in hostes indefesso studio dimicauit: Aduersus siquidem Gallos liber extat Responsionum, volumen etiam contra Vincentianos, tertius insuper liber contra Genuenses illos presbyteros, ac item quattus contra Collatorem, nempe ipsum Ioannem Cassianum inscriptus, quem (vt ex ipso apparet) sub Sixto Romano Pontifice edidit. Cæterum idem Hilarius atque Prosper sequenti anno Romam se cōtulerunt, atque apud Cælestinum conquesti sunt, quod quæ à sancto Augustino scripta essent, eadem à Romanis Pontificibus Innocentio, Zosimo, atque Bonifacio confirmata, & Conciliis stabilita, à quibusdam Gallicanis presbyteris iterum reuocarentur in controuersiam. Quid autem his audiris præstiterit Cælestinus, dicemus suo loco anno sequenti.

PROSPER ET HILARIVS PVGNANT PRO AVGVSTINO.

XC. IOAN. CASSIANVS HORTATV LEONIS SCRIBIT CONTRA NESTORIVM.

Hoc ipso autem anno Ioannes Cassianus monitu Leonis Romanæ Ecclesiæ archidiaconi aduersus Nestorium de Incarnatione Verbi (ptem libros luculentissimos edidit. Cum enim ipsos ab eo scriptos constet, dum adhuc Nestorius sederet Constantinopoli, quem sequenti anno in Concilio Ephesino liquet fuisse è sede depositum, & Maximum in eius locum subrogatum, cumque nulla insuper in eis de Ephesino Concilio mentio habeatur, cuius necessario meminisse oportuit: planè ante Ephesinum Concilium, damnationemque Nestorij, eos ab ipso fuisse elucubratos, dicere necesse est, & hoc ipso quidem anno, quo (vt vidimus) hæresis Nestorij planè innotuit Occidentali Ecclesiæ, ante autem susurri tantum quidam de ea pertigerant oras Occidentales. Sed cur (dixerit aliquis) per Cassianum Leoar chidiaconus ista præstari voluit, cum ipse Leo eruditissimus esset, & quam felicissime id exhibere valuisset: cum præsertim Cassianus de libero arbitrio haud recte sentire, sed cum Pelagianis aliquid habere commune, editis Collationum libris innotuisset? post scriptas enim Collationes ipsum hortatu Leonis elucubrasse commentarium illum contra Nestorium, ipse in operis præfatione testatur.

XCI. CVR LEO PER CASSIANVM VOLVERIT IMPVGNARI NESTORIVM.

Ad hæc quidem illud in primis dicendum est, Cassianum & alios, qui hoc tempore in nonnullis sancti Augustini scripta carpebant, haud se Pelagii errores fouere professos esse: sed (vt ferpius Prosper ait) & indicant litteræ Cælestini Romani Pontificis ad Gallos, de quibus agemus anno sequenti, vt Catholici versabantur inter Catholicos & Pelagianos se damnare errores, & in eos declamare præseferebant: quod & videmus ab eodem Cassiano factum in his ipsis libris, quos de Incarnatione Verbi aduersus Nestorium scripsit, dum frequenter exclamat Nestorium ipsum à Pelagianis esse mutuatum errorem. Ledis igitur hac ex parte illud videtur fuisse consilium, vt ne opinarentur Orientales hæresim Nestorianā ex Pelagiana prognatam defensores habere in Occidēte, qui Pelagiani erroris quoquo modo suspecti redditi essent, per vnum ex illis voluerit validissime Nestorium oppugnari. Rursum vero, ne qui in Occidente articulum illum de libero arbitrio Pelagiani erroris scriptis editis hactenus defendissent, affinitate dogmatis consurrecturi essent pro defensione Nestorij; Cassianum in primis, qui omnes antecellebat, Leo diaconus prudenter quidem scriptione sua eum teneri voluit obligatum, & cum eo omnes, qui inter Catholicos Pelagiani erroris viderentur esse fautores. Præstitit id libentissime Cassianus, omnique studio in opus incubuit, quo se acerrimum hostem cum Pelagiani, tum Nestoriani præseferret erroris, quem Pelagianorum omnium famosissimus Leporius de quo superius dictum est, publicis litteris adeo fuerat detestatus.

XCII.

Insuper autem potuit & illud etiam fuisse hac de re Leonis consilium, vt per Ioannem Cassianum Constantinopolitanæ olim Ecclesiæ diaconum, Constantinopolitana admoneretur Ecclesia vitare Nestorium: vt enim id etiam opinari possimus, apostrophe illa auctoris ad finem operis collocata facile persuadet, cum demum post alia eiusmodi Nestorium exagitat inuectiua e: *Tu ô impiissime atque impudentissime, præclara virtu commutator, Catholice & sancte*

e Cassian. de Incar. Verbi lib. 7.

CASSIANI INVECTIVA IN NESTORIVM.

sanctæ plebis grauis & excitiosa contagio, stare in Ecclesia Dei & loqui audes: & blasphemis ac furiosis vocibus tuis sacerdotes semper illæsæ fidei & Catholicæ confessionis infamas, magistrorum priorum vitio plebem Constantinopolitanæ vrbis errare? Tu ergo emendator prorum Antistitum, tu Gregorio excellentior, tu Nectario probatior, tu Ioanne præstantior, omnibusque Orient. alium vrbium sacerdotibus? qui etsi non eiusdem nominis, cuius hi, quos nominauit, eius tamen fidei fuerunt, quod quidem, quod ad hanc causam pertinet, sufficit: quia cum de fide agatur, omnes in eo idem sunt, quod optimi, in quo consortes sunt optimorum. Vnde & ego quoque ipse humilis & obscurus nomine, sicut merito, licet mihi inter eximios Constantinopolitanæ vrbis Antistites locum magistri vsurpare non possim, studium tamen discipuli affectumq; præsumo. Adoptatus enim à beatissimæ memoria Ioanne Episcopo in ministerium sacrum, atque oblatus Deo: etsi corpore absum, affectu illic sum: & illi dilectissimo mihi ac venerandissimo Dei populo etsi nunc præsentiæ non admisceor, tamen mente coniungor. Et hinc est, quod condolens ei atque compatiens, in vocem nunc tristitiæ ac doloris erupi: & quod vnum potui, flebilem querimoniam, quasi pro membrorum atque artuum meorum infirmitate, clamaui. Etenim si iuxta Apostolum, dolente quidem minore corporis parte, condolet maior atque compatitur: quanto magis dolente maiore, minor compati oportet: Inhumanissimus quippe est, vt in vno atq; eodem corpore maiorum infirmitatem minora non sentiant, cum minorum maiora patiantur.

1 Cor. 12.

XCIII. CASSIANI APOSTROPHE AD CONSTANTINOPOLITANOS.

Vnde obsecro ac deprecor omnes vos, qui intra Constantinopolitanæ vrbis ambitum sitis, & per affectum patriæ ciues mei, & per vnitatem fidei fratres mei estis, vt separatis vos ab illo (vt scriptum est b) lupo rapaci, qui deuorat Dei populum, vt cibum panis. Ne id fetigeritis, neque gustaueritis quicquam illius: quia sunt omnia ad interitum. Exite de medio eius, ac separamini e, & immundum ne tetigeritis. Memento te magistrorum veterum, sacerdotumq; vestrorum Gregorii nobilis per Orbē, Nectarii sanctimonia insignis, Ioannis fide ac puritate mirabilis. Ioannis inquam, Ioannis illius, qui verè ad similitudinem Ioannis Euangelistæ & discipulus Iesu & Apostolus, qui ist super pectus Domini semper affectuosq; discubuit. Illius inquam, memento te, illum, sequimini: illius puritatem, illius fidem, illius doctrinam ac sanctimoniam cogitate: illius memento te semper doctoris vestri ac nutritoris, in cuius quasi gremio quodammodo amplexuq; crenistis, qui communis mihi ac vobis magister fuit, cuius discipuli atque institutio sumus. Illius scripta legite, illius instituta nemo tenete, illius fidem ac meritum amplexamini. Quod etsi assequi grande est ac difficile, sequimini tamen pulchrum & sublime: quoniam in summa rerum non adeptu tantum, sed etiam imitatio ipsa laudanda est: quia nunquam fere aliquis eius rei portione ad plenum caret, ad quam scandere ac peruenire contenderit. Ille ergo vobis in sensu semper & quasi conspectu sit, ille in animo & cogitatione versetur: ille denique ipse vobis etiam, quæ à me sunt, scripta commendet: quia hæc, propter quæ ego scripsi, ille me docuit, ac per hoc non tam mea hæc, quam illius esse credite: quia totum ex fonte constat, & quicquid put atur esse discipuli, totum ad honorem conuenit referre magistri.

b Matth. 10. c Psal. 13. d Col. 2. e 2. Cor. 8.

XCIV.

Cum hæc scribat ad suos Constantinopolitanos Cassianus: illud obserua, quod cum de laudatis Episcopis Constantinopolis agit, nullam penitus Attici habet mentionem, vt Cyrillum, immo Cælestinum Papam & Sixtum fecisse appareat: vt planè intelligas eum nondum stomachum exhausisse bile, quam olim ob Ioannem concepe rat, & nuper auxerat ob damnata ab eo omnia hæresis Pelagianæ capitula, quorum aliqua ipse cum aliis clandestinis Pelagianis aduersus Augustini scripta tuenda susceperat. Hæc igitur Cassianus scripsit, instante Leone Romanæ Ecclesiæ hoc tempore archidiacono, qui post Sixtum summus creatus est Pontifex: ita se habet vetus & recepta Gennadij lectio, vbi hæc de Cassiano: *Ad extremum rogatus à Leone vrbis Romanæ archidiacono, postea Episcopo, scripsit aduersus Nestorium de Incarnatione Domini libros septem, & in his scribendi apud Massiliam & viuendi finem fecit, Theodosio & Valentiniano regnantibus.* Antè autem, quam ad hæc scribenda manum admoueret, iamdudum absoluerat libros Collationum, vt ipsemet in præfatione testatur, cum ita exorditur: *Absolutis diudum Collationum spiritualium libellis, &c.* ex quibus possumus intelligere, ipsum anno superiori, vel qui eum præcedit, nisi forte hoc ipso, eadem Collationes absoluisse

f Gennad. de Vir. illustr. c. 61.

quæ quo anno à Prospero sunt impugnatæ, suo loco dicemus.

IESV CHRISTI Annus 431.

a CÆLESTINI PAP. Annus 8. THEOD. 24. VALENT. 7. IMPP.

SEQVITVR annus celebris memoria œcumenicæ Synodi Ephesinæ, consignatus Consulatu Anicij Bassi & Flauij Antiochi. Hic ille Antiochus patricius ex eunucho, qui posteà delatus apud ipsum Theodosium Imperatorem, priuatus bonis & redactus in ordinem, inter clericos professus est, vt Suidas testatur. est Theodoreti ad eum epistola, qa factum illud adornantis, perinde ac ipse sponte sæculo nuncium remisisset, & non coactè vitam alienam à curia agere instituisset. Huius occasione editam sanctionem à Theodosio, idem Suidas addit, ne amplius eunuchi inter patricios militarent. Clara quoque Antiochi huius memoria est in Collectione Codicis Theodosiani, cum de eo ista habeat Imp. Theodosius h: *Longum est memorare, quid in huius consummatione negotii contulerit vigilias suas Antiochus, cuncta sublimis ex Præfecto & Consule.* His de Antiocho Consule dictis, iam res hoc anno sub eius Consulatu gesta recenseamus.

I. DECOMP. LATV ANTIOCHI.

g Theo. apud Vales.

h l. 1. de Cod. Theo. edito Nouel. tit. 2.

*Sed antequam de ipsa agamus Synodo Ephesina, ex more, ordine temporis, quæ ante ipsam hoc anno contigerunt, primum in medium afferamus. Cum expulsis clericis Catholicæ fidei Nestorius sibi Ecclesias omnes, quæ erant Constantinopoli, vendicasset, contigit vnam ipsarum cædem hominum turpissimè profanari. Quomodo autem id acciderit, Socrates recenset, hæc dicens i: *Historiæ confectis, scelus quoddam nefandum fortè fortuna in Ecclesia editum est. Nam cum statua præpotentis viri serui genere barbari, cum immanem heri sui feritatem experti, eam ferre non possent, ad Ecclesiam confugerunt, atque gladiis cincti ad altare prosiliunt. Rogati igitur, vt abirent, nullo modo obsequi volebant, sed sacris ministeriis obeundis erant impedimento. Quinetiam dies complures strictos tenebant gladios, par atque erant ad quemcunque obtruncandum, qui illos adiret. Itaque vno clerico interfecto, altero vulnerato, ad extremum sibi ipsis necem conscinerunt: Vnde quidam eorum, qui aderant, dixit, templi profanationem aliquid mali portendere: duosque poeta cuiusdam senarios in eandem citauit sententiam.*

II. i Socrat. l. 7. c. 35.

INFAMIA CÆDIS IN ECCLESIA CONSTANTINOPOLITANA PATRATA.

Nam sæpè signa talia dari solent,
Cum sacra fœdum templa polluit scelus.

*Atque eum, qui ista dixerat, minimè fefellit omnio: quippe & diuisionem populi (vt videtur) & auctoris diuisionis abdicationem significauit. hæc Socrates: quæ hoc ipso anno Marcellinus contigisse tradit sub iisdem Consulibus rem gestam referens, licet paulo diuersè, his verbis: *Barbari in Augusta vrbe nutriti, ad Ecclesiam nostram hostili ritu conuolant: ignem in Ecclesiam ad comburendum altare dum infesti iaciunt, inuicem sese, resistente Deo, trucidant.* subdit, hoc eodem tempore de tritici penuriam Theodosium Imperatorem à populo lapidibus impetitum.

III.

Quod verò ad Ecclesiæ nefandam profanationem spectat, eam ante Aprilis mensem accidisse, possumus ex eo conijcere, quod idem Theodosius consulturus in posterum, hoc anno vigesimatertia mensis Martij ad Antiochū Præfectum prætorij, eundemque Consulem ordinarium sanctionem dedit de Ecclesiastica immunitate solicitius conseruanda & latioribus terminis dilatanda; ne fcil putarentur, qui ad eam confugiunt, minus tuti esse nisi altare tenuerint. sic enim ipsa se habet:

THEODOSIANA CTIONE IMMVNITATE ECCLESIARVM.

Cæteant sanctæ Dei templa timentibus: nec sola altaria, & oratorium templi circumiectum, quod Ecclesias quadripartita intrinsecus parietum septa concludit, ad tuitionem confugientium sanctimonia esse proposita: sed vsque ad extremas fores Ecclesiæ, quas ingressum gestiens populus primas ingreditur, confugientibus aram salutis esse præcipimus: vt inter templi, quod parietum descriptionibus cinctum & post loca publica & tamen primæ Ecclesiæ, quicquid sacris

interia-

interiacent, sive in cellulis, sive in domibus, hortulis, balneis, areis, atque porticibus, confugas interioris templi vice tueatur. Nec in extrahendo eos conetur quisquam sacrilegas manus immittere: ne extrahendo eos conetur quisquam sacrilegas manus immittere: ne qui hoc ausus fuit, cum à feminem suum videat, ad expetendam opem ipse quoque confugiat. Hanc autem sfatij latitudinem ideo indulgemus, ne in ipso Dei templo & sacrosancto altaribus confugientium quemquam mane vel vespere cubare vel pernoctare liceat, ipsis hoc clericum vel gionis causa vexantibus, ipsis, qui confugunt pietatis ratione seruantibus.

*Arma quoque in quouis telo, ferro, vel specie, eos, qui confugiant, nomine intra Ecclesiae habere praecipimus, quae non modo à sanctis Dei templis ac diuinis altaribus prohibeantur, sed etiam cellulis, domibus, hortulis, balneis * areis, atque porticibus. Proinde his, qui sine armis ad sanctissimum Dei templum, aut ad sacrosanctum altare, siue vsquiam gentium, siue in hac alma vrbe confugiūt, somnum intra templum siue ipsum altare, vel omnino cibum capere absque aliqua eorum iniuria ab ipsis clericis arceantur, designantibus sfatis, quae in Ecclesiasticis septis eorum tuitioni sufficiant, ad ducentibus capitalem poenam esse propositam, si qui eos conentur inuadere. Quibus si persuaderi non annuit, neque consentit, praeferenda humanitati religio est, & à diuinis ad loua, quae diximus, tumbanda temeritas.*

Hos vero, qui templa cum armis ingredi audent, ne hoc faciat, praenouemus. Debent sicuti cinctu quisque Ecclesiae loco, vel ad templi septa, vel circa, vel extra sint: statim eos, vt arma reponant, auctoritate Episcopi à solis clericis conuenire praecipimus, data eis fiducia, quod religionis nomine melius, quam armorum praesidio muniantur. Sed si Ecclesia voce monita, post tot tantorumque denunciationes noluerint arma relinquere, iam clementia nostrae apud Deum & Episcoporum causa purgata, armati (si ita res exegerit) intromissu, trahendos se, abstrahendosque esse cognoscant, & omnibus casibus esse subdendos. Sed neque Episcopo inconsulto, nec sine nostra, siue Iudicum in hac alma vrbe vel vbiuisque iussione, armatum quemquam ab Ecclesiis abstrahi oportebit: ne, si multis passim hoc liceat, confusio generetur. Dat. decimo Kal. Aprilis, Constantinopoli, Antiocho V. C. & Basso Coss. hactenus Theodosij Imp. sanctio: habent eam tum codex Theodosianus *a*, tum etiam Iustinianeus *b*, caeterum neutrobi ipsa integra reperi ur.

Inter Acta autem Ephesini Concilij haec ipsa constitutio, vt sancita est, nullum passa mutilationis dispendium, inuenitur c. vbi inter alia notatu digna, de se ipso, cum primum omnium ei se imperator reddere voluit obsequentem, haec ait: *Nos, qui legitimi Imperij armis nunquam non circumdamur, quisque sine armatu stipatoribus esse non conuenit Dei templum ingressuri, foris arma reliquimus, & ipsum etiam diadema regiae maiestatis insigne humiliter deponimus, & sacra altaria munerum tantum offerendorum causa accedimus: quibus quoque oblatis, ad eximium communeque atrium mox nos recipimus, nec quicquam ex propinqua Diuinitate nobis arrogamus.* Haec de se Theodosius: qui sequenti anno nouis casibus haec ex parte corrigere coactus est, dato item de limitibus Ecclesiasticae immunitatis rescripto ad Hierium *d*. Sed de his satis.

Audituris iam nobis de Ephesino Concilio, de legationibus primum è remotioribus Orbis regionibus illuc missis dicendum erit. Constat autem, ex vniuerso plane orbe Christiano illuc legatos esse directos: siquidem haec habentur in relatione Philippi Apostolicae sedis legati *e*: *Omnes namque Orientales, vel Occidentales, vel per se, vel certe per suos legatos sacerdotali huic confessui interfuerunt.* Sed quaenam istae fuerint legationes, dicendum nobis est: atque primum de Occidentalibus illa praecipua fuit, quae nomine omnium Occidentalium, transmarinis Africanis exceptis, decreta est à Caelestino Romano Pontifice, vt facile colligi potest ex relatione eiusdem Concilij Ephesini ad Theodosium Imperatorem. Caelestinus enim non contentus, anno superiori (vt vidimus) collecta Romae Synodo aduersus Nestorianam haeresim, Nestorium, quam diu haereticus esse perstiteret, condemnasse, atque Cyrillo Episcopo Alexandrino delegasse vices suas, literasque ad ipsum, necnon ad Nestorium dedisse, & ad clerum Constantinopolitanum alias etiam addidisse: hoc insuper anno ad Ephesinum indictum Concilium ex Synodo Romae habita legationem decernit, annuente ipso sacro Patrum consessu, cui idem praefuit Caelestinus. Id quidem Patres Ephesini Concilij in eadem ad Theodosium relatione significarunt his verbis *f*: *Etsi ingens itineris intercapedo vnumquemque illarum sanctorum Episcoporum multitudinem ad nos peruenire prohibuerit, attamen illius iudicio simul coacti, Caelestino sanctissimo piissimoque Romanae vrbis Episcopo praesente & praesidente, nostram de fide sententiam summo consensu praedicarunt.* & infra: *Vt isti sic totius Occidentalis Ecclesia sententiam nostra huic Synodo coram per literas exposuerunt, &c.* Qui autem delecti ad obeundum legationis munus fuerunt à Caelestino Romano Pontifice, ijdem (vt dictum est) pro reliquis orbis Occidentalis prouinciis functi sunt legatione.

Porro Romanam ipsam Synodum hoc anno habitam, productam fuisse vsque ad mensem Maij, euidens illa est demonstratio, quod literae à Caelestino ad Ephesinum Concilium ex Synodo datae reperiuntur octauo Idus Maij: de quibus quidem Caelestini literis in primis obseruandum est, eas scriptas fuisse, ex more Latino sermone, inde vero reperiri in Graecum translatas, & è Graeco rursum Latinitati restitutas, non sine tamen magno praeiudicio germanae sinceritatis, vt ex diuersitate earum satis intelligi potest. Porro nemo non videt Latinis antiquioribus standum esse exemplaribus, quorum omnium vetustissimum nobis exhibet Cresconiana Collectio, vt nulla de impostura possit esse suspicio. Ex ea vero ad Synodum Ephesinam Caelestini epistola illud exploratum redditur, sic ab eo Romanaque Synodo missos esse tres legatos in Orientem; non vt, redditis irritis, quae anno superiori aduersus Nestorium ab eodem Pontifice decreta essent, causa eiusdem nouo subiaceret examini; sed potius vt sententiae in Nestorium latae ijdem legati essent executores: vt plane appareat, nihil praeterea ab ipso Pontifice tributum Synodo, nisi vt cognitis his, quae anno superiori ibidem Romae in Nestorium decreta fuissent, eadem executioni mandari curarent; nec quicquam praeter sententiam Caelestini sibi arrogasse oecumenicum tantum Concilium constat. Sed reddamus hic epistolam Caelestini ex Cresconiana Collectione depromptam *g*:

Spiritus sancti testatur praesentiam congregatio sacerdotum. Certum est enim, quod legimus, quia nec potest Veritas nostra mentiri, cuius in Euangelio ista sententia est: *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum. Quod cum ita sit, vt nec huic tam breui numero Spiritus sanctus desit, quanto magis eum nunc interesse, quando in vnum conuenit tanta turba sanctorum? Sanctum namque est pro debita veneratione Conciliorum *, in quo vtique nunc Apostolorum frequentia, imo illius, quam legimus, congregationis aspicienda reuerentia est. Nunquam his defuit magister, quem acceperant praedicandum. Adfuit semper his Dominus & magister: sed nec docentes à suo doctore deserti sunt: docebat ille, qui miserat, docebat ille, qui dixerat, quod docerent, docebat qui in Apostolis suis se confirmat audiri. Haec ad omnes in communi Domini sacerdotes mandata praedicationis cura peruenit: haereditario namque in hanc solicitudinem iure constringimur, qui vnquam per diuersa terrarum eorum voce nomen Domini praedicamus, dum illo ducitur: Ite, docete omnes gentes. Aduertere debet fraternitas vestra, quia accepimus generale mandatum: omnes etenim * nos agere voluit, qui illa * sic in commune mandauit officium.*

*Necesse est vt competenter nostros sequamur auctores, subeamus omnes eorum labores, quibus omnes successimus in honorem: praestemus * eorum diligentiam praedicantes *, postquam monente Apostolo, nullam praedicationem iubemur adijcere. Nemo est enim minor tradentis officio custodia traditorum. Illi iactauerunt fides semina, nostra haec solicitudo custodiat, vt incorruptum & multiplicem fructum nostri patris familias aduentus inueniat, cui soli vtique Apostolorum assignatur vbertas. Loquente namq; Electionis vase, plantare & rigare non sufficit, nisi Dominus dederit incrementum. Agendum igitur nunc est labore communi, vt credita & per Apostolicam successionem hucusque detenta seruemus. Illud enim à nobis petitur: vt secundum Apostoli k ambulemus: nec enim nunc species sed fides nostra vocatur ad causam: spiritualia arma sumenda sunt (quia bella sunt mentium & tela verborum) vt nostri Regis sacramento perduremus.*

Omnes nunc ibi positos beatus Paulus Apostolus monet, vbi Timotheo l remanere mandauit: ipse igitur locus, eadem causa, & iam modo ipsum requirit officium: Nos quoque nunc agamus & studeamus

f Act. Eph. Conc edit. Pelt. tom. 1. cap. 17.

VIII.

CÆLEST. AD QVID LEGATOS AD SYNODVM MITTIT.

g Cresc. manuscr.

IX.

EPISTOLA CÆLESTINI AD SYNODVM EPHESINAM.

h Matth. 18

* collegium

* etiam

* illic

X.

* præsentemus

* conseruando

i 1. Cor. 3.

k 2. Cor. 5.

XI.

l 1. Tim. 1.

ſtu ſe amus illud, quod agendum tunc ille ſuſcepit: Ne quis aliter ſentiat; & quæſtiones præſantibus maxime fabulis ne quis mendat, vt ipſe præcipit ſimus vnanimes vnum (quia ſic expedit) ſentientes: nihil per contentionem, nihil agere per inanem gloriam geſtiamus, vt vna anima una vox de ſit cunctis, quandoquidem fides, quæ eſt vna, pulſatur.

XII. CÆLESTINI EXHORTATIO TANTO OPERE PONTIFICE. b Act. 20.

Doleat, imo lugeat hoc nobiſcum omne commune collegium, quod vocatur in iudicium, qui iudicaturus eſt mundum: diſcutitur, qui diſcuſſurus eſt omnes, & calumniam patitur, qui redemit. Accingatur armis Dei veſtra paternitas: ſcitis, quæ galea caput noſtrum muniat, quæ lorica pectus inludat: non vos nunc demum Eccleſiaſtica rectores caſtra ceperunt. Nemo dubitet, fauente Domino, qui ſacis vtraque vnum, depoſito armis, pacem futuram, quando ſe ipſa cauſa defendit. Reſpiciamus tot ſuæ etiam illa noſtri verba Doctoris, quibus propriè ad Epiſcopos vtitur, iſta prædicens a: Attendite (inquit) vobis & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Domini, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Inde ad hæc vocatos hos legimus, qui iſtud audirent, quo nunc ſanctitas veſtra conuenit. Epheſij ergo, quibus eſt fidei nota prædicatio, ſic nunc erga hanc etiam noſtra nota defenſio exhibeamus hiis noſtræ mentis illa veneratione conſtantiam, qua ſunt digna, qua magna ſunt quæ pio ſenſu tranquillitas diuturna ſeruauit. Annunciantur vobis, quæ ab Apoſtolis intemerata regnarunt *: quia nunquam contra Regem Regum verba tyrannicæ dominationis admiſſa ſunt, nec opprimi per falſitatem potuit negotium veritatis.

* ſignantur.

XIII.

Vos hortor fratres cariſſimi, reſpiciatur illa ſola dilectio in qua vtique ſecundum vocem Ioannis Apoſtoli (cum reliquias præſentes veneramini) manere debemus: ſic oratio communis ad Dominum; ſcimus, quæ vis illius præſentia ſit futura, ſupplicante concorditer tanta multitudine ſacerdotum, quando locus ille mouere potuit, in quo vnanimiter legimus duodecim ſupplicaſſe. Quantam fuit Apoſtolorum petitio ſuppli cantium? nempe vt acciperent, verbum Dei loqui cum fiducia, & per eius manus virtutes agere, quarum, prædicante Chriſto Domino, acceperant poteſtatem. Et veſt i omne ſanctum conuentui quid aliud poſtulandum, quam vt cum fiducia loquamini verbum Dei, quam & ſeruare quæ prædicare conceſit, vt repleti Spiritu ſancto (ſicut ſcriptum eſt) licet ore diuerſo, vnum tamen, quod Spiritus ſanctus docuit, proferatis?

XIV.

His omnibus breuiter animatis (quia ſicut ait Apoſtolus ſcientibus legem loquor, & loquor ſapientiam inter perfectos) adeſtote Catholicæ fidei & Eccleſiarum quieti; adeſtote (quia ſic ſtiendum eſt) & præteritis & præſentibus & futuris, rogantes atque ſeruantes, quæ ad pacem ſunt Hieruſalem. Direximus pro noſtra ſolicitudine ſanctos fratres & conſacerdotes noſtros, vnanimes nobis & probatiſſimos viros Arcadium & Proiectum coepiſcopos, & Philippum presbyterum noſtrum; qui his quæ agentur, interſint; & quæ à nobis antea ſtatuta ſunt, exequentes: quibus præſtandum per veſtram ſanctitatem non dubitamus aſſenſum, quandoquidem, quod legitur, videatur prouniuerſalis Eccleſiæ ſecuritate decretum. Data b octauo Idus Maij. Baſſo & Antiocho Conſulibus. hactenus Epiſtola Cæleſtini ad Concilium Epheſinum per legatos miſſa.

c Hæc addit. Coniana.

XV.

His ſubiiciendas putamus duas eiuſdem Cæleſtini Epiſtolas eodem menſe Maij datas, alteram ad Theodoſium Imperatorem, ad Cyrillum Alexandrinum alteram, quæ quidem cum nondum alicubi cuſæ habeantur; vt vel nunc primum prodantur in lucem, ratio poſtulat argumenti. Accepimus ambas vna cum aliis eiuſdem Cæleſtini inferius recitandis à viro egregio Antonio de Aquino, qui nobilis plantæ claræ familiæ, memoria S. Thomæ clarioris, nobile germen eoſdem ex radice deducit & producit fructus probitatis atque doctrinæ. Vnde autem ipſe acceperit, notum facit, cum ad Decretales Epiſtolas Romanorum Pontificum, in quibus colligendis mirum in modum laborauit, locupletiſſimum auctarium addet. Tu interim iſtis fruere, ac primum Epiſtola per eoſdem Apoſtolicæ ſedis legatos data, quæ ſic ſe habet:

XVI. COMMENDATVR PIETAS THEODOSII.

Cæleſtinus Epiſcopus Theodoſio Auguſto.

Sufficiat licet, quod ſolicitudo veſtra clementiæ circa fidei Catholicæ deſenſionem, cui pro Chriſti Dei noſtri amore, qui veſtri Imperij rector eſt, adeſſe modis omnibus feſtinauit integram, immaculataque eam prauorum dogmatum damnato errore, ſeruatis in hoc ſemper munimen veſtri conſtituentes Imperij, ſcientes regnum veſtrum ſanctæ religionis obſeruantia communitum firmius deturum: ſed huic cæleſti curæ vel gloriæ vnuſquiſque noſtrum proſacerdotalis officio operam noſtram, in quantum valemus, impendimus; & hinc Synodo, quam eſſe ioſſiſti, noſtram præſentiam in his, quos miſimus, exhibemus; pietatem veſtram ſub diuini obſecrantes obteſtatione iudicij, ne quid turbida mutatis licere veſtra manſuetudo permittat; neve facultas alijs qua hæ, qui diuinæ maieſtatis potentiam in humana diſſuta ionis rationem arctare contendunt, quo pertubetur pax Eccleſiaſtica, tribuatur.

XVII. QVÆ PRAECIPVE RES CVRARE DEBEANT.

Maior vobis fidei cauſa debet eſſe, quam regni; ampliuſque propace Eccleſiarum clementia veſtra debet eſſe ſolicita, quam pro omnium ſecuritate terrarum. Subſequuntur enim omnia proſpera, ſi primitus quæ Deo ſunt cariora ſeruentur. Abraham fide ſtorui, annumq; Orbem gloria ſuæ proſperitatis implenit. Moyſes populi liberator, ex iuſſu Domini contra eos, ſi quos à Dei cultu receſſiſſe probarat, armauit. Dauid Regem ſua præcepta ſeruantem, in regno, vt ille inimicos ſuos ſubderet, Dominum coſtadiuit. Hic rogo exemplorum vallati præſidio, fide, obſeruatione, virtute, vniuerſalis Eccleſiæ in Deum noſtrum piiſſimum cultum, ne ſibi aliquid diſſenſio vendicet, cuſtodite. Pro veſtri enim Imperij ſalute geritur, quicquid pro quiete Eccleſiæ, vel ſanctæ religionis tenerentia laboratur. Hæc glorioſiſſime & tranquilliſſime Imperator Auguſte (quia in veſtro corde eſſe ſcimus, Deum illic inieſſe non dubium) Auguſtis etiam animis pro fratres & coepiſcopos meos Arcadium & Proiectum, & compresbyterum meum Philippum, quos miſimus, intimamus: hoc à pietate veſtra ſuppliciter depoſcentes, quod vos habere credimus in votis, vt quod à Deo petitis, hoc in fide ipſum cauſa præſtetis. Datum Idibus Maiarũ, Baſſo & Antiocho Conſſ. hactenus Cæleſtini ad Theodoſium Imp. Epiſtola, plane aurea: qua quidem innoteſcit, tum bene diſponi à Deo regnum, cum Reges pro Eccleſia ſolicitiri ſunt; contra vero corruere, atq; in alias gentes tranſferri regna, quoties Principes iura ſibi vſurpant Eccleſiaſtica. quod quidem in ipſomet Theodoſio perſpicue declaratum, quæ dicemus in eius obitu, manifeſtum reddent: cum alioqui iſta ipſa in ſingulis ferme Chriſtianis ſit demonſtrare Principibus; nam ſicuti ſe ipſi geſſere erga religionem, ita nacti ſunt Deum protectorem ac propagatorem, vel è contrario deſtructorem Imperij. Vt plane videas ex ipſis rerum euentis, inſanire penitus, qui moderationem regni humanæ tantum prudentiæ lance ſuſpendunt, & quidem mendaci ſtatera, dum Eccleſiæ iuribus maioris eſſe ponderis ducunt iura regnandi, ſed hæc obiter.

XVIII.

Iam vero ad poſteriorem Cæleſtini Epiſtolam ad Cyrillum Alexandrinum Epiſcopum veniamus, quam hoc item anno eodem menſe Maij datam fuiſſe apparet, & quidem ea occaſione, quod ipſe Cyrillus datis tutſus literis Cæleſtinum haud pridem conſuluerat, quid agendum eſſet, ſi Neſtorius reſipiſceret, qui iam laqueo anathematis ex ſententia lata aduelſus eum ab ipſo Romano Pontifice fuerat innodatus. Monuerat præterea Cæleſtinum Cyrillus de Syrij Epiſcopis, qui ſuſpecti admodum reddi teſſe ex eo videbantur, quod Neſtorij patrocinium ſuſcepiſſent. His, inquam, Cæleſtinus acceptis; quid agendum ſit in cauſa Neſtorij, ponderato iudicio & temperato Chriſtiana clementia agendum eſſe reſpondit, docens quam conſulte, quam mature, quam religioſe, quamque paterne ſoleret Apoſtolica ſedes agere cum delinquentibus, quibus omnes ad pœnitentiam vias ſternere conſueuerit, ſed deſcribamus hic ipſam Epiſtolam haud ſane prolixam, hactenus nunquam editam; quæ ſic ſe habet:

XIX. d Prouid. COMMENDATVR STVDIVM THEODOSII ERGA RELIGIONEM.

Cæleſtinus Epiſcopus Cyrillo Epiſcopo Alexandrino.

Intelligo ſententiam ſapientiſſimi Salomonis e impletam: nouum enim aliter, quam ſitiens aquam ſrigidam, de terra longinqua ſit ratum nuncium per literas tuæ dilectionis accepi, quas nos mutuam noſtræ conſilij participationem coniungunt. Ind fficulter eſt Eccleſiarum & Catholicæ fidei ſperanda tranquillitas, quando pro hac elaborat Chriſtianiſſimus Princeps ſic videmus. Non eſt ineffica x in diuinis maxime cauſis cura regalis, quæ pertinet ad Deum, quiſquis iuſter tenet corda regnantium. Itaque breuiter reſponſum tuæ reddimus ſanctitati. Etenim quæris, vtrum ſancta Synodus recipere debeat hominem à ſe prædecata damnatũ; an quia indecorum

tempus

tempus emendationem esset, sententia duorum tota perduret? Super hac vigore communicationis communium Dominum consecrandum. Nouerit ergo respondere per Prophetam, nos tem se nolle conuerti: & per Apostolum Paulum, omnem hominem velle saluum fieri, & venire ad scientiam veritatis? Nunquam desistet Dominus clementiam quocunque correctio tua sit hoc sanctitati, cum venerando fratrum Concilio*, vt orti in Ecclesia strepitus compescantur, & finitum, Deo annuente, negotium votiua correctione discutiamus.

Conuenit autem nos deesse non dicimus: neque enim ab his absentes esse possumus, qui bus nos vbicunque positos, fides tam vna coniungit. Nolo nos corpore ipso censeri, cuius præsentiam Apostolus cadignas infirmas esse summis, quæ quotidie pro omnibus agitur, cogitamus, spiritualiter agimus, quod corporaliter agi non volumus. Studeo quietis Catholicæ, studeo pacis omnibus solicitus, si tamen voluerit agritudinem confiteri. Quod id oleum sit ne valentis corrigere, forsitan cessare videamur. Nam est & nobis sustinentibus vulnus, spinas fibrad hæreat implicatur, inuentibus statutis prioribus sui fructu iudicij colligat, quod sulco diabolus seminauit, non nostro consilio, sed sese, ferturus auctore. Probatis vtique locis pedes ad fundendum sanguinem non habere, quando sibi etiam se medicum cognoscat adhibitum. His autem, quos ergo Catholicam fidem tua fraternitas dicit se habere suspectos, si scripta direxerint, pro qualitate rerum eis nos* respondere necesse est: in quo negotio nemo subrepet, quia tota cautione tractatur. Dat. Nonis Maiarum, Basso & Antiocho VV. CC. Coss. hæc Cælestinus: atque de illo hactenus.

Ad de Apostolicæ sedis legatis modo agendum est. Atque in primis quod ad Philippum S. R. E. presbyterum pertinet hunc eundem esse putamus cum eo, qui eiosdem nominis, ordinis, atque muneris missus repetitur in Africa à Zosimo Papa vna cum Fausto no Episcopo Potentino legatus à Latere Philippus Romanus Presbyter, de quo superius dictum est. Quod vero ad reliquos quos legatos Episcopos Arcadium atque Proiectum: quarum nam fuerint Ecclesiarum Antistites, nusquam apud Acta Concilij Ephesini expressum reperire potuimus: fuisse quidem vtros præclaros & insignes, quibus tanta legatio credi valuit, nemini dubium esse debet: reperimus tamen in literis Cælestini Papæ ad Episcopos Galliarum, inter alios Arcadium nominari; sed necubi, cuius Ecclesiæ Episcopus fuerit, exprimitur, eundemque puto Arcadium, qui repetitur interfuisse post annos octo Concilio Regiensi sub Consulatu Valentiniani decimo octauo.

Sed quod ad Proiectum Episcopum spectat: illud sane nobis compertum est, claruisse his temporibus Proiectum Episcopum Forocorneliensem, de quo Petrus Chrysologus Rauennas Episcopus, qui his quoque temporibus claruit, honorifice meminit, in eius enim ordinatione sermonem habens, hæc inter alia, cum de eius nomine agit: *Proiectum dixi, sed non abiectum. Tu te proiectus sumde vitæ ex vero matris meæ, Deus mens es tu. Et vere Proiectus ille ex vtero humanæ matris, matris diuinæ in vtero semper mansit: quæ domus sua nescit, domus Dei esse posse videtur habitator.* hæc ibi de eo Chrysologus, & alia in laudem ipsius: vt facile opinari possimus, hunc illum esse Proiectum, quem tantæ legationis functio decorauit. Atque de legatis Episcopis satis.

Quod rursum ad legationes Occidentalis Ecclesiæ spectat: quo minus solemnis ex more legatio mitteretur ab Episcopis Africanis, Wandalorum grassatio fuit impedimento. Cæterum non defuit officio Capreolus Episcopus Carthaginensis, quin, etsi quod optabat præstare non licuit, meruerit tamen Ephesum diaconum Ecclesiæ Carthaginensis, Basulam, seu Besulam nomine, cui & literas ad Synodum dedit: cum alioqui, etiamsi in summa tranquillitate collocatæ fuissent res Ecclesiæ Africanæ, haud tamen pateretur angustia temporis cogi ex instituto Carthaginæ generale Concilium, & inde generalem loco omnium decerni legationem. Etenim anno superiori à Theodosio scriptæ literæ de Synodo habenda Ephesi, nonnisi hoc anno ante Pascha les feriæ redditæ fuere ipsi Capreolo Carthaginensi Episcopo, qui in locum Genedij (vt dictum est) fuerat subrogatus. Ite igitur deploratissimi temporis pressus angustiis, ne penitus deesset officio, eiusdem Ecclesiæ diaconum, Basulam* nomine, cum excusationis literis legauit Ephesum. id quidem cum ij, qui Ephesina Acta fecerentur. Liberatus quoque in Breuiario gradit. Literæ autem ab eodem Episcopo Carthaginensi ad Synodum datæ, quibus & miserrimus status Africanæ Ecclesiæ describitur, sic se habent.

* Besu am

§ *Concil. Ephes. edit. Pelet. tom. 2. cap. 9.* ‖ *Liber. diac. Breuiar. c. 3.*

Passim, beatissimis & sanctissimis consacerdotibus, qui vndique ad sacram Synodum conuenere Capreolus Episcopus in Domino salutem.

XXIV. EPISTOLA EPISCOPI CARTHAGINENSIS AD CIL. EPHE.

Optassem, piissimi fratres, venerandam vestram Synodum in eum rerum statum incidisse, quo nobis quoque, delectis communi omnium sententia aliquot ex fratribus & coepiscopis nostris, instructam potius legationem mittere licuisset, quam excusationem lamentationis dignam. Verum hunc animi impetum diuersa causa impediunt. Primo enim Dominus & frater noster piissimus Theodosius Imperator literas ad manus nostras perlatas, ex sanctissimi, quæ felicis recordationis fratris & coepiscopi nostri Augustini præsentiam peculiari affectione flagitabant. Verum quod ea illum tam cum è vinis exossisse compererit, ego regiam illam infinuationem, licet ad præsidium angustiarum destinata foret, exspectare, omnibus missis ad vniuersas Africæ prouincias congruis literis, consuetisque articulis Synodum cogere voluit, quo numerum ex fratrum & coepiscoporum nostrorum numero de ipsorum nonnulli, qui ad venerabilem beatitudinem vestræ Synodum primo quoque tempore amandarentur. At omnis hac tempestate via aditus præclusus est. Etenim effusa hostilium multitudo, ingensque vbique prouinciarum vastatio, qua incolæ partim extincti, partim in fugam acti, absolutam desolationis speciem, quoquouersum late quaque porrigitur, oculis offert, prompta illam locorum facultate eximit. His itaque impedimentis Episcopi quibus propositum erat prohibiti extorum Africæ ambitu simul conuenire nequiuerunt. Hisce incommodis accedebat, vt rarenitas ad Paschalem demum ferias ad nos perlatas esse, quando iam indevisa, ad indictam venerandam Synodum vix duorum mensium spatium superesset. Quod sane tempori interclusum, etsi nulla in propinquitate ab hostilibus diffusitas fuisset obiecta, ad Africanam domesticamque Synodum cogendam vix sufficeret.

XXV. DE LEGATIONE BASSVLÆ.

Verum amen licet sedem aliquam legationem mittere neutiquam vereremur, attamen propter reuerentiam & obseruantiam quæ Ecclesiasticæ disciplinæ iure debetur, de accensu Basulam si iussum meum, vt cum his exporgationis nostræ literis ad vos mitterendum existimauimus. Quamobrem, venerandi fratres, vestram sanctitatem iterum atque iterum rogatam cupio (eiam si fiducia Catholicam per tantarum venerandorum sacerdotum Synodum Dei nostri auxilio muniri stationem suam firmiter retenturam certo confidam) vt Spiritu sancto cooperante, quem cordibus vestris in omnibus, quæ acturi estis, præsto futurum non dubitamus, nouæ doctrinæ & anicthæ Christianis auribus insuetatis, pulsa auctoritatis robore instructis, e medio profligetur, tantaque constantia ac virtute quibuscunque nouis erroribus resistatis, nebis, quos pridem impugnauit Ecclesia, hisque temporibus renatos Apostolicæ sedis auctoritas, sacerdotumque in vnum congruens sententia oppressit, secunda disputationis præteritæ vox tamdudum peremta renouare videatur.

XXVI. SIGNVM DIGNOSCENDI VERAM FIDEM AB HÆRESI.

Quod si quid forte nouarum controuersiarum inciderit, id temporis dissuasioni suis iudicatur oportet, vt vilreflet dictum improbetur, vel condemnatione digna explodatur. At vero si quis ea quæ iam olim diudicata sunt denuo inquirere tentauerit: is sane audiri nullo facere confestim conspectum, quam de fide, quæ hactenus valuit, aperte dubitare. Vnde ad posteritatis exemplum, non vt ea quæque, quæ iam olim pro Catholica fide definita & constituta sunt, perpetuam firmitatem obtinere valeant; portet ea omnia in concussa immotaque conseruare, quæ superioribus temporibus à sancta Patribus constituta sunt. Porro qui illa perpetuæ stabilitatis ausum retinere voluerit, quæ de Catholicæ fidei ratione statuerit, is non propria auctoritate, sed an iquorum patrum iudicio sententiam suam corroborare debet; stare tantum veterum, partim recentiorum sanctionibus & sententiis placita sua comprobans. Quam tandemque Ecclesia veritatem, iam inde ab initio ad præsentem vsque temporis articulum simplici puritate, inuictaque constantia & auctoritate de ipsorum semper doctorum & tenere ostendat. Hæc pro præsenti Africanorum legatione, quæ necessitas superius memorata exposuit, venerabilibus vestris auribus suggerere placuit. Obsit enim ergo vt clamor

tatibus rerum præsentiumque temporum spectatu, nostra nu absentiam non superbiæ, aut negligentiæ, sed manifestæ tantum necessitati adscribatis. hactenus literæ Episcopi Carthaginensis provinciæ Ecclesiæ Africanæ: ex quibus intelligis, puto, lector, quo charactere veram Catholicamque veritatem Patres nostri ab hæresi distinguere solerent: nempe illam Catholicam esse fidem, atque germanam pietatem, securamque religionem, quam maiores tradidissent, & emergentes aduersus eam hæreses condemnassent; omnique explosa nouitate, de antiquis semper semitis eosdem interrogasse, quo vel vno tantum exemplo, veluti potissimo telo, confictas vno ictu omnes recentiorum Nouatorum phalanges, cum eas reperiantur hæreses instaurasse, quas Patres suis scriptis, Ecclesia Conciliis, & vetus præscriptus vbique vsus millies execratione damnarunt.

XXVII. Cognouisti, puto (quod est in prouerbio) ex vnguibus leonem, ex breui, inquam, Epistola sublimem Theologum: cuius meritis astringimur, vt aliam eius Epistolam hoc eodem tempore de Verbi incarnatione conscriptam hic tibi nunc primum cudendam curemus è veteri manuscripto desumptam, nuper ad nos è Gallijs missam à Petro Pithœo I. C. clarissimo, viro humanitate & eruditione præstanti: sed dolemus eam non integram exhiberi, sed fine carentem, vt erat in codice, ex quo descripta fuit. Sed quicquid antiquitas offert, siue mutilum, siue corrosum, mendosumve sit, accipi tamen grato animo solet. Epistola autem sic se habet:

Dilectissimis ac religiosissimis filijs Vitali & Tonantio
Capreolus Episcopus.

XXVIII. EPISTOL. CAPREOLI CARTHAG. EPISCOPI. *Suscepti atque perlecti literis vestris, quas per Numinianum religiosum virum, filij dilectissimi, transmisistis, salutari studio vestro, quo fundate ac vetustæ fidei Catholicæ regulam inuiolabilis pietate tenetis ac defenditis, summopere gratulatus. At vero Nestorianæ hæreseos nouam insanamque pernicie machinas quibusdam locis iam caperat pullulare, apud vos quoque velle zizaniæ suæ semina Imperatorum cordibus inicere *. Verum credo atque confido perfectum agricolam Dominum Deum omnium creatorem in omni loco dominationis suæ habere ac semper habitorum esse dignos Euangeliæ frugis operarios, qui, licet ante tempus messionis immunda semina extirpare non debeant, continuis tamen orationibus ac prædicationibus semper inniti lent; vt aut ea illa cum tempus est, si fieri * conuertantur in triticum, aut certe non vsquequaque eiminus humani generis tenera frumentorum nascentia per adulterinam intermixtionem valeat suffocare.*

XXIX. *Iam enim (quod etiam ad vestram, filij, notitiam peruenisse non dubito) intra Orientis partes, vt primum pestis ista surrexit, congregata gloriosa Synodo sacerdotum, cuius etiam legatio nostra non defuit, in vestibus eorum suo auctore atque insectore compressa & radio Apostolicæ iuris excisa est. Nec mirari debet charitas vestra, si etiam post damnationem suam per mortem sui fatidos adhuc flatus exprimat. Est enim semper pertinax hæreticorum audacia, & in suam maleperniciem argumenta * peccatorum ponderis perseverant. Quod si nondum forsitan cognouisti, facile lectione poteris addiscere.* augmenta

XXX. *Quamuis igitur Christiana & deuotissima mentis ipsa vniuersalis Ecclesia auctoritas plene sufficiat, nec vestra (quantum missus à vobis sermo docuit) in hac causa minor videatur assertio: ne tamen ego quoque pertinaci atque interrogationis sanctæ ne effarium videar denegasse responsum, vnam veramque doctrinam hanc esse confiteor, quam Euangelica tenet ac tradit doctrina antiquitas: id est, Dei Filium Deum verum & hominem vnum vnius prorsus atque inseparabilis esse personæ. Nec sicut in alijs Patriarchis, Prophetis, Apostolis cæterisque sanctis atque præcarissimis viris habitauit aut habitat Deus, ira in Christum Iesum eius numen illam plenitudinem veluti extrinsecus credimus aduenisse, sed propriis quodam atque inessabili modo Filium Dei etiam Filium hominis factum: vt qui vnigenitus Patris substantia vnigenitus permanebat ac permanet, mirabiliter suscepto homine, fieret primogenitus in multis fratribus; & qui erat in principio Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Verbum caro fieret, & habitaret in nobis. Ex quo igitur mysterium, quod absconditum fuit à seculis in Deo, coepit per Angelum in vtero Virginis aperiri, atque in eum sanctum Spiritum*

superuenit, & illi virtus Altissimi obumbrauit: Deus in hominem nascendi gnatus est qui semper erat vbi homo nasceretur, qualis autem non fuerat. Qui enim sine matre in cœlis æterne genitus est, ipse in terris sine patre in vtero Virginis homo de Spiritu sancto creatus est & ides in Christo Iesu separari vel subdiuidi Dei hominisq; vllo modo reduimus posse personam, ne nouum eum in Diuinitate Trinitas, sed quaternitas, numeretur.

XXXI. a 1. Cor. 15. *Beatus Apostolus Paulus, dum ad exercendum veterem hominem, & in audendum nouum, Fideles exhortaretur: Primus, inquit, homo de terra terrenus, secundus de cœlo cœlestis. qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cœlestis, tales & cœlestes. Quomodo portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem eius, qui de cœlo est. Rogo dicant, quomodo sit homo iste de cœlo si non est Deus conceptus in vtero; aut quæ discretio est carnis & sanguinis in homine Adam & in homine Christo, si non homo iste plenus est Deo. Quid enim filij vult secundus homo de cœlo? nunquid caro transmissa, ac non sicut scriptum est. Spiritus sanctus in Virginem superuenit? Sed quia Verbum b caro factum est, ideo cœlestis homo appellatur: ne propterea carnem veram non habuit, qui de cœlo descendit, quia carnem Deus accepit. Merito de se ipso idem Dominus dixit: c Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, Filius hominis, qui est in cœlo. Certe adhuc loquebatur in terra, nec ad Patrem post victoriam passionis & gloriam resurrectionis ascenderat, & tamen Filium hominis iam in cœlo esse dicebat: hoc vtique omnis veritate testificans, quia & propter hominem Deus conuersabatur in terra, & propter Deum homo habitabat in cœlo. Vnde etiam Apostolus d: Qui descendit, inquit ipse est, qui ascendit super omnes cœlos vt impleret omnia. Item alibi e, cum de carnis sua cibo & potu sanguinis Saluator ipse mystice loqueretur, sicuti, quod offensi ex hoc eius discipuli murmurarent, dicentes: Durus est hic sermo quis potest eum audire? sic ait: Hoc vos scandalizat? si ergo videritis Filium hominis, vbi erat prius?* b Ioan. 1. c Ioan. 3. d Ephes. 4. e Ioan. 6.

XXXII. *Ecce & hic aperitur titulus quem admodum propter veritatem Dei hominisque personæ, Filium hominis, vbi erat prius, pendebit ascensurum, quem in vtero Virginis constat esse formatum, & ex eo humanæ naturæ assumptisse principium. Nemo itaque sacrilego spiritu audeat separare, quod videt & in cœlo & in terra virtute inseparabili permanere: sicut cum * ab omnipotentia Dei atris homo Christus Iesus non potest esse alienus *, ita & in his, quæ in homine vel ira eius hominem gesta sunt, separari non potest Deus. Natus est ergo homo, qui nondum fuerat, sed cum eo atque in eo natus dignatus est Deus, qui nunquam non fuerat: quia Verbum caro factum est & habitauit in nobis. Simili modo etiam passus est impassibilis per passibilem quem suscepit & immortalis mortuus est, & qui nunquam moritur, resurrexit. Neque enim vel in passione defuit illi homini Deus, alioquin non est Dominus gloriæ crucifixus. An diuinus Deum in assumpto homine etiam apud inferos non fuisse, aut vero meminendum est non diuinitate sibi *, quasi pœnaliter fuerit, quam nulla qualitas afficit, nulla dimensio circumscribit. Cuius magnitudinem nemo capit, præsentiam nemo fugit, secretum nemo inuenit, splendorem nullus arguit, tres includis immensum, teneri omnipotentem, abscondi vbique diffusum. Resoluere (sicut scriptum est) inferorum parturitiones, in quibus voluit & qualiter voluit, verum Dominus venit, subiit huiusmodi conditionis non potuit. Aut cum ante tot annorum millia, dum beato Iob mirabilium suorum opera per nubem vehit improperanti similis prædicaret hoc quoque inter innumeras sui potentiæ cumulus antem f: Nunquid abstulisti impio lucem, aut brachium superborum comminuisti, aut venisti ad fines maris, aut in vestigijs abyssi ambulasti, aut tibi, inquit, aperiuntur meum portæ mortis, aut tenebrosæ inferi videntes te timuerunt, aut cognouisti latitudines sub cœlo? Si Patris hæc vox est, nihil ergo est omnipotentis difficile, nihil omnino penale quoniam quis biquet est, nusquam non est, quando etiam Propheta ex persona eiusdam dicit g: Quo ibo à spiritu tuo, & a facie tua quo fugiam? Si ascendero in cœlum, tu illic es: & si descendero in infernum, ades. hoc omni testificans ac demonstrans Deum, cuius maiestate plena sunt omnia, quodam incomprehensibile atque inexplicabili modo etiam ipse is tuere esse. Si autem, quod magis probabile est in his, quæ de eo tanto ante in prophetia prædicta sunt & impleta, Filij Dei vox est, quoniam per ipsum facta sunt omnia, & sine ipso factum est nihil: is se in humilitate dignatus est obtrusa inferorum, & præsepis mortis præsentia inuicta maiestatis extenuit; & propter liberandos, quos voluit, inferorum portas reserari præcepit. De ipso siquidem Iohannes Apostolus in* e Ephes. 4. f Iob 38. g Psal. 138.

apoia γὰρ loquitur a: Puto, inquit, manum dexteram super me, dicens: Noli timere: ego sum primus & novissimus, & vivens qui fueram mortuus, & ecce sum vivens in secula seculorum, & habeo claves mortis & inferorum. Propter Deitatem quippe primus quo nam principium, quod & loquitur nobis: propter humanitatem vero novissimus, quia suscipere non dedignatus est vocem, mortemque pro nobis. Et ideo cui in divinitate nuda sunt omnia creaturarum, etiam in homine suscepto habet claves mortis & inferorum.

XXXIII. Tantum igitur abest Deum Dei Filium incommutabilem atque incomprehensibilem ab inferis potuisse concludi, ut nec ipsam animam assumpti hominis credamus illic aut exitialiter suscepta, aut tenaciter derelictam: sed nec carnem eius credimus cantagione alicuius corruptionis infectam. Ipsius namque vox est in Psalmo b (sicut Petrus c interpretatur Apostolus) Non derelinques animam meam apud inferos, neque dabis sanctum tuum videre corruptionem. Ipse propter culpam nostram factus est velut homo sine adiutorio inter mortuos liber. Tunc enim quæ non rapuerat (sicut scriptum est e) exsoluebat. Non igitur mirum, si Deum locus ille susceperit, nec tamen capere præsentiam sentit, maiestatem non impedit, expandit omnipotentiam, substantiam non includit: siquidem illa summa & perfecta beatitudo inextinguibilis lucis nec obscurari tenebris, nec variari locis nec passionibus affici, nec conditionibus minui, nec temporibus valeat computari. De ergo Filius proprium hominem nec in inferis deseruit, nec apud inferos derelinquit. Cuius autem virtute ac maiestate antiqua * sanctorum corpora visa sunt surrexisse, si Deus inferos minime visitasset? Quis ille est, qui petras scidit, terram commouit, solem obscurari, diem fugari, velum templi in duas diuidi partes effecit? Numquid homo tantum, non etiam Deus? Ergo et nec in cruce, nec in morte, nec in sepulchro, nec in inferis deest.

Nec aliter aut de alio solet intelligi, quod in Psalmo dictum est f: Auferte portas Principes vestras; & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Vnde expauescentibus atque interrogantibus: Quis est iste Rex gloriæ? Respondetur: Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Quo prælio, nisi in quo mortem calcando, peccatum innocens occisus extinxit, & triphæum victoriæ de diabolo & eius angelis reportauit. At enim ipse in cruce dixit g: Deus Deus meus, quare me dereliquisti? Sed ista susceptæ hominis vox est. Attende, vnde sumpta sit, & illic vide, quid sequatur h: Longe a salute mea verba delictorum meorum. Similis hæc vox est et illi, qua dicitur i: Tristis est anima mea vsque ad mortem. Non ne paulo ante ipse discipulis suis dixerat k: In hoc contristati estis, quoniam dixi, ego ad Patrem vado, & iam non videbitis me, si diligeretis me, gauderetis vtique, quoniam vado ad Patrem, quia Pater maior me est. In quo ergo iubet gaudere discipulos, qualiter credimus contristari potuisse magistrum, nisi vt in hac suscepti hominis passiones & fluctuationes ostenderet? Qui enim propter nos redimendos, instituendos, confirmandosque venerat, omnia in semetipso nostræ genera sustinebat. Non enim habemus sacerdotem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Etenim (sicut ait Apostolus l) expertus est omnia secundum similitudinem sine peccato. Similis huic est etiam illa vox m: Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste: verum non sicut ego volo: sed quod tu vis. Nonne in hoc venerat, vt pro nobis hunc calicem liberet, & venenum a serpente propinatum tali antidoto salutis expelleret? Nonne potestatem habebat ponendi animam suam, & potestatem habebat iterum sumendi eam? Nonne ipse dixerat: Nemo eam tollit a me, sed ego a me ipso pono eam? & tamen nunc velut dubitans loquitur & exuisans, * vt & illic diuina potestas appareat? & hic fragilitatis humanæ cognoscat. Nonne hoc mysterium ante tempora æterna in Deo fuisse absconditum clamat o Apostolus? Num ergo volutre pentinum alii quid Christus expauit, quod certo tempore faciendum in æternitate cum Patre disposuit?

XXXV. Hæc ergo & talia cum dicuntur, aut fiunt, sicut sæpe dictum est, veram hominis infirmitatem fragilitatemque demonstrant, nec ideo præsentiam diuinæ maiestatis euacuant. Dic homo, quisquis es, qui putas Deum Christum ab homine Christo passionis tempore seiunctum, an recorderis eum p essurum discipulis suam præsentiam fideliter pollicentem, qui dixit q: Cum vos tradiderint, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Ita ne ille, qui seruis sanctibus voluntatem Domini tanti muneris gratiam promisit, donauit, & exhibuit, sibi, qui nullo existente peccato pro nostris peccatis mortem subiit innoxiam, vt Patris faceret voluntatem, diuinum auxilium passionis tempore denegauit, & Deus hominem, quem ob hoc sustinenda nulla compulsus necessitate suscepit, in hac personæ dissolutione destituit? loquitur inter tormenta martyrum præsens, nec eos aliquid meditari permittit, & se ipsum in crucis patibulum deseruisse? Ipse est enim (quod sæpe ac semper est repetendum) nec distinguis * potest Deus hominisque persona, quia vnitur in ea diuersa substantia. Absit aliud credere, absit de omnipotente sentire, nec nasci æternus, nec crescere perfectus, nec impassibilis pati, nec immortalis mori sine vlla sui immutatione vel corruptione, sicut tam dictum est, sicque hæc pati non posset sola diuinitas * desunt reliqua.

* aliqua

* diuidi

XXXVI. At de legationibus Occidentalium ad Ephesinum Concilium hactenus. Iam vero ad Orientales Episcopos ad Synodum profectos conuertamus orationem: de quibus illud admonendum putamus, distinctionem Ecclesiarum, quæ sint in Oriente vel Occidente, non quidem ex situ Orbis, secundum Cosmographorum exactam descriptionem, factam reperiri, sed pro ratione partis Romani Imperij: qua etiam ex causa accidat, vt interdum quæ in Meridie potius essent collocandæ Ecclesiæ, inter Orientales reperiantur adnumeratæ, vtpote quæ sunt Libyæ, Cyrenes, Pentapolis, atque totius Ægypti, nulla alia quidem ratione, nisi quod partes sint Orientalis Imperij: nam præter receptum ab omnibus in rebus Ecclesiasticis atque ciuilibus de his vsum, habes id ipsum ex S. Augustino, cum agit aduersus Donatistas, aitque r: Vbi sit Cyrene, forte nescis: Libya est, Pentapolis est, contigua est Africæ. Ad Orientem magis pertinet *, vel in distributione prouinciarum Imperatorum cognosce. Imperator Orientalis mittit iudicem ad Cyrenem, hæc ipse: quæ obiter semel attigisse, satis sit, ne quis putet Patres & nos cum illis frequenter errore labi, cum dictarum prouinciarum Ecclesias inter Orientales legi contingat adnumeratas, sicut & alias ad Septentrionis plagam vergentes inter Orientis Ecclesias pariter recensitas, & Occidentales item dicere, quæ spectant ad Meridiem & aduersam illi Borealem partem.

PROVINCIARVM DISTINCTIO EX VSV ECCLESIASTICO.

r *Augustin. de Pastorib. in fine.*

* pertinere

XXXVII. Qui igitur literis Theodosij Imperatoris Orientales Episcopi vocati erant ad Concilium Ephesi celebrandum, ad diem præstitutum adesse omni solicitudine curauerunt, qui scilicet ad explodendum nouum portentum & effugandum monstrum ab Inferi portis proditum, alacri atque accenso animo essent. Inter omnes autem Cyrillus primæ post Romanam prærogatiua sedis, & ipsius primæ sedis vicaria præfectura reliquos omnes Episcopos antecellens, enituit, atque magis magisque cum morum egregia sanctitate, tum eximia diuinarum rerum scientia claruit. Inter alios etiam magni nominis ex magnis virtutibus comparati, ex Armenia venit Acacius Melitinæ ciuitatis Episcopus: fuit hic institutor magni illius Euthymij s archimandritæ, qui his temporibus eximia sanctitate florebat in Palæstina, in cuius reliqua gestis à Cyrillo diacono scriptis de eodem Acacio honorifica memoria est. Magni pariter nominis fuit & inter primos sanctos Episcopos Cyrus Aphrodisiæ Cariæ Antistes, de quo exat in constitutione t Theodosij Imperatoris præclarum elogium. Sed & inter cæteros magni meriti sanctos Episcopos recensendus est etiam Petrus Saracenorum Antistes, egregiæ sanctitatis vir. hic nempe ille, quem idem qui supra magnus Euthymius & reddidit vna cum suis ex milite Christianum, & præexcellentia meritorum, vt gentis suæ primus Episcopus crearetur, procurauit: cui & ad Synodum profecturo idem Euthymius, vt Cyrillo Alexandrino Episcopo, simulque Acacio Melitinoin omnibus inhæresceret, persuasit: de his enim non Cyrillus Monachus, tantum, sed & Nicephorus u fidem facit. De aliis autem, qui egregia sanctitate pollerent, haud quid exploratum dicere possumus, cum tamen haud defuisse putemus.

DE EPISCOPIS ORIENT. QVI VENERVNT AD SYNODVM.

DE ACACIO MELITINO ET CYRO ET PETRO EPISCOPIS.

s *Apud Sur. die 20 Ianuar. vide de an. & trib. Cod. Theod.*

t *Nic. li 14. cap 53.*

Porro Cyrillus Alexandrinus, in quem omnium Orthodoxorum oculi conuersi erant, vtpote auctoritate pollentem Romani Pontificis, cuius gerebat vices, anteisignanus in prælio aduersus impietatem suscepto, Alexandria soluens, ventutus Ephesum, in Rhodum insulam primo appulit, vnde ad suos Alexandrinos Epistolam scripsit, de

XXXVIII. CYRILLI ADVENTVS A SYNODVM

prospera navigatione, ipsos hortatus ad onos consectandos mores. est eius Epistolæ exordium: *Gratia & benignitate Christi Salvatoris magnum illud latumque pelagus emensi, pervenimus Rhodum, &c.* Inde vero Ephesum tollens magna actus est maris tempestate, vt ipse testatur in Apologia ad Theodosium Imperatorem. Peruenit tandem Ephesum ante præstitutam Imperatoris legibus diem; cum iterum ad suos eam dedit Epistolam, quæ hanc incipit *b*: *Desiderantibus mihi vestram moderationem, &c.* vbi interalia de Nestorio, quem ibi repererat (nam Socrates ait, ipsum statim post diem Paschatis cum magna populi multitudine Ephesum profectum esse, & cum eo Irenæum Comitem Nestorianum hominem) hæc habet: *Circumcursat per omnia loca pervers alla pervigilque bestia, Christi gloria insidians: at nihil omnino potest, irani prorsus cassaque illius feritate & malitia permanente. Insidiatur autem non homini cuipiam vulgari, nobisve simili, sicut nouit ipsi magistri arbitrantur, sed Deo omnipotenti. Verumtamen audiat à quouis Christum amante de: Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Feris enim metipsum, vnaque cum illis suis ad interitum ruit, &c.* hæc plane de Nestorio Cyrillus; cum ille præcucurrisset ad Synodum, vt singulos illuc adeuntantes Episcopos pertentaret, si in suas posset partes aliquo arte pellicere: sed frustra cessit illi omnis conatus, cum omnes sanctorum Patrum sectati sacra vestigia animo statuissent. Præoccupauit nouus Goliath campum armorum ex patrocinio Comitum fretus potentia, insultaturus agminibus Deiuuentis.

XXXIX

Sed quæ iactabat infelix? horrendas plane voces execrandasque blasphemias ille sæpe repetens & inculcans, nempe *c*: *Non est dicendum, Deum factum esse hominem propter nos & illud addens*: *Ego timeam ex & tremiscam Deum non dico.* hæc Nestorius homo & impius, & diabolo, cum quæ ab illo ipsi suggesta essent, voluti energumenus, spiritu agitatus satanæ, sic foris euomuit, vt intus grauiori blasphemiarum incendio æstuaret. Effutiit ista miser, cum inter alios consuluit cum Theodoro Ancyræ Episcopo, & Acacio Melitino, qui postea hæc eadem detulerunt Patribus *in* Synodo conuidentibus, vt dicemus. Porro hæc ipsum dicentem, omnes, qui audiebant, execrabantur Episcopi, exceptis suis Pelagianis *g*, qui ipsi Nestorio iungebantur: isti namque (vt vitiosius) Romæ à Cælestino depositi, confugerant Constantinopolim, & ab ipso Nestorio obuiis manibus susceptifuerant, atque vt impietatis collegæ carissimi, honorifice habiti.

XL.

Inter hæc autem cum tempus adesset iam conuentus agendi, dieique præscripta literis Imperatoris aduenisset: humanitate quidam visus est omnibus expectandus Ioannes Episcopus Antiochenus, qui vna cum aliis sibi subiectis Episcopis dolo malo moras nectebat. Iam ante detexi mus hominis technas, fraudesque, quas ipse Ioannes cum suo Nestorio clanculo pertexerat. Cuius consilium illud plane fuisse inuentum est, nimirum refugere præsentiam Ephesini Concilij, ne alterum de duobus pati compellere tur, vel in ius vt reus fetus calculum in damnationem Nestorij, vel si ecus foceret, illumque defendere aggredieretur, eandem cum illo subiret damnationis sententiam, atque è sede Episcopali depositus, sic damnatus excederet. Porro Cyrillus *h* de eiusmodi conciliatione Ioannis hæc postea ad Theodosium: *Qui enim Antiochiæ præest Ecclesiæ, à sancta Synodo alsus est, licet à vestro imperio ad præscriptum dies adesse iussus. Detrectauit autem aduentum suum, vt cunctando, improbitati eius qui contra Christum nugatus est, nempe Nestorij gratificaretur, imo, ob id quod, (vt verisimile, vel certe verum & indubitatum est,) eadem cum illo sentiret.* hæc ipse. Interea autem idem Ioannes in itinere moras nectens, ad Cyrillum Ephesi consistentem suæ cunctationis excusatorias has literas dedit frigidas satis.

XLI.

Domino meo religiosissimo, sanctissimo, & comministro Cyrillo Ioannes in Christo S.

Non mediocriter me cruciat, postquam sanctitas tua Ephesi præsto esse cœpit, paucis hinc diebus. Etenim sanctitatis tuæ dies decursum non manus, quam res ipsa, vt iter hoc quam citissime absoluere cupiam, me stimulat. Tandem ergo post multas exantlatas miserias molestias, sanctitatis tuæ precibus adiutus, pra foribus vrbe nam erigimus totos dies (tot enim spatij inter capedo postulat) iter vsque facio, nihil quicquam quietis prorsus mihi indulgem: multis interea religiosissimis Episcopis ob itineris insolentiam & difficultatem grauiter affectis, atque non paucis quoque iumentis ob continuum illum profectionis laborem extinctis. Tu igitur Deum precario obsecro, vt hoc quinque aut sex itineris dies citra agritudinem, percurrere, sacrumque à sanctitate tua caput nobis complexi & exosculari liceat. Ioannes, Paulus, Macarius, cæterique, qui apud nos sunt religiosissimi Episcopi sanctitatem tuam salutant. Ego quoque cum meis domesticis vniuersis, quæ tecum agis fraternitatem plurimum saluto. Incolumis vale & pro nobis orare perge, Domine pissime ac sanctissime. hactenus ad Cyrillum Ioannes, præmittens ad hæc nuncianda duos Episcopos, Alexandrum Apameæ, & alterum Alexandrum Hierapolis Episcopum, prout ex Synodica ad Cælestinum Papam data patet: insuper ab illis Ioannis nomine hæc nunciata fuisse verba: *Præcepit nobis Dominus Ioannes Episcopus, vt pictas vestras dicamus: Si tardauero, quod facitis, facite.* hæc apud Cyrillum in Epistola ad Comitum. Ita plane homo Nestorio totus addictus, & à Christo prorsus relictus. Subdit autem hæc in Apologia ad Theodosium Imper. Cyrillus *k*: *Cum sextus decimus dies ageretur, vix tandem aliqui ex iis, qui cum ipso erant præcipui, & ipsi Metropolitani venerunt, ipsiusque nomine sanctæ Synodo annunciarunt, vt nimis non esse eius aduentum expectandum, sed maturandum, vt decreta vestra perficerentur. Tunc tandem agre sancta Synodus in sancta Ecclesia, quæ S. MARIÆ dicitur, congregata est.* hactenus vsq; ad Synodi principium Cyrillus ad Theodosium Imper.

XLII.

Quot autem Episcopi in ea conuenerint, vna eademque firmior reperitur assertio: ex ipsius namque Synodicis testificationibus, quibus magis standum esse, nemo non dixerit, constat plusquam ducentos Episcopos eidem interfuisse. ita Synodica *m* ad clerum Constantinopolitanum data significat, id ipsum alia data Synodica ad Imperatores, nec non literæ Cyrilli Episcopi Alexandrini ad clerum Alexandrinum: adeo vt non curandum sit, si qui hodie in eiusdem Synodi Actis subscripti inueniuntur, centum quinquagintarium Episcoporum numerum tantum exprimant: nam quamplurimos in eis desiderari, Collectio Cresconiana redarguit, in qua nominantur & numerantur Episcopi, qui Ephesinæ Synodo interfuerunt, centum nonaginta, ita quidem in nostro codice: fortasse in aliis exemplaribus integer ipsorum numerus, nullaque ex parte decurtatus dabitur reperiri. Sed de scr cularibus magistratibus alij à Nestorio delecti, ab Imperatore sunt missi Ephesum, dicamus.

XLIII.

Præter Irenæum Comitem, quem sibi amicissimum Nestorius secum duxit, Candidianus Comes Domesticorum, idemque Nestorianus missus est à Theodosio Imperatore, qui Synodo interesset, curaretque, vt omnia summa ageretur tranquillitate: re vera tamen qui Nestorij causam acturus, eidem in omnibus præsto esset, & aduersus Orthodoxos tyrannice ageret, vt rerum euenta parefecerunt. Quas autem literas eidem ad Synodum Imperator Theodosius dederit, hic describendas esse putamus, sic enim se habent *p*.

XLIV.

Impp. Cæsares Theodosius & Valentinianus, Victores, Triumphatores, Maximi, semper Augusti Synodo S. D.

Cum magnam omnium quæ è Republica sunt, curam habeamus, tum vero maximam illorum, quæ ad pietatem religionemque conseruandam pertinere arbitramur. Per eam namque cætera quoque bona homini suppeditantur. Scio simus proinde non ita multo ante de pietatis vestræ Synodo apud Ephesiorum metropolim congreganda, eaque Sanctæ nostræ inseruimus, quæ instituta rei quam maxime conuenire censebamus. Quia vero ordinis quietisque quem Sanctæ vestræ Synodi consultationes inire deposiunt, decentem quoque curam adhiberi oportuit; ne hanc quoque partem, quo vndique tranquillitas adesset, prætermittendam existimauimus. Non arbitramur autem pietatem vestram, vt alius pacem conciliet, alterius iniustam extrinseca opus egere: siquidem ad nostrum ergà religionis studium singulare quoque prouidentiam pertineret & hanc quoque non negligere.

Ipsius

a Cyrill. epist. 32.

b Cyrill. epist. 31. & Act. Ephes. edit. Pelt. tom. 1. cap. 29. & Socrat. l. 7. cap. 32.

NESTORIVS CVRBRÆVENIT CÆTEROS EPISCOPOS EPHESVM. d Act. 9.

c Ex relat. Synod. apud Cyrill. tom. 4. item Cyrill. Apolog. & epist. 20.

e Habent Act. Ephes. edit. Pelt. tom 2. c. 6.

f Cyrill. Apolog. tom. 4.

IOANNIS EPISCOP. ANTIOCH. SI MORAE.

g Cyrill. Apol. ad Theodos.

h Act. Syn. Ephe edit. Pelt. t. 1. cap. 21.

LITERAE IOANNIS AD CYRILLVM ALEXAND.

k Cyrill. epist. 4. & Cyrill. Apolog. ad Theodos.

DE NVMERO EPISCOPORVM STATIONIS PHASIN. m Act. Ephes. edit. Cont. 33. 34. n Apud Act. Ephes. edit. Conciliat. Act. Ephes. edit. Cont. Sedis. Pelt. tom 2. c. 6. Spicileg. Concil. in Cone. Eph.

o Act. Eph. edit. Pelt. c. 31 tom. 1.

THEODOSII EPISTOLA DE LEGATIONE CANDIDIANI COMITIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

XLV. NVNTI LEGATI IMPERATORIS IN SYNODO.

Igitur Candidianum præclarissimum religiosissimorum Domesticorum Comitem ad hanc sacram vestram Synodum abire iussimus, sed ea lege & conditione, vt cum quæstionibus & controversiis quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quicquam commune habeat (nefas est enim, qui sanctissimorum Episcoporum catalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus se immiscere) verum vt monachos & seculares ac cæteros denique omnes, qui huius spectaculi causa vel eo nunc confluxerunt, vel in posterum forte confluent, ab eadem illa ciuitate omnibus modis submoueat, quandoquidem non licet illos, qui omnino necessarij non sunt, sacrorum dogmatum examen aliquo tumultu impedire, & in quæ cum tranquillitate à vestra sanctitate constitui definirique debent, obstaculum aliquod afferre: tum rursus vt diligenter prospiciat, ne qua grauior dissensio ex mutuo repugnandi studio coorta, & sanæ tempestatis instar debacchata, sanctissimæ Synodi vestræ consultationem exactioremque veritatis indagationem quouis modo obturbet: tum denique quo operam det sedulam, vt omnibus & singulis, quæ dicuntur, rite perceptis, singulis inossense, quod visum fuerit, in medium proponere, vel ab alio propositum, si quos opus id fuerit, refutare queant: quo eatandem ratione, vbi per singulas propositiones, exceptionesque inquisitio citra vllam omnino turbam contentionemque habita fuerit; quod omnibus placitum probatumque erit, communi vestræ sanctitatis sententia constituatur, decernaturque.

XLVI.

Ante omnia autem seuere eidem magnificentissimo Candidiano mandatum est, vt quam studiosissime obseruet, ne quem ex sanctissima Synodo vestra aut reditum molientem, aut iter ad exercitum nostrum aspectantem, aut ad alium quemcunque locum abscedere cupientem, prius inde abire permittat, quam diligenti adhibita discussione, ea omnia decreta, definitaque fuerint, quæ in disquisitionem venerant. Hinc, ne vllam omnino aut Ecclesiasticam, aut aliam quamcunque controuersiam vndecunque natam vel motam, quæ ad propositam sancti dogmatis considerationem non pertineat, ante moueri sinat, quam earum omnium, quæ nunc in quæstionem vocata sunt ambiguitate soluta, ea, quæ ad veritatis investigationem facium, exactissimo iudicio discutiantur, finemque Orthodoxæ religioni congruum sortiantur.

XLVII

Quin & huius quoque admonita sit vestra pietas, nempe serenitati nostræ visum esse, vt nulla omnino in sacra vestra Synodo, aut etiam in publico Ephesiorum iudicio pecuniaria aut criminalis causa aduersus aliquem agitetur. Quod si quid huiusmodi extiterit, cuiplanve visu venerit, huius integram cognitionem magna huic nostræ ciuitati reseruatam volumus. Denique nec id quoque vobis clam sit, videlicet, magnificentissimum Comitem Irenæum neque sanctissimæ vestræ Synodi consilijs, neque his, quæ eximio legato nostro Candidiano à nobis demandata sunt, vllatenus communicare debere, vt qui solius amicitiæ causa cum sanctissimo piissimoque celeberrimæ ciuitatis huius Episcopo Nestorio Ephesum profectus sit. hactenus Theodosij ad Synodum Epistola, quam Sacram dicunt: ea namque de causa ad verbum ipsam voluimus recitasse, vt quæ sint iura & officia legati Cæsaris in Synodis, omnibus palam fiat.

XVIII.

Cum igitur post terminum literis Theodosij Imperatoris præfinitum dies adhuc quindecim Episcopi Ephesi Ioannem Antiochenum Episcopum expectassent, & de eius aduentu omnem iam spem contriuissent: vt Synodum iam inchoarent, illud etiam impulit, quod Episcoporum, qui è diuersis prouinciis æstiuis caloribus longo itinere fatigati aduenerant, ægrotare complures cœpissent, & ex eis aliqui defuncti essent; cum qui remanerent, incolumes, similia pati timentes, opus vrgerent. Testati sunt quidem id ipsi in Synodali Epistola ad Theodosium Imperat. missa, his verbis: *Interea vero alij quidem Episcopi senio confecti inusitata inter alienos viuendi consuetudine grauiter affligebantur; alij aduersa valetudine in vitæ periculum adducebantur; nonnulli vero ex illo in hac ipsa vrbe diem extremum obierunt: quidam denique grauium penuria conflictati, & ob id moræ impatientes, in portune vt Synodales conuentus primo quoque tempore auspicaretur, nos vrgebant.*

EPISCOPI GRAVIA PASSI EPHESI.

XLIX. SYNODVS QVANDO AGI COEPTA.

Quamobrem consensu omnium decimaquinta die impensæ moræ, quæ fuit vigesimaprima mensis Iunij, pridie eius diei, qua Synodus haberi cœpta est, iudiciali ordine res inchoatur: missi namque sunt à Patribus quatuor Episcopi, Hermogenes Rhinocuruæ, Athanasius Paraliæ, Petrus Parentolorum, & Paulus Lampæ Episcopi, inuitare, seu potius citare Nestorium ad diei sequentis futurum in publico omnium confessu iudicium. Qui ab illis conuentus, magno fastu spernens eos, hæc tantum est verba rotunda ac fastu plena locutus: *Considerabo & videbo.* retulerunt hæc omnia iidem missi ad eum Episcopi in prima habita sessione a, die nimirum vigesimasecunda mensis Iunij. Nestorius autem in literis, quas postea ad Theodosium misit, testatur se misisse Episcopum, petentem expectari debere Ioannis aduentum; nec ante cogendam Synodum, quam Candidianus Comes ipsis diem iudiceret; tunc se adfuturum pollicitum. Quatuor vero dierum dilationem Nestorium petiisse, ipsum iactare solitum, habent literæ Cyrilli ad Comarium.

a *Act. Synod. Ephes. superius citata.*

L

Collecta igitur Synodus ipsa est in Ecclesia sanctissimæ Deigenetricis Mariæ, Mariana ob eam causam appellata. Dispositisque sedibus, & pro personarum dignitate iisdem singulis distributis, præsidere Christum Synodo, eo significauere mysterio, dum sacrosanctum Dei Euangelium in conspicua sede posuere in medio collocata. Testatur id quidem S. Cyrillus in Apologia ad Theodosium his verbis b: *Sancta Synodus in S. Ecclesia, quæ Mariana vocatur, congregata est, Christumque assessorem capitis loco adiunxit: venerandum enim Euangelium in sancto throno collocauit, veluti in aures sacerdotum inclamans: iustum iudicium iudicate: Iudicabitis inter sanctos Euangelistas & Nestorij voces.* hæc ibi. Et in Synodali Epistola ad Theodosium: *Sanctum Euangelium, quod ipsum Christum ob oculos ponebat, in throno, qui locum medium obtinebat, propositum fuit, &c.* id quidem ex more: quod & in Chalcedonensi quoque factum esse Concilio, argumento sunt illa verba Iudicum atque Senatus coram Patribus dicta c: *Quoniam Euangelia posita à reuerentia vestra perspicimus. &c.*

b *Cyrill. Apog. tom. 4.* EVANGELIVM IN THRONO POSITVM.

c *Concil. Chalced. Act. 4.*

LI.

Quod vero ad reliquum sedendi ordinem spectat: Cyrillum vicem agentem Romani Pontificis primum obtinuisse locum, inde vero Arcadium legatum missum à Cælestino, vbi venit, postea Iuuenalem Episcopum Hierosolymitanum, atque Theodotum Ancyræ Episcopum agentes partes Synodi, subinde vero duos alios sedis Apostolicæ legatos Proiectum Episcopum ac Philippum presbyterum, ac reliquos demum Episcopos, ex Cresconiana Collectione, vbi ponitur subscriptio omnium Episcoporum, colligi posse videtur. Quæ autem diebus singulis facta sint, sat erit hic summatim reddi, cum extent ipsa Acta Concilij Ephesini, quæ singula fusius docent: cum tamen prætermissa nolumus, quæ ad plenam rerum gestarum exactamque cognitionem conducere posse videntur. Videamus igitur, quid diebus singulis per Actiones singulas factum sit.

LII. PRIMA ACTIO CONCIL. EPHESINI.

Die itaque vigesimasecunda Iunij primam sessionem habeti contigit, in qua Petrus presbyter Alexandrinus Idemque Tribunus & Notarius, legit quæcunque per Cælestinum Papam & Cyrillum gesta essent contra Nestorium. Postea ex suggestione Iuuenalis Hierosolymitani Episcopi recitatæ sunt literæ Theodosij Imper. datæ anno superiori de Synodo indicta. Cumque cognitum esset, iam diu interlapsum esse terminum præscriptum cogendæ Synodi, & Episcopos nonnullos moram illam ægre ferre, quod complures mala valetudine laborarent; rem aggredi omnibus visum est. Ac sic primo loco exponente Cyrillo, editæ sunt literæ Theodosij hoc anno ad Synodum datæ, quas nuper reddidimus. Sed Theodoto Episcopo Ancyrano rem differri placuit vsque ad Nestorij in Synodum aduentum. Rogati sunt interea quatuor Episcopi, qui pridie huius diei ad Nestorium aduocandum ad Synodum missi erant, vt de illo referrent. Qui cum retulissent Patribus tumore plenam responsionem illius; placuit Episcopis, vt rursum alij Antistites mitterentur, qui eundem Nestorium conuenirent. Qui ad hoc delecti fuerunt, hi sunt, Theodulus Episcopus Eleusæ Palæstinæ, Desiderius Episcopus Chersonensis Cretæ, Theopemtus Episcopus Cabasorum Ægypti, additus & Epaphroditus lector & Notarius Hellanici Episcopi Rhodiorum: quibus & hæc nuncianda Nestorio tradiderunt d:

SECVNDO CITATVR NESTORIVS.

d *Act. Ephes. edit. Vat. tom. 1. c. 2.*

LIII.

Oportebat quidem pietatem tuam per religiosissimos piissimosque

mosque Episcopos, vt ad sacram Synodum in sancta & Catholica Ecclesia, hac ipsa lue congregatam veniret: hesterno die admonitam, nullatenus defuisse. Quoniam vero sanctitas tua coacta Synodo desiderata est per Theopentum, Desiderium, & Theodulum religiosissimos sanctissimosque Episcopos, & Epaphroditum Lectorem & Notarium Rhodiorum ciuitatis, te denuo rogare cogimur, vt te non id agitare, & nulla ratione ab earum rerum tractatione, quæ iam præ manibus sunt, diutius abesse pergas: præsertim cum religiosissimi Deoque addictissimi imperatores nostri, vt cæteris omnibus posthabitis, ad fidem confirmandam summo studio incumbamus, tantopere nos vrgeant. hactenus mandatum Synodi ad Nestorium perferendum. Quid autem adhæc Nestorius? relatio facta à Theopento Episcopo, vbi cum collegis ad Synodum reuersus est declarat his verbis a:

1 Act. Ephes. tom. 2 c. 2. edit. Pol.

LIV. RELATIO DE NESTORII CONTVMACIA.

A sacra & magna hac Synodo ad religiosissimum Episcopum Nestorium missi, ad domicilium illius venimus. Visa autem non parua militum sustibus instructorum multitudine, nostrum aduentum inedicati rogauimus: illi autem, ne id fieret impediebant. Dicebant illum sursum nonnihil quiescere, siquæ ne quidpiam omnino conuenienda sui causa intromitterent, iussos esse. Cum vero asseueremus fieri non posse, vt nullo accepto responso recederemus, quod sacra Synodus publico scripto illum exaret, suoque conuentui modum omnium adesse cuperet; quidam ex illius clericis egressi, idem quod paulo ante militares responderunt. At vero vi perstamus, responsum vrgentes Florentium deuotum Tribunum, qui cum Candidiano magnificentissimo illustrissimoque deuotorum Domesticorum Comite vna venerat, in medium prodiens, tanquam qui responsum aliquod allaturus esset, expectare nos iubet. Paremus non grauatim. Tandem vna cum quodam Nestorij clerico foras egressus, ita nos affatur: Mihi quidem Nestorium videre non licuit, per alios autem hæc significauit: Cum omnes Episcopi simul conuenissent, tum se quoque adfuturum, atque hoc ipsum pietati vestræ renunciatum voluit. hæc coram Synodo Theopentus Episcopus: eadem quoque & cæteri reliqui retulerunt.

LV. NESTORIVS TERTIO CITATVR.

Quibus acceptis, sanctæ Synodo visum est, vt iudiciario seruato ordine, Nestorius denuo etiam tertio per Episcopos citaretur: missique sunt Anysius Thebarum Dominus Helladis, Ioannes Epesti, & Daniel Datuensis Episcopi, necnon Anysius Notarius & lector Firmi Episcopi Cæsareæ Cappadocæ, dato eisdem scripto mandato, quod Nestorio offerrent, his verbis concepto: *Sancta Synodus canonibus obtemperans, tanquam leni ac patienti animo hactenus ferens, vt tertio ad suum confessum te inuitat. Digneris itaq; vel nunc tandem te huic conuentui adiungere eorumque dogmatum, quæ hæreticæ prauitatis disseminasse dicuntur, in communi Ecclesiæ conuentu rationem reddere. Quod si coram de omnibus his siue ex scripto contrarie allata, siue citra scripturam te expurgauerit: sanctissimam Synodum necessitate compulsam iuxta sanctorum Patrum sanctiones sententiam aduersum te pronunciaturam esse, nihil quæquam dubitas ista missa Synodus ad Nestorium citatione tertia & peremptoria.*

LVI. 2 Act. Ephes. ex de Pelt tom. 2 c. 2. TERTIA RELATIO DE NESTORII INDVRATA PERVICACIA.

Quid autem ab eis actum sit, Ioannes vnus ex missis Episcopis cum aliis rediens hæc exposuit coram Synodo b: *Cum vestibulo appropinquaremus, ecce tibi non paruum militum fustibus armaturum manumissum ipsum vestibulum offendimus. Rogamus, vt adeamus, quibus Nestorius vetabatur. Iam nam nos admittere vel nolle, vt ipsi illum, nos cum ciuitatis citatione adesse cæteriorem faciant, à sacra Synodo ad vnum hoc destinatos, vt sanam pietatem clamque, omnique cum mansuetudine mitemus. Verum diu multumque præstolati, nisi sub umbra quidem abillu fauel litibus consistere permissum: imo vero insolenter impudenterque huc illuc que nos impellentes, vix tantillum loci concedebant, vbi pedem quiete figere mus. Sed neque vllo quoque humanitatis teneoloque responso nos dignabantur. Postquam autem cum multas horas frustra exspectassemus, illud subinde repetentes: Quatuor tantum Episcopi præsto sumus, nullo conuocandi studio incitati, neque ob id missi, vt quispiam contumeliosam aut inhonestam designemus, sed vt secundum iuris ordinem, etiam nunc terio illum, vti ad sacram hanc Ecclesiam properans sacra Synodo interesse, amice admonemus. Tandem nil tes per quosdam significant, aliud nullum responsum nos esse accepturos, etiam si ad vesperam vsque in domus vestibulo opperiremur. Addunt ad hæc quoque nempe ea de causa vestibulo se custodes adhibitos, illudque à Nestorio in mandatis accepisse, ne vllum omnino, qui à Synodo missus esset, ad ipsum ingredi permittant.* hactenus Ioannis Episcopi relatio, quam collegæ testificatione firmarunt.

His auditis, cum nulla spes amplius aduentus Nestorij esset, imo & vocandi eum denuo omnem aditum præclusum scirent: ad Synodum celebrandam conuertunt animum & impendunt officia. Lecta est per Candidianum Comitem, quam ad Synodum (vt diximus) Theodosius dedit Epistolam; licet Comes se inuitum nolentemque absque præsentia Ioannis Antiocheni id facere contestaretur, vt ipse postea affirmauit in colloquiabulo à Nestorianis celebrato. Inde vero primo loco, ex more, recitato sacrosancto Nicæno fidei Symbolo, lecta est subinde Cyrilli Episcopi Alexandrini Epistola ad Nestorium: qua ob omnibus Catholica comprobata, mox iussa est legi antigrapha Nestorij ad Cyrillum reddita Epistola, quæ vt hæretica omnium sententia improbata est, & vt impia conclamata, patueruntque damnata, iisdemque conclamationibus vna cum ea auctor ipse Nestorius omnium ore damnatur his vocibus: *Quicunque Nestorium non anathematizat, anathema sit. Hunc vestra fides anathematizat. Quicunque cum Nestorio communicat, anathema sit: Omnes Nestorij Epistolas & dogmata anathematizamus: Omnes qui cum Nestorio commercium habent, anathematizamus. Quicunque hunc non anathematizat, anathema sit: Hunc vestra fides anathematizat: Hunc sacra Synodus anathematizat. Qui Nestorio communicat, anathema sit.*

LVII. IMPROBATA A SYNODO SCRIPTA NESTORII.

Post hæc autem suggestione Iuuenalis Hierosolymorum Episcopi, quem patronum Synodi egisse diximus, legi iubetur Epistola Cœlestini Romani Pontificis de damnatione Nestorij, insuper & Epistola è Concilio Alexandrino, aliaque Cyrilli ad ipsum Nestorium cum data de eius damnatione, nisi literis pareat Cœlestini. Quibus cognitis, & omnium sententia comprobatis, addita his est relatio Episcoporum, qui dictas literas Constantinopolim ad Nestorium pertulerunt, quam suo loco ante reddidimus. Post hæc vero iussi sunt sanctissimi Episcopi Acacius Melitinus & Theodotus Ancyræ coram omnibus referre, quasnam per Ephesi audissent ore Nestorij horrendas iactatas esse blasphemias. His autem pluribus recensitis, suggestione Flauiani Episcopi Philippensis prolata sunt in medium ex diuina primum Scriptura testimonia, quibus demonstraretur, Verbi incarnationem indiuise & inconfuse in vtero Virginis factam, duarumque naturarum coniunctione vnam tantum rediisse personam, Christum Iesum, Deum & hominem: quibus additæ sunt sanctorum antiquorum Patrum de eius nodi veritate solidæ inconcussæque sententiæ, quas continet Crescioniana Collectio. A quibus quantum ab horrerent scripta Nestorij ex eius Quaternionibus in Synodo iussis legi palam factum est omnibus. His igitur cum omnium detestatione & execratione auditis, iussæ sunt aliæ ad Synodum spectantes legi literæ, prodierque in primis, quæ scriptæ fuerunt ab Episcopo Carthaginensi, quas suo loco descripsimus: quæ laudatæ atque Actis demum insertæ sunt. Verum aduersus Nestorium sententia à Patribus lata est, quæ sic se habet b:

1 Act. Ephes. Concil. edit. Pelt. tom. 2 cap. 22. LIX. DE DAMNATIONE NESTORII.

Cum inter cætera religiosissimus Nestorius neque nostræ cationi parere, neque sanctissimos iussus religiosissimosque Episcopos nostros ad semissos ad iterare voluerit: non potuimus ad eorum, quæ tum, ie duxit, examinationem, animum non adiungere. Edoctis itaque partim ex literis, commentariisque illius hic publice lectis, partim ex his, quæ in hac Ephesiorum metropoli habuit, quique testimonium compertis sunt illum impie docere & sapere, prophanos canones, sanctissimumque Romanæ Ecclesiæ Episcopi Cœlestini patris nostri literas: lacrymis suffusi & pene inuiti ad iugulandam hanc sententiam ferendam vrgemur. Igitur Dominus noster Iesus Christus, quem suis vt blasphemiis vocibus que impetuit, per sacram hanc Synodum eundem Nestorium omni prorsus Episcopali dignitate priuatum, & ab vniuerso sacerdotum consortio & cœtu alienum esse decreuit. hactenus verba in Nestorium prolatæ sententiæ, cui omnes Episcopi subscripserunt, numero (vt habent Acta) plusquam ducenti, quam quidem, his sce additis literis, voluit Synodus Nestorio significari d:

d Ad Ephes. Concil. edit. Pelt. tom. 2. cap. 22. LX. SENTENTIA IN NESTORIVM LATA.

Sancta Synodus iuxta religiosissimorum, Christianissimorumque Imperatorum nostrorum præscriptum in Ephesiorum me-

tropoli

tropoli per gratiam Dei coacta, Nestorio nono Iuda.

Agnosce, te propter impias eiusdem tuas, obstinatasque aduersus sacros canones contumacias, contumacemque obstinationem, vicesima secunda mensis Iunii, iam decurrente, secundum Ecclesiasticarum sanctionum decreta, a sancta Synodo exauctoratum, atque adeo ab omni Ecclesiastico dignitatis gradu amotum esse. hactenus sancta Synodus ad Nestorium. Secutæ sunt post damnatum Nestorium acclamationes, quibus Cælestinum Papam, qui iam ante damnasset Nestorium, mirificè laudauerunt: testantur id quidem literæ Synodales die sequenti scriptæ ad Imperatores.

LXI. Post hæc vero ab eadem sacra Synodo Catholicæ fidei decretū firmatum est: repetito namque Nicæno Symbolo, sub anathemate præceptum est, ne quis aliquid præter, id quod per eum definitum esset, ad fidem adijcere vllo modo tentaret. Hunc itaque finē acceperunt Acta Cōcilij Ephesini primæ diei. Sic igitur proiectus est draco ille magnus, qui insidiabatur Virginis partui, inuidens illi diuinitatem. Et sicut in cœlo magnū pertigit gaudium Angelos omnes eadem voces victoriæ iterum repetentes: *Nunc facta est salus & virtus, & regnum Dei nostri & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum.* ita & in Ecclesia Dei Fideles exultantes gloriam & laudem Deo dederunt & Christo eius cum Spiritu sancto, qui vindicasset per sanctos Patres sanctissimā Virginem Mariam Deiparam à Nestorii portentosa calumnia. Quo autem extemporaneo triumpho ipse pius, Deoque dilectus, Virginis client ac subditus, eiusque cultor populus Ephesinus excepérit progredientes è tanta victoria Patres, lite ræ Cyrilli Alexandrini tunc temporis ad suos scriptæ testantur, cum de rebus tunc gestis eosdem reddidit certiores, sic enim se habent *b*:

Essi fusius pietati vestræ quæ gesta sunt, significanda erant: vrgentibus tamen tabellarijs, breuius scripsi. Scitote itaque sanctam Synodum vigesima octaua mensis Paymi, Ephesi, in magna eius ciuitate Ecclesia, quæ Maria Deipara vocatur, celebrari cœpisse. Cum autem integrum diem consumpsissemus tandem ipsum Nestorium sacro Concilio adesse & se conferre non sustinentem condemnimus depositionique subiecimus, & ab Episcopatu exclusimus. Summus autem hic congregati Episcopi vltra ducentos, fere plus minus trecenti. Perdurant autem vniuersus ciuitatis populus à mane vsq; ad vesperam sanctæ Synodi iudicium expectans. Vt autem audierunt infelicem illum esse depositum, cœperunt omnes vna voce sanctam prædicare Synodum, & Deum glorificare, quod cecidisset fides inimicus. Regredientes vero nos ab Ecclesia deduxerunt cum lampadibus vsque ad diuersorium nostrū (erat enim iam vespera) & facta est multa lætitia, & illuminata est ciuitas posita, ita vt & mulieres quoque adolentes thymiamata cū thuribulis nos præcederet. Ostendit enim Saluator blasphemantib. gloriam suam, quod omnia possit. Facturi itaque summa chartulas complectentes depositionem illius inde que, Deo comitante, ad vos festinare, Christi gratia, omnes sumus bona animi & corporis valetudine. Optamus vos valere in Domino, dilectissimi & desideratissimi. hucusque Cyrillus ad suos.

LXIII. Tunc plane accidit, vt sicuti ignorantes Ephesii olim verum Deum dæmonum ludibriis dementati, Dianam Magnam propensiori studio colere & conclamare solebant, ita isdem ad veram per Apostolos translati religionem bene versa rerum vice, iisdem præeuntibus, & reliquis successorib. sanctissimis Episcopis succedentibus, omnes ex æquo, Mariam Deiparam, cessioribus attollerent vocibus, præconiis exaltarent, iugiterque repeterent, & in fatigabili studio iterarent: quam & propensiori obsequio venerati, & celebriori cultu frequentare perseuerarunt. Porro per publicos præcones damnationē Nestorii Ephesi promulgaram & proclamatā fuisse, Candidianus Comes in conciliabulo postea testatus est. Sed iam ad sequentis diei Acta pergamus.

Sequenti die, vigesimatertia mensis Iunij, Cyrillus cum in vnum conuenissent Episcopi, habuit ad populum homiliam, cuius est exordium: *Alacrem video congregationem sanctorum omnium, qui hic prompte a sancta Deipara Maria vocati conuenerunt. &c.* vbi complura in laudem sanctissimæ Dei genitricis locutus, in Nestorium acerrime (vt par erat) inuectus est. Post hæc vero scriptæ sunt à Synodo literæ ad Theodosium Imp. de rebus Ephesi gestis vsque ad Nestorij damnationem. est illarum exordium c: *Vestra pietas pijssima, Christi amantissimique Principes, &c.* & in fine, quid ab eodem Imperatore Patres peterent, explicauerunt his verbis: *Vestram autem maiestatem iterum atq; iterum rogatam cupimus, vt vnum ex illam doctrinam è sanctis Ecclesijs submoueri, eiusdemq; libros vbique locorum repertos tubo ac flammis absumi. Quod si quis vestras sanctiones spreuisse compertus fuerit, illæ vestra dominationis indignationem non absque formidine sentiat. Hæc enim ratione fiet, vt Catholica fides per vestram pietatem munita perfistat illæsa, nosq; inges pro vestra maiestate preces fundamus, per quam & Christus glorificatur, & gloria Dei omnibus hominibus illustrior redditur.* Porro autem quo isthæc sint clariora, magisq; aperta, adiungere placuit Actorum monumenta. Subscripsimus omnes, quotquot pijssimi Episcopi in superioribus commentarijs summo ordine recensiti. hæc Patres ad Theodosium: licet, ex more, ad vtrumq; Augustum data esse epistolam, inscriptio præseferat. Qua etiam die, nempe vigesimatertia mensis Iunij, iidem, qui intererant Synodo Episcopi literas perbreues de damnatione Nestorij scripserunt ad Euchaitum & clerum Constantinopolitanum his verbis *d*:

Sancta Synodus secundum religiosissimorum, pijssimorumque Imperatorum nostrorum decretum Ephesi Dei gratia congregata, illustrissimo Euchario, reuerendissimis q; presbyteris & œconomis cæterisq; religiosissimis, Catholicissimisq; Constantinopolitanæ Ecclesiæ clericis salutem.

Agnoscat pietas vestra blasphemum & nefarium illum Nestorium propter impiam suam doctrinam, præfractamq; aduersus Ecclesiasticos canones contumaciam, hesterno die, qui fuit mensis Iunij iam labentis vigesimus secundus, a sancta Synodo iuxta Ecclesiasticas sanctiones exauctoratum, & ab omni Ecclesiastico gradu & ordine amotum esse. Sedulo proinde omnia, quæ ad Dei Ecclesiam pertinent, curate & asseruate: certi exactam vos illius rationē reddituros, qui Dei voluntate, pijssimorumq; ac religiosissimorum Imperatorum nostrorum nutu, communibusq; suffragijs sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus præficietur. hactenus Synodalis epistola. Alia insuper reperitur epistola Synodalis eodē argumēto conscripta ad clerum itidem Constantinopolitanum, in qua mentio habetur de Ioanne Euangelista, quod cum Maria Dei genitrice Ephesum aliquando incoluerit. est eius initium e: *Nemo vnquam Creatori suo obsistere ausus, &c.* Scriptæ autem sunt à Cyrillo aliæ, sed priuatim, de Nestorii damnatione epistolæ, & inter alios ad clerum eiusdem vrbis, vt ex eorum ad ipsum redditis literis f apparet.

Quæ vero funesta post hæc acciderint, ipse stylus exarare magnoperè exhorrescit. Accidit plane (vt antiquis prophetijs iungamus historiam) iuxta illud Apocalypsis g: *Cum se draconi dedisset, iratus est draco in mulierem, & abijt facere prælium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata Dei, & habent testimonium Iesu Christi: & stetit super arenam maris.* cui præsto fuit bestia è mari ascendens, aucta capitibus septem, cornibusque decem armata, ornata vero regijs diadematibus, visu horrenda ob blasphemiæ nomina super capita exarata. Cum videlicet Nestorius deterrimus omnium hæresiarcha, damnatus licet, denuo instaurans bellum, nullo nititur aliæ sterilis fundamento subnixus, ab emergenti bestia, aucupatur auxilium: dum videlicet seculari potestate. Comitibus ipsis, regijs armis, vi tyrannica expugnare conatur sanctos Dei & Catholicam veritatem, quibus quidem rebus symbolicæ illæ species quam cōcinnè aptentur, atque eius fautoribus congruunt, ipsius historiæ veritas plus satis significabit. Aggrediamur ergo tragœdiam omnium sanctissimam: & de Synodo œcumenica Ephesina in Spiritu sancto legitimè cōgregata, transeamus ad vesperum examen, crabronum turmam, synagogam Pharisæorum, prædonum speluncam, & conuenticulum satanæ: hæc enim non esse inania verba in pampinos luxuriantis orationis ex improbis ipsorū factis plus satis inuenies, vbi videbis totū ab ipsis negotium peragi vi, metu, infreni audacia & soluta licentia, non more Episcoporum, sed pyratarum: vt non obscurè cernere possis, omnes legiones spirituum infernorum vna cum hominib. scelestissimis ad roborandum Antichristi dominium in castris

Nestorij

a Cyr. epist. 4. tom. 4.

b Cyr. epist. 5. Synod. 1.

c Cyr. epist. 3. Synod. 1.

d Act. Eph. edit. Pelt. to. 2. cap. 12.

e Act. Eph. edit. Pelt. tom. 7. cap. 27.

f Extant in Actis Conc. Eph. edit. Pelt. tom. 2. cap. 24.

g Apoc. 12.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nestorij militasse. Age igitur lugubrem exordiamur narrationem.

LXVII. CANDIDIANVS COMES TYRANNI DEM IN EPISCOPOS EXERCET.

Candidianus Comes, cui ab Imperatore pacis publicæ cura, vt cum tranquillitate Synodus ageretur, mandata fuerat: studens Nestorio, eiusdemque patronus effectus, primus omnium terræ marisque vias solerti cura custodiri, asseruarique tyrannico officio iubet, ne de his, quæ in Synodo gesta essent, litteræ perferrentur ad Imperatorem vel alios: ipse vero ad eum scribit aduersus Cyrillum & reliquos, calumniatus eos, quod præpropere nimis, non expectato Ioanne Antiocheno Episcopo, cõuenissent, mentitus insuper, non omnes, qui Ephesi erant Episcopi, Synodo interfuisse, vocatosque minimè esse: adiecitque illud quoque mendacium, eos, qui conuenissent, discordes inter se fuisse. Hæc quidem omnia pro Nestorio aduersus vniuersam sanctam Synodum à Candidiano ad Theodosium fuisse conscripta, Cyrillus in epistola postea data ad Episcopos Comarium & Potamonem & archimandritam Dalmatium Constantinopoli commorantes affirmat. est eius exordium a: *Expectauimus quidem venerandissimi Nestorii aduentum, &c.* His autem Candidiani Comitis literis Nestorius suas ad eundem Imperatorem Theodosium addidit, in eandẽ quoque sententiam & argumentum, nisi quod iste plura mendacia confinxit, & quæ falsa erant, variis ornata pigmentis reddidit apud rerum gestarũ ignaros fide dignissima. Est Nestorij ad Imperatorem tunc datæ epistolæ initium b:

a Cyr. ep. 20.

Pietatis vestra decreto ad Ephesiorum ciuitatem vocati, &c.

b Act. Eph. edit. Pelt. c. 20.

LXVIII. NESTORIVS QVÆ SCRIPSERIT AD THEODOSIVM IMP.

Veterator enim, quo deciperet Imperatorem, quid primum professus est suis litteris? Nicænę se fidei non professorem tantum, sed acerrimum exhibuit defensorem, cuius causa se Ephesum venisse testatur: cæterum vero gestarum seriem recensere auspicatur à mendaciis, cum negat Ægyptiorum Episcopos expectare voluisse Ioannem Antiochenum præmittentem aliquos, qui breui fore suum nunciarent aduentum. Adiecit aduersæ partis Antistites egisse tyrannicè, intentasse minas, satellites per ciuitatem sparsisse, qui tumultu eum perturbarint, quique & ad domum ipsius Nestorij perstrepentes accesserint, mortemque eidem intentarint; horumque omnium ducem fuisse Memnonem Ephesiorum Episcopum. Quid hoc? Ille obiectare est ausus in Catholicos vim & metum, cum ipse posset duorum Comitum apparitura, & eorundem militibus vallaretur, quorum haud exiguus numerus esse poterat: etenim Candidianus ad hoc missus ab Imperatore, benè stipatus agminibus militum Ephesum venerat. His adiecit conquestus, omnes Ephesi esse sibi occlusas Ecclesias: nec patere sibi locum aliquem ad Synaxim: cum tamen negare non posset, sibi ac suis Dei genitricis basilicam, immo omnes apertas fuisse, si rectè sentiens cum aliis Episcopis conuenisset. Hæc & alia effutiit callidus ille postulans ab Imperatore (ad hoc enim cuncti eius conatus & studia tendebãt) vt legitimã cogi iuberet Synodũ, absque tamen Ægyptiis, in qua duo ex vnaquaque prouincia adessent Antistites.

LXIX.

Ad postremum vero, quasi grauissima à Catholicis pateretur, clausit epistolam ista periodo: *Quod si id fieri non potest: saltem curetur, vt tuto nobis ad propria recedere liceat: nam hanc ipsam vitam se nobis eripturos comminantur.* vafre quidem ista, vt qui depositus esset, in suam sedem reuocaretur Constantinopolim: sicuti & astutè ad nouam infelix Synodum prouocat, à legitima condemnatus, cum sciret eam minimè concedi debere: tutumque insuper reditũ petit, quam mendacissimè causatus discrimen vitæ, qui ad sui custodiam sciret exercitus cum Comitibus habere paratos. Sub scripserunt post ipsum huic Nestorij epistolæ ad maiorem illi fidem conciliandam, nouem, qui cum eo erant Episcopi, nempè Fritillus Heracleæ Thraciæ, Helladius Tarsi, Himerius Nicomediæ, Alexander Apameæ, Eutherius Tyanorum, Basilius Thessaliæ, Maximus Anazarbi, Alexander Hierapolis, & Dorotheus Marcianopolis Mysiæ, Nestorianæ fœces.

LXX.

Antequam autem res à Ioanne Antiocheno atque collegis Episcopis schismaticis Ephesi gestas narrare aggrediamur, hic meminisse debemus, non recens & ob Nestorium fuisse Antiochenorum Antistitum dissidium aduersus Cyrillum, vel alios prædecessores, sed planè vetus, ob eam quidem causam, quod Alexandrinus Episcopus primus post Romanum in Ecclesia Catholica Antistes, iura sibi vendicabat totius Orientis Ecclesiarum, refragantibus Antiochenis Episcopis, qui illi subijci indigno ferebant animo. His igitur actis ante & coalescentibus in dies discordiæ seminibus, factum vt odio impellente, concitus nimis Ioannes cum suis ferretur aduersus Cyrillum, & qui cum illo erant, Episcopos. Sed his patefactis, iam cœptam historiam prosequamur.

LXXI. IOANNIS ADVENTVS CVM TYRANNIDE.

Die quinto à Nestorij damnatione (vt Euagrius auctor est) Ioannes Episcopus Antiochenus vna cum suis Ephesum venit, nempè vigesimaseptima mensis Iunij. testantur id quidem ipsa Acta Ephesina *d*, & Cyrillus in Apologetico *e*: ex quibus planè erroris arguũtur, qui post biduum vel triduum aduenisse Ioannem affirmant *f*: Quid autem Ioannes ipse egerit, simulac ingressus est Ephesum, epistola Synodalis ad Cœlestinum Papam missa declarat his verbis *g*: *Sperabamus futurum, vt religiosissimus Ioannes Antiochenus diligentiam ac pietatem Synodi laudaret: & forsan etiam quæreretur, quod tardius depositionem Nestorij aggressi essemus. Verum enimuero omnino contrarium, contrarij, quam sperabamus, deteneramur: inuentus est enim inimicus, & maximus cum sancta Synodo, tum rectæ Ecclesiarum fidei hostis, sicut res ipsæ declararunt. Nam simulatq; Ephesum ingressus est, antequam puluerem ex itinere contractum abluisset, nondum deposito pallio, collectis quibusdam, qui vna cum Nestorio defecerunt, & blasphema contra suum ipsorum caput loquuntur, & gloriæ Christi tantum non illudunt, quos sibi ipse veluti collegium circiter triginta hominum, nomen Episcopatuum habentium collegit, quorum alii extorres vagantur, nec Ecclesias habent, alii sæpenumero grauibus de causis à Metropolitanis suis sunt depositi (sunt autem cum illis etiam Pelagiani & Cœlestiani, & ex illis quidam, qui è Thessalia sunt electi) hos inquam, collectis, rem ausus est impiam, qualem nemo ante illum vnquam ausus est.* quales autem hi essent, Synodica Orthodoxorum ad Imperatorẽ missa declarat *h*, & Cyrillus insinuat in Apologetico. Verum hæc posteà.

LXXII.

Quid vero idem Ioannes ipsa prima die per Irenæum Comitem admiserit aduersus Dei Episcopos, qui à sancta Synodo missi fuerant, vt ei in via occurrerent, literæ Memnonis Ephesini Episcopi ad clerum Constantinopolitanum docent his verbis *i*: *Agnoscens autem S. Concilium proxime futurum eius aduentum, honorans & debitum sacerdotale implens, misit quosdam Deo amantissimorum Episcoporum etiam cum reuerendissimis clericis in occursum, vt hæc faciens, & debitum honorum adimplens: qui item manifestarent, quod deberet à Nestorij colloquio abstinere, eo quod à sancto Concilio damnatus esset obimpietatem, quam fuerat meditatus. ipse vero Ioannes non permisit, sequentibus eum militibus, in itinere se videri. Illi nihilominus secuti sunt, & domum vbi mansit occurrerunt: & plurimas obseruantes horas, & non permissi eum eo habere colloquium, manserunt nihilominus iniurias patientes. Post multas autem horas, cum hoc ei visum fuisset, euocauit Dei cultores Episcopos & clericos, introducens eos per milites. Cumq; illi quæ à sancto Concilio mandabantur, manifesta fecissent: præmisit magnificentissimum Irenæum, & qui cum eo erant, Episcopos & clericos, importabiles inferre plagas nostris comministris & clericis, vt etiam in discrimen vitæ venirent. Hi igitur gestu venientes ad sacrum Concilium qui missi fuerant Dei cultores Episcopi, & plagas ostendentes, & quæ facta erant acta narrantes sub Gestis monumentorum, sacrosancto Euangelio proposito, ad indignationem mouerunt sanctum Concilium, eum eos castigantes excommunicatum pronunciarunt: quæ quidem excommunicatio manifesta facta est.* hæc ibi: quibus pariter declaratur, tertiam hanc esse habitam à Catholicis Actionem, ex qua missi sunt Episcopi ad Ioãnem: à quo male habiti, ad Patrum consessum, à quo legati fuerant, redierunt.

Talis namque præcedere debuit apparatus ad cõciliabulum, qui Satanas præsideret, quod collectum est per Nestorium & Ioannem excommunicatos Episcopos, cuncta Candidiano Comite procurante: cui adfuerunt Pelagiani & alii ob scelera è throno ante electi Episcopi: locus etiam illi congruus, non ædes sacra, sed diuersorium

suis

a Cyr. ep. 20.
b Act. Eph. edit. Pelt. c. 20.
c Cyr. Apol. cont. I.
d Act. Eph. edit. Pelt. c. 4. c. 5.
e Cyr. Apol. cont. I.
f Liber. Brev. c. 5. Niceph. l. 14. c. 37.
g Extat apud Cyr. ep. 22. p. 11 num. 12.
h Apud Cyr. ep. Synod. 2.
i Act. concil. Eph. edit. Pelt. c. 4. 5.

fuit: non quidem in sacris ædibus, sed in caupona ea tractanda erant, in qua lustores, meretrices, ganeones, & reliqui nebulones suos soliti sunt habere & frequentare congressus. Conuenere ibi die ipsa, qua aduenit Ioannes, vigesima septima mensis Iunij, nempe die quinta à damnatione Nestorij. In ipso igitur Ioannis diuersorio collectis ipsis, simul Candidianus de his, quæ hactenus Ephesi gesta essent, vt sibi visum est, prælocutus, recitauit litteras Imperatoris: in quarum veluti sacra lectione assurrexerunt omnes Episcopi, illi turpiter adulantes contra Ecclesiæ morem, cum tantus honor deberetur dumtaxat diuinæ Scripturæ lectioni. Profecutusque de rebus in Synodo gestis narrationem, nonnulla mendacia eidem simul intexuit. Tunc Ioannes suas querelas aduersus Synodum protulit, quod ab ea minime expectatus esset. His ita præmissis, perinde ac si Nestorius Catholicus esset, & eius doctrina in omnibus Orthodoxa, de eo ne verbum quidem factum est, sed accusationes propositæ sunt aduersus Memnonem Episcopum Ephesinum, & Cyrillum Alexandrinum.

LXXIV. CALVMNIÆ NESTORIANORVM IN PATRES CONCILII EPHESINI.

Sed quænam erant istæ? Aduersus Memnonem quidem quod omnes Ecclesias Nestorio clausisset, atque eius clericis minas intentasset. In Cyrillum vero, quod scriptis suis ad Nestorium Constantinopolim missis hæreses admiscuisset. Demum omnes Episcopos, qui legitimæ Synodo interfuerant, turpissime infamarunt, iactantes nimirum illorum alios esse Arianos, Eunomianos alios, necnon Apollinaris errore conspersos. Cæterum in Cyrillum tantummodo atque Memnonem lata confestim ab eis depositionis sententia est, amboque vt hæretici condemnati sunt, atque sede depositi; Cyrillus quidem, quod hæreticam doctrinam suis scriptis manifestasset, Memnon vero, quod Cyrilli capitula promulgasset, multaque contra canones peregisset: reliquos autem Episcopos excommunicationi subiectos esse voluerunt, quoadusque Cyrilli capitula condemnarent. Ita quidem isti, nullo à canonibus præscripto iuris ordine seruato, vel specie tenus, nec illis, quos damnarunt citatis saltem, tantam sententiam protulerunt, more schismaticorum & hæreticorum sacros canones subuertentium.

LXXV. a All. Ephesina Part. 10. cap. 1. SENTENTIA NESTORIANORVM LATA IN EPISCOPOS ORTHODOXOS.

At describamus hic ipsam ab eis latam sententiam, quam sic prælocutus Ioannes Antiochenus instar fulminis furibundus intorsit a: *Ego quidem optarem, neminem ex iis vnquam, qui ad sacerdotium à Deo adsciti sunt, extra Ecclesiastici corporis communionem eici. Sed quia vsu interdum venit, vt membra quædam immedicabili morbo corripiantur, ob totius corporis incolumitatem quædam nonnunquam resectiones adhibeantur, necesse est. Cum itaque Cyrillus & Memnon insignis illius iniquitatis, quæ accidit, auctores extiterint, & vt Ecclesiastica sanctiones, piaque pientissimorum Augustorum decreta possumdarentur, occasionem præbuerint, & prædictorum capitulorum promulgatione, se hæreticos esse, pientissime significarint: æquum est, vt ipsi quidem exauctorationis sententia plectantur, reliqui vero, qui in ipsorum errorem adducti sunt, excommunicationis vinculo tantisper innodentur, donec proprio tandem delicto agnito, hæretica Cyrilli capita anathematizent, & in fide à sanctis Patribus Nicæa quondam congregatis edita planè acquiescant: ita vt nihil prorsus extraneum aut peregrinum addi sinant, & iuxta pientissimorum nostrorum Imperatorum litteras cætui nostro se adiungant, & controuersarum tandem quæstionum examinatione fraterne suscepta, eam fidem vna nobiscum confirmet.* hactenus sententia Ioannis atq; aliorum Nestorianorum calumniantium Cyrilli capitula, quæ superius recensuimus.

LXXVI. b All. Eph. addi. Part. 10. c. 1. LIBELLVS DAMNATIONIS A NESTORIANIS SCRIPTVS.

Hac ab eis lata sententia, scriptus ab eisdem est ad ipsam sanctam œcumenicam Synodum damnationis libellus, qui sic se habet b:

Optassemus quidem, iuxta sanctissimorum Patrum canones, pientissimorumque ac CHRISTI *amantium Regum nostrorum litteras, Synodum pacate celebrari potuisse. Quoniam vero vos hæretico sensu mente que vsi, non parua temeritate tumultuationeque primatum inter vos consessum celebrastis (tametsi secundum terminum à religiosissimis Principibus nostris præfinitum præteribus iam agerentur) omnia que turbarum genere euertentes & sanctam hanc Synodum implestis, ne videlicet in capita, quæ cum Apollinarii, Eunomii, atque Arii improbitate & peruersitate consparant, inquiretur: neque tandem Episcoporum vndecumque pientissimorum Imperatorum nostrorum opera conuocatorum aduentum expectastis, cum tamen magnificentissimus Comes Candidianus & scripto & dicto, ne quicquam istiuscemodi adoriremini, sed communem omnium Episcoporum consessum exspectaretis, seuerissime vobis interminatur: ideo tu Cyrille Alexandrine: & tu Memnon huiusce ciuitatis Episcope, scitote vos exauctoratos, omnique Episcopali honore excutos, & ab omni præterea Ecclesiastico ministerio & functione penitus esse amotos: quippe qui soli, vt sanctorum Patrum canones conculcarentur, omni atque confusione & turbæ miscerentur, auctores & duces extiteritis. At vos reliqui omnes, qui seditiose & inique contra Ecclesiasticas sanctiones, regiaque decreta Actis consensistis, tantisper anathemati subiacere, donec agnita culpa vestra resipiscatis, fidemq; à sanctis Patribus in Nicæa ciuitate congregatis integre susceptam, nihil illis externum ac peregrinum attexentes: capita præterea hæretica à Cyrillo Alexandrino exposita, vt quæ Euangelicæ & Apostolicæ doctrinæ aperte repugnent, anathematizetis, & litteris denique pientissimorum Christique amantium Regum nostrorum, qui fidei quæstionem quietè agitari, accurateque discuti præcipiunt, per omnia pareatis.* hactenus libellus damnationis: quibus omnibus quadraginta tres Episcopi subscripserunt, inter quos adnumeratur Theodoretus Episcopus Cyri, & Paulus Emesenus. Obseruatione quidem digna res est, quot quantisque se inuoluant indumentis hæretici, vt videantur esse Catholici in ore canones, in verbis fides, eademque Orthodoxa Nicæna, in factis zelus æstuans, & prætensa defensio pietatis: sed *venenum aspidum sub labiis eorum, & cum melliti sint sermones eorum super olcum, ipsi sunt iacula.* Nam aspice nouam fraudem.

LXXVII. NOVA PRAVS NESTORIANORVM.

Cum enim ad Synodum œcumenicam hæc apparerent esse conscripta, ad eam tamen nequaquam missa fuerunt, sed clanculo rem agentes, istæc cum litteris ad Imperatorem & ad clerum Constantinopolitanum miserunt: exarant ipsæ litteræ. Sicque factum est, vt in remotioribus ciuitatibus ex eorum litteris Synodus œcumenica magno perè infamaretur, cum ipsi Episcopi qui erant Ephesi in Synodo congregati, nihil penitus horum scirent: hæc enim se ignorasse, testati sunt Cyrillus ac Memnon, quorum causa potissimum agebatur, in libello diu posteà oblato Synodo. Tandem vero post longum temporis spatium ijdem Nestoriani ipsam damnationis sententiam Ephesi publicè affixerunt, vt suo loco dicturi sumus.

LXXVIII. NESTORIANI RESTITVVNT PELAGIANAM HÆRESIM.

Nec his contentus fuit cœtus ille satanicus: nam qui in gratiam Nestorij non sunt veritis adeo impudenter non Cyrillum tantum & Memnonem, sed vniuersum sacrosanctum damnare Concilium addentes præuaricationem in gratiam Pelagianorum, qui aderant, Episcoporum, restituunt confirmantque Pelagianam hæresim sæpius antè damnatam, illud impiè statuentes, Adæ animam minimè per peccatum mortuam esse, priuatamque vitæ gratia, neque peccatum originale esse propagatum in posteros. Hæc quidem sapientissimi isti sancito canone decreuere. Sed accidit siue dolo malo, siue librariorum incuria, vt hæc ipsa Acta pseudosynodi Ephesinæ admixta fuerint cum legitima Synodo œcumenica ibidem celebrata. & in quibusdam codicibus inter Catholicas Synodi sanctiones spurium huiusmodi lateret decretum: vt planè pro monstro habendum fuerit, vt Synodus Ephesina, quam constat (vt dicetur) damnasse Pelagianos, haberet nihilominus constitutionem, qua hæresis Pelagiana confirmaretur.

LXXIX. c Greg. l. 6. epi. 31. d Greg. l. 7. epist. 47. e Greg. l. 5 ep 14.

Sensit quidem & detexit atque damnauit eiusmodi imposturam sanctus Gregorius Papa, collationeque facta cum antiquo codice Romanæ Ecclesiæ, in quo nihil tale potuit reperiri, ex eo alios codices deprauatos esse redarguit. Extant hac de re eiusdem Romani Pontificis litteræ ad Eulogium c Episcopum Alexandrinum, ad Anastasium d Episcopum Antiochenum, & ad Narsetem e Comitem. Sic igitur Nestoriani furore perciti, nulla habita consideratione non dico Ephesini Concilij nuper habiti, sed

nec aliorum tot in Africa, Romæ, Constantinopoli, & in Palæstina habitorum Conciliorum in condemnationem Pelagianæ hæresis, ad defensionem sui erroris adiunxerunt sibi collegas impietatis Pelagianos Episcopos: licet ipsorum aliqui paulo post sanioris mentis effecti, deficientes à sceleratorum militia, ad Catholicæ Ecclesiæ castra se receperint, vt testatur Synodica per Palladium ad Theodosium missa a. Hinc videas, quod cum numerentur in hoc ipsorum primo conuentu Nestoriani Episcopi quadragintatres, postea recensiti triginta b tantum & octo, indeque triginta vnum c. Hic finis Concilii malignantium, synagogæ conspirantium in Christum & Ecclesiam eius, ex quo malorum omnium fluxere principia.

a *Act. Eph. edit. Pelt. to. 4. c. 10.*
b *Act. Eph. edi. Pel. to. 4. cap. 7.*
c *ibid. c. 10.*

LXXX. LEGATORVM ADVENTVS.

Post hæc autem accidit, vt duodecim diebus elapsis, nimirum decima Iulij, legati à Cælestino Pontifice missi appellerent Ephesum: qui licet antea expectati, sed varietate temporum eorum nauigatione prepedita, tardius appulerint: cum tamen satis Synodo visum est, rem aggredi, quod loco ipsorum Cyrillus adesset, qui ex Cælestini Papæ decreto vicem gerebat Romani Pontificis. Eadem autem die, qua venerant, in Synodum introducti, à Patribus digne (vt par erat) excepti sunt Arcadius & Proiectus Episcopi, atque Philippus S. R. E. presbyter. Apostolicæ sedis legati: qui litteras obtulerunt legendas à Cælestino Papa ad Synodum datas: quæ (vt scriptæ erant) Latino sunt recitatæ sermone ob dignitatem Apostolicæ sedis Latinè scribentis: inde eædem Græcæ redditæ, iterum lectæ sunt, atque omnium sententia Catolicæ prædicatæ, & acclamationibus faustis acceptæ. Post hæc vero Firmus Episcopus Cæsareæ Cappadociæ de his, quæ hactenus acta essent in Synodo, quomodo videlicet ex præscripto litterarum Cælestini Papæ ad Cyrillum & ad Nestorium & alios, eumdem Nestorium hæreticum & contumacem omnium sententia condemnassent, eosdem legatos reddidit certiores. Excusauerunt autem iidem legati tarditatem suam & moram ex maris tempestate productam: petieruntque sibi legi, quæ ab ipsis hactenus decreta fuissent, sic in Synodo loquente Philippo legato d.

QVARTA ACTIO CONCILII EPHESINI.

d *Act. Eph. ed. Pelt. to. 2. cap. 5.*

LXXXI.

Gratias agimus sanctæ venerandeque huic Synodo, quod litteris Cælestini sanctissimi beatissimique Papæ vobis recitatis, sanctæ Ecclesiæ membra, sanctis vestris vocibus, pijsque preconiis, sancto vestro capiti vos exhibueritis: non enim ignara est vestra beatitudo, totius fidei, cæterorumque Apostolorum caput beatum Petrum Apostolum extitisse. Proinde cum nostra parùitas multis magnisque tempestatibus iactata & impedita aliquando serius accesserit: rogamus vt ea nobis patefieri mandetis, quæ ante aduentum nostrum in sacra hac Synodo acta sunt, quo iuxta sanctissimi Papæ nostri, præsentisque huius cœtus, sententiam, & nos quoque illa nostro suffragio confirmemus, nostroque calculo approbemus. Ita ipse. Post hæc prælocutus est Theodorus Anchyræ Episcopus nonnulla in laudem Cælestini Pontificis, indeque subsecuta Actorum lectio, & Nestorij iterata damnatio. hæc ex Actis Ephesini Concilij. Absolutaq; eiusdem Synodi œcumenicæ quarta sessio. Vidisti, lector, & consideraſti, puto, in plena Synodo professum Philippum Apostolicæ sedis legatum, esse Catholicæ Ecclesiæ caput Romanum Antistitem, reliquos vero omnes Episcopos sub hoc capite membra: quod quidem est susceptum elogium absque inuidia, & fauſtis postea præconiis acclamatum. Sed quæ die sequenti facta sint, dicere prosequamur.

COGNITIS ACTIS NESTORIVS ITERVM DAMNATVR.

LXXXII. QVINTA ACTIO EPHE. CONCILII.

Vndecima Iulij in solitum consessum, ad Dei genitricis Mariæ Ecclesiam Catholici omnes Episcopi conuenere: vbi post Iuuenalis Episcopi Hierosolymorum prælocutionem, ad ea, quæ hesterna die acta essent in Synodo, legati Apostolicæ sedis in damnationem Nestorii suum calculum adiecere: quorum primo loco Philippus presbyter sententiam suam dixit his verbis e: *Nulli dubium est, immo seculis omnibus notum est: sanctam beatissimumq; Petrum Apostolorum principem & caput, fideique columnam, Ecclesiæ Catholicæ fundamentum, à Domino Iesu Christo Saluatore nostro, humanique generis Redemptore cælestis regni claues accepisse, soluendique atq; ligandi potestate, quam acceperat, vsum fuisse, nec-*

e *Act. Eph. edit. Pelt. to. 2. c. 16.*

non per successores suos hucusque semper vinere: causasque decernere, semperque victorum esse. Huius itaque ordinatus successor & Vicarius sanctus beatissimusque Papa & Episcopus noster Cælestinus nos suos pro se quasi Vicarios ad hanc sanctam Synodum misit, &c. Intelligis ne, quem sibi locum in Ecclesia Catholica iure vendicare semper consueuerint Petri successores Romani Pontifices? & in quam frequenti auditorio, quamque celebri totius plane Catholici orbis theatro, cunctis spectantibus & audientibus, sit tantæ rei vetitas prædicata? quam non dico Catholici omnes, qui aderant, summa consensione pronis auribus acceperunt: sed eadem ipsa præclariorib⁹ quoque præconiis confessus est, qui cæteris eruditior in castris aduersariis modo sub Ioanne militabat Theodoretus, cum postea ab his expediens se nexibus priuatorum affectuum, liberiori voce sepius suis epistolis (vt dicemus) tantam professus est veritatem. Sed cœptam iam historiam prosequamur.

DE PRIMATV APOSTOLICÆ SEDIS.

Post Philippum legatum duo reliqui in eamdem sententiam pedibus abiere, & in damnationem Nestorij dictis ac pronunciatis sententiis subscripsere, primoque loco Philippus presbyter S. R. E. legatus subscripsit ante duos reliquos legatos Episcopos: quibus intelligas, quod etsi præstare dignitate certum sit Episcopos presbyteris, eos tamen, qui proxima connexione capitis Cardinales presbyteri nominantur, aliquid habuisse, quo interdum præferrentur Episcopis. Actis igitur iam contra Nestorium à Synodo œcumenica, legatorum subscriptione munitis, scripta est epistola Synodalis ad Theodosium Imperatorem de confirmata damnatione Nestorii per legatos Apostolicam vicem agentes, non solum Cælestini Romani Pontificis, sed totius orbis Occidentalis Episcoporum, est epistolæ principium f: *Vestram Christianissimi Reges, erga pietatem curam & studium vniuersorum Deus apprimè gratam acceptamque habet: &c.* Dedit etiam Synodus aliam præterea epistolam ad clerum Constantinopolitanum eodem quoque argumento conscriptam, & legatorum etiam subscriptione munitam, quæ sic incipit g: *Hucdeuenimus, vt rem apprimè luctuosam vobis indicare cogamur, &c.* Sed cum videas neutris in harum Synodalium epistolarum vllam penitus mentionem haberi de rebus gestis per aduersariorum conciliabulum, damnatisque ab eis Cyrillo cum Memnone & vniuersa Synodo, de quibus in primis expostulandum plurimum fuisset, euidens est argumentum (quod diximus) omnia ab eis clanculum sub silentio actitata.

EPISTOLÆ SYNODALES MISSÆ CONSTANTINOP.

f *Act. Eph. edi. Pel. to. 2. c. 20.*

g *Act. Eph. edit Pelt. to. 2. c. 14.*

Sed quem non mouerunt illi lapidem, quam ve artem & dolum intentatum prætermisere, quibus Cyrillum, quem præ cæteris odio prosequerentur, aliqua aspergere possent infamia & sugillare calumnia? Qui enim viderant sic in Orientem obstruxisse aditus omnes, ne quid litterarum ad Imperatorem perferri posset: cum scissent de damnatione Nestorij scriptas fuisse litteras Alexandriam à Cyrillo, occurrentes his in Ægyptum dedere litteras, quibus significarent Cyrillum eodem animo, quo Theophilus insecutus est Ioannem Chrysostomum, commotum contra Nestorium, eumdem absque perendina dilatione excommunicasse: quæ quidem res commouit animos etiam sanctissimorum virorum, & inter alios Theodori Peluſiotæ, qui ad Cyrillum in hæc verba scripsit epistolam h:

LXXXIV. VERSVTIÆ HISTORIANORVM ET CALVMNIÆ IN CYRILLVM.

h *Isidor. Pelus. lib. 2. ep. 310.*

Præposterus fauor haud acute cernit: odium autem nihil omnino cernit. Quapropter si ab vtraque larua puerus atque immunis esse studes, noli violentas sententias ferre, verum illata crimina iusto & integro iudicio committe. Quandoquidem Deo etiam, qui omnia scit antequam oriantur, pro sua humanitate descendere ac Sodomorum clamorem perspicere voluit, hinc videlicet nos ad res accurate perscrutandas ac proferendas eruditos. Multi enim ex iis, qui Ephesi coacti sunt, te traducunt, vt tuas inimicitias persequentem & vlciscentem, & non ea, quæ Iesu Christi sunt, orthodoxe quærentem: Theophili (inquiunt) ex sorore nepos est illiusque mentem & sententiam imitatur: Vt enim ille perspicue aduersus diuinitus afflatum ac Deo carum virum Ioannem (Chrysostomum scilicet) furorem effudit, sic etiam iste gloriari ac se iactare expetit, etiamsi latum sit inter eos, qui accusantur, discrimen. hactenus Isidorus.

LXXXV. ISIDORVI PELVSIOTÆ CYRILLVM ADMONET.

qui

qui & aliam eiusdem fermè argumenti ad eumdem dedit epistolam, quæ sic incipit a : *Terrorem mihi diuinæ Scripturæ exempla inferunt, &c.* Quod insuper idem calumniarentur hæretici, Cyrillum affirmantem vnam tantum in Christo esse personam, eumdem asserere vnam in Christo naturam idem Iiidorus scripsit ad ipsum epistolam b, qua significauit ex plurimis S. Athanasij sententiis liquido apparere, ex duabus Christum constare naturis. Cæterum veritatem tandem edoctus, ipse Cyrillum, vt persteret in sententia immobilis, adhortatus est, aliamque postea ad eum scripsit epistolam c.

Quid insuper Nestoriani? De Victore quodam sanctissimo monacho in vulgus sparsere, quod hostis Cyrilli esset, & ea ipsa saperet, quæ Nestorius impiè prædicaret: sed accidit, vt idem Ephesum se conferret & veritatem vix tandem omnibus patefaceret. Potro rem gestam scitu dignam ipse Cyrillus in Apologia ad Theodosium Imperatorem ita describit d : *Expertus est mecum infrenata lingua tacula dilectus quoque solitarius Victor. Prædicarant enim deipso quidam ex his forte, qui mentiri consueuerunt, quæ & ipse absurda quælam sit contra me iniugatus. Ita vt cum Ephesum ad me venisset, vehementer illum nonnulli ex sancta Synodo accusarint, immo vniuersi, vnum esse ex impiorum numero, vociferantes, auersati sint, conflantque parricidam & homicidam, & si qua alia sunt huiusmodi, nominarint. Et cum hos senex intellexisset, multis admodum ipsum sanctis Episcopis circumstantibus, sublatis in cælum manibus, præter morem, per sacrosanctum baptisma & venerandæ* CHRISTI *mysteria, nullius horum scelerum se conscium esse iurauit : atque ita vix tandem offensorum animos ego & ipse placare potuimus.* hæc Cyrillus. Cognoscis iam satis, puto, lector, per quos mendaciorum & vertutiarum anfractus serpere soleat infelix impietas, ipsam vero veritatem, etsi mille hostium cuneis circumualletur, erectam sui fiducia recta progredi, & cælum magna semper alacritate conspicere. Sed Synodalia prosequamur Acta.

Elapsis ab hac vltima sessione diebus quinque, cum hoc interstitio temporis Catholicis innotuissent Episcopis, quæ Nestoriani impudenter egissent aduersus Cyrillum, Memnonem, & omnes reliquos œcumenicæ Synodi Antistites: consulturi, quid in re tanta agendum foret, decimasexta mensis Iulij in eamdem Dei genitricis basilicam conuenere. Vbi primum oblatus est querelarum libellus à Cyrillo Episcopo Alexandrino & Memnone Ephesino aduersus Ioannem, quod licet sua culpa sero, longeque post præscriptum tempus aduenisset, sibi tamen Iudicis officium vendicasset, spretisque Patribus Synodi, Nestorio communicasset, clandestinamque Synodum ex improbis & electis Episcopis collegisset, aususque esset, nulla seruata iudicij ratione, absque admonitione vel citatione præmissa, in ipsos sententiam ferre atque gradu deponere. Recitato igitur, auditoque à Concilio vniuerso, libello, interlocutus magnus ille Acacius Melitenus Episcopus, nullius esse penitus iuris asseruit, quæ à communicantibus cum Nestorio contra Patres œcumenicæ Synodi omnibus legibus repugnantibus acta essent: tamen adhuc benignitati Synodi dari locum petiit, vt Ioannes auctor omnium audiretur, eumq; iudiciali ordine ob eam causam esse citandum.

Missi sunt igitur tres Episcopi, Petrus, Paulus, & Archelaus, qui nomine Synodi conuenirent ipsum Ioannem Antiochenum Episcopum. sed à militibus vetiti sunt ad eum accedere, vixque intra ædium admissi vestibulum: dimissi vero cum minis, iurgiis, atque blasphemiis in fidem Catholicam, ad sanctam Synodum rediere. Sed decreto Synodi per tres alios Episcopos iusso secundo citari, occurrentibus eisdem militibus euaginatis gladiis, vix tandem eiusmodi à Ioanne per milites elicuere responsum : *Episcopus Ioannes ait: Nos homines per nos gradu motos & excommunicationis vinculis innodatos responso non dignamur.* His & aliis relatis per missos ad Ioannem Episcopos, etsi satis superque ea videri potuerant ad hominis proterviam declarandam ; tamen adhuc tertio esse citandum, sancta Synodus statuit. Sicque his rebus gestis finem accepit eius diei Actio : cum Iuuenalis Hierosolymitanus Episcopus inter alia in Ioannem Antiochenum, incusatis eius refractarium animum, dixit, ob legatos saltem Apostolicæ sedis Roma missos eum parere debuisse. *Cum præsertim* (inquit) *Apostolica ordinatione & antiqua traditione in consuetudinem abierit, vt Antiochena sedes perpetuo à Romana dirigeretur, iudicaretur que.*

LXXIX. IOANNES PUBLICIS SCRIPTIS DECLARAT CYRILLVM APOLLINARISTAM.

Postquam autem eiusmodi contumeliosum responsum Episcopis illis missis Ioannes dedisset, iamque palam detexisset, à se Cyrillum cum vniuersa Synodo excommunicatum : adiectens crimen crimini, confestim chartas publice iussit affigi, quibus declararetur Cyrillus Episcopus Alexandrinus esse sectæ Apollinaris hæreticus, cõtinebat eadem scheda omnia de Cyrilli hæresi iam nuncupata esse Imperatori. Quibus Cyrillus acceptis, ad sequentis diei Synodum retulit.

XC. SEPTIMA ACTIO CONCILII EPHESINI.

Decimaseptima igitur die Iulij in eadem Deiparæ ecclesia collectis in vnum Episcopis, Cyrillus de affixa publice charta questus, petiit moneri debere Ioannem de eadem affixa charta & irrogata contumelia rationem reddere, ostendensque quam longissime abesse, vt aliquando Apollinarem vel aliquem hæreticorum sectatus fuerit, in eumdem Apollinarem & alios omnes hæresiarchas intulit anathema. His acceptis, placuit sanctæ Synodo, Ioannem tertio per tres Episcopos citari, delectique sunt ad opus Daniel Episcopus Coloniæ in Armenia ciuitatis, Commodus Tripolis Lydiæ, & Timotheus Thermæ ciuitatis Hellesponti Episcopus. Accidit autem, vt cum hi ad Ioannis habitationem se contulissent, & à clericis Ioannis malè excepti essent, à militibus, qui aderant, commiserationis causa fuerint ex eorum manibus liberati, cognoscebant enim illi Commodum Episcopum, in cuius ciuitate aliquando versati essent. Demum archidiaconus Ioannis chartam dedit ad Synodum deferendam, quam Episcopi accipere noluerunt, quod non ipsorum id muneris esset. Adiecit postea archidiaconus Ioannis nomine eiusmodi verba : *Ne nos, vos ad nos mittatis, neque nos imposterum quicquam ad vos mittemus : siquidem postquam decreta nostra semel ad Imperatorem detulimus, quid opus sit facto, vt ipse ad nos perscribat, expectabimus.* hæc ille. Cum vero cuncta, quæ accidissent, missi Episcopi reuertentes Synodo exposuissent, quid decreuerint Patres dicturi sumus, vbi primum, quid contineret charta illi, quam archidiaconus deferendam Synodo obtulerat Episcopis, dixerimus. innotuit illa postea, quæ sic se habet f:

f *Act. Ephes. edit. Pelt. to. 3. c. 3.*

Episcopis à nobis excommunicatis sancta Synodus hæc significat & suadet.

CXI. EPISTOLA PSEVDOSYNODI AD SYNODVM OECVMENICAM.

Graue re vera est peccare, Deumque & Dominum ad iracundiam prouocare : sed longe grauius est & periculosius, peccata pœnitentia non diluere. In hoc autem vos ipsos manifeste incidistis, quod iniquis seditiosisque Cyrilli Alexandrini & Memnonis Ephesini studiis & machinationibus animo pertinaci adstipulari hactenus non desistitis. Quare & hac quoque de causa excommunicationem perpessi estis, nec iniuria. Nam cum amicitia ostium per nostram sententiam patefactum vobis cerneretis : nihili & id duxistis, neque vt ab excommunicationis vinculo absolueremini, quicquam pensi habuistis : immo vero hominum hæresi contaminatorum, sanctorumque Patrum canones & Imperatorum decretum fœde calcantium, & sexcenta alia per iniquitatem perpetrantium (propter quæ etiam gradu moti, omnique Episcopali dignitate exuti sunt) necessitudine & consuetudine vsque hodie libere vtimini. Scitote proinde, nisi mature quod æquum est prouideritis, & a noxio illo commercio vos semoueritis, fidemque sanctorum Patrum Nicænorum sincerè complexi fueritis, & nostro tandem consensui iuxta religiosissimorum Regum nostrorum præscriptum placide citra vllam omnino contentionem aut turbam vos adiunxeritis, fore, vt vestram stultitiam iustius, quam nostram sententiam accusaturi sitis. hactenus Ioannis delirium.

XCII. SCHISMATICI EXCOMMVNICATI.

Cum autem sancta œcumenica Catholicorum Synodus relatione Episcoporum de Ioanne audisset, quam procul abesset, vt spes aliqua esse posset Synodo illum citatum adfore, qui obstinatus persisteret, iudicemque omnium

tanquam phreneſi correptus ageret: haud diutius diſſimulandum rata, in ipſum & qui cum eo erant, Epiſcopos anathematis ſententiam tulit, niſi quâ primum ab eo receſſerint. nomina autem ſingulorũ expreſſit, inter quos Theodoretus reperitur, qui vt armiger Ioanni inhæreſcebat: erant omnes numero triginta ſex. Inſuper cuncta ab eis acta contra Cyrillum & Memnonem eadem œcumenica Synodus prorſus irrita eſſe duxit: ſcripſitque de his Synodalem ad Theodoſium Imperatorem epiſtolam, cuius eſt exordium a: *Quæ ſancta ſunt Synodo à dominatione veſtra mandata &c.* qua quidem inter alia Patres petierunt, ne nomen Synodi habere ſineret, qui à ſchiſmaticis ſeorſum ab vniuerſis collectus fuit ſchiſmaticorum conuentus, ageretque ipſe Conſtantini Magni exemplo, qui quos ſciret à cœtu omnium eſſe diuiſos, pœna mulctandos exilij cenſuiſſet: nec vllo pacto fieri poſſe, vt nomen Synodi obtinerent conuentus triginta ſex Epiſcoporum ſchiſmaticorum, qui præſertim damnatos iam haberet Pelagianos admixtos, cum è contra eſſet verè legitima Synodus vniuerſalis ducentorum & decem Epiſcoporum, quæ præcipue legatos ſecum habeat Apoſtolicæ ſedis omnium Occidentalium vicem agentes. Iubeatq; ad poſtremum rogant, vt quæ à ſancta Synodo contra impium Neſtorium geſta ſunt, ſolitam obtineant firmitatem.

a *Apud Cyr. epi. Syn. 5.*

SYNODALIS AD IMP. SCRIPTA.

XCIII. SYNODALIS ENCYCLICA SCRIPTA AD OMNES.

Scripſit inſuper eadem ſancta Synodus epiſtolam Encyclicam ad vniuerſos CHRISTI fideles, quibus omnium Epiſcoporum nomina, qui damnari omnium conſenſu fuerant, voluit innoteſcere. eſt ipſius initium b: *Cum eſſemus Epheſi ſecundum Imperatoris litteras congregati, &c.* cui adiecere ſex canones, quibus ſancta Synodus ſignificauit, ne quis ſe coniungeret cum Neſtorio, vel eius partes tutantibus & inhærentibus ſchiſmaticis Ioanni ac ſociis, vel ſectæ Pelagianæ viris, qui vero ſecus fecerint, vt deiicerẽtur ab Epiſcopatu, & ſubiacerent anathemati, iuſſit. Decreuit inſuper ſancta Synodus, vt quicumque à Neſtorio & aliis ei adhærentibus depoſiti eſſent, nullum reciperent locum: additumque etiam, vt clerici atque populus non ſubiaceant iis, qui à Synodo depoſiti fuerunt Epiſcopis, nulliuſque habendam eſſe momenti eorum reſtitutionem per Neſtorium & collegas ſchiſmaticos factam: ac demum deponendos pronunciauit omnes, qui res geſtas per ſanctam Synodum œcumenicam Epheſinam conati fuerint irritare, eoſdemque anathemate feriendos eadem ſancta Synodus edita ſanctione decreuit. Hactenus ſeptima Actio.

b *Apud Cyr. ep. Synod. 6.*

XCIV. c *Cyr. hom.* CYRILLI APOSTROPHE IN IOANNEM.

Poſt hæc vero per dies quinque ceſſatum eſt à ſacris Comitiis: quo tempore Cyrillum putamus illam habuiſſe ad populum homiliam, cuius eſt exordium c: *Quæ dilectiſſimis in Chriſtum ſit virtus, &c.* cum ea vſus eſt ad tempus accommodata aduerſus Ioannem apoſtrophe, digna relatu, vbi ait: *Ad te nam die mihi ſermo nunc eſt, qui elatum aduerſus omnes ſupercilium erigis, & ex Orientalibus regionibus huc veniſti. Itaque bi vniuerſi Saluatoris noſtri omnium miniſtri ſumus, & concreditam eſt nobis prædicationis iſtius miniſterium: ob quam cauſſam non omnes cum illo ſumus, vt qua illius ſunt, velimus? Exegit (vt videſ) draco ille multorum capitum caput profanum ac ſceleſtum, vt in Eccleſiæ filios impietatis ſuæ venenum expuat. Occurro illi nudatum habens ſancti Spiritus gladium, pugnoq; aduerſus hanc beſtiam propter Chriſtum. Qua de cauſſa non collaboras cum eo, qui hoc bonum facere conatur? Quare & ipſe non ſimul conſiſtis in acie? Sternatur omnium manu: commune reputemus hoc certamen, & ſimul vincentes, gratias referamus Saluatori dicentes: Contriuiſti capita draconis.*

XCV. *Sed nos quidem legitimi Saluatoris ſacerdotes bellicoſiſſimi, myſteriorum eius diſpenſatores, ſperamus eos, qui contra gloriam eius nugantur: tu vero non ita. Videmus veluti in bello certaſſe, & adhuc pugna ſtillare ſudorem, adeoque refocillatione ſpirituali & conſolatione opus habere, ac iam victiſſe. Tu vero cum ſis ordinatus inter fratres, & Chriſto Domino nomen dederis, debeaſque nobiſcum armari ad pugnam, aduerſus veritatis dogmata arma conuertis. O rem inauditam! manus cum hoſte non conſeruiſti, cum his, qui certarunt, non concertaſti, tempus belli tarditate aduentus tui declinaſti, à longe ſteriſti ſpectator eorum, qui viriliter certauerunt, hoſtem proſtratum, linguamque blaſphemam repreſſam & punitam vidiſti, ac doluiſti. Dic quæſo, quam ob cauſſam? Quod Chriſtus vicit? Quod contra aduerſarios inualuit? Quod obmutuit os grandiloquum? Quod ſedatus eſt morbus, qui intra ſilios Eccleſiæ graſſabatur? Verum ſatis fuerit, viriliter nobiſcum agere, & illud cum Dauide dicere: Nonne qui oderunt te Domine, oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? iuſto odio oderam eos, & inimici facti ſunt mihi.*

d *Pſal. 138.*

XCVI. *Verum horum nulla tibi prorſus eſt ratio, ſed è contra eos, qui vicerunt, iaculo petis, & incidentia telis vulnerare conaris, quos potius admirari debebas. At etiamſi non acerbè petas, nihil tamen verè, dicemus: Sagittæ infantium factæ ſunt plagæ eorum. Et tametſi externis armis te ipſum circumdans, bellum aduerſus Eccleſiam Domini moliris, arma tamen noſtra (ſicut ſcriptum eſt) non ſunt carnalia, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum. Inuentes autem Chriſti ſuſtites in, qui tecum ſunt, fortiores: ſcutum fidei & animi ſpontaneis armis ad eſt. Chriſtum habent, habent thoracem iuſtitiæ, galeam ſalutis, & gladium Spiritus. Itaque etiamſi audax & vehemens, multoque faſtu incedas, & ad morem iactabundi Goliath barbarica contra nos arrogantia & inſolentia intumeſcas: vincet tamen Chriſtus, vincet per pios ſatellites ſuos, ſicut Dauid, &c.* Sed quid præterea? Sciens Cyrillus publicis litteris ſe ab eo ſugillatum Sabellianiſmi, ipſe publica concione iam agens cauſſam, in aduerſarios inuectus, Pelagij hæreſim cui fauebant illi, vehementer inſectatus eſt, habens tunc Epheſi homiliam illam, cuius eſt exordium e, *Qui ſacris litteris attendunt, &c.*

e *Cyrill. homil. 5.*

XCVII. OCTAVA SYNODI EPHESINÆ ACTIO. f *Act. Conc. Eph. ad. 1. c. 2. 2. 2. 2.*

Quinque autem poſt hæc à ſuperiori ſeſſione interlapſis diebus, die vigeſimaſecunda Iulij octauus congreſſus in loco ſolito, ipſa Deiparæ Mariæ Eccleſia, habitus eſt, ea nimirum ex cauſa, quod Neſtoriani f decipere ſimpliciores ſolerent, exhibentes illis à ſe ſcriptam nouam fidei confeſſionem, veluti Nicænum ſymbolum: agebant autem id Anaſtaſius & Photius Neſtorii primipilares, de quibus ſupra, hiſque cõiuncti Iacobus atq; Antonius, qui quidem deceperunt Lydos Quartadecimanos, qui ex eo errore emergere cupientes, in Neſtorianiſmum impegerunt, de calcaria (vt dici ſolet) ad carbonariam incidentes. Detexit fraudem Chariſius œconomus Eccleſiæ Philadelphiæ ab illis tamquam hæreticus, quod ipſorum noluiſſet recipere confeſſionem, damnatus, qui eam ſcripto libello detulit Epheſum, obtulitque Concilio. Qua cognita à ſancta Synodo atque damnata, vt cauerent in poſterum, canonem addiderunt, vt nemo ſubſcribendam offerret aliam fidei profeſſionem, quam Nicænam abſque vllo additamento, grauibus aduerſus ſecus facientes ſtatutis pœnis.

XCVIII. NONA SESSIO CONCILII EPHESINI.

Sequenti vero die, nempe vigeſimatertia Iulij actum eſt de damnatione hæreſis Pelagianæ: lectique in primis commentarij Romæ conſcripti ſub Cæleſtino Romano Pontifice aduerſus eoſdem hæreticos, ex quorum præſcripto conſecuta eſt eiuſdem hæreſis & nominatorum hæreticorum damnationis conclamatio, nomina autem Romæ damnatorum & Epheſi, vbi cum ſchiſmaticis erant, ſunt hæc, Iulianus, Præſidius, Florus, Marcellinus, & Orientius, qui omnes cum Pelagio & Cæleſtio auctoribus hæreſis iterum damnati ſunt, conſtat id ſane ex Synodali epiſtola in hac ſeſſione ſcripta ad Cæleſtinum Romanum Pontificem, quæ ſic incipit g: *Sanctitatis quidem tuæ circa pietatem, &c.* quam quidem ſtatim poſt hanc abſolutam Actionem fuiſſe conſcriptam, ex eo intelligi poteſt, quod cum de ſingulis rebus Epheſi geſtis certiorem reddiderit Cæleſtinum, vſq; ad damnationem Pelagianorum peruenit.

g *Apud Cyr. ep. Syn. 12.*

XCIX. Proſper etiam in Chronico ſub huius anni Conſulibus de damnatione Pelagianorum cum Neſtorio iſta habet: *Congregata apud Epheſum plus ducentorum Synodo ſacerdotum, Neſtorius cum omni hæreſi nominis ſui, & cum multis Pelagianis, qui dogmatum ſibi dogma inuadabant, damnatur.* teſtatur id ipſum ſanctus Gregorius in epiſtola h ad Anaſtaſium Antiochenum: Sed accipe elegans epitaphium de hæreſi Pelagiana damnata & cum Neſtoriana ſepulta, à ſancto Proſpero editum i:

h *Greg. l. 7. epiſt. 47.*

Neſtoriana lues ſucceſſi Pelagiana,
Quæ tamen eſt vtero progenerata meo.

i *Apud Proſper. ante d. ing.*

Infelix misera genitrix & filia nata
Prodiui ex ipso germine, quod peperi.
Nam fundare arcem meritis prior orsa superbis,
De capite ad corpus ducere opus volui.
Sed mea dum proles in summa armatur ab imo,
Congrua bellandi tempora non habui.
Et consanguineæ post tristia vulnera fraudis
Aspera conseui proelia sine pari.
Me tamen vna dedit victam sententia leto:
Illa volens surgere, bis cecidi.
Mecum oritur, mecum moritur, mecumq; sepulchrum
Intrat, & inferni carceris ima subit:
Quo mea praecipites insana superbia mersit,
Exutas bonis, & tumidas meritis.
Nam Christum pietate operum & mercede volentes
Esse Deum, in capitis fudere non fletibus:
Spe ante sequè animi de libertate coronam,
Perdidimus quam dat gratia iustitiam.
Qui igitur genium miseræ hostia vnius,
Ne nostro exitio consociare cave.
Nam si quæ Domini data vulnera sero fatemur,
Hæc homini credis debita, noster eris.

EX PVLSI APHESO PELAGIA-NI. C.

hactenus de lepulta cum ignominia Pelagiana hæresi vna cum Nestoriana, quod Ephesini Concilii hac nouissima Actione factum diximus.

Damnata iam in Synodo hæresi Pelagiana eiues Ephesij ardore fidei Catholicæ æstuantes, haud pati potuerunt, eosdem Pelagianos Episcopos intra ciuitatis mœnia contineri, sed populari vi atq; tumultu protinus expulerunt. Declarat id quidem idem Prosper his versibus a:

a Prosp. de ingrat.

Prætereo, quanta fuerit bene mota tumultu
Clara Ephesos, non passa diu consistere tectis
Vasaniæ, & morbi flatus, & semina mortis.

Sed reliqua prosequamur.

CI. PRIVATÆ RES GESTÆ IN SYNODO.

In hac item Synodo canones sex editos esse, & datam Synodalem epistolam ad vniuersos Christi fideles, alij referunt, nos diximus Actione septima. Post hæc diuersæ aliæ causæ in Synodo productæ sunt. Nam suggestione b Valeriani & Amphilochij in Pamphilia & Lycaonia Episcoporum damnati pariter sunt in eadem Ephesina Synodo Massiliani, Euchitæ, & Enthusiastæ. Oblata est & petitio ab Eustachio Metropolitano Pamphiliæ, qui iam senio confectus, Episcopatus curæ nucium remittens, vt nomen & honorem retineret Episcopatus, à Synodo petiit, quod obtinuit: deque his scripsit c Ephesina Synodus ad Synodum prouincialem in Pamphilia congregatam. Oblatus d insuper fuit libellus ab Euprepio & Cyrillo Episcopis, vt secundum antiquum morem illius prouinciæ vnus Episcopus duobus iure metropolitano præesset Episcopis, quod sancta Synodus ex prisca eius regionis consuetudine ratum habuit. Ex quibus omnibus satis intelligi potest, nihil esse, vt Actionum numerus, quibus in vnum simul conuenire Patres contigit, certus definiri queat. Etenim absolutis, quæ ad hæresim & hæreticos & simul cũ eis schismaticos condemnandos spectare videbantur, contigit eos, emergentibus nouis rebus, dum Ephesi detinerentur, nouis semper conuentibus illis consulere, deque rebus agendis vna decernere, ipsis præsertim temporibus, cum ab Imperatore Ephesum iterum missus est Comes legatus ad explorandas res Synodales, & conciliandas ambas contrarias inter se dissidentium partes.

b Ex Acta Concil. Ephesini. Prisc. Lydi. & Apud Alt. Ephes. 1. 5.

c Ad Concil. Ephesi. Pisid. 1. 6.

CII. IVVENALIS PRIMA TVM QVÆRIT ARRIPERE.

Inter alia autem in hoc eodem Ephesino Concilio pertractata fuit causa suggesta à Iuuenale Episcopo Hierosolymitano, qui primatum totius Syriæ Palæstinæ sibi & successoribus suis arrogare tentauit cum graui Cæsariensis Ecclesiæ præiudicio, cui tum ex traditione, tum ex Concilij Nicæni decreto debebatur, quem hactenus possedisset, totius Palæstinæ primatus. Quod enim ob frequentem ex toto Christiano orbe Hierololymam peregrinationẽ, maiori haberetur honore & officijs dignioribus colceretur Hierosolymorum Episcopus, quam Cæsariensis, hinc sibi arrogandi super Cæsariensem Antistitem auctoritatem, suppeditata est occasio Iuuenali. Cui id ex decreto Synodi stabilire conanti, Episcopis fermè omnibus in suam ipsius sententiã perductis, qui Apostolicæ sedis locum tenebat, restitit Cyrillus Alexandrinus Episcopus, conseruans eiusque illibata iura sua ex canonum Nicænorum præscripto. Huius quidem rei gestæ licet inter Ephesini Concilij Acta nulla prorsus mentio habeatur: redditur id tamen ex S. Leonis Papæ litteris manifestum qui in epistola ad Maximum Antiochenum Episcopum data hæc narrat his verbis e:

e Leo ep. 62.

CIII. CYRILLVS AVCTORITATE APOS. SEDIS RESTITVIT IVVENALI

Subrepenti enim occasionis non prætermittit ambitio. Et quoties ob incurrentes causas generalis congregatio facta fuerit sacerdotum, difficile est, vt cupiditas improborum non aliquid supra mensuram suam violatur appetere. Sicut etiam in Ephesina Synodo qua impium Nestorium cum suo dogmate suo perculit, Iuuenalis Episcopus ad obtinendum Palæstinæ prouinciæ principatum credidit se posse sufficere, & insolentes ausus per commenticia scripta firmare: quod sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Episcopus merito perhorrescens, scriptis suis inuit, quid prædicta cupiditas ausa sit, multauit, & soluenda quæ multum poposcit, vt nullus illicitis conatibus præbeatur assensus. Nam cuius epistolæ ad nos exemplaria direxisti sanctæ memoriæ Cyrilli, eam de nostro scrinio requisitam non antea inuenimus, quam ad nostrum peruenisset notitiam. hæc S. Leo: quibus planè demonstrat, adeo Iuuenalem ad sua vota vniuersam penè Synodum perduxisse, vt vna cum legatis Apostolicis renitente Cyrillo, ad ea irritanda requireretur Apostolicæ sedis auctoritas, cuius vnius sit, quæ à multitudine Episcoporum iniuste decernerentur, penitus abolere, vtpote qui Ecclesiæ vniuersali præsideat Iudex & vindex sacrorum canonum aduersus omnes, qui eos labefactare tentarent. Vnde in hanc sententiam hæc mox subdit idem Pontifex S. Leo: *Hoc tamen proprium definitionis meæ est, vt quantumlibet numerus sacerdotum amplior aliquid per quorundam subreptionem decernat, quod illis trecentorum decem & octo Patrum constitutionibus inueniatur aduersum, ad iniustitia confutationem cassetur: quoniam vniuersæ pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua canonibus reuerentia intemerata seruetur.* hæc S. Leo: ea nimirum occasione, quod idem Iuuenalis Episcopus quæ tentauit in hoc Ephesino Concilio, perficere conatus est postea in Chalcedonensi, cum ei aduersatus est idem tunc Pontifex S. Leo. sed de his suo loco pluribus. Hæc satis ad res gestas in Concilio Ephesino. Quod item ad Ecclesiarum iura pertinet, tractata est etiam in S. Synodo causa Cypriorum Antistitum expostulantium aduersus Ioannem Antiochenũ Episcopum præter ius fasq; super Cypri insulæ Ecclesias vendicantem sibi auctoritatem. sed de ea causa agetur suo loco.

IBRITAT PAPA GESTA IN SYNODO.

CIV.

His autem omnibus, ac potissimum quæ ad Nestorij causam spectare videbantur, penitus absolutis, S. Synodus ad Theodosium Imperatorem litteras dedit, quibus petiit vt Episcopis iam mala valetudine & inopia laborantibus daretur ad propria remeandi licentia. sic enim se habent f:

f Ex codice Ant. Aug.

Piissimis & Deo amantissimis Theodosio & Valentiniano Victoribus, Triumphatoribus semper Aug. sancta Synodus, quæ gratia Christi & nutu vestra potentia in Ephesina metropoli congregata est.

S. SYNODVS AD THEODOSIVM.

Circa pietatem, solicitudinem vestram & studium, Christo amabiles Imperatores, omnium Deus probauit etiam sanctorum Episcoporum Occidentalium zelo animos excitauit ad vindictam iniuriam passi Domini nostri Iesu Christi. Nam licet plurimum temporis spatium peruenire vsque ad nos illam multitudinem sanctorum prohibuisset Episcoporum: sed tamen illic congregati, præsente etiam magnæ Romæ sanctissimo & Deo amantissimo Episcopo Cælestino, etiam hunc nostrum sensum fidei cum multa consonantia prædicauerunt: & qui extra hunc sensum sunt, alienos esse penitus & sacerdotio & clero & gradu definuerunt. Hæc itaque etiam primus & magnæ Romæ sanctissimus Episcopus Cælestinus, antequam colligeretur sanctissima Synodus, per suas litteras nunciauit, committens sanctissimo & Deo amantissimo Episcopo Cyrillo Alexandrorum magnæ ciuitatis suum obtinere locum: & nunc rursus per alias litteras hoc ipsa sancta Synodo manifesta constituit, quam congregari potentia vestra præcepit in Ephesinam metropolim: quas etiam destinauit & per sanctissimos Episcopos Arcadium & Projectum,

* primus.

& Deo amantissimum presbyterum Philippum magnæ Romæ, complentem præsentiam sanctissimi & Dei amantissimi Episcopi Cælestini. Quia ergo viri venientes voluntatem totius occidentalis sanctæ Concilii manifestam huic Synodo fecerunt per litteras, concordemq; vobis sensum pietatis & fidei monstrauerunt, & nobiscum vnanimes, tam per epistolas, quam per ea, quæ mandata sunt, atq; etiam ex scripto deposuerunt, facti sunt: cum necessario & de eorum apud nos concordia actum fuisset, quæ digna sunt, ad potentiam vestram retulimus, vt sciat vestra pietas, quia vno communique decreto totius orbis terrarum à nobis prolata nuper sententia est, quam edoceri & manifestam fieri zelus vester circa fidem pietatemq; procurauit.

CV. MISSIO-NEM PETIT S. SYNODVS

Quia ergo negotium finem accepit, optabilem vestræ potentiæ & vniuersis Ecclesiis cautelam præbentem, & fidei firmitatem, supplicamus vestræ pietati, iam nos à solicitudine vbique requiescere & habitatione peregrina, alios quidem paupertate constrictos, alios autem languore depressos, alios vero senectute grauiter incarnatos, & in peregrinatione habitaculum ferre amplius non valentes, ita vt etiam quidam ex nobis Episcopi & clerici moriantur: vt tandem requiescentes à tali solicitudine, curam Ecclesiæ magnæ ciuitatis habeamus. Prohiberi quoq; deprecamur, & ad Iudices locorum litteras cum terrore transmitti, ne aliqua vrsus altera difficultas imponatur Ecclesiis, aut tribulatio renouetur ad suas prouincias sanctis Episcopis Pietate namq; monstrata, & omnium orbe terrarum consonum decretum super ea proferente, præter paucos, qui amicitias Nestorii pietati præponunt: iustum petimus beneficium, supplicantes vestræ potentiæ: tandem nos à cura quiescere, & cogitare pro ordinatione futuri & de cætero in fidei firmitate & pietate lætari, & purè atque salubriter pro vestra potentia Domino omnium Christo orationes offerre. Cyrillus Episcopus Alexandriæ retuli. Iuuenalis Episcopus Hierosolymorum retuli. Firmus Episcopus Cæsareæ retuli, & omnia quoq; Synodus retulit. hæc quidem Patres. Verum intercepta fuerunt huiusmodi quoq; litteræ, sicut & aliæ à sancta Synodo Constantinopolim missæ, idque factum dolo Candidiani Comitis omnia ad nutum Nestorianorum agentis.

CVI. CANDIDIANI COMITIS FRAVDE DECEPTVS THEODOSIVS.

Cum igitur idem Candidianus comes, cui ab Imperatore Theodosio pax & tranquillitas Synodi fuerat commendata, fauens Nestorio, inhærensq; Ioannis Antiocheni Episcopi partibus, curasset ab hæreticorum & schismaticorum conuenticulo datas, quas diximus litteras ad eundem Imperatorem perferri: studuissetque misa solicitudine, vt à sancta Synodo ad eumdem & alios Constantinopolim scriptæ litteræ interciperentur, ob idq; custodias non Ephesi tantum posuisset ad explorandos omnes inde egredientes, atq; in itinere positos, sed id ipsum fieri Constantinopoli per fautores Nestorij procurasset: Imperator acceptis à Ioanne & ei inhærentib. Episcopis litteris, cum miraretur nihil prorsus à Catholica Synodo ad se scribi, nihil doli suspicatus, interpretatus est, silentium in re tanta indicem esse culpæ, moxque ad Synodum Ephesinam literas dedit, quibus præcepit, acta contra ordinem suumque mandatum, siue aduersus Nestorium, siue alios esse penitus irritanda: de cætero integrandum esse iudicium, vt cuncta rectè iteque examinarentur ac promulgarentur: & idque iussit Episcopis omnibus, ne quis eorum vllo pacto Epheso recedere auderet, immo & in mandatis dedit prouinciarum omnium Præsidibus, ne quempiam Episcopum in Ecclesiam suam redire permitterent. est autem eius epistolæ exordium a: *Magnificentissimi Candidiani deuotorum Domesticorum Comitis relatu, &c.* data autem tertio Kal. Augusti, ita restituendum est, quod alicubi legitur decimotertio Kal. Iulij. Missus vero est cum his litteris Ephesum Palladius Magistrianus.

a *Apud Act. Conc. Eph. edit. Pelt. to 3 c. 18.*

CVII. PALLADIVS MISSVS EPHESVM.

Hic autem cum Ephesum peruenisset, reddidisseque litteras vtriusq; partis Episcopis, & ipse ad studia Candidiani abreptus, Ioannis atq; Nestorij partibus fauit: vnde tantam præsetulit redeundi ad Imperatorem celeritatem, vt expectare noluerit litteras œcumenicæ Synodi ad Theodosium scriptas subscribi ab omnibus totius Synodi Episcopis tunc astantibus. Porro litteræ ipsæ ad Imperatorem tunc scriptæ eius argumenti fuerunt, vt narratione rerum gestarum palam facerent dolos, versutias, atque arrogantiam Ioannis & collegarum eius, necnon Candidiani atque Irenæi Comitum vim atque tyrannidem ostendentes pariter, vniuersam Synodum, triginta exceptis, omnemque simul Ecclesiam Orientis & Occidentis in vnam eamdemque conspirare sententiam. Petierunt demum ab Imperatore, vt quinq; è Synodo accerseret Episcopos Constantinopolim, à quibus plenè de cunctis rebus gestis in Synodo doceretur. est autem Synodalis huius epistolæ exordium b: *Vestra maiestas pietatem confirmatam percupiens, &c.* subiecerunt vero litteris suis nomina omnium schismaticorum seorsum conuenientium, qui erat omnes triginta numero.

b *Apud Act. Conc. Eph. edit. Pelt. to 3. c. 19. & apud Cyr. ep. Synod.*

CVIII. LITTERÆ SYNOD. QVOMODO ALLATÆ CONSTANTIN.

Cum vero eiusmodi à sancta Synodo scriptæ litteræ minime dari potuerint Palladio Magistriano, nec per quem alium tuto Constantinopolim mitterentur, obsessis à custodiis itineribus, facultas vlla supperteret, illud opportunum necessitas in re adeo deplorata consilium suppeditauit: nimirum cum ipsis planè innotuisset missas à se litteras Constantinopolim ad Imperatorem & alios interceptas semper fuisse, ideoque fore de cæteris, quas postea mitteret, essent: fidum nacti hominem, eumdem in mendicum ipso corporis habitu transformarunt, cui loco baculi, quo peregrinantes vti solerent, præbuerunt arundinem, quæ intus litteras omnes ab eis scriptas Constantinopolim ad diuersos includeret, exemplaria nimirum omnium litterarum, quas ab interceptoribus ablatas acceperant: sicque tandem hac via bene consultum est, vt eorum litteræ sero licet, peruenirent tamen ad Imperatorem, & alios, qui eorum silentium adeo egro animo pertulissent. Quid autem factum sit, cum redditæ sint Constantinopoli Synodales epistolæ, suo loco paulo post dicturi sumus. Sed videamus interea conatus Nestorianorum, scelera sceleribus insuentium.

CIX. c *Apud Act. Conc. Eph. edit. Pelt. to 3. c. 18.*

Scripserunt & schismatici, more suo rexentes calumnias, ac mendacia consuentes, litteras ad Imperatorem, quæ sic incipiunt c: *Hoc pii Reges, Orthodoxæ fidei firmamentum, hoc columen, hoc basis est, &c.* Sed mira illa versutia iuncta cum arrogantia schismaticorum fuit, dum suam paucitatem exculant, quod ipsi noluissent plures secum Episcopos conuenire, potuisse dicentes, si voluissent, & numero longe præstare aduersariis, sed abstinuisse, ne ex multitudine tumultus & confusio oriretur. Addiderunt præterea, numerositatem illam aduersariorum conflatam esse ex hæreticis & excommunicatis: inculcantes & inuidiosum illud, quo in illos prouocaretur indignatio Principis, nempe se simul pertexisse ad Ecclesiam S. Ioannis Euangelistæ acturos Deo gratias, & rogaturos ipsum pro salute Imperatoris, sed ab aduersariis occlusas fuisse valuas eiusdem Ecclesiæ, adeo vt sibi opus fuerit foris orare: indeque reuertentes, in via impetitos fuisse ab Ephesino populo lapidibus atque fustibus, & in fugam actos, eaq; omnia præordinata fuisse à Mënone Episcopo Ephesino calumniati sunt: quem rogant ab Imperatore Epheso esse pellendum. hæc & alia illi, quibus animum Imperatoris in aduersarios concitarent.

CALVMNIÆ ALIÆ CONTRA ORTHODOXOS.

CX. d *Apud Cl. Kyb. ad. Pel. to 3. c. 9. & ibid. c. 10.*

Addiderunt his alias litteras iidem Nestoriani ad Præfectum Vrbis, necnon ad Præpositum Scholasticorum: extant ipsæ, estque illarum exordium d: *Ad summum (vt dici solet) malum deuenimus, &c.* harum vero e: *Inter alia delicta nullum grauius, &c.* quibus omnibus ingeminantur querelæ aduersus œcumenicam Synodum. Alia præterea extat eorumdem epistola eodem argumento scripta ad ipsum Imperatorem Theodosium, cui tamen alicubi præfigitur titulus, Ad Callimorem Regem Persarum: incipit f: *Pietas vestra, quæ beneficiendo Orbi & Ecclesiis Dei claresci, iussit nos Ephesi congregari, &c.* Sed cur ad Callimorem Regem Persarum? Nullus quidem hoc tempore eius nominis Rex regnauit in Perside, sed post Isdegerdem Cadabes, & post hunc Blases, vt ex Procopio g & aliis h patet, seu (vt vult Socrates i) post Isdegerdem Baratanes.

f *Apud Act. Conc. Eph. to 3. c. 22. edit. Pelt. g Procop. de bell. Persic. lib. 1. h Euagr. lib. 2. cap. 13. i Socr. lib. 7. c. 8 & 18.*

Verum scito emendatiora exemplaria his de Callimore carere, & loco Callimoris, habere Callinicum, nec de Rege Persarum vllam fieri mentionem: sed hæc tantummodo, quæ sequuntur, loco tituli præponuntur epistolæ:

CXI.

Relatio

Relatio Episcoporum Orientalium ad Imperatorem Victorem, quæ verba ita Græcè in codice scripta leguntur, videlicet: ἀνάδοσις τῶν ἀνατολικῶν ἐπισκόπων βασιλεῖ καλλινίκῳ. Ita vt omnino illud Callinotem, sit explodendum. Quod si aliqui codices post Callinicum habêt etiam Regem Persarum, ad eum planè sensum accommodanda sunt verba, vt dicat, ad Theodosium Victorem Regis, siue Regum Persarum. Certum est enim Theodosium aduersus Persas bellum gessisse, eumq; vt Christiana fides apud Persas propagaretur: hæc enim ex iis, quę suo loco superius diximus, manifesta redduntur. Quæ etiam & iidem schismatici in libello eidem Theodosio paulo post misso de his mentionem fecerunt, cum rogant, ne patiatur, fidem Christianam per ipsum in Perside inuisam languescere, vbi & hæc addunt: *Nouerunt duplices in Persidem, O Rex mittas Christianos doctores, &c.*

CXII. Porro cum hanc emendationem, tum alias plures, quibus vides citatos textus Actorū Concilii Ephesini discrepare ab editione Petrana, siue alia, scias illud inconsulto esse factas, sed magno studio ad hoc adhibito à Petro Morino Parisiensi viro doctissimo, qui ipsa integra Ephesina Acta contulit cum exemplaribus Vaticanis, vt ipsa Ephesina Synodus quam purissima edi possit, sicut & aliæ Oecumenicæ, quas Vaticana præla modo cudere incipiunt. Sed prosequamur reliqua, quę ad rerū gestarum historiam pertinent.

CXIII. Cum autem sanctus Cyrillus videret sanctos Episcopos æstumnis pressos adhuc Ephesi detineri, vt mœrentes erigeret, egregiam habuit concionem, cuius est exordium huiusmodi: *Beatus Propheta Dauid, qui ibem sua ad Deum fiuam habeat, ad confirmandam iustam sanctam, &c: Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes, qui speratis in Domino, &c.* Ita quidem ipse ducis exercitus munere fungens ne animos despondeat Christi milites, diuinæ Scripturæ verbis hortatur. Cum hæc Ephesi gererentur, acciuit, vt Constantinopolim deferrentur litteræ arundini inclusæ per mendicum missæ: quas cum Orthodoxi, ad quos scriptæ erant, accepissent, lectis illis, cognitisque tyrannicis, quas Catholici Patres Ephesi paterētur, insidiis, & proditione ac violentia pyratica, quibus à schismaticis Nestorianis fides Catholica vexaretur: tantumque patrari nefas, quantum nec sub Ethnicis Imperatoribus vllam Synodum esse passam, memoria esset: zelo æstuantes, eo fiduciæ prouenere, vt absque metu in aulam irrumperent, omniaque Imperatori palam facerent, vniuersamq; ciuitatem ad fidei Catholicæ defensionem commouerent. Qui autem huiusmodi prouinciam susceperē, haud cyrones, vilesque lixæ, sed nelle, qui fugam captaturi essent, milites fuere, sed centuriarum primipilares, prælia aduersus dæmones cieri assueti mundi contemptores: & qui non vererentur potentium vultus, quibus loco gloriæ cederent commilitiæ, & pro maximo lucro ducerent profundere pro veritate tuenda vitam, quos etiam hostes præ excellentia meritorum venerarum essent, incuriētes illis ipso aspectu terrorem. Tales planè erant ductores illi in spirituali militia ordinum militarium, patres monachorum, quos Archimandritas vocare cōsueuerunt: quos ipsos iuxtrum epistolarum classico sancta Synodus per sanctum Cyrillum (vt vidimus) ad prœlium excitarat. Erant horum præcipui Comarius, Potamon atque Dalmatius. In quo quidem conferendo certamine virtus in primis enituit sancti Dalmatij spectatissimi sanctitate viri, quem eximiæ probitatis ergo conuenire Theodosius ipse aliquando consueuerat, ab eo salutis monita accepturus: hic enim, in meditullio licet celebertimæ vrbis, montium solitudinem sibi parauerat, cum è loco nunquam pedem extulerit. Quæ autem ipse vna cum collegis ac subiectis sibi monachis egerit, non nostris verbis, sed Actorū publicorū intelliges, quæ sic se habent:

CXIV. *Confessum omnes Archimandritæ monachorum cæteris stipati exurgunt, hymnosque & Psalmos decantantes ad Regiam conuenunt. Erat autem inter alios Archimandrita sanctus Dalmatius, qui annis plus minus quadraginta sacro pietatis studio reclusus, extra mœnia fere sui septa nunquam pedem extulerat: nec ab vllo vnquam, vt aliquando egrederetur, adduci potuerat, cum tamen ob frequentes ter ad mortem Constantinopolim concitantes, crebris piissimi Regis nostri precibus, qui sæpe illum accedebat ad egressum communemque aliorum supplicationem iam antea pronocatus fuisset. Cæterum dum de hac controuersia, quid facto opus esset, Deum precando consuleret, vox cælitus ad eum delapsa, vt egrederetur, imperauit: noluit enim Deus gregem sanctum perdere in finem. Comitabatur eosdem etiam non parua Orthodoxorum turba. Cum vero intra Palatium essent, Archimandritæ ab Imperatore accti, reclusa mox ad illum ingrediuntur. Plebs vero & monachorum turba antiphonarum & Psalmorum modulationi intenta foris remansit.*

CHRISTI PROCEDVNT AD REGIAM.

CXV. *Archimandrita vero, a quo exoratus quę responso ab Imperatore accepto, ad suos continua regrediuntur. Ex Regis voluntate, vt ad sancti Mocii basilicam conuenirent omnes mandatur, ibidem cum Imperatoris mentem, tum alia quoque epistolæ sententiam percepturi. Omnes itaque tam monachi, quam plebei, Psalmum populorum, versus posteriorem ciuitatis partem concinentes, (erat enim via, qua incolebant, ex principalem vna) ad sancti Mocii Martyrium abscedunt. Et hic rursum non parua monachorum multitudo cum hymnis & cereis occurrit, hominumque multitudinem conspicati, magna omnes aduersus Christi inimicum (nempe Nestorium) voce exclamarunt. Tandem vbi omnes in beati Mocii basilicam ingressi essent, publicè recitata est epistola. Populus Constantinopolitanus vna simul voce exclamat: Anathema Nestorio. Sanctus itaque Dalmatius vbi in suggestum ascendisset, dixit: Si vultis audire, quieti adesse, & discite, neque hic quę dicentur, obstrepere velitis: Adeste autem præsenti animo, quo verba exacte percipere valeatis.* Recitata vero fuit ab eo epistola Synodalis, quam illam fuisse diximus datam ad Comarium, Potamonem, & Dalmatium Archimandritas, ad cuius finem apud e Cyrillum hæc, quæ referimus, scripta habentur. Ex autem lecta, Dalmatius ista subdidit:

CXVI. *Quam nunc pietas vestra epistolam audiuit, eam piissimus Imperator quoque legit, & fidem ei habuit: Nam ego, cum mihi allata sit, dixeram Imperatori eum ad sanctam Synodum scripturum; quæ autem suggesseram, illa præscripta sunt, quamuis non plenè: misit enim ad me, & lecta sunt: verum ne qua illuc tristitia afficeremur, quæ sequebantur, præmisit, quæ relatorei non exhibuere, sed illa tum loco alias quasdam litteras subiecerunt. Erant autem quæ cum ipso sum locutus conuenientia & adrem oportuna, quæ nunc eorum vestra pietate repetere opus non est, ne vt clarus & gloriabundus apud quempiam vestrum in reprehensionem incurram. Conteret enim Deus hypocritarum ossa. Imperator omnia, quæ facta narrabantur, vtrique audiuit, audiuitque gaudio est, & Deo gratias egit: neque audiuit solum, sed narrationis quoque socius sanctæ Synodi (sicut illius manifestatem declarat) assensus est, non meis quidem verbis ad hos vsque libellos, sed patrum & auctorum suorum fidem secutus. Scripta itaque (vt par erat) suscepit & legit, persuasusque ait: Si res ita habet sua Episcopi, qui absuerunt, quę non venerunt? Cui ego: Nemo eorum venire iussitur. Et ille: Nemo prohibet. Rursum ego: Detinentur (inquam) & prohibentur ne veniant. Intelligis ex his, puto, lector ne quidquam ex sententia Imperatoris scriptum esse ad Synodum, ne quis eorum discederet Ephesio, etiam si ad Imperatorem proficisci velle diceret.* Pergit vero suscepram semel orationem, Dalmatius:

CXVII. *Qui è Nestorii factione sunt, eorum plurimi sunt & redeunt libere: quæ vero à sacra Synodo acta sunt, ea nemo ad vestram pietatem referri permittit. Cæterum pro altera, hoc est, pro parte Cyrilliana, eorum omnibus dixi: Sex millia ne Episcoporum audire malit, an vnum tantum hominem, eumque imperitum? sex millia autem eos audiamus, qui sub Metropolitanorum sanctissimorum Episcoporum potestate degunt (hæc omnia autem eo spectabant, vt accerserentur & venirent, qui ea, quę facta sunt, patefacerent, loquar autem de sanctissimis Episcopis, quos sacra Synodus huc destinatura est) & respondit: Recte quæsisti. Rursusque adscit, & dixit: Præcemini pro me. Quid multis? Certe nouis Imperatorem Deo & sacræ Synodo obsecuturum potius, quam pernersis hominibus. Orate igitur pro Imperatore & pro nobis. Populus Constantinopolitanus vna simul voce exclamat: Anathema Nestorio.* hactenus Acta, ex quibus planè detegitur mens animusque Theodosii, qui videbatur ex multis erga Nestorium paulo propensior, nonnisi ad rectam, puram, sanctamque religionem

CYR. EP. 20 f APUD ACT. EPH. EDIT. PELET. 2. C. 20.

CXVI. PUBLICA RELATIO DALMATII ARCHIMANDRITÆ.

THEODOSIANI MVS PIVS AD TIMVS DECEPTVS A NESTORIANIS.

fuisse

fuisse addictus, licet à magistratibus ipsis hominibus Nestorianis, ad tempus mendaciorum offusum nebula, certum sit, cum de veritate plenè decernere minimè liceat. Dalmatius verò, his peractis, mox dedit litteras ad Concilium de rebus Constantinopoli cum Imperatore populoque tractatis: est earum exordium a: *Iam inde ab ineunte ætate in Orthodoxa fide educati.*

a Act. Eph. 1 dist. Pel. to 2. c. 14.

CXVIII. ISIDORVS PELVSIOTA ADMONET THEODOSIVM IMPERATOREM.

Contigit autem populo post, vt & litteris Isidori Pelusiotæ celeberrimi doctrina & sanctitate monachi, discipulique olim sancti Ioannis Chrysostomi, Imperator admoneretur: cum enim accepisset, quæ tyrannicè agerentur Ephesi à Comitibus Imperatoris, ad ipsum Imperatorem litteras scripsit, quib. inter alia declarauit, quanto periculo res sacræ sæcularibus magistratib. crederentur. est quidem epistola breuis, sed sublimis sensibus: reddamus hic ipsam, sic enim se habet b:

b Isid. Pelus. l. 1. ep. 311.

Si tu tantum temporis tibi sumas, vt in, quæ Ephesi decernenda sunt, interfis: non dubito, quin ea ita se habitura sint, vt à nemine reprehendi queant. Sin autem turbulentis odio calculos permiseris, quis nam a cauillis & dicteriis Concilium vindicabit? Huic autem malo remedium attuleris, si ministros tuos à dogmatum præscriptione remoueas (vt qui magno hiatu ab eo distincti ac diuersi sint, vt simul & Imperatori & Deo seruire studeant) ne alio qui Imperio quoque motum ac iactationem asserant, perfidiæ suæ machinas ad Ecclesiæ petram effringentes: nam ea firmo loco defixa est, eamque causam habet, vt ne ipsi quidem inferi portæ dominentur, quem admodum in. qui eam constabilituit, pollicitus est. hactenus Isidorus ad Theodosium, profectionem suadens Ephesum.

CXIX. Theodosius igitur his persuasus, audita Nestorii damnatione legitimè facta, absque vlla mora, decretis Synodi Oecumenicæ acquieuit. Ad sedantas autem alias controuersias, quas ex litteris Candidiani & schismaticorum acceptis obortas sciebat inter partes Ioannis atque Cyrilli, secundum petitionem Orthodoxorum facultatem tribuit Oecumenicæ Synodi Episcopis, vt quos vellent Constantinopolim mitterent, qui sibi referrent, quæ facta essent, quæve agenda pro ECCLESIÆ pace forent.

CXX. Cum igitur Imperatoris voluntas Oecumenicæ Synodo innotuisset, mox decreta est legatio Episcoporum ad ipsum Theodosium Augustum. Tunc enim & schismatici legauerunt Irenæum Comitem, cui & litteras perferendas ad Imperatorem dedere, quarum est exordium c: *Sperabamus Aegyptiacam tempestatem, quæ sanctas Dei Ecclesias grauiter hactenus exagitauit, per pietatis vestræ litteras tandem aliquando sedatum iri, sed spe nostra frustrati sumus, &c.* Multa præterea inuidiosa & calumniis plena coacerauerunt ad concitandum Imperatoris animum in Orthodoxos. Porro has litteras non ad Irenæum missas, sed per Irenæum allatas, ipsius epistola ad Synodum schismaticorum reddita docet d, & ipsæ litteræ id declarant. Quæ autem acta sint per Irenæum à Nestorianis missum, litteræ ab eo postea datæ ad illos significant, simulque insinuant res gestas ab Episcopis à Synodo Oecumenica missis: continent enim epistolarem historiam, sed eam tamen, quæ affectu priuato conscripta, velut nexibus præpedita, minimeque libera, haud careat calumniis atque mendaciis, reddamus eas tamen, ex quibus complura elici possunt ad rerum gestarum cognitionem pernecessaria, sic enim se habent e:

c Apud Act. Epho. tom. 3 cap. 17. IRENÆI COMITIS LEGATIO A SCHISMATICIS.

d Ibid. c. 14.

e Apud Act. Epho. ad Pel o. 3 c. 14.

CXXI. EPISTOLA IRENARI COMITIS DE REBVS CONSTANTINOP. GESTIS.

Vix mihi vel nunc tandem ad sanctitatem vestram scribere, qualemcunque desiderabam tabellarium inuenire, & quis suscepta prouinciæ successus per gratiam Dei extiterit, vestræ pietati patefacere, integrum fuit. Veniendi in regiam ciuitatem triduo post Aegyptiorum aduentum. At vero quot in ipso mox aditu pericula sim perpessus, id nulla ratione explicari potest, nedum breui epistola. Nam optimi viri illi ante me ciuitatem ingressi, omnibusque commodè & ex voluntate vsi (tantum enim diuisse fas sit) omnium fere aures præoccupauerant, alios quidem mendaciis (vt fieri solet) inescantes, alios conflictis in nos calumniis instigantes, omnes denique publicè, priuatimque ea ratione in suam sententiam allicientes, vt etiam præcipui quique & incipium, reliquique non pauci, qui vel auctoritate ampliori in Republica pollebant, vel diuersa in rebus bellicis munia obibant, persuasi essent, examinatione quam oportuit adhibita, iudicationeque examinationi consentanea mox consecuta, & omnibus Episcopis in vnam eandemque sententiam congruentibus, Nestorium, qui deserta causa aberat, iustam factisque sua dignam exauctorationem perpessum esse. Sanè Scholasticum magnificentissimum, Christoque dilectissimum cubicularium inter alios ita dementarant, vt ne uomen quidem Diuinæ Ephesi audire sustinuisse (Nestorium scilicet) *persuasissimum haberet.*

CXXII. *Verumtamen ob inexpugnabilem veritatis virtutem, vestrasque orationes, & immensas Dei miserationes, id sum consecutus, vt non solum pericula, quæ prima statim fronte (vt dixi) seofferebant, euaderem, verum etiam, vt magnificentissimos Principes percommode conuenirem, vniuersamque rerum seriem, quantum licebat & res postulabat explicarem. Qui simulatque nostram relationem accepissent, cuestigio omnia, quæ vel Aegyptii, vel Aegyptiorum fautores per tyrannidem tam in præsentem causam, quam in nos ipsos quoque commiserant, ad Imperatorum aures referri voluerunt. Et vt multa paucis complectar, cum plurima vtrinque & ab iis, qui cum Cyrillo faciebant, & ab illis rursum, qui nobiscum sentiebant, essent agitata: placuit, vt vtraque pars, tam ego videlicet, quam Aegyptii, suæque causæ tuendæ gratia, illustribus Principibus præsentibus, piissimum Imperatorem adiremus. Restiti ne id fieret, identidem repetens ac protestans, me ea de causa non adesse, nec vlla mandata huiusmodi à pientissimis Episcopis accepisse, sed tantum litterarum latorem aduenisse. Verum enim vero est acriter reclamatum: attamen quod semel decretum fuerat, absque vlla cunctatione obtinuit. Quare diuina prouidentia etiam tum nobis opem ferente, Augustique animum ad veritatem impellente, & te ipsa, quod cor Regis verè in manibus Dei sit, declarante, aduersarii causa ceciderunt, damnationisque sententiam ipse excepere (oportet enim paucis rei euentum expedire) propterea quod neque Nestorii depositionem defendere, neque quæ hic per mendacium & falsitatem effutierant, vlla ratione possent constituere.*

CXXIII. *Quin & illud quoque omnibus perspicuum per me euasit: nempe etiamsi recte congruoque ordine seruato Concilium conuocatum fuisset, Aegyptio tamen Nestorium condemnare nullatenus licuisse, vt qui ipse quoque condemnatorum catalogo adscriptus esset. Sed neque vllam quoque causam absque magnificentissimi Comitis Candidiani sententia tractare, vel adoriri iure potuisse. Etenim omnes illius denunciationes & comminationes, Sacra præterea per eundem ad Synodum scripta, & alia similia non pauca, Rege ad maiorem rei euidentiam ita iubente, recitata sunt: neque quicquam omnino, quod iniqua illegitimaq; illorum studia aliquo modo ab oculos comere posset, vestris intercedentibus precibus, omissum est.*

CXXIV. *Denique vt veritatis hostes iustam ab omnibus sententiam retulerunt: ita vestræ pietatis iudicium ab omnibus, vt iustum probatum & confirmatum est. Nec dubium habemus, quin pius Imperator Aegyptiorum depositionem ad sanctas Dei Ecclesias quamprimum sit perscripturus, omniaq; tyrannice & illegitime Cyrillum perpetrasse, aperte denunciaturus, necnon dignas quoque in eos, qui tam grauiter offenderunt, pœnas suo tempore decreturus. Hucusque res euasere: hic nostra apud Imperatorem disceptationis terminus extitit.* Hæc quidem, quæ ipse Irenæus ostentator gloriosus exaggerat, vt fidem industriamque suam amasio Nestorio probatam redderet, quam falsa sint, vanaque spe concepta, inde iactantia exarata, ipsa, quæ idem subdit, certum reddunt: nam pergit: *Cæterum* (inquit) *cum Ioannes medicus Syncellus Cyrilli* (vt nostis) *aduenisset, aduertimus plerosque Principum repente fuisse mutatos: vt qui tam ne audire quidem ea à nobis vellent, quæ de illis fuerant indicata. Emerserunt* q, *varia mox inter illos iudicia.*

CXXV. DVPLEX SENTENTIA DE REBVS A THEOGNOSTO DECERNENDIS. *Quid enim affirmabant, quæ vtrinque facta essent, vtrinque valere debere, atque adeo non duorum tantum, vt aliquando visum fuerat, sed trium depositionem confirmandam esse,* nempe Nestorii, Cyrilli, atque Memnonis. *Alii contra, omnes quidem exactiorationes ex æquo nullas decernendas esse: illustriores vero Episcopos, qui & fidei doctrinam accuratè ad veritatem ad amussim examinauerant, & quæ Ephesi acta essent, candide expenderant, huc accersendos censebant. Non deerant tamen, qui omnem lapidem mouerent, vt manifestis decretis instructi à pientissimo*

Rege

Rege Ephesum abire sinerentur, tanquam omnia istic, quam diligentissime cogniturí, & quæ commodissime compositurí. Quod ne fiat, qui nos amant, obnixè procurant: Non enim ignorant, cuius illi sint animi, qui hæc moliuntur: neque nesciunt, quo sine id consilio ceperint. Verum hæc vtcunque Domino visum fuerit, succedant. Interim sanctitatem vestram rogatam cupio, vt Deum pro me orare non grauetur, vt qui tot pericula iam olim perpessus sim, & in magnis adhuc discriminibus, ob illam, quæ Vita mea insidiatur, multitudinem verser. Testis enim est mihi Deus, cum ad Regis cognitionem vocarer, aliud mihi me expectasse, quam vt fluctibus maris statim obiicerer. Sed Dominus (sicut scriptum est) asseruit mihi, & de ore leonis, aut mille potius leonum cæruli liberatus sum. Huculque epistola Irenæi Comitis Nestorianorum principis.

CXXVI. ubi 40. QVID MOLITI SINT SCHISMATICI PER ACACIVM BENEDICTVS XIII.

Sed quid tandem decretum est? Dum hæc considero, illud plane Domini de Leuiathan alludentis ad prasinum dæmonem apud Iob, in mentem venit, vbi ait a: *Hinc montes herbas ferunt, & omnes bestiæ agri ludent ibi.* Siquidem vbi primum huiusmodi hæresis monstrum, draco iste egressus ex inferis est, tulerunt illi suppetias, qui alios specie quadam probitatis & potentia antecellere videbantur, Comites & Episcopi. Et hoc ipso tempore, cum Imperatoris animus in dubio esset, & in quodam æquilibrio constitutus, huc illuc ue impellendus paulo momento: ecce oportune adfuit procuratum à factione schismaticorum officium Acacij Episcopi Beræensis, de quo plura superius. Hic quidem natus animum centesimum decimum, cum præ ingrauescente senecta se conferre ad Synodum Ephesi celebrandam excusaret, Paulo Episcopo Emeseno b suas vices delegauit, quem constat aduersus Orthodoxos inhæsisse Ioanni, & loco Acacij eiusdem Pseudoconcilij decretis subscripsisse. Cum igitur sic oppignoratam fidem Acacij per Vicarium Nestoriani nacti essent, eo etiam adegerunt: delirum senem, vt aduersus Cyrillum & Memnonem hoc ipso tempore scriberet ad Imperatorem: qui nesciens eiusmodi coniunctionem Acacij cum Nestorianis, liberam iudicans & recti animi ac sincerissimi Orthodoxi eius esse sententiam, quem longæua ætas & prædicata doctrina præ cæteris commendabat, tatam habuit. Secundum igitur Acacij persuasionem, sententias aduersum se inuicem datas statuit esse seruandas, quousque res inter se ipsi componerent, studens ita cõcitare Episcopos dissidentes. Mittensque sequestrem pacis Ephesum Ioannem Comitem, ad vtrumque conuentum eadem litteras dedit, misitque ad eos dictam Acacij epistolam, de qua hæc habet c:

a Apud Alt. Ephes. edit. Pelt. to. 10. cap. 36.

CXXVII.

Vt autem sanctitas vestra cognoscat, se non modo per nostræ pietatis litteras ad concordiam, communemque pij dogmatis pacem, consensionemque incitari, etiam Acacij Beræensium Antistitis epistolam, qua idem vir ille inculcat, suadetque studio, ad vos misimus. Hic enim cum propter extremæ senectutis imbecillitatem sanctissimo vestro Concilio adesse non posset, ea per litteras exposuit, quæ & suæ pietati conuenichant, & Orthodoxæ religioni non parum quoque pro desse posse intelligebat. hæc de Acacio Theodosius. Porro animarunt eum contra Cyrillum Nestoriani, cum de illo iactarent, Apollinaris hæresis esse restitutorem: nam in sua epistola postea ad ipsum Theodosium data hæc habent d, cum de Cyrilli scriptis Apollinarishæresis infamia fugillatis, & ab Acacio tales, vt putabat, inuentis: *Optime (inquiunt) scit vir ille, decem & centum annos natus, qui omnem ætatem in Apostolicos sudores insumpsit, & plurimis Synodis interfuit, & Apollinaris assecias vicinos semper habuit, &c.* talia sunt de Acacio præconia schismaticorum, quæ illi ignominiæ magis cedunt, quam laudi, sicut & illa quæ de eodem intexũtur à Theodoreto in epistola ad Beræenses e:

b Apud Alt. Ephes. edit. Pelt. to. 10. cap. 36.

CXXVII.

c Apud Cyrillu Apolog. cap. 4.

d Cod Vatic 9. Theo. 72.

CXXVIII. IOANNES COMES MITTITVR REGIS. AD EOS.

Erat autem qui missus est Ephesum ab Imperatore Ioannes ipsi Theodosio (vt aiunt) ab eleemosynis, qui propriori titulo Comes dicebatur Sacrarum largitionum. Qui cum Ephesum magna celeritate peruenisset, prima die patefactis litteris Imperatoris, declarauit Nestorium, Cyrillum, atque Memnonem iure depositos: quos omnes ne dissidia maiora concitarentur in populo, carceri quemque suo voluit mancipatos, siquidem Nestorium custodiendum tradidit Candidiano Comiti, Cyrillum vero & Memnonem Iacobo itidem Comiti. Porro hæc omnia prima die peracta, litteris statim Theodosio ipse Ioannes significauit, quarum est exordium f: *Cum sciam conducibile pietati, &c.* quib. hæc summatim complexa pluribus describuntur.

e Apud Alt. Ephes. edit. to. 3. append. cap. 1.

CXXIX.

Dolentes autem Episcopi Orthodoxi defensores Catholicæ fidei peruersa relatione scelestium ab Imperatore ita pessime habitos, ad Theodosium conscripsere epistolam, cuius exordium est g: *Christianissima regiaque vestra maiestas, &c.* queruntur deceptum Imperatorem, cum illi nunciatum esset, non Nestorium tantum, sed Cyrillum & Memnonem à Synodo Oecumenica esse depositos. Addiderunt h his alias, quibus cum de iusta damnatione Nestorij multa habeant, reddi sibi petierunt Cyrillum atque Memnonem, se ipsos vero nunquam adduci posse, vt communicent cum schismaticis. Dederunt & aliam epistolam ad clerum Constantinopolitanum eodem quoque argumento, petentes adiuuari, quæ sic incipit i: *Qui in tanta rerum fluctuatione versamur, &c.* Sed & ipse Cyrillus è vinculis scripsit ad Archimandritas, iamque rebus meliorem spem affulgere declarat his verbis k: *Benedictus Saluator, qui huiusmodi nugas contra me effutientes falsitatis redarguit. Etenim postquam Dominus meus magnificentissimus, præclarissimusque Comes Sacrarum largitionum Ephesum venisset, nihilque eorum omnium, quæ dicta fuerant, veritate niti comperisset, animaduertit in eos, qui talia nugati fuerant. Agnouit autem sanctam Synodum vnius fidei causa contendisse, & neque mihi, neque vlli alteri gratificandi studio, sed diuino zelo incensam, quod nimirum blasphemum illum ferre non posset, Nestorium condemnasse.* hæc Cyrillus, adhuc tamen vinctus in Domino: sed quam celso animo ista perferret, ex his, quæ subijcit, intelligi potest, vbi ait:

g Apud Alt. Epho. edit. Pelt. to. 4. cap. 6.

h Ibi. c. 14.

i Ibid. c. 15.

k Ibi c. 18. QVÆ ORTHODOXI ATQVE CYRILLVS VINCTVS RESCRIPSERINT CONSTANTINOPOLIM.

Interea hoc nos vincti, custoditique asseruamur, ignari prorsus, quo tandem res hæc sit euasura. Verumtamen gratias agimus Christo, quod pro nomine illius digni habeamur, non solum vinculis constringi, sed cætera quoque omnia perpeti: neque enim ista præmiis suis carebunt. subdit hæc vero de constantia Synodi: *Non potuit autem sancta Synodus induci, vt cum Ioanne communicaret, sed animose restitit: Ecclesias, inquiens, corpora, ecclesias, ciuitates: in omnia hæc potestatem habetis, nos autem, vt prius cum Orientalibus communicemus, quam ea dissoluantur, quæ per illorum sycophantiam contra comministros nostros comparata sunt, illicq; rectam fidem confiteamur, id fieri nullo modo potest. Dignoscuntur enim Nestorij dogmata loqui, sentire, & confiteri. Totaque vniuersitas in his deposita est. Precentur pro nobis Orthodoxi omnes.* Vt autem beatus Dauid ait l: *Ego in flagella paratus sum.* Hactenus Cyrillus. Ista quidem ex parte Oecumenicæ Synodi atque Cyrilli relata sunt Constantinopolim.

CXXX. CYRILLI ET SYNODI IN PATIENDO ALACRITAS.

l Psal. 37.

Quidnam interea Concilium malignantium & synagoga potentium? Eo quidem impudentiæ prouenere, vt non veriti sint litteris apud Theodosium agere, vt Nestorij damnationem irritam redderet, quod scilicet qui eum condemnassent, hæretici ipsi essent, mentientes Cyrilli scripta esse Apollinaris hæresis labe conspersa, est exordium ipsorum epistolæ: *Edocti ex sanctissimorum & pientissimorum ministrorum nostrorum litteris, &c.* Adiecerunt his alias, quib. significarũt, se vna cum Ioanne Comite testimonio Acacij Episcopi Beræensis epistolę egisse cum aduersariis, vt Cyrilli capitula tanquam hæretica damnarẽtur, sed nec quicquam apud illos profecisse. Vt autem maiorem sibi apud Imperatorem fidem conciliarent, ad finem epistolæ adiecerunt Orthodoxæ fidei confessionem. Recitat hæc ipse Cyrillus n: sed in eis illi de damnatione Nestorii ne verbum quidem, quæ primo loco ponenda erat, cum scirent ipsum aduersari Symbolo ab eis edito, in quo & sanctissima Maria Dei genitrix affirmatur: vt plane intelligas omnia ista haud sincero animo, sed fraudulenter ab ipsis esse tractata, quo vnum illud assequi possent, nempe scriptorum Cyrilli damnationẽ, est autem ista illa epistola adulatione demulcens animum Imperatoris, quæ sic incipit:

m Alt. Epho. edit. Pelt. to. 5. ca. 8. append. 2.

CXXXI. SCHISMATICI LABORANT PRO RESTITVTIONE NESTORII.

n Cyrillus Apolog. SCHISMATICI DOLOSE PROFESSI FIDEM CATHOLICAM.

Merito

Merito quis dicerit, nostri sæculi homines, quod tuo Imperio gubernentur, beatiores iis, qui ante nostram ætatem fuere, &c. Cæterum quod spectat ad ipsorum fidei professionem, ista habet Cyrillus a: *Illud autem scitote, quod cum fidei expositionem componerent, inter se contenderunt, & adhuc in contentione tenentur. Nam alii quidem admittunt, vt sancta Virgo Deipara dicatur, cum eo, vt Homipara dicatur. Alii vero prorsus hoc negant, paratosque se esse dicunt, vt manus suas amputandas præbeant potius, quam vt huiusmodi voci subscribant. Vbique autem turpiter se gerunt, hæretici declarati.* hæc Cyrillus. Cæterum obtinuisse eorum sententiam, vt Deipara diceretur, ipsa confessio docet: sed & quam dolose his ipsis vocibus vterentur, superius ex eorum assertione demonstratum est.

a Cyr. ep 22.

CXXXII. Cæterum illud Catholicos vehementius perturbauit, quod Ioannes ipse Comes, qui sequester pacis aduenit, vt rem se bene gessisse significaret, eaque de causa maiorem sibi apud Imperatorem fidem cõciliaret, scribens ad eum turpiter mentitus est vniuersam Oecumenicam Synodum assensam esse in damnationem Cyrilli, adeo vt iam de loco, quo in exilium esset deportandus, consuleretur, scripsit enim de his ipse Cyrillus, vbi hæc resciuit: ad clerum populumque Constantinopolitanum istis verbis b: *Turbata est admodum sancta Synodus, vbi magnificentissimum & gloriosissimum Comitem Ioannem non recte omnia retulisse audiuit: ita vt & de nostro exilio, qui illic sunt consultent, quasi sancta Synodus irregularem & nefandam depositionem à Ioanne, & hæreticis, qui cum eo sunt, factam acceperit, &c.*

b Cyr. ep. 22.

CXXXIII. VERSVTVM CONSILIVM SCHISMATICORVM ET IOANNIS COMITIS. Quid præterea idem Ioannes Comes pertentarit, quo iactare se potuisset Episcopos omnes in vnam cõcordiam redegisse, idem Cyrillus sic inferius subdit: *Cum autem hanc rem memoratus magnificentissimus vir non esset assecutus nempe vt Ioannes Antiochenus Episcopus ab ipsis in communionem reciperetur: etiam hoc excogitauit, & à sancta Synodo petiit, vt sibi scripta daretur fidei expositio, vt & illos consentire & subscribere se faceret, & reuersus diceret: Conciliaui eos ad amicitiam humanis inter se offensis dissidentes. Vbi hoc sancta Synodus intellexit, rursus omnino restitit, dicens: Non exponimus nos ipsos contumelia: non enim tanquam hæretici vocati sumus, sed ad hoc venimus, vt fidem rectam restituamus, quam & restituimus: nec opus est Regi, vt fidem discat, cum hanc sciat, in qua ille baptizatus sit. Itaque nec hoc quidem Orient alibus processit.* hæc de his Cyrillus, quæ autem velit per eos agi, addit his verbis.

CXXXIV. STATVS CYRILLI ET SYNODI QVALIS. *Hæc à pietate vestra doceantur omnes, præsertim pientissimi & sacratissimi Archimandritæ, ne forte præditus Ioannes, Comes scilicet, reuersus alia pro aliis ducat, aut doceat, vt quorundam aures oblectet. Ne pigrescat vero pietas vestra, neque laborando pro nobis lassetur, sciens, quod se ipsam Deo & hominibus commendet. Et hoc propter Saluatoris gratiam, Deo amantissimi Episcopi, qui vos nunquam viderunt, animas suas ponere pro vobis parati sunt. accedunt quæ ad nos cum lachrymis dicentes: & ad exulandum vna, & ad commoriendum parati sumus. Versamur autem omnes in multa tribulatione, quod excubiis militum custodimur, eos etiam ante lectos, cum dormimus, vigilantes, maximè vero nos. Reliqua vero vniuersa Synodus defatigata laborat, plurèsque mortui sunt: multi etiam sumptibus destituti, res suas vendunt.* Hactenus Cyrillus. At licet ipse & Memnon vincti arcta custodia tenerentur: tamen reliqui omnes Episcopi haud liberi erant, sed vtique custodiebantur à militibus. Ioannes enim Comes iam reuersurus cum esset Constantinopolim, & pacis trophæa foret ostentaturus, ne quid litterarum ab Orthodoxis scriberetur, quibus mendacij redargui posset, quæ ipse Imperatori & aliis relaturus esset, reliquos omnes Orthodoxos Episcopos sedulo asseruari præcepit.

CXXXV. Illi tamen, Deo volente, clam scripsere epistolam, qua clerum Constantinopolitanæ Ecclesiæ de rerum suarum statu miserando admonuerunt, qua cum numerent trium mensium spatium, quo eiusmodi custodia vallabantur, à tempore, quo Cyrillus, & alij Episcopi ad Synodũ conuenere circa principiũ mensis vnij, quo huiusmodi per Candidianum Comitem cœptæ sunt turbæ, mense Augusto tas illas ab eis ad clerum Constantinopolitanum litteras possimus intelligere, quarum est principium c: *Qui in tanta negotiorum tempestate constituti sumus, & inferius: Sciat itaque pietas vestra non amplius nos Ephesum, sed custodiam inhabitare, neque illa trimestre iam tempus inclusos, neque per mare, neque per terram tuto ac secure ad pium exercitum* (nempe ad Imperatorem) *vel in aliquem alium locum, quemplam mittere permitti. Etenim iam sæpius accidit, vt quæ à nobis sunt missa, haud sine mille periculis reddi potuerint, vt latores illorum, quo seruarentur, in alias atque alias sese formas coacti sint mutare. Quod autem ita custodiantur, hinc est, quod omnia mendaciter ad pientissimum Imperatorem contra nos deferantur.* Post hæc rogant iidem plurimum, vt agant apud Theodosium Augustum reddi Synodo Cyrillum & Memnonem, vt que detur adire posse ipsum Theodosium, sin minus, liberum sit vnicuique Episcopo in patriam reuerti.

c Apud Cyr. epist Synod.

De his præterea, quæ iidem sanctissimi Patres Ephesi paterentur, est scheda illa cum aliis litteris missa d, sub titulo Commonitorij breuiter quidem, quod furtim videatur esse conscripta, his verbis ad clerũ Constantinopolitanum data.

CXXXVI. d Ex codice Actorum Ephesinorum.

Necamur assibus, cum aeres sint graues, & penè quotidie aliquis sepelitur: ita vt omnes pueri languentes ad propria remittantur. Et alij omnes Episcopi in his sunt. Vnde consequens est, reuerentiam vestram adire Christo amabilem Principem, & dicere, quia opprimitur Synodus ab his, qui prohibent terminum dari, vt conspampti languore teneantur. Scire vero reuerentia vestra debet, quia licet in tantum nitantur, vt omnes moriamur, non tamen fiet aliud præter hæc, quæ decreta per nos sunt à Saluatore nostro Christo. hactenus Patres ad Clerum Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Inspicis, lector, in quot quantasue angustias cum impietas Nestoriana, tum infidelitas regiorum ministrorum coniecerit sacrosanctam Synodum Oecumenicã, vt ea sit passa Ephesi, quæ neque inter barbaras gẽtes perlatura vnquam fuisset.

CXXX-VII.

Sed hic paululum consiste, intuereque & obstupesce iudicium Dei, qui est terribilis in consiliis suis super filios hominum: nam intelliges, secundum illud Dauidicum: *Non dormiet, neque dormitabit, qui custodit Israel.* cum eodem tempore, haud diutius fuerit protelata vindicta. Dum enim barbarico more Catholica fides vna cum defensoribus suis Ephesi (vt vides) vim patitur, direque exagitatur, atque adeo ignominiose tractatur, eodem quoque tempore Romanus exercitus à barbaris vincitur, trucidatur, paucis fuga lapsis, reliquis captiuis ductis. Hoc ipsum quidem tempus esse, quo Theodosius Imperator iunctis copijs Occidentalis Imperij, misso Aspare inuictissimo duce, bellum gessit aduersus Genserichum Africam occupantem ex libello schismaticorum paulo post (vt dicemus) oblato Theodosio Imperatori, satis exploratum habetur, in quo inter alia hæc scripta leguntur e: *Cum hac fide scilicet barbaros vicistis, & tyrannos destruxistis, qua & nunc opus habetis in bello, quo Africam premitis: est enim Deus omnium commisito vestro, &c.* hæc Nestoriani, profitentes se esse veræ fidei defensores, pollicentes eius fidei, quam tuerentur, defensione barbaros ab ipso Imperatore vincendos: cum interea tam vinceretur atq; deleretur penitus in Africa Romanus exercitus, quod paulo post innotuit, cum cladis nuncium perlatum est Constantinopolim: vt planè (ô mirandum!) accidisse appareat, tunc male pugnatum in Africa esse, cum fides Catholica, eiusque defensores Patres sanctissimi adeo grauia & ignominiosa tyrannica vi pati cogerentur. Sed etsi tardius, tandem sapiens Theodosius, suo maximo damno didicit, Deum vindicem Catholicæ fidei insurrexisse, pro barbarisque pugnasse aduersus Romanum exercitum, cum eius Comites & legati contra Concilium Oecumenicum indefesso studio laborarent.

e Extat inter Act. Eph. edit. Pub. 31. 3. c. 4 & apud Cyr. de pugn.

CXXX-VIII. f Procop. de bel. V. V. and. lib. 1.

Porro rem gestam, grandi volumine dignam, Procopius his paucis absoluit f: *Interea Constantinopoli Romanique exercitu aduenient cum Aspare duce, Bonifacius, Romani que qui in Africa erant, spiritus assumentes, acriter restituere cœperunt: verum non melior priore fortuna successit. Victi ad vnum omnes, alius alio*

fugam

CXXXV-III.

fugam arripuere. Asparis Constantinopolim, vnde venerat, Bonifacium Romam profectus, sese Placidiæ ex his, quorum culpa vacabat, reconciliauit. hæc Procopius. Bonifacij vero Romam reditum anno sequenti Prosper a recenset, habet eadem de illa clade Paulus b diaconus. De Marciano autem, qui post Theodosium fuit Imperator, hoc prælio ab hostibus capto hæc subdit Procopius.

Hoc igitur modo VVandali Africam Romanis eripuere: captiuos vero, quos ceperant, in custodia habuere, inter quos Marcianus fuit, qui Theodosio successit. Cum igitur Genserico forte præcepisset, vt captiui in aula sibi dio cogerentur, vt affectibus eorum consideratis, sane emissuret, si quis regiam haberet indolem, ac indigna præsente fortuna pateretur: interim iidem inedia ac labore fessi humi obdormiscerent, aquila forte volans supra Marciani caput pastu astitit alio. Genserico igitur portentum tacitè notanti, non frustra hoc fore sustit ad se venire: quinam vir esset, interrogat. Ille se Asparis arcanorum omnium socium fuisse inquit, quem Romani Domesticum Comitem vocant. Genserico igitur meditanti & aquila gestum, & Asparis quantaesset apud Byzantium potentia, hominem de medio tollere, ab re putauit esse, neque verisimile, vt quamprimum interituro signa volatu illa ostendisset: nulla enim ratione eum interfici oportere. Natu si posthumo regnaturus est, morti non esset apud eum derelictus, quod ea, quæ Deo sunt decreta, nullatenus valeant tolliberi possunt. Quapropter inretiendo eum obligat, sibi amicum fore, neque vllo modo contra VVandalos venturum. Eiusmodi ergo pactis simul initis, dimissus est Marcianus redire Constantinopolim.

CXL. CATHOLICI CONSTANTINOPOLITANI VIVENANT PRO SYNODO.

His igitur rerum Africanarum casibus Theodosius prudentior, licet fero, Phrygum instar, redditur tandem: sed id postea, cum acceptæ cladis acerbissimum nuncium accepit. Interea vero rebus eodem statu perseuerantibus, qui erant Constantinopoli Catholicæ fidei defensores, & inter eos primum locum tenentes Episcopi peregrini, qui illuc pro fidei defensione se contulerant, audientes, quæ Patres Ephesi paterentur, consolationis plenam ad eosdem dedere epistolam, hortantes viriliter agere, simulque omne suum spondentes pro ipsorum defensione officium & diligentiam, atque etiam profecturos se Ephesum siuberent, incipit epistola c: *Oportebat quidem nos in afflictionum tentationumque vestrarum societatem receptos, non animis tantum, sed corporibus quoque vobis adesse, &c.* In fine autem apud Contianam editionem tempus ita describitur: *Data mense Augusti die vigesima, Indictione decimaquinta.* Ex quo planè rerum gestarum valeas metiri tempora.

CXLI.

Tunc etiam accidit, vt sancta Synodus ad eosdem Episcopos Constantinopoli agentes eas reddiderit litteras, quarum est exordium d: *Qui ita affecti sunt &c.* habet in inscriptione nomina eorundem Episcoporum tunc Constantinopoli commorantium & pro Synodo laborantium expressa, quæ sunt, Eulalius, Eutrechius, Chrysaphius, Hieremias, Theodulus, & Isaias: sed quarum hi Ecclesiarum Episcopi fuerint, non exprimitur. Rogant Patres, vt in sententia persistent, & pro sancta Synodo nauiter collaborent: quod quidem illos quam diligentissime perfecisse, exitus declarauit. Porro eodem, quo antea statu perseuerare adhuc res Ephesias, iisdem litteris Patres significarunt his verbis e: *Quod vero sanctitati vestræ prohibeatur, quominus ad nos peruenire queat: id ex nostrarum rerum statu profecisitur. Ita enim terra marique obsidemur: vt nihil eorum, quæ nobis euenerunt, vestræ sanctitudini significare potuerimus. Fuerit autem vestrarum partium, precibus & lachrymis instare, &c.*

CXLII.

At non Episcopi tantum agentes Constantinopoli, eas quas diximus, reddiderût ad Synodum litteras, sed & qui in clero Constantinopolitano eminebat Alypius Candidianum diaconum legauit Ephesum ad inuisendos sanctissimos Patres fidei Catholicæ confessores, cum & Cyrilli vincula summis (vt par erat) honoribus prosecutus, has litteras ad eum dedit f:

Beatus homo, quem Deus dignum censuerit, sanctum Deoque dilectum caput tuum martyrii confessionis sertu redimitum dilectionis oculo contuens. Tu enim sanctissime Pater, vigilanti lumine sanctorum Patrum viam triuisti. Tu vtroque poplite clandicantes, recta ad veritatem incedere docuisti. Tu fiduciam es indutus Eliæ. Tu solus Phinees Zelum assumpsisti. Tu impium venenosi draconis os obturasti. Tu vocem Bel euertisti. Tu illius sperm. hoc est, dominatum & præsidentiam arce coemptam labefactasti, auteeq; statua apparatum perdidisti. Et quale nam os spiritu alib. ch. risma tibus imbutum Zeli tui encomia pro veritate explicare valeat, vt qui B. Theophili quondam auunculi tuis studiorum æmulus, illique similis euaseris: necnon ad vee beati illius Athanasii martyrium proximè accesseris? Etenim vt ille precibus armatus, iniquorum hæreticorum machinationes, perinde ac periculosos quosdam scopulos deuitabat, euadebatque, sic tua quoque sanctitas inimici illius conatus, vitæ integritate, conscientiæq; puritate, veluti inexpugnabili quadam turri procellam profligauit.

VM AD CYRILLVM.

CYRILLI DIGNAE MERITA QVE LAVDES.

CXLIII.

Sane beatus Athanasius post multas falsas criminationes, quas hæretici illi impingebant, feliciter refutatas, exilium q; eorum decreto, qui tunc rerum potiebantur & hoc ipsum fieri curabant, patienter toleratum, id consecutus est, vt eo semper purior illustriorque euaderet, maioriq; patientiæ laude splenderet, quo profani illi homines plura falsa ag, ipsi crimina intentabant. His igitur victoriis certaminibusq; martyrii coronam ille sibi nectens, Homousion statuit, peruersamque Arii doctrinam calcauit, & Orthodoxam doctrinam pene calcatam denuo erexit, ac sancti tandem Marci Euangeliste thronum in sublime euexit, cui tu quoque præsides, sanctis illius vestigiis impigrè insistens. Precor ita que, sanctissime Pater, vt dignus aliquando habeat, qui te virum adeo sanctum coram cernere, tuaq; genua complecti, & tempore pacis coronati martyris aspectu frui mereat. Vniuersum rerum nostrarum statum, & quomodo cum fiducia egerimus, & tuis sanctorumque Patrum precibus freti etiamnum agamus, quantaque hactenus certamina subierimus, id totum Candidianus dilectus diaconus, qui paratus ad mea litteras sanctitudini tuæ defert, ordine exponet. Saluto vniuersam sanctam Synodum, vna cum vestra sanctitate martyrii corona decoratam. DEVS *nobis largiatur, vt sani lætique in Domino pro veritate certare pergamus.* Hactenus ad Cyrillum Alypius.

CXLIII. OFFERTVR LIBELLVS THEODOSIO A CLERICIS ECCLES. CONSTANTINOP.

g Apud Act. Ephesini Tom. 4. c. 16.

Quanta rursus animi cõstantia cum Alypius ipse, tum reliqui Orthodoxi ex clero Constantinopolitano pro sancta Synodo apud Imperatorem indefesso studio egerint, inter alia plura indicat libellus ab ipsis nouissime illi oblatus, qui sic incipit g: *Cum non ignoremus vestram pietatem sanctas Dei Ecclesias, fidemque piam ab illis prædicatam & à maioribus traditam, magnis semper fecisse, &c.* vbi libero planè studio, quam erraret confirmando Cyrilli à schismaticis perperam factam exauctorationem, patefecerunt, simulque ingens discrimen, in quod vniuersum Christianum orbem constituisset id faciendo, ob oculos posuerunt: fore namque, vt vniuersus Catholicus orbis, qui cum Cyrillo communicaret, ab ipso Imperatore & aliis, qui eum damnassent, penitus separaretur, & affore, vt suis temporibus martyriorum tempora instaurarentur, inducereturq; tyrannica in Ecclesia persecutio, cum omnes ex æquo parati sint etiam vitæ dispendio decretis Oecumenicæ Synodi inhærescere potius, quam paucorũ collegarum Nestorii impia affectari vestigia. Fuerunt planè hæc tanti apud Theodosium ponderis, vt mutato consilio, decreuerit aliquos vtriusque partis Episcopos Epheso ad se vocare Constantinopolim: quomodo autẽ id acciderit, paulo post dicturi sumus.

CXLV. S. ACAC. VATICINATVR DE PROXIMA PACE.

h Apud Act. Eph. edi. Tol. to. 6. cap. VI.

Interea temporis Acacius ille magnus Melitensis Episcopus, longe diuersus ab illo Acacio Berœensi, vir cum doctrina, tum sanctitate spectatus, his angustiis consternatam sanctam Synodum Ephesinam conspiciens, diuino afflatus Spiritu, Spiritu plenam coram Patribus habuit cõcionem, in qua breui affore pacem vaticinatus, omnes reuiuiscere, sumere animos, erigere q; languentes vires hortatur: ita enim præco ille cælestis exortus est h: *Cernentem me, dilecti, eatum hunc, spiritualemque sacræ Synodi confessum gaudium sinaul & fiducia subit: gaudium quidem, quod cum omnium sim minimus, in maximo hoc amicitiæ pelago tenuem sermonis scapham moderari adigor: fiducia vero, quod magnos istos seditionum fluctus propediem sedandos, Dominicaque pacis tranquillitatem ad vniuersos Catholicæ Ecclesiæ cœtus reditura m neq; aquam ambigam, &c.* Equidem haud falsus extiti vates. Ex hoc enim tempore post densam noctis caliginem, fulgor veluti subortus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

SESSIO IN CAVSA REGINI EPISCOPI.

orientis aurorae Solis praenuciae paulatim illuxit. Post haec autem res gestas mensis Augusti clausit sanctа Synodus illa sessione, in qua oblatus est libellus à Regino Episcopo Constantiae in Cypro, cuius extat inter Acta Ephelina homilia in Synodo dicta Ephesi post exauctoratum Nestorium, quo querebatur aduersus Ioannem Episcopum Antiochenum, quod sibi, praeter maiorum consuetudinem, vendicare conaretur Ecclesias Cypri insulae. Re percognita & diligenter examinata, statutum est à Synodo, vt seruato pristino vsu, nec Ioannes Cypriam, nec alii inuadant alienas Ecclesias. Celebrata est autem huiusmodi Actio pridie Kalendas Septembris, vt vetera ipsius monumenta *a* declarant. Sed reuertamur ad Theodosium.

a Act. Conc. Eph ed Pult. to. 1. cap. 4.

CXLVI.

Imperator igitur acerrimo illo Orthodoxorum libello expergefactus, & amissi in Africa exercitus nuncio perterrefactus, meliora tandem consilia iniit, nempe vt septem ab vtraque parte Epheso Constantinopolim mitterentur Episcopi, qui coram ipso Imperatore de rerum summa tractarent: scripsitque de his ad Ioannem Comitem Ephesi adhuc agentem, vt habet Synodalis epistola ad Theodosium per legatos missa *b*. Missi sunt autem à Concilio Oecumenico legati Episcopi septem, inter quos primum locum tenuit Arcadius Episcopus Apostolicae sedis legatus, profectusque cum eis est Philippus presbyter, vnus ex tribus legatis Apostolicae sedis. His autem profecturis à sancta Synodo eiusmodi seruanda praeceptа impertita sunt *c*:

b Apud Act. Eph. edi. Pol. to. 4. c. 12.

c Apud Act. Eph. edi. Pol. to. 4. cap. 19.

CXLVII. LEGATIO ORTHODOXORVM CONSTANTINOPOLIM MISSA

Philippo religiosissimo Deoq; dilectissimo presbytero Caelestini pissimi Apostolicae sedis magnae Romae Vicario, pissimis & sanctissimis Episcopis Arcadio, Iuuenali, Flauiano, Firmo, Theodoto, Acacio, Eupsio, sancta & Oecumenica Synodus, quae per gratiam Dei, gloriosissimorumq; Regum nostrorum nutum in Ephesiorum metropoli coacta est, in Domino salutem.

Piissimorum Christique amantium Imperatorum nostrorum permissa legatione pro Orbis salute, qui per eos, qui vna nobiscum in Ephesiorum ciuitate congregati sunt, anxium pro recta fide certamen susceperat, ad Regiam vrbem missuri, eam pro recta fide, sanctisque fratribus & patribus nostris, sanctissimo Deiq; amantissimo Cyrillo Archiepiscopo, & Dei amantissimo Episcopo Memnone legationis prouinciam vnanimi calculo vestra pietati coram Christo iniungendam existimauimus. Vtrorumque itaque securitati, vestrae, inquam, & nostrae consultum cupientes, hoc praeceptorium diploma instruximus, vobisque exhibendum duximus, vt & nos sciamus, propter quae vos miserimus, & vestra quoque pietas intelligat, nihil se praeter haec facere debere. Ante omnia autem sanctitati vestrae sciat, nullam se cum Ioanne Antiocheno apostaticoque eiusdem concilio communionem habere posse: tum quod impietatis praecones Nestorium adhuc vna nobiscum deponere noluerint, vt vsque ad vestram quoque profectionem illis patrocinari constanter perrexerint: tum rursus quod contra omnes canones, sanctissimos Deinque amantissimos Episcopos Cyrillum Alexandrinum & Memnonem Ephesinum condemnare ausi sint: potissimum vero ad praesens vsque tempus de Nestorianis dogmatibus defendendis anxii, multique ex illis tanquam Caelestiani tam olim depositi sint, tum denique quod totius Orbis Synodum hereticam appellare non dubitarint.

QVAE SERVARE LEGATI DEBERENT.

CXLVIII.

Quod si qua forte vis, regiaue voluntatis nutus adhac impulerit (nam pissimi, Christoq; carissimi Augusti sanctioni pro viribus obediendum est) si quidem illi praedicti Nestorii depositioni voluerint subscribere, veniamque supplicibus libellis à sancta Synodo de his petere, quae in nostros Praesides temere admiserunt, anathematizare rursum Nestorii dogmata, & auersari illos, qui eadem cum illo aperte sapiunt, vel sapuerunt, elaborare tandem vna vobiscum, quo sanctissimi Episcopi Cyrillus & Memnon nobis restituantur: hac, inquā, si bona fide praestiterint, permittimus vestra sanctitati, vt communionem illis polliceatur.

CXLIX.

*At singula ad nos perscribantur, quo & nobis quoque vobiscum consentientibus, perfecta cum iis pax ineatur. Cauete autem ne prius illis communionem spondeatis, quam Praesides suos recipiat sancta Synodus: scire quoque volumus vestram sanctitatem, quod si quid horum a vobis fuerit neglectum, neque sanctam Synodum acta vestra habituram rata, neque vos ad communionem suam admissuram esse. Hactenus series praeceptorum, quam Commonitorium dicere consueuere. Adiecit his sancta Synodus litteras ad Theodosium Imperatorem, quarum est exordium d; *Omnia Christi amissum Imperatoris, maiestatis vestrae studia &c.*

d Apud Act. Eph. edi. Pol. to. 4. c. 22.

CL. LEGATI A NESTORIANIS MISSI.

Qui autem à schismaticorum conuenticulo missi fuere, haec sunt eorum nomina. Ioannes Antiochenus, Paulus Emesenus, Himerius Nicomediae, Macarius Laodicensis, Apringius Chalcidensium, Theodoretus Cyri, & Helladius Ptolemaidis, sed octaui nomen deesse videtur: octo namque Episcopos Legatos esse Constantinopolim, litterae eorum ad Rufum datae testantur in fine *e*: octo pariter ab Orthodoxis missos esse constat, cum tamen de septem tantum aliqui affirmarint. Iis igitur consodales schismatis ista mandata dedere *f*:

e Extant apud Act. Eph. edi. Pol. to. 4. cap. 24.

f Apud Cyr. in Apol. in 4 & Conc. Ephe. edit. Comel. 2. c.

CLI.

Quoniam Ecclesiastica causae gratia, propter quam omnes in hanc Ephesiorum vrbem vocati sumus, praesenti tempore vestra nouit pietas, quod iuxta edictum pientissimorum Regum nostrorum in celeberrimam Constantinopolim citati sumus ad suffragandum veritati fideique sanctorum Patrum & rectis dogmatibus, non tamen omnes iussi sumus esse vobiscum. Operaepretium autem est, vt omnium nostrum mens quasi praesentium manifesta fiat. Vnde propria habemus, quae à vobis sunt, & pertinent ad timorem Dei & pacificandam beneque ordinandam Ecclesiam. Quapropter hunc vobis libellum, quo mandatum continetur, fecimus, quo praecipimus & permittimus, perfectamque potestatem tradimus, quam & si nos ipsi praesentes essemus, haberemus, vt cum vos gratia Dei in praedictam magnam ciuitatem peruenerit is, siue apud pientissimum Regem opus fuerit, siue in Consistorio siue, in sancto conuentu, siue Patrum Synodo de his quae inquiruntur, sermo habeatur, hac valeatis libertate dicendi sapientia, atque diligentia, vt vos decet afferre pro communi Ecclesiarum vsu, laboremq; hunc suscipientes pro nobis omnib. scil. manentibus & comitantib. & amantib. & tanquam coram omnib. acta essent habentib. omnia quae in hac causa agitis & acturi estis. Et ipsud ipsum oramus vestram sanctitatem, ne quod communi vsui profuturum & ad gloriā Domini Christi facere minus alacris sit. Tametsi videbitur, Synodalem epistolam cum omnium subscriptione mittendam, confitemur omnes communiter & singuli omni alacritate vos subscripturos, & ad pium exercitum missuros. Quippe manifestum est, quod capitula à Cyrillo Alexandrino adiecta ad fidem Patrum, qui Nicaeno Concilio interfuerunt, tanquam haeretica modis omnibus & à Catholica & Apostolica Ecclesia aliena eiiciuntur. Haec illi, quibus condemnantes Cyrilli capitula subscripsere.

CLII. IVSTA QVERELA CYRILLI CVR NON SIT MISSVS CONSTANTINOP.

Quod vero missi Epheso ab aduersariis essent, qui apud Imperatorem scripta eiusdem Cyrilli redarguere conarentur haeretica, & absente ipso tanta esset causa tractandā, inde accidit, vt iure quidem, vt de minus aequa conditione, apud Imperatorem in Apologia ad eum data idem Cyrillus conqueſtus sit, cum ex parte Nestorii defensorum iussus esset adesse Constantinopoli Ioannes Episcopus Antiochenus, omnium coryphaeus schismaticorum, ipse vero interea Ephesi sub custodia detineri: his enim iure verbis expostulat g: *Praeterea cum relicta Epheso ad illustrem illam ciuitatem adducerentur, qui ad hoc erant à sancta Synodo ordinati, vt iis, quae apud eum acta fuerant, patrocinarentur, cupiebam viris illis adnumerari: primum quidem ob eam causam, vt dominationem vestram viderem: deinde vt coram vobis contra ipsum Antiochenum Episcopum iure agerem, ostenderemq; eum sycophantam egisse, & iniquè insaniisse, impetentibusque furiis esse superatum, propterea quod capita blasphemiarum Nestorii anathematizauit.* haec ipse.

g Cyr. Apol.

CLIII. LVCVBRATIONES CYRILLI CVM DETINERETVR EPHESI.

Relictus autem Cyrillus Ephesi haud otiosè consilia: sed quid agit? Quod enim sciret duodecim illa capitula à se scripta contra Nestorii impietatem ab aduersariis in controuersiam deduci & haeresis infamari, ne perperam ab eis facta ipsorum interpretatione labefactari possent, ipse illis explanationem adiecit, cum tamen tam antè eadem cognita & Orthodoxa fuerint in sancta Synodo approbata. Nam in Apologia ad Theodosium ista habet h: *Fidei namque mea rectitudinis testimonium dedit Romana Ecclesia, & propterea sancta Synodus ex vniuerso Orbe quae sub caelo est (vt ita dicam) congregata. Quod enim nullo pacto*

h Cyr. Apol.

CLIV.

alienum ab Euangelica & Apostolica traditione deprehendimus, & quod reliqua & minime obliquam sacrorum dogmatum semitam percurrant communi sententia confessi sunt, idque scripto in commentarios, qui leguntur, quique à me scribuntur. hæc ipse.

Miserunt eandem Cyrilli explanationem, qui erant Ephesi Nestoriani schismatici ad suos legatos profectos Constantinopolim: sed qui semel pravum imbuisset sensum, vtin de ceterorem partem ipsi à recto deuij, recta quæque contemnerent, & ea quoque calumniari aggressi sunt: nam iidem ipsi in relatione ad suos hæc habent in fine Epistolæ a: *Demum misimus vestræ sanctitati recens factam expositionem ab Alexandrino hæreticorum capitulorum, euidentius etiam per illam ostendens suam impietatem.* ita ipsi. Sed & idem Cyrillus scripsit hoc quoque tempore Apologiam ad Theodosium Imperatorem, quæ incipit: *Diuina & incorrupta natura.* purgat enim se de omnibus à schismaticis contra se calumniis in hunc vsque diem illatis. Sed & tunc temporis *Theodorus Episcopus Anyræ* (vt testatur Gennadius b) *iam iisdem Ephesi moraretur, scripsit aduersus Nestorium librum redarguitorium & confutationis, vt ait, dialectica quidem arte ordinatum, sed auctoritate sacrarum Scripturarum detextum: multis enim assertionibus vsus est, antequam scripturarum testimonia poneret.* hæc ipse. Iam vero quid per legatos, actum sit Constantinopoli, videamus. Sed antequam perueniremus, quid statuerit de Nestorio Imperator, dicendum est.

CLV. SCHISMATICI APVD CHALCEDONEM DAMNATI.

Vbi autem legati Epheso recessissent, mandato Theodosij iussus est Nestorius recedere Epheso, & quo vellet pergere, nulla amplius spe reuertendi ad eadem Constantinopolitanam, è qua iuste depositus fuit. Interea cum legati iam Constantinopolim appropinquarent, idem Theodosius Imperator tranquillitati vrbis consulens, quod sciret ciues in schismaticos Nestorij fautores infenso animo esse, iussit eorum legatos degere apud Chalcedonem. Sed neque qui à sancta Synodo missi sunt, Constantinopolim ingredi voluere. Verum haud æquo animo hæc passi sunt ipsi schismaticorum legati, vt patet ex relatione ab ipsis ad suos Ephesi commorantes conscripta his verbis c:

CLVI. NESTORIVS DIMISSVS PRIVATVS EPISCOPATV.

Postquam Chalcedonem venimus (nam Constantinopolim neque nos, neque aduersarij nostri intrare permissi sumus propter seditiones bonorum monachorum) fama accepimus, quod ante octo dies, priusquam compararemus (ex gloriam pientissimi Regis) dominus Nestorius ab Epheso dimissus sit, vt erat quo iuberet. Vnde valde doluimus: quandoquidem vere ea, quæ illicite & absque iudicio facta sunt, tam robur habere videntur. Videsne, lector, quod ante fæpe nulle signis demonstratum est, schismaticos illos fuisse erga Nestorium propensissimos? sicuti & nunc ipsi ipsam verbis satis, esse illi addictissimos esse declarant? Sed subdunt, quæ in proximo putarent fore agenda: *Scitat autem vestra sanctitas, nos promptos pro fide certamen inituros, & certare velle ad mortem vsque. Expectamus autem hodie, hoc est, vndecimo mensis Gordiei, transiturum pientissimum nostrum Regem ad Rufinianam villam, & illic causam auditurum, &c.* Erat Rufiniana villa locus amœnissimus à Rufino Præfecto constructus, de quo plura superius sub Arcadio Imperatore.

Habes ex his, lector, vnde etiam rerum gestarum tempora colligas, cum testantur se ea scribere vndecima mensis Gordiei ipse mensis Septembris apud Romanos, eademque prorsus dies vndecima mensis: nam testificatione Bedæ ex Anatolio, eandem fuisse rationem mensium Græcorum ac Latinorum, apparet. Sicque intelligas, circa finem mensis Augusti legatos Ephesio profectos esse, Nestorium vero tertia die Septembris absque spe sedis et sedimissum.

CLVII. SCHISMATICI LEGATI IOVERETA RESCVNT.

Cæterum non accidit, vt sperabant legati schismatici, nimirum audiendos se fore in Rufiniana ab Imperatore: quamobrem cum coniicerent illum erga Catholicos esse bene affectum, exulcerati liuore ad ipsum miserabile illum querelarum locupletem, qui ita exorditur e: *Orandum erat, &c.* quo in primis in Cyrilli capitula inuehuntur, calumniantes ea esse hæretica. Cum autem nullum ad libellum oblatum meruissent habere responsum; cum e hoc viderent se habitos esse contemptui, rursus querelas ingeminant, aliumque missus libellum inferunt, cuius est exordium *f: Sæpenumero pietatem vestram, &c.* quo & illud pudendum ad finem ponunt, petentes, ne quis in locum Nestorij in sede collocaretur Episcopus, donec de eodem iterum foret iudicium ventilatum.

Inter hæc autem Theodosius Imperator illud addidit, quod schismaticos vehementius exacerbauit; nimirum cum legatos œcumenicæ Synodi venire intra Vrbem, aduersarios autem ad propria redire præcepit: sed & Acta ab eis aduersus Cyrillum atque Memnonem, vniuersamque Synodum, vt vana penitus abolenda censuit. Hæc cum aduersariorum schismaticorum legati accepissent, vehementi consternati sunt, & eo magis exterriti, quod veluti absoluta omnino causa, ipsi ab Imperatore inauditi dimissi sint. Iidem igitur animo mirum in modum perturbato tertium ad Theodosium supplicem addidere libellum g querelarum plenum, expostulationumque; quod minimum (vt dicebant) qui tuerentur Catholicam fidem, abire iussi essent, aduersarij vero defensores erroris Apollinatis suas recipere sedes iubatentur. est autem libelli queruli exordium: *Non hunc euentum sortiturum vestræ pietatis vocationem expectabamus, &c.* petulanter quidem & perficta fronte agebant fidei Catholicæ defensores, qui hactenus patrocinati essent Nestorianæ blasphemiæ omnium horrendissimæ: talis namque esse solet insitus & pene innatus ex immensa superbia proueniens mos hæreticis, vt impudentissime agentes, qui ex scelere erubescere debuissent atque confundi, insolenter atque proterue iactent se esse fidei Catholicæ defensores, quam produnt, prostituunt, atque penitus perdunt.

CLIX. PVLCHERIA AVG. PRO FIDE CATHOL. LABORAT.

Vigiluit, quod nunquam obdormiuit, pro fide Orthodoxa Pulcheriæ Augustæ studium, quæ fratrem vallatum vndique à Nestorianis Comitibus, penitusque obsitum fluctibus vendaciorum eripuit: qui in lucem tandem emersus, quæ vera, quæve essent falsa perspiciens, lucis operam dare cœpit, doluitque magnopere sanctam Synodum ex falsis Comitum relationibus grauissima passam esse. Industria quidem & vigilantia sanctæ Pulcheriæ res fidei Orthodoxæ in meliorem statum esse positas, licet nec historici, neque Acta Synodalia tradant: satis superque ad hæc perspicue demonstranda, sancti Leonis Papæ, hoc tempore Ecclesiæ Romanæ diaconi, testificatio esse debet: qui postea Pontifex, in omnibus fere meis litteris ad eandem Pulcheriam datis, eiusdem prædicat erga fidem Orthodoxam exhibitum semper studium indefessum & curæ propensiorem, haeque ex parte dignam prædicat totius Catholicæ Ecclesiæ præconiis celebrari. Ipse enim sanctus Leo non aliunde, quam ex rebus iam antea pro Ecclesia Catholica ab ipsa præclare gestis penitus insinuandi argumentum validum petit, vt aduersus Eutychis hæresim tempore sui Pontificatus emergentem ipsam impelleret, vt cum interalia ista scripsit h, quibus propensior Pulcheriæ animus hoc tempore pro fide solicitæ declaratur.

CX. LAVDES PVLCHERIÆ OB DEFENSAM CATHOLICAM.

Quod (inquit) *semper de sancta pietate vestræ mentis præsumpsimus, id plenissime experiendo cognouimus, Christianam fidem, quamuis diuersis pranorum appetatur insidiis, vobis tamen præsentibus, & defensionem eius à Domino præparat s, non posse turbari: non enim Deus, aut suæ misericordiæ sacramentum, aut vestri laboris deesse meritum, quo dudum sancta religionis hostium, ab ipsis visceribus Ecclesiæ depulistis, cum hæresim suam tueri impetus Nestoriana non potuit: quia non sefellit famulam Dei, & discipulam veritatis? quantum simplicibus insit doceri per illa loquacis hominis colorata mendacia, &c.* Rursus vero ad eandem i: *Offertur erga pietatis vestræ dignamateria, qua placitam Domino curam sancti cordis exerceat, & præcedentium meritorum coronis etiam de præsentis victoriæ abolitione mulcipliciet: sicut Nestoriana impietas, ita & Eutychiana blasphemia ab omnium est Catholicorum eliminanda consortio.* hæc & alia plura id genus, quibus eius aduersus Nestorianam hæresim effugandam studium commendatur.

edit. Pelt. tom. 3. c. 2. append. 2. & ibid. c. 3. & apud Cyrel. in Apol.

CLVIII. THEOD. TANDEM FAVET CATHOLICIS.

g Apud Act. Conc. Ephes. edit. Pelt. tom. 3. c. 4. app. n. 2. & apud Cyril. in Apol.

h Leo epist. 59.

i Leo epi. 45.

CLXI. THEOD. PER PVLCHERIAM ROFECIT.

Imbuerat quippe ipsa animum sancta lectione librorum, quos Cyrillus Alexandrinus ipso Nestorianæ hæresis exordio (vt dictum est superius) scripserat ad Reginas, inter quas ipsa tunc altius eminebat. Voluit namque summæ sapientiæ suæ dispensatione diuina prouidentia, vt per virginem summa Virginis dignitas qua Dei mater est appellata, inoffensa penitus seruaretur. Huius igitur clamoribus & aliis vocibus tandem Theodosius excitatus, respiscens cœpit solertius euigilare, & ea curare, quæ ad fidem illibate seruandam conducere verentur: licet quod naturæ clementissimus esset, cum fidei hostibus mitius videretur egisse.

CLXII.

Cæterum cum Nestoriani præter spem omnem, quam conceperant, vidissent Theodosium Imperatorem Pulcheriæ Augustæ opera à Nestorio penitus animo alienatum, atque erga Catholicos redditum propensiorem; indigne ferentes, in vtrumque commori, quod aliter non valerent, calumnijs ambos vehementissime exagitarunt: furore enim perciti ea nefanda de ipsis iactare non sunt veriti, quæ Suidas narrat his verbis: *Nestorio autem adeo infensa fuit Pulcheria, vt qui illum adamabant, rumorem spargerent, eo inuisum esse Pulcheriæ Nestorium quod illam incestus cum fratre Imperatore Theodosio criminatus esset.* hæc scelestissimi illi. Sed quid mirum sic in Christi sanctam virginem insanisse, qui in Virginem virginum sanctissimam Deigenitricem adeo contumeliosi fuere? Sed miro quodam diuino consilio factum est, vt per virginem Christi sponsam Virgo Deipara à Nestorij vindicaretur blasphemijs, dum circumuentum ac penitus obrutum Theodosium Nestorianorum fallacijs è tenebris in perspicuam veritatis lucem eduxit. Cedit itaque Pulcheriæ laudi, quicquid ipse ex hoc tempore pro Catholica fide est vilus egisse: adscribitur autem domesticorum insidijs, si interdum permissi sunt Nestoriani libertius agere; aduersus quos quæ post hæc acta sint, continuatione oratio depromat.

CLXII. SCHISMATICORVM LEGATI ADMISSI TANDEM AD THEODOSIVM.

Theodosius igitur, cassis iam redditis cunctis ab eis aduersus Catholicos Ephesi constituris, annuit tandem, vt iidem Chalcedone transmitterent Constantinopolim & vna cum legatis Synodi œcumenicæ conflictarentur de duodecim Cyrilli capitibus, quos esse hæreticos ipsi adeo proclamarent. Cum autem simul atribæ partes conuenissent, & Cathol corum legati contenderent accersendum esse Cyrillum, qui suam præsens causam ageret: illi rati tergiuersationem hanc esse ex diffidentia malæ causæ, quali primas in eo congressu tuti essent, ad suos Ephesum scripsere iactantes: est autem exordium Epistolæ *a*: *Precibus sanctitatis vestræ datus est nobis accessus ad pietatissimum Regem, &c.* Sed vt eosdem Ephesi in officio continerent, etiam illud mendaciter addidere, Acacium Orthodoxum (puto quidem Melitenum illum sanctissimum Præsulem, de quo læpe superius) in suis scripsisse libris, Diuinitatem passam esse; cum tamen ille non Deitatem, sed Deum, nempe Christum, hominem factum eumque vere Deum, crucis supplicium subiisse diceret. sed ventose iactarunt & illud, nimirum omne sacri Consistorij studium in ipsos esse conuersum, seque à Constantinopolitano populo frequentari, à quo moneretur viriliter pro fide agere.

a Apud Cyril. in Apolog. & apud Act. Ephes. edit. Pelt. tom. 3. c. 6. append. 2.

CLXIV.

Hæc quidem ad suos schismatici; qui tunc & miserunt (vt iisdem literis tradunt) duo expositionis fidei exemplaria Ephesum, vt eis illi subscriberent. Porro alterum illorum ab iisdem subscriptione firmatum, Constantinopolim, qui erant Ephesi, delegatos dedere, quod recitat Cyrillus in Apologetico sesti illius exordium *b*: *Propter Ecclesiasticas quæstiones, &c.* in ea tamen professione ne verbum quidem de hæresis Nestorianæ damnatione habuerunt. Adiecerunt & literas, quæ ine piunte: *quoniam didicimus vestros pro religione labores, &c.* Misere pariter & Cyrilli in duodecim capitula expositionem editam Ephesi. Adiecere insuper epistolam ad Theodosium Imperatorem, qua gratias illi agentes, quod à se missos legatos tandem in unum conspectum admisisset, iusticiorunt pro restitutione Nestorij, quasi illeg time damnatus sit ab hæret cis, nec non pro damnatione capitulorum Cyrilli. incipit autem ipsorum epistola di: *Edocti ex sanctissimorum & pientissimorum ministrorum nostrorum literis &c.*

b Apud Cyril. in Apol. Apud Cyril. in Apol. & Act. Ephes. edit. Pelt. tom. 3. c. 7. append. 2.

Quid demum? Admisit iterum atque iterum, ac quintum vsque Theodosius Imperator schismaticos legatos ad congressum cum aduersarijs coram se habitum. Cum vero eo animo illis derectis iam impij essent & impiratis defensores existere: Imperator ipsos dimisit, & reuerti iussit ad propria: tum ille ad suos, de perationè victi, postremas has dedere literas *c*.

c Apud Cyril. in Apolog. THEODORETI LIBRI DE BVSGESTIS CONSTANTINOP.

Quinto accessus nobis contingit: Et quamuis multum de hæreticis capitulis disputauerimus, inrauerimusque sæpius pientissimo Regi, quod impossibile nobis sit communicare his, qui diuersa sentiunt, si nondum exploserint capitula; & quod Cyrillus etiamsi reiecerit capitula, à nobis suscipiendus non sit, eo quod ipse tam impiæ hæreseos hæresiarches factus sit: nihil tamen profecimus, eo quod & aduersarij instarent, & auditores hos tam impudenter obloquentes non compescerent, nec cogerent eos, vt ad inquisitionem & colloquium venirent. Hæc enim via effugiunt, ne capitula examinentur, & de his disputari prorsus non sinunt. Nos autem propter vestras preces vsque ad mortem instare parati sumus, & neque Cyrillum suscipere, neque capitula ab eo exposita, neque illis communicare, prinsquam explodantur, qua fidei mele adiecta sunt.

CLXVI.

Obsecramus igitur & vestram sanctitatem, vt sapientis eadem quæ nos, eandemque laborem ostendatis certamen enim nobis pro religione est, quam solam habemus spem, & propter quam expectamus fruituros nos benignitate Saluatoris nostri in futuro sæculo. De pientissimo autem & sanctissimo Episcopo Nestorio sciat vestra pietas, quod studuerimus quidem de illo sermonem inferre: sed nunc non potuimus, eo quod omnes vel ad ipsum nomen hostiliter afficiuntur. Nihilominus cura nobis erit, tametsi vt sic habeant, per opportunitatem temporis, ac auditorum benevolentiam etiam hoc facere, si quidem nostro proposito Deus cooperaturus fuerit. Porro vt vestra sanctitas etiam hoc non ignores, scitote quod videntes Cyrillianos tyrannide & fraudibus & adulationa & donis omnes (vt ita dicam) decepisse non raro pientissimum Regem & magnificentissimos Principes obfecrauimus, vt & nos ad Orientem dimitterentur, & vestra pietas ad propria demigraret. Cognoscimus enim, quod in vanum merae necessimus, & instituanon perficimus, eo quod Cyrillus vbique fugit colloquium nostrum, conscius sibi blasphemiæ, quas in duodecim capitulis suis edidit, manifeste redarguendas. Placuit autem pientissimo Regi post multas adhortationes, vt singuli ad propria redeamus, ad hoc, vt Ægyptius & Memnon Ephesius in suis Ecclesijs maneant: si enim poterit Ægyptius omnes excæcare muneribus suis, vt ille quidem tam innumera faciat mala ad thronum suum redeat, ostet vt innocens (nempe Nestorius) vix ad suam mansionem dimittatur. Omnem quæ vbi sciam fraternitatem, & nos & qui nobiscum sunt, pientissimum salutamus. Ioannes episcopus Antiochenus valere vos in Christo precor, domini pientissimi & sapientissimi. Sub subscripsere & alij similiter. hactenus Nestorianorum legatorum ad suos epistola.

d Apud Cyril. & Act. Ephes. edit. Pelt. tom. 3. cap. 8. CLXV. *e Apud Act. Ephes. edit. Pelt. tom. 3. c. 10. append. 2. & apud Cyril. in Apolog.* THEODORETI LIBRI DE BVSGESTIS CONSTANTINOP.

CLXVII.

Vides lector, quam hi Nestorium studio indefesso coluerint, vt vel ex hoc ipso intelligere valeas, quam impie quæ quæque impie adeo contumeliose in tanti hæresiarchæ expugnatores inuehantur. Habentur & literæ Theodoreti eodem ferme tempore Chalcedone datæ ad Alexandrum Hierapolitanum Episcopum in scelere defendendo collegam coniuratum contra Cyrillum: quibus in primis quam nuiter egerit pro causa tuenda, his exorditurverbis *f*: *Nullum humanitatis, nullum asperitatis nullum adhortationis, nullum declamationis genus omisimus, quo apud pientissimum Regem & illustre Consistorium non simus vsi.* & paulo post vide quid de Nestorio: *De amico autem sciat tua sanctitas, quod si quando eius fecerimus mentionem, vel apud pientissimum Regem, vel apud illustre Consistorium defectionis notabamur: tanta sunt eorum, qui intus sunt, in illum inimicitiæ. Et quod est molestissimum, pientissimus Rex pro omnibus alia auersatur nomen, manifeste dicens: De hoc mihi nullus loquatur; specimen enim semel ipse dedit. Attamen dum hic sumus, non cessabimus omni opere & eius partis curam agere, si entes fallam illi ab impia iniustitiam.* hæc cum dicat ipse, iam non solum cum Nestorio vna fuisse vides, sed

f Apud Cyril. ex Act. & apud Act. Ephes. edit. Pelt. tom. 3. c. 9. append. 2.

dixe-

dixerim etiam incorporeum: vnde magis miseris immensam Dei misericordiam erga ipsum, cum postea datum est illi ex eiusmodi tandem barathro impietatis emergere.

CLXVIII. QVID THEODORETVM CONCIONATVM CHALCEDONE.

In quo quidem quam profunde mersus modo ageret, & ex illo accipe, quod (vt ipse iisdem ad Alexandrum datis litteris profitetur) magno licet in periculo irruentium monachorum & aliorum Orthodoxorum ad lapidationem (vt ait) vsque grassantium versaretur: nihilominus non prætermisit aduersus Synodum, ac potissimum contra Cyrilli capitula concionari, Nestorianos Constantinopoli Chalcedonem ad se pertrahere, & illis aperte Nestorij dogmata propinare. est de his ioculpies testis homilia vna illa ipsius Theodoreti, apud Cyrillum Apologeticum hactenus asseruata, quæ inscribit a: *Christus nobis dux sit sermonis, &c.* vbi ad Nestorianos, qui intercepta traiicerent mare, dum Constantinopoli proficiscerentur Chalcedonem, vt ipsum Theodoretum concionantem audirent, hæc ait: *Terribiles prorsus dies fluctus transire ausi estis, vt nostram audiatis vocem, quam vestri pastoris vocis effigiem putatis*, nempe Nestorij. *Desideratis enim audire ea, unde vestri pastoris fistulas; pastoris, quem pastores soci calamo occiderunt, vt putant: ad quos Deus per Prophetam clamat: Pastores multi corruperunt vineam meam, &c.* plura exaggerans in Patres œcumenicæ Synodi, qui Nestorium condemnarant.

a Apud Cyrillum Apol. ad fin.

CLXIX. THEODORETVS PATRIPASSIANISMI MYSTERIVM IMPVGNATI DEMONSTRATVR.

Sed & quomodo Nestorianam illis manifesto absque aliquo velamento hæresim prædicauerit, ex his, quæ ipse fatetur, perfacile senties, vbi inuehitur in Orthodoxos Deum patiem eam affirmantes, sic dicens: *Hunc, qui omnia verbo fecit, & vnica momenti inclinatione exhibet ea, quæ non sunt, vt sint, & de his, quæ non erant, vt essent, sola voluntate quasi obitu horum omnium, passionibus obnoxium facis, & legem proponis, vt adoretur Deus passibilis.* & inferius: *Nos autem inuisibilem & incomprehensibilem, nec cogitabilem, passibilem esse credemus? absit.* & conuersus ad Christum: *Saluator noster & benefactor, ne sic apostata simus adorationis tuæ, ne sic ignorentur tuam naturam, ne sic ingrati simus de tuis donis, vt suspiciamur passibilem nostrum liberatorem, qui nos è passionibus ad impassibilitatem transtulit, & nobis passionibus omnexus impassibilitatem largitus est.* hæc ipse, ex quibus aperte videre datur in Christo personis constituere à se inuicem separatas, nullamque factam in vna persona duarum naturarum vnitatem indiuisam, inconfusam, & inconnectibilem. aeproinde cum negat Deum passum, Christum non esse Deum affirmat, separans naturam diuinam ab humana. cum è contra Catholici, vnione indiuisibili duarum naturarum in vna persona facta, Christum Deum profiterentur passum, vt tamen diuinitatem negarent esse passibilem. Vides igitur hominem, cum liberos inter suos haberet affectus, quæ effutire soleret: cum & litteris suis calamniose asserat Catholicos vnam tantum in Christo prædicare naturam, cum tamen hi faterentur ex duabus naturis vnam esse personam: qua etiam ca sumnia prosecutus est Cyrilli capitula, quasi ille, cum Deum passum esse dixerit, Deitatem passibilem constituerit.

CLXX.

Sed mitum dictu, quam calumniose ad suam ipsorum hæresim astruendam citare iidem Nestoriani consueuerint sanctos Patres, quantaque mentiri iactantia, vniuersos ferme Orbis Episcopos secum sentire, & ex Orthodoxis pro libitu hæreticos reddere, vt suis litteris ad Rufum b presbyterum fecisse noscuntur, dum vt hominem pellicerent ad Nestorij hæresim consectandam, Martinum quendam finxerunt Mediolanensem Episcopum esse Nestorianum, missseque tractarum sancti Ambrosij de Incarnatione ad Imperatores, quo Cyrilli impugnaretur sententia, & Nestoriana hæresis firmaretur: cum reuera nullus eius nominis extiterit his temporibus Mediolanensis Episcopus; & longe procul abesset, vt sanctus Ambrosius suis scriptis confirmaret dogma Nestorij. hæc erant artes hæreticorum, pro animi sententia, quod vellent, absque pudore fingere, mentiri, & subdole atque veteratorie cuncta peragere.

b Extant apud Alf. Epheſ. edit. Pelt. tom. 3. pag. 91. THEODORET. QVÆ AD RVFVM CRISPIN. SCRIPSERIT.

Dimissi tandem ab Imperatore legati schismaticæ & hæreticæ factionis, abire iussi sunt ad Ecclesias suas: cum Iohannes illorum dux Episcopus Antiochenus vltimum Vale pronuncians, perbreuem illum sermonem ad suos Nestorianos habuit, cuius est exordium c: *Sancta lex est, vt patribus accepta seruentur ea, quæ filiorum sunt. Meus est Galaad, meus est Manasses, imo non mei sunt, sed Dei, eius qui vestram cum nostra congregauit Ecclesiam, &c.* hæc & alia arrogantia plena, vendicans sibi Nestorianos, qui erant Constantinopoli, Nestorio eorum Episcopo destitutos.

CLXXI.

c Apud Cyrillum Apol. ad fin. c)

Hunc tandem finem accepit hæreticorum & schismaticorum factiosa rebellio atque violenta tyrannis, quæ ad quinque ferme mensium spatium vehementissime contrariis fluctibus exagitauit Ecclesiam. Licet igitur sancita à Patribus damnatio hæresis Nestorianæ cum auctore suo Nestorio firmum vigorem obtinuerit: quæ tamen ab eadem Synodo statuta fuerunt aduersus Iohannem Antiochenum atque collegas sacerdotio ac sede priuatos, haud adeo propere visa sunt Imperatori executioni fore mandanda, sed ipse pacis ineundæ sunt retardata, ne cum Iohanne Antiocheno totius Syriæ Episcopi ab Ecclesia Catholica separarentur. Sic igitur hoc prætextu permissus est Ioannes cum suis ad Ecclesias sibi creditas absque iactura redire: quod quidem diuino consilio factum esse, exitus declarauit: nam anno sequenti dissidentibus ad concordiam reuocatis, composita pax, Ecclesiisque tranquillitas reddita est. Sed non profuerunt Nestorio istæ moræ, qui cum suis in monasterio sancti Euprepij apud Antiochiam permissus est d agere ad quadriennium, si forte ab insania resipiscerer. Verum cum compertus esset maiori obstinatione obriguisse, decreta est illi relegatio Oasena omnium detestima, de qua suo loco inferius agendum.

CLXXII. CYRILLVS ET SOCII PERMISSI IN SVAS ECCLES. REDIRE.

d Euagr. lib. 1. c. 7.

Antequam autem recederent legati schismaticorum, creatum fuisse Iodo Nestorij Constantinopolitanum Episcopum Maximianum, habent Acta e quædam, quæ minime mihi probantur, cum plura simul mendacia insuta habeant; vt cum ibi dicitur, hoc anno statim Nestorium in exilium missum esse; cum ex his, quæ suo loco certa restificatione dicentur, constet nonnisi post annos quatuor Nestorio exilium irrogatum. Præterea si verum esse: ante horum legatorum profectionem Maximianum in locum Nestorij subrogatum esse; vtique Theodoretus & alij in litteris tunc cum profecturi essent datis, eiusdem suffectionis meminissent: quamobrem in contrariam potius sententiam imus. Creatum quidem Maximianum in locum Nestorij Episcopum Constantinopolitanum octaua Nouembris, Socrates f auctor est. Sed cum trimestre spatium interlapsum ab eiusdem depositione Nestorij vsque ad substitutionem Maximiani tradit g, plane in numero esse errorem, affirmare necesse est: nam cum superiori capite dicat h, mense Iunij depositum esse Nestorium; non tres, sed quatuor menses intercurrisse oportuit à Nestorij depositione vsque ad Maximiani subrogationem. Idipsum affirmat de quatuor mensibus Liberatus diaconus in Breuiario, cum ait i: *De electione Episcopi rursum quæstio orta est. Multi enim Philippum quærebant presbyterum, quia à Ioanne cognomento Chrysostomo diaconus fuerat ordinatus, multaque scripsit volumina contra Iulianum Apostatam Imperatorem. Alij vero Proclum presbyterum quærebant, quem ad Cyzicum Sisinnius Episcopum ordinauit. Qui priusquam Cyzicum proficisceretur, procedentes ciues eiusdem ciuitatis Dalmatium monachum sibimet ordinauerunt Episcopum, quoniam Attico prædecessori Sisinnij sola hæc præstitum videbatur*, nimirum vt Episcopus Constantinopolitanus daret Episcopum Cyzicenis. *sed Proceribus Palatij vt fieret disputit: quod quidem factum est postea. Manebat ergo Proclus non habens Ecclesiam propriam, qui tum in Ecclesia Catholica Constantinopoli valde floruit. Cumque quatuor transissent menses post Nestorij damnationem, Maximianus ordinatus Episcopus, vita quidem Monachus, ordine vero presbyter, constantis quidem fidei, idiota tamen sermone sub quiete viuere eligebat*, hæc Liberatus: eadem ferme Socrates k, qui & catalogum texit eorum, qui exalta

CLXXIII.

e Apud Alf. Epheſ. edit. Pelt. m. 5. cap. 1. DE MAXIMIANI ELECTIONE IN ECCLESIA CONSTANTINOP.

f Socr. lib. 7. c. 3. in fin.

g Idem lib. eod. c. 34.

h Socrat. lib. 7. c. 33.

i Liberat. diac. Breuic. cap. 7.

k Socr. lib. 7. cap. 34.

exalia in aliam sedem translati sunt. Addit autem inferius, a Cælestinum Romanum Pontificem rescripsisse, nihil esse impedimento, quominus vnius ciuitatis Episcopus in aliam posset Ecclesiam transferri: quod quidem decretum Cælestini licet post Maximiani electionem innotuisset, profuit tamen Proclo, cum defuncto Maximiano, consestim in locum eius (vt suo loco dicemus) subrogatus est. desideratur eiusmodi Epistola Cælestini. De creatione vero Maximiani in reditu Cyrilli hæc habentur in aliis Actis Concilij Ephesini b:

a Idem eod. lib. c 29.

b Ex eod. Act. Augustino.

CLXXIV

Iussit autem hic, qui de sancto & magno vniuersali Concilio erant (nempe octo legatis missis) ingredi in Ecclesiam, & ordinare Episcopum sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ: quod etiam factum est. Ingressi autem ordinauerunt Maximianum Episcopum. Et post hæc iussit Imperator, omnes Episcopos abire vnumquemque in propriam regionem: & abierunt. Manset hic Ioannes Antiochenus Episcopus, & qui cum eo erant insegregati existentes. Ingressus est autem Cyrillus Episcopus Alexandriam Athyr tertia, & suscepit eum ciuitas cum multa excellentia gloriæ. hactenus ibi. Porro tertia mensis Athyr eadem dies est, quæ apud Romanos tertio Kalendas Nouembris. Scripserunt & legati ad Cyrillum de Maximiani ordinatione, qui has ad eum literas reddidit c:

c Ex eod. cod. Act. & Augustino.

CLXXV.

Dominis desiderabilibus & Dei cultoribus & comministris venerabili, Flauiano, Arcadio, Proiecto, Firmo, Theodoto, Acacio, & Philippo presbytero, Cyrillus in Domino salutem.

Satisfactum nobis est iterum, & ipso experimento cognouimus quia veritas vincit & vincit secundum sancti vocem: resistit autem ei omnino nihil: *est autem sic validissima, vt insurgat aduersus omnes inimicos, & resistentium sibi virtutem soluat. Ecce enim, ecce falsæ quidem loquentium ora destruit, & illicitarum blasphemiarum calygo cessauit, respicit autem veritatis dogmatum pulchritudo, ordinato Episcopo secundum decretum Dei atque Concilium per sanctitatem vestram reuerendissimo & Dei cultore Maximiano, quem etiam & longa ætas ornauit non in delitiis & deliciis constitutum, sed in laboribus & virtute, & qui multa rerum decoratus est cura pro veritate & dogmatibus pietatis. Congaudens igitur vniuersis Ecclesiis & populis ibidem constantis, merito proclamabo: Benedictus Dominus, quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ. Non enim poterat dormitare sic bonus pastor, vt etiam suam animam poneret pro ouibus, & semper salutifera sciens, iam antiquam* quidem bestiam à sacra & diuina aula repulit. *Sapientissimum autem, & totius virtutis insignem præceptorem elegit, quem etiam credimus decorari in omni bono, & venerabili atque præcipua virtute pollentem gubernare sub sua manu populum constitutum. Incolumes vos esse in Domino & nostri memores, optamus, carissimi & desideratissimi,* hæc sanctus Cyrillus.

*omnium

*& aliquando

Simulac autem Constantinopolitanæ Ecclesiæ thronum Maximianus conscendit, ad vere magnum sanctumque Cyrillum Alexandrinum Episcopum tanti certaminis decoratum insignibus mentis conuertens oculos, has ad eum literas dedit d:

CLXXVI

d Apud Act. Ephes. edit. Pelt. tom. 4. c. 24. & apud Cyril. epist 24.

MAXIMIANI EPISTOLA DE CYRILLI MERITIS LAVDIBVS.

Religiosissimo Deoque dilectissimo Comministro Cyrillo Archiepiscopo Alexandrino Maximianus in Domino salutem.

Expletum est desiderium tuum, Deo deuotissime; perfectum est, quod religionis causa suscepera; ad finem perductum est pietatis tuæ votum: spectaculum factus es & Angelis & hominibus, vniuersisque Christi sacerdotibus. Neque enim solum in Christum credidisti, sed incommoda quoque pro ipso pertulisti. Solus dignus existimatus es, qui e *stigmata illius in corpore tuo portares. Confessus es illum coram hominibus, promeritus es, vt ipse te confiteretur coram* g *Patre in præsentia Angelorum. Redimitus es coronis, quæ pro pietate certantibus debentur. Potuisti omnia in Christo, qui te confirmauit; humiliasti satanam per patientiam: contempsisti tormenta: conculcasti furorem Principum: famem pro nihilo duxisti: panem* h *enim habebas, qui de cælo descendens cælestem vitam hominibus impartitur. Quia vero nos nec ab his ab fuimus, dum & hic sensibiliter castigamur, & vestras afflictiones, quas, dum præcipatibus & potestatibus, dum mundi dominis & rectoribus tenebrarum harum, dum nequitiæ spiritibus resistitis, solas audiuimus accepimus.*

e 1. Cor. 4. Philip. 11.

f Gal. 4.

g Matth. 10.

h Ioan. 6.

Quia vero ad magnæ huius ciuitatis Episcopatum promeri summum dignare, Deo dilectissime, tum precibus non falsire, tum consiliis quoque dirigere, tum omni denique benevolentia studio prosequi, quo hac ratione illud Scripturæ i *dictum in nobis adimpleatur: Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Vere enim spiritualis dilectio munita ciuitas est, quæ neque consiliis à diabolo suffodi, neque scalis ab eodem potest superari, neque etiam bellicis satanæ machinis cedere nouit, vt quæ à Christo Domino custodiatur, Christo vtique illo, qui mundum hunc deuicit, & sempiterna bona tibi præparauit, & aliquando nihilominus dixit* k: *Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Cum itaque Christo Domino dignus suaseris, propterea quod crucem tuam sustulisti, sectatorque illius effectus sis: Christum pro nobis deprecari ne omittas, fraterna virtutis ornamenta proprias prærogatiuas esse ratus. Vale in Domino, & pro me Deo dilectissime & sanctissime frater ac comminister ora.* hactenus ad Cyrillum Maximianus: quæ recitasse voluimus tamquam post victoriam triumphi carmen. Reddidit vero ad Maximianum Cyrillus literas, quarum est exordium l. *Opportune, vt arbitror, &c.*

i Prouer. 18.

k Matth. 10.

CLXXVII.

Porro si Duces laus cedit absque inuidia Imperatori; cuinam primæ debentur tantæ gloriæ, & Cyrilli & comministrorum laboribus partæ, nisi illi, cuius personam gerebat, vicemque gerebat, Cælestino, inquam, Romano Pontifici? Quod non ignorantes nobiles illius temporis scriptores, gloriosum affixere æternæ memoriæ tantæ victoriæ titulum; adscripsereque Cælestino. Qui enim inter præcipuos eminebat, sanctus Prosper ita de ipso m *Per hunc virum* (Cælestinum videlicet) *omnes Orientales Ecclesiæ gemina peste purgatæ sunt, quando Cyrillo Alexandrinæ vrbis Antistiti, gloriosissimo fidei Catholicæ defensori, ad execrandam Nestorianam impietatem, Apostolico auxiliatus est gladio: quo etiam Pelagiani, dum cognatis confoederantur erroribus, iterum prosternerentur.* hæc Prosper. Quæ minime ignorantes ipsi Patres, qui Ephesi conuenerunt, necnon Maximianus ipse recens creatus Episcopus, atque etiam Theodosius Imperator, legationem miserunt ad ipsum Cælestinum Romanum Pontificem, eidem gratulantes de prostrata cum auctore hæresi Nestoriana. Missi ad hoc sunt Romam Ioannes presbyter & Epictetus diaconus, qui Romam peruenerunt ipso die Natalis Domini: agemus de his anno sequenti.

l Apud Act. Ephesidas. Pelt. tom. 4. c. 25. & post Apol. Cyril.

CLXXVIII.

CÆLEST. PP. GLORIA DE DAMNATA HERESI NESTORIANA. in Proph. in a Colestium propfinum.

Sed quod omne datum optimum, & omne donum perfectum descendere à Patre luminum sancta Dei Ecclesia nouit, eidem ipsi immortales gratias egit, quod vndex exticisset Filij Deitatis, & matris eius honoris, vtriusque præconia illis vocibus celebrans, quas à sanctis sciret frequentaras esse Patribus, vbique locorum MATREM DEI MARIAM omnium ore cantans, laudans, atque prædicans. Tunc & additamentum illud accepisse creditur Angelica salutatio: SANCTA MARIA MATER DEI ORA PRO NOBIS, &c. quod omnium Fidelium ore dici, ac frequentius repeti, & tamquam prima quædam elementa à pijs parentibus vna ferme cum lacte infantibus propinari contigit: vt fieret secundum illud Propheticum n: *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem tuam*, illuderentque superbo draconi pueruli.

n Psal. 8. Matth. 21.

CXXC.

Sed & Pulcheria Augusta virgo sanctissima, cuius in seruanda fouendaque aduersus nouam hæresim fide Catholica commendata semper est vigilantia atque studium, excitauit o amplissimum tantæ victoriæ monumentum, veluti triumphalem fornicem, erigens nimirum sub nomine Dei genitricis Mariæ augustissimum templum in Blachernis iuxta mare positum, quod sua postea mole labans Iustinianus Imperator restituit. Hæc quidem Constantinopoli Nouæ Romæ à sancta Pulcheria facta fuere: cuius exemplo excitatæ sunt Fidelium mentes, vt in diuersis Orbis partibus id ipsum præstarent, factumque est,

S. PVLCHERIA ERIGIT TEMPLVM MARIÆ. o Niceph. lib. 14. c. 2. & Proph. de edif. Iustin. imp. c. 1.

vt

vt licet frequentes antea esset cultus sanctissimæ Deiparæ; post hæc diuino excitante Spiritu, frequentior fuerit atque celebrior, vixque reperiri esset, qui absque titulo Deigenitricis nominaret sanctam Mariam.

CXXCI. Adiecit autem ad hæc omnia Theodosius, vt Irenæum Comitem profectum cum Nestorio Ephesum, ob studium erga eum impensum aduersus Catholicam fidem exactorarit: quem vt patronum Episcopi Syri creauerunt postea Tyri Episcopum, à qua etiam præfectura iussu eiusdem Imperatoris depositus est, vt suo loco dicetur. Parem quidem itrogitam fuisse pœnam in Candidianum, Palladium, atque Ioannem, qui mendacibus relationibus fidificassent Imperatorem, & de sanctis Episcopis Ephesi congregatis adeo male merit essent, posumus intelligere; nimirum vt par sententia percelleret eos, quos par delictum obnoxios eidem iudicio reddi disset.

CXXCII. Sed quid interea filij tenebrarum? Num iuxta illud a: *Impij in tenebris conticescent*: pudore suffusi deuorabant sub silentio mœrore confusum, & obmutue e? nihil minus. Etenim ipse Nestorius caput super omnes filios lopereæ, indultum ad pœnitentiam tempus illud totum impendit in coacernandis maledictis atque ea omnibus, libros conficiens aduersus Catholicam doctrinam à sacrosancta œcumenica Synodo Ephesina comprobatam; quos vltricibus flammis absumendos, (vt suo loco dicemus) Imperialis sanctio condemnauit b. Sed & Theodoretus eiusdem patronus, & Catholicorum dogmatum tunc temporis oppugnator, impulsu Ioannis Episcopi Antiocheni, rursus aduersus Cyrilli capitula, & editam ab eo defensionem vibrat tela, dum eadem nouis scriptis impugnat: dedit enim literas ad Episcopos in Italia positos, qui erant magni nominis, nempe Mediolanensem, Aquileiensem, & Rauennatem, clamans & obstrepens, instaurasse Cyrillum suis capitul s hæresim Apollinar s. testatur id quidem ipsemet Theodoretus in Epistola postea scripta ad Dominum Episcopum Antiochenum c. Qui enim à Romano Episcopo per Cyrillum sciebat Nestorium impugnari, in illum, si potuisset, concitare studuit celebriores Italiæ sacerdotes. Sed quid illi reseripserint, ipse silet: ostentasset vtique & proclamasset, si quid in Cyrillum iidem Episcopi reseripsissent. Sed ab illis repercussus (vt par est credere) ne inæ esset proditor temeritatis; quæ reseripserint, conticuit, sa ius iudicauit.

CXXCIII. Quid præterea? Non satis visus vnus Theodoretus Ioanni: nam & Andream Episcopum aduersus Cyrillum armauit, impellens, vt contra Cyrilli capitula scriberet: editumque est ab eo opus nomine Orientalium, quo maioris ponderis haberetur. De his plane ambobus Cyrillus meminit in admonitione ad Eulogium data, vbi in fine air d: *Deinde & contradictiones habes omne contra eos factas, qui aduersum capitula Synodi ea scripserunt. Sunt autem duo Episcopi, qui hoc fecerunt, Andreas & Theodoretus.* hæc ipse. Tulit autem Andreas à Iohanne Episcopo Antiocheno eam pro impietate mercedem, vt crearetur Episcopus Samosatenus ex monacho Constantinopolitano ob susceptam Nestorianæ impietatis defensionem; quem summis laudibus ipse celebrauit Theodoretus e Epistolis ad ipsum scriptis. Cæterum Cyrillus contrariis scriptis horum omnium moliriones disiecit: contra Orientales enim scripsit Apologeticum, contra Theodoretum vero commentarium ad Euoptium; in cuius exordio, quum vituperanderet ea Theodoreti scripta, his in primis verbis significat, vbi ait f: *Lectis autem his, quæ in eo habentur, gratias Deo cum hymnis offerebam, tantum non & illud dicens: Domine libera me à labiis iniquis & à lingua dolosa. Sentiebam enim me vbique calumniis impeti, idque per singula capita. Cogitabam autem & hoc, quod familiares nonnulli dicebant? vtrum ipsum in literis exercitatum, & in sacrarum literarum cognitione maxime proiectum. Verum ab intelligentia efficax horum capitulorum tantum abscessit, vt de eo nunc plane sentiam, quod quorundam desiderijs indulgens, fingat se ignorantem, &c.* Sed de his hactenus: iam vero emergit stylus è spineris Orientalibus, & se transferat ad res gestas in Occidente. Sed nusquam pax, turbato ab hæreticis vtroque orbe.

CXXCIV GALLICANI PRESBYTERI INSVPPENTES ADVERSVS AVG. SCRIPTA PER CÆLESTINVM COERCENTVR.

Haud enim leuis perturbatio exagitabat Occidentalem Ecclesiam ob perulantiam quorundam Gallorum presbyterorum (vt anno superiori dictum est) temere fugillantium sancti Augustini aduersus Pelagianos commentarios editos, in quos contraria scripta obiecisse sanctum Prosperum Aquitanum, æque suo loco demonstratum est. Sed quod nescirat semel veritatis transgressa limitem hæreticorum procacia modestiæ repagulo contineri, & conuinci, licet rationibus possit, vinci tamen nescia obstinate resiliat: si sem audacius obstitere, & quæque insana effutire in sanctissimum atque celebertimum Ecclesiæ Doctorem minime destitere. Quamobrem vt qui scriptis minime suaderi potuissent, auctoritate Apostolicæ sedis compescerentur, idem sanctus Prosper cum collega Hilario Arelatensi ad Cælestinum Romanum Pont ficem profectionem instituit: qui ambo apud eundem studiose egerunt, vt eiusmodi nugatoribus ora (quod par erat) obstrueret. Cælestinus igitur, qui haud pridem ad dubitationes aliquas litteris Turonij Episcopi consultus plenissime scripserat, putans illa sufficere potuisse; cum modo rursus presbyteros obstrepere, relatione Prosperi & Hilarij percepisset; ad Episcopos; in quorum illi Ecclesiis presbyterio fungerentur, scripsit Epistolam redarguens in primis eos, quod sinant, ipsis tacentibus, in Ecclesia loqui presbyteros, cum absque Episcopo nihil illis concessum sit de doctrina præsumere. Est Epistolæ exordium g: *Apostoli verba præcepti sunt, apud Iudæos atque Gentiles sine offensione nos esse debere, &c.*

g *Cælest. epist. 8.*

CXXCV. CÆLESTINVS PP. S. AVGVSTINVM MIRIFICE LAVDAT.

Post multa vero in Episcoporum reprehensionem sinentium talia garrire; presbyteros incolcata de sancto Augustino, cuius doctrina ab illis in suspicionem hæresis temere adducebatur, hæc ait: *Augustinum sanctæ recordationis virum pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus; hesterna vmquam hunc falsæ suspicionis saltem rumor aspersit: quem tanta scientia olim fuisse meminimus, vt inter magistros optimos etiam ante à meis decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt: vtpote qui vbique cum actu & amori fuerit & honori. Vnde refiatur talibus, quos male crescere videmus. Nefas est hac pati religiosas animas, quarum afflictione (quia membra nostra sunt) nos quoque conuenit macerari: quamuis maneat hos beatitudo promissa, quicumque probantur propter iustitiam persecutionem sustinere, &c.* iunguntur Epistolæ capita quædam aduersus Pelagianos errores ab Apostolica sede olim & ab Africanis decreta Conciliis, quibus deberent insistere, qui sub Catholico nomine licet Pelagiu m atque Cælestium anathemate condemnarent, eorum tamen defendere conarentur errores. Putantur illa capita esse Prosperi, qui (vt profiteri videtur) ea collegit ex decretis Romanorum Pontificum, simulque Conciliis Africanis, vbi idem auctor hæc habet in fine: *Profundiores vero difficiliores que partes occurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut nos non audemus contemnere, ita non licere habemus astruere; quia ad confitendum gratiam Dei, cuius operi & dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quicquid secundum prædictas regulas Apostolica sedis nos scripta docerent; vt prorsus non opinentur Catholicum, quod appareat præfixis sententijs esse contrarium.* his, inquam profitetur, profundiores quæstiones illas de prædestinatione sanctorum nequaquam ab Apostolica sede definiras; illasque tantum esse stabilitas, quæ ad condemnationem errorum satis posse sufficere viderentur.

CXXCVI TRADITIONIB. APOSTOLICIS HAERESIS PELAGIANA CONFVTATVR.

Sed & illa ab eodem auctore inculcata notanda sunt, quibus demonstrant, non decretis dumtaxat Romanorum Conciliorum prorsus destrui Pelagianos errores, sed traditionibus Apostolicis, quas vsu & iugi obseruatione receperit Ecclesia Catholica, eosdem penitus labefactari; dum videlicet orati confuerit pro infidelibus, Paganis, Iudæis, hæreticis, schismaticis, atque lapsis, necnon catechumenis; sic plane docens, absque diuina gratia illos non posse ad salutem accessum habere. Dumque rursus exorcismis & exufflationibus abigunt à proxi-

me baptizandis spiritus nequam, plane factis profitetur Ecclesia, peccato originali humanam naturam esse corruptam, & à satana occupatam, ac Dei gratia indigere, vt liberetur.

CXXC VII.

Sed quod ad dictam Cælestini Epistolam spectat: sanctus Prosper, qui eius scribendæ cum Hilario auctor accessit, cum aduersus Collatorem agit, de ea his verbis meminit: necnon de eodem Cælestino Romano Pontifice *a*: *Per hunc (inquit) virum intra Gallias ista ipsis, qui sanctæ memoriæ Augustini scripta reprehendunt, maleloquentia est adempta libertas, quando consultationum actione suscepta, & librorum, qui errantibus displicebant; pietate laudata, quid oporteret de eorum auctoritate sentire, sancto manifestante eloquio, euidenter pronuncians, quantum sibi præsumptionis istius nouitas displiceret, qua auderent quidam aduersus antiquos magistros insolenter insurgere, & indisciplinata calumnia in prædicatorem veritatis obstrepere.* subdit his recitatum Cælestini de sancto Augustino nuper elogium, qui ista mox addit: *Contra istam clarissimæ laudatoris tubam, contra istam sacratissimi testimonij dignitatem audet quisquam malignæ interpretationis murmur emittere, & perfidiæ sinceriscumque sententia nubem obliquæ ambiguitatis obtendere? vt scilicet quia in Epistola Papæ, librorum, de quibus actum est, non expressus est titulus, hinc eos appareat non approbatos, & istam in sanctum Augustinum laudationem pro auctoramento fuisse collatam.* hæc Prosper in eos, qui cum obniti literis Cælestini Papæ minime auderent, ex eis tamen haud approbatos esse omnes Augustini libros cauillabantur. Vnde subdit: *Maneat plane, maneat ista conditio, vt horum librorum nouitas repudiata videatur, si in eadem causa eiusdem viri dissentit antiquitas, vt & inutile & incongruum iudicatur, quod ab his, quæ contra Pelagianos condidit, dissonans inuenitur.* ac paulo post *Agnoscant calumniatores superfluo se obiecere, quod his libris non speciale, neque discretum testimonium sit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur: Apostolica enim sedes, quod à præcognitis sibi non discrepat, cum præcognita probat, & quod indubitanter hungit, laudenda diuidit, &c.* sed hæ sub Sixto emersérunt calumniosæ exceptiones, cum Sanct. Prosper aduersus nos insurgens, contra Collatorem (vt dicemus) volumen elaborauit. Vides iam ex his, quantæ essent existimationis literæ Romanorum Pontificum.

a Prosp. aduer. Collatorem propè finem.

QVÆ PROSPER DE CÆLESTINI EPIST.

CXXC VIII.

Meminit huius quoque Cælestini Epistolæ Photius in Bibliotheca, vbi ait de ipso Cælestino: *Scripsit quoque ad Episcopos Galliarum de fide sancti Augustini.* Agit insuper laudatque dictam Cælestini Epistolam etiam Vincentius Lirinensis, vbi ait *b*: *Sed & Papa Cælestinus pari modo, eademque sententia ait enim, &c.* post recensita vero eius dicta aduersus Nouatores, addit: *Ergo hæc fuit beati Cælestini beata sententia, non vt vetustas cessaret obtinere nouitatem, sed potius nouitas desineret incessere vetustatem: quibus Apostolicis Catholicisque decretis quisquis refragatur, insultet primum omnium necesse est memoriæ sancti Cælestini, qui statuit, vt desineret mos fieri nouitas vetustatem.* hæc Vincentius de dicta Epistola Cælestini, quam tanti ponderis esse docet, vt satis sit ad omnes hæreles euertendis nouas sententias in Ecclesiam inducentes; quo fortissimum argumento tum Pelagianorum, tum aliorum omnium hæreticorum fundamenta idem auctor conuellit opere illo contra hæreles scripto, certe aureo. Ex quo intelligas, longe diuersum esse Vincentium hunc Lirinensem ab illo Vincentio homine Pelagiano, cuius sunt Vincentianæ obiectiones, quas sanctus Prosper egregie confutauit. hic namque monachus Lirinensis monasterij fuit, ille vero vnus ex presbyteris illis Gallicanis, qui vna cum collegis inuidiose sancti Augustini scripta carpebat, de quo Gennadius meminit *c*, eius lucubrationes recensens, eumque ab hoc ostendit esse diuersum, quem Lirinensem presbyterum nominat *d*: cuius etiam mentionem facit sanctus Eucherius in præfatione libri institutionum ad Salonium, quem vna cum Saluiano eloquentia & sapientia celebrem fuisse commendat.

b Vincent. Lirin. aduersus hæres. c. 6.

VINCENTIVS GALLICANI DVO INTER SE DIVERSI.

c Genna. de Script. Eccles. c. 80.
d Idem c. 64.

CXXCIX DE SVLPITIO SEVERO.

Inter allos vero, quos recensuimus Aquitaniæ presbyteros Pelagij fuligine denigratos, quos sua Epistola Cælestinus Papa insectatus est, fuit Seuerus Sulpitius ille discipulus & scriptor vitæ sancti Martini, & sancto Paulino Nolano Ep scopo amicitia coniunctissimus: Hic, inquam, arreptus & ipse ea allucinone Pelagianæ hæresis in Aquitania potissimum exundantis, tandem magno Dei beneficio resipuit, atque in se ipsum vindex insurrexit erroris. De eo enim ista Gennadius *e*: *Seuerus presbyter, cognomento Sulpitius, vir genere & literis nobilis & pauperatis & humilitatis amore conspicuus.* & in fine post enumeratas eius lucubrationes ista addit: *Hic in senectute sua à Pelagianis deceptus, & agnoscens loquacitatis culpam, silentium vsque ad mortem tenuit, vt peccatum, quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret.* hæc cum Gennadius illius æqualis dicat, par est credere ipsum Seuerum hoc resipuisse tempore, quo percelebris ista, de qua est sermo, Cælestini Romani Pontificis aduersus Pelagianos ad eiusdem prouinciæ Episcopos scripta Epistola ipsi (vt credi potest) innotuit, ex qua fe ab Ecclesia Catholica deuium esse sensit, & pharmacum ad euomendum epotum venenum accipiens sanatus est.

e Genna. de Vir. illust. cap. 29.

Sed hic illud considerandum: quomodo hunc Seuerum Sulpicium dicant fuisse aliqui Episcopum Bituricensem, quem Gennadius collega eius atque gentilis non nisi presbyterum nominet, & in eo ordine pœnitentem dicat esse defunctum? cuius quidem testificatione, hominis certe haud rerum Seueri ipsius ignari, vtpote in eadem prouincia viuentis, aliquando existimati, hunc diuersum esse Sulpitium ab illo, quem dicunt Episcopum Bituricensem; licet post Gilbertum, * qui pro eo scripsit Apologiam, Archiepiscopum Bituricensem appellet. certe apud me maioris est auctoritatis Gennadius Massiliensis suitemporis res gestas scribens, quam quinis alius post plura elapsa sæcula aliter sentiens. Scimus intabulis Ecclesiæ Bituricensis duos eius Ecclesiæ esse adnumeratos Sulpitios Episcopos, eosdemque sanctitatis titulo insignitos, & inter sanctos in Martyrologiis receptos, quorum alter Pius, Seuerus alter est dictus, alter decimaseptima Ianuarij, alter vigesimanona eiusdem mensis colitur. Neminem repeti antiquiorum, qui hunc Seuerum, de quo est sermo, Episcopum nominet, verum tantummodo presbyterum, sicut & Honorius retexens Catalogum clarorum virorum. Sed & longe procul abest, vt qui in tabulis Episcoporum Bituricensium ponitur Sulpitius Seuerus sub Gunthranno Rege vixisse, interfuisseque Matiseonensi Concilio sub eodem Rege celebrato, hic sit, de quo est sermo: nam ille Sulpitius cognomento Pius dictus est, & sub Gunthranno Rege sedisse successorem Remigij, habet *f* Gregorius Turonensis: procul vero abhorret, vt Seuerus Sulpitius discipulus Sanct. Martini ad Gunthranni tempora deduci possit: vnde plane fatendum sit in eas tabulas errorem illapsum, quod etiam in Notis diximus. Quia autem hoc sæculo illustrauit sedem Bituricensem, fuit sanctus Simplicius arbitrio Sydonij Apollinaris creatus Episcopus, de quo ad Euphronium, necnon ad Perpetuum sanctos Episcopos extant eiusdem Sydonij *g* Epistolæ, atque concio in eius habita electione. At de his hactenus.

CXXCI. DE SANCTO PATRITIO APOSTOLATVS AD SCOTOS ET HIBERNOS.

Hoc eodem anno sub iisdem Consulibus sanctus Prosper missum ait Palladium ordinatum primum Episcopum ad Scotos: perductum quoque fuisse ad Hiberniam insulam, sed cito morte subductum ex hac vita migrasse, ex Probo, qui res gestas sancti Patritij sic ripsit, dictum est superius. Hibernorum quidem conuersionem DEVS sancto Patritio reseruauit: qui (vt tradunt) Scotos genere, natus ex sancti Martini Turonensis Episcopi sorore, ab eo clericus ordinatus, quadriennium sub eius institutione transegit: inde à sancto Germano Antisiodorensi Episcopo sacris literis imbutus. Vocatus vero à Deo ad Hibernorum conuersionem, non prius illuc se contulit, quam Romam ad Cælestinum Papam accesserit, acceptus ab Apostolica Sede ad eius gentis conuersionem Apostolatum, hæc quidem Probus hac Sigebertus: verum ille ab Amatore Episcopo ordinatum ipsum tradit Scotorum Antistitem; Sigebertus vero id ait factum à Cælestino Romano Pontifice Romæ, vnde in patriam rediens,

f Greg. Turon. lib. 1. cap. 30.

g Sydo. lib. 7. epist. 8. 9.

h Prob. in vita S. Patricij. Sigebert. in Chron. & Baleus.

Hiber

CXCII. PAVLINI NOLANI EPISCOPI OBITVS.

CXCVIII. OBIECTO DE PAVLI NOSEVI CARIVM DANTE PRO FILIO VIDVÆ.

CXCIV.

CXCV.

QVÆ CONTIGERINT ANTE PAVLINI OBITVM.

Hebemos ad Christi fidem suscipiendam conuertit. Res ab eo in eiusmodi Apostolatu gestas idem Probus & alij conscripsere, scriptaque ab eo elucubrata recensuere. Hæc igitur de Episcopatu Patricij post defunctam Palladium hoc anno eo missum, cum sub Cælestino Papa accidisse tua tantum ad finem anni huius, vel sequentis exordium, ante obitum Cælestini contigisse, affirmare opus est: siquidem Cælestinus anno sequenti, mense Martij, ex hac vita migrasse reperitur.

Vides autem omnibus fuisse perspicuum, ab Apostolica sede accipiendam esse Euangelium ad conuersionem Gentium; cum ex Orbis extrema parte, imo (vt eum Poeta dicam) ex diuisis toto orbe Britannis Patritius Romam se contulerit, quod & aliunde factitatum, suis locis dicturi sumus.

Sed apponamus ad anni huius rerum gestarum præclaram coronidem obitum magni viri Sanct. Paulini Nolani Episcopi, de quo tanta superius tertio, quarto, & hoc ipso quinto tomo sunt dicta: quem hoc eodem anno X. Kalend. Iulij ex hac vita in cœlum feliciter migrasse, huius anni Consulibus Basso & Antiocho Vranius *a* eius discipulus scriptorum monumentis posteris commendauit: hunc illum namque puramus esse Vranium, cuius idem S. Pauli nus meminit in Epistola *b* ad sanctum Delphinum Burdigalensem Episcopum.

Sed antequam glorioſum eius ad Deum transitum referamus, difficultas haud mediocris disquirenda, atque enodanda est: quonam modo conuenire potest, sanctum Paulinum sese obsidem dedisse pro filio viduæ Regi Wandalorum in Africa, & post eius obitum remeasse Nolam, ac deinde defunctum; si quem diximus in Africa regnasse primum Regem Genfericum, propagasse eum regno vitam constet *c*, capta Carthagine, annis triginta septem, sicque peruenisse ætate ad annum Domini quadringentesimum septuagesimum sextum? Cæterum historiam illam totam à sancto Gregorio *d* scriptam, & à posteris acceptam omnibus (habes eam etiam à sancto Eulogio *e* Cordubensi citatam) haud putamus ob hanc causam reiiciendam: sed nec Vranium mendacem dixerimus sub huius anni Consulibus Paulini obitum referentem, vt contra eius assertionem, Paulinum adhuc vltra annos quadraginta quinque vixisse, aliquo modo dicendum existimemus. siquidem qui ex annis ætatis eius tomo quarto superius supputatis, ad hunc vsque deductis, reperitur peruenisse ad annos duosdeoctoginta, haud diutius vixisse puramus, vel aptum fuisse, qui regium hortum colere valuisset.

Quamobrem perplexitatem hanc alij enodare conati, eo confugiendum esse putarunt, vt ista de filio viduæ atque Paulino non sub persecutione Wandalica, sed Gothica sub Alarico dici debeant contigisse; quibus nequaquam assentiendum putamus, cum nihil penitus de Africana prouincia sibi Alaricus vendicauerit, in quam securitatis causa ab Vrbe profugi (vt vidimus) tamquam ad locum tutum, Gothis inaccessum, se contulerunt: constat vero præterea ex his, quæ de eo dicta sunt, Paulinum post tempus Gothicæ grassationis in sua Ecclesia pacifice perseueraſſe. Vnum igitur reliquum est, quod dici possit, Regem illum Wandalorum proxime defunctorum à Paulino prædictum, non intelligendum esse de Genserico, qui in regno consenuit, sed de fratre ipsius Gunthario Godigischli filio, quem cum fratre Genserico atque Wandalis transisse in Africam, Procopius *f*, Paulus diaconus *g*, & alij *h* auctores affirmant, eumque dolo fratris Genserici è medio morte sublatum; huius enim interitum repentinum obuiorum potuit prædixisse sanctus Paulinus: captiuos autem illos ex Campaniæ oris in Africam abductos non bello aliquo, sed Wandalicæ classis inuasione, qua potentem fuisse Genfericum, eaque infestasse Hispaniam, Italiam, insulas, & Orientales etiam oras, Victor tradit. Scimus tamen, ad vitandam fraternæ cædis infamiam, à Vandalis posterioribus traditum (quod referunt Procopius & Isidorus) Gunthariam nequaquam transisse in Africam, sed in Hispaniam à Germanis captum, paloque infixum, vel ab inuadente eum prauo dæmone esse necatum. sed dum aiunt, primo ad Vvandalorum Regi regnanti in Hispania accidisse, plane de eius parente esse intelligendum apparet, quem primum inuasisse Hispaniam tradunt omnes; eumque regnasse ibi annos sexdecim, idem Isidorus affirmat. Cæterum quod ad Gunthariam filium spectat, quanam ratione fit verisimile, vt transmissis Vvandalis omnibus in Africam, solus remanserit Guntharius in Hispania? Vvandalos quidem omnes transisse ex Hispania in Africam, testatur Victor, qui eosdem numerat octoginta millia. Sic igitur quæ de S. Paulino scribuntur & Rege Wandalico, vt ad Gunthariam referantur, nihil prohibet.

Quod vero Victor res Wandalorum in Africa prosecutus, nullam de Gunthario mentionem habeat: id euenisse apparet, quod persecutionem tantum Christianorum enarrandam susceperit; breuique libello res triginta septem annorum perstringentem, plurima omisisse oportuit, quod & ipse fatetur. Sed quod ad Vranium pertinet: ipsum profectum esse Paulini obitum potius, quam vitam, idem ipse in præfatione ad Pacatum inscripta profitetur. Post hæc autem à nobis edita, contigit ad nos mitti Florentia à Magno Duce Etruriæ Ferdinando Epistolas Sanct. Paulini, descriptas ex antiquo codice bibliothecæ Mediceæ, post quas inerat Vranij de vita & obitu ipsius Paulini ad Pacatum scriptio, in qua integre absque vnius apicis diminutione legitur tota illa historia de redempto à sancto Paulino sui permutatione filio viduæ vsque ad eius ex Africa Nolam reditum, prout à sancto Gregorio descripta legitur, vt eu denter appareat, ea, quæ ab eo in Dialogis de sancto Paulino scripta leguntur, ab Vranio ipsum totidem verbis excripsisse. Sed quid accidit? Cum videret librarius, vel quisquis alius ille fuerit, eadem, quæ ab Vranio narrantur, scribi pariter à sancto Gregorio: superfluum existimans repetere eadem, decentius vero ipsa exscribere ex sancto Gregorio Papa longe celebrioris nominis auctore; eadem præteriit in Vranio; quæ inserius describeret ex Gregorio. Verum fælius actum per scriptorem Medicei Codicis, quem non piguit post descripta ea omnia, vt inuenit in illa Vranij lucubratione, rursum eadem (relicto Codice, vt inuenit, integro absque decurtatione) describere ex sancto Gregorio, cui hoc nomine debemus plurimum, dum adeo nobilem historiam, ex quo primum fonte manarit, ostendit, nempe ex Vranio, qui eiusdem sancti Paulini tempore vixit, ex eo vero ipsa fluxerit in Gregorium, qui post eum annis ferme ducentis ea descripserit. non autem è contra ex Gregorio in Vranio conjectam vllo modo aliquis dixerit, qui in Vranio connexionem verborum & sententiam ipsius accurate considerabit, in quibus scissuram facile recognoscet. At de ipsa historia ab Vranio primum descripta hactenus. Porro eius obitum declarabit his verbis *k*: *Cum ante triduum, quam de hoc mundo ad cæleste habitaculum vocaretur, dum iam de salute eius omnes desperassent, & duo ad eum Episcopi visitandi studio conuenissent, id est, sanctus Symmachus, & Benedictus Hyacinthus, * ista in eorum aduentu recreatus atque refectus est, vt oblita omni carnali infirmitate, totum eis atque angelicum exhiberet affectum. Et quasi profecturus ad Dominum, iubet filij ante lectulum suum sacra mysteria exhiberi, scilicet vt vna cum sanctis Episcopis oblata sacrificio, animam suam Domino commendaret: simul etiam eos, quos pro disciplina Ecclesiastica à communione mysterij extorres esse præsperat, ad pacem pristinam reuocaret. Et cum hæc omnia sanctus Episcopus læto atque perfecto ordine celebrasset: subita clara voce interrogate cæpit, vbi essent fratres sui. Tunc vnus ex circumstantibus, qui putauit, quod fratres suos, id est, Episcopos qui tunc aderant, quæreret; ait illi: Ecce hi sunt fratres tui. At ille: Sed ego nunc fratres meos: Ianuarium atque Martinum dico, qui modo mecum locuti sunt, & continuo ad me venturos fore dixerunt: è quibus Ianuarius simul Episcopus & martyr Neapolitanæ vrbis illustrat Ecclesiam; Martinus autem vir per omnia Apostolicus (cuius Vita ab omnibus legitur) Galliarum Episcopus fuit.*

a Extat apud Surium 3. die 22. Ian.

*Hydruntinus.

b Epist. de laud. Paulin. lib. 1. c. 1. Paul. dia. in hist. Miscell. lib. 14. Vide de vit. Paulin. lib. 1. c. 10.

c Victor de pers. Vandal. lib. 1. in fin.

d Greg. dial. lib. 1. c. 1.

e Eulog. in documento Martyrial. ad Finem of Mariam.

CXCVI. a Psal. 120.

His dictis, extensis ad cœlum manibus, hunc Psalmum Domino decantant: Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram. Deinde, collecta oratione, commonitus est à S. Posthumiano presbytero, quod pro vestimentis quæ pauperibus fuerant erogata, quadraginta solidi deberentur. Quod cum audisset S. Paulinus, leuiter subridens ait: Securus esto, fili; crede mihi, quia non deerit, qui debitum pauperum soluat. Et ecce non longo interposita mora, ingreditur quidam presbyter de Lucania partibus veniens, missus à sancto Episcopo Exuperantio, siue à viro clarissimo fratre eius Vrsacio, qui et per ipsum nuncium muneris gratia quinquaginta solidos miserant. quos cum accepisset sanctus Paulinus benedixit Dominum, dicens: Gratias ago tibi Domine, qui non derelinquis sperantes in te. De his autem quinquaginta solidis ipse presbyteri, qui eos exhibuerat, manu sua duos * decem dedit; reliquos vero negotiatoribus, qui vestimenta pauperibus dederant reddi mandauit. Inter hæc autem, cum non diu processisset, vsque ad medium noctem paululum quietis consecutus est, donec crudescente dolore, qui lateri eius nimius inerat, grauaretur, excitatus, multisque etiam ex superfluo archiatrorum vsionibus fatigatus, vsque ad quintam horam noctis lassum atque ambulum pectus duxit. Vnde adueniente luce, consuetudinem vere sanctus agnouit. Itaque vt solebat, excitatu omnibus, Matutinum ex more & ordine celebrauit. Facta autem die, presbyteris & diaconibus atque omnibus clericis exemplo Dominico pacem hereditariam prædicauit. Transactis autem his, tacitus vsque ad vesperam perduranit. Deinde quasi ex somno excitatus, lucernam deuotionis tempus agnoscens, extensis manibus, lenta licet voce, c, Paratum lucernam Christo meo, decantauit Domino.

* decem

b Ioan. 10.

c Psal 131.

CXCVII. TERRAE-MOTVS IN OBITV PAVLINI.

Tunc deinde facto aliquanto silentio, circa horam quartam noctis, omnibus, qui aderant, solicite vigilantibus, subito tam ingenti cellula eius terræmotu concussa est, vt hi qui lectulo eius assistebant, exteriti atque turbati, ad orationem se tacturi, nihil tamen scientibus his, qui prosoribus consistebant: neque enim publicus ille, sed priuatus in cellula fuerat terræmotus. Nam * ille angelicis susceptus manibus, dabitum Deo spiritum exhalauit. Vidimus, fili carissime, vidimus, & inter lachrymas atque singultus vidisse gaudemus, &c. subdit gemitus vniuersæ Ecclesiæ de eius obitu; prædicat & eius laudes, atque in fine adit: Obiit S. Paulinus Episcopus X Kalend. Iulij, Basso & Antiocho Coss. Huius quidem Vranij scriptoris meminisse visus est Gregorius Turonensis, vbi ait d: De transitu autem eius est apud nos magna lectio. nouisse hanc partem Vranij lucubrationem sanctum Gregorium e Romanum Pontificem, certum est, dum eadem de terræmotu facto in eius transitu scribit. Hunc tandem beatum finem consecutus est ille, sui sæculi maximum decus & ornamentum, dignum inuentum, quem scriptis suis celebrarunt sanctissimi atque doctissimi viri Hieronymus in Oriente, Ambrosius in Italia, Augustinus in Africa, Prosper & Eucherius in Galliis hoc ipso sæculo, postea vero sanctus Gregorius Papa atque alij.

* tum

d Greg. Turon. de gloria Confess. c. 107.

e Greg. Papa dialog. lib. 3. c. 1.

CXCVIII. DE SCRIPTIS PAVLINI.

Reliquit post se nobilissimi ingenij monumenta, licet attingere nunquam voluerit interpretationem diuinæ Scripturæ, non quidem copia doctrinæ, vel tenuitate ingenij, sed potius admiranda animi summissione: nam sanctus Hieronymus scribens ad eum tunc tyrocinium auspicantem, hæc ait f: Magnum habes ingenium, & infinitam sermonis suppellectilem, &c. scripserat enim librum pro Theodosio Imperatore, quo magnum ediderat specimen ingenij locupletissimi. Verum (vt diximus) cum se totum Christo addixit professione monastica, nuncium stylo remisit, nec quicquam amplius scripsit, vt ederet. Etenim quæ reperiuntur eius Epistolæ, non ipsius studio, sed industria sancti Amandi Episcopi Burdegalensis seruatæ sunt. Fatetur quidem id ipse Paulinus in Epistola ad eum scripta, sed nondum cusa: vbi inter alia: Legimus (inquit) in tergo Epistolæ annotationem Epistolarum, quas meas esse indicatis: nam vere prope omnium mearum Epistolarum ita immemor eram, vt meas esse non cognoscerem, nisi vestris litteris credidissem. vnde maius accepi documentum charitatis vestræ, quia plus me vobis, quam mihi notum esse persensi. hæc ipse ad Amandum. est Epistolæ illius exordium: Omnia tempus habent, * & tempus omni rei sub cælo est. habet eam codex Vaticanus atque Nolanus. Sed si quæ carminibus cecinisse, neque fuisse reperitur, eadem amicorum diligentia custodita putamus. Est celebris memoria eius in Dei Ecclesia, à qua indelebili nota in tabulis Ecclesiasticis illibata seruatur, & die natali ipsius anniuersaria celebritate recolitur. At modo de Paulino satis, cuius rebus præclate gestis tertium, quartum, & quintum hunc Annalium tomum decoraturi sumus; ex quibus, quantus iste vir fuerit, quisque intelligere valeat.

* habet

f Hieron. epist. 13.

IESV CHRISTI
Annus 432.

CÆLESTINI PAP. Annus 9. THEOD. 25. IMPP. VALENT. 8.

CHRISTI annus quadringentesimus trigesimus secundus Consulatu Aetij & Valerij in Fastis Prosperi & Cassiodori notatur, quorum prior in Occidente, posterior vero primarium magistratum est assecutus in Oriente. Illuxit plane annus iste sui exordio Romanæ Ecclesiæ lætus; cum suscepta legatione Orientalium, de impij Nestorij deiectione, Maximiani vero promotione, literis à sancta Synodo, necnon à Theodosio Imperatore, atque etiam à Maximiano Constantinopolitano Episcopo ipse Romanus Pontifex Cœlestinus certior factus est. I.

Erat plane ipse sanctissimus senex instar Simeonis Prophetæ, expectans redemptionem Israel. Quippe quod (vt suis ipse testatus est literis, quas proxime reddituri sumus, datis ad clerum & populum Constantinopolitanum) præ nimio dolore & animi angore ob pessimdatam Catholicam fidem ab impio Nestorio & eius sectatoribus, iam somnus recesserat ab oculis ipsius. Sed & sicut cum Simeone erat expectans redemptionem Israel, ita etiam cum ipso, factus iam voti compos, cygneis modulis occinens canticum illud g: Nunc dimittis Domine seruum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum, &c. exaudutus à Deo hoc anno post tres menses (vt dicemus) ex morbitate subductus, vocatus est ad coronam, quam de salua facta fide Catholica, & conseruata sarta tecta Christi diuinitate, & eius matris sanctissimæ dignitate, accipere dignus fuit. II. CÆLEST. ANTECESSORVM GAVDIVMET PROFECTO STORIO.

g Luc. 2.

Reliquit tamdiu ipsum Dominus in humanis, quantum opus esset ad communem lætitiam mutuo participandam reddere literas gratulatorias, quas acceperat, recinens victoriæ canticum ex Occidente, quod præcinuissent Orthodoxi magno gaudio in Oriente, scribens postremas omnium literas, à quibus acceperat, nimirum ad sanctam Synodum, Theodosium Imperatorem, Maximianum Episcopum, & clerum, populumque Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Sed cum audis reddidisse ad eamdem Ephesinam Synodam literas, ne putes adhuc eam Ephesi perseuerasse, iam (vt vidimus) superiori anno dimissis Episcopis: sed ad Patres, qui conuenerunt, vbique degentes, eas datas Encyclicas esse scias. Sunt hæ nouissimæ sanctissimi Patris Epistolæ, vltima eius elogia, ob id dignæ, vt verbatim hic describantur: quæ ex eo, puto, gratiores accipientur, quod nondum alicubi editæ habeantur. Accepimus nos easdem cum aliis eiusdem Pontificis superius redditis ab eodem docto viro Antonio de Aquino, de quo superius. Prima igitur Cælestini Epistola reddita hoc anno mense Martij; ad sanctam Synodum per legatos inde missos sic se habet: III.

Cælestinus Episcopus sanctæ Synodo apud Ephesum constitutæ.

O Tandem malorum sine gaudendum est. Tandem nobis omnibus in commune dicendum h: Dextera tua, Domine, glorificata est in virtute, dextera manus tuæ confregit inimicos. proprie namque ipsi confracti sunt; quando iniqua loquentium, dicente Dauid i, os videamus esse destructum. Huiusce tamen tam fideliter peractæ rei

h Exod. 15. EPIST. CÆLEST. AD SYNOD. VM. i Psalm. 62. IV.

rei vos executores, defensores nobiscum videmus fuisse fidei * sacerdotes, qui convenientes in unum, & secundum Apostolum a, non quæ vestra sunt quærentes. sed quæ Christi Iesu, negotium Domini communi egistis. Apud vos ergo de vestra laudamus sanctitate, quorum in omnem terram sonum gaudemus exisse, cum & in finem eius in Orbe prædicta veritas a vobis verba venerunt. Deus nostri non patitur latere quod præstitit; quia numquam beneficia superna celantur. Ita namque est, vt tanto munere in nos fecente cœlesti, pro vnitate diuina (sicut scriptum est b) omnis homo salutem fiat, & veniat ad scientiam veritatis. Loquor ergo * victoriosi, & qui in prælium fidei contra hostem portaverunt fidem: aqua, & sanguine dicente Apostolo c, vicit & mundum: Vobis eiusdem præmia perscribo sermonibus d, qui secundum diuinam paginam, vt patres cognovistis, quod ab initio fuit, & vt immunes, dum fores estis, & verbum Domini in vobis manet, vi ipsius malignum in talibus operibus gratulantes. De hoc eventu minime dubitabamus: habuit animum nostrum fiducia sperandi, qui vobis videremus diuinæ causæ præsidia incumbere, quos bene admodum noveramus, secundum illud Prophetarum e, odisse congregationem malignorum, & cum impiis non esse sessuros. Optime ergo hoc credidi, quia cum innocentes atque per vos (sicut supradictus ait f) innocentes & recti adhæsimus nobis.

V. DE NESTORII DEPOSITIONE, ET ORDINATIONE MAXIMIANI.

Vna igitur eademque relatione per filios nostros religiosos & Deo amabiles viros Iohannem presbyterum & Epictetum diaconum de electionem instam, & exaltationem eiusdem iustissimi viri, illud quod in Euangelio legimus, approbamus g: Quia Deus noster exaltat humiles, & potentes de sede deponit. A qua sententia ille noster sapientissimus minime dubitavit, qui ait h, a Deo nostro humilium servatam memoriam, & perditam superborum: quod quando magis videatur impletum, quam nunc, cum Saluator noster parum hunc meritos honorare, ossa hominum sibi placentium dissipauit, & prouiso pastore digno de cælum ipsum de ouibus suis immaculatus agnus excit? Legimus eius à vestra fraternitate scripta primordia, nec quisquam nostrum mirari potuit, quia non ita dixisset: assertio impendatur meritis, testimonium comperta non quærunt, bonorum hunc actuum palæstra semper exercuit: talem hunc diximus, qualem in literis inuenimus; talem certe (vt breuiter dicam) qualem Doctor noster esse præcepit sacerdotem; vt omnium inter omnium iudicio meritatur audire k: Ecce vere homo sine dolo, in quo dolus non est. Nonne laudabilis in eum vestris ista conveniunt? Tal ter denique, qua dixistis, audistis. Talem successorem quærebat sanctæ memoriæ Sisinny beata simplicitas, vt locum suum nouisti sui similem obtineret: etenim melius agimus, si ab stinentes tam ab illius sacrilegi nomine, sedem vacasse dicamus. Actum est diuino iudicio, vt hanc Ecclesia pro remedio mereretur. Denique discordiam tulit, & concordiam rédd dit ordinatus: Quid non potuit præstare per tempora, cuius hoc primordia præstiterunt? Hic deo inuicem dicamus, quem pax reparanda quærebat. Interfuimus, nec nos diximus absentes, cum eius capiti verba nostra ducentur, cum redderetur omnibus diuina lætitia salutaris post emensa nemo illic Catholicorum defuit, vbi omnes in communi vicerunt.

VI. DE THEODOSII AVGVSTI PIETATE. * imitat Aug.

Lætati præterea sumus clementissimi de hoc & Christianissimi Principis testimonio, cum Epistolis dilectionis vestræ eius sententiam videremus esse cum ordem, Nec murum est, si cor Regis, quod est in manu Dei, cum his senserit, quos eius nouerit sacerdotes. Itaque sermo regalis diuinas resexequendo multiplicat in * Augusto: felix Imperium, cui militat exercitus diuinorum; nec hic minus felix quem prædicat dominatio mundanorum: hoc testimonio dignus est, qui ordinandus probari, non qui improbari potuit ordinatus. Scimus quo itinere sanctus frater & Coepiscopus noster Maximianus, quibus gradatim stipendiis ad fastigium sacerdotale peruenit, non hunc diuitiarum gloria, non velut in potentia cupidum, qui se set ineffe ambientibus, honorum saltus euexit: suffragio pauperum, quibus fidelis seruus & prudens cibum dabat in tempore, super omnia Domini sui constitutus est bonus; & tamen etsi desiderium fuit Episcopatus, nonnisi propter opus bonum (sicut ait Apostolus m) concupiuit: tua Deus noster, & quid velimus, & vt velimus adiuuat. Quis dubitet posse magis agere præsidentem, quod potuit exercere subiectus? Exosus & blasphemius istud officium non poterat habere, id est, corporum curas, qui nitebatur animas vendicare: facta est ruina eius magna, tam ruina magna, quam prava doctrina. Nunc qui de præteriti emendatione gaudemus, cauere nos conuenit in futurum, ne post tot magna ac magis quæ abscissa sunt pulsare: quia necesse est, quocunque pestilentia loci sit, nostri corporis membra vexentur, & per patientiam nostram peiora prioribus nutrita videantur.

Scripsimus clementiæ Principali, vt de sanitatis medio longius infirmitas auferatur. Didicimus namque hunc Antiochiam reuertisse atque sibi illic, vnde venerat, vinendi præstitam facultatem. Innocentum exitium est istud exilium. Asscitamus diligenter, quid illic possent parere, qui illic sunt ante concepta. Non est notis suadere difficile in oculis est eiusdem ciuitatis Ecclesia, quæ per hunc periit sacerdotem: & tamen laboramus aduertere, qui cui foret causa peccati; nisi forte (quod pro quiete Ecclesiarum dicimus) deceptum se ille demonstret, deferendo damnatum. Sed quis ille speret aliquem posse corrigere, vbi arcem tenere videat peruersitatis auctorem, vbi colatur ab omnibus exolatus? Magna illi est (quod lugentes dicimus) desperatio sanitatis, vbi (sicut Isaias dixit n) omne caput in dolore, & omne cor in mœstitia a pedibus vsque ad caput. Quando ibi membrum aliquod habere poterit spem salutis, vbi periclitatur corporis totius compago? Elaborate, fratres carissimi, elaborate, obsecro, vt vere tollatur de medio vestrum o, qui hoc opus fecit: sola decet tale hominis fastidio: vbi enim deest hoc inuenire solatium, qui sic tractantis vbique regnantem?

VII. DE NESTORIO LONGIVS LEGANDO.

a Esa. 1.

01. Cor. 5.

Peracta est à vobis totius summa negotij: agendum nunc est quod instat & restat, ne sit in vacuum laborauimus. Longius quidem sumus positi, sed per solicitudinem totam propius intuemur. Omnes habet beati Petri Apostoli cura præsentes: non nos ante Deum nostrum de hoc possimus excusare, quod scimus; nam quamquam hæc, quæ loquimur, sanctitas vestra nouerit, agnoscimus tamen omnia diligentius requirentes. Tanta igitur causæ finis, qui super est, actibus vestris, quæso respondeat: quia nolumus in modico vos deesse, qui maxima peregistis. Adiutorio apud Reges terræ hi estote, quæ scripsimus: norunt & ipsi quid suis deberant præstare temporibus; sciunt quo Catholicæ fidei fundamento stet regnum subsistant. Pura ab hæreticis sanctis paternæ & auitæ credulitatis vena seruatur, sunt abillis incorrupta per posteros, nec hanc in his aliquis vmquam limus inficit: custodis fortes, cui fidelis est ius sui exordium, cum id, quod in origine acceptum est, videtur in prole.

VIII. SOLICITVDO CVRÆ PASTORALIS ROM. PONT.

Canem & operarium malum pariter persequamur: sanctæ præsentes, quod hortamur absentes: nam cum hanc curam generaliter omnibus debeamus, præcipue tamen nos conuenit Antiochenis præcipitantibus subuenire, quos pestifer morbus obsedit. Absolutionis modus alibis ciuitatem, in qua (sicut Actus Apostolorum loquuntur p) dicti primum Christianos: omnibus ergo virtutem præstemus, quibus secundum religionem debere nos nouimus quod vocamur. Hanc autem solicitudinem nostram præsentes probarunt Deo amabiles filij & carissimi atque animis nostris acceptissimi Iohannes presbyter & Epictetus diaconus, quos reuerse ad vos festinato remisimus, solicitius hoc agentes, vt quos diebus Dominicæ Natiuitatis accepimus, Resurrectionis Dominicæ tempore redderemus.

p Act. 11.

IX. DE LIBERANDA ANTIOCHIA A NESTORIO.

De his autem qui cum Nestorio videntur parum pie consensisse, atque se socios eius sceleribus addiderunt, quamquam loquatur in eos vestra sententia, tamen nos quoque decernimus quod videtur. Multa perspicienda sunt in talibus causis, quas apostolica sedes sim per aspexit. Quod loquimur, Cælestianorum testantur exempla, quod spem de Synodo hucusque gesserunt. Illicent, si respiscunt, copiam reuertendi; quæ his solis non permittitur, quos propriæ cum auctoribus hæreseos omnium fratrum constat subscriptione damnatos. Per Dei namque misericordiam aliquos ex eorum numero ad nos iam redisse gaudemus. Quod hoc consilio factum est, vt quos conscientia mixta non poterat saltem sententia separaret. Hoc moneo, vestra fraternitas sequatur exemplum: sit caput sceleris cum his, quos Synodalia loquuntur statuta, damnatum; reliqui quos cum hoc sentientes in communione Ecclesiastica non habemus, in ciuitatibus suis, & se in nostro collegio nouerint non futuros, nisi secundum Ecclesiasticum & Christianorum Principum constitutum, damnata hæresi cum auctoribus sociisque damnatis, se profiteantur Catholicos sacerdotes. Quam formam etiam circa eos volumus custodiri, qui subscripendum ex Ecclesiasticis causis à Christianis Principibus crediderunt, & alio ordine rursus Ecclesias occuparunt.

X. QVI RECIPIENDI AD ECCLESIAS SINT LAPSI EPISCOPI.

Antiochenum vero, si habet spem correctionis, Episcopum à vestra fraternitate volumus conuenire, vt nisi quæ sentimus, senserit, nonnullam blasphemiam eodem exemplo scripto sua professione condemnans intelligat de se quoque Ecclesiam, quod fide nostra resse-

XI. DE IOANNE EPISC. ANTIOCHENO.

ctus

ctus imperat, ordinare. Credendum tamen de diuinæ est misericordia, quo deo omnes in viam redeant veritatis: si de supradicto loco horum malorum caput & causa auferatur. Dat. id. Mart. Aetio & Valerio Coss. hactenus Epistola Cælestini Pontificis ad Episcopos, qui Ephesi conuenerant ad sanctam Synodum; quibus potissimum de Nestorio Antiochia pellendo quam prudentissime egit. Quæ enim damna eius ibidem commotio attulerit Catholicæ Ecclesiæ, res postea gestæ, inferius suis referendæ locis manifestabunt: vt plane certum appareat, grauissimo Ecclesiæ & Imperij damno dissuluisse Theodosium Serenissimum sapientem parere quam to cyasæ Cælestino. Sed iam ab ipso Cælestino ad eundem Theodosium hoc eodem anno & die data literas videamus.

Cælestinus Episcopus Theodosio Iuniori Augusto.

XII. CÆLESTINI PAPÆ EPIST. AD THEODOSIVM AVG.

Causis tuis diuinam prouidentiam præstitisse, quod sperabamus, agnouimus: nec enim aliud futurum mentis poterant æstimare Fidelium regnantibus votis, quam id quod euenisse gaudemus, vt prædicatis in Deum impia conciderent, & cum suo auctore omnis dogmatis damnata prauitas deperiret. Illata quidem fidei bella sunt, & Regi æterni sacrilegi verborum iaculis nativitas oppetita: sed vos, Christo Deo nostro auctore, regnantes, hostes impios fidei vestræ virtute vicistis, cælestem remouentes triumphum, per quod religioso munimen in perpetuum præstetis Imperio. Vere enim prophetica gloria vestra vox conuenit, & regnum vestrum diu potest regnum omnium sæculorum quod defensæ fidei meritis propagatur, & crescens exaltare agitur obseruantia. Christianæ insectum reuerentiæ semper auctor gloriosissime & tranquillissime imperator auguste. Ecce enim dominationibus vacant, & vestrum per omnes Ecclesias Deo nostro oblatis sacrificiis commendant Imperium. Nihil, amo, perturbato in aula scandalo licet; pestifera terrenarum hominum sermo non vulnerat: salutem omnibus soa. tuum animarum dum vniuersalis Ecclesiæ consilia reddidistis. Hæc est vestra prædicanda regni vestri clementia, per quam non tyrannis non prouincia sed omnium animæ sunt defensæ. Imputabitur hanc omnino victoriam, quam non bellis, non gaudiis, sed sola deuotione, qua Deo estis dediti, conquisistis.

QVOMODO REGNVM THEODOSII SIT FVTVRVM PERPETVVM.

Manet hæc gloria vestra titulus, & manebit, vt nulla illum ætas, nulla vetustas abolerat: æterna enim sunt, quæ æterni Regis amore præstantur. Sic Abrahæ fides sæculo durat. David Regis meritum Dei zelum fecit esse perpetuum, cum inimicos Dei suos credidit inimicos, & odisse quos Deo odibiles approbasset. Elias etiam Prophetas falsa prophetantes non suis contentus vellere, sed etiam in illos voluit vindicare; vt eos persequendo perderet quos in perditionem nitti sui populi peruidebat. Par illi cum illo gloria. Ille falsa prophetantibus rostra tua fatsa doctrinis. Ille mentientes in Deum Prophetas persecutus est tu de Christo Deo nostro prædicantes impia abigis sacerdotes. Ille tantum vindictæ intentus est: vestra pietas sic impia vindicat, vt quæ sunt religiosa defendat. Nec enim sufficeret abegisse morbos, & pestilentiam repulisse, nisi & salubres auras redderet, & vitalem infectæ substantiam ministraret, ita emissis Ecclesiæ constitutionibus Pontificem, qui olim hoc se dignum fastigio omnibus, quibus notus est, approbasset. Fert illi ac si subiecta portio partis Romanæ testimonium, quæ hunc semper inter suos habuit, & numerauit Ecclesia secuti eorum merita, quibus sancte adhæserat, de quorum. Ita enim reuerendissimæ memoriæ viro Attico Catholicæ fidei pro pudenato fortissimo mente patitur & officio cohærebat, vt iam tunc furi in eodem Episcopatus insignia præludicrent.

XIV. DE MAXIMIANO ELECTO EPISC. CONSTANTINOP.

Sed sit hoc arcano diuinæ maiestatis arbitrio vt in posterum quæcumque sunt meliora succurrant, & ad quietem per aliquatur batorum scandala ventatur. Debitum est fratri mei Maximiani Episcopi gloria, vt aliquem illi prælatum fuisse in hoc, quod sustinuit, cuius pœniteret, & nunc electo eodem illi se integri animi fides deberi sentiret. Sed hoc tantæ pro suo merito illius Ecclesiæ sacerdoti electa taliter, & consensu sanctæ congregationis, quæ interfuit, ordinato ad componendum Eccl. sticum statum, & omne vulnus prauæ hæresis radicitus euellendum, ne audeant, quæ alsissa sunt, pullulare, obsecramus & postulamus subillius inuocatione quem cognitis, fidei vestræ, vt consuestu, armæ præstetis. Nunc enim est omnis opponenda custodia, ne rapax lupus ab ouili bus Domini gregis, cum sæui vit exclusus, rursus serpentino lapsu ad mortem perueniat animarum, effossis quæ potest parte cuniculis. Nec enim potest quiescere cum prædæ suæ spiritus copiam incubare. Munimen sanis, remedia præbere sanandis, vallate mœnia vestræ fidei religionis Catholicæ veritatem, per quos & cædentes munitæ sint, & tantis eloquaces erroris non audeant introire. Hic enim plenus victoriæ vestræ fructus est, nihil relinquere, quod versus Dei Ecclesia debeat formidare. Quemigitur vniuersorum electa sententia sacerdotum, in prædicatione sacrilega perdurantem, cum vestra clementia ab omni societate remouerat, vt sanctum aliquos perdendi non habeat.

*Religiosos vero filios meos Ioannem presbyterum & Episcopum diaconum tanta vestri nuncios cum totius Ecclesiæ gratulatione suscepimus; & lectis in totius congregatione Christiana plebis apud beatissimum Apostolum Petrum vestræ pietatis apicibus, Deo nostro pro vobis vota persoluimus. Ita enim ad nos, agente Domino, peruenerunt, vt ad eum diem quo * Christi Dei nostri Natalem secundum carnem, cui quæstio vos erat, concurrerent, & impetratem conjunctim vniuersa congregatio consuaret.*

XV. LEGATI ROMAM PERVENERANT DIE DOMINICA celebrabantur.

Causæ fidei congruæ & Ecclesiasticæ & pauperum vtilitatis causa subiungitur: vt qui integritatem fidei præstitistis, pauperum quoque commodis consulatis. Illustris & sanctæ recordationis Probæ possessiones in Asia constitutas longa à maioribus vetustate sic reliquit, vt maiorem summam reddituum clericis pauperibus & monasterijs singulis annis præciperet erogendam: sed hæ possessiones idem constitutæ in damnum pauperum, huius negligentia (vt gratiam nil dicamus) qui his præfuerat, ea sunt ratione vexatæ, vt non solum consueta non soluerent, verum etiam subreptitia impetratione earum iustum dominium violetur. Rogamus pietatem vestram, vt religiosa & illustri domui & Ecclesiæ id pro clementia vestra præstetis, vt omnis ab his insidiantium inquietudo discedat, vt iam Ecclesiæ quam suu dominis sit tuta possessio. Quod vide almonitis pauperum acquiritur, vestrum esse crescetur. Dat. Idibus Martiarum, Flauio Aetio & Valerio VV. CC. Conss. Rursum vero eodem quoque die hæc scripsit ad recens electum Constantinopolitanum Antistitem.

XVI. POSSESSIONES S. PROBÆ RELICTÆ COMMENDAT.

Cælestinus Episcopus Maximiano Episcopo Constantinopolitano.

XVII. CÆLESTINI EPIST. AD MAXIMIAN.

Vidimus & amplexi sumus fraternitatem tuam in litteris tuis, talem quæ sanctitatem tuam qualem noueramus, confecimus, simplicis scilicet puritatem gloriosam; & mentis fulgor potius quam honore perfectum; quem in se atque in statum suum illa, de cuius fide semper gloriabamur, Ecclesia quæ nunc te Præsulem diuino iudicio, posquam illum, qui eam olim debat, eripit, accepit. Sumegu bemacula nota tibi nauis, eamque vt didicisse te ex tuis prioribus nouimus, rege. Obsistendi, quasi ille ventus, qui & à nauibus remotos abegerat, sed omnibus inimicus excitauit, omni eam æternum cupiens compage dissoluere, vt rapidis eam posset vorticibus deuorare, professus fatsum (quidem in non iniquitas profiteatur) gubernaculis officium, vt videretur regere, quæ perdere cupiebatur. Adhuc tecentata abeodem vndæ circumsonant, & elatis flatibus vel procellosis litant: reflete peruigil, & commissa tibi nauis magister, fatis commissorum tibi quæ potest cura succurre. Fac quietum mare esse, quo nauigas; fac tua arte tutam nauem post ea tempestates, quas sustuleras quam gubernas. Illum sequere piscatorem, qui maris aquæ pedibus vt ad Christum Dominum vestrum, quem ambulantem in mari viderat, posset peruenire, calauit.

XVIII. EXHORTATVR SIMMACHVM VESTIGIA.

Se quere priorum, à quibus eruditus es & nutritus, exempla Pontificum, beatissimi Ioannis in prædicando strictissimam, sanctissimi Attici in reparandis basilicis vigilantiam, decessoris tui Sisinnij, cuius te successorem credimus, simplicem puritatem; vt de illa (vt solebamus) gratulemur Ecclesia. Congregatio populos tuos ad matris suæ vberatreuoca qui in bito veneni sapore abstraxerat inimicus. Confirma in fide, quos videris appetitos: cura quos inspexeris vulneratos; remedia, qui non sentiunt medicinam: interdum enim dolor dolore tollitur, & cum ea quæ sunt nexia præciduntur, salus reliquis præparatur. Latus campus est fratres charissime, in quo gloriam & vigilanti pastoris & benigni sacerdotis exercetas. & sæpe mentes Christiana salubritatis infundas: vt plus in reparando potuisse eloquat, quam ille potuit in ladendo, qui imitator diabuli malsit esse, quam Christi, perturbans omnium Ecclesiarum quietem, cui nunc debemus operam vt communem præstare, vt omnium vna fides & vnus sit animus sacerdotum. Teneat manus tua Dominum ventilabrum & purget aream creditam illi, vt à frumentis palea separentur, & omne, iuxta mandatum Christi Dei nostri, horreis triticum aggregetur.

a Luc. 3.

Locum

XIX. DE REPELLENDIS PELAGIANIS.

Locum impietas nouella non habeat, & compressum olim per totum Orbem sua damnatione noto Coelestiano errori à sua vigilantia resistatur; vt quicunque huius dogmatis sunt sequaces, ab omni societate hominum repellantur. Obsistat illu per te Spiritus sanctus his in omnibus, qui ad has quascunque conantur prouincias peruenire, ne eorum impia praedicatio resurgat. obsistat enim, vt damnentur, quocunque peruenient, innotescunt, & tamquam non illuc sententia toties repetita sufficiat, longinquae terras, remotasque prouincias inquietant: sede. sille persequitur. cuius fidem sua prauitate persequi nitebantur. Sed quo se abscondant, ad quas latebras confugiant, sua se impietate prodentes, * non possunt. Filios vero nostros religiosos viros Ioannem presbyterum & Epilectum diaconum cum magna laetitia suscepimus, & eum maiore gratulatione remisimus. Dat. Idibus Martijs, Flauio Actio & Valerio VV. CC. Conss. haec ad Maximinum Coelestinus. Ad clerum autem eiusdem Ecclesiae, & populum eiusdem ciuitatis per eo'dem legatos ista conscripsit, quae nonnihil deprauata, omni industria emendare curauimus.

*kunenire

Coelestinus Episcopus clero & plebi constantinopol. constantinopolit.

XX. IVST. CÆLESTINE VRBI CONSTANTINOP.

Exultatio matris est congregatio filiorum; denique laetatur Ecclesia, ita se filios quos diabolus disperserat, iterum congregasse, vt ex his, nisi filius perditionis nemo sit perditus: quia eum filium suum nequaquam pater agnouit. Illum namque ex quo erat (sicut legimus) imitatus, vobis legitimis Dei filiis hereditatem conabatur auferre, quos dicente Apostolo, pro fide vestra & heredes a Dei, & Christi nostri futuros credimus coheredes. Non ergo ei palmam de hereditate permissum est, qui de ipso magis per arma fidei trium pharum: victores vos, immo communis Regis de hoste victoriam loquitur tyrannus exclusus: vnit in vobis, cuius incerta ferri diuinitas putabatur. Separetur prauitas *, quaestionem dixerim, quam sibi vnusquisque bene credens debet simpliciter aperire. Quis enim ad examen vocare audeat Deum, eumque discutere qualiter venerit subuenire? Non fuit difficile Deo posse quod voluit, cum dignatus est liberare, qui potuit. Sed vnde illi peccatori in tanta caligine sua lumen non videre? Vnde terrenis argutijs in superioribus positam colligere veritatem? Haec in tenebris suis videre non possunt, qui lucerna illius verbum nesciunt, quod esse lumen b semitis suis Dauid Propheta testatur. Cum quo Psalmographo c (vt supra diximus) matrem latantem, in vterum suum, quem dispatio hatus que ridicula & blasphema turbabat, reuersis filiis, cantare delectat. Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum. Competenter haec ergo verba de eo fuerunt mutuata: mihi namque ex parte maxima, venerande ex Trinitatis auxilio, Ecclesia visitatis, quietem & summam praesentium vendico gaudium, quem nunc vsque omnes, qui scandalizabantur, vrebant, & infirmitas aliquantorum faciebat infirmum.

*nariuitas

CONGRATVLATVR DE PROSTRATO HÆRESIARCHA. b Psal. 15. c Psal. 132.

XXI.

Meminit charitas vestra, apud vos mihi addum de patientia fuisse sermonem: tactum quae debui semina sacerdos in animo Christiano, nec me in vobis seges expectata decepit: quid enim patientia vestra messis intulerit, ipsis fructibus approbatur. His inuidens seuerat perituram Zizaniam intra aliquantorum mentes agricola periturus; seuerat longe aliud, quam acceperat seminandum, vel inuenerat seminatum. Habemus certe fidei vestrae semina, quae ipsius Domini sermo vel Apostolorum doctrina tractauit: quae quotiens ista contingunt, non ea terra, quae susceperit, sed alia superfusa corrumpunt: nihil vestra simplici fidei messis Domini poterit imputare, qui in Euangelio auctorem zizaniae integro gatus ostendit. Vbi tunc dixerint: In bono semine vnde zizania? Nos dicamus: In tanto regno fidei vnde perfidia? Respondemus tamen vobis sermonibus Christi: Homo inimicus hoc fecit. Qualiter vos exercuit priorum palaestra, doctorum fortitudo vestra mentu . . . . . auxtruxit; ipsis agnitionem debetis huius erroris, quorum hic indignus laudibus fuit, qui bona tam gloriosa despexit; non parsim columbe simplicitatis, sed in toto studuit serpentis astutiae.

XXII. COMPARATIO IVDAE ET NESTORII, Act. 1.

Nec mirum, si parum occidere simplices animos, cum suadendo fecisse est, qui suadendo primus occidit. Denique verbis illum legimus decipisse; hic inferre mortem nouisti per verba tentauit. Non tamen impune suum est secutus auctorem, quando Iudas Episcopatum alter accepit. Iure vtrumque tenet vna sententia; quia in vnum sunt legimus iambo peccauerunt. Sit licet vterque ante oculos nostros Saluatoris nostri calumniator & traditor; tamen deliberare difficile est inter discussorem nativitatis, & mortis auctorem. Facile sus videlicet vacuum statim Iudam potuit, praeuenit exitium oris supplicium proditoris: ille stat in laqueum; peccatum suum confessus, elegit hic impietate pertinacia gloriatur. Nec ego perfidia huic dubio nomen erroris, non est error impietas omnis. denique quoties Ecclesiae, vel eius quieti diabolus inuidus fuerit, intra eam nata contentio saluam seruauit ipsius certaminis causam, quo proficiat iste conflictus, quo laborabatur, non vt religione quisq; vinceret, sed vt ipsa religio vinceretur. Meminisse certe eius, quia necesse est meminisse blasphemiae: sed tam oblitionem tantorum malorum volo sanctis mentibus imperatam: ex animis, qui sublatus est oculis, tollatur, tollatur inquam, qui sic vocatus est praetor infectus. Habuit creberas finister praedicator insidias, tetendit arcum suum frequenter (vt legimus) & ore suo spicula venenata tractauit, nemmem tamen vestro in numero, quem ferret, inuenit: retorta in se tela redierunt, postquam legistis g in obscuro rectos corde non potuit, & nubi in filios lucis. Aut filio tenebrarum.

MALITIA AB ERRORE DISTINCTA.

g Psal. 10.

XXIII. CÆLESTINVS PP. SOLICITVDO DE ECCLESIA CONSTANTINOP.

Quanos de vobis in bello impystino positis extra atque solicitos tunc habuit? In modum diurnus diuinus nocles quas tabulas cautis omne tempus angustum est; non oculos somno declinauimus in quietes. Quem enim caperet delectio dormiendi, sic vigilante tanta pastore, nescebamus. Quis intra caulas timor? quanta intra septa formido? quoties luporum ieiuna esuries multa circuit, adstu quaerit praedam, sentit & absentibus inconsummata pernicies. quanta hic pro sua cautione laude grex dignus est, quem non attigit secum raptor inclusus? Patet causa tuitionis huiusce, in apertum est qui restiterit inimico. Intelligamus & fateamur omnes, quod vos ille tutatus est pastor, qui in Euangelio se dicit esse pastorem: adfuit, nec vos deseruit. Qui patiebatur in vobis: in hunc namque quotidianis actuel actur l ngua blasphemiae, in ipsum dentes suos impius tractator armabat; inani tamen semper elusus est morsu, quando eiusdem pastoris virga h vis consolabatur & baculus, qui gregem suum etiam pascendum tradidit iturus ad coelum. Haec vobis hucusque non mutata sunt pascua, eisdem pabulis estis impleti, Apostolico vos doctores & pio semper sermone pauerunt: verum nouissa fuerat pro salubribus cibis esca suppositia, quando aduersarius esurientibus animabus mixtas spinas floribus exhibebat: nec tamen fraus ista decepit vos, qui Christi suauis odor estis in Domino, postquam vobis longe aliud olim quam solebat herbam mortiferi graminis horruistis, septistis aures vestras spinis, ne linguam nequam potuisse tu audire. Non ergo peruenit ad sensum, quod offendit auditum; nec interiorem ferire potuit, quod exterior non recepit. Vitastis eum, sic (quantum didicimus) & in sacum restituistis.

h Psal. 22.

XXIV. I. Cor 3. CYRILLVS LAVDATVR A CÆLESTINO.

Vitastis, quem à memoria digna sancta Alexandrina Ecclesia secundum beati Pauli Apostoli sententiam i iam sanctis esse correctum: legistis nunque & memoriter iam tenetis sacerdotis, hoc est, Catholicis addum scripta doctoris, quibus eum ita corruptum, vt velit esse correctus, studuit; nexus est habentem renocare follegam, portexit dexteram magisterij sui, in vno volens plurimis subuenire: percellebat animum veteris sacerdotis, quod nutat Episcopos tuma multorum. Egit, fecit: ripsum est: Benedicamus opus Domini diligenter. In nullo et officio Apostoli vir Apostolicus defuit, obsecrauit, admonuit, increpauit. At ille, quem profundum blasphemiarum fuerum pondere mergeretur, tanti viri doctrinam renuens, & abusus hortatu, docibis esse renuit, cum doctor esse non posset: eg timinis, tenacem rectiesse perseuerstatis asserter gloriatus. huic nec conscriptam est frater: sicum reputans, quod meritis sibi conferuo non parceret, qui suo Domino deregaret. Inuentus est per diligentiam ille de Euangelio frugi filius & prouidus seruus. Nam & paternam seruauit substantiam, & auxit numerum talentorum. Nec duplicasse eum: sed multiplicasse dicerim sortem, quam videbamus etiam longe positis pio signore si buenisse. Osancta praedicatoris vsura! quam his gratiam ante communem Dominum fidei negotiator inuenit, qui propter animarum lucrum negotium & illic exercuit, vbi talenta accepit? Nonne hic merito a patre familias audituris est: Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui? Haec haec competunt, qui illa quoque, quae alijs sunt commissa, seruauit.

XXV. IN NESTORIVM.

Quid ille audeatur est, quid ve dicturus, cum à se commissa fiducialis ratio requiretur, qui vtique mouentur reatu, etiam si vobis

pro

a 1. Tim. 3. b 1. Reg. 4.

*proditorem

XXXI. STVDIVM APOSTOLICÆ SEDIS IN CVRANDO NESTORIO.

c Gal. 5.

d Luc. 18.

e Psal. 49. f Matth. 5.

XXVII. DE NESTORIO SVBTERFVGIENTE IVDICIVM.

g 1. Cor. 6. h Mat. 6. 10.

i Ioan. 3.

k Gen. 2.

XXVIII.

l Psal. 138.

per alios perditu, esset ipse seruatus? Nostu profecto pro vestra eruditione, quæ pœna negligentet manet sacerdotes; quippe ques Apostolus præsse etiam dom bus suis iubeat diligenter. Heli b sacerdos denique per se inculpabilu diuinam per filios meuit offensam: offendit Pontifex pater, offendit potestas & precas. Si igitur ille cum præsumptionem filiorum non refrenat, incurrit; quanto magis hic Dominum, dum nec ipse parcit, offendit? Non hunc desidem, non hunc dixerim negligentem: habuistu hominem sermonis assidu, atque (apud expertes loquor) habu stu vigilem perditorem.*

Nec tamen beatus Petrus Apostolus descrit tam grauiter laborantes: nam cum separari tale membrum de Ecclesiastico corpore horrens omn. bus putredo suaserit, cum ferro obtulimus & fomentum. Sed ille abusus nostro studio, quo illum sequimur, qui nec de pusillo aliquem vult perire, mortem desperatu sipsalut. Denique & medicinam respuens, elegit abscindi; tulit de se Apostolicum c, vel hoc nobiscum sentiens ipse iudicium, vt abscinderetur, qui nos contristabat, & volebat conturbare Euangelium Christi. Nulla suo vitio languentis medico (vt dixamus) arte defecimus. Non fallum est nostre celeritate sententiæ, vt esset nobis d Publicanus ac Ethnicus. Scimus quainter & quoties hos, qui ed hec tendunt, Scriptura iubeat conuenire; quod nunc quoque videtur impletum. Dicendum denique adhuc. Tunc frater fratrem admonuit; debine pertinax vno & altero, imo & multu testibus conuictus est, consequenter ab vniuersali Ecclesia, nostro quoque sermone correptus, nihil præcox, cum eo nihil in hoc egimus immaturum, quem diuturna constationis seruatum ordo damnauit. Non potuimus vltra differre; ne (sicut scriptum est e) cum fure ante curritre videamur, & cum adultero fides nostram ponere portionem: maxime quando oculus scandalizans f iubeatur auferri. Ad hæc ille compendio totiens oblata remedia, tampum ad certamen exposcit, sacerdotale postulat, cui non erat inter futurum examen, egressurus ad bellum, castrorum dux hostem professus, & doctor fidei contra fidem portans arma perfidiæ, cum non tam profectus quam videtur expulsus.

Non quæro, qualia tunc ad Dominum vestra vota fudistu, cum exitus docerat, quid potuerit u optare. Nec nos gestarum rerum patet u ignarus, quarum nobis ordinem sanctis fratris Cyrilli relatio patefecit. Admonuit hominem, quem nunc in accusabilem faceret ex morte conuentio: ad esse contempsit. Quis peritorem Synodi, Synodo crederet defuturum? perculsa est illic falsitatis leuitas pondere veritatis: nec se ausa est fulgori radiantium sacerdotum latitantiu perfidi caligo misere: lucem tenebræ fugerunt g: quia societatem legimus g hu esse non posse: inuicem se contraria semper offendunt. Vbi est, quid sibi dictum est h, quod loquetur in lumine & supra tecta, quod audiret in auribus, prædicares? Sed si dicerio volens præsens latere, vi secundam sententiam verecundia, indicante conscientia, prædiuitet; lucernam suam cuc voluit habere sub modio, ficam bene putabat accensam? Vera sanctis conuenit lucere debuit, vt habere lumen, omnium lumine probaretur. Non fallit diuina sententia i, quoniam qui in tenebris sunt lucem videre non possunt. Mansit absconditu, vt vitando sacerdotale collegium, ipse renunciaret quod autumodo dignitati. Sic se ille primus homo k Adam peccati sui conscius ante faciem Domini multu occuluit; & qui non in eum sed in eius mandata peciasset, expauit illam, quam contempserat, vocem, & timorem deceptus incurrit, postquam simplicitatu fiduciam vitio prauiationis amisit. Nam facit dubitare de crimine confessio alterius: nimo se in cæteris grauibus innocentem absconditu. Sic ergo illum nostra mortu auctoritu, perdito honoris & gloriæ vestimento, secutus exemplum, meritoque hoc cum primo homine Adam fecerit, qui Deitatem Anouisse negauit.

Non fuit ante oculos tantorum vexatio sacerdotum non congregatum ex omni pene mundi parte Concilium: absit ut ab his, cum quibus se esse confessus est. Quid illi profuit hoc vtique fecisse? refugere voluit, quos effugere non dabitur. Qua enim ratione possit euadere, persequentes eos, qui se nullus abscondit? An quæ tacebou secum visus est, sine peccato se existimans, negare intaginatus quod Propheta clamat l: Quo ibo a facie tua, & aspectum tuu quo fugam? Si ascendero in cælum, tu ibi es: si descendero in infernum, tu ades. Ille clamat latebram sibi deesse peccatis, nec a Deo posse celari. Ille enim fatetur vbique præsentem, quem hic conatur asserere ubique veterum defuisse suspectum. Tandem in sacerdotibus suis sanctis, sicut semper, Spiritus Dei vnus in omnibus statuit, quod in omnibus subuenirent, nulla de periculine, nulla de vulnere nascente suspicione d igenter amputarium est, quod manus seruatu absistit. Ene (inquis Salomon m) de concilio contentiosem, & exiet cum illo discordia. Secum scandalum suum, quod intulerat, amputauit; quia apud vos, quod inuexerat, hoc reliquit. Non poterat, loquente Domino, eradicari plantatio, quam plantauerat Pater, & quæ in eo vberem fructum probaretur afferre: seruauit vineam suam Dominus! fratres domus eius est vinea Domini, & ideo mirandum non est, si furem domus eius euasit, cum legimus p nec domine, nec dormitare custodem.

Quid agat impius pertinax? quid sibi fiet, quid permanst auxilij? non habet locum venia, cui scriptum quod nec hic, nec in futuro possit ignosci. Inul natur omnis e atus, contra exaltationem pariæ humilitas Christiana, quia huic ipse, qui supra eum q requiescit, exal t at. Illum per Prophetam verba sunt r: Non h. b tat in medio domus meæ faciens superbiam, qui per Apostolum s prometit se stultam mundi sapientiam perditurum. Audiat nunc a nobis, quod Paulus tunc, & cum iam prædicaret, audiuit t: Ad insaniam multarum pertuent litteræ litterarum. Absit tamen ab eo hunc exemplum. Non enim quod de Doctore dictum est, dignus est audire indoctus. Cur præterea contra vas abiectionis, vas electionis veenimus in medium? cum ad exprobrandum hunc *, ille sufficiat, quem in crucem cum Christo post scelerata tanta pendentem, supplicij beneficium fecit Dominum confiteri: sui ab eo memoriam posuit in regno, hoc breui sermone diluit, qui quid admisit, criminibus temporum temporis puncto subuenions; nec moratur præmium confitentem, statim eius remuneratio & vicissitudo respondit, qui libenter excepit hora qualuncque adjeconuersum: Mecum (inquit u) eris in paradiso. promtit ei futuram sigietatem, qui secum præsentiam patetetur. Ad iustitiam corde credulitas, ad salutem facta est confessio x. Exclamare hic in tantam contrarietatem rerum pariter & fere debemus: Nefas est, hos Episcopum, quod latro potuit, * non inuenire.

O fides, & perfidiæ præmium! ô indicia Dei abyssus multa! latro paradisum meruit, & sacerdos exidium. Habemus tamen huiusce rei veros interpretes: hunc ille positum inter tormenta agnouit, quem hic positum in honore nescisti. Nonne hoc illud est y: Et homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus? Quid est aliud intellectus & iudicium, nisi sine sapientiam & disciplinam, & intelligere verba prudentiæ? Ille est vera sapientia: quæ ipso Salomone dicente z, de timore Domini fumit exordium, quam si enter perfectos loqua beatus Paulus affirmat a, cum non tam grane est, quod eam tunc minime mundus agnouit, quam quod num. Episcopus ignorauit.

Hoc loco vtar Domini nostri per Hieremiam b sermonibus. Cultores legis meæ nescierunt me; & prophetantibus in iniquitatem Prophetis, plauserunt manibus sacerdotes. Et per eundem alibi: Sacerdotes mei sanctificauerunt mihi sicte. Vtebatur tamen defensione & laude gentilium, Episcopum tolcm nunquam fuisse testantium. Vere hæc & probabiliter loquebantur: nam quando potuit Episcopus inueniri, qui Christianus esse nesciret? Ideo tamen non minus c esse probatus est, quia tam quæ dilicent hostibus proditores. Audiamus hæc agentem contra legem, & iniquum, qua sint solatia prosecuta: adjecerunt inter alios, nec dissecuerunt eum Cælestiani iniquitatu operarij, quos Hymnidici nostri persequitur manifesta sententia: iam dudum quippe inter vos Dei dispergantur, & pereunt, qui operantur iniquitatem; sunt idem dicit d, vetut cibum panis plebem Dominicam deuorabant. Habuit ergo secum sui magistros exilij; habuit huiusce rei perfectos ipso collatores: nam separate dissi. si est, quos scelera sola iunxerunt; quia manere ligantur glutino fidei ea vnitatem. Qui tamen horum sunt esse incompe: lle quem legimus e: Irritant in illo Dominus, & exuit post hos decidentes sine honore in contumelia inferni. tuosit æternum. Sed quid diutius in mortuis? fatisdictum sufficiat sa. iat sermo prolixus: diuitis animæ mortuos sepelire mortuos, pa. e.

Audite nunc, & capite simplicis verba doctoris: audite ab eo, qui d in morbum nostru nobiscum positus frequenter audiut: audi & certe semper audiua ne studio nostru mutua. Nostro vobis loquitur ore colliga; quia vna fides necesse est vnire * prædicetur. Non hic in eius persona alicuius testimonium nuncupatur: a nobis datus est, qui est locius ex nostris, nonsi in cognitus, non alienus de ecclesia: habuistu laudabilem de præsenti iudicio fua: fauia didum de eptis absentes: plura de eo loqui cautio est; quia optata suspectum ea est nota laudare. Nunc tamen vos nostri propria

sermo-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fermonibus decet cauere commonitos: Nemo in vobis illud quatiat fundamentum, quod firma petra & angularis lapis ille construxit: Ædificate super hoc, Catholici, quod soletis: dubiosis quid sit superædificare quod ardeat; hoc detrimento illud penſabitur, cum opera ſingulorum probare caperit ignis examen. Gaudeo vos fundamento huic non ſtipulam, non lignum, non fœnum, ſed illas impoſuiſſe diuitias, quas architectorum ſapientium præcepta mandabant imponi. Bene manebitis, quia tam ſolicite fabricatis: habit aculum magnum tales pollicentur expenſæ: auro, argento, & lapidibus preciosis illam vobis, quæ æſtimari non poteſt; conſtructis manſionem. Nullo pretio taxantur æterna; quippe quæ non iniuria, non vetuſtate ſoluuntur, quæ tam ab inſtitutione mundi iuſtis Dominus præparauit.

Confortentur manus Fidelium fatigatæ: labantia, hortante Propheta *b*, genua roborentur: qui paſſillo ſunt animo conualeſcant: noſter Saluator apparuit: oſtendit falſitatis Deus, quid ſit pulſare & inceſſere veritatem, poſtquam ſibi controuerſia inde facta eſt, vnde ſubuenit. Vnde, ſily cariſſimi, permanete in eum, qui eſt, vt vincatis in vobis. In ipſo ſenſu & in eadem ſententia eſtote perfecti: vt à Filio hominis, cum venerit in maieſtate ſua, non audiatis, Diſcedite à me maledicti, ſed, Venite benedicti, poſſitis audire: maneat hodos repulſa venturi: vos tales volumus inueniri, vt cum in igne ſtent abiecti à ſiniſtris, vos à dextris inuitet ad regnum. Non expectabitis, vt paretur, quod olim vos vt regnetis expectat. Angustam nunc portam feſtinanter intrate, quæ eos accepit, quos numquam ſpatioſa inuenerunt. Hæc dilectioni veſtræ pro latitia Catholicorum dicta ſufficiant, quæ ſæpè recenſere vos volumus, vt triumpho fidei gratulantes intelligatis Deum charitatis & pacis eſſe nobiſcum. Dat. Idibus Mart. Flauio Aetio & Valerio VV. CC. Conſſ.

XXXIV. CÆLESTINI PAPÆ DONAE LAVDES.

His redditis per eoſdem inde miſſos legatos in Orientem literis Cæleſtinus, cœleſtem, quam diutius concupierat, gloriam cum ſanctis omnibus conſecuturus, ex præſenti vita deceſſit, pontificia adminiſtratione benè perfunctus. Talem planè tantumque decebat præeſſe Eccleſiæ Catholicæ cuſtodem & vigilem eo tempore, quo ex aduerſo diabolus ſubintroduxit clanculo furem, vt gregem perderet atque macta ret. Qualis namque parandus à Deo Pontifex fuit, qui ſtaret pro muro domui Iſrael imperterritus & inconcuſſus, cum ex hypocriſis latebris hoſtis humani generis ſuper eminentem cathedram, in primaria & nobiliſſima omnium Orientalium ciuitatum, perſpicuum omnibus, & conſpicuũ cunctis regia pompa decorum collocaturus eſſet Chriſti diuinitatis æmulum Antichriſtum; quem & antequam quis qualisve eſſet, penitus innoteſceret, clientela Conſulum & Præfectorum ambiret, atq; etiam fouerent obſequia Imperatoris? Ex Neſtorij igitur ſumma cum potentia impietate metiri licet Cæleſtini maximam cum religione virtutem: vt planè ſatis ſuperque ſufficere poſſit ad ſupremum gloriæ titulum Cæleſtino, impietatem cum impio profligaſſe, & antequam in œcumenico Concilio damnaretur, illato in eum ante anathemate, extinxiſſe. Erectis igitur permanſuris ſemper glorioſis de expugnato hæreſiarcha trophæis, & fide Catholica œcumeniæ Synodi ſententia ſtabilita, quam fruſtra concutere atque labefactare fuerat aggreſſa perfidia; impertitis inſuper ſalutaribus monitis, & tamquam teſtamento relictis in recitatis nuper litteris, quomodo futura mala cauere poſſent, rebus cunctis benè cõpoſitis atq; diſpoſitis; ab ipſis Idibus Martiis, quibus eas ad Orientales dedit epiſtolas, non amplius quam viginti duorum dierum euoluta periodo, pro recipienda benè perfuncti laboris expectata mercede, feliciter & ex optato migrauit ad Dominum.

XXXV. OBITVS CÆLESTINI PAPÆ. *c* Genna. de Script. Eccl. 124.

Hoc ipſo igitur anno, octauo Idus April. S. Cæleſtinus Papa ex hac vita migrauit, cum ſediſſet annos octo, menſes quinque, & dies tres. Recenſetur à Gennadio inter ſcriptores Eccleſiaſticos, atq; de ipſo ait *c*: *Cæleſtinus vrbis Romæ Epiſcopus decreta Synodi aduerſus ſupradictum Neſtorium dictauit, habitum volumen deſcribens, ad Orientis & Occidentis Eccleſias dedit, confirmans, duabus in Chriſto manentibus perfectè naturis, vnam Filij Dei credendam eſſe perſonam.* hæc de Cæleſtino: quæ vero ſubdit de Sixto, dicemus paulo inferius. In libro autem de Romanis Pontificibus hæc de eo: *Hic multa conſtituta fecit, & conſtituit, vt Pſalmi Dauid centum quinquaginta ante ſacrificium pſallerentur antiphonatim ex omnibus; quod antea non fiebat, ſed tantum epiſtolæ Pauli recitabantur & ſanctum Euangelium. Hic fecit conſtitutum de omni Eccleſia* (decretum nempe ad vniuerſalem Eccleſiam pertinens) *quod hodie archinis Eccleſiæ tenetur reconditum. Hic fecit baſilicam Iulij, &c.* ſubdit de donis illi collatis. De eodem Cæleſtino exornante ſacris imaginibus Memorias martyrum hæc Hadrianus Papa in epiſtola ad Carolum Magnum Imp. habet: *Iterum de ſancto tertio Concilio ſanctus Cæleſtinus Papa proprium ſuum cœmeterium picturis declarauit.* hæc ipſe.

XXXVI.

Sed quod ſecundum illud Apoſtoli *a*, *Sapientibus & inſipientibus debitor ſum*. exſufflanda eſt muſca mortua, quæ ſuauitatem *e* perdit vnguenti, quam alias ſui vilitate contemſimus. Vnus enim Laurentius Valla *f* grammaticus Eccleſiaſticarum rerũ peritiæ penitus expers, ignarus quam magna ſit differentia inter Cæleſtinum Papam & Cæleſtium collegam Pelagij, deceptus miſer ſimilitudine nominum, clariſſima luce licet, in foueam tamen erroris illapſus dixit Cæleſtinum Papam infectum fuiſſe errore Neſtorij. Quid hoc magis in falſum potuit excogitari atq; effutiri ridiculum, vt qui primus omnium damnauit Romæ Neſtoriũ, & per legatos ab œcumenica Synodo Epheſina æquè eiiciendũ curauit, hic ipſe impudenter dicatur fauiſſe Neſtorio? En quas patiatur infeſtas muſcas Eccleſia; de quibus & illud Exodi liceat vſurpare *g*: *Corrupta eſt terra ab huiuſcemodi muſcis.* grammaticis, inquam, illis, qui abſq; magiſtris hoc noſtro ſæculo ex improuiſo prodiere Theologi, immo & profitentes ſeueriſſimos Theologorum ſe eſſe cenſores. Sed hæc in ſupplicium perfidorum, de quibus Sapientia *h*: *Illos enim locuſtarum & muſcarum occiderunt morſus, & non eſt inuenta ſanitas animæ illorum, qui digni erant ab huiuſmodi exterminari: filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes.*

a d *Rom.* 1. *e* *Eccl.* 10. *f* *Laurent. Val. de falſa donat. Conſtant.*

g *Exod.* 8.

h *Sapien.* 6

XXXVII.

Ad poſtremum vero de Cæleſtino minimè illud prætereat, eius Pontificatus tempore in Auentino erectam fuiſſe in honorem Sabinæ martyris eccleſiam, prout eiusmodi vetus inſcriptio docet his verſibus:

CVLMEN APOSTOLICVM CVM, CÆLESTINVS HABERET,
PRIMVS ET IN TOTA FVLGERET EPISCOPVS VRBE,
HÆC QVÆ MIRARIS FVNDAVIT PRESBYTER VRBIS
ILLYRICA DE GENTE PETRVS, VIR NOMINE TANTO
DIGNVS, DE AB ORTV CHRISTI NVTRITVS IN AVLA,
PAVPERTAS LOCVPLES, SIBI PAVPER, QVI BONA VITÆ
PRÆSENTIS FVGIENS MERVIT SPERARE FVTVRA.

i *Antiq. Inſcri. in Appen. p. 1171. nu. 3.*

Sunt Dei beneficio, & alia tanti Pontificis vetera monimenta reſoſſa; & ex abditis in lucem edita, atque in primis eiusdem ſepulchri Epitaphium, quod ſic ſe habet *i*:

Præſul Apoſtolicæ Sedis veneranda per omni
Quem rexit populo decimum dum conderet annum
Cæleſtinus agens vitam migrauit in illam
Debita quæ ſanctis æternos reddit honores.
Corporis hic tumulus requieſcunt oſſa cinisq;
Nec perit hinc aliquid Domino caro cuncta reſurgit
Terrenum nunc terra tegit, mens neſcia mortis
Viuit & aſpectu fruitur bene conſcia Chriſti.

CÆLESTINI PAPÆ EPITAPHIVM.

Sed de Cæleſtino hactenus.

XXXVIII *al. XXI. SIXTVS PAPA CREATVR.

Defuncto igitur Cæleſtino Romano Pontifice; ſepultoque in cœmeterio Priſcillæ via Salaria, cum vacaſſet Epiſcopatus dies viginti *, ſexto Kalendas Maij, Sixtus patria Romanus ex patre Sixto creatur Romanus Pontifex. id quidem hoc anno factum, tum Proſper, tum Marcellinus in Chronicis meminere. Simul ac autem ipſe Sixtus Romanæ ſedis atque totius Eccleſiæ Catholicæ clauum

moderandum accepit, quem vidimus ex sancti Augustini litteris ad eum datis *a* zelo fidei illibatæ seruandæ mirum in modum æstuasse, nihil antiquius habuit, quam vt eamdem mox, scriptis ad vniuersas Orientales Ecclesias litteris, redderet in omnibus stabilitam. Testatur id quidem Gennadius *b* verbis istis, cum agit de ipso Sixto post Cælestinum: *Similiter etiam Sixtus successor Cælestini pro eadem re & ad ipsum Nestorem * & ad Orientis Episcopos aduersus errorem eius succidendum sententias direxit.* hæc ipse.

a Aug ep. 104. & 105.

b Gennæ. de vir. illustr. c. 54.

*Nestoriū

XXXIX.

Quod enim Nestorianæ hæresi Pelagianam sciret dedisse manus, vehementiori impetu aduersus vtranque eundem iam creatum Pontificem insurrexisse, qui olim presbyter scriptis luculentissimis editis eam vehementer exagitauit. quis poterit dubitare? Qui enim presbyter hæreses profligauit, & (vt sanctus Augustinus de eo testatur *c*) hæreticos terruit: iam ipso insidentem Petri throno, quibus putas ipsum eos verborum appetiisse fulminibus? Verum omnia sapienti consilio, nec quicquam animi præpropera commotione gessit, exuibens se prius patrem atque pastorem, quam iudicem. Hæc de causa Gennadius ait, Sixtum Pontificem ad ipsum Nestorium iam anno superiori damnatum scripsisse litteras, dum ille ageret in monasterio S. Euprepij apud Antiochiam relegatus, si fortè in monastica tranquillitate ad meliorem statum mentis rediret, qui frequentia vallatus hominum desipuerat. Non despexit morbosam ouem curare pastor, qui sciret pastorem omnium Christum de perdita oue quærenda insinuasse sermonem, & inculeasse vnum exemplum. Sed qui prædecessoris ipsius Cælestini medicamenta contempsit, Sixti quoque medicinam propinatam exhorruit; vtpote quod secundum diuinæ Scripturæ sententiam *d*, nemo corrigere valeat, quem Deus despexerit. Tantum enim abfuit, vt Nestorius & Nestoriani, qui illi penitus inhæserant, corrigerentur, vt ad calumnias atque probrosa mendacia declinantes, tum ipsius Sixti nomine, tum Cyrilli litteras finxerint pro Nestorio atque eius blasphemiis datas: sed id anno sequenti post pacem inter Ioannem Antiochenum atque Cyrillum Alexandrinum compositam: nosque de his suo loco acturi sumus.

c SIXTVS QVÆRIT CVRARE NESTORIVM.

d Eccl. 7.

XL.

Cæterum illud constat ex litteris sancti Cyrilli ad Acacium Melitenum Episcopum datis, & alijs, ipsum Sixtum simulae regimen Apostolicæ sedis est consecutus, nihil antiquius habuisse & magis in votis, quam quæ à sacrosancto Concilio œcumenico Ephesino decreta fuissent, stabili firmitate confolidare: quamobrem statim eadem rata habuit, & pontificio adiecto decreto firmauit: quippe qui acerrimo studio Nestorianorum patriarchas Pelagianos (ex his enim eos fuisse progenitos, superius demonstratum est) olim cum presbyter esset, fuerat insectatus, cum in societatem criminis calumnioseab aduersarijs inductus esset, vt ex litteris sancti Augustini *e* ad ipsum scriptis apparet. sed de eis suo loco dictum. Qui igitur super eminentissimum thronum euectus est summus Pontifex Sixtus, haud satis sibi visum est Ephesinum confirmasse Concilium: sed quod sciret Petri muneris esse, fratres confirmare, atque collapsos erigere, in hoc ipsum totus incubuit, vt qui restiterant Ephesinis Actis Orientales Episcopi, eosdem Catholicæ fidei redderet obsequentes.

e Aug. ep. 104. 105.

XLI. DE SIXTI EPISTOLA AD IOAN. ANTIOCH. EPISCOP. ADVERSVS NOVITATES.

Sic ergo, qui ad Nestorium condemnatum scripsit, si quo pacto eum ad pœnitentiam prouocaret; curam reliquorum gerens, ad eiusdem primarium fautorem Ioannem Antiochenum Episcopum litteras dedit: meminit earum Vincentius Lirinensis, ex eademque epistola eiusmodi fragmentum recitat, quo demonstret Romanos Pontifices fuisse antiquitatis Ecclesiasticæ tenacissimos, & nouitatis hostes infestissimos; ait enim *f*: *Quæ omnia licet cumulatè abundeq; sufficerent ab profanas nouitates obruendas: tamen ne quid deesse tantæ plenitudini videretur, ad postremum adiecimus gemmam Apostolicæ sedis auctoritatem, vnam scilicet sancti Papæ Sixti, qui nunc Romanam Ecclesiam venerandus illustrat, alteram prædecessoris sui beatæ memoriæ Papæ Cælestini, quem hic quoq;*

f Vincent. Lirin. adu. har. c. vlt.

interponere necessarium indicauimus. Ait itaq; Papa Sixtus in epistola, quam de causa Nestorij Antiocheno misit Episcopo: Ergo (inquit) quia, sicut ait Apostolus, fides vna est, quæ euidenter obtinuit, docenda credamus, & tenenda credamus. Tandem illa quæ tenenda & credenda, prosequitur, & ait: Nihil vltra (inquit) liceat nouitati: quia nihil addi conuenit vetustati. Perficua maiorum fides & credulitas, nulla vani permixtione turbetur. Omnino Apostolicæ: vt maiorum credulitatem perficiat is lumine ornaret, non ut vero profanitates eam permixtione describeret. hæc ex epistola Sixti ad Ioannem Antiochenum Vincentius, quam redditurí sumus inferius.

XLII. THEODOSIVS IMP. LABORAT PRO PACE ORIENTALIS ECCLESIÆ.

At non Sixtus tantum, sed & Theodosius Imperator hoc eodem anno, & viuente adhuc Cælestino Romano Pontifice, apud Ioannem Antiochenum Episcopum nauiter egit, vt damnaret Nestorium, & cum Cyrillo Alexandrino iniret concordiam, pacemque inter omnes Orientales Ecclesias conciliaret. Vsusque ad hoc consilio Maximiani Episcopi Constantinopolitani, & aliorum Episcoporum Orthodoxorum, qui cum eo erant, illud inprimis (quod aliter res transigi non posset) ex sententia eorumdem decreuit, vt tum Ioannem ipse, tum Cyrillum, vtrumque videlicet partis auctores, Nicomediam conuocaret, haud permissurus eos inde discedere, nisi iisdem inter se mutuo ad concordiam pristinam restituris. Ad huius legationis obeundam prouinciam delectus est vir integer piusque Aristolaus nomine, Tribunus & Notarius, quem Antiochiam misit cum litteris ad Ioannem eius ciuitatis Episcopum, addens alias ad Acacium Episcopum Beræensem, & Simeonem Stilitem anachoretam virum sanctissimum, quos voluit apud eumdem Ioannem sequestres pacis accedere. Epistola autem ab eodem Theodosio Imperatore ad Ioannem Antiochenum scripta sic se habet *g*:

g Apud Concil. Ephes. Tom. 1. c. 8.

XLIII. EPISTOLA THEODOSII IMP. AD IOANNEM ANTIOCH. EPISCOPVM.

Animi nostri scopus, collapsa pacis redintegratio est, quam vos iuxta vitæ vestræ institutum profitemini, cæterosque omnes (vtpote charitatis causa ad sacerdotium etiam adscripti) docere nunquam desinitis. Quiæ ergo hanc, vnde minimè decebat, turbari contigit: operæpretium visum est ad id vos vrgere, ad quod alios vniuersos, si quidem admonerentur, venturos, nihil dubitamus. Res enim detestanda, planeq; inexpectata nostris hisce temporibus accidit, nempe sacerdotum veram religionem profitentium discordia, & ea quidem tanta, vt omnem narrationis modum excedat. Eminuerat enim spes erat, fore, vt omni omnino contentio vel ad minimum vsque suspicionem è medio faceſſeret, perfectaque vnionis fructus exurgeret; tum demum gratia illa disiudicatum, tumultuantumque incendia exarserunt: qua de causa vehementer agritudinis, iustique doloris occasio ex ea re nobis offertur. Cernimus enim Ecclesiasticæ pacis doctores, ipsos concordiæ fontes ea discordiarum prolapsos, vt talium indigeant, qui suo hortatu ad id eos impellant, quod pro officio sui munere vltro præstare obligantur.

XLIV. EVERTVR IOANNIS ANATHEMATISMA RENESTORIVM ET EIVS HÆRESIN.

Quapropter huius tanti malis exitum inde inuenire properantes, vnde originem traxit: enixè ac diligenter, vt primo quoque tempore hoc conficiatis, curabitis; ne hoc contentionis vitium latius serpat: sanctissimo celebris ciuitatis huius Episcopo Maximiano, cæterisque omnibus, qui in ea comperiuntur sanctissimis Episcopis, & vniuerso denique illorum clero ad nos ascitis, sedula consultatione inquisiuimus, ex quibusnam ciuitatibus Orthodoxæ fidei membra, quæ dudum antè benè vnita, infelicis casus interuentu, miserè iam nunc diuulsa cernuntur, denuo conglutinari: vosque, beatissime tu, & Cyrillus religiosissimus Alexandriæ Episcopus, inter vos conuenientes, omni simultate, molestiaque contentione, qua inter vos exarsit, deposita, ad pristinam rursus concordiam adduci posset. Præditi autem Episcopi responderunt: si Nestorij depositioni subscriberes: illiusque doctrinam anathematizares, fore vt omnis altercationis materia mox è medio tolleretur; Cyrillusque sanctissimus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus cum suis, tum Cælestinus quoque nobilissimæ ciuitatis Romanæ Episcopus, tum reliqui tandem omnes quotquot vbique sunt Orthodoxæ fidei sacerdotes, cum tua pietate ad communionem redirent. Cætera vero, si qua forte essent, quæ emendationem desiderarent; ea à nobis ipsis primatu vel in commune consultantibus, facili negotio, recte expediri posse.

XLV.

Cum itaque vnum hoc nostrum esse studium & consilium non ignores, quo pax certa & firma, omni prorsus contentione &

emula-

XLVI. VRBIS THEODOSIVS PACEM ORIENTALIS ECCLESIAE.

XLVII.

b Extant apud Concil. Ephes. edit. Tom. 2. p. 120.

XLVIII. RELIGIO ROMANA EADEM CATHOLICA.

XLIX. THEODOSII AVG. EPISTOLA AD SIMEONEM STYLITAM.

L.

LI. SIMEON ECCLESIAE PROFICVVS.

c Apud Epist. Conc. edit. Tom. 5. c. 15.

d Theodor. vit. SS. Pat. c. 16.

amulatione, quæ accidit sedata, sublataque, sanctissimis orbis Ecclesiis, quæ Orthodoxam fidem profitentur, cæteris quæ omnibus subditis nostris integrè cum Dei auxilio restituatur: omnibus postpositis, ad Nicomediæ ciuitatem summa cum celeritate venire matures, nec vllum omnino Episcoporum tecum adducas, sed paucos tantum clericos, qui sanctitati tuæ famulentur: cæteris, inquam, omnibus sepositis, festina huc citra vllam dilationem accedere: certo tibi persuasum habens, Cyrillo sanctissimo Episcopo per maiestatis nostræ litteras mandatum esse, vt ipse quoque eadem animi promptitudine ad eundem locum accurrat, additumque, nullum ad nos accessum prius habiturum, quam inter vos conuenerit is, omnemque mutuam inimicitiam penitus exemerit, & per propriam concordiam, communesque omnium votum stabilem inter vos pacem constituerit. Atque hoc ipsum & tuæ quoq; reuerentiæ denunciatum volo. Etenim cum sitis veri adeo celebres, minimè decet vos vel bonæ pacis, vel malæ discordiæ ignorare.

Interea vero ad nostram præsentiam non admittemini, antequam ea omnia correcta emendataque fuerint, quæ tanta nos ægritudine affecerunt, quantam verbis exprimere vix possumus, dum studiosa pacis concordiæque & mutuæ inter vos amicitiæ conuentio intercesserit, & per illam iter ad nos vobis patefactum fuerit: nulla prorsus quorumcunque Episcoporum aut ordinatio, aut exauctoratio tentabitur: sed si quid interim huiusmodi vsu postulauerit, hoc totum tranquille pacificeque Ecclesiæ Catholicæ constitutioni reseruetur: præsertim cum religiosissimi clerici ad diuina mysteria tantisper fungi queant, donec perfecta aliqua vnio consequatur. Hæc hactenus à me dicta sint. Nec dubitamus, si sinceram immotamq; atque Ecclesiasticis statu dignam animis nostri sententiam diligenter ac pie expenderis, quin totis animi viribus, totaque mentis virtute ad hoc incubiturus sis, vt ea omnia, quæ à nostra pietate Orthodoxæ fidei, sanctarumque Ecclesiarum vniendarum caussa sancita & ordinata sunt, tempestiue conficiantur: sed neque vllum quoque eius rei gratia aut laborem, aut difficultatem, aut ignominiam, aut iniuriarum condemnationem recusaturus. Quod si vero (quod non credimus) nostræ huic conscientiæ, instoque animi nostri proposito, privato iudicio, humanæque alicuius perturbationis impulsa, aliquando obnitis instaueris, nostraque decreta floccifeceris, non dubitet sanctitas tua, se obedientiæ & promptitudini, quæ sanctæ Dei Ecclesiæ concorditer constituendæ inire debetur, neglecta meritas pœnas daturum esse, hactenus Theodosij ad Ioannem Episcopum Antiochenum epistola. Sed præter has litteras, alias secretiores dedisse per eumdem Aristolaum ad ipsum Ioannem, vt damnaret Nestorium, & in omnibus Cyrillo assentiretur, testatur Cyrillus in epistola ad Dynatum a, quam inferius reddituri sumus.

a Cyril. c. 33.

Scripsit insuper (vt dictum est) Imperator ad Acacium Beroeensem Antistitem, qui totius Orientalium machinationis consultor præsenij grauitate & rerum agendarum vsu atq; peritia habebatur, & ad alios coepiscopos & anachoretas, quæ sic se habent b:

b Theodor. vit. SS. Pat. c. 10.

Nihil omnino eorum omnium à nobis est prætermissum, quæ religionis Christianæ causssa nostro studio effici debuerant. Atque hoc ipsum sanctitas vestra cum à Ioanne piissimo Ecclesiæ Antiochenæ Episcopo, tum à cæteris quoque sanctis Episcopis, qui apud illum versantur, dilucidè cognoscere poterit. Acciderunt autem nonnulle inter quosdam circa religionis negotium difficultates & controuersiæ, quas quidem euestigio de medio tollere & abolere exoptabamus, verum negotiorum magnitudine & multitudine impediti, quod volebamus & conabamur, conficere non valuimus. Certa nihilominus fixaque stat sententia, ab hoc conciliandæ pacis studio non prius desistere, quam misericors Deus, vestris intercedentibus precibus, Ecclesiis vnionem & pacem restituere dignabitur. Decet proinde vestram sanctitatem, omni diligentia, studio, ac contentione hoc à Deo deposcere, vosque probatos Romanæ religionis sacerdotes esse, manifesto argumento declarare. hactenus Theodosius ad Acacium, & alios (vt habet inscriptio) aliarum prouinciarum Episcopos & solitarios.

Quod vero ad hanc Theodosij Augusti epistolam spectat, velim nomenclaturam obserues, qua Imperator fidem Catholicam, propriori vocabulo, *Romanam religionem* appellat: propriori, inquam: quoniam dicendo tantum hdem Catholicam, cum omnes fermè hæretici eam apud se esse profiteantur, haud facilè illos distingues eo nomine (dum agitur cum ipsis) à veræ pietatis cultoribus, secus autem voce illa, *Romanæ religionis*, quæ peculiaris & propria est Orthodoxorum: nam non communicare Romanæ Ecclesiæ, istud ipsum erat constituere quempiam hæreticum atq; schismaticum, vt ex his, quæ dicta sunt superius ex Optato Mileuitano, S. Augustino, sancto Hieronymo, & aliis veteribus, satis superq; sæpius demonstratum est. Porro sicut in Oriente (vt apparet testificatione Theodosij Imperatoris) eiusmodi vigebat loquendi vsus, vt per *Romanam religionem* fides Catholica deberet intelligi, ita & in Occidente, nec apud Latinos tantum atq; Catholicos, verum etiam penes barbaros, eosdemq; hæreticos eiusmodi receptam esse consuetudinem, quæ alibi diximus ex Victore Vticensi & Gregorio Turonensi, de quibus & suis locis cõstat, fieri mentionẽ, manifestè declarant. Sed ad Theodosium redeamus, qui etiam eiusdem argumenti, pro pace scilicet inter dissidentes Episcopos concilianda, ad magnum illum Simeonem Stylitam, incomparabile huius sæculi admirandæ sanctitatis exemplum, de quo à superius mentio facta est, eiusmodi litteras dedit c:

c Apud Epist. Conc. edit. Tom. 5. c. 15.

Quoniam quidem exploratum habemus, totam reuerentiæ tuæ vitam ad Deum esse conuersam, eaque integritate vixisse hactenus, vt diuinam erga nos benevolentiam certa quadam fiducia prouocare queas, non potuimus in præsentia has ad te litteras non perscribere, teque etiam atque etiam rogare, vt hoc pacis concordiæque negotium, quod à diuina prouidentia verè dependet, hoc potissimum tempore quam maximè promouere satagas, dissidiumque diaboli technis passim rectè aliquando radicatæ & constitutæ imicisum, confestim è medio tollere contendas. Id quod tuæ sanctitatis precibus, eiusdemque apud illos, qui eam confirmare, dissipataque restituere possunt, hortatu impulsaque confisi, bonum futurum, minime dubitamus. Nam si Ioannes piissimus Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus Nestorij, qui hasce controuersias principio excusscitauit, depositioni subscripserit, fidemque fecerit se nouo insanoque dogmati in posterum non consensurum, neque antea consensisse vnquam: diuulsorum membrorum vnio denuo subsequetur: quippe cum omnes in hoc conuenant, concurrantque: si, inquam, Ioannes istud fecerit, religiosissimoque Episcopo Cyrillo consenserit, quemadmodum Occidentales, & Constantinopolitani, reliquiq; omnes terrarum orbis Episcopi cum eo consentiunt: quæ quondam fuerant coniuncta, Dei benignitate rursum coalescent. Hanc namque molestiam, turbamque superuacaneæ, parumque vtilis, immo vero noxia doctrina nobis peperit: quæ quidem si per vestras preces explosa, proculque ab animis nostris eliminata fuerit, pacatos nos reddet, diuinamque defensionem (vt speramus) nobis restituet. Nam contentio hæc & discordia adeo nos conturbat, vt existimemus primam præcipuamque omnium nostrarum calamitatum occasionem vel hanc vnam præbuisse.

Confidimus autem, regni nostri res consilio benignitatis & humanitatis Dei esse processuras, Ecclesiæ & Orthodoxæ fidei membris vestro hoc egregio facto coniunctis. Certa igitur pulcherrimum certamen, vt superes dæmonis conatus: hoc enim tibi maximum certamen imputabitur, & victoria summis viribus parta: quam adeptus, te ipsum secutus fueris, ea quæ profiteris, tum gerens, tum factis confirmans. Consuetis orationibus, quæso, nostrum Imperium, quisque ei parens, sine intermissione Deo commenda: vt vobis, quorum omnis cura (quemadmodum conuenit) in pace religionis ipsius potissimum versatur, copiosa bona ab ipsius potestate suppeditentur. hactenus Theodosij Imperatoris litteræ ad Simeonem Stylitam.

Verum sic comparatus magnus ille Simeon etat, vt licet super columnam in solitudine positus vitam parem cælitibus in terra duceret; tamen curam Ecclesiæ Dei minime abiecerit: zelo enim pietatis exæstuans, nullam prætermisit aliquando occasionem illi consulendi: cuius rei causssa etiam, cum opus esset, scriberet ad Imperatorem, ab eodemque vicissim soleret accipere litteras. Theodoretus enim de ipso agens, hæc inter alia d: *Has quidem omnia faciebat, neque sanctarum Scripturarum curam abiicit & prouidentiam: aliquando quidem pugnans aduersus Gentilium impietatem, aliquando frangens Iudeorum audaciam, aliquando autem fugans & profligans turbas hæreticorum, aliquando de his scribens ad Imperatorem, aliquando Præsides & magistratus ad diuinum incitans Zelum, aliquando etiam ipsis Ecclesia-*

rum pastoribus maiorem gregis curam gerere præcipiens. hæc & alia Theodoretus: qui quidem in eo, quod ait, Simeonem aliquando fregisse Iudæorum procaciam, dum scriberet aduersus eos ad Imperatorem, illud planè in mente habuisse visus est, quod de eodem Euagrius narrat his verbis *a*: *Virtus porro diuinæ gratiæ tam penitus in istius insedit animo, vt ad Imperatorem Theodosium per legem iubentem, vt Iudais Antiochiam incolentibus ipsorum synagogæ, quas ante Christiani ab illis abstulissent, redderentur, adeo libere subscripserit, adeoque acriter propterea eum increparit (solum namque suum Imperatorem Deum veritus est) vt Imperator Theodosius, quo Christianorum satisfaceret voluntati, sua mandata reuocaret. Præfectumque qui ipsum de Iudæorum synagogis reddendis docuerat, abdicaret magistratu, atque sanctissimum atq; cælestem eum esset martyrem, vt nominatim pro ipso Deum obsecraret, obtestaretur q;, atq; sua ipsum impertiret benedictione.* hæc Euagrius.

a Euag. Lt. c.13.

LII. Porro huius magni Simeonis nomen ob eius mirificas virtutes, ingentiaque miracula, non in Oriente solum, vbi degebat, sed in Occidente fuisse percelebre, quæ de eodem tradit his verbis Theodoretus, significant *b*: *Cum ergo peruolaret fama in omnes regiones, concurrebant omnes non solum vicini, sed qui etiam multorum dierum itinere aberant.* pro exposcendis ab eo diuersis (prout quisque opus haberet pro se, vel pro suis) diuinitus impertiendis miraculis. Sed pergit: *Sic autem omnibus vndiq; aduenientibus, & per totam viã instar fluminis affluentibus, videre est pelagus hominum in illo loco constitutum, quod fluuios vndiquaque excipit. Non solum enim confluunt, qui nostram habitant regionem, sed & Ismaelitæ, & Persæ, & Armeni, qui sunt eis subiecti, & Iberes, & Homeritæ, & qui illis sunt interiores. Venerunt autem multi quoq;, qui habitant extrema Occidentis, Hispani (inquam) & Britanni & Galli, qui quod est intermedium occupant. De Italia enim superuacaneum est dicere. Aiunt enim Romæ, qua est longe maxima, eum fuisse adeo omnium sermone celebratum, vt in officinarum omnium vestibulis & porticibus eis picturas posuerint imagines, hinc sibi præsidium & tutelam parantes.* hæc Theodoretus eiusdem prouinciæ accola, qui hæc omnia habebat præ oculis, scripsitque dum fierent, ipso magno Simeone adhuc superstite. Sed cum alio tendat orationis cursus, apud hunc diutius immorari minime datur: conueniemus eum sæpe inferius. Modo autem de Ioanne Antiocheno Episcopo, ad quem Theodoretus scripsit, cœptam prosequamur orationem.

b Theod. vit. SS. Pat. c.16 CELEBRE NOMEN SIMEONIS OMNIBVS INNOTVIT.

LIII. Hic quidem etsi de fide Catholica gloriaretur, magna tamen labe conspersus est ex cõsuetudine atque defensione Nestorij: deterius vero fœdatus, cum in suspicionem adductus est initæ cum eo occultæ societatis, dum damnationi Nestorij in Concilio œcumenico Ephesino proclamatæ, non tantum non adduci potuit, vt subscriberet, sed eidem semper mirum in modum est pertinacius refragatus. cuius rei causa factum est, vt complurium sanctorum virorum animi in eum iuste commoti fuerint. Ad hæc namque spectant, quæ Cyrillus monachus in rebus gestis S. Euthymij, quas posteris fideliter tradidit, tum de S. Euthymio, tum de Domno monacho eiusdem Ioannis Episcopi Antiocheni ex sorore nepote narrat verbis istis: *Is autem* (Euthymius scilicet) *cum & alia deduxisset ex iis, quæ facta fuerant ab Episcopis Orientis, & quod Ioannes, qui præerat Antiochiæ, cum esset Orthodoxus, inductus esset, vt eadem sentiret, quæ Nestorius: fuit grauis tristitia cor eius saucians. Eodem modo etiam affectus fuit Domnus illius nepos consobrinus: rogauit itaque Euthymium, vt ei permitteretur ire Antiochiam, vt auunculum suum, qui supplantatus fuerat, restitueret: & iam veluti iacentem erigeret. Ille autem cum præuideret non futurum illuc tutum aduentum, sed ei potius inutilem & minime conducibilem: Nequaquam (inquit) O fili: non oportet te à Laura recedere: neque enim ille tua opus habet præsentia: sed etsi paululum à recta fide declinauit, Deus autem, qui nouit cor illius rectè se habere, ipse illum conuertet, & reducet ad id, quod bene erit. Et tu quidem, ô fili, si quidem in quo vocatus es, & loco, in eo perpetuo manseris, perfectes, & gloriam adipiscaris, veram, inquam, gloriam, & quæ ex Deo est, & quæ numquam excidit. Sic autem his neglectis, & tolerantiæ contemptis cogitationibus, à Laura tent abu discedere: obtinebis quidem administrationem, quam tuus habet auunculus: sed eam tibi rursus auferent mali homines & præstigiatores, eum ab illius primo seductus furore ignoratione. Et hæc quidem qui est in sanctis, Euthymius. Domnus autem, cum hæc mandata non multum curasset, proficiscitur Antiochiam, nec Vale quidem dixit sancto, & nec ei vllo modo suum significauit recessum. Cum illuc fuisset, omnia, quæ ei prædicta fuerant, effectum sunt sortita. Illeque postea magna ductus panitentia, quod non obedisset, ad ipsum reuertitur, graui dolore visceribus cruciatus & acerbè deplorans.* hæc Cyrillus. De ipso autem Domno plura suo loco inferius.

DE S. EVTHYMIO ET DOMNO MISERANTIBVS CASVM IOANNIS.

LIV. At quid, litteris à Theodosio Imperatore acceptis vna cum Aristolai legatione, Ioannes? Vocatis Syriæ in vnum Episcopis, illis videlicet, quibus hactenus aduersus Cyrillum & alios Ephesi cõgregatos vsus fuerat comministris, conuenit vna cum illis etiam Acacius Berœensis (prout litteræ Cyrilli ad Acacium Melitenum ostendunt) initque cum eis consilium, vt quid opus facto esset, decernerent. Ne autem ad diuendum causam Nicomediam proficisci Ioannes ex mandato Theodosij cogeretur, illud inter eos consultius deliberatur, ratam habendam esse damnationem hæresis Nestorianæ vna cum ipso Nestorio, sicut Theodosius suis litteris admonuerat faciendum, sicque redintegrandam esse communicationem cum Romano Pontifice, atque Cyrillo Alexandrino, quemque simul Ecclesia Catholica, à qua hactenus schismate præcisus esset. Quæ omnia Aristolaus legatus à Theodosio missus rata habens, nullum amplius de proficiscendo Nicomediam Ioanni negotium facessiuit, vtpotè qui hac via concordiam inter dissidentes Episcopos concilandam fore conspiceret. Ioannes igitur ex Synodo tunc Antiochiæ habita de damnatione Nestorij & eius hæresi Synodalem dedit epistolam ad Sixtum Romanum Pontificem, non autem ad Cyrillum Episcopum Alexandrinum: cum eo enim alter agendum putauit, vt paulo inferius dicturi sumus. Epistola autem ad Sixtum Papam à Ioanne tunc scripta sic se habet *c*:

LIV. IO. ANTIOCHENVS VNA CVM SVIS SYNODVM HABET.

c Apud Act. Conc. Eph. edit. Paris. Tom. 2. pag.

LV. IOANNIS EPISTOLA AD SIXTVM PONTIF.

Præcipuum eorum studium, qui sacerdotio sunguntur, diuinumque istud Episcopatus ministerium à Christo omnium Saluatore sortiti sunt, primarium que eorumdem scopus hic esse debet, nempe vt in fide recta excellant, eamque populum sibi concreditum fideliter doceant. Cum itaque res ita habeat, anno proxime lapso sacra Dei dilectissimorum Episcoporum Synodus, tuxta religiosissimum Christique amantium Imperatorum nostrorum decretum in Ephesiorum metropoli profligandæ Nestorianæ hæresis causa conuenit: confessique vna cum B. memoriæ Cælestini Romanæ Ecclesiæ quondam Episcopi (cui fides iique vindicibus celebrato, prædictum Nestorium, tanquam prophanæ doctrinæ vtentem, multorumque pessimum scandalorum auctorem, & in fide præterea Catholica grauiter errantem, depositionis sententiæ subiecit. At vero postquam & nos quoque eodem aduenissemus, remque omnem, vt gesta erat, accepissemus, graniter eam motiuimus. Cum ergo ea de causa non parua inter nos & Synodum controuersia intercessisset, multaque vtrinque & dicta & facta quoque essent, ad nostras tandem Ecclesias & ciuitates reuersi sumus, neque quod ad Nestorij depositionem attinebat, Synodi sententiæ per id tempus subscripsimus.

LVI. *Porro autem cum multa inter se discordia Ecclesia desiderent, vnumque illud omnes maxime curare oporteret vt esset, vt omni dissidio è medio sublato, amicè inter se iterum congruerent: religiosissimi ad hæc Christique amantes Imperatores id ipsum quoq; quamprimum fieri vellent, seueroque iuberent, ac celeberrimum Tribunum & Notarium Aristolaum ea de causa ad nos mitterent, vt omnia mox contentio faceret, sanctaque sanctarum Dei Ecclesiarum pax vbique vigeret: placuit & nobis quoque in sacra Synodi sententia, quæ Nestorium deposuit, acquiescere, ipsumque pro deposito habere, ac blasphemiam illius doctrinam anathematizare: eo quod & nostræ quoque Ecclesiæ, perinde ac vestra sanctitas, rectam semper incustodiat amque fidem tenuerint, eandemq; populo assidue commendarint, retinendamque prædicarint. Assentimur nihilominus & Maximiani sanctissimi pientissimique Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopi ordinationi: denique cum omnibus terrarum orbis Episcopis, si modo rectam sentent amque fidem habuerint, eandemque seruauerint, communicamus.* hactenus Ioannis ac collegarum ad Sixtum Papam atque alios collegas epistola, communis quidem Episcopis omnibus Catholicæ fidei, qua

Catho-

Catholicam Ecclesiarum omnium communionem nanciscerẽtur, & qui hactenus schismate scissi fuissent, harum litterarum compagine vnirentur. Peruenerunt hæ litteræ Romam anno sequenti. Quæ vero Sixtus Papa rescripserit, suo loco dicemus.

LVII. Cum Cyrillo autem Alexandrino Episcopo, aduersus quem acerbissimas inimicitias exercuissent, aliter sibi agẽdum putarunt Ioannes Antiochenus & alij collegæ Syriæ Episcopi, nimirum vt quasi daturi essent ipsi veluti Orthodoxi ei legem, ab eo, velut in suspicionem adducto hæresis Apollinaris, exigerent Catholicę fidei confessionem, qua sua capitula tamquam erronea condemnaret. Cum ergo his se minimè consensurum idem Cyrillus suis litteris declarasset: tunc illud iidem Syri Episcopi consilium inierunt, vt Paulum Episcopum Emesenum legatum Alexandriam mitterent ad Cyrillum, qui si posset, ab eo, quod petitum antea fuerat, extorqueret, fin minus Cyrillus acquiescere vellet, tunc de damnatione Nestorij & eius hæresis scriptas litteras ei redderet, hęc quidem omnia retentatur ipse sanctus Cyrillus in epistola his diebus data *a* ad sanctum Acacium Melitenum Armeniæ Episcopũ: strenuum (vt dictum est anno superiori) Catholicæ fidei pugilem.

LVIII. PAVLVS EPISCOPVS EMISENVS MITTITVR AD CYRILLVM. *a Apud Collect. Ephes. edit. Pith. tom. 5. cap. 11. item apud Cyrill. epist. 18. ad Dynatum sub nom. Ioan.*

Cum autem Paulus Cyrillum conuenisset, multis eum persuadere conatus est, sua damnare capitula: & inter alia hoc vsus est argumẽto: Si scriptis à Magno Athanasio stare vellet. Cumque se ab eius doctrina numquam recessurum fore ille spopondisset: protulit Paulus Athanasij epistolam ad Epictetum, qua videbatur Cyrillus conuinci posse. Sed eam ab hæreticis fuisse depravatam, habita collatione cum originali scripto, quod asseruabatur in archiuo Alexandrino, facile percognitum fuit: vnde Paulus spe illa omnino frustratus est. hæc quidem Cyrillus ipse testatur in dicta epistola ad Acacium Melitenum. Cum igitur nulla spes Paulo reliqua esset, vt in suam sententiam Cyrillum perduceret: tunc protulit litteras Ioannis Antiocheni & collegarum eius, quibus pax omnino conciliari posset: ipse autem sic se habent *b*:

LIX. EPISTOLA IOANNIS ANTIOCHENI AD CYRILLVM ALEXANDRINVM PRO PACE.

Religiosissimorum Imperatorum nostrorum edicto, Deo dilectissimorum Episcoporum Synodus ad Ephesiorum metropolim, cum Ecclesiasticarum rerum & controuersiarum, tum recta quoque fidei causa dudum conuenire iussa est. Cum autem ad prædictam ciuitatem peruenissemus, ac citra mutuum colloquium inde rursus abiissemus (nullam autem eli operæpretium pacis tempore, neglecti colloquij causas inquirere) accidit, vt Ecclesiæ in graues discordias inciderent. Quando omnes ergo id maximè curare oportet, vt omnis animorum dissensione, contentionesq; è medio sublata, Christi Ecclesia denuo consocientur, ipsiq; religiosissimi ac Christi amantissimi Reges hoc ipsum vt fiat, serio mandent, cuius rei gratia dominum meum præclarissimum, approximeq; consocium Tribunum Aristolaum huc amandarunt, ac graues præterea vna cum illo litteras miserunt, quæ quam primum nos conuenire iubent, quo scandala omnia è medio tollantur, omnisq; perturbatio & offensio consopiatur.

LX. *Nos pias illorum litteris mentem gerere volentes, recta mox dominum nostrum, Deo per omnia dilectissimum & sanctissimum Episcopum Paulum ad sanctitatem tuam mittendum duximus. quod consilium sanctissimo pissimoq; patri nostro Acacio, reterisq; qui nobiscum erant, Deo dilectissimis Episcopis probatum fuit. Fecimus hoc autem maioris securitatis compendiq; causa, eo nimirum, quod alia cõmodiori ratione, quæ à religiosissimis Imperatoribus nostris sancita sunt, perficere, nobis in vnum conuenientibus, integrum non fuerit. Mandauimus autem illis, vt personam nostram sustinens pro nobis ea tractet, vnaq; nobiscum constituat, quæ ad pacem faciunt: id quod huius legationis præcipuum caput est: simulq; pietati tuæ exhibeat expositionem de Domini nostri Iesu Christi incarnatione concinnatam à nobis editam: quam proinde pietati tuæ per prædictum pissimum virum misimus.*

LXI. FIDEI CATHOLICÆ PROFESSIO MISSA AD CYRILLVM A IOANNE.

De Virgine itaque Deipara quomodo sentiamus & loquamur, deque vnigeniti Filij Dei incarnatione, ducimus breuiter, non vt ijs aliquid addamus, quæ ab initio ex diuinis litteris, sanctorumque Patrum traditione hausimus, sed vt fidei nostræ rationem reddamus. Dicemus autem, nihil omnino (vt modo arbitramur) fidei in Nicæa à sanctis Patribus expositæ adiicientes. Illa namq; (vt alibi à nobis indicatum est) ad omnem pietatis cognitionem, omniq; hæreticæ prauitatis depulsionem abunde sat est. Sed nec illa quoq; quæ captum nostrum excedunt, temerè hic ingeremus, sed propriæ infirmitatis confessione excludentes eos, qui adoriri nos velint in his, in quibus considerauimus, quæ supra humanum captum sunt. Habet vero nostra expositio in hunc modum:

LXII. DE MARIA DEIPARA ET DE DVABVS IN CHRISTO NATVRIS.

Confitemur Dominum nostrum Iesum Christum vnigenitum Dei Filium esse, Deum perfectum & hominem perfectum ex anima rationis compote & corpore constitutum. Ante secula quidem ex Patre secundum diuinitatem genitum, postremis vero temporibus eundem ipsum propter nos & propter nostram salutem ex Maria Virgine secundum humanitatem natum: Eundem Patri consubstantialem secundum diuinitatem, nobis item coessentialem secundum humanitatem: siquidem naturarum facta est vnio. quo fit, vt vnum Christum, vnum Filium, vnum Dominum confiteamur, & secundum hunc inconfusæ vnitatis intellectum, sanctam Virginem Deiparam esse profitemur, propterea quod Deus Verbum ex ipsa conceptum & incarnatum & homo factum est, templumq; ex illa sumptum sibi vnierit.

LXIII. NESTORII EIVSQ; HÆRESIS DAMNATIO RATA HABETVR.

Ad Euangelicas porro, Apostolicasq; de Domino voces quod attinet, scimus graues Theologos alias quidem tamquam ad vnam personam pertinentes promiscuè accipere, alias vero propter naturarum diuersitatem diuisim vsurpare, & alias quidem, vepote illas, quæ in diuinitatem conueniunt, ad Christi diuinitatem, alias vero, nempe humiliores, ad eiusdem humanitatem referre solere. Hoc iacto fundamento, placuit nobis, quo omnis tollatur contentio, vniuersaliq; sanctæ Dei Ecclesiæ per Orbem sparsæ pax reddatur, necnon scandala omnia, quæ exorta videntur, de medio tollantur, Nestorium quondam Constantinopolitanum Episcopum pro deposito habere. tum profanas illius, prauaq; vocum nouitates anathematizare: propterea quod Ecclesiæ Dei, quæ apud nos sunt, rectam sanamq; fidem obtineant, illamq; confiteantur, ac populis (quem admodum & vestra quoque sanctitas facit) fideliter tradant. Consentimus nihilominus & in ordinationem quoque sanctissimi, pissimi Maximiani sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopi. Et communicamus tandem vniuersis orbis terræ religiosissimis Episcopis rectam inculpatamq; fidem habentibus & retinentibus. Vale domine pissime sateriq; sincerissime mihi dilecte: ac pro nobis ora ac perge. hactenus epistola Ioannis Antiocheni & sociorum ad Cyrillum Alexandrinum. Scriptis easdem litteras ad Sixtum Romanum Pontificem, necnon ad Maximianum Episcopum Constantinopolitanum, tradit ipse Cyrillus in epistola ad Dynatum, qua & nonnulla secretiora inter ipsos fuisse transacta docet, nimirum fidei confessionem, quam Ioannes & Orientales professi sunt præmissam antea ad illos fuisse ab ipso Cyrillo. Reddenda hic est igitur ipsa Cyrilli ad Dynatum *c* epistola, quæ exactam totius rei gestæ seriem pandit, nec apud alios ita facilè est inuenire:

c Cyril. epist. 38.

LXIV. CYRILLI EPISTOLA AD DYNATVM.

Pietati tuæ, quæ pacem Ecclesiarum, quam sectatur, concernunt, significanda duxi. Antiochiam itaque dominus meus celeberrimus Tribunus & Notarius Aristolaus venit afferens secum regias litteras, quæ religiosissimus Antiochenæ Ecclesiæ Episcopo Ioanni mandarunt, vt scelesta Nestorij dogmata anathematizaret, & depositionem eius pro conformitate S. Synodi decerneret, & ita communionem à nobis quæreret. Et hæc quidem continebant illæ litteræ. Cæterum quidam ex Orientalibus Episcopis, qui fortè Nestorium nondum condemnarunt, & illis patrocinantur, qui rectam nostram fidem solicitant, & gloriam omnium Saluatoris nostri adoratibus haud mediocriter insidiati sunt, vt pientissimus ac sanctissimus Acacius Beræensis Episcopus ad me scriberet, curarunt. quamquam ita tamquam ipsi quæ scripsit, à me petant. nempe opus esse, vt quæ contra Nestorium a nobis sunt scripta, deleantur, & tamquam irrita abiicantur omnia, & præcisantur in solo fidei symbolo à sanctis Patribus Nicæa determinata. Nouit autem sanctitas tua, quod tales olim ipsorum in Nicæna Synodo positiones fuerint.

LXV. *Ego vero ad ista rescripsi, petere eos impossibilia, eo quod quæ scripsimus, rectè scripserimus, recta & inculpata fidei patrocinantes, nec quicquam omnino scriptorum nostrorum negaturi simus: neque enim aliquid (sicut ipsi dicunt) temerè esse dictum, sed vbique nos rectitudini fidei adhærere, & veritatis virtuti consentire: oportere magis eos talibus ambagibus ac dilationibus non vti, neque*

extra ea, quæ necessaria sunt, elabi, sed secundum id, quod ipsi pientissimo ac Deo dilectissimo Regi & S. Synodo rectum videtur, nimirum Nestorij nugas & blasphemias contra Christum factas anathematizare, depositionemq; illius confiteri, ac ordinationi sanctissimi ac pientissimi Episcopi Maximiani consentire.

LXVI. RES GESTÆ CYRILLI CVM PAVLO EMESENO.

Cum istas itaque litteras ad eos misissem, considerarentque fieri non posse, vt communionem reciperent, nisi ad finem, quæ ipsis facienda erant, perductis: miserunt Alexandriam religiosissimum ac pientissimum Paulum Emesenum Episcopum afferentem quidem ad me communionem concernentia, verum talia, quæ non admodum decentia quædam narrarent: nam & querimonias habere se simulabant, tamquam in sancta Synodo quædam non sint recte dicta & facta. Et hunusmodi quidem epistolas non acceptauí, sed respondi: Quomodo qui præteritorum gestorum gratia veniam petere debeant, tam denuo iniuriam nobis inferunt? Cum autem ista memoratus pientissimus Episcopus excusaret, iuramentoque affirmaret, non esse hunc illorum scopum, sed magis simplici eos animo ista scripsisse: dilectionis gratia & hoc accepi: verum ad Synaxim eum non admisi, nisi vbi dato primum libello, Nestorij dogmata scripto anathematizauit, proque depositio illum habere se confessus est, & ordinationi religiosissimi & pientissimi Maximiani Episcopi consensit.

LXVII.

Petiit autem, vt sibi à se loco omnium, qui per Orientum sunt, pientissimorum Episcoporum receptis libellis, nihil exigerem amplius. Verum nullo modo acquieui, sed domino meo celeberrimo Tribuno ac Notario chartam misi & exhibui, significans ei, si pientissimus Ioannes Antiochenus Episcopus illi subscripserit, tum demum communionem illis esse reddendam. Cunctationem autem eorum celeberrimus Tribunus & Notarius Aristolaus moleste tulit. Cum itaque pientissimus Episcopus Ioannes subscripsisset, & qui cum eo erant Nestorij dogmata manifestius anathematizassent, confessique essent illum se pro depositio habere, & ordinationi religiosissimi ac pientissimi Maximiani Episcopi consensissent, communionem illis reddidimus. hæc namque illis & Ephesi à sancta Synodo proponebantur. Notum & illud sit sanctitati tuæ: Iba autem inuito religiosissimus ac pientissimus Episcopus Paulus, depositorum (Elladij dico & Euthery & Emery & Dorothei) gratia obsecrans, ac petens, vt quæ contra eos decreta sunt, abrogarentur, contendensque fieri non posse, vt pax Ecclesiarum ad finem deducatur, nisi etiam hæc particula adderetur. Ego vero respondebam, rem cum conari impossibilem, neque vnquam nos hoc permissuros. Scripserunt autem eandem epistolam, quam miserunt & ad me & reliquos pientissimos & sanctissimos Episcopos, & ad Sixtum magnæ Romæ Episcopum, & ad sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopum Maximianum. hæc Cyrillus, sunt autem hæ litteræ Ioannis nuper recitatæ.

LXVIII. PAX INTER IOANNEM ET CYRILLVM ET ALIOS OMNES.

Has quidem vbi accepit Paulus Episcopus Emesenus legatus, expertusque esset Cyrilli constantiam, nullo vnquam pacto fore impertiendam ab illo Ioanni & collegis eius communicationem, absque illarum litterarum publicatione, facere id minime præterm isit. Sicq; editis nuper recitatis litteris Ioannis de pace firmanda, vna cum veræ fidei confessione atque damnatione Nestorij, Cyrillus ea cuncta cognoscens probauit: quod quidem etiam ex eiusdem Pauli scriptis apparet *a*. Sic igitur absque capitulorum suorum damnatione cuncta arbitrio Cyrilli gesta sunt: quod & recitata nuper scripta testantur.

a Apud Act. Ephe. tom. 5. c. 4.

LXIX.

Ex his autem, qui fauerant Nestorio, spargebant in vulgus, Cyrillum in omnibus consensisse Ioanni, atque damnasse priorem sententiam. Theodoretus enim Cyrillo in eam vsque diem infensissimus aduersarius, in epistola ad Domnum Episcopum Antiochenum *b* hæc de his habet: *Nec antea* (inquit) *communicauimus Cyrillo, qui illa capitula scripserat, quousque doctrinam & professionem fidei edidit consona iis, quæ à nobis dicta sunt, nulla de illis capitulis facta mentione.* hæc ipse, & quidem modo modestius, quam alij iactantes sua ab ipso Cyrillo fuisse damnata capitula, cum de illis ab ipso nulla esse habitam mentionem, Theodoretus affirmet, nec quidem mendaciter. Sed quid insuper falso adiectum est? Quod enim nuper ex Sancti Cyrilli scriptis audiui, ipsum Cyrillum numquam impertire voluisse communionem Ioanni Antiocheno fautori Nestorij, nisi prius fidei Catholicæ professionem Alexandriam mitteret secundum datum ad hoc ab ipso Alexandria Antiochiam prototypum, ex quo mittendam Antiochia fidei professionem Ioannes exscriberet: ex hoc ipso iidem Syriæ Episcopi arripuerunt occasionem dicendi, à Cyrillo, vt reciperetur a Ioanne, fuisse missam fidei Catholicæ confessionem, qua & visus esset sua à se scripta damnasse capitula, quod nulla de ipsis in ea ab ipso mentio facta esset. Vides schismaticorum versutias, sentis ex veritate comparata ad fallendum mendacia, dum veluti manu volubili inuersa alea, instar prælitigiatorum, iidem spectantium fallentes oculos, Cyrillum ex actore in reum, & Ioannem ex reo suæ voluntatis arbitrio in actorē prodigiose transformant.

b Tho. c. 112.

Eiusmodi planè portentorum fabricator, & prælitigiarum concinnator est ille nequam pater mendacij nominatus, sub quo ad tempus ita radij Solis esse dicuntur *c*, dum suo nitore coruscam occultare & comprimere nititur veritatem, de quo merito & propheticum illud asseritur *d*: *Protegunt vmbræ vmbram eius*: cum videlicet filij tenebrarum conspirant, & præsto sunt in omnibus ipsi principi tenebrarum, dum quæ ille suadet, ingeritque mendacia, isti ipsa comparatis vndique fallaciis ornant, pingunt, atque compingunt. Hæc quidem peregregiè præstitisse Nestorianos, tum quæ superius de iis dicta sunt, tum quæ dicentur, perspicuè demonstrabunt. Nam præter alios, qui stabant à parte Nestorij, etiam ipse Theodoretus iisdem aggressus est Cyrillum vrgere calumniis, nempe ab ipso sua fuisse damnata capitula. Ita quidem ille interpretatus esse videtur dictam fidei regulam à sancto Cyrillo missam, vt ipsius perbreuis epistola declarat scripta eodem tempore ad Ioannem Antiochenum Episcopum, quæ recitatur in Quinta Synodo, collatione quinta ad finem: reddemus nos eam inferius.

LXX.

c Iob 40.

d Iob 40.

Qui insuper cupit Nestorianorum videre strophas, legat epistolam, quæ fertur Ibæ ad Marin Persam, quam habent Acta *e* Concilij Chalcedonensis: in qua videre est Nestorianum hominem exultantem & insultantem, tanquam sibi causa esset adiudicata, & iactantem Cyrillum pœnitentem tandem recantasse palinodiam, atque Ioanni in omnibus consensisse. His ergo permoti complures haud inferioris ordinis viri scandalum passi sunt, & ad Cyrillum de his scripsere (vt vidimus) litteras acerbiores. Auctor enim, qui fertur nomine Ibæ (quisquis ille fuerit) eandem circularem epistolam per prouincias legendam misit pro solatio suorum, & ignominia Catholicorum. Cæterum (vt publica Acta testantur *f*) producta in Concilium epistola illa, non esse Ibæ comperta, sicque ea damnata, absolutus est Iba. Sed de his inferius: iam vero ad res inter Cyrillum Paulumque transactas redeamus.

LXXI.

e Con. Chal. act. 1. DE EPISTOLA IBÆ.

f Ephe. Chalced. Act. 2. & Conc. Ephe. 2. Act. 6.

LXXII.

His igitur ex Cyrilli sententia omnibus probè confectis, cum sic mutuo in vnam eandemq; fidem Catholicam concordare simul & consentire ambæ partes repertæ sunt, inita est simul cum pace communio, perfectaq; vnitas sancita fœdere sacramentorum. Etenim qui pro Orientalibus legatione fungebatur Paulus in Ecclesiam ad Synaxim à S. Cyrillo introductus est, datumq; ei etiam habere sermonē ad populum, qui summo exceptus est plausu. sed hæc postea, immo ad finem anni huius contigisse probantur ex iis, quæ inferius dicturi sumus: per cuncta namq; fuisse constat vsq; ad anni finem hæc anni huius exordio cœpta negotia.

PAVLVS EPISCOP. EMESENVS CONCIONATVR.

LXXIII.

Iam vero è tristibus aliquantulum emergat oratio, & quæ in his conflictationibus mœrens diutius versata est, in lætis exultet, & tamquam in deliciarum campo latius spatietur. Dum autem hæc agerentur, incidit natalis dies S. Ioannis Baptistæ, quo Cyrillus in Ecclesia perbreuem huiusmodi habuit concionem, cuius titulus ad temporis rationem plurimum confert, qui sic se habet:

g Ex Cod. Casin. Augustin.

Homilia g Cyrilli Episcopi dicta in natiuitate Ioannis Baptistæ, Pharmuti vigesima octaua, Indictione prima. est hæc ipsa apud Romanos mensis Aprilis dies vigesima nona. Diuersè planè à cōmuni ordine solitos Ægyptios celebrare festos

dies

dies ab aliis, diximus primo tomo Annalium. Sed hęc Cyrillus ad populum:

LXXIV. *Eos, qui pietate firmi sunt, & sacrorum dogmatum certissimam & ueratam habent fidem, terram vberem Prophet a nominat, dicens: Et erittu vos terra pinguis, dicit Dominus omnipotens, & benedicent vobis omnes Gentes. Terram vero vberem esse dicit, pro sœcundissimam & fructiferam, & fructuum domesticorum nostrorum atque nutricem. Huiusmodi autem est omnis Deo amabilis & sancta anima, cultorem veluti quendam & seminatorem totius boni ferita Christum, qui etiam sacrorum nobis dogmatum confert* a *sanctitatem. Sed omnium inimicus (hoc est Satanas) excitatus per tempora, si perseminans tritico malignam zizaniam. At concordant de cetero per omnem consistentes orbem terrarum Dei cultores Episcopi, reclam & vnam confitentes fidem: copulati siquidem sunt nostro Ecclesiæ, magna autem totius orbis terrarum etiam apud Orientem constitutæ: confessi enim sunt Deo amantissimi Episcopi ibi constituti rectam, & sine prosanatione fidem. Quæ autem scripsit ad me Deo amantissimus & venerandissimus Episcopus Antiochiæ Ioannes, quæ vero ad eum rescripserim, Deo fauente, audietis.* hæc Cyrillus more maiorum, quod non consueuissent admitti ad communionem publice excommunicati absque relatione facta ad populum.

a *coruscat*

LXXV. At in litteris vltro citroque datis & in re maximi momenti cōsultanda integer annus iste esse videtur insūptus, antequam Paulus legatus, Orientalium firmata concordia, ad communicationem integram in Ecclesia admitteretur. Nam quod ad exactam habendam rationem temporis spectat, cum in antiquis monumentis *a* reperiatur expressum, intromissam Paulum à Cyrillo in Ecclesiam habuisse ad populum homiliam de fide Catholica die vigesimanona mensis Chiach, apparet id ab eo factum esse ipsa die Natalis Domini, nempe vigesimaquinta mensis Decembris. Etenim constat, Beda *b* auctore & aliis, Aegyptios inchoare annum à quarto Kalend. Septembris, numerareque per menses dierum triginta curriculo terminatos. Certe quidem ipso die Christi Natiuitatis à Paulo habitam esse homiliam illam, ipso eius exordio declaratur, vbi dicitur *c*: *Opportune nobis hodie religionem vestram adhortari datum est, vt sacrum quendam chorum constituamus, & cum sanctis Angelis exclamemus: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Nam hodie nobis paruulus natus est, &c.* Quod cum ita sit, alterum de duobus dicendum est, vel ritualum de certa mēsis die esse mendosum, vel Aegypti Ecclesiam vsum illum pristinum reliquisse, quo (vt dictum est suo loco) diem Natalem Domini celebrare cōsueuit sexta Ianuarij.

a *Apud Alb. Cir. Ephesin. edit. Par. to. 5. c. 13 & 20.*

b *Beda de ratione temp. c. 9.*

c *Apud Cyril. to. 7.*

LXXVI. POPVLVS ALEXANDRIN. AC CLAMAT PAVLO MARIAM DEIPARAM PRÆDICANTI.

Sed redeamus ad Paulum: qui vbi concionem prosecutus, sanctissimam Mariam Deiparam appellasset verbis illis: *Peperit itaque Deipara Emmanuelem*, populus acclamauit: *Ecce fides eadem est, donum Dei, Cyrille Orthodoxe: hoc audire cupiebamus. Qui non ita loquitur, anathema sit.* Cumque & idem Paulus paulo inferius duas perfectas naturas in Christo vno professus esset, vnam scilicet personam affirmans, rursum populus acclamauit: *Recte venisti, Orthodoxe Episcope, digneis ad dignum: Christiani dicunt, donum Dei, Cyrille Orthodoxe.* post hæc autem in eodem perstans argumēto Paulus ad finem perducere orationem ob ingruentem multitudinem cogitur: constat id quidem ex eo, quod vespere eius diei rursus in eodē conuentu Ecclesiastico Paulus inchoatam manē prosecutus orationem ista præfatur *d*: *Nuper apud dilectionem vestram cuixius differentes, propter fratrum nostrorum frequentiam, locique angustiam, ante absolutum sermone sog gestum desciere compulsi sumus. At quamuis semel repulsi, age rursum certamen denuo tentemus. Strenuus autem vir ille, impigerque palæstræ huius magister* (nempe Cyrillus) *quod tunc faciebat, etiam nunc faciat: decernat ille certamen. Tunc enim alacri vultu, blandaque arrisione nostro se certamini obiectari, minime obscure indicabat. Tunc nunquam blande arridens, dextramque veluti oliuæ ramum obtendens, se à nobis stare, puerumque suum superiorem euadere, coronaque redimiri, ac victorem declarari, auide se cupere, manifesto declarabat.*

d *Apud Ephesi Concil. edit. Par. to. 1. c. 14.*

LXXVII. Sed hæc intercipiens verba populus acclamauit: *Hoc Dei donum est: Cyrille omnes reddidisti tui similes. Dignus digno coniungitur. Populus tuus dixit: Episcoporum patrem seruæ Domine. Bene venisti Episcope Orthodoxe, Orbis terrarum doctor. Qui sic credit, dilegitur. Magna doctrina, magnus quoque encomiastes. Paulus Episcopus dixit: Redeamus itaque ad Deiparam Mariam & Emmanuelem, &c.* Multaq; de his locutus, perducens ad finem orationem, contestatus esse se ea locutum, quæ S. Athanasius, Theophilus, Cyrillus, immo & antiqui prędecessores Episcopi Alexandrini semper in Ecclesia docuissent. Demum vero finem imponens, populum ad audiendum Cyrillum inuitauit. Qui post Paulum suggestum cōscendens, perbreuem eodem argumento habuit orationem, qua ea, quæ à Paulo fuissent dicta, probauit. Sic igitur magna totius Ecclesiæ lætitia, firmata stabilitaque est pax totius Orientalis Ecclesiæ, communicantib. inter se mutuo, qui antea à se inuicem diuisi erant Episcopi: Paulusque re benè confecta, ad Ioannem & alios, à quib. missus in Ægyptum legitus fuit, rediit, afferens secum Cyrilli litteras ad ipsum Ioannem Antiochenum Episcopum, quarum est huiusmodi exordium *e*:

e *Apud Conc. Ephes. edit. Par. to. 5. c. 8. & apud Cyril. ep. 18.*

LXXVIII. DE CYRILLI AD IOANNEM EPISTOLA.

Lætentur cœli & exultet terra: soluta est enim interdictionis maceria: quod maxime afferebat, conquieuit, & omne tandem dissidiorum genus sublatum est, &c. Subdit de legatione Pauli, deque mutua inita concordia, vbi fidei Orthodoxæ professio ab ipsis per eum missa lecta est, quam hisce suis litteris Cyrillus descripsisse voluit, de se vero calumniam suspicionemque omnem auferre, qua hactenus aduersariorum scriptis pulsatus esset, eadem cum Apollinare sentire, nam subdit: *Si sanctissimum nostri Saluatoris corpus non ex Virgine natum, sed è cœlo allatum asserimus: quomodo poterit illa Deipara (quod prædicamus) esse intelligenda? Quem enim tandem illa peperit, si Emmanuelem secundum carnem verè non peperit? Risu proinde explodendi sunt, qui huiusmodi contra me garriunt.* ita quidem Cyrillus fugillans Theodoretum & alios, qui aduersus duodecim capita à se edita conscripsissent. Ad calcem vero hæc de epistola S. Athanasij ad Epictetum ab hæreticis deprauata subiunxit: *Quia vero didicimus, quosdam Orthodoxam peculiarissimi Patris nostri Athanasij epistolam, quam ad B. Epictetum scripsit, adulterare, deprauare, atque edidisse, multosque per eam hinc ledi: rati hoc vtile & salutare fratribus fore, ex vetustis exemplaribus, quæ sincera & incorrupta apud nos extant, transcripta ad sanctitatem tuam misimus.* hæc Cyrillus, vt omne foramen obstruat, per quod impietas antea irrepsisset. Ista omnia, quæ inter Ioannem & Cyrillum transacta sunt, in publica relata fuere monumenta, & à pluribus exscripta, quorum exemplar se ad Domnum Antiochenum Episcopum mittere Theodoretus in epistola ad eumdē testatur, vbi ait *f*: *Misimus etiam exemplar eorum, quæ tempore conuentionis & pacis scripta sunt, &c.*

f *Theod. ep. 122.*

LXXIX. CYRILLI CAPITA FIRMANSERVNT, THEODORETI ANTITHESES ABOLITÆ.

Receptam quidem fuisse Cyrilli epistolam absque etiam duodecim capitum damnatione ab eis itidem, qui ea impugnabant, Theodoretus vnus ex illis testatur in epistola (vt dictum est) ad Domnum Antiochenum Episcopum Ioannis successorem, vbi inferius de alia Cyrilli epistola ad Acacium scripta: *At ipsemet Cyrillus dum scriberet ad beatum Acacium, sibimet de his capitibus mentem & animum declarauit, cum dixerit se illa scripsisse, vt se obiiceret & opponeret ad illius nouitatem & vanitatem, & quod compositæ pace, erant clara omnia & manifesta.* hæc ipse: qui tamen adhuc post initam concordiam eadem carpere minimè destitit (vt apparet ex dicta data ad Domnum Antistitem Antiochenum epistola) sua vero prædicare ac superextollere. Cæterum cum postea in Quinta *g* Synodo res est iustiori lance perpensa, ipsius Theodoreti scripta aduersus S. Cyrillū fuerunt sanctorum Patrum sententia condemnata. Quinetiā & Theodosius Imperator (vt infertius suo loco dicturi sumus) euncta scripta aduersus Cyrillum abolenda penitus esse, sancita lege mandauit.

g *Quinta Synod. c. 13.*

LXXX. THEODORETVS PERSTAT IN AMICITIA CVM NESTORIO *h* *Quinta Synod. Act. 5.*

Quod rursum ad Theodoretum spectat: etsi acceperit fidei formulam à S. Cyrillo conscriptam, eidemq; subscripserit: haud tam cito potuit deseruisse Nestorij amicitiam, quam diutius plurib. coluisset officiis: ad ipsum enim hoc tempore eiusmodi dedit epistolā, quæ hac inscriptione lecta ac scripta fuit in eadem Quinta Synodo Oecumenica *h*:

Eusebem Theodoretiad Nestorium post vnitatem inter Orientales & sanctissimum Cyrillum factam.

XXCI.

Domino meo venerandissimo & religiosissimo & sanctissimo Patri Episcopo Nestorio Theodoretus in Domino gaudere.

Quod non vrbana conuersatione delector, nec saeculari curatione, nec gloria, nec altis sedibus sum alligatus, arbitror scire tuam sanctitatem: licet enim & nihil aliud, ipsa tamen solitudo ciuitatis, quam gubernare sortitus sum, sufficit hanc mihi philosophiam docere. Non solum enim solitudinem, sed etiam plurimum habet rerum tumultus, qui possint facere pigros etiam eos, qui valde eis gaudent. Neuno igitur persuadeat tuae sanctitati, quod ego Episcopalem sedem cupiens, cohibendo oculos meos, tanquam Orthodoxas suscepi Aegyptiacas litteras. *Vt enim cum ipsa veritate dicam, sapius eas perlegi, & subtiliter discussi, & haeretica* illas amaritudine liberatas esse inueni: & timui quandam maculam eis imponere, & certe in odio habens, quam alius quidam patrem illarum, tanquam auctorem tumultuum existentem orbis terrarum. Et sperо nullas poenas sustinere huius gratia in die iudicij: quoniam intentionem iustus iudex exquirit. His vero, quae aduersus tuam sanctitatem iniuste & contra leges facta sunt, nec si manibus meis aliquis incidat, patiar consentire, diuina videlicet gratia mihi adiuuante, & infirmitatem animae supportante. Et hoc certum etiam exigentibus per litteras feci: direxi vero etiam tuae sanctitati, quae rescripsimus ad ea, quae scripsit nobis, vt cognoscas, quod nullum nos tempus propter diuinam virtutem mutauit, nec multipedes* vel versipelliones docuit, quorum hi quidem petram, illi folia per colorem imitantur. Vniuersam fraternitatem, quae tecum est, in Domino ego, & qui mecum sunt, plurimum salutamus.* hactenus ad Nestorium Theodoretus. Ad Ioannem vero Antiochenum Episcopum perbreuiter ista tum scripsit:

XXCII.

Quoniam sapienter gubernat Deus, & nostra prouidens concordiae, & populorum procurans salutem, congregare nos in vnum praeparauit, & consonantes sibi omnium ostendit voluntates. Communiter enim perlegentes Aegyptiacas litteras, & examinantes earum subtiliter sensum, inuenimus consonantes dictis a nobis eas, quae inde directa sunt, & palam contrarias duodecim capitulis, quibus vsque ad praesens, vt alienis a pietate, repugnauit & permansimus. Nam illa quidem habebant, carnaliter carnem factum esse Dei Verbum, & per subsistentiam vnitam, & consentium per vnitatem naturalem, & Deum Verbum primogenitum factum ex mortuis. Abdicabant vero & vocum diuisionem, qua de Domino factae sunt, & alia vero ad haec habebant. Apostolicis quidem institutis aliena, haereticorum vero germina existentia. Quae vero nunc de ecclesiis sunt, Euangelica generositate decorantur. haec ad Ioannem Antiochenum Theodoretus, quo suam in aduersando Cyrillo excusset, seu defendat potius incensam contradicendi libidinem, cum tamen haud diuersam vel contrariam a se antea editis capitulis illis duodecim & appositae ab ipsa defensioni pouissimè ediderit fidei professionem, sed in omnibus concinnam & consentientem prioribus suis scriptis. Hoc quidem animo visus est fuisse Theodoretus erga Nestorium etiam post concordiam hoc anno initam, quippe qui recitatis ad eum nuper litteris adeo obstinate professus sit, nunquam assensurum sententiae in illum latae, sicque certum est ipsum aliquandiu perseuerasse animo subinfenso aduersus eundem Cyrillum, quem nec proprio cognati nomine vides. vnde magis intelligere valeas immensum a Deo postea praestitum illi beneficium, cum huiusmodi ipsum inuolutum densa caligine liberauit.

XXCIII. CYRILLI MANSVETVDO COMMENDATA.

Quod autem ad sanctum Cyrillum spectat, obstupesco quidem, dum incredibilem & plane incomparabilem animi eius considero mansuetudinem, atque modestiam cum summa animi summissione coniunctam: quibus quidem omnibus virtutibus, praeter innumera illa specimina edita, superius recensita, additamentum modo illud adiecit omni laude dignissimum. Etenim qui tempore perturbationis Ecclesiae, cum Concilium esset Ephesi congregatum (quod res & persona, quam gerebat, Romani Pontificis id exigeret) firma animi constantia, inflexo robore, erecto sacerdotali vigore aduersus Episcopos aduersantes, persecutores Comites, & Imperatorem semper stetit & restitit: postea conciliata pace, inita concordia, penitusque fugata discordia, adeo omni officio coluit amicitiam, vt quibus antea aduersatus fuerat, se subiecerit, dum quos suorum scriptorum expertus esset calumniosos reprehensores, eosdem ipsorum habere voluit cognitores. Etenim quae post haec opera edidit, eadem mittere voluit Antiochiam, ab ipso Ioanne Episcopo in primis, ac deinde ab aliis sibi subiectis Episcopis cognoscenda. Cur ita sanctus sacerdos? nonnisi vt huiusmodi certis ex fiducia comparatis amicitiae signis eosdem Syriae Episcopos in officio arctioribus vinculis contineret.

CYRILLVS COGNITORES TVORVM SCRIPTORVM ADHIBET ADVERSARIOS.

Testis quidem horum est ille, qui adeo ipsi fuerat aduersatus Theodoretus, in epistola ad Dioscorum a, vbi ait:

XXCIV.

Quod vero beatae memoriae Cyrillus sapius ad nos litteras dedit, tuam sanctitatem aperte scire arbitror: & quando sua opera, quae contra Iulianum scripserat, Antiochiam misit, similiter cum ea, quae ipse de Emissario ediderat, & petisset a B. Ioanne Antiochiae Episcopo, vt illa ostenderet magistris, qui in Oriente scientia praestarent: beatus ille Ioannes Cyrilli litteris obtemperans, libros nobis misit: quos cum legissemus, homines sumus admirati, & scripsimus ad Cyrillum beatae memoriae, qui iterum nobis rescripsit, & nos diligentes ac beneuolos suo testimonio declarauit, quae littera apud nos seruantur. hactenus Theodoretus: qui etsi ante hac visus est priuato animi affectu fauisse Nestorio, postea, tu aequiori animo fuisse erga Cyrillum, atque tandem vehementius esse aduersatum Nestorio, ipse in Epistola ad Sporadium data abunde testatur, cuius est exordium b: *Cum vniuersa orbis iam paulatim ruerent, &c.* sed reliquas anni huius res gestas prosequamur.

a Theo. ep. 83.

b Theo. ep.

Eodem fermè tempore, sequenti nempe anno à Consulatu Antiochi & Bassi (vt ex Socrate c colligi posse videtur) *Multi Iudaei*, inquit, *in Creta insula Christi fidem receperunt, tali calamitate ad eam rem inducti. Iudaeus quidam veterator se Moysen esse simulauit, deque caelo demissum dixit. vti Iudaei, qui illam insulam incolebant, per mare in continentem traduceret: se namque eundem esse, qui olim Israelem per mare Rubrum ducens conseruasset. Ad annum vero integrum nihil aliud molliebatur, quam vt singulas ciuitates totius insulae peragraret. Iudaei in illa habitantes ad illud credendum impellerent, hortaretur que vt omnes suas diuitias & possessiones relinquerent. Nam eos per mare aqua exiccatum in terram promissionis se traducturum pollicitus est. Illi igitur eiusmodi vana & falsa spe in fraudem illecti, omnia opera, quibus vti solebant, depositerunt facultates & fortunas neglexerunt, earumque potestatem illis, qui eas acciperè vellent, permiserunt:*

c Socra. l. 7. cap. 38. IVDAEI SVB CYRILLO SIPHCYNT ET CRIDVNT.

XXCV.

Vbi dies profectionis ab illo veteratore praestituta aduenit, ille praecedere, subsequi omnes cum mulieribus, & pueris coeperunt. Est ergo ad promontorium maris imminens deductus: ex eo in mare se praecipitare iubet. Proinde qui primi ad praecipitium accesserant, ita faciunt, & nisi illius prouidentia illis profectum fuisset, multa pluges interissent. Nam forte fortuna aderant Christiani, quorum alij piscatores, alij mercatores fuerunt. Hi nonnullos eorum aqua prope suffocatos (qui iam tum in calamitate constituti suam amentiam agnoscere coeperunt) extrahentes conseruarunt: alios, ne se in mare deicerent, prohibuerunt, exitio eorum, qui ante se praecipites dedissent, commoniti. Iudaei tum fraude patefacta, cum temeritatem ipsorum credulitatem incusarunt, tum Pseudomoysen illum occidere contenderunt. At eum nullo modo comprehendere poterant: quippe clam se ex eorum aspectu subduxerat. Vnde nonnullorum animo insedit opinio, eam excitasse daemonem fuisse, qui in ipsorum gentis perniciem, hominis speciem induisset. Quocirca multi Iudaei in Creta ea clade impulsi, Iudaismo derelicto, ad fidem Christi se transtulerunt. huiusque Socrates: habet eadem d Paulus diaconus ex Theophane, & e Nicephorus, qui haec ad tempora Procli Attici succedentis referre: sed praestat audire Socratem, qui res sui temporis scribebat.

d Paul. diac. Miscel. l. 14. e Niceph. Cal. l. 14. c. 40.

LXXXVII.

Quod ad res spectat Occidentales, hoc eodem anno sanctus Britius Turonensis Episcopus oppressus aduersariorum calumnijs, ad Romanae sedis Pontificem sede pulsus appellat, a quo in sedem suam restituitur. Sane quidem appellare consuetudo fuisse Gallicanos Episcopos qua frequentissimè ad Apostolicam sedem, sanctus Leo in epistola ad Episcopos Prouinciae Viennensis docet his verbis f: *Nobis cum itaque vestra fraternitas recognoscat, Apostolicam sedem pro sui reuerentia a vestra etiam prouincia sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam, & pro diuersarum (quem admodum vetus consuetudo poscebat) appellatione causarum, aut retractata aut confirmata fuisse iudicia.* haec & alia S. Leo. Sed quod ad Britij causam audiamus Gregorium g eiusdem Ecclesiae Antistitem rem gestam ita describentem:

f Leo ep. 89

g Greg. Tur. de Gest. Franc. l. 2. c. 1. & l. 10. c. 31.

XXCVIII. *Trigesimo tertio ordinationis eius anno oritur contra eum lamentabilis causa pro crimine. Nam mulier, ad quam cubicularij eius vestimenta deferre solebant ad abluendum, quæ sub specie religionis erat veste mutata, concepit & peperit. Quæ de re surrexit omnis populus in iram, & tantum crimen sub Episcopum retulerunt, volentes eum vnanimiter lapidare: dicebant enim: Diu pietas sanctis tuam celauit luxuriam, nec Deus nos diutius sinet manus tuas indigno osculando pollui. Ipso quoque è contrario viriliter hoc negante: Afferte (inquit) infantem ad me. Cumq; oblatus fuisset infans triginta dies abortu habens, ait ad eum Episcopus: Adiuro te per Iesum Christum Filium Dei omnipotentis, vt si ego te generauí, coram cunctis edicas. Et ille: Non es (inquit) tu Pater meus. Populus autem rogantibus, vt quis esset pater, interrogaret: ait sacerdos: Non est hoc meum: quod ad me pertinet, solicitus fui: vobis autem si aliquid suppetit, per vos quærite. Tunc illi magicis hæc artibus falsa asseuerantes, insurgunt contra eum mutua conspiratione, & trahentes eum dicebant: Non diutius nobis falso pastoris nomine dominabere. Ille autem, ad satisfaciendum adhuc populo, prunas ardentes in hyrrum sinum posuit, & ad se stringens vsque ad sepulchrum beati Martini vna cum populorum turba accedit: proiectisq; ante sepulchrum prunis, vestimentum sinum inustum apparuit, illo quoque sic prosequente: Sicut istud vestimentum ab his ignibus vidistis illæsum, ita & corpus meum à mulierum coitu est impollutum.*

XXCIX. *Illis vero non credentibus, sed contradicentibus, res habitur, calumniatur, eiicitur: vt sermo sancti Martini adimpleretur, quo ei narrat: Noueris te in Episcopatu multa aduersa passurum. Hic enim electo, iustissimum Episcopum constituunt. Denig; Britius Romana Vrbis Papam expetit, flens & ciulans, atque dicens: Merito hæc patior, quia peccaui in sanctum Dei, & eum delirum & amentem sæpe vocaui, cuius videns virtutes non credidi. Post cuius abscessum iussit Turonici sacerdoti suo: Vade post eum, & excerce negotium tuum. Iustinianus vero egressus à Turonis, Vercellas Italiæ ciuitatem ingressus, iudicio Dei percussus, obiit peregrinus. Turonici eius obitum audientes, & in sua malitia perdurantes, Armentium in locum eius constituunt. At Britius Episcopus Romam veniens, cuncta, quæ pertulerat, Papæ refert: qui ad sedem Apostolicam residens, & plerumque Missarum solemnia celebrans, inibi quicquid in sanctum virum delinquerat, deflendo dilauit. Septimo igitur regressus anno à Roma cum auctoritate Papæ illius Turonos rediit, & dissonit: & veniens ad vicum, cuius est nomen Laudiacum, sexto ab vrbe milliario, mansionem accipit. Armentius vero febre corripitur, & media nocte spiritum exhalauit: quod protinus Britio Episcopo per visum reuelatum est, qui ait suis: Surgite velocius, vt ad tumulandum fratrem nostrum Turonicum Pontificem occurramus. Cumq; illi volentes portam ciuitatis ingrederentur, ecce ipsum per aliam portam mortuum efferebant. Quo sepulto, Britius in cathedram suam regressus est, septem postea feliciter vnens annos.* hucusq; Gregorius. sed vbi Laudiacum dicitur, restitue Langiacum. est oppidum sex millibus Gallicanis distans ab ipsa Turonensi ciuitate, situm ad flumen Ligeris, quod vulgo vocatur Langey.

XC. *Hic item Consulibus (inquit Prosper a) totius orbis pace & consulione mirabili, Bonifacius (de quo sæpe superius) ab Africa ad Italiam peruenit & Vrbem, accepta Magistri militum dignitate: qui cum resistentem Aetium prælio superasset, paucos post dies morbo extinctus est. Aetius vero, cum deposita potestate in agro suo degeret: ibi cum quidam inimicus eius opprimere eum tentasset, profugus ad Vrbem, & illinc in Dalmatiam, deinde ad Hunnos in Pannoniam peruenit, quorum amicitia auxilioq; vsus, pacem Principum interpellat a potestatis obtinuit.* hæc Prosper. Apud Paulum b diaconum singulari certamine à Bonifacio legitur victus Aëtius: Marcellinus autem, vulnere ab Aëtio inflicto periisse Bonifacium narrat.

a Prosper in Chron.

b Paul. dia. lib. 14. c Marcellin. hocanno.

XCI. Hoc item Domini anno ex hac vita migrasse ponitur S. Ioannes Rauennæ Episcopus, cuius præclara est memoria inter S. Rauennates Antistites. Quod autem ad hunc ipsum datum legitur Valētiniani Imperatoris rescriptum, quo Rauennati Ecclesiæ conceditur, vt sit Archiepiscopatus, & ipsius Ecclesiæ Antistites vtantur pallio & omni genere pontificalis decoris: num hæc vera sint, ad exactam sunt reuocanda censuram. Et vt cuncta possint diligentius examinari, hic primum describendum est ipsum Imperatoris rescriptum, recitatum ab eo, qui diligenter res eius Ecclesiæ est prosecutus, Hieronymo Rubeo. sic enim se habet:

XCII. *In nomine Domini Dei Saluatoris nostri Iesu Christi. Fl. Valentinianus fidelis Iesu Christi Maior Imperator Ioanni viro sanctissimo Archiepiscopo Rauen. ciuitatis.*

Si Redemptoris nostri plena pietate clementia dignos suæ maiestatis honorificat sacerdotes, & charismatum dono clarificat: quanto magis nos, qui ab eius pietate regalia sceptra gubernanda suscepimus, cultum religionis & reuerentiæ honorificentius debemus impendere, eu maximè, qui virtutum experimento Deo cognoscimus propinquantes: vt inde illis etiam præsset augmentum, vnde eos probabiliter Dei clementiam... salute impetrare confidimus. Ac proinde Imperialis auctoritate sancimus, sanctitatem tuam, & sanctam tuam Rauennatem Ecclesiam, atq; vniuersos postea Deo... Præsules Archiepiscopatica dignitate euectam. Metropolitæ decore sublimandam, seu Archiepiscopali fastigio... præponendam. Constituimus sub sacrosancta eius Ecclesiæ ditione ordinationem totius Æmiliæ nostræ prouinciæ ciuitatum omnium Deo amabilium Episcoporum creationis, id est, Sarsenæ, Cæsenæ, Forum populi, Forum Liuy, Fauentiæ, Forum Cornelij, Bononiæ, Mutinæ, Regij, Parmæ, Placentiæ, Brixellj, Vicohabentiæ, Hadriæ, omniumq; monasteriorum sub eius dispositione reiacentium, & in eis seruientium monachorum. Conferentes ei ob decorem Apostolicæ dignitatis honorem pallij & omnis pontificalis decoris vsum, sicut cæteri sub nostra Christianissima potestate sæpè degentes fruuntur Metropolita. Condecet enim nos ad honorem sacerdotis efficaciter propter ..., & maximè vbi serenitatis nostræ præfulget præsentia, quatenus securitate suffulta sanctitas tua, sanctaq; tua in perpetuum Ecclesia, cum meritis virtutum, honoris etiam nostræ serenitatis dono & in posterum fulgeat. Dat. VI. Id. Ianuar. Rauen. hactenus priuilegium, quod quidem antiquitus scriptum non negamus, & recentioribus historicis res Italiæ prosecutis cognitum scimus, qui de eisdem Ecclesiis Rauennati Archiepiscopatui subiectis pariter meminere: sed num æquè germanum sit, hoc disserendum est.

XCIII. Imperiosa plane res est amor patriæ, imo tyrannus, vt qui sæpe historicum cogat ea tueri, quæ si de aliis dicerentur, procul exploderet: cum & intelligat, quot conciues habet, tot duros experturum fore censores, & inofficiosi querela redargui, fortassis & patriæ proditorem inscribi atq; proscribi, si quod publica seruant archiua monumentum & ciuium omnium ore fertur, in controuersiam reuocare, negare, & impostura redarguere vir disertus & veritatis cultor auderet. Hinc videas nostrum Rubeum iure quidē horrescentem palliū ab Imperatore conferri in eodē priuilegio dici, eo à pietate potius, quam veritate ipsum adactum, vt ista diceret: *Non pallio illo quidem, quod Pontifex Maximus è diui Petri corpore sumpsiū prabere consueuit, sed quodam quasi paludamento, quo in ciuitate & pompa tuum vti Cæsares consueuerunt. vniuersali & perpetua omnium deinde, qui succederēt, Archiepiscoporum prærogatiua Ioannem donauit.* hæc ipse ex pietate potius (pareat quæso) quā veritate. Etenim ne à longè petitis argumentis vtamur: ex Imperatoris rescripti verbis verborum ipsius interpretatio germana quæratur: de quali. n. pallio intellexerit, no ne ipse declarat, cum mox ista subdit: *Sicut ceteri sub nostra Christianissima potestate sæpè degentes fruuntur Metropolita.* Archiepiscopi quidē, non Cæsares. Si igitur Rauennati Archiepiscopo ille concessus est vsus pallij, quo alij Archiepiscopi vti solerent, planè ipse Valentinianus declarat de communi cæteris Metropolitanis pallio intellexisse, alias illud dicendum esset (si volumus de paludamento eam debere vocem intelligi) omnes Metropolitanos Antistites Imperatoris paludamento decoros incedere cōsueuisse, quo nihil dici possit absurdius.

XCIV. Cum igitur ex verbis ipsius rescripti de eo pallio intelligi necesse sit, quo reliqui vti solerent Metropolitani: certum est nonnisi à Romanis Pontificibus illud Archiepiscopis fuisse solitum impertiri, ab Imperatoribus nunquam. Et vt de his nulla remaneat dubitatio, constat esse professos Rauennates Episcopos, tum pallium, tum alia priuilegia se accepisse ab Apostolica sede. Etenim S. Gregorius Papa in epistola ad Ioannem Rauennatem Episcopum data hæc inter alia d: *Præceptum beatæ memoriæ decessoris nostri Ioannis Papæ nobis in subditis transmissis annexum, cōtinens, omnes consuetudines ex priuilegio prædecessorum nostrorum concessas*

d Greg. lib 2. epist 54.

vobis

vobis Ecclesiæque vestræ debere seruari. & inferius de priuilegiis à Romana Ecclesia Rauennati cõcessis: *Scitote in scrinio nostro de priuilegio Ecclesiæ tuæ subtiliter perquisitum. Et quidem quædam inuenta sunt, quæ omnino possint fraternitatis tuæ intentionibus obuiare: nihil autem, in quo de huiuscemodi capitulis pars vestræ possit Ecclesiæ roborari.* & ad postremum: *Admoneo, quatenus, nisi decessorum meorum munificentia tibi hæc per priuilegium tributa docueris, vt in plateis pallium ferre vlterius non præsumas. &c.* hæc & alia plura Gregorius, illud frequẽter inculcans, sic concessum ab Apostolica sede pallium Episcopo Rauennati, vt illo non alio modo vteretur, quam quo vti solerent omnes Episcopi Metropolitani, quibus idem ab Apostolica sede concessum esset. Cæterum neque factum, vt concesso semel pallio Ecclesiæ Rauennati, illud absq; noua concessione Romani Pontificis superinduerẽt iidem Archiepiscopi Rauennates, sed singuli successores illud sibi concedi ab ipso peterent Romano Pontifice, quod docet exemplum Maximiani Rauennatis Episcopi in locum Ioannis subrogati, cum & illud ipsi petenti Gregorius *a* Papa misit.

a Gregor. l. 5. ep. 8.

XCV. Sed quid accidit? Cum Rauennates Episcopi aliquando schismate diuisi essent ab Apostolica sede, ne ab ea ex consueto more peterent pallium, tunc putamus vafrum eiusmodi excogitatum fuisse commentum, vt nomine Valentiniani Imp. sanctio scriberetur, qua declararetur & iura Episcopalia & perpetuum vsum pallij ab ipso Rauennatib. Archiepiscopis fuisse concessa, ac sic ipsi, inuitis licet Romanis Pontificibus, pallio vterentur. Mos quidem iste vetus schismaticorum fuit, vt ab ipsa Romana Ecclesia schismate separati. ad patrocinia confugerent Imperatorum. Id quidem factum esse in hac ipsa, de qua est sermo, constitutione Imperatoris, præter illa, quæ dicta sunt, alia plura recte ipsum intuenti demonstrant. Conferat eam diligẽs inquisitor cum aliis eiusdem Augusti sanctionibus, & videbit certe longe longius ab illis abhorrere. Quamnam illorum constitutionum eo modo incipere deprehendet? Vel quam quis inuenier ipsius vel aliorum Imperatorum sanctam constitutionem, in qua licet vnus Augustorum aliquid statuat, nõ omnium tunc regnantium Imperatorum nomina simul apponantur? Quid etiam sibi vult illud in titulo, *Maior Imperator?* cur non *Maximus*, vt omnes solebãt? cur *Maior*, quod nullus sic inscribere consueuit? mittamus reliqua; nam in singulis fermè verbis eiusmodi esset adhibenda censura. Sed satis hæc tibi, prudens, & sagax lector, puto sufficere posse: vt etiam tacendum sit, quod absque Consulibus datum reperitur rescriptum, quod tantæ rei priuilegium constitueret. At quæ maximi sunt momenti ad postremum perueſtigemus.

XCVI. Quonam modo, rogo, potuerunt ab eodem Imp. hoc tẽpore tot ei esse cõcessæ Ecclesiæ, quæ in dicto priuilegio nominantur, cum nõnullas ex illis etiam sub S. Leone Romano Pontifice cõstet fuisse sub Archiepiscopatu Mediolanensis Ecclesiæ constitutas? Etenim cum ex præcepto eiusdem S. Leonis Papæ cogeret Eusebius Mediolanensis Archiepisc. ex sibi subiectis Episcopis Prouinciale Concilium, certum est ad illud conuenisse; atq; eidem subscripsisse inter alios Episcopum Regiensem, Episcopum Placẽtinum, & Brixillensem, qui in dicto rescripto nominantur inter Episcopos Rauennati addictos Ecclesiæ. Extat quidem de his epistola Synodalis omnium comprouincialium Episcoporum subscriptionibus consignata, atque typis excusa post numeratas quinquaginta duas eiusdẽ sancti Leonis epistolas. Sed satis, dices lector, detectas penitus sentimꝰ impostura siam; ex his ad alia emergamus. Verum sciant omnes, nihil ob id detractum esse nobilissimæ Ecclesiæ Rauennati, si spuriis exufflatis, ipse purus demonstratus est fons primarius, vnde in eam, vt Archiepiscopali sede sit insignita, & sacro dotata pallio, priuilegia effluxere, nempe ab ipsa Romana Ecclesia, à qua & reliqui Metropolitani se id iuris consecutos esse congaudent. Sed ad sequentis anni res gestas oratio euocatur.

IESV CHRISTI

Annus 433.

SIXTI PAP. Annus 2. THEODOSII 26. VALENTIN. 9. IMPP.

I. NOVÆ TVRBÆ EXAGITANTORES ENTALIS ECCLESIÆ.

QVI sequitur ordine quadringentesimus trigesimus tertius Christi annus, nomine Consulum Theodosij Augusti decimum quartum, & Anicij Maximi inchoatur; quo noui ex veteribus exorti turbines Orientalem non nihil exagitarunt Ecclesiam. Stabilita enim pace vltimo anni superioris termino inter Ioannem Episcopum Antiochenum atque Cyrillũ Alexandrinum: nonnulli ex iis, qui Nestorium sectati essent, erga eum hactenus procliuiores, haud rata habuere, quæ pactis conuentis inter Ioannem atque Cyrillum transacta fuerunt, causantes nimirum, haud suscipiendum in communionem fuisse Cyrillum absque suorum capitulorum damnatione. Rursum vero aliqui ex parte Cyrilli in ipsum commoti sunt, quod de eo accepissent, iniquis conditionibus communicasse cum Orientalibus. Sed quomodo hęc se habuerint, audiamus ex Liberato diacono rem gestam ita narrante *b*:

b Liberat. diac. Breuia. c. 7.

II. MVLTIQVESTIDI IOANNI, ALIISQ. CYRILLO.

Ascendens ergo Antiochiam Paulus obtulit Ioanni Archiepiscopo omni Concilio epistolam Cyrilli. Qui vt cognouerunt eum suscepisse fidem à se directam, & in eius subscripsisse confirmationem pacem cum eo & eius fecerunt Concilio, damnantes Nestorium, & suscipientes Maximianum, qui pro illo factus fuerat Episcopus, dubitantibus adhuc ex eis aliquibus Cyrillo communicare, post. autẽ eum errasse, & postea veritatem cognouisse, & culpantibus Ioannem, cur ab eo non expetierit capitulorum eius damnationem. Ex altera autem parte quidam de Palatio per Eulogium presbyterum & Apocrisiarium Alexandrinæ Ecclesiæ culpauerunt Cyrillum, cur suscepisset ab Episcopis duarum consensionem naturarum, quod Nestorius dixit & docuit. Sed & Valeriano Iconij & Acacio Melitensi Episcopo hoc ipsum de Cyrillo videbatur. hæc Liberatus. Porro & illud additum est, vt Nestoriani epistolam quandam nomine Cyrilli cõfinxerint, qua se palinodiam recantare ipse significaret, & quæ facta essent Epheſi omnino rescindere: tale fuit per Nestorianos diabolicum excogitatum aduersus S. Cyrillum commentum.

NESTORIANI QVID DE CYRILLO MENTITI SINT.

III.

Hæc quidem de Cyrillo longe lateque in Orientalibus Ecclesiis diffamata, plurimorum sanctorum virorum animos pulsauere, vt Acacij Episcopi Meliteni, Valeriani Iconij, Successi Episcopi Diocæsareæ, atque aliorum: sed & perturbauere insignioris famę monachos Orthodoxos, & inter alios magnum illum Isidorum Peluſiotam, qui nonnihil infensè ad Cyrillum hæc scripsit *c*:

c In addit. ad Leonat. diac.

IV. ISIDORVS QVID AD CYRILLVM.

Oportet te, O admirabilis, inconuertibilem semper esse, neque timore prodere cælestia, neque tibi ipsi contrarium apparere. Nam si ea, quæ à te nunc scripta sunt, comparaueris prioribus, aut adulationi apparebis obnoxius, aut falsitatis minister, vana quidem gloria superatus, magnorum autem altercatorum non imitatus certamina, qui omni vita sua in exilio afflicti passi sunt, quam vt peruersum dogma vsque ad aures saltem suas admitterent. hæc Isidorus: eodem fermè argumento & superius numeratos Episcopos ad eundem Cyrillum scripsisse, quæ rursus Cyrillus ad eos rescripsit ostendunt. At non hoc solum scelestissimi operati sunt Nestoriani, sed grauius his addiderunt facinus, cum falsas litteras nomine Philippi Romani presbyteri, qui in Concilio Ephesino honorifica functus erat legatione, vulgarunt, quibus significabatur, Sixtum Romanum Põtificem ægro tulisse animo damnationem Nestorij: quæ quidem audientibus magnum scandalum intulerunt. testantur id ipsius Cyrilli litteræ pro sua defensione conscriptæ.

V.

His enim omnibus impostoris hæreticorum occurrendum fuit Cyrillo Alexandrino, qui proximè aderat. Quamobrem ad Acacium Melitenum litteras reddidit, plenè docens, non aliter quam fide Catholica salua, se cum Orientalibus pacem composuisse *d*: est earum exordium: *Res quidem dultis & admiranda & plurimi faciendа est fratribus salutatio. &c.* His quidem cum quæ ab Imperatore

d Cyrill. ep. & in Act. Ephes. tom. 3. c. 7.

Theo-

Theodosio, à Ioanne, & aliis, potissimum vero à Paulo legato Episcopo Emeseno gesta essent, singillatim recensebat; nihil se innouasse de his, quę in Concilio Ephesino probata fuissent, pluribus demonstrat, insinuatq; Nestorianorum conatus, qui cum se ab ea pace exclusos videāt, omnia studeāt perturbare, quò grauius in Ecclesia prœlium excitent: nam post multa aduersus ipsos ista subdit, excogitatas ab eis aperiens impostura a: *Eos* (inquit) *qui cum ipsis eadem sentire non sustinuerunt, flagitiosissimè dilacerant, & sanctorum Episcoporum Apologiam (de Orientalibus loquor) acerbè prosequuntur. Deinde detorquentes eam pro ipsorum libidine ad ea quæ lubet, & non recte sentientes, dicunt eam a Nestorij vocum nouitatibus non discrepare. Simul autem & nos vituperant, quasi in, quæ olim scripsimus, contraria senserimus*, &c. vocat Apologiam Orientalium, quam supra recitauimus eorumdem fidei professionem, quam aduersarij iactarēt eamdem planè esse cum ea, quam ipsi à Nestorio olim ediditsent: sed quam hoc falsum sit, idem Cyrillus pluribus aperit.

VI. Ad postremum vero quid cauere debeat, his verbis admonet: *Si epistolam nonnulli circumtulerint, tamquam a reuerendissimo Philippo Romanæ Ecclesiæ presbytero scriptam, quasi sanctissimus Episcopus Sixtus depositionem Nestorij molestè ferat, ipsique bene loquatur; non credat hoc sanctitas tua: scripsit enim consona sanctæ Synodo, omniaque illius Gesta confirmauit, & nobiscum consensit. Si vero à quibusdam circulata fuerit epistola, tamquam à me scripta, quasi eorum quæ Ephesi gessimus, pœniteat; contemnatur & hoc. Sumus enim per Saluatoris gratiam adhuc sana mente & cooperanti ratione non destituti.* hæc ad sanctum Acacium Cyrillus Alexandrinus de Nestorianorum technis atque calumniis. Litteras autem, quas se dicit accepisse à Sixto, paulo inferius reddituri sumus: modo Cyrillum his afflictatum angustiis consectemur.

VII. CALVMNIAS ILLATAS EXSILIO VOCAT. Quod enim sciret & aliorum aures eamdem persuasisse calumniam, scripsit etiam ad has ipsas calumnias confutandas idem sanctus Cyrillus ad Successum Diocæsareę in Isauria Episcopum: qua cum de duabus naturis non diuisè (vt Nestorius dicebat) sed indiuisè & inconfusè vnitis Verbo pluribus disputet, & in multis differre professionē Antiochenorum à Nestorij perfidia itidem palam faciat, vt nec locus calumniæ esse possit, quod in ipsa sua professione Nestorij hæresim confirmarit: ad postremum de Nestorianorum falsis litteris, tum Philippi Romani presbyteri, tum sui ipsius nomine sparsis, admonet, cautumq; reddit, ne illis fidem adhibere debeat: atque etiam de Sixto Romano Pontifice certiorem facit, scripsisse ipsum cōsona in omnibus Ephesino Concilio, & cuncta, quæ in ea acta essent, stabiliuisse. est eius epistolæ exordium *b*: *Declaratur quidem veritas*, &c.

VIII. CYRILLVS MONET EPISCOPOS VT CAVEANT IMPOSTVRAS NESTORIANORVM. Scripsit & ad Valerianum *c* Iconij Episcopum eodem argumento litteras, quas de Incarnatione Verbi exegeses nominant: in quibus pariter ad finem demonstrat, quam longe absit, vt Orientales Episcopi, nempe Syri, cum Nestorio sentiant, & quam falso hanc illi calumniā impingere conati sint. Vnde & eum, vt cautè agat, ita in fine admonet: *Si qui igitur sunt, qui illos diuersa ab his sentire falsò affirmauerint: nulla eorum dicta fides adhibeatur; verum tamquam impostores & mendaces secundum patrem suum diabolum amandentur, ne quando illos, qui rectè incedere capiunt, perturbent. Quod si qui epistolas conciunatas ab illis exhibuerint, tamquam quæ à viris spectatis edita sint, tamquam spuriæ & commenticia reiiciantur.* hęc ad Valerianum Cyrillus.

IX. Sed & ad Dynatum Episcopum Nicopolis Epiri scripsit hoc eodem anno epistolam, qua cum de rebus inter se & Orientales trāsactis eum certiorem reddit, mittit quoque epistolas ea de causa inter se & Ioannem vltro citroq; datas; admonens, ne præter illas, alias ab aliis euulgatas accipiat. Fuit & de his ipsis admonendus Apocrisarius, eius Eulogius degens Constantinopoli, apud quem à nonnullis Palatinis querelæ nō leues de ipso Cyrillo ingestæ fuerant (vt dictum est) quod duas naturas in Christo, sicuti Nestorius, confessus esset. Ad hunc igitur Eulogium, cum hæc ab eo per litteras Cyrillo significata fuissent, litteras ipse reddidit, quas Commonitorium ad Eulogium nominant; in quo hæc ipso exordio *d*: *Expositionem, quam Orientales fecerunt, reprehendunt nonnulli, dicunt que quod duas naturas nominent, & quod ipsos Alexandrinus tolerauerit, immo laudauerit. Qui verò Nestorij sunt, & hunc ita sapere dicunt, attrahentes ad se eos, qui exactam veritatem ignorant. Accusantibus autem nos illud dicendum est: Non esse omnia, quæ hæretici dicunt fugienda & recusanda: nam multi ex illis ea confitentur, quæ & nos confitemur; vtpotè Ariani, cum Patrem omnium conditorem & Dominum esse dicunt: an consentaneum erit, vt ob eam causam tales confessiones fugiamus? Ita de Nestorio sentiendum. Is etiamsi duas naturas esse dicat, carnis & Dei verbi differentiam significans (est enim & alia Verbi, & alia carnis natura) hoc tamen non secundum veritatem nobiscum confitetur*, &c. pluribus enim docet sic Nestorium duas in Christo prædicare naturas, vt eas inter se diuisas, duas pariter personas constituero assereret. Orthodoxos autem duas in Christo simul vnitas, non tamen cōfusas confiteri naturas, atque vnam tantum constituere Christi personam. Cum alioqui à Nestorianis illa quoque (vt ibi ipse testatur *e*) Cyrillus calumniam passus sit; quòd cum diceret duas naturas in vnam personam esse vnitas illi iactarent duas naturas in vnum confusas prædicare cum Apollinari Cyrillum: à qua quidem calumnia cum ibi, tum aliis quoque scriptis sæpè se ipse purgauit.

e Cyril. epist. 30. NOVÆ CALVMNIÆ PARANTVR. X.

Ex his igitur, quæ dicta sunt, incubuit Cyrillo, non his tantum se ipsum à Nestorianorum liberare calumniis; sed & Ioannem Antiochenum, aliosque Orientales, quorum probauerat fidei professionem, defendere; quod pluribus scriptis quam diligentissimè præstitit. Hæ quidem turbæ post pacem hoc anno agitari cœptæ sunt à Nestorianis in Orthodoxos. Sed quibus armis illi huiusmodi bellum pararunt? Hæc cum sciueris, perfacilè intelliges sub quibus hi signis militarint: etenim cum eos videris nomini calumnius, fraudibus & impostoris litteras falsis magnorum virorum nomine adornantes, verbisque mendacia mendaciis consuentes; cuiusnam milites ipsi fuerint, probe nosces, nempe ministros satanæ transfigurasse se in angelos lucis. Nescit enim pura religio impostoras, nec quærit fucos veritas, neque fides Catholica nititur calumniis & fraudibus & impostoris litteras falsis magnorum virorum nomine adornantes, verbisque mendacia mendaciis consuentes; cuiusnam milites ipsi fuerint, probe nosces, nempe ministros satanæ transfigurasse se in angelos lucis. Nescit enim pura religio impostoras, nec quærit fucos veritas, neque fides Catholica nititur calumniis & fraudulentis; graditur libera, & secura sinceritas, sola gaudens comite simplicitate.

XI. In primis vero quod pertinet ad Sixtum Romanum Pōtificem, Nestoriani suis litteris calumniati sunt, ipsum ægrè tulisse Nestorij abrogationem: sed quam id à veritate abhorret, ipse S. Cyrillus in testimonium veritatis, ad conuincēdam Nestorianorum fallitatem, ad se scriptas ab ipso Sixto (vt vidimus) citauit litteras, quas industria viri eruditi Antonij de Aquino nobis codex Vaticanus exhibuit, licet mendosas satis: cum vero sciamus nondum impressas, hic ipsas, eudendas quam potuimus emendatiores curauimus, præclarum sanè antiquitatis monumentum: ostenditur enim, quam verum sit, quod Cyrillus ait, Sixtū magnoperè execratum esse Nestorium, & lætatum initi inter Orthodoxos concordia. sic enim se habent:

Sixtus Episcopus Cyrillo Alexandriæ Episcopo.

XII. *Magna summus lætitia alacritatis impleti, postquam (sicut legimus) ex alto nos Oriens visitauit. Ecce enim solicitis nobis, quia neminem perire volumus, sanctitas tua redintegratum corpus Ecclesiæ suis epistolis indicauit: redeuntibus eius in suā membra compagibus, neminem foris tam videmus errare; quia intus omnes posito fides vna testatur. Lætamur è medio nostrum, qui hoc opus fecit, ablatum: soli sibi nunc non credet* (Nestorius scilicet) *quod sensit & intellexit obfuisse: qui contra hunc nixus est* (Cyrillus videlicet) *eum profitemur omnibus profuisse. Sed conuenit à tristibus nos ad læta transire; quia ipse, cui quæstio mota fuerat, de Ecclesia vniuersali maxore sublato, tempus nobis præstitit gaudiorum. Christus denique Deus noster, quando verè* * *sit sua causa, monstrauit, quando ita res dignatus est gubernare, vt tanta rei & talis iudicium seruaret suorum conuentui sacerdotum.*

* qui SIXTI EPISTOLA AD CYRILLVM.

* vera-

XIII. *In vnum congregati Apostoli de fide sæpè tractarunt: in vnum nunc conuenientes Apostolici de eius victoria gratulantur. Ouelatio digna mittente, digna conuentu! gaudij cœlestis iudicium tales habere debuit cognitores: & quia ves & causa deposcit, locum quoque conuenit intueri. Ad beatum Apostolum Petrum festinatus vniuersa conuenit: ecce auditorium congressus, auditoribus conuentus audiendus. Habuerunt coepiscopi nostri illum congratulationis*

testem

d Cyril. p. 30.

SYNODVS IN NATALI PAPÆ SIXTI HABITA.

testem, quem habemus honoris exordium. Sancta namque & venerabili Synodo, quam natalis mihi dies, fauente Domino, congregarat, quia sic credendum est, ipse præcedit: quandoquidem probetur nec spiritu nec corpore defuisse: adsint palmæ, qui contentioni non desiit: iuuit animorum vota nostrorum, qui videret symbolo primo inter Apostolos tradito derogari: non passus est nefandum caput gaudere solatiis, nec turbari diu sinit lutulento gurgite fontis illius purificari puritatem. Ad nos reuersi sunt fratres: ad nos, inquam, qui morbum communi studio persequentes, animarum curauimus sanitatem.

XIV. SIXTVS IOANNEM EXCVSAT.

Non se exculi vestro (Nestorio scilicet) sanctus frater noster Ioannes addiderat: non eius blasphemia predicatione deceptus. Nam quantum rerum exitus docet, suspendit suam sententiam, non negauit: nam quid in inuentorem malorum posset aliud iudicare, nisi quod probatur ipse (Deus videlicet) per sacerdotes suos, cuius agebatur causa, sentire? Statuerat hoc nimirum de nostrorum desertore castrorum, quod à ducibus fidei suaderet perfidia iudicari: numquam se à nostro numero separasset, in quem potuit & reuerti. Exulta igitur carissime, & ad nos, recollectus fratribus victor exulta. quærebat Ecclesia, quos recepit: nam si nemimem perire voluimus de pusillis, quanto magis gaudendum nobis est sanitate Rectorum? Legimus, vna ouis quantum gaudij reportata præsterit, & idcirco intelligendum est, quid laudis habeat tantos reuocasse pastores: greges adiciuntur in singulis, nec vnius hic causa tractatur, quoties agitur de sanitate multorum. Letamur hic nihil egisse nos præcoquium, quando fructu nostra sententia gratulamur.

XV. SIXTI PAP. TOLERANTIA.

Sustinuimus fratres, certi eos non spinas, sed vuas esse lecturos: in eudenti est nostrorum vindemia gaudiorum, qua sanctam Synodum lætitiæ gratulationis implenit: vineam suam custos ille curauit, quem ad custodiendam domum Israel nec dormitare, nec obdormire Dauid Propheta testatur. Infucundum illud Christo nostro non afferens fructum suscepit flammis sarmentum: sed vt hoc videmus conuenire damnato, ita de reuersis ad nos fratribus conuenit dicere, quia non potuit à diabolo eradicari plantatio, quam plantauerat Pater b. Illum ergo sibi ignis æternus, hunc possessoris æterni vinea vindicauit: in tantum vt Antiochena Ecclesia sacerdotem vocari à sanctitate tua iam nunc venerabilem virum & domnum * gaudeamus: & merito vocatur domnus, qui communem Dominum recognouit, qui incarnationis eius voce Catholica nobiscum mysterium confitetur.

a Psal.120.

b Matt.15.

* dominũ

XVI. *dictionis DE CALVMNIIS IN CYRILLVM ILLATIS.

Bene nobis breuiter tua fraternitas, quæ sunt super eodem negotio gesta, narrauit; sed inirati non sumus, quod à dissentientibus in te compositam legimus delectionis * iniuriam. Nouimus, frequenter patere calumniis veritatem, nec tamen vnquam posse falsitate superari: votiue sunt semper fidem molestiæ prædicanti: his namque cum beatitudine copiosa merces paratur in cœlo, quibus propter iustitiam maledictiones, persecutiones, & omne malum præcipitur sustinere. Passus es falsitatem, vt victrix in faceres veritatem: & ideo nunc insultandum est falsitati, quia nullus perire potuit veritati. Expectamus igitur memorati fratris nostri Ioannis clericos, & optamus venire: scimus ei pro honore & pro labore tuo dare responsum: non est (sicut fratri & coepiscopo nostro Maximiano sæpe iam scripsimus) etiam ipse redemptibus difficilis aperire ianuam: vt vere, nisi perditionis filius, nemo sit peritus; sitq; ei maior se causa lugendi, quod meruit solus excludi. Hæc ad venerationem tuam fraternitas mecum sancta scribit, probans tuos in omnibus & confirmans labores; qui tamen graues, aut amari non esse potuerunt, quia huic impensi sunt, cuius onus leue & iugum suaue portamus. Dat. XV. Calend. Octob. Theod. XIV. & Maximo Consulibus.

c Psal.2. Epist.143.

g Ephes.4.

XVII. SIXTI PAP. EPISTOLA AD IOANNEM ANTIOCH.

Extat in eodem codice epistola, quam eodem argumento idem Sixtus hoc eodé anno & mense & die scripsit ad Ioannem Episcopum Antiochenum, cum eidem congratulatur his verbis:

Sixtus Ioanni Episcopo Antiocheno.

Si Ecclesiastici corporis gloriam, si eius integritatem dilectio tua considerare dignetur; profecto lætitiæ nostræ non quæret interpretem. Ipsæ namque euidentissimæ res loquuntur, mœrorem nostrum repentino sancti fratris nostri Cyrilli in gaudium sermone conuersum: tantum hanc ergo solicitudinem nostram nos euasisse delectat, postquam reo nostræ fidei tua fuit sanitas penitudo: nunc se vere exulem, nunc se sentit erectum. Abundant ei in deserto spinæ, quia deest vua, quam colligat: hos habet fructus, qui ergo vineam Domini nostri noluit exercere culturam. *Credo ad dilectionem tuam rerum cursus & ordo peruenerit, qualiter ei voluimus nostræ admonitione succurrere: verumtamen in præceps euntem, qui erat blasphemiarum pondere in profunda mergendus. Si negotij qualitatem iusta lance pensemus: nulli non videbitur Nestorius sero damnatus, cui non profuerit debitus sermo præteritus. Fruamur nunc præsentibus bonis, nec diu hæremus in tristibus, quibus Dominus gaudere concessit.

Audiuit vniuersa fraternitas, quæ ad natalis mei conuenerat diem, qualiter bono humani generis, Apostolicæ sedis me præside gratulentur: excedens * licet meritum meum, & extra me hoc esse cognoscam, exordium tamen tui sermonis gratus accipio; quia non est tibi controuersia perferenda, qui Christum Dominum nostrum bono humani generis, ita vt natus est, confiteris: subsequenter Ecclesia addis Luciferum & vbique lucentem: sed & nunc vos, immo omnes, qui lucis illius signum fronte gestatis, Lucifero confitemur: sint ergo omnes fide prædicantes Domini sacerdotes Luciferi & vbique lucentes: sit & Nestorius ille Lucifer, de quo scriptum est: Cecidit Lucifer, qui mane oriebatur: cecidit, sed superbiens cecidit, sed elisus cum ascendere disponit in cœlum, & ponere super cœli sidera sedem suam, & promittit Altissimo similem se futurum. Ille ad similitudinem se aptabat Altissimi: iste in suam similitudinem vocabat Altissimum: hominem namque natum eum tantummodo prædicabat, auferens incarnationis mysterium, & illud euacuans, immo illud impugnans, quo secundum symbolum fides & salus nostra subsistit.

* excedunt DE LITTERIS IOANNIS ROMAM MISSIS AD SIXTVM.

c Isa.14.

XIX.

Non est cergandi iam tempus: hoste prostrato, transeundum nobis ab his est quæ bella mouerunt: importunum est victoriæ tempore adhuc de prælijs disputare. Quæ hic euidentior rerum fides, quæ ratio maior potest esse, quam vt palma fruamur, auctore Domino, atque bono tuendi, quia in vnum d fratres rursum cœpimus habitare? Hæc sanctitatem tuam volumus prædicare, quæ scribis: experti es negotij præsentis euentu, quid sit sentire nobiscum. B. Petrus Apostolus in successoribus suis, quod accepit, hoc tradidit. Quis ab eius se velit separare doctrina, quem ipse inter Apostolos primum magister edocuit? non hunc auditus per alterum, non sermo lectus instruxit: doctus est cum aliis ore doctoris, non scriptura. non scriptorum passus est; quæ hominem absolutam & simplicem fidem, & quæ controuersiam non haberet, accepit; quam vtiq; meditari semper, & in qua manere debemus, vt sensu puro sequentes Apostolos inter Apostolicos esse mereamur. Non parum nobis oneris, non laboris incumbit, vt Ecclesiæ Domini macula desit & ruga.

d Psal.132.

QVANTVTA FIDES APOSTOLICÆ REDDI.

XX. COMMENDATIO STVDII IMP. ERGA RELIGIONEM.

Quam super hoc esse soliciti nos debeamus, clementissimorum & Christianissimorum Regum cura testatur. Aspice, frater carissime, cælesti negotio quam se vigilanter impenderint: cogitationum seriu nescierunt: nec dignati sunt terrena curare, nisi cælestibus paruissent. Quoties Apostolicam sedem, quoties diuersos fratres eorum sermo commouit, impenderunt se eius negotio. Quis eorum vnquam negauit Imperio? sciunt se ille fœnerare solicitudinem suam, qui eam cum grandi reddat vsura: de qua re nos conuenit gloriari, quia cælestem Regem videmus fœderatos Reges habere terrarum. Intelligunt (sicut ait Dauid e) & eruditi sunt qui iudicant terram, quando (sicut dicit alibi f) ipsi & omnes populi laudant nomen Domini. Ergo quia vna (sicut dicit Apostolus g) fides est, & vincentes obtinuit, dicenda credimus, & tenenda dicamus; nihil vltra liceat nouitati, quia nihil adiici conuenit vetustati: dilucida & perspicua maiorum credulitas nulla cœni permixtione turbetur. habet probatum nobis verum fratrem & coepiscopum nostrum Maximianum Constantinop. Ecclesiæ sacerdotem, diuino illic iudicio consecratum: vt agritudinis morbum, quem astutia venena sopitis insuderant, superet simplicitatis dulcedo succedens; qui nec illa alind, quam credimus, poterit prædicare, nisi quod à decessoribus meis nobiscum positus frequenter audiuit. Dat. XV. Kal. Octobr. Theodos. XIV. & Maximo Coss. Ex his igitur omnibus quam perspicuè confutantur Nestorianorum calumniæ de Sixto Pontifice sparsæ, quod depositionem Nestorij animo infenso tulisset.

e Psal.2. f Psal.148.

XXI.

Sed quod superius demonstratum sit, complures fuisse, qui Cyrillo minime inhærescerent, neque cum Ioanne Antiocheno Episcopo participationem aliquam habere vellent, sed seorsum abique capite Synaxes agerent: nouam ex iis sectam esse constatam, quam Acephalorum nominauit antiquitas, Liberatus diaconus exiitimauit h, Cæterum receptior illa sententia est, vt nonnisi post Chalcedonense Concilium Acephali hæretici cœpti sint nominari: testatur id inter alios Leontius Scholasticus i. Subdit autem Liberatus: *Tunc & Euoptius Ptolemaidis Pentapoleos*

h Liberat. diac. Breuiar. c.19. fin.

i Leont. de Sect. lect. 1. tom. 9. Bibliot. Sanct.

regionis Episcopus accipiens exemplar litterarum Theodoreti, qui scripserat contra duodecim capitula Cyrilli, direxit illud Cyrillo, vt responderet ad ea, & sua capitula exponeret. Quod gratissimè suscipiens Cyrillus, fecit expositionem capitulorum suorum, & ad interpretationem duodecim addens expositiones, quo videretur plenam pro eis reddere rationem. Itaq; Cyrillo suscipiente & defendente sedem Orientalium Episcoporum, & sua capitula exponente, pax & unitas Ecclesiæ reddita est. In qua pace gaudente Ecclesia, inimicus pacis zizaniæ veritatis non quierunt aduersus eam mouere vasa sua, & super semmare zizania. hactenus Liberatus: quæ vero his subdit, nos suo loco dicemus. Quantum autem fuerit necessaria eiusmodi posterior Cyrilli interpretatio, inde colligere potes, quod Theodoretus *a* in epistola ad Dominum Antiochenum, quantum iidem Syri Episcopi ad ea demolienda laborauerint, tradit his verbis: *Sunt enim (inquit) iuxta morem conflictum Synodi plusquam quinquaginta Synodica Gesta & scripta, quæ duodecim capitulorum damnationem ostendunt.* hæc ipse: vt non mireris, si ad pacis soliditatem voluerit posterioribus scriptis Cyrillus cuncta penitus elucidasse.

XXII. Quod vero, damnato licet vbique Nestorio, & in vnam sententiam Occidentalibus Orientalibusq; conuenientibus Episcopis, nonnulli nihilominus pro eodem Nestorio certamen instaurarint; non aliunde his fiducia creuit, quã quod cum Nestorio mitius actũ est. nam apud Antiochiã in Monasterio suo S. Euprepij nominato libere agere, & cum omnibus, quos vellet, cõsuetudinem habere permissum est, qui ob execrabilem hæresim longè longius extra Romanum orbem deportandus erat, vt factũ est postea, sero tamen, nec nisi post inflicta à Deo flagella. Qui enim ista posteriùs vouis monentem sanctæ memoriæ Cælestinum nõ audierat. Theodosius Imperator de longius relegando Nestorio, diuinam in se iracundiam concitauit. Sicut enim cum huiusmodi hæresis defenderetur, luctuosissima clades illa inflicta est (vt vidimus) Romano Imperio, cũ Romanus exercitus in Africa magno dedecore Romani nominis & Catholicæ fidei penitus profligatus est, cum vicerint barbari Orientalem & Occidentalem Romanos exercitus, & Ariani Catholicos sub iugo miserint: ita nũc (ô mirandum!) cum sineretur damnatus Nestorius liber inter Catholicos agere, Const antinopolitana ciuitas portentosa affecta est clade hoc ipso anno, cum triduano incendio magna est ex parte consumpta.

XXIII. INCENDIVM VRBIS CONSTANTINOP. *a Marcell. in Chron. Socr. l. 7. c. 34.* Sub huius enim anni Consulibus hæc S. Prosper in Chronico: *Maxima vrbs regia pars Septentrionalis per tres dies incensa, collapsaq; est mense Augusto.* hæc Prosper, eadem quoq; & Marcellinus *b*. Socrates *c* idipsum affirmat sub iisdem anni huius Consl. accidisse, incendium quidem tale, quale numquã antea visum auditumve fuerat, sed ait biduo perdurasse, cum scilicet vehementioribus grassaretur augmentis. Verum quod Nouatianorum basilica, non conflagratit, miraculo tribuit Pauli tunc tẽporis Episcopi Nouatiani Socrates ipse Nouatianus: ob eamq; causam addit à Nouatianis celebrari solitam anniuersariam diem eius liberationis XVII. Kal. Sept. Cæterum nulla vnquam fuisse vel esse potuisse miracula hæreticorũ, sæpe superius demonstratum est, & leuissimam nullius q; momenti esse fidẽ hæretici hominis sectæ suæ hominibus miracula adscribẽtis. Porro quod ad incendiũ spectat; ista & alia mala commeruisse pati regiam ciuitatem, affirmari posse videtur, quod aduersus Ephesinum Concilium, qui erant rerum arbitri Nestorio fauissent, & damnato licet complures ipsorũ fauere non desinerent: siquidem ex litteris eiusdem Nestorij Euagrius *d* narrat, toto quadriẽnio post damnationem, in dicto S. Euprepij monasterio variis ipsum esse affectum honoribus, & plurimis donatum præmiis. Quomodo autem, sero licet, post sequentem annũ in Oasim inaccessam solitudinem fuerit deportatus, suo loco dicemus.

b Marcell. in Chron.

c Socr. l. 7. c. 34.

d Euag. l. 1. c. 7.

XXIV. SIXTVS PAP. ORDINAT PETRVM CHRYSOLOGVM EPISCOPVM RAVENNATEM. Sed quid hoc anno in Occidente? Cum Rauennates Romam venissent ad Sixtum Romanum Pontificem, cum decreto electionis Rauennatis Episcopi, quem in locũ Ioannis nuper defuncti subrogãdum elegerant, præter sententiam Sixtum renitentem inuenerunt; qui à S. Petro Apostolo per visum sibi apparente vna cum S. Apollinare suo discipulo, primo eius Ecclesiæ Episcopo, quẽ ordinare deberet, admonitus ante fuerat. Cum interea accidit, vt S. Cornelius Forocornelienſis Episcopus vna cum suo diacono Petro nomine inuiseret ipsum Sixtum Pontificem: qui intuẽs Petrum, ipsum planè illum esse cognouit, quem Princeps Apostolorum in Rauennatem Episcopum fore ordinandum ostenderat. Moxque iubet Rauennates adesse, & qui instituendus esset ipsorum Episcopus docuit, nempe diaconum Forocornelienſis Ecclesiæ Petrum, sed resistentibus illis, ac reclamantibus haud moris esse ex alterius Ecclesiæ clero assumi aliquem in Ecclesiæ Rauennatis Episcopum, compulsus Sixtus fuit ea de re diuinum consilium aperire, & visionem illam acceptam notam facere Rauennatibus; qui tandem acquiescentes Pontifici, cunctis ritè peractis, gaudẽtes cum Petro à Sixto ordinato Episcopo reuersi sunt; exitusque dilucidè declaratum est, nonnisi à Deo electum fuisse, quem admiranda morũ sanctitudo & doctrina insignis mirificè commendarunt. hæc prodita sunt ex antiquis, Rauennatis Ecclesiæ monumentis, quæ vir disertus Hieronymus Rubeus commentario edito egregiè illustrauit. Porro quod ad ipsius Petri tyrocinium pertinet & educatorẽ suum Cornelium, hæc ipse Petrus aliquando pro concionẽ locurus est: *Cornelius namque memoriæ beatissimæ, vitæ clarus, sanctis virtutum titulis vbique fulgens, operum magnitudine notus vniuersis, pater mihi fuit; ipse enim me per Euangelium genuit: ipse pius piissimè enutrivit: ipse sanctus sanctam imbuit seruitutem: ipse Pontifex sacris obtulit: & consecrauit altaribus; & ideo mihi earum colendumq; Cornely nomen. Amor ergo cognominis me compellit Cornelienſis Ecclesiæ desiderio desiderantem occurrere, &c.* hæc de Petri primordiis, reliqua inferius suis locis.

XXV. PELAGII HÆRESIS SVB CATHOLICO NOMINE CLAM SERPIT. Hoc item anno S. Prosper reminiscenti in Occidente, & clanculo serpenti hæresi Pelagianæ se validis scriptis opposuit. Periculosum quidem in Ecclesia bellum excitari videbatur non ab hostibus, sed ab iis, qui Catholico nomine in Ecclesia versabantur, immo & magna cum laude aduersus Pelagianos errores valentioribus telis pugnasse visi fuissent. Quis enim caueret hostẽ, quem in castris Fidelium militantem in hostes iecisse iacula peruidisset? Tale quiddam hoc tempore accidit in Ecclesia. Cum enim (vt supetius dictum est) Ioannes Cassianus, presbyter Massiliensis Ecclesiæ, aduersus Nestorium, dilertũ atq; perutile de Incarnatione Domini cõmentarium edidisset, eodemq; volumine Pelagium atque Pelagianos velut eius hæresis primos auctores vehementer exagitasset; factum esse visum est nonnullis, vt calumniæ loco duceretur, quod à Catholicis vitis, vt Prospero & aliis, ipse Cassianus Pelagianæ hæresis in crimen adductus esset, ac proinde editas ab eo Collationes Patrum absque erroris suspicione Fideles incautè legerent absque delectu, vtpote viri Catholici, cuius cuncta esse Catholica existimarent: vnde accideret, vt iidem nescientes efficerentur ea saltem ex parte Pelagiani, qua aduersus gratiam ab eo liberi arbitrij vires prædicarentur. His igitur latẽtibus malis vt occurreret S. Prosper, aduersus Collatorem librum hoc anno conscripsit, & quidem eruditione insignem, quo & venena produntur, & aduersus ea antidotum præparatur.

XXVI. *c Prosp. con. Collat. præfat.* PROSPER DETEGIT INSIDIAS PELAGIANORVM. Id quidem hoc ipso anno S. Prosperum præstitisse, ipsius testificatione liquet. Etenim cũ in operis præfatione annos numeret *c* viginti & amplius nempe exactos. *Quo (inquit) contra inimicos gratiæ Dei Catholica acies huius viri ductu,* nempe S. Augustini, *pugnat & vincit,* idemque tempus illud numerare incipiat ab anno Concilij Carthaginensis, in quo primum Cælestius damnatus est, vt quæ subdit ipse declarant, & docent ea, quæ de ortu eius hæresis in Chronico profitetur, ducens eiusmodi annorũ numerum à Luciani Consulatu, qui est annus Domini quadringẽtesimus decimustertius: planè constat dictũ numerum annorũ viginti in hunc ipsum annũ definere, quo Consulatũ gessit Theodosius Augustus decimumquartum cum Maximo, quo ipse sanctus Prosper in Chronico eiusdem Ioannis Cassiani honorificè meminit verbis istis: *Ioannes monachus, cognomento Cassianus, insignis & facundus scriptor habetur.* quibus sanè verbis eum adhuc vita superstitem fuisse ipse declarat:

declarat: vt planè intelligas, cum Gennadius ait, eum post scriptos libros contra Nestorium finem viuendi fecisse, significare voluisse, nihil præterea, superueniente morte, ab ipso scriptum fuisse. peruenisse ipsum quidem ad annum Domini quadringentesimum trigesimum quintum, Trithemius tradit, cui tamen haud inuiti cõsenserimus. Certè quidem sanctum Prosperum redarguisse Cassiani adhuc viuentis scripta, non solum quæ in Chronico tradit ostendunt, sed & quæ habet in fine operis manifestè declarant, his scilicet verbis de Cassiano & aliis S. Augustini reprehensoribus agens *a*: *Quorum tamen, dum adhuc non sunt a fraterna societate diuisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio; donec Dominus per Ecclesiæ Principes, & legitimos iudiciorum suorum ministros, hæc quæ per pauorum superbiam & quorundam imperitiam sunt turbata, componat*, hæc Prosper, cum perorat: quibus intelligis Cassianum inter Catholicos professores adnumeratum.

a Prosp. ad obiect. Collat. in fin.

XXVII. PROSPER SIXTVM PONT. EXCITAT IN CASSIANVM.

Per Sixtum autem Romanum Pontificem S. Prosper perfici, quod optare se dicit, paulo superius significauit his verbis: *Confidimus Domini protectione perfundum, vt quod operatus est in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cælestino*, Romanis prædecessoribus Pontificibus, *operetur & in Sixto; & in custodia Dominici gregis hæc sit pars gloriæ huic reseruata pastori, vt sicut illi lupos abegere manifestos, ita hic depellat occultos: illo auribus suis doctissimis sensu* (nempe Augustini *b*) *insonante sermone, quo collaborantem secum hortatus est, dicens: Sunt enim quidam iustissimè damnati, qui impietates adhuc liberius defendendas putant: & sunt qui occultius penetrant domos; & quod in aperto clamare tam metuunt, in secreto seminare non quiescunt: sunt autem, qui omnino siluerunt, magno timore compressi, sed adhuc corde reuincendi, quod ore tam proferre non audent, qui tamen esse possunt fructibus ex precepto sibi dogmatis defensione notissimi.* Proinde *alij seuerius coercendi, alij vigilantius vestigandi, alij tractandi quidem lenius, sed non segnius sunt docendi, vt si non timentur, ne prodant, non tamen negligantur, ne pereant.* hucusque recitat Prosper S. Augustini verba scripta olim ad Sixtum ipsum cum presbyter esset, quibus opportunè eum in hos occultos Pelagianos infectandos inflammat. Quid autem Sixtus egerit, incertum est: caremus enim eius Pontificis scriptorum monumentis, quæ & aduersus Nestorianos quoque fuisse edita vidimus. Constat tamen cuiusmodi Prosperi scriptionem effectu minimè caruisse.

b Aug. Ado

XXVIII. CASSIANI SCRIPTA PVRGATA.

Siquidem Prosperi admonitione illud in primis factum est, vt Cassiani scripta cautius legerentur & corrigerentur, potissimum vero Collationes ipsæ: quæ cum valdè profuturæ esse cognoscerentur vitam Christianam excultiorem sectantibus, ne pro medela ipsos hautire ex eis venenum cõtingeret, à nonnullis emendatæ fuisse reperiuntur. Primum quidem omnium id præstitit S. Eucherius, Lugdunensis tunc Ecclesiæ presbyter, cum Cassiani opera compendiosè seligens, quæ utilia viderentur, in epitomen accurate redegit: haud enim dubium a Catholico viro non nisi Catholica selecta fuisse. testatur id quidem Gennadius & ipse Massiliensis presbyter, qui sanctitatis titulo suum Cassianum sic exornat his verbis *c*: *Sed & S. Cassiani quædam opuscula lato tensa sermone, idem Eucherius angusto verbi resoluens tramite, in vnum coegit volumen.* hæc Gennadius eiusdem farinæ cum Cassiano; qui ne diceret, erroribus confutatis Eucherium expurgando contraxisse opera Cassiani, latum sermonem circumcidisse prætexuit.

c Gennad. de Vir. illu. c. 63.

XXIX. EXPVRGATORES CASSIANI.

Quod autem in Gallis Eucherius, id ipsum, nempe Cassiani Collationum expurgationem Victor in Africa præstitit; de quo ista Cassiodorus *d*: *Cassiani dicta Victor Martyritanus Episcopus Afer, ita Domino iuuante, purgauit, & quæ minus erant, addidit, vt ei verum istum palma merito conferatur: quem inter alios de Africa partibus cito nobis credimus esse dirigendum.* hæc Cassiodorus: sed putamus ipsum spe frustratum, non accepisse; siquidem Ado *e* Viennensis Episcopus, ab ipso Cassiodoro id operis, vt Cassianum corrigeret, elaboratũ affirmat, dum ait: *Opera illius à Catholicis cautissimè legenda, maximè de libero arbitrio & gratia: sed & Encratitarum hæresi incautius sauit. Errores illius Cassiodorus Ravennatensis Senator purgare volens, non ad plenum omnia ex parte potuit*, hæc ipse Ado. Sed numquid Augiæ stabulum liber ille, qui tot scopis emundati non valuit?

d Cassi. Inst. diuin. lect. ca. 17

e Ado in Chron. an. 425 in fin.

Falli certo scias, qui ex eo, qui præ manibus habetur Collationum libet Cassiani, defendunt ipsum fuisse omni ex parte Catholicum, vt videre potes in appendice ad Cassianum Romæ editum; perinde atque si quis cum aliquem videat esse sanum, ex eo numquã antea ægrotasse velit asserere. morbosum quidem olim fuisse volumen illud, ex mediocrium in eo impensa diuitus arte certo certius intelligere potes. Nisi libeat auscultare Gennadium, què Pelagianum, Cassianum excusantem, Prosperum vero damnantem his verbis: *Legi & librum Prosperi in personam Cassiani aduersus opuscula Cassiani sub persona Collatoris: qua Ecclesia Dei salutaria probat, ille infamat noxia. Quæ enim vere Cassiano & Prosperi de gratia & libero arbitrio sententia fuerunt, in aliquibus sibi contraria inueniuntur. Hic etiam Prosper post obitum beati Augustini librorum eius contra hæreticos inuictus gratiæ Christi defensor extitit.* hæc quidem Gennadius: sed dum Prosperum damnat, absoluit; & dum Cassianum absoluit, damnat. Etenim si Prosper impugnat Cassianum, & defendit Augustinum, planè refragante illi S. Augustino, Cassianum condemnat, & defendentem Augustinum S. Prosperum absoluit. Sed an verum sit, quod collega Gennadius ait, Ecclesiam Dei probasse opuscula Cassiani vt Catholica, *quæ* (inquit) *vt noxia* Prosper *infamat*: Gelasij censuram consule, qua eadem Cassiani opuscula inter apocrypha, vt minime Catholica, reiiciuntur tit. At de Cassiano hactenus.

XXX. GENOVA DIVINIA FAVET CASSIANO CONTRA S. PROSPERVM.

Ad finem præsentis anni, nempe mense Decemb. euolutis iam anno vno & mensibus octo à creatione Sixti Romani Pontificis (vt habent res gestæ Romanorum Pontificum) celebratũ est Romæ Concilium in causa eiusdé Sixti Papæ, cum ab Anicio Basso Exconsule turpi calumnia exagitatus est; cum ipse Pontifex sponte voluit suam indicari in Synodo causam. Reperiuntur quædam Acta eius Cõcilij nimia antiquitate corrupta atque vndique deprauata, quę, ne quid habeat quod desideret, & illinde cogatur petere lector, hic addenda putauimus. Quorum cum diuersa sint exemplaria, in aliquibus eorum præpositi habentur Consules atque dies, sed mea sententia alicuius, quippe qui notatum habeant diem sexto Kalend. Septemb. anni quadringentesimi & quadragesimi, qui contigit post obitum ipsius Sixti, nimirum sub Consulatu Valentiniani & Anatolij, quibus Romanum Concilium de expurgatione ipsius Sixti in eis legitur congregatum, in quo & sexto Kalen. Septembr. condemnatio facta ponitur eius acculatorum. Reddamus nos hic ea; quæ licet mendosissima reperiantur, facta tamen collatione aliorum exemplarium cum iis, quæ habentur typis excusis, hic tibi ea pene emaculata, vtinam ita & in omnibus æquè vera, describimus:

XXXI. CONCILIVM ROM. IN CAVSA SIXTI.

XXXII. ACTA DE ACCVSATIONE SIXTI PAP.

*Valentiniano & Anatolio viris clarissimis Consulibus, Crescentius quidam ex nobilibus timens Deum, quas composuerat per annos vita sua, omnes facultates suas Ecclesiæ reliquit, & in integro Ecclesiã fecit hæredem atque instituit. In qua demisit prædium in partibus Siciliæ, quod nominatur Ægianum *, quod præstat solidos septingentos. Secus hoc prædium proximum non longè erat prædium Marcelliani. Veniens autem in vrbem Romam Octauius seruus Marciani, infirmauit Marinianum, & laudauit prædium Ecclesiæ. Tunc Marinianus perrexit ad Episcopum vrbis Romæ Sixtum, & cœpit rogans postulare ab eo fundum Ecclesiæ supradictum. Respondens Sixtus Episcopus vrbis Romæ, dixit: Nihil ex meis redditibus, carissime fili, acuerit Ecclesiæ, vnde pauperum seneeta sublenari desiderat: nec vero Ecclesiam subuertere. Hoc audito Marinianus tabuit * intra se ipsum, & discessit. Epiphanius igitur ingenuus ex nobilibus parentibus procreatus & facultatibus diues sic nutritus fuerat, quasi in domo Basso Excõsulis: hic venit ad Sixtum Episcopum, & cœpit rogare eum, vt ingenuitas eius seruaretur per Ecclesiam. Veniens autem Sixtus Episcopus vrbis Romæ ad Bassum, cœpit rogare eum de ingenuitatis monumento. Tunc tratus Bassus respondit ad Sixtum Episcopum: Nemo indicauit hominum ex consulto seruit. Mane misit, & vniuersa prædia eius occupauit. Exiens autem Sixtus Episcopus, venit ad Valentinianum Augustum, & cœpit rogare eũ de ingenuitate Epiphanij, tantum vt chirographo Augusti inuentus per Ecclesiam vindicaretur. Et cœpit studiosè (sicut decet Ecclesiam semper) sublenare et curare.*

* turbauit ita

XXXIII. * quasi

*Iratus autem Marinianus de his, quæ supra dicta sunt, venit ad Bassum, dicens quadam * de malitia Sixti Episcopi, & aliud per*

Petrum

Petrum auderet seruum Sixti Episcopi, quod consecratam stupr assset. Consilio inito, cœperunt ambo accusare eum apud Augustum Valentinianum: ita vt accenderetur Augustus & inater eius furore: & suspenderunt se inuicem a communione. Sixtus autem Episcopus vrbis Romæ sciens omnia, quæ de eo ad Augustum intimabantur, & quia a communione multus populus Romanus se seiungeret, venit ad Basilicam B. Petri Apostoli, & fecit quasi suprascriptum verbum, & per Leonem diaconum populo enarrabat dicens: Si delicta mea contra me sunt semper, probatio quare non sit? Et cœpit omnis plebs vrbana clamare, vt dicta eius Augustus & clerus Vrbis Romæ probaret examine.

XXXIV. DE SIXTO PONTIFICE. * consessu * compositi

Audito hoc Augustus Valentinianus dixit: Pia petitio. Et iussit fieri secundum dicta, & congregauit vniuersum Senatum vrbis Romæ, & Sixtus Episcopus congregauit presbyteros vrbis Romæ & clerum, necnon & monasteria seruorum Dei. Et sederunt in vno consilio * in basilica Helenæana, quæ dicitur Sessorianum Atrium: & cœpit studiose clamans dicere ad Augustum: Intrent qui separauerunt filium a matre Ecclesia, & corroborent * vniuersa velamina cordis sui. Augustus autem Valentinianus tacebat. Respondit Leo diaconus, & dixit: Iusta petitio non abscondatur. Erant autem ibi Patricij Exconsules isti, Paterius Exconsul, Anatolius Exconsul, ipse Bassus Exconsul, & Marinianus Patricius, Sigissultus Patricius, Honoratus Patricius, Fronteius Expræfectus: & Adiocati isti, Quintus, Dentetius, Alexander, Heliocarus: presbyteri autem Romæ omnes quadraginta octo *, diaconi quinque. Introiuit autem Episcopus presbyter, & dixit: Quamquam in meo arbitrio sit, iudicare, an non iudicare: tamen in meo iudicio non abscondatur veritas. Respondit Augustus Valentinianus, & dixit ad Bassum: Constitere publice vniuersas intimationes tuas: quoniam si non probaueris, eris obnoxius Ecclesiæ & Pontifici: nam & damnatio tibi comminatur. Et iterum Augustus dixit ad Maximum: Patens Maxime, iusta sunt postulatio tua. Leuauit se Augustus, & dedit in arbitrio Sixti Episcopi iudicare iudicium suum. Et discesserunt cum Augusto omnes. Et erat sicut in pristinum vnita Ecclesia, vt cum gaudio & loco discederet Valentinianus Augustus a Sixto Episcopo, insultans Mariniano & Basso.

* nouem

XXXV. DAMNATIO BASSI ET MARINIANI.

Alia autem die fecit colligi omnes presbyteros vrbis Romæ, & sedit in eodem loco, vbi consistebat Augustus, & fecit commune Concilium, & damnauit Bassum & Marinianum: ita vt in commune ambos simul subleuaret: & misit auctoritatis munimen super omnes Episcopos. Audientes hoc Bassus & Marinianus, cœpit Bassus grauiter ferre, Marinianus desidere; ita vt Bassus præda sua, quæ compo suisset per omnes annos vita sua, omnia Ecclesiæ derelinqueret, vt ad communionem admitteretur, & non subleuaretur. Nam & Marinianus ore proprio clamabat, dicens: Scriptum est in verbis Euangelicis a: Dimittite & dimittetur vobis. Hoc cum audiret Sixtus, dixit: Scriptum est in Euangelica doctrina verbis b: Qui peccauerit, in hoc sæculo dimittetur ei: qui autem peccauerit in Spiritum sanctum, non remittetur ei neq; in hoc, neq; in futuro. Et * eos reuocauit ad communionem, ita vt de hoc sæculo ambo sic transirent, & damnauit eos sexto Kalen. Sept. ita tamen vt Sixtus Episcopus sedens in sede sua sic iudicaret, dicens & proferes Euangelica verba per eamdem doctrinam, dicens c: Non est seruus supra dominum, neq; discipulus super magistrum. Et quia dixerunt Bassus & Marinianus, quod serui assumerent negotium, reliquit Euangelia in loco vbi scriptum est d: Sedente Iesu & scribente digito in terra, & quia non inuenierunt Iudæi, quomodo eum damnarent, adulteram adduxerunt ei, & hoc respondit Iesus: Si quis ex vobis sine peccato est, iniiciat super ipsam lapidem. Et hæc per verba Euangelica iudicabat sedem suam. Actum in basilica Helenæana. hactenus Acta.

a Luc. 6. b Matt. 12. * Nec c Ioan. 12. d Ioan. 8.

XXXVI.

Quod autem varia sit lectio verborum illorum: Et eos reuocauit ad communionem, vel: Nec eos reuocauit ad communionem, priori lectioni cõsentit epistola eiusdem Sixti ad Orientales, in qua hæc leguntur: Condemnatus est mercenarius Bassus in dicta Synodo, ita tamen, vt in vltima die viaticum ei non denegaretur propter humanitatem pietatis Ecclesiæ. Porro quod ibi ponitur Marinianus desiisse Pontificem, & idcirco illa subiiciat verba Sixtus: Qui peccauerit in Spiritum sanctum, &c. sic accipe, quod scilicet ficte idem veniam postulasset. Sed cum in petitione veniæ perstitissent ambo, cosdem mitti subditur esse reuocatos ad Ecclesiam. Sed maior inde suboritur difficultas: quomodo condemnatio Probi & Mariniani facta legitur sub dictis Consulibus sexto Kal. Septembris, & epistola ad Orientales à Sixto scripta de Bassi obitu & sepultura data habetur subiisdem Consulibus Kal. Aprilis? & quonam pacto in ea epistola pro Anatolio Consule Florentius cum Valentiniano ponitur? Sed & inde maior augetur difficultas, qua ratione eo anno ea die Augusti confecta Acta ista leguntur, cum obiisse Sixtus dicto anno longe ante legatur, nempe quinto Kal. Aprilis? Sed & quomodo eadem subsistet epistola, quæ data legitur Kal. Aprilis, cum dictum sit eo anno V. Kal. eiusdem Sixtum esse defunctum?

XXX VII. LEGITIMA HISTORIA DE ACTIS SIXTI CVM BASSO.

Vnde cum hæc subsistere nullo modo queant, quod sibi inuicem aduersentur: certè quidem aliunde, quam ex dictis Actis eiusmodi existimo esse petendam historiam, & è puriori fonte hauriendam esse, nempe ex libro de Romano Pontif. omnium peruetusto: vbi cum agitur de Sixto, non vltimo eius sedis anno, sed hoc ipso anno secundo eas esse passus ipse calumnias legitur, his scilicet verbis: Hic post annum & menses octo criminatur a quodam Basso. Eodem tempore audiens hoc Valentinianus Augustus iussit Concilium & sanctã Synodum congregari: & facto conuentu cum magna examinatione per iudicium Synodicum purgatum a quinquaginta sex Episcopis, & condemnatur Bassus a Synodo, ita tamen, vt vltimo die viaticum ei non negaretur propter humanitatem pietatis Ecclesiæ: Hoc audiens Valentinianus Augustus cum matre sua Placidia Augusta, furore sancto commoti; proscriptione Bassum condemnauerunt, & omnia prædia facultatum eius Ecclesiæ Catholicæ sociarunt. Qui Bassus nutu diuino intra tres menses moritur: cuius corpus Sixtus Episcopus cum linteaminibus & aromatibus manibus suis tractans recondidit & sepelinit ad beatum Petrum Apostolum incubiculo parentum eius. hæc ibi. Erat autem Aniciorum sacra ædes post absidem basilicæ S. Petri, de qua diximus pluribus ad finẽ superioris tomi, in qua erant Aniciorum sepulchra: Bassus enim & ipse Anicius erat, qui ante annos duos cum Antiocho gesserat Consulatum. Ex his igitur, quæ vera germanaque sit de Sixto & Basso historia, quæve spuria & depranata, penitus habeatur, lector intelligis.

XXX VIII. ACTA SIXTI CVM POLYCHRONIO CVIVS FIDEI SINT

Sed quod ad ea, quæ ad spuria de Sixto Acta pertinent, verè fetur oratio; non prætermittimus dicere de Actis illis, quæ inter eumdem Sixtum Rom. Pontificẽ & Polychronium quemdam Hierosolymitanum assertum Episcopum translata leguntur ibi post recitata Acta Sixti cum Basso. Quæ in primis cũ notata Consulibus Valẽtiniano septimũ & Auieno habeantur, certè quidem non ad Sixti Papæ tẽpora, sed ad Leonis Magni sunt referenda Pontificatum, nempe ad annũ vndecimũ sedis eius. Verum his lõge grauiora eamdẽ historiam labefactant, nimirum nullum dari locum vel tẽpus vt sub Sixto vel Leone aliquis Polychronius nomine Hierosolymorum Episcopus esse potuerit, sedente iam ab anno Domini quadringentesimo vndetrigesimo Iuuenali Episcopo post Praylium, propagante que sedem vsq; ad annum Domini quadringentesimum quinquagesimũ septimũ. Interfuisse quidem eumdem Iuuenalem duobus Conciliis œcumenicis, Ephesino, de quo actũ est, & Chalcedonensi, de quo dicemus sequenti tomo, ex ipsorum Actis luce clarius redditur exploratum, adeo vt nec minimum quidem in dubium id valeat reuocari. Hæc igitur cum ita se habeant, vbi erit vel sub Sixto vel sub eius successore Leone Polychronij locus, vt quomodocumq; sub signatis Consulibus illa potuerint Acta esse confecta?

XXXIX.

Quæ præterea ibi leguntur de obsessa ciuitate Hierosolymorum hoc tempore, nullo modo subsistunt. Rursum vero nec apud Nicephorum Episcopum Constantinopolitanum, qui texuit catalogum Episcoporum Hierosolymorum, neq; apud Nicephorũ Callistum, vel Euagrium, qui horũ temporum Orientalis Ecclesiæ prosecuti sunt res gestas, vsquam vel leuis salteꝝ Polychronij nominis mentio habetur. Vnde autẽ eiusmodi solui possint nodi, & ea Acta probari, hactenus non inuenimus: quæ tamen, vt legitima citata fetmus à Nicolao Romano Pontifice in epistola ad Michaelem Imperatorem, & à Petro Damiani in epistola ad Henricum Rauennatem, atq; ab aliis postea recẽtioribus de illis minimè dubitantibus. Libenter equidem audirem, si quis esset, qui eadem Acta veritati in omnibus redderet consentanea, vel saltem aliqua ex parte verisimilia. licet enim in his plurimum laboris insumpserim, nihil

præterea sum consecutus, nisi vt impossibile esse reperirem, ad veritatis lineam eadē reuocati aliquo modo possent: cum ergo ea esse talia nactus fuerim, abstinere ab illis recensendis consultius existimaui; cum præsertim, qui ea cupiunt, habeant alibi, vbi legant.

IESV CHRISTI
Annus 434.

SIXTI PAP. Annus 3. — THEODOSII 27. VALENTIN.10. IMP.

I. QVI ordine sequitur quadringentesimus trigesimus quartus Domini annus nomine duorum Consulum Asparis & Areobindæ Kal. Ianuarij aperitur: cuius pridie Idus Aprilis Maximianus Constantinopolitanus Episcopus, cū annos duos & mēses quinq; Ecclesiæ præfuisset, ex hac vita decessit. hæc Socrates *a*, qui & de substitutione Procli spectatissimi viri in locū eius hæc subdit: *Tunc erat fortè septimana ieiuniorum: quæ proximè festum Paschatis antegreditur. dies q; eiusdem, qui vulgo dicitur quintus. Quo quidem tempore ab Imp. Theodosio res prudenter tractata fuit. Nam ne controuersia vel tumultus denuo in Ecclesia cieretur, abiecta cunctatione, dum adhuc Maximiani corpus insepultum iaceret, per Episcopos, qui ibi aderant, Proclum in sede Episcopali collocandum curauit. Huic autem negotio suffragabantur epistolæ Cælestini Episcopi Romani, quas ad Cyrillum Episcopum Alexandriæ & ad Ioannem Episcopum Antiochenum & Rufum Thessalonicæ Episcopum misit, quo eos doceret, nihil obsistere, quo minus, qui vnius ciuitatis vel nominatus fuisset Episcopus, vel etiam esset, in aliam ciuitatem trāsferretur.* hæc de substitutione Procli Socrates.

a Socr. l.7. c.39. PROCLVS CREATVR EPISCOP. CONSTANTINOP.

II. Quod autem ad litteras de Proclo à Cælestino Romano Pontifice datas pertinet, haud hoc tempore post obitū Maximiani illas scriptas esse dicere possumus, cum nullum intercesserit temporis spatium, quo ipse Romanus Pontifex reddi certior potuisset: sed neq; hoc tempore Cælestinus, verū Sixtus eius successor Romanæ præerat Ecclesiæ: scias autē has datas fuisse litteras à Cælestino, cum damnato Nestorio, in locum eius Catholicus subrogandus fuit Antistes. Cū enim tūc in cæteris omnes eminere Proclus, qui ex presbytero Ecclesiæ Cōstantinopolitanæ hau l pridem creatus esset Episcopus Ecclesię Cyzicenæ, & ob eam causam ab electione in Episcopum Cōstantinopolitanum repellendus videretur: Cælestinus tunc Romanus Pontifex litteris significauit, illud minimè debere esse impedimēto, quo minus ipse Proclus eligi posset. Sed cū tardius Cælestini litteræ allatæ Constantinopolim essent, iā electo Maximiano, Theodosius Imperator ex eorumdē Cælestini literarum præscripto Proclum modo mox eligendū curauit.

CÆLESTINVS SVFFRAGATVS ELECTIONI PROCLI.

III. Fuit autē Proclus iste discipulus S. Ioannis Chrysostomi, & in ipsa Constantinopolitana Ecclesia eloquētia clarus, vt quæ superius de eo dicta sunt, manifestum reddunt. Ex quibus memoria lapsum intelligas Socratem, dum non Chrysostomi, sed Attici fuisse scribā affirmat *b*: nisi dixerimus in eadem functione Attico etiam inseruisse. Porro cum idem auctor Procli virtutes commendat, mansuetudine potissimum eum enituisse testatur: sed quod ait nullum hæreticorum ab eo fuisse vexatum, id quidem ignaui potius, quam studiosi pastoris super gregem vigilantis esset. Verum quæ de eo inferius dicentur, quam omni ex parte Proclus laudandus sit, facilè demonstrabunt.

b Socr. l.7. c.40.

IV. Huius occasione translationis Procli ex Cyzicena in Constantinopolitanam Ecclesiam, Socrates de Siluano Episcopo eiusmodi narrationem instituit *c*: *Iam vero (inquit) de Siluano, quem Philippopoli vrbe Thraciæ Troadem translatum, dixi, non incommodum arbitror pauca commemorare. Siluanus primum in Troili Sophistæ schola Rhetoricam didicit: qui quoniam religionem Christianam diligenter excoluit, & monasticum vitæ genus exercere nitebatur, pallium philosophicum gestare nolut. Postea Atticus eum accersiuit ad se, & Episcopatu Philippopolis eum donauit: qui triennio in Thracia ad tem degens, cum frigus tolerare non posset (corpus enim habuit exile admodum & imbecillum) obsecrabat Atticum, vt in eius locum alterum subrogaret Episcopum, se non ob aliam causam quam ob frigus accusare vitam in Thracia traducere decuit. Siluanus igitur hac de re in eius locum suffectus, Constantinopoli commoratus est, monasticamq; viuendi disciplinam semper excoluit. Adeo enim ab omni fastu alienus fuit, vt sæpenumero in frequēti multitudine ciuitatis, quæ tum celebris erat, sandaliis indutus ex fimo conflictis incederet. Non longo tempore interposito, Episcopio Troadis moritur: qua de causa Troades veniunt Constantinopolim quæsitum Episcopum.*

c Socr. l.7. c.36. DE SILVANO EPISCOPO PHILIPPOPOLIS, INDE TROADIS.

At dum Atticus secum consilium inibat, quem ad illud munus designaret, fortè Siluanus in eius conspectum venit. quem vt vidit Atticus, confestim curam cogitandi deposuit, & ita Siluanum allocutus est: Non est vlla tibi amplius excusatio, quo minus Ecclesiæ administrandæ curam suscipias: nam Troas nihil habet algoris: ecce tibi locum amœnum, quem Deus corporis tui imbecillitati parauit. Ne cunctēris igitur, sed Troadem ire maturet. Quapropter Siluanus eo migrauit. Sed miraculum ab eo editum percensere animus est.

V.

VI. MIRACVLVM SILVANI EPISCOPI.

Nauis oneraria planè maxima, quæ vulgo ὁλκὰς ob latitudinem vocabatur, in qua ingētes vehebantur columnæ nuper in littore Troadis fabricata fuerat. Has cum in mare traducēda esset, & magna hominum multitudo cum multis funibus eam trahere conaretur, nec commoueri quidem potuerat. Vbi istud dies complures factum fuit, putabatur nauis à dæmonio detineri. Itaq; Siluanum Episcopum adeunt, rogant vt preces in eo loco faciat: nam eo pacto solum nauem posse in mare protrahi credebant. At ille modestè de seipso prædicans, se peccatorem appellauit; dixitq; illud non sui, sed alicuius iusti esse. Verum vbi acrius instabant, venit ad littus, preces illi Deo fundit. funem vnum manu apprehendit; subitoq; alios opus aggredi. Huius igitur leni pulsu agitata in mare raptim fertur. Hoc miraculum à Siluano editum omnes illius prouincię incolas magnopere ad pietatem incitauit. Siluanum & alia etiam vitæ officia magna sua bonitatis ostendit indicia. Nam cum clericos ex litigantium controuersiis quæstiones facere videret, deinceps neminem ex clero Iudicem esse permisit. Sed acceptis litigantium libellis, vnum ex Fidelibus laicis, quem æquo & bono fauere pro certo cognosceret, eum causarum cognitioni præfecit; sicq; litigantes contentione & controuersia liberauit. His de causis Siluanus maximam gloriam apud omnes sibi conciliauit. hucusque de Siluano Socrates.

VII. MELANIA IVNIOR VENIT CONSTANTINOPOLIM.

Hoc eodem anno, quo Proclus sedis Constantinopolitanæ regimen suscepit, sancta Melania Iunior, quæ (vt diximus) Hierosolymis monasticam vitam agebat, litteris à suo patruo Volusiano Constantinopolim accersitur: quo cum venisset, ipsum Volusianum reluctantem hactenus ad Christi fidem conuertit, & vt Christianus moreretur, vitamq; consequeretur æternam, tum precibus ad Deum, tum verbis apud ipsum infatigabili studio egit. Sed præclara memoria dignam historiam recolamus, quam quidem à Photius in sua Bibliotheca cognouit esse germanam. dum agit de legatione Volusiani, de Melania eius nepte, & Proclo Episcopo, qui Volusianum Constantinopoli baptizauit, quorum meminimus superius, dum egimus de eiusdem Volusiani edicto aduersus Cælestium Pelagianum. Verum de eo illud breuiter repetendum, hunc ipsum esse Volusianum, cuius conuersionis causa à matre Christiana per Marcellinum Tribunum interpellatum diximus S. Augustinum, vt ad Christi fidem eum conuerteret: sed datis ea de re vltro citroq; litteris, vt id faceret, ab ipso sancto Augustino persuaderi tunc minimè valuit. At præstitit tandem Deus, vt id vel sero tandem perficeret; qua autē occasione; ipsa sanctæ Melaniæ Acta *d* simplici pedestriq; stylo quidem scripta, sed vera, his verbis referant:

d Extant ex Metaphrast. die vltimo Ianuar. & Ian. tom. 2. ord. die VIII.

Redduntur Melaniæ litteræ ab eius patruo Volusiano, qui illo quidem tempore creatus erat Præfectus Romanæ ciuitatis, missus vero erat legatus Byzantium ad Eudociam Imperatricem. hoc autem significabat epistola, quod iam diu illam videre desideraret. Illa vero cupiebat & ipsa quoque videre patruum, & ei persuadere, vt à Gentilium desisteret opinione. Dubia autem animi, ne quid imprudens faceret præter id, quod Deo videbatur, cum aliquibus aliis monachis rem communicasset: permitterent autem illi, vt posset proficisci: egreditur Hierosolymis ipsa beata Melania Constantinopolim versus arripiens iter. Per quamcunq; autem transibat ciuitatem & regionem, eam quo par erat omnes prosequebantur honore & officio. Ciuitatum enim sacerdotes & Pontifices eam non parvo honore afficiebant: & veneranda virginem, & quot quot erant egregij monachi.

eam adorabant & salutabant, & tanquam è cœlo venientem aspiciebant.

IX. Cum autem venisset Chalcedonem & ad ipsum sinum maris, verebatur ingredi, & videbatur perturbata. Ventura enim in maximam ciuitatem mulier, quæ vixerat in exercitatione, quietisque & silentij maximam curam gesserat, & non gustauerat tumultus, qui sunt in ciuitate, merito extimescebat & refugiebat. Atque dixerit quidem, vbi erat templum omnis ex parte beneficia martyris Euphemiæ. Circa mediam autem noctem martyr non parum ex se effudit suauissimi odoris, & voluptate replet inestimabili. Quocirca bona accepta fiducia, diluculo fretum audacter traiecit, & ingressa est Byzantium. Hospitio vero excipitur à quodam viro illustri & alioqui bono, nomine quidem Lauso, qui ad Præpositura honorem ascenderat. hic ille quidem videtur esse Lausus, ad quem Palladius Galata sua scripsit Lausiaca; eodem enim quoq; nomine Palladius cum Præpositum vocat, quem & custodem Imperij nominat: quænam Præpositura hæc esset, idem in fine operis declarat, vbi ait, eum sacro præfectum fuisse cubiculo. Sed pergit auctor:

HOSPITALITAS MELANIÆ AVO LAVDATVM PRÆCIPVE.

X. Inuenit autem suum quoque patruum Volusianum graui morbo oppressum: qui eius habitum admiratus, formaque & vestitus incredibili ex inopinata stupefactus mutatione (extenuatus enim admodum erat vultus eius exercitatione) magna voce exclamauit: O qualem ex quali te video, Melania carissima. Illa vero ex eius sermone sumpta occasione: A me quoque (inquit) disce, ô beate patrue, & accipe iudicium futurorum bonorum. Nam nec ego tantam deificatæ gloriam habuissem, nec pecuniam, nec abiecissem curam ipsius corporis, nisi persuasum haberem, me his propediem longe maiora accepturam. Non autem per se solam, sed per multos quoque alios in eius mentem sensim irrepebat beata Melania, & eius falsam religionem studebat labefactare: sicut etiam per sapientissimum Proculum, cuius fidei tunc erat ædificatus sacer clausus Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Qui cum ad eum venisset, & suasu beatæ Melaniæ eum ad pietatem dirigeret: is dicitur illum adeo esse admiratus, vt etiam dixerit posse agnitam veritatem, quod si Roma tres haberet tales, nec illic quidem nomen vnquam audiretur Gentilium. sed hæc quidem postea.

MELANIA VRGET NEPTORIANOS.

XI. Postquam autem Volusianus sensit Melaniam velle Imperatorem quoque ad id incitare, veritus protinus ne violentum & non voluntarium reputaretur esse baptismum, & quam ex eo esset consecuturus, ipse mercede priuaretur, eam à cœpto prohibuit. Et is quidem (vt dicemus paulo post) rem à se adimpleuit, & abiurata Gentilium opinione, traductus est ad Christum. Illa autem nec aliorum curam abiecit: sed cum tunc esset exorta Nestorij blasphemia, & malignius multos in errorem abduceret etiam ex iis, qui erant in verbo veritatis; ipsa erat, quia magnum aduersus eum inibat certamen, & vanum & inane reddebat eius sophisma, a mane vsque ad vesperam iis respondens, qui eam interrogabant, multisque ex iis, qui decepti fuerant, persuadens, & eos reducens. Quamobrem malignus se ab ea vinci non ferens, in verum eius conuersus, nempe Pinianum, & ei apparens miserabilis, cum lugubri & nigra veste accedit ad eam terrens & grauia minitans: & primum quidem se ipsius Imperatoris & eius famulorum cor mutaturum & in contrarium traducturum, deinde etiam vt miserabili exitu finiret vitam, procuraturum grauissimis confecta doloribus. Illa autem hanc esse artem maligni intelligens, Christi nomen, quod grauissimam illi plagam affert, inuocans, effecit, vt is statim euanesceret. Deinde cum accessisset eum qui cum ipsa erat sacerdotem, & incepisset narrare ea, quæ viderat & audierat: sensit repente dolorem in concutiente, eumque adeo acrem, vt vocem amiserit, & nemo dubitauerit id esse manifestum inimici insultum. Cum sic ei productus esset dolor ad sex vsque dies, & illa hora maxime malum intenderetur, quo nigrum aspexerat, & minas audierat (ader at enim dies septimus) accedit aliquis renuncians patruum Volusianum venisse in periculum, nec repentina morte vitam mox finiturum.

VOLVSIANVS REDDITVS CHRISTIANVS EX VITA DECESSIT.

XII. Hoc postquam illa audiuit, etsi propter dolorem concidisse vix se posset mouere, manibus & lectica protinus ad eum vecta profectus est. Valde enim angebatur animo, non quod ille moreretur, sed quod mortem subiret animæ, vt qui baptismi incorruptionem nondum esset assecutus. Deinde venit quidam alius, ei significans Volusianum esse baptizatum, & cum eam sæpe quæsitam non inuenisset: sed eam morbo detineri didicisset, alium ducem rursus nactus, per illum sit filius Lucii, & baptismum consequitur. Cum hæc ei dicta essent, cum dolore anima prorsus cessauit etiam morbus corporis, & libus quidem carebat etiam dolore, & pes monebatur, & communia inimicus afficiebatur decore: adeo vt vtræ reliquū per se ipsa conficeret; & qui portabat, pro eo, quod prius portabat, ad Deum laudandū statim manus extendebant. Deinde cum venisset ad patruum, & verbis eum confirmasset, & de ea, quæ illic est vita, disseruisset, lætum & bona spe præditum transmisit ad viam, quæ ducit ad Deum. cū pulcherrimo viatico, nempe, pretioso Christi corpore & sanguine eum instruxisset, & sic vt tuto recederet, perfecisset. Et hæc quidē hoc modo gesta sunt. Illa autem cum multos quidem dies hic transegisset, in paucis vero multis plurimum profuisset, & ante alios Imperatrix & ipsi Imperatori (is autem erat Theodosius) nam vt maiori opus habet curatione, vt quorum animi maiori mundi gloria essent tumidi; cum hac & alia plura fecisset, egreditur de ciuitate, &c.

XIII. Peruenisse autem ipsum ad diem Paschatis Hierosolymam, auctor subdit: vt planè appareat, sequenti ab eius aduentu anno Domini eam Hierosolymam rediisse: cuius monitu Eudociam nonnihil profecisse, ex eo potest intelligi, quod & ad peregrinationem Hierosolymam postea suscipiendam eam infra animatet: quando autem id contigerit, suo loco dicemus. Porro non Eudociā Augustam tātum, sed & Theodosium congressu Melaniæ esse redditū meliorem, ex rebus postea cōsecutis possumus opinari. Quod enim Melania Catholicæ fidei zelo æstuaret; pæ est credere, eum aduersus Nestorianos concitasse, permouisseq; vt Nestorij libri Imperatorio vetarentur edicto; quod sequenti anno, quo ipsa recessit Constantinopoli (vt dicemus) est promulgatum. Celeberrimi quidem nominis fuisse Melaniam antiqua parentum nobilitate, tum etiam admirabili sanctitate, totoque factam orbi Christiano notissimam, quæ dicta sunt tum de ipsa, tum de eius auia Melania Seniore, demonstrant.

XIV. THEODOSIVS IMP. CVRAT REM FRVMENTARIAM. a l. 3. de frumentat. urb. Constan. C. Theod. b l. 1. de bonis cler. & monach. C. Theod.

Sed quod ad Theodosium Imperatorem spectat: sicuti rebus sacris benè consulitur, dum Cōstantinopolitanæ Ecclesiæ Proclum præficiendum curauit; ita inopum necessitatibus, quas ex frumenti a penuria eos pati contingeret, accurate prospexit, dum sexcentas & vndecim auri libras huic operi perpetuo inseruituras adscripsit, pœna dupli apposita, si quid quouis prætextu fuerit à magistratibus imminutum: hac enim liberalitate solari voluit aliqua ex parte mærorem ex superioris anni incendij clade susceptō. Ab eodem quoque hoc anno b data constitutio de reperitur de bonis clericorum & monachorum ab intestato eorum ecclesiis & monasteriis, quibus adscripti erant, dandis, patronorum iure seruato.

XV. Sub huius quoq; anni Consulatu S. Prosper, dum agit de signis Antichristi, & eius præcursoribus pseudoprophetis & impostoribus, quid acciderit admiratione dignū Carthagine, quæ adhuc Romano Imperio libera seruabatur, narrat his verbis: Nostris quoque temporibus. Aspare V. C. Consule Carthagini constituto, hoc signum diabolicum, monstruosumque quod illic accidit; quis illius patriæ ciuis ignorat? Quidam iuuencula Arabo natione, ancilla Dei habitum gestans, cum in balneo lasciuis simulacrum quoddam Veneris impudice respiceret, & se ipsam, eique se consimulans, domicilium se diabolo præbuit. statim ille leo qui rugiens circuit, quem quærebat, inuenit. Meatus igitur gutturi ipsius occupatus, nullum cibum, nullumque potum admittens per septuaginta fermè dies totidemq; noctes ieiunium sibi diabolus ex capto possessoque vase exhibuit. Hoc monstrum parentes puellæ per tot dierum spatia auferri posse sperantes, dum inge malum vlterius tolerare non possunt, simul cum filia se se ingesserunt sacerdoti, quæ acta erant fideliter indicantes. Hoc tantum puella fatebatur, auem quandam noctu medio apparere, quæ sibi ore nescio quid infunderet.

c Prosp. ad promiss. & præd. Dei damid. tom. 1. 6.

DE VIRGINE ADÆMONE OBSESSA.

XVI. Stupor tunc inter astantes videre puellam nullis inducijs diuturni ieiunij fœdatam, nullo pallore seu tabe vel debilitate confectam; quin potius robustam succo viscerū, mole membrorum. Cumq; incredibilia viderentur, quæ dicebātur, habito cōsilio, in monasterio puellarū, in quo reliquiæ S. Stephani sitæ sunt, sacerdos puellam simul & Præpositō commendauit. Illic prima tantū die apparuisse illam auem asserunt, sibilq; increpasse, quod neq; fame, neq; siti compulsa illum appeteret locum, quo sibi accedere non liceret. Per duas sanè hebdomadas nihil cibi vel poculi sumens in monasterio mansit. Accidit autem, vt quintus decimus Dominicus illuceseret dies, ascendente nobiscum sacerdote, vt matutinum illuc sacrificium soluto offerretur. Puella Præpositus ad altare perduxit, eo incessu & habitu quo solent rubore perfusæ ex

VIRGO OBSESSA QVOMODO LIBERATA.

epulis poculisque mulieres aduenire. Sed vt se illa prostrauit altari, clamore fletus suis cunctis astantibus gemitus lacrymasq; induxit, quibus tantum malum auferendum præsens plebs Dominum exorabat: erat enim haec indecens murmur in populo.

XVII. Peracto itaque sacrificio, cum eadem inter cæteras breuem particulam corporis Domini tinctam à sacerdote perciperet, semiborata mandens, tradere non valuit, nondū illo fugato, de quo dicit Apostolus a: Quæ consonantia Christi ad Belial? & iterum b: Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Manu igitur faciem eius sustentante sacerdote, ne sanctum proiceret; à quodam diacono suggestum est, vt calicem salutarem gutturi eius Pontifex applicaret. quod factum est. Statim vt locum illum, quem diabolus obsederat, Saluatoris imperio reliquit, sacramentum, quod ore gestabat cum laude Redemptoris transglutiisse, puella clamauit. Hinc lætitia, hinc voces in gloriam Dei, quod post octogenta & duos dies diabolo expulso, puella de potestate fuerit erepta inimici. Oblatio igitur rursum gratiarum actionis pro ea fit. sacrificiūque percipiens certam partem prisco est reddita vsui. Tunc etiam dum hæc aguntur, spiritu diabolo actus diaconus eiusdem tituli flatuam illam sublatam cōfregit in pulverem, omnemque insidiantis astutiam superauit diuina maiestas. hactenus de arrepta virgine Prosper; qui & de impostoribus ista subdit:

a 1. Cor. 10. b 2. Cor. 6.

XVIII. DE MONACHO IMPOSTORE. Nouimus etiam illuc aduenisse quendam sub specie monachi, qui quædam signa curationum se operari fatebatur. Cumque circa cæcos & claudos phantasticos quosdam ageret lusus, eosque oleo nescio cuius mortui oculis liniret; vt sibi visus gressusque redditos æstimabant, discedentes in illis, quibus antea tenebantur, infirmitatibus permanebant. sed in hu proditum se cognoscens seductor ille aufugit. In Asia vero sine ipsum, sine alium talia fecisse, quidam Christianus religiosus & nobis enarrauit. hæc ipse: quę autem addit de Floro impostore in Italia, sub Leone Romano Pontifice, agemus suo tempore.

XIX. Hoc ipso anno, qui numeratur tertius à Concilio Ephesino, Vincentius Lirinēsis cum aduersus omnes hæreticos, tum præcipuè ad sepeliendas penitus cæcē emersas Pelagi, Cælestij, atq; Nestorij hæreses disertissimum elucubrauit commētarium. signat ipse quidem præsens tempus, dum ait c de Ephesino Concilio: *Ante triennium fermè in Asia apud Ephesum celebratum est, viris clarissimis Basso Antiochoq; Consss.* de cuius quidem opere hæc habet Gennadius d: *Vincentius natione Gallus apud monasterium Lirinensis insulæ presbyter, vir in Scripturis sanctis doctus, & notitia Ecclesiasticorum dogmatum sufficienter instructus, composuit ad euitanda hæreticorum collegia nitido satis & aperto sermone validissimam disputationem, quam, absconso nomine suo, titulauit, Peregrini aduersus hæreticos. Cuius operis quia secundi libri maximam in schedulis partem à quibusdā furatam perdidit, recapitulato eius paucis sermonibus sensu pristino compegit. & ipso in libro edidit.* hæc Gennadius.

c Vincent. Lirin. cont. hær. c. 42. d Gennad. de Script. Eccl. c. 64.

XX. Sed quinam fuerit iste Vincentius, ex his, quæ ipso initio præfatur operis, vnde enquiramus, ipse suppeditat argumentum, vbi ait e: *Cum aliquandiu varijs ac tristibus sæcularis militiæ turbinibus voluerentur: tandem nos in portum religionis cunctis semper fidelissimū Christo aspirante, condidimus: vt ibi depositis vanitatibus ac superbiæ flatibus, Christianæ humilitatis sacrificio placantes Deum, non solum præsentis vitæ naufragia, sed etiam futuri sæculi incendia vitare possemus.* hæc ipse. quamobrem in eam adducor sententiam, vt hic ille sit Vincentius Galliarum aliquando, viuente sancto Martino, Præfectura nobilitatus, quem Seuerus f mirifice laudat, nosq; de eo superius egimus. Florebat planè his tēporibus illud cœnobiū, illustris sanctorum domus, insulæ Lirinensis, de quo pluribus suo loco agēdum erit inferius: hæc excepit è tumultibus Galliarum tamquam portus (vt ipse ait) è procellis liberum Vincētium ipsum; cuius quidem quam mira fuerit eruditio, libellus ipsius ostendit: vt vix sit reperire, qui paucioribus chartis maiora & feliciori tractatu concluserit (licet commentariolus idem sit (vt ipse testatur in fine) ex duobus à se scriptis Commonitoriis epitome, his temporibus admodum accommodatus, & in Ecclesia Catholica semper posteris profuturus, cum numquam defuturi sint Nouatores hæretici, ad quos penitus explodendos idem auctor summa industria laborauit.

e Vincent. Lirin. præfat.

f Seuer. in dial. 1. c. 22.

IESV CHRISTI

Annus 435.

SIXTI PAP. Annus 4. THEODOSII 28. IMP. VALENTIN. 11.

QVADRINGENTESIMVS trigesimusquintus Christi annus duobus Augustis Consulibus Theodosio decimumquintum & Valentiniano quartum notatus extat in Fastis: quo cum ex scriptis Nestorij iugiter in Ecclesia Orientali controuersiæ agitarentur, concitarenturque tumultus & rixæ, visum est Theodosio Imperatori discordiarum tollere seminarium, ipsosque Nestorij libros publica edita sanctione damnare. Hoc igitur anno ad Leontium Præfectum ista rescripsit g:

g Cod. de hæret. C. Th. II. DAMNATVR LIBER NESTORII.

Damnato portentosa superstitionis auctore Nestorio, nota congruni nominis eius inuratur gregalibus, ne Christianorum appellatione abutantur: sed quemadmodum Ariani lege diuæ memoriæ Constantini ob similitudinem impietatis Porphyriani à Porphyrio nuncupatos, sic vbique participes nefandæ sectæ Nestorij Simoniani vocentur: vt cuius scelus sunt in deferendo Deo imitati, eius vocabulum iure videātur esse sortiti. Nec vero impios libros nefandi sacrilegi Nestorij aduersus venerabilem Orthodoxorum sectam, decret aque sanctissimi cœtus Antistitum Ephesi habiti, scriptos habere, aut legere, aut describere quisquam audeat. Quos diligēti studio requiri, ac publicè combusti decernimus. Ea vt nemo in religionis disputatione aliquam de supradicto nomine faciat mētionem, aut quibuslam eorū habitū Cœlestis gratia in ædibus, aut villa, aut suburbio suo, aut aliquolibet loco concenti cultum clam aut aperte præbeat, quos omni consentu celebrādi licētia prius arceri statuimus. Scientibus vniuersis, violatorem huius legis publicatione bonorum esse coercendum. Dat. III. Non. Augusti Constantinop. Theodosio XV. & qui fuerit nūciatus. hæc eadem sanctio ex Codice Theodosiano accepta, aliquanto latior extat apud Ephesinā *h* Actā; nā &ad finē eiusmodi habet additamentū: *Summa proinde illustrique auctoritas tua curet, vt nostra hac sanctio omnibus pronuncia vsitatis edictis & promulgationibus primo quoq; tempore nota fiat. Hanc autem legem Romano simul, & Græco sermone edidimus, quo omnes perspicue intelligere queant.* hæc ibi quibus appendix inhæret Præfectorum, qui eamdem sanctionem i promulgauerunt, illa ipsa instantius incitantes.

h Act. Ephes. edit. Pelt. tom. 3. c. 13. i Act. Eph. edit. Pelt. tom. 3. c. 14.

III. LIBRI THEODORETI DIORTHRODVNTVR.

Huiusmodi aūt promulgato edicto, tamquā obstructo foramine aspidis, alia via impietas, nescia legibus coerceri: sibi exitū ad aliorū exitiū fraudulēta quæsiuit. Et quonam modo? Audi consiliū satanę. Cū ita libri Nestorij, qui intēti essent igne vindice ctemarētur, ne magno periculo eorū lectio clādestina vsui esse posset: mox qui blasphemiarum fluctatē exficcata viderūt Nestoriani, ipsum fontē aperuere, vnde illa primitus deriuarant: nimirū Theodori Mopsuesteni, & Diodori Tarsensis Episcoporū, à quib. veneno propinatus Nestorij fuerat, libros vbiq; legēdos exposuere; & quo latius spargerentur blasphemæ chartæ, eorundē volumina in Syrorū, Armenorū, atq; etiā Persarū linguā transferenda curarunt. Sed & illud cōtigit deterius, quod eos esse Catholicos probare conati sunt, vtpote qui dicerent in ipsis esse legitimam in persona Christi duarum naturarum confessionem. Erant autem hi libri ab iisdem cōtra Eunomium atque Apollinarem conscripti. Habet hæc omnia Liberatus diaconus, qui ista mox subdit k:

k Liberat. in Breuiar. c. 20.

IV. *Vbi hæc agnouerunt Acacius Melitenus in Armenia Episcopus, & Rabula Edessæ ciuitatis Episcopus (de quo Ibas successor eius in epistola sua dicit, Hunc præsumpsit, qui omnia præsumit, apertè in ecclesia sua anathematizare, scilicet de Theodoro Mopsuesteno superius loquens) scripserunt Armeniæ Episcopis, ne Theodori Mopsuesteni libros susciperent, tamquam hæretici essent, & auctores dogmatis Nestoriani, insimulantibus Episcopis Ciliciæ Rabulam & Acacium, quod hoc non ex charitate, sed ex æmulatione & contentione fecissent. Congregati sunt ergo in vnum venerabiles Armeniæ Episcopi.* fuit hoc nobile Concilium præsenti anno in Armenia celebratum, cui idem Acacius cum Rabula Edessēno Episcopo interfuit. De Acacio autem, qualis quantusque vir fuerit, sæpè superius est demonstratum. de Rabula hæc habet Theodorus lector l: *Rabulas Edessenus Episcopus cæcus erat: Andreas vero Samosatenus* (hic signifer Nestorianorum fuit) *accusauit eum, quasi contra duodecim capita Theodoreti scripsisset.* hæc ipse. Cum igitur sic (vt dictum est) cōuenissent Episcopi in

CONCILIVM IN ARMENIA CELEBRATVM. l Theod. Lect. in 2. Append.

Armenia

Armenia stabilita fide Catholica, & cognitis Theodori Mopsuesteni scriptis, inuentisq; impiis à tramite Orthodoxæ fidei abhorrentibus; ne ipsi soli eos dānasse viderētur, sed vniuersa Ecclesia Orientalis; ad id peragendū legationem ex Synodo direxerunt ad Proclum Constantinopolitanū Episcopum, de qua ista habet Liberatus diaconus.a:

Miserunt duos presbyteros Leontium & Aberium ad Proclum Constantinopolitanum Episcopum, secundum morem, cum libellis suis & vno volumine Theodori Mopsuesteni, scire volentes, verum doctrina Theodori, an Rabulæ & Acacij vera esse probaretur. Itaq; Proclus accipiens Armenia Episcoporum libellos & illud Theodori volumen, diligentius vtraq; examinans, tomum Armenis scripsit & destinauit; in quo posuit ad interimendū Nestorianorum versutias, qui duas in Christo inducunt personas, vnum de Trinitate incarnatum: quem & direxit Ioanni Antiocheno per Theodorum diaconum, continentem subter capitula ab hæreticis prolata, expetens ab eo pro communi fide seruanda, vt cum suo Concilio eum (nempe tomum à se scriptum ex sententia Armenorum) *susciperent & subscriberent. Ioannes autem, & qui cum eo erant congregati Episcopi, legentes tomum, & eius laudantes compositionem, subscripserunt in eo, & Proclo transmiserunt. hunc & Chalcedonensis Synodus per relationem suam, quam Marciano Imperatori direxit, ad probandum nō tantum Gestis Synodalibus, verum etiam epistolis fidem constare, inter sanctorum Patrum epistolas suscepit & confirmauit.*

VI. QVA PROCLI EPISTOLA AD IOANNEM.

Scripsit autem Proclus epistolam ipsi Ioanni, cui & tomum suum direxerat, in qua dicit: Dicentes autem iterum passibilem Deum, id est, Christum confitemur eum, quia est secundum quod factum sit, id est, propria carne crucifixum: & ita prædicantes, nullo modo fallimur: quoniam quidem & vnum ex Trinitate secundum carnem crucifixum fatemur, & diuinitatem passibilem minimè blasphemamus. quod scilicet rectè dicatur Deus passus, non autem passa diuinitas. Sed Basilius quidam diaconus sumens tomum Procli, quem Armenius scripserat, Alexandriam venit, & Armeniorū libellos suis libellis adnectens, obtulit Cyrillo eiusdem verbis Antistiti. Quibus rumoribus (vt ferunt) permotus Cyrillus, quatuor libros scripsit, tres aduersus Diodorum Tarsensem & Theodorum Mopsuestenum, quasi Nestoriani dogmatis auctores, & alium de Incarnatione librum, in quibus continentur antiquorum Patrum incorrupta testimonia, id est, Felicis Papæ, Dionysij Areopagitæ Episcopi, & Gregorij mirabilis secundiæ viri nominati. Et licet in eis libris Theodori Mopsuesteni dicta laudentur contra Arianos edita, ipsum tamen magistrum Nestoria fuisse contendit. Contra quos Catholicæ veritatis defensores sic Acephali responderunt, illos libros non esse Cyrilli, quoniam testimonia, quæ contra mortuos posuisse in eis dicitur, contra viuentem Nestorium non est vsus neq; in Synodo, neq; in aliquibus epistolis. vnde dicunt illos nec dictasse Cyrillum, nec edidisse libros.

VII. BASILIVS DIACON. LABORAT CONTRA SCRIPTA THEODORI.

Itaq; Basilius Diaconus Constantinopolim veniens, libellos composuit, & Archiepiscopo Proclo porrexit, associans cuncta, quæ autehac Cyrillo Archiepiscopo obtulerat. Proclus verò iam destinarat tomum suum Armenijs, in quo tomo nullam facit de Theodoro reprehensionis mentionem. Quod cognoscens Basilius, scripsit libellum, & in suo opere docuit, libros Theodori vitandos, sicut Arij & Eunomij blasphemias; quandoquidem prudentibus incōuenienter eum scripsisse apparet: quantam Arius & Eunomius vnam in Christo degenerem Patris substantiam prædicauerunt. Theodorus autem (vt ipsi accusant) duas è contrario docuit in Christo naturas. ab inuicem scilicet diuisas, quæ duas constituant personas. hæc omnia Liberatus Extat ipsa Procli epistola ad Armenos, cuius est exordium b: Non mediocriter fratres, confudit animum nostrum, & merore validissimo fauciauit rumor nouellorum errorū Zizaniorum, & transtulit eam in Latinum Dionysille magnus cognomento tamen Exiguus, occasione eiusdem erroris suo tempore iterum pullulantis, vt ipte docet in præfatione ad Felicianum Pastorem; ex qua intelligere possumus, quid est, quòd ea epistola Proclus in eo versatus sit argumento, vt ostendat vnum ex Trinitate passum.

VIII. THEODORI IMPIETAS.

Vt igitur rerum gestarū huius anni certiorem cognitionem assequaris, hæc accipe ex Dionysij epistola ad Pastorem: Temporibus (inquit c) *Antistitis nominati. Proclividelicet, Theodosio Imp. regente Reipublicam, per Syriam & Armeniam discipuli Theodori Mopsuestenæ ciuitatis Episcopi prauam fidem, corrupto Symbolo, rudibus populis exorti sunt intimare, calliditate subtilissima, beatam Trinitatem sic vnius essentiæ prædicantes, vt Christum Dominum nostrum, conditorem vniuersitatis, vnum ex Trinitate nullatenus faterentur. vnde sequebatur hæc inepta suæ temeritatis absurditas, vt quia Christum constat verum esse Deum ac Dominum, quatuor personas in tribus adstruerent. duasq; Dei Filios procul dubio prædicarent. Sed huic impietati mirè Pontifex ante fatus obsistens, docuit Christum Dominum nostrū & in principio Verbū apud Deū, Deum Verbū vnum de Trinitate esse, per quē omnia facta sunt, beato Paulo testante: Vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia: & pro salute nostra eundem verum hominem factum, vnum manssisse Filium, nec quartam in Trinitate creuisse personam.* hæc ipse, qui inferiùs docet idipsum ex Theodoro didicisse Nestorium, eiusq; sectatores negantes Christum Dominum vnum ex Trinitate, quòd scilicet duas naturas in Christo inter se diuisibili coniunctione vnitas impiè affirmarent.

IX. MONACHI ARMENI LABORANT CONTRA THEODORVM.

Sed quid accidit? Licet Procli epistola ad Armenos Catholica cōperta esset, quod Theodori Mopsuesteni, atque Nestorii eius impietatis successoris errores damnaret: tamen quòd nulla in ea de ipso Theodoro expressa mentio haberetur, commouit plurimorum animos, præcipuè verò monachorum Armeniæ, qui experti fuerant eumdem Theodorum sani dogmatis aduersarium. Quid autem Armeniæ monachi aduersus Theodori scripta egerint, Liberatus vbi suprà narrat; quem tamen cautè legendum putamus, vtpotè qui ex aliquo Nestoriano eam videtur mutuatus historiam: quod in pluribus demonstratur, vt dum ait eosdem Armenos monachos infectantes Theodori Mopsuesteni scripta fuisse Apollinaristas. Fuit enim mos Nestorianorū, Orthodoxos omnes aduersantes Nestorio, nominare Apollinaristas. ita videmus Episcopos Orientales, qui pro Nestorio Ephesum conuenerunt, cum S. Cyrillum, tum alios Nestorium impugnantes & Cyrillum sectantes, Apollinaristas appellasse. Sed Liberati verba reddamus d:

d *Liberat. Breuiar. c. 10.*

X. CONCILIVM ANTIOCHENVM DE LIBRIS THEODORI.

Tunc Ioannes Antiochenus Episcopus, Synodo congregata, tres pro Theodoro Mopsuesteno direxit epistolas: vnam quidem direxit Theodosio Imp. aliam autem Cyrillo Alexandrino, & tertiam Proclo Constantinopolitano Episcopo, laudans in eis Theodorum, & eius exponens sapientiam. Ad hæc autem Imperator dirigens Sacram Ioanni, derogatores illos Theodori contra salutem propriam venire iudicauit. Cyrillus autem præscripto suo Theodorum præferens, tale de eius accusatoribus tulit iudicium: eo quod dogmate veritati contrario viterentur, interponens de Symbolo in Concilio sibi oblato tres adeo adas factas à Carisio presbytero. Nihilominus & Proclus per Meumam diaconum suum referens, cuius essent illa capitula, quæ Theodori dicebantur, quæsiuit. Qui pro eius excusatione ignorare se dixit. Verumtamen duas memorati Ioannis epistolas, id est, primam & tertiam, laudes Mopsuesteni continentes, Chalcedonensis Synodus postea per relationem suam Marciano Imp. illam cum tomo Procli, quem ad Armenos direxit, & aliis sanctorum Patrum epistolis suscepit, & confirmauit. hactenus Liberatus, non anni huius tantum res gestas; sed & sequentium vsq; ad Cyrilli obitum profecutus: quæ quoniam singulorum annorum differentia discriminari minimè possunt, vt quæ quolibet anno vsq; ad illud tempus gesta sint, scribantur, hic in vnum ex ipso simul posuisse necesse fuit.

XI. LIBERATI DIAC. HISTORIA HAVD TVTA.

In quibus illud iterum admonendum, eumdem Liberatum diaconum à nescio quo Nestoriano incaute nimis eam quam narrat esse mutuatū historiam; qua refert probat: scripta Theodori Mopsuesteni non scriptis tantum Ioannis Antiocheni, sed & edicto Imperatoris atq; etiam scriptis Cyrilli Episcopi Alexandrini ipsum Theodorum fuisse laudatum, quin etiam (quod detestus existimari debet) dum ait Synodū Chalcedonensem relatione ad Marcianum facta suscepisse & confirmasse Ioannis Antiocheni epistolas, quibus laudauit Theodorum Mopsuestenum, eandem S. Synodum Chalcedonensem in idem crimen addicit, quod laudes Theodori receperit & doctrinam. Vidis ne, quot & quales lateant colubri sub vno cæspite falliatis? Sed securim ad radicem admoueamus. In primis autem quod ad Cyrillum spectat, quomodo potuit ipse accipere laudes, probareq; scripta Theodori, qui eadem sapuit cum Nestorio, cum adeò reperiatur aduersatus esse Nestorio? Sed id apertius demonstremus ex ipsius Cyrillis scriptis, postquam hæc de Theodoro Mopsuesteno in controuersiam deducta sunt, editis. Lucubratio quidem

DEFENDITVR CYRILLVS ET PROCLVS AB ILLATA CALVMNIA.

illa Cyrilli de Expositione Nicæni Symboli elaborata ab eo fuisse post scriptam Procli epistolam ad Armenos, sua ipsius testificatione monstratur, dum ipsam citat & laudat his verbis *a*: *Proclus ipse, qui nunc sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ thronum adornat, religiosissimus & pientissimus pater & coëpiscopus scripsit ad Orientales piissimos Episcopos in hæc verba: Et incarnatus quidem est, &c.* inferius vero: *Scripserunt adversarij, qui præ multa insipientia Nestorij & Theodori scripta non cauent, &c.* Vides igitur S. Cyrillum vna eademq; luce, æquoq; pondere Theodorum expendere cum Nestorio.

a Cyrill. de Exposit. Symb. Nicæn.

XII. Quod autem ad Chalcedonense Concilium spectat, quod dicatur recepisse & confirmasse epistolas à Ioanne datas laudibus Theodori refertas: reddamus hic verba ipsa, quæ in relatione Synodica ad Marcianū, citata à Liberato, scripta habentur: sic enim se habent *b*: *Si enim per epistolas Ecclesiæ dogmata declarari pro vnaquaque quæstione dignum culpa iudicant: ipsum in primis beatissimū Cyrillum quilibet poterit denotare, qui litteris suis Orientalibus, quod sentiebat, expressit: necnon & magnum Proclum huic vituperationi subiiciet, qui eisdem Orientalibus volumen ad Armenios pro fidei consentientia destinauit. Huic autem consociabitur ad culpam & sapientissimus Ioannes Antiochenus Episcopus, qui hæreticorum maledicta repellens, & Apostolica doctrina religiosissimum dogma declarans, totius Orientis confessionem, velut ex vno ore, sanctissimo Proclo & ei, qui per idem tempus mundi regebat gubernacula, destinauit.* hæc sancta Synodus ad Marcianum Imperatorem: in quibus vides nullam de Theodoro Mopsuesteno mentionem haberi, sed istos vt magni nominis Episcopos in exemplum adduci.

b Synod. Chalced. Act. 16. to. 3. Concil. LIBERATVS CONCILIVM CHALC. AB ILLATA CALVMNIA.

XIII. IOANNIS ANTIOCHE. EPISTOLÆ DE THEODORO QVALES. Nec est, quod quis adhuc insistet & vrgeat, laudatas à Synodo epistolas Ioannis Antiocheni, quasi hoc ipsum esset laudibus Theodori consensisse, eiusque scripta probasse: nam cum rectam in omnibus fidem (vt vidimus) dictis epistolis professus esset, adeo vt non potuerint eædem epistolæ à Proclo non recipi atq; Cyrillo & ipso Theodosio Imp. nihil virulentum ex Theodori doctrina eis demadmiscuisse certum est. Sed quod ad Theodori spectat, non cum laudauit Ioannes vt erroris auctore, verum tantummodo excusauit non esse Theodori, quæ nomine Theodori circumferrentur. Ita quidem rem se habuisse, verbis illis Liberati manifestè probatur, quæ retulimus, vbi ait. *Nihilominus & Proclus per Mennam diaconum suum ipsi Ioanni scribens, crimen esse illa, quæ Theodori dicebantur, quæsiit. Quæ pro eius excusatione ignorare se dixit.*

XIV. Vides igitur negantem Ioannem fuisse à Proclo litteris interpellatum, si non essent Theodori tria illa hæresum capita, quæ ab Armeniæ monachis circumferebantur, eiusnam essent: Ioannem vero respondisse, se penitus ignorasse. Quibus planè intelligis, sic laudato Ioanne Theodorum, immunemque ab omni labe criminis hæresis redditum, eo quod putaret calumniam passum, dum sub eius nomine circumferrentur errores. Quod igitur defensores Theodori ea ipsius scripta esse negarent, quæ diffamata per totum fuerant Orientem: inde accidisse videtur, vt prudenter Proclus in epistola ad Armenos, errores ipsos redarguens, nullam penitus de Theodoro habuerit mentionem. deinceps autem posteà scriptis Theodori, eadem cum auctore prorsus damnata fuisse, & dictum est suserius, & suo loco pluribus, dicemus inferius. hæc modo satis, ne quis ex Liberati historia in errorem aliquo modo labitur. Si quis autem malorum omnium, quæ occasione Nestorianæ hæresis in Orientali Ecclesia cōtigerunt, causam Theodorum fuisse dixerit; puto sanè hunc ipsum veritatis collimaturum scopum: & quidem quæ de eo suserius dicta sunt, hoc ipsum facilè monstrant: cum enim ste prava docens, ea addiscentes adeo conciliasset sibi discipulos; facti sunt iidem Theodori blasphemiarum pugnacissimi defensores, vsq; adeo, vt eius sententiæ assertor Nestorius euaserit hæresiarcha.

XV. BVRGVNDIONES ET ARMORICI AB AETIO VICTI. *Hoc eodem anno* (inquit Prosper) *Gundicarium Burgundionum Regem intra Galliæ habitantem Aëtius bello obtinuit, pacemque ei supplicanti dedit, qua non diu potitus est: siquidem Hunni cum populo suo atq; stirpe deleuerunt.* Pollebat Aëtius Magister militiæ copiis Alemanorum, quibus & reliquis barbaris timendus erat. Sed & Gallos illos, quos ad Oceanum gentes vocant Armoricos, ab Imperio Romano deficientes, per eosdem Alemannos comprimendos curauit, quibus eam concessit crudeliter nimis prouinciam deuastandam. factumq; esset, nisi S. Germanus Episcopus Antisiodori protinus obstitisset. Quomodo autem tanta fuit in sacerdote potentia, vt furori barbarico repentinus obuiator occurrerit, Constantius horum temporum scriptor in omnibus integerrimus narrat in eiusdem S. Germani Vita, quam scripsit: reddemus nos nobilem historiam iisdem, quibus ideò auctor verbis enarrat; dum legationem, qua functus est ad barbarum Regem, describit. Verum ordo rerum gestarum postulat, vt primo quæ statim præcesserit eiusdem Germani posterior in Britanniam suscepta legatio, eiusdem auctoris verbis recenseatur. Accidit enim, vt confutati semel atq; conuicti, fugatiq; Pelagiani iidem captantes latibula, ad tempus indixerint sibi silentium, posteà vero furtim eandem hæresim prædicarent, sensimque impietatis semina spargerent, eademq; crescerent vsque ad messem, cum rursum oportuit ex Galliis illuc mitti sanctum Germanum. Rem gestam sic idem Constantius narrat *c*:

c Constant. Vit. S. Germ. l. 1. c. 1. apud Surium, 31. Iulij

XVI. POSTERIOR LEGATIO GERMANI IN BRITANNIAM. *Interea ex Britannijs nunciatur, Pelagianam pernicietatem iterato, paucis auctoribus dilatari. Rursumq; ad beatissimum Germanum preces omnium deferuntur, vt causam Dei, quam prius obtinuerat, tueatur. Quorum petitioni festinus occurrit, duon & laboribus delatur, & Christo se gratanter impendit. Cessit tandem inimici inuidia vitæ virtutibus, nec tentare ausus est, quem Dei amicum tam senserat. Adiunctò itaq; Seuero Episcopo totius sanctitatis viro, qui tunc Treueris ordinatus Episcopus, gentibus primæ Germaniæ verbum Dei prædicabat, Parisios iterato dum expetit, totius plebis plausu, vt tanti virum decebat, excipitur, &* inferius: *Ad itineris tranquillitatem elementa consentiunt: nauigium venti, fluctus aëra prosequuntur.*

XVII. REX GESTÆ S. GERMANI IN BRITANNIA. *Interea sinistri spiritus peruolantes per totam insulam, Germanum venire, iamdiu vaticinationibus nunciabant: in tantum, vt Elaphius quidam regionis illius primus in occursum sanctorum suæ villa manu fessi nuncij relatione properauerit, exhibens secum filium, quem in ipso flore adolescentiæ debilitas dolenda damnauerat. erat enim arescentibus membris, contracto poplite, cui per siccitatem cruris vsus negabatur vestigij. Hunc Elaphium prouincia tota subsequitur. Veniunt sacerdotes, occurrit insana multitudo. Consessum benedictio & sermonis diuini doctrina profunditur. Recognoscit populus in ea, quam reliquerat, credulitate durantem: intelligunt culpam esse paucorum: inquirunt auctores, inuentos, condemnant. Cum subito Elaphius manibus aduoluitur sacerdotum, offerens filium, cuius necessitatem & ac debilitas etiam sine precibus allegabat. Fit communis omnium dolor, præcipuè sacerdotum, qui concepta misericordia ad dominam clementiam contulerunt. Statimq; adolescentem beatus Germanus sedere compulit, attractat poplitem debilitate curuatum, & per totam infirmitatis spatia medicabilis dexteræ percurrit. Salubrem tactu sanitas festina subsequitur: arridet as siccum, nerui recuperant; & in confessu omnium filio incolumitas, patri filius restituitur. Implentur populi stupore mentes, oculi, & in pectoribus omnium fides Catholica firmabatur. Prædicatio deinde ad plebem de prauaricationis emendatione conuertitur: omnium, sententia prauitatis auctores exposti ab insula, sacerdotibus adducuntur. Quod in tantum salubriter factum est, vt in illis locis etiam nunc fides inuiolata perduret. Itaq; compositis omnibus; beatissimi sacerdotes ea, qua venerant prosperitate reuersi sunt.*

XVIII. ALIA LEGATIO ARMORICANA. *Vix dominum de transmarina expeditione venisse audierat, & iam legatio Armoricani tractus fatigationem beati Antistitis ambiebat. Offensus enim superba insolentia regionis vir magnificus Aëtius, qui tum Rempublicam gubernabat, Eocharich ferocissimo Alemannorum Regi loca illa inclemanda pro rebellionis præsumptione permiserat; Regique idolorum ministro obsistitur senex vnus, sed tamen omnibus Christi præsidio maior & fortior. Nec mora, festinus egreditur, quia imminebat bellicus apparatus. Iam progressa gens fuerat, retumq; iter equos ferratus impleuerat, & sacerdos noster obuius ferebatur, donec ad ipsum Regem, qui subsequebatur, accederet. Occurrit in itinere iam progresso, & armata duci inter suorum cateruas opponitur: medioque interprete, primum precem supplicem fundit, deinde increpat differentem: ad extremum manu iniecta, freni habenas inuadit, atque in eo loco vniuersum sistit exercitum. Ad hæc Rex ferocissimus admirationem protinus cundia, Deo imperante, concepit: stupet constantiam, veneratur reuerentiam,*

auctoritatis pertinacia permouetur. Apparatus bellicus, armorumq; commotio ad consilij ciuilitatem, deposito tumore, descendit: tractaturque qualiter, non quod Rex voluerat, sed quod sacerdos petierat, compleretur. Ad stationem quintam Rex exercitum, se recepit: pacis securitatem fidelissimam pollicetur ea conditione, vt venia, quam ipse præstiterat; ab Imperatore vel ab Aetio peteretur. Interuentu per intercessionem & meritum sacerdotis Rex compressus est, excitum reuocatus, prouincia à vastationibus absoluta. subdit Constantius nouissimam describere sanctissimi viri legationē pro Armoricis ad cōciliandos eos cū Valentiniano Imperatore, quod Rex Alemannorum petierat, & ipse illi sollicitus fuit. describit res mirificas in via, cum in Italiam venit, ab eo gestas, quas breuitatis causa relinquimus petituro ipsum fontem lectori. Nos autem hic tantum quæ apud Imperatorem Rauennæ agentem tunc gesta fuerunt, ex eodem auctore reddamus.

DE MORTE PROPINQVA VISIO.

Ferebatur (inquit *a*) *iam per ora Rauennatium populorum, & aduentus sui mora prætium accusabat affectus. Tandem diu expectatus excipitur. Prouiderat quidem, vt nocturno ingressus tempore, secreta obscuritate tegeretur; sed desiderantium exculias vitare non potuit. Illic Petrus tum Pontifex Christi Ecclesiam Apostolica institutione retinebat.* Erat hic ille magnus Petrus cognomento Chrysologus, clarissimus sanctitate & doctrina excellens inter Rauennates Episcopos. *Regebat etiam Rom. Imperium Placidia Regina cum Valentiniano iam iuuene: qui ita fidem Catholicam diligebant, vt cum omnibus imperarent, Dei famulis sublimi humilitate seruirent. Qui omnes venerabilem sacerdotem certantibus studiis prouido amore suscipiunt: absunt Principes, occurrunt proceres, Ecclesia cum exultatione amplectitur. Ad diuersorium sacerdotis Regina venerabilis vas argenti amplissimum refertum cibo delicatioribus sine vlla carnis admixtione transmisit: quod susceptum, eatenus distribuit, vt cibos ministris suis traderet. Ipse vero vendicaret argentum, remittens loco muneris patinulam ligneam, panem ordeaceum continentem. Quod illa vtrumq; cum gaudio ingenti complexa est, quod argentum suum transmisisset ad pauperes, & escam illam beati viri cum ministerio abiecti vasculi suscepisset: nam & lignum postea auro ambiit, & panem multis remediis & virtutibus reseruauit.*

XVII. RELIQVIÆ VIRI SANCTI IN PRETIO HABITÆ.

XX. GERMANVS LIBERAT CARCERE DETENTOS.

Quadam die dum plateam latissimam turbis angustiatus ingreditur, carcerem refertum vinclis supplicia & mortem expectantibus præteribat. Qui agnito transitu sacerdotis, vnum clamorem collatis vocibus sustulerunt: causam requirit, agnoscit: custodes euocat, subtrahuntur. Diuersa enim Palatij potestates miserorum turbam in angustiis illius noctes damnauerant. Quo se verteret, misericordia non habebat: tandem ad notum recurrit auxilium, & quod difficile erat ab hominibus impetrare, à maiestate diuina deposcit. Gressum diuertit ad carcerem, cernuus in orationem membra prosternat. Tum vero Dominus noster adstantibus populis gratiam, quam famulo suo tribuerat, ostendit. Clausura vinculis & sera confricta dissoluitur, repagula ferrata diffluunt: diuina pietas refert, quod meditatio humanæ crudelitatis arctauerat. Procedit ad libertatem turba de vinculis, exhibens vasa onera catenarum, teneus nexus, quibus antea tenebatur. Relinquitur carcer innocens aliquando, quia vacuus; & præcedente pietatis triumpho, turba miserorum gremio Ecclesia gaudentis infertur. his addit auctor de Volusiani filio, qui præerat cancellis Patricij Sigiuulti, è mortuis ad vitam iidem Germani precibus reuocato, necnon de alumno Acholij eunuchi præpositi Imperatoris cubiculo è morbo caduco eiusdem S. Germani orationibus liberato. sed de causa susceptæ legationis mox subdit *b*:

XXI. DE CAVSA LEGATIONIS.

*Causam sanè Armoricanæ regionis, quæ necessitatem peregrinationis indixerat, obiecta venia, & securitate perpetua ad propriam obtinuisset arbitrium, nisi tirubationis perfidia mobilem & indisciplinatum populum ad rebellionem prisinam conuocasset. quo facto & intercessio sacerdotis euanuit, & Imperialis crudelitas * circumscriptione frustrata est, qui tamen pro calliditate multiplici breui pœnas perfidæ temeritatis exoluit.* hæc de fine legationis perfunctæ. Sed qui honestauit illum in laboribus Deus, tandem & compleuit labores illius, à terra ad cælum eum ducens cum adhuc Rauennæ moram traheret. Describit eius obitum ita Constantius *c*: *Germanus igitur quadam die, matutinali solemnitate perfecta, dum cum Episcopis sermonem de religione conferret, maximum protulit mentionem, inquiens: Commendo vobis, fratres carissimi, transitum meum. Videbar mihi per nocturnum soporem à Domino nostro viaticum peregrinationis accipere. & cum causam peregrinationis inquirerem: Ne metuas, inquit; ad patriam, non ad peregrinationem te dirigo: tu habebis pacem & requiem sempiternam.* Deriuabant intellectu alio somnium sacerdotes, sed ille studiosius commendabat extrema, dicens: *Bene noui quam patriam Deus suis famulis repromittit.* Factum est, vt post dies aliquot sequeretur incommodum: quo ingrauescente, ciuitas tota turbatur. *Accelerabat qui vocabat ad gloriam, & sessum à laboribus Dominus inuitabat ad præmia.* Regina Placidia, *deposito Imperiali supercilio, occurrit pauperi, requirit infirmum, tribuens quicquid ab ea beneficij postulat, peculiariter sanè petit, quod illa inuita concessit, vt gleba corporis sui patriæ redderetur. Visit tantum vero tanta fuit diebus ac noctibus multitudo, quantam aut admisit aditus, aut domus recepit: tempus omne choris psallentibus terebatur. Septimo incommodi die ad cœlum anima felix & beata transfertur.*

XXIII. DE EDITIONE CODICIS THEO. *d Nouell. Theo. tit. 1.*

Hæreditas deinceps relicta diuiditur; partem præsumit Imperium, partem vendicant sacerdotes. Et quod fieri de opibus solet, nascitur de exigui re contentio: dum deest quod cupiant. Solius benedictionis hæres capsulam cum reliquiis sanctis Regina suscepit: cucullam cum interiori cilicio Petrus Episcopus vsurpauit. ex Svero Antistites, vt aliquid monumenti ex successione sanctitatis acciperent, diuumpere quod superfuerat, maluerunt; vnus pallium, alter cingulum accepit; duo tunicam, duo sagulum diuiserunt. De apparatu defuncti feruent studia conferentium, accusantium, cur parua expensa mortuo deberetur. Acholius corpus aromatum constrictione solidauit, Regina vestiuit. Quibus omnibus ritè perfectis, expensis & exactionibus iter instruit Imperator, ministrosque eius copiosa largitione prosequitur. Sacie Motes religionis obsequium & in præsenti instruunt, & ordinatione præmittunt, vnumque agmen reformatur ad Gallias. Placentiam corpus dum præterit pracia iam nocte pernenit; quod in ecclesia collocatum, dum vigilius sancte deuotionis excolitur, matrona quedam eius loci paralysi dissoluta, ita vt nullum membrum suo fungeretur officio, precario deposcit, vt sacro corporis sudetur ibique vsque ad lucem extensa decubuit. Maturè corpus attollitur: surgit mulier viuificata per mortuum, mirantibus populis, propriis pedibus debitum reddit obsequium. Excipiunt Gallia patronum proprium famulatu maiori, &c. hæc ex multis à fidelissimo scriptore Constantio deprompsimus, vtpotè res gestas sui temporis, fama omnibus fermè notas, ad vivos sanctissimos Patientem Episcopum Lugdunensem, & ad Censorium successorem Germani Antisiodorensem Episcopum conscribente, qui ad calcem, eiusmodi quasi veritatis sigillum imprimens, contestationem appositi: *Deum testor conscium secretorum, me plura de domini Germani factis agnita & probata tacuisse; ex quo reum me esse fateor, supprimendo, quod mirabiliter ad profectum omnium diuina virtus operata est? & ideo in scribendo succinctum magis me arbitror fuisse, quam nimium.* hæc ipse de S. Germano Antisiodorensi Episcopo vito Apostolico, quem sedisse tradit annos triginta & dies viginti quinque, translatum vero ac sepultum in sua ecclesia Kal. Octobr. Ar de Germani legationibus iam satis.

Hoc eodem anno facta est promulgatio Codicis Theodosiani decimoquinto Kalen. Martij, edita sanctione *d* ad Florentium Præfectum Prætorio Orientis, in qua viri clarissimi nominantur, qui in opus laborauerunt. Porro illis visum est nonnisi confirmari & interferi eas constitutiones, quas Principes Christiani sanxissent, incipiēcibus à Constantino Magno. Cæterum etsi Gentilium Imperatorum nulla his admixta lex est, haud tamen priscorum Iureconsultorum ipse Theodosius voluit sperni responsa, de quibus iam ista ante sanciuerat, atque ad Senatum Vrbis Romæ ita rescripserat *e*:

e l. 1. de resp. prud. C. Theo. XXIV.

Papinianus, Paulus, Gaius, Vlpianus atque Modestinus scripta vniuersa firmamus: ita vt Gaium atque Paulum, Vlpianum & cæteros comitetur auctoritas lectionis, quæ ex eorum opere recitatur. Eorum quoque scientiam, quorum tractatus atque sententias prædicti omnes suis operibus miscuerunt, ratam esse censemus, vt Scæuola, Sabini, Iuliani, atque Marcelli, omniumque quos illi celebrauerunt: sit tamen eorum libri, propter antiquitatis intertum, codicum collatione firmentur. Vbi autem diuersæ sententiæ proferuntur, potius numerus vincat auctorum: vel si numerus æqualis sit, eius partis præcedat auctoritas.

a Conſt. l. 1. c. 6 ſeq. apud Surium die 30 Iulij.

b Conſt. l. 2. c. 18.

c Conſt. l. 1. c. 9.

* credulitas.

auctoritas, in qua excellentis ingenij vir Papinianus eminet: qui vt singulos vincit, ita cedit duobus. Notas etiam Pauli atque Vlpiani in Papiniani corpus factas, sicut dudum statutum est, præcipimus infirmari. Vbi autem pares eorum sententiæ recitantur, quorum par censetur auctoritas; quod sequi debeat, eligat moderatio iudicantis. Pauli quoq; sententias semper valere præcipimus, &c. Dat. VII. Idus Nouemb. Rauennæ. DD. NN. Theodosio XII. & Valentiniano II. Coss. hæc ibi.

XXV. Verum præter Theodosianum Codicem Gregorianus erat atque Hermogenianus, in quibus eiusmodi Iureconsultorum sententiæ digestæ erant & Principum placita. Quibus omnibus non dedignatos esse Romanos Pontifices in his, quæ contra Christianam religionem minimè verterentur, S. Gregorius Papa declarauit exemplo in ea epistola, quam dedit ad Ioannem Defensorem a. Quomodo autem hæc à diuersis diuerso ordine disposita, à Iustinitano Imperatore sint meliori digesta ordine atq; aucta, suo loco dicemus.

a Greg. Lib. epist. 54.

XXVI. Hoc eodem anno, dum legibus populus docetur & coërcetur, turpe scelus in domo regia regiaq; ac persona admitti contigit. Etenim sub his Consulibus Marcellinus (vt emendatiores codices habent) tradit de Honoria filia Gallæ Placidiæ Valentiniani Imp. sororis, quòd consuetudine Eugenij procuratoris infamata est, ob eamque causam Constantinopolim ad Theodosium missa. Est huius Honoriæ mentio in veteri inscriptione, quæ erat Rauennæ in basilica Sanct. Ioannis Euangelistæ, his verbis b:

b Hieron. Rob. Hist. Rauenn. l. 2.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO APOSTOLO IOANNI EVANGELISTÆ PLACIDIA AVGVSTA CVM PLACIDO VALENTINIANO AVGVSTO ET FILIA SVA IVSTA GRATA HONORIA LIBERATIONIS MERITO VOTVM SOLVIT. hæc ibi. Porro quam erexit basilicam, eandem sacris etiam imaginibus decorauit eadem Galla Placidia, appositisque iconas complurium Augustorum, Constantini, Theodosij Maioris, Arcadij, Honorij, & Theodosij Iunioris à parte dextera, à sinistra vero Valentiniani Maioris, Gratiani, Constantij patris Valentiniani Tertij, Gratiani nepotis, Ioannis nepotis, & alias imagines & inscriptiones. Tu vero de his consule Rubeum fusius ista prosequentem.

IESV CHRISTI
Annus 436.

SIXTI PAP. Annus 5. THEODOSII 29. IMP. VALENTIN. 12.

I. QVI sequitur Christi annus quadringentesimus trigesimus sextus, Isidoro & Senatore Consulibus aperitur: quo cum Nestorij factores vniuersam Orientalem Ecclesiam maioribus in dies miscerent turbis, & grauioribus concussionibus exagitarent; Theodosius Imperator, sero licet, tandem auctorem malorum omnium Nestorium in Oasim deportandum, dato rescripto decernit, directum illud quidem ad Isidorum agentem hoc anno vna cum Consulatu Prætorij præfecturam. est autem huiusmodi c:

c Apud Ab. Ephes. edit. Pela to. 5. c. p. 12.

II. THEODOSII RESCRIPTVM CONTRA NESTORIVM.

Etsi nostrum erga Rempublicam studium perspicuum est: haud minoris tamen nobis est curæ, vt sacrosancta quoque religio recte constituatur. Si enim hanc rite curauerimus, fore optamus, vt & publicis quoque rebus hac ratione consulamus. Quare cum Nestorius Catholicæ quondam Ecclesiæ sacerdos, nunc recta fidei proditor, tantorum scelerum mole oppressus teneatur: operæpretium est, vt serenitatis nostræ sententia subiiciatur, calamitatemq; moribus illius digna opprimatur; vt qui venerandu Ecclesiæ legibus abiectis, traditionibusque contemptis, nefandæ hæreseos auctor exiterit: quique duces illorum, quos proditionis suæ socios sibi adiunxit, fidem corrupit, alienæ corruptionis crimen suo ipsius capiti aggregauit. Tua proinde celebris auctoritas, hac pragmatica sanctione, ne hac propria auctoritate offensa, præfatum Nestorium ob admissum a se impietatem in perpetuum exilium Petras abire compellat: omniaq; illius bona Ecclesiæ Constantinopolis Fisco addicat; quo angusti loci illius opes, cuius ille sacra mysteria nuper prodidit, auctiores euadant. Hac enim ratione futurum est, vt & religio sanctissimæ fidei intacta in mentibus hominum perseueret, & regni nostri felicitas religione munita quotidie magis magisq; floreat. hactenus rescriptum contra Nestorium.

III. DE LOCO EXILII NESTORII.

Fuisse quidem Petras locum exilij ab Imperatore decretum in Oasena Ægypti prouincia positum, inde possumus intelligere, quod auctores omnes temporis huius scriptores in Oasim Nestorium deportatum fuisse tradunt, deportationem omnium famosissimam, de qua superius & in Notis pluribus dictum est. In Oasim quidem deportatum esse Nestorium, Theodoretus in epistola ad Sporadium tradit his verbis d: *Non solum sacerdotio Nestorius eiectus fuit diuino quidem iudicio, sanctorum Ephesi congregatorum Patrum decreto, sed etiam Imperiali nutu Oasim incolere damnatus, pœnas, quæ impios expectant, hic prægustare cœpit.* id ipsum affirmat Socrates e, id denique ex ipsius Nestorij litteris Euagrius f prodit, qui & res post hæc ab eo gestas exiisdem scriptis ita recenset: *Quemadmodum autem Nestorius in exilium eiectus sit, & quid postea de illo factum, & quem vitæ exitum sit consecutus, & quas pœnas blasphemiæ causa dederit, neutiquam ab illo, qui eius rei gestas scriptis prodiderunt, traditum est. Quæ omnia planè interciderunt, fruustra temporis diuturnitate ita deleta, obrutaq;, vt ne de illis omnino, vel semel audiri possent, nisi in librum quendam ab ipso Nestorio editum, in quo ista rerum continetur narratio, forte fortuna incidissem.* & paulo inferius post recensitam, quam Ephesi ob blasphemiam subiisse sententiam, ista subdit:

d Theod. epist. 2.

e Socr. lib. 7. c. 31.

f Euagr. lib. 1. c. 7.

IV. QVALITER HABITVS NESTORIVS IN SVO MONASTERIO.

Porro autem in eodem libro ostendit, Theodosium primo propter amorem, quo eum complectebatur, eius abdicationem minime ratam fecisse. Deinde cùm quidam Episcopi ex vtraque factione ab ipso Ephesio ad Theodosium (idem ipsum namque Imperator postulauerat) missi essent, potestatem sibi datam ad suum monasterium reuertendi, quod ante portas Antiochiæ, quia iam Theopolis dicitur, situm est; cuius nomen à Nestorio non ponitur illuc quidem, tamen fertur appellatum esse monasterium Eupreps; quod quidem ante portas Antiochiæ locatum esse, pro certo cognoscimus, & ab eadem non amplius duobus stadiis distare. Narrat idem ipse Nestorius, se in eo loco quadriennij spatio commoratum esse, variis affectum honoribus, variisque præmiis donatum, postea autem relegatum ad Oasim edicto Theodosij. *Verum quod caput omnium erat, penitus occultauit. Neque certe in eo loco vitam degens, à sua destitit blasphemia: adeo vt Ioannes Antiochiæ Præsul ipsam in apertum proferret sententiam, Nestorium scilicet perpetuo exilio multandum esse.* Ex his vides, lector, Ioannem Antiochenum Nestorij antea propugnatorem, post pacem initam cum Cyrillo eius aduersarium penitus euasisse. Sed subdit Euagrius:

V. QVÆ PASSVS NESTORIVS IN EXILIO.

Scribit præterea Nestorius alium libellum acute & subtiliter ad quendam videlicet Ægyptum de sua in Oasim relegatione, in quo de his rebus disputat vberius. Quæ autem pertulerit supplicia ob conceptas ab ipso blasphemias (quippe obtentum Dei omnia contemplantem latere non potuit) ex aliis litteris, quas ad Præfectum Thebaidis dabat, satis poterit intelligi. Nam in illis videre licet, quod cum iustas hominibus pœnas non luerit, vltio diuina eum ex improuiso oppressit, & quasi captiuum ducens, in acerbissimam omnium conijcit calamitatem. Nam quoniam maiores luere debebat pœnas, ex Blemmiis, à quibus captus erat, dimissus, Theodosio redditum illi per edicta decernente, circiter extremas oras Thebaidæ, de vno loco in alium demigrans, atque ad terram collisus, finem vitæ indignum ante acta vita est consecutus, ipsoq; vitæ exitu alter Arius declaratus, in quo perspicue elucet, & quasi pro certo dignoscitur, quæ merces sit impiæ in Christum blasphemiæ proposita. Vterque enim, Arius & Nestorius, in eum similiter secit blasphemiam, alter appellando creaturam, alter hominem tantum esse existimando. & inferius ostendens pro miraculo, vt quem Theodosius tanto studio prosequeretur, eundem in exilium iusserit solum vertere, ista subiicit:

VI. *Verum ne crimen (inquit) subeamus mendacij, ipsum Nestorium, qui nos ista res docet, in medium adducamus. Age Nestori reisti amabi quædam ad verbum ex epistola abs te ipso de his, quæ iamdudum Ephesi de sanctissima religione agitabantur, conscripta,*

& ad Præfectum Thebaidis missa : Ex Imperatoris edicto (sunt hæc verba Nestorij) Oasim, alio nomine Ibin appellatam, demigrare coacti sumus. Ac quibusdam deinde interpositis adiungit ista. Postquam Oasis, quam supra dixi, a barbaris capta erat, ignique & cædibus * funditus vastata ; nos ab iisdem barbaris, qui nos (qua causa adducti, nescio) sunt decepente commiserati, dimissi sumus, minacibus quibusdam contestationibus ad nos perterrefaciendos adiectis, vt quamprimum è regione illa egrederemur : Nam Mazici (inquiunt) nobis absentibus, sunt extemplo eam occupaturi. Venimus igitur in Thebaidem cum captivis quibusdam, quos barbari ob misericordiam (quid autem voluerint, equidem non habeo dicere) nobis adduxerunt. Postrema iste ad casa sua quaque domicilia dimissi sunt : nos autem ad Panopolim nosmetipsos properè recepimus. Verebamur namque, ne quis, quoniam captivi eramus, ansam inde ad negotium nobis faciendum arriperet, vel frigidum rum crimen contra nos confingeret, vel alio quodam accusationis genere (varia enim calumniæ hominibus malitiosis solent abunde suppetere) nos per scandalum implicare moliretur. his Nestorius, ad Præfidem scribens, fugam istam coloribus adornauit. subdit mox vero : *Quapropter vestram celsitudinem obsecramus, vt nostra captiuitatis sinat leges postulant, auxilium habeatis, & ne patiamini quempiam hominem captivum veteratoribus ad pernicem dati : ne omnia posterius velut tragœdiæ hoc decantet, satius esse a barbaris duci captivum, quam auxilij causa ad Imperium Romanum confugere. Atque ita enim ando adducto, sic præterea ab aliis postulatur : Nolite per vos, quæso, hecatæ in hoc commoveri domo. Ego, ad quod ab Oasi, cum essemus a barbaris dimissi, accessimus : vt quicquid a Deo de nobis decretum sit, id tam nobis obuenirat.* hæc ex prima epistola accepta Euagrius habet. ex secunda autem ista subnungit :

VII. NESTORIVS CONFVGIT AD MVTATIONEM LOCA.

Has litteras ad tuam amplitudinem a nobis perscriptas, siue vt argumentum amoris erga te mei, siue vt admonitionem a patre ad filium missam duas ; animum, quæso, attende rebus in illis expositis, quæ sane permulta sunt, eaque paucissimis verbis, quantum fieri potuerat, a nobis comprehensa. Oasis, quæ Ibin quoque dicitur, Nomadum multitudine in eam irruptionem faciente, tamquidem penitus vastata est. & paulo post : Quæ res cum ita accidissent, tua amplitudo, nescio qua causa impulsa, aut qua arrepta occasione, iussit, vt ad regionem quandam, Elephantinam nomine, sitam ad extremam veram provinciæ Thebaidis per milites barbaros ex Panopoli abducerentur : quo quidem manu militum, quos dixi, missi exspectati sumus. At cum itineris longitudine essemus fracti, contritique, mandatum minime scriptum illud quidem rursus a tua magnitudine accepimus, vti Panopolim reuerteremur. Itaque molestiis, quas in tanto & tam prolixo itinere nobis obtigerunt, debilitati, corpore morbo vexato & præsenitute languido, manibus etiam & latere bus confractis, venimus denuo Panopolim ; ibique assumptis *casibus & acerbo dolorum morsu concisi, fere animam egimus.*

VIII.

Rursum vero aliud mandatum scriptum a tua celsitudine ad nos allatum nos a Panopoli ad quoddam illius confinium traduxit. At cum nos tam finem mandatis contra nos editis statutum fore putaremus, expectaremusq; Imperatorum illustrissimorum de nobis voluntatem, de improuiso aliud crudele sane dabatur mandatum, vt tam quarto multa uerimur exilio. Et paulo infra : Su, quæso, his rebus gestis contentus : satis tibi sit, tot exilia contra vnum corpus decreuisse : acquiescas, amabo te, incommodis, quæ iam abs tua amplitudine accepimus. Quæstionem, quæ est exercenda de nobis (per quos oporteat causam declaratam fuisse) quæso Imperatoribus nostris inuictissimis (vt æquum postulat) permittas. Ist. Consilia a nobis ad te, tamquam a patre ad filium scripta sunt. Quod si eadem iam sicut antea grauiter & iniquo animo feras : fac quod voluntas tibet, si modo vincere ratio non possit voluntatem. Ad ipsum modum Nestorius tam Imperatores, quam eorum magistratus litteris velut pugnis & calcibus verberare, maledictisq; figere non dubitauit ; neque rebus aduersis, quas pertulerat, ad modestiam traductus fuit.

IX. MISERANDVS NESTORII INTERITVS. a Theod. in Collatan.

Ipse equidem accepi a scriptore quodam modum, quo decessit è vita, talem fuisse, nimirum eius linguam vermibus exesam esse, sicque cum huius vitæ miserias ad grauiora supplicia iusta Dei iudicio infligenda eaque sempiterna migrasse. hactenus de his Euagrius, quæ ab amanuensi Nestorij & ex eius epistolis accepit. His consentientia cæteri habent : addit tamen Theodorus a Lector, totum eius corpus putredine fuisse consumptum : id ipsum affirmat quoq; Cedrenus *b*, cum lingua totum computruisse corpus : eadem etiam tradit Nicephorus *c*. Corrigendus tamen ex dictis Euagrius *d* ; dum ait inferius post mortem Nestorij subrogatum Maximianū Constantinopolitanæ sedi in locum ipsius Nestorij, ac deinde Proclum : nam viuo Nestorio, immo necdum in exilium acto eos gubernare cœpisse Ecclesiam Constantinopolitanam, satis liquido demonstratur. Cæterum non ante præsentem annum Nestorium proscriptionem cum exilio passum esse, tum rescriptum Imperatoris datum ad Hidorum Consulem huius anni declarat, tum etiam litteræ ipsius Nestorij fidem exploratam faciunt, vtpotè quæ quadriennium testentur eum in suo monasterio in pace frequentatū muneribus & honoribus transegisse : cùm enim eo fuerit amandatus post Concilium Ephesinum absolutum in fine anni quadringentesimi trigesimiprimi, quatuor his additis annis habitationis in monasterio, hoc planè anno in exilium actum colliges. Quoto autem exilij anno extremum diem el xuerit, haud satis exploratum habetur.

b Cedren. Compend. in Theod. Mintre.
c Niceph. li. 14. c. 26.
d Euag. l. 1. c. 9.

X.

Quod rursum ad Nestorij finem spectat : licet ista dicta nuper singillatim minimè expenderit Theodoretus, vt rem omnibus notam ; satis sibi visus istis verbis ipsius extrema clausisse, quibus ait *e* : *Vnde quoniam turpissima & maximè ignominiosa morte perituri sunt iniqui : pontificatu per sanctos, qui Ephesi congregati fuerant, diuino suffragio eiectus eit, & iussu Imperatoris Oasin habitare damnatus, futuri impiorum supplicij illinc cœpit exordium, vt qui a sua amentia consumptus sit, & in se dictum Apostoli f compleuerit : Quorundam hominum peccata manifesta sunt præcedentia ad iudicium.* hæc ipse : qui quidem ob pristinam, quam cum Nestorio (vt vidimus) consuetudinem habuit, infamatus cum esset, arrepta inde Nestorij occasione, commentitias quasdam Theodoreti atq; Nestorij ad inuicem datas vulgauere litteras, quibus fœdæ communio monstrabatur. testatur id quidem Leontius Scholasticus, vbi aut : *Secundum & illud, circumferri quasdam Theodoreti ac Nestorij epistolas, in quibus se mutuo recipiunt : sed fictitias sunt, & fingunt eas hæretici, vt earum ope Synodum oppugnent. Si cui vero cognoscere libet, quam grauis Nestorium Theodoretus odio prosecutus fuerit, librum ipsius Theodoreti perscriptum de Hæresibus legat.* hæc Leontius. extat ex illis epistolis vna ad Nestorij inscripta rescissata ad finem quintæ Actionis Quintæ Synodi, & aliæ ad alios datæ, quibus Ipse Theodoretus societatis cum Nestorio redarguitur.

e Theodor. lect. fabul. l. 4. in Nestor.
f 1. Tim. 5.

THEODORETVS DEFENDIT VRA CALVMNIIS.

g Leont. de sect. act. 4. in 9. Bibl. sanct.

XI.

At sunt ipsius Theodoreti scripta plurima, quæ, nisi nimia prolixitas fatigaret lectorem, pro illius sincera fide probanda adduci in medium possent, nempe epistolæ ipsius ille ad diuersos datę, & quidem germanæ, quibus nihil sit, quod obiici penitus valeat, vt quę inter eas primum sibi vendicat locum, epistola *h* ad Sporadium, qua cum auctore execrandum dogma Nestorij est infectatus ; insuper aliæ complures ad diuersos scriptæ, quibus rectę fidei professionem, aduersantemque eius dem Nestorij impietati, testatam, factam, tectam, confirmatam stabilitamque reliquit, vt epistola ad Eusebium Scholasticum *i*, alia ad Dioscorum, aliæ insuper ad Celerinam dia conissam, ad Eusebium Episcopum Asyraum, ad Timotheum Episcopum, ad Andream, & monachos Constantinopolitanos & ad postremum duę ad Leonem Romanum Pontificem : quibus planè omnibus ex pristina illa cum Nestorio consuetudine contractam maculam plus satis abstersit, diluit, atq; purgauit. Post initam quidem pacem, iunctamq; cum Cyrillo & aliis Orthodoxis communicationem, ipsum Nestorio addictum fuisse, nulla prorsus est mentio, sed pro Catholica fide strenuè atque impigrè laborasse, plurima sunt monumenta. Verum de Theodoreto sæpe dicendum inferius erit.

h Theodor. epist. 1.
i Theod. ep. 81. 55. 101. 109. 130. 144.

* * *

IESV CHRISTI
Annus 437.

SIXTI PAP. Annus 6. THEODOSII 30. VALENTIN. II. IMPP.

I. QVADRINGENTESIMVM trigesimumseptimum Christi annum signant Consules Aetius & Sigisuultus *: quo dira persecutio à VVandalis illata Africanam exagitauit Ecclesiam: id quidem his aggressos eos esse Consulibus, sanctus Prosper in Chronico narrat his verbis: *Genserius* * *Rex Vuandalorum intra habitationis suæ limites volens Catholicam fidem Ariana impietate subuertere, quosdam nostrorum Episcoporum exitio persecutus est, vt eos priuatos ture basilicarum suarum, etiam ciuitatibus pelleret, cum ipsorum constantia nullis superbissimi Regis terroribus cederet.* paulo vero post subdit: *Per idem tempus quatuor Hispani viri, Arcadius, Probus, Paschasius, & Eutychius, dudum apud Genserici metu sapientia & fidelis obsequij clari habebantur: quos Rex vt capitulationes sibi faceret, in Arianam sectam transire præcepit. At illis factis constantissime resistentes, & excitato in rapidissimam iram barbaro, primum proscripti, deinde in exilium acti, tum atrocissimis cruciati supplicijs, ad postremum diuersis mortibus interempti, illustri martyrio miserabiliter occubuerunt.* Puer autem Paschasius nomine, frater Paschasij & Eutychij, pro elegantia formæ atque ingenij admodum Regi acceptus, à professione atque amore Catholicæ fidei cum nullis minis deterreri posset, diu fustibus cæsus, ad postremum seruitutem damnatus est, nec ideo (vt apparet) interfectus, ne superbæ sanitia impij Regis etiam illa arte gloriaretur. hactenus Prosper.

II. Fuerunt hi primitiæ martyrum persecutionis VVandalicæ, meritoq; præ cæteris sunt laudibus celebrandi, vtpotè qui aliis ad martyrium viam aperuerunt. quorum antesignanus Arcadius affluens diuitiis, gloria sæculari conspicuus, & coniugatus erat: quæ omnia haud leuia videri poterant fore ad martyrium impedimenta. Sed superauit hæc cuncta & vicit athleta Christi corroboratus ab amico carissimo, sanctissimo sacerdote, Antonio Episcopo Constantinæ ciuitatis, qui scribens ad eum epistolam, ipsum hortatus est, vt forti perferret animo, quæ fidei Catholicæ causa dirus tyrannus mala inferret. Porro ipsa epistola redolens antiquum illum Apostolicum characterem sic se habet *a*:

a Extat t. 2. bibl. sanct. pag. 435.

*Perge fidelis anima, perge, & confessor vnitatis * gaude, quia pro nomine Christi pati meruisti contumeliam, sicut Apostoli cum flagellati sunt. Ecce iam serpens ille sub pedibus tuis iacet: ipse consigere potuit, sed ipse cecidit, quia te eludere non potuit. Rogo te, prime caput eius, non surgat iste in agone martyrij, nemo te commouerat. Ecce gaudet Christus, & inspicit te: lætantur Angeli, & adnuant te. Turba dæmonum calcaneum tuum obseruat. Ne deficias, & dæmones, qui nunc lugent, gaudeant. Tecum est, omnis chorus martyrum præcessorum tuorum: expectant te martyres, & defendunt, & coronam extendunt. Ergo te, tene, quod tenes, ne alter accipiat coronam tuam. Quantum temporis est, quo pugnaturus eris? & quantum temporis erit, quo in æternum victurus eris? Iam cepisti, perfice. Hodie apparet, cur pateris: Dominum nihil latet: non te fallat diabolus in causa; cum tibi ingerit nebulam; hoc vult, ne carissimus patiaris.*

III. *Verum, frater, habet certamen: integra est confessio: si mortuus fueris, certus esto, martyr eris. Iob b non attendit vxorem, & ideo vicit; non familias, non diuitias, non amicos, & merito superauit. Adam c mulierem suam plus satis dilexit, & ideo tam lacrymabiliter cecidit. Sic dicit Dominus d: Qui non dimiserit patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut familias propter me, non est meus discipulus. Quid si conditione vitæ mortuus esses; vxor te, aut familia habuit reuocare? Nam quem tenuisti: ipsum attende, ipse hæc, tene eum fortiter, ne dimittas, ne respexeris retro, aut vxorem aut diuitias, aut familias. Sursum cor, perfectam incohasti pugnam. Ipse tecum archangelus, qui cecidit, dimicat, ipse tecum luctatur, sed tecum est Pater & Filius & Spiritus sanctus.*

b Iob 2.
c Gen. 3.
d Matt. 10.

IV. *Vide, ne timeas: adiuuat te, vt coronet te. Septem filios Machabæa e mater pro Christo misit ad mortem: ante eam cruciabantur, & ipsa magis eos hortabatur, vt morerentur: ipsa autem post filios occisos ecce iam exultat cum filiis coronata. Respice quia in vtero matris Deus te fecit: ipse tibi spiritum & animam dedit, ipse te ornauit ratione & sapientia, ipse cælum fecit & terram & omnia quæ in eis sunt. Sic te vult suscipere pro fide morientem, vt tibi plenam exhibeat maiestatem. Respice mundum: peritura est. Respice Solem, Lunam & stellas; & ipsa soluenda sunt. Confige fortiter pro anima tua, quæ aut semper vivit, aut semper perit. Ecce dimissa sunt tibi peccata tua, & omnes iniquitates tuas Deus pro hac pugna dolebit, quæcunque vsquè hodie committere potuisti. Audi de hac re Ezechielem dicentem f: Quacunque die iniquus conuersus fuerit ab iniquitate sua, & fecerit iustitiam, omnes iniquitates eius non memorabor vitæ, dicit Dominus. Iustitia tua, fides tua: quia g iustus ex fide vivit. Tribulatio, expoliatio, exilium remissionem tibi contulit peccatorum, mox autem aperit tibi regna cælorum. Qualis eris cum te cum sancto Stephano videris? Qualis eris, cum Petrum & Paulum, quos rogare solebas vt patronos, habebis amicos? Christum mox tua anima videbit, & corpus tuum erit in resurgendo resurrectionis, vt & ipsa caro videat, quod tua anima cum exierit, mox videbit.*

e Machab. 7. VEHEMENS AD MARTYRIVM EXHORTATIO.
f Ezech. 3.
g Rom. 1. Hebr. 10.

Fremit diabolus, gaudet Christus. Roga, plora, posce auxilium, & mox accipies in mente solatium. Time pœnas æternas, vbi semper ardetur, vbi semper in tenebris & corpus & anima cruciatur, vbi cum diabolo anima & corpus in æternum exuritur. Gehennas expauesce: & Christum modo tene. Modo est, vt aut vivas, aut pereas. Nemo te recuperabit, si in ista pugna defeceris. Et quid tibi prodest, si diabolo consenseris, & mox corpus amiseris? Aut nescis, quia vita corporis tui in potestate est Dei tui, qui tibi confessim auferre potest carnem, si dereliqueris fidem? Quidam Christianus, dum pro fide in equuleo torqueretur, retulit adstitisse sibi angelum splendido vultu cum linteo aqua profuso, qui ei aquam in faciem spargeret, & linteo detergeret. Donec tortus est iste, Angelus non recessit, consolans eum, & refrigerans eum. Confessor autem Christi pœnas quas sustinebat, penitus non sentiebat. fuit hic Theodorus Antiochenus sub Iuliano confessor. *Minus tormenta sentiuntur, quando pro Christo pugnatur: quia virtus animi superat dolores membri: & cum innocuta fuerit Diuinitas, mitigatur tormentorum acerbitas. Esto pro Domino * tentus es, & afflictus non perdes fidem, etiam si amiseris carnem. Exhibe Deo hanc perseuerantiam, & ne valde timeas pœnam: aut enim grandis est, & cito finitur, aut leuis erit, & non valde cruciabitur anima.*

VI. PROPOSITVM CERTAMEN OCVLOS PONIT.

** homine.*

Tu autem exora, quia luctari cœpisti, nec defecisti: martyrium inchoasti, custodi animam tuam. Audiuero te per Trinitatis vnitatem, pro qua pateris mortem; seruа cor tuum & confirma per Spiritum S. quem in te excussisti voluisti, & quem in te honorasti. Confige fortiter per puritatem baptismi, quod contemnere noluisti. Securus esto de corona, securus pugna, donec voluerit tibi Dominus terminare victoriam. Probat modo Deus animum tuum: ibi est oculus Dei, contemplatur te horis horam, quid agas, quid cogites, quomodo pugnes, quomodo flas: si firmum te viderit, gaudet & adiuuat: si infirmum, succurrit & fabricat. Tu tamen certa pro veritate vsq; ad mortem & eris non solum tibi, sed cæteris in salutem: alioquin à te Deus exiget tuam animam & alienas. Signifer es Christi, in acie primus ambulas: si tu ceciderit, ab aliorum morte non eris immunis. Hæc tibi: nam & si viceris, pro multorum salute pugnasti, & coronam multiplicem accepisti.

VII. VICTORIAM GLORIOSAM PROPONIT.

*Deus vnus est. Deus non potest esse minor, Deus non potest * immutari. Scis ista. tene fortiter veritatem. Audi autem breuiter, quod præmisi: Deus vnus est. Pater & Filius & Spiritus sanctus, & tamen ad solum Christum pertinet caro: nempe aliud est anima, aliud ratio, & tamen in anima est ratio: & vna est anima, sed aliud anima agit, aliud ratio: anima vivit, ratio sapit: ad animam pertinet vita, ad rationem pertinet sapientia, & tamen nec anima est sine ratione, nec ratio sine anima, & cum vnum sint, anima sola suscepit vitam, ratio sola suscepit sapientiam. Sic Pater & Filius licet vnum sint, & vnus Deus sit: tamen ad solum Christum pertinet caro sicut ad solam rationem pertinet sapientia, licet non recedat ab anima. Ecce igitur in Sole calor & splendor in vno radio sunt, sed calor exiccat, splendor illuminat, aliud suscipit calor, aliud suscipit splendor, licet ab inuicem calor & splendor non poterint separari. suscipit ergo splendor illuminationem, non seruorem; suscipit autem calor seruorem, non illuminationem.*

** immutari.*
VIII. FIDEM CATHOLICAM EXEMPLIS IN SINVAT.

Aliud ergo singulariter agunt, & tamen ab inuicem non recedit. sic & Filius suscepit solus carnem, & tamen non deserit Patrem,

IX.

nec se dimisit à Patre. Filius itaque suscepit carnem in proprietate, & tamen & Pater & Spiritus sanctus non defuerunt maiestate, In diminutate aqualitas, in carne Filij, proprietas, nec tamē ab eo Patris aut Spiritus sancti recessit diuinitas. Carnem suscepit Christus, numquid à Patre aut Spirito sancto recessit? Ergo vera est vnitas. Implenit autem carnem Christi & Pater & Spiritus sanctus, sed maiestate, non susceptione. Vis scire quia in eo fuit Pater? Non sum solus (inquit a Christus) sed & Pater mecum est. Audi de Spiritu sancto, quia quod cum eo erat, Euangelista b refert: Iesus plenus Spiritu sancto regressus ad Iordanem. Ecce solus Christus suscepit carnem, & tamen Pater & Spiritus sanctus non defuerunt maiestate: sicutsun & totam implent, carnem Christi deserere non potuerunt, quando in diuinitatu vnitate transierunt.

X. *hoc

Ad hanc * citharam respice: vt musicum melos sonis dulcibus reddat, tria pariter adesse videntur, ars, manus, & chorda: ars dictat, manus tangit, resonat chorda; tria operantur, sed sola chorda resonat, quod auditur: nec ars, nec manus sonum reddunt, sed eum cum chorda pariter operantur. sic nec Pater, nec Spiritus sanctus suscipiunt carnem, sed tamen cum Filio pariter operantur: sonum sola chorda excipit, carnem solus Christus suscepit: operatio in tribus conflat; sed quomodo pertinet ad solam chordam soni redditio, sic pertinet ad solum Christum carnis humanæ susceptio.

XI. EXEMPLO CHRISTI AD PVGNAM ROBORAT.

Hæc à paruo in grandi mœrore posito, vt quæcunque dicta sunt, vix cordi meo occurrere potuerunt. Hæc est recta regula fidei: pro hac si quid tibi contigerit, martyrium perfecisti. Christus alapas accepit, Christus sputa aliena sustinuit, Christus felle & arundine potatus est, Christus spinis coronatus est, & inter latrones iniquos deputatus est iustus, Christus lancea perforatus est, Christus mortuus est. Christus hæc pro culpa tua: quanto magis tu firmus stare debes pro anima tua, vt nemo tollat coronam tuam? Iam in stadio es, calca fortiter, ne timeas, nihil paueas, nihil penitus pertimescas; quia omnia pro te Ecclesia deprecatur, vt vincas. Expectat te Ecclesia Catholica martyrem suum, vt honorificet sicut Stephanum suum. Vide, ne confundas nos in hoc seculo. Vide, ne humilies nos in conspectu aduersariorum. Sustinet tecum Dominus Christus. Sustinet tecum Ecclesia. Esto securissimus de corona, non timeas penitus præterita quæcunque committere potuisti peccata. hucusque Antonini Episcopi epistola ad Arcadium, vt habet editio Margarini.

XII. c Gennad. de Vir. illustr. in vita EVCTORIS EPISTOLÆ.

Cæterum apud Gennadium c non Antoninus hic nominatur auctor, qui eam scripsit epistolam, sed Honoratus, de quo his agit verbis: *Honoratus Constantinæ Africæ ciuitatis Episcopus scripsit ad Arcadium quendam, qui pro confessione fidei Catholicæ in partibus Africæ à Genserico Rege missus exulabat, epistolam ad labores pro Christo ferendos hortatoriam, & exemplis præsentibus & Scripturarum relationibus roboratam & qua confessionis fides perseuerantia non solum præterita purget peccata, sed & meritum procuret martyrij.* hæc Gennadius. Dici quidem posset, aliam hanc ab illa epistolam esse ad eumdem Arcadium datam, nisi & hic eiusdem Constantinæ ciuitatis Episcopus diceretur.

XIII.

Quod vero ad Arcadium ipsum pertinet; tanto classico ad prœlium excitatus, in omnibus constantissimi atque fortissimi Christi militis specimen edidit, aduersariumq; vincendo prostrauit, & vt alij post se vincerent, exemplo monstrauit. Celebris est horum martyrum memoria in Ecclesia singulis annis publico præconio vbique repeti consueta Idibus Nouembris. Prætermissa sunt autem ista à Victore, qui Wandalicas clades in Numidiam, aliasque illi proximas prouincias illatas scribere haud admodum laborauit, rebus tantum Ecclesiæ Carthaginensis, vbi agebat, intentus; qui & post captam ipsam Carthaginem, quæ ibi contigerint, narrare aggreditur: agemus de illis igitur suo loco.

XIV. d Prosp. in Chron.

Sub huius quoque anni Consulibus (inquit Prosper *b*) *Valentinianus Augustus ad Theodosium Principem Constantinopolim profectus est, filiamque eius in matrimonium accepit.* eadem Marcellinus, qui addit: *Eaque sibi nupta, apud Thessalonicam, Italiam repetens, hiemauit.* sequenti vero (vt subdit) cum Eudoxia vxore Rauennam ingressus est. Eadem habet Socrates *e*: sed quod ad tempus spectat, ab vtroque discrepans, id factum affirmat sub Consulatu Isidori ac Senatoris, anno videlicet superiori.

e Socrat. l. 7. c. 45.

IESV CHRISTI
Annus 438.

SIXTI PAP. Annus 7. THEODOSII 31. IMP. VALENTIN. 14.

I. TRANSLATIOS. IOANNIS CHRYSOSTOMI.

CHRISTI anno quadringentesimo trigesimo octauo, Theodosio Augusto decimumsextum & Fausto Consulibus, decimosexto Kal. Februarij venerandum corpus S. Ioannis Chrysostomi Comanis celebri pompa trãslatum est Constantinopolim. Quænam autem præuia occasione id factum sit, & quo auctore, sunt cuncta dilucidè explicanda.

II. f Socra l. 7. c. 4.

Quod in primis ad tempus spectat; id hoc anno accidisse, Socrates *f*, Marcellinus in Chronico, & alij tradunt. Accidit autem, vt cum Proclus Episcopus Constantinopoli anniuersaria die transitus S. Ioannis Chrysostomi, ex more, panegyricam ad populum orationem haberet, ita vniuersi Christi fideles Ioannis amore incaluerint, vt acclamationibus indesinentibus inter concionandum, Proclum pulsare aggressi, concionem ad finem perduci minimè fuerint, petentes reddi sibi Ioannem, sacrasque eius reliquias Constantinopolim transferendas. Nacti sumus partem illam concionis, quam tum Proclus ad populum habuit, recitari in Ecclesia solitam die translationis ipsius. Inter veteres enim codices, quos antiquitas Lectionaria nominabat, in quinto horum tomo, qui apud nos sunt, inuenimus dictam Procli orationem, sed deprauatam satis & nimia vetustate penè consumptam, quam tibi (vt licuit) emendatam hic reddendam putauimus, rati fore tibi cariorem, quod nec apud Græcos (quod sciam) neque Latinos edita habeatur. Accipe eam:

III. ORATIO PROCLI IN NATALIS. IOAN. CHRYSOSTOMI.

Certè gratias Deo, fratres carissimi, modo inenarrabili, quod in domo eius, in qua sacra intonuit tuba (nempe Ioannes) *pacificè agitur, & sine prælio; in qua suauissime sacra modulata est lyra, & audientium spirituale repletur spectaculum; in qua Euangelica inualuit arundo, & floribus Orthodoxiæ portus impletur. Eli facta Ioannis me uoria omnibus cinibus rete, sic vt vectos fide trahat: non enim sic pisces trahit piscatorum rete, sicut vectos fide trahit Ioannis solemnitas. O gratiam *, finem, & locum, & tempus vincentem! tempus enim superauit amor, finem autem inuicta vicit memoria: locus quidem non claussit sacerdotis miracula: sed in Ponto iacet, & in orbe terrarum laudatur, & longa manu ostentans vos clamat: Opus igitur vos estis in Domino. Iterum Ioannes in verbis prælucis predicationis margarita, Scripturæ impolitæ à Deo inspiratæ bibliotheca, diuinus thesaurus intelligentiæ, studiosis manibus aduersus Imperialem auaritiam falx acutissima, vehemens Arianorum hereticorum, qui non blandientem potentiam, vel odio debacchantem pertimuit (sicut Ioseph) Ægyptiam.* *Ioannē

IV. LAVDES IO. CHRYSOSTOMI.

*Sed paucæ minorem laudibus nauem magnæ res gestantem mergendam attonitus: nullius enim dignè laudabit Ioannem, dum non est alius Ioannes, sicut enim vndarum frequentia, ita innumera abilis inundantium multitudo *, & laborantium industria & fortitudo & magisterij pij inundant & currunt. In eo libertatis splendescunt radij, quorum alio Sol Deitatis conclaresit, alio emundatio sit Orthodoxorum, alio idolorum perditio innotuit, alio error is emendatio, alio synagogæ nuditate ædificia splendent, alio mores, alio cœlis coronæ fulgent gratiæ. O sacerdos, cuius tantum industria lucrum, quantum aeris suauissimis odores: ô nomen non negans acta: ô cognomen reddens speciem acta vitæ. ô lingua ipsis cœlis altior: ô magister Euangelica tonitrua temperans. Ioannes iste, Ioannes iste: ille prædicator, iste tuba: ille inconcussus, iste sine seruitute: ille sine sectis, iste singularis: ille virgo, iste castitatis defensor: ille in eremo baptizans, iste in ciuitate vetia mittens: ille corripiebat adulterantem, iste corripiebat raptores: ille capite amputatus est, iste eamdem constantiam præferre non dubitauit: ille in carcere inclusus est, iste in exilio deportatus. sunt huic multiplicata certamina, propter hoc multæ & coronæ.* *fugauit

V.

*Ioannes cum beatissimo Paulo nunc clamat: Bonus odor Christi sumus, omnem locum omni liberauit ore. In Epheso artem Mide nudauit *: in Phrygia Matrem, qua deorum dicebatur, sine*

RES GESTÆ IO. CHRYSOS. SVMMATIM COLLECTÆ.

filius fecit : In Cæsarea publica meretricis honoris vacua stoliauit : In Syria Deum impugnantes synagogas euacuauit : In Persida verbum pietatis seminauit. Vbique Orthodoxæ fidei radices posuit. Mundum Dei notitia lingua replenit : libros conscripsit, retia salutis expandit : Cum Ioanne de paterno Verbo theologizauit : cum Petro piam confessionem fundauit : cum Paulo propter fidem sudores effudit : cum piscatoribus Orthodoxiæ rete deduxit. O Ioannes, tua quidem vita anxia, mors autem gloriosa, sepulchrum vero beatum, merces autem copiosa. hucusque Proclo perducere licuit orationem fine carentem, acclamationum iugibus tonitruis interruptam populi astantis & instantis sibi Ioannem reddi; cum Proclus ex more illa tantum apponens verba : *Gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi cum Deo Patre & Spiritu sancto, gloria, potestas & magnificentia in secula seculorum.* finem imposuit orationi clamoribus populi interceptæ.

VI. a Mar. 15. PROCLVS AGIT CVM IMPERATORE DE TRANSLATIONE IO. CHRYSOSTOMI.

His percitus Proclus acclamationibus populi, instar a Nicodemi, abiens ad Theodosium, audacter petiit corpus Ioannis. Permotum quidem Proclum hisce clamoribus populi, ab Imperatore petiisse transferri debere Ioannis venerandum corpus. Cosmas Vestiarius ea oratione quam habuit de translatione ipsius, ostendit, necnon Nicephorus b, atque alij. Curasse autem id Proclum propter vnionem eorum, qui ex parte Ioannis erant, Socrates narrat his verbis c : *Exiguo* (inquit) *tempore post Proclus Episcopus eos, qui propter Ioannis abdicationem seperatim conuentus agebant, cum ceteris in concordiam reduxit, & prudentia eorum animos offensos permulsit. Sed quæ ratione illud effecerit, dicam. Corpus Ioannis Comanis sepultum, vbi Imperatori eam rem persuaserat, trigesimoquinto anno post eius abdicationem Constantinopolim transferendum curauit, quod cum multo honore & splendida pompa publicè celebrata ab Ecclesia Apostolorum condidit. Hac re igitur, qui propter Ioannem conuentus seorsum faciebant, ad Ecclesiæ concordiam reconciliati sunt : quod factum est ad decimum sextum Consulatum Imperatoris Theodosij sexto Kalend. Febr.* hæc Socrates : qui cum hic & paulo inferius triginta quinque annos numerat post abdicationem ipsius, manifestum est eum numerasse à priori expulsione, quæ contigit anno Domini quadringentesimotertio. Meminit de eadem translatione Theodorus Lector d, sed ante omnes Theodoretus e rem paucis attingens, narraturus (vt puto) rem gestam vberius, si ad hæc tempora suam historiam perduxisset.

b Nicep. l. 14. c. 45.
c Socra. li. 7. c. 44.

Cæterum vt res se habuerit, qui exactè eam recensent, inuenimus Cosmam Vestiarium, qui luculenta habita oratione de eadem translatione, quæ gesta fuerint, exactè recēset: inuenimus eius orationem encomiasticam coniunctam Procli orationi, quam recitauimus. Vbi inter alia ad persuadendum id Theodosio, eo potissimum vsus est argumento, nimirum quod minimè pati deberet patrem suum, nempe Chrysostomum, qui cum per baptismum genuisset in Christo, & elatum de fonte instar Simeonis gestasset in vlnis, ac Christiana religione imbuisset, eumdem parentum suorum culpa cum vxientem expulsum, tum mortuum extra suam Ecclesiam habere sepulchrum : fore enim opus pietate dignum, si piè functi viri sacrum cadauer restituat postliminio : sic namque benè consuli animabus ipsorum, si patratum ab eis facinus ipse sic expiaret. His Theodosium persuasum refert, selectosque viros ex Senatoribus ad opus perficiendum legasse Comanam in Ponto ciuitatem : quibus in mandatis dedisse, vt solemnissima pompa venerandum Ioannis corpus inde sublatum, choris psallentium sacrorum ministrorum comitantibus, accensis cereis, de loco in locum quam religiosissimè ac gloriosissimè auehendum curarent.

d Theod. Lector in Collectan. l. 2. in fin.
e Theod. l. 5. c. 36.

VII. f In nostra biblioth. to. 5. Pat. Sanctorum. COSMÆ VESTIARII ORATIO DE TRANSLATIONE IO. CHRYS.

VIII. CORPVS IO. CHRYSOST. IMMOBILE.

Accidisse autem idem Cosmas Vestiarius tradit, cum Senatores Comanam peruenissent, & litteras Imperatoris, quibus translatio iubebatur, Episcopo & ciuibus aperuissent, peruenissentque ad locum, vbi in theca argentea Ioannis sacra pignora asseruabātur; inde ea auferre & deferre conantibus, minimè, resistente numine, concessum fuisse, ipso nimirum sacro corpore instar silicis loco inhærescente, & immobili permanente. Facto autem super periculo, reque sæpius frustra tentata, vt ea omnia, quæ acciderant, Theodosio litteris significarent, consilium iniere. Quæ cum ipse Imperator Theodosius accepisset, adhibitis Proclo & aliis sanctissimis viris, quid esset opus facto, sententias ipsorum rogans, ipse, quid sibi visum esset, aperuit; nimirum vt ad Ioannem ipsum tamquam viuentem litteras daret, supplicis instar libelli, quibus eum, de admissis in ipsum peccatis à parentibus veniam petens, rogaret humillimis precibus, vt Constantinopolim redire, suamque sedem pristinam capessere dignaretur. Patefacta itaque Imperatoris sententia, ab omnibus æquè probata atque laudata fuit. Recitat idem Cosmas litteras, à quibus puto etiam Nicephorum excripsisse. sunt autem huiusmodi :

Orbis totius Doctori & spirituali parenti sancto Ioanni Chrysostomo Theodosius Imperator.

IX. EPISTOLA THEOD. AD IOAN. CHRYSOS.

Corpus tuum, vt aliorum defunctorum, ex animo esse putantes, pater venerande, illud è tumulo transferri & ad nos deduci, sicut filij patris amantes, desideauimus. Ad quod præstandum cum debitum impendissemus honorem, quantum valuimus, animi deuotionem atque modestiam, vt par erat, exhibuissemus : vt tamen quod in optatis erat, minimè consequi digni essemus. Imperatorius fortasse fastus, quo secularia gubernamus & religiosa præsumpsimus, fuit impedimento. Quocirca rogamus te patrem, patrem verè reuerendissimum (te enim ipsum peregre ac vitentem alloquimur, vt annuas captis nostris; & qui pœnitentiam alios docuisti, & nostrum conatum superasti, pœnitentibus veniam impertiri dignetis; nobisque te magno animi ardore expetentibus, & humili confessione peccata nostra accusantibus, reddere te ipsum minimè detrectare amplius velis, neque longiore cunctatione dilationeq; nos crucies; quod neque commiserationis id dignum tuæ neq; amoris nostri & expectationi æqua sit compensatio : quippe quibus non corpus & cineres tantum tuos, sed & ipsam tuam vmbrā oculis contemplari, magnoperè in optatis sit. hactenus litteræ, alia tamen apud Nicephorum translatione redditæ.

X.

Cum autem has ab Imperatore legati Senatores litteras accepissent, quas Sacram vocant, eas (vt par erat) magna veneratione super pectus Ioannis corporis collocauere; indictoque perugilio, assiduis Deum rogauere precibus, vt hoc ipsum præstaret, quod humillimis votis religiosissimus expoſceret Imperator, redderetque saltem defunctum Ioannem Constantinopoli, quem vt maiorib. augeret coronis, exulare atque exulem tandem mori permiserat. Peractis precibus, res tentatur, reperiturq; ex voto Ioannis corpus mobile : tollitur sacra sarcina humeris sacerdotum, præcedentibus ac præcinentibus clericis atq; monachis, vndique confluentibus, incensis faces gestātibus, qui sequebantur & præcedebant, populis : sicq; de loco in locum, Chalcedonem tandem delatum est venerandum sepulchrum, sacrum corpus intus inclusum habens. Quomodo autem Constantinopolim perlatum sit, quæ Cosmas longiori prosecutus est oratione, Nicephorus g eadem summatim complexa ita recensēt :

g Nicep. l. 14. c. 42.

XI. CORPVS IO. CHRYSOST. TRANSFERVR CHALCEDONEM. NAVIS ABSQVE REMIGIO DELATA AD AGRVM VIDVÆ.

Postquam autem itinere confecto in littus ex aduerso Constantinopoli ad Chalcedonem cum reliquis sancti viri peruenere, transiit eo Imperator, & Senatus Imperatorius; transiit etiam Patriarcha, & Iudices, magistratusque omnes, & deinde homines generis & ætatis omnis per fretum in mari perinde atque in continente vadantes : & ad Propontidem, os Bosphori ardentibus funalibus tegentes, sacrum tumulum Imperatoria triremis excepit. Tum sanè miraculum quoddam edidit Deus, prodigijs, quæ vnquam visa sunt, longe maius. Cum enim certa & constans esset in mari tranquillitas, repentina subito exorta est procella, & naues innumerabilis illius classis alia alio diuersa saluti suæ consulentes dispersæ sunt. Ea autem, quæ sacrum illud pondus & præclarum thesaurum vehebat Imperatoria triremis, fluctibus de repente ruptis, veluti diuina gubernata manu, ad viduæ agrum appulit, viduæ, inquam, illius, propter quam sponsa Christi Ecclesia pastore tanto viduata fuerat. & rursum post mortem quoque insto iudicio legitimam ille tulit sententiam agrum viduæ auctoritate sua attribuens atque confirmans. Deo nimirum magnum illum glorificante, & iniquum exilium eius apertè prædicante. Et quoad eius fieri potuit, petram nauis discidit : quod miraculum hodie quoque cernitur, & egregij illius viri adorem eximium quouis præcone clarius attestatur. Hoc vbi factum est, serenitas rursum aduenit; & naues aliæ alunde collectæ cum

apparatu & comitatu maximo, carminibusque debitis virum sanctum perducentes, in vrbem imperantem deportarunt. Eumque primum circa Anuantium magni Throni templum excepit, inde vero ad ecclesiam sanctæ Irenes delatus: porro postea Imperiali curru sepulchrum eiusdem in sanctorum Apostolorum templum illatum est.

XII. THEODOSIVS ORAT PRO PARENTIBVS. a Ibid

Ibi Imperator sacro tumulo chlamyde tecto, & fronte atque oculis vestæ impositis, communem supplex precationem pro parentibus fecit. Dudum enim illi mortui fuerant, in pupillari ætate eum teneros adhuc relinquentes. Seorsum vero pro matre quoque precatus est, vt tumulti eius motus atque strepitus consisteret? triginta enim & quinque * annos iam is quatiebatur, quo tempore silicet & ipsa Ecclesiam concutiebat. Nec ille id non exorauit: consestim namque vrna eius consistit. Atque vbi sacer Proclus virum sanctum in eundem secum throuum collocauit, plebs circumfusa vno ore exclamauit: Recipe, inquiens, throuum tuum, ô pater. Fertur ipse quoque tum, quæ dictum clausa fuerant, labiis rursum apertis, ad populum dixisse: Pax vobis. sicuti id circumstantes homines & Proclus Patriarcha, se audisse, testati sunt. Porro sacris mysteriis peractis ad reliquiarum eius repositionem itum est, & Episcoporum manibus magnus Antistes ad basim sacræ diuinæque mensæ, veluti sacer & inuiolabilis thesaurus conditus est, Episcopis Episcopus, martyribus quamuis sine sanguine martyr, Prophetis Christi & Apostolis magna atque aurea Ecclesiæ Christi tuba, omnes omnium aures personans, & pia dogmata & præcepta clare, quæ licis plane modulo occinens. Factum id vigesimo septimo mensis Ianuarij die. Ingenti autem facinore isto illis etiam, qui propter ipsum secesserant, persuasit, Ecclesiæ omnes coniuncti atque vnitæ sunt. hactenus Nicephorus: habet illud amplius Cosmas in sua oratione, eodem Ioannis corpore in throno considente, vniuersum populum candidi cerei oblatione ipsum adiisse, a c salutasse, atque tamquam viuenti in cereioblatione obsequium exhibuisse. Iam olim ipse sanctus ex Cucuso exul scribens ad Olympiadem a iuniorem viduam, prædixerat fore, vt ipse rediret Constantinopolim: quod tandem, licet non vt illa putabat, impletum est.

a Chrys ep. 2.

XIII. b Nicep. l. 14. c. 45. c Hiero. de scrip. Eccl. in Ignatio.

Subdit autem his Nicephorus b, hoc eodem tempore translationem esse factam S. Ignatij Episcopi Antiocheni & martyris Roma Antiochiam: sed quomodo verum id, si Hieronymi c testificatione iam suo tempore Ignatij venerandum corpus erat translatum, & in suburbiis Antiochiæ extra portam Daphniticam collocatum: quæ translatio (vt quæque antiqua testantur Martyrologia) ab Ecclesia Catholica anniuersaria memoria repeti consueuit XVI. Kalend. Ianuarij, de qua extat S. Ioan. Chrysostomi nobilis oratio, & de ea superius mentio facta est. Videtur autē secunda hæc fuisse translatio, quando (vt ait Euagrius d) Theodosius Imperator è priori loco sepulturæ ipsius in Fortunæ templum solemni apparatu transferri iussit: cuius translationis diem Antiochiæ esse quolibet anno solemnem & à Gregorio Episcopo cultu celebriori auctam, idem quoque testatur Euagrius. DE S. IGNATII POST PRIORI TRANSLATIONE. d Euag. l. 1. c. 16.

XIV. DE INVENTIONE RELIQVIARVM SS. QVADRAGINTA MARTYRVM.

Sub Proclo etiam Constantinopolitano (quoto autem anno sedis eius, nescitur) facta est reuelatio in suburbio Constantinopolis reliquiarum sanctorum Quadraginta martyrum, quos sub Licinio Imperatore Sebaste in Armenia passos diximus. quomodo vero eas sanctæ Pulcheriæ reuelante Sancto Thyrso martyre, inuentæ sunt, Sozomenus pluribus narrat: cuius inuentioni interfuisse commemorat, locellumque tradit foramen in medio habuisse, per quod solerent ipsæ sacræ reliquiæ tangi: quod quidem moris fuisse etiam in Occidente, alibi diximus, dum de Apostoli Petri sepulchro habuimus mentionem, acturi de his alia rursus occasione inferius suo tempore. Atigitur hæc post multa Sozomenus e: Ipsum porro loculi tegmen velut in mensam sacram fabrefactum erat. In summo autem, vbi martyres iacebant, exiguum foramen apparebat. Astans autem quidam de familia Imperatoris, tenuem virgulam, quam forte habebat, per foramen immisit, & extractam rursus admouit, & vnguentum fragrantissimum obsebit; ex quo flatim tum liberantibus, tum astantibus bona spes subrogata fuit. e Soz. l. 9. c. 2.

XV.

Itaque cum locellum aliquē aperuissent, Eusebium inueniunt (quæ se sepeliri in eodem sepulchro iusserat, in quo & dictas martyrum reliquias seorsum posuerat) illud vero, quod ad caput eius immineba in arca foramen celatum, propeio intus tegebatur operculo, & vtrinque ei ad labra circumdatum, plumbo conglutinatum ferrum ipsum continebat. In medio rursus foramen, istud apparens, etiam nunc manifestius declarabat intus haberi martyres (en habes in loculo martyrum secundum foramen.) Hæc vbi annunciata essent, cuestigio accurrunt Imperator & Episcopus ad Martyrium (quam nos dicimus Confessionem.) Tum solutis per artifices ferreis illis vinculis, confestim sine negotio operculum illud extractum fuit: sub hoc autem multa vnguenta, & in his pixides duæ argenteæ repertæ sunt, in quibus sanctæ reliquiæ iacebant. Tunc igitur Imperatrix Deo preces gratulatorias fundebat, quod se tanta reuelatione dignatus esset, tum quod sanctarum reliquiarum inuentionem assecuta esset. Posti hæc pretiosissima theca martyres honoratos iuxta venerabilem Thyrsi ecclesiam composuit, publica festiuitate (vt æquum erat) cum debito honore ac pompa ac psalmodiis celebrata, cui & ego ipse interfui. hæc Sozomenus.

XVI. f Soc. l. 7. c. 48. EVDOCIA AVGVSTA PROFICISCITVR HIEROSOLYMAM.

Hoc insuper ipso anno, qui sequens est ab Eudoxiæ nuptiis, Eudocia mater peregrinata est Hierosolymam voti soluendi causa, vt Socrates tradit his verbis f: Theodosius Imp. deinceps (post translationem Ioannis Chrysostomi corporis scilicet) preces Christo offerte, quibus gratias pro acceptis beneficiis agat, Christique nomen hoc munere obeundo eximiis honoribus decorare capit. Quinetiam Eudociam coniugem Hierosolymam misit. Quippe pollicitus erat, illam hoc votum persoluturam, si filiam in matrimonium collocatam cerneret. Quin illæ ipsa & ecclesiæ Hierosolymorum, & omnes alias in vrbibus versus Orientem sitas, tum eo proficiscendo, tum domum redeundo, variis ornamentis honorifice illustrauit. hæc Socrates. Porro persuasione quoque sanctæ Melaniæ Iunioris, cum illa (vt vidimus) esset Constantinopoli, huiusmodi peregrinationem Hierosolymam Eudociam suscepisse, eius Acta testantur, in quibus hæc de Eudocia g: Interim autem dum hæc fierent, Imperatrix Eudocia * iuerat Antiochiam. Paruerat enim Melaniæ monitis. cum & veniisset Byzantium, suadentis, vt hanc susciperet peregrinationem, & veniret Hierosolymam, vt videret loca sancta, & quæ ex eis percipitur fieret particeps sanctificationis. Cum Melania itaque ei processisset obviam, magno honore suit affecta ab Imperatrice, vt quæ eam matris loco haberet, & duabus de causis prouidentia diuina ageret gratias, tum pote quod vsque adeo celebratam Hierusalem & sanita loca, quæ videret, digna sit habita, & quod in ea talis matris facta sit filia secundum Spiritum. Signum est autem magni amoris Imperatricis in Melaniam, quod non dubitauerit tantum iter aggredi, & eo accedere, & quæ illic erant virgines, tamquam sorores salutare & amplexari. g Apud Metaphr. die 31. Decem. Sur. die 31. Ian. * Eudoxia

XVII. EVDOXIA A S. MELANIA CVRATA.

Porro autem cum celebraretur noui templi dedicatio, illa quoque aderat, & festum celebrabat. Hanc autem rem bonam consecutum est quiddam dignum maligni improbitate & boni Dei virtute. Pedem Imperatricis, qui iniuria demonis è compage erat luxatus, illa absq; dolore aptè & rectè in suum loculu restituit. Cum hæc & nō pauca alia à magna Melania percepisset commoda, & se simul etiam exactiasset spectaculis, decreuit reuerti Constantinopolim: & ei quidem Melania cum tamquam bonas comites dedisset preces, ipsam dimisit. hęc ibi: sed de Eudociæ reditu Constantinopolim agemus anno sequenti, quo contigit. Quod vero ad Melaniam spectat, quantum superuixerit, non constat, sed illud certū est, ipiam monastica vita magna obseruatione perfunctam, & miraculis pluribus illustratam, die, quam prænouit, Decemb. vltima ad Deum migrasse, & inter sanctos relatam anniuersaria memoria in Ecclesia celebratam.

XVIII. h Euag. l. 1. 20.

De Eudociæ autem profectione Hierosolymam Euagrius itidem scribens, hæc addit h: Eudocia verò postea ad sanctam Christi ciuitatem profecta est: vbi habita oratione ad populum, in extrema parte illius hoc carmen recitauit:

Stirpe satam vestra me & sanguine glorior esse.

Quo quidem significauit colonias è Græco eo deductas esse. Quod si quis istarum rerum cognoscendarum studio teneatur; sunt à Strabone Geographo, Phlegonte, Diodoro Siculo, Ariano, & Pisandro Poeta, ab Vlpiano præterea, Libanio & Iuliano sophistis omnium præstantissimis scriptis exquisite mandata.

XIX.

Hæc cum dicat Euagrius, haud res Iudaicas intimè perscrutatus apparet: si enim legisset, quæ Iosephus eo argumento conscripsit, diuersum plane tensum versus illi

Eudociæ accōmodasset, nimirum eam significare voluisse Græcos ipsos è Palæstinis originem ducere, non Palæstinos è Græcia. Siquidem Iosephus *a* recitet epistolā Regis Lacedæmoniorum ad Oniam summum Pontificem, qua fateatur inter Lacedæmonios & posteros Abrahami aliquam cognationem intercessisse: vt illos ex istis, nō istos ab illos originem duxisse voluerit demonstrare. Sed quam inferiores Græci fuerint, quos Euagrius citat, vt de rebus Hebraicis recte scribere potuissent, idem Iosephus contra Apionem pluribus docet, nosq; primo tomo exemplis aperte demonstrauimus. At in his modo non immorandum.

a Ioseph. antiq. lib 10. & 13. c. 9. LACEDÆMONIORUM LIBRARIS

XXV.

Quæ autem ipsa Hierosolymis, vbi per annum ferme integrum versata est, Eudocia Augusta egerit; qui eius vitam scriptis prosecuti sunt, narrasse, Euagrius tradit: sed quod ea non extent, sed omnino perierint; quæ ipse pauca complexus est, hic describamus. Atque in primis: *Constat* (inquit *b*) *eam, cum in sancta illa Christi ciuitate versabatur, multa & ad Dei Saluatoris honorem illustrandum gessisse. Nam sancta ad sicaruit monasteria, & loca illa quæ Lauras vocant, in quibus tametsi varia ratione vigitur, tamen vita institutum ad vnum eundemque finem spectat, eumque sanctissimum.* pergit describere Euagrius Monachorum Palæstinæ viuendi diuersi generis instituta, quæ nos ex aliis auctoribus superius enarrauimus, atque inferius ista de Eudocia subiicit: *Cum multis huius generis hominibus Theodosij coniux collocuta esset, & multa huiusmodi monasteria (vt ante dixi) ædificauit; Hierosolymorum reficit mœnia, eaque pulchriora reddidit.* vnde eidem propheticum vaticinium Dauidis aptarunt, quo dicitur *c*: *Benigne fac, Domine, vt in bona voluntate tua Sion ædificentur muri Hierusalem.* siquidem ὁ τῶν ἱερῶν λόγος, in bona voluntate significat *e*.

b Euagr. lib. 1. c. 21. EVDOCIA IN PALÆSTINA ÆDIFICAT MONASTERIA.

c Niceph. lib. 14. c. 3. vsus.

Sed pergit Euagrius reliqua: *Templum* (inquit) *extruxit præterea ad memoriam S. Stephani primi diaconi & martyris splendore ac pulchritudine eximium (quod quidem non stadio Hierosolyma distat) ipsaque in eo, simulatque ad vitam immortalem profecta est, condita fuit.* hæc Euagrius. Porro non hæc omnia vnius anni spatio perfici potuerunt, sed cum rursum illuc rediit ipsa perfecit: agemus de his plurib. in eius obitu. Contigit enim, [eam secundo post obitum Theodosij imperante Marciano, rursum Hierosolymam redire, ibique vsque ad finem vitam transigere: iterum namque ipsam peregrinatam esse Hierosolymam, idem Euagrius *f* tradit, atque alij omnes historici res Eudociæ prosecuti.

XXI.

BASILICA S. STEPHANI ERECTA AB EVDOCIA.

e Niceph. lib. 14. c. 3. vsus.

f Euagr. lib. 1. c. 21.

IESV CHRISTI

Annus 439.

SIXTI PAP. Annus 8. THEODOSII 32. VALENTIN. 15. IMP.

I. QVadringentesimus, vndequadragesimus sequitur Christi annus, Consulibus Theodosio decimumseptimum atque Festo notatus: *Quo* (inquit Marcellinus *g*) *Eudocia vxor Theodosij Principis ab Hierosolymis in vrbem regiam remeauit, beatissimi Stephani primi martyris reliquias secum deferens, quas in basilica Sancti Laurentij positas fideles venerantur.* hæc ipse. Theodorus quoque Lector habet sub Theodosio Imperatore reliquias sancti Stephani & sanctæ Agnetis collocatas esse Constantinopoli in Martyrio S. Laurentij. Apud Cedrenum de earumdem S. Stephani reliquiarum translatione hæc leguntur: *Theodosius imitatione Pulcheriæ multam pecuniæ misit ad Archiepiscopum Hierosolymitanum egenis distribuendæ, ac crucem auream Lapidibus pretiosis ornatam, quæ in Cranio, nempe Calvariæ loco, figeretur.*

g Marcel. in Chron. DE TRANSLATIONE RELIQUIARUM S. STEPHANI FACTA CONSTANTINOP.

II. *Archiepiscopus vicissim ei dono misit reliquias dextera manus Stephani primi martyris: quæcum essent Chalcedonem perlatæ, eaipsa nocte Pulcheria Augusta Sanct. Stephanum vidit sibi dicentem: En impetrasti, quod precibus tuis petebas, & ego Chalcedonem veni, Itaque ipsa assumpto fratre, ob piam sacri reliquiis istis exhibitæ est ipsi quem Palatium illatis, munificum templum Archi-*

h Niceph. lib. 14. c. 4.

III.

episcopo Stephano condidit, inque eo reliquias deposuit. hæc ipse, sed anno vigesimo Theodosij Imperatoris. Niceph. autem eum eadem ferme recenseat, sub Praylio Episcopo Hierosolymitano accidisse tradit: quod si verum est, diuersam illam esse oportuit Protomartyris reliquiarum translationem ab ista sub Iuuenale Episcopo Hierosolymitano per Eudociam facta.

Sane quidem complura de his haud fide digna ab aliis scripta reperiuntur, nimirum non de membri alicuius S. Stephani, sed totius corporis facta Constantinopolim translatione à Iuliana nobili vidua eamque illud subripiente. Seō quoniam sub Magno Constantino & Eusebio Constantinopolitano Episcopo id contigisse auctor habet, haud fidem ea historia sibi conciliat, sicut nec quæ habet Nicetas in oratione de eadem translatione, facta (vt ait) sub eodem Constantino Imperatore, atque Metrophane eiusdem ciuitatis Episcopo, quem voluit auctor mutasse loco Eusebii, quod sciret eum Arianum fuisse Constantinopolitanum Episcopum. verum ante Honorii tempora nunquam reliquiæ corporis Protomartyris visæ sunt. Re ectis igitur fabulis; quæ hoc anno facta est per Eudociam Stephani Protomartyris reliquiarum translatio, eam vt germanam omni fide testatam recipimus. Sed ad Eudociam.

IV. RELIQUIÆ STEPHANI, QUAS EVDOCIA ATTVLIT, ET VENETIIS PETIIT AB EVDOCIA ACCEPTA. *i* Nicep. lib. 14. c. 2.

Ista quidem sicut munificentia Imperatoria locis sanctis plurima contulit, & loca sancta erexit: ita à Iuuenale Hierosolymorum Episcopo multis donata recessit. Accepisse quidem ipsam beatissimas fasciæ Saluatoris nostri Iesu Christi, easque ad S. Pulcheriā Augustam dono misisse, auctor est Nicephorus *i*. Donata pariter dicitur ab eo duabus catenis illis, quibus ab Herode S. Petrus Apostolus vinctus fuit: quarum alteram Romam ad Eudoxiam Augustam filiam misit de qua dictum fumus postea; alteram vero Constantinopoli in eccl. sia eiusdem Principis Apostolorum asseruari voluit; in cuius rei gestæ memoriā annua dies festa statuta est: nam in Græci Menologio hæc habent: *Die decima sexta Ianuarij apud vrbem Constantinopolim veneratio pretiosæ illius catenæ, qua B. Apostolus Petrus Christi causa, Herodis iussu, vinctus est.* hæc ibi. Quidni veneraturi essent homines catenarum Petri memoriam, quibus Deus eamdem atque ipsi Petro contulit in edendis miraculis adeo admirandam atque visibilem virtutem? et plane illud Dauid cum *k* sit cum stupore canendum: *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* cum & detestanda illa instrumenta martyrii voluerit in gloriæ trophæa animata conuerti, in quibus Christi gloria prædicetur: & in arma, quibus inuisibiles conficiantur ac prosternantur hostes, necnon in fontes, è quibus Fideles innumerata hauriant lugenter beneficia.

k Psalm. 138

Extat quidem luculenta oratio *l* de eiusmodi vinculis Petri, non tamen à sancto Ioanne Chrysostomo (vt præsefert titulus) habita, quod nondum Petri catenæ innotuissent, nec Constantinopolim delatæ essent, sed à Proclo potius, cuius tempore eiusmodi est facta translatio catenarum; in qua quidem oratione hæc inter alia habentur de conseruatione & inuentione catenarum ipsarum: *Catenas illas in carcere derelictas ipse Herodis ministri, quibus diuinæ cognitionis lumen effulsit, clam sustulerunt, & apud seipsos velut thesaurum quendam eas conseruarunt. Quod vero à patre suo (vt dicitur) traditum & de catenis illis narratum sibi quisque acceperat posteris suis deinceps redderet, & tuto in loco catenas illas occultas seruabat: quoad & Iudæa à nato bello deuicta, captâ Hierosolymâ, ad nihilum redacta est, & superstitiosa idolatria eruta, sublato, Romanorum sceptra ad Imperatores, qui Christi fidem sequebantur translata sunt. Quibus Christi & Apostolorum facta omni honore prosequi studentibus, hæc etiam ad ipsos Petri catenæ manifesta facta est, & ab illis ad vrbem hanc regiam translata, in Apostoli Petri sacro templo iure optimo reposita est, quam vt eius ipsius miraculorum efficacem & venerantur & amplectuntur. Hanc enim vultu, illam mente intuemur: hanc tangentes, illam à morbis tangi existimamus, &c.*

l Apud Sur. die 16. Ianuarij.

V. QVANTO HONORE HABITA CONSTANTINOP. VINCULA PETRI.

VI.

Subdit de eiusdem Petri gladio in eadem Basilica custodito, & magno honore habito, ex quo plurima testatur scaturire folere miracula. ac demum: *Etsi* (inquit) *in vetere vrbe Roma sanctum Petrum diuersatur per corporis sepultu-*

tam, quam vobis illa sortita est: non tamen à nobis ipsis abesse vult, quod pertinet ad illius gladium & catenam. Adest enim apud nos, qui partem hanc vt totum corpus continentes, ab eius conjunctione non separantur: sed cum vna eademq; sit gratia, quæ per eius corpus, catenas, vestes, & gladium miracula operatur, &c. vbi ad postremum ad ipsum S. Petrum orationem conuertens: Omnium (inquit) est maximè pium, vt fidelissimum Imperatorem nostrum pro telis militaribus his catenis armes, munias, custodias victoris & trophæi coronet, hostibus terribilem, & subiectis benignum atq; optabilem facias. vt pace fruentes sub eius regno simus, &c. hactenus de catenis Constantinopoli collocatis.

VII. EUDOXIA ROMÆ EDIGIT TITVLVM IN HONOREM VINCVLORVM PETRI.

Catena vero illa, altera de duabus eiusdem Petri catenis, missa ab Eudocia Eudoxiæ filiæ Romam, haud minori veneratione in Vrbe fuit. siquidem quæ illam accepit Eudoxia, matri religione non impar, in eius memoriam, & Petri Apostoli, qui ea vinctus fuit, erexit Deo basilicam in Exquilino monte augustam sanè, Augustæque nomine dignam: *Titulus* enim *Eudoxiæ* nuncupata est, dicta etiam *sancti Petri ad Vincula*. Vbi non illa tantum Hierosolymis à matre Eudoxia missa catena recondita est, sed & diuino miraculo huic illa coniuncta dicitur, qua sub Nerone Romæ vinctus Petrus in carcere (vt diximus) Mamertino diu detentus est, à Romanis Pontificibus (vt dictum est in Alexandro Papa & martyre) custodita. Habent enim tabulæ Ecclesiasticæ, ambas has catenas simul collatas, eiusdem generis & artis inuentas, sibi inuicem diuino miraculo copulatas, iunctasq; ac simul vnitas ex duabus vnam effectam esse: quarum memoriæ Kalendæ Augusti fuere à Romano Pontifice consecratæ, in earumque nomen Deo dicta basilica dedicata. Quum autem solitæ fuerint catenæ istæ coruscare miraculis, sanctus Gregorius Papa in suis ad diuersos datis epistolis ioculpes testis est. Morem vero fuisse Romanorum Pontificum, pro nobili munere aliquid ex limatura earundem catenarum ad insigniores personas mittere, plurima exempla declarant, quæ suis locis opportunius describentur. At de vinculis satis: ex quibus habes, quæ corrigas in sermone, qui fertur nomine Bedæ, de Vinculis Petri, cuius est exordium: *Solemnem beati Petri festivitatem, &c.* Extant antiquæ Inscriptiones nuper in lucem proditæ de eadem basilica, iisdem sacris vinculis decorata, Vrbe vero Romana ab ipsis corroborata, his versibus *a*:

a Antiq. Inscr. 1. Appendicis pag. 174. n. 46.

His solidata fides bis est tibi Roma catenis
Perpetuata salus harum circumdata nexu
Libera semper eris, quid enim non vincula præstent
Quæ tetigit qui cuncta potest absoluere vinclis?
Hac inuicta manu vel religiosa triumpho
Mœnia non vllo penitus quatientur ab hoste
Clausa iter belli qui pertam pandit in astris
Theodosius Pater Eudocia cum coniuge vtrum
Cumq; suo supplex Eudoxia nomine soluit.

At non in Vrbe tantum vigebat memoria vinculorum Petri, sed in alia quoq; Ecclesia, cuius Episcopus Achilles erat, constructaq; Ecclesia, hisce quatuor eam nobilitauit Inscriptionibus valdè piis, quas à temporis iniuriis vindicatas hic descriptas consecramus immortalitati. sunt huiusmodi *b*:

b Antiq. Inscr. 1. in Appendicis pag. 172. num. 89. 10.

Antistes Christi Domini deuotus Achilles
Culmina magna pij struxit honore Petri.
Nemo putet vacuam venerandi nominis aulam
Sistere quod non sit corporis ista domus
Magna quidem seruat venerabile Roma sepulchrum
In quo pro Christi nomine passus obit
Sed non & meritum monumenta includere possunt
Nec quæ corpus habent saxa tenent animam
Victor enim mundi superata morte triumphans
Spiritus ad summum pergit in astra Deum
Cumq; sit in Christo vita durante repostus
Ad Christum totus martyr vbiq; venit
Ille suos sanctos cunctis credentibus offert
Per quos supplicibus præstat opem famulis.

Est aliud ibidem positum Epitaphium his versibus:

Quidnam agitur mirum magno si culmina Petro
Quolibet exist ant ad sacra loco.
Cum qua per totum celebratur Ecclesia mundum
In fundamento fixa Petro maneat
Namq; illum Deus ipse caput qui corporis extat
Propterea Petræ nomen habere dedit
Dicens esto Petrus quoniam fundabo super te
Quam mihi nunc toto molior orbe domum
In te per cunctas consistit Ecclesia Gentes
Vincit & inferni carceris imperium
*Nam clauibus * cœlorum claudere portas* * SACRAS
Et reserare dedit pro meritis hominum
Quæcumq; in terris fuerit sententia Petri
Hæc erit in cœlo scripta notante Deo
Dixit enim tu es magno mihi nomine Petrus
Et tibi cœlorum sortia claustra dedi
Hac ditione potens terra cœlog; Petrus stat
Arbiter in terris ianitor in superis.

Sed adhuc ibidem rursus aliud epigramma, vbi de vinculis mentio:

Qui Romam Romaq; venit hinc aspice montem
Eq; Petri sede pojcat ator opem
Quæ meritis quæ sancta fide distat ab illa
Crucis illi. Regnum hi quoq; vincla Petri
Omnia magnanimus pastor construxit Achillis
Sollicitas populi huc adhibete preces.

Et in fine tetrastichon, quorum duos primos versus in vsum recipit Ecclesia:

* al. IVBENTE.

*Solue * iubente Deo terrarum Petre catenas*
Qui facis vt pateant cælestia regna beatis
Ipse tua Petre dissumpi vincula iussit
Qui te constituit mundi absoluere nexus. Sed ad Eudoxiam redeamus. &c.

VIII.

Non prætereant, quæ de Antiochenis munificentissimè Eudociam Hierosolymis Constantinopolim redeuntem excipientibus tradit Euagrius, vbi ait *c*: *Postea Antiochiam profecta. Antiocheni illam statua ex ære artificiose fabricata, quæ adhuc integra seruatur, honorarunt. Sed rependit ipsa vices: eius enim beneficentia Theodosius impulsus, maximam ciuitati adiunxit accessionem, muroq; amplexus est portam vsque, quæ ad Daphnem suburbium ducit, sicut cuiq; cupienti perfacile est videre. Nam ad nostram vsque ætatem veteris muri vestigia ex ipsis reliquiis, quæ oculos quodammodo ad eam quasi manu ducunt, facile indagari possunt. Sunt tamen, qui dicunt, murum illum ab antiquiori Theodosio dilatatum, quæ etiam eundem aurum ducentarum librarum reficiendo Valentis balneo in quadam parte accenso tribuisse.* Verum non dubitandum Theodosij Iunioris illud opus fuisse: etenim Theodosius Maior tantum abfuit, vt Antiochiæ pomeria dilataret, mœnibusque auctam vrbem augustiorem redderet, vt ob contumeliam, qua Imperatoriæ statuæ ab illis affectæ sunt, eam dignitate atque iuribus (vt suo loco dictum est superius) diminuerit.

c Euagr. li. 1. c. 10 QVÆ ANTIOCHENIS EVDOCIA CONCVLIT.

Hoc anno mense Ianuario, Theodosius Imperator aduersus Iudæos, Samaritas, Gentiles atq; hæreticos, dignam Christiano Principe edidit sanctionem: cuius sanciendæ causa illa præcessisse videtur, quod cum pluribus simul annis cœlum mutatis temporum vicibus haud se benignum & agrorum culturæ propitium exhibuisset, magna singulis annis laboratum esset inopia frugum. quod quidem nonnisi violatæ rectæ religionis causa, Dei iusta vindicta, fieri intelligens Imperator, in eosdem conuertit legum minas & vltionem. Inter alia autem dum Paganos exagitat, quo idolorum cultorum fuerit progressa temeritas, cum publice etiam præsumerent litare hostias, idem Imperator eodem edicto ad Florentium Præfectum Prætorio dato, post multa declarat in his verbis *d*: *Hinc perspicit nostra clementia, Paganorum quoque & Gentilis immanitatis vigilium nos debere seruiri, qui naturali vesania & Acentia pertinaci, veræ religionis tramite dissidentes, nefarios sacrificiorum ritus, & funestæ superstitionis errores occultis exercere quodammodo solicitudinibus dedignantur, nisi ad superuæ maiestatis iniuriam, & temporum nostri contemptum, eorum scelera professionis genere publicentur, quos non promulgatarum legum mille terrores, non denunciati exilij pœna compescunt; vel si emendari non possint, male saltem criminibus, & illuuie vitiorum different abstinere. Sed prorsus ea furoris peccatur audacia, vt improborum conatus*

IDOLOTRIA INVALESCIT. *d Nouell Theod. tit 3. de idolat.*

X. *Seuerus poenae in idololatras sanciti.*

tibus patientia nostra pulsatur, vt si obliuisci cupiat, dissimulare non possit.

*Quamquam igitur amor religionis numquam possit esse securus *, quamquam Pagana dementia cunctorum suppliciorum acerbitates exposcat, lenitatis tamen memores nobis innata, tribali iussione decreuimus, vt quicumque pollutis contaminatisq; mentibus in sacrificio quolibet in loco fuerit comprehensus, in fortunas eius, in sanguinem tra nostra consurgat. Oportet enim dare nos hanc victimam meliorem, ara Christianitatis intacta seruata. An diutius perferemus mutari temporum vices, tracta cæli temperie; quæ Paganorum exacerbata perfidia, nescit naturæ libramenta seruare? Vnde enim ver solitam gratiam abiurauit? Vnde æstas messe ieiuna laboriosum agricolam in spe destituit aristarum? Vnde hiemis intemperata ferocitas vbertatem terrarum penetrabili frigore sterilitatis lesione damnauit? nisi quod ad impietatis vindictam transit lege sua naturæ decretum. Quod ne posthac sustinere cogamur, pacifica vltione (vt diximus) pianda est superni numinis veneranda maiestas.* hactenus de Gentilibus data constitutio Constantinopoli pridiè Kalend. Februarij sub huius anni Consulibus.

XI. *Patres rursum laborant aduersus idololatras.*

Ad extirpandam igitur excrescentem multiplici germine infaustam idololatriam, non Imperatori tantummodo fuit regia potestate summa industria laborandum, sed & sanctis Patribus, omnibus intentis neruis, scriptis editis insudandum. Hac enim occasione S. Cyrillus Alexandrinus securim ad radicem arboris admouens, commētarios disertissimos edidit ad confutanda Iuliani Apostatæ scripta in Christianam religionem elaborata, quibus tamquā potenti telo impij vti solerent ad Christianam religionem labefactandam: hac enim de causa Cyrillus se eam aggressum esse prouinciam, in operis præfatione ad ipsum Theodosium Imperatorem inscripta, his verbis apertè significat, vbi primum laudans Theodosium à cultu religionis alludens ad recitatam aduersus Paganos editam sanctionē ista præmittit *a*: *Æquissimarum quidem legum splendor omnia vndique iubare suo tamquam fulgur illustrat: & mansuetudo, pietasque in Christum exhilarat etiam cælum ipsum, hoc est, supernas & rationales cælestesque virtutes.* & post nonnulla de Iuliani libris in Christianam religionem editis præloquutus, hanc sui instituti affert rationem:

a Cyrill. aduer. Iulian. in præf.

XII. *Quoniam autem plures superstitiosi conuenientes eos, qui Christum sapiunt, fusdeque prætexunt, nobis exprobrant: illius contra nos scripta; & dicunt tanta grauitate edita, vt carpi nusquam valeant; nullumque adhuc inuentum esse ex nostris doctoribus, qui vel contradicere, vel subuertere dicta illius queat. Adhortantibus itaque multis, & suis Christo dicente b: Et nunc vade, & ego aperiam os tuum: accommodaui me, vt decutiam quidem Græcanicum supercilium aduersus Dominum Christum se extollens: adiuuem autem, quantum licet, deceptos, demonstrando acceptum, & ignorasse sacras Scripturas eum, qui nostri omnium Saluatorem mucrone transfigat.* hæc de instituti sui ratione Cyrillus. Qui cum dicat, nullum hactenus esse inuentum, qui Iuliani libros confutarit, apparet sanè Philippum illum competitorem Procli in sede Constantinopolitana assequenda (de quo dictū est superius) post S. Cyrillum id genus commentarij aduersus Iulianum edidisse.

b Ezech. 3.

XIII. *Theodoretus pugnat aduersus idololatras.*

Theodoretus etiam impiorum Gentilium pulsatus blasphemiis adiecit hoc item tempore animum, vt duodecim disertissimos libros scriberet aduersus eos, titulumque istiusmodi præfigeret operi: *Curatio Græcarum affectionum, vel, Euangelicæ veritatis ex Græcarum & Gentium philosophia cognitio.* tradit id ipse in operis præfatione, vbi etiam eius exordio hæc de Gentilibus palam Christianæ religioni his temporibus insultantibus *c*: *Sepenumero accidit, vt nonnulli eorum, qui suspensi Gentium & Græcorum fabulas admirantur, mecum familiarius diuersati, tum Christianam fidem comice obtrectarent, asserentes, nihil nos aliud, quam meram credulitatem illis insinuare, quos diuinis rebus imbuendos accepimus: tum vero & Apostolos tarditatis atque inscitiæ accusarint, barbaros propterea inculpantes, qui omni careant elocutionis ornatu. Quin & pro ridiculo habere se dixerint, quod honore vllo martyres prosequamur: insignis enim stultitiæ genus esse addentes, si qui viuentes homines abijs, qui iam vita functi sunt, vllum sibi commodum comparare contendant. Aggesserunt vero & alia quædam*

c Theod. de curat. Græc. affect. prolog.

GENTILES RVRSVM IN CHRISTIANOS INSVRGVNT.

'minus generis maledictis valde assimia, quæ sanè ipsa suis locis liber hic, quem cudimus, edocebit. Ego vero & explicui quidem illis, quæ nunc afferri oportuit maledicta, obiectionibusque solmendis; & vsque ad hunc seculum, remque impiam esse duxi, si communem dissimulantesque perpetiar simpliciorū notæ homines ab illorum falli versutijs, neque litterarum monumentis aliquid tradam, quod illorum accusationum vanitatem stultitiamque redarguat, &c. hæc Theodoretus, abundè propinans antidota ad curandos Gentiles morbo tabidos, præseruandosque sanos Fideles, ne eadem huius contagione afficerentur. Infelicia planè tempora, quibus eosdem opus fuerit subire labores aduersus Gentiles, quos iam innumeris doctissimarum scriptionum iaculis confecerant antiqui Patres, qui aduersus eos plurimas elaborarunt Apologias, quarum nos prioribus Annalium tomis meminimus. Porro huiusmodi suorum scriptorum aduersus Gentiles ipse mentionem habet Theodoretus in epistola ad Renatum *d*:

d Theod. ep. 116.

XIV. PERSONATI CHRISTIANITATIS PRAEHENDVNTVR.

Cæterum non Oriens tantum, sed & Occidens eiusmodi erat his ipsis temporibus Gentilium superstitionis morbo laborans: in quos inueniuntur huius temporis viri sanctissimi declamasse, & inter alios Petrus Chrysologus, qui multus est in redarguendis illis, qui Kalendis Ianuar. personati incederent, Gentilium deos repræsentantes. nam inter alia multa, quæ in eos exaggerat, hæc habet: *Quis satis lugeat eos, qui simulacra faciunt semetipsos? nonne ipsi amiserunt imaginem Dei? similitudinem perdiderunt? Christi exuti sunt indumentum, qui se simulacrorum formis sacrilegis formauerunt. Sed dicet aliquis: Non sunt hæc sacrilegiorum studia: vota sunt hæc iocorum: & hoc esse nouit atis letitiam, non vetustatis errorem: esse hoc anni principium, non Gentilitatis offensam. Quis de impietate ludit? De sacrilegio quis iocatur? Piaculum quis dicit risum? satis se decipit, qui sic sentit,* &c. Eadem planè deplorans exprobrat, qui his quoque temporibus claruit, S. Maximus Episcopus Taurinensis in sermone, quem habuit Kalendis Ianuarij, inuectus vehementer in eosdem, qui ex Gentilitia superstitione in portentosas se transmutarent formas, cum viri non in fœminas tantum, sed in diuersa genera pecorum, immo & portentorum se consueuerint transformare.

Sed quid de superstitione illa, quæ exhibebatur, dum Circensia agerentur? Verum ad hęc erat excusatio eorum, qui ea exercebant Circensia, dum ea se Christianos non in deorum, sed Christi honorem facere affirmarent. in quos hæc Saluianus e post alia: *(ô amentia monstruosa!) Christo Circenses offerimus & mimos, & tunc hoc maxime, cum ab eo aliquid boni capimus, cum prosperitatis aliquid ab eo attribuitur, aut victoriæ de hostibus à Diuinitate præstatur. Et quid aliud hac in re facere videmur, quam si quis homini beneficium largienti iniurioſus sit, aut blandientem conuicijs cædat, aut osculantis vultum mucrone transfigat,* &c. pluribus enim horum insectatur amentiam: licet iidem Magni Gregorij Thaumaturgi id se facere defendere potuissent exemplo, qui hæc suis Neocæsarienſibus aliquando visus est concessisse, illo tamen Gentilium & persecutorum Imperatorum tępore, cum Christiani ab his diuelli minimè possent, sed & lac paruulis & olus infirmis ministrauit Apostolus, ætate vero auctis & sanis cibum solidiorem.

XV.

e Saluian. de vero Dei iud. lib. EX CVIVS TIO DE CIRCENSIBVS.

At vtinam his temporibus ludis hisce res transiecta tantummodo esset, & non magis serio impiis idololatriæ cultibus aliqui ex nobilioribus atque potentioribus occupati fuissent. Audi, rogo, quid S. Prosper sub huius anni Consulibus referat *f*: *Littorius* (inquit) *qui secunda ab Aetio Patricio potestati Hunnis auxiliantibus præerat, dum Aetij gloriam superare appetit, dumque Aruspicum responsis & dæmonum significationibus fidit, pugnam cum Gothis imprudenter conseruit; fecitque intelligi, quantum illa eorum, qua perit, manus prodesse potuerit. si potioribus consilijs, quam sua temeritate vti malluisset; quando ipse tantam hostibus cladem intulit, vt nisi inconsiderantes prædam, in captiuitatem incidisset, dubitandum foret, cui potius parti victoria adscriberetur.* hæc Prosper. & Isidorus g dilucidius rem paucis perstringens, ait: *Littorius dum primum res prosperas aduersus Gothos, qui sub Rege Theodorico Arelatem obsederunt, gessisset: denuo responsis dæmonum deceptus, in bello à Gothis, amisso exercitu, miserabiliter superatur: & qui ante hostium*

XVI.

f Prosp. in Chron. OB IDOLOLATRIAM VINCITVR ROM. EXERCITVS. g Isid. Chron. Goth.

millibus cæsis gloriosè vicerat, dum fallacia dæmonum oracula quærit, ignobiliter victus interiit. hactenus Isidorus.

XVII. Deploranit hæc fusius Salvianus Massiliensis Episcopus istis verbis *a*: *Denique probauit hoc bello proximo infelicitas nostra. Cum enim Gothi metuerunt, præsumpsimus nos in Hunnis spem ponere, illi in Deo: cum pax ab illis postularetur, a nobis negaretur: illi Episcopos mitterent, nos repellerentur: illi etiam in alterius sacerdotibus Deum honorarent, nos etiam in nostris contemnerentur: prout cuius virtusque partis, ita & rerum terminus fuit. Illis data est in summo timore palma, nobis in summa elatione confusio. Vere & in nobis tunc & in illis euidenter probatum fuit illud Domini nostri dictum b: Quoniam qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur. Illis enim exaltatio data est pro humilitate, nobis pro elatione deiectio. Namque agnouit hoc ille dux nostræ partis (Littorius scilicet) qui eandem vrbem hostium, quam eadem die victorem se intraturum esse præsumpsit, captiuus intrauit, Arelatem videlicet. Probauit scilicet, quod Propheta dixit c: quia non est hominis via eius: neque viri est, vt ambulet & dirigat gressus suos. Nam quia viam suam iam sui existimauit; nec gressibus directionis habuit, nec viam salutis inuenit. Effusa est (vt legimus d) abiectio super Principem, & errare fecit eos in inuio & non in via: & ad nihilum deductus est, velut aqua decurrens. In quo quidem præter ipsam rerum insolitatem præsens iudicium Dei patuit, vt qui quod se facturum vsurparet, pateretur. Nam quia sine Dominatis auxilio ac Dei ductu capiendum a se hostem credidit; ipse captus est. Consilij ac sapientiæ summam vsurpauit: ignominiam temeritatis incurrit: vincul[a], quæ aliis parauit, ipse sustinuit.*

XVIII. *Et quod, rogo, euidentius Dei iudicium esse potuit, quam vt habens prædatoris fiducium, præda fieret? triumphum præsumens, triumphus esset? circumdaretur, corriperetur, alligaretur, retorta brachia tergo gereret; manus, quas bellicosas putabat, vinctas videret; puerorum ac mulierum spectaculum fieret, illudentes sibi barbaros cerneret, irrisionem sexus promiscui sustineret? & qui maximum haberet supercilium sortis viri, mortem subiret ignaui? Atque vinam hoc ipsum breue remedium malorum esset, non diuturna tolerantia. Ille autem, quantum ad pœnarum longitudinem pertinet, longo tempore & diuturna in ergastulo barbarorum tabe consumptus, in hanc miseriam redactus est, vt (quod plerumque homines etiam pœnis ipsis grauius atque acerbius putant) in miserationem hostium deueniret. Et cur hoc? Absque dubio, nisi quia (vt iam dixi) illi, nempe Gothi, Deo humiles, nos rebelles: illi crediderunt in manu Dei esse victoriam, nos in manu nostra, immo in sacrilega atque impia, quod est peius, nocentiusque quam natiua. Denique ipse Rex hostium (quantum res prodidit ac probauit) vsque ad diem pugnæ stratus cilicio preces fudit, ante bellum in oratione tacuit, ad bellum de oratione surrexit, priusquam pugnam manu capesseret, supplicatione pugnauit: & ideo fidens processit ad pugnam, quia iam meruerat in oratione victoriam.* hactenus de his Salvianus. Sed & Sidonius Apollinaris in Panegyrico Auito Augusto dicto, his verbis de temeritate Littorij:

Et caput hoc sibimet solitis defossa ruinis
Gallia suscipiens, Getica pallebat ab ira.
Nil prece, nil pretio, nil mille fractus agebat
Aëtius. Capto terrarum damna patebant
Littorio: in Rhodanum proprios producere fines
Theodorico fixum: nec erat pugnare necesse,
Sed migrare. Getis rapidam trux asperat iram
Victor, &c.

En in quod barathrum consultores suum consulta adegerunt idola. Viguisse quidem in Occidente his temporibus idololatriam, Salvianus e pluribus tradit. Et quid mirum, si & ipsi amplissimi magistratus (nescio qua incuria) cultoribus dæmonum tradebantur? nam (vt vidimus) Littorius Romano præerat in Galliis exercitui, & in Africa Cyrus æquè Ethnicus militum (vt habet Euagrius *f*) ductor erat: qui amplioribus (vt videmus) auctus est postea magistratibus, nempe Prætorij Præfectura & Consulatu. Hæc planè est infelicitas Principum, vt exiccare scelerum fluenta legum spongia frustra laborent, cum ipsos obstruere fontes, vnde mala solent fluere, prætermittant.

Sed quanti diris ista cladibus diuinitus vindicentur, Oriens & Occidens maximis exagitati malis, etiam alienigenis fidem fecere, dum Imperium Orientale dira diu afflictatum est fame, Occidentale vero hoc ipso anno in Gallia nobilissimi est passium iacturam exercitus. Sed longe lugubrius atque funestius illud accessit, dum ad finem anni huius clarissima omnium ciuitas, Romanæ vrbis æmula, & licet tandem illi subdita, splendoris tamen gloria cedere nescia, Carthago, inquam, à Wandalis capta est. Sub huius quidem anni Consulibus ea potitos esse Wandalos tum sanctus Prosper *g*, tum Marcellinus *h* affirmant: factum id hoc anno, decimo Kalend. Nouemb. ipse Marcellinus tradit, sed decimoquarto, Prosper, cum ait: *Aëtio rebus, quæ in Galliis componebantur, intento, Genserico*, de cuius amicitia nihil metuebatur, decimoquarto Kalend. Nouemb. Carthaginem dolo pacis inuadit; omnesque opes eius, excruciatis diuerso tormentorum genere ciuibus, in ius suum vertit. Nec ab ecclesiarum spoliatione abstinens, quas & sacris vasibus exinanitas, & sacerdotum administratione priuatas, non iam diuinis cultui locas, sed suorum insitæ esse habitaculis. In vniuersam captiui populi ordinem sæuit, sed præcipuè nobilitati & religioni infensus: vt non discerneretur, hominibus ne magis an Deo bellum intulisset.* hæc Prosper. Et Isidorus his addit *i*: *Genserico sacramenti religione violata, Carthaginem peruadit, Siciliam depræ[dat]ur, Panormum obsidet, Arianam pestilentiam per totam Africam intromittit, sacerdotes Ecclesiæ expellit, martyres plurimos efficit.* sic ipse summatim relegens omnia à perfido barbaro his temporibus perpetrata.

CARTHAGO CAPTA A GENSERICO.

g *Prosp. in Chron.*
h *Marcell. in Chron.*
* Genericus

i *Isid. hist. Vand.*

XX. Sed cur Deus dedi Wandalis eam ciuitatem permiserit, ex Saluiano viro sanctissimo accipe, qui hoc ipso tempore, nec ob aliam causam, quam vt diuinam erga homines prouidentiam & iustum eius iudicia monstret, eiusmodi scribendi argumentum arripuit. Ipse igitur, cur tradi Wandalis Africam & Carthaginem ab illis opi permissum à Deo esset, demonstrans, præter illa, quæ de totius Africæ sceleribus exundatibus scribit, de ipsa ciuitate Carthagine ista habet *k*: *Nec discurram per loca singula, aut cunctas discutiam ciuitates, ne studiosè videar quærere aut inuestigare, quæ dicam: vna tantum vniuersarum illic vrbium principe & quasi matre contenta sum: illa scilicet Romanis arcibus semper æmula, armis quondam & fortitudine, post splendore & dignitate, Carthaginem dico vrbi Romanæ maximè aduersariam, & in Africano orbe quasi Romam: quæ mihi ideo in exemplum ac testimonium sola sufficit, quia vniuersa penitus, quibus in toto mundo disciplina Reipublicæ vel procuratur, vel regitur, in se habuit. Illic enim omnium officiorum publicorum instrumenta, illic artium liberalium schola, illic philosophorum officinæ, cuncta denique vel linguarum gymnasia, vel morum: illic quoq; etiam copiæ militares, & regentem militiam potestates: illis honor Proconsularis, illic quotidianus iudex & rector, quantum ad nomen quidem Proconsul, sed quantum ad potentiam Consul: illic quæque omnes rerum dispensatores, & discrepantes inter se tam gradu quam vocabulo dignitates, omnium (vt ita dicam) plateasum ac compitorum procuratores, cuncta fermè loca vrbis & membra populi gubernantes. Hæ ergo tantum contenti summa ad exemplum & testimonium cæterarum: vt intelligamus scilicet, quales illæ fuerint ciuitates, quas minores habuerunt probi officij procuratores; cum videamus, qualis extiterit, vbi summi semper fuere rectores.*

k *Salvian. de vero iudic. & prou. Dei l. 7.*

CARTHAGINENSIVM AMPLITVDO.

XXI. *Quo loco propè est, vt pœniteat me professionis meæ, id est, quod superius spopondi, cunctu propè Afrorum criminibus prætermissis, de impuritatibus præcipuè ac blasphemiis eorum me esse dicturum. Video enim quasi scaturientem vitiis ciuitatem: video vrbem omnium iniquitatum genere feruentem, plenam quidem turbis, sed magis turpitudinibus plenam diuitijs, sed magis vitijs, vinctes se inuicem homines nequitiæ flagitiorum suorum, alios rapacitate, alios impuritate certantes, alios vino languidos, alios cruditate distentos, hos sertis redimitos, illos vnguentis oblitos, cunctos vario luxus marcore perditos, sed penè omnes vna errorum inorte prostratos, nec omnes violentia temulentos, sed omnes peccatis ebrios. Populos putares non sani flatus, non sui sensus, non omnino incolumes, non gradu, quasi more Bacchantium crapula cæterum atim insenientes.*

CARTHAGINENSIVM VITIA.

XXII. *Iam vero illud eiusmodi, aut quam graue, genere quidem dispar, sed iniquitate non dispar, nisi forte in hoc dispar, quia maius: proscriptiones dico orphanorum, viduarum afflictiones, pauperum cruces; qui ingemiscentes quotidie ad Deum, finem malorum imprecantes, & quod grauissimum est, interdum vi nimiæ amaritudinis etiam aduentum hostium postulantes, aliquando à Deo impetra-*

c *Saluian. de vero iudic. l. 6.*

f *Euag. l. 1. c. 19 in fin.*

IMPVDICITIA CARTHAGINENSIVM.

runt, vt euersionem tandem à barbaris in commune tolerarent, quam soli ante è Romanis toleruerant. Sed esto, hæc omnia prætermittantur, quia & in toto fermè aguntur orbe Romano, & spopondi me de his malis nec pauca dicturum. Quid ergo impudicitia atque impuritas, de qua loquor, numquid ad euersionem Afrorum sola sufficeret? Quæ enim fuit pars ciuitatis non plena sordibus? qua intra vrbem platea aut semita non lupanar? adeo penè omnia compita, omnes vias quasi fouea libidinum intercidebant, aut quasi retia protexerant, vt etiam qui ab hac re penitus abhorrerent, tamen vitare vix possent. Latronum quodammodo excubias videres commeantium viatorum spolia captantes; qui insidiarum frequentium densitate ita omnes admodum calles, omnes anfractus ac diuerticula sepissent, vt nullus ferme tam cautus esset, qui non in aliquos insidiarum laqueos incurreret, etiam qui se de plurimis expedisset. Fatebantur (vt ita dixerim) cunctæ verbis illius ciues cæno libidinis, spurcum sibimetipsis mittue impudicitiæ nidorem inhalantes: sed horrori tamen eis horrida ista non erant, quia idem omnes horror infecerat: vnam enim illis putes fuisse libidinum fornicationumque sentinam, cœnum quasi ex omni platearum & cloacarum labe collectum.

XXIII. Et quæ illic spes esse poterat, vbi præter id, quod in templo Dei erat, nihil videri penitus, nisi sordidum licebat? Quamquam quid dicam in Dei templo? hoc quippe totum ad sacerdotes tantum & leuitas pertinet; quos non discutio, quia Domini mei ministerio reuerentiam seruo; & quos ita solos puros arbitror fuisse in altario sicut pereuntibus Sodomis, solum Lot fuisse in monte legimus. a Cæterum quantum ad plebem pertinet, quis in illo numero tam innumero castus fuit? castum dico? quis non fornicarius, non adulter? & hoc sine cessatione, sine termino. Rursus clamitem itaque necesse est. Quæ spes in illa populo esse poterat, vbi cum vnus interdum adulter plebem Ecclesiasticam polluat, ibi inter tot millia, si diligentissimè quæreres, castum vel in Ecclesia reperire vix posses? Plus multo dicam: vtinam hæc essent sola, quæ diximus, & contenta illic virorum impuritas fuisset solis sordidarum mulierum fornicationibus inquinari. illud grauius & sceleslius, quod illa, de quibus beatus Apostolus Paulus b cum summa animi lamentatione conqueritur, in Afris penè omnia fuerunt; scilicet quia masculi, relicto naturali vsu fœminæ, exercentes, &c rursum vero:

a Gen. 19.

b Rom. 1.

XXIV. sed fortè (inquit) id vel occultum, quod loquimur, erat; & saltem hoc prouidebant procuratores, ne publica passim disciplinæ oculos ciuitatis scelera propalata pollucrent. quod si factum vtique fuisset, quamuis multo extitissent opere ipso sordida, non omnes tamen fuerant visu atque animo sordidati. Et solet res flagitiosa, quando agitur occulte, fidem facinoris non mereri: supra autem omnem monstruosi piaculi execrationem est, scelus summum admittere, & pudorem sceleris non habere. Quid, rogo, fieri illic prodigiosius potuit? in vrbe Christiana, in vrbe Ecclesiastica, quam quondam doctrinis suis Apostoli instituerant, quam passionibus suis martyres coronarant, viri in semetipsos fœminas profitebantur, & hoc sine pudoris vmbraculo, sine vllo verecundiæ amictu: ac quasi parum piaculum esset, si malo illo malorum tantum inquinarentur auctores, per publicam sceleris professionem fiebat etiam scelus integræ ciuitatis. Videbat quippe hæc vniuersa ciuitas, & patiebatur: videbant iudices, & acquiescebant: populus videbat, & plaudebat. ac sic diffuso per totam vrbem dedecoris sceleriique consortio, etsi commune hoc omnibus non faciebat actus, commune omnibus faciebat assensus. hæc & alia Saluianus, pluribus inuectus in illos, qui habitu incederent muliebri, vestesque velis ac picta facie fœminas penitus imitantes, res perpetrarent obscœnas, quibus turpissimè fœdarentur. Ac post multa:

XXV. c Saluian. de gouern. Dei. l. 8. CARTHAGINENSES IDOLOLATRÆ. Sed c quia de impuritate Afrorum iam multa diximus, nunc de blasphemiis saltem pauca dicamus. Professa enim illic iugiter plurimorum Paganitas fuit: habebant quippe intra muros patrios intestinum scelus, Cælestem illum scilicet, Afrorum dæmonem dico: cui ideo (vt reor) veteres Pagani tam speciosæ appellationis titulum dederunt, vt quia in eo non erat numen, vel nomen aliquod esset, & quia non habebat aliquam ex potestate virtutem, haberet saltem ex vocabulo dignitatem. Quis ergo illi idolo non initiatus? quis non à stirpe ipsa, forsitan etiam a natiuitate deuotus? Nec loquor de hominibus sicut vita, ita etiam professione ac vocabulo Paganis, & qui sicut profani erant errore, sic nomine: tolerabilior quippe est & minus nefaria Gentilitas in hominibus professionis suæ. Illud pernitiosius ac sceleslius, quod multi eorum, qui professionem Christo dicauerant, mente idolis seruiebant. Quis enim non eorum, qui Christiani appellantur, Cælestem illum aut post Christum adorauit, aut (quod peius est) multo ante, quam Christum? Quis non dæmoniacorum sacrificiorum vndore plenus diuinæ domus limen intrauit, & cum factione ipsorum dæmonum Christi altare conscendit; vt non tam immanis criminis fuisset, ad templum Domini non venire, quam sic venire? & inferius:

XXVI. At, inquis, non omnes ista faciebant, sed potentissimi quique ac sublimissimi. Acquiescamus hoc ita esse: sed cum ditissimæ quæque ac potentissimæ domus turbain faciant ciuitatis; vides perpaucorum potentium sacrilega superstitione vrbem cunctam fuisse pollutam. Nemini autem dubium est, omnes dominorum familias aut similes esse dominis, aut deteriores, quamuis hoc visitatius, vt deteriores, &c. Porro eo immanius horum sacrilegium & impietas existimari debuit, quod post tot S. Aurelij Episcopi Carthaginensis (quæ vidimus ac recensuimus) studia exhibita in demolitione idoli atque profani eius delubri, post tot adhibita à Proconsulibus & Tribunis ad hoc ipsum officia, post tot leges Imperatorum atque rescripta aduersus idololatras in Africa data, post denique tot Carthagine ab eodem S. Episcopo, & aliis collegis celebrata Concilia ad ab legandam penitus impietatem & prauos mores, additis concionibus, vel secretis admonitionibus sanctorum virorum: a huc tamen videret apud potentes adeo immane cum impunitate delictum. CARTHAGINENSES INCORRIGIBILES.

XXVII. Accessit vero ad Carthaginensium sacrilegiorum culmen odium aduersus sanctos viros, per quos ad meliorem frugem vel precibus, vel moribus & exemplis potuissent aliquando restitui. Nam idem Saluianus, qui hæc cuncta, vepote ibi versatus, satis semperque perspecta habuit, ad omnia superius dicta ista vltimo loco subdit d: Essa (inquit) illa, qua diximus de contagio idolatriæ ad potentissimos quosque ac nobilissimos pertinuerunt: Numquid illa leuiora, quæ nobilibus ignobilibusq; communia? odia scilicet atq; execrationes sanctorum omnium dico. sacrilegq; quippe genus est, Dei odisse cultores. & post nonnulla de immanitate sceleris inculcata: Ita igitur (subdit) & in monachis, id est, sanctis Dei, Afrorum probatur odium, quia irridebant scilicet, quia maledicebant, quia insectabantur, quia detestabantur, quia omnia in illos penè fecerunt, quæ in Saluatorem nostrum Iudæorum impietas fecit. & post alia ad rei demonstrationem allata, exempli causa ista subiecit: Non sine causa itaq; illud fuit, quod intra Africæ ciuitates, & maxime intra Carthaginem ueros pallio atum & pallidum, & recisis comarum fluentium iubu ad cutem tonsum videre tam infelix ille populus, quam infidelis sine conuicio atq; execratione vix poterat. d Saluian. de gouern. Dei. l. 8. MONACHI LVDIBRIO HABITI.

XXVIII. Et si quando aliquis Dei seruus aut de Ægyptiorum cœnobiis, aut de sacris Hierosolymorum locis, aut de sanctis eremi venerandusque secretis ad vrbem illam officio diuini operis accesserat, simul vt is populo apparuit; contumelias, sacrilegia & maledictiones excepit: nec solum hoc, sed improbissimis flagitiosorum hominum cachinnis, & detestantibus ridentium fibilis, quasi tatus eis adebantur: verè vt si quis ea insciis rerum fieri videret, non aliquem hominem ludificari, sed nouum inauditumque monstrum abigi atque exterminari arbitraretur. Ecce Afrorum & præcipuè Carthaginensium fidem. & ad finem: Et miramur, si nunc barbaros illi perserunt: cum videamus, quod sancti viri in illis barbaros pertulerunt. Iustus ergo est Dominus & rectum iudicium suum, &c. ista quidem Saluianus. CARTHAGINENSIVM IMPOENITENTIA.

Quibus omnibus & eam adiice considerationem, qua (quod deterrimum omnium scelus videri potest) contemptus pœnitentiæ declaratur.

Etenim cum ante decennium Wandali inuaserint Africam, atque munitis locis omnibus potiti fuerint, cumque Romani exercitus ab eisdem iterum fuerint superati, sub Bonifacio duce primum, postea vero sub Aspare & Basilisco fusis simul Orientalibus atque Occidentalibus copiis; sola ipsa Carthago vndiq; vallata hostibus, & obsessa periculis, non est exterrita, & timore correpta ad pœnitentiam, qua Dei indignationem anteuertere valuissent; quam potius, addentes peccata peccatis, ab inuito licet, extorquere, atque retardante nimis accelerare velle, Carthaginenses videri poterant. vt planè secundum illud Hieremiæ e acciderit illis: Percussisti eos, & non doluerunt: attrusisti eos, & renuerunt accipere disciplinam: induraverunt faciem suam supra petram, & noluerunt reuerti. Ego autem dixi: Forsitan pauperes sunt & stulti ignorantes viam Domini & iudicium Dei e Hier. 5.

sui. Ibo igitur ad Optimates, & loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam Domini & iudicium Dei sui. Et ecce magis his simul confregerunt iugum, ruperunt vincula. Idcirco percussit eos leo de silua. nam præter illa, quæ dicta sunt, hæc tursum accipe de Carthaginensibus à Saluiano *a*: *Circumsonabant armis muros Carthaginis populi barbarorum, & Ecclesia Carthaginensis insaniebat in Circis, luxuriabat in theatris, alij foris insultabantur, alij intus fornicabantur: pars plebis erat foris captiua hostium, pars intus captiua vitiorum.* & paulo post: *Fragor (vt ita dixerim) extra muros & intra muros præliorum & ludicrorum confundebatur; vox morientium, vox que bacchantium; ac vix discerni forsitan poterat plebis eiulatio, quæ cadebat in bello, & sonus populi, qui clamabat in Circo. Et cum hæc omnia fierent, quid aliud talis populus agebat, nisi vt cum eum Deus perdere adhuc forsitan nollet, tamen ipse exigeret, vt periret?* hæc Saluianus. Hæc audiamus Victorem, quid de acerbissimo persecutore scribat, postquam Carthaginem cepit:

XXX. *a Salu. de gubernat. Dei. lib. 6.*

Post has (inquit *b*) *truces impietates insania, ipsam vrbem maximam Carthaginensem Genserico* tenuit & intrauit, & antiquam illam ingenuam ac nobilem libertatem in seruitutem redegit. Nam & Senatorum vrbis non parnam multitudinem captiuauit. Deinde proponit decretum, vt vnusquisque auri, argenti, gemmarum, vestimentorumq; pretiosorum quodcumq; haberet, offeret: & ita breui auitas atque paternas opes tali industria absstulit rapax.* Ita potitus primaria vrbe totius Africæ, inter se & exercitum omnes partitus est prouincias, eo modo videlicet, quo idem Victor narrat his verbis: *Disponens quoque singulas quasq; prouincias, sibi Bizacenam Abaritanam*, Getuliam, & partem Numidiæ reseruauit: exercitui vero Zeugitanam vel Proconsularem funiculo hereditatis diuisit.* hæc de expilatione & diuisione bonorum Victor: quid autem in personas Ecclesiasticas & nobiles laicos admissum sit, ita subdit: *Præterea præcipere nequaquam cunctatus est, vt Episcopos atque laicos nobiles de suis Ecclesiis & sedibus nudis penitus essugaret. Quod si (optione proposita) exire tardarent, serui perpetui remanerent: quod etiam in plurimis factum est. Multos enim Episcopos & laicos, claros atque honoratos viros, seruos esse nominus VVandalorum.*

b Victor de persec. Vuand. lib. 1.
* Genserico.
* Abdutitanam.

XXXI. *c Procop. de bello Vuandal. lib. 2.*
* Honorio

Tum vero mentor at e vrbis Episcopum. id est. Carthaginis, Deo & hominibus manifestum, nomine Quoduultdeum, & maximam turbam clericorum, nauibus fractis impositam nudos atq; expoliatos expelli præcepit: quos Dominus miseratione bonitatis suæ prospera nauigatione Neapolim Campaniæ perducere dignatus est ciuitatem. Sanctorum autem atque honoratorum multitudinem primo exilio crudeli contriuit, postea transmarina in parte proiecit. Pulso autem Episcopo (vt præfatis sumus) cum clero venerabili, illico Ecclesiam nomine Restitutam, in qua semper Episcopi conuenebant, sua religioni mancipat, atque vniuersas, quæ intra muros fuerant ciuitatis, cum suis diuitiis absstulit. Sed & superius: *Basilicam* (inquit) *maiorem, vbi corpora sanctarum martyrum Perpetuæ & Felicitatis sepultura sunt, Celerinæ, atque Scillitanorum, & alias, quas non destruxerunt, sua religioni licentia tyrannica mancipauerunt.* & post nonnulla: *Sed etiam quæ foras muros erant Ecclesiæ, quascunque voluit, occupauit, & præcipue duas egregias & amplas S. martyris Cypriani, vnam, vbi sanguinem fudit, aliam, vbi eius sepultum est corpus, qui locus, Mappalia, vocitatur:* item ad Decimum dicta, prima vero ad Sextum nuncupata, quod totidem distarent ab vrbe lapidibus, de quibus superius, vbi actum est de S. Cypriani martyrio.

XXXII. *d Victor de persec. Vuand. lib. 1.*

At quid tunc acciderit, cum Wandali proximam ciuitati Cypriani memoriam ad littus positam inuaserunt, Procopius ita narrat *c*: *Hoc itaque templum Vuandali, imperante Valentiniano*, pulsis Christianis, ac sacerdotibus multa ignominia è sede sua tenuerunt, ipsius cura Arianis delegata. Quamobrem Afris maximo dolore perculsis, ac animis pendentibus, dicunt, Cyprianum in somnis apparuisse, & bono animo Christianos huius rei gratia esse iussisse, sese breui tempore vltorem futurum pollicendo. Vbi res in vulgus prodiit, Afri omnes expectabant vltionem hanc in Vuandalos; nec propterea vnde hæc procedere possent, conicere vllo modo poterant, &c.* hæc Procopius, vbi agit de Iustiniano Imp. post annos centum Africam recipiente, & Wandalos ad nihilum redigente. Sed subdit dictis nuper Victor;

Quis vero sustineat, ac possit sine lacrymis recordari, illum præcipere nostrorum corpora defunctorum sine solemnitate hymnorum cum silentio ad sepulturam perduci? Vides ex his, quanti religiosam funeralem pompam æstimare consueuerint Christiani, dum ea caruisse, inter omnium luctuosissima, quæ illis temporibus accidere potuissent, adnumerat. Sed pergit: *Addidit ad hæc, vt & pars clericorum, quæ remanserat, pænali exilio eruderetur.* quæ autem his subdit, sequenti potius anno facta esse videntur; nos pro ratione temporis reddemus singula suis locis.

XXXIII.

Sed quid Wandali in eas, quæ adhuc Carthagine erant (vt ex Saluiano vidimus) reliquiæ idololatriæ? Vtique ipsi vna fermè præstiterunt die, quæ nec plurimis annis, ex quo Christiani cœperant imperare, pluribus licet legibus pertentarint, perficere Imperatores vllatenus valuerunt: Vnde opus fuerit, iratum Deum gentem barbaram ex remotis Orbis finibus ad hæc præstanda in Africam conuocare, qui ne vestigium quidem ibi reliquere Gentilitiæ impietatis. Eter im quod ad Carthaginem spectat, ait Victor *d*: *Carthagineo dignam theatro eadem Memoria, & viam, quam Cælestis vocabant, funditus deleuerunt.* eadem quoq; Prosper e habet de via Cælest.: *quam* (inquit) *sine memoria sui nunc Vuandalica manus euertit.*

XXXIV. *e Prosper de promiss. part. 3. c. 38.*

Porro illud in primis magnoperè obseruandum, persecutionem hanc in Ecclesiam Africanam à Wandalis Arianis illatam, Catholicos tantummodo pertigisse, Donatistas vero vel ad eos turpiter defecisse, aut persequendo Catholicos, eisdem Wandalis se coniunxisse; memores quidem, maiores suos sub Constantio Imper. fœdus cum Arianis aduersus Catholicos iniisse, ac proinde non vt hostes, sed vt socios eos excepisse: quippe qui eisdem in anabaptismi symbolo cum, ex dispari tamen causa, tingerentur impietate. Quidnam enim cunctati sunt sese coniungere Wandalis, quos aduersus Catholicos etiam in Orientem ad Apostatam Imperatorem legatos misisse meminimus? Ita qui se Catholicis, quasi pollutis, iungere despexerunt, & quam sæpissimè moniti resilierunt; modo Arianis dedere manus, mutuoq; fœdera inierunt, sibi ipsis pœnas illas infligentes, quas sua ipsorum scelera exigebat, dum in profundiorem sese foueam coniecerunt. Iunctos quidem fuisse Donatistas Wandalis, ea, quæ Victor *f* in fine operis habet de Nicasio Donatista, satis significant. At de clade Carthaginensium hoc anno illata modo hactenus; reliqua vero pro temporis ratione reiicimus in sequentem annum. Sed iam ad Theodosium reuocemus orationem.

XXXV. *f Victor de pers. Vuand. l. 3. in fin.*

Qui hoc anno (vt vidimus) ad auertenda ingruentia mala aduersus Iudæos, hæreticos, atque Gentiles plenissimam edidit sanctionem; idem contra rapacitatem potentium pauperes opprimentium nouum dedit ad Florentium Præfectum Prætorio rescriptum *g*, quo vetuit, ne quis sine iudicis auctoritate alienis rebus regia vela suspenderet, vel titulum Imperatoris apponeret: sub nomine enim Imperatoris, quasi iusto titulo, potentioribus patebat via fortunas inuadendi alienas, diuersis prætensis causis, variisque coloribus compositis. Sed neque ob id extinctum hoc malum est: ad quod tollendum, laborandum fuit etiam sancto Gregorio Romano Pontifici, ita scribenti ad Constantinam Augustam *h*: *In Sicilia autem insula Stephanus quidam marinarum partium Chartularius tanta præiudicia, tantasq; oppressiones operari dicitur inuadendo loca singulorum, & sine dictione causarum per possessiones ac domos titulos ponendo, vt si velum Aclia singula, quæ ad me peruenerunt, dicere, magno volumine hæc explere non possim.* hæc ipse, qui irrepentem eiusmodi prauum vsum in Ecclesiasticos viros, continuo tollendum curauit, habita *i* Romæ Synodo. Porro illam putamus fuisse inter vela & titulos differentiam, quod in illis imago depicta erat Imperatoris, vt ex eodem Gregorio *k* apparet; in titulis vero nomen eiusdem inscriberetur. hinc illud Chrysologi *l*: *Sicut dominorum prædiorum super Iminibus affixi tituli proclamantur*, &c.*

XXXVI. *g Greg. l. 4. ep. 81. & sup. ep. 44. k Greg. epist. lib. 11. epist. 1. l Pet. Chrysol. ser. 134. de S. Stephano* * perlegantur.

Idem quoq; Augustus aduersus calumniatores Episcoporum edidit sanctionem *m*, qua & consultum voluit iuri-

DE NON AFFIGENDIS TITVLIS THEODOSII CONSTITVTIO. *h Greg. l. 4. epist. 33.*

i Greg. l. 4. ep. 81. & sup. ep. 44.

XXXVII. *m l. 21. C. de Ep. & Cl.*

bus Ec-

LENONES CONSTANTINOP. A FLORENTIO SVBLATI. G

a Nouel. de lenon. tit. 8 Theod.

bus Ecclesiasticorum, & cohibuit licentiam clericorum ac monachorum, qui absque litteris Episcopi, cui subiecti essent Constantinopolim accederent. Hæc quidem ad eundem Florentium Præfectum Prætorio, cuius incomparabilis probitas ab eodem Imperatore ad Cyrum a hoc eodem anno rescripto plurimum commendatur. Etenim cum lenones sæpe vetiti, pensitatione tamen quadam in ærarium conferenda, Constantinopoli turpe opus exercere permissi essent: ipse Florentius, vt eiusmodi turpitudinum face ciuitatem purgatam redderet, latifundium suum donauit, ex quo iidem redditus Reipubl. soluerentur. sic igitur bonorum suorum dispendio Constantinopolim lenonibus reddidit omnino liberam. quem quidem ita redemptum decorem vrbis vt conseruaret Theodosius Imperator, ad Cyrum (vt dictum est) aduersus eosdem rescriptum dedit, vbi de Florentio ista sunt verba: *Ac licet Florentius nos illud aduerteret execrari, etiam cessante vicaria oblatione vectigalis; tamen ne vllum ad erarium incommodum perueniret, propriam possessionem obtulit, ex cuius redditibus posset accedere, quod præditum pessimum genus consueuerat pensitare, &c.* Ad hunc item Florentium extat Theodoreti b epistola implorantis auxilium aduersus calumniantes hæreticos. Patronus hic quidem fuit Catholicæ fidei, pro qua tuenda adfuit ipsi Theodosio Imperatori in Concilio Constantinopolitano, in quo ipsius opera detectus est Eutyches latens hæresiarcha: sed & cum Imperatore Marciano præsto fuit sacrosancto œcumenico Concilio Chalcedonensi, vt eorumdem Conciliorum Acta significant, de quibus suis locis dicturi sumus.

IVRE LAVDATVR FLORENTIVS.

b Theod. epist. 89.

XXXVIII

Eluebat hoc quoque tempore inter Magistratus virtute præstantes Thalassius Præfectus Prætorio Illyrici, ad quem hoc ipso anno, iisdemque Consulibus extat eiusdem Theodosij Imper. rescriptum c. Porro eximiæ vir probitatis ergo Proclus Constantinopolitanus Episcopus cum Archiepiscopum creauit Ecclesiæ Cæsariensis in Cappadocia. rem gestam Socrates sub anni huius Consulibus ita narrat d: *Proclus eodem tempore, ad decimumseptimum Consulatum eiusdem Theodosij Imperatoris, rem plane admirabilem, & qualem negro veterum aliquando Episcoporum effecerat, aggressus est. Nam Firmo Episcopo Cæsareæ Cappadociæ mortuo, Cæsarienses Constantinopolim aduentant Episcopum quæsituri. At cum Proclus lustraret animo, quem ad eum Episcopatum designaret; sorte fortuna, die sabbatorum, dum aliquem designare conabatur, omnes Senatores, qui illum exspectarent, ad Ecclesiam accedunt: in quorum numero fuit Thalassius, qui gentium & ciuitatum Illyrici Præfecturam gerebat: cui partium versus Orientem administrandarum cura (vti fama est) Imperatoris iussu susceptura, Proclus manus imponit, & pro Præsulo Episcopum Cæsareæ creat. Atque in hunc modum Ecclesiæ status id temporis prosperum & felicem successum habuit.* hactenus Socrates. addit hæc Nicephorus e: *At ille* (Thalassius scilicet) *contra animi sui sententiam in Ecclesiæ gradum ascendit, eamque vitæ administrauit; cum quidem iam subitum factum Imperator agre ferret, mox tamen id sanctione sua comprobaret,* hæc ipse.

c Nouel. Theod. tit. 6

d Socr. l. 7. c. 36.

e Niceph. l. 14. c. 42.

XXXIX. SOZOMENI ET SOCRATIS HISTORIÆ FINIS.

Porro ista scribens Socrates, huius anni Consulibus suæ finem imponit historiæ, sicut & Sozomenus, qui (vt ipse in præfatione testatur) ad eumdem decimumseptimum Consulatum Theodosij suam pariter historiæ scriptionem perduxit: qui licet Nouatiani essent, & in iis, quę ad ipsorum dogmata spectant, priuato studio plura mentiti esse reperiantur, dum præsertim falsa miracula suis tribuunt Nouatianis: tamen maioris fidei apud Gelasium Romanum Pontificem hos fuisse, quam Eusebium Cæsariensem, inde possumus existimare, quod Eusebij historiam reiicit inter apocrypha, Socratis vero & Sozomeni nequaquam. Verum non ob res gestas ab Eusebio narratas, sed ob sparsos in eis ab eo olim Arianismos, ea censura certum est Eusebij historiam esse notatam; cum tamen Nouatiani diuinitatis filij Dei essent (vt vidimus) constantissimi defensores, atque ob eam causam diutius ab Imperatoribus & Episcopis tolerati. Nec est, quod quis calumniose agens, arguat esse reiicienda, quæ producuntur ab hæreticis fuisse narrata. Etenim qui his respondeat vnus, cui nemo ob auctoritatem atque doctrinam refragari possit, Gelasius in medium prodat: ipse enim in tomo de vinculo anathematis ista habet: *Numquidnam in ipsorum hæreticorum libris non multa, quæ ad veritatem pertineant, leguntur? Numquidnam veritas refutanda est, quia illorum libri, vbi prauitas inest, refutantur? Aut ideo praui libri suscipiendi sunt eorum, quia veritas, quæ illis inserta est, non negatur? Ait Apostolus: Omnia probate, quod bonum est, tenete, &c.* Id ipsum etiam ex sententia Cyrilli Episcopi Alexandrini paulo ante est demonstratum.

XL

Nec vero alium huic contrarium sensum sanctus Gregorius habuit: non enim Pontifex Pontifici, & Gelasio sanctus Gregorius est aduersatus, dum Sozomeni historiam visus est improbasse, cum ad Eulogium Alexandrinum Episcopum scribens hæc ait f: *Sed ipsam quoque Sozomeni historiam sedes Apostolica recipere recusat: quoniam multa mentitur, & Theodorum Mopsuestiæ nimium laudat, & vsque ad diem obitus sui magnum doctorem fuisse perhibet. Restat ergo, vt si quis illam historiam recipit, Synodo pia memoriæ Iustiniani temporibus de tribus capitulis factæ contradicat. Qui ergo huic contraria dicere non valet, illam historiam necesse est vt repellat.* hæc Gregorius. Sed quo sensu accipienda ista sint, nemo non videt, qui rem, de qua agitur, probe considerat: nimirum non recipi ab Ecclesia Romana Sozomenū Theodori Mopsuesteni laudatorem: quem qui recipiat, Quintæ Synodo, in qua ille damnatur, refragari se sentiat: In reliquis autem quæ vera dixit, quomodo potuit ab Ecclesia Romana non recipi? etenim Anastasius Bibliothecarius de eadem Sozomeni historia hæc habet in præfatione Miscellæ: *Verum quia quosdam horum mentitos in quibusdam fuisse, & quædam prætermisisse probatur, quemadmodum & sanctus Papa Gregorius de Sozomeno apertissime scribit: obsecro, mendacia eorum veris approbationibus arguas, & quæ omiserunt, nihilominus suppleas.* Vides igitur clarissimum eruditione virum Anastasium non prouocare Sozomenum, sed purgari ea & augeri desiderare; quæ ipsa (vt sæpe vidisti, lector) nos pro viribus præstare conati sumus. Sed alibi in Notis g ad Romanum Martyrologium redarguimus Melchiorem Canum h, qui Magnum Gregorium audacter nimis historiarum ignorantiæ fugillauit, dum quæ apud Theodoretum de laude Theodori Mopsuesteni reperiuntur, Sozomeno Gregorium tribuisse, rem ignorans ipse putauit. Non attendit censor iste, desiderari duos Sozomeni libros, in quibus de Theodoro illo tractabatur historia.

f Greg. lib. 6. epist. QVOMODO ACCIPIENDA SENTENTIA GREGOR. DAMNANTIS HISTORIAM SOZOMENI.

DE SOZOMENI HISTORIA.

g In Rom. Martyr. die 15. Dec.

h Melch. Can. lib. Theolog. lib. 2. c. 8.

DEFENDITVR S. GREGORIVS.

XLI

Cæterum quod ad eandem Sozomeni historiam pertinet, maioris illa æstimationis apud Photium fuit, quam Socratis: sed nobis certe commodior Socratis historia cecidit, qua per Consules more maiorum tempora distinguuntur. Qui hos Græcos auctores primus tradidit Latinitati, fuit Epiphanius vir doctissimus, idque à Cassiodoro impulsus, qui hæc testatur his verbis i. *Post Eusebij vero historiam apud Græcos Socrates, Sozomenus, & Theodoretus sequentia conscripserunt: quos a vero Epiphanio disertissimo in vno corpore, Deo auxiliante, transferri curaui: ne insultet habere se facunda Græcia necessarium, quod nobis inducet esse subtractum.* hæc ipse, qui ex iisdem Tripartitam compaginauit. Sed iam quæ anni huius sunt reliqua, prosequamur.

i Cassiod. in fine divin. lect. c. 17.

XLII. SYNODVS CONSTANTINOPOL.

Contigit his Procli Cōstantinopolitani Episcopi temporibus celebrem Synodum cogi Constantinopoli, cum illic Dioscorus Alexandrinæ Ecclesiæ diaconus ageret Apocrisiarium. Hic enim veteres exuscitans controuersias, huius celebrandi Episcoporum conuentus dedit occasionem, nempe de iure diœceseos mouens quæstionem, cum instaret esse Episcopi Alexandrini præsidere omnibus Orientis Ecclesiis, vtpote qui primus esse sciretur in Ecclesia Catholica post Pontificem Roman. Antistes. Refragatus est huic potissimum Episcopus Antiochenus, negans ex canonum Nicæni & Constantinopolitani Conciliorum præscripto debere se subiici Præsuli Ecclesiæ Alexandrinæ, cum ex dictis Conciliis fuerint penitus distinctæ diœceses. Porro Synodo congregata, & causa quam

exactissi-

exactissimè ventilata, ea fuit sanctorum Patrum sententia, vt seruarentur, quæ in dictis sacrosanctis Conciliis Nicæno & Constantinopolitano statuta essent. Cum vero Theodoretus Cyri Episcopus acerrimus defensor insurrexisset pro Ecclesiæ Antiochenæ iuribus: hinc factum est (vt ipse testatur) vt Dioscorus ex hoc tempore eum gratiæ odio fuerit prosecutus, quod numquam deposuit, sed maioribus in dies fouit augmentis. Narrat hæc quidem omnia ipse Theodoretus in epistola ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum postea data, in qua post alia hæc leguntur a:

XLIII. DISTINCTVE DIOECESES OMNIVM ECCLESIÆ.

a Theodoret. epist 86.

In illa enim regia vrbe (Constantinopoli scilicet) *cum conuenissent beati Patres* in Synodo œcumenica sub Theodosio Maiori, *consona iis, quæ in Nicæa statuta sunt à sanctis Patribus ibi congregatis, statuerunt, & diœceses distinxerunt, & vnicuique diœcesi, quæ ipsi conuenichant, tribuerunt, expresse prohibentes, vt ex alia diœcesi aliam nullo pacto aliquis inuaderet, sed Alexandriæ Episcopus ea, quæ ad Ægyptum pertinent, tantummodo gubernaret, & vnaquæque diœcesis res proprias & quæ ad eam spectant. Hic vero istis definitionibus stare minimè vult, sed B. Marci sedem sursum & deorsum agitat; præsertim cum aperte nouerit, quod Antiochensium magna ciuitas magni illius Petri thronum obtinet, qui beati Marci magister fuit, & Apostolorum chori primus & princeps. Nos vero throni quidem celsitudinem agnoscimus, ac nos ipsos nouimus & metimur: Apostolorum humilitatem & mansuetudinem à maioribus didicimus. Tuam autem pietatem obsecramus, vt sanctos canones conculcatos minimè negligas, & pro diuina fide prompto pugnes animo: in hanc enim habemus spem salutis, & per hanc misericordiam consequi expectamus. Ne vero etiam hæc tua pietas ignoret: scito Domine, quod ex eo tempore Dioscorus capit nos odio prosequi, quo in Synodis apud vos habitis tempore Proculi beatæ memoriæ vobiscum idem statuimus, sanctorum Patrum canones secuti: de qua re semel atq; iterum conquestus est, quod iura Antiochensium & Alexandrinorum Ecclesia (vt ait) nos prodiderimus. Horum memor, & opportunitatem nactus (vt arbitratus est) odium & simultatē manifestauit.* hæc Theodoretus de Dioscoro, & eius studiis hoc tempore cum degeret Constantinopoli; qui postea Alexandrinus creatus Episcopus, omne, quod conceperat, odium in ipsum egessit, vt dictis litteris ad Flavianum Theodoretus ipse queritur. Sed de reliquis, quæ ad Dioscorum pertinent, suis inferius locis agendum erit. Quid præterea in hac Synodo gestum sit, nihil inuenimus.

XLIV. CONCILIVM REGIENSE.

Sub huius quoque anni Consulibus celebrata reperitur Synodus Regiensis decimosexto Kal. Decembris, non quidem Regij Lepidi, sed Regij Galliarum in prouincia Narbonensi. Etenim quid opus fuit Regij in Æmilia prouincia cognosci causam Episcopi Ebredunensis? Fuisse autem Regiensem, seu Regensem, vel (vt alij dixere) Regionēsem Episcopatum in Gallia Narbonēsi sub Aquensi metropoli, Indices Vaticani demonstrant. Collectam quidem eam fuisse Synodum ex Episcopis Galliæ Narbonēsis, tum ex eo, qui primo loco in ea positus habetur, Hilarius Episcopus Narbonensis, qui & præfuit Synodo, tum ex collegis ibidem nominatis ipsi subiectis Episcopis, scies: quod eosdem fermè omnes reperies nominatos in Concilio Arausicano post annum sequentem itidem in Gallia Narbonensi sub Consulatu Cyri celebrato. Ebredunum autem fuisse sub Viennensi metropoli, subscriptiones Episcoporum Concilij Epaunensis demonstrant. Tu vero consule, quæ in Nicolaniana editione huic Concilio præfixa sunt; quibus accuratè elucubratis, haud inuiti subscribimus, addentes Sidonij Apollinaris verba b in Epistola ad Patientem Episcopum Lugdunensem, dum populos eius prouinciæ recenset: *Quantas* (inquit) *tibi gratias Arelatenses, Regenses, Auenniocus, Arausionensis quoq; & Albensis, Valentinus, & Tricastina vrbis professor exoluant?* Præter ea autem, quę de ordinatione perperam facta Episcopi Ebredunensis in hac tractata sunt Synodo, de illis etiam actum Episcopis, qui ex hæresi, vel schismate ad Ecclesiam redirent; qui quo loco habendi essent, Patres matura consultatione dehinc erunt: egerunt & de exequiis defunctorum Episcoporum.

b Sidon. l. 6. epist 9in.

XLV.

Accidit enim, vt cum his temporibus nonnulli Episcopi, qui sectati essent Pelagium, ad Ecclesiam se redire pœnitentes simularent: iis omnem recipiendi sedem spem ademerint iidem Patres, qui ipsi Concilio Regiensi interfuerunt: vt hoc experimento probantes, qui vere pœnitèrent, vel fictè. Quinetiam haud facilè eos ad communionem Catholicam, nedum ad sedem esse accipiendos, exemplum docet Sixti Rom. Pont. de Iuliano Episcopo Pelagiano. Sub huius enim anni Consulibus de Iuliano ipso famosissimo Pelagiano hæc habet S. Prosper in Chronico: *Hac tempestate Iulianus Atellanensis ianitantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi Episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi, correctionis spem præferens, molitus in communionem Ecclesiæ irrepere: sed iis insidiis Sixtus Papa diaconi Leonis hortatu vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit; & ita omnes Catholicos defectione fallacis bestiæ gaudere fecit, quasi tunc primum super bissum. am hæresim Apostolicus gladius detruncasset.* hæc Prosper.

IVLIANVS PELAGIANVS NON ADMITTITVR IN ECCLESIAM.

XLVI.

Quibus planè vides, lector, magna laude reiicere Rom. Ecclesiam hæreticos illos, de quibus est suspicio, non ex corde, sed callidè subripere conari Catholicam communicationem, vt temporale commodum assequantur. Id quidem Sixtus consilio Leonis diaconi, qui ei sequenti anno in Episcopatu successit, & præ excellentia meritorum atque doctrinæ Magni cognomentum adeptus est. De ipso autem Sixto in eamdem sententiam idem Prosper agens aduersus Collatorem, sic ait c: *Hæc sit pars huic reseruata pastori; & vt illi prædecessores eius Innocentius, Zosimus, Bonifacius, Celestinus lupos abegere manifestos, ita hic depellat occultos.* hæc ipse. Porro quem hic Atellanensem Iulianum nominat Prosper, eundem fuisse Iulianum antea Capuanum Episcopum, qui aduersus S. Augustinum tot tantaq; scripserat, intelligi potest: Atellanēsem vero, non Capuanum ab eo scias nominatum, quod non amplius illius Ecclesiæ Episcopus esset, quem (vt in eodem Leone Papa dicemus inferius) ab ipso Pontifice idem Prosper d coërcitum tradit.

c Prosp. ad iur. Collat. in fin.

d Prosp. de prad. c 7.

IESV CHRISTI
Annus 440.

SIXTI PAP. Annus 8. THEODOSII 33. VALENTIN. 16. IMPP.

I. SIXTI PAPÆ OBITVS, ET EIDIS TEMPVS.

QVADRINGENTESIMO quadragesimo Christi anno, Conss. Valentiniano quintum & Anatolio, Sixtus Rom. Pontifex ex hac vita decedit quinto Kalend. Aprilis, cum sedisset annos octo, minus diebus triginta: qui enim anno Domini quadringentesimo trigesimosecundo, die vigesimaseptima mensis Aprilis creatus est (vt diximus) Pontifex, & hoc anno vigesimaoctaua Martij moritur, ad dictum tempus propagasse sedem, opus est affirmare. Decessisse hoc ipso anno Sixtum, & subrogatum Leonem, Prosper hæc cernens oculis scripsit; quem secuti sunt alij. De eo autem hæc in libro d Romanis Pontificibus leguntur: Hic fecit * basilicam sanctæ Matiæ Matris Domini, quæ ab antiquis Liberij cognominabatur, iuxta Macellum Libyæ *; vbi & obtulit hæc: *Altare argenteum purissimum pensans libras trecentas, &c.* numerantur ibi pluribus alia collata dona & redditus ex diuersis fundis eidem contributi. Meminit eius Ecclesiæ Hadrianus Papa ad Carolum Magnum Imperatorem his verbis e:

* refecit

* Liuiæ

e Hadrian. epist 3. c 19. tom 2 epist. Rom. Pont.

II.

Magn autem successor Celestini Sixtus Papa fecit Basilicam sanctæ Dei Genitricis Mariæ, cognomento, Maiorem, quæ & ad Præsepe dicitur: simili modo & ipse in metallis aureis, nunquam in diuersis historiis, sacris decorauit imaginibus. quas nonnihil vetustate temporis detrimenti passas Dominicus Pinellus Cardinalis, eius basilicæ dignissimus Archipresbyter, summa adhibita opificum diligentia, refarciendas & iam collabentes cōseruandas curauit, additis maiorum exemplo aliis desuper positis ex pictura hinc inde de Dei Genitricis historia venerandis imaginibus. Huius autem erigendæ seu in ampliorem formam restituendæ basilicæ,

& tot tantisque ornamentis decorandæ. Deinque Genitricis titulo consecrandæ, eidem Sixto Papæ ex Concilio Ephesino (vt diximus) occasio suppeditata esse videtur: vindicata enim à Nestorij blasphemiis Dei Genitrice Maria, de tanta victoria in honorem eiusdem Mariæ Deiparæ placuit ipsi tantum erigi fornicem triumphalem. Repertum est in antiquis chartis, quod excisum in lapide consumptum desiit Epitaphium de eadem basilica ab eodem Papa erecta a:

a Antiq. Inscr. in Append. pag. 170. n. 7.

Virgo Maria tibi Xystus nouа tecta dicauit
Digna salutifero munera ventre tuo
Tu Genitrix ignara viri te deniq; fata
Visceribus salutis edita nostra salus
Ecce tui testes veteri sibi præmia portant
Sub pedibusq; iacet passio cuiq; suа
Ferrum flamma fera fluuius fenumq; venenum
Tot tamen has mortes vna corona manet.

Sed & alia extat ibidem adhuc de eodem Sixto Papa his versibus antiqua memoria b:

b Antiq. in Scr. in Append. pag. 117. n. 7.

Cede prius nomen nouitati cede vetustas
Regia lætantur vota dicare decet
Hæc Petri Pauliq; simul nunc nomine signo
Xystus Apostolica sedis honore fruens
Vnum quæso pares vnum duo sumite munus
Vnus honor celebrat quos habet vna fides.
Presbyteri tamen hic labor est & cura Philippi
*Postquam * Effesi Christus vicit vtriq; polo*
Præmia discipulo meruit vincente Magistro
Hanc Palmam fidei rettulit inde senex.

* f. EPHESI

Quæ vero eiusdem Pontificis precibus fecerit Imperator: sic sub & in eadem Epistola Hadrianus:

III. RELIGIOSA MONVMENTA SIXTI PAPÆ VALEN. IMP.

Sed & per rogatum eius Valentinianus Augustus fecit imaginem auream cum duodecim portis & Salvatore, gemmis pretiosis ornatam, quam voti gratia super Confessionem beati Petri Apostoli posuit, & a tunc vsque hactenus apud nos ab omnibus Fidelibus venerantur. hæc Hadrianus. Habentur insuper in dicto libro de Romanis Pontificibus ista de Sixto: *Hic ornauit de argento Confessionem beati Petri Apostoli, quæ habet libras quadringentas.* & paulo inferius de eodem Valentiniano Augusto: *Fecit & Valentinianus Augustus rogatu Sixti Episcopi fastigium argenteum in basilica Constantiniana, quod a barbaris sublatum fuerat, pensans libras sex mille sexcentas & decem.*

IV.

Ex his planè intelligere possumus, non ab omnium ecclesiarum ornamentis abstinuisse Gothis, sed ab iis, quæ ab basilicas sanctorum Apostolorum Petri & Pauli spectare sciebant, de quibus (vt superius vidimus) Orosius meminit, nosque suo loco pluribus diximus. Ex his quidem etiam cognoscere vales, totum, quod ab illis est impensum basilicis reuerentiæ, fuisse ob Apostolorum Principum venerationem, quod ex eo quidem patens fit, quod maiori prosecuti fuerint cultu dictas Apostolorum basilicas, quam ipsam primariam Lateranensem Ecclesiam, cuius ornamentis non peperisse dicuntur, eũ alioquin, quod pertinet ad iura immunitatis omniũ ecclesiarum, vt ad eas confugientes, salui essent, ea in cunctis Romæ existentibus ecclesiis fuisse à barbaris illæsa seruata & custodita, testificatione sancti Augustini superius recitata, satis superque exploratum habeatur. Sed pergamus reliqua recensere, quæ de donis Sixti Papæ tempore collatis ecclesiis ibidem scripta leguntur his verbis:

V.

Huius Sixti temporibus fecit Valentinianus Augustus Confessionem beati Pauli Apostoli ex argento, pensantem libras ducentas. Item fecit Sixtus Confessionem beati Laurentij martyris cum columnis porphyreticis, & ornauit transennam & altare & Confessionem sancti martyris Laurentij de argento purissimo. Fecit altare pensans libras quinquaginta, cancellos argenteos supra platonias porphyreticas pensantes libras triginta, apsidem supra cancellos cum statua sancti Laurentij martyris argentea pensante libras decentas. &c. recensetur alia dona eidem oblata basilicæ. Et inferius: *Hic fecit in basilica Constantiniana ornamentum super fontem, quod ante non erat, id est, epistylia marmorea & columnas porphyreticas erexit, quas Constantinus Augustus congregatas demisit, & iussit, vt erigerentur, quas & versibus exornauit,* qui sic se habent in octangulato opere, binis in singulis epistyliis exaratis.

Gens sacranda prolis hic semine nascitur almo,
Quam fecundatu Spiritus edit aquis.
Virgineo fœtu genitrix Ecclesia natos,
Quos sperante Deo concipit, amne parit.
Cælorum regnum sperate hoc fonte renati:
Non recipit felix vita semel genitos.
Fons hic est vitæ, & qui totum diluit Orbem.
Sumens de Christi vulnere principium.
Mergere peccator, sacro purgande fluento:
Quem veterem accipies, proferet vnda nouum.
Insons esse volens, isto mundare lauacro,
Seu patrio premeris crimine, seu proprio.
Nulla rena scentum est distantia, quos facit vnum
Vnus fons, vnus Spiritus, vna fides.
Nec numerus quemquam scelerum, nec forma suorum
Terreat. Hoc natus flumine, sanctus eris.

Hactenus Sixti versus, quibus (vt vides) etiam aduersus recentem hæresim Pelagianam Catholica est assertio de originali peccato, quod illa negabat. Sed iam pauca, quæ sunt reliqua Sixti Papæ operum, vbi superius descriptorum, prosequamur:

Hic fecit Platoniam in cœmeterio Callisti via Appia, vbi nomina Episcoporum & martyrum scripsit, commemorans. Hic fecit ordinationem in vrbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros viginti octo, diaconos duodecim, Episcopos per diuersa loca quinquaginta duos. Qui etiam sepultus est via Tiburtina in crypta iuxta corpus B. Laurentij, quinto Kalend. Aprilis. Cessauit Episcopatus eius dies viginti duos. hæc ibi.

VI. SIXTI PAPÆ NOMINE SVPPOSITA SCRIPTA PELAGIANA.

Ad postremum vero illud de Sixto dicere non omittimus, eadem ipsum passum esse post mortem, quæ pertulisse diximus Sixtum itidem Romanum Pontificem atque martyrem: etenim sicut eius nomine prodiit editus ab Origenistis (vt dictum est superius auctoritate S. Hieronymi) liber Sixti siue Sexti Pythagorici, ita nomine Sixti huius non ab aliis, quam à Pelagianis scripta fuere tria volumina, primum de Diuitiis; secundum, cuius est titulus, De malis Doctoribus & operibus fidei, & iudicio futuro, tertium vero de Castitate: quæ Pelagianissimis esse referta, accuratus lector inueniet, modo calleat superius recitatas Pelagianas sententias. Doluit vehementer, haud pridem eadem opuscula absque diligentiori consideratione eodem nomine Sixti Romani Pontificis esse cusa.

VII.

Quis, rogo, antiquorum, harum scriptionum auctorem Sixtum Papam aliquando dixit, vel nutu saltem ostendit, aut quoquo modo in leuem suspicionem induxit? cum præsertim Gennadius horum temporum scriptorum Ecclesiasticorum exacte catalogum texens, & de Sixti Papæ epistola ad Nestorium mentionem habens, nequicquam scriptorum huiusmodi Sixto tribuat: haud enim ipsum præteriisse potuere, quæ à tanto auctore edita essent. Vel quomodo valuit ipse Sixtus Pelagianorum acerrimus hostis, & eius hæresis (vt auctore sancto Prospero dictum est) vltimus profligator, Pelagianæ hæresi consentientia conscripsisse? Habeat Solanius solus ipse sibi, quæ Sixti Papæ nomine typis mandauit opuscula, immo nec vnus ipse professione Catholicus tam insigni honestata nomine venena bibat de calice aureo Babylonis: aureum dixerim, quod complura habeat Catholicæ fidei consentientia, vt mos est omnium hæreticorum mortifera melle delibuta propinare. Sensit hoc ipsum, & doluit mecum vehementer, atque ex alto ingemuit pectore Lindanus Episcopus Gandauensis, vir doctissimus, profligator hæreticorum, & norma Orthodoxorum Antistitum, cum ante annos circiter octo, ipso initio sedis Sixti Papæ Quinti, Romæ esset, & ex more de re litteraria contingeret vna simul miscere sermones; haud æquo animo ferre valens, sub falso nomine tanti Pontificis, Pelagianorum fœtus esse suppositos.

VIII. PELAGIA-

Sed ne quasi aerem verberantes pugnare videamur, satis erit ad institutum pauca ex tribus libris illis hic in

medium

medium afferre, quæ ex Pelagianis prodire fontibus Catholicus dogmatistes intelliget. Quid enim integro libro illo de Diuitiis conatus est auctor, nisi ostendere, diuitem hominem ex Deo non esse? contra Diuinæ planè Scripturæ testimonia, quibus dicitur: *Diuitem & pauperem fecit Deus.* & in cantico Annæ: *Dominus pauperem facit & ditat.* ex multis namque inuenies eumdem auctorem velle probare, impossibile esse diuitem hominem Dei præcepta seruare: immo & omnes etiam filios & filias habentes, diuitias teneri profundere, & reddi pauperes, si velint salui esse, plutibus docet. In his, inquam, cum toto illo libro versetur auctor, quis non intelligat spirare Pelagium cuius inter alia hæresum capita (vt dictum est) illud erat, non posse saluari diuitem, nisi omnia sua pauperibus eroget? Sed etsi possent ea cuncta ad aliquem Catholicum sensum quomodocumq; pertrahi: decuisset ne tempore huius emergentis hæresis Romanum Pontificem, etsi non eadem expresse, illis tamen affinia & confinia, absque suspicione hæresis Pelagianæ, nulla facta eius abrogatione, tractare?

IX. PELAGIANISMI SECVNDI LIBRI.

Sed & in secundo libro ita recta incedit via, dum disserit opera esse necessaria ad salutem, vt tamen ad postremum sese auctor prodat Pelagianum, cum omnia libero arbitrio tribuat, & gratiæ nihil concedat, eaque illis ipsis vtatur verbis, quibus Pelagiani Catholicos perstringere consueuerunt, nimirum vbi ait: *Et vt breuiter cuncta perstringam, quando cuiuscunque criminis vel peccati reus quieta mente suscipiet malum suum voluntatis esse, non necessitatis, & arbitrio scribi, quod illi nituntur imputare naturæ?* Catholicos quidem sugillans, qui naturam ex originali peccato corruptam asserunt. Quid præterea toto eo disputationis anfractu demõstrare conatur, quam hominem esse sine peccato, possibile fieri? Et quis ignorat, assertiones has esse Pelagij, impugnatas iam mille locis à S. Augustino, sancto Hieronymo, Prospero Aquitano, & aliis?

X. 1 MAT. 15. PELAGIANISMI TERTII LIBRI.

Rursum vero in tertio libro, qui inscribitur de Castitate, quomodo se aduersarium gratiæ exhibeat auctor, vel ex verbis illis intellige, dum Matthæi *a* locum illum explanans: *Non capiunt omnes hoc verbum, sed quibus datum est.* istud ipsum tribuens ipse omnino liberæ hominis voluntati, subsannat eos, qui ex Dei gratia donũ illud prouenire contendunt, hæcque ait: *Nolo sic intelligas dictum: Non omnes capiunt hoc verbum, sed quibus hoc datum est: quasi castitatem non nisi illi possint, quibus etiam non volentibus, & fatali (quod aiunt) necessitate collata sit: ne & gratiosum Deum statuas, & castitatis præmium tollas.* Erant planè huiusmodi Pelagianorum cauilli, & in Catholicos inustæ notæ calumniæ, vt dum hi absque diuina gratia consequi castitatem minimè fas esse hominibus dicerent, illi eos fatalem virtutibus adipiscendis necessitatem imponere subsannarent. Et inferius, cum illud Pauli ad Corinthios explicat: *Vnusquisque proprium donum habet à Deo.* subdit ipse: *Propria scilicet voluntatis.*

XI. AVCTOR PATENTISSIMVS PELAGIANVS.

Sed quid in his diutius immoramur? Vel hoc vnum tibi satis sufficere potuisset ad perspectam hominis Pelagiani cognitionem, quod cum videas tribus illis libris auctorem versari in operum commendatione, numquam meminit diuinæ gratiæ, vel minimum quid ei tribuit, sed libero tantum arbitrio omnia: vt nonnisi Pelagianum loqui, vel surdus intelligat. Insuper & in illo absolutissimus detegitur auctor Pelagianus, quod ex doctrina Pelagij differentiam ponat inter beatorum vitam æternam, & regnum cœlorum: dum in libro de Castitate sic prædicat castitatem, vt deroget matrimonio, cum vxoratos negat gloriam cœlestem consecuturos, fruituros tamen vita beata, si cætera mandata seruent. sed accipe, quam disertis verbis hæc prædicet: *Quid ergo* (inquit) *damnauit Dominus nuptias? Absit: sed tantum regni gloriam illis, non vitam (si tamen omnia mandata seruauerint) denegasse censetur.* Cum hæc igitur & alia misceat Pelagianus auctor, à Pelagianis prauis sententiis mutuatus: à tanta ignominia vindicandus est Sixtus Pelagianæ hæresis indefessus & validus oppugnator.

XII.

Sed iam fine tanti Pontificis, finem & nos tomo huic quinto, loco & tempore congruo, imponamus; post Sixtum, sextum auspicaturi ab ipsa Magni Leonis Papæ creatione volumen. Faue tu nobis, lector, precibus, & piis votis aspira: vt eadem felicitate, qua quinque tomos absoluimus, qui sunt reliqui, consummemus. Sed ad gratias agendas ei, à quo cuncta hæc nostra dimanant, oratio se ex more conuertat.

* *

ACCEPTVM

ACCEPTVM tuo fauore, conceptum tuis precibus, Dei Genitrix, quintum hunc partum, pro gratiarum munere, vt Anna *a* Samuelem, ad te ipsam, vium Dei tabernaculum, affero: tu vero offeres ipsum Deo, illud simul cum ipsa præ miraculo concinens: *Sterilis peperit plurimos.* quinta iam me aucto prole, cui nec spes erat potuisse vel vno germine fœcundari. Vnde mihi etiam præ stupore in propheticum *b* illud sit erumpendum: *Quis mihi genuit istos? Ego sterilis & non pariens: & istos quis enutrivit? Ego destituta & sola: & isti vbi erant?* Totum id muneris tui atque gratiæ, fœcundissima Virgo. Adiice vero, vt quinto oblato tomo rependas, quæ in eodem quinario numero mirifice noscuntur impleta, nempe cum quinq; *c* ordaceis panibus è pueri angusto sinu præceptis sequentem te Dominus numerosam multitudinem pauit, & satiatis ex illis quinque millibus hominum, iidem reduntarunt in duodecim cophinos fragmentorum: atque etiam cum puer Dauid *d*, quinque lapidibus in pera positis, insultantem Dei agminibus hostem occidit, & vno prostrato, omnes pariter victi sunt Philistæi. Concessa sunt tam grandia pueris, quod infirma mundi, vt confundat *e* fortia, Deus eligere consuevit. Sum quidem & ego (dicam cum Salomone *f*) puer paruulus, ignorans introitum & egressum meum. Accipere igitur merear concessa pueris: vt munera ista nostra, dona tua, Deo oblata, sua ipse benedictione multiplicet, & aucta in æternum permansura conseruet, futura ipsa in Ecclesia cibus & arma, quo fideles alantur, atque hostes perfidi debellentur. Ad postremum vero illud adiunge, vt tanquam vnus ex Domini paruulis *g*, sim consecutus vitam æternam, gratia Domini nostri Iesu Christi, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

* *
*

a 1.*Reg.*1. PERORATIO CVM GRATIARVM ACTIONE.
b *Isa.*46.
c *Ioan.*6.
d 1.*Reg.*7.
e 1.*Cor.*1.
f 3.*Reg.*3.
g *Iacob.*

ANNALIVM TOMI QVINTI FINIS.

INDEX

IN TOMVM QVINTVM ANNALIVM ECCLESIA-STICORVM.

In quo prior numerus Annum Christi, posterior numerum marginalem designat.

A.

ABACVH Prophetę ossa quando inuēta. a. 406. n. 56.
Aberius cum Leontio legatus ex Cōcilio Armeniæ ad Proclum. 435. 5
Abibus filius Gamalielis. 414. 9
Absolutio condemnati Episcopi facta esse debet à maiori numero, quam fuerat damnatus Episcopus. 404. 10
Abundantius Exconsul relegatus. 395. 26
Abusus quamplures in Africanam Ecclesiam irrepentes S. Augustinus abstulit. 418. 32. 33. 34. 35
Acacius Amidæ Episcopus charitate debellat Persas. 420. 30
Acacius Amidæ Episcopus ornamenta Ecclesiæ distrahit pro redimendis hostibus. ibid.
Acacius martyr suspensus in arbore nucis. 396. 7
Acacij martyris templum iniuſit Arcadius Imperator. 407. 32
Acacius Berœensis Episcopus cum collegis legatus Romam mittitur pro concilian-dis discordijs Antiochenis. 398. 79. eū Seuer ano & Antiocho Episcopis conspirat contra Ioannem Chrysostomum. 403. 3. accusator Ioannis Chrysost. ib. 17. & 19. cum collegit vrget Arcadium contra Ioannem. 404. 39. iam senex erat tempore obitus Ioānis Chrysostomi. 408. 37. qualiter admittendus ad Catholicam communionem, Innocentius Papa monet Alexandrum Episcopum Antiochenum. ibid.
Acacium Berœensem litteris admonet Innocentius Papa. ib.
Acacius Berœensis Iudex in causa Ioannis Chrysostomi. 404. 10. impellit idem Arcadium contra Ioannem. ib. 15
Acacij Berœensis clerici cum militibus irrumpunt in Ecclesiam noctu. ib. 17
Acacius Berœensis iungitur scelestissimo Porphyrio. ib. 49. & collegæ hostes Ioannis Chrysostomi legationem mittunt ad Innocentium Papam, sed reijcitur. ib. 74. 75. 76. præcipuus persecutor Ioannis fugitarus ab Isidoro Peluſiota. 407. 18. in omnibus paruit Innocentio Papæ. 408. 38. 39. accipit litteras à Theodosio de pace Ecclesiæ. 432. 47. admonetur à Cyrillo de Nestorio. 430. 29. fauit Nestorio. 430. 30. eius fimulata studia. ib. 31. laborat pro Schismaticis & Nestorianis. 431. 126. æras plius. ib. 127. absens suas vices delegauit Paulo Emeseno in Synodo Ephesina. ib. 126. scribit contra Cyrillum & Memnonem ad Theodosium Imperatorem. ibi.
Acacius Melitenus orans in Synodo vaticinatur de futura pace. ib. 145. calumniam patitur hæresis Theopaschitarum. ib. 163. accipit litteras à Cyrillo. 433. 5. exclamat contra libros Theodori Mopsuestieni. 435. 2. clarus in Concilio Ephesino. 431. 37
Acclamationes populi Hipponensis in electione Eradij. 426. 9. cum eū successorem sunt sortiti. ib. 12. erga Cyrillum tempore pacis. 432. 77
Accusationes contra Antoniū Episcopum Ephesinum. 400. 74
Accusatores Ioannis Chrysostomi. ib. 72
Accusationes contra Ioannem Chrysostomum. 403. 6. & 16. numero viginti nouem accusationes. ib. alia sexdecim accusationum capita ingesta ab Acacio. ib. 17. quæ verè fuerint in Ioannem accusationes. ib. 20. & 21
Acephalorum hæreticorum origo. 433. 21
Achemenidæ Persarum nobilissimi. 420. 20
Acta martyrum Anaunensium. 400. 2. & 9. publica Donatistarum perquiri iussa à Iudicibus. 401. 10. & 11. Maximianistarum cum Donatistis perquiri mandata. 401. 9. contr. Ioannem Chrysostomum confecta ad Innocentium Papam missa. 404. 36 Synodi ad Quercum. 403. 16. & 17. ex Photio deprompta qualia sint. ib. 21. & 25. publica de quæstionibus habitis à Iudicibus in causa Chrysostomi allata Romam ad Innocentium Papam. 404. 71. publicæ Collationis vt publicè exponerentur, petit Augustinus à Marcellino Iudice. 412. 5. & 6. publica controuersiæ Paulini cum Cælestio habitæ. ib. 22. & 24. Romani Concilij de causa Sixti Papæ accusati à Basso. 435. 31 quæ veriora probentur. ib. 37. de condēnatione Polychronij omnino spura. ibidem 38.
Actio Concilij Ephesini prima. 431. 52. 56. 57. 58. Concilij Ephesini secunda. ib. 59. 60. tertia Concilij Ephesini. ib. 73. quarta eiusdem in aduentu legatorū. ib. 80. quinta Concilij Ephesini. ib. 82. sexta Concilij Ephesini. ib. 87. septima Concilij Ephesini. ib. 90. octaua eiusdem Synodi. ib. 91. nona Synodi Ephesinæ, in qua actum de damnatione hæresis Pelagianæ. ib. 93
Actiones reliquæ Synodi Ephesinæ incertę. ib. 101
Acta Collationis recitanda annis singulis ante Pascha. 412. 8. Concilij Diospolitani quæsita ab Augustino. 415. 43. Concilij Carthaginensis contra Pelagium. 416. 6. &
Acta electionis Eradij in coadiutorem & successorem Augustini. 426. 6. 7. & 9
Adamantius ex Iudæo Christianus. 415. 43
Adelphius Episcopus Cucusi. 404. 107
Adelphij Episcopi visio de Ioannis Chrysostomi gloria qualis. 407. 34
Adrumetini monachi dissensionibus agitati ob quæstiones de libero arbitrio. 418. 30.
Aduentus Domini ad iudicandum proximus existimatus. 419. 106
Aduri in Africa Memoria S. Stephani erecta. 416. 18. & 24
Ægypti monasteria inuasa à barbaris. 410. 55.
Ægyptij & Hebræi sacerdotes Reges habuere. ib. 86
Ægyptiorum mensium ratio. 432. 75
Ælia nobilissima Gazensis fœmina curatur Dei virtute. 398. 110
Æmilius Episcopus Beneuentanus legatus Constantinopolim ex Romano Concilio cum collegis. 405. 14
Æmilianus episcopus interfuit Concilio Teleptensi. 418. 23
Æneas Gazensis episcopus. 398. 97
Ætij proditio detecta in Bonifacium. 428. 14.
Ætius vincit Francos. ib. 15. barbarorū ductor contra Occidentale Imperium. 425. 4. composuit res cum Imperatore. ib. occidit Felicem Magistrum militū. 426. 27 calumnijs vrget Bonifacium Comitem. 427. 1. & 2.
Ætius in ordinem redactus ad Hunnos cōfugit. 432. 90. superat Burgūdiones & Armoricos. 435. 15
Africa quando primum audijt Pelagij hæresin. 412. 10. 21
Africam depascuntur Vuandali. 428. 12
Africa frumentum retinens Romam fame cruciat. 427. 7
Africam inuadunt VVandali. 427. 8. & 428. 1. eam vastant vndique. ib.
Africa cur dedi VVādalis meruit. 428. 2. & 9
in Africa plures erectæ ecclesiæ in honorem S. Stephani protomartyris, in quibus eius reliquiæ collocatæ. 416. 17
Africæ prouinciæ diuisæ à Gēserico. 439. 30.
Africanam cladem deplorat Augustin⁹ obsessus Hippone. 430. 77. & 78
Africana ecclesia abundare cœpit monachis. 395. 49
Africanæ ecclesiæ Primates. 397. 51. & 52
Africana ecclesia bello Gildoniano dirè afflictata. 398. 40
pro Africanæ ecclesiæ pace rescriptū dedit Honorius Imp. ib. 22. & 23
Africana ecclesia vexata à Circumcellionibus. ib. 24. & 25
Africanam ecclesiam peruadunt Massalliani hæretici. 398. 71
Africana ecclesia legationem mittit ad Honorium Imperatorem aduersus Gentiles infestantes Christianos. 399. 76
Africanam ecclesiam Catholicam infestantes cohibiti pœna librarum quinque auri. ib. 82
Africana ecclesia laborat magna clericorū penuria. ib.
Africanæ ecclesiæ quæruntur clerici à Romana & Mediolanensi ecclesijs. 401. 5. & 6. vnionem & pacem procurat Anastasius Papa. ibi⁹
Africana ecclesia iterum à Donatistis exagitata. 410. 53. & 54
Africanæ ecclesiæ acceperūt reliquias protomartyris Stephani ab Orosio. 416. 16. & 17
Africana ecclesia laborat in pelagianis destruendis. 419. 57. persecutione Genserici Regis concussa. 437. 1. & 2. legit passiones martyrum. 419. 96. quæ passa, capta Carthagine. 439. 30. 31
Africani episcopi inuident Valerio episcopo Hipponēsi de S. Augustino. 395. 31. & 32. frequentant paulum Nolanum legationibus. ib. 39. cupidi videndi paulinum. ib. 45 episcopi quos titulos resp. sunt, & quare. 397. 49. & seq. consulunt Siricium papam. ib. 55. agunt de tollenda idololatria. ib. 57. clericos in Africam mitti rogant Anastasium papam. 401. 6
Africanorū episcoporū omnium nomine scribit epistolas episc. Carthaginēsis. ib. 13
Africa vexata à tyrannis. 402. 35
Africani episcopi pacificè conueniunt De-

a nati-

natistas. ib. 37. & seq. legationem mittunt ad Imper. pro Donatistis. ib. 47. Catholici quid petant ab Honorio Imp. contra Donatistas. 404. 12 4. & seq. quanta dira passi sint à Donatistis vnitatem refugientibus. 405. 37. agunt de conciliando Innocentio Papa Theophilo Alexandrino. 407. 5. veniunt ad Collationem Carthaginem, eorum numerus. 411. 5. & seq.
Africanorum Episcoporum modestia laudata. ib. 6. & 7. ipsorum promissio liberalis facta Donatistis. ib. 8. eorundem humanitas erga eosdem. ib. 9
Africanorum Episcoporum litteræ ad Marcellinum ante Collationem. ib. 11
Africani Episcopi quanta spondeant Donatistis. ib. 12. pacis studiosissimi. ib. 13. nominant Donatistas fratres. ib. 23. expetierunt publicam Collationem ab Honorio cum Donatistis. 410. 51. septem ex omnibus delecti ad disputandum cum Donatistis. 411. 16. reclamant ob licet jam concessam Donatistis suo ipsorum arbitratu viuendi. 410. 48. præcauent ne pelagius absolutus in Concilio Palæstino reciperetur ab Innoc. Papa. 416. 7. excitati ab Orosio contra Pelagium. ib. & 5. quàm manuetè egerint cum Donatistis sæpius ineremitibus. 414. 7. scribunt ex concilijs Carthaginensi & Mileuitano ad Innocentium Papam contra Pelagium. 416. 10. & 11. delegant S. Augustino opus, vt scribat contra Pelagianos errores. ib. 15. non negarunt appellandi ius ad Apostolicam sedem. 419. 74. 75. 82. consulti ex suis ipsorum scriptis. ib. 91. receperunt canones citatos à Romano Pontifice. ib. 95. confirmationem petunt à Bonifacio canonis editi ab ipsis de Scripturis Canonicis. ib. legationem mittunt in Orientem. ib. 96. & 97. scribunt ad Zosimum quærentes de admissis Pelagio & Cælestio ad audientiam. 418. 3. & 4.
Africanos Episcopos Honorius vocat ad Synodum. 419. 20. & 23. eos reuocat, sedatis iam rebus. ib. 36
Africani Episcopi quomodo tumultuati occasione appellationis ad Rom. Pontificem. ib. 68. consulunt Augustinum, an fugiendum tempore VVandalicæ persecutionis. 418. 10. & 11. frequenter appellare consueuerunt ad sedem Apostolicam. 419. 76. & seq. Item 91 auibus impositi expulsi, ad Campanum littus deducti. 439. 31.
Africanæ prouinciæ suppeditant frumentum Vrbi. 398. 45
Africanis idolum, Cælestis dictum, prostratum cum templo. 399. 58
Africanarum cloacæ libidinum per VVandalos expurgatæ. 428. 60
Africanorum immania peccata. ibid. 4. & seq.
Agapetæ virgines prohibentur habitare cũ clericis. 398. 84
Agapetus Macedonianus redit ad fidẽ Catholicam. 410. 68
Agonachi perstringuntur ab auctore. 416. 27
Agricola Præfectus Prætorio quid contra Pelagianos. 420. 4. Pelagianus Episc. Britanniam hæresi Pelagiana infecit. 429. 1
Agrippinensis ciuitas excisa à barbaris. 407. 45.
Agrorum lustratio Gentilitio ritu. 400. 5
Alani cum VVandalis Gallias depascuntur. 407. 42. cum alijs barbaris inuadũt Hispanias. 409. 37. commixti VVandalis depascuntur Africam. 430. 76. in Gallias erumpunt. 406. 37. & 53. vocãtur à Ruffino Præfecto. 395. 12. & 13
Alaricus Rex Gothorum vocatur à Ruffino Præfecto in cladem Imperij. ib. 13. vastat Græcias, Athenas excidit. ib. 16. descẽdens in Italiã apud Pollentiã vincitur. 403. 50.
Alarici timore, vrbis muri instaurati. ibid. transitus Istrianus. ib. 51
Alaricis cupidissimus Vrbis. ib. 53
Alarico conspirant Gentiles Romani. 410. 2. & 3.
Alaricus rursum Romam obsidet. ib. Dux exercitus creatus ab Attalo Imp. ib. 4. victus fugere finitur proditione Stilichonis. 403. 54. Rex Gothorum inseruit Stilichoni. 408. 7
Alarico pensum est aurum à Romanis pro pace. ib. 9. & 10
Alaricus obsidet Vrbem. 409. 1. pacisciture cum Romanis obsessis. ib. 2. potitur Vrbe. 410. 16. 19. & seq. quo die in Vrbem ingressus, deque tempore captæ Vrbis. ib. mira celeritate Vrbẽ inuasit. ib. 21. in deprædatione Vrbis consultum voluit Ecclesijs. ib. 23. & seq. testatus, numine impellente, se ad Vrbis excidiũ venisse. 409. 9. accepto auro, adhuc hostis perseuerat Romani Imperij. ib. conuenitur à legatis ab Vrbe missis pro pace. ib. iniquas pacis conditiones offert Honorio Imperatori. ib. 21. mittit Episcopos ad Honorium pro pace. ib. remeat ad Vrbis obsidionem. & Attalo abrogandum curat Imperiũ. 410. 9. retinet apud se Attalum & Pompeium filium eius. ib. 10. Placidiam vice obsidis tenet. ib. 9. sacra vasa basilicæ S. Petri cũ honore reportanda curauit. ib. 23. à Deo in Vrbem immissus ob Gentilium deorum cultorum cladem. ib. 34. rem bellicã imprudenter agit. ib. 45. recedens ab Vrbe grassatur in Campaniam. ib. loco hostiũ habuit qui extra ecclesias inuenti sunt. ib. quàm modestè vsus est victoria. ib. 41. & seq. religione Honorij Imperatoris fugatur ab Vrbe. ib. 49. & 51. ante obitũ pacem cum Honorio init. 411. 1
Alarici obitus. ibid.
Albina cum Melanijs recedit ab Vrbe. 408. 44.
Albinæ duæ diuersæ. ibid.
Albina cum socijs Carthaginẽ nauigat. 409. 16. inde Tagastam. ib. postea Hipponem. ib. 17. pro Albino, socrus Pinniani. ibid. 16. & 17.
Albina scandalum passa ob vim illatam Pinniano. ib. 18. & seq.
Albinus pro Albina. 419. 103
Alcimus libros canonicos numerauit. 405. 63.
Alemanni cum alijs barbaris Gallias depascuntur. 407. 42
Alemannorum Rex à S. Germano repressus. 438.
Alemanni ab Aetio permissi grassari in Gallias. ib. 15. currit S. Germanus legatus. ibidem 38.
Alexander Apameæ Episc. cum Alexandro Hierapolis præmissus à Ioanne Antiocheno Ephesum. 431. 40. & seq. Nestorianus. ib. 70.
Alexãder Episc. Basilanopolis Ioannis Chrysostomi causa extorris restituitur. 407. 3. exceptus à Synesio communicatione peregrina. ib. 39
Alexander Hierapolis præmissus à Ioanne Antiocheno Ephesum. 431. 38. idem Nestorianus. ib. 70
Alexander martyr cum socijs sub Honorio Imperatore. 400. 2. & seq.
Alexander & Minerius è Gallis scribunt ad S. Hieronymum. 406. 38. creatur Episc. Antiochenus post Porphyrium. 408. 31. & seq. eius laudes. ib. agit de pace Ecclesiæ Antiochenæ. ib. 32. & 33. Antiochenus Episc. quid Constantinopoli pro restituendo Ioannis nomine conatus sit. ib. Episc. moritur. 4. 1. 71
Alexandrina Syno. sub Cyrillo aduersus Nestorium. 430. 50. aduersus errores Origenis sub Theophilo.
Alexandrina vidua accusat Ægyptij præsidem & nominata Callitrope. 401. 40. & 61
Alexandrinorum acclamationes tempore pacis initæ cum Orientalibus. 431. 76
Alexandrini Christiani quid passi à Iudæis. 415. 41. & seq. tumultus propter Origenistas. 397. 40. & 41. Episcopi solent nuncupare quolibet anno diem paschæ ib. 51. Episcopi totius Orientis sibi præsulatũ vendicat. 439. 4. Episcopi vendicant sibi ius in electione Episcopi Constantinopolit. 398. 23
Alexandrinorum & Antiochenorũ Episcoporum vetus altercatio diœcesis causa. 431. 70
Alimenta confessorib. præstanda. 398. 75
Alypius Episc. Tagastensis donat libros Augustini contra Manichæos scriptos Paulino Nolano. 395. 36. cõciliator amicitiæ inter Paulinum & Augustinum. ib. 37. q. 39. 12 à Paulino Eusebij Chronicõ. ib. 38. excusat Episcopos Numidiæ. 403. 35. quæ passus ab Hipponensib. 409. 19. & 20. subinsensus Augustino. ib. 26. excipit pinianum cũ Albina & Melanijs. ib. 16. & 17. vnus ex septem Episcopis delectis ad disputandum cũ Donatistis in Collatione. 411. 16. per Innocentium legatum scripsit ad S. Hieronymum. 419. 98. Romam veniens excipitur à Bonifacio papa. ib. 46.
Alypij legatio ad Honoriũ Imp. ib. 46. & 14
Alypius Constantinopolitanus clericus legat Candidianum diaconum ad Episcopos Synodi Ephesinæ. 431. 142
Alypij Constantinopolitani labores & constantia pro fide Catholica. ib. 444
Alleluia vocis symbolo victi sunt hostes. 432. 19. cantari solitum in processionibus. 401. 50. in funere defunctorum Romæ cani solitum. 400. 37
Altaris velamina quo honore fint habenda. 411. 42
Aman historiam Iudæi in opprobriũ Christianæ religionis repræsentabat. 408. 29
Amandus Burdegalensis Episc. conseruator scriptorum S. Paulini. 431. 398
Amantius cubicularius Eudoxiæ Augustæ. 401. 10. curat negotium Porphyrij Episcopi Gazensis. ib. 21. insignis pietatis virexpetijt peregrinari Hierosolymam. 401. 21
Ambarualia Gentilium. 400. 5
Ambianẽsis ciuitas capta à barbaris. 407. 41
Ambitiosi imperiti lugent sub Clemente papa. 398. 69. lege Arcadij repressi. 397. 18
Ambonem ad concionandũ in medio Ecclesiæ primus collocauit Chrysost. 407. 17
Ambone eminenti ad concionem vti consueuisse Romanos Pontifices. ib.
Ambrosius orans exauditur aduersus violatores Ecclesiasticæ immunitatis. 376. 1. & 2. curat seruum Stilichonis arreptũ à dæmone. ib. quid cũ Fritigilde Regina Marcomannorum. ib. 5
Ambrosij obitum quæ præcesserunt. 397. 16. vltima scriptio. ib.
Ambrosio psalmum explicanti lux missa celitus affuit. ib.
Ambrosius non semper dictabat, sed manu scribebat. ib. celare studet visionem. ib. 27
Ambrosij Notarius testis visionis. ib.
Ambrosio cõmendati filij à Theodosio. ib.
Ambrosius non abitulit vigiliarum vsum. 406. 49
Ambrosij doctrina diuina testificatione cõfirmata. 397. 28
Ambrosio ægrotante quid Stilicho. ib. 29
Ambrosij extrema verba ab Augustino laudata. ib. vita pendere statum Italiæ. ib. 30
ætas. ibid.
Ambrosius secreto loquentes audit. ib. moriturus accipit Corpus Domini. ib. 31. spiritum Deo reddit. ib. 31. tempus obitus. 27

defunctus torquet dæmones. ib. 31. post obitum apparuit mustis. ib. 33. Florentinæ post obitum visus. ib. superat Radagaisum & Gildonem. ib.
Ambrosio detrahentes pœna graui à Deo sumiti. ib. 34
Ambrosij vita ab auctore scripta, & Sixti papæ iussu edita. ib. 38. scripta deperdita. ib. sermones multiplices. ib. 39. nomine multa feruntur scripta. ibid.
de Ambrosio Hieronymus cur iudicii sui splendit suum. ib. 40
Ambrosius præsto ex Mascizeli aduersus Gildonem pugnanti. 398. 53
Ambrosius Alexandrinus. 397. 40
Ammon Episcopus in Thracia. 400. 75
Ammonius Origenista cum suis nauigat Constantinopolim. 399. 47. & 400. 5. quando mortuus & falso illi tributa miracula. 403. 21. & 22. caput percutit Orestis Ægypti Præfecti & dat ipse pœnas scelerie. 415. 43. & seq.
Ammonij corpus reconditum. ib. 45
Ammonius metro cecinit historiam Gainæ. 400. 48
Ampelius filius Attali tyranni. 410. 9
Amphilochius libros canonicos numerauit. 405. 63
Ampulla sanguinis S. Stephani cum fragmine ossium per Gaudiosium Episcopum translata Neapolim. 416. 20
Anabaptistas Theodosius seuerè punit. 413. 5.
Anastasius Papa succedit Siricio. 398. 2. acerrimus vindex fidei Orthodoxæ. 397. 22. exurgit contra Origenistas. 398. 3. damnat hæreses Origenis & Origenistas. ib. 4. & 400. 11. fauet S. Paulino. 398. 11. quando damnat Origenistas. 399. 53. iudicat occultos Origenistas. 400. 23. promulgat decretū damnationis errorum Origenis. ib. 32. scribit epistolas ad vniuersas Ecclesias de damnatione Origenis errorum. ib. 34. & seq. epistolam dedit ad Chromatium Episcopum Aquileiæ de damnatis Origenistis, ibid. epistolam dedit ad Venerium Episcopum Mediolanensem de Origenistarum damnatione. ib. Rufinum Romam ad dicendam causam vocat. 401. 1. Rufinum damnat. ib. 4. solicitus pro Africanis Ecclesijs. ib. 7. curat vnionem Ecclesiæ Africanæ. ibid. 9
Anastasius Papa rogatur indulgere Episcopis Donatistis. ib. 11. indulget Donatistis reuerti volentibus ad vnitatem Catholicam. ib. 14
Anastasij Papæ epistola ad Ioannem Hierosolymitanum de Ruffino. 402. 26. obitus, anni sedis. ib. 42. res gestæ atq; decreta. ib. 42. & 43. ordinationes. ib. sepultura. ib.
Anastasius laudatissimus Pontifex. ib. auctor Concilij Carthaginensis. 403. 37
Anastasij Papæ scripta. 402. 48. sedes quamdiu vacauit. ibid.
Anastasius presbyter promulgator hæresis Nestorianæ Constantinopoli. 428. 37. & 38. propugnator Nestorij. 431. 97
Anathematismi Cyrilli ex Concil. Alexandrino. 430. 56. 57. & seq.
Anathema in Arcadium illatum ab Innocentio Papa. 407. 23
Anatolius causa Ioannis Chrysostomi in Galliam secessit. 406. 21
Anatolius Præfectus Orientis tempore belli perfici. 420. 32
Anaumia vallis. 400. 4
Anaunenses martyres quando passi. ib. 2
Anconæ lapis, quo lapidatus est S. Stephanus, asseruatus. 416. 16
Andreas Episc. Samosatenus iussus à Nestorio scribere contra Cyrillum. 430. 61. quando scripsit contra S. Cyrillum. 431. 183
Andreas pro mercede accepit Episcopatum Samosatensem. ib. defensor librorū Theodori Mopsuesteni, accusator Rabulæ Episcopi Edessæ. 433. 4
Andreas monachus Caprariæ insulæ laudatissimus. 398. 51
Andronicus scelestissimus. 411. 54. crudelius cruciamentorum auctor. ib. affigens suæ edictā in foribus Ecclesiæ excommunicatur. ib. ecclesiasticæ immunitatis violator. ib. 56. & 57. damnatur à Synodo. ib. 53. & 57
Andronici Præfecti Lybiæ pœnitētia. ib. 58. & 59.
Andronicus à tributali depositus per Synesium Episcopum. ib. 61. & 62
Angeli custodes iurium Episcopal. 401. 60
Angelus in habitu pastoris Aspatem ducit. 425. 2. & 3.
Angeli custodiunt ciuitatē Constāt. 400. 44
Angelorum myriades assistunt incruento sacrificio. 407. 16
Anian⁹ pro Valer. Pelagiano homine. 417. 16.
Anicij Romæ ægrè passi Attalum regnantem. 410. 4
Anicianas ædes Gothus penetrauit. ib. 41
Animarum origo vnde, antiqua in Ecclesia quæstio. 414. 15. & 425. 35. & 39
Animæ immortalitas, ex quomodo Gennadius edicit. 411. 68
Animæ immortalitas cum non sine titubatione à Christianis philosophis asseretur, quid Deus operatus sit, vt certior sententia fieret. ib. 69
Anysius Episcopus Thessalonicensis fauet causæ Ioannis Chrysostomi. 405. 19. & 22
Anthemius Consul vir laudatissimus. ib. 1. scribit ad eum S. Ioannes Chrysostomus Cucuso. ib.
Anthemij res gestæ cum Aphraate sancto monacho. ib. 2
Anthemius fidelissim⁹ Imp. ib. 3. tutor Theodosij iunioris. ib. curator Imperij. 404. Consulatus. 408. 3. Philippi nepos auo dissimilis. 405. 3.
Anthropomorphitæ monachi falso eo nomine infimulati Catholici. 400. 53. & 54
Anthropomorphitarum hæresis in Africa pullulat. 416. 10. & 11
Anthropomorphitæ hæretici in Ægypto. 400. 53. & 54.
Anthropomorphitas hæreticos Theophilus exagitat iuis scriptis. ib. 56
Antiochus Ptolemaidis apostata nominat⁹. 407. 18. quid molitur contra Ioannē Chrysost. 400. 54. & 55
Antiochus Eunuchus Consul, & illius cædis. 421. 1. eius occasione Lex est lata contra Eunuchos. ib. 2. laborauit in Codice Theodosiano. ibid.
Antiochus Ptolemaidis cum Seueriano & Acacio agit contra Ioannem Chrys. 403. 2
Acacius accusator Ioannis Chrysostomi. ib. 17. & Seuerianus Episcopi causa nec⁹ Ioan. Chrysostomi. 407. 7 & seq. rursum agit cōtra Ioannem Chrysostomum. 404. 12. impulsor Arcadij, vt expellat Ioannē. ib. 14. iungitur scelestissimo Porphyrio sedis Antiochenæ inuasori. ib. 59
Antiochia accessione aucta pomœriorum. 439. 8. & 9. obsessa ab Hunnis. 395. 14
Antiochena Synodus sub Ioanne Episcopo, in qua damnatur Nestorius. 432. 54. & 55
Antiochenæ Ecclesiæ schisma antiquū sublatum. 408. 32
Antiochenam Ecclesiam à Nestorio liberare tentat Cælestinus Papa. 432. 33
Antiochenorū & Alexandrinorum vetus contentio diœcesis causa. 431. 69
Antiochēi clerici transmigrant ad Ioannē Chrysostomum, ne Porphyrio communicent. 407. 7. Eudoxiam statua honorarūt. 439. 6.
Antiochena Ecclesia pace fœderata, receptis clericis raptis & Euagrij Antiochenorum Episcoporum. 408. 38
Antiochēi Episcopi, post Flauianum Porphyrius, post hunc Alexander, post Alexandrum Theodotus. 411. 71. post eum Ioannes, inde Domnus. 439. 12
Antiochena Ecclesia laborat diuturno schismate. 398. 79. & 80. quando Romanę Ecclesiæ reconciliata. ib.
Antiochenū Conc. de libris Theodori. 433. 10
Antiochenus Episc. subijci nolebat Alexandrino. 439. 43
Antiocheni accensi zelo iruunt in ædes Porphyrij sedis inuasoris. 404. 40. Concilij Arianorum canon adductus contra Ioannem Chrysostomum. ib. 10. & seq. reiectus in Concilio Sardicensi. ib.
Antonini Episcopi Constantinæ ad Arcadiū exhortatoria epistola ad martyrium. 437. 3. & seq.
Antonius de Aquino bene meritus de Ecclesiastica antiquitate. 433. 15
Antonius Agellius Episc. Acerensis. 404. 6
Antonius Ioānis Chrysostomi studiosus extorris delituit. 406. 30
Antonius Episc. Ephesi accusatur apud Ioannem Chrysost. 400. 73. & 74. accusationū capita. ib. moritur. ib. 79. indicata causa post mortem. ib. 82
Antonij Episcopi Fussalensis ordinatio facta à S. Augustino extemporanea. 414. 4. eius crimina. ib. 6. & 7
Antonius Episc. Fussalensis priuatur Episcopatu. ib. petulantia. ib. 7
Antonij Fussalensis Episcopi causa. 419. 78. 79. & seq. quid de eo statuit Bonifacius Papa. ibid.
Antonius Episc. Germæ occisus à Macedonianis. 425. 28. & 29
Aphraates anachorera quid cum Anthemio viro illustri. 407. & 8
Aphrodisius Tribunus Notarius missus ab Honorio Imp. Romam ob schisma obortum. 419. & 2
Aphronius mittitur Romam ab Honorio Imp. ib. 11. & 12
Apiarij Africani presbyteri causa. ib. 50. & 70. eius confessio spontanea. ib. 72
Apianus pro Pintiano. ib. 103
Apollinaris hæresis redarguitur Theoph. 399. 49. aduersaria Nestorianæ. 428. 41
Apollinaristæ nominati Orthodoxi omnes à Nestorianis. 435. 9
Apollinaristæ ab Arcadio Imperatore exagitati. 397. 57
Apologia pro Origene à Ruffino Romæ editur. 397. 21. prima à S. Hieronymo quādo scripta. 400. 32
Apologiæ Hieronymi contra Rufinum quando scriptæ. 402. 31. & seq.
Apostatæ nominati quatuor præcipui aduersarij Ioannis Chrysostomi. 407. 18
Apostolorū dies Romæ celeberrimus. 398. 12. Petri & Pauli Memoria in villa Ruffiniana. 403. 12
Apostolica sedes cum dicitur, per excellentiam intelligitur Rom. Ecclesia. 416. 11
Apparitura militaris quando adhiberi solita ab Ecclesia Romana in executione sententiarum. 419. 81
Appellationes frequentes ad Apostolicam sedem tempore Augustini. ib. 76. & 91
Appellationum ad Romanos Pontifices occasione quomodo tumultuati sunt Episcopi Africani. ib. 65. & seq.
Appellatio Ioannis Chrysostomi ad Romanum Pontificem. 404. 20
Appellationis ad Apostolicā sedem iuri Episcopi Africani non sunt refragati. 419. 74
Appellationes frequentes ad Rom. Pontificem. 432. 87
Appellandi vetus vsus ad sedem Apostolicam ab Augustino probatus. 419. 75
Appellat Cælestius hæreticus condemnatus

Carthagine ad Rom. Pontificem. 412. 25.
Imp. Crispinus Episc. Donatista. 403. 44
Appellant damnati hæretici & schismatici ad sæculare tribunal. 400. 52
Apringius Episc. in Syria vna cum alijs monet Nestorium se corrigere. 430. 42
Apronianus Romanus fauet Ruffino Aquileiensi. 400. 31
Aqua ad baptismi ministerium sponte scaturit. 417. 54. & seq. ipsum in Lucania & alijs in locis. ib.
Aquila volans visa super caput Marciani postea Imperatoris. 431. 139
Aquis Tibilitanis Memoria S. Stephani erecta. 416. 18. & 24
Aquitania scatens sordibus peccatorum. 406. 54
Aquitania prouincia excisa à barbaris. 407. 42.
Aquitaniæ clades illata à barbaris, & causa. 411. 13
Aquitanorum corruptissimi mores. ib. 54
Aquitani Episcopi qui hoc tempore sanctitate claruerunt. ib.
Arabes auidissimi reliquiarum sanctorum martyrum. 410. 59
Arabianus Metropolitanus Galatiæ. 400. 73
Arabissus oppidum Armeniæ, in quod translatus Cucuso Ioan. Chrysostomus exul. 405. 5. & 6.
Arabissi Episc. Treius amicus Chrys. 406. 34
Aræ deorum iussæ demoliri. 408. 25
Arbonucis martyrio Acacij cõsecrata. 396. 7
Arcades à Gothis excisi. 395. 15
Arcadia filia Eudoxiæ Imperatricis. 404. 12
Arcadius imperat cum Honorio. 395. 7
Arcadij ætas. ib.
Arcadius & Honorius commendati S. Ambrosio à Theodosio patre. ib. nõ indiguit tutore. ib. suasu Rufini coniugem accipit. ib.
Arcadij coniux Promoti neptis Eudoxia. ibid.
Arcadius dona mittit spõsæ suæ. ib. patitur insidias à Ruffino. ib. 6
Arcadij custos Deus cum religionis cultor esset. ib. 7
Arcadius legibꝰ exagitat hæreticos. ib. 8. 10. 396. 7. 397. 57. 400. 88. legib. exagitat gentiles. 395. 12. 396. 10. & 399. 57. persuasus à Ruffino obstat ne pugnet Stilicho cõtra hostes. 295. 15. diuinus liberatus. ib. 24
Arcadij numismata indicantia diuinã protectionem. ib. numisma cruce signatu. ib.
Arcadius bellum gessit aduersus Persas, & virtute Crucis vicit. ib.
Arcadij precibus liberatur populus. 396. 7. pietas commendata. ib.
Arcadius exagitat rursum hæreticos. ib. quid in hæreticos Apollinaristas. 397. 57. quid in ambitiões magistratus. ib. 57. quid in Iudæos. ib. 44 rescribit aduersus idola. 398. 101. accersendum curat Ioannẽ Chrysostomum Antiochia, vt ordinare faciat Episcopum Constantinopolitanũ. 397. 65
Arcadij lege immunitas Ecclesiæ violata auctore Eutropio, & alia id genus ab eodẽ lata. 498. 88. & 98. res collapsę occasione Eutropij. ib. 92
Arcadio rebellant Gainas & Tribigildus Gothi. ib. & 93
Arcadius rescribit vt clauderentur templa deorum Gazæ. ib. 105. patitur Gainam aduersarium. 399. 7. & 22. ab Eudoxia cõmouetur in Eutropium. ib. 23
Arcadij rescriptum de Eutropij exilio. ib. 23
Arcadius abstulit Maiumæ spectacula turpia. ib. 28. & 29. impulsu Ioan. Chrys. id facit. ib. Arcadij Lex aduersus obscœna spectacula. ib. denuo arctatus à Gaina tyrãno. ib. 39. consentit illi Arcadius timẽs sibi. ib. dat Aurelianum Consulẽ & Saturninum Gainæ tyranno. ib. 46. creat Præfectum exercitus Gainam. ib. cũ Gaina fœdus iniit. ib. consulit Ioan. Chrys. de dãda ecclesia Arianis. ib. 41. reprehenditur ab Honorio ob statuæ Eudoxiæ dedicationẽ. 401. 7. lege sancita cõprimit tumultus causa Ioannis obortos. ib. 7. & 8. non vult cum Ioanne Chrysostomo communicare ib. 10. agit, vt expellatur ab Ecclesia Ioãne Chrysost. ib. 14. ab Acacio & Antiocho impellitur contra Ioãnem Chrysostomũ. ib. 15. turpes pacis conditiones à Gaina oblatas accipere cogitur. 400. 43
Arcadium adeunt Origenistę contra Theophilum. ib. 52
Arcadius vetuit Arianos publicas agere litanias. ib. 88. impulsore Chrysostomo expellit hæreticos Arianos Constãtinopoli. ib. 89.
Arcadio nascitur filius. 401. 26
Arcadij consiliũ de Gazensibus. ib. 23. Imp. quatuor filiæ oẽs voto virginitatis Deo dicatæ. 416. 63. Imp. damnatũ & in exiliũ missum Chrysostomũ reuocat ob tumultum populum. 403. 26. martyris Acacij inuisit templum. 407. 31. immittit milites in candidatos neophytos. 404. 19. lege lata relaxat vinctos causa incendij. ib. 54. lege prohibet populi Constantinopolitani collegia. ib. 55
Arcadium admonet per epistolam Honorius Imperator de rebus contra Ioannem Chrysostomum gestis. ib. 80. 84. & 85. alijs sæpè litteris ab eo admonitus idem Arcadius. ib. 92
Arcadius legem sanxit contra eos qui cum Attico, Theophilo, & Porphyrio nõ cõmunicarent. 406. 32. excommunicatus ab Innocentio Papa. 407. 22. & 23. Caim cõparatus. ib. conatus expiare delictũ. ib. 33
Arcadij supplex epistola ad Innocentiũ Papam. ib. 25. & seq. alia eiusdem ad eundẽ Innocentium. ib
Arcadius vltimis litteris Honorij exagitatus. ib. 28. impius & inhumanus cõtra ius gentiũ legatos Apostolicæ sedis dirè vexauit. 406. 12. & seq. transferendas curat reliquias Samuelis Prophetæ Constantinopolim. ib. 55. & 56. Imperator moritur. 408. 1. Regi Persarum moriens cõmendat Theodosium filium. ib.
Arcadius Episcopus cũ collegis legatus ab Apostolica sede ad Concilium Ephesinum. 431. 14. Apostolicæ sedis legatus profectus Constantinopolim. ib. 147
Arcadius cum sociis martyr in Africa sub Genserico. 437. 1. 2. & seq.
Archelaus Episc. in Syria vna cum alijs monent Nestorium se corrigere. 430. 43
Archilleus episc. Spoletinus mittitur Romam ab Honorio Imp. tempore schismatis. 419. 15. datum de ipso rescriptum ab eodem Imperatore. ib. 16
Archimandritæ exurgunt pro fide Catholica, & pro Patribus Ephesi detentis cõtra schismaticos & hæreticos Nestorianos. 431. 113. procedunt ad regiam vna cum monachis. ib. 114
Archiua esse solere in prima sede prouinciæ. 402. 65.
Ardaburius dux à Theodosio in Ioannem tyrannum missus captus. 424. 13
Arelatẽsis eccl. sedes à quonã primitꝰ erecta. 417. 40. 49. eiusdẽ priuilegiorũ ratio. ib. 40 43. metropolis antiquitas & dignitas à Zosimo Papa probata. ib. 40. 49. 50. cũ Viennensi sedatæ contentiones. 397. 42. turbata à Cõstantio Magistro militũ. 412. 40.
Ariani noua moliũtur Cõstantinopoli. 400. 86. & seq. incessunt Catholicos cõtumelijs cantionib. ib. 87. agunt processiones, vtuntur crucib. argẽteis. ib. 86. adoriuntur Catholicos. ib. vetiti ab Arcadio publicas agere litanias. ib. 88. expulsi Cõstãtinopoli à Ioan. Chrysostomo ib. 89. Scythæ ad fidẽ Catholicam conuersi per S. Ioannẽ Chrysostomum. ib. 91
Arianis suis fauet Gainas Tyrannus, & petit eis dari ecclesiam Constantinopoli. ib. 41
Arianorũ Canon citatus cõtra Ioan. Chrysostomum. 404. 10. & 11. reprobatus idem in Concilio Sardicensi. ib. 11
Ariani nauclerꝰ occasione tempestas excitat. 401. 35. abiurante hæresi eodem, reddita est trãquillitas. ib. à Nestorio exagitatus suæ ipsorum ecclesiæ ignem iniecit. 418. 23. à Theodosio lege præstricti. 433. 4. cõsternati ob casum Attali. 410. 14. Gothi victores cedunt Catholicis victis. ib. 7
Aristolaus Tribunus Notarius mittitur à Theodosio Antiochiam pro pace inter episcopos concilianda. 431. 40. & seq.
Arma foris relinquit Imperator Theodosius antequã ingrediatur in ecclesiã. 431. 3. & 4.
Armati vetiti ingredi in ecclesiam. ib. & seq.
Armenia ab Hunnis inuasa. 395. 13
Armenum Concilium contra Nestorianos edẽtes libros Theodori Mopsuestem. 431. 4
Armentius aduersarius S. Basilij à Deo corripitur. 431. 69
Armoricorum populorum causa S. Germanus ad Imperatorem Rauennam proficiscitur. 435. 18. & 19
Armorici iterum rebellant contra Imperat. ib. 21. cum Burgundionibus ab Aetio victi. ib. 35
Arreptitia virgo absq; cibo humano viuebat, Dei ope curata. 434. 11. & 16
Arsacius presbyter Constantinopolitanus cõtra Ioannem Chrysostomũ agit. 403. 19
Arsacius presbyter Constantinopolitanus creatur episc. post relegatum Ioannẽ. 404. 4. frater fuit Nectarij, homo ignauus. ibi.
Arsacij communicationem vitant Constantinopolitani ciues. ib. 48. & 49.
Arsacio, Porphyrio, & Theophilo communicare lege iubetur. ib. 65. & 62. cõmunicare renuentes dira patiuntur. ib. 63
Arsacius non recipitur à Romano Pontifice Innocentio. ib. 79
Arsacij pseudoepiscopi obitus. 407. 29
Artemisia Iudæa filia Lectori Præfecti prouinciæ Hispaniarum ad fidem conuersa. 418. 68. & seq.
Arũdine clausæ missæ litteræ per tabellariũ mendicũ præferentem à Cõsilio Ephesino Cõstantinopolim. 431. 108. quid ibi lectis factum sit. ib. 113
Aruspices in Vrbẽ vocãtur ab Ethnicis. 407. 6
Asclepas Gazensis episcopus. 398. 96. & 97
Asclepas episcopus Chersonensis ab Imp. venit deprecatus pro reis. 414. 110
Ascodrogitæ hæretici lege Theodosij repressi. 438. 35
Asellus presbyter Romanus legatus à Zosimo Papa cum collegis Carthaginem. 418. 77. & 419. 59.
Asia vastatur à Tribigildo tyranno. 398. 95. 399. 7.
Asiani episcopi quid cum S. Ioanne Chrysostomo. 400. 72. & seq. sex depositi à Ioãne Chrysostomo. ib. 83
Asinariam Vrbis portam ingressi Gothi nocte. 410. 18
Aspar dux exercitꝰ in Africa vincitur. 431. 35
Aspar Rauennam ducitur ab Angelo. 435. 2
Aspebetus dux Sarracenorum quomodo conuersus ad fidem. 420. 21
Aspebetus baptizatus, Petrus nominatur, & fit episcopus Sarracenorum. ib. 36. & 37
Assertiones Catholicę aduersus errores Pelagij. 431. 25
Astarthe dea Sydoniorum quæ. 399. 67
Astarthes templum in Phœnicia. 401. 56
Athanasiꝰ numerauit libros Canon. 401. 69
Athanasij exemplum propositum imitandum. 430. 27

Athaulphus Magister equitum creatur ab Attalo Imp. 410. 4. creatur Rex Gothorũ. 411.2. cum Gothis transit in Gallias. 412. 32. vt amicus ingressus est cũ Gothis in Galliæ, sed inimicus euasit. ib. 37. accipit in coniugem Gallam Placidiam. 411.2
Athaulphi Regis consilium de restituendo Romano imperio. ib.
Athaulpho succedit VVallia Rex Gothor. 415.60
Athaulphus occisus à suis Gothis. 414.1
Athaulphi epitaphium ib. cum eod. pariter sex suos filios interemptos. ib.
Athenæ ab Alarico excisæ & saluatæ beneficio deorum tinguntur à Zosimo. 395.16. & seq.
Athenæ Dei consilio à Gothis excisæ prohibentur. ib.
Athenarum perditio prædicta. ib. 18
Attalus legatus Romam ad Alaricũ missus. 410.9. Arianus baptizatus ab Episcopo Ariano. ib. 14. consensu Alarici nomen Augusti sumit. ib. 1. creat Consulẽ Tertullum Ethnicũ, præuia Gentili superstitione. ib.
Attali varia alea, ludibrium barbarorũ. ib. 9
Attalus adhuc Imperatorem agens in Gallijs à Gothis suis pulsus. 412. 37. tyrannidẽ iterum sumit à Gallijs. 414. 7. decipitur falsis deorum responsis. 410.5
Attali vana iactantia coram Senatu. ib. 4
Attalus spernit consilia Alarici propter vatum falsas promissiones. ib. 5. & 9. frustra tentat Africam resistente illi Heraclio. ib. mittit in Africam Constantinum, qui ibi occisus est. ib. superbiens designatur habere Honorium consortem Imperij. ib. deras & indignas præscribit conditiones Honorio supplicanti. ib. vocatus à suis in Vrbem reuertitur. ib. 7. priuatur imperio. ib. 9. ante currum Honorij triumphantis. 417. 60. tyrannus captus manu truncatur, concedit ei vitam Honorius. 415. 59. Gẽtilium socius Labarum reijcit. ib.
Attali numisma. ib.
Attrebatensis ciuitas à Barbaris capta. 407. 42.
Atticus presbyter Cõstantinopolitanus agit contra Ioannem Chrysostomum. 403. 19. creatur Episc. Constantinopolitanus. 406. 10. Sebastenus patria, aliquando Macedonianus hæreticus, idem hostis Ioannis Chrysostomi. ib. qua arte apparere studuit eruditus. ib.
Attici communionem respuerunt legati sedes Apostolicæ. ib. 15
Attico cõmunicare renuentes quanta passi sint. ib. 21
Attici communionem vitantes dirissima passi sunt. ib. & seq.
Atticus excommunicatur ab Innocentio Papa. ib. 31. nititur auxilio Arcadij Imp. 406. 31
Attici causam apud Innocentium Papam agit Maximianus Episc. 408. 39. & 40
Atticus crebras ad Innocentium Papam legationes mittit, vt possit absolui. 408. 42. baptizat Iudæum paralyticum, & curat eum. ib. 30. admonitus Theophili casu nomen Chrysostomi in Dypticha restituendum curauit. 412. 46. egit litteris cum Cyrillo, vt nomen Ioannis referretur in sacras tabulas. ib. & 47
Attici epistola ad Cyrillum. ib. & seq. & alia eiusdem ad Petrum & Ædesium eodem argumento. ib.
Atticus cogitur restituere in sacras tabulas nomen Ioan. Chrysostomi. ib. 49. laudatur à Cælestino Papa. 432. 13
Attici epistola ad Calliopium de eroganda eleemosyna. 425. 21
Atticus Episc. Constantinop. moritur. ib. 19. laudatus à posteris ob res benè gestas cõtra Pelagianos. ib. vetuit coli Sabbatiũ. ib.
Attici munificentia erga pauperes prædicata. ib. 21. qui etiam hæreticis eleemosynã faciendam præcepit. ib.
Audas Episc. incensor templi idoli. 420. 18 restituere illud negat, & martyrium subit. ib.
Audiani hæretici lege Theodosij damnati. 428. 25
Audientia denegata à Sixto Papa Iuliano Pelagiano pœnitenti à præsederẽti. 439. 45
Auditor nullus à verbo Dei excludendus. 398. 76.
Augustinus ordinatur Episcop. Hippon. 395 31. expetitus à multis. ib. aliquando ignarus Nicænorum canonum. ib. 32. ad Paulinum scribit de sua ordinatione. ib. 34. quomodo cognitus Paulino. ib. 35
Augustini scripta contra Manichæos vulgata. ib. 36. & seq.
Augustinus instante Paulino scripsit libros Confessionum. ib.
Augustini vita scribi exigitur ab Alypio. ib
Augustini studium erga Licentium. ib. 47
Augustinus quantũ se debere fatetur Romaniano. ib. 48. quando scripsit cõtra Literas Petiliani. 398. 24. & 31. ad Marcellinũ Præfectum pro Donatistis agit. ib. 25. interpellat Donatum Proconsulẽ pro Donatistis. ib. 26
Augustini immensi labores ad Donatistas conuertendos, vel amouendos. ib. 28
Augustinũ necare parant Donatistæ. ib. 29 penè obruit litigantium ad eum frequens concursus. ib. 64. & seq.
Augustino vnde occasio scribendi de Opere monachorum. ib. 72. vnde diuersa in concionibus tractandi occasio. ib. 76
Augustini epistola ad Suffectanos Gentiles occisores Christianorum. 399. 72
Augustinus inuisit Calamensem ecclesiã dirè vexatam à Gentil. ib. 74. ad Nyrũ Calamensem quid rescribat. ib. prohibet vindicari à Iudicibus sanguinem martyrum. 400. 13
Augustini epistola ad Victorinum de Primatu Numidiæ. 402. 64
Augustinus agit cum Proculiano Episcopo Hipponensi, vt eũ conciliet Ecclesiæ, sed frustra. 403. 48. publicè disputat cũ Felice Manichæo. 404. 128. conuertit Felicẽ Manichæum. ib. redarguit Donatistas asserẽtes non esse cogendos hæreticos vel schismaticos legib. Principũ. 405. 39. redarguitur pueriliter à Cresconio Grãmatico de impropria nominis diriuatione. 435. 41
Augustino vnde data occasio scribendi cõtra Cresc on. ib
Augustinus laudat Olympiũ, eiusq; dignitati adgaudet & eius epistola ad eundem. 408. 19. 22. scribit ad Pinianũ & socios. 409. 16. laborat pro Piniano rapto ab Hipponẽsib. vt ordinaretur. ib. 15. & 16. se purgat apud Albinam de vi illatâ Piniano. ib. nititur liberare Pinianum. ib. 20. & seq. suos Hipponẽses excusat. ib. 24. subinfensus Alypio. ib. 26. infimulatus auaritiæ purgat se apud Albinam litteris. ib. 31. pecuniarũ contemptor recusat hæreditates. ib. 31. 32. & seq. profusus in eleemosynis erogãdis ib. erga pauperes cognatos quomodo se gesserit. ib
Augustini aurum contemnentis exẽplum. ib. 35.
Augustinus absens suos clericos redarguit in dandis eleemosynis tepescentes. ib. 36. scripsit catalogum librorũ Canonicorũ. 405. 63. cur scripsit libros de Ciuitate Dei. 410. 43.
Augustini epistola ad Italicam quando scripta. ib. 47
Augustinus procurat publicam Collationẽ cum Donatistis. ib. 51. vnus ex septem delectis Episcopis ad disputandum cũ Donatistis in Collatione. 411. 16
Augustini Breuiculũ de actis Collationis. ib.
Augustinus excitatur ab Hilario aduersus pelagianos. ib. 49
Augustini prima scriptio aduersus Pelagianos. ib. 50
Augustinus aliquando pelagium latentem adhuc in hypocrisi coluit. ib. 51. qua occasione confecit Breuiculũ. 412. 8. agit apud Marcellinum Iudicem vt Acta Collationis publicè exponerentur. ib. 5. & seq. intercedit pro Donatistis sacrilegis & homicidis apud Marcellinũ Iudicẽ. ib. 4. profecturus ad Circnsẽ Concilium in via confert cum Fortunio Donatistarum Episcopo. ib. 9.
Augustini lucubrationes post Collationẽ. ib. 15
Augustinus agit de conuersione Volusiani. ib. 16. & 18
Augustini scripta ad Volusianũ quam disserta. ib. 20
Augustinus auctor Demetriadæ sacræ virgini, vt magis proficeret seculum abdicando. 413. 14
Augustini epistola de consecratione Demetriadis. ib. 15
Augustinus propinat antidotũ veneno hausto ex epistola Pelagij ad Demetriadem. ib. 18. & 19. S. Iulianæ nelabatur in errorẽ Pelagij, præsto est. ib. qua occasione scripsit de Gratia Christi. ib.
Augustini scripta ad Iulianã & Probã. ib. 21.
Augustinus Dulcitium Tribunũ admonet, quomodo se gerere debeat in causa Donatistarũ. 414. 9. interpellatur ab Orosio aduersus hæreses Priscilliani, Victorini, & Origenis labefactãtes Hispanias. ib. 10. & 11. scribit aduersus Priscilliani & Origenis errores. ib. 12. in S. Hieronymũ reijcit quæstionem de origine animarum. ib. 15. alios detexit errores Pelagianæ hæresis. 415. 24.
Augustini consortio in dimicando contra Pelagianos gloriatur S. Hieronymus. ib. 31
Augustinus admonet Ioannẽ Episc. Hierosolymitanũ. ib. 34. petit Acta Diospolitana. ib. quid per Orosium cum S. Hieronymo. ib. 35. & seq. magna obseruantia coluit S. Hieronymum. ib.
Augustino detulit S. Hieronymus. ib. 36
Augustinus & Aurelius duces in bello contra Pelagium. 416. 9
Augustini & collegarum litteræ priuatæ & secretæ ad Innocentium de non recipiendis Pelagianis. ib. 11
Augustino delegatur ab Episcopis Africanis, vt scribat contra Pelagianos. ib. 15
Augustinũ neuiter agit aduersus Pelagianorũ errores scribens. ib. accepit ab Orosio reliquias S. Stephani protomartyris. ib. 16 & 17. diuidit reliquias S. Stephani in Africas Ecclesias. ib. 19. quando scripsit ad S. Paulinũ aduersus Pelagij errores. 417. 12. & 14. excusat atq; defendit Zosimum papã. 418. 7. & 26. calumnijs passus à Iuliano Pelagiano. ib. 28. exagitat Pelagianos annis decẽ. ib. cõciliare studet monachos Adrumet. ib. 30
Augustini legatio à Zosimo Papa cũ collegis in Cæsaream Mauritanæ. ib. 32
Augustinus contulit cũ Emerito Episcopo Donatista. ib. quãdo scripsit de correctione Donatistarũ. ib. 35. abstulit prauũ morẽ à Cęsaręẽ ib. inter ipsos loco dirè pugnãtib. ib. abstulit salationes & saltationes, atq; alias superstitiones ab Ecclesia Africana. ib. 36. redarguit neghgenter audiẽtes Missas. ib. 38
Augustini scripta anno suæ legationis. ib.
Augustinus mittit libros à se scriptos ad Bonifaciũ papam. 419. 47. suos libros recognoscit, & eorum errores retractat. ib. 52
Augustinus qua occasione scribere cœpit contra Iulianum pelagianum. ib. 46. & 47
Augustinꝰ per Innocentiũ scripsit ad S. Hie-

ronymum. ib. 98. exagitatus à Fussalēsib⁹ ob datum ipsis ab eo Antonii Episcopi hominem nequissimum. ib. 79. quando & qua occasione scripsit ad Hesychiū de nouissimo die. ib. 406. agit contra Vincentiū Victorem. 420. 8. & tandem conuertit eū. ib. 10. cum quibus hæreticis lenitate agendum putauit. ib. quomodo agendum putauit cum Episcopo Anthropomorphita. ib. & 11.

Augustini litteræ ad Bonifacium Comitem quales. 422. 9

Augustinus de raptore sacræ virginis iterū scribit ad Bonifaciū. ib. 5. exēplum sacerdotalis mansuetudinis. ib. 7. publicè contulit cum Pascentio Comite Ariano. ib. 8. redarguit Bonifacium abstrahi iubentē quā confugerat ad Ecclesiam. ib. 13. eius ad ipsum data epistola. ib.

Augustini epistola ad Bonifaciū Comitem de Castino recepto. 424. 3

Augustinus extēporaneè ordinat Antonii Fussalensem Episcopum. ib. 4. ad Cælestinum Papam pro Fussalensib. cōtra Antonium agit. ib. timet executionem Apostolicæ sedis cum apparitura. ib.

Augustini epistola ad Bonifacium Comitē de conatu tyranni. ib. 11

Augustinus deligit sibi Eradium coadiutorem & successorem. 426. 7. laborat aduersus pelag. ib. 10. & 11. cur orium optet. ib.

Augustinus recognoscit omnia sua scripta, & retractat quid sibi videtur. ib. 14. quæ autē prætermisit. ib. 17. ab instituto reuocatur libris Iuliani. ib. 16. quād ab absoluit libros de Ciuitate Dei. ib. 18.

Augustini scripta carpuntur in Gallijs. ibid. 19. 430. 89. & 431. 184. scriptorum defensores Prosper, & Hilarius. ib. 16. & 431. 187

Augustini summa animi demissio. ib. 21. & 22. quæ arguitur ipsum esse afflatum diuino Spiritu. ib.

Augustinus exagitatus calumnijs aduersariorum. ib. 24. celeberrimus vbiq. ib. hortatur Bonifaciū, & spe bona erigit. 427. 5

Augustini epistolæ duæ ad Bonifacium Comitem vallatum hostibus. ib.

Augustinus cur Laconicum interdum scribendi genus affectat. ib. 7. admonet Bonifacium Comitem. ib. 6

Augustinum pœnituit reuocasse Bonifaciū Comitem à proposito seculi deserendi. ib. 11. & seq.

Augustini luctus de capta à VVandalis Africa. 428. 8

Augustinus, ignoratus mortuus, vocatur ad Concilium Ephesinum ab Imperatore Theodosio. 430. 74

Augustini obitus tempus. ib. 75

Augustinus deplorat cladem Africanam. ib. 77. & seq.

Augustini sermo tempore obsidionis. ib. 79. & seq.

Augustinus moriturus ægrotans, ægrotum sanat. ib. 85

Augustini præparatio ad obitum, & mortur. ib. 85. scripta Dei ope seruata & Possidij in ea re vigilatuit industria. ib. 87. & 88.

Augustinus laudatur à Cælestino Papa. 431. 185.

Auitianus impius miraculis ex S. Stephani reliquijs confunditur. 418. 22. & 23

Auiti duo peregrinantes hæreses Origenis & Victorini vehunt in Hispaniam. 414. 10

Auitus promulgator hæresis Origenis tentat S. Hieronymum. ib. 11. & seq. Hispanus presbyter transtulit in Latinum Luciani scriptum de inuentione reliquiarum S. Stephani. 415. 2

Auiti epistola ad Balchonium Episcopum Bracharensem. ib. 7

Aurelianus ad necem quæritur à Gainate tyranno. 400. 38. & Saturninus dantur Gainæ. ib. 40

Aureliani & Saturnini magna constantia. ib. liberata à Ioanne chrysostomo. ib. 46.

Aurelius Pontifex dedicator Cælestis templi. 399. 58. & Aurelius Pontifex destructor. ib. 69. Episc. Carthaginensis quid prælocutus in Concilio, cum actum de conuentis Donatistis. 403. 38. & 39. Episc. Carthaginensis Africanæ Ecclesiæ penuriam clericorum deplorat in Synodo. 401. 6

Aurelij Episcopi Carthaginēsis prælocutio in alio Concilio generali. ib. 6

Aurelius Episc. Carthaginensis quæ prælocutus in Concilio Mileuitano. 402. 36

Aurelij Episcopi Carthaginensis dignū exemplum de contemptu diuitiarū. 409. 34

Aurelius Episc. Carthaginensis accipit litteras à S. Ioanne Chrysostomo. ib.

Aurelij Episcopi Carthag. epistola de erroribus Pelagij ex Concilio Diospolit. 415. 20.

Aurelius Episc. Carthaginensis vnus ex septem delectis ad disputandum cum Donatistis in Collatione. 411. 16. Episc. Carthaginēsis & Augustinus duces in bello contra Pelagium. 416. 9. Episc. Carthaginensis vocatur ab Honorio Imp. ad Synodum Spoletinam. 419. 22. Episc. Carthaginensis quid contra Pelagianos agit. ib. 38. & seq. eius epistola contra eosdē. ib.

Auri ingenti summa redempta pax à Romanis iterum. 409. 2

Ausonij Galli posteritas. 412. 38. & seq.

Ausonius Gallus atauus Paulini Consularis. ib. 39

Auctor nititur ope Dei genitricis Mariæ. 395. 1.

Auctoris inuectiua aduersus recētiores hæreticos Vigilantij sectatores. 406. 48. inuectiua aduersus Hagiomachos. 416. 27

Auctor Annaliū idem scriptor Vitæ S. Ambrosij. 397. 35

Auctoris gratiarum actio pro muneribus à Deo sibi impertitis. 409. 40. in fine.

Auctores qui scripsēre catalogum librorū canonicorum. 405. 63

B.

Babylon olim dicta Roma ob Gentilium superstitionem. 397. 7

Balationes & saltationes auferre nisus est S. Augustinus ab Ecclesia Africana. 418. 36

Balchonius Episc. Bracharensis. 415. 8

Baptismus Theodosij Iunioris pompa solemnis. 401. 23. & 29

Baptismo Iudæus curatus. 408. 30

Baptismus Iudæi iteratus. 419. 108. Arianorum respuitur. ib. 109

Baptismum Macedonianorū Ecclesia reiicit. ib.

Baptismalis aqua sponte scaturiens & crescens tempore solemnis baptismi. 418. 54. & seq.

Baptisterium Constantini à Sixto Papa ornatum. 440. 5

Baptizatorum numerus trium millium quid passus ab aduersarijs Ioannis Chrys. 404. 16.

Baptizandos esse infantes, decretum in concilio Carthaginensi. 401. 13

Bararantes Rex Persarum persecutionē excitat in Christianos. 420. 16

Barbari solicitati à Ruffino Præfecto. 395. 2. immissi à Ruffino in excidium Romani Imperij. ib. 13. insolescentes factione Ruffini numquā amplius comprimi valuēre. ib. 28. propter populorū peccata inualescunt. ib. irruentes in Gallias. 396. 5. ad fidē cōuersi. ib. 15. & 16. & seq. immissi in Gallias proditione Stilichonis. 407. 44. immissi à Deo in Gallias ob iræ fin Vigilātij tollendam. 406. 37. 52. & 407. 41. immissi à Deo in Vrbem ad idololatriam altis fixam radicibus euellendam. 409. 7

Barbaricum nomen inualuit, Romanum verò viluit. ib. 11

Barbari inuadunt Hispanias. ib. 17

Barbarus peccans in S. Timotheū dat pœnas. ib. 37

Barbarorum formidādā irruptio sub Rhadagaiso. 405. 9

Barbari sub Rhadagaiso capti vili pretio distracti. 406. 1. & 2

Barbaris dedi Romanum Imperium cur meruerit. ib. 6

Barbari præualent vbi hæreses vigent. ib. 39

Barbari reconciliati Honorio Imperatori inter se mutuo conflictati. 411. 68. irruunt in Ægyptimonasteria. 410. 55. 58. & 59. irruunt in Mauritaniam. ib. captiuam ducunt nepotem sanctimonialē Seueri Episcopi, quę Dei patrocinio liberatur. ib. 56. ægrotanes liberantur precib. virginis. ib. necat monachos in Palæstina. ib. 59. vocati à Ioanne tyranno per Aetium. 425. 4

Barbaris opifices nauium conficiendarum mittentes pœna digni. 429. 10

Barbari in Imperium Romanum conspirantes icti fulmine. 425. 11

Barbarica clades in Africa. 427. 14

Barbari facile debellantur, si hæretici pellantur. 430. 50. & 431. 11

Bargas Laodicenus ex infimo summus, & ex summo infimus. 397. 18

Barnabæ nomine figuratus S. Ioannes Chrysostomus. 400. 50. & 402. 2

Barochas malè habitus à Gazensib. curatur à S. Porphyrio. 398. 101. Gazensis quid in Gentiles. ib. 106. ob zelum promotus ad diaconatum. ib. diaconus Crucē portat in processione. 401. 50

Basilica Creſcentia ab Anastasio papa erecta. 420. 45

Basilica S. Petri ad Vincula Romæ ab Eudoxia Augusta erecta. 439. 7. S. Pauli Apostoli à Gothis honore habita. 410. 53. Restituta Carthagine vnde dicta. 397. 44. Romæ sanctorū Geruasij & Protasij martyrum ab Innoc. papa dedicata. 417. 6

Basilicæ Vrbis illæsæ à furore barbarico. 410. 23. & seq. Apostoli Petri vasa reuersa sunt Gothi, & ea cum honore reportarunt. ib. 24

Basiliscus martyr apparet Ioanni Chrysost. 407. 9.

Basilius Thessaliæ Episc. Nestorianus. 431. 69

Basilius diaconus defert cyrillo Episcopo Alexandrino Procli scripta Armenorum. 435. 6. & 7.

Basilij Episcopi Epistolæ ad Innocentium aliumq; diuersum à Rom. pontifice. 417. 7. & 8.

Basilius hæreticus Græcus cum duobus Auitis vehit hæreses Origenis in Hispanias. 414. 10

Basianus Episcopus Laudensis. 397. 31

Bassula diaconus legatus ab Episcopo Carthag. ad Concilium Ephesinum. 431. 23

Bassus exconsul accusator Sixti Papæ. 433. 31

Bassus damnatur. ib. 3

Basi sepultura. ib. 37

Bellum perficum sub Arcadio gestum. 391. 24

Gothicum in Græcia per Stilichonem. ib. & seq. Gildonianum in Africa. 398. 31. ex Senatusconsulto decernitur. ib. 46. Ecclesiasticum inter viros sanctos. 400. 62. & seq. Alarici aduersus Honorium Imp. in Italia. 403. 50. Pollentinum. ib. & 51. quando cœptum. ib. Gothicum per Rhadagaisum confectum. 406. 5. & seq. Honorij cōtra tyrannos. 411. 38. & seq. inter Christianos & Iudæos in insula Minoricensi. 418. 47. cum Ioanne tyranno gestum. 424. 15. & 425. 2. perficum sub Theodosio Imp. 420. 25. & 26. Britannorum cum Pictis. 429. 18. à Theodosio aduersus Gensericum in Africa illatum. 431. 140. & 141

Bene-

Benenatus Episcopus legatus ex Concilio Carthaginensi ad Honorium Imper. 410. 47.
Beniamin diaconus martyr in Persidę diripassus. 420.22
Beliæ populi Christo credunt ijdemq; conuersi à S.Nicęta. 396.13. & seq.
Bethlehemiticum monasterium à Pelagianis inuasum. 416.32
Bibli templum Veneris. 401.53
Bibliotheca Theodosij Imp. 419.53
Bigamiam constituit etiam ex coniugio ante baptismum. 401.60
Blasphemiæ Nestorij ante Synod. Ephes. 431.39.
Blesilla paulæ filia primogenita. 419.101
Boa insula, in quam Iouianus relegatus est. 412.26.
Bona clericorum defunctorum cedunt Ecclesiæ. 397.53
Bona ecclesiastica noluit subiacere publicis exactionibus Honorius Imp. 412.22
Bonorum Ecclesiæ administratione creuit diaconorum fastus. 401.47
Bonis hæreticorum nō inhiant Orthodoxi. 410.71.
Bona Stilichonis & aliorum perduellium Fisco addicta. 408.73
Bonifacius comes socer Sebastiani Comitis confessoris. 422.3. confert se in Africam, & S.Augustino familiarissimè vsus. ib.2. sæpè consulit Augustinum, eius ad August. datæ litteræ plures. ib.3. & 4
Bonifacij Comitis epistola ad Augustinum de raptore virginis. ib.
Bonifacius Comes confugientem ad ecclesiam abstrahit & pœnitentia mox facinus expiat. ib.11. & 12
Bonifacij Comitis veniam petentis ad Augustinum epistola. ib.13
Bonifacius Comes excipit Castinum Consulem sibi olim aduersarium. 424.1. & 2
Bonifacij Comitis litteræ de fuga Castini. ib.2.
Bonifacij Comitis epistola ad Augustinum de conatu tyranni. ib.12
Bonifacius comes arte Ætij calumnijs exagitatus. 427.1
Bonifacio comiti euenerunt mala omnia, quia non paruit Augustino. ib.17
Bonifacij comitis fœdus cum VVandalis causa malorum omnium. ib.
Bonifacius comes recedit à VVandalis. 425. 10. & 15. vincitur à VVandalis, confugitq; Hipponem. ib. abdicat se à militia, patitur q; Castinum Magistrum militum infensum. 422.2
Bonifacij comitis profectio in Hispaniam, & affinitas cum barbaris inita in suspicionem eum adducunt. 427.8
Bonifacius comes vallatus hostib. auxiliū quærit à Deo per Augustinū. ib.3. & 4. quę ad eum nunc datæ epistolæ. ib. quando iniit societatem cum VVandalis. ib.8. appetitus à Sigisulto cū exercitu. ib. quomodo in immania prolapsus crimina. ib.9.
Bonifacij Comitis olim sanctum mentis institutum. ib.11. & 12
Bonifacio Comiti quid suadeat Aug. ib.15
Bonifacius Comes olim domitor barbarorum iam factus imbellis. ib.14. in Africa iterum à VVandalis vincitur. 431.13
Bonifacij Comitis obitus. 432.90
Bonifacius Episc. Cataquensis in Africa 403.22
Bonifacius Papa creatur. 418.1. contra eum Eulalius schismaticus sedem arripit. ibi ordinatur in Ecclesia S. Marcell. ib.80. deprimitur à Symmacho. 419.1. secedit in basilicam S.Pauli. ib.2
Bonifacij Papæ partis presbyteri libellum mittunt ad Honorium Imp. ib.8. causa iustissima. ib.& 13
Bonifacius Papa è cœmeterio S. Agnetis reuocatus in Vrbē rescripto Honorij. ib 33. consulturus futuris malis scribit ad Honorium Imperat. ib. 38. cōmendat instanter Ecclesiam Honorio Imperatori. ib.39. Alypium Episcopum Tagastensem amice excipit. ib.46. laborat aduersus Pelagianos. ib. quid decreuit de Antonio Episcopo Fussalensi. ib.79
Bonifacij Papę obitus, tempus sedis, res gestæ, sedes vacans. 423.8. Secundi nomine confecta epistola. ib.92. & 93
Bonifacius Papa confirmat canonem Africani Concilij de libris Canonicis. ib.95. interpellatur contra Manichæos. ib.107. coercet temeritatem Patrocli Episcopi Arelatensis. 422.1. & 2. S. Felicitatis oratorium erexit. 423.8. presbyter Romanus legatus cum collegis Constantinopolim à Con.Rom. 405.11. presbyter Hipponēsi iudicio postulatus mittitur Nolam ad S. Felicem, vt se iuramento purgaret. 412. 29. & 30.
Bonosus monachus Insulanus vitæ iudaitissimæ. 398.50
Borboriani hæretici lege Theodosij damnati. 428.15
Bosphorius Episcopus Coloniæ studiosus Ioannis Chrysostomi. 404.51
Bosphorius Coloniæ Episcopus laudatus ob exhibita erga exules humanitatis officia. 406.23
Breuiculum omnium ornamentorū Ecclesiæ Constantinopolitanæ ad Innocentiū Papam delatum. 404.78. Augustius de Actis Collationis singulorum dierum. 411. 19. qua occasione ab Augustino confectū. 412.7
Brisso Episcopus Philippensis in Thracia Iudex in causa Ioannis Chrysostomi. 404. 50. Episcopus frater Palladij factus exoris causa Ioannis. 405.20
Britannia tyrannos gignit. 407.30. liberatur ab hæresi Pelagiana per Cælestinū. 429.1.
Britanni audiunt S.Germanum Episcopū, & ab errore Pelagiano liberantur. ib.14
Britannia iterū liberata per S. Germanum à Pelagianis. 435.17
Britius Episcopus Turonensis appellat sedem Apostolicā. 432.87. oppressus ab aduersarijs, Dei nutu liberatur & restituitur. ib.88. & 98
Burgundiones cum alijs barbaris Galliæ depopulantur. 407.42
Burgundiones obtinent partem Galliæ & vnde Burgundij, & de eorū conuersione. ib. se Romanorum sobolem esse iactantes. ib. ab Hunnis lacessiti ad Deum Christianorum confugiunt. ib.17. effecti Christiani. ib. & 28. bellicosissimi. ib. ab Ætio victi. 433.15.

C.

Cæcilianus vnus ex legatis Roma ad Alaricum missis. a.409.n.2
Cæciliani Carthag. olim Episcopi causa in Collatione iterum ventilata. 411.31. Iudæi conuersio & sociorum. 418.64
Cæcropes exciti à Gothis. 359.16
Cælestis idoli templum in Africa proftratū. 399.58. eius dedicator Aurelius. ib.59. vaticinia de eo. ib.59. idoli titult. ib.62. idoli antiquitas. ib. & seq. idoli imagines ex nūmis. ib. idolum à Sydonijs cultum. ib.68. idolum à Iudæis olim cultum. ib.67. idolū à Iudæis Regina cœli dictum. ib. idolū ab exteris cultum. eius numinis origo ex Sydonijs. ib.60. & 61. idolum proftratū magna Christi gloria. ib.69. idoli diuersa nomina. ib.54. & 55. idoli falsum vaticinium. 420.5.
Cælestius hæreticus Pelagij armiger, siue classicus. 411.45. cum Pelagio auctor hæresis. ib.44. licet discipulus Pelagij fuerit, magister & ductor totius exercitus impietatis à S. Hieronymo nominatur. ib.45
Cælestium hæreticum Carthagine oppugnauit paulinus diaconus. 412.24. & 25
Cælestius hæreticus damnatur ab Ecclesia Africana Carthagine. ib.23. hæreticus pfitetur se sequi Rufinum Aquileiensem. ib. hæreticus pelagij discipulus quando Carthaginem venit. ib.20. hęreticus damnatus Carthagine appellat ad Romanum Pontificem. ib.25
Cælestij hæretici subdolæ artes in disseminandis hæresibus. ib.
Cælestius hæreticus cum pelagio excōmunicatus in Concilio Carthaginensi. 416.6
hæreticus discipulus pelagij Romam venit causam acturus apud Innocent. Papā. 417.1. Romæ in basilica S. Clementis visus est recantare palinodiam. 417.20.
Cælestij hæretici libelli oblati Zosimo papæ fragmentum. 418.8
Cælestius hæreticus iussus damnare obiectiones paulini recusauit. ib.9. & seq.
Cælestij hęretici tergiuersationes in examine Zosimi ex libello paulini. ib.13
Cælestius hæreticus damnatus à Zosimo papa. ib. hæreticus fallere conatus Zosimū papam. 417.17. hæreticus audax, sed non absolutus à Zosimo. ib.18. hæreticus accusat Lazarum & Herotem Episcopos. ib.21. hæreticus haud potuit omnino à Zosimo sperni. ib.39
Cælestij, atq; pelagij hæreticorum sectatores legibus Honorij exagitati. 418.20. & seq.
Cælestinus papa creatur. 423.19
Cælestini papæ tempore agitata est causa de appellatione ad Apostolicam sedem. 419. 73.
Cælestinus papa quid in causa Antonij Episcopi Fussalensis. ib.79. & 80. papa interpellatur à S. Augustino in causa Antonij Episcopi Fussalensis. 424.4. & seq. annuit petitionibus Augustini. ib.9. Gallorum corripit perperam facta. 428.17. certior redditur de electione Nestorij, quā probauit. ib.23. S. Germanū mittit in britanniam. 429.9. & 10. liberat Britanniam ab hæresi pelagiana. ib. 6. 7. 8. & seq. mittit palladium diaconum in Britanniam. ib. per palladium diaconum conuertit Scotos. ib.2. & seq. eundemq; palladium creat Scotorum Episcopum. ib.
Cælestini epistola ad Episcopos Apuliæ & Calabriæ. ib.21
Cælestinus papa componit collapsam disciplinā ecclesiasticam. ib. accipit libros Nestorij per Antiochum. 430.42. hæreseos impudēter ac falsō à Laurentio Valla sugillatus. 432.36. Cyrillum inquirere iubet de Nestorij scripris. 429.27. ad Cyrillum scribit. ib.28. eodem tempore accipit litteras à Nestorio, & à S. Cyrillo. 430.1. Romæ congregat concilium contra Nestorium. ib.12
Cælestini papæ epistola ex Synodo Romana contra Nestorium scripta qualis. ib,
Cælestinus papa subdolè tentatur à Nestorio. ib.8. deplorat Nestorij amentiam. ib. 15. probat scripta à S. Cyrillo Alexandrino. ib.22. prębgit Nestorio terminum peremptorium. ib.23. comminatur anathema in Nestorium, niū resipiscat. ib.28. scribit ad Cyrillum, vt agat contra Nestorium. ib.25
Cælestinus papa suum Vicarium constituit Cyrillum Alexandrinum Episcopum. ib. 23. vt præcipuum caput in Ecclesia Catholica agit in omnibus. ib.24. mittit Phrygium ad Cyrillum Alexandrinum. ib.26. ad diuersos Orientales Episcopos de Nestorio scribit. ib.27

Cælestini papæ auctoritate collectum Concilium Ephesinum. ib.62. & seq.
Cælestinus papa legatos mittit ad Concilium Ephesinũ, eosdẽq; executores sententiæ ante à se latæ cõtra Nestoriũ. 431.7.
Cælestini papæ epistola per legatos missa ad Concilium Ephesinum. ib. 9. exhortatio ad Episcopos, vt agant pro fide Catholica. ib. 12. epistola ad Theodosiũ Imp. tẽpore Cõcilij Ephesini. ib. 17. epistola ad Cyrillũ tẽpore Concilij Ephesini. ib. 19. studiũ in curando Nestorium. ib. 20. litteræ ad Synodũ datæ lectæ cũ damnatione Nestorij. ib. 24.
Cælestinus pro Proclo rescripsit. ib. 74
Cælestini papæ epistola suffragatur electioni procli Episcopi Constantinop. 434. 2
Cælestino papæ debetur dãnatio Nestorij. 431. 178
Cælestinus papa insurgit cõtra presbyteros Gallos impugnantes S. Augustinũ. ib. 173. laudat mirificè S. Augustinum. ib. 185. Pelagianos vrget. ib.
Cælestini papæ epistola laudata à S. Prospero & à Græcis. ib. 185. & 189
Cælestinus papa ad Hibernos in fide instituendos S. patricium promouet. ib. 191
Cælestini papæ epistola ad Concilium Ephesinum quando data. 432. 4
Cælestinus papa ante obitũ reddidit litteras gratulatorias ad Orientales. ib. ante obitũ feliciorem Ecclesiæ statum videre meruit. ib. 2. litteris agit de liberanda Antiochena Ecclesia à Nestorio. ib. 12. & 14. quæ decernit de lapsis Episcopis recipiendis. ib. 10.
Cælestini Papæ epistola ad Theodosiũ Imp. ib. 12. epistola ad Maximianũ Episcopum Constantinop. ib. 17. epistola ad clerum & populum Constantinopolitanum. ib. 20
Cælestinus Papa dignè laudatur. ib. 34
Cælestini Papæ obitus & eius res gestæ & constitutiones. ib. 35. & seq.
Cælibatus clericorum destructor Vigilantius cum suis sectatorib. 406. 46
Cælicolæ qui sint. 408. 26. & 27. in Africa rescripto Honorij exagitati. ib. 24
Cæsariensis Mauritaniæ dirè inter seipsos ioco pugnantes redarguit & correxit S. Augustinus. 418. 35
Caius Cæcinæ Rufinus Volusianus vir Gẽtilis longè à fide Christiana. 412. 17. & 18
Caius Arianus accusat Theognostũ. 401. 56.
Calamẽsis Ecclesia Primat. Numidiæ. 395. 31
Calamensis Chinuam inuita patri à Gentilibus cum ciuibus suis. 399. 73
Calamẽsis Christianos inuisit Augustinus. ib. 74. Gentiles rei criminis maximi implorant auxilium Augustini. ib. 75
Calamæ in Africa memoria S. Stephani protomartyris. 416. 19. & 24
Calimero offensa diuinitus ossa Zachariæ Prophetæ. 415. 57. & 58
Callimorẽ positum pro Callinico. 431. 110
Callinicum pro Callimore restituendum in epistola ad Theodosium. ib. 111
Calliopius Nicænus presbyter, ad quem Atticus. 425. 21
Callitrope vidua Alexandrina vim patitur à Præfecto Ægypti. eiusq; patrocinium Chrysostomus suscipit. 401. 60
Calumniæ in Theophilum ab Origenistis obiectæ. 400. 57. & 58
Calumniæ à Nestorianis illatæ contra Orthodoxos qui Ephesi conuenerũt. 431. 109. & Calumniæ ab eisdem in Cyrillum illatæ superatæ. 429. 41. & 433. 16. aliæ sparsæ contra Cyrillum post pacem. 433. 2. & 3
Calumnia illata in Sixtum Romanum Pontificem. ib. 33
Campaniam inuadit Alaricus. 410. 45
Cancellarij magistratus. 419. 29
Candidatos neophytos exturbant milites. 404. 29
Candidatus Comes custodiri iubet itinera, ne litteræ Synodi perferrentur ad Imper. 431. 67. missus à Theodosio curare quę Synodi essent. ib. 43. legatus ad Episcopos Ephesi detentos. ib. 14.
Canon Concilij Antiocheni Arianorũ citatus contra Ioannem Chrysostomũ. 404. 11. reiectus à Concilio Sardicensi. ib
Canones diuersorum conciliorum Africanorum sub vno concilio potiti. 397. 46
Canon Apostolorum numerauit catalogũ librorum canonicorum. 405. 63
Canones Cõcilij tertij Carthag. 397. 46. cõcilij generalis Carth. 401. 12. Synodi quintæ Carthaginensis. 398. 33. alterius Carthaginensis concilij. 401. 9. mixti cũ canonib. concil. Hipponensis. ib. concilij quinti Carthag. 398. 62. & 69
Canonis Carthaginensis concilij elucidatio de titulo Episcoporum. 397. 49
Canon de primatu sedis Constantinopolitanæ probatus ascititius. 403. 15
Canon Concilij Orientalis contra Massalianos. 427. 2
Canones concilij Ephesini permixti cũ decretis schismaticorum. 431. 79. & 80
Canones concilij Ephesini. ib. 101
Canon concilij Laodiceni numerauit seriẽ librorum canonicorum. 405. 65
Canones concilij Mileuitani. 402. 58
Canones octo concilij Mileuitani contra Pelagium. 416. 10. & 11
Canon Nicæni Concilij nomine Sardicensis quomodo citatus. 419. 69. & 87
Canones citati nomine Nicæni Concilij recepti ab Africanis Episcopis. ib. 95
Canon Concilij Nicæni numerauit libros Canonicos. 405. 63
Canonis Sardicensis citati nomine concilij Nicæni conflata controuersia. 419. 87
Canones citati de appellatione ad Romã Pontificẽ. ib. 83. cpcilij Taurinens. 397. 42
Canonem diuinæ Scripturæ librorum confirmat Romanus Pontifex. 419. 93
Canonicorum librorum catalogum qui ex Latinis atq; Græcis scripsêre. 405. 63
Canopus in Ægypto liberatur à dæmonum inuasione per sanctorum martyrum reliquias. 414. 20
Cantus in processionibus qualis. 401. 50
Canus sugillans S. Gregorium ipse corrigitur. 439. 40
Capitale supplicij ab Honorio sancitũ aduersus perturbatores ecclesiarum. 398. 22
Capitolium Constantinopoli, vbi scholæ erant artium liberalium. 425. 23
Cappadocũ Episcoporũ qui laudati. 406. 23
Capraria insula referta Monachis. 398. 49
Capreariæ insulæ celebriores monachi. ib. 51
Capreolus Episcopus Carthaginensis 390. Aurelium. 430. 74. legationem mittit ad concilium Ephesinum. 431. 23. epistola eiusdem ad Synodum. ib. 24
Capreolus Carthaginensis Episcopus scripsit de Verbi Incarnatione contra Nestorium. ib. 27. eodem teste Nestoriana hæresis compressa in Synodo Ephesina. ibidem 29.
Caput Rufini sectum & super pilum impositum delatum Constantinopolim. 395. 22.
Carceribus vti Episcopos ad coercitionem delinquentium. 401. 60. & 61
carcere Episcopali abstrahens noxios à Deo perterretur. ib.
carcerati liberantur à S. Germano Rauennæ. 435. 20
Cardinales interdũ prælati Episcopis. 431. 83
Carya domus constantinopoli apud templum Acacij martyris. 407. 33
Carmina Sibyllina Romæ combusta. 399. 75
carterij Episcopi in Hispania sententia de coniugio ante baptismum, non facere eum bigamum. 405. 60
carolus Borromæus cardinalis Episc. Mediolanensis transfert reliquias sanctorũ martyrum Alexandri & sociorum. 400. 12. & 13.
carthago capta à Genserico. ib. 19
carthaginem dedi VVandalis cur Deus permiserit. ib. 20
carthaginis reliquias idololatræ VVandali demoliuntur. 439. 34
carthaginensis basilica Restituta. 397. 44
Carthaginense cõcilium tertium. ib. quartum dictum quintum. 398. 33. quintũ positum loco quarti. ib. 67. prouinciale concilium sub Anastasio Papa. 401. 5. concilij generale. ib. 9. aliud concilium generale. 405. 25. sub Aurelio. 405. 125. plurimũ defert Romano Pontifici. 405. 36. habitum tẽpore vnitatis. ib. 34. gratias agit Imperatori de vnitate ipsius legi. b. obtenta. ib. 33. sub Aurelio. 407. 4. ad reprimendos vanos tumultus hæreticorũ. 408. 13. sub Aurelio. ib. 15. sub Aurelio. 410. 47. in quo damnatus Cælestius. 412. 23. & 24. contra pelagianos. 416. 1. & 2. tempus eius, eius cõcilij gerendi occasio. ib. 4. litteræ ex eo ad Innocentium papam. ib. 6. & seq. in causa pelagij & cælestij sub Zosimo papa celebrati, in quo interfuerunt ducenti quatuordecim Episcopi. 418. 1. & sequitur Innocentij papę decretum. ib. 3. undescriptæ querelæ ad Zosimũ de admisso Cælestio ad audientiam. ib 5. missa ab eo Synodica per Marcellinũ subdiaconum. ib. 6. paulini libellus inde missus, ex quo cælestius esset interrogandus. ib. 7. tempore Bonifacij papæ. 419. 13
Carthaginensis Episcopi legatio ad Synodũ. 431. 23. Epistola eiusdem. ib. 27. scribit litteras nomine omnia Episcoporum Africanorum. ib. 33
carthaginense idolum cælestis dictum vna cum templo prostratũ. 399. 58. eius antiquitas. ib. 62. eiusdem imago. ib. 61
carthaginensium amplitudo iuncta cũ luxu & iniustitia. 439. 26. praui mores. ib. 17
carthaginenses magna ex parte adhuc idololatræ. ib. 27. incorrigibiles. ib. 27. sub sannatores sanctorum virorum. ib. 25.
cassianus diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ missus cum Germano legatus à clero ad Innocentium papam. 404. 38
cassianum fuga lapsum à Ioanne chrysostomo falso aliqui asserunt. ib.
cassianus erga S. Ioannem chrysostomum propensior & gratus. ib. scribit contra Nestorium. 430. 90. inuectiua eius in eundem Nestorium. ib. 91. quid ad constantinopolitanos. ib. 93. in Atticum insensus. ib. 94. profectus in Ægyptum vitam monasticam coluit. 404. 73
cassiodorus scripsit catalogum librorum Canonicorum. 405. 63. expurgator cassiani. 433. 19
castinus Magister militum in Bonifacium Ducem parum æquus. 422. 2
castinus persecutor Bonifacij consul creatus, fugere cogitur ad ipsum Bonifacium. 424. 2.
castorius Episcopus Vagiensis subrogatus in locum Maximi laudatus à S. Augustino. 401. 61
castritia Saturnini vxor inimica chrysostomo. 404. 4
castus diaconus Ecclesiæ Mediolanensis. 397. 30.
casus maioris momenti referuari maioribus Episcopis. 410. 85. deferri soliti ad Romanum Pontificem. ibid.
catalogum librorũ canonicorum qui scripsêre. 405. 63
catechumenis sal dandus. 397. 47
catenæ duæ Petri Apostoli donatæ Eudociæ à Iuuenale Episcopo Hierosolymit. 431. 42

Catena altera qua Petrus vinctus est Romæ sub Nerone. 439.7
Catenæ Petri anniuersaria memoria agitur Constantinopoli. ib.4.5.& 6
Catenarum Petri altera missa Romam ad Eudoxiam, & basilicâ illustrata atq; miraculis. ib.7
Catena vna effecta ex duabus. ib.
Catenarum limitura reliquiarum loco imperiri solita. ib.
Catenæ dictæ Iudæ bellicæ cæsarienſiũ. 418.35
Catholicæ assertiones aduersus errores pelagij. 415.23
Catholicæ communionis symbola. 398.42
Catholica Ecclesia vbi sit, disputatio, eandẽ ex prauis hominibus non perire, & vnam tantum esse. 411.27.& seq.
Catholica fides triumphat in excidio vrbis. 410.17
Catholica fides, dicta fides Romanorũ. 404.9.eadem Romana. 432.48
Catholicæ fidei cognoscendæ symbolũ. 431.35.defertores qui esse soleant. 401.63.quo signo dignoscatur. 401.63.quib. armis cõfecerẽt aduersus hæreticos pugnare. 406.47.
Catholicũ probari aliquẽ cõmunione Formatarũ cum Romana Ecclesia. ib.& 407
Catholici cur accusati ab hæreticis hæresis Anthropomorphitarum. 400.54.in agedo contra hæreticos mansuetudinem cũ humilitate seruãt. 429.41.& 42.8 Nestorianis appellati Apollinaristæ. 439.9.dicti ab Origenistis Philosophæ. 400.56
Catholicorum symbolum in scribendo tẽpore hæresis Pelagianæ. 418.44
Causa Antonij Episcopi Ephesini cognita primum Constantinopoli. 400.73.& 74.Episcopi Fussalentis. 419.79
Causa inter Ruffinum & Hieronymum in æquilibrio appensa, quam deterior Ruffinus appareat. 400.28
Causæ Ecclesiasticæ magna maturitate tractandæ. 417.28
Causæ maioris momenti deferũtur ad Romanum Pontificem. 416.10
Celedensis pro Cenetensi perperam positum. 417.36
Celtichus raptor viduæ eam diuina virtute seruat illæsam. 410.57
Cenetensis pro Celedensi restituendum apud S.Hieronymum. 417.16
Centuriatorum deliramenta. 419.42
Censurius Episc. Antifidori, ad quẽ scripsit vitam S.Germani Constantius. 429.9.
Cereorum oblatio à populo fieri solita Episcopis. 438.12.vsum damnauit Vigilantius hæresiarcha. 406.49.in pcessionib. 431.115
Certamen populorum pro præoccupandis reliquijs sanctorum. 410.59
Chalcedonense Concilium passum calumniam de receptis ab eo laudibus Theodori Mopsuesteni. 435.9.& 12
Charitate Acacius Episcopus debellat persas. 420.30
Chirographum Euagrij philosophi post mortem ab eo subscriptum. 421.65
Christus homo quo differat ab homine Adam. 431.31.cur cœlestis homo conditus, ib.virtus exercitis 430.29.etiam à Gentilibus variis Saluator est probatus, & experimento demõstratus. 410.28.apparuit super montem Olineti. 419.106
Christi nomen in vexillis impositum Christianorum. 395.19. in militaribus signis. 403.53.nolentes licet & aduersantes, coguntur Iudæi proferre. 418.60.& 62.persona in Synodo per Euangelistã in medio posita designata. 431.50 aduentus ad iudicandum aduenisse tempus creditũ. 419.106.fasciæ donatæ à Iuuenali Episcopo Hierosolymitano Eudociæ Augustæ. 439.4
Christo vane oblata Circenſia. ib.15
Christi victoria & triumphus de prostrato idolo Cælestis nominato. 399.69.victoria conclamata. 401.50
Christiana mansuetudo cum Donatistis adhibita. 414.6
Christianæ fidei propagatio. 396.13
Christianam religionem delendam vana Gentilium ex oraculis iactatio. 398.19
Christiana religio in Perside propagatur per Marutham. 408.4.5.6.religio propagata in Sarracenos. 420.31.& seq.
Christiani vincunt hostes charitate potius, quam armis. ib.31
Christiani ritu Gentilicio personati reprehenduntur. 439.14
Christiani aduersus Iudæos insurgunt in insula Minoricẽsi. 418.48.& seq. in Perside persecutionẽ patiuntur. 420.19.& seq. abstinent à spoliis templorum deorum Gazens. 401.40.& qui surripuit, punitus est. ib.Suffectani à Gentilib. occisi. 399.72.demolientes templa atq; frangentes idola abstinent à rapina. ib.60.& 61.Calamẽles multa passi à conciuibus Gentilib. ib.63.inuisit eos S.Augustinus. ib.65.Romani reliquias idololatriæ dispergunt. ib.77.calumniam & inuidiam passi ob captam à Gothis Vrbem. 410.41.Alexandrini quid passi à Iudæis. 415.40.& 41.Catholici saluti ex naufragio, demersis Iudæis & schismatisis. 413.28.Catholici quo signo dignoscantur. 401.44.Carthaginenses afflicti à Genserico. 439.30.& 31.Gazenses exhilarati in aduentu Cynegij. 401.38
Christianorum Gazensium acclamationes in laudem Christi. ib.50.modestia commendata in demolitione templorũ. 399.71.precibus obtẽta pluuia. 398.101.mores vbiq; corrupti. 412.32.ornatus crux. 395.4
Christotocon Mariam, quando impie dictum. 439.4
Chrysantius Nouarianus Episc. moritur. 419.108
Chrysogonus Ruffini fautor. 400.32
Chrysostomus. Vide *Ioannes Chrysostomus.*
Chromatius Episcopus Aquileiæ admonetur ab Anastasio Papa de damnatione Origenistarum. ib.34
Chromatius Episcopus Aquileiæ agit pro Ioanne Chrysostomo. 405.16
Cybeles simulacrum circumferri solitum. 404.4.
Ciceronis historia derisa. 395.43
Cynegius nauigat in Palæstinam. 401.33
Cynegius quid cũ Gazensib. Gentilib. ib.38.
Cynegio demandata cura demolitionis Marnari templi. ib.31
Cyprianus insulæ Ecclesiarum priuilegia illibata seruari iussa à Concilio Ephesino. 431.145.
Cyprianus martyr suis apparens consolatus est eos. 439.32
Cypriani mart. Eccles. 105. VVandali occupant. ib.31
Circenses Romæ exhibiti tempore famis funesti admodum & clamores populi eis fame pereũtis. ib.7.agunt Romani etiam tempore Vrbis excidij. 410.44.à Christianis frequẽtati, & sub religionis velamine ex usum. 436.15
Circumcelliones, instigante Crispino Episcopo sæuiunt in Catholicos. 408.43.moliuntur necem S.Augustino. ib.29.sæuiunt acrius in Catholicos. ib.31.iterum insaniũt aduersus Catholicos. 410.53
Circumcellionum dux Macrobius Episcopus vbiq; grassatur. 411.6
Cirta in Numidia adhuc integra seruata. 430.77.
Cirtense Concilium celebratur. 412.9.& 14
Cirtense Concilium falsò notatum Consulatu. ib
Cyriacus Episc. Emesenus profectus cũ legatis sedis Apostolicæ Constantinopolim quanta passus. 406.11
Cyriacus Episc. partis Ioannis fugiens venit Romam ad Innocentium Papam. 404.76.Episc. relegatus Palmiram Persarum oppidum. 406.18.presbyter Antiochenus vexatus à Porphyrio. ib.59
Cyri in Syria ciuitatis diœcesis quãta. 424.16
Cyrinus Episc. Chalcedonensis accusator Chrysostomi. 403.17.præcipuus hostis Ioannis Chrysostomi vrget Arcadium contra eũ. 404.40.persecutor Ioannis Chrysostomi meritas pœnas dat. ib.119.rursum contra Ioan. Chrys. agit. ib.12.idem apostata nominatus. 407.18
Cyrus dux exercitus in Africa Gẽtilis. 439.18
Cyrus Episc. Aphrodisiæ Cariæ clarus sanctitate emituit in Cœcilio Ephesino. 431.37
Cyri & Ioannis reliquiæ effugant dæmones. 414.20
Cyrillus creatur Episcopus Alexandrinus. 412.45.habuit competitorem Timotheũ. ib.48.
Cyrillus Nouatianos statim expulit ab Ecclesijs. ib.45.commouetur Attici litteris, vt nomen chrysost. sacris tabulis redderetur. ib.47.& 48
Cyrilli litteræ ad Atticum eodem argumẽto datæ. ib.51
Cyrillus obnititur ne restituatur Ioannis nomen in sacras tabulas. ib.52.& 53.quid de Chrysostomi scriptis. ib.63.nimis exacerbatus in omnes Episcopos ob Ioannis nomen, pepercit tamen Romano Pontifici. ibid.60
cyrillum Isidorus Pelusiota monuit. ib.62
cyrillus diuinitus admonitus redditus melioribus sensibus. ib.61.carpitur à Socrate Nouatiano. 415.40.restituit nomen Ioannis in sacras tabulas. 412.63.minatur Iudæis tumultuantibus in Christianos. 415.41.expellit Iudæos Alexandria, & eorum synagogas succendit. ib.42
cyrilli modestia in agendo contra Nestorium. 429.25
cyrillus impugnans errorem abstinet à nomine Nestorij. ib.& 26.occurrit aulicis, ne hæresi Nestorij inficerentur. ib.ad Nestorium scribit iussu cælestini Papæ. ibi.28.cupidissimus salutis Nestorij. ib.30.secundo ad Nestorium scribit. ib.31.& 32.
cyrilli mansuetudinis aliud dignum exemplum in agendo contra Nestorium. ib.39.& 40.
cyrillus suppressit libellum Candum Theodosio aduersus Nestorium. ib.scribit ad cælestinum Papam de Nestorio. 430.1.cõstitutus à cælestino Vicarius. ib.24.quæ insignia Pontificatus accepit à cælestino. ib.26.
cyrillus à Nestorio & Nestorianis calumnijs onustatus. ib.30.& 31
cyrilli scripta cælestinus probat. ib.32
Cyrillus monet Acacium Ioarpen Antiochenum Episcopum de rebus Nestorij, & de cælestini papæ conatu. ibid.31.quam patienter agat aduersus Nestorium. ib.10.insurgit aduersus Nestorium, si occurrens Ægypti monachis eo veniẽti potatis. 429.24.scribit ad Acacium Berœensem de Nestorio in deterius prolabente. 430.30.ad Iuuenalem & alios Episcopos scribit de Nestorio. ib.38.& 34
cyrilli anathematismi ex concilio Alexandrino. ib.47.& seq.
cyrillus perstringitur à Theodosio Imperat. ib.70.& seq.
cyrillus primum locum tenuit inter Episcopos qui Ephesi conuenerunt. 431.37.& 51.in itinere è Rhodo insula scripsit ad suos, eiusq; aduentus Ephesum. ib.38
cyrillus constantinopolim priuatas dedit litteras de damnatione Nestorij. ib.65

Cyrillus in secunda sectione Synodi Ephesinæ habuit homiliam coram Patrib. ib. 62.
Cyrilli epistola ad suos de damnatione Nestorij. ib. 62
Cyrillus Ephesi damnatur à Schismaticis. ib. 74. & 75. libellus contra ipsum datus. ib. 76. accusatur hæreseos à schismaticis. ib. 74. & 86.
Cyrillum arguit Isidorus pelusiota. ib. 85
Cyrillus publicatus à Ioanne Antiocheno hæreticus Apollinarista calumniosè. ibi. 89. sermone inuehitur in Ioannem Antiochenum acerrimo. ib. 94. calumniam passus à Ioanne de hæresi Sabelliana. ib. 96. in odium aduersariorum pro concione Pelagianam hæresin infectatus. ib. cõcinatur ad Patres laborib. & ærumnis cõfectos. ib. 112. & 113
Cyrilli lucubrationes cum detineretur Ephesi. ib. 113
Cyrillus in Concil. Ephes. restitit Iuuenali arripienti sibi iura totius prouinciæ Palæstinæ. ib. 183. laborat infamia Apollinaristi apud Imp. ex calumnia aduersariorum. ib. 127. Ephesi detruditur in carcerē à Ioanne Comite. ib. 128
Cyrilli iusta querela quod non sit vocatus Constantinopolim. ib. 151
Cyrillus quæ ex carcere rescripsit ad Theodosium Imp. 130. per Theodoretum accusatur apud Italiæ Episcopos hæresis Apollinaris. ib. 182. contrarijs scriptis aduersariorum scripta. ib. 183. reddidit litteras legatis de electione Maximiani. ib. 175. laudatur à Papa Cælestino. 432. 24. conuenitur legatione Ioannis Antiocheni Episcopi pro pace. ib. 58. & 59. scribit ad Dyscolum res inter se & Ioannem transactas. ib. 64. & 65.
Cyrilli res gestæ cum Paulo Emesæno Episcopo. ib. 66
Cyrillus cum Ioanne pacem inijt absq; dãnatione suorum capitulorum. ib. 68
Cyrilli capitula integra seruata licet impugnata plurimum. ib. 69. 40. & seq.
Cyrilli aduersarij iactarunt damnata à Cyrillo sua capitula. ib.
Cyrillus post Paulum Emesenum concionatur in Ecclesia. ib. 72. & seq.
Cyrilli mansuetudo erga aduersarios seruata miriscè commendatur. ib. 83
Cyrillus monitores & cognitores suorum scriptorum delegit aduersarios. ib. 84
Cyrilli ad Ioannem epistola post pacē. ib. 78
Cyrillus à nonnullis Orthodoxis Episcopis cur exagitatus. 433. 2. Ieuitatis calumniam passus. ib. 3. redarguitur ab Isidoro Pelusiota. ib. 4. datis literis ad diuersos se à calumnijs purgat. ib. 5
Cyrilli epistola ad Acacium Melitenū data. ib. epistola ad Successum data. ib. 7. epistola ad Valerianum. ibid. 8
Cyrillus admonet Episcopos, vt caueant imposturas Nestorianorum. ib. scribit ad Dynatum. ib. 9. rursum calumniã passus de Apollinarismo. ib. 10. accipit litteras à Sixto Papa. ib. 11. impulsore Euoptio Episcopo scribit interpretationem suorū capitulorum. ib. 21
Cyrilli capitula damnata in pluribus Conciliis aduersantium. ib.
Cyrillus scribit contra Theodorum Mopsuestenum & Diodorum Tarsensem. 435. 6. calũniosè penitur probasse scripta Theodori. ib. 11. de pace conciliandā à Theodosio Imperat. litteris admonetur. 437. 45
Cyrilli vinculorum gloria. 431. 143. in patiēdo alacritas. ib. 129
Cyrillus cum alijs Episcop. quæ passus Ephesi. ib. 134
Cyrillo quæ occasio scribendi contra Iulianum Apostatam. 439. 1.
Cyrillus Hierosolymitanus numeratur inter Canonicos. 405. 63
Cythegius Episc. legatus ex Romano Concilio Constãtinopolim cū collegis. 405. 15
Cladis Athenarum prædicta. 391. 17. ab Hunnis data. ib. 14. & 15. à Gothis illata. ib. 15.
Claudianus poetica licentia de Labaro agere prætermisit. ib. 2.
Clemens III. Papæ VIII. laudata institutio de non promouendis ad Episcopatum absq; præuio diligenti examine. 398. 69
Clerus Constantinop. electus restituitur. 403. 29. Cõstant. citatur ad Synodū. ib. 14.
Clerum Constantinopolitanum litteris cõsolatur Innocentius Papa. 404. 87
Clerici Constãtinop. quid passi à Nestorio. 429. 38. Constantinopolitani libellū scripserunt contra Nestorium, & miserunt Cyrillo. ib. 39. Constantinopolirani non cõmunicantes Attico propter Ioannem Chrys. in Arabiam amandati. 406. 21. Romani aliqui rebellant contra Zosimum. 418. 19. Romani calumniam passi à Iuliano Pelagiano. ib. 25. & 26. laborēt manib. ex Conc. Carthag. 398. 70. prohibita Agapetarum habitatio. ib. 82. prohibiti nutrire comam & barbam. ib. 73
Clericis vetitum frequentare mensas diuitum. ib. 5. & 82
Clerici ne apud alium Iudicem q̃am apud Episcopum causam dicerent. 418. Honorius Imper. 422. 28. abstrahant qui ducuntur ad supplicium. 398. 91. in quæstionem adducti causa incendij, relaxati lege Arcadij. 404. 52. subrogati à Theophilo reiiciuntur. 403. 29. cum apparitura militat quando mitti solebant ab Apostolica sede. 419. 81. & 82.
Clericos prohibet habitare cum fœminis S. Ioannes Chrysostomus. 398. 6.
Clericis prohibitum habitare cum sororibus adoptiuis. ib. 8.
Clericos cum fœminis habitare prohibet etiam Honorius Imp. 420. 5
Clericorū priuilegia ab Honorio Imp. 401. 15. exhibatus Vigilantius destructor. 406. 46. defunctorum bona cedunt Ecclesiæ 397. 53. cautis non immiscent se Procuratoribus. ib. 84. penuria in Africana Ecclesia. 405. habitus ab hæreticis immutatus. 428. 1.
Codex Gregor. 435. 28. Hermogenianus. ib.
Codicis Theodosiani editio. ib. 2.
Codices Rom. Ecclesiæ præstantioris fidei. 419. 89.
Cœmeterium S. Felicitatis martyris. 423. 8
Cognitoris iudicis partes in sacris Episcoporum conuentibus quæ sint. 411. 18
Collationem publicam Catholicorum & Donatistarum Honorius Imp. indixit. 410. 49. 50. & 51
Collationis indictæ tempus. ib. 50
Collationis expetendæ necessitas. ib. 51
Collationem expetentes Maximianistæ reiecta sunt. ib. 52
Collatio in Africa habita inter Catholicos & Donatistas. ib. 3. 4. & seq. cur dicta & non Concilium. ib. 3
Collationis habitæ tempus. ib. locus. ib. 7
Collatio exorditur. ib. 16
Collationis confessus dispositus: septeni delecti Episcopi cuiuslibet partis ad disputandum, septeni ad consulendum, quaterni ad Acta custodienda, quaterni Notarij ad scribendum. ib. 17
Collatio secundæ diei. ib. 24. diei tertiæ. ib. 25. ipsa quib. obfuit, & quib. profuit. ib. 35
Collationis Acta recitanda annis singulis ante Pascha. 422. 8. Acta publicè exponi rogat Augustinus Marcellinum. ib. 5
Collatio S. Augustini cum Fortunio Donatista. ib. 10. impedita collatio illa tumultu. 11. cum Emerito Donatista. 418. 32. cum Pascentio comite. 422. 8. cum Maximino Ariano. ib. 10. legatorum Orthodoxorum cum schismaticis. 422. 177
Collectarum in Ecclesia vetus vsus in Asteros propagatus. 400. 80
Collectas habere Iudæi prohibiti lege Honorij. 399. 79. indicenti Iudæorum antiquus vsus. ib. 80
Collectores spoliorum cleric. bene instituti. 397. 26
Collegia & conuenticula prohibita lege Arcadij ob Ioannitas. 404. 55
Colluuio in causa Antonini Episc. Ephes. 400. 78.
Colonia Agrippina excisa à barbaris. 407. 48
Comanæ in Ponto Ioan. Chrysost. quæstio. ib. 9.
Comasij presbyteri professio in Synodo Toletana prima. 400. 48
Cometa apparuit super Constantinopolim terrificus. 409. 49
Comitatum adeuntes Episcopi Formatam accipiant à Romano Pontifice. 407. 4. & 5
Comites qui venerunt Ephesum afflictrix pro Nestorio. 431. 43
Commonitorij ex Concilio Carthaginensi legatis datum. 404. 125
Commonitorij ex Concilio Romano legatis proficiscentib. Constantinopolim datum. 405. 130. legatis Apostolicæ sedis à Zosimo Papa datum. 419. 60. & 61. Honorij ad Episcopos cõuocatos ad Synodum datum. ib. 13. & 14. datum legatis à Synodo missis ad Constantinopolim. 431. 147.
Communicatio Ioannis Chrysostomi cum Innocentio Papa semper permansit. 404. 36. Innocentij Papæ cũ Ioanne promulgata in Oriente. ib. 37. mutua quomodo solita impertiri. 436. 11. peregrina. 407. 10.
Communicatores Ioannis quanta passi. 406. 20. 21. & seq.
Communionem Arsacij vitant ciues Constantinopolitani. 404. 49
Communionis Catholicæ symbola. 398. 4.
Communio Ecclesiastica lege Imp. Arcadij ciuibus iussa. 404. 55. & 61.
Communione Formatarum cum Romana Ecclesia quemlibet probari Catholicum. 406. 47. & 4. cum seq.
Communio peregrina quæ sit. 400. 67
Communione percepta, aquam bibere, vel pastillum degustare, chrysostomus accusatus. 403. 6
Communionem Porphyrij vitant Antiocheni. 407. 7
Comparatio longè discrepans Vigilantij cũ Patribus sanctis. 406. 48
Concilium Alexandrinum contra errores Origenis. 399. 56. contra Nestorium sub Cyrillo. 430. 51. eius epistola Synodalis. ib. alia Synodi acta. ibid. 57. Antiochenum de libris Theodori. 435. 9. sub Ioanne. 412. 54. in eo damnatur Nestorius. ibid. Armenū contra Nestorianos & scripta Theodori Mopsuesteni. 435. 4. chalcedonense passum calumniam de receptis ab eo laudibus Theodori Mopsuesteni. ib. 10. & 11. Cirtense quando celebratum. 412. 9. & 11. Carthaginense rectum. 397. 44. dicendum esse secundum. 45. concilij huius canones. 46. quartū positū loco quinti. 398. 63. quartum dictū quintum. ib. 33. prouinciale sub Anastasio. 401. 5. generale. ib. 9. aliud itē generale. 403. 35. aliud. 404. 125. aliud. 407. 4. aliud. 408. 17. ad deprimēdos vanos rumores hæreticorū. ib. 18. cõtra Donatistas. 410. 47. in quo Cælestinus erroris damnatus. 412. 22. & 23. aduersus Pelagianos. 416. 1. sub Zosimo Papa in causa Pelagij & Cælestij. 418. 1. sub Bonifacio Papa. 419. 59. in Cypro agitur ab Epiphanio, in quo damnantur errores Origenis. 402. 7. Constantinopolitani in causa Arianorū Episcoporū. 400. 71. luctuosum Ioannis chrysostomi cum suis quadraginta Episcopis. 403. 10

Concilium Constantinopolitanum contra Ioannem Chrysostomum. 404. 9. & 10. post reditum Ioannis Chrysostomi sexaginta Episcoporum, in quo redduntur cassa quæ acta essent in Synodo ad Quercum dicta. 403. 29. habitum ne hoc vere fuerit. ib sub Proclo. 439. 42. Diospolitanum, siue Liddense, in quo absolutus est Pelagius. 415. 14. & 19. damnat errores Pelagij. ib. 20. sub Ioanne Chrysostomo. 400. 51. œcumenicum. Vide *Ephesinum Concilium*. in Gallia, ex quo S. Germanus missus in Britanniam. 429. 10. & 11. in Macedonia sub Innocentio Papa. 414. 19. Mileuitanum in Numidia. 402. 54. eius Acta. ibid. 58

Concilia Mileuitana duo eademq; confusa. ib. 55. & seq.

Concilium Mileuitanum contra Pelagium. 416. 1. & 3. numerus Episcoporũ qui ad illud conuenêre. ib. 10. Gesta in eo. ib. 12. & seq. litteræ ex eo ad Innocentium Papam. ibid. 11

Concilia plurima Orientalium damnantia duodecim Cyrilli capitula. 433 21

Concilium contra Massalianos in Oriente. 427. 25. Oecumenicum petunt Pelagiani. 419. 47. in causa Nestorij curatur per Theodosium Imperatorem apud Cœlestinum Papam. 430. 61. & 62

Concilij Oecumenici acta Romanus Pontifex irritat. 431. 10

Concilium Ptolemense in Lybia, præsidente Synesio. 411. 53. ad Quercum collectum. Theophilo in quo damnatur Ioannes Chrysostomus. 403. 11. & seq. tempus eius. ibid. 29. Rauennæ in causa schismatis Bonifacij & Honorij. 419. 13. 14. & 20. Regiense in Gallia. 439. 44. Romanum in caus. Chrysostomi. 405. 13. Romanum in caus. Sixti Papæ. 433. 31. Romanum contra Nestorium. 430. 12. Romæ habitum in die natali Sixti papæ. 433. 13. Sardicense improbat canonem Concilij Antiocheni Arianorũ. 404. 11

Concilij Sardicensis controuersia obiter oborta in Africa. 411. 12. & 13

Concilium Spoletinũ indictum. 419. 21. cui desijt celebrari. ib. 25. Taurinense. 397. 42. quid ibi actum. ib. Telense, siue Telepten-se. 418. 31. generale indicitur Thessalonicæ in causa Ioannis Chrysostomi. 405. 14. Toletanum primum. ib. 4

Concilij Toletani prioris Acta. 405. 45

Conciliorum collector corrigitur. 397. 2

Conciliabulum schismaticorũ Ephesi. 431. 75. quid in eo aduersus Cyrillum; Memnonem, & alios. ib. 74. redditum irritum. ib. 87. Donatistarum. 414. 1

Concordia qualiter pingi solita. 401. 65

Concionantur duo Episcopi in eadem Ecclesia alter post alterum. 432. 72. & seq.

Concionari in medio Ecclesiæ coepit Ioannes Chrysostomus. 397. 17

Concursus & accursus populorum Ioannis Chrysostomo proficiscenti in exilium. 403. 25

Conditiones implendæ antequam quis ab excommunicatione absoluatur. 408. 41. liberalissimæ ablatæ ab Episcopis Catholicis Donatistis. 411. 9. & 10. 13. & 14

Confessio, vbi reliquæ conditæ sunt, cũ fenestella, seu foramine. 416. 17. S. Petri ornata à Valentiniano Imp. 440. 3. & 4

Confessoribus alimenta præstanda. 395. 7

Conflictus inter Ioannem & Chrysostomi & Gainam. 400. 41. 42. & 47

Confugientes ad Ecclesiã abstrahit Eutropius. 398. 89. qui dat pœnas. 399. 9. & seq.

Confugientem ad Ecclesiã abstrahi iubentem Augustinus redarguit Bonifacium. 421. 12

Confugientes ad Ecclesiam rapientes, diuinam sensere vindictam. 396. 1. & 398. 62. ad ecclesiam ne abstrahantur, petunt ab Imperatore Africani Episcopi. 399. 82

Confugit ad ecclesiam Stilicho, qui reos olim inde vi abduxerat. 408. 10

Coniugium ante baptismum constituere bigamiam. 405. 60

Consecrationis virginum solemnes ritus. 415. 13

Consistorij habitum in basilica S. Clementis in causa Cælestij hæresiarchæ. 417. 20

Constans tyrannus aduersus Honorij excitatur. 411. 36. 6. Itinctus. ib. 37. & seq. filius Constantini ex monacho factus Cæsar occiditur. ib. 42

Constantia Romanæ fœminæ à Gothis captæ. 410. 34. & 35

Constantius Magister militum quid in Herotem Episcopum Arelatensem. 412. 40. dux exercitus Honorij contra tyrannos. 411. 41. & 42. dux pellit Gothos è Gallijs. 414. 1. intrudit Patroclum in sedem Arelatensem. 412. 40. creatur Augustus. 420. 1. Augustus ex Gallia Placidiã generat Valentinianum. 419. 83. reliquias idololatriæ prosterni iussit. 420. 5. de temeritate Eulalij certior redditur. 419. 26. quid decernit in eum. ib. 29

Constans. Augusti lex contra Pelagianos. 420. 2

Constantius diaconus Antiochenæ ecclesiæ eligendus in Episcopum. 404. 58. fugatur ab inuasore eius sedis Porphyrio. ib. 59. presbyter venit ad Ioannem Chrysostomum Cucusum. ib. 103

Constantij scriptoris rerum S. Germani fides certa. 429. 9. & 431. 23

Constantius Vicarius grauia passus à Pelagianis. 418. 28

Constantinus dux ab Attalo in Africam missus occiditur. 410. 7. tyrannus in Britannia tempore Honorij Imper. 407. 30. aduersus Honorium. 411. 36. extinctus. ib. 37. & seq.

Constantina prima sedes Numidiæ. 402. 65.

Constantiniana basilica ornata à Sixto Papa. 440. 3

Constantinopolis terræmotu concussa. 396. 4.

Constantinopolim perterret ignis super eam imminens. ib. 5

Constantinopolis dira grandine afflictata ob scelus in Ioannem admissum. 404. 120. dicta Vrbs Mariæ. 402. 56

Constantinopoli cædes facta in Ecclesia. 431. 2

Constantinopolis periclitatur sub Gaina. 400. 44. custodita ab Angelis. ibid.

Constantinopoli subuertendæ à Gaina Deus miro modo succurrit. ib. & 45

Constantinopolis triduanum incendium passa Dei vindicta. 433. 32

Constantinopolitanus clerus electus cum Chrysostomi restituitur. 403. 19

Constantinopolitani clerici in carcere conjecti causa incendij relaxati lege Arcadij. 404. 24. quid passi à Nestorio. 427. 38. non communicantes Attico in Arabiam amandati. 406. 21

Constantinopolitanum clerum Innocentius Papa litteris consolatur. 404. 87

Constantinopolitanus clerus citatur ad Synodum. 403. 14

Constantinopolitanum Concilium à Theophilo congregatum ad Quercum, ex quo citatur Ioannes Chrysostomus. ib. 12. quadraginta Episcoporum à Ioanne collectum. 403. 8

Constantinopolitanum Concilium in causa Asianorum Episcoporum. 400. 73. contra Ioannem Chrysostomum. 404. 9. & 10. sexaginta Episcoporum post reditum Ioannis, reddit irrita contra ipsum facta in Synodo Theophilo congregata. 403. 29. sub Proclo. 430. 42

Constantinopolitanam Ecclesiam perturbant venientes ex Ægypto Origenistæ. 400. 51. & 60

Constantinopolitanæ Ecclesiæ ornamẽtorum indiculus allatus Romam ad Innocentium Papam. 404. 78

Constantinopolitana Ecclesia duos passa ignauos & imperitos successores post doctissimos & sanctissimos viros. ib. 46

Constantinopolitanæ Ecclesiæ diaconissæ iussæ cõmunicare cum Arsacio sub pœna auri librarum ducentarum. ib. 70. iura dilatat Theodosius. 421. 3

Constantinopolitanus in locum Nestorij iubetur eligi Episc. Maximianus. 431. 173

Constantinopolitanæ fœminæ inimicæ Ioannis Chrysostomi quæ fuerint, quæue studiosæ eiusdem. 403. 4

Constantinopolitani monachi quid passi à Nestorio. 429. 36. eorum cõmendata modestia. ibid.

Constantinopolitanus populus liberatus ab imminenti domus ruina. 396. 7. in Eutropium infensissimus placatur à S. Ioanne Chrysost. 399. 10. 11. & seq. perterritis lignis in aere apparentibus, & ad pœnitẽtiam conuersus. 400. 49. laudatur à Ioanne Chrysostomo. ib. 85. concitatus contra Seuerianum. 401. 64. fugatus ab Ecclesia agit Paschale festum in campo. 404. 20. vbi passi vruentes milites. ib. 19. agens in Ecclesia vigilias trucidatur. ibid. 17

Constantinopolitanus populus tumultuatur ob damnationem Ioannis Chrysost. 403. 24. & seq.

Constantinopolitani populi lætitia de reuocato Ioanne Chrysostomo. ib. 28

Constantinopolitanus populus custodit Ioannem Chrysostomum. 404. 39

Constantinopolitani populi luctus ob Ioannem Chrysostomum. ib. 49

Constantinopolitanus populus coire prohibitus legibus Arcadij Imp. ib. 55

Constantinopolitani populi mæror cum substitutum Ioanni vidit Arsacium. ibidem 48.

Constantinopolitanus populus recusans communicare cum Arsacio dira patitur. ib. 63.

Constantinopolitani separant se à Nestorio. 429. 31. quid ijdem in Theodosiũ clamarint ob Nestorium. ibid.

Constantinopolitanus populus veneratur vincula S. Petri. 439. 5. & 6. vrget ad restitutionem corporis S. Ioannis Chrysost. 437. 1 & 2.

Constitutum de Ecclesia quid significet. 417. 5.

Consulatus Eutropij è Fastis deletus. 399. 1. error corrigitur. 411. 27. in Cirtensi Concilio ib. 14. corrigitur. 415. 47

In Consulibus creandis Romæ auita superstitio viget. 410. 1

Consultationes ad Apostolicam sedem frequentissimæ. 404. 130

Contentio turpis in Ecclesia inter Orthodoxos. 400. 51

Controuersia de Canone Antioch. 404. 10

Controuersia exorta inter Paulum & Dioscorum Episcopos Cyrenenses de ecclesia in monte ædificata. 410. 84

Contubernia fœminarum extricis à Ioanne Chrysostomo vetita. 398. 82

Conuentus Ioannitarum prohibiti etiam extra vrbem Constantinopolitanã. 404. 56

Conuersio barbarorum diuersorum. 396. 13. 14. & seq. Iudæorum insulæ Minoricensis. 418. & aliquot pag. seq.

Conuersionis hæreticorum veræ indicium. 430. 22.

Consilium exhibere viris illustribus recusauit S. Martinus, Ambrosius contra. 400. 19.
Corinthus à Gothis exciditur. 395.16
Cornelius Episcopus Forocornelienſis sanctitate celebris. 453.24
Corona cælitus missa super Arcadij caput in nummo quid signet. 395.24
Corrigendi hæretici Imperatoria auctoritate. 405.31
Crescentiniana basilica ab Anastasio Papa erecta. 402.43
Cresconius confugiens ad Ecclesiam, abducitur per milites Stilichonis. 396.1
Cresconius Episcopus interfuit Concilio Teleptensi. 418.31. Donatista Episcopus pueriliter altercatur de nominum derivatione. 405.42. Donatista confutatur à S. Augustino. ib. 40. Episcopus Donatista quid in Catholicos. ib. 39. Episcopus Donatista inuidens prosperitati Orthodoxorum excitatur in illos. ibid.
Cretenses illudæi seducti ab impostore resipiscunt. 432.35
Crimen maiestatis esse infringere iura Ecclesiæ. 407.41
Crispinus Episcopus calamensis Donatista dirus persecutor. 358.43. Donatista disputat cum Possidio Episcopo calamensi. 403.46. damnatus appellat Imperatorem & pro eo intercedit Possidius. ibid. 44
Crispinus rebaptizat inuitos in fundo Imperatoris. ib. 47. Donatista quid in Possidium. ib. 43
Crispion archidiaconus Epiphanij. 402.19
Cruce ornantur capita Regum. 395.4
Cruce signatum Arcadij numisma quo occasione. ibid. 14. & 15
Cruces in vestibus visæ sunt Arcadio. ibid.
Crux victoriæ signum. ib.
Crucis ligni solemniter Paschali tempore ostendendi vetus consuetudo. 397.12. lignum extinguit ignem. ib. lignum à Melania Paulinus accepit. ib. 10. ligno Hierosolymis custos præfici solitus presbyter. 398.37. signo præuio processiones agi solitæ. ib. 100. & 401.37. & seq. item 404. 60.
Crucibus argenteis vtuntur etiam Ariani in processionibus. 400.87
Crucis virtute idolum Veneris fractum. 401.3. formâ Ecclesiæ constituendæ reddere debent. ib. 45
Crucis Exaltationis festa dies. ib. 58
Crux concucata à sectatoribus Porphyrij sedis Antiochenæ inuasoris. 404.60
Cruce signantur qui conuertuntur ad fidem. 418.59. signatus nummus datus S. Genouefæ à S. Germano. 429.41
Crux gemmata mittitur à Theodosio Hierosolymam. 439.1
Cruciamenta à Persis illata Christianis dirissima. 420.18. & 19
Cteſiphon insurgit aduersus Pelagianos, & S. Hieronymum excitat. 411.49
Cucusium exilio præscriptum Ioanni Chrysost. 404.45
Cucusium oppidum asperrimum. ib. 93. in Cilicia situm. ibid.
Cuculi Episcopus Adelphius. ib. 101
Cucusium vndique confluunt fideles ad S. Ioannem Chrysostomum. ib. 108
Cugas dux barbarorum vna cum suis fulmine ictus. 425.11. & seq.
Cultum sanctorum Catholica Ecclesia semper prædicauit. 406.45. sanctorum Vigilantius impugnat. ib. 44
Cultus sacrarum martyrum reliquiarum in Africa tempore Augustini celeberrimus. 416.17
Curatores Imperij Orientalis. 408.1

D.

Dacorum Episcopus Nicetas. ib.
Dæmon pugnat pro Marcionitis. 424.15. aduersatur S. Melaniæ Constantinopoli. 434.11. quomodo sacræ virgini illuſit. ib. 15. & 16.
Dæmones torquentur à S. Ambrosio. 397.32 pulsi per reliquias sanctorũ martyrum. 414.20. prænuncij aduentus S. Germani in Britanniam. 435.17
Dalmatius Archimandrita strenuè agit pro Patribus Ephesi tyrannicè detentis. 431. 114.
Dalmatius ordinatus Episcopus Cyzicenus. 426.4
Damasus papa scripsit Catalogũ librorum Canonicorum. 405.63
Damnatio Episcopi reuocari non debet nisi à maiori numero. 404.10
Damnatorum ad inferos pœnas temporarias dixerunt Origenistæ. 414.16. & 17
Damnati cum ducerentur ad supplicium, ne abstraherentur à monachis, vel clericis, lege vetitum. 398.9
Danielis Orientalis Episcopi ordinatio perperam facta. 428.18
Daniel legatus ex Concilio Alexandrino Constantinopolim. 430.50
Decretum damnationis Origenis errorũm promulgat Anastasius papa. 400.33
Defensores Ecclesiarum petiti 398.35
Demetrias virgo cum matre & auia fugit in africam. 410.37. & seq.
Demetrias capta à Gothis. ib. 41
Demetrias quo anno accepit à S. Hieronymo litteras. 413.7. & 8.
Demetriadis virginis egregium facinus in abdicatione sæculi. ib. 7
Demetrias monasticum habitum induit. ibid. 9.
Demetriadis exemplo mirè auctus virginum sacrarum numerus. ib. ingens dos collata pauperibus. ib. 12
Demetrias profecit ex S. Augustini scriptis. ib. 14.
Demetriadem celebrat S. Prosper, data ad eam epistola. ib. 16
Demetriadem etiam Pelagius hæresiarcha laudare aggressus est propinans cum epistola hæresin. ib. 17. & 21
Demetrius Episcopus Pelusinutis cum collegis missus à Ioanne Chrysostomo ad Theophilum. 403.12. quam malè habitus. ib. 22. datam epistolam ab Innocentio papa ad Ioannem Chrysost. diuulgat in Oriente. 404.38. legatus S. Ioannis Chrysost. ad Innoc. Papam. ib. 22. & seq. iterum venit Romam ad Innocen. Papam. 404. 79. profectus cum legatis Apostolicæ sedis Constãtinopolim quanta passus. 406. 16. in Oasim relegatus. ib. 18. in via quæ passus. ib. 22
Deus cur sanctos ab impijs neci tradi permittat. 410.59. num aliquo loco recipiatur, & quomodo. 431.33. vltor in persecutores Ioannis Chrysostomi. 404.118. in Principes commouetur, qui Dei seruos prouocant. ib. 121. pugnat mirando modo pro Theodosio religionis obseruantissimo. 425.14. & 17
Dei consilium in reuelatione reliquiarum S. Stephani. 415.17
Dei magna potentia Rhadagaisus victus. 406.9. & 10.
Deipara virgo à Nestorij blasphemijs per virginem Christi sponsam vindicata. 431. 162.
Deorum cultus rursum petitus. 395.11. & 12. ope saluatæ finguntur Athenæ. ib. 16. cultus eo anno penitus ablatus, quo Christianam religionem defendam Gentiles prædixerant. 398.19. & 20. cultum penitus tolli curant apud Imp. Episcopi Africani. ib. 34. templa iussa claudi ab Arcadio Imper. ib. 108. & 109. templa lege Honorij iussa dirui. 399.55. templa Romæ prosternuntur. ib. 77. templa quæ erant Cabæ. 401.39. eadem Christiani cum multis aliis diruunt. ib. 40. templum ornamenta sublata ad redimendam ab Alarico pacem. 409.2. cultus Romæ à barbaris vindicatur. ib. cultum per Rhadagaisum restituendum optabant pagani Romæ. 406. 8. aræ iussæ deturbari. 408.25. templa quæ reliqua essent prosterni iussa. Constantino Augusto imperante. 420.5. cultus rursus pullulat & inualescit, sed lege Theodosij exciditur. 439.9. cultores Theodosij lege coerciti. 423.6. & 7
Dij consulti Romæ sub Attalo tyranno, eisq; credens Attalus decipitur. 409.5
Derisores monachorum deridentur. 398. 54.
Desertores Catholicæ fidei qui esse solent. 402.63
Desiderius & Riparius auctores extitere S. Hieronymo, vt scriberet aduersus Vigilantium. 406.49
Detractores sanctorum graui pœna à Deo puniti. 397.34. & 35
Dexter præfectus historiam scripsit. 396.42
Diaconi vnde superbire coperunt. 402.47
Diaconi designabantur ordinari presbyteri. ibid.
Diaconorum fastus vbique depressus. ib.
Diaconi stant, sedent presbyteri. ib. 44
Diaconi Ecclesiæ Romanæ supergredi conati presbyteros, & vnde eis tanta superbia. ibid.
Diaconorum Romanæ Ecclesiæ munera. ibid. 46.
Diaconi vsurpantes sibi munera sacerdotum. ib. 44
Diaconissæ Constantinopolitanæ ecclesiæ iussæ communicare cum Arsacio sub pœna librarum auri ducentarum. 404.71
Diadema foris deponit Imperator, antequam ingrediatur ecclesiam. 431.8
Dictimi fides professio in Concilio Toletano priore facta. 405.46
Didymus illustrator periarchon Origenis. 402.16
Dici iudicij tempus aduenisse à nonnullis creditum. 415.105
Diœcesi omnium Orientalium præsse Episcopus Alexandrinus volebat. 439.42
Diodorus Tarsensis magister Nestorij, & eius hæreses. 428.35. pro Theodoro aliquando vsurpatus. ib. 36. qualis fuerit ex eius scriptis post obitum cognitus est. ibid. libri produntur in lucem. 435.7. confutantur à S. Cyrillo Alexandrino. ibid. 8.
Dionysius & Paulus legati ad Theophilum à Cyrenensibus de electione Synesij. 402. 77.
Diophantus presbyter Antiochenus vexatus à Porphyrio sedis eius inuasore. 404. 59.
Dioscorus Diaconus Apocrisarius Constantinopoli sub Proclo. 433.43
Dioscorus monachus Origenista naufragat cum suis Constantinopolim. 400.51. & 62. quando mortuus. 473.22. falsa illi tributa miracula. ib. 23
Dioscorus in Theodoretum incensus. 432. 43.
Diospolitanum Concilium in Palæstina, in quo Pelagius est absolutus. 415.14.19. damnat errores Pelagij. ib. 20. & 23
Dynatus Nicopolis Episcop. accipit litteras à Cyrillo. 435.9
Diptycha quæ sint. 450.49
Ditcesis Ioannis Chrysost. ab Ecclesia Constantinop. 404.49
Disputatio Augustini cum Pascentio Comite. 419.52. cum Maximino Ariano. ibid. 53. cum Felice Manichæo. 404.128. cum Fir-

rito.418.32. de canone Antiocheno.404.
10.& 11. Criſpini Donatiſtæ cum Poſsidio
Epiſcopo Calamenſi. 401.46. S.Germani
cum Pelagianis in Britannia. 429.14.15.16.
Iuliæ Manichææ cum S. Porphyrio.
403.34
Diſputationes de religione prohibet Hono-
rius Imper. 408.28
Diſſenſio inter ſanctos viros. 400.6. inter
ſanctos Epiphanium & Ioannem Chry-
ſoſt. 402.2
Diuinitas aliter extitit in Chriſto, aliter in
Patriarchis & Prophetis. 431.32
Doctores Eccleſiæ miraculis illuſtrati. 397.
35
Dominædius cur dictus S.Felix. 395.5
Dominicus Pinellus Cardinalis Archipreſ-
byter S.Mariæ Maioris. 440.2
Dominico die quæ humanæ iuris officia
carceratis præſtanda ſanxit Honorius
Imp. 406.2
Domitianus presbyter Romam venit ad
Innocentium afferens Acta publica Iudi-
cum contra Ioannis Chryſoſt. ſectatores.
404.71
Domnus & domna, harum vocum priſti-
nus vſus. 416.21. Epiſcopus inuiſit S. Ioan-
nem Chryſoſtomum Cucuſi exulantem.
404. 19. nepos Ioannis Epiſcopi Antio-
cheni recedit ab eremo, S. Euthymio in-
uito. 452. 53. creatus Epiſcopus Antio-
chenus. 436.12. cõuenitq; Simeonem Sry-
litam. ibidem.
Domus Caryæ corruit. 396.7
Donaldus primatus nominis Scotorũ rex
Euangelij præcones à Victore Papa expe-
tuit. 429.2
Donatianus Epiſcopus præfuit Concilio
Telepteni. 418.31
Donatus Afer Ambroſio detrahens à Deo
punitus. 414.15
Donatus diaconus Donatiſta graſſatur cum
Circumcellionibus. 412.6
Donatus Epiſcopus Donatiſtarum in pute-
um ſe conijcit. 414.6
Donatus Proconſul in Africa. 408.27
Donatum Proconſulem Africæ S. Auguſti-
nus pro Donatiſtis interpellat. 398.21
Donatiſtæ negotium faciunt S. Auguſtino
de oratione ipſius. 395.32
Donatiſtæ quid in Reſtitutum presbyterũ.
398.26.31.411.4
Donatiſtæ fæuiunt in Catholicos. 398.21
pro Donatiſtis rogat magiſtratus S. Augu-
ſtinum. ibid.28.& 29
Donatiſtarum crudelia facta Epiſcopos &
clericos Africanos. ibid.27
Donatiſtæ occidere moliuntur S. Auguſti-
num. 398.21
Donatiſtæ decipere nituntur Catholicos
falſis reuelationibus & viſionibus. ibid.
31. prævalent potentia Optati Gildonia-
ni. ibid.40. & ſeq. perſecutores coerciti
pœna librarum quinque auri. 399.8. lege
Honorij dedecori expoſiti. 400.12. infami-
ti reſcripto à Iuliano Apoſtata olim ob-
tento. ibidem 2. adulati ſunt olim Iulia.
Apoſtatæ. ibid
Donatiſtarum vnitas cum Eccleſia Catho-
lica tractata ab Anaſtaſio Papa. 401. 9. &
11. Acta perquirenda à Iudicibus, decre-
tum eſt ab Epiſcopis. ibidem 16
Donatiſtas eſſe conuincendos publicis actis
decretum. ibid.
Donatiſtis indulgentia procurata per Afri-
canos à Rom. Pont. ibid.11
Donatiſtæ conueniuntur legationibus Epi-
ſcoporum. ibid.12. conuincendi ex Actis
ipſorum cum Maximianiſtis. ibid. 9. 10.
& 11
Donatiſtis reuerti ad Eccleſiam volentibus
indulgentia conceſſa ab Anaſtaſio Papa.
ibid.14
Donatiſtæ Epiſcopi qualiter recipiendi à
Catholicis ibi. excluſi legibus Imperato-
rum à primi legijs conceſſis clericis. ibid.
Donatiſtas adhens inuenis immane ſcelus
perpetrauit. 402.63
Donatiſtæ quibus verbis iuſſi ſunt conue-
niri à Catholicis. 403.40. conuenti à Ca-
tholicis malè eos habuerunt. ibidem 41.
& 42
Donatiſtarum Epiſcopus Criſpinus con-
uentus à Poſsidio, quid in eum. ibid.
Donatiſtæ inuitos rebaptizant. ibid. 47
Donatiſtarum rapinæ in Catholicos. ibidem
49
Donatiſtæ ſinguli Epiſcopi fruſtra conuen-
ti à Catholicis. ibid. compelluntur ſolue-
re pœnam legib. ſtatutam, & pro ipſis a-
gunt Epiſcopi Catholici. ibi. 47. coercen-
di mulcta decem librarum auri & alijs
pœnis. 404.125. ſpernunt leges Imper. 408
17
Donatiſtarum complures vniti Eccleſiæ
Catholicæ. 405.30
Donatiſtæ redeuntes ad Eccleſiam gratias
agunt de ſeueriori cum eis adhibita diſ-
ciplina. ibid.33. quibus tenebantur vin-
culis redirent ad Catholicam vnitatem,
ibid. 32. & 36. quo modo coerciti legibus
Imperatoris ad vnitatem cum Orthodo-
xis reuerſi. ibid. refugientes vnitatem fæ-
uiunt in Orthodoxos. ibid. 37. obſtinati
reclamantes non eſſe cogendos hæreticos
vel ſchiſmaticos legibus Imperatorum.
ibid. 39
Donatiſtarum graſſatio in Eccleſiam facta,
& in miniſtros eius. ibid. 23
Donatiſtæ quæ erudeliter in Maximianum
Epiſcopum Bagaienſem perpetrarunt.
ibid. 23. quæ commiſerunt in Serium E-
piſcopum. ibid. 24. noua ſanctione Hono-
rij Imper. perſtricti. ibid. 25. & 27. ſectius
dicendi Donatiani ex Creſconio. ibid. 42.
legibus Honorij iterum exagitati. 407.41.
ſparſerunt in vulgus, occiſo Stilichone,
cauſam Orthodoxorum eſſe collapſam.
408.17. Catholicos occidunt Epiſcopos.
ibid. & 18. nouis Honorij Imp. legibus ex-
agitati. ibid. 24
Donatiſtis conceſſa ab Honorio ob metum
ſuo ipſorum arbitrio viuendi licentia.
410.52.
Donatiſtæ nouis Honorij edictis compe-
cuntur. ibid. 49
Donatiſtas per publicam Collationem ad
vnitatem Catholicam inducere Honori-
us Imper. laborat. ibid. 50
Donatiſtarum iterata ſcelera aduerſus Or-
thodoxos. ibid. 52
Donatiſtæ quæ in Reſtitutum presbyterum
& Innocentium perpetrarunt. 398. 25. &
4. publica Collocatione tractant cum
Catholicis. 418.7. & ſeq.
Donatiſtis indulgentiſſimus Marcellinus.
ibid. 5. & 4
Donatiſtæ vocati per Tractorias ad Colla-
tionem. ibid. veniunt Carthaginem ad
Collationem. ibid. 5
Donatiſtarum Epiſcoporum numerus ve-
nientium ad Collationem. ibid. 6. & 21
Donatiſtæ magna iactantia oſtentant ſua
etiam mendaciter. ibid. 6
Donatiſtis quanta ſpoſponderint Catholici
ante Collationem. ibid. 12
Donatiſtæ ex ſuo ipſorum facto conuincti.
ibid. 14
Donatiſtarum Epiſcopi qui electi ad diſpu-
tandum. ibid. 16
Donatiſtæ perſeuerabant habere ab ipſis
cerarum Romam Epiſcopum, vt ſic mẽ-
tiri poſſent ſe eſſe Catholicos. ibid
Donatiſtarum prima ſubterfugia propoſita.
ibid. 19. addunt calumnias in Catholicos
iterum de numero Epiſcoporum. ibid. 21
Donatiſtæ quo prætextu ſedere noluerunt.
ibid. & 23
Donatiſtarum mandatum refertum contu-
melijs recitatur in Collatione. ibid. 22
Donatiſtæ falſitatis conuicti de numero ſuo-
rum Epiſcoporum. ibid. nolunt fratres
à Catholicis nominari. ibi. 23. rurſus ter-
giuerſantur, & exceptiones, & obiectio-
nes ingerunt. ibid. 24. & ſeq.
Diſputatio de Eccleſia Catholica, vbi ſit,
ibid. 27. Vide, CONTROVERSIA.
Donatiſtarum aliæ leues atque ridiculæ ob-
iectiones. ibid. 30
Donatiſtæ ſuis ipſorum probationibus cõ
uicti. ibid 32. reluctantes licet, ſubſcribũt
tamen Actis Collationis. ibid. 33. cõdem-
nati appellant, multi calumniati ſunt
Marcellinum. ibid. 34. cauillati ſunt nullis
eſſe roboris Acta ob ſententiam noctu
latam. ibid.
Donatiſtas refractarios poſt Collationem
Honorius legibus exagitat. 411.1.& 2
Donatiſtæ Eccleſijs, bonisq; ſpoliati, & exi-
lio. ibid.. & ſeq. calumnioſe arguunt Ca-
tholicos auaritiæ. ibid. 3. contumaces a-
cerius fæuiunt. ibid. 4. & 6. occidunt Re-
ſtitutum & Innoc. ibidem. 4. Epiſcopi
ſe in ignem iecêre. 3 14.8
pro Donatiſtis inſtanter agit apud Marcel-
linum Iudicem Auguſtinus. 411.4.& ſeq.
Donatiſtarum calumniantium occaſione
Cirtenſe Concilium indicitur. ibid. 9. ca-
lumniantium proditione Marcellinus
occiditur à Marino. 413.1.& 6
Donatiſtæ rurſum exagitati ab Honorio
Imp. 414.2
Donatiſtarum Epiſcopi bonis priuantur, &
in inſulas relegari iubentur. ibid. 3. laici
qua pœna ab Honorio afficti. ibid. 4. le-
gibus Honorij perſtricti conuentum a-
gunt, & de inferenda ſibi nece deliberũt.
ibid. 5. & 6. Epiſcopi ſe ipſos diuerſo mo-
do necant. ibidem 6
Donatiſtarum quam plurimi poſt leges po-
ſtremas Honorij reuerſi ad Eccleſiam Ca-
tholicam. ibidem. 9. duritas prouocauit
VVandalos. 428.7
Donatiſtæ lege Theodoſij damnati. ibid. 35.
ad VVandalos deſciuunt. 439.35
Dorotheus Epiſcopus Marcianopolis Ne-
ſtorianus. 431.69
Dorotheus Epiſcopus promulgator hære-
ſis Neſtorianæ Conſtantinopoli. 428.37
Dorothei blaſphemia publicè dicta. ibid.
Dulcitius Tribunus Notarius miſſus in A-
fricam loco Marcelli. 414.8. conſuluit Au-
guſtinum quid agendum cum Donatiſtis
ibid. 9. conſulitur ab Auguſtino, quod
Donatiſtam Epiſcopum honorificis ti-
tulis nominaſſet. ibid.
Duces Romani exercitus poſt obitum Sti-
liconis. 417.17
Ducis ſuperſtitione & ſuperbia Romanus
exercitus pe. ditur. 439.17.

E.

EBagnius miſſus à Theodoſio Imp. in A-
fricam vocare Epiſcopos ad Conci-
lium Epheſinum. 2.430.n.74
Ebionæi hæretici auctores Neſtorianæ blaſ-
phemiæ. 428.30
Ebodichus dux ſub Conſtantino tyranno.
411.39.& 42. occiditur ab Ecdicio, ibid. 41
Eccleſia Catholica vbi ſit, diſputatio. ibid.
27. eam ex prauis hominibus non perire.
ibid. 28. eam eſſe vnam tantum. ibid. 29.
haud facilè recipere debat pœnitentes hæ-
reticos, ſed eos diu ante probandos. 417.
38. reijcit pœnitentes hæreticos, in qui-
bus eſt de ſimulatione ſuſpicio. 439.46
Eccleſiæ triumphus eſt ſuperborum humi-
liatio. 399.14

Ecclesia exaltatur, non expugnatur tribulationibus. 420.23. & 38. piè vasa luminaribus. 406.49. & 50. orando pro diuersis statibus peccantium destruit Pelagianam hæresim. 431.186.

Ecclesię mos orare pro Catechumenis. 419.55

Ecclesia Dei quando turpi agitata est contentione. 400.51

Ecclesiæ priuilegia confirmata ab Honorio Imper. 395.30. & 397.56. priuilegia ab Honorio iterũ stabilita. 407.41. immunitas à Stilichone violata, sed non sine pœna. 396.1. priuilegia ablata à Ioann. tyranno. 423.3 priuilegia ablata à Ioanne tyranno Valentinianus restituit. 425.7

Ecclesiarum priuilegia irritãtes pœna quinque librarum auri Imperator punit. 396.82

Ecclesia iura infringere, maiestatis esse delictum Honorius Imp. lege sanxit. 407.41. asylum violans Stilicho compellitur fugere ad Ecclesiam. 408.10. Defensor petiit. 398.33. doctores miraculis illustrati. 397.35

Ecclesia Africana à Donatistis exagitata. 410.53. Arelatensis turbatur à Constantio Magistro militum. 412.40

Ecclesiæ Constantinopolitanæ Angelus recessit cum Ioanne Chrysostomo. 404.42

Ecclesia Cõstantinopolitana cruentata sanguine. 431.2

Ecclesiæ Constantinopol. fides laudata. 432.23

Ecclesia Constantinopolitana. *Vide Constantinopolitana Ecclesia.*

Ecclesia Hippon. à Donatistis exagitata. 410.53

Ecclesia Orientalis nouis post pacem agitata turbinibus. 433.1. Rom. commendatur Imperatori. 419.39. Romana. Vide, *Romana Ecclesia.*

Ecclesiam ne ingrediantur armati. 431.8

Ecclesiæ profanatio protendens mali alicuius. ibid.3

Ecclesia S. Sabinæ martyris in Auentino Cœlestini Pontificatus tempore extructa 432.37

Ecclesiam tradendam non esse Arianis Ioannes Chrysostomus cum Gaina tyranno conligit. 400.42. & 43

Ecclesia Constantinopoli conflagrauit. 404.43. quo casu acciderit ignoratum. ibid. Constantinopoli igni tradita consumpta cum Gothis ad eam confugientibus. 400.44. Cõstantinopoli polluta cæde ciuium agentium vigilias. 404.18. prohibetur erigi ex lapidibus templi idoli. 401.49. templum Dei Angelis referta semper cum sacrificium incruentum offertur. 407.16

Ecclesiæ immunitatem volatam acriter redarguit Augustinus. 422.12

Ecclesiam profanans dirè punitur. 417.57

ab Ecclesia extrahere fugientes adeò grauè facinus, & à Deo dira vindicta sæpè punitum. 396.1. & 398.57. id crimen incurrit Eutropius. 398.88. dat pœnas, ibid. & 399.10

Ecclesiasticæ immunitatis violatores à Deo dira vindicta puniti. 396.1. & 398.62

Ecclesiastica immunitas violata à Mascizele, sed suo damno. 398.62

Ecclesiasticis causis non immiscebãt se Proconsules. ibid.66

Ecclesiastica immunitas ab Eutropio violata. ibid. 88. & non sine pœna. ibidem. 89. item 399.8. & 9. & seq. vt conseruetur illæsa petunt Episcopi ab Imperatore publica legatione. 399.82

Ecclesiastica immunitas vt seruetur, ne ab ecclesia quis abstrahatur, petunt Episcopi Africani. ibid.

Ecclesiæ ornamenta distraxit Acacius Episcopus vt hostes captiuos redimeret. 420.30

Ecclesiæ forma Crucis præfert. imaginem 401.49. ædificandæ facer ritus. ibid.50. & 51

Ecclesia ædificata in diœcesi aliena cedit Episcopo cuius est diœcesis. 410.84

Ecclesiæ solitæ erigi in sanctorum memoriam, & dies festi instituti. 403.32

Ecclesia erecta super Marnion quali forma & structura. 401.49. à Galla placidia Rauennæ erecta, voti soluendi causa. 435.26. S. Stephani erecta Hierosolymis ab Eudocia Augusta. 438.21. S. Stephani Vzali in Africa ab Euodio erecta, & quæ miranda. ibi. 416.19

Ecclesiæ Vrbis intactæ à furore barbarico. 410.23. & 26

Ecclesiasticum iudicium magna deliberatione tractandum. 471.28

Edicius confugientem ad se Ebodichum tyranni ducem occidit. 411.41

Egnatij historici reselitur commentum. 415.16

Elaphius Britannus occurrit venienti S. Germano. 435.17. eius filius curatus à sancto. ibid.

Eleemosynæ sositæ multi ex diuersis Orbis religionibus Hierosolymã. 406.5. S. Exuperij Episcopi Tolosani effusæ in Palæstinam & Ægyptum. ibid.35. & 36

Eleutherij coniux quid passa à militibus irruentibus in neophytos. 404.19

Eleutherius Episcopus Sebastiæ interfuit Concilio Diospolitano. 415.19

Elias Episcopus in Syria vnà cum alijs monet Nestorium resipiscere. 430.43

Elladius presbyter Palatij extorris causa Ioannis. 406.21

Elpidius Episcopus Laodiceæ Syriæ studet Ioanni Chrysostopio. 404.12. Laodiceæ Episcopus grauia passus causa Ioannis Chrysost. 406.20

Elpidij presbyteri seruus armatur in Ioannem Chrysost. 404.39

Elusa oppidum in Aquitania patria Ruffini Præfecti Prætorio. 395.5

Emeritus Donatistarum Cæsareæ Mauritaniæ Episcopus delectus ad disputandum cum Catholicis. 421.16

Emeritus Donatist. Episcopus contulit cum Augustino. 418.32

Enthusiastæ damnati ab Ephesina Synodo. 431.101

Enthusiastæ à Theodosio Imper. damnati. 428.25

Ephesinum Concilium prouinciale sub Ioanne Chrysost. 400.81. Oecumenicum curatur per Theodosium apud Cœlestinum. 430.62

quando inductum. ibid.63

congregatum in ecclesia S. Mariæ. 431.41. & 46. Episcopi sanctitate illustres qui enituêre in eodem Concil. Ephesino. ibid.37.

Episcoporum qui conuenêre numerus. ibid.42. grauia patiuntur expectando Ioannem Antiochenum incommoda. ibid. 48. ipsum Concilium quando coeptum. ibid.49. missi quatuor Episcopi, iterum missi citare Nestorium ad Synodum. ibidem. sedium dispositio. ibid.50. Euangelium in medio positum. ibid. Patroni Synodi qui fuerint. ibid.51. actio prima. ibid.52. tertiò citatur Nestorius. ibid.55. & seq. lectæ sunt litteræ Imperatoris. ibid.56. & aliæ scripta simul cognita, & inter alia Nestorij scripta ad Cyrillum Alexandr. ibidem 57. Cœlestini Papæ litteræ electæ, quibus damnauit Nestorium. ibid.58. relatæ blasphemiæ Nestorij, & confutatæ ex diuina Scriptura. ibid. prolata sententia in Nestorium. ibid.59. ad Nestorium damnatum data epistola. ibid. 60. fides decretum stabilitum. ibidem 61. actio secunda Ephes. Conc. ibidem. 64. ex qua ad Theodosium scripta est epistola. ibid. alia ad Cierum Constantinop. ibidem 65. quæ sunt subsecuta damnationem Nestorij funesta. ibid.66. Synodi litteræ omnes interceptæ. ibidem 67. actio tertia eiusdem. ibid.72. actio quarta in aduentu legatorum Apostolicæ sedis. ibid.80. Nestorij iterata damnatio. ibid.81. actio quinta. iussũ, ex qua missæ aliæ epistolæ ad Theodosium & alios. ibidem 82. & seq. actio sexta eiusdem Concilij. ibidem. 87. vbi acta à schismaticis nulla esse declarantur. ibid. citatur Ioannes Antiochenus ad Synodum. idem cum alijs schismaticis excommunicatur. ibidem. 92. epistola alia ad Theodosium Imp. scripta. ibid. alia tum data epistola Circularis ad omnes Christi fideles. ibidem. 93. actio Synodi octaua de fraudibus Nestorianorum sub velamento Nicæni Conc. simplices decipientium. ibidem 97. actio decima de damnatione hæresis Pelagij. ibid. 98. & 99. canones ipsius Synodi. ibid. 101. damnatæ aliæ hæreses. ibidem. causæ priuatorum in Synodo tractatæ. ibid. & 102. Synodi multiplices aliæ Actiones & incertæ. ibid. quid Iuuenalis tunc tentauit arripere. ibid. & 103. Synodi aliæ litteræ ad Imp. quibus missionem petit. ibid.107

Ephesiorum erga Deiparam studiũ. ibid.63

Ephesij quo triumpho exceperunt Patres damnato Nestorio. ibid.

Ephesini Concilij Episcopi remunt dare fidei professionem Ioanni sub dolo petenti. ibid.133

Ephesinum Concilium Orthodoxorum sæpem legat Episcopos Constantinopolim. ibid.147. legationem missa ad Cœlestinum Papam. ibid.149

Ephesini Concilij querela apud Theodosium Imp. de carcere Cyrilli & Memnonis. ibid.129

Ephesinorum Actorum facta postea confessione, Pelagianæ hæresis probatio perperam tributa œcumenicæ Synodo. ibid.77

Ephesinum Concilia bulum schismaticorum quale. ibid. 73. damnat Cyrillum atque Memnonem. ibid.75. stabilit hæresim Pelagianam. ibid.77. idem redditum postea irritum à Patribus Catholicis. ibid.87

Epigonius & Vincentius Episcopi legati à Concilio Carthaginensi ad Imper. pro seruanda ecclesiastica immunitate. 399.81

Epiphanius Constantiæ Cypri commouetur à Theophilo Alexandrino aduersus Origenistas. ibid.47

Epiphanij epistola ad S. Hieronymum de Orgenistis. ibid.48

Epiphanius falso accusatus hæresis Anthropomorphitarum. 400.94

Epiphanij cum Ioanni Chrysostomo dissensio. 402.4

Epiphanius celebrat Concilium in Cypro, & damnat errores Origenis. ibid.6

Epiphanius falso accusatus dicitur de ordinatione diaconi. ibid.7

Epiphanius pergit Constantinopolim. ibidem 6

Epiphanius recusat communicare cum Ioanne Chrysostomo. ibid.8

Epiphanius cum Theotimo Episcopo Scythiæ disceptat. ibid.

Epiphanij sanctitatẽ reueretur Ioan. Chrysost. ibid.9

Epiphanius quid exagitat à Ioanne Chrysostomo. ibidem. damnat errores Origenis Constantinop. ibid.11. & seq. altercatus cum Eudoxia. ibid.19. sed fingitur ab Origenistis. ibid.20

Epiphanium venerata est Eudoxia Augusta. ibid.

Epiphanij in Ioannem Chrysost. prædictio cuius fidei habēda sit. ibid. 23. obitus tempus. ibid. & 24. sedis tempus. ibid. & ætas. ibid. eximia sanctitas. ibid. 25. vita à Metaphraste recensita scatens erroribus. ibi. imagines in Ecclesia Cypri. ib. scripta. ibi.
Episcoparum magis quam mortem esse vitandum docuit S. Nilammon. 403.53
Episcopi Africani pacifice conueniunt Donatistas certa forma verborum. ibid. 39. & 40. consulunt Augustinum, an fugere debeant tempore VVandalicæ cladis. 418. 10. 11. expulsi. ad Campanum litus deducti 439. 31. interpellant Honorium Imper. ne cogantur soluere pœnam quam incurrerant. 403. 47. legationē mittunt ad Imp. pro Donatistis ib. quanta spospondērunt Donatistis ante collationem. 411. 12. occisi à Donatistis. 408. 18. vocati ab Honorio ad Synodum Spoletinam. 419. 19. & 23. reuocantur rebus compositis. ibid. 26. 27. nominant fratres Donatistas. 411. 23. Christiana mansuetudine & benignitate prediti. 412. 7. quam mansuetè egerint cum Donatistis, qui seipsos interimebant. 414. 7.
Episcoporum Africanorum liberalis promissio facta Donatistis. 411. 8. & 13.
Episcopi Africani agunt apud Honorium aduersus Pelagianos. 419. 56
Episcoporum Africanorum numerus, qui interfuerunt collationi Carthagine. 411. 6. & 10. venientium ad collationem modestia & humanitas laudata erga Donatistas. ibidem 9
Episcopi Africani pacis studiosissimi. ibid. 13
Episcoporum Africanorum literæ ad Marcellinum ante collationem. ibid. 11
Episcopus Africanus catholicus à Donatistis manib⁹ & lingua præcisus. 405. 37. prohibetur dici Summus Sacerdos, siue Princeps sacerdotum. 397. 48. & 49
Episcopi Asiani qui interfuerunt concilio Ephesino prouinciali sub Ioanne Chrysostom. 400. 73
Episcoporum Asianorum causa tractata in concilio Ephesino per Ioannem Chrysostomum. ibid. 82
Episcopi Asiani sex depositi à S. Ioanne Chrysostomo. ibide. 83. Cappadociæ Secundę laudati ob humanitatis officia exulibus exhibita. 406. 23. concilij Diospolitani. 415. 19. Donatistæ qualiter recipiendi. 401. 14.
Episcopis Donatistis vt indulgeat Anastasi. Papa, rogant Episcopi Africani. ibid. 11. quodque concessum est. ibidem
Episcopi Donatistæ spoliati bonis iussi relegari in insulam. 414. 3. Ephesini Concilij tenentur à Candidiano comite obsessi. 431. 67
Episcoporum Ephesini Concilij numerus. ibid. 42. expectantes gratia passi. ibidem. 48
Episcop. Ephesini concilij quatuor, qui primo citarunt Nestorium ad Synodum ib. 49. Concilij quatuor, qui secundo missi sunt citare Nestorium. ibid. 52. qui missi sunt tertio citare Nestorium. ib. 54. & 55. missi in occursum Ioannis Episcopi Antiocheni verberari iussi ab ipso Ioanne. ib. 72. post damnationē Nestorii egressi quo triumpho à populo excepti fuerint. ibid. 61. & 62. missi citare Ioannem Antioche. & alii eadem causa missi. ibid. 85. & 89.
Episcopor. Ephesini Concilii detentorum ærumnæ. ibid. 134. & seq.
Episcopi Ephesini Concilij septem missi à S. Synodo Constantinopolitano ad Theodosium. ibidem 146. septem Epheso missi à schismaticis legati ad Imperator. Constantinopolim. ibidem 150. Ephesini concilij dum barbaricè cruciantur. Exercitus Romanus in Africa à barbaris vincitur. ibid. 137. iterum ad Imperatorem Theodosium scribunt querelas de Cyrillo & Memnone detentis in carcere. ibidem. 129. eorum cautela de non communicando cum Ioanne. ibid. 133. eorum status. ibid. 134. electo Maximiano Episcopo in locum Nestorij, omnes dimissi. ibid. 174
Episcoporum Orthodoxorum nonnulli de Cyrillo conquesti ob falsos sparsos rumores. 433. 2
Episcopos Ephesini Concil. alij Episcopi Constantinopoli agentes consolantur, scribentes ad S. Cyrillum. ibidem 142. prædicantes gloriam vinculorum eius. ibidem.
Episcopi Ephesini Concil. tabellarium mittunt in habitu mendici; qui venit Constantinopolim cum litteris arundine clausis. ibid 108. quid illis lectis factum sit. ibidem 113. schismatici inhærentes Nestorio, quæ scribunt ad Synodum œcumenicam. ibid. 91. demissi. ibid. 171. & 172
Episcopi Galli, quæ adhæserunt Vigilantio, quales. 406. 46. Gallicarum Catholici cōtra Vigilantium implorant decreta Innocentij Romani Pontificis. ibidem. 47. à Ioanne Chrysostomo missi ad Theophilum. 403. 12. quā malè habiti fuerint. ibidem 22. quadraginta cum Ioanne Chrysostomo. ibid. 9. quid cum istis Ioannes. ibid. 10. amici Chrysostomi legationem mittunt ad Innocentium Papam. 404. 72. & 73. partis Ioannis Chrysostomi fuga lapsi veniunt Romam ad Innocentium Papam. ibid. 75. & 76. qui Ioannis causa fuerint relegati. 404. 45. quatuor legati missi à Ioanne Chrysostomo ad Innocentium Papam. ibid. 24. Ioannitæ dicti, qui Ioannis Chrysostomi erant studiosi. ibid. 54. qui non communicarent Arsacio, iussi sunt ab Episcopatu deijci. ibid. 76
Episcopos Ioannitas relegatos sui causa cōsolatur Ioannes epistola. 406. 19. detentos in carcere consolatur epistola Ioann. Chrysost. 404. 114. & 117
Episcopi Ioannitę absentes Ioanni communicantes malè habiti. ibid. 51. Ioannitarum aduersarij non contenti Ioannis exilio, in eius sectatores commouent milites ibid. Ioannitæ exules & extorres causa Ioannis Chrysostomi, post eius obitum restitui mandantur. 407. 30. & 41
Episcopi Occidentales omnes fauent Ioanni Chrysostomo. 405. 29
Episcopi Ioannitæ, stantes pro Ioanne Chrysostomo, rogant pro eo Arcadium & Eudoxiam. 404. 15. exturbātur per milites. ibid. 16. Cyriacus, & collegæ venēre cum legatis Constantinopolim. 406. 14. & 16. relegati in diuersas regiones. ibid. 18. & 19
Episcopi omnes Occidentales non prius communicare voluerunt cum Episcopis Orientis, nisi restituto Ioannis nomine in sacras tabulas. 408. 42. Ioannis aduersarij immittunt sicarium in eum. 404. 39. Ioannis Chrysost. hostes communionis Theophili dirisimam in Ioannis studiosos persecutionem excitarunt. 406. 25. Chrysostomi aduersarij qui starent pro Theophilo contra Chrysostomum. 403. 4 Macedoniæ fauent Ioanni Chrysostom. 405. 19
Episcoporum munus Concilij Mileuitani. 410. 10
Episcopi Nestoriani qui conuenerunt Ephesi seorsum quales. 431. 73. Vide NESTORIANI.
Episcoporum Nestorio fauentium nomina. ibidem. 69
Episcopi Occidentales omnes damnant errores Origenis cum Origenistis. 400. 35
Orientales laborant aduersus idololatras 439. 11
Pelagiani confugiunt ad Nestorium. 430. 3.
Placentini sub Mediolanensi Archiepiscopo. 432. 96
Rauennates schismatici, quæ confixēre priuilegia. ibid. 95
Regienses sub Mediolanensi. ibid. 96
Syriæ monent Nestorium recantare debere palinodiam. 430. 42
assumendi ex clericis si desint, tūc ex monachis. 398. 7
non ante præuium examen de doctrina eorum promoueantur. ibi. 69. dicti Summi Pontifices, & Summi sacerdotes. 397. 50. Metropolitani primum sibi vindicant titulum. ibid. 52
Episcopos omnes æquales esse, quomodo intelligendum sit. 402. 45
Episopi Primates præcipui. 397. 51
Episcopos magnopere coluerunt Præfecti Prouinciarum. 422. 13
Episcoporum tituli. 397. 49
Episcopis aduenientibus soliti occurrere Imperatores. 403. 21. & 22
Episcopi sedere iussi ab Eudoxia Augusta. ibidem. 24
Episcoporum iudicia rata habenda Honorius Imp. sanxit. 400. 20
Episcopis reddita ab Honorio iudicandi potestas. 398. 63
Episcoporum sententia damnati non resistant. 400. 20
Episcoporū sacerdotumq; instructio quando, qualiterq; (exigente necessitate) cum fœminis loquendum. 415. 28
Episcopi vt iudicare debeant magistratus delinquentes, Honorius statuit. 412. 29. iudicabant lites dissidentium populorū. 410. 86
Episcopi summa auctoritate imperare solebant magistratibus. 398. 94
Episcopi præsident sæcularibus Præsidibus iniustè agentibus. 411. 53. 412. 4
Episcopale iudicium super sæculares iudices. 412. 28. & 4. 411. 53
Episcopi iudices omnium miserabilium personarum. 401. 60. rescindunt malè iudicata à sæcularibus. ibidem carceres habent ad coercitionem. ibidem
Episcopi minores non iudicant causas graviores. 410. 85.
Episcopis maioribus maiores casus reseruati ibid.
Episcopalium iurium custodes Angeli. 401. 60.
Episcoporum status eminentia & cura. 410. 75. 76. & 79.
Episcopi soliti supplicare pro damnatis. 398. 92.
Episcopis sontium supplicia deprecantibus num parendum à præsidibus. 412. 7
Episcopi pro insontibus restitēre sæpè præsidibus. 398. 93
Episcopi absoluentes plures Amero esse debent eis à quibus quis damnatus est. 404. 10
Episcopi lapsi in hæresim quomodo recipiendi ex decreto Cælestini papæ. 432. 10
Episcoporum humeris defertur ad sepulchrum S. Paulæ. 404. 133
Epistola Africanorum Episcoporum Catholicorum ad Marcellinum ante Collationem. 411. 11
Epistola Alexandrini Concilij ab Nestoriū. 430. 50.
Epistolæ ab Athanasio Papa scriptæ ad omnes Ecclesias de damnatione Origenis errorum. 400. 34

Epistolæ Anastasij Papæ. 402.48
Epistola Anastasij Papæ ad Ioannem Episcopum Hierosol. de Rufino. ibidem 26. quando scripta. ibid. 30. calumniatur eam confictam à S. Hieronymo Rufinus. ibid. & 32.
Epistola Antonini Episcopi Constantinę ad Arcadium martyrij candidatum. 437.3.4. & seq.
Epistola Arcadij supplex ad Innocentium Papam. 407.25. alia Arcadij ad Innocentium Papam. ibid.27
Epistola Attici ad Calliopium de eroganda eleemosyna. 425.21. Attici ad Cyrillum de reddendo sacris tabulis nomen Chrysostomi. 412.48
Epistola Augustini ad Bonifacium Comitem de raptore. 422.5. & 6. ad Bonifacium violare iubentem Ecclesiæ immunitatem. ibidem 12. ad Bonifacium de conatu tyranni. 424.11. ad Bonifacium Comitem de receptu Caltino. ibid. 3. & 4. & collegarum secreta ad Innocentium Papam de non recipiendis Pelagianis. 416.11 ad Iralicam quando scripta. 410.45. ad Olympium. 408.19. & 20. de consecratione Demetriadis virginis. 413.15. ad Suffectapos Gentiles occisores Christianorum 389.37. ad Victoriam. 402.66
Epistola Auiti presbyteri ad Balconium Bracharensem Episcopum. 415.3. Aurelij Carthaginensis de erroribus Pelagij damnatis in Concilio Diospolitano. 415. 21. Aurelij Episcopi Carthaginensis contra Pelagianos. 419.3. & 64
Epistola S. Basilij ad Innocentium alium à Romano Pontifice. 417.8. & 9. Bonifacij Comitis de cæsini consulis fuga. 424.5 ad Augustinum de conatu Ioannis tyranni. ibid. 12. pœnitentiam agentis de facinore perpetrato. 422.33. de raptore pœnam daturo. ibid. 5. cum premeretur ab hostibus. 427.5
Epistola Bonifacij Papę ad Honorium Imp. de cauendis futuris malis. 419.39. confecta Bonifacij Papæ nomine. ibid. 92
Epistolæ Catholicorum quibus munitæ verbis aduersus Pelagianam hæresim. 418.44
Epistola Cęlestini ad Episcopos Galliarum. 428.18. ad Episcopos Apuliæ. 429. 21. ad Nestorium data. 430.14. & Theodosium Imperatorem tempore concilij Ephesini 431.16. ad Cyrillum Alexandrinum tempore concilij Ephesini. ibid. 19. missa ad concilium Epheſinum. 431.9. ad clerum & populum Constantinopolitanum. 431. 20. ad Theodosium Imper. ibid. 31. laudata à Prospero. 431.167. Photio & Vincentio. ibid. 168. ad concilium Ephesinum. 432.4. & seq. ad Maximianum Episcopum Constantinopolitanum. ibid. 27
Epistola capreoli Episcopi Carthaginensis ad concilium Ephesinum. 431.24. ad Vitalem & Tonantium de verbi Incarnatione. 431.28
Epistolas Carthaginensis Episcopus scribit nomine omnium Episcoporum Africanorum. 401.13. & 14
Epistola Carthaginensis concilij ad Honorium Imper. 404.124. ad Romanum Pontificem. 416.5. & 14
Epistolæ ex Synodo Carthaginensi scribendæ ad Iudices de perficienda vnitate Donatistarum. 433.3
Epistola Cyrilli ad Acacium. 433.3. ad Atticum de non restituendo Ioannis nomine in sacras tabulas. 412.52. ad suos Alexandrinos de damnato Nestorio, & populi gaudio. 431. 62. ad Dynatum de rebus transactis inter ipsum atque Ioannem. 432.64. & 65. ad Ioannem post pacem. ibi. 78. ad suos legatos post electionem Maximiani. 431.176. ad Nestorium prima. 429. ad Nestorium secunda. ibid. 32. ad Successum. 433.7. ad Valerianum. ibid. 8
Epistolæ Constantij. Vide, CONSTANTIVS.
Epistola Ephesinæ Synodi ad Nestorium damnatum. 431. 60. concilij ad clerum Constantinopolitanum. ibid. 65
Epistolæ Ephesini concilij interceptæ à Cædiciano. ibidem 67
Epistola Ephesini concilij ad legatos proficiscentes Constantinopolim. ibid. 147
Epistolas Ephesini concilij arundine Patres includunt, & per nuncium mendici habitum præferentem mittunt Cõstantinopolim. ibid. 108. quid illis lectis factum sit. ibid. 113
Epistolæ Ephesini concilij datæ Constantinopolim ad Imper. & alios. ibid. 83
Epistola alia ab Ephesina S. Synodo ad Imp. data. 431. 92. legatorum Apostolicæ sedis ad Theodosium Epheso data. ibid. 67
Epistolæ Ephesini concilij omnes studio Candidiani interceptæ. ibid. 106
Epistola vltima concilij Ephesini, cum absoluta Synodo missionem petunt Patres. ibid. 104. & seq.
Epistola Epiphanij ad Hieronymum de Origenistis. 399.48
Epistolæ à pluribus Episcopis Occidentis scriptæ in Orientem pro Ioanne Chrysostomo. 405.16
Epistola Eusebij Cremonensis ad Cyrillum Alexandrinum contra Valerianum Pelagianum. 417.15
Epistola Hieronymi ad Ruffinum Romæ agentem. 399.35. de damnatis Origenis erroribus Alexandriæ. ibid. 37. ad Theophilum de damnatis Origenis erroribus ab ipso. ibid. 36
Epistola Honorij Imper. ad Arcadium Imperatorem de rebus contra Ioannem gestis. 404.80. & 81. ad Arcadium de Concilio celebrando in causa Ioannis Chrysostomi. 405.14. alia Honorij Imp. ad Arcadium. 407.28. ad Achilleum Episcopum Spoletinum. 419.17. ad Aurelium Episcopum Carthaginensem, quæ vocat eum ad Synodum. ibid. 22. ad Paulinum Nolanũ Episcopum. ibidem. 19. tertia de Achilleo missa. ibidem. 15. ad Episcopos Africanos quãcos vocat ad Synodum. ibidem 21. ad Bonifacium Papam de sua cura erga Romanam Ecclesiam. ibid. 41. pro Eulalio contra Bonifacium. ibid. ad populum Romanum de Achilleo Episcopo. ibid. 18. ad Largum Proconsulem qua mandatum reuocat de mittendis Episcopis. ibi. 37. ad Symmachum. ibid. 11
Epistola Innocentij Papæ communicatoria ad Ioannem diuulgata in Oriente. 404.36. ad Theophilum. ibidem. 37. ad clerum Constantinopolitanum. ibid. 87. ad S. Ioannem Chrysost. ibid. 91. ad Exuperium Tolosanum. 405.62. ad Bonifacium de pace Ecclesiæ Antiochenæ. 408.33. ad Acacium Episcopum Beroeensem. ibid. 38. ad Alexandrum. ibid. 35. ad Maximianum in causa Attici. ibid. 41. ad Iulianum, quã admonet tacitè cauere Pelagianum errorem. 413.23
Epistolæ redditæ ab Innocentio Papa ad Episcopos Africanos. 416.14
Epistola Innocentij Papæ ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum de iniurijs illatis in Eustochium & Paulam virgines ibid. 31. ad S. Hieronymum cõsolans eum de damnis acceptis. ibid. ad Aurelium Carthaginensem de S. Hieronymo. ibid. 34.
Epistola Ioannis Antiocheni Episcopi ad Cyrillum. 432.59. alia ad Cyrillum. 431.41. ad Sixtum Papam de damnatione Nestorij. 432.55. ad Nestorium de pace. 430.35.
Epistola S. Ioannis Chrysostomi ad Anthemium creatum Consulem. 405.1. ad Aurelium Episcopum Carthaginensem. ibidem 18. ad Episcopos detentos in carcere. 404.114. alia ad eosdem. ibid. 117. ad Episcopos sui causa relegatos. 406.19
Epistola prima Ioannis Chrysostomi ad Innocentium Papam. 404.24. vltima ad Innocentium Papam. 406.31. & 34. alia Ioannis Chrysost. epistolę datę Cucusi. 404. 112. ad S. Probam. ibid. 28. ad S. Iulianam. ibidem. 29. ad legatos. 406.11. ad legatos, postquam recesserunt Constantinopoli. ibid. 17. Venerium Episcopum Mediolanensem. 405.17
Epistola Ibæ à Nestorianis edita contrà Cyrillum mendacijs referta. 433.71
Epistola Isidori Peluſiotæ a P. 9. Theod. pro patrib. Epheſo tyrannicè oppreſſis. 431. 118. ad Cyrill. poſt pacẽ. 433.2. ad Cyril. quæ cum redarguit. 431.87. ad Pallad. & Galatã de fœminarum fugiendo conſortio. 431.28
Epistola Irenæi Comitis de rebus geſtis Cõſtantinopoli. ibidem 122.
Epistola Isidori Peluſiotæ de Theophilo ad Symmachum. 407.18. ad Cyrillum. 431. 62
Epistola Largi proconsulis ad Aurelium. 419.37
Epistolæ à legatis Apostolicæ sedis per vim ablatæ. 406.31
Epistola Leporij Pelagiani. 420.24
Epistola circularis Luciani de inuentione reliquiarum S. Stephani. 421.4
Epistola Maximiani Episcopi Constantinopolitani ad Cyrillum. 431.176. Miserunt concilij ad Romanum Pontificem. 417.9
Epistola Nestorij ad Cęlestinum. 430.3. posterior Nestorij ad Cœlestinum. ibidem. Nestorij ad Theodosium Imp. plena mendacijs. 431.62. Nestorianorum nomine Philippi legati Apostolici scripta. 433.4
Epistola Ptolemæi Synodi de damnatione Andronici. 410.54
Epistola Persarum Regis ad Senatum pro Theodosio. 408.3
Epistola presbyterorum Romanorum ex causa Bonifacij ad Honorii Imp. 419.3 Pelagij ad Demetriadem perperam pista sub Ambrosij nomine. 413.20. rodit ad Armenos, & ad Ioannem Epscopum Antiochenum. 413.6
Epistolæ Romanorum Pontificum magno honore habitæ. 418.31. Vide, Rom. Pont.
Epistola schismaticorum de Cyrillo, & Memnonis damnatione. 431.71
Epistolam scribunt schismatici ad Imperat. contra Orthodoxos mendacijs refertam. ibid. 109
Epistola schismatorum ad suos Constantinopolim proficiscentes. ibid. 117. ad Synodum. ibid. 91
Epistola circularis Severi Episcopi Manorcensis de Iudæorum conuersione omnibus probata. 418.41
Epistola Symmachi Præfecti Vrbis ad Honorium Imperat. de schismate orto in Rom. Ecclesia. 418.80. secunda Symmachi Præfecti ad Honorium Imp. de Bonifacio & Eulalio. 419. 5. tertia Symmachi ad Honorium Imper. in causa Bonifacij & Eulalij. ibidem 12. ad Constantium. ibid. 32. de restitutione Bonifacij. ibidem 34. ad Constantium de temeritate Eulalij. ibid. 26
Epistola Synesij, cum eligitur Episcopus. 410.74. ad suos, quantum abhorreret vt crearetur Episcopus. ibid. 81. & 82. de Andronici Præfecti pœnitentia. 411. 59. ad Theophilum Episcopum Alexandrinum. 407.37.
aduersus Eunomianos. 413.8

Epistola Synesij ad Theophilum de rebus Andronici. 411.62
Epistola Synodalis Concilij Alexandrini. 430.11. Concilij Carthagin. ad Romanum Pontificem. 404. 11. ad legatos missos Constantinopolim. 431.147. ad Nestorium condemnatum. ibi. 60. Ptolemensis concilij de damnatione Andronici Libyæ præfecti. 411.53. & seq.
Epistola Siricij papæ recitata in Concilio Telepten si. 418.32
Epistola Sixti papæ ad Ioannem Episcopum Antioch. 432.41. ad Cyrillum Alexandrinum. 433.12. ad Ioannem Antiochenum. ibidem 17
Epistola Theodoreti ad Irenæum, qualis ipse fuerit, ostendit. 430.45. de rebus gestis per legatos Constantinopoli. 431.166
Epistolæ plures Theodoreti, quibus se auersatum iam Nestorium docet. 436.11
Epistola Theodosij Imper. ad Acacium. 432. 40. ad Concilium Ephesinum. 431.43. ad Cyrillum. 430.94. alia ad Cyrillum priuata. ibidem 68. ad Ioannem Episcopum Antiochenum de pace concilianda. 432. 42. Imperat. ad S. Ioannem Chrysostomum defunctum. 438.9. ad Simeonem Stylitam. 432.
Epistola Theophili Alexandrini ad Epiphanium aduersus Origenistas. 399.47. ad S. Hieronymum de Origenistis damnatis. ibidem 43. ad Ioannem Chrysostomum. 400.70
Epistola Synodalis Theophili Alexandrini aduersus Origenistas. 399.37. & 38. Paschalis Theophili Alexandrini aduersus Origenistas prima dicta ibidem 49. secunda quando scripta. 401.4
Epistolæ Theophili Paschales quando scriptæ. 399.50. & 51. translatæ à S. Hieronymo in Latinum. ibid.57
Epistola Tractoria quæ. 402. 66. Vigilij Episcopi Tridentini de passione sanctorum martyrum Alexandrini & sociorum. 400.8.9
Epistola Zosimi papæ ad Episcopos Viennensis & Narbonensis secundæ prouinciarum, confirmans Arelatensis Ecclesiæ Metropolitanæ priuilegia. 417.48. ad Hilarium Narbonensis primæ Episcopum qua Arelatensem Metropolim & restituit, & eiusdem priuilegia tuetur. 417.50. & 51. ad Patroclum Arelatens. Episcop. de damnato à se Proculo Massiliensi Episcopo. 417.52. alia ad Patroclum, qua temeritatem Proculi persequitur. 418.40. ad Massilienses eiusdem argumenti. 417.41. ad Episcopos Africanos. 417.25. & 26. ad Hesychium Episcopum Salonitanum 418. 39. reddita ad Africanos Episcopos qui interfuerunt Concilio Carthaginensi. ibid. 5. & 6. Papæ ad Episcopos Occidentales. ibid. 39
Epitaphia Fabiolæ à S. Hieronymo scripta. 400.36. damnatæ hæresis Pelagianæ. 431. 99
Eradius à S. Augustino deligitur successor & coadiutor. 426.7. & 8
Error distinguitur à malitia. 432. 22
Errores Pelagij damnati in Concilio Diospolitano. 415.22. alij à S. Augustino detecti. ibid. 24. Vide HÆRESES.
Etruriæ littera referta monachis. 398.52
Euangelium cum legitur facerdotes ne sedeant. 402. 43. toto Orbe prædicandum ante nouissimam diem. 419.106. in medio Synodi collocatum. 431.59
Euagrij Episcopi Antiocheni clerici recepti sub Alexandro. 408.38
Euagrij Episcopi successoris Paulini Antiocheni nomen in sacras tabulas post obitum relatum. 412.49
Euagrius ponticus Origenista. 397.3
Euagrius Ponticus præcursor Pelagij. 410. 63
Euagrius philosophus conuersus ad fidem à Synesio, de vita beata reddidit alios certiores. 411.63. & 64
Euagrij philosophi subscriptio de accepto præmio vitæ æternæ. ibid. 65. & 66
Euchaitæ hæretici damnati Epheli à S. Synodo. 431.101. lege Theodosij proscripti. 428.25
Eucharich Rex Alemannorum à S. Germano reprellus. 435.18. & 19
Eucharistiam accipit S. Ambrosius moriturus. 397.31
Eucharistia sub vtraque specie olim asseruari solita. 404.32
Eucharistiam sumptura fœmina Macedoniana obdurescit in lapidem. 400.90. nauigantes ferre soliti secum. 401.35
Eucharistia liberat puerũ Iudæũ ab incendio. 423.8. curatur arrepta à dæmone virgo sacra. 434.16. & 17
de Eucharistia sincera doctrina Cyrilli. 430. 53.
Eucherius filius Stilichonis Ethnicus erat, & ab Ethnicis fouebatur in destructionem Christianæ religionis. 408.12. occisus. ibid. 8. 11. & 409.1. & 2
Eucherius expurgator Cassiani. 433.29
Eudocia vxor datur Theodosio. 421.2. consuetudine Melaniæ reddita melior. 434.13 dilatauit ciuitatem Antiochenam murorum ambitu. 439.8. peregrinatur Hierosolymam. 438.16. quæ ibi. ibid. 17. & seq.
Eudociæ posterior profectio Hierosolyma. ibid. 21
Eudocia pede laxato curatur à Melania. ibi. 17. ædificat templum S. Stephano protomartyri Hierosolymis. ibid. 21. ædificat monasteria in Palæstina ibid. 20. quas reliquas accepit à Iuuenali Episcopo Hierosolymitano. 439. 4. statua dedita ab Antiochenis. ibid. 7. & 8
Eudoxia neptis promoti Consularis. 395.3
Eudoxia nupta Arcadio. ibid.
Eudoxia eius filia. ibid.
Eudoxiæ capitis ornamenta cruce decora. ibid. 4
Eudoxia cognomento Licinia, non Iulia. ib. incensa in Eutropium. 399.22. miserabili modo interpellat Arcadium Imp. in Eutropium. 399.23
Eudoxiam inuisunt Episcopi Palæstinæ, & rogant pro demolitione Marnæi templi. 401.22
Eudoxia veniam petit, quod non occurrerit venientibus Episcopis. ibid. agit cum Arcadio Imper. pro Episcopis Palæstinæ. ibid. 23. quæ pollicetur Deo, si pariat puerum. ibid. 24. parit Theodosium. ibid. 25. gratias agit Episcopis de accepto à Deo puero. ibid. 26. admonet Episcopos, quid agant cum Theodosius baptizatus esset. ibid. 27. dat pecuniam pro erigenda Ecclesia Gazæ. ibid. 28
Eudoxiæ litteræ de erigenda Ecclesia, Crucis formam reddente. ibid. 48. & 49
Eudoxia mittit Gazam columnas ad Ecclesiam constructam. ibid. 51. abalienata ab amicitiam Ioannis Chrysostomi. ibid. 56. aufert agrum viduæ. ibid. & seq.
Eudoxiam vrget Chrysostomus pro agro viduæ. ibid. 57. & 58
Eudoxia prohibetur ab ingressu Ecclesiæ à Ioanne Chrysostomo. ibid. 59. auaritiæ accusatur. ibid. 64. & seq. quid in Theodoretum patricium. ibid. 62. Theodosij infantem ad genua Ioannis Chrysostomi admouit. ibid. 63
Eudoxiæ altercatio cum Epiphanio. 402.19
ficta ab Origenistis. ibid. 20
Eudoxia venerata Epiphanium. ibid.
magis incensa in Ioannem accelerat aduentum Theophili. 403.3
Eudoxia in se dicta putauit, quæ in malas fœminas Ioannes concionabatur. ibid. partes Theophili tuendas suscepit aduersus Ioannem Chrysostomum. ibidem 4
Eudoxiæ familiares fœminæ redditæ inimicæ Chrysostomi. ibid.
Eudoxia terræmotu perterrita reuocandum curat Ioannem Chrysostomum. ibid. 26
Eudoxiæ statuæ argenteæ dedicatio. 404.3. per ciuitates ducta more Gentilitio. ibidem 4
Eudoxia rursus excitatur in Ioannem. ibid. 5. accersit magna celeritate Episcop. ibid. 7. Herodiadis nomine fugillata. ibid. 6. irrogat exilium Ioanni Chrysostom. ibid. 3. æstuat inuidia gloriæ Ioannis exilio deportati. ibid. 59
Eudoxiæ Augustæ infelix obitus. ibid. 120
Eudoxiæ filiæ. ibid.
Eudoxiæ sepulchrum iugiter tremens. ibidem 121
Eudoxiæ obitus tempus. ibid. 122. & 123
Eudoxia Datilæ comparata. 407.24. excommunicata ab Innocent. papa. ibid.
Eudoxiæ obitus tribus mentibus post Ioannis Chrysost. migrationem in cœlum. ibid. 19
Eudoxia filia Theodosij nupta Valentiniano. 437.14. Augusta erigit Romæ basilicam in memoriam vinculorum S. Petri. 439.7
Eudoxius hæreticus sepultus apud Apostolos Constantinopoli. 412.49
Eugenius Episcopus Heracleæ inimicus Ioannis Chrysost. 403.12
Euethius presbyter venit ad Ioannẽ Chrysostomum Cucusi agentem. 404.108
Eugenius Episcopus in Phrygia legatus Ioannis Episcopi ad Innocentium Papam. 404.22. fugit Constantinopoli causa Ioannis Chrysost. 406.20
Eugenius procurator domus Regiæ quid cum Honoria filia Gallæ Placidiæ. 435.25
Eugraphia nobilis fœmina Constantinopolitana infensa Chrysostomo. 403.4. hospes Theophili, Seueriani, & Antiochi inimicorum S. Ioannis Chrysost. ibid. 7
Eulalius Episcopus Alexandrinus, & Eulalius Carthaginensis conficti. 419.91. & seq.
Eulalius creatur in schismate contra Bonifacium Papam. 418.78. occupat Ecclesiam Lateranensem. ibid. 80
Eulalio fauit Symmachus Præfectus Vrbis. ibid. 81. & 419.1
Eulalij ingens temeritas & tyrannis. ibid. 9
Eulalius sua temeritate coincitur & damnatur. ibid. 16. & 17. rescripto Honorij iubetur ab Vrbe expelli. ibid. 30. & 33. Antij expectat obitum Bonifacij. ibid. 41. Nepotinæ Vrbis dicitur creatus Episcopus. ibi.
Eulsius Episcopus cum collegis missus à Ioanne Chrysostomo ad Theophilum. 403.13. quam male habitus. ibid. 22. vinctus humilibus. 404.45. relaxatur. ibid. legatus quindecim Episcopis ad Innocentium Papam in causa Ioannis. ibid. 76. Bostrensis profectus cum legatis Apostol. sedis Constantinop. quanta passus. 406. 14. 15. & 16. relegatus apud Sarracenos. ibid. 18
Eulogius Episcopus Cæsareæ Palæstinæ post Gelasium. 435.19
Eunomius Episcopus vindex blasphemiæ. 410.26
Eunomiani hæretici exagitati legibus Arcadij. 397.8. 396.19. & 398.78
Eunomiani legibus Theodosij exagitati. 413. 28
Eunomiani lege Theodosij exagitati. 410. 68

Eunomiani Theodosij lege peristricti. 423.4.
lege Theodosij iterum exagitati. 428.22.
Eunomianos insequitur Synesius. 410. 69.
eiusdem epistola aduersus Eunomianos. ibid.70
Eunuchi sponte facti tempore Eutropij eunuchi. 399.5
Euodius Episcopus Catholicus in Africa occisus à Donatistis. 408.18
Euodius Episcopus Vzalensis accepit ab Orosio reliquias S. Stephani. 416.17
Euodius legatus ex Concil. Carthag. ad Honorium Imp. 404.123
Euodius Episcopus Vzalensis testis de fide epistolæ Seueri Minoricensis Episcopi. 418.43
Euoptius Synesij amicus, ad quem scribit. 410.74
Euoptius Synesij successor idemq; Cyrilli familiaris. 411.70
Euoptius Episcopus Ptolemaidis mouet Cyrillum ad scribendam expositionem suorum capitulorum. 433.21
Euprepij monasterium apud Antiochiam. 428.20. domicilium Nestorij. 433.22
Europa vastata à Gothis. 395.15
Eusebius Episcopus Valentinianopolis accusat Antonium Episcopum Ephesinum. 400.43. colludit cum reo. ibid. 78. accusatur Ephesi. ibi. 81. à Ioanne Chrysostomo missus ad Innocentium papam. 404.22
Eusebij Chronicon expetitum ab Alypio. 395.38
Eusebius Cremonensis exclamat ad Cyrillum Alexandrinum contra Valerianum Pelagianum. 417.15. aduersarius Ruffini. 398.5. & 6
Eusebij cum Paulino legatio in Occidente à S. Hieronymo. ibid. 6. epistola ad Cyrillum contra Valerianum Pelagianum. 417.15
Eusebius Nicomediensis pro Cæsariensi. 395.38. monachus Origenista nauigat Cõstantinopolim. 399.47. & 400.52.61. Scholasticus scriptor historiæ Gainæ tyranni. 400.48. Præfectus violandam curat Ecclesiæ immunitatem. 396.1
Eustachius Quæstor & Tabularius Constantinopoli. 404.78
Eustachius Metropolitanus Pamphiliæ vacationem petit ab Episcopatu, retento nomine & honore. 431.101
Eustachius monachus Caprariæ insulæ. 398.5
Eustochium quæ passa est Hierosolymis ab aduersarijs. 416.31. & 32
Eustochij memoria & Paulæ Iunioris. 415.38
virginis obitus. 419.99. præmuntiatus à S. Hieronymo eius ad Deum transitus. ibid.100
Euthymius Thyanensis Episcopus Nestorianus. 431.69
Euthimius Abbas in Palæstina curat Therebonem Sarracenum in Arabili morbo ægrotantem. 420.35. conuertit & baptizat Sarracenos. ibid.36
Euthimij prædictio de Episcopatu Domini Episcopi Antiocheni. 436.12
Euthymius monachus Origenista nauigat Constantinopolim. 399.47. 400.52. & 61
Eutychius martyr cum sociis in Africa sub Genserico. 437.1
Eutychianus Prætor Constantinopoli tempore exilij S. Ioannis Chrysostomi. 404.78
Eutropia soror S. Nicasij Episcopi Rhemensis martyr tempore barbarico. 407.42
Eutropius eunuchus quærit vxorem Arcadio. 395.3
Eutropius vendicat sibi facultates Ruffini ibidem 25. quid in filiam & vxorem Ruffini. ibidem.
Eutropius Tmatium Exconsulem reiegat in Oasim. ibid.26
Eutropius summa rerum potitur. 397.59. reprehensus à Ioanne Chrysostomo, infensus illi redditur. 398.87. violat asylum Ecclesiæ, abstrahendo confugientes ad eam. ibid.88. cogitur confugere Ecclesiam. ibidem 89. quid in Pentadiam Timasij. Exconsilis coniugem. ibidem 90. quid in Eudoxiam Augustam. 399.22.
Eutropij crudelitas ab Episcopis interdum coercita. 398.93. officium à Chrysostomo requiritur pro Gazensibus Christianis. ibid.107
Eutropius creatus Consul, & expunctus è Fastis. 399.1. & 20. eius Consulatus derisus ibid.4. & seq.
Eutropij quanta potentia. ibid.5
Eutropius ex imo ad summum, & ex summo ad imum. ibid.6. patitur Gainam aduersarium. ibid.7. confugit ad Ecclesiam, cuius immunitatem violauerat. ibid.8. & 11. defensus à Ioanne Chrysostomo. ibid.9
in Eutropium miserum inuectus Ioannes Chrysostomus. ibid.10
Eutropius exemplum mundi miseriarum. ibid.9. & seq. liberatur à morte. ibid.20. in exilium missus, reuocatus occiditur. ibid. lata in eum sententia. ibid. Gentilis erat. ibid.23
Eutropij bona Fisco addicta. ibid.24. statuæ prostratæ. 399.24
Eutropio quæ non conueniant. ibid.25
Eutropij historia quando scripta. 395.62
Eutropius lector martyrium cõsecutus sub Arcadio Imp. 404.53
Excommunicationis sententia lata in Andronicum. 411.54. & 55
Excommunicantur ab Innocentio papa cõmunicantes cum Acacio. 406.32
Excommunicatio in Arcadium Imperat. & Eudoxiam. 407.22. & 23
Excommunicationem Cœlestinus Papa in Nestorium comminatur. 430.18
Excommunicationis sententia iniustè licet lata, non contemnenda. 411.28. contemptores sugillantur. 411.58
Excommunicationem licet nullam prorsus timuit Theodosius, à qua absolui voluit. 425.16
Excommunicati non admittebantur ad communionem ante relationem populo factam. 432.74
Excommunicatio ex parte ilata. 419.77
Excommunicatus Ruffinus ab Anastasio Papa. 402.29. & 30
Excommunicati non absoluendi, nisi impletis conditionibus. 408. 41. quouis pietatis intuitu non recipiendi. 406. & 66
Excommunicatur Theophilus Episcop. Alexandrinus. 406.33
Executionem Apostolicarum sententiarum cum apparitura Augustinus timet. 424.8
Executionis modus sententiarum Apostolicæ sedis conflauit inuidiam in Romanos Pontifices. 419.81. & 86
Executores violenter agentes reprehẽduntur. ibid.
Exercitus Romanus perditur, dum Episcopi Catholici affliguntur. 431.137
Exercitus Rhadagaisi numerus. 406.9
Exercitus Romani duces post obitum Stilichonis 410.17
Exercitus Romanus obidololatriæ facinus vincitur. 439.16
Exercitus rebelles redditi propter peccata. 395.29
Exercitus conspirat aduersus Ruffinum. ib. 21
Exercitum Imperatoris Christi nomenducit. 403.53
Exercitus Christianorum signa. 395.19
Exilia aliorum causa Ioannis illata. 404.20 & 21. Episcoporum Ioannis studiosorum ibid.18.19. & 20
Exilium primum Ioannis Chrysostomi. 403.25
Exilium posterius Ioannis Chrysostomi quo tempore accidit. 404.26
Exilij posterioris Ioannis Chrysosto. tempus. ibid.1
Expeditio Stilichonis in Orientem. 395.19. & 21
Exules Episcopi restitui mandantur. 407.40 & 41
Exulibus Episcopis causa Ioannis quanta mala in via contigerunt. 406.29
Exuperantius Episcopus in Lucania pernecessarius S. Paulini. 431.136
Exuperius legat Siffinnium monachum ad erogandas eleemosynas in Orientem. 406.35. & 36. omnia in pauperes erogat. ibid. Episcopus Tolosanus consuluit Innocentium Romanum Pontificem de quis ille fuerit, & quam spectata sanctitate. 407.62
Exuperio Episcopo Tolosano libri dedicantur à S. Hieronymo. 406.37
Exuperius prænouit futurum per barbaros Galliarum excidium. ibid.37

F.

Fabiolia recedit Hierosolymis timore Hunnorum in Syriam grassantium. 395.13. prima Romæ hospitale ægrotantium condidit, & ipsa illis ministrabat. 406.37
Fabiolæ obitus quando contigit. ibidem 36. egregiæ virtutes. ibidem & seq. epitaphium S. Hieronymus scripsit ad Oceanum. ibidem.
Fabiola alia diuersa à priori. ibid.36
Fabiolæ nobile funus. ibid.37
Fabiola inuisebat & alebat monachos Etruriæ. 398.12
Fabius Episcopus Pelagianus profugem Constantinopolim ad Nestorium. 430.3
Fabula de saluatis Athenis ope deorum. 395.26. refellitur. ibid.11
Falcidius auctor nouæ stultitiæ Romæ qui diaconos presbyteris proponeret. 402.44
Fames dira vexat Vrbem sub Attalo. 410.7. pestis simul accessit. ibid.9
Famis tempore quid Læta clarissima fœmina fecerit. ibid.8
Fasciæ Christi donatæ à Iuuenale Episcopo Hierosol. Eudociæ. 439.4
Faustus Manichæus damnatus & relictus. 404.119
Faustinus Donatista. 398.41
Faustinus Episcopus Potentinus in Picæno legatus à Zosimo Carthaginem. 418.37. 419.59. nimiæ asperitatis homo. ibid.86. eius causa perturbata Ecclesia Africana. ibid.
Felix Magister militum auctor necis Patrocli Episcopi, & Titi diaconi. 416.16
Felicis Manichæi cum S. Augustino disputatio. 404.118
Felix Manichæus conuersus ab Augustino ad fidem Catholicam. ibid.
Felix diaconus Ecclesiæ Mediolanensis. 397. 30. creatus Episcopus Bononiensis. ibid. 41
Felix Nolanus martyr cur dictus à S. Paulino Dominæus. 395.53
S. Felicis Nolani reliquiæ vindices perturorum. 412.30
Felix Episcopus de quo actum in Concilio Tauritano. 397.43
Felix Episcopus Romanus dictus, partis Donatistarum. 411.16
Felix dat pœnas sceleris. 416.27

Felicianus Donatista. 398.42
Felicitatis & perpetuæ corpora restituta Carthagine polita. 439.31
Felicitatis martyris oratorium à Bonifacio Papa erectum. 423.8
Feneſtella fieri consueta in loco vbi reconditæ sunt reliquiæ martyrum. 416.21
Feneſtellæ ad sepulchra martyrum fieri solitæ. 338.14
Feretrius Episcopus Cæsareæ Cappadociæ fugillatur. 404.16
Festi dies institui soliti sanctis. 403.31. sanctificandi lege Theodosij. 425.6
Festa dies catenæ S. Petri annua Constantinopoli. 439.4. & 5
Festum Natalis diei, in quo recusat Arcadius cum Chrysostomo communicare. 404.10
Fesulani montes illustrati victoria contra Radegaisum. 406.8. & 9
Fides Catholica Gentiles optimis moribus imbuit. 428.16
Fidei Catholicæ ab hæresi dignoscendæ symbolum. 431.35
Fidei Catholicæ desertores qui esse soleant. 402.63
Fides Christiana propagata ad Sarracenos. 429.21
Fidei Christianæ propagatio. 396.13
Fidei confessio Pelagij. 417.41
Filius Dei quomodo dicatur homo natus. 431.32
Fiscales titulos affigi Theodosius lege vetuit. 439.36
Flavianus Antiochenus quærit communicationem Romanæ Ecclesiæ. 398.79. moritur. 404.58
Flavianus Episcopus Philippensium accipit litteras à Cœlestino Papa contra Nestorium. 430.27
Florentia ciuitas liberata à sancto Ambrosio. 397.33
Florentia in discrimen adducta per Rhadagaisum. 406.8. & seq.
Florentij & Restituti Episcoporum legatio ex Concil. Carthag. 408.18
Florentius legatus cum alijs ex Concil. Carthaginens. ad Honorium Imperat. 410.47
Præfectus Prætorio sustulit vectigal leonum sua impensa. 439.37. eius dignæ laudes. ibid. patronus fidei Catholicæ. ibid.
Florini Iudæi conuersio. 418.64
Florus Episcopus Pelagianus profugus Cõstantinopolim. 429.3
Fœdus inter Arcadium & Gainam initum. 400.40
Fœmina prohibetur pallam tangere. 433.8
Fœminæ mixtæ inter Pelagianos. 415. 46. psallebant cum illis in Ecclesia. ibid.
Fœminæ recusantes communicare cum Arsacio dira sunt passæ. 404.65
Fœminarum contubernium sacerdotibus omnino vitandum. 415.28. proscribit à clero S. Ioannes Chrysostomus. 398.83
Fœminæ Constantinopolitanæ inimicæ Chrysostomi. 403.4
Fœminarum decus quod sit. 439. 7. commendata constantia in non communicando cum Arsacio. 404.64
Foramen solitum fieri in loco vbi recũduntur reliquiæ martyrum. 416.21
Foramina olim fieri solita ad sepulchra martyrum. 438.14
Forma verborum quibus conueniendi sunt Donatistæ. 403.39
Formatarum communione cum Rom. Ecclesia quemlibet probari Catholicum. 406.47. & 407.4
Formatis addendam esse notã diei Paschatis eius anni. ibidem.
Fortunatus diaconus Ecclesiæ Carthag. frater Aurelij Ep. Scopi. 397.35
Fortunatus legatus cum Vincentio in Concilio Teleptensi. 418.31
Fortunatianus Episcopus legatus ad Imperat. ex Concilio alio Carthaginensi. 408.18
Fortunius Episcopus Donatista confutatur discrens cum sancto Augustino. 411. 9. & 10
Franci ab Aetio victi. 418.15. per Christianitatem antiquas abolcuêre maculas. ibi. 16
Francorum varius infidelitas. ibid.
Franciscus Bencius professor Societatis IESV insignis poeta nostri temporis cecinit sacrum hymnum in translatione SS. martyrum Alexandrini & sociorum. 400.12
Fratres appellant Catholici etiam Donatistas schismaticos. 411.23
Frauitus Gothus Consulatum promeruit propter Gainam expugnatum. 400.48
Fritigil Regina Marcomannorum à S. Ambrosio ad fidem instructa. 396.3
Fritillus Episcopus Heracleæ Thraciæ Nestorianus. 431.69
Frumentarium copiam perpetuò permansuram curat Theodosius Imperator. 434. 14.
Frumentum ex Africa Romam perferri solitum. 398.45. retentum à Gildone tyranno. ibid. retentum in Africa Vrbem fame perclitari cogit. 410.7
Fuga non communicantium cum Attico. 406.23. & 32. Episcoporum partis Ioannis 404.71. Cyriaci Episcopi Romani. ibi. 76. Palladij Episcopi Romam. ibid. 77
Fugere an liceat Episcopis barbaricæ cladis tempore. 428.13. & 14
Fulmina à Deo immissa in barbaros hostes Romani Imperij. 425.11.12. & seq.
Funera cantu, Alleluia, celebrari solita. 400 37. Christianorum nobilium Romæ qualia. ibid
Funus celeberrimum Ioannis Chrysostom. 407.10
Funera defunctorum Christianorum quam inuiolabiliter custodita. 439.23
Fussalensium querela in Antonium ipsorum Episcopum. 424.5. & 7.

G.

Gainas dux exercitus Origenis pugnare prohibetur dolo Rufinæ. 395.11.20. & 21. occasione Eutropij rebellat aduersus Honorium. 398.95. quid consilij capiat cum Tribigildo. ibid. quid in Eutropium machinetur. 399.7. & 8. rebellat contra Arcadium. ibid. petit caput Eutropij. ibi. non quiescit, donec occidatur Eutropius. ibid. 20
Gainæ recrudescit audacia. ibid. 26
Gainas adhuc petit nobilium caput. ibid.
petit dari sibi Ecclesiam Constantinopolitanam. ibid. rursus noua molitur. 400. 38. arctat Arcadium. ibid. petit capita Aureliani Consulis, & Saturnini Consularis. ib. cum Tribigildo ex Asia in Europam transfertur. ibidem 39
Gainæ dantur Aurelianus & Saturninus. ibid. 40
Gainas Præfectus exercitus declaratur. ibidem, ingressus Constantinopolim petit Ecclesiam suis Arianis. ibid. 41. cum Arcadio pacem componit, iuratq; ibid. 40. altercatur cum Ioanne Chrysost. de Ecclesia tradenda ibid. 41. & 43
Gainæ improperat Ioannes Chrysostomus accepta ab Imperatoribus beneficia. ibidem 43
Gainas victus à Ioanne Chrysost. ad alia arma se conuertit. ibid. 44. machinatur incendium Vrbis Constantinopolitanæ ibidem.
Gainæ consilia de perdenda vrbe dissipantur. ibidem & 45. conatus intercepti. ibidem.
Gainas egressus Constantinopoli baccha tur in Thracia. ibid. 46. fistitur à S. Ioanne Chrysost. ibidem. iactatur tempestate maris. ibid. 48. tandem vincitur & occiditur. ibid. Fraurtusq; Gothus eum obtinuit. ibid.
Gainæ historia ab Eusebio Scholastico scripta. ibid. historiam carmine cecinit Ammonius. ibid.
Galbio cum Mauortio aduersus Bonifacium mittitur. 427.
Galilæi Iudæi conuersio. 418.6
Galla Placidia quid in idola. 399.59. à Gothis reddita Honorij Imperator. 415.60. apud Alaricum vice obsidis detinetur. 410.9. ab Athaulpho in Vrbe capta. 411. 2. accepit eam ipse in vxorem. ibid. ex Constantio genuit Valentinianum. 418.83. cum filio regnat. 425.4. honorificè habuit S. Germanum cum venit Rauennam. 435. 19. voti causa erexit Ecclesiam Rauennæ. ibi. 26. reliquiarum capitulam S. Germani accepit. ibid. 22
Gallias barbari depascuntur. 407.43
Galliæ vnde Catholicæ fidei duxerint originem. 417.43
Gallias inquinatas sordibus peccatorum deplorat Saluianus Massiliensis. 406.54
Galliæ corruptæ moribus idcirco deduntur barbaris deuastandæ. ibid. 53. & 54
Gallias inuadunt Gothi sub Athaulpho. 412.32
Galliæ propter hæreses traditæ barbaris. ibid. 39. & 40
Galliarum presbyteri impugnantes scripta S. Augustini. 430.89. presbyteri insurgentes contra S. Augustini scripta turbant Occidentalem Ecclesiam. 431.184
Gallorum nobiles plures fugiunt barbaros & migrant in Africam & Palæstinam. ib. 7. peccata, quibus iram Dei contra se cõcitarunt. 412.34
Gallicanæ Ecclesiæ statum sub Vigilantio Hieronymus deploravit. 406.46
Gallicanum concilium sub Cælestino Papa. 429.11
Gamaliel apparet in visu Luciano. 415. 8. princeps Iudæorum in ordinem redactus ibid. 30
Gargilianæ Thermæ locus delectus ad collationem publicam. 411.7
Gaudentius Episcopus Nouariensis. 397.41. cum Iouino missus ab Honorio ad demoliendà idolorum templa. 399.54. Episcopus Brixianus accepit reliquias sanctorum martyrum Anauniensium. 400.13. Episcopus legatus Constantinopolim cum collegis ex Rom. concil. 405.15
Gaudentius Donatista paratus se cum suis incendere. 419.8
Gaudentius Episcopus Donatista delectus ad disputandum cum Catholicis in collatione. 411.16
Gaudiosus Episcopus transfert Neapolim ampullam sanguis S. Stephani protomartyris. 416.20
Gazenses Gentiles affligunt Christianos apud ipsos agentes. 398.97
Gazenses Episcopi miræ sanctitatis. ibidem.
Gazenses Gentiles quid in Porphyrium. ib. 98. & 99
Gazenses Christiani excluſi à ciuitate gratia pasti. ibid. 101
Gazenses Christiani impetrant pluuiam. ibidem.
Gazensium Gentilium plures conuersi ad Christum. ibid.
Gazenses quid in Barocham. ibid. 103. & 104 auro redimunt vexationem Hilarij ab Imper. missi. ibid. 109. Dei virtute superati. ibid. 110
Gazenses quid passi à Barocha. ibid. 106. irruunt in S. Porphyrium. ibid. 105

Gazenſium templa deorum iuſſa claudi. ibi. 108
Gazæorum idololatriæ deſtructio obtenta ab Imperat. 401.29.& 30
Gazæ conſtruendæ Eccleſiæ datur pecunia ab Eudoxia. ibid.24
Gazenſes Chriſtiani in cynegij aduentu exhilarati. ibid.38
Gazæ quæ erant templa deorum. ibid. 39.
eadem proſtrata. ibid.40
Gazenſes Gentiles conuenit cynegius Præfectus & agit de templi demolitione. ibidem 38
Gazenſis puer fatidicus mira loquitur. ibid. 41.& 42
Gazenſes Gentiles plures conuerſi ad fidem poſt incenſum delubrum. ibid.46
Gazenſes Chriſtianæ fœminæ horrent incedere ſuper lapides templi idoli. ibidem 49
Gazenſes idololatræ infeſti Chriſtianis. ibidem 17
Gazenſe templum demoliendum præuidit Porphyrius. ibid.26
Gazenſes Chriſtiani procedunt Deum laudantes. ibid.50
Gelaſius ſcripſit catalogum librorum Canonicorum. 405.63
Geloni barbari vocati à Rufino. 395.15
Generidus Ethnicis honoſo dux exercitus conſtitutus ab Honorio. 409.12
Generoſius Afer Catholicus tentatur à Donatiſtis. 398.32
Genethlius Epiſcopus Catholicus in Africa miræ manſuetudinis. 412.7. retinuit edictum contra Donatiſtas datum. ibid
Gennadius diſertiſsimus vir dubitans de animæ immortalitate, quomodo certus redditus. 411.68
Gennadius Maſſilienſis minus æquus in Proſperum. 433.30
Genſericus ex Catholico factus Arianus. 428.14
Genſericus Rex VVandalorum Romanos vincit. 431.137. an Guntharium fratrem habuerit prædeceſſorem, vel collegam. 431.195. Carthaginem capit. 439.19. potitus Africa patitur prouincias. ibid.30
perſecutionem mouet in Africanam Eccleſiam. 437.1.& 2
Genouefæ ſanctitas à S. Germano percognita, & Deo oblata. 439.11
Gentiles infeſti Theodoſio & eius filijs. 395.1
Gentilium aduerſarius Stilicho. ibid.
Gentiles legibus Arcadij exagitati. ibidem. 12.& 396.10
Gentilium ſacra rurſum prohibita. 395.12.
vates prædicit cladem Athenarum. ibid. 17. ſuperſtitio vigens in Græcia. ibid.28.
oracula de Chriſtiana religione delenda. 398.13.& ſeq.
Gentiles deſiderios monachorum. ibid.51. licet inuiti coguntur fateri veritatem de Chriſtiana religione. ibid.51. Gazenſes affligunt Chriſtianos apud ſe agentes. ibid. 97
Gentilium Gazenſium plures ad Chriſtum conuerſi. ibid.101
Gentiles Gazenſes conuerſi ad fidem poſt incenſum delubrum. 401.46. abſcondunt idola. 399.70. trucidant Chriſtianos. ibid. 72. ad fidem conuerſi. 400.49. Calamenſes inſurgunt in Chriſtianos. 399.73. comburunt Eccleſiam Chriſtianorum, & occidunt clericos. ibid.
Gentilium templa deorum iuſſa claudi. 398. 108
Gentiles ob demolita templa deorum in Chriſtianos concitati ſunt. 400.6
Gentilis Tribunus quid paſſus in cõflagratione Marnæi. 401.45
Gentiles deorum cultores iuſto Dei iudicio dati barbaris. 409.3. Romani rurſum ſacra repetunt. ibid.6. Romani Aruſpices acceſſerunt ab Etruria. ibid.8. eorundem obſtinata perfidia. ibid.9. ab Honorio reuocati ad militiam. ibid.11. Phœnices inſurgunt in monachos. 401.54
Gentilium ſuperſtitionẽ in editione ludorum ſæcularium Deus eſt vltus. 404.1
Gentiles cupidi Rhadagaiſi Regis Gentilis, vt idololatria reſtitueretur. 406.8.& 11. nouis legibus in Africa exaſtitati. 408.24. ſuaſerunt Honorio ludos ſæculares. 404.2. occaſione obitus Stiliconis in Chriſtianos Catholicos inſurgunt. 408.21. ſaluantur in excidio Vrbis, imm ſcẽdo ſe Chriſtianis. 410.26. confugiunt pro ſalute ad Eccleſias Chriſtianorum. ibid.
Gentilium in Chriſtianos obtrectatio de capta Vrbe. ibidem. 41.& 42. in Chriſtianos de Vrbe capta querelæ redarguuntur ibi. 42. ſcandalii de malis illatis in Romanum Imperium tempore Chriſtianorum 412.19
Gentiles expugnantur reliquijs ſanctorum martyrũ. 415.18. Theodoſij lege coerciti. 423.7.& 8. fides Catholica optimis ſemper moribus imbuit. 428.16. rurſum in Chriſtianam religionẽ inſurgunt. ibid.13
Gentilibus collati ampliſſimi magiſtratus. ibid.18
Gentilitia ſuperſtitio quàm fuerit horrore fidelibus. 401.53
Gentilitiam ſuperſtitionem tollendam rogant Epiſcopi Africani. 398.34
Gentilicia ſuperſtitio rurſum inualeſcit. ſed ſanctione Theodoſij exciditur. 439.16. ſuperſtitio in ſuperinducendis ſibi deorum diuerſorum formis. ibid.14
Gentilicia vetus ſuperſtitio in creandis Conſulibus Romæ viget. 410.1. ſuperſtitio lege Honorij ſublata penitus. 399.55
Germanus oleo benedicto ſedat maris tẽpeſtatem. 429.13. liberat Britannos ab errore Pelagiano. ibid.14.& 15. contulit cum Pelagianis, & ſuperat eos miraculo. ibid. ferre ſolitus capſulam reliquiarum ſanctorum. ibid.15. puluerem pro reliquijs colligit ex ſepulchro S. Albani. ibid. 16. pedis luxationem patitur. ibid.17. extinguit incendium. ibid. pugnat pro Britannis. ibid.18 reuertitur Antiſidorum. ibid 19. quid pariſijs cum S. Genouefa. ibid.11. presbyter miſſus cum alijs ex Synodo ad Theophilum. 403.22. quàm malè habitus ib. presbyter legatus Ioannis Chryſoſt. ad Innocentium Papam. 404.27. presbyter legatus cum Catiano ad Innocentium à clero Conſtantinopolitano. ibid.78
Germanus præuidet ſuum obitum. ibid.21. eius obitus, & tranſlatio corporis. ib. &
Germani Epiſcopi Antiſidori legatio in Britanniam. 429.6.9.& ſeq. poſterior legatio in Britanniam contra pelagianos. 435.16. liberat Britannos à pelagianis. ibi. reuertitur in Gallias. ibid.& 22
Germani reliquiæ ſuſceptæ & magno honore habitæ. ibid.
Germanus Epiſcopus Antiſidori legatus miſſus ad reprimendos barbaros. ebid.18
Germani legatio ad Valentinianum Imper. Rauennam. ibid.19.& ſeq.
Germanꝰ Rauennæ liberat carceratos. ib.20
Gerontius Epiſcopus Nicomediæ deponitur à S. Ioanne Chryſoſtomo. 400. 85. magiæ reus iam olim clericus Eccleſiæ Mediolanenſis. ibid. dux præcipuus Conſtantini tyranni occiditur. 411.39
Geruaſij & protaſij baſilica Romæ ab Innocentio dedicatur. 417.6
Gildo tyrannus ab Ambroſio ſuperatus. 397.53
Gildonianum bellum quando confectum. 398.35. vaſtat Africam. ibid.40
Gildonis genus & propinqui. ibid.37
Gildonianæ tyrannidis tempus. ibid.
Gildonis filia Saluiana ſanctiſsima fœmina. ibid.39
Gildonianæ tyrannidis cauſa. ibid.35
Gildonis ſcelera. ibid.39. ſoror & vxor & filia religioſiſsimæ. ibid.40
Gildonianus Optatus fax Africanæ Eccleſiæ ibid.
Gildoniani affligunt Maximianiſtas. ibi.43
Gildo tyrannus prohibet vehi frumentum Romam. ibid.45
Gildoni infertur bellum ex Senatuſconſulto. ibid.46
Gildo & Maſcezil germani inter ſe diſſidẽt. ibid.47
Gildonem expugnare quærit Maſcezil. ibid.48
Gildo ſuperatur religione potius quàm armis. ibid.53 eius fuga. ibid.55. victus ſtrangulatur. ibid.54. aliæ de eius nece ſententiæ. ibid.
Gildonis exercitus abſq; pugna deditur. ibi. 53.& 54
Gildonis bona Fiſco addicta. ibid.57
Gildoniani patrimonij Comitatus. ibid.
Gipedes cum alijs barbaris Gallias inundant. 407.40
Gippitana Eccleſia in Numidia. 402.64
Gladiatorij ludi ſub Honorio. 404.2
Gladius S. Petri reconditur magno honore Conſtantinopoli, & miracula ex eo. 433.6
Gorgoniæ inſulæ monachi. 398.49. inſulæ cultor nobiliſsimus vir. ibid.& 50
Gothi à Rufino vocantur in Romanum ſolium. 395.2.& 13. vaſtant Europam. ibid.15. vaſtant Thraciam, Græcias, Illyricum. ibidem. & ſeq. iam delendi liberantur dolo Rufini. ibid.21. Chriſtiani omnes. 396. 13. Ariani confugientes ad Eccleſiam ibi combuſti. 400.45. conſpirantes cum Gaina occiſi. ibid. ſub Alarico victi apud Pollentiam à Stilichone. 403.57
Gothorum eruptionis tempus. ibid.52
Gothi Catholici petunt Epiſcopum à Ioanne Chryſoſt. 404.21
Gothorum Eccleſiæ curat Epiſcopum Ioannes Chryſoſtomus. ibid. Epiſcopus Catholicus Vuilas à Ioanne Chryſoſtomo ordinatus. ibid. Rex Catholicus petit Epiſcopum à Catholicis. ibid.
Gothi ſub Rege Rhadagaiſo deſcendunt in Italiam. 406.1. ſub Rhadagaiſo capti vili pretio diſtracti. ibid.6. à Saro duce cæſi. 410.15. ingreſſi in Vrbem. ibid.16.17.& ſeq. ſoliti habitare Vrbem. ibid.17. Ariani victores cedunt Catholicis victis. ibid.27.& 28
Gothus laſciuiens à Romanæ fœminæ pudicitia vincitur. ibid.34
Gothi quàm modeſtè vſi ſunt victoria Vrbem capientes. ibid.41.& 42. recedentes ab Italia inuadunt Gallias. 412.32. accepti vt amici in Gallia. ibid.37. pulſi à Gallijs proficiſcuntur in Hiſpanias. 414.1. duplici afflicti poſt captam Vrbem naufragio. 415.61. tempeſtate maris repulſi à Sicilia. ibid. nauigaturi in Africam, repulſi tempeſtate. ibid.& 60. Romanum exercitum vincunt ob ducis Gentiliciam ſuperſtitionem. 439.16. Vrbem ingreſſi abſtinuerunt ab ornamentis baſilicarum Petri & Pauli Apoſtolorum, à cæteris nonita. 440. 4. reuerſi ſanctos Apoſt. Petrum & Paulum. ibid.
Græciæ à Gothis excifæ. 395.11. Deiconſilio excifæ à Gothis. ibid.18
Græci ex Iudæis potius, quàm Iudæi ex Græcis. 438.28.& 29
Grando immenſa Conſtantinopolim vexat ob ſcelus in Ioannem admiſſum. 404.120
Grando vt manna cecidit in conuerſione Iudæorum. 418.66
Graſſatio facta noctu in Eccleſiam Conſtantinop. 404.17.18.19.& 31

Gregorius papa Sozomenum, & non Theodoretum exagitat, & vindicatur à calumnia Cani. 427.19
Gregorij Papæ sententia reijcientis historiam Sozomeni quomodo accipienda. 439. 40
Gregorius papa derexit errorem de confusione canonum schismatorum cum Orthodoxis Concilij Ephesini. 431.19
Gregorius Turonensis redarguitur. 397.24
Gregorianus Codex. 431.25
Guntharius Rex VVandalorum frater Genserici, quando decesserit. 428.14. & Genserici Reges VVandalorum in Hispania 427 8. Rex VVandalorum an regnârit in Africa cum Genserico. 431.194

H.

HAbitus clericorum ab hæreticis immutatus. 2.428.n.17
Hæreticis Antropomorphitarum. 400 53. cur obiecta Catholicis. ibid. 54. confutat eam Theophilus. ibidem 57
Hæresis præponentium diaconos presbyteris. 404.44
Hæreses Diodori Tarsensis. 428.35
Hæreses illatæ in Hispaniam per duos Autores. 414.
Hæresis Millenariorum iterum pullulat. 411 48. Nestoianæ exordium. 428.29. & 30. Origenis in Vrbem illatæ. 397. 1. Origenis damnata Alexandriæ & vbique in Oriente. 399.36. 40. 43. & seq. Origenis damnata ab Anastatio papa in Occidente. 399.53. Pelagianæ exordia à Rufino. 402.41. Pelagiana quando cœpta. 410.61.62.65.& 66. Pelagiana absque auctore vulgata. 411.44. à S. Hieronymo detecta. ibid. 47
Hæreses Pelagianas damnauit Zosimus papa. 418.27. disseminat occultè Cœlestius per quæstiones. 411.16. Pelagiana quo anno innotuit Africæ. 411.20. & 21. Pelagianę damnatæ in Concilio Diospolitano. 415. 20. & seq. aliæ ex eodem Pelagio damnantes detectæ à sancto Augustino. ibidem 24
Hæresis priscilliani adhuc infestat Hispanias. 405.48. de pœnis inferni temporarijs. 414.17
Hæreses Vigilantij quando & vbi promulgari cœptæ. 406.43. Vigilantij vt omnium absurditissimæ circò depressæ. ibidem 51
Hæresis noua Vincentij Victoris. 420.8. Vitalis oboritur. 419.54
Hæresium causa, dantur barbaris provinciæ deuastandæ. 406.52
Hæresis optimos quosque mores corrumpit. 428.18
Hæreses sequitur deuastatio. 411.40
Hæreticorum Acephalorum origo. 433.21. pertinax semper audacia. 431.29
Hæretici Antropomorphitæ in Ægypto. 400.53. confutat eos Theophilus suis scriptis. ibid. 57. Apollinaristæ ab Arcadio exagitati. 397.57. Ariani veteres publicè in ciuitate agere litanias. 400.86. Ariani expulsi Cunstantinopoli, agente Ioanne Chrysostomo. ibid. 89. Ariani Scythæ ad fidem Catholicam per Ioannem Chrysostomum conuersi. ibid. 91. Ariani à Theodosio exagitati. 423.4. & 5. Enthusiastæ damnati Ephesi in Conc. 431.101. Euchitæ damnati Ephesi in Conc. ibid. Eunomiani exagitati legibus Arcadij. 395.8. 396. 10. & 98.78. Eunomiani à Theodosio exagitati. 423.4. in Gallia nouum inducunt habitum clericorum. 428.19
Hæreticos Manichæos infectatur Honorius 399.81
Hæretici Macedoniani à Theodosio legibus vexati. 423.4. & 5
Hæretici Massalini in Africa. 398.71
Hæreticorum Marcionitarum conuersionem Ioannes Chrysostomus curat. 400 91
Hæretici Manichæi Romę inuenti sub Anastasio papa. 401.41. Manichęi lege Honorij exagitati. 405.27
Hæreticos Manichęos Honorius infectatur 407.1
Hęretici Manichęi, & Priscillianistę legibus Honorij exagitati. 408.24. Manichæi à Theodosio lege vexati. 423.4. & 5. Marcionitæ conuerti ad fidem per Theodoretū. 414.14.15. & seq. Massaliani damnati Ephesi à S. Synodo. 431. 101. Massaliani ne amplius reciperentur in Ecclesiam statutum. 428.2. Montanistæ exagitati legibus Arcadij. 398.78. Montanistæ lege Theodosij cohibiti. 423.4. & 5. Nouatiani propensiores erga Ioannem Chrysostomum. 407.19
Hæretici Nouatiani à Theodosio exagitati. 423.4. & 5
Hæreses Origenis prohibitæ, non libri, nisi tantum periarchon. 402. & 16
Hæretici Pelagiani rescripto Honorij exagitati. 410.57
Hæreticus Phrygas Honorius infectatur. 399.
Hæreticus Priscillianistas Honorius infectatur. ibid.
Hæretici Sabbatiani à Theodosio exagitati. 423.4. & 5
Hæreticus nouus Victorinus. 414.11
Hæretici vetiti gerere magistratum. 395.11 militare vetiti. ibid. recentiores imperitiæ redarguti. 397.48. coercendi per ſæculares magistratus. 398.26
Hæreticorum mores 400.28. damnati prouocare soliti ad sæculare tribunal. ibid. 52. prohibiti ab Honorio Imp. militare. 408. 16.
Hæreticos non cogendos nec schismaticos legibus Principum iactabant Donatistæ. 405.39. hos confutat Augustinus. ibid.
Hæretici veliter coercentur, legibus Imperatorum. ibid. 31. confutandi decretis Romanæ Ecclesiæ. 406.47. aduersus hæreticos germanum pugnandi genus. ibid.
Hæreticos recentiores Vigilantij sectatores auctor fortè exagitat inuectiua. ibid. 48
Hæretici legibus Honorij exagitati. 399.81. 405.25. 407.23. 41
Hæreticorum mos abutendi diuinis Scripturis. 407.11. & 12. conuersionis veræ indicium. 429.28
Hæretici cum expugnantur, barbari à Deo vincuntur. 410.49.50. & 51
Hæreticorum bellum ad modicum tempus sedatum. ibid. 69
Hæretici legibus Arcadij exagitati. 395.8. & 9. 396.8. 397.57. 398.78. 400.88
Hæreticum se simulare, vt quis hæreticos detegere & inquirere possit, non licere. 414.15
Hæretici legibus Theodosij exagitati. 410 67. 413.28. 415.51. 423.4. & 5
Hæretici diutius examinandi, antequam in Ecclesiam recipiantur. 417.38
Hæreticis etiam eleemosynam faciendam præcepit Atticus. 425.31.22
Hæretici diuersimodè tractandi, leniter aliquando, aliquando seuerè. 420.10.11.12
Hæretici coercendi ergastulo, vt curentur. ibid.21
Hæretici diuersis pœnis à Theodosio Imperat. impulsore Nestorio exagitati. 428. 25. 26
Hæreses omnes ex tumore mentis & neglectu sanctorum Patrum obortæ, & contemptu veterum traditionum. ibidem 30
Hæretici in quo etiam dignoscantur à Catholicis. 429.43
Hæretici quibus soleant armis decertare. 433.10. & 11. obstinati haud mitius tractandi sunt. ibid. 22.
Hæreticis parcendo Deus in iram concitatur ibid.
Hæreticorum ea improbantur, quæ ad hæresim spectant. 439.33
Hæreticis pœnitentibus de simulatione suspectis audientia denegatur. ibid. 45. & 46
Hagiomachi perstringuntur ab auctore. 416.27
Heleniana basilica. 433.34
Helion Patricius coronam à Theodosio defert Valentiniano. 425.1
Helladius Episcopus Tarsi Nestorianus. 431. 69.
Heliodorus Episcopus autunculus Nepotiani. 396. 11. consolatur cum S. Hieronymus de obitu Nepotiani. ibidem
Helpidius restitutus Episcopus ab exilio. 408.36
Henricus Grauius professor Louanienſis. 418.19
Heraclites Episcopus Ephesi grauem & lõgum carcerem passus causa Ioannis. 406. 20. Origenista. 405.18
Heraclianus occisor Stilichonis donatur præfectura Africæ. 408.16
Heraclianus, retento Africano frumento, Vrbem fame cruciat. 410.7
Heraclani tyrannis in Africa. ibid. 37. mores perditissimi. ibid. 50. tyrannis quando cœpta. 412. 27. Consulatus & tyrannis. apparatus. ibidem 2
Heraclianus fugatur & occiditur. ibid.
Honorij Imper. in eum datum rescriptum. ibid.
Herculem eclunt Suffectani. 399.72
Herenas Episcopus cum socijs in Tolerano Concilio priore ob perfidiam Priscillianam damnatus. 405.52
Heros Episcopus Arelatensis pellitur. 412. 40. Episcopus cum Lazaro accusator Palagij. 416.4. & 417.26 accusatur à Cœlestio 417.21
Herotis crimina. ibid. 27
Heruli cum aliis barbaris Gallias depascuntur. 407.42
Hesychius Episcopus Salonitanus tempore Zosimi Papæ. 418. 43. quando ad Augustinum scripserit de nouissimo die. 419.106
Hibernis Palladius sedis Apostolicæ legatus prædicauit. 429.3
Hieronymus paratfugam timore Hunnorum. 395.14
Hieronymi locus restitutus. ibid. 29
Hieronymus scribit Epitaphium Nepotiani ad Heliodorum. 396. 11. studiosissimus Nepotiani. ibid. reconciliatus Rufino. 397. 3. 399. 31. testis adhibetur à Rufino cum Origenis seminat errores. 397. 22. quando & in quibus laudauit Origenem. ibid. 23. quid de Ambrosij scriptis, restituitur calumnia Rufini. ibid. 40. mittit Paulinianum & Eusebium in Occidentem. 398. 69. interpellatur vt germano sensu transferat Origenem. ibid. 10. scribit laudes Paulinæ ad Pammachium. ibid. 14. translatum à se Periarchon Romam mittit. 399. 31. eius in ea re concilium. ibid. 32. manifestat Origenis errores. ibid. se excusat de translatione à se facta Periarchon Origenis. ibid. 32
Hieronymi ad Ruffinum Romæ agentem epistola. ibid. 31. epistola de damnatis Alexandriæ erroribus Origenis. ibid. 36
Hieronymus ad Theophilum de Origenis erroribus epistola. ibid. 38. hæreticus creditus, Catholicus probè inuentus à Posthumiano. ibi. 42. recipit Paulum Episcopum à Theophilo expulsum. ibid. 44. & 45
Hieronymi iustæ querelæ de scriptis contra se libris à Rufino. 400.25

Hieronymi cum Ruffino facta collatione, quam inferior inueniatur Ruffinus. ibid. 27. iura potiora. ibid.
Hieronymus in altercatione cum Ruffino pacem & charitatem seruauit illæsam. ibid. 29
Hieronymo Romanorum alij fauent, Ruffino alij. ibid. 31
Hieronymus quando suam Apologiam scripsit. ibid. 32. Rufinum vaniloquum compellat. 401. 2
Hieronymi sententia de libris Origenis. 402. 14
Hieronymus calumniam patitur à Ruffino de epistola scripta ab Athanasio Papa. ibid. 30. quo anno Apologias scripsit cõtra Ruffinum. ibid. 31. & 33. minis Ruffini magis excitatur. ibid. 37. qualis aduersus hæreticos. ibi. 38. & 39. quibus nominibus Ruffino illudat. ibid. 39
Hieronymi agentis cum Catholicis humilitas incomparabilis. ibid. 40. sententia quâ vult Episcopos omnes esse æquales, quomodo intelligenda. ibid. 45
Hieronymus transtulit vltimam Paschalem epistolam Theophili. 404. 135. describit vitam S. Paulæ. ib. 133. quomodo vsus est amicitia Theophili. ibid. 135. magno dolore affectus ob Chrysostomi exilium. ibid. in Latinum vertit regulas Pachomij & sociorum. ibid.
Hieronymi tempore Christianos in Scotia extitisse ratione docetur. 429. 3
Hieronymus quando scripsit ad Minerium & Alexandrum. 406. 38. ad eosdem commentarium in Malachiam dedit per Syrinnium. ibid. quando scripsit aduersus Vigilantium. ibid. 39. primo detexit Vigilantium. ibid. 41
Hieronymi sententia de bigamia, quod non constituatur ex coniugio ante baptismũ, reuocatur ab Innocentio Papa. 405. 60
Hieronymus deplorat Gallicanæ Ecclesiæ statum tempore Vigilantij. 406. 46. in minores Prophetas commentarios edit. ibid. 55. ad S. Exuperium Tolosanum suos in Prophetas minores inscribit reliquos commentarios. ibid. paruo negotio expugnat Vigilantium. ibid. in Palæstina audit periculum Vrbis. ibid. 52. prædicit interpretando Danielem, Vrbis excidiũ. 409. 15. passus idem ob hanc causam ab æmulis inuidiam. ibidem. excipit hospitio profugos ex Vrbe capta à Gothis. 410. 35. perstringit Pelagium. ibid. 61. laborat aduersus hæresim Pelagianam sine auctore vulgatam. 411. 43. & 44. latentes sub Catholico nomine hæreses Pelagianas producit in medium. ibid. 47. ad Demetriadem quo anno scripsit, & qua occasione. 413. & 8
Hieronymi consilium in scribendo dialogum contra Pelagianos. 415. 25
Hieronymus in Occidente Contra Pelagianos gloriatur Augustino commissione. ibid. 31 6
Hieronymi rerum status tempore Concilij Palæstini. ibid. 38. modestia, dum reclamans ad Innocentium de damnis illatis ab hostibus fidei, nomina reorum reticet. 416. 32. obitus, & ætas. 420. 33. eius laudes. ib. d. 41. scripta quæ non extant. ibid. 42. Vita incerti auctoris mendacijs confarcinata. ibid. 43. irrita & cassa reddiuntur, quæ Cyrilli, Eusebij, & Augustini nomine de eo scripta feruntur. ibid. 44. & seq.
Hieronymo falsò tribuuntur, quæ Gerasimi esse probantur. ibid. 49
Hieronymi Vitam scripsit Sebastianus monachus Cassinenſis. ibid.
Hieronymi Vita magis probatur quæ scripta est à Mariano Victorio Episcopo Reatino. ibid. 50
Hieronymus Rubeus historicus illustrator rerum Ecclesiæ Rauennatis. 433. 24
Hierosolyma agitantur timore Hunnorum 395. 13
Hierosolymorum Episcoporum successio post Ioannem Prailius, post Prailium Iuuenalis. 429. 43
Hilario demandatur negotium Gazensium Christianorum. 398. 108
Hilarius à Gazensibus Gentilibus auro corrumpitur. ibid. 109
Hilarius senex studiosus Ioannis quanta passus ab aduersarijs. 406. 20
Hilarius in Occidente primus excitat præsium aduersus Pelagianos. 411. 49. mouet S. Augustinum suis scriptis ad bellum. ib.
Hilario Narbonẽsis primæ Episcopo temerè vsurpata auctoritas per Zosimum Papam admittitur. 417. 51
Hilarius & Prosper pro S. Augustino insurgunt. 426. 29
Hilarij soror Pimeniola. ibid. 2
Hilarij cognatus Luscus. ibid.
Hilarius Prosper defendunt scripta S. Augustini. 430. 89. & 90. quando se Romam contulerunt. ibid. 89. cum Prospero Romam se confert ad Cœlestinum aduersus impugnatores scriptorum S. Augustini. 285
Hilarius Episcopus Narbonensis. 439. 44
Himerius Episcopus Tarraconensis. 398. 2
Himerius Episcopus Nicomediæ Nestorianus. 431. 69
Hymnum Francisci Bencij in translatione SS. Martyrum Alexandri & sociorum. 400. 12
Hypatia virgo Alexandrina philosophorũ omnium celeberrima. 415. 46. necatur ab alijs qui fauebant Cyrillo. ibid. 47. laudata à Synesio. ibid. 48
Hyppona obsessa annis tribus à VVandalis. 430. 76. confugium extorrium Catholicorum. ibidem.
Hipponenſis Ecclesia florens clericis & monachis. 395. 50. Ecclesia suppeditat monachos alijs Ecclesijs. ibid. Ecclesia dira passa à Donatistis. 398. 24
Hipponenses fatigat peste tempore obsidionis. 430. 81. vim inferunt Primano, vt ordinaretur. 409. 17. eos excusat Augustinus. ibidem 18. excusantur à S. Augustino. ibid. 24
Hipponensis Ecclesia à Donatistis iterum vexata. 410. 53
Hipponenses clerici excæcati calce & aceto à Donatistis. ibid.
Hispanias aggressi Alani, VVandali, & Sueui. 409. 38. & 39
Hispaniæ recto Dei iudicio traditæ barbaris. ibid. 39. hæresibus Origenistarum inficiuntur. 414. 10. contremiscunt, dum Gallix exciduntur. 407. 42
Hispania virgo martyrium subijt sub VVandalis. 427. 19
Hispanias inuadunt Gothi pulsi è Gallis. 414. 1
Historia Christiana à Philippo conscripta qualis. 426. 3. à Cicerone scripta defiderata. 395. 41. à Dextero Præfecto edita. ibid. 42. Ecclesiastica qua occasione à Rufino scripta ibid. 4
Historia Eutropij. ibid. 4
Historiam Gainæ tyranni scripsit Eusebius Scholasticus. 400. 48. eandem metro cecinit Ammonius. ibid.
Historia de Origenistis ab Origenistis accepta. ibid. 62. restituitur ad veritatis normam. ibid. 63
Historiam scribere subterfugit Plinius. 395. 45
Historiam scribere quam difficile. ibid.
Historia Orosij quando scripta. ibid. 42
Historia à Seuero conscripta. ibid. 4
Historia Zosimi Comitis. ibid. 42
Historici huius temporis quales. ibid.
Honorius imperat cum Arcadio. ibid. 2
Honorij ætas. ibid.
Honorij tutor Stilicho. ibid.
Honorius puer imbellis nullius vsus, expositus barbarorum inuidijs. ibid. 23. confirmat priuilegia collata Ecclesiæ Catholicæ. ibid. 30. 397. 56
Honorij leges. ibid.
Honorius religione munit Imperium. 397. 30
Honorij tertij Consulatus tempore quæ acciderunt Mediolani. 396. 1
Honorius rescribit pro Ecclesia Africana. 398. 23
Honorius capitale supplicium sancit aduersus perturbatores Ecclesiarum. ibid. accipit in vxorẽ Mariam filiam Stilichonis. ibid. 36. parum felices. ibid. 62. decernit bellum aduersus Gildonem tyrannũ. ibid. 46. reddit iudicandi facultatem Episcopis. 398. 63. prosterni iubet templa dęorum. 399. 54. 55. insectatur Manichæos. ibidem. 81. & 82. lege cohibet aduersarios Catholicæ Ecclesiæ in Africa. ibid. 85. abstinet à vindicta ferenda in occisores martyrum. 400. 13. publicari mandat rescriptum Donatistarum à Iuliano obtentum. ibid. 21. rescribit pro clericis Catholicis. 401. 15. vincit Alaricum apud Pollentiam. 403. 52. & 53. malè persuasus edidit ludos Seculares. 404. 1. no fine Gentilicia superstitione. ibid. Imperator reprehendit Arcadium de statuæ Eudoxiæ dedicatione. ibid. 4. Imp. scribit ad Arcadium Imp. de rebus contra Ioannem gestis. ibi. 80. & 81. Imper. obiurgat Arcadium fratrem, atque piè admonet vt cesset à persecutione Ioannis. ibid. & seq. Expeigit his ad ipsum scriptis. ibid.
Honorius Imp. annuit petitioni Episcoporum Carthaginens. contra Donatistas. ibid. 127. quid pro Ecclesia Catholica. 411. 22. 63. 401. 15. & 407. 41. quid in Iudæos statuerit. 399. 79. 418. 73. quid statuit contra Gentiles. 399. 54. & seq. 408. 24. 417. 61. Imp. conuentus ab Episcopis ex Romana Synodo scribit ad Arcadium Imperat. 401. 14
Honorium conueniunt Episcopi Africani multa mala passi à Donatistis. ibidem 21. & seq.
Honorius commotus in Donatistas. ibid. 24. legẽ sancita eos exagitat. ibid. 25. & seq. quid contra hæreticos. 399. 81. 401. 25. 407. 2. 41. & 412. 27. auget militibus stipendium in bello contra Radagaisum. 406. 1
Honorij pura religio potens ad expugnandos hostes. ibid. 2
Honorius Dei virtute absq; suorum iactura Rhadagaisum vincit. ibid. 8. parat bello decernere cum Arcadio, sed barbarorum tumultibus auocatur. ibid. 33. pro victoria accepta gratias agit Deo in cuius potestate religionis insectando hæreticos. 407. 1. & 2
Honorius rursum Manichæos insectatur. ibid. 3. insectatur hæreticos Priscillianistas. ibid. hæreticos Phrygas insectatur. ibid.
Honorij Imp. epistola vltima ad Arcadium. ibid. 28
Honorius rursus de bello inferendo in Arcadium agit. ibid. 29. ob cultum propensiorem religionis eripitur à domesticis proditoribus. ibid. 3
Honorium Imperat. infestat Constantinus tyrannus. ibid. 29. & 31
Honorius curat tolli de medio Stilichonem 408. 8. & 1
Honorij rescripta in causa Stilichonis. ibid. 13. & 14

Honorius muneribus donat occisores Stilichonis. ibid. 16. nouis legibus exagitat Donatistas. ibid. 24. nouis legibus exagitat Gentiles in Africa. ibidē prohibet de religione disputari, ibid. 26. quid contra Donatistas. 398.82. pœna quinq; librarum auri aduersus infestantes Catholicos. 400 22. alias leges in Donatistas. 403.47. 405.25. 29. & seq. 406.24. 409.12. 410.49. 414.3. iniuste carpitur ab Ethnicis ob excidium Vrbis. 409.4. & 5. lege exagitat Mathematicos. ibid. 8. deceptus à suis optimos resecat. ibid. 12. reuocat Gentiles ad militiam Generidum Gentilem hominem ducem exercitus constituit. ibid.
Honorij religio commendata. ibid.
Honorius pias leges sanxit pro fide Catholica, dum ab Alarico perstringeretur. ibi. legatos mittit ad Attalum pro concordia. 410.6. opportunum auxilium accipit à Theodosio ex Oriente missum. ibid. liberato Imperio ab Attalo, quas leges dederit. ibid. 11. indulget omnium criminibus ob lætitiam publicam. ibid. relaxat Africanis tributa ob fidelitatem exhibitam aduersus Attalum. ibid. 12. quos duces elegit post obitum Stilichonis. ibid. 17. indignatur, passus ob captam à Gothis Vrbem quæ in eum iactatæ calumniæ. ibid. 22. & 23. vindicatur à calumnijs obtrectatorum. ibid. interpellatur noua legatione episcoporum Africanorum. ibid. 48. perperam statuit timore Attali & Donatistarum rebellātium, vt quam vellet quis coleret in Africa religionem. ibid. reuocat legem datam pro Donatistis. ibid. 49. religione pugnat contra barbaros. ibid. adijcit animum vt Donatistas omnimodè ad vnitatem Catholicam inducat per publicam collationem. ibid. 50. profligando hæreticos, sperat se à Deo adiuuari aduersus barbaros. ibid. Imperator ob studium indefessum erga Catholicam religionem aduersus schismaticos & hæreticos quanta à Deo consecutus est beneficia 411.37. quot insuperabiles tyrannos Dei ope extinxit. ibid. & 42. obstinatos Donatistas post Collationem legibus vrget. 412.2
Honorius Imper. noluit bona Ecclesiastica subijcere publicis exactionibus. ibid. 28. iussit ne clerici cōuenirentur apud aliud tribunal quàm ecclesiasticum. ibidem. iussit Episcopale iudicium illibatum seruari. ibid.
Honorij rescriptum aduersus Heraclianū. 413.3. aliud de abolendo Heracliani nomine. ibid. 4
Honorius consecutus victoriam aduersus Heraclianum tyrannum. ibid. 3. & 4. rursum exagitat Donatistas quàm seuerissimè per Dulcitium. 414.2
Honorij benignitas erga Attalum tyrannum. 415.59
Honorius nactus sibi barbaros obsequentes ibid. 62. Imperator rescribit contra Gentiles. ibidem. Romanæ triumphat, Attalo præeunte ante currum. 417.60
Honorij numisma victoriam de tyrannis designans. ibid.
Honorius Imp. Iudæos legibus exagitat, vt sic ad fidem inducat. 418.73
Honorius subdola relatione Symmachi Præfecti deceptus. 418.81. & 82. & 419.2. 3. 6. Imp. rescribit ad Symmachum in causa Bonifacij & Eulalij. 419.1 & 2
Honorius litteris Romanorum presbyterorum admonetur de causa Bonifacij & Eulalij. ibid. 8. & 9
Honorius Imper. ad se aduocat vtramque partem Bonifacij & Eulalij. ibid. 10
Honorij ad Symmachum secunda epistola. ibid. 11
Honorius res Ecclesiasticas nonnisi per Episcopos tractari voluit. ibid. 13. conuocat Rauennam Episcopos, qui agitent de legitima electione Romani Pontificis. ibid.
Imperator scripsit contra Pelagianos. 418.20
Honorij cōmonitorium ad Episcopos vocatos ad Synodum in causa schismatis. 419.1
Honorius scribit ad Præfectum Vrbis de Achilleo Episcopo Spoletino. ib. 15
Honorij epistola ad Achilleum. ib. 10
Honorius scribit ad pop. Rom. de Achilleo Episcopo misso. ib. 18. alios vocat ad Synodum episcopos Rauēna in causa schismatis. ibid. 19. & 21
Honorij epistola ad Paulinum. ibid. epistola ad Africanos episcopos, qua eos vocat ad Synodum. ibid. 23. epistola ad Aurelium episcopum Carthaginensem, qua vocat eum ad Synodum. ibid. 22
Honorius scribit contra Eulalium, vt pellatur Vrbe. ibid. 30
Honorij epistola ad Symmachum de restitutione Bonifacij. ib. 33
Honorius scribit ad Largum Proconsulem, ne episcopi vocati fatigarentur venire ad Synodum. ibid. 36
Honorio commendat ecclesiam Romanam Bonifacius Papa. ibid. 39
Honorius scribit ad Bonifacium Papam de cura sua erga Romanæ Ecclesiæ statum. ibid. 41. rescribit contra Pelagianos. ibid. 56. ad Aurelium scribit contra Pelagianos ibid. 57. exagitat clericos cum fœminis habitantes. 420.51
Honorij Imperatoris obitus. 9tas. 423.1. laudatissimus Imperator vindicatur à calumnijs, potens religione potius quàm armis. ibid. & 2
Honoria filia Gallæ Placidiæ relegatur ob stuprum Constantinopolim. 435.26
Honoratus episcopus Vercellensis ministrat Eucharistiam S. Ambrosio morienti. 397. 31. episcopus Vercellensis præsto est S. Ambrosio morienti. ibid.
Honoratus episcopus Arelatensis post Patroclum. 426.26
Honorati Episcopi epistola ad Arcadium de exhortatione ad martyrium. 437.12
Hormisdæ nobilis Persæ martyrium. 420. 20
Hospitium sanctum reddit homines sanctos. 397.6
Hospitium peregrinorum à Pammachio erectum in Portu Romano. 393.27
Hospitale infirmorum Romæ primum à S. Fabiola extructum. 400.37
Hospitium Romæ Ioannitarum. 406.27
Huldin Rex Hunnorum contra Rhadagaisum procedit. ibid. 5
Hunni immissi in Armeniam à Rufino. 395.13
Hunni obsident Antiochiam. ibid.
Hunni timentur Hierosolymis. ibid. 14
Hunni vnde progressi. ibid.
Hunnos timet sanctus Hieronymus. ibidem.
Hunnorum Reges contra Rhadagaisum. 406.4
Hunnos execratur sanctus Hieronymus. ibidem.
Hunni quanta fecerint mala in Syria. ibidem 15
Hunni ad fidem cōuersi à S. Theotimo episcopo. 402.11
Hunnus peccans in S. Timotheū à Deo corripitur. ibid.
Hunnorum Reges contra Rhadagaisum. 406.4
Hunni lacessentes Burgundiones occasio illis fuerunt fidem Christianam capessendi 413. 27. victi à Burgundionibus Christi auxilio. ibid.
Hunni agunt pro Aetio. 432.93

I.

Iacobus Comes in custodiam recipit Cyrillum & Memnonem. a. 431. n. 128
Iacobus in Syria magnus anachoreta, eius res gestæ. 424.14. & 35
Iacobus eremita terrores dæmonum passus 404.110
Iacobi Persæ Christiani dirum martyrium. 426.24
Iacobus & Timasius ex discipulis Pelagij redditi Catholici. 414.18
Iammona oppidum in insula Minorica. 418. 45. in qua nunquam Iudæi habitare potuerunt. ibid.
Iannuarius Episcopus & martyr Neapolitanam illustrat Ecclesiam. 431.195
Ibæ epistola conserta calumnijs. 432.71
Idolorum Cœlestis Carthagine cum templo prostratum, 399.58
Idolorum cultus iterum inualescit, sed Theodosij sanctione excidit. 439.9. Payes iterum in eundem insurgunt. ibidem. 11
Idola Gazensium prostrata. 401.40
Idolorum spolia inconcessa Christianis. ibid. templa in Phœnicia destruuntur. ibidem. 53
Idoli falsum vaticinium de restitutione idolatriæ. 420.6
Idola prostrata vbique. 399.55. & 56
Idolorum cultus legibus Arcadij vetitus. ibid. 57
Idolum Veneris Maiumæ collapsum & fractum virtute Crucis. 401.36
Idololatriæ reliquiæ Romæ dissipatæ. 399. 57
Idololatriam tollendam rogant Africani Episcopi. 398.34
Idololatria ab Honorio Imper. penitus prosterni iussa. 399.55
Idololatriam restituendam falsis iactabatur oraculis. 420.5
Idololatriæ reliquiæ demolitæ per Vrsum Tribunum, Constantino Imperatore iubente. ibidem, 6
Idololatria Romæ à barbaris euellitur. 409. 3. reuocata Vrbem. ibid. 6
Idololatræ nouis Honorij legibus exagitati. 408.24. Theodosij lege coerciti. 423.6. percussi ex ruina simulacri Veneris. 401. 37
Idololatras Theodosius insectatur. 426.5
Ieiunij Natalis Domini fractor clericus accusatur. 402.64. sabbati causam reddidit Innocentius Papa. 417.6
Igilium insula recepit profugos Romanos tempore Vrbis excidij sub Alarico. 410. 36
Ignatij Episcopi Antiocheni martyris secunda translatio. 437.13
Ignis super Constantinopolim imminens. 396.4. cessans per lignum sanctæ Crucis extinctus. 397.12
Imagines sanctorum solitæ pingi in Ecclesia, & honore luminarium coli. 402.53
Imaginem S. Ioannis Chrysost. moriturus Theophilus veneratus est. 412.14
Imago S. Pauli apud Ioannem Chrysostomum. 407.13
Imagines Imperatorum coronari solitæ in spectaculis. 425.6
Imaginibus sacris ornauit cœmeterium Cœlestinus Papa. 432.35. Valentinianus ornauit basilicas Apostolorum Petri & Pauli. 440.3. Sixtus Papa Ecclesiam S. Mariæ ornauit. ibid. 2
Imperium Arcadij & Honorij. 395.1. periclitatur dolo Rufini. ibid. 6 & seq. Romanum inuadunt barbari vocati à Rufino. ibidem 13. & 14. Orientale exciditur à barbaris dolo Rufini. 15. & 16. & seq.
Imperij Occidentalis ærumnæ. 408.7. custodia est religio pene custodita. 411.37

Imperij Orientalis curatores. 408.3
Imperium religio regit. 415.55. Romanum cur barbaris dari meruit deuastandum. 412.32. bene seruatur & custoditur si consulatur Ecclesiasticæ immunitati. 423.3. & 4. quomodo redeà possit perpetuum. 432.13
Imperatorum caput ornatum Cruce. 395.4
Imperatores occurrere soliti aduenientibus Episcopis. 401.22. sedere coram se iubent eos. ibidem
Imperatorum legibus hæretici vtiliter coercentur. 405.31. & 32
Imperatoris iura tempore schismatis. 418. 81.
Imperatorum imagines coronari solitæ in spectaculis. 435.6.
Imperatores periculosè immiscent se rebus sacris. 430.73
Imperator ipse non ingreditur armatus in ecclesiam. 431.4
Imperatores non portant diadema in Ecclesia ibid. 6. quomodo perpetuo regnare possint. 432.13
Imperatorum non esse pallium dare. Episcopis. ibid. 92. & 94. imagines in ecclesia à Galla Placidia erecta Rauennæ. 435.26
Imperatores leges frustrà sanciunt, nisi fontes malorum obstruant. 439.18
Imperatorum huius temporis religio commendata. 433.30
Incendium Arianorum. 428. 23. ciuitatis Constantinop. 433.23. vrbis Constantinopolitanæ moritur Gainas. 400. 4. ecclesiæ Constantinop. comburit Gothos. ibi. 45. ecclesiæ Constantinop. 404.43. grassatur in Regiam. absumit vetera idololatriæ monumenta. ibid. 44.
Incendij ecclesiæ Constantinopolita. causa quæstiones exhibitæ. ibidem 52
Indiculus ornamentorum ecclesiæ Constantinop. ad Innocentium Papam allatas per legatos. ibid. 78
Indulgentia procuranda à Rom. Pont. pro Episcopis Donatistis. 401.11. concessa Donatistis ab Anastasio Papa. ibid. 14
Indus credit Christo. 396.13
Infantes esse baptizandos decretum in Cœlio Carthag. 401.13
Infernales pœnas temporarias ex errore Origenis dixêre noui hæretici. 414.16
Infirmorum hospitium primum S. Fabiola Romæ constructum. 400.37
Innocentius Papa creatur. 402.47
Innocentius in Cœpam appellat Ioannes Chrysostomus. 403.20
Innocentius detestatus temeritatem Theophili in depositione Ioannis Chrysost. ibid. 22. irritat iudicium Theophili. ibid. 36. nouam cogitat Synodum in causa Ioannis Chrysost. ibid. retinet Ioannem licet damnatum in communicatione. 400. 23. quid scripserit ad Theophilum. 404. 57
Innocentij Papæ litteræ ad Ioannem Chrysost. datæ per Demetrium Episcopum vulgatæ in Oriente. ibid.
Innocentius Papa accipit missa Constantinopoli Acta publica iudicum aduersus S. Ioannis Chrysost. fœtatores. ibid. 71. accipit legationem ab Episcopis partis Ioannis per Theoteenum missam. 404. 73. reijcit legationem aduersariorum Ioannis Chrysost. ibid. 74. Papa recipit Episcopos partis Ioannis ad sedem Apostolicam confugientes. ibid. 75. recipit legationem à clero Constantinopolitano partis Ioannis. ibid. 78. recipit indiculum ornamentorum ecclesiæ Constantinop. à clero missum. ibid. decernit communicandum esse cum Ioanne Chrysostomo, donec congregato concilio eius causa plenius cognoscatur. ibid. 79. respuit communionem Arsacij, donec per concilium eius causa examinetur. ibidem.
Innocentij Papæ epistola ad clerum Constantinopolitanum. ibidem 87. Papæ epistola ad S. Ioannem Chrysost. ibidem, 91. aliæ Innocentij litteræ ad Ioannem datæ desiderantur. ibidem 90
Innocentius laborat pro cogendo concilio in causa Ioannis Chrysost. ibid. 92. Papa consulitur à S. Victricio Episcopo Rhotomagensi. ibid. 130
Innocentij Papæ litteræ ad concilium Carthaginense de non proficiscendis Episcopis ad comitatum. 405.34
Innocentius Papa scripsit ad Toletanam Synodum secundam. ibid. 43
Innocentij Papæ decretales ad Toletanam Synodum quando datæ. 405.44
Innocentius Papa irritat sententiam dicentium coniugium ante baptismum non constituere bigamiam. ibid. 60. Papa scribit ad Exuperium. ibid. 62. scripsit catalogum librorum Canonicorum. 405. 63. accipit vltimas litteras à Chrysost. 406. 25. quòd Iudex esset, non recepit hospitio missos à Ioanne. ibid. 27. Papa Atticum & illi communicantes excommunicat. ibidem 32. etiam se à Theophilo communione separat. ibid. 33
Innocentij Papæ decreta implorantur ab Episcopis Gallicanis contra Vigilantium ibidem 47
Innocentium Theophilo reconciliari cupiunt Episcopi Africani. 407. 5
Innocentius papa, audita morte Chrysostomi, quid in Arcadium & Eudoxiam. ibid. 20. Papa quid de restituendo Ioannis Chrysost. nomine in Diptycha. ibid. 21
Innocentij papæ epistola de Anathemate in Arcadium Imper. ibid. 2
Innocentius papa excommunicat Arcadium & Eudoxiam. ibid. & 24. papa primus expellit Nouatianos. 408. 30. auctor pacis Ecclesiæ Antiochenæ. ibid. 31
Innocentij epistola ad Bonifacium de pace Ecclesiæ Antiochenæ. ibid. 34. epistola ad Alexandrum Episcopum Antiochenum. ibid. 36
Innocentius quid de Acacio Berœensi Episcopo statuat. ibid. 37. quid scribat ad Acacium Berœensem. ibid. 38. Papa agit cum Acatio, vt Ioannis nomen restituatur in Diptycha. ibid. irrita reddit omnia ab aduersarijs Ioannis Chrysost. facta cõtra Catholicos. ibid.
Innocentij Papæ epistola ad Maximianum in causa Attici. ibid. 41
Innocentius conditiones ponit, quibus parens Atticus Episcopus Constantinopol. possit absolui. ibidem.
Innocentius defenditur à calumnia Zosimi. 406. 6. 7. & seq.
Innocentius functus legatione pro Romanis ad Honorium & Alaricum. 409. 9. & 10
Innocentius Dei prouidentia ab Vrbe peritura subductus. ibid.
Innocentij Papæ fides laudata à S. Hieronymo. 413.12
Innocentius papa scribit ad Iulianum. ibid. 23. confutat in ea hæresim pelagianam. ibid.
Innocentius monetur à Concilio Carthag. ne recipiat pelagium absolutum in Concilio Palæstino. 416.7. papa accipit litteras ex Conc. Carth. & Mileuitano per Iulium ibidem 6. & 7. eædem omnes contra Pelagium. ne recipiatur ab ipso. ibid. 13. secreto admonetur eb Augustino & collegis de fautoribus pelagianorum Romæ agentibus ibid. 12. calumniosè in crimen deducitur tolerantiæ pelagianorum fautorum. ibid. se iure ipse excusat. ibid. non acquiescit iudicio Palæstino de purgatione Pelagij. ibid. 13. sed suspendit sententiam suam de eo. ibid. 14
Innocentij literæ redditæ ad Concilium Carthaginense & Mileuitanũ per Iulium legatum. ibidem
Innocentius acerrimus impugnator pelagij. ibid. papa damnauit pelagium. ibid. papa admonet Aurelium Carthaginensem Episcopum de ordinationibus perperam factis in Africa. ibid. 30. papa admonet Ioannem Episcopum Hierosolymorum de iniurijs illatis in sanctas virgines Eustochium & Paulam. ibi. 31. scribit ad S. Hieronymum de damnis illatis consolatum eum. ibidem 11
Innocentij epistola ad Aurelium Carthag. de S. Hieronymo. ibid. 14
Innocentium papam fallere nititur Pelagius professione Catholica, à quo scibat suam absolutionem non esse acceptam, sed fuisse ab ipso damnatam. 417.1
Innocentij Papæ obitus, res gestæ, omni scriptæ. ibid. 4. & seq. decretum sanctum aduersus pelagianos à Zosimo promulgatum. ibid. 5
Innocentius dedicauit basilicam sanctorum Geruasij & Protasij martyrum Romæ. ibidem 6. ad quem scribit S. Basilius qui fuerit. ibid. 7. & 8. Iudæus cum Meletio fugam arripiunt, ne Christiani efficerentur. 418.60. conuersi ad idem ambo cum suis. ibid. eius coniugis conuersio. ibid. 70. eius affinis conuersio. ibid. 71
Innocentius legatur ab Africanis Episcopis in Orientem pro canonib. Nicænis. 419.1
Innocentius & Restitutus à Donatistis occisi. 422.4
Inquisitio dira de incendio exhibita fratribus. 404.52. repressa lege Imp. ibid. 53
Inscriptio vetus de victoria contra Gildonem contenta. 398.56. de victoria Gildonis attributa Stilichoni. ibid.
Inscriptiones Cœlestis idoli. 399.63
Inscriptio posita in baptisterio Constant. 440.5. de instauratione murorum Vrbis propter metum Alarici. 405.50. soluti veti à Galla Placidia. 415.21
Insulæ Caprariæ monachi. 338.49
Insulæ Gorgoniæ monachi. ibid.
Insulæ Palmariæ monachi. ibid. 52
Insulani monachi. ibid. 49
Inuectiuarum Rufini in S. Hieronymum tempus & ratio. 402.23
Inuentio corporum Habacuc & Michææ Prophetarum quando contigit. 406. 51. reliquiarum S. Stephani protomartyris in Iudæa. 415.2. corporis Zachariæ. ibid. 57
Ioannes Æthrius extorris causa Chrysostomi. 406.11
Ioannis Episcopi Antiocheni litteræ ad Cyrillum. 431.45
Ioannes Antiochenus præmittit Alexandrum Hierapolis, & Alexandrum Apameæ Ephesum. ibid.
Irenæus Comes amicitiæ tantũ causa cum Nestario Ephesum venit. ibid. 47
Ioannes Episcopus Antiochenus accipit literas à Cœlestino contra Nestorium. 430. 27. admonetur à Cyrillo de Nestorij erroribus, & Cœlestini Papæ conatu aduersus eum. ibid. 32. scribit ad Nestorium suadẽs pacem. ibid. 34. &
Ioannis Episcopi Antiocheni aduentus Ephesum. 431.71. conflat schisma ab Concilium congregat. ibid. 71
Ioannes Episcopus Antiochenus potens auxilio Irenæi Comitis iubet verberari Episcopos qui ei obuiam processerant. ibi. 72. remoratur suum aduentum. ibid. 90. faucus Nestorio in gratiam eius differt aduentum ad Synodum. ibid. & 91
Ioannis Episcopi Antiocheni temeritas in

inuasione iurium ecclesiarũ Cypri repressa à S.Synodo.ib.145. cur iussus redire in suã ecclesiam.ib.172.secundo citatus à patrib. concilij Ephesini venire renuit.ib.88.publices scriptis declarat Cyrillum hæreticum Apollinaristem.ib.89.cum aliis schismaticis excommunicatus à concilio Oecumenico Ephesino.ib. 91. pro concione acerrimè à Cyrillo exagitatus.ib. 94.mouit Andream Episcopum Samosatensem & Theodoretũ, vt scriberent contra Cyrillum.ib. 182. & 185. quomodo recipiẽdus in ecclesiam, Cælestinus papa decernit. 432.11. litteris vrgetur à Theodosio pro pace conciliandа. ib. 46. ab Imp. iubetur anathematizare Nestorium. ib. 44. labe aspersus defensionis Nestorij Euthymij ore improbatur.ib. 53. Synodum habet Antiochiæ, ib. 54. damnat Nestorium in Synodo.ib.item per epistolam ad Cyrillum. ib.61. scribit ad Sixtum Romanum Pontificem de damnato à se & suis in Synodo Nestorio.ib.55. mittit paulum Episcopum Emesenum ad Cyrillum pro pace. ibid. 58.

Ioannis epistola ad Cyrillum.ib.59.eiusdem fidei professio ad eum missa. ib.61

Ioannes scribit ad Sixtum papam, mittens ad eum fidei professionem.ib.cum Cyrillo pacem iniit. ib.68

Ioannes Episcopus Rauennas moritur. ib. 91.data subipso à Valentiniano priuilegia Ecclesiæ Rauennati impostura arguuntur. ib.92

Ioannes Antioch.à suorum nonnullis exagitatus ob indignas pacis conditiones. 433.2.excusatur à Sixto Papa.ib.14.accipit litteras à Cyrillo.ib. 17.scripsit ad Sixtum Rom. Pont. ib. 18. Epistolæ de laudibus Theodori. 433.13. committitur calumnia. ib.excusauit non esse Theodori quæ sub eius nomine blasphemiæ ferebantur.ibi. 14.obitus. 436.12.

Ioannis Baptistæ natalis dies apud Ægyptios. 432.73

Ioannes Episc. Cæsareæ Palæstinæ quid cũ Porphyrio Gazensi. 401.17. & 18.reuersus Constantinopoli Cæsaream. ib.37

Ioannes Hierosolymitanus fauet Origenistis. 400.54

Ioannes Cassianus erga S.Ioannem Chrysostomum propensior & gratus. 404.78. eius profecto in Ægyptum.ib. Diaconus missus legatus à clero Constantinopolitano ad Innocentium Papam cum Germano presbytero. ib. 78. nequaquam fugit à Ioanne,vt aliqui dixerunt.ib. in Articulum infensus. 430.94.hortatu S.Leonis scribit contra Nestorium.ib.90.inuectiua in eum. ibid. 91. Apostrophe ad Constantinopolitanos. ib.93. quando scripsit collationes. 433.25

Ioannis Cassiani scripta sæpè purgata.ibidem 28.expurgatores. ib.29

Ioannem Cassianum excusat & laudat Gennadius Massaliensis æquè suspectus. ibidem 30.

Ioannes comes sacrarum largitionũ mittitur Ephesum ad conciliandos Episcopos. 431.128

Ioannis huius tyrannicè res gestæ Ephesi. ib.& 129.

Ioannes detrudit in carcerem S. Cyrillum & Memnonem Ephesi. ib.

Ioannes Comes fauens Nestorianis turpiter mentitus vniuersam Synodum consensisse damnationi Cyrilli. ib.231. & 132.dolosè agit cum Orthodoxis.ib.133.reuersus Constantinopolim trophæa victoriæ vana ostentat. ib.134

Ioãnes Chrysostomus accersitur Antiochia Constantinopolim, vt succedat Nectario 397.61. ei aduersatur Theophilus Alexandrinus.ib.sed ab Eutropio repellitur.ib. 62.in Episcopum electio.ib. 63. & 398.77. quomodo abductus Antiochia. ib.ordinatus exagitat hæreticos. ib.78

Ioannes Chrysost.laborat pro concordia Episcoporum Antiochenorum. ib.79

Ioannem Chrysost. colit Saluina clarissima fœmina. ib.61

Ioannes Chrysost.cum Theophilo decernit legationem ad Rom. Pont. pro concordia Ecclesiæ Antioch. ib.79. collapsam in clero disciplinã reuocare conatur.ib.81. 82.& 84.prohibet clericos habitare cũ Agapetis, & sororibus adoptiuis.ib. 84.reuocat clericos à consuetudine sæcularium personarum.ib.83. studens reuocare clerum ad Ecclesiasticæ disciplinæ cultum concitat contra se discolos. ib.84.superfluos sumptus ab Ecclesiã resecat.ib.85. viduas Ecclesiæ ad meliorem frugem restituit. ib.86. redarguit Eutropium Præfectum cubiculi, quem sibi reddit infensum. ib.87. laborat pro Gazensibus.ibid. 108. defendit Eutropium. 399.9. habet pro concione in eum inuectiua.ib.10.eiusdem in Eutropium dicta oratio.ib.& seq.placare studet populum in Eutropium insurgentem.ib.11.13. & 14.liberat à morte Eutropium.ib. 20. declamat aduersus spectaculum. ib 27

Ioannis Chrysostomi opera sublata Maiuma. ib.28

Ioannes Chrysost.reuocat Arcadium à dando ecclesiam Gainæ Ariano. 400.41

Ioannis Chrysost.cum Gaino tyranno conflictus pro ecclesia. ib.43

Ioannes Chrysost.confutat Gainam. ib.ex probrat Gainæ tyranno accepta ab Imp. beneficia. ibid

Ioannis Chrysostomi legatio ad Gainam ib.46.

Ioãnes Chrysost. regressus à legatione quid concionatur.ib.47.venientes monachos Origenistas Constãtinopolim nõ recipit,sed exclamat contra Theophilum.ib. 50.& 64. Barnabæ nomine figuratus.ib 50. excusatur de Origenistis ab eo non eiectis.ib.63. & 71.sequester pacis inter Origenistas & Theophilum.ib.59. & 7.excepit, sed non communicauit cum Origenistis.nisi peregrina communicatione. ib.67.scribit ad Theophilum pro monachis Ægyptijs fugatis.ib.68.iterum scribit ad Theophilum. ib.69

Ioannis Chrysostomi signi prætextus retinendi monachos Origenistas. ib.73

Ioannes Chrysostomus quid in causa Asianorum Episcoporũ.ib.72. & seq.cognoscit causam Asianorũ episcoporũ.ib.congregat Concilium Constantinopoli in causa Asianorum Episcoporum.ib. 73 dissidentes Episcopos reconciliari inter se curat.ib.& 75.in Asiam statuit proficisci ad causam Anton. cognoscendam, sed retinetur.ib.76.proficiscitur Ephesum.ib.77. congregat Ephesi Concilium 70. Episcoporum. ib.81. & 82.exauctorauit Episcopos Asianos sex.ib.83.redit Cõstantinopolim ex Asia.ib.85.oratione laudauit Constantinop. ib. expellendos curat Arianos Cõstantinopoli. ib. 89.Scythas Arianos ad Catholicam fidẽ conuertit.ib.91 Nomadas ad rectam fidẽ conuertit.ib.93. curat vt Marcionitæ, qui erant in Syria, conuerterentur. ib.

Ioannis Chrysostomi res gestæ cum Porphyrio Episcopo Gazensi. 401.18. & seq.

Ioannes Chrys. curat in Phœnicia idololatriam tolli penitus. ib.53

Ioannis Chryf. zelus in destruenda idololatria. ib.54

Ioannes Chrys.mittit monachos ad destruendum idololatriam Phœnicum.ib.agit in Eudoxiam pro vidua Theognosti relicta.ib.60.prohibet Eudoxiam Aug. ab ingressu ecclesiæ.ib.59. defendit causam viduæ Alexandrinæ. ib.60.se excusat, si agat contra Augustam pro vidua. ib.64. quid Theodoreto patricio persuadet.ib.61.reconciliatus Seueriano. ib.63. sequester pacis inter populum & Seuerianum.ib.64

Ioannis Chrys. triennij episcopatus temporis labores. ib.66

Ioannes Chrys. quo anno actus Apostolorũ populo explicabat. ib.

Ioannis Chrys.occultæ lachrymæ. ib.

Ioannes Chrys. in suspicionem adductus conniuentiæ cum Origenistis. 402.2

Ioannis Chrysostomi cum Epiphanio dissentio. ib.4

Ioannes Chrys.reueretur Epiphanium.ib.9. restitit tamen ei. ib.

Ioannis Chrysostomi in Epiphanium prædictio cuius habenda fides. ib.22

Ioannes Chrys.rursus exagitatur à Seueriano Antiocho,& Acacio Beræensi. 403.2 dirè vrgeri cœptus à Theophilo Alex.ib. 1. pro concione visus est ex obliquo perstringere Eudoxiã Augustam, ib. 3. quas patitur aduersarias nobiles fœminas Cõstantinopoli. ib. 4. Episcopos Orientis & Occidẽtis sentit aduersarios.ib. docebat per domos, & viduas lasciuientes exagitabat.ib.8.secum collegit episcopos quadraginta.ib.9.quid suos episcopos lugẽtes in Concilio allocutus. ib.10.citatur à Theophilo. ib.11. mittit ad Theophilum episcopos & presbyt. ib. 12. quid Theophilo ex Synodo dici mandarit.ib. & 13. citatur ad Synodum Imperatoris edicto. ib.& 14. pronocat ad Synodum Occumenicam.ib.15. exagitatus ab aduersarijs congregiam ad populum concionẽ habuit. ib.16. magnam animi constantiam præsefert. ib. quibus accusationibus fuerit imperitus.ib.17. & seq.sententiam dãnationis accepit. ib.23. pellitur in exilium.ib. 25.reuocatur.ib.27.indicit Synodum. ib. 29.rursum à sede pellitur, instigante Eudoxia. 404.2.rursum declamat in Eudoxiam ob argenteam statuam dedicatam. ib.4. & seq. sub Herodiadis nomine perstringit Eudoxiam. ib.6.

Ioannis Chrysostomi posteriοris exilij tẽpus. ib.9

Ioannes Chrysostomus absolutus à minori numero Episcoporum eo quo fuerat dãnatus. ib.10

Ioannis Chrysost. aduersarij confutantur. ib.13.

Ioannes Chrysostomus iubetur egredi ab ecclesia. ib. 14.ipse recusat ingredi. ib.15

Ioannis fautores episcopi quadraginta pro eo agunt apud Imp. ib.16. degunt in lachrymis,exturbantur.ib.& 31.aduersarij noctu cum militibus in ecclesiam irrumpunt. ib. 17.18. & 31. stupidiosus populus trucidatur in ecclesia noctu. ib.19. & 31. appellat Innocentium Romanum Pontificem.ib.20.legatos mittit ad Innocentiũ Rom. Pont. ib.

Ioannis Chrys.modestia,dum in litteris ad Innocentium Papam nõ vocat se Episcopum, licet iniustè exauctoratus.ib.23 litteræ ad Innoc. Papã scriptæ. ib.24.aduersarij legationem mittunt ad Innocentium Papam, cum Actis in ea causa confectis.ibid. 31.

Ioannem Chrysostomũ, licet damnatum, in communione retinet Innocentius papa. ib.36. & 37

Ioannes Chrysostomus appetitur à sicarijs. ib. 38. custoditur à populo Constantinopolitano. ib.39. iubetur ab Arcadio recedere ab ecclesia. ib. 40. Acacium, Seuerianum,Antiochum, & Cyrillum præci-

puos patitur aduersarios. ib. clanculum recedit ab Ecclesia, vt saluet periclitantē populum. ib. 42. recedens exosculatur Episcopos, consolatur Olympiadē, & alias Ecclesiæ viduas. ib. 41. vbi audiuit decretum exilij, quid celso locutus sit animo. ibid. 42

Ioannis Chrys. fautores in suspicionem adducti conflagrationis ecclesiæ. ib. 44. thronus primum omnium conflagrauit. ib. 43. exilium posterius decernitur Cucusum. ib. 43. successor Arsacius ignauus. ib. 46

Ioannes consolatur mœrētes ob successionem Arsacij. ib. 48

Ioannis studiosi vitant Arsacij communionem. ib. 49. sectatores malè habiti à magistratibus & militibus. ib. 50. nomen vbiq; celebre inuidiam mouit Eudoxiæ. ib. studiosi qui remanserunt Episcopi. ib. 51. studiosi prohibiti seorsum conuenire. ibid. 54

Ioannes Chrysostomus consolatur litteris Olympiadem. ib. 66. consolatur Pentadiā, quam & laudibus celebrat. ib. 69. monet ne, recedat Constantinopoli. ib. 70

Ioannis Chrys. causa quanta passæ virgines Constantinopolitanæ. ib. 72. causa quanta passi sint monachi Constantinopolitani. ib.

Ioannem Chrys. litteris consolatur Innoc. Papa. ib. 91

Ioanni Chrysostomo quæ acciderint in via, cum in exilium ducitur. ib. 95. & seq.

Ioannes Chrys. ducitur in exilium à Theodoro Præfecto militum, qui eum bene habuit. ib. 47

Ioanni Chrys. proficiscenti in exilium populi vndiq; accurrunt. ib. 44

Ioannes Chrys. in via exilij febre laborat. ib. 95. innumera passus mala. ib. quæ passus Cæsareæ Cappadociæ. ib. 96. & seq. non recipitur à Pharetrio Episcopo Cæsariēsi. ib. ob Isaurorum incursus quæ passus Cæsareæ. ib. 97. & 98. quæ passus à pseudomonachis. ib. recedens Cæsarea in quanta mala incidit. ib. 99. bex Arabitus à Seleucia. ib.

Ioanni Chrys. noctu iter agenti quæ mala occurrerunt. ib. & 100

Ioannes Chrys. quam contemptor humanæ gloriæ. ib. 102. à Dioscoro inuitatus hospitio, Cucusum cum perueniret. ib. 103. apud ipsum manſit. ib. 104. peruenit Cucusum. ib. 103. quæ ibi officia erga eum exhibita. ib. 104

Ioannem Chrysostomum conuenit Cucusum Sabiniana diaconissa. ibid. 107

Ioannes Chrys. Cucusi cum exulat, inuisitur à multis. ib. & seq. anno vno commoratur Cucusi. ib. 108. Cucusi patitur Isaurorum incursiones. ib. 110

Ioannis Chrysostomi litteræ scriptæ Cucusi. ib. 111

Ioannes Chrysostomus vt consoletur Olympiadem, suum futurum spondet aduentum. ib.

Ioannes Chrys. quam celsus animo in aduersis. ib. 113. & 406. 6

Ioannis Chrys. epistola ad Episcopos detētos in carcere. 404. 114. & 117. alia ad eosdem. ib. 118

Ioannes Chrys. scribit iterum ad Innocentium Papam. ib. 117. commendat ecclesiam Episcopis. ib.

Ioannis Chrys. persecutores male pereunt. ib. 118. Deus defensor. ib. & 119. epistola ad Anthemium creatum consulem. 405. 1

Ioannes Chrys. frigoribꝰ. alget. ib. 4. stomacho laborat. ib. timore Isaurorum exagitatur. ib. 6. gemit de Pelagio monacho in transfuersum acto. ib. 7. vltima lucubratio. ib. 9. opus scribit, cuius est titulus. Nemo læditur nisi à seipso. ib. alta philosophatur in suis angustijs. ib. exul curam gerit Phœnicum, itemq; & Gothorum. ib. 10. & 11. translatus Cucuso Arabissum. ib. 5. redimit captiuos ab Isauris. ib. 12

Ioannis Chrys. epistola ad Venerium Episcopum Mediolanensem. ib. 17. epistola ad Aurelium Episcopum Carthaginensem. ib. 18

Ioannes scribit ad legatos sedis Apostolicæ, antequam venirent Constantinopolim. 405. 11. scribit ad legatos Apostolicæ sedis, postquam recesserunt Cōstantinopoli. ib. 17. consolatur Episcopos sui causa relegatos. ib. 19

Ioannis Chrys. studiosi tum Episcopi, tum alij passi exilia & ab alia ab aduersarijs. ib. 16. & seq. studiosi profugi. ib. 22. alij delitescebant Constantinopoli. ib. exilij annus tertius. ib. 35. vltima epistola ad Innocentium Papam. ib. 25. rogat ne excōmunicet violatores legatorum. ib. partes fouentes, & Romam ptoficiscentes, hospitio susceptī à Proba & Iuliana. ib. 27. epistola ad S. Probam. ib. 28

Ioannem Chrysostomum occidere decernunt eius aduersarij. ib. 30

Ioannis Chrys. studiosi fuga sibi consulunt. ib. 20. & 32

Ioannes Chrysostomus prohibetur commercio litterarum. ib. 34

Ioannis Chrys. obitus tempus. 407. 6

Ioannes Chrysostomus de loco in locum, vt fatigatus occumberet, transfertur. ib. 7. transferri Pityuntem rescripto Arcadij iubetur. ib. 8. quanta passus à militibus, cum nouissimè transferretur. ib. 9. vbi Comanam peruenit, ibi requieuit in Domino. ib.

Ioanni Chrys. S. Basiliscus martyr apparet, & proxima prænunciat mortem. ib.

Ioannis Chrysostomi obitus, ætas, tempus sedis. ib. funus. ib. 10. scripta. ib.

Ioannes Chrysostomus cur solus comedere consuetus. ib.

Ioannis Chrysostomi nomine scripta suppositia. ib. 11. magister S. Paulus Apost. ib. 12.

Ioannes Chrysostomus habebat apud sē imaginem S. Pauli Apostoli. ib. 13. cera fusilem imaginem coluit. ib. 15. cultor sacrarum imaginum. ib.

Ioanni Chrysost. ostensæ visiones. ib. 61

Ioannes Chrys. primus aggressus prædicare verbum Dei in medio Ecclesiæ. ib. 17

Ioannis Chrys. nomen vt restitueretur in Diptycha, Innocentius papa præcepit. ib. 21. gloria ostensa Adelphio. ib. 24

Ioannes Chrysost. per visum apparuit Cyrillo. 412. 63

Ioannis Chrys. nomen redditum à Cyrillo sacris tabulis. ib. aduersarij quatuor præcipui, eorum apostatæ nominati. 407. 18

Ioannes Chrys. multus fuit in prædicando pœnitentiam aduersus Nouatianos. ib. 19. per Maruthan Episcopum conuersionem persarum procurare cœpit. 408. 4. imaginem veneratus Theophilus defuncturus. 412. 41

Ioannis Chrysostomi nomen referendum in Diptycha curat Atticus Episc. Cōstantinopolitanus apud Cyrillum. ib. 48. & 49. corpus translatum Constantinopolim. 438. 1. 2. & seq.

Ioannes Chrys. baptizator Theodosij Imp. ib. 7

Ioannis Chrysost. immensum studium erga S. Paulum Apostolum. 407. 15

Ioannitæ nuncupati studiosi Ioannis, qui non communicabant Arsacio. 404. 51

Ioannitæ quæstioni subiecti ob incendium Ecclesiæ. ib. 52. & 53. recusantes communicare cum Arsacio dira patiuntur. ib. 63

Ioannitarum hospites proba & Iuliana. 406. 27

Ioannis & Cyri reliquiæ effugant dæmones. 414. 22

Ioannes Comes Thesaurorum. 404. 38

Ioannes Damascenus numerauit libros canonicos. 405. 61

Ioannes Episc. Hierosolymitan⁹ excusatur ab auctore. 399. 38. certior redditur de causa Rufini. 402. 26. & 27. sectatus Origenis errores, meliori redditus frugi. ib. interfuit Concilio Hierosolymit. 415. 19. consentiens relegio malè audire cœpit apud Occidentales. ib. 33. monetur à S. Augustino. ib. & 34. acriter admonitus ab Innocentio papa. 416. 5

Ioannis Episcopi Hierosolymitani obitus. ib. 39

Ioannes Hierosolymitanus in suspicionem adductus grassationis Bethlehem. ib. 51

Ioannes Lydiæ Episcopꝰ exterris causa Ioannis Chrysost. 406. 20. cum paulo legatus à Chrysostomo ad Innocentium papam. ib. 26

Ioannes medicus Syncellus Cyrilli. 431. 124.

Ioannes monachus accusat Ioannem Chrysost. 405. 17

Ioannes presbyter agit aduersus idololatriam Phœniciæ. 401. 54. legatus ad Cælestinum papam ex Synodo Ephesina. 431. 179. tyrannidem arripit post Honorium Imp. 425. 2. & 3

Ioannes tyrannus abstulit Ecclesiæ priuilegia. ib. 3. tentat Africam. 424. 10. capit Ardaburium ducem exercitus. ib. 13

Ioannis Baptistæ reliquiæ, & eius apparitio. ib. 17

Ioannes tyrannus diuinitus extinctus. 431. 2

Iocundus Episc. qui interfuit Concilio Telepteusi. 418. 3

Iouis statua incensa Constantinopoli. 404. 44.

Iouinianus hæresiarcha præcursor Rufini. 410. 63. quo anno relegatus in insulam. 412. 26. voluptuosus moritur inter epulas. ibid.

Iouinus monachus reprehenditur à S. Siluia. 395. 27. missus cum Gaudentio ad demolienda templa idolorum. 399. 54

Iouinus Episcopus Ascalonis. 416. 19

Iouinus tyrannus aduersus Honorium Imper. 411. 36. extinctus. ib. 47

Irenæus Comes venit cū Nestorio ad Ephesinum concilium. 431. 5

Irenæus Comes amicitiæ tantum causa cū Nestorio Ephesum venit. ib. 47

Irenæi Comitis legatio à Nestorianis ad Theodosium Imp. ib. 120. litteræ de rebus gestis Constantinopoli. ib. 111

Irenæus Comes mendacissimus rerum gestarū assertor. ib. 124. à Nestorianis creatus Episc. Tyri. ib. 181. Nestorianis ab Imper. exauctoratus. ib.

Irenion Gazensis Episcopus. 398. 97

Isaac monachus inimicus Ioannis. 405. 14

Isaurorum incursiones in Cappadociam. 404. 95.

Isauri grassantur in ciliciam atq; pamphiliam. ib. 109

Isauri latrones lege Theodosij perstricti. ib. rursus regiones infestant molesti Chrysostomo. 405. 6

Isdegerdes Rex persarum in protectionem suscipit Theodosium Iunorem. 405. 3

Isdegerdis litteræ ad Senatum de Theodosio. ib. 7

Isdegerdes fœdus componit cum Theodosio centum annorum. ibid. 4. Rex persarum persequitur Christianos. ibid. magos detectos impostores punuit. ibidem 6.

Isidorus Alexandrinus cur infensus reddi-

tus Theophilo Episcopo. 400. 58. mittitur legatus Romam pro conciliando schismate Antiochi. 398. 79
Isidorus Origenista. 397. 3
Isidorus scriptis Catalogum librorum canonicorum. 405. 63
Isidorus Pelusiota quid de Theophilo. 407. 17
Isidori epistola de Theophilo ad Symmachum. ib. 18
Isidorus Pelusiota falsa relatione schismaticorum commotus in Cyrillum. 431. 85
Cyrillum nauiter agere contra Nestorium pro fide hortatur. ibid. 86. scribit ad Theodosium Imp. de Patribus Ephesi tyrannicè oppressis. ib. 118
Isidori epistola ad Cyrillum. 433. 4
Isidorus Pelusiota, monet scriptis Palladiũ Galatam Helenopolis Episcopum, vt à fœminarum societate secedat. 415. 28
Ismaelitarum Regina precibus Simeonis obtinet filium. 420. 28
Isidorus redarguit imprudenter Cyrillum leuitatis. 433. 4
Italiæ statum ex vita pendere S. Ambrosij. 397. 29
Italia liberata à tyranno, & ab ingruentibus barbaris. 425. 3. & 4
Italica clarissima fœmina, ad quam S. Augustinus scribit. 410. 47
Iudæi ab Arcadio coerciti. 397. 59
Iudæorum status sub Arcadio. ib.
Iudæi cultores olim cælestis idoli. 399. 67
prohibiti habere collectas. ib. 79
Iudæorum vsus antiquus indicendi collectas. ib. 80
Iudæi vbique infesti & infensi. ib. naufragio pereunt, saluis Christianis Catholicis. 413. 28
Iudæorum secta dicta cælicolæ. 408. 24
Iudæi, sub figura historiæ Amon, sacrilegium in Christum patrabant. ibid. 29. & 30.
Iudæi in speluncis soliti sepelire mortuos. 415. 9. quid in Christianos Alexandrinos. ib. 41
Iudæorum tessera in occidendis Christianis. ib. 42
Iudæos expellit à ciuitate Cyrillus, & eorũ synagogas incendit. ib. 44
Iudæi crucifigunt puerum Christianum. ib. 49. Theodosij rescripto exagitati. ibi. aduersus Christianos insurgunt in insula Maioricensi. 418. 47. & seq.
Iudæorum conuersio per visiones demonstrata. ib. 50. & 51. insulæ Minoricæ summus sacerdos Theodorus. ib. 51. fœminæ iaciunt lapides in Christianos. ib. 53. synagoga à Christianis incensa. ib. 54. primus Ruben conuersus. ib. 55. prodigiosa dispersio. ibid. Antistes Theodorus conuertitur. ib. 57
Iudæi credentes cruce signantur. ib. 59
Iudæorum refractarij Innocentius & Metius coguntur numine Christum inuocare. ib. 60. & seq. conuersi ad fidem ambo cum suis. ib.
Iudæis ad fidem conuersis lumen ostẽsum, & manna pluit. ib. 65
Iudæi secuti Theodorum ad conuersionem. ib. 67
Iudææ fœminæ obstinatissimæ mira conuersio. ib. 69
Iudææ matronæ fuga, & conuersio. 418. 71
Iudæorum Minoricensium conuersorum numerus. ibid. 72
Iudæos afflixit Honorius Imp. vt ad fidem cogeret. ib. 73. & 78
Iudæi Theodosij lege perstricti. 423. 6
Iudæus puer, Eucharistia sumpta, in ignem iniectus illæsus. ib. 3
Iudæi in Creta insula seducti ab impostore resipiscunt. 432. 85
Iudæus sæpius baptizatus. 419. 108
Iudæi non ex Græcis, sed Græci ex Iudæis. 438. 19
Iudices Christiani vindicare non debent sanguine sanguinem martyrum. 400. 13
Iudicis cognitoris partes in sacris Episcoporum conuentibus quæ sint. 411. 18. & 27.
Iudices laici constituti à Siluano occasione auaritiæ clericorum. 434. 4
Iudicibus imperans Episcopi. 412. 4. & 29
Iudices sæculares iniquè agentes Episcopi iudicant. 411. 53. & 412. 28
Iudicia ecclesiastica tantum episcopis reseruata. 398. 66
Iudicium ecclesiasticum in causa Episcopi Ephesini. 400. 73. & 74
Iudicium ecclesiasticum magna maturitate tractandum. 417. 28. à clericis sustulit Siluanus Episcopus Troadis. 434. 6. Episcopale irritat malè iudicata ab aliis. 401. 60. defensum ab Angelis. ib.
Iudicia episcoporum rata habenda Honorius sanxit. 400. 20
Iudicium in causa Ioannis Chrys. 411. 3. 17. 18. & seq. Romæ agitur de Origenistis. 400. 23. Ruffini Romæ agitur. 401. 1. subterfugit Ruffinus. ib. 3
Iudicij vniuersalis diei tempus aduenisse creditum. 419. 106
Iudicium Zosimi Papæ in causa Cælestij & aduersariorum. 417. 22. & 23. à Zosimo Papa habitum in causa Cælestij. 418. 13
Iudiciaria potestas à Constantino data Episcopis per Honorium restituta. 398. 63
Episcopis non ex Imperatoribus, sed ab Apostolis, immo ipso Christo manauit. ib. vsu frequenti probata. ib.
Iulia Eudoxia. 395. 4
Iulia Manichæa prouocat ad disputationẽ S. Porphyrium Gazensem episcopum. 403. 34. diuinitus percussa interijt. ibi.
Iuliana filia S. Probæ fugit in Africam cum matre & filia. 410. 37. filia S. Probæ, non nurus. ib. 40
Iuliana Romę hospes Ioannitarum. 406. 27
accipit epistolam à Ioanne Chrysost. ibidem 29.
Iuliana in consecratione filiæ Demetriadis mittit ad Augustinum munus. 413. 15. in suspitionem adducta hæresis Pelagianę. ibid. 19. ab Augustino monetur. ib. 20. Demetriadis mater consternata filiæ mutatione. ib. 9
Iulianæ fides Catholica sincera probata. ibid. 21. scripta Augustini ad ipsam. ibid. 22.
Iuliana laudata Innocentij Papæ litteris. ibid. 23. & tacitè admonita vt caueat errorem pelagianum. ib.
Iuliani scriptis vrgetur Sanctus Augustinus. 426. 16
Iuliano Apostatæ adulati Donatistæ. 400. 22.
Iuliani rescriptum pro Donatistis iussum ab Honorio publicari. ib. 21. Pelagiani calumniæ aduersus Zosimum Papam. 418. 25
quid in Romanum clerum, & in S. Augustinum. ib. 26
Iulianus plura scribit pro suis pelagianis aduersus Romanum Pontificem, clerum & Augustinum. ib. 25. & 26
pelagianus insultat Catholicis ob schisma Romanæ ecclesiæ. 419. 43. calumnijs lacessit ecclesiam Catholicam. ib. 44. diffamauit Catholicam ecclesiam apud Orientales. ib. 45
Iuliani scripta accipit Alypius, & mittit ad Augustinum, vt respondeat. ib. 46
Iulianus iuuenis audax, eius genus & studia. ib. 50. institutio. ibid. audacia immensa. ibid.
Iuliani Pelagiani scripta. ibid. 51
Iulianus Pelagianus quantum vixerit. ib. 53
profugus Constantinopolim. 430. 3. spe recuperandæ sedis simulat pœnitentiã, sed reijcitur à Sixto Pontifice. 439. 45
Iulius legatus ex Concilijs Carthaginensi & Mileuitano ad Innocentium Papam. 416. 6. & 11
Iunius Præfectus Prætorio quid contra Pelagianos. 420. 4
Iuramentum deferri solitum apud reliquias Sanctorum. 412. 29
Iureconsultorum veterum classes & prærogatiua. 435. 14. à Theodosio receptæ respõsa. ibid.
Iuuenalis Episc. Hierosolymitanus creatur post Praulium. 429. 43. ordinat Petrum Episcopum Sarracenorum. 420. 38. accipit litteras Cælestini contra Nestorium. 430. 27. admonetur à S. Cyrillo de Nestorio. ib. 33. in Concilio Ephesino Primatum quæsiuit totius prouinciæ Palæstinæ, sed reiectus à Cyrillo Vicario Apostolicæ sedis. 431. 102. quas reliquias donauit Eudociæ Augustæ. 439. 4

L.

Abarum militare signũ in exercitu Christianorum. 2. 395. n. 19
Lacedæmona in Gothis excisi. ib. 16
Lacedæmones ex Iudæis. 438. 19
Laconice cur interdum scribat Augustinus ad Bonifacium. 427. 7
Lacrymæ occultæ Ioannis Chrysostomi. 401. 66
Læta clarissima fœmina quid famis tempore Romæ. 410. 8
Laicus Iudex cognitor præfici solitus sacris episcoporum conuentibus. 411. 18. & 30
Iudices iniquè agentes iudicant episcopi. ib. 54
Laici qui conuenerunt Ephesum Synodi causa iussi abire. 431. 45
Lampades & supitus in lætitiæ signum ab Ephesijs adhibiti post damnatum Nestorium. ib. 62
Lampadum vsum in ecclesia damnauit Vigilantius. 406. 49
Lampetius exorris causa Ioannis Chrysostomi. ib. 20
Lamponiani episcopi causam non vult Metropolitanus episcopi dicare, sed iudicandam relinquit primæ sedi. 410. 85
Lapis, quo lapidatus est S. Stephanus, Auconæ asseruatus. 416. 16
Lapides templi idolorum non admissi in structura ecclesiæ, sed gratæ ex illis viæ. 401. 49
Largi Proconsulis ad Aurelium epistola. 419. 37.
Largus Proconsul in Africa sub Honorio. ibid. 36.
Laurentius episc. in Mauritania administratione priuatus. ib. 77
Laurentij martyris ecclesia Constantinopoli, vbi & S. Stephani reliquiæ collocatæ. 439. 2
Laurentij Vallæ temeraria ac impudens de Cælestino Papa assertio redarguitur. 432. 36.
Lazarus episc. Gallicanus aduersatur Pelagio. 416. 4. accusatur à Cælestio. 417. 21. dãnatus à Proculo Episcopo Massilien. 417. 26.
Lectorius Comes in Hispania. 418. 68. eius filia Athemisia ad fidem conuersa. ibid.
Legationes episcoporum Africanorum ad Paulinum Nolanum. 395. 44
Legatio ab Africana ecclesia ad Honorium Imperat. ne quis ad ecclesiam fugientem abstrahat. 396. 82
Legatio ab Africanis episcopis in Orientem. 419. 97
Legatio ab Africana ecclesia ad Anastasium Papam, & ad Venerium Episcopũ Medio-

Iancnſem. 401.6. miſſa ab Africana eccleſia ad Honorium Imper. aduerſus Gentiles. 399.76
legationem Africani epiſcopi mittunt ad Imp. pro Donatiſtis. 403.47
legatos ab Alarico ad Honorium per epiſcopos miſſa. 409.11. ex Concilio Alexandrino Conſtantinopolim ad Neſtorium. 430.59. Alypij Epiſcopi Tagaſtenſis ad Honorium Imp. 419. 46.54. & 55. ab Alypio miſſa ad epiſcopos Synodi Epheſinæ. 431. 142. Apoſtolica Conſtantinopolim miſſa contra ius gentium violatur. 406.17. & 18. Ariſtolai ab Imp. ad Ioannem Antiochenum pro pace concilianda. 432. 43. & 46. ex Concilio Armeniæ ad proclum Epiſcopum Conſtantinopolitanum. 435.5
legationes crebras Atticus epiſcopus Conſtantinopolitanus ad Innocentium papam mittit, vt ab excommunicatione poſſit abſolui. 408.42
legatio Auguſtini & collegarum miſſa à Zoſimo papa Cæſaream Mauritaniæ. 418.32. miſſa à Cælestino papa ad Concilium Epheſinum. 431. 78. 79. & 80. ab Epiſcopis Cariæ per Demetrium Epiſcopum Piſinuntis ad Innocentium papam. 404.79. & 80.
legationes ex Synodo Carthaginenſi ad Donatiſtas decernuntur. 401.12
legatio ex Concil. Carthag. ad Honorium Imperatorem. 404.21. alia ex Cõcilio Carthaginenſi ad Honorium Imperatorẽ per Fortunatianum. 408.18. ex Concilio Carthaginenſi ad Honorium Imper. contra Donatiſtas. 404.123. commonitorium ex eo datum legatis. ij.
legatio dirigenda ex Concilio Carthag. ad omnes prouincias. 405.35. à Cõcilio Carthag. ad Imp. aduerſus Donatiſtas. 408. 19. alia ex concilio Carthag. ad Honorũ Imp. 410.47. qua publica Collatio cũ Donatiſtis expetita eſt. ib. 48. ex Concilio Carthag. ad Innocentium Papam per Iulium. 416.6. miſſa ab Epiſcopo Carthaginenſi ad Concilium Epheſinum. 431.23. à Cyrillo Alexandrino ad Cælestinũ Papã in cauſa Neſtorij per Poſſidoniũ. 430.10. Cyrenenſium ad Theophilũ de electione facta Syneſij. 410. 77. miſſa à clero Cõſtantinopolitano partis Ioannis ad Ro. Pont. 404.78.
legationes diuerſæ ad Concilium Epheſinũ miſſæ. 431.7
legatio Domitiani & Vallagæ presbyterorum ad Innocentium Papam ab his qui erant ex parte Ioannis, qua allata ſunt Acta publica Iudicum Romanc. 404. 71. & 72. ex Synodo Epheſina ſeptẽ Epiſcopoſum Orthodoxorũ ad Theodoſiũ Conſtantinopolim. 431.147. ex Concilio Epheſino ad Cælestinum Papam. ib. 148. Euſtſij Epiſcopi à quindecim Epiſcopis ad Innocentium Papam in cauſa Ioannis. 404.76
S. Germani Epiſcopi Antiſidori in Britãniam contra Pelagianos. 429.69. & 11. S. Germani Epiſcopi Antiſidori ad reprimẽdos barbaros. 435.15. poſterior S. Germani in Britanniam contra Pelagianos. ib. 16. & 17. S. Germani ad Valentinianum Imp. Rauennam. ib. 19. & 21. miſſa ab Honorio Imp. ad Attalũ tyrannũ pro pace. 410.6. à Ioanne Chryſ. ad Innoc. Papam. 406.26. miſſa à S. Ioanne Chryſ. ad Romanum Pontificem. 404.21. miſſa ab Epiſcopis qui erant ex parte Ioannis ad Innocẽtium Papam. ib. 72. Theotecnus hac functus eſt. ib. 73. alia quatuor Epiſcoporum ab eodem miſſa ad eundẽ Innoc. Papam. ib. 23. & 24. ab aduerſarijs Ioannis Chryſoſtomi ad Innocentium Papam, qua delata ſunt Acta publica contra Ioannem Chryſoſtomum. ib. 36. Epiſcoporum in Aſiam ad cognoſcendam cauſam Antonini Epiſcopi Epheſini. 400.77. Ioãnis Chryſoſtomi ad Gainam furentem in Thracijs. ib. 46. Irenæi Comitis ad Imp. Theodoſium à Neſtorianis. 431.120. ex Concilio epiſcoporum Macedoniæ ad Innoc. Papam. 414.19. Marci diaconi ad Imp. Arcadium à Porphyrio Epiſcopo Gazenſi. 398. 96. & 107. ex Concilio Mileuitano ad Innocentiũ Papam per Iulium. 416.11. Palladij diaconi à Cælestino Papa in Britãniam contra Pelagianos. 429.6. Pauli Epiſcopi Emeſeni ex Synodo Antiochena ad Cyrillum pro pace. 432.58. Petronij Epiſcopi Bononienſis pro Concilio Epheſino celebrando. 430.61. & 62. Orientalium Romam pro concordia Antiochenæ Eccleſiæ. 398.79. quando contigit iſta legatio. ib. 80. ab Orientalibus ad Cælestinũ. 432.1. quando Romam peruenit. ibid. 15. Roma miſſa ad componendã pacem inter Alaricum & Honorium Imp. 409.10. alia eadem de cauſa Roma miſſa, qua cũ aliis functus eſt Innocentius papa. ibi. 11. Romanorum, qua Attalum in Vrbẽ reuocant. 410.6. ex Romano Concilio Cõſtantinopolim ad Arcadium. 405. 15. ex Romana Synodo ad Honorium Imp. 410. 13. & 14. Seueriani & Antiochi cõtra Ioannem Chryſ. 407.7. & 8. Syſinnij in Orientem à S. Exuperio ad elecmoſynas erogandas. 406.35. Theodoſij Imp. ad Cõcilium Epheſinum per Candidianũ Comitem. 431.43. & 44. Theodori Romam à Theophilo Alexandrino. 399. 36. & 37
legationes Theophili ad diuerſos Epiſcopos de cauendis Origeniſtis. 399. 46. & 400. 61
legatio à Theophilo epiſc. Alexãdrino miſſa Cõſtantinopolim contra Origeniſtas. 400.58. à Theophilo epiſc. Alexandrino miſſa Cõſtantinopolim cõtra Ioannem Chryſ. 404.12. Theophili ad Innocentium Romanum Pont. ib. 21. Vincentij & Fortunati in Cõc. Teleptenſi. 418.31. Volutiani Præfecti Vrbis Cõſtantinopolim. 434.8.
Zoſimo Papa miſſa Carthaginem per Fauſtinum, Aſellum & Philippum. 418. 77.
legati Apoſtolicæ ſedis coniecti in carcerem. 406.14
legatos Apoſtolicæ ſedis Chryſoſtomus literis præuenit. ibid. 11
legati Apoſtolicæ ſedis reculant communicare cum Attico. ibid. 15. relaxantur, & carioſæ naui impoſiti vt perirent, dimiſſi reuertuntur. ib. 16. Apoſtolici quanta paſſi. ib. 13. & ſeq. Apoſtolicæ ſedis ad Concilium Epheſinum qui miſi. 431. 14. & 21
legatorum Apoſtolicæ ſedis aduentus Epheſum. ib. 80. legatorum Apoſtolicæ ſedis locus in Concil. Epheſino. ib. 51. in via diuinitus admoniti. 406.16. ab hoſtibus Ioannis quid in via perpeſſi. ib. 11. Orthodoxorum poſt creationem Maximiani epiſcopi Conſtantinopolitani ſcribunt ad Cyrillum. 431.176
legatus Theodoſij ad Synodum Candidianus Comes domeſticorum. ib. 44
legati Imp. mutus in Concilio Oecumenico. ibid. 45. & 46. ſchiſmaticorum ſeptem quinam fuerint. ibid. 150. mandata quæ acceperunt. ib. iuſſi confiſtere Chalcedone. ib. 155. tandem auditi. ib. 163
lenones lege Theodoſij prohibiti. 439. 37
lenonum vectigal ſublatum opera Florentij Præfecti Prætorio. ibid.
leo Archidiaconus cur impulit Cæſianum ad ſcribendum contra Neſtorium. 430. 90.
leo Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus dimouet Sixtum papam, ne audiat Iulianum pœnitentiam ſimulantem. 439. 45
leontius Epiſcopus Ancyræ. 400. 75
leontius cum Aberio legatus ex Concilio Armeniæ ad Proclum. 435.5
leontius Epiſcopus Ancyræ cum alijs iudicat cauſam Ioannis Chryſoſtomi. 404. 10.
leopardus presbyter Romanus ſub Innocentio Papa. 417.6
leopardus inſilit in violatores eccleſiaſticæ immunitatis. 396.1
leporius pelagianus recantat palinodiam. 420.13. & 14. auctor hæreſis Neſtorianæ. ibid. 12.
leporius prædiues ad Auguſtinum cũ venit, eum ipſe noluit ante recipere, quam ſua erogaſſet. 409.35
leporij duo. 420.24
leporij libellus pœnitentiæ. ibid.
leges Arcadij Imp. aduerſus hæreticos. 395. 8.9.10. 396. 8. 397. 57. 398. 78. & 400. 88. aduerſus Gentiles. 395. 12. 398. 102. & 399. 57.
lex Arcadij aduerſus impudica ſpectacula. 399. 28
lex Arcadij aduerſus immunitatem eccleſiaſticam, impulſore Eutropio. 398. 83. alia ad genus ab eodem lata. ib. 90. qua prohibet tumultus populares Ioannis Chryſoſtomi occaſione excitatos. 404. 8
legibus Arcadij prohibiti Ioannitæ conuenire. ib. 55. & ſeq.
lege Arcadij iuſſa cõmunio Arſacij epiſcopi Conſtantinopolitani. ib. 57. & 58
lex Arcadij contra eos qui non communicarent cum Attico Porphyrio, atq; Theophilo. 405. 32
leges Honorij contra Donatiſtas. 399. 81. 400. 22. 403. 47. 405. 25. 28. & ſeq. 409. 12. 410. 49. 411. 1. 414. 3. pro eccleſia Catholica. 395. 30. 397. 56. 398. 22. & 63. 407. 41. contra Gentiles. 399. 55. contra hæreticos. ib. 81. 405. 25. 407. 2. & 41. 408. 16. & 19. 37.
lex Honorij de iudicio epiſcoporum rato habendo. 400. 10
leges Imperatoris Honorij ſpretæ à Donatiſtis. 405. 22
legibus ſeueriſſimis Honorij Imp. vnitas cum Donatiſtis ex parte facta. ibid. 31. & 32.
lex lata ab Honorio pro Donatiſtis reuocatur. 410. 49. Honorij, de expeditione in Rhadagaiſum. 406. 2. Honorij, ne clerici cauſam dicerent apud aliud tribunal, quam apud epiſcopos. 411. 21
leges Honorij contra Stilichonis fautores. 408. 14. & 15. latas ab Honorio contra Donatiſtas non eſſe ipſius, ſed Stilichonis, Donatiſtæ ſparſeruntin vulgus. ibi. 17.
lex ab Honorio lata contra Mathematicos. 409. 3
lex Honorij, vt quolibet Dominico die carcerati dimitterentur. ib. 12. vt eccleſiæ cauſæ citò expedirentur. ib. de captiuis poſtliminio reuerſis. ib. contra Pelagianos. 418. 19. & 20.
leges ab Honorio ſanctæ pro religione Chriſtiana, cum preteretur ab Alarico. 409. 11. Honorij poſt liberatum Imperium ab Attalo. 410. 31
lex Honorij de bonis eccleſiaſticis abſq; tributorum exactione ſeruandis. 412. 23. de epiſcopali iudicio, vt redirent epiſcopi magiſtratus delinquentes. ibid.
leges Honorij aduerſus Herachianum tyrannum. 413. 3
lex Honorij aduerſus Iudæos. 399. 74
lex Theodoſij Maioris de muleta decem librarũ in Donatiſtas inſtaurari rogatur. 404. 113. de erectione ſiue dedicatione ſtatuarum. ibid. 3. in Iſauros latrones. ibi. 110.
leges Theodoſij aduerſus hæreticos. 410. 67

lex Theodosij de sanctificatione dierum festorum.425.6. aduersus omnes hæreticos impulsore Nestorio lata.428.25. de priuilegijs professorum bonarum litterarum 425.23. de immunitate Ecclesiarum.431.4 aduersus Iudæos, & Samaritas, atq; Gentiles.439.9. contra lenones. ib.37
legibus Imp. hæretici vtiliter coercentur. 405.32
leges frustra sanciuntur, nisi malorum fontes obstruantur. ib.19
lex de signo Crucis ne humi signetur. 427.22.
libani montis templum idolorū dirutum. 401.55
libanius diaconus Romanus sub Innocentio. 417.6
libellus cleri Constantin. contra Nestorium reiectus à Cyrillo. 429.49. damnationis à schismaticis scriptus.431.76. Donatistarū Iuliano olim oblatus. 400.22. pœnitentiæ Leporij. 420.14. mandatorum à schismaticis datus legatis suis. 431.151
libri Nestorij quales ex visione diuinitus demonstrati. 429.23
libellus oblatus Arcadio ab Origenistis cōtra Theophilum. 402. 2. Pelagij oblatus Zosimo Papæ, quo voluit videri Catholicus. 417. 31. Paulini ex Carthaginensi Conc. missus ad Zosimum, ex quo Cælestius esset interrogandus. 418.21. quæ cōtineret. ibid.
libellus Romanorū presbyterorum in causa Bonifacij ad Honorium Imp. 419.8. Synodi ad legatos missos Constantinopolim. 431.147
liberatus diaconus Breviarij auctor cautè legendus. 435.21
libri Confessionum scripti à S. Augustino, expascente Paulino. 395.37
libri Augustini contra Manichæos innotescunt in Italia per Alypium. ib.35. de Ciuitate Dei qua occasione ab Augustino scripti. 410.43. Augustini de Ciuitate Dei quando absoluti. 426.18
libros suos recognoscit Augustinus, & retractat quæ sibi sunt visa. ib.14. & seq.
libri S. Augustini diuina prouidentia seruati. 430.8
liber Chrysostomi, cuius est titulus, Nemo læditur nisi à seipso, quando scriptus 406.9.
libri Diodori Tarsensis produntur in lucem. 435.3
libros Nestorij comburendos petit S. Synodus Ephesina à Theodosio Imp. 431.64.
libri Nestorij damnantur lege Theodosij. 435.2.
libri Origenis quales. 403.30. Origenis nequaquam damnati, sed errores. 402.12.13 & seq. Periarchon tantum vetitus. ib.16
Theodori Mopsuesteni produntur in lucem. 435.3
librorum Canonicorum scriptores. 405.65
canonem cognoscit & confirmat Romanus Pontifex. 419.95
libras quinq; auri persoluant violantes Ecclesiæ priuilegia. 399.82
libris decem auri mulctati Donatistæ. 404.126. & 405.28
licentius filius Romaniani. 395.49. pro eius salute Paulinus laborat. ibid.
licentij haud vulgaris eruditio. ib.50. ab Augustino diligitur. ibid.
licentius à Paulino carmine admonetur. ibid.49
licinia Eudoxia. ib.4
limatura catenarum Petri Apostoli loco reliquiarum impertiri solita. 439.7
lindanus Episcopus Gandauensis. 440.7
litamias publicè agere vetiti Ariani. 440.88.
litanias cum crucibus in campo agunt Antiocheni execrantes communionē Porphyrij. 404.60
lites laicorum iudicant Episcopi. 398. 64 iudicabant Episcopi. 410.68
litigantium frequens accessus ad Episcopos. 398.64
litteræ. Vide, *Epistolæ*.
litterarum professoribus Theodosius dat priuilegia. 425.23
littorius idololatra dispendium patitur Romani exercitus. 439.16
littorij superbia datur victoria barbaris. ibid.17
littorius superbissimus ludibrio expositus barbarorum. ib.18
longi dicti quatuor monachi Origenistæ. 400.37. & 402.17. recepti veniam petentes à Theophilo. 403.21
luciano oblensa visio. 415.7
lucianus curat inuentionem reliquiarum. ib.13. diuinitus admonitus conuenit Ioannem Hierosolymitanum Episcopum. ib.12.
luciani scriptio de inuentione reliquiarum S. Stephani probatâ. ib.3. eiusdem epistola circularis. ib.6
lucillus ecclesiam S. Stephano protomartyri exstruit. 416.18
lucius Tribunus Gentilis impulsu aduersariorum Ioannis irrumpit noctu cum militibus in ecclesiam. 404.17. & seq.
luctus populorum occurrentium Ioanni in exilium proficiscenti. ib. 94. & 95. publicus ob Ioannem in exilium deportatum. ibid.49. prohibitus ab Imperatore. ibid. 50.
ludi permissi ab Imp. sed idololatria vetita. 399.57
ludi sæculares editi sub Honorio. 404.1. non sine superstitione edi potuerunt. ibid.
ludus de Ruffini manu ad stipem aliquamdam accommodata. 395.22
Lugdunensis Gallia excisa à barbaris. 407.42.
luminaria incendi solita ad imagines sanctorum. 402.53
luminum in ecclesia vsum damnauit Vigilantius. 406.49
una defectum patiente superstitiosè clamantes Africanos S. Augustinus redarguit. 418.37
lupicinus Episcopus Apiariæ cum collegis missus à Ioanne Chrysostomo ad Theophilum. 403.12. quam malè habitus. ibid. 22.
lupus vir pimeniolæ sororis S. Hilarij Episcopi Arelat. 426.22
lupus Episcopus Trecēsis legatus cum Germano in Britanniam. 429.10. & 11
lupi Trecensis Episcopi laudes. 426.22
lustrationes fegetum Gentilitio ritu. 400.5.

M.

Macarius Romanus Ruffini fautor. a. 400.n.31
Macarius nuncupatus à Ruffino in præfatione edita in periarchon. 397.18
Macarius Episcopus Sardicensis cum alijs monet Nestorium, vt resipiscat. 430.46.
Macarius & Seuerus occisi. 408.18
Macedoniæ Episcopi fauent Ioanni Chrys. 405.17
Macedonij præfecti in Africa consultatio ad Augustinum, num parendum Episcopis sontium supplicia deprecantibus. 411.7
Macedoniana fœmina, sucharistia sumpta, obrigescit in lapidem. 400.90
Macedoniani lege Theodosij exagitati. 410. 67. hæretici à Theodosio lege vexati. 423.5
Macedoniani ablatæ Ecclesiæ. 428.28
Macedonianos Theodosius exagitat. ib. 25.
Macedoniani occidunt Antonium Episcopum Germæ. ib.28
Macedoniana Synodus sub Innocentio papa. 414.19
Macrobius proconsul in Africa sub Heracliano. 410.48. & 49
Macrobius Episcopus Donatista dux Circumcellionum grassatur. 412.6
Mœuris martyris reliquiæ. 398.100
Magi perfidis impostores detecti. 408.5. mulctati supplicio. ib.6
Magistratuum fœuitia in sectatores Ioannis. 404.56. & 57. gerere vetiti hæretici. 395. 11. & 12.
Magistratibus se iustè opponunt interdum Episcopi. 398.92. iure imperant Episcopi. ib.94.
Magistratus gerentes Constantinopoli tēpore exilij S. Ioannis Chrys. 404.78
Magona oppidum in insula Minorica. 418. 45. Iudæorum domicilium. ib.
Maguntina ciuitas à barbaris excisa. 407. 46.
Maiestatis crimen esse infringere iura Ecclesiæ. ib.41
Maiores regionis, sic dicti magistratus. 418. 79.
Maiuma spectacula obscœna sublata ab Arcadio, exclamante Ioanne Chrys. 399. 28. quale esset. ib.29. & 30
Maiuma vnde dictum. 399.30
Maiuma nauale Gazæ, vbi libidinem in cultu Veneris. ib.
Malitia ab errore distinguitur. 431.22
Mandata Synodi Ephesinæ data legatis proficiscentibus Constantinopolim. 431. 146. & 147. à schismaticis data suis legatis. ib.150. & 151
Manichæa disputat cum S. Porphyrio. 403. 33. diuina virtute percussa interijt. ib.34.
Manichæi conuersi. ibid.
Manichæi legibus Honorij exagitati. 399.81 lege Honorij exagitati. 405.25
Manichæos hæreticos Honorius legibus insectatur. 407.1. & 2
Manichæi nouis legibus Honorij exagitati. 408.24. iterum ab Honorio exagitati. 407. 41. lege Theodosij perstricti. 428.25. hæretici à Theodosio lege vexati. 423.5
Manichæa fœmina conuersa ad fidem, in communionem recepta à Theophilo. 400.57
Manichæi Romæ inuenti sub Anastasio papa. 402.43. hæretici à Valentiniano legibus exagitati. 425.9
Manichæorum hæresis in Gallia. 419.107
Manichæi aliquid habent in hæresi pelagiana. 413.44. vbiq; dispersi per Orbem. 399.81
Manichæorum turpitudines ab Vrso Tribuno detectæ. 420.6
Manlius Theodorus Consul laudatus à S. Augustino & alijs. 399. & 2
Manna in conuertione Iudæorum in terram lapsum. 418.66
Mansuetudo Christianorum Orthodoxorum erga Donatistas. 414.7
Manus Ruffini ad ludum excisa. 395.22
Manuale opus ex Concilio Carthaginensi præscriptum clericis. 398.70. item monachis. ib.71
Marcella occurrit periclitanti Romæ. Ecclesiæ. 397.17. de impietate prostrata triumphat. ib.18. sola opponit se Origenistis. ib.20. & 21
Marcellæ factum egregium. ib.20
Marcella Melaniæ restitit. ib.23. principium damnationis hæreticorum Origenistarum. ib.20. Ruffinus aduersatur. 398.3. fauet S. Hieronymo. 400.31. quæ passa in Vrbis excidio. 410.30
Marcellinus Consul Melaniæ auus. 397.4. Magistratum gerit in Africa, quem S. Augustinus pro Donatistis interpellat. 398. 25.

Marcellinus Romanus ſtudet Hieronymo. 400.31
Marcellinus Tribunus Notarius in Africam mittitur Collationis publicæ cauſa. 410. 5b. miſſus ab Honorio ad Collationem celebrandam. 411.3. in Collationibus ſingulis ſæpe interlocutus. ib.21
Marcellini partes in Collatione quæ eſſent. ib.28
Marcellinus licet Iudex cognitor, tamen quia laicus, nunquam in Collatione ſedere voluit, niſi conſidentibus Catholicis Epiſcopis. ib.21. indulgentiſſimus Donatiſtis. ib. 4. Iudex cognitor in Collatione miſſis quid edicat ante Collationem. ib. 7. aliud edictum. ib.15
Marcellini ſententia Donatiſtas à Catholicis eſſe ſuperatos declaratum eſt. ibid. 32.
Marcellinus de rebus geſtis reddidit Honorium certiorem. ib.36
Marcellinus laborat pro conuerſione Volusiani. 412.16.17. & 18. cæſus cum Heraclianæ conſpirationis ſatellitibus innocens relatus inter martyres. 413.5. & 6.
Marcelliani lege Theodoſij proſcripti. 428. 25.
Marcianus Epiſc. Nouatianus moritur. 395. 29.
Marcianus capitur à VVandalis, & oſtenſo aquilæ prodigio liberatur. 431.139
Marcionitarum conuerſionem curat Ioannes Chryſ. 300.92
Marcionitæ in Syria frequentes. 423.9. & 10 lege Theodoſij damnati. ib.25
Marcomanni à S. Ambroſio mites redditi, & facti Chriſtiani. 396.3
Marcus diaconus legatus à Porphyrio Epiſcopo ad Arcadium Imp. 398.96. & ſeq. Gazenſis ſcriptor hiſtoriæ demolitionis Marnæi. 401.16. Gazenſis comes peregrinationis S. Porphyrij. ib.17
Margarita Manichæa prodidit turpitudinē Manichæorum. 420.7
Maria DEIPARA ab antiquis Patribus ſemper dicta. 428.30. & 430.40
Mariam DEIPARAM Neſtorius dicendam negat. 430.4. Chriſtotocon nominandam impiè tradidit. ibid.
Maria MATER DEI vbiq; & ab omnibus prædicatur. 431.179
Mariæ Virginis VrbsConſtantinopolis. 403. 26.
Maria Virgo execrata libros Neſtorij. 429. 23.
Mariæ Dei genitrici erectum à S. Pulcheria Auguſta templum in Blanchernis. 431.180 de proſtrato Neſtorio erecta trophæa victoriæ. ib. Virginis gloria auctâ occaſione Neſtorij. ib.179
Maſia filia Stilichonis nupta Honorio. 398. 36. & 61.
Marianus Victorius Epiſc. Reatinus auctor Vitæ S. Hieronymi. 427.50
Maria filia Arcadij Imp. 404.120
Marianus accuſator SixtiPapæ. 433.33. damnatur. ib.37
Marinus dux exercitus contra Heraclianum tyrannum. 413.2. traijciens in Africam cū ſatellitibus Heracliani innocentem occidit Marcellinum. ib.5. & 6. ſed ob ſcelus in ordinem redactus vitam priuatam inglorié iuſſus eſt agere. ibi.
Maris tempeſtas excitata occaſione nauclerí Ariani. 403.34. abiurante verò ipſo hæreſin tranquillitas reddita. ibid. & 35. oleo benedicto ſedata. 429.13.
Marnæum templum Gazæ. 398.107
Marnæ templum quale. 401.48
Marnæ delubrum vt deijciatur, laborat Porphyrius Epiſcopus Gazenſis. ibidem 16.
Marnæi templi demolitio obtenta ab Imperat. ib.30
Marnium comburitur. ib.45
Marnion Gazenſe incedendum eſſe, puero reuelatum. ib.41. & 42
Marnio ex templo marmora proculcanda expoſita. ib.49
Marnæi templi deſtructio quam diu optata à maioribus. ib.51
Maronia Epiſcopis extorris cauſa Ioannis Chryſoſt. ib.54
Marſilius Ficinus quid cum Michaele Mercato de animæ immortalitate. 411.69. apparuit poſt mortem. ib.
Martialis Gentilis obſtinatus licet, ex reliquijs S. Stephani protomartyris fidem profeſſus. 416.26
Martia Promoti vxor infenſa Ioanni Chryſoſt. 403.4
Martinus Seuerum inſtituit. 397.16. Præfectum excipere conuiuio recuſauit. 400.19 curat ægritudines oculorum. 402.53
Martini rerum geſtarum ſcriptores plures. ibid. 52. vita nota Borealibus. 397.18. Vita miſſa à Seuero ad Paulinum. ib.14. & ſeq. vbiq; vulgata. ibid. 18. obitus. 402.49. ætas, anni ſedis. ibid. eius tranſitum ſcripſit Seuerus. ib.51
Martinus Epiſcopus Turonenſis temporis obitus viſus eſt à S. Paulino. 431.195
Martini imago in Eccleſia depicta, & lampadum honore culta. 402.53
Martinus Epiſc. Mediolanenſis confictus ab hæreticis. 431.170
Martiniani & Proceſſi martyrum reliquiæ vindices periurantium. 412.31
Martyrius cum ſocijs paſſi ſub Honorio. 400.2. & 10.
Martyres Siſinnius, & Martyrius & Alexander quando paſſi. ib. & 5. eorum Acta. ib. & ſeq.
Martyrum occiſores liberati à nece. ibi. 13 triſtitiam dæmones exhorreſcunt. ibidem 6.
Martyres Deus vindicat. ibid.
Martyrum Alexandri & ſociorum reliquiæ translatæ Mediolanum. ib.12. iterū translatæ à Carolo Borromæo ſanctiſſimo Epiſcopo Mediolanenſi. ibid. reliquiæ in Rhœmicſam deferendæ ad deſtructionem idololatriæ. 401.54. reliquiarum conditoria cum feneſtella, ſeu foramine. 416. 21. reliquiæ liberant Canopum infeſtatione dæmonum. 414.20
Martyrum reliquiæ vindices veritatis. 412. 30.
Martyrum reliquijs expugnantur Gentiles. 415. 18. reliquiarum cultus in Africa Auguſtini tempore frequens & celebris. 416.17. & ſeq. ſanguis non expiandus languine noxiorum. ib.21. & 23
Martyres paſſi in perſide. 420.18. & ſeq. in Africa ſub Genſerico. 437.1. & ſeq.
Martyrium paſſi ſub Arcadio Conſtantinopoli ob calumniam illatam incendij. 404.52.53. & 54. Hiſpaniæ virginis à VVandalis illatum. 427.15
Martyrum paſſiones legendæ in eccleſia. 419.96
Maruthas aliquando aduerſus Ioannem Chryſoſtomum cum aduerſarijs eius coiit. 408.4. lapſit pedem Cyrini Epiſcopi Chalcedonenſis. ibid. poſtea recedens ab aduerſarijs Ioannis ſtetit pro eo. ibid.
Maruthæ Epiſcopi legatio ad Regem perſarum. ibid.
Maruthos magos perfidis impoſtores redarguit. ibid. 5. Epiſcopus prædicauit verbum in perſide. ib.4
Maſcezil diſſidet à germano Gildone. 398. 47. exercitum ducit contra Gildonem. ib. 48.
Maſcezil quærit à Deo aduerſus Gildonem auxilium. ib. à monachis Capraríæ inſulæ implorat auxilium. ibid. 49. nauigat in Africam cum exercitu contra Gildonem. ib. 53. ope S. Ambroſij & orationibus ſanctorum monachorum inſperata potitur victoria. ibid. inuidia Stilichonis ſublatus. ib.62
Maſcezilis interitus ob violatam eccleſiaſticam immunitatem. ib.
Maſſaliani ſæpe damnati, ſæpe recepti, ne amplius recipiantur, ſtatutum in Synodo. 428.2, lege Theodoſij damnati. 428.25 hæretici damnati epheſi à S. Synodo. 431. 101.
Maſſagetæ vocati à Ruffino in cladem Imperij. 397.13
Maſſilienſis Eccleſia prima ſedes in prouincia Narbonenſi. 397.43. Epiſcopus accuſatus apud Cæleſtinum papam. 428.18
Mathematici lege Honorij exagitati. 409.1
Matricula ornamentorum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ad Innocentium Papam miſſa à clero. 404.78
Mauortius cum Galbione aduerſus Bonifacium mittitur. 427.2
Maueranus epiſcopus detractor S. Ambroſij à Deo punitus. 397.14
Maximus Epiſcopus Anazarbi Neſtorianus. 431.63
Maximus Manichæus in Gallia. 419.107
Maximus tyrannus aduerſus Honorium. 411.36. & 39. extinctus. ib.40
Maximianus Epiſcopus Bagaienſis abdicat ſe Epiſcopatu pacis cauſa. 402.59. quanta paſſus à Donatiſtis. 405.22
Maximiani Bagaienſis epiſcopi querela ad Imperatorem. ibid. 21. ad Honorium ſe confert. ibid.27
Maximianus abdicans ſe epiſcopatu pacis cauſa, laudatur à S. Auguſtino. 402.60
Maximiani duo epiſcopi, Bagaienſis diuerſus à Vagienſi. ib.62
Maximianus eligitur epiſcopus Conſtantinopolitanus. 431.173. ſcribit ad Cyrillum. ibid. 176. moritur. 434.1. commendatus à Cæleſtino Papa. 431.14
Maximianum Cæleſtinus litteris eſt cohortatus agere contra Pelagianos. ibid. 19. & 20.
Maximianus vnus ex legatis Roma ad Alaricum miſsis pro pace conficienda. 409. 10.
Maximianus Epiſcopus Macedoniæ agit apud Innocentium pro Attico epiſcopo Conſtantinop. 401.40
Maximianus epiſcopus Arianus in Africa S. Auguſtinum prouocat ad diſputandum. 422.8
Maximianiſtæ afflictati ab Optato Gildoniano. 398.42
Maximianiſtarū Acta cum Donatiſtis perueſtigari iuſſa. 401.12
Maximianiſtæ Collationem publicam expetentes reiecti ſunt. 410.52
Maximianiſtarum cauſa cum Donatiſtis. 401.12
Mediolanenſis eccleſia accepit reliquias ſanctorum martyrum Alexandri & ſociorum. 400.12, accepit eaſdem S. Gaudentius epiſcopus Brixianus. ibid.13
Megalius Epiſcopus Calamenſis ordinator Auguſtini. 395.31
Megetia clariſsima fœmina curata ex reliquijs S. Stephani. 416.52
Melaniæ genus. 397.4. reditus in Vrbem tempus. ibid. 2. redeunti Romanorum occurſus. ibid. 5. indumentum. ibid. reuertendi Romam prætextus. ib.3
Melania magnæ æſtimationis ſanctitatis apud Romanos. ib.7. & 8
Melaniæ virtutes à S. Paulino prædicatæ. ibid.7.
Melania Romana infert in Vrbem hæreſes Origenis. ibid. 1. & 2. hoſpita S. Paulini.

ibid. 10. Nolæ nouit res gestas S. Martini. ib. 14.
Melaniæ res gestæ in Vrbe post reditum. ib. 19. coniuncti fauent Rufino. 400. 31
Melania Senior recedit ab Vrbe. 408. 42. & 43.
Melaniæ filius nauigauit in Africam. ib. 44.
filij defuncti laudes. 409. 28. Carthaginem nauigant. ib. 26. inde Tagastam ad Alypium, postea Hipponem ad Augustinum. ib. 17. filij reliqui. ibid. 19. Senioris filij obitus. ibid. 27. eam litteris est consolatus paulinus. ibid.
Melania Senior Catholica reddita. ib. 29
Melaniæ obitus. ibid.
Melaniæ duæ. 400. 36
Melaniæ Iunioris nuptiæ. 397. 3
Melania Iunior cum Seniori recedit ab Vrbe. 408. 43. & 44. quando venit Hierosolymam. 419. 103
Melaniæ & Piniani viri ipsius vitæ institutum. ibid. 105. auunculus Volusianus. 420. 4
Melania Iunior litteris Volusiani patrui accersita Constantinopolim. 434. 7
Melaniæ aduentus Constantinopolim. ibi. 9. quid Chalcedone. ibid. 8. hospes Constantinopoli Lausus. ib. 9
Melania curat pedem luxatum Eudociæ Augustæ. 438. 17. conuertit Volusianum ad fidem. 434. 12
Melaniæ consuetudine Theodosius Imperator & Eudocia Augusta redditi meliores. ib. 13. historia de rebus gestis cum Volusiano Constantinopoli cognita & probata. ibid. 7. dæmon aduersatur. ibidem 11.
Melania Constantinopoli vrget Nestorianos. ibid. redit Hierosolymam. ib. 12. suasit peregrinationem Hierosolymam Eudociæ Augustæ. 438. 16. obuiam procedit Eudociæ venienti Hierosolymam. ib.
Melanius pater Melaniæ Senioris. 409. 28
Meletius Episc. in Syria monet cum alijs Nestorium, vt se corrigat. 430. 43
Meletius Iudæus cum Innocentio fugam arripit, ne efficeretur Christianus. 418. 60. eius vxoris conuersio mirifica. ib. 68
Meleëina locus miraculi de aqua sponte scaturiente. 417. 54
Memnon Episcopus Ephesinus accusatur à schismaticis. 431. 79. detruditur in carcerem à Ioanne Comite. ibid. 128. damnatur à schismaticis. ibid. 74. & 75. libellus contra ipsum atq; Cyrillum à schismaticis datus. ib. 76
Memoriæ S. Stephani Protomartyris plures in Africa erectæ. 416. 18
Memoria Vzalensis ab Euodio Episcopo erecta & quæ ibi acta. ib. 19. & 20
Memorius Iuliani Pelagiani pater. 419. 49
Methodius calumniam patitur à Socrate. 402. 17. & 18.
Metropolitani Episcopi qui dicti, primum sibi vendicant titulum. 397. 52
Metropolitanus vnus duobus præerat Episcopis. 431. 101
Michææ Prophetæ ossa quando inuenta. 406. 56
Michael Mercatus quid cum Marsilio Ficino de animæ immortalitate. 411. 69. & 70.
Michael Mercatus Iunior protonotarius iure laudatur. ibid
Mileuitanum Concilium contra Pelagianos. 416. 1. & 2. tempus eius. ibid. 2. quando celebratum. 402. 54. Acta eius. ibidem 58.
Mileuitana Concilia duo. ibid. 55. confusa simul. ib. 56
Mileuitana Concilia duo simul confusa. 416. 3. in posteriori Episcoporum numerus qui conuenêre. ibid. 10. res in eo gestæ. ib. 11. canones. ib. 13. litteræ ad Innocentium Papam. ibid
Milites irruunt in neophytos. 404. 19. immissi ab aduersarijs Ioannis inuadunt Episcopos vigilias agentes. ib. 17. cædem patrant in Ecclesia, trucidant fideles vigilias agentes. ib. aggressi fideles festum celebrantes in campo. ib. 19. & 20. spoliant mulieres. ib. 31
Militum sæuitia in sectatores Ioannis Chrysost. ib. 50
Milites rursus grassantur in Ioannis studiosos. ib. 63
Militibus stipendium auctum in bello cõtra Rhadagaisum. 406. 5
Milites quàm malè habuerint Ioannẽ Chrysostomum in vltima eius exilij translatione. 407. 8
Militum manus missa à Theodosio ad Honorium ex Oriente. 410. 6
Milites exhibiti ad executionem Apostolicæ sedis. 419. 81
Militare prohibentur hæretici. 395. 11
Militaria signa cruce decora. ib. 19
Millenarij deficientes. 411. 49
Millenariorum hæresis iterum reuiuiscit. ibid. 48
Millenarijs aduersati Origenistæ. ib.
Minervius cum Alexandro scribit ad S. Hieronymum. 406. 38
Mineruæ statua incensa. 404. 44
Minoricensis insulæ descriptio. 418. 45
Minorica insula illustrata reliquijs S. Stephani Protomartyris. ib. 43
Minoricensis Ecclesiæ præfectus Seuerus Episcopus. ibid.
Miraculum de aqua ad baptismum spontaneum exhibente obsequium. 417. 54. de catenis duabus vnà coniunctis. 439. 7. de Eucharistia obdurescence in lapidem. 400. 90
Miraculo edito plures Gazenses conuersi ad fidem. 398. 109. & 110
Miraculis S. Germanus iterum vincit Pelagianos. 435. 16. & 17
Miracula S. Germani, Rauennæ cum esset. ib. 20.
Miraculum S. Germani, quo Pelagianos cõfutauit. 429. 15. aliud in Lucania de aqua spontaneum obsequium præbente tempore baptismi. 417. 55. aliud id genus in Lusitania. ibid. 56. & 58. alia his similia in Oriente. ib. 59
Miraculum de Iudæo sæpius baptizato. 419. 108
Miracula plura quæ contigêre in conuersione Iudæorum insulæ Minoricensis. 418. 52. 53. 54. & seq. è gladio Petri. 439. 6
Miraculum Melaniæ. 438. 17
Miracula falsò attributa Nouatianis. 418. 108
Miracula edita ex reliquijs S. Stephani Protomartyris Vzali duobus libris conscripta. 416. 20
Miracula ad reliquias martyrum fieri solita Vigilantius carpit. 406. 50
Miraculum Siluani Episcopi Troadis. 434. 6
Miraculum de subscripto post mortem chirographo ab Euagrio philosopho. 411. 65.
Miracula S. Theotini episcopi Scytharum. 402. 10
Miraculum in translatione Ioannis Chrys. aliud. 438. 11
Miracula è vinculis Petri. 439. 5
Miraculis confirmata doctrina. 397. 35
Misericordia est Dei comminatio & flagella immissa. 396. 6
Missa cum celebratur, Angeli visi assistere. 407. 16
Missarum prolixitatem otiosi & delicioſi pertæsi. 418. 38
Missarum contractio vnde manauit. ib.
Missas negligenter audientes, vel recedentes antequam absoluerentur, S. Augustinus redarguit. ib.
Missæ cantari olim solitæ festiuis diebus. ibid.
Modegisculus Rex VVandalorum mortuus in Hispania. 417. 8
Moduarius diaconus pro Gothis agit. 405. 11.
Monacha prohibetur pallam tangere. 423. 8
Monachi Ægypti insurgunt pro Cyrillo cõtra Orestem Præfectum. 415. 44. dissidio laborant ob libros Nestorij. 429. 24. Adrumetini ob Pelagianas positiones dissidijs laborant. 418. 30. in Africa propagati ex Ecclesia Hipponensi. 395. 50. cooptati in clerum. 397. 74. cœpti ordinari clerici in ecclesia Hipponensi. 395. 50. Indibrio habiti à Carthaginensibus. 439. 27. celebriores insulæ Caprariæ. 398. 51. Capraria insulæ vita sanctissimi. ibid. 49. scelestissimi quid in S. Ioannem Chrysostomum, Cæsareæ cum esset. 404. 97. Constantinopolitani quid passi à Nestorio. 429. 36. eorum commendata modestia. ibid. 37.
Monachi quanta passi causa Chrysostomi ab eius persecutoribus. 404. 72. mittè habiti à Phœnicibus Gentilibus. 401. 54. idem à Ioanne Chrysostomo missi. ibid. occurrunt Ioanni proficiscenti in exilium. 404. 94
Monachis referta Etruriæ littora, quos alebat Sr Fabiola. 398. 52
Monachi insulæ Gorgoniæ. ibid. 49. iussi abire Epheso, ne tumultuentur. 431. 45
Origenistæ turbant Ecclesiam Alexandrinam. 399. 40. & 41. cognomine Longi. 400. 57. electi ex Ægypto & Palæstina proficiscuntur Constantinopolim. 399. 74. 400. 51. & 59. quas struunt calumnias contra Theophilum. 400. 57. excepti cõmunicatione peregrina à Ioanne in ædibus Anastasiæ. ib. 65. & 67. quibus prætextibus Ioannes eos retinuit. ibid. 71. accusant Theophilum Episcopum Alexandrinum apud Arcadium Imp. 402. 2. eorum petitiones. ibid. 3. veniam petentes recepti in Synodo à Theophilo. 403. 21.
Monachi Palæstini trucidati à barbaris. 410. 59. insulæ Palmariæ. 398. 52
Monachus impudens excõmunicat Theodosium Imp. 425. 16. illustris familiæ cultor Gorgoniæ insulæ. 398. 49. & 50. quidam vagus & impostor mira quædam videbatur operari. 434. 18
Monachum conuenit secretò Theodosius Imp. 425. 18
Monachi assumendi in Episcopos, cum deficiunt clerici. 398. 74. impostores distrahunt lucri causa ossa quasi martyrum. ibidem 78.
Monachi derisi à Gentilibus. ib. 52
Monachis laborandum manibus. ib. 71
Monachi prohibiti nutrire comam & barbam. ibid. 73. ne abstrahant qui ducuntur ad supplicium. ib. 91. quidam vagi & impostores in Africa. ib. 72
Monachorum regulæ à sanctis viris scriptæ & illustratæ. 404. 135
Monachismus in Africa propagatus. 395. 50.
Monachismus latè propagatus. 398. 52
Monasterium in Bethlehemiticum inuasionem passum Pelagianorum. 416. 32
Monasteria ab Eudocia ædificantur in Palæstina. 438. 20. ab Hunnis excisa in Syria. 359. 15.
Monastici ordinis aduersarius Vigilantius. 406. 49.
Monaxius Præfectus prætorio quid contra Pelagianos. 420. 4

Montaniſtæ hæretici Theodoſij legibus exagitati. 410.68.415.61
Montenſes hæretici nouis legibus Honorij Imp. exagitati. 408.24
Morinorum gens ad fidem conuerſa per S. Victricium. 396.15
Marini populi tranſlati in Germaniam. 407.42
Mortui ſex reuocati ad vitam ex reliquijs S. Stephani in Africa. 416.25
Mulieres quauis ſanctitatis ſpecie vetitæ habitare cum clericis. 398.78.& 83
Muliebris natura cui potiſsimum affectioni obnoxia. 415.29
Mundi contemptus ex caſu Eutropij prædicatur. 399.10
Mundanarum rerum inconſtantia. ib. 13. 14. & ſeq.
Mundum muliebrem Chriſtianarum fœminarum quale. 395.4
Muri vrbis Romæ inſtaurati ob metum Alarici. 403.58
Muris fruſtra defenditur ciuitas, niſi Deus ipſe tueatur. ib. 51
Muſarum ſimulacra combuſta Conſtantinopoli. 404.44

N.

NAconenſis Gallia exciſa à barbaris. a. 407.n.42.
Narbonenſis vtraq; prouincia Arelatenſi Metropoli auctoritate Zoſimi papæ reddita. 417.42.43.49
Natalis dies Apoſtolorum celeberrimus. 398.13. Domini ieiunij fractor accuſatur. 402.64. Domini immutatus apud Ægyptios. 432.75. diei feſtum. 404.10
Natalitiorum Cælicis ratio. 395.51.& 397.14.
Nauigantes ſoliti portare Euchariſtiã. 401.34.& 404.32
Nauium opifices qui mittunt ad barbaros, pœna digni. 419.110
Naucleri occaſione exorta tempeſtas maris. 401.34. abiurante verò hæreſi, tempeſtas ſedata. ib. 35
Naufragio diſtincti Catholici ab hæreticis & Iudæis. 413.28
Nebridius accipit Saluinam Gildonis coniugem. 398.37. filius ſororis Auguſtæ. ibid. & 60. eius laudes. ibid.
Nebridij adoleſcentia laudatiſsima. ib. eius filij. ib. vxorem hortatus S. Hieronymus ad viduitatem ſeruandam. ib. & 61
Nectarius Calamenſis Gentilis pro ſuis cõciuibus Auguſtinum rogat. 399.75
Nectarius Epiſc. Conſtantinopolitanus moritur. 397.61
Nemetenſis ciuitas capta à barbaris. 407.42
Neophyti à militibus ſtruendus malè habiti. 404.19
Nonotianus quæ legat S. Hieronymo. 396. 12.
Nepotiani epitaphium. ibid. 11. virtutes. ibid.
Nepotianus mutans quouis moribus. ibid.
Neſtorius creatus Epiſcopus Conſtantinopol. 428.19
Neſtorius nepos Pauli Samoſateni cuius opinionis patronus factus eſt. ibid. 20. in monaſterio S. Euprepij educatus. ibid. ipſo orationis exordio ventoſus homo iudicatus à Nouatianis. ibid. 22.
Neſtorius ipſo ingreſſu bellum indicit Arianis. ib. 23
Neſtorij magiſter Theodorus Mopſueſtenus. ib. 33
Neſtorius diſcipulus etiam Diodori Tarſenſis. ib. 35
Neſtorij primordia læta. ibid. 24
Neſtorius auctor Theodoſio legum contra hæreticos ferendarum. ibid. 25. detegitur fautor Pelagianorum. ib. 27. cœpit hæreſin propalare. ib. 29. & 30
Neſtorij præcurſores, ſeu præcones Anaſtaſius & Dorotheus. ibid. 37. & 38. vitæ progreſſus in hæreſin. ibid. 39. hypocriſis quando detecta. ib. 40
Neſtorius graue ſcandalum Eccleſiæ intulit. ib. 41
Neſtorius ex aduerſo repugnat Apollinari. ibid.
Neſtorius ad decipiendum Nicænæ fidei ſcuto vtitur. 429. 22. tentat Ægypti monachos, libris ad eos datis. ibid. ad Cæleſtinum Papam libros mittit per Antiochum. ibid.
Neſtorij libri quales ex viſione patefacti. ib. 23.
Neſtorium qui primo fuerint auerſati. ibidem 33.
Neſtorius cur à Theodoſio non repreſſus ipſo initio fuerit. ibid. 34. fauore Theodoſij incaleſcit. ib. 35. debacchatur in monachos Conſtantinopolitanos. ib. 36. in Cyrillum armatur. ibid. 38. qualis in pugnando aduerſus Cyrillum. ib. 42. ſcribit ad Cæleſtinum Papam. 430.1
Neſtorij epiſtola ad Cælestinum Papam. ibid. 3.
Neſtorius agit pro Pelagianis apud Cæleſtinum Papam. ibid.
Neſtorij epiſtola poſterior ad Cæleſtinum. ibid. 7. conſilium ſcribendi ad Cæleſtinum. ib. 8
Neſtorius damno ſuo Cæleſtinum tentat. ibid. 9.
Neſtorium ſua epiſtola Cæleſtinus exagitat. ib. 14. & ſeq.
Neſtorio præfigit ad reſipiſcendum terminum peremptorium Cæleſtinus. ibid. 23.
Neſtorius Pelagianus. ib. 25. fauit Pelagianis. ib. 24. admonetur à Ioanne Epiſcopo Antiocheno. ib. 34. & 38
Neſtorij hæreſin quo modo omnes ſint execrati. ib. 38
Neſtorius deſpexit legationem ex Concilio Alexandrino. ib. 59. contumax litteris cæleſtini confugit ad Imp. ibid. 60. excitat Theodoſium contra Cyrillum. ibid. 61. armat ſuos contra Cyrillum Epiſcopos. ibid.
Neſtorius mandat Andreæ & Theodoreto, vt ſcribant contra Cyrilli anathematiſmos. ibid.
Neſtorium exagitat in Occidente Ioannes Caſsianus. ib. 90
Neſtorij aduentus Epheſum. 431. 38. antegreſſi Cyrillum, vt fidem Epiſcoporum pertentaret. ibid.
Neſtorius Epheſi ante Synodum horrendas iactat blaſphemias. ib. citatus ad Synodum quid reſponderit. ib. 49. ſecundo citatus, mandatum ad ipſum ſcripto directum. ibid.
Neſtorij ſuperbia, & contumacia. ib. 54
Neſtorius tertio citatus à S. Synodo Epheſina. ib. 55. eius mentis tumor & contemptus. ib. 56
Neſtorij antigrapha in Cyrillum vt hæretica exploſa cum anathemate ipſorum & auctoris. ibid. 57. damnatio lecta ex epiſtola Cæleſtini Papæ. ib. 58. blaſphemiæ relatæ in Synodo. ibid. hæreſis ex ſacris diuinæ Scripturæ oraculis Epheſi condemnata. ibid.
Neſtorius ſententiam damnationis accepit. ibid. 59. nouus Iudas à S. Synodo in epiſtola ad eum data nominatus. ibid. 60. & 61.
Neſtorij damnationem ceu triumpho acceperunt Epheſi. ib. 61. & 62
Neſtorij damnatio publicè Epheſi per præcones proclamata. ib. 62. libros eſſe comburendos petit Synodus ab Imp. Theodoſio. ib. 64
Neſtorius draco Apocalypſis iterum ſurgit bellum agere. ibid. 66
Neſtorio ſicuti beſtiæ Apocalypſis ſuffragati ſunt Principes. ibid.
Neſtorij epiſtola ad Theodoſiũ Imp. mendacijs referta. ib. 68
Neſtorius prouocat ad nouam Synodum. ib. 69.
Neſtorio fauentes Epiſcopi qui fuerint. ib. fauentes collecti in vnum quid obijciunt contra Orthodoxos. 431. 37. clanculò rem agunt. ib. 77
Neſtorius iterum damnatus poſt aduentũ legatorum Apoſtolicæ ſedis. ib. 8.
Neſtorij fautores dedere litteras in Ægyptum contra Cyrillum. ib. 84. ſectatores quas calumnias in Victorem monachum ſpargunt. ib. 86. ſectatores ſeſe proregunt tegmine Nicænæ fidei. ib. 97. ſectatores ſcribunt calumnias ad Imperat. contra Synodum OEcumenicam. ib. 109. ſectatores nituntur auxilio & æſtimatione Acacij Bercœẽſis Epiſcopi ad Theodoſium. ib. 116
Neſtorius cuſtodiendus traditur Candidiano. ib. 128. vt reſtituatur, laborant ſchiſmatici. ib. 131
Neſtorij ſectatores dolorè profeſſi fidem Catholicam. ib. ſectatores legati ſeptem miſſi Conſtantinopolim ad Imp. ibid. 136
Neſtorius priuatus ſede iuſſus abire Epheſo. ib. 136
Neſtorij ſectatores ſchiſmatici. ib. ſectatores liuore tabeſcunt, cum vident Theodoſium erga Orthodoxos propenſiorem. ib. 137
Neſtorium defendit Theodoretus. ib. 161
Neſtorij ſectatores pergunt Chalcedonem, vt audiant Theodoretum cõcionantem. ib. 168. damnatio Cæleſtino Papæ deberet. ib. 178. hæreſis occaſione aucta eſt gloria Dei genitricis Mariæ. ib. 179. hæreſis quo differat ab errore Pauli Samoſateni. 428. 32.
Neſtorius exauctoratus ſcriptis exagitat fidem Catholicam. ib. 181
Neſtorij cum Iuda comparatio à Cæleſtino Papa facta. 431. 21
Neſtorium exagitat Cæleſtinus. ib. 21. & 26. de ipſo curando diligenter actum. ibi. 25. rurſus in eundem. ib. & 27. curare ſatagit Sixtus Papa. ib. 29
Neſtorius damnatur in Concilio Antiocheno à Ioanne & alijs Syriæ Epiſcopis. ibid. 55. & 56. & in epiſtola ad Cyrillum. ib. 63. & 64.
Neſtorio fauet Theodoretus adhuc poſt pacem publicè initam cum Cyrillo. ib. 80
Neſtorius comparatus Lucifero. 431. 18. minus quam par erat habitus eſt. ibid. & 19. permiſſus liberè agere in monaſterio S. Euprepij. ib. honorificè illi habitus muneribus frequentatus. 436. 4
Neſtorij libri damnati ſanctione Theodoſij. 435. 1. ſectatores Simonianos appellari debere Theodoſius ſanxit. ib. 2
Neſtorius iuſſu Theodoſij deportatur in Oaſim. 436. 2. & 3. eius ſcripta in exilio, quæque paſſus à barbaris. ibid. 5. 6. & 7.
Neſtorij prodigioſus interitus. ibidem. 9. & 10.
Neſtoriani calumnijs agunt contra Cyrillum. 429. 41. poſt initam pacem falſa ſpargunt de Cyrillo. 433. 2. calumniantur damnata à Cyrillo ſua capitula. 432. 69. & 70. calumniati ſunt Sixtum Rom. Pont. ægrè tuliſſe damnationem Neſtorij. 433. 10. & 11. appellandi Simoniani. 435. 2. redditi Quartadecimani. 431. 37
Neſtoriani coniungunt epiſtolã tamquam à Philippo Apoſtolicæ ſedis legato miſſam. 433. 4
Neſtorianorum mos appellare oẽs Orthodoxos

doxos Apollinaristas. 435. 9. impostura Cyrillus detegit. 434. 3
Nestorianos Melania Iunior vrget Constantinopoli. 434. 11
Nestoriana hæresis vnde progressa. 428. 29
hæresis contraria Apollinaris errori. ibi 42.
Nestorianæ hæresis pelagiani auctores. 420. 11.
Nestoriana hæresis à Leporio auctore damnatur. ib. 41
Nicænus Canõ, ne in vna Ecclesia duo præsint Episcopi. 395. 32
Nicæni Concilij nomine canon Sardicensis quomodo citatus. 419. 70. 28. & seq.
Nicænam fidem pro scuto sumunt Nestoriani. 431. 97
Nicasius Rhemensis Episcopus martyr. 407. 42
Nicephori error de translatione S. Ignatij. 478. 13
Nicerate Nicomediensis fœmina pia. 404. 64. arte medica. ibid.
Nicetæ innotuit vita S. Martini. 397. 17
Niceta peregrinatur in Occidentem ad loca sancta. 396. 14. eius reditũ celebrauit carmine S. Paulinus. ib. 15. & 397. 24. quo tempore contigit eius aduentus in Italiam. 397. 24
Nicetæ peregrinationis ratio. ib. 15
Niceta Episcopus conuertit barbaros. 396. 14.
Nicetæ commentitia historia reijcitur, & confutatur. 439. 3
Nicomedi corpus inuentum. 415. 9
Nygetio offensa visio de reliquijs S. Stephani. ib. 13
Nilamõ monachus maluit mori, quàm fieri Episcopus. 403. 32
Nilammoni ecclesia erecta, & dies festus institutus. ib.
Nolæ Pelagiani plures degebant. 417. 13
Nolam incendit Alaricus. 410. 14
Nomadæ Scythæ ad rectam fidem conuersi à Ioanne Chrysostomo. 400. 93
Notarius exceptor Ambrosij testis visionis. 397. 27
Notarij exceptores publicæ disputationis S. Augustini cum Felice Manichæo. 404. 128
Novatianis præest Sisinnius post Marcianum. 395. 29
Novatianos insectatos est vehementer Ioannes Chrysostom. 407. 19
Novatiani diuisi in Sabbatinos. 408. 30
Novatiani hæretici propensiores erga Ioannem Chrys. 407. 19. diu tolerari per Innocentium Papam iussi sunt pelli. 408. 30. & 31. à Cyrillo Alexandr. statim expulsi. 411. 45. pulsi vndiq; & Dei iudicio reprobati. 413. 28
Novatianos exagitat legibus Theodosius. ibid.
Novatianum naufragium. ib.
Novatiani Anabaptistæ. ibid.
Novatiani hæretici à Theodosio lege vexati. 423. 4. cohibiti à cultu sabbati. 425. 19. & 20.
Novatianis falso attributa miracula. 419. 103. & 109. Nestorius in primis displicuit. 418. 22.
Novatianos exagitat Nestorius. ib. 23
Novatores insciti a redarguuntur. 397. 48
refugientes Concilium longe deteriores Pelagianis. 419. 47
Novatorum insulsa commẽta. ib. 48. in Zosimum Papam calumniæ. ib. 66. & 67
Nucis arbor, in qua Acacius martyr appensus. 396. 7
Numerus Episcoporum maior esse debet eo qui damnauit, vt absoluat. 404. 16
Numidiæ Primatus controuersia. 402. 61
Numismata Arcadij indicantia diuinã eius Imperij protectionem. 395. 24
Numisma Attali. 415. 59
Numismata Cælestis idoli. 399. 62
Numisma cum Eudoxia Augusta ornata cruce. 395. 4. Honorij Imp. quo eius de tyranno triũphus designatur. 417. 60. Theodosij Imp. de victoria contra Persas. 420. 59. Valentiniani. 425. 4
Nummum cruce signatum dedit Genouefæ S. Germanus. 429. 11
Nuptiæ Honorij cum Maria. 398. 36. & 61
Nebrij cum Saluina. 398. 37. præsumptiuæ quæ dictæ. 404. 131

O O.

Oasena deportatio. a. 395. n. 26
Oasena relegatione punitur Nestorius. 436. 3.
Oblatio cereorum à populo fieri solita Episcopis. 438. 12
Obsidio Vrbis soluta dato auro Alarico. 409. 2.
Oceanus V. C. interpellat cum pammachio S. Hieronymum, vt transferat Periarchõ. Origenis. 398. 19. & 21
Occidentalis Ecclesia ab Orientali quomodo distinguatur. 431. 36
Occidentales Ecclesiæ ab Ecclesia Romana baptismatis diem accipiebant. 407. 4
Occidentalis Imperij ærumnæ. 408. 7
Occisoribus martyrum ignoscendum. 400. 13.
Oculorum ægritudines curantur à S. Martino. 401. 53
Oleo benedicto maris tempestas à S. Germano sedata. 429. 13
Olybrius filius S. Probæ Consul ordinarius. 419. 38
Olympias nobilissima vidua. 398. 61. vidua diaconissa nesciens recepit Origenistas. 400. 65. excusatur ab auctore melius quàm à palladio. ibid. 66
Olympiadem viduam diaconissam Ecclesiæ Constantinopolitanæ consolatur, cum discessurus esset Ioannes Chrysostomus. 404. 41
Olympias afflicta nimis ob successionem Arsacij. ib. 48
Olympiadem nimium mœrentem Ioannes Chrysost. consolatur. ibid.
Olympias subiecta quæstionibus propter incendium. ib. 53. diaconissa dira passa à magistratibus causa Ioannis Chrysostomi. ib. 65. laudatur eius animi constantia. ib. causam dicit coram præside. ibid.
Olympiadẽ grauia passam S. Ioãnes Chrys. litteris consolatur. ib. 66
Olympias rursus perducta ad tribunal exilio damnata est. ib. 67
Olympiadis insignis humilitas. ib.
Olympias suppeditabat pecuniam Chrysostomo redimenti captiuos. 405. 31
Olympia certamina agebantur Antiochiæ. 404. 9.
Olympius Episcopus in Hispania doctrina celebris. 405. 58. eius scripta, quo tempore vixerit. ibid. liberator Imperij à proditione Stilichonis. 408. 11. & 12. laudatur à S. Augustino. ib. 11. occisor Stilichonis creatur Magister Officiorum. ibid. 16. laborat pro Ecclesia Africana aduersus Donatistas. ib. 24
Olympius redactus in ordinem se contulit in Dalmatiam. 409. 12
Optatus Gentilis homo Præfectus Constantinopoli quæstionem exercet de sanctissimis fœminis. 404. 70
Optatus Gildonianus Episcopus cruentissimus Donatista vexat dire Catholicos. 398. 40.
Optatus Gildonianus affligit Maximinianistas. ib. 42. extinctus. ib. 44
Opus cuiusq; ex intentione metiendum 400. 62.
Opus manuale præscriptũ clericis ex Concilio Carthaginensi. 398. 70. item monachis. ib. 71
Oracula vana Gentilium de Christianæ religionis defectu. ib. 19. in Gentiles conuersa. 399. 59. falsa de idolo Cælesti Carthaginensi. ibid. 58. vana decipiunt Attalum. 410. 5. falsa deorum de restitutione idololatriæ. 420. 6.
Oratores clarissimi contempserunt vocũ proprietates, cùm constaret de sensu. 405. 42.
Orbem cum Vrbe ruiturũ putauit S. Hieron. 410. 36
Orbis vniuersus cladibus laborat sub Honorio Imp. ib. 55
Ordinatio S. Augustini in Episcopũ Hipponensem. 395. 31. quo anno acciderit. ibid. 34.
Ordinationis diaconi falso accusatus dicitur Epiphanius. 401. 9
Ordinatio Porphyrij Antiocheni Episcopi qualiter se habuit. 404. 60
Ordine sacro nullus alio maior. 401. 45
Ordinabantur inuiti, rapiebanturq; etiam coniugati. 409. 17
Orestes Præfectus Alexandriæ quid in gratiam Iudæorum contra Christianos. 415. 41. Cyrillo infensus. ib. 43. percussus ab Ammonio monacho. ib. 44
Orientalis Ecclesia ab Occidentali quomodo distinguatur. 431. 36. nouis post pacem agitata turbinibus. 433. 1. Imperij curatores. 408. 3
Orientalibus omnibus Ecclesijs præsidere se dicebant Episcopi Alexandrini. 439. 43.
Origenis periarchon germana translatio requiritur à S. Hieronymo. 398. 8. quando facta hæc versio. 399. 31. eius consilium in ea re agenda. ib. errores demonstrat Hieron. transferendo periarchon. ib. 32. errores damnantur in Concilio Alexandrino. ib. 36. 37. & 38.
Origenis hæresis infertur in Vrbem. 397. 1
hæresis quos habuit præcursores, cum inferretur in Vrbem. ib. 8. & 9. hæreses clanculò sparguntur in Vrbe. ibid. 29.
pro Origene Apologia vulgatur in Vrbe. ib. 21
Origenis periarchon Romæ à Ruffino editum. ibid. 22. quid sub eo doli lateret. ibi. & 398. 4
Origenis periarchon inemendatum editur, & emendatum permittitur. 397. 23. purgatum ex parte tantum. ib. 26. hæresis fugata ab Occidente. 399. 53. errores damnantur Romæ, ab Anastasio papa. 400. 33. errores damnantur vbiq; in Occidente ab omnib. Episcopis. ib. 35. errores damnati in Concilio habito in Cypro à S. Epiphanio. 402. 6. errores damnat Constantinopoli Epiphanius. ibid. 12. 13. 14. & seq. non libri, sed errores à patribus damnati. ibid. periarchon tantum vetitus, non alij libri. ib. 16. à Didymo illustrati. ibid. reprehensores. ib. 17.
Origenis errores Romę disseminati, sed dãnati. ib. 29. libri quales ex sententia Theophili. 403. 30
Origenes magister Pelagianorum. 410. 62. & 63.
Origenis hæresis rami pullulantes. 414. 16. errores vehuntur in Hispaniam ab Auito & Basilio. ib. 11
Origenistę turbant Palæstinam. 395. 24. in Vrbem se conferunt. 397. 1.
Origenistarum præcipui Euagrius & Isidorus. ib. 3
Origenistæ magna æstimatione sanctitatis decipiunt plures. ib. 8. & 9. quid in Vrbe. ib. 20. irrepunt sub inuolucro editionis Origenis periarchon. ib. 21. 22. & 23

Origenistarum fraudes in editione Periarchon. ib.26
Origenistæ damnati ab Anastasio Papa.398.3.& 4. damnati in Concilio Alexandrino. 399.36.& 37. constant discordias Alexandrinæ. ib.39.& 40
Origenistas cauendos, Theophilus admonet S.Hieronymum. ib.43
Origenistæ fugati à Theophilo pergunt in Palæstinam.ib.42.litteris Theophili vbique exagitati.ib.46.à S.Epiphanio exagitati, ib.48.nauigant Constantinopolim.ib.47 damnati ab Anastasio Papa.ib.53.& 400.33.
Origenistarum iudicium Romæ ab Anastasio Papa exhibitum. 400.23
Origenistæ vbique damnati in Occidente ab Episcopis omnibus.ib.54.pulsi ex Ægypto & Palæstina proficiscuntur Constantinopolim. ib.52.53.& 64
Origenistarum causa Ecclesia Orientalis turpi contentione agitata. ib.51
Origenistæ Constantinopolim profecti declamant in Theophilum.ib.52 Catholicos omnes insimulare soliti hæresis Anthropomorphitarum. ib. 54. & 55. nocumare soliti Catholicos Pilotiotas.ib.56.monachi quos in Theophilum calumnias texuerunt. ib.58
Origenistas cur nõ eiecerit Ioannes Chrys. excusatur. ib.62.& 63
Origenistarum historia ab Origenistis descripta. ib. 63. restituta ad lineam veritatis. ib.64
Origenistæ monachi excepti à Ioãne Chrysostomo ab sq; communione in ædibus Anastasiæ.ib.65. quibus iustis prætextibus. ib.71.ab Olympiade vidua bene habita. ib. 65.& 66.monachi accusant Theophilum Episcopum apud Arcadium Imper. 402.2.
Origenistarum calumnia de Orthodoxis, quòd damnauerint libros Origenis, cum tantum errores eius abiecerint. ib.15
Origenistæ monachi veniam petentes recepti in Synodo à Theophilo.403.22.& 22 aduersarij Millenariorum. 411.48
Origenis animarum quæstio à Theologis diu agitata. 414.15
Ornamenta Christianorum crux. 395.4
Ornamentorum ecclesiæ Constantin. indiculus authenticus ad Innocentiũ papam allatus à legatis. 404.78
Orontius Episc. pelagianus profugus Constantinopolim. 430.3
Orosius historiam scribit.395.42.presbyter Hispanus laborat apud S.Augustinũ aduersus hæreses Hispanias lacerantes. 414.10.& 11.
Orosius quanto tempore commoratus apud S.Augustinum in Africa. ib.14
Orosio scribendi historiam auctor fuit Augustinus. ib.
Orosius rediens diuertens in Africam iudicium Palæstinum de pelagio reddidit manifestum. 416.4. impertijt Africanas complures Ecclesias reliquijs protomartyris S.Stephani.ib.16.detulit reliquias S. Stephani in Minoricam insulam. 418.46 pergit Hierosolymam.415.3.detulit in Hispaniam reliquias S.Stephani. ib.4
Orthodoxi Episcopi Constantinopoli agẽtes consolatoriam epistolam scribunt ad patres Ephesum. 431.147. quid ipsi ad eos rescripserint. ib.148

P.

PAchomij Regulæ in Latinum translatæ à S.Hieronymo. a.404.n.155
pagani Theodosij lege coerciti. 423.4.& 5
pagani. Vide, GENTILES.
palæstina agitata timore Hunnorum. 395.14.& 15.
palæstinæ dissensiones. ib.15
palæstina Synodus 3 eadem Diospolitana. 415.20.
palæstina incursionem barbarorũ patitur. 410.58.& 59.
palæstini monachi trucidati à barbaris. ib. 59.
palladius Origenista. 400.61
palladius scriptor rerum Chrysostomi reprehenditur.ib.64. Episcopus Helenopolis in Asiam à Ioanne Chrysost. mittitur ib.27. multa mentitus in gratiam Origenistarum. 403.22. Episcopus Helenopolitanus Ioannis fuga lapsus venit Romam ad Innocentium. 404.77
palladium suscipit Romæ Pinianus maritus Melaniæ Iunioris. ib.
palladius Episcopus profectus cum legatis Apostolicæ sedis quanta passus.406.13.& 18. relegatur apud Æthiopas in Syenem Ægypti regionem. ib.18
palladius exulans quæ passus in via. ib. 22
palladius Galata pro pelagio Romam venisse creditus. 417.3
palladius Magistrianus missus Ephesum ab Imp. cum litteris. 431.107. fauit & ipse Nestorio, noluit accipere litteras à Catholicis, sed tantum à schismaticis. ib.10
palladij diaconi legatio in Britãniam à Cœlestino Papa. 429.1. eius genus. ib.7. res gestæ.ibid.8. plures eodem vixêre tempore ibid.7.
palladius ex diacono ordinatus Episc. missus ad Scotos.431.191. moritur.ib. primus Scotorum Episcopus à Cœlestino papa directus. 429.6
pallium dare episcopis, non esse Imperatorum. 432.93.& 9
palmariæ insulæ monachi. 398.5
pammachius auctor erigendarum domorum hospitalium. 398.17
pammachij Titulus in Vrbe. ib.
pammachius & Oceanus interpellant S. Hieronymum, vt transferat periarchon Origenis. ib.16
pammachij vxoris laudes à S.Hieronymo scribuntur. ib.12
pammachius profitetur monachum potius obitum coniugis. ib. 15. eius amor erga pauperes.ib.16.& 17. fauet S.Hieronymo 400.81. colonos suos Donatistas ad vnitatem compulit. 405.38. possessor latifundij in Numidia. ib. Romanus quantum profuit vnitati in Africa Donatistarum cum Catholicis facienda. ib
pammachij obitus. 410.31.& 32
pancratij martyris reliquiæ Romæ vindices periurantium. 412.3
panfophius Episcopus Pisidiæ.400.74 creatus Episcopus Nicomediæ.ib.83. legatus à Ioanne Chrys. ad Innocentium papã. 404.22.& seq.
papæ nomen olim commune omnibus.430.26.
papæ nomenclatura antiqua.408.54.antonomasticè intelligi eo Rom. pontificem. ibid.
papa. Vide, *Rom. Pont.*
papinianus eminet inter omnes veteres Iureconsultos. 435.24
pappus Episcopus exul restitutus.408.36.& seq.
pappus episcopus legatus Ioannis Chrys. ad Innocentium papam. 404.22
parcenrij Comitis Ariani procacia in prouocando & differendo cum S.Augustino. 422.8.& 9.
paschæ dies apponendus in Formatis. 407.4. diem à Romana Ecclesia Occidentales petebant. ibid. dies cuiuslibet anni annunciari solitus ab Episcopo Alexandrino.399.52. tempore admissa scelera ab aduersarijs Ioannis Chrys. 404.81
paschatis diei dubiũ & controuersia quando agitata in Rom. Ecclesia. 417.53. de causa consultus paschasinus à S. Leone Papa. ib. & 54. Vigilijs trucidatur populus Chrysostomi studiosus in Ecclesia. 404.18.& 19.
paschalis cerei benedicendi licentia à Zosimo papa concessa parochijs. 418.56
paschales Theophili annis singulis scribi solitæ. 412. 43. epistolas cur Theophilus amplius non scribat. 407.5
paschalis epistola prima Theophili aduersus Origenistas. 399.49
paschales Theophili epistolæ quo ordine scriptæ. ib. 50. & 51. translatæ à S.Hieronymo in Latinum. ib.49
paschalis epistola primò mitti solita Romã ad pontificem.ibid.53. epistola Theophili secunda quando scripta. 401.4
paschasius quid ad S.Leonem de vero die paschatis miraculo consignato. 417.53. cum socijs martyr in Africa sub Genserico. 437.1.& 2
passiones martyrum legendæ in ecclesia. 419.96
pastillum post communionem degustare solitum Chrysostomum. 403.6
paternus legatus missus ab aduersarijs Ioannis Chrysostomi ad Innocentium papam reijcitur. 404.74
S. patiens episc. Lugdunensis quando vixit. 429.9.
patres Orientales iterum laborant aduersus idololatriam. 439.10
patriarchæ Iudæorum quibus parebant. 399.79.
patricius Apostolatum ad Hibernos accepit à Cœlestino papa. 431.191. eius primordia & ordinatio. ib.
patrimonium Romanæ Ecclesiæ in Oriente. 432.16
patroclus intruditur à Constantio in episcopatum Arelatensem. 412.44
patroclus episcopus Arelatensis à Bonifacio Papa coercetur. 422.1. occiditur, cui subrogatur Honoratus. 426.12
patronus episcopus Toletanus. 405.47
patroni Synodi in Concilio Ephesino. 431.51.
paulæ Romanæ duæ. 402.38
paulæ filiæ. 419.161. Romanæ obitus in Bethlehem. 404.132. funus ministerio episcoporum exhibitum. ib.135. psalmodia diuersarum linguarum in funere eius. ibidem.
paulæ Iunioris & Eustochij memoria apud S.Hieronymum. 415.19
paula neptis paulæ Senioris. 418.100
paulacius Dux Augustalis in Ægypto quid contra viduam. 406.60
pauli Apostoli dictum SECVNDVS HOMO DE COELO COELESTIS, dilucidè exponitur. 421.8
paulina Paulæ filia secundo loco nata. 419.101.
paulinæ defunctæ vxoris pammachij laudes scribuntur à S. Hieronymo. 398.14. eius ornamenta erogata in pauperes. ibidem 16.
paulinus episc. Nolanus gratulatur Augustino de eius ordinatione.395.35. ipse scribit ad Augustinum. ib.36
paulino quomodo cognitus Augustinus. ibidem.
paulinus Vitam exigit ab Alypio. ibid.37.
paulinus minimè versatus in sacris historijs. ibid. 38. profanarum callentissimus. ibid.39.
paulinus Suetonium in compendium redactum metro cecinit. ibid. auctor Rufino scribendæ historiæ. ibid.40. legationibus frequentatur ab Africanis episcopis. ib. 44. magnæ æstimationis apud Africanos. ib.45

paulinus solicitus de salute Licentij. ib. 46
scribit ad Licentium carmen. ib. 49. quando ad Severum primam dedit epistolam. ib. 51. secundò Natalitium S. Felicis quando celebrauit carmine. ib. ratio Natalitiorum. 397. 24. ad Domitedium. 395. 51. quem per illud nomen intelligat. ib
paulini scriptionis Natalitiorum ratio. 397. 14.
paulinus excepit S. Nicetam Episcopum, & prosecutus est eius reditum carmine. 396. 14. Nolæ excepit Melaniam. 397. 45. & seq. prædicator Melaniæ sanctitatis. ib. 5. excusatur de laudata ab ipso Melania. ib. rerum ignarus laudat Rufinum. ib. lignum Crucis accepit à Melania. ibid. 11. ligno Crucis extinguit ignem. ib. 12. donatus à Melania tunica. ib. 13. donatus à Severo pallio cilicino. ib. quæ ipse mittat ad Severum. ib accipit à Severo Vitam S. Martini. ib. 14. scriptor Vitæ S. Ambrosij dimissus à Nolano. ib. 36
paulini plures eodem tempore. ib. 37
paulinus diaconus oppugnator hæresis Pelagianæ. ib.
paulini presbyteri lucubrationes. ib.
paulinus Nolanus Episcopus ab Anastasio papa fouetur. 398. 12. venit ad Natalem Apostolorum Romam. ib. Nolanus an ferperse res S. Martini. 402. 52. curatur oculorum infirmitate à S. Martino. ib. 53
paulini duo, Iunior, & Senior. ib
paulinus Nolanus ignotis sibi penitus laudauit Vigilantium. 476. 40. & 41. consolatur Melaniam de obitu filij. 409. 27. Nolanus Episc. Catholicæ veritatis firmus assertor. 417. 14. à barbaris cum caperetur quid dixit. 410. 46
paulinus liber Nolæ remansit. ib. cur admonetur à S. Augustino de pelagianis erroribus. 417. 12. amicus pelagij, cum videretur Catholicus. ib. 13. vocatur ad Synodum ab Honorio. 419. 19. & seq.
paulini laudes ab Honorio Imperatore. ibid. 20
paulini seruitus in Africa sub Rege barbaro quando contigit. 431. 193. & 194. Episcopi Nolani obitus ib. 195. quæ contigerint ante obitum. ib. 196
paulino morituro sancti Ianuarius & Martinus apparuêre. ib. 195
paulini scripta. ibid. 197. seruata à S. Amando Episcopo Burdegalensi. ibid.
paulinus scriptor rerum S. Martini quis fuerit. 402. 52
paulinus auctor carminis Eucharistici. 412. 38. Ausonij Consulis pronepos, eius genius. ibid. idem hæresi pollutus redit ad Ecclesiam. ibid. 39. deceptus olim à Priscillianistis. ib.
paulinus clericus Ecclesiæ Mediolanensis mittitur in Africam. 402. 7
paulinus diaconus oppugnat Cælestium Carthagine. 412. 23. & 24
paulini libellus missus ab Africano Concilio ad Zosimum in causa Cælestij quid contineret ipse libellus. ib. 11
paulini Episcopi Antiocheni nomen in sacras tabulas relatum. 412. 49. clerici recepti sub Alexandro. 408. 35
paulinus presbyter Romanus sub Innocentio. 417. 1
paulini hæretici damnati lege Theodosij. 428. 21
paulinianus mittitur in Occidentem cum Eusebio à S. Hieronymo. 398. 1
paulinianus quando redijt in Palæstinã ex Italia. 400. 3
pauli Apostoli imago apud S. Ioannẽ Chrysostomum. 407. 11
paulus Apostolus magister Ioannis Chrysostomi. ib. 11
pauli Apostoli basilica Romæ honore habita à Gothis. 410. 33
paulus diaconus œconomus Constantinopolitanus extorris in Africam profectus. 406. 21
pauli Emeseni Episcopi res gestæ Alexandriæ cum Cyrillo. 431. 66
pauli Episcopi Emeseni legatio ad Cyrillum pro pace. ib. 58. eius res gestæ cum Cyrillo. ib. 59. & 60
paulus Emesenus concionatur Alexandriæ. ib. 72. & 76
paulus Episcopus Heracleæ defensor Antonini Episcopi Ephesini. 400. 74
pauli & Dionysij legatio ad Theophilum pro electione Synesij. 410. 77
paulus Episcopus Nouatianus in locum Chrysantij suffectus. 419. 108. miraculum falsò ei tribuit Socrates. ib. 109
paulus Episcopus pulsus à Theophilo. 399. 45. legatus Theophili Constantinopolim contra Ioannem. 404. 9. cum Ioanne legatus ad Innocentiũ Papam. 406. 26.
paulus Orosius. Vide, OROSIVS.
paulus Samosatenus auctor Nestorianæ blasphemiæ. 412. 30
pauperum infirmantium diuersa portenta. 400. 37. hospitium à S. Fabiola Romæ constructum. ibid.
pax inter Atticum & Honoriũ. 411. 1. conciliata inter Ioannem & Cyrillum, & vtriusque partis Episcopos. 432. 68. inter Seuerianum & Ioannem Chrysostomũ. 401. 63. & 64. Orientalis Ecclesiæ tractatur per Theodosium Imp. 432. 35. 36. 37. 38. & aliquot fol. sequent. Africanæ Ecclesiæ tractatur à Rom. Pontif. 401. 9. 10. & 11.
pacis studiosissimi Episcopi Catholici. 411. 12.
pacis conditiones iniquæ ab Alarico oblatæ Honorio Imp. 409. 11
pacem redimunt Romani auro ab Alarico. 408. 10
peccata populorum prouocant barbaros. 395. 29. grauiora reseruata maioribus Episcopis. 410. 87
peccatum originale negauit Rufinus, & post eum Pelagius & Cælestius. 412. 24. & 25.
pelagius monachus impius innotescit. 405. 7. quales eius mores ex Isidoro. ibid. 8
pelagius successor Rufini in S. Hieronymum primata iacit iacula. 410. 61. perstringitur à S. Hieronymo. ibid. natione Britto. ibid.
pelagius haud gratis carpit scripta S. Hieronymi. ib. 60
pelagij præcursor Rufinus. ibid. 62. præcurritores multiplices. ib. 63. & 64
pelagius clanculò seminat suas hæreses. ibidem 65.
pelagius docere cœpit in Vrbe, absente Innocentio papa, eo anno quo à Gothis capta est. ibid.
pelagius latens in hypocrysi aliquando sanctis Paulino & Augustino carus. 411. 51
paulinus ignotum sibi cohuit Pelagium latentem in hypocrisi. ibid.
pelagius vbi docuit. ibid. 52. Romæ diutissimè vixit inter Catholicos. ibid. per Cælestium loquitur hæreses. ibid. 46. quæstiones proponendo disputandas hæreses seminabat. ibid. 47. scribens ad Demetriadem, eam seducere conatus est. 413. 16. & 17.
pelagius quo anno se penitus hæreticum prodiderit. ib. 21
pelagij Epistola ad Demetriadem sub nomine Ambrosij aliquando latuit. ibidem 20.
pelagius mira arte blanditur viduis nobilibus vt decipere eas. ibid. 25. propterea obiurgatur à S. Hieronymo. ib.
pelagij hæreses occultatæ patefactæ per eius discipulos Timasium & Iacobum. 414. 18
pelagius damnat suas hæreses in Concilio Diospolitano. 415. 19. absoluitur à Concilio Diospolitano. ib. 20
pelagij errores damnati in Synodo Diospolitana, eadem dicta & Palæstina. ibidem. captiosè agens decepit Synodum Diospolitanam. ibid. 25. damnatus hæresis rursum occultè prædicat. ibid.
pelagium malè absolutum in Palæstina, reclamant Episcopi Africani. 416. 4. 5. & 6.
pelagius & Cælestius excommunicati in Concilio Carthag. ibid. 6. absolutus in Concilio Palæstino ne recipiatur ab Innocentio Papa, obsistunt Episcopi Africani. ibid. 7. & 8. ne recipiatur ab Innocentio Papa, agunt Episcopi Africani literis ex duobus Conciliis, Carthaginensi, & Mileuitano. ib. 11
pelagium absolutum in Concilio Palæstino non acquiescit omninò Innocentius Papa. ib. 13
pelagius damnatus ab Innocentio Papa. ibid. 14.
pelagius fallere nititur Innocentiũ Papam professione Catholica, à quo sciebat post absolutionem se esse damnatum. 417. 1. se excusat apud eum. ib. 2. & 3. cur Hierosolymis habitare delegerit. ibid. 2. cum suis ab Innocentio publico decreto damnatus. ib. 5
pelagij amicus paulinus, cum videretur Catholicus. ibid. 3. causam cognoscit Zosimus papa Romæ. ib. 25. & 30. libellus confessionis oblatus Zosimo. ib. 31. & 32
pelagius apparuit foris Catholicus. ibidem 31.
pelagij fidei confessio. ib. 32. & 33
pelagius damnat Origenis & Iouiniani hæreses. ib. 35. & 36. non potuit conuinci hæreticus. ib. 37
pelagij dolosæ artes. ib. 33
pelagius damnatus à Zosimo. 418. 16
pelagium grauiter perstrinxit Sixtus presbyter. ib. 18
pelagius exagitatus Honorij rescripto. ibid. 19. iremque pelagiani. ibid. 21. exprobrat Catholicis, quod confugissent ad auxilium Imperatoris. ibid. 23. primum Romæ, inde Carthagine damnatus. ibidem 24. (41
pelagianæ hæresis Rufinus seminator. 402.
pelagianæ hæresis ortus & progressus. 410. 63. 64. & sequent. hæresis absque auctore diutiùs grassata. 411. 43. & 44. hæresis auctores. ibid. 47.
pelagianæ hæreses Hieronymo patefactæ. ibid. 47.
pelagiana hæresis quando Africæ innotuit. 411. 20.
pelagiana hæresis primum damnata Romæ. ibid. 26. hæresi damnata Romæ, pelagius abijt in Siciliam, inde in Palæstinam. ibid.
pelagianæ hæreses damnatæ in Concilio Diospolitano. 415. 20. & 21. hæresis capita damnata Diospolit. ib. 21. & 22. alia detecta per S. Augustinum. ibidem 24. hæresis alia capita ex S. Hieronymo. ibidem 26.
pelagianorum mores & ritus à S. Hieronymo exprobrati. ibid. 27. turpes adulationes. ibid. sententia de vestitu. ibid. 31
pelagianas hæreses damnauit Zosimus papa. 418. 18
pelagianæ hæresi addictus Nestorius. 430. 21. hæresis stabilitur à schismaticis Ephesi. 431. 78
pelagianam hæresin Cyrillus pro concione exagitat. ib. 96

pelagianæ hæresis damnatæ epitaphium S. Prosperi. ib.79
pelagiana hæresis damnata in Concilio Ephesino.ib.hæresis serpit sub Catholico nomine. 433.25.
pelagianorum insidias detegit S. Prosper. ib.56
pelagianæ hæresi rursum pullulanti Prosper occurrit. ib.25
pelagianos exagitant Hieronymus in Oriente, & Augustinus in Occidente.411.49. & 50
pelagiani admixti fœminis. 415.26
pelagianorum fautores Romæ plures fuisse dolent Episcopi Africani. 416.12
pelagianos acerrimè infectatus est S. Augustinus. ib.15
pelagianorum inuasionem passum monasterium Bethlehemiticum. ib.52
pelagiani nonnulli Nolæ degebant. 417.13
insiliunt in Constantium Vicarium. 418. 28.exagitati à S. Augustino annis decem. ib.29. insultant Catholicis ob schisma in Ecclesia Romana obortum.419.43.frustra petunt Concilium OEcumenicum. ibidem 47
pelagianos Bonifacius papa exagitat.ib.48
nouo rescripto exagitat Honorius Imp. ib.57. vrget Aurelius Episcopus Carthaginensis vigore edicti Imp.ib. 58. Præfecti Prætorio edictis exagitant.420.4.Constantius Augustus exagitat. ib.2
pelagiana hæresis origo Nestorianæ. ibidem 12
pelagiani ab Attico Episcopo Constantinop.exagitati. 425.20
pelagianorum fautor Nestorius detegitur. 428.24
pelagiani profugi in Britanniam. 429.10 in Britannia conuicti per S.Germanum, & electi. ib.
pelagiani superati miraculo per S. Germanum. ib.15. expulsi ab Occidente migrarunt Constantinopolim, & à Nestorio excepti. 430.6. Nestorius pro illis agit apud Cælestinum Papam.ib Nestorianorum parentes.417.31.& 32.& 130 24. conuenerunt Ephesi cum Ioanne & Nestorio. 431.73
pelagianos exagitat Cælestinus Papa.ib.185. & 186
pelagiani destruuntur traditionibus Apostolicis. ib.186
pelagianos pellendos admonet Cælestinus Papa Maximianum Episcopum Constantinop. 431.19.20.& 21
pelagiani è Britannia iterum fugati per S. Germanum. 435.16.& 17
pelagianis Episcopis damnatis reuerti volentibus ad Ecclesiam spes recuperandæ sedis adempta. 439.45
pelagiani cum ignominia Epheso expulsi. 440.6.
pelagianorum editi libri nomine Sixti Papæ. ib.7.8.& seq.
pelagianismi nomine Sixti Papæ editi. ib.8. 9.& seq.
pemen legatus Theophili Constantinopolim contra Ioannem. 404.61
pentadia clarissima vidua. 398.61
pentadiæ occasione lata lex aduersus Ecclesiasticam immunitatem. ib.90
pentadia allecta inter diaconissas. ib.
pentadiam viduam cum alijs consolatur discessurus Ioannes Chrysost. 404.41
pentadia subiecta quæstionibus propter incendium. ib.53
pentadiæ nobile certamen.ib.68.& 69. cõsolatur eam Ioannes Chrysostomus & celebrat. ib.68
peregrina communio, qua accepti sunt Origenistæ. 400.67. communicatio. 407. 40.
peregrinatio prior Eudociæ Aug. Hierosolymam. 438. 16. posterior peregrinatio. ib.21.
peregrinatio ad natalem diem Apostolorum Romam. 398.13
peregrinorum hospitium in portu Romano. ib.10
peregrinatio ad Memorias martyrum. 397. 14.& 15
periarchon Origenis à Rufino translatum Romæ edituum. ib.20.21.& 22. doli sub eo abscondit. ib. 23. inemendatum editum. ib. 25. purgatum ex parte tantum. ib.26. germana translatio requiritur à S. Hieronymo. 398.9. quando & quo consilio à S. Hieronymo translatum. 399. 31. non alij Origenis libri vetiti. 402.16
perpetuæ & Felicitatis martyrum corpora in basilica Restituta Carthagine. 397.44
persæ superati virtute crucis. 395. 14. credunt Christo. 386.13
persarum Rex fœdus inijt cum Theodosio centum annorum. 408. 4. Rex in protectionem suscipit Theodosium Iuniorem. ib.1.& 2. eius litteræ ad Senatum Romanum. ib.3
persæ ad fidem opera Chrysostomi per Marutham Episcopum adducti. ib. 4
persarum Rex magos impostores punuit. ib. 5
persæ dirè persequuntur Christianos. 420. 15.16.& seq. dirissimè cruciant Christianos. ib. 19. diuina ope victi à Romanis. ib.25.26.& 27
persa blasphemus à Deo punitur. ib.26
persæ victi precibus Simeonis Stylitæ. ib. 28. victi charitate Acacij Episcopi Amidæ. ib. 30. capti à Romanis pasti, & redditi ab Acacio Episcopo. ib.
persecutio sub Attico Episcopo Constantinopolitano contra Ioannis studiosos. 406.21.22.& 23.Christianorum in Perside. 420.15.16.& seq.
persecutionis Persicæ causa. ib.17
persecutio in Ecclesia Africana per Gensericum. 437.12.& seq.
persecutores Episcopi. 406.23.Ioannis Chrysmalè pereunt. 404.118
persecutorum consilium de necando Ioanne Chrysostomo. 406.30
personas superinduentes Christiani reprehenduntur. 139.14
pestis depascitur Vrbem sub Attalo. 410.8
petilianus Cirtensis, an Constantinanensis Episcopus. 398.10. acerrimus defensor Donatistarum & eius scripta quæ S. Augustinus impugnat.ib.31. delectus ad disputandum cum Catholicis in collatione. 411.16.
petri Apostoli basilica Romæ etiam à barbaris honore habita. 410.23.& 24.& 25
basilicæ Confessio ornata Valentiniano Imp. 440. 4. Catenæ duæ donatæ Eudociæ à Iuuenali Episcopo Hierosolymitano. 439. 4. Catena, qua Romæ vinctus est sub Nerone Imp.ib.7.& 8.catenæ anniuersaria memoria Constantinopoli. ibid.2.5.& 6.catenarum altera missa Romam ad Eudoxiam Augustam.ib.7.templo illustrata ab eadem.ib. gladius Constantinopoli in ecclesia reconditus, & miraculis fulget. ib. 6.& Pauli Memoria in Ruffiniana. 403.12.& Pauli natalis dies celeberrimus. 398.13
petrus Ciacconus Toletanus. 404.135
petrus Chrysologus ordinatur Episcopus Ecclesiæ Rauennatis. 431.4. cucullam & cilicium S.Germani accepit. 435.22
petrus Diaconus Ecclesiæ Forocornelienſis venit ad Sixtum Papam. 433.24
petrus Episcopus Sarracenorum.420.36.37. & 38.
petrus lector Alexandrinus auctor nocis Hypatiæ. 415.47
petrus presbyter Alexandrinus cum Theophilo in crimen adductus. 400.57
petrus presbyter Hispanus deceptus à Vincentio Victore hæretico. 429.9.& 10
petrus Episcopus Sarracenorum quando ordinatus. 429.44. enituit in Concilio Ephesino. 431.37
petronij Episcopi Bononiensis legatio pro concilio celebrando. 430.61
petronius Bononiensis Antistes. 430.61
pharetrius Episcopus Cæsareæ Cappad. non recipit Ioannem Chrysost.in exilium abeuntem. 404. 96. malorum omnium auctor. ib.93
philippus Apostolicæ sedis legatus quid præloquutus in Synodo.431.51.& primo loco subscripsit. ib.29
philippi sedis Apostolicæ legati nomine conficta epistola. 431.6
philippus competitor Sisinnij in Episcopatu Constantinop. 426.1. competitor Nestorij in Episcopatu Constantinop. 430.19 competitor rursum in Episcopatu Constantinop.431.173.parum felix in historia Christiana conscribenda. 426.1.& 3
philippus monachus extoris causa Ioannis in Campaniam pervenit.406.21. causa Ioannis Chrysost.extoris diem obijt.ibidem.
philippus presbyter Romanus legatus cum collegis à Zosimo papa Carthaginem.418. 77.
philippus presbyter legatus Apostolicæ sedis cum collegis ad Concilium Ephesinum. 431.24.& 31
philippus presbyter legatus Apostolicæ sedis profectus Constantinopolim ad Imp. ib.147
philosophi Stoici magistri Pelagianorum. 410.64.
philosophi veræ sapientiæ studiosi haud aduersati sunt Christianam religionem.411. 67.
phœnicum templorum idolorum destructio. 401.53.& 55
phœnices Gentiles insurgũt in monachos. ib. 54.
phrygas hæreticos Honorius legibus infectatur. 407.3
phryges hæretici lege Theodosij damnati. 438.21
phrygium à Cælestino papa missum ad Cyrilium Alexand. 430.36
photius Nestorij propugnator acerrimus. 431.97
photinus creditus auctor Nestorianæ hæresis. 413.30
photiniani hæretici lege Theodosij proscripti. ib.21
picti populi victi à Britannis per S.Germanum. 429.58
pictura pacis, siue concordiæ. 400.69 Vide, IMAGO.
pilosiotæ cur dicti Catholici ab Origenistis. 400.56
pimeniola soror S.Hilarij. 426.22
pinianus venit Tagastam ad Alypium, inde Hipponem ad Augustinum. 403.17
pinianus hospitio recipit Palladium Episcopum Helenopolis. 404.77
piniani & vxoris eius Melaniæ vitæ institutum. 409.100
pinianus cum Melanijs & Albina recedit ab Vrbe. 408.44
pinianus cum suis Carthaginem navigat. 409.16.
pinianus timet ne inuitus rapiatur ad sacerdotium. ib.19.præstita illi securitas ab Augustino. ib.
pinianus ab Hipponensibus rapitur, vt presbyter ordinetur. ib.& 18
piniani angustiæ immensæ. ib.20.& 21

pinia-

Pimianus vi coactus se non discessurum Hippone. ibid. 23. dum recedens Hippone venit Tagastam. ibid. 25. pyrea templa dicata idolo Persarum. 410.18

Pyrium tem transferri iubetur Chrysostomus rescripto Imperatore. 407.8

Placidia soror Honorij Imper. Vide, GALLA PLACIDIA.

Placilla, siue Flacilla filia Eudoxiæ Augustæ. 404.120

Plinius refugit scribere historiam. 359.43

Pluuia obtenta Christianorum precibus. 378.101

Pœna auri librarum ducentarum iussæ sunt Diacomissæ communicare cum Arsacio. 404.71. librarum quinque auri in vexantes Ecclesijs, vel Ecclesiæ personas. 399.81 librarum auri quinque cohibiti ab Honorio Donatistæ persecutores & alij. ibi. 82. librarum auri decem decreta ab Imperatore Theodosio in Donatistis. 403 44. decem librarum auri contra Donatistas rogatur instaurari. 404. 125. repetita de decem libris auri contra Donatistas 405.28

Pœnæ decretæ legibus Arcadij aduersus Gentiles. 395.12. decretæ legibus Arcadij aduersus hæreticos. ibid. 8.9. & 10. 396.8. 397.57.398.78.399.81

Pœna capitis aduersus turbantes Catholicos in Africa ab Honorio sancita. 398. 23. exauctorationis Episcoporum non communicantium cum Arsacio. 404.76. exilij aduersus Donatistas. 412.2

Pœnæ recens sanctæ in Donatistas. 405.25. 26. & 27. ab Honorio Imp. statutæ aduersus Pelagianos. 418.21

Pœna irroganda in occisores martyrum. 400.73

Pœnæ aduersus idololatras à Theodosio iterum sanctæ. 439.10

Pœnas inferni temporarias ex Origenis errore dixêre hæretici Origenistæ. 414.16. & 17.

Pœnitentia nemini neganda in extremis posito. 428.17. sacræ virginis lapsæ quando admittenda. 404.131

Polemius diaconus Ecclesiæ Mediolanensis 387.30

Polychronius Episcopus Hierosolymitanus non repertus in rerum natura. 433.38

Polychronius Episcopus Apameæ. 427.17

Pollentia illustrata victoria Stilichonis. 403 50. & seq.

Pollentini belli tempus. ibid. 52

Pontifex Romanus. Vide, ROMANVS PONTIFEX, ROMANA ECCLESIA.

Pontificis Romani fides tenenda inter dissensiones hæreticorum. 415.12

Pontifices summi dicti Episcopi. 397.50

Populus Constantinopolitanus gratiationem patitur à militibus in Ecclesia. 404. 13

Populi certant pro occupādis reliquijs sanctorum. 420.59

Populorum concursus & accursus Ioanni Chrysostomo proficiscenti in exilium. 404.94

Populus Romanus in Christo salutem tempore cladis Vrbis inuenit. 410.25. & 26

Porphyrius Episcopus Gazæ legatum mittit Marcum diaconum ad Arcadium. 398. 96. quomodo electus Gazensis Episcopus ibid. 97. & 98. quæ passus à Gentilibus Gazensibus. 398. 98. 99. grauia patitur à Gazensibus. ibid. 105. miraculo edito plures Gazenses conuertit. ibid. 110. tractat cum Ioanne Episcopo Cæsariensi. 400. 17. venit Constantinopolim ob idoli templum demoliendum. ibid. 16. quid cum S. Procopio anachoreta. ibid. 18. & 19. peruenit Constantinopolim. ibid. 20. inuisit Ioannem Chrysostomum. ibid. agit cum Amantio eunucho, inde cum Eudoxia Augusta de rebus Gazensibus. ibid. 21. & 22. prædicit Eudoxiæ Augustæ parituram puerum. ibid. 24

Porphyrij visio de templi Gazensis demolitione. ibid. 26

Porphyrius offert libellum supplicem infanti Theodosio. ibid. 29. obtinuit quicquid petierat ab Imperatore. ibid. 30. cum socijs recedit Constantinopoli reuersurus Gazam. ibid. 33. accepit pecuniam ab Eudoxia pro ædificanda Gazensi Ecclesia ibid. 32. cum socijs iactatur tempestate maris propter naucleram Arianum. ibidem 35

Porphyrij Acta Maiumæ. ibid. 36

Porphyrius reuersus Gazam. ibi. 37. 38. prohibet aliquid accipi ex deorum templis dirutis. ibi. 40. consultat de Marnio quid agendum. ibid. 41. aggreditur ædificare Ecclesiam in loco Marnæi. ibid. 48. & 49. disputat cum Iulia Manichæa 403. 34. Episcopus Gazensis interfuit Concilio Diospolitano. 415.19

Porphyrio Antiocheno Episcopo communicandum iubet Arcadius Imperator. 404 59. & 60

Porphyrius vi inuadit thronum Antiochenum. ibid. 59. eius scelera. ibid.

Porphyrij inuasoris ordinatio quomodo se habuit. ibid.

Porphyrius fugit ad ducem exercitus. ibid. 60. egreditur Antiochiam fultus præsidio militari. ibid.

Porphyrij communionem vitat Antiochenus. 407.7

Porphyrius sceleratissimus pseudoepiscopus Antiochenus moritur. 408.31. iniustè laudatur à Theodoreto. ibid. 32

Possessiones in Asia relictæ à Probata Ecclesiæ Romanæ. 432.16

Possidius Episcopus missus legatus ab Ecclesia Africana ad Honorium Imperatorem aduersus Gentiles. 399.76. Episcopus Calamensis quid passus à Crispino Episcopo Donatista. 405.43. intercedit pro Crispino condemnato à Præside. ibid. 44. disputat cum Crispino. ibid. 46

Possidij ingens modestia. ibid.

Possidius Episcopus legatus ex Concilio Carthaginensi ad Honorium Imperatorem. 410. 47. accepit ab Orosio reliquias sancti Stephani protomartyris. 416.17

Possidij de libris sancti Augustini indiculum. 430.88. industria in seruandis sancti Augustini libris & numerandis ibid.

Possidonius diaconus tabellarius S. Cyrilli ad Cælestinum Papam. ib. 2

Posthumiani peregrinatio à Seuero conscripta. 397.39

Posthumianus venit in Palæstinam ad sanctum Hieronymum. ibid. 42

Praylius successor Ioannis in sede Hierosolymitana. 417.1

Praylius scribit ad Innocētium Papam pro Pelagio, quod fuerit absolutus in Concilio Palæstino. ibid.

Praylius Episcopus Hierosolymitanus moritur. 429.43

Prædicari solitum verbum Dei intra cancellos. 407.17

Prædicare cœpit verbum Dei in medio Ecclesiæ Ioannis Chrysostomi. ibid.

Præfecti prouinciarum quam coluerint Episcopos. 422.13

Præfidibus prouinciarum imperant Episcopi. 422.4

Presbyteri stant curui, cum legitur Euangelium. 402. 43. sedent, diaconi stant. ibid. 44. Galli sedentes cōtra S. Augustinum turbant Ecclesiam. 431.154

Primatus prouinciæ Numidiæ cōtrouersia 402. 66. nomen supremæ potestatis 397.511

Primianus Episcopus Carthaginēsis Donatistarum electus ad disputandum cū Catholicis. 411.16

Principia Sanctæ Marcellæ filia diuina prouidentia tempore Vrbis excidij liberatur 410.32

Princeps Episcoporum ne quis dicatur Episcopus, vetitum in Africa. 397. 48. 49. sacerdotum prohibetur dici Episcopus. ib. 48. periculosè immiscent se rebus sæcularibus. 430.73. frustrà leges sanciunt, nisi malorū fontes obstruant. 439.18

Principum Christianorum gloria & ornatus crux. 395.4

Priscilliana hæresis adhuc infestat Hispanias. 405.59. & 62

Priscillianistas hæreticos Honorius infectatur. 407.2. & 3

Priscillianistæ nouis legibus Honorij exagitati. ibid. lege Theodosij exagitati. 410.67 aliquid habent in hæresi Pelagiani. 411.44 hæretici corruptores Gallorum. 421.34

Priscillianistas impugnat sanctus Augustinus. 414.22

Priscus Episcopus Cæsareæ Mauritaniæ prius quam administratione. 419.77

Priscillianistæ hæretici, à Priscilla sic dicti, damnati lege Theodosij. 428.25

Priuilegia Catholicorum clericorum. 401.15 Ecclesiæ ablata à Ioanne tyranno. 423. 3. ablata Ecclesiæ à tyranno restituit Valentinianus. 425. 7. Ecclesiæ confirmata ab Honorio Imperatore. 395. 30. 397. 56. & 199 82. Ecclesiæ ab Honorio Imperatore stabilita. 407. 41. Rauennati Ecclesiæ à Romana sunt concessa sede. 432. 94. concessa Rauennati Ecclesiæ à Valentiniano Imperatore impostura arguuntur. ibid. 92. & 93

Proba hospes Romæ Ioannis Chrysostomi studiosorum. 406.27. accepit à Ioanne epistolam. ibid. 28

Proba Faltonia in crimen adducta proditionis Vrbis. 410.18. defenditur à calumnia. ibid.

Proba cum suis ex Vrbis excidio fugit in Africam. ibid. 37. 38. & 39

Probæ filij confures ordinarij. ibid. 38

Proba quæ passa in Africa sub Heracliano. ibid. 39

Proba auia Demetriadis fauet votis virginis. 413. & 59. munus ad S. Augustinum misit de consecratione neptis. ibid. 15

Proba reliquit Ecclesiæ Romanæ possessiones in Asia. 432. 16

Probinus filius Probæ Consul ordinarius. 410. 38

Probus filius Probæ Consul ordinarius. ibidem

Probus martyr in Africa sub Genserico. 437. 1

Procli primordia. 434. 3

Procli quid ostensum de S. Ioanne Chrysostomo. 407. 12

Proclus competitor Sisinnij & Philippi in Episcopatu Constantinopolitano. 426. 1. ordinatus Episcopus Cyzicenus non recipitur. ibid. 4

Proclus Episcopus Constantinopolitanus eligitur. 434. 1

Proclus competitor Nestorij in Episcopatu Constantinopolitano. 428. 19

Procli epistola ad Armenos haud suscepta ab illis ob silentium Theodori nominis. 435. 9. silentium de nomine Theodori vnde prouenerit. ibidem 14. oratio panegyrica in laudem sancti Ioannis Chrysostomi. 438. 2.

Proclus petit corpus Ioannis Chrysostomi à Theodosio. ibidem. 3. 4. 5. & 6. accepit ab Armenis legationem, & scripta Theodori Mopsuesteni. 435. 5. scripsit epistolam ad Armenos: eandem misit ad Ioannem

Episcopum Antiochenum. ibid. 6
Procli consilium in scribendo ad Armenos, & Argumentum. ibid. 7
Proclus nunquam probauit scripta Theodori. ibid. 11
Procula clarissima vidua. 398. 61
Procula diaconissa Ecclesiæ Constantinopolitanæ. 404. 41
Proculianus Episcopus Donatistarum Hippone. 398. 42
Proculus Massilienſis Episcopus Lazarum calumniæ damnat. 417. 26
Processio Archimandritarum & monachorum ad Theodosium Imp. pro Concilio Ephesino. 431. 114. & 115
Processiones Arianorum cum argēteis crucibus. 400. 86. & 87. vetiti id facere ab Arcadio Imperatore. ibid.
Processio exhibita à Gothis in reportatione vasorum sacrorum ad basilicam S. Petri. 410. 25
Processiones præuio signo Crucis. 398. 100
Processionis Gazensis Ecclesiæ ordo. 401. 80
Processio cum psalmodia. 418. 53
Processiones cum Cruce præcedente. 401. 36
Processi & Martiniani reliquiæ Romæ vindices periurij. 412. 31
Procopius sanctissimus monachus apud Rhodum insulam. 401. 18
Procopius in somnis apparet Episcopis. ibidem 34
Procopij fragmentum de Vrbis excidio refellitur. 410. 16. & 17
Procopius prædicit Porphyrio ventura. 401. 18. & agenda præmonuit. ibid. 20
Proculianus Episcopus Donatistarum Hippone. 403. 48. restitit Augustino admoneti. ibid. 49
Proculianus Massilienſis Episcopus ob illicitè præsumptas ordinationes à Zosimo Papa damnatus. 417. 51
Proculi Massilienſis temeritas. 418. 40
Profanatio Ecclesiæ malum portendens. 431. 2
Professio prima & secunda lapsorum in Concilio Toletano priore. 405. 47
Prodigium de aquila super Marcianum. 431. 139. de igne super Constantinopolim imminente. 396. 4. super Constantinopolim visum. 406, 49. de puero Christiano Gazensi. 401. 41
Proiectus Episcopus Ecclesiam S. Stephani erexit. 416. 18. legatus ab Apostolica sede ad Concilium Ephesinum. 431. 14. & 21
Promoti Consulibus neptis nubit Arcadio. 395. 3
Prophetiæ Ioannis Chrysostomi & Epiphanij inuicem iactatæ cuius fidei habeantur 402. 22. 23. & 24
Prosper Demetriadem epistola ad eam data celebrauit. 413. 16. exagitat. S. Augustini aduersarios. 426. 24. detegit infidias Pelagianorum. 433. 36. excitat Xystum Papam in Cassianum. ibid. 27. occurrit hæresi Pelagianæ rursum pullulanti. ibid. 25. & Hilarius pro S. Augustino insurgunt. 426. 19. & Hilarius pugnant pro S. Augustino. 430. 89. & Romam postea contulerunt. ibid. Romam venit ad Cœlestinum acturus contra impugnatores S. Augustini. 431. 185. defendit Augustini scripta. ib. 187
Prouidentia Dei in gubernanda Romana Ecclesia. 397. 22. & 23
Prouinciæ Orientis ab Hunnis excisæ. 395. 25
Psalmodia diuersarum linguarum funere S. Paulæ. 404. 133
Psalterium ante Missam canendum. 432. 35
Psalterium ante Missam integrum dici solitum in Ecclesia Romana. 410. 38
Pseudo Moyses decipit Iudæos Cretenses. ibid. 86
Ptolomense Concilium in Libya sub Synesio. 411. 53
Pueri Gazensis Christiani vaticinia de Marnæi conflagratione. 401. 41. 42. habetur de fatidico puero quæstio. ibid. 43
Pugnandum aduersus hæreticos decretis Romanæ Ecclesiæ. 406. 47
Pugnatores Catholici ab hæreticis qualiter discernantur. 429. 42
Purgatio iudicialis per iusiurandum ad reliquias sanctorum fieri solita. 412. 29
Pulcheria Augusta creatur. 415. 52. eius ætas ibid. 51. vouit Deo virginitatem. ibid. gubernat Imperium, & sorores in virginitate aluit. ibid. qualiter Theodosium instituit. ibid. 52
Pulcheria Augusta laborat pro Orthodoxis 431. 159. & 160. Theodosiocausa bonorum omnium. ibid. 161
Pulcheriæ laudes ob defensam fidem Catholicam contra Nestorianos. ibid. 160
Pulcheria Augusta nefandâ calumniâ ob defensam fidem Catholicam à Nestorianis falsò impetita. 431. 162. erexit templũ Dei genitrici in Blachernis. ibid. 180. mittit munera Hierosolymam. 439. 1
Pulcheria filia Arcadij & Eudoxiæ. 404. 110
Pulpitum in vsu ad concionem. 429. 17
Pulueremex sepulchro S. Albani collegit S. Germanus, & reliquiarum loco habuit. 429. 16

Q.

Quadragesimalis ieiunij tempore agitur causa Ioannis Chrysostomi. 404. 14
Quadraginta martyrum reliquiæ inuentæ. 438. 14
Quartus Præfectus Prætorio quid contra Pelagianos. 420. 2
Quartadecimani quomodo effecti Nestoriani. 435. 8
Quaternitatem inducebat Theodorus Mopsuestenus. 435. 8
Quercus villa Ruffini dicta, vbi Theophilus Synodum collegit contra Ioannem Chrysostomum. 403. 11. & 16
Quintianus Episcopus accepit reliquias S. Stephani ab Augustino. 416. 29
Quoduultdeus diaconus Ecclesiæ Carthaginensis ad quem S. Augustinus de Hæresibus scripsit. 426. 16. & 17
Quoduultdeus Episc. Centurienſis. 402. 58 eius causa cognita in Concilio Mileuitano. ibid.
Quoduultdeus Episcopus Carthaginensis expulsus à Genserico. 439. 30

R.

Rabula Edessæ Episcopus exclamat cõtra libros Theodori Mopsuesteni. a. 435. n. 4. accusatur ab Andrea Episcopo Nestoriano. ibid.
Rauennæ Concilium in causa schismatis. 419. 13. 14. & 20
Rauennati Ecclesiæ concessa priuilegia imposturæ arguuntur. 425. 95. & 96. ab Apostolica sede ea est confecuta. ibid. 94
Rauennates petunt à Sixto Papa Episcopum. 433. 14
Regnandi studio violare religionem quam impium. 400. 45
Rex Alemannorum à S. Germano repressus 435. 18
Regina Ismaëlitarum precibus Simeonis Stylitæ obtinet filium. 420. 28
Reges periculosè immiscent se rebus sacris. 430. 73. & 74
Regum ornatus Crux. 395. 4
Regni defensio & munimentum est benè custodita immunitas Ecclesiastica. 425. 4
Regnorum defensio est religio benè custodita. 425. 37
Regiense Concilium in Gallia. 439. 44
Regium Galliarum in Gallia Narbonensi. ibid.
Reginus Episcopus in Cypro quid in Ioannẽ Antiochenum obijcit in Synodo. 438. 141
Regulæ monachorum S. Pachomij translatæ in Latinum à S. Hieronymo. 404. 133
Relatio Synodi de damnatione Ioan. Chrysostomi ad Arcadium. 403. 24. Symmachi Præfecti Vrbis ad Honorium Imperatorem de schismate Romanæ Ecclesiæ. 18. 80. secunda Symmachi ad Imperatorem. 419. 5. tertia Symmachi ad Honorium Imperatorem. ibid. 12. quarta Symmachi ad Constantium de temeritate Eulalij ib. 26. & 27. quinta Symmachi ad Constantium. ibid. 29. sexta Symmachi de reiuratione Bonifacij. ibid. 31
Religio Christiana propagata in Sarracenos 420. 31. & 38
Religionis Christianæ velamine excusata Circensia. 431. 87
Religio benè custodita, defensio regni est. 411. 37. exactè custodita tuetur Imperium. 425. 15. & 16. regit Imperium. 425. 33
Religionem violare regnandi studio quam impium. 400. 45
Reliquiæ S. Agnetis Constantinopoli honorè habitæ. 459. 1. martyrum Alexandri & sociorum translatæ Mediolanum 420. 11. eorundem martyrum acceptæ à S. Gaudentio Episcopo Brixiano. ibid. 13
Reliquiarum S. Ioannis Chrysostomi translatio Constantinopolim. 438. 1. 2. 3. & aliquot fol. seq.
Reliquiæ S. Germani Episcopi Antisiod. magno pretio habitę. 435. 22. earundem translatio. ibid. S. Ioannis Baptistæ. 414. 17. & 18 Quadraginta martyrum inuentæ. 438. 14. Samuelis Constantinopolim translatæ. 406. 55. S. Stephani delatæ in insula Minoricam, quarum virtute Iudæi conuersi sunt. 418. 45. 46. & aliquot pag. seq.
Reliquiarum S. Stephani translatio Constantinopolim. 459. 1
Reliquias S. Stephani diuisit Augustinus in alias Ecclesias. 416. 29
Reliquiarum S. Stephani cultus in Africa tempore Augustini. ibid. 18. S. Stephani inuentio & translatio. 415. 1. 2. 3. & aliquot pag. seq.
Reliquiæ S. Stephani delatæ in Hispaniam. ibid. 4
Reliquijs S. Stephani mortui sex reuocati ad vitam. 416. 45
Reliquiæ sanctorum martyrum pellunt infestationes dæmonum. 414. 20
Reliquias martyrum horrescunt dæmones, quas subsannat Vigilantius. 406. 50
Reliquiarum sanctarum cultum Catholica semper Ecclesia prædicauit. ibid. 45
Reliquijs martyrum expugnantur Gentiles deorum cultores. 415. 37. & 38

Reliquiarum contemptores perstringuntur 416.27
Reliquiæ sanctorum martyrum quam auidè quæsitæ.410.59.Prophetarum Michææ & Abacuc quando inuentæ.406.56. sanctorum vindices veritatis. 412.30
Reliquias sancti Episcopi veneratur Theodosius. 435.55
Reliquiarum cultus in S. Germano eluxit. 39.35.& 36
Reliquiæ sanctorum martyrum in Phœniciam deferendæ aduersus idololatriam. 401.54. sanctorum proficuæ contra dæmones. 424.17
Reliquiarum sanctorum cultum Vigilantius impugnat. 406.44
Rescriptum Iuliani pro Donatistis cur iussù publicari. 400.21.& 22
Restituta basilica Carthagine. 397.44
Restitutus presbyter Hipponensis dira passus à Donatistis. 398.25
Restitutæ Secretarium locus Concilij Carthag. 401.9
Restitutam nomine maiorem Ecclesiâ Carthaginensem VVandali occupant. 439.31
Restitutus Episc. Carthag. 397.44. cum Innocentio à Donatistis occisus. 412.4 presbyter ex Donatista Catholicus factus quanta passus à Donatistis. 410.54
Restituti legatio & Florentij Episcoporum ex Concilio Carth. 408.18
Retractat sua scripta in multis S. Augustinus. 426.14.15. & 16. Augustinus errores, quos in suis libris immiserat. 419.25.& 13
Revelatio reliquiarum S. Stephani & sociorum. 415.9
Rhadagaisus Rex Gothorum à S. Ambrosio superatus. 397.33. ope S. Ambrosij vincitur. 406.7. cur non valuit Vrbem expugnare. ibid.8
Rhadagaisi exercitus numerus. ibid.9
Rhadagaisum experebant Gentiles, vt restitueret idololatriam. ibid.8
Rhædagaisus in Fesulanis montibus vincitur. ibid. diminitus potius quàm humanitus expugnatus. ibid.9.10. & 11. fugiens in hostes incidit & capitur. ibid.9. Gentilis Rex Scytha cum ingenti exercitu Gothorum defendit Italiam. ibid.5.& 6
Rhemensis ciuitas à barbaris capta. 407.42
Rhoilas dux barbarorum cum suis fulmine ictus. 425.14
Riparius & Desiderius auctores Hieronymo; vt scriberet aduersus Vigilantium 406.39
Ritus sacri consecrationis virginum. 413.13
Rogatus Maurus quæ passus à Donatistis. 398.42
Roma ex cultu Gentilium dicta Babylon. 397.9
Romæ destruuntur quæ supersunt reliquiæ idololatriæ. 399.77
Roma in partes scissa propter Origenistas. 400.31. graue dispendium passa in obitu Anastasij. 402.43
Romæ graue dissidium inter diaconos atq; presbyteros. ibid.44.& 45. muri instaurati ob timorem Alcati. 403.50
Romam cupit Alaricus auidissimè. ibid.53
Romana vrbs cur non à Deo data expugnãda Rhadagaiso, sed Alarico. 406.8
Roma obsessa ab Alarico. 409.1. iterum obsessa ab Alarico, liberatur solutione auri. ibid.2
Romæ excidium quo consilio non per Gentiles sed per Christianos, non tamen Catholicos, Deus perfici statuerit. ibid.4.& 5
Roma rursum obsidetur ab Alarico. ibid.21
Romæ excidium à S. Hieronymo non sine inuidia prænunciatum. ibid.14.& 15. periculum longè per Orbem timetur. ibid.14
Roma rursum obsidetur ab Alarico. 410.2. pesle vrgetur. ibid.8. fame dira vexatur ibid.7. sub Attalo pericliatur inopia obnegatum Africanum frumentum. ibid. proditione capta. ibid.16. quo mense vel die capta à Gothis. ibid.10. capta, Honorius pro fide catholica rescripsit aduersus Donatistas. ibid. 49.
Romæ inuasores semper male periêre. 415.61.
Romana cathedra principem locum tenet. 404.21
Romæ Ecclesiæ primatus cognitus & acclamatus in concilio Ephesino. 431.78
Romana Ecclesia damnat emergentes hæreses. 412.26
Romanæ Ecclesiæ periclitanti occurrit Deus. 397.22.23.& 24.
Romana Ecclesia mater omnium Orthodoxorum recipit profugos omnes ad eam venientes Episcop. 404.77. in magno constituta periculo fraude Origenistarum. 397.17
Romanæ Ecclesiæ auctoritas in probandis & rescindendis sententijs à concilijs latis 404.75.
Romana Ecclesia commendatur Imperat. 419.39.& 40. super omnes Ecclesias principatum tenet. 412.13
Romanæ Ecclesiæ fides tuta & certa. 433.19. communicatio facit aliquem esse Catholicum. 402.35
Romana Ecclesia schismate discessa ab Eulalio. 418.78.79.& 80. contulit priuilegia Ecclesiæ Rauennati. 432.94. hæreses profligat, non recipit. 430.9
Romanæ Ecclesiæ possessiones in Asia. 432.26
Romanæ Ecclesiæ summa auctoritas. 419.50
Romana Ecclesia reijcit hæreticos pœnitẽtes, de quibus est simulationis suspicio. 439.45.& 46
Romanæ Ecclesiæ diaconi nuerecundi præponi volebant presbyteris. 402.44.& 45
Romanam Ecclesiam tentant Origenistæ. 397.3.& 4
Romanæ Ecclesiæ status sub Anastasio Papa. 399.2.& 3. summa auctoritas. 418.5. diaconorum munera. 402.46
Romanam Ecclesiam consulere semper consueuerunt sanctissimi viri. 404.130
Romanæ Ecclesiæ communicat nemo quemlibet probari Catholicum. 406.47. nihil imminutum ex Concilio Carthaginensi. 397.49
Romana fides, siue religio, dicta Catholica per excellentiam. 432.48
Romano Pontifici deferunt Episcopi causas maioris momenti. 436.10
Romanus Pontifex supra Concilium Oecumenicum. 431.103. irritat Acta Synodi. ibid.
Romanum Pontificem consulere consueuerunt sanctissimi viri. 404.130
Romano Pontifici plurimum detulit Synodus Carthaginensis. 405.55
Romani Pontificis auctoritas in iudicando iudicata ab alijs Concilijs. 404.75
Romanus Pontifex conditiones apponit, sub quibus excommunicatus absolui debeat. 408.41
Romani Pontificis communicatione quis Catholicus probatur. 406.47.407.4
Romanus Pontifex absq; controuersia primum locum in Ecclesia tenet. 404.21. Episcopus iudicat omnes Orbis Episcopos ibid.
Romani Pontificis esse tantùm hæreses recens obortas damnare. 430.11. est super omnes totius orbis Ecclesias inuigilare. 432.12
Romanorum Pontificum sententiarum executores conflarunt inuidiam in ipsos Romanos Pontifices. 419.80.& 81
Romanus Pontifex cognoscit & confirmat canonem librorum Canonicorum. ibid. 95. agit vt iudex totius Ecclesiæ. 430.25. caput totius Ecclesiæ cognitus in Concilio Ephesino. 431.81.& 82. Iudicem supra se non habet. 433.34
Romani Pontificis reuerentia etiam apud aduersarios. 412.60. epistolæ decretales magna obseruantia habitæ. 418.31
Romanorum Pontificum legitima successio cognita & probata in Concilio Ephesino. 431.82
Romani Pontificis fides tenenda inter altercationes hæreticorum. 413.15
Romanum Conc. in causa Chrysostomi. 405.13. Conc. contra Nestorium. 430.12. Conc. à Sixto Papa habitum in die natalis sui. 433.15. Conc. in causa Sixti Papæ. ibid.31
Romanus exercitus à barbaris vincitur ob crimen idololatriæ. 439.19
Romanum Imperium teste à S. Hieronymo prophetico spiritu assimilatum. 409.15. cur dedi barbaris meruerit deuastandum 412.32
Romanæ fœminæ à Gothis captæ constantia. 410.34
Romani vincuntur à barbaris, dum Episcopi Orthodoxi Ephesi affliguntur. 431.137.& 138. clerici qui rebellarunt contra Zosimum Papam. 418.19. fideles excidium Vrbis fuga anteuerterunt. 409.30
Romanorum alij Hieronymo, alij Paulino student. 404.31. fides eadem Catholica. 404.9
Romani Gentiles creant Attalum Imperatorem. 410.3.& 4. Gentiles cõspirant cum Alarico. ibid. 2.& 5. legationem mittunt ad componendam pacem inter Alaricum & Honorium. 409.10. magna auri vi pacẽ redimunt ab Alarico. 408.10. auro iterum obsidionem Vrbis ab Alarico soluunt. 409.2
Romanorum Christianorum in clade Vrbis triumphus. 410.26.& 28
Romani modestè habiti à Gothis in Vrbis excidio. ibid.41.& 42
Romanorum plurimi capta Vrbe, fugiunt Hierosolymam. ibid.35
Romanus populus insurgit contra Symmachum Præfectum pro Bonifacio legitimè electo. 419.2
Romani profugi in Africam. 410.37. profugi ad vicinas insulas. ibid.36
Romanum nomen vilescit. 409.13
Romanianus de Augustino optimè meritus 395.48
Rothomagensis Ecclesia per S. Victricium illustrata. 396.15
Ruben Iudæus ad fidem Christi conuersus. 418.55
Rufina Paulæ filia quarto loco nata. 419.101
Rufiniana villa apud Chalcedonem. 431.156
Rufinus Aquileiensis qua occasione historiam scripsit. 395.41
Rufini studium in scribenda historia, & quid præstiterit. ibid.&42
Rufinus infert in Vrbem hæreses Origenis. 397.1.& 2. indiuiduus Comes Melaniæ. ib.
Rufini peregrinationis periodus. ibid.
Rufinus quando Romam redijt. ibid.2
Rufini cum Hieronymo concordia inita ante reditum in Vrbem. ibid.3
Rufinus à Paulino laudatus. ibid.8
Rufini res gestæ in Vrbe post reditum. ib.19
Rufinus promulgat Romæ Apologiam pro Origene. ibid.21.& 22. Romæ edidit Periarchon Origenis à se translatum. ibid. quid moliretur sub inuoluero Origenis Periarchon. ibid. 22.& 398.3. versùs vtitur nomine Hieronymi in editione Periarchon. 397.22
Rufini præfatio in Periarchon. ibid.26
Rufinus mendax, dum pollicetur se edidurum Periarchon Origenis emendatum. ibid.25

ibid. 25. purgauit illud ex parte tantùm. ibid. 26. propugnator Origenis & Didymi. ibid. 26. & 27. accipit litteras communicatorias à Cyrillo. ibid. 27. redit in patriam. ibid.
Ruffini calumnia in Hieronymum de scriptis S. Ambrosij. 397.40
Ruffinus aduersatur S. Marcellæ. 398.5
Ruffini falsi prætextus de sublatis sibi chartis inemendatis. ibid. 5. & 7
Ruffinus in Eusebium obloquitur. ibid. 5. alios falsò accusat, vt se excuset. ibid. 8. indignè tulit translationem Periarchon factam à S. Hieronymo. 399. 32. 33. & 34. mentitur communicare cum Theophilo. 400 23. nolens profitetur se Origenistam. ibid. 24. & 25. tres libros scribit in S. Hieronymum, sed tantùm amicis ostendit. ibid. 25
Ruffini cum S. Hieronymo comparatio quæ inferior inueniatur. ibid. 27
Ruffinus more hæreticorum obdurescit. ib. 28. biennio Aquileiæ moratus. ib. 31. Romæ annum vnum. ibid.
Ruffino fauebant coniuncti Melaniæ. ibid.
Ruffinus vocatur Romam à Pontifice ad dicendam causam. 401.1
Ruffinum vana iactantem arguit S. Hieronymus. ibid. 2
Ruffinus subterfugit iudicium Anastasij Papæ. ibid 3. scribit Apologiam ad Anastasium cum fidei professione. ibid. subterfugiens iudicium ab Anastasio Papa damnatur. ibid. 4. & 402. 26. scribit de eo Anastasius ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum. 402.26
Ruffini communicatio reiecta ab Anastasio Papa. ibid. 29
Ruffinus calumniatur scriptam à S. Hieronymo epistolam Anastasij Papæ. ibid. 30. eiusdem leues & friuolæ tergiuersationes ibid.
Ruffini tres libri inuectiuarum contra S. Hieronymum. ibid. 33
Ruffinus acceptis Apologijs à S. Hieronymo, furit in eum. ibid. 36. comminatur mortem S. Hieronymo. ibid. sub quibus nominibus derisus sit à S. Hieronymo ibid. 39. à S. Hieronymo cognominatus est Grunnius, Alecto, Lucius, Lauinius Asinius, Pollio, Calphurnius, Lanarius. ibid. in deteriora lapsus vbique damnatus. ibidem 41. adhæsit Pelagianis. ibidem. numerauit libros Canonicos. 405. 63
Ruffini obitus in Sicilia. 410. 60. Scorpij nomine à S. Hieronymo notatus. ibid.
Ruffinus præcursor Pelagij. ibid. 62. vulgauit nomine Sixti Papæ & martyris scripta Sixti, siue Sexti Pythagorici. ibid. 64. post mortem detectus auctor Pelagianæ hæresis. 412. 23. 24. & 45. alius missus à S. Hieronymo Mediolanum. 399. 35
Præfectus æmulus Stilichonis. 396. 2. Gothos vocat. ibid. cur moyeretur in cladem Imperij. ibid. & 3. laborat vt det vxorem Arcadio. ibid.
Ruffino præualet Eutropius eunuchus. ib. 3
Ruffinus quærit perdere Romanum Imperium. ibid. 13
Ruffini patria, genus, & mores. ibid. 5. res quomodo auctæ. ibid. & 6
Ruffinus discipulus Priscilliani. ibid. 5. magiæ studiosus. ibid.
Ruffini magistratus. ibid.
Ruffinus auarus & crudelis. ibid. 9. eius auaritia post mortem publicè decantata. ibi. 12. mendicat obolos. ibid. machinatur necem Arcadio. ibid. 6. & 7. pandit ostia barbaris omnibus in cladem Imperij. ib. 11. immittit Hunnos in Armeniam. ibid. proditor & incensor Romani Imperij. ib. 15. obstat ne Gothi à Stilichone vincerentur. ibid. 19
Ruffini imagine cusi nummi. ibid. 20
Ruffinus proditor proditione Gainæ necatur. ibid. 21. cum expectat purpuram, crudeliter necatur. ibid. circumuentus ab exercitu. ibid. discerptus ab eo. ibid.
Ruffini dextera erecta ad ludum. ibid. 22. caput super pilum intra vrbem allatum. ib. cædis tempus. ibid. 24
Ruffinus iustas dat pœnas ob occisos eius suasu Thessalonicenses. ibid. 23. Iusus fortunæ. ibid. 23. & 24
Ruffini vxor & filia in exilium missæ. ibid. 25. facultates Eutropius sibi vendicat. ib. soror virgo sanctissima. ibid. 27
Ruffinus presbyter Ioannis Chrysostomi egit aduersus idololatriâ Phœnicum. 401 53. & 54. nititur reliquijs martyrum. ibid.
Ruffiniana villa prope Chalcedonem. 430. 10. & 11. illic Ecclesia SS. Apostolorum Petri & Pauli, & monasterium monachorum. ibid.
Rufus Episcopus Thessalonicensis accipit litteras à Cælestino contra Nestorium. 412.47
Rutilius Numatianus Gentilis derisor monachorum quàm erret. 398. 49. deridetur ipse derisor. ibid. 55

S.

SAbbati iciunij Innocentius causam reddidit. a. 417. n. 6
Sabbatius schismaticus à Sabbatianis vt sanctus cultus. 425.19
Sabbatiani ex Nouatianis exorti. 408.30
Sabbatiani hæretici à Theodosio lege vexati. 423.4
Sabiniana diaconissa conuenit S. Ioannem Chrysostomum Cucusi. 404.107
Sabinus gener Herachani & socius in tyrannide. 413.2. fugit Constantinopolim. ib. & 3
Sacræ ædes fœminarum consortia declinates ab ijsdem honorem cõsequuti. 415.29
Sacerdotibus sanctius puriusq; viuendum monachis, qui in montibus ab hominibus secreti degunt. 415.28
Sacerdotum princeps prohibetur dici Episcopus. 397.48
Sacerdotalis defunctionis eminentia. 410. 75. & 76
Sacramenti vox generica. 397.47
Sacrificium incruentum cum peragitur, Angeli visi assistere. 407.16
Sacrificia Paganorum rursus vetita. 395.12. & 398.20
Sacrilegia in Ecclesia perpetrata ab aduersarijs Ioannis. 404.18. & 19
Sal datur catechumenis. 397.47
Salonius Episcopus Viennensis. 428.11
Saltationes & balationes ab Ecclesia Africana S. Augustinus auferre conatus. 418. 36. & 37
Saluatio damnatorum ex Origene & eius sectatoribus. 414.17
Saluator populi Romani Christus probatus est. 410.28
Saluina filia Gildonis tyranni. 398.37
Saluiani hortatur S. Hieronymus ad viduitatem seruandam. ibid. 58
Saluianus Massiliensis deplorat Gallias obrutas peccatis. 406. 54. luget Africanorum scelera. 428. 1. 2. & seq. laudatissimus Episcopus. ibid. 11
Saluina nupta Nebridio. 398. 37. eius laudes. ibid. 58. studiosa Ioannis Chrysostomi. ib. 61. vidua relicta Nebridij Constantinopoli assistit Ioanni Chrysostomo. 404. 41
Salustius extorris causa Ioannis in Creta degit. 406. 21
Samuelis Prophetæ ossa translata Constantinopolim. ibid. 55
Sanctos viros cur à barbaris Deus cædi permittat. 410. 59
Sanctorum cultum semper Ecclesia prædicaunt. 406. 41
Sanctis viris erigi solitæ Ecclesiæ, & dies festi institui. 403. 12
Sanctos quoq; falsis subreptionibus interdum decipi posse. 402. 2
Sanctorum reliquiæ proficuæ contra dæmones. 424. 17. reliquiarum contemptores perstringuntur. 416. 17. reliquiæ quam auidè quæsitæ. Vide, RELIQVIAE.
Sardicense Concilium improbat canonem Concilij Antiochen. ab Arianis editum. 404. 12
Sardicensis Concilij canon pro Nicæno citatus. 419. 69. & 87. cum seq. num Catholicum fuerit, controuertia oborta in Africa. 411. 11. & 12
Sarmatæ cum alijs barbaris Galliæ depascuntur. 407. 42. vocati à Rufino in cladem Imperij. 397. 13
Sarraceni grassantur in Palæstinam. 422. 13
Sarracenorum Episcopus ordinatus Asperius. 420. 37. & 420. 38
Sarraceni conuersi ad fidem tempore belli Persici. 420. 31. 32. & 39. baptizantur à sancto Euthymio. ibid. 38. diuinitus superati. ibid. 28
Saul us Hunnorum dux cœpit Rhadagaisum. 406. 5. dux armatur in Stilichonem. 408. 10. occidit eius fautrices, & quæritur ipsum. ibid. 11. tyrannus aduersus Honorium. 411. 36. extinctus. ibid. 43. dux Hunnorum recedit à Gothis, & inhæsit Honorio. 411. 37
cædit Gothos. ibid.
Saturninus cum Aureliano dantur Gainæ tyranno. 400. 40. eius constantia admiranda. ibid. liberati à Ioanne Chrysostomo. ibid. 41
Sauli Pagano commissa summa belli apud Pollentiam. 404. 12
Saxones cum alijs barbaris Galliæ depascuntur. 407. 41
Schisma Antiochenæ Ecclesiæ sublatum. 408. 32. & 33. Ephesi conflatur per Ioannem Episcopum Antiochenum. 431. 71. & 72. Schismaticorum accusationes aduersus Catholicos. ibid. 73. & 74. in Ecclesia Romana per Eulalium contra Bonifacium conflatum. 421. 11
Shismatis vniuersalis instans periculum ob causam S. Ioannis Chrysostomi. 410. 2. & 3
Schismatici Donatistæ. Vide, DONATISTAE.
Schismaticorum libellus contra Cyrillum & Memnonem. 431. 76
Schismatici Ephesi clanculò omnia agunt. ibid. 77
Schismatici stabiliuit hæresim Pelagianam. ibid. 78. dedere litteras contra Cyrillum in Ægyptum. ibid. 84. & 85. quæ postea à S. Synodum scripserint. ibid. 91. excommunicati à Synodo Ephesina. ibidem 92. scribunt mendacia & calumnias ad Imperatorem contra Orthodoxos. ibid. 109. & 110. nituntur auxilio Acacij Beroeensis ibid. 226. dolosè profesi fidem Catholicam. ibid. 131. ijdem Nestoriani. ibid. 160. angustiantur, cùm vident Theodosium erga Orthodoxos propensiorem. ibid. 157
turpiter mentiti Episcopum Mediolanensem secum conuenire. ibi. 170. contra Cyrillum spargere calumniam, damnata ab ipso sua capitula. 431. 63
Scotis conuersis ad fidem datur Episcopus à Cælestino Romano Pontifice. 429. 2. 1. & 3.
Scoti Palladium Episcopum vt suum Apostolum venerati. 428. 2
Scotorum in fide Catholica excolenda sedulitas. ibid. 5
Scotorum Ecclesia hoc nostro seculo confessione ac martyrio Reginæ suæ præ ceteris gentibus nobilitata. ibid. 1

Scythæ Ariani ad fidem Catholicam per Ioannem Chryſoſtomum conuerſi. 400.91. & 91. credunt Chriſto. 396.14
Scriptores librorum Canonicorum. 405.14.
vitæ S. Martini. 402.53
Scripturæ canonicæ quæ ſint, cognoſcuntur & probantur à Rom. Pont. 419.95
Sebaſtianus comes confeſſor genere Bonifacij ducis. 422.3
Sebaſtianus monachus Caſſinenſis auctor vitæ S. Hieronymi. 420.49
Sebaſtianus tyrannus aduerſus Honorium. 411.36. extinctus. ibid. 42
Sebennus Epiſcopus Eleuthropolis, cui reuelata ſunt corpora Prophetarum. 406.56
Seculares iudi editi ſub Honorio. 404.1
Seculares magiſtratus iniquè agentes iudicant Epiſcopi. 411.35
Sedes Apoſtolica dum dicitur, intelligitur per excellentiam ſemper Romana Eccleſia. 416.11
Sedium diſpoſitione in Concilio Epheſino. 431.50
Segericus Rex Gothorum poſt Athaulphum 411.60
Segetum luſtrationes. 400.5
Seleucia matrona Ruffini vxor Cæſarij, ſis benè habuit S. Ioannem Chryſoſtomum ad exilium pergentem. 404.99
Senatus Conſtantinopolitani ædes incendio conflagrarunt. ibid. 44
Senatores Gentiles infeſti Theodoſio Seniori & eius filijs. 395.1
Sententia Concilij Toletani prioris contra Hermannum Epiſcopum & ſocios Priſcillianos. 405.52. definitiua Concilij Toletani prioris in lapſos pœnitentes. 405. 50. & ſeq. lata in Eutropium. 399.24. lata aduerſus Ioannem Chryſoſtomum. 403. 23.
Sententiarum Apoſtolicæ ſedis executores nimis liberè agentes conflarunt inuidiam in ipſos Romanos Pontifices. 419.80. & 81
Sententia lata contra Neſtorium Epheſi. 431 59. ſchiſmaticorum contra Cyrillum & Memnonem. ibid. 74
Sepulchrum Eudoxiæ tremens. 404.121.
Serenus Vicarius in Africa interpellatur aduerſus Donatiſtas. 398.42
Serapion Ioannis Chryſoſtomi ſtudioſus exilium paſſus. 406.29
Serapion diaconus inſtigat Epiſcopos contra Ioannem abſentem. 400.84. Conſtantinopolitanus agit contra Ioan. Chryſoſtomum. 398.84
Serapion Epiſcopus Oſtracinæ communionis Ioannis Chryſoſt. laudatus. 406.23
Serapion Epiſcopus apud Gothos. 405.11
Serapion monachus in Ægypto hæreſis Anthropomorphitarum. 400.56
Serena vxor Stilichonis. 395.1. occiditur. 409 1. in ſuſpicionem adducta proditionis Vrbis. ibid.
Serui armati in bello contra Rhadagaſium. 406.5
Seruus Stilichonis arreptus à dæmone curatur à S. Ambroſio. 396.2
Seruus Epiſcopus in Africa quæ paſſus à Donatiſtis. 405.24
Seuerus Sulpitius hiſtoriam ſcripſit. 395.42. mittit ad Paulinum vitam S. Martini. 397. 15. mittit ad Paulinum pallium cilicium. ibid. 13. quæ ipſe accipiat à Paulino. ibid. cum S. Martino aſſueuit. ibid. 16. corrigitur. 402.15
Seueri dialogi. ibid. 51
Seuerus Millenarius. ibid. & 411.48
Seuerus Sulpitius aſperſus labe Pelagiana. 431.189. reſipuit ab errore. ibid. 190. an fuerit Epiſcopus. ibid.
Seuerus & Macarius in Africa occiſi. 408. 18.
Seuerus Epiſcopus Mileuitanus. ib. 21
Seuerus Epiſcopus Minoricæ inſulæ accipit reliquias S. Stephani protomartyris, quibus Iudæos conuertit. 418.43. 44. & aliquot pag. ſeq.
Seueri Epiſcopi Minoricenſis epiſtolæ circularis integra fides. ibid. 43. & 44
Seuerus Epiſcopus Minoricenſis vrget Iudæos. ibid. 52
Seueri Epiſcopi Sitifenſis neptis ſanctimonialis capta à barbaris Dei ope illæſa ſeruatur. 410.55. & 56
Seuerus Epiſcopus Treuirenſis collega S. Germani in certamine contra Pelagianos 435.16
Seuerus presbyter cum alijs miſſus à Synodo ad Theophilum. 403.12
Seuerianus Epiſcopus Gabalenſis quid molitur contra Ioannem Chryſoſtomum abſentem. 400.84. agit aduerſus Ioannem Chryſoſtomum. 401.62. reconciliatur Chryſoſtomo. ibid. 63. vrgetur à populo Conſtantinopolitano. ibid. 64. conciliato populo, habuit ad eum concionem. ibid. 65. rurſum agit contra Ioannem Chryſoſtomum. 403.2. Epiſcopus accuſator Ioannis Chryſoſtomi. ibid. 17. Gabalenſis concionatur in Ioannem Chryſoſtomũ conuiuijs eum onerans. ibid. 26. & Antiochus cauſa necis S. Ioannis Chryſoſtomi. 407.7. iungitur ſceleſtiſſimo Porphyrio inuaſori ſedis Antiochenæ. 404.59
Seueriani fuga ex timore Antiochenorum. ibid.
Sibyllina carmina Romæ combuſta. 399.98
Sicarij in Ioannem Chryſoſtomum immiſſi. 404.39
Synodij cultores Cœleſtis idoli. 399.66
Sigeſarius Gothorum Epiſcopus Arianus baptizator Atталi tyranni. 410.14
Signa militaria cruce decora. 395.19
Signum in vexillis Chriſtianorum. ibid.
Siluianus Epiſcopus Philippolis tranſlatus in Epiſcopatum Troadis. 434.4. eius mores & miracula. ibid. 5. & 6. ſuſtulit iudicium à clericis. ibid. 6. laicos conſtituit ad iudicandum. ibid. & 7. Epiſcopus exoris piſcatu ſibi victum quærit. 406.21. Primas Numidiæ præſidet Concilio Mileuitano. 402.55. Primas prouinciæ Numidiæ præfuit Cirtenſi Concilio. 412.9
Siluia Ruffini Præfecti ſoror virgo ſanctiſſima. 395.27. redarguit Iouinium deliciosum. ib. in diuinis litteris admodum verſata. ibid.
Symbolum Catholicorum in ſcribendo tempore hæreſis Pelagianæ. 418.43. 44. & 45
Symbola Catholicæ communionis. 398.42
Symbolum dignoſcendæ fidei Catholicæ ab hæreſi. 431.15
Simeon Stylita proficuus Eccleſiæ. 432.51. omnibus populis innotuit. ibid. 52. precibus vincit Perſas. 420. 28. communicauit cum Domino Epiſcopo Antiocheno. 436.32. accepit litteras à Theodoſio Imp. pro pace Eccleſiæ. 432.42. & 49
Simoniani dicendi Neſtoriani. 435.2
Simoniacorum Epiſcoporum cauſa tractata Epheſi in Concilio. 400.82
Symmachi Præfecti Vrbis relatio ad Honorium Imper. de ſchiſmate Romanæ Eccleſiæ. 418.80
Symmachus fauet Eulalio. ibid. 81. & 419.2
Symmachi miniſter à populo verberatus. 419.4
Symmachi ſecunda relatio ad Honorium Imperatorem. ibid. 5
Symmachi tertia relatio ad Honorium Imperatorem. ibid. 2. quarta relatio ad Conſtantium de meritate Eulalij. ibid. 26. & 29.
Symmachi quinta relatio. ibid. 31
Symmachi ſexta relatio de reſtitutione Bonifacij. ibid. 34
Simphoſij Epiſcopi profeſsio in Toletano Synodo priore. 405.47
Simplicius Epiſcopus Bituricenſis ſanctitate celebris. 431.190
Simplicianus ſenex & optimus. 397.30. creatur Epiſcopus Mediolanenſis. ibidem 41. quando obijt. 400. 2. accipit reliquias martyrum à Vigilio. ibid. 12. conſulitur ab Epiſcopis Africanis. ibid 35
Syncletius Metropolitanus in Aſiam mittitur à Ioanne Chryſoſtomo. 470.77
Synesius Epiſcopus Ptolemaidis agit pro Alexandro Epiſcopo apud Theophilum. 407.36
Syneſij epiſtola ad Theophilum. ibid. 37
Synetius Epiſcopus inſectatur Eunomianos 410.69. & 70
Syneſij litteræ aduerſus Eunomianos. ibid. 77. ex philoſopho Epiſcopi res geſtæ. ibid. 72. & ſeq. electio in Epiſcopum. ibid. 72. epiſtola de eminentia ſacerdotalis functionis. ibid. 74. & 75
Synesius longè abhorret vt patiatur creari Epiſcopus. ibid. 77. & 78
Syneſij ingenuitas. ibid. 78. excogitat artes, vt fugiat Epiſcopatum. ibid. 80. epiſtola ad ſuos de electione in Epiſcopum. ibid. 81
Synesius mori potius delegit, quàm creari Epiſcopus. ibid. & 82. abhorret iudicare hæreticorum cauſas. ibid. 83. lites iudicat. ibid. iudicat cauſam Pauli & Dioſcori Epiſcoporum. ibid. 84. ad Theophilum cauſas grauiores iudicandos remittit. ibid. 85
Epiſcopus habuit Concilium Ptolemenſe. 411.53
Syneſij vigor ſacerdotalis infractus laudatur. ibid. 79. epiſtola de pœnitentia Andronici. ibid. 78. & 59
Synesius è tribunali deponit Andronicum Libyæ Præfectum. ibid. 60. & 61
Syneſij epiſtola ad Theophilum de rebus Andronici. ibid. 62. res geſtæ cum Euagrio philoſopho, quem conuertit ad fidem. ib. 63. lucubrationes. ibid. 70
Synesius Laſidator Hypatiæ. 415.48. & 49
Synodus. Vide CONCILIVM.
Syria ab Hunnis inuaſa. 395.13
Syriæ Epiſcopi monent Neſtorium, vt ſe emendet. 430.43. iidem præſto ſunt Neſtorio contra Cyrillum. ibid. 61
Siricius Papa neſciens dat litteras communicatorias Origeniſtis. 397.20. excuſatur. ibid. 21. dat litteras communicatorias Ruffino. ibid. 24
Siricij Papæ epiſtola recitata in Concilio Teleptenſi. 418.31. obitus. 398. epiſtolæ ab eo conſcriptæ. ibid.
Siricij Papæ res geſtæ. ibid. 2
Siſinnius Epiſcopus Nouatianus ſucceſſor Marciani. 396.29
Siſinnij gener Cappadox. 400.5
Siſinnius martyr cum ſocijs ſub Honorio Imperatore. ibid. 2. & 5
Siſinnius Epiſcopus Nouatianus contra Ioannem Chryſoſtomum pœnitentes ſemper excipientem librum ſcripſit. 407. 19.
Siſinnius monachus mittitur ab Exuperio cum eleemoſynis in Orientem. 406. 35. & 36
Siſinnij monachi profectio in Ægyptum ad eleemoſynas erogandas. ibid. 37
Siſinnius Epiſcopus Conſtantinopolitanus ſubrogatus in locum Attici. 425. 19. & 426 1. laudatus Epiſcopus. ibid. 2
Siſinnij Epiſcopi Conſtantinopolitani obitus. 429. 25
Siſinnius Epiſcopus Conſtantinopolitanus laudatus à Cœleſtino. 430. 14
Sixtus Romanus presbyter anathema in Pelagium inclamauit. 418. 18
Sixtus Papa ſcripſit ad Ioannem Epiſcopum

Antiochenum. 432.41.
Sixti Papæ nomine fictæ litteræ. 3b.40.
Sixtus Papa succedit Cælestino. ib.38.
Sixtus quærit curare Nestorium. ib.39.
Sixti Papæ nomine libri Sixti philosophi velati. 420.64.
Sixti epistola ad Ioannem Antiochenum laudata à Vincentio Lirinensi. 432.35.
Sixtus Papa calumniam passus à Nestorianis, quasi indignè tulisset depositionem Nestorij. 433.11.
Sixti epistola ad Cyrillum. ib.12.
Sixtus excusat Ioannem Antiochenum. ib.14.
Sixti Papæ tolerantia in aduersis. ib.15.
Sixtus Papa diuinitus admonitus in eligendo Episc. Rauennate. ib.23. & 24. ordinat Petrum Chrysol. Episc. Rauennatem. ib.
Sixti Papæ epistola ad Ioan. Antioch. ib.14.
Sixto dati-mi iudicare causam suam. ibid.34.
Sixtus Papa accusatus à Basso exconsule. ib. 31. & 37.
Sixti accusationis & liberationis legitima historia quærit. ibid.37.
Sixti Acta in causa Polychronij Episcopi Hierosolymitani spuria ibid.38.
Sixtus Papa negat audientiam Iuliano Pelagiano. 439.45.
Sixti Papæ obitus. 440.1.
Sixtus Papa ornauit picturis basilicam S. Mariæ ad præsepe dictam. ibid. 2. dona munifica ab eo illi oblata. ibid. ornauit baptisterium Constantini. ibi. 5. alia Sixti opera. ibidem 6.
Sixti Papæ nomine suppositæ operæ Pelagianorum. ibid.7. & 8.
Sixtus Papa V. edendam præcepit ab Auctore vitam S. Ambrosij. 397.38.
Sixtus siue Sextus Pythagoricus philosophus. 410.63. eius libri adscripti Sixto Papæ & martyri. ibid.64. & 65.
Socrates Nouatianus & Origenista. 402.18. procliuior erga Origenistas. 402.52.
Socratis error & impostura. 400.81.
Socrates historicus Nouatianus infensus Cyrillo Nouatianorum insectatori. 415. 40. multa in Cyrillum ex odio protulit. ibid. Nouatianus miracula also tribuit Nouatianis. 419.108. & 109. historicus cur infensus Nestorio. 428.23. reprehenditur de perperam facta reprehensione. ibid. reprehenditur de origine hæresis Nestorij. ibid.30.
Socratis historiæ finis. 439.39.
Solanius imprudens Sixti Papæ nomine edidit fœtus Pelagianos. 440.7.
Sophronius diaconus causa Ioannis in Thebaide detentus in carcere. 406.21.
Sorices depascuntur Christianorum martyres. 420.19.
Sozomenus procliuior erga Origenistas. 400.52.
Sozomenus à Palladio Origenista mutuatus historiam Origenistarum. ibid. 61. in multis corrigendus. 402.2. Origenista corrigitur. ibid.19. & 20.
Sozomeni historiæ terminus. 415.48. finis 439.39. sententia S. Gregorij de eo quomodo accipienda. ibid.40.
Sozomeni historia maioris auctoritatis, quam Socratis. ibid.41.
Spectacula turpia sublata ab Arcadio exclamante Ioanne Chrysostomo. 399. 28. qualia essent. ibid.29. ludi permissi honesti. ibid.56.
Spolerinum Concilium indictum. 419.21. cur desijt celebrari. ibid.20. & 21.
Spolia clericorum defunctorum debentur Ecclesiæ. 397.55.
Spoliorum clericorum collectores bene in Ecclesia instituti. ibid.54.
Statua Veneris corruit virtute crucis. 401.37.
Statuæ quo ritu dedicari solitæ. 404. 3. & 4.
Statuæ deorum conuelli præcipitus iussæ rescripto Honorij Imp. 408.24.
Statuæ Eutropij prostratæ. 399.24.
Statuæ nobilissimæ incendio absumptæ. 404.44.
Statuæ argenteæ Eudoxiæ dedicatio. ibid.3. Musarum incensæ. ibid.44. Iouis & Minervæ incensæ. ibid.
Stephanus causa Ioan. Chrysost. in Arabiam relegatus. 406.21.
Stephani protomartyris inuentio & translatio reliquiarum. 415.1.2.3. & seqq.
Stephano protomartyri plures erectæ Ecclesiæ in Africa. 416.17.21. & seq.
Stephani reliquijs sex mortui reuocati ad vitam. ib. 25. protomartyris reliquiæ delatæ in Africam per Orosium. ibidem 26. protomartyris reliquiæ in Lusitania. 417. 58. protomartyris reliquiæ delatæ in Minoricam insulam. 418. 43. & 44. eius virtute Iudæi conuersi. ibidem. 46. 45. & seqq.
Stephanus iterum ex eminenti suggestu prædicat Euangelium sequentibus signis. 416. 27. & 28.
Stephani reliquias acceptas ab Orosio Augustinus diuisit in Ecclesias Africanas. ibid.29.
Stephani protomartyris templum erectum Hierosolymis ab Eudocia Augusta. 418.21.
Stephani reliquiæ translatæ Constantinopolim, & in Ecclesia S. Laurentij positæ. 439.1. & 2.
Stilicho magister militiæ. 395.1.
Stilichoni commendati filij à Theodosio Imp. ib.1. & 2.
Stilichonem Theodosius sibi iungit fœdere nuptiarum. ib.1.
Stilichonis vxor serena soror Theodosij. ibid.
Stilicho Gentilium aduersarius. ibid.2.
Stilichonis æmulus Rufinus. ibid.
Stilicho laborat pro salute Orientalis Imperij. ib.1. & 2.
Stilichonis expeditio in Orientem. ib. & 20. cum seq.
Stilicho prohibetur pugnare cum Gothis dolo Ruffini. ibidem 20. & 21. elusus arte Ruffini, machinatur illi necem. ibid. 19. & 20. eius reditus in Italiam. ibid. 20. violat Ecclesiæ immunitatem. 396.1. pœnitet etiam agit de violata Ecclesiastica immunitate. ibidem.
Stilichonis seruus à dæmone obsessus. ibidem 2.
Stilicho quid de sancto Ambrosio ægrotante. 397.28. & 29.
Stilichonis filia nupta Honorio. 398.35.
Stilichoni tributa victoria obtenta à Masæzile contra Gildonem. ib.56.
Stilicho comburit carmina Sibyllina. 399.78.
Stilichonis Consulatus cur diutius retardatus. 400.1. victoriæ à Claudiano decantatæ. C. ib.1. & 2.
Stilicho felicissimus, si non altiora ambisset. 395.21. proditor Imperij immittit Alanos & VVandalos in Gallias. 406.53. ex VVandalis ducit originem. ibid. & 408.8. vincit Alaricum apud Pollentiam. 403.50. victum Alaricu apud Pollentiam fugere finit. ibid. 54. detegitur proditor Romani Imperij. ibid. timens irruentem Sarum confugit ad Ecclesiam. 408. 13. iusto Dei iudicio Ecclesiæ iura violans compellitur confugere ad Ecclesiam. ib.10. auulsus ab Ecclesia occiditur. ib.11.
Stilichonis filiæ Maria & Thermantia. ibid. 12. bona Fisco addicta. ibid. 13. & 14. consilium in subiugando sibi vniuersum Imperium. ib.15. interfectores beneficio affecti ab Honorio Imp. ibid. 16. morte qua occasione inualuêre Donatistæ. ib.17.
Stilicho proditor cum filio Eucherio. ibid. 9. & 11.
Stipendium auctum militibus in bello contra Rhadagaisum. 406.6.
Stoici philosophi doctores Pelagianorum. 410.63.
Studius Præfectus vrbis Constantinopolitanæ tempore exilij Ioannis Chrysostomi. 404.51.
Studium litterarium in meliorem formam Theodosius restituit. 425.31.
Successores deligere aliquando permissum Episcopis, postea id abrogatum. 426.4.
Successus Episcopus Diocæsareæ accipit literas à Cyrillo. 413.7.
Suenes martyr in Perside dira passus. 420.21.
Sueui Gallias infestant vna cum alijs barbaris. 408.3.
Sueuorum Reges Honorio obsequentes se præbent. 418.63.
Sueui cum alijs barbaris inuadunt Hispanias. 409.38. & 39.
Suffectani cultores Herculis. 399.72. Gentiles populi in Africa trucidant Christianos. ib.
Suffectanos sanctus Augustinus admonet. ibid.
Suggestum in vsu ad conciones. 407.17.
Suicæ error. 395.2.
Summi Pontificis dicti Episcopi. 397.49.
Summus sacerdos prohibetur dici Episcopus. ibid.48.
Superbia ducis Romanum perdit exercitum. 439.17.
Superstitio Gentilicia tum ablata, quando credebatur Christiana religio defectura. 398.19.20. & 22.
Superstitionem Gentilicium tollendam rogant Episcopi Africani. 398.34. sublata legibus Honorij. 399.54. 55. & 56.
Superstitio Gentilicia sublata legibus Arcadij Imperatoris. 399.57. Gentilicium lustrationæ grorum. 400.3. Gentilicia viget adhuc in creandis Romæ Consulibus. 410.1.
Superstitiones nonnullas Gentilicias ab Ecclesia Africana S. Augustinus auferre conatus. 418.32. & 33.

T.

Tabellarius in habitu mendici missus à Synodo. 431.108.
Taurinense Concilium. 397.42. Acta in Synodo. ib.43. & 44.
Telense siue Teleptense Concilium in Africa. 418.48.
Templum Astarthes in Phœnicia. 401.15.
Cælestis Carthagine prostratum. 399.58. & seqq. Marnæ vt deijceretur laborat. Porphyrius Episcopus Gazensis. 401.16. & 17. illud demoliendum fore præuidet Porphyrius. ib.27. Marnæ incendendum esse Puero reuelatum. ibid.40. quando & quomodo combustum. ib.45.
Templi Marnæi demolitio obtenta ab Imp. ib.30.
Templum Veneris Byblì in Phœnicia. ib.55.
Templa deorum Romæ prostrata. 399.77. deorum iussa dirui lege Honorij Imp. ib. 54. deorum quæ erat Gazæ. 401.39. eadem prostrata. ib.40.
Templorum ædificia in vsum publicũ vendicari Honorius rescripsit. 408.25.
Templi idoli lapides non admissi in structuram Ecclesiæ, sed exillis via strata. 401. 49. & 59.
Templorum annonæ militibus applicatæ. 415.18.
Templum idoli in Libano promptuarium turpitudinum demolitum. 401.55.
Templorum idolorum in Phœnicia destructio. ib.52.53. & 55.
Templa deorum spoliata ornamentis ad aurum dandum Alarico pro soluenda vrbis obsidione. 409.2.
Therebon filius ducis Sarracenorum à dæmone

mone percussus ægrotans insanabili morbo curatur a S. Euthymio. 420.31.33. & se.
Termophilarum angustiæ patuêre barbaris dolo Rufini. 395.18
Termuntia filia Stilichonis, vxor Honorij. 408.12
Terræmotu concutitur ciuitas Constantinopolitana, cùm exulat Ioan. Chrysost. 403.26
Terræmotus concutit ciuitatem Constantinopolitanam. 396.5. in obitu S. Paulini. 431.197
Tertullus spurius Consul creatus à tyranno 401.1
Tyrius presbyter martyrum consecutus sub Arcadio. 404.53
Tyrius ob Ioan. Chrysost. in Mesopotamiâ relegatus. 406.21
Timasius Consul maritus Pentadiæ. 404.68
Timasius Excõsul relegatus in Oasim. 395.27
Timasij mores quales. ib.
Timasius & Iacobus ex discipulis Pelagij redditi Catholici. 424.18
Timothei martyris reliquiæ. 398.100
Timotheus Maroniæ Episcopus extorris causa Ioan. Chrysost. 406.20
Timotheus Alexandrinus competitor Cyrilli. 421.45
Typhus pro arrogantia vsurpatus. 419.86
Tyrones tumultuati in Africa. 403.36
Tyranni exorti in Britannia. 407.30. ab Honorio Imp. Dei ope extincti. 411.36
Tyrannis Heraclianj quando cœpta. 412.1. & 26
Tyrannorum extinctor Honorius. 423.1
Tyrannorum est auferre Ecclesiæ priuilegia. ib.3. & 4
Tyrannus nouus post obitum Honorij Ioãnes insurgit. ib.2. & 3
Thyrsus martyr reuelat reliquias Quadraginta martyrum. 438.14
Tituli Episcoporum qui vetiti in Concilio Carth. 397 51. sacrorum Antistitum consueti. ib. 52. quos respuerunt Episcopi Africani. ib. 54. & 55
Titulus Pammachij in Vrbe. 398.18
Titulum Episcopi non vsurpat Ioan. Chrysost. licet iniustè damnatus. 404.23
Titulis honorificis non nominandi hæretici atq; schismatici. 414.6. & 7
Titulos fiscales Theodosius lege vetuit affigi. 439.36
Titus diaconus occisus Felicis Magistri militiæ iussu. 426.26
Thalassius Præf. Præt. Illyrici ad Episcopatũ Cæsariensem assumptus. 439.38
Tharasia consors S. Paulini. 398.12
Theasius Episc. Catholicus in Africa occisus à Donatistis. 408.18. legatus ex Conc. Africano ad Honorium Imp. 404.123
Thees sanctæ reliquiæ. 398.100
Theodoretus reprehensione dignus, dum laudat Porphyrium Episcopum Antiochenum. 408.32
Theodoretus creatus Episcopus Cyri. 423.10. retinetur Antiochiæ causa verbi Dei. ibid. & 424.19
Theodoretus pugnat contra Marcionitas. 424.14. & seq.
Theoreti labores aduersus alios hæreticos. ibid.19
Theodoretus claudit historiam laudibus Theoreti Mopsuestẽi & Diodori Tarsensis. 427.27. consultò noluit historia attingere Nestorij tempora. ib. 28. quando historiam scripsit. ibid.
Theodoreti diuersa editio, & totius eius vitæ status ib. 29
Theodoretus cum alijs Episcopis Syriæ monet Nestorium se corrigere. 430. 44. fauit postea Nestorio. ibid.44
Theodoreti epistola ad Irenæum, qualis ipse fuerit, arguit. ib.d. 45
Theodoretus subdolè agit. ibid. 46. quàm fuerit Theodori Mopsuestẽi obseruantissimus. ib.47
Theodoreti epistolæ Græcè scriptæ in Vaticano habẽtur. ib. 48. Latinæ redditæ à Federico Metio. ibid.
Theodoretus iussus à Nestorio scribere cõtra Cyrillum. 430.61
Theodori literæ de rebus gestis Constantinopoli. 431.165
Theodoretus defendit Nestorium. ibid. 166 concinatur Chalcedone Nestorianis. ib. 168. palam profitetur se Nestorij defensorem. ib. 169. contra Cyrillum scribit. ibid. 182. litteris studet concitare Episcopos Italiæ contra Cyrillum. ibid.
Theodoreti vera relipiscentia multis declarata. 436.10. & 11. plurimæ epistolæ, quibus se penitus auersatum Nestorium demonstrat. ibid. Antitheses in Cyrilli capita abolitæ. 432.76
Theodoretus post pacem adhuc aduersatur Cyrillo. ib. 80. & 81. post initam concordiã adhuc studet Nestorio. ib. 70. eius epistola ad Nestorium. ab. 84. quid scribit ad Ioannem post concordiam initam. ib. 81. & 82
Theodoret o quæ occasio data scribendi cõtra idololatras. 439.13
Theodoretus defendit iura Ecclesiæ Antiochenæ contra Alexandrinum Episcopum ib. 42. additur infensus Dioscoro Alexãdrino. ib. diaconus Romanæ Ecclesiæ sub Innocentio. 404.23
Theodoritus Patricius appetitur insidijs ab Eudoxia. 401.51
Theodori Consulatus cum Eutropio. 399.1. solus remansit expuncto collega. ib. notus Augustino. ibid. eius laudes à Claudiano decantatæ. ibid. eius scripta. ibid.3
Theodotus Episc. Antioch. retinet Theodoretum causa verbi Dei. 423.10
Theodorus Episc. Anchyræ agit primum Synodi in Conc. Ephesino. 431.51
Theodori Episcopi Ancyræ lucubrationes, cum moraretur Ephesi. ibid.154
Theodorus Iudæorum summus sacerdos ab insula Minorica. 418.51. eius visio de Christi victoria. ib. eius conuersio. ib.57
Theodorus missus à Theophilo Romam. 399.43
Theodorus Mopsuestenus apostata à monachismo, tui pissimus vita. 428.34. & 35.
Theodorus Mopsuestenus damnatus ut impius condemnatus. 430.49
Theodori Mopsuestẽi libri produntur in lucem. 431.3. damnantur in Armenia, primò confutantur à S. Cyrillo Episcopo Alexandrino. ibid.6
Theodorus quaternitatem inducebat. ib.8
Theodori Mopsuestẽi scripta an explanata & laudata in Conc. Antiocheno ib 9. & 10. scripta an recepta à Cyrillo & Proclo. ibi. 11. laudes an receperit Synodus Chalcedonensis. ibid. 12. obitus & sedis tempus. 422.67
Theodorus Præfectus militum, ductor Ioãnis in exilium. 404.39
Theodorus Tarsensis aliquando pro Diodoro errore positus, diuersa vtriusq; conditio. 428.36
Theodorus Episcopus Tyanæus recedit Constantinopoli nolens aduersari Chrysost. 404.6. nunquam recessit à communione Ioannis. ibid. 51. laudatus ob gratiã præstitã in exulibus communionis Ioan. Chrysost. 406.23
Theodosius Senior commendatos S. Ambr. reliquit filios. 395. item & Stilichoni. ibid.
Theodosij consilium in conciliando sibi Stilichone. ib. & 2. Senioris corpus relatũ Constantinopolim. ib.24
Theodosius iunior nascitur. 401.16. prædicto de eo. ibid. 24. quæ contigerunt in ortu eius. ib.25
Theodosius Imper. baptizatus à S. Ioanne Chrysost. 438.7
Theodosij baptismi solemnis pompa. 401.28
Theodosius infans annuere visus est petitioni Episcoporum. 401.29. & 30. admotus ad genua Ioan. Chrosost. ab Eudoxia. ibi. 63. ægrotat. 402.19
Theodosij lex in Isaurorũ latrones. 404.110
Theodosius à patre Arcadio commendatur Regi Persarum. 408.1. init fœdus centum annorum cum Rege Persarum. ib. 4. auxilium opportunè mittit Honorio sub Attalo pericli tanti. 410.6. littora Orientis custodiri iubet ob metum barbarorum. ibid.13
Theodosij Imp. leges sancit aduersus hæreticos 0c8. ib. 67. 413.28. 415.51. 423.6. & 428. 25. & 26. leges cõtra Gẽtiles. 423.6. & 426.5
Theodosius exagitat Anabaptistas, Eunomianos, & Nouatianos. 413.28. & 423.4. rescribit contra Iudæos. 415.49.5. & 52. abrogat Præfecturã Gamalielis Iudæi. ib. 50. creat Pulcheriam sororem Augustam. ib. 51. probè institutus à Pulcheria. ib. 52.
Theodosij crebra ieiunia. ib. 53. Regia similis monasterio. ibidẽ
Theodosius bibliothecam collegit. ib.
Theodosij egregiæ virtutes. ib. 54
Theodosius custos reliquiarum sanctorum. ib. 55. precibus sedat tempestatem. ib. religione regit Imperium. ib.
Theodosij Imperium felicissimum, dum in eo religio viguit. ib. 56
Theodosius intercedente Asclepiade Episc. Chersõ. indulget delinquẽtibus. 419.110. diuina ope vincit Persas. ibid. 23
Theodosij numisma de victoria cõtra Persas. ibid. 29
Theodosius accepit coniugem Eudociam. 421.2. dilatat iura Ecclesiæ Constantinopolitanæ. ibi. defendit Imperium tuendo Ecclesiasticam immunitatem & religionem. ib.3. & 4
Theodosij ex religione apparatus contra tyrannum. ib.4
Theodosius plures eodem anno sancit leges contra hæreticos. ib. 4.5. & 7. Paganos exagitat. ib. 6. & 7. Iudæos coërcet. ib. 7. & 10 restituit Imperium Valentiniano. 425.1. & 2. soluit Circense spectaculum, vt Deo gratias agat. ib.3
Theodosij sanctio de festis diebus. ib. 6. hostes barbaros vltus est Deus fulminibus. ib. 11. & 12. laus, cuius religione hostes debellat absq; gladio. ib. 14. & 16
Theodosius convenit anachoretam, & cum eo versatus. ibid. 18. gymnasium litterarium Constantinopoli in meliorem formam restituit. ib. 23. dat priuilegia professoribus. ib. quid aduersus idololatras. ib. 5 impulsore Nestorio, omnes præter Pelagianos insectatur hæreticos. 428.25. & 26.
Theodosius cur non repressit, vt parerat, ipsum Nestorium hæresim propalantem 429.34
Theodosius proscinditur clamoribus populi propter Nestorium. 429.34. & 35. Imper. agit apud Cælestinum de congregãdo Oecumenico Concilio in causa Nestorij. 430. 61. & 62
Theodosij Imperatoris epistola ad Cyrillum de Concilio celebrando. ibid. 63. 64. & 65
Theodosius succensus in Cyrillum. ib. 70. ex religiosissimo causa Nestorij immunitatem ipsi fauens. ib. 73 excusatur ab auctore ib. 74. vocandum curat S. Augustinum ad Concilium Ephesinum. ibid.
Theodosij sanctio de Ecclesiarum immunitate. 431.3
Theodosius, relictis foris armis, & depositio diademate intrat in Ecclesiam. ib.

Theodosius Cadidianum comitem misit curare quæ sunt Concilij Ephesini. ibid. 44.& 45
Theodosij epistola ad Synodum Ephesinam ibid.45.& 46
Theodosius monachos & alios summouit à Concilio Ephesino,ne tumultuarentur ibid.45. ignorans quæ acta essent ab Orthodoxis in Concilio Ephesino, scribit pro Nestorio. ibid. 106. mittit Ephesum Palladium Magistrianum cum litteris. ibid. 107. propagauit religionem Christianem in Perside.ibid.111.Imperator accepit litteras ab Archimandritis de rebus Ephesi gestis.ibid.115.Imperator vera nos cens Nestorio restitit & fauit Patribus Orthodoxis.ibid.117. admonetur litteris Isidori Peluſiotæ. ibi. 118. acquieuit damnationi Nestorij in Synodo factæ ibidem 119. vocat vtriusque partis legatos Constantinopolim.ibid.120.& 121. rursum ex Irenæi Comitis relatione fluctuat. ibid. 125.dimouetur à recta sententia per Acacium Berœensem. ibid. 126. sequestrem pacis mittit Ioannem Comitem sacrarum largitionum Ephesum. ibidem 127. cum affligit Episcopos, amittit exercitum ibid. 137.& seq. post cladem exercitus recipit sero sapiens.ibid.146. vocat ex vtraque parte septem Episcopos Constantinopolim.ibid. 146. erga Orthodoxos propensior demonstratur. ibid. 158. per Pulcheriam sororem proficit. ibid. 161. tandem audit legatos schismaticos. ibid. 163. exauctorauit Irenæum, Comitem Nestorianum. ibid. 181. per litteras admonetur à Cœlestino Papa. 432.12.& 13. Imperator laborat pro pace Orientalis Ecclesiæ.ibid.45. mittit Aristolaum Antiochiam pro pace concilianda. ibid. 46. scribit ad Ioannem Episcopum Antiochenum de pace.ibid. scribit ad Acacium Berœensem de pace.ibid.47.scribit ad Simeonem Stylitam de pace Ecclesiæ. ibid. 49.egit cum Cyrillo de pace Ecclesiæ restituenda. ibid.45
Theodosij laudata religio. 433.20
Theodosius Imp. constitutione S. Melaniæ redditus melior. 434.13. Imp. curat perpetuò duraturam rem frumentariam.ib.14 sanctione edita damnat libros Nestorij. 435.2. Imp. an scripserit persuasione Concilij Antiocheni pro Theodori libris. ib. 10.& 11.mandat edita sanctione deportari Nestorium in Oasim. 436.1.& 3. mittit legatos qui restituant corpus Ioan. Chrysost. Constantinopolim. 438.7.8.& 9. rogat litteris Ioan. Chrysost. vt reciatur corpus suum transferri. ibid. 9. munera mittit Hierosolymam Crucem gemmatam & pecuniam. 439.1.& 2. legem sanciit aduersus Iudæos, Samaritas & Gentiles. ibid.9.orat pro parentibus. 438.12
Theodosij lex de dedicationibus statuarum. 404.5
Theodosius sustulit vectigal lenonum. 439.37.
Theodosiani Codicis editio. 435.23
Theodosius Episcopus Synadorum insequitur hæreticos. 410.67
Theodorus Episcopus Antiochenus post Alexandrium. 411.71.quid de Ioan. Chrysostomi nomine recepto in sacras tabulas 412.48. Apollinaristas Antiochenos sanxit Ecclesiæ Catholicæ. 410.71
Theodoti Episcopi Antiocheni obitus, & sedis tempus. 427.30
Theognostus accusatus à Gaio Ariano. 401.56
Theopentus Episcopus legatus ex Concilio Alexandrino Constantinopolim. 430.59
Theotecnus legatus ad Innocentium Papã missus ab Episcopis Ioan. Chr. 404.73
Theotimus Scythiæ Episcopus sanctus. 400.73
Theotimi sanctitas barbaris venerãda, eius miracula. 402.10.& 11.conuertit Hunnos. ibid.11.in ipsum peccans barbarus à Deo corripitur.ibid.10. Episcopi Scythiæ disceptatio cum S. Epiphanio.ibid.8. quis qualisve hic fuerit. ibid.10
Theophilus Episcopus Alexand. aduersatur electioni Ioan. Chrysost 397.62. proponit Isidorum ordinandum Episcopum Constantinopolis. ibid. mittit legatos Romã pro conciliando schismate Antiocheno. 398.79. collecto Concilio Alexandriæ damnat Origenis errores. 399.36.37.& 38. scribit ad Hieronymum de Origenistis damnatis.ib.43. mittit Theodorum Romam. ibid. cum S. Hieronymo conuenit aduersus Origenistas.ibid.& 44. plures ad Episcopos diuersos mittit legationes de fugandis Origenistis. ibid.46.& 400.61. S. Epiphanium commouet in Origenistas. 399.47.scripsit Synodalem epistolam aduersus Origenistas. ibid. 37.& 49. scripsit primam Paschalem epistolam aduersus Origenistas. ibid. 49
Theophili Paschales epistolæ quo ordine scriptæ.ibid. 50. Paschales translatæ S. Hieron. in Latinum. ibid.
Theophilus carpitur à monachis Origenistis Constantinopolim. 400.50.& 51
Theophilum incusat absentem Ioan. Chrysostomus. ibid.50
Theophilus apud Arcadium accusatus ab Origenistis ib.52. Alexand. accusatur hæresis Antropomorphitæ.ibid.53. defenditur.ibid. 54. scriptis suis exagitat Antropomorphitas.ibid. 58. calumniam passus de Manichæa fœmina ad communionem admissa.ibid.57. alijs pluribus exagitatur calumnijs.ibid.58.cur Isidoro infestus.ib. legatos mittit Constantinopolim contra Origenistas.ibid. 63. quæ rescripserit ad S. Ioannem Chrysostomum. ib.70
Theophili alia epistola ad Ioannem Chrysostomum. ibid.70
Theophilus iustam fouit causam. ibid.71
Theophili epistola secunda Paschalis quãdo scripta. 401.4
Theophilus Episc. Alexan. accusatur ab Ægyptijs monachis Origenistis apud Arcadium Imperatorem. 402.2
Theophili legati Constantinopolim missi detrusi in carcerem. ibid. 3. in exilium ire iussi. ibid.
Theophilus quid tractet cum Epiphanio. ibid.6
Theophili studia contra Ioannem Chrysostomum. 403.1.& 2.
Theophilus ex reo in actorem repentè mutatus. ibid.4
Theophili fautores. ibidem.& 5. aduentus Constantinopolim.ibid. vbi hospitatus. ibid.8
Theophilus abstinuit à communione Ioannis. ibid.5.& 6
Theophili conatus aduersus Ioannem, cum esset Constantinopoli. ibid.6
Theophilus in deterius deficit. ibid. 7. cum non causam publicam contra Origenistas prosequitur,sed in Ioannem Chrysostomum commouetur. ibid.
Theophili hospes Eugraphia. ibid.8
Theophilus Synodum cogit, ex qua citat Ioan. Chrysost. ibid. 11. perculsus timore populi reuertitur Alexandriam. ibid. 29. 30.& 31.vel potius timore iudicum. 404.28
Theophili sententia de libris Origenis. 403.3
Theophilus creditus recepisse Origenis libros quos damnarat. ibid.
Theophilo redeunti Alexandriam quid in via cum Nilamm one. ibid.3
Theophilus rursus vocatur Constantinopolim ab Eutroxia. 404.5. recusat venire Constantinopolim.ibid. 9. legatos mittit Constantinopolim. ibid. legatum mittit ad Innocentium Papam. ibid.
Theophili temeritatem admiratur Innocentius Papa. ibid.
Theophilus litteris Ioannis ad Innocentium perstringitur. ibid.35
Theophili iudicium irritat Innocentius Papa. ibid.38
Theophilum litteris redarguit Innocentius Papa. ib.37
Theophilo Alexandrino communicandum esse iubet Arcadius Imperator. ibid.36
Theophili vltima Paschalis à S. Hieronymo translata. ibid.35
Theophilus extorris causa Ioannis. 406.21. exules Episcopos restituendos curat. 407 36.à communione Rom. Pont. separatur. 406.33
Theophilo reconciliari Romanum Pontificem Innocentium cupiunt Episcopi Africani. 407.1
Theophilus cur Paschales epistolas amplius non scripserit. ibid. in sententia perstat de non restituendo nomen Ioan. Chrysostomi in sacras tabulas. 408. 40. etiam suis Ægyptijs ob Chrysostomum despectui habitus. 407.11. quid de eo Isidorus Peluſiota. 407. 11. probat electionem Synesij Episcopi. 410.20
Theophili obitus. 412.41. adorauit moriturus Ioannis Chrysost. imaginem.ibi. quid de Arsenio dixit inter moriendum. ibid. scripta. ib.& 42
Theophilus quid de sacris supellectilibus. ibid.42
Theophili Paschales annis singulis solitæ scribi.ib.43.nomen celebre in Ecclesia posteris remansit. ibid.44
Theotocon Mariam negat dicendam Nestorius. 436.4
Thermæ Gargilianæ locus delectus ad Collationem publicam. 411.7
Thessalonicæ habendum Concilium indicitur in causa Ioannis. 405.11
Thraciæ à Gothis deuastatæ. 397.13
Thronus Euangelij in medio Synodi Ephesinæ collocatus. 431.19
Thurificarunt Episcopos thymiamate Ephesij,damnato Nestorio. ibid.62
Toletana Synodus prima. 405.43.scripsit ad Innocentium Papam.ibid.prima & secunda confusæ. ib.59
Toletanæ Synodi vtriusque distinctio. 405. 44
Toletana Synodus prima celebrata anno tertio Anastasij Papæ. 405.42
Tolosa meritis Exuperij diu intacta. 406.51. tandem expugnata à barbaris. 407.46
Tonans Andronici minister impius. 411.17. excommunicatur cum Andronico. ibid.
Tormenta crudelissima illata Christianis à Persis. 420.10
Toxotius Paulæ filius vltimo loco natus. 419.101
Tractoria epistola quæ. 402.66
Tractorijs epistolis vocati Donatistæ ad collationem. 412.4
Translatio Ioannis Chrysostomi diuinitus impedita. 438.8
Translationis Ioannis Chrysostomi corporis pompa. ibid.11
Translatio corporis S. Ioannis Chrysostomi Constantinopolim.ibid.1.2.& aliquot pag. seq. S. Germani in Gallias. 435.22. reliquiarum S. Stephani Constantinopolim. 349.1
Translationes Episcoporum haud penitus improbatæ. 431.173.& 434.2.& 3
Trasamundus Rex VVandalorum. 427.32
Tretus Episcopus Arabissi. 406.34

Tribigildus tyrannus rebellat aduersus Arcadium & Asiam incursat. 398.95
Tribigildus quid cum Gaina aduersus Orientis Imperium. 399.7. & 8. cum Gaina ex Asia in Europam transferendus. 400. 39
Tribunus idololatra quid passus in conflagratione templi. 401.25
Tribunus & Notarius quæ dignitas. 411.18
Triumphus Christianæ religionis in ipsa Vrbis captiuitate. 410. 25. cum aliquot pag. seq. Ecclesiæ est superborum humiliatio. 399.14. de nece Rufini. 395. 22. Honorij Imperatoris de Attalo superato, aliisque tyrannis. 417. 60. quo excepti sunt Patres Ephesi post damnatum Nestorium. 431.61
Troilus sophista. 400.48
Triphinus primus Antistes Ecclesiæ Arelatensis eo missus à sede Apostolica. 417. 43.49
Tutore Arcadius non indiguit. 395.3
Tutor relictus Honorio Stilicho. ibid.

V.

VAlentina Ecclesia in Gallia à Manichæis infestata. a. 419 407
Valentinianus tertius ex Gallia Placidia & Constantio natus. 418.83
Valentinianus Augustus imperat. 425. 1. pacem facit cum Aëtio. ibid. 4
Valent mani numisma. ibid.
Valentinianus rependit Deo gratias pro acceptis beneficijs, restituens ablata priuilegia Ecclesiæ à tyranno. ibid. 7. & 8
Valentiniani leges contra hæreticos. ibid. 9. leges contra Gentiles. ibid. 10
Valentinianus Manichæos exa ie t ibid 9
Valentiniano Imperatore tributa sanctio de priuilegijs Ecclesiæ Rauennatis arguitur imposituræ. 432. 92. & 93
Valentinianus Augustus quid in causa Sixti Rom. Pont. 433. 34. proficiscitur Constantinopolim comitem accepturus. 437. 14
Eudoxiam filiam Theodosij coniugem accepit. ibid. impellente Sixto Papa, fecit aureas sacras statuas Christi & Apostolorum. 440. 5
Valentiniani Imp. laudata religio. 433. 20
Valentinianus presbyter Romanus legatus cum collegis Constantinopolim. 405. 15
Valentianus Comes præsto est Porphyrio cum copijs. 404. 66
Valerianus Episcopus Iconij accipit litteras à Cyrillo 433. 8
Valerianus Pelagianus migrat Alexandriã, contra quem exclamat Eusebius. 417. 15
Valerianus Tribunus militum quid in legatos Apostolicæ sedis. 406. 13. & 14. & 15
Valerius Episcopus Hipponensis timens ne subriperetur sibi Augustinus, ordinat eũ Episcopum. 395. 51
Valerius non finit peregrinari Augustinum. ibid.
Valerius Episcopus Hipponensis ignarus Nicænorum canonum. ibid. 52. nesciens peccauit in Nicænum Concilium. 426. 10
Vangiones populi in Gallia à barbaris deleti. 407. 42
Vasa Ecclesiæ vendidit Acacius Amidiæ Episcopus vt captiuos redimeret. 420. 30
Vates Gentilium falsis responsis deorum decipiunt Attalum tyrannum. 410. 5
Vectigalium Florentius Præfectus Prætorio sua impensa sustulit. 439. 37
Vela regia in templis priuata auctoritate suspendere veritum lege Theodosij. ib. 56
Velamina sacra, quæ superponuntur altari, quo sint honore habenda. 412. 42
Venantius Fortunatus scripsit res S. Martini, curatur ab eo infirmitate oculorum. ibid. 53
Veneris idolũ fractum virtute Crucis. 401. 37
Venerius diaconus Ecclesiæ Mediol. 307. 36
Venerius Episcopus Mediolanensis succedit Simpliciõ. 400. 3. admonetur ab Anastasio Papa de damnatione Origenistarum. ibi 34. interpellatur ab Episcopis Africanis, vt clericos concedat Ecclesiæ Africanæ. 406. 6. Episcopus Mediolanensis subuenit Ecclesiæ Africanæ. ibid. & 7. agit pro Ioanne Chrysostomo. 401. 15. accepit litteras à S. Ioanne Chrysostomo. ib. 17
Verbum Dei prædicari solitum intra cancellos. 407. 17. in medio Ecclesiæ primus Chrysostomus est aggressus. ibid. audire nullus prohibetur. 398. 76
Vestinæ Titulus sub Innocentio. 417. 6
Vestitus clericorum ab hæreticis immutatus. 428. 17
Victoris Papæ & martyris tempore primũ Scotis Euangelium prædicatum. 429. 2
Victor monachus calumniam passus à Nestorianis Ephesum venit. 431. 86. Victor Vticensis in historia de persecutione VVandalica multa prætermisisse cognoscitur. 437. 15. Episcopus Catholicus in Africa occisus à Donatistis. 405. 18. Martyrianus Afer expurgatur Cassiani. 433. 29
Victoria Britannorum aduersus Pictos per S. Germanum adepta. 429. 18. Honorij Imperatoris de Alarico apud Pollentiam 403. 50. 52. & pag. seq. Marini ducis Honorij aduersus Heraclianum tyrannum. 413. 3. & 4. diminutis concessa contra Rhadagaisum. 406. 8. & 9. obtenta contra Gildonem precibus S. Ambrosij & monachorum 398. 34. veteribus cõsignata monumentis ibid. tributa Stilichoni ib. Gothi modestè vsi. 410. 41. & 42
Victorinus nouus hæresiarcha. 414. 10. 11
Victricius Episcopus Rhotomagensis consulit Innocentium Papam. 404. 130
Victricius conuertit ad fidem barbaros. 396. 15
Viduæ agrum aufert Eudoxia. 401. 56. & seq.
Vidua Theognosti relicta patitur ab Eudoxia vineæ direptionem. ibid. 56
Vidua Iunior, ad quam scripsit S. Ioannes Chrysostomus. 398. 61
Viduæ nobiliores Ecclesiæ Constantinop. ibid.
Vidua Ægyptia accusat Paulacium Præsidem. 401. 60
Viduæ Ecclesiæ ad meliorem formam relituræ per Ioannem Chrysostomum. 398. 85
Vidua rapta, & Dei virtute illæsa seruata. 410. 57.
Viennensis Ecclesiæ contentio cum Arelatensi sedata. 397. 43. Arelatensi Metropoli roborata auctoritate Zosimi Papæ. 417. 42. 43. 49
Vigilantij patria, & progressus in hæresim. 406. 40
Vigilantium exagitat scriptis suis S. Hieronymus. ibid. 39
Vigilantius diu latuit sub velamine hypocrisis. ibid. 20. quomodo innotuit S. Paulino, à quo laudatus. ibid. & 41. primo à S. Hieronymo detectus. ibid. quando cœpit os S. Hieronymum oblatrare. ibid. recedens è Palæstina venit in Ægyptum. ibid. 42. vbi & quando hæreses promulgare cœpit. ibidem. 43. impugnat cultum sanctorum. ibid. 44. deforme portentum. ibid. & 46
Vigilantij sectatores recentiores hæreticos exagitat auctor. ibid. 48
Vigilantius quàm impar, vt conferri possit cum sanctis Patribus. ibid.
Vigilantius damnauit vsum luminum in Ecclesia. ibid. 59
Vigilantij hæresis per barbaros citò depressa. ibid. 52
Vigilantij hæresis in Galliam barbaros peuocauit. ibid. 53
Vigilantius prauo dæmone scelestior. ibid. 50. vsum collectarum in Ecclesia auferre conatus. ibid. 51. aduersarius monastici ordinis. ibid. vt excogitator ineptissimarum sententiarum paucos habuit sectatores, ijdemq; citò extincti absq; propagatione. ibid.
Vigilius Episcopus Tridentinus scribit Acta martyrum Auennensium ad Simplicianum Episcopum. 400.
Vigilij epistola ad S. Simplicianum. ibid.
Vigilius Tridentinus Episcopus & ipse martyr. ibid. 14
Vigilij vitæ Acta depranata corrigenda. ibi. 15. & 16
Vigilius malè refertur ad tempora Anastasij Imperatoris. ibid.
Vigilij plures. ibid. 16. & seq.
Vigilius scriptor Ecclesiasticus sub Anastasio Imperatore. ibid. Africanus. ibid. 18. diaconus. ibid. Episcopus Brixianus. ibid. Episcopus in Gallia. ibid.
Vigilias celebrant Episcopi quadraginta Ioannis Chrysostomi fautores. 404. 16. & turbantur. ibid. & 17
Vigilia à militibus exturbatæ. ibid. 17
Vigiliarum vsum abstulit Vigilantius. 406. 49
Vincentius Episcopus cum Epigonio legatus à Conc. Carth. ad Honor. Imp. de immunitate Ecclesiæ conseruanda. 399. 82
Vincentius Præfectus Prætorio in Gallias. 400. 19. laudatus à Seuero. ib. Martino amicitia coniunctus. ibid.
Vincentius Victor ex Donatista Catholicus, & ex Catholico factus hæreticus. 420. 8. erexit se aduersus S. Augustinum. ibid. 9. illusus à dæmone falsis visionibus. ibid. decipit Petrum presbyterum Hispanum. ibid. recantat palinodiam. ibid. 10
Vincentius Lirinensis quis fuerit, & quãdo scripserit aduersus hæreticos. 434. 19. impugnator Pelagianæ hæresis. 431. 188
Vincentius alius Gallus propugnatur Pelagianæ hæresis. ibid.
Vincentius Cassolitanus Episcopus. 397. 34
Vincentius Donatista scripsit contra Catholicos vi cogentes hæreticos vel schismaticos per Imperatoris leges. 405. 39
Vincentius cum Fortunato legatus in Concilio Teleptensi. 418. 31
Vindicandum non esse Iudicum gladio sanguinem martyrum. 400. 13
Vindicta in Principes qui Dei viros prouocant. 404. 121. Dei in persecutores Ioannis Chrysostomi. ibid. 125. Dei ob editionem ludorum secularium. ibid. 1. in violatores Ecclesiasticæ immunitatis. 396. 1 398. 62. & 89. 399. 8. & seq.
Vincula Cyrilli quàm gloriosa. 431. 142
Vincula Petri Romam ad Eudoxiam missa, & miraculis clara. 439. 7. auctaq; basilica. ibid.
Vincula Petri, quibus vinctus est Romæ sub Nerone. ibid.
Vincula Petri diuino miraculo simul iuncta illidem. Petri donata Eudoxiæ à Iuuenale Episcopo Hierosolymitano. ibidem 4
Vinculorum Petri annua memoria Constantinopoli. ibid. 4. 5. & 6
Virgo arreptitia absq; humano viuebat cibo, quomodo curata. 434. 11. sacra custos sacrorum vasorum. 410. 23. sanctimonialis Sitifensis à barbaris captiua illæsa seruatur ibid. 16
Virginis Hispanię nobile martyrium. 427. 19
Virgines sacræ quanta passæ causa Chrysostomi Constantinopoli. 404. 72. occurrentes Ioanni proficiscenti in exilium. ibid. 94
Virginum consecrationis solemnis ritus. 413. 33

Viſio oſtenſa Thereboni Sarraceno ægrotanti.420.34.oſtenſa de conuerſione Marcionitarum.426.16.oſtenſa Sixto Papæ de eligendo Epiſcopo Rauēnate.415.11.Procopij oſtenſa Epiſcopis. 402.34. facta S. Paulino proximè morituro. 431.195. Angelorum ſub militum ſpecie.400.44. Gēnadij de animæ immortalitate.418.68.oſtenſa Mercato de animæ immortalitate. ibid. 69. oſtenſa Ioanni Chryſoſtomo de proximo obitu.407.8.& 9.oſtenſa Proclo de S.Ioanne Chryſoſtomo. ibid.12
Viſiones oſtenſæ Ioanni Chryſoſtomo.ib.16
Viſio quæ apparuit S.Ambroſio in extrema lucubratione.397.30.Adelphij de gloria S. Ioannis Chryſoſtomi. ibid.34. mirifica ſuper montem Oliueti. 419.106
Viſiones de conuerſione Iudæorum Inſulæ Minoricenſis. 418.50.& 51
Viſio oſtenſa de conuerſione Iudæorum. ib. 65. Porphyrij de templi Gazenſis demolitione.401.26. oſtenſa de libris Neſtorij. 429.23
Viſiones oſtēſæ Luciano de reliquijs S.Stephani. 415.7.8.9.10.& 11
Viſio oſtenſa de ijſdem Nygetio.415.13.oſtēſa Calimero de corpore Zachariæ Prophetæ.ibid.57. S.Germani de ſuo inſtante obitu.435.21. oſtenſa Cyrillo de Ioanne Chryſoſtomo.411.68. S.Cypriani ſuis Afris apparantis. 439.31.& 32
Vitalis hæreſiarcha. 419.52
Vitulus Cancellarius dirigitur Romam à Conſtantio in cauſa Eulalij. ibid 28.& 29
Vltio. Vide, VINDICTA.
Vnitas Africanæ Eccleſiæ tractatur ab Anaſtaſio Papa.401 9.10.14.& 15. edictum de vnitate publicè expoſitum. 405.27
Vnitatem amplecti Donatiſtas colonos ſuos Pammachius compulit. ibid.38
Vnitas ſchiſmaticorum Donatiſtarum ex parte ſecuta. ibid.30
Vnitatis tempore habitum Concilium Carthaginenſe. ibid.36
Voluntatem hominis conſuetudine mali facillimè euerti. 415.30
Voluſiani hominis Gentilis genius.412.16.acerrimus ingenio, reſiſtens Chriſtianæ religioni. ibid.17
Voluſiani mater femina religioſiſsima laborat pro ſalute filij. ibid.18
Voluſianus Apollonij Tyanæi ſtudioſus, itemq; Apulei vacans magiæ. ibid.17
Voluſiani Præfecti Prætorij edictum contra Pelagianos. 420.7
Voluſianus auunculus S. Melaniæ. ibid. 4. accerſit S. Melaniam Iuniorem neptem ſuam.434.7.Præfectus Vrbis datus Conſtantinopolim.ibid. 8. redditur Chriſtiano. ibid.12
Votum nuncupatum ſoluit Galla Placidia erigendo Rauennæ Eccleſiam. 435.26
Vranius ſcriptor obitus S.Auguſtini.431.195
Vranius ſcriptor tranſitus S.Paulini. 397.37
Vrbis excidiū tantūm triduò pduauit.410 44.excidium. Vide ROMA. interitus Orbem ruiturum putauit S.Hieron.ibid. 36. Eccleſiæ intactæ à furore barbarico.ib.23. & reliquæ pag.ſeq.Romæ inuaſores ſemper malè perière. 415.61
Vrſinus presbyter Romanus ſub Innocentio. 417.6
Vrſus Tribunus quid in idola. 399.59.reliquit idololatriæ difiecit,imperante Cōſtantio Aug.420.5.& 6.Explorator in Africa rerum Manichæorum. ibid.& 27
VVallegas Niſibenus presbyter venit Romam ad Innocentium Papam pro Ioanne Chryſoſtomo. 404.71
VVallia Gothorum Rex ſuccedit Segerico. 415.60.& 61
VVandali in Gallias erumpunt.406.37.& 53
VVandali cum Alanis Gallias depaſcunt. 407.42.cum Alanis & Sueuis inuadunt Hiſpanias.409.37.& 38. pudici in vltionē miſſi libidinoſorum. ibid. 39. ſpondent Honorio pacem. 415.62
VVandalos conuenit Bonifacius in Hiſpania. 427.8
VVandalorum Reges Modegiſculus, Guntharius & Genſericus. ibid. Traſamūdus ponitur à Gregorio. ibid.18
VVandali tranſeunt in Africam.ib.8.& 428. 1.Arianorum omnium perditiſſimi. 427. 18.rebaptizant. ibid.& 19. vaſtant Africam. 428.2
VVandalis dedi Africā cur merſit. ibid. & aliquot pag.ſeq.
VVandalorum numerus qui tranſierunt in Africam.ibid.12.immanis graſſatio in regiones Afrorum. ibid.
VVandali Hipponem poſſident. 430.57. in Africa Romanos vincunt. 431.137.& 138. Carthaginem capiunt.439.19. occupant maiorem Eccleſiam Carthaginenſem. Reſtitutam dictam.ibid.3.idololatriæ reliquias Carthagine peſſundant. ibid.30
Vuilas Epiſcopus Gothorum Catholicus creatus à Ioanne Chryſoſtomo. 405.11 egregiè agit. ibid.
Vulphilas dux ſub Conſtantio Præfecto exercitus Honorij Imper. 411.41
Vzali Memoria S.Stephani ab Euodio erecta.416.17.magna ibi Deus operatus. ibi. 19.& 20.

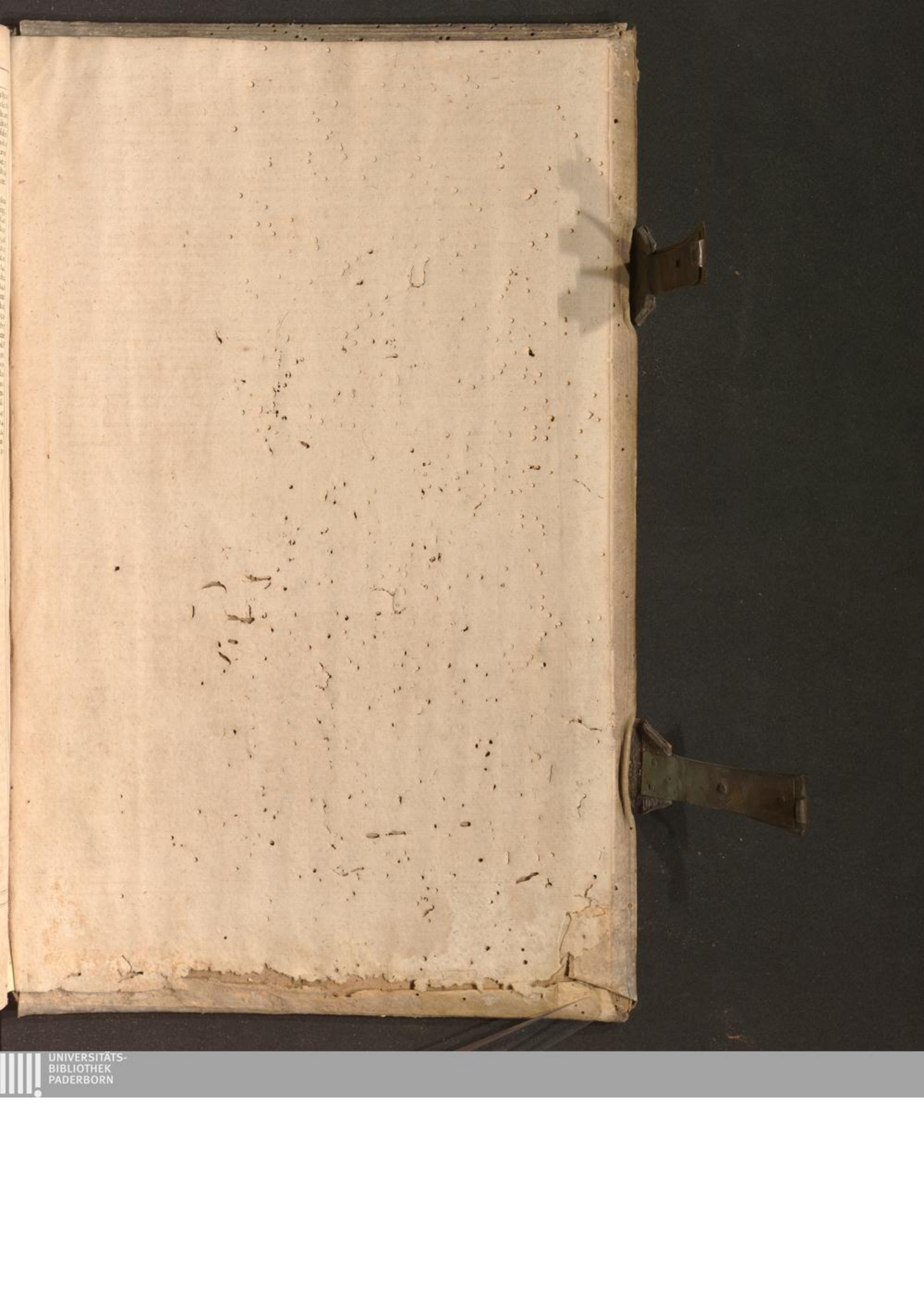
X.

XAntipus Epiſcopus primæ ſedis Numidiæ præſidet Concilio Mileuitano. a.401.58.64.& ſeq.pag.
Xenodochium à Pammachio erigitur in Portu Romano. 398.17
Xyſtus Papa. Vide, SIXTVS.

Z.

ZAchariæ Prophetæ corpus inuentum ſub Theodoſio Iuniore.415.56.& 57.
Zebænus Epiſcopus Eleutheropolis interfuit Concilio Dioſpolitano. ibid.19
Zelus Barochæ in Gentiles. 398.106
Zenobius Epiſcopus Florentinus. 397.33
Zoſimi Papæ creatio. 417.17
Zoſimi Papæ epiſtola de priuilegijs Eccleſiæ Arelatenſis ad Galliæ Epiſcopos. 417.41. circulares litteræ ſuper excommunicatione Vrſi & Terentij. 417.44
Zoſimum fallere conatus Cæleſtius captioſo confeſsionis libello. ibid.
Zoſimus explorat fidem Cęleſtij,an vere vel fictè agat.ibid.18.cupidus ſalutis Cæleſtij cum eo mitiùs agit.ibid.conſulit Arianos Epiſcopos de eius cauſa.ibid. nunquam abſoluit Cæleſtium, licet ad audientiam admiſerit. ibid.
Zoſimi epiſtola ad Aurelium Epiſco. Carth. & alios Africanos Epiſcopos. ib.19.& 20
Zoſimus Papa habuit Conſiſtorium in S. Clementis baſilica vbi Cæleſtius viſus eſt recantaſſe palinodiam.ibid.20. Papa damnatum Proculum Maſſilienſem Epiſcopum noua molientem litteris infectatur.418.40.& 41. Papa inſtaurat iudicium inter Cæleſtium & Lazarum & Herotem Epiſcopos Galliarum.ibid.22. Papa cognōſcit cauſam Pelagij. ibid. 24. Papa in cauſa Pelagij ſcribit ad Epiſcopos Africanos.ibid.25. Papa in cauſa Cæleſtij & Pelagij nihil vult agi perfunctorie. ib.28
Zoſimo Papæ oblatus libellus à Pelagio, quo voluit videri catholicus.ib.31.& ſeq. idem de Cæleſtio. ibid.
Zoſimum vrgent querelis Epiſcopi Concilij Carthaginenſis de admiſſo Cæleſtio ad audientiam. 418.4
Zoſimi litteræ redditæ ad Epiſcopos Carthaginenſis Concilij de admiſſo ad audiēdum Cæleſtio querelis ſatisfaciens.ibid.5. iudicium in conuertendo Cæleſtio.ib.7.& 9.Papæ iudicium in cauſa Cæleſtij.ibid.13
Zoſimus Papa defenditur, & excuſatur à S. Auguſtino ibid. 7. Pelagium damnat atq; Cæleſtium.ibid.16. Papa damnauit hæreſes Pelagianas. ibid.17
Zoſimum inſectantur aliqui ex Clero Romano Pelagij ſtudioſi. ibid.18
Zoſimus ſcribit ad Clerum Rauennatem contra ſchiſmaticos clericos. ibid. Papa perſtringitur calumnijs à Iuliano Pelagiano. ibid.25. Papa legat Auguſtinum & alios collegas in Cæſaream Mauritaniæ. ibid.32
Zoſimi Papæ epiſtola decretalis ad Epiſcopos Occidentalis Eccleſiæ.ibid.39.epiſtola ad Heſychium Epiſcopum Salonitanum. ibid.
Zoſimus Papa conceſsit parochijs licētiam benedicendi Paſchalem cereum. ibid.57
Zoſimi Papæ obitus, anni ſedis, res geſtæ. ibid.
Zoſimus anno quo obijt, tres legatos Carthaginem miſit. ibid.75
Zoſimi Papæ mandata legatis Apoſtolicæ ſedis.419.60. eiuſdem commonitorium. ibid.62
Zoſimus Papa impoſturæ arguitur à Nouatoribus,ſed calumnioſè.ibid.65. hiſtoricus carpens Olympium redarguitur.406. 11
Zoſimi hiſtoria. 398.41
Zoſimus iniquè lacerat Innocentium Romanum Pontificem. 409.6
Zoſimus hiſtoricus in quibus mendaciſsimus. 399.16.& 17
Zoſimus doli mali arguitur. 406.9
Zoſimi iudicium ſuper Arelatenſis Eccleſiæ priuilegijs à ſuis ſequacibus Pontificibus neglectum. 418.42
Zoſimi Papæ zelus erga Arelatēſem Metropolim. 417.42.43.49.& 50.

FINIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

C. Baronij

Tomus IV.
V. et VI.

36[illegible]-518

N. VIII.

Th
1462a